71
3 G
17

71-3-G-17

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

14-11.I.16

...c. legic
...
non. Sermo s
aurei. lc. i.
...
...

...
capo alten
... ponit nec
... q filios
pacis. no so
de marco ...
qui manifest
is exponit a
...

...nane. intell
...qm a filii
missi ... et p
...si fmonibus
... q ... mlieri
... q ... ac
... mittentes ...
satis qo ...
...

...
...
...
...uoul
...
...

44 44
8 h
24* 23

71-3-G-17

Collegii Romani Societ. Iesu. Catal. inscr. Bibl. Maior

Burleus ſup Libꝛos Ethicoꝝ.

Habes in hoc uolu/

mine candidiſſime lectoꝛ Gualteri Burlei expo-
ſitioneʒ ſup decem libꝛos Ethicoꝝ Ariſtote-
lis: cū duplici textu: antiquo. vʒ. ⁊ eius qui
eſt Argyropoli: que omnia nuper reco-
gnouit Frater Ambꝛoſius Pata-
uus theologoꝝ minimus ex oꝛ-
dine Fratruʒ diui Augu-
ſtini: qui Eremite
appellantur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Reuerendiſſimo in Chriſto patri ⁊ .D.D. Egidio Viterbien. S.R.E. Tit. S. Matthei presbytero Cardinali ord. Eremitarum. S. Auguſtini Protectori digniſſimo. Frater Ambroſius Patauus/ Theologie pfeſſor eiuſdem ordinis. S.P.D.

Conſpicientes. R.D. Librum Ethicorum Ariſtotelis iuxta expoſitionem Gualteri Burlei ad intelligendum facillimu3: Tum imperitia ſcriptorum: Tum impreſſorum incuria: fedu3: incompoſitum: ⁊ confuſum apparere oculis ſe legentiu3: voluimus cōmuni vtilitati ſimul ⁊ tam excellentis operis decori ꝯſulere: Nouam enim hanc impreſſionem fieri curauimus: vbi (preuia exactiſſima caſtigatione) ſm diuiſionem expoſitoris particulas expoſitionis adiūximus particulis ſingulis textus: Diuiſimuſq3 nihilominus textum iuxta diuiſionem ipſius Burlei: appoſitis in margine annotationibus ſignantibus tractatuu3 atq3 capitulorum diuiſionem. Interpoſuimus etiam figuras diuiſionum ⁊ ſubdiuiſionum in locis opportunis: vt facilior ⁊ magis grata ſit libri lectio ſimul ⁊ intelligentia. Et quia expoſitor in prologo totius libri pollicetur ſe ordinaturum libru3/ ſic ꝙ in ſingulis libris preponet queſtiones motas a pho ⁊ ſolutas: ⁊ in fine apponet ꝓpoſitiones notabiles ⁊ cōmunes; ac deinde cōcluſiones: nos volentes vt vnico intuitu quiſquis poſſit ſummam totius libri conſpicere: curauimus vt in fronte libri ponant̄ primo queſtiones mote ⁊ ſolute a pho: deinde propoſitiones notabiles: tertio concluſiones: ⁊ vltimo dubia mota ⁊ ſoluta per expoſitorem/ notando locu3 ⁊ partem libri/ atq3 numerum foliorum: vbi ſingula eorum ſcripta continentur: vt ſic in ſummario ſeu tabula facillime ⁊ aperte videantur omnia contenta in omni parte libri Ethicorum. Qđ quidem opus vetuſtiori ac feliciori auſpicio per ora hominum vagetur/ ſub tuo duximus Egide emittendu3: preſertim cum nullus ſit: cui nos ob ingenium celſitudinem/ magnanimitatē/ integritatē/ ⁊ ſingularē in nos beneficētiā magis debere fateamur. Valeat. R.D.T. 7° kal. Septē. 1521.

¶ Sūmariuꝫ ſeu Tabula oīum eoꝝ que cōtinent̄ in Libro Ethicoꝝum Ariſtotelis.

Q Ueſtiones mote ꝛ ſolute ꝑ ꝓhm in ṗ lib° ethicoꝝ. An eſt felicitas: mouetur ꝛ ſoluitur tractatu pmo: caṗ z. ibi [Si vtiqꝫ ē aliqͥs finis.] fol. z. O
Qꝛ felicitas eſt: qꝛ eſt aliqͥs finis hois vltimus ꝛ optimus: aliter nālē deſideriuꝫ eſſet vacuuꝫ ꝛ inane, ꝛ ille finis vltimus ꝛ optimus eſt felicitas. fol. z. A
Quid eſt felicitas: mouetur ꝛ ſoluit̄ trac. z. ca. 4. ibi [Rurſus redeamus.] ꝙ felicitas eſt operatio hominis ſꝫ virtutem in vita perfecta. fol. 10. D
A q̄ ē felicitas: moueť ꝛ ſoluit̄ trac. 3. ca. ṗ. ibi [Un̄ ꝛ q̄rit̄.] ꝙ eſt a cā diuina aut hūana ꝛ nō a fortuna. fol. 16. F
Cuius eſt felicitas: mouetur ꝛ ſoluitur tractatu 3° caṗ pmo. ibi [Unde ꝛ queritur.] ꝙ eſt hominis in vita perfecta ꝛ nō eſt pueri neqꝫ animalis irrationalis. fol. 16. I
Qn̄ eſt felicitas vtrū ante mortē vl̄ in morte vel vtrū poſt mortem: mouetur ꝛ ſoluitur tracta. 3° caṗ 3° ibi [Multe enī tranſmutationes.] ꝙ ante mortē eſt felicitas: poteſt enī hō ſufficienter ditatus ante morteꝫ opari ſm virtutem pfectā victurus ꝛ finiturus ſm rōnem. fol. 17. F
Qualis eſt felicitas: mouetur ꝛ ſoluitur tracta. 4° caṗ. ṗ. ibi [Determinatis autem his.] ꝙ felicitas eſt bonuꝫ honorabile ꝛ perfectum. fol. 21. F
In q̄ pte aīe ē felicitas: moueť ꝛ ſoluit̄ tra. 4° ca. z. ibi [Si aūt ē felicitas.] ꝛ ſoluit̄ pfecte li. 10. hui°. trac. z. caṗ. 3. ibi [Uť aūt felicitas.] ꝙ felicitas pfectiſſima eſt in illa pte aīe in qua eſt ſapia. ſ. in itellc̄u. fol. zz. D. ꝛ fol. 183. K

Incipiunt cōes ꝓpōnes pmi lib. ꝛ ṗ tra. pmi libri ṗ° ethicoꝝ [Ois ars ꝛc.]
Bn̄ enūtiauerūt ph̄i bonū qḋ oīa appetūt. fol. 1. D
Differentia videtur eſſe finium. Hi quidē enī ſunt operationes, Hi vō pter has opera quedam. fol. z. B
Quorum ſunt fines quidam preter operationes, in his meliora exiſtunt operationibus opera. fol. z. B
Sicut ars ſub arte ſic finis ſub fine. fol. z. I
Fines artiū architectonicaꝝ ſūt deſiderabiliores finib° artiū īferioꝝ: hoꝝ enī gr̄a ꝛ illa pſequunť. fol. z. K
Capl̄i z° tracta. ṗ°. [Si vtiqꝫ eſt aliqͥs finis.]
Nō oīa ꝓpter alterum deſideramus: pcedit enī ita in infinitum: ꝛ ſic eēt vacuū ꝛ inane deſideriū nālē: manifeſtū quoniā hic erit finis bonus ꝛ optimus. fol. z. P
Cognitio vltimi finis maximū hꝫ icremētum ad vitā. i. ad directionem humane vite: quēadmodū ſagittatores ſigna hn̄tes magis adipiſcūtur qḋ opꝫ. fol. 3. F
Si enī ꝛ bonū idē vni ꝛ ciuitati mai° ꝛ pfecti° qḋ ciuitatis vı̄ ſuſcipe ꝛ ſaluare. Amabile qdē eniꝫ qḋ vni ſoli: meli° vō ꝛ diuinius genti ꝛ cōmunitati. fol. 3. O
Capl̄i tertiū tra. ṗ°. [Diceť āt vtiqꝫ ſufficiēter.]
Certū nō ſimilr̄ in oībus ſermonib° querēdū eſt. fol. 4. E
Multis contingūt detrimēta ex ipſis. ſ. bonis exterioribus. Iaꝫ enī quidam perierunt propter diuitias: alij vō propter fortitudinem. fol. 4. F
Diſciplinati enī ē itātū certitudinē ingrē ſꝫ vnūqḋqꝫ genus ꝗtū nā rei recipit: ꝓxi° enī pcth vı̄ ꝛ mathematicū ꝑſuadērē acceptare ꝛ rhetorē dm̄rātōes expetē. vnuſqͥſqꝫ enī hn̄ iudicat ea q̄ nouit ꝛ hoꝝ ē bon° iudex. fol. 4. M
Politice nō ē ꝓpri° auditor iuuenis: inexꝑt° enī eoꝝ q̄ ſm vitā actuū paſſionū ſecutor exn̄s inaniter audiet ꝛ inutiliter ſciaꝫ moralē: qꝛ finis ē nō cognitio ſꝫ act°. fol. 4. P
Nihil oīt ꝗtū ad h̄ iuuenis ſꝫ etatē: aut ſꝫ morē: nō enī a tpe defectio: ſed ꝓꝑ ſm paſſiones viuere. fol. 5. C
Capl̄i pmi tractat°. z. [Dicam° āt reſumētes.]
Multi ꝛ excellētes debēt bene viuere ꝛ bene operari idē ꝙ felicem eſſe. fol. 5. O
Multotiēs ipe idē alteꝝ ꝛ alteꝝ extimat eſſe felicitatem: egrotans qdē enim ſanitatem: mendicus diuitias cōſcij ſibi ipſis ignorantie eos qui magnū aliquid ꝛ ſuꝑ ipſos dicunt admirantur. fol. 5. O
Incipiēdū eſt a cognitis. h̄ aūt z° ſunt. Hec qdē enī nobis h̄ aūt ſimplr̄. Forte ḡ nobis īcipiēdū a nobis cognit.
Opꝫ auditorē ſufficientē ſcīe moralis hn̄ duci ꝯſuetudib° de iuſtis ꝛ bonis. pn̄m enī h̄ qꝛ: ꝛ ſi hoc appareat ſufficiēter: nihil opus erit eo ꝙ propter quid. fol. 6. H
Qui ſuſcipit principia facilr̄ a ſe vel ab alio bonus eſt: cui aūt neutrū eoꝝ exiſtit audiat ſniam Eſiodi. Eſiodus in q̄t ille eſt optimus qui oīa per ſe intelligit: bonus āt quī hn̄ docēti obedit: qui aūt nec ipſemet itelligit nec alium audiēs in aīo ponit hic rurſus inutilis vir. fol. 6. L
Capl̄i ſcdi trac. z°. [Nos aūt dicamus.]
Tres ſunt vite maxime excellentes: voluptuoſa: ciuilis: et tertia que contemplatiua eſt. fol. 6. O
Honor mag̃ vı̄ eē i honorātib° q̄ꝫ i honorato. fol. 7. I
Cōtigit dormire hn̄tē virtutē ꝛ nō opari ꝑ vitā. fol. 7. N
Infortunatum ꝛ mala patientem nullus felicitabit niſi poſitionem cuſtodiat. fol. 7. N
Capl̄i tertij trac. z°. [Qḋ autē vl̄e melius.]
Ambob° exn̄tib° amicis ſcm̄ ē phonorare vītatē. fol. 8. D
Bonum dicitur in eo ꝙ quid ꝛ in quali ꝛ ad aliquid bonū equaliter dicitur enti. fol. 8. I
Eoꝝ q̄ ſſ i vno pn̄to mltē ſſ ſcīe vt tpis: bello qdē militaris i egritu° medicia: i laborib° aūt exercitatiua. fol. 8. K
Neqꝫ perpetuū eſſe magis erit bonuꝫ: ſed neqꝫ magis qḋ diuturnius eſt eo qḋ vnius diei. fol. 8. O
Sicut in corpore viſus: ſic in aīa intellectus. fol. 9. M
Qualr̄ aliqḋ dı̄ de multis ſm eādem ꝓportionē ad diuerſa ſubā: ſicut bonū de viſu ꝛ intellectu. fol. 9. M
Capl̄i 4° tracta. z. [Rurſus āt redeamus.]
In omni opatione ꝛ electione eſt finis: huius autem gr̄a reliqua operantur omnes. fol. 10. I
Plēs videnť eē fines: ꝛ hoꝝ q̄ſdā eligimus ꝓꝑ alteꝝ vt diuitias ꝛ fiſtulas: q̄ſdā ꝓꝑ ſe ꝛ ꝓꝑ aliō vt honoreꝫ ꝛ voluptatē: ꝛ qdā ſolū eligibil̄ ē ꝓꝑ ſe vt felicitas. fol. 10. I
Perfectū bonū per ſe ſufficiēs eē vı̄: per ſe ſufficiēs aūt dicimus nō ipſi ſoli viuēti vitā ſolitariā: ſed ꝛ parētib° et filijs ꝛ vxori ꝛ amicis ꝛ ciuib° qꝛ nā ciuilis hō: hoꝝ aūt aſſumēdus eſt terminus: extēdēti enī ad parētes ꝛ ꝓpinquos ꝛ amicos amicoꝝ in īfinitū pcedit. fol. 11. C
Per ſe ſufficiēs ponimus qḋ ſolitariā ſufficientē ꝛ eligibilē facit vitā ꝛ nullo exteriori indigentē. fol. 11. C
Oium maxime eligibilē maxie vt cōnumeratā. Cōnumerata āt manifeſtū ꝙ eligibilior cū mimo bonoꝝ ſit eo ꝙ appoſitū eſt: bonū aūt magis eligibili° ſꝑ. fol. 11. E
Et oīno enī q̄rū eſt op° aliqḋ ꝛ act° in ope vı̄ bonū eē ꝛ bn̄ ita vı̄ vtiqꝫ ꝛ hoī: eſt enī opus aliqḋ ipſi. fol. 11. M
Opō ꝓꝑa hoīs eſt opō q̄dā rōnē hn̄tis: hō āt hoc qḋdā vt hn̄ ꝑſuaſibile rōne: hoc vō vt hn̄s ꝛ itelligēs. fol. 1z. A
Idē dicim° op° eē hui° ſtudioſi cytbariſte: ꝛ ſtudioſi cytbariſte: ꝛ ſimplr̄ h̄ in oīb° appoſita ſꝫ virtutē abūdātia ad op°: vt cytbariſte cytbariçare: ſtudioſi āt bn̄. fol. 1z. C
Amṗ. i vita pfecta: vna enī hyrūdo ver ñ faē nec vna dies: ita vtiqꝫ nec bō° ꝛ felicē vna dies nꝫ paucū tps. fo. 1z. F
Eſſe vtiqꝫ hoīs vı̄ ꝑducē ꝛ ꝑticulatim diſponere q̄ hn̄ hn̄t circūſcriptione: ꝛ tps taliū inuētor vel cooparator bonus eē vı̄. Ois enī hoīs eſt apponere qḋ deficit. fol. 1z. M
Tector ꝛ geometra dīnter īq̄rūt rectā: hic āt inq̄rit ē vtilis ad op°: hic aūt inq̄rit qḋ vel q̄le quid. fol. 1z. O
Scōm eundem modum ꝛ in alijs eſt faciendū vt non ex opera operibus plura fiant. fol. 1z. O

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

principioꝝ hec gdē īductiōe ꝯtēplata ſūt:hec vo ſenſu:hec aūt ꝯſuetudie quadā:⁊ alia aūt aliter. fol.12.Q
Uidet̄ plus ꝙ̄ dimidium totius eē ṗncipium. fol.13.B
Capl̄i.5.tra.2.[Scrutādū vtiqꝫ de ipſo.]
Uero quidem omnia conſonant exiſtentia:falſo autem cito diſſonat verum. fol.13.K
Qd̄ felicitas cōſiſtit in voluptatib⁹⁊ diuitijs multi ⁊ veteres dicūt:hoc aūt.ſ.ꝙ cōſiſtit in virtute dicūt pauci ⁊ glorioſi viri:neutros autē hoꝝ rōnabile peccare in vniuerſis:ſed vnum aliquid vel plura dirigere. fol.14.B
Oꝫ āt forte nō paꝝ ī poſſeſſiōe vl̄ vſu optimū exiſtimar̄:⁊ ī hītu vl̄ opōne:hītū eni ꝯtigit ī exiſtē nullū bō̄ pficē vtputa dormiēti vel alr̄ qualr̄ ocioſo:opōnē āt nō poſſe eſt:opabit̄ eni exiſte:⁊ bn̄ opabit̄ queadmodū ī olympiadib⁹nō optimi ⁊ fortiſſimi ſ3 hitū coronant̄:ſ3 agonizātes ita ⁊ eoꝝ q̄ in vita bonoꝝ ⁊ optimoꝝ recte operātes illuſtres fiūt ⁊ felicitatē attingūt. fol.14.E
Unicuiqꝫ āt eſt delectabile ad qd̄ dr̄ amic⁹vt equus amāti equū ⁊ ſpectaculū amāti ſpectaculū. fol.14.M
Mlt̄a dlectabilia adīiſāt̄ adīuicē q: n̄ nāīa ſt. fol.14.L
Nihil īdiget volup̄ᵗᵉ vita felic̄:ſ3 hꝫ volup̄ᵗᵉᵐ ī ſeipa.fo.15.C
Nullus ē bon⁹ q nō gaudet bonis opib⁹:nec eni iuſtū aliqs diceret nō gaudētē iuſta opōne nec lībalē ⁊c̄.fo.15.C
Felicitas ē opīa pulcherrima ⁊ dlectabiᵐᵃ:⁊ n̄ ſt h̄ diuiſa ſ3 deliacā ſupſcriptionē:opt̄ᵐ iuſtiſſimū ōſideratiſſimū āt ſanū eē:dlectabiliſſimū vo q̄ qs optat frui. fol.15.D
Ur̄ āt felicitas īdigēs bonoꝝ q̄ exteri⁹:īpoſſe eni vl̄ n̄ facile bona opari īpotētē tribuē exiſtē.Quibuſdā eni ōnudari coīquinat btītudinē:vtputa nobiᵗᵉ bona ꝓle pulchriᵗᵉ. Nō eſt oīno felix q ſpecie eſt turpiſſim⁹⁊c̄. fol.15.L
Capl̄i ṗmi tractat⁹ tertij.[Un̄ ⁊ q̄rit̄.]
Si aliqd̄ aliō deoꝝ ē donū hoīb⁹rōnale ē felicitatē dei datā eē ⁊ maxie humanoꝝ inquātū optimū. fol.16.J
Uirtus eni ṗmiū ⁊ finis optimū vr̄ ⁊ diuinū ⁊ btū:erit igr̄ felicitas multū cōe:poſſe eni exiſtere oīb⁹nō orbatis ad virtutē per quādā diſciplinā ⁊ ſtudium. fol.16.L
Maxᵐᵘ āt ⁊ optᵐ ꝯcedē forᵗᵉ valde pniſioſū erit. fol.16.P
Puer nō ē felix:nōdū eni opator eſt taliū.ſ.opōnū virtuoſaꝝ pp etatē:multotiēs aūt pp ſpem beatificant̄. Indiget eni felicitas virtute pfecta ⁊ vita pfecta. fol.17.D
Cap.2.tra.3.[Multe āt trāſmutatiōes.] fol.17.F
Si vtiqꝫ finē videre opꝫ ⁊ tūc beatificare vnūquēqꝫ n̄ vt exiſtē beatū:ſed qr̄ prius erat:qualr̄ nō icōueniēs ſi qn̄ eſt felix nō vere dicit̄ de eo exiſtere. fol.17.N
Manifeſtū ꝙ ſi ſequamur fortunas eūdē felicē ⁊ rurſum miſeꝝ dicem⁹multotiēs camaleōta queadmodū felicē enūtiantes ⁊ debiliter firmatum. fol.18.D
Dñe ſt q̄ ſ3 virtutē opōnes felicitat̄:ꝯrīe āt ꝯrīj.fol.18.B
Permanētiores ſunt virtutes diſciplinis pp maxie continue viuere in ipſis beatos:hec eniꝫ videtur cauſa vt nō fiat circa ipſas oblivio. fol.18.H
Felix fortunas feret optime ⁊ vbiqꝫ pudēter vt vere bon⁹ ⁊ tetragon⁹ſine vituꝑio:pue fortūe pſꝑitatū vl̄ oppᵒᵉ n̄ faciūt īclinationē vite:magne vo pſꝑitates beatiorē vitā faciūt:ēteni h̄ ōcorare nata fiūt.eꝯrīo āt accīntia tribulāt ⁊ ꝯturbāt btū:triſtitias eni īferūt ⁊ īpediūt a multis opōnib⁹:veruñ ⁊ in his refulget bonū. fol.18.O
Quid q̄ ꝓhibet dicē felicē ſ3 virtutē pfectā opantē:⁊ exterioib⁹bōis ſufficiēter ditatū n̄ ꝯtigētī tpe:ſ3 pfecta vita vl̄ apponēdū ⁊ victuꝝ ſic ⁊ finituꝝ ſ3 rōnē. fol.19.L
Cap.3.t.3.[Pronepotū āt fortunas.] fol.20.K
Differre āt paſſionē vnāquāqꝫ circa viuētes vel mortuos ꝯuenit:mlto mag̃ ꝙ̄ ī iuſta ⁊ mala ꝑexiſtē ī tragedijs vl̄ fieri.Si mortui cōicāt bono vl̄ ꝯrijs amici ſi redūdant ad ipos qdcūqꝫ:ſiue boᵐ:ſiue ꝯrīū.Fragile qddā ⁊ ꝑuū vl̄ ſimplr̄ vl̄ illis eē.Nō aūt tātū ⁊ tale vt faciat felices eos q nō ſūt:nec his qui ſunt auferat btītudinē.Cōferre gdē igit̄ aliqd vident̄ his qui defecerunt bone opōnes amicoꝝ ſiue proſperitates. fol.20.O
Cap.vnici.t.4.[Determinatis aūt his.] fol.21.E
Ur̄ aūt oē laudabile in q̄le qd eē ⁊ ad aliqd. fol.21.J
Optimoꝝ nō ē laus ſ3 maī⁹aliqd ⁊ melius. fol.21.O
Nlſ.n.feliᶜᵉᵐ laudat:ſ3 vt diuini⁹⁊ meli⁹btīficat. fo.21.O
Manifeſtum eſt ex his que dicta ſunt:qm̄ eſt felicitas honorabilium ⁊ perfectorum. fol.22.D
Uirtutem dicimus humanam non eam que eſt corporis: ſed eam que eſt anime. fol.22.K
Contēplandū eſt hoꝝ grā.ſ.virtutum ⁊ actuū de aīa inquātum ſufficienter habet ad queſita. fol.22.P
Partiū aie h̄ gdē irrōnale ipi⁹eē:h̄ vo rōnē hn̄s. fo.22.Q
Irrōnalis aūt h̄ gdē aſſimilat̄ cōi ⁊ plātatiuo vt cā ei⁹ qd̄ eſt nutriri ⁊ augeri:hec gdē cōis vir⁹ hūana nō appet: vr̄ eni in ſomnis opari maxie pticula hec:bon⁹aūt ⁊ malus nequaꝙ̄ manifeſti ſunt ſm̄ ſomnū. fol.23.D
Scd̄m dimidium vite dicunt nihil differre felices a miſeris. fol.23.D
In ſomnis tamen meliora ſunt phantaſmata ſtudioſoꝝ ꝙ̄ quoꝛūlibet. fol.23.D
Ur̄ gdē alia nā aie irrōnalis eē participans gdē aliq̄lr̄ rōne:īcōtinētis eni ⁊ ꝯtinētis rōnē hn̄s laudam⁹. Recte et ad optima deꝑcat̄ rō:vr̄ aūt in ipſis ⁊ aliō qd̄ ṗter rōnē innatū qd̄ aduerſat̄ ⁊ obuiat rōni. fol.23.K
Ad ꝯria eni mot⁹ incōtinētiū queadmodum diſſolute corporis particule in dexteram preeligentium mouere in ſiniſtram peane feruntur. fol.23.K
Ur̄ vtiqꝫ ⁊ irrōnale ꝯ⁹:plantatiuū gdē neq̄ꝙ̄ cōicat rōne: ꝯcupiſciᵗᵉ vo ⁊ vlr̄ appetiᵗᵉ pticipat aliq̄lr̄ ſ3 ꝙ exaudibile ē ei ⁊ obedibile.Qd̄ āt ſuadet̄ aliq̄lr̄ a rōne irrōnale nūciat ⁊ ſuaſio ⁊ oīs icrepatio ⁊ depcatio. fol.23.P
Rōnē hāc ꝯtigit ꝯ⁹:h̄ gdeꝫ ṗncipalr̄ ⁊ in ſeipſo:h̄ aūt queadmodū a patre audibile aliquid. fol.23.Q
Determiat̄ vir⁹ ſ3 dīā hāc:dicim⁹eni haꝝ has gdē intellectuales has āt morales:dicētes ō morib⁹n̄ dicim⁹:qm̄ ſapiēs ⁊ itelligēs:ſ3 qm̄ mit̄ vl̄ ſobri⁹. Laudam⁹ ⁊ ſapiētē ſ3 hitū:hitū āt laudaᵇˡⁱᵘᵐ virtutes dicim⁹. fol.24.D

Incipiūt ꝯnes capl̄i ṗmi tractatus primi ethicoꝝ.
[Omnis ars.] fol.1.D
1 In reb⁹humanis eſt aliqs finis intētus. fol.1.K
2 In rebus humanis ſunt multi fines. fol.2.D
3 In reb⁹hūanis ē aliqs finis alio fine melior. fol.2.L
Cap.2.t.primi.[Si vtiqꝫ.] fol.2.P
4 In reb⁹hūanis ē aliqs finis vltim⁹⁊ optim⁹. fol.2.Q
5 Cognitio vltimi finis rerū humanarum eſt multū neceſſaria ad directionem vite humane. fol.3.B
6 Conſideratio de vltimo fine hominis maxime pertinet ad ſcientiam politicam. fol.3.K
Capl̄i tertij.t.ṗmi.[Dicet̄ autem.] fol.4.F
7 Modus manifeſtandi veritatē in ſcia morali non oꝫ eſſe demōſtratiuus nec oino certus. fol.4.F
8 Auditor ſcientie moralis non debet certas demōſtrationes expetere. fol.4.M
9 Iuuenis nō ē ꝓpri⁹auditor ſcie moralis. fol.4.P
10 Secutor paſſionū ē inutil̄ auditor ſcie moral̄. fol.5.C
11 Qui ſm̄ rōnem omnia ſua deſideria iplet eſt cōueniens ⁊ vtilis auditor ſcientie moralis. fol.5.J
Cap.ṗmi.t.2.[Dicamus.] fol.5.N
Cap.ſecūdi.t.2.[Nos autem.] fol.6.P
12 Felicitas non conſiſtit in voluptatibus. fol.7.C
13 Felicitas non cōſiſtit in honoribus. fol.7.J
14 Felicitas non eſt virtus. fol.7.Q
15 Felicitas non conſiſtit in diuitijs. fol.7.Q
Capl̄i tertij.t.2.[Qd̄ autem.] fol.8.B

16 Nō eſt vna cōmunis idea oīum bonoꝝ. fol.8.K
17 Bonū ſeparatū non eſt per ſe bonum. fol.8.Q
18 Bonū ſeparū nō eſt cōis idea oīuʒ bonoꝝ. fol.9.H
19 Boᵐ ſeparatū nō ē cōis idea oīuʒ q̄ p ſe ſt bōa. fo.9.M
20 Bonum ſeperatum qđ ponitur idea bonum non eſt ſupremum bonum hominis. fol.10.A
21 Cognitio boni ſepati n̄ ē nec̄iaad hn̄ opādū. fol.10.E
Capl'i quarti.t.2.[Rurſus.] fol.10.D
22 Felicitas ē finis vltimᵘ hūanaꝝ opationū. fol.10.O
23 Felicitas eſt bonum per ſe ſufficiens. fol.11.B
24 Felicitas eſt bonū pfectū per ſe ſufficiens. fol.11.H
25 Felicitas eſt propria operatio hominis. fol.11.M
26 Nec viuere nec ſentire eſt ppa opatio hoīs. fol.11.P
27 Propꝛia opō hoīs ē opō hoīs ſʒ ptē rōnalē. fol.11.P
28 Felicitas eſt operatio hominis ſm partem rōnalem per eſſentiam ſm operationem. fol.12.A
29 Felicitas eſt operatio hoīs ſm virtutē. fol.12.D
30 Felicitas ē opō hoīs ſʒ virtutē i vita pfecta. fol.12.G
Cap.5.t.2.[Scrutandum.] fol.13.K
31 Felicitas conſiſtit in bonis anime. fol.13.P
32 Melius eſt ponere felicitatem cōſiſtere in operatione virtutis q̄ in virtute. fol.14.G
33 Oīs opatio ſm virtutē eſt delectabilis. fol.14.M
34 Operatio ſm virtutem eſt magis delectabilis q̄ alia operatio hominis. fol.14.O
35 Operatio ſm virtutem habet delectationeʒ in ſeipſa abſqʒ quocūqʒ extrinſeco. fol.15.C
36 Felicitas ē optīa pulcherrima ꝛ dlectabiˡᵐᵃ. fol.15.I
37 Felix indiget bonis exterioꝛibus. fol.15.N
Cap.primi.t.3.[Unde ꝛ queritur.] fol.16.G
38 Rōnabile eſt q felicitas ſit a cauſa diuia. fol.16.K
39 Tolerabile ē q felicitas ſit a cā hūana. fol.16.L
40 Irrōnaˡᵉ ē ponē q feliᵗᵃˢ pueīat a cā fortuita. fo.16.P
41 Felicitas eſt a cauſa humana. fol.17.A.
42 Nec bos nec aſinus nec aliđ irrationabiliū nec puer eſt felix. fol.17.D
Cap.2.t.3.[Multe enim.] fol.17.G
43 Nullus eſt felix quando moꝛitur. fol.17.I
44 Si poſt moꝛtem ſit veruʒ de aliquo q fuit felix ante moꝛtē: de eodē fuit verum q eſt felix. fol.17.N
45 Non debet aliquis iudicari felix conſiderādo ad bona vel mala fortune. fol.18.D
46 Inter bona humana operationes ſm virtutē ſunt maxime permanentes. fol.18.H
47 Felicitas pōt pmanere per totam vitam. fol.18.P
Cap.3.t.3.[Pꝛonepotum.] fol.20.K
48 Fortune bone vel male amicoꝛum viuentium redundant in amicos viuos. fol.20.L
49 Euentus fortuiti amicoꝝ viuētiū differēter redūdant in amicos moꝛtuos ꝛ in amicos viuos. fol.20.O
50 Fortune amicoꝛum viuentium non mutant felicitatē vel miſeriam moꝛtuoꝛum. fol.21.B
Cap.vnici.t.4.[Determinatis.] fol.21.G
51 Felicitas ē boᵐ laudabile vl' boᵐ honoraˡᵉ. fol.21.G
52 Felicitas non eſt bonum laudabile. fol.21.P
53 Felicitas eſt bonū honoꝛabile.[Si aūt.] fol.22.D
54 Ad hāc ſciaʒ ptinet ɔſiderare de virtute. fol.22.D
55 Ad hāc ſciaʒ ptiet ɔſideˡᵉ ď aīa ꝛ ď ptibᵘ aīe. fol.22.N
56 Pars nutritiua non eſt humana. fol.23.D
57 In anima eſt appetitus irrationalis. fol.23.L
58 Pars irrationalis anime que contrariatur rationi eſt nata obedire rationi. fol.24.D
59 Dⁱuis itellˡᵘales ꝛ moꝛales ſunt virtutes. fol.24.D

Dubia mota per expoſitorē ſup p̄ liᵘ ethicoꝝ.

Quare phs non ponit hic ſciam cum ſit magis certa q̄ ars. fol.1.O
An omnis ars appetat bonum. fol.1.O
An omnis ars ſit operatrix alicuᵘ boni: hec tria dubia ponuntur caplo pꝛimo.parte pꝛima. fol.1.P
An opatio poſſit dici finis vltimᵘ cap p̄.pte 2ᵃ. fol.2.E
An dſideriū hoīs poſſit eē fruſtra: tra.p̄.ca.2ᵒ pte p̄ᵃ.fo.3.E
Qualr in hac ſcia ɔſideraꝛ ď fine vltimo hoīs. fol.4.B
Utrū dbeā pcurare magᵉ boᵐ toti ciuitati vl' mihi ipſi: hec duo dubia ponūꝛ trac.p̄.cap.2ᵒ pte 2ᵃ. fol.4.C
An iuuenis ſit conueniens auditoꝛ huius ſcientie.caplo 3ᵒ parte tertia.tractatus pꝛimi. fol.5.A
An ſcientia moꝛalis ſit ſuperflua. fol.5.G
An ſecutoꝛ paſſionū ꝛ vitioſus ſit inutil' auditoꝛ huᵘ ſcie: h duo dubia ponūꝛ ca.3ᵒ pte 3ᵃ.trac.p̄mi. fol.5.H
An felicitas ſit per ſe eligibilis. fol.10.P
An ſanitas ſit eligibilis pp felicitateʒ: ponūꝛ duo hec dubia tractatu 2ᵒ cap 4ᵒ parte pꝛima. fol.10.Q
An felicitas ſit aliqua operatio anime vel hominis: cap 4ᵒ tractatus pꝛimi.parte pꝛima. fol.11.D
Utrum longitudo tēpoꝛis requiratur ad felicitatē: tractatu 2ᵒ cap 4ᵒ parte ſecunda. fol.12.I
Utrum felicitas ſit ſm ſe delectabilis.tractatu ſcđo.capitulo quinto.parte quarta. fol.14.Q
Utrum delectatio ſit de eſſentia opōnis ſm virtuteʒ.trac. ſecūdo.caplo quinto.parte quarta. fol.15.E
Utrum homo in hac vita poſſit vere dici felix: tractatu 3ᵒ capitulo ſecūdo.parte ſecūda. fol.19.O
Utrum laus debeatur deo ꝛ ſubſtantijs ſepatis: tracta.4ᵒ capitulo pꝛimo.parte ſecūda. fol.22.A
Utruʒ felicitas politica ſit pꝛincipalioꝛ q̄ ſpeculatiua: tractatu quarto.caplo ſecundo.parte tertia. fol.24.H
Ad quem pertinet inſtitutio legis. fol.24.K
Utrū appetitus ſenſitiuus obediat rōni. fol.24.M
Utrū virtutes moꝛales ſint ponēde i appetitu ſenſitiuo vl' itellectiuo: i fine p̄ᵘ libri termināꝛ h tria dubia. fol.25.A

Incipiunt qōnes per phm mote ꝛ ſolute in libro 2ᵒ ethicoꝝ.

An q̄ ē virtᵘ moral' effectiue: mouēꝛ ꝛ ſoluiꝛ cap p̄.p̄mi tractatᵘ.ibi[Duplici auteʒ virtute.] ꝛ eſt ſolutio q non eſt totaliter a natura: ſed cōplementum generationis eius eſt ex opꝛibus. fol.25.M
Quales ſunt operatiōes ex qbᵘ gn̄aꝛ virtᵘ moꝛalis: mouēꝛ ꝛ ſoluiꝛ caplo ſecūdo.p̄mi tractatᵘ.ibi[Qm igiꝛ pn̄s negociū.] ꝛ eſt ſolo q virtutes moꝛales generanꝛ ex operationibus ſm rectam rationem redactio ad mediū inter ſuperabundantiam ꝛ defectum. fol.27.N
Circa q̄ hn̄t fieri virtutes moꝛales: mouēꝛ ꝛ ſoluiꝛ cap 3ᵒ ibi[Signū aūt opʒ.] ꝛ eſt ſolo q virtutes moꝛales hn̄t fieri circa delectationes ꝛ triſtitias. fol.28.O
Qualr virtutes gn̄anꝛ ex opōnibᵘ virtuoſis cū ſit econuerſo q opōnes virtuoſe ſt a virtute: mouēꝛ ꝛ ſoluiꝛ ca.4ᵒ ibi[Queret vtiqʒ aliqs.] ꝛ eſt ſolo q opatiōes virtuoſe ſʒ genᵘ nō virtuoſe opate gn̄ant vtutē: ſʒ opōnes cōplete vtuoſe.ſ.vtuoſe opate ſt effectiue a vtute. fol.30.K
Quid eſt virtᵘ moꝛalis: mouēꝛ caplo p̄.t.ſcđi.ibi[Poſt h aūt.] ꝛ ſoluiꝛ caplo 2ᵒ euiſdem tractatᵘ.ibi[Opʒ auteʒ nō ſolum.] ꝛ eſt ſolutio q virtus moꝛalis eſt habitᵘ electiuus in medietate conſiſtens quo ad nos determinata ratione vt ſapiēs determinabit. fol.31.K.ꝛ fol.33.B
Que ſūt virtutes moꝛales.h eſt: que ſunt ſpēs virtutis moꝛalis: mouēꝛ ꝛ ſoluiꝛ cap p̄.ibi[Opʒ āt nō ſolum vl'r dici.] In q̄ determinaꝛ de virtutibᵘ ponēdo ſpēs virtutis moꝛalis: oſtēdendo etiam q dicta diffinitio virtutis cōpetit cuilibet moꝛali virtuti. fol.35.O
Quid ɔ̄riaꝛ virtuti: mouēꝛ ꝛ ſoluiꝛ.c.2.t.3.ibi[Tribᵘ autē diſpōnibᵘ.] ꝛ eſt ſolutio q virtuti moꝛali ɔ̄rianꝛ duo vitia inter que virtus eſt medietas. fol.38.K

Qualr hō pōt fieri virtuoſus:mouet̄ ꝛ ſoluit̄.3.ca.tra.ter/ tij.ibi.[Qm̄ gdē igit̄ eſt virt⁹.]ponēdo tria documenta ad h.p̄ᵐ ꝙ p̄ dꝫ recedere a vitio qd̄ maxie eſt ɔ̄triū v̄tu/ ti.2ᵐ docu͞ᵐ eſt ꝙ p̄ dꝫ moueri ab illo vitio ad qd̄ ē max̄ natus moueri.3ᵐ eſt ꝙ īter oīa maxie cauēdū eſt a dele/ ctationibus ꝛ concupiſcentijs. fol.39.O

Incipiunt cōmunes ꝓpoſitiones primi capli.p̄mi tra.libri ſecūdi ethicoꝝ.

Duplici exiſte virtute itellectuali ꝛ morali:itellectualis vt/ plurimū ex doctrina hꝫ ꝛ cognitionē ꝛ augmētū:ꝛ ideo experimēto idiget ꝛ tꝑe:virtus aūt moralis ex more fit vn̄ ꝛ nomē hꝫ parum declinās a more. fol.25.M

Nulla natura exiſtentium aliter aſſueſcit.O.

Neqꝫ igit̄ nā neqꝫ p̄ter nām īſunt virtutes:ſꝫ innatis gdē nobis ſuſcipere eas:perfectis autem per conſuetudinē.

Quecūqꝫ nā nobis adueniūt po͞ᵐ coꝝ ꝑus ferimus:poſte/ ri⁹ āt opōnes coꝝ reddim⁹ qd̄ ī ſenſib⁹ manifeſtū ē. O

Que in artib⁹ opꝫ diſcētes facere hec faciētes diſcim⁹: pu/ ta edificantes edificatores fiunt ꝛc̄. fol.26.A

Ex eiſdem ꝛ per eadē ꝛ fit omnis virtus ꝛ corrūpit̄:ſilr āt ꝛ ars:ex ſimilib⁹ opationibus ſimiles habitus fiunt ſm̄ differentiam operationum diuerſificant̄ habitus. D

Nō parum igitur differt ſic vel ſic ex iuuene confeſtim aſ/ ſueſieri:ſed multum magis autem omne.i.q: tota vita ſequens ex hoc dependet. M

Capituli ſecūdi.t.p̄mi.[Qm̄ aūt.] fol.27.N

Hec ſcia nō eſt ɔtēplationis grā:non eni vt ſciamus gd eſt virtus ſcrutamur:ſed vt boni efficiamur. O

Operationes ſunt dn̄e huius qd̄ eſt quales fieri habitus.i. habitus virtuoſi vel vitioſi acquirendi. O

Operari ſm̄ rectam rationem cōmune eſt.ſ.omni virtuti: ꝛ hoc ad preſens ſupponitur. fol.28.A

Omnis ſermo qui eſt de operabilibus typo.i.exēplariter ꝛ non ſm̄ certitudines debet dici:ſermones eni ſm̄ ma/ teriam ſunt expetendi. C

Que aūt in opationibus ꝛ que ɔferentia.i.bona exteriora: nihil ſtans habent quēadmodum nec ſana. D

Sermone de vniuerſali exiſtente in certo magis quidē ſin gulis eſt ſermo non habet certitudinē:neqꝫ ſub arte nec ſub aliqua narratione cadit. D

Opa virtuoſa inata ſunt ab idigētia ꝛ ſupabūdātia corrū/ pi:quēadmodū in fortitudie ꝛ ſanitate videm⁹.Que āt mēſurata ſunt ꝛ faciūt ꝛ augēt ꝛ ſaluant. D

Capli.3.t.p̄mi.[Signū aūt opꝫ fac̄.] fol.28.O

Signum autem oportet facere habituum ſuperuenientez voluptatem vel triſtitiam operibus. O

Circa voluptates eniꝫ ꝛ triſtitias eſt moralis virtus:ꝓpter voluptatem enim mala operamur:propter triſtitiā au/ tem a bonis recedimus. O

Cōfeſtiꝫ eni ex iuuentb⁹ opꝫ duci vt Plato ait.gaudē ꝛ tri ſtari in qb⁹ opꝫ:recta eni diſciplina h̄ eſt. fol.29.E

Pene medicine quedam ſunt:medicine autez per contra/ ria innata ſunt fieri. I

Supponitur ergo virtus eſſe talis circa voluptates ꝛ triſti tias optimorum operatiua. K

Delectatio ex puero oībus nobis cōnutrit̄ ꝓpter qd̄ diffi/ cile eſt ɔterere hanc paſſionē cōparatam vite. O

Regulant autē ꝛ operationes:hi quidem magis:hi autem minus:delectatione ꝛ triſtitia. P

Difficilius eſt voluptati repugnare q̄ ire quemadmoduz ait Heraclitus. P

Circa difficilius ſemper ꝛ ars fit ꝛ virtus. P

Cap.4.tra.p̄mi.[Queret aūt vtiqꝫ.] fol.30.K

Cōtigit nō grāmaticū gd grāmaticū facere ꝛ a caſu. K

Tūc ē grāmatic⁹ ſi grāmaticū gd faciet ꝛ grāmatice. M

Que ab artibus fiunt bene habent in eis. O

Que ſꝫ v̄tutes fiūt ſi opans qualr hn̄s opet̄.ſ.ſciēs eligēs ꝓp hoc ꝛ firme ꝛ imobiliter habeat ꝛ operetur. O

Ad virtutes āt ſcire gdē parū aut nihil ꝓdeſt. fol.31.B

Multi eni opantes ad rōnē ɔfugiētes exiſtimāt philoſo/ phari:ꝛ ſic fore ſtudioſi ſimile aliqd faciētes laborāti/ bus q medicos audiūt ſtudioſe:faciunt aūt nihil coꝝ q̄ p̄cepta ſunt:quēadmodū igit̄ neqꝫ illi bn̄ habebūt cor/ pus:ita neqꝫ iſti aiam ita philoſophantes. fol.31.D

Cap.p̄mi.t.2.[Poſt h̄ aūt gd eſt.] fol.31.K

Tria ſunt in aia principia opationū paſſiones:potētie ꝛ ha bit⁹:dico paſſiones gdē ɔcupiſcētiā:irā:timorem: auda/ ciam:inuidiā:gaudium:amicitiā:odium:deſiderium:ze/ lum:miſericordiam:potentias:dico ſm̄ quas paſſibiles horum.i.paſſionum dicimur. fol.31.K.N

Scōm paſſiōes nō dicimur ſtudioſi vel praui:nō eni vitu perabit̄ q ſimplr iraſcit̄:ſed qui qualr. fol.32.K

Iraſcimur eni ꝛ timem⁹ nō ſpōte:virtutes āt electiōes q̄/ dā vl̄ nō ſine electiōe:ſꝫ paſſiōes moueri dicimur ſm̄ virtutes āt vl̄ malitias nō moueri:ſꝫ diſponi qualr. L

Cap.2.t.2.[Opꝫ aūt non ſolum.] fol.33.B

Omnis virtus cuiuſcūqꝫ fuerit virtus habentez perficit ꝛ opus eius bonum reddit. B

In omni continuo ꝛ diuiſibili eſt accipere:hoc quidē plus: hoc autem minus:hoc v̄o equale.Equale eſt mediū ſu/ perabundantie ꝛ defectus. E

Mediū ē 2ᵉ:rei vl̄ ad nos.Medium rei:qd̄ eq̄lr diſtat ab vtroqꝫ ex̄moꝝ qd̄ ē idē ꝛ vnū ꝛ oīb⁹.Mediū q̄ ad nos qd̄ nꝫ abūdat neqꝫ d̄fic̄:h̄ āt nō vnū neqꝫ idē oīb⁹. G

Omnis ſciens ſupabundantiam ꝛ defectum fugit:mediuꝫ autem querit non qd̄ rei:ſed quod ad nos. G

Homines cōſueuerunt dicere operibus bene habentibus qm̄ nec auferre eſt nec opponere. P

Uirt⁹ eni arte certior ꝛ melior eſt quēadmodū ꝛ nā. P

Medietas quedā eſt virtus ɔiectatrix ex̄is mediꝫ. P

Peccare cōtingit multis modis:dirigere autez vno mō:h quidem facile:hoc autem difficile quemadmodum tā/ gere ꝛ non tangere ſignum. fol.34.D

Uirt⁹ eſt hit⁹ electiuus imediate ex̄is quo ad nos:d̄ermi/ nata aūt rōne ꝛ vt vtiqꝫ ſapiens determinabit. I

Scōm ſubam gdem ꝛ rōnem quid eſt eſſe dicēte: medie/ tas eſt virtus:ſm̄ optimū aūt ꝛ bene extremitas. K

Nō oīs opō nec oīs paſſio ſuſcipit medietatē:q̄dā eni ɔfe ſtiꝫ noīata ɔuoluta ſī cū malitia.Ex͞ᵐ ī paſſiōib⁹:vt gau diū d̄ malo iuerecūdia ꝛ iuidia:ꝛ in opōnib⁹ adulteriuꝫ furtū ꝛ homicidiū.Circa predicta nunq̄ eſt dirigere ſed ſemꝑ peccare:i his nō eſt ſupabūdātia ꝛ d̄fectus. P

Cap.p̄.t.3.[Opꝫ āt h̄ nō ſolū vlr dici.] fol.35.O

In ſmonib⁹ q circa opōnes vl̄es gdē inaniores ſūt:ꝑticu/ lares v̄o veriores:circa ſingularia eni opōnes. O

Circa delectationes ꝛ triſtitias nō oīs tēperātia medietas: minus autem circa triſtitias:deficientes autez circa de/ lectationes non multuꝫ ſūt:ꝓpter qd̄ ꝛ iſti nomine nō ſunt ſortiti:ſunt autem inſenſibiles. fol.36.B

Extremi ɔtēdunt de media regione ꝛ nos quādoqꝫ mediū philotimum vocamus:qn̄qꝫ aūt aphilotimum. I

In paſſionib⁹ ꝛ in his que ſunt circa paſſiōes ſunt medie/ tates laudabiles ꝛ extrema vituꝑabilia. fol.37.I

Cap.2.t.3.[Tribus autem diſpoſitionibus.]

Trib⁹ diſpōnib⁹ exiſtib⁹ duab⁹ malitijs ex̄mis ꝛ vna virtu te media oēs oīb⁹ opponūt̄ aliq̄lr mediꝫ hit⁹ ad d̄fectū ſupabūdāt ad ſupabūdātias d̄ficiūt ī paſſiōib⁹ ꝛ opō^{bꝫ}: quēadmo͞ᵐ eq̄le ad min⁹ maī⁹:ꝛ ad maī⁹ min⁹. fo.38.K

Extremi proijciunt medium alter ad alterum. M

Cōtrarietas maior eſt extremis adiuicē q̄ ad mediū. O

Ad me͞ᵐ āt opponunt̄ extrema:i his āt mag d̄fectio:in his aūt ſupabūdātia vt fortitudini mag opponit̄ timiditas q̄ tēꝑantie:

ꝙ tẽpãtie: tẽperãtie vo mag opponit īteꝑãtia. fo.39.C
Ad q̄ ipſi magis nati ſumus aliqualiter hoc magis cōtrarium medio. D
Cap.3.t.3.[Qm̄ q̄dē igit̄ eſt virt⁹.] fol.39.N
In vnoq̄z mediū accipe ē difficile: puta circuli me^m nō cuiuſlibz ſꝫ ſciētis. Iraſci facile ⁊ dare argentū ⁊ ꝯſumere: cui āt ⁊ q̄tū ⁊ qñ ⁊ cu⁹ grā ⁊ q̄lr nō adhuc cuiuſlibz nec facile. Q̄ō enī bene ⁊ rarum laudabile bonum. O
Oportet coniectantem medium primo recedere a magis contrario. fol.40.B
Intēdere aūt opꝫ ⁊ ad que ⁊ ipſi facile mobile ſumus. hoc aūt erit notū ex delectatiōe ⁊ triſticia facta circa nos: in ꝯtrariū aūt noſipſos attrahere opꝫ. Multū eni abducētes a peccando in mediū veniem⁹: q̄ð tortuoſa lignoꝝ dirigētes faciūt. Maxie obſuādū eſt a delectatione ⁊ delectabili. Q̄ð igit̄ plebis ſenes patiebant̄ ad helenā: h̄ āt opꝫ pati ⁊ nos ad dlectatiōnē ⁊ ī oīb⁹ illoꝝ dicē vocem: ſic abyciētes ipſaꝫ minus peccabimus. fol.40.C
Qui parū a bn̄ trāſgredit̄ nō vitupat̄ neq̄z ad maius nec ad minus: ſed qui plus: ille enim nō latet. Uſquequo ⁊ quātū vituperabilis nō facile ſermōe determiare: talia enim in ſingularibus ⁊ ſenſu iudicantur. L
Declinare autē oportet quādoq̄z q̄dē ad ſuperabūdātiā: quādoq̄z autem ad defectum: ſic enim facile medium ⁊ quod bene adipiſcimur. L

Incipiunt ꝯnes capl̄i p̄mi tra. p̄mi ſc̄di ethicorum.

[Duplici autē virtute.] fol.25
1 Nulla virt⁹ moralis ineſt nobis a nā. fol.26.A
2 Uirt⁹ moralis ineſt nobis ex bonis operationib⁹. H
3 Uirtus moralis corrūpit̄ per malas opationes. K
4 Non parum differt ꝙ aliquis a iuuentute aſſueſcat ſe bene operari vel male. M
Cap.2.trac.p̄mi.[Qm̄ igit̄ preſens.] fol.27
5 Neceſſe eſt hāc ſciam ꝑſcrutari q̄les ſunt opationes ꝑ quas gn̄ant̄ in nobis virtutes morales. fol.27.O
6 Sermo de opationib⁹ hūanis nō eſt certitudinalr: ſꝫ figuratiue ⁊ exemplariter dicendus. fol.28.D
7 Opationes cauſantes virtutē ſunt opōnes cōmēſurate medie inter ſupabundantiā ⁊ defectum. I
8 Uirtutes morales producunt tales operationes ex q̄libet producuntur. N
Cap.3.tra.1.[Signū aūt opꝫ facere.] fol.28
9 Omnes virtutes morales habent fieri circa delectationes ⁊ triſtitias. fol.28.P
Cap.4.trac.1.[Quereret aūt vtiq̄z.] fol.30
10 Opationes tunc ſunt virtuoſe quando ſunt tales q̄les ſunt operationes virtuoſi. fol.31.E
Cap.p̄mi.t.2.[Poſt h̄ autem.] fol.31
11 Uirtutes morales non ſunt paſſiones. fol.32.L
12 Uirtutes morales non ſunt potentie. P
13 Uirtutes morales ſunt habitus. Q
Cap.2.t.2.[Opꝫ āt nō ſolū ſic dicere.] fol.33
14 Uirt⁹ hoīs hoiēꝫ ꝑfic̄ ⁊ op⁹ ei⁹ bonū reddit. fol.33.C
15 Omnis virtus moralis conſiſtit in medio. Q
16 Uirt⁹ moralis eſt habitus electiuus in medietate exiſtens quo ad nos determinata autē rōne ⁊ vt vtiq̄z ſapiens determinabit. fol.34.I
17 Non in omnibus paſſionibus ⁊ operationib⁹ eſt medietas quod eſt virtus. fol.35.A
Cap.1.t.3.[Opꝫ āt nō ſolū vl̄r dici.] fol.35
18 In omni genere habitus moralis medietas eſt laudabilis ⁊ extrema vituperabilia. fol.37.A
19 In quibuſdam paſſionibus eſt medium laudabile et extrema vituperabilia. K
Cap.2.t.3.[Trib⁹ aūt diſpōnib⁹.] fol.38
20 Uirt⁹ ꝯtrariat̄ vtriq̄z ex̄moꝝ īter q̄ ē mediū. fol. 38.M
21 Maior eſt contrarietas extremorum ad inuicem ꝙ̄ extremorum ad virtutem. Q
22 Uirt⁹ mag ꝯtrariat̄ vni ex̄moꝝ ꝙ̄ alteri. fol.39.D
Cap.3.t.3.[Qm̄ quidem igitur.] fol.39
23 Difficile eſt hoī attingere ad virtutem. fol.39.O

Dubia mota per expoſitorem in ſecundo libro ethicorum.

Utrū virtutes morales inſint nobis a natura. fol.26.N
Utrū virt⁹ moralis īſit nobis ex opōnib⁹ nr̄is. fol.27.A
Utrū virt⁹ moralis poſſit gn̄ari ex vnica opōne. fo.27.B
Utrū virt⁹ moralis poſſit nobis acqri ex opōnib⁹ interioribus abſq̄z opōnib⁹ exteriorib⁹: hec q̄tuor dubia terminant̄ caplo p̄ trac. primi. parte tertia. fol.27.K
Utrū ois virtuoſus dlectet̄ in opōne virtutis. fol.29.A
Utrū ois virt⁹ moralis ſit circa dlectatōes ⁊ triſtitias: determinant̄ h̄ duo dubia trac.p̄.ca°.3°.pte p̄°. fol.29.B
Utrū virt⁹ moralis poſſit eē ſine oi paſſione. determinat̄ trac.p̄.caplo tertio. parte tertia. fol.30.E
Quid eſt paſſio. fol.31.P
In quo eſt paſſio. fol.31.Q
Que ſunt paſſiōes ⁊ q̄uo diſtinguuntur: hec tria dubia ſoluuntur trac. ſec̄do. caplo p̄. parte prima. fol.32.A
Qualr in paſſionibus eſt maius minus ⁊ equale. trac. ſc̄do capitulo ſecundo. parte ſecunda. fol.33.L
An ars bene perficiendo opus attingat medium: capitulo ſecūdo. tractatus ſecūdi. parte tertia. fol.34.B
Utrum virtus moralis conſiſtat in medio inter ſuperabūdantiam ⁊ defectum. fol.35.C
Utrū adulteriū homicidiū ⁊ h̄ꝯ ſint ſemꝑ mala: h̄ duo dubia ſoluunt̄. cap̄ 2°. tra.2.pte 4°. fol.35.K
Utrū ironia ſit virt⁹ tra.3°.cap°.p.pte 2°. fol.37.E
Utrum ſit maior oppoſitio inter duo vitia ꝙ̄ inter vitiuꝫ ⁊ virtutem. fol.39.D
Utrū virt⁹ mag ꝯtrariet̄ vni vitio ꝙ̄ alteri: determinant̄ hec duo dubia tra.3°.cap̄ 2°.pte 4°. fol.39.D
Utrū vitioſus poſſit facere ſeipm ſtudioſum ⁊ virtuoſum tractatu tertio. caplo 3°. parte tertia. fol.40.M

Queſtiones mote ⁊ ſolute per ꝑhꝫ in 3° ethicorum.

Ad quā ſciam ꝑtinet ꝯſiderare de voluntario ⁊ inuolūtario: mouet̄ ⁊ ſoluit̄ cap̄ p̄.t.1.ꝙ h̄ ꝑtinet ad ſcientiam moralē: q: ſm̄ voluntariuꝫ ⁊ inuolūtariū diuerſificant̄ laudes ⁊ vitupia. fol.41.D
Quotiēs dī inuoluntariū: mouet̄ ⁊ ſoluit̄ cap̄ p̄.t.1.ꝙ inuolūtarium dī dupl̄r. ſ. inuolūtariū per violētiā ⁊ inuoluntariū per ignorantiam. fol.41.G
Quid eſt violētū: mouet̄ ⁊ ſoluit̄.t.1.ca.p̄.ꝙ violētū ē cui⁹ p̄n^m eſt extra paſſo nō cōferente vim. fol.41.G
Utrū opōnes que fiunt ꝑpter timorē maloꝝ ſint volūtarie: mouet̄ ⁊ ſoluit̄ caplo p̄.t.p̄mi.ꝙ ſunt mixte ex voluntario ⁊ inuolūtario: tn̄ quādo acta fiunt ſunt magis voluntarie ꝙ̄ inuoluntarie. fol.41.M
Utrum illa que facimus ꝑꝑ delectabilia ⁊ bona exteriora acquirenda ſint violenta: mouet̄ ⁊ ſoluit̄.t.1.caplo p̄.ꝙ non ſunt violenta: q: homo eſt cauſa ſic operatoꝝ ⁊ etiā quia non fiunt cum triſtitia. fol.42.O
Utrū oē q̄ð quis operat̄ ignorās operet̄ ꝑpter ignorātiā: mouetur ⁊ ſoluitur caplo p̄mo.t.1.ꝙ non: ſed ſolū illud q̄ð fit ꝑpter ignorātiam de quo operās triſtatur ⁊ penitet qn̄ cōtingit factū: ⁊ etiam ebrius opat̄ ignorans: ſed nō ꝑpter ignorantiam: cum oīs malus operat̄ ignorās: non tamen propter ignorantiam. fol.44.C
Que ignorantia cauſat inuoluntariū ⁊ que non: mouetur ⁊ ſoluit̄ caplo primo.t.1.ꝙ ignorantia illius q̄ð ꝯfert ⁊ illius q̄ð opꝫ operari vel vitare nō cauſat inuolūtariū: ſed ignorātia alicuius circūſtātie in particulari: quā nō gli

bet tenetur ſcire cauſat inuoluntarium. fol.44.L
Utrū opata pp paſſionē ſint voluntarie opata: mouetur ⁊ ſoluit᷑ caplo p.t.1.ꝙ ſunt volūtaria: qꝛ ppter talia opa homo vituperatur ⁊ punitur. fol.44.M
Quid eſt volūtariū: mouet᷑ ⁊ ſoluit᷑ cap.1.t.1.ꝙ volūtariū eſt in ipſo ſciēte ſingularia in qb⁹ eſt opatio. fol.45.Q
Quid eſt electio: mouetur ⁊ ſoluitur caplo.2.t.1.ꝙ electio eſt actus voluntarius preconſiliatus ⁊ eligibile eſt volūtarium preconſiliatum. fol.46.R
De quibus eſt ꝯſiliuꝫ: mouet᷑ ⁊ ſoluit᷑ caplo 3⁰t.pmi.ꝙ cōſiliuꝫ eſt de incertis que ſunt in noſtra poteſtate.i.in poteſtate illius cui datur conſilium. fol.48.E
Quid eſt ꝯſiliū: mouet᷑ ⁊ ſoluitur cap 3⁰t.pmi.ꝙ ꝯſiliuꝫ eſt inqſitio de reb⁹ incertis q̄ ſunt in nr̄a poteſtate. F
Quid eſt volūtabile: mouet᷑ ⁊ ſoluit᷑ cap 4⁰t.primi.ꝙ volūtabile ſimpliciter eſt per ſe bonū ⁊ volūtabile in reſpectu eſt apparens bonum. fol.51.H
Utrum virtutes ⁊ vitia ſint in noſtra poteſtate: mouetur ⁊ ſoluitur capitulo 5⁰tra.pmi ꝙ ſic: quia principia productiua earum ſunt in noſtra poteſtate. fol.51.P
Circa que eſt fortitudo: mouet᷑ ⁊ ſoluit᷑ caplo p.t.2.ꝙ fortitudo eſt circa timores ⁊ audacias: ⁊ pncipalr eſt circa timorē mortis in bello pp bonū publicum. fol.54.J
Circa que eſt tēperātia. mouet᷑ ⁊ ſoluit᷑ caplo p.t.3.ꝙ tēperātia ⁊ intēperātia ſunt circa delectationes tact⁹ ⁊ guſt⁹ ⁊ pncipalr circa delectationes tactus. fol.6.M

Incipiunt cōes ppōnes tertij libri ethicorū.[Uirtute vtiqꝫ ⁊ circa paſſiōes.] fol.41

Uident᷑ aūt inuolūtaria eē que violēta ⁊ que pp ignorātiaꝫ facta: violētū āt eſt cui⁹ pn^m eſt ex᷑ tale in q̄ nihil confert operās vel patiēs. vel ſic: violētū eſt cui⁹ pn^m eſt extrinſecus. nihil cōferente vim paſſo. fol.41.B
Opōnes facte pp timorē maioꝝ maloꝝ ſūt miſte ex volūtario ⁊ inuolūtario aſſimilant᷑: tn̄ magis volūtarijs: volūtarie enim ſunt cū operate ſunt. fol.41.M
In opōnib⁹ aūt talib⁹ qn̄qꝫ laudant᷑ qn̄ turpe aliqd vl̄ triſte ſuſtinēt ꝓ magnis bonis. Turpiſſima eni ſufferre ꝓ nullo bono vel modico praui eſt. fol.42.A
Quedam autem fortaſſis non eſt cogi ſed magis moriēdū patientem duriſſima. fol.42.B
Eſt aūt difficile qn̄qꝫ iudicare q̄le ꝓ q̄li eligēdū ⁊ qd ꝓ q̄ ſuſtinēdū adhuc difficili⁹ imorari cognitis. fol.42.R
Oē qd eſt pp ignorātiā eſt nō volūtariū: ſꝫ inuolūtariū ſolū qd eſt triſte ⁊ in penitudine. fol.44.L
Alteꝝ vi pp ignorātiā opari ab eo qd eſt ignorātēꝫ facere. Ebrius eni ⁊ q iraſcit᷑ ignorās opat᷑ nō pp ignorātiaꝫ: ſꝫ ppter ebrietatem vel iram. fol.44.L
Ignorat qdē ois malus q̄ opꝫ opari ⁊ a qb⁹ fugiendum.
Ignorātia eiꝰ qd cōfert non cauſat inuoluntarium. L
Ignorātia ſingulariū circa q̄ ē opō cauſat inuolūtariū. D
Circa oia.i.circa oēs circūſtātias ignorātia exiſte in qb⁹ eſt opatio q hoꝝ aliqd ignorat volēs videt᷑ opari ⁊ maxie in pncipaliſſimis. Pncipaliſſima āt vident᷑ in qb⁹ opatio.i.obiectū vel mā circa quā eſt act⁹ ⁊ cui⁹ gratia. Sꝫ igrātia hoꝝ nō ſufficit ad inuolūtariū: ſed cū h᷑ reqrit᷑ ꝙ ſit cum triſtitia ⁊ penitudine. fol.44.M
Uoluntarium videt᷑ eſſe cuius pncipium eſt in ipſo operante ſciente ſingularia in quibus eſt opatio. fol.45.Q
Opōnes q̄ ſt ab ira ⁊ ꝯcupia nō ſūt inuolūtarie. fol.46.L

Capituli ſecūdi. tractatus pmi. tertij libri.[Determinatis autem his.] fol.46

Uoluntarium in plus eſt q̄ꝫ electio: voluntario enim cōicant pueri ⁊ alia aīalia: electioni autem non. Repētina volūtaria dicimus ſm electionē nō. fol.46.R
Incōtinēs ꝯcupiſcēs opat᷑ eligēs āt nō: ꝯtinēs āt ecōuerſo: eligēs qdē ꝯcupiſcēs āt nō. Electioni ꝯtrat᷑ ꝯcupiſcētia: cōcupiſcentie aūt concupiſcentie non. fol.46.N
Electio nō ē ipoſſiū: volūtas āt ē ipoſſiuꝫ. fol.47.C
Uoluntas quidem finis eſt magis: electio autem eorū que ſunt ad finem. fol.47.D
Ulr āt vi electio circa ea que in nobis eſſe. fol.47.J
Electio nec eſt idē cum opinione vniuerſaliter: nec eſt idē cum opinione quadam. fol.47.J
Nō vi idē eligere optima ⁊ opinari. Quidā opinantur qd melius ⁊ ppter malitiā eligere que non opoꝛtet. K
Nō oē voluntariū eſt eligibile ſed pconſiliatum. O

Capituli.3.tra.1.libri.3.[Cōſiliant᷑ āt.] fol.48

Conſiliabile eſt nō pro quo ꝯſiliaret᷑ iſipiēs ſed intellectū habēs. De eternis nullus cōſiliat᷑: neqꝫ de his q̄ in motu ſunt ſemper vt de ſolis euerſionib⁹: nec de his que a fortuna puta theſauri inuentione. fol.48.E
Conſilium non eſt de omnibus humanis: ſed de operationibus que in nobis. F
Circa certas ⁊ per ſe ſufficientes diſciplinarum non eſt cōſilium vt de litteris ſcribendis. J
Circa q̄ ſt mag̃ icerta ⁊ mag̃ dubitam⁹ mag̃ ꝯſiliamur. K
Circa magna aſſumim⁹ cōſiliatores diſcredētes nobiſipſis velut non ſufficientibus dignoſcere. M
Cōſiliamur nō de finib⁹ ſed de his que ad fines. E
Que enim per amicos fiunt per nos aliqualiter fiunt: principium enim in nobis. L
Conſilium habet terminum: ſi enim ſemper conſiliabit᷑ in infinitum veniet. N
Qd ex cōſilio preiudicatum eſt eligibile eſt. fol.50.R
Electio eſt ꝯſiliabile deſideriū coꝝ q̄ in nobis. N

Cap.4.tra.1.lib.3.[Uolūtas aūt.] fol.51.E

Dicēdum ꝙ ſimplr ⁊ ſm veritatem voluntabile eſt per ſe bonum: vnicuiqꝫ autem qd videtur. fol.51.H
Studioſus iudicat ſingula recte ⁊ in ſingulis ei veꝝ appꝫ.
Scōm vnūquēqꝫ eni habitū ꝓpa ſūt bona ⁊ delectabilia. Studioſus plurimū differt ab alijs: ⁊ hoc qdē veruꝫ in ſingulis videre quēadmodū ⁊ mēſura coꝝ exiſtēs. L

Capituli quinti. tractatus primi. libri tertij.[Exiſtente vtiqꝫ voluntabili.] fol.51

Opōnes ſm electionē ſunt volūtarie: ideo ⁊ virtutuꝫ opatiōes volūtarie ſūt: in nobis aūt ⁊ virtus. fol.51.P
Dicere ꝙ nullus volens eſt malus: neqꝫ nolens beatus aſſimilatur: hoc quidem mendaci: hoc autem veraci: beatus quidem nullus nolens. fol.52.D
Quorum principia ſunt in nobis: ⁊ hec in nobis volūtaria. Legiſlatores puniunt ⁊ cruciant operantes mala quotquot non vi aut propter ignorantiam cui⁹ non ipſi cauſa: bona autem operantes honorant hos puocantes: hos autem prohibentes. fol.52.D
Quecunqꝫ non in nobis ſunt: neqꝫ voluntaria nullus prouocat operari vel non operari: vt non calefieri vel dolere vel eſurire. J
Ipſum ignorare puniunt ſi cauſa videtur ignorantie: puta ebrijs duplices increpationes. K
Irrationale eſt iniuſta facientem non velle iniuſtuꝫ eē aut ſtuprantem incontinentem. Q
Iniuſtus exiſtens non requieſcit ⁊ erit iuſtus quando vult ſicut nec eger ſanus ac dimittens lapidem reſumere qđ valet: a principio tamen erat. Sic autem in iuſto ⁊ incontinenti: ex principio quidem inerat tales non fieri ppter quod volentes ſunt: factis autem non adhuc ineſt non eſſe. fol.53.A
Non ſolum aūt anime malitie voluntarie ſunt: ſed ⁊ in quibuſdam ⁊ que corporis quos increpamus. B
Propter nām turpes vel cecos nullus increpat: ſed eos q pp deſidiam ſeu inexercitationem ⁊ negligētiam. B
Nullus improperabit ceco natura vel infirmitate vel pla

gaſed

gis: ſed magis miſerebitur. cuꝫ autē qui ex vini potatione vel alia incontinentia omnis vtiqꝫ increpabit: que ſūt non in nobis non. B

Qualiſcūqꝫ vnuſqſqꝫ eſt talis finis videtur ei. R

Operationū a ꝓncipio vſqꝫ in fineꝫ dñi ſumus ſcientes que ſm ſingula: habitnū ſūt a ꝓn adiectio nō cognita quēadmodū in egrotationibus: ſed quoniā in nobis erat ſic vł non ſic vti propter hoc voluntarij ⁊c. fol. 54. A

Capituli primi tractatus ſecūdi libri tertij. [Quoniam quidem igitur medietas.] fol. 54. J

Fortitudo eſt medietas circa timores ⁊ audacias. Timemus aūt terribilia hec autē ſunt mala. propter qꝺ timorem determinant expectationem mali. fol. 54. J

Fortitudo non eſt circa illa que oportet timere cuiuſmodi eſt infamia quia fortis laudaꝛ in non timēdo. nec eſt circa omnia mala que non oportet timere quia non eſt circa paupertatem vel inopiam ſed circa illa que ſunt in noſtra poteſtate. fol. 54. M

Quidam in bellicis periculis timidi exiſtentes liberales ſunt: ⁊ ad pecuniaꝝ emiſſionē bene audēter hñt. N

Terribiliſſimum auteꝫ mors terminus vite ⁊ nihil adhuc mortuis videtur neqꝫ bonū neqꝫ malū eſſe. fol. 55. A

Principaliter autem dicitur fortis qui circa boneꝫ mortē impauidus ⁊ quecūqꝫ mortem inferunt repentina exiſtentia: talia aūt maxime que ſm belluꝫ. fol. 55. F

Capili 2 trac. 2 libri tertij [Terribile āt.] fol. 56. K.

Fortis eſt iſtupefactibilis: vt hō qui timet ⁊ ſuſtinet terribilia que oportet ⁊ vt oportet ⁊c. vnūqꝺqꝫ enī determinatur fine. boni vtiqꝫ gratia fortis ſuſtinet ⁊ operatur ꝙ ſm fortitudinem. fol. 55. K.

Superbus videtur audax ⁊ fictor fortitudinis. vt enim fortis circa terribilia ſe habet ſic ſuperbus vult videri: ꝓpter qꝺ ſunt multi ipſorum audaces timidi. fol. 56. A

Audaces ſunt preuolātes ante pericula: in ipſis autē diſcedūt. fortes ſūt in opib' acuti prius autem quieti. E

Mori fugiētē iopiā vel turpitudinē vł aliqꝺ triſte nō fortis ſꝫ magis timidi. Mollitieꝫ.n. fugꝛ laborioſa. G

Capituli tertij tractatus ſecundi libri tertij. [Dicūtur autem ⁊ alie.] fol. 56.

Fortiſſimi vidētur fortitudine ciuili apud quos timidi inhonorati: fortes autem honorati. fol. 56. M

Milites primi fugiunt quando ſuperextendiꝛur periculā ⁊ deficiūt multitudinibus ⁊ ꝑparationibus ciuilia permanentia moriuntur. fol. 57. D

Furorē ſuꝑ fortitudinē inferūt ⁊ fortis furoris ſpecieꝫ hꝫ: impetuoſiſſimus eniꝫ furor ad pericula. homerus. Uirtutē imitte furori: ⁊ virtutē ⁊ furorē erige. D

Naturaliſſima videtur que propter furorem eſſe: ⁊ preaccipiens electionē ⁊ cuius gratia fortitudo eſt. M

Fortior videtur eſſe in repentinis timoribus impauidus ⁊ imperturbatum eſſe ꝙ in premanifeſtis: repentina aūt ſm habitum. fol. 58. G

Fortes ignorantes non longe ſunt ab his qui bone ſpei: deteriores autem quando dignitatem nullaꝫ habent. J

Capituli quarti tractatus ſecundi libri tertij. [Circa audacias autem.] fol. 58

Fortitudo magꝭ ē circa tribilia ꝙ circa auſibilia. fol. 58. O

In ſuſtinēdo triſte fortis magis laudaꝛ. Difficilius eſt triſtia ſuſtinere ꝙ a delectabilibus abſtinere. fol. 59. C

Quāto virtuteꝫ quis habeat oēm ⁊ felicior ſit in morte triſtior erit. tali enim maxime viuere dignuꝫ ⁊ iſte maximis bonis priuatur ſciens: triſte autem hoc. D

Non vtiqꝫ in omnibus virtutibus delectabiliter operari exiſtit preter inquātuꝫ finem attingit. D

Milites ſtipendiarij pauperes parati ſunt ad pericula ⁊ vitaꝫ ad parua lucra permutant. fol. 59. L

Capituli primi tractatus tertij libri tertij. [Poſt hec de temperantia.] fol. 60.

Delectatiōes quedā ſunt aiales: ꝗdā corporales. fol. 60. P

Circa animales non eſt temperātia neqꝫ i. temperantia.

Circa delectationes corporales viſus auditus vel olfatus non eſt temperantia nec intemperantia. fol. 61. F

In delectationibus circa odores delectabiles eſt temperātia per accidens non per ſe. F

Alijs aialib' ab hoīe non eſt delectatio ſm hos tres ſenſus ſcꝫ viſuꝫ auditū olfatū ꝑter ſcꝺm accidens. F

Tēperantia ⁊ intēperātia ſunt circa delectatiōes corporales quibus ⁊ reliqua aialia cōicant vñ ſeruiles ⁊ beſtiales videnꝛ. hec auteꝫ ſunt tactus ⁊ guſtus. O

Uidenꝛ aūt intēperati paꝝ vel nihil guſtu vti. Q

Cōmuniſſimus ſenſuū etiaꝫ tactus ſm quē intēperantia ⁊ videꝛ iuſte exprobrabilis qꝛ nō ſm ꝙ hoīes ſum' exiſtit in nobis ſed ſm ꝙ aialia. Talib' vtiqꝫ. ſ. cōibus aialibus gaudere ⁊ maxime diligere beſtiale. fol. 62. C

Liberaliſſime delectationum que ſm tactum ablate ſunt a temperantia ⁊ intemperantia. D

Capli 2 tractat' tertij libri tertij. [Cōcupiſc.] fol. 62.

Concupiſcentiarum ſunt quedam cōmunes: ⁊ quedā proprie ⁊ appoſite. fol. 62. J

In naturalibus concupiſcentijs pauci peccant. ⁊ in vno ad plus. Repletio indigentie nālis concupiſcentia. M

Circa ꝓprias aūt delectatiōes mlti ⁊ multipliciter peccāt vt gaudendo quibus non oportet vel in magis ⁊c. N

Intemperatus triſtatur ⁊ nō adipiſcens ⁊ concupiſcēs cū triſtitia enim concupiſcentia. Inconuenienti autem aſſimilatur propter delectationem triſtari. Q

Temperatus medio modo ſe habet circa hec. non enim delectatur quibus maxime intemperatus. ſed maxime triſtatur. fol. 63 F

Quecūqꝫ ad ſanitatem ſunt vel bonā habitudinē delectabilia exiſtentia temperatus hec appetit menſurate ⁊ vt oportet. Et alia delectabilia appetit temperatus nō impedimenta his exiſtentia vel preter bonum vel ſuper ſubſtantiam. G

Capituli tertij tractatus tertij libri tertij. [Uolūtario autem magis.] fol. 63.

Intēperātia magis aſſimilaꝛ voluntario ꝙ timor. Intēperantia eſt propter delectationem: timor vō propter triſtitiam. quorum hoc quidem deſiderabile hoc autē fugibile. Triſtitia ſtupefacit ⁊ corrumpit naturam habētis. delectatio nihil tale facit. fol. 63. L

Facile ⁊ ſine ꝑiculo eſt aſſueſci ad ea circa que eſt intēperātia: in terribilibus econtrario eſt. N

Terribilia in vniuerſali ſunt ſine triſtitia. ſꝫ i ſingulari ꝓꝑ triſtitiā ſtupefaciunt vt ⁊ arma ꝓiciāt ⁊ alia deformia faciant. ⁊ propter hoc videntur eſſe violenta. O

Intemperata quedā in particulari ſunt voluntaria quedā in vniuerſali inuoluntaria: nullus enim concupiſcit intēperatus eſſe. Q

Nomen intemperātie ad puerilia peccata ferimus. habēt enim quandam ſimilitudinem. fol. 64. C

Puniri enim oportet turpis appetentem ⁊ multaꝫ augmētationem habentem: tale autem maxime concupiſcētia: ⁊ pueri ſm concupiſcentiam viuunt. C

Inſatiabilis enim delectabilis appetitus vndiqꝫ inſipienti. i. deſt puero ⁊ concupiſcentie operatio auget conatuꝫ: ideſt ſimile. C

Quēadmodum oportet puerum ſm preceptum pedagogi viuere. ſic ⁊ concupiſcibile conſonare rationi: intentio enim amborum bonum. D

Incipiunt concluſiones capituli p' trac. p' tij lib'. [Uir

tute vtiqꝫ ⁊ circa paſſiones.] fol.41.
1 Ad ſcientiam moralem pertinet conſiderare de volū-tario ⁊ inuoluntario. fol.41.D.
2 Operationes facte propter timorem maiorum malo-rum ſunt magis voluntarie ꝙ̄ inuolūtarie. fol.42.A
3 Operationes facte propter timorem maiorꝫ malo-rum ſunt voluntarie. fol.42.B
4 Nō oīa ꝗ̄ opamur ꝑꝑ bōa extiora ſſ violēta. f.42.D
5 Nō oē qđ qs fac̄ ꝑꝑ ignorātiā ē inuolūtariū. fol.44.F
6 Nō oē qđ qs fac̄ ignorās fac̄ ꝑꝑ ignorātiā. fol.44.G
7 Ignorātia ei⁹ qđ ꝯfert nō cāt inuolūtariū. fo.44.H
8 Ignorantia alicuius circūſtantie in vniuerſali nō cau-ſat inuoluntarium. I
9 Circunſtantia alicuius in particulari ignorata cauſat inuoluntarium. K
10 Opata ꝑꝑ irā vl̄ ꝯcupiſcētiā ſſ volū^rie opata fo.46.D
Capituli 2^i trac. p^i libri tertij.[Determinatis autem voluntario.] fol.46.
11 Ad hāc ſcientiā ꝑtinet cōſiderare de electiōe. fol.46.
12 Electio nō eſt aliqđ cōuertibiliter cū volūtario. L
13 Electio non eſt concupiſcentia. O
14 Electio non eſt ira. fol.47.A
15 Electio non eſt idem quod voluntas. D
16 Electio nō eſt idē cōuertibilr cuꝫ opinione. L
17 Electio non eſt eadem cum opinione que eſt de his ꝗ̄ cadunt ſub noſtra operatione. L
18 Oē eligibile ſit preconſiliatum. Q
Capituli tertij primi tractatus libri tertij.[Cōſiliā-tur autem vtrum de omnibus.[fol.48.
19 Cōſiliū ē ď opōnib⁹ hūanis ꝗ̄ ſſ ī nr̄a ptāte. fol.48.F
20 Conſilium non eſt de his que aliqua certa arte ⁊ per ſe ſufficiente determinata ſunt. fol.48.K
21 Nō eſt equaliter cōſiliādū de oīb⁹ que ꝑ nos fiūt. L
22 Magis eſt cōſiliandum circa artes operatiuas ꝙ̄ cir-ca diſciplinas ſpeculatiuas. M
23 Conſilium non eſt de finibus. fol.49.G
24 Inquiſitio cōſiliatiua procedit ad illud quod eſt pri-mum operatione. fol.49.I
25 Conſilium habet terminum. fol.49.N
26 Conſilium precedit electionem. fol.50.L
27 Electio ē ďſideriū ꝯſilia^ti^e eoꝝ ꝗ̄ ſſ ī nr̄a ptāte. fo.50.N
Capl̄i 4^i trac. p^i libri tertij.[Uolūtas qdē.] fol.51.
28 Nō ſoluꝫ per ſe bonuꝫ eſt volūtabile. fol.51.D
29 Non ſolū apparens bonum eſt voluntabile. D
30 Bonū ſimpliciter eſt ſimpliciter voluntabile, ⁊ bonū apparēs eſt volūtabile ſm̄ quid ⁊ in reſpectu. M
Capituli quinti tractatus primi libri tertij.[Exiſten-te vtiqꝫ voluntabili. fol.51.P
31 Uirtutes ſunt in poteſtate noſtra. fol.51.Q
32 Malitia oppoſita virtuti ē in poteſtate nr̄a. fol.52.C
33 Homo eſt principium ⁊ cauſa ſuarum operationum bonarum ⁊ malarum. fol.52.L
34 Operationes cauſate ex ignorantia cuius ignorantie homo eſt cauſa ſunt in ſua poteſtate. que tamē vidē-tur habere aliquid de voluntario. M
35 Habitus anime ſunt voluntarij ⁊ in poteſtate noſtra quātuꝫ ad eorum generationem. fol.53.D
36 Habitus vitioſi nō ſūt in poteſtate noſtra ⁊ hoc quā-tum ad eorum corruptionem. G
37 Aliq defect⁹ corꝑales ſūt volūtarij ⁊ in ptāte nr̄a. H
38 Phātaſia ſeu apparitio eſt volūtaria ⁊ ī ptāte nr̄a. N
39 Deſiderium finis non ineſt homini a natura. P
Capituli primi ſecundi tractatus libri tertij.[Quo-niam quidem igitur medietas. fol.54.
40 Fortitudo nō eſt c̄c tiorē īfamie ſeu male opīonis. O
41 Forti⁹ nō ē c̄c timorē paupꝑtatꝫ inopie vl̄ egritudīs. P
42 Fortitudo nō eſt circa timorē malorū perſonaliū. Q
43 Fortitudo eſt circa timorem mortis. fol.55.C
44 Fortitudo eſt circa timoreꝫ mortis in bello. D
45 Fortitudo que eſt virtus eſt principaliter circa timo-rem mortis in bello. G
46 Fortitudo nō ē c̄c tiorē mortꝫ ī mari vl̄ egritudīe. H
Capl̄i 2^i trac. 2^i lib^i tertij.[Terribile aūt nō oībus.] fol.55
47 Ille eſt fortis ꝗ audet ⁊ timet ⁊ ſuſtinet que opꝫ ⁊ qñ opꝫ: ⁊ vbi oportet ⁊ gratia cuius opꝫ. fol.55.D
48 Suſtinere mortem propter moleſtiam vitandaꝫ nō pertinet ad fortem. fol.56.H
Capl̄i tertij 2^i trac. lib^i tertij.[Dr̄r aūt ⁊ alie.] fol.56.
49 Fortitudo que eſt ꝑpter timoreꝫ pene eſt deterior ꝙ̄ fortitudo que eſt propter honoreꝫ impetrandū vel opprobriuꝫ vitandum. fol.56.Q
50 Forti^do ciuilis ē melior ꝙ̄ forti^do militaris. fol.57.F
51 Fortitudo per furoreꝫ non eſt fortitudo. N
52 Qui ſuſtinēt triſtia ꝑꝑ ꝯcupiaꝫ nō ſūt ṽe fortes. O
53 Fortes ꝑꝑ ſpem non ſunt vere fortes. fol.58.E
54 Ille eſt magis fortis qui in repentinis timoribus non timet nec turbatur: ꝙ̄ ille qui non timet in periculis preuiſis ⁊ prius manifeſtis. fol.58.G
55 Fortes ꝑꝑ ignorātiā ſſ deteriores ꝙ̄ fortes ꝑꝑ ſpeꝫ. L
Capituli quarti tractatus ſecundi libri tertij.[Circa au-dacias autem ⁊ timores.] fol.58.
56 Forti^do mag̃ hꝫ eē c̄c triſtilia ꝙ̄ c̄c auſibilia. fol.59.A
57 Fortitudo eſt circa triſtitias. C
58 Fortis in ſuſtinendo triſtia aliquaꝫ delectationem ha-bet ſed modicam. E
59 Quāto aliquis magis perfectus eſt ī virtute ⁊ felicior tanto magis triſtatur in morte. I
60 Fortitudo fortis in ſuſtinendo triſtia ⁊ mortē in bello non minuitur ſed magis augmentatur. K
Capituli primi tractatus tertij libri tertij.[Poſt hec de temperantia dicamus.] fol.60.
61 Circa delectatiōes aīales nō eſt tēperātia nec intem-perantia. fol.61.B
62 Tēperātia ⁊ iīēꝑantia ſūt c̄c ďlectatiōes corꝑales. G
63 Tēperantia ⁊ intemperantia non ſunt circa delecta-tiones viſus ⁊ auditus nec olfatus. D
64 Alijs aīalibus ab hoīe non ineſt delectatio ſm̄ viſum vel auditum vel olfatum niſi per accidens. N
65 Tēꝑantia ⁊ iītēꝑātia ſūt c̄c ďlectatiōes guſt⁹ ⁊ tact⁹. P
66 Temperantia ⁊ intemperantia magis hn̄t eſſe circa delectatiōes tact⁹ ꝙ̄ c̄c delectatiōes guſt⁹. fol.62.A
67 Intemperantia eſt iuſte exprobrabilis. D
68 Delectatiōes maxime liberales hoībus appropriate non ſunt delectatiōes circa quas eſt temperātia. E
Capituli ſecundi tractatus tertij libri tertij.[Concu-piſcentiarum autem he quidem cōes.] fol.63
69 Intēꝑat⁹ triſtat̃ ꝑꝑ abſentiā delectabiliū. fol.63.B
Capl̄i tertij trac. tertij li^i tꝰj.[Uolūtario āt.] fo.63
70 Intēꝑātia plus hꝫ de volūtario ꝙ̄ timiditas. O
71 Intēꝑātia ē vitiū mag̃ exprobrabile ꝙ̄ timiditas. O
72 Uolūtarium non eodem ordine reperitur in itempe-rantia: ⁊ in timiditate. Q
73 Ad bene viuere hominis oportet ꝯcupiſcentias ⁊ de-lectationes ſuas eſſe menſuratas: ⁊ non vehemētes ſed paucas ⁊ rōni nō contrarias. fol.64.F

Dubia mota per expoſitores in libro tertio ethi-corum.

Utrū actus volūtatis poſſit eſſe inuolūtarius. fol.43.D
Utrū aliquid factum per violentiam ſit inuolūtariū. F
Utrum operationes facte propter metuꝫ ſiue timorē ſint voluntarie vel inuoluntarie. H
Utrū ſit magis moriēdū ꝙ̄ aliqđ turpe opari: ſoluunt̃ hec

quatuor dubia trac. primo pte principali pᵒ. M
Utrũ ignorantia ſit cauſa inuoluntarij. fol.45.C
Utrum oīs ignorātia ſit cā nō voluntarij: hec duo dubia determinant cap° pallega. parte pncipali 2ᵃ. H
Utrũ de ſolis opōnibus et opabilibus humanis que ſunt in noſtra poteſtate ſit conſilium. ſoluitur tractatu pᵒ capitulo tertio parte principali prima. fol.48.O
Utrũ conſilium ſit ipſius finis. fol.49.P
Utrum omnis inquiſitio conſilij ſit reſolutoria. P
Utrũ inqſitio ↄſiliatiua pcedat in infinitũ. hec tria dubia ſoluuntur tractatu pᵒ caplo 3° pte pncipali ſcda. Q
Utrũ electio ſit actus itellectᵘ vel actᵘ volũtatis vel qddaʒ miſtum ex his: ſoluitur loco pcallegato. fol.50.O
Utruʒ homo voluntarie fiat malus. fol.54.B
Utrum homo ex ſe efficiatur bonus. B
Utrũ illud ſit volũtariũ qd accidit ex negligentia. hec tria dubia ſoluunt̄ tractatu pᵒ ca° 5° pte 4ᵃ pncipali. C
Utrũ fortis aſſumat ſibi iraʒ in operãdo tractatu ſecũdo capitulo tertio parte principali tertia. fol.57.P
Utrũ fortitᵒ ſit medietas int̄ timores et audacias. fol.59.N
Utruʒ fortitudo ſit tm̄ circa pericula mortis i bello. O
Utrum fortis in ſuo actu triſtetur. P
Utrum fortis debeat eligere mori pro turpi vitãdo: ſoluitur hec q̄tuor tractatu 2° cap° 4° pte pncipali 4ᵃ. Q
Utrũ tẽpantia ſit pncipalr̄ ↄ̄ↄ̄ dlectatiões tactᵘ. fol.64.H
Utrũ inſenſibilitas ſit vitiũ oppoſitũ temperantie. D
Utrum humana indigentia ſit mẽſura appetendi delectabilia ſm ſenſum. I
Utrũ intẽperãtia ſit maius vitiuʒ q̄ʒ timiditas: ſoluuntur hec q̄tuor dubia tractatu 3° cap° 3° pte pncipali ſcda. L

Incipiunt queſtiones mote in quarto libro.

Circa quã materiã ē liberalitas. mouet̄ et ſoluit̄ tractatu pᵒ caplo primo q est circa pecunias: qr circa pecunias operatio liberalitatis laudatur. fol.64.
Quis eſt principalis actus liberalis: vtrũ dare vel accipere. mouet̄ et ſoluit̄ tractatu pmo capitulo primo: q ipſius liberalis magis eſt dare qbus opʒ q̄ʒ accipere vñ oportet. qr ad virtutē magis ptinet bñ agere q̄ʒ bene pati. et qr pp dationeʒ magis laudatur liberalis. et etiã qr difficilius eſt dare q̄ʒ accipere. fol.65.D
Quoꝝ medietas eſt liberalitas: mouet̄ et ſoluit̄ tractatu pᵒ caplo pᵒ: q eſt medietas inter pdigalitatē et illiberalitatē: qr pdigus abũdat in dando. et illiberalis deficit in dãdo, et liberalis nec deficit nec abũdat. fol.66.A
Qd vitioꝝ extremoꝝ eſt peius. vtrũ pdigalitas vel illiberalitas: mouet̄ et ſoluit̄ trac. pᵒ ca° pᵒ: q pdigus ē minᵘ malus q̄ʒ illiberalis: qr pdigus eſt de facili ſanabilis a ſuo vitio. qr egeſtate et etate: et illiberalis eſt iſanabilis qr cã eiᵘ. ſ. ſenectus et impotẽtia non pōt ſanari. fol.67.E
Quod vitioꝝ extremoꝝ magis opponit̄ liberalitati. mouet̄ et ſoluit̄ tractatu primo caplo pᵒ: q illiberalitas magis opponit̄ liberalitati q̄ʒ pdigalitas: qr illd vitiũ qd ē peius magis opponitur virtuti. E
Utrũ liberalitas et magnificentia differãt: mouet̄ et ſoluit̄ tractatu pmo caplo ſcdo: q differũt quãtũ ad mãm qr liberalitas ſe extẽdit ad oēs opationes que ſũt circa pecunias: ſed magnificentia eſt ſolũ circa opōnes ſũptuoſas. ſi eni aliqs expẽdat in rebᵘ paruis moderate ſʒ q ē dignũ nō dicit̄ magnificus. fol.69.D
Quoꝝ vitioꝝ extremoꝝ ē magnificẽtia medietas: mouet̄ et ſoluit̄ trac. pᵒ cap° 2°: q eſt medietas inter paruificẽtiã et banauſiaʒ. paruificentia eni opponit̄ magnificentie p modũ defectus et banauſia p modum exceſſus. I
Quibᵘ pſonis cōpetit magnifice expẽdere: mouet̄ et ſoluit̄ tractatu pᵒ caplo 2°: q ad nobiles gñe. et ad viros i dignitibᵘ cōſtitutos habentes magnas diuitias ptinet facē ſumptᵘ magnificos: ita q expēſe ſint pportiōate et pſone expẽdẽti et opibᵘ circa q̄ ſiũt expēſe. ita q expēſe nō ſolũ decẽãt tale opᵘ in q̄ expenduntur: ſed etiã q deceant facientem expenſas. fol.70.A
Circa que eſt magnanimitas. mouet̄ et ſoluit̄ tractatu 2° capitulo pᵒ: q magnanimitas ē circa magna et maxime circa honores que ſunt maxima bona exterioꝝ bonoꝝ: qr honorē attribuimus dijs et optimis pro premio non habentes melius quod tribuere poſſimus. fol.71.M
Quoꝝ vitioꝝ extremoꝝ magnanimitas eſt medietas. mouet̄ et ſoluitur tractatu ſecũdo caplo pᵒ: q magnanimus eſt mediũ inter puſillanimũ et chaymũ: qr chaymus dignificat ſe maiorib' honoribus q̄ʒ eſt dignus et puſillanimus non dignificat ſe quibus eſt dignus: ſed magnanimus dignificat ſe magnis quibᵘ eſt dignus. N
Quõ magnanimitas ſe hʒ ad alias virtutes. mouet̄ et ſoluitur tractatu ſecũdo caplo primo: q non eſt ſine alijs virtutibus. et in operatione cuiuſlibʒ virtutis intendit illd quod eſt magnũ in illa operatione. fol.72.D
Qualiter magnanimᵘ ſe hʒ ad alios: mouet̄ et ſoluit̄ tractatu ſecũdo caplo pᵒ: q ad magnanimũ ptinet vt ſeipſʒ honorabilē exhibeat ad illos q ſunt in dignitate et in excellẽtia honoꝝ fortune. et ad mediocres mediocrit̄. N
Quod vitioꝝ extremoꝝ magis opponit̄ magnanimitati. mouet̄ et ſoluit̄ tractatu 2° cap° pᵒ: q puſillanimitas magis opponit̄ magnanimitati q̄ʒ chaymotes: qr puſillanimitas eſt vitium deterius q̄ʒ chaymotes quia facit homines deteriores.
Utrũ circa mediocres honores ſit aliq̄ virtus: mouet̄ et ſoluitur tractatu ſecũdo caplo ſcdo: q circa quos honores eſt q̄dã virtᵘ inoiata: qr circa mediocres honores ↄtingit in appetẽdo eos ſupabundare et deficere. et etiaʒ mediũ tenere quod pertinet ad virtutem. fol.75.O
Utrũ ſit ↄ̄ↄ̄ iras aliq̄ vtus. mouet̄ et ſoluit̄ trac. 3. ↄtento in vno caplo q ſic: qr circa iras ↄtingit ſupabũdare et dficere. et ſupabũdãtia et defectᵘ circa iras ſunt vituperabiles: io circa iras eſt mediũ laudabile qd mãſuetudo nominat̄. cᵒ extma ſt iracũdia et intraſcibilitas. fol.76.M
Qd vitioꝝ extremoꝝ magis opponit̄ mãſuetudini: mouetur et ſoluit̄ trac. 3. q iracũdia magis opponit̄ mãſuetudini q̄ʒ intraſcibilitas: qr hō magis inclinatur nãliter ad ſupabũdantiã ire q̄ʒ ad defectuʒ ire. fol.77.E
Utrũ circa cōuictũ humanũ qui ſit per hoc q hoīes ad inuicem cōicant in ſermonibᵘ et in rebus ſit aliqua virtus mouet̄ et ſoluit̄ trac. 4. ca° pᵒ q ſic. et hec vocat̄ amicitia in cōicatiōe et nō in affectiōe vel affabilitas qr circa cōuictũ eſt repire ſupabũdãtiã et dfectũ vituperabiles. nã qdã intẽdũt oibᵘ placere vt placidi. et qdam intendunt oēs cōtriſtare vt diſcoli et litigioſi. fol.78.D
Utrũ circa humanos actᵘ ſit aliq̄ vtus media īter iactãtiã et ironiã. mouet̄ et ſoluit̄ trac. 4° cap° 2°. q eſt talis habitus medius que veritas nolat̄. et habēs talē habituʒ nec dicit ſibi maiora ineſſe q̄ʒ inſunt. nec negat ea ineſſe que inſunt. et hoc facit in eo q talis eſt ſm habitũ. fol.79.H.
Utrũ circa ludos poſſit eē virtus: mouetur et ſoluitur tractatu 4° ca° 3° q ſic: qr in ludẽdo pōt eē ſupabũdantia et defectus. et per ↄ̄ns poteſt eſſe medium qd eſt virtus. et hec virtus vocat̄ eutrapelia. et eſt medietas inter bomolochiam et agricheam ſeu ſylueſtritatem. fol.80.P.
Utrum verecundia ſit virtus: mouet̄ et ſoluitur tractatu 5° q nō eſt virtus qr ſit cũ trãſmutatiōe corporali. nã verecundati rubeſcunt ſicut timidi palleſcunt. fol.82.I

Incipiunt cōes ppoſitiones capituli pmi. pmi trac. pᵒ ptis 4ᵢ libᵢ ethicorum.

Liberalis laudat̄ nō in bellicis neqʒ i quibᵘ tẽperatᵘ neqʒ

in indiſcis. ſed circa dationem pecuniaꝝ ꝛ ſūptionē: magis tñ in datione: pecunias dicimus oia quoꝝ dignitas numiſmate menſuratur. fol. 64. Q
Incōtinentes ꝛ intēꝑatos ꝓdigos vocam⁹ ꝑꝑ qḋ prauiſſimi vitꝭ: multas. n. ſil' malitias hñt. nō āt ꝓpe appellāť. Vult enī ꝓdig⁹ eē q vnū aliqḋ malū hꝫ. ſcꝫ corrūpe ſubaꝫ: ꝓdigus āt qui ꝑꝑ ſeipſuꝫ perditus. fol. 65. A
Quoꝝ enim vtilitas aliqua eſt his vti ꝛ bñ ꝛ male. D
Uſus autem pecuniarū videť cōſumptio ꝛ datio: acceptio autē ꝛ cuſtodia poſſeſſio magis. D
Uirtus eſt bene facere magis q̄ꝫ bene pati: ꝛ bona operari magis q̄ꝫ turpia non operari. D
Amantur enim maxime liberales eoꝝ qui in virtute: vtiles enim: h̄ autem in datione. I
Liberalis vehemēter ſuperabundat in datione vt derelinquat ſibiipſi minora. fol. 66. E
Non enim in multitudine datorum quod liberale ſed magis in dantis habitu. E
Liberaliores eē vitr accipiētes ſubaꝫ ab alijs ſexptī indigētie ꝛ oēs diligūt mag ſua opa vt parētes ꝛ poete. E
Ditari nō facile liberalem ꝑꝑ qḋ hoies accuſant fortunaꝫ qꝛ̄ maxime digni exiſtentes nequaq̄ꝫ ditāur. E
Cōtingit h̄ nō irrōnabilr: nō enim poſſibile pecunias hic non curātē vt habeat quēadmodū neqꝫ in alijs. E
Tyrānos nō dicimus ꝓdigos: multitudo enī poſſeſſionis nō vr̄ facile eē dationib⁹ ꝛ cōſumptionib⁹ ſupabundare idest non facile vt in dādo ꝛ expēdēdo ſupabundēt pro portionem propriarum diuitiarum. I
Decentē dationē ſequitur decens acceptio. M
Si cōtingat liberalem preter opportunū ꝛ bene conſumere triſtabitur: moderate ꝛ vt opꝫ delectabitur. M
Liberalis magis eſt grauat⁹ ſi quod oportet nō ꝯſumpſit q̄ꝫ triſtatus ſi nō opportunū aliquid cōſumpſerit. N
Pꝛodigalitas i dādo ſupabūdat: i accipiēdo āt dēficit: illiberalitas i dādo dēficit: i accipiēdo vō ſupabūdat. fol. 67. B
Que autem prodigalitas nō multū coaugeť: nō enī facile ex nulla parte accipientem omnibus dare. D
Prodigus non paruo melior eſt illiberali: bene eſt enī ſanabilis ꝛ ab etate ꝛ ab egeſtate. D
Prodigus enī nō vr̄ prau⁹ ſꝫ morē nō enī mali neqꝫ inuirilis ſupabūdare dātē ꝛ nō accipiētē inſipiētis autem.
Prodigus amat multos: illiberalis nullū neqꝫ ſeipſuꝫ. E
Multi ꝓdigi accipiūt vñ nō opꝫ ꝛ ſūt ſm̄ h̄ illibales. L
Multi ſt modi illibalitat vt pꝫ i textu māifeſte. fol. 68. C
Capl̄m. 2ᵘ trac. pᵉ lib' 4ᵗⁱ. [Uidebitur autē vtiqꝫ.]
Magnificētia nō quēadmodū libalitas extēdiť circa oēs q̄ in pecunijs ſūt opōnes. ſed circa ſumptuoſas ſolū. In his. i. ſumptuoſis ſupexcellit liberalitatē magnitudine quēadmodū nomē ipſum ſubſignificat: in magnitudine enim decēs ſumptuoſitas eſt: magnitudo autē ad aliqd decens vtiqꝫ ad ipſum ꝛ in quo ꝛ circa que. fol. 69. D
Magnific⁹ qdē libalis. libal' āt nihil mag magnific⁹. K
Magnificus ſcienti aſſimilatur. Q
Magnificiᶜ ſūpt⁹ magni ꝛ dcētes talia vtiqꝫ ꝛ opa. fol. 70. A
Opus quidem ſumptu dignuꝫ oportet eſſe: ſumptum aūt opere vel ſuperabundare. A
Ratiocinij diligentia paruifica. A
Neceſſarium eſt liberalem magnificum eſſe. B
Nō eſt eadē vtus poſſeſſiōis ꝛ opis: poſſeſſiōis qdē virt⁹ ꝙ plimo eſt dignū ꝛ honorabiliſſimū: puta auꝝ: operis autem magnum ꝛ bonum ꝛ mirabile. B
Opꝫ magnificū ad mirabilē eē ꝛ eſt operis virtus. B
Opꝫ non ſolū op⁹ eē dcēs ꝛ magnū ſꝫ ꝛ ad faciētē dcē. D
Honorabilia ſumptuū ſūt que circa diuina vt circa preparationes tēplorum ꝛ ſacrificia ꝛ que ad cōe vt principi largiri vel conuiuare ciuitatem. D
Inops non erit magnificus. nō enim ſunt a qbus multa cōſumet decēter tentans aut incipiens. I
In his que ſemel fiunt puta nuptie ꝛ ſi qḋ tale circa que tota ciuitas ſtudet vel qui in dignitatibus ꝛ peregrinis. Magnificus enim non eſt ſumptuoſus in ſeipſum ſꝫ in cōia. Dona magnifici deo ſacratis hñt ſile. O
Differt autē opere magnum ab eo qḋ eſt in ſumptu: ſpera pulcherrima magnificentiam habet puerilis doni: huius autem precium paruum ꝛ illiberale. P
Banauſus i ꝯſumēdo ſupabūdat dādo hyſtrionib⁹ ꝛ qb⁹ nō opꝫ: ꝛ veſtiēs purpuraꝫ oſtentans diuitias ꝛ ꝑꝑ hoc eſtimat admirari. Ubi opꝫ multa conſumere pauca cōſumēs: vbi autem pauca multa. fol. 71. D
Paruificus circa omnia deficit ꝛ maxima conſumens: in paruo bonum idest virtutem perdit. D
Paruificus eſt tardās q̄cūqꝫ faciet itēdēs q̄lr minimū cōſumat ꝛ triſtatus ꝛ oia eſtimās maiora facere q̄ꝫ opꝫ. D
Hi habitus extremi ſunt malitie ſed nō inferūt opprobria cū nō ſint nociua ꝓximis nec ſunt valde turpes. E
Capl̄m pᵐ trac. 2ᵉ pᵉ ptis libri 4ᵗⁱ. [Magnanimitas āt.]
Magnanimus eſt qui magnis ſeipſuꝫ dignificat dign⁹ exiſtens: qui enim paruis dignus ꝛ his dignificat ſe temperatus eſt: magnanimus autem non. fol. 72. M
In magnitudine enim magnanimitas quēadmoduꝫ ꝛ pulchritudo in magno corpore. parui autem formoſi ꝛ cōmenſurati: pulchri autem non. M
Qui āt magnis ſeipm̄ dignū facit idign⁹ exiſtens chaym⁹. Qui aūt minorib⁹ q̄ꝫ eſt dignus puſillanimus. N
Eſt autem magnanimus magnitudine extremus. eo autē ꝙ vt opꝫ medius. N
Dignitas aūt dī ad ea q̄ exteri⁹ bona maximū h̄ vtiqꝫ ponemus qḋ dijs attribuim⁹ ꝛ qḋ maxie deſiderāt q in dignitate: ꝛ qḋ i optimis pmiū: tale aūt honor. Honor enī eſt maximū eoꝝ que exterius ſunt bonoꝝ. fol. 72. C
Puſillanim⁹ dēficit ꝛ ad ſeipſꝫ ꝛ ad magnanimi dignitatem. D
Chaym⁹ vō ꝛ ad ſeipſꝫ ſupabūdat nō tñ ad magnimū. D
Ur̄ eſſe magnanimi. ꝛ ꝙ in vnaqueqꝫ vtute magnū. D
Uirtutis premiū honor ꝛ attribuiť bonis. magnanimitas autem videtur eſſe quidam ornatus virtutum maiores enim ipſas facit ꝛ non fit ſine illis. D
Magnanimus a ſtudioſis honoratus moderate delectabitur vt propriū adipiſcēs vel ꝛ minora. virtuti enim pfecte non fiet dignus honor ſed tñ magnanimus adhuc recipiet ꝛ non habēdo ipſos maiora ipſi tribuere. N
Magnanim⁹ maxime eſt circa honores adhuc circa diuitias ꝛ potentatus: ꝛ oēm fortunā ꝛ infortuniū moderate hēbit. Neqꝫ bñ fortunat⁹ gaudioſus erit neqꝫ īfortunat⁹ triſtis: neqꝫ. n. ēē honorē ita hꝫ vt maximū ens. fol. 73. A
Potētat⁹ ꝛ diuitie ꝑꝑ honorē ſūt dſiderabilia: cui āt honor ꝑuū eſt huic ꝛ alia: ꝑꝑ qḋ ꝛ deſpectores videnť eē. C
Uidentur bone fortune conferre ad magnanimitatem. Scḋm veritatē autē ſolus bonus honorandus eſt. C
Qui ſine virtute bona fortune habent: nec iuſte magnis ſeipſos dignificāt neqꝫ recte magnanimi dicuntur. C
Sine virtute nō facile ferre moderate bonas fortūas. C
Magnanimi videnť i memoria hēe eos quib⁹ bñ fecerūt. eos aūt a qb⁹ bene paſſi fuerūt nō. Minor eſt qui patiť bene eo qui facit: vult autem ſupexcellere. I
Neceſſariū eſt magnanimū eſſe maniſeſtū oditorē ꝛ manifeſtum amatorem: latere enim timidi eſt. L
Deficiēs puſillanim⁹ ſupabūdās āt chaym⁹ nō mali vitꝭ eſſe hij: nō enī malefactores ſūt peccātes aūt. fol. 74. I
Puſillanimus enī dignus exiſtens bonis ſeipſum priuat qb⁹ dignus eſt. vr̄ enī ignorare ſeipſuꝫ: ſi enim ſciret appeteret bona quib⁹ dign⁹ erat. Puſillanimus nō videť inſipiens ſed magis piger. L

Neſcientes ſuam bonitatē diſcedunt ab operationib⁹ bonis ⁊ ab inuentionibus vt indigni exiſtētes. ſimiliter āt ⁊ ab exterioribus bonis. L

Chaymi ſūt īſipiētes ⁊ ſeipſos ignorātes vt eni digni exiſtētes ad honorabilia conant̄ deinde redarguūtur. M

Opponit̄ magnanimitati puſillanimitas magis q̄ chaymores ⁊ ſic magis ⁊ deterius eſt. P

Capituli ſecūdi tractat⁹ ſecūdi libri quarti. [Videt̄ autem ⁊ circa hanc.] fol. 75

Queadmodū in acceptione pecuniaꝝ eſt medietas ⁊ ſuꝑabūdātia ⁊ defect⁹ ita ⁊ i honoris appetitu magis q̄ opꝫ ⁊ minus ⁊ vñ opꝫ ⁊ vt opꝫ. fol. 76. A

Amatorē honoris q̄nqꝫ laudam⁹ ⁊ virilē ⁊ amatorē boni. ⁊ q̄nqꝫ vituꝑamus vt magis q̄ opꝫ ēt ſilr: ⁊ nō amatorē honoris q̄nqꝫ laudamus ⁊ q̄nqꝫ vituꝑamus. A

Amatore honoris mltiplr dicto nō in idipm ferim⁹. A

Innoiata exiſte medietate vt ōſta videt̄ dubia eē extrema. E

In q̄b⁹ aūt eſt ſuꝑabūdātia ⁊ defect⁹: ⁊ mediū: appetūt eni honorē ⁊ magis q̄ opꝫ ⁊ min⁹ q̄ opꝫ ⁊ vt opꝫ. habit⁹ medius circa honorez laudat̄. ſed innoiatus exiſtens vi ad amorē honoris eē nō amor honoris, ⁊ ad non amorē honoris amor honoris. E

Capitli vnici tra. tertij z⁹ ꝑtis li¹ 4¹ [Māſue^{tu} āt. fol. 76

Māſuetudo eſt q̄dā medietas circa iras medio exiſtēte innoiato fere āt ⁊ extremis ad mediū māſuetudinez ferimus ad defectū declinātē inoiatū exiſtēte. Suꝑabūdātia aūt iracūdia defectus aūt in iraſcibilitas. M

Nō iraſci in q̄b⁹ opꝫ inſipiētis vi eſſe. vi eni nō ſentire neqꝫ teſtari. nō trams nō eſt vindicatiuus. Iniuriantem ſuſtinere ⁊ familiares deſpicere ſeruile eſt. fol. 77. M

Malū ſeipſuz deſtruit ⁊ ſi integrū ſit iportabile fit. E

Acrocholi ideſt extremi in ira acuti ⁊ prompti ad iraz geſtunt velociter ⁊ optimuz habent. E

Amari difficile ſolubiles ⁊ multo tempore iraſcūtur tales ſunt ſibiipſis moleſti ⁊ maxime amicis. F

Difficiles q̄ nō cōmutāt irā ſine cruciatu ⁊ ſine pūitōe. F

Māſuetu⁹ ſuꝑabūdātiā mag̃ opponim⁹ etenī mag̃ fit humanū⁹ eni mag̃ punire ⁊ ad viuē difficiles deteriores. L

Nō eſt facile determinare q̄liter q̄b⁹ ⁊ in q̄lib⁹ ⁊ in quāto tpe eſt iraſcēdū ⁊ vſqꝫ quo recte facit vel peccat. N

Qui parū tranſgreditur a medio non vituperatur neqꝫ in magis neqꝫ in minus. N

Capli p⁹ trac. 4¹ 3⁹ ꝑtis lib¹ 4¹. [In colloquijs aūt.] fol. 78.

Circa colloq̄a ⁊ totū ꝯuiuē ⁊ ſmonib⁹ ⁊ reb⁹ cōicare hi placidi videt̄ oia laudātes ⁊ i nllo ꝯtrādētes eſtimātes ſiñ triſtitia oportē q̄buſcūqꝫ eē q̄ cōtrio oia ꝯtrāītes diſcoli ⁊ litigioſi vocāt̄ hītu me⁹ inoiato: vi maxie amicicia: eo q̄ tal̄ moderat⁹ ⁊ delectabil̄ eſt i ꝯuiuē: vt amic⁹. H

Iſte habitus medius differt ab amicitia eo q̄ eſt ſine paſſione diligendi eos quibus colloquitur. L

Habēs eni habitū mediū nō i amādo vel amicādo recipit ſingula vt opꝫ. ſed in eo q̄ talis eſt ſꝫ hitū: hīs eni habitum mediuꝫ eſt ſm ſeipſum deſiderans ꝯdelectare, contriſtare autem renuens. L

Cōtingētib⁹ āt ſi ſit maiora ꝯſecut⁹. dico āt bono ⁊ ꝯferēte ⁊ delectatiōis grā q̄ i poſteꝝ magne paꝝ cōtriſtabit. P

Cōdelectans nullius gratia placidus. fol. 79. D

Qui autem vt vtilitas ſibi fiat in pecuniam vel quecūqꝫ ꝑ pecunias blanditor. D

Capli z¹ trac. 4¹ 3⁹ ꝑtis lib¹ 4¹. [Circa eadē fere.] fol. 79

Iactator vi ſimulatiu⁹ eſſe glorioſoꝝ nō exiſtētiū: ⁊ maiorū q̄ exiſtāt. Iron aūt ecōuerſo negare q̄ exiſtūt vl̄ minora facē. Medi⁹ āt exiſtēs ⁊ veraꝝ ⁊ vita ⁊ ſmone exiſtentia ꝯfitēs eē circa ipꝫ ⁊ nec maiora neqꝫ miora. K

Vnuſquiſqꝫ qualis eſt talia dicit ⁊ operatur: ⁊ ſic viuit ſi non alicuius grata operetur. L

Mendacium ſm ſe eſt prauum ⁊ fugiendum: verum autem bonum ⁊ laudabile. L

Nō intendimus de veridico in ꝯfeſſionib⁹ neqꝫ q̄cūqꝫ ad iuſtitiā vl̄ iniuſtitiā ꝯtēdūt ſꝫ in q̄b⁹ nullo tali differente in ſermone ⁊ vita veꝝ dicit eo q̄ talis ē ſm habitū. P

In minus aūt magis a vero declinat. prudēti⁹ enim videt̄ ꝑꝑ oneroſas ſuperabundantias eſſe. P

Iactator nullius grā vanus vi magis q̄ malus. fol. 80. E

Qui glorie grā iactāt talia fingunt in q̄b⁹ laus vel felicitas: q̄ aūt grā lucri fingūt qḋ eſt lucro ꝓpinqu⁹ ⁊ q̄ ꝑtrāſire eſt nō exiſtēta: puta medicū vel diuinatorē. F

Iactator magis vi opponi veridico deterior eniz eſt. N

Capl'i tertij tra. 4¹ 3⁹ ꝑtis li¹ 4¹. [Exiſte āt reqe.] fol. 80.

Qui in deriſione ſuꝑabundāt homolochi videntur eſſe ⁊ oneroſi deſiderantes omnino riſum. fol. 81. E

Qui autē nec ipſi dicunt aliquod ridiculum ⁊ ſunt dicentibus moleſti agri ⁊ duri videntur eſſe. Moderate ludentes eutrapeli appellantur puta bene vertentes. L

Liberalis ludus differt ab eo qui eſt ſeruilis ⁊ idiſciplinati ⁊ diſciplinati. H

Conuicium contumelia quedam eſt. D

Homoloc⁹ minor ē deriſore ⁊ nec a ſeipſo neqꝫ ab alijs recedēs ſi riſum faciat ⁊ talis dicēs quoꝝ nullum diceret granioſus quedam autem neqꝫ audiret. M

Vr̄ aūt ⁊ requies ⁊ ludus in vita eſſe neceſſarium. O

Capli p⁹ tra. 5¹ 4⁹ ꝑtis li¹ 4¹. [De verecūdia aūt.] fol. 82

Verecūdia eſt q̄dā timor ingloriationis rubeſcunt verecūdati: mortē aūt timētes palleſcūt. Corꝑalia vir̄ vtraqꝫ ſcꝫ timor mortis ⁊ verecundia quod videtur paſſionis magis eſſe q̄ habitus. fol. 82. F

Nō eni oi etati ꝯuenit verecūdia ſꝫ iuuenili. opꝫ eni tales verecundos eſſe eo q̄ ſm paſſiones viuentes multum peccant: a verecundia autem prohibentur. K

Et iuuenes laudamus verecūdos ſenē nullus laudabit: q̄ verecūdus nihil eni eſtimam⁹ ipm oportere opari in q̄bus eſt verecūdia. neqꝫ ſtudioſo ineſt verecūdia. K

Verecundia erit ex ſuppoſitione ſtudioſuz ſi opetur verecundabitur: nō eſt aūt hoc circa virtutes. O

Continentia non eſt virtus: ſed quedam miſta. fol. 83. L

Incipiūt cōcluſiones capli p¹ p⁹ ꝑtis primi tracta. ethicorum.

1 Liberalitas eſt medietas circa pecunias. fo. 65. C
2 Prodigalitas ⁊ illiberalitas ſunt circa pecunias. E
3 Diuitijs contingit bene ⁊ male vti. K
4 Ipſius liberalis magis eſt dare vbi oportet q̄ accipere vnde opꝫ ⁊ nō accipere vnde non opꝫ. L
5 Liberalis dat boni grā ⁊ ratiōe quib⁹ opꝫ ⁊ q̄ñ opꝫ. ⁊ ſic de alijs circūſtātijs. O
6 Datio lib̄alis debebit eē delectabilis ⁊ ſine triſtitia. O
7 Ille qui dat cum triſtitia non eſt liberalis. fol. 66. A
8 Liberalis non accipit vnde non oportet. B
9 Nec eſt liberalis promptus ad petendum. B
10 Illi qui ſuſcipiunt diuitias ab alijs ſunt magis liberales q̄ illi qui eas proprio labore acquirunt. H
11 Non eſt facile liberalem ditari. D
12 Liberalis etiā in accipiēdo obſeruat quecūqꝫ in accipiendo oportet obſeruari. O
13 Prodigus eſt melior illiberali. fol. 67. F
14 Prodigus non videtur eſſe multum prauus. I
15 Vitium illiberalitatis eſt inſanabile. P
16 Illib̄alitas mag̃ oppōit̄ lib̄ali^{ti} q̄ ꝓdiga^{tas}. fol. 68. L

Capli z¹ p¹ trac. 3⁹ ꝑtis lib¹ 4¹. [Videbit̄ āt vtiqꝫ.] fol. 69.

17 Magnificētia ⁊ lib̄alitas dāt quā^{tum} ad māꝫ. fol. 69. L
18 Magnific⁹ ri dꝫ eē diligēs i cōpu^{to} expēſaꝝ. fol. 70. D
19 Neceſſe eſt magnificuꝫ eſſe liberalem. D
20 Ad magnifi^{cum} ꝑtiet facē mag^{num} op⁹ ex magnis ſūptib⁹. A

21 Inops autem non eſt magnificus. L
22 Uiros nobiles gñe ⁊ in dignitatib⁹ ꝯſtitutos ⁊ hñtes magnas diuitias dcet facẽ ſupt⁹ magnificos. M
23 Habit⁹ oppoſiti magnificẽtie ſūt malitie. fol. 71. E
24 Habit⁹ oppoſiti magnificẽtie ñ ſūt opprobrioſi. E
Capl'i p̄ tractat⁹ z' p̄' ptis libri 4'. [Magnanimitas autem circa magna.] fol. 71.
25 Magnanimitas eſt circa magna. P
26 Magnanimitas eſt maxie circa honores. fol. 72. O
27 Magnanimitas nō ē ſine alijs virtutibus. I
28 Magnanimitas eſt quidā ornat⁹ oīum virtutū. L
29 Difficile eſt eſſe vere magnanimum. M
30 Magnanimus bñ ſe habebit circa oīa bona fortune ⁊ infortunia que ſibi accidunt. fol. 73. E
31 Magnanim⁹ magis habet in memoria eos quib⁹ benefecit q̄ eos a quibus bene paſſus eſt. N
32 Ad magnanimū ptinet vt ſe magnū ⁊ honorabilē exhibeat ad illos q ſunt in dignitate ⁊ excellentia bonorū fortune ⁊ ad mediocres mediocriter. P
33 Neceſſarium eſt q̄ magnanimus ſit manifeſtus amicus ⁊ manifeſtus inimicus. fol. 74. A
34 Ad magnanimū ptiet q̄ mãifeſte loq̄r ⁊ opeř. C
35 Magnanimus nō eſt pmptus ad admirandū. E
36 Magnanimus nō eſt memor mali qd̄ paſſus eſt. E
37 Motus magnanimi eſt grauis ideſt lentus: ⁊ vox ei⁹ grauis ⁊ locutio ſtabilis. D
38 Puſillanimitas mag oppōit magnimi q̄ chaymotes. P
Capl'i z' trac. z' li' 4'. [Ur ãt ⁊ circa hūc.] fol. 75.
39 Circa mediocres honores ſunt medietates ⁊ ſuperabundantie ⁊ defectus. fol. 76. B
40 Circa honores mediocres eſt mediū laudabile. E
Capituli vnici tractat⁹ tertij z' ptis lib' 4'. [Māſuetudo aūt q̄dā medietas.] fol. 76. M
41 Defect⁹ ire eſt q̄nq̄z vituperabilis. fol. 77. B
42 Supabūdātia ire mag oppōiř mãſuetu q̄ dfect⁹. L
Capl'i primi tractatus 4' z' ptis libri 4'. [In colloquijs autem ⁊ conuiuere.] fol. 78.
43 Medi⁹ hit⁹ circa dicta ⁊ facta boīuz ē laudabilis. K
Capl'i z' tra. 4' li' 4'. [Circa eadē fere.] fol. 79.
44 Uerax qui eſt medius eſt laudabilis ⁊ iactator ⁊ iron ſunt vituperabiles. fol. 79. N
45 Uerax ſi declinat a vero magis eligit declinare ad minus q̄ ad maius. fol. 80. A
46 Irones qui minus dicunt de ſeipſis q̄ ſit ſunt minus vituperabiles q̄ iactatores. L
47 Iactātia mag opponiř veritati q̄ ironia. N
Capl'i tertij trac. 4' z' pt li' 4'. [Exiſte ãt rege.] fol. 80.
48 Circa ludos poteſt eſſe virtus ⁊ vitium. Q
49 Ad habentem virtutem circa ludos pertinet decētia in ludo dicere ⁊ audire. fol. 81. I
50 Bomoloc⁹ eſt minor: ſ eſt min⁹ malus ē deriſore. N
51 Agrius .i. agreſtis eſt vitioſus. O
Capl'i p̄' trac. 5' li' 4'. [De verecūdia ãt.] fol. 82.
52 Uerecundia eſt paſſio. fol. 82. B
53 Iuuenili etati conuenit verecundia. L
54 Etati ſenili non conuenit verecundia. M
55 Homini virtuoſo non conuenit verecunda. M

Dubia mota ⁊ ſoluta per expoſitorez in libro q̄rto ethicorum.

Utrum liberalitas ſit vna virtus moralis ſpecie diſtincta ab alijs virtutibus moralibus. fol. 68. L
Utrum liberalitas reducatur ad iuſtitiam vel ad aliā virtutem cardinalem. fol. 69. A
Utrū liberalis debeat plura dare alijs q̄ ſibi retinere. B
Utrū pdigalitas ſit mai⁹ vitiū q̄ illiberalitas: ſoluunř h quinq̄z dubia tractatu p̄ ca⁹ p̄ pte p̄ncipali quarta. C
Utruz paruificentia ſit vitiū oppoſitum magnificentie ⁊ banauſie. tractatu p̄ caplo z⁹ pte 5⁹ p̄ncipali. fol. 71. B
Utrū magnanimitas ſit vt⁹ diſticta ab alijs virtutib⁹. fol. 74. Q
Utrū bona exteriora ꝯferāt ad magnitudinē. fol. 75. E
Utrū puſillanimitas ⁊ chaymotes ſint hit⁹ vitioſi. B
Utruz puſillanimitas magis opponař magnanimitati q̄ chaymotes ſeu pſūptio. hec q̄tuor dubia determinātur tractatu ſcd̄o capitulo p̄ parte q̄rta p̄ncipali. fol. 64. L
Utrū circa ſupt⁹ magnos ⁊ paruos ſint diuerſe virtutes ſm ſpēm: tractatu ſecundo caplo ſcd̄o pte 3⁹. fol. 76. B
Utrū mãſuetudo ſit vt⁹ diſticta ab alijs virtutib⁹. fol. 77. P
Utrū ira ſit paſſio ſpālis ñ diſticta ab alijs paſſioīb⁹. hec duo dubia dterminãř tractatu 3⁹ ca⁹ p̄ pte 6⁹. fol. 78. B
Utrum circa ludos poſſit eſſe virtus. fol. 81. Q
Utrū in ſupfluitate ⁊ dfectu ludi ſit vitiuz. hec duo dubia ſoluuntur tractatu q̄rto cap⁹ 3⁹ pte q̄rta. fol. 74.
Utrum verecundia ſit virtus. fol. 83. C
Utrū verecūdia poſſit ineſſe hoī virtuoſo. hec duo dubia ſoluunř tractatu 5⁹ caplo vnico parte tertia. D

Incipiunt queſtiones quinti libri.

Quid eſt iuſtitia. moueř ⁊ ſoluiř tractatu p̄ caplo primo pte z⁹. fol. 83.
Q2 iuſtitia ē habit⁹ a q̄ hoīes ſunt opratiui iuſtoꝝ ⁊ a q̄ iuſte opanř ⁊ a q̄ volūt iuſta fieri. D
Utrū pter iuſtitiā moralē q̄ eſt cōis vt⁹ ſit alia iuſtitia q̄ eſt pticularis virtus. Moueř ⁊ ſoluiř tractatu p̄ caplo z⁹ pte p̄⁹ q̄ ſic. q2 pter iniuſtitiā illegalē alia ē iniuſtitia particularis. ſcz auaritia: ⁊ iniuſtitia illegalis pōt eſſe ſine auaritia. fol. 86. C
Utrū ſit tñ vna ſpēs iuſtitie pticularis. moueř ⁊ ſoluitur tractatu p̄ ca⁹ z⁹ 4⁹. p. q̄ ſunt due ſpēs iuſtitie particularis vna diſtributiua que eſt circa diſtributiões bonoꝝ cōium iter eos qui cōicāt cōicatiōe ciuili: ⁊ alia cōmutatiua que ꝯſtituit rectitudinē ⁊ eq̄litatē in cōmutatiōib⁹ ſm q̄s trāſferř aliq̄d de vna pſona i aliaz. fol. 87. M
Utrū iuſtū ſimpl'r ſit idē qd̄ ꝯpaſſū. moueř ⁊ ſoluiř tractatu p̄ cap⁹ 5⁹ p totū. q2 circa diſtributiuū iuſtū ꝯpaſſuz nō hz locū ſz in cōmutationib⁹ opz ꝯpaſſum fieri ſm pportionabilitatez ⁊ non ſm equalitatem. fol. 87. M
Scd̄z q̄les iuſtificatões fit aliq̄s iuſt⁹ ⁊ iniuſt⁹ ⁊ ſz q̄les nō moueř trac. z⁹ ca⁹ p̄. ⁊ ſoluiř ca⁹ z⁹ p to⁹ q̄ ſz iuſtificationes ⁊ iniuſtificatões q̄ fiūt pp paſſiões nō fit aliq̄s iuſt⁹ vl' iniuſt⁹. ſz ſolū ſz illas q̄ fiūt ſz electionē. fol. 93. D.
Utrū aliq̄s patiař iniuſtū volens. moueř ⁊ ſoluiř tractatu z⁹ ca⁹ 3⁹ p totū: q̄ nō vt pz ex diffōne ei⁹ qd̄ ē iniuſtū facē qd̄ ē nocere alicui pter volūtatē leſi: ⁊ nullus pōt volēs quid pati contra ſui voluntatem. fol. 95. K
Utrū circa dignitates ille q plus dat q̄ ē dignū ſit iniuſt⁹. vl' ille q plus recipit q̄ ſit dignū. moueř ⁊ ſoluiř trac. z⁹ c⁹ 4⁹ p to⁹. q̄ ille q dat pter dignitatē ē iniuſt⁹. fol. 97. A
An nec̄e ſit eē aliq̄d directiuū iuſti legalis. moueř ⁊ ſoluiř pte z⁹ ca⁹ de epyicheia q̄ ſic. q2 iuſtū legale in q̄buſdam caſib⁹ deficit. iō indiget directiuo. fol. 99. A
Utrū aliq̄s poſſit ſibi bñ iniuſtuz facē. moueř ⁊ ſoluiř pte 3⁹ ca⁹ vltio toti⁹ libri q̄ nō cōuenit aliquē ſibiipſi iniuſtū facē q2 ſic eēt paſſus iniuſtū volēs ⁊ nolēs. fol. 101. D

Incipiunt propoſitiones notabiles prime ptis libri quinti ethicorum.

Omnes dicunt iuſtitiam eſſe habituz a quo homines operatiui ſunt iuſtorum ⁊ a quo iuſta operantur ⁊ volūt iuſta: ⁊ eodem modo de iniuſtitia. fol. 83. O
Non eodem modo ſe habent in ſcientijs ⁊ potentijs ⁊ habitib⁹: potentia quidem ⁊ ſcientia videtur eadez eſſe cōtrariorum. habitus autē contrarioꝝ ꝯrius. O
Multotiēs cognoſciř ꝯrius habitus a cōtrario: multotiēs autez habitus cognoſcitur a ſubiectis. P

Conſequitur autē vt in multū ſi alterꝫ oppoſitoꝝ multipli
citer dicitur ⁊ reliquū multipliciter dicatur. fol.84.F
Uidetur autem illegalis iniuſtus eſſe ⁊ auarus ⁊ inequalis
quare iuſtus erit ⁊ legalis ⁊ equalis: iniuſtum aūt illega
le, ⁊ inequale. G
Bona circa que ſunt bona fortuna ⁊ infortuniū ſunt ſimplr
bona alicui autem non ſemper. homines autē hoc orāt
ſcilicet vt habeant ſimpliciter bona: oportet autē nō ſic
ſic orare, ſed orare quidē bona ſimplr ⁊ ipſis bona eē
eligere autem que ſibiipſis bona. G
Minus malū videtur aliqualiter bonum eſſe. G
Illegalitas continet omnem iniuſtitiam ⁊ commune eſt
omni iniuſtitie. G
Omnia legalia ſunt aliqualiter iuſta. O
Leges dicunt de omnibus coniectantes vel conferente cō
muniter omnibus vel optimis vel dñis vel ſꝫ virtutē
vel ſm aliquem alium modum talem. O
Precipit enim lex opera omnium virtutū vt fortis opera
facere. puta nō derelinquere aciē neqꝫ fugere neqꝫ abii
cere arma. ⁊ que tēpati. puta non mechari ⁊c̄. P
Iuſtitia ē virtꝰ pfecta nō ſimplr p ſe ſꝫ ad alterꝫ. fol.85.C
Iuſtitia videtur eſſe preclariſſima virtutum ⁊ neqꝫ heſpe
rus neqꝫ lucifer ita admirabilis. C
Perfecta virtus eſt iuſtitia: quoniam habens ipſam ad al
terum poteſt virtute vti. D
Multi quidem in ꝓpriis poſſunt virtute vti: in his autem
que ad alterum non poſſunt. D
Prouerbiū Biantis vr bñ habere: pñcipatus virū oſidit
ad alterū eni eſt ⁊ in cōicatiōe iā pnceps. D
Sola virtutū iuſtitia videtur alienum bonum. D
Peſſimus eſt q ad ſeipſū ⁊ ad amicos vtitur malitia: opti
mus aūt non qui ad ſeipſū virtute ſed qui ad alterum.
hoc enim opus difficile. D
Iuſtitia legalis nō eſt pars virtutis ſꝫ eſt tota virtus: neqꝫ
ōria iuſtitia pars malitie ſed tota malitia. D
Iuſtitia legalis ⁊ vīrꝰ ſūt qdē eadē: eē aūt nō idē ſed ſꝫ ꝙ
ad alterꝫ iuſtitia ē ſm ꝙ talis habitꝰ ſimplr virꝰ. E
Capli ſcdi trac. pⁱ pᵉ pᵗⁱ libⁱ 5ⁱ. [Querimꝰ aūt eā.] fol.86.
Si hic quidem lucrandi gratia mechatur ⁊ accipiat. hic āt
apponens ⁊ iacturā patiens propter concupiſcētiā. iſte
qdē luxurioſus videbitī vtiqꝫ eſſe magis ꝙ̄ auarus. ille
iniuſtus luxurioſus autem non. fol.86.C
Circa oēs alias iniuſtificatiōes fit relatio ad quādā mali
tiā pticularē ſp vt ſi mechatꝰ ē ad luxuriā ⁊c̄. ſi āt lucra
tus eſt neqꝫ ad vnā malitiā ſed ad iniuſtitiā. D
Lex ſm vnāquāqꝫ virtutē pcipit viuere ⁊ ſm vnāquāqꝫ
malitiam prohibet. fol.86.N
Capli tertij trac. pⁱ pᵉ pᵗⁱ liⁱ 5ⁱ [Quia aūt ⁊ iniuſtꝰ.] fol.87
In qualibet operatione eſt plus ⁊ minus ⁊ quale. M
Eſt autem equale vt in minus duobus. Q
Neceſſarium eſt iuſtum in minus eſſe quatuor. fol.88.A
Proportionabilitas eſt equalitas ꝓportiōis ⁊ in q̄tuor ad
minus: diſiūcta qn̄ in q̄tuor manifeſtū eſt ſꝫ ⁊ cōtinua.
vno enim vt duobus vtitur ⁊ bis dicet. fol.88.B
Uocāt talē ꝓportionabilitatē geometricā mathematici. i
geometria eni; accidit vt totū ad totū ⁊ alterꝫ ad alterꝫ:
eſt aūt nō cōtinua proportionabilitas hec. N
In boni ratione fit minus malū ad maius malū. eſt eniꝫ
minus malū magis eligibile. P
Capituli 4ⁱ trac. pⁱ pᵉ pᵗⁱ libri 5ⁱ. [Reliqꝫ aūt vna.] fol.89
Diſtributiuū iuſtū cōium ſemp ſm ꝓportionabilitatē eſt
dictū ⁊ a pecuniis cōibꝰ ſi fiat diſtributio erit ſm ꝓpor
tionē eandē quā habēt adinuicē illatiui. F
In cōmutationibꝰ ſꝫ ꝓportionabilitatē arithmeticam ni
hil differt ſi ſtudioſus prauū priuauit aut prauꝰ ſtudio
ſū, nec ſi mechatus eſt ſtudioſus vl̄ prauus. ſꝫ ad nocu
menti differentiam ſolum reſpicit lex. K
Directiuum iuſtum erit medium damni ⁊ lucri. Q
Iudex eſſe vult velut animatum iuſtum. Q
Equale eſt medium maioris ⁊ minoris ſm arithmeticam
proportionabilitatem fol.90.E
Uenerūt h̄ noīa dānū ⁊ lucrū ex volūtaria cōmutatiōe. L
Capli 5ⁱ trac. pⁱ pᵉ pᵗⁱˢ libri 5ⁱ. [Uidetꝫ āt aliqbꝰ.] fol.90
Contrapaſſum non congruit neqꝫ in diſtributiuum iuſtū
neqꝫ indirectiuum. fol.90.O
Si principatum habens pcuſſit non opꝫ repercuti: ⁊ ſi pn
cipem percuſſit non percuti ſolū ſed ⁊ puniri. fol.91.A
In ꝯfacere eni proportionabile cōmanet ciuitas. fol.91.B
Refamulari enim opꝫ ei qui gratiam fecit ⁊ rurſus ipſum
incipere gratiam facientem. B
Omnia quoꝝ eſt cōmutatio opꝫ cōparata eſſe. Q
Numiſma omnia cōmēſurabilia mēſurat. Q
Scdꝫ veritatē qdē indigētia, qꝺ oīa continet. fol.92.C
Si enim nihil indigerent vel non ſimiliter non erit cōmu
tatio vel non eadem. C
Propt cōmutationē neciāt numiſma fcm ē ſꝫ cōpoſitionē. C
In nobis eſt trāſmutare numiſma ⁊ facere inutile. C
Pro futura cōmutatione ſi nūc nihil indiget qꝛ erit ſi in
digeat, numiſma nobis fideiuſſor. L
Numiſma nō ſp eq̄le ponit veruntā vult manē mag. M
Secundum veritatē impoſſibile eſt differentia cōmēſu
rata fieri: ad opus autem conuenit, ſufficiēter enim mē
ſurantur omnia numiſmate. M
Iuſtitia medietas eſt non ſm eundem modum predictis
virtutibꝰ ſed quoniā mediꝫ eſt. ſ. factiua. Q
Capituli pⁱ trac. 2ⁱ pᵉ pᵗⁱˢ libⁱ 5ⁱ. [Qꝺ āt ē iniuſtū.] fol.93
Qui pp paſſionē iniuſtū facit iniuſtus non eſt. D
Politicū iuſtū eſt cōicatiuū vite ad eſſe per ſe ſufficiētiā
in liberis ⁊ equalibus vel ſm proportionabilitatē vel
ſm numerum. L
Non ſinimus principari hominem ſed rationem. Q
Merces quedā danda eſt principi. h̄ autē honor ⁊ gloria
⁊ quibus non ſufficiunt hec iſti ſunt tyrāni. fol.94.A
Dominatiuum autem iuſtum ⁊ paternū non idem his. ſ.
politico iuſto ſed ſimile. D
Magis ad vxorem eſt iuſtum ꝙ̄ ad natos ⁊ poſſeſſiones
hoc enim eſt iconomicum iuſtum. E
Capituli 2ⁱ trac. 2ⁱ pᵉ pᵗⁱˢ libⁱ 5ⁱ. [Politici iuſti hoc quidē
naturale. hoc autem legale.] fol.94.
Naturale eſt ꝙ vbicūqꝫ habet eandem potentiam ⁊ non
in videri vel non. D
Omne quod apud nos mobile eſt: ſed tamen hoc quod na
tura. h̄ autem non natura. Q
Natura enim dextra melior eſt quāuis cōtingit ambide
xtros fieri. fol.95.A
Que aūt ſm cōpoſitionē ⁊ conferēs iuſtoꝝ, ſilia ſunt mē
ſuris, neqꝫ enim vbiqꝫ equales vini ⁊ frumēti menſure ſꝫ
vbi quedā emuntur maiores: vbi aūt vēdunt minores. A
Capituli tertij tra. 2ⁱ pᵉ pᵗⁱˢ libⁱ 5ⁱ. [Exiſtētibꝰ āt iuſtis.] fol.95
Iuſtificatio ⁊ iniuſtificatio determinantur voluntario ⁊
inuoluntario. K
Qn̄ ex electione aliqs peccat iniuſtus ē ⁊ malus. fol.96.D
Non enim incipit nocere qui ira aliqd facit ſed qui ad irā
prouocat. I
Inuoluntariorum h̄ quidem venialia vt que propter igno
rantiam non venialia que propter paſſionem nec natu
ralem nec humanam. N
Capituli quarti tractatus ſecundi. pme ptis libri 5ⁱ.
[Dubitabit autem vtiqꝫ.] fol.97
Nō eſt iniuſta operari idē qꝺ eſt iniuſtū facere. B
Recta diffinitio eiꝰ qꝺ eſt iniuſtū facere eſt nocere ſciēter
⁊ quē ⁊ quo ⁊ vt: ⁊ hoc preter illius voluntatē. M

Leditur autem aliquis volens/ ⁊ iniuſtum patitur. iniuſtũ patitur autem nullus volens. M
Mãluet⁹ minoratiuus eſt.i.minora ſibi diſtribuit. fo.98.A
Multipliciter facere dicitur vt inanimata occidunt ⁊ manus ⁊ famulus precipientis. D
Facile eſt cõmiſceri vxori vicini ⁊ percutere proximũ:ſed ſic habentes non facile nec in ipſis. K
Cognoſcere iuſta ⁊ iniuſta de qb⁹ leges dicũt nõ eſt difficile:ſed nõ h̃ ſunt iuſta:ſed aliqualr operata ⁊ aliqualr diſtributa iuſta:hoc aũt opus plus q̃ ſana ſcire. K
Dis ãt nõ eſt ſupabũdãtia bonoꝝ:puta forte dijs:his aũt nulla ꝑticla vtilis vt i ſanabilib⁹ ⁊ malis:ſ3 oĩa nocẽt. P
Cap.1.tra.3.2ᵉ ꝑtis lib.5.[De epyichia.] fol.99.
Epyiches eſt melius quodam iuſto.ſ.legali. B
Lex vlr oiar ⁊ peccãt de qbuſdã aũt nõ eſt poſſibile recte dicere vlr:⁊ eſt lex nihilominus recta:peccatũ erit nõ in lege nec in legis poſitore:ſed in natura rei. J
Hec eſt nã q̃ epyiches directio legis vbi deſic̃ ꝓꝑ vlẽ. J
De qbuſdã ĩpoſe eſt ponẽ legẽ q̃re ſnia indiget. J
Indeterminati indeterminata regula eſt. K
Epyiches eſt operatiuus ⁊ electiuus non ad deteri⁹:ſed minoratiuus:q̃uis habeat legem adiuuantem. O
Habitus ipſe epyichia iuſtitia quedam eſt. P
Cap.1.tractat⁹ 4ⁱ ſeu tertie partis libri 5ⁱ.[Utrũ autem contingat ſibiipſi.] fol.100
Lex que non iubet prohibet. fol.100.D
Qui interficit ſeipſum cui facit iniuſtum ipſi vel ciuitati: ipſi autẽ nõ:ꝓpter qd̃ ⁊ ciuitas dãnificat:⁊ quedam inhonoratio adeſt ſeipſum corrumpenti. L
Nullus ſibiipſi facit iniuſtũ:nec ſm iuſtitiã legalẽ:nec ꝑticularẽ qd̃ pȝ ꝑ ei⁹ diffõnem qd̃ eſt iniuſtũ facere. O
Iniuſtum facere ⁊ iniuſtum pati ambo ſunt praua:ſed tamen deterius iniuſtum facere niſi forte per accidens de quo nihil cura eſt arti. fol.101.B
Scd̃m metaphorã ⁊ ſimilitudinem eſt iuſtũ nõ ad ipm:ſ3 eorũ que ipſius aliqbus vt inter rõne3 hñs ⁊ irrõnale:ſed nõ eſt politicũ ſed dñatiuum vel diſpẽſatiuum. G

Incipiunt ꝯcluſiones cap.ꝑmi.tra.primi.partis pᵉ. quinti libri ethicorum.

1 Juſtum dicitur multipliciter. fol.84.J
2 Omnia legalia ſunt aliqualiter iuſta. P
3 Juſtitia legalis eſt virt⁹ maxĩe ꝑfecta. fol.85.F
4 Juſtitia legalis eſt tota virtus. D
Cap.2.tra.1.pᵉ ꝑtis.lib.5.[Querimus autem.]
5 Preter iuſtitiam legalem que eſt cõmunis virtus eſt alia iuſtitia que eſt particularis virt⁹. fol.86.F
6 Circa diſtributionẽ cõium inter eos qui cõicant cõicatione ciuili eſt iuſtitia particularis. fol.87.E
Cap.3.t.ꝑmi.ꝑme partis.libri quinti.[Quia aũt.]
7 Juſtũ ſm iuſtitiã diſtributiuã eſt medium. O
8 Juſtum ſm iuſtitiam diſtributiuam eſt medium ſm aliquam proportionem. fol.88.B
9 Ois ꝓportionabilitas ad minus ꝯſiſtit in q̃tuor. D
10 Juſtum diſtributiuu3 attenditur ſm proportionabilitatem que eſt equalitas ꝓportionum. Q
11 Proportionabilitas que attẽdit̃ in iuſtitia diſtributiua non poteſt eſſe continua. fol.89.D
Cap.4ⁱ.trac.ꝑmi.pᵉ ꝑtis.5ⁱ lib.[Reliq̃ autẽ.]
12 In iuſtitia cõmutatiua attenditur equale ſm proportionabilitatem arithmeticam. M
13 Juſtũ cõmutatiuũ ẽ me⁹ iter dãnũ ⁊ lucrũ. fol.90.A
14 Judex eſt quoddam iuſtum. B
15 Scd̃m iuſtitiã cõmutatiuã opȝ ſubtrahere ab eo qui habet plus illud in quo excedit medietatem totius ⁊ apponere ei qui habet minus. D
16 Juſtum cõmutatiuum eſt obſeruandum in cõmutatione rerum diuerſarum artium. K
Capituli 5ⁱ trac.pⁱ pᵉ ꝑtis libri 5ⁱ.[Uidet̃ autem.]
17 Juſtũ ſm iuſtitiã diſtributiuã nõ ẽ idẽ qd̃ ꝯpaſſũ. Q
18 Juſtũ cõmutatiuũ nõ eſt ide3 q ꝯpaſſum. fol.91.B
19 Jſtũ cõmutatiuũ ꝯtinet ꝯpaſſũ ſ3 ꝓportiõabilit̃. K
20 Oia cõmutabilia ſũt cõparabilia ĩ aliq̃ vno.fol.92.A
21 Scd̃m veritate3 illud qd̃ menſurat oia cõmutabilia eſt indigentia humana. D
22 Opꝰ iuſti eſt mediũ iter hĩe plus ⁊ hĩe mĩ⁹.fol.93.A
23 Juſtitia nõ eſt medietas duaꝝ maliciaꝝ. B
Capli pⁱ tra.2ⁱ pᵉ ꝑt lib⁹ 5ⁱ.[Quia ãt ẽ iniuſtũ politicũ.]
24 Juſtũ politicũ ꝑncipalr ſolũ eſt in liberis ⁊ eq̃lib⁹. Q
25 In recta gubernatione multitudinis nõ permittit̃ q homines principentur. fol.94.B
26 Priceps nõ laborat circa vtilitatẽ ꝓpriã ſ3 alioꝝ. C
27 Danda eſt merces ꝑncipi a multitudine. C
28 Nec iuſtũ dñatiuũ nec iuſtũ paternu3 eſt iuſtu3 politicum ſeu iuſtum ſimpliciter. F
29 Juſtũ qd̃ eſt viri ad vxorem eſt magis iuſtum q̃ patris ad filium ſeu dñi ad ſeruum. G
Capli tertij trac.2ⁱ pᵉ ꝑtis lib⁹ 5ⁱ.[Exiſtentibus aũt.]
30 Quãdoq3 fit iuſtu3 vel iniuſtũ abſq3 iuſtificatione vl iniuſtificatione. fol.95.L
31 Non omne quod operamur vel patimur ſcientes eſt voluntarium. fol.96.A
32 In iuſtis ⁊ in iniuſtis inuenitur aliquid quod eſt ſm accidens ⁊ aliquid per ſe. A
33 Aliq3 fit iniuſtum abſq3 iniuſtificatione. F
34 Aliq3 fit iniuſtificatio abſq3 hoc q operans ſit iniuſtus vel malus. K
35 Aliq3 eſt iniuſtificatio cu3 malitia operãtis. M
Capli 4ⁱ trac.2ⁱ pᵉ ꝑtis lib⁹ 5ⁱ.[Dubitabit ãt vtiq3 aliqs.]
36 Eadem eſt ratio de facere ⁊ pati tam circa iuſta q̃ circa iniuſta. fol.97.J
37 Jlle q diſtribuit ꝓter dignitatẽ facit iniuſtũ. fol.98.E
Capli pⁱ 2ᵉ ꝑtis libri 5ⁱ.[De epyichia vo.]
38 Epyiches eſt melius q̃ iuſtũ legale. fol.99.G
39 Neceſſe eſt eſſe aliquod directiuũ iuſti legalis. M
Capli pⁱ 3ᵉ ꝑtis libri quinti.[Utrum autem contingat.]
40 Interficiẽs ſeipꝫ nõ facit ſibiipſi iniuſtũ. fol.100.M
41 Interficiẽs ſeipm facit iniuſtu3 ciuitati. M
42 Scd̃3 iniuſtitiã ꝑticularẽ nullus fac̃ ſibiipſi iniuſtũ. Q
43 Ta3 iniuſtũ facere q̃ iniuſtũ pati eſt malũ. fol.101.C
44 Iniuſtũ facere eſt peius q̃ iniuſtum pati. D

Queſtiones mote per expoſitorem in libro quinto ethicorum.

Utrũ idẽ ſit hitus ꝯrioꝝ ca⁰ p⁰ trac.ꝑmi ꝑte 2ᵃ. fol.84.A
Utrũ iuſtitia legalis diſtinguat̃ ab alijs virtutib⁹:capitulo primo tractatus primi parte quarta. fol.85.D
Utrum iuſtitia ſit ꝑclariſſima virtutũ:loco eodem. D
Utrũ ad iniuſtũ facere requiratur nocere alicui: tractatu 2⁰ capitulo quarto parte ꝑma. fol.97.P
Utrũ epyichia ſit virt⁹.ꝑte ſcd̃a libri ca⁰ p ꝑte 3ᵃ.fol.99.Q

Queſtiones mote ⁊ ſolute in ſexto ethicorum.

Utrũ ſapiẽtia ſit vtilis ad aliqd:mouet̃ tra.4⁰ ca⁰ p ꝑte pᵃ.⁊ ſoluit̃ eodẽ ca⁰ ꝑte 2ᵃ.fo.112.N
Utrũ prudentia ſit vtilis ad aliqd:mouet̃ ⁊ ſoluitur loco preallegato. O
Utrũ ſapientia ſit principalior ipſa prudentia:mouet̃ capitulo p tractatus quarti ꝑte prima.ſoluitur autem capitulo ſcd̃o illius tractatus parte tertia. O
Utrũ virtutes morales poſſint abinuice3 ſeparari:mouet̃ ⁊ ſoluit̃ tractatu quarto caplo ſcd̃o ꝑte 2ᵃ. fol.115.B

Incipiunt ꝓpoſitiones notabiles ⁊ cõmuniores capituli pⁱ trac.pⁱ ſexti libri ethicorum.

Due

Due ſūt ptes aie/z rōnē hñs z irrōnale:z ſūt duo rōnē hñtia: vnū q̄ ſpeculamur talia q̄rū pn̄ nō ꝯtīgit alr ſe hre:z vnū q̄ ꝯtigētia:ad ea eni q̄ ſūt altera gn̄e z aie pticularī alteꝝ gn̄e ad vtrūqꝫ aptū natū:ſiqdē ſm multitudinē qdē z ꝓprietatē cognitio exiſtit ipſius:dicat aūt horū h qdē ſciētificū:h aūt rōcinatiuum. fol.102.L

Cap.2.trac.1.libri ſexti.[Sūt tria autem.]

Tria ſūt in aia dn̄atiua act⁹ z veritat:ſenſus:itell's:z appetit⁹:hoꝝ aūt ſenſus neqꝫ vni⁹ pn̄ actus. fol.102.M

Eſt autem qd̄ in mente affirmatio z negatio:hoc in appetitu proſecutio z fuga. fol.102.N

Oportet quidam rationem veram eſſe z appetitum rectū ſi electio ſit ſtudioſa. fol.102.N

Opus ſpeculatiue mētis verū z falſum:practici āt itellect⁹ veritas ꝯfeſſe ſe hñs appetitui recto. fol.103.A

Electio ē appetitiu⁹ itell's:vel itell's appetitiu⁹. fol.103.F

Nō eſt aūt eligibile nihil factū:neqꝫ ꝯſiliat aliqs d facto: ſed de futuro ꝯtigēti:factū aūt nō cōtingit nō fieri: propter qd̄ recte agathon:ſolo enim ipſo deus priuatur igenita facere que vtiqꝫ ſunt facta. fol.103.M

Utrarūqꝫ itellectiuaꝝ veritas opus:ſm q̄s igit maxie habitus verū dicit:ipſi virtutes ambabus. fol.103. N

Cap.1.tra.2.lib.6.[Incipientes igitur.]

Quinqꝫ ſunt ſm nūm qb⁹ aia dicit veruꝫ affirmando vel negādo.ſ.ars:ſcia:prudētia:ſapientia:z itellectus: ſuſpitione z opinione ꝯtingit falſum dicere. fol.104.A

Cōtigētia cū ex̄ ſpeculari fiāt latēt ſi ſūt vl nō. fol.104.D

Idē eſt ars z habit⁹ cū vera rōne factiuus. fol.104.O

Omnis ars eſt circa generationem.i.cōſtitutionē z cōplementum z artificiare z ſpeculari. fol.105.A

Scd̄m modū quēdā circa eadē fortuna z ars:agathon:ars fortunam dilexit z fortuna artem. fol.105.C

Ars eſt habitus quidam cū ratione vera factiuus circa cōtingens aliter ſe habere. fol.105.D

Cap.2.tra.2.libri ſexti.[De prudentia autem.]

Uidet prudētis eē poſſe bn̄ ꝯſiliari circa ipſa bona z mala z ꝯferētia nō ſm partē:puta qualia ad ſanitatē z ad fortitudinem:ſed ad totum bene viuere. fol.105.B

Prudentia eſt habitus verus cū ratione vera actiuus circa hominis bona z mala. fol.105.O

Tēperātia ſaluat prudētiā:ſaluat eni talē exiſtimationē: nō eni oēm exiſtimationē corrūpit neqꝫ ꝓuertit dlectabile z triſte:puta q̄m trigonus duob⁹ rectis eq̄les hꝫ vel nō hꝫ:ſed eam que eſt circa operabile. fol.105.O

Principiū qdē oꝑabiliuꝫ:qd̄ cui⁹ grā oꝑabilia:corrupto āt ꝓp delectationē vel triſtitiā:ꝯfeſtim nō apparebit pn̄: neqꝫ oportere huius gratia operari. fol.105.O

Malitia corruptiua eſt principij. fol.105.O

Artis quidē eſt virtus:prudētie autē non. fol.106.C

In arte volens peccans eligibilior:circa prudentiam autē minus:quemadmodum circa virtutes. fol.106.C

Prudētia nō ē hitus cū rōne ſolū:ſignū aūt q̄m obliuio talis qdē hitus eſt:prudētie aūt non eſt. fol.106.E

Cap.3.tra.2.libri 6.[Quia ſcia eſt de vlibus.]

Intellectus eſt principiorum. fol.106.O

Sapiētia ſm partem in artibus certiſſimis nihil aliud eſt q̄ꝫ virtus artis. fol.107.A

Sapiēs totaliter nō ſm partem eſt:quēadmoduꝫ Homerus ait.hunc neqꝫ foſſorem poſuerunt dij neqꝫ aratorē neqꝫ aliter quid ſapientem. fol.107.C

Sapientia eſt certiſſima ſcientiarum. fol.107.C

Opꝫ ſapiētē nō ſolū q̄ ex pncipijs ſcire:ſꝫ ēt circa pn̄ verū dicere:q̄re vtiqꝫ erit ſapia itell's z ſcia. fol.107.D

Cap.4.tra.2.lib.6.[Et quēadmodū hñs caput.]

Sapientia eſt ſcientia honorabilior quemadmodum caput habens. fol.107.D

Prudentia non eſt ſtudioſiſſima ſi non optimum eoꝝ que in mundo/eſt homo. fol.107.K

Sapia ſēꝑ apd̄ hoies ē eadē quēadmodū albuꝫ z rectum: prudētia apd̄ diuerſos altera z altera quēadmo^m me^m: ſanū z bonū:q̄ iſūt piſcib⁹ z hoibus. fol.107.L

Si ſapiētia ſit circa vtilia multe erūt ſapiētie. fol.107.L

In hoie ſunt multa alia diuiniora ſm nāꝫ vt manifeſta ex quibus mundus conſtat. fol.107.M

Sapia ē ſcia z itell's honorabilioꝝ nā:ꝓp qd̄ hoies Anaxagorā z Thalē ſapiētes aiunt:prudētes aūt nō cū videāt ignorantes ꝯferentia ſibiipſis. fol.107.P

Prudentia non ſolum eſt vniuerſalium:ſed oportet etiaꝫ ſingularia cognoſcere. fol.108.D

Opꝫ ambas habere.ſ.cognitionē vlium z ſingulariū:vel hanc que eſt ſingularium magis. fol.108.E

Cap.5.tra.2.libri ſexti.[Erit aūt vtiqꝫ.]

Prudētia z politica idē hit⁹ eē qdē nō idē ipſis. fo.108.D

Architectonica prudētia q̄ legis poſitiua:hec aūt que circa ſingularia cōe habet nomē politica. fol.108.K

Prudētiaꝝ h qdē ꝯſiliatiua:h aūt iudicatiua. fol.108.O

Homines nō adipiſcuntur ſibiipſis bonum ſine iconomica neqꝫ ſine vrbanitate. fol.109.B

Signū aūt hui⁹ qdē ꝙ ſcia ſolum eſt circa vle:q2 iuuenes fiunt geometre z diſciplinati.i.ſapiētes talia:ſed iuuenis prudens non videt fieri: ꝓpter qd̄ puer ſit mathematicus z non ſapiens vel phyſicus ſolum. fol.109.D

Mathematica ꝑ abſtractionē cogſcunt z pn̄ nālia ꝑ experientiā:ſapiētialia nō credūt iuuenes ſꝫ dicūt. fol.109.B

Adhuc peccatum vel circa vniuſe in conſiliando:vel circa ſingulare:etenim q̄m omnes ponderoſe aque praue:vel q̄m hec aqua ponderoſa. fol.109.I

Querere z conſiliari differunt:cōſiliari enim quoddā querere eſt. fol.109.M

Cap.1.tra.3.libri ſexti.[Opꝫ aūt aſſumere.]

Scd̄m prouerbiuꝫ conſiliari oportet multo tēpore z operari velociter conſiliata. fol.110.D

Manifeſtum q̄m rectitudo quedam eubulia. fol.110.B

Eubulia non eſt rectitudo ſcie vel opinionis:ſed eſt rectitudo ꝯſilij que boni adeptiua. fol.110.D

Cap.2.tra.3.libri ſexti.[Eſt aūt z ſyneſis.]

Nō ſunt idem ſyneſis z prudentia:prudētia qdē p̄ceptiua eſt:ſyneſis autem iudicatiua ſolum. fol.111.B

Gnome ē rectū iudi^m epyichie z obti epyichie. fol.111.M

Oēs iſti hit⁹.ſ.gnome ſyneſis prudētia z itell's rōnabilr in idē tēdūt:oēs eni hi ex̄moꝝ ſūt z ſingulariū. fol.111.P

Synetus.i.habens ſyneſim eſt iudicatiuus de quibus eſt prudens. fol.111.P

Gnome z ſyngnome nālia eē vident:ſignū aūt quoniaꝫ et etatibus ſequi exiſtimamus:aliqua etas hꝫ intellectuꝫ z gnomē:vt natura cauſa exiſtente. fol.111.Q

Cap.1.tra.4.libri 6.[Dubitabit āt vtiqꝫ aliqs.]

Dicimus ſapiētiā z prudētiā eē ſꝫ ſe eligibiles cū ſint virtutes z pfectiōes vtriuſqꝫ pticule aie:z ſi neutra illaruꝫ faciat aliquid:deinde z faciunt non vt medicinalis ſanitatem:ſed vt ſanitas opera ſana. fol.113.D

Adhuc op⁹ pficit ſꝫ prudētiā z virtutē moralē:virt⁹ qdeꝫ itētionē fac rectā:prudētia āt q̄ ad hanc. fol.113.D

Electionē qdē rectā fac virt⁹:q̄cūqꝫ āt illi⁹ grā nata ſūt fieri nō ſunt virtutis:ſed alterius potentie. fol.113.P

Eſt vtiqꝫ q̄dā po^a quā vocāt dinotitā:hec āt eſt talis vt ad ſuppoſitā itētionē ꝯtēdentia poſſit hec operari z ſortiri ipſa:ſiqdē itētio ſit bona laudabilis eſt:ſi āt praua aſtutia:ꝓp qd̄ z prudētes aſtutos dinos dicimus:eſt āt prudētia nō potētia hec:ſꝫ nō ſine po^a hec. fol.113.P

Malitia ꝑuitit iudi^m z mētiri fac c̄c p̄ctica pn̄. fo.113.Q

Impoſſibile eſt prudentē eſſe nō entē bonū. fol.113.Q

Cap̄.2.tra.4.libri ſexti.[Intendendum.]

Ut dinotica ad prudētiā:ſic ē nālis virt⁹ ad ꝑncipalē:oīb⁹ eni vi ſingulos moꝝ exiſtē aliqlr nā:eteni iuſti tēpati:ꝛ fortes ꝛ alia hēmus ꝯfeſtiz a natiuitate. fol.114.B

Vir⁹ nāles ſine itellu nociui videnī queādmo^m corpi forti ſine viſiōe moto accidit ſalli forti⁹pp nō hīe viſuz:ſic ꝛ h.ſi āt accipiat itellꝫ i opari tūc erit ꝓpe vt⁹. fol.114.D

Queādmoduz in opinatiuo due ſunt ſpecies dinotes ꝛ prudentia:ſic in morali due ſunt:hec quidez virtus naturalis:hec autem principalis. fol.114.D

Uirtus moralis non ſolum eſt habitus qui eſt ſm rectā rationem:ſed cum recta ratione. fol.114.O

Non eſt poſſibile bonum eſſe principaliter ſine prudētia: neqꝫ prudentem ſine virtute morali. fol.115.A

Sic diſſoluit rō qua diſputat qs qm ſeparāt abinuicez virtutes:nō eni idē optie nat⁹ad oēs:h gdē ſm nāles cōtigit: ſm quas aūt ſimplr dicit bonus nō ꝯtigit:ſil eni prudētie vni exiſtenti omnes inerunt. fol.115.B

Non erit electio recta ſine prudētia:neqꝫ ſine virtute:hec quidem finē hec que ad finē facit opari. fol.115.C

Prudētia nō ꝑncipiat ſapie:neqꝫ enim melioris ē pricule: queādmo^m neqꝫ ſanitas medicinali:non eni vtit ipſa:ſed videt qualr fiat:ꝛ illi⁹grā ꝓcipit ſꝫ nō illi. fol.115.F

Incipiunt conclusiones libri ſexti.primi capli.primi trac.ethicorum.

1 Ad bene operādū in moralib⁹ nō ſufficit ſcire de rōne recta ꝙ ipſa eſt que determinat mediū inter ſuperabundantiam ꝛ defectum. fol.101.P

2 Partibus anime genere diuerſis cognoſcuntur neceſſaria ꝛ contingentia. fol.102.D

Cap̄.2.tra.p̄mi.lib.6ⁱ.[Tria aūt ſunt in anima.]

3 Sēſus nō eſt dn̄atiuū p̄n^m act⁹humani. fol.102.O

4 Ad moralem virtutez requiritur ꝙ ſit ratio vera ꝛ appetitus ſit rectus. fol.102.Q

5 Mens eſt principium effectiuum actus. fol.103.H

6 Electio nō eſt ſine itellectu ꝛ hitu morali. fol.103.H

7 Electio vł ē itellꝰ appetitiu⁹ vł appetit⁹itellītiuus. L

8 Nullū p̄teritū ē eligibile:ſꝫ ſolū futurū ꝯtigēs. M

Cap.p̄mi.trac.2.[Incipientes igitur.]

9 Opio ꝛ ſuſpitio nō ſt virtutes itellꝰuales. fol.104.B

10 Oē ſcibile eſt ingenitum ꝛ incorruptibile. F

11 Duo ſunt habitus circa contingentia. D

12 Idē ē ars qȯ hit⁹ cū vera rōne factiuus. fol.104.Q

Cap̄.2.t.2.libri ſexti.[De prudētia autem.]

13 Prudēs ſimplr ē q pōt ex ſuo hitu bn̄ ꝯſiliari q̄lia ſt bona ꝛ vtilia hoi q̄tū ad totū viuē bois. fo.105.D

14 Prudentia nec eſt ars nec ſcientia. E

15 Prudētia eſt habitus verus actiuus circa hominis bona vel mala. fol.105.D

16 Tēperātia ſolū ſaluat eſtimatōez ꝯ̄ agibi⁹.fo.106.A

17 Prudentia non eſt cum ſola ratione. E

Cap̄.3.t.2.libri ſexti.[Quia autem ſcientia.]

18 Intellectus eſt ſolorum principiorum demonſtrationis indemonſtrabilium. O

19 Sapientia eſt certiſſima ſcientiarum. fol.107.D

20 Sapiētia eſt intellectus ꝛ ſcientia. fol.107.D

Cap̄.4.t.2.libri ſexti.[Et queādmodū caput.]

21 Incōueniēs ē exiſtimare politicā vel prudētiā eē ſtudioſiſſimā iter virtutes intellectuales. M

22 Sapia ē ꝓcipua ꝛ opia iter virtutes itellꝰuales. Q

23 Prudentia eſt circa bona humana:ſapientia eſt circa intellectiua ꝛ diuina. fol.108.B

24 Prudē^a n̄ ſo^m ē circa vlia:ſꝫ ēt ꝯ̄ ſinglaria. fo.108.E

Cap̄.5.t.2.libri ſexti.[Erit autem quedam.]

25 Scire illa que ſunt ſibiipſi bona eſt quedam ſpecies cognitionis humane. Q

Cap̄.1.t.3.libri ſexti.[Opꝫ aūt aſſumere.]

26 Eubulia non eſt ſcientia. fol.110.D

27 Eubulia non eſt euſtochia. D

28 Eubulia non eſt idem qȯ opinio. F

29 Eubulia eſt quedam rectitudo. H

30 Eubulia non eſt rectitudo ſcientie. I

31 Eubulia non eſt rectitudo opinionis. I

32 Eubulia eſt rectitudo conſiliy. L

33 Non oīs rectitudo ꝯſiliy eſt eubulia. O

34 Eubulia eſt rectitudo cōſiliy ad finē bonum ſimplr p vias congruas tempore conuenienti. fol.111.A

Cap̄.2.t.3.libri 6ⁱ.[Eſt aūt ꝛ ſyneſis.]

35 Syneſis non eſt idem qȯ ſcientia ꝛ opinio. D

36 Nulla ſcientia eſt ſyneſis. E

37 Syneſis ꝛ prudentia differunt. D

38 Syneſis nō ē hīe prudētiā neqꝫ ſumē prudētiā. K

39 Syneſis ꝛ gnome ſt exͣmoꝝ ſingulariū. fol.112.A

40 Intellectus eſt extremorum. fol.112.B

41 Intellectus in practicis eſt principium ꝛ finis. F

42 In practicis opꝫ credere ſimplicib⁹ enūtiationib⁹ expertoꝝ ſeniorum ꝛ prudentium. fol.112.H

Cap.1.t.4.libri ſexti.[Dubitabit aūt aliquis.]

43 Prudētia nō ē ſolū vtil'ad fieri virtuoſūꝫ. fol.113.A

44 Sapientia ꝛ prudentia eſſent eligibiles etiam ſi nullā operationem haberent. fol.113.F

45 Opȯ vtut pficiē ſꝫ prudētiā ꝛ ſꝫ moralē virtutē. D

46 Partis nutritiue anime non eſt virtus. I

47 Prudentia non poteſt eſſe ſine virtute morali. Q

Cap̄.2.t.4.lib.6ⁱ.[Intendendū vtiqꝫ rurſus.]

48 Uirtutes naturales non ſunt virtutes principales que principaliter ſunt bone. fol.114.K

49 Uirtus moralis non eſt ſine prudentia. M

50 Quicūqꝫ habet vnam virtutem moralem hꝫ omnes virtutes morales. fol.115.D

51 Prudentia non eſt principalior q̄ ſapientia. F

Queſtiones ſeu dubia mota ꝛ ſoluta per expoſitorem in libro ſexto ethicorum.

Utrum eadē pars aīe cognoſcat necīa ꝛ ꝯtigētia:mouetur ꝛ ſoluit tractatu p̄ cap̄ p̄.parte ſecūda. fol.102.E

Utrū veritas itellꝰs practici determineī in cōparatiōe ad appetitū rectū.moueī ꝛ ſoluiī tra.1.c.2.ᵒp.2ᵒ.fo.103.B

Utrū ars ſit virt⁹ itellꝰualis diſticta a prudētia:mouetur ꝛ ſoluiī trac.2.ᵒcap̄ 2.ᵒparte tertia. fol.106.F

Utrū ſolū dlectabile circa qȯ eſt tēperātia corrūpat rectā eſtimationē prudentie:moueī ꝛ ſoluitur ibidem. F

Utrū prudētia ſit virt⁹ moralis vel intellectualis:moueī ꝛ ſoluitur tractatu caplo ꝛ parte preallegatis. F

Utrū prudētia monaſtica ſit eadē ſpe cū iconomica ꝛ politica:moueī ꝛ ſoluiī trac.2.ᵒcap̄ 5.ᵒparte 4ᵒ. fol.109.N

Utrū eubulia ꝛ ſyneſis ſint vtutes diſtincte a prudētia:moueī ꝛ ſoluiī tra.3.ᵒcap̄ 2.ᵒparte 3ᵒ. fol.112.D

Utrū virt⁹ moralis faciat rectā itētionē de fine:mouetur ꝛ ſoluiī trac.4.ᵒcap̄ p̄mo.parte ſcda. fol.113.I

Utrum dinotiſa poſſit fieri prudētia:moueī ꝛ ſoluiī trac. quarto.caplo primo.parte tertia. fol.114.C

Utrū vtutes morales ſint cōnexe ſic ꝙ hīs vnā hēat oēs: moueī ꝛ ſoluiī tra.4.ᵒcap̄ 2.ᵒparte 3ᵒ. fol.115.D

Utrum ſit vna prudentia tm̄ circa mās oīum virtutū moralium moueī ꝛ ſoluitur loco p̄allegato. fol.115.D

Queſtiones mote ꝛ ſolute p Pħm in 7ᵒ libro ethicorum.

An eſt icōtinētia.i.vtrū aliqs opeī qȯ ſcit eſſe prauū:ſoluiī cap̄ 3.ᵒtra.1.p totū. fol.119.D

Circa quid ſunt ꝯtinentia ꝛ incōtinētia:ꝛ circa quā mām:ꝛ quomodo diuerſimode ſūt circa mās diuerſas:ſoluiī c.4.ꝛ.5.t.1.p totū. fol.121.M.ꝛ fo.123.D

An incōtinētia ire ſit peioꝛ ꝙ icōtinētia ꝯcupiſcētiaꝝ:mo‐
uet̃ ⁊ ſoluit̃.c.6.tra.ꝓmi.ꝑ totū. fol.124.D
Qualiter differūt ab alijs habitibus cū qbꝰ cōicant in mā
vt a temperantia intemperātia perſeuerātia ⁊ mollitie:
ſoluitur.c.7.tra.ꝓmi per totum. fol.126.B
An icōtinēs ſit peioꝛ itēpato.ſoluit̃.c.8.t.ꝓ.ꝑ to.fo.127.O
Quid ē ꝯtinētia ⁊ qd icōtinēꝰ.ſoluit̃.c.9.t.ꝓ.ꝑ to. fo.128.Q
Utrum aliquis ſimul poſſit eſſe incontinens ⁊ prudēs:ſol‐
uitur.c.10.tra.ꝓmi per totum. fol.130.E
An dilectatio ſit ī gñe bonoꝝ:ſoluit̃.c.2.t.2.ꝑ toᵐ.fo.132.A
An aliq̃ dilectatio ſit optia.ſoluit̃.c.3.t.2.ꝑ toᵐ. fol.133.D
An delectationes corporales dicātur eſſe eligibiles.ſoluit̃
ca.vltimo.tractatus ſecundi. fol.134.M
An oēs hoies idigeāt aliq̃ dilectatiōe.ſoluit̃.c.eo. fol.135.E
Que delectationes ſint meliores:vtrum intellectuales vel
corporales.ſoluitur.c.eodem.par.3ᵒ. fol.135.M
Cur nihil idē ſpē ē ſemꝑ dilectabile hoi.c.eo. fol.136.D

Incipiunt ꝓpōnes notabiles cap.primi.tra.ꝓmi.libri ſeptimi ethicorum.

Circa mores fugiendorum tres ſunt ſpecies:malitia: incō‐
tinentia ⁊ beſtialitas.Cōtraria duobꝰ māifeſta:h gdē ē
virtꝰ:h aūt ꝯtinētiā vocamus. fol.115.Q
Ad beſtialitatem maxime congruit dicere ſuper nos vir‐
tutem heroicam quandam ⁊ diuinam. fol.116.C
Si ſoluantur difficilia ⁊ aſſumantur probabilia oſtenſum
vtiqꝫ eſt ſufficienter. fol.117.C

Cap.2.tra.primi.[Dubitabit autem.]

Cōtinēs ē i eo ꝙ ē hīc ꝯcupias fortes ⁊ prauas. fol.118.C
Intēperatus ſanabilioꝛ videt̃ incōtinēte ꝑꝑ ſuaderi. O
Incontinens videtur reus prouerbio quo dimus quando
aq̃ ſuffocat quid oportet adhuc bibere. O
Solo dubitationis inuentio eſt veritatis. fol.119.D

Cap.3.trac.ꝓmi.[Primum quidem.]

Nō enī circa oia ē icōtinēs:ſed circa que intēperatꝰ. D
Dr̃nt aūt icōtinēs ⁊ itēperatꝰ in ſic ſe hīc. Intemperatꝰeli‐
gēs eſt ⁊ exiſtimās oportere pñs delectabile ꝓſeq.h āt
ſ.incōtinēs non eſtimat qdem: ꝓſequitur autem. D
Quidā opinātiū nō dubitāt:ſꝫ exiſtimāt certe ſcire. O
Quidā enī credūt nihil minus qbus opinant̃ ꝙ alteri qbꝰ
ſciunt:manifeſtat autem hoc Heraclitus. O
Dupliciter dicimus ſcire etenim habens non vtens ſcien‐
tia:⁊ vtens dicitur ſcire. fol.120.D
Habentem ⁊ ſpeculantem agere que non oportet videtur
durum:ſed non ſi non ſpeculans. fol.120.D
Adhuc qꝛ duo modi ꝓpōnū ſt:hñtē vtraſqꝫ ⁊ vtētē vlī:ſꝫ
nō ea q̃ ſꝫ ptē:nihil ꝓhibet opari q̃ pter ſciam. D
Dr̃t aūt vl̃e.h qdē enī in ſeipſo:hoc aūt in re eſt. D
In hīc qdē ſciaꝫ ⁊ nō vti dñtē videmus habitū:puta doꝛ‐
mientē ⁊ vinolētū:⁊ ſic diſponunt̃ in paſſionibꝰ exiſtes.
Ire ⁊ ꝯcupiſcentie venereoꝝ:⁊ quedam talium manife‐
ſte corpus trāſmutāt:qbuſdā aūt ⁊ inſanias faciūt. E
Dicere autem ſermones eos qui ſunt a ſcientia nullum ſi‐
gnum eius qꝺ eſt operari ſm ſcientiam. E
Queadmoᵐ ſimulātes ſic exiſtimādū dicē ⁊ icōtinētes. F
Una opione exiñte vlī ⁊ altera ī ſingularibꝰ cū vna rō fiat
ex ipſis neccīuꝫ ꝯcluſuꝫ:h qdē opꝫ dicē aiaꝫ in ſpeculati‐
uis. In factiuis opari ꝯfeſtim non ꝓhibitum. M
Qualr̃ āt ſoluit̃ igrātia eadē rō q̃ ī violēto ⁊ dormiēte.M

Cap.4.trac.primi.[Utrum autem.]

Facietiū delectationē quedā ſunt necīa vt cibꝰ ⁊ potꝰ ⁊ ve‐
nerea:quedam non neceſſaria eligibilia ſm ſeipſa vt vi‐
ctoria honoꝛ ⁊ diuitie ⁊c̃. fol.121.Q
Incōtinētia vitupat̃ nō vt pccm̃ ſolū:ſꝫ vt malitia q̃dā vl̃
ſimpˡr exñs vl̃ ſꝫ q̃dā ptē. Hoꝝ āt.i.pter rōnē ꝓſequē‐
tiū ſupabūdātiā ſꝫ ſe eligibiliū vt honoris victorie nul‐
lus vitupat̃ tāq̃ malus ſimplr̃ vl̃ ſm ptē. fol.122.A

Circa idem intēperatum ⁊ incontinentem ponimus q ope
ratur turpe ꝓpter cōcupiſcere turpe:qd enī faceret itē‐
peratus ſi adeſſet concupiſcentia iuuenilis. D
Delectationū q̃dā ſt nā eligibilia vt honoꝛ victoria:q̃dā ꝯ
nia hoꝝ vt q̃ ꝯ nāꝫ:⁊ q̃dā itermedia vt comedē ⁊ veſteꝫ
iduere. Ad oia talia.ſ.ſꝫ ſe eligibilia ⁊ itermedia nō i pa
ti ⁊ ꝯcupiſcē ⁊ amare vitupāt:ſꝫ i aliq̃lr̃ ſupabūdat̃. N
Circa ſm ſe eligibilia nulla malitia eſt:ipſorum tamē ſup‐
abundantie praue ſunt ⁊ fugiende. N
Incōtinēs āt nō ſolū fugiēdus:ſꝫ ēt vitupabilis eſt. O
Circa ſm ſe eligibilia nō eſt incōtinentia ſimplr̃:ſed cum
appoſitione ſicut in alijs vt malum medicum ⁊ malum
hypocritā quem ſimpliciter non dicimus malū. O

Cap.5.tra.ꝓmi.[Quia ſunt quedam.]

Quedā ſūt dilectabilia nā ⁊ hoꝝ:h qdē ſimplr̃:h aūt ſūt ſꝫ
gñā aialiū ⁊ hoiuꝫ:h aūt nō ſūt:ſꝫ h ꝑꝑ paſſiōes vl̃ con‐
ſuetudies:hec aūt ꝑꝑ prauoſas naturas. fol.123.D
Mulieres non dicuntur incontinentes quoniam non du‐
cunt ſed ducuntur. L
Malitie ſupabūdātes ꝑꝑ egritudies ⁊ ꝯſuetudies ſunt ext̃
terminos malitie quemadmodum beſtialitas. L
Ois ſuperabundans malitia ⁊ inſipientia ⁊ timiditas ⁊ in‐
temperantia ⁊ crudelitas:he quidem beſtiales:he auteꝫ
egritudinales ſunt. P
Queadmodū malitia que dī ſimplr̃ eſt malitia ſm hoieꝫ:
que aūt ſm appōnē qm̃ beſtialis vl̃ egritudialis:⁊ illa ē
ſimplr̃:aut nō ſm eūdē modum. vꝫ.incōtinētia ſimplr̃
que eſt ſm humanam intemperantiam. fol.124.C

Cap.6.trac.primi.[Quoniam autem.]

Minꝰ āt ē icōtinentia turpis q̃ ire ꝙ que ꝯcupiarū. Ira vī
ſm qd audire rōnē ⁊ ēt obaudire:queadmodū veloces
miniſtrorum:puta ante audire omne dictum excurrūt:
deinde peccant. fol.124.D
Ira nālꝰ iſurgit difficiliꝰ his ꝯcupiſcētijs q̃ ſūt ſupabūdā‐
tie ⁊ nō necīe:exēplū de filio qui patrē percuſſit. N
Iniuſtiores ꝯcupiſcētie ꝙ ire ⁊ magis iſidiātes iracundus
nō iſidiatoꝛ neqꝫ ira:ſꝫ manifeſtatrix:ꝯcupiſcētia aūt i‐
ſidiatrix. Queadmodum aiunt venerē iſidiatricē.⁊ Ho
merus ait.doloſe cyprigene ⁊ variā corrigiā deceptio q̃
furata eſt intellectū ſpiſſe ſapiētis. fol.125.A
Omnis qui ira operatur triſtatus facit iniurians ac cuꝫ de‐
lectatione:non enim in ira iniuria. D
Minꝰ āt beſtialitas malitia ꝙ hūana:terribilis aūt. Inno‐
cētioꝛ eſt ꝓuitas ſēꝑ q̃ nō hñtis pnᵐ:itellēs aūt pnᵐ. I
Decies milies plura mala faciet hō malus ꝙ beſtia. I

Cap.7.tra.primi.[Circa eas.]

Hitus pluriū ſūt medietates ⁊ ſi iclināt magis ad deterio‐
res.i.iter ꝯtinētē ⁊ icōtinētē eſt aliqs mediꝰ q vincit con‐
cupiſcētias a qbꝰ icōtinēs vincit̃:⁊ vincit̃ a ꝯcupiſcētijs
a quibꝰ continēs nō vincit̃:⁊ ſic eſt de molli ⁊ perſeuera
tiuo reſpectu triſtitiarum:⁊ iſti inclināt ad deteriores ꝙ
continens perſeueratiuus. fol.126.B
Proſequēs ſupabūdātias dilectationū vl̃ ſꝫ ſupabūdātias
vl̃ ꝑꝑ electionē:⁊ ꝑꝑ ipſas ⁊ nihil ꝑꝑ alteꝝ adueniēs itē‐
peratꝰ:necīū enī nō eē penitētē:q̄re inſanabilis. B
Nō eligētium aūt h qdē ducit̃ ꝓpter delectationē:h auteꝫ
ꝓpter fugere triſtitiam que a concupiſcentia. D
Opponit̃ aūt molli ꝑſeueratiuus:ꝑſeuerare qdeꝫ eſt in eo
qꝺ eſt ꝯtenere:continentia autem in eo qꝺ eſt ſuperare.
Continentia eligibilioꝛ eſt perſeuerantia. I
Delitia quedā mollities eſt que trahit veſtimētū vt nō la‐
boret eā que eſt eleuare triſtitiā ⁊ imitans laborātē nō
eſtimatur miſer eſſe:miſero ſimilis exiſtens. I
Qui a fortibꝰ ⁊ ſuperexcellētibꝰ dilectationibꝰ vicit̃ vel triſti‐
tijs nō admirabile ſed ꝯdonabilis ſi ꝯtendens. K
Siqs ad q̃s multi ꝑſūt abſtinē ab his vicit̃ ⁊ nō pōt ꝯten‐

dere nõ ꝓꝑ nãm generis vel ꝓꝑ egritudinē mollis. K
Luſiuus vi itēperat⁹ ē:eſt aũt mollis:ludus eni remiſſio
eſt ſiqdē igit̃ ge:ad hãc aũt ſupabũdãtiã luſiuus. K
Jncõtinētie aũt hec qdē irrefrenatio:hec autem debilitas.
Debiles qui ꝯſiliãtes nõ īmanent qb⁹ conſiliati ſunt ꝓꝑ
paſſionē:hi aũt ꝓꝑ nõ cõſiliari ducunt̃ a paſſione. Qui
dã eni queadmodũ ꝑtitillatiz ꝑtitillant̃:ſic ⁊ ꝑſentien
tes ⁊ ꝑſciētes ⁊ ꝑſciſcitãtes ſeipſos nõ vincunt̃ a paſſio
ne:neq; ſi delectabilis ſit:neq; ſi triſtis. fol.127.L
Cap.8.trac.pmi.[Eſt autem intemperatus.]
Jntēpat⁹ ē nõ penitiuus:icõtinēs ãt penitiuus ois. O
Hic qdē.i.itēpat⁹iſanabilis:ħ ãt.ſ.icõtinēs ſanabilis. O
Jntēperãtia aſſimilat̃ egritudini ꝯtinue:puta hydropiſi et
ptiſi:icõtinētia egritudini nõ ꝯtinue puta epilepſie. Q
Jtē malitia.i.itēperãtia latet:incõtinētia nõ latet. 128.B
Silis eſt incõtinēs velociter inebriato ⁊ a pauco vino. C
Jncõtinētes nõ ſunt itēperati:ſed ſiles ſm actiões queãd
modũ de modcki ad milleſios:mileſij:ſtulti eni nõ ſũt:
operantur autē qualia qdē ſtulti. Jncontinentes iniuſti
quidem non ſunt:iniuſta autem faciunt. fol.128.F
Uirtus ⁊ malitia ꝑn^m:ħ qdem ſaluat:ħ autem corrũpit. Jn
actionib⁹ aũt qd cui⁹ grã ꝑn^m:queãdmodũ in mathema
ticis ſuppoſitiones:neq; vtiq; illic rõ edoctiua ꝑncipio
rum:neq; hic:ſed virtus vel naturalis vel aſſuefactiua
eius qd eſt recte opinari circa principium. G
Jncontinēs melior eſt intemperato:⁊ neq; prauus ſimpli
citer:ſaluatur enim optimum principium. H
Cap.9.tra.primi.[Utrum igitur.]
Cõtinēs ſz acciñs īmanet opioni q̃licũq;:ſm ſe aũt rationi
vere ⁊ electioni recte:⁊ incontinens eꝯtrario ſm ſe īmanet
opinioni falſe:per accidens autem vere. fol.129.A
Quidã aũt vituꝑabilr īmanēt ſuis opinionib⁹ vt iſchyro
gnomones.i.ꝑtinaces de difficili ꝑſuaſibiles:q ſiles qdeꝫ
aliqd hñt ꝯtinēti q̃le ꝓdigus liberali. G
Jſti ſt idiognomones.i.idiſcipliati ⁊ agreſtes:hi qdeꝫ idio
gnomones ꝓꝑ dlectationē ⁊ triſtitiã:gaudēt eni vicētes
ſi nõ trãſmadeant̃ ⁊ triſtant̃ ſi infirma q̃ ipſoꝝ ſuit quē
admo^m ſn e:q̃re mag icõtinēti aſſilant̃ q̃ ꝯtinenti. K
Quidã laudabilr diſcedũt a ſuis opionib⁹ nõ ꝓꝑ icõtinen
tiã:q̃uis ꝓꝑ delectationē nõ īmanent:ſed boni:nõ enim
ois qui ꝓꝑ delectationē aliqd opat̃ eſt intēperatus ſiue
prauus ſiue incõtinēs:ſed qui ꝓpter turpem. M
Op; autem ſiquidem continentia ſtudioſum vtroſq; con
trarios habitus prauos eſſe. P
Cap.10.tra.pmi.[Neq; ſimul prudētem.]
Non in ſcire ſolum prudens:ſed in eo ꝙ practicus:incõti
nens aut non practicus. fol.130.E
Jncontinēs nõ eſt malus:electio eni incõtinētis epyiches:
quare ſemimalus incontinēs ⁊ non iniuſtus. J
Jncontinēs aſſimilat̃ ciuitati cui calculanti oia neceſſaria
⁊ leges habet ſtudioſas:vtitur autē nulla. M
Jntēpat⁹ aſſilat̃ ciuitati malas leges hñti ⁊ eis vtēti. M
Jncõtinēs irrefrenat⁹ ſanabilior ē q̃ icõtinēs dbilis. Q
Propter conſuetudinem incontinentes ſanabiliores q̃ in
continentes per naturam. Q
Facilius eſt tranſmutare ꝯſuetudinem q̃ naturam. Q
Cap.pmi.t.2.libri 7^mi.[De delectatione autē.]
Delectatio eſt finis ad quē reſpiciētes vnũ ꝗdq;:ħ qdē ma
lũ:ħ aũt bonũ ſimplr dicim⁹. Uirtutē ⁊ malitiã moralē
circa dlectatiões ⁊ triſtitias poſuimus. fol.131.D
Jn delectatione venereorum nullum poſſe vtiq; intellige
re aliquid in ipſa. K
Cap.2.tra.2.libri 7^mi.[Qm̃ aũt non accidit.]
Bonũ di 2^r:ħ qdē ſimplr:ħ aũt alicui ⁊ eadē eſt diſtõ nãe
hit⁹ motiõis gnõnis ⁊ dlectatiõis. fol.132.A
Bonorum ħ operatio:ħ autem virtus. B
Opõnes nãe idigētꝫ ꝯſtituētes nãꝫ ⁊ hitũ dlectabiles ſt ſm
acciñs ⁊ ſũt cũ triſtitia. Opõnes nãe ꝯſtitute nõ idigētꝫ ſt
ꝑ ſe dlectabiles:⁊ ſt ſine triſti^a:puta ei⁹ qd ē ſpeculari. B
Nõ eodē dlectabili gaudēt nã repleta ⁊ ꝯſtituta:ſ; ꝯſtituta
qdē ſimplr delectatiõib⁹:repleta aũt ⁊ ꝯtrijs. B
Delectatio nõ eſt gñatio in nãm ſenſibilem:ſ; magis dõm
opõnē eius quę ſm nãm habit⁹ nõ impeditam. M
Delectatio ꝓpa nõ ipedit opõnē:ſ; aliena ⁊ ꝓpria auget vt
dlectatio a ſpeculari ⁊ diſcē mag faciũ: ſpecu^ri.fo.133.C
Cap.3.t.2.lib.7^mi.[Sed quoniam triſtitia.]
Quoniam triſtitia malum ⁊ fugibile neceſſarium eſt dele
ctationem quoddam bonum eſſe. fol.133.D
Optimã autē eē delectationē aliquã nihil ꝓhibet: ⁊ ſi q̃dã
delectationes ſint praue:quemadmodũ ſcientiã quãdaꝫ
optimam:quibuſdam prauis exiſtentibus. P
Forte aũt ⁊ neceſ; ſi vniuſcuiuſq; habit⁹ ſunt opõnes nõ i
pedite:⁊ opatio nõ ipedita eſt ipſa delectatio. P
Oēs felicē delectabilē exiſtimãt vitaꝫ eē:⁊ iplicãt delecta
tionem in felicitatem rõnabilr. Neq; enim vna opatio
perfecta impedita:felicitas autē perfectorum eſt. P
Felix indiget his que corporis bonis ⁊ his que exterius et
fortuna vt non impediant hec. P
Felicitas nõ ē bona for^na:ſ; ē termin⁹ illi⁹.ſ.bone for^ne. Q
Proſequi omnia ⁊ homines ⁊ beſtias delectationem ſignũ
quoddam eius qd eſt aliqualiter optimum ipm. Q
Fama aũt nõ oino ꝑdit̃ quã populi multi famant. Q
Omnia natura habēt quoddam diuinum. fol.134.A
Delectationes corporales quia he ſole ſunt maxime cogni
te aſſumpſerunt nominis hereditatem. A
Cap.4.t.2.libri 7^mi.[De corporalibus.]
Adhuc delectationes corporales vehementes ſunt proſe
cute non potentibus alijs gaudere. Et ipſi ſibiipſis quã
dam ſitim preparant. fol.134.L
Semꝑ eni laborat aial queãdmodũ nãles ſmones teſtã
tur videre ⁊ audire dicētes eſſe triſte:ſed iam aſſueti ſu
mus vt aiunt:⁊ delectabile inuenimus. fol.135.M
Jtē melici ſ; nãꝫ idigēt ſēꝑ medicina:⁊ eni corp⁹ morſũ cõ
ſumit̃ ꝓꝑ cõplonē ⁊ ſēꝑ in appetitu vehemēti ſũt. M
Expellit ãt dlectatio triſtitiã ⁊ q̃ ꝯtria ⁊ que ꝯtigēs ſi ſit for
tis:⁊ ꝓꝑ hoc itēperati ⁊ praui fiũt.ſ.melãcholici. N
Delectatiões q̃ ſunt cũ triſtitia hñt ſupabundãtiã:he aũt q̃
nã delectabiliũ ⁊ ſm acciñs. Delectabilia ſm acciñs ſunt
delectabilia medicatiua. fol.136.C
Nõ ſemꝑ dlectabile idē ꝓꝑ nõ ſimplicē eē nãꝫ nr̃aꝫ. D
Si nã ſimplex ſit:ſemꝑ eadem actio delectabiliſſima erit.
Propt̃ qd de⁹ ſēꝑ vna ⁊ ſimplici gaudet dlectatiõe. D
Delectatio magis eſt in qete q̃ in motu. Trãſmutatio oiuꝫ
delectabiliſſimum ſm poetã ꝓꝑ malitiã quãdaꝫ. Quē
admodũ eni hõ facile trãſmutabilis malus ⁊ nã q̃ indi
get trãſmutatione:nõ eni ſimplex neq; epyiches. D

Concluſiones libri ſeptimi ethicorum.cap.pri mi trac.primi.[Poſt hec.]

1 Jn hominibus eſt vel eſſe poteſt virtus ſupra cõem
modum hominum. fol.116.E
2 Uirtus heroica eſt oppoſita beſtialitati. F
Cap.3.t.pmi.[Primum quidem igitur.]
3 Continentia ⁊ incontinentia non differunt ſolũ ꝑ ma
teriam ab alijs habitibus. fol.119.M
4 Si icõueniēs ſit ſciaꝫ in icõtinēte ꝯtēdē ꝯſpiſcere:incõ
ueniens eſt opinionem cõtratendere ꝯſpiſcētie. Q
5 Beſtie non ſunt incontinentes. fol.121.G
Cap.4.t.pmi.[Utrum autem eſt aliquis.]
6 Circa bona non neceſſaria non eſt aliquis ſimpliciter
incontinens. fol.122.D
7 Solum circa delectationes ⁊ triſtitias corporales eſt
aliquis incontinens ſimpliciter. G

Cap.5.t.pmi.[Quia autem ſunt quedam.]
8 Circa delectabilia ẽ nāz ñ ẽ ꝯtinẽtia ſimpˡ. fo.123.M
9 Circa totā māz moralē ꝑt eē exceſſus malicie. Q
10 Circa delectabilia contra nām dicit̄ aliquis continēs vel incontinens cum additione. fol.124.D
Cap.6.t.pmi.[Quoniam autem ⁊ minus.]
11 Incõtinẽtia ire eſt minꝰ turpis ꝙ̃ icõtinẽtia ꝯcupiſcẽtiarū tactꝰ que eſt incõtinẽtia ſimplr. J
12 Beſtie nõ ſūt tẽperate nec itẽperate. fol.125.L
13 Beſtialitas eſt minus mala ꝙ̃ malitia humana. M
14 Beſtialitas eſt terribilior ꝙ̃ malitia humana. M
Cap.7.t.pmi.[Circa eas autem.]
15 Cõtinẽˢ ẽ melior ⁊ eligibilior ꝙ̃ ꝑſeuerātia. fo.127.E
16 Mollis eſt peior ꝙ̃ incontinens. G
17 Uictus a fortibus delectationibus vel triſtitijs ꝯtratendens non eſt incontinens nec mollis. D
18 Luſiuus non eſt intemperatus ſed mollis. K
Cap.8.t.pmi.[Eſt autem intemperatus.]
19 Intemperatus eſt peior ꝙ̃ incontinens. P
20 Incontinentes precolantes ſunt minus mali ꝙ̃ incontinentes debiles. fol.128.C
21 Incontinentia non eſt malitia ſimpliciter. D
22 Intemperatus nõ eſt ſanabilis nec penitiuus. L
23 Incontinens eſt ſanabilis ⁊ penitiuus. M
Cap.9.t.pmi.[Utrum igitur continens.]
24 Cõtinẽs ꝑ ſe imanet rõni vere ſeu opinioni: ⁊ ꝑ accñs opinioni falſe: ⁊ incõtinẽs ꝑ ſe imanet opinioni falſe ⁊ per accidens opinioni vere. fol.129.C
25 Cõtinentia eſt quedam medietas laudabilis. P
26 Dirˢ ſeu diſpõnes ꝯie ꝯtinẽtie ſſ praue. fol.130.A
27 Continentia ⁊ temperantia differunt. C
28 Incontinens ⁊ intemperatus differunt. C
Cap.10.t.pmi.[Neqꝫ ſimul prudentem.]
29 Nõ eſt poſſe aliquẽ ſilˡ eē incõtinẽtē ⁊ prudentē. G
30 Incontinens eſt ſemimalus. L
31 Nlˡs icõtinẽs agit icõtinẽter ex ꝯſilio recte rõnis. N
32 Incontinentes ꝓpter conſuetudinē ſunt ſanabiliores ꝙ̃ incontinentes per naturam. fol.131.A
Cap.pmi.t.2.[De delectatione autem.]
33 Ad ſcientiam moralem pertinet conſiderare de delectatione ⁊ triſtitia. fol.131.E
Cap.2.tra.2.[Quoniam autem.]
34 Delectatio in opõibꝰ ꝯſtituẽtibꝰ habituꝫ ⁊ nām non eſt delectatio per ſe: ſed per accñs. fol.132.G
35 Delectatiões q̃ ſunt in opõibꝰ q̃ ſunt ab habitu ⁊ nā iā ꝯſtitutis in eſſe ſunt delectationes per ſe. D
Cap.3.t.2.[Sed quoniam ⁊ triſtitia.]
36 Delectatio eſt quoddam bonum. fol.133.J
Cap.4.t.2.[De corporalibus autem.]
37 Superabundantia delectationum corporaliū eſt praua ⁊ vituperabilis. fol.134.Q
38 Cõmẽſuraꝰ dlectationū corꝑaliū ñ ẽ mala. fol.135.B
39 Omnes homines indigent quandoqꝫ aliqua delectatione corporali. fol.135.O
40 Delectationes intellectuales ſunt meliores ꝙ̃ delectationes corporales. fol.136.D
41 Nā ōis ſimpˡ ſẽp gaudet eadẽ ſimplici dlectatõe. L

Queſtiones mote ⁊ ſolute per expoſitorem in libro ſeptimo ethicorum.
Utrum beſtialitas incontinentia ⁊ malitia ſint tria fugienda. fol.116.D
Quare phs nõ determinauit de continentia ⁊ icontinẽtia vbi determinauit de virtutibus moralibus. L
Quõo intẽperātia incõtinẽtia ⁊ mollities differunt. M
Qõ fugiẽdoꝝ expſſoꝝ per phm eſt maius malū: ſoluunt̄ hec quatuor tractatu pmo.cap p.parte prima. N

Queſtiones mote ⁊ ſolute per phm in libro octauo ethicoꝝ.
Ad quem phm ꝑtinet de amicitia ſpeculari: ſoluitur ꝙ ad phm moralē. caplo pmo.tra. primi.parte prima. fol.137.N
Utrū amicitia ſit rõne ꝯrietatꝭ vl ſilitudis: moueꝛ caˢ.p.p. 2ᵉ. ⁊ ſoluiꝛ caˢ.6.p.tra.fol.138.B. ꝙ rõne ſilitudis ꝑ ſe.
Quid ẽ pᵐ obꝫ amicitie: verū bonū vl appēs bonū ſoluiꝛ ꝙ amabile qḋ ẽ apparẽs boᵐ.c.2.t.p.p.pᵉ. fol.138.Q
Quid eſt amicitia: ſoluiꝛ ꝙ eſt beniuolentia in contra paſſis non latens.c.2.t.pmi.parte 2ᵉ. fol.139.J
Utrum ſit tm̄ vna ſpẽs amicitie vel plures: ſoluiꝛ ꝙ tres ſūt ſpẽs amicitie eq̃les amabilibꝰ.c.3.t.p.p.p. fo.140.G
Utrū ſpẽs amicitie ꝯtineāꝛ ſb amicitia equalr vl ſꝫ pus ⁊ poſteriꝰ: ſoluiꝛ ꝙ ſm pus ⁊ poſteriꝰ: qꝛ amicitia ꝑꝑ virtutē eſt amicitia ꝑ ſe: ⁊ alie ꝑ accñs.c.3.t.p ꝑ toᵐ. fo.141
Quõo amicitie ꝑdicte ſunt ſolubiles: ſoluiꝛ ꝙ amicitia ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile de facili ſunt ſolubiles: ſꝫ amicitia ꝑfecta de difficili eſt ſolubilis capitulo 3ᵒ.trac.pmi. vt.ſ.
Utrū cuiuſlꝫ ꝯditiõis hoies ꝯtigit eē amicos: ſoluiꝛ ꝙ h ẽ poſſe i amicitia vtilis ⁊ dlectabilis nõ i amicitia honeſti niſi ſolos bonos.cap 4ᵒ.t.pmi ꝑ totū.ꝑticu.2ᵉ.fol.142
Utrum amicitia ſit habitus vel paſſio: ſoluitur ꝙ eſt habitus.cap 5ᵒ.tra.pmi. fol.143.C
Utrum locorum diſtantia diſſoluat amicitiam: ſoluitur ꝙ habitus amicitie non diſſoluitur propter locorū diſtantiam: ſed operatio.cap 5ᵒ.trac.primi.parte prima. vt.ſ.
Quis eſt propriiſſimus actus amicitie: ſoluitur ꝙ cõuiuere.cap.5.trac.p. vt ſupra.
Qui ſſ apti ad amicitiā ⁊ q inepti: ſoluiꝛ ꝙ ſenes ⁊ ſeueri ſſ iepti ad amicitiā: iuuenes vo apti.c.6ᵒ.t.p.p.1.fo.144.A
Utrū ſm amicitiā ꝑfectaꝫ ꝯtingit aliquẽ eē multis amicū: ſoluitur ꝙ non ſm amicitiaꝫ perfectam: ſed ſm amicitiā vtilis ⁊ delectabilis contingit.c.6.tra.pmi. vt.ſ.
Utrū ſit eadẽ ſpẽs amicitie ſupexcedẽtis ad ſupexceſſuꝫ ⁊ ecõuerſo: ſoluiꝛ ꝙ nõ.cap p.2ᵉ trac.p. pᵉ. fol.fol.145.L
Utrum homo debet velle maxima bona amico ſuo: ſoluiꝛ ꝙ ipſo exiſtente homine debet ſibi velle maxima bona: ⁊ aliter non.cap p.trac.2.parte 3ᵃ. fol.146.K
Utrum melius ſit amari ꝙ̃ honorari: ſoluitur ꝙ amari ſit melius.cap 2ᵒ.tra.ſecūdi.parte pma. fol.146.O
Utrum amicitia magis conſiſtat in amare vel amari: ſoluitur ꝙ in amare.cap 2ᵒ.tra.ſecūdi.parte 2ᵉ. P
Que ẽ illa amicitia q̃ maxie ſit ex ꝯrijs: ſoluiꝛ ꝙ amicitia ꝑꝑ vtile maxie ſit ex ꝯrijs.cap 2ᵒ.t.2.p.3ᵉ. fol.147.O
Utrū ōis amicitia ꝯſiſtat i cõicatiõe: ſoluiꝛ ꝙ ōis amicitia ſic ꝯſiſtit i q̃dā cõicatiõe.caˢ.3.t.2ᶦ.pte pᵉ. fol.148.B
Utrū amicitia diuiſificeꝛ ſꝫ diuiſitatē cõicationū. ſoluiꝛ ꝙ ſic ſicut ⁊ iuſtitia.cap 3ᵒ.tractatus ſecūdi. vt ſupra.
Quot ſunt ſpecies cõicationis politice: ſoluitur ꝙ ſunt tres ſ.regnū ariſtocrathia ⁊ tymocrathia ⁊ tot ſunt eaꝝ trāſgreſſiones.cap 4ᵒ.tra.ſecūdi parte pma. fol.149.A
Que iſtarū amicitiarū eſt maior: vtrū paterna vel regalis: ſoluitur ꝙ paterna eſt maior.cap 5ᵒ.t.2ᶦ.p.pᵉ. fol.150.B
Qualr ẽ amicitia ſꝫ policias corruptas: ſoluiꝛ ꝙ i tyrānide nihil vl paꝝ ẽ d amicitia: i democrathia ẽ multū de amicitia: i oligarthia ẽ amicitia meᵒ mõ.c.5.t.2.p.2ᵉ. L
Utrum patres vel matres magis diligant filios: ſoluiꝛ ꝙ matres.caplo 6ᵒ.tra.ſcdi.parte ſecūda. fol.151.B
Utrum amicitia inter virum ⁊ vxorem ſit naturalis: ſoluitur.ca.6.trac.2.parte tertia. fol.152.C
Qualr amicitia ꝯiugalis ſe hꝫ ad alias amicitias: ſoluiꝛ ꝙ icludit alias amicitias: qꝛ ẽ vl eē dꝫ ꝑꝑ vtile dlectabile ⁊ honeſtū.cap ſexto.tractatus ſecūdi.parte 3ᵉ. vt ſupra.
In qbꝰ amicitijs ſiūt rõnabilr accuſatões ⁊ q̃rele: ſoluiꝛ ꝙ maxie i amicitia ꝑꝑ vtile.cap p.t.3.pte 2ᵉ fol.152.P

Que ē mēſura retributiōis faciēde i amici° pp vtile: ſoluit̄ φ vtilitas recipiētis bñfi^m ē mēſura. ca°. p̊. t. 3. p. 4. fo. 153. P
Que eſt mēſura retributiōis faciēde in amicitia ſm virtutē: ſoluit̄ φ electio ꝯferētis. cap̊ p̊. t. tertij. vt. ſ.
Cui i amicitijs ſupexcedētia ⁊ ſupexceſſi ē plus tribuēdū: ſoluit̄ φ ſupexcedēti plus ē tribuēdū ō honore: ⁊ ſupexceſſo ſeu idigēti plus ō lucro. c. 2. t. 3. par. 2ª. fol. 154. J
Utrū filius poſſit abnegare pīez: ſoluit̄ φ non: lꝫ pī poſſit abnegare filiū. cap̊ 2°. trac. tertij. parte 3ª. P

Incipiunt ꝓpōnes notabiles ⁊ cōmunes cap̊. pmi. tra. pmi. libri octaui ethicorum.

Amicitia eſt virt° q̄dā vel cū virtute. fol. 136. N
Sine amicis nullus eligeret viuere habens reliqua omnia bona. fol. 137. H
Quanto fortuna maior tanto ſecura minus. H
Simul duo venientes intelligere ⁊ agere potentiores. H
In erroribus viarum poterit quis videre φ omnis homo omni homini ſit animal familiare ⁊ amicum. L
Amicis quidē exiſtentibus nihil opus eſt iuſtitia: iuſti aūt exiſtentes indigent amicitia. O

Cap̊. 2. t. primi. [Forte autem vtiqꝫ.]

Uidet̄ vtiqꝫ eē vtile p qd ſit aliqd bonū vel dlectatio: q̄re amabilia gdē erūt bonū ⁊ dlectabile vt fines. fo. 138. Q
Bonū ē ſimp̄r amabile: vnicuiqꝫ āt qd vnicuiqꝫ. fo. 139. F
Amat aūt vnuſqſqꝫ nō ens ipſi bonū ſed apparens: differt autē nihil: erit enim amabile apparens. fol. 139. F
Amicitia eſt beniuolētia in ꝯpaſſis non latens. J

Cap̊. 3. t. p̄mi. [Differunt autem.]

Amabilia differunt ſpecie igit̄ ⁊ amicitie: tres eni amicitie equales numero amabilibus ſm amabilium vnūqdqꝫ eſt redamatio non latens. fol. 140. H
Qui pp vtile aut dlectabile amāt adinuicem nō ſm ſeipſos amāt: ſꝫ qd ſit ad ipos adiuicē bo^m: nō eni in q̄les q̄ſdaꝫ eē diligūt eutrapelos: ſꝫ qm̄ dlectabiles ſibiipſis. H
Scdꝫ accn̄s vtiqꝫ amicitie he ſt. ſ. pp vtile ⁊ dlectabile. H
Amicitie pp vtile ⁊ delectabile de facili ſolubiles. O
Diſſoluto eni eo pp qd amici erāt diſſoluit̄ amicitia. O
Amicitia ꝓpter vtile maxime in ſenibus videt̄: nō eni dlectatiōes proſequuntur: ſed vtile ⁊ eoꝝ q in adoleſcentia ⁊ iuuenum quicūqꝫ conferens ꝓſequuntur. fol. 141. B
Iuuenū amici° pp dlectationē eē vī ſꝫ paſſiōeꝫ: iſti eni viuūt ⁊ max° ꝓſequūt̄ dlecta^le ipis pñs. Etate āt trāſcēdēte dlecta^le fiūt alte: tal' āt dlectatōis ſit velox trāſmu°. B
Perfecta aūt eſt bonoꝝ amicitia ⁊ ſm virtutē ſiliū. D
Uterqꝫ amicoꝝ pp vtutē ē bon° ſimp̄r ⁊ amico: boni eniꝫ ⁊ ſimp̄r boni adiuicē vtiles: ſil̄r āt ⁊ dlectabiles. D
Amicitia pp virtutē idiget tpe ⁊ ꝯſuetudie ſm ꝓuerbiū nō eſt ſcire adinuicem ante ſal conſumere. J

Cap̊. 4. t. primi. [Que autem ꝓpter.]

Finiēte āt pulchritudie q̄nqꝫ ⁊ amicitia finit. fol. 142. B
Qui āt nō dlectabile cōmutāt: ſꝫ vtile i amabilib° ⁊ ſt minus amici ⁊ p̄manēt: q āt pp vtile exiſtes amici ſit̄ cū ꝯferēte diſſoluūt. Nō eni adiuicē erāt amici ſꝫ vtilis. B
Propter delectationē gdē ⁊ ꝓpter vtile ⁊ prauos cōtingit adinuicem amicos eē ⁊ epyiches prauis: ⁊ neutrum q̄licūqꝫ: ꝓpter ſeipſum aūt ſolos bonos. H
Sola bonoꝝ amicitia: itrāſmutabilis eni eſt nō facile malum credere de eo qui multo tpe ab eo ꝓbatus eſt. H
Os eni hoies dicūt amicos pp vtile: queadmodū ciuitates vident̄ cōpugnatrices ciuitatib° ſit gr̄a ꝯferētis ⁊ eos q pp delectationē adinuicē diligūt: queadmodum ⁊ pueri forte quidē opꝫ dicere ⁊ nos amicos tales. H

Cap̊. 5. t. p̄mi. [Queadmodū in virtutibus.]

Vi gdē ſꝫ hītū: hi āt ſꝫ opōnē boni dr̄r ſic ⁊ i amicitia. Q
Loca nō diſſoluūt amicitiā ſimp̄r: ſꝫ opōnē: ſi āt diuturna abſentia fiat amicitie obliuionē vī facere. fol. 143. C
Multas amicitias non appellatio diſſoluit. C
Nō videt̄ āt neqꝫ ſenes neqꝫ ſeueri amatiui eē: nō eni pōt q̄s p diē cōmorari cū triſti: neqꝫ cū nō dlectabili. C
Max° eni nā vī triſte gdē fugē: appetē āt dlectabile. C
Nihil enim ſic eſt amicoꝝ proprium vt conuiuere. H
Aſſimilat̄ amatio gdē paſſioni amicitia habitui: redamāt āt aūt cū electione: electio autē ab habitu. Et bona volunt amicis illoꝝ gr̄a nō ſm paſſionem ſed habitum. L
Dicitur autem amicitia equalitas. P

Cap̊. 6. t. primi. [In ſeueris.]

In ſeueris aūt ⁊ ſenib° min° ſit amicitia quāto mag̃ diſcoli ſunt ⁊ minus colloquio gaudent. fol. 144. B
Tales vt ſenes ⁊ ſeueri beniuoli gdē ſt adiuicē: volūt. n. bona ⁊ obuiāt ad nec̄citates: amici āt ñ oino ſt pp ñ cōmorari: neqꝫ gaudere adinuicē q̄ maxie vīr amicabilia. B
Multis amicū eē ſm ꝑfectā amicitiā nō ꝯtigit: queadmodū neqꝫ amare multas ſil̄; aſſilat̄. n. ſupabūdātie: tale aūt ad vnū natū ē fieri. Multas. n. ſil̄ placere eidem valde non facile eſt: forte autem neqꝫ bonum. D
Oꝫ āt ⁊ expiē^tiā accipe ⁊ i ꝯſuetudinē fieri qd oino diffi^le. E
Propter vtile ⁊ dlectabile mult̄ placē ꝯtigit: in his q̄ ſt pp dlectabile mag̃ liberale: q̄ āt pp vtile negociatoꝝ. L
Triſte paucū ipſa gdē ferūt: ꝯtinue aūt nullus vtiqꝫ ſuſtineret neqꝫ ipſum bonum ſi triſte ſibiipſi erit. N
Qui in potētatib° diuerſis vtiqꝫ vtūt̄ amicis: alij eni ipſis ſunt vtiles ⁊ alteri delectabiles. fol. 145. B
Amicitie pp vtile ⁊ dlectabile pp ſilitudinē ⁊ diſſilitudinē ad amicitiā ꝑfectā vident̄ eē ⁊ nō eē amicitie. H

Cap̊. primi. t. 2. [Altera autem.]

In amicitijs ꝑſo^r leq̄liū oꝫ analogū fieri: puta meliorē pl's amari q̄ȝ amar̄ ⁊ vtiliorē: ⁊ alioꝝ vnūqdqꝫ ſil̄r. fo. 146. A
Nō ſil̄r āt eq̄le ⁊ i iuſti°: ⁊ i amici° vī hr̄e: eteni in iuſti° gdē eq̄le p̊ qd ſꝫ dignitatē: qd āt ſm q̄ȝtū 2°. In amicitia aūt qd gdē ſm q̄ȝtū p̊: qd aūt ſm dignitatē ſecūdo. E
Si multa diſtantia fiat virtuti vel malitie vel alicuius alterius non adhuc amici ſunt. F
Certa gdē igr̄ i talib° ñ ē diffō vſqueq̄ amici: mlt̄ eni ablati adhuc manet. Multū āt diuiſo puta d̄o nō adhuc. F
Amico bōi enti vtile amicus maxia bona: forte aūt nō pro oīb°: ſibi enim ipſi maxime vnuſquiſqꝫ. K

Cap̊. 2. t. 2. [Multi autem.]

Mlti p p amorē honoris vīr velle amari magis q̄ȝ amar̄: amari eni ꝓpe vī ei qd eſt honorari qd mlti appetūt. P
Et ñ pp ſeipꝫ vīr dſiderar̄ honorē ſꝫ ſꝫ accn̄s. fo. 147. B
In amari autem ſm ſeipſaꝫ gaudent ꝓpter qd videbitur melius eo qd eſt honorari. C
Amicitia videt̄ in amare magis q̄ȝ in amari eē: ſignū aūt matres eo qd eſt amare gaudentes. E
Amicorum virtus amare videtur. F
Mali quidem firmum non habent: neqꝫ eniꝫ ſibiipſis ꝑmanent ſimiles exiſtentes. L
Ex ꝯrijs āt maxie vī ꝓpter vtile fieri amicitia: puta pauꝑ diuiti indiſciplinat° ſcienti: ad hoc aūt aliquis attrahit ⁊ amatorē ⁊ amatū ⁊ pulchrum ⁊ turpe. N
Cōtrariū nō appetit ꝯriū pp ſeipm ſed ſm accn̄s. Q
Appetitus autem medij eſt: hoc enim bonum. Q

Cap̊. 3. t. 2. [Uidetur autem.]

Uir̄ āt circa eadē ⁊ in eiſdē eē amicitia ⁊ iuſtū: in oī eni cōicatiōe vī aliqd iuſtū eē ⁊ amicitia. fol. 148. B
Scdꝫ q̄ȝtū cōicāt itātū eſt amicitia ⁊ iuſtū. ⁊ ꝓuerbiū: cōia aūt q̄ amicoꝝ recte: in cōicatione eni amicitia. B
Nō eadē ē amici° parētib° ad filios ⁊ fratrib° adiuicē: ſil̄r ⁊ in alijs amicis. Altera āt ⁊ iuſta ad ſingulos hoꝝ. F
Augmētari āt natū ē ſil̄ amicitia ⁊ iuſtū vt i eiſdē entia. H
Cōicationes oēs ꝑticulis aſſilant̄ politice: quedā eni cōicationes ſm partes conferens appetunt. J

Quedā

Quedã cõicationũ pp dlectatõez vĩr fieri vt ↄcozẽtiũ. K
Oẽs vtiqȝ cõicationes vĩr eẽ pticule cõicationis politice.
Cõſequunt̃ aũt tales amicitie talib⁹ cõicationib⁹. O

Cap. 4. tra. z. [Politice autem].

Politice ãt ſpẽs tres: eq̃les ãt ⁊ trãſgreſſiones puta corruptões harȝ. ſũt qdẽ politice regnũ ariſtocrathia tymocrathia: optĩa ãt regnũ: peſſima ãt dmocrathia. fol. 149. A
Tyrãn⁹ qdẽ ſibiipſi ↄferẽs itẽdit: rex ãt qd ſubditoȝ. E
Nõ enim eſt rex qui non per ſe ſufficiens ⁊ in omnibus bonis ſuperexcellens. E
Tyrãnis peſſima: peſſimũ autem ↄriũ optimo: prauitas monarchie tyrannis. ꝭ
Malus autem rex tyrannus fit. ꝭ
In oligarchia pauci principantur ⁊ mali pro his qui maxime epyiches. ꝭ
Et timocrathia vtiqȝ in democrathiã: cõterminales. n. ſũt he multitudinis ſũt ⁊ eq̃les oẽs ſ3 honorationẽ. ꝭ
Siĩitudies harȝ accipiet qs i domib⁹: pr̃is qdẽ. n. ad filios cõicatio regni h3 figurã: i pſis ãt q̃ pr̃is tyrãnidis. L
Uiri ⁊ vxoris cõicatio in domo ariſtocrathica. N
Fratrum aũt cõicatio tymocrathica. P

Cap. 5. tra. z. [Secundum vnũquãqȝ.]

Pater exiſtimatur eſſe cã ẽẽndi filiorũ ⁊ nutrimenti ⁊ diſcipline. fol. 150. C
In trãſgreſſionib⁹ queãdmodũ iuſtũ parȝ ſic ⁊ amicitia ẽ.
In tyrãnide nihil vl̃ parȝ amicitie: in qb⁹ enim nihil cõe impanti ⁊ iperato neqȝ amicitia neqȝ iuſtũ ſed velut artifici ad organũ ⁊ aĩe ad corp⁹ ⁊ dño ad ſeruũ. L
Amicitia nõ eſt ad ſuũ ſ3 qȝ ſuus: nihil eni cõe eſt: ſeruus eni eſt aĩatũ organũ: organũ aũt inaĩatus ſeruus. M
Scdm eni qȝ ſuus nõ eſt amicitia ad ipȝ ſ3 ſm qȝ hõ. O

Cap. 6. trac. z. [In cõmunicatione.]

Oĩs amicitia cognata vĩ dpẽdere ex pr̃na: parẽtes diligũt filios vt ſuiipſoȝ aliqd exiſtes: filij aũt parentes vt ab illis aliquid exiſtentes: magis ſciunt parentes qui ex ipſis q̃ geniti quoniam ex his. fol. 151. E
Et magis approxiat̃ qd a q̃ genito q̃ factũ facienti: qd eni ex ipſo ꝓpinquũ ei a quo: puta dens vl̃ capillus vel qdcũqȝ hñti: illi aũt nihil qd a quo vel minus. E
Parentes diligunt filios vt ſeipſos. qui enim ex ſeipſis velut alteri ipſi inſeparati. ꝭ
Uiro aũt ⁊ vxori amicitia vĩ ſm nãm exiſtere: hõ eni3 nã aĩal ↄiugale eſt magis q̃ politicum. fol. 152. C
In amicitia cõiugali vtile eſſe vĩ ⁊ delectabile: erit autem propter virtutem ſi epyiches. ꝭ
Cõiunctio aũt filij vĩr eſſe pp qd ⁊ citius ſteriles diſſoluũtur: filij aũt bonũ cõe ambob⁹: ↄtinet aũt cõe. B

Capl'i p'trac. tertij. [Trinis itaqȝ.]

Fiunt aũt accuſatiões ⁊ vituperationes in ea que ſm vtile amicitia vel ſola vel maxime rationabiliter. O
In vtilitate eni vtẽtes adiuicẽ ſp ꝓbari idigẽt ⁊ mĩ⁹ hie exiſtimãt ↄueniẽte ⁊ cõquerunt̃: qm nõ quãto idigẽt tãto ſortiunt̃ digni exiſtẽtes. Bñ faciẽtes autẽ nõ pñt ſufficere ad tãta quãtis bñ patiẽtes indigent. fol. 153. C
Queãdmodũ iuſtũ z'B qdẽ ſcriptũ B aũt ſ3 legẽ: ⁊ eius que ſ3 vtile amicitie q̃dã moralis B ãt legalis eſſe. ꝭ
Legalis eſt in dictis: ⁊ hec quedã de manu i manũ: hec ãt ſm tempus: ⁊ hec liberalior eſt. ꝭ
Moralis aũt nõ in dictis ſ3 vt amico donat vl̃ cuicũqȝ cõferre significat eq̃le vl̃ plus vt nõ dãs ſ3 accõmodãs. B
Potẽti aũt retribuẽdũ ſm dignitatẽ eoȝ que paſſus eſt ⁊ ſponte: nolẽtes eni amicũ non faciendũ. M
In principio autem intendendum a quo beneficiatur ⁊ in quo vt in his ſuſtineat vel non. M
Amicitia exiſtente propter vtile patientis vtilitas mẽſura eſt retributionis faciende. fol. 154. A
In his que ſm virtutem operantis electio eſt menſura. A

Capl'i z'trac. tertij. [Differunt autem.]

In amicitijs pp vtile iter pſonas ineq̃les opȝ vtriqȝ plus retribuere ñ ex eodẽ ſ3 ſuperexcellẽti honorẽ: idigẽti ãt lucri. Ṽtutꝭ. n. ⁊ bñficij honor retributio: idigẽtie ãt auxiliũ ⁊ lucrũ: cõe dat̃ ei q bñficiat: honor aũt cõe. I
Poſſibile eni amicitia reqrit nõ qd ſm dignitatẽ: in his. n. que ſunt ad deos ⁊ ad parentes honoribus: nullus vtiqȝ ſm dignitatem retribuet. K
Nõ vĩ poſe filio abnegare pr̃e3: patri aũt filiũ: quibus aũt debet̃ poteſtas dimittere ⁊ patri vtiqȝ. P
Bñ pati aũt multi volũt: bñfacere ãt fugiũt vt inutile. P

Conclusiones cap. primi trac. primi libri octaui ethicorum.

1 Ad moralẽ ꝑh3 ptiet d amici⁹ ptractare. fol. 136. P

Capl'i z'trac. pmi. [Forte autem.]

2 Propriũ obiectũ amicitie eſt amabile. fol. 138. Q
3 Amicitia nõ ẽ q̃cũqȝ beniuolẽtia ſ3 mutua. fol. 139. K

Capituli tertij trac. primi. [Differunt autem.]

4 Tres ſunt amicitie ſpecie differentes. fol. 140. D
5 Quelibet dictarũ triũ amicitiarũ eſt amicitia. I
6 Amicitie pp vtile ⁊ dlectabile ſ3 accñs ſt amicitie. L
7 Aĩcitie q̃ ſt pp vtile ⁊ dlecta'e ſt de facili ſolubiles. P
8 Amicitia iuuenũ eſt de facili ſolubilis. fol. 141. D
9 Amicitia que eſt pp bonũ virtutis ẽ p ſe amicitia. L
10 Amicitia q̃ eſt pp bonũ ṽtutꝭ eſt maxie amicitia. M
11 Amicitia que eſt pp bonũ virtutis eſt pmanſiua. M
12 Aĩcitia q̃ ẽ pp bonũ ṽtutꝭ i gñe amicitie ẽ pfecta. M
13 Amicitia que eſt pp bonũ virtutis eſt optima. N
14 Amicitia que eſt propter bonum virtutis eſt rara. O

Capituli 4'trac. p'. [Que autem pp.]

15 Cuiuſcũqȝ conditionis hoĩes cõtingit eẽ amicos pp delectationem ⁊ vtilitatem. fol. 142. D
16 Amicitia pfecta nõ eſt nec eſſe põt niſi iter bonos. I
17 Sola amicitia bonorum eſt intranſmutabilis. K

Capl'i 5'trac. p'. [Queãdmodum autem.]

18 Neqȝ ſenes neqȝ ſeueri ſunt amatiui. fol. 143. E
19 Conuiuere eſt actus propriſſimus amicitie. D
20 Amicitia que eſt bonorũ eſt maxime eligibilis. I
21 Amicitia eſt habitus. M

Capituli 6'trac. p'. [In ſeueris autem.]

22 Scdm perfectã amicitiam q̃ eſt pp bonũ virtutis nõ contingit aliquẽ eſſe multis amicũ. fol. 144. E
23 Scdm amicitiã pp vtile ⁊ delectabile poſe eſt aliquẽ hie plures amicos. L
24 Amicitia pp delectabile ex vtraqȝ parte eſt potior q̃ amicitia propter vtile. P
25 Hoĩes in poteſtatib⁹ ↄſtituti vt cõiter vtunt̃ diuerſis amicis ad vtilitatem ⁊ ad delectationẽ. fol. 145. C
26 Amic⁹ vtilis ⁊ amic⁹ dlectabilis ↄſiſtũt i eq̃litate. D

Capl'i p'trac. z'. [Altera autem amicitie.]

27 Superexcedẽtiũ differẽtiũ ſpecie ⁊ ſuperexcedẽtis ad ſuperexceſſũ ⁊ ecõuerſo ſunt amicitie ſpẽ diuerſe. O
28 In oĩb⁹ amicitijs ſm excedẽtiã amicitiã ↄſeruat̃ p B qd vnuſqſqȝ amicoȝ amat̃ ſ3 dignitatẽ. fo. 146. C
29 Equalitas primo requiritur in amicitia. D

Capl'i z'trac. z'. [Multi aũt videntur.]

30 Multi magis appetunt amari q̃ amare. Q
31 Amari meli⁹ eſt eo quod eſt honorari. fol. 147. D
32 Uirt⁹ amicitie mag ↄſiſtit in amare q̃ in amari. ꝭ

Capl'i 3'trac. z'. [Uidet̃ aũt queãdmodũ.]

33 Oĩs amic⁹ ↄſiſtit in q̃dã cõicatione. fol. 148. C
34 Scdm diuerſas cõicationes differũt amicitie. D
35 Sicut amicitie diuerſificantur ſm diuerſas cõmunicationes ita iuſtitia ⁊ diuerſificatur ſm diuerſas cõmunicationes. ꝭ
36 Iuſtitia ⁊ iniuſtitia augmẽtant̃ ⁊ diminuunt̃ p cõparationẽ ad mag ⁊ minus amicos ⁊ ita diuerſificant̃

ſm diuerſitatem amicitie. B
37 Dis cōmunicatio alia a cōmunicatione politica conti- netur ſub cōmunicatione politica. O
Capli 4 trac. 2 [Politice autem ſunt.]
38 Rex autē non intendit illud qd eſt vtile ſibi ſʒ qd eſt vtile ſubditis. fol. 149. B
39 Corruptionū ꝑncipatuū tyrānis ē corrup° peſſima. D
Capituli 5 trac. 2 [Scdm vnāquāqʒ autem.]
40 Amicitia pīna maior eſt ꝙ̄ amicitia regalis. f. 150. E
41 Amicitia pēna ꝛ ꝓgenitoꝝ eſt re° filioꝝ ꝛ nepotū ta- lis q̄lis ē amicitia regalis reſpectu ſubditoꝝ. F
42 In tyrānide nihil eſt de amicitia. M
Capituli ſexti trac. 2 [Cōmunione quidem.]
43 Amicitia paterna maior ē ꝙ̄ amicitia filialis. f. 151. D
44 Matres magis amant filios ꝙ̄ patres. K
45 Amicitia inter virū ꝛ vxorē ē amicitia nālis. f. 152. D
46 Hō nāliter eſt magis aial cōiugale ꝙ̄ politicū. D
47 Cōiunctio maris ꝛ femine ꝑ plē in eē ꝯſeruaṫ. D
Capituli ꝑ trac. tertij. [Trinis itaqʒ exiſtibus.]
48 In amicitia q̄ eſt ꝑꝑ vtutē nō fit accuſatio vl q̄rela. O
49 In amicitia propter delectabile nō eſt rationabiliter accuſatio aut querela. fol. 153. B
50 In ſola amicitia que eſt ꝑꝑ vtile rationabiliter fiunt accuſationes ꝛ querele. D
51 In amicitia ſm virtutem electio conferentis eſt men ſura retributionis faciende. fol. 154. B
Capituli 2 trac. tertij. [Differunt autem.]
52 Superexcellenti eſt plus tribuendum de honore ꝛ indi genti plus de lucro. L
53 In amicitijs non ſemper eſt retributio facienda ſm dignitatem. N
54 Non licet filio abnegare patrem. O

Queſtiones mote ꝛ ſolute per expoſitorē in libro octauo ethicorum.

Quō amicitia ſit vr° vl ānexa vtuti ca° ꝑ pte ꝑ°. fol. 137. B
Utrū amicitia ſit virt° moralis diſtincta ab alijs virtutib° capitulo primo tractatus primi pte ſecūda. fol. 138. J
Utrum vtile ſit eligibile alterius gratia: tractatu primo ca pitulo ſecundo parte prima. fol. 139. C
Utrum amicitia ſit beniuolentia. O
Utrum amicitia ſit mutua. O
Utrū amicitia ſit latens. hec tria ſimul ſoluuntur capitulo ſecundo tractatus primi parte ſecunda ꝑncipali. P

Queſtiones mote ꝛ ſolute ꝑ Phm i nono ethicorum.

Quōd per qd ꝯſeruaṫ ꝛ diſſoluiṫ amicitia. Soluitur ꝙ per recōpenſationē condignā ſeu retributio- nē ꝓportionalis cōſeruaṫ. ꝛ ꝑ defectū recōpen- ſatiōis ꝯdigne diſſoluiṫ capitulo ꝑ trac. ꝑ pte ꝑ°. f. 155. J
Utrū ad preaccipientē vel ad antedantē ptineat ordinare dignitatē retributiōis in amicitijs faciēde. Soluiṫ ꝙ in amicitijs ſʒ virtutē electio ādātis eſt mēſura retribu- tionis faciēde ſicͭ in cōicātib° phiam. in amicitijs autem vtilis ꝛ dlectabilis qn̄qʒ mēſurat amboꝝ ꝯſenſus vt in emptiōib° ꝛ vēditiōib°. In liba vo cōfutatiōe q̄ nō ē ex ꝯdicto ſeu pacto ad preaccipientē ptinet ſʒ vitatē ordi- nare ꝛ mēſurare dignitatē retributionis nō ſm ꝙ po- ſterius ſed ſm ꝙ ante hic appreciatus eſt. ſoluitur cap° primo tractatus primi par. ſecunde O. ꝛ fol. 156. C
Utrū pri ſit pre oib° alijs diſtributio faciēda. ſoluiṫ ꝙ nō. qꝛ nō oia ſūt pri ꝓpa. ſʒ honoꝝ ꝓpri° dbit° pri ꝛ ea q̄ ptī- nēt ad ſuſtētationē ꝛ ꝯſeruationē vite / ſūt pri ꝑceteris di ſtribuēda. ca° 2° trac. ꝑmi par. ꝑ° K ꝛ 2° O ꝛ fol. 157. B
Utrū opʒ pri pre oib° ꝛ in oib° obedire. ſoluiṫ ꝙ nō: qꝛ ifir mus magis hʒ obedire medico ꝙ̄ pri: ꝛ vir bellicoſus magis duci exercitus ꝙ̄ pri. caplo 2° tracta. primi. vt. ā.
Utrū homo magis debet exhibere beneficium amico ſuo vel viro virtuoſo. capitulo ſecundo trac. primi. vt. ā.
Utrū hō mag° dʒ tribuē bn̄factori ſeu creditori vel amico poſito ꝙ nō poſſit vtriqʒ ſufficere. ſoluunṫ iſte due ꝙ i aliq̄ caſu vni: ꝛ i aliq̄ caſu alteri. ſi eni ſuperexcedat datio bono vel nec̄io ad h̄ declinādū ſi datio faciat mag° bo- nū vel magis neceſſariū ad aliū ꝙ̄ ad creditorem vel amicū vel virtuoſuʒ. ad hoc. i. ad magis bonū ꝛ magis nec̄ium eſt ad declinādū. qd in aliquo caſu pōt eē vni ꝛ in aliquo caſu alteri cap° ſcdo trac. primi. vt. ā.
Utrū in amicitijs ꝑꝑ vtile ꝛ delectabile ſit amicitia diſſol uenda. ſoluiṫ ꝙ ſic. qꝛ cā qn̄qʒ ceſſat: qꝛ qd eſt vtile vel delectabile non ſemper permanet vtile aut delectabile capitulo tertio tracta. primi parte ꝑma. P
Utrū iter manētē in vtute ꝛ trāſmutatū ad maliciā debet amicitia ꝑmanere aut diſſolui. ſoluiṫ ꝙ ſi factus malus ſit inſanabilis ita ꝙ non poſſit de facili reduci ad vtutē tunc ſtatim eſt amicitia diſſoluēda. Si aūt malus ſuſci- piat directionē ita ꝙ poſſit de facili reduci ad virtutem non dʒ diſſolui ſed eſt adiuuandū ad hoc ꝙ reducaṫ ad virtutem capitulo tertio trac. ꝑmi. p. 2°. fol. 158. C
Utrū iter ꝑmanētē in vtute in ꝑſtino gradu ꝛ alterius trāſ- mutatū ad ſūmū gradū vtutis debet amicitia diſſolui. ſoluiṫ ꝙ ſi fiat magna diſtantia debet diſſolui ſʒ nō ꝑꝑ diſtantiam paruā capitulo tertio tracta. ꝑmi. vt. ā.
Utrū poſt diſſolutionē amicitie debet ꝑmanēs in vtute fa miliarius ſe hēe ad illū qui ꝑfuit amicus ꝙ̄ ad extraneos. Soluitur ꝙ familiarius debet ſe hēe ad illū qui prefuit amicus capitulo tertio tractatus primi. vt. ā.
Quō ſe habet virtuoſus ad opera amicitie. Soluiṫ ꝙ ſibi cōpetūt oia opa amicitie reſpectu ſuiipſius ꝛ etiam re- ſpectu alterius virtuoſi caplo 4° tra. primi. M.
Quō hō malus ſe hʒ ad opa amicitie. Soluiṫ ꝙ ei nō com petit aliqd opus amicitie nec reſpectu ſuiipſius nec re- ſpectu alterius caplo q̄rto trac. primi. par. 3°. fo. 159. M
Utrū beniuolētia ſit idē ꝙ amicitia. ſoluiṫ ꝙ beniuolētia nō ē amicitia ſʒ ꝑn̄m amicitie ca° 5° tra. ꝑ p. ꝑ°. fol. 160. J
Circa quā mā eſt cōcordia que eſt opatio amicitie. ſoluiṫ ꝙ nō eſt circa ſpeculabilia ſed circa opabilia habentia aliquā magnitudinē que poſſunt cōuenire vtriqʒ cōcor dantiū caplo ſexto trac. ꝑmi. par. ꝑ° ꝛ 2°. fol. 161. D. ꝛ. L
In quib° inuenitur concordia moralis. Soluiṫ ꝙ in bonis ꝛ non in prauis niſi parū caplo 6° trac. ꝑmi 3° pte. O
Cur bn̄factores magis amāt bn̄ficiatos ꝙ̄ bn̄ficiati amāt bn̄factores. ſoluiṫ ꝙ h̄ ꝯtigit qꝛ vnuſqſqʒ magis diligit ſuū opus ꝙ̄ opus diligat ipʒ cui° ē op° ꝛ qꝛ delectabili° eſt bn̄facere ꝙ̄ bn̄ pati ca° 7° tra. ꝑ p totum. fo. 162. E
Utrū hō debeat maxīe ſeipſuʒ diligē. ſoluiṫ ꝙ nō dʒ ma- xime ſeipſuʒ diligere ſm illd qd eſt ſenſibile: h̄ eſt non dʒ ſibi maxīe tribuere bona ſenſibilia ſed magis dʒ ſe diligere ſm illud qd in eo eſt itellectuale. max° eni dʒ di ligere ſi bona intelligibilia vt opa vtutis. amor ſui ꝑmo modo eſt vituperabilis: ſʒ amor ſcdo mō eſt laudabilis capitulo ꝑ trac. ſecūdi. per totum. fol. 163. K
Utrū hō felix indigeat amicis. ſoluitur ꝙ non indiget ami cis ꝑꝑ vtile vel delectabile niſi parū: indiget autē ami cis ſtudioſis caplo ſcdo tractatus 2 per totū. fol. 165. F
Utrū hō dʒ ſibi facere plurimos amicos. ſoluiṫ ꝙ non eſt op° plib° amic̄ i aliq̄ gn̄e amicitie c° ꝑ. t. 3 ꝑ to°. f. 167. D
Utrū magis op° ſit amicis in bonis fortunis ꝙ̄ in infortu- nijs. ſoluitur ꝙ in infortunijs hō magis indiget amicis ꝑꝑ neceſſitatē. in bonis āt fortunis ꝑꝑ honeſtatē capitu lo ſecūdo trac. tertij. per totum. fol. 168. F
Utrū ꝑſentia amicoꝝ ſit delectabilis. ſoluiṫ ꝙ in oi for- tuna ꝑſentia amicoꝝ eſt delectabilis ca° 2° tra. 3 vt. ā.
Quid eſt in amicitia ꝓportionale viſioni. i. quid eſt amicis maxime eligibile. ſoluiṫ ꝙ conuiuere eſt amicis maxi- me eligibile ꝛ delectabile ca° 3° trac. 3. ꝑ totū. fo. 169. D

Incipiunt propoſitiones notabiles cap. primi trac. primi libri noni ethicorum.

In oībus diſſimiliū ſpecierū amicitijs analogū .i. proportionale adequat ꝛ ſaluat amicitiam. fol. 155. D

In amicitia q̄nqꝫ amator accuſat quoniā ſuper amans nō redamatur nihil habens amabile. D

Contendunt autem ꝛ cū altera fiunt ipſis ꝛ non que appetunt: ſimile enim ei quod eſt nihil fieri cum eo qđ appetit non ponitur. exemplum de cytharedo. J

Qui antedat videtur concedere ei cui dat ordinare dignitatem retributionis in quibuſdā talibus ſufficit ḣmerces autem viro. exemplum de pythagora. O

Sophiſte pmittētes ſcientiā coguntur nō perficere q̄ promiſerunt pp nullū vtiqꝫ dare argentū pro q̄bꝰ ſciūt. O

In amicitia ſꝫ v̄tutē eſt retributio faciēda ſm electionē. ſicut vī in pħia cōicantibꝰ. nō enī ad pecunias dignitas menſuratur preciūqꝫ eque pōderans nō fiet ſꝫ forte qđ ſufficiens quēadmodū ad deos ꝛ parētes. fol. 156. C

Retriꝰᵒ dꝫ fieri ad tātū quāᵐ vtiqꝫ ordinār ꝑaccipiētes. D

Oportet aūt forte nō tāto appreciari quāto bñi vī dignū ſed quāto ante habere appreciatus eſt. D

Capituli ſcōi tractatus primi. [Dubitationem.]

Ut in multū beneficiū magis eſt retribuendū benefactori q̄ donandum amicis: quēadmodū mutuū cui debet reddendum magis q̄ amico dandum. O

Sꝫ forte neqꝫ ē h̄ ſp mutuū reddēdū ſꝫ magis patrē liberādū: qđ igit̄ vlr dictū eſt debitū reddendum. P

Si aūt ſuperexcedat datio bono vl̄ nectio ad h̄ dclinādū. P

Non oīa oībus reddēdū neqꝫ patri oīa: quēadmodū neqꝫ ioui oīa ſacrificabantur. fol. 157. B

Uidebit̄ aūt nutrimēto q̄dē parētibꝰ oportere maxie ſufficeret vt debētes in cauſis eēndi magis q̄ ſibiipſis in h̄ ſufficere ꝛ honorē aūt quēadmodū dijs nō oēꝫ aūt parentibꝰ neqꝫ eundem patri ꝛ matri. K

Omni ſeni debet illum honorem tribuere qui ſm etatem aſſurrectione ꝛ inclinatione ꝛ talibus. L

Unicuiqꝫ tentandum eſt proprium attribuere. L

Capituli tertij tractatus primi. [Habet autē.]

Cū q̄s dcipiat̄ credēs ſe amari pp morē nihil illo tale operante ſi a ſe decipit̄ ſibi imputandū. fo. 158. A

Cum autem ab alijs ſimulatione decipiat̄ iuſtū eſt accuſare decipientē ꝛ mag̃ q̄ eos qui numiſmata violāt quāto circa honorabilius mala operatio. fol. 158. A

Si autē aliquis acceptet aliquē vt bonus fiat aut malus vtrū adhuc amandum vel non. C

Utrū confeſtim diſſoluendū vel nō oībꝰ: ſed inſanabilibꝰ pp maliciā: directionē aūt habētibꝰ magis adiuuandū ad morē q̄ ad ſubāꝫ quāto ꝛ amicitie magis propriū. In hoc tamē caſu diſſoluens nihil inconueniens videbitur facere. neqꝫ enim huic vel tali amicus erat. alteratū igitur impotens reſaluare recedit. E

Si vnus amicoꝝ pmaneat ꝛ alter magis epyiches fiat ꝛ multū differat in v̄tute. vtrū vtēdū vt amico vl̄ nō. Soluit̄ ꝙ i magna diſtātia manifeſtū eſt ꝙ nō pmanet. puta i hīs q̄ ex pueritia amicitijs. ſi .n. h̄ q̄dē pmaneat puer ſm mētē. h̄ aūt vir fiat optimꝰ q̄lr vtiqꝫ erūt amici nō cōgaudētes neqꝫ triſtati i eiſdē nec poſſe adiuicē ꝯuiuē. H

Et his tamē qui fuerunt amici magis opꝫ largiri q̄ extraneis pp antefactā amicitiam: cū non pp ſuperabūdantiam malitie diſſolutio fiat. K

Capituli 4ⁱ trac. p̄mi. [Amicabilia autem.]

Amicabilia q̄ ad amicos vīr ex hīs q̄ ad ſeipſ veniſſe. M

Omnia opera quibus determinat̄ amicitia iſunt epyichie ad ſeipſum. fol. 159. C

Uidet̄ enī vnicuiqꝫ mēſura virtus ꝛ ſtudioſus eſſe. C

Uirtuoſus ꝯſentit ſibiipſi ꝛ eadē appetit ſm oēm aiam ꝛ vult ſibiipſi bona ꝛ apparētia ꝛ opat̄. Itēꝫ opat̄ ſuiipſius gr̄a: intellectiui enī gr̄a qđ vnuſq̄ſqꝫ eē videbitur. C

Unuſq̄ſqꝫ ſtudioſus vult ſibiipſi bona ſactꝰ aūt aliꝰ nllus. D

Uidebit̄ autē intelligens vnuſquiſqꝫ eſſe vel maxime. D

Uirtuoſo opatoꝝ dlectabiles memorie ꝛ futuroꝝ ſpes bona. talis aūt delectabilibꝰ abūdat mēte theorematibus. Iterū v̄tuoſus ꝯdolet ꝛ cōdelectat̄ maxie ſibiipſi. D

Ad amicū ſe hꝫ quēadmodū ad ſeipſ. ē .n. amicꝰ aliꝰ ipſe. K

Supabūdātia amicitie ei que eſt ad ſeipſū aſſimilat̄. L

Praui differunt a ſeipſis ꝛ altera quidē concupiſcūt alia autem volunt. puta incontinentes. O

Praui pp maliciā odiunt̄: fugiūt viuē ꝛ iterimūt ſeipſos. Q

Querunt autem mali cum quibus cōmorentur ꝛ ſeipſos fugiunt. fol. 160. B

Praui nihil amabile patiuntur ad ſeipſos. Praui neqꝫ cōgaudēt neqꝫ ꝯdolēt ſibiipſis: ꝯtēdit enī ipſoꝝ aīa. B

Prauoꝝ aiaꝫ. h̄ q̄dē huc trahit. h̄ aūt illuc. quēadmodum diſcerpētia. Plenitudine enī praui replentur. B

Capituli 5ⁱ trac. pⁱ. [Beniuolentia.]

Beniuolentia autē non eſt amicitia neqꝫ amatio. J

Beniuolentia fit ex repētino quēadmodū circa agoniſtas accidit. beniuoli enī ipſis fiunt ꝛ complacent: cooperabantur vtiqꝫ nihil ꝛ ſuperficialiter diligunt. J

Beniuolētia vī principiū amicitie quēadmodū delectatio per viſum eius qđ eſt amare. ſ. amore venereo. O

Predelectat̄ ꝛ gaudens ſpē nihil magis amat ſꝫ cū abſentem deſideret ꝛ preſentiam concupiſcit. O

Beniuoli aūt nihil magis amāt volūt enim ſolū bona q̄bꝰ ſūt beniuoli: coopabūt̄ aūt nihil nꝫ turbabūt̄ p ipis. O

Beniuolētia trāſlatiue dicit̄ amicitia ocioſa / diuturnā aūt ꝛ in cōſuetudinē aduenientem fieri amicitiam. P

Beniuolētia nō ē pp vtile aut dlectabile ſꝫ totalr̄ pp v̄tutē ꝛ excellētiā quādā ſicut cū huic q̄dē bonꝰ appeat vl̄ fortis vl̄ aliq̄d taliū quēadmoᵐ i agoniſtis dixi mꝰ. f. 161. D

Capituli 6ⁱ trac. primi. [Amicabile.]

Concordia videtur qđdam amicabile propter qđ non eſt omodoxia .i. vnitas opinionis. D

Cōcordia nō eſt ꝯſenſus circa quecūqꝫ: q2 nō circa ſpeculabilia ſed circa opabilia habentia magnitudinem q̄ pñt ꝯuenire vtriqꝫ ꝯcordātiū reſpectu eiuſdē numero. L

Concordia eſt in his qui epyiches .i. virtuoſis. Q

Prauos nō cōtingit concordare niſi parum quēadmodū ꝛ amicos eſſe in rebus vtilibus appetentes ſuperabūdātiā: in laboribꝰ ꝛ miniſtrationibꝰ deficiētes. Q

Capituli 7ⁱ trac. pⁱ lib. noni. [Bñfactores autem.]

Bñfacientes autē amant ꝛ diligunt patiētes ꝛ ſi nihil ſint eis vtiles. neqꝫ poſterius fiat vtiqꝫ. ſ. aliq̄ vtilitas qđ in accōmodantibus non contingit. fol. 162. C

Oīs ppriū opus mag̃ diligit q̄ diligat̄ ab ope vtiqꝫ aiato facto. Maxime aūt circa poetas h̄ accidit. iſti enī diligūt ſua poemata quēadmodū filios. Cā huius q2 opus eſt quodāmodo eſſe ꝛ viuere facientis. L

Opꝰ pñtis ē delectabil̄. futuri aūt ſpes: facti aūt memoria. dlectabiliſſimū aūt qđ ſm opōnē ꝛ amabile. fol. 163. B

Amatio q̄dē factioni aſſilat̄. amari autē ei qđ eſt pati. E

Que laborioſe fiūt vl̄ faciūt / oēs magis diligunt. F

Benepati eſt laborioſū: benefacere aūt operoſum. F

Matres amatrices mag̃ filioꝝ ſupple ſūt q̄ pres: laborioſior enī gñatio ꝛ magis ſciūt q̄ pres ꝙ ſunt earū. H

Capituli pⁱ trac. 2ⁱ libri noni. [Dubitatur autem.]

Homines vituperant eos qui ſeipſos maxie diligunt ꝛ vt in turpi amatores ſui vocant. K

Uī aūt prauꝰ ſuiipſiꝰ gr̄a oīa agere ꝛ quāto d̄terior ſit tāto magis: accuſant itaqꝫ ipſū vt nihil extra ſe agit. K

Epyiches aūt pp bonū ꝛ aici gr̄a: qđ aūt ſuiipſiꝰ ꝑtermittit. K

His aūt rōnibus diſſonāt opa non irrōnabilr̄. aiunt enim oportere amare maxime amicū. amicus aūt maxie q vult ei maxime bona illius gr̄a ꝛ ſi nullus ſciet. h̄ autem

existunt maxime ipſi ad ſeipſum ⁊ reliqua vtiqȝ omnia quibus amicus determinatur. N
Hec autez omnia maxime ad ſeipſum exiſtunt. N
In opprobriū amatores ſui vocāt ipſos q ſibiipſis tribuūt plus in pecunijs ⁊ honorib⁹ ⁊ delectatiōib⁹ corporalib⁹: hec ēt pſimi appetūt ꝑꝑ qḋ appellatio facta eſt a mltū prauo exñte: iuſte vtiqȝ ſic philaut⁹ exprobraẜ. f.164.A
Siqs ſemꝑ ſtude: iuſta agere vel tēꝑata vel qͣlíacūqȝ alia coꝝ que ſm virtutē ⁊ totaliter ſꝑ bonū ſibi acqrit nullus dicet philautum hunc neqȝ vituperabit. B
Uidebiẜ tñ talis maxime philautus: tribuit enim ſibiipſi optima ⁊ maxima bona ⁊ largitur ſuiipſius principaliſſimo ⁊ oīa huic obediunt. E
Continens vtiqȝ ⁊ incontinens dicitur in tenere intellectū vel non: vt hoc vnoquoqȝ ente. H
Malo aūt diſſonāt que opȝ agere ⁊ que agit. O
Uerū eſt qḋ de ſtudioſo dicitur ipm amicoꝝ grā multa agē ⁊ patrie grā ⁊ ſi oporteat mori ꝓiceret pecunias ⁊ honores ſibiipſi ꝓcurās bonū: ꝑ paucū eñ tpe dlectari valde magis elige: q̄ꝫ ꝑ multū gere ⁊ bñ viuere ꝑ annū q̄ꝫ ꝑ multos qualitercūqȝ; pecunias honores ⁊ ṗncipat⁹ ⁊ oīa ꝑ amico ꝓiciet. bonū. n. ipſi h ⁊ laudabile. f.165.A
Contingit ⁊ actiōes amico proijcere ⁊ eſt melius q̄ꝫ ipſum operari cauſam amico fieri. B
In oīb⁹ vtiqȝ his vĩ ſibiipſi plus tribuens. B

Capl̄i 2ⁱ tractatus 2ⁱ libri noni. [Dubitaẜ aūt.]
Cum demon bene det quid opus eſt amicis. F
Amicus videatur exterius bonorum maximuȝ eſſe. I
Amici magis eſt benefacere q̄ꝫ bene pati. I
Melius eſt enim benefacere amicis q̄ꝫ extraneis. I
Nullus eliget ſm ſeipſuȝ oīa habere bona. K
Delectabile ens vita felicis nihil indiget ſuperinducta delectatione. O
Operatio autem manifeſtum eſt quoniam fit ⁊ non exiſtit quēadmodum paſſio quedam. O
Speculari magis proximos poſſum⁹ q̄ꝫ noſmetipſos ⁊ illorum actiones q̄ꝫ proprias. O
Uĩ aūt viuere ṗncipalr̄ eſſe ſentire vel itelligē. fol.166.G
Uidens autez q: videt ſentit ⁊ audiens ⁊c̄. M
Eligibile autez viuere ⁊ maxime bonis. M
Fiet aūt ꝯuiuere cōicare ſermonib⁹ ⁊ mente: ſi enim vtiqȝ videbitur conuiuere in hominibus dici. ⁊ nō quēadmodum in pecoribus in eodem paſci. Q
Opus igitur felici erit amicis ſtudioſis. Q

Capl̄i pⁱ trac. 3ⁱ libri 9ⁱ. [Utrū igiẜ q̄ꝫ plurimos.]
Multis miniſtrare laborioſum eſt ⁊ nō ſufficiēs vita ipſi hoc agere. fol.167.D
Plures vtiqȝ q̄ꝫ ad ꝓpriā vitā ſufficiētes diſtractiui ⁊ impeditiui ad bene viuere. nihil igiẜ opus eſt ipſis. ad delectationē ſufficiūt pauci quēadmodū i cibo ꝯdimētū. D
Amicoꝝ multitudo eſt determiata ⁊ forte i plures cū qb⁹ vtiqȝ poſſȝ qs ꝯuiuere. nō poſſe eñ multis cōuiuere ⁊ diſtribuere ſeipſum non in manifeſtum. O
Adhuc illos oportet eſſe amicos adinuicem ſi debent adinuicem omnes commorari. O
Difficile ē. ꝯgaudē ⁊ ꝯdolē familiarit̄ mult. diſſile eñ coincidere ſil̄ huic qdē ꝯdelectari: huic aūt ꝯtriſtari. O
Non bene habet querere vt multum amiciſſimuȝ eſſe: ſed tot quot in conuiuere ſufficientes. O
Politice eſt mlt̄is eē amicū ⁊ nō placidū exiſtētē. f.168.C
Propter virtutem aūt ⁊ ꝑꝑ ſeipſos nō eſt ad multos: amabile aūt ⁊ ad paucos inuenire tales. C

Capl̄i 2ⁱ trac. 3ⁱ libri noni. [Utrū aūt in bonis.]
Neceſſariū eſt hic amicos in infortunijs ꝑꝑ qḋ vtilib⁹ his opus eſt, melius tamē in bonis fortunis. G
Preſentia amicoꝝ eſt delectabilis i bonis fortunis ⁊ in infortunijs. alleuianẜ eñ triſtari ꝯdolētibus amicis. K
Preſentia amicoꝝ vĩ miſta eē ex delectatiōe ⁊ triſtitia. L
Uiriles ſȝ nāȝ vereñẜ ꝯtriſtari amicos ipis: ⁊ ſi nō ſuprēdāt in nō triſtitia eā que illis fit triſtitiā nō ſuſtinēt. L
Totaliterqȝ virilis in comploratorib⁹ non placet ꝑꝑ quod neqȝ ipſe eſt ploratiuus. L
Mulieres aūt amāt ⁊ gaudēt vt amicos cōdolentes. M
Imitari autem opȝ in oībus meliorem. M
Oportet ad bonas fortunas vocare amicos prompte ad infortunia aūt pigritanter: maxime aūt ad vocandū, cū debeāt pauca turbari magna ipſum iuuare. fol.169.A
Ire aūt eꝯ ꝯgruit. ad ifortunatos qdē nō vocatū ⁊ ꝓmpte: amicis eñ bñfacere ⁊ maxīe his qui in nec̄itatib⁹ ⁊ h nō dignificātib⁹ ambob⁹ eñ meli⁹ ⁊ delectabilius. D
Ad bonas fortunas opȝ ire ꝓmpte cooperante, ad bonam paſſionez gete: nō eñ bonū promptū fieri iuuari. D

Capl̄i tertij tractat⁹ 3ⁱ libri noni. [Utrū igitur.]
In amātib⁹ videre dulciſſimū eſt. ⁊ magis eligūt hūc ſenſuȝ q̄ꝫ alios vt ſȝ hūc ſenſū max⁹ amore ente ⁊ ꝑfecto. H
Amicis eligibiliſſimuȝ eſt conuiuere. H
Qḋ ſingulis eē vẜ cui⁹ grā eligūt viuē h cū amicis volūt cōuerſari. ꝑꝑ qḋ hi qdē cōpotāt. hi aūt colludūt ad aleas. alij aūt coexercitanẜ ⁊ cōuenanẜ ⁊ cōphªantur. K
Conuiuere enim volentes cum amicis hec faciunt ⁊ his cōmunicāt quibus exiſtimant conuiuere. L
Amicitia coꝝ q epyichee coaucta collogis. videẜ āt ⁊ meliores fieri opātes ⁊ degētes adiuicē qb⁹ cōplacēt. N

Concluſiones capituli primi tractatus ṗmi libri noni ethicorum.

1 In amicitijs ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile magis eſt recōpēſatio faciēda ſm exiſtimationē illius qui prius recepit bñficiū q̄ꝫ ſm exiſtimationē dantis. fol.156.F

Capl̄i 2ⁱ trac. pⁱ. [Dubitationez autem.]

2 Non oīa ſunt patri exhibēda. fol.157.H
3 Parētib⁹ ſūt maxīe tribuēda a filijs ea que ꝑtinēt ad ſuſtētationē vite ſiue ad ꝯſeruationē in eſſe. L

Capl̄i 3ⁱ trac. pⁱ. [Habet aūt dubitationem.]

4 Qñqȝ ē amicitia ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile diſſoluēda. Q
5 Poſtq̄ꝫ amicus factus fuerit malus non eſt amandus a permanente in virtute. fol.158.D
6 Si vnus amicorum in puericia remaneat puer ſȝ mētem ⁊ alius proficiat in virtute ita q̄ fiat vir optimus: non poterunt remanere amici. H

Capl̄i 4ⁱ trac. primi. [Amicabilia autem.]

7 Unicuiqȝ homini cōpetunt opera amicitie reſpectu ſuiipſius ſm q̄ ſe exiſtimat virtuoſum. fol.159. E
8 Oīa oꝑa amicitie cōpetūt v̾tuoſo reſpectu ſuiipſi⁹. F
9 Oīa ṗdcā oꝑa amicitie cōpetūt v̾tuoſo reſpcū alti⁹. L
10 Hoī ꝑuo reᵘ ſuiipſi⁹ nō cōpetit opus amicitie. P
11 Prauis nō cōpetit opus beniuolētie ad ſeipſos. Q
12 Opus amicitie qḋ eſt ꝯcordia non cōpetit malis cum ſeipſis. fol.160.C
13 Malitia eſt intenſe fugienda ⁊ virtus ꝓſequēda. F

Capl̄i qnti trac. pⁱ. [Beniuolentia aūt.]

14 Beniuolentia non eſt amicitia. K
15 Beniuolentia non eſt amatio. L
16 Beniuolentia eſt principium amicitie. P
17 Beniuolentia non eſt principium amicitie que eſt ꝑꝑ vtile vel delectabile. fol.161.D
18 Beniuolētia ē ṗnᵐ amicitie q̄ ē ꝑꝑ bonū honeſtū. F

Capituli 6ⁱ trac. pⁱ [Amicabile autem.]

19 Concordia non eſt vnitas opinionis. I
20 Concordia non eſt circa quodcūqȝ in quo homines ſe cognoſcentes conſentiunt. I
21 Concordia eſt circa operabilia. M
22 Cōcordia q̄ ꝑtinet ad amicitiā ē in v̾tuoſis. fol.162.A
23 Cōcōdia q̄ ꝑtiet ad amicitiā ñ ieſt vẜ pax ieſt ꝑuis. B

Capl̄i 7ⁱ trac. ṗmi. [Benefactores aūt.]

24 Bñfactores nãlr magis amãt bñficiatos q̃ eꝫ. L
25 Matres amant magis filios q̃ patres. fol.163.D
Capituli p'trac.ſcđi.[Dubitatur autem.]
26 Solus amator ſui ſm partem irrationalem eſt iuſte vituperabilis. fol.164.D
27 Ille qui tribuit ſibiipſi ſuperabundantiam bonorum ſꝫ rõnē ⁊ intellectũ eſt magis amator ſui q̃ ille qui tribuit ſibiipſi ſupabũdãtiã bonoꝝ ſenſibiliũ. F
28 Intellectus eſt principaliſſimuꝫ in homine: D
29 Uirtuoſus maxime eſt amator ſui. K
Capli z'trac.z'.[Dubitat̃ autem circa.]
30 Felix ñ idiget amicis vtilib⁹ aut dlectabilib⁹.f.165.Q
31 Felix indiget amicis ſtudioſis. fol.166.A
32 Eſſe ⁊ viuere ē bonũ ⁊ delectabile vtuoſo ſꝫ ſeipꝫ. D
33 Nõ ſolũ viuē ē bonũ ⁊ dlectabile: ſꝫ ēt ſētire ſe ſētire ⁊ itelligē ſe itelligē ē bonũ ⁊ dlectabile vtuoſo. M
34 Eligibile ⁊ delectabile eſt vtuoſo ⁊ felici ſentire ſuuꝫ amicum eſſe ⁊ viuere. Q
35 Amici ſunt felici neceſſarij. fol.167.A
Capituli primi tractatus tertij.[Utrum igitur.]
36 In amicitia pp vtile nõ eſt opus plurimis amicis. F
37 In amicitia pp dlectatiõeꝫ nõ ē op⁹ plimis amicis. G
38 In amicitia ſtudioſoꝝ nõ ē opus plimis amicis. P
39 Scđm amicitiam politicam contingit virtuoſuꝫ amicum eſſe plurium. fol.168.C
Capituli ſecũdi tractatus tertij.[Utrũ aũt in bonis.]
40 In infortunijs hõ indiget amicis pp vtilitatē ⁊ in bonis fortunis hõ indiget amicis pp honeſtatem. D
41 Preſentia amicoꝝ eſt delectabilis in infortunijs. M
42 In bonis fortunis pñtia amicoꝝ eſt delectabilis. Q
43 Homo debet pmpte vocare amicos ſuos ad bonas fortunas. fol.169.B
44 Homo tarde ⁊ pigritanter debet vocare amicuꝫ ſuũ ad ſua infortunia. B
45 Maxime ſunt amici vocãdi ad infortunia quãdo cũ pauca ſua turbatione poſſunt multuꝫ iuuare. C
46 Ad amicũ exñtē i iſor⁹⁹ dꝫ hõ pmpte ire nõ vocat⁹. D
47 Ad bene fortunatus debet homo prompte ire nõ vocatus ad cooperandum ei. E
48 Add hoc quod homo bene patiat̃ ab amico bene fortunato debet hõ accedere quiete ⁊ nõ de facili. F
Capituli 3'tractatus 3'.[Utrũ igitur queãdmodũ.]
49 Amicis eligibiliſſimum eſt conuiuere. L
50 Prauorum malitia augetur per eorum amicitiã. Q
51 Bonorum virtus augetur per eoꝝ amicitiaꝫ. O

Queſtiones mote per expoſitorem in libro nono ethicorum.

Utrũ mutuũ magis ſit reddẽdũ vel retributio ſit faciẽda bñfactori tractatu pmo capitulo z⁹ parte z⁹. fol.157.C
Ad h'ſit vã bẽniuolẽtia ſit amicitia.t. p ca⁹5⁹pte z⁹. f.160.Q
Qũo hec pñtia ſit bona: eē ⁊ viuere eſt oib⁹ eligibile q̃ op⁹ vniuſcuiſqꝫ eſt eligibile: trac.p ca⁹7⁹pte z⁹. fol.162.P
Utruꝫ virtuoſus poſſit hr̃e plures amicos virtuoſos trac. tertio capitulo primo parte tertia. fol.168.D

Queſtiones mote ⁊ ſolute p phm in libro decimo ethicorum.

Quãdiu durat delectatio: ſoluitur tractatu primo capitulo quarto parte quarta. fol.175.F
Quare delectatio aĩalis non poteſt eſſe ꝯtinua: ſoluitur tractatu primo capitulo quarto parte q̃rta.
Quare noua magis dlectãt q̃ ꝯſueta: ſoluit̃ loco pallc. G
Quare oẽs hoies appetũt dlectatiões: ſoluit̃ loco eodē. L
Utrũ hoies appetant delectationē pp vitaꝫ vel ecõuerſo ſoluit̃ trac.z⁹caplo z⁹parte z⁹. fol.180.D
Utrũ predicta de virtutib⁹ ⁊ felicitate amicitia ⁊ delectiones ſufficiant ad hoc q hõ cõſequat̃ fineꝫ vltimuꝫ: ſoluitur trac.z⁹caplo 4⁹parte prima. fol.184.D

Incipiunt ppoſitiões notabiles capli p'trac. p'lib' decimi Ethicoꝝ.[Poſt hec autem.]

De his que in paſſionib⁹ ⁊ actionibus ſermones minus ſũt credibiles operibus. fol.170.D
Ueri ſermones nõ ſolũ ad ſcire vtiliſſimũ eſſe ſed ad vitã: ſermones eniꝫ ꝯuenientes operibus credentur. D
Capli ſecundi tractatus primi.[Eudoxus aũt.]
Sermones eudoxi credebant̃ pp moris vtutē mag̃ q̃ pp ſeipſos: differẽter eni videbat̃ teperat⁹ eē. nõ eni vt amicus delectationis videbat̃ ſe hr̃e ſm veritateꝫ. O
Delectatio nõ vĩ eligibilis alicui⁹ grã: nullũ eni ꝯuẽit iterrogare cui⁹ grã delectet̃ vt ſꝫ ſeipꝫ exñte eligibile.f.171.E
Argumentuꝫ de ꝯ̃rio vt q2 triſtitia eſt malũ delectatio eſt bonum non valet. dicimus enim malum malo oppoſitum ⁊ ambo ei quod eſt medium. fol.171.K
Capli tertij tractat⁹ pmi.[Nõ tñ ſi nõ q̃litatum.]
Uirtutis opões nõ ſũt q̃litates nec felicitas eſt q̃litas. P
Oium motionũ videt̃ ppriũ eſſe velocitas ⁊ tarditas/ delectatio neutrũ hoꝝ exiſtit: delectatũ gdē fuiſſe eſt velocit̃ queãdmodũ iratũ fuiſſe: dlectari aũt nõ. f.172.K
Nullus eligeret viuē pueri mẽtē hñs ⁊ ad vitã delectatus in gbus pueri vt exiſtimant maxime. fol.173.I
Et circa multa ſtudiũ fecerim⁹ ſi neqꝫ vnã delectationē iſerrãt: puta i videri ⁊ recordari ⁊ ſcire vtutes hr̃e. I
Capli 4'trac.p'.[Quid aũt eſt vel quale.]
Sicut viſio ſm qdcũqꝫ tẽpus pfectiua nõ eni eſt indigẽs aliquo qd in poſterius factum pcipiat ſpecieꝫ ipſius ſic delectatio. totum enim quoddam eſt. O
Delectatio non eſt motus: in tempore enim omnis motus ⁊ finis alicuius ideſt habens finem. O
Nõ ꝯtigit moueri i nõ tpe, dlectari aũt in nõ tpe.f.174.D
Mot⁹ ē ptibiliũ ⁊ nõ totoꝝ: dlectatio vo ē gddã totũ. E
Perficit aũt delectatio nõ ſicut habitus qui ineſt ſꝫ vt ſupueniẽs gdã finis velut iuuenib⁹ pulchritudo. fol.174.E
Omnes appetũt delectationem q2 viuere omnes appetunt: vita autem operatio quedam eſt. L
Unuſqſqꝫ circa h ⁊ in his opat̃ q̃ ⁊ maxime diligit. M
Utruꝫ ſit appetere viuere propter delectationeꝫ vel econuerſo dimittatur in preſenti. M
Operatio ⁊ delectatio non videntur recipere ſeparationē: ſine operatione enim non fit delectatio. M
Capli 5'trac.p'.[Unde vĩ pp differre.]
Delectatiões differũt ſpē q̃ pficiũt opões differẽtes ſpē vnaqueqꝫ delectationũ appropriat̃ oponi quã pficit: coauget eniꝫ operationeꝫ delectatio propria. fol.176.A
Delectatio i vna opõne corrũpit ⁊ expellit opõnē aliã. D
Fere aliene delectatiões faciũt qd proprie triſtitie. D
Dꝫ dubitationē ſi idē opõ dlectatiõi: nõ tñ vĩ dlectatio eē itellus nec ſenſus. h eſt nõ vĩ opõ itellus vel ſenſus. Q
Altera ⁊ altera ē delectatio eq ⁊ canis ⁊ hois queãdmodũ ait heraclit⁹ aſinũ ſenũ eligere mag̃ q̃ aurũ. fol.177.G
Eorũdē ſpē ſũt dlectatiões idẽtes ſpē: differũt tñ nõ parũ in hoibus eadē eni hos gdē delectãt hos cõtriſtãt. M
Capituli primi trac.z'.[Dictis vtiqꝫ.]
Delectatiões ludoꝝ ſunt ſm ſe delectatiões: nõ eni pp altera ipſos eligunt: leduntur eniꝫ ab ipſis magiſqꝫ iuuantur negligentes corpora ⁊ paſſiones. fol.178.D
Incõueniẽs eſt finē eſſe ludũ ⁊ negociari ⁊ multã pati ſm vitã oẽm ludendi gratia: ludere autē vt ſtudeat ſꝫ anacharſem recte habere videt̃ ⁊c̃. fol.179.A
Requiei autem aſſimilatur ludus. Impotentes autē cõtinue laborare requie indigent. A
Melioris particule anime ſtudioſior eſt operatio. B
Capli z'trac.z'.[Si autem felicitas.]
Felicitas eſt opatio animi ſm optimã virtutē ⁊ optimi.i.

optime potētie ſiue ſit intellectus ſiue aliquid prius ſꝫ naturam qꝺ videt̄ principari ꝛ dn̄ari. D

Felicitas eſt operatio ſpeculatiua qꝛ hec eſt optima. D

Phia hꝫ mirabiles delectatiões puritate ꝛ firmitate. Q

Felicitas vr̄ in vacatiõe eſſe nõ vacamus eni.i.laboram⁹ vt vacemus ꝛ bellamus vt paceꝫ ducamus. fol.180. K

Nihil iperfectū eſt eorum que ad felicitatem. M

Talis vita.ſ.vacās contēplationi veritatis eſt melior vita q̄ ſm hominem: non enim ſm qꝫ homo viuit ſed ſm aliquid diuinum quod exiſtit in ipſo. fol.181.D

Ur̄ vnūqꝺqꝫ eē h.ſ.itellect⁹ ſiqdē prius ꝛ melius. D

Inconueniēs videtur ſi non ſuipſius vitaꝫ eligant ſed alicuius alterius. E

Capli 3ⁱ tra.2ⁱ.[Scꝺo aūt que ſm aliā virtutem.]

Coniugata eſt prudētia moris virtuti ꝛ hec prudētie. D

Felix felicitate ſpeculatiua exteriori largitiõe in pax vel minus indiget morali: necꝫ gdē ambob⁹ opus ad vitā: ad opationes exteriores mag̃ idiget moralis. fol.182.E

Uolūtates eni l māifeſte ſūt ſiīant eni nõ iuſti iuſte agē. D

Non eſt exiſtimanduꝫ multis ꝛ magnis diuitijs indigere futurum felicem. fol.183.D

Poſſibile eſt nõ pinceps terre ꝛ maris agere bona a moderatis etenī poterit quis agere ſm virtutē ꝛc.] J

Capli 4ⁱ trac.2ⁱ [Utrū igit̄ de dijs.]

Nihil igit̄ de v̄tute ſufficiēs eſt ſcire ſꝫ hr̄e ꝛ vti. fo.184.B

Uidentur prouocare iuuenem liberales poſſe ſermones ꝛ morem nobilem. L

Opus eſt preparatam eſſe conſuetudinibus auditoris animam ad bene gaudere ꝛ odire. Q

Non erunt triſtia conſueta facta. fol.185.D

Multi enim neceſſitati magis q̄ ſermoni obediūt ꝛ ſacrure q̄ bono. D

Inſanabiles exterminare oportet. E

Capituli qnti tractatus ſecundi.[Igitur poſt hec.]

Conſiderātib⁹ ſcire de politica op⁹ eſt experientia. fo.186. N

Experti circa ſingula recte iudicant opera. P

Non enim videnē medicatiui ex conſcriptorib⁹ fieri. Q

Concluſiones capituli primi trac. pmi libri decimi ethicorum.

1 Ad phꝫ moralē ptinet ȳueriare ō d̄lectatiõe. f.170.B

2 Hoīes credētes delectatiões eē bonas nõ debēt enūtiare eas eē p̄uas ad h qꝫ hoīes retrahātur ab eis. J

3 Sermones veri ſunt vtiles non ſolum ad ſcientiaꝫ ſꝫ etiam ad bonam vitam. K

Capituli ſecundi tractatus pmi.[Eudoxus igitur.]

4 Si nihil qꝺ additū alteri facit totū meli⁹ ſit p ſe bonū: nullū bonū q̄ nos cõicamus ē p ſe bonuꝫ. fol.171.B

5 Oē illud eſt bonū qꝺ oēs hoīes appetunt. L

6 Triſtitia nõ opponit̄ delectatiõi ſicut malū malo. N

Capli tertij trac. pⁱ.[Non tamē ſi non.]

7 Ad delectationeꝫ non eſſe qualitatem non ſequit̄ delectationem non eſſe quoddam bonum. Q

8 Ad delectationeꝫ ſuſcipere magis ꝛ minus non ſequit̄ delectationeꝫ non eſſe de genere bonoꝝ. fol.172.B

9 Delectatio non eſt motio. L

10 Delectatio non eſt generatio. P

11 Delectatio non eſt repletio. Q

12 Delectatio non eſt per ſe bonum. fol.173. K

Capli q̄rti tractatus primi.[Quid aūt eſt vl̄ q̄le.]

13 Delectatio eſt perfectio operationis. fol.174.Q

14 Tādiu durat delectatio q̄diu obꝫ v̄tuſ cognitiue ꝛ ipſa v̄t⁹ cognitiua manēt i eaꝺ ȯbita diſpõne. f.175.D

15 Nullus homo poteſt continue delectari. D

Capituli 5ⁱ tractatus pmi.[Unde videtur.]

16 Oparionum differentium ſpecie ſunt delectatiões differentes ſpecie. fol.176.C

17 Delectatio eſt perfectio propria operationis. K

18 Delectationū q̄dā ſūt bone ꝛ laudabiles q̄daꝫ praue ꝛ vituperabiles ſꝫ boni¹ᵗᵃ ꝛ maliciā opõnū. fo.177.A

19 Delectationū q̄dā ſūt puriores ꝛ quedā min⁹ pure. E

20 Alialiū differētiū ſpē ſūt d̄lectatiões differētes ſpē. D

21 Inter omnes delectationes humanas delectatio virtuoſi eſt potiſſima. Q

Capituli primi trac.2ⁱ.[Dictis aūt his.]

22 Felicitas non eſt habitus. fol.178.G

23 Felicitas eſt de numero operationum que ſm ſe ſunt eligibiles. J

24 Felicitas non cõſiſtit in operatione ludi. fol.179.C

25 Felicitas conſiſtit in operatione vel opationib⁹ ſunt ſm virtutem. G

Capituli 2ⁱ trac.2ⁱ.[Si aūt eſt felicitas.]

26 Perfecta felicitas eſt ſpeculatio veritatis. N

27 Uita ſpeculatiua que vacat cõtemplationi veritatis eſt melior q̄ vita que eſt ſm hominem. fol.181.E

28 Homo debet eligere viuere ſm opõnē ſpeculatiuam intellectus ſpeculādo ſubas a mā ſeparatas. J

Capituli tertij tractatus ſcꝺi.[Scꝺo aūt q̄ ſm.]

29 Omnis virtus moralis eſt circa bona humana. Q

30 Prudentia eſt circa bona humana. Q

31 Tā virt⁹ moralis q̄ prudētia ſūt circa cõpo".f.182.A

32 Felicitas que eſt ſm prudentiā ꝛ ſm virtutes morales eſt cõpoſiti. ꝛ nõ eſt alicuius ſeparati. C

33 Felicitas ſpeculatiua eſt perfectior ꝛ potior q̄ felicitas actiua q̄ eſt ſm prudētiā ꝛ v̄tutes morales. D

34 Superabundantia bonoꝝ exteriorū non reqritur ad felicitatem ſpeculatiuam. fol.183.M

35 Inter hoīes ſapiens eſt deo amantiſſim⁹. fol.184.A

Capituli 4ⁱ trac.2ⁱ [Utrū igit̄ ꝛ de his.]

36 Scire predicta de virtutibus ꝛ felicitate non ſufficit homini ad attingendum finem vltimum. D

37 Sermones perſuaſiui non ſufficiunt ad faciendū homines vir eſſe bonos. M

38 Ad hoc qꝫ hõ fiat hon⁹ reqrit̄ bona ꝯſuetudo. f.185.A

39 Ad bonaꝫ cõſuetudineꝫ requiritur legis poſitio. G

40 Lex eſt neceſſaria ad hoc qꝫ homo fiat bonus. Q

41 Neceſſe eſt hoīeꝫ eē legis poſitiuum. fol.186.E

Capituli quinti tractat⁹ ſcꝺi.[Igitur poſt hec.]

42 Ciuiliter ꝯuerſantes nõ agūt ſm ſcientiā. fol.187.B

43 Sophiſte intromittentes ſe de politica neſciūt quale quid eſt politica nec qualiter leges ſunt ponende. C

Dubia mota ꝛ ſoluta per expoſitoreꝫ in decimo libro ethicorum.

Si delectatio ſit propria homini vt videt̄ dicere plus: ſoluitur tractatu pmo capitulo pmo parte pma. fol.170.C

Utrū opõnes virtutū ſint q̄litates ꝛ an felicitas ſit q̄litas: ſoluit̄ tractatu primo caplo tertio parte pma. fo.171.Q

Utrū motus quo ptranſit̄ linea ꝛ motus quo ptrāſitur pars linea differant ſpecie: ſoluitur tractatu primo capitulo quarto parte ſecūda. fol.174. K

Utrū totuꝫ ꝛ partibile idē ſit. ſoluitur loco pallegato. M

Utrū opatio in qua cõſiſtit felicitas ſit cū fatigatiõe: ſoluitur tractatu primo capitulo 4° pte 4°. fol.175.J

Utrum felicitas ſpeculatiua ſit ſm hominem. ſoluitur tractatu ſcꝺo caplo ſcꝺo parte 2ª in fine. fol.181. K

Utrū virtus moralis poſſit acqri ſine opationib⁹ exterioribus: ſoluitur tractatu ſcꝺo caplo 3° pte 2ª. fol.182.L

Utrū vita ſpeculatiua ſit principalior ipſa actiua: ſoluitur tractatu ſecūdo capitulo tertio parte tertia. fol.184.B

Queritur ad quem ptineat inſtitutio legis: ſoluitur tractatu ſecundo capitulo quinto pte tertia i fine. fol.187.D

F I N I S.

A ⁋ Gualteri Burlei ſuper libros Ethicoꝝ Ariſtotelis ſcriptum: Feliciter incipit.

Reuerendo in Chrīo pīi ⁊ dño dño Ricardo diuina diſponēte clemētia Uimēſis ſedis epō/ Gualterus de Burleo/ſacre pagine īter ceteros floride vniuerſitatis doctores minim⁹/ pfeſſor humilis veſtre dominationis ſeruitor, in via ſalutē ⁊ grāꝫ ⁊ in termino gl̄iam ſempiternam.

Etſi multoꝝ auctoꝝ ſcripta in phīa morali veſtra ſollicitudo plegerit: ex quibus ſolide refectionis nutrimēta pcepit:
B his tn̄ nō cōtenta quadā ingluuie cupit de micis/quas de mēſis maioꝝ cadētes auide recollegi/velut famelica ſatiari. Uerecūdor poſt tātos doctores qcq̄ ſcribere: ſed ad illō ſpūs obediētie me cōpellit: extorſit vīe dñationis inſtantia/qō tāq̄ indignū tenebris perennibus duxeram occultandū: eo pſertim q etate ⁊ valitudine ingruētibus torpeſcūt ſpūs: igeniū hebetaṫ: ⁊ qui quōdā iuuenilis etatis motib⁹ agitatus cūcta que ſtudioſe cōceperā alijs q̄ſi theſauros ſapie p varia ſcripta auſu pſumpſi temerario cōmēdare: rubore pfuſus ptimeſco inuidie mānū pſtitiſſe: que vt qdā ſapiēs enūtiat: eo ſecuri⁹ aliena ſubſanat: quo ſua ſibi periculo nō exponit. vñ qō tūc inuexit audacia: iaꝫ verecūdia deteſtaṫ. Ne tn̄ negligentie torporiue aſcribat veſtra prudētia/qō formidat iperitia/⁊ erubeſcētia nitiṫ declinare/ſcripſi pauidus ſuper libro Ethicoꝝ/que ſenili memorie nūc occurrūt/aliqua que particulariter prius ſcri
C pſerā compēdioſius recēſendo: vnde qs ſup ſex pmos libros ethicoꝝ diffuſius alſ memini me ſcripſiſſe/nūc cōpleto opere ſup q̄tuor vltimis libris reuertor ad ſcribēdū ſup ſex libros alios modo breuiori/ſeruando eundē moduꝫ in omnibus dictis libris. ⁋ Intendo aūt in h opere in pn⁹ cuiuſlibet libri ponē qōnes pncipales motas ⁊ determinatas in illo libro: ⁊ in fine cuiuſlibꝫ libri ponā ppoſitiones notabiliores libri/que cōīus locū hñt in cōuerſatione hoīꝫ ⁊ ꝯuictu: ⁊ poſt ppōnes notabiles ponā ꝯnes/ vt per hec hō poſſit faciliꝰ intentionē toti⁹ libri memoriter retinere. In exponēdo xō textū diuidaꝫ quēlibet librū in tractatus: ⁊ tractat⁹ in capl̄a: ⁊ capl̄a in ptes: ⁊ ptes in pticulas: faciēdo illas diuiſiones ſm diuerſitatē ſnie/⁊ nō ſm quātitatē lr̄e/quēadmoduꝫ plurimi diuiſerunt. Et qa phs qn̄qꝫ pcedit dubitādo/qn̄qꝫ narrādo/⁊ qn̄qꝫ de
D clarādo/diſtinguā capl̄a vbi opus fuerit in ptē iquiſitiuā: narratiuā: ⁊ declaratiuā: ⁊ per hoc poterit ſciri qō dictum Ariſtotelis debeat allegari aut recipi tanq̄ certū: nō eniꝫ qōlibet dictū Ariſto. in libris ſuis eſt autēticū. Que eni in dubitationibus dicunṫ nō dicunṫ ſemp ex intentione: ſed qō diciṫ in parte declaratiua/aut narratiua/alioꝝ dicta non recitando/tanq̄ autenticum eſt tenendum.

Gloſſatoris intētio circa ordinem toti⁹ operis.

Diuiſio totius phie moralis.

Omnis ars ⁊ oīs doctrina.] Scia moralis/que eſt de actionib⁹ volūtarijs vt dicit Auerroīs in plogo ſup 8us phyr/hꝫ tres partes pncipales. ⁋ Prima eſt de operationib⁹ vnius hoīs ſm ſe: ⁊ hec pars vocaṫ monaſtica. ⁋ Scda eſt de opationib⁹ multitudinis domeſtice: ⁊ hec pars vocaṫ iconomica. ⁋ Tertia ps eſt de opationibus multitudinis ciuilis: ⁊ hec pars vocaṫ politica. ⁋ Prima pars. ſ. que eſt de opationibus vnius hoīs ſm ſe tradiṫ in libro ethicoꝝ qui ꝯtinet decē libros.

⁋ Primus liber eſt de fine oīum opabiliū q dī felicitas. E
⁋ Scdꝰ liber eſt de vtute morali in gn̄ali a quo eſt: circa qd eſt: ⁊ qd eſt. ⁋ Terti⁹ liber eſt de pncipijs actuū vtut/ vt de volūtario/inuolūtario/electione/cōſilio/ꝯſiliabili/de volūtate ⁊ volūtabili/⁊ de duab⁹ ſpēbus vtutis in ſpeciali ſcꝫ de fortitudine ⁊ tēperātia. ⁋ Quartus liber eſt de liberalitate ⁊ eius extremis: de magnificētia ⁊ magnanimitate: de medietate circa honores mediocres: ⁊ de mānſuetudine: de amicitia in cōicatione ⁊ non in affectione: de veritate ⁊ eutropelia: de verecundia ⁊ earum extremis. ⁋ Quintus liber eſt de iuſtitia in gn̄ali ⁊ ſpāli/⁊ de iuſto ⁊ eoruꝫ oppoſitis: de epyicheia ⁊ epyiche. ⁋ Sextus liber eſt de habitib⁹ ſpeculatiuis. ſ. ſcia/arte/prudētia/itellectu/⁊ ſapia: ⁊ de prudentia politica: de eubulia: de ſyneſi ⁊ aſyneſi: de euſyneſia vel cuſtodia ⁊ gnome: de pncipijs operabiliū cuiuſmodi ſūt itellēs practicus ⁊ itellēs ſpeculatiu⁹: F
de cōnexione prudētie ⁊ virtutuꝫ. ⁋ Septimus liber eſt de incōtinētia/mollicie/cōtinētia/pſeuerātia: de delectatione/⁊ triſtitia/que ſunt obiecta ſeu materia pdictoruꝫ. ⁋ Octauus liber eſt de amicitia ⁊ eius ſpēb⁹. ⁋ Nonus liber eſt de pprietatibus amicitie. ⁋ Decimus liber eſt de delectatione ⁊ felicitate que eſt finis vltimus humanoꝝ. ⁋ Liber pmus ꝯtinet q̄tuor tractatus. In pmo ibi [Oīs ars.] pncipalr ſoluiṫ hec q̄ſtio an eſt felicitas: ſeu an eſt vltim⁹ finis humanoꝝ. In 2° trac. ibi [Dicamus aūt.] pncipalr moueṫ q̄ſtio querēs qd eſt felicitas. In 3° trac. ibi [Unde ⁊ queriṫ.] ſoluunṫ tres qōnes. ſ. a quo eſt felicitas: ⁊ cuius eſt felicitas: ⁊ qn̄ eſt felicitas vtrum ante mortem vel in morte vl̄ poſt mortē. In 4° trac. ibi [Determinatis aūt his.] ſoluunṫ due qōnes. ſ. quale bonū eſt felicitas: ⁊ in qua parte aīe eſt felicitas. In pmo trac. moueṫ ⁊ ſoluiṫ pma qō an eſt felicitas. ſ. in phemio caplo 2°. ⁊ cōtinet phemiū tria capl̄a. In pmo caplo declaraṫ q in rebus humanis eſt aliqs finis intentus. In 2° caplo. ibi [Si vtiqꝫ eſt aliqs finis.] oſtēdiṫ q in reb⁹ humanis eſt aliqs finis vltimus ⁊ optimus intētus ⁊ ad quā ſciaꝫ ptinet de illo fine vltio ſpeculari. In 3° ca°. ibi [Diceṫ aūt vtiqꝫ ſufficienter.] oſtēdiṫ quis eſt modus ꝯueniēs huic ſciētie que eſt de fine vltimo taꝫ ex pte doctoris q̄ ex pte auditoris.

Librorum ethicoꝝ ſectio in decem partiales libros.

Libri primi diuiſio in quattuor tractatus pncipales.

Tractat⁹ primus. G

Capitulū primū

oſtēdit q in reb⁹ humanis eſt aliqs finis intentus. ⁊ q finiū aliqs eſt operatio ⁊ aliqs eſt res opata: ⁊ q diuerſaꝝ operationū: artium ⁊ doctrinarum diuerſi ſunt fines: ⁊ q fines artium architectonicaꝝ ſunt deſiderabiliores q̄ fines ſubſeruientiū: ⁊ q quantum ad ordinem finiuꝫ nihil differt ſiue finis ſit operatio ſiue res operata.

H Joānes Argiro. interp.

Omnis ars: omniſq̄ doctrina atqꝫ actus: itidem ⁊ electio bonum quoddā appetere videṫ. Quapropter bn̄ veteres bonū ipſuꝫ id eſſe dixerunt quod omnia appetunt.

Caput primum pmi tract. hu⁹ libri pmi. Textus ꝯ capli.

Omnis ars ⁊ omnis doctrina: ſimiliter autē ⁊ actus ⁊ electio bonum quoddam appetere videnṫ. Ideo bene enuntiauerunt bonuꝫ quod omnia appetunt.

Istud eſt pmū caplm pmi tractatus. ſ. phemij in quo oſtēdiṫ q in reb⁹ humanis eſt aliqs finis intētus: ⁊ etiā qō eſt ordo ſm pemīnentiā ipſoꝝ finiū. Quia eni phs intendit pbare pncipalr in hoc pmo tractatu q in rebus humanis eſt aliquis finis optimus qō pbabiṫ in caplo 2° huius tractatus: ideo phs in hoc p caplo itendit oſtēdere duo. Primū eſt hoc q in rebus humanis eſt

I aliquis finis intentus. Scđm eſt ꝙ in rebus humanis eſt aliquis finis melior alio fine: qbus oſtenſis ꝓbabit̃ in ſe⸗quẽti capl'o ꝙ eſt aliqs finis vltim⁹ ⁊ optimus: ⁊ ſic pate⸗bit ꝙ in reb⁹ humanis eſt finis bonus: finis melior ⁊ opti⸗mus finis: ſiue bonũ: melius ⁊ optimũ. Iſtud pmũ capl'm

Primi. c. p. trac. h⁹ libri diuiſo ĩ tres ptes pncipa.

hȝ tres ptes pncipales. In pma oſtẽdit̃ ꝙ in rebus huma⸗nis eſt aliqs finis bon⁹ itentus. In 2ᵃ ibi⸗[Dñia ꝟo finiũ.] oſtẽdit̃ ꝙ in rebus humanis eſt aliqs finis melior alio fi⸗ne. In 3ᵃ ibi⸗[Differt aũt nihil.] remouet̃ quedã dubitatio que orit̃ ex pdictis. ¶ In pma ḡ parte itẽdit ph's decla⸗rare ꝙ in rebus humanis eſt aliqs finis itẽtus: ⁊ hec eſt

Prĩa cõ⸗cluſio h⁹ pmi libri.

pma ꝯclo hui⁹ libri. Hec ḡ ꝓbat̃ ſic. Illud qđ appetit̃ ab omni arte ⁊ doctrina ⁊ operatione ⁊ electione eſt in reb⁹ humanis finis intentus: ſed aliqd ita bonũ eſt qđ appetit̃ ab omni arte ⁊ doctrina ⁊ operatione ⁊ electione: ergo in rebus humanis eſt aliqs finis intentus. maior pȝ per hoc

K ꝙ oĩs illa. ſ. ars / doctrina / actus / ⁊ electio / ſũt res humane: ⁊ ideo qđ ab his eſt finis intẽtus eſt in rebus humanis fi⸗nis intentus. ⁊ minorẽ huius rõnis cũ ſua declaratione po⸗nit ph's in lr̃a dicẽs: ꝙ⸗[oĩs ars ⁊ oĩs doctrina. ſimilr autẽ actus ⁊ electio bonũ quoddã appetere videt̃.] Et bonũ ⁊ finis ſunt idẽ vel vnũ ꝓpter aliud. oẽ eni bonũ vel eſt fi⸗nis vel ꝓpter finẽ: ⁊ illa minor declarat̃ per hoc ꝙ oĩa ap⸗petunt bonũ: ſicut antiqui dixerũt deſcribẽtes ſic. Bonũ eſt qđ oĩa appetũt: ⁊ hanc deſcriptionẽ approbat ph's di⸗cens: ꝙ antiqui bene enuntiauerũt: hoc eſt deſcripſerunt. bonũ qđ oĩa appetũt: ⁊ ſi ita ſit ꝙ oĩa appetũt bonũ: ſeqt̃ ꝙ oĩs ars ⁊ oĩs doctrina: ſilr actus ⁊ electio appetũt bonũ ⁊ per ꝯñs appetũt finẽ: qa nihil appetit̃ niſi finis vel gr̃a finis. Circa illã ꝓpõnẽ⸗[oĩs ars ⁊ oĩs doctrĩa ⁊c̃.] Notãda

p^m not^m ſunt tria. ¶ Primo ꝙ ph's ꝓponit illa q̃tuor. ſ. artẽ do⸗ctrinã actũ ⁊ electionẽ: ꝓ hac rõne: qa iſta ſcia eſt de ope⸗

Tex. cõ. 49. vĩ ⁊c̃. rationib⁹ humanis. Nũc aũt duo ſunt pn⁹ operationũ hu⸗manaꝝ. ſ. itell's ⁊ appetitus: vt pȝ ex 3° de aĩa. In itell'u cõ⸗

L ſiderant̃ duo. ſ. ſpeculatiuũ ⁊ practicũ. In appetitu ꝯſide⸗rant̃ alia duo. ſ. actus ⁊ executio: ⁊ ꝓpter illa q̃tuor q̄ ſunt in itellectu ⁊ in appetitu ponit ph's hec q̃tuor: artẽ ponit pro practica: doctrinã ponit pro ſpeculatiua: electionẽ pro actu appetit⁹: ⁊ actũ ponit ꝓ illa executione. ¶ Albertus aſſignat aliã rõnẽ dicẽs ꝙ in iſtis q̃tuor que hic ponuntur ſufficienter ꝯtinent̃ ea que cadũt ſub ꝯſideratione iſtius ſcie. naȝ omne illud de quo eſt cõſideratio in hac ſcia aut eſt dirigẽs: aut eſt exequẽs. Si ſit dirigẽs aut in rõne veri aut in rõne operabilis. Si dirigens ſit in rõne veri: ſic eſt doctrina. Si ꝑ modũ opabilis: aut ḡ per modũ opabilis qđ eſt factibile: aut qđ eſt agibile. Si ꝑ modũ operabilis qđ eſt factibile ſic eſt ars: que in 6° huius ſic deſcribitur. [Ars eſt habitus factiuus cũ rõne.] Si aũt ſit dirigẽs per modũ agibilis ſic eſt electio. ſi aũt ſit exequẽs: ſic eſt act⁹.

M vnde breuiter mihi videt̃ ꝙ per artẽ intelligit habitũ pra⸗cticũ: ⁊ per doctrinã habitũ ſpeculatiuũ: ⁊ per electionem actũ interiorẽ appetitus: ⁊ per actũ intelligit executionẽ. ſ. actũ exteriorẽ per quẽ acquirit̃ illud qđ per actũ interio⸗

2^m not^m Bonum quotiens ſumitur. rem appetitus deſiderat. ¶ Scđo eſt intelligendũ circa illã ꝓpõnẽ⸗[oĩs ars ⁊c̃.] ꝙ hic accipit̃ bonũ indifferenter pro eo qđ vere eſt bonũ: ⁊ pro eo qđ apparet bonũ. nõ enĩ eſt oĩs ars nec oĩs electio: nec oĩs actus alicui⁹ veri boni: ſed oĩs ars ⁊ oĩs doctrina ⁊c̃. videt̃ appetere illud qđ ap⸗paret bonũ: ſiue illud ſit verum bonũ ſiue ſit bonũ appa⸗rens tñ: per hoc pȝ ſolutio ad obiectiones que ſolẽt fieri. nõ eni videt̃ ꝙ oĩs ars ⁊ oĩs electio ⁊c̃. appetat bonũ: qa quedã artes tendũt ad mala: ⁊ etiã qñqȝ eligit̃ malũ: ergo non oĩs ars ⁊ oĩs electio eſt reſpectu boni. ¶ Dicendũ ꝙ oĩs ars ⁊ oĩs electio eſt reſpectu boni veri vel apparentis: ⁊ hoc ſufficit ad itẽtionẽ ph'i. ſ. ꝙ in rebus humanis eſt

3^m not^m aliquis finis itẽtus. ¶ Tertio eſt intelligẽdũ ꝙ Euſtra⸗tius dicit hic de electione in deſcribẽdo electionẽ: ꝙ ele⸗ N

ctio eſt de duobus ꝓpoſitis iudiciũ hoĩs hoc alteri prepo⸗nens: ⁊ verũ eſt ꝙ iſto modo accipitur electio cõiter. alio mõ magis ſtricte. ſ. vt eſt finis ꝯſilij ⁊ ſic accipit̃ 3° hui⁹. *Electio dicit̃ 3ᵉ.*

¶ 3° modo adhuc magis ſtricte accipit̃ electio pro actu voliũtatis ꝓcedẽte ab habitu inclinãte voluntatẽ ad eligẽ⸗ *Capl'o 2° trac. p.*

dũ vnũ pre alio: ⁊ ſic accipit̃ 8° hui⁹. hec diſtinctio notat̃ in expoſitiõe huius ſuꝑ octauũ huius tractatu p. capl'o 5°. *Capl'o 5° tracta. p.*

¶ Viſis notabilib⁹ ſunt hic tria dubitãda. Primo quare ph's nõ ponit hic ſciaȝ cũ ſit magis certa q̃ ars: vl' doctri⸗na: ⁊ per ꝯñs magis videt̃ appetere bonũ. ⁊ hec eſt dubi⸗tatio Euſtratij. ¶ Scđo dubitat Euſtratius ſuꝑ hoc qđ dicit̃ ꝙ oĩs ars appetit bonũ. Iſtud eni nõ videt̃ verũ: qa aliqua ars tendit ad malũ: ergo illa ars nõ appetit bonũ. ¶ Tertio põt dubitari: qa nõ videtur ꝙ oĩs doctrina ſit operatrix alicui⁹ boni ſicut habet̃ in antiqua trãſlatione: vbi nos habemus ꝙ oĩs doctrina appetit bonũ: antiqua trãſlatio hȝ: ꝙ oĩs ars ⁊ oĩs doctrina ⁊c̃. eſt operatrix ali⸗cuius boni. Iſtud eni nõ videt̃ veꝝ: qa oĩs ars ⁊ doctrina que eſt operatrix eſt practica: ⁊ ita oĩs ars ⁊ doctrina eſſet practica ⁊ nulla ſpeculatiua. ¶ Ad pm̃ illoꝝ rñdet Euſtra⸗tius dupl'r dicẽs pmo ſic: ꝙ qa ꝑ doctrinã acqrim⁹ cogni⸗tionẽ certã ⁊ firmaȝ: ideo ſub doctrina cõprehendit̃ ſcia. Aliter rñdet. d. ꝙ duo ſunt fines hoĩs. ſ. impaſſibilitas in affectu a q̃tuor paſſionibus. ſ. a triſtitia / timore / cõcupiſcẽ⸗tia / ⁊ voluptate / ⁊ veritas in aſpectu: ⁊ de illo fine ſecũdo nõ itẽdit hic ph's: ideo nõ ponit hic ſciaȝ que eſt veritas in aſpectu: que. ſ. ingrit̃ in ſciẽtijs ſpeculatiuis. ¶ Ad ſcđ3 dubiũ rñdet Euſtratius. d. ꝙ oĩs ars appetit bonũ: ⁊ hoc oſtẽdit tripl'r. ¶ Primo ex diffinitione artis: que vt dicit eſt illa. Ars eſt collectio ex adinuẽtis cõprehẽſionib⁹ exer⸗citatis ⁊ ꝓbatis ad aliquẽ finẽ bonũ coꝝ que ſunt in vita. Ex illa diffinitione apparet ꝙ oĩs ars ordinat̃ ad aliquẽ bonũ finẽ. ¶ Scđo declarat illud. d. ꝙ corpori multipl'r paſſibili colligatus homo indiget multis exterioribus in adiutoriũ vt bene viuere poſſit ⁊ h⁹ miniſtrant artes. ars ergo ordinat̃ ad bonũ. ¶ Tertio decl'at illud. d. ſic. Artes ſunt ptes ſapie imitantes nãm ⁊ materijs vtẽtes ⁊ his for⸗mas interponentes: ⁊ ſic ponunt̃ hic q̃tuor cõditiones: ex quibus pȝ ꝙ oĩs ars ordinat̃ ad bonũ. Et dicit Euſtratius vlterius ꝙ ſicut hõ mortuus nõ dȝ dici hõ: ſic ars que nõ tendit ad bonũ finẽ nõ debet dici ars. Quicquid tñ ſit de iſtis declarationibus Euſtratij: iſtud eſt tenendũ: ꝙ oĩs ars ⁊ oĩs doctrina ⁊c̃. appetit bonũ verũ vel apparens: vel ꝙ qđlibet illoꝝ ſit cauſa appetitus boni veri vel apparẽtis. nõ enĩ videt̃ ꝙ iſti habitus appetãt bonũ: ſed ꝙ ſint cau⸗ſe quare homo appetit bonũ. ¶ Ad tertiũ dubiũ rñdet d. cũ dicit̃. ſi oĩs doctrina ſit operatrix boni vt dicit antiq̃ trãſlatio oĩs doctrina erit practica. Dicẽdũ ꝙ nõ ſequit̃: qa per operatricẽ intelligit idifferẽter operatricẽ ſpecula⸗tionis: ⁊ opatricẽ opationis: ſeu actiõis practice. vnde nõ oĩs doctrina operatrix eſt practica: ſȝ ſolũ operatrix actio⸗nis: diſtinguẽdo actionẽ cõtra ſpeculationẽ. ¶ Intelligẽ⸗dum ꝙ ph's per actũ itelligit operationẽ exteriorẽ: ⁊ ve⸗rũ eſt ꝙ oĩs operatio exterior eſt ꝓpter aliquẽ finẽ aliũ a ſe. ¶ Circa illã ꝓpõnẽ: oĩa appetunt bonũ. ſciẽdum ꝙ q̃uis poſſet intelligi ſolũ de his que hñt cognitionẽ: tamẽ põt declarari vlterius de qualibet ſuba gñabili ⁊ corrupti⸗bili. In elemẽtis eni eſt inclinatio vt moueant̃ nãliter ad locũ ſuũ tanq̃ ad eius bonũ ⁊ ꝯueniẽs ⁊ ſaluatiuũ. ⁊ ꝙ fu⸗giãt locũ alienũ tanq̃ malũ ⁊ nociuũ. videmus etiã in vi⸗uentibus hñtibus aĩaȝ vegetatiuã tñ ꝙ appetũt illud qđ eſt bonũ eis ⁊ ꝯueniẽs. nam ſi aliqua planta plantet̃ inter duas terras: quarũ vna eſt pinguis ⁊ bona ⁊ alia macra ⁊ mala: videmus ꝙ oẽs radices ſuas mittet ad terraȝ pin⸗guem ⁊ bonaȝ ⁊ fugiet quãtũ poterit terrã macrã ⁊ malã.

Dub^m p^m · *Dub^m 2^m* · *Dub^m 3* · O · *Sol'o p^mi dubij.* · *Duo fines ſunt hoĩs* · *Sol. ſcđi dubij. Artẽ oẽȝ appetẽ bonũ tripl'r oſtendit Euſtra.* · P · *Sol'. 3ij dubij.* · Q · *Nõandum Oĩa appe⸗tũt bonũ qđo itelli⸗gitur.*

In aĩalibus

A In aialibus brutis etiā videmus ꝙ per bñficiū eis factū ſylueſtria domeſticant̃: ⁊ ſi malū ſeu nocumētuʒ fiat eis: domeſtica fierēt ſylueſtria: ⁊ ita de oibus alijs. Et rō hui⁹ eſt: ꝙ ois nālis appetitus fert̃ in ſimile: tanꝗ̃ in ſaluatiuū ⁊ perfectiſſimū ipſius: ⁊ fugit ɔ̄riū tanꝗ̃ corruptiuū. Cuʒ igit̃ oia entia ſint bona: vt pʒ per Phm hic: qui dicit bonū dicit̃ equal̄r enti. ſequit̃ ꝙ oia huiꝰ entia appetāt bonum tāꝗ̃ ſuā pfectionē ⁊ ꝙ fugiāt ɔ̄riū tanꝗ̃ incōpetens ⁊ nociuū.

Nōn^m ¶ Intelligendū eſt ꝙ in habētib⁹ cognitionē nihil appetit̃ niſi qḋ appetēti apparet eſſe bonū: ⁊ quicqd appetit bonū cognoſcēti appetit̃ ab ipſo ſub rōne boni ſiue ſit bonū ſʒ rei veritatē ſiue ſit bonū ſm apparentiā. Et ideo obiectū appetitus qui eſt cū cognitione eſt apparēs bonuʒ nō ſm ꝙ apparētia excludit eſſentiā: ſed ſiue ſit bonuʒ ſiue non: dūmodo appareat bonū: eſt obiectū appetitus. Sed in carentib⁹ cognitione nihil appetit̃ niſi qḋ in rei veritate eſt

B eis bonū: q2 illa que carēt cognitione dirigunt̃ in ſuis motib⁹ ab intelligētia nō errāte: ideo nihil appetit̃ ab eis niſi qḋ eſt illis bonū ⁊ ɔueniēs: per iā dicta pʒ ꝙ ille q appetit ſe nō eē: appetit qḋ ſibi appet eē bonū: q2 ſibi apparet ꝙ melius ſit ſibi non eſſe ꝗ̃ eſſe. ⁊ ſic intelligendum eſt ſm Euſtratium hic: ꝙ vnūquodqʒ ens qḋ nō eſt imediatum primo bono habet aliquod bonum proprium per qḋ refertur ad illud primum ⁊ cōmune bonum.

¶ Finiū aūt differētia quedā eſt. Quidā enī ſunt operationes: quidā preter has ipſas opera quedā. Atqʒ in quibus ꝑter operationes: alij quidā ſunt fines: in his ipſa opera ſunt operationibus preſtabiliora.

9° meta. te. cō. 16. Ibidē ponitur. Finiū differentia.

¶ Dr̄ia vero finiū quedā videt̃: hi quidē enī ſunt operationes: hi vero ꝑter has opa q̄dā. ¶ Quorū aūt ſūt fines q̄dā ꝑter operationes: in his meliora exiſtunt operationibus opera.

C Scḋa ps capituli.

¶ Hec eſt ſcḋa pars huius capl̄i: in qua oſtēdit̃ ꝙ in reb⁹ humanis eſt aliqs finis melior alio fine: ⁊ ɔtinet tres ꝑticulas. In pma ponit quādā diuiſionē finiū: ⁊ cōparat eos adinuicē. In 2° ibi [Multis autē.] ꝓbat ꝙ in rebus ſunt multi fines. In 3° ibi [Quecūqʒ aūt ſunt.] ꝓbat ꝙ in reb⁹ humanis eſt aliqs finis melior alio fine. ¶ In pma igit̃ ꝑticula ponit talē diuiſionē finiū. ſ. ꝙ quidā finis eſt operatio: ⁊ quidā eſt res operata. Et ſm Euſtratiū hic tūc eſt operatio finis: qn̄ operantib⁹ quieſcētibus nō relinquitur aliquid ꝑter operationē. V.g. muſico cantāte: deide quieſcēte: nullū opus ipſius reſtat aut relinquit̃: ſʒ tūc eſt res operata finis: qn̄ operāte quieſcēte relinquit̃ aliqd ꝑter operationē. Vbi gr̄a. fabro operāte: ⁊ poſtea quieſcēte: opus aliqd relinquit̃. Finis igit̃ muſici eſt operatio. finis aūt fabri aliqd operatū. [Quoꝝ aūt.] cōparat illos fines adinuiceʒ. ſ. operationē ⁊ reʒ operatā. d. ꝙ in quibuſcūqʒ ꝑter operationē eſt aliqd operatū: in his operata ſunt meliora operationib⁹: qḋ pōt exēplariter patere: q2 enī ꝑ actū edificādi eſt domus operata. igit̃ domus eſt melior ꝗ̃ actus edificandi.

Aūt finis eſt operatio ⁊ qn̄ ē res operata.

D

Nōn^m ¶ Notādū eſt ſm Lincon. hic: ꝙ opus eſt meli⁹ operatiōe ꝑcedēte opus: vt domus edificatione: non eſt aūt melius operatione ſequēte. nō eſt enī dom⁹ melior ꝓtectione a nocumētis: q̄ eſt operatio ſequens opus: ⁊ ꝓpter quā eſt opus. Hec Lincon. Unde operatio ꝑcedens opus eſt iperfectior re operata: ſed operatio ſequēs opus eſt melior re operata. Et ideo virtus eſt melior ⁊ perfectior ꝗ̃ operatio precedēs virtutē: ſed operatio ſequēs virtutē que eſt ab ipſa virtute eſt melior ꝗ̃ eſt virtus. Itē Lincon. notat ſuper 6° hui⁹ ꝙ artis factiue tres ſunt fines. Ars enī edificatiua hʒ primū finē ipſam edificationē que eſt operatio. Scḋm fineʒ hʒ domū edificatā. Tertiū vero finē hʒ ꝓtectionē inhabitantiū ab aeris intēperiebus ⁊ alijs extrinſecis nocumentis. pmus tn̄ finis nō ꝓprie dicit̃ finis: ⁊ ideo qn̄qʒ nō cōnumerat̃: ⁊ eſt finis poſterior melior precedēte: vt dom⁹ melior edificatione: ⁊ ꝓtectio a nociuis melior eſt domo. ꝙ aūt Ariſto. dicit hic [quoꝝ aūt ſunt fines q̄dā ꝑter operationes in his meliora exiſtunt operationibus opa.] Intelligendū eſt de operationib⁹ ꝑcedētibus opera: quoꝝ opera ſunt fines: ⁊ nō de operationib⁹ ſequētib⁹ opera que ſunt fines operū. Hec Lincon.

Eg. in q̄libʒ. q. 19. q̄rit quolibet pulchra dicit. Artis factiue tres ſūt fines.

E

Dubitatio Alberti. ¶ Albertus dubitat hic: q2 non videt̃ ꝙ operatio poſſit dici finis vltimus: q2 in fine vltimo neceſſario opʒ eſſe quietē: ſed operatio eſt actus imꝑfectus cū ſit q̄dā motus. ergo non eſt poſſibile ꝙ operatio ſit finis vltimus.

Solutio. ¶ Ad illud rn̄det Albertus ſm dicta Phi in 6° huius dicēs: ꝙ dr̄ia eſt iter motū ⁊ operationē: q2 operatio eſt actio ſm nām alicui⁹ habitus: ſicut lucis lucere: ſʒ motus eſt ad illḋ qḋ nōdū habet̃. vnde motus ⁊ operatio ſic differūt: q2 operatio eſt ab illo ad qḋ eſt motus: ⁊ motus eſt ad illud a quo eſt operatio. motus igit̃ laborē hʒ: ⁊ facit diſtare: ſed operatio que eſt ꝑfectio habitus delectationē hʒ. vnde videt̃ de rōne motus eſſe ꝙ ſit ad aliquē habitū vel formā: ſed de rōne operationis nō eſt ꝙ ſit ad aliā: ſʒ magis ꝙ ſit ab alia forma. F

Nōn^m T. c. 16. ¶ Intelligēdū eſt ꝙ duplex eſt operatio: vt pʒ per Phm 9° metaphy. quedā eſt operatio manens in operāte: vt videre manet in vidēte: ⁊ itelligere in itelligēte: ⁊ huiꝰ operatio ꝓprie dicit̃ actio. alia eſt operatio tranſiens in exteriorē mām que ꝓprie dicit̃ factio: ⁊ talis operatio eſt duplex. quedā aſſumēs exteriorē materiā ad vſum tm̄: quedā aſſumens exteriorē mām ad inducēduʒ in ipſaʒ nouā formā. Exēplū pmi. cū aliqs acceperit equū ſolū ad equitādū: aut cytharā ad cytharizādū ipſe aſſumit exteriorē mām ad vſum tm̄: q2 nullā formā ꝑmanentem inducit in equū vel in cytharā. Exēplū ſcḋi. qn̄qʒ enī aſſumit̃ exterior materia vt in ea inducat̃ noua forma. V.g. cū ars aſſumit exteriorē mām vt inducat formā lecti vel domus: nō aſſumit̃ exterior mā ſolū ad vſum ſed ad formā iducendā. G pma illaꝝ operationū. ſ. operatio imanēs: ⁊ ſcḋa operatio trāſiens in mām exteriorē ſolū quantum ad vſuʒ nō hñt aliqd operatū qḋ ſit finis: ſed vtraqʒ illarū eſt finis. ſed pma eſt nobilior ꝗ̃ ſcḋa: cū pma maneat in ipſo operante: ſed tertia illarū operationū non eſt ꝓpe finis: ſed habet aliquid operatum pro fine.

¶ Cū vero complures ſint actus: ⁊ artes: atqʒ ſcie: fit vt multi ſint etiā fines. Medicine nāqʒ finis eſt ſanitas. Artis extruendarū nauiū: nauis. Facultatis rei militaris: victoria. Et familiaris rei gubernande: diuitie.

¶ Multis aūt operationibus exiſtētibus ⁊ artibus ⁊ doctrinis: multi ſunt ⁊ fines. Medicinalis quidem enī ſanitas. nauifactiue vero nauigatio. H
Militaris vero victoria. iconomica vero diuitie.

Cōcluſio 2ª hui⁹ pmi libri. ¶ Hec eſt ſcḋa ꝑticula ſcḋe ꝑtis: in qua ꝓbat ꝙ in rebus humanis ſunt multi fines. ⁊ hec eſt cōcluſio ſcḋa huius libri que probat̃ ſic. Cū multe ſint operationes ⁊ artes ⁊ doctrine neceſſe eſt ꝙ ſint multi fines: q2 illa que ſunt ad finem ſunt proportionabilia fini: ⁊ iſtud manifeſtat quaſi īductiue: q2 artis medicinalis finis eſt ſanitas: ⁊ artis nauifactiue finis eſt nauigatio: ⁊ finis iconomice ſeu diſpenſatiue domus ſunt diuitie: ⁊ hoc dicit ſm opinionē alioꝝ. nam in pmo politice probat Phs ex intentione ꝙ diuitie non ſint finis iconomice ſed inſtrumenta: ⁊ ſic eſt de iſtis habitibus ita de alijs. vnde ex his ꝓbat̃ ɔcluſio ſic. Illorum habituū. ſ. artis medicinalis nauifactiue ⁊c̄. ſunt diuerſi fines ⁊ omnes iſti habitus ſunt res humane: ergo in rebus humanis ſunt multi ⁊ diuerſi fines. Circa medium.

I. ¶ Que aũt ſub aliqua vna potentia ſunt: vt ars cõfi/ciendorum frenoꝝ ceterecꝫ oẽs inſtrumẽtorũ eque/ſtrium effectrices ſeſe habẽt ad facultatẽ equeſtrem: ꝛ hec cũ illis omniſqꝫ actio bellica ad militarẽ facul/tatem: ꝛ ad alias alie ſimili modo.

¶ Quecũqꝫ autẽ ſunt talium ſub vna quadam virtute: queãdmoduꝫ ſub equeſtri frenifacti/ua: ꝛ quecũqꝫ alie equeſtriũ inſtrũoꝝ ſũt. Hec autẽ ꝛ oĩs bellica operatio ſub militari. Scdꝫ eundem itaqꝫ modum alie ſub alteris.

¶ Hec eſt tertia particula ꝛ eſt declaratiua: in qua viſa di/uerſitate finiũ ſcḋm diuerſitatẽ habituũ: ponit ordinẽ habi/tuũ adinuicẽ vt ex hoc appareat ordo finiũ. cõtingit eniꝫ vnũ habitũ operatiuũ eſſe ſub alio. vnde per ṽtutẽ intelli/
K git habitũ operatiuũ. Ex. grã. Ars frenifactiua eſt ſub arte equitandi: ꝛ eodẽ modo eſt de alijs artibus que faciũt in/ſtrumenta neċia ad equitandũ: cuiuſmodi eſt ars faciẽdi ſellas. ars eñi equeſtris. ſ. equitandi eſt architectonica: re/ſpectu artium facientiũ inſtrã ad equitandũ: qꝛ precipit artifici inferiori qualiter faciat frenum vel ſellaꝫ. Adhuc ars equeſtris eſt ſub arte militari: ꝛ oĩs ars vel virtus or/dinata ad bellicã operationẽ: vt ars ſagittaria vł q̃cunqꝫ alia huiuſmodi eſt ſub arte militari: ꝛ ſic ſcḋm eandeꝫ mo/dũ cõuenit alias artes eſſe ſub alijs. Et ſic patet ordo ha/bituum. ſ. ꝙ vnus habitus eſt ſub alio.

¶ In his omnibus fines earum que rationẽ archite/cture ſubeſt: magis ſunt expetibiles q̃ꝫ omnes fines inferiorũ: illi nãqꝫ horum gratia expetuntur.

¶ In oibus itaqꝫ architectonicarum fines ſunt deſiderabiliores his que ſunt ſub his. Horum enim gratia ꝛ illos perſequimur.

L ¶ Viſo ordine habituuꝫ. ſ. ꝙ vnus habitus eſt ſub altero ex hoc cõcludit ordinẽ finiũ ꝓbando ꝙ in rebus huma/

3ª cõcluſio huiꝰ ṗmi libri. nis eſt aliqs finis melior alio fine. ꝛ hec eſt ꝯclõ 3ª: ꝛ ꝓbaẽ ſic. In rebꝰ humanis ſunt quedã artes ṗncipaliores alijs: ſũt eñi quedã artes architectonice ꝛ quedã ſubſeruiẽtes: vt ars militaris eſt architectonica reſpectu artis eq̃ſtris ꝛ equeſtris eſt architectonica reſpectu frenifactiue: ſꝫ fines artiũ ṗncipaliũ ſunt meliores q̃ꝫ fines artiũ ſubſeruiẽtiũ: qꝛ ſunt deſiderabiliores. qḋ ꝓbaẽ per hoc: qꝛ fines artiũ inferiorũ deſideranẽ ꝓpter fines artiũ ſuperioꝝ: ꝛ ꝑ ꝯñs fines artiũ ſuperioꝝ vt architectonicaꝝ ſunt deſiderabi/liores ꝛ meliores fines q̃ꝫ artiũ ſubſeruiẽtiũ: qꝛ vnũqḋqꝫ ꝓpter qḋ ꝛc. Cũ ḡ huiꝰ habitus ꝛ artes ſint res humane: ſeq̃ẽ ꝙ in rebꝰ humanis eſt aliqs finis melior alio fine.

M ¶ Atqꝫ nihil itereſt ſiue fines actuũ ipſe ſint opõnes: ſiue ṗter ip̃as aliqḋ aliḋ: vt i his q̃ dicte ſũt facltates.

¶ Differunt auteꝫ nihil operationes eſſe fines actuum: aut preter has aliud quoddaꝫ: quem/admodum in dictis doctrinis.

Tertia pars capituli. ¶ Hec eſt tertia pars ṗncipalis huius capli que eſt narra/tiua: in qua remouet vnũ dubiũ tale. qꝛ eñi dictũ eſt ꝙ q̃/daꝫ finis eſt opatio: ꝛ q̃dã res opata: poſſet aliqs credere ꝙ ꝓpter iſtã diuerſitatẽ finiũ ordinenẽ habitꝰ ſcḋm digni/tatẽ: ita ꝙ ille habitus ſcḋm dignitatẽ ſit ſupior cuius finis eſt operatio: ꝛ ille inferior cuius finis eſt aliquid operatũ: vel ecõuerſo. Iſtud dubiũ remouet Phs dicens ꝙ nihil differt ſupple quãtũ ad ordinẽ habituũ: ſiue finis ſit opa/tio ſiue ſit aliqḋ operatũ ṗter opationẽ: queãdmodũ ſup/ple apparet in dictis doctrinis. In artibus eñi ſeu doctri/nis iã enumeratis contingit q̃nqꝫ ꝙ finis ſciẽ ſupioris eſt operatio: ꝛ finis ſciẽ iferioris eſt aliqḋ operatuꝫ ṗter opa/ N
tionẽ: ꝛ q̃nqꝫ ꝯtingit ecõuerſo. Exẽplũ ṗmi. ars equeſtris eſt ſuperior q̃ꝫ ars frenifactiue ꝛ finis equeſtris eſt opera/tio. ꝛ finis artis frenifactiue eſt aliqḋ opatũ. Exẽplũ ſcḋi. vbi finis artis ſuperioris eſt aliqḋ opatuꝫ: ꝛ finis artis ife/rioris eſt opatio. nam medicina eſt ṗncipalior q̃ꝫ ars exer/citatiua: ꝛ finis medicine eſt aliquid operatũ: vtpura ſani/tas: ꝛ finis exercitatiue eſt opatio aliqua: vt ambulatio vł purgatio. Artes igiẽ nõ ordinanẽ per hoc: qꝛ finis alicuiꝰ artis eſt opatio ꝛ finis alterius artis eſt aliqḋ operatũ ṗ/ter operationẽ. nã q̃nqꝫ finis artis ſuperioris eſt opatio: ꝛ finis artis iferioris eſt aliqḋ opatũ ṗter opationeꝫ ꝛ q̃nqꝫ ecõuerſo. ¶ Notandũ eſt ſcḋm Euſtratiũ hic ꝙ apud artẽ Notandũ O
cuius finis eſt quoddã opus ṗter opationẽ eiuſdem artis deſiderabilius eſt opus: qḋ itelligo de opatione ṗcedente opus: qꝛ ꝓpter ipſuꝫ opus eſt opatio: ſed in cõparatione ad diuerſas artes nõ opꝫ ꝙ cuius finis eſt opus ṗter ope/rationẽ: ꝙ opus ſit deſiderabilius q̃ꝫ opatio que eſt finis alterius artis: qꝛ felicitas que eſt finis totius ſciẽ moralis eſt deſiderabilior q̃ꝫ frenũ qḋ eſt finis artis frenifactiue. vnde videẽ mihi ꝙ vniuerſalr qñ opatio ordinaẽ ad reꝫ operatã tanq̃ꝫ ad finẽ tũc res opata eſt deſiderabilior q̃ꝫ opatio: ꝛ qñ res operata ordinaẽ ad operationẽ illa opa/tio eſt deſiderabilior q̃ꝫ res opata. Ex̃ grã. edificare ordĩ/naẽ ad rẽ operatã vt ad domũ: ꝛ ideo domꝰ eſt deſidera/bilior q̃ꝫ edificare: ꝛ domus que eſt res opata ordinaẽ ad defendenduꝫ a nocimis: ꝛ ideo defendi ab huiuſmodi no/ciuis eſt deſiderabilius q̃ꝫ domus.

In finibꝰ aliqñ res opata ali/qñ opera/tio nobi/lior eſt ſꝫ ꝙ vnũ ad alterũ or/dinatur.

Capitulũ ſecundũ tractatus ṗmi ꝺclaratiuũ ꝙ in rebus humanis eſt aliqs finis vltimus ꝛ optimus: ꝛ ꝙ cognitio finis vltimi eſt neceſſaria ad directionẽ humane vite: ꝛ ꝙ ꝯſideratio de vltimo fine hoĩs maxime ꝑtinet ad ſciam politicã: ꝓ/pter hoc ꝙ politica eſt ſcientia principaliſſima.

¶ Igitur ſi quiſpiam rerum agendaꝝ eſt finis: quem nos propter ſeipſuꝫ: cetera autẽ ꝓpter hũc volumus: neqꝫ fit vt oĩa ꝓpter aliud expetamus (eſſet eniꝫ hoc modo ſine vllo fine progreſſus atqꝫ hinc noſter appe/titus inanis eſſet ꝛ vanus.) Conſtat hunc talem fineꝫ ſummum bonum ipſumqꝫ optimum eſſe. P

SI vtiqꝫ eſt aliquis finis operabiliuꝫ quẽ ꝓpter ſeipſuꝫ volumus: alia ṽo ꝓpter illũ: ꝛ nõ oĩa ꝓpter alterũ deſi/deramus. ꝓcedit eñi in infinitũ: ſicqꝫ eſſet vacuũ ꝛ inane deſideriuꝫ. Manifeſtum quoniã hic vtiqꝫ erit bonus ꝛ optimus.

Capitulũ 2ᵐ ṗmi trac. huiꝰ caṗ. Textus capituli.

Iſtud eſt caplm ſcḋm ṗmi tractatus ſeu prologi: in quo poſtq̃ꝫ eſt oſtenſuꝫ ꝙ in rebus huma/nis eſt aliqs finis bonus intentus: ꝛ ꝙ in rebus humanis eſt aliqs finis melior alio fine: oñdit ꝙ in rebus humanis eſt aliqs finis vltimus ꝛ optimus: ꝛ continet iſtud caplm duas partes ṗncipales. In ṗma declaẽ ꝙ in rebus huma/nis eſt aliqs finis vltimus ꝛ optimus: ꝛ ꝙ cognitio illius eſt homini neceſſaria. In ſcḋa ibi [Videbiẽ ãt vtiqꝫ.] de/claraẽ ad quã ſciaꝫ ꝑtinet ꝯſiderare de vltimo fine hoĩs. ṗma pars ꝯtinet duas particulas. In ṗma declaraẽ ꝙ ho/minis eſt aliqs finis vltimꝰ. In ſcḋa ibi [Igiẽ ꝛ ad vitaꝫ.] declaraẽ ꝙ cognitio finis vltimi humanaꝝ reꝝ eſt neċia ad directionẽ vite humane. ¶ In ṗma igiẽ ꝑticula intẽ/dit ꝓbare ꝙ in rebus humanis eſt aliqs finis vltimus ꝛ optimus. Et per hoc ſoluiẽ ṗma q̃ſtio huius libri. ſ. an eſt felicitas. Si eñi in rebus humanis eſt aliqs finis vltimus ꝛ optimus: ſequiẽ ꝙ felicitas eſt. cũ felicitas ſit finis vlti/mus ꝛ

Q

Scḋi capituli primi tractatus diuiſio in duas partes ṗncipales

ṗª qõ libri ſoluitur.

A mus hoīs. Et aūt in rebus humanis ſit aliqͣ finis vltim⁹
4⁹ cōcl'o hui⁹ p̄mi libri. ⁊ optimus ꝓbaꝭ. ⁊ hec eſt ꝯcl'o 4⁹ huius libri. ⁊ ꝓbaꝭ ſic.
Oīs finis qui nō deſideraꝭ ꝑpter aliqd aliud: ſed alia de-
ſideranꝭ ꝑpter ipſum eſt finis vltimus ⁊ optimus: ſed in
rebus humanis eſt aliquis finis qui non deſideraꝭ ꝑpter
aliquid aliud humanoꝝ: ſed oīa alia humana deſideranꝭ
ꝑpter ipſuꝫ: ergo in rebus humanis eſt aliqͣ finis vltim⁹
⁊ optimus. maior huius rōnis ꝑꝫ ex p̄cedētib⁹. nā ſi finis
ad quē aliqd ordinaꝭ ſit melior illo qd̄ ordinaꝭ ad ipſum:
ergo finis ad quē oīa alia ordinanꝭ: ⁊ ipſe nō ordinaꝭ ad
aliud in illo gn̄e eſt finis vltimus ⁊ optim⁹ in illo genere.
minor declaraꝭ ſic. manifeſtū eſt ex p̄cedētibus ꝙ in re-
bus humanis vnus finis deſideraꝭ ꝑpter alium finē: aut
igiꝭ in rebus humanis eſt deuenire ad finē qui nō deſide
raꝭ ꝑpter aliquā aliā reꝫ humanā: aut nō eſt deuenire ad
B talē fineꝫ. ſi deꝭ ꝙ ſic: habeꝭ ꝓpoſitū: ⁊ ſic habeꝭ minor.
ſi deꝭ ꝙ non: eſt deuenire ad talē finē in rebus humanis
deducīꝭ ad impoſſe: qꝛ ſic oīs finis: quē homo deſiderat.
deſideraꝭ ꝑpter aliū finē: ⁊ per ꝯn̄s in finib⁹ deſideratis
ab hoīe eſſet ꝓceſſus in infinitū. ſed hoc eſt impoſſe: quia
tūc deſideriū hoīs eſſet fruſtra. nā nūq̄ poſſet hō deueni-
re ad hoc ꝙ cōſequaꝭ oēs fines deſideratos: ſed fruſtra ⁊
vane deſiderat aliquis qd̄ nō pōt ꝯſequi: ergo ſi in finib⁹
deſideratis ab hoīe ſit ꝓceſſus in infinitū deſideriū hoīs
Nōn᷑ p᷑ eſſet vacuū ⁊ inane: qd̄ eſt incōueniens. ❧ Notanda ſunt
quē ſinē vltimū ꝓbet moralis. hic tria. Primo notandū eſt ꝙ Phs nō intendit hic ꝓba
re ꝙ eſt aliquis finis ſimplr̄ vltimus: qꝛ finis ſimplr̄ vlti-
mus eſt p̄ma cauſa a materia ſeparata: quā ſolus nālis po
T. c. 83. teſt ꝓbare eſſe: vt patet per Cōmentatorē ſup finē primi
phyſicoꝝ: ſed vltim⁹ finis quē Phs hic ꝓbat eſſe: eſt vlti-
mus finis reruꝫ humanarū: qui ꝑpter hoc diciꝭ vltimus
finis rerū humanaꝝ: qꝛ nō eſt finis vlterior qui poſſit in-
C eſſe homini. vnde deus glorioſus eſt finis vltimus ſimplr̄
⁊ extra genus: ſed felicitas eſt finis vltimus potens ineſſe
Nōn᷑ 2᷑ vel acquiri homini. ❧ Scd̄o notādū eſt ſm̄ Euſtratium
hic: ꝙ vnūqd̄qꝫ ens qd̄ intelligo de ente per ſe exiſtēte: ſic
hꝫ entitatē ꝓpriā que eſt a forma ſua per quā ſibi cōpetit
ens cōmune per p̄dicationē: ⁊ ſi decidat a ꝓpria entitate
vel forma: excidit ab ente ſimplr̄. ſ. ab ente in cōmuni in
nō eſſe cadēs: quādo eni ꝓpria forma per quā eſt ens cor-
Vnūqd̄qꝫ ens realr̄ attingit ſines vltim ꝑ ꝓpriuꝫ. rumpiꝭ: tunc illud cuius erat forma nō eſt ens. ſic vnum-
qd̄qꝫ ens per ſe hꝫ aliqd̄ bonū ꝓpꝛiſſimū ſm̄ ſpēm enti-
tatis ſue qd̄ ꝓprimo appetit: ⁊ per illius ſubordinationem
approximaꝭ vliſſimo ⁊ cōmuniſſimo bono. ſ. deo ſm̄ ana
logiā hoc eſt ſm̄ ꝓportionē ꝓpriā bonitatū. cōis eni finis
oium entiū ſm̄ ꝙ entia ſunt: eſt cōmune bonū qd̄ eſt de⁹:
⁊ per ꝓpriū finē quē ꝓprimo appetūt attingant ad finem
cōem qui eſt deus: ſicut per ꝓpriā formā attingūt ad ens
D cōmune ꝑ ꝓportionē: ⁊ ſicut ꝑpter defectū ꝓprie forme
res cadit in nō eſſe: ita ꝑpter defectū ꝓpꝛij finis deficit a
Nōn᷑ 3᷑ fine oium qui eſt deus glorioſus. ❧ Tertio eſt notandū
Deſideriū multiplex ꝙ deſideriū eſt duplex: quoddā nāle ⁊ quoddā ſequēs co
gnitionē. Deſideriū nāle nō pōt eē fruſtra niſi impediaꝭ.
deſideriū eni nāle eſt a nā: ⁊ nā nihil ex intētione facit fru
ſtra. Deſideriū ſequēs cogn̄e eſt duplex: qd̄daꝫ imꝑfectū:
vt velle tm̄. Deſideriū ꝑfectū vt velle ex electione ꝯſequi
volitū. Deſideriū imꝑfectū ſequēs cogn̄e pōt eē fruſtra.
ſꝫ deſideriū ꝑfectū nō pōt eē fruſtra niſi ſit impeditū. Et
Deſideriū nāle qd. ſi q̄raꝭ qd̄ eſt deſideriū nāle. Ad illd̄ hꝫ nālis rn̄dere: nec
circa h̄ eſt hic imorādū. mihi tn̄ breuiter vꝭ ꝙ eſt ip̄a res
carēs ꝑfectione ꝓpͣ ſeu fine ad quē ordinaꝭ per quē res
eſt nata attingere quātū eſt poſſe ſibi finē cōem oiuꝫ: ⁊ ſic
graue exiſtēs ſurſum deſiderat eſſe deorſuꝫ: ſed quando
eſt deorſum nō deſiderat eſſe deorſuꝫ: qꝛ tunc nō priuaꝭ
Tex. c. 81 ꝓprio fine. vnde p̄mo phyſicoꝝ diciꝭ ꝙ p̄uatio eſt cauſa

appetitus materie. materia enim nō appetit formam niſi E
ꝑpter p̄uationē forme. Iſtud eſt magis declaratuꝫ ſuper
p̄mū phyſicoꝝ. ❧ Albertus hic dubitationeꝫ ponit: quia Alberti dubitatio
illud ad qd̄ Phs deducit tanq̄ incōueniēs nō videꝭ incō
ueniens. nō eni videꝭ incōueniēs ꝙ deſideriū hoīs ſit fru
ſtra: qꝛ volūtas pōt eſſe impoſſibiliū ſm̄ Phm. ergo deſi
deriū pōt eſſe impoſſibiliū. ❧ Ad illud rn̄det. d. ꝙ volū-
tas non informata electione pōt eſſe impoſſibiliū: ſed ſm̄
ꝙ recipit formas electionis eſt ſolū poſſibiliū ſicut ⁊ ele-
ctio. vltimū aūt in humanis actibus quęriꝭ a volūtate in-
formata electione. ❧ Aliter pōt dici ꝙ vltimus finis hu-
manoꝝ deſideraꝭ deſiderio nāli: ſed deſiderium nāle nō
pōt eſſe in oībus fruſtra: qꝛ q̄uis natura in aliquibus de-
ficiat: nō tn̄ in oībus deficit. Sed ſi in rebus humanis nō
eſſet finis vltimus: deſideriū nāle quo deſideraꝭ finis: eēt
vliter ⁊ in oībus fruſtra: qꝛ quilibet homo vltra quēcūqꝫ F
finē datum deſideraret aliū finē ⁊ aliū ⁊ ſic in īfinitū. Cū
ergo nullus homo poſſit infinitos fines attingere: ſequiꝭ
ꝙ ſi iter fines humanos nō eſſet vltimus: cuiuſlibet hoīs
deſideriū nāle eſſet ocioſuꝫ: qd̄ eſt icōueniēs. vnde q̄uis
deſideriū nāle in aliquo idiuiduo poſſit eē ocioſuꝫ: tn̄ non
eſt poſſe ꝙ deſideriū nāle in tota ſpecie ſit ocioſum.

❧ Et ad humanam igitur vitam magnā huius cogni-
tio opem affert. naꝫ vt ſagittarū ſignū habentes ma-
gis id qd̄ oportet attigere poſſum⁹. Qd̄ ſi ita ſit: eni-
tenduꝫ eſt hunc ipſum figura quid ſit cōprehendere:
⁊ cuius ſit ſcientie vel facultatis percipere.

❧ Igitur ⁊ ad vitam cognitio eius magnū ha-
bet incrementū: ⁊ quēadmodū ſagittatores ſi-
gnuꝫ h̄ntes: magis itaqꝫ adipiſcemur qd̄ opꝫ.
❧ Si aūt ſic: tentādū eſt figuralr̄ accipere illd̄ G
quid qd̄ē eſt: ⁊ cuius diſciplinarū aut v̄tutū.

❧ Hec eſt ſcd̄a particula p̄me partis: in qua declaraꝭ ꝙ co
gnitio vltimi finis rerū humanaꝝ eſt multū necͣia ad dire
ctioneꝫ vite humane: ⁊ hec eſt ꝯcl'o 5ª. ꝓbaꝭ ſic. Nihil qd̄ 5ª cōcl'o hui⁹ li. p.
in alterū dirigiꝭ pōt homo recte ⁊ certitudinalr̄ dirigere
niſi cognoſcat illd̄ in qd̄ dirigendū eſt: ſed operatiōes hu-
mane diriguntꝭ in finē vltimū. ergo ad hoc ꝙ homo bene
dirigat operationes ſuas in finē vltimū oportet cognoſce
re finē vltimū. ergo cognitio finis vltimi rerū humanarū
eſt multuꝫ neceſſaria ad directionē vite humane. De iſta
ratione non poniꝭ in littera niſi cōcluſio ⁊ ꝓbatio exem-
plaris Ariſto. que eſt illa: ſaggitās iſpiciēs ſignū directius
dirigit ſagittā ad ſignū q̄ ſi nō inſpiceret ſignū. Ex eodeꝫ
modo cognoſcēs finē vltimū directius dirigit operatio- H
nes ſuas ad illū finē q̄ ſi nō cognoſceret illū finē: ⁊ ex quo
ſic eſt ꝙ cognitio finis vltimi eſt multū necͣia ad directio
neꝫ vite humane: oportet accipere figuralr̄ ⁊ exēplariter
quid ſit ille finis vltimus ⁊ optimus: ⁊ ad quā ſciaꝫ ſpecu Nōn᷑
latiuā vel practicā pertinet eius cōſideratio. ❧ Notādū
ſm̄ Euſtratiuꝫ hic: ꝙ ſicut ſagittantes mittentes ſagittas
non premittentes ſignum: nunq̄ artem ſagittandi acqui-
runt perfecte: ſic qui cōtra vitia viuere volunt niſi finem
habeant ad quem fineꝫ tendunt: nō vtiqꝫ aliquādo boni
habitus ſm̄ actum fiunt: ſigno aūt ⁊ fine propoſito vt ad
ipſum operationes ⁊ ſtudia dirigant facile ad directionē
ſe habebūt. Hec Euſtratius. ❧ Sed dubitat hic Euſtra- Dubitatio Euſtratij.
tius: quare Phs hic prius cōſiderat de fine q̄ de his que Solutio.
ſunt ad finem. Reſpondet dicens ꝙ v̄tutes labore poſſi-
deri nate ſunt: ideo oportuit prius aliquātuluꝫ ſcire de fi-
ne: vt propriam perfectionem deſiderantes promptiores
ad perſcrutandum efficiamur.

I ¶ Uidebitur autē eius eſſe que maxime dominat̄:maximeqꝫ rōnē ſubit architecture. Talem aūt ſeſe offert ipſa ciuilis facultas. Hec enim ⁊ quas ſcias in ciuitatibus eſſe:⁊ quales quēqꝫ diſcere:⁊ quouſqꝫ oportet inſtituere ſolet. Eas preterea facultates que ſummis afficiunt̄ honoribus vt rei militaris:reiqꝫ familiaris facultatē:ac oratoriā artē huic ſubeſſe videmus. Cuꝫ igitur ceteris actiuis ſciētijs hec vtatur:⁊ leges ferat atqꝫ inſtituat:quid quiſqꝫ agere ⁊ a quibus abſtinere debeat:hui⁹ finis ceteraꝝ oiuꝫ facultatū ꝯtinet fines. Quo fit vt hic finis ſit bonum ipſum humanū.

¶ Uidebit̄ aūt vtiqꝫ principaliſſime ⁊ maxime architectonice eē:talis vtiqꝫ ⁊ ciuilis apparet.

2ᵃ pcta. K ¶ Quas eni eſſe debitū eſt diſciplinaꝝ in ciuitatib⁹ ⁊ quales vnū quēqꝫ addiſcere:⁊ vſquequo hec preordinat. ¶ Uidemus aūt ⁊ p̄cioſiſſimas virtutū ſub hac exiſtentes:vtputa militarē:economicā:⁊ rhetoricaꝫ. ¶ Utente ṽo hac reliqs practicis diſciplinis. Amplius autē legem ꝓponēte qd oportet opari ⁊ a qb⁹ abſtinere:huius finis cōplectit̄ vtiqꝫ eos qui aliaꝝ. Quapropter hic vtiqꝫ erit humanum bonuꝫ.

¶ Hec eſt ſcd̄a pars p̄ncipalis huius capl'i:in qua determinat ad quā ſciaꝫ pertinet cōſiderare de vltimo fine rerū humanaꝝ:⁊ intendit ꝓbare q̄ cōſideratio de vltimo fine
6ᵃ ɔcluſio hᵘ p̄mi li. hoīs maxime ꝑtinet ad ſciaꝫ politicā.⁊ hec eſt ɔcluſio 6ᵃ. ꝓbat̄ ſic. Ad ſciam p̄ncipaliſſimā ⁊ maxime architectonicam pertinet ɔſideratio de vltimo ⁊ nobiliſſimo fine hominis:ſed politica eſt ſcia principaliſſima ⁊ maxīe archi-
L tectonica.ergo ⁊c̄.maior huius rōnis patet ex p̄dictis:q2 fines ſcientiarū ſuperioꝝ ſunt nobiliores ⁊ deſiderabiliores.ergo finis ſcīe nobiliſſime que eſt de humanis:eſt finis nobiliſſimus reꝝ humanaꝝ.[Quas eni.] ⁊ minor declarat̄ quātum ad vtrāqꝫ ſui partem.⁊ p̄mo q̄ eſt maxime architectonica.ſcd̄o q̄ eſt p̄ncipaliſſima. Circa p̄mū p̄mo attribuit ſcīe politice ſeu ciuili ea que ꝑtinēt ad ſciētiā architectonicā.ſcd̄o cōcludit ꝓpoſitioneꝫ.ibi[Utente ṽo.] Ibe due enim ſunt conditiones ꝑtinentes ad ſciaꝫ architectonicaꝫ.vna eſt q̄ ipſa precipit ſcīe vel arti que eſt ſub ipſa quid debeat opari:ſicut equeſtris precipit frenifactiue.alia cōditio architectonice eſt:q̄ ipſa vtit̄ ſciētia vel arte inferiori ad ſuum finem. Prima cōditio cōpetit ſcientie politice tā reſpectu ſcientiarū practicaꝝ q̄ꝫ reſpectu ſcientiaꝝ ſpeculatiuaꝝ.nam politica precipit quales
M ſciētie debent admitti in ciuitate:⁊ quaꝫ ſciam vnuſqſqꝫ diſcere debeat:⁊ vſqꝫ ad qd̄ tēpus:⁊ ita precipit ſciētijs ⁊ artibus inferiorib⁹ ordinās que debent admitti ⁊ ad quā vnuſquiſqꝫ debet applicari.[Uidemus aūt ⁊ precioſiſſimas.] ¶ Alia conditio ſcientie ſeu artis architectonice ineſt politice:que eſt vti ſciētijs īferioribus ad ſuū fineꝫ. naꝫ ſciētia politica habet ſub ſe artē militarē:iconomicā:⁊ rhetoricā:quibus vtit̄ ad ſinē ſuū cōſequendū.ſ.ad bonum cōe ciuitatis.ex his cōcludit intentum:q̄ q2 ciuilis ſciētia eſt maxime architectonica cuꝫ habeat ſub ſe artes precioſiſſimas quibus precipit ⁊ vtit̄:q̄ ad eam maxime pertinet conſiderare vltimū ⁊ optimū finē hoīs. ¶ Circa illa.ſ.qualiter politica precipit alijs ſcientijs quid debeāt
pᵐ nōᵐ operari:⁊ eis vtit̄ ad ſuū finē ſunt tria notāda. ¶ Primū eſt q̄ politica precipit ſcientijs practicis:⁊ ſcientijs ſpeculatiuis:aliter tamen ⁊ aliter:q2 precipit ſcientijs practicis quantū ad vſum ⁊ quantū ad determinationeꝫ actus:ſed ſcientijs ſpeculatiuis ſolū precipit quantū ad vſum. Ṽ.g. N
Ars equeſtris precipit frenifactiue vt faciat frenum:⁊ ſic precipit quātuꝫ ad vſum:⁊ precipit etiā q̄ tali modo vel tale frenū faciat:⁊ ſic precipit quantū ad determinationē actus:⁊ ſm̄ q̄ dicit Euſtratius:politica precipit militari q̄ eſt ſciētia ſm̄ quā gubernat̄ exercitus q̄ ducat exercituꝫ:⁊ ſic precipit quantū ad vſum:⁊ qual'r debet ducere:⁊ ſic precipit quantū ad determinationē actus:⁊ rhetorice p̄cipit q̄ vtat̄ ſermonibus in cōſilijs ⁊ iudicijs:⁊ q̄libus ſermonibus in cōſilijs ⁊ iudicijs eſt vtendū:⁊ precipit iconomice q̄ regat familiā ſuā:⁊ qual'r pr̄familias debet regere familiā ſuam:⁊ ſic politica precipit ſciētijs inferiorib⁹ practicis quantū ad vſum:⁊ quantū ad determinationeꝫ actus vel vſus:ſed ſcientijs ſpeculatiuis non precipit niſi quantū ad vſum.politica eni precipit q̄ aliquis addiſcat geometriā:⁊ ſic precipit quantū ad vſum:ſed nō precipit quam paſſionē debet de triangulis cōcludere:q2 hoc nō ſubiacet humane volūtati.vnde politica p̄cipit alijs ſciētijs ⁊ eas ordinat:⁊ quā ſciam addiſcere debet vnuſqſqꝫ O ⁊ vſqꝫ ad qd̄ tempus:diuerſimode tn̄ precipit ſciētie practice ⁊ ſpeculatiue vt dictū eſt. ¶ Scd̄o eſt notādū q̄ politica ordinat alias ſciētias:q2 ordinat que ſciētie ſūt admittende in ciuitate:⁊ que nō:⁊ quis quaꝫ ſciam dꝫ addiſcere:vnde ſicut Albertus dicit hic. Plato precipit conſiderari aptitudines pueroꝝ vt quilibꝫ applicet̄ ad ſtudiū ad qd̄ magis eſt aptus:ita q̄ ſit magis vtile reipublice q̄ꝫ ſibi ſoli. ¶ Tertio eſt notandū ſm̄ Albertū hic:q̄ ſciētia poteſt dici architectonica dupl'r.ſ.vel principalitate artis vel p̄ncipalitate operis. Illa ſciētia dicit̄ eſſe principalior ⁊ magis architectonica p̄ncipalitate artis que melius nouit cauſas ⁊ rōnes rei:⁊ ſic credo q̄ metaphyſica ſit architectonica reſpectu oīum ſciarum:ſed illa ſciētia dicit̄ architectonica p̄ncipalitate operis que eſt ad p̄ncipaliorem P finem ⁊ que vtitur alijs ad ſuum fineꝫ:⁊ ſic ars equeſtris eſt architectonica reſpectu frenifactiue ⁊ politica reſpectu aliarum ſcientiarum practicarum.

2ᵐ nōᵐ

3ᵐ nōᵐ Dupl'r ſcientia architectonica dicit̄.

¶ Cūq̄ꝫ eni vnius hominis idem ⁊ ciuitatis eſt bonuꝫ: ciuitatis tamē cōparare cōſeruareqꝫ bonū mai⁹ atqꝫ perfectius ⁊ habet̄ ⁊ eſt. Nam amabile eſt:⁊ ſi vni ſoli:maius aūt atqꝫ diuinius eſt:ſi gēti ciuitatibuſue ſit acquiſitum partumqꝫ conſeruetur. Hec igitur appetit hec doctrina cum ſit facultas quedā ciuilis.

¶ Si eni idē eſt bonū vni ⁊ ciuitati:maiuſqꝫ ⁊ perfectius qd̄ ciuitati videt̄:⁊ ſuſcipere:⁊ ſaluare. Amabile quidem eniꝫ ⁊ vni ſoli.melius ṽo ⁊ diuinius genti ⁊ ciuitatib⁹. Methodus quidē igit̄ h̄ appetit:ciuilis quedā exiſtens. Q

¶ Probato q̄ politica eſt ſciētia maxime architectonica inter ſciētias practicas:ꝓbat̄ q̄ politica eſt p̄ncipaliſſima ſciētia.⁊ hoc ꝓbat̄ ſic. Quāto aliqua ſciētia ad maius bonum ſe extendit:tāto eſt p̄ncipalior.iſtud patet ex p̄cedētibus.nam quāto finis ſciētie eſt nobilior tāto ſcientia eſt nobilior.ergo illa ſciētia eſt principaliſſima que ad maximum bonū ſe extendit:ſed politica ſe extendit ad maximū bonū.nā politica ſe extendit ad bonū cōe:vt ad bonū totius ciuitatis vel totius regni vel totius gentis:⁊ illd̄ eſt maximū bonū inter bona humana. Si eni idē eſt bonuꝫ vni homini ⁊ toti ciuitati ⁊ bonū ⁊ laudabile ſicut p̄curare bonū vni homini:melius ⁊ perfectius eſt p̄curare toti ciuitati ⁊ toti genti:q2 hoc eſt diuinius:cuꝫ ſit magis ad dei ſimilitudinē qui eſt vl'is cauſa oīum bonorū:cuꝫ igit̄ ſciētia ciuilis appetat ⁊ p̄curet bonuꝫ cōe totius ciuitatis vel totius gentis ſequit̄ q̄ ſciētia ciuilis ſit p̄ncipaliſſima.

Iſtas

A Iſtas duas ↄcluſiones.ſ. ꝙ politica eſt maxime architectoni
ca: ꝙ politica eſt ꝑncipaliſſima: nõ annumero inter cõ
cluſiones ꝑncipales eo ꝙ nõ ꝓbanẽ per ſyllõs ꝑncipales:
ſed per ꝓſyllogiſmos. Syllũs enĩ ꝑncipalis eſt qui ↄcludit
ꝙ cõſideratio de vltimo fine hoĩs pertinet ad ſciam poli
ticã: ꝛ ſylli ꝓbantes ꝙ politica eſt maxime architectonica
ꝛ principaliſſima ſunt ſylli ꝓbantes minorem ſyllogiſmi
principalis. ¶ Hic ſunt duo notanda ꝛ duo dubitanda.
Nõa^m p^m ¶ Primo eſt notãduꝫ ꝙ politica dicĩ maxime archite
ctonica: ꝛ dicĩ ꝑncipaliſſima ratione diuerſorũ. nam di
cĩ maxime architectonica reſpectu aliaꝝ ſciaꝝ q̃bus ꝑ
cipit: ꝛ dicĩ ꝑncipaliſſima rõne finis qui eſt bonuꝫ cõe: ꝛ
q̃uis idẽ eſſet maxime architectonica ꝛ principaliſſima:
tñ nõ eſt ſuperfluuꝫ vtrũqꝫ attribuere ſciẽtie politice: q̃a
illa duo attribuunẽ ſibi in cõparatiõe ad diuerſa. ¶ Se
Nõa^m 2^m cundo eſt notandũ ꝙ politica dicĩ ꝑncipaliſſima nõ ſim
B pliciter: ſed dicĩ ꝑncipaliſſima inter ſcias actiuas cõſide
rantes de operibus humanis. Sed metaphyſica eſt ſim
pliciter principaliſſima: q̃a cõſiderat vltimũ finẽ totius
Dub^m p^m vniuerſi. ¶ Duo occurrũt hic dubia. ¶ Primũ eſt ꝙ cũ
ad ſciam politicã ptineat cõſiderare de fine vltimo hoĩs
qualr ↄſideraẽ in hac ſcia de vltimo fine hoĩs cũ hec ſcia
Dub^m 2^m nõ ſit politica. ¶ Scdo dubitaẽ vtrũ debeã magis ꝓcu
rare bonũ vni ciuitati vel mihiipſi: videẽ enim ꝙ magis
debeam ꝓcurare mihiipſi bonuꝫ: q̃a poſt deum maxime
debeo meipſum diligere: ꝛ cõitas vel ciuitas nõ eſt deus
ſed creatura alia a me. ergo magis debeo ꝓcurare bonuꝫ
mihiipſi q̃ꝫ toti ciuitati. ¶ In oppoſitum videẽ eſſe ph̃s
qui dicit ꝙ melius ꝛ perfectius eſt ꝓcurare bonũ toti ci
Soĺo p^mi dubij. uitati q̃ꝫ vni homini. ¶ Ad primũ dicẽdũ eſt ꝙ hec ſcia
eſt aliquo modo politica: q̃a eſt ps politice: ſicut enĩ vnus
homo eſt pars ciuitatis: ita hec ſcia eſt pars politice. hec
C enĩ ſcia cõſiderat ꝑn^a ſcie politice. vñ itellũ ph̃i eſt ꝙ ad
politicã ſm ſe vł in aliq̃ pte ſua ptinet ↄſiderare de vltio
fine hoĩs. Uel põt dici ꝛ forte meli^9 ꝙ in hac ſcia ꝛ ẽt in
politica cõſideraẽ de vltimo fine hoĩs: ſed diuerſimode:
q̃a in politica ↄſideraẽ de vltimo fine hoĩs ſm ꝙ reſpicit
totã ciuitatẽ vel ſm ꝙ hõ eſt pars ciuitatis: ſed hic ↄſide
raẽ de vltimo fine hoĩs ſm ꝙ reſpicit vnuꝫ idiuiduũ ſeu
Soĺo ſecundi dubij. ſm ꝙ eſt finis vnius hoĩs ſm ſe. ¶ Ad aliud dubiũ dico
ſm ꝙ nũc mihi videẽ: ꝙ magis debeo ꝛ teneor ꝓcurare
bonũ ciuitatis cuius ego ſum pars q̃ꝫ bonũ meũ ꝓpriuꝫ:
q̃a in hoc ꝙ ꝓcuro bonũ tali ciuitati: ꝓcuro bonuꝫ mihi
ipſi: magis tñ teneor ꝓcurare bonum mihiipſi q̃ꝫ ciuitati
cuius nõ ſum pars: ꝛ hoc videẽ ph̃s dicere in lr̃a di. [Si
enim idem eſt bonũ vni ꝛ ciuitati maius ꝛ perfectius qꝺ
ciuitati.] vnde ſi idem ſit bonum mihi ꝛ ciuitati qꝺ con
tingit ſi ſum pars ciuitatis: tunc maius bonũ ꝛ perfectius
D eſt ꝓcurare bonũ ciuitati q̃ꝫ mihiipſi: vel forte poſſet eſſe
aliquid ita excellens bonũ mihi qꝺ eſſet modicũ bonum
toti ciuitati: ꝛ tũc magis teneor ꝓcurare id bonũ mihi q̃ꝫ
toti ciuitati cuius ſum pars: vnde magis debeo ꝓcurare
magnũ bonũ ciuitati q̃ꝫ modicũ bonũ mihi: vñ reſpicien
dum eſt ad quãtitatẽ boni: ꝛ per hoc ſoluiẽ dubitatio.

Capitulũ tertium

de modo cõueniẽte huic ſcie: tã ex parte doctoris q̃ꝫ ex parte auditoris. Ex parte doctoris ꝙ docens iſtam ſciam nõ põt demr̃atiue ꝓcedere: ſed groſſo modo ꝛ perſuaſiue: ex parte auditoris ꝙ non debet a magr̃o ſuo certas demr̃ationes expetere: ſed rõnes ꝓbabiles ſm ꝙ moralis materia permittit: ꝛ ꝓpter hoc nec iuuenis nec ſectator paſſionũ eſt ↄueniẽs auditor huius ſcie: ſed ſolũ ille q̃ deſideria ſua ſm rationem implet.

¶ Diceẽ aũt ſatis ſi declarabiẽ perindeqꝫ ſubiecta ma
teria poſtulat. Ipſum enĩ exactũ nõ eſt in oĩbus ſimili
modo rõnibus flagitãdũ. Sicut nec hiſce que ꝑ arteꝫ E
conficiunẽ. Honeſta aũt ꝛ iuſta de quibus ciuilis cõ
ſiderat: tantam dr̃iam errorẽqꝫ hñt: vt lege tm̃ eſſe
videantur ꝛ nõ natura: talẽ etiã quendã errorẽ hñt ꝛ
ipſa bona: quia cõpluribus ex ipſis accidũt detrimen
ta. Quidã enĩ ob diuitias: quidã ob fortitudinẽ perie
re. Carũ igiẽ fuerit atqꝫ ſatis de talibus dicẽtes pin
gui minerua figuraqꝫ: veꝝ ipm̃ oſidere: ꝛ de his que
ſunt pleruñqꝫ atqꝫ ex talib^9 dicẽtes: talia ꝛ cõcludere.

Iceẽ aũt vtiqꝫ ſufficiẽter: ſi ſm ſubie Capm̃ 3^m p^mi trac. huꝰ ꝑ. li.
ctã mãm manifeſteẽ. Certũ enim nõ
ſimilr in oĩbus ſermonibus queren
dum eſt: quẽadmodũ neqꝫ in ↄditis. F
Bona aũt ꝛ iuſte de q̃bus ciuilis intendit tan
tam hñt dr̃iaꝫ ꝛ errorẽ vt videanẽ lege ſola eẽ:
natura xᵒ non. Talẽ aũt quendã errorẽ hñt ꝛ p^a pars
bona: q̃a multis cõtingunt detrimẽta ex ipſis. capli.
Iam enĩ quidã perierũt ꝓpter diuitias: alij xᵒ
ꝓpter fortitudinẽ. Amabile igiẽ de talib^9 ꝛ ex
talibus dicentes groſſe ꝛ figuralr veritatẽ oſtẽ
dere: ꝛ de his que vt frequentius: ꝛ ex talibus
dicentes talia ꝛ concludere.

Iſtud eſt capl'm tertiũ tractatus primi: in quo ph̃s Tertiũ ca. p^mi trac. diuiſio in tres ptes ꝑncipales
determinat modũ huic ſcie ↄuenientem:
ꝛ continet tres partes ꝑncipales. In p̃ma determinat mo
dũ cõueniẽtẽ huic ſcie ex parte doctoris. In ſcd̃a ibi [Eo
dem vtiqꝫ modo.] determinat modũ ↄuenientẽ huic ſcie
ex parte auditoris. In 3° ibi [Unuſquiſqꝫ autẽ.] oſtendit G
quis eſt inſufficiens auditor huius ſcie. ꝛ quis inutilis: ꝛ q̃s
vtilis ꝛ ↄueniẽs. ¶ In p̃ma igiẽ declarat ph̃s ꝙ modus
manifeſtandi veritatẽ in ſcia morali nõ dꝫ eſſe demõſtra
tiuus nec oĩno cert^9: ꝛ hec eſt ↄclo 7^a huius libri: ꝓbaẽ ſic. 7^a ↄclo h^9 p^mi li.
Modus manifeſtandi veritatẽ in qualibet ſcia debet eẽ
cõueniẽs rei ſubiecte de qua ſcia conſiderat: ſed materia
de qua ſcia moralis conſiderat eſt variabilis ꝛ incerta: g̃
modus manifeſtandi veritatẽ in ſcia morali nõ debet eẽ
demõſtratiuus: nec oĩno certus. Maiorẽ declarat ph̃s
ſic. modus manifeſtãdi xitatẽ in ſcia eſt ſilis mõ operan
di in ↄditis hoc eſt in his que fiunt per artem: ſed modus
operandi in his que fiunt per artem dꝫ eſſe cõueniẽs ma
terie ſubiecte circa quã eſt opatio: nõ enĩ eſt ſilis modus
operãdi in oĩbus q̃ fiunt ꝑ artẽ: ſed vnuſq̃ſqꝫ artifex ope
raẽ ex mã ſꝫ modũ ↄueniẽtẽ mãe aliter ex cera: aliter ex
terra: aliter ex luto: ergo modus manifeſtandi veritatem H
in qualibet ſcia dꝫ eſſe cõueniẽs materie ſubiecte de qua
ſcia cõſiderat: ꝛ ſic pꝫ maior. Põt etiã patere ex B ꝙ ſci
bile eſt menſura ſcie: vt pꝫ 5° meta. ꝛ mẽſuratũ debet eſſe
cõueniẽs mẽſure ſue: ideo modus manifeſtandi veritatẽ
in ſcientijs debet eſſe cõueniẽs ſubto ſcibili qꝺ eſt mã de
qua ſciẽtia ↄſiderat: ꝛ ſic pꝫ maior ꝑncipalis rationis. Et
minor declaraẽ per duo gñ̃a rerũ que ad mãm moralem
videnẽ ptinere que ſunt opationes humane: ꝛ bona exte
riora: quãtũ ad opationes humanas eſt varietas ꝛ incerti
tudo: q̃a quedã opa reputanẽ a quibuſdã iuſta ꝛ honeſta:
ꝛ eadẽ reputanẽ ab alijs iniuſta ꝛ inhoneſta ſm diuerſita
tẽ tp̃is locoꝝ ꝛ perſonarũ. Que enĩ ſunt iuſta vno tp̃e alio
tẽpore ſunt iniuſta: ꝛ que in vna regione ſunt iuſta ꝛ hone
ſta in alia ſunt iniuſta ꝛ inhoneſta: ꝛ que in vna pſona ſũt
iuſta ꝛ honeſta in alia pſona ſunt iniuſta ꝛ inhoneſta: ꝛ in
tantũ eſt variatio circa actus humanos qꝺ quidã credũt

J nihil eē ſimplr̄ iuſtū vel honeſtū:ſed ſolū ſm̄ legis pōnē. Circa autē bona exteriora cuiuſmodi ſunt bona fortune ⁊ nature qbus vtit̄ homo ad ſuū finē cōſequenduꝫ:q̄ñqꝫ accidit varietas ⁊ incertitudo. Circa enī bona fortune:cuiuſmodi ſunt diuitie eſt incertitudo ⁊ varietas:qꝛ quidaꝫ iuuant̄ ex ipſis:⁊ quidam ꝓpter diuitias ſuas perierunt. Similr̄ circa bona nature cuiꝰ eſt robur corꝑale:vel pulchritudo corꝑalis accidit variatio ⁊ incertitudo.naꝫ multi ꝓp fortitudinē ſuā corporalē perierūt.multi eniꝫ nimis ꝯfidētes in corꝑali fortitudine nimis incaute ſe periculis expoſuerūt ⁊ ſic iterfecti ſunt:⁊ ſic pꝫ minor ꝑncipalis rōnis.ſ.ꝙ materia circa quā eſt ſcīa moralis eſt variabilis ⁊ incerta:⁊ qꝛ ſi ſic eſt:amabile eſt de his tractatū faciētes groſſe ⁊ figuralr̄ oſtendere:⁊ de his que vt frequētius accidunt.ſ.de actibus volūtarijs:⁊ ex talibus dicentes talia
K cōcludē.ſ.que frequētius accidūt:vnde qꝛ ꝑncipia debēt eſſe ꝯnībus cōformia:ideo qꝛ ꝯnes cōtingunt vt frequētius opꝫ ꝑncipia eſſe talia.ſ.ꝙ cōtingant frequēter ⁊ non ſemper:⁊ ideo qꝛ ꝑncipia cōtingunt vt frequenter ⁊ non ſemꝑ:ꝯcōnes que ꝯcludunt̄ ex huiꝰ ꝑncipijs ꝯtingūt fre
Nō^m p^m Cōtingē/ne diuī 3^e quēter ⁊ non ſemꝑ. ℂ Notanda ſunt hic duo ſm̄ Euſtratiū. Primū eſt ꝙ cōtingēs diuidit̄ in ꝯtingēs frequētius: cōtingēs equalr̄:⁊ cōtingēs in pauciorībus:⁊ dicit ꝙ ſcīa eſt circa nec̄ia ex neceſſarijs nec̄ia ꝯcludēs. Circa illō aūt qō eſt in plībus ⁊ vt frequētius eſt ars cōcludēs ex ꝓpōnibus que in pluribꝰ ꝯclōnē que in pluribꝰ. Circa illō aūt qō eſt equalr̄ ſunt rationatio ⁊ electio īdicatiue exiſtētes potētie:⁊ ambas ꝑtes ꝯdictionis pōderantes. Circa illud aūt qō in paucioribus eſt nulla ṽtus ſeu ars ſꝫ ꝓpter qō fortune ⁊ caſui veteres illud attribuunt. ℂ Scđo eſt no
Nō^m 2^m tandū ſm̄ Euſtratiū ꝙ cū dicit Phs ꝙ qdā perierunt ꝓp
L fortitudinē:ꝙ nō accipit̄ hic fortitudo pro virtute aīe que dirigit virtutē cōcupiſcipilē ⁊ iraſcibilē:ſed accipit̄ ꝓ ro
Quattuor ṽtutes aīe qb^9 q̄tuor corporis corñdēt. bore corꝑali. vnde dicit Euſtratiꝰ ꝙ ſicut in aīa quatuor ſunt virtutes gñales.ſ.prudētia, fortitudo, tēꝑātia, ⁊ iuſtitia:ita in corꝑe ſunt quatuor ṽtutes corꝑales eis corrñdentes.ſ.viuacitas ſenſuuꝫ,corporale robur,pulchritudo ⁊ ſanitas. Uiuacitas ſenſuū prudentie eſt ꝓportionabilis velut cognitio quedā exīs ſpeculata in aīalis corꝑe. Robur eſt ꝓportionabile fortitudini velut cōſtās corpus faciens ⁊ ferēs laborē. Pulchritudo tēꝑātie eſt ꝓportionabilis velut cōmēſurationē repreſentans in magnitudine ⁊ cōpoſitione particularū corporis. Sanitas ṽo ꝓportionabilis eſt iuſtitie velut in complexione:eamqꝫ ſm̄ naturam analogiam conſeruans.

ℂ Eodem modo ⁊ vnūquēqꝫ auditorem ea que dicūtur accipere oportet. Eſt enim eruditi exactum ipſuꝫ catenus in vnoquoqꝫ genere flagitare:quatenus fert
M ipſius rei natura. Silr̄qꝫ nāqꝫ videt̄ eē mathematicū ſuadentē ꝓbare:⁊ ab oratore demōſtrationes exigē.
2^a ps ca. ℂ Eodeꝫ vtique modo ⁊ recipere debitum eſt vnūquemqꝫ auditorem. Diſciplinati enim eſt intantū certitudinē querere ſm̄ vnūqōqꝫ genꝰ inquantū rei natura recipit. proximū enī videt̄ ⁊ mathematicū perſuadentē acceptare:⁊ rhetoricum demonſtrationes expetere.

ℂ Hec eſt ſcđa pars huius capl̄i:in qua oſtēdit modū ꝯuenientē huic ſcīe quātū ad auditorē:⁊ itendit ꝓbare ꝙ auditor ſcīe moralis nō dꝫ certas demōſtratiōes expetere:
8^a cōclo^o h^9 pmi li. imo debet eſſe contentus ꝑſuaſionibus.⁊ hec eſt ꝯclo 8^a. ꝓbat̄ ſic. Ad diſciplinatū.i.ad hoīem bene inſtructū ꝑtinet ingrere tātā certitudinē in vnaquaqꝫ re quātuꝫ nā rei patit̄:⁊ nō maiorē:neqꝫ debet eſſe minori certitudine cōtentus.cū ḡ mā moralis ſit incerta ⁊ variabilis vt dictuꝫ
N eſt:⁊ per ꝯñs nō patit̄ certas demr̄ationes:ſequit̄ ꝙ auditor ſcīe moralis nō dꝫ certas demr̄ationes expetere:imo debet eē cōtentus ꝑſuaſionibus. maior pꝫ.nam qꝛ illa de quibus ſunt ſcīe mathematice ſunt certa ⁊ iuariabilia:de quibus pñt eſſe demr̄ationes:⁊ illa de quibus eſt rhetorica vt actus humani ſunt variabilia ⁊ incerta:ideo non dꝫ mathematicus eſſe ꝯtentus ꝑſuaſionibus que ſunt de incertis:nec dꝫ rhetor expetere certas demr̄ationes:qꝛ mā de qua eſt rhetorica nō ꝑmittit certitudinē demr̄ationis: ⁊ iō vnuſqſqꝫ dꝫ tātā certitudineꝫ expetere in vnaquaqꝫ re quātā nā rei patit̄:nec dꝫ expetere maiorē nec eē ꝯtentus certitudine minori.nā ꝓximū pctm̄ eſt mathematicū ꝑſuadere:⁊ rhetorē demr̄are. ℂ Albertus dubitat hic:qꝛ
Dub'um Albert. nō videt̄ ꝙ modus ſcīe debeat hic ðterminari:qꝛ Cōmētator ſup 2^m meta. dicit ꝙ logica eſt cōis modus cūctaꝝ
T.c. 15. ſcīe:⁊ ita videt̄ ꝙ in logica dꝫ determinari modus ſcīe ⁊
O nō hic. ℂ Ad illud rñdet ꝙ logica eſt cōis modus ⁊ gñalis oīum ſcīaꝝ:ſed preter modū ſciēdi gñalē quelibet ſcīa
Solutio. habet ſuū modū ſciendi ſpecialem:⁊ forte ille modus ſpecialis poteſt dici logica ſpecialis.

ℂ Atqui bene quiſqꝫ iudicat ea que cognoſcit:⁊ ipſoꝝ bonꝰ eſt iudex. Is ergo in vnaquaqꝫ re bene iudicat qui in illa eſt eruditus. Abſolute aūt qui eſt in omnibus eruditus. Quapropter iuuenis ciuilis diſcipline non eſt idoneus auditor. Eſt enim rudis actuuꝫ vite. Ex his autem ⁊ de his ipſe rationes efficiuntur.

3^a ps ca. ℂ Unuſquiſqꝫ autē iudicat bene que cognoſcit
P ⁊ eoꝝ eſt bonus iudex:ſm̄ ergo vnumqōqꝫ in vnoquoqꝫ eruditus bene iudicat:ſimplr̄ autē qui circa omnia eruditus eſt. Idcirco politice non eſt proprius auditor iuuenis. inexpertus enim eſt eorum qui ſm̄ vitam ſunt actuū. Rationes autem de his ⁊ ex his.

ℂ Hec eſt tertia ps ꝑncipalis huius capl̄i:in qua declarat quis nō eſt ꝓprius auditor ſcīe moralis:⁊ quis eſt inutilis ⁊ quis vtilis auditor ſcīe moralis. Et ꝯtinet pars iſta tres ꝑticulas. In ꝑma ꝓbat̄ ꝙ iuuenis nō eſt ꝓprius auditor ſcīe moralis. In 2^a ibi[Amplius aūt paſſionū.] ꝓbat ꝙ ſecutor paſſionū eſt inanis auditor ſcīe moralis. In 3^a particula ibi[Scđm rōnē aūt.] declarat quis eſt ꝯueniēs audi
9^a cōclo b^9 pmi li. tor ſcīe moralis. ℂ In ꝑma igit̄ particula ꝓbat ꝯnem 9^am huius libri que talis eſt.ꝙ iuuenis nō eſt ꝓprius auditor ſcīe moralis:⁊ ad ꝓbandū illā cōcluſionē premittit qōdā
Q neceſſariū ad ꝓpoſitū ⁊ eſt ꝙ vnuſquiſqꝫ bene iudicat de his que cognoſcit:⁊ de his que non cognoſcit non pōt habere bonum iudicium. Unde ille qui eſt inſtructus circa vnumqōqꝫ genus bene pōt iudicare de his que pertinēt ad illud genus:⁊ ille qui eſt bene iſtructus circa oīa bene poteſt iudicare de omnibus. Iſto ſuppoſito ꝓbatur ꝯclō ſic. Oīs auditor ꝓprius ſcīe moralis bene iudicat de his que audit in ſciētia morali vt bene dicta recipiat ⁊ malaꝫ diſcōueniētia abijciat:ſed iuuenis nō bñ iudicat de his q̄ audit in ſcīa morali:ergo ⁊c̄. Maior pꝫ.⁊ minor pꝫ ꝑ hoc ꝙ nemo pōt bñ iudicare niſi illa q̄ vere nouit:ſꝫ iuuenis ꝓpter inexperiētiā nō habet cognitioneꝫ de oībus opibꝰ humanis de quibus eſt ſcīa moralis:vnde qꝛ iuuenis eſt īexpertus ꝓpter paruitatē tꝑis:ideo nō credit ea que ſibi ꝓponunt̄ in ſcīa morali.ſi enī ꝓponat̄ iuueni ꝙ ṽtuoſus puta liberalis minora reſeruat ſibi ⁊ maiora alijs:ꝓpter inexperientiā nō iudicaret illō eſſe verū. ℂ Albertus du
Dubium Alberti. bitat hic:qꝛ experimētuꝫ deſeruit iuētioni ⁊ nō doctrine:
ergo per

A ergo per hoc ꝙ iuuenis non eſt expertus magis oſtendit ꝙ iuuenis nõ eſt inuẽtor ſcie moralis ꝙ̃ ꝙ nõ ſit ꝯueniẽs

Solutio. auditor. ¶ Ad id rñdet dicẽs ꝙ iuuenis nõ eſt expertus nec experiri põt quouſq; ſedent paſſiones in eo. Nũc aũt ad ꝯuenientẽ auditorẽ huius ſcie requirit ꝙ poſſit eẽ expertus. Debet enim auditor huius ſcie operari ſm ꝙ hec ſcia docet ⁊ per opationes experientiaʒ acqrere. vnde in ſcia ſpeculatiua ſimplr experimentũ deſeruit inuentioni ⁊ non doctrine: ſʒ hec ſcia nõ eſt ſimplr ſpeculatiua. Dicit eni hic Cõmẽtator ꝙ hec ſcia nõ eſt ſpeculatiua ſimplr. ſ. vt ſola cognitione dictoꝝ cõtenti ſint auditores ſʒ eſt operatiua: ideo opʒ cognitioni ſermonũ actus ⁊ operationes apponere: ⁊ ſi nõ: vane ⁊ fruſtra ſũt ſermones ⁊ eoꝝ auditus. Cum igit iuuenis nõ ſit expertus nec experiri poſſit: ſequit ꝙ eſt incõueniẽs auditor ſcie moralis: vnde in iſta ſcia experientia requirit: ⁊ quantũ ad inuentionẽ: ⁊ q̃tuʒ

B ad doctrinã: naʒ rõnes ſcie moralis ꝓcedunt ex his pncipijs que ptinẽt ad actus humane vite: ⁊ etiã ſunt de his q̃ ptinẽt ad humanã vitã tanq̃ de ſubiecto vel materia.

¶ Preterea cum perturbationes ſequat incaſſuʒ ⁊ ſine fructu audiet: quippe cum finis nõ cognitio ſit ſed actio. Intereſt autẽ nihil iuuenis ſit etate ac morib⁹ iuueni ſimilis. Nõ eni defectus eſt ob tẽpus Sed qa viuit ⁊ perſequit ſingula cũ ꝑturbatione. Talib⁹ eniʒ inutilis ſit ipſa cognitio perinde atq; in ꝯtinẽtib⁹ ipſis.

¶ Amplius autem paſſionum ſecutor exiſtens inaniter audiet ⁊ inutiliter: qa finis eſt non cognitio ſed actus. Differt autẽ nihil iuuenis qs ſit ſm etatem aut ſm morem. Non eniʒ a tem-

C. pore defectio: ſed ꝓpter ſm paſſiones viuere ⁊ perſequi ſingula. Talibus enim inutilis cognitio ſit queadmodum incontinentibus.

¶ Hec eſt ſcda ꝑticula tertie partis: in qua Phs declarat ꝙ ſecutor paſſionum eſt inutilis auditor ſcie moralis: ⁊ hec

10ª cõclo b⁹ pmi li. eſt ꝯclo 10ª. ꝓbat ſic. Ille eſt inutilis auditor ſcie moralis qui nõ põt attigere ad finẽ ad quẽ ſcia moralis ordinat: ſed ſecutor paſſionũ eſt hui⁹. g̃ ⁊c. maior eſt manifeſta: ⁊ minor apparet: qa finis ſcie moralis nõ eſt ſcire: ſed bene operari: ⁊ ad hunc finẽ nõ põt ſecutor paſſionũ attingere dum ſequit paſſiones: ⁊ cũ prius dixit ꝙ iuuenis non eſt cõueniẽs auditor huius ſciẽne credat ꝙ hoc ſolũ ſit ꝓpt paruitatẽ tp̃is remouet hoc. d. ꝙ nihil differt ſiue ſit iuuenis ſm etatẽ: ſiue ſm morẽ quãtũ ad hoc ꝙ ſit icõueniẽs auditor: qa ſicut iuuenis etate deficit a fine huius ſcie q̇ eſt bene agere ſic ⁊ iuuenis ſm morẽ. nõ eni eſt defectus

D a fine hui⁹ ſcie ꝓpter tp̃s: ſed pp̱ h̃ ꝙ viuũt ſm paſſiones ⁊ talibus eſt inutilis cognitio hui⁹ ſcie ſic̃ in ꝯtinẽtibus: qa nõ ſequunt ſciaʒ quã hñt de morib⁹: ⁊ ſic appet h̃ p̱ Phs

Inutiles auditores hui⁹ ſcie. qui ſũt inutiles auditores ſcie moralis: qa iuuenis ⁊ ſecutor paſſionũ ⁊ incõtinẽs. Iuuenis pp̱ inexperientiã eſt inutilis auditor ſcie moralis: ⁊ ſecutor paſſionũ ⁊ incõtinẽs ſũt inutiles pp̱ h̃ ꝙ ſequunt paſſiones. ¶ Hic ſũt tria notãda.

pᵐ nõnᵐ Dña iter icõtinẽteʒ ⁊ ſecutorẽ paſſionũ. Pmũ eſt: q̃ eſt dña iter icõtinẽtẽ ⁊ paſſionuʒ ſecutorẽ: q ꝯueniũt in h̃ ꝙ vterq; ꝓſequit ea in q̃ paſſiones inclinãt ſʒ diuerſimode: qa duplr põt aliqs ꝓſeq̇ illa ad q̃ iclinãt paſſiones. Uno mõ ex electione vt qñ aliqs h̃ ꝓponit vt ꝯcupiſcẽtie ſue ſatiſfaciat: ⁊ talẽ vocat Phs hic paſſionuʒ ſecutorẽ. Alio mõ ꝯtigit aliquẽ ſeq paſſiones q ꝓponit ſe a vitijs ⁊ delectationib⁹ illicitis abſtinẽ: vincit tñ aliqñ impetu paſſionũ vt ꝯ ꝓpoᵐ ſuũ paſſiones ſeqnat. ſ. delectationẽ ſm tactũ ⁊ guſtũ ⁊ ille ſimplr ⁊ ꝓp̃e dr icõtinẽs: vñ ſecutor paſſionũ in ꝓpoˢᵗᵒ accipit pro eo qui ex electiõe ſequit impetũ paſſionũ: ⁊ hoc gñalr loquẽdo de q̃libet paſſione: ſiue ſit delectatio corpalis: ſiue ſit ira: ſiue timor: ⁊ ſic de alijs. ſed icõtinẽs ſimplr ſolũ eſt ille qui nõ ex electione: ſed victus ab ip̃etu paſſionis: ſeqtur delectationes cor- E

Nõnᵐ 2ᵐ poꝛales. ¶ 2ᵐ eſt nõnᵐ ſʒ Euſtratiũ h̃ ꝙ paſſio de q̃ Phs loqtur hic eſt aie irrõnalis mot⁹ ⁊ ꝑter nãm ip̃etui approximans: cui⁹ ſunt q̃tuor ſpẽs gñaliores. ſ. triſtitia, timor, cõ-

Nõnᵐ 3ᵐ cupiſcẽtia, voluptas. ¶ 3ᵒ eſt notãdũ ꝙ p̱ cõuenietẽ auditorẽ ſcie moralis poſſumus duo itelligere. ſ. vel illũ q facliter põt attingere finẽ ſcie moralis. Alio⁹ poſſumus itelligere p̱ auditorẽ ꝯuenietẽ quẽcũq; indifferẽter q põt attingere finẽ ſcie moralis: ſiue facilr: ſiue cũ difficultate. Prio mõ nec icõtinẽs nec ſecutor paſſionũ eſt ꝯueniẽs auditor hui⁹ ſcie: ſʒ ille q eſt aſſuefact⁹ in bonis ꝯſuetudinib⁹: qꝛ finis ſcie moralis nõ eſt ſcire ſʒ bñ opari: ſʒ ad iſtũ fineʒ nec põt ſecutor paſſionũ nec icõtinẽs de facili ꝑuenire. Si aũt

F p̱ ꝯuenietẽ auditorẽ ſcie moralis itelligam⁹ quẽcũq; potẽtẽ attigere finẽ ſcie moralis: ſic taʒ icõtinẽs q̃ʒ ſecutor paſſionũ eſt ꝯueniẽs auditor hui⁹ ſcie: ſʒ nõ q̃libet talis: ſʒ ſolũ

Dubium Euſt. pᵐ. ille q eſt curabilis ſm aiaʒ. ¶ Hic ſunt duo dubitãda. pᵐ eſt dubiũ Euſtratij qd eſt tale. videt eniʒ ſm iaʒ dcã Phi ꝙ ſcia moralis ſit ſupflua. qd ꝓbat: qa ſi eſt bona aut bonis aut malis eſt bona: ſʒ neq; ſic neq; ſic: g̃ ⁊c. ꝓbat aña: qa nõ malis eo ꝙ nõ ſunt ꝯuenietes auditores ſm Ariſto. per iam dicta. nec ẽt bonis cũ nõ egeãt gubernari cuʒ ipſi ſibi ſint lex: ⁊ p̱ ꝯñs vr ꝙ phia moralis ſit ſupflua. ¶ Ad

Solutio iſtud dubiũ rñdet Euſtratius duplr. Uno⁹ ſic: qꝛ iſta ſcia eſt vtilis tam bonis q̃ʒ prauis. illa eniʒ ſcia eſt vtilis bene operãtibus: qa ante ſciẽtiã moralẽ habitã operant ex cõſuetudine ⁊ ſine regula: ſʒ habita ſcia morali operant per regulã: ⁊ talis regula vtilis eſt bene operãtibus. ⁊ eſt etiaʒ vtilis malis: qa q̃uis mali ⁊ ſecutores paſſionũ nõ poſſint

G cito ⁊ facilr deuenire ad finẽ ſcie moralis: ſucceſſiue tamẽ ⁊ cũ difficultate poſſunt finẽ ſciẽtie moralis attingere. naʒ mali ſciaʒ moralẽ hñtes ⁊ ſm eam ſpeculantes ⁊ cogitantes quãtũ ſunt in malo depreſſi: ⁊ quãtũ longe facti ſunt a bono ſimplr: niſi oĩno ſint ſine intellectu habebũt quedaʒ impetũ ad directionẽ: ⁊ ita paulatim huic ſciẽtie adherẽtes ⁊ ſm eam cogitãtes ad melius tranſponent. ¶ Secundo reſpõdet ſic. ꝙ ſciẽtia moralis eſt medicinalis anime ſicut ſciẽtia que dicit medicina eſt medicinalis corpori: ſed ſcia medicinalis eſt vtilis habẽtibus ſanitatẽ propter ſanitatẽ cõſeruandã ⁊ nõ habẽtibus ſanitatẽ ꝓpter acquiſitionem ſanitatis: ⁊ eodeʒ modo ſciẽtia moralis eſt vtilis malis vt poſſint per eam dirigi: ⁊ eſt vtilis bonis vt per eaʒ poſſint

Dubᵐ 2ᵐ in bono ꝯſeruari. ¶ Sed ex hoc orit 2ᵐ dubiũ: ⁊ eſt cum mali ⁊ vitioſi poſſint deuenire ad fineʒ huius ſciẽtie ⁊ per

H iſtam ſciaʒ dirigi. quare ergo dixit Phs icontinẽtẽ ⁊ ſecutorẽ paſſionũ eſſe inutiles auditores huius ſciẽtie: cuʒ per hanc ſciẽtiã poſſint dirigi ⁊ ad vitã laudabileʒ peruenire. ¶ Dicẽdũ eſt ꝙ non q̃libet malus aut vitioſus põt attingere finẽ ſciẽtie moralis. ¶ Pro quo eſt ſciẽduʒ ꝙ ſicut infirmitas corporis eſt duplex: q̃dam eſt curabilis: ⁊ q̃daʒ incurabilis: ſic eſt duplex infirmitas anime: q̃dam curabilis ⁊ q̃dam incurabilis. q̇dam eniʒ intantũ ſunt aſſuefacti in malis opibus ꝙ ſunt obſtinati ⁊ incurabiles ſm aiaʒ intantũ eni eſt vitiũ radicatũ ⁊ firmatũ in q̇buſdã ꝙ plus de tp̃e reqreret ad expellendũ illud vitiũ q̃ʒ eſt tẽpus totius vite hoĩs. Nam habitus nõ expellit niſi cum difficultate ⁊ talibus eſt illa ſcientia inutilis: qꝛ nõ poſſunt attingere finem huius ſciẽtie. quidam aũt mali non ſunt intãtum aſſuefacti in malis quin poſſint corrigi: ⁊ talibus eſt iſta ſcientia vtilis. vnde ſicut ſciẽtia medicinalis eſt vtilis languenti in infirmitate curabili: ſic ſcientia moralis eſt vtilis vitioſo: corrigibili tamen.

Z ¶ Hi autē qui ſuas rationi ſubijciunt appetitiones cū rationeq; agunt: magnam afferre poteſt vtilitatem. De auditore igitur: ⁊ quonā modo rationes accipi debeant quidq; ꝓponimus tot exordij loco dicta ſunt.

¶ Scd̄m rationem autem deſideria facientibus ⁊ operantibus multū vtiq; vtile erit de his ſcire. Et quidem de auditore: ⁊ qualr̄ demōſtrādū ſit ⁊ qd̄ ꝓponim⁹: ꝓhemialr̄ dicta ſūt tāta.

xi⁹ cōclo hui⁹ ꝑ.li. ¶ Hec eſt tertia particula tertie partis: in qua oſtenditur quis eſt cōueniēs auditor ſcie moralis: ⁊ ponitur ꝯclō 11ª que eſt: ꝙ qui ſm rōnem oīa ſua deſideria implet eſt ꝯueniens ⁊ vtilis auditor ſcie moralis. ⁊ hec ꝯclō ꝓbatur per ꝑcedētia ſic. Ille qui facilr̄ pōt attingere finē ſcie moralis eſt ꝯueniēs auditor ſcie moralis: ſed ille qui ſm rōnez K. oīa deſideria ſua implet facilr̄ pōt attingere finē ſcie moralis. ergo ⁊c̄. Sic igitur pz ꝙ iuuenis nō eſt ſufficiēs auditor nec ꝓprius ſcie moralis: ⁊ ſecutor paſſionū ⁊ icōtinēs eſt inutilis auditor ſcie moralis: ⁊ ꝙ ſequēs rationē eſt auditor ſcie moralis vtilis ⁊ cōueniēs. Dubium ¶ Dubitatur hic quia videtur ꝙ quicūq; icontinētes ⁊ intēperati ſint cōuenientes auditores huius ſcie: qa finis ſcie eſt ſpeculari ⁊ intelligere illa de quibus eſt ſcia: qa finis cuiuſlibet ſcie eſt ꝓpria operatio illius habitus: ſed icontinētes ⁊ intemperati pnt̄ ſpeculari ⁊ actualr̄ ſcire illa de quib⁹ eſt hec ſcia. ergo ⁊c̄.

Solutio Duplex finis huius ſcientie. ¶ Dicendū eſt ꝙ finis huius ſcie eſt duplex. ſ. imediatus ⁊ mediatus. Finis imediatus huius ſcie eſt ſpeculari ſm illā ſciam. Finis mediatus iſtius ſcie eſt operari ſicut iſta ſcia docet. ſ. operari virtuoſa opera ꝓpter finē vltimū ꝓpter ſcilz felicitatē. ⁊ ille finis eſt melior ꝙ̄ finis imediat⁹: qa ſpeculari materiā moralez eſt ꝓpter operari tanꝙ̄ ꝓpter finē. L. modicū eni valet ſpeculari qualr̄ eſt agendūz ⁊ nō agere modo debito. Dico igitur ꝙ incōtinens ⁊ itemperatus qui ſunt incurabiles ſunt inutiles auditores huius ſcie quantū ad finē mediatū qui eſt bene agere circa materiā moralē: tn̄ quātū ad finē imediatuz pnt̄ eſſe auditores vtiles ſcie moralis. Inſtantia ¶ Et ſi dicatur ꝙ ſpeculari eſt melius ꝙ̄ operari vt patet ex 10° huius. vbi probatur ꝙ felicitas perfecta cōſiſtit in ſpeculatione magis ꝙ̄ in operatione. ergo non videtur ꝙ operari ſit finis eius qd̄ eſt ſpeculari: ſed magis ecōuerſo. Cōfutatio ¶ Dicēdū eſt ꝙ ſpeculari ſm habitū practicū ordinatur ad operari ⁊ eſt imꝑfectius ꝙ̄ operari ſm eundē habitū. melius eſt eni operari frenū ꝙ̄ tn̄ ſpeculari frenūz. Solutio Quonam mō ſpeculari eſt ꝑfectius operari ⁊ ecōtra. ¶ Ad id qd̄ dicit ꝓhs video ⁊ dico ꝙ ſpeculari deū ⁊ ſubſtātias ſeparatas a materia eſt melius ꝙ̄ operari ſm prudentiā aut virtutes morales: ⁊ hoc intelligit ꝓhs: tamē operari ſm virtutes morales eſt melius ⁊ perfectius ꝙ̄ ſpeculari eas tn̄.

M Trac. 2°. Dicamus aūt reſumētes.

¶ Tractatus ſcd̄s ꝓmi libri: in quo mouetur ⁊ ſoluitur ſcd̄a queſtio ꝓncipalis ꝓmi libri querens qd̄ eſt felicitas: declarans in quo vel in quibus nō cōſiſtat felicitas: ⁊ etiā in quo cōſiſtit felicitas: ex quo apparebit quid eſt felicitas: ⁊ cōtinet iſte tractat⁹ quinque capl'a. ¶ In ꝓmo narrantur in gnāli opiniones antiquoꝝ de felicitate: ⁊ etiā ponitur ordo ꝓcedendi in inueſtigando quid eſt felicitas. ¶ In ſcd̄o ibi [Nos autez dicamus.] declaratur ꝙ de rebus nobis manifeſtis nō eſt felicitas: qd̄ tamē opinatur eſſe felicitas: quia nec voluptas nec honor nec virtus nec diuitie. ¶ In tertio ibi [Qd̄ autem vniuerſale melius.] declaratur ꝙ felicitas non cōſiſtit in bono ſeparato a nobis imanifeſto: ſicut platonici poſuerūt. ¶ In 4° ibi [Rurſus autē redeamus.] declarat quid eſt felicitas determinādo de ipſa ſm opinionē ꝓpriā. ¶ In 5° ibi [Scrutādū vtiq;.] declarat ꝙ opinio ſua de felicitate eſt vera: ꝑ hoc ꝙ ꝯcordat opinionib⁹ alioꝝ oiuz declarādo ꝙ felix indiget illis in qb⁹ alij poſuerūt felicitatē conſiſtere. N

¶ Sed nunc repetentes dicamus: cum omnis cognitio atq; electio boni quoddam affectet: quidnam ſit id quod ciuilem appetere dicimus facultatem: ⁊ quid id quod omnium reꝝ agendarum ſupremū eſt bonū.

Caput p^m 2. tractat⁹ h⁹ ꝓmi li. Pria ps capituli. Dicamus autem reſumentes: qm̄ oīs cognitio ⁊ electio boni aliquid deſiderat: quid eſt hoc quod dicimus ciuilem deſiderare: ⁊ quod eſt: omnium operatorum ſummum bonum.

ꝑ.c.2.trac. diuiſio in duas ptes pn. Iſtud eſt capl'z ꝓm^m 2^i tractat⁹ ꝯtinēs duas ptes ꝓn^les. In p^a narrantur i gnāli opiniones alioꝝ d̄ felicitate. In ſcd̄a ibi [Nō lateat aūt.] docet ordinē ꝓcedendi in inueſtigādo diffōnē felicitatis. O ¶ Pria ps ꝯtinet duas particulas. ¶ In p^a narrat itētionē ſuā reſumēdo qdā ꝑus dicta. In 2^a ibi [Noie qdē igr̄.] narrātur in gnāli opiniones alioꝝ de felicitate q̄ eſt finis vltim⁹ oiuz humanoꝝ. ¶ In p^a igr̄ ꝑticl'a narrat itētionē ſuā dicēs: ꝙ cū oīs cognitio ⁊ electio deſideret aliqd̄ bonū: oz dicē qd ē illd̄ bonū qd̄ ciuilis ſcia deſiderat: ⁊ qd eſt ſūmū bonū oiuz opatoꝝ: vn̄ cū ad ciuilē ſciaz ꝑtineat ꝯſiderare d̄ fine vltīo actuū humanoꝝ: vt dictū eſt. oz dicē qd eſt finis vltim⁹ ad quē oēs opatiōes humane ordināt: ⁊ hec ē qd̄ 2ª pn^lis h⁹ p^i libri. ſ. qd ē felicitas. C.p°. ¶ Sciēdū ꝙ ꝓhs ſupi⁹ poſuit ꝗuor q̄rū qōlz vi appetit bonū cū dixit [Ois ars ⁊ ois doctrina ⁊c̄.] Sed hic duo tm̄ ponit. ſ. cognitionē ⁊ electionē: qr hic ſub cognitōe cōprehēdit artē ⁊ doctrinā: ⁊ ſb electōe cōprehēdit tā ipaz electionē ꝙ̄ actū: ⁊ executionē que ab electione ꝑcipitur ⁊ ꝓcedit. P

¶ Nomine igitur omnes fere de ipſo conſentiunt. Nā ⁊ vulgus ⁊ elegātes: felicitatē inquiunt eſſe. Atq; bn̄ viuere bn̄q; agere ⁊ felicē eē: eadē eē putāt. De felicitate aūt quenā ſit diſſentiūt: ⁊ nō ſilr̄ vulgus ac ſapiētes eā aſſignat. Quidā eni vnū qd eoꝝ que clara manifeſtaq; ſunt ipſam eſſe putāt voluptatem: aut diuitias: aut honorem. Quidā aliquid aliud: perſepe etiā vnus idēq; diuerſum. Nam cum egrotat ſanitatē: cū pauper eſt diuitias: ignorantie vo cōſcij ſue eos admirantur qui magnum aliquid ⁊ vltra vires ipſorum dicūt. Quidā aūt preter hec plura bona aliud quoddam per ſe eſſe putabant: quod quid ⁊ his vniuerſis vt ſint bona cenſuere cauſam eſſe. Omnes igitur opiniones ſcrutari ſupuacaneum eſt fortaſſe. Satis aūt Q erit ſi eas ſcrutabimur que maxime extant: aut rationem aliquam habere videntur.

Hic narrāt opiōes de felicitate. ¶ Nomine quidē igitur fere a plurimis cōfeſſuz eſt. Felicitatē enīz ⁊ multi ⁊ excellētes dicūt: bene aūt viuere ⁊ bene opari idē exiſtimāt ei qd̄ eſt eē felicez. ¶ De felicitate aūt que eſt altercantur: ⁊ nō ſilr̄ multi ſapientibus crediderunt: hi quidē enim apertorum quid ⁊ manifeſtorum. vtputa voluptatem aut diuitias; aut honorem. Alij autem aliud. Multotiens autem ⁊ idem ipſe alterum. Egrotans enīz quidem ſanitatem: mendicans enim diuitias. Conſcij autem ſibiipſis ignorantie eos qui

A magnum aliquid ⁊ ſuper ipſos dicunt admirantur. Quidam autē exiſtimauerunt preter hec multa bona: aliud eſſe ſm ſeipſuꝫ qḋ ⁊ oībus cauſa eſt eſſendi bonū. ¶ Omnes quideꝫ igitur ꝑſcrutari opiones inanius fortaſſis eſt: ſufficiēs aūt eas maxime que ſuperficietenus apparēt vel extimanť habere aliquā rōnem.

¶ Hec eſt ſcḋa ꝑticula: in qua narranť opiones alioꝝ de fine vltimo. ſ. de felicitate. Et pmo narrat in quo oēs loquētes de fine vltimo ꝯueniūt. Scḋo in quo differunt. Conueniūt enī in duobus. ſ. in noīe ⁊ in gńali rōne noīs. In noīe ꝯueniūt. nam fere oēs loquētes de fine vltimo noīant finem vltimū ⁊ ſummū bonū humanoꝝ actuū felicitateꝫ: qḋ intelligo ꝙ oēs qui ꝯueniūt in eodē idiomate ꝯueniūt B in eodē noīe finis vltimi. Oēs enī greci cōueniūt in eodē noīe: ⁊ oēs latini ꝯueniunt in aliquo eodē noīe: nō tamē in illo in quo ꝯueniūt greci vel hebrei. Conueniūt etiā in generali rōne noīs: q̄a dicūt bene viuere ⁊ bene opari idem qḋ felicē eſſe: ⁊ ſm Euſtratiū phs dicit fere ꝑpter eos qui ignorabant quid noīe felicitatis importať ⁊ an ſit aliquid in rerū natura. ¶ Sciendū etiā ꝙ hic accipiť viuere pro actu ſcḋo. ſ. pro actuali opatione ꝑcedente ab aīa que eſt actus pmus. ¶ Notādū ſm Euſtratiū ꝙ dupl'r aſſignať qḋ qd eſt. ſ. per vnū nomē ⁊ per diffōneꝫ: ꝑpter qḋ vtrūqꝫ adinuicē determinať tanq̄ ſit nomē quedā diffinitio implicita. Diffinitio aūt ſit nomē explicitū: ⁊ ſic iſtud qḋ ſignificať per diffinitionē ſeu ipſa diffinitio q̄nqꝫ notificať per vnū nomē. ⁊ nomen ſeu ſignificatū noīs q̄nqꝫ notificať ꝑ diffinitionē. quādo enī vnū nomē notius eſt q̄ diffinitio: tunc pōt illa diffinitio notificari per illud nomē qḋ eſt notius. [De felicitate aūt que eſt.] Iſꝫ q̄uis fere oēs cōueniāt C in noīe felicitatis ⁊ in rōne gńali noīs: tamē circa reꝫ que noīe felicitatis ſignificať diuerſificari ſūt triplici dr̄ia. nā multi. ſ. populares differūt a ſapiētibus: q̄a populares ponunt felicitatē ꝯſiſtere in aliquo bono manifeſto: cuiꝰ ſūt bona ſenſibilia: vt diuitie voluptates ⁊ huiꝰ: ſed ſapiētes ponūt felicitatē cōſiſtere in aliquo bono ſeparato qḋ per ſeipſum eſt bonū. ¶ Scḋa dr̄ia eſt ipſoꝝ populariuꝫ adinuicē: quia quidā ponunt felicitatē ꝯſiſtere in voluptatibus vt intēperati: ⁊ quidā in diuitijs vt auari: ⁊ quidaꝫ in honoribus vt ambitioſi. [Multotiēs autē.] Tertia differentia eſt eiuſdē hoīs ad ſeipſum. nam ideꝫ homo vno tēpore ponit felicitatē conſiſtere in vno ⁊ alio tēpore ponit felicitatem cōſiſtere in alio. nam cuꝫ aliquis eſt egrotans exiſtimat ſanos eſſe felices: ⁊ exiſtimat felicitatē conſiſtere in ſanitate: ⁊ alio tēpore cū idem homo eſt ſanus ⁊ mē- D dicus exiſtimat diuites eſſe felices ⁊ felicitateꝫ in diuitijs cōſiſtere: ⁊ illi qui recognoſcunt ſuam ignorantiaꝫ admiranť tanq̄ felices eos qui poſſunt dicere aliquid magnuꝫ qḋ intellectū eoꝝ excedit. vnde quilibet ponit felicitateꝫ in illo cōſiſtere quod ipſe maxime deſiderat: ⁊ in hoc cōueniunt oēs. ¶ Sapiētes ṽo poſuerūt felicitatē ꝯſiſtere in aliquo per ſe bono qḋ eſt oībus cauſa eſſendi bonuꝫ: ꝑ ſapientes intelligimus platonicos. Sed ꝑſcrutari oēs opiniones que ſunt circa felicitatē eſſet ſuperuacuuꝫ ⁊ inane: q̄a quedaꝫ ſunt oīno irrōnabiles: ſed ſufficit illas opiones maxime perſcrutari que habēt aliquā apparentiam.

¶ At enim ne lateat nos eos inter ſeſe rationes differre: que a principijs ꝑficiſcunť: ⁊ que a principia pergunt. Recte enī ⁊ Plato dubitabat atqꝫ q̄rebat: vtrū a principijs an ad ꝑncipia ſit ipſa via: vt in ſtadio ad calcē ex his que premia ponunt an contra.

¶ Non lateat aūt nos q̄m differūt que a principijs rōnes: ⁊ que ad pricipia. bene enī ⁊ plato dubitauit hoc ⁊ q̄ſiuit. vtrū a pricipijs vel ad principia eſt via: quemadmoduꝫ in ſtadijs ab athlotetis ad terminū vel econuerſo. E

¶ Hec eſt ſecūda pars ꝑncipalis in qua Phs oſtendit quo ordine eſt ꝑcedendū circa illas opiniones: ⁊ vniuerſaliter in acquirēdo cognitionē vltimi finis ⁊ q̄liter opꝫ auditorē huius ſciētie eſſe diſpoſitū ad hoc ꝙ bene capiat ea que in hac ſciētia doceni: ⁊ cōtinet iſta pars duas particulas. In prima oſtēdit quis eſt ordo ꝑcedendi in hac ſciētia. In ſecūda ibi [Propter qḋ.] oſtēdit q̄liter auditor huiꝰ ſcie debet diſponi ad hoc ꝙ credat dicendis in hac ſciētia. ¶ In pma igiť particula: pmo ꝑponit duplicē modū ꝑcedendi in ſcientijs. quoꝝ vnus eſt a ꝑncipijs ad principiata: vt q̄n procediť a cauſis ad effectuꝫ quomō ꝑceditur in demonſtratione ꝑpter quid. Alius eſt ꝑceſſus a ꝑncipiatis ad ꝑncipia hoc eſt ab effectu ad cauſas q̄uo procediť in demonſtratione quia. Eſt ergo queſtio vtrum in ſciētia morali in acquirendo cognitionē finis vltimi ſit ꝑcedendum a principijs ad principiata vel a principiatis ad principia. multum enim differūt ratiocinationes que procedunt a cauſa ad effectum ⁊ ratiocinationes que ꝑcedunt econuerſo. Iō Plato rōnabiliter dubitauit hoc: vtrū ſit ꝑcedendū in ſciētijs vno mō vel alio mō: ⁊ queſiuit vtrum ſit idem proceſſus a principijs ad ꝑncipiata ⁊ ecōuerſo: quēadmoduꝫ eſt eadem via in ſtadijs a principio curſus ad terminū ⁊ ecōuerſo: vt ab athlotetis ad terminū ⁊ econuerſo. Euſtratius dicit hic ꝙ athloteta dicitur ille qui tribuit brauiuꝫ victori in ſignum victorie: ⁊ ſm Albertum talis ſedebat in principio ſtadij oſtendens brauium currentibus vt eos magis G ad currendū incitaret. ⁊ q2 Platoni videbať ꝙ eſſet idem proceſſus a principijs ad ꝑncipiata ⁊ ecōuerſo: ſicut eſt eadem via ⁊ idem ſpatium ab athloteta ad terminuꝫ ſtadij ⁊ ecōuerſo: ideo Phs cōtra ipſuꝫ inducit dicēs. ꝙ nō opꝫ latere rationes iſtorū proceſſuum eſſe differentes nec ſm quemlibet illorū eſt in qualibet ſcientia procedendum.

¶ Enimuero ſemper eſt a notis incipiendū. Hec autē duobus modis talia. Alia nanqꝫ ſunt nobis: alia ſimpliciter nota. Nobis igitur forſitan ex ijs incipienduꝫ eſt que nobis ſunt nota.

¶ Incipiendum quidem igitur a cognitis: hec autem dupliciter ſunt. hec quideꝫ enim nobis: hec aūt ſimpliciter: forte igitur nobis incipiendum eſt a nobis cognitis.

¶ Iſtam dubitationē ſoluit Phs dicens: ꝙ ſemꝑ incipiendū eſt a magis cognitis. magis aūt cognitū eſt dupl'r: vel H ſimpliciter: vel quo ad nos: ſemper incipienduꝫ eſt a magis cognitis nobis. Si igitur principia ſint magis nota nobis q̄ principiata: tunc procedendū eſt a ꝑncipijs ad ꝑncipiata. Si ṽo ꝑncipiata ſint magis nota nobis q̄ ꝑncipia: tunc ꝑcedēdū eſt a ꝑncipiatis ad ꝑncipia. nunc aūt in ſcia morali principiata ſunt magis nota nobis q̄ ꝑncipia: ⁊ iō in ſcientia morali procedēdum eſt a principiatis ad principia. ¶ Intelligenda ſunt hic tria. Primo ꝙ vbi ſunt eadem nobis magis nota ⁊ magis nota nature. ibi ꝑcedendum eſt a ꝑncipijs ad ꝑncipiata. ⁊ ſic ꝑceditur in ſcientijs mathematicis: q̄a in mathematicis eadem ſunt magis nobis nota: ⁊ magis nota nature: ſed vbi nō eadem ſunt magis nota nobis ⁊ nature: cum principia ſint ſemper magis nota nature: ibi procedēdum eſt a principiatis ad principia: cum in illis principiata ſint magis nota nobis: ⁊ prin-

Notandū Euſtra. Dupl'r aſſignať qḋ qd eſt.

2ª ꝑncip.

Modus dupl'r procedēdi in ſciētijs.

Athloteta quis.

Idē pmo phy. t. c. 2.

Eſt a ꝑncipijs ad ꝑncipiata. Et q̄n a ꝑncipiatis ad principia eſt ꝑcedēdū. Pm nōm.

I cipia magis nota nature:ꝛ tali modo ꝓcedit in ſcia nāli ꝛ in ſcia morali.effectus eni nāles ſunt magis nobis noti q̄ cauſe nāles:ꝛ opationes virtutū moraliū ſunt magis note nobis q̄ felicitas:cū tñ felicitas ſit cauſa finalis oiū operationū humanaꝝ. ¶ Scḋo eſt notādū ſm Euſtratiū ꝙ ꝑncipiū finale eſt felicitas:ꝛ ad ipſaꝫ velut ad finē ducūt opationes ſm vtutes.he aūt poſteriores natura velut a felicitate cauſate.nobis aūt manifeſtiores ꝛ magis cognite: ex his nobis icipiendū ꝛ reuertendū per ipſas ad cauſas. virtutes eni ſunt ꝑncipia:ꝛ cauſe operationū ꝛ actionū ſꝫ ipſas:qa igit virtus que ſit vnaqueqꝫ ꝛ qualis ex his que ſm ipſas ſunt operationibꝰ ꝛ actionibus velut nobis manifeſtioribus cognoſcimus.manifeſtum eſt ꝙ ex cauſatis aſſumimus cauſas ꝛ via nobis ſic ſit a ꝑncipiatis ad ꝑncipia. Hec Cōmēta. ¶ Tertio eſt ſciēdū ꝙ Cōmētator mouet hic dubitationē:qualr pōt eſſe ꝙ finis ſit ꝑncipiū cuꝫ finis ſit vltimū:ꝛ idē nō pōt eſſe vltimū ꝛ ꝑncipiū. ¶ Ad iſtō rñdet ꝙ cauſa finalis eſt ꝑncipiū ſpeculationis.ꝑmo eni cōſideramus finē:deinde ea que ſunt ad fineꝫ:ꝛ illud qḋ eſt ad finē eſt ꝑncipiū opationis.ſed qa ſpeculatio eſt prior opatione:nō eni oparemur niſi ꝑus ſpecularemur:ꝛ finis eſt ꝑncipiū ꝛ cauſa ſpeculationis:ꝛ ideo cauſa finalis eſt ꝑncipale ꝑncipiū ꝛ cauſa tanq̄ ꝑficiens ea que ducunt ad ipſaꝫ:vnde breuiter finis eſt ꝑmū ꝛ vltimū.primuꝫ in ſpeculatione ꝛ vltimū in opatione:ꝛ qa ſpeculatio eſt ꝑor operatione:ideo finis ſimplr dicitur principium.

Effectus nāles nō oēs ſunt notiores cauſis. Secundū notandū. Nōꝫ 3ᵐ Dubium. Solutio

K

¶ Quocirca bene inſtitutū moribus eū eſſe opꝫ:q de honeſtis ꝛ iuſtis ꝛ omni ciuili rōne eſt ſufficienter auditurus. Eſt eni ꝑncipiū eſſe:atq̄ ſi hoc ſatis ꝯſtet nō opus erit ipſo cur ꝛ quā ob cām eſt.talis āt aut hꝫ ꝑncipia:aut accipere facile pōt.Cui vo neutrū hoꝝ ieſt: is Heſiodi ſniam audiat hiſce carminibus explicatā.

Optimus ille quidem eſt:ex ſeſe qui omnia nouit.

L Perceptis que poſt ꝛ ſemper ſunt meliora.

Is rurſus bonus eſt paret qui recta monenti.

At qui ex ſe neſcit:cuiq̄ nec porrigit aures.

Ut bona percipiat:demens ꝛ inutilis ille eſt.

¶ Propter qḋ opꝫ cōſuetudine duci bona: de bonis ꝛ iuſtis:ꝛ totaliter ciuilibus auditurū ſufficienter.principiū eni hoc quia eſt ſufficiēter:nihil opus erit eo qḋ ꝓpter qd. Talis autē hꝫ:vel ſuſcipit vtiqꝫ principia facilr. Cui autē neutrū exiſtit hoꝝ:audiat q̄ Heſiodi. Iſte qdē optimus qui oia intellexerit. bonus aūt rurſus ꝛ ille qui bene docēti obedit. Qui autem neqꝫ

M ipſemet intelligit:neqꝫ aliuꝫ audiens in animo ponit. hic rurſus inutilis vir.

Heſiodi ſnia.

¶ Hec eſt ſcḋa ꝑticula tertie partis ꝑncipalis:in qua docet qualiter auditor huius ſcie dꝫ eē diſpoſitus ad hoc ꝙ credat dicēdis in hac ſcia:qa eni in hac ſcia opꝫ incipere ab his que ſunt nobis magis nota vt ab operibꝰ bonis:q̄ ſūt nobis magis note q̄ virtutes vel felicitas que ſunt cauſe bonaꝝ operationū:ideo opꝫ ſufficientē auditorē ſcie moralis duci bonis cōſuetudinibus:ꝛ exerceri in bonis operationibus.opꝫ eni in moralibus accipere aliqd taq̄ ꝑnᵐ qa eſt.qḋ quidē accipit per experientiā ꝛ cōſuetudinem: ꝟ.g. Iſtud eſt vnū ꝑncipiū,cōcupiſcētia ſuperat per abſtinentiā:ꝛ ꝙ iſtud ſit verū pōt aliqs accipere ꝑ experiētiaꝫ ꝛ ꝯſuetudinē.ꝛ ſi hoc ſit manifeſtū per experiētiā non eſt multū neceſſe ad operādū cognoſcē ꝓpter qd:ſicut medico ſufficit ad curādū ſcire ꝙ talis herba curat talē īfirmitatē:talis aūt q eſt exercitatus in bonis opationibꝰ ꝛ ductus bonis ꝯſuetudinibꝰ vl ꝑ ſeipm hꝫ ꝑncipia opabiliū:vl de facili ſuſcipit ea ab alio.cui aūt neutrū coꝝ exiſtit.ſ.ꝙ nec hꝫ ꝑncipia opabiliuꝫ a ſe:nec ab alio audiat ſniaꝫ Heſiodi. Heſiodus inqt. Ille eſt optimꝰ q ꝑ ſe oia itelligit:bonꝰ aūt q bñ docēti obedit.q aūt nec ꝑ ſe intelligit:nec aliū audiēs in aīo ponit:hic rurſus inutilis eſt vir. ¶ Euſtratius dicit hic ꝙ ſi ſciamus qr eſt de virtutibus ꝛ felicitate:ſufficit ad hoc ꝙ ꝯſequamur ea que dicunt: ꝛ neq̄q̄ eo ꝙ eſt ꝑꝑ qd indigebimus.maioris eni ſpeculatiōis eſt q̄ pñs negociuꝫ de vtute ꝛ felicitate mōſtrare valeat ex ꝑoribꝰ ꝛ cauſis. oꝫ eni trāſcēdere aīe ſubaꝫ ꝛ itellꝫ efferri:ꝛ i deū oīno ſeparatū a mā:que ſola ꝑora ſunt aia:ꝛ mōſtrare inde que eſt rōnalis anime virtus:ꝛ qḋ ꝯueniens ipſi beatum eſſe. N

O

Capitulū ſcḋm

tractatus ſecūdi de opionibus ponētiū felicitatē ꝯſiſtere i aliquo bonoꝝ ꝑtinētiū ad humanā vitam. Sūt eni tres vite maxime excellētes.ſ.vita volupttuoſa.vita ciuilis:ꝛ vita cōtēplatiua.vita voluptuoſa ꝯſtituit finē in voluptate ſenſus. vita ciuilis ꝯſtituit finē in bono rōnis practice.ſ.in exercitio virtuoſoꝝ opeꝝ.vita cōtēplatiua ꝯſtituit finē in bono rōnis ſpeculatiue.ſ.in cōtēplatione veritatis: ſm veritatē aūt felicitas nec conſiſtit in voluptatibus nec in honoribꝰ: nec eſt felicitas virtus:nec conſiſtit in diuitijs.

¶ Sed nos eo redeamus vnde digreſſi ſumus: ſummum enim bonum felicitatemqꝫ non ſine ratione ex viuendi modo videntur exiſtimare. P

Nos aūt dicamus vnde diſceſſimus. bonum enim ꝛ felicitatem nō irrationabiliter videntur ex his que huius vite ſunt exiſtimare.

Caput 2ᵐ tractatꝰ 2. hꝰ ꝑmi lib. ꝯtin po capituli.

Iſtud eſt caplm 2ᵐ tractatus ſcḋi in quo ponunt ꝛ reprobant opiones ponētiū felicitatē cōſiſtere in aliq̄ bono manifeſte ꝑtinēte ad vitā humanaꝫ: ꝛ ꝯtinet qnqꝫ ꝑtes ꝑncipales. In ꝑᵃ reuertit ad ꝑncipalē ꝓpoſitū a quo iā digreſſionē fecerat cū determinauit ō mō ꝓcedēdi huiꝰ ſcie.ponēs illḋ qḋ eſt cōe oibꝰ hꝫ opionibꝰ. In ſcḋa ibi[Multi qdē ꝛ grauiſſimi.]ponit ꝛ iprobat opionē ponētē felicitatē ꝯſiſtere in voluptatibꝰ. In 3ᵃ ibi[Qui aūt excellētes.]ponit ꝛ iprobat opionē ponētē felicitatem ꝯſiſtere in honoribꝰ. In 4ᵃ ibi[Forſitan aūt ꝛ magis.]ponit ꝛ iprobat opionē ponētē felicitatē cōſiſtere in virtute. Q In 5ᵃ ibi[Pecunioſus aūt.]iprobat opionē ponētē felicitatē ꝯſiſtere in diuitijs. ¶ In ꝑᵃ igit parte que eſt narratiua:qr Phs videbat feciſſe digreſſionē a ꝓpoſito cū determinauit modū ꝓcedēdi in hac ſcia redit ad ꝓpoᵐ ꝑnˡᵉ dicēs. Nos dicamus vñ diſceſſimꝰ:ꝛ dicimꝰ ꝙ nō irrōnabilr aliq exiſtimāt ꝙ finale bonuꝫ qḋ dī felicitas:ſit aliqd ex his q̄ ꝑtinēt ad hāc vitā.ſ.humanā:cuꝫ.n.ſit finis oium opationū humanaꝝ:ꝛ finis dꝫ ꝓportionari his que ſūt ad finē ꝛ opationes humane ꝑtinēt ad vitaꝫ humanā: ꝓbabile eſt ꝙ felicitas que eſt finis oium operationū humanaꝝ ſit aliquid de his que pertinent ad vitam humanam.

2.caꝑ.tra. 2.diuiſio i qnq̄ partes ꝑn.

¶ Uulgus quideꝫ ꝛ importuniſſimi voluptatē. Quapropter ꝛ deditam voluptatibus vitam amant. Tres enim ſunt maxime que precellunt:ea que nunc dicta eſt:ꝛ ciuilis:ꝛ contemplatiua tertia.

¶ Multi quidē ꝛ grauiſſimi voluptateꝫ:ideo ꝛ vitā diligūt voluptuoſaꝫ. ¶ Tres eniꝫ ſunt maxime excellētes: ꝛ que nūc dicta eſt: ꝛ que ciuilis eſt. ꝛ tertia:que contemplatiua eſt.

2ᵃ pō caꝑ. Tres vite famoſe.

¶ Hec eſt ſcḋa ꝑs:in qua ponit opionē ponētiū felicitateꝫ

A ꝯſiſtere in voluptatibꝰ: ⁊ ꝓ ponit opionẽ. 2° diſtinguit vitã triplicẽ. ⁊ 3° iꝓbat opionẽ. Dicit ergo ꝑmo ꝙ inter bona huius vite gdã eligũt voluptatẽ ponẽtes felicitatẽ cõſiſtere in voluptatibus: ⁊ nõ ſolũ multi ⁊ populares hoies qui fere oẽs ad voluptatẽ declinãt: ſed etiã quidã grauiſſimi vel ꝓpter auctẽ ſcie vel ꝓpter honeſtatẽ vite eligũt vitã voluptuoſaȝ ponẽtes felicitatẽ in vita voluptuoſa. nã Epicuri qui voluptatẽ exiſtimabãt ſummũ bonũ colebãt virtutes: ſed tñ ꝓpter voluptatẽ. ſ. ne per ꝯria vitia eoꝝ voluptas ipediret. Eudoxus aũt qui videbat virtuoſiſſimus: ⁊ maxime tẽperatus poſuit felicitatem conſiſtere in delectatione: ⁊ oẽs iſti qui voluptatẽ ponũt ſummũ bonũ maxime diligũt vitã voluptuoſaȝ. [Tres enĩ ſunt.] Diſtin-
B guit triplicẽ vitã. ſ. voluptuoſaȝ que eſt nũc dicta. ciuilem ⁊ cõtemplatiuã. iſte ſunt tres vite maxĩe excellẽtes. i. maxime deſiderate. vita voluptuoſa ꝯſtituit finẽ in voluptatibus. vita ciuilis cõſtituit finẽ in bono practice rõnis. ſ. in exercitio virtuoſoꝝ operũ. vita cõtemplatiua cõſtituit finẽ in cõtẽplatione veritatis. vita voluptuoſa eſt ſubiecta paſſionibꝰ. vita ciuilis eſt moderatrix paſſionũ. vita cõtẽ-
6m nõm plativa eſt ſine paſſionibus. ❡ Intelligẽda ſunt hic duo. Primũ ꝙ ſicut pȝ ex 10° huius vnuſquiſqȝ reputat illud vitã ſuam ad qđ maxĩe afficit ſicut phs phari: venator venari: ⁊ ſic de aliis. Et qȝ hõ afficit ad vltimũ finẽ: neceſſe eſt ꝙ vite diuerſificent ſm diuerſitatẽ vltimi finis: ⁊ ꝓpter hoc qui maxime afficiunt ad virtuoſa opa ponũt vltimũ finẽ in operibꝰ virtutũ: ⁊ qui maxime afficiunt ad ꝯtẽplationẽ veritatis ponũt vltimũ finẽ ⁊ vitã ſuã in ꝯtẽplatione ve-
2m nõm ritatis. ❡ Scḋo eſt notãdũ ſm Euſtratiũ hoc ꝙ vita cõtẽplatiua eſt vita ſuprema: que. ſ. ſpeculatiua eſt ſine paſſionibꝰ ⁊ vĩr oẽm irrationabilẽ abnegãs operationẽ. nõ enĩ vocat phyſicã mathematicã: vel theologiã cõtẽplatiuaȝ: ſed eã que per mundationẽ a paſſionũ ſorde ad ꝯtempla-
C tionem feſtinat que reſcindẽs mãm ⁊ carnalẽ hanc nebulam diuinis per impaſſibilitatẽ coniungitur.

❡ Vulgus igiẽ mancipii ſiſe penitus eẽ vr pecoꝝ vitã diligẽdo. Habet aũt rõnẽ ꝙ cõplures eoꝝ qui ſũt in ptãtibꝰ cõſtituti: perinde atqȝ ſardanapalus viuũt.

❡ Multi quidem igitur oino beſtiales videntur eſſe pecudum vitam eligentes. ❡ Adipiſcunẽ autem rationem quia multi eoꝝ qui in poteſtate ſunt ſimilia patiunẽ ſardanapalo.

❡ Improbat opionẽ ponentẽ felicitatẽ cõſiſtere in voluptatibus declarãdo ꝙ felicitas nõ ꝯſiſtit in voluptatibꝰ:
12° ꝯclo huiꝰ ꝑmi libri. ⁊ hec eſt ꝯclõ 12°. ꝓbaẽ ſic. In illo in quo cõicamus cum beſtiis nõ eſt felicitas: ſed in opationibꝰ voluptuoſis cõmunicamus cũ beſtiis vt in delectationibꝰ tactꝰ ⁊ guſtus:
D ergo felicitas nõ cõſiſtit in voluptatibꝰ. de hac rõne phs inuit minorẽ in lra dicẽs. ꝙ multi videnẽ eẽ beſtiales vitam pecudũ eligentes. ſ. ex hoc ꝙ ponũt felicitatẽ cõſiſtere in illo qđ eſt cõmune nobis ⁊ pecudibus ſiue beſtiis. ſ.
6m nõm in voluptate. Hic ſunt duo intelligẽda. Primũ eſt ꝙ vita voluptuoſa que ponit finẽ vltimũ circa delectatiões ſenſus habet ponere finẽ vltimũ circa maximas delectationes ſenſuũ cuiuſmodi ſunt delectationes que ſequunẽ naturales opationes: quibꝰ natura ꝯſeruaẽ in eſſe ſm indiuiduũ cuiuſmodi ſunt opationes circa cibũ ⁊ potũ. ⁊ etiã ſm ſpeciem: cuiꝰ ſunt operationes facte per cõmixtionẽ ſexuũ: ſȝ huiꝰ delectationes ſũt cões hoibꝰ ⁊ beſtiis. vnde hoies ponẽtes finẽ vltimũ in huiꝰ voluptatibus videnẽ oino eẽ beſtiales: quaſi eligentes talẽ vitã vt vitaȝ optimã in qua pecudes nobiſcũ cõicant. ſi enĩ felicitas cõſiſteret in huiꝰ voluptatibꝰ beſtie fruẽtes delectatiõe in cibo ⁊ coitu eẽnt felices. ⁊ ꝑ hoc ꝓbaẽ maior. ſ. ꝙ felicitas nõ ꝯſiſtit in illo qđ E
eſt cõe nobis ⁊ beſtiis: qȝ ſi ſic beſtie eẽnt felices: qđ falſuȝ eſt: qȝ felicitas de q̃ q̃rimus ẽ ꝓpriũ bonũ hoĩs. ❡ Scḋo 2m nõm.
eſt notãdũ ſȝ Euſtratiũ ꝙ ponẽtes felicitatẽ ꝯſiſtere i voluptatibꝰ ſũt vere beſtiales. ⁊ huiꝰ ponit duplicẽ cãm. ꝑmaȝ ponit dicẽs ꝙ tales ſũt beſtiales: eo ꝙ irrõnabilibꝰ paſſionibꝰ ſubiacẽt ⁊ ſeruilr ſubdunẽ: quos ⁊ pecudũ dixi viuere vita: qm cũ ſint rõnales nã electiõe ſeipſos coordinauerũt velut irrõnabilia aĩalia ad ſolã voluptatẽ ſm ſenſum reſpiciẽtes. ⁊ hec eſt pꝰ rõ q̃re ſũt beſtiales. ❡ Scḋaȝ cãȝ ponit. d. vel qȝ vt pecudes a dñatoribꝰ ſuis ducunẽ ad qđ ipſis placet: ita ⁊ ipſi a voluptate: ſic igiẽ dicunẽ beſtiales tũ qȝ ſolã delectationẽ ſm ſenſuȝ ſequunẽ: tũ qȝ ducunẽ a voluptatibꝰ ſicut pecudes a ſuis dñis. [Adipiſcunẽ aũt.] Iſti ponẽtes felicitatẽ ꝯſiſtere i voluptatibꝰ rõnẽ aſſumũt ad hoc ponẽdũ: qȝ vidẽt ꝙ multi i potẽtatibꝰ ꝯſtituti ſicut ſunt
reges ⁊ ꝑncipes q feliciſſimi apđ vulgũ reputanẽ ſilia pa- F
tiunẽ cuidã regi Aſſirioꝝ ſardanapalo: q fuit totalr voluptatibꝰ dedituſ: ⁊ ꝑꝑ hoc credũt voluptatẽ eẽ optimã qȝ ineſt
optimis ⁊ feliciſſimis ſm reputationẽ vulgi. ❡ Notãda pm nõm Euſtra.
ſunt hic duo dicta Euſtratii. pm eſt ꝙ ſi ꝑncipes ſint mali: ſubditi erũt mali: ⁊ ſi ꝑncipes ſũt boni ſubditi erũt boni: dicit enĩ ſic. Si in ciuitatibꝰ vel in gẽtibꝰ ptãtẽ hñtes non eẽnt ſȝ paſſionẽ viuẽtes, ſȝ amãdo labores laborioſe viuẽtes ⁊ ſȝ virtutẽ: nõ vtiqȝ aliqñ ſordidioribꝰ ſubditoꝝ ad ſeipſos ingreſſuȝ ꝯcederẽt ſȝ abiicerẽt: ⁊ tũc malũ nõ augmẽtareẽ ſȝ diminuereẽ vel ꝑfecte exterminareẽ. Si aũt q in ptãte ꝯſtituti ſunt ſordidi ſunt ⁊ in paſſionũ voluptatibꝰ viuẽtes ⁊ ſardanapalo ſiles: ſibiipſis ſiles familiares faciẽt: ⁊ malitiã accreſcere faciẽt. ❡ Scḋo ẽ nõm illđ qđ ipſe 2m nõm Euſtra. Vita ⁊ finis ſardanapali.
narrat de ſardanapalo. Dicit enĩ ꝙ ipſe fuit rex aſſirioꝝ mulierũ inſanꝰ amator luxurioſus ⁊ ipudicꝰ oino in palatiis manẽs: arma qdẽ nõ accepit nec ad venationẽ exiuit: ſȝ faciẽ vnxit: ⁊ oclos depixit ad ꝯcubinas ꝯcertãs de pul- G
chritudine ⁊ ꝯpõne ornatꝰ oimode mlĩebri ꝯſuetudie vtẽs: ille interfectꝰ ẽ a pſis adulatores āt ⁊ guloſi ſcripſerũt i ſepulchro eiꝰ. tãta hẽo q̃ta cõedebã ⁊ bibebã. Hec Euſtratiꝰ.

❡ Elegantes aũt ⁊ ad agendum idonei honorẽ. Honos enim finis fere ciuilis eſt vite.

❡ Qui aũt excellentes ⁊ operatiui: honorem. 3a ps cap.
Ciuilis enim vite fere hic finis.

❡ Hec eſt 3a ps huiꝰ capl'i i q̃ ingrit de opiõibꝰ ꝑtinẽtibꝰ ad vitã ciuilẽ ad quã ꝑtinet honor ⁊ vĩrꝰ: ⁊ ꝑ ponit opionẽ ⁊ rõnẽ opionis ponẽtiũ felicitatẽ cõſiſtẽ in honoribꝰ: ⁊ poſtea iꝓbat eã. Dicit g̊ ꝑ ꝙ illi q ſunt magis excellentes ⁊ virtuoſi: ⁊ opatiui operũ honoꝝ: ponũt honorẽ eẽ felicitatẽ. ⁊ rõ huiꝰ eſt. ſ. ꝙ felicitas ꝯſiſtit magis i honore q̃ȝ in vo-
luptate. nã honor videẽ eẽ finis totiꝰ vite ciuilis: nã honor H
redditẽ his q bñ opanẽ i vita ciuili q̃ſi ſũmũ ꝑmiũ: ⁊ iõ colentibꝰ vitã ciuilẽ vr ꝓbabile ꝙ felicitas ꝯſiſtat i honore.

❡ Videtur aũt ab eo diſtare qđ querimus bonũ. Naȝ in iis potius qui afficiunt q̃ȝ in iis qui afficiunẽ honoribus eſt. Sũmũ aũt bonũ ꝓpriũ quid: taleq̃ȝ eſſe vaticinamur: vt auferri facile nequeat. Preterea honorem perſequũtur hoies: vt ſeipſi bonos eſſe credant. Itaqȝ a prudẽtibus ⁊ apud eos qui ipſos cognoſcãt: ⁊ ob virtutẽ honoribus affici q̃runt. Conſtat igiẽ ſm hos ipſos honore preſtantiorem eſſe virtutem.

❡ Videẽ autem magis ſuperficialis eo quod queritur. videtur enim in honorãtibus magis eſſe q̃ȝ in honorato. Bonum autem proprium qdem ⁊ qđ difficile aufertur eſſe diuinamus.

I ¶ Amplꝰ aũt videnẽ bonorẽ q̃rere: vt credãt ſeipſos bonos eſſe. Querũt aũt a prudẽtibus bonorari ⁊ apud eos a quibꝰ cognoſcunẽ ⁊ in ꝟtute. Manifeſtũ igiẽ q̃m ſꝫ hos ꝟtꝰ melior ẽ.

13ª ꝯclo huiꝰ libri pꝛimi. ¶ Iſtã opionẽ iprobat declarãdo ꝙ felicitas nõ ꝯſiſtit in honoribꝰ: ⁊ hec eſt ꝯclo 13ª huiꝰ libri. ⁊ p̊ ꝙ honor magis videẽ eſſe ſupſicialis. i. bonũ minus pfectũ q̃ꝫ bonũ quod querit̃. ꝯclo pbaẽ dupl'r. Primo ſic. Felicitas eſt in felice ita ꝙ eſt ꝓpꝛiũ bonũ felici. ⁊ de difficili ab eo auferẽ: ſed honor eſt in honorãte ⁊ nõ in honorato. ergo felicitas nõ ꝯſiſtit in honoribꝰ. vnde põt ratio ſic formari. ſi felicitas cõſiſtit in honoribꝰ: ille qui honoraẽ eſſet felix ꝓpter honorẽ ſibi exhibitũ: ſed nõ opꝫ ꝙ ille qui honoraẽ ſit felix: qð pꝫ qa felicitas eſt in felice ſed honor nõ eſt in honorato. ergo felicitas nõ eſt honor: nec ille q honoraẽ eſt felix
K
Nõnᵐ ꝓpter honorẽ ſibi exhibitũ. ¶ Circa illã ꝓpõnem. honor eſt in honorãte ⁊ nõ honorato. eſt intelligẽdũ ꝙ iſtud ſic intelligit̃: honor eſt in ptãte honorãtis ⁊ nõ in ptãte honorati. nõ eni eſt in ptãte hoĩs ꝙ ipſe honoreẽ. Nã honor eſt exhibitio reuerẽtie in teſtimoniũ excellẽtis boni: ſed non eſt in ptãte hoĩs ꝙ talis reuerẽtia ſibi exhibeaẽ q̃ñcũqꝫ ipſe ſit virtuoſus: ſed eſt in ptãte honorãtis: ⁊ ſic dꝫ itelligi ꝙ honor eſt in honorante ⁊ nõ in honorato: qa in ptãte honorãtis eſt ꝙ honoret: ſꝫ nõ eſt in ptãte honorati ꝙ honoreẽ: ⁊ hoc ſufficit quãtũ ad rationẽ Phĩ. qa eni felicitas eſt in ptãte felicis: ⁊ honor debitus felici nõ eſt in ptãte felicis ꝙ honoreẽ: ideo ſequiẽ ꝙ felicitas nõ cõſiſtit in honore. Põt etiam ſic intelligi ꝙ honor eſt in honorãte: qa cõſiſtit in actu honorãtis ⁊ nõ ꝯſiſtit in actu illius qui honoraẽ: ⁊ ex hoc ſequiẽ ꝓpoſitũ Phĩ. ſ. ꝙ honor nõ eſt felici-
L tas: qa felicitas conſiſtit in actu felicis: ſed honor debitus felici nõ ꝯſiſtit in actu felicis: ergo honor debitꝰ felici non eſt felicitas: etſi aliqs honor eſſet felicitas maxime honor debitus felici eſſet felicitas: qa ille honor videẽ eſſe ſũmũ premiũ debitũ felici pro operibus ſuis. ¶ Albertus dicit hic ꝙ honor magis eſt in honorãte ſm eſſentiã ſed in honorato per cauſaꝫ. Iteꝫ honor eſt in honorãte ſubiectiue: qa eſt actus honorantis. ⁊ eſt in honorato obiectiue: qa eſt circa honoratũ tanq̃ꝫ circa obiectuꝫ. [Amplius ⁊ videẽ.] Scðo pbaẽ ꝯclo ſic. In illo qð appetiẽ ꝓpter aliud non cõſiſtit felicitas: ſed honor appetiẽ ꝓpter aliud: ergo felicitas nõ cõſiſtit in honore vel honoribus. maior pꝫ: qa ex quo felicitas eſt vltimus finis humanoꝝ qui ſoluꝫ ꝓpter ſe appetiẽ inter res humanas ſequiẽ ꝙ in illo qð appetiẽ ꝓpter aliud nõ cõſiſtit felicitas. ⁊ minor declaraẽ. naꝫ homines appetunt honorẽ vt firmaꝫ habeãt de ſe opionem
M ꝙ ſunt boni: qð pꝫ: qa hoĩes querũt honorari a prudentibus ⁊ ab illis qui nouerint eos ⁊ in virtute. A prudentibꝰ quidẽ vt recte iudicantes dignos ſeipſos exiſtimẽt honore. A cognoſcentibus aũt vt ex ignorantia errãtes eos nõ exiſtentes bonos honorent vt bonos. In virtute autẽ q̃ñ in hac viuere diligunt ⁊ querunt certitudinẽ vt ſciant firmiter ſi qð diligũt hñt. hec ergo eſt ratio: honor queritur ꝓpter aliud. ſ. vt ſit ſignum virtutis: ergo nõ eſt finis vltimus: ⁊ per cõſequẽs honor non eſt felicitas.

¶ Atqꝫ forſitan ⁊ finẽ quiſpiã ciuilis vite magis hanc eſſe putauerit: verũ ⁊ ipſa imperfecta eſt. Videẽ enim poſſe virtutẽ hñs ⁊ dormire: aut nõ agere quicq̃ꝫ per vitã: ⁊ inſuper maximis malis: atqꝫ aduerſa fortuna laborare. Eum ꝟo qui ita ſe hꝫ nemo felicẽ dixerit: niſi qui poſitionẽ cõſeruat. Sed hec hactenus: ſatis enim de his eſt ⁊ in ꝯuerſionibꝰ dictũ. De cõtẽplatrice aũt vita: quã tertiã diximꝰ i ſequẽtibꝰ ꝯſideratõeꝫ faciemꝰ

4ª pars capitꝫ. ¶ Forſitan aũt ⁊ magis vtiqꝫ aliqs finẽ ciuilis vite hãc exiſtimet. Videẽ autem impfectior ⁊
N hec. vi eni ꝯtingere ⁊ dormire hñtẽ virtuteꝫ ⁊ nõ opari per vitã. ¶ Et cum his mala pati: ⁊ infortunatum eſſe plurimum. Ita autẽ viuentẽ nullus vtiqꝫ felicitabit niſi poſitioneꝫ cuſtodiat: ⁊ de his quideꝫ igitur ſatis. Sufficienter enim in Enchydijs dictuꝫ eſt de ipſis. ¶ Tertia autẽ eſt cõtemplatiua vita de qua perſcrutationem faciemus in ſequentibus.

¶ Hec eſt quarta pars in qua reprobaẽ opio ponẽtis felicitatẽ ꝯſiſtere in ꝟtute: ⁊ primo narrat ꝙ felicitas magis vẽ cõſiſtere in virtute q̃ꝫ in honore: qꝛ honor vẽ eẽ impfectior
O q̃ꝫ virtus: cũ honor nõ queraẽ niſi vt ſit teſtimoniuꝫ virtu-
15ª cõclo huius pꝛimi libri. tis: ⁊ tñ felicitas nõ eſt virtus: ⁊ hec eſt ꝯ 14ª. que ꝓbatur dupl'r. p̊ qꝛ ꝟtus pt eẽ in dormiẽte ⁊ nõ opante ſm ꝟtutẽ p totã vitã: ſꝫ felicitas nõ põt eẽ niſi in opante ſm ꝟtutẽ. g̃ felicitas nõ eſt virtus. ¶ Intelligẽdũ eſt ꝙ ꝟtus pt eẽ in nõ
Nõnᵐ opante ſm ꝟtutẽ p totã vitã poſt ꝟtutẽ acqſitã: tñ ꝟtus nõ eſt ꝟtus niſi in aliq̊ vno in quo an̄ ꝟtutẽ acqſitã erãt operationes bone: qꝛ ꝟtus nõ acqriẽ niſi p bonas operationes: tñ poſſe eſt ꝙ ꝟtuoſus poſt ꝟtutẽ acqſitã nõ opeẽ ſm ꝟtutẽ: qꝛ poſſe eſt ꝙ ſtatĩ moriaẽ poſt acqſitionẽ ꝟtutis. [Et cuꝫ his mala pati.] 2ª ꝓbaẽ ꝯ ſic. Si felicitas eẽt ꝟtus g̃ oĩs ꝟtuoſus eẽt felix. ꝯñs eſt falſuꝫ. g̃ ⁊ añs. ꝯñtia de ſe pꝫ: ⁊ falſitas ꝯñtis ꝓbaẽ p hoc ꝙ ꝯtingit ꝟtuoſuꝫ pati multa mala iſfortunia. ꝯtingit eni ꝟtuoſuꝫ eẽ egrotãtẽ aut iopẽ: vel inſidias ſuſtinẽtẽ: p que opatio ſm ꝟtutẽ reſcindiẽ. Sed iſfortuna-
P tũ vel nõ opantẽ ſm ꝟtutẽ nullus diceret eẽ felicẽ niſi ꝓteruiẽdo velit hoc ſuſtinere tanq̃ꝫ poſitũ ꝯ rõnes p ſe manifeſtas: g̃ nõ eſt neceſſe ꝙ oĩs ꝟtuoſus ſit felix: ⁊ hoc ſufficit q̃tum ad pñs. [Sed de his ſufficiẽter dictũ eſt in Enchidijs.] hoc eſt in qbuſdã verſibꝰ circularibus quos cõpoſuit de felicitate. [Tertia aũt.] de vita cõtẽplatiua non determinat hic: ſed dicit ꝙ de tertia vita. ſ. cõtemplatiua pſcrutabitur inferius. ſ. in decimo huius.

¶ Ea ꝟo que pecuniaꝝ incũbit: violẽta quedã eſt vita: ipſeqꝫ diuitie nõ ſunt id qð querimꝰ bonũ. Vtiles enĩ ſunt ⁊ ob aliud queri ſolẽt. Quapropter ea que prius ſunt dicta potius quiſpiaꝫ fines eſſe exiſtimauerit: qꝛ ꝓpter ſe cũ ꝓp ſe expetanẽ. At neqꝫ ẽt illa ſunt: q̃ꝫq̃ꝫ ad ipſa cõplures iacte ſunt rõnes. Hec igẽ miſſa faciamꝰ.

5ª ps ca. ¶ Pecunioſus aũt quis violenter eſt. ¶ Et diuitie nõ ſunt qð queriẽ bonũ: vtiles eni ſunt ⁊
Q alterius grã. ideo magis que prius dicta ſũt finem aliqs vtiqꝫ exiſtimat: ꝓpter ſe eniꝫ diligũtur. videẽ autẽ neqꝫ illa: q̃uis multi ſermones ad hoc compoſiti ſint. hec autẽ relinquanẽ.

¶ Hec eſt q̃nta pars in qua improbat opionẽ ponẽtẽ feli-
15ª cõclo huius libri pꝛimi. citatẽ cõſiſtere in diuitijs: ⁊ eſt ꝯclo 15ª. ſ. ꝙ felicitas nõ cõſiſtit i diuitijs. hec ꝯclo ꝓbaẽ dupl'r. p̊ ſic. Pecunioſus ſiue diues efficiẽ aliqs p violẽtiã: ſꝫ nullus fit felix p violẽtiaꝫ. ergo felicitas non conſiſtit in diuitijs. [Et diuitie nõ ſunt.] Scðo ꝓbaẽ ꝯclo ſic. In nullis que propter aliud queruntur conſiſtit felicitas. hec ſtatim pꝫ: qꝛ ex quo felicitas eſt finis vltimus opꝫ ꝙ ꝓpter ſe queraẽ ⁊ nõ ꝓpter aliud: ſꝫ diuitie queruntur ꝓpter aliud: qꝛ ſunt bona vtilia. ergo felicitas non conſiſtit in diuitijs: ſed prius dicta. ſ. voluptates ac honores magis videnẽ habere rõnẽ finis vltimi q̃ꝫ diuitie: qꝛ voluptates ⁊ honores ꝓpter ſeipã queruntẽ: ⁊ diui-

A tie ſolū querunť ꝑpter aliud. ⁊ hoc dicit phs 8° hui⁹: ꝙ cū triplex ſit bonū. ſ. vtile/delectabile/⁊ honeſtū: duo iſtorum. ſ. delectabile ⁊ honeſtū habent ratioñ finis: ſed vtile ſolum habet ratioñ eius quod eſt ad finem.

Capitulū tertiū tractat⁹ ſcdi pmi libri dclarãs ꝙ felicitas nō ꝯſiſtit in bono ſepato: ⁊ pͦ oñdiť ꝙ neceſſariū eſt de illa opione ingrere: q̄ ponit felicitatē ꝯſiſtere in bono ſepato qd̄ dī cōis idea oīuʒ bonoꝝ: deide ꝙ felicitas nō ꝯſiſtit in bono ſepato: ⁊ ꝙ hõ bonū ſepatū ſi ponať tale nō eſt ꝑ ſe bonū: ⁊ ꝙ ſi ſit hõ bonū ſepatū nō eſt cōis idea oīuʒ bonoꝝ: nec ēt oīum per ſe bonoꝝ: ⁊ ꝙ ſi eēt huiõ bonū ſeparatū ⁊ ꝑ ſe bonum adhuc in illo nō cōſiſteret felicitas que eſt vltimus finis actuū humanoꝝ cū nō ſit operatū nec poſſeſſuʒ ab hoie: nec requiriť tale bonū ſeparatū vt ſit nobis exemplar ad

B quod inſpicientes poterimus melius cognoſcere ⁊ adipiſci ea que ſunt nobis bona.

C ¶ Reſtat fortaſſe de vlī bono cōſiderare: ⁊ quonīmodo dicit̃ dubitare: q̄ꝗ̄ hec queſtio perardua nobis eſt ꝓpterea ꝙ amici ſūt q formas ipſas introduxerūt.

Caput 3m ſcdi tract. hui⁹ pmi libri. Pris po capituli. Tertij capituli ſcdi trac. diuiſio in q̄tuor ptes pn.

Quod autē vlē melius forte perſcrutari ⁊ querere qualiter dicitur. Et ſi obuia tali qōne facta ꝓpter amicos veros introducere ideas.

Iſtud eſt caplm tertiū tractatus ſcdi: in quo poniť ⁊ reprobať opio ponētiū felicitatē ꝯſiſtē in bono ſepato: qd̄ poniť idea oīuʒ bonoꝝ: ⁊ cōtinet iſtud caplm q̄tuor ptes pncipales. In pma ponit vtilitatē hui⁹ ingſitionis ⁊ remoueť illud qd̄ videť iſti iquiſitioni repugnare. in 2a ibi[Ferētes aūt.]iprobādo opioneʒ Plonis. ꝓbať ꝙ nō eſt vna cōis idea oīuʒ bonoꝝ. In 3a ibi[Queret aūt vtiqʒ.]oñdit ꝙ bonū ſeparū ſi ponať tale nō eſt ꝑ ſe bonū. In 4a ibi[Si. n. ē vnū.]oñdit ꝙ ſi eēt vna cōis idea oīuʒ bonoꝝ: ipa nō eēt vltimus finis hoīs nec in ipa ꝯſiſteret felicitas. ¶ In pma igiť pte ponit vtilitatē hui⁹ inquiſitionis: ⁊ qd huic ingſitioni videť repugnare: ⁊ ꝙ illud nō dʒ retrahere ab ingſitione huius ꝟitatis. ¶ Circa pmū ſciendū ꝙ bonū ſeparatū in quo platonici poſuerūt felicitatē hoīs ꝯſiſtere: dicebāt eſſe vlē bonū per cui⁹ pticipationeʒ oīa alia bona dicunť eſſe bona: ⁊ dicit ꝙ pſcrutari de hoc vlī bono an ſit: ⁊ ingrere qualr ponať eſſe: forſitan eſt melius q̄ꝫ iquirere de pdictis opionib⁹. huiõ eñi ingſitio eſt magis phica ⁊ magis ptinēs ad ꝯſiderationē veri boni ⁊ vltimi finis: q̄ꝫ ingſitio opionū pdictaꝝ. [Et ſi obuia.]huic tñ ingſitioni videť obuiare: ⁊ volūtati Ariſt. ꝯtrariari hoc. ſ. ꝙ iſta erat opio amici ſui. ſ. Plonis magrī ſui: ⁊ in reprobādo opionē Plonis videť derogare honori ſuo ꝓprio. nā ꝯ honorē diſcipuli videť eē ꝙ improbet dictū magrī ſui. hoc eniʒ videť eſſe cōtra bonos mores. ſ. cōtradicere magrō ſuo. ¶ Et eſt ſciēdū ꝙ Phs potius di

D cit hoc hic q̄ꝫ in alijs libris: in quibus opionē Plonis iprobat: quia improbare opionē amici nō eſt ꝯtra veritatem que pncipalr queriť in ſcientijs ſpeculatiuis: ſed videtur eſſe cōtra bonos mores: de quibus in hoc libro agitur.

¶ Verū meli⁹ forſitan ⁊ oportere videbiť ſua quoqʒ: pſertim phos ꝓ veritatis ſalute refellere. Nā cū ambo ſint amici: ſanctū eſt honore veritatem preferre.

¶ Videbiť aūt vtiqʒ meli⁹ eſſe forſitan ⁊ oportere ⁊ ꝓ ſalute veritatis ⁊ familiaria deſtruere: aliterqʒ ⁊ phos exiſtes: ambobus eñi exiſtibus amicis: ſanctū prehonorare veritatem.

¶ Iſtud tñ nō debet retrahere Phm ab hac ingſitione q2 videbiť meli⁹ eſſe ⁊ magis honeſtū ⁊ ad bonos mores ptinere: ⁊ etiā oīno oportere vt hō nō vereať impugnare familiares ſuos pro ſalute veritatis: honeſtū eñi eſt pro ſalute veritatis familiaria deſtruere ambob⁹ eñi exñtib⁹ amicis. ſ. hoie ⁊ veritate. Sanctū eſt phonorare veritatē: nā ad Phm ptinet ipedimēta cognitiōis amouere: vñ ſi opinio alicui⁹ amici famoſi ſit falſa: illa pōt multos ipedire a cognitione veritatis. ⁊ iō ad Phm ptinet iprobare opioneʒ amici ſui: ſi ſit falſa: quia vt dicit Cōmentator hic: Phs eſt amator veritatis niſi nomē mentiať: vnde veritas eſt pferēda amico: nā hō nō eſt amicus alicui⁹ amicitia que eſt ꝓpter bonū honeſtū: niſi ꝓpter veritatē ⁊ virtutē quā reperit in illo. Cū ergo vnūquodqʒ ꝓpter qd̄ ⁊ illud magis: ſequiť ꝙ veritas eſt magis amica q̄ꝫ homo: ⁊ q2 magis amicus eſt preferēdus ſequiť ꝙ veritas eſt preferēda homini amico. iō Ariſt. pro ſalute veritatis iprobat falſas opiones Plonis magrī ſui: ⁊ ſic ſe habuit Plo erga Socratē magiſtrū ſuū: dicit eniʒ Plato. Socrates eſt amicus ſed magis amica veritas. ⁊ alibi dicit. multū de veritate eſt curandū de Socrate ꝟo parū. Poſſet aūt hic poni vna ꝯclō. ſ. ꝙ veritas eſt pferēda amico: ſed q2 hec cōcluſio nō eſt de ſubā huius ſcie nō numero eā inter ꝯnes. ¶ Notanda ſunt hic quattuor dicta. pmū ſm Cōmētatorē: ꝙ iuſtū eſt honorare amicos: ⁊ ſanctū eſt honorare veritatē. nā vt dicit ſanctuʒ differt a iuſto: nā iuſtitia cōſiderať in equalitate q̄ eſt ad eos qui ſunt eiuſdē ſpēi. Sʒ ſanctū ꝯſiderať in honore decente deū ⁊ diuina: ⁊ iō veritatē honorare ſanctū eſt: diuinū enim eſt veritas. ¶ 2° eſt notādū ſm Cōmētatorē ꝙ Ariſt. hic tētat q̄dā dicere aduerſus Plonē: q̄ forte Ploni nō obſiſtūt: ſed his qui ſm ꝙ nō opʒ dicta illi⁹ recipiūt. illud eñi bonū ſepatū qd̄ Plato poſuit eſt illō bonū ineffabile qd̄ eſt cā omniū alioꝝ entiū viuentiū ⁊ nō viuentiū: ⁊ ita poſuit deū eſſe bonū ſeparatū in quo ꝯſiſtit felicitas. ¶ 3° eſt notādū ſm Euſtratiū ꝙ vniuerſale diciť duplr. ſ. predicatione ſicut in logica ⁊ ſic non accipiť hic. Alio modo illud dicitur vlē cuius cauſalitas ſe extendit ad plura ⁊ ſic accipiť hic. ¶ 4° eſt intelligendū ſm Euſtratium ꝙ totū diciť tripliciter. ſ. ante partes: ex partib⁹: ⁊ in partib⁹. Ante partes ſicut ſpēs ⁊ idee que tota dicunť vniuerſalia in conditoris mente exñtes. Ex partibus vt cōpoſita ⁊ in multis partita: ſunt omyomera. In partibus autē vt vlia que de multis dicunť ⁊ poſteriora gñatione dicunť quia intellectus abſtrahit tale totum a ſuis ſigularibus: ⁊ de tali toto dicit Ariſto. ꝙ nihil eſt vel poſterius eſt.

E

F

H

Nōm 1m.

Nōm 2m.

G

3m nōndū vlē dupr diciť.

4m nōm Totum 3r dictum & ōſimilī diſtinctione vſus ē proculus 66. ꝓpōe pᵃ de aia. tcō. 8.

¶ Qui igitur hāc attulerūt opinionē: in his rebus nō faciebāt ideas: in quib⁹ prius ⁊ poſteri⁹ eſſe dicebāt. Idcirco neqʒ numeroꝝ ideaʒ ponebāt. At bonū ⁊ in ſubſtātia diciť: ⁊ i quali: ⁊ in eo qd̄ eſt ad aliqd. Atqʒ id qd̄ eſt ꝑ ſe ſubſtātiaue: prius eſt eo nā qd̄ eſt ad aliquid. Eſt eñi hoc appēdici ⁊ accidēti eius qd̄ eſt ſimile. Quib⁹ efficitur: vt nō ſit in oibus cōis quedā idea. Preterea cū bonū eque atqʒ id qd̄ eſt dicať. (Nam ⁊ in ſubſtātia diciť bonū: vt mens ⁊ deus: ⁊ in quali virtus: ⁊ in quāto mediocre: ⁊ in relatiōe vtile: ⁊ in tēpore occaſio: ⁊ in loco mora: ⁊ alia iſtiuſmodi.) Conſtat nō eē cōe qcq̄ꝫ vlē ac vnū. Nō eñi i oib⁹ pdicamētis: ſed i vno tm̄mō diceret. Preterea cū eoꝝ q̄ vnaʒ hñt ideā: vna ſit ⁊ ſcia: bonoꝝ ēt oīuʒ vna ſcia q̄daʒ eſſet. Nunc aūt plures ſunt ⁊ eoꝝ q̄ ſub eodē predicamēto ſunt collocata: vt tpis. In bello quidē militaris facultas: in egritudine aūt ars medēdi. Et mediocris: i alimēto qdē medicina; i laborib⁹ āt ars corpis exercēdi. D

I Sc̄da ps capituli. ¶ Ferentes aūt opionē hācmō faciebāt ideas:
in quibus prius ꝛ poſterius dicebāt/ ꝓpter qđ
neqꝫ numeroꝝ ideā cōſtituebāt. Bonū aūt dr̄
ꝛ in eo qđ qđ eſt: ꝛ in quali: ꝛ in ad aliquid. qđ
eſt autē ꝛ ſcḋm ſeipſum ꝛ ſubā: prius natura eo
qđ eſt ad aliqđ. ꝓpagini enim hec aſſimilaṫ ꝛ
accidenti enti. Quare neqꝫ vtiqꝫ erit cōis q̄daꝫ
in his idea. ¶ Amplius aūt qꝛ bonū equale di
ciṫ enti: etenī in eo qđ qđ eſt diciṫ: vtputa deus
ꝛ itellectus: ꝛ in quali virtus: ꝛ in quāto men
ſuratū: ꝛ in ad aliqđ vtile: ꝛ in tēpore tēpus: ꝛ
in loco dieta: ꝛ altera talia. Manifeſtū ꝙ non
vtiqꝫ erit cōe quid vl̄r ꝛ vnū. Nō enī vtiqꝫ di
cereṫ in omnibus ꝑdicamētis: ſed in vno ſolo.
K ¶ Amplius aūt qꝛ eoꝝ que ſcḋm vnā ideaꝫ vna
eſt ſcia ꝛ bonoꝝ oium eſſet vtiqꝫ vna quedam
ſcia. Nunc aūt ſunt multe ꝛ eoꝝ que ſub vno
ſunt predicamento: vtputa temporis. In bello
enim quidem militaris. In egritudine aūt me
dicinalis. In laboribus aūt exercitatiua.

¶ Hec eſt ſcḋa pars ꝑncipalis huius capl̄i: in qua ph̄s ꝓ
bat ꝙ nō eſt vna cōis idea oium bonoꝝ. ꝛ hec eſt ꝯcluſio
16ª ꝯclo huiꝰ ꝑmi libri. 16ª huiꝰ libri que ꝓbaṫ tripl̄r. ꝑ ſic. Illoꝝ non eſt idea cō
munis in qbus eſt accipe pꝰs ꝛ poſterius: ſed in bonis eſt
accipere prius ꝛ poſterius. ergo nō eſt vna idea cōis oiuꝫ
bonoꝝ. maior accipiṫ ex cōceſſione platonicoꝝ qui pone
bant ideas in illis in quibus eſt accipere prius ꝛ poſteriꝰ
ſicut eſt in numeris. ꝛ minor declaraṫ per hoc ꝙ bonum
reperiṫ in ſuba quātitate ꝛ qualitate: ꝛ ſic de alijs ꝑdica
L mentis ꝛ ſuba eſt prior alijs ꝑdicamētis: ꝛ per ꝯñs bonuꝫ
in ſuba eſt pꝰs q̄ bonū in alijs ꝑdicamētis: ꝛ ſic in bonis
eſt accipe prius ꝛ poſterius. Iſta ratio eſt ratio ad holeꝫ:
qꝛ procedit ex cōceſſis ab aduerſario. ſ. ꝙ idea non eſt in
his in qbus eſt reperire prius ꝛ poſterius. Iſtud enī pla
tonici cōceſſerūt. ꝛ ratio huius erat: qꝛ ſicut dixerūt/ idea
participaṫ equal̄r ab oibꝰ quoꝝ eſt idea: ſed vbi eſt pꝰs
ꝛ poſterius nō eſt equalis participatio: ideo ꝛc̄. cū ergo in
bonis ſit accipere prius ꝛ poſterius ſicut ꝛ in ipſis ꝑdica
mentis. naꝫ accidētia depēdēt a ſuba ꝛ ſunt poſteriora q̄
ſubſtātia a qua ꝓpaginanṫ ꝛ deriuanṫ: ſequiṫ ꝙ non eſt
oium bonoꝝ vna idea cōis. [Amplius aūt qꝛ bonū.] ſcḋo
ꝓbaṫ ſic. Eoꝝ que reperiunṫ in diuerſis ꝑdicamētis non
eſt vna idea cōis: ſꝫ bona reperiunṫ in diuerſis ꝑdicamē
tis. ğ ꝛc̄. maior pꝫ per aduerſarios qui ponūt ideā eſſe ra
M tionē vnā oium eoꝝ que ideā participāt: ſed illa que ſunt
in diuerſis ꝑdicamētis nō hn̄t eādē rōnē nec per ꝯñs eā
dem ideā: ꝛ minor declaraṫ: qꝛ bonū diciṫ equal̄r enti: ꝛ
ens reperiṫ in diuerſis ꝑdicamētis. ergo ꝛ bonuꝫ. bonum
enī in ſubſtātia eſt deus ꝛ itellectus. bonū in qualitate eſt
virtus. bonū in quātitate eſt cōmenſuratio qđ eſt bonum
in quolibet qđ ſubijciṫ mēſure. bonū in ad aliquid eſt vti
le quod eſt relatum ad finē debitū. bonuꝫ in qn̄ eſt tēpus
opportunū. bonū in vbi eſt locus ꝯgruus: ꝛ ſic in alijs ge
neribꝰ. ¶ Euſtratius dicit hic ꝙ rōnes ille nō cōcludūt
cōtra Platonē: qꝛ per iſtā ideā boni Plato intellexit pri
mum bonū. ſ. deū qđ oia appetunt: ꝛ per cōparationē ad
queꝫ alia dicunṫ bona ſcḋm pꝰs ꝛ poſterius. vnde Ari. 12º
T.c.52. metaphy. ponit quoddā bonuꝫ ſeparatū a toto vniuerſo
ad qđ totū vniuerſuꝫ ordinaṫ. ſicut exercitꝰ ad bonū ducē.
ꝛ iō dicit Euſtratius ꝙ Ariſt. nō arguit ꝯ opionē Plonis:
ſꝫ ꝯ eos q dicta Plonis male recipiūt ꝛ itelligūt. [Amplꝰ N
aūt qꝛ eoꝝ.] 3º ꝓbaṫ ꝯ ſic. Quoꝝ nō eſt vna ſcia illoꝝ nō
eſt vna idea hoc pꝫ cū idea ponaṫ cā ſcie: ſed nō oium bo
noꝝ eſt vna ſcia. ğ nō oiuꝫ bonoꝝ eſt vna idea cōis. ma
ior pꝫ ex hoc ꝙ idea eſt cā ſcie: ꝛ minor declaraṫ. nā nō eſt
vna ſcia oium bonoꝝ que ſunt in vno ꝑnto: ꝛ multo fortiꝰ
nō eſt vna ſcia bonoꝝ que ſunt in diuerſis ꝑntis. ꝙ aūt re
rū eiuſdē ꝑdicamēti ſint diuerſe ſciētie pꝫ: ꝑ hoc ꝙ multe
ſcie ꝯſiderāt tēpus qđ eſt res vnius ꝑdicamēti: nā ſcia mi
litaris ꝯſiderat tp̄s in bello: ꝛ ſcia medicinalis ꝯſiderat tē
pus in egritudine: ꝛ exercitatiua ꝯſiderat tp̄s in laboribꝰ.
pꝫ ğ ꝙ nō oiuꝫ que ſunt in vno ꝑdicamēto eſt vna ſciētia.
¶ Hic ſunt duo intelligēda. ꝑm̄ ꝙ ſcḋm Euſtratiū h̄ rō eſt Nōn̄ ꝑm̄
ſophiſtica: qꝛ q̄uis ſit vnū bonū ꝑ cuius participationem
oia alia ſunt bona: tn̄ in bonis eſt ordo: ita ꝙ qđdā bonum
eſt honorabilius: ꝛ qđdā minus honorabile ſcḋm ꝙ quedaꝫ
ſunt ꝓpinqora ꝑ bono ꝛ quedaꝫ remotiora ab eo: ꝛ ita de
diuerſis bonis ſcḋm ꝙ diuerſa ſunt bona/ diuerſe ſunt ſcie
ꝛ diuerſe artes. tn̄ ſcḋm ꝙ oia bona ꝑticipāt vno bono ꝛ re O
ferunṫ ad vnū bonū: ſic de oibus bonis ꝯſiderat vna ſcia.
vn̄ bene ſtāt ſil̄ ꝙ de eodē bono ſint diuerſe ſcie: ꝛ ꝙ de oi
bus bonis ſcḋm ꝙ hn̄t attributionē ad vnū ꝛ idē bonuꝫ ſit
vna ſcia. ¶ Scḋo eſt notādū ꝙ Euſtratius mouet hic du Nōn̄ 2m̄
bitationē de ſuba. dictū enī eſt ꝙ bonū ꝓpinquius prime Dubitaº
ſube eſt pꝰs ꝛ maius bonū: cū ğ vna ſuba ſit ꝓpinqor pme Euſtra.
ſube q̄ alia: vr̄ ꝙ ſuba ſuſcipiat magis ꝛ minꝰ. ¶ Ad hoc Solo.
rn̄det ꝙ magis ꝛ minus vt reſpiciūt vnā naturā ſpecificā
nō inueniunṫ in ſuba: ſed vt reſpiciūt acceſſum ꝛ receſſum
ad vnū ꝑm̄: ꝛ ſic in ſuba eſt magis ꝛ minus ſcḋm ꝙ reſpiciūt
diuerſas eſſentias/ qđ intelligo ſic. ꝙ vna nā ſpecificata in
gn̄e ſube nō dr̄ ſcḋm magis ꝛ minus: nec in eadē nā ſpecifi
cata in gn̄e ſube inueniunṫ aliq̄ alia ſcḋm que vnū dr̄ magis
hō ꝛ aliud minus: nō enī in ſpē hois reperiunṫ aliq̄ ſcḋm que
vnū aliqđ dr̄ magis hō ꝛ ſcḋm aliud dr̄ aliqđ minus hō: tn̄
genus ſube dr̄ de diuerſis naturis ſcḋm magis ꝛ minus: ſcḋm
ꝙ vna natura eſt propinquior ꝑmo de gn̄e ſube ꝛ alia eſt P
remotior a ꝑ de gn̄e ſube: vn̄ in eadē ſpē de gn̄e ſube non
inueniunṫ prius ꝛ poſterius. In diuerſis tn̄ ſpēbus reperiṫ
pꝰs ꝛ poſterius ꝑ cōparationē ad ꝑm̄ illius gn̄is: qđ itelli
go loquēdo de ſuba que eſt genus analogū nō ꝺ ſuba que
eſt genus vniuocū: qm̄ genus nō diciṫ ſcḋm magis ꝛ minus
de illis quibus eſt vniuocum. vt pꝫ ex logica.

¶ Dubitauerit autem quiſpiam quidnam ꝛ velint di
cere ipſum: quodq̄ ſi vna ꝛ eadem hominis eſt ratio:
ꝛ ipſo homine: ꝛ in homine. Nam quo vterq̄ eſt hō:
hoc differētiaꝫ iter ſeſe nullā hēbunt. Quod ſi ita eſt: neq̄ quo
vtrūq̄ eſt bonū. At vero neqꝫ qꝛ ꝑpetuū eſt: iō magis
erit bonum: ſi quidem neqꝫ diuturnum album ma
gis eſt album: q̄ vnius album diei. Q

¶ Queret aūt vtiqꝫ aliquis quid: ꝛ volunt di 3ª ps ca.
cere per ſe vnumqđqꝫ: ſicut ꝛ in per ſe homi
ne ꝛ in homine vna ꝛ eadem eſt ratio que ho
minis. Scḋm enim ꝙ homo nihil differret.
Si autem ſic: neqꝫ ſcḋm ꝙ bonuꝫ. ¶ Sed neqꝫ
quidē ꝑpetuū eſſe magis bonū erit: ſꝫ neqꝫ ma
gis albū quod diuturnius eſt eo ꝙ vnius diei.

¶ Hec eſt tertia ps principalis huius capl̄i. in qua oñditur
ꝙ bonū ſeparatū qđ poniṫ idea nō eſt per ſe bonū: ꝛ conti
net iſta pars quatuor ꝑticulas. ¶ In ꝑº oſtēdit ꝙ bonum
ſeparatū nō eſt per ſe bonum: ꝛ excludit vnā reſpōſionē.
¶ In 2º ibi [Probabiliꝰ aūt.] Cōparat opionē Plonis opi
nioni pithagoricorum. In 3º ibi [His aūt que dicta ſunt.]
Oſtēdit

A Oſtēdit φ bonū ſeparatū nō eſt cōis idea oīum bonoꝝ. In 4° ibi [Diuidētes igiť.] oſtēdit φ bonū ſeparatum non eſt cōmunis idea oīuʒ que per ſe ſunt bona. In pma igiť par ticula ꝓbat φ bonū ſeparatū nō eſt per ſe bonū. Et hec eſt
17° ꝯclo hui⁹ pmi libri. ꝯclo 17°. ꝓbať ſic. Bō in mā ⁊ bō ſeparatus a mā nō diffe rūt ſm φ bō: q̄ hñt eandē rōnē boīs: ⁊ eodē mō bonū ſe paratū nō eſt alterius rōnis in bonitate φ̄ hoc pticulare bonū: ſed hoc pticulare bonū nō eſt per ſe bo^m ſm Plato nē. ergo bonū ſeparatū nō eſt per ſe bonū. [Sed neqʒ qdeʒ perpetuū eſſe.] Excludit quandā rñſionē: poſſet enim ali quis dicere φ illud bonū ſeparatuʒ eſt meli⁹ ⁊ magis per ſe bonū φ̄ bonū particulare q̄ eſt perpetuū: ⁊ bonū particu lare eſt corruptibile: ⁊ bonū diuturnius vĩ meli⁹ ⁊ magis eligendū. Iſtā rñſionem excludit phs. d. φ nec hoc qđ eſt perpetuū eſſe: facit illud per ſe bonū eſſe magis bonū. ꝑpe tuū eniʒ differt a nō ꝑpetuo duratione: ſed dñia alicui⁹ rei
B ſm duratione eſt pter rōneʒ ꝓprie ſpēi: ſicut vita que eſt vnius diei: ⁊ vita que eſt diuturna vt que centū annoꝝ nō differūt in rōne vite ſed ſolū in duratione. Si igiť bonuʒ ſit vna ſpēs cōis bono ſeparato ⁊ bono particulari: duratio erit pter rōnem boni: ⁊ ita ex hoc qđ aliqđ eſt diuturnius nō differt ſm rōnē boni q̄ſi melius exiſtēs φ̄ ſi eſſet vni⁹ diei tm̄. Si tñ ponamus φ bonū nō eſt vna ſpēs cōis bo no ſeparato ⁊ bono pticulari exiſtēti in mā: ſed φ ſit analo gum ſicut ens repertū in oībus generibus: ſic eēt dicendū qđ bonū diuturnius eſt meli⁹ φ̄ bonū vnius diei: q̄ addit ad bonitatē bonū in tēpore. ſ. diuturnitatē: vnde breuiter duratio maior vel minor nō variat rōnē ſpēi. Et ſi bonuʒ accipiať tāq̄ vna ſpēs ſicut Plato poſuit: rō boni equalr inerit bono perpetuo ⁊ bono nō perpetuo. Si tñ bonū ſit analogū: ſic bonū diuturnius eſt magis bo^m: q̄ eſt magis bonū in tēpore: addit eniʒ ad bonitatē duratione maiorē qđ eſt qddā bo^m. Notādū φ Euſtratius dicit hic mul
Nota L ta ꝯtra Ar. in hoc φ dicit φ bō ſeparatus a mā ⁊ bō in mā nō differūt ſm φ bō. nec bonū ſeparatū ⁊ bonū in mā diffe runt in bonitate: dicit eniʒ ſic qualr bonū. d. Ar. idem erit
Euſtratij rōnes ꝯ Ariſto. in imāli ⁊ māli in imagine ⁊ exemplo: ⁊ in ſimplici ⁊ in cō poſito: ⁊ in eo φ ſm pticipationē: ⁊ in eo φ ſine participa tione: ⁊ qualr eius qđgderateſſe: ſimilr inerit his q̄ ſicut dictū eſt diſtant ab inuicē: niſi ⁊ imago ⁊ architypum ſilr rōnē ſubſtātie recipiant. Si enim bonuʒ equalr reperiať in bono ſeparato ⁊ in bono in mā: tūc bonum imāle nō erit maius bonū φ̄ bonū materiale: nec bonū ſimplex φ̄ bo nū cōpoſitū: ⁊ ſic de alijs enumeratis: qđ eſt incōueniens. Similr ſi materialia ⁊ imaterialia eodem modo diſ finiant: qđ opʒ: ſi eandē rōnē habeant ⁊ materialia diffi niunť per materiā ſm Ar. ſequiť φ imālia diffiniunť p
In phe° de aīa. t. c. 16. ⁊ 6° me. t. c. 2. 7° meta. t. c. 39. 2° phyſi. t. c. 19. materiā: ⁊ ita imaterialia erunt materialia qđ eſt ipoſſibi le. Itē cōtra hoc qđ dicit Ar. φ bonū perpetuū nō eſt melius φ̄ bonuʒ vnius diei. Arguit: qm̄ eſſe eſt melius φ̄ nō eſſe. ergo ſemp eſſe eſt melius φ̄ nō ſemp eſſe. g̃ bonū perpetuū eſt melius bono nō ꝑpetuo. Itē dicit Euſtra tius φ q̄uis bonū diuturnius ⁊ bonuʒ breuis durationis
D poſſint eſſe equaliter bona: tñ bonū perpetuū ⁊ bo^m vni⁹ diei nō poſſunt eſſe qualiter bona. Nec eſt ſile φ illud qđ eſt longe durationis pōt eſſe euſdē nāe cuʒ eo qđ eſt breuis durationis: ſed illud qđ eſt perpetuū ⁊ illud qđ eſt vni⁹ diei nō pñt eſſe vni⁹ nāe. Ad oīa illa pōt facilr rñ
Bur. ſol. ꝯ poe. arl. deri φ ſm veritatē māle ⁊ imāle nō ſunt in eadē ſpē: nec ſimplex ⁊ cōpoſitū: nec hñt eandē diffōnē. Si tñ bonum eſſet vna ſpēs cōmunis bono ſeparato qđ poniť idea ⁊ bo no pticulari in mā ſicut Plato poſuit: ex h̄ ſequerenť oīa iſta icōuenientia. vñ illa poſitio Platonis icludit ꝯdicto ria. ſ. φ bo^m eſt vna ſpēs cōis bono ſeparato qđ poniť idea ⁊ bono pticulari in mā: q̄ ad illud ſequiť φ ideʒ ſit māle ⁊ imāle ⁊ ſimplex ⁊ cōpoſitū: ⁊ ſic de alijs incōuenientib⁹: E
ad que deducit Euſtratius. Similr ſm veritateʒ bonum perpetuū eſt melius bono nō perpetuo ceteris parib⁹. Si tñ bonū eſſet ſpēs ſicut Plato poſuit: bo^m ꝑpetuū nō eſſet melius bono nō ꝑpetuo nec ſemp eſſe φ̄ nō ſemp eſſe.

Probabilius aūt de ipſo videnť dicere pithagorici: ipſuʒ vnū in bonoꝝ ſerie collocātes: quos ſecutus vĩ ⁊ Speuſippus. Sed de his quidē alius erit ſermo.

Probabilius aūt videnť pithagorici dicere de ipſo ponētes in bonorū coordinatione vnū: quos vtiqʒ ⁊ Speuſippus ſeq vĩ. Sed de his quidem igitur alius ſit ſermo.

Hec eſt ſcđa pticula tertie partis: in qua Phus cōparat opinioneʒ Plonis opioni pithagoricoꝝ. Et dicit φ pitha gorici poſuerūt ꝓbabilius φ̄ platonici: platonici enim po ſuerūt vnū p^m bo^m qđ eſt idea oīuʒ bonoꝝ: ⁊ φ vnūqđqʒ F
hʒ rōnē boni ſm φ pticipat ideā boni: ita φ per ſe rōneʒ boni poſuerūt in bono ſeparato. ſed pithagorici poſuerunt rōneʒ boni cōſiſtere in vnitate inexiſtēte rei: ⁊ hoc eſt ꝓ babilius φ̄ ponere rōnē boni cōſiſtere in idea ſeparata: naʒ vt dicit Cōmētator vnūqđqʒ ens perficiť ⁊ ſeruať in ma nēdo in ſe vnū ⁊ indiuiſuʒ: cū eniʒ eſt diſperſum ⁊ diuiſum corrūpiť: ⁊ iđ poſuerunt vnuʒ in coordinatione bonoꝝ. ⁊ hanc opionē pithagoricoꝝ ſecutus eſt Speuſippus q fuit
Speuſippus ſororis Plonis filius cui⁹ qʒ in ſcho lis ſucceſſor. nepos Platonis. Sciendū φ pithagorici poſuerunt duas coordinationes vnā bonoꝝ ⁊ aliā maloꝝ: in coordinatio ne bonoꝝ poſuerant terminū pfectū: vnū: dextrū: maſcu lū: rectū: lumen: tetragonū: q̄ſcens: bonū. In alia coordi natione poſuerunt infinitū: multitudinē: ſuꝑfluū: ſiniſtrū: feminā: curuū: tenebrā: altera pte longius motū malum: ⁊
G ita ponitur vnum in eadem coordinatione cū bono: ⁊ hoc eſt melius ponere bonitatem rei in vnitate per quam res eſt vna ⁊ ens quam in idea a re ſeparata.

In ijs aūt que dicta ſunt controuerſia quedā eſt: qđ rōnes nō de oī bono ſunt dicte. Dicunť aūt vna ſpe bona ea que amanť per ſe. Ea vō que hec efficiunt: aut aliquo mō cōſeruant: aut cōtraria ꝓhibēt: ꝓpter hec ipſa: modoqʒ alia bona dicunť. Cōſtat igiť bona bifariā dici: alia per ſe: alia ꝓpter illa.

His aūt que dicta ſunt dubitatio quedaʒ ſub apparet: ꝑ qđ nō de oī bono ſermones dici ⁊ fieri. Dici aūt ſm vnaʒ ſpēm que ſm ſeipſa ꝓ ſecuta ſunt ⁊ dilecta. factiua aūt boꝝ vel cōſer uatiua aliq̄lr: vel ꝯrioꝝ ꝓhibitiua ꝑ hec dici:
Boni diuiſio. ⁊ ꝑʒ modū aliū. Manifeſtum igiť: qm̄ duplr dť
D bonū: ⁊ hec qdē ꝑ ſeipſa: hec aūt ꝑ h.

18° ꝯclo hui⁹ pmi libri Hec eſt tertia particula in qua declarať φ bonū ſeparatū nō eſt cōis idea oīum bonoꝝ: ⁊ hec eſt cōcluſio. 18. huius libri que ꝓbať ſic. Bonū ſeparatū eſt p ſe bonū ſicut Plato poſuit. vñ ſm Platonē idē eſt bonū ſeparatū ⁊ per ſe bonū: ſed per ſe bonū nō eſt cōis idea oīum bonoꝝ. g̃ bonū ſe paratū nō eſt cōmunis idea oīuʒ bonoꝝ. maior pʒ p Pla tonē cōtra quē arguit: ⁊ minorē declarat per hoc φ qđdā bonū eſt bonū ꝓpter ſe deſiderabile ſicut ſcire ⁊ volupta tes: ⁊ qđdā eſt bonū qđ eſt ſolū deſiderabile ꝓpter aliđ. ſ. ꝓpter illud qđ ꝓpter ſe eſt deſiderabile: ⁊ illud qđ ſolum ꝓpter aliud eſt deſiderabile nō eſt per ſe bonuʒ: vt potio amara vel aliqđ tale. ergo p ſe bonū nō eſt cōis idea oīuʒ bonoꝝ: cū nō omne bonū ſit bonū p ſe. ⁊ ſic pʒ minor: vñ dicit phs φ his/ h eſt circa ea que dicta ſunt a platonicis de bono ſeparato occulte apparet quedā dubitatio. quia

I Plato loquitur de per se bono: ⁊ ita sermones Platonis nõ videntur dici de oi bono: nec ꝗ̄tū ad apparentiā vboꝝ nec ꝗ̄tū ad ꝯueniētiā reꝝ: ⁊ hoc q2 diuerse sunt spẽs ⁊ rõnes bonoꝝ. nā ꝗdā sunt ꝓp seipsa quesita ⁊ desiderata: ⁊ ꝗdā ꝓp alia vt ꝓp illa que sunt ꝑ se quesita ⁊ desiderata: q2 sūt factiua vel conseruatiua eoꝝ que sunt per se bona: vel q2 sunt ꝓhibitiua ꝯ̄trarioꝝ ⁊ bonū nõ videtur dici ſm eādē rõnē de his: ⁊ iõ nõ vr̄ ꝙ bonū per se sit cõis idea oīuꝫ bonoꝝ. ¶ Sciēdū ꝙ Ar. innuit hic talē diuisionem bonoꝝ. s. ꝙ ꝗddā est bonū qḋ solū ꝓpter aliud desideratur: vt ꝓp bonū per se: ⁊ tale est triplex: ꝗddā factiuū per se boni: ⁊ ꝗddaꝫ cõseruatiuū per se boni: ⁊ ꝗddā ꝓhibitiuū ꝯ̄trarioꝝ.

¶ Seiunctis igitur per se bonis a bonis vtilibus cõsideremus si ea que sunt per se: vna idea bona dicantur. At quenā quispiā posuerit ꝑ se bona: an ea que ⁊ sine aliis ꝓsequimur: quale est sapere ⁊ videre ⁊ voluptates nõ-

K nulle atqꝫ honores. Hec eniꝫ tametsi ꝓpter aliud quispiam persequimur: tñ ex his esse posuerit quispiā que sūt per se bona. An nihil aliud ꝓter ideaꝫ ponendum est. Quare forma res quedaꝫ erit inanis. Qꝫ hec quoqꝫ ꝑ se sunt bona: eandē in his oibus ipsius boni rõnē iesse oportebit: perinde atqꝫ albedinis rõ eadeꝫ est in niue atqꝫ cerusa. At honoris prudētie: voluptatis hoc ipso quo bona sunt diuerse sunt rõnes ac differētes. Ipm ergo bonū nõ est quid cõe vna idea. At quonā modo dicuntur: nõ eniꝫ hisce similia sunt: q̄ noie eodē fortuito nuncupantur. Dicuntur ne igitur: q2 sunt ab vno aut ad vnū oia cõferunt. An cõꝑatione potius rõnū. Etenim vt est in corꝑe visus: sic est in aīa mens: ⁊ aliḋ itē in alio. Sed hec in ꝑsenti forsitan omittenda sunt. Nā exacte ipsa discutere ad aliam magis spectat philosophiam.

L Et de idea similiter.

¶ Diuidētes igitur ab vtilibus: que ſm seipsa intueamur: si dr̄ ſm vnā ideā: ſm seipsa autem qualia ponet quis vtiqꝫ: vel quecūqꝫ ⁊ solitaria ꝓsequuntur: vtputa scire ⁊ videre: ⁊ voluptates quedā: ⁊ honores. Hec eniꝫ etsi ꝓp aliud qḋ ꝓsequimur: tñ ſm se bonoruꝫ ponet vtiqꝫ aliquis: vel neqꝫ aliḋ aliqd preter ideaꝫ. Quare inanis erit idea. Si aūt ⁊ hec sunt eoꝝ que ſm seipsa: boni rõnē in oib⁹ ipsis eādē apꝑere oportebit: queadmodū in niue ⁊ in cerusa eā que albedinis. honoris aūt ⁊ prudētie ⁊ voluptatis alie ⁊

M differētes sunt rõnes ita ſm qḋ bona. Nõ igitur est bonū cõe qd ſm vnā ideā. ¶ Sed qualiter vtiqꝫ dr̄. ¶ Nõ enim assimilantur a casu equocis: ꝫ certe ei qḋ est ab vno esse vel ad vnū oia cõtendere: vel magis ſm analogiaꝫ: sicut enim in corꝑe visus: ita in aīa itellectus ⁊ aliud vtiqꝫ in alio. Sꝫ forte hoc qdē relinquēdū est nunc. Certificare enim de ipsis alterius vtiqꝫ ꝑhie erit magis ꝓpriū. Similr̄ aūt ⁊ de idea.

¶ Hec est 4ᵃ particula 3ᵉ partis in qua phs ostēdit. ꝙ bonū sepatū nõ est cõis idea oīum que sunt per se bona. Et ꝑmo narrat de quo est intētio. d. ꝙ intentio est loq de per se bonis. vñ quedā sunt bona eo ꝙ sunt factiua vel cõseruatiua bonoꝝ ſm se vel ꝓhibitiua cõtrarioꝝ: ⁊ talia sunt bona vtilia de quibus manifestū est ꝙ nõ sunt ſm se bona. Separemus igitur ab eis illa que ſꝫ se sunt bona: ⁊ videamus si oia per se bona pñt dici bona ſꝫ vnā ideā quā dicunt per se bonū: ⁊ ad hoc inuestigādū opꝫ scire qualia sunt ſm se bona: vtrū oia sint ſm se bona quecūqꝫ querūtur solitaria: id est si sola essent ita ꝙ nulla alia vtilitas cõsequeretur, cuiusmodi sunt scire ⁊ videre ⁊ voluptates ⁊ honores: hec eni ꝗ̄tūis qñqꝫ querantur ꝓp aliqd aliḋ ad qḋ sūt vtilia tñ si ad nihil aliud valerēt adhuc essent ſꝫ se bona ⁊ desiderabilia: aut nihil est ꝑ se bonuꝫ nisi illa idea boni separata. Hec igitur est qḋ. vtrū oia q̄ ꝓp se desiderantur ⁊ si nulla alia vtilitas sequeretur ex eis, sint ꝑ se bona, vel sola idea bonoꝝ. s. bonū sepatū sit per se bonū. istis ꝑmissis ꝓbat phs ꝯclonē. 19. hui⁹ libri. s. ꝙ bonū sepatū nõ est cõis idea oīum que per se sunt bona: que ꝓbatur sic: aut nihil est ꝑ se bonū nisi illud bonū sepatū: aut oia q̄ ſm se appetuntur: ⁊ si ad nihil aliud valerēt cuiusmodi sunt: honor: prudentia ⁊c. sunt ꝑ se bona. Si detur ꝑᵐ. s. ꝙ nihil est ꝑ se boᵐ nisi bonū sepatū: tunc sequitur ꝙ bonū sepatū sit vacuū ⁊ vanū: exemplar enim est vacuū si nihil ei assimilatur. Si detur aliud mēbrū. s. ꝙ oia q̄ ꝓp se desiderantur: ⁊ si nihil aliḋ bonū sequeretur, sint ꝑ se bona: oportebit ꝙ oib⁹ talib⁹ sit eadē rõ bonitatis: sicut in niue ⁊ cerusa est eadē rõ albedis: ex eo ꝙ participant eandē formā: sed h nõ est veꝝ in ꝓdictis: q2 honor prudētia ⁊ voluptas hñt diuersas rõnes: nõ solū ꝓprias: sed ēt inꝗ̄tū sunt bona: nõ eniꝫ est eadē ratio bonitatis in his oībus: nec ſm eādē rõnē sūt appetibilia. vñ relinquitur ꝙ illud qḋ dicitur est falsuꝫ: q2 ꝑ se bonū non est cõis idea oīuꝫ ꝑ se bonoꝝ. ¶ Vñ breuiter rõ talis est: aut nihil est per se bonū nisi illa idea cõis: aut oia illa que ꝓp se appetuntur sunt ꝑ se bona. Non est dare ꝑᵐ: q2 sic illa idea boni esset vacua ⁊ inanis: q2 nõ esset exēplar alicui⁹: nec ei aliqd assimilaretur. Nec est dare 2ᵐ: q2 oīum per se bonoꝝ est vna ⁊ eadē rõ cõis ſꝫ Platonē: sed nõ oia que ꝓp se appetuntur hñt vnā rõnē cõem in eo ꝙ sunt bona. vñ breuiter hec est rõ: nõ oia ꝑ se bona hñt eandē rõnē boni in eo ꝙ bonū. g̃ nõ oīum per se bonoꝝ est vna idea cõis. ¶ Notāda sunt hic duo ſm Cõmētatorē. ꝑᵐ ꝙ Ar. dixit scire ⁊ videre esse ꝑ se bona: ⁊ nõ dixit prudētiā ⁊ visum esse ꝑ se bona: q2 opõnes sunt ꝑfectiores habitib⁹: ⁊ iõ sūt ꝯ̄siderabiliores. ¶ Scḋo notᵐ qḋ dicit Cõmētator: ꝙ nõ ois voluptas vel honor est bonū: q2 voluptas q̄ est ipudicoꝝ nõ est bona ⁊ prudētiū honores ēt q ꝓueniūt ex speculatione q exhibentur a sapiētib⁹ ⁊ scientib⁹ recte ⁊ in virtute ⁊ sapiētia desiderabiles sunt ⁊ ꝓsequibiles: qui aūt ex quibuslibꝫ: ⁊ deteriorib⁹ fugiēdi ⁊ odio habēdi. hec Eustratius. [Sed q̄liter vtiqꝫ.] Quia dictū est ꝙ bonū nõ dicitur ſm eandē rõnē de oībus bonis, rõnabilr̄ dubitatur. vtrum bonū dicatur de oībus bonis ſm rõnes oino diuersas non habētes respectū ad aliqd vnū q̄uo dicuntur equoca a casu: aut dr̄ bonū ſm rõnes nõ oino diuersas sed in aliquo vno cõuenientes: q̄uo militare dr̄ de instrō militis ⁊ de tegmento militis ⁊ de equo militis: vel q̄uo sanū dr̄ de medicina de dieta: ⁊ de vrina. Aut q̄uo aliqd dr̄ de multis ſm ꝓportiones diuersas ad idē subm: sicut ens dr̄ de qualitate: q2 qualitas est dispõ ꝑmi entis. s. substātie. Aut q̄uo aliqd dr̄ de multis ſm vnā ꝓportionē ad diuersa subiecta: sic boᵐ dicitur de visu ⁊ itellectu. sicut eniꝫ visus est bonū ⁊ ꝑfectio oculi: sic itell's est boᵐ ⁊ ꝑfectio aīe. [Nõ eni assimilantur.] Solutio hui⁹ dubitationis est ꝙ boᵐ nõ dr̄ de oib⁹ bonis ſm rõnes oino diuersas: sicut accidit in his q̄ sūt equoca a casu: sꝫ bonū dr̄ de multis hñtib⁹ attributionē ad vnū. s. ad finē vltimū. Sed qualr̄ bonū dr̄ de multis ſm vnam rõnem vel ſm diuersas rõnes opꝫ nūc relinquere: q2 hoc pertinet ad ꝯsiderationē metaphysica. Silr̄ determinare de idea

Margin (right column): N; 19ᵃ ꝯclo hui⁹ ꝑmi libri; O; P; ꝑᵐ notᵐ; 2ᵐ notᵐ; Q

A de idea boni nõ eſt ꝓpriũ pñti negocio:ſed hec magis ptinet ad metaphyſicã. Euſtratius ſup iſtaꝫ lrãm.[Sicut in corpe viſus in aia itellect⁹.] dicit ſic. Sicut.n.in corpe viſus bonã cognitionẽ entiũ prebens ꝛ decorans aial:ita intellect⁹ in aia cognitionẽ itelligibiliũ dans ꝛ decorãs ipſaꝫ ſup oẽm potẽtiã:hꝫ Euſtrati⁹. ex quo pꝫ ſm intentionẽ Cõmẽtatoris:ꝙ intellectus eſt nobiliſſima potẽtia aie.

¶ Cõſtat eniꝫ ꝛ ſi eſt aliqđ vnũ bonũ qđ cõiter dicaꝛ: aut ſeparatũ qđ ipm per ſe:nõ tñ aut agi aut acqri ab homine poſſe. Nũc autem tale queritur.

4ᵃ pa.c. ¶ Si eniꝫ eſt vnũ qđ cõiter pdicatũ bonuꝫ:vel ſeparabile qdẽ ipſuꝫ ſm ſeipſuꝫ:manifeſtũ ꝙ nõ vtiqꝫ erit operatuꝫ neqꝫ poſſeſſum bonuꝫ. Nunc aũt tale aliquid queritur.

B ¶ Hec eſt 4ᵃ ps hui⁹ capli:in qua phs declarat ꝙ ſi eſſet vna cõis idea oiuꝫ bonoꝝ:ipſa nõ eẽt finis vltimus hoīs nec in ipſa cõſiſteret felicitas:ꝛ cõtinet duas pticulas. In pᵃ pbaꝛ ꝓpoſitũ. In 2ᵃ ibi[Forte aũt alicui.] Remouet vnã rñſionẽ. In pma igiꝛ pticula pbaꝛ ꝙ bonũ ſepatũ qđ ponit idea oiuꝫ bonoꝝ nõ eſt ſupremũ bonũ hoīs qđ hic queriꝛ:ꝛ hec eſt ꝯclo 20ᵃ hui⁹ libri:pbaꝛ ſic. Illud nõ eſt ſupremũ boᵐ hoīs qđ hic queriꝛ:qđ nõ eſt opatũ nec poſſeſſuꝫ ab hoīe.nã tale boᵐ hic q̃rim⁹:ſꝫ boᵐ ſepatũ qđ poniꝛ idea bonoꝝ nõ eſt opatũ nec poſſeſſuꝫ ab hoīe.g boᵐ ſepatũ qđ poniꝛ idea bonoꝝ nõ eſt ſupmũ bonũ hoīs.

20ᵃ ꝯclo hui⁹ pmi libri

¶ Fortaſſe aũt cuipiã melius eſſe videbiꝛ cognoſcere ipm ad ea bona que poſſideri ac agi pñt.nã velut exẽplari id hñtes:magis ea que nobis ſunt bona ſciem⁹: ꝛ ſi ſciuerimus aſſequemur.

Iuſtitia. C ¶ Forte aũt alicui videbiꝛ vtiqꝫ melius eſſe cognoſcere ipſuꝫ ad poſſeſſa ꝛ operata bonoꝛuꝫ. velut enim exemplũ hoc habentes magis ſciemus ꝛ que nobis ſunt bona:ꝛ ſi ſciamus adipiſcemur ipſa.

¶ Hec eſt 2ᵃ pticula in qua excludit quãdã rñſionẽ ad hãc rõnẽ. Poſſet.n.aliqs dicere ꝙ q̃uis bonũ nõ ſit poſſeſſuꝫ nec opatũ ab hoīe:eſt tñ exẽplar oiuꝫ bonoꝝ opatoꝝ ab hoīe:nũc aũt ad bñ opandũ expedit cognoſcere exẽplar:ꝛ idõ ad iſtã ſciaꝫ cui⁹ finis eſt bñ operari pertinet determinare de bono ſepato:qꝛ ſic melius poſſumus adipiſci ea que ſunt nobis bona:ſicut inſpicientes aliquem hominez melius poſſumus depingere eius faciem.

¶ Hec igiꝛ rõ hꝫ qdẽ quandã ꝓbabilitatẽ:a ſcientijs aũt diſcrepat. Vniuerſe nãqꝫ bonũ affectãtes qđdã: idqꝫ qđ deeſt ꝑquirẽtes:huius ꝑtermittunt cognitionẽ. Tantã tñ opem oīs artifices ignorare:ꝛ nõ ꝑquirere:nõ eſt cõſentaneũ rõni. Dubiũ aũt eſt:ꝛ quidnam ad ſuã artẽ aut textori cõfert:aut fabro:ſi ipſuꝫ ſcierit bonũ:aut quonã mõ vel medicus vel dux euadet peritior q ideã ipſam aſpexerit:neqꝫ enim valitudinem hoc mõ medicus:ſꝫ hoīs:imo vero huius fortaſſe ꝯſiderat:qppe cũ ſingulis hoīb⁹ medeaꝛ. Sꝫ ꝺ his hacten⁹

D

Excluſio inſtantie. ¶ Probabilitatẽ qdẽ igiꝛ quandã hꝫ ſermo:vꝫ aũt ſcientijs diſſonare. Oẽs eniꝫ bonũ qđdam appetẽtes ꝛ quo indigẽt ingrẽtes derelinquũt cognitionẽ ipſius:q̃uis auxiliũ tale oẽs artifices ignorare:ꝛ neqꝫ ingrere nõ eſt bñ rõnabile.

¶ Inutile aũt:ꝛ qđ iuuabiꝛ textor ꝛ faber ad ſuam artẽ ſciẽs ipm bonũ:vel qualr magis medicus:vel magis miles erit qui ideaꝫ ipſaꝫ cõtemplatus eſt. Videꝛ qdẽ enim neqꝫ ſanitateꝫ ita intendere medicus ſed eaꝫ que hoīs:magis aũt forte eã que hui⁹. Scđꝫ vnũquẽqꝫ eni medicabiꝛ. Et de his qdẽ igiꝛ intãtũ dictum ſit.

¶ Iſtã rñſionẽ remouet phs pbãs ꝙ cognitio boni ſepati nõ eſt nec̃ia ad boᵐ opandũ:ꝛ hec eſt ꝯclo 21ᵃ hui⁹ libri. pbaꝛ dupl'r. Primo ꝑ hꝫ ꝙ iſtud nõ obſeruaꝛ in ſciẽtijs ꝛ in artib⁹.nã qlꝫ ſciẽtia ꝛ qlꝫ ars appetit bonũ ꝛ querit illđ qđ eſt nec̃iuꝫ ad ſuũ finẽ ꝯſequẽdũ:ꝛ nulla ars vtiꝛ cognitione illi⁹ boni ſepati:ſi tñ cognitio boni ſepati eſſet nec̃ia ad bñ opandũ:irrõnale eẽt oẽs artifices illud bonuꝫ non ingrere ſꝫ ignorare.[Inutile aũt ꝛ qđ iuuabiꝛ.] Scđo pbaꝛ eadẽ ꝯclo ſic. Illa cognitio que nõ iuuat ad bñ opandũ nõ eſt nec̃ia ad bñ opandũ:ſꝫ cognitio boni ſepati non iuuat ad bñ opandum.g ꝛc̃. maior eſt manifeſta:ꝛ minor declaraꝛ:qꝛ cognitio boni ſepati nõ iuuat fabrũ nec textorẽ nec militẽ nec medicũ.nã illud bonũ ſepatuꝫ eſt vle:ꝛ oẽs opõnes circa quecũqꝫ bona ſunt circa ſingularia:nũc aũt exemplar ad qđ neceſſe eſt inſpicere dꝫ eſſe cõforme opato:ꝛ opatũ eſt ſingulare:ergo huiuſmodi bonũ ſepatũ qđ eſt vle nõ eſt neceſſariũ ad bene operandum.

21ᵃ ꝯclo hui⁹ pmi libri.

E

Capitulũ quartũ

tractatus ſcđi in quo ſoluiꝛ ſcđa queſtio pncipalis hui⁹ pmi que eſt. Quid eſt felicitas:que ſoluiꝛ ꝑ duas deſcriptiones felicitatis in hoc caᵒ poſitas. Quaruꝫ pma ſumiꝛ ex qbuſdã gnalib⁹ ꝛ cõiter cõfeſſis q̃ reſpiciũt eſſentiam felicitatis ſm ſe. Scđa reſpicit eſſentiã felicitatis in cõparatione ad felicẽ. pᵃ eſt ꝙ felicitas eſt bonũ pfectuꝫ ꝛ ꝑ ſe ſufficiens. ſcđa eſt ꝙ felicitas eſt opatio hoīs ſm virtuteꝫ in vita pfecta. Ad decl'ationẽ pme deſcriptiõis narrat ꝙ finis vltimus ꝛ bonũ itentũ in vnaquaqꝫ arte eſt illud:gr̃a cui⁹ oia alia fiũt in illa arte:ꝛ ponit diſtõnẽ finiũ ꝛ pbat ꝙ felicitas eſt finis vltim⁹ opõnũ humanaꝝ:ꝛ pbat ꝙ hoīs eſt aliqua ꝓpria opatio in qua felicitas cõſiſtit.

B

¶ Nũc rurſus redeamus ad id qđ querimus bonuꝫ:ꝛ qđ tandẽ ſit ipm inueſtigemus. Eſſe eniꝫ aliud in alia actione cõſtat ꝛ arte. Aliud eſt enim in medicina:ꝛ in re militari:ꝛ ceteris ſilr mõ. Quid igiꝛ vnicuiqꝫ bonũ eſt. An id gr̃a cuius cetera aguntꝛ:hoc aũt in medicis qdẽ eſt ſanitas:in rei vero militaris facultate victoria: ꝛ in extruendarũ ediũ arte domus:ꝛ alia aliud. In actione ẽt oĩ electione id qđ eſt finis. Huius eniꝫ gr̃a oẽs agunt. Quare ſiqs oium reꝝ agẽdaꝝ ſit finis:is ipſuꝫ bonũ agẽdũ erit. Sin vero plures:hi ipſi. Oratio igiꝛ migrando ad idẽ acceſſit. Enitendũ aũt eſt magis hoc declarare. Cũ itaqꝫ plures ſint fines:ꝛ horuꝫ quoſdã ob alios expectamus:vt diuitias:fiſtulas:inſtrumẽtaqꝫ oino perſpicuũ eſt nõ oĩs fines eſſe perfectos. At finẽ optimũ perfectũ qđ eſſe conſtat. Quare ſi tñ vnus perfectus ſit finis:is hic erit qui queritur. Sin plures:is qui hoꝝ eſt perfectiſſimus.

D

Rurſus aũt redeamus ad queſituum bonũ qđ vtiqꝫ ſit. videꝛ quideꝫ enim aliud in alia operatione ꝛ arte. Aliud enim in medicinali ꝛ militari ꝛ reliquis ſimiliter. Quonĩã igitur vnicuiqꝫ bonũ gratia cui⁹ reliqua opata ſunt. hec qdẽ in medi

Capitᵐ 4ᵐ tractatus ſcđi hui⁹ pmi libri pᵃ pa.c.

I cinali qdem ſanitas:in militari ꝟo victoria:in edificatiua aũt domus:in alio ꝟo aliud. In oi aũt opatione ꝛ electione finis. huius enim grã reliqua opant̃ oẽs. Quare ſiqs operatoꝝ oiuȝ eſt finis:hic vtiqȝ erit opatum bonum. Si ꝟo plures plura:hec tranſcendẽs vtiqȝ ſermo ad hoc ipm̃ perueniet. Hoc aũt ad hoc magis explanare tentãduȝ. Qm̃ aũt plures vident̃ ꝛ fines. hoꝝ aũt eligim⁹ quoſdaȝ ꝓpter alteruȝ:vt puta diuitias fiſtulas:ꝛ oia organa. Manifeſtũ igit̃ qm̃ nõ ſunt oẽs perfecti. Optimus aũt ꝑfectus quis videt̃. Quapropter ſiqdẽ eſt aliqđ vnũ ſolũ perfectum hoc vtiqȝ erit qđ querit̃. Si ꝟo plura:perfectiſſimum hoꝝum. K

Quarti.c. t.2.diuiſio in tres ptes ꝓn. **Iſtud eſt** 4ᵐ capᵐ tractat⁹ ſcdi in quo ſoluit̃ 2ᵐ qđ ꝓncipalis hui⁹ libri querẽs qđ eſt felicitas:ꝛ cõtinet tres ptes ꝓncipales. In pᵃ ponit vna deſcriptio felicitatis ſũpta ex cõditionib⁹ gnãlib⁹ finis vltimi. In 2ᵃ ibi[Sȝ forte felicitatẽ.]inueſtigat aliã deſcriptionẽ felicitatis que magis ſumit̃ ex ꝓprijs. In 3ᵃ ibi[Circũſcribat̃.]qꝛ deſcriptiones ꝓcedẽtes ſũt imperfecte:narrat ꝙ adhuc opȝ felicitatẽ ꝑfecti⁹ deſcribere ꝛ modũ ꝑ quẽ poſſumus ad hoc deuenire.ſ.ad ꝑfectã deſcriptionẽ felicitatis. Pria ps cõtinet duas pticulas. In pᵃ ponit q̃ſdã cõditiones finis vltimi ꝑ quas apparet ꝙ felicitas eſt bonum ꝑfectũ:ꝛ ẽt ponit diſtinctionẽ finiũ. In 2ᵃ ibi[Videt̃ aũt ex per ſe ſufficiẽtia.]oſtẽdit ꝙ felicitas eſt bonũ per ſe ſufficiens. Pᵃ pticula cõtinet tres ptes. In pᵃ narrat qđ eſt finis vltim⁹ ꝛ bonũ intentũ in vnaquaqȝ arte. 2ᵃ ibi[Perfectius aũt dicim⁹.]ponit quãdã diſtinctionẽ finiũ trimembrẽ. 3ᵃ ibi[Tale vtiqȝ felicitas.]cõcludit ex ꝓdictis ꝙ felicitas eſt finis vltim⁹ oium opationuȝ humanaꝝ. L [In pma igit̃ pte reuertit̃ ad ꝓpoſitũ.ſ.ad inquirẽdum qs eſt finis vltim⁹ oiuȝ humanoꝝ. Et pᵒ narrat ꝙ finis vltimus eſt bonũ intentũ in vnaquaqȝ arte:ꝛ eſt illud grã cui⁹ fiũt oia in illa arte vt pȝ.nã qꝛ oia q̃ fiũt in arte mediciali fiũt ꝓpter ſanitatẽ:iđ ſanitas eſt finis vltimus in arte medicinali:ꝛ in arte militari oia fiunt ꝓpter victoriã:iđ victoria eſt finis vltim⁹ in arte militari. [Ad ſciendũ igit̃ qs eſt finis vltimus oium opationũ humanaꝝ:conſiderãdum eſt ſi occurrat aliqs finis ad quẽ ordinant̃ oia q̃ fiunt per artes:ꝛ oẽs humane opõnes:ꝛ ille finis erit finis vltim⁹ ꝛ bonũ qđ intẽdit̃ ex oib⁹ opationib⁹ humanis. Si aũt ſint plura ad que ordinant̃ diuerſi fines diuerſaꝝ opõnum ꝛ M artiũ:oportebit itellectũ vlteri⁹ ingrere quouſqȝ ꝑueniat ad aliquẽ finẽ vltimũ:ad quẽ oẽs opõnes artiũ ꝛ oẽs operationes humane ordinant̃. vñ ſi ſint plares fines opȝ ꝙ aliqs illoꝝ ſit optimus:ꝛ ille finis q eſt optimus in rebus humanis eſt finis vltimus oium humanoꝝ.

[Eum aũt q per ſe eſt expetibilis ꝑfectioreȝ eo dicimus eſſe:qui eſt ꝓpter aliũ expetẽdus:ꝛ eũ q nũq̃ȝ ob aliũ expetit̃ hs vniuerſis q per ſe:ꝛ ꝓp illũ ẽt expetuntur. Et eũ igit̃ perfectũ ſimplr̃ q per ſe ſemp eſt:ꝛ nũq̃ȝ ob alium expetendus.

[Perfectius aũt dicim⁹ qđ ſm̃ ſeipȝ eſt ꝓſequibile eo qđ ꝓp alterũ:ꝛ qđ nunq̃ȝ ꝓp aliud eligibile his que ſȝ ſeipſa ꝛ ꝓp aliud eligibilibus:ꝛ ſimplr̃ vtiqȝ perfectũ qđ ſm̃ ſeipſum eligibile ſemper ꝛ nunq̃ȝ ꝓpter aliud.

[Hec eſt 2ᵃ ps in qua ponit diſtinctionẽ vnã de fine q̃ hȝ 3.mẽbra:ꝛ hec eſt diſtinctio finiũ. qdã.n.finis appetit̃ ſolũ ꝓpter aliud ꝛ nunq̃ȝ ꝓp ſeipm̃:vt medicina amara ſolũ appetit̃ ꝓp aliud vt ꝓp ſanitatẽ. ꝛ qdã finis appetit̃ ꝓp ſe:ꝛ ẽt ꝓpter aliud:ſicut medicina dulcis ꝛ bene ſapida:ꝛ aliquis eſt finis qui appetitur ꝓpter ſe ꝛ nunq̃ȝ ꝓpter aliud ꝛ ille finis eſt vltimus ꝛ perfectiſſimus. N

[Talis aũt finis ipſa felicitas maxie eſſe vr̃. Hãc enĩȝ ꝓpter ſeipſaȝ ſemꝑ ꝛ nũq̃ȝ ob aliud qcq̃ȝ expetimus. Honorẽ aũt:voluptatẽ:mentẽ:virtutẽ deniqȝ oẽm ꝛ ꝓpter ſe expetimus. Quippe cũ ipſoꝝ vnũqđqȝ expeteremus ſi nihil inde ẽt ꝓueniret:ꝛ felicitatis ẽt grã:ꝑ hec ipſa felices fore nos arbitrãtes. Sed illoꝝ gratia felicitatẽ:aut ob aliud prorſus expedit nemo.

[Tale itaqȝ felicitas maxie vtiqȝ eſſe videtur. Hanc.n.eligim⁹ ſemꝑ ꝓp ſeipſaȝ:ꝛ nunq̃ȝ ꝓp aliud. Honorẽ ꝟo ꝛ voluptatẽ:ꝛ intellectũ:ꝛ oẽm ꝟtutẽ eligim⁹ qdẽ ꝛ ꝓp ipſam:nullo enĩȝ adueniẽte eligeremus vnũqđqȝ ipſoꝝ:eligim⁹ ꝛ felicitatis grã:ꝓpter h̃ ſuſpicãtes ꝛ felices fore:felicitatem autẽ nullus eligit hoꝝum gratia: nec omnino ꝓpter aliud.

[Hec eſt 2ᵃ ps pme pticule in qua cõcludit ex ꝓdictis ꝙ felicitas eſt finis vltim⁹ opõnũ humanaꝝ:ꝛ h̃ eſt ꝯclo.12. hui⁹ libri:ꝓbat̃ ſic. Illđ cui⁹ grã oẽs opõnes humane fiũt ꝛ ipȝ nõ fit ꝓp aliud eſt finis vltim⁹ opõnũ humanaꝝ:ſȝ oẽs alie opõnes humane fiũt ꝓp felicitatẽ ꝛ felicitas non fit ꝓp aliqd aliud.ꝰ ꝛc̃. maior pȝ ex ꝓdictis:ꝛ in declarando minorẽ dicit ꝙ hãc.ſ. felicitatẽ eligim⁹ ſemꝑ ꝓp ſeipſaȝ ꝛ nũq̃ȝ ꝓp aliud:ſed honorẽ ꝛ voluptatẽ ꝛ itellectũ ꝛ oẽm virtutẽ eligim⁹ ꝓpter ſeipſa:ꝛ eligimus ipſa nullo alio adueniẽte:ꝛ eligimus illa grã felicitatis. [Hic ſunt duo dubia. pmũ eſt ſuꝑ hoc qđ ph̃s dicit felicitatẽ ꝑ ſe eſſe eligibilẽ:iſtđ enĩȝ vr̃ repugnare ꝯclõi quã ph̃s hic ꝓbat:nã in 3ᵒ hui⁹ dicit ph̃s ꝙ electio nõ eſt finis ſed ſoluȝ eoꝝ q̃ ſunt ad fineȝ. Si ergo felicitas ſit ꝑ ſe eligibilis:ſequit̃ ꝙ nõ eſt finis vltimus. [2ᵐ dubiũ eſt dubiũ Cõmẽtatoris. dictũ eſt pᵘs ꝙ ſanitas cõfert ad felicitatẽ ꝛ ꝙ eſt eligibilis ꝓp felicitatẽ. Iſtud nõ vr̃ veꝝ:qꝛ ſi ſic eſſet:egrotantes nõ eſſent felices qđ falſuȝ eſt. [Ad pᵐ dõm ꝙ electio ſumit̃ hic cõmunius q̃ȝ in 3ᵒ hui⁹:hic enĩȝ accipit̃ electio ſȝ ꝙ idẽ eſt ꝙ appetit⁹ volũtari⁹ cuiuſqȝ indifferenter:ꝛ ſic eſt felicitas eligibilis. In 3ᵒ ꝟo huius accipit̃ electio vt eſt volũtariũ cõſiliabile ꝛ iſto mõ felicitas non eſt eligibilis cũ ſit finis vltim⁹. [Ad 2ᵐ dubiũ rñdet Cõmentator ꝙ ſanitas cõfert ad felicitatẽ politicã:ſȝ nõ cõfert ad felicitatẽ cõtemplatiuã. Et pmit hic notari duo:que Cõmẽtator dicit de vita politica ꝛ de vita cõtẽplatiua quã vocat hic vitã purgatiuã. Prio dicit ꝙ ꝟtutes alr̃ ꝛ alr̃ ꝯueniũt vtriqȝ haꝝ vitaꝝ:nã ꝟtutes ꝯueniẽtes vite politice ſunt moderãtes paſſiones:ſed ꝟtutes conueniẽtes vite purgatiue ſunt impaſſibilitates:vñ ꝟtutes politice ſunt moderatiue paſſionũ. ſed ꝟtutes purgatiue ſunt ĩpaſſibilitates:nã vita purgatiua eſt ſine paſſionibus:ſed in vita politica ſũt paſſiões moderate ſȝ leges ꝛ mores ciuitatis. Scđo eſt notãdũ ꝙ Cõmẽtator dicit pulcherrime de vita contẽplatiua ſeu purgatiua:dicit enĩȝ ſic purgatiu⁹ aũt ꝛ cõtemplatiu⁹: qꝛ oino eas q̃ in medio exercitatiões abnegauit ꝛ eã q̃ ſuꝑ hoieȝ eſt eligit vitã. ꝛ ſȝ electionẽ ſepat⁹ eſt a corpe:ꝛ intellectũ pẽnis aptauit vt iferiorib⁹ oino ſupferat̃ ꝛ oia dimittat queciiqȝ ſub tẽpore ꝛ pᵒ motu ꝛ ad deuȝ reducat̃ ꝛ releuet̃. hȝ aũt corpis vinculũ ſtudiũ ꝓhibẽs ꝛ ſurſuȝ eleuationẽ itellis ĩpediens ꝛ ad inimicã carnẽ diſponit̃ ꝛ inimicum

A micū ſuſcitat ad ipſ; bellū/oīmodā tribulationez adinue/niens: vt vtq; caro decidēs ipotēter habeat aduerſus in/tellectū ſe erigere: q aūt ab ipſi⁹ ꝑturbatiōe liberat⁹ itell's ad ꝑmā pulchritudinē copulat: ⁊ ꝑ⁹ bonitate potiri feſti/nat de tribulato corꝑe curā nō faciēs: maxīe aūt triſtibus delectatus velut carie. ipſe ſm electionē ſolut⁹ a mortali corpore ⁊ a deorſū latione ab hac ēt groſſitie: ita igit hic felicitatē cōtēplatiuus deſiderās qualr habebit curā ſa/nitatis corpis ⁊ ſm naturā cōſtitutionis ipſius ſanitatis/ hās curā operationis ⁊ repromiſſionis: hec Euſtratius.

¶ Idem ⁊ ex ſufficientia videt accidere. Perfectum nāq; bonum ſufficiens eſt.

¶ Videt aūt ⁊ ex ꝑ ſe ſufficiētia idē accidere: ꝑ/fectū.n. bonū per ſe ſufficiens eſſe videtur.

B ¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula ꝑme ꝑtis: in qua oſtendit ꝙ felicitas eſt bonū ꝑ ſe ſufficiēs ⁊ cōtinet tres ꝑtes. In ꝑ⁹ oſtēdit ꝙ felicitas eſt bonū ꝑ ſe ſufficiēs. In 2ᵒ ibi [Per ſe ſufficiēs aūt.] oſtēdit cui eſt felicitas bonū ꝑ ſe ſufficiēs. In 3ᵒ ibi [Amplius aūt.] remouet quādā dubitationem ⁊ cōcludit vnā deſcriptionē felicitatis. In ꝑᵃ igit ꝑticula ꝓbat ꝓhs ꝙ felicitas eſt bonū ꝑ ſe ſufficiēs: ⁊ hec eſt ꝯclo 23ᵃ. ꝓbat

23ᵃ ꝯclo huiꝰ ꝑmi libri.

ſic. Illud qđ eſt bonū ꝑfectū eſt bonū ꝑ ſe ſufficiēs: felici/tas eſt bonū ꝑfectū. g ⁊c. minor ꝑ; ex ꝑcedētib⁹. nā ex quo felicitas eſt finis vltimus: ſeq̄t ꝙ felicitas eſt boᵐ ꝑfectū: q̄ finis vltimus deſideratꝛ ꝑꝑ ſe ⁊ nō ꝑꝑ aliud. ⁊ maior ap/paret ꝑ diffōnez perfecti: perfectū enim ſic diffinit ꝙ eſt cui nihil deeſt. ſed cui nihil deeſt eſt per ſe ſufficiens.

¶ Sufficiens aūt dicim⁹ nō ipſi ſoli qui vitā ſolitariā; agit: ſed ⁊ parentibus ⁊ natis ⁊ vxori ⁊ amicis oīno: ac ciuibus. Quādo qdē hō natura ciuilis eſt: atq; ſu/

C mendus eſt in his terminis qdā: nā ſi ad parētes hoc ipſum ⁊ natoꝝ natos ⁊ amicoꝝ amicos extenderis/in infinitū fiet progreſſio. Sed de hoc ꝯſiderandum eſt poſtea. Id aūt ſufficiēs eſſe ponimus: qđ ſolū a cete/ris ſegregatū expetibilē vitā facit: reiq; nullius indi/gentē. Tale aūt felicitatē ipſam eſſe exiſtimamus.

¶ Per ſe ſufficiēs aūt dicimus nō ipſi ſoli viuē/ti vitā ſolitariā: ſed ⁊ parētibus: ⁊ filijs: ⁊ vxo/ri: ⁊ viri amicis: ⁊ ciuib⁹: q̄ nā ciuilis hō. Hoꝝ aūt aſſumēdus termin⁹ ē: niſi extendatur ad parentes ⁊ ꝓpinquos ⁊ amicos amicoꝝ in in/finitū ꝓcedat. Sed hoc qdē rurſus ꝑſcrutan/dū per ſe ſufficiens aūt ponim⁹ qđ ſufficiētē ſo/litariā ⁊ eligibilē facit vitā ⁊ nullo exteriori in/digētē. Tale aūt felicitatē exiſtimamus eſſe.

D ¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑs in qua oſtēdit cui eſt felicitas bonū per ſe ſufficiens: ⁊ dicit ꝙ felicitas eſt bonū ꝑ ſe ſufficiēs non q̄ ſufficiat vni ſoli homini viuēti ſm vitā ſolitariā: ſ; d; eſſe ſufficiēs nō ſolū ſibi ſed parētib⁹: ⁊ filijs: ⁊ vxori: ⁊ amicis: ⁊ ciuib⁹. ⁊ huiꝰ rō eſt: q̄ hō eſt nāliter aīal ciuile. q̄ enim hō eſt aīal ciuile: iō hō felix felicitate politica d; eſſe ꝑ ſe ſufficiēs ad ꝓuidēdū amicis ⁊ ciuib⁹ in tēporalib⁹ ſubſi/dia miniſtrādo: ⁊ in ſpiritualib⁹ inſtruēdo ⁊ in dubijs cō/ſulēdo: q̄ ēt hō eſt aīal domeſticū iō hō felix d; eſſe ꝑ ſe ſufficiēs ad ꝓuidēdū vxori: ⁊ filijs ⁊ familie. S; tn̄ boꝝ ꝗbus felix h; ꝓuidere oportebit eē aliquē terminū. Si.n. aliqs velit extēdere illā ꝓuidētiā nō ſolū ad parētes ⁊ cō/ſanguineos ꝓprios: ſed etiā ad amicos ⁊ amicoꝝ amicos ꝓcederet in infinitū: ⁊ ſic nullus poſſet eſſe felix niſi felici/tas haberet infinitā ſufficiētiā qđ nō cōtingit. Sed ꝗs ſit terminus ad quē opꝫ felicē eſſe ſufficiētē rurſus eſt ꝑſcru/tādū. ſ. i politica iconomica: vt dicit Alber. ꝑ ſe ſufficiēs. id aūt ad pñs dicim⁹ ꝑ ſe ſufficiēs ꝙ ſi fuerit ſolitariū. i. ſi ſo/lū hēat abſq; alijs adhuc faceret vitā eligibilē ⁊ nullo exte/riori idigētē: tale āt ꝑ ſe ſufficiēs exiſtimam⁹ eē felicitatē. E

¶ Et inſuper cū nō numerat cū ceteris maxīe oīuz ex/petibilē: cū; numerat magis vt par eſt expetibilē cū; minimo bonoꝝ eſſe putamus. Augmētū eniꝫ bonoꝝ fit id qđ adiungitur. Id autem ſemper magis eſt expe/tibile quod maius eſt bonum.

¶ Amplius aūt oīum maxime eligibilem nō cō/numeratam: cōnumerata aūt manifeſtum qđ eligibilior cum minimo bonorum. Superabū/dantia enim bonorum fit eo qđ appoſitum eſt. bonum autem maius eligibilius ſemper. F

¶ Hec eſt 3ᵃ ꝑs in qua remouet qddā dubiū. q̄ eniꝫ dictū eſt ꝙ felicitas eſt ꝑ ſe ſufficiēs: poſſet aliqs credere ꝙ nō poſſit recipere augmētū bonitatis ex alio bono ſibi addi/to ⁊ cōnumerato. Iſtud remouet ꝓhs: ītēdēs ꝙ felicitas eſt ſic per ſe ſufficiēs qđ eſt ꝑ ſe eligibilis. Si tn̄ cōnume/ret alicui alteri de nuō bonoꝝ eligibilior eſt ꝙ ſine illo: h eſt aggregatū ex felicitate ⁊ quocūq; alio bono extrinſeco eſt eligibili⁹ ꝙ felicitas ſola: q̄ ꝑ illō additū fit ſuꝑabūdā/tia bonoꝝ: ⁊ ꝙto aliqđ eſt mai⁹ bonū tanto eſt eligibilius.

¶ Perfectū igitur quidē ⁊ ſufficiens eſt felicitas: cū; ſit rerum agendarum oīum finis.

¶ Perfectū vtiq; qdē videt ⁊ per ſe ſufficiens felicitas: oīum operatorū exiſtens finis. Deſcriptio felicitatis ꝑfecta tn̄.

¶ Ex his ꝯcludit quādā deſcriptionē felicitatis iperfectā. G d. ꝙ q̄ felicitas eſt vltim⁹ finis oīum oꝑatoꝝ: iō vz eē bo/nū ꝑfectū ⁊ ꝑ ſe ſufficiēs. Hec igit eſt deſcriptio quedā feli/citatis. ſ. boᵐ ꝑfectū ⁊ ꝑ ſe ſufficiēs: ⁊ pōt h poni ꝯclo. 24. que eſt ꝙ felicitas eſt bonū perfectū ⁊ ꝑ ſe ſufficiēs. ꝓbat ꝑ hoc ꝙ eſt finis vltim⁹ oīu; oꝑatoꝝ ab hoīe vt ꝓbatum eſt ꝑns: q̄ finis vltimus oīum operatoꝝ d; eſſe bonū per ſe ſufficiens. ¶ Notāda ſunt duo dicta Euſtratij hic. ꝑᵐ

24ᵃ ꝯclo huiꝰ ꝑmi libri.

Notādūᵐ ꝑᵐ

eſt ꝙ opꝫ felicē politicū habere bona aīe ⁊ bona corpis: ⁊ parētes: ⁊ filios: ⁊ vxorē ꝗb⁹ d; eē ſufficiēs: opꝫ enim oīa hec hēre bene. Si ꝟo i aliquo boꝝ deficiat a bn̄ claudicat ſm illud. Beatitudo magis aūt ⁊ min⁹ ſm analogiā ꝓſpe/ritatis ei⁹ qđ deficiat ad ipſū; hec Euſtratius. ⁊ loqt hic de felicitate politica vt de ſe ꝑ;. Scđo eſt notandū ſm Eu/ſtratiū ꝙ exiſtimamus de felicitate ipſaz eſſe maxīe eli/gibilē: ⁊ ſi nihil alterū cōnumeret ipſi ꝑter ꝑtes eius. ꝑtes

Notādūᵐ 2ᵐ

aūt felicitatis ſunt bona aīe vt nāles ſolertie ad oꝑatiuas ⁊ ſpeculatiuas ꝟtutes ⁊ ipſi boni habit⁹ ⁊ oꝑōnes. Deinde dicit. Sunt aūt ꝑtes felicitatis bona corpis: puta pulchri/tudo: magnitudo: robur: ſanitas: deinde bona que ſunt ex/terius ſunt ꝑtes felicitatis: puta diuitie: generoſitas. amici H aūt ſunt ꝑtes felicitatis. he qdē ꝑncipaliores. he aūt min⁹ ꝑncipales. ⁊ in his inueniunt quedā accidētia laude digna: que minima exiſtentia in laudibus ordinant: puta bn̄ co/matū eſſe: fortē: ⁊ apte incedere vel aliqđ tale alterum: ꝙ appoſitū felicitati deſiderabiliorē ⁊ eligibiliorē ipſaz ꝑfi/cit: hec Euſtratius. ex ꝗbus ꝑ; ꝙ ſunt ꝑtes felicitatis: ⁊ que ſunt accñtia felicitatis que ꝓhs hic vocat minima bona. Sed dubiū eſt: q̄ ſm hoc felicitas non eſſet aliq̄ oꝑō aīe Dubiū. vel hoīs: q̄ nulla oꝑō h; hō ꝑtes nec hō accñtia. Silr di/ ꝑᵃ rō. uitie: robur: ⁊ ſanitas nō videnꝛ facere aliqđ vnū per ſe: ⁊ ita nō videnꝛ eſſe ꝑtes felicitatis. Itē nō vz ꝙ felicitas ſit 2ᵃ rō. ꝑ ſe ſufficiēs: q̄ addito quocūq; bono felicitati totum fit eligibili⁹. g felicitas nō ſufficit ad ſatiādū appetitū: ex quo pōt eē aliō meli⁹ eo: ⁊ ꝑ ꝯñs felicitas nō eſt ꝑ ſe ſufficiēs.

I Ad pᵐ Triplex felicitas. ❡ Ad pᵐ illoꝝ dicendum eſt ſuſtinēdo dicta Cōmētatoris hic ꝙ quedaꝫ eſt felicitas ſpeculatiua: ⁊ illa eſt opatio intellectus perfecti ꝑ habitū ſapiētie reſpectu optimi obiecti de qua ph̄s determinat in 10ᵒ huiᵘˢ. Alia eſt felicitas practica ⁊ iſta eſt opō intellectus ꝑfecti ꝑ habitū prudentie: ⁊ vtraqꝫ iſtaꝝ felicitatū ſimplex eſt opatio nō cōpoſita ex rebus diuerſoꝝ generꝝ. Tertia eſt felicitas q̄ eſt aggregata ex oībᵘˢ reqſitis ad bn̄ viuere hoīs: ⁊ hec ꝓprie vocatur felicitas politica: ⁊ de hac felicitate loqͭ hic Euſtratius. ⁊ hᵒ felicitas nō eſt vnuꝫ ens ꝑ ſe: ſed aggregatū ex habitibus nālibᵘˢ ⁊ acqſitis ⁊ ex opōnibᵘˢ ſtudioſis: ⁊ ex alijs bonis corpis ⁊ aīe: ⁊ ex bonis exteriorībᵘˢ. vn̄ hec felicitas nō eſt opatio ſola: ſed eſt aggregatū ꝑ accn̄s. vn̄ ſicut ciuitas nō eſt vnū ens ꝑ ſe: ſꝫ eſt aggregatū ex domibᵘˢ ⁊ vicis ⁊ ex mari ⁊ femina: ⁊ ex p̄ncipantibᵘˢ ⁊ ſubiectis: ⁊ ſic de alijs vt pꝫ p̄mo politice: ita felicitas politica que eſt ꝑ ſe ſuffi-

K ciens de qua loqtur hic Euſtratius nō eſt vna forma ſimplex: ſed vnū aggregatū: ſicut ⁊ ipſa ciuitas. Et hec eſt ſnīa ph̄i in p̄ ſue rethorice. caᵒ 6ᵒ. q dicit ꝙ ꝑtes felicitatis politice ſunt bona iteriora ⁊ exteriora vt nobilitas: ⁊ multitudo amicoꝝ bonoruꝫ / diuitie / bona ꝓles / bona ſenectus / bona fortuna: ⁊ virtutes corpis ⁊ aīe q̄ ibi denoīat vt pꝫ.

Ad 2ᵐ ❡ Ad aliud dōm eſt ꝙ felicitas nō eſt ꝑ ſe ſic ſufficiens ꝙ nō poſſit recipere augmētū bonitatis ex additiōe alterius boni: talis enīꝫ ꝑ ſe ſufficiētia eſt in ſolo deo: ſed felicitas de qua loqͭ hic ad p̄ns eſt ſic ꝑ ſe ſufficiēs ꝙ claudit in ſe oē qḋ neceſſario reqrit̄ ad bn̄ viuere hoīs in vita ciuili: ⁊ qn̄ dī ꝙ pōt fieri melius ꝑ additionē: ⁊ ſic nō terminat nec ſatiat ꝑfecte appetitū. Dōm ꝙ ad ꝑ ſe ſufficientiā nō reqrit̄ ꝙ terminet quēcūqꝫ appetitū: ſed appetituꝫ recta rōne regulatū. talis enim appetitᵘˢ nō deſiderat illḋ qḋ

L nō eſt neceſſariū nec qḋcūqꝫ aliud poſſe cuenire: ſed ſoluꝫ illud qḋ ad bn̄ viuere hoīs de neceſſitate requiritur.

❡ Sed forſitan felicitatē quidē ſūmū eē dicere bonuꝫ ab vniuerſis ɔcedit̄. Deſiderat̄ aūt vt dilucidiᵘˢ qdnā ſit ipſa dicat̄. Hoc igit̄ fortaſſe fuerit ſi opus hoīs caperet̄. Ut enīꝫ modulatoris: ſtatuarij: ceteroꝛūqꝫ artificū: ⁊ coꝝ oīum oīno: quoꝝ eſt opus aliqḋ actione. Bonū ⁊ id qḋ bn̄ ſeſe hꝫ in ipſo opere vī cōſiſtere: ſic ⁊ hoīs bonū in opere ipſius eſſe ɔſtabit: ſi ſit ipſiᵘˢ aliqḋ opus. Fabri ne igit̄ ⁊ ſutoris opa ſūt quedā actiones ſue: hoīs aūt nullū eſt opus: ſꝫ ē ocioſus hō nā. An vt oculi: manᵘˢ: pedis: ⁊ cuiuſqꝫ oīno ꝑtis aliqḋ opus eſt: ſic ⁊ hoīs p̄ter hec oīa q̄ſpiā aliqḋ poſuerit opus.

2ᵃ ps ca. ❡ Sed forte felicitatē qdē ⁊ optimum dicere cōfeſſuꝫ qdē videt̄: deſiderat̄ aūt manifeſtius qd eſt adhuc dici: forte vtiqꝫ fiet hoc ſi ſumat̄

M opus hominis: quēadmodū enīꝫ tubicini ⁊ ſtatuifico ⁊ oī artifici ⁊ oīno quoꝝ eſt opus aliqḋ ⁊ actus in opere videt̄ bonū eē ⁊ bn̄: ita videt̄ vtiqꝫ ⁊ homini. Siqdem eſt opus aliqḋ ipſi. Utrū igit̄ textoris qdē ⁊ coriarij ſūt opera q̄dā ⁊ actus: hoīs ỽo nullū eſt: ſed ocioſuꝫ nālr eſt vel quēadmodum oculi: ⁊ manus: ⁊ pedis: ⁊ oīno vniuſcuiuſqꝫ particularuꝫ videtur aliqḋ opus: ita ⁊ hoīs preter hec omnia ponet aliqs vtiqꝫ opus aliquod.

❡ Hec eſt 2ᵃ pars p̄ncipalis huius capl'i: in qua inueſtigat aliā diffōnē felicitatis: q̄ magis ſumit̄ ex ꝓprijs: ⁊ ɔtinet duas ꝑticulas. in p̄ma ponit itēcionē ⁊ inueſtigat genus felicitatis. in 2ᵃ ibi ❡ Si aūt eſt opus hoīs. inueſtigat dr̄ias felicitatis. ❡ In pᵃ igit̄ ꝑticula ꝓponit p̄ itēnionē. d. ꝙ felicitatē dicere eē qd optimū: ⁊ ꝑ ɔn̄s ꝑ ſe ſufficiēs bonū: vī eē ab oībᵘˢ ɔceſſuꝫ: ſꝫ adhuc deſiderat̄ manifeſtiᵘˢ dici qd eſt felicitas: ꝓpoſita intentione inueſtigat genᵘˢ felicitatis intendēs ꝓbare ꝙ felicitas eſt ꝓpria opatio hoīs: ⁊ hec eſt ɔclo 25ᵃ huiᵘˢ libri. ꝓbat̄ ſic. Cuiuſlibet hn̄tis ꝓpriā opōnē bonū ⁊ ꝑfectio eſt ꝓpria ſua opatio: ſꝫ hoīs eſt aliq̄ opō ꝓpria. ḡ bonū ⁊ ꝑfectio hoīs eſt ꝓpria ſua opō: ſꝫ felicitas eſt bonū ⁊ ꝑfectio hoīs. ḡ felicitas eſt ꝓpria opatio hoīs. maior ꝓbat̄ iductiue. nā qꝛ tubicinis ⁊ ſtatuifici ⁊ vlr cuiuſlibet artificis eſt aliq̄ ꝓpria opatio: iō bonuꝫ ⁊ ꝑfectio cuiuſlibet artificis cōſiſtit in opōne ſua ꝓpria: ⁊ ita ſi hominis ſit ꝓpria opatio / eius bonū ⁊ ꝑfectio cōſiſtit in operatione ſua ꝓpria. ⁊ ſic pꝫ maior iductiue. ⁊ rō maioris eſt iſta. bonū vniuſcuiuſqꝫ cōſiſtit in eo ꝙ eſt vltima ꝑfectio eius: ⁊ talis eſt opatio ꝓcedēs a ꝓpria forma. forma enīꝫ rei eſt ꝓpria ꝑfectio eiᵘˢ: ⁊ cū ea ſtat potētia: ⁊ ꝑ ɔn̄s iperfectio: ſꝫ cū ꝓpria opōne nō ſtat potētia nec iperfectio. ⁊ minor declarat̄ dupl'r. p̄ ꝑ hoc ꝙ cuiuſꝫ artificis eſt aliq̄ ꝓpria opō. nā textoris ſm qᵒ textor eſt aliq̄ ꝓpria opatio: ⁊ coriarij ſꝫ ꝙ coriariᵘˢ eſt aliq̄ ꝓpria opō: alr ars eēt ocioſa. ḡ ſilr hoīs ſm ꝙ hō eſt aliq̄ ꝓpria opatio. 2ᵒ ꝓbat̄ eadē minor ꝑ hoc ꝙ ꝑtiū hoīs ſunt ꝓprie opōnes. nā oculus manᵘˢ pes: ⁊ ſic de alijs ꝑtibus hoīs hn̄t ꝓprias opōnes. ḡ multo fortiᵘˢ hō cū ſit ꝑfectior q̄ aliqḋ illoꝝ hꝫ aliq̄ ꝓpriā opōnē ſibi. Cōmētator dicit hic ꝙ opa artis ⁊ ꝑtium hoīs ſunt manifeſtiora q̄ opa alteriᵒ ꝑ magis manifeſta nobis declarat minus manifeſta nobis ⁊ magis manifeſta nāe. Sciēdū ꝙ illud. ſ. ꝓpria opatio hoīs eſt genᵘˢ felicitatis. 25ᵃ ɔclo huiᵘˢ ſcdi libri.

N

O

P ❡ Quid igit̄ id fuerit tandē. Uiuere. n. hoī cū plantis cōe eſt. Opus aūt ꝓpriū ipſius hoīs querit̄. Segregāda eſt ergo nutriēdi augēdiqꝫ vita. Hanc ſentiēdi ſequit̄ vita. At ipſam ēt hoī cū equo ac boue oīqꝫ aīali ɔſtat eē cōeꝫ. Reſtat igit̄ actiua q̄dā vita rōnē hn̄tis.

❡ Quid igit̄ vtiqꝫ inq̄s: viuere qdē videt̄ cōe ⁊ plantis: querit̄ aūt ꝓpriuꝫ. ſeparandū ergo nutritiuā ⁊ augmentatiuā vitam. ſequens autem ſenſitiua quedam vtiqꝫ erit. videtur ỽo ⁊ hec cōmunis ⁊ equo ⁊ boui ⁊ oī aīali. ❡ Relinq̄t̄ opatiua vtiqꝫ quedam rōnem habentis.

Q ❡ Uiſo ꝙ hoīs eſt aliq̄ ꝓpria opō: vidēdū eſt qd ſit ꝓpria opō hoīs: ſunt enīꝫ multe opōnes hoīs. ſ. viuere ſentire intelligere ⁊c̄. ꝓbat igit̄ ph̄s ꝙ nec viuere nec ſentire eſt ꝓpria opō hoīs: ⁊ hec eſt ɔclo 26ᵃ huiᵘˢ libri. ꝓbat̄ ſic. Illud qḋ ɔuenit alijs ab hoīe nō eſt ꝓpria opatio hoīs: ſed tā viuere q̄ ſentire ɔuenit alijs ab hoīe: qꝛ viuere cōuenit plātis ⁊ ſentire ɔuenit alijs aīalibus ab hoīe. ergo ⁊c̄. Separandū eſt igit̄ vitā nutritiuā ⁊ augmētatiuā a ꝓprijs vita ſeu opōne hoīs eo ꝙ cōuenit plantis: ⁊ ēt vitā ſenſitiuā q̄ eſt ſequēs vegetatiuā ſeꝑandū eſt a ꝓpria opōne hoīs eo ꝙ hec vita eſt cōis equo ⁊ boui ⁊ ſic de alijs. ❡ Relinquitur opatiua vtiqꝫ. ❡ Ex his ɔcludit ph̄s ꝙ ꝓpria opō hoīs eſt opō hoīs ſm ꝑtē rōnalē: ⁊ hec eſt ɔclo 27ᵃ. hec ɔclo ſeq̄t̄ ex ꝓcedētibᵘˢ ſic. ꝓpria opatio hoīs cōpetit hoī ꝑ aliquam formā hoīs: ſꝫ forma hoīs vel eſt vegetatiua vel ſenſitiua vel rōnalis: cū igit̄ opō ſꝫ ꝑtē vegetatiuā. ſ. viuere non ſit ꝓpria opō hoīs: nec opō ſꝫ ꝑtē ſenſitiuā. ſ. ſentire: ſequitur ꝙ opatio ſm partē rōnalē eſt ꝓpria opatio hominis. 26ᵃ ɔclo huiᵘˢ ſcdi libri. 27ᵃ ɔclo huiᵘˢ ſcdi libri.

❡ Huius aūt aliud eſt vt obediēs rōni: aliḋ vt eā hn̄s atqꝫ intelligēs. Sꝫ cū hec ēt bifariā dicat̄: ea ponēda eſt que eſt actu. Hec enīꝫ magis ꝓprie dicit̄ vita.

❡ Huius

A Duplex ps rōnalis ¶ Huius aūt hec qdem vt perſuaſibile ratione: hec ṽo vt hñs ⁊ intelligēs. Duplr autē ⁊ hac dicta: eam que ſm rationem ponendum: princi palius enim videtur dici.

¶ Sed qꝛ eſt duplex pars rōnalis. quedā eſt rōnalis ꝑ eēn tiā. ſ. illa ps que pōt ex ſeipſa rōcinari ⁊ itelligere. Et qdā eſt ps rōnalis ꝑ pticipationē vt appetitus q ꝑſuadet̃ ⁊ re gulat̃ a rōne. Exēplū huius ponit Albertus. d. ꝙ aliqd dr̃ rōcinatiuū ſeu diſcretiuū duplr. vno mō ꝙ ꝓprijs oculis rectā viā diſcernit. Aliū mō ꝙ tali videti ⁊ dirigēti obe dit: ſicut cecus q ducit̃ a vidēte. Adhuc rōnale ꝑ eētiā dr̃ duplr. ſ. ſm potētiā vel habitū: ⁊ ſm opōnē ⁊ actū: ⁊ opō eſt ꝑfectioꝛ ꝗ̃ potētia vel habitus. Ex his ↄcludit ph̃s ꝙ B. 28ᵒ ↄclo huiᵘ primi libri felicitas eſt opatio hois ſm ptē rōnalē ꝑ eſſentiā ſm opa tionē: ⁊ hec eſt ↄclo 28ᵃ huiᵘ libri: ꝓbat̃ ſic. Pars aie rōna lis ꝑ eētiā ſm opōnez eſt ꝑncipalioꝛ ꝗ̃ pars rōnalis ſm pticipationē ⁊ ꝗ̃ ps rōnalis ſm potētiā vel habitū. Cū ģ felicitas ſit ſūmū bonū hois, magis erit opatio ptis rōna lis per eſſentiā ſm opationē: ꝗ̃ ptis rōnalis ꝑ pticipatio nē: vel ptis rōnalis ſm habitū vel potētiā. Euſtratius hic dicit ꝙ felicitas per ſe ⁊ ꝑncipalr̃ eſt opō ptis rōnalis per eſſentiā: ⁊ ſcdario eſt opatio ptis rōnalis ꝑ pticipationez.

¶ Eſt igit̃ opus hois: operatio aie ꝑ rōnē: aut nō ſine rōne. At ṽo opus huius: ac ſtudioſi huius idē eſſe ge nere dicimus: vt citharedi: ſtudioſiq3 citharedi. Et hoc in oibus abſolute operi adiuncta ꝑfectione q̄ eſt a ꝓpria ṽtute. Citharedi nāq3 opus eſt citharā pulſa re. Studioſi ṽo bene pulſare. Eodē mō cū hois opus C vitā quandā eſſe ponamus: ⁊ hanc ipſaz operationez aie: atq3 actus cū rōne. Studioſi ꝑfecto viri hec ipſa ſunt: cū bñ recteq3 fiunt. Singula aūt bñ ꝑ ꝓpriā vir tutē efficiunt̃. Que cū ita ſint: ſit vt bonuz humanum aie ſit operatio per virtutē. Et ſi plures ſint virtutes per optimam nimirum ⁊ perfectiſſimam.

¶ Si aūt eſt opus hois aie opō ſm rōnem vel nō ſine rōne. idem aūt dicimus opus eſſe gene re huius ⁊ huius ſtodioſi: quēadmodū cytha riſte ⁊ ſtudioſi cithariſte ⁊ ſimpliciter vtriq3 hec in oibus appoſita ſ3 ṽtutē abūdātia ad opus. Cithariſte qdē eniz citharizare: ſtudioſi autē bñ. Si aūt ſic: hois ponimᵘ opus vitā quādā. hanc aūt aie opōnē ⁊ actū cū rōne. Studioſi āt D viri bñ hoc ⁊ optime: vnūqdq3 aūt bñ ſm pro priā ṽtutē ꝑficit̃. Si aūt hoc humanū bonum aie opatio ſit ſm ṽtutez. Si aūt plures ṽtutes ſm perfectiſſimam ⁊ optimam.

¶ Hec eſt 2ᵃ pticula huiᵘ ſcde ptis: in qua ph̃s inueſtigat diffas felicitatis: ⁊ cōtinet duas ptes ſm ꝙ duas diffas in ueſtigat. 2ᵃ ibi [Amplius aūt in vita ꝑfecta.] Primo igit̃ pro bat ꝙ felicitas eſt opatio hois ſm ṽtutē: ita ꝙ eſſe ſ3 ṽtu tē eſt vna diffa felicitatis: ⁊ hec eſt ↄclo 29ᵃ. ꝓbat̃. Eadem 29ᵃ ↄclo huiᵘ primi libri eſt opatio rei ſm ſe ⁊ ſm ꝙ res eſt bona niſi ꝙ ad opera tionem rei ſm ꝙ eſt bona opz addere determinationem determinātē opationē. Vbi gra. opatio cithariſte eſt citha riçare: ⁊ operatio boni cithariſte eſt bene citharicare: ⁊ operatio optimi cithariſte eſt optime citharicare. ex hoc arguitur ſic. Operatio ꝓpria hominis eſt operatio ſm rō nez. ergo operatio boni hominis eſt bene operari ſm rō nem. ⁊ opatio optimi hominis eſt optime operari ſm rō nez: ſed hō felix eſt optimᵘ: ⁊ optima opatio ſm rōnem eſt E opatio ſm ṽtutē. ģ opatio hois felicis eſt opatio hois ſm ṽtutē: ſ3 felicitas eſt opatio hois felicis. ģ felicitas eſt opō hois ſm ṽtutē. ¶ Nota ꝙ Cōmentatoꝛ mouet hic dubi tationez ſuꝑ hoc: qđ ph̃s hic dicit: ꝙ opatio boni hois eſt Dubiū. bñ opari ſm rōnē. nā ſm hoc videt̃ ꝙ nō ois operatio ſ3 rōnē ſit bona: qđ tñ videt̃ eſſe falſuz. ¶ Deide arguit ad oppoſitū dicēs: ꝙ ſi ois opatio ſ3 rōnē eēt bona: rō nūꝗ̃ peccaret neq3 erraret. ¶ Rñdet ꝙ aliqñ opatio ſ3 rōnē Sola. nō eſt bona. dum eniz aia colligat̃ cuz carne: pōt errare ⁊ peccare ꝓpter multa ipedimēta que ex carne ſibi inſunt: ⁊ iō indiget multa exercitatione ⁊ expientia ⁊ tēpore lon go ⁊ labore ↄtinuo ad hoc ꝙ hēat habitū bñ operandi in oibus. ¶ Iteruz dicit hic Cōmētatoꝛ: ꝙ felicitas eſt opō optime virtutis. hec eſt aūt prudentia que rōnalis partis aie eſt ṽtus. hec Euſtratius. Et loqt̃ hic de felicitate practi F ca que eſt in itellectu ſm habitū prudētie qui inter habitᵘ ⁊ operationes practicas eſt ꝑncipaliſſimus.

¶ Et inſuper in vita perfecta. Ver enim nec vna facit hyrundo: nec vnus dies: ⁊ beatū hominem eodē mō: felicemue nec vnus dies: nec breue vllū efficit tēpus.

¶ Amplius aūt in vita ꝑfecta. vna eniz hyrūdo nō facit ver nec vna dies. Ita vtiq3 nec beatuz ⁊ felicem vna dies neq3 paruū tempus.

¶ Hec eſt 2ᵃ ps in qua inueſtigat̃ ſcda diffa felicitatis que eſt cōtinuitas vſq3 ad finē vite: vñ dicit ꝙ opz ꝙ illa opō ꝑfecta ⁊ virtuoſa in qua cōſiſtit felicitas ſit in vita ꝑfecta. id eſt extendat̃ ad finē vite: vel extēdat̃ ꝑ totā vitā: ſicut aliq dicūt. Vñ ꝓbat̃ ꝙ felicitas eſt opatio hois ſ3 ṽtutem in vita ꝑfecta: ⁊ hec eſt ↄclo 30ᵃ. ꝓbat̃ ꝓbatione exēplari 30ᵃ ↄclo huiᵘ primi libri. ſic. Sicut vna hyrūdo nō facit ver: hoc eſt ſicut vna hyrū do adueniēs nō ſufficit ad certā nūtiationez veris: ⁊ ſicut G vna pulchra dies nō fac̃ eſtatē nec paruū tps: ſic nec vna opatio bona ſemel facta facit hoiez felicē nec beatū: ſ3 ad hoc ꝙ hō ſit felix regrunt̃ plures opationes bone. ¶ In telligendū ꝙ ꝑ vitā ꝑfectā poſſumᵘ intelligere tria. vel vi Vita ꝑfecta dat nobis intelligere tria. tā menſuratā longo tēpore: ⁊ iſti itellectui cōcordāt exem pla ph̃i de vere ⁊ eſtate: opz eniz felicē durare ꝑ magnuz tēpus: ⁊ nō ſufficit modicū tēpus ad felicē: vt vna hora vl̃ vna dies ſicut ad hoc ꝙ eſtas ſit non ſufficit vna pulchra dies. Alio mō per vitā ꝑfectā poſſumus itelligere totā vi tā hois ſm ꝙ aliq exponūt: ſed ſm hoc nullus poſſet eē fe Ar. Tho. ⁊ alij. lix: qꝛ felicitas eſt operatio ṽtutis acqſite: ⁊ iō neceſſe eſt acqſitionē ṽtutis ꝓcedere felicitatē: ⁊ ſic nō eſt poſſe ꝙ ali qs ſit cōtinuo felix a ꝑncipio vite ſue vſq3 ad finē. Tertio mō pōt intelligi ꝑ vitā ꝑfectā vita extenſa vſq3 ad finem pñtis vite. ⁊ hoc intelligit Euſtratius hic ꝑ vitā ꝑfectā: di cit eniz ſic. opz talē opationē in vita ꝑfecta extēdi ⁊ vſq3 H ad finē pñtis vite hois nō iterruptā extēdi. Dicit ēt Com mentatoꝛ hic. ꝙ vna ps felicitatis nec iō eſt ꝑterita ⁊ alia futura: ⁊ iō de ipſa nō eſt ꝓprie dicere ꝙ eſt ſed ꝙ fit. Ex Scda diffinitio felicitatis. his oibus cōcludit̃ ſcda diffō felicitatis que eſt illa felici tas eſt opatio aie facta ſm ṽtutem optimā in vita ꝑfecta. Circa iſta dicta ph̃i ⁊ Cōmētatoris vr̃ mihi ꝙ ipſi nō lo quunt̃ hic de felicitate ſpeculatiua: qꝛ illa conſiſtit in vna operatione que eſt tota ſil. ⁊ vna talis opatio facit hoiem felicē. Sed ꝑ felicitatē (vt mihi videt̃) intelligit felicita tē politicā que aggregata eſt ex oibus que neceſſario req runt̃ ad bñ viuere hois in vita ciuili: talis eniz felicitas dz eſſe cōtinua vſq3 ad finē nō ſm ſe totā ſ3 ſ3 diuerſas par tes: felix eni felicitate politica hz multas opationes quas impoſſe eſt ſil̃ exercere. vñ ⁊ in dormiēdo ⁊ in moriendo hz aliquā opationē ordinatā ad cōmune bonū ciuitatis: ⁊ quelibet talis opatio per ſe ordinata ad bonum cōmune

I totius ciuitatis eſt pars felicitatis politice:que eſt aggregata ex omnibus que neceſſario requirunt ad totū bene

Dubiū. viuere hoīs. ℂ Dubitat hic vtrū longitudo tēporis requirat ad felicitatē ſic ꝑhs hic vꝫ dicere. Et vꝫ ꝙ nō:qꝛ ſicut pꝫ ex.10.huius.felicitas eſt qōdā totū hñs oēs eiꝰ partes ſimul:ꝛ talis operatio ꝑfecta ineſt felici in ꝑmo inſtanti in quo elicit operationē perfectā vñ pōt ſic argui.illa operatio que tota ſimul in vno inſtanti ineſt felici nō requirit

Solo. longitudinē vite nec temporis:felicitas eſt hꝰ.ḡ ꝛc. ℂ Ad

Felicitatis diſtinctio. illud dōm eſt diſtinguendo de felicitate:qꝛ quedaꝫ eſt felicitas ſimplex.vt illa que cōſiſtit in vna operatione ſpeculatiua vel practica:ꝛ alia eſt felicitas aggregata. Si loquamur de felicitate que eſt vna operatio:ſic dico ꝙ aliquid pōt dici eſſe requiſitū ad felicitatem duplr.vno mō ꝗtum ad perfectionē eſſentialē felicitatis.alio mō ꝗtum ad ꝑfectionē accidētalē.ꝑ mō loquēdo:longitudo vite vel

K tēporis nō reqrit ad felicitatē:qꝛ tēpus eſt totaliter extrinſecū a felicitate cū felicitas ſimplex ſit in aīa:ꝛ tempus in ꝑmo motu:ſed longitudo tēporis accidētaliter requiritur ad ꝑfectionē felicitatis inquantū facit ad bene eē eius: puta ad eius decorē vel ad aliā perfectionē accidētalem: ꝛ hoc oſtendit Euſtratius ex duobus.ꝑmo ex cōmuni cōceptione hoīum qꝛ oēs dicunt illū feliciorē qui per multū tempus feliciter vixit:qō non eſſet niſi longitudo tēporis quodāmō ꝛ extrinſece augeret felicitateꝫ. Scdo apparet idem:manifeſtū eniꝫ eſt ꝙ qlibet pōt plura bona operari in maiori tēpore ꝗ̄ in minori.manifeſtū etiam eſt ꝙ operationes humane ꝛ maxīe ſpeculatiue augent ex earum frequentia ꝛ continuatione que reqrit longitudinē tēporis. Si autē longitudo tēporis ponat vna pars felicitatis politice que eſt aggregata ex oībus que requirunt neceſſa

L rio ad bene viuere:tunc eſſet dicendū ꝙ longitudo tēporis reduceret eſſentialr ad perfectionē felicitatis politice. Si aūt longitudo tēporis nō ponat pars felicitatis politice tunc dicendum eſt ꝙ longitudo temporis reduceretur accidentalr ad felicitatem politicā ſicut dictum eſt ꝙ reduceret accidentaliter ad felicitatem ſpeculatiuam.

ℂ Sūmū igit bonū hoc circumſcriptū ſit mō. Primum nāqꝫ forſitan:vt figuram quandā deſcribere:poſtea depingere ipſuꝫ opꝫ. Videt aūt cuiuſlibet eē ea:que hñ ſunt circūſcripta producere:explicare atqꝫ exponere. Tēpuſqꝫ talium inuētor eſt aut adiutor bonus: vnde ꝛ artium facta ſunt incrementa. Eſt enim cuiuſuis id qō deeſt ſupplere:ac addere.

3ª pˢ ca. M ℂ Circūſcribatur qdē igit bonū ita:oportet eni forte figuraliter dicere pꝛimū:deinde poſteriꝰ deſcribere. Videbitur autē vtiqꝫ hominis eſſe perducere ꝛ particulatim diſponere que bene ſunt habentia circumſcriptioneꝫ. Et tempus talium inuentor vel cooperator bonus eſſe. vnde ꝛ artium facta ſunt additamenta:omnis enim eſt apponere quod deficit.

ℂ Hec eſt 3ª pars huius capli ꝛ eſt totalr narratiua:in qua poſitis iſtis duabus deſcriptionibus felicitatis narrat qd ꝛ qualr poſterius eſt agendū:ille eniꝫ deſcriptiones iā poſite ſunt iꝑfecte ꝛ poſterius eſt inueſtigāda diffinitio felicitatis perfecta.poſt eniꝫ illas deſcriptiones opꝫ deſcriptum deſcribere.i.reſoluere in deſcribentia.iſta pars cōtinet duas ꝑticulas. In ꝑma ꝑhs narrat quid reſtat agendum circa diffōneꝫ felicitatis:ꝛ per qd hō poterit iuuari ad ea inquirenda que reſtant agenda. In 2ª ibi. Meminiſſe autē ꝛ predictoꝝ.]oſtendit quō eſt ꝓcedendū in hac inquiſitione que reſtat circa diffinitionē felicitatis. ℂ In ꝑma igit ꝑticula ꝑmo ꝓponit intentionē ꝛ rōneꝫ intentionis dicens:ꝙ bonū humanū circūſcribat:ſupple ſicut dictū eſt:ꝛ per circūſcriptionē vt dicit Cōmētator intelligit deſcriptionē ſeu notificationē cōmunē:quēadmodū circuli totā nām boni humani hic diffiniri in ſe claudit:opꝫ eniꝫ bonū humanū hic queſitū figuralr dicere.i.deſcribere ꝑmū ꝛ poſterius illō qō deſcriptū eſt opꝫ deſcribere.i. reſoluere inde ſcribentia ꝛ videre vtrū ſingula deſcribētia cōueniant ipſi deſcripto.[Videbit aūt.]Cauſa autem quare dat ꝑus diffinitio impleta:deinde diffinitio cōpleta eſt:qꝛ ad nām hoīs videt pertinere vt ea que bene continent deſcriptionē alicuius perducant de imperfecto ad perfectū ꝛ particulatim diſponant.ſ.inueſtigando vnam partē poſt aliā:qꝛ homo nāliter vtitur rōne:ꝛ iō diſcurrit ab vno in aliō:ꝛ ideo hō debet diſcurrere ab vno in aliō.

[Et tempus taliuꝫ.]narrat per quid homo iuuatur in tali inquiſitione dicens:ꝙ in accipiēdo ſic particulatim cognitionē deſcriptionis inuentor ꝛ bonus cooperator eſt tēpus. per ꝓceſſuꝫ eniꝫ tēporis facta ſunt artiū additamēta:cuiuſlibet enim viri bñ inſtructi eſt apponere quod deficit. O

ℂ Intelligendū eſt ꝙ tēpus cōſiderat duplr.vel ſm ſe:ꝛ ſic nihil facit ad cognitionē.vel quantuꝫ ad ea que ſūt in tēpore:ꝛ ſic facit ad cognitioneꝫ. Si enim aliqs det ſe ſtudio ꝛ ſpeculationi a tempore iuuat ꝛ quātū ad ſeipſuꝫ:qꝛ pōt intelligere in futuro qō mō nō itelligit.ꝛ etiā quātum ad alios:qꝛ pōt videre ea que ab aliqs ſunt inuēta ꝛ aliqd ſuperaddere. Si aūt hō nō det ſe ſtudio:tēpus magis eſt cauſa obliuionis ꝗ̄ ſciētie ꝛ quātū ad ſe ꝛ quātū ad alios. Quo modo tēpus faciat ad cognitionē ꝛ nō ſecus.

ℂ Oportet aūt ꝛ ea que ſupradiximus in memoria habere:ꝛ ipſuꝫ exactū nō in oībus eodē mō:ſed in ſingulis:ꝛ vt patit ſubiecta materia:ꝛ vſqꝫ quouſqꝫ ad doctrinaꝫ attinet flagitare.nā faber ꝛ geometres diuerſo mō angulū rectū inqrunt. Alter.n.quoad vtilis eſt:ad opus. Alter qdnā ſit:ꝛ q̄le qd ipm inqrit. Cōtemplator.n.eſt veritatis. Idē modus ꝛ in ceteris eſt ſeruādus:ne his q̄ iſtitutimꝰ agere:plura fiant ea:q̄ fines illoꝝ egrediunt:nec in oībꝰ ſilī mō cā poſtulāda eſt. Sed ſat eſt in qbuſdaꝫ ſi hñ demrata fuerint eē. Ea qdē ꝛ in ipſis principijs ſit:atqꝫ hic modus ꝑmus eſt:ꝛ principiū. Principioꝝ aūt alia inductione:alia ſenſu:alia aſſuetudine quadā:alia alio mō ꝑſpiciunt. P

ℂ Meminiſſe autē ꝛ ꝑdictoꝝ opꝫ ꝛ certitudinem nō in omnibus ſimilr exqrere ſed in ſingulis ſm ſubiectam māni ꝛ intantū quantū proprium eſt doctrine:etenim tector ꝛ geometra differenter qdem inquirunt rectaꝫ:hic quideꝫ enim inquantū eſt vtilis ad opus. Hic aūt:qd eſt:vel quale qd:ſpeculator eni eſt veri. Scdꝫ eundē itaqꝫ modū ꝛ in aliꝫs eſt faciendū:vt nō extra opera opibus plura fiant. Non expetēdū aūt neqꝫ cauſam in oībus ſilr:ſed ſufficiens ꝛ in qbuſdam hoc:qm̄ determinari bene vtputa circa principia. hoc aūt qꝛ pꝛimū eſt ꝛ ꝑncipiū. Principioꝝ aūt hec qdem inductione contemplata ſunt:hec ꝟo ſenſu:hec autem conſuetudine quadam:ꝛ alia autem aliter. Q Quibus modis innoteſcunt ꝑncipia.

ℂ Hec eſt 2ª particula in qua oſtēdit quō eſt ꝓcedendum in hac inqſitione circa diffōnem felicitatis.ꝛ ꝑmo narrat ꝙ in

A ꝙ in inquiſitione hꝰ deſcriptionis meminiſſe opꝫ quorū-dam que in ꝓhemio dicta ſunt.ſ.ꝙ nō opꝫ in oībus arti-bus ⁊ doctrinis eodē mō certitudinē inquirere:ſed in ſin-gulis ſm exigentiā mãe ſubiecte:⁊ hoc īntantū inquantū eſt ꝓpriū illi doctrine que circa illā mām verſaṫ.diuerſe enī ſcie aliqñ cōſiderant idē ſubiectū:ſed nō ſm eandē rōnem:⁊ ideo circa idē ſubiectū pōt eſſe alius ⁊ alius mo-dus certitudinis.⁊ ideo dixit Phs ꝙ opꝫ inquirere certi-tudinē nō ſolum ſm ſubiectam materiā:ſed ſm ꝙ eſt ꝓ-priū cuiuſlibet doctrine que circa illaꝫ materiā negocia-tur.ſ.ſm ꝙ illud ſubiectuꝫ appropriaṫ illi ſcientie.Cur aūt nō in oībus oporteat eodem mō certitudinē inquirere pꝫ in ſcia operatiua ⁊ ſpeculatiua cōſiderantibus eandē reꝫ. nā tector ⁊ geometer cōſiderant rectū angulū:ſed diuerſi-mode:qꝛ tector cōſiderat rectū angulū vt eſt vtilis ad ſuū
B opus:puta ad ſecandū ligna vel ad parietes erigendos.ſꝫ geometer cōſiderat de recto angulo vel de recta linea qd eſt ⁊ qualis eſt.ſ.cōſiderando ꝓprietates ⁊ paſſiones ipſiꝰ que ſequunṫ qdditateꝫ rei.⁊ cauſa huius eſt:qꝛ geometer eſt ſpeculator veritatis.Et ſubdit ꝙ in omnibus ſcientijs eſt iſtud obſeruandū ꝙ nō fiant plures ſermones ad ꝓpo-ſitū nō pertinentes.vnde in ſciētia operatiua nō debent fieri ſermones extra opera.i.ad opera non pertinentes:ſꝫ enim in diffōne felicitatis ponaṫ aīa,cum dī ꝙ felicitas eſt opatio aīe:nō ꝓpter hoc opꝫ in hac ſcientia perſcruta-ri oīa que pertinent ad aīam ⁊ ad ptes aīe:qꝛ hec ſcientia tractans de felicitate eſt ſciētia operatiua ſeu actiua:ideo in hac ſciētia nō ſunt ꝑſcrutāda niſi ea q̄ pertinēt ad ope-ra ⁊ inquātū pertinēt ad opera.[Nō expetendū aūt.]idē pꝫ.ſ.ꝙ nō in oībus eſt certitudo eodē mō querēda ex di-uerſitate reꝝ cōſideratarꝫ,qꝛ nō eſt eodem mō certitudo
C inquirenda de ꝑncipijs ⁊ ꝑncipiatis.nam ꝑncipiata fiunt certa per demonſtrationē:⁊ ita cognoſcunṫ ꝓpter qd.ſed ꝑncipia cognoſcunṫ alio mō.ſ.quia.Si enim cognoſcerē-tur per cauſaꝫ ⁊ ꝓpter qd,ꝑncipioꝝ eſſent ꝑncipia:⁊ illo-rum eſſent alia ꝑncipia:⁊ ſic in infinituꝫ ꝓcedendo qḋ eſt incōueniens.[Principioꝝ aūt.] ⁊ qꝛ locutus eſt de cogni-tione ꝑncipioꝝ ponit modos qbus ꝑncipia cognoſcunṫ:⁊ ponit tres modos dicēs:ꝙ ꝑncipia fiunt certa alio mō:qꝛ aut per inductionē:aut per ſenſuꝫ:aut per cōſuetudineꝫ:
pᵐ nōmᵐ aut aliquo alio.¶ Hic ſunt tria notanda.Primū ꝙ ꝑnci-pia in quibuſdam ſcientijs cognoſcunṫ per inductionem vt in mathematicis.hoc enim eſt vnū ꝑncipium:quecūqꝫ vni ⁊ eidē ſunt equalia īter ſe ſunt equalia:⁊ iſtud ſimplr eſt vnū ꝑncipiū.oīs numerus eſt par vel impar:⁊ illa ꝑnci-pia cognoſcunṫ per inductionē.ſed in nālibus ꝑncipia co-gnoſcunṫ per ſenſuꝫ:ſicut ꝙ ignis eſt calidus ⁊ aqua frigi-da.Sed in moralibus cognoſcunṫ ꝑncipia per cōſuetudi-
D neꝫ:vt hoc ꝑncipiū.cōcupiſcentia ſuperaṫ per abſtinētiā: hoc enim eſt vnum ꝑncipiū in moralibus ⁊ cognoſciṫ per conſuetudinē ⁊ exercitiuꝫ. ¶ Scḋo eſt intelligendum ꝙ
2ᵐ nōmᵐ Cōmentator ponit alios duos modos cognoſcendi ꝑnci-pia.ſ.per experientiā ⁊ ſyllogiſmū.per experientiā ſicut in medicinis ⁊ cibis.Per experientiā enim accipiṫ iſtud ꝑn-cipiū:ſcamonea purgat cholerā:multotiēs enī per expe-rientiā accipimus cognitionē cibi vel medicīe an ſit vti-lis vel nociua.qñqꝫ enim cognoſcuntur ꝑncipia per ſyllm ſicut hoc ꝑncipiū:linea eſt longitudo ſine latitudine:⁊ ſup-ficies eſt latitudo ſine ꝓfunditate:cognoſciṫ ⁊ accipiṫ per ſyllogiſmos ſic.omne terminans a terminato deficit vna diſtantia.linea eſt terminus ſupficiei ⁊ ſuperficies eſt ter-minus corporis.ergo ⁊c.⁊ ſic vt dicit:ꝯtingit aliqñ cogno-ſcere per ſyllogiſmū diffōneꝫ que eſt ꝑncipiuꝫ demonſtra-tionis:ſed nō oſtendiṫ demonſtratiue ꝓpter qd.ſed quia. ¶ Intelligendū pro exēplo Cōmentatoris ꝙ omnis ter-minus vltimus eſt indiuiſibilis ī diuiſione oppoſita diui-ſioni ipſius terminati.hoc eſt vltimus terminus indiuiſi-bilis ex ea parte qua terminat:qꝛ ſi eſſet diuiſibilis illa di-uiſio haberet vlteriorē terminū quo terminareṫ:⁊ ita nō

E eſſet vltimꝰ terminꝰ.⁊ qꝛ ſupficies eſt vltimꝰ terminꝰ ꝓ-funditatis:iō ſupficies eſt īdiuiſibilis ſꝫ ꝓfunditatē:qꝛ ſi eſſet diuiſibilis ſꝫ ꝓfunditatē cū nō hēat ꝓfunditatē in īfinitū haberet terminū ſue ꝓfūditatis:⁊ ita vltimꝰ termi-nus hēt terminū ex ea pte qua termiat qḋ eſt īpoſe:⁊ qꝛ linea eſt terminꝰ latitudis:iō eſt īdiuiſibilis ſꝫ latitudinē: ⁊ qꝛ pūctus eſt terminꝰ lōgitudis:iō eſt īdiuiſibilis ſꝫ lon-gitudinē:⁊ ꝑ ꝯñs eſt ſimplr īdiuiſibilis.Iſtud igiṫ dictuꝫ Cōmētatoris:oīs terminꝰ deficit a termiato vna diſtātia eſt ꝑ ſe notū itellectis termis:qꝛ oīs terminus deficit vna dimēſiōe a termiato.ſ.a dimēſiōe quā terminat. ¶ 3ᵒ no-
nōmᵐ 3ᵐ tanda ſūt que Cōmētator dicit de demonſtratione ꝑꝑ qd
F ⁊ qa.dicit enī ꝙ demſtratio ꝑꝑ qd,aſſumit mediū terminū q eſt cā rei ⁊ nō eſt ſolū cā ꝯnis:ſꝫ in demſtatiōe qa,mediū eſt cā ſolius ꝯclōnis ⁊ nō eſt cā rei:⁊ dicit ꝙ in iſta ſcia de-demſtatio qa,eſt querēda ⁊ nō demſtatio ꝑꝑ qd. ¶ Item dicit Cōmētator ꝙ demſtatio qa,precedit demſtationē ꝑꝑ qd:⁊ eſt ꝓparatiua ad demſtationē ꝓpter quid.

¶ Enitendū eſt aūt ſingula pertractare:vt ſuapte na-tura ꝑcipi poſſit:⁊ adhibēda eſt diligētia vt bn̄ definiā-tur.Nā magnā ad ea que ſequunṫ afferūt opeꝫ.Prin-cipiū enī plus q̄ꝫ dimidiū totiꝰ eſſe vī:⁊ eoꝝ que que-runṫ complura per ipſum manifeſta fieri ſolent.

¶ Pertranſire aūt oportet tentandum ſingula ſm ꝙ innata ſunt:⁊ ſtudendum qualiter termi-nentur bene.Magnum enim habent auxilium
G ad ſequentia.Videtur igitur enim plus q̄ꝫ di-midium totius eſſe principiuꝫ:⁊ multa mani-feſta fieri per ipſum eoruꝫ que queruntur.

¶ Viſo q̄liter ꝑncipia cognoſcunṫ narrat moduꝫ cōem in oībus ſciētijs obſeruādū:⁊ dicit ꝙ in oībꝰ ſciētijs opꝫ co-gnoſcere ꝑncipia vt nata ſunt cognoſci ⁊ diſtiguere ea ab alijs.Cuius rō eſt:qꝛ cognitio principioꝝ multū iuuat ad alia:videṫ enī plus q̄ꝫ dimidiū totiꝰ pnᵐ:pnᵐ enī bene ter-minatū.ſ.in cognitiōe hoīs ſm ꝙ natū eſt terminari:ma-gnū hēt auxiliū ⁊ mltū ꝯfert ad ſequētia. ¶ Circa iſtā ꝓ-poſitionē:ꝑncipiū videṫ eſſe plus q̄ꝫ dimidiū totiꝰ:eſt ſciē-dū ꝙ Albertus per ꝑncipiū itelligit hic diffōneꝫ.dicit enī ꝙ ꝑfecta cognitio ꝑncipij qḋ eſt diffinitio ꝑfecta:eſt plus q̄ꝫ medietas totius cognitionis que habeṫ de re:qꝛ diffini-tio perfecta eſt tota demōſtratio ſola poſitiōe differēs:vt
T.c.20. H pateт ex ꝑmo poſterioꝝ.Tamē Euſtratius intelligit hic per ꝑncipiū:ꝑmū ꝑncipiū cōplexū cuiuſlibet ſcie:ſicut enī virtus ꝑme cauſe mouētis reſeruaṫ in quolibet agēte ſe-cūdario:⁊ ꝑncipalius agit ad quēlibet effectū q̄ꝫ quecūqꝫ cauſa ſcḋa:ita virtus primoꝝ ꝑncipioꝝ que ſe hēt ad mo-dum cauſe factiue ⁊ mouētis:ꝑncipalius agit ad quālibꝫ cognitionē demonſtratiuā q̄ꝫ quodlibet aliud principiuꝫ ſm ſubam demōſtrationē ingrediēs:⁊ ideo qōlibet tale principiū bn̄ intellectū ⁊ bn̄ terminatuꝫ in cognitiōe hoīs eſt plus q̄ꝫ medietas totius cognitionis que pōt haberi de re in illa ſcia:imo eſt fere tota cognitio eo ꝙ vtualiter cō-tinet totam cognitionē poſſibileꝫ haberi de re:vnde dicit Euſtratius ꝙ admiranda eſt magnitudo in principijs: lꝫ enī ſit breue in dictionibꝰ eſt tamē maximū in potentia ⁊ virtute:ſic ergo per principiū debet intelligi ꝑmū princi-pium cōplexū in qualibet ſcia quod nō ingrediṫ demon-ſtrationem ſm ſubſtantiam ſed ſolum in virtute.

3. **Capitulũ quintũ** tractatus ſcdi de concordia antiquoꝝ cũ Ariſt. in ſolone huius q̄ōnis: qd eſt felicitas. Cōcordat eniȝ Ariſto. cũ ſapientibus qui dixerũt ꝙ felicitas cōſiſtit in bonis aie. illa ēt in q̄bus oēs antiqui cōueniunt cōcordāt cum ſolutione Ariſto. ſ. ꝙ felicitas eſt operatio: dicũt enim cōiter oēs ꝙ bene viuere ⁊ bñ operari eſt idē ꝙ felicē eſſe: ⁊ nō ſolum ea in q̄bus antiqui cōueniunt cōcordant cũ ſolone Ar. ſȝ etiā illa in q̄bus differunt: quoꝝ qdā poſuerunt felicitateȝ eſſe virtutē: ⁊ qdā poſuerunt felicitatē eſſe voluptateȝ vel virtutē cũ voluptate: ⁊ qdā poſuerũt felicitatē eſſe virtutē cũ voluptate ⁊ cũ ſuperabundātia bonoꝝ exterioꝝ: ⁊ q̄lȝ hoꝝ cōcordat cũ dicto Ariſto. nam felicitas vel eſt virtus vel opatio ſȝ virtutē. cōuenit etiā cũ ponētibus felicitatē eſſe virtutē: ꝯuenit ēt cũ ponētibus voluptatē eē de rōne felicitatis: q2 Ar. ponit nec felicitatē nec operationem aliquam virtutis eſſe ſine voluptate ſeu delectatione: cōuenit etiam ſolutio Ariſto. cum ponentibus ꝙ ſupabundantia bonoꝝ exterioꝝ eſt de rōne felicitatis: q2 Ariſto. ponit felicitatem indigere bonis exterioribus. K

¶ Conſiderandũ eſt igit̃ de ipſa nō ex cōcluſione ſolũ: ⁊ ĩjs ex q̄bus eſt ipſa rō: ſed ex ĩjs etiā que de ipſa dicunt̃. Uero nāq3 oia que cōpetunt conſona ſunt: a falſo autem cito ipſum diſcrepat verum.

Caput 5m ſcdi tractatus pmi libri. p9 gs ca.

SCrutandũ vtiq3 de ipſo nō ſolum ex cōcluſione ⁊ ex q̄bus ſermo ſed ex dictis de ipſo. Uero qdeȝ enim omnia conſonant exiſtentia: falſo auteȝ cito diſſonat verum.

Quinti c. t. 2. diui9 in quinque ptes pn.

Iſtud eſt quintũ capl'm ſcdi tractatus: in quo cōfirmat ſolonē ſuā ad q̄ōnē querentē qd eſt felicitas: per hoc ꝙ opiones oium antiquoꝝ ſoloni ſue cōſonāt ⁊ cōcordāt. ¶ Iſtud capl'm cōtinet q̄nq3 ptes p̄ncipales. In p̄ma ꝓponit intētionē ſuā: ⁊ declarat ꝙ opinioni ſue cōcordant oia que cōcorditer dicunt̃ ab alijs. In 2a ibi Uident̃ aũt ⁊ queſita. ꝓ ph's narrat opiones antiquorũ circa felicitatē narrando illa in q̄bus antiqui differũt circa felicitatē. In 3a ibi dicētibus qdē. oſtendit̃ ꝙ opio ph'i de felicitate cōcordat cũ opione ponētiũ felicitatem eſſe virtutē. In 4a ibi Eſt aũt vita. oſtēdit̃ ꝙ opio ph'i cōcordat cũ opione ponētiũ felicitatē ꝯſiſtere in voluptatibus. In 5a ibi videt̃ tñ ⁊ eoꝝ que exterius. oſtendit̃ ꝙ opinio ponētiũ felicitatē conſiſtere in bonis exterioribus cōcordat cũ opinione Ariſto. q2 ipſe ponit ꝙ ad felicitatē requirunt̃ bona exteriora. Prima ps cōtinet duas particulas. In p̄ma particula ꝓponit intētionē ⁊ rōnē intentionis. In 2a ibi Diuiſis itaq3 bonis. oſtendit̃ ꝙ opioni ſue de felicitate cōcordāt oia que de felicitate dicunt̃ cōcorditer ab antiquis. In p̄ma igit̃ particula ꝓponit intentionē ſuā dicēs ꝙ p̄n̄m opȝ maxie bñ determinare: qm̄ p̄n̄m in operabilib9 eſt vltim9 finis: ⁊ ad hoc ꝙ diligētior ꝯſideratio de ipſo habeat̃ ſcrutādũ eſt de ipſo nō ſolũ ꝯſiderādo ꝯcłones ⁊ p̄ncipia ad quas ꝯcłones ⁊ ex q̄bus p̄ncipijs ꝓcedit ſermo rōcinatiuus: ſȝ ēt ſcrutādũ eſt de vltimo fine ſeu de felicitate ex his que ab alijs dicunt̃ de ipſo: vñ nō ſolũ eſt ꝑſcrutādũ de felicitate p rōnes inueſtigādo qd eſt felicitas: ſed ēt per opiones alioꝝ. ſi eniȝ opiniones alioꝝ ꝯcordent cũ eo qđ dictũ eſt de felicitate magis erit manifeſtũ ꝙ illud qđ dictũ eſt de felicitate ſit verũ: ⁊ hu9 cām aſſignat ph's dicēs ꝙ Uero quidē eniȝ ꝯſonant oia exiſtētia: falſo aũt cito diſſonat veꝝ. Intelligo p ꝯſonare includere ſeu antecedere ſeu inferre: ⁊ p diſſonare nō includere nec antecedere ſeu īferre: ⁊ ſic eſt manifeſtũ ꝙ vero cōſonāt oia exiſtia ⁊ oēs ꝓpōnes includũt verũ: nō eniȝ eſt aliqua ꝓpoſitio ita falſa q̄n includat verũ. ſ. diſiunctiuā factam ex ipſa ⁊ ſuo cōtradictorio que diſiūctiua nec'io eſt vera. oēs ergo ꝓpōnes q̄ntūcūq3 ſint falſe ꝯſonāt vero: q2 includũt verũ: ſed falſo diſſonat veꝝ: q2 veꝝ nō includit nec infert aliqđ falſuȝ. Si igit̃ opiones oiuȝ alioꝝ cōſonant opinioni Ar. de felicitate erit manifeſtũ ꝙ opio Ar. de felicitate eſt vera: q2 veꝝ includit̃ in falſo. ſed falſuȝ nō includit̃ in vero: nūc aũt ad oēm opinionē ſequit̃ opio Ar. ideo ſi aliqua opinio antiquoꝝ ſit vera opinio Ar. eſt vera: q2 includit̃ in opinione q̄libet antiquoꝝ: q2 ois opinio ponit felicitatē cōſiſtere in maximo bono humano. ⁊ ex hoc ſeq̄t̃ ꝙ felicitas ꝯſiſtit in opōne aie ſm̄ v̄tutē in vita ꝑfecta: q2 hoc eſt maximũ bonũ humanũ. pōt ēt dici ꝙ falſuȝ cōſonat vero: q2 falſuȝ cōcordat vero in aliquo eodem ꝯſequēte ꝓpinquo: ſm̄ ꝙ videbit̃ tranſcurrēdo per opiniones. N

¶ Cum igit̃ bona in tria ſint diuiſa: ⁊ alia externa: alia circa aiam: alia circa corpus bona dicant̃: ea que ſunt circa aiam propriiſſime maximeq3 dicimus bona. At actus ⁊ opationes aie circa aiaȝ eſſe ponimus: quare hec opinione cũ antiqua tũ a philoſophantibus conceſſa bñ dicitur finē ipſiuȝ actus quoſdaȝ ⁊ opationes eſſe: ſic enim fit: vt ſit ex ipſis aie bonis: ⁊ nō ex bonis externis. Cōſonũ eſt etiā ipſi rōni ⁊ id qđ dicit̃. feliceȝ inquā bene viuere: beneq3 agere: fere enim bona q̄dā vita: bonaq3 actio dicta eſt. O

¶ Diuiſis itaq3 bonis tripl'r: ⁊ his q̄dē exterius dictis: his aũt circa aiaȝ ⁊ corpora. Circa aiaȝ principaliſſime dicimus ⁊ maxie bona: actus aũt ⁊ operationes aiales circa aiam ponimus. Quare bñ vtiq3 dicet̃ ſm̄ hanc opinionē antiquā exiſtētē ⁊ cōfeſſaȝ a ph'is. Recte aũt q̄m ⁊ actus q̄dā dicunt̃ ⁊ opōnes fines. Ita eniȝ ⁊ eoꝝ que circa aiam ſunt bonoꝝ fiet: ⁊ nō eoꝝ q̄ exterius. Cōſonat aũt rōni ⁊ bñ viuere ⁊ bene operari feliceȝ. Fere enim bona vita quedam dicta eſt ⁊ bona operatio. P

Bonoꝝ tripartita diuiſio.

¶ Hec eſt 2a ꝑticula in qua oſtendit̃ ꝙ p̄dicte deſcriptioni felicitatis que eſt ꝙ felicitas eſt opatio aie ſm̄ v̄tutem in vita perfecta: cōcordant oia que cōcorditer dicunt̃ ab alijs. ⁊ p̄mo oſtendit ꝙ predicte deſcriptioni felicitatis cōcordant opiniones ſapientũ: deinde ꝙ dicte deſcriptioni cōueniunt ea in q̄bus cōiter oēs antiqui cōcordant. Concordat eniȝ opinio Ar. cũ opionib9 ſapientũ: nā ſapientes ponebant felicitatē cōſiſtere in bonis aie: ⁊ ita ponit Ar. ⁊ opinio Ar. ⁊ opinio ſapientũ ꝯcordant in hoc ꝯſīte qđ ſequit̃ ad opinionē taȝ ſapientũ q̄ȝ Ar. qđ eſt ꝙ felicitas cōſiſtit in bonis aie: ⁊ iſtud declarat Ar. ⁊ eſt ꝯclo 31a. ꝓbat̃ ſic. Triplicia ſunt bona hoīs. ſ. bona exteriora: bona corporis: ⁊ bona aie. ſed bona aie ſunt maxia ⁊ perfectiſſima bona: cũ ergo felicitas ſit maximũ bonum hoīs: ſequit̃ ꝙ felicitas cōſiſtit in bonis aie: eſt eniȝ felicitas operatio bona ipſius aie: ſicut poſuit antiqua opinio ph'oꝝ: ⁊ in hoc ponebant recte: q2 actus īmanentes q̄ ſunt opōnes aie dicũtur fines: ⁊ ſic pȝ ꝙ felicitas eſt de numero bonoꝝ aie: ⁊ nō de numero bonoꝝ que ſunt exteri9: nec de numero bonoꝝ corpis. Conſonat aũt rōni. Adhuc illud in quo oēs antiqui ꝯueniũt cōcordat cũ opinione Ar. Nā Ar. ponit felicitatē eſſe operationē: ⁊ in hoc cōueniunt oēs antiqui: dicunt enī ꝙ bñ viuere ⁊ bñ opari eſt ideȝ qđ felicē eſſe: nūc aũt bona vita fere nihil aliud vȝ eſſe q̄ȝ bona opatio qualis eſt felicitas: dicta igitur oium antiquoꝝ cōſonant Q

31a ꝯclo hu9 p̄mi libri.

L

M

A buic ꝯſequenti:felicitas eſt opatio qḋ ſequit̃ ad opinionẽ Ar.ꝛ fere oium alioꝝ. ¶ Intelligendum eſt ꝙ vita accipit̃ tripl'r.vno mȯ pro eſſe viuentis:ꝛ ſic nȯ eſt operatio. Alio mȯ accipit̃ ꝑ opȯne alicui⁹ potẽtie aie:ꝛ ſic eſt opȯ. Tertio mȯ accipit̃ ꝑ mȯ cõuerſationis qui modus ꝯſiſtit in cõmunicatione:ꝛ ſic loquẽdo de vita locutus eſt ph̄s ſuperius cũ dixit:tres ſunt vite maxime excellentes:ſciꝫ ciuilis/voluptuoſa/ꝛ contemplatiua.

Triplex vite acceptio.

¶ Cuncta preterea que circa felicitatẽ querent̃ ei qḋ dictũ eſt ineſſe vident̃:alijs nãqꝫ virt⁹:alijs prudẽtia:alijs ſapiẽtia quedã:alijs hec aut hoꝝ aliqḋ cũ voluptate:aut nȯ ſine voluptate felicitas eſſe vi.Sunt ꝛ q externã ẽt affluentiã ſil' accipiũt:atqꝫ hec partiꝫ multi ꝛ antiqui:ptim pauci viriqꝫ dicũt preclari:quorum

B neutros tota via aberrare:ſed aliqua ex pte:ꝛ in pluribus vera attingere cõſentaneum eſt rationi.

2ª ps ca. ¶ Vident̃ aũt ꝛ queſita circa felicitatẽ oia exiſtẽ dicto.his qdẽ eniꝫ ṽtus:his ṽo prudẽtia.alijs aũt ſapiẽtia quedã eſſe vi.His aũt hec vel hoꝝ aliqḋ cũ voluptate vl' nȯ ſine voluptate. Alij aũt ꝛ eã que exterius eſt abũdantiã cõprehẽdunt. hoꝝ aũt hoc ꝛ qdem multi ꝛ veteres dicunt: hoc aũt pauci ꝛ glorioſi viri. Neutros aũt hoꝝ rationabile peccare in vniuerſis:ſed ꝛ vnũ aliquid vel plura dirigere.

¶ Hec eſt 2ª ps in qua oñdit ꝙ nȯ ſolũ illa in qb⁹ antiqui cõueniũt cõcordãt cuꝫ opione Ar.de felicitate:ſed ẽt illa

C in qb⁹ differũt ꝯcordãt cũ opione Ar.ꝛ in hac pte ſolum narrat illa in qbus antiq differũt circa felicitatẽ. Quidaꝫ eniꝫ antiquoꝝ ponũt felicitatẽ eẽ ṽtutẽ moralẽ q̃ eſt pfectio appetit⁹ regulati ꝑ rõnẽ.Et qbuſdã vi ꝙ felicitas ſit prudẽtia q̃ eſt pfectio rõnis practice. Alijs vi ꝙ felicitas ſit ſapia q̃ eſt pfectio ſũma rõnis ſpeculatiue. Alij ṽo ponũt felicitatẽ cõſiſtere in his oibus vel in aliquo iſtoꝝ nȯ ꝑ ſe ſed cũ addito vt cũ voluptate:ſed hoc dupl'r.qꝛ qdã dicũt voluptatẽ ꝛ ṽtutem equal'r eſſe de rõne felicitatis.ꝛ aliq dicũt voluptatẽ ꝑncipali⁹ eſſe de rõne felicitatis ꝛ virtutes nȯ eſſential'r ſed cõcomitatiue.qdã eꝫ.Quidam addũt plus ad rõnẽ felicitatis.ſ.ſupabũdãtiã bonoꝝ exterioꝝ:ita ꝙ dicũt felicitatẽ cõſiſtere in trib⁹.ſ.in ṽtute/voluptate/ꝛ ſupabũdãtia bonoꝝ exterioꝝ. Multi ṽo ꝛ populares hoies dicũt felicitatẽ cõſiſtere in voluptate ꝛ ſupabũdantia bonorum exteriorum:ſed pauci ꝛ glorioſi viri

D ponunt felicitatem conſiſtere in ṽtute:ſed neutri in toto peccabant:ſed vtriqꝫ in aliquo dixerunt verum.

¶ Eoꝝ igit̃ ſcie qui vel oẽm:vel aliquã ṽtutẽ felicitatẽ aſſerũt eſſe:ipſa rõ cõſona eſt. Huius eſt.n.ea operatio que ꝑ ipſaꝫ efficit̃. Intereſt aũt fortaſſe nȯ parũ in poſſeſſione an in vſu ꝛ in habitu:an in opȯne ſũmũ cõſiſtere bonũ putare. Fieri eniꝫ põt:vt habitus qdẽ ꝛ ſi ineſt nullũ efficiat bonũ:vt in dormiente:vel etiã alio mȯ quodã ocioſo facto:vt opatio aũt nihil efficiat boni fieri nequit:q nãqꝫ opat̃:aget vtiqꝫ necẽo:ꝛ bñ ẽt aget:atqꝫ vt in olimpia nȯ hi q ſunt elegantiſſimi forma:pceſtantiſſimiqꝫ robore:ſꝫ hi qui decertãt coronis afficiunt̃:ipſoꝝ enim aliq vincunt:ſic ꝛ q bñ agunt eoꝝ q̃ ſũt in vita pulchra bonaqꝫ cõpotes ſiũt.

3ª ps ca. ¶ Dicẽtibus qdẽ igit̃ oẽꝫ ṽtutẽ vel ṽtutẽ quãdã cõcors eſt rõ nr̃a:hui⁹ eniꝫ eſt ſcḋm ipſaꝫ operatio. ¶ Differt aũt forte nȯ parũ in poſſeſſiõe vel vſu optimũ cõſiſtere:ꝛ in habitu:vel operatione.habitũ eniꝫ ꝯtingit nullũ bonũ pficere exiſtẽtẽ:vtputa dormiẽti:aut ꝛ al'r q̃liter ocioſo:opationẽ aũt nȯ poſſibile eſt:opabit̃ eniꝫ ex neceſſitate ꝛ bñ opabit̃. ¶ Quẽadmodũ autẽ in olimpiadibus non optimi ꝛ fortiſſimi coronantur:ſed agonizantes.horuꝫ eniꝫ qdam vincunt:ita ꝛ eoꝝ qui in vita bonorum ꝛ optimorum operantes recte illuſtres fiunt.

E

¶ Hec eſt 3ª pars in qua oſtendit̃ ꝙ opio Ar.de felicitate cõcordat cũ opione ponentiũ felicitatẽ eſſe ṽtutẽ. Opinio enim Ar.ponit felicitatẽ eſſe opationẽ ṽtutis:ꝛ iſtud.ſ.felicitas ꝛ opȯ ṽtutis cõcordãt cũ iſto.ſ.felicitas eſt virtus. nã illa duo.ſ.felicitas eſt ṽtus:ꝛ felicitas eſt opatio ṽtutis cõcordat in hoc ꝯſite qḋ de primo ſequit̃ ad vtrũqꝫ.ſ.felicitas eſt ṽtus vel opȯ ṽtutis.vñ in h cõueniũt opio Ar. ꝛ opio ponẽtiũ felicitatẽ eſſe ṽtutẽ.ſ.ꝙ vtraqꝫ opinio ponit ꝙ felicitas eſt ṽtus vel opȯ ṽtutis.[Differt autẽ forte nȯ paꝝ.] Verũtñ opio ph̄i que ponit felicitatẽ eẽ opȯnẽ ṽtutis:ꝛ opio ponẽs felicitatẽ cõſiſtere in ṽtute nȯ parum differt ſed multũ.differt.n.multũ exiſtimare optimũ cõſiſtere in poſſeſſiõe rei ꝛ in vſu rei.vſus eniꝫ eſt finis poſſeſſionis quodãmȯ.differt ẽt ponere optimũ exiſtere in habitu:ꝛ ponere optimũ exiſtere in opȯne:opio aũt ph̄i eſt melior. Melius eniꝫ eſt ponere felicitatẽ ꝯſiſtere in opȯne ṽtutis:q̃ in ṽtute:ꝛ hoc pbat̃:ꝛ eſt ꝯcl̃o 32ª.pbat̃ 2ʳ.ſ. per rõnẽ ꝛ ꝑ humanã ꝯſuetudinẽ.ꝑ rõnẽ ſic. Illud qḋ nullus hȯ põt hr̃e niſi bñ operet̃ eſt melius illo qḋ hȯ põt habere:ꝛ ſi nȯ bñ operet̃:ſꝫ opȯnẽ ſcḋm ṽtutẽ nullus hȯ põt hr̃e niſi bñ operet̃:cui eniꝫ ineſt opatio ſcḋm ṽtutẽ opabit̃ ꝛ bñ opabit̃ ex neceſſitate:ſed ṽtutẽ põt hȯ bñ hr̃e ꝛ ſi nȯ bñ operet̃:vt pꝫ de dormiẽte.ꝛ de virtuoſo q q̃nqꝫ qeſcit ab operãdo ſcḋm ṽtutẽ:g opȯ ṽtutis eſt melior q̃ ipſa ṽtus:ſed felicitas cõſiſtit in optimo:ꝛ ꝑ ꝯñs in eo qḋ eſt meli⁹. g melius eſt ponere felicitatẽ cõſiſtere in opȯne ṽtutis q̃ in ṽtute. ¶ Notãda ſunt hic duo ſcḋm Euſtratium. Primũ eſt ꝙ illa q̃tuor q̃ tangit hic ph̄s.ſ.que ſũt poſſeſſio/vſus/habitus/ꝛ opȯ/differũt.nam poſſeſſio ꝛ vſus referunt̃ ad exteriora.poſſeſſio eniꝫ eſt res exterior deſeruiẽs inſtral'r virtuti.vſus ṽo eſt exercitiũ illoꝝ inſtroꝝ.habitus ṽo dicit q̃litatẽ diſponẽtẽ aiam bñ vel male.virtus eniꝫ eſt q̃litas bñ diſponens aiam:ꝛ vitiũ eſt q̃litas male diſponens aiam:ſed opatio dicit actũ qui eſt ab habitu. ¶ Scḋo eſt notãdũ ſcḋm Euſtratiuꝫ ꝙ opatio eſt melior q̃ habitus:qꝛ cuiuſlibet habit⁹ opatio eſt finis:ꝛ iȯ vt dicit. Sicut theſauro non manifeſtato vana eſt poſſeſſio:qꝛ homini nihil cõfert:ita ꝛ habitus eſt vanus ꝛ ocioſus ſi nȯ ſequat̃ operatio.[Quẽadmodũ igit̃.] ſcḋo pbat̃ eadẽ ꝯcl̃o ꝑ ꝯſuetudines humanas.ſ.ꝙ melius eſt ponere felicitatẽ in operatione ṽtutis q̃ in habitu:per h ꝙ opȯ eſt melior ꝛ perfectior q̃ habit⁹:ꝛ põt rõ ſic formari. Illḋ ꝓ quo magis dat̃ premiũ ꝛ corona eſt meli⁹ ꝛ pfecti⁹ q̃ illud ꝓ quo nȯ dat̃ pmiũ aut corona:ſed pro opȯne dat̃ pmiũ ꝛ corona ꝛ nȯ ꝓ habitu:ergo ꝛc̃.maior pꝫ de ſe:ꝛ minor apparet ꝑ ꝯſuetudines humanas.nã in olimpiadib⁹.i.in ludis q ſiunt in monte olimpi nȯ coronant̃ optimi ꝛ fortiſſimi ſcḋm habitum:ſed agoniſantes hoc eſt actu bñ opantes ſcḋm habitũ:ꝛ ita bonoꝝ ꝛ optimoꝝ in vita recte opantes illuſtres fiũt ꝛ felicitatẽ attingũt. ¶ Intelligẽdũ eſt ſcḋm Euſtratiuꝫ hic ꝙ in Archadia eſt qdã mons altiſſimus q vocatur olimpus in quo ſolent fieri qdaꝫ Agones ꝛ quedam lucte que

32ª ꝯcl̃o huius primi libri.

F

Nõᵐ pᵐ

Nõᵐ 2ᵐ

G

Olimpus mons archadie.

I dicebaꝛ olimpiades qui ludi fiebant ob reuerētiā Jouis qui ibi colebaꝛ: in q̄bus ludis illis dabaꝛ p̄miū ⁊ corona qui optime opabanꝛ ſeu ludebant: illis aūt q nō ludebāt nec exercitabanꝛ nō dabaꝛ corona nec p̄miū quātūcūqȝ eſſent bn̄ diſpoſiti ſ̓ȝ habitū. Ex ex hac ↄſuetudine ⁊ etiā ex cōmuni conſuetudine vbiqȝ obſeruata premiūȝ datur ꝑpter operationem magis q̄ꝫ ꝑpter habitum.

℃ Eſt aūt vita ipſoꝛū per ſe iucunda: nam voluptate quidem affici ex hiis eſt que ad animam pertinent.

Quarta pe capli. Quoꝝ ſit delectari. ℃ Eſt autem vita ipſoꝝ ſ̓m ſeipſam delectabilis. Delectari qdem enim aialium eſt.

℃ Hec eſt 4ª ps in qua declaraꝛ ꝙ opinio ꝑhi de felicitate ↄcordat cū ſcḋa opiōne ponēte felicitatē cōſiſtere in voluptatib' ſeu delectationibus: ſiue ponaꝛ ꝙ ſola voluptas requiraꝛ ad felicitatē: ſiue ꝙ v̄tus ⁊ voluptates requiranꝛ

K ad felicitatē. ⁊ h̓ ſiue equaliter ſiue voluptas p̄ncipalr̄ ⁊ quocūqȝ mō ponaꝛ ↄcordat hec opio cū opiōne Ar. quia vtraqȝ ponit felicitatē nō eſſe ſine voluptate: ⁊ hec ꝓpoſitio. felicitas nō eſt ſine voluptate eſt ↄn̄s ꝓpinquū ſequēs ad opinionē Ar. ⁊ ad oēȝ opiōnē ponētē voluptatē reqri ad felicitatē: ⁊ cōtinet hec ps q̄tuoꝛ ꝑticulas. Jn p̄ª ꝑponit intētionē. Jn 2ª ibi Unicuiqȝ eſt delectabile. oſtendit ꝙ vita eoꝝ qui operanꝛ ſ̓m v̄tutem eſt ſ̓m ſe delectabilis. ⁊ iſtud oſtēdit ꝑ hoc ꝙ opatio v̄tutis eſt ſ̓m ſe delectabilis. Jn 3ª ibi Nihil aūt indiget. oſtendit ꝙ opō ſ̓m v̄tutē hȝ voluptatē nō tanq̄ꝫ aliqḋ extrinſecū ſuꝑueniēs: ſ̓ȝ hȝ voluptatē in ſeipſa abſqȝ quocūqȝ extriſeco. Jn 4ª ibi Quinimo. oſtēdit ꝙ operationes v̄tutū nō ſolū ſunt ſ̓ȝ ſeipſas delectabiles: ſ̓ȝ ēt cū hoc ꝙ ſunt delectabiles ſunt pulcherrime ⁊ optime. ℃ Jn p̄ª igiꝛ particula ꝑponit intentionē

L ſuā dicēs ꝙ vita eoꝝ q operanꝛ ſ̓m v̄tutē eſt ſ̓m ſe delectabilis. ⁊ narrat q̄bus ineſt delectatio dicens ꝙ delectari eſt ꝓpriū aialiū: q̄uis eniȝ appetitū aliquē. ſ. nālem attribuamus rebus inanimatis: tn̄ delectationē nō attribuim' niſi habētib' cognitionē. Ex quo apparet ꝙ delectatio ꝓ

Nōn prie ꝑtinet ad opōnes aīe in q̄bus poniꝛ felicitas. ℃ Notandū ſ̓m Cōmentatorē hic ꝙ hoc nomē aialiū, vbi Ar. dicit ꝙ delectari eſt ꝓpriū aialiūȝ: nō eſt genitiuus huius nois aial, qḋ greci dicunt Zoon. ſ̓ȝ eſt genitiuus hui' adiectiui hic ⁊ hec aialis ⁊ hoc aiale ſumpti nō ab h̓ noīe aial: ſed ab hoc noīe aia. hec Euſtrati'. hoc eſt delectari eſt de nūō ipſoꝝ que ſpectant ad aiam cognoſcētē: ⁊ ēt ad bona intrinſeca eius. Si tn̄ ly aialiūȝ ſit genitiu' de ly aial: ſicut ſanctus Thomas expoſuit ſatis eſt expō ↄueniēs: ſic eniȝ delectari eſt ꝓpriū aialiū: q2 ↄuenit oī aiali ⁊ nō ſoli aiali.

M Si aūt ly aialiū ſit gn̄s huius adiectiui hic ⁊ hec aialis ⁊ hoc aiale, ſumpti ab hoc noīe aia vt exponit Cōmentatoꝛ hic. ſic delectari eſt ꝓpriū aialium: q2 cōuenit ſoli anime vel habenti aiam: ſed nō ↄuenit omni taliqȝ: habenti aiaȝ vegetatiuā tm̄ non conuenit delectari.

℃ Jd aūt eſt cuiqȝ voluptati: cuius amatoꝛ dꝛ vnuſqſqȝ: vt equus equoꝝ amatori: ⁊ ſpectaculū ſpectaculoꝝ idētidem amatori. Eodē mō ⁊ amatori iuſtorum iuſta: ⁊ oino v̄tutū amatori: ea que ꝑ v̄tutes efficiunꝛ.

℃ Unicuiqȝ aūt eſt delectabile ad qḋ diciꝛ amicus talium: vtputa equus qdē amanti equum. Spectaculū aūt amanti ſpectaculum: eodem aūt modo ⁊ iuſta amanti iuſtuȝ: ⁊ oino que ſ̓ȝ virtutem amanti virtutem.

33ª ↄclo hui' p̄mi libri. ℃ Hec eſt 2ª ꝑticula: in qua ꝑhs oſtēdit: ꝙ ois opō ſ̓ȝ v̄tutem eſt delectabilis: ⁊ ꝑ ↄn̄s felicitas eſt delectabilis cum ſit opō ſ̓m v̄tutē. Qꝫ aūt ois opō ſ̓m v̄tutē ſit delectabilis ꝓbaꝛ: ⁊ hec eſt ↄclō 33ª huius libri. ⁊ hec ↄclō ꝓbatur ſic.

Unicuiqȝ eſt delectabile illud qḋ amat: ſed vnuſqſqȝ virtuoſus amat opōnes ꝓprie v̄tutis. ḡ vnicuiqȝ virtuoſo eſt ꝓpria opatio v̄tutis delectabilis. ḡ ois opō v̄tutis eſt delectabilis: ⁊ ꝑ ↄn̄s felicitas cū ſit opatio v̄tutis eſt delectabilis. Felix. n. amat felicitatē: ⁊ vnicuiqȝ eſt dlectabile illḋ qḋ amat. maioꝛ h' rōnis pȝ iductiue. Nā amāti equūȝ eſt equus delectabilis: ⁊ amanti ſpectaculū eſt ſpectaculū delectabile: ⁊ ſic de oibus alijs. oē eniȝ qḋ amaꝛ eſt delectabile illi a quo amaꝛ. ⁊ rō hui' eſt: q2 ois amicitia ſuꝑ aliq̄ꝫ ſilitudinē fundaꝛ: amicitia eniȝ ꝑ ſe eſt rōne ſilitudinis ⁊ cōueniētie: vt pȝ ex octauo huius. omne igiꝛ amatū eſt cōueniens amanti: ⁊ per ↄn̄s eſt ei delectabile. N

℃ Que igiꝛ voluptati ſunt vulgo: eo repugnātia ſunt: ꝓpterea ꝙ nō natura talia ſunt: ſed amatorib' honeſtatis ea ſunt voluptati: que ſunt natura iucunda. Tales aūt ee ſunt actiones: que ad v̄tute emanāt. Quare ⁊ his ipſe ſunt voluptati: atqȝ per ſeipſas iucunde. O

℃ Multis qdeȝ igiꝛ delectabilia aduerſanꝛ ad inuicē: q2 nō naturalia ſunt: amantibus autem boni ſunt delectabilia que nā ſūt delectabilia. Tales aūt ſ̓m virtutem operationes: quare ⁊ his delectabiles ⁊ ſ̓m ſeipſas.

℃ Probato ꝙ ois opō ſ̓m v̄tutē eſt delectabilis declarat ꝑhs ꝙ opatio ſ̓m virtutē eſt magis delectabilis q̄ꝫ aliq̄ alia opatio hois: ⁊ hec eſt ↄlo 34ª huius libri. ꝓbatur ſic. Jllud qḋ nālr̄ ⁊ ſ̓m ſe eſt delectabile: eſt magis delectabile q̄ꝫ illud qḋ ſolū eſt delectabile in cōpatione ad aliq̄: ſ̓ȝ opatio ſ̓m v̄tutē eſt ſ̓m ſe nālr̄ delectabilis: ⁊ alie opōnes hois ſunt delectabiles ſolū in cōparatione ad aliqueȝ vel aliquos. ḡ ⁊c. maioꝛ eſt manifeſta: ⁊ minoꝛ declaraꝛ q̄ntuȝ ad vtrāqȝ ſui ptē. ⁊ p̄mo declaraꝛ p̄ª ps. ſ. ꝙ opatio ſ̓ȝ virtutē eſt de ſe ⁊ nālr̄ delectabilis: ⁊ hoc ꝓbaꝛ ſic. Jllud ſ̓m ſe ⁊ nālr̄ eſt delectabile qḋ ſapiēs ⁊ viuēs ſ̓ȝ rōnē indicat eſſe delectabile: ſ̓ȝ ſapiēs ⁊ viuēs ſ̓ȝ rōneȝ indicat opationes ſ̓m v̄tutē eſſe delectabiles: ⁊ his. ſ. ſapiētib' hꝫ. i. opōnes ſ̓ȝ v̄tutē ſunt delectabiles. ḡ ⁊c. ℃ Alia ps minoris. ſ. ꝙ alie opōnes humane nō ſunt ſ̓m ſe delectabiles. ꝓbaꝛ per hoc ꝙ illa que ſunt delectabilia multis hoc eſt vulgaribus ⁊ ſenſuȝ ſequētibus ↄrianꝛ ad inuicē nō ſoluȝ in diuerſis ſed in vno ⁊ eodē ꝑ diuerſis tēpoꝛib'. qḋ enim mō alicui eſt delectabile: iam nō erit delectabile eidē: ſ̓ȝ ēt hꝫ delectationes ↄrianꝛ in diuerſis. nā ſicut ꝓdigus delectaꝛ in effuſione: ita illiberalis delectaꝛ in ſuꝑflua retētione: ⁊ ita talia nō ſunt ſ̓m ſe ⁊ nālr̄ delectabilia: ſed ſolū in cōparatione ad amātes ea. talia eniȝ nō ſunt delectabilia ſ̓ȝ ꝓpriā nām hois cū nō ſint delectabilia ſ̓m rōnē q̄ eſt nā hois: ſed ſ̓m coꝛruptionē appetitus a rōne deficientis. vn̄ qḋ ineſt homini ſ̓m rōnē ineſt homini ſ̓m nām: qḋ autē ineſt hoī ↄtra rōnē: nō ineſt hoī ſ̓m nām hois. ℃ Hic dubitaꝛ. vtrū felicitas ſit ſ̓ȝ ſe delectabilis. Et videꝛ ꝙ non: q2 ↄria nata ſunt fieri circa idē: ſed triſticia nō pōt eē in felicitate. ḡ nec delectatio. ℃ Jterū dubitaꝛ. vtrū delectatio ſit ↄria delectatiōi ſicut hic ꝑhs dicit. Et videꝛ ꝙ nō: q2 vni tm̄ ↄriaꝛ vnū: ſed oī delectationi ſenſibili ↄriaꝛ triſticia. ḡ delectatio ſenſibilis nō eſt ↄria delectationi: ⁊ multo magis delectatio intellectualis nō eſt ↄria alteri delectationi. ℃ Jtē obm delectationis eſt bonū ſicut obm triſticie eſt malū: ſed bonū nō eſt ↄriū bono: ſicut dꝛ in ꝑdicamentis. ḡ delectatio nō eſt ↄria delectationi. ℃ Oppoſitū vult ꝑhs. ℃ Ad p̄m iſtoꝝ dicēdū eſt ꝙ felicitas determinat ſibi alterum cōtrarioꝝ. ſ. delectationem. ⁊ ꝓpter hoc non opȝ ꝙ reliquū poſſit ineſſe. ℃ Ad 2m dubium dicendū eſt ꝙ cū delectatio ſpiritualis de qua ꝑhs hic loqui

Marginal notes, right column: 34ª ↄclo hui' p̄mi libri — P — Q — Du p̄m. — Du 2m. 2ª p̄ª — 2ª 2ª Jn poſt p̄mis cª de oppoſitis. p. dub. ſolutio. Scḋi du. ſolutio.

A ſūt cōſiſtat in conſecutione boni conuenientis: ⁊ in cogni
none eiuſdē cōſecutionis: cum appetitus quietet̄ in bono
conuenienti adepto: ſicut corpus quietat̄ in ſuo loco nāli:
delectatio enim appetitus in opōne ſic ꝓportionat̄ quieti
corpoꝝ nāliū in ſuis locis: ſicut igit̄ in nālib⁹ nō ſolū mo
tus ꝯriat̄ quieti: ſed ēt ges ſub vno ꝯrarioꝝ ꝯrariat̄ geti
T.c.54 ſub reliquo ꝯrarioꝝ: vt pꝫ ex 5° phyſicoꝝ: ita delectatio
in vna opōne ꝯrariat̄ delectationi in alia opōne ꝯraria.
Et ſic dico ꝙ delectatio ꝯrariat̄ delectationi ſicut ges cō
Ad p̄m trariat̄ geti. ¶ Ad p̄m in ꝯriuꝫ dōm ꝙ delectationi ꝯriat̄
triſticia ꝯrietate maxima: ſed delectationi nō ꝯriat̄ dele
ctatio ꝯrietate maxīa: ⁊ ad dcm̄ ꝓhi. vni tm̄ ꝯriat̄ vnū. in
telligi dꝫ de ꝯrietate maxima: ⁊ ſic delectatio nō ꝯriat̄ al
Ad 2m teri delectationi. ¶ Ad aliud dōm ꝙ bonū veꝝ nō ꝯriat̄
bono vero. Et hoc intelligit ꝓhs in ꝑdicamētis: bonū tn̄
B apparēs pōt ꝯriari bono apparēti: ⁊ ēt bono vero. Cū igit̄
dī ꝙ bonū eſt obiectū appetit⁹: dico ꝙ nō ſolū bonū veꝝ
eſt obm̄ appetitus: ſed ēt bonū apparēs: ideo ⁊c̄.

¶ Ipſoꝝ igit̄ vita nō indiget voluptate tanq̄ aliqua foris adiugēda: ſed hꝫ in ſeipſa voluptatē. Preter. n. ea que dicta ſunt neqꝫ bonus is eſt: qui bonis ⁊ bone ſtis actionibus nō delectat̄. Nā neqꝫ iuſtū eū quiſq̄ dixerit qui iuſtis nō gaudet: neqꝫ liberalē eū q̄ libera libus actionib⁹ nō delectat̄: ⁊ in ceteris eodē modo. Qḋ ſi hec ita ſunt: actiones ee que a virtute ꝑficiſcunt̄ per ſeipſas ſunt voluptati atqꝫ iucunde.

¶ Nihil aūt idiget voluptate vita coꝝ q̄ſi adiū-
cto aliquo: ſed hꝫ voluptatē in ſeipſa: cū dictis
eni nullus eſt bon⁹ q̄ nō gaudet bonis opōnib⁹:
C neqꝫ. n. iuſtū vtiqꝫ aliq̄s diceret nō gaudētem
iuſta operatione: neqꝫ liberalem nō gaudentē
liberalibus operationibus. Similiter autē ⁊
in aliīs. Si autē ſic ſc̄m ſeipſas vtiqꝫ erunt ſc̄m
virtutem operationes delectabiles.

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula huiꝰ ꝑtis: in qua ꝓhs declarat ꝙ opō
ſc̄m virtutē hꝫ voluptatē. i. delectationē nō tanq̄ aliq̄d ex
trinſecū ſupueniēs: ſed ēt voluptatē in ſeipſa abſqꝫ q̄cūqꝫ
extrinſeco. ⁊ in hoc defecerūt aliȷ̄: ponētes enī felicitatē
cōſiſtere in virtute ⁊ delectatiōe dixerūt ꝙ virtus ad cō
plemētū felicitatis idiget delectatiōe q̄ſi ꝯdimēto extrin
ſeco: vt dicit h̄ Euſtrati⁹. ⁊ hoc intēdit ꝓhs hic deſtruere
⁊ ꝓbare ꝙ opatio ſꝫ v̄tutē hꝫ delectationē ī ſeipſa abſqꝫ
D quocūqꝫ extrinſeco. ⁊ hec eſt ꝯclo. 35. que ꝓbat̄ ſic. Illud
35ª ꝯclo huiꝰ ꝑtis libri. qḋ circūſcripto quocūqꝫ extrinſeco eſt delectabile/hꝫ de
lectationē in ſeipſo abſqꝫ quocūqꝫ extrinſeco: ſed circum
ſcripto quocūqꝫ extrinſeco/opatio ſc̄m v̄tutē eſt delectabi
lis. g̃ ⁊c̄. maior de ſe pꝫ: ⁊ minor declarat̄ ſic. nullus eſt iu
ſtus qui nō gaudet iuſtis opōnib⁹: nec liberalis q̄ nō gau
det liberalibus opōnib⁹: ⁊ ſilr̄ in aliȷ̄s virtutib⁹. circūſcri
pto g̃ quocūqꝫ extrinſeco opatio ſꝫ v̄tutē eſt delectabilis
v̄tuoſo. aliter nō eēt opō ſc̄m v̄tutē: nā cuilꝫ v̄tuoſo opō ꝓ
ꝑie v̄tutis eſt ꝯueniēs ſc̄m ꝓpriū habitū: ⁊ ꝑ ꝯñs ſit ei de
lectabilis. opōnes g̃ ſꝫ v̄tutē ſūt ſꝫ ſe dlectabiles: ⁊ ꝑ ꝯñs
nō reqrūt voluptatē extrinſecā: ſed in ſeipſis hn̄t volupta
1m nōm tē. ¶ Hic ſūt duo notāda ⁊ vnū dubitādū. Notādū p̄mo
ergo eſt ſc̄m Euſtratiū ꝙ lꝫ voluptas vt frequētius ſonet
in delectationē ſenſibilē: accipit̄ tn̄ q̄nqꝫ ꝓ delectatione
cōiter: ⁊ hic ſumit̄ ꝓ delectatione cōiter. ¶ Lincoñ. dicit
hic ꝙ voluptas magis ꝓꝑie ſumit̄ in ſenſibilib⁹ opōnib⁹.
delectatio v̄o maxie ꝓꝑie in opōnib⁹ rōnabilibus: cōiter
tn̄ vtrūqꝫ nomen. ſ. voluptatis ⁊ delectationis pro vtroqꝫ
ſumit̄ in ſignificatione generis cōis ad vtrūqꝫ: h̄ eſt in ſigni
ficatiōe huiꝰ nōis hedone. ¶ Scḋo eſt notādū ſc̄m Alber E
tū hic. ꝙ gaudiū eſt diffuſio animi in cōceptiōe boni con 2m nōm
uenientis. gaudiū. n. eſt quedam ſpēs delectationis vt vult
Auic. 6° nāliū. vn̄ cū ſpēs includat rōnē generis ꝓhs ex h̄
ꝙ q̄libet v̄tuoſus gaudet opōnib⁹ v̄tutis infert ꝙ opōnes
ſc̄m v̄tutes ſunt delectabiles. ¶ Dubitat̄. vtrū delectatio Dubiū.
ſit de eēntia opōnis ſꝫ v̄tutē. Et vr̄ ꝙ nō: q2 ꝓhs. 10. huiꝰ
dicit. ꝙ delectatio ꝑficit opōnē nō ſicut habit⁹ qui ineſt: ſꝫ
vt ſupueniēs q̄dā ſinis velut iuuenib⁹ pulchritudo. g̃ de
lectatio nō eſt de eſſentia opōnis cū ſit q̄dā extrinſecus
ſuperueniēs. ¶ Cōtrariū tn̄ vr̄ ꝓhs h̄ dicere qui dicit ꝙ
opatio ſc̄m v̄tutē eſt ſc̄m ſe delectabilis: ita ꝙ in ſeipſa hꝫ
delectationē circūſcripto quocūqꝫ extrinſeco. ¶ Dōm ꝙ Solo.
delectatio cū ſit q̄dā actus appetitus: opꝫ ꝙ ſit q̄dā opō ⁊
q̄dā act⁹ ſcḋo. ſed de illa opōne nō loqt̄ ꝓhs cum dicit ꝙ F
delectatio ꝑficit opōnē: ſed loqt̄ de opōne quā delectatio
ꝯſequit̄: hec aūt opatio quā delectatio ꝯſequit̄ eſt cogni
tio vel cognitionē includēs: q2 delectatio nō eſt niſi in bo
no cognito. vn̄ ſi delectatio cōſequat̄ aliquā opationē hoc
nō eſt niſi mediāte cognitione. Dico g̃ ꝙ opatio virtutis Opatio v̄tutis duplex
eſt duplex. quedā intrinſeca. ſ. electio interior. ⁊ quedā ex
trinſeca vt opatio exterior: vt dare ꝑbus opꝫ: ⁊ q̄ñ ⁊c̄. ope
rationē exteriorē nō ꝑficit delectatio tanq̄ foia inherens
eiqꝫ: q2 opatio exterior ⁊ delectatio nō ſunt ſil̄ nec in eodem
ſubiecto: q̄uis opatio exterior ſit delectabilis v̄tuoſo opanti
ſc̄m v̄tutē. Si v̄o loquamur de opōne interiori quā dele
ctatio ꝯſequit̄: ſic dico ꝙ delectatio nō eſt de eſſentia ope
ratiōis ſc̄m v̄tutē: ſed eſt q̄dā forma accñtalis ſupueniēs:
vt determinat ꝓhs. 10. huius. ⁊ q̄ñ ꝓhs dicit hic ꝙ opō
ſc̄m v̄tutē eſt ſc̄m ſe delectabilis. Dico ꝙ accipiēdo opōnē
v̄tutis ꝓ electione interiori cū cognitione prudētie: ſic opō G
interior virtutis eſt ſꝫ ſe vel ꝑ ſe delectabilis 2° mō ipſi⁹
per ſe ſc̄m ꝙ accipit̄ a poſterioꝝ. nā delectatio eſt accidēs T.cō.9.
eſſentiale opationis v̄tutis: ſicut riſibilitas eſt accidēs eēn
tiale hoīs. Et nō opꝫ ꝙ illḋ qḋ ineſt alicui per ſe ſcḋo mō
ſit de eſſentia illius: ſed magis ſequit̄ ꝙ nō eſt de eſſentia
illius. Et ſi querat̄ q̄d intelligis per interiorē operationē
virtutis: vtrū operationē ſimplicē vel aggregatū ex ope
ratione virtutis ⁊ opatione prudētie. Dico ꝙ per opōnē Quid per interiorē opōnē virtutis intelligitur.
ꝓpriā interiorē virtutis intelligo actū appetitus. ſ. electio
nē que ſemꝑ eſt delectabilis virtuoſo: q2 nō eſt opatio vir
tutis ſine opatione prudētie nec econuerſo: vt patebit ſexto
huius. ⁊ illa operatio appetitus. ſ. opatio virtutis hꝫ per ſe
prudētiā annexā: ⁊ ideo per ſe eſt delectabilis: q2 per ſe 2°
mō hꝫ oīa que requirunt̄ ad delectationē: q2 per ſe ineſt
ei electio boni p̄us deſiderati ⁊ iam adepti/etiā per ſe hꝫ
opōnē prudētie. ſ. cognitionē prudentie ſibi annexam.

¶ Atqꝫ v̄o bone quoqꝫ ſunt: ⁊ etiā pulchre: atqꝫ hoꝝ vnūqḋqꝫ maxime ipſis cōpetit: ſi recte de his ipſe iu- H
dicat ſtudioſus: iudicat aūt vt eſt dictū. Optimū ergo ⁊ pulcherrimū ⁊ iucūdiſſimū eſt ipſa felicitas: ⁊ nō ſe-
iungūt hec: ꝑinde atqꝫ in illo Deliaco carmie ſepant̄.

Summe eſt pulchrum ex aſtrea quod gignit̄ alma.
Optima ſi valeas res eſt: quod quilibet optat.
Summe eſt iucundum ſi re potiaris amata.
Hec enim operationibus omnia competunt.

Has autem ipſas aut vnam ipſarum que ſit optima felicitatem ipſam dicimus eſſe.

¶ Quinimo: ⁊ pulchre ⁊ bone ⁊ maxime hoꝝ
vnūqḋqꝫ ſi bn̄ iudicat d̄ his ſtudioſus: iudicat
aūt vt dixim⁹. Optimū ergo ⁊ pulcherrimū ⁊
delectabiliſſimū felicitas. ¶ Et nō diuiſa ſunt
hec ſꝫ deliacā ſuperſcriptionē. Optimū iuſtiſ-

I ſimū: deſideratiſſimū aūt ſanū eē: delectabiliſſimū ꝓo quo qs optat frui. Oīa enī exiſtūt hec optimis opōnibus. Has aūt vel vnam harum optimam dicimus eſſe felicitatem.

❡ Hec eſt 4ª pticula huius ptis: in qua oſtēdit ꝙ opōnes virtutū nō ſolū ſunt ſm ſeipſas delectabiles: ſed ēt cū hoc ꝙ ſunt delectabiles ſunt pulcherrime ⁊ optime: ⁊ pōt poni h̄ ɔclo. 36. ſ. ꝙ felicitas eſt optima pulcherrima ⁊ delectabiliſſima. hec ɔclo ꝓbat̄ per ꝑcedentia ſic. Si opōnes virtutū ſint bone pulchre ⁊ delectabiles cum felicitas ſit operatio ſm v̄tutē / ſequit̄ ꝙ felicitas ſit optima pulcherrima ⁊ delectabiliſſima. Et dicit h̄ Euſtratius: ꝙ felicitas vel eſt ſil' oēs opōnes ſm v̄tutes: vel ſi ſit vna operationū ſꝫ virtutē erit optima illaꝝ. [Et nō diuiſa ſunt hec.] Ex h̄

36ª ɔclo huiꝰ p̄mi libri

K cōcludit̄ error quorūdā dicētium: ꝙ illa tria ſunt diuiſa ⁊ nō inſunt eidē. ſ. pulcherrimū optimū ⁊ delectabiliſſimū: ſed ꝙ attribuunt̄ diuerſis ſm ſupſcriptionē deliacaꝫ ſm quā iuſtiſſimo attribuit̄ optimū: ſanū eſſe deſideranti ſanitatē: frui re deſiderata delectabiliſſimū oīa illa tria attribuunt̄ eidē. ſ. felicitati ⁊ nō ſunt ꝑdicto mō diuiſa ſiue felicitas ponat̄ oēs opōnes v̄tutū ſil': ſiue ponat̄ vna operatio. ſ. optima opatio ſm v̄tutē. ❡ Intelligendū ſm Euſtratiū ꝙ delos eſt inſula in qua erat tēplū Apollinis vbi hec ſupſcriptio ſcripta erat diuidēs ab inuicē pulcherrimū optimū ⁊ d̄lectabiliſſimū: ita ꝙ iuſtiſſimū eſt optimū: deſideratiſſimū eſt ſanū eſſe: ⁊ delectabiliſſimū eſt frui re deſiderata: ſed illa nō ſunt ſic diuiſa vt prius dictū eſt.

Delos inſula apollinis templū h̄ns.

❡ Videt̄ tamen ⁊ externis indigere bonis: vt diximꝰ.

5ª ꝑs c. ❡ Videt̄ tn̄ ⁊ eorum que exterius ſunt bonorū indigens vt diximus.

L ❡ Hec eſt qnta ps in qua ph̄s declarat ꝙ opio tertia ponens ꝙ bona exteriora reqrunt̄ ad felicitatē: ſiue ꝙ felicitas ɔſiſtit in bonis exterioribus vt in diuitijs ⁊ amicis cōſonat opinioni Ar. de felicitate: ⁊ cōcordat hec opio cum opinione Ar. in hoc ꝙ vtraqꝫ ponit ꝙ ad felicitatē requirunt̄ bona exteriora. vn̄ illa ꝓpoſitio ad felicitatē reqrūtur bona exteriora / eſt ɔīs ꝓpinquū tā ad opinionē dicentiū ꝙ felicitas cōſiſtit in bonis exteriorib' q̄ȝ ad opinionē Ar. p̄mo igit̄ ꝓponit intentionem. d. ꝙ q̄uis felicitas cōſiſtat in opōne ſm v̄tutē: tn̄ felicitas indiget bonis exterioribus. ❡ Et dicit Euſtratius ꝙ res exteriores dicunt̄ hic ea que ſunt extra nām noſtrā: vt ea que ſunt nec bona aīe nec bona corporis ſed extra vtrūqꝫ: ſicut ſunt diuitie amici ⁊ hꝫ qbus indiget felicitas nō ꝓpter ſe vt ipſe dicit: q2 talia ſunt deteriora felicitate: ſed propter res ſubiectas quibus felix politicus habet prouidere.

Que dicūtur res exteriores.

M ❡ Fieri enī nō pōt: aut nō facile fit: vt is res agat preclaras: cui facultates deſūt. Multa nāqꝫ per amicos: ꝑ diuitias: ꝑ ciuilē potētiā: tāq̄ȝ ꝑ iſtrā agunt̄: qbuſdā aūt carentes vt nobilitate: bona prole: pulchritudine beatitudinē maculant. Nō enim ſatis ad felicitatē idoneus eſt: qui penitus eſt deformis: aut ignobilis: aut ſolitarius ſine prole: ⁊ minus etiā fortaſſe ſi cui perpraui ſint filij: vel amici: aut boni mortui ſint. Ut igit̄ diximꝰ videt̄ felicitas ⁊ talis idigere ꝓſperitatis. Vn̄ qdā ꝓſperitatē fortune: qdā v̄tutē felicitatē eē dicūt.

❡ Impoſſibile enim vel nō facile bona operari impotentē tribuere exiſtentē. Multa qdē enī operata ſunt tanq̄ȝ per organa: per amicos: per diuitias ⁊ per ciuilē potētiā. ❡ Quibuſdā aūt denudari coinqnat beatitudinē: vt puta nobilitate: bona ꝓle: pulchritudine. Nō oīno enī felix qui ſpecie turpiſſimus: vel ignobilis: vel ſolitarius: ⁊ ſine ꝓle. Amplius aūt forte felix minus ſi cui peſſimi filij ſunt: vel amici: vel boni exiſtētes mortui ſunt. ❡ Queadmodū igit̄ diximus videt̄ indigere ⁊ tali ꝓſperitate. Unde in idem ordinant quidam bonam fortunam ⁊ felicitatem: quidam ꝓo virtutem. N

❡ Probat qd̄ ꝓpoſuit. ſ. ꝙ felix indiget bonis exteriorib'. ⁊ hec eſt ɔclo. 37. huiꝰ libri que ꝓbat̄ ſic. Illis indiget felix ſine qbus hō nō pōt opari opa v̄tutis nec manere pulchritudo felicitatis: ſed ſine bonis exterioribus hō aliqua opa v̄tutis nō pōt opari: nec ſine eis pōt pulchritudo felicitatis manere. ergo felix indiget bonis exterioribus. maior pꝫ: q2 ad felicitatē reqrunt̄ oēs opōnes ſm v̄tutē: ⁊ ēt ad felicitatē reqrit̄ pulchritudo vt dictum eſt: q2 felicitas eſt optima pulcherrima ⁊c. ⁊ minor declarat̄. ⁊ p̄mo declarat̄ ps p̄ma minoris. ſ. ꝙ hō aliqua opa virtutis nō pōt opari ſine bonis exteriorib': q2 ſine diuitijs que ſūt bona exteriora non pōt hō operari opa liberalitatis: que ſunt dare qbus opꝫ / ⁊ qn̄ opꝫ / ⁊ quātū opꝫ / ⁊ ſic de alijs circunſtantijs: iō felix indiget bonis exterioribus vt dare poſſit. Impoſſe enī eſt vel nō facile bene opari nō potētē tribuere. multa enī operant̄ hoīes ꝑ amicos ⁊ diuitias ⁊ ꝑ ciuilem potētiā tanq̄ȝ per organa: ⁊ oīa hec ſunt bona exteriora. ⁊ ſic pꝫ p̄ª ps minoris. [Quibuſdā aūt.] ⁊ 2ª pars minoris ꝙ ſine bonis exteriorib' nō pōt remanere pulchritudo felicitatis declarat̄. nā denudari hoc eſt priuari qbuſdam bonis exteriorib' coinqnat. i. deturpat beatitudinē. i. felicitatē. Coinquinat̄ enim felix ſi careat nobilitate aut bona ꝓle: aut pulchritudine. Nō enī eſt oīno felix q eſt ſpe turpiſſimꝰ: vel ignobilis: vel ſolitariꝰ. i. ſine ꝓle. ⁊ forte minus felix eſt ſi peſſimi ſint ſibi filij: vel ſi boni aliqñ exiſtentes mortui ſunt: ⁊ ſic pꝫ ꝙ carentia iſtoꝝ bonoꝝ exterioꝝ. ſ. nobilitatis bone ꝓlis pulchritudinis ⁊c. deturpent beatitudinē: ⁊ ꝑ ɔñs ſine iſtis. ſ. nobilitate: bona ꝓle: pulchritudine ⁊c. non pōt remanere pulchritudo felicitatis. ❡ Notāda ſūt hic ſex. p̄mo circa p̄mā ptē minoris eſt intelligēdū: ꝙ felix felicitate politica de qua ph̄s hic loquit̄ maxie hꝫ opari opa liberalitatis ⁊ magnificētie: iō ph̄s ꝓbauit hic ꝙ felix felicitate politica indiget diuitijs quib' pōt opari opa liberalitatis ⁊ magnificētie. Vn̄ dicit h̄ Albertus ꝙ ille qui dꝫ feliciter gubernare ciuitatē nulla v̄tute tn̄ idiget ſicut liberalitate ⁊ magnificētia. Cuius rō eſt q2 p̄ncipalis intētio politici gubernātis rempublicā circa duo ꝑcipue verſat̄. p̄m eſt vt faciat ciues bonos ⁊ virtuoſos. 2m eſt vt violētias ciuibus illatas remoueat ⁊ iniurias ꝓhibeat: ſed ad vtrūqꝫ iſtoꝝ deſeruiūt ꝑdicte virtutes. ſ. liberalitas ⁊ magnificētia. deſeruiūt enim ad faciendos ciues bonos. nā ſm ph̄m p̄mo politicoꝝ ciues nō debent gubernari ſeruil'r ⁊ p̄ncipatu diſpotico ſed libere ⁊ p̄ncipatu politico: iō opꝫ ꝙ ciues inducant̄ ad actū v̄tutis ⁊ bonū ciuile nō coactionib' ⁊ minis ſed donis ⁊ p̄mijs q̄ fiunt per liberalitatē ⁊ magnificētiā. Itē ad 2m. ſ. ad iniurias repellendas ⁊ ꝓhibēdas deſeruiūt dicte due v̄tutes: q2 ad iniurias repellēdas ⁊ ꝓhibēdas opꝫ qñqꝫ vti bello ⁊ exercitu: ⁊ ad vtrūqꝫ eoꝝ exequēdū requirunt̄ ꝑcipue actus liberalitatis ⁊ magnificētie q fieri nō pnt ſine magnis ſumptib' ⁊ diuitijs. ❡ 2º eſt notādū circa ſcd̄am ptē minoris ꝙ carentia bonoꝝ predictoꝝ. ſ. nobilitatis bone prolis ⁊c. coinqnat ⁊ deturpat felicitatem: q2 huiuſmodi bona. ſ. nobilitas / bona ꝓles ⁊c. faciūt ad pulchritudinē ⁊

37ª ɔclo huiꝰ p̄mi libri. O

P

p̄m notādm

Politici rēpu. gubernantis p̄ncipalis intētio circa duo. Q

2m notādm

A decorem felicitatis vt dicit Euſtratius incognitum reddunt
hominē gratū ⁊ placitū in oculis alioꝝ:⁊ hoc pertinet ad
decorē felicitatis:⁊ priuatio hꝰ bonoꝝ reddit hominem
cōtemptibilē in oculis alioꝝ vt pꝫ ex eo qui caret nobili-
3ᵐ nōᵐ tate aut bona ꝓle aut pulchritudine.℄ 3ᵒ eſt notādū cir-
ca pulchritudinē corporalē:ꝙ pulchritudo corporis requi
rit ad oīmodā ꝑfectionē felicitatis politice.nō enī ē oīno
felix ꝗntū ad oēs ꝑfectionē felicitatis:q ſpe eſt turpiſſimꝰ:
qꝛ ſua turpitudo ⁊ deformitas reddit eū ꝯtēptibilē ⁊ de-
ſpectū.pulchritudo enī multū cōfert politico ad h ꝙ obe-
diat ei.Ari.n.humane nāle hñt deſideriū ad ea que viſui
ſunt delectabilia.nec credit vtiqꝫ ꝙ ille qui ſm aſpectuꝫ
Nō credi-tur defor-mis ſꝫ aſ-pectuꝫ pᵒ videntibus ꝙ ſꝫ aīaꝫ ſit bonus. deformis eſt pmo videntibꝰ ꝙ ſm aīam bonꝰ ſit.Et huius
cām aſſignat Albertus.d.ꝙ deformitas q̄ eſt i figura cor-
poris ꝓcedit ex deformitate potētiaꝝ aīe:iō in mēbro qd
deuiat a figura humana nō pōt aīa hīc debitā opōnē.ꝓp
hoc ſm ſniam phiſionomie mōſtrū in corpe eſt mōſtruꝫ
4ᵐ nōᵐ in aīa.℄ 4ᵒ eſt nōnᵐ ꝙ nobilitas reqrit ad ꝑfectionē fe-
B licitatis politice:qꝛ vt dicit Euſtratius ignobili ciues non
facilr obediūt:nec ei honorē debitū ⁊ reuerētiā īpendūt.
hoīes ēt populares libētius obediūt nobili q̄ ignobili:qꝛ
intentio hoīs refert ad nobilitatē vel ignobilitateꝫ gnīs.
Si eniꝫ ignobilis aſſumat ad pncipatū ⁊ ad ſtatū magnū
hoīes referūt iſtū ſtatū magnū ad ignobilitatē generis.⁊
vituperādo dicūt ꝙ nō decet nec ꝯuenit ꝙ filiꝰ talis igno
bilis ſit pnceps noſter vel in tāto ſtatu:qꝛ vt dicit Euſtra-
tius nā.i.nālr multitudo amatrix eſt vituꝑationis.Inten-
tio eniꝫ hoīs refert ad hoc qd in hoīe reſeruat vtus ſuorū
5ᵐ nōᵐ pdeceſſoꝝ.℄ 5ᵒ eſt notādū circa ꝓlē ⁊ amicos ꝙ carens
ꝓle nō eſt ꝑfecte felix felicitate politica.⁊ hoc veꝝ eſt de
hoīe ciuili cōiunctio cū muliere:qꝛ fruſtra cōiungunt niſi
habeat ꝓlē.minus tn̄ eſt felix ſi habeat filios peſſimos:vl
amicos:qꝛ p tales īpedit ab opatione vtutis. Cuius cā eſt
vt dicit Albertus:qꝛ vinculū amicitie vel ſanguinis in cō
trariū trahit amori vtutis:⁊ ille qui eſt diſtractus nō pōt
habere ꝑfectā opationē vtutis.Impedit ēt felicitatē:ſi ei
C extiterint boni filij vel amici ⁊ mortui ſint:qꝛ ſm Euſtra
tiū ex pterita felicitate recordata:magna triſticia generat
in corde eiꝰ ex qua triſticia hō retrahit ne delectabilr poſ
ſit opari.eo ꝙ ſm Boetiū extremū genus īfelicitatis eſt
6ᵐ nōᵐ aliqn̄ fuiſſe felicē.℄ 6ᵒ eſt notādū ꝙ diuitie aliqualr fa-
ciūt ad felicitatē.Intelligēdū tn̄ ꝙ diuitie pñt accipi mo-
derate:vel in ſupabundātia.pmō reqrunt tam ad felici-
tatē cōtēplatiuā q̄ ad felicitatē politicaꝫ:qꝛ neutra felici-
tas pōt eſſe ſine vita cōſeruata ad quā cōſeruādā neceſſa
rio reqrunt diuitie ſufficientes ad cōſeruationē vite:ſꝫ ad
felicitatē cōtēplatiuā nō reqrit ſupabūdātia diuitiaꝝ.nō
c.3.tra.2. eniꝫ opꝫ felicē eē dnm terre ⁊ maris vt dī.10.huiꝰ.Si aūt
loquamur de felicitate politica hoc pōt eſſe duplr.vel vt
D felicitas politica ſignat aggregatū ex bonis corpis ⁊ aīe ⁊
bonis exteriorībꝰ ⁊ vlr ex oībus q̄ reqrunt ad felicitateꝫ
politicā.⁊ ſic excellētia diuitiaꝝ reqrit ad felicitatē poli-
ticā tanq̄ ps eius vt dictū eſt ſupius. Alio mō pōt accipi
politica felicitas pro opatione prudētie.⁊ ſic ſupabūdan-
tia diuitiaꝝ nō requirit ad felicitatē politicā q̄ntū ad actū
hoīs felicis ſm ſe.Si vo cōſideret felicitas politica q̄ntū
ad alios ſic felicitas politica que eſt opatio reqrit ſupabū
dātiā diuitiarū.nā pnceps hꝫ ꝓuidere ſubditis de neceſſa
rijs qd nō pōt ſine abūdantia diuitiaꝝ:tn̄ nec diuitie nec
bona corpis ꝑtinēt ad felicitatē que eſt opatio intrinſece:
ſed extrinſece tanq̄ inſtrumēta vel organa.⌊Quēadmo-
dū igit diximus.⌋qꝛ felicitas vī indigere tali proſperita-
te.ſ.amicis ⁊ diuitijs vt dictū eſt:⁊ bona exteriora ſubia-
cent fortune ⁊ caſui qꝛ talia caſualr qn̄qꝫ adueniūt ⁊ red-
dunt:⁊ iō qdā in idē genus cauſe ordināt felicitatē ⁊ bo-
nā fortunā dicentes:ꝙ felicitas ⁊ bona fortuna ideꝫ ſunt. E
Alij autem dixerunt idem eſſe felicitatem ⁊ virtutem ſi-
cut ſuperius dictum eſt.

Tractatus tertius de tribus queſtionibus pncipalibus pmi libri.ſ. Trac.3ᵒ. pmi libri.

a quo eſt felicitas:cuius eſt felicitatis:qn̄ eſt felicitas.i.qn̄
felicitas ineſt homini vtrū in hac vita vel poſt hāc vitaꝫ:
⁊ hec queſtio cōtinet duas qōnes partiales.Pria eſt vtrū
aliqs hō in hac vita ſit vel eſſe poſſit felix. Scda eſt vtrū
poſt mortē ſit vel poſſit aliqs eſſe felix. ℄ Iſte tractatus
cōtinet tria capitula.In pmo cap̄ ſoluunt due qōnes pn-
cipales.pᵃ eſt de cā effectiua felicitatis:⁊ eſt a quo eſt feli
citas effectiue.ſcda eſt de cā felicitatis mālī ſeu ſubiecti-
ua:⁊ eſt cuius eſt felicitas tanq̄ ſubiecti.In ſcdo caplo ibi
⌊Multe autē tranſmutationes.⌋mouet ⁊ ſoluit vna qō.
Utrū aliquis hō poſſit eſſe felix in hac vita. In 3ᵒ cap̄ ibi F
⌊Pronepotū aūt fortunas.⌋mouet ⁊ ſoluit hec qō.vtruꝫ
poſt morteꝫ poſſit aliqs eſſe felix.Caplm pᵐ eſt de cauſa
effectiua felicitatis ⁊ ſubiectiua.ſ.a quo eſt effectiue ⁊ cuiꝰ
eſt ſubiectiue:declarans ꝙ nō eſt a fortuna neqꝫ a caſu ſꝫ
a cā determinata.ſ.diuina vel humana.⁊ ꝙ nō eſt bruto-
ruꝫ:qꝛ nullū brutū cōicat opationē ſm vtutē:nec eſt pue-
roꝝ:qꝛ felicitas indiget virtute perfecta ⁊ vita ꝑfecta.
℄ Unde ⁊ dubitatur vtruꝫ diſciplina:an aſſuetudine:
an alio quodā modo per exercitium acquiri poſſit:an
aliqua diuina ſorte:an ⁊ ob fortunam ꝓueniat.

VNde ⁊ queritur vtrum eſt diſci-
bile vel aſſueſcibile vel aliqualiter
exercitabile:vel ſm quandam di-
uinam prouidentiam vel propter
fortunam aduenit. Capit pᵐ tractatus tertij huiꝰ pmi libri pᵒ po.c.h. c.i.3.

G Iſtud eſt pmū capitulū tractatus tertij in quo mo-
uent ⁊ ſoluunt due qōnes pncipales:⁊ cō- Diuiſio in duas ptes pn.
tinet iſtud caplm duas ptes pncipales. In pma mouet ⁊
ſoluit hec qō:a quo eſt felicitas effectiue. In 2ᵒ ibi ⌊Decē-
ter igit.⌋ſoluit hec qō cuiꝰ eſt felicitas:h eſt in quo eſt fe-
licitas ſubiectiue.pma ps cōtinet tres pticulas.In pᵒ mo-
uet qōnē.In 2ᵒ ibi ⌊Sigdē igit.⌋arguit ad qōnē.In 3ᵒ ibi
⌊Manifeſtū aūt eſt.⌋ſoluit qōnē.In pma pticula mouet
qōnē dicēs.ꝙ poſt determinationē de diffōne felicitatis:
vn̄.i.deinde querit vtrū felicitas ſit diſcibilis vel aſſueſa
cibilis vel aliqualr exercitabilis vel ſit ab aliqua ꝓuidē
tia diuina vel ſit a fortuna.℄ Intelligendū ꝙ hec qō ſꝫ De cā fe li.opi.qn que.
ꝙ hic ꝓponit hꝫ qnque mēbra ſm ꝙ 5ᵉ erāt opiones de
cā felicitatis:vt dicit hic Euſtratius. Pria opio ponebat
ꝙ felicitas acqrit per diſciplinā ſeu p doctrinā:ſicut acq-
runt ſcientie:⁊ ꝓp hāc opinioneꝫ dicit.⌊Diſcibile.⌋Scda
opinio ponebat ꝙ felicitas acqrit per aſſuefactionē qūo D
acqrunt vtutes morales:⁊ ꝓp hāc opinionē ponit illd mē
brū.⌊Uel aſſueſcibile.⌋3ᵃ opinio poſuit ꝙ felicitas acqri-
tur per exercitationē ſicut induſtria militaris vel operuꝫ
artificialiū vt ars citharizādi vel aliqd tale:⁊ ꝓp h dixit.
⌊aut aliqualr exercitabile.⌋4ᵃ opinio poſuit ꝙ felicitas
aduenit nobis per q̄dā ꝓuidētiā diuinam ita ꝙ felicitas
eſt a deo effectiue:⁊ ꝓpter hāc opīonē poſuit illud mem-
brū.⌊Uel ſm quādā ꝓuidētiā diuinaꝫ.⌋5ᵃ opinio poſuit
ꝙ felicitas aduenit nobis a fortuna:⁊ ꝓpter hanc opīonē
ponit illd mēbrū.⌊Uel ꝓpter fortunā.⌋pōt tn̄ hec queſtio
pmo cōtinere duas ptes:ita vt hec ſit qō.vtrū felicitas ſit
a cā īdeterminata vt a fortuna:vel a cā determīata.ſi a cā
determīata:aut ergo eſt a cauſa diuina aut a cā humana:
⁊ ſi ſit a cauſa humana:aut acquiritur per doctrinaꝫ aut
per aſſuefactionem aut per exercitationem.

I ¶ Si igif ⁊ aliqd aliud deoꝝ eſt munus hoībus ꝯſentaneū eſt rōni ⁊ felicitatē a dijs ipſis dari: ⁊ eo magis quo ceteris humanis bonis eſt preſtabili⁹. Uerū hoc ad aliā magis conſiderationē forſitan pertinet.

¶ Siqdem igitur ⁊ aliud aliqđ deoꝝ eſt donū datū hominibus rōnabile ⁊ felicitatē dei donū eſſe: ⁊ maxime humanoꝝ ꝗ̄to optimū. Sed hoc quidem forte alterius erit vtiqꝫ perſcrutationis magis proprium.

¶ Hec eſt ſcđa pticula ꝑme ptis: in qua phs arguit ad qōnē ex ꝓbabilib⁹ ꝓbando tria. Primū eſt ꝙ rōnabile eſt ꝙ felicitas ꝓueniat nobis a cā diuina. Scđm eſt ꝙ tolerabile ꝙ eſt felicitas ꝓueniat nobis a cā humana. Tertiū eſt ꝙ irrōnabile ⁊ itolerabile eſt ꝙ felicitas ꝓueniat a cā

K fortuita. ¶ Primo igif ꝓbaf ꝙ rōnabile eſt ꝙ felicitas ꝓ-

38ᵃ ꝯclo hui⁹ pmi libri. ueniat a cā diua. ⁊ hec eſt ꝯclo. 38. ꝓbaf ſic. Rōnabile eſt ꝙ ab optima cā ꝓueniat optim⁹ effect⁹: ſꝫ cā diuina eſt cā optima ⁊ felicitas eſt optim⁹ effect⁹. ḡ rōnabile eſt ꝙ felicitas ꝓueniat a cā diuina. Phs in ꝓbādo iſtā ꝯnēꝫ vtitur quodā enthimemate. arguit eniꝫ ſic. ſi aliqđ donū ſit datū deoꝝ hoīb⁹. ſ. a deo vl' a ſubſtātijs ſepatis ſicut aliqđ aliđ donū ꝓueniēs hoīb⁹ maxie rōnabile vꝫ felicitatē eſſe donū dei: ⁊ rōnē huius ꝯñie aſſignat. ſ. felicitas eſt optimuꝫ oīum humanoꝝ. i. qꝛ felicitas eſt optimū inter oīa hūana: rōnale eſt ꝙ ꝓueniat hoī a cā optima: qꝛ neceſſe eſt effectū ꝓportionari ſue cāe. ⁊ añs illius enthimematis ſupponit phs tanꝗ̄ manifeſtū. nā vt dicit Euſtratius euidēs eſt ꝙ eē ⁊ viuere ineſt hoīb⁹ ex deo: ⁊ ita eſt manifeſtū ꝙ aliqđ donū ineſt hoibus a deo: ſed hoc ꝑſcrutari. ſ. a quo eſt felicitas eſt alteri⁹ ꝑſcrutationis vt dicit phs. hoc eniꝫ magis pertinet ad duodecimū metaphyſice.

L ¶ Uidef tñ ⁊ ſi nō a dijs imortalibus mittif: ſed ꝟtute diſciplinaue quadā vel exercitatione ꝯparaf diuiniſſimū eſſe. Premiū enim finiſqꝫ ꝟtutis optimū ⁊ diuinū qđdā atqꝫ beatū eſſe ꝯſtat. Eſt preterea multuꝫ cōe. Fieri nāqꝫ pōt vt diſciplina quadam ac diligētia ab vniuerſis his ꝯparef: qui nullo principio labefactato idonei ſunt ad conſequendū virtutem.

¶ Uidef aūt ⁊ ſi nō a deo imiſſuꝫ eſt: ſed ꝓpter ꝟtutē ⁊ quādā diſciplinā ⁊ exercitationeꝫ hic aduenit diuiniſſimoꝝ eſſe. ꝟtutis eniꝫ ꝑmiuꝫ ⁊ finis optimū vꝫ ⁊ diuinum quid ⁊ beatum.

¶ Erit aūt vtiqꝫ ⁊ multū cōe. Poſſibile enim exiſtere omnibus non orbatis ad virtutem per ꝗ̄dam diſciplinam ⁊ ſtudium.

39ᵃ ꝯclo hui⁹ pmi libri ¶ Scđo ꝓbaf ꝙ tolerabile eſt ꝙ felicitas ſit a cā hūana. ⁊ hec eſt ꝯ. 39. q̄ ꝓbaf dupl'r. ꝑ ſic. Tolerabile eſt ꝙ felicitas ſit ab illo a quo ſi ponaf eē ꝑ hoc nō remouef illđ qđ

M eſt ꝓpriū felicitati. ſ. ꝙ ſit optimū ⁊ diuinū. ſed felicitateꝫ eſſe a cā humana nō tollit a felicitate illđ qđ eſt ꝓpriū felicitati. ſ. ꝙ ſit optimū ⁊ diuinū. ḡ tolerabile eſt ꝙ felicitas ſit a cā humana. maior pꝫ ꝑ hoc ꝙ illđ qđ nō tollit ꝓpriū nō tollit illud cui⁹ eſt ꝓpriū: ⁊ ꝑ ꝯñs qđ eſt tolerabile proprio felicitatis eſt tolerabile felicitati. ⁊ ſic pꝫ maior: ⁊ minor ēt pꝫ. nā illđ. ſ. ꝙ felicitas ſit a cā humana nō tollit qn felicitas ſit aliqđ diuinū ⁊ optimū cū ſit ꝑmiū ⁊ finis virtutis: qđ eni eſt ꝑmiū ⁊ finis ꝟtutis vꝫ eē optimū ⁊ diuinū ⁊ qđdā beatū: ⁊ poſito ꝙ felicitas ſit a cā humana adhuc eſt qđdā optimū ⁊ diuinū ⁊ qđdā beatū. ¶ Notandū eſt

Nōn^m hic ſꝫ Euſtratium ꝙ lꝫ felicitas ſit a deo ꝑncipal'r tñ pōt eſſe a cā humana: qđ declarat dicēs: ꝙ eoꝝ que nobis largiunf a deo ꝗ̄dā ſimpl'r a deo attribuunf nihil ꝯferentib⁹ nobis: hec aūt illaborātib⁹ nobis ⁊ eligētib⁹ tribuunf

N

nr̄a electione ⁊ ſtudio queadmodū ꝯcauſa quadā effect⁹ deo. talia eni dicta l nobis bona in qb⁹ nos ſtudētes adeo ꝓſperamur. ſimpl'r aūt nihil bonū cui⁹ nō ꝑn^m cōis cauſa eſt. pꝫ eniꝫ diuinū eſſe felicitatē ⁊ optimū ⁊ beatum ex eo ꝙ ipſa eſt ꝑmiū ꝟtutis. per ſtudiū eniꝫ multum in habitu ꝟtutis effecto hoīe ꝑmiū ipſi felicitas tribuif: hec Euſtratius. vñ vult ꝙ ꝗ̄dā tribuunf nobis a deo nobis nihil cooperātib⁹ vt eſſe ⁊ viuere. ⁊ ꝗ̄dā tribuunf nobis a deo nobis cooperātib⁹ ⁊ ſtudētib⁹ ⁊ laborātibus. poſtꝗ̄ eniꝫ fuerimus exercitati in opꝫōnib⁹ virtutū: tūc ipſa felicitas tanꝗ̄ ꝑmiū ꝟtutis nobis largif a deo. ꝑ⁹. n. cā in oī opꝫōne ⁊ eſſe, cui cāe ſcđe ꝑncipalius agit ꝗ̄ ipſa cā ſcđa. ¶ Intelligen-

Intelligit de deo. dū eſt ꝙ qđdā eſt ꝑmiū ꝟtutis extrinſecū: vt honoꝛ q exhibetur ab altero ꝓpter ꝟtutē. ⁊ qđdā eſt ꝑmiū intrinſecuꝫ

O qđ debetur ꝟtuti ex ſeipſa tanꝗ̄ finis ⁊ vltima ei⁹ ꝑfectio cuiuſmodi eſt felicitas. Scđo eſt intelligendū ꝙ felicitas dꝫ qđdā diuinū: nō qꝛ ſolū eſt a deo: ſed qꝛ nos deo aſſimilat. ¶ Erit aūt vtiqꝫ. ſ. 2° ꝓb' ꝯclo ſic. Tolerabile eſt ꝙ felicitas ſit a tali cā a qua ſi ponaf eſſe nō tollif qn ſit cōis finis oī hūti talē nām. ſed felicitatē eē a cā humana nō tollit qn felicitas ſit finis cōis oī hūti nām humanā: ḡ ⁊c. maior pꝫ: qꝛ finis ad quē aliqua nā declinaf dꝫ eē cōis oībus habētib⁹ illā nām niſi ſit in paucioꝛib⁹. ⁊ minoꝛ pꝫ: qꝛ ſi felicitas ponaf eē a cā humana poterit eſſe cōis oī hoī: qꝛ ſic ꝑ ſtudiū ⁊ diſciplinā poterit qlꝫ hō nō orbat⁹ ꝑuenire ad felicitatē. Euſtratius dicit hic ꝙ nulli habenti intellectuꝫ ⁊ ſenſuꝫ ad virtutē volenti ⁊ vt opꝫ ſtudenti, eſt impoſſibilis poſſeſſio boni. ſ. felicitatis.

¶ Qꝫ ſi melius eſt hoc mō ꝗ̄ ob fortunā felicē eſſe reꝫ ita ſe habere conſentaneū eſt rationi. Siquidē ea que

P ſunt ſꝫ nām: vt ꝗ̄ optime ſeſe habere pñt: ſic ſe habēt ſuapte natura: ⁊ ea ſiīr que per artem ꝯficiuntur: atqꝫ ab oī ꝓueniūt cauſa: ⁊ ea maxie que a preſtabiliſſima proficiſcunf. Id aūt qđ maximū atqꝫ pulcherrimum eſt fortune aſcribere abſurduꝫ videf inprimis.

¶ Si aūt eſt ita melius ꝗ̄ ꝓpter fortunā beari: ⁊ rōnabile habere ſic. Siquidē que ꝑm nām vt poſſe optime hēe ſic nata ſunt: ſimil'r aūt ⁊ que ꝑm artem ⁊ oēm cauſam ⁊ maxie ꝑm optimā.

¶ Maximū aūt ⁊ optimū concedere fortune valde perniciosum vtiqꝫ erit.

¶ Tertiuꝫ declarat. ſ. ꝙ irrōnabile eſt ponere ꝙ felicitas ꝓueniat a cā fortuita. ⁊ hec eſt ꝯclo 40ᵃ q̄ ꝓbaf dupl'r. ꝑ

40ᵃ ꝯclo hui⁹ pmi libri ſic. Ea q̄ fiūt ſꝫ nām ⁊ ēt ea q̄ fiunt ſꝫ artē optime fiūt vt poſſe eſt ea fieri ⁊ optime diſponunf ſꝫ ꝙ nata ſunt diſpo-

Q ni. cū ḡ felicitas ſit bonū ⁊ optimū ei⁹ cā dꝫ optime ſe habere. ſed fortuna nō ſe hꝫ optime: imo deteri⁹ ſe hꝫ ꝗ̄ ars vel nā. ḡ irrōnabile eſt ꝙ felicitas ſit a cā fortuita: quia ſic nō fieret optime ſꝫ ꝙ nata eſt fieri. ¶ Maximū aūt. ſ. ſcđo ꝓbaf hec ꝯclo ſic. Irrōnabile eſt ꝙ effect⁹ ꝑfectiſſim⁹ ſit a cā iꝑfectiſſima. ſed felicitas eſt effectus ꝑfectiſſimus ⁊ fortuna eſt cā iꝑfectiſſima. ḡ ⁊c. vnde ſi felicitas eſſet a fortuna multo fortius omnia alia bona humana eſſent a fortuna: ⁊ ita ceſſaret omne humanum ſtudium ad bona exequenda qđ eſt valde incōueniens.

¶ Patet etiā ex ipſa rōne qđ querif. Dicta eſt eniꝫ operatio aīe per ꝟtutē: ceteroꝝ aūt bonoꝝ alia inſunt neceſſario: alia adiuuāt: ſuntqꝫ vtilia: vt inſtrumēta: hec ⁊ his ꝯſona ſunt que in principio diximus. Ipſuꝫ eniꝫ finē facultatis ciuilis optimū ponebam⁹: hec aūt magnam

gnam

A gnã adhibet diligẽtiã: vt ciues ipſos diſpõat bonoſq₃ faciat ⁊ ad honeſtas res agendas idoneos reddat.

¶ Manifeſtũ aũt eſt ⁊ ex rõne qð querit̃. Dictũ eſt enim aie opatio ſm ṽtutẽ qualis q̃daʒ: reli quoꝝ aũt bonoꝝ hoc qdẽ exiſtere neceſſariu3: hec aũt cooperatiua ⁊ vtilia nata ſũt organice.

¶ Cõfeſſa aũt hec vtiq₃ erũt: ⁊ his que a principio. politice aũt finẽ optimũ poſuim⁹. Ħ autẽ plurimũ ſtudiũ facit hui⁹ quales quoſdã ⁊ bonos ciues facere ⁊ opatores bonorum.

¶ Hec eſt 3ª pticula p̃me partis: in qua Phs ſoluit q̃ōnem querentẽ: a quo eſt felicitas: ⁊ cõſiſtit ſolutio in hoc q felicitas eſt a cã humana: ⁊ hec eſt ɔclō 41ª que pbat̃ ſic. Felicitas eſt opatio ſm ṽtutẽ. vt p3 ex p̃cedẽtib⁹: ſed opatio ſm virtutem eſt ab homine: quia virtus eſt ab homine. ergo felicitas eſt a cauſa humana. alia tamen bona ɔcurrunt ad felicitatẽ inſtrũalr ⁊ organice ſicut dictũ eſt p̃us: in eis tñ nõ cõſiſtit p̃ncipalr felicitas q̃ eſt opatio. [Cõfeſſa aũt.] Qz aũt felicitas ſit opatio ſ3 ṽtutẽ p3 per ea q̃ dicta ſunt p̃us. ſ. q felicitas eſt vltim⁹ finis in rebus humanis: ſ3 manifeſtũ eſt q opatio ſm ṽtutẽ eſt vltim⁹ finis in rebus humanis. nã ad hoc tẽdit politica ferendo leges: penas ⁊ p̃mia adhibẽdo vt faciat ciues bonos ⁊ vt faciat eos operari ſm ṽtutẽ. q g̃ felicitas que eſt finis politice ſit operatio ſm virtutẽ eſt ɔſonũ p̃us dictis. ¶ Intelligendũ eſt vt p3 p determinationẽ Phi ⁊ ſui Cõmẽtatoris hic q felicitas eſt a cã humana: ⁊ ẽt a cauſa diuina. Eſt enim a cã diuina ſicut a cã p̃ncipali: ſed nõ ſicut a cã totali. ⁊ eſt a cã humana tanq̃ a cã ꝓxima ⁊ imediata: qꝛ eſt imediate ab intellectu ſm habitũ ſapientie vel prudentie que eſt cã humana. põt ẽt dici diuina ſm pticipationẽ ⁊ aſſimilationẽ. Intellectus eni3 ⁊ habitus intellectus a quibus ꝓuenit felicitas poſſunt dici diuina: qꝛ per eos aſſimilamur diuinis.

¶ Merito igit̃ nec bouẽ nec equum nec aliud quicq̃ animantiũ dicimus felix. Quippe cu3 fieri nequeat vt ipſoꝝ quicq̃ talis ſit particeps opõnis. Hãc aũt ob cãm neq₃ puer eſt felix: nondũ eni3 eſt idoneus ad res tales agendas ꝑꝑ etatẽ: qui dñr felices ob ſpem dñr. Eſt. n. opus vt dixim⁹ ⁊ pfecta ṽtute ⁊ pfecta ẽt vita.

2ª p9. c. ¶ Decenter igit̃ neq₃ bouẽ neq₃ equũ neq₃ aliqð aliud animantiũ felix eſſe dicimus. Nullu3 eni3 ipſoꝝ poſſibile eſt cõicare tali opatione. ꝑꝑ hãc aũt cãm neq₃ puer felix eſt: nõdũ eni3 operator taliũ ꝑꝑ etatẽ. Dicti aũt ꝓpter ſpem beatificant̃. Indigẽt enim queadmodu3 diximus virtute perfecta ⁊ vita perfecta.

¶ Hec eſt 2ª ps p̃ncipalis huius capl̃i: in qua determinatur quarta qõ p̃ncipalis hui⁹ libri. ſ. cui⁹ eſt felicitas. Ħ eſt in quo eſt felicitas ſicut in ſubo. S3 p̃mo declarat̃ in qb⁹ nõ eſt felicitas: deinde cõcludit̃ cui⁹ ſiue in quo eſt felicitas. Primo g̃ ꝓbat̃ q neq₃ aſin⁹ neq₃ bos neq₃ aliqd irrõnabiliũ. nec puer eſt felix: ⁊ hec eſt ɔclō 42ª. que ꝓbatur ſic. Felicitas eſt opatio ſm ṽtutẽ: ſed nullũ illoꝝ eſt operator talis opationis. g̃ ⁊c. maior p3 ex p̃cedẽtibus ⁊ minor declarat̃: qꝛ nullũ aial irrõnale põt cõicare i tali opõne. ſ. ſm ṽtutẽ: qꝛ nõ hñt aptitudinẽ ad talẽ opõnẽ. puer ẽt ꝑꝑ etatẽ nõ eſt opator taliũ ex qb⁹ hõ dr̃ felix: pueri tñ beatificant̃: Ħ eſt dicunt̃ qñq₃ beati ꝑꝑ ſpem futuri boni. Ħ eſt ꝑꝑ ſpem future felicitatis quã in eis credim⁹ eſſe futurã. ⁊ Ħ (vt dicit Euſtratius) eſt vel ex nãli diſpõne coꝝ: vt qꝛ

videmus eos inclinari ad bona ⁊ refugere mala. vel ẽt ex eo q ſunt ex felicibus parentib⁹ ꝓcreati. ſed in pñti non pñt dici felices qꝛ felicitas (vt dixim⁹) indiget ṽtute pfecta ⁊ vita pfecta: q̃ꝝ neutrũ cõpetit pueris vt ſatis p3. ⁊ ex hoc p3 cui⁹ eſt felicitas ſiue in quo eſt felicitas ſic̃ in ſubo: qꝛ eſt hoĩs opantis ſm virtutem perfectã in vita pfecta.

Capitulũ ſecundũ

tractatus tertij in q̃ mouet̃ ⁊ ſoluit̃ vna ps gnte qõnis p̃ncipalis. ſ. qñ eſt felicitas. i. qñ ineſt felicitas hoĩ. hec aũt qõ h3 duas ptes que ſũt due qõnes ptiales. Prĩa eſt an aliqs ſit felix dum viuit: vel opꝫ reſpicere finẽ vite: vt dixit Solon. Scða eſt vtꝝ aliqs ſit felix poſt hãc vitã. p̃ma iſtaꝝ qõnũ mouet̃ ⁊ ſoluit̃ in caplo iſto. ⁊ eſt ſolo. q poſſibile eſt hoĩem eſſe felicem dum viuit: qꝛ poſſibile eſt hominẽ dum viuit operari ſm virtutẽ pfectã in vita pfecta victurus: ſic ⁊ ẽt finiturũ ſm rationem.

¶ Multe nãq₃ mutationes in vita fiunt varieq₃ fortune. Atq₃ fieri põt vt is q maxie bonis abundat in magnas incidat in ſenectute calamitates: vt in Heroicis de Priamo dicitur. Eum aũt qui tali fortuna eſt vſus ⁊ miſerabiliter obijt: nemo felicem dicet.

B
E

Ulte aũt trãſmutationes fiunt ⁊ oĩmode fortune ſm vitã: ⁊ ɔtingit maxime abũdantẽ magnis calamitatib⁹ incidere in ſenectute queadmodũ in heroicis de Priamo narrat̃. Talib⁹ aũt vſũ fortunis ⁊ finiẽtẽ miſerabilr̃ nlls vtiq₃ felicitabit. Caput 2ᵐ trac. 3. huius primi libri. p̃ª ps ca.

Iſtud eſt

capl̃m 2ᵐ tractatus tertij primi libri in q̃ mouet̃ ⁊ ſoluit̃ hec qõ. vtrũ aliqs homo ſit felix dum viuit. ⁊ continet duas ptes p̃ncipales. In p̃ª ponit̃ qõ cũ motiuo qõnis. In 2ª ibi [Uel fortunas.] ponitur ſolo qõnis. Prima ps continet tres pticulas. In p̃ma ponit motiuũ qõnis. In 2ª ibi [Utrũ igit̃.] ponit qõne3. ⁊ ad ipſa3 arguit. In 3ª ibi [Si aũt non dicim⁹.] ponit ⁊ excludit q̃dã rñſionẽ ad rõnẽ ſuaz. In p̃ma igit̃ pticula ponit̃ motiuũ qõnis qð eſt tale. multe tranſmutationes ſunt circa vitã humanã ⁊ oĩmode. i. oĩb⁹ modis: qꝛ de bono in malũ ⁊ de malo in bonũ tã ſm corpus q̃ ſm aiam: ⁊ huiꝰ tranſmutationes fiũt ſ3 totam vitã ⁊ in oĩ etate hoĩs ⁊ in iuuentute ⁊ ſenectute: qꝛ cõtingit aliquẽ qñq₃ eſſe maxie abũdãte3 in iuuentute: qui tñ in ſenectute incidit in maximas calamitates: ſic̃ in vſib⁹ heroicis narrat̃ de Priamo q ipſe p̃us fuit vſus bonis fortunis ⁊ poſtea miſerabiliter finiuit vitã ſuã: ⁊ talẽ nullus felicitabit. i. felicẽ enuntiabit qui. ſ. bonis fortunis vſus eſt in iuuentute ⁊ poſtea in ſenectute miſerabilr̃ finiuit. Iſtud g̃ eſt motiuũ qõnis. ſ. tranſmutatio in hac vita de ꝓſperitate in miſeriam. nec põt in hac vita eẽ certũ q̃liter hõ vitã ſuã finiet: iõ dubiũ eſt an nõ obſtãte hꝰ variatione fortune poſſit aliqs eſſe felix in hac vita. ¶ Intelligendũ ſm Euſtratiũ Ħ. q hoĩes antiquitus dicebant̃ viri glorioſi p̃diti nobilitate ⁊ virtutibus a qb⁹ verſus heroici dicti ſunt: in qbus narrat Homer⁹ q Priamus fuit p̃mus rex troie prole feliciſſimus: decoris gloria: diuitijs abundantiſſimus: virtute recti ſſimus: pace quieti ſſimus qui in ſenectute hoꝝ 3ꝫs oĩno ſubiacuit. Nõᵐ Priami primi troie regis varia fortuna.

F

D

¶ Nullus ne igit̃ hõ felix q̃diu viuit dicẽdus eſt: ſed Solonis ſnĩa finem ſpectare opꝫ. Qz ſi ⁊ ita ponẽdum eſt: tũ ne felix: cũ e vita deceſſerit: an id abſurdũ eſt penit⁹ nobis: p̃ſerti q felicitatẽ opõnẽ quãdã dicim⁹ eẽ.

¶ Utrũ igit̃ nullus alius hoĩum beatificandus vſquequo vtiq₃ viuit: ſed ſ3 Solonẽ opꝫ finẽ

I reſpicere. ¶ Si aũt vtiqʒ ⁊ ponendũ ita: ergo eſt felix: tũc cũ vtiqʒ morief: vel hoc oino incõ ueniẽs: preſertim ⁊ dicẽtibus nobis operatio nem quandam felicitatem.

¶ Hec eſt 2ª pticula pme ptis: in qua phs mouet qõnem ⁊ ad ipſam arguit. eſt igit qõ vtrũ aliqs felix ſit duʒ viuit vel opʒ reſpicere finẽ vite/ ſcilʒ ꝯſiderãdo ſi felicitas pſe uerat vſqʒ in finẽ vite ſue ſicut Solon dixit/ ꝙ nullus eſt felix ꝗdiu viuit: ſed ſolũ in fine vite/ ita ꝙ ſolũ poſt hanc

Nõn Quis ſolon fuerit vitã eſt certũ de aliquo: vtrũ fuerit felix vel nõ. ¶ Sciẽdũ ſm Euſtratiũ hic. ꝙ Solon fuit vnus de. 7. ſapiẽtib⁹ q Athenienſibus leges cõdidit: ⁊ ppter mutationẽ fortune quaʒ vidit puenire circa vitã humanã dixit: ꝙ nullus dʒ

K dici felix ꝗdiu viuit: ſed ſolũ in fine vel poſt finem huius vite: ⁊ iõ phs hic inquirit de veritate huius poſitionis.

Si autem vtiqʒ. Arguit ad qõnẽ obyciẽdo cõtra dictũ Solonis pbando ꝙ

43ª ꝯclo huiꝰ pmi libri. nullus eſt felix qñ morif: ⁊ hec eſt ꝯcluſio 43ª. que pbaf ſic. Felicitas eſt opatio ſʒ vtutẽ: ſed hõ qñ morif nõ opeꝛaf ſm virtutem. ergo ⁊c̃. ⁊ hec rõ pbat ꝙ hõ in fine vite ſue ſcilʒ in vltimo inſtanti tẽporis mẽſurãtis totã vitã hominis nõ eſt felix: qꝛ in illo inſtanti hõ pmo hʒ nõ eſſe. nã in ſubſtãtijs pmanẽtibus nõ eſt dare vltimũ inſtans in q̃ res eſt: ſed pꝰ in quo res nõ eſt poſtq̃ fuit: ſed qñ res non eſt tũc nõ operaf ſm vtutẽ. pbat ẽt hec rõ ꝙ nec in morte ſcilʒ in vltimo inſtãti tẽporis mẽſurãtis totã vitaʒ hois nec ẽt poſt illud inſtans eſt hõ felix: qꝛ nõ eſt felix qñ non eſt: qꝛ tũc nõ opaf ſm vtutẽ: ſed hõ nec in vltimo vite nec poſt vltimũ inſtãs vite hʒ opõnẽ ſm vtutẽ: ergo ⁊c̃.

¶ Os ſi mortuũ felicẽ nõ dicim⁹: neqʒ Solon id vult: ſʒ

L tũc dici beatũ hoiem tuto poſſe: qui iam eſt extra oia mala calamitateſqʒ: hʒ quidẽ ⁊ hoc ꝯtrouerſiaʒ quandã: mortuo nãqʒ bonũ ⁊ malũ videf aliqð eſſe: ſi qdeʒ ⁊ viuenti: nõ aũt ſentienti: vt honores: infamie: ⁊ filiorũ poſterioꝛũqʒ oino pſperitates atqʒ aduerſitates. Dubitationẽ aũt ⁊ hec afferũt: ei nãqʒ qui ad ſenectutem vſqʒ beate vixerit: ſmqʒ rõnem deceſſit multas circa poſteros accidere mutationes contingit: ⁊ alios ipſoꝝ eſſe bonos vitãqʒ cõſecutos eſſe pro dignitate: alios cõtra. Cõſtat aũt ⁊ diſtantijs ad parẽtes multis varijſqʒ modis ipſos ſeſe hře poſſe. Abſurdũ igif eſt: ſi defunctus ſil' ẽt mutaref: ⁊ nũc felix fieret: nũc miſer. Abſurdũ eſt ẽt ⁊ minime nec aliqð ad tẽpus poſteroruʒ ad parẽtes res ptinere: ſed redeundũ eſt ad id qð

M prius eſt dubitatũ: ex illo nãqʒ ⁊ id qð nũc querif fortaſſe pſpicief. Si igif finẽ ſpectare opʒ: ⁊ tũc beatũ dicere quẽqʒ: non quia beatus tũc eſt: ſed ꝙ prius erat. Quomodo nõ eſt abſurdum ſi cum eſt felix non vere de ipſo dicetur quod ineſt.

¶ Si aũt nõ dicim⁹ mortuũ felicẽ: neqʒ Solon hoc vult: ſed qm̃ tunc vtiqʒ qs firmiter beatificabit hoiem: vt iaʒ extra mala exiſtẽtẽ ⁊ iſortunia. ¶ Habet qdẽ ⁊ hoc qõnẽ quãdã. Videtur eniʒ eẽ ⁊ mortuo malũ aliqð: ⁊ bonũ ſiqdẽ viuenti nõ ſentiẽti aũt: puta honores ⁊ inhonorationes ⁊ filioꝝ ⁊ oino pnepotũ pſperitates ⁊ infortunia. ¶ Qõnẽ aũt ⁊ hec tribuũt: etenim q hñ vixerit vſqʒ ad ſenectutẽ ⁊ mortuus eſt ſʒ rõnẽ cõtingit multas trãſmutationes fieri circa

filios. Et hos qdẽ ipſoꝝ bonos eẽ ⁊ potiri vita que eſt ſm dignitatẽ: hos aũt ecõuerſo. Ma- N nifeſtũ aũt qm̃ diſſenſiones ad patres omnifariaʒ habere ipſos cõtingit. Incõueniens autem fiet vtiqʒ ſi ſil' tranſmutef ⁊ mortuus: ⁊ fiet aliqñ qdẽ felix. rurſus aũt miſer. Incõueniẽs aũt ⁊ in hoc nihil neqʒ in quodã tẽpore ſupuenire que ſint filioꝝ patrib⁹. ¶ Sed reuertendũ ad prius queſitũ. Forſitã eniʒ vtiqʒ iſpicief ⁊ qð nũc queſitũ eſt ex illo. ſi eniʒ vtiqʒ fineʒ videre opʒ: ⁊ tunc beatificare vnũquẽqʒ nõ vt exiſtentem beatũ: ſed qm̃ prius erat: qualiter nõ incõ-

uenĩẽs ſi qñ eſt felix nõ vere dicef de eo exiſtẽ. O

¶ Hec eſt 3ª pticula in qua excludit quãdã reſponſionem ad rõnẽ phi nunc factã cõtra Solonẽ. poſſet enim aliqs dicere ꝙ rõ veꝝ ꝯcludit: ſcilʒ ꝙ nullus eſt felix qñ morif vel poſt mortẽ: nec hoc dixit Solon neqʒ nos dicimus. ſʒ Solon h̃ voluit ꝙ qñ hõ eſt mortu⁹: tũc põt aliqs firmaʒ ſniam dare de eo qð eſt vel fuit felix: ⁊ hec rñſio põt intelligi dupl'r. vno mõ ꝙ hõ qñ eſt mortuus eſt felix: qꝛ tunc eſt extra mala ⁊ iſortunia. Et ſm Euſtratiũ phs p mala intelligit illa mala q̃ hoi adueniũt ſm electionẽ: ⁊ p iſortuniũ intelligit mala q̃ nõ ex nobis: ſed ex cã extrinſeca inferunf. Et qꝛ nihil taliũ mortuus de cetero ſentiet: ideo poſt mortẽ eſt hõ felix. ⁊ ille eſt vnus itellectus q potuit fuiſſe Solonis. Alius itellectus eſt ꝙ qñ hõ eſt mortu⁹ tũc non eſt felix: ſed tũc certitudinal'r põt ſciri vtrũ fuerit felix vl' nõ: qꝛ tũc certitudinal'r ſcif qual'r finiuit vitã ſuã. Si eniʒ P ſciat ꝙ ſm rõnẽ finiuit vitã ſuam tũc ſcif ꝙ fuit felix: ⁊ ſi ſcitaf ꝙ nõ finiuit vitã ſuã ſʒ rõnẽ tũc ſcif ꝙ nõ fuit felix. [Habet qdẽ.] ſed iſtã rñſionẽ excludit phs. ⁊ p̃ excludit pꝰ intellectũ rñſionis que ponit ꝙ poſt mortẽ ſcif de aliq̃ ꝙ eſt felix vel ꝙ fuit felix: qꝛ tũc eſt poſitus ex̃ mala. Iſtõ excludit phs pbãdo ꝙ mortu⁹ nõ eſt poſit⁹ ex̃ mala: qꝛ mortuo vil'r accidere bona ⁊ mala vt honoratiões/ inhonorationes/ pſperitates ⁊ infortunia amicoꝝ viuẽtiũ: ſed cui mala pñt accidere de illo nõ eſt certũ ꝙ eſt poſitus ex̃ mala: nec ꝙ eſt vel fuit felix. vñ ꝗuis mortu⁹ nõ ſentiat: tñ ſibi pñt cõtingere mala: ſicut viuẽti nõ ſentiẽti multotiens cõtingunt multa mala: vt ꝙ amici ſui occidanf aut ꝙ diuitie ei⁹ diripianf. [Qõnẽ aũt.] Occaſione aũt predictoꝝ interponif qdã qð. poſſe eniʒ eſt ꝙ aliqs p totã vitaʒ ſuã feliciter vixerit/ ⁊ feliciter finiat vitã ſuã: tñ poſt mortẽ cõtingunt diuerſe tranſmutationes circa filios ſuos: ita Q ꝙ qdã fiunt felices ⁊ qdã miſeri. Eſt g̃ qð. vtruʒ felicitas ipſius mortui debeat trãſmutari pp iſortunia q̃ accidunt filijs ſuis ⁊ amicis. Si def ꝙ ſic: vĩ ſequi incõueniẽs: qꝛ ſic mortuus trãſmutaref de felicitate in miſeriã: ⁊ ſic ĩfirma erit beatitudo: qð vĩ incõueniẽs. Si aũt def ꝯñũ. ſ. ꝙ illa que cõtingũt filijs in nullo tẽpore ſupueniãt pñ. ex hoc ẽt vĩ ſeq incõueniẽs ꝙ. ſ. pater ſit ingratus filio ⁊ nõ miſericors ⁊ inimicus. Iſta qð nõ ſoluif hic: ſed in caplo ſequẽti. [Sed reuertẽdũ eſt.] ſm itellectũ rñſionis ipſi⁹ Solonis iprobat phs: ⁊ ẽt remouet Solonis motiuuʒ pp qð dicto mõ rñdebat. dixit eniʒ Solon ꝙ poſt mortẽ eſt certũ de aliquo ꝙ fuit felix: ſed añ mortẽ nõ eſt certũ de aliquo ꝙ eſt felix. Iſtud iprobat phs pbando ꝙ ſi poſt morteʒ ſit verũ de aliquo ꝙ fuit felix: ꝙ ante mortẽ fuit verũ de eodẽ ꝙ eſt felix: ⁊ hec eſt ꝯclo 44ª huius libri. Iſtã ꝯclonẽ 44ª ꝯclo huiꝰ pmi libri. pbat phs ducẽdo ad icõueniens dato oppoſito ꝯclonis. magnũ eniʒ incõueniens vĩ ꝙ qñ aliqs eſt felix non vere dicaf ꝙ eſt felix: ſed ꝙ poſtea dicaf ꝙ fuit felix. nã vitas

ppoſitionis

A ꝓpoſitionis de ꝑterito dependet a veritate ꝓpōnis de pñ-ſenti. na3 ꝓpter hoc aliqd eſt veꝝ fuiſſe: q2 veꝝ fuit illud eſſe: vñ hec eſt ꝓpoſitio ꝓhīs cōcluſionē. oīs ꝓpoſitio vā de ꝑterito h3 aliquā de pñti q̄ aliqñ fuit vera. Si ḡ hec ſit vera de preterito Sortes fuit felix. hec de pñti fuit vā Sortes eſt felix: ſed hec/ſortes eſt felix. nō fuit vā niſi qñ ſortes vixit. ḡ hec fuit vera/ſor. eſt felix ſorte vivente: ⁊ ita
Nōtā de aliquo in hac vita eſt veꝝ ꝙ ipſe eſt felix. Intelligēdū eſt ꝙ q̄uis oī ꝓpoſitioni affirmatiue vere de ꝑterito cor-reſpōdeat affirmatiua de pñti que aliqñ fuit vera: maior certitudo eſt de veritate ꝓpōnis de preterito q̄3 vnq̄3 fuit de vitate ꝓpōnis de pñti: q2 affirmatiua vera de ꝑterito eſt neceſſaria: ſed non op3 ꝙ affirmatiua vera de pñti ſit neceſſaria. vñ de eo qui feliciter finiuit vitā ſuā eſt modo neceſſariū ꝙ ipſe fuit felix: ſed nūq̄3 fuit iſta de pñti neceſ-
B ſaria. iſte eſt felix: q2 ſemꝑ dū ille vixit fuit incertū qualr̄ finiret vitā ſuā vtrū feliciter vel infeliciter. vñ ſuppoſito ꝙ ad hoc ꝙ aliqs ſit felix regrit̄ ꝙ ipſe feliciter moriat̄/ hec eſt indeterminate vera/ille eſt felix: q2 dependet a ve-ritate ꝓpoſitionis de futuro in mā cōtingēti. ſ. a veritate huius ille feliciter morieť. talis enī3 ꝓpoſitio eſt ſic deter-minate vera ꝙ ſic eſt vā ꝑ hoc inſtāti ꝙ non eſt falſa pro
Triplr dr̄ ppō deter minate vā hoc inſtāti: potuit tñ fuiſſe falſa ꝑ hoc inſtāti. vñ triplr dr̄ ꝓpoſitio determinate vera: vel q2 ſic determinat̄ ad veri-tatē ꝙ nunq̄3 pōt eſſe falſa: ⁊ iſto mō ſola ꝓpō neceſſaria eſt determinate vera. ¶ Scdo mō dr̄ ꝓpō determinate vera: q2 ſic determinat̄ ad veritatē ꝙ nō poterit eſſe falſa nec fuiſſe falſa ꝑ hoc iſtanti: ⁊ iſto mō eſt determinata ve-ritas in ꝓpoſitionib9 de pñti que nō depēdēt a futuro: vt iſta/ptus ſedes eſt ſic determinate vera ꝙ nūq̄3 potuit fuiſſe falſa pro pñti inſtanti. ¶ Tertio mō dr̄ ꝓpō determinate
C vera que ſic eſt vā pro hoc inſtanti ꝙ nō eſt falſa ꝑ eodē inſtanti: poterit tñ fuiſſe falſa pro hoc iſtanti: ⁊ iſto mō eſt determinata veritas in ꝓpoſitionib9 de futuro in mā cō-tingēti: ⁊ ēt in ꝓpoſitionib9 de pñti que depēdēt a futuro
In fine p. hiermenias 2°. ſicut magis declarani ſuꝑ ꝑmū ꝑihermenias: ⁊ iſto 3° mō eſt cōcedendū ꝙ de aliquo dū3 viuit eſt determinate ve-ru3 ꝙ eſt felix: magis tamen eſt determinate verum poſt mortē ꝙ fuit felix q̄3 ꝙ eſt felix dum viuit.

¶ Quis viuentes dicere beatos ob mutationes nolu-mus. Et q2 felicitatē qdē ſtabile qddā: nulloq3 mō fa-cile mutabile eſſe putamus. Fortunā aūt in eiſdē ſepe reuolui: nā ſi fortunas ſequamur ſepenumero felicem ac miſerū eundē dicemus. Cameleontē quendā oſten-
D dentes ipſum felicez eſſe ac debiliter collocatum.

¶ Propter non velle viuentes felicitare ꝓpter tranſmutationes: ⁊ ꝓpter ꝑmanēs qd felicita-tē exiſtimare ⁊ nequaq̄3 facile tranſmutabile. Fortunas aūt recirculari multotiēs circa eoſ-dē. ¶ Manifeſtu3 enim ꝙ ſi ſequamur fortu-nas eūdē felicem ⁊ rurſus miſerum dicemus multotiens: camaleonta quēdam felicem nun-tiantes ⁊ debiliter firmatum.

¶ Ponit ⁊ remouet motiuū Solonis qd fuit iſtud. ꝯtingit multotiēs fortunas recirculari circa eoſdē: vt cū de diui-te fit pauper ⁊ de malo bonus ⁊ ecōuerſo: ⁊ felicē dixit eē qd ꝑmanens ⁊ ſtabile: ⁊ in hac vita ꝓpter h9 tranſmuta-tiones nō eſt ſtabilitas: iō dixit ꝙ in hac vita nō eſt verum dicere de aliquo ꝙ ipſe eſt felix. [Manifeſtū enī3.] Iſtud motiuū remouet ꝓhs oſtendēs ꝙ nō d3 aliqs iudicari fe-
43° ꝯcluſio hui9 ꝑmi libri. lix cōſiderādo ad bona vel mala fortune: ⁊ hec eſt cōcluſio 45 que ꝓbatur ſic. Bona ⁊ mala fortune ſunt variabilia

inſtabilia ⁊ incerta vt manifeſtū eſt. ḡ ſi cōſiderando ad A
bona vel ad mala fortune eſſet aliqs iudicandus felix/de eodē vere diceremus multotiēs ꝙ eſt felix ⁊ iterū miſer: ⁊ ſic enūtiabimus felicē vt camaleonta ⁊ vt debiliter fir-Camaleonta qd.
matū. Cōmētator dicit hic ꝙ camaleonta eſt aīal breuiſſi-mu3 habēs nām vt facilr̄ tranſmutet̄ ad oēs colores cor-porū ꝓpe iacentiū: ⁊ iō ſi cōſiderando ad bona vel mala fortune eſſet aliquis felix: felix nō eſſet firmatus in bono: ſicut nec camaleonta in colore.

¶ An fortunā ſequi nullo mō eſt rectū. Nō eſt enim in ipſa bene vel male viuere ſitum: ſed indiget humana vita ipſius: vt diximus. Operationes aūt ee qde3 que a virtute ꝓficiſcunt̄ felicitatis: ee vō que ſunt cōtrarie cōtrarij diie ſunt. Atteſtat̄ huic ſententie ⁊ id qd nūc dubitauimus: etenī3 nullis in operibus humanis tāta F
eſt firmitas quāta eſt in opationibus iſtis: que a vir-tute ꝓficiſcunt̄: ee nāq3 ſtabiliores ⁊ ſcientijs ipſis eē videnť. Harū aūt ipſa3 ee que ceteris antecellunt ma-xime ſtabiles ſunt: ꝓpterea ꝙ in his ipſi beati ⁊ maxi-me ⁊ continuatiſſime viuunt. Hoc enim ſimile eſt cau-ſe vt ipſarum non fiat obliuio.

¶ Vel fortunas qdem ſeq nequaq̄3 rectū: nō. n. 2° ꝑs c.
in his bñ vel male: ſed indiget his humana vi-ta queadmodu3 diximus: diie aūt ſunt que ſm̄ ꝟtutē operationes felicitatis: contrarie autem contrarij. ¶ Teſtat̄ autem ſermoni ⁊ qd nunc queſitū eſt. Circa nihil enī3 ſic exiſtit humano-E
rum operu3 ꝯſtātia vt circa opōnes q̄ ſm̄ ꝟtu-tem ſunt: permanentiores enim diſciplinis hec videnť eſſe: earundē autē honorabiliſſime per-manētiores ꝓpter maxie intēdere ⁊ maxie cōti-nue viuere in ipſis beatos. hoc enī3 aſſimilatur cāe eius qd eſt nō fieri circa ipſas obliuionem.

¶ Hec eſt 2a ꝑs ꝑncipalis hui9 capli: ⁊ continet tres ꝑticu-las. In ꝑma ſoluit motiuū ponētū ꝙ nullus eſt felix ante finē vite ꝓꝓ trāſmutationes fortunae: ⁊ oſtēdit qddā ne-ceſſariū ad ſolōnē ꝑncipalis qōnis. In 2a ibi [Exiſtet rc.] Soluit qōnē ꝑncipalē que eſt de ꝑmanētia felicitatis. In 3a ibi [Si aūt.] Rñdet ad inconuenientia preinducta. In ꝑma igit̄ ꝑticula ꝑmo ſoluit motiuū ponētū ꝙ nullus pōt dici felix in hac vita ꝓꝓ trāſmutationes fortunas que cir-G
ca eoſdē cōtingūt. rñdet ꝙ q2 felicitas eſſentialr̄ conſiſtit in opōne ꝟtutis: ⁊ nō in bonis fortune que ſolū inſtrumen-talr̄ felicitati deſeruiūt: iō dicit nequaq̄3 eſſe rectū ſeq for-tunas. ſ. in iudicando aliquē eſſe miſerū vel felicē: cui9 rō-nē aſſignat. d. ꝙ bonū ⁊ malū hoīs nō conſiſtit in his ſcilʒ ꝑncipalr̄: q̄uis vita humana ſicut ꝑus dictū eſt indigeat his ſicut qbuſdā inſtrūis ad multas preclaras opōnes exer-cendas: ſed opōnes ſm̄ ꝟtutē ſunt diie felicitatis: h eſt ꝑn-cipalr̄ ꝑtinent ad felicitatē: ⁊ bona fortune ꝑtinēt ad felici-tatē inſtrālr̄ tñ. ⁊ contrarie opōnes. ſ. opōnes vicioſe ſunt diie ꝯtrarij. ſ. huīs diiū ⁊ ꝑncipatū in ꝯtrio. ſ. in miſeria. v3 ex hoc ꝙ ꝑncipalr̄ aliqs dr̄ miſer eſſe ex hoc ꝙ vicioſe ꝯ rōnē opat̄. Sic ergo rñdeo ad motiuū ſolonis ꝙ ꝓꝓ va-rietatē vel trāſmutationē fortune nō d3 aliqs dici felix vl̄ miſer cū bona fortuna nō ꝑtineat ꝑncipalr̄ ad felicitatē.
¶ Notādū eſt hic ꝙ cū ꝓhs dicit ꝙ opōnes ſm̄ ꝟtutem Nōtā
ſunt diie felicitatis loqt̄ de felicitate que eſt qddā aggre-gatū ex oībus que reqrunt̄ ad bñ viuere hoīs. loquēdo. n. de tali felicitate opōnes ſm̄ ꝟtutē ſunt diie felicitatis: q2

I ſunt partes ꝑncipales talis felicitatis aggregate ex bonis aie ⁊ corpis ⁊ exterioꝛib⁹ bonis:ſ3 nõ ſunt oīe felicitatis que eſt vna ſimplex opatio. vel põt dici ꝙ opationes ſm virtutē moralē ſunt oīe ꝑn cãndo vel efficiẽdo felicitatis ſpeculatiue/eo ꝙ ꝑncipaliter agūt ad talē felicitatē. ℂ Albertus tñ dicit hic ꝙ ṽtutes dicunt oīe nõ tñ ꝓpter ꝑncipalitatē quã hñt in opando feliciter:ſed ꝓpter dñiu3 qḋ ṽtus hẽt in cõtinuãdo opationē potẽtie in qua eſt ne declinet ad aliq̃ opa ſeruilia ⁊ infima.[Teſtat̃ autē ſermoni.] oſtẽdit quoddã neceſſariũ ad ſolutionē3 ꝑncipalis q̃onis: ⁊ eſt ꝙ opatiões ſm ṽtutē inter bona humana ſunt maxime ꝑmanẽtes:⁊ dicit ꝑmo ꝙ ſermoni quo dcm̃ eſt ꝙ opatiões ſ3 ṽtutē ꝑncipant̃ in felicitate/atteſtat̃ hoc.ſ.ꝙ opationes ſm ṽtutē inter res humanas ſunt maxime ꝑmanẽtes:⁊ per ꝯñs ſunt ꝑncipales in felicitate.Qꝛ aūt inter bo

K na humana opatiões ſm ṽtutē ſint maxime ꝑmanentes

45ª ꝯclo huiꝰ ꝑmi libri. ꝓbat ꝓhs:⁊ eſt cõcluſio.46.que ꝓbat̃ ſic.Si aliqḋ eſſet firmius ⁊ magis permanẽs q̃ opatio ſm ṽtutē hoc maxime eſſet ſciẽtia:ſed ſciẽtia nõ eſt firmioꝛ q̃ opatio ſm vir

Nõn⁹ tute3.ergo inter bona humana operationes ſm virtutem ſunt firmiores ⁊ maxime permanẽtes. ℂ Circa maioꝛe3 huius rõnis eſt ſciẽdũ ꝙ rerum humanarum quedã pertinẽt ad corpꝰ ⁊ quedã ad aīam.oīa pertinẽtia ad corpus eo ꝙ ſunt mãlia ⁊ corpalia ſunt per ſe tranſmutabilia:ſed illa que pertinent ad aiam ſolũ ſunt trãſmutabilia per accidens:⁊ ideo ſunt minus trãſmutabilia q̃ ea q̃ pertinent ad corpus.Eorũ aūt que ad aīam pertinẽt quedã ꝑncipaliter ⁊ ꝓprie ptinẽt ad intellectũ vt hitus intellectualis: ⁊ quedã ptinẽt ad appetitũ ſicut virtutes morales:iõ ꝓhs volẽs oſtẽdere ꝙ opatiões ſm ṽtute3 inter res humanas ſunt ꝑmanẽtiores.ꝓbat hoc per hoc ꝙ opationes ſm vir

L tutē:⁊ ẽt ipſe ṽtutes ſunt ꝑmanentiores ipſis diſciplinis.i. ſcientijs demõſtratiuis:inter ipſas aūt ṽtutes ⁊ earũ opationes ille que ſunt honoꝛabiliſſime ſũt maxime ꝑmanẽtes. ⁊ hoc põt eſſe:vel qꝛ opationes ṽtutũ maxime intendant̃ per delectationē:vel põt hoc eſſe qꝛ mãe ṽtutũ ꝯtinue nobis occurrũt ⁊ felices ꝯtinue viuũt ⁊ operant̃ circa materias ṽtutũ:⁊ ꝓpter hoc circa tales ṽtutes nõ cadit obliuio qꝛ hõ eſt in ꝯtinuo exercitio circa mãs ṽtutũ.Alia etia3 cã põt aſſignari q̃re circa virtutē nõ cadit obliuio:qꝛ obliuio ſicut ⁊ reminiſcẽtia ptinet ad ṽtutē cognitiuã nõ ad appetitiuã:ſed ṽtutes morales ptinẽt ꝑncipalr̃ ad ṽtutē appe

Nõn⁹ titiuã.Circa minoꝛē ſciẽdũ ꝙ ſcia quãtũ ad hitũ ſcie ꝑmanẽtioꝛ eſt q̃ opatio ſ3 ṽtutē:qꝛ habitus eſt de difficili mobilis:tñ habitꝰ ſcie nõ eſt magis ꝑmanens q̃ hitus ṽtutis: ſed ṽtus moralis eſt ꝑmanentioꝛ q̃ ſcia:⁊ operatio ṽtutis moralis eſt ꝑmanẽtioꝛ ⁊ frequẽtioꝛ q̃ opatio ſcie.Et huiꝰ

M cauſam aſſignat ꝓhs.d.ꝙ hoc eſt ꝓpter maxime ꝯtinue viuere in ipſis:hoc eſt qꝛ cõtinue occurrũt nobis ea circa que ops hoie3 ṽtuoſu3 ſe habere vt circa ṽtutē:ſicut vſus ciboꝝ cõſoꝛtia mulierũ ⁊ huiuſmodi:⁊ nõ ita cõtinue occurrũt nobis ea circa que eſt ſcia ſpeculatiua:⁊ iõ habitus ṽtutis moralis magis firmat̃ in hoie per cõſuetudine3 q̃

Nõn⁹ habitꝰ ſcie. ℂ Intelligẽdũ eſt hic ꝙ ṽtꝰ eſt ꝑmanẽtioꝛ q̃ ſcia quãtũ ad opationē.ſ.quãtũ ad exercitiũ ⁊ vſu3:qꝛ mã ſcie nõ ita occurrit nobis ſicut mã ṽtutis moralis:quantũ tamē ad obiectũ ⁊ mãm circa quã eſt ſcia:ſic ſcia eſt ꝑmanẽtioꝛ q̃ ṽtus:⁊ forte habitus ſcie eſt ſimplr̃ ꝑmanentioꝛ q̃ habitus virtutis:tñ opatio ṽtutis circa mãm ſuã eſt ꝑmanẽtioꝛ.i.frequẽtioꝛ q̃ opatio ſcie:vñ ſimplr̃ loquendo habitꝰ ſcie eſt firmioꝛ q̃ habitꝰ ṽtutis:tñ quãtũ ad exercitiũ opationũ habitus virtutis eſt firmioꝛ ⁊ frequẽtioꝛ.

ℂ Id igitur qḋ queritur cõpetit ipſi felici:⁊ erit talis ꝑ vitam:nã ſemꝑ aut maxime ea aget ⁊ contẽplabitur: que prodeũt a virtute fortunaſq3 feret pulcherrime:⁊ omni ex ꝑte cõcinne ac equabiliter.Quippe qui vere bonus atq3 quadratus eſt ſine vituperatione.Cu3

N autē a fortuna multa eueniãt ⁊ magnitudine paruitateq3 differant:parua quidē ſiue ſint ſecũda ſiue aduerſa conſtat nõ facere vite momentum.Grandia ṽo ac multa ſi ſecũda ſint:beatioꝛē vitã efficiũt.Quippe cũ ad decoꝛandũ ſint apta:⁊ vſus ipſoꝝ pulcher ſtudioſuſq3 fit.Sin aduerſa premunt ludũtq3 vita3 beatam. Afferũt eñi doloꝛes ⁊ multas operatiões impediunt. Attamē ⁊ in iis ipſis placet ipſa honeſtas cu3 multas quiſpiã ac magnas aduerſitates facile perfert:nõ ob inſenſibilitatē:ſ3 qꝛ generoſus eſt atq3 magnanimus.

ℂ Exiſtet autē vtiq3 qḋ q̃ſitum eſt felici: ⁊ erit

O per vitã talis. ℂ Semꝑ enĩ3 vel maxime oium opabit̃ ⁊ ſpeculabit̃ que ſm virtutē. ℂ Et fortunas feret optime:⁊ oĩno vbiq3 prudẽter qui ⁊ vere bonꝰ ⁊ tetragonꝰ ſine vituꝑio. ℂ Multis aūt factis ſm fortunã ⁊ dñtibꝰ magnitudine ⁊ paruitudine:ꝑua qdē ꝓſperitatũ:ſilr̃ aūt ⁊ oppoſitoꝝ manifeſtũ ꝙ nõ faciũt inclinationē vite. Magna autē ⁊ multa facta qdē hñ beatioꝛē faciũt vitã:⁊ etenim hec cõdecoꝛare nata ſunt:⁊ vſus eoꝝ bonus ⁊ ſtudioſus fit.econuerſo autē accidẽtia tribulãt ⁊ cõturbãt beatũ:triſtitias eni3 inferũt ⁊ impediunt in multis operationibꝰ. Verũtamē ⁊ in his refulget bonu3.

P Cũ enim qꝛ vtiq3 ferat quis facilr̃ multa ⁊ magna infoꝛtunia non ꝓpter doloꝛis inſenſibilitatem ſed virilis exiſtens ⁊ magnanimus.

ℂ Hec eſt ſcḋa pticula ſcḋe ptis ꝑncipalis in qua ꝓhs ſoluit q̃onē ꝑncipalē quantũ ad vnã ptē eius que eſt: an aliquis poſſit eſſe felix in hac vita. Iſtam q̃onē ſoluit ꝓhs ⁊ ꝑmo ꝓponit ſolonē.2° ꝓbat eã.Dicit ergo ꝙ cũ opatiões ſm ṽtutē ſint ꝑmanẽtiſſime:⁊ felicitas ꝑncipalr̃ ꝯſiſtat in opatiõe ṽtutis. Illud qḋ queſitũ eſt.i.felicitas ineſt felici. ⁊ erit per totã vitã talis.hoc ẽ eſt ſolo ꝙ aliqs põt eē felix in vita:qꝛ põt opari ſm ṽtutē in tota vita.[Semꝑ eni3.] ⁊ hoc ꝓbat̃.ſ.ꝙ felicitas põt ꝑmanere per tota3 vitã: ⁊ hec eſt ꝯclõ.47.huius libri que ꝓbat̃ duplr̃.Primo ex ꝑfectione hitus.2° ex euẽtibꝰ fortuitis.ꝑmo ſic.Oĩs habens ꝑfectũ ſemꝑ põt opari ſm illũ habitũ:⁊ maxime cõtinue/

47ª ꝯclo huiꝰ ꝑmi libri.

Q oium.i.inter oēs alias opatiões:ſed felix hẽt ṽtutē ꝑfectã/ vt p3 ex ꝑdictis.ẽ ſemꝑ vel maxime poterit opari in vita actiua q̃ ſunt ſm ṽtutē:⁊ ẽt ſpeculari in vita ꝯtẽplatiua:de illa rõne ponit̃ vtꝰ maioꝛis in ſhe.[Et fortunas feret.] Secũdo oñdit eandē ꝯclonē ex euẽtibꝰ fortuitis.⁊ ꝑmo narrat in gñali ꝙ felix circa oēs fortuitos euẽtus optie ſe hꝫ. Deinde oſtẽdit in ſpãli quõ felix oēm euentũ fortuitũ feret.dicit ergo ꝑmo ꝙ felici ad hoc ꝙ ꝑmaneat felix ꝑ totã vitã nõ obſtat varietas ⁊ incertitudo bonoꝝ fortune: qꝛ in his.ſ.in bonis fortune nõ ꝯſiſtit felicitas ꝑncipalr̃:tñ ille qui ē vere felix optime ſe habebit circa oēs fortunas: ⁊ in quolibet euẽtu prudẽter ⁊ ſine vituꝑio ſe hẽbit: ſicut vere tetragonus qḋ eſt corpus cubu3 ⁊ q̃dratũ ⁊c̃.Et ſm Euſtratiũ ꝓhs hic loquit̃ metaphoꝛice: qꝛ ſicut tetragonus qḋ eſt corpus cubũ ⁊ q̃dratũ hñs ſex ſupficies q̃dratas ſemꝑ recte ſtat in q̃libet ſupficiē q̃litercunq3 ꝓijciat̃: ita ṽtuoſus ⁊ felix in q̃libet fortuna hñ ſe hẽbit: qꝛ nec in ꝓſperis exaltabit̃ metas ṽtutis trãſcẽdẽdo.nec in aduerſis eſt

A ſis eſt deiectus aut recedẽs a v̄tute: ⁊ ita ꝓpter nullã mutationẽ fortune deſiſtit felix ab opatione v̄tutis. [Multis autẽ factis.] oſtendit in ſpāli q̃uo felix quẽlibet euentum fortune bñ feret dicẽs ꝙ cũ magna ⁊ multa ꝓſpera ⁊ aduerſa ſm̄ fortunã eueniãt que differũt magnitudine ⁊ paruitate: manifeſtũ eſt ꝙ parua ꝓſperitatũ vel aduerſitatũ nõ faciũt iclinationẽ vite. i. nõ pñt vitã felicis ꝑmutare. ſ. vt felix ꝑꝑ pua ꝓſpera vel aduerſa ꝑmutet̃ de felicitate in miſeriã. Si aũt ꝓſperitates vel aduerſitates ſint multe ⁊ magne. ſi ſint magne ꝓſꝑitates: tũc faciẽt vitam felicis beatiorẽ: q̇ꝛ talia bona fortune ſi ſint magna nata ſunt cõdecorare felicitatẽ: ⁊ etiã ſunt inſtr̄a felicitatis. Si aũt illa magna fortuita ſint mala que vt addit Albertus quẽlibet ꝯſtãtẽ virũ merito mouere debeãt: tũc talia magna mala tribulãt ⁊ ꝯtriſtãt beatũ. i. felicẽ: ⁊ ipediũt ipꝫ a multis bo-

B nis opib⁹: nõ tñ ſic ꝙ oĩno tollãt opõnez v̄tutis. Unñ dicit Euſtratius ꝙ talia magna infortunia felicitatẽ nõ alterãt ſed anguſtant: iõ ſubdit ·Phs. o. verũtñ ⁊ in his. ſ. magnis infortunijs refulget bonũ v̄tutis ⁊ rõnis. ꝙ enim aliqs faciliter fert multa ⁊ magna infortunia: nõ ꝑꝑ hoc nõ habꝫ ſenſuz doloris ⁊ triſtitie: ſed tanq̃ꝫ virilis exñs ⁊ magnanimus hoc accidit ꝑꝑ firmitatẽ v̄tutis ⁊ rõnis. ſic g̃ pꝫ in ſpeciali q̃lr felix quẽlꝫ euẽtuz fortune bñ feret: q̇ꝛ euẽtus fortuiti vel ſunt magni vel pui. ſi ſint pui manifeſtũ eſt ꝙ nõ trãſmutãt felicẽ de felicitate in miſeriã ſiue ſint boni ſiue ſint mali. Si aũt euẽtus fortuiti ſint magni: aut ergo ſunt boni aut mali. ſi ſint boni tũc cõdecorãt ⁊ augẽt felicitatẽ. Si v̄o ſint mali adhuc nõ deſtruũt felicitatẽ: q̄uis ipediant felicẽ a multis opõnib⁹ bonis: ſꝫ magis manifeſtãt felicitatẽ: eo ꝙ virtus ⁊ felicitas magis manifeſtant̃ ꝑ h̄

C ꝙ hõ bñ ⁊ ſm̄ rõnẽ ſe hꝫ in magnis infortunijs patiẽter ⁊

Nõn^m p^m ſꝫ ꝙ opꝫ ea ferẽdo. ¶ Notãdũ eſt hic ſm̄ Euſtratiuz: ꝙ virtuoſus facilr̄ fert magna iſfortunia nõ ꝑꝑ hoc qꝺ nõ hꝫ ſenſuz doloris ⁊ triſtitie: q̇ꝛ hoc nõ eſſet malũ laudabile ferre illa iſfortunia que nõ inferũt ſenſuz doloris vel triſtitie: ſed v̄tuoſus fert facilr̄ hꝰ iſfortunia que inferũt ꝓpriuz ſenſuz doloris ꝑꝑ infirmitatẽ v̄tutis ⁊ rõnis. ⁊ hoc eſt laudabile. in virtuoſuz eñi cadit triſtitia rõne moderata: que

Nõn^m 2^m nec rõnẽ nec v̄tutẽ ſubuertit. ¶ 2° eſt intelligẽdũ ꝙ v̄tuoſus ſe equalr̄ hꝫ in ꝓſperis ⁊ in aduerſis: ita ꝙ eque tolerat quecũqꝫ ei cõtingũt extrinſecus: nec reperit̃ elatus in ꝓſperis neqꝫ depreſſus in aduerſis. hec aũt v̄tus ꝑ quam

Eq̃nimitas q̃d. hõ vniformiter ſe hꝫ in ꝓſꝑis ⁊ in aduerſis ab aliquo nominat̃ equanimitas: que eſt q̄dã v̄tus cõtẽta ſub fortitudine ſpāli: que eſt v̄tus cardinalis. ⁊ ꝑ hanc v̄tutẽ equanimi-

D ter ſe hñs nõ exaltat̃ vltra rõnẽ in ꝓſperis: nec deprimit̃ vltra rõnẽ in aduerſis: ⁊ põt hec v̄tus vocari virilitas: ⁊ ſic ·Phs eã noiat hic: ⁊ ſꝫ ·Phꝫ vꝫ eẽ q̄dã ſpẽs magnanimita-

Nõn^m 3^m tis. ¶ 3° eſt nõn^m ꝙ dic̃ Seneca de felicitate ⁊ iſfortunijs. dic̃. n. ꝙ hõ felix iſfortunia fert decẽter quẽ aliq̃ iſfortunia ꝯmouẽt. nulla tñ ꝑfecte ꝑturbãt quẽ fortuna q̃ hꝫ tela pũgit ſꝫ nõ vulnerat. iõ ſic fuit ordiatũ athenis ꝙ i porta ciui-

Athenis ſenex in porta ſedẽs intrã-tes examinans. tatis ſedebat q̄dã ſenex q examiabat aĩos itrãtiũ iferẽdo eis moleſtiã. ⁊ ſi q̇s patiẽter ſuſtiebat ꝑmittebat eũ itrare: ⁊ ſi nõ patient̃ ſuſtiuiſſꝫ nõ ꝑmittebat eũ itrare ad ſtudiũ.

¶ Or ſi opationes dñe ſũt: vt diximus vite: nemo beatorũ fuerit miſer. Nũquã eniꝫ odioſuz q̇cq̃ꝫ atqꝫ iprobuz aget. Eũ eniꝫ qui vere bonus eſt atqꝫ prudẽs fortunã oẽm decẽter perferre: pro facultateqꝫ rerũ ſemꝑ res pulcherrimas agere vt ducẽ bonuz ꝓ̄ſentibus vti caſtris ad optime gerendum bellũ: ⁊ bonũ itẽ ſutorez ex ſibi datis pellibus pulcherrimũ cõficere calceum: ceteroſqꝫ oẽs identidem artifices arbitramur.

¶ Si aũt ſunt opõnes dñe vite quẽadmodum dixim⁹. Nullus vtiqꝫ beatoꝝ fiet miſer. Neqꝫ

E enim aliq̃ñ opabit̃ odibilia mala: vt enim vere bonum ⁊ ſapientẽ oẽs exiſtimamus fortunas decenter ferre: ⁊ exñtibus ſemꝑ optima opari quẽadmodũ ex datis: ⁊ ducẽ bonũ pñte exercitu vti maxie bellicoſe: ⁊ corioꝝ inciſorez ex datis corijs optimum calciamentum facere: eodẽ modo ⁊ alios artifices omnes.

¶ Hec eſt 3ª particula ſcðe ptis ꝑncipalis: in qua ſoluunt̃ incõueniẽtia ꝑ̄us inducta ꝯtra poſitionẽ ponẽtiũ ꝙ in hac vita nõ põt hõ eſſe felix. ⁊ ꝯtinet hec pticula tres ptes. In ꝑ̄ma excludit ꝑ̄^m incõueniens. In 2° ibi [Si aũt ita.] excludit incõueniẽs 2^m. In 3° ibi [Quid igit̃ ꝓhibet.] cõcludit ſuã ſolõnẽ declaratiuã de exñtia felicitatis. ſ. qñ ipſa feli-

F citas ineſt felici. ¶ In ꝑ̄ma igit̃ pte remouet ꝑ̄^m inconueniens qꝺ fuit iſtꝺ. ſi ꝑ infortunia ſupueniẽtia põt tolli felicitas: ſeq̇t̃ ꝙ ille. qui eſt felix poterit fieri miſer. ⁊ ita felicitas nõ eſſet aliqꝺ ꝑmanẽs. illud remouet ·Phs dicẽs. ꝙ ſi opõnes ſm̄ v̄tutẽ ſint dñe. i. hñt dñiuz in vita q̃ dr̄ felicitas vt ſupra dictuz eſt: ſequit̃ ꝙ nullus beatoꝝ fiat miſer ꝓpter hꝰ infortunia incidentia. Rõ huiꝰ eſt: q̇ꝛ ꝓpter iſfortunia incidẽtia non opabit̃ felix aliq̃ odibilia aut mala q̃ ſunt v̄tuti aut felicitati ꝯ̄ria: q̇ꝛ nos extimamus felicẽ tãq̃ꝫ vere bo^m ⁊ ſapiẽtẽ: ⁊ iõ oẽs fortunas decẽter feret ꝑꝑ v̄tutẽ ꝑfectã quã hꝫ. ⁊ lꝫ ꝑꝑ infortunia cõtingẽtia nõ ſemper eque ꝑfectas opõnes opabit̃: tñ ſemꝑ optima opabit̃ ſm̄ ꝙ ſibi eſt poſſe ſm̄ cõditionẽ fortune que ſibi accidit: ſicut bonus dux pñte exercitu vtit̃ bello vt opꝫ: ⁊ vt melius eſt ſm̄ cõditionẽ ⁊ vigorẽ exercit⁹: nec opꝫ ſemꝑ ꝙ vincat: ⁊

G vt bonus inciſor ex datis ſibi corijs optimũ calciamentuꝫ faciet: ſic felix nõ ſemꝑ faciet illud qꝺ eſt meli⁹: ſed q̃lqꝫ fortuna ſibi cõtingẽte opabit̃ qꝺ eſt meli⁹ ſm̄ poſſibilitatẽ mãe ſubiecte. optima eniꝫ dr̄ opari: non q̇ꝛ ſimplr̄ optime: ſed q̇ꝛ cõtinue optime opat̃ ſm̄ mãm ſubiectã. dux. n. exercitus ſi ſit bonus dato ſibi exercitu maxie bellicoſe opabit̃ ſm̄ cõditionẽ exercitus: magis tñ ſtrenue opabit̃ ſi habeat milites expꝰtos q̃ꝫ ſi habeat ſoluz inexꝰtos. ⁊ ad bonũ inciſorẽ corioꝝ pertinet ex datis corijs optimũ calciamentũ facere: qꝺ conueniẽs eſt fieri ex tali mã. ⁊ eodẽ mõ felix quacũqꝫ fortuna ſibi cõtingente operabit̃ qꝺ eſt melius ſm̄ poſſibilitatẽ fortune cõtingentis.

¶ Que cũ ita ſint: miſer q̇dẽ nunq̃ꝫ fuerit ipſe felix: beatus tñ nõ erit ſi in Priami calamitates inciderit. Nec

H igit̃ varius facileqꝫ mutabilis erit. Neqꝫ eniꝫ ex felicitatẽ facile aut a q̇buſuis: ſed ab ingentib⁹ ⁊ multis aduerſitatibus dimouebit̃: ⁊ ex talib⁹ nõ in paruo ſed in longo quodaꝫ perfectoqꝫ tempore rurſus fuerit felix magnas in eo res preclareſqꝫ nactus.

¶ Si aũt ita: miſer q̇dẽ nequaq̃ꝫ fiet vtiqꝫ felix. Neqꝫ vtiqꝫ beat⁹ in priami infortunia incidet: neqꝫ vtiqꝫ varius ⁊ facile tranſmutabilis: neqꝫ ex felicitate mouebit̃ facile. Neqꝫ ꝯtingẽtibus infortunijs: ſed a magnis ⁊ multis: ⁊ ex talib⁹ nõ vtiqꝫ fiet rurſus felix in paruo tẽpore: ſꝫ ſiquidem in multo ⁊ perfecto magnorum ⁊ bonorum in ipſo factus abundans.

¶ Hec eſt 2ª pars huius pticule: in qua excludit 2^m inconueniens qꝺ fuit tale. Si ꝑ tranſmutationẽ fortune tolleretur felicitas ſequeret̃ ꝙ cõtingeret eundẽ multotiens eſſe miſerũ ⁊ felicẽ. Iſtud excludit dicẽs: ꝙ ſi ita eſt ꝙ ꝑ̄dicta

I infortunia nõ alterant neqꝫ attingunt ſubaꝫ felicitatis ſicᷓ, dictũ eſt: ſequitᷓ ꝙ ille q̄ eſt miſer nunq̄ꝫ ꝑ quecũqꝫ ꝓſpa aduenientia fiet felix: q꞉ illis ꝓſperis male vtitᷓ. ⁊ ſic operando vitioſe ſemꝑ remanebit miſer: nec ille qui eſt beatus incidet in īfortunia ꝓriami. qḋ põt cõtingere duob⁹ modis. vno mõ q꞉ felix prudẽter talia īfortunia ꝑcaucbit. 2° mõ q꞉ ſi ſuꝑueniãt ex improuiſo decẽter ea feret vt dcm̄ eſt: ⁊ ita felix nõ erit varius .i. variabilis. nec de facili trãſmutabilis vt multotiẽs de miſero fiat felix aut ecõuerſo. nõ enĩ de facili tranſmutabitᷓ de felicitate in miſeriã: nec per quecũqꝫ īfortunia cõtingẽtia: ſed ſolũ a magnis ⁊ multis īfortunijs: ⁊ ſi ꝑ hoꝯ magna īfortunia trãſmutatᷓ ad miſeriã nõ fiet felix rurſus in ꝑuo tꝑe: ſed ſi rurſus fiat felix h̄ erit in multo ⁊ ꝑfecto tẽpore: in tãto. ſ. in quo poſſit fieri abũdãs magnoꝝ bonoꝝ in ipſo. ſ. ꝑus extitit. ad quoꝝ re-
K cuperationẽ reqritᷓ magnũ tꝑs: q꞉ nec v̄tus nec ſuꝑabũdantia bonoꝝ exterioꝝ acquiritᷓ in breui tꝑe. Sic ergo ꝓpter nullã trãſmutationẽ fortuitã nũq̄ꝫ tranſmutabitᷓ aliqs de felicitate in miſeriã nec ecõuerſo. Nam vt dicit Seneca. Idẽ eſt animus felicis in diuitijs ⁊ paupertate.

¶ Quid igitᷓ obſtat eũ felicez dicere qui per v̄tutẽ operatᷓ perfectaꝫ ⁊ bonis externis ſatis abundat: nõ quouis in tẽpore: ſed in vita ꝑfecta: an eſt addenduꝫ: ⁊ ita eſt victurus: ⁊ ſm rõnẽ moriturus. Quippe cũ futurũ q̄dem incertuꝫ ſit nobis: felicitatẽ aũt finẽ ⁊ oĩno perfectã omni ex parte ponamus. Et ſi ita ſit eos q̄bus ea que diximus ⁊ inſunt ⁊ inerũt beatos dicemus. Beatos aũt hoĩes. Sed de his quidẽ eouſqꝫ ſit definituꝫ.

L ¶ Quid igitᷓ ꝓhibet dicere felicẽ ſm v̄tutẽ perfectã oꝑantẽ: ⁊ exterioꝛibus bonis ſufficienter ditatũ nõ ↄtingenti tempoꝛe: ſed ꝑfecta in vita: vel apponendũ: ⁊ victuruꝫ ſic ⁊ finituruꝫ ſm rõnem: q꞉ futurum īmanifeſtũ nobis. Felicitatem aũt fineꝫ ⁊ ꝑfectũ ponimus oĩno ⁊ oĩmode. ¶ Si ita aũt: beatos dicem⁹ viuẽtiuꝫ q̄bus exiſtũt ⁊ exiſtẽt que dicta ſunt: btõs aũt vt homines: ⁊ q̄dẽ igitᷓ de his intãtũ dictum ſit.

¶ Hec eſt 3ª pars huius ꝑticule: in qua cõcludit ſuã ſolõnẽ declaratiuã de exiſtẽtia felicitatis. ſ. q̄ñ felicitas ineſt felici. Et eſt ſolutio ꝙ felicitas ineſt felici in hac vita. q̄d enĩ ꝓhibet: q̄ſi diceret: nihil ꝓhibet dicere illũ eſſe felicẽ q̄ operatᷓ ſm virtutẽ ꝑfectã ⁊ hꝫ exterioꝛa bona ſufficientia ad opõnẽ v̄tutis nõ q̄dẽ in aliquo paruo tempoꝛe: ſed in vita
M ꝑfecta. i. per longũ tꝑs. vñ cũ in hac vita aliqs ſufficienter ditatus exterioꝛibus bonis poſſit oꝑari ſm virtutẽ in vita ꝑfecta. i. per lõgũ tẽpus: ſeq̄tur ꝙ in hac vita poterit aliqs eſſe felix. Si aũt volumus loq̄ de felicitate ſm ſuũ eſſe potiſſimũ inſpiciẽdo ad finẽ felicitatis. ſ. ad hoc ꝙ ſit ꝑfecte felix / opꝫ ꝙ feliciter finiat vitã ſuã: ⁊ tũc attribuimus felici cõditiones ꝓus dictas. ſ. ꝙ opetᷓ ſm virtuteꝫ in vita ꝑfecta. ⁊ addem⁹ plus. ſ. ꝙ ſit victurus v̄tuoſe: ⁊ finiturus ſit ſm rõneꝫ. vñ prioꝛi deſcriptioni felicitatis / opꝫ addere ꝑmanẽtiã in opõne v̄tutis vſqꝫ ad finẽ. naꝫ hoc ꝑtinet ad ꝑfectionẽ ꝙ ꝑmaneat in v̄tute vſqꝫ ad finẽ. dicem⁹ igitur ꝙ felicitas eſt operatio hoĩs ſm v̄tutẽ in vita ꝑfecta vſqꝫ ad finẽ vite ꝑmãſura: ſed hꝯ oꝑatio põt cõpetere homini in hac vita: ḡ felicitas põt hoĩ competere in hac vita. [Si aũt ita.] Ex quo igitᷓ ita eſt ꝙ felicitas reqritᷓ durationem vſqꝫ ad finẽ vite dicemus illos viuentiũ eſſe felices q̄bus inſunt ꝑdicta bona ⁊ inerũt vſqꝫ in fineꝫ vite ⁊ dicemus
Felicitas hic intelta 2^r accipitᷓ. illos eſſe felices vt hoĩes. ¶ Ex ꝑdictis apparet ſꝫ ꝓhm ꝙ felicitas de q̄ h̄ intẽdit accipitᷓ dupl̄r. vno mõ ꝓ ꝑfecta

operatione ſm virtutẽ in tẽpore longo: ⁊ tunc deſcribitur N
ſic. Felicitas eſt oꝑatio hoĩs ſꝫ virtutẽ in vita ꝑfecta. ⁊ ſic loquẽdo de felicitate põt eſſe certum de aliquo ꝙ eſt felix tali certitudine: quali certuꝫ eſt de aliquo ꝙ eſt albus aut ꝙ ſedet. Alio mõ accipitᷓ felicitas pro opõne ſm v̄tutem ꝑfectã ꝑ totã vitã. ⁊ iſto mõ nõ eſt oĩno certũ de aliquo ꝙ hꝫ felicitatẽ: põt tñ eſſe tanta certitudo de hoc quanta eſt de cõtingẽte in plurib⁹. nã vt in pluribus nullus mutatur de felicitate in miſeriã. nec eſt maioꝛ certitudo querenda in hac ſcia q̄ꝫ eſt de cõtingẽtib⁹ vt in plurib⁹: ⁊ q̄ de tanta certitudine non eſt contentus / indiſciplinatus eſt querens maioꝛẽ certitudinẽ q̄ꝫ nã rei recipit. ¶ Nota ꝙ Lincoñ. Nõn^m
recolligit vnã diffõnẽ felicitatis ex ꝑcedẽtib⁹ ⁊ ſubſequẽtibus. d. Recollige ſimul ex ꝑcedẽtib⁹ ⁊ ſubſequẽtibus ꝙ felicitas eſt aĩe operatio ſm v̄tutẽ ꝑfectã cũ delectatione. vel nõ ſine delectatione in vita ꝑfecta optimũ / pulcherrimũ / delectabiliſſimũ / a deo datũ: poſſeſſuꝫ per virtutem ⁊ diſciplinã ⁊ ſtudium ⁊ exercitationẽ: ⁊ eſt cõmẽdatiſſimũ ⁊ nõ laudabile: q꞉ ſupra laudẽ. ⁊ eſt honoꝛabile ⁊ beatificabile in optima potẽtia aĩe. ⁊ ſꝫ optimã v̄tutẽ eius exiſtẽs. Felicitatis diffinitio. O
¶ Dubitatᷓ. vtrũ hõ in hac vita poſſit vere dici felix. Ut Dubiũ.
ꝙ nõ: q꞉ bonis abũdãtẽ ⁊ vitã miſerabil̄r finientẽ nullus p^o rõ.
felicitabit vt dr̄ hic in textu: ſed de nullo hoĩe põt eſſe certũ in hac vita q̄liter vitã ſuã finiet vtrũ feliciter vel miſerabiliter: ḡ de nullo hoĩe dũ viuit põt vere dici ꝙ eſt felix. Et ſi dicatᷓ ꝙ felix nõ põt fieri miſer cõtra Ar. dicit h̄ expreſſe ↄ̄triũ in textu. dicit enĩ ꝙ hõ nõ mouebitᷓ facile ex felicitate a ↄtingẽtib⁹ īfortunijs: ſꝫ a magnis ⁊ multis. Et ex talib⁹ nõ fiet vtiqꝫ rurſus felix in ꝑuo tꝑe ſꝫ in multo tꝑe. ḡ poſſe eſt hoĩeꝫ tranſmutari de felicitate in miſeriaꝫ 2^a rõ
per multa ⁊ magna infortunia. ¶ Itẽ felicitas eſt bonuꝫ P
per ſe ſufficiẽs. ḡ adepta felicitate nõ amplius deſideratᷓ aliq̄d: ſed deſideriũ hoĩs in vita iſta non põt ſatiari: q꞉ hõ nãliter deſiderat ꝑmanẽtiaꝫ boni qḋ hꝫ: ſed oĩa bona humana ſunt trãſitoꝛia. ḡ nunq̄ꝫ in hac vita ſatiatᷓ appetitus 3^a rõ.
humanus. ¶ Itẽ ad felicitatẽ reqritᷓ ꝑmanentia opõnis ſm virtutẽ vſqꝫ ad fineꝫ vite (vt dr̄ in textu.) ſed aliqua tranſmutatio põt accidere v̄tuoſo: que total̄r īpedit oẽm opõnẽ v̄tutis. nã cõtingit virtuoſuꝫ per aliquã egritudinẽ incurrere in inſaniã ⁊ furiã: ⁊ tunc total̄r tollitᷓ oꝑatio ſm virtutẽ. ḡ de nullo in hac vita põt vere dici ꝙ eſt felix: q꞉ põt an̄ finẽ vite total̄r deficere ab oĩ opõne ſm virtuteꝫ.
¶ Itẽ felicitas eſt opõ cõtinua: q꞉ eſt maxĩe ꝑmanẽs ſm 4^a rõ.
ꝓhm hic. ſed nullus hõ in hac vita põt continue oꝑari. ḡ in hac vita nullus hõ põt eſſe felix. minoꝛ ꝓbatᷓ ꝑ ꝓhm x. huiꝰ: q꞉ dicit ꝙ nullus cõtinue delectatᷓ: q꞉ nullus cõtinue põt oꝑari: ⁊ delectatio ſequitᷓ opõnẽ. ¶ Itẽ felicitas 5^a rõ.
eſt ſũmũ bonũ. ſed ſummũ bonũ excludit oẽ malũ. ſed in Q
hac vita nõ pñt excludi oĩa mala que hoĩ accidunt in hac vita cuiuſmodi ſunt ignoꝛãtia ex ꝑte intellectus: ⁊ inoꝛdinata affectio ex ꝑte appetitus ⁊ laboꝛes ⁊ defectus coꝛpales. ¶ In oppoſitũ eſt hic ꝓhs ⁊ arguitᷓ rõne ſic. Natura In opp^m dubij ſolutio.
humana eſt dignioꝛ ceteris aĩalibus: ſed cetera aĩalia (vt bruta) in hac vita nãliter attingunt ſuũ finẽ. ḡ multo foꝛtius põt hõ in hac vita nãliter attingere fineꝫ ſuũ q̄ eſt felicitas. ¶ Dõm ꝙ hoc nomẽ felicitas / eſt nomen eq̄uocũ. Nomen equocum eſt hoc nomen felicitas.
q꞉ vno mõ ſignificat foꝛmã ſimplicẽ abſolutam. Alio mõ accipitᷓ pro aggregato ex diuerſis rebus. Si accipiatᷓ pro foꝛma ſimplici: hoc põt eſſe dupl̄r. ſ. vel pro habitu q̄ eſt actus primus a quo nata eſt oꝑatio ꝓcedere: vel pro ipſa opõne que eſt actus ſcdˀs. ⁊ adhuc vtroqꝫ mõ accipitᷓ 2^r. ſ. vel pro habitu ꝑfectiſſimo intellectus. vel opõne intellectus ſm habitũ eius ꝑfectiſſimũ: ⁊ ſic accipitᷓ pro habitu ſapientie vel opõne ſapiẽtie. Alio mõ accipitᷓ pro habitu Habitus felicitatis acceptio.
prudentie vel pro operatione intellectus ſm habitũ pru-

dentie

A dentie. Si vo accipiat̃ felicitas pro aggregato ex diuerſis
rebus: aut ḡ accipit̃ pro aggregato ex oībus bonis que re/
quirunt̃ ad bñ viuere hoīs: ꝛ ſic locutus eſt Euſtrati⁹ ſu/
peri⁹ de felicitate. vbi dixit qđ partes felicitatis ſunt bona
aie ꝛ bona corpis. ꝛ bona exteriora que regrunt̃ ad bene
viuere hoīs: ꝛ ſic loquit̃ Boetius de felicitate in libro ſuo
de ꝯſolatione deſcribēs eā ſic. Felicitas eſt ſtatus oīuz bo
noꝝ aggregatione ꝑfectus. Alio mō accipit̃ tñ pro aggre
gato ex habitibus ꝛ operationib⁹ aie vt pro habitibus in/
tellectus ꝛ appetitus ꝛ opationibus itellectus ſm habitū
ſapiētie ꝛ prudētie ꝛ virtutū moraliū. Alio mō accipit̃ fe/
licitas pro opatione aie ſm virtutē includēdo cū hoc du/
rationē opōnis per tēpus longū. ꝛ ſm iſtū intellectuz de/
ſcribit̃ ſic. Felicitas eſt opatio hoīs ſm ṽtutē in vita ꝑfe/
cta. Adhuc accipit̃ felicitas pro opōne hoīs ſm virtutem
B includēdo durationē talis opatiōis vſqz ad vite terminū.
ꝛ in hoc ſenſu deſcribit̃ felicitas ſic. Et eſt opatio hoīs ſz
virtutē vſqz ad vite terminū duratura: ſed qūlitercūqz ac/
cipiat̃ felicitas que eſt poſſibilis hoī ſm qđ ph̃s loqt̃ hic
de felicitate: opꝫ qđ illa felicitas quecūqz fuerit ſit poſſibi
lis hoī in hac vita: qꝛ mortuis nullo modo ineſt felicitas.

Propter qd' pncipalr dub⁹ introducatur.

Ista aūt dubitatio introducit̃ pncipalr ꝓpter felicita/
tē que eſt operatio vſqz ad terminuz vite duratura: qꝛ de
qualibet opōne hoīs eſt incertū verū ſit duratura vſqz ad
terminū vite: ꝛ ēt introducit̃ ꝓpter h̃ qđ felicitas que eſt
ſuprema ꝑfectio hoīs dꝫ eſſe cōtinua: ꝛ de nulla opōne ho
minis eſt certū qđ eſt cōtinua.

Dubiorū euacuatio

Ad euacuādū illa dubia
dico qđ accipiēdo felicitatē ſm qđ ſignat idē qđ hoc cōple/
xum: opatio hoīs ſz ṽtutē in vita ꝑfecta vſqz ad terminū
C vite duratura: ſic loquēdo de felici denoiato a tali felicita
te eſt verū de aliquo in hac vita qđ eſt felix: nō tñ eſt verū
veritate ita determinata ꝛ certa ſicut ꝓpoſitio de pñti nō
depēdēs a futuro eſt vera ꝛ certa ſicut dictū eſt ſups. eſt tñ
ita verū qđ nō eſt falſuz pro hoc tēpore pro quo eſt veruz.
nec eſt tanta certitudo de veritate huius ſicut eſt de veri/
tate ꝓpōnis de p̃terito poſt hāc vitā que enūtiant hoīem
fuiſſe felicē hꝫ felicitate: loquēdo ēt de tali felicitate h̃ eſt
vera: felix pōt miſerabilr̃ finire vitā ſuā. hec tñ eſt ipoſſis.
felix miſerabilr̃ finiet vitā ſuā: ſicut hec eſt vera. p̃deſtina
tus pōt dānari: ꝛ hec eſt ipoſſis. p̃deſtinatus dānabit̃. ꝛ
loquēdo de felici qui denoiat̃ felix a felicitate que eſt ope
ratio hoīs ſm ṽtutē in vita ꝑfecta: ſic eſt poſſe qđ de felice
fiat nō felix. nec eſt neceſſe: imo magis eſt ipoſſe felicitatē
que eſt operatio eſſe ſemꝑ ꝯtinuā. Naz ſm ph̃m. 10. ethi/
coꝝ. nullus pōt ꝯtinue delectari: qꝛ nullus pōt ꝯtinue ope/
D rari. ꝛ delectatio ſequit̃ opationē: ꝛ iō cūz felicitas: de qua
loqmur ſit opatio ſeqt̃ qđ nullus pōt ꝯtinue eſſe felix ſm
actualē opōnē: qūuis aliqs poſſit eſſe felix cōtinue ſm ha/
bitū. vñ dormiēs nō eſt felix ſm actuz vt pꝫ per ph̃m in
iſto pmo libro. qui dicit qđ ſm dimidiū vite nō differt fe/
lix a miſero. qđ eſt intelligēdū quātū ad actualē opōnem.
nec ſequit̃ opatio que eſt felicitas nō eſt continua: ḡ felix
pōt multotiens eſſe miſer ꝛ ecōuerſo: qm̄ felicitas que eſt
operatio pōt fieri nō ꝯtinua dupl'r. aut ꝑ priuationē opa/
tionis: aut ꝑ ꝯriū operationis felicis. ſ. per miſeriā. vñ feli/

Dupl'r diſcōtinuat̃ felicitas.

citas diſcōtinuat̃ dupl'r. ſ. per diſcōtinuationē opōnū: ꝛ ꝑ
inductionē cōtrarij. ſ. ꝑ inductionē miſerie. Sciendū
tñ qđ ph̃s nō negat ſimpl'r qđ de felice poſſit fieri miſer.
ſed qđ de difficili felix pōt fieri miſer vel ecōuerſo. Sz

Cōtra dicta dub⁹.

dubitat̃ hic: qꝛ nō videt̃ qđ felicitas poſſit accipi pro ha/
bitu: qꝛ ph̃s declarat hic ex intentione qđ felicitas eſt ope
ratio ꝛ nō eſt habitus. Dōm qđ ph̃s declarat ex inten/

Solo.

tione: qđ felicitas que eſt vltim⁹ finis eſt opatio. ſed nō de/
clarat hic qđ hoc nomen felicitas nō ſignat habitum: imo
Lincoñ. ꝛ ēt Albertus dicit qđ felicitas pōt accipi ꝑ actu
vel pro habitu. Dicit eniz Lincoñ. loquēs de ꝑmanētia ꝛ A
ꝯtinuatione felicitatis. qđ ſtudioſus nō deficit ab opando
ſm ṽtutē in ſūmis aduerſitatibus. nō eniz per has ipedit̃
ab opari ſm virtutē: decidet tñ per magnas aduerſitates
a felicitate politica que eſt opatio ſm virtutes politicas:
nō tñ decidet ab ipſis virtutibus politicis cū ſint habitus
animi. a ṽtutibus aūt ſpeculatiuis ꝛ earū opationibus nō
cogūt decidere aduerſitates. quapropter neqꝫ a felicitate
ſimpl'r ſed magis occaſionē preſtāt ꝛ velut quādā cōpul/
ſionē ad maiorē felicitatē. hec Lincoñ. Et ſz hoc pꝫ qđ fe/
licitas politica pōt accipi ſm actū vel ſm habitū. ꝛ codez
mō videt̃ qđ felicitas ſpeculatiua poſſit accipi ſm habitū
ꝛ ſm actū. Et ad hoc vꝫ eſſe rō talis. Nō eniz videt̃ qđ ali/
qs denoiet̃ ſm nomen ab opatione ſed ab habitu: imo ſz
participiū denoiat̃ aliqs ab actuali opatione. nō enim dr̃
aliqs opator vel opatus ab opōne: ſed ab habitu qui eſt E
pncipiū opationis. ꝛ denoiat̃ operās ab opatione. Dicitur

Scḋz nomē dnoiatiuū nihil denoiatur ab actuali operatiōe

ēt aliqs legens a lectione ꝛ lector ab habitu vel a faculta/
te legendi. vñ inductiue pꝫ in oībus qđ nihil denoiat̃ ſm
nomen denominatiuum ab actuali opōne: ꝛ iō dico qđ hō
magis dicit̃ felix ab habitu q eſt pn̄m opōnis q̃ʒ ab actuali
opōne. vñ felicitas eſt equocū ad opōnē ꝛ ad habituz. ꝛ a
felicitate que eſt habitus denominat̃ aliqs felix ꝛ magis
ꝓprie q̃ʒ a felicitate que eſt opatio. Aliter nō poſſet hec eē
vera. felix dormit: qꝛ q dormit nō hꝫ perfectā opationem
intellectus in qua tñ cōſiſtit felicitas que eſt finis vltim⁹
humanoꝝ. Ad pm̄ rōnem dōm eſt qđ loquēdo de feli/ Ad pm̄ rōnem.
citate q̄ includit opōnem ſm ṽtutē vſqz ad terminum
vite/ ſic eſt veꝝ qđ dicit ph̃s. ſ. qđ bonis abundantē ꝛ mi/
ſerabil'r finientē nullus felicitabit. hoc eſt denoiabit felicē
a felicitate que eſt opatio includēs durationē vſqz ad ter/
minū vite: tñ talis pōt dici felix ab habitu felicitatis. pōt B
enim habitus ꝑmanere vſqz ad finē vite: qūuis opatio nō
ꝑmaneat. Ad aliud dōm qđ felicitas eſt bonum per ſe Ad 2m̄ rōnem.
ſufficiens ſm appetitū rōne regulatū: ꝛ iō adepta felicita/
te nihil amplius eſt deſiderandū q̄ʒtū ad bona que cadūt
ſub appetitu rōne regulato. Appetitus aūt felicis rōne re/
gulatus nō deſiderat ꝑmanētiā eternā: ſed ſolū deſiderat
viuere ſm poſſibilitatē nāe. ꝛ qñqꝫ felix ēt ex appetitu re/
gulato rōne/ volūtarie exponit ſe morti ꝑ bono cōmuni.
Ad aliud dōm qđ loquēdo de felicitate que includit du Ad 3m̄ rōnem.
rationē opationis ſm ṽtutē vſqz ad finē vite: ſic nō cōtin/
git dicere certitudinal'r qđ eſt felix certitudine infallibili:
tñ verū eſt dicere determinate de aliquo ante mortem qđ
eſt felix ſm qđ determinata veritas excludit actu ſolū fal
ſitatē pro illo īſtanti in quo eſt veꝝ: nō tñ ſm qđ excludit
poſſibilitatē ad falſitatē pro eodē inſtanti ſm qđ dictū eſt D
ſupra. Et qñ arguit̃ de illo qui incurrit inſaniā vel furiam
pus feliciter viuēs. rñdet̃ qđ felicitas de qua loqmur eſt
felicitas in vita humana que eſt ſm rōnē. ſed deficiente
vſu rōnis deficit talis vita. vñ q demens vel furioſus eſſe
cepit eſt: mortuus eſt quātū ad vitā humanā. Jō idem eſt
dōm de eo qui ꝑmanſit in opōne ṽtutis vſqz ad demen/
tiaz: ſicut ſi ꝑmanſiſſet vſqz ad mortē. Ad aliud cūz dr̃ Ad 4m̄ rōnem.
qđ felicitas eſt opatio cōtinua: dico qđ verum eſt loquēdo
de felicitate que eſt opatio. ꝛ cōcedo qđ nullus pōt ꝯtinue
per totā vitā eē felix: loquēdo de felicitate que eſt opatio
pōt tñ aliqua opatio virtutis vt ſpeculatio veritatis ꝑma
nere vſqz ad mortē: nō tñ pōt eſſe cōtinua per totā vitaz.
Ad aliō qñ dr̃ qđ ſūmū bonū/ excludit oē maluz. Dōm Ad vlti. rōnem.
qđ ſūmū bonū ex̃ genus excludit oē malū: ꝛ illō eſt ſūmū
bonū ꝑ ſe ſubſiſtēs. ſ. de⁹ glorioſus: tñ ſūmū bo̅ in genere
vel ſpē nō opꝫ qđ excludat oē malū. vñ felicitas de qua lo
quimur nō eſt ſūmū bonū ſimpl'r ꝛ ex̃ gen⁹: ſed eſt ſūmū
bonū humanoꝝ: ꝛ h̃ eſt eſſe ſūmū bonū in gñe vel ſpecie.

I **Capitulum tertium** tractatus tertij libri ꝑmi. quo ſoluitur 2ª ps quinte queſtionis ꝓncipalis que eſt: quādo felicitas ineſt hoī. cuius ꝑma ps iam eſt determinata. ſ. an felicitas ineſt hoī in hac vita. ⁊ ſcḋa ps reſtat ſoluēda. ſ. an mortuis poſt hanc vitā inſit felicitas. ⁊ hec ps ſoluit̄ declarando q̄liter fortune bone ⁊ male amicoꝝ redundent in amicos viuos ⁊ mortuos: hoc eſt verū per euētus fortuitos vnius amici trāſmutet̄ alter amicoꝝ de felicitate in miſeriā vel eō.

¶ Fortunā aūt poſterioꝝ amicoꝝ oīuꝫ nihil conferre longe ab amicitie finibus diſcedere: ⁊ opionibus contrariū eſſe vī. Cum vō multa ſint ea que eueniunt: variaſqꝫ differētias habeāt: ⁊ alia magis: alia minus cōferant. In ſingula qdē̄ ipſa diuidere ꝓlixū ⁊ infinituꝫ eſſe cōſtat. Sat aūt erit fortaſſe ſi de his ipſis vlr̄ figu-
K raqꝫ dicet̄. Ut igit̄ aduerſitatū eaꝝ q̄ beatis eueniūt: alie pondus aliqḋ momentūqꝫ hn̄t ad vitaꝫ: alie ſunt leuiores: ſic ſeſe habēt ea q̄ circa amicos accidūt oēs.

Capitꝫ 3ᵐ trac. 3 huius ꝑmi libri. ꝑᵃ ps ca.

PRoneporū aūt fortunas ⁊ amicorū oīum nequaq̄ꝫ qdē̄ ꝯferre valde inamicabile vī: ⁊ opinionibꝰ ꝯtrariuꝫ. ¶ Multis aūt ⁊ oīmodas habētibꝰ differētias accn̄tibꝰ ⁊ his qdē̄ magis redūdantibus: his aūt minus: ſm vnūq̄dqꝫ qdē̄ diuidere longū ⁊ infinitū vī. vniuerſalr̄ aūt dictum ⁊ typo forſitan vtiqꝫ ⁊ ſufficienter hēbit. ¶ Si vtiqꝫ queadmodū ⁊ circa ipꝫ fortunaꝝ he qdē̄
L hn̄t: aliqḋ pondus ⁊ auxiliū ad vitaꝫ: he aūt leuiores vīr: ita ⁊ que circa amicos ⁊ ſilr̄ oēs.

Text. c. t. 3. diui° in tres ptes ꝓnci.

Iſtud eſt 3ᵐ caplm̄ tractatus tertij libri ꝑmi in quo ſoluit̄ ſcḋa ps q̄nte q̄ōnis ꝓncipalis querētis q̄ñ felicitas ineſt hoī. ⁊ hec ſcḋa ps dicte q̄ōnis eſt vtrū felicitas ineſt mortuis vel nō. ⁊ continet iſtud caplm̄ tres ptes ꝓncipales. In ꝑma ponit̄ ⁊ ſoluit̄ vna queſtio ꝑambula ad ꝓpoſitū ꝓncipale. ⁊ eſt vtruꝫ felix tranſmutet̄ ex euētibus fortuitis amicoꝝ viuētiū. nā ex determinatione huius q̄ōnis appebit: vtrū mortuis inſit felicitas vel non. Nō eniꝫ vī eis ineſſe felicitas niſi ex eo qḋ eoꝝ amici ꝓſperant̄. In 2ª pte ibi ⌊ Differre aūt. ⌋ oſtendit̄ ꝙ euentus fortuiti amicoꝝ viuētiū differēter redūdāt ī amicos mortuos ⁊ viuos. In 3ª ibi ⌊ Magis aūt fortaſſis. ⌋ oſtendit q̄lr̄ euentus fortuiti amicoꝝ viuentium redundāt ad amicos mortuos. In ꝑma igit̄ ꝑticula ſuppoſita illa q̄ōne. vtrum euentꝰ fortuiti amicoꝝ viuētiū redūdēt ī amicos viuos. i. trāſmutēt amicos viuos de bono in malum ⁊ eō. Rn̄det
M Phs ꝓbans ꝙ fortune bone vel male amicoꝝ viuentiuꝫ redūdāt in amicos viuos: ⁊ hec eſt ꝯclō 48ª huius libri q̄ ꝓbat̄ dupl̄r. Pꝛīo per hoc ꝙ ſi dicet̄ oppoᵐ ſeqt̄ icōueniēs: qḋ pꝫ ſic. Si eniꝫ fortune amicoꝝ viuentiū nō redūdant in amicos viuos. hoc eēt cōtra rōnē amicitie que eſt vnio amicoꝝ ad inuicē: ita ꝙ vnus eoꝝ reputat ea q̄ ſūt alterꝰ tanq̄ꝫ ſua. 2º ꝓbat̄ per h̄ ꝙ hoc eſt ꝯtra cōem opinioneꝫ oīum que eſt: ꝙ bona ⁊ mala amicoꝝ ſunt cōīa. Et ſꝫ Euſtratiū hec eſt cōis animi acceptio que non pōt eſſe falſa. ⌊ Multis aūt. ⌋ oſtendit que ⁊ qualia bona ⁊ mala amicoruꝫ redūdant ad amicos viuentes: ita ꝙ īmutant cōditionē humane vite in hoībus viuētibus: ⁊ intendit ꝙ multa ⁊ magna bona vel mala amicoꝝ vel ꝓnepotū īmutant cōditionē humane vite in hoībus viuētibus. ⁊ quāto amici ſunt ꝓpinquiores tanto magis īmutatur cōditio humane vite ꝓpter caſus fortuitos eis cōtingētes: ſꝫ h̄ diuidere. ſ.

que bona vel mala amicoꝝ viuētiuꝫ redūdant in amicos N
viuos ⁊ que nō: ⁊ quoꝝ amicoꝝ ⁊ quoꝝ nō: hoc determinare vī longum ⁊ quaſi infinitū: ſed forſitan ſufficiēter ſe habebit quātū ad ſubiectā mām ſi determinat̄ de his in vlī ⁊ typo. i. figuralr̄ ⁊ ſilitudinarie: oſtēdēdo in gnāli que infortunia ſunt illa que cōtīgēr quelibet virū etiā cōſtātē nata ſunt mouere. ⌊ Si vtiqꝫ queadmodū. ⌋ qualia aūt accidentia amicoꝝ ad ꝓpinquos redūdent. oſtendit ex his q̄ caſu fortuito accidūt hoī in ſeipſo. Sunt eniꝫ fortunaꝝ q̄ circa hoiem accidūt in ſeipſo quedā magne. ſ. que hn̄t aliqḋ pondus. ſ. vt poſſint inclinare ⁊ alterare cōditionē humane vite. ⁊ talia ſi ſint bona cōferunt auxiliū ad vitam felicē. ⁊ ſi ſint mala īpediūt vitā felicē. Quedā aūt fortune ſunt leuiores: ex q̄bus (vt dicit Euſtratius) non fit aliq̄ īmutatio vite humane in meliꝰ vel deterius codē mō eſt
de his que circa amicos cōtingūt ꝙ ꝑue fortune amicoꝝ O
nō mouēt felicē ſed magne: qꝛ vnus amicoꝝ alteri cōdelectat̄ in bonis ⁊ cōtribulat̄ in malis. cū enim amicoꝝ ſit idē velle ⁊ nolle: vt dicit Tullius in libro de amicitia. glꝫ amicoꝝ depēdet ex alio ⁊ nō ita moleſte fert aliquis turpia in amico ſicut in ſeipſo.

¶ Uiuentibus aūt an mortuis calamitas accidat multo magis refert q̄ꝫ res nefande grauesqꝫ agantur: an in tragedijs recitent̄. Animaduertenda eſt igitur differentia hoc etiam modo.

¶ Differre aūt paſſionum vnāquāqꝫ circa viuentes vel mortuos contingit multo magis q̄ꝫ iniuſta ⁊ mala preexiſtere in tragedijs: vel etiā fieri. Syllogizanduꝫ vtiqꝫ ⁊ ita differentiam. 2ª ps. c. 3

¶ Hec eſt 2ª ps huius caplīi in qua oſtēdit̄ ꝙ euentus for- P
tuiti amicoꝝ viuētiū differēter redūdāt in amicos mortuos ⁊ in amicos viuos: ⁊ hec eſt ꝯclō 49ª que ꝓbat̄ ſic.

49ª ꝯclo huiꝰ ꝑmi libri.

Mala que accidūt viuis ⁊ que accidūt mortuis ex euentibus fortuitis amicoꝝ magis differūt q̄ꝫ mala actualr̄ nūc cōmiſſa ⁊ mala in tragedijs. i. ſermo de malis in hyſtorijs poetaꝝ recitatis. ſed mala actualr̄ cōmiſſa. ſ. que actualr̄ fiunt. ⁊ ſermo de malis in hyſtorijs poetaꝝ recitatis multū differūt ⁊ differēter redūdāt in illos in quos redūdant. ergo mala q̄ accidūt viuis ⁊ mala q̄ accidunt mortuis ex euentibꝰ fortuitis differēter redūdāt in mortuos ⁊ in viuos. maior pꝫ: qꝛ mortui poſiti ſunt extra vitā pn̄tē. cuius felicitatē Ap. hic ingrit. ⁊ mortui attingūt hāc vitā: ſolum ſm ꝙ remanent in memorijs hoiuꝫ. ſed mala actu cōmiſ-
ſa in pn̄ti: ⁊ ēt mala recitata in hyſtorijs poetaꝝ attingunt realr̄ ipſos viuentes ⁊ actualr̄ cognoſcunt̄ a viuētibus. ⁊ mala que accidūt viuētibꝰ ⁊ mortuis ex euētibꝰ fortuitis amicoꝝ viuētiū mag differūt q̄ꝫ mala actualr̄ nūc cōmiſ-
ſa ⁊ mala in tragedijs. i. ſermonibus de malis: ⁊ ſic pꝫ ma- Q
ior. ⁊ minor eſt de ſe nota. nā certū eſt ꝙ malū qḋ actualr̄ fit ⁊ ſermo de malo multū differūt ⁊ differēter redūdant in illos in quos redūdant. malū eniꝫ qḋ actu fit peius eſt q̄ꝫ ſermo de malo. homicidiū eniꝫ actu cōmiſſuꝫ peius eſt q̄ꝫ homicidiū ſermocinalr̄: ⁊ differēter redūdant in hoīeꝫ. Ex quo ſequit̄ ꝯclō. ſ. ꝙ mala que ꝯtingunt in amicos viuos ⁊ mortuos differūt ⁊ differēter redūdant in amicos viuos ⁊ in amicos mortuos. de illa rōne ponit̄ virtus maioris in lr̄a. ⁊ dicit Phs ꝙ ex dīia inter mala que fiunt ⁊ mala que recitant̄. i. ſermonem de malo ſyllogiçanda eſt differētia inter mala que eueniunt viuis ⁊ mala que eueniunt mortuis ex euentibus fortuitis amicorum.

¶ Immo vō cōſiderādū forſitan eſt ſi cuiuſpiaꝫ boni vel mali participes fiant defuncti. Uidet̄ igit̄ ēt ſi ꝗppiā ex his ad ipſos ꝑueniat: ſiue bonū: ſiue cōtrariuꝫ

A exile qd ac paruũ aut ſimplr: aut illis eſſe ſi minus tñ ac tale vt neqz beatos eos efficiat qui beati nõ ſunt: neqz beatitudinẽ auferat a beatis. Videt̃ igitur tam ꝓſperitates ꝙ aduerſitates amicoꝝ aliqd defunctis afferre. Tale autem ac tãtũ vt neqz felices: nec aliud quicqz huiuſcemodi faciat.

3ª ps ca. ℂ Magis aũt fortaſſis ingrendũ circa eos qui defecerunt ſi aliquo bono cõmunicant vel oppoſitis. ℂ Videt̃ enim ex his ſi ⁊ redundat ad ipſos qđcũqz ſiue bonũ ſiue cõtrarium fragile qđdã ⁊ paruũ vel ſimplr vel ad ipſos eẽ. Si aũt nõ tñ ⁊ tale vt faciat felices eos q nõ ſunt neqz

B. his qui ſunt auferat beatitudinẽ. Cõferre qdez igit̃ aliqd videt̃ his qui defecerũt bone opationes amicorũ. Similr aũt ⁊ infortunia: talia aũt ⁊ tam magna vt neqz felices nõ felices faciant: neqz aliud talium aliquod.

ℂ Hec eſt 3ª ps hui9 capl'i: in qua ph̃s oñdit qualr euẽtus fortuiti amicoꝝ viuẽtiũ redũdãt ad amicos mortuos. ⁊ ꝑ reſumit qõnẽ: ⁊ dicit ꝙ magis fortaſſe ingrendũ eſt circa eos q defecerũt ab hac vita ꝑ mortez ſi cõicant in aliquo bono cũ amicis viuis: vel ẽt in oppoſitis. i. in malis. [Videt̃ enĩ ex his.] ſoluit qõnẽ. d. ꝙ ex his que dicta ſunt de comedijs ⁊ tragedijs. i. de hyſtorijs de laude ⁊ vituperio ꝙ ſi aliqđ eoꝝ q̃ cõtingũt amicis viuis redũdet ad ipſos mortuos qđcũqz illud ſit ſiue bonũ ſiue malum ꝙ hoc ſit

C qđdã fragile ⁊ paruũ vel ſimplr vel illis: q2 nõ redundat in mortuos ſm ꝙ in ſeipſis cõſiderant̃ ſed ſm ꝙ viuunt in memorijs hoium. ſ. ex hoc ꝙ eoꝝ memoria reddit̃ magis celebris vel magis obſcura ex euentib9 fortuitis amicoꝝ. Et ex his ꝓbat̃ ꝯclo. ſ. ꝙ fortune amicoꝝ viuẽtiũ nõ

50ª ꝯclo hui9 p'mi libri. mutant felicitatẽ vel miſeriã mortuoꝝ: ⁊ hec eſt ꝯclo 50ª que ꝓbat̃ ſic. Paruũ bonũ vel paruũ malũ nõ mutat aliquẽ a felicitate in miſeriã nec ecõ: vt pz ex ꝓcedẽtib9: ſed ſi aliqd eoꝝ que hic agunt̃ redũdet in mortuos ſiue bonuz ſiue malũ, illud eſt valde paruũ ⁊ fragile: q2 nõ redundat in eos ſꝫ ſe ſed ſolũ ſꝫ ꝙ viuũt in memorijs hoiuz. ⁊ nihil eſt magis fragile ꝙ̃ illud qđ in ſola memoria vel opiõne cõſiſtit. vñ illa q̃ cõtingũt mortuis nõ erunt ita magna vt faciãt felices nõ felices nec ecõ. ℂ Ex iã dictis appet ſolo hui9 qõnis. vtꝝ felicitas inſit mortuis: q2 manifeſtũ eſt ex ꝓdictis ꝙ mortui nõ exiſtũt realr: ⁊ illi q nõ exiſtit realr ſed ſolũ in memoria hoium nõ ineſt aliqua opatio: nec ꝑ

Nõ⁹ ꝯñs felicitas. ℂ Intelligendũ eſt aũt ꝙ ex determinatiõe

D ph̃i h̃ pz ꝙ mortuis nõ ieſt felicitas: q2 mortui nõ cõicãt cũ viuis in ꝓſperitatib9 ⁊ infortunijs maximis vite preſentis: ⁊ etiã q2 mortui nõ exiſtũt realr: ⁊ ideo nulla realis opatio ineſt mortuis: cũ hoc tñ ſtat ꝙ aie intellectiue poſt ſeparationẽ a corpe inſit beatitudo ⁊ felicitas: q2 aia intellectiua poſt ſepationẽ a corpe non eſt mortua ſꝫ viuit: ⁊ iđ ſibi põt ineſſe realis opatio: ſꝫ hoi mortuo nõ cõpetit eſſe: nec opatio aliqua. Sꝫ ſi ille qui eſt mõ mortuus qñqz fieret viuens vt tꝫ catholica fides: tũc eſt cõcedendũ ꝙ hoi mortuo qñ erit viuus inerit aliqua opatio. ſ. eterna beatitudo vel miſeria ſempiterna. Sed talis opatio que inerit poſt reſurrectionẽ gñalẽ nõ eſt eiuſdẽ rõnis cũ felicitate de qua ph̃s h̃ determinat. Ph̃s enĩ ſolũ determinat hic de felicitate que eſt hoi poſſis añ mortẽ in pñti vita ⁊c.

Tractat9 4ª p'mi libri. **Tractatus quartus** p'mi libri in quo determinantur due queſtiones ꝑncipales p'mi libri. ſ. quale bonũ eſt felicitas ⁊ in qua pte anime eſt felicitas: ⁊ cõtinet duo capitula. ℂ In p'mo determinat̃ queſtio p'ma. ſ. quale bonum eſt felicitas. In 2º caplo ibi [Si autez eſt felicitas.] determinatur queſtio 2ª. ſ. in qua parte anime eſt felicitas. E

Capitulum primum tractatus quarti in q̃ determinatur queſtio querens quale bonũ eſt felicitas vtrũ ſit bonũ honorabile: vel bonũ laudabile. ⁊ conſiſtit determinatio in hoc. ſ. ꝙ felicitas eſt bonũ honorabile: ⁊ nõ eſt bonũ laudabile.

ℂ His determiãtis de felicitate ꝯſiderem9 vtꝝ laudabile ſit: an poti9 honorabile. Cõſtat. n. potẽtiã nõ eſſe.

Determinatis autez his ſcrutemur de felicitate. vtrum laudabiliuz eſt vel magis honorabilium. Manifeſtuz enĩz qm̃ potentiarũ non eſt. Capi'm p'm tract. 4. huius p'mi libri.

Iſtud eſt p'm capl'm tractat9 quarti: in quo ph̃s inquirit quãdam ꝓprietatẽ felicitatis: querẽs. Utrũ felicitas ſit de numero honoꝝ laudabiliũ vel de numero honoꝝ honorabiliuz. ⁊ cõtinet iſtud capl'm tres ptes ꝑncipales. In p'mo ꝓponit qõnẽ. In 2º ibi [Videt̃ aũt.] oſtendit ꝙ felicitas nõ eſt bonũ laudabile. In 3º ibi [Nobis aũt manifeſtũ.] oſtẽdit ꝙ felicitas eſt bonũ honorabile. In p'a igit̃ pticula ꝓponit qõnẽ. d. ꝙ determinatis his ꝑſcrutemur vtrũ felicitas ſit de numero honoꝝ honorabiliũ vel de numero honoꝝ laudabiliũ. Oẽ aũt felicitas ſit bo'm laudabile vel bo'm honorabile ꝓbat ph̃s: ⁊ hec eſt ꝯclo 51ª hui9 libri q̃ ꝓbat̃ ſic. Omne bonũ in actu eſt bonũ laudabile vel bonũ honorabile. ſꝫ felicitas eſt bonũ in actu. g̃ felicitas eſt bonuz laudabile vel bonũ honorabile. Circa maiorẽ intelligẽdũ ſm Euſtratiũ ꝙ honoꝝ quedã ſunt diuina ⁊ illa ſunt honorabilia: ⁊ q̃dã humana ⁊ illa diſtinguunt̃. q2 q̃daz ſunt ex ſe determinata ad bonũ ſicut vtus ⁊ opationes vtutũ. ⁊ quedã ſunt indifferẽtia ad vtrũqz oppoſitoꝝ: cuiuſmodi ſunt artes operatiue ꝑ quas hõ põt indifferẽter bñ agere ⁊ male: iuſte ⁊ nõ iuſte: ⁊ hꝫ artes dicunt̃ potẽtie opatiue: ⁊ per hoc põt ꝓbari maior ſic. Oẽ bonũ humanũ vel eſt bonũ in actu vel bonũ in potẽtia: ſed bonũ in potẽtia non eſt bonũ laudabile nec honorabile. nõ enĩz laudat̃ vel honorat̃ aliqs ex hoc ſolo ꝙ hꝫ potẽtiã ad bonũ. g̃ bonuz in potẽtia nõ eſt laudabile vel honorabile: ſed bonũ in actu hoc eſt illud qđ per ſe determinat̃ ad bonũ eſt laudabile vel honorabile: q2 oẽ qđ eſt ex ſe determinatũ ad bonum vel eſt habitus vel opatio. ſi ſit habitus ex ſe determinatus ad bonuz ſic eſt laudabile. ſi aũt ſit opatio ex ſe bona nõ ordinata ad aliã opationẽ ꝑfectiorẽ ſic eſt bonũ honorabile. ⁊ ſic pz ꝙ oẽ bonũ in actu eſt laudabile vel honorabile: q2 omne bonuz in actu eſt habitus bonus vel opatio ex ſe bona. ⁊ ſi ſit habitus, eſt laudabilis: ⁊ ſi ſit opatio ex ſe bona tũc eſt honorabilis. Unde per bonũ in actu intelligo illud quod per ſe determinat̃ ad bonum. Minor rõnis ponitur in textu. dicit enim ꝙ ex predictis manifeſtũ eſt ꝙ felicitas nõ eſt de genere potẽtiaꝝ. ſ. artiũ opatiuaruz. q2 vt dicit Euſtratius nõ ſe hꝫ ad vtrũlibet: non enĩz contingit felicez peccare ſm ꝙ felix. ⁊ felicitas eſt bonum ꝓprium hoĩs. finis autem artiũ opatiuarum nõ eſt bonũ proprium hominis operantis. ſed eſt bonũ rei operate.

Primi c. t. 4. diui9 in tres partes ꝑn.

p'a ps. c. F.

51ª ꝯclo hui9 p'mi libri.

Nõ⁹ G

H

ℂ Omne laudabile ex eo laudari vĩ q2 eſt affectũ aliq̃ qualitate: ⁊ aliquo mõ ſeſe hꝫ ad aliqd. Iuſtũ enim ⁊ fortẽ ⁊ bonũ oĩno virũ atqz virtutẽ ob opera laudamus ⁊ actiones. Robuſtũ etiã idoneumqz ad curſum hoiem ⁊ ceteroꝝ quẽqz ſilr laudamus qđ affectus eſt aliqua qualitate ⁊ ad bonũ aliqđ ſtudioſumqz refert̃.

I Id ita eſſe pꝫ ⁊ ex deoꝝ laudibus:nã eſt ad nos refe-
runt̃ rediculi ſane vident̃. Oꝛ gdez ex eo fit:qꝛ laudes:
vt diximus per relationem efficiuntur.

2a pa.c. ¶ Videt̃ aũt oẽ laudabile in quale quid eſſe:⁊
ad aliquid q̃liter ſe habere laudari. ¶ Juſtum
enim ⁊ virile ⁊ vir̃ bonũ ⁊ virtutẽ laudamus
ꝑꝑ opera ⁊ actus:⁊ fortẽ ⁊ curſorez ⁊ aliorũ
vnũq̃dq; in quale qddã natũ eſſe ⁊ habere ali-
qualr̃ ad bonũ aliqđ ⁊ ſtudioſum. ¶ Manife
ſtũ aũt eſt hoc ⁊ ex his que circa deos ſunt lau
dibus:deriſibiles eni vident̃ ad nos relati. hoc
aũt cõtingit:qꝛ ſũt laudes ꝑ relõnẽ vt diximus.

¶ Hec eſt 2a ps:in qua oſtẽdit̃ ꝙ felicitas nõ eſt bonum
K laudabile:⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas. Jn pa oñdit qd eſt eẽ lau
dabile ꝫ eſt q̃ ſũt de rõne laudis ſeu laudabilis. Jn 2a ibi
[Si aũt laus taliũ.]oſtẽdit qbꝰ rebus debet̃ laus ⁊ qbꝰ nõ
debet̃ laus ſꝫ aliqd dignius laude. ¶ Prio igit̃ narrat ꝙ
oẽ qđ eſt laudabile videt̃ laudari ꝑꝑ duo. ſ. in quale quid
eſſe. i. qꝛ ipſũ eſt in ſe qd q̃le. i. hñs in ſe qualitatẽ bonã:⁊ ad
aliqd q̃liter. ſ. ex hoc ꝙ aliqualr̃ refert̃ ad aliđ vt ad ope-
rationẽ quã dirigit. vñ ipſa q̃litas bona vt v̄tus vel ſciẽtia
ꝓut diſponit ſubiectũ/ſic eſt q̃le qd:ſed inquãtũ diſponit
ipſuz ad actũ vel opõnẽ ſic eſt ad aliqd q̃liter qꝛ ſic hꝫ re-
ſpectuz ad opõnẽ vel actũ. [Juſtũ enim.]Ex aũt predicta
duo ſunt de rõne laudabilis. ſ. qd quale ⁊ ad aliqd/appet
exẽplariter tam ex laudibꝰ humanis q̃ ex laudibus diui-
nis. ex laudibus humanis appet hoc tam in v̄tutibus aĩe
q̃ in v̄tutibus corꝑis:qm̃ nos laudamꝰ hoĩez iuſtũ ⁊ hoĩez
virilẽ ⁊ vir̃ illũ qui eſt bonus ſm̃ v̄tutẽ ſꝫ ꝙ v̄tus eſt q̃dã
L bona q̃litas hñtis ipſaz virtutẽ:⁊ etiã virtuoſuz laudamꝰ
in ordine ad aliud. ſ. in ordĩe ad bona opa. Jdẽ pꝫ de v̄tu-
te corꝑis qa nos laudamꝰ fortẽ ⁊ curſorẽ ⁊ vnũq̃dq; alioꝝ
inquãtũ hꝫ quẽdã bonũ habitũ corꝑis ꝑ quẽ qualificat̃ ⁊
diſponit̃. fortẽ eniz laudamus ex hoc ꝙ eſt potens ad pu-
gnandũ:⁊ curſorẽ ex hoc ꝙ bñ diſponit̃ ad currẽdũ ⁊ nõ
ſolũ laudant̃ ex iſtis:ſed ẽt ex hoc ꝙ iſti per ſuos habitus
aliqualr̃ ordinent̃ ad aliqd qđ eſt bonũ ⁊ ſtudioſum. ſicut
fortis per ſuũ habitũ qui eſt robur corꝑale ordiat̃ ad de-
fendendũ patriã. ⁊ curſor ꝑ ſuũ habitũ ordinat̃ ad feſtinũ
Nõnm nuntiũ deferẽdũ quoꝝ vtrũq; eſt bonũ ⁊ ſtudioſuz. Et eſt
ſciẽndũ ꝙ in v̄tutibus aĩe ad rõnẽ laudis ſufficit ꝙ aliqs
bñ ſe habeat ad ꝓpriũ actũ illius v̄tutis:qꝛ v̄tute aĩe non
cõtingit male vti:ſed in v̄tutibꝰ corꝑalibꝰ ad rõnẽ laudis
nõ ſufficit ꝙ aliqs ſe bñ hẽat ad actũ ꝓpriũ illiꝰ v̄tutis:qꝛ
v̄tute corꝑali cõtingit malẽ vti. põt eniz aliquis pugnare ⁊
M bellare ex cã iniuſta:⁊ iõ nõ laudat̃ aliqs ex v̄tute corꝑali
in ordine ad actũ illiꝰ v̄tutis abſolute ſed reſpectu ad ali-
quid bonũ ⁊ ſtudioſuz. ⁊ ꝑꝑ hoc dicit Phs ꝙ ꝑꝑ virtutez
corꝑis laudat̃ aliqs ex habere aliqualr̃ ad bonũ ⁊ ſtudio-
ſuz. [Manifeſtũ aũt hoc.]Jdẽ appet ex laudibꝰ diuinis. ſ.
ꝙ de rõne laudabilis ſũt duo ꝑdicata. ſ. qd q̃le ⁊ ad aliqd.
ſi eniz aliqd eẽt laudabile abſolute ⁊ nõ ſm̃ relõnez ad
aliqd. ſ. ad opõnẽ:deos. i. ſubãs ſepatas laudaremus:ſꝫ eſt
deriſibile. ſ. laudare deos:ſi laudent̃ relati ad nos. hoc eſt
ſi referant̃ ad illud qđ in hoĩbꝰ laudat̃. laudes eniz attri-
buunt̃ hoĩbus vt ꝑ eas hoĩes ꝓuocent̃ ad maius bonũ ⁊
ad melius ⁊ ꝑfectius opandũ. ſed ſic laudare deũ eſt deri
ſibile:qꝛ dij ſunt in ſũmo gradu ꝑfectionis. nec pñt ꝑ lau-
des ad altiora opa ꝓuocari. vñ ſi iſto mõ laudarent̃ mul-
tum detraheret̃ eoꝝ dignitati vt dicit Euſtratius. qꝛ per
hoc daret̃ intelligi ꝙ aliqñ eſſent in habitu ⁊ non ſemper
in ꝑfecto actu. ſic ergo apparet ꝙ nihil laudat̃ niſi in ordi
ne ad melius ⁊ perfectius:⁊ iõ nõ laudamus deos:qꝛ non
ordinant̃ ad aliquid melius aut perfectius.

¶ Oꝛ ſi laus taliuz eſt:cõſtat optimoꝝ nõ eſſe laudem N
ſed maius aliqđ preſtabiliuſue:quẽadmodũ ⁊ videt̃:
nã ⁊ deos beatos feliceſq; dicimꝰ:⁊ viroꝝ ⁊ eos qui
maxie ſunt diuini ⁊ rerũ bonaꝝ ſimili mõ:nemo nãq;
felicitatẽ laudat vt iuſtã:ſed vt diuiniꝰ qđdã preſta-
biliuſue rẽ dicit eſſe beatã. Videt̃ aũt ⁊ Eudoxus re-
cte voluptati primas defendiſſe ꝑtes:id eniz volupta
tez inquã que qdẽ eſt bonũ nõ laudari indicare puta-
bat preſtabiliorẽ ipſaz eſſe rebus laudabilibꝰ vniuer-
ſis. Talẽ aũt deũ ⁊ ſũmũ bonũ eſſe dicebat:ad hec. n.
cetera vniuerſa referri:etenĩ laus qdem virtutis eſt:
hac. n. ad res honeſtas agendas idonei ſiunt. Cõmen-
dationes aũt operũ ſunt ſimili mõ tã corꝑis q̃ ẽt aĩe. O
Veꝝ hec qdẽ exacte diſcutere magis ad eos forſitan
pertinet qui laudandi munere funguntur.

¶ Si aũt laus eſt taliũ. manifeſtũ qm̃ optimoꝝ
non eſt laus:ſed maius aliquid in eis ⁊ melius
quẽadmodum videt̃. deos enim beatificamus
⁊ felicitamus:⁊ viroꝝ diuiniſſimos beatifica-
mus ſilr̃ aũt ⁊ bonoꝝ. Nullus enim felicitatẽ
laudat quẽadmodũ iuſtũ ſed vt diuinius aliqd
⁊ meliꝰ beatificat. ¶ Videt̃ aũt ⁊ Eudoxus bñ
attribuiſſe de primitijs voluptati:in nõ laudari
enim bonoꝝ exñtẽ nuntiare exiſtimat. Qm̃ me
lius eſt laudabilibus. Talẽ aũt eſſe deuz:⁊ per P
ſe bonũ ad hec eniz ⁊ alia referri:laus eniz qdẽ
virtutis:operatores eniz bonoꝝ ab hac virtute
laudant̃. ¶ Laus aũt operũ ſimilr̃ ⁊ corpora-
liũ ⁊ aĩalium:ſed qdẽ forte magis ꝓpriuz cer
tificare his qui circa laudes inſudauerunt.

¶ Oſtenſo qd eſt de rõne laudis ⁊ laudabilis:oſtendit qbꝰ
debet̃ laus ⁊ qbus nõ. ⁊ dicit ꝙ ſi laus ſit taliũ. ſ. relatorũ
⁊ ordinatoꝝ ad aliqd melius eis vt iam dictũ eſt/manife-
ſtũ eſt ꝙ rebus optimis nõ debet̃ laus:ſed aliqd maius ⁊
melius laude. vbi gr̃a. deos. i. ſubãs abſtractas beatifica-
mus ⁊ felicitamus:⁊ ẽt viros optimos ⁊ diuiniſſimos bea
tificamꝰ tribuẽdo eis beatitudinẽ ſiue felicitatẽ q̃ melior
eſt oĩ laude:⁊ nullus laudat felicẽ ſicut iuſtũ vel fortẽ:ſed
felicẽ beatificamꝰ attribuẽdo ſibi honorez qui melior eſt Q
oĩ laude. Et põt hic. [Si aũt laus.]poni ꝯclõ 52a huiꝰ libri 52a ꝯclo huiꝰ primi libri.
que eſt iſta. ꝙ felicitas nõ eſt bonũ laudabile:que ꝓbatur
triplr̃. Prio ꝑ rõnẽ ſic. Laus nõ debet̃ alicui niſi illi ꝗ or-
dinat̃ ad aliqđ excellentius bonũ. ſed felicitas ex quo eſt
vltimus finis ⁊ bonũ vltimũ nõ ordiat̃ ad aliqđ aliđ bo-
nũ. ergo felicitas nõ eſt bonuz laudabile. [Videt̃ aũt.]2a
ꝓbat̃ ꝯclõ per auctoritatẽ Eudoxi:ꝗ qꝛ poſuit felicitatez
cõſiſtere in voluptatibus:iõ dixit ꝙ voluptas nõ eſt lau-
dabilis ſed attribuebat voluptati de ꝑmitijs. i. de ꝑncipa-
libus ⁊ ſũmis ꝑmijs:⁊ per hoc Eudoxus extimat enũcia-
re voluptatem exiſtere de nũ bonoꝝ que determinant̃ in
nõ laudabili qđ eſt laudabilibus melius. ¶ Jſtud dictũ
Eudoxi. ſ. ꝙ felicitas cõſiſtit in voluptatibꝰ nõ approbat
Phs:ſed approbat eũ in hoc ꝙ dixit ꝯriter. Nã ad iſtam
opiõnẽ ponẽtẽ ꝙ felicitas cõſiſtit in voluptatibus eſt iſtđ
ꝯñs ꝙ felicitas nõ eſt bonũ laudabile. tale aũt. ſ. ꝙ nõ eſt
bonũ laudabile dicimus eſſe deum:⁊ oẽ qđ eſt per ſe bo-
num. ad deuz enim ⁊ ad per ſe bona/oĩa laudabilia refe-
runtur. ¶ Sed intelligo ſm̃ Albertũ ꝙ laudabilia aĩr ⁊

A aliter referunť ad deū ⁊ ad felicitatē:q2 ad deū referunť ſicut ad cāʒ efficiētē ⁊ ad felicitatē referunť ſicut ad finē. ⁊ vex eſt ꝙ aliqua referunť ad felicitatē ſicut ad finē tm̄
Dubi° ⁊ referunť ad deū ſicut ad efficientē ⁊ fineʒ. ¶ Dubitať. vtrū laus debeať deo ⁊ ſubſtātijs ſepatis. Uꝛ ꝙ ſic. Quia Dauid ꝓpheta dicit deū eſſe laudabileʒ ⁊ docet laudare deū. dicit eniʒ Magn° dn̄s ⁊ laudabilis nimis. admonet enim nos ad laudādū deū. d. Laudate dn̄m oēs gētes ⁊c.
Solō ¶ Dōm vt mihi videť ꝙ ph̄s non negat ſimplr̄ ꝙ laus ſit tribuēda deo ⁊ ſubſtātijs abſtractis:ſed ſolū negat laudem deo eſſe tribuēdā eo mō quo nobis attribuiť laus. ſ.
Laudabile aliquid dicit 2r. ad ꝓuocandū ad maius ⁊ pfectius bonū. pōt ḡ aliqd dici laudabile dupl̄r. aut q2 ordinať ad maius bonū ꝙ̄ eſt iſtō laudabile:⁊ ſic deus nō eſt laudabilis cū nō ordinetur ad maius bonum. ⁊ ſic loquiť hic ph̄s de laudabili. Alio mō
B dr̄ aliqd laudabile ꝑꝑ aliqđ bonū qđ laudanti ꝓuenit ex eo qui laudať. ⁊ ſic deus eſt laudabilis a nobis ꝓpter oē qđ nobis tribuit:⁊ ꝑꝑ alia bona q̄ recepimus ⁊ ſperamus recipere a deo. vn̄ pōt dici ſicut dicunt aliq ꝙ deus eſt finis ⁊ efficiēs oīum:⁊ inquātū eſt cā finalis nō eſt laudabilis ſed honorabilis:⁊ inquātū eſt cā efficiēs eſt laudabilis: ⁊ q2 felicitas eſt ſolū cā finalis ideo nō eſt laudabilis ſed ſolū honorabilis. | Laus aūt. ȷ3° oſtendit eandeʒ ꝯclōnē ꝑ cōem cōſuetudinē hoium. nā ſm̄ cōem cōſuetudineʒ hominū operatores bonoꝝ laudanť a v̄tute exiſtente in eis. qđ pʒ:q2 laus eſt v̄tutis ꝓmiū:lʒ ꝑncipal̄r ſit ipſoꝝ opeꝝ:⁊ ex ꝯſequēti ipſoꝝ habituuʒ vt dicit Albertus:⁊ iō ſubdit ph̄s. d. ꝙ laus eſt ipſoꝝ operū. ſ. ꝑncipal̄r:vt pʒ ex ꝑcedētibus. nō eniʒ laudanť nec coronanť aliq ex hoc ꝙ habēt virtutē ⁊ habitū bn̄ agoniʒādi. ſed ex hoc ꝙ actu bn̄ ago/
C niʒant ⁊ pugnāt ⁊ hoc cōiter eſt obſeruādū tā in actibus virtutū corꝑaliū vt in curſore ⁊ pugnatore:ꝙ̄ ēt in actib⁹ virtutū aie:vt in fortitudie aie ⁊ iuſtitia ⁊ caſtitate. qđ intelligendū eſt de ope ordinato ad finē nō de opere qđ eſt vltimus finis:ſed hoc quidē certificare ⁊ determinare in ſpāli illa de qbus hoies ꝯſueuerunt laudari magis ꝓpriū eſt his qui circa laudes inſudauerūt:ſcilicet poetis qui ex laudibus nituntur homines ad meliora prouocare.

¶ Nobis aūt perſpicuū ex his que diximus fuit felicitateʒ ex his eſſe que honorabilia ſunt ⁊ perfecta. Uideť aūt ⁊ ex eo ſic ſe habere q2 principiuʒ eſt. Cetera enim gratia eius agimus oēs:ꝑncipiū v̄o cauſamqʒ bonorum honorabile qđdā ⁊ diuinū dicimus eſſe.

3° p̄s ca. ¶ Nobis aūt manifeſtū ex his q̄ dicta ſunt:qm̄ eſt felicitas honorabiliuʒ ⁊ pfectoꝝ. ¶ Uideť aūt ita habere ⁊ ꝓpter eſſe principiū. hui⁹ eniʒ
D gr̄a reliq̄ oia oēs opanť:principiū aūt ⁊ cāʒ bonoꝝ honorabile qd ⁊ diuinū ponimus.

¶ Hec eſt 3ª pars capl̄i:in qua ph̄s oſtēdit ꝙ felicitas eſt
53° ꝯclō hui⁹ p̄mi libri. bonū honorabile:⁊ hec eſt ꝯclō 53ª hui⁹ libri que ꝓbatur dupl̄r. Primo ex ꝑcedentib⁹ ſic. Felicitas eſt bonū laudabile vel bonū honorabile:ſed nō eſt bonū laudabile. ergo felicitas eſt bonuʒ honorabile. | Uideť aūt. ȷ2° ꝓbať per rōnē ſumptā ex parte ꝑncipij ſic. Illud qđ eſt ꝑncipium ⁊ cauſa oīum alioꝝ bonoꝝ humanoꝝ eſt bonū honorabile ⁊ diuinū. ſed felicitas eſt ꝑncipiū ⁊ cauſa oīum alioꝝ bonorū humanoꝝ:ergo ⁊c. maior pʒ de ſe. ⁊ minor ꝓbať per hoc ꝙ gr̄a felicitatis oēs homines oia operanť. felicitas igitur eſt finis oīum alioꝝ bonoꝝ humanoꝝ:ſed finis in operabilibus hʒ rōnē ꝑncipij q2 ex ipſo ſumiť rō eoꝝ que
Nōm̄ ſunt ad finē:ergo ⁊c. ¶ Notandū eſt hic ꝙ laus ⁊ honor
Laudis honoriſqʒ ꝯueniētia coʒ diff°. cōueniunt in hoc ꝙ vtrūqʒ importat teſtimoniū alicuius excellētie. vn̄ vtrūqʒ iſtoꝝ eſt exhibitio reuerētie in teſtimoniū alicuius excellentie. ſed differūt dupl̄r. vno mō ex- B
parte eoꝝ qbus attribuunť. alio mō ex parte eoꝝ in qbus ſiunt. Prima dr̄ia eſt ex p̄te eoꝝ qbus attribuunť. vtrūqʒ enim eoꝝ attribuiť alicui excellentie:ſed excellentia eſt
Excellentia dupl̄r. duplex. vna abſoluta ⁊ tali debeť honor. Alia eſt in ordie ad aliud ⁊ tali debetur laus. 2ª differētia eſt ex p̄te eoruʒ in qbus cōſiſtunt. nā honor importat exhibitionem reuerentie ſiue fiat in verbis ſiue in factis. vbi gr̄a in verbis. ſi aliqs perhibeat teſtimoniū de excellentia ſua ꝑ verba vel ſermones. In factis vt cū aliqs alicui inclinat aut genuflectit. ſed laus vt cōmuniter ſumiť ſolū fit in verbis:cuʒ ſit preconiū ore alieno celebratum. dicit enim ph̄s ꝙ omne laudabile eſt quale ⁊ ad aliquid. ex quo pʒ ꝙ honor eſt in plus q̄ꝫ laus:q2 honor eſt exhibitio reuerentie in teſtimonium alicuius excellentie. ſiue fiat per verba ſiue per alia
Plus honor ꝯplectitur ꝙ̄ laus. opera:ſed laus eſt exhibitio reuerentie in teſtimoniuʒ excellentie facta per verba ſolum.

Capitulum ſecundum tractatus quarti in quo ad ſoluen

E dum queſtionē aliam ꝑncipalē huius libri que eſt:in qua parte aie eſt felicitas. Determinat de aia ⁊ de partib⁹ aie diuidens aiam in ꝑtem ſimpl̄r irrōnalē ⁊ in partem rōnalem. ⁊ partem rōnalē diuidit in partem rōnalē per eſſentiam ⁊ in partē rōnalē per participationem:intendens ꝙ virtutes morales ſunt in parte rōnali per participationē ⁊ virtutes intellectuales in p̄te rōnali per eſſentiā. ex quo pōt aliqualiter appere ꝙ felicitas pfectiſſima eſt in parte rōnali per eſſentiam cum ſit operatio anime ſm̄ optimaʒ virtutem eius. ſ. ſm̄ habituʒ ſapientie que eſt in parte rationali per eſſentiam.

¶ Cum aūt felicitas aīe q̄dā per v̄tutē perfectā ſit operatio:de virtute cōſideremus opʒ. Hoc eniʒ mō me- G
lius fortaſſe de felicitate etiā cōtemplabimur. Uideť aūt ⁊ is qui vere ciuilis eſt circa hanc maxie elaborare. vult eniʒ ipſos ciues bonos efficere legibuſqʒ obtēperantes:atqʒ hoꝝ exemplū leguʒ latores:tum Cretenſiuʒ:tum Lacedemonioꝝ habemus:⁊ ſiqui alij tales fuere. Qꝛ ſi hec ꝯſideratio ciuilis eſt facultatis cōſtat inquiſitionē hanc perinde vt ab initio ꝓpoſuim⁹ ac inſtituimus fore. De virtute aūt humana cōſiderādum eſt:bonū enim humanū felicitatemue querebamus humanā:virtutē v̄o humanam diximus nō eam que corporis eſt:ſed eam que anime:⁊ felicitateʒ eniʒ operationem anime dicimus.

H
Caput 2m tract. 4. huius primi libri. p° p̄s c.
SI aūt eſt felicitas opatio quedaʒ ſm̄ virtutē perfectā:de v̄tute ſcrutādū. Forte eniʒ vtiqʒ ita ⁊ melius de felicitate cōtemplabimur. ¶ Uideť aūt ⁊ ſm̄ veritatē ciuilis circa hanc maxie inſudare. vult eniʒ ciues bonos facere:⁊ legū obaudītores. Exemplū aūt horū habemus cretenſiuʒ ⁊ lacedemonioꝝ legiſlatores:⁊ ſiqui alij tales facti ſunt. Si v̄o politice eſt perſcrutatio hec. manifeſtuʒ qm̄ fiet vtiqʒ qđ ſm̄ eā que a principio electioneʒ. De virtute aūt ꝑſcrutandū humana videlʒ:etenim bonū humanuʒ querebamus ⁊ felicitatē humanā. v̄tutem aūt dicimus humanā nō eā que corpis:ſed eam que anime: ſed ⁊ felicitatem opationē anime dicimus.

I Scdi.c.1. 4 diuiſio in tres par t. o pm. **Iſtud eſt** capl'm 2m tractatus p̄mi: in quo ph's incipit determinare de v̄tute oſtēdēdo in q̄b9 partibus aīe ſunt v̄tutes morales ⁊ intellectuales ex qua oſtenſione pōt apparere ſolō 7 q̄ōnis p̄ncipalis hui9 libri qua querit in qua p̄te aīe eſt felicitas: ⁊ cōtinet iſtud capl'm tres p̄tes p̄ncipales. In p̄ma declarat ꝙ ad hāc ſciaȝ pertinet cōſiderare de v̄tute ⁊ de aīa ⁊ de eius partibus ⁊ q̄lr eſt hic de aīa ⁊ de eius p̄tibus determinādū. In 2a p̄te ibi [Dicunt aūt.] determinat de aīa ⁊ de p̄tibus aīe ſ3 ꝙ ad hāc ſciam p̄tinet de eis ꝯſiderare: diuidēdo aīam in p̄tem rōnalē ⁊ in p̄teȝ irrōnalē ſubdiuidēdo ⁊ declarādo membra diuiſionis. In 3a ibi [Determinat autē v̄tus.] Diuidit v̄tutē ſm diuiſionē p̄tis rōnalis aīe. Pria p̄s continet tres p̄ticulas. In p̄ma p̄bat ꝙ ad hāc ſciam p̄tinet cōſiderare de v̄tute. In 2a ibi [Si aūt hec ita.] oſtēdit ꝙ ad hāc ſciaȝ pertinet cōſiderare de aīa ⁊ p̄tibus eius. In 3a ibi [Contemplandū aūt.] oſtendit qual'r hec ſcia h3 cōſiderare de aīa ⁊ partibus eius. In p̄ma igit particula oſtēdit ph's ꝙ ad

K

54a ꝯclo huius p̄mi libri. hanc ſciam p̄tinet ꝯſiderare de virtute: ⁊ hec eſt ꝯclo 54a huius libri que p̄bat dupl'r. Primo ſic. Si ad hanc ſciaȝ p̄tinet cōſiderare de felicitate ad hāc ſciam p̄tinet cōſiderare de v̄tute: ſed ad hāc ſciam p̄tinet cōſiderare de felicitate. ergo ad hāc ſciam p̄tinet ꝯſiderare de v̄tute: ⁊ eſt iſte ſyll'ſ hypothetic9 in p̄ma figura ſylloꝝ hypotheticoꝝ: q2 hic ex cōditionali cū ante ꝯditionalis ꝯcludit ꝯn̄s eiuſdē cōditionalis. maior hui9 rōnis p3: q2 in diffōne felicitatis cadit v̄tus. Nā felicitas eſt opus ſm v̄tutē vt dictū eſt ſupra: ſed ad eādē ſciam p̄tinet ꝯſiderare diffinitū ⁊ partes diffōnis. nō enim pōt cognoſci diffinitum niſi cognoſcant

Nōm p̄tes diffōnis. ⁊ minor p3 ex p̄cedētib9. ſ. ꝙ ad hanc ſciam p̄tinet cōſiderare de felicitate. ℂ Notādū eſt ſ3 Albertū

L hic: ꝙ tractatus de felicitate politica p̄cedit tractatum de v̄tutib9: ⁊ tractatus de felicitate cōtēplatiua ꝯſeq̄t tractatū de virtutibus. ⁊ rō p̄mi eſt: q2 felicitas politica ſeu ciuilis p̄ficit ſ3 v̄tutē prudētie: ⁊ q2 prudētia eſt forma ⁊ p̄ncipium oīum v̄tutū moraliū: ideo oportuit ꝙ cognitio felicitatis politice p̄cedat tractatū de v̄tutib9. Rō ſcdi eſt: q2 ad felicitatē ſpeculatiuā p̄pter ſui p̄fectionē nullus pōt p̄tingere niſi habitis ceteris v̄tutibus multū p̄fecte: ⁊ iō tractat9 de felicitate ſpeculatiua poſtponit tractatib9 de v̄tutib9. vn̄ in p̄mo libro q̄ p̄cedit tractatū de v̄tutib9 determinat p̄ncipal'r de felicitate politica. ⁊ in .x. qui ſeq̄t tractatū de virtutib9 determinat p̄ncipal'r de felicitate cōtēplatiua. [Videt aūt.] Scdo p̄bat ꝯclo ſic. Scia politica ſeu ciuilis h3 cōſiderare de v̄tute: ſed p̄ſcrutatio h. ſ. iſtius ſcie eſt ipſius politice. i. p̄tinet ad politicā: q2 in hac ſcia tradunt vlia p̄ncipia ⁊ p̄ma elemēta ſcie politice. ergo manifeſtum eſt ꝙ cōſideratio de v̄tute fiet vtiq3 cōueniēs huic ſcie ſm eaȝ electionē que a p̄ncipio dicta eſt. ſ. typo. i. figural'r: ⁊ p̄ ꝯn̄s

M ad hāc ſciam p̄tinet ꝯſiderare de v̄tute. Maiorē hui9 rōnis declarat ph's. d. ꝙ ciuilis ſcia ſ3 veritatē vī maxime inſudare ⁊ laborare circa hanc. i. circa virtutē: qđ p3 p̄ hoc ꝙ politicus vult ciues bonos ⁊ virtuoſos facere ⁊ legum obauditores. i. obſeruatores: qđ exēplificat per legis latores cretenſiū ⁊ lacedemonū: ⁊ ſiqui alij ſunt tales q̄ ſiles leges poſuerūt. Iſti eniȝ legis latores laborabāt ad inducendū ciues ad v̄tutē. ex quo manifeſtuȝ eſt ꝙ politicus ⁊ legiſlator h3 cōſiderare de virtute: ⁊ ſubdit de qua virtute hec ſcientia: ⁊ etiam politica habet conſiderare: ⁊ dicit ꝙ hec v̄tus de qua intendimus eſt virtus humana. Et hec nō eſt virtus corporis ſed eſt virtus anime.

ℂ Que cum ita ſint p3 ipſum ciuilē aliqua ex parte de aīa ſcire oportere: quemadmoduȝ ⁊ eū qui curaturus eſt oculos: totumq3 corpus de ipſis ſcire oporteret: ⁊ eo magis ꝙ facultas ciuilis honorabilior ē atq3 preſtabilior medicina. Elegantes etiaȝ medici multa plane circa cognitionem corporis tractant. N

ℂ Si aūt hec ita habēt: manifeſtuȝ q̄m opȝ politicū ſcire aliqual'r que circa aīaȝ: quemadmodū ⁊ eum qui oculos curat ⁊ omne corpus: ⁊ magis: quanto honorabilior ⁊ melior politica medicinali: ſed ⁊ medicoꝝ excellentes multa negociant circa corporis cognitionem.

ℂ Hec eſt 2a particula p̄me p̄tis: in qua oſtendit ꝙ ad hāc ſciam pertinet cōſiderare de aīa ⁊ partibus aīe: ⁊ hec eſt 55a ꝯclo huius p̄mi libri. ꝯclo 55a que p̄bat ſic. Ad eandē ſciam pertinet cōſiderare de ſubiecto ⁊ paſſiōe ſubiecti: ſed v̄tus humana de qua ph's hic determinat eſt accidēs aīe ⁊ partibus aīe. Et ad hanc ſciam pertinet cōſiderare de v̄tute humana. ergo ad O hanc ſciam p̄tinet cōſiderare de aīa ⁊ p̄tibus aīe. Maior declarat declaratione exēplari. nā medicus q2 h3 cōſiderare de ſanitate: iō h3 cōſiderare de corp̄e humano qđ eſt Nōm ſubm ſanitatis. ℂ Notādū ſm Euſtratiū hic ꝙ opȝ politicū qui ſanitatē d3 in aīa inducere cognoſcere p̄tes in aīa q̄rū a v̄tutis equalitate diſtent vel appropinquēt: ⁊ etiaȝ tanto magis opȝ politicū cognoſcere p̄tes aīe q̄ medicuȝ p̄tes corp̄is quāto honorabilior ⁊ melior eſt politica ſcia medicinali: ⁊ iō opȝ ꝙ eius cōſideratio ſit magis cōpleta: ſed nos videmus ꝙ excellentes medici multa negociant circa cognitionē corp̄is qđ eſt ſubiectum ſanitatis. q̄ ⁊c.

ℂ Et ciuilis igit ipſe de aīa contemplet opȝ. Hoꝝ aūt gr̄a ⁊ quo ad ſatis eſt ad ea que hic querunt: nā vlterius exactiſue cōſiderare maius eſt opus difficiliuſue fortaſſe q̄ ea que proponuntur. P

ℂ Contemplandū itaq3 ⁊ ciuili de aīa: cōtēplādū aūt hoꝝ gr̄a. ⁊ inquātū ſufficiēter h3 ad q̄ſita. In plus eniȝ certificare: opoſi9 eſt p̄poſitis.

ℂ Hec eſt 3a p̄ticula p̄me partis: in qua oſtendit qual'r hec ſcia h3 cōſiderare de aīa ⁊ p̄tibus aīe: ⁊ dicit ꝙ cū ad hāc ſciam p̄tineat cōſiderare de aīa ⁊ partibus aīe gr̄a v̄tutuȝ ⁊ actuū v̄tutis: de q̄bus hic eſt p̄ncipal'r intentio: iō determinandū eſt hic de aīa ⁊ partibus aīe q̄tuȝ ſufficit ad cognitionē v̄tutū ⁊ opōnū virtuoſaꝝ. Si eniȝ aliquis vellet plus certificari de aīa q̄ requirit p̄ſens intentio hoc eſſet operoſius. i. difficilius ⁊ laborioſius ⁊ plixius p̄poſitis in hoc tractatu de virtute. ex hoc eniȝ ꝙ aīa eſt abſtractior ⁊ latentior q̄ v̄tutes aut opōnes v̄tutū: difficili9 eſt ingredere nām aīe q̄ nām v̄tutis. ℂ Notādū ꝙ ille modus ingrediendi de p̄tibus aīe quē ponit hic ph's eſt conueniens ⁊ regulariter obſeruādus in oībus quoꝝ cognitionē querimus p̄pter aliud. q̄ncūq3 eniȝ querimus cognitionē alicui9 p̄p aliquē finē modus ⁊ quātitas inq̄ſitionis eoꝝ eſt aſſumēdus ſm ꝙ cōpetit illi fini: ⁊ iō conuenienter dicit ph's ꝙ inquirendum eſt de p̄tibus aīe q̄tum ſufficit ad cognitionem virtutū: quarum gratia inquiruntur. Nōm Q

ℂ Dicunt aūt ⁊ in externis ſermonibus aliqua de ipſa ſufficienter ⁊ vtendum eſt ipſis vt partiū eius aliā rōnē vacare: aliā rōneȝ habere: atq3 nihil in p̄ñti refert diſtincte ſint he perinde atq3 corporis p̄tes ⁊ omne p̄tibile: an rōne q̄dē ſint due: re vo ſeiungi nō poſſint: vt in circūferētia ſeſe hn̄t cōcauū ⁊ cōuexum.

ℂ Dicunt aūt de hac ⁊ in exterioribus ſermonibus ſufficienter quedā ⁊ vtendum ipſis: puta hoc q̄dem irrōnale ipſius eſſe: hoc vo rationem habens. Hec aūt vtrum determinata ſunt 2a p̄s ca.

A quēadmodū corporis particule ⁊ omne diuiſibile: vel ratione duo ſunt: idiuiſibilia apta nata quēadmodum in periferia curuū ⁊ concauū: nihil differt ad preſens.

℄ Hec eſt 2ª pars huius capl'i: in qua ph's determinat de aīa ⁊ eiꝰ ptibus q̄tum ad hanc ſciam ptinet de ipſis cōſiderare: ⁊ cōtinet tres pticulas. In pª diuidit aīam in ptez rōnalē ⁊ ptē irrōnalez. In 2ª ibi[Irrōnalis aūt.]ſubdiuidit ptē irrōnalē aīe: ⁊ pſequit̄ vnū mēbrū ſubdiuiſionis. In 3ª ibi[Uidet̄ vtiqz.] pſequit̄ aliud mēbꝫ ſubdiuiſionis ptis irrōnalis. In pma igit̄ pticula narrat pmo q̄ vtē dū eſt ꝗbuſdā dictis in exteriorib' ſermonibus: ⁊ per exteriores ſermones pñt intelligi duo vel illa que Ariſto. dicit in dogmatibus nō ſcriptis. vel per exteriores ſermones pñt intelligi illa q̄ dicta ſūt eꝫ iſtū librū vt ea q̄ dicta ſunt in lib° de aīa. ibi eniz dictū eſt q̄ quedā ps aīe eſt rōnalis ⁊ q̄dā irrōnalis: ⁊ hec diuiſio eſt hic ad ppoſitū: ⁊ iō ea eſt hic vtēdū. Sed vtrū he ptes aīe. ſ. ps rōnalis ⁊ pars irrōnalis ſint diſtincte ab inuicē loco ſicut pticule corporis vel tm̄ ſint diſtincte ſm̄ rōnē ſicut in pferia. i. in circuferētia circuli curuū. i. cōuexū ⁊ cōcauū tm̄ diſtinguunt̄ rōne. h̄ eſt ptermittēdū: qꝛ q̄tū ad ppoſitū ptinet non refert qd hoꝝ dicat̄: iō hec qō eſt ptermittēda tāq̄ ad ppoſitū nō pertinēs: hec eniz cōſideratio ſpectat ad phyſicū ⁊ nō ad moralē. ℄ Sciendū q̄ hanc qōnē. ſ. qualr diſtinguuntur rōnale ⁊ irrōnale introducit ph's pp dictū Platonis qui ptes aīe diuiſit loco ⁊ ſubiecto ponēs rōnalez in cerebro: cōcupiſcibilē in corde: nutritiuā in epate: ſed vtruz h̄ ſit veꝝ vel nō: nō pertinet ad ſciam de virtutibus.

C ℄ Partis aūt rōne vacantis alia quidē cōis eſt ⁊ vegetatiua: loquor aūt de ea que cā eſt vt id qd̄ ipſaz habz nutriat̄: incrementaqz ſuſcipiat. Talē eniz aīe potētiā in vniuerſis que nutriunt̄ ꝗſpiā poſuerit ⁊ in fetibus: ⁊ hanc eandē ēt in pfectis. Eſt enim magis conſonū rōni eandē q̄ aliquā aliā ponere. Huius igit̄ vtus cōis quedā ⁊ nō humana videt̄. Nā hec pars ⁊ potentia in ſomnijs maxime operat̄. Bonus aūt ⁊ malus minime in ſomno diſcernitur. Quapropter inquiunt a miſeris felices i dimidio vite nihil differre. Hoc aūt recte accidit: ſomnus enim ocium eſt aīe: tam ſtudioſe q̄ vitioſe: niſi paꝝ per motus pueniāt aliqui: atqz ita modeſtoꝝ meliora: q̄ quoꝝ vis viſa fiant. Sed de his quidez hactenus: ⁊ nutriendi potentia cum expers ſit humane virtutis omittenda eſt.

D ℄ Irrōnalis aūt hec quidē aſſimilat̄ cōmuni ⁊ plantatiuo: plantatiuū dico aūt cauſaz eius qd̄ eſt nutriri ⁊ augeri: talem eniz virtutē aīe in oībus q̄ nutriunt̄ ponet aliqs vtiqz: ⁊ in embrionibus eandē vtiqz hanc ⁊ in ipfectis rōnabilius q̄ aliā aliquā. ℄ Hec quidez igit̄ cōmunis quedā virtus ⁊ nō humana apparet. ℄ Uidet̄ enim in ſomnis operari maxie particula hec ⁊ virtus: bonus aūt ⁊ malus nequaq̄ manifeſti ſunt ſm̄ ſomnū. vn̄ dicunt nihil differre ſm̄ dimidiū vite felices a miſeris. Contingit aūt hoc decenter. Somnus enim eſt quies aīe ſm̄ q̄ dr̄ ſtudioſa ⁊ praua. Uerūtn̄ ſi quo paulatim pertranſeunt qdā motuū: ⁊ ita meliora fiunt phātaſmata ſtudioſoꝝ q̄ quoꝝlibz. ℄ Sz de his quidē igit̄ ſufficienter: ⁊ nutritiuā igit̄ relinquendā: qm̄ humane ꝟtutis expers innatū eſt. E

℄ Hec eſt 2ª pticula ſcōe ptis: in qua ph's ſubdiuidit ptē irrōnalē. quedā eſt que nullo mō nata eſt obedire rōni: ⁊ ſupple q̄dā eſt nata obedire rōni. deinde pſequit̄ pº mēbrū. d. q̄ ps irrōnalis que nullo mō nata eſt obedire rōni eſt ſicut ps nutritiua ⁊ augmētatiua. ⁊ hanc ptē aīe vocat ph's cōem ⁊ plātatiuā: eſt eniz plātatiua eo q̄ eſt in plantis: ⁊ eſt cōis eo q̄ inuenit̄ in oib' que nutriunt̄. ſ. in plantis, aīalibus embrionibus: ⁊ aīalib' ipfectis. Euſtratius dicit hic q̄ embriones ſūt que in vtero adhuc cōcepte ferunt: neqz vnā aliā potentiā hn̄t opantē q̄ plantatiuā inq̄tū ſunt embriones: hec Euſtratius. ⁊ intelligo q̄ in embrione ſunt potētie ſenſitiue vegetatiue ⁊ itellectiue: qꝛ in embrione eſt aīa itellectiua: qꝛ aliter pmo embrio eſſet p̄ planta ſi ſolū hr̄et potētiā vegetatiuā. ⁊ 2° eſſet aīal irrōnale: vt qn̄ hr̄et ſenſitiuā ſine itellectiua ⁊ vltimo foret hō qd̄ eſt incōueniēs: qꝛ ſic idē indiuiduum migraret a ſpe in ſpēm: dico tn̄ q̄ in embrione nō eſt opatio alicuiꝰ alteriꝰ potentie aīe q̄ ipſius vegetatiue: ⁊ iō dicit Euſtratius q̄ embriones nō hn̄t aliā potētiā operantē q̄ plātatiuā: cuz h̄ tn̄ hn̄ ſtat q̄ hn̄t aliā potētiā q̄ plantatiuā. Et aūt ph's dicit in libro de gnōne aīalium q̄ embrio pmo viuit vita plante: deinde vita ſenſitiua intelligit p vitā nō ſubaz aīe ſed opōnez aīe: embrio eniz pmo hꝫ opōnē vite vegetatiue: deide ſenſitiue ⁊c.[Hec qdē igit̄.]hec ps irrationalis aīe. ſ. nutritiua nō eſt humana pprie loquēdo: ⁊ hoc pbat ph's: ⁊ hec eſt pclō 56ª que probat̄ dupl'r. Primo ex imediate ſus dicto. humanū eſt qd̄ eſt ppriū hoī: ſed pars irrōnalis ſimpl'r: vt pars nutritiua nō eſt ppriū hoi: qꝛ ineſt aīalibus brutis ⁊ plātis. ergo ⁊c.[Uidet̄ eniz in ſomnis.] Scd̄o pbat̄ ſic ſm̄ operationē illius qd̄ eſt ppriū hoi dr̄ hō bonus vel malus: ſed ſm̄ opationez ptis irrōnalis aīe vt ſm̄ operationē ptis nutritiue nō dr̄ hō bonus vel malus: ⁊ p pñs ps nutritiua nō eſt ppria hominis: ⁊ p pñs non eſt humana. maior pꝫ: ⁊ minor declarat̄ per hoc q̄ ps nutritiua efficaciſſime operat̄ in ſomno: ſed ſm̄ opōnes in ſomno non manifeſtat̄ qs eſt bonus nec qs eſt malus. vn̄ pbabiliter dr̄ q̄ ſm̄ dimidiū vite nō drn̄t felices a miſeris niſi q̄ aliquociens ſunt meliora ⁊ honeſtiora phantaſmata in ſomno ſtudioſorum. i. bonoꝝ q̄ maloꝝ.[Sed de his qdē.] Abijcit iſtā ptē aīe. ſ. nutritiuā a ſuo ppoſito tāq̄ inutilē: qꝛ nō eſt nata eſſe pticeps humane virtutis. Notāda ſunt hic. 4. Primo q̄ ſomnus dr̄ dimidium vite: qꝛ in ſomno ligant̄ ſenſus exteriores ⁊ q̄dāmō iudiciū rōnis: ⁊ phātaſia ⁊ nutritiua tunc opant̄. vn̄ dormiēs ſm̄ aliquas ꝟtutes viuit ⁊ opat̄ opa vite: ⁊ ſm̄ aliquas nō: ideo ſomnꝰ dr̄ dimidiū vite. ℄ 2° eſt notādū ſm̄ Euſtratiū q̄ ſicut a fructu arbor cognoſcit̄ ſic ab opōne cognoſcit̄ habitus: ⁊ iō ſicut in tēpore hyemis nō cognoſcit̄ vtrū ſructifera arbor ſit nec in tpe ſomni q eſt qes ſenſuū ⁊ intellectꝰ nullus prauus vel bonus innoteſcit habitꝰ: tunc enim ſolum opat̄ virtus nutritiua ⁊ phātaſia: ⁊ illꝫ inordinate ⁊ indiſpoſite. ℄ 3° eſt notādū ſꝫ Euſtratiū q̄ phantaſmata ſtudioſoꝝ vel bonoꝝ in ſomno ſūt meliora q̄ alioꝝ quoꝝlibꝫ: qꝛ ei qui in vigilia honeſtis rebus meditandis ſe occupauit apparent in ſomno meliora phātaſmata q̄ ei qui ſe in vigilia circa res turpes occupauit. ℄ 4° eſt notandum q̄ Euſtratius hic dubitat ⁊ ſoluit: quare ph's hic loquendo de vegetatiua loquit̄ de ſomno. Uidet̄ enim ph's p hoc velle q̄ ſomnus ſit paſſio vegetatiue. Rn̄det q̄ ſomnus eſt qes ſenſitiue: iō ph's loquēdo de vegetatiua loquit̄ de ſomno: qꝛ opatio vegetatiue maxie apparet in ſomnis.

Margin notes (right): F Uide qd̄ Egidius noſter ſentit in qōne 14ª. 5. quolibet. — Libro. 15 — G 56ª pclō huiꝰ pmi libri. — Notā pº — H Notā 2° — Notā 3° — Notā 4°

I ¶ Videt̃ aũt ⁊ alia quedã eſſe natura aĩe vacãs rõne: aliqua tñ ex pticeps rõnis. Cõtinentis eniz ⁊ incõtinẽtis rõnẽ: idq3 aĩe qḋ rõnẽ h3 laudare ſolemus. Recte nãq3 ⁊ ad optimas res inuitat: in ipſis aũt ⁊ aliud qḋ preter rõnẽ ineſſe cõſtat: qḋ qdez repugnat reſiſtitq3 rõni: nã vt diſſolute corporis ptes ſi ad dextrã mouere velis in ſiniſtrã ferunt̃. Sic plane fit ⁊ in aĩa. Ad cõtraria enim incõtinẽtiũ appetiones ferunt̃. Uerum in corporibus qdẽ cernimus ea que ad cõtrariã ptez ferunt̃. In aĩa vͦ nõ cernimus. Fortaſſe aũt nõ minus ⁊ in anima putandum eſt eſſe aliqd preter rõnem qḋ huic aduerſatur ⁊ obſtat. Dicere vͦ quo modo eſt diuerſum nihil refert.

K ¶ Videt̃ vtiq3 ⁊ alia quedã natura aĩe irrõnalis eſſe participans qdẽ aliqualr̃ rõne. In cõtinentis enim ⁊ cõtinẽtis rõnẽ habẽs laudamus. Recte enim ⁊ ad optima deprecat̃ ratio. ¶ Videt̃ aũt in ipſis aliud qdẽ pter rõnẽ innatu3 qḋ aduerſat̃ ⁊ obuiat rõni. Firmiter eniz queadmodũ diſſolute corporis pticule in dextrã preeligẽtiũ mouere in ſiniſtrã praue ferunt̃ ⁊ in aĩa ſic: ad cõtraria eniz motus incõtinẽtiũ: ſ3 in corporibus qdẽ videmus ꝙ puerſe motum eſt: in aĩa vͦ nõ videmus. Fortaſſis aũt nihil minus in anima exiſtimandum eſſe aliquid preter rõnẽ

L contrarians huic ⁊ obuians: qualiter autem alterum nihil differt.

¶ Hec eſt 3ª pticula in qua Phs pſequit̃ aliud membrum ſubdiuiſionis ptis irrõnalis in ptẽ ſimplr̃ irrõnalẽ cuiuſmodi eſt ps nutritiua: ⁊ in ptẽ de ſe irrõnalẽ ⁊ p pticipatiõnẽ rõnalẽ. ⁊ pmo ꝓponit aliud mẽbrũ diuiſionis ptis irrõnalis. d. ꝙ pter ptẽ aĩe aſſignatã vi͡ eſſe qdã alia nã aĩe irrõnalis participans aliqualr̃ rõne. h igit̃ eſt diuiſio partis irrõnalis ꝙ quedã eſt ps aĩe irrõnalis nullo mõ pticipãs rõne: ⁊ de hac iã immediate dictũ eſt. ⁊ qdã eſt ps aĩe irrõnalis aliquo mõ pticipãs rõne. eſt etiã vt dicit alia ps aĩe rõnalis per eſſentiã. nã tã in cõtinente ꝙ̃ in incõtinẽte laudamus illã ptẽ aĩe que eſt hñs rõnẽ. Eſt eniz in vtroq3 tã in cõtinẽte ꝙ̃ in icõtinẽte ps rõnalis per eſſentiã. In vtroq3 eniz eſt rõ que recte ad optima depcat̃. i. depcando ⁊ per-

M ſuadẽdo inducit ad bonũ. nã vterq3 illoꝝ ſm iudiciũ rõnis eligit reſiſtere paſſiõib3. ⁊ hoc eſt laudabile in vtroq3. [Videt̃ aũt.] Preter ptez rõnalẽ per eẽntiã. eſt in aĩa aliqua ps irrõnalis que ꝯtrariat̃ rõni ⁊ nata eſt obedire rõni: ⁊ illa duo oſtendit Phs. pͦ ꝙ in aĩa eſt aliqua pars irrõnalis ꝯtria rõni. 2ͦ ꝙ illa ps irrõnalis ꝯtria rõni nata eſt obedire rõni. appetit9 eniz ꝯtriat̃ rõni ⁊ eſt irrõnalis: ⁊ eſt nat9 obedire rõni. Q aũt i aĩa ſit appetit9 irrõnalis pbat̃: ⁊ hec eſt

57ª ꝯcluſio huius primi libri. ꝯcluſio 57ª ⁊ pbat̃ ſic. Illud qḋ in aĩa ꝯtriat̃ rõni eſt irrõnale: ſed in aĩa appetitus ꝯtriat̃ rõni. igit̃ in aĩa appetitus eſt irrõnalis. maior eſt manifeſta. ⁊ minor declarat̃. nã appetitus inclinat ad ꝯtriũ illius ad qḋ inclinat rõ: vt p3 in cõtinẽtibus in qbus rõ inclinat ad bonũ ⁊ appetitus inclinat ad ꝯtriũ. In incõtinẽte etiã videt̃ eẽ mot9 ꝯtrarius. nã dũ3 rõ tendit mouere ad bonũ appetit9 tẽdit ad ꝯtriũ: ⁊ ita incõtinens h3 motus ꝯtrios: ⁊ eſt velut paralyticus q cum eligit mouere ad ptẽ dextrã fert̃ ad ſiniſtrã: ſed hͦ motus ꝯtrarij ſunt magis manifeſti in corpe ꝙ̃ in aĩa. Qualr̃ aũt iſti motus ꝯtrarij differãt quoꝝ vnus in corpe eſt pter nãm. ⁊ alter in aĩa pter rõnẽ nõ refert quãtũ ad ꝓpoſitũ. ¶ Notanda ſunt hic tria. pͦ ꝙ tã cõtinẽs ꝙ̃ incõtinẽs h3 rõnẽ rectam

N 1m nõm deliberantẽ eſſe abſtinẽdũ3 ab illicitis voluptatibus: ⁊ in vtroq3 eſt aliqd obuians rõni intendens ipedire ipſo3 ab executione ſue electionis: ſed cõtinẽs prauas ꝯcupiſcẽtias quas h3 nõ pſequit̃. vñ rõ cõtinẽtis vincit appetitũ inclinantẽ ad fruendũ voluptate illicita: ſed in incõtinente rõ vincit̃ a cõcupiſcẽtijs prauis: ita ꝙ ipedit̃ ab executione ſue electionis: ⁊ iõ vt dicit Euſtratius: di incõtinens velut nõ tenẽs. i. nõ ſupans cõcupiſcẽtias nec dominãs cõcupiſcẽtiis vſq3 in finẽ. ꝯtinẽs eſt q ⁊ ipm ꝯcupiſcibile h3 ad rõnẽ repugnãs: retinet aũt virilr̃ ⁊ dñat̃ repugnanti. ¶ 2ª eſt no- 2m nõm tãdũ ſm Euſtratiũ ꝙ neceſſariũ eſt hoĩem ſi d3 ipſi aduenire pfectio valde ad plantatiuũ3 repugnare: vt nõ ſylueſtris ⁊ arboreus fiat ⁊ ſupet̃ ab ipſo: ⁊ eo ꝙ his que ſ3 ipm opõnib9 delectat̃. ¶ 3ª eſt notãdũ ꝙ iſtud exemplum de 3m nõm

O incõtinẽte ⁊ paralytico eſt valde cõueniens. nã ſicut in homine palytico ptes corpis nõ ſubdunt̃ virtuti motiue ⁊ appetitiue: qz dum hõ vult eas mouere ad vnã ptẽ ex vehementia ⁊ motu morbi mouent̃ ꝯtra impetũ ⁊ motũ appetitiuũ: ita ꝙ ibi eſt qdã pugna iter appetitũ itendẽtẽ mouere ad vnã ptẽ: ⁊ motũ morbi mouẽtẽ in ꝯtriũ: ita in incõtinente rõne mouẽte ad vnũ ꝯcupia paſſiõis mouet in ꝯtriũ.

¶ Videt̃ aũt ⁊ hoc rõnis vti diximus particeps. Patet eniz in ipſo ꝯtinente rõni: ⁊ in tẽperãte ac forti magis forſitan eidẽ obtemperat. Oĩa eniz in illis ſunt ꝯſona rõni. Pars igit̃ aĩe rõne vacans eſt duplex. Vegetatiua nãq3 nullo mõ rõnis eſt particeps ſ3 cupiendi vis ⁊ oĩno appetẽdi rõnis eſt quodãmõ particeps ea rõne qua obedit ipſi atq3 obtemperat: ſic ⁊ patris ⁊ amicoꝝ ⁊ nõ vt reꝝ mathematicaꝝ dicim9 rõnẽ habere.

P Hanc aũt ptem rõne vacantẽ rõni obtẽperare admonitiones ⁊ icrepationes ⁊ cohortatiões ẽt idicant: qḋ ſi op3 hanc quoq3 ptẽ dicere rõnez habere/duplex ⁊ ea pars erit que rõnẽ habet. Et vna qdem ꝓprie ⁊ in ſeipſa. Altera vͦ vt is qui obtemperat patri.

¶ Rõne aũt ⁊ hoc videt̃ pticipare queadmodũ diximus. obedit igit̃ rõni qḋ cõtinẽtis eſt. Amplius aũt forſitã ſubiectius eſt qḋ ſobrij ⁊ fortis. Oĩa eniz cõſonãt rõni. ¶ Videt̃ vtiq3 ⁊ irrõnale duplr̃. Plantatiuũ qdẽ eñi nequaꝙ̃ cõmunicat rõni. Cõcupiſcibile vͦ ⁊ vlr̃ appetibile pticipat aliqlr̃ ſm ꝙ exaudibile eſt ei ⁊ obe-

Q dibile. Ita vtiq3 ⁊ patris ⁊ amicoꝝ dicim9 hr̃e rõnẽ ⁊ nõ queadmodũ mathematicoꝝ. ¶ Qm̃ aũt ſuadetur aliqualr̃ a rõne irrõnale nuntiat ⁊ ſuaſio ⁊ oĩs increpatio ⁊ deprecatio. ¶ Si aũt Rõnalis diuiſio. op3 ⁊ hoc dicere: rõnẽ habere duplr̃ erit: ⁊ rõnẽ hñs: hoc qdẽ principalr̃ ⁊ in ſeipſo: hoc aũt queadmodũ a patre audibile aliquid.

¶ Viſo ꝙ in aĩa eſt vna pars cõtraria rõni que rationabiliter dicit̃ ps irrõnalis aĩe. declarat̃ ꝙ ps irrõnalis aĩe ꝙ̃ contrariat̃ rõni eſt nata obedire rationi: ⁊ hec eſt ꝯcluſio 58ª que pbat̃ duplr̃. Primo ex his que ſunt in homine. ſ. 58ª ꝯcluſio huius primi libri. per experientiam actus interioris. 2ͦ ex his que ſunt extra hominem. ſ. per ſignum cuiuſdam actus exterioris. Prio ſic. Nos videmus ſic eſſe in homine cõtinente ꝙ ꝙ̃uis habeat prauas concupiſcentias ad quas proſequendas inclinat pars irrõnalis aĩe que cõtrariat̃ rõni: tñ nõ opat̃ ſm eas ſed ſ3 rõnẽ: qḋ nõ eſſet niſi ps irrõnalis aĩe que ꝯtriat̃ rationi eſſet nata obedire rationi: ⁊ illa ps irrõnalis que

A côtrariaꝛ rôni magis eſt obediēs rôni in ſobrio ⁊ in forti: ⁊ vlr in vtuoſo ꝙ̄ in alio.nā in tali hoie oia ꝯſonāt rôni nō ſolū act⁹ exteriores:ſed ēt côcupiſcētie interiores.[Uideꝛ aūt vtiqȝ.]Ex ꝑdictis appet ꝙ duplex eſt irrônale.ſ.plantatiuū qđ in nullo côicat cū rône:nec obedit imperio rônis.⁊ qodā eſt irrônale obediēs iperio rônis vt ꝯcupiſcibile:⁊ vlr oē appetibile.i.oēs appetit⁹ ꝑticipant aliqualr rône ſm ꝙ exaudibile ⁊ obedibile rôni:ſicut fili⁹ obedit pri ⁊ amicus amico:ſȝ hō ps irrônalis nō obedit rôni ſpeculatiue ſȝ practice q̄ hȝ cognitionē agibiliū.[Qm̄ āt.]2ᵒ ꝓbaꝛ eadē ꝯclō ꝑ ea q̄ exteri⁹ aguntꝛ.ſ.q2 ps irrônalis aie que ꝯtiaꝛ rôni ſuadeꝛ a rône.⁊ eſt nata obedire rôni.naȝ ſuaſio q̄ eſt ab amicis ⁊ increpatio q̄ eſt a maiorib⁹:⁊ deprecatio q̄ eſt a minoribus ad hoc ꝙ hō ſuas côcupiſcentias nō ſequaꝛ:manifeſtāt ꝙ ps irrônalis aie:que ꝯtiatur

B rôni eſt nata obedire rôni:q2 alr ſuaſio icrepatio ⁊ deprecatio eſſent ocioſe:q2 nō fiunt niſi ad hoc ꝙ hō ſequaꝛ rônē ⁊ nō appetitū irrônalē.⸿ Notādū ſm Euſtratiuȝ ꝙ Phs tangit hic oēs modos gb⁹ vnus hō ꝑ aliū inducit ad bonū:hō eniȝ inducit ad bonū ꝑ amicū eq̄lē ei.⁊ iſta iductio eſt ſuaſio quā Euſtrati⁹ ſic deſcribit:ſuaſio eſt doctrinalis admonitio ꝑ amicum facta paſſionū aie directiua. Aliqñ inducit hō ad bonū per ſuꝑiorē cui ſubycitꝛ:⁊ hui⁹ iductio fit ꝑ icrepationē quaȝ ſic deſcribit Euſtratius. In poteſtatiua eſt quedā obiurgatio terrēs eū ꝙ ꝑter rônem appetit ab executione ipetus. Aliqñ aūt inducit hō ad bonū per iferiorē:⁊ hec iductio fit ꝑ deꝑcationē quā Euſtratius ſic deſcribit. Deprecatio eſt ſermo charitatiue placans ⁊ molliter reducēs a paſſionū proſecutione. Itē dicit Euſtrati⁹ ꝙ i hoie ſenſitiuū ⁊ phantaſticū eſt mediū iter irrônale qđ neqȝ rônē ꝓpriā hȝ neqȝ rôni eſt obeditiuū:⁊ iter

C rônale qđ eſt ſapiens ⁊ rôcinans ex ſe ⁊ manifeſtuȝ eſt ꝙ eſt mediū appropriatū ambobus extremis.huic in nō ſapiēdo nec rônē hñdo ꝓpriā:huic vo in ſuaderi ⁊ obedire ſapiēti ⁊ ꝓpriā hñti rônē ſubdit:vt q̄ gdē irrônale videaꝛ: quo autē rônale.hec Euſtratius.[Si aūt opȝ.]ſubdiuidit ꝑtem rônalē aie.d.ꝙ ſi opȝ dicere hoc hīc rônē.ſ.ꝑtē irrônalez que nata eſt obedire rôni:tunc dicemus ꝙ duplex eſt rônale.vnū gdē qđ ꝑncipalr ⁊ in ſeipſo eſt rônem in ſe hñs.⁊ aliud qđ natū eſt obedire rôni quēadmodum ⁊c̄.i. quēadmodū filij obediūt pri:⁊ iſtud eſt rônale ꝑ ꝑticipationē:⁊ ita illud irrônale qđ natuȝ eſt obedire rationi ſub vtroqȝ mēbro ꝑncipalis diuiſionis quodāmō ꝯtineꝛ. Si aūt accipiaꝛ vt eſt penitus irrônale:ſic côtineꝛ ſub plantatiuo.ſi ꝟo accipiat vt eſt perſuaſibile a rône:ſic contineꝛ ſub rônali:q2 ſic eſt rônale per participationem.

⸿ Diuidiꝛ aūt ⁊ vtus hac dña. Uirtutū enim alias in-

D tellectiuas:alias morales dicimus eſſe. Sapiētiā gdē ⁊ ſollertiā ⁊ prudeētiā intellectiuas. Liberalitatē aūt ⁊ tēperantiā morales:nā cū de moribus cuiuſpiā loquimur nō ſapientē illū aut ſagacē:ſed mitē aut temperatum dicimus eſſe. Laudamus autem ⁊ ſapientem ob habitum. At habituum eos qui laudabiles ſunt vtutes appellare ſolemus.

Diuiſio ꝯ tertia ꝑȝ diuiſionē ꝑtis rationalis anime. 3ᵃ ps ca. ⸿ Determinaꝛ aūt virtus ſm dñaȝ hanc. Dicimus enim harū has gdē intellectuales:has aūt morales. Sapientiā gdē ⁊ intellectū ⁊ prudētiā intellectuales:liberalitatē autē ⁊ ſobrietatē morales. ⸿ Dicentes eniȝ de moribus nō dicimus:qm̄ ſapiēs vel intelligēs:ſed qm̄ mitis vel ſobrius. Laudamus aūt ⁊ ſapiētē ſm habitū: habituum aūt laudabiles virtutes dicimus.

⸿ Hec eſt 3ᵃ ps ꝑncialps hui⁹ capli:in q̄ Phs diuidit virtutē ſm diuiſionē ꝑtis rônalis aie.⁊ ꝑmo narrat.d.ꝙ vt⁹ E determinaꝛ.i.diuidiꝛ ſm dñam hanc.i.ſm diuiſionē ꝑtis rônalis aie.dicimus eniȝ vtutū has eſſe intellectuales:has aūt morales:ſapiam intellectū ⁊ prudētiā dicimus vtutes itellectuales.liberalitatē ⁊ ſobrietatē dicimus eſſe vtutes morales.[Dicētes eniȝ.]Qꝛ aūt habit⁹ itellectuales ⁊ morales ſint vtutes ꝓbat Phs:⁊ eſt ꝯ 59ᵃ ⁊ vltima hui⁹ libri 59ᵃ ꝯclo hui⁹ ꝑmi libri. que ꝓbaꝛ ſic. Oēs habitus aie laudabiles ſunt vtutes:ſed habitus itellectuales ⁊ morales ꝑdicti:vt intellect⁹ prudētia liberalitas ⁊ ſobrietas ſūt habit⁹ aie laudabiles.g̃ habitus itellectuales ⁊ morales ꝑdicti ſunt vtutes.maior pȝ ex ꝑdictis:q2 vtuti ꝓprie debeꝛ laus.⁊ circa minorem eſt intelligendū ꝙ tā habitus morales ꝙ̄ intellectuales ſunt laudabiles ſed diuerſimode:q2 habitus itellectuales non ſunt laudabiles de morib⁹ ſiue ꝑꝑ mores. Dicētes eniȝ de F morib⁹.i.nos volētes aliquē côm̄ēdare de morib⁹ bonis nō dicim⁹ ꝙ eſt ſapiēs vel intelligēs:ſed qm̄ eſt mitis vel ſobrius:⁊ ita vtutes morales ſunt laudabiles.laudam⁹ ēt ſapientē ſȝ habitū ſapiētie ſue:⁊ ita pȝ minor.ſ.ꝙ tam habitus morales ꝙ̄ intellectuales ꝑdicti.vȝ.ſapia prudētia liberalitas ⁊ ſobrietas ſunt habit⁹ aie laudabiles. Ex his pôt appere in qua ꝑte aie eſt felicitas:qꝛ in ea ꝑte aie in qua eſt vtus cui⁹ eſt oꝑatio.felicitas aūt ſpeculatiua q̄ ꝑncipalr hic queriꝛ eſt oꝑatio ſapiētie que eſt in intellectu:⁊ iō felicitas eſt in ꝑte aie rônali ꝑ eſſentiam.ſ.in intellectu.

⸿ Notādū ſm Lincoñ.hic.ꝙ cū dicit Phs liberalitatez Nōm ⁊ ſobrietatē eſſe vtutes morales ꝙ ibi ſobrietas accipiꝛ ꝑ tēperātia. Itē cū dicit ꝙ cū dicimus vtutē intellectualem eſſe vt ſapiētiā intellectū ⁊ prudētiā:ꝙ vtus itellectualis accipit nominationem a medio:⁊ diciꝛ côſubſtātiari extremis propter connaturalitatem quam habet cū illis. Et G in hoc finiꝛ expoſitio ꝑmi libri.deo gratias.

Dubitatur circa iſtud caplm̄.vtrū felicitas politica ſit ꝑncipalior ꝙ̄ ſpeculatiua.ꝓbaꝛ Dubiū. rō ꝑᵃ. ꝙ politica:q2 in illo actu in quo maxie aſſimilaꝛ hō deo ꝑncipalius conſiſtit beatitudo:ſed talis eſt actus practici intellectus:q2 per talē actū hō eſt cā rerū:ſicut deus ꝑ ſuū intellectuȝ ꝓducit res vt pȝ ex 12ᵒ meta^ce.ergo ⁊c̄.⸿ Itē 2ᵃ rō. felicitas politica inueniꝛ in maiorib⁹ ⁊ ꝑfectioribus.g̃ eſt ꝑfectior.añs pȝ:q2 felicitas politica inueniꝛ in regēnb⁹ ⁊ preſidentibus reipublice.g ſȝ Phm debēt eſſe meliores. ⸿ Itē felicitas politica mai⁹ bonū intēdit:q2 intēdit bonū côe qđ eſt maius ⁊ diuinius ꝙ̄ bonū vni⁹ qđ intēdit felicitas ſpeculatiua. ⸿ Dicendū ꝙ felicitas ſpeculatiua eſt ſimplr ꝑncipalior ꝙ̄ politica ſicut ꝓbat Phs in ꝑ caᵒ.qđ etiā pôt ꝓbari:q2 felicitas ſpeculatiua ⁊ felicitas politica ſunt in eadē potētia.ſ.in itellectu:ſed felicitas ſpeculatiua eſt a nobiliori habitu:⁊ ēt reſpectu melioris obiecti ꝙ̄ politice:q2 felicitas ſpeculatiua ē ab habitu ſapie:⁊ felicitas politica eſt ab habitu prudētie:ſed ſapia eſt nobilior habitus ꝙ̄ prudētia vt pȝ ex 6ᵒ huius. ⸿ Silr obiectū felicitatis ſpeculatiue eſt cā ꝑᵃ oium:⁊ obiectū felicitatis politice eſt bonū ciuitatis:ſed bonū qđ eſt cā oium bonoꝝ eſt melius ꝙ̄ bonū ciuitatis. ⸿ Itē felicitas politica eſt ꝑꝑ felicitatē ſpeculatiuā:qđ pȝ per Phm qui dicit ꝙ nō vacam⁹.i. virtuoſe operamur vt vacem⁹.i.vt poſtea ſedatis paſſionibus poſſim⁹ vacare côtēplationi:ſed illud ꝑꝑ qđ aliud eſt:eſt ꝑfectius ⁊ ꝑncipalius illo.vñ Lincoñ.dicit ꝙ politica felicitas eſt finis practicarū virtutū.ſpeculatiua autē felicitas eſt finis practicarū ⁊ ſpeculatiuarū. ⸿ Itē in felicitate ſpeculatiua ē maxia dlectatio:q2 ē carēs penitudie: ſȝ in felicitate politica ē qñqȝ penitudo vt pȝ hic ꝑ Euſtratiū.naȝ felix politicus qñqȝ dolet ꝙ aliquos ꝑimit ſeu punit.g̃ ⁊c̄. ⸿ Ad ꝑᵐ in ꝯtriuȝ dicendū ꝙ in actu itellect⁹ ſpe- Ad ꝑᵐ rônem.

I culatiui magis aſſimilamur deo ꝙ̄ in actu intellect⁹ practi
ci:q2 per actū intellect⁹ ſpeculatiui ſpeculamur deū ⁊ de⁹
ſemꝑ ſpeculat̄ ſeipſm ⁊ oia alia vt ſunt in ipſo:⁊ magis aſſi
milamur deo in ſpeculādo ipm ꝙ̄ in ꝓducēdo aliā rē ſeu
Ad 2ᵃᵐ rōnem. in opando ꝓpter bonū cōe ciuitatis.¶ Ad aliud dōꝫ eſt
ꝙ in maiorib⁹ ⁊ pſidētib⁹ debet eſſe nō ſolū felicitas pra
ctica ſ3 ēt felicitas ſpeculatiua:vñ in pſidētib⁹ debet eē tā
pfectio vite ſpeculatiue ꝙ̄ pfectio vite actiue:vñ ſi pfectio
vite cōtēplatiue in eis deficiat nō erūt ſimpl̄r meliores:ſ3
ſ3 aliquā adminiſtrationē poſſint dici maiores vel melio
Ad 3ᵃᵐ rōnem. res.¶ Ad aliud dōm ꝙ bonū cōe eſt mai⁹ bonū ⁊ meli⁹
ꝙ̄ bonū vni⁹.qḋ eſt ꝯſimile bonū ſeu bonū eiuſdē gñis:tñ
bonū vni⁹ in vno gñe boni pōt eſſe meli⁹ ꝙ̄ bonū multi
tudinis in alio gñe boni:vñ bonū pluriū qḋ intēdit̄ in feli
citate politica nō eſt amabili⁹ nec meli⁹ ꝙ̄ bonū vni⁹ qḋ
K intēdit̄ in felicitate ſpeculatiua:tñ bonū pluriū qḋ intēdi
tur in felicitate politica eſt meli⁹ ꝙ̄ bonū vni⁹ qḋ intēdit̄
in eadem vita vel felicitate.¶ Uel poſſet dici ꝙ felicitas
politica eſt vtilior ꝙ̄ felicitas ſpeculatiua ⁊ ita eſt pncipa
lior in rōne vtilis:ſ3 felicitas ſpeculatiua eſt magis hone
Dubiū. ſta:⁊ ita eſt maior in rōne honeſti.¶ Dubitat̄ hic ad quē
Ratio. pertinet inſtitutio legis:Uidet̄ enī ſ3 ph̄m ꝙ legis inſti
tutio ptineat ad politicū:qḋ tñ nō videt̄ verū:q2 ſm Eu
ſtratiū hic politicus eſt q ſcit que ⁊ quot ſunt ſpēs politia
rū:⁊ nouit qd ſm vnāquāq3 ſit rectū vel nō rectū:ſed illa
ſciunt̄ per ſciā3 politicā:ergo ſi ad politicū ſpectaret inſti
tutio legis oīs q ſciret ſciam traditā in libro politicoꝝ poſ
ſet inſtituere leges ⁊ ſolū talis.ſed hoc ꝯñs eſt falſum pro
vtraq3 ſui pte:nō enī qlibet ſciens librū politicoꝝ pōt in
ſtituere leges nec ſolū talis:cū multi pncipes leges inſtitu
Solo. L. ant qui ſciā3 politicā ignorāt:ergo ⁊c̄.¶ Dōm ꝙ vt mihi
videt̄ aliqs pōt dici politicus dupl̄r.vno mō q2 hēt ſciam
Politic⁹ q° 2ᶠ dī. politicā artificial̄r tm̄:vt q2 ſcit quot ſunt ſpecies politie ⁊
que ſunt recte ⁊ q̄ nō ſunt recte:⁊ talis habet ſciētiā que ſo
lum eſt vl̄ius.Alio mō dicit̄ politicus qui habet ſciā3 po
liticā ⁊ etiā vſum ⁊ experiētiā de rebus ciuilib⁹ ⁊ de ꝯuer
ſatione politica.vnde aliqs eſt politic⁹ dupl̄r.vel q2 habet
ſciētiā politicā artificial̄r tm̄:vel q2 hēt politicā artificia
liter ⁊ expimētal̄r.⁊ ad hoc ꝙ aliqs ſit legis poſitiuus req
rit̄ ꝙ ſit politicus artificial̄r ⁊ expimētal̄r:vel ꝙ dirigat̄
ab aliquo vel ab aliqb⁹ talib⁹.ſ.hñtib⁹ politicā artificial̄r
⁊ vſual̄r per lōgā ꝯſuetudinē in vita ciuili.nec ſufficiūt il
la duo ad legis poſitiuū ꝙ hēat politicā vtroq3 iſtoꝝ mo
doꝝ:ſed cū hoc reqrit̄ ꝙ legis poſitiuus hēat auctēm cō
dēdi leges:⁊ ad talē auctēm reqrit̄ ꝟtus coactiua q̄ arceat
ad obſeruātiā legis:quia vt dicit̄ 4.° politice.Ad nihil eſt
M vtile leges iponere niſi obediat̄ legib⁹.¶ Ad rōnē indu
Ad rōnē. ctā dicēdū ꝙ ad politicū artificialē qui nō eſt expt⁹ non
ptinet legē inſtituere:ſed requirit̄ ꝙ ſit expertus ⁊ ꝙ hēat
ꝟtutē coactiuā:ſicut hñt reges ⁊ qdā3 alij pncipes.Et in h
finit̄ breuiter ⁊ mō facili illud qḋ de libro primo ethico
rū intellexi:⁊ deo qui dedit intelligere ſint grē infinite.

Quia Ariſto.dicit hic ꝙ cōcupiſcibile ⁊ vniuerſaliter
appetibile pticipat aliqual̄r rōne ⁊ eſt obedibi
Dubiū. le rōni.Dubitat̄ vtrū appetit⁹ ſenſitiuus obediat rōni.Et
p° rō. videt̄ ꝙ nō:q2 nō eſt capax rōnis quia tunc intelligeret ⁊
rōcinaret̄ qḋ falſu3 eſt.ergo nō eſt obedibilis rōni.ꝯñtia
p3 per hoc ꝙ nihil obedit pcepto alicui⁹ cui⁹ nō eſt capax.
2° rō. ¶ Item ſm ph̄m hic in textu:appetit⁹ ſenſitiuus aduer
ſat̄ rōni:ſed aduerſari ⁊ obedire ſunt ꝯ̄ria.ergo nō obedit
3° rō. rōni.¶ Itē ſenſus exterior nō obedit rōni:q2 nō eſt i ptā
te nr̄a magis clare vel minus clare videre q̄ñcūq3 ratio
hoc pcipit.ergo eadē rōne appetitus ſenſitiuus nō obedit
In oppo^m pho. rōni.ꝯñtia p3:q2 rō impat actū ſenſus exterioris ſicut im
perat actū appetitus ſenſitiui.¶ Ad oppoſitu3 videt̄ eſſe

Philoſophus hic.¶ Dicēdū ꝙ appetitus ſenſitiuus obe N
dit rōni vt ſufficiēter in textu probat̄ tā3 ex refrenatione Solo.
paſſionū quas rō reprimit:ꝙ̄ ex ſuaſiōe increpatiōe ⁊ de
precatiōe per quē vnus hō inducit̄ per aliū ad obediēdū
rōni ⁊ ad refrenādū motū appetit⁹ ſenſitiui ꝯ̄rariū rōni.
¶ Sciēdū eſt tñ ꝙ appetitus ſenſitiu⁹ obedit rōni ⁊ etiā Nōn^m
volūtati ſed diuerſimode:q2 rōni ſpāliter obedit q̄ñtū ad Rōni ⁊ volūtati
modū ⁊ determinationē actus:q2 appetit⁹ ſenſitiuus ſi ſit diuſimo
pfecte ſubiectus rōni ꝓducit actū ſuū ſm iudiciu3 rōnis de obedit
nec vltra ꝓgrediēdo nec citra ceſſando quā rō idicat vel appetitus
pcipit:⁊ ita obedit rōni q̄ñtū ad determinationē act⁹.Sed ſenſitiuus
volūtati obedit q̄ñtū ad exercitiū act⁹:nā in hoīe ad actu3
appetit⁹ ſenſitiui nō ſtatim ſequit̄ mot⁹ in rē ſicut accidit
in brutis:ſ3 in hoīe appetit⁹ ſenſitiuus expectat imperium
ſupioris appetit⁹ q eſt volūtas:q2 in mouētib⁹ ordinatis
2^m nō mouet niſi pſupppoſita motiōe pmi:ſ3 volūtas eſt p O
mus ⁊ vl̄is motor in toto regno aīe:nec ſine ei⁹ iperio mo
uet̄ appetit⁹ ſenſitiu⁹ ad exercitiū act⁹.iō dicit ph̄s 3° de T.c.57.
aīa:ꝙ appetit⁹ ſupior.ſ.volūtas mouet appetitū ſenſitiuū
ſicut ſphera iferior mouet̄ a ſphera ſupiore.¶ Intelligēdū Nōn^m
eſt ēt ꝙ appetit⁹ ſenſitiu⁹ in hoīe imediate obedit ꝟtuti co
gitatiue:ſicut enī in brutis appetit⁹ imediate mouet̄ p iudi
ciū extimatiue ſicut agn⁹ ex h ꝙ extimat lupū eē inimicū ⁊
nociuū nāe ſue odit ⁊ fugit ip3:ſic appetit⁹ ſenſitiu⁹ i hoīe
mouet̄ imediate a cogitatiua q̄ dī rō pticularis eo ꝙ eſt
collatiua itētionū indiuidualiū ſicut rō intētionū vl̄iu3.Illa
aūt cogitatiua regit̄ a rōne vl̄i practica:ſic enī cōcluſiōes
particulares reſoluim⁹ in vl̄es ⁊ p illas eas regulamus:ſic
appetit⁹ ſenſitiu⁹ in hoīe imediate obedit cogitatiue ⁊ ab
ipſa mouet̄:⁊ cogitatiua mouet̄ a rōne vniuerſali ⁊ obe
dit ei:iō appetit⁹ ſenſitiuus obedit rōni vniuerſali ſed nō
imediate:ſ3 mediāte cogitatiua.Cui⁹ rō pōt eē:q2 imedia P
tū mouens d3 ꝓportionari imediate moto:⁊ appetit⁹ ſen
ſitiuus nō tendit niſi in aliud bonū pticulare:iō ꝓximu3
motiuū appetitus ſenſitiui d3 eſſe virtus apphēſiua pti
cularis ⁊ nō ꝟtus cognitiua vl̄iu3.¶ Ad p^m in ꝯ̄riū cū dī Ad p^m rōnem.
ꝙ appetit⁹ ſenſitiuus nō eſt capax rōnis.dico ꝙ aliqd pōt Capax rōnis dupl̄r dici pōt.
dici capax rōnis dupl̄r.ſ.vel p cognitionē.vel p cōmēſu
rationē.appetitus ſenſitiu⁹ nō eſt capax rōnis per cogni
tionē.ſ.ſpeculādo ipſa3 rōnē ſed eſt capax rōnis p cōmen
ſurationē:q2 in operādo cōmenſurat̄ rōni tanꝙ̄ regule ⁊
menſure.rō hñ pbat ꝙ appetit⁹ ſenſitiuus non eſt capax
rōnis p cognitionē.¶ Ad 2^m dōm ꝙ appetit⁹ ſenſitiuus Ad 2ᵃᵐ rōnem.
qñq3 aduerſat̄ rōni ⁊ qñq3 obedit rōni.⁊ cū dī ꝙ obedi
re ⁊ aduerſari ſunt ꝯ̄ria.dōm ꝙ nō eſt incōueniēs ꝙ ꝯ̄ria
inſint eidē ſucceſſiue.vñ q̄uis appetitus ſenſitiuus qñq3
aduerſet̄ rōni:cū hoc tñ ſtat ꝙ teneat̄ nāliter ei obedire.
vñ ſciendū ſicut p3 ex pmo politice.ꝙ aīa regit corp⁹ pn Q
cipatu diſpotico ⁊ ſeruili:q2 ſicut ſeru⁹ nō h3 ius ꝯ̄dicēdi
pcepto dñi ſ3 cogit̄ ei ſeruil̄r in oīb⁹ obedire:ita nec mē
bra corpis pñt reſiſtere iperio rōnis:dū tñ ſint in ſua nāli
diſpōne ⁊ vigore:ſed rō regit appetitū ſenſitiuū pncipatu
politico ⁊ regali:⁊ iō ſicut liberi pñt in aliq̄ ꝯ̄dicē dño:ita
appetitus ſenſitiuus pōt quandoq3 contradicere rationi.
¶ Ad 3^m dōm ꝙ tā ſenſus exterior ꝙ̄ appetitus ſenſitiu⁹ Ad 3ᵐ rōnem.
obedit rōni:ſed diuerſimode.nam ſenſus exterior ſolum
obedit rōni q̄ñtum ad exercitiū actus:nō aūt q̄ñtu3 ad de
terminationē actus vt tendit in obiectū.poſſum enim ad
iudicium rōnis apire oculos ⁊ videre pñte obto:⁊ medio
exñte diſpoſito ad videndū:⁊ ita ſenſus obedit rōni q̄ñtū
ad exercitiū actus.ſ3 q2 in poteſtate noſtra nō eſt videre
obiectum magis clare vel minus clare:ideo ſenſus exte
rior nō obedit rōni q̄ñtum ad determinationem actus:ſ3
appetitus ſenſitiuus obedit rationi quātum ad determi
natione actus:vt dcm̄ eſt in ſolutione huius dubitationis.

Quia

A **Quia** ph'ſ in fine huiꝰ capl'i dicit v'tutes morales eē in pte rōnali ꝑ pticipationē ⁊ v'tutes itellectua-
les in pte rōnali ꝑ eſſentiā. pōt dubitari qd itelligat ꝑ ptē
rōnalē ꝑ pticipationē: vtrū appetitū ſenſitiuū tm̄: vł appe
titū itellectiuū tm̄: vł vtrūqʒ. ex textu enī nō appet expſſe
quē appetitū vocat partē rōnalē ꝑ pticipationē: ideo mo-
Dubiū. ueo hāc dubōnē. Utrū v'tutes morales ſint ponēde i appe
p^o rō. titu ſenſitiuo vł in appetitu itellectiuo. Et p̄ videt̄ ꝙ nulla
virtus moralis ſit ponēda in appetitu intellectiuo: qa illa
potētia que ex ſui nā eſt determinata vt tendat in bonuʒ
rōnis nō idiget habitu ipſaʒ determināte ad bonū rōnis:
ſed appetitus itellectiuꝰ eſt ex ſe determinatus vt tendat
in illud qđ eſt bonū ſm rōnē: qa volūtas que eſt appetitꝰ
T. c. 42 intellectiuus eſt in rōne: vt pʒ ex 3° de aīa: ⁊ vnūqđqʒ nā-
liter appetit ꝓpriū bonū. ḡ nulla v'tus moralis eſt ponēda
B in volūtate. maioꝛ pʒ. nā ad hoc reqrit̄ v'tus in appetitu vt
appetitꝰ ꝑ ipſaʒ determinet̄ ad actuʒ ꝯformē rōni recte.
Cōfirmatio rōnis. ¶ Cōfirmat̄ hec rō ſic. Uirtꝰ q̄ eſt circa paſſiōes eſt me-
dicina moderatiua paſſionū: ſʒ ſic medicina corꝑalis ſemꝑ
dʒ eē in eodē in q̄ eſt morbꝰ: eodē mō medicina paſſionū
dʒ eē in eo in q̄ ſūt paſſiōes: ſʒ paſſiōes ſūt in appetitu ſen
ſitiuo ⁊ nō i volūtate: ḡ oēs morales v'tutes q̄ ſūt circa paſ
2° rō ſiones ſūt in appetitu ſenſitiuo. ¶ Itē circa ideʒ hēt fieri
mediū ⁊ extrema: ſʒ v'tus eſt medietas paſſionū: vt pʒ ex
2° huiꝰ. vbi dic̄ ph'ſ ꝙ v'tus eſt mediatrix paſſionū ⁊ paſ-
ſiones ſūt in appetitu ſenſitiuo. ḡ oēs v'tutes morales que
In opp^m ſūt circa paſſiones ſūt in appetitu ſenſitiuo. ¶ Oppoſitū
arguit̄ ſic. Uirtus moralis eſt habitꝰ recta rōne determi-
natus. ḡ eſt in eodē in quo eſt recta rō: ſed recta rō nō eſt
Propter qd moue- in appetitu ſenſitiuo ſʒ i appetitu itellectiuo. ḡ ⁊c. ¶ Iſta
atur du^m. dubitatio mouet̄ ꝑꝑ v'ba ph'i hic qui dicit ꝙ v'tutes mo-
C rales ſūt in pte rōnali per participationē: ⁊ nō eſt manife-
ſtum quid ph'ſ intelligat per partem rationaleʒ per par-
ticipationē vtrum appetitum ſenſitiuum vel appetitum
intellectiuū vel vtrūqʒ. quidam enim diſtinguunt rōnale
Rōnale i tria mem- in tria mēbra dicētes ꝙ rōnale accipit̄ tripl'r. Uno modo
bra diuiſū ſtricte ⁊ ꝓprijſſime: ⁊ ſic ſolus itell's dicit̄ rōnalis: qa itel-
lectus eſt rōnalis per eēntiā: qa liter ptes aīe in ſolo itelle-
ctu eſt actꝰ rōcinādi. Scđo accipit̄ rōnale cōius ⁊ magis
large: ⁊ ſic accipit̄ pro omni eo ꝑ qđ hō diſtiguit̄ a bruto:
⁊ ſic appetitus itellectiuus dr̄ rōnalis: qa natus eſt moue-
ri in bonū ſm deliberationē rōnis qđ nō cōpetit brutis q̄
mouent̄ ex inſtinctu nāe ⁊ nō ſm deliberationē rationis.
Tertio mō accipit̄ rōnale largiſſime ꝓ omni eo qđ hʒ in
ſe rōnē vel eſt natū obedire rōni: ⁊ illo modo appetitꝰ ſen
ſitiuus eſt rōnalis: qa eſt natus obedire iudicio rōnis. Ex
quo apparet ꝙ tā appetitus ſenſitiuus q̄ʒ etiā volūtas eſt
D rōnalis. ⁊ ꝙ vterqʒ appetitꝰ eſt rōnalis per pticipationē.
qa nec appetitus ſenſitiuus nec appetitus itellectiuꝰ hʒ in
ſe rōnē: vterqʒ tn̄ appetitus eſt irrōnalis per cōparationē
ad itellectū qui ꝑ eſſentiā eſt rōnalis: ⁊ ideo ꝑ dictuʒ ph'i
hic poteſt poni idifferēter ꝙ virtutes morales ſunt in ap-
petitu ſenſitiuo vel ꝙ ſunt in appetitu intellectiuo vel ꝙ
in vtroqʒ ſunt virtutes morales: alie tamē ⁊ alie. nec vide
tur ph'ſ magis dicere vnum iſtoruʒ q̄ʒ aliud niſi ꝙ dicit
ſic. Cōcupiſcibile ꝟo ⁊ vl'r appetibile participat aliqual'r
ſupple rōne: ⁊ ꝑ hoc videt̄ ꝙ oīs appetitus tā ſenſitiuꝰ q̄ʒ
itellectiuꝰ pticipent rōne ⁊ eſt obedibilis rōni: qa dicit ꝙ
vl'r appetibile. i. oīs appetitꝰ pticipat rōne: qđ non eēt niſi
in oī appetitu eēt v'tus moralis ꝑ quā obedit rōni. ¶ Cir-
Solutio quatuor opio. circa dubiuʒ hoc. ca iſtā dubitationē ſunt 4^{or} opiones. Una opio eſt ꝙ oīs
p^a. virtus moralis eſt in appetitu ſenſitiuo ⁊ nulla in appeti-
2^a tu intellectiuo. Alia eſt opinio ꝙ quelibet virtus moralis
3^a eſt in appetitu itellectiuo ⁊ nulla eſt in appetitu ſenſitiuo.
Tertia eſt opinio ꝙ in vtroqʒ appetitu ſunt omnes virtu

tes morales eedem ſm ſpeciem: alie tamē ſm numerum E
ſunt in appetitu vno: ⁊ alie in alio. Quarta opinio eſt ꝙ 4^a
virtus moralis que eſt circa operationes vt iuſtitia eſt in
appetitu intellectiuo: ⁊ alie virtutes que ſunt circa paſſio-
nes ſunt in appetitu ſenſitiuo. ⁊ hāc opionē ad preſens te-
neo recitādo: alijs opionibꝰ ꝓtermiſſis. ¶ Primo ḡ ꝓbo Opinio Burlei.
ꝙ in volūtate opʒ ponere habitū v'tuoſuʒ. Scđo ꝙ ille ha
bitus eſt iuſtitia. p̄mū ꝓbat̄ ſic. Illa potētia quā in operā-
do ꝯtingit deficere a rectitudine ſui actus indiget aliquo
habitu v'tutis dirigēte ipſaʒ ad recte operādū: ſed volūtas
pōt in operādo deficere a rectitudine ſui actus. ḡ indiget
habitu virtuoſo determināte ipſaʒ ad recte operādū. ma
ioꝛ pʒ: qa potētia que pōt in operādo deficere a rectitudi
ne ſui actus hʒ difficultatē ad recte operādū. ⁊ minoꝛ ap-
paret: qa volūtas pōt peccare: ⁊ per ꝯñs pōt in operando
deficere a rectitudine. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ oīs poꝰ eſt idiffe- Inſtantia
rens ad recte agēdū ⁊ ad nō recte agendū: ḡ in oī poꝰ opʒ F
ponere habitū v'tuoſuʒ. Dīm ꝙ nō oīs poꝰ eſt indifferēs Tol'it inſtantia.
ad recte agendū ⁊ ad nō recte agēdum. nā v'tus viſiua ex
ſui nā eſt determinata ad rectitudinē videndi: nec ab hac
rectitudine ipedit̄ niſi ex pte organi vel medij: ⁊ ideo nō
idiget v'tute ipſaʒ dirigēte vel determināte. vñ nō q̄libet
idifferētia in poꝰ ad actū facit poꝰʒ idigere habitu. Nā in Triplex i potētia indifferētia:
poꝰ eſt triplex idifferētia. Una idifferētia ad agere vł nō
agere. Alia idifferētia eſt ad agere h' vel illud. Tertia eſt
ad agere recte ⁊ agere nō recte. ſʒ nec p̄ma idifferētia nec
ſcđa nec ambe ſil' faciūt difficultatē in poꝰ ꝑꝑ cuius amo-
tionē poꝰ reqrit habitū v'tuoſuʒ. nā p̄ma idifferētia ſufficiē
ter tollit̄ ꝑ mouēs ad exercitiū actus. ſcđa tollit̄ ꝑ obiectū
qđ determinat ad actū circa ipm̄: ⁊ ſola idifferētia que eſt
ad agere recte: ⁊ agere nō recte tollit̄ per habitū v'tutis ⁊
reqrit habitū v'tutis in poꝰ ſic idifferēte determinā teʒ ad
recte agere. ¶ Scđo ꝓbat̄ ꝙ i volūtate eſt habitꝰ iuſtitie: G
⁊ h' ſic. Quelibet v'tus eſt in illa poꝰ cuius actū rectificat:
ſic tēꝑātia in ꝯcupiſcibili: qa moderat actꝰ eiꝰ circa de-
lectationes ⁊ triſtitias. fortitudo eſt in iraſcibili: qa mode
rat actus eiꝰ circa timores ⁊ audacias: ſed iuſtitia nō mo-
derat actū cognoſcēdi veritatē: ſed rectificat operationē
hoīs ad alterū in qua iuſtitia ꝯſtituit eq̄litatē. ḡ eſt in poꝰ
appetitiua: ſed nō eſt in appetitu ſenſitiuo: qđ pʒ: qa iuſti-
tia tā legalis q̄ʒ pticularis eſt ad alterū. nā equalitas quaʒ
iuſtitia ꝯſtituit ſiue in cōmutationibꝰ ſiue i diſtributioni-
bus conſiſtit in ordine vnius ad alterū: ſed huiꝰ ordo vel
equalitas nō pōt ꝯſtitui ꝑ appetitū ſenſitiuū. Cuiꝰ rō eſt:
qa ꝑ appetitū ſenſitiuū nō ꝯſtituit̄ niſi illđ qđ a ſenſu ap-
prehendit̄: ſed talis ordo vel equalitas nō apprehendit̄ a
ſenſu ſed a ſolo intell'u: ⁊ ꝑ ꝯñs eſt in appetitu itellectiuo
qui tēdit ꝑ electionē in illā eq̄litatē apprehēſaʒ ab itell'u.
vñ hec rō fundat̄ ſuꝑ h' ꝙ appetitus ſenſitiuus ſolū tēdit H
in apprehēſuʒ ꝑ ſenſuʒ: ⁊ volūtas ſolū tēdit in apprehēſuʒ
per intell'm. Idē ꝓbat̄ auctē ph'i in p̄nꝰ 5ⁱ ethicoꝝ q̄ dic̄
ꝙ iuſtitia eſt habitus ſm quē eligimꝰ ⁊ volumus opari iuſta.
ḡ iuſtitia eſt in volūtate cuiꝰ actū rectificat. ¶ Et ſi dicat̄ Cōtra dicatur p^o.
ꝙ ꝯſiderare ⁊ ſtatuere ordinē ad alteꝝ eſt ſolius rōnis. ḡ
nō eſt actus volūtatꝭ ſʒ itell'ſ. Itē dicit Euſtratius 6° huiꝰ
ꝙ oīs v'tus aīe alicuiꝰ vel aliquaꝝ partiū eſt: puta iraſcibi
lis vt fortitudo aut ꝯcupiſcibilis vt tēꝑātia. iuſtitia aūt
vtriuſqʒ. iuſtitia ḡ eſt in iraſcibili ⁊ cōcupiſcibili: ⁊ ꝑ ꝯñs
eſt in appetitu ſenſitiuo. Item Euſtratius dicit hic. Neqʒ
enī v'tutes dirigunt̄ in iraſcibili: puta fortitudo, tēꝑātia.
apponit̄ aūt ⁊ iuſtitia niſi ira ⁊ ꝯcupiſcētia obediāt rōni.
ḡ iuſtitia eſt in appetitu ſenſitiuo ſic ⁊ fortitudo ⁊ tēꝑā-
Ad p^m tia. ¶ Ad p^m dico ꝙ ꝯſiderare ordinē vniꝰ ad alteruʒ eſt
ſolius rōnis: tn̄ eligere illū ordinē ⁊ imperare: eſt ipſiꝰ vo-
luntatis: illđ enī idē qđ a rōne cogſcit̄ a volūtate appetit̄.

I ¶ Ad aliõ dico φ iuſtitia cõprehẽdit vtrũq̃ʒ.ſ.iraſcibilẽ
Ad 2m τ ↄcupiſcibilẽ:nõ q̃a ſit in vtroqʒ ſubiectiue:ſʒ q̃a iuſtitia
vtif ꝑ mã τ obito actib⁹ oĩum aliaꝝ ṽtutũ que in vtroqʒ
appetitu fundanẽ.vnde iuſtitia eſt in vtroqʒ.ſ.iraſcibili
τ ↄcupiſcibili:nõ ſubiectiue ſʒ obiectiue:q̃a vterqʒ iſtoꝝ appeti
Ad 3m tuũ eſt obiectũ iuſtitie.¶ Ad aliud dõʒ φ Euſtratius nõ
intẽdit per illa ṽba φ iuſtitia ſit ponẽda in iraſcibili τ cõ
cupiſcibili.nec accipit irrõnale ſtricte pro appetitu ſenſiti
uo ſed accipit irrationale large pro tota parte appetitus q̃
eſt nata obedire rationi:τ ſic volũtas cõprehendit ſub ir
rõnali:τ ſic accipit ꝓhs irrõnale in ꝑn⁹magnoꝝ moraliũ:
vbi dicit φ in irrõnali eſt iuſtitia τ fortitudo. Cũ aũt dic
Euſtratius φ nec iuſtitia ſicut nec alie ṽtutes dirigunẽ in
irrõnali niſi ira τ ↄcupiſcẽtia rõni obediãt:intendit φ ꝑ iu
K ſtitiã que eſt in irrõnali eodẽ mõ quo dictũ eſt nõ põt di
rigi τ rectificari oꝑationes exteriores niſi paſſiones irra
tionalis τ ↄcupiſcibilis prius ꝑ rectã rõneʒ τ alias ṽtutes
refrenenẽ.Sic g̃ ſit dictũ ad p̃ſens ad iſtã dubõnẽ φ ṽtu
tes que ſunt circa oꝑationes ſunt in appetitu itellectiuo:τ
ṽtutes que ſunt circa paſſiones ſunt in appetitu ſenſitiuo
Ad p̃maʒ rõnẽ p̃nci palem. ſicut τ ipſe paſſiones.¶ Ad p̃mũ p̃ncipale dõm φ maior
eſt falſa.nã appetit⁹ ſenſitiuus iclinat naturalr̃ ad bonuʒ
apprehenſuʒ ꝑ ſenſuʒ:τ tñ in appetitu ſenſitiuo ponunt̃
ṽtutes ad inclinãdũ in actus ↄuenientes ſue nãli iclinatio
Ad ↄfir. ni ſm regulã rõnis:τ ita eſt de volũtate.¶ Ad ↄfirmatio
nẽ dõm φ illa ↄfirmatio cõcludit oppoſitũ ꝓpoſiti.nam
medicina corꝑalis nunq̃ eſt ſimul adequate cũ egritudie
cuius eſt medicina:q̃a medicina eſt in vno corꝑe τ egritu
do eſt in alio corꝑe:τ duo corꝑa nõ ſunt ſimul:veruñ nõ
L eſt ſilr̃ de medicina corꝑali τ de medicina aĩe:vnde ratio
Ad ſcdaʒ rõnẽ p̃nci palẽ quid ſit dõm. verũ ↄcludit.ſ.φ ṽtutes morales que ſunt circa paſſiones
ſunt in eodeʒ ſubiecto in quo ſunt paſſiones.ſ.in appetitu
ſenſitiuo.¶ Et per idem ſoluitur ſcda ratio principalis.

Incipit liber

ſcdꝰ de ṽtutib⁹ moralib⁹:per quas poſſumus ad finẽ vltimũ ꝑuenire
ↄtinẽs tres trac. Prim⁹ eſt d̃ cauſis effectiuis ṽtutũ.2⁹ ibi
[Poſt hec aũt.] eſt de q̃ditate ṽtutis.3⁹ ibi [Opʒ aũt nõ
ſolũ vlr̃ dici.] eſt de ſpẽb⁹ τ oppõne ṽtutis τ documentis
Tractat⁹ p̃m⁹ ſcdi libri ethi. qualr̃ hõ poterit fieri ṽtuoſus. Tractat⁹ p̃mus ↄtinet 4or
capl̃a. In p̃ ingrit̃ τ determinat̃ a q̃ eſt ṽtus moralis:q̃m
eſt ex oꝑõnib⁹ nr̃is. In 2⁹ ibi [Qm igiẽ p̃ns negociũ.] ing
rit̃ τ determinat̃ qõ 2⁹.ſ.q̃les ſũt oꝑõnes ex q̃b⁹ gñat̃ ṽt⁹.
In 3⁹ ibi [Signũ aũt opʒ.] ſoluit̃ 3⁹ qõ q̃rẽs circa q̃ eſt ṽt⁹
moralis. In 4⁹ ibi [Queret aũt vtiqʒ aliq̃s.] mouet̃ τ ſol
uit̃ qõ 4⁹.ſ.qualr̃ ṽtus gñat̃ ex oꝑationibus virtuoſis.

M CUm aũt ṽtus ſit duplex:itellectiua iq̃uã:
atq̃ʒ moralis. Intellectiua quidẽ plurimũ
ex doctrina generationẽ hʒ τ incrementũ.
Quapropẽ experiẽtia indiget tꝑeq̃ʒ. Mo
ralis aũt aſſuetudie cõparat̃:vñ τ nomẽ habuit tale.

Caput p̃m trac. p̃. p̃ ſcdi libri ethicorũ. p̃⁹ ꝑs ca. Duplex ẽ ṽtus huma na diuerſi mode hñs gñones τ augmẽtũ. DUplici aũt exñte ṽtute hac quideʒ
itellectuali.hac aũt morali.ea q̃dẽ
que itellectualis plĩmũ ex doctri
na hʒ τ generationẽ τ augmentũ:
ideo experimẽto indiget τ tẽpore.
moralis ṽo ex more fit:vnde τ nomen habuit
parum declinans a more.

p̃.ca.p̃.tr. diuiſio in tres ꝑtes p̃ncipales ISTud eſt p̃mũ capl̃ʒ p̃mi tractat⁹ libri ſcdi
in quo determinat̃ qõ p̃⁹ hui⁹ libri.ſ.a
quo eſt ṽt⁹ moralis:τ ↄtinet tres ꝑtes p̃ncipales.
In p̃ma narrat φ duplex eſt ṽtus.ſ.itellectualis
τ moralis τ a quib⁹ vplr̃ generant̃. In 2⁹ ibi [Teſtatur

autẽ.] declarat a quibus fiunt τ corrũpunt̃ ṽtutes. In 3⁹ N
ibi [Propter qõ opʒ.] cõcludit ex p̃miſſis vnũ documẽtũ
in moralibus obſeruãdũ.p̃ma pars ↄtinet duas ꝑticulas.
In p̃⁹ narrat φ duplex eſt ṽtus τ a quo vtraq̃ʒ vplr̃imuʒ
hʒ gñationẽ τ augmẽtũ. In ſcda ibi [Ex quo manifeſtum
eſt.] declarat̃ φ nulla virtus moralis ineſt nobis a nã. In
p̃ma igiẽ ꝑticula narrat φ cũʒ duplex ſit ṽtus humana.ſ.
itellectualis τ moralis.ea que intellectualis eſt vplr̃m hʒ
gñationẽ τ augmẽtũ ex doctrina:τ ideo acquiſitio virtu
tis itellectualis idiget experimẽto τ tẽpore.ſʒ virtus mo
ralis gñationẽ τ augmẽtũ hʒ ex more.i.ↄſuetudine:τ ideo
nomẽ hʒ parũ declinãs a more.¶ Intelligẽdũ φ virtus Nõm
itellectualis ordinat̃ ad cognitionẽ que magis acquiritur
in nobis ex doctrina q̃ ex inuentione.plures enĩ ſunt qui O
addiſcũt q̃ qui per ſe iueniũt:τ plura didicimus ab aliis
q̃ ſcimus ex ꝓpria inuentione:τ q̃a oĩs cognitio noſtra or
tũ hʒ ex ſenſu:τ ex multotiẽs ſentire aliq̃d fit exꝑimẽtũ.
ideo virtus intellectualis indiget experimẽto longi tꝑis:
ideo dicit ꝓhs φ virtus intellectualis p̃mũ ex doctrina
hʒ gnõnẽ τ augmẽtũ.ideo experimento indiget τ tꝑe:ſed
virtus moralis fit ex more.i.cõſuetudine.¶ Euſtratius Inter mo rẽ τ expe riẽtiã dif ferentia.
videt̃ hic ponere differentiã iter morẽ τ experientiã:que
talis eſt:φ mos eſt reſpectu ꝓpriaꝝ operationũ:τ experiẽ
tia reſpectu operationũ alienarũ.¶ Lincoñ.dicit φ ſi ſit
res que nõ ſolum ſcitur ſeu habet̃ ex doctrina ſed ex ope
ratione idiget experiẽtia:hoc eſt ꝓprie oꝑationis frequẽ
tia τ alienaꝝ operationũ obſeruatione. Hec Lincoñ.
¶ Ex quo patet nullã fieri virtutẽ morũ in nobis nã.
Nihil enĩ eoꝝ que ſũt natura aliter aſſueſcit:vt lapis:
cui quidẽ natura cõpetit ferri deorſum:nũq̃ aſſueſcit P
ferri ſurſum:neq̃ ſi millies ipſum aſſuefaciendi cauſa
quiſpiam ſurſum proĩjceret. Simili mõ nec ignis ferri
deorſum:nec aliud quicq̃ aliter q̃ ſibi natura cõpe
tat aſſueſcet. Neq̃ igiẽ natura:neq̃ ꝑter naturã ṽtu
tes in nobis efficiunt̃:ſed idonei quidẽ ad ipſas ſuſci
piendas ſumus natura. Suſcipimus aũt ipſas atq̃ʒ ꝑ
ficimur per cõſuetudinẽ. Preterea eoꝝ que in nobis
fiunt natura:potẽtias prius accipimus:deide reddi
mus operationes:qd̃ quidẽ in ipſis ſenſibus intueri li
cet. Nõ enĩ ex eo q̃a vidimus vel audiuimus ſepe ſen
ſus accipimus:ſed ↄ̃ hẽtes vſi ſumus:nõ vſi acce
pimus. At ṽtutes accipim⁹ operãdo p̃us:quẽadmo
dũ τ in artibus. Que nãq̃ poſtq̃ didicerim⁹ facẽ
oꝫ:ea faciẽtes diſcim⁹. Edificatores etenĩ edificãtes: Q
τ citharedi pulſantes citharã fiũt. Pari mõ iuſta agẽ
tes iuſti:τ modeſta modeſti fortiaq̃ʒ fortes efficimur.
¶ Ex quo τ manifeſtũ q̃m neqʒ vna moraliuʒ
ṽtutũ nã nobis inſit. Nullũ enĩ natura exñtiũ
aliter aſſueſcit:puta lapis nã deorſum latus nõ
vtiqʒ aſſueſcit ſurſũ ferri:neqʒ ſi millies aſſue
ſcat quis eum ſurſum iaciens:neqʒ ignis deor
ſum:neqʒ aliud aliqd̃ eoꝝ que aliter inata ſunt
aliter vtiqʒ aſſueſcet. ¶ Neqʒ igiẽ nã neqʒ pre
ter nãm iſunt ṽtutes:ſʒ inatis q̃dẽ nobis ſuſci
pere eas:ꝑfectis aũt ꝑ aſſuetudinẽ. ¶ Adhuc
quecũqʒ nobis nã q̃dẽ adueniũt:potẽtias ho
ruʒ prius ferimus. Poſterius aũt oꝑationes
hoꝝ reddimus quod in ſenſibus manifeſtum.
Nõ enĩ ex multotiẽs videre aut ex multotiens
audire

A audire ſenſus accipimus:ſʒ ecōuerſo habētes vſi ſumus:nō vtētes habuimus. Virtutes autē accepimus operātes prius:quēadmoduʒ ⁊ in alijs artibus. Que enī opʒ diſcētes facere hec facientes diſcimus:puta edificantes edificatores fiūt: ⁊ citharizantes citharistē. ſic aūt ⁊ iuſta quidem operantes iuſti efficimur:tempera ta autē temperati:fortia vo fortes.

p^a cōclo h^e ſcd^e li. ℂ Hec eſt ſcda particula ꝑme partis:in qua ꝓbat ꝑmam cōcluſionē huius libri que eſt iſta:ꝙ nulla virtus moralis ineſt nobis a natura que ꝓbať dupl'r. ꝑmo ſic. Nihil eorꝫ que ſunt a nā variť ꝓpter aſſuefactionē:ſed ois vtus moralis variať ꝓpter aſſuefactionē. ḡ ⁊c. maior pʒ exēplarit B ſic. Si enī aliqd inſit a natura:ꝯtriū illius nō poterit ieſſe ex cōſuetudine. Vbi grā. ſi lapis nāliter ferť deorſum non pōt aſſueſci vt ex ſe moueať ſurſuʒ. ⁊ minor apparet. ſ. ꝙ virtus moralis variať ꝓpter aſſuefactionē. nā virtuoſus pōt aſſueſci ad male operandū ita ꝙ fiat malus:nec ineſt nobis virtus moralis ꝯ nām ꝓpter eādē rōnē. nā ꝯſuetudo nō mutat qđ eſt ꝯ nām:ſicut nec illud qđ eſt ſm nām: virtus ḡ moralis nec ineſt nobis a natura nec ꝯ nām ſed per nām apti nati ſumus ad ſuſcipiendū vtutes ⁊ eas ꝑfecte ſuſcipim⁹ per aſſuefactionē. ℂ Lincon. dicit ꝙ Phs hic cū dicit[Neqʒ igiť natura.]cōcludit ꝙ nulla vtus eſt natura nec aliqua ꝓter nām. ⁊ hec ſm eū eſt p^a ꝯclo hui⁹ libri: ⁊ hāc probat ſic. Intellectualis enī virtus iquantum ex doctrina eſt ⁊ ex adinuentione nō nā inſit:neqʒ tamen īfieret nobis niſi natural'r ſuſceptibiles eſſemus ipſius ꝑ C doctrinā ⁊ adinuentionē ⁊ exercitationē opationis iterioris in ipſa ratione. Similr virtus moralis inquātū ex cōſuetudine nobis inſit:nec īfieret tn̄ nobis per ꝯſuetudinē niſi natural'r ſuſceptibiles eſſemus ipſius. Hec Lincon. ⁊ ita ſm eū ꝯclo Phi eſt vlis de omni vtute tā itellectualī ꝙ̄ morali.

Dubium Lincon. ℂ Sed ſup hoc dubitat Lincon. qa ſi ꝯcludit generalr de omni virtute:qūo ꝯcludit particulr. d.[Perfectis aūt.]ꝯſuetudo aūt in practicis ſolū ꝯſiderať ⁊ nō in

Solutio. itellectualibus. ℂ Rn̄det dupl'r. vno modo ꝙ Phs accipit hic ꝯſuetudinē cōiter pro frequētia ois opationis voluntarie:ſiue ſit operatio rōnalis aie in ſpeculatione ſola cōſiſtens ſiue ſit operatio aie ſenſibilis directe per rōneʒ: cui⁹ operationis frequētia ꝓprie diciť ꝯſuetudo. Alio mō reſpōdet di. ſic. Uel forte qa hic pretēdit de practicis vtutibus maxime vſqʒ ad ſextū librū:lʒ gn̄alr ex ꝑcedētib⁹ cōcludat de omni vtute:vt tn̄ oſtēdat ꝙ per intentionem D nō agit adhuc de ſpeculatiuis ſed magis de practicis adiungit hāc particulā. d.[Perfectis aūt.]videť tn̄ mihi ꝙ ꝙ̄uis ꝯclo ſequať vlr de omni vtute:tn̄ Phs ſolū probat cōcluſionē de virtute morali. ſ. ꝙ nulla vtus moralis ieſt nobis a natura. Et dicit Lincon. ꝙ Ariſt. dicit de vtutib⁹ itellectualibus. q[plurimū ex doctrina hn̄t.]⁊ nō dicit totū:qa ex parte aliqua hn̄t cognē ⁊ augmētū ex nā ⁊ adinuentione ꝓpria.[Adhuc quecūqʒ quidē.]z^a ꝓbať ꝯclo ꝑncipalis. ſ. ꝙ nulla virtus moralis ineſt nobis a natura: ſic in oībus que ſunt nobis a natura ꝑus ineſt nobis potētia ꝙ̄ operatio:ſed virtus moralis que eſt potētia ad bene operandū nō ineſt nobis prius ꝙ̄ opatio:qa virtus moralis acquiriť per operationes:igiť nulla virtus moralis ieſt nobis a natura. maior pʒ exēplariter in ſenſibus que iſūt nobis a natura. ꝑ enī habem⁹ po^{tē} ſenſitiuā qua videm⁹. nō enī ex h ꝙ multotiēs vidim⁹ vel audiuim⁹ accipimus ſenſum viſus vel auditus:ſed ecōuerſo. ex hoc ꝙ habem⁹ hos ſenſus īcipimus vti eis: ⁊ ſic pʒ maior. ⁊ minor declarať. ſ. ꝙ virtus moralis nō ꝑus ineſt nobis ꝙ̄ opatio:quia virtutes morales accepimus ex hoc ꝙ prius fuimus operantes: vt declarať per ſilē in artibus in qbus ea que nos opʒ diſcentes facē hec faciētes diſcimus.[Hec diſcim⁹.]ſupple nō per doctrinā:ſed faciētes ſm operationeʒ. v. g. qui vult addiſcere artē edificandi vel citharizādi nō acqrit eam niſi operādo: ⁊ ita opationes ꝑcedunt hui⁹ artes. edificātes enī fiunt edificatores ⁊ citharizātes fiūt citharistē: ⁊ eodē modo eſt de vtutib⁹. Ex hoc enī ꝙ hoīes ſunt operātes iuſta ⁊ tēperata ⁊ fortia efficiunť iuſti tēperati ⁊ fortes. vtutes igiť morales cū fiant ꝑ opationes nr̄as non inſunt nobis a natura. vel pōt ratio ſic formari. Nihil qđ ineſt nobis per nāʒ:ineſt nobis per opationes nr̄as: vt pʒ de viſu qui ineſt nobis per nām ⁊ nō ineſt nobis per opationes nr̄as. nō enī per videre acquiſiuimus viſum:ſʒ vt⁹ moralis ineſt nobis per opationes nr̄as. nā per opationes noſtras iuſtas efficimur iuſti ⁊c. ℂ Notandū ſm Euſtratiū hic:ꝙ Phs cū dicit q[in his que nā ſunt po^{ās} eorꝫ.] ꝑ potētias itelligit habitus ⁊ nō aptitudines: vn̄ videť mihi ꝙ in oībus operantib⁹ de nouo eſt potētia remota que ꝑcedit operationē. impoſſe enī eſt ꝙ aliqd de nouo operť niſi ꝑus fuit poſſibile ipſuʒ operari: ⁊ ita dico ꝙ in oībus tā nālib⁹ ꝙ̄ artificialib⁹ ꝙ̄ etiā in moralib⁹ potētia remota precedit opationē: ⁊ in nālibus tā potētia remota ꝙ̄ ꝓpinqua ꝑcedit opationē:ſed in artificialibus ⁊ moralibus operatio ꝑcedit potentiā ꝓpinquā. ſ. perfectū habitum. E Nōdū

ℂ Teſtatur hoc ⁊ id qđ in ciuitatib⁹ fieri ſolet. Legū nāqʒ latores ipos ciues aſſuefaciētes bonos efficiūt: atqʒ ois qdē legū latoris hec eſt volūtas:q vo nō bn̄ id faciunt peccāt:atqʒ hoc ipo Reſp. bona a mala dīt.

ℂ Teſtatur aūt ⁊ qđ fit in ciuitatibus:legiſlatores enī aſſuefaciēdo ciues in ciuitatib⁹ faciunt bonos: ⁊ voluntas qdē cuiuſlibet legiſlatoris hec ē. Quicūqʒ vo hec nō bn̄ faciūt peccāt: ⁊ differt hoꝝ ciuilitas a ciuilitate vt bona a mala. F z^a ps ca.

ℂ Hec eſt ſcda pars ꝑncipalis huius capli:in qua oſtenſo ꝙ virtutes morales non inſunt nobis a natura declarat a quibus fiunt ⁊ corrumpunť vtutes morales. Et ꝑmo oſtēdit ꝙ virtus moralis ineſt nobis ex bonis opationibus. ⁊ hec eſt ꝯclo z^a huius libri que probať ſic. Illud per qđ legiſlatores intendunt ciues bonos facē eſt gn̄atiuū vtutis: ſed per bonas operationes ⁊ per aſſuefactionem in bonis operationibus legiſlatores intendūt facere ciues bonos. ergo virtutes generantur ex bonis operationibus. maior patet:quia legiſlatores intēdūt facere ciues bonos ⁊ virtuoſos:qa niſi hoc intendant peccant: ⁊ differt eorꝫ ciuilitas a ciuilitate bona ſicut mala a bona. z^a conclo h^e ſcd^e li.

ℂ Inſuper ex eiſdē ⁊ per eadē ois vtus ⁊ ars ſilr ⁊ fit: ⁊ corrumpiť. Ex eo nāqʒ qa pulſant citharā ⁊ boni ⁊ mali fiunt citharedi. Simili rōne ⁊ edificatores ⁊ ceteri oēs:nā ex eo qa bn̄ edificant boni: ⁊ ex eo qa male mali fiunt edificatores: ⁊ fabri. Qđ niſi ita ſeſe haberet nō eſſet opus docēte:ſed oēs boni fierēt aut mali. Sic igiť ⁊ in vtutib⁹ res ſeſe hʒ:agentes enī ea q̄ ſunt in cōmertijs hoīuʒ:alij iuſti:alij iniuſti fiunt. Agētes etiā ea que ſunt in terribilib⁹ rebus timereqʒ aſſueſcētes:aut confidere:alij fortes:alij timidi fiunt. Similī modo in his que circa cōcupiſcētiā ⁊ in his que circa iram:alij temperati ac iracundi:ex eo plane:quia hoc in ipſis aut hoc modo verſanť. Atqʒ vt breuiter dicā omnes habitus ex operationibus ſimilibus fiunt. D

ℂ Adhuc autē ex eiſdem ⁊ per eadem: ⁊ fit ois

I virtus ⁊ corrumpitur. Similiter aũt ⁊ ars. ex citharizare eni ⁊ boni ⁊ mali fiunt citharíſte: proportionaliter autem ⁊ edificatores ⁊ reliqui oẽs. ex bene quidẽ edificare boni erunt edificatores: ex male aũt mali. Si eni nõ ſic haberet nihil vtiqꝫ opus eſſet docẽte: ſed oẽs vtiqꝫ fierẽt boni vel mali: ſic vtiqꝫ ⁊ in virtutib⁹ hꝫ: operãtes eni in cõicationibus que ſũt ad hoies efficiunẽ: hi qdẽ iuſti: hi aũt iniuſti: operantes aũt etiã in periculis ⁊ aſſueti timere vel cõſidere: hi quidẽ fortes: hi aũt timidi. Simil'r aũt ⁊ que circa ꝯcupiſcẽtias hñt ⁊ iras: hi qdẽ eni tẽperati ⁊ mites fiunt: hi aũt intẽperati ⁊ iracun
K di: hi quidẽ bene ex ſic in eis cõuerſari: hi autem ex ſic male: ⁊ oino ⁊ vno vtiqꝫ ſermone ex ſimilibus operationibus habitus.

❡ Viſo qual'r ṽtutes morales gñanẽ qa per bonas opationes docet qual'r corrumpunẽ ⁊ intendit oſtẽdere ꝙ ṽtus moralis corrũpiẽ per malas opationes. ⁊ hec eſt ꝯclo 3ª huius libri: que ꝓbaẽ ſic. Ex eiſdẽ ⁊ per eaſdeꝫ opationes modo ꝯrio factas generaẽ virtus ⁊ corrumpiẽ: ſed virtus moralis generaẽ per bonas opationes vt viſum eſt. ergo virtus moralis corrũpiẽ per malas opationes. maior pꝫ ꝑ ſimilitudinẽ in artib⁹. nã ex frequẽter bene operari generaẽ ars. ⁊ ex frequẽter male opari corrumpit ars. naꝫ ex frequẽter bene citharizare fiunt boni citharíſte: ⁊ ex frequenter male citharizare fiunt mali citharíſte. ⁊ ita eſt in alijs artibus: ꝙ ſicẽ ars acquiriẽ per opationes ꝯuenientes
L arti: ita corrumpiẽ per opationes ꝯrias diſconuenientes arti. cũ ğ ṽtus moralis gñeẽ per bonas opationes: ſequiẽ ꝙ virtus moralis corrũpiẽ per malas opationes. vel põt ſic formari ratio: ſicut eſt de arte ſic eſt de virtute: ſed ars generaẽ per bonas opationes ꝯueniẽtes arti. Aliter nõ indigerẽt hoies in addiſcẽdo hꝰ artes aliquo docẽte q eos dirigeret in addiſcẽdo. ⁊ ars corrũpiẽ ꝑ malas operationes diſcõueniẽtes arti. ergo virtus moralis generaẽ ꝑ bonas opationes ⁊ corrumpiẽ per malas opationes: ⁊ ponit exempla in moralibus: qual'r ex bene operari fiunt homines boni: ⁊ qual'r ex male operari fiunt mali: ⁊ ex ſimilib⁹ operationibus fiunt ſimiles habitus.

❡ Quapropter tales quaſdã opationes reddere oportet. Ipſarum nãqꝫ differentias habitus ipſi ſequunẽ. Non igitur parum ſed plurimũ: quin potius totũ refert ſic an non ſic homines ab adoleſcẽtia cõſueſcat.

3ª ps ca. M ❡ Propter qđ opꝫ opationes quales reddere: ſm haꝝ eni drĩas ſequunẽ habitus. Nõ paruꝫ ergo differt ſic vel ſic a iuuẽtute cõfeſtim aſſuefieri ſed multum: magis aũt omne.

❡ Hec eſt tertia pars ꝑncipalis huius capl'i: in qua qa dictum eſt ꝙ virtus generaẽ ex bonis opationibus: ⁊ vitiũ ex opationibus malis cõcludit quoddã documẽtũ in moralibus obſeruãdũ: ⁊ eſt ꝙ nõ parũ differt ꝙ aliqs a iuuẽtute aſſueſcat ſe bene operari vel male. ⁊ hec eſt ꝯclo 4ª que ꝓbaẽ ſic. Nõ parũ imo multũ differt ꝙ aliquis fiat bonus vel malus: ſed ex hoc ꝙ aliqs aſſueſcit ſe a iuuẽtute bene operari fit bonus: ⁊ ex hoc ꝙ aſſueſcit a iuuentute male operari fit malus. ergo nõ parũ imo multũ differt. ꝙ aliquis aſſueſcat ſe a iuuentute bene operari vel male. Lincoñ. hic dicit[.] A iuuẽtute. i. qa paſſiones iuuẽtute vix

3ª concluſio huius ſcdi libri.

Documẽtũ obſeruãdum.
4ª ꝯcluſio huius ſcdi libri.

aut nũqꝫ moderamẽ ſuſcipiũt. Dicit ğ phs ꝙ opꝫ ſtudiũ adhibere quales opationes quiſqꝫ faciat: ⁊ hoc eſt documentũ obſeruandũ in actibus humanis. ⁊ cãm huius aſſignat: ⁊ eſt qa ſm drĩaꝫ operationũ diuerſificanẽ ⁊ habit⁹: ⁊ ex his infert ꝯclõnẽ di. ꝙ ꝓpter hoc nõ parũ differt a iuuentute aſſueſci ſic vel ſic: ſed multũ. nã tota vita ſequens pẽdet ex eo qđ in etate iuuenili facere ꝯſueuim⁹. ❡ Hic occurrunt q̃tuor dubia. ❡ Primũ eſt vtrũ ṽtutes morales inſint nobis a nã. ❡ Scđꝫ eſt vtrũ ṽtus moralis inſit nobis ex operationib⁹ nr̃is. ❡ Tertia dubitatio eſt. vtrũ virtus moralis poſſit gñari ex vnica opatione. ❡ Quarta dubitatio eſt. vtrũ virtus moralis poſſit nobis acquiri ex opationibus interiorib⁹ abſqꝫ opationib⁹ exterioribus. N
❡ Ad ꝑmũ dubiũ arguiẽ. videẽ eni ꝙ virtutes morales inſint nobis a natura: qa ṽtutes morales ſũt nobis neceſſarie ad ꝯſequendũ finẽ vltimũ vt pꝫ per phm: ſed natura nõ deficit in neceſſarijs: ergo inſunt nobis a nã. ❡ Cõfirmaẽ. qa ṽtutes morales ſunt inchoate a nã: ſed natura nõ inchoat aliqđ qđ ꝑficere nõ põt. ergo ṽtutes perfecte põt eſſe a natura. ❡ Itẽ qcqđ ineſt homini ab eo qđ eſt a natura ineſt homini a nã: qa qcqđ eſt cauſa cauſe eſt cauſa cauſati: ſed ṽtus moralis ineſt homini ab appetitu ⁊ ratione: ſed tã ratio qꝫ appetitus inſunt a nã: ⁊ ſunt nãe nr̃e. ergo virtus moralis ineſt homini a nã. ❡ In cõtrariũ arguiẽ ſic. Propter illa q̃ inſunt a nã nec laudamur nec vituperamur: ſed ꝑꝑ ṽtutes morales laudamur. ğ ⁊c. ❡ Dõꝫ ꝙ eſſe a nã ſeu nãle quãtũ ſpectat ad ꝓpoſitũ põt itelligi dupl'r. Uno modo ſm ꝙ nãle diſtīguiẽ ꝯ voluntariũ. Alio modo ſm ꝙ diſtinguiẽ ꝯ violẽtũ. ꝑ modo dico ꝙ virtus moralis nõ eſt total'r a natura: qa ad perfectionẽ virtutis moralis requirunẽ opationes volũtarie que nõ ſũt nãles diſtinguẽdo nãle cõtra voluntariũ: qđ pꝫ ex hoc ꝙ ois ṽtus moralis eſt habitus electiuus: ⁊ per ꝯñs ois ṽtus moralis quãtũ ad ſuũ eſſe cõpletũ eſt ex electione: ⁊ omne tale eſt voluntariũ: ⁊ per ꝯñs nõ eſt cõplete a natura diſtinguẽdo nãm ꝯtra voluntariũ. Scđo dico ꝙ ois virtus moralis eſt a nã diſtinguẽdo nãm ꝯtra violentũ: qđ pꝫ: qꝛ in appetitu eſt quedã nãlis iclinatio ad bonũ. ſcito eni ꝑ rationẽ qđ eſt bonũ ⁊ quid appetibile ⁊ quid malũ: ⁊ qđ fugibile: ſtatim appetitus tẽdit in bonuꝫ ⁊ refugit malũ: qđ ꝓbat Auic. ꝑ quoddã experimẽtũ: qđ eſt tale in ſolo hoie ab ineunte pueritia eſt verecũdia de turpitudiẽ ⁊ gl'ia de honeſtate que nõ ꝓcedit niſi ex iclinatione nãli appetit⁹ in bonũ honeſtũ. dico ğ ꝙ ṽtus moralis eſt ichoatiue ⁊ ſꝫ aptitudinẽ a natura diſtinguẽdo nãm ꝯ violentiã: qa ṽt⁹ moralis eſt ex inclinatione nãe: ⁊ ſic nõ ineſt per violẽtiã. ⁊ ṽtus moralis nõ cõplete ineſt a natura diſtinguẽdo nãle ꝯtra voluntariũ: qa ṽtus moralis cõpleẽ per opationeꝫ volũtarias: qa per electionẽ que eſt opatio volũtaria. ❡ Ad ꝑmũ incõtrariũ dõm ꝙ qa ṽtutes morales ſunt nobis neceſſarie ad ꝯſequẽdũ finẽ vltimũ: ideo nã ꝓuidit ſufficiẽter ea per que poſſumus deuenire ad ṽtutes morales: qa ꝓuidit nobis intellectũ ⁊ rõneꝫ ⁊ cetera organa ꝑ que hõ ratiocinãdo ⁊ operãdo ſibi in neceſſarijs poterit ꝓuidere per que poſſim⁹ acqrere nobis morales ṽtutes ꝑ quas poterimus deuenire ad finẽ vltimũ. ❡ Ad formã cũ dicit ꝙ nã nõ deficit in neceſſarijs. ꝯcedo ſub hoc itell'u ꝙ natura nõ deficit i neceſſarijs ſic ꝙ ꝓuidet oia nec̃ia imediate vel mediate. ſ. ꝓuidẽdo ꝑncipia ⁊ cauſas qbus mediãtibus põt ſibi de oib⁹ neceſſarijs ꝓuidere. ❡ Ad ꝯfirmationẽ dico ꝙ natura nõ inchoat aliqđ qđ ꝑficere non põt mediate vel imediate. ❡ Ad aliud. rõ hñ ꝯcludit ꝙ ṽtutes inſunt nobis a natura diſtinguẽdo nãle ꝯtra violentũ: qa tã appetitus qꝫ ratio inſunt nobis a nã diſtinguẽdo naturã ꝯtra violentũ: ſed nõ ſequiẽ ꝙ inſint nobis a natura
cõplete

Dubia q̃tuor.
ꝑm dub'm
2m dub'm
3m dub'm
4m dub'm

Ad ꝑmũ dubiũ.
rõ ꝑª.
Confir.
O

2ª rõ.

In op'm

Dubij ſolutio.
Eſſe a nã 2r intelligi poteſt.

P

Ad ꝑmas rõneꝫ dubij.
Q

Nã non deficit in neceſſarijs quo intell'r

Ad ꝯfir.

Ad rõnẽ ſcđam.

A
Ad rõnes in oppoᵐ
Dubᵐ 2ᵐ
Ratio.

cõplete diſtinguẽdo nãm ↄtra voluñtariũ. ⁋ Ad rõnes in oppoſitũ dõm ꝙ ꝓpter illa que inſunt nobis a natura cõplete nec laudamur nec vituperamur: ideo ꝛc. ⁋ Scdm dubiũ vtrũ vtus moralis gñeꝛ ex opationib⁹ nr̃is. arguiꝛ ꝙ nõ: qꝛ ſi ſic ſequiꝛ ꝙ gñeꝛ ex opationibus precedẽtib⁹ virtutẽ: ſed hoc eſt impoſ̃e: qꝛ virtus eſt pfectior opationibus pcedẽtib⁹ vtutẽ: ꝛ magis pfectũ nõ gñaꝛ ex minus perfecto. naꝫ effectus nõ excedit cauſaꝫ ſuã in pfectione. ergo ꝛc. Qꝫ aũt virtus ſit pfectior opationibus pcedẽtib⁹ vtutẽ pꝫ: qꝛ vtus pducit opationes ſequẽtes vtutẽ que ſũt pfectiores ꝙ̃ opationes pcedẽtes. ꝑ̃ vtus eſt perfectior ꝙ̃ opationes pcedẽtes. ⁋ Oppoſitũ determinat hic Phs.

In oppᵐ
Solutio

⁋ Dõm ꝙ ſic ſicut ꝓbat Phs: itelligẽdũ tñ eſt ꝙ opationes appetitus ſenſitiui nõ ſunt totalr̃ cã vtutis moralis: ſꝫ recta rõ dirigens ꝛ regulãs opationes appetitus ſenſitiui ſimul cũ opõnib⁹ appetit⁹ gñant vtutẽ moralẽ. vñ ex hoc

B

ꝙ multotiẽs agim⁹ ſm rõnẽ rectã fit quedã impſſio in vi appetitiua ↄformis recte rõni: ꝛ hec impſſio eſt vtus moralis que nõ eſt aliud ꝙ̃ iclinatio iclinãs appetitũ in illud qd̃ iudicatũ eſt a recta rõne eſſe proſequẽdũ. ⁋ Ad rõnẽ

Ad rõnẽ.

incõtrariũ dico ꝙ opatio pcedẽs vtutẽ moralẽ eſt impfectior ꝙ̃ vtus: ꝛ ideo nõ eſt totalis cã ei⁹: nec eſt icõueniens cãꝫ partialẽ eſſe impfectiorẽ ſuo effectu. ⁋ Tertia dubi-

3ᵐ dubiũ.
Ratio pᵃ

tatio. vtrũ virtus moralis poſſit gñari ex vnica opatione. videꝛ ꝙ ſic. qꝛ aliqˢ põt fieri malus ex vnica opõne tñ. ergo eadem rõne ex vnica opõne põt aliqˢ fieri bonus ꝛ vtuoſus. ⁋ Itẽ ex vnica opatione põt gñari habit⁹ itellectualis. ſ. ſcia: ꝑ̃ ꝛ moralis. ↄñia pꝫ: qꝛ difficilius eſt acqrere

Ratio 2ᵃ

habitũ ſcie ꝙ̃ habitũ vtutis vt manifeſtũ eſt de ſe. ꝑ̃ ſi habitus ſcie põt acqri p vnicã opõnẽ: mlt̃o fortius habitus vtutis põt acqri p vnicã opõnẽ: ꝛ ſic pꝫ ↄña. ꝛ añs pbaꝛ p hoc ꝙ demſ̃ratio eſt actus rõnis: ſed per vnicã demſ̃rationẽ põt aliqˢ acqrere ſciaꝫ que eſt vtus itellectualis. ꝑ̃ per

C
Ratio 3ᵃ

vnicã opationẽ põt acqri vtus moralis. ⁋ Itẽ tantũ põt fieri p vnicã opationẽ intenſaꝫ quãtũ põt fieri per plures opõnes remiſſas vt manifeſtũ eſt de ſe: ſed p plures opationes remiſſas põt gñari vtus moralis. ꝑ̃ p vnicã opõnẽ intẽſaꝫ põt gñari vtus moralis. ⁋ Cõfirmaꝛ. qꝛ aliqˢ eſt

Cõfirma°

in triplo vel ꝗ̃druplo magis diſpoſit⁹ ad vtutẽ moralẽ ꝙ̃ aliuſ: ſed quãto aliqˢ eſt magis diſpoſit⁹ ad aliquã formã tãto pauciorib⁹ opõnibus põt illã formã acqrere. ꝑ̃ ſi ille qui eſt in ꝗ̃druplo min⁹ diſpoſit⁹ põt acqrere vtutẽ p 4ᵒʳ opationes: ſequiꝛ ꝙ ille qui eſt magis diſpoſit⁹ ĩ ꝗ̃druplo põt p vnicã opationẽ acqrere vtutez. ⁋ Itẽ nõ videꝛ ꝙ

Ratio 4ᵃ

plures opationes requirãꝛ ad gñationẽ vtutis: niſi qꝛ virtus eſt habitus ↄſuetudinalis: ꝛ ↄſuetudo reqrit plꝛes opationes: ſed iſtd̃ nõ videꝛ verũ: qꝛ appetitus ſenſitiuus nõ põt aſſueſci ad bonũ: qd̃ pꝫ: qꝛ per Phm 3° de aia. appetitus ſenſitiuus ꝛ appetit⁹ itellectiu⁹ nal̃r ſunt ↄ̃ria. nã appe-

D

titus itell̃ti⁹ nal̃r appetit bonuꝫ verũ: ꝛ appetit⁹ ſenſitiu⁹ naturalr̃ appetit bonũ apparẽs. ſ. bonũ ſenſibile: ſꝫ ad illd̃ qd̃ eſt ↄtra nãm nõ põt aliqd aſſueſci. ergo appetit⁹ ſenſitiuus nõ põt aſſueſci ad bonũ: ꝛ p ↄñs hõ nõ põt fieri bonus per aſſuefactionẽ: ꝛ p ↄñs vtus nõ acqriꝛ per aſſuefactionẽ. ⁋ In oppoſitũ videꝛ eſſe Phs qui dicit hic ꝙ vt⁹

In oppᵐ

moralis acqriꝛ per moreꝫ hoc eſt p ↄſuetudinẽ: ꝛ ideo hꝫ nomẽ parũ dclinãs a more: ſed ↄſuetudo reqrit plꝛes operationes: ergo ꝛc. ⁋ Dõm ꝙ ſi ad gñõneꝫ vtutis moralis

Solõ.
Vtrũ actᵘˢ ad gñõnẽ vtutis requirant.
Sub quo ſẽſu mota eſt dubiũ.

reqraꝛ opatio exterior: tñ manifeſtũ eſt ꝙ ad gñationeꝫ vtutis moralis nec̃io reqriꝛ actus interior. ſ. actus voluntatis. Manifeſtũ eſt ꝑ̃ ꝙ ad gñõnẽ vtutis moralis nec̃io requiruñꝛ plures opõnes. ſ. iterior ꝛ exterior: ad iſtũ tñ itellectũ nõ iduciꝛ dubitatio. ſed dubitaꝛ vtrũ vtus moralis ſemp gñereꝛ ex opõnib⁹ ſilibus multiplicatis vt ex pluribus opationib⁹ iteriorib⁹ vel ex plꝛibus exteriorib⁹ vel ex vtriſqꝫ multiplicatis. ꝛ mihi videꝛ ꝙ ſi vtus moralis debeat gñari ex ſuo ↄ̃rio ita ꝙ hñs vitiũ oppoſitũ vtuti debeat fieri vtuoſus ꝙ nec̃io reqruñꝛ plures opationes: qꝛ

E
Burl. ſnia

tota iclinatio habitus vitioſi ad maluꝫ nõ põt ſubito tolli ſed ſucceſſiue per plures opationes. Si vo loquamur de gñatione vtutis moralis nõ ex ↄ̃rio quõ gñaꝛ in iuuene ꝙ nũꝙ̃ fuit ſub vitio: ſic dico ꝙ ad gñõneꝫ vtutis requiruñꝛ plures opationes pcedẽtes vltimã iductionẽ vtutis diſponentes ad vtutẽ ꝛ ad eius firmitatẽ ꝛ imobilitateꝫ. vnica tamẽ opatio vltimo iducit vtutẽ: ſicut vltima gutta cauat lapidẽ: ꝛ gutte pcedẽtes mollificãt ꝛ diſponunt lapidẽ ad cauationẽ. Et ſi queraꝛ ſi pma opatio diſponẽs ad vtuteꝫ

Inſtantia

aliqd ipſius vtutis iducit aut nihil: ſi aliqd cũ vtus ſit idiuiſibilis vt pꝫ ex 7° phyſicoꝝ. ſequiꝛ ꝙ tota vtus iduciꝛ p pmã opõnẽ. ſi dꝫ ꝙ nihil vtus iduciꝛ p pmã opõnẽ: ergo ſubꝫ eſt eque indiſpoſitũ poſt pmã opationẽ ſicut fuit añ.

E

ꝛ tunc querẽdũ eſt de ſcda opatione aut aliqd iducit aut nihil. ſi aliqd: ergo tota vtus induciꝛ per ſcdam opationẽ cũ virtus ſit idiuiſibilis. Si nihil iduciꝛ: tũc ſubꝫ remanet eque indiſpoſitũ: ꝛ ſic nunꝙ̃ gñabiꝛ vtus per opationes. ⁋ Dõm ꝙ pma opatio aliqd vtutis iducit: ſed nullã pteꝫ

Tollitur inſtantia.

vtutis iducit: ſed iducit diſpõnẽ ad vtutẽ: ꝛ ſcda opatio iducit maiorẽ diſpõnẽ: que tñ nõ eſt ps vtutis: ꝛ p vltimaꝫ opationẽ iduciꝛ tota vtus in ſubiẽo. ⁋ Pro rõnib⁹ ſciẽdũ

Notãduꝫ p rõnibus
Triplex ad ſuſceptionẽ vtutis diffi;

ꝙ in appetitu ſenſitiuo iueniꝛ triplex difficultas ad ſuſceptionẽ vtutis. pma difficultas cõpetit ſibi ex nã ſua iquãtũ naturalr̃ inclinaꝛ in bonũ ſm ſenſuꝫ: per quã iclinationem hꝫ repugnãtiã ad bonũ ſm rõnẽ in qd̃ vtus moralis iclinat. ⁋ Scda difficultas cõpetit ſibi ex delectatiõe cõnutrita a qua vtus hꝫ retrahere. ⁋ Tertia difficultas põt eſſe ex diſpõne derelicta in ipſo ex actib⁹ vitioſis. ꝛ he difficultates remittuñꝛ aut oĩno tolluñꝛ p opationes bonas pcedẽtes gñõnẽ vtutis. ⁋ Ad pmũ pncipale dõm per interẽptionẽ aſſumpti. nõ enĩ fit aliqˢ malus malitia oppoſita vtuti morali ſeu ↄſuetudinali per vnaꝫ opationẽ tñ: imo neceſſe eſt ad hoc ꝙ gñereꝛ habitus malus ꝙ precedant plures opationes male. ⁋ Ad aliud dõm ꝙ demõ-

G
Ad pmũ rõnẽ pnc.

Ad ſcdaꝫ

ſtrationẽ que facit ſciaꝫ in itellectu pcedunt multe cognitiones vtutũ ſenſitiuarũ: qꝛ ex multis ſenſationib⁹ fit vna memoria ꝛ ex multis memoriꝫ fit vnũ expimẽtũ ꝛ expe-

In plogo

rimẽtũ eſt pn̄ᵐ artis ꝛ ſcie vt pꝫ p metaphy. ꝛ ita vna demonſtratio nõ facit ſciam niſi pcedãt plures cognitiones ſenſitiue: ꝛ ſic vna opatio vltio iducit vtutẽ: pcedẽtib⁹ tñ plurib⁹ opõnibus bonis diſponẽtib⁹ ad vtutẽ. Uel põt dici ꝙ nõ eſt ſile de habitu itellectuali ꝛ morali: qꝛ in itellectu nõ eſt difficultas ad recipiẽdũ ſciaꝫ: ꝛ ideo p vnã demonſtrationẽ ſufficiẽter determinaꝛ ad aſſentiẽdũ ↄ̃ni: ſed nõ eſt ſic de appetitu ſenſitiuo qui ex nã ſua iclinaꝛ in bonuꝫ ſm ſenſum per quã iclinationẽ hꝫ quãdaꝫ difficultatẽ ad iclinationẽ in bonũ ſm rõnẽ. ⁋ Ad aliũ dõm ꝙ vna ope-

D
Ad 3ᵃᵐ

ratio nõ põt tãtũ creſcere per itenſionẽ ꝙ ſit equalis vtutis in determinãdo potẽtiã ꝛ ad pducendũ vtutẽ cũ opationib⁹ multiplicatis. Uel põt dici ꝙ vna opatio intenſa põt in pductionẽ vltimã vtutis: ꝛ hoc pbat ratio. ⁋ Ad

Ad cõfir.

ↄfirmationẽ dico ꝙ qꝛ diuerſe difficultates ſunt in appetitu ſenſitiuo ꝛ multe circũſtãtie requiruñꝛ ad recipiẽdaꝫ vtutẽ ꝛ iclinãdũ in bonũ rõnis vt viſum eſt: ideo reqruñꝛ plures opõnes bone ad gñationẽ vtutꝭ in appetitu. ⁋ Ad formã rõnis dico ꝙ quãto aliqˢ eſt magis diſpoſit⁹ ad aliquã formã: tãto per pauciores opationes põt illã formaꝫ acquirere ſi illa forma ſit nata acqri per opõnes eiuſdeꝫ rõnis remouẽtes ꝓhibẽs ꝛ iducẽtes formã: ſed nõ eſt ſic in ꝓpoſito. ꝛ ideo nõ ſequiꝛ. aliqˢ p ꝗ̃tuor opationes põt acqrere vtutẽ. ergo ille qui eſt magis diſpoſitus in ꝗ̃druplo põt p vnã opationẽ acqrere vtutẽ: qꝛ ille ꝗ̃tuor opa-

I tiones que remouēt diuerſas difficultates appetitus ſenſi
Ad 4ᵐ ꝛōnem. tiui nō ſunt oīno ſīl'es nec eiuſdē rōnis. ❡ Ad aliud dōm
ꝙ lꝫ appetitus nō poſſit aſſueſci ꝯtra nām ſuā per quā ap
petit ſibi delectabile:pōt tñ aſſueſci ne moueaṫ ſm appe
titū ſuū ad ꝯſequēdū illud delectabile:⁊ hanc ptātē hꝫ in
tellectiua ſup ſenſitiuā nāliter.ps eni intellectiua nata eſt
mouere ſuo motu ſenſitiuā ⁊ oēs vires iſeriores ⁊ nō ecō
uerſo:ſicˀ ſphera ſuprema nata eſt mouere ſuo motu ſphe
T.c.57 ras inferiores ⁊ non ecōuerſo:vt expreſſe dicit ·ph's 3° de
Propter iam dicta. aīa caplo de mouēte. ❡ Sꝫ ex quo plures opationes re
Dubitaṫ. quiruntˀ ad gñationē ꝟtutis. ❡ Dubiū eſt vtrū numerus
opationū requiſitaꝝ ad gñationē ꝟtutis ſit determinatus
apud nāꝫ vel nō. Et videṫ ꝙ ſic.nā ſic apō nām determi
natū eſt quot gutte cadētes ſup lapidē ſufficiūt ad caua
tionē lapidis:ſic videṫ ꝙ apud nām determinatū ſit quot
K opationes ſufficiūt ad firmādū diſpōnē ita ꝙ fiat firma
quaſi imobilis.⁊ ſi hoc:tunc determinatuꝫ eſt apud nām
quot opationes bone ſufficiūt ad gñationē ꝟtutis cū ꝟtus
Soluitur nō videaṫ eſſe aliud ꝗ̄ ꝗdā imobilitas diſpōnis. ❡ Dōꝫ
ꝙ numerus opationū ſufficientiū ad gñationē ꝟtutis de
terminatus eſt apud nām:ille tñ numerus non eſt vnus ⁊
idem apud oēs hoīes:imo diuerſificaṫ ſm diuerſitatē na
turarū operātiū. In qbuſdā eni pōt firmari diſpoſitio vl'
virtus acquiri per pauciores opationes:in quibuſdā nc̄c̄e
eſt eē plures:⁊ ſm hoc diuerſificaṫ numerus bonaꝝ ope
rationū requiſitaꝝ ad gñationeꝫ virtutis apud diuerſos.
4ᵐ dubiū ❡ Quartū dubiū eſt vtrū virtus moralis nc̄c̄io generet
ex opationibꝰ exterioribꝰ vel ſufficiūt iteriores.ſ.opōnes
Rō aīa° volūtatis ad gñandū ꝟtutē. Et videṫ ꝙ opationes volūta
tis ſufficiant:qa ab eo gñaṫ virtus a quo eſt tota bonitas
opationis ꝟtuoſe:ſed ab actibꝰ volūtatis eſt tota bonitas
opationis:ġ ⁊c̄.maior pꝫ.⁊ minor ꝺclaraṫ ſic. Si volūtas
L ſit bona ⁊ opatio exterior ſit bona.bonitas opationis ex
terioris erit abſolute volūtatis.qꝺ patet:qa ſi duo hoīes
agant eandē opationē vel oīno cōſimilē:⁊ voluntas vniꝰ
ſit bona ⁊ volūtas alterius ſit mala:opatio illius eſt bona
cuiꝰ volūtas eſt bona:⁊ opatio illiꝰ nō eſt bona nec valēs
ad ꝟtutē cuiꝰ volūtas eſt mala:ġ ab actibꝰ volūtatis eſt to
Rō in cō trarium. ta bonitas ꝟtutis ⁊ oīuꝫ opationū ſꝫ ꝟtutē. ❡ Cōtrariū tñ
videṫ ſic.ponamꝰ ꝙ duo hoīes proyciāt lapides:⁊ equalr
ignorēt vtrū aliqs homo ſit in loco ad quē proyciūt ⁊ ſint
eque bene vel male volūtatis:⁊ vnꝰ iterficiat hoīeꝫ ⁊ aliꝰ
nō:ille qui interficit hoīem eſt peior ⁊ magis puniēdus ꝗ̄
alius qui nō iterficit aliquē:⁊ tñ actus volūtatis vtriuſqꝫ
eſt eque bonꝰ.ergo nō tota bonitas eſt ex actu volūtatis.
⁊ per ꝯñs opationes volūtatis nō ſufficiūt ad gñōnē ꝟtu
Solō du bij. tis. Illā dubitationē mouet ·ph's ⁊ determinat in 10° huiꝰ.
Ad rōnē i cōtrariū. Et ſiquis velit dicē ꝙ tota bonitas ꝟtutis moralis eſt ex
actibus interioribus:⁊ per ꝯñs ꝙ ꝟtus moralis pōt gñari
M ex actibus iteriorībꝰ ꝓciſe hꝫ dicē ad rōnē in oppoſitū:ꝙ
ſi duo hoīes ſagittent vel ꝓyciant lapidē in locū vbi non
credūt hoīem aliquē eſſe ⁊ ſint equalis volūtatis ad bene
vel male operandū.ſi vnus eoꝝ iterficiat hoīeꝫ ⁊ aliꝰ nō:
adhuc erūt eque boni moralr:qa ſunt ⁊ erāt ꝯſil'is volūta
tis:ille tñ qui iterficit eſt puniēdus ſm legē hoīum:qa vt
dicit ·ph's 10° huiꝰ.volūtates hoīum nō ſūt manifeſte ſi
ne operibꝰ exterioribꝰ:ideo lex hoīum nō punit actū inte
riorē niſi rōne actus exterioris:ex quo manifeſtaṫ actus
interior.vnde poſē eſt ꝙ duo ſint equalr boni ⁊ virtuoſi
quoꝝ vnus eſt puniēdus ſm leges humanas:⁊ alius non.

Caplm ſcdm
tractatus p̄mi ſcdi libri:in quo p̄n
cipalr ſoluiṫ ſcda q̄ſtio p̄ncipalis
huius ſcdi:que eſt.quales ſunt opationes per quas gñanṫ
ꝟtutes morales:que ſoluiṫ ꝙ opationes gñantes virtutes
morales ſunt operationes reducte ad mediuꝫ iter ſuper

abundantiā ⁊ defectū ſm rectā rōnē.p̄mo tñ oſtendiṫ ꝙ N
ad ſciam moralem pertinet ſcire quales opationes ꝓdu
cunt virtutē moralē:⁊ ꝙ ſermo de operationibus huma
nis non debet eſſe demonſtratiuus ſed perſuaſiuus.
❡ Cum autem preſens tractatio nō contēplationis ſit
vt cetere gratia:non eni vt ſciamus quidnam ſit vir
tus:ſed vt efficiamur boni conſideramus:nam nulla
ipſius eſſet vtilitas. De actibus quonā modo ſint agē
di cōſiderare neceſſe eſt:hi nāqꝫ ſunt auctores vt ta
les qdā ipſi habitus fiat:quemadmodū diximus.

Quoniā autē preſens negociū nō ꝯtē Caput 2ᵐ p̄mi. trac. huiꝰ ſcdi libri.
plationis gr̄a eſt queadmodum alia:
nō eni vt ſciamus quid eſt ꝟtus ſcru
tamur:ſed vt boni efficiamur:qa nul P°ps ca. O
lum vtiqꝫ eſſet proficuū eius:neceſſariū eſt ꝑ
ſcrutari ea que circa operationes qualr operā
dum eſt eas:he eni ſunt dn̄e huius qꝺ eſt q̄les
fieri habitus quemadmodū diximus.

Iſtud eſt ſcdm caplm p̄mi tractatꝰ ſcdi libri:in quo
cū ·ph's iā oñderit ꝙ ꝟtutes morales fiūt In ca. ſecūdo ſcdi ca.p̄ trac. diuiſo in tres ptes p̄ncipales
in nobis per opationes nr̄as oñdit quales ſunt opationes
per quas generanṫ ꝟtutes morales:⁊ cōtinet iſtud caplm
tres ptes p̄ncipales. In p̄ma oſtēdit ꝙ ad ſciam morales
ptinet cōſiderare quales ſunt opationes per quas gñanṫ
ꝟtutes morales ⁊ quid in illa inqſitione ſit ſupponēduꝫ ⁊
quō ꝓcedēdū. In ſcda ibi| Primū igiṫ.| oſtendit quales
ſunt opationes gñantes virtutē:qa opationes redacte ad
mediū. In 3ᵃ ibi| Sed nō ſolū.| oſtēdit ꝙ virtus moralis 2ᵃ conclo hꝰ ſcdi li.
ꝓducit tales opōnes q̄les ꝓducūt ꝟtutē. Prima ps ꝯtinet P
tres pticulas. In p̄ma oſtēdit ꝙ ad iſtā ſciaꝫ pertinet cō
ſiderare quales ſunt opationes ꝓducētes ꝟtutē moraleꝫ.
In ſcda ibi| Scdm rectā quidē.| qd eſt ſupponēdū in illa
inquiſitione. In tertia ibi| Iſtud aūt.| ponit modū ꝓcedē
di in hac inquiſitione. In p̄ma particula ꝓbat ꝙ neceſſe
eſt hāc ſciam perſcrutari quales ſunt opationes per quas
gñanṫ i nobis ꝟtutes morales:⁊ hec eſt ꝯclō 5ᵃ huiꝰ libri:
que ꝓbaṫ ſic. In omni ſcia practica neceſſe eſt ſcire q̄les
ſunt opationes per quas deueniṫ ad finē illius ſcie:ſꝫ non
eſt ſic in ſciētys ſpeculatiuis in qbus nō queriṫ niſi cogni
tio veritatis:in illis eniꝫ ſufficit cognoſcere quid ſit cauſa
talis effectus:ſꝫ iſta ſcia eſt ſcia practica.ergo ad iſtā ſciaꝫ
pertinet ꝑſcrutari quales ſunt opationes per quas poſſu
mus effici boni ⁊ acqrere ꝟtutes morales.opationes eniꝫ
ſicut dictū eſt p̄us:hn̄t virtutē ⁊ dñiuꝫ ſup hoc ꝙ in nobis
generanṫ habitus boni vel mali.de iſta rōne p̄mo ponit
minorē cū ſua declaratione:deinde infert ꝯclōnē.dicit ergo
ꝙ preſens negociū iſtius ſcie ſiue ſcie moralis nō eſt gr̄a
cōtēplationis ſicut alia negociatiua ad ſpeculationē veri
tatis ordinata. ❡ Nō eni perſcrutamur hic de ꝟtutibus Q
vt ſciamus quid eſt virtus:ſed vt boni efficiamur: cuius
rationē aſſignat di.ꝙ ſi iqſitio huius ſcie ſolū intēderet
cognitionē veritatis nullus vel modicus eſſet ꝑfectus eiꝰ.
nam nō multū ꝓficit itell's per hoc ꝙ cognoſcit veritatē
variabilē cōtingētiū ⁊ opabiliū:nec eniā ꝓficeret hec ſcia
nobis ad directionē actuū nr̄oꝝ ſi eſſet ꝓpter cognitionē
veritatis tñ:⁊ ſic cū hec ſcia nō ordineṫ ad hoc ꝙ ſciamꝰ
ſꝫ ad hoc ꝙ boni efficiamur.pꝫ minor.ſ.ꝙ hec ſcia eſt pra
ctica ex qua infert ꝯnē di.ꝙ ꝓpter hoc nc̄c̄ium eſt ꝑſcru
tari ea que ſunt circa opationes qualr operādū eſt eas.nā
opationēs nr̄e ſunt dn̄e hoc eſt hn̄t dñiuꝫ huiꝰ qꝺ eſt q̄les
fieri habitus.ſ.boni vel mali. ❡ Intelligendū ꝙ ſcie pra Nōndū
ctice duplex eſt finis vt pꝫ ex 2° metaphy.ſcilꝫ ſcire ⁊ ope T.c.3.
alys

A rari. vnde ſcie moralis de ꝟtutibus eſt duplex finis. ſ. imediatus ⁊ ille eſt ſcire quid eſt ꝟtus ⁊ qualr acgrit: ⁊ ſic de alijs traditis in illa ſcia. Alius eſt finis mediatus ⁊ vltim⁹ ⁊ ille eſt operari ſm ꝙ illa ſcia docet: ⁊ ſi opari ſm ꝙ illa ſcia docet eſt ſimplr melius ꝙ̃ ſcire illa que ſcia docet: tūc eſt practica ſcia. vñ in qbuſcūqʒ ſciētijs melius eſt operari ea que docent̄ ꝙ̃ ſcire ea que docent̄: illa ſcia eſt practica aliter nō: ⁊ hoc eſt gn̄ale documētū ad cognoſcēdū que ſcia eſt practica: ⁊ qa meli⁹ eſt opari ſm ꝟtutē ꝙ̃ ſcire qd eſt virtus: ideo ſcia de virtute eſt practica.

Scie practice duplex finis

Gn̄ale documētū vt ſciat̄ ꝗ̄ ſit ſcia practica.

¶ Agere igit̄ ratione recta cōmune eſt ⁊ ſupponatur: poſterius aūt de ipſo dicet̄: ⁊ quid eſt ipſa recta ratio: ⁊ quomodo ad ceteras ſeſe habet virtutes.

¶ Scdm rectā qdē ergo rōnē operari cōmune: ⁊ ſupponat̄. dicet̄ eni poſteri⁹ de hoc: ⁊ quid eſt ratio recta ⁊ qualiter ſe hʒ ad alias virtutes.

B ¶ Hec eſt ſcda pticula prime ptis: in qua narrat qd opʒ in iſta inquiſitione de ꝟtutibus ſupponere: ⁊ eſt: ꝙ operatio ſm rectā rōnē cauſat ꝟtutē. ⁊ hoc eſt cōe cuilibʒ ꝟtuti morali. ſ. ꝙ cauſat̄ per opationē factā ſm rectā rōnē. qd aūt ſit recta rō ⁊ qualr ſe hēat ad alias ꝟtutes dicet̄ poſteri⁹. ſ. 6⁰ huius. ¶ Euſtratius dicit hic ſic. Recta rō a prudētia exīs determinat opationes eaſqʒ ſm morales virtutes ⁊ mēſurā ipſis iponit. Cū igit̄ recta ratio ſit mēſura ponēs mediū īter ſupabundātiā ⁊ defectū: ⁊ bonū vniuſcuiuſqʒ rei cōſiſtat in hoc ꝙ fiat ſm debitā mēſurā: ſequit̄ ꝙ operationes ꝑ q̄s hō ſit bonus: ⁊ per ꝯñs virtutes cauſantur ſunt operationes ſm rectam rationem.

¶ Illud aūt antea cōfiteamur opʒ: oēm ſermonē qui eſt de rebus agendis figura ⁊ nō exacte fieri debere ⁊ quēadmodū ⁊ ab initio diximus: rōnes inquā vt mā poſtulat ſemꝑ eē afflagitādas: actiones aūt ⁊ ea que

C proſunt nullā hn̄t ſtabilitatē quēadmoduʒ neqʒ ſalubria ipſa. Atqʒ cū talis ſit ſermo vl̄is multo minus is ſermo certitudinis hʒ qui de ſingularib⁹ eſt: naʒ neqʒ ſub artē neqʒ ſub preceptionē vllā cadūt: ſʒ opʒ ipſos agentes ea ſemꝑ cōſiderare que ad tēpus accōmodātur: quēadmodū ⁊ in medicina fit ⁊ in gubernādi etiā arte. Uerum etſi preſens ſermo talis eſt vti diximus: enitendum eſt tamē opem ⁊ auxilium ferre.

¶ Iſtud aūt ꝓconſeſſum ſit qm̄ ois qui de operabilibus eſt ſermo typo ⁊ nō ſm certitudineʒ dʒ dici: quēadmodū ⁊ in principio diximus: qm̄ ſermones ſunt expetendi ſm mām. Que autē in opationib⁹ ⁊ que cōferētia nihil ſtans habēt

D quēadmodū neqʒ ſana: tali aūt exñte vl̄i ſermone adhuc magis qui de ſingulis eſt ſermo non hʒ certitudinē. Neqʒ. n. ſub arte neqʒ ſub enarratione aliqua cadit. opʒ aūt ipſos ſemꝑ operātes ea que ad tēpus itēdere: quēadmodū in medicinali hʒ ⁊ in gubernatiua. Et ꝗ̄uis exiſtēte tali: preſente ſermone tentandum auxiliari.

¶ Hec eſt tertia pticula ꝑme ptis: in qua ponit modū procedēdi in hac inqſitione: ⁊ itendit ꝙ ſermo de opationib⁹ humanis nō eſt certitudinalr ſed figuratiue ⁊ exēplariter dicēdus. ⁊ hec ē ꝯclō 6ª quā ꝑhs ſic ꝓbat. Sermones in vnaquaqʒ ſcia ⁊ arte ſūt dicēdi ⁊ ingrēdi ſm mām ſubiectā vt dictū eſt prius multotiēs: ſed mā circa quā eſt hec ſcia vt opationes humane ⁊ bona exteriora que vtilia ſūt

6ª ꝯcluſio huius ſcdi libri.

E ad finē vltimū ſūt variabiles ⁊ nō hn̄t oimodā certitudinē: ſicut accidit in opationib⁹ medicinalib⁹ que ſunt circa ſana: qa ⁊ diſpoſitio corꝑis ſanādi ⁊ res que aſſumunt̄ ad ſanādū multiplr variant̄: ⁊ per ꝯñs ſermo de opationib⁹ humanis nō dʒ eē oino certus: ſed figuratiue ⁊ exēplarit̄ dicēdus. etiā ſmo vl̄is in talib⁹ nō hʒ certitudinē. Cū igit̄ ſermo vl̄is nō hēat in talibus oimodā certitudinē multo minus ſmo de ſingulis in pticulari. eſt eni icertus nō hn̄s oimodā certitudinē. Opationes eni ⁊ circūſtātie ſingulares eo ꝙ ſunt icerte ⁊ q̄ſi infinite neqʒ ſub arte neqʒ ſub aliqua enarratione cadere pñt: qa nō poſſum⁹ hīe de eis certā regulā. opʒ eni ꝙ oīs operans iſpiciat ad tēporis opportunitatē quēadmodū facit ſapiēs medicus: ⁊ nauis gubernator. his eni maxīe necēium eſt vt varietates tēporuʒ ꝯſiderēt. vñ hn̄s prudētiā pōt dirigere opationes ſuas in tēpore opportuno: ſed ꝗ̄uis ſmo in vl̄i ſit incertus tn̄ tentare debem⁹ vt ſuꝑ h aliqd auxiliū hoībus ꝯferamus per

F qd in ſuis opationib⁹ dirigant̄. ¶ Notanduʒ ſuꝑ hoc qd dicit ꝑhs: ꝙ ea que ſunt in opationib⁹ humanis ⁊c. Dicit Euſtratius. ꝙ diuerſificant̄ ſm tp̄s vt in tp̄e calido ⁊ frigido eſt aliter ⁊ aliter operādū. Et etiā variant̄ ꝓpter ꝑſonas: aliter eni eſt operādū circa amicos ⁊ alit̄ circa inimicos. Itē ſʒ fortunas diuerſificant̄. aliter eni in ifortunijs ⁊ alr etiā in bonis fortunis eſt opandū. ⁊ etiā ſm etatē diuerſificant̄. bona etiā ⁊ vtilia diuerſificant̄ diuīſis modis. nō eni ſūt eadē bona oib⁹. nā hn̄tib⁹ rectuʒ appetitū ſunt aliq̄ bona q̄ nō ſunt bona hn̄tib⁹ appetitū peruerſum. Nota

¶ Primū igit̄ hoc ꝯtemplemur opʒ res iſtiuſmodi tales eſſe vt a nimio corrūpant̄ ⁊ pauco: vt in virib⁹ videmus ac valitudine fieri. Nā pro rebus obſcuris claris idicijs vtamur opʒ. Nimij nāqʒ labores pauciqʒ vires corrūpunt: ſimilr potus ciboqʒ: tā nimij ꝙ̃ pauci valitudinē auferūt. Moderati vō faciunt augent ⁊

G cōſeruāt. Sic igit̄ ⁊ in fortitudine: ac tēperantia ceteriſqʒ ꝟtutib⁹ res ſeſe hʒ. Qui nāqʒ cuncta fugit atqʒ formidat: neqʒ qcꝗ̃ ſubire ꝑferreqʒ patit̄ is timidus fit: qui nihil oino timet: ſed aggredit̄ oia is audax nimirū efficit̄. Similimō qui voluptate omni potit̄: nec excipit vllā intēperans qui cūctas fugit perinde atqʒ agreſtes homines inſenſatus euadit: etenim tam temperantia ꝙ̃ fortitudo: a nimio quidē ⁊ pauco corrūpitur: a mediocritate autem conſeruatur.

¶ Primū igit̄ hoc ſpeculādum: qm̄ talia inata ſunt ab indigētia ⁊ ſupabūdātia corrūpi. Opʒ eni de imanifeſtis manifeſtis ſignis ⁊ teſtimonijs vti quēadmoduʒ in fortitudine ⁊ ſanitate 2ª ꝑs ca.

D videmus. Supabundantia eni gymnaſij ⁊ deficientia corrumpūt fortitudinē. Similr aūt ⁊ potus ⁊ cibi. Amplius ⁊ minus effecti corrūpunt ſanitatē. Que aūt cōmēſurata ſunt faciūt ⁊ augent ⁊ ſaluāt. Ita igit̄ ⁊ intēperātia ⁊ fortitudine hʒ: ⁊ alijs ꝟtutib⁹. Qui eniʒ oia timet ⁊ fugit ⁊ nihil ſuſtinet timidus efficit̄: ⁊ qui nihil oino timet: ſed ad oia vadit audax. Silr aūt ⁊ qui omni voluptate potit̄: ⁊ neqʒ ab vna recedit itemperatus eſt. Qui aūt oēs fugit quēadmodū agreſtis iſenſibilis. Corrumpit̄ eniʒ temperantia ⁊ fortitudo a ſuperabundantia ⁊

I defectu: a medietate autem ſaluatur.

¶ Hec eſt ſcḋa ps pꝛincipalis hui⁹ capl'i: in qua ph̄s oſ̄dit q̄lēs ſunt opōnes gn̄antes ṽtutē: ⁊ itendit oſ̄dere ꝙ opationes cāntes ṽtutē ſunt opōnes cōmēſurate medijs iter ſupabūdātiā ⁊ defectū: ⁊ hec eſt ꝯclo 7ᵃ hui⁹ libri: que ꝓbaẗ ſic. Queciiq₃ corrūpunẗ a ſupabūdātia ⁊ defectu illa gn̄anẗ ⁊ ſaluanẗ a medijs iter ſupabūdātiā ⁊ defectū: ſed ṽtutes moꝛales corrūpunẗ a ſupabūdātia ⁊ defectu opōnū humanaꝝ. g̊ gn̄anẗ ⁊ ſaluanẗ ab opōnib⁹ medijs inter ſupabūdātiā ⁊ defectū. maioꝛ declaraẗ declaratione exēplari. Uidemus eni̇ ꝙ ṽtus corpalis corrūpiẗ ex ſupabūdantia ⁊ defectu ⁊ gn̄aẗ ⁊ ſaluaẗ p opōnes medias iter ſupabūdātiā ⁊ defectū. naз foꝛtitudo corpalis corrūpiẗ p ſupabūdātiā gymnaſij ⁊ exercitij: ⁊ etiā pp defectū exercitij. nā pp nimiū laboꝛē debilitaẗ ṽt⁹ nālis corpis: ⁊ etiaз ex defectu exercitij redduntẗ mēbꝛa mollia ⁊ debilia ad laboꝛādū. Silr ſanitas corpalis corrūpiẗ p nimiaз ſuperabūdātiā cibi ⁊ potus ⁊ per idigētiā eoꝛūdē: ⁊ ſi quis ſm debitā mēſurā vtaẗ exercitijs ⁊ cibis ⁊ potibus fiet in eo foꝛtitudo corpalis ⁊ ſanitas. Et ſic pз maioꝛ p exēpla ṽtutib⁹ corpalib⁹. ſ. ꝙ que corrumpunẗ ex ſupabūdātia ⁊ defectu: illa gn̄anẗ ⁊ ſaluanẗ ex medio iter ſupabūdantiaз ⁊ defectū. ⁊ minoꝛ pз. nā ṽtus moꝛalis corrūpiẗ p ſupabundantiā ⁊ defectū: qḋ pз. nā ille q oīa terribilia timet ⁊ fugit ⁊ nihil terribiliū ſuſtinet efficiẗ timidus. ⁊ qui nihil timet: ſed in oībus periculis ſe exponit fit audax: ⁊ ita pз ꝙ ṽtus moꝛalis vt foꝛtitudo corrūpiẗ per opationē in ſupabūdātia ⁊ defectu: ⁊ ideo ille qui medio modo ſe hз fit foꝛtis: ⁊ ita eſt in alijs ṽtutib⁹. Uel pōt rō ꝓbāa ꝯneз ſic foꝛmari. Ille opōnes cāнt ṽtutē p receſſum a qbus ṽtus corrūpiẗ: ſed ṽtus corrūpiẗ per receſſum ab opōnib⁹ in medio: q2 ṽtus corrūpiẗ per ſupabūdātiā ⁊ defectū que ſunt receſſus a medio vt pз in ṽtutib⁹ corpalib⁹. ergo p opationes in medio exiſtētes gn̄aẗ ṽtus.

K

L

Nōndū ¶ Notandū ꝙ ea que accidunt circa ṽtutes corpis ſunt manifeſtioꝛa q̄̄ ea que accidunt circa ṽtutes aīe: ⁊ ideo ph̄s manifeſtat ea que accidunt circa virtutes aīe per ea que accidunt circa virtutes corpoꝛis tanq̄̄ per manifeſtioꝛa.

¶ At eni̇ nō ſolū oꝛtus ⁊ incremēta corruptioneſue ex eiſdē ⁊ ab eiſdē efficiunẗ: ſed ⁊ opationes in eiſdē etiā erunt: nā ⁊ in ceteris que ſunt manifeſta magis res ita ſeſe hēe videẗ: vt in virib⁹. Uires eni̇ nō tā copia cibi q̄̄ multoꝝ laboꝝ tolerātia cōparanẗ: ⁊ robuſtus ipe multū ſumere cibū ⁊ mltos laboꝛes tolerare maxime pōt: ſic fit ⁊ in ṽtutib⁹ ipſis. nā abſtinēdo a voluptatibus efficimur tēperati: ⁊ facti iā tēpati maxie ab ipſis poſſumus abſtinere. Idem ⁊ in foꝛtitudine fit: eteniз aſſueſcēdo foꝛmidoloſas res ꝯtēpnēdē: ſubireq₃ ipſas atq₃ perferre foꝛtes euadim⁹: factiq₃ foꝛtes maxime res foꝛmidoloſas poterimus ferre.

M

3ᵃ ps ca. ¶ Sed nō ſolū gn̄ōnes ⁊ augmētationes ⁊ corruptiones ex hiſdē ⁊ ab eiſdē fiunt: ſed ⁊ operationes in eiſdē erūt: eteni̇ in alijs manifeſtioꝛibus hз: puta in foꝛtitudine. fit eni̇ ex multum cibū ſumere ⁊ multos laboꝛes ſuſtinere: ⁊ maxime pōt hoc facē foꝛtis. Ita aūt ⁊ in ṽtutib⁹: ex recedere eni̇ a voluptatib⁹ efficimur tēperati ⁊ effecti maxime poſſumus recedere ab ipſis. ¶ Silr aūt in foꝛtitudine. aſſueti eniз cōtēnere terribilia ⁊ ſuſtinē ipſa efficimur foꝛtes: ⁊ effecti maxime poſſumus ſuſtinere terribilia. N

¶ Hec eſt 3ᵃ ps pꝛincipalis hui⁹ capl'i: in qua ph̄s oſtendit ꝙ ṽtutes moꝛales ꝓducūt tales opōnes ex q̄lib⁹ ꝓducūẗ. ⁊ hec eſt ꝯ 8ᵃ huius libri que ꝓbaẗ p ſile ſic. Sicut eſt in ṽtutib⁹ corpalib⁹: ita eſt in ṽtutib⁹ aīe: ſз ṽtutes corpales ꝓducūt tales opationes ex q̄lib⁹ ꝓducunẗ: g̊ ⁊c̄. maioꝛ pз per locū a ſilī. ⁊ minoꝛ declaẗ ſic. Foꝛtitudo corpalis cauſaẗ ex hoc ꝙ aliqs ſumit cibū ſic̄ opз: ex hoc ꝙ ſe exercet in actibus foꝛtitudinis: ⁊ cū factus ſit foꝛtis pōt per ſuam foꝛtitudinē ſiles opationes facere: ⁊ iḋ ſic eſt in ṽtutibus anime ꝙ virtutes aīe poſſunt tales opationes ꝓducere ex qualibus producunẗ. ⁊ hoc patet. nā aliquis efficiẗ tēperatus ex hoc ꝙ recedit a volutatibus: ⁊ cū factus eſt tēperatus pōt maxime a voluptatibus recedere ⁊c̄. 8ᵃ ꝯcluſio hui⁹ ſcḋi libri.

Caplm tertium

tractat⁹ pꝛimi libri ſcḋi. oñdēs circa que hn̄t fieri oēs moꝛales ṽtutes: q2 circa delectationes ⁊ triſtitias. qḋ pꝛimo ꝓbaẗ per hoc ꝙ ſignū habit⁹ gn̄ati eſt ſupueniēs voluptas. ſcḋo ex parte virtutū. tertio ex pte hoīs virtuoſi. O

¶ At qui ſignū habituū ſit opз ea voluptas que ipſis actionib⁹ aduenit: et identidē doloꝛ. Qui nāq₃ a coꝛpoꝛis abſtinet volutatib⁹: ſi hoc ipſo gaudet tēperās eſt: ſin moleſte fert itēperās. Rurſus q picula ſubit et gaudet aut ſaltē nō dolet foꝛtis: q vō dolet timidus ē. Moꝛalis nāq₃ ṽt⁹ circa voluptates doloꝛeſq₃ ṽſaẗ.

Signū aūt opз facere habituū ſupuenientē voluptatē vel triſtitiaз opib⁹. Qui qdē eni̇ recedit a coꝛpalib⁹ voluptatibus ⁊ hoc ipſo gaudet tēperat⁹. qui aūt triſtaẗ itēperatus: ⁊ qui quidē ſuſtinet pericula ⁊ gaudet vel non triſtatur foꝛtis: qui autem triſtatur timidus. circa voluptatē eniз ⁊ triſtitias eſt moꝛalis virtus. Caput 3ᵐ pꝛimi. trac. hᵘ ſcḋi li. pꝛᵃ ps ca. P

Iſtud eſt 3ᵐ caplm pꝛimi tractat⁹ hui⁹ ſcḋi: in quo ſoluiẗ 3ᵐ qḋ pꝛincipale: ⁊ eſt: circa que hn̄t fieri ṽtutes moꝛales. ⁊ eſt ſolō ꝙ oēs ṽtutes moꝛales hn̄t fieri circa delectationes ⁊ triſtitias: ⁊ ꝯtinet iſtḋ caplm tres ptes pꝛincipales. In pꝛima oſtēdit ꝓpoᵐ p dr̄iaз iter opationes gn̄antes habituз ⁊ opationes ꝓductas ab habitu. In ſcḋa ibi. Propter voluptatē qdē. oſtēdiẗ ꝓpoᵐ p rōnes ſumptas ex pte ṽtutis: hoc eſt ex ſimilitudine delectationis ⁊ triſtitie ad ṽtutē. In 3ᵃ ibi. Fiet aūt nobis. ꝓbat ꝓpoſitū per rōnes ſumptas ex pte boniз qbus ieſt ṽtus ⁊ delectatio ⁊ triſtitia. In pꝛima igiẗ pte icipit ꝓbare ꝯnē 9ᵃᵐ que eſt ꝙ oēs ṽtutes moꝛales hn̄t fieri circa delectationes ⁊ triſtitias: ⁊ iſtud ꝓbare pꝛinr̄ intēdit in h̄ caplo. ⁊ in hac pꝛima pte ꝓbaẗ hec ꝯ per rōnē talē. Cuiuſcūq₃ ſignū accipimus ex delectatione ⁊ triſtitia illud ꝯſiſtit circa delectationes ⁊ triſtitias: ſed ſignū cuiuſlibet ṽtutis moꝛalis accipimus ex delectatione ⁊ triſtitia. g̊ oēs ṽtutes moꝛales hn̄t fieri circa delectationes ⁊ triſtitias. maioꝛ hui⁹ rōnis de ſe pз. ⁊ minoꝛē ponit in lr̄a dicē ꝙ ſignū habituū iaз gn̄atoꝝ ſiue bonoꝝ ſiue maloꝝ opз facē delectationē vel triſtitiā ſupuenientē operib⁹. ¶ Ad cui⁹ intellm ſciēdū eſt ꝙ opationes ex qb⁹ gn̄aẗ ṽtus ⁊ opōnes ꝓducte a ṽtute differunt quātū ad delectationē ⁊ triſtitiā. nā ante habitū ṽtutis generatū hō facit quādā violētiā ad operāduз bō. ⁊ iḋ tales opōnes añ ṽtutē hn̄t quādā triſtitiā annexaз: ſed opōnes ſequētes ṽtutē que ꝓducunẗ a ṽtute hn̄t delectationē annexā: q2 habit⁹ ineſt p modū cuiuſdā nāe: ⁊ ex h̄ eſt aliqḋ alicui delectabile qḋ ꝯuenit ei ſm nāз. Cū igiẗ aliqs operaẗ ⁊ delectaẗ circa mām moꝛalē ſignū eſt ꝙ hз habituз: 3. c. p. ars. diuiſio in tres ptes pꝛincipales 9ᵃ ꝯcluſio hᵘ ſcḋi li. Q Nōndū

⁊ ex hoc

A ⁊ ex hoc ꝙ operatᷣ cū triſtitia ſignū eſt ꝙ nō opaᷣ ab habitu nec hꝫ habitū. minorē rōnis declaꝛ ph̄s per exēpla. nā ꝗ corꝑales delectationes fugit ⁊ hoc ipſo gaudet tēperatus eſt. qui aūt in fugiēdo talia triſtatᷣ, itēperatus eſt. Et qui ſuſtinet pericula delectabilr̄ vel ad minus ſine triſtitia eſt fortis: ſpecialr̄ eni in actu fortitudinis qn̄qꝫ ſufficit nō triſtari vt videbitᷣ 3o huiꝰ. Qui aūt cū triſtitia pericula ſuſtinet eſt timidus: ⁊ ſic de oibꝰ alijs v'tutibꝰ: ⁊ ſic cuiuſlibet v'tutis moralis ḡnate ſignū eſt delectatio ſupueniens: ⁊ ſic appet ꝙ oēs v'tutes morales hn̄t fieri circa dlectationes ⁊ triſtitias. ℂ Notādū eſt hic ſm Euſtratium ſup hāc lr̄az. [Qui ſuſtinet ⁊c.] ꝙ ph̄s multū humaniꝰ dicit hoc qđ dicit. [vel nō triſtatᷣ.] appoſuit: forſitan eni in quibuſdaꝫ opōnibꝰ fortis ſufficiēs eſt nō triſtari: puta ſi vulneretᷣ pugnās ⁊ ſm fortitudinē opans. ℂ Dubitatᷣ hic. vtrū ois v'tuoſus delectetᷣ in opōne v'tutis. Videtᷣ ꝙ nō: qa fortis in ſuſtinēdo mortē nō delectatᷣ. ℂ Dōꝫ ꝙ v'tuoſus delectatᷣ in aliq̄ opōne v'tutis: nō tn̄ in omni: vt pꝫ de forti cui ſufficit in aliq̄ opōne fortitudinis ꝙ nō triſtetᷣ. Vel forte poſſet dici ꝙ fortis in omni opōne fortitudinis delectatᷣ delectatione ſpūali: non tn̄ in omni opōne fortitudis delectatᷣ delectatione corꝑali. ℂ 2o dubitatᷣ vtrū ois v'tus moralis ſit circa delectationes ⁊ triſtitias. Videtᷣ ꝙ nō: qa ſola tēperantia eſt circa delectationes ⁊ triſtitias. per hoc eni diſtinguitᷣ tēperātia ab alijs v'tutibꝰ: qa eſt circa delectationes ⁊ triſtitias: vt patebit in 3o huiꝰ. ꝗ nō ois v'tus moralis eſt circa delectationes ⁊ triſtitias: qa ſi ſic. ois v'tꝰ moralis eēt tēperātia: qđ falſuꝫ eſt. Itē delectatio ⁊ triſtitia ſūt paſſiones vt patebit in hoc 2o: ſed non ois v'tus moralis eſt circa paſſiones: ſꝫ quedā eſt circa opōnes vt patebit de iuſtitia que eſt circa opōnes: ꝗ ⁊c. Itē videtᷣ ꝙ nulla v'tus moralis ſit circa delectationē: qa nulla v'tus moralis eſt circa illud qđ corrūpit rectā rōnē: qꝛ ois v'tꝰ reqrit ꝑfectū vſuꝫ rōnis: ſed delectatio corrūpit rectā rōnē vt patebit 6o huiꝰ. ergo nulla virtus moralis eſt circa delectationē. ℂ Dōꝫ ꝙ ſicꝫ patebit 7o huiꝰ ⁊ 10o: delectatio pōt accipi cōiter ꝓ omni delectatione tā corꝑali q̄ꝫ ſpūali: vel ſtricte pro delectatione corꝑali tn̄. Silr̄ v'tutē eſſe circa delectationē ⁊ triſtitiā pōt itelligi duplr̄: vel tanq̄ꝫ circa mām ſeu ſubm vel tāq̄ꝫ circa finē ſupueniētē opōni v'tutis. Dico igitᷣ ꝙ ph̄s in ꝓpoſito loqmur de delectatione ⁊ triſtitia large acceptis: vt ſunt cōes delectationibꝰ ⁊ triſtitijs corꝑalibꝰ ⁊ ſpūalibus: ⁊ itelligit ꝙ ois v'tus moralis eſt circa aliquas dlectationes ⁊ triſtitias nō tanq̄ꝫ circa ꝓpriā mām. nā mā ꝓpa cuiuſlibet v'tutis moralis eſt illđ circa qđ ratio ponit mediū: ſicut iuſtitia eſt circa opōnes que ſūt ad alterꝫ vt emptiones venditiones ⁊ diſtributiones: ⁊ fortitudo circa timores ⁊ audacias. ⁊ tēperātia circa delectationes ⁊ triſtitias tanq̄ꝫ circa ꝓpriā mām: ſed accipiēdo delectationeꝫ ⁊ triſtitiā cōiter ſeu large: ſic ois v'tꝰ moralis eſt circa delectationes ⁊ triſtitias tāq̄ꝫ circa finē v'tutis ſuperuenienteꝫ opōni. Nā ad oēm opōnē virtutis moralis ſequitᷣ delectatio tanq̄ꝫ finis ſupueniēs opōni. nā ꝑ opōnē v'tutis moralis hō delectatᷣ in qbꝰ opꝫ ⁊ triſtatᷣ de qbꝰ opꝫ. vn̄ ꝑ v'tutē moralē hō bn̄ ſe hꝫ in delectādo ⁊ triſtādo. qđ pꝫ ꝑ ph̄m 7o huiꝰ qui dicit ꝙ potiſſima intētio ſcie ciuilis eſt vt faciat hoīes delectari ⁊ triſtari in qbus opꝫ ⁊ qn̄ opꝫ ⁊c. etiā in p'o huiꝰ dicit ph̄s ꝙ ille nō eſt iuſtus qui nō gaudet iuſtis opationibꝰ: ⁊ ita dico ꝙ ois v'tus moralis eſt circa delectationes ⁊ triſtitias tanq̄ꝫ circa finē ꝯſequēdū vl̄ fugiēdū ⁊ nō tāq̄ꝫ circa mām ꝓpriā. ℂ Ad p'mū in ꝯtꝛiuꝫ dōm ꝙ ſola tēperātia eſt circa delectationes ⁊ triſtitias corꝑales tanq̄ꝫ circa ꝓpriā mām. cū hoc tn̄ bn̄ ſtat ꝙ ois virtus moralis eſt circa delectationes vl̄ triſtitias accipiēdo delectationem cōmuniter tanq̄ꝫ circa finem ſupernienteꝫ opationi. ℂ Ad aliud dōm ꝯcedēdo ꝙ nō ois virtus moralis eſt circa paſſiōes tanq̄ꝫ circa ꝓpriā mām. nec eſt verū ꝙ ois delectatio eſt paſſio: qa delectatio ſpūalis vt delectatio q̄ eſt in deo ⁊ in ſubīs abſtractis nō eſt paſſio cū in ſubīs abſtractis nō ſint paſſiones. ℂ Ad 3m dōm: ꝙ nō ois delectatio corrūpit rectā eſtimationē: qa delectatio q̄ eſt tēperata a rōne nō corrūpit rōnē: qa talis dlectatio eſt de illis in qbꝰ opꝫ delectari ⁊ qn̄ ⁊ quantū: ⁊ ſic de alijs circunſtantijs: ꝗuis delectatio fortis preueniens rōnē qn̄qꝫ obnubilet ⁊ corrumpat iudicium rationis.

Margin notes (left): A — pm dum. — Solo. — B — 2m dum. — pa rō. — 2a rō. — 3a rō. — C — Solo. — Dupl'r ſe intelligi v'tutē eē circa delectationē ⁊ triſtitiam. — D — Ad pm rōnem.

Margin notes (right): E — Ad 2m rōnem. — Ad 3m rōnem.

ℂ Ob voluptatem eniꝫ res improbas agimus: ob dolorem v'o res poſt habemus honeſtas. Quapropter homines ab ipſa ſtatim adoleſcētia: vt inquit Plato: ita inſtitutos eſſe oportet: vt ijs gaudeant doleātqꝫ: quibus dolere gaudereqꝫ oportet. Hec eſt eniꝫ educatio ac eruditio recte.

F

ℂ Propter voluptatem eniꝫ mala operamur: propter triſtitiaꝫ aūt a bonis recedimus: propter quod opꝫ duci taliter ꝯfeſtim ex iuuētute (vt Plato ait) vt gaudeamus ⁊ triſtemur in qbus opꝫ: recte eniꝫ diſciplina hec eſt. — 2a ps ca.

ℂ Hec eſt 2a ps p'mi huiꝰ capl'i: in qua ꝓbat ꝯnē quā intēdit ꝑ rōnes ſumptas ex pte v'tutis. hoc eſt ex hitudine delectationis ⁊ triſtitie ad v'tutē. ⁊ ꝯtinet 4or ꝑticulas ſm numerꝫ 4or rōnū q̄s adducit ad ꝓpoꝫ q̄ patebūt in ꝓſequēdo. ℂ p'a rō eſt talis: circa illa hꝫ fieri v'tus ꝑ q̄ v'tus ḡnatur ⁊ corrūpitᷣ: ſed ꝑ voluptateꝫ ⁊ triſtitiā virtꝰ ḡnatᷣ ⁊ corrūpitᷣ. ergo ⁊c. maior pꝫ de ſe. ⁊ minor declaratᷣ: nā ꝓpter voluptatē opamur mala ⁊ ꝓpter triſtitiā recedimus a bonis: ⁊ ꝓpter hoc bn̄ dixit Plato ꝙ necūꝫ eſt vt hō confeſtim ex iuuētute taliter ducatᷣ vt gaudeat ⁊ triſtetᷣ in qbus opꝫ. hec enim eſt recta diſciplina iuuenū ⁊ alia nō inuenitᷣ.

Margin notes: Quattuor rōes ſūpte ex pte virtutis. — pa ratio Ariſto. — G

ℂ Preterea ſi virtutes ſunt circa actiōes atqꝫ affectꝰ: omnem v'o affectum ⁊ actionem omneꝫ voluptas ſequitur: aut dolor. Virtus ob idipſuꝫ etiam circa voluptates doloreſqꝫ verſatur.

ℂ Adhuc aūt ſi virtutes ſunt circa actus ⁊ paſſiones: oēm aūt actū ⁊ paſſionē ſequitur delectatio ⁊ triſtitia: ⁊ ꝓpter hoc vtiqꝫ erit virtus circa delectationes ⁊ triſtitias.

ℂ Hec eſt 2a ꝑticula in q̄ ponitᷣ 2a rō ex pte v'tutis q̄ talis eſt. Ad oēꝫ actū. i. opationē humanā ⁊ paſſionē ſeqtur delectatio vel triſtitia: ſed oēs v'tutes morales ſunt circa actꝰ vel opōnes humanas. ꝗ ois v'tus moralis eſt circa delectationes vel triſtitias. ℂ Intelligēdū ꝙ aliq̄ v'tus moralis eſt circa opōnes vt iuſtitia q̄ eſt circa emptiones vēditiones ⁊ diſtributiōes: ⁊ aliq̄ eſt virtus moralis circa paſſiones ſicut māſuetudo que eſt circa iras: nūc aūt ad oēm hūꝫ operationē ⁊ paſſionē ſeqtur delectatio vel triſtitia.

Margin notes: 2a ratio Ariſto. — Nōnm — H

ℂ Indicant id ita eſſe ⁊ pene: qppe cum per ipſos fiāt dolores. Sunt enim medicamenta quedaꝫ. Medicamenta autem per contraria fiunt Preterea ois habitus animi vt ⁊ antea diximus: ad eas res ⁊ in his ſuā habet naturā: a qbꝰ deterior: melior qꝫ efficitᷣ. At ob voluptates doloreſue: praui habitus fiunt: ex eo ſane quia perſequuntur hoīes atqꝫ fugiunt aut q̄s ⁊ quos non opꝫ: aut cū nō opꝫ: aut quēadmodū nō opꝫ: aut quot modis alīs a rōne talia ꝑſcribuntᷣ. Quapropter ⁊ ſunt ꝗ definiētes v'tutes: affectuū ipſas inquint eſſe

I vacuitates trãqllitateſue qſdã. Sȝ nõ recte qꝛ ſimplr dicũt ⁊ nõ addunt vt opȝ: et qñ opȝ ⁊c. que addunt̃. Uirtus ergo talis ſupponit̃ eſſe facultas agendi res optimas circa voluptates atqȝ dolores: vitiũ aũt ↄ̃riũ. ℂ Demõſtrãt aũt ⁊ pene facte ꝓpter hec. Medicine aũt quedã ſunt. medicine aũt ꝑ ↄ̃ria inate ſunt fieri. ℂ Adhuc ſicut prius diximꝰ. oĩs aĩe habitus a qbus innatus eſt fieri deterior ⁊ melior: ad hec ⁊ circa hec nãm hȝ. ꝓpter voluptates enĩȝ ⁊ triſtitias praui ſiunt in ꝓſequẽdo has ⁊ fugiẽdo: vel quas nõ opȝ: vel qñ nõ opȝ vel vt nõ opȝ: vel qualr̃cũqȝ aliter a rõne determinatur. Jdeoqȝ determinant ꝟtutes ĩpaſſibi-
K litates quaſdã ⁊ qetes: nõ bene aũt qm̃ ſimplr̃ dicũt: ſed vt nõ opȝ ⁊ qñqȝ nõ opȝ ⁊ quecũqȝ alia apponunt̃. Supponit̃ ergo virtus eſſe talis circa voluptates ⁊ triſtitias optimoꝝ operatiua. Malitia autẽ contrariorum.

ℂ Hec eſt 3ª ꝑticula: in qua ponit̃ ratio tertia ſumpta ex ꝑte ꝟtutis: que talis eſt. Circa illõ eſt ꝟtus ꝑ qd̃ legiſlator ĩducit hoĩes ad ꝟtutẽ: ſed ꝑ delectationes ⁊ triſtitias ĩducit legiſlator hoĩes ad ꝟtutẽ. ğ ⁊c. maior de ſe pȝ: ⁊ minor declarat̃. nã per penas ⁊ ſubtractionẽ delectationũ ⁊ per triſtitias illatas ĩducit legiſlator hoĩes ad ꝟtutes. ğ ⁊c. iſta rõ ſumit̃ a medicina aĩe. ſicͭ enĩ potiones amare adhibite ⁊ delectationes ſubtracte ſunt medicine corpis: ſic pene ꝑ triſtitias illatas ⁊ ꝑ delectationes ſubtractas ſunt medicine aĩe ad recuperãdũ ꝟtutẽ. pene enĩ ſunt medicine. ſiunt
L enĩ per ↄ̃ria eoꝝ in qbus aliqs peccauit. qui enĩ peccauit circa delectationes dȝ puniri ꝑ triſtitias oppoſitas ⁊ per
Rõ tertia Ariſto. ſubtractionẽ delectationũ: medicine enĩ ꝑ ↄ̃ria inate ſunt fieri. vñ ↄ̃ria ↄ̃riis ſanant̃. [Adhuc ſicut.] ℂ Quarta rõ ſumpta ex ꝑte ꝟtutis eſt illa. Oĩs habitꝰ ꝟtutis ⁊ vitiꝫ ſibi oppoſiti hȝ fieri circa ea ex qbus natus eſt fieri melior vl̃ deterior: ſed ex delectatione ⁊ triſtitia habitꝰ ꝟtutis ⁊ vitiꝫ ſibi oppoſiti natus eſt fieri melior vl̃ deterior: ergo ⁊c. maior pȝ de ſe. ⁊ minor declarat̃. nã ꝓpter delectationeȝ in opibus malis habitꝰ moralis fit deterior ⁊ ꝑꝑ triſtitiã in eiſdẽ fit melior. ecõtrario eſt de habitu bono. vñ in ꝓſequẽdo vel fugiẽdo delectationes vel triſtitias quas nõ opȝ vel qñ nõ opȝ ⁊c. fit aliqs deterior: ⁊ in ꝓſequẽdo vl̃ fugiẽdo delectationes vel triſtitias quas opȝ ⁊ qñ opȝ ⁊c.
Rõ qrta Ariſto. fit aliqs melior. [Jdeoqȝ.] ⁊ qꝛ hoĩes ſiũt mali ꝑꝑ paſſiones quas ſequunt̃ ꝓpter hoc mouebant̃ ſtoici ad dicẽdũ ꝟtutes eſſe impaſſibilitates ⁊ ꝙ ꝟtuoſus nullã paſſionem
M hȝ: ſed in h̃ male dixerũt: qꝛ a ꝟtuoſo oẽs paſſiones excludebant. nam hoc nõ ꝑtinet ad ꝟtutez. ſ. eſſe oĩno ſine paſſionibus: ſed a virtute ⁊ ꝟtuoſo debent excludi paſſiones ĩordinate. ſupponũt igitur ꝙ virtus ſit circa delectationes ⁊ triſtitias optimoꝝ operatiua: malitia aũt ↄ̃riorũ.

ℂ Fuerit aũt nobis de ipſis: ⁊ ex his etiã manifeſtũ: nã cum tria ſint ob que quiſpiã expetit: honeſtũ: vtile: iocundũ: ⁊ tria illis ↄ̃ria ob que fugit: turpe: inutile: atqȝ moleſtũ: bonꝰ qdẽ vir circa hec oĩa recte agit: malus aũt peccat: ⁊ maxime circa voluptatẽ. Hec enĩ ⁊ cõis eſt aĩalibus: ⁊ oĩa que in expetitionẽ cadunt comitat̃. Quippe cũ ⁊ honeſtũ ⁊ vtile videat̃ eſſe iocũdũ. Preterea cũctis vna cũ hoĩbꝰ ab ipſis icunabilis eſt enutrita. Quapropter arduũ eſt hũc affectum inſitũ vite extrudere. Judicamus etiã ⁊ actiones ipſas: alĳ ma- N
gis: alĳ minus voluptate atqȝ dolere. Jdcirco totuȝ ipſum negociũ circa hec eſſe neceſſe eſt. Nõ. n. parum põt ad actus bene aut male gaudere aut dolere. Difficilius eſt ẽt vt Heraclito placet voluptati repugnare ꝙ̃ ire. At circa difficilius ſemꝑ ⁊ ars fit ⁊ virtus: id enĩ qd̃ in hoc efficit̃ bene ꝓſtabilius eſt. Quare ꝓpter hoc etiã circa voluptates doloreſqȝ totũ negociũ eſt ⁊ ipſius virtutis: ⁊ ciuilis etiã facultatis. Qui nãqȝ bene his vtit̃ bonus erit: q võ male malus. Dictũ ſit igit̃ virtutẽ circa voluptates doloreſqȝ verſari: ⁊ ex quibus fit: ab iis ipſis augeri: ⁊ cum non eodem modo ſiunt corrũpi: ⁊ circa illa etiã opari ex qbus eſt orta.

ℂ Fiet autẽ nobis manifeſtuȝ ex his adhuc de O
eiſdem. tribus eniȝ exñtibus que circa electio- 3ª ꝑs ca.
nes: ⁊ tribꝰ que in fugis / bono / cõferẽte / delecta 3ª bonum
bili: ⁊ tribꝰ ↄ̃trarĳs malo / nociuo / triſti. Circa 3ª malum
hec qdẽ oĩa bonus directiuus eſt: malus autez peccãs: maxime autẽ circa delectationẽ. Cõis enim hec aĩalibus: ⁊ oĩa que ſub electione cadunt ſubſequit̃: etenim bonũ ⁊ ↄ̃ferẽs delectabile videt̃. ℂ Adhuc autẽ ex puero oĩbꝰ nobis cõnutritur ꝓpter qd̃ difficile cõterere hãc paſſionẽ cõparataȝ vite. Regulamus aũt opationes hi qdẽ magis: hi quidẽ minus delectatione ⁊ triſtitia. ꝑꝑ hoc igit̃ neceſſarium eſt circa hec eſſe oẽ negociũ. Nõ enĩ paꝝ in opationes P
hũ vel male gaudere ⁊ triſtari. ℂ Adhuc autẽ difficilius voluptati repugnare ꝙ̃ ire: quẽadmoduȝ ait Heraclitus: circa difficilius autem Heracli. ſentẽtia.
ſemper ⁊ ars fit ⁊ virtus: etenim bene ⁊ melius in hoc. Quare ⁊ propter hoc circa delectationes ⁊ triſtitias omne negocium ⁊ virtutis ⁊ politice. Qui quidem enim bene his vtit̃ bonus erit: qui aũt male malus. Quoniã quideȝ igit̃ eſt virtus circa delectationes ⁊ triſtitias: ⁊ qm̃ ex quibus fit ab his ⁊ augetur ⁊ corrũpitur nõ ſimiliter factis: ⁊ quoniam ex quibus fit circa hec ⁊ operatur dictum eſt.

ℂ Hec eſt tertia pars ꝑncipalis huius caplĩ: in qua probat Q
ↄcl̃onẽ ꝑncipalẽ per rõnes ſumptas ex parte hoĩs: ⁊ ↄ̃tinet Quatuor
quatuor ꝑticulas ſȝ numeꝝ quatuor rõnũ que ordine ſuo rõnes ſũ-
apparebunt. Primo igit̃ ꝓbat ꝑ rõnẽ ſumptã ex ꝑte hoĩs ꝑte ex ꝑte
ꝙ oĩs ꝟtus moralis hȝ fieri circa delectationes ⁊ triſtitias: hominis.
⁊ hec eſt rõ. Circa illud hȝ virtꝰ fieri qd̃ eſt cõe oĩ bono hu- Rõ ꝑma.
mano: ſȝ delectatio hȝ fieri circa oẽ bonũ humanũ ⁊ triſtitia circa oẽ malũ oppoſitũ. ğ cira delectationẽ ⁊ triſtitiam hȝ fieri oĩs virtus moralis. pȝ maior: nã virtus circa oẽ bonũ humanũ ⁊ eius oppoſitũ hȝ fieri. ⁊ minor declarat̃ ſic. triplex eſt bonũ humanũ. ſ. bonũ honeſtũ: bonũ vtile: ⁊ bonum delectabile. ⁊ oẽ bonũ honeſtũ eſt bonũ delectabile ⁊ nõ ecõuerſo. oẽ bonũ vtile eſt bonũ delectabile ⁊ nõ econuerſo. ⁊ ita bonũ delectabile eſt cõmune omni bono humano. Similiter triplex eſt malum. quoddã qd̃ opponit̃ bono honeſto. ſ. malum. i. vitium qd̃ opponit̃ bono honeſto: ⁊ nociuum quod opponit̃ bono vtili: ⁊ triſte qd̃ opponitur

A bono delectabili:⁊ circa oia hec bonus.i.virtuoſus eſt di/
rectiuus hoc eſt bn̄ ſe hȝ.malus aūt.i.vitioſus peccās:ma
xime aūt circa delectationem:qa hec cōior eſt aliȷs:⁊ hoc
duplici cōitate vt hic inuit ꝑhs.Prima ſumit ex his qbꝰ
ineſt delectatio.Naȝ delectatio eſt cōis oibus aialibꝰ:ſed
vtile ⁊ honeſtū ſolū ineſt hoibus.delectatio enim cōis eſt
oibus aialibus.nō ſolū enī cōuenit delectari ſm apprehē
ſionē intellectiuā:ſed etiā ſm apprehenſionez ſenſitiuā ꝗ
eſt cōis oibus aialibus.Scda cōitas accipit ex parte rez
delectantiū.i.cauſantiū delectationē. Nā delectatio ſeqt
ad oia que ſub electione cadūt.bonū enī honeſtū eſt dele/
ctabile ꝓut eſt ꝯueniēs rōni.bonū etiā vtile eſt delectabi
le:⁊ ita omne bonū humanū eſt delectabile.cū ergo dele/
Nōnm ctatio ⁊ triſtitia ſint maxime cōia:ſequit ꝙ virtus maxie
B hȝ fieri circa delectationes ⁊ triſtitias.¶ Notādū eſt ꝙ
Diuiſōis boni ſufficiētia qūo colligi ſit. illa diuiſio boni cōprehēdit oēm rōnē boni.naȝ bonū eſt
terminus motus ipſius appetitus.pōt igit ſufficiētia illiꝰ
diuiſionis boni colligi ꝓportionalr ex termino motꝰ cor/
poris nālis.terminus enī motus eſt duplex.qdā eſt termi
Duplx terminꝰ motus. nus ſimplr:⁊ ille eſt vltimus terminꝰ motus quo acqſito
ceſſat motus.⁊ quidaȝ eſt terminus ſm quid:⁊ ſic media
Duplx terminꝰ vltie motꝰ. īter ꝑncipiū motus ⁊ vltimū finē motus termināt motuȝ
ſm quid:qa nō termināt totū motū:ſed aliquā ꝑtē motꝰ.
illud aūt qđ vltimate terminat motū eſt duplex.quoddā
poſitiuū qđ eſt per ſe ⁊ ꝑncipalr terminꝰ vt locus vel for/
ma.⁊ quoddā ꝑuatiuū:⁊ illđ eſt quies ſub per ſe termino
motus.Vbi grā.ſi fiat motus de nigredine in albedinem
per fuſcedinē mediaȝ:fuſcedo eſt terminus ſm qd illius
motus:qa terminat aliquā partē illius motꝰ:⁊ albedo eſt
ꝑ ſe terminus illius motus tanꝗ̄ poſitiuū per ſe intentuȝ
a motore:⁊ quies ſub nigredine eſt terminus priuatiuus
C illius motus:ſic ꝓportionabilr eſt in motu appetitus.naȝ
illud terminat motū appetitus ſm quid qđ eſt mediū or/
dinatū ad aliud.ſ.ad vltimū terminū appetitus ⁊ illud dā
bonū cōferēs ſeu vtile.id aūt qđ vltimate terminat motū
appetitus ſicut res poſitiua in quā appetitus per ſe tendit
eſt bonū honeſtū:qa ſm Tulliū.honeſtū eſt qđ ꝓpria ſua
vi attrahit ⁊ allicit appetitū:illud vō qđ terminat motuȝ
appetitus tanꝗ̄ quies in re deſiderata eſt ipſa delectatio
Nōndū ſeu bonū delectabile.Et eſt ſciendum ꝙ ſi illa tria ſtricte
accipiant ſic hāt rōnē oppoſitoꝝ.naȝ illa ſtricte ⁊ ꝓprie
dicunt delectabilia que nullā aliā rōnē hāt appetibilita/
tis niſi dlectationē cū talia ſint qńqȝ nociua ⁊ inhoneſta.
vtile vō ꝓprie dicit qđ non hȝ de ſe vnde deſideret:ſed
ſolū deſiderat ꝓpter aliud:vt potio amara ꝓpter ſanita/
tem:ſed bonū honeſtū eſt illud qđ ꝓpter delectationē in
2ª rō Ar. ſe hȝ vnde deſiderat.[Adhuc aūt ex puero.]Scda ratio
ſumpta ex parte hois eſt iſta.circa illā paſſionez maxime
D habet fieri virtus que ineſt nobis a ꝑncipio:qa maxime
difficile eſt illā paſſionē ſubiugare:ſed delectatio ineſt no
bis a ꝑncipio:qa ſtatim cuȝ naſcimur ineſt nobis delecta/
tio.puer enī ſtatim cuȝ naſcit delectat in lacte.ergo circa
delectationē maxime hȝ fieri virtus.ergo ⁊ circa triſtitiā.
3ª rō Ar. [Regulamus autez.] Ratio tertia ſumpta ex parte hois
eſt iſta.circa illa hȝ fieri virtus per que hoies maxime re/
gulāt ſuas oꝑationes:ſȝ ꝑ delectationes ⁊ triſtitias hoies
maxie regulāt ſuas oꝑationes.hoies enī illis oꝑationibus
ītendūt in qbus delectant:⁊ ab illis abſtinēt quibꝰ triſti/
tur.ergo circa delectationes ⁊ triſtitias hȝ fieri ois virtus
4ª rō Ar. moralis.[Adhuc aūt difficilius.]Quarta ratio ſumpta ex
ꝑte hois ad ꝯcłonē ꝑncipalē eſt iſta.circa difficile eſt ars
⁊ virtus:ſed reſiſtere delectationi eſt difficile:quia(vt ait
Heraclitus)difficiliꝰ eſt pugnare ꝯtra voluptatē ꝗ̄ ꝯtra
iram.cū ergo difficile ſit pugnare cōtra irā:ſequit ꝙ dif/
ficile eſt pugnare ꝯtra voluptatē.ergo ⁊c̄.⁊ ſic ī hoc caplo
probata eſt cōcluſio vna huius libri.ſ.ꝙ oēs virtutes mo/ E
rales habent fieri circa delectationes ⁊ triſtitias.⁊ hec cō/
cluſio eſt in hoc capꝰ probata per.9.rōnes.¶ Dubitat hic Dubm
circa dictū ſtoicoꝝ qui dicūt virtutes eē impaſſibilitates.
dubitat vtrū virtus moralis poſſit eē ſine oī paſſione.Vi pª rō.
det ꝙ ſic:qa tāto virtus eſt ꝑfectior quāto magis ſuperat
paſſiones.ergo virtus aliq̄.ſ.virtus ꝑfectiſſima eſt ſine oī
paſſione.¶ Itē paſſio ꝯriat virtuti:qa creſcente paſſione 2ª rō.
diminuit virtus:⁊ diminuta paſſione creſcit virtus:ſȝ vir/
tus pōt eſſe ſine omni eo quod contrariat virtuti.ergo ⁊c̄.
¶ Item arguit per rōnes ſtoicoꝝ quas recitat Albertus pª ratio
ſuper primuȝ huius.Primo ſic.Cum felix ſit totus ſanus ſtoicoꝝ.
tam in rōne ꝗ̄ in appetitu:qa aliter nō eſſet felix:oꝑȝ ꝙ ſit
totus infra metas mentis ⁊ ſapiētie cōſtitutus:ſed ille qui
totus infra metas ſapiētie cōtinet nihil ſentit nec reputat
bonum:niſi illud qđ in veritate eſt bonū:⁊ per ꝯñs nō ſen/
tit aliquā paſſionē.¶ Scdo arguit ſic.Felicitas eſt oꝑa/ 2ª ratio
tio ſm virtutē ꝑfectā:ſed virtus ꝑfecta nō eſt niſi purgati ſtoicoꝝ.
animi ⁊ a paſſionibus totalr elongati. ergo virtus ꝑfecta F
in ſummo nō eſt niſi animi oīno impaſſibilis.¶ Qđ con/ Confirº.
firmat per hoc ꝙ perfecto in ſūmo nihil deeſt de ꝑfectio/
ne virtutis:ſed virtutibꝰ moderatiuis paſſionuȝ cuiuſmo/
di ſunt virtus politice:⁊ virtus purgatoria multū deeſt de
perfectione virtutis.ergo felix felicitate ꝑfecta eſt omni/
no ſine paſſionibus.Et hec fuit opinio ſtoicoꝝ.Contrariū
patet per Phm hic in textu.¶ Illum enim hoiem dicit
Phs agreſtē ⁊ īſenſibilē qui nullā paſſionē ſentit:ſed nul/
lus virtuoſus eſt agreſtis aut inſenſibilis ſm Phm:ideo
nullus virtuoſus eſt oīno ſine paſſionibus.¶ Ad iſtud du Solo.
biū dicēdum ꝙ virtutū moraliū:quedā ſunt circa paſſio/
nes ſicut circa ꝓpriā mām ſicut fortitudo ⁊ tēperātia:⁊ q̄/
dam circa oꝑationes vt iuſtitia:ſicut patebit 5º huius.dico
ergo ꝙ illa virtus que eſt circa paſſiones ſicut circa ꝓpriū G
obm nō pōt eſſe ſine paſſione.qđ probat:quia aliter eſſet
virtus ocioſa cum nullius habitus exercitiū haberi poſſit
ſine ꝓpria materia ⁊ obo:ſed illa virtus que eſt circa ope/
rationes pōt eſſe ſine paſſione ꝓprie dicta.delectatio eniȝ
q̄ ꝯſequit oꝑationē iuſti nō eſt paſſio ꝓprie dicta.¶ Et Inſtanº
ſi dicat ꝙ vita contēplatiua eſt ſine paſſionibus ſm Eu/
ſtratiū ſuper pm huius:⁊ per ꝯñs virtuoſus poteſt eſſe ſine
paſſionibus oīno.¶ Dicendū vt mihi videt.ꝙ ſi aliquis Tollit
tantū det ſe cōtemplationi ꝙ ſit ꝗ̄ſi ſeparatus a corpore ⁊ inſtātia.
ſine paſſionibus,erit ſine virtute morali que eſt circa paſ/
ſiones:nec eſt incōueniens ꝙ felix felicitate contēplatiua
ꝑfectiſſima ſit oīno ſine vitute morali que eſt circa paſſio/
nes.ſicut eniȝ ſube abſtracte a mā ſunt ſine paſſionibꝰ:ita
etiā ſunt ſine virtutibus moralibus.¶ Ad pm in contrariū Ad pam
dicēdū.ꝙ quāto virtus eſt perfectior tanto magis ſuperat rōnem.
paſſiones inordinatas:ſed ex hoc nō ſequit ꝙ ſit oīno ſine H
paſſione.¶ Ad 2m dōm.ꝙ paſſio regulata rōne non con/ Ad 2am
trariat rationi:ſed ſolū paſſio rōni reſiſtēs:⁊ ſine tali paſ/ rōnem.
ſione pōt eſſe bene virtus:non tñ ſine paſſione moderata.
¶ Ad pm rōnem ſtoicoꝝ dicēdū.ꝙ felix eſt totus ſanus Ad pam
⁊ infra metas mentis cōſtitutus ſic ꝙ per nullā paſſionez rōnem
a medio rōnis abducit:ſȝ ex hoc nō ſequit ꝙ animus eiꝰ ſtoicoꝝ.
nō poſſit tangi a paſſionibus.¶ Ad 2m dicendū.ꝙ felici/ Ad 2am
tas ſpeculatiua eſt oꝑatio ſm virtutē perfectā.ſ.ſm virtu/ rōnem
tem ſapiētie:vt patebit 10º huiꝰ.⁊ felix hꝰ felicitate ſi pōt ſtoicoꝝ.
eſſe ſine paſſionibus pōt eſſe ſine virtute morali q̄ eſt cir/
ca paſſiones.¶ Et ſi dicat ꝙ aliq̄ vitutes morales ſunt Inſtat.
virtutes purgati animi:ſed virtus purgati animi eſt ſine
paſſionibus ſm Macrobiū ⁊ Euſtratiū.¶ Dicenduȝ ꝙ Soluit.
ſi aliqua virtus moralis ſit virtus purgati animi illa non
eſt ad paſſiones edomandas:ſed ex eius perfectione ſolū
ordinat ad paſſiones iam edomitas regulandas.

3 **Capitulū quartum** tractat⁹ p̄mi:in quo ſol-uit̄ 4ª queſtio p̄ncipalis huius libri:que eſt iſta.qualr̄ v̄tus generat̄ ex opationib⁹ virtuoſis vt iuſtus ex opationibus iuſtis. Iſtud eni eſt du biū:qm̄ ſicut videmus eſſe in artibus ꝙ nullus facit opa artis niſi habēs artē.nullus eni facit opus grāmatici niſi grāmaticus:ꝛ eodē modo videt̄ eſſe de v̄tutib⁹ ꝙ nullus facit opera iuſta niſi iuſtus.ꝛ ſic nō ſit iuſtus ex opationi-bus iuſtis ſed magis ecōuerſo ex habitu iuſtitie fiunt ope rationes iuſte. Et hec dubitatio ſoluit̄ duplr̄. P̄rio ꝙ ali-quis nō hn̄s artē pōt facere opera artis:ſ; nō artificialr̄:ꝛ ſic nō hn̄s virtutē pōt facere opera v̄tutis ſed nō v̄tuoſe. nō iuſtus eni pōt facere opa iuſta ſed nō iuſte. Scḋo ſol-uit̄ p̄ itereṗtionē ſilitudinis iter v̄tutē ꝛ artē.eſt eni diſſi-militudo in hoc ꝙ his que ab artib⁹ fiūt eſt bene in ipſis operatis:que aūt ſm̄ v̄tutē hn̄t bene in operantib⁹.ſ.ſcire

K eligere ꝓpter hec ꝛ firme ꝛ imobiliter operari ꝛc̄.

⁋ Dubitauerit aūt quiſpiā quonā modo dicim⁹ iuſta agētes iuſtos:ꝛ tēperata tēperatos fieri oportē:nā ſi iuſta tēpataq; agūt:iā iuſti ſūt ꝛ tēpati:pinde atq; ſi grāmatica muſicaue faciūt:grāmatici ſūt atq; muſici.

Capit 4ᵐ p. trac. b⁹ ſcḋi libri. Queſtio. Rō q̄ōnis p⁹ p̄s ca. Q ueret aūt vtriq; aliqs qualr̄ dicimus quoniā op; quidē iuſta operantes iu ſtos fieri:tēperata aūt tēperatos. Si eni operant̄ iuſta ꝛ temperata iā ſunt iuſti ꝛ temperati:quēadmodū ſi grāmatica ꝛ muſica grāmatici ꝛ muſici.

4.c.p.tra. diuiſio in tres ptes p̄ncipales **Iſtud eſt** capl̄m q̄rtū p̄mi tractatus:in quo mouet̄ ꝛ ſoluit̄ 4ª qō p̄ncipalis huius ſcḋi libri.ſ. qualr̄ virtus generat̄ ex operib⁹ virtutis:ꝛ cōtinet iſtud

L capl̄m tres ptes p̄ncipales. In p̄ma ponit ꝛ ſoluit qōnē. In ſcḋa ibi[Res quidē igit̄.] Ponit ꝛ ꝓbat vnā ꝯcluſio-nē per quā apparet ſolō p̄ncipalis qōnis. In 3ª ibi[Sed mlt̄i.] Remouet quēdā errorē. p̄ma pars ꝯtinet tres par-ticulas. In prima ponit̄ queſtio ꝛ ratio qōnis. In ſcḋa ibi [Uel neq; in artibus.] ponit̄ vna ſolō q̄ſtionis. In 3ª ibi [Adhuc aūt neq; ſimile.] Ponit̄ alia ſolutio ad eandem qōnē. In p̄ma igit̄ particula mouet̄ dubitatio:ꝛ ponit̄ rō dubitationis.qa eni dictū eſt ꝙ v̄tus generat̄ ex operatio nibus bonis vt ex iuſtis opationib⁹ efficit̄ aliquis iuſtus: ideo mouet̄ q̄ſtio qualr̄ hoc pōt eſſe ꝙ ex opationib⁹ vir-tutis generet̄ virtus vt ex opationibus iuſtis iuſtitia. Ra tio huius dubitationis eſt:qa illud dictū nō videt̄ eſſe ve-rū pro eo ꝙ ſicut eſt in artib⁹ ita eſt in v̄tutib⁹:ſed in arti-bus eſt ſic ꝙ nullus facit opera artis niſi habēs artē.nul-lus eni facit opera grāmaticalia niſi grāmaticus nec mu-ſicalia niſi muſicus.ergo eodē mō nullus fac̄ opera iuſta niſi iuſtus:ꝛ per conſequēs ex iuſte operari nō fit aliquis

M iuſtus:qa eo ip̄o ꝙ aliquis iuſte operatur eſt iuſtus.vnde cū idem nō ſit generās ꝛ generatū reſpectu eiuſdē cū ni-hil gn̄et ſe:ꝛ iuſte opari eſt effectiue a iuſtitia:ſeq̄t̄ ꝙ iuſti tia nō efficit̄ nec gn̄at̄ ex iuſte operari cum ſit ecōuerſo.

⁋ An nec in artib⁹ res ita ſe h;. Fieri nāq; pōt:vt grā maticū aliqđ q̄ſpiā faciat ꝛ fortuna ꝛ alio admonēte. At tūc erit grāmatic⁹ cū ꝛ grāmaticū qppiā ꝛ grāma tice faciet:id eſt ſm̄ eā q̄ eſt in ipſo grāmaticā artem.

1ª ſolō. ⁋ Uel neq; in artibus ita ſe h;. Cōtingit eni vt grāmaticu; qđ agatur a caſu ꝛ alio ſuppoſito. Tunc igitur grāmaticus erit ſi grammaticum quid faciat ꝛ grāmatice:hoc autem eſt ſm̄ ea; que in ipſo grammaticam.

⁋ Hec eſt ſcḋa particula p̄me partis in qua ponit̄ vna ſolō que eſt p̄ itereṗtionē vni⁹ ꝓpōnis accepte i rōne dubita tionis que eſt iſta. Nullus facit opa artis niſi habens artē: q: nō grāmaticus pōt facere opa artis grāmatice:nā aliqs idiota pōt a caſu ꝓferre orationē ꝯgruā.nullus tn̄ poteſt grāmatice hoc eſt artificialr̄ ſm̄ grāmaticam facere opa grāmaticalia niſi grāmatic⁹:ꝛ eodē modo aliqs nō iuſtus pōt facere opera iuſta nō tamē iuſte.ſ.ſm̄ habitū iuſtitie. ⁋ Intelligendum ꝙ non iuſtus faciēs opa iuſta nō ope-rat̄ a caſu ſed per ſe ſi intēdit gn̄ationē v̄tutis:q: facit opa iuſta per rōnem practicam exiſtente in ipſo que eſt princi pium mouens ad generationem virtutis. N

⁋ Preterea nec ſil̄e in artib⁹ ꝛ in virtutib⁹ eſt. Nā; ea que ab artibus fiūt:bonū ip̄m in ſeipſis habent. Suf-ficit igitur ſi ipſa aliquo mō ſeſe hn̄tia fiāt. At ea que a v̄tutib⁹ ꝓdeūt nō iuſte aut tēperate agunt̄:ſi ſunt iu ſta aut tēperata. Sed ſi ꝛ agēs ſic ſeſe habens agat. O

⁋ Adhuc aūt neq; ſimile eſt in artibus ꝛ in vir tutibus. Que enim ab artibus fiunt bonu; ha bent in eis:ſufficit igit̄ illa ita exiſtere. Que au tem ſm̄ virtutes fiunt neq; ſi hec taliter ſe ha-beant iuſte vel temperate operata ſunt. Sed ſi operans taliter ſe habens operetur. 2ª ſolō.

⁋ Hec eſt tertia particula p̄me pt̄is:in qua ponit̄ alia ſolō que eſt p̄ intereṗtionē ſilitudinis aſſumpte iter artē ꝛ v̄tu tē:ꝛ ꝯtinet hec particula duas partes. In p̄ma ponit ſolō-nē. In ſcḋa ibi[Primū qdē.] Enumerat quedā que reqrū tur ad hoc ꝙ aliq̄ operatio fiat virtuoſe. In p̄ma igit̄ par-ticula.d.ꝙ nō eſt ſimile de artib⁹ ꝛ virtutibus:q: opa que fiunt ſm̄ artē habēt in ſeipſis illud qđ ꝑtinet ad bene eſſe artis ꝛ nō reqrunt bonitatē in faciēte.nō eni op; ꝙ faciēs ſm̄ artē ſit bonus:ſed illa que fiunt ſm̄ virtutē reqrūt bo-nitatē in ipſo faciēte:ꝛ ideo quāuis ita eēt ꝙ nullus poſſet facere opa artis niſi habēs artem:ex hoc nō ſequit̄ ꝙ nul-lus poſſet facere opa virtutis niſi habēs virtutē. ⁋ Notā-dum eſt hic ꝙ cauſa hui⁹ diſſilitudinis inter artē ꝛ virtutē eſt hec:q: enim ſm̄ P̄hm 6° huius. Ars eſt recta ratio fa-ctibiliū:ꝛ facere eſt opatio tranſiēs in exteriorē materiam ꝛ talis opatio eſt ꝑfectio ipſius facti:ideo in opationib⁹ ar-tis bonum artis ꝯſiſtit in ipſo facto.ſ.in artificiato:ideo ad bonitatē artis ſufficit ꝙ ea que fiunt bene ſe habeāt:ſ; vir-tutes ſunt p̄ncipia actionū que nō trāſeūt in exteriorē ma-teria;:ſed manēt in ipſis agētibus.vnde tales actiones in-teriores virtutū ſunt ꝑfectiones agentium:ꝛ ideo bonitas huiuſmodi actionū cōſiſtit in ipſis agentib⁹:ꝛ ideo ad hoc ꝙ aliqua fiāt iuſte ꝛ tēperate nō ſufficit ꝙ opa que fiūt be ne ſe habeāt:ſed requiritur ꝙ opans debito modo operet̄ ꝛ ſit in ſe bonus ꝛ virtuoſus.ſic ergo ſoluit̄ ratio dubitatio-nis dupliciter.vno modo per interemptionē huius propo ſitionis nullus poteſt facere opus artificiale niſi artifex. Alio modo ſoluit̄ per intereṗtionē ſilitudinis inter virtu-tem ꝛ artem. ⁋ Notandū ſm̄ Lincon̄.hic ꝙ iuſta ꝛ tem-perata ꝛ ſimilia aliquando dicuntur talia:quia ſunt de ge-nere talium:aliquando ꝯo dicunt̄ talia nō ſolum qa ſunt de gn̄e taliū ſed qa cū ſint de gn̄e taliū fiunt a talib⁹ inquā tum tales ſunt.ſ.a iuſtis ꝛ tēperatis ꝛc̄. Cū igit̄ querit̄ vtrū non iuſtus poſſit facere opera iuſta.diſtinguendum eſt de iuſto:qa vno modo dicit̄ iuſtum ex hoc ſolūmodo ꝙ eſt ta le quale natū fieri eſt a iuſto.ꝛ ſic non iuſtus poteſt facere opera iuſta.aliquis enim non iuſtus ꝓpter timore; vel ina nem gloriā poteſt reddere alicui qđ ſuum eſt:qđ eſt op⁹ iu ſtum ex genere. Alio modo dicit̄ iuſtū nō ſolū q: eſt tale

Notādū. Notandū ſm̄ Linco. Iuſti op⁹ duplr̄ dr̄.

A opus quale iuſtus natus eſt facere:ſed quia eſt tale ꝛ a ta/li.ſ.ab habēte habitū iuſticie:ꝛ ſic loquendo de iuſto eſt hec impoſſibilis non iuſtus facit opera iuſta.

℄ Primo quidē ſi ſciens:deinde ſi eligens ꝓpter ipſa: tertio ſi firmo aio ac imutabili agat. Hec aūt ad habitus quidē ceteros habēdos nō requirunt̄ ꝑter ipſum ſcire. Ad virtutes aūt ſcire quidē paruz aut nihil pōt. Cetera vō nō parū ſed totū poſſunt. Que quidez ꝛ ex eo ꝙ ꝑſepe res iuſte tēperateqꝫ agunt̄ proueniunt.

℄ Primū quidez ſi ſciens:deinde ſi eligens ꝓpter hec:tertiuz aūt ſi firme ꝛ imobilr̄ operet̄. Hec aūt ad alias quidē artes habēdas nō connumerant̄ ꝑter ipſum ſcire:ad virtutes autē ſcire
B quidē aut nihil poteſt.alia autem non parum: ſed omne poſſunt:vtpote que ex mltotiēs operari iuſta ꝛ temperata adueniunt.

℄ Hec eſt ſcda ꝑticula ſcde partis:in qua ph̄s enumerat quedā que requirunt̄ ad hoc ꝙ aliqua oꝑatio fiat virtuoſe:ꝛ enumerat tria:quoꝝ primū pertinet ad intellm̄:ꝛ eſt ꝙ operās ſit ſciens qd facit ꝛ nō opet̄ ex ignorātia. Scdm pertinet ad appetitū:ꝛ eſt ꝙ operet̄ ex electione ꝓpt ipm opus v̄tutis ꝛ nō ꝓpter aliquid aliud:ꝛ in hac ꝯditione intelligunt̄ duo.ſ.electio ꝛ finis debitus ꝓpter quē debet eē electio:que eſt operatio ſm v̄tutē.vnde ſi aliqs operetur opus virtutis hoc eſt illud qḋ virtuoſus operaret̄ ex paſſione:vt ꝓpter timorē vel irā,nō operat̄ ſm virtutez. Si quis etiā operet̄ bonū opus ꝓpter lucrū vel ꝓpter inanē gloriā:ꝛ nō ꝓpter ipſuz opus v̄tutis nō operat ſm v̄tutez. Tertiū qḋ requirit̄ accipit̄ ex parte habitus:ꝛ eſt ꝙ ope/
C ret̄ firme.i.ꝯſtanter ꝛ imobilr̄.cōſtanter quātū ad ſeipſ: ꝛ imobilr̄ quantū ad exterioꝛa:ita ꝙ a nullo exterioꝛi īpediat̄ quin habeat electionē virtuoſaz ꝛ operet̄ ſm eā. Sz ad artificē nō requirit̄ niſi ꝑmū iſtoꝝ.ſ.ꝙ ſit ſciēs operari ſm artē:ſed ad virtutē ꝛ virtuoſuz ſcire nihil vel parū ꝯfert. Sic ergo pꝫ diſſimilitudo īter v̄tutē ꝛ artē. ℄ Hic
1m notan. ſunt duo itelligēda. Primū eſt circa hoc qḋ ph̄s dicit:ad artē ſolū requirit̄ ſcire:ꝛ eſt ꝙ aliquis pōt eſſe bonus artifex:ꝛ ſi nūqꝫ eligat operari ſm artē. Unde quanto magis ſcit ea que ſunt artis:tāto eſt melioꝛ artifex:ꝛ ſi nūqꝫ operet̄ nec eligat operari nec in operādo ſit cōſtans ꝛ imobi/
2m notan. lis. ℄ Scdo circa hoc qḋ ph̄s dicit ꝙ ad v̄tutē nihil vel
Scire 2x ſpe. ꝛ pra. qḋ ēt 2x ē. parū prodeſt ſcire:eſt intelligēdū ꝙ ſcire eſt duplex.ſ.ſpeculatiuū ꝛ practicū:ꝛ practicū eſt duplex.ſ.in vl̄i ꝛ ꝑticulari. Scire ſpeculatiuū nihil cōfert ad v̄tutē:qa itellc̄s ſpeculatiuus nihil dicit de ꝓſequēdo vel fugiēdo:ꝛ ſcire practicū in vl̄i parū ꝓdeſt. Sed ſcire practicū in ꝑticulari multū prodeſt ad v̄tutē:qa illḋ determinat actū ꝛ alias ꝑticu/
D lares circūſtantias in qbus eſt actus. ℄ Aliter tn̄ itelligit Cōmētatoꝛ illud dictū[Scire nihil vel parum cōfert.]ꝙ ph̄s loquit̄ de ſcire practico ꝛ in particulari:ꝛ eſt itentio ph̄i ꝙ ſcire paꝝ vel nihil ꝓdeſt ad hoc ꝙ opus ſit laudabile ꝛ virtuoſum.hoc eni non hꝫ opus ex ipſo ſcire:ſed ex electione volūtaria.ſimilr̄ quātū ad hoc ꝙ opus ſit bonū moꝛaliter ſcire in particulari parū prodeſt:qa ſolum facit ad hoc ne opus ſit inuolūtariū per ignoꝛantiaz ꝙ eſt remota diſpoſitio ad perfectionem virtutis.

℄ Res igit̄ iuſte tēperateqꝫ dicunt̄:cū ſunt tales quales vir iuſtus ageret aut tēperatus. Juſtus aūt ac tēperatus eſt nō is qui has agit:ſed qui ſic etiaz agit vt iuſti tēperatiqꝫ agunt. Recte igit̄ dicit̄ iuſtū fieri agētem iuſta:ꝛ temperatū etiam temperata. Qui vō hec non agit nunqꝫ euaſurus eſt bonus.

℄ Res quidez igitur iuſte ꝛ temperate dicunt̄ E
quādo ſunt tales quales vtiqꝫ iuſtus ꝛ tēpera/ 2a ps ca.
tus operabit̄. Juſtus aūt ꝛ tēperatus eſt nō q hec operat̄ ſed qui ſic operat̄ vt iuſti ꝛ tēperati operātur. ℄ Bene igit̄ dicitur quoniā ex iuſta operari iuſtus fit ꝛ ex temperata temperatus:ex non operari autē hec:nullus vtiqꝫ neqꝫ curabit fieri bonus.

℄ Hec eſt ſcda pars huius capl'i in qua cōcludit vnaꝫ ꝯnē
per quā apparet ſolō qōnis pncipalis. Et eſt iſta ꝯ ꝙ opa/ 10a ꝯcl'o hi' ſcd' li.
tiones tūc ſunt virtuoſe qn̄ ſunt tales q̄les ſunt oꝑationes virtuoſi:ꝛ eſt cōcluſio.10.que ꝓbat̄ q̄ſi inductiue ſic:tunc ſunt res tēperate ꝛ iuſte qn̄ ſunt tales q̄les oꝑabit̄ temperatus ꝛ iuſtus:ꝛ ſic de alijs.ergo ꝛc̄.ſed nō opꝫ ꝙ qui opa/
tur iuſta ꝛ tēperata ſtatim ſit iuſtus ꝛ tēperatus niſi ea ſic F
operet̄ vt opant̄ iuſti ꝛ tēperati.ſ.obſeruādo tria que dcā ſunt.i.ꝙ operet̄ ſciens:ꝛ eligens ꝓpter hoc:ꝛ ꝙ ꝯſtanter ꝛ imobilr̄ operet̄ qḋ nō pōt facere niſi per habituz ex oꝑationib' acq̄ſitū.[Bene igit̄ dicit̄.] Ex illo apparet ſolō pncipalis qōnis:nā ex quo ex ſil'ibus oꝑationibus generātur ſil'es habitus:vt pꝫ ex ꝑdictis:ꝛ ille oꝑationes dicunt̄ iuſte ꝛ tēperate que ſunt ſil'es his que opat̄ iuſtus ꝛ tēperatus ſicut fuit dictū in ꝑcedētibus:ſequit ꝙ hō ſit iuſtus ex hoc ꝙ opat̄ iuſta:ꝛ tēperatus ex hoc ꝙ opatur tēperata:ꝛ ex hoc ꝙ aliqs nō operat̄ hec nullus vtiqꝫ de numero taliuz curabit fieri bonus.i.habebit curā ad hoc ꝙ fiat bonus:ꝛ ſic patet ꝙ oꝑatio dicit̄ iuſta:nō ſolū quia fit ab hoie iuſto ſed qa eſt talis oꝑatio qualē oꝑabit̄ iuſtus ex habitu iuſti/
tie. ℄ Notādū eſt hic ſm Lincon.ꝙ hec diſtinctio de iu/ Nōndū
ſto ꝛ tēperato ꝙ poſſunt dici vel qa tale vel qa tale a tali
videt̄ ſatis inſinuari in littera.res eniz opate in ſe cōſide/ G
rate dicunt̄ iuſte ꝛ tēperate:quādo in ſeipſis ſūt tales q̄les operabit̄ ille qui eſt iuſtus ꝛ tēperatus:nec ſequit̄ ꝙ q tales operatur iam in ſeipſo ſit talis:lꝫ res operate ſint tales in ſeipſis:ideo ſunt iuſte vel tēperate operate:ꝛ ideo non ſm ꝑfectam cōſiderationē iuſti ꝛ tēperati iuſte ꝛ tēperate ſunt.perfectū enim nō ſolum ab eſſe ſed ad bene eſſe eſt. Scdm perfectā igit̄ ſignificationē iuſti ꝛ tēperati cōprehendentē in ſe taꝫ eſſe qꝫ bene eſſe:ſeqtur ꝙ qui facit iuſta ꝛ temperata iuſte ꝛ tēperate iam iuſtus ꝛ temperatus eſt. ſm alterū vō modū non ſequit̄.hec Lincon. Ex illo dicto apparet ſolutio q̄ſtionis pncipalis:an ex operari iuſta fit aliquis iuſtus:ꝛ eſt ꝙ ex opari iuſta ſm imperfectā acceptionē iuſti que eſt ꝙ iuſtū eſt tale quale opatur iuſtus nō ſequitur ꝙ operans ſit iuſtus:ſed ex operari iuſta ſm perfectam acceptionē iuſti fit aliquis iuſtus:quia nullus facit huiuſmodi iuſta niſi ſit iuſtus.

℄ Uerꝫ pleriqꝫ hec qdē non agunt. Ad ſermones aūt H
confugiētes ſeſe philoſophari putāt:ꝛ ſtudioſos hoc foꝛe mō:atqꝫ perinde vt egroti faciunt:qui medicos quidem diligēter audiunt:nihil autem eoꝛum agunt que precipiuntur ab illis. Ut igitur illis coꝛpus non bene ſeſe habebit:ſi ita curantur ſic nec his animus plane ſi ita philoſophantur.

℄ Sed multi hec quidem non operantur. Ad 3a ps ca.
rationes aūt fugiētes exiſtimant philoſophari ꝛ ſic foꝛe ſtudioſi:ꝛ ſimile aliqd faciētes laborantibus qui medicos audiunt qdem ſtudioſe:faciunt autē nihil hoꝝ que ꝑcepta ſunt:quēadmodum igitur neqꝫ illi bene habebunt coꝛ/

I pus ita curati neqꝫ iſti aïaꝫ ita philoſophātes.

¶ Hec eſt tertia pars p̄ncipalis huius capl'i:in qua remouet quēdā errorē:ꝛ eſt ꝙ multi volentes acqrere virtutez errabāt nō opantes ſm virtutez:ſed optime de v̄tutibus ratiocinātes credebāt per hoc fieri virtuoſi:ſed ·ph's remouet iſtū errorē tales increpādo dicēs:ꝙ tales ſūt ſiles laborātibus.i.infirmis qui medicos quidē audiūt ſtudioſe.faciūt aūt nihil eoꝝ que precepta ſunt. vnde quēadmodum nec iſti ſe bene habebunt ſm corpus:ſic nec taliter philoſophantes bene ſe habebunt ſm animam.

Tractat⁹ ſcd's ſcdi libri ethi. **Tractatus ſcd's** pertractās 5ᵃᵐ q̄ōnē p̄ncipalē huius ſcdi que querit quid eſt virtus:ꝛ ꝯtinet duo capl'a. In p̄mo inquirit genus v̄tutis. In ſcdo ibi[Opꝫ aūt nō ſolū.] Inueſtigant̄ dr̄e ponende in diffōne v̄tutis. ¶ Capl'm p̄mū declarās quid eſt gen⁹

K virtutis per diuiſionē eoꝝ que ſunt in aïa:ex qua diuiſione p̄mo declarat quid nō eſt virtus:ꝛ ex hoc per viam diuiſionis concludit quid eſt virtus.

¶ Poſt hec quidnā ſit ipſa virtus conſideremus opꝫ. Cum igitur tria ſint que fiunt in anima:affectus:potentia:habitus. Hoꝝ aliqd ipſam virtutē eē neceē eſt.

Caput p̄ᵐ ſcdi tract. h⁹ ſcdi li. ptēo triměbris. **P** Oſt hec aūt quid eſt v̄tus ſcrutādū. ¶ Quia igit̄ que in aïa fiunt tria ſūt paſſiones:potētie:ꝛ habitus:horum aliquod vtiqꝫ erit virtus.

p̄ᵃ ps ca. p̄.ca. ſcdi tractatus diuiſio in tres ptes p̄ncipales **Iſtud eſt** primū capl'm tractatus ſcdi:in quo ·ph's incipit inqrere qd eſt v̄tus:que eſt q̄ſtio 5ᵃ p̄ncipalis huius ſcdi. Et in hoc capl'o p̄ncipalr̄ declarat̄ ꝙ virtus eſt habitus.ex quo pꝫ.qd eſt genus v̄tutis:qa v̄tus cōtinet̄ ſub habitu tanq̄ꝫ ſub gn̄e. Iſtud capl'm continet

L tres partes p̄ncipales. In p̄ma ꝑponit intentionē ſuam ꝛ vnā diuiſionē trimēbrē:ſub cuius aliquo mēbro oportet virtutez cōtineri ꝛ qōlibet membrū diuiſionis explanat. In ſcda ibi[Paſſiones quidē.] Declarat qd eoꝝ que ſūt in aïa nō eſt virtus remouens a virtute duo mēbra dicte diuiſionis trimēbris. In 3ᵃ ibi[Si igitur nec paſſiones.] Cōcludit ex p̄miſſis quid eſt v̄tus:qm̄ eſt habitus. Et ex hoc pꝫ quid eſt genus v̄tutis. Prima ps cōtinet duas pticulas. In p̄ma ꝑponit intētionē ſuā ꝛ diuiſionē trimēbrē ſub cuius aliquo mēbro v̄tus continet̄. In ſcda ibi[Dico aūt paſſiones.] Exponit ſingula mēbra ſue diuiſionis. In p̄ma igit̄ particula p̄mo ꝑponit intentionem ſuam dicēs. ꝙ poſt p̄dicta perſcrutandū eſt quid eſt virtus.ex p̄dictis enim manifeſtū eſt ꝙ virtus pertinet ad aïaꝫ.ideo oportet ꝙ ſit aliquod eoruꝫ que ſunt in anima.[Quia igitur.] Ponit diuiſionē trimēbrez dī.ꝙ in aïa tria ſunt.ſ.paſſio

M nes:potētie:ꝛ habitus:ꝛ horuꝫ aliqd eſt v̄tus.hec ergo eſt diuiſio.eoꝝ que ſunt in aïa:quoddā eſt paſſio:quoddā po

Nōa⁹ tentia:ꝛ quoddā habitus:ꝛ opꝫ ꝙ virtus ſit aliqd horum triū. ¶ Intelligēdū ꝙ illa diuiſio non cōprehēdit vl'r oïa que ſunt in aïa:qa nō cōprehendit operationē aïe:nec intentionē que eſt in aïa:ſed hec diuiſio ſolū cōprehēdit ea que in aïa ſunt p̄ncipia opationis humane. Unde hec eſt diuiſio eoꝝ que in aïa ſūt p̄ncipia opationis humane:aut ſunt paſſiones aut potētie aut habit⁹.ꝛ hec diuiſio eſt ſufficiens:qa p̄ncipiū opationis humane vel ſumit̄ ꝑ modū elicientis:ꝛ ſic eſt nuda potētia.vel per modū mouētis:ꝛ ſic eſt paſſio.paſſio enī mouet ad agenduꝫ aliquid extra. vt pꝫ cū aliquis ex ira ip̄ellit̄ ad percutiendū.vel eſt p̄nᵐ opationis humane ꝑ modū formalis diſpōnis ipſaꝫ poᵉˢ formalr̄ iclinātis ꝛ determinātis ad actū:ꝛ ſic eſt habit⁹.

¶ Atqꝫ affect⁹ qdē voco:cupiditatē:irā:metū:fiduciā: inuidiā:gaudiū:amicitiā:odiuꝫ:deſideriū:emulationē: miaꝫ. Eo oīno que voluptas comitat̄ aut dolor. Potentias aūt eas quibus ad hos affectus ſuſcipiendos idonei dicimur eſſe:vt quibus dolere poſſumus:vel iraſci:vel miſereri. At habitus eos quibus bn̄ vel male nos ad affectus ipſos habemus:vt ad iraſcendum ſi vehemēter aut remiſſe ſimus diſpoſiti:male hēm⁹: ſi mediocriter bene ꝛ ad ceteros affectus ſil'r modo. N

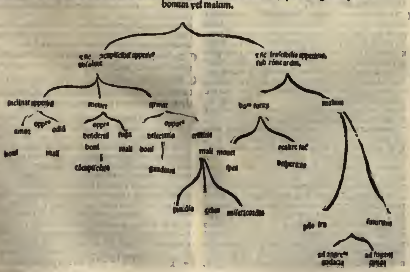
¶ Dico aūt paſſiones qdē:ꝯcupiſcentiā:iram: timorē:audaciā:inuidiā:gaudium:amicitiaꝫ: odiū:deſideriū:zelū:miſericordiam:ꝛ vniuerſaliter illa que ſequitur delectatio vel triſtitia. O

Potentias autem ſm quas paſſibiles horum dicimur:puta ſm quas potentes iraſci vel triſtari vel miſereri. ¶ Habitus autem ſm quos ad paſſiones nos habem⁹ bene vel male:puta ad iraſci:ſiqdē vehemēter vl' remiſſe male habem⁹. Si aūt mediocrit̄ bn̄. Sil'r aūt ꝛ ad oïa.

¶ Hec eſt ſcda particula in qua explanat mēbra dicte diuiſionis. Et p̄mo explanat que ſunt paſſiones. Scdo que ſūt potētie. Tertio qui ſunt habitus. Dicit ḡ p̄mo paſſiones eē ipſam cōcupiſcētiā ꝛ irā ꝛ timorē ꝛ audaciā ꝛ inuidiam:ꝛ he quattuor paſſiones cōtinent̄ ſub triſtitia.ſ.ira:timor ꝛc̄. ꝛ gaudiū qd̄ ꝯſiſtit in interiori cōprehēſione:ꝛ ideo conti

P net̄ ſub delectatione que cōmuniter cōſequit̄ apprehēſionē interiorē ꝛ exteriorē.ꝛ ſil'r amicitiā odiū ꝛ deſideriū qd̄ differt a ꝯcupiſcētia eo ꝙ ꝯcupiſcētia eſt reſpectu delectationis corporalis tm̄.deſideriū aūt eſt reſpectu cuiuſcūqꝫ delectationis.ſil'r ēt zelū qui eſt amor intēſus cū indignatione ꝫ̄y ꝯſortē nō patiēs in amato:vt dicit Albert⁹:ꝛ miſericordiaꝫ que eſt triſtitia de alienis malis:ꝛ vl'r oïa dicimus eē paſſiones anime ad que ſequit̄ delectatio vel triſtitia. Aliter exponit ſic.ꝙ oïa p̄dicta ſequit̄ delectatio vel triſtitia:ꝛ iſtud eſt veꝝ qm̄ oēs p̄dicte paſſiones ip̄ortāt motus appetitus in bonū vel malū:ex quoꝝ ꝯſecutione cāutur delectatio vel triſtitia:ꝛ ideo oēs alie paſſiones terminant̄ ad delectationē vel triſtitiā. ¶ Hic ſunt tria vidēda.p̄ qd Tria vidēda. eſt paſſio de qua hic loq̄t ·ph's.2ᵒ in quo eſt paſſio.3ᵒ que Notandū ſunt paſſiones ꝛ quō ab inuicē diſtinguunt̄. ¶ Circa p̄mū Circa p̄ᵐ. eſt ſciēdū ſm Euſtratiū ꝙ paſſio eſt motus appetitus ſenſitiui in phātaſia boni vel mali.ſ.ſm electionē boni ꝛ fugā mali:ꝛ qꝛ ad oēs paſſiones ſeq̄t delectatio vel triſtitia vt dictū eſt:ꝛ delectatio vel triſtitia nō ſūt ſine cordis dilatatione vel ꝯſtrictione opꝫ ꝙ oēs paſſiones fiāt cū quadam Q Circa 2ᵐ trāſmutatione organi corporalis. ¶ Ex hoc pꝫ 2ᵐ.ſ.ꝙ oēs predicte paſſiones ſunt in appetitu ſenſitiuo.nā oīs paſſio eſt in eo qd̄ patit̄ ꝛ trahitur ad nām agentis. Cuꝫ ergo triplex ſit pars anime.ſ.quedā vegetatiua.quedā cognoſcitiua:ꝛ quedā appetitiua:ꝛ in parte vegetatiua nō eſt paſſio: Triplex ps aïe. qꝛ vegetatiua ſolum hꝫ potentias actiuas.nec in parte cognoſcitiua eſt paſſio:qꝛ illud in quo eſt paſſio mouet̄ ꝛ trahit̄ ad nō habitū:ſed pars cognitiua hꝫ illd̄ quod apprehēdit ꝛ nō mouet̄ ad ip̄m:ſꝫ magis mouet̄ ab eo.ḡ paſſiones de qb⁹ loqtur hic ·ph's nō ſunt in parte apprehēſiua. relinquitur ergo ꝙ ſint in parte appetitiua.ſed appetitus Appetit⁹ duplex. eſt duplex:ſcilicet intellectiuus ꝛ ſenſitiuus.ſed in appetitu intellectiuo non eſt paſſio:qꝛ paſſio non eſt ſine trāſmutatione organi corporalis:vt dictum eſt. Et appetitus intellectiuus nō habet organum:relinquitur ergo ꝙ paſſiones ſunt ſolum in appetitu ſenſitiuo. ¶ Circa tertium igitur videndum eſt que ſunt paſſiones ꝛ quomodo diſtinguunt̄ ab inuicem.circa qd̄ eſt p̄mo ſciendū ꝙ appetitus Circa 3ᵐ Notādū.

A ſenſitiuus diſtinguit̃ in iraſcibilē & cōcupiſcibilē. nam ap-
Quid appetit⁹ ſenſitiuus & q̃ꝺplex. petitus eſt quedā inclinatio ſequēs formā. nā in nālib⁹ vi-
demus ſic ꝙ ad formā naturalē nō ſolū ſequit̃ inclinatio
ad conſequendum bonū ꝯueniens & ad fugiendū maluʒ
diſconueniens: ſed etiā ad formā naturalē ſequitur incli-
natio ad reſiſtenduʒ impedientibus & reſiſtentibus a cō-
ſecutione boni cōuenientis: ſicut in igne eſt iclinatio leui-
tatis ad ꝓſequendū locū ꝯuenientē & fugiendū locū diſcō-
uenientē: & etiā in igne eſt caliditas per quaʒ reſiſtit ꝯtꝛys
corrūpentibus & ipedientib⁹ ipſum a loco ꝯuenienti: & eodeʒ
modo eſt ꝙ ad apprehēſionē aīalis ſequit̃ appetitus quo
aīal iclinat̃ ad ꝓſequēdū bonū cōueniēs & ad fugienduʒ
malū diſcōueniēs: & etiā quo reſiſtit impediētib⁹ a ꝓſecu
tione boni ꝯueniētis & fuga mali diſcōueniētis. p̄ma pars
B appetitus quo ꝓſequit̃ bonū ꝯueniēs & fugit malū diſcō-
ueniēs vocat̃ cōcupiſcibilis: cuius obiectū eſt bonū ſenſi-
bile abſolute. Scđa pars appetitus ſenſitiui vocat̃ iraſci-
C bilis: & obiectū iraſcibilis eſt bonū ſub rōne ardui & diffi-
cilis cuiuſmodi eſt victoria que apprehendit̃ ſub rōne ar-
duitatis & difficultatis. ¶ Ad accipiēdū igit̃ numerum &
ſufficientiā paſſionū hic enumerataꝝ eſt ſciēdū ꝙ q̃cūqʒ
paſſiones reſpiciant bonū vel malū abſolute ſunt in cōcu
piſcibili: & quecūqʒ paſſiones reſpiciūt bonū vl̃ malū ſub
Nōndū actiuū ſe hʒ ad paſſiuum. rōne ardui ſunt in iraſcibili. Sciēdū igit̃ ꝙ ſicut in nālib⁹
actiuū tripl̄r ſe hʒ ad paſſiuū: qꝛ p̄mo dat ſibi aptitudinē
& diſpōnē ad ſuā formā. ſcđo dat ei motū ad illā formā:
& tertio dat ſibi quietē ſub illa forma. Sicut ignis agens
in aquā p̄ dat materie aque diſpōnē ad formā ignis. ſcđo
dat ſibi motū ad talē formā. ſ. ignis ſeu ad locum ignis. &
tertio dat ſibi q̄etē ſub forma ignis ſeu loco ignis: & eodeʒ
D modo eſt videre in obiectis paſſionū vtriuſqʒ appetitus
ſenſitiui. ſ. cōcupiſcibilis & iraſcibilis. Nā bonuʒ ſenſibile
abſolute p̄mo dat appetitui quādā aptitudinē & iclinatio-
nē ad ipſuʒ: & ſic cauſat̃ in appetitu cōcupiſcibili vna paſ-
ſio que dicit̃ amor cui opponit̃ vna alia paſſio: que dicit̃
odiuʒ: & eſt reſpectu mali. Scđo illud bonū dat appetitui
actualē motū in ꝓſecutione eius: & ſic cauſat̃ in appetitu
cōcupiſcibili quedā paſſio que dicit̃ deſideriū cui oppo- E
nit̃ alia paſſio que dicit̃ fuga. Tertio illđ bonū dat appeti
tui cōcupiſcibili quietē in bono adepto: & ſic cauſat̃ paſſio
que dī delectatio: cui opponit̃ triſticia: & ſic pʒ ꝙ ſex ſunt
paſſiones in appetitu ꝯcupiſcibili: quarū tres ſumunt̃ re-
ſpectu boni & tres reſpectu mali que diſtinguuntur ſm ꝙ
obiecta mouentia diuerſimode reſpiciūt appetitū. In ira
ſcibili ꝟo ſunt quinqʒ paſſiones gn̄ales: qꝛ reſpectu boni
ardui futuri ſumit̃ ſpes cui opponit̃ dſperatio que eſt re-
ſpectu boni ardui & futuri. ſpes enī tendit ad bonū arduū
& futurū & deſperatio reſilit ab eodē: reſpectu ꝟo mali ar
dui futuri ſumunt̃ due paſſiōes. ſ. timor & audacia. Auda
cia enī aggredit̃ malū arduū: ſed timor fugit ab eodē: ex
malo aūt arduo p̄ſenti cauſat̃ ira que dicit̃ eē quedā paſ-
ſio cōpoſita: qꝛ eſt reſpectu duoꝝ obiectoꝝ: q̃uis nō eq̄- F
liter. nā ira eſt reſpectu boni ꝓprij & reſpectu mali alteri⁹.
nā obiectū ire eſt vindicta de inimico ſeu de eo qui eū ad
irā ꝓuocauit: ex vindicta apprehendit̃ bonū vt bonū ꝓ-
priū ipſius irati: & malū alterius. ſ. oſtendentis: ſed non eſt
reſpectu boni & mali equal̄r: qꝛ non tendit in malū ſeu no
cumētū alterius niſi ꝓpter appetitū boni ꝓprij. Sic ergo
patet ꝙ ſunt vndecim paſſiones generales: ſex in concupi
ſcibili & qnque in iraſcibili: & ſub aliquibus iſtarum paſ-
ſionū ꝯtinent̃ alie paſſiones magis ſpeciales. nam ſub tri-
ſticia cōtinent̃ inuidia ʒelus & mīa. Inuidia enī eſt triſti-
cia de bono alterius. mīa eſt triſticia de malo alterius. ʒe-
lus eſt triſticia de defectu ꝓprij boni. ʒelus enī eſt triſticia
de hoc ꝙ hō dficit a bonis que alij hn̄t. & pōt dici ꝙ ʒelus
cōtinet̃ ſub amore: qꝛ ʒelus eſt amor intenſus cū indigna
tione ꝯtꝛy cōſortē nō patiēs in amato (vt dicit Alb.) & for
te ʒelus eſt equocū. in vna enī ſignificatione ꝯtinet̃ ſub triſticia. G
& in alia ꝯtinet̃ ſub amore: & ꝯcupiſcētia ꝯtinet̃ ſub deſide
rio: qꝛ ꝯcupiſcētia eſt re⁹ delectationis corpalis ſolū deſi-
deriū re⁹ cuiuſcūqʒ delectationis & gaudiū ꝯtinet̃ ſub de-
lectatione: qꝛ gaudiū ꝯſiſtit in interiori apprehenſione tm̄:
ſed delectatio cōſequit̃ indifferēter apprehenſionē inte-
riorē & exteriorem: vt patet in figura ſequente.

I ¶ Potentias aūt.] explanat quid itelligit per potētias non quidē vl'r ſed in ordine ad huiꝰ paſſiones di. ꝙ potentias dicimus ſm quas ſumus potētes .i. per quas poſſumꝰ pati paſſiones predictas: puta per quas poſſumus iraſci, miſereri, ⁊ huiꝰ. [Habitus autē.] exponit quid intelligit per habitus nō vl'r ſed in ordine ad paſſiones di. ꝙ habitꝰ ſūt ſm quos nos habemus ad paſſiones bene vel male. v.g. iraſci per aliquē habitū poſſumus bene vel male. male vt ſi iraſcamur nimis vehemēter vel nimis remiſſe .i. ſm ſuperabundātiā vel defectū: vl'r bn̄ vt ſi ꝟ fiat mediocriter.

¶ Virtutes igiť vitiaq; nō ſunt affectus: nā affectibꝰ quidē ſtudioſi vel vitioſi non dicimur: virtutibꝰ aūt ⁊ vitijs dicimur: ⁊ ob affectus neq; laudamur neq; vituperamur. Nō eni qui metuit aut iraſcitur laudatur:

K neq; qui ſimpl'r: ſed qui modo quodā iraſciť vituperatur. At ob ꝟtutes vitiaq; laudamur aut vituperamur. Preterea iraſcimur qdē ⁊ timemus ſine electione: virtutes aūt electiones ſunt quedā: aut nō ſine electione. Inſup affectibꝰ qdē moueri dicimur: ꝟtutibꝰ autem aut vitijs nō moueri: ſed aliquo mō diſponi.

2ª ps ca. ¶ Paſſiones quidē igitur nō ſunt neq; ꝟtutes neq; malitie: qm̄ neq; dicimur ſꝫ paſſiōes ſtudioſi vel praui. ſm aūt ꝟtutē vel malitiā dicimur. ¶ Et qm̄ ſm paſſiones qdē neq; laudamur neq; vituperamur; nō eni laudať q timet neq; qui iraſciť: neq; vituperať qui ſimpl'r iraſcitur ſed qui certo modo. Scđm ꝟtutes autē

L vel malitias laudamur vel vituperamur. Adhuc iraſcimur quidē ⁊ timemus nō ſpōte: ꝟtutes aūt electiones quedā vel nō ſine electione. ¶ Adhuc aūt ſm paſſiones quidē moueri dicimur: ſm virtutes aūt vel malitias nō moueri ſed diſponi aliqualiter.

¶ Hec eſt ſcđa pars pncipalis huius capl'i: in qua determinat quid eoꝝ que ſunt in aīa nō eſt virtus ⁊ cōtinet duas particulas. In pma oñdit ꝙ virtutes non ſunt paſſiones. In 2ª ibi [Propter hoc aūt neq; potētie.] oñdit ꝙ ꝟtutes morales nō ſunt potētie. In pma igiť pticula pbat Phs ꝙ ꝟtutes morales nō ſunt paſſiones. Et hec eſt ꝯ 11ª huiꝰ libri: que pbať p q̄tuor rōnes. Primo ſic. ſm nullas paſſiones. ſ. abſolute cōſideratas dicimur boni vel mali: ſed ſm ꝟtutes dicimur boni: ⁊ ſm vitia mali. ğ nec vitia nec ꝟtutes ſunt paſſiones. ğ ⁊c. [Et qm̄ ſm.] Scđo pbať ſic.

11ª cōclo huiꝰ p.li.

M ſm ꝟtutes laudamur ⁊ ſm vitia oppoſita vitupamur: ſed ſꝫ paſſiones abſolute nec laudamur nec vitupamur. ğ ⁊c. Maior pꝫ. ⁊ minor declarať per hoc ꝙ non laudať aliqs nec vituperať qa iraſciť: ſed qa bene vl' male iraſciť. ğ ⁊c.

Dubium Alberti. ¶ Albertus dubitat hic: qa alique paſſiones ſunt laudabiles: ſic verecūdia ⁊ paſſio oppoſita iuidie. ğ ſm aliquas paſſiones laudamur.

Solo ¶ Rn̄det ꝙ paſſiones nō ſunt laudabiles eo modo quo ꝟtutes ſunt laudabiles. nā paſſiōes nō hn̄t laudē in medio diſticto ab extremis: ſic eſt in laude ꝟtutis: imo quāto plus eſt de verecūdia que eſt timor de malo ſeu de turpi: tāto eſt laudabilius: ⁊ ſil'r eſt de paſſione oppoſita iuidie. in illa eni paſſione nō pōt eē ſuperfluū. [Adhuc iraſcimur.] Tertio pbať ſic ꝯclo. Virtutes morales vel ſunt electiones vel nō ſunt ſine electione: ſed paſſiones eueniunt nobis ſine electione. ğ ꝟtutes morales nō ſunt paſſiones. maior huiꝰ rōnis pꝫ per hoc ꝙ paſſiones qſq; pueniūt deliberationē que ad electionē reqriť.

Notandū virtus duplr accipi. N ¶ Pro maiore huius rōnis eſt intelligēdum ꝙ virtus accipitur dupl'r. ſ. pro actu ⁊ pro habitu. Si pro habitu manifeſtum eſt ꝙ nō eſt ſine electione ſic intelligēdo ꝙ nō pducit ſine electione nec opatur ſine electione: tn̄ virtus aliqn̄ exiſtit ſine actuali electiōe vt in dormiēte: ⁊ hoc ſufficit ad ꝯclōnē Phi ꝙ habitus virtutis nō ſit ſine electione cū paſſio aliqn̄ fiat ſine electione. Si aūt virtus accipiatur pro actu

Virtutis actus 2ª. hoc pōt eē dupl'r. ſ. pro actu intrinſeco vel pro actu extrinſeco. Si p actu itrīſeco: ſic ꝟtus eſt electio. Si p actu extrinſeco: ſic non eſt ſine electione: qꝛ actus exterior ab interiori electione pcedit: ⁊ ſic quocūq; mō accipiať virtus: aut eſt electio: aut nō eſt ſine electione. [Adhuc aūt.] 4ª pbať ſic ꝯ. ſm paſſiones mouemur: ſꝫ ſm ꝟtutes nō mouemur: ſed ſm virtutes aliqualiter diſponimur ad hoc ꝙ moueamur. ergo virtutes nō ſūt paſſiones. maior pꝫ p hoc ꝙ paſſiones ſunt quidā motus appetitus ſenſitiui: ⁊ ſm motum formal'r mouemur. ⁊ minor pꝫ p hoc ꝙ virtutes ſunt qualitates: ⁊ ſm qualitates nō mouemur formal'r: ſed ſm eas ſumus diſpoſiti ad mouendum ⁊ agendum. ſm expoſitionem Bur. ⁊ traductionē Leonardi Arc. legendum eſt, facere: ſed iuxta Auerrois diuiq; Tho. expoſitionem, pati. O

¶ Propter hec eadem neq; potentie ſunt: nā neq; boni vel mali dicimur: neq; laudamur aut vitupamur: qꝛ poſſumus ſimpl'r affici. Et inſup potentes quidē ſumus natura: boni vō non efficimur aut mali natura: quemadmodum antea diximus.

¶ Propter hoc autem neq; potentie ſunt neq; enim boni dicimur propter poſſe facere ſimpliciter neq; mali: neq; laudamur: neq; vituperamur. ¶ Et adhuc potētes ſumus natura: boni autem vel mali non efficimur natura. Diximus autem de hoc prius. P

12ª ꝯclo hꝰ ſcđi libri. ¶ Hec eſt ſcđa particula ſcđe partis in qua declarať ꝙ virtutes morales nō ſunt potētie: ⁊ hec eſt ꝯclo. 12. que pbať dupl'r. pmo ſic. ſm potētias nō dicimur boni nec mali: nec laudamur nec vituperamur: nō enim dī aliquis bonus qꝛ poteſt facere bona: nec malus qꝛ poteſt facere mala: ſed ſm virtutes dicimur boni vel mali: ergo virtutes nō ſunt potentie. [Et adhuc.] 2ª pbať ꝯclo ſic. Potentie inſunt nobis a nā. virtutes non inſunt nobis a natura. ğ ⁊c.

¶ Qꝛ ſi virtutes neq; affectus ſunt neq; potētie: reſtat ipſas hitus eē. Quid igiť ſit ipſa virtꝰ genere diximꝰ.

3ª ps ca. ¶ Si igiť nec paſſiones ſunt virtutes neq; potentie relinquitur habitus eas eſſe. Quid quidem igitur genus eſt ꝟtutis dictum eſt.

Q ¶ Hec eſt tertia pars huius capl'i in qua Phs cōcludit ex pmiſſis qd eſt virtus: ⁊ qd eſt genus virtutis: ⁊ ꝯcludit iſtā ꝯclōnē ꝙ virtutes ſunt habitus. que eſt concluſio 13ª. que pbať per locū a diuiſione ſic. Virtutes vel ſunt paſſiones vel potentie vel habitus: ſed non ſunt paſſiones nec potētie: vt probatum eſt. ergo virtutes ſunt habitus. 13ª ꝯclo hꝰ ſcđi libri.

Dubiū. ¶ Dubitatur hꝛ: qꝛ videtur ꝙ virtus ſit in genere paſſionis ⁊ nō in in gn̄e habitus: qꝛ virtus eſt mediū inter paſſiones oppoſitas: ſed mediū ⁊ extrema ſunt in eodē gn̄e. ergo virtus eſt in gn̄e paſſionis ⁊ non in gn̄e habitus.

Solutio. ¶ Dicēdum ꝙ virtus eſt habitus: vt probat hic Phs. ¶ Ad obiectionē in ꝯrium dicendū ꝙ virtus nō eſt mediū inter paſſiones: ſed eſt medium inter duo vitia extrema: ⁊ obiectuꝫ virtutis eſt mediuꝫ inter ſuperexceſſuꝫ ⁊ defectū in paſſionibꝰ.

Capitulum ſcđm tractatus ſcđi declarās que eſt diā ppria virtutis moralis p.

A ralis per quā reponiť in ſpecie. pͥmo tñ declarat q̄ꝺdā gnāle oī virtuti cuiuſcūqȝ fuerit virtus. ꝛ eſt ꝙ oīs ṽtus pficit habentē: ꝛ opus eius bonū reddit. Deinde declarat ꝙ oīs virtus moralis ꝯſiſtit in medio: nō in medio rei ſed in medio quo ad nos. Tertio ꝯcludiť diffō ṽtutis moralis q̄ eſt ꝙ virtus moralis eſt habitus electiuus in medietate exiſtens quo ad nos: determinata aūt rōne ꝛ vt vtiqȝ ſapiēs determinabit. deinde oſtendiť quoꝝ medietas eſt virtus moralis: qm̄ eſt medietas duaꝝ maliciaꝝ: deinde ꝙ non in omnibus paſſionibus ꝛ operationibꝰ eſt medium laudabile ſiue medium quod eſt virtus.

C Opȝ aūt nō ſolū ita dicere virtutē habitū eſſe: ſed ēt qualis nā habitꝰ ſit. Dōm eſt igiť oēm ṽtutē ꝛ idipſuȝ cuius eſt ṽtus bñ ſeſe habere facere: ꝛ opus ipſiꝰ reddere bñ. Oculi nāqȝ virtus ꝛ oculū ꝛ opus ipſius ſtu-

B dioſuȝ facit. Quippe cū videamꝰ ṽtute oculi bñ. Virtus itidē equi ſtudioſuȝ efficit equuȝ ꝛ bonū ad currēdū portādūqȝ equitē: ꝛ expectādū ēt hoſtē. Si ſi idipȝ ita ſeſe hȝ in oībus: ꝛ virtus ipſius ēt hoīs habitus is erit a quo bonꝰ efficiť hō: ꝛ quo bñ ſuuȝ opus ipſe reddet efficietqȝ. Quo mō aūt id erit ꝛ antea qdē diximꝰ.

Caput 2m trac. 2. huius ſcdi libri. Oportet aūt nō ſolū ſic dicere: qm̄ habitus: ſed ꝛ qualis qdē. Dicēdū igiť qm̄ virtus oīs cuius vtiqȝ fuerit virtus ꝛ id bene habēs perficit: ꝛ opus

pͣ ps.c. eius bonū reddit: puta oculi ṽtus ꝛ oculū ſtudioſuȝ facit ꝛ opus eius. Oculi eniȝ ṽtute bñ videmus. Siľr ꝛ equi ṽtus equū ſtudioſuȝ fa-

C cit: ꝛ bonū ad currēdū ꝛ ferēdū aſcenſorem: ꝛ expectandū bellatorē. Si itaqȝ hec in oībus ita hȝ ꝛ hoīs ṽtus erit vtiqȝ habitꝰ ex quo bonus homo fit: ꝛ a quo bñ opus ſuuȝ reddit. Qualr̄ autē hoc erit iam quidem diximus.

Scdi. c. 2. trac. diuiͦ in q̄tuor ptes pn. Iſtud eſt caplm ſcdm tractatus ſcdi: in quo Phus inueſtigat diffā virtutis moralis: ꝛ totaȝ eiꝰ diffōneȝ ꝯcludit. ꝛ cōtinet iſtud caplz q̄tuor ptēs pͥncipales. In pͦ declarat ꝙ virtꝰ hoīs pficit hoīeȝ ꝛ opus eiꝰ. bonuȝ reddit. In 2ͦ ibi [Adhuc aūt ꝛ hoc.] pmittit quedaȝ neceſſaria ad ꝓpoſitū oſtēdendū. In 3ͦ ibi [Si vtiqȝ oīs ſcia.] pbat ꝯcłonē intentā. ſ. ꝙ oīs virtꝰ moralis ꝯſiſtit in medio: ꝛ ꝯcludit diffōnē virtutis moralis ꝛ oſtēdit quoꝝ extremoꝝ medietas eſt vꝰ. In 4ͦ ibi [Nō ſuſcipit aūt.] oſtēdit ꝙ nō in oībꝰ paſſionibꝰ ꝛ opationibꝰ eſt medietas que eſt virtꝰ. C In pͥma igiť pte declarat Phs ꝙ virtus

D hoīs hoīeȝ pficit ꝛ opꝰ eiꝰ bonū reddit. ꝛ hec eſt ꝯclo. 14.

14ͣ ꝯclo huiꝰ ſcdi libri. pbatur per ſiľe vel per locū a toto in q̄ntitate ſic. Oīs virtꝰ cuiuſcūqȝ fuerit virtꝰ bñ pficit hñs ipam: ꝛ opus eiꝰ bonuȝ reddit: qd̄ pȝ inductiue. naȝ virtꝰ oculi oculuȝ bñ pficit: ꝛ opus eiꝰ bonū reddit. per virtutē eniȝ oculi bene videmꝰ. Similr̄ virtꝰ equi equū facit bonū: ꝛ opus eiꝰ bonuȝ reddit. ſ. vt ſit aptꝰ ad currēduȝ ꝛ ferēduȝ aſcēſorē ꝛ ad expectāduȝ bellatores: ꝛ ita vī eē in oībꝰ alijs. g̃ per locū a toto in q̄ntitate ſic erit de ṽtute hoīs ꝙ vꝰ hoīs hoīeȝ facit bonuȝ ꝛ opus eiꝰ bonū reddit. Qualr̄ aūt hoc erit iam qdeȝ diximus. ſ. ꝙ per ṽtutē hō fiat bonus: ꝛ bñ opeť. naȝ in 2ͦ capͦ pͥmi tractatꝰ huius ſcdi declarať ꝙ per opōnes q̄ ſūt in medio ſaluať ꝛ gñať vnaqueqȝ virtꝰ: ꝛ per ꝯñs per eas boni efficimur ꝛ effecti boni facilius bene operamur.

C Et nūc etiā magis patebit ſi ꝯtēplabimur qualis nā ſit ipſius virtutis natura. In oī itaqȝ re ꝯtinua diuiſibiliqȝ aliud plus aliud minus: aliud equale: vel ex pte ipſius rei: vel reſpectu noſtri accipi pōt. Equale autē mediū eſt q̄ꝺdā iter exuperationē atqȝ defectū. Atqȝ

E rei qdē ipſiꝰ mediū id eſſe dico: qd̄ eque ab extremoꝝ vtroqȝ diſtat: idqȝ eſt apud oēs vnū ꝛ idē. Reſpectu aūt noſtri qd̄ neqȝ exuperat neqȝ deficit: idqȝ non eſt apd̄ oēs vnū ꝛ idē: vt ſi decē ſint multa: ꝛ duo pauca: ſex ipſius rei media capiunť: eque nāqȝ excedūt ꝛ exceduť. Atqȝ hoc in arithmetica cōparatione rōnū medū eſſe cōſtat: at id qd̄ eſt noſtra ex pte mediū nō eodē ſumēdū eſt mō. Nō eniȝ ſi cui decē qdē minas comedere nimiū eſt: duas aūt paꝝ: ſex ei minas ludi magiſter pcipiet. Eſt enim ꝛ hoc fortaſſe nimiū ei q accepturus eſt: aut paꝝ. Miloni nāqȝ paꝝ. Incipienti ṽo

F ſeſe exercere nimiuȝ eſt. Simili mō res ſeſe hȝ in curſu ac in paleſtra. Hoc igiť mō quiuis artifex exuperationē qdē fugit atqȝ defectū: mediū aūt querit ꝛ expetit: nō quidē rei: ſed ꝙ ad nos mediū dicitur.

C Adhuc aūt ꝛ hoc erit manifeſtuȝ ſi ſpeculati fuerimus q̄lis qdeȝ eſt natura ipſius. In omni 2ͣ ps.ca. itaqȝ cōtinuo ꝛ diuiſibili eſt accipere: hoc autē plus: hoc qdē minus: hoc ṽo equale: ꝛ hoc vel ſm ipſaȝ reȝ vel ad nos. Equale aūt mediū qdē eſt ſuperabundātie ꝛ defectus. Dico vtiqȝ rei qdeȝ mediū qd̄ equalr̄ diſtat ab vtroqȝ extremoꝝ: qd̄ eſt vnū ꝛ idē in oībus: ad nos autē qd̄ neqȝ abūdat neqȝ deficit: hoc aūt neqȝ vnū neqȝ idē oībꝰ: puta ſi decē multa: duo aūt pauca: ſex media accipiunť ſȝ rē. Equalr̄ eniȝ exce-

Quid mediū rei ꝛ qd mediū reſpectu noſtri.

G dunt ꝛ excedunť: hoc aūt mediū eſt ſȝ arithmeticā ꝓportionē. Quo aūt ad nos nō ita ſumendum. Nō enim alicui ſi decē minas comedere multū. Duas aūt paucuȝ magiſter ludi ſex minas precipiet. Eſt eniȝ forſitan ꝛ hoc multum ſumenti vel paucū. Miloni enim qdē paucuȝ: dominatori aūt gymnaſioꝝ multuȝ. Siľr ꝛ in curſu ꝛ in paleſtra. Ita vtiqȝ oīs ſciēs ſupabūdantiā ꝛ defectū fugit: mediū aūt querit ꝛ hoc deſiderat. Mediū aūt nō qd̄ rei ſȝ quo ad nos.

C Hec eſt 2ͣ pars in qua pmittit quedā neccia ad ꝓpoͥm. ſ. ad inueſtigāduȝ diffāȝ virtutis: qꝛ eniȝ virtꝰ eſt habitus ꝛ

H habitus trahit ſpēȝ ab obiecto: ꝛ obiectū ṽtutis eſt mediū inter paſſiones: oȝ ꝙ diffā formalis ṽtutis ſumať ex rōne medij: ita ꝙ virtus ſit habitꝰ mediū attigēs vel in medio cōſiſtēs. ꝛ ꝓp hoc Phus pmittit duo neccia ad ꝓpoͥm. pͥo dicēs ꝙ virtꝰ ſit in medio erit magis manifeſtuȝ ſi ſpeculemur q̄lis eſt nā ṽtutis. deinde ꝓponit neccia ad ꝓpoſitū oſtēdenduȝ. Primū eſt ꝙ in oī cōtinuo ꝛ diuiſibili eſt accipere maius, minus, ꝛ eq̄le. qd̄ qdeȝ eq̄le eſt mediū inter ſupabūdantiā ꝛ defectū. Scdm qd̄ pmittit eſt: ꝙ mediuȝ eſt duplex. ſ. mediū ſm reȝ ꝛ mediū quo ad nos. Mediū rei eſt qd̄ equaliter diſtat ab vtroqȝ extremorū. Mediū quo ad nos eſt qd̄ nobis neqȝ ſupabundat nec deficit: hoc eſt ꝙ nobis nec eſt ſupfluū nec diminutuȝ. Medium ſm rem eſt ideȝ apud oēs. mediū quo ad nos nō eſt idē apud oēs. Mediū rei eſt mediū ſȝ arithmeticā ꝓportionē. medium quo ad nos eſt mediuȝ ſm ꝓportionē geometricā.

I vbi gr̃a: medium rei eſt qḋ quantū excedit ab vno extre-
moꝝ inter que eſt mediū tātū excedit reliquū extremū:
⁊ tale eſt mediū arithmeticū. ⁊ hoc mō ſex eſt mediū in-
ter. 10. ⁊ duo. nā ſex per 4ᵒʳ excedunt. 2. ⁊ per 4ᵒʳ excedū-
tur a. x. ⁊ tale mediū equaliter diſtat ab vtroq3 extremo-
rum. Mediū quo ad nos eſt mediū geometricū: q2 eſt ſ3
eandē ꝓportionē ad ſubiectū. ⁊ ſic. 6. eſt mediū inter. 9. ⁊
4. q2 que eſt ꝓportio ſex ad. 4. eadē eſt ꝓportio. 9. ad ſex.
q2 vtrobiq3 eſt ſexqaltera ꝓportio. q2 ſicut ſex cōtinet. 4.
⁊ eius medietatē: ita. 9. cōtinet ſex ⁊ eius medietatē. Iſtud
mediū. ſ. quo ad nos nō eſt idē apḋ oēs. qḋ ph̃s declarat.
nā ſi comedere. x. minas. i. menſuras eſt ſupfluū alicui ⁊
comedere. 2. mēſuras ſit nimis paucū: nō ꝓpter hoc ſeq̄r
q comedere. 6. ſit ſimpl'r mediū ⁊ ſimpl'r bonū illi cui. x.
eſt ſupfluū: ⁊. 2. nimis paucū: q2 illi qui d3 exercitari in ludis
K gymnaſticis eſt forte ſupfluū: ⁊ miloni eſſet nimis paucū.
vn̄ ſi alicui ſufficiant. 4. menſure, illi eſſent. x. menſure ſu-
pfluū ⁊ duo nimis modicū. nec ex h̄ ſeq̄r q. 6. hꝰ mēſure
ſint quo ad ip3 mediū: ⁊ nec ſupfluū nec diminutū. Sed
ſi alicui puta miloni ſint. x. menſure mediū ⁊ nec ſupfluū
nec diminutū: tūc alteri cuius ꝓportio ad milonē eſt ſicut
ꝓportio ſex ad. x. erūt. 6. mediū inter ſupfluū ⁊ diminutū.
oīs aūt ſciens ⁊ prudens fugit extrema. ſ. ſupabūdantiā ⁊
defectū tanq̄ ſibi iproportionata. ⁊ querit mediū īter hec
tanq̄ ſibi ꝓportionatū. ſic ergo p3 q in paſſionibus ⁊ ope-
rationibus eſt mediū: q2 paſſiones ⁊ opōnes ſunt diuiſibi-
les: ⁊ in oī diuiſibili eſt accipe maius minus ⁊ equale. Et
ſic etiā p3 q mediū eſt duplex. ſ. mediū rei: ⁊ mediū quo
ad nos. ⁊ qd eſt mediū rei. ⁊ qd eſt mediū quo ad nos. Ex
q̄bus patebit q virtus moralis conſiſtit in medio quo ad
Dubiū nos. ¶ Euſtratius dubitat hic qual'r in paſſionibꝰ ⁊ ope-
Euſtra. rationibus eſt maius minus ⁊ eq̄le: cū paſſiones ⁊ opōnes
L nō ſint quantitates ſed magis qualitates. vn̄ dicit q̄litates
qdez eniz paſſiones: opōnes enim ſub q̄litate vtiq3 erunt.
Silr̄ oīs v̄tus moralis eſt circa delectatiōes ⁊ triſtitias: ſ3
delectatio eſt in nō tēpore: ⁊ per ꝯñs indiuiſibilis. g̃ opera-
tiones ⁊ paſſiones circa quas eſt v̄tus ſunt indiuiſibiles: ⁊
per ꝯñs in eis nō eſt accipere maius minus ⁊ eq̄le. ¶ Ad
Solo. illā dubitationē rn̄det Euſtratius q oīa illa. ſ. opōnes paſ-
ſiones ⁊ delectationes ſunt diuiſibiles: ſed h̄ eſt per accn̄s
cū3 nō ſint q̄titates. Poſſet et̄ dici q q̄uis ꝑdicta nō ſint
diuiſibilia ſm̄ diuiſionē tēporis: tn̄ ſunt diuiſibilia ſ3 ma-
ius ⁊ minus. cōtingit eniz delectari ⁊ iraſci: ⁊ et̄ opari ſm̄
maius ⁊ minus: ſicut p3 de lumine qḋ fit in īſtanti: ⁊ tn̄ di-
uidit̄ ſm̄ maius ⁊ minus. aliqd eniz eſt magis luminoſū
q̄ aliud: ⁊ idē eſt magis luminoſū in vno tēpore q̄ in alio.
Signa ſe-pte fortitu-dis corpo-ralis milo-nis. ¶ De Milone dicit h̄ Euſtratiꝰ. 6. ſigna fortitudinis cor-
poralis. Primū dicit q hoīes aiunt iſtū trecematbē aible-
1m tam qui tātū fortitudine ab alijs differebat q portando
taurū in humeris ſine q̄tis interpoſitione ſtadiū ptran-
2m ſiuit. ¶ Scḋm qḋ dicit de ipſo eſt q milo cōueniēs cum
M amicis colloquebat̄ in quadā domo ſm̄ ptem ruinoſa ⁊
fere his qui intus erant ſupcadere approximāte ipſe ſub-
intrans partē ruinoſam ſuffulciens ſaluauit oēs educens.
3m ¶ 3ᵒ de ipſius morte dicit q qdā aiunt ip3 milonē in q̄dā
ſylua deambulantē ⁊ parū a via diuertentē trūcū magnū
inuenire. hūc aūt a q̄buſdā eſſe tentatū ſcindi imiſſo fiſſo-
rio milonē aūt ad hūc accedentē vim feciſſe manibus ⁊
pedibus ad diuiſionē ⁊ amplius qdē nihil ꝑfeciſſe preter
qḋ fiſſorijs excidētibus ad inuicē. iam eniz fatigabat̄ vio-
lentia ipſius hūc imperato laqueo detentū beſtijs cenam
4m extitiſſe. ¶ 4ᵒ dicit de ipſo qḋ dicūt hoīes de ipſo q ipſe
vicit decertans in ſex olimpiadibꝰ in. 7. aūt nō potuit ſu-
perare Maſophcū cōciuē ipſius etate iuuenē ⁊ nō volen-
5m tem ꝓpe ſtare. ¶ 5ᵒ dicit q ille milo fronti circūligabat
chordā velut coronā ⁊ anhelitū retinēs inter labia: ex ſolo N
impulſu ſpūū ⁊ ſanguinis intumeſcentis in venis fregit
chordā ad modū papyri. ¶ 6ᵒ dicit de ipſo q dimittenti
eo brachia ab humero vſq3 ad cubitū iuxta latera ⁊ extē-
dente a cubito in directū brachia ⁊ manus ⁊ digitos ſ3 or-
dinē pollice erecto ſurſū: reliqs aūt digitis poſitis ſ3 ordi-
ne3 minimū digitoꝝ nullus potuit mouere vim faciens.
¶ 7ᵒ dicūt alij de eo q comedebat bouē in die. Et ſi iſta
narrata de illo ſint v̄a nō eſt mirū ſi multū cibū reqrebat.
¶ Or ſi oīs ſcientia ſuum hoc mō bene cōficit opus ad
mediū ipſum reſpiciens ⁊ in hoc ſua redigens opera.
Unde ⁊ dici ſolet in iis que bn̄ ſeſe habēt operibꝰ nec
auferri quicq̄ nec addi poſſe: ꝓpterea q bonū ipſum
corrūpunt nimiū ⁊ paꝝ: mediocritas v̄o cōſeruat. At
boni artifices ad hoc reſpiciētes vt diximus operant̄. O
Uirtus aūt omni arte exactior eſt ⁊ preſtantior quē-
admodū ⁊ natura. Ipſa ꝑfecto virtus medij ipſiꝰ eſt
coniectatrix. Loquor aūt de morali v̄tute: hec eniz cir-
ca affectus actuſq3 verſat̄: in q̄bus eſt nimiū ⁊ parū ⁊
mediū. Fit eniz vt magis ⁊ minus q̄ſpiā ⁊ metuat ⁊ cō-
fidat ⁊ cupiat ⁊ abhorreat: ⁊ iraſcat̄ ⁊ miſereat̄: ⁊ oīno
delectet̄ ac doleat: ⁊ vtroq3 modo nō bene. Et etiam
qn̄ opz ⁊ pro q̄bus: ⁊ ad quos ⁊ cuiꝰ gratia: ⁊ vt opz.
Hoc aūt mediū eſt ⁊ optimū: qḋ eſt ipſius virtutis.
Similr̄ circa actus nimiū eſt ⁊ paꝝ ⁊ mediū. Uirtus
autē circa affectus actuſq3 verſat̄: in qbꝰ exuperatio
quidē peccatū eſt ⁊ defectus vitupat̄: mediū autē P
laudat̄ ⁊ recte ꝯficit̄: q̄ꝝ vtrūq3 v̄tutis ipſiꝰ eſt. Uirtꝰ
igit̄ mediocritas eſt q̄dā: cū ſit ipſiꝰ medij ꝯiectatrix.
¶ Si vtiq3 oīs ſcientia ſic opus bn̄ perficit ad 3ª ptcu.
mediū reſpiciens: in hoc ducens opa: vn̄ ꝯſue-
uerunt dicere in bn̄ ſe habentibus operibꝰ: qm̄
neq3 auferre eſt neq3 apponere vt ſupabundā-
tia qdem ⁊ defectu corrumpēte: bn̄ aūt medie-
tate ſaluante. boni aūt artifices vt diximus ad h̄
reſpicientes operant̄. Uirtus autē omni arte
certior ⁊ melior eſt quēadmodū ⁊ natura: me-
dij vtiq3 erit cōiectatrix. ¶ Dico aūt moralem:
hec eniz vtiq3 erit circa paſſiones ⁊ opationes:
in his eniz eſt ſupabūdātia ⁊ defectꝰ ⁊ mediū:
puta ⁊ audere ⁊ timere ⁊ ꝯcupiſcere: ⁊ auerti
⁊ iraſci ⁊ miſereri: ⁊ vlr̄ delectari ⁊ triſtari eſt
⁊ magis ⁊ minus: ⁊ vtraq3 nō bn̄: qn̄ autē opz Q
⁊ in qbꝰ ⁊ ad quos ⁊ cuius gr̃a: ⁊ vt opz ⁊ me-
dium ⁊ optimū qḋ eſt in virtute. Similr̄ autē
circa operationes eſt ſuperabundātia ⁊ defe-
ctus ⁊ mediū: virtus aūt circa paſſiones ⁊ ope-
rationes eſt: in q̄bus quidē ſuperabundātia vi-
tioſa eſt ⁊ defectus vitupat̄. Mediū aūt lau-
dat̄ ⁊ dirigit̄. ¶ Hec aūt ambo ꝓ virtutis: medie-
tas q̄dā ergo eſt v̄tus cōiectatrix exiſtēs medij.
¶ Hec eſt 3ª pars pncipalis huius capl'i: in qua ph̃s ꝓbat
ꝯclōnē intentā. ſ. q oīs v̄tus moralis eſt ꝯiectatrix medij:
ſiue q oīs virtus moralis cōſiſtit in medio: ⁊ cōtinet iſta
pars tres particulas. In pma ponit vnā rōnē acceptā per
locū a minori. In 2ᵒ ibi, Adhuc peccare. ꝓbat idē p aliā
rationem

A rōnē acceptā ex difficultate attigēdi mediū. In 3° ibi[Eſt ergo virtꝰ.]ꝯcludit diffōnē vtutis moralis. In pᵐa ꝑticula ꝓbat ꝓhs ꝙ ois vtꝰ moralis ꝯſiſtit in medio: ⁊ hec eſt cōclō 15ª que ꝓbat̄ dupli̾r. Primo ꝑ locū a minori ſic. Ois ſcia opatiua ſiue ois ars cū bn̄ ꝑficit opus ſuū attingit mediū: ſʒ vtꝰ moralis eſt certior ⁊ melior oi arte ſicut nā eſt melior ⁊ rectior oi arte: cū igit̄ ois ars cū bene ꝑficit opꝰ ſuuꝫ attingit mediū: ſequit̄ ꝑ locū a minori ꝙ ois vtus moralis attingit mediū ⁊ ꝯſiſtit in medio. Maior declarat̄ ꝑ qōdā ſignū: ⁊ eſt ꝙ artifices ⁊ vir̄ oēs opibꝰ bn̄ ſe habētibꝰ ꝯſueuerūt dicere ꝙ ad ea nō eſt aliqd apponēdū nec ab eis eſt aliqd auferēdū: ꝑ hoc ſignificātes ꝙ ſupabūdātia ⁊ defectus corrūpūt bonitatē opis: ⁊ medietas inter ſupabūdantiā ⁊ defectū ſaluat bonitatē opis: ⁊ ita bonitas artificiati ꝯſiſtit in medio iter ſupabūdātiā ⁊ defectū: ⁊ ita artifices cū bn̄ ꝑficiūt opa ſua attingūt mediū inter ſupabūdātiaꝫ ⁊ defectū. B Circa minorē eſt ſciēdū ꝙ vtus eſt melior ⁊ certior oi arte: qꝛ vtus determinate inclinat ad bonū ad modū nāe: ⁊ iō ꝑ vtutē nō ꝯtingit male opari: ſʒ per arteꝫ pōt hō indifferēter bn̄ opari vel male: ꝑ artē eniꝫ eſt cognitio de bono opis: ſʒ ars nō inclinat ad bn̄ opandū ſʒ ad bn̄ cognoſcēdū: ⁊ iō ꝯtingit male vti arte: ſed non cōtingit male vti vtute. ¶ Dubitat̄ hic qꝛ nō videt̄ ꝙ ars cū bene ꝑficit opus ſuuꝫ attingat mediū: qꝛ quāto res artificioſius fit tāto magis accedit ad extremū: ⁊ per ꝯñs ars non reſpicit mediū. ¶ Dicēdū ꝙ ars reſpicit mediū inter ſupabūdātiā ⁊ defectū: qꝛ quāto res fit meliꝰ per artē tāto magis eſt receſſus a ſupabūdātia ⁊ defectu: verūtn̄ nec ars nec vtus reſpicit mediū inter bonū ⁊ malū: imo quāto meliꝰ res fit tanto eſt maior acceſſus ad bonuꝫ: vnde ſi comparemus bonum ⁊ malum ad inuiceꝫ ſicut extrema: ſic tam virtus ꝗ̄ ars reſpiciunt extrema. C Si vō comparemus ſuperabūdantiam ⁊ defectū ad inuicem tanꝗ̄ extrema: ſic tam virtus ꝗ̄ ars reſpicit medium.[Dico autē.] explanat de qua virtute loquit̄ cū dicit mediū ſaluare vtutē ⁊ extrema corrūpere vtuteꝫ. ⁊ dicit ꝙ debet intelligi de virtute morali: nā vtus moralis eſt circa opatiōes ⁊ paſſiōes in qbꝰ inuenit̄ ſupabundātia ⁊ defectꝰ ⁊ mediū: ⁊ exēplificat pᵐo in paſſionibꝰ dicēs ꝙ cōtingit timere ⁊ audere ⁊ ꝯcupiſcere ⁊ auerti. ſ. fugere ⁊ iraſci ⁊ miſereri ⁊ vir̄ delectari ⁊ triſtari magis ⁊ minus: ⁊ vtraqꝫ hec nō fiunt bn̄: ſed ſi aliqs timeat ⁊ audeat quādo oportet: ⁊ q̄ oportet: ⁊ in qbus opꝫ: ⁊ quos opꝫ: ⁊ cuius gratia opꝫ: ⁊ eo mō quo oportet: hoc erit mediū in huiuſmodi paſſionibus ⁊ in hoc cōſiſtit optimū eius. i. optima diſpō que eſt vtus. Deinde exemplificat in operationibꝰ. d. ꝙ ſimil̄r circa opationes eſt ſupabūdātia ⁊ defectus ⁊ medium: ⁊ virtus moralis eſt circa paſſiones D ⁊ opationes ſicut circa propriā materiā: ⁊ in his eſt ſuperabundātia ⁊ defectus que vitioſa ſunt ⁊ vituperabilia: ſed mediū laudat̄ ⁊ dirigit̄. i. recte ſe habet.[Hec autem ambo.] ſ. rectitudo que opponitur vitio ⁊ laus que opponit̄ vituperio pertinet ad virtutē: ſic ergo apparet ꝙ vtus moralis eſt quedā medietas ⁊ coniectatrix medij inquantuꝫ paſſiones ⁊ operationes ad mediū dirigit ⁊ reducit.

15ª ꝯclo pri° ſcdi libri.

Nota

Dubiū.

Solō.

¶ Preterea peccare qdē multis modis cōtingit. malū enim eſt infiniti vt pythagorici putāt: bonū vō finiti: at recte agere vnice. Quapropter ⁊ alterū facile: alterū difficile eſt. Facile qdē nō attingere ſignū: difficile aūt illud attingere. Et ob hoc igit̄ nimiū qdē atqꝫ paruꝫ vitio aſcribunt̄: mediocritas vō vtuti. Uno nāqꝫ mō bonus eſt: multiſqꝫ nefandus.

¶ Adhuc peccare qdem multis modis dicitur. Malū eniꝫ infiniti vt pythagorici exiſtimauerunt: bonuꝫ aūt finiti: dirigere aūt vno modo. Ideoqꝫ hoc qdeꝫ facile: hoc aūt difficile. Facile qdem nō cōtingere ſignū: difficile aūt cōtingere: ⁊ ꝓpter hoc igit̄ malitie qdem eſt ſupabundantia ⁊ defectus. Uirtutis aūt medietas. Boni eniꝫ qdē ſimpliciter: multifarie aūt mali. E

¶ Hec eſt ſcda ꝑticula tertie ꝑtis pncipalis: in qua ponitur ſcda rō ꝓbās ꝯclōnē pncipalē. ſ. ꝙ ois vtus moralis eſt cōiectatrix medij: que rō ſumit̄ ex difficultate attingēdi mediū: ⁊ eſt rō talis. Circa illd eſt vtus moralis qd de difficili attingitur ⁊ a quo de facili recedit̄. ſed mediū de difficili attingit̄ ⁊ ab eo de facili recedit̄. g̊ vtus moralis eſt circa mediū ⁊ eſt coniectatrix medij. Iſtius rōnis declarat̄ minor in lr̄a quātū ad vtrāqꝫ ſui ptē. Qꝛ aūt facile ſit recedere a medio pꝫ. nā diuertere a ſigno eſt multis modis: ⁊ ideo facile eſt nō tangere ſignū: ⁊ ita facile eſt peccare ⁊ recedere a vtute: qꝛ hꝫ ꝯtingit multis modis ⁊ īfinitis: ⁊ iō Pythagorici poſuerūt malū qd pertinet ad peccatū eſſe de rōne infiniti: ⁊ eē in eodē ordine cū infinito: ⁊ bonū ad qd pertinet virtus dixerūt eſſe in eodē ordine cū finito: ⁊ ſic patet vna ps minoris pᵐe rōnis. ſ. ꝙ a medio de facili recedit̄: qꝛ cōtingit īfinitis modis recedere a medio. ⁊ ēt pꝫ ꝑ exēplū: qꝛ facile eſt ſagittā nō attingere ſigᵐ ad qd ſagittat̄: qꝛ infinitis modis cōtingit diuertere a ſigno. Alia ps minoris. ſ. ꝙ difficile eſt attingere mediuꝫ declarat̄ ꝑ hoc ꝙ mediū nō attingit̄ niſi vno mō tm̄: ⁊ ēt per hoc ꝙ eſt difficile ſagittanti attingere ſignū. ⁊ facile eſt recedere a ſigno: iō hoīes ſimplr̄. i. vno mō fiunt boni: ſed mali fiūt multifarie. i. multis modis. ⁊ ꝓpter hoc ſupabūdātia ⁊ defectus ſunt malitie hoc eſt ꝑtinent ad malitiaꝫ. medietas aūt ad virtutē. Pōt aūt rō ꝓbans ꝯclōnē aliter formari ſic illud qd de difficili attingit̄ eſt mediū vel in medio cōſiſtēs: ſʒ virtus de difficili attingit̄: ergo vtus eſt mediū vel in medio cōſiſtēs. maior pꝫ: qꝛ difficile eſt attingere mediuꝫ. qd pꝫ de ſigno qd ponit̄ ad ſagittā. ⁊ de centro circuli qd difficile eſt attingere: qꝛ eſt mediuꝫ circuli. ⁊ minor declarat̄ per hoc ꝙ ꝯtingit male facere multis modis: ſʒ bn̄ facere cōtingit vno mō tm̄: ⁊ iō facile eſt male facere: ⁊ difficile eſt bn̄ facere: ⁊ ita de difficili attingit̄ vtus. ¶ Intelligendū eſt hic ꝙ recte agere nō cōtingit niſi cōcurrētibꝰ oibꝰ circūſtātijs debitis: ſʒ maluꝫ ꝯtingit ex defectu cuiuſcūqꝫ circūſtātie debite: ſicut turpitudo corpis que eſt qōdā malū corpale cōtingit ex defectu cuiuſcūqꝫ circūſtātie debite vt ex indebito colore vel quātitate vel figura vel ſituatione mēbri: ⁊ ſic de alijs. ſed pulchritudo cōſiſtit ſolū qñ oia mēbra ſunt bn̄ ꝓportionata ⁊ colorata: ⁊ ſimil̄r egritudo que eſt malū cōplexiōis corpalis accidit ex deordinatione cuiuſcūqꝫ humoris. ſed ſanitas nō pōt eſſe niſi ex debita ꝓportione oium humoꝝ. Eodē mō eſt in actionibꝰ humanis ꝙ peccatū ⁊ malū ꝯtingit ex defectu cuiuſcūqꝫ circūſtātie debite: ⁊ rectitudo nō cōtingit niſi in oibꝰ circunſtantijs habitis ⁊ debito mō ordinatis: ⁊ iō peccare eſt facile: ſʒ bn̄ agere eſt difficile. pōt etiā dici ꝙ faciliꝰ eſt peccare ꝗ̄ bn̄ agere: qꝛ vtus eſt mediū inter duas malitias: ⁊ ita mediū eſt vnū ⁊ extrema ſunt multa: ⁊ iō nō contingit bn̄ agere ſm̄ habitū niſi vno mō. ſʒ multis modis ꝯtingit male agere ſm̄ habitū cū multi ſint habitus mali.

F

De rōne infinita po fuerit ma li pythagorici.

G

Nota

H

Facilis eſt delinquere ſʒ recte agere difficile.

¶ Eſt igit̄ virtus habitus electiuus in mediocritate cōſiſtens ea que eſt ad nos definita rōne: ⁊ vt definierit ipſe prudēs. Mediocritas aūt duoꝝ eſt vitioꝝ: vnius ꝑ exuperationē: alterius per defectū: ⁊ ex eo ēt qꝛ illa qdē partim deficiūt: partim exuperant id qd opꝫ ⁊ in affectibꝰ ⁊ in actibus. Uirtus aūt mediū ipſuꝫ ⁊ inuenit ⁊ expetit. Quapropter ipſa virtus eſſentia qdē ⁊ rō

I ne quid eſt dicente: mediocritas eſt: at optimi reſpectu ⁊ bene ſeſe habentis extremitas.

Virtutis diffo. ¶ Eſt igitur virtus habitus electiu⁹ in medietate exñs quo ad nos determinata rõne: ⁊ vt vtiqȝ ſapiẽs determinabit. ¶ Medietas aũt duarũ malitiarũ hui⁹ qdẽ ſm ſupabũdãtiã: hui⁹ autẽ ſm defectũ. Et adhuc huic has quidẽ deficere has aũt ſupabũdare ab eo qḋ oȝ ⁊ ĩ paſſionib⁹ ⁊ in opationib⁹: virtutẽ aũt mediũ inuenire ⁊ eligere. ¶ Propter qḋ ſm ſubſtantiã quidẽ ⁊ rationẽ quod quid eſt eſſe dicẽtẽ medietas eſt virtus: ſm optimũ autẽ ⁊ bene extremitas.

K ¶ Ex predictis ↄcludit pħs diffinitionẽ virtutis moralis: que eſt ꝙ virtus moralis eſt habitus electiuus in medietate exiſtens quo ad nos determinata rõne ⁊ vt vtiqȝ ſapiens determinabit: ⁊ hec eſt cõcluſio 16ª huius libri: ⁊ hec ſeqtur ex precedẽtib⁹. pbatũ eſt eñi ṗus ꝙ virtus eſt habitus: ⁊ etiã pbatũ eſt ꝙ ad virtutẽ reqrit̃ electio: ⁊ ꝙ virtus eſt in medio quo ad nos: ⁊ ꝙ hui⁹ mediũ determinat̃ per ſapiẽtẽ. i. per prudẽtẽ qui inuenit ⁊ determinat mediũ inter ſupabũdãtiã ⁊ defectũ qḋ eſt mediũ quo ad nos: ⁊ ex oĩbus his declaratis ſeqnt̃ ꝙ virtus moralis eſt habitus electiu⁹ ⁊c. ¶ Notãdũ ꝙ in illa deſcriptiõe ponunt̃ qnqȝ. Primo ponit̃ genus virtutis cũ dicit̃ [habitus.] 2º ponit̃ actus virtutis cũ dicit̃ [electiuus.] 3º ponit̃ obiectũ actus virtutis cũ dicit̃ [in medietate exñs quo ad nos.] 4º ponit̃ cã bonitatis ipſius vtutis cũ dicit̃. [determinata rõne.] virtus eñi moralis eſt in appetitu ſenſitiuo cui nõ eſt

L bonitas niſi ſm ꝙ determinat̃ per rõnem: ſed qꝛ cõtingit rõnẽ eſſe rectã ⁊ erroneã: ⁊ oȝ virtutẽ opari ſm rõnẽ rectã: ideo ad hoc explicandũ addit̃ 5ª ꝑticula. ſ. [⁊ vt vtiqȝ ſapiẽs determinabit.] ſapiẽs eñi nõ determinabit niſi ſm rõnẽ rectã: ⁊ accipit̃ hic ſapiens nõ pro illo qui cognoſcit cauſas altiſſimas ſed pro prudẽte qui rectã cognitionẽ habet rerũ humanarũ. ¶ Intelligendũ ꝙ per habitũ diſtinguit̃ virtus a potẽtia ⁊ paſſione: per electionẽ diſtinguit̃ a ſciẽtia: per medietatẽ etiam differt a verecũdia ⁊ ab aliis paſſionib⁹ laudabilib⁹ que nõ ſunt media duarũ malitiarũ: per determinationẽ rõnis diſtinguit̃ a virib⁹ aĩe vegetatiue: per determinationeȝ ſapiẽtis diſtinguit̃ ab habitu vitioſo qui nõ determinat̃ ſic. ſ. put ſapiens determinat: ⁊ hoc innuit Euſtratius in cõmẽto. ⁊ ſȝ Albertũ hic illud qḋ vltimo ponit̃ hic. ſ. [vt vtiqȝ ſapiẽs determinabit.] eſt cõplemẽtũ totius diffõnis. nã qꝛ mediũ qḋ vtus ingrit in ſin-

M gulis variat̃: oȝ ꝙ determinet̃ tale mediũ ꝑ rõnẽ ſapiẽtis: qui ſicut dicit pħs põt de ſingulis ſicut res ſe hẽt reddere rõnẽ. [Medietas aũt.] Et cũ declarauit ꝙ vt⁹ ẽ medietas: narrat quoꝝ extremoꝝ medietas eſt virtus: ⁊ dicit ꝙ virtus eſt medietas duarũ malitiarũ. i. duoꝝ habituũ vitioſoꝝ / vnius dicti ſm ſupabũdãtiã ⁊ alterius dicti ſm defectũ ab eo qḋ oȝ. i. a rõne medij: ⁊ hoc tã in paſſionib⁹ qȝ opationib⁹. Virtutẽ aũt iquãtũ ſeruat illud qḋ oȝ: conſtat mediũ inuenire. ſ. ꝑ rõnẽ ⁊ eligere. ſ. per volũtatẽ: ⁊ ſic pȝ ꝙ vtraqȝ malitia hẽt rõnẽ extremi inquãtũ ſupabundat vel deficit a medio. Virtus aũt hẽt rõnẽ medij: qꝛ eſt quedã medietas inter duos habitus vitioſos ⁊ opat̃ mediũ in actionib⁹ ⁊ paſſionib⁹. [Propter qḋ ſm ſubaȝ.] Ex predictis appet ꝙ virtus vno mõ eſt medietas ⁊ alio mõ eſt extremitas: nã ſm ſubam ⁊ rõnẽ diffinitiuã dicentẽ ꝙ qd eſt / eſt medietas. ſ. ſm ꝙ eſt eq̃litas medians circa ꝓpriã mãm. ſ. circa paſſiões ⁊ opatiões quas moderat: ſȝ inquãtũ hẽt rõnẽ optimi. ſ. in tali gñe ⁊ ei⁹ qḋ eſt bñ. i. ſm cõformitatẽ ad rõnẽ rectã a qua depẽdet illud qḋ eſt bonum ⁊ optimũ: virtus eſt extremitas: vñ per cõparationẽ ad rectã rõnẽ virtus eſt extremũ ſed ſȝ ſe: ⁊ ſm illud qḋ eſt ſic eſt q̃dã medietas. ¶ Intelligẽdũ ꝙ vtrũqȝ vitiũ iquãtũ a rõne deuiat hẽt rõnẽ vni⁹ extremi qḋ eſt maliũ: ⁊ virtus ſm ꝙ eſt ↄformis recte rõni hẽt rõnẽ boni qḋ eſt alterũ extremũ. ¶ Intellĩdũ ꝙ ↄſiderãdo ad bo'' ⁊ malũ q̃ ſũt duo extrema ↄ̃ria: ſic vt⁹ hẽt rõnẽ extremi qꝛ eſt ita bonũ ꝙ nõ maliũ: ſȝ ↄſiderãdo ad ſupabũdãtiã ⁊ defectũ q̃ ſunt alia duo extrema: ſic vt⁹ hȝ rõnẽ medij qꝛ ẽ medietas iter ſupabũdãtiã ⁊ defectũ. ⁊ qꝛ vtus ſȝ illud ꝙ eſt q̃litas media inter ſupabũdãtiã ⁊ defectũ nõ hȝ rõnẽ bonitatis niſi inquantũ eſt cõſona recte rõni: ideo bonũ abſolute nõ ponitur in diffinitiõe virtutis: ſed mediũ inter ſupabundantiã ⁊ defectũ cõpetit virtuti per ſe ⁊ intrinſece: ⁊ etiã rõne obiecti qḋ per ſe tẽdit: ideo virtus ſm diffinitionẽ eſt medietas ſed inquãtũ eſt bonũ ⁊ optimũ ſic eſt extremitas. N Nõ^m Nõ^m O

¶ Non aũt oĩs actus nec oĩs affectus ſuſcipit mediocritatẽ. Sunt eñi affectus nõnulli q cõtinuo noĩe ſuo ſunt cũ prauitate cõcepti: vt malivolẽtia: vt impudentia: vt inuidentia: ⁊ actus idẽtidẽ: vt adulteriũ: furtũ: homicidiũ. Hec eñi vniuerſa ⁊ talia ita dicunt̃ qꝛ ipa ſunt praua: ſed nõ exuperatiões ipſoꝝ atqȝ defectus. Circa igit̃ talia nullũ eſt tẽpus recte agendi: ſed ſemꝑ delinquit̃. Neqȝ fit vt qlcq̃ bñ vel male taliũ quicq̃ agat cũ oportet ⁊ qñ ⁊ vt oportet adulteriũ cõmittendo: ſed ſimpliciter qcqd iſtoꝝ efficiat̃ delinquit̃. Sĩle igit̃ eſt ⁊ circa iniuſtitiã: timiditateȝ: ⁊ luxuriã mediocritatẽ ponendã eſſe cenſere: ⁊ id qḋ nimiũ dicit̃ ⁊ parũ. Hoc eñi mõ exuperatiões ⁊ defect⁹ erit vtiqȝ mediocritas: ⁊ exuperatiõis exuperatio: ⁊ defectus item defectus: ſed vt tẽperãtie fortitudiniſue nõ eſt exuperatio atqȝ defectus: qꝛ mediũ ipſum eſt mõ quodã extremũ ſit: nec illoꝝ eſt mediocritas nec exuperatio ⁊ defectus: ſed vt cunqȝ agant̃ ſemꝑ delinquit̃. Omnino namqȝ nec exuperationis: nec defectus eſt mediocritas: nec mediocritatis exuperatio ⁊ defectus. P

¶ Nõ ſuſcipit aũt oĩs operatio neqȝ oĩs aĩe paſſio medietatẽ. Quedã eñi cõfeſtim noĩata conuoluta ſunt cũ malitia: puta gaudiũ de malo ⁊ inuerecũdia ⁊ inuidia: ⁊ in opationib⁹ adulteriũ furtũ homicidiũ. Hec eñi oĩa ⁊ que talia dicunt̃ ſeipſa mala eſſe: ſȝ nõ ſupabũdãtie ipſoꝝ neqȝ defectus. Nõ igit̃ eſt vnq̃ȝ circa hec dirigere ſed ſemꝑ peccare: neqȝ eſt bñ vel nõ bene circa talia in eo qḋ oȝ: vt oȝ ⁊ qñ ⁊ quomõ: puta adulterari: ſȝ ſimplr̃ facere quodcũqȝ horum peccatũ eſt. ¶ Sĩle igit̃ attribuẽtĩ ⁊ circa iniuſta facere ⁊ timere: ⁊ incõtinentẽ eſſe: eſſe medietatẽ ⁊ ſupabũdãtiã ⁊ defectũ. Erit eñi ſic ſupabundãtie ⁊ defectus medietas: ⁊ ſupabũdãtie ſupabũdãtia: ⁊ defectus defectiõis. ¶ Quẽadmodũ aũt tẽperantie ⁊ fortitudinis nõ eſt ſupabundãtia ⁊ defectus ꝓpter mediuȝ eſſe aliqualiter extremũ: ita neqȝ illoꝝ medietas neqȝ ſupabũdantia ⁊ defectus: ſed vt vtiqȝ operatum eſt vitioſum eſt: vniuerſaliter ergo 4ª p.c. Q

neqȝ

A neq; ſupabūdātie neq; defectus medietas eſt: neq; medietatis ſuperabundantia ⁊ defectus.

¶ Hec eſt 4a pars ꝑncipalis huiꝰ capl'i: in qua oſtendiť ꝙ nō in oībus paſſionibꝰ ⁊ operationibus eſt medietas que eſt virtus: ⁊ hec eſt ɔclo 17a: que ꝓbať tripl'r. Primo ſic. In his que ſm ſe ſunt mala: nō eſt ponere medium qđ eſt vtus: ſed q̄dā paſſiones ⁊ opationes ſm ſe ſunt male: ġ ⁊c. maior pꝫ per hoc ꝙ circa ea que ſm ſe ſunt mala non eſt dirigere: ſed qualitercūq; fiunt / ſemꝑ ſunt mala ⁊ ſemꝑ male fiunt: ⁊ in talibꝰ que q̄litercūq; fiunt ſemꝑ male fiūt: nō eſt ponere mediū qđ eſt vtus. ⁊ minor pꝫ per hoc ꝙ q̄daꝫ paſſiones ⁊ opationes cōfeſtim noiata ſunt cōuoluta cuꝫ malitia. Exēplū de paſſionibꝰ. ille paſſiões gaudiū de malo ⁊ inuerecūdia ⁊ inuidia ſtatim noiata ſunt cōuoluta cū malitia. Exēplū de opatiōibꝰ: adulteriū homicidiū furtū

B ſunt ſm ſe mala. Iſta eniꝫ q̄litercūq; fiant ſemꝑ ſunt mala ⁊ ſemꝑ male fiunt. ¶ Sile igiť. 2a ꝓbať ɔclo ꝑ ipoſſibile ſic. Quia opationes ⁊ paſſiones ꝑdicte ſm ſe important malitiā ſicut ⁊ vitia extrema quoꝝ medietas eſt vtus: ideo ꝗ in hꝫ operationibꝰ ⁊ paſſionibus querit mediū: ſilis eſt illi qui in extremis querit mediū: vt circa hoc qđ eſt iniuſta facere ⁊ timere ⁊ incōtinentē eē: ſꝫ incōueniēs eſt querere medietatē circa extrema vt circa ſupabūdātiā ⁊ defectū: q2 ipoſſe eſt ꝙ in talibus ſit medietas. nā ſic ſupabūdantia haberet ſupabūdātiā ⁊ defectū ⁊ mediū: ⁊ defectꝰ haberet ſupabūdātiā ⁊ defectū ⁊ mediū qđ eſt ipoſſibile. ergo ipoſſibile eſt ꝙ in paſſionibus ⁊ opationibꝰ que ſꝫ ſe īportāt malitiā ſit mediū laudabile aut mediū qđ eſt virtus. ¶ Queadmodū aūt. 3a ꝓbať per ſimile in vtutibꝰ ſic.

C Sicut vtutes que ſunt ſm ſe bone ſe hñt ɔd extrema: ita vitia que ſunt ſm ſe mala ſe hñt ad mediū: ſed conſtat ꝙ vtutis nō eſt ſupabūdātia ⁊ defectus. tēperātie eniꝫ ⁊ fortitudinis nō eſt ſupabūdantia ⁊ defectus: q2 cuꝫ ſm ſe importent mediū ſi eaꝝ eſſent extrema: ſequereť ꝙ extrema eſſent in medio ⁊ mediū in extremis qđ eſt ipoſſibile. ġ ꝑ eandem rationeꝫ nec illa que ſm ſe importāt malitiam cuiuſmodi ſunt paſſiones ⁊ operatiōes ꝑdicte hñt mediū laudabile. vñ vniuerſaliter nullius ſuperhabūdantie aut defectus pōt eſſe medietas: nec alicuiꝰ medietatis poteſt

Duo dubitanda. eſſe ſupabundātia aut defectus. ¶ Circa illud capl'm ſunt

ꝑm dubm Euſtra. duo dubitanda. ꝑmū eſt dubiū Euſtratij: ⁊ eſt. vtrū virtus moralis cōſiſtat in medio inter ſuperabundātiā ⁊ defectū

rō ꝑa ⁊ arguit ꝙ nō. ſic nō determinatoꝝ nō eſt poſſibile aſſumere mediū: ſed nec ſupabundātia nec defectus determinata ſunt in paſſionibꝰ ⁊ opationibus: ergo ⁊c. maior pꝫ ⁊ mi

D nor declarať. nā in audacia nō eſt determinatū vſq; q̄tū dꝫ eſſe audacia. Silr neq; vſq; quātū dꝫ eē fortitudo: nec

rō 2a in alijs ſupabūdātijs ⁊ defectibꝰ. ¶ Itē arguiť ſic. Extremū repugnat rōni medij: ſed bonū ⁊ malū ſunt extrema opationis. cū ergo virtus ſit bonū: erit extremū ⁊ non me

rō 3a diū. ¶ Itē illđ qđ tēdit ad maximū nō tendit ad mediū. ſed quedā vtutes tendūt ad maximū: ergo ⁊c. maior pꝫ. ⁊ minor appet ꝑ hoc ꝙ magnanimitas tēdit ad magnos honores: ⁊ magnificētia ad magnos ſumptꝰ: ⁊ illa ſunt extre

ꝑm nōm circa ſol. ma. ergo ⁊c. ¶ Circa ſolonē huius dubitatiōis pono quādā diſtinctionē de medio que ꝓ maiori pte pōt accipi ex

Mediuꝫ dr multis modis. dictis Euſtratij hic. Dico igiť ꝙ multis modis eſt aliquid mediū inter aliqua extrema. vno mō ſm cōmiſtionē extremoꝝ: ⁊ ſic corpꝰ miſtū eſt mediū inter elemēta: ⁊ fuſcū inter albū ⁊ nigrū. Et qđdā eſt mediū ſm ablationem vel negationē extremoꝝ: ⁊ ſic virtus eſt mediū iter duas malitias. Et qđdā eſt mediū ſm appoſitionē: ⁊ ſic aggregatū ex miſto ⁊ elemēto eſt mediū inter miſtū ⁊ elemētū: ⁊ qđdā eſt mediū ſm quātitatē extremoꝝ. ſ. ꝙ quātū excedit

E ab vno extremo tātū excedit reliquū. ⁊ ſic ſunt ſex mediū inter. 10. ⁊. 4. Et qđdā eſt mediū ſm eque diſtātiā extremoꝝ: ⁊ ſic centruꝫ eſt mediū in circulo: q2 equalr diſtat a qualibet pte circūferētie. Et qđdā eſt mediū ſꝫ poſitionē: ⁊ ſic q̄libet punctus cōtinuās ptes linee eſt medium inter extrema linee. Et qđdā eſt mediū ſm mutationē: ⁊ ſic forma impfecta eſt mediū inter duas formas perfectas: ⁊ ſic forma īgmatis eſt mediū inter formā aīalis gnātis ⁊ formā aīalis generati. ſic ēt motus eſt mediū inter terminos motus. Et qđdā eſt mediū ſm ꝑticipationeꝫ extremoꝝ: ⁊ ſic aīa hoīs eſt medium inter formas oīno ſepatas a mā ⁊ formas mālēs. ¶ Ulteriꝰ eſt ſciendū ꝙ mediū qđdaꝫ eſt ꝑfectius vtroq; extremoꝝ: ⁊ qđdā eſt mediū īperfectius vtroq; extremoꝝ: ⁊ qđdā eſt mediuꝫ qđ eſt ꝑfectius vno extremoꝝ ⁊ iperfectius reliquo. Et qđdā eſt mediū eque perfectū cū vtroq; extremoꝝ. Exēplū ꝑmi. mediū ſm cōmiſtionē eſt ꝑfectius vtroq; extremoꝝ. nā corpus miſtuꝫ eſt perfectius q̄ꝫ elemēta ex q̄bus cōponiť. Et ſilr mediū ſm negationē eſt ꝑfectius vtroq; extremoꝝ. virtus enim eſt ꝑfectior vtroq; vitioꝝ iter que eſt mediū. Exemplum ſcđi: vt forma iperfecta media iter duas formas ꝑfectas: vt motus eſt iperfectior formis vtriſq; iter quas mediať. Exemplū tertij. aliqđ mediū ſm cōmiſtionē eſt ꝑfectius vno extremo ⁊ eſt iperfectius altero: ſicut fuſcū eſt ꝑfectiꝰ nigro ⁊ iperfectius albo. Silr mediū ſm quātitatē: vt numerus ſenarius eſt perfectius vno extremo ⁊ impfectius alio. Silr mediū ſm ꝑticipationeꝫ eſt ꝑfectius vno extremo ⁊ iperfectius alio. Exēplū quarti. mediuꝫ ſm poſitionē extremoꝝ. ⁊ mediū ſm eque diſtantiaꝫ extremoꝝ eſt eque ꝑfectū cum vtroq; extremo. ¶ His ꝑmiſſis dico ꝙ

Solo dubij. virtus moralis eſt mediū ſꝫ abnegationē extremoꝝ. ſ. ſꝫ abnegationē exceſſus ⁊ defectꝰ: qđ pꝫ ſic. Uirtus moralis

F eſt perfectio appetitus derelicta in ipſo appetitu ex rectitudine rōnis per quā appetitus regulať circa appetibilia: ita ꝙ virtus moralis regulať a recta rōne: ſed bonū ⁊ ꝑfectio cuiuſlibet regulati cōſiſtit in ɔformitate ⁊ adequatione ad ſuā regulā ⁊ mēſurā: ſicut bonū artificiati eſt ꝙ cōformeť arti. bonitas igiť vtutis moralis ɔſiſtit in adequatione ⁊ cōformitate ad rectā rōnē: ſicut manifeſtuꝫ eſt ꝙ adequatio ſiue eq̄litas eſt mediū iter exceſſuꝫ ⁊ defectuꝫ. ergo vtus moralis ɔſiſtit in medio ꝑ abnegationeꝫ extre

Cōfirm. moꝝ. Et cōfirmať ꝑ ſimile. nā ſicut ſanitas eſt q̄dā equalitas ⁊ cōmēſuratio humoꝝ: ita vtus moralis eſt q̄daꝫ eq̄litas ⁊ cōmenſuratio paſſionū: ⁊ hꝫ mediū dr̄ eſſe mediuꝫ rōnis: nō q2 rō facit tale mediū: ſed q2 tale mediū exiſtēs in re cū difficultate ⁊ magna inq̄ſitione ꝑ rationē inueniť. Et dr̄ etiā medium quo ad nos: q2 cōſiſtit in ꝓportione ⁊

G cōmenſuratione rerū nō ſm ſe ſed ad ipm hoiem ⁊ cōditionē eius. Et q2 hꝫ cōmēſuratio diuerſificať ſꝫ diuerſaꝫ cōditionē hoīuꝫ: iđ tale mediū nō pōt eſſe idē in oībus: q2 qđ eſt ſupabūdātia in vno eſſet defectus in alio: vt pꝫ per

Nōm exēplū ꝑhi in lr̄a. ¶ Sciendū ēt ꝙ vtus moralis dr̄ eſſe mediū inter paſſiones: ⁊ dr̄ eſſe medium iter duo vitia: de vtute tñ ſermonis vtus nō eſt mediū inter paſſiones: ſꝫ eſt cōiecturix medij inter paſſiones: q2 inclinat in mediū inter paſſiones tanq̄ꝫ in obiectū ꝓpriuꝫ. vñ hec eſt ꝑdicatio mālis: vtus eſt mediū iter paſſiones: ⁊ hec eſt ꝑdicatio formalis ⁊ vera de vtute ſermonis: virtus eſt medium inter

Ad rōnē ꝑm duo vitia. ¶ Ad ꝑmā rōnē que eſt Euſtratij dōm ꝙ indeterminatoꝝ pōt eſſe mediū dictū per abnegationē extremoꝝ. vñ in moralibus: extrema excellentie ⁊ defectus nō ſunt determinata: ſed ſunt q̄dā elongationes infinite ⁊ ꝑuenitꝰ īdeterminate ꝑ receſſuꝫ a medio. ɔtingit eniꝫ elongari a medio in īfinitū ſaltē ꝑ imaginationē. ⁊ hoc taꝫ ex pte ſupabundātie q̄ꝫ ex pte defectꝰ. Cōtingit enim audere in

I infinitū: ⁊ ēt ꝯtingit timere in infinitū. Utrū aūt ſit dare ꝑmū gradū audacie vel ꝑmū gradū timiditatis inferius videbitur. ¶ Ad 2m dōm ꝙ v̄tus hꝫ rōnem extremi reſpectu
Ad rō/nez 2m vnius oppoſitionis ⁊ rōnē medij reſpectu alteri⁹. nā v̄tus hꝫ rōnē extremi in illa oppōne que eſt īter bonū ⁊ malū: ⁊ hꝫ rōnem medij in oppōne que eſt ſ̄m ſupabūdātiā ⁊ defectū. vel ſic. Si v̄tus moralis ⁊ extrema oppoſita comparent̄ ad rectam rōnē. ſ. ſ̄m rōnē boni ⁊ mali: ſic v̄tus hꝫ rōnē vnius extremi qḋ eſt cōformitas ad rectā rōnem: ⁊ vtrūqꝫ vitiū hꝫ rōnē alterius extremi qḋ eſt receſſus a recta rōne. Sed ſi v̄tus moralis cōſideret̄ ſ̄m ſuā nām ſic hꝫ rōnē medij inquātū reducit paſſiōes ad mediū rōnis.
Ad rō/nez 3m ¶ Ad 3m dōm ꝙ magnificētia ⁊ magnanimitas tendunt ad magnū ſeu ad maximū in re: qḋ tñ eſt mediū īter plus ⁊ minus ſ̄m circūſtantias diuerſas. vnde mediū ⁊ extremū in actionib⁹ ⁊ paſſionib⁹ cōſiderātur ſ̄m diuerſas circūſtantias. vñ nihil ꝓhibet illud qḋ eſt maximū in re eſſe
K mediū ſ̄m ꝯformitatē ad rōnē ſ̄m debitas circūſtantias. vñ magnificus ⁊ magnanimus tendūt in illud qḋ eſt maximū in re ſ̄z regulas rōnis vt opꝫ: ⁊ qñ opꝫ: ⁊ ſic de alijs. Unde ꝓhs in 4o hui⁹ dicit ꝙ magnanimitas eſt magnitudine extremū. ſ̄z eo qḋ eſt / vt opꝫ / ſic eſt mediū. vñ ad formā rōnis cū dī ꝙ illud qḋ tendit ad maximū nō tēdit ad mediū: dico ꝙ illud qḋ tendit ad maximū in re bñ tendit
Du 2m ad mediū rōnis ſiue ad mediū quo ad nos. ¶ Scḋa dubitatio eſt vtrꝫ adulteriū homicidiū ⁊ hꝯ ſint ſemꝑ mala.
rō 1a Et vī ꝙ nō: qꝛ licꝫ cōmiſceri cū vxore tyrāni vt ꝑ hoc interimat̄ tyrānus: ⁊ vt patria vel ciuitas cōſeruet̄. ¶ Itez
rō 2a licꝫ medico mentiri infirmo vt ꝑ hoc infirmus recuperet
Solo. ſanitatē. ⁊ illa vī ꝓlato dicere. ¶ Dōm ꝙ illa que ſ̄m ſe ſunt mala ꝑmo mō dicēdi per ſe: vt illa que ſunt cōuoluta cū malitia vt dicit ꝓhs nullo mō pñt bñ circūſtātionari.
L nec eſt aliqḋ tale malū cōmittēdū ꝓ aliquo damno vitando aut cōmodo ꝯſequēdo: nec pñt hꝯ aliquo mō bñ fieri. Tñ vt dicit Albertus quedā mala iam actu ꝑpetrata pñt redimi ciuilr̄ aliquo bono: ita ꝙ ea faciens declinet per h̄ a cōdēnatione legis. Multa enim mala hoc mō ciuilr̄ redimunt̄: que tñ ſemꝑ ſunt mala. Si enim nō eſſent mala nō indigerent redemptione. Poteſt ēt ꝓbabilr̄ dici ꝙ hꝯ opōnes ⁊ paſſiones quas ꝓhs dicit hic eſſe cōuolutas cū malitia nō ſūt rea ſimplices abſolute: qꝛ oēm rē ſimplicē abſolutā ꝓducibilē pōt deus ꝓducere: ſed illud qḋ de ſe eſt ꝯuolutū cū malitia nō pōt deus ꝓducere. Ideo dico ꝙ hꝯ que ꝓhs dicit hic eē cōuoluta cū malitia ſunt entia copulata īportātia opōnē vel paſſionē cōuolutā cū malitia: ſicut illa vox opatio mala: ſiue illa vox opatio facta cōtra volūtatē dei / non ſignificat opationē tm̄ ſ̄z opōnē copula/
M tā cū malitia vel cōtra volūtatē dei factam. vñ ꝑ homicidiū / adulteriū / inuidiā / ⁊ hꝯ nō intelligit ꝓhs opōnē ſimplicē: ſ̄z aggregatū ex opōne vel paſſione ⁊ ex malitia. Et talia aggregata vel copulata nō pñt bñ fieri. nec pōt deus hꝯ copulata vel ēt aggregata facere: qꝛ ꝗdāꝫ hꝯ copulata
Inſtātia. ſunt peccata ꝗ deus nō pōt facere. Et ſi dicat̄ ꝙ peccatuꝫ
Solo. eſt nihil ⁊ hꝯ copulata ſunt aliqua. Dico vt mihi vī ꝙ ly
Ly nihil nihil / pōt dicere negationē cuiuſlibet entis vlr̄ ⁊ cuiuſlibꝫ
pōt plura intelligibilis. vel pōt dicere ſolū negationē entis ſimplicis:
dicere. peccatū nō eſt nihil ꝑmo mō dictū: cū ſit ens copulatū: ſed eſt nihil ſcḋo mō qꝛ nō eſt aliqḋ ens poſitiuꝫ ſimplex. Et
Inſtantia ſi dicat̄ ꝙ ſi peccatū ſit aliqd ſiue ſimplex ſiue copulatū: tūc deus poſſet facere peccatū: qꝛ deus pōt facere oē illḋ
Solo pū/ qḋ nō claudit ꝯdictionē. Dico vt mihi vī ad pñs ꝙ deus
ctea. nō pōt facere oē ens poſitiuū nec oē poſe: qꝛ peccatum vt blaſphemare deuꝫ vel facere cōtra voluntatē dei eſt ens poſitiuū ⁊ ens poſſibile: que tñ deus nō pōt face. Nec eſt iſta ꝓpoſitio magiſtralis vera vlr̄: deus pōt facere oē qḋ nō includit ꝯdictionez ſub hac forma: ſ̄z ſic dꝫ intelligi: deus
N pōt facere oē illud qḋ deū facere nō includit ꝯdictionez: nunc autem deum facere aliqd contra voluntatem ſuam includit contradictionem: ꝗuis aliquid fieri contra volūtatem dei nō includat contradictionem.

Tractatus tertius libri ſcḋi de ſpēbus ⁊ oppoſitione virtutis ⁊ documentis qualr̄ hō poterit fieri virtuoſus cōtinens. 3. capl̄a.

Tractatus tertij ſcḋi libri capl̄a. In ꝑmo enumerant̄ ſpēs v̄tutis moralis. In 2o ibi [Tribus aūt exn̄tibus.] Determinat̄ de oppoſitione inter v̄tutē ⁊ vitiū. In 3o ibi [Qm̄ quidē igitur eſt virtus.] Ponuntur documenta per que homo pōt fieri virtuoſus.

Capitulum primum in quo enumerantur virtutes cū malitijs: quarū ſunt medietates ⁊ paſſionibus eis ſubiectis: ⁊ qꝛ circa opōnes ſermones vl̄es ſūt inaniores: ꝑticulares vō ſūt veriores: ꝑꝑ hoc / iam dicta vlr̄ de virtute coaptat ſpeciebus ad maiorem declarationē ꝙ virtus eſt medietas ⁊ ꝙ diffinitio virtutis eſt bene aſſignata.

O ¶ At eniꝫ idipſum nō ſolū vniuerſaliter dicere: ſed ad ipſa ſingula ēt accōmodare opꝫ. Sermonū. n. coīuꝫ q circa actus verſant̄ vniuerſales qdē magis cōes: particulares vō magis ſunt veri. Actus nāqꝫ circa ſingula ſunt: qbus ſermones: rōneſqꝫ cōſentaneas eſſe opꝫ. Hec igitur ex deſcriptione ſumenda ſunt.

OPoꝛtet aūt nō ſolū vlr̄ dici ſed ⁊ his que ſunt ſ̄z ſingula aptare. In his qui circa opōnes ſermonibus vl̄es qdē inaniores ſunt particulares aūt veriores. Circa ſingularia enim opōnes: oppoꝛtunū aūt in his ꝯcoꝛdare. Sumendū igitur hoc ex deſcriptione. Capm 1m tra 3. ſcḋi libri ethi. 1o ꝑs ca.

P

Iſtud eſt capl̄m 1m tractatus tertij: in quo ſoluitur queſtio ſexta ꝑncipalis: querens que ſunt virtutes morales: ⁊ enumerant̄ ſpēs virtutis moralis oſtēdendo in ſpeciali ꝙ in habitibus ⁊ paſſionib⁹ mediuꝫ eſt laudabile. ⁊ extrema ſunt vituperabilia: ⁊ ſic manifeſtat̄ in ſpāli dīa poſita in diffōne v̄tutis que eſt medietas ſeu mediū. Iſtud capl̄m cōtinet tres ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma ponit̄ cā ꝓpter quā opꝫ dicere de v̄tutibus in ſpāli. In 2o ibi [Circa qdem igit̄ timores.] Enumerat v̄tutes in ſpāli oſtendēdo ꝙ in habitib⁹ moralibus mediū eſt bonū ⁊ laudabile. In 3o ibi [Sunt aūt.] oſtendit ꝙ in paſſionib⁹ mediū eſt bonū ⁊ laudabile. In ꝑa igit̄ ꝑte dicit ꝙ nō opꝫ ſolū dici vlr̄ qd eſt virtus: ſ̄z opꝫ adaptare illud qḋ dcm̄ eſt Q de v̄tute in gn̄āli ad ſingulas v̄tutes in ſpāli. ⁊ huius cām aſſignat ⁊ eſt qꝛ ſermones vl̄es in ſcīa opatiua ſunt min⁹ certi ſermonib⁹ ꝑticularib⁹. Cū. n. opōnes ſint circa ſingularia: opꝫ in ſcīa opatiua ſeu practica ſmones vl̄es ad ꝑticularia adaptari. ſi eniꝫ opōnū ſermones dicant̄ ſoluꝫ in vl̄i erunt inanes: tū qꝛ nō cōſequunt̄ finē ſuū qui eſt directio opōnū ſingulariū: tum qꝛ nō pñt in talib⁹ vl̄es ſermones ſumi q deficiūt in aliq̄ ꝑticulari ꝑꝑ varietatē mãe vt dictū eſt ſupra: ſed ꝑticulares ſermones ſūt efficaciores qꝛ ſūt apti ad dirigēdū opōnes ⁊ ſūt veriores: qꝛ nō ita recipiunt inſtantiā ſicut ſermones vl̄es: ⁊ iḋ illud qḋ dcm̄ eſt in vl̄i de v̄tute ſumēdū eſt ex deſcriptione. i. diuiſiōe circa v̄tutes diuidēdo v̄tutē in ſingulas ei⁹ ſpēs. ¶ Notādū ꝙ Nōm Linco. Linco. dicit hic ꝙ Ariſto. deſcriptionē hic vocat virtutū enumerationē cum malitijs quaruꝫ ipſe virtutes ſunt medie per quam deſcriptionem intendit determinare manifeſtius ꝙ virtutes ſunt medietates.

¶ Circa

A ¶ Circa timores itaqꝫ fiduciasue mediocritas qdē est fortitudo: at exuperantiū: is qdeꝫ qui nō timendo exuperat: noie caret. Sunt aūt compluria que noibus vacant. Is aūt qui cōfidendo exuperat audax est. At is q timendo qdē exuperat: confidendo aūt deficit timidus. Circa voluptates atqꝫ dolores nō oēs quideꝫ ⁊ minus circa dolores mediocritas quidē est temperantia: exuperatio autem intemperantia. At deficientes circa voluptates perpauci fiunt. Quapropter nec his est positū nomen: sed insensati vocentur.

2ª ps ca. ¶ Circa qdē igit̄ timores ⁊ audacias fortitudo est medietas. Supabūdātiū aūt q in timiditate qdē inoiatus. Multa.n. sūt inoiata: qui autē

B in audere supabundat audax: qui aūt in timere supabūdat in audere vo ðficit timidus. ¶ Circa delectationes aūt ⁊ tristitias nō oēs. Minꝰ aūt ⁊ circa tristitias: medietas qdē tēperantia. Supabūdātia aūt intēperātia: deficiētes autē circa delectationes nōmultum fiunt: pp qd isti noie nō sunt sortiti: sunt autem insensibiles.

¶ Hec est 2ª ps pncipalis huiꝰ capl̄i: in qua enumerat virtutes in spāli cū hoc ostēdēdo φ in vnoquoqꝫ genere habitus moralis mediū est laudabile ⁊ extrema vitupabilia: ⁊ cōtinet tres pticulas. In pma ostēdit ppositū faciēdo mētionē de virtutibꝰ que sunt circa passiōes quaꝝ obiecta ptinent ad corpalē vitā. In 2ª ibi [Circa dationes aūt pecuniaꝝ.] Determinat de illis q ptinent ad exteriora bona

C vel mala. In 3ª ibi [Sunt aūt alie tres ⁊c.] Determinat de habitibus respiciētibꝰ exteriores actus. In pma igit̄ pticula determiat de fortitudie ⁊ tēperātia ⁊ eaꝝ extremis. ⁊ pmo de fortitudine: ⁊ dicit φ fortitudo est medietas inter timores ⁊ audacias. s. inquātū respicit pīcula mortis: ⁊ extrema fortitudis sunt audacia ⁊ timiditas. audax est qui supabūdat in audere: ⁊ timidus est q supabūdat in timere ⁊ deficit in audere: qui aūt deficit in timēdo innoiatus est qꝛ raro inuenit̄ talis.

Notanda dr̄ia inter audacem ⁊ intimidū.

¶ Notāda est hic dr̄ia inter audacē ⁊ intimidū quā ponit hic Cōmētator. ⁊ est φ intimidus est in plus φ audax: qꝛ fortis est intimidus: qꝛ non timet que nō opꝫ timere. ⁊ audax est intimidus: qꝛ nec timet que opꝫ nec que nō opꝫ: ⁊ ita intimidus est supius φ audax. Lincon. dicit hic φ timiditati opponit̄ pūatiue intimiditas ⁊ audacia [illegible] qꝛ ad pūatiue oppoⁿ nō seqt̄ [illegible] ideo ad audaciā ⁊ fortitudinē seqt̄ intimiditas ⁊ nō ecōuerso: nec ad pūatiue oppoⁿ audacie seqt̄ timor.

D ⁊ vīr ad pūatiue oppoⁿ alicuiꝰ nō seqt̄ ipm cui est pūatiue oppoⁿ: nec ecōuerso. [Circa delectationes aūt.] Tēperātia ⁊ eius extrema ptinēt ad corpalē vitā, nā per cibos ⁊ potus circa que est tēperātia ⁊ eius extrema ꝯseruat̄ corpalis vita in indiuiduo: ⁊ p venerea circa que est tēperantia ꝯseruat̄ vita in specie. Dr̄ ḡ φ tēperātia est circa delectationes ⁊ tristitias: nō est circa oēs delectationes ⁊ tristitias: sed circa ea que sunt per se ptinētes ad cibos ⁊ potus ⁊ venerea. minus aūt est circa tristitias φ circa delectationes. nā hꝫ tristitie causant̄ ex sola absentia delectationū. Extremū supabūdās vocat̄ intēperātia. s; extremo in defectu nō est nomen ipositū: qꝛ raro inueniūt̄ q oēs nālr̄ appetant delectationē: ⁊ pp hoc deficiēs circa delectationes est innoiatus. sed Phs iponit ei nomē dicēs: sunt aūt insensibiles. s. tales qui deficiūt circa delectationes. Commētator dicit hic φ tēperātia est minus circa tristitias φ circa delectationes: inquātū eniꝫ tristat̄ in delectationiꝫ

absentia circa tristitias esse dr̄. Itē Cōmētator dicit hic φ

E intēperātia est extremū supabūdās. ⁊ insensibilitas nō est ppriū nomen extremi 3ij intēperātie. ⁊ cām assignat dicens. Opꝫ eniꝫ ipꝫ. s. q est in cōtrario extremo intemperātie: vt fm delectationē deficeret: ita superabundare fm tristari. hic autem non est insensibilis.

¶ Circa dandas capiendasqꝫ pecunias mediocritas qdē est liberalitas: nimiū atqꝫ paꝝ pdigalitas ⁊ illiberalitas: qbus cōtrario mō exuperāt ⁊ deficiūt hoies. Prodigus.n. in eroganda exuperat: in capiendo deficit. At illiberalis atqꝫ auarus in capiendo exuperat: in erogādo deficit. Atqꝫ de hisce nūc qdē figura loqmur ⁊ in sūma hoc ipso cōtenti: postea vo exactius de ipsis determinabimus. Sūt ⁊ alie circa pecunias dis-

F positiōes: ⁊ mediocritas qdē est magnificētia. Differt enim hoc a liberali magnificꝰ: φ hic circa magna: ille circa parua versat̄. Exuperatio aūt ruditas circa decorū atqꝫ sordiditas: ⁊ defectꝰ circa decoꝝ pusillitas: atqꝫ hec differūt ab iis que circa liberalitatē diximus esse ⁊ dr̄iam posterius explicabimus. Circa honorem ⁊ eius oppositū mediocritas qdē est magnanimitas: exuperatio vo lentitudo qdā: ⁊ defectus pusillanimitas dr̄. Ut aūt ad magnificentiā sese hic diximus liberalitatē: hoc differentē ab illa φ circa parua versat̄: sic sese hꝫ ⁊ ad magnanimitatē: que quidē circa honorem magnū: alia qdā dispositio que circa paruū versat̄. Fit.n. vt appetat̄ honor vt opꝫ ⁊ magis φ opꝫ ⁊

G minus. Atqꝫ is qdē q in honoꝝ exuperat appetitione ambitiosus vocat̄. Is aūt qui deficit appetitione vacans honoris: ⁊ medius noie caret. Dispositiones ēt ipse preter vnā noie carent. Ambitiosi nāqꝫ ambitio vocitatur. Quocirca fit vt extremi de medio loco decertent: nos quoqꝫ mediū hūc mō ambitiosuꝫ: modo vacantē honoris appetitione vocamus: ⁊ nūc ipsum ambitiosuꝫ: nūc alteꝝ laudamus. Cur aūt id fiat in sequentibꝰ explanabit̄: nūc de ceteris eundē seruantes modū dicamus. Est igit̄ ⁊ circa irā mediocritas ⁊ nimiuꝫ atqꝫ paꝝ. Atqꝫ cuꝫ fere noibus careāt: medium mansuetū dicētes: mediocritatē mansuetudinē appellabimus. Extremoꝝ aūt is qdē q exuperat iracūdus: ⁊ vitiū iracundia vocitetur. Is vo qui deficit ira vacans: quidā ⁊ defectus ire vacuitas nūcupetur.

H ¶ Circa dationē aūt pecuniaꝝ ⁊ circa acceptionē medietas qdē liberalitas: superabundantia aūt ⁊ defectus pdigalitas ⁊ illiberalitas. Cōtrarie aūt ⁊ he supabūdāt ⁊ deficiūt. pdigus eniꝫ qdē in tributione supabundat in acceptiōe aūt deficit. Illiberalis aūt in acceptione qdem supabūdat: in tributione vo deficit. Nūc qdē igit̄ typo ⁊ in capitulo dicimꝰ cōtenti hoc ipso: posteriꝰ aūt certius de his determinabit̄. Circa pecunias aūt ⁊ alie dispōnes sunt. Medietas qdē magnificētia. Magnificus eniꝫ differt a liberali: hic qdē enim circa magna: hic aūt circa parua: supabūdātia aūt apirocalia ⁊ banausia: defectus vo pusillicentia. Differūt aūt hec

I ab his que circa liberalitatē. Q̄uo aūt differūt poſterius dicet̄. ¶ Circa honores aūt ⁊ inhonorationes medietas qdē magnanimitas: ſuperabundantia aūt chaimotes quedā dicta: defectio aūt puſillanimitas. ¶ Sicut aūt dicimus habere ad magnificentiā liberalitatē circa parua differentē: ita ⁊ hꝫ qdā ad magnanimitatē circa honores exiſtentē magnos: hec aūt circa paruos. Eſt eniꝫ vt opꝫ appetē honores ⁊ magis q̄ opꝫ ⁊ minus. Dicit̄ aūt qui ſupabūdat qdē deſiderijs philotimus: qui aūt deficit aphilotimus: medius aūt innoiatus. Innominate aūt
K ⁊ diſpoſitiones. Uerūtū philotimi ⁊ aphilotimi. vñ cōtendūt extremi de media regione: ⁊ nos autē qñqꝫ medium philotimū vocamus: eſt aūt qñ aphilotimuꝫ. ꝑpter quā aūt cauſam
Jn.4.lo. hoc facimus in his que deinceps dicet̄. Nunc aūt de reliquis dicamus ſm̄ enarratū moduꝫ. ¶ Eſt aūt ⁊ circa irā ſupabūdātia ⁊ defectus ⁊ medietas. Fere aūt innoiatis exñtibus ipſis mediū manſuetum dicentes: ⁊ medietatē manſuetudineꝫ vocamus. Extremoꝝ autē qui qdē ſuperabundat iracundus ſit. Malitia autē iracundia: qui autem deficit inirāſcibilis quideꝫ: defectio autem inirāſcibilitas.

L ¶ Hec eſt ſcđa particula ſcđe partis ꝑncipalis: in qua agit de habitibus reſpicientibus bona exteriora. ⁊ ꝑmo de his que reſpiciunt exteriora bona cuiuſmodi ſunt diuitie ⁊ honores. 2° de his que reſpiciunt exteriora mala cuiuſmodi eſt ira ⁊ que ad irā ꝓuocant. Primo igit̄ agit de habitib᷒ qui reſpiciūt diuitias cuiuſmodi ſunt liberalitas ⁊ magnificentia ⁊ earuꝫ extrema liberalitas: ⁊ eius extrema ſunt circa mediocres diuitias: ſed magnificentia ⁊ eius extrema ſunt circa magnas diuitias. Dicit ergo ꝙ circa dationem ⁊ acceptionē pecuniarum mediocrium medietas eſt liberalitas: ⁊ eius extrema ſunt ꝓdigalitas ⁊ illiberalitas. ꝓdigus eniꝫ ſuperabūdat in datione ⁊ deficit in acceptione. illiberalis aūt ecōtrario: qꝛ abūdat in acceptione ⁊ deficit in datione: hec aūt hic dicunt̄ typo. i. exēplariter. ⁊ in capitulo. i. ſūmarie: qꝛ de hoc ſumus hic contenti: qꝛ poſte
M rius determinabit̄ certius de his. Circa pecunias. i. circa dationē ⁊ acceptionē pecuniarū magnarum medietas eſt magnificētia. Magnificus enim differt a liberali: qꝛ magnificus eſt circa magna ⁊ liberalis eſt circa parua. Extremum magnificentie ſuperabundans eſt apirocalia ⁊ banauſia ⁊ extremuꝫ deficiens paruificentia. ⁊ quō hec differunt a liberalitate ⁊ eius extremis poſterius dicetur. ſ.
Nõn in 4° huius. Intelligendum ꝙ extremum ſuperabundās reſpectu magnificentie vocat̄ apirocalia ⁊ banauſia. ⁊ dī apirocalia ab a, qđ eſt ſine: ⁊ piros, experientia. ⁊ calos bonum: quaſi ſine experientia boni: qꝛ multi expendētes nō curant qualiter expendant. vocat̄ etiam hec ſuperabundantia banauſia a banos qđ eſt fornax: qꝛ modum fornacis omnia conſumit. [Circa honores aūt.] Circa honores magnos ⁊ inhonorationes medietas eſt magnanimitas: ⁊ extremuꝫ ſuperabundans dicit̄ chaimotes ex eo ꝙ ardet in his que pertinent ad appetitum honoris. cauma enim incendium dicit̄: ⁊ extremum oium. i. extremum deficiēs dicit̄ puſillanimitas. [Sicut autem dicimus.] Circa paruos honores medium eſt innominatū: ſed extremū ſuperabūdans vocatur philotimia. Et extremum deficiens vocat̄ N
aphilotimia. vñ dicit̄ philotim᷒. i. amator honoris: ⁊ aphilotimus. i. ſine amore honoris. Qꝛ autem circa mediocres honores ſit virtus: que ita ſe habet ad magnanimitatem ſicut liberalitas ad magnificentiā, patet per hoc ꝙ cōtingit appetere paruos honores vt opꝫ: ⁊ qñ etiam: ⁊ cōtingit huiꝫ honores appetere magis q̄ opꝫ ⁊ minus q̄ opꝫ. ⁊ qꝛ mediū circa paruos honores eſt inominatū: ideo nolam᷒ medium qñqꝫ nomine vnius extremi ⁊ qñqꝫ alterius extremi. vnde eum qui eſt in medio qñqꝫ dicimus philotimum qñqꝫ aphilotimū. vnde iſti qui ſunt in extremis contendunt de media regione. vterqꝫ enim qui eſt in extremis dicit ſe eſſe in medio: ⁊ hoc eſt cōmune oībus virtutibus: timidus enim dicit ſe eſſe fortem: ⁊ fortis dicit ſe eſſe audacem: ⁊ audax dicit fortem eſſe timidum ⁊ ſe eſſe fortē. [Eſt autem ⁊ circa iram.] Eſt aūt alia virtus reſpiciēs exteriora que eſt circa mala exterioꝛa ex quibus homo ꝓuocatur ad irā. ⁊ dicit ꝙ circa iram eſt ſuperabundantia ⁊ defectus ⁊ medium q̄uis omnia illa ſint vtplurimum innominata. Mediūꝫ autē cōſueuimus vocare manſuetuꝫ ⁊ medietateꝫ manſuetudinem. Illum aūt qui ſuperabundat in hoc vocamus iracunduꝫ ⁊ diſpoſitionem eius iracundiam. illum autem qui deficit in hoc vocamus inirāſcibilem ⁊ defectum inirāſcibilitatem. O

¶ Sunt ⁊ alie tres mediocritates: que tñ ſimilitudinem quādā ⁊ cōuenientiā inter ſeſe habent: differunt tamen. Omnes enim ſunt circa verborū actuumꝫ cōmunem vſum ſed differunt ꝙ earū vna circa veꝝ qđ eſt in ipſis: cetere circa iucundū verſantur: qđ quideꝫ partim eſt in loco: partim in ceteris congreſſionibus P
vniuerſis. Et de his igit̄ eſt dicendū vt magis cernamus in vniuerſis mediocritatem quidem laudabilem Q
eſſe: extrema vō neqꝫ recta: neqꝫ laudabilia: ſed vituperabilia eſſe: atqꝫ horum etiā pleraqꝫ nominibus carent. Uerū enitendū eſt ⁊ his perinde atqꝫ ceteris ponere nomina dilucidationis gratia ⁊ vt facile ſequi poſſimus. Circa verum igitur medius qdem verax qdaꝫ: ⁊ mediocritas veritas appellet̄. Fictio vō ſi ad maiora pergat arrogantia: ⁊ arrogans qui ipſaꝫ habet dicatur. Sin ad minora diſſimulatio nuncupetur: ⁊ qui habet ipſam diſſimulator. Circa iucunduꝫ qđ in loco conſiſtit: medius quidem comis ⁊ vrbanus: ⁊ diſpoſitio comitas atqꝫ vrbanitas appellet̄. Exuperatio aūt ſcurrilitas: ⁊ qui ipſam habet ſcurra: ⁊ qui deficit ruſticus qdam: ⁊ habitus ruſticitas nuncupetur. Circa R
vō reliquum iucundū qđ eſt in vita: is quidē qui eſt vt oportet iucundus amicus dicatur: ⁊ mediocritas S
amicitia. Is aūt qui exuperat: ſi nullius gratia placidus: ſin ſui emolumenti cauſa adulator eſt appellandus. At is qui deficit ⁊ in cunctis eſt iniucundus contētioſus quidam difficiliſqꝫ dicatur.

¶ Sunt aūt ⁊ alie tres medietates habētes qdē quādā ſilitudinē ad inuicē: differētes vō ab inuicē. Oēs. n. qdē ſunt circa ꝟboꝝ ⁊ opꝫū cōmunionē. dñt aūt qm̄ hec qdē eſt circa veꝝ qđ eſt in ipſis: hec aūt circa delectabile: huius aūt hec qdē in ludo; hec aūt in oīb᷒ que ſm̄ vitam. Dicēdū igit̄ de his vt magis cognoſcam᷒: qm̄

in oībus

A in oĩb⁹ medietas eſt laudãda. Extrema aũt nõ recta nec laudabilia: ſed vituperabilia ſũt. Sũt qdẽ igit̃ ⁊ hoꝝ plura inoiata. Tentãdũ aũt qđ ⁊ in alijs ipſis noia fingere manifeſtatiõis grã ⁊ boni qđ cõſequit̃. ❡ Circa veꝝ qdẽ igit̃ medius qdẽ verus ⁊ medietas veritas dicat̃. Fictio aũt que qdẽ ad maius iactãtia ⁊ q h₃ eã iactator: que aũt ad min⁹ ironia ⁊ iron. ❡ Circa delectabile aũt qđ qdẽ in ludo medius qdẽ eutrapelus ⁊ diſpõ eutrapelia: ſupabũdãtia autẽ bomolochia: ⁊ qui habet eã bomolochus: qui aũt deficit agroicus quis ⁊ habitus agroichia. ❡ Circa reliquũ aũt delectabile qđ in vita qui qdẽ vt op₃ delectabilis eſt amicus: ⁊ medietas amicitia: q autẽ ſuperabundat ſi qdem nullius grã placidus: ſi aũt vtilitatis alicui⁹ ſui blanditor. Qui autẽ deficit ⁊ in omnibus indelectabilis litigioſus quis ⁊ diſcolus.

Quos hic agroicos hic vocat in 4° agrestes dicit.

B

❡ Hec eſt 3ᵃ ꝑticula ſcđe ꝑtis: in qua determinat de hitib⁹ reſpiciẽtib⁹ exteriores actus oñdẽdo ꝙ in his mediũ eſt laudabile ⁊ extrema vitupabilia: ſunt.n. tres medietates circa vboꝝ ⁊ opeꝝ cõicationẽ. vna q̃ qs exhibet ſe alteri talẽ vbo ⁊ ope q̃lis eſt. ⁊ dĩ veritas. alia qua qs exhibet ſe delectabilẽ in ludis ⁊ dĩ eutropelia. 3ᵃ võ medietas eſt q̃ qs exhibet ſe delectabilẽ alteri in oĩb⁹ q̃ ſpectant ad cõicationẽ humane vite. ⁊ hec innoiata eſt: põt tñ dici amicitia vel affabilitas. Dĩm q̃ de his vt magis cogneſcamus: qm̃ in oĩb⁹ medietas eſt laudãda ⁊ extrema vitupanda: ⁊ qꝛ hoꝝ plura ſũt inoiata tẽtãdũ eſt manifeſtationis grã ⁊ boni qđ ꝯſeq̃t̃ noia fingere: ſicut in alijs fecim⁹. ſ. in libro ꝑdicamẽtoꝝ. [Circa veꝝ qdẽ.] Exẽplificat de ꝑdictis vtutib⁹. ⁊ ꝑmo de ea q̃ eſt circa veꝝ. ⁊ dicit ꝙ circa veꝝ in ſermone ⁊ ope medietas dĩ vitas ⁊ medius dĩ verus. Fictio falſi q̃ eſt circa plus. ſ. qñ aliqs fingit maiora de ſe q̃ ſibi iſunt vocat̃ iactãtia: ⁊ talis fictor vocat̃ iactator. S₃ fictio que eſt ad min⁹. ſ. qñ aliqs fingit de ſe miora q̃ ſibi iſũt. ſ. qdã vilia vocat̃ ironia q̃ſi irriſio: ⁊ talis fictor vocat̃ iron. id eſt irriſor. [Circa delectabile aũt.] Exẽplificat de vtute que eſt circa ludos: ⁊ dicit ꝙ circa delectationẽ q̃ eſt in ludis ille q medium t₃ vocat̃ eutropelus q̃ſi bñ ſe vtens ad oĩa. ⁊ medietas vocat̃ eutropelia. ille võ q ſupabũdat vocat̃ bomolochos. a bomos qđ eſt altare ⁊ lochos raptor: ⁊ dĩ ad ſſĩtudinẽ miluꝫ q ſemꝑ volabat circa aras idoloꝝ in qb⁹ aĩalia imolabant̃ vt aliqđ raperet: ita ille q excedit in ludo intẽdit ad h̃ vt rapiat vbũ vel factũ alicuius vt in ludũ ꝯuertat. diſpõ ſeu habit⁹ illi⁹ vocat̃ bomolochia. ille aũt q deficit vocat̃ agroicus. i. agreſtis. ⁊ diſpõ ſeu habit⁹ vocat̃ agroichia. [Circa reliquũ aũt.] Exẽplificat de 3ᵃ iſtaꝝ vtutũ: ⁊ dicit ꝙ circa reliquũ delectabile qđ eſt in vita quãtũ ad ea q̃ ſerioſe agunt̃ medietas vocatur amicitia: ⁊ ille q eſt in medio vocat̃ amicus nõ ab effectu vel ab affectu amicabili ſ₃ a decẽti ꝯuerſatiõe. ille aũt q ſupabundat in hoc ſi nõ faciat h̃ niſi cã delectãdi vocat̃ placidus. ſi aũt faciat hoc ꝑꝑ aliã vtilitatẽ vt ꝑꝑ lucrũ vocat̃ adulator vel blanditor: qui aũt deficit ⁊ eſt in extremo defectu vocat̃ diſcolus ⁊ litigioſus. ⁊ ille eſt q nõ veret̃ ꝯtriſtari illos cũ qb⁹ viuit. ❡ Ex ꝑdictis p₃ ꝙ in oĩ genere habit⁹ moralis medietas eſt laudabilis ⁊ extrema vitupabilia: ⁊ hec eſt ꝯ̃ 10ᵃ que ꝓbat̃ iductiue inducẽdo in ſingulis generib⁹ habitus moralis. naꝫ in gñe habitus q eſt circa delectatiões corꝑales medietas eſt laudabilis ⁊ extrema vitupabilia: ⁊ ſic de oĩb⁹ alijs vt p₃ ex ꝑcedẽtib⁹.

In.ca.de relatiuis.

C

D

10ᵃ ꝯclo huius ſcĩe.

E

❡ Dubitat̃ hic. qꝛ vĩ ꝙ ironia ſit vtus ⁊ iron vtuoſus: qꝛ fingit̃ minora ſibi ineſſe q̃ iſunt vĩ ad humilitatẽ ꝑtinere: ſ₃ humilitas eſt vt⁹: ſ₃ ꝑ habitũ ironie hõ fingit minora ſibi ineſſe q̃ iſunt: ergo ironia eſt v.⁹. ❡ Pro illo dubio eſt itelligẽdũ ꝙ aliqs põt ſe hr̃e ad bona q̃ ſunt in ſeipſo multiplr̃. vno mõ ꝙ ipſe apud ſe recognoſcat bona q̃ ſunt in ipſo: ⁊ h̃ ꝑtinet ad vtutẽ. Alio mõ põt bona q̃ ſũt in ſeipſo ſermone dilatare: Et ſic facit iactator ⁊ eſt vitiũ. Alio mõ põt bona q̃ ſunt in ſeipſo diſſimulatione celare: cũ tñ credat illa eẽ notiora alijs vt faciat hoies credẽ ꝙ nõ deſideret honores. ⁊ h̃ facit vt magis honoret̃. ⁊ talis eſt hypocrita ⁊ iron. 4ᵒ mõ põt ſe hr̃e ad bona q̃ ſũt in ipſo vt ꝑfecte exꝑmat bona q̃ ſunt in ſeipſo: ⁊ ſic eſt vitiũ: qꝛ decipi põt: vel põt totalr̃ negare bona q̃ ſũt in ipſo: ⁊ eſt vitiũ. Si aũt nec affirmat nec negat: ſed dicat ꝙ ſi talia bona ſũt in me regratiãdũ eſt deo qui mihi talia dedit: q̃ q̃uis ſint magna: modica tñ ſũt reſpectu boni ſepati. Iſtõ. ſ. nec affirmare nec negare ꝑtinet ad vtutẽ. ❡ Adhuc eſt dubiũ. vtrũ hñs hitũ vtutis debeat in aliq̃ caſu declinare a vero. Et vĩ ꝙ nõ: qꝛ declinare a vero ſiue in mai⁹ ſiue in min⁹ eſt mẽdaciũ. ſ₃ oẽ mẽdaciũ eſt ſ₃ ſe malũ: ⁊ ꝑ ꝯñs fugiẽdũ. g̃ in nullo caſu d₃ vtuoſus declinare a vero. ❡ Dĩm ꝙ ꝑ veꝝ in ꝓpoſito d₃ itelligi verũ cõplexũ: ⁊ ſic declinare a vero vĩ idẽ qđ cõmittere mẽdaciũ: ꝑꝑ qđ diſtiguo de mẽdacio. Triplex.n. eſt mẽdaciũ. ſ. iocoſũ qđ fit cã ludi ⁊ ad ꝓuocandũ hoies ad ſolatiũ. 2ᵐ eſt officioſũ qđ fit cã vtilitatis alteri⁹ ⁊ nulli nocet niſi dicẽti q ꝑ h̃ a vero declĩat. 3ᵐ ẽ ꝑnitioſũ qđ fit cã nocumẽti ⁊ ẽ mẽdaciũ ꝓditoriũ vel ifamatoriũ: ⁊ ſ₃ duo ꝑᵃ mẽdacia hñs hitũ vtutis in caſu h₃ declinare a vero vt ꝑꝑ mai⁹ bonũ ꝯſequẽdũ q̃ eſt tale veꝝ a quo declinat: vel maius malũ fugiẽdũ q̃ eſt tale mẽdaciũ iocoſũ vel officioſũ. vñ mẽdaciũ h₃ ſe ⁊ ſimplr̃ nũq̃ eſt cõmittẽdũ niſi in caſu in quo fit recõpẽſatio ꝑ maius bonũ vel min⁹ malũ: tũc enĩ excuſat̃ mentiens ne ciuilr̃ puniat̃. vñ ſiqs ad ſaluãdũ vitã alicui⁹ boni viri inueniat̃ in quo mẽdacio recõpenſat̃ per mai⁹ boᵐ q̃ illđ mẽdaciũ eſt malũ: ẽt h₃ cãm excuſationis ex pietate quã h₃ ad ꝓximũ. ⁊ hec eſt intentio Euſtratij ⁊ Alberti. ⁊ hec vĩ eſſe itẽtio Phi in 4ᵒ hui⁹. q dicit ꝙ prudẽti⁹ eſt incidẽ in min⁹ malũ q̃ in mai⁹ malũ. Cũ igit̃ mors boni hoĩs ſit mai⁹ malũ q̃ mẽdaciũ iocoſũ. eſt magis eligẽdũ iocoſe mentiri ꝓ ſalute vite boni viri. hec eſt ſnĩa phoꝝ. l₃ qdã theologi dicãt ꝯriũ: nũq̃ tñ eſt declinandũ a vero ſ₃ mẽdaciũ ꝑnitioſũ: qꝛ illud eſt de numero illoꝝ turpiũ ad que nõ eſt cogi per quãcũqꝫ penam.

Du^m p^m

Pro dubij ſolone Nõ^a Multiplr̃ põt aliqs ſe hr̃e ad bona in ſe ipſo exiſtẽtia.

F

Du^m 2^m

G

Solo. Triplex mẽdaciũ.

H

❡ Sunt ⁊ in affectibus ⁊ in iis que ſunt circa affectus mediocritates. Verecundia naq₃ virtus quidem non eſt: laudat̃ tamen ⁊ ipſe etiam verecundus: nam ⁊ hic dicit̃ eſſe medius ⁊ exuperans atq₃ deficiens: ⁊ exuperat quidem is qui in vniuerſis verecundat̃: qualis eſt ipſe panidus: qui võ deficit aut nulla in re verecundatur appellatur impudens. Medius võ dicitur verecundus. Indignatio aũt mediocritas eſt inuidie ⁊ maliuolentie. Verſant̃ autem circa dolorem ⁊ voluptatem que oriuntur ex iis que proximis accidũt. Indignans enim dolet cum aliqui proſperitate fortune indigne fruuntur: inuidus aũt hunc exuperans de oĩb⁹ dolet: ſed maliuolus adeo deficit in dolendo vt gaudeat. Verum de his erit ⁊ alio loco tempus dicendi. De iuſtitia võ poſtea pertractabimus. Atq₃ cum nõ dicatur ſimpliciter diſtinguemus ipſam: ⁊ de vtraq₃ dicem⁹ quõ mediocritas eſt. Et ſilr̃ de rõnis vtutib⁹.

I

I 3ᵉpꝫ.ca. ¶ Sunt aũt ⁊ in paſſionibus ⁊ in his que circa paſſiones medietates. Verecũdia.n. ꝟtus qdẽ nõ eſt: laudat aũt ⁊ verecũdus. in his eniꝫ hic qdẽ dr̃ medius. q aũt ſupabundat vt catapley q oẽs verecũdat: qui aũt deficit vel nequaq̃ verecũdat inuerecũdus. Medi⁹ aũt verecũdus. Nemeſis autẽ medietas inuidie ⁊ epirecacie. Sũt aũt circa triſticiã ⁊ delectationeꝫ in his q̃ accidũt ꝓximis factas. Nemeſeticus qdẽ eniꝫ triſtat de indigne bñ ꝓſperãtib⁹. Inuidus aũt ſupexcedẽs hũc in oib⁹ triſtat. Epirecacus aũt tm̃ deficit a triſtãdo vt ⁊ gaudeat: ſꝫ de his qdẽ

K igit ⁊ alias tp̃s erit. De iuſtitia aũt qꝛ nõ ſimplr̃ dr̃ poſt hoc diuidẽtes de vtraqꝫ dicem⁹ qualr̃ medietates ſunt ſilr̃ ⁊ de rõnalibus ꝟtutibus.

¶ Hec eſt 3ᵃ pars ꝓncipalis huius capituli: in qua ꝓhs oſtẽdit ꝙ in quibuſdam paſſionibus eſt medium laudabile ⁊ 19ᵃ ꝯclo huiᵒ ſcḋi libri. extrema vituperabilia: ⁊ hec eſt concluſio 19ᵃ huius libri que ꝓbatur exemplariter ſiue per locum a parte ſubiectiua ad totum vniuerſale ſic. Verecundia nõ eſt virtus vt in 4ᵒ huius oſtẽdetur. ſed eſt quedam paſſio laudabilis. verecũdus eniꝫ laudatur ex eo ꝙ medium tenet. ille eniꝫ qui ſupabũdat vt de oibus verecũdet vocat catapley. qui autem deficit vt de nullo verecundet inuerecundus vocatur. Nemeſis eſt quedam paſſio media cuius extrema ſunt inuidia ⁊ epirecacia. Nemeſeticus eſt ille qui ſolum triſtatur ſi indigni proſperent. Inuidus eſt ille qui vniuerſaliter triſtatur ſiue digni proſperentur ſiue indigni. Sed epirecacus in tantũ deficit a triſtando ꝙ nunq̃ triſtatur ſiue digni ꝓſperentur ſiue indigni: imo gaudet in proſperitatibus malorum. In iſtis paſſionibus medietas eſt laudabilis ⁊ extrema vituꝑabilia. ꝗ ⁊c. ¶ Notãdũ ſꝫ Linc. hic ꝙ cũ vnius moris ſit triſtari in aliquoꝝ ꝓſperitatibus ⁊ gaudere in eorũdẽ aduerſitatibus: ⁊ inuidia ſit triſtitia in bonoꝝ ꝓſperitatib⁹ epirecacia ſit gaudiũ de bonoꝝ aduerſitatib⁹. Et per hoc ſint vni⁹ moris ⁊ nõ extremitates oppoſite ſꝫ ſupabundãtiaꝫ ⁊ defectũ: nõ põt nemeſis que eſt triſtitia de maloꝝ ꝓſperitatib⁹ eſſe media inter inuidiã ⁊ epirecaciã cũ nullũ habere poſſit inter ipſas mediũ. Opꝫ igit noſſe ꝙ Ar. nõ intendebat dicere nemeſim eſſe medietatẽ inter inuidiaꝫ ⁊ epirecaciã: ſed ꝙ nemeſis eſt medietas inuidie. ac per hoc ẽt medietas epirecacie cum ſint eiuſdẽ moris he due. Dr̃ eniꝫ vtrũqꝫ duplr̃: cõiter videlicet ⁊ ꝓprie. cõiter dr̃ inuidia triſtitia de ꝓſperitatibus oium. ꝓprie aũt dr̃ triſtitia de ꝓſperitatibus bonoꝝ inter quas media eſt triſtitia de ꝓſperitatibus maloꝝ que eſt nemeſis: que ẽt eſt media inter gaudiũ de malis oium ⁊ gaudiũ de malis bonoꝝ ad q̃ duo gaudia cõiter ⁊ ꝓprie ſignificanda ſumit hoc nomen epirecacia. Sic ergo intelligendũ vr̃ qḋ dicit hic Ar. niſi forte itelligat hic inuidia ſuperexcellens triſtitia in ꝓſperitatib⁹ oium ⁊ epirecacia ſuperexcellens letitia in aduerſitatibus oium. ⁊ ponuntur hec oppoſita ⁊ nõ eiuſdẽ moris: ꝓpter ſupertriſtari hinc ⁊ delectari inde. Hec aũt inſinuantur in cõmento: ſed ſubobſcure: ideo hanc notulam appoſuimus. Hec Lincon.

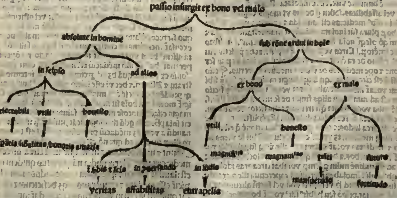
N

Nõnᵐ Linco.

O

Inuidiᵃ ⁊ epirecacia 2ʳ dr̃r

L

P

Q

M

Nota. ¶ Circa diſtinctionẽ virtutũ moraliũ eſt ſciendũ ꝙ ꝟtus moralis nõ ſolũ eſt circa paſſiones interiores: ſed eſt etiã circa opationes exteriores. cuius rõ eſt: qꝛ bo͠n ꝟtutis dependet a recta rõne. in ꝟtutib⁹ eniꝫ illud eſt bonũ qḋ eſt recta rõne ordinatũ: ⁊ ideo circa omne illud opꝫ eſſe ꝟtutẽ qḋ ordinari põt a rõne: ſed rõ nõ ſolũ ordinat paſſiões interiores: ſed etiã ordinat opationes exteriores cuiuſmodi ſunt emptio / venditio / diſtributio: in qbus rõ conſtituit equalitatẽ. vñ iuſtitia eſt circa opationes exteriores tanq̃ circa obm̃: ſicut alie ꝟtutes morales ſunt circa paſſiones interiores vt circa obiecta: ⁊ qꝛ oẽs virtutes morales hic enumerate ſunt circa paſſiones põt ſumi diſtinctio ꝟtutũ enumerataꝝ ex diſtinctione obiectoꝝ paſſiones inferentiũ. ⁊ hoc ſic. Paſſiones aut iſurgũt in nobis ex bono vel malo abſolute. ⁊ omnes tales paſſiones ptinẽt ad cõcupiſcibilẽ: aut inſurgunt ex bono vel malo arduo. ⁊ omnes tales paſſiões ſũt in iraſcibili. Paſſionũ aũt exiſtẽtiũ in iraſcibili quedã inſurgũt ex malo arduo ⁊ q̃dam ex bono. ſi inſurgant ex malo arduo: aut igit ex malo futuro. aut ex malo pñti. ſi ex malo futuro ſic cauſatur timor ⁊ audacia quoꝝ medietas eſt fortitudo. Si võ cauſatur a malo pñti qḋ iam illatũ eſt. aut hoc eſt vt iſurgam⁹ ad vindictã: ⁊ ſic eſt ira que cauſat ex q̃dã apparẽti parũpẽſione aut a tali vindicta deficim⁹: ⁊ ſic eſt paſſio oppoſita q̃ dr̃ inirraſcibilitas: ⁊ medietas illaꝝ paſſionũ eſt ꝟtᵘ q̃ dr̃ manſuetudo. Si aũt paſſio inſurgat ex bono arduo aut iſurgit ex bono

Diſtinctio ꝟtutũ enumeratarũ ſumpta ex diſtinctiõe obiectorũ, paſſiones inferentiũ

A vtili aut honeſto.a bono eniz delectabili cū nō habeat rō
nē ardui nulla paſſio in iraſcibili cauſari pōt. Si aūt paſ
ſio cauſetur a bono vtili arduo cuiuſmodi eſt pecunia:ſic
eſt magnifi^{tia} q̄ eſt circa magnos ſūpt^{9}.ſi a bono honeſto
ſic eſt magnanimitas q̄ eſt circa magnos honores. Nume
rus vō paſſionū exiſtētiū in cōcupiſcibili q̄ cauſant̄ ex bono
ſimplr̄ ꝛ abſolute accipit̄ ſic. Bonum enim hoīs qddā eſt
bonum hoīs in ſe:ꝛ qddam in ordine ad alios. Bonū ho
minis in ſe eſt triplex.nā qddā eſt bonum delectabile cir
ca qḋ eſt temperantia:ꝛ qddam vtile circa qḋ eſt liberali
tas que eſt circa mediocres ſumptus:ſicut magnificentia
circa magnos.ꝛ qddam eſt bonum honeſtum circa qḋ eſt
medium innominatū qḋ eſt medium inter philotimiaz ꝛ
aphilotimiaz.ſi autem hō paſſiones oriantur ex bono ho
minis in ordine ad alios cuz qbus cōmunicat:hoc poteſt
B eſſe tribus modis ſm ꝙ verba ꝛ opera quibus homo cuz
alijs cōmunicat ad tria deſeruiunt.naz cōmunicando cū
alio pmo deſeruiunt ſibi ad veritatis manifeſtationē.ꝛ ſic
ſumit̄ vna vtus que dicit̄ veritas ſm quā hō ſine fictione
ſe oſtendit in verbis ꝛ operibus qualis eſt. 2° verba ꝛ opa
deſeruiunt homini ad decentem ꝯuerſationē in vita.ꝛ ſic
ſumit̄ amicitia ſeu affabilitas ſm quā homo nec eſt adu
lator:nec diſcolus ſed affabilis ꝛ gracioſus. 3° mō verba ꝛ
opera deſeruiunt homini ad ludū ꝛ ſolatium.ꝛ ſic ſumit̄
eutrapelia ſm quā aliqs ſe bene hȝ in ludis ꝛ ſolatijs:ꝛ ſic
ſunt decem vtutes morales in appetitu ſenſitiuo:quattuor
in iraſcibili.ſ.fortitudo ꝛ manſuetudo reſpectu mali.ꝛ ma
gnificentia ꝛ magnanimitas reſpectu boni. In cōcupiſci
bili vō ſunt ſex.ſ.tēperātia/liberalitas honoris amatiua/
veritas/affabilitas ꝛ eutrapelia:qbus ſi addatur iuſtitia
C que eſt in volūtate ꝛ circa operationes erunt oēs virtutes
Nōn^{m} Quattuor vtutes cardinales. morales.xj. ¶ Intelligēdū eſt ꝙ quattuor ponunt̄ a phis
virtutes pncipales que dicunt̄ cardinales:ſcilȝ fortitudo
temperantia iuſtitia ꝛ prudentia:quaꝝ due ſcilȝ fortitudo
ꝛ temperantia ſunt in appetitu ſenſitiuo ꝛ iuſtitia in appe
titu intellectiuo:ꝛ prudentia in ipſo intellectu:ꝛ ille virtu
tes ſm Senecā ꝛ Tullium ſunt genera ſubalterna conti
nentia ſub ſe virtutes ſpeciales.ꝛ ſȝ ipſos ille quattuor vir
tutes generales diſtinguunt̄ ſm modos generales virtu
tis qui ſunt quattuor.pmus modus generalis eſt rectitudo
rōnis que eſt radix virtutū ſm quā dirigunt̄ tam actiōes
ꝙ̄ paſſiones.ꝛ hec rectitudo pertinet ad prudentiā que di
rigit actiones ꝛ paſſiones.aliter tamen ſunt dirigibiles a
rōne operationes ꝛ aliter paſſiones.naz operationes quā
tum eſt ex ſe non habent aliquaz reſiſtentiam ad rationē
ſicut emptio ꝛ venditio ꝛ alia huiꝰ.ꝛ ideo ad dirigendum
D operationes quantū eſt ex ſe non requirit̄ niſi ꝙ ratio ſta
tuat quandā equalitatē rectitudinis que pertinet ad iuſti
tiaz:ſed paſſiones īportant inclinationē repugnantē rōni:
ꝛ hoc duplr̄. Aliqua eniz paſſio retrahit ab eo qḋ ratio pre
cipit ſicut timor periculoꝝ ꝛ laborū:ꝛ ſic opȝ eſſe aliquaz
virtutē per quā animus hoīs firmet̄ nec recedat a bono
rōnis:que qdem firmitas pertinet ad fortitudinē. Aliqua
vō paſſio īpellit ad aliqd ꝯtraz rōni:ꝛ ſic opȝ ꝙ ſit aliqua
virtus per quā reprimat̄ ꝛ refrenet̄.ꝛ hoc pertinet ad tē
perantiā.ꝛ ſm quattuor iſtos modos ponebant Seneca ꝛ
Tullius vtutes cardinales diſtingui:ponentes oēm recti
tudinem rōnis ad prudentiā ptinere:ꝛ omnē equalitatez
operationum ad iuſtitiaz:ꝛ ad fortitudinē omnem animi
firmitatē:ꝛ ad temperantiā omnem paſſionum refrena
tionem. Alijs tamen nō videt̄ illa diſtinctio conueniens.
qḋ pbatur per hoc ꝙ iſti modi generales conueniunt oī
virtuti:ꝛ per cōſequēs per iſtos modos nō diſtinguuntur
virtutes cardinales:qm̄ nulla diſtinguunt̄ per ea que ſunt
cuilibet illoꝝ cōmunia. Antecedēs declaratur per hoc ꝙ
quelibet virtus moralis eſt habitus ꝛ eſt virtus moralis. E
ꝛ ex hoc ꝙ eſt habitus hȝ firmitatē vt a cōtrario non mo
ueat̄.ꝛ ex hoc ꝙ eſt virtus hȝ ꝙ ordinetur in bonū ſȝ rō
nem in quo importatur ratio recti ꝛ debiti.ꝛ ex hoc ꝙ eſt
virtus moralis rōnē participans hȝ ꝙ modū rōnis in oī
bus ſeruet ꝛ vltra eā ſe nō extendat:quorum vltimuz ſm
iſtos pertinet ad tēperantiā.ſcḋm ad iuſtitiā.ꝛ pmum ad
fortitudinē. Nec valet ꝙ dicunt de iſtis modis generali
bus virtutū.nō enim ſunt proprij iſtarum virtutuz:qꝛ vt
dicunt nō oīs rectitudo rōnis pertinet ad prudentiam ſed
ſpecialiter illa que eſt rationis ſm actum rationis qui eſt
precipere.nec omnis equalitas actionum pertinet ad iuſti
tiā:ſed ſolum illa que eſt ad alterum.nec omnis firmitas
animi pertinet ad fortitudinem:ſed illa que eſt in pericu
lo mortis.nec omnis repreſſio paſſionū pertinet ad tēpe
rantiam:ſed ſolū illoꝝ repreſſio que pertinet ad delecta F
bilia tactus.ꝛ ſm iſtos ille virtutes cardinales nō dicunt̄
pncipales ex eo ꝙ ſunt generales pdicabiles de alijs vir
tutibus ſpecialibus:ſed dicunt̄ pncipales reſpectu aliarū
ppter pncipalitatez materie circa quam verſant̄. Alie vō
virtutes dicūtur ſecūdarie:quia ſunt circa obiecta minus
pncipalia. vnde iſti alio modo accipiunt diſtinctionez vir
tutū cardinaliū penes obiecta earum:que quidem obie
cta poſſunt ſumi formalr̄ vel materialr̄.ꝛ ſm hoc vtroqȝ
modo poteſt ſumi diſtinctio virtutuz cardinalium. For
malis autem ratio obiecti cuiuſlibet virtutis eſt bonū ra
tionis in qḋ tendit ipſa virtus:ad qḋ bonum virtus ſe ha
bet tripliciter. Aut enim eſt illius boni ſm rōnem ꝛ eſſen
tialiter perfectiua:ꝛ ſic eſt prudentia que in ipſa rectitudi
ne rationis practice eſſentialiter cōſiſtit. Aut eſt illius bo
ni cauſa effectiua:ꝛ ſic eſt iuſtitia que equalitatem recti ꝛ G
debiti in exterioribus operationibus cōſtituit. Aut eſt il
lius boni ſm rationem in paſſionibus cōſeruatiua.ꝛ hoc
poteſt eſſe duplr̄. Aut quia cuſtodit ipſum a paſſionibus
impellentibus cōtra bonum rationis:ꝛ ſic eſt temperātia.
vel a paſſionibus retrahentibus a bono rationis:ꝛ ſic eſt
fortitudo. Sumitur etiaz diſtinctio virtutum cardinaliū
materialiter ab obiectis ſic. Obiecta virtutis aut ſunt ipſe
rationes agibilium:aut operationes exteriores:aut paſſio
nes interiores. Iſtoꝝ eniz trium virtus pōt eſſe quedam
medietas ꝛ rectitudo:qꝛ per virtutē debemus habere rō
nes agibilium regulatas ꝛ operationes exteriores menſu
ratas ꝛ paſſiones interiores moderatas.p^{mm} rectitudinem
facit prudentia. 2^{m} iuſtitia.3^{m} fortitudo in paſſionibus
iraſcibilis.4^{m} temperantia in paſſionibus concupiſcibi
lis. Videtur tamē mihi ꝙ opinio Senece ꝛ Tullij poſſit H
pbabiliter ſuſtineri:ſcilicet ꝙ virtutes cardinales ſunt ge
nera ſubalterna continentia ſub ſe virtutes ſpeciales. Iſte
enim virtutes que ſpecialiter important rectitudinez rō
nis continentur ſub prudentia vt eubulia gnome ꝛ huiꝰ:de
quibus determinatur in 6° huius. Et que pmo important
equalitatem continent̄ ſub iuſtitia:vt pȝ de ſpeciebus iu
ſtitie:de quib^{9} determinat̄ in 5°. Et que pncipaliter īpor
tant firmitatem animi continentur ſub fortitudine:cuiuſ
modi eſt virtus equanimitatis que importat pncipaliter
firmitatem animi in pſperis ꝛ in aduerſis:ꝛ que pmo im
portant refrenationem paſſionum continent̄ ſub tempe
rantia. Vel poteſt dici ꝙ ille quattuor virtutes que dicun
tur cardinales:vno modo ſunt ſpēs.ſ.vt ſunt circa deter
minatā māgm.ꝛ alio modo ſunt genera ſubalterna vt di
ctum eſt. Et ſic proprie dicuntur cardinales.

Capitulum ſecundum tractatus tertij de queſtione 7^{a} que

querit qd opponit̄ virtuti:in quo oſtendit̄ ꝙ tres diſpoſi
tiones.ſ.due malitie:ꝛ virtus que eſt media ipſarum oēs

I oibus opponunt̃ aliqualr̃:⁊ ꝙ maior eſt ꝯrietas extremo-
ruꝫ ad inuicem q̃ ad medium:⁊ ꝙ opponit̃ medio in his
quidem defectio magis in his autẽ ſuperabundantia:ꝑꝑ
duas cauſas. vnã ex parte rei. alteraꝫ ex parte noſtra.

℄Cum autem tres ſint diſpoſitiones:⁊ due quidẽ ſint
vitia:quoꝝ alterum in exuperatione:alteꝝ in defectu
conſiſtit. Una auteꝫ virtus que quidem eſt mediocri-
tas omnes inter ſe ⁊ ſi nõ eque ſuſcipiũt oppoſitionẽ.
Extreme nanqꝫ cum medie:tum inter ſeſe contrarie
Caput 3m tra 3. libri ſcdi. ſunt:media vo extremis.

pᵃ ps ca. TRibus aũt exiſtentibus diſpõnibus
duabus qdẽ malitijs:hac qdẽ ſꝫ ſuꝑ-
abundãtiã:hac aũt ſm defectuꝫ:vna
K aũt vⁱrtute medietate:ois oib⁹ oppo-
nit̃ aliqualr̃. Extreme qdẽ enim ⁊ medie ⁊ ad
Scdi ca. tra. 3. diuiſo in 4or ptes pa. inuicem ꝯrarie ſunt. Media aũt extremis.

Iſtud eſt 2m capl̃m tractatus tertij. ⁊ eſt de oppoſi-
tione vⁱrtutis ad maliciã ⁊ maliciarũ ad in-
uicẽ. ⁊ cõtinet quattuor partes. In pᵃ ma ph̃s ꝑponit inten
tionẽ ſuã. In 2ᵃ ibi[Queadmodũ equale.]oſtendit ꝙ vir
tus cõtrariat̃ vtriqꝫ vitioꝝ inter que eſt mediũ. In 3ᵃ ibi
[Sic aũt oppoſitis.]oſtẽdit ꝙ maior eſt ꝯrarietas extre-
moꝝ ad inuicẽ q̃ extremoꝝ ad vⁱrtutẽ. In 4ᵃ ibi[Adhuc
aũt mediũ.]oſtendit ꝙ vnuꝫ extremũ magis cõtrariatur
virtuti q̃ aliud. In pᵃ ma igit̃ parte ꝑponit intentionẽ ſuã
dicẽs:ꝙ cũ ſint tres diſpoſitiones quaꝝ due ſunt vitioſe
vna ſm ſuperabundantiã ⁊ alia ſm defectuꝫ. ⁊ vna exiſtẽ
virtute que eſt medietas inter duo vitia:quelibet illarum
L diſpoſitionum opponit̃ cuilibet:qꝛ extreme diſpoſitiones
cõtrariant̃ ad inuicem:⁊ etiã ꝯrãt̃ diſpoſitioni medie.

℄Atqꝫ vt equale maius qdem eſt cum comparat̃ ad
minus:minus autem cum comparatur ad maius. Sic
⁊ habitus medij reſpectu quidem defectuũ exuperãt:
reſpectu aũt exuperationum deficiunt:tam in affecti-
bus q̃ etiam actibus. Fortis enim cum ad timidũ cõ-
parat̃ audax:cũ ad audaceꝫ timidus eſſe vĩ. Pari mõ
temperans reſpectu qdẽ inſenſati intẽperãs:reſpectu
aũt intẽperantis inſenſatus. Liberalis etiã ꝑdigus ſi
ad illiberalem:illiberalis ſi cum prodigo conferatur.
Quapropter ⁊ extremorum vterqꝫ medium ipſum a
ſe compellit ad alteꝝ:atqꝫ fortem audax quideꝫ timi-
M duꝫ:timidus aũt audacẽ appellat:⁊ in ceteris ſilĩ mõ.

2ᵃ ps c. ℄Queadmodũ equale:ad minus qdẽ maius:
ad maius aũt minus:ita medij habitus ad defe
ctũ qdẽ ſuꝑabundant:ad ſuꝑabundantiam aũt
deficiunt ⁊ in paſſionibus aũt ⁊ in opationib⁹.
Fortis eniꝫ ad timidũ qdẽ audax videt̃:ad au-
dacẽ qdẽ timidus. Silr̃ aũt ⁊ tẽperatus ad in-
ſenſibilẽ qdẽ intẽperatus:ad intẽperatũ autem
inſenſibilis:liberalis aũt ad illiberalẽ qdẽ ꝑdi-
gus:ad ꝑdigũ aũt illiberalis. ℄Propter qd̃ ⁊
ꝓijciunt mediũ extremi alter ad alterũ:⁊ vocat
fortem quidem timidus audacem:audax autẽ
timidum:⁊ in alijs proportionaliter.

℄Hec eſt ſcd̃a pars:in qua ꝓbatur ꝙ virtus cõtrariatur
20ᵃ ꝯclo huiꝰ ſcdi libri. vtriqꝫ vitioꝝ inter que eſt mediuꝫ:⁊ hec eſt concluſio 20ᵃ
que ꝓbatur ſic. Superabundantia ⁊ defectus ſunt cõtra-
ria:⁊ ſilr̃ ſuperabundans ⁊ deficiens ſunt ꝯtraria. ſed vir-
tus que eſt medium inter duo vitia reſpectu vnius extre- N
mi eſt ſuꝑabundans ⁊ reſpectu alterius eſt deficiens. vir-
tus igit̃ cõtrariat̃ vtriqꝫ vitioꝝ inter que eſt mediũ. Ma
ior patet de ſe:⁊ minor tam in operationibus q̃ in paſſio-
nibus. nã fortis reſpectu timidi eſt ſuperabundãs. ⁊ reſpe
ctu audacis eſt deficiens. Fortis enim reſpectu timidi hꝫ
rationem audacis:⁊ reſpectu audacis habet rationem ti-
midi. Et liberalis reſpectu ꝑdigi habet rõnem illiberalis:
⁊ reſpectu illiberalis habet rõnem ꝑdigi. ⁊ eodem modo
eſt in paſſionibus. Paſſio eniꝫ moderata reſpectu paſſio-
nis in ſuperabundantia habet rationem deficientis:⁊ re-
ſpectu paſſionis deficientis habet rationẽ ſuperabundã-
tis. ſicut equale reſpectu minoris eſt magnum ⁊ reſpectu
maioris eſt paruum. mediũ ergo cõtrariat̃ vtriqꝫ extre-
mo tam ſuperabundanti q̃ deficienti. [Propter qd̃.]Et
qꝛ mediũ cõtrariat̃ vtriqꝫ extremo:ideo extrema ꝓijciũt O
medium alterum ad alterum. ille enim qui eſt exiſtens in
vno extremo eſtimat medium eſſe alterum extremum.
audax enim eſtimat forteꝫ timidum eſſe. ⁊ timidus eſti-
mat fortem eſſe audacẽ. vnde vtrũqꝫ extremoꝝ eſtimat
medium eſſe alterũ extremũ. ⁊ hoc eſt:qꝛ mediũ ꝯtrariat̃
vtriqꝫ extremo:⁊ reſpectu vtriuſqꝫ extremi habet rõneꝫ
alterius extremi. ℄Intelligendum ꝙ qꝛ virtus nõ ma- Nõm
xime diſtat ab aliquo extremorũ:ideo virtus nõ contra-
riatur alicui extremoꝝ contrarietate que eſt extremi ad
extremum:ſed cõtrarietate que eſt medij ad extremum
loquendo de extremis que ſunt ſuperabũdans ⁊ deficiẽs
inter que virtus eſt mediuꝫ:ſed loquendo de cõtrarieta-
te que eſt inter bonum ⁊ malum:ſic virtus eſt in vno ex-
tremo ⁊ vitia ei oppoſita ſunt in alio extremo. ⁊ loquẽdo
de his extremis:ſic virtus contrariatur vtriqꝫ vitiorum: P
ſicut extremum extremo.

℄Hec cum hoc modo inter ſeſe opponãtur:maior eſt
vtiqꝫ contrarietas extremoruꝫ inter ſeſe q̃ ad mediũ:
longius enim hec inter ſeſe q̃ a medio diſtant:⁊ per-
inde atqꝫ magnum magis a paruo:paruumqꝫ a ma-
gno q̃ ab equali vtrũqꝫ diſtat. Extremis inſuper nõ-
nullis ad medium ſimilitudo quedam eſſe videtur:vt
Audacie ad fortitudinem:⁊ prodigalitati ad liberali-
tatem. At extremorum inter ſe maxima eſt diſſimilitu-
do:atqꝫ ea que plurimum inter ſe diſtant deficientes
cõtraria dicunt. Quo fit vt ea que magis diſtant ma-
gis contraria ſint.

℄Sic aũt oppoſitis ad inuicem his maior con 3ᵃ ps ca.
trarietas eſt extremoꝝ ad inuicẽ q̃ ad mediuꝫ. Q
Longius eniꝫ hec diſtãt ab inuicẽ q̃ a medio:
queadmodũ magnũ a paruo ⁊ paruũ a magno
q̃ ab equali. ℄Adhuc ad mediũ qdẽ qbuſdã
extremis ſimilitudo q̃dam videt̃ vt audacie ad
fortitudinẽ ⁊ ꝑdigalitatis ad liberalitateꝫ. Ex-
tremis aũt ad inuicem plurima diſſimilitudo:
que aũt plurimũ diſtant ab inuicẽ ꝯtraria deter
minant̃:q̃re ⁊ magis ꝯtraria q̃ plurimũ diſtãt.

℄Hec eſt 3ᵃ ps huiꝰ capl̃i:in qua ph̃s oſtẽdit ꝙ maior eſt
cõtrarietas extremoꝝ ad inuicẽ q̃ extremoꝝ ad virtutẽ:
⁊ hec eſt ꝯclo 21ᵃ que ꝓbatur duplr̃. Primo ſic. Illa ꝯtraria 21ᵃ ꝯclo huiꝰ ſcdi libri.
que magis diſtant magis ſunt ꝯtraria:ſed extrema magis
diſtant inter ſe q̃ mediuꝫ diſtet ab extremis. ergo extrema
magis cõtrariant̃ ad inuicẽ q̃ mediuꝫ ⁊ extrema. maior
pꝫ qꝛ cõtrarietas eſt per ſe ⁊ formalr̃ quedã diſtãtia. ergo
cũ ſicut ſimplr̃ ſe habet ad ſimplr̃ ſic maius ad maius ⁊c̃.

A ⁊ hoc in his que ſunt per ſe:ſequitur ꝙ illa contraria que
magis diſtant magis ſunt ꝯtraria.[Adhuc aūt mediū.]2ᵒ
ꝓbaṫ eadē ꝯcl'o ſic. Illa inter q̄ nulla eſt ſilitudo magis
ſunt ꝯtra q̄ꝫ illa inter q̄ eſt aliq̄ ſilitudo:ſꝫ medij ad extre-
ma eſt aliq̄ ſilitudo.nā liberalitas aliquā ſilitudinē hꝫ cū
ꝓdigalitate ⁊ aliq̄ꝫ cū illiberalitate:ſꝫ extremoꝝ ad inuicē
nulla ē ſilitudo ſꝫ plima diſſilit°.maior ⁊ minor d̄ ſe patēt.
¶ At vo medio in quibuſdā exuperatio:in quibuſdaꝫ
defectus magis opponiṫ. Fortitudini nāqꝫ nō auda-
cia que eſt exuperatio:ſꝫ timiditas:q̄ eſt defectus ma-
gis opponiṫ. Temperātie vo nō inſenſibilitas:que q-
dem eſt defectus:ſed intēperātia q̄ eſt exuperatio ma
gis cōtraria eſt. Id aūt ob duas accidit cauſas. Atqꝫ
vna quidē eſt ex ipſius rei natura:nā qꝛ ꝓpinqui⁹ atqꝫ
B ſimilius eſt extremoꝝ alterū medio. Ideo nō hoc ipſi
ſed ꝯtrariū oppoſitū eſſe magis aſſerimus:vt cū auda
cia quidē ſimilius fortitudini videaṫ atqꝫ ꝓpinquius
eſſe:timiditas aūt diſſimilius:hāc illi magis oppoſitā
eſſe cēſemus. Eteni ea que plus a medio diſtāt:eidem
cōtraria magis eſſe ꝯſtat. Hec igiṫ vna eſt cā: que q-
deꝫ eſt ex ipſius rei natura. Altera aūt in nobis ſumiṫ
ipſis. Ea nāqꝫ medio ꝯtraria magis eſſe videnṫ:ad q̄
noſipſi quodā mō natura ſum⁹ ꝓpēſiores. Nos enim
ipſi quia magis ad voluptates ſumus ꝓclives idcirco
facilius ad intemperantiaꝫ q̄ꝫ ad modeſtiam inclina-
mur. Hec igitur magis cōtraria dicimus virtuti que
in nobis augentur magis:⁊ propterea intemperantia
C que eſt exuperatio magis eſt contraria temperantie.
4ª ps c. ¶ Adhuc aūt medio opponiṫ:in his quidē ma-
gis defectio:in his autē ſupabūdātia:puta for-
titudini quidē nō audacia ſuperabūdantia exi-
ſtens ſed timiditas defectus exiſtēs:temperan
tie autē nō inſenſibilitas indigētia exiſtens: ſed
itēperātia ſupabūdātia exiſtēs. Propter duas
autē cauſas hoc cōtingit:vnā quidē que ex ipſa
re. In cēndo eni ꝓximius ⁊ ſimilius alterū ex-
tremorū medio:nō hoc ſed contrariū opponi-
mus medio magis:puta qꝛ ſimilius eſſe videṫ
fortitudini audacia ⁊ ꝓximius ⁊ diſſimilius ti
miditas hanc magis opponimus. Diſtātia eni
plus a medio ꝯtraria magis eſſe videntur: vna
D quidē igiṫ cauſa hec eſt ex ipſa re. ¶ Alia auteꝫ
ex nobiſipſis ad que eni ipſi magis nati ſumus
aliqualr̄ hec magis cōtraria medio videnṫ:pu-
ta ipſi magis nati ſum⁹ ad delectatiōes:i ō faci-
lius mobiles ſum⁹ ad itēperātiā q̄ꝫ ad tēpātiā.
Igiṫ hec magis cōtraria dicim⁹ ad que augmē
tū magis fit. Et ꝓpter hoc intēperātia ſupabū
dantia exiſtens magis cōtraria eſt tēperātie.
¶ Hec eſt 4ª pars in qua oſtēdiṫ ꝙ vtus magis ꝯtrariaṫ
22ª ꝯclo huius lecti. vni extremoꝝ q̄ꝫ alteri:⁊ hec eſt ꝯcl'o 22ª. vbi gr̄a.timidi-
tas magis cōtrariaṫ fortitudini q̄ꝫ audacia ⁊ intēperantia
magis ꝯtrariaṫ tēperātie q̄ꝫ inſenſibilitas:vnde aliqđ ex-
tremū ſupabundās magis ꝯtrariaṫ vtuti:⁊ aliqđ extremū
deficiēs magis ꝯtrariaṫ virtuti:hec ꝯcluſio ꝓbaṫ duplr̄.
Prima rō ſumiṫ ex ipa re:ſcda accipiṫ ex nobis:prima rō
eſt hec. Illud qđ eſt diſſimili⁹ vtuti magis ꝯtrariaṫ vtuti:ſꝫ
vnū extremoꝝ eſt diſſimili⁹ vtuti q̄ꝫ aliud:ergo vnū extre E
moꝝ magis ꝯtrariaṫ vtuti q̄ꝫ aliud:⁊ per ꝯñs vtus magis
contrariaṫ vni extremoꝝ q̄ꝫ alteri. Maior eſt māifeſta ⁊
minor pꝫ per hoc ꝙ aliqđ extremū deficiēs eſt diſſimili⁹
vtuti q̄ꝫ extremū ſupabūdans ⁊ aliqđ eſt ecōuerſo:naꝫ ti-
miditas eſt diſſimilior fortitudini q̄ꝫ audacia:⁊ intēperan
tia eſt diſſimilior tēperātie q̄ꝫ inſenſibilitas. Iſtud qđ hic
diciṫ accidit in vtutib⁹ moralib⁹ que ſunt circa paſſiones
ad quas vtutes ptinet ꝯſeruare bonū rōnis ꝯtra mot⁹ paſ-
ſionuꝫ:iō rōnē hui⁹ opꝫ accipe ab ipſa nā paſſiōis. ¶ In- Nōn̄ Motus paſſionuꝫ pōt corrū pere b' rō nis bonū.
telligēdū igiṫ ꝙ mot⁹ paſſionū pōt corrūpere bonū rōnis
duplr̄. Uno mō ipellēdo vehemētia ſui mot⁹ ad plus fa-
ciendū q̄ꝫ recta rō dicet:⁊ illud ꝯtigit p̄cipue in ꝯcupiſcē-
tijs delectationū ⁊ alijs paſſionib⁹ que ptinēt ad ꝓſecutio
nē appetitus:vñ vtus que eſt circa hui⁹ paſſiōes maxime
intēdit tales paſſiōes reꝓmere:⁊ ꝑ hoc vitiū qđ eſt in defe F
ctu magis aſſimilaṫ vtuti ⁊ vitiū in ſuperabūdātia magis
cōtrariaṫ ei:ſicut pꝫ de intēperātia: qꝛ intēperātia magis
cōtrariaṫ tēperātie q̄ꝫ inſenſibilitas. Quedā vo paſſiones
corrūpunt bonū rōnis trahēdo in min⁹ ab eo qđ eſt ſꝫ rō-
neꝫ:ſicut pꝫ de timore ⁊ hui⁹ paſſiōib⁹ ad fugā ptinētib⁹.
vñ vtus que eſt circa hui⁹ paſſiōes maxie intēdit firmare
hoieꝫ in bono rōnis ꝯtra defectū.⁊ ꝓpter hoc in talib⁹ vi-
tiū qđ eſt in defectu magis ꝯtrariaṫ vtuti:vñ in vtutib⁹ q̄
ſunt circa paſſiōes ptinētes ad ꝓſecutionē appetit⁹ vitiuꝫ
qđ eſt in ſupabūdātia magis ꝯtrariaṫ vtuti:ſed in vtutib⁹
que ſunt circa paſſiōes ptinētes ad fugā appetitus vitium
qđ eſt in defectu magis ꝯtrariaṫ vtuti.[Alia aūt ex nobis.]
Scđo ꝓbaṫ eadē ꝯcl'o ꝑ rōnē ſumptā ex nobis ſic. Illud
vitiū ad qđ maiorē habemus iclinationē eſt magis ꝯtra-
riū vtuti:ſed circa vnūqđqꝫ genus hitus moralis maioreꝫ
inclinationē hēmus ad vnū vitiū q̄ꝫ ad aliud:ergo in quo- G
libet gn̄e hitus moralis vnū vitioꝝ extremoꝝ magis con
trariaṫ virtuti q̄ꝫ aliud:⁊ eſt illud vitiū ad qđ hēmus ma-
iorē inclinationē:⁊ per ꝯñs vtus magis ꝯtrariaṫ vni extre
mo q̄ꝫ alteri:vñ qꝛ magis nati ſumus ꝓſeq̄ delectationes
q̄ꝫ fugere eas:iō intēperātia magis cōtrariaṫ tēperātie q̄ꝫ
inſenſibilitas. ¶ Intelligo hic ꝑ genus habit⁹ moralis il-
lud qđ eſt cōe vtuti ⁊ vitijs que ſunt circa eādē māꝫ. vbi
grā.illud cōe habit⁹ circa delectatiōes corꝑales eſt vnum
genus habit⁹ moralis:qꝛ eſt cōe temperātie ⁊ intēperātie
⁊ inſenſibilitati. Maior pꝫ ꝑ h̄ ꝙ illud vitiū magis ꝯtriaṫ
virtuti ad qđ repellendū magis ptinet ad vtutē:ſed cū ad
vtuteꝫ ptinet repellere vitia:intētio vtutis eſt ad illa vitia
p̄mo repellēda ad que maiorē inclinationē hēm⁹:⁊ iō illđ
vitiū ad qđ hēmus maiorē inclinationē magis ꝯtriaṫ vtu-
ti:⁊ minor patet iductiue in ſingulis gn̄ib⁹ hitus moralis. H
¶ Hic occurrūt duo dubia. Primum vtrum ſit maior op- 1ᵐ du'.
poſitio inter duo vitia q̄ꝫ inter vitiū ⁊ virtutē. Scđa dubi 2ᵐ dub'.
tatio eſt:vtrū virtus magis cōtrarietur vni vitio q̄ꝫ alteri.
¶ Ad p̄mū arguiṫ ꝓbando ꝙ vtus ⁊ vitiū magis ſunt cō Arguitur ad 1ᵐ.
traria q̄ꝫ duo vitia extrema:qꝛ illa ſunt minus ꝯtraria inter
que eſt facilior trāſmutatio.qđ ſtati pꝫ:qꝛ illa inter que eſt
facilior trāſmutatio minus diſtāt cū minor diſtātia poſſit
facilius ptrāſiri q̄ꝫ maior:⁊ que minus diſtant minus ſunt
cōtraria:ſed facilior eſt trāſmutatio inter duo vitia q̄ꝫ iter
vitiū ⁊ virtutē:ergo duo vitia ſunt minus ꝯtraria q̄ꝫ vtus
⁊ vitiū. Maior pꝫ de ſe:⁊ minor declaraṫ ꝑ Cōmentato-
rē hic:qui dicit ꝙ facilius eſt a ſupabūdātia ad defectum
venire:⁊ ab hoc.ſ.defectu ad illā.ſ.ſupabūdantiā q̄ꝫ ad ſic
mediū.i.ad virtutē mediā.⁊ parū poſt dicit ſic. Timidus
enim facilius aliqđ audax opabiṫ q̄ꝫ forte.i.q̄ꝫ hñs hitum
fortitudinis. Et ſic pꝫ ꝙ facilior eſt trāſmutatio inter duo
vitia extrema q̄ꝫ inter vitiū ⁊ virtutē. Cōtrariū tñ hui⁹ ap- Phs in contrariuꝫ.
paret per Phm hic:qui dicit ꝙ vitia extrema ſunt magis

I Solo. Duplex ꝯrietas inter ꝟtutez ꝛ vitia. cōtraria ꝙ̄ virtus ꝛ vitiū. ¶ Dicendum ꝙ inter ꝟtutem ꝛ vitia eſt duplex contrarietas. vna abſoluta ꝛ alia reſpectiua. contraietas abſoluta inter virtutē ꝛ vitiuz attendiť penes bonitatem ꝛ malitiam abſolute. cōtrarietas reſpectiua ꝛ quo ad nos attendiť penes ꝯtrarietatē que eſt inter ſupabūdātiā ꝛ ꝺfectū. Dico igiť ꝙ loquēdo de ꝯtrarietate abſoluta inter ꝟtutē ꝛ vitia que attēdiť rōne ꝯtrarietatis que eſt inter bonū ꝛ malū: ſic virtus ꝛ vitium magis ſunt ꝯria ꝙ̄ duo vitia extrema: qḋ pꝫ per hoc ꝙ ꝟtus ꝛ vitiū ꝯtrariant̄ ſicut duo extrema: cū virtus ſit in genere boni ꝛ vitium in gñe mali: ſed duo vitia nō cōtrariant̄ tanꝙ̄ extremū extremo: qꝛ ſunt in eodē extremo. ſ. in gñe mali. vñ illa que ſūt in eodē extremo minus ꝯtrariant̄ ꝯtrarietate que attendiť rōne illoꝝ extremoꝝ ꝙ̄ illa que ſunt in diuerſis extremis. ꝛ iō loquēdo de ꝯtrarietate que eſt iter bonū ꝛ malū: ſic ꝟtus ꝛ vitium magis ſunt ꝯtraria ꝙ̄ duo

K vitia: ſed loquēdo de ꝯrietate que eſt inter ſupabūdātiaz ꝛ defectū ſic duo vitia magis cōtrariant̄ ꝙ̄ ꝟtus ꝛ vitiuz: qꝛ duo vitia ſm iſtā cōtrarietatē ꝯtrariant̄ ꝯtrarietate q̄ eſt extremi ad extremū: ſed ꝟtus ꝛ vitiū ꝯriant̄ ꝯrietate q̄ eſt medij ad extremuz: ꝛ de illa ꝯrietate loquiť hic ph̄s.

Ad rōnē in ꝯtriū. ¶ Ad rōnē in ꝯtriū ꝯcedo ꝙ facilior eſt trāſmutatio inter duo vitia ꝙ̄ iter vitiū ꝛ ꝟtutē: qꝛ difficile eſt attingere ad mediū qḋ eſt ꝟtus: ꝛ facile eſt recedere a medio ꝟtus qḋcūqꝫ extremū. Et cū dr̄ ꝙ illa ſunt minꝰ ꝯria inter que eſt facilior trāſmutatio. dōm ꝙ veꝝ eſt loquēdo de ꝯrietate abſoluta: ſed nō eſt verū de ꝯrietate reſpectiua q̄ attēdiť ſm ſupabūdātiā ꝛ defectū: ꝛ iō concedo ꝙ duo vitia ſunt minus ꝯria ꝯrietate abſoluta: ꝛ ex pte rei ꝙ̄ ꝟtus ꝛ vitiū. ꝛ

Inſtantia hoc intendit hic Euſtratius. ¶ Et ſi dicať ꝙ ꝟtus eſt mediuz inter duo vitia. ꝛ facilior eſt trāſmutatio inter mediū ꝛ extremū ꝙ̄ iter extremū ꝛ extremū: qꝛ mediū eſt in qḋ cōtinue mutans ꝑus deuenit ꝙ̄ in vltimū vt pꝫ 5° phyſi.

T. c. 22. L Solo. ¶ Dōm ꝙ loquēdo de medio ſm mutationē ſic facilior eſt trāſmutatio inter extremū ꝛ mediū ꝙ̄ inter extrema.

T. c. 22. ꝛ de ꝑ° tali loquiť ph̄s 5° phyſicoꝝ. ꝛ tale mediū eſt mediū rei: loquēdo tñ de medio per abnegationē vt de medio inter ſupabūdātiā ꝛ defectū ſic eſt facilior trāſmutatio inter extrema ꝙ̄ inter extremū ꝛ mediū: qꝛ illud mediū nō eſt mediū rei vt eſt mediū ſm mutationē ſed per abnegationē extremoꝝ. ¶ Ad 2m dubiū arguiť ꝓbādo

Argū ad 2m dubiū. ꝙ virtus nō magis ꝯriať vni vitio ꝙ̄ alteri: qꝛ qḋ ſe habet equalr̄ ad aliq̄ duo nō magis ꝯriať vni ꝙ̄ alteri: ſed ꝟtus cū ſit mediuz inter duo vitia equalr̄ ſe hꝫ ad illa: ergo ꝛc.

Solo. ¶ Dōm vt ꝓbat ph̄s ꝙ ꝟtus magis cōtrariať vni vitio

Ad rōez ꝙ̄ alteri. ¶ Ad rōnē dōm ꝙ qꝛ virtus nō eſt medium rei inter duo vitia: ideo nō opꝫ ꝙ ſe habeat equalr̄ ad illa.

M Capitulum tertium

trac. tertij libri ſcḋi. in quo ſoluiť 8° qḋ ꝑncipalis: querēs qualr̄ hō pōt fieri virtuoſus ponēdo optimos modos attingēdi mediū qḋ eſt ꝟtus. ſ. ꝙ recedamus magis ꝛ ꝑncipalr̄ a vitio magis ꝯrio ꝟtuti ꝛ ab extremo ad qḋ magis nati ſumus noſmet magis abducamus: vt a delectabili ad qḋ magis nati ſumus: iudicātes tñ illud ſm qḋ ſe hꝫ in reꝝ nā: vitantes ꝟo ipſiꝰ fruitionē inquātū trahit ad libidinē: nō tñ eſt ſic facile accipere mediū ꝛ maxie in ſingularibus que ſunt infinita ꝛ variabilia: ꝛ ſolius ſenſus iudicio ſubiecta: ſꝫ ſufficiēter ſe hꝫ q paꝝ ꝛ inſenſibilr̄ tranſgrediť a medio ſiue in plus ſiue in minus. Qui enim paꝝ recedit a medio nō vituperať: ſꝫ qui ſenſibilr̄ ꝛ multum: ſed vſqꝫ ad qd ꝛ quātū ille receſſus ſit vituperabilis non eſt facile ſermone explicare.

¶ Virtutē igiť moꝛis mediocritatē eſſe: ꝛ qñō: ꝛ vitioꝝ duoꝝ mediocritatē eſſe vnius per exuperationem: alterius per defectū: ꝛ talē eſſe ꝓpterea ꝙ cōiectatrix eſt eius medij qḋ in affectibꝰ eſt atqꝫ actibus ſatis iaꝫ diximus. Quapropter difficile eſt ſtudioſum eſſe. Eſt enī difficile in vnoquoqꝫ mediū capere: vt circuli medium inuenire non cuiuſlibet: ſed ſcientis eſt tm̄. Pari mō iraſci qdē ꝛ dare argentū ſumptuſue facere cuiuſlibet eſt ꝛ facile. Sed cui ꝛ quātū: ꝛ qñ: ꝛ qñō: ꝛ gratia cuius opꝫ: non cuiuſlibet eſt neqꝫ facile: qḋ qdem eſt ipſuz rectū: ꝛ eſt perrarū ꝛ laudabile ꝛ perpulchrum. N

Quoniā qdem igiť eſt virtus moralis medietas ꝛ qualr̄: ꝛ qm̄ eſt medietas duarū malitiaꝝ: huius qdeꝫ ſm ſupabūdantiā: huius aūt ſm defectuz: ꝛ qm̄ talis eſt qꝛ coniectatrix medij qḋ eſt in paſſionibus ꝛ opōnibus ſufficienter dictum eſt. Caput 3m trac. tertij ſcḋi libri ethicoꝝ. ꝑ° ps. c. O

Jō ꝛ difficile ſtudioſuz eſſe. In vnoquoqꝫ eni mediū accipere difficile: puta circuli medium nō cuiuſlibet ſꝫ ſciētis. Si aūt ꝛ iraſci qdeꝫ cuiuſlibet ꝛ facile: ꝛ dare argentum ꝛ cōſumere: cui aūt ꝛ quātū ꝛ qñ ꝛ cuius gratia: ꝛ qualiter nō adhuc cuiuſlibet neqꝫ facile: qḋ qdē eſt bene ꝛ rarum ꝛ laudabile ꝛ bonum.

Iſtud eſt 3m caplm trac. tertij libri ſcḋi: in quo ſoluitur. 8. qḋ ꝑncipalis que eſt cum difficile ſit attingere ꝟtutē qualr̄ pōt hō fieri ꝟtuoſus: ꝛ qs eſt optimꝰ modus attingendi ad mediū qḋ eſt ꝟtus. Et cōtinet iſtud caplm tres ptes ꝑncipales. In ꝑma recitat ea que dicta ſūt ex his oſtēdēs ꝙ difficile eſt hoi attingere ad ꝟtutē. In 2° ibi [Propter qḋ opꝫ.] Ponit documēta ꝑ q̄ hō pōt attingere ad ꝟtutē ꝛ facere ſe virtuoſuz. In 3° ibi [Difficile aūt forſitan.] determinat de inuētione medij qḋ eſt ꝟtus: oſtēdendo qualr̄ determinādū eſt medium qḋ eſt ꝟtus. In ꝑ° igiť pte ꝑmo reſumit ea q̄ dicta ſūt. d. ꝙ ſufficienter ſupra dictū eſt ꝙ ꝟtus moralis eſt medietas: ꝛ qualr̄ eſt medietas: qꝛ nō ſꝫ reꝫ: ſed quo ad nos. Et quoꝝ eſt medietas: qꝛ eſt medietas duaꝝ malitiaꝝ: quaꝝ vna ſe hꝫ ſm ſupabūdantiā ꝛ alia ſꝫ defectū. Dictū eſt ēt qualr̄ ꝟtus eſt medietas. ſ. qꝛ eſt cōiectatrix medij. ſ. eligēdo mediū in paſſionibus ꝛ opōnibus. [Ideo ꝛ difficile eſt.] ex his cōcludit cōcluſionē 23m que eſt ꝙ difficile eſt hoi attingere ad ꝟtutē: ꝛ hec ꝯcl̄o ꝓbať ſic. Virtus ꝯſiſtit i medio vt pꝫ ex prius dictis: ſed difficile eſt hoi attingere ad mediuz. ꝙ̄ difficile eſt hoi attingere ad ꝟtutē. maior pꝫ ex ꝓhabitis: ꝛ minor declarať. nā pūctus qui eſt centrū in circulo qꝛ eſt mediū: iō difficile eſt ad ipſuz attingere. Nā attingere punctū centralē in circulo nō eſt cuiuſlibet ſed ſcientis: ſed recedere a centro eſt facile. nā iraſci pōt quilibet de facili ꝛ dare argentū ꝛ cōſumere: cui aūt ꝛ qñ ꝛ quātū ꝛ cuius gr̄a: ꝛ qualr̄ iraſci opꝫ vel dare nō eſt facile ſcire: ꝛ iō bñ dare eſt ſtabile: qꝛ qḋ raro fit ſi bñ fiat laudabile eſt. Cuꝫ igiť medium difficile attingiť ꝛ virtus cōſiſtat in medio ſequiť ꝙ difficile eſt attingere ad virtutē. Seneca ad Luciliū loquens de difficultate attingēdi ad ꝟtutē dicit ſic. Multi qui credunt ſe ſtudioſos eſſe ſi ſcirent quantū ad eſſe boni requiritur ſeipſos fieri bonos deſperarent. P 23° ꝯcl̄o huiꝰ ſcḋi libri. Q

¶ Idcirco eū q mediuz ipſuz cōiectat: primū quideꝫ a magis contrario diſcedere opꝫ: ꝛ perinde atqꝫ circe monebat. Extra vndā ꝛ fumū longe compelle carinā. Extremoꝝ enim altero magis: altero minus delinquiť. Cū igitur cōſequi mediuz ſume ſit difficile: ſcḋa vt inquiunt nauigatiōe minima maloꝝ ſunt capiēda: idqꝫ

A erit hoc maxie mō quē diximꝰ. Cōſiderare aūt opꝫ:ꝛ que nos ſumus propēſiores.nā alij ad alia natura ſumus pcliuices.Qꝛ qdē ex voluptate doloreue inde prouenicte percipieꝛ:atqꝫ noſipſos ad cōtrariū opꝫ retrahere. Longe nāqꝫ a delinquēdo ſecedētes:ad ipſum tandē mediū accedemus:vt ſolent ii facere:qui ligna obliqua ad rectitudinē redigunt. In vniuerſis autē cauendū eſt maxime a voluptate. Nō eniꝫ incorrupti iudicamus de ipſa. Ut ergo Troianorum ſenes erga Helenā ſeſe habuerunt;ſic ꝛ nos ad voluptatē ipſam eſſe affectos:in oībuſqꝫ illoꝝ dicere vocem opꝫ:hoc eniꝫ mō remouētes a nobis ipſaꝫ,minus peccabimus. Hec igitur facientes vt in ſumma dicam maxime me-

B dium attigere conſequitur poterimus.

2ᵃ ps. ca. ¶ Propter qđ opꝫ ꝯiectantē mediū qdē primū recedere a magis ꝯtrario:quēadmodū ꝛ calypſo monebat extra fumū qdē ꝛ vndaꝫ cuſtodi nauē. Extremoꝝ eniꝫ hoc qdē eſt peccatū magis:hoc aūt minus:qꝛ igiꝛ mediū attingere ſūme difficile ſm ſcđaꝫ aiunt nauigationē minima ſumēda ſunt maloꝝ:hoc aūt erit maxie hoc mō quo dicimus. Intēdere aūt opꝫ ꝛ ad q̄ ipſi faciles mobiles ſumus. Alij eni ad alia apti nati ſumus:hoc aūt erit notū ex delectatione ꝛ triſti-

C tia facta circa nos. In cōtrariū aūt noſipſos trahere opꝫ. Multū eniꝫ abducētes a peccādo in mediū veniemus. Qđ tortuoſa lignorū dirigētes faciunt. ¶ In oī aūt maxie obſeruandū delectabile ꝛ delectationē:nō eniꝫ nō accipientes iudicamus eā. Qđ igiꝛ plebis ſenes patiebātur ad helenā. Hoc opꝫ pati ꝛ nos ad delectationē ꝛ in oībꝰ illoꝝ dicere vocē. Sic igiꝛ abijciētes ipſaꝫ minꝰ peccabimꝰ. Hoc igiꝛ faciētes vt in capitulo dicamꝰ maxie poterimꝰ mediū adipiſci.

¶ Hec eſt 2ᵃ ps huiꝰ capl'i:in qua(qꝛ difficile eſt attingere ad vtutē)ponit phs documēta p que hō pōt attigere ad virtutē ꝛ facere ſe vtuoſum. ꝛ ſm cōem expoſitionē phs ponit hic tria documēta per que hō pōt attingere ad hoc ꝙ fiat vtuoſus. Primū eſt ꝙ cū due malitie īter quas vtꝰ eſt mediū ſic ſe habeant ꝙ vna magis opponiꝛ virtuti q̄ alia opꝫ volentē attingere ad vtutē pmo recedere ab illo extremo qđ eſt magis ꝯriū vtuti.ſicut ſi aliqs velit perue-

D nire ad mediū fortitudis opꝫ pncipale ſtudiū habere ad hoc ꝙ recedat a timiditate que magis opponiꝛ fortitudini q̄ audacia:nō incidēdo tñ in oppoᵐ extremū. vñ poetice dictū eſt:extra fumū ꝛ vndaꝫ cuſtodi nauē:ꝛ intelligūtur per fumuꝫ ꝛ vndā duo pericula in mari:vnū maius ꝛ aliđ minus quoꝝ vtrūqꝫ eſt vitādū. Uñ cuſtodi nauē ꝛc. id eſt cuſtodi appetitū fluctuātē ne nimis eleueꝛ p fumoſas delectationes aut nimis deprimaꝛ per vndoſas triſticias. per fumū eniꝫ itelligit maius periculū ſeu vitiū magis ꝯtrariū virtuti:ꝛ per vndā intelligit minus periculuꝫ ſeu vitiū minus oppoſitū virtuti. Si eniꝫ vitemus vtrūqꝫ vitioꝝ magis tñ illud qđ eſt magis ꝯriuꝫ virtuti.nobis ſic nauigantibus ab extremis ad mediū aut nulla aut minima cōtingent nobis mala. vñ breuiter:ſicut nauigātes in mari pmo ꝛ pncipal'r maiora pericula vitant quantū pñt: ſic nos maxie debemus vitare vitiū qđ magis ꝯriaꝛ vtuti

E qꝛ maius malū eſt plus vitanduꝫ. vñ Calypſus nauigatoꝛ poſt fugā maximoꝝ periculoꝝ ſcđa nauigatione declinauit ad minora pericula:ꝛ ſic debemus nos pmo recedere a maiori vitio ꝛ declinare verſus minus vitiū:nō tñ incidendo in illud:deinde recedere ab illo ad mediū. [Intendere aūt opꝫ.] 2ᵐ documentū ꝙ hō dꝫ recedere pmo a vitio ad qđ magis natus eſt moueri:ꝛ illđ pōt percipere ex delectatione ꝛ triſtitia. ad illud eniꝫ hō delectabilius mouetur ad qđ magis natus eſt moueri:ꝛ ab illo vitio ad qđ magis ſumus nati moueri debemꝰ recedere trahēdo nos multū verſus extremū ꝯriuꝫ. ſic eniꝫ facilꝰ deueniemus ad mediū. ꝛ ponit exēplū de illis qui dirigūt ligna tortuoſa qui cū volunt ea dirigere multū flectunt ad ptē oppoſitaꝫ:ꝛ ſic veniūt ad directionē. ¶ Aliud tñ fuit documētū ſtoicoꝝ ꝙ hō dꝫ paulatim recedere a vitio ad qđ natꝰ eſt

F magis moueri. ſic eniꝫ recedēdo pōt tandeꝫ deuenire ad mediū:documentū tñ Ariſto. eſt efficacius volenti ſtatim attingere ad vtutē:ſed documentū ſtoicoꝝ valet hoī hñti voluntatē tepidā ꝛ remiſſaꝫ. vñ qdā deueniūt ad mediū ſtatim cōuertēdo ſe ab vno extremo verſus aliud extremū. Et qdā deueniūt ad mediū paulatiꝫ recedēdo ab vno extremo verſus aliud extremū. vñ narraꝛ de quadā matrona pmo illiberali que volēs fieri liberalis:voluūtate tñ remiſſa p dedit poſt tergū ne videret ꝛ poſtea facta eſt liberalis. ¶ Notādū eſt ſm Lincoñ. ꝙ iſtud documentuꝫ nō dꝫ ſic intelligi ꝙ hō dꝫ pmo a vitio recedere ad qđ eſt natus magis moueri trahēdo ſe totalr ad extremū ꝯriuꝫ ſicut multi intelligunt:qꝛ volens fieri virtuoſus dꝫ vitare vtrūqꝫ vitiū qđ opponiꝛ vtuti:ſicut nauigātes vitant tam ſcyllā q̄ charybdim:ꝛ huic itellectui eſt exēplū phi ſatis

G cōueniens. nā dirigentes ligna tortuoſa nō ſic ducunt gibboſitatē curui vltra equalitatē in cōcauitatē oppoſitaꝫ vt lignū frangaꝛ:ſed ſi ducūt eā vltra equalitatē ꝛ rectitudinē intantū ducūt eā ꝛ nō amplius q̄ vt poſſit lignū ſua nā redigere ad rectitudinē:ꝛ vt ipſa reductiōe vltеriꝰ redeat ad rectitudinē nō trāſgrediēs eā verſus priorē gibboſitatē cuius ſil'e obſeruādū eſt in nobis in deductiōe nr̄a ad mediū vtutis. hec Lincoñ. ¶ Dubitaꝛ. qꝛ aliqs eſt magis natus ad vitiū qđ eſt minus ꝯriuꝫ virtuti:ſicut q nāl'r eſt triſtis fugiēs delectationes:talis eniꝫ eſt magis natus ad inſenſibilitatē q̄ ad intēperātiā. ḡ per iſtud 2ᵐ documentū dꝫ pmo ꝛ maxie recedere ab inſenſibilitate:ſed ſꝫ pᵐ documentū hō dꝫ maxie recedere a vitio qđ eſt magis ꝯriū virtuti. ḡ ille nāl'ter triſtis dꝫ maxie recedere ab intēperantia verſus inſenſibilitatē cuꝰ ꝯriū vult 2ᵐ documētū. illa igiꝛ documēta vr̄ repugnare. ¶ Dicendū ꝙ pᵐ documentū eſt veꝝ in maiori parte ꝛ nō eſt vr̄ veꝝ:ꝛ ideo iſta documēta nō repugnant. illa eniꝫ nō repugnant ꝙ in

H maiori parte ꝛ pmo recedēdam eſt a vitio magis ꝯtrario vtuti:ꝛ ꝙ vr̄ recedēdū eſt pmo a vitio ad qđ magis nati ſumus moueri. nā illud raro ꝯtingit ꝙ aliqs ſit magis natus moueri ad vitiū minus ꝯriuꝫ vtuti:in maiori eniꝫ pte accidit cōtrariū. [In oī aūt maxie.] 3ᵐ documentū ſm expoſitores eſt ꝙ inter oīa maxie cauendū eſt nobis a delectationibus ꝛ cōcupiſcētijs ꝛ ꝙ plebis ſenes patiebantur ad helenā hoc opꝫ nos pati ad delectationē. ꝛ in oībꝰ coꝝ vocē dicere:abijciamus eā. ꝛ ſic facilius adipiſceꝛ mediū. ¶ Lincoñ. exponit aliter nō ponēdo hic aliqđ documentuꝫ ſed ꝙ Ariſto. mouet hic qđdā dubiū:qꝛ eniꝫ dixit ꝙ a ꝯrio ad qđ magis nati ſumus opꝫ p ꝛ magis noſmetipſos abducere. ꝛ ſupra dixit nos magis natos ad delectationē: poſſet ex hoc credi ꝙ vellet nos docere oē delectabile ꝛ oēm delectationē fugiendā oīno eſſe. hoc remouet dicēs. ꝙ opꝫ in oī re obſeruare qđ vere ꝛ quid incorrupte eſt in ea delectabile:ꝛ q̄ vs ꝛ q̄ incorrupta delectatio ipſiꝰ:nō. n. aīs

I iudicamus delectationez tanq̄ nullo mō acceptantes eā:
ſed ſicut ſenes plebis iudicabant pulchritudinem helene
veram pulchritudinē eſſe ⁊ in ipſa rerum nā bonā: vitan-
dum tñ ipſius pulchritudinis aſpectū ex ea pte qua in ei⁹
cōcupiſcētiā allexitate opꝫ iudicare delectationē bonā ſꝫ
ꝙ ipſa eſt in rerū nā. vitare aūt ipſi⁹ fruitionē inq̄tū tra-
hit ad libidines. ſic.n. abycientes eā minus peccabimus ⁊
maxime poterimus mediuꝫ adipiſci. Hec Lincoñ.
C Id aūt ipſuꝫ difficile eſt fortaſſe: ⁊ in ſingulis maxi-
me: nō eniꝫ facile determinari pōt: qūo: ⁊ qbus: ⁊ pro
quibus: ⁊ quāto in tēpore iraſcenduꝫ eſt. Etenim nos
interdū eos q deficiūt laudamus ⁊ mites dicimus eē.
Interdū ipſos inſenſos appellamus viriles. Ver: qui
paꝝ a recto exorbitat: nō carpit̃ ſiue ad defectuꝫ: ſiue
K ad exuperationē ſe flectat: qui vo multuꝫ vituperat̃;
nō.n. latet egreſſus. Facile aūt non eſt excipere rōne:
quouſqꝫ ⁊ quātū a recto qſpiā egreſſus carpēdus eſt.
Neqꝫ eniꝫ aliud qcq̄ ſenſibiliū determiari facile pōt.
Talia vo in ſingulis ſunt ⁊ iudiciū eſt in ſenſu. Veruꝫ
illud eſt manifeſtuꝫ mediū habitū in vniuerſis lauda-
bilē eſſe. Opꝫ aūt nūc ad exuperationē: nūc ad defe-
ctum declinare: hoc enim modo facillime mediū ipm
⁊ rectum attingemus ac aſſequemur.
3ᵃ ps ca. C Difficile aūt forſitan hec ⁊ maxie in ſingula-
ribus. Nō eniꝫ facile determiare q̄liter ⁊ qbus
⁊ in qualibus ⁊ qñtū tēpus iraſcēdū. Eteniꝫ
nos qñqꝫ qdē deficientes laudamus ⁊ māſue-
tos dicimus: qñqꝫ aūt grauātes viriles voca-
L mus. Sed q qdē paꝝ a bñ tranſgredit̃ nō vitu-
perat̃ neqꝫ ad maius neqꝫ ad minus: ſꝫ qui ad
plus. Iſte eni nō latet: hic aūt vſquequo ⁊ quā-
tuꝫ vituperabilis nō facile ſermone determia-
re: neqꝫ eniꝫ aliud aliqd ſenſibiliū. talia autē in
ſingularibus ⁊ in ſenſu iudiciū: hoc quidē igit̃
tm̄ oſtendit: qm̄ medius habitus in oībus lau-
dabilis. Declinare aūt opꝫ qñqꝫ qdeꝫ ad ſup-
abundantiā: qñqꝫ aūt ad defectum: ſic enim fa-
cile medium: ⁊ qd bene adipiſcemur.
C Hec eſt tertia pars huius capli in qua ꝓhs determinat
de inuētione mediꝫ qd eſt virtus: ⁊ dicit ꝙ non eſt facile:
imo difficile ſcire vel determinare qualr̃ poſſum⁹ mediū
vtutis attingere: nō eniꝫ eſt facile ⁊ forte nec poſſibile de-
terminare in his veruꝫ mediū recta rōne ſm oēs circūſtā-
M tias. nam qñqꝫ deficientes laudamus ⁊ manſuetos dici-
mus: qñqꝫ eniꝫ ſupabundātes laudamus ⁊ eos viriles vo
camus: nō igit̃ ad tantū peruenit ſermo ꝙ per hāc doctri
nam poſſumus in oībus veraciter verū mediuꝫ accipere:
ſed oſtenſuꝫ eſt ꝙ medius habit⁹ in oībus eſt laudabilis;
⁊ ꝙ qui parū recedit a medio ſine ſenſibili diſtā non inde
eſt vituperabilis: ſed qui ſenſibilr̃ ⁊ multū recedit a me-
dio eſt vituperabilis: vſqꝫ aūt ad queꝫ terminū hō receſ-
ſus a medio eſt vituperabilis: ⁊ ad quem terminū hō non
eſt vituperabilis nō eſt facile ſermone explicare: vt auteꝫ
mediū de facili adipiſcamur / opꝫ nos nō pertinaciter im-
mobiles eſſe ab eo in quo ſumus: ſed qñqꝫ / opꝫ declinare
ad ſupabūdātiā ⁊ qñqꝫ ad defectū. ſi eniꝫ defectus ſit ma
gis cōtrarius vtuti tūc declinare opꝫ ad ſupabūdātiaꝫ. ⁊ ſi
ſupabūdātia ſit magis ꝯtraria vtuti opꝫ declinare ad de-
Dubiū. fectū ſicut ꝑus dictū eſt. C Circa documēta hic poſita du

bitat̃ vtrū vitioſus poſſit facere ſeipſuꝫ virtuoſuꝫ. Videt̃ N
ꝙ nō: qꝛ vitioſus hꝫ appetitū corruptū: ⁊ ꝑ ꝯñs nō hꝫ rōnē
rectā: qꝛ per ꝓhꝫ oīs malus eſt ignorās qd opꝫ facere ⁊ a Rō in
qb⁹ abſtinere: ſꝫ ad gnōnē vtutis reqrit̃ rectitudo rōnis. g̊ ꝯtrariū.
vitioſus nō pōt gnāre in ſe vtutē. C In oppoſituꝫ vꝫ eſſe In opp̄ᵐ
hic ꝓhs q ponit hec documenta ꝑ que hō pōt deuenire a Solo.
vitio ad virtutē. Dōm ꝙ ſic. qd pꝫ dupl̃r. Vno mō ex pte
paſſionis. alio mō ex pte rōnis. pᵐ pꝫ ſic. Nā lꝫ ex diſpōne
habitus aliqs iudicet aliqd ꝓſequēdū tanq̄ bonū ſimpl̃r
tñ ex paſſiōe vehemēti pōt iudicare ꝯriū. verbi grā. lꝫ in-
tēperatus ex inclinatiōe ſui habitus iudicet fornicationē
ꝓſequēdā: ꝓpter tñ timorē pene vel egritudis pōt indica
re eā vt nūc fugiēdā: ⁊ ex talib⁹ actibus fugiendi frequen
tatis pōt gnāri habitus in appetitu inclinās in fugā dele-
ctationis corꝑalis. Et cū due delectatiōes ꝯrie nō poſſint
eſſe ſimul in eodē: ideo gnāta iclinatione ꝑfecta ex frequē
tia actuū in fugā delectationis corꝑalis tollit̃ totalr̃ habi- O
tus oppoſitus inclinās in ꝓſecutioneꝫ delectatiōis corꝑa-
lis ⁊ incipit rō hr̄e rectū iudicium de fine debito vt iudi-
cet abſtinēdū ab illicitis delectationib⁹ amore boni: ⁊ ꝓꝑ
debitas circūſtātias: ⁊ ex illa rectitudine rōnis ille habit⁹
aggeneratus inclinās in fugā hꝰ delectationū hꝫ rōnē vtu
tis: ⁊ ſic pōt hō ex actibus frequētatis cā paſſionis. ſ. timo
ris corꝑalis dimittere vitiū qd hꝫ ⁊ acqrere vtuteꝫ. C Et Nōᵐ
eſt ſciendū ꝙ ille habitus ſic gnātus inclinās in bonuꝫ ex
gñe nō hꝫ a ꝑncipio rōnē vtutis: qꝛ rectitudo appetit⁹ que
habet̃ ꝑ virtutē dependet a rectitudie rōnis: ſꝫ q ꝓꝑ timo
rē abſtinet a delectationib⁹ nō hꝫ rōnē rectā: qꝛ nō iudicat
eē ab hꝰ abſtinēdū ꝓꝑ amorē honeſti. ſꝫ ꝓꝑ timorē pene:
ſed lꝫ ille actus abſtinēdi ab illicitis qui cauſat̃ ex timore
careat rectitudie que eſt ex fine: hꝫ tñ rectitudinē que eſt
ex gñe: ⁊ carētia rectitudinis ex fine cauſat̃ ꝓpter habi-
tū corruptū intēperantie ꝑmo inexiſtētē: qꝛ q̄lis vnuſqſqꝫ P
eſt / talis finis ſibi videt̃. ⁊ q̄diu manet habitus corruptus
in hoīe tandiu manet defectus illius rectitudis. ſic g̊ pꝫ ꝙ
ꝓꝑ paſſionē pōt aliqs deuenire a vitio ad virtutē. 2ᵒ mō
pōt vitioſus ſe facere virtuoſuꝫ ꝑ diſcurſum rōnis: qd pꝫ.
Nā ꝑᵐ ꝑnᵐ mouēs volūtatē eſt finis qui ſe hꝫ in opōnib⁹
ſicut ꝑncipia in ſpeculationibus: vt pꝫ ex 2ᵒ phyſicoꝝ. ſed T.c.89.
in ſpeculationibus eſt ita ꝙ nūq̄ error circa aliquā ꝯneꝫ
pōt tollere rectitudinē ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ ſpeculabiliuꝫ: ita
ē in opōnibus nulla corruptio facta in appetitu ꝑ habitū
vitioſuꝫ circa aliqd ꝑticulare eligibile pōt tollere rectam
iclinationē appetitus in bonū: ⁊ iō ſicut ex ꝑmis ꝑncipijs
ſpeculabiliū ꝑ deductionē ex hꝰ ꝑncipijs pōt ꝯcludi op-
poſitū ꝯnis erronee: ⁊ ꝑ ꝯñs amoueri error circa illā ꝯnē:
ita ex rectitudine ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ operabiliū pōt reduci
aliqd ꝑticulare eligibile ꝓſequendū. ad cui⁹ tñ oppoſituꝫ
habitus corruptus inclinat: ⁊ ex tali deductione frequēta- Q
ta ad vltimum corrumperet̃ infectio derelicta ex habitu
vitioſo. Sicut igit̃ ex timore pene pōt aliqs moueri vt iu-
dicet ꝓſequēdū vt nūc, illud in cuius oppoſitū inclinat̃ ꝑ
habitū corruptū: ita ex deductiōe actuali taliū ꝑncipioꝝ:
vt qd omne turpe eſt fugiendum pōt ex ipſa turpitudine
peccati moueri ad iudicādū eſſe abſtinēdū ab hoc in cui⁹
oppoᵐ habitus corruptus inclinat. C Ad tale tñ iudiciuꝫ
habendū hō magis de difficili mouet̃ a ſe q̄ per adiuto-
riū motiuū extrinſecū: ſicut ⁊ in ſcientijs hō facili⁹ acqrit
ſciam per doctrinā q̄ per ꝓpriā adinuentionē. C Ad rō- Ad rōnē
nem in cōtrarium dicendū ꝙ vitioſus nō hꝫ rectā rōneꝫ in ꝯtrariū
de fine in ſpeciali: ſed habet rectam rōnem circa ꝑncipia
ex qbus poteſt tolli illa corruptio ſpecialis vt viſum eſt: ⁊
ad generationem virtutis nō requirit̃ rectitudo rationis
circa finem in ſpeciali: ſꝫ ad hoc ꝙ virtus ſit acta genera-
ta requirat̃ rectitudo rationis in ſpeciali circa finem.

C Incipit

A ℭ Incipit Liber Tertius Ethicorum.

VIrtute vtiqꝫ ⁊ circa paſſiones.] ℭ Incipit liber tertius q̄ eſt de q̄buſdam pncipijs habituū ⁊ actuum moraliū: ⁊ de q̄buſdaꝫ virtutibus cardinalibus: ⁊ ɔtinet tres tractat⁹. pmus eſt de q̄buſdā pncipijs habituū ⁊ actuū moraliū. ſcilꝫ de volūtario electione cōſilio ⁊ volūtate. Scđs tractatus ibi[Quā gdem igit.] eſt de fortitudine que eſt vna virtus cardinalis ⁊ de eius extremis. Tertius tractatus ibi[Poſt hec.] eſt de alia virtute cardinali videlicet de temperantia.

Tractat⁹ pmi tertij libri ethi. ℭ Tractatus pmus continet. 5. capl'a. pmū eſt de voluntario ⁊ inuolumtario. 2ᵐ caplm ibi[Determinatis aūt volūtario.] eſt de electione ⁊ eligibili. 3ᵐ ibi[Cōſiliant autē.] eſt de conſilio ⁊ cōſiliabili. 4ᵐ ibi[Voluntas aūt.] eſt de

B volūtate ⁊ volūtabili. 5ᵐ ibi[Exiſtente vtiqꝫ.] eſt de applicatione pdictoꝝ pncipioꝝ ad virtutes ⁊ vitia: declarādo q̄ vtutes ⁊ vitia ſunt voluntaria ⁊ in noſtra poteſtate cum redargutione opinantium contrarium.

Capitulum primum

de voluntario ⁊ inuoluntario: in quo oſtēdit q̄ intendētibus de vtute neceſſariuꝫ eſt determinare de volūtario ⁊ inuolūtario: ⁊ q̄ inuolūtariuꝫ eſt duplex. ſ. violētū. ⁊ q̄ ppter ignorātiā. ⁊ q̄ opōnes que fiunt ppter timorē maioꝝ maloꝝ: vel ppter deſiderium magni boni ɔſequēdi ſunt miſte ex volūtario ⁊ inuolūtario: magis tñ aſſimilant volūtarijs. ſm ſe aūt inuolūtarie ⁊ quedā taliū operationū miſtarū ſunt laudabiles ⁊ q̄dam vituperabiles ſunt tñ digne venia ⁊ q̄ nec digne venia: ⁊ q̄ō plerūqꝫ difficile eſt iudicare q̄le pro q̄li eligēdū: ⁊ qd p quo ſuſtinendum difficiliuſqꝫ imorari cognitis. poſtq̄ queſito qd violentū/eius diffō ppria inueſtigata aſſignat. ⁊ de inuolūta-

C rio ppter ignorātiā quid ipm eſt: ⁊ que dr̄ia eſt eius q̄ō eſt ppter ignorātiā opari ad illud q̄ō eſt ignorantē opari: ⁊ q̄ nō ignorātia cōferētis ⁊ vl'is eſt cā inuolūtarij: ſed ignorātia que in ſingularib⁹ in q̄bus ⁊ circa que eſt opatio: q̄bus ſingularib⁹ ɔ̄iter enumeratis ⁊ exēplificatis recolligitur ppria rō volūtarij ppter ignorātiā. De volūtario ēt quid ipſuꝫ eſt cū oſtēſione: q̄ que ppter iram vel cōcupiſcētiā fiunt nō ſunt inuoluntaria nec bona ppter has paſſiones facta voluntaria. turpia aūt voluntaria ad manifeſtandū voluntarij diffinitionē bene eſſe aſſignatam.

ℭ Cum vtus circa affectus actuſqꝫ verſet: ⁊ in iis q̄dē que ſua ſponte quis agit laudes ⁊ vituperationes: in

D iis aūt que inuitus facit venia nōnunq̄ ⁊ miſericordia locū habeāt. Eos forſitan qui de virtute cōſiderant: de eo q̄ō ſua ſponte quis facit: atqꝫ inuitus determinare neceſſe eſt. Vtilis eſt etiaꝫ legū latoribus hec ſane conſideratio ad premia penaſqꝫ inſtituendas.

Caput pᵐ trac. p. 3. libri ethi. pᵃ ps. c. **V**Irtute vtiqꝫ ⁊ circa paſſiones ⁊ operationes exiſtēte ⁊ inuoluntarijs q̄dem laudes ⁊ vituperia factis: in inuoluntarijs autē venia: q̄nqꝫ aūt ⁊ miſericordia voluntarium ⁊ inuoluntariū neceſſariū forſan determinare de virtute intendentibus. ℭ Vtile autē ⁊ legis latoribus ⁊ ad honores ⁊ ad penas.

Prima. c. tra. p. diuiſio in tres ptes pn. **Iſtud eſt** caplm pmū pmi trac. tertij libri de voluntario ⁊ inuoluntario cōtinēs tres ptes pncipales. In pma determinat de inolūtario p violētiā. In 2ᵃ ibi[Q̄ō aūt ppter ignorātiā.] Determiat de inolūtario pp ignorātiā. In 3ᵃ ibi[Exiſtēte aūt.] Determinat de

E volūtario. pᵃ ps cōtinet 4ᵒʳ pticulas. In pma declarat q̄ ad ſciam moralē ptinet cōſiderare de volūtario ⁊ inuolūtario. In 2ᵃ ibi[Videnť aūt.] Diuidit inuolūtariū in inuoluntariū pp violētiā ⁊ in iuolūtariū pp ignorantiā. ⁊ incipit determinare de iuolūtario p violētiā deſcribēdo violentū. In 3ᵃ pticula ibi[Quecūqꝫ aūt pp timorē.] Mouet ⁊ ſoluit vnā dubitationē. vtrū. ſ. opōnes que fiūt pp timorē maiorū maloꝝ ſint volūtarie vel inolūtarie. In 4ᵃ ibi

F [Si qs aūt.] Excludit quēdā errorē dicētiū q̄ ea q̄ hō facit cōtra rōnē vt pp cōcupiſcētiaꝫ delectatiōis vel cōcupiſcentiā alicui⁹ boni exterioris nō fiunt volūtarie ſꝫ violēter: q̄ hō bona delectabilia ⁊ vtilia violētant hoiem: ſꝫ illud ſolū fit volūtarie q̄ō fit ſm rōnē. ℭ In pᵃ igiť pticula declarat Phs q̄ ad ſciam moralē ptinet ɔſiderare de volūtario ⁊ inuolūtario: ⁊ hec eſt ɔclō pᵃ hui⁹ libri que pbat dupl'r. Primo ſic. Ad ſciam moralē ptinet cōſiderare de illis ſm que diuerſificanť laudes ⁊ vitupia. ſed ſꝫ voluntariū ⁊ inolūtariū diuerſificanť laudes ⁊ vituperia. q̄ ⁊c. Maior pꝫ: q̄ vtus ⁊ vitiuꝫ de q̄bus moralis determinat ſunt circa opōnes ⁊ paſſiones: ⁊ opib⁹ vtuoſis debenť laudes: ⁊ operib⁹ vitioſis debenť vituperia: ⁊ laus ⁊ vituperiū nō debenť niſi opib⁹ volūtarijs: ⁊ iō ad quē ptinet cōſiderare de vtute ad eundē ptinet cōſiderare de volūtario

G ⁊ inuolūtario. Et minor pꝫ per h̄ q̄ hn̄ operātib⁹ volūtarie debeť laus: ⁊ ei q̄ male operať volūtarie debeť vituperiū: ⁊ ei q̄ inolūtarie opať nec debeť laus nec vituperiuꝫ: qui eniꝫ male operanť inolūtarie nō vituperanť: ſꝫ eis q̄nqꝫ debeť venia q̄nqꝫ miſericordia. ℭ Scđm expoſitores venia debeť alicui q̄ñ nimis vituperať ita q̄ aliqd diminuitur de vitupio. Sꝫ miſericordia debeť q̄ñ totalr̄ reddiť a vitupio imunis. vel ſic ⁊ forte meli⁹. venia eſt q̄ñ totalr̄ dimittiť vitupiū vel pena ex iudicio rōnis. miſericordia aūt q̄ñ h̄ fit ex cōpaſſiōe. [Vtile aūt.] Scđo pb' h̄ ſic. Ad ſciaꝫ moralē ptinet ɔſiderare de illis de q̄b⁹ legis latores hn̄t ɔſiderare: ſꝫ legis latores hn̄t ɔſiderare ō volūtario ⁊ inolūtario vt ſciāt q̄s honorare ⁊ q̄s punire debeāt. q̄ ⁊c.

Secūdū ſcm̄ Tho.

ℭ Videť itaqꝫ ea inuitus facere quiſpiam que violentia vel per ignorationē facit. Id aūt eſt violētū cuius principiū eſt foris: in q̄ō nihil is qui agit aut patiť confert: vt ſi vētus aliquo tulerit: aut hoīes ptātē hn̄tes.

ℭ Videnť aūt inuolūtaria eſſe que per violētiā vel ppter ignorantiam ſunt facta. ℭ Violentū aūt eſt cuius principiū extra tale exiſtēs in quo nihil confert operans vel patiens: puta ſi ſpūs tulerit aliquo vel homines domini exiſtentes.

Que ſunt inuolūtaria. Violentū qd. Prima violētū deſcriptio.

ℭ Hec eſt 2ᵃ pticula pme ptis: in qua Phs diuidit inuolūtariū. ⁊ vno mō deſcribit violentū. Inuolūtariū ſic diuidi-

H tur. q̄dā eſt inuolūtariū per violētiā: ⁊ q̄dā per ignorantiā. rō hui⁹ diuiſionis eſt. nā volūtariū iportat motū appetitus cognitiui q̄ ſupponit cognitionē eo q̄ bonū apprehēſuꝫ mouet appetitū. Dupl'r igiť pōt aliqd eſſe inolūtariū. vno mō per hoc q̄ excluditť motus vtutis appetitiue: ⁊ ſic eſt inolūtariū p violētiā. Alio mō per hoc q̄ excludiť cognitio vtutis apprehēſiue: ⁊ ſic eſt inolūtariū p ignorātiā. vñ inuolūtariū eſt p̄uatio volūtarij: iō ſm q̄ volūtarium duo includit ſm hoc iuolūtariū accipiť dupl'r. vel ſm q̄ excludit vnū illoꝝ vel alteꝝ que includunť in volūtario.

Dupl'r aliqd pōt eē inuolūtarium.

ℭ Notāᵐ ſꝫ Euſtratiū hic q̄ inolūtariū dr̄ duob⁹ modis. ⁊ vtriqꝫ illoꝝ duoꝝ modoꝝ opponiť volūtariuꝫ vno mō dictū. ℭ Intelligendū eſt hic q̄ inuoluntariū nō dr̄ equoce de inuolūtario per violentiā ⁊ per ignorantiā: ſed dicť de eis ſub diſiunctione q̄uō vniuocū dr̄ de vniuocatis. vñ

Notāᵐ Euſtra. Notāᵐ

I innoluⁿtariū dī multiplr.i.dī de multis ſub diſiunctione.⁊ qꝛ vnū imediate oppoſitoꝝ dī de multis ſub diſiunctiōe reliquū icludit oppoſita illoꝝ ſub copulatione ⁊ ecōuerſo. vn̄ qꝛ volūtariū includit copulatiue negationē violenti ⁊ negationē ignorati. Si eni3 aliqd ſit volūtariū op3 ꝙ nec ſit violētū nec ignoratū: ideo inuolūtariū includit ſub diſiunctione oppoſita illoꝝ que volūtariū includit ſub copulatione. vn̄ ſi aliqd ſit inuolūtariū op3 ꝙ ſit violētum vel ignoratū. ℂ Et per h̄ ſoluit talis obiectio ſi vnū ꝯrioꝝ dī multiplr reliquū dī multiplr. hoc veꝝ eſt de dictis multiplicit̄ ⁊ equiuoce. in alijs vo pōt ſic intelligi. Si vnū cōtrarioꝝ dī multiplr ſub copulatione: hoc eſt includat multa copulatiue: reliquū3 dī multiplr: h̄ eſt dī de multis ſub

Inſtantia. diſiunctione. ℂ Et ſi dicaᷓ ꝙ vnū vni cōtrariaᷓ vni: ſ3 volūtariū vnū exiſtēs ꝯriaᷓ inuolūtario per violētiā ⁊ inuolūtario per ignorantiā. ergo inuolūtariū per violētiā ⁊ in

K uolūtariū per ignorātiā erunt oino idē3: qꝛ ꝯriant eidem.

Solo. ℂ Dōm ꝙ vni ſolū ꝯriaᷓ vnum p̄mo. vn̄ volūtario p̄mo ꝯriaᷓ inuolūtariū: ⁊ volūtariū ex ꝯn̄ti ꝯriaᷓ inuolūtario p̄

Queſtio violētiā ⁊ inuolūtario p̄ ignorātiā. ℂ Et ſi queraᷓ qd contrariaᷓ p̄mo: inuolūtario p̄ violētiā aut inuolūtario p̄ igno

Solo. rantiā. ℂ Dico ꝙ neutrū illoꝝ h3 aliqḋ p̄mū cōtrariū: qꝛ neutrū illoꝝ h3 ꝯriū niſi rōne ſui gn̄is.ſ. rōne inuolūtarij qḋ p̄mo ꝯriaᷓ volūtario. Exēplū in alijs ſanitas p̄mo cōtrariaᷓ egritudini. ⁊ ex ꝯſequēti ꝯriaᷓ ſpēbus egritudinis: vt febri: hydropiſi: lepre: ⁊ ſic de alijs. ⁊ ille ſpēs egritudinis nō habēt ꝓpria ꝯria vn̄ nō hn̄t ꝯriū niſi ſ3 ſuū gen⁹: ⁊ hec eſt intentio ph̄i 4° topicoꝝ. ⌊Violētum aūt.⌋ Deſcribit violentū.d. ꝙ violentū eſt cui⁹ p̄ncipiū extra tale exiſtis in quo nihil ꝯfert opans vel patiēs. Exemplū ponit ph̄s.d.

L ꝙ violētū eſt vt ſi ſpūs.i. vētus tulerit.i. portauerit aliquē aliquo cōtra volūtatē ſuā. vel ſi hoīes dn̄i exiſtētes.i. potētes virib⁹ corpis tulerint aliquē cōtra volūtatē ſuam vel

Nōn^m alijs tulerit aliqd alicui⁹ cōtra ſuā volūtatē. ℂ Intelligēdū eſt ꝙ violētū excludit motū appetitus: ⁊ cū3 appetitus ſit p̄ncipiū intrinſecū ꝯueniēs eſt ꝙ violentū ſit a ꝑncipio extrinſeco: ſed qꝛ appetitus pōt moueri ab aliquo extrinſeco: ideo nō oē cui⁹ p̄ncipiū eſt extrinſecū eſt violentū: ſ3 ſolū illud qḋ eſt ita a p̄ncipio extrinſeco ꝙ appetitus interior nō ꝯcurrit: ⁊ hoc eſt qḋ dicit ph̄s ꝙ op3 tale eſſe violentū in quo nihil ꝯfert operās: vel patiēs per ꝓpriū3 appetitū. ⁊ dī operans qꝛ facit aliqd p̄ violētiā. ⁊ dī patiens qꝛ violentiā patiᷓ. vnde breuiter violentū excludit motū a p̄ncipio intrinſeco: ⁊ iō violentū eſt ab extrinſeco: ſ3 non

M omne qḋ eſt a p̄ncipio extrinſeco eſt violentū: ſ3 ſolū vbi paſſum nō h3 iclinationē vel appetitū ad illud ad qḋ mu-

Paſſum no coferre vim 2ᵗ intelligitur. tatur per violētiā. Et ꝙ paſſu3 nō habeat inclinationē ad aliqd vel ꝙ nō ꝯferat vim pōt eſſe duplr. Aut qꝛ eſt ꝯtra ꝓpriā inclinationē paſſi: ⁊ ſic lapis moueᷓ ſurſu3 violenter. Aut qꝛ nec eſt ex inclinatione paſſi nec ꝯtra ꝓpriā inclinationē ſuā: ⁊ ſic lapis moueᷓ lateralr per violētiā. vbi vo motus eſt ꝯtra ꝓpriā inclinationē mobilis ibi eſt maior violentia: qꝛ ibi eſt violentia ſimplex ⁊ pura.

ℂ At ea que maiorū metu maloꝝ: aut ob aliqḋ bonu3 aguntᷓ: vt ſi tyrannus quempiā aliqd agere turpe iuberet: habens in ptāte ⁊ parentes ⁊ liberos: hac lege vt ſi illud agat: illi ſint icolumes: ſi nō agat diſpereāt: cōtrouerſia3 habere videnᷓ vtrū hec inuiti an ſponte faciant hoīes. Tale ēt qd accidit ⁊ circa iactus eos q̄ in tēpeſtatibus fiunt. Simplr.n. nemo ſuas fortunas eijcit ſponte: ſed omnes ꝓpter ſuā ceteroꝝq3 ſalutem eijciant modo ſint mentis ſane.

ℂ Queciq3 aūt ꝓpter timorē maioꝝ malorum operata ſunt vel ꝓpter bonū aliqḋ: puta ſi tyrānus precipiat turpe aliqḋ operari dominus exiſtens parentū ⁊ filioꝝ: ⁊ operante qdē ſaluenᷓ nō operante aūt moriāᷓ: dubitationē h3 vtru3 inuoluntaria ſint vel voluntaria. Tale aūt aliqd accidit ⁊ circa eas que in tēpeſtatib⁹ electiones. Simplr aūt nullus eijcit volūtarius: in ſalute aūt ſui ⁊ alioꝝ oium: intellectum habens.

ℂ Hec eſt 3ᵃ pticula p̄me ptis: in qua moueᷓ ⁊ ſoluiᷓ p̄ma queſtio p̄ncipalis que eſt iſta. vtru3 opōnes que fiunt pp̄ timorē maioꝝ maloꝝ: que qs timet incurrere vel pp̄ bonū aliqḋ qḋ timet amittere ſint opōnes volūtarie: h̄ eſt vtrū opōnes facte ꝓpter magnū malū vitandū vel bonū ꝯſeruandū ſint volūtarie vel inuolūtarie. vbi grā. Si qs ꝓijciat merces in mari pp̄ periclitationis timorē: vel ſi qs cōmittat aliqḋ turpe vt ſaluet ſe ⁊ parentes ſuos: dubium eſt an talia ſint volūtaria vel inuolūtaria. hec pticula ꝯtinet tres pticulas. In p̄ma mouet dubitationem. In 2ᵃ ibi ⌊Miſte qdem igiᷓ.⌋ ſoluit dubitationē. In 3ᵃ ibi ⌊Eſt aūt difficile.⌋ ponunᷓ due difficultates circa hui⁹ opōnes que fiunt pp̄ timorē maioꝝ maloꝝ. In p̄ᵃ igiᷓ pte mouet qōnē vtrum opōnes facte pp̄ timorē maioꝝ maloꝝ vitandoꝝ vel pp̄ bonū ꝯſequēdū ſint volūtarie vel inuolūtarie: vt ſi tyrānus hn̄s in ſuo dn̄io ⁊ poteſtate parētes ⁊ filios alicuius ⁊ precipiat ei vt aliqd turpe opereᷓ tali ꝯditione: vt ſi opereᷓ hui⁹ qḋ tyrannus p̄cipit/filij ⁊ parentes cōſeruabunᷓ in vita. ſi vo nō opereᷓ/ſtati3 occidenᷓ: eſt igiᷓ dubitatio ſi ille opereᷓ turpe qḋ tyrānus precipit: vtru3 h9 opatio debeat dici volūtaria vel inuolūtaria. Aliud exēplū ponit de his qui ꝓpter timorē ſubmerſionis ꝓijciūt merces in mari ꝓpter vitā ſaluādā. vtrū illa ꝓiectio ſit voluntaria vel inuolūtaria. Et rō dubitatiōis eſt: qꝛ ſimplr loquēdo nullus faceret hui9 opa voluntarius: ſed ad hoc ꝙ ipſe ⁊ alij ſaluenᷓ/qli3 hn̄s intellectū bn̄ diſpoſitū h9 opera faceret.

ℂ Tales igiᷓ actus miſti qdē3 ſunt: his aūt magis ſunᷓ ſimiles quos ſponte hoīes agunt. Expetunᷓ eni3 tunc cu3 agunᷓ: atq3 finis actionis in tēporis cōditione cōſiſtit. Et ſponte igitur ⁊ inuitū vnūquēq3 dicendū eſt agere cu3 agit: agit aūt ſua ſponte. Eſt eni3 in ipſo p̄ncipiū mouēdi ptes eas que ſūt in huiuſcemodi actib⁹ inſtrumenta. At quoꝝ principiū eſt in ipſo: ea agere: vel nō agere in ipſo eſt ſitū. Talia igiᷓ ſua ſponte qſq3 agit: at ſimplr. fortaſſis inuitus. Nemo nāq3 taliū qcq3 per ſe expeteret vnq̄. In actib⁹ aūt huiuſcemodi nōnūq̄ hoīes ⁊ laudanᷓ: cū pro magnis ⁊ honeſtis reb⁹ aliqd turpe ferunt aut moleſtū. Si vo cōtra faciūt: vituperanᷓ. Eſt.n. improbi ꝓ nulla re honeſta vel mediocri res turpiſſimas ferre. In qbuſdā aūt laus qdē nō fit: ſ3 venia locū h3: cū ea que non agere op3 qſpiā egerit ob huiuſcemodi res que naturā humanā ſuperant nemoq3 ꝯferret. Sunt aūt quedā3 ad que forſitā nō licet quēq̄ eſſe cōpulſu3: ſed potius op3 ſūma perpeſſu3 tormēta morte obire. Ridicula nāq3 videnᷓ ea q̄ ad necem matris Alcmeonē Euripidis cōpulerūt.

ℂ Miſte qdē igiᷓ ſunt tales opōnes. Aſſimilantur aūt magis volūtarijs. voluntarie enim ſunt tūc cū opate ſunt. Finis aūt opōnis ſ̄m ip̄s eſt: ⁊ volūtariū aūt ⁊ inuolūtariū qn̄ operaᷓ dō3.

ℂ Operaᷓ

A ¶ Operaſ aūt volēs: etenīʒ principiū mouēdi organicas ptes in talibus opōnibus in ipſo eſt. Quoꝝ aūt in ipſo principiū in ipſo ⁊ opari ⁊ nō. Volūtaria itaqꝫ talia. Simplr aūt forſitan inuolūtaria. Nullus enī vtiqꝫ eligeret ſʒ ſeipſ̄ʒ taliū aliqd. ¶ In opōnib⁹ aūt talib⁹ qñqꝫ ⁊ laudanſ: qñ turpe aliqd vel triſte ſuſtinēt pro magnis ⁊ bonis: cū āt ecōuerſo vitupanſ. ¶ Turpiſſima enīʒ ſufferre ꝑ nullo bono vel modico praui. ¶ In aliqb⁹ aūt laus nō fit qdem: venia aūt qñ ꝑꝑ hec opaſ aliqs que nō opꝫ: q̄ humanam naturā excedūt ⁊ nullus vtiqꝫ ſuſtineret.

B ¶ Quedā aūt fortaſſis non eſt cogi: ſed magis moriēdū patiētē duriſſima. Etenīʒ euripedis Alcmeonē deriſoria vnr cogētia mr̄eʒ occidē.

¶ Hec eſt ſcda ps illi⁹ pticule in qua ſoluit illā dubitationē ⁊ eſt hec ſolo. ꝙ opōnes facte ꝑꝑ timorē maioꝝ malorū ſunt ptīʒ volūtarie: ⁊ ptim inuolūtarie: ita ꝙ ſunt mixte ex volūtario ⁊ inuolūtario: hꝫ enīʒ opōnes nō ſunt ſimplr voluntarie: qꝛ nullus ſimplr ⁊ abſolute vult ꝓycere merces ſuas in mari: tñ rōne quarūdā circūſtātiaꝝ ſunt volūtarie: qꝛ pro ſalute ſui ⁊ alioꝝ qlibet dꝫ hꝫ opōnes facere: ⁊ iō hꝫ opōnes facte ꝑꝑ timorē maioꝝ maloꝝ ſunt ꝑtim volūtarie ⁊ ꝑtim inuolūtarie: magis tñ aſſimilanſ opōnibus volūtarijs q̄ꝫ inuolūtarijs: ⁊ iſtō ꝓbat ph̄s. ſ. ꝙ opōnes facte ꝑꝑ timorē maioꝝ maloꝝ ſunt magis volūtarie q̄ꝫ inuolūtarie: ⁊ hec eſt ꝯclo 2ª hui⁹ libri que ꝓbatur ſic. Opōnes debēt iudicari volūtarie vel inuolūtarie ꝑ tēpore in quo fiunt: ſed huiꝰ opōnes tpe in quo fiunt ſunt magis volūtarie q̄ꝫ inuolūtarie. ğ abſolute loquēdo hꝫ opōnes ſūt magis volūtarie q̄ꝫ inuoluntarie. Maior pꝫ: qꝛ finis ⁊ cōplemētū opōnis eſt ſm ꝯſiderationē tēporis in quo huiꝰ opatio fit: qꝛ tūc eſt opatio in actu ⁊ vnūqḋqꝫ eſt iudicandū magis ſm ꝙ eſt in actu q̄ꝫ ſʒ ꝙ eſt in po⁹. Et minor pꝫ vꝫ. ꝙ hꝫ opōnes ꝑ tpe in quo fiunt ſūt magis opōnes volūtarie q̄ꝫ inuolūtarie: qꝛ in tpe quo fiunt hꝫ opōnes operans volens opaſ ⁊ nō opaſ nolens. ğ ⁊c. [Opaſ aūt.] Et qꝛ opꝫ dicere ꝙ hꝫ operationes ſunt volūtarie vel inuolūtarie: qꝛ nō pñt ſil̄ eſſe volūtaria ⁊ inuolūtaria: qꝛ ſic voluntariū eſſet inuolūtariū pōt eſſe dubiū. vtrū hꝫ opōnes debent dici volūtarie vel inuolūtarie. Iſtud dubiū remouet ph̄s oſtendēs ꝙ opationes facte ꝑꝑ timorē maioꝝ maloꝝ ſunt volūtarie: ⁊ hec eſt ꝯclo 3ª que ꝓbaſ dupl̄r. Prio ſic. Ille opōnes ſunt volūtarie quas operans volēs opaſ. ſed opationes factas ꝑꝑ timorē maioꝝ maloꝝ operans volēs opaſ. ğ ⁊c. maior pꝫ de ſe, ⁊ minor d̄claraſ ſic. Illas opōnes que ſunt in ptāte opantis ad operādū vel nō operandū qñ operans opaſ eas, volēs opaſ eas: ſed hꝫ opōnes facte ꝑꝑ timorē maioꝝ maloꝝ ſunt in ptāte operātis ad operandū vel nō operādū eas. ğ operans volēs opaſ eas. maior pꝫ. ⁊ minor declaraſ ſic. Ille opōnes ſunt in poteſtate operātis quaꝝ pn̄ᵐ eſt in ptāte operātis: ſʒ pn̄ᵐ hꝫ opationū eſt in ptāte operātis: qḋ pꝫ. nā in ꝓiectione mercīū in mari pn̄ᵐ mouendi organicas ptes eſt in ipſo operāte. i. in ptāte opantis. in tpe enīʒ in quo ꝓycit pn̄ᵐ mouēdi organicas ptes. i. applicādi mēbra corpis ad operādū eſt in ipſo opante. i. in ptāte opantis. Alr āt eēt ſi nō moueret mēbra ſʒ ab alio potētiori mouerenſ. vñ ea q̄ ſuūt pn̄⁹ intrinſeco ſūt in ptāte hoīs vt ea opeſ vel nō opeſ qḋ ꝑtinet ad rōnē volūtarij. vñ tales opōnes ꝓprie ⁊ vere ſunt voluntarie: ſed ſimplr. i. in vlī ꝯſiderādo ſunt inuoluntarie:

qꝛ nullus quātū eſt in ſe eligeret opari aliqd taliū niſi ꝑꝑ timorē maioꝝ maloꝝ vt dcm̄ eſt. [In opōnib⁹ aūt.] ¶ 2ª ꝓbaſ ꝯclo pncipalis ſic. Ille opōnes ſunt volūtarie ꝑ qb⁹ debeſ operāti laus vel vituperium: honor vel pena: vt de ſe pꝫ: ſed pro talib⁹ opōnibus ꝑꝑ timorē factis debeſ operanti laus vel vituperiū honor vel pena. ğ hꝫ operationes ſunt volūtarie. maior eſt manifeſta. Et circa declarationē minoris ponit tres gradus taliū opationū q̄ fiūt ꝑꝑ timorē. nā pro talib⁹ opationib⁹ aliq aliqñ laudanſ eo ꝙ ſuſtinent aliqḋ turpe vel triſte ꝑꝑ aliq̄ magna bona: vt qñ aliqs pro magnis malis vitādis ſeu magnis bonis adipiſcendis ſibiipſi vl̄ reipublice ſuſtinet aliqḋ turpe vel triſte: vt incarcerationē vel aliqd hꝫ. Et dicit Lincon̄. nō dico turpe qḋ eſt peccatū. hoc enīʒ nō ſuſtinet qs ſed facit: ſʒ intelligo per turpe penā cōfuſibilē: prudēns enīʒ eſt minoreʒ penā ſuſtinere vt maiorē ꝓpellat a ſe vel a republica vel vt bonū acqrat ſibi: vel reipublice qḋ ſit maius in genere boni q̄ꝫ ſit malū pene qḋ ſuſtinet in genere hꝫ mali. opus aūt prudētie laudabile eſt. hec Lincon̄. Sed ſi pro nullo vel modico bono aliqs ſuſtineat turpe vel triſte vituperādus eſt: vt ſi aliqs incarcerationē ſuſtineret pro cōſeruatione vni⁹ pomi vel alicui⁹ alteri⁹ modici boni talis vituperādus eſt: qꝛ nullus ſuſtineret aliqḋ malū pro cōſeruatione alicui⁹ boni niſi illud bonū ſit preponēduʒ in corde ſuo bono cui opponiſ malū qḋ ſuſtinet: nūc aūt ad inordinationē appetit⁹ ꝑtinet ꝙ aliqs pua bona ꝑeligat malis: ⁊ iō dicit ph̄s ħ eſſe praui hoīs qui hꝫ appetitū inordinatū. vñ dicit ph̄s. [Turpiſſima enīʒ ſufferre ꝑ nullo bono vl̄ modico praui eſt.] Iſte eſt ergo ꝑmus gradus taliū opōnū ꝙ q̄dā ſunt opōnes ꝑ qb⁹ hō aliqñ laudaſ ⁊ aliqñ vitupaſ: vt ꝑꝑ ħ ꝙ aliqs ſuſtinet incarcerationē ꝑ magno bono laudaſ. ſi aūt pro puo bono vitupaſ. [In aliqb⁹ aūt.] Scḋs gradus taliū opōnū eſt qñ pro opōnib⁹ factis ꝑꝑ timorē aliqs nō mereſ laudē ſed ſolū ſibi cōcediſ venia vt nō multū vitupeſ. vt ſi aliqs opeſ que non opꝫ: puta aliq̄ nō decētia ad ſtatū ſuū ꝑꝑ timorē aliquoꝝ maloꝝ q̄ nullus poſſet ſuſtinē ſine dſtructiōe nāe ſue: vt ſi alicui immineret ſuſtinere ignis aduſtionē niſi diceret aliqḋ iocoſuʒ mēdaciū vel niſi aliq̄ ſeruilia diceret vel ſeruilia opa faceret que nō decerēt eius dignitatē pro talib⁹ opōnib⁹ debetur venia: ſed nec laus nec vituperiū. [Quedam aūt fortaſſe.] Tertius gradus taliū opōnū factaꝝ ꝑꝑ timorē eſt qñ operationes ſunt ita male ꝙ ꝑꝑ nullā coactioneʒ dꝫ hō tales opōnes facere: ſʒ dꝫ hō magis ſuſtinere mortē duriſſimā patiēdo q̄ꝫ talia opari: vt interficere patrē vel mr̄em: ⁊ iō alcmeona. i. carmia fcā de alcmeone ab Euripede vnr eē deriſoria in qb⁹ narraſ ꝙ Alcmeon coact⁹ fuit matrē occidere ex ꝑcepto pr̄is ſui qui hoc ſibi ꝑceperat in bello thebano moriēs ad qḋ ierat ex vxoris ꝯſilio. hoc enīʒ eſt deriſoriū ꝙ aliqs cogaſ ad tātū facinus ꝑpetrādū. vñ q̄daʒ opōnes ſunt ita male ꝙ nullo mō ſunt faciēde pro aliquo malo vitādo aut bono cōſequēdo. ⁊ ħ intelligit ph̄s cū dicit. [Quedā. n. fortaſſe nō eſt cogi: ſʒ magis moriendū patientē duriſſima.] Euſtrati⁹ recitat ħ vnā opionē q̄ ponit ꝙ qñqꝫ hō dꝫ facere turpiſſima ꝑ aliquo magno bono: ⁊ illa q̄uis ſint turpia tñ nō ſunt turpiter facta: ⁊ ponit exēplū dicēs: quēadmodū ſunt q̄dā opōnes bone nō bñ aūtē facte. nō. n. oīs q̄ iuſtū facit iuſte facit: ita ſunt q̄dā opōnes turpes nō turpiter facte. mentiri. n. eſt turpe ſʒ ꝑ vtilitate nō turpe. ⁊ miſceri aliene vxori turpe: ſed ꝑ tyrāni ablatione nō turpe in electione enīʒ turpe. Taliū enīʒ aliqs ſuſtinēs ꝑꝑ bonuʒ nō vitupabilis: ⁊ q̄ ſuſtinet nullius gr̄a aliqd taliū vitupabilis: turpia. n. ſuſtinet ⁊ turpiter: ſʒ Euſtrati⁹ iſtā opionē nō tenēs dicit ſic. Chriſtiana aūt religio facit ⁊ tʒ nō eē peccādū alicui⁹ vtilitatis ꝯſequēde vel ali.

E F G H

Margin notes: 2ª cōclo hui⁹ tertij libri. (C) — 3ª cōclo hui⁹ tertij libri. (D)

I cui⁹ incõmodi vitãdi grã. vñ cum mentiri ⁊ aliene vxori cõmiſceri vtrũqꝫ ſit peccare, neutrũ eſt aliquo mõ faciẽdũ. vñ ſupior doctrina nõ doctrina ſꝫ error eſt in exẽplis ppoſitis. nõ enim facienda ſunt mala peccati vt eueniant bona: ſꝫ mala pene ⁊ ſique vere ſunt turpia: que tamẽ peccata nõ ſunt, facienda ſunt ⁊ ſuſtinẽda vt eueniant bona: Hec Euſtratius. ⁊ hec etiam eſt ſnia Lincoñ. hic.

¶ Eſt aũt interdũ difficile quale ꝑ quali ſit expetẽdũ: ⁊ qd ꝑ quo ſuſtinendum diſcernere. Difficilius ẽt eſt poſtea ꝙ cognoueris in ſnia ꝑmanere. Fit n. plerũqꝫ vt ea qdẽ que expectant̃ moleſta: ea vͦ ad que cogũtur turpia ſint vñ laudant̃: atqꝫ vituperant̃ ii qui fuerunt aut nõ fuerũt cõpulſi. Queuã igit̃ dicẽda ſut violenta. An ea qdẽ ſimplr̃ inuitus qſpiaꝫ agit quoꝝ externa eſt cã: ⁊ ipſe agẽs nihil oĩno cõfert: que vͦ ꝑ ſe qdẽ inuitus facit: ſed nũc ⁊ ꝑ his expetunt̃: pncipiũqꝫ eſt in ipſo agente ea ꝑ ſe qdẽ inuitus: nunc aũt ⁊ ꝑ his ſpõte agit. Magis aũt his ſimilia ſunt q̃ ſua ſponte gs agit. Actus. n. ſunt circa ipſa ſingula: q̃ qdẽ ſponte facit. Qualia ꝑ q̃libus expetẽda ſint: nõ facile aſſignare poſſum⁹. Quippe cũ i ipſis ſingulis cõplures ſint dñe.

K ¶ Eſt aũt difficile qñqꝫ iudicare q̃le ꝑ q̃li eligẽdũ ⁊ qd ꝑ quo ſuſtinẽdũ. ¶ Adhuc aũt difficili⁹ imorari cognitis: vt eni in multũ eſt q̃ qdẽ expectant̃ triſtia. ¶ Que aũt cogũt turpia. vñ

L laudes ⁊ vitupia fiunt circa coactos vel non. ¶ Qualia vtiqꝫ dicenda violẽta: vel ſimplr̃ qdẽ qñ cã i his exteri⁹ ⁊ q opat̃ nihil ꝯfert. Que aũt ſm ſeipſa qdẽ inuolũtaria ſũt: nunc aũt pro his volũtaria. Quoꝝ aũt ⁊ principiũ i opante ſm ſeipſa qdeꝫ inuolũtaria ſunt: nũc aũt ⁊ pro his volũtaria magis aũt aſſimulant̃ volũtarijs. opõnes enim in ſingularib⁹: hec aũt volũtaria. Qualia aũt pro q̃lib⁹ eligẽdũ nõ facile tradere. Multe enim differẽtie ſunt in ſingularibus.

Violenta que. Scḋa violenti deſcriptio.

¶ Hec eſt 3ᵃ ꝑs tertie pticule pme ptis: in qua ph̃s narrat duas difficultates circa pdictas opõnes. pᵃ ptinet ad intellectũ. 2ᵃ ad affectũ. Prima. n. ptinet ad iudiciũ rõnis ⁊ eſt q̃le pro q̃li eſt eligẽdũ. difficile eſt enim iudicare q̃le ꝑ q̃li

M eſt eligẽdũ. i. q̃le malũ eſt eligẽdũ ꝑ q̃li malo vitãdo: ⁊ qd pro quo ſuſtinẽdũ. i. difficile eſt iudicare qd malũ eſt ſuſtinẽdũ ne hõ a bono deficiat. [Adhuc aũt difficili⁹.] Scḋa difficultas ptinet ad imobilitatẽ affect⁹ ⁊ eſt maior ꝙ difficultas pcedẽs ⁊ eſt imorari cognitis per iudiciũ rõnis: difficilius enim eſt imorari cognitis. i. difficili⁹ eſt imorari pſeuerãter in his que hõ agit per iudiciũ rõnis ꝙ recte iudicare. ⁊ hui⁹ rõ eſt: q2 q̃ expectant̃. i. timent̃ ſunt triſtia. i. afflictiua. [Que aũt cogunt̃.] Nunc aũt difficile eſt ꝙ hõ diu ſuſtineat triſtia ne opet̃ turpia. difficile eſt ẽt ꝙ rõ ſtet in priori iudicio. imo pp triſtitiã mutabit̃ iudiciũ rõnis: g aũt pſeuerat in ſuſtinẽdo triſtia ⁊ nõ turpia opat̃ laudat̃: ⁊ qui nõ vitupat̃. [Qualia vtiqꝫ.] Epilogat que dicta ſũt. ⁊ pmo reſumit pncipalẽ qõnẽ. ſ. q̃lia ſunt violẽta. 2ᵒ reſumit rõnẽ q̃tũ ad ea que ſunt abſolute violenta. ⁊ dicit ꝙ ſimplr̃ violẽta ſunt quoꝝ cã eſt exteri⁹: ita ꝙ ille g opatur pp violẽtiã nihil cõfert ad hoc. 3ᵒ reſumit de opõnib⁹ mixtis. ⁊ dicit ꝙ illa que ſꝫ ſeipſa hoc eſt abſolute ⁊ in vli cõſiderata ſunt inuolũtaria efficiunt̃ volũtaria ſꝫ certũ tps: ⁊ pp certos effect⁹. ⁊ q̃uis hͦ ſint ſm ſe inuoluntaria pn̄ᵐ

N tm eſt in opante: iõ dicẽda ſunt volũtaria ſꝫ hoc tpe: ⁊ pro iſtis cãis magis aſſimulant̃ volũtarijs ꝙ inuoluntarijs: q2 cõſideratis ſingularib⁹ in qb⁹ opõnes cõſiſtũt ſunt volũtaria. 4ᵒ reſumit illud qd dixit de difficultate cõtingẽte in talib⁹. d. ꝙ nõ eſt facile tradere q̃lia pro q̃libet opꝫ eligere. Et rõ huius eſt: q2 multe ſunt dñe ſingulariũ: iõ iudiciũ de eis nõ põt ſub certa regula cõprehendi: ſed relinquitur exiſtimationi ⁊ iudicio prudentis.

¶ Qꝫ ſi quiſpiã ideo iucũda violẽta dixerit eſſe: q2 ⁊ extra ſunt ⁊ cõpellunt oĩa erunt ei⁹ ſnia violẽta. Hoꝝ. n. gratia oẽs oĩa agũt: atqꝫ qui violẽta inuitiqꝫ agũt: ii cũ dolore g ob iucũdũ: hic cũ voluptate. Eſt aũt ridiculũ accuſare externa quẽpiã: ſed nõ ſeipſuꝫ g qdẽ ab huiuſcemodi rebus facile capit̃: ⁊ honeſtoꝝ qdem ſe:

O turpiũ aũt ea q̃ afferũt voluptatẽ cenſere cãm eẽ. Id igitur violentum eſt cuius principium eſt foris: nihil prorſus eo conferente cuius eſt illata.

¶ Sigs aũt delectabilia ⁊ bona dicat violenta eẽ: cogũt enim exteri⁹ exñtia: oĩa vtiqꝫ ſic erunt violẽta: hoꝝ eni grã oẽs oĩa opant̃. ¶ Et q qdẽ vi ⁊ nolẽtes cũ triſtitia. Qui aũt pp bonũ cuꝫ delectatiõe. Ridiculũ enim accuſare que exteri⁹ ſꝫ nõ ipꝫ hñ venabilẽ exñtẽ a talibus. ¶ Et bonoꝝ qdem ſeipſuꝫ. Turpium aũt delectabilia. ¶ Videt̃ vtiqꝫ violẽtuꝫ eſſe cuius extrinſecuꝫ principiuꝫ nihil conferente vim paſſo.

Quid violentũ. Tertia violenti deſcriptio.

P ¶ Hec eſt 4ᵃ pticula pme ptis pncipalis: in qua ph̃s excludit quẽdã errorẽ dicẽtiũ: ꝙ delectabilia ⁊ bona exteriora pp̃ter que agrẽda opant̃ hoĩes ſunt violẽta: q2 extrinſeca ſunt ⁊ cũ apphẽdunt̃ q̃ſi cogũt appetitũ appetere ea: ⁊ ipſe appetit⁹ actu apperẽs cogit opari. vt igit̃ declaratio violẽti ⁊ diffõ iam dicta clarius elucеſcat. ⁊ ꝙ ſit cõuenienter aſſignata remouet hãc falſaꝫ opĩonẽ pbãs ꝙ nõ oĩa q̃ opamur pp bona delectabilia vel bona exteriora ſũt violenta: ⁊ hec eſt ꝯclõ 4ᵃ hui⁹ libri. hec ꝯclõ pbat̃ per. 5. rõnes. Prima talis eſt. oẽs opõnes nr̃e ſunt grã alicui⁹ boni vel delectabilis. Si igit̃ oẽs tales opõnes eſſent violente ſequeret̃ ꝙ oẽs opõnes nr̃e eſſent violẽte. nã hoꝝ grã oẽs oĩa opant̃. [Et g qdẽ.] Scḋo pbat̃ ſic. Oĩa que opamur cũ violẽtia opamur cũ triſtitia: ſed opõnes que ſũt pp bona exteriora vel pp bonũ delectabile nõ opamur cũ triſtitia. g tales opõnes nõ ſunt violente. [Ridiculum autẽ.]

Q Tertio pbat̃ ꝯclõ ſic. Si tales opõnes eſſent violẽte: tũc hõ in operãdo tales opõnes vinceret̃ ab illis pp que opatur: ⁊ tũc hõ eẽt vilis ꝯditionis ⁊ multũ accuſandus eo ꝙ pmitteret ſe ſupari a talib⁹. [Et bonoꝝ qdeꝫ.] Quarta rõ eſt illa ſi tales opõnes facte pp delectabilia vel bona exteriora eſſent violẽte: tũc hõ nõ eſſet cã taliũ opõnuꝫ: ſꝫ hoc eſt falſuꝫ: q2 homo eſt cã opõnis vͦtuoſe ⁊ eadẽ potẽtia rõnalis eſt ꝯrioꝝ. g hõ eſt cã opõnis vitioſe cuiuſmodi ſunt opõnes facte pp delectabile vel bona exteriora. [Videt̃ vtiqꝫ.] Quinta pbat̃ ꝑ diffõnẽ violẽti ſic. Violẽtũ eſt cui⁹ pn̄ᵐ eſt extra paſſo nõ cõferẽte vim. ſꝫ hõ in hͦ opõnib⁹ ꝯfert vim. g hͦ opõnes nõ ſũt violẽte. ¶ Intelligendum eſt ꝙ ph̃s ponit h̃ tres deſcriptiões violenti. In pma ponit̃ tã operãs ꝙ patiẽs: cũ di violẽtũ eſt cui⁹ pn̄ᵐ extra tale extrĩs in quo nihil ꝯfert operãs vel patiẽs. In 2ᵃ deſcriptione ponit̃ operãs ⁊ nõ patiẽs cũ di ꝙ violentũ eſt ſimplr̃ qñ cã eſt in his que exteri⁹ ⁊ g opat̃ nihil ꝯfert. In 3ᵃ vͦ deſcriptione ponit̃ patiẽs ſeu paſſuꝫ ⁊ nõ operãs cũ di ꝙ violẽtũ eſt cui⁹ pn̄ᵐ eſt extrinſecũ nihil cõferente vim paſſo. ¶ Sed Lincoñ. mouet ſup h̃ dubitationẽ. q̃re in

4ᵃ ꝯclõ hui⁹ tertij libri. Quinque rõnib⁹ ꝓbata.

2ᵃ rõ.

3ᵃ rõ.

4ᵃ rõ.

5ᵃ rõ.

Nõnᵐ

Dubiũ Lincoñ.

A pma deſcriptiõe facit mẽtionẽ tã de opante p vim q̃ de
patiente. ⁊ in 2ª deſcriptiõe ſolũ facit mẽtionẽ de opante.
⁊ in 3ª deſcriptiõe facit mẽtionẽ ſolũ de vim paſſo. ❡ Ad
Solo. dubiũ rñdet. d. q cũ violẽtũ hʒ pn̄m agẽs ex̄ nihil coopan-
te intra eo cui vis iferẽ hic ſolũmõ patiẽ. Eſt. n. ſolũmõ in
rõne ſuſcipiẽtis ab agẽte p vim. ⁊ h ꝯfirmat vltimo dicta
Actio ⁊ opõ 3ʳ dĩ. violẽti deſcriptio. hec Lincoñ. Dicit ẽt Lincoñ. q actio ⁊
opõ dĩ tripl̄r. ſ. magis ppe / ⁊ minꝰ pprie / ⁊ cõiter. Magis
pprie dĩ actio ⁊ opõ: opõ dantis ad recipiẽs cũ ipʒ dans a
pnº tñ dat: ⁊ iprimit ſuſcipiẽti rem aut rei puationẽ. ⁊ ſm
hũc modũ nihil agit vel opaẽ id cui iferẽ vis ſʒ q tale: ſʒ
ſolũ ſʒ q dictũ eſt patiẽ. Minus aũt pprie dicunẽ inſtrã
qñqʒ agere ea q̃ agũt pprie agẽtes p ipſa: vt cũ dĩ q bacu
lus pcutit vel gladiꝰ ſecat: ⁊ ſic põt violẽta qñqʒ dici agẽ
B tia vel operãtia: vt ſiqs cõprehẽdẽs manũ alteriꝰ ⁊ mouẽs
eã pcutiat cũ ea queq̃ põt dici manũ pcuſſiſſe pcuſſum:
ſʒ velut inſtrũ: ⁊ ſic forte dĩ operãs in deſcriptiõe violenti
p dicta. Cõiter aũt oẽ ſignificatũ vbaliter ⁊ maxie ſub vo-
ce actiua dĩ agere ⁊ opari: ⁊ ſic ſumiẽ opari in deſcriptiõe
media violẽti. ſ. in deſcriptiõe ſcða. ❡ Itez dicit Lincoñ.
Nõnᵐ Violẽtũ multipl̄r. eſſe ſciẽdũ q violẽtũ multipl̄r dĩ. dĩ eni cã vis iferẽs vio-
lẽtũ. ⁊ qđ a tali cã illatũ eſt dĩ ẽt violentũ. ⁊ violẽtũ h ſcðo
mõ dictũ dĩ cõiter ⁊ magis pprie. Cõiter nãqʒ dĩ violen-
tũ ſʒ dictas violẽti deſcriptiones. Põt ẽt g ſic patiẽ velle
pati qđ patiẽ ⁊ cõdelectari in paſſiõe: ſicut forte fecit Aba
Abacuc ab angelo portatus. cuc cũ portabaẽ capillo capitis ſui ab angelo. ⁊ põt nolẽs
pati: ⁊ ẽt reniẽs: ⁊ g volẽs. patiẽ ab extrinſeco vim iferẽ-
te pprie dĩ violẽtũ paſſus: ⁊ illud qđ paſſus eſt / eſt violẽ-
tũ. ⁊ hãc magis ppriã ſignificationẽ violẽti iſinuanit Ar.
cũ dixit. [Qui qdẽ vi ⁊ nolẽtes cũ triſtitia.] hec Lincoñ.
Sic igiẽ pʒ q opõ ⁊ actio dicunẽ pprie: minꝰ pprie: ⁊ cõi-
C ter. pprie dicit opõnẽ dantis cũ ipſuz dans a pnº itra dat:
⁊ ſic dĩr de agẽte pncipali. Sʒ minus pprie dĩ de inſtrũs
mediãtibꝰ qbꝰ pncipale agẽs opaẽ. ⁊ ſm h violẽta dicunẽ
agẽtia vel opantia. Cõiter vo oẽ qđ ſignificaẽ voce actiua
dĩ agere ⁊ opari: ⁊ ſic ſuſcipe dĩ opari. pʒ ẽt q violentũ dĩ
de cã que ifert vim ⁊ de eo qđ eſt illatũ a cã vim inferẽte:
⁊ ſic adhuc dĩ dupl̄r. ſ. cõiter: ⁊ ſic oẽ illatũ in aliqđ paſſuz
a cã extrinſeca ipſo paſſo nihil ad h agẽte dĩ violẽtũ ſiue
paſſuz patiaẽ volẽs ſiue nolẽs. ppe aũt dĩ violentũ qđ eſt
illatũ in paſſuz paſſo renitẽte: ⁊ ſic logẽ Phs de violento
cũ dicit q [Qui patiunẽ cũ vi ⁊ nolẽtes cũ triſtitia.] ſcilʒ
patiunẽ. ❡ Circa iſtã pte occurrũt 4ᵒʳ dubia. pᵐ. eſt. vtrũ
Quattuor dubia. pᵐ dubiũ D rõ pª rõ 2ª actꝰ volũtatis poſſit eẽ inuolũtariꝰ. Uẽ q nõ: qꝛ oẽ inuolũ
tariũ eſt ꝯ volũtatẽ: ſʒ nullus actꝰ volũtatis eſt ꝯ volũtatẽ:
qđ pʒ: qꝛ volũtas eſt maxie libera inter oẽs potẽtias aie: ⁊
nihil eſt ita in pdãte volũtatis ſicut actꝰ pprꝰ. g nullus actꝰ
volũtatis põt eẽ ꝯ volũtatẽ. ❡ Itẽ actꝰ volũtatis eſt vel-
le: ſed nullus põt inuolũtarie velle: qꝛ oẽ velle eſt volunta
riũ. ſi g aliqs vellet inuolũtarie. illud velle eẽt volũtariũ
In oppᵐ Ariſto. ⁊ inuolũtariũ qđ eſt ipoẽ. ❡ In oppoᵐ argẽ ſic. Uolunta
riũ ⁊ inuolũtariũ ſũt ꝯria: ⁊ p ꝯñs hñt fieri circa idẽ: ſʒ aliqs
actꝰ volũtatis eſt volũtariꝰ. g poẽ eſt q aliqs actꝰ volun-
Solo. taris ſit inuolũtariꝰ. ❡ Dõʒ q actꝰ volũtatis quãtũ ſpectat
Dup. ⁊ voluntatis actus. ad pſens eſt duplex. ſ. elicitꝰ ⁊ iperatꝰ. Actus elicitꝰ eſt actꝰ
ſubiectiue exiſtẽs in volũtate: vt velle deſiderare ſʒ volũ
tatẽ. actus iperatꝰ eſt vt currere / videre: ⁊ ſic de aliqs que
iperanẽ a volũtate ⁊ nõ exiſtũt in volũtate. Dico g q nul-
lus actꝰ volũtatis elicitꝰ eſt inuolũtariꝰ. ❡ Cuiꝰ rõ eſt: qꝛ
Nullus actus elicitus voluntatis eſt inuolũtariꝰ. volũtas hʒ nãlẽ inclinationẽ ad qđcũqʒ velle ſicut mãª pª
ad quãcũqʒ formã ſenſibilẽ: ſed illõ ad qđ eſt nãlis incli-
natio intrinſeca nõ põt eẽ inuolũtariũ nec violẽtũ: ſicut. n.
ꝯtra iclinationẽ motꝰ nãlis eſt q ſit coactꝰ vel violẽtus: ita
ꝯtra iclinationẽ volũtatis eſt q ei aliq̃ violẽtia inferatur.
Iſtud ẽt pʒ ſic. ſi actꝰ volũtatis eẽt inuolũtariꝰ: aut g per

violẽtiã aut p ignorãtiã. nõ p ignorãtiã: qꝛ actꝰ elicitꝰ vo- E
luntatis pſupponit cognitionẽ. nec p violẽtiã: qꝛ voluntas
nõ põt cogi: nec violẽtari cũ ſit ſũme libera ⁊ maxie reſpe
ctu ſui pprij actus eliciti. ❡ Scðo dico q actꝰ iperatꝰ vo
lũtatis põt eſſe inuolũtariꝰ. poẽ eniʒ eſt q actꝰ qui eſt na- Actus imperatꝰ voluntatis põt eſſe inuoluntarius.
tus fieri ⁊ iperari a volũtate fiat ꝯ volũtatẽ. poẽ eniʒ eſt
q aliqs cõtra volũtatẽ ſuã pellaẽ ad aliquã diſtam põnis
ad quã nollet moueri: ⁊ ſic ille motus eſt inuolũtariꝰ: cũ tñ
volũtas ſit nata moueri ad oẽm diſtaʒ poſitionis. Et ſi di-
caẽ q ex quo ois talis motus eſt ꝯ volũtatẽ nõ vĩ eẽ a vo-
lũtate: iõ põt poni exemplũ qđ ponit Phs. Si. n. aliqs pp
metũ mortis faciat aliqd qđ nõ faceret niſi pp metũ: vt ſi
dicat aliqđ mendaciũ ad liberãdũ ſe ⁊ amicos ſuos a pe-
riculo mortis illud mẽdaciũ eſt a volũtate iperatiue: ⁊ tñ
eſt ſm ſe inuolũtariũ: ⁊ ita põt actꝰ volũtatis iperatꝰ eſſe F
inuolũtariꝰ. Rõnes pme ptis ꝯcludũt q nullus actꝰ elici- Ad rões primas.
tus volũtatis põt eẽ inuolũtariꝰ. ❡ Ad rõnẽ in oppoᵐ di- Ad rõnẽ in oppoᵐ
co q volũtariũ ⁊ inuolũtariũ ſunt ꝯria ⁊ hñt fieri circa
aliud vnũ ⁊ idẽ: vt circa actũ iperatũ volũtatis: ⁊ tñ actꝰ vo
lũtatis elicitus determinat ſibi alterũ illoꝝ. ſ. volũtariũ.
❡ Scðo dubitaẽ vtrũ aliqd factũ per violẽtiã ſit inuolũ Duᵐ 2ᵐ.
tariũ. Uideẽ q nõ: qꝛ ſi aliqs proiciat volũtarie lapideʒ rõ pª.
ſurſuʒ / ille motꝰ eſt violẽtꝰ: ⁊ tñ nõ eſt inuolũtariꝰ: ſed ma-
gis volũtariꝰ. Sil̄r ſi aliqs ſcandat vel ſaltet ille motꝰ eẽt rõ 2ª
violẽtus: qꝛ motꝰ ecõtra factꝰ eſt nãlis: ⁊ tñ ille ſaltus vel
aſcenſus nõ eſt inuolũtariꝰ cũ ſit a volũtate. g violẽtia nõ
eſt ſufficiẽs cã inuolũtarij. ❡ Cõtrariũ vĩ Phs hic velle.
❡ Dõm q violentũ diſtinguiẽ ꝯ nãle: ⁊ ẽt ꝯ volũtariũ. Intẽtio Phs
violentũ diſtinctũ ꝯ nãle inuenitẽ vel inueniri põt tam in Solo.
rebus aiatis q̃ in rebꝰ inaiatis: ſed violẽtũ qđ diſtinguiẽ Violẽtũ ꝯ nãlez ⁊ volũtariũ diſtinguiẽ
ꝯtra volũtariũ ſolũ reperiẽ in brutibꝰ ppoſitũ: Dico tũc q
oẽ violẽtũ diſtinctũ ꝯ volũtariũ eſt cã inuolũtarij: ita q po G
nit inuolũtariũ: qꝛ vnũ ꝯrioꝝ ponit puationẽ ſui ꝯrij. ſʒ vio
lentũ h mõ dictũ eſt ꝯriũ volũtario: iõ ponit puationẽ vo-
lũtarij. ſ. inuolũtariũ. vñ oẽ violẽtũ h mõ dictũ eſt inuolũ
tariũ. ſed violẽtũ diſtinctũ ꝯ nãle nõ cauſat vĩr inuolũta-
riũ. Põt. n. eſſe violẽtia in rebꝰ nãlibꝰ in qbꝰ nec mouens
nec motũ hʒ volũtatẽ: vt pʒ ſi vẽtus moueat lapidẽ ſurſuʒ
ille motꝰ eſt violẽtꝰ: accipiẽdo violẽtũ vt diſtinguiẽ ꝯ nã-
le: ſed nõ eſt violẽtꝰ: diſtinguẽdo violẽtũ ꝯtra volũtariũ.
❡ Ad pᵐ dõm q ille motꝰ lapidis ſurſuʒ eſt volũtariꝰ in
cõpõne ad mouẽs: ⁊ eſt violẽtꝰ in cõpõne ad motũ: qꝛ eſt Ad pᵐ rõnem.
ꝯ iclinationẽ moti. ❡ Ad 2ᵐ dõm q cum aliqs ſaltat vel Ad 2ᵐ rõnem.
ſcandit ſurſuʒ ille motꝰ nõ eſt ꝯ nãm totꝰ aialis ſic ſaltan
tis: qꝛ talis motꝰ eſt a pnº intrinſeco ipſiꝰ aialis. Nã. n. aia-
lis eſt poſſe mouere ſe ad oẽm diſtaʒ põnis: ſʒ tñ talis mo-
tus ſurſuʒ eſt ꝯ nãm corpis: ſʒ illa violẽtia nõ cauſat inuo
lũtariũ: ſʒ ſola illa violẽtia cauſat inuolũtariũ q̃ eſt ꝯ icline- D
tionẽ totiꝰ. ❡ Tertio dubitaẽ vtꝝ opõnes facte pp metũ Duᵐ 3ᵐ.
ſiue timorẽ ſint volũtarie vel inuolũtarie. Et vĩ q nõ ſint rõ pª
volũtarie nec inuoluntarie: qꝛ vt dicit Phs tales opõnes
ſunt miſte ex volũtario ⁊ inuolũtario: ſed nullũ miſtũ eſt
aliqđ illoꝝ ex qbꝰ miſceẽ. g hꝯ opõnes nec ſunt volũtarie
nec inuolũtarie. ❡ Itẽ nõ vĩ aliq̃ rõ q̃re hꝯ opõnes magis rõ 2ª.
debeãt dici volũtarie q̃ inuoluntarie: qꝛ Phs dicit q ſunt
quodãmõ volũtarie quodãmõ inuolũtarie: ſʒ nõ põt dici
q ſint volũtarie ⁊ inuolũtarie ſil̄. g nec ſunt volũtarie nec
inuolũtarie. maior pʒ. ⁊ minor pbaẽ: qꝛ aut volũtariũ ⁊
inuolũtariũ ſunt ſil̄ in eadem pte aie aut in alia pte ⁊ alia.
nõ eſt dare q ſint ſil̄ in eadẽ pte aie: qꝛ ſic ꝯria eẽnt ſil̄ in
eadẽ. nec eſt dare q ſunt in diuerſis ptibꝰ aie: qꝛ ſunt ꝯria
⁊ ꝯria nata ſũt fieri circa idẽ: ⁊ ẽt manifeſtũ eſt q eadẽ eſt
potẽtia que vult: ⁊ nõ vult: eadẽ eniʒ potẽtia q̃ vult vnũ
nõ vult ꝯriũ. ❡ Itẽ in qbuſcũqʒ nõ ineſt volũtas illa non rõ 3ª.
ſunt volũtaria: nec ſunt inuolũtaria ſed in opõnibꝰ factis

3 ꝑpter metū cū ſint opatiões exteriores:nõ ſeſt volũtas cũ
ſint inaiata vt ꝓiectio merciũ in mari vel aliqd hꝰ.ḡ.ma-
ior pꝫ:qꝛ nihil denoiaẽ volũtariũ vel inuolũtariũ niſi a vo
lũtate ſicut nihil dĩ albũ niſi ab albedie:ꝛ minor pꝫ de ſe.
In opp^m Phs. Solo. ¶ In oppo^m eſt ꝑhs.Dõm ꝙ determinatio ꝑhi de his
que metu fiũt ꝯſiſtit in tribꝰ.ꝑmo ꝙ illa q̃ metu fiunt ſm
ſe ꝛ abſolute ꝯſiderata,ſũt inuolũtaria.Scõm ꝙ ꝑ tpe in
quo ſiũt ſunt volũtaria.Tertiũ eſt ꝙ magis dꝫ dici ꝙ ſũt
volũtaria q̃ inuolũtaria.vñ ſi queraẽ vtrũ hꝰ opãtiões fa-
cte ꝑꝑ metũ ſint volũtarie vel inuolũtarie:potiꝰ dꝫ dici ꝙ
ſunt volũtarie ſimplr ꝛ inuolũtarie ſm qd. Cuiꝰ rõ eſt:qꝛ
vnũqdqꝫ dĩ ſimplr tale ſꝫ qd eſt in actu.ꝛ ſꝫ qd tale ſꝫ ꝙ
in ſola ꝯſideratiõe itellectꝰ cõſiſtit. Nũc aũt hꝰ opãtiões ſꝫ
ꝙ ſunt in actu ꝛ actualr fiũt ſũt volũtarie:ſꝫ ſunt inuolunta
Inſtantia K rie ſm ꝙ in ſola apphẽſione ꝯſiſtũt:iõ ꝛc. ¶ Sꝫ iſtud vĩ
eẽ ꝯ determinationẽ ꝑhi q dicit ꝙ talia ſũt ſimplr inuo-
lũtaria.ꝛ dicit ꝙ ſunt ſꝫ ſeipſa volũtaria.ḡ nõ eſt dõm ꝙ
ſint inuolũtaria ſꝫ qd:ꝛ ſimplr volũtaria:ſꝫ magis econ-
uerſo.Et ꝑ hꝰ vĩ ꝙ ſint magis inuoluntaria q̃ volũtaria:qꝛ
qd cõpetit alicui ſꝫ ſe ꝛ ſimplr magis cõpetit ſibi q̃ illud
qd cõpetit ſibi ſolũ rõne alicuiꝰ extrinſeci:ſꝫ eẽ inuolũta
riũ cõpetit hꝰ opãtiõi ſm ſe ꝛ ſimplr.ꝛ eẽ volũtariũ nõ cõ-
Solo. petit ei niſi rõne extrinſeci.ḡ ꝛc.¶ Dõm ꝙ cũ ꝑhs dicit
ꝙ hꝰ opa nõ ſunt ſimplr aut ſꝫ ſe voluntaria:he determi-
nationes ſꝫ ſe ꝛ ſimplr nõ determinãt ſubm nec cõpõnẽ
ſꝫ determinãt opõnẽ itellectꝰ ſubintellectã.ꝛ eſt intellectus
ꝙ hꝰ opãtiões ſimplr ꝛ ſꝫ ſe ꝯſiderate ab itellectu ſunt in-
uolũtarie. Nullus enim ꝯſiderãs hꝰ opãtiões ſꝫ ſe efficitur
ad operãdũ eas. Iſte tñ opãtiões cõſiderate ſꝫ ꝑticulares
circũſtãtias ſunt voluntarie.quilibet enim ꝯſiderãs ꝙ per
hoc ꝙ ꝓiicit merces in mari põt ſeipſum ꝛ alios ſaluare:ꝛ
Ad rõnẽ L nullo alioꝰ:eligit ꝓiicere merces in mari.¶ Ad formã rõ-
nis dõm ꝙ eẽ inuolũtariũ nõ cõpetit iſtis opãtionibꝰ ſimplr
ꝛ ſm ſe:ita ꝙ hoc ꝑdicatũ eẽ volũtariũ inſit tali opãtiõi ſꝫ
ſe ꝛ de nã ſua:qꝛ volũtariũ nõ ineſt alicui niſi ſꝫ ꝙ eſt co-
gnitũ:ꝛ iõ intellectꝰ ꝑhi eſt iſte ꝙ iſtis opãtionibus ſm ſe ꝛ
abſolute cõſideratis ineſt eẽ voluntariũ. Iſtis tñ opãtionibꝰ
inquãtũ hꝰ nec ineſt eẽ volũtariũ nec inuoluntariũ. ¶ Ad
Ad p^m rõnem. Duplex miſtio. ꝑmã rõnẽ qñ dĩ ꝙ hꝰ opãtiões ſunt miſte:dico ꝙ quãtum
ſpectat ad ꝓpoſitũ miſtio eſt duplex.Quedã ſm realẽ cõ
miſtionẽ miſcibiliũ ad inuicẽ.ꝛ qdã eſt miſtio ſm ꝑdica-
tionẽ denoiatiuã.Dico igiẽ ꝙ opãtiões facte ꝑꝑ metũ non
ſunt miſte ꝑ mõ:qꝛ nõ cõponunẽ ex volũtario ꝛ inuolun-
tario realr exñtibꝰ in eis. Nõ enim eſt vna pars talis opã-
nis volũtaria ꝛ alia inuolũtaria:ſꝫ iſte opãtiões ſunt miſte
ex volũtario ꝛ inuolũtario ſm ꝑdicationẽ denoiatiuã ex-
trinſecã iſtoꝝ ꝑdicatoꝝ de ipſis.nã illa ꝑdicata volũtariũ
M ꝛ inuolũtariũ quodãmõ ꝑdicanẽ de hꝰ opãtionibꝰ:ſꝫ tales
opãtiões ꝯſiderate ſm ſe ꝛ añq̃ fiãt ſunt inuoluntarie:cõſi-
derate tñ ꝑticularibꝰ circũſtãtijs ꝛ qñ fiunt ſunt volũta-
Ad 2^m rõnem. rie.¶ Ad 2^m dõm ꝙ non eſt abſolute ꝯcedẽdum ꝙ tales
opãtiões ſunt voluntarie ꝛ inuoluntarie:ſꝫ ꝯcedẽdũ eſt qꝛ
ſunt voluntarie qñ fiunt:ꝛ ẽt ꝙ ſꝫ ſe ꝯſiderate ſunt inuolũ
tarie:ita ꝙ ſꝫ ꝙ exiſtũt ſunt volũtarie ꝛ in ſola ꝯſideratio
ne intellectꝰ ſunt inuolũtarie:ꝛ volũtariũ ꝛ inuolũtariũ ſic
Ad 3^m rõnem. accepta nõ ſũt oppoſita ſꝫ ſil pñt eẽ in eadẽ ꝑte aĩe.¶ Ad
aliud cũ dĩ:ꝙ qbꝰ nõ ineſt volũtas illa nõ ſunt volũtaria
nec inuolũtaria.Dõm ꝙ vex eſt formalr ꝛ intrinſece:pñt
tñ eẽ volũtaria vel inuolũtaria accñtalr ꝛ denoiatiue de-
noiatione extrinſeca:ſicut aliqd opus dĩ humanũ denoia-
tione extrinſeca:cũ tñ operi nõ ineſt humanitas formalr
Du^m 4^m. ꝛ intrinſece.¶ Quarto dubitaẽ circa hãc ꝑtẽ vtrũ ſit ma-
gis moriẽdũ q̃ turpe aliqd opari. Videẽ ꝙ nõ:qꝛ qd ꝑuat
rõ p^a oĩa bona eſt minus eligẽdũ q̃ qd aliqua bona ꝑuat ꝛ non
oĩa:ſed mors ꝑuat oĩa bona.ſ.bona nãe ꝛ bona moris:ſed

cõmiſſio turpis cuiuſcũqꝫ ſolũ ꝑuat bonũ moris.ergo ꝛc. N
¶ Itẽ qd cõfert toti ciuitati eſt magis eligẽdũ q̃ illud qd rõ 2^a
nulli ꝯfert.ſed opari aliqd turpe qñqꝫ confert toti ciuitati
vt qdã dicũt:ſm ꝙ recitat Cõmẽtator ꝙ pro tpe belli bo
nũ eſt ꝛ expediẽs eſt toti ciuitati adulterari cũ vxore tyrã
ni vt ꝑdanẽ ſecreta illius:mors aũt nulli ꝓdeſt cũ corrũ-
pat bonũ moris ꝛ nãe tã ſꝫ actũ q̃ ſm potẽtiã.¶ Ad iſtõ Solo.
dubiũ dicunt qdã ꝙ opõ põt dici turpis duplr. Vno mõ Opõ turpis dr 2^r.
qꝛ eſt ꝯtra decẽtiã opãtis:nõ tñ eſt in ſe mala nec deor-
dinata.ꝛ opari tale turpe ꝑeligẽdũ eſt morte.nec operans
tale turpe ꝑꝑ metum eſt vituperãdus:ſed magis mereẽ ve
niã. Alio mõ eſt opatio turpis:qꝛ eſt in ſe mala ꝛ deordia-
ta ꝛ rõni ꝯria:ꝛ de tali turpi introducẽ dubitatio. Ad quã
dicũt qdã ꝙ circa hãc dubitationẽ eſt vnũ interius ſen-
tiendũ ꝛ aliud extrinſecꝰ docẽdũ. Sentiẽdum enim interiꝰ
dicunt ꝙ cum mors ſit ꝑuatio totiꝰ boni humani nunq̃ eſt O
ꝑ aliquo turpi eligenda:qꝛ tñ deteſtatio vitioꝝ eſt vtilis
populo ad ꝓſecutionẽ virtutis:iõ opꝫ qñqꝫ talia ficta ponẽ
vel docere quoꝝ ꝯriũ eſt ſentiẽdũ in mẽte ꝑ que populus
inducaẽ ad ꝓſecutionẽ virtutis. Aliqs tñ nõ placet illa poſi-
tio:qꝛ ſm Cõmentatorẽ ſup p^m huius nõ ꝑtinet ad ꝑhm
aliq̃ ficta ꝓponere vel docere quoꝝ ꝯriũ ſentit in mente:
qꝛ vt idẽ Cõmentator dicit:ꝑhs eſt ꝓfeſſor veritatis niſi
nomen mẽtiaẽ.¶ Itẽ cũ exẽpla plus moueãt q̃ verba ſi
ꝯriũ illius qd docet oparet nullã edificationẽ audiẽtibus
relinqueret.ḡ ꝛc.¶ Ideo vĩ eẽ dõm ſꝫ intẽtionẽ ꝑhi ꝙ
qdã ſunt turpia que nunq̃ ſunt faciẽda:ſed magis eligẽdũ
eſt mori.Cuiꝰ rõ eſt:qꝛ ſemꝑ minus malũ ꝛ maiꝰ bonũ eſt
ꝑeligendũ maiori malo ꝛ minori bono:ſꝫ mori eſt minus
malũ q̃ cõmittere tale turpe.ḡ ꝛc. Maior eſt manifeſta ꝛ
minor declaraẽ ſic. Ille q ꝑꝑ metũ mortis opaẽ hꝰ turpe
perdit bonũ virtutis qd eſt ſummum in hac vita:ꝛ incidit in P
miſeriã que eſt maximũ malũ. Bonũ aũt qd acqrit eſt ꝓ-
lõgatio breuis vite:ncc̃io tñ ꝑdẽde:qui aũt mortẽ ꝑeligit
acqrit ꝑſeuerantiã in fortiſſimo actu fortitudis ꝛ aliarum
virtutũ qd eſt maximũ bonũ:ꝛ perdit lõgitudinẽ pñtis vite
que tñ in breui per mortẽ alias auferreẽ.Cum igiẽ lõgitudo
vite pñtis nõ poſſit adeq̃ri ꝑſeuerãtie in maximo ꝛ ꝑfectiſſi
mo actu virtutis.pꝫ ꝙ virtuoſus ꝛ felix magis dꝫ eligere mor
tẽ in virtute ꝛ feliciter finire q̃ ſine virtute ꝛ in miſeria diu-
tius vitã ꝓlongare.vñ breuiter qꝛ finire vitã feliciter,eſt
melius q̃ ad modicũ tps ꝓlongare vitã ꝛ in miſeria diu-
tius viuere:iõ magis eligendũ eſt mori ꝑꝑ deteſtationẽ ꝛ
fugã turpis que multum laudabilis eſt ꝛ virtuoſa:q̃ ad mo-
dicũ tps ꝓlõgare vitã in miſeria. Iſtud ꝯfirmaẽ:qꝛ ꝓpria
vita hoĩs ſm ꝙ hõ eſt perſiſtere in bono virtutis nõ deuiã-
do a recta rõne.ſꝫ ꝑ hoc ꝙ hõ ꝑeligit mori q̃ opari turpe
cõſeruaẽ hoc.ſ.ꝙ eſt ꝑſiſtere in recta rõne:ex quo arguiẽ
ſic. Illud eſt magis eligẽdũ ꝑ qd ꝯſeruaẽ ꝓpria vita hoĩs Q
q̃ illud ꝑ qd ꝓpria vita hoĩs deſtruiẽ.ſed ꝑ cõmittere ali-
qd turpe ꝓpria vita hoĩs deſtruiẽ.Et per hoc ꝙ hõ eligit
mori añq̃ cõmittat aliqd turpe,ꝓpria vita hoĩs ꝯſeruaẽ.
ergo ꝛc. Iſtud ẽt pꝫ ꝑ dictum Cõmentatoris Auerrois in
ꝓlogo.8.phyſicoꝝ: Qui dicit ꝙ cũ hõ fuerit ꝑfectus non
timebit mortem.ſed qñqꝫ pro magno actu virtutis exponet
ſe morti.¶ Ad p^m in ꝯriũ cũ dicit ꝙ illud qd ꝑuat ꝛc.Cõ- Ad p^m rõnem.
cedo iſtã maiorẽ ꝛ nego minorẽ:qꝛ mors nõ ꝑuat bonita-
tem que cõſiſtit in finiendo ſeu in finiuiſſe feliciter vitam
pñtẽ. Finire enim vitã feliciter ꝛ pro bono virtutis eſt tantũ
bonũ qd excedit in bonitate oĩa bona que in vita pñti hñt
pñt.ꝛ hoc eſt vex ẽt ſi nõ ſit alia vita expectanda. Si autẽ
expectetẽ alia vita a vita pñti:tunc ſatis manifeſtum eſt ꝙ
minor eſt falſa.ſ.ꝙ per mortẽ oĩa bona ꝑuanẽ.¶ Ad aliõ Ad 2^m
cum dĩ ꝙ illõ qd ꝯfert toti ciuitati ꝛc. Cõcedaẽ.ſed minor rõnem.
eſt falſa.nã mori ꝑ bono alicui ꝯfert.ſ.morienti.ꝛ cõmitẽ

turpe

A turpe maxie obeſt cōmittenti. vñ ſm Cōmētatorem hic mala culpe ſūt: peccati nō ſunt facienda vt eueniāt queQcūqȝ bona: ſȝ pro bonoꝝ euētu mala pene ſūt ſuſtinēda. vñ nō intendit Cōmētator ꝙ bonū ⁊ licitū ſit adulteriuȝ fieri qualitcūqȝ aut ſm quācūqȝ circūſtantiā ſiat: q̄uis in aliquo caſu ſit cōferens ⁊ vtile reipublice.

¶ Omne aūt qđ ob ignorationem eſt actū non ſponte quidē eſt actū. Ab inuito tñ id effectū eſt oē pro quo dolet q egit: ipſiuſqȝ penitētia ſubit. Qui nāqȝ ob ignorationē aliq̄d egit: ⁊ nō fert moleſte ſe illud egiſſe: ſpōte q̄dē ſua nō egit qđ neſciebat: nō tñ erit inuitus: quippe cū nō doleat ob idipſuȝ. Qui igiꝉ ob ignorationē q̄ppiā egit ſi ipſum peniteat inuitus feciſſe vi: ſi nō peniteat cū is alius ſit nō ſponte dicaꝉ egiſſe. Cū. n. differat meli⁹ eſt vt ꝓpriū hēat nomē. At. n. hec etiam ipſa ob

B ignorationē uiquā agere ⁊ ignorantem agere diuerſa ſunt. Nā ebrius aut iratus nō vr̄ ob ignorationē agere: ſed ob aliquid coꝝ que dicta ſunt: nō ſciens ſȝ ignorās. Ois igiꝉ prauus ignorat que agere opȝ: ⁊ a q̄bus eſt abſtinendū. Et ob huiuſcemodi errorē iniuſti homines maliqȝ oino fiunt. Inuitus aūt dr̄ q̄ſpiā agere nō ſi ignorat id qđ ↄducit: non. n. ea ignoratio que facta eſt electione cā eſt vt aliq̄d inuitus q̄ſpiā faciat ſȝ prauitatis. Nec ēt ea que eſt vl'is: hoies. n. ꝓpter hāc ipſam reprehenduntꝉ: ſed ea que eſt ſinguloꝝ: in q̄bus ⁊ circa que eſt ipſa actio. In his. n. ⁊ cōmiſeratio locū hꝫ ⁊ venia: q nāqȝ aliq̄d coꝝ ignorat inuitus agit.

2° ps. c. ¶ Qđ aūt ꝓpter ignorātiā nō volūtariū q̄dē oē eſt. Inuolūtariū aūt qđ triſte ⁊ in penitudine.

C Qui eniȝ ꝓpter ignorantiā opaꝉ qđcūqȝ nihil triſtat⁹ in opōne: volēs q̄dē nō opat⁹ eſt qđ non ſciuit: neqȝ rurſuȝ nolēs nō triſtatus de eo: qđ igiꝉ pp ignorātiā: q q̄dē in penitudie nolēs vr̄: q aūt nō penitet q2 aliter ſit nō volēs. Quia enim differt meli⁹ eſt hr̄e nomē ꝓpriū. ¶ Alteꝝ autē vr̄ ⁊ pp ignorātiā opari ab eo qđ eſt ignorantē facere. Ebrius eniȝ vel q iraſciꝉ nō vr̄ pp ignorātiā opari: ſed pp aliq̄d coꝝ que dicta ſunt nō ſciēs āt ſȝ ignorās. ¶ Ignorat q̄dē igiꝉ ois malus que opȝ opari ⁊ a q̄bus fugiēdū: ⁊ pp tale

D peccatū iniuſti ⁊ vl'r mali fiunt. ¶ Inuoluntariū aūt vult dici nō ſiq̄s ignorat qđ ↄfert. Non eniȝ que in electione ignorātia cā inuolūtariȷ ſȝ malitie: neqȝ que vl'is: vitupaꝉ eniȝ pp hanc: ſȝ que in ſingularibus in q̄bus ⁊ circa que opatio. In his enim miſericordia ⁊ venia: horuȝ enim aliqđ ignorans inuoluntarie operatur.

Aliud eſt opari per ignorātiā ⁊ aliud eſt ignorātez operari.

¶ Hec eſt ſcđa ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i: in qua cū determinauit de inuolūtario p violētiā determinat de inuoluntario p ignorantiā. ⁊ ↄtinet iſta ps duas pticulas p̄ncipales. In p̄ma ponit q̄ſdā drīas circa ignorātiā. In 2ª ibi. [Forſitan igiꝉ nō malū.] enumerat circūſtātias quas ph's hic vocat ſingularia: in q̄b⁹ ⁊ circa q̄ eſt opō: oſtēdēs cui⁹ circūſtātie ignorātia cauſat inuolūtariū. In p̄ª igiꝉ pticula ad oſtendēdū q̄ ignorātia cauſat inuolūtariū ⁊ q̄ nō. ponit tres drīas. p̄ma attēdiꝉ penes h̄ ꝙ aliq̄d fit pp ignorātiā. ⁊ eſt drīa ſeu diuiſio talis. Coꝝ que fiūt pp ignorātiā qđdā eſt

E volūtariū qđdā nec eſt volūtariū nec inuolūtariū. q2 illud qđ fit pp ignorātiā aut eſt ↄtrū volūtati: ⁊ tūc ꝓprie dr̄ inuolūtariū: aut nō eſt ↄtrū volūtati: ſȝ ꝓter volūtatē inq̄ātū eſt ignotū: ⁊ tale nō dr̄ inuolūtariū ſȝ nō volūtariū. Ad hoc eniȝ ꝙ aliq̄d ſit volūtariū opȝ ꝙ ſit notū. ⁊ ſolū dr̄ illud inuolūtariū pp ignorātiaȝ: qđ poſtq̄ȝ cognoſciꝉ inducit triſticiā ⁊ penitudinē: vt ſiq̄s recipiat ſtānū putās ſe recipere argētū: ⁊ cū cognouerit ſe recepiſſe ſtānū penitet ⁊ triſtaꝉ: ideo illa receptio eſt inuolūtaria pp ignorātiā. Sȝ ſi q̄s recipiat argētū putās ſe recipe ſtānū cū poſtea cognouerit ſe recepiſſe argētū nō triſtaꝉ de eo qđ pp ignorātiaȝ recepit argētū: iō illa acceptio nō eſt inuolūtaria nec volūtaria: cū nō cognouerit illud eſſe argētū qñ recepit illud. Sic ergo pȝ ꝙ nō oē qđ q̄s facit pp ignorātiā eſt inuoluntariū: ⁊ hec eſt ↄclo 5ª huius libri que vocaꝉ ſic. Solū illđ

F eſt inuolūtariū pp ignorātiā qđ poſtq̄ȝ cognoſciꝉ inducit triſticiā ⁊ penitudinē: ſȝ nō oē qđ q̄s facit ꝓpter ignorātiā poſtq̄ȝ cognoſciꝉ inducit triſticiā vt pȝ in exēplo de recipiente argentū putante ſe recipere ſtānuȝ. ergo nō oē qđ q̄s facit ꝓpter ignorātiā eſt inuoluntariū. ¶ Lincoñ. dicit h̄ ꝙ inuolūtariū dr̄ cōiter ⁊ ꝓprie. Inuolūtariū cōiter dictum eſt idē qđ nō volūtariū. Sȝ ꝓprie dictū eſt illud ſoluȝ qđ eſt triſte ⁊ in penitudine. Inuolūtariū eniȝ ꝓprie dictū nō ſolū abnegat volūtatis bn̄placitū: ſed ponit eiuſdē diſplicentiā. [Alterū aūt videꝉ.] ſcđa drīa accipiꝉ ſm drīaȝ illi⁹ qđ fit ad ipſaȝ ignorātiā: q2 ignorātia q̄nqȝ eſt cā eius qđ fit: ⁊ q̄nqȝ nō eſt cā illi⁹. ⁊ per hoc oſtēdiꝉ drīa eius qđ eſt pp ignorātiā opari ad illud qđ eſt ignorantē opari. Declarat igiꝉ ph's ꝙ nō oē qđ q̄s facit ignorās facit pp ignorātiā: ⁊ hec eſt ↄclo 6ª que ꝓbaꝉ dupl'r. Primo ſic. Ebrius ⁊ iratus opaꝉ ignorās: ſed nō opaꝉ ꝓpter ignorantiā ſed pp

G ebrietatē aut irā. ergo nō oē qđ q̄s operaꝉ ignorās operaꝉ pp ignorātiā. [Ignorat q̄dē igiꝉ.] 2° ꝓbaꝉ ſic. Ois malus operatur ignorās: ſed nō ois malus opaꝉ pp ignorātiā. ergo non oē qđ q̄s facit ignorās facit pp ignorātiam. vñ dicit ph's. [Ignorat q̄dē igiꝉ ois malus que opȝ opari ⁊ a q̄b⁹ abſtinendū: ⁊ ꝓpter tale peccatū iniuſti ⁊ vl'r mali fiunt.] Ex h̄ pȝ ꝙ cū aliq̄s opaꝉ ignorās: ⁊ nō ꝓpter ignorātiaȝ nō operaꝉ inuolūtarie: q2 nullus ꝓpter hoc ꝙ inuolūtarie opaꝉ fit iniuſtus aut malus: iō aliq̄s pōt operari ignorans: ⁊ tñ voluntarie opari. nam malus volūtate operaꝉ ⁊ operatur ignorās: q2 iudicat aliq̄d eſſe bonū qđ nō eſt bonū. Iſtud dictū ph'i. ois malus eſt ignorās / intelligo de malo malitia oppoſita vtuti morali. vñ ois malus. i. vitioſus ignorat finem ꝓpter quē eſt operādū: q2 qualis vnuſq̄ſqȝ eſt / talis finis ſibi videꝉ: vt dicit ph's in iſto 3°. pōt ēt ſic itelligi ꝙ ois malus eſt ignorās in pticulari: ⁊ in actu qñ male opeꝉ

H ſm ꝙ patebit in 7° huius. [Inuoluntariū aūt.] 3ª drīa accipiꝉ ex pte eius qđ ignoraꝉ. Illud eniȝ qđ ignoraꝉ aut eſt illud qđ cōfert opari. i. qđ opȝ opari: aut vitare. ſ. illud qđ q̄libet teneꝉ ⁊ pōt ſcire: aut illud qđ ignoraꝉ eſt aliqua circūſtantia ſingularis quā nō q̄libet teneꝉ ſcire. Ignorantia eius qđ cōfert nō cauſat inuoluntariū: ⁊ hoc ꝓbat ph's: ⁊ eſt ↄclo 7ª que ꝓbaꝉ ſic. Ignorantia que eſt ex electione nō cauſat inuolūtariū: ſed ignorantia eius qđ cōfert eſt ex electione: ergo ⁊c. Maior pȝ: q2 ignorantia que eſt ex electione eſt volūtaria: ⁊ per ↄñs illud qđ fit ꝓpter talē ignorantiā nō eſt inuolūtariuȝ. ⁊ minor pȝ per hoc ꝙ ignorantia eius qđ cōfert. i. eius qđ q̄libet tenetur ſcire nō ꝓuenit hñti vſuȝ rōnis niſi ex negligentia. ⁊ q̄libet teneꝉ adhibere diligētiaȝ ad ſciendū illud qđ opȝ eum facere vel vitare ⁊ qđ teneꝉ ſcire. Ignorantia igitur eius qđ cōfert nō cauſat inuoluntarium: cuȝ talis ignorantia ſit voluntaria. vñ pōt ſic argui. Illud qđ eſt volūtariū nō cauſat inuolūtariuȝ: ſed ignorantia eius qđ cōfert eſt voluntaria: igitur

5ª ↄclo hui⁹ tertij libri.

Inuoluntariū dicit bifariam.

6ª ↄclo hui⁹ tertij libri.

7ª ↄclo hui⁹ tertij libri.

I Nõn[m] Duplex ignorãtia illi⁹ qđ oꝫ opari aut vitare.

ignorãtia eius qđ ꝯfert nõ cauſat inuolũtariũ. ℂ Intelligẽdũ ꝙ ignorãtia illi⁹ qđ opꝫ opari aut vitare ẽ duplex.ſ. in vlĩ ⁊ in ꝑticulari. Põt.n.aliqs credere ꝙ ois fornicatio eſt licita:⁊ tũc ignorat in vlĩ qđ opꝫ facere.põt eniꝫ al qs ꝑꝑ ꝯcupiam credere ꝙ nũc ſit fornicãdũ cũ illa muliere: ⁊ tũc ignorat in ꝑticulari illud qđ opꝫ agere:ſꝫ neutra ꝑdictaꝝ ignorãtiaꝝ cãt inuolũtarium ſꝫ magis eſt cã malitie ⁊ peccati. ℂ Adhuc ignorãtia alicui⁹ circũſtãtie ẽ duplex.ſ. in vlĩ ⁊ in ꝑticulari:in vlĩ vt ſi qs ignoraret nõ eẽ fornicãdũ ⁊ talis ignorãtia nõ cãt inuolũtariũ:q꞉ ꝑꝑ talẽ ignorãtiã vituꝑaꝫ aliqs ⁊ ꝑꝑ inuolũtariũ nullus vituꝑaꝫ:ſꝫ ignorãtia alicui⁹ circũſtãtie in ꝑticulari cãt inuolũtariũ:q꞉ ꝑꝑ talem ignorãtiã mereꝫ aliqs veniã ⁊ miſericordiã:⁊ ꝓpᵗ hic ponit due ꝯclõnes.ſ.8ª ⁊ 9ª.ſ.ꝙ ignorãtia alicui⁹ circũſtantie in vlĩ nõ cãt inuolũtariũ:⁊ hec eſt ꝯclõ 8ª que ꝓbaꝫ ꝑ hoc ꝙ ꝑꝑ inuolũtariũ nullus vituꝑaꝫ:ſꝫ ꝑꝑ talẽ ignorãtiã vituꝑaꝫ aliqs.ğ ⁊c̃. ℂ Alia ꝯ.ſ.9ª eſt iſta ꝙ ignorãtia alicui⁹ circũſtãtie in ꝑticulari cauſat inuolũtariũ:q̃ ꝓbaꝫ ſic. Illa ignorantia per quã aliqs mereꝫ veniã vel miſericordiam cauſat inuolũtariũ:ſed ꝑꝑ ignorãtiã alicuius circũſtãtie in ꝑticulari aliqs mereꝫ miſericordiã ⁊ veniam.ergo ⁊c̃.

Ignorantia alicui⁹ circũſtãtie duplex.

8ª cõclõ hui⁹ tertij libri.

K

9ª cõclõ hui⁹ tertij libri.

ℂ Forſitan igiꝫ non ab re fuerit ſi que ⁊ quot ſunt ipſa determinabimus. Quis itaqꝫ:qđ ⁊ circa qđ:vel in quo agit nõnũqꝫ ⁊ quo:vt inſtrõ:⁊ cui⁹ gratia:vt ſalutis:⁊ qũo:vt ſenſim vł vehemẽter. Oĩa igiꝫ hec nemo ignorauerit mõ nõ ſit inſanus. Patet aũt neqꝫ ipſuꝫ agẽtẽ. Quo nãqꝫ mõ ſe ignorabit. Ignorauerit aũt qſpiam id qđ agit. Ut dicẽtes inquiũt excidiſſe ſibi aut neſciſſe reticẽda eſſe:quẽadmodũ Eſchylus ipſa arcana Cereris:aut oſtendere volẽs imiſiſſe:vt qui telum iecit. Putauerit aũt qſpiã ⁊ filiũ hoſteꝫ eſſe:vt Merope putauit:⁊ haſtaꝫ cuſpidẽ habẽtẽ ea vacare ⁊ lapidẽ pu-

L

micẽ eſſe:⁊ interfecerit qſpiã ſalutis ꝑcuſſuꝫ cã ⁊ monſtrare volẽtes vt faciũt qui manib⁹ extremis luctanꝫ ꝑcuſſerit. Cũ igiꝫ circa hec oĩa in qb⁹ eſt ipſe actus ſit ignoratio:q hoꝝ aliqđ ignorauit.is inuitus egiſſe vr: ⁊ maxĩe in precipuis. Hec aũt ea videnꝫ eſſe:in qb⁹ eſt ipſe actus:⁊ id cuius gratia. Eius igitur qđ ab inuito ob ignorationem talẽ dicitur eſſe factũ oportet actionem dolorem inſuper penitentiãqꝫ afferre.

ℂ Forſitan igiꝫ nõ malũ determiare hec ⁊ que ⁊ quot ſint:⁊ qs vtiqꝫ:⁊ qđ ⁊ circa qđ vel in quo oṗaꝫ qñqꝫ ⁊ quo puta inſtrõ:⁊ gr̃a cuius puta ſalutis:⁊ qualr̃ puta qete vel vehemẽter. ℂ Oĩa qđẽ igiꝫ hec nullus vtiqꝫ ignorabit nõ

M

inſan⁹. Manifeſtũ aũt ꝙ neqꝫ oṗantẽ:q̃lr̃ eniꝫ ſeip̃ꝫ. Qđ aũt oṗaꝫ ignorabit vtiqꝫ aliqs puta dicẽtes aiũt excidere ipſos vel nõ ſcire:qm̃ ieffabilia erant.quẽadmodũ eſchyloſtamyſtica: vel mõſtrare volẽs dimittere vt q telũ. Exiſtimat vtiqꝫ aliqs ⁊ filiũ oppugnatorẽ eẽ:quẽadmodũ merope:⁊ rotũdari lãceatã haſtã:vel lapidẽ pumicẽ eẽ. Et in ſalutẽ ꝑcutiens occidere vtiqꝫ. Et oñdere volẽs quẽadmoduꝫ pugiles ꝑcutiẽs vtiqꝫ. Circa oĩa vtiqꝫ hec ignorãtia exiſtẽte in qb⁹ oṗõ q hoꝝ aliqđ ignorat nolens vr̃ oṗari ⁊ maxĩe in principaliſſimis:principaliſſima aũt eẽ vĩr in qb⁹ oṗõ ⁊ cui⁹ gr̃a. ℂ Scđm

talẽ vtiqꝫ ignorantiaꝫ inuolũtario dicto:⁊ adhuc opꝫ oṗatorẽ triſtem eſſe ⁊ in penitudine. N

ℂ Hec eſt ſcđa ꝑticula ſcđe ꝑtis:in qua Phs enumerat ſingularia in qb⁹ ⁊ circa que eſt oṗatio q̃ ſingularia rhetores vocant circũſtãtias.i.ꝑticulas circumſtãtes.⁊ circa h̃ facit tria.ꝑmo ponit numerũ circũſtãtiarũ. 2° oſtẽdit q̃liter diceꝝ circũſtãtiaꝝ põt eẽ ignorãtia ⁊ qualr̃ nõ:⁊ 3° oſtẽdit qualr̃ eadẽ ignorãtia cãt volũtariuꝫ. Dicit ğ ꝑmo ꝙ forſitan nõ eſt malũ imo bonũ determinare q̃ ⁊ quot ſũt circũſtantie ſeu ſingularia in qb⁹ ⁊ circa q̃ eſt oṗatio:⁊ in enumerãdo ea ſolũ ponit ſeptẽ circũſtãtias dicẽs qs vtiqꝫ ⁊ qđ,⁊ circa qđ,vel ĩ quo oṗaꝫ. Qñqꝫ aũt ⁊ quo,puta iſtrõ:⁊ cui⁹ gr̃a puta ſalutis.⁊ qualr̃,puta qete vł vehemẽter. Iſte igiꝫ ſunt ſeptẽ circũſtantie.ſ.qs,qđ,circa qđ,in quo.ſ.loco vel tpe:locũ eniꝫ ⁊ tẽpus ſub vna circũſtãtia cõprehẽdit:quo inſtrõ:gr̃a cui⁹:qualr̃:que attẽdẽde ſũt circa quãlibet oṗationẽ humanã quaꝝ ſufficiẽtia ſic accipiꝫ. Cũ eniꝫ circunſtãtia ſit aliqđ extrĩs extra eſſentiã act⁹:ip̃m tñ actũ aliquo mõ attingẽs vt dicũt Phi:⁊ h̃ etiã vĩ nomẽ ſonare:hꝯ circũſtãtia vel attingit cãm act⁹ vel ipꝫ actuꝫ.cã aũt act⁹ aut eſt efficiẽs vel finalis vel mãlis. Efficiẽs eſt duplex.ſ.ꝑncipale ⁊ iſtrãle.⁊ ꝑꝑ efficiẽs ꝑncipale poniꝫ qs:⁊ ꝑꝑ efficiẽs inſtrãle poniꝫ quo.ſ.inſtrõ:⁊ ꝑꝑ cãm finalẽ poniꝫ cui⁹ gr̃a: ⁊ ꝑꝑ cãm mãlẽ ſeu obiectũ poniꝫ circa qđ. Si aũt hꝯ circũſtãtia attingat ipꝫ actũ:aut ergo attingit ipꝫ quãtum ad ſubaꝫ.⁊ ꝑꝑ hoc poniꝫ qđ.ſ.aliqs fecerit:vel quãtũ ad menſurã ⁊ ꝑꝑ hoc poniꝫ in quo.ſ.loco vel tpe:vel attingit actũ quãtũ ad q̃litatẽ ⁊ modũ actus ⁊ ſic tãgiꝫ modus agendi quẽ exp̃mit ꝑ hoc qđ dicit qualr̃. ℂ Sꝫ dubitaꝫ:qm̃ ex oĩ circũſtãtia ſit aliqđ bñ vel male q̃ ex mõ agẽdi accidunt ꝓpter hoc vr̃ ꝙ oẽs circũſtãtie cõtineanꝫ ſub mõ agendi. ℂ Dõm ꝙ modus agẽdi q eſt bñ vel male quẽ act⁹ poniꝫ ſime hꝫ ex relatione ei⁹ in ſinẽ:nõ poniꝫ circũſtãtia actus ſed eſt cõis ad oẽs circũſtãtias:ſꝫ modus ſeu q̃litas informans actũ ꝺm ꝙ ꝓgrediꝫ ab agẽte eſt q̃dã ſpãlis circunſtãtia vt ꝙ qs ꝑcutiat fortiter vel remiſſe. vñ modus act⁹ eſt duplex:quidaꝫ ꝓueniẽs ⁊ inherẽs actui ꝑ habitudineꝫ act⁹ ad ſinẽ:⁊ talis modus nõ poniꝫ circũſtantia ſpãlis.⁊ aliud eſt modus ꝓueniẽs ex habitudĩe act⁹ ad ipꝫ agens: ⁊ talis modus poniꝫ circũſtãtia ſpãlis. vbi gr̃a.cũ aliquis dat elemoſynã magnã ꝑꝑ vanã gloriaꝫ:in illo actu dandi eſt vnus modus q ſibi ineſt ex habitudĩe ei⁹ ad ſinẽ q eſt male dare:q꞉ ꝑꝑ ſinẽ malũ.⁊ eſt ali⁹ modus q ſibi ineſt ꝺꝫ habitudinẽ ad ipꝫ dantẽ.ſ.multũ dare ꝺꝫ ꝓportioneꝫ ſue ſubſtãtie. iſti modi ſunt multũ diuerſi. ℂ Sciẽdũ ꝙ iſte cãe act⁹.ſ.agẽs ꝑncipale,⁊ finis,⁊ mã,ex qb⁹ depẽdet ſubſtantia act⁹ nõ ꝓprie dicunꝫ circũſtãtie:ſꝫ aliqđ ꝯiũctum iſtis cauſis.ſ.ex q̃litate ⁊ q̃titate aut loco vel tẽpore:⁊ ſic de alijs dꝫ dici circũſtãtia. vbi gr̃a in actione furti illđ qđ ꝑtinet ad ſubam nõ eſt circũſtãtia.ſ.eẽ alienũ nõ dĩ circũſtãtia furti:q꞉ h̃ ꝑtinet ad ſubaꝫ furti ex ꝑte mãe ſeu obiꝫ: ſꝫ ꝙ furtuꝫ ſit magnũ vel ꝑuũ de loco ſacro vel nõ ſacro: ⁊ ſic de alijs:hꝯ eſt circũſtãtia furti. Eodẽ mõ eſt in alijs cauſis. Finis eniꝫ nõ dĩ circũſtãtia ſꝫ aliqđ ꝯiunctuꝫ ſini: vbi gr̃a.agere ꝑꝑ bonũ fortitudis nõ eſt circũſtãtia actus ipſi⁹ fortis:ſꝫ ſi fortis agat ꝑꝑ liberationẽ amicoꝝ vel parentũ hꝯ ꝯditiões circa ſinẽ ꝯſiderate ſunt circũſtãtie ſinis. ℂ Oĩa qđẽ igiꝫ. ꝓpoſito nũõ circũſtãtiaꝝ narrat qualr̃ ⁊ quaꝝ circumſtãtiaꝝ põt eſſe ignorãtia ⁊ quaꝝ nõ.⁊ dicit ꝙ nullus operans põt oẽs iſtas circũſtãtias ignorare niſi ſit inſanus:q꞉ nõ põt ignorare qs eſt operãs:q꞉ ſic ignoraret ſeipſuꝫ.alias tñ circũſtãtias põt quis ignorare.põt eniꝫ operãs ignorare qđ oṗaꝫ vt narrans ſecreta neſciens illa eſſe ſecreta neſcit qđ loqꝫ nec qđ oṗaꝫ. Silr̃ mittens telum ⁊

O Circũſtãtiaꝝ ſufficiẽtia.

Efficiens duplex.

Dubiũ

P Solo.

Duplex eſt actus modus.

Nõn[m]

Q

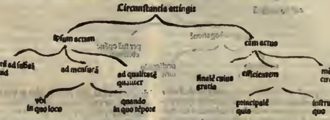
B lus ꝛ interficiẽs neſciẽs ſe interficere ignorat q̄d opat̃. pōt etiā ſcire q̄d opat̃ ꝛ ignorare circa q̄d opat̃: vt ſi aliqs in tenebris interficiat filiū ſuū credēs ipſ; eē latronē aut inimicū ſcit q̄d operat̃: q2 ſcit ꝙ interficit. ꝛ ignorat circa q̄d opat̃. Itez pōt ignorare quo inſtrō vt ſi credat lanceā eſſe ligneā ꝛ rotundā: cū tñ ſit ferrea ꝛ acuta ignorat quo inſtro opat̃. Itẽ pōt ignorare finē ex opatione pcedentem vt doctor itendēs caſtigare diſcipulū ſi interficiat ipm ignorat finē nō illū finē quem intendit: ſed illuz finem qui ex opere conſequitur. Itẽ poteſt ignorare moduz quomō operatur: ꝛ ita poteſt ignorare qualiter operat̃ vt pugillator docens diſcipulum credit percutere leuiter ꝛ percutit fortiter. Itẽ pōt ignorare menſurā in qua operat̃: vt locum vel tēpus in quo operat̃: ꝛ dicit phs ꝙ circa oia illa preter primuz pōt eſſe ignorantia: ꝛ qui aliqd iſtoꝝ ignorat videt̃ nolens ſeu inuolūtarie operari. ꝛ maxie ſi ſit ignorantia in circūſtātijs pncipaliſſimis que ſunt mā ſeu obiectū

B ꝛ finis: ſicut eniz mā eſt obiectū exterioris actus: ita finis eſt obiectū interioris actus. in his eniz duobus maxie nollet qs per ignorātiā errare. [Scđm talez vtiqz.] 3° ponit qualr ignorātia iſtarū circūſtantiaꝝ cauſat inuolūtarium dicens ꝙ ſola ignorantia hoꝝ vel alicuius iſtarū circūſtātiaꝝ nō ſufficit ad eſſe inuolūtariū: ſed plus reqritur. ſ. ꝙ operatio ſit cuz triſtitia ꝛ penitudine qn̄. ſ. cognoſcit̃. ſic ḡ ps ex pdictis q̄d eſt inuolūtariū ppter ignorātiā: ꝛ pōt ex lr̃a talis deſcriptio colligi. Inuolūtariū ppter ignorantiā eſt factū ppter ignorātiā alicuius vel aliquoꝝ. ſ. dictoruz ſingulariuz exiſtens triſte ꝛ in penitudine: hoc eſt de quo facto triſtat̃ ꝛ penitet cū cognoſcit ſe ppter ignorantiam hoc egiſſe. ꝛ dico ꝙ ſunt octo ſingularia ſeu circumſtantie. Inuolun tarij ppter ignorātiā deſcriptio

℄ Dubitat̃ circa hanc lr̃am. [Circa oia vtiqz ꝛc̃.] quia p hanc lr̃am videt̃ ꝙ ignorantia poſſit eſſe circa oēs circunſtantias: cuius tñ ꝯtrariū dixit pus cū nullus operans niſi ſit inſanus ignoret ſeipſuz. Dubiū.

℄ Ad illud rñdet Lincon. dupliciter. vno mō ꝙ per hanc particulā intelligit illaz lr̃am conditionaliter ſic. [Ignorantia exiſtente.] idest ſi exiſtat ignorantia circa omnia hec. i. circa qbcūqz eoꝝ. ſ. ſingularium in qbus eſt operatio ꝛc̃. Solo.

℄ Nota ꝙ octo ſunt circūſtantie: quis: quid: circa quid: in quo. ſ. loco vel tēpore: quo ſciliz inſtrumento: cuius gratia: qualiter. Circūſtantie pncipaliſſime. obiectum ꝛ finis: quia in his duobus maxime nollet operans per ignorantiam errare. Nōn̄ §

C

B

Dub° duo p° dub° rō p°. ℄ Circa iſtā ptē ſunt duo dubia. p^m eſt vtrū ignorantia ſit cauſa inuolūtarij. Et videt̃ ꝙ non: q2 ignorantia eſt mera priuatio ſcientie: ꝛ inuolūtariū vt operatio inuolūtaria eſt qddā ens poſitiuū: ſed pura priuatio non eſt cauſa alicuius entis poſitiui: q2 nō eſt dare in quo genere cauſe poſſit eē. Similr ignorantia diſpoſitionis que eſt error ꝯtrius ſcientie nō eſt cauſa inuolūtarij: ſed magis eſt cauſa volūtarij: qm̄ que fiunt ppter errorē ſunt volūtaria. ergo cum ſolū ſit duplex ignorantia ꝛ neutra eſt cauſa inuolūtarij: videt̃

rō 2° ꝙ nulla ignorantia ſit cauſa inuolūtarij. ℄ Itẽ ſi ignorantia eſt cauſa inuolūtarij: tunc illa que fiunt ppter ignorantiā qn̄ fiūt ſunt inuolūtaria: q2 vnūqdqz eſt iudicandū

In § ca. volūtariū vel inuolūtariū ſm ꝙ eſt actu vt dictū eſt prius:

D ſed illa que fiunt pp ignorātiā qn̄ fiūt ſunt volūtaria: q2 p tūc potētia mouēdi organicas ptes eſt in ipſo opante hoc eſt in ptāte opantis: ꝛ p ꝯñs tunc eſt opō volūtaria. nam p illud mediū pbat phs ꝙ illa que fiunt ppter metū ſunt voluntaria qn̄ fiunt: q2 potentia mouendi organicas ptes eſt tunc in poteſtate operantis. ℄ Et ſi dicatur ꝙ ignorātia nō ſolū eſt cā inuolūtarij: ſed ignorantia cum diſplicētia ꝛ penitudine. Cōtra. qn̄ operat̃ operans ppter ignorātiam: tunc opatio nō diſplicet operanti: vt ſiquis accipiat ſtannuz putans ſe accipere argentū tēpore acceptionis nō diſplicet accipiēti. ergo in tēpore opationis facte pp ignorantiā nec diſplicētia nec penitudo eſt cū opōnis.

rō 3°. ℄ Itez ſi ignorantia eſſet cā inuolūtarij cū ois malus ſit ignorans per phm in textu: ſequeret̃ ꝙ ois malus operet̃ inuolūtarie: ꝛ ita omne peccatū eſſet inuolūtariū: ſed hoc eſt falſuz: q2 pro inuolūtario hō nō punit̃ nec vitupat̃. ḡ ſi peccatū eſſet inuolūtariū hō nō eſſet vitupandus pp peccatū.

rō 4° ℄ Itẽ oē inuolūtariū eſt cū triſtitia ꝛ penitudie ſʒ phm ſed aliqd factū ppter ignorantiā non eſt triſte: vt ſi aliqs credens ſe recipere ſtannū recipiat argentum: aut ſi aliqs credens occidere amicum occidat inimicū ſuū. Oppoſitum vult phs hic.

In opp^m eſt phs. Du^m 2^m. rō ℄ 2° dubitatio eſt vtrū ois ignorātia ſit cā nō volūtarij. Sive vtrū ois qui opat̃ ignorās operet̃ nō volūtarie. Videt̃ ꝙ ſic: q2 nihil eſt volitū niſi ſit cognitū: ad velle ḡ ſeqt̃ ſcire. ḡ ex oppoſito ſeqt̃ oppo^m. ḡ ad nō ſcire ſequit nō velle. Si ḡ aliqs operet̃ ignorās ſeqt̃ ꝙ opat̃ nō volēs.

In ꝯtriuz. ℄ In ꝯtrium vī eſſe qd dicit phs: ꝙ ois malus eſt ignorās. Si igitur ois ignorans operet̃ nō volens: ſequit̃ ꝙ omnis malus operet̃ nō volens qd eſt falſum.

Diſtinctiones p ſolutione dubioꝝ prima de volūtario ꝛ inuolūtario. ℄ Pro iſtis dubitationibus ſunt diſtinctiōes ponēde. Prima eſt ꝙ tam voluntariū q̄ʒ inuoluntariū dī dupl'r. ſ. cōmuniter ꝛ pprie. volūtariū cōmuniter acceptū eſt idē qd imputabile operanti. Oē eniz illud dī volūtarium qd rōnaliter eſt imputandū operāti. Sed volūtariū pprie dictū eſt idez ꝙ actu bñplacitū volūtati. vñ volūtariū pprie dictuz addit ſup volūtariū cōiter dictū actualē cōplacentiā volūtatis.

D

Scđa diſ. Volun. ꝛ inuolun. ℄ Alia diſtinctio ponit̃ de volūtario ꝛ inuoluntario. ſ. ꝙ aliqd eſt volūtariū ſm ſe: vt illud ſupra qd cadit actus volūtatis imediate: ꝛ aliqd eſt volūtariū in ſuo aīte vt illud cuius aīs eſt actu volitū. Et inuoluntariū dicit̃ dupl'r. ſ. ſʒ ſe ꝛ in ſuo ꝯñte. ſ. illud cuius ꝯñs diſplicet voluntati.

Scđa diſ. pncipalis de ignorā tia negatiōis. ℄ 2° diſtinctio pncipalis eſt de ignorātia negatiōis: q2 de ignorantia diſpōnis nihil ad pñs. ꝛ eſt diſtinctio talis: ꝙ qdaz eſt ignorantia affectata: ꝛ quedā eſt ignorantia que nō eſt per ſe affectata: tñ illius ignorantie hō ignorans eſt cauſa: qd cōtingit dupl'r: q2 alicuius ignorantie hō eſt cauſa per actualem opōnez ad quā ꝯſequit̃ ignorātia: ſicut cū aliqs volūtarie ſe inebriat eſt cā ſue ignorantie ꝛ male electionis ſubſequētis. Alia eſt ignorātia cuius hō eſt cā p ſuam

I negligētiā:qꝛ per negligentiaꝫ ꝯſiderationis ignorat quid ſit agendū:vt ſi aliqs adult⁹ ignorat ꝙ fornicari ſit peccatū vel aliqd aliud iuriſpoſitum qđ qlibꝫ tenet̄ ſcire:ꝛ talis ignorātia dr̄ ignorātia iuris. Alia eſt ignorātia eius qđ hō nō tenet̄ ſcire ꝛ cui⁹ hō nō eſt cā vt ignorātia alicui⁹ circūſtātie act⁹ humani quā hō nō ſemp tenet̄ ſcire:ꝛ q̄ntūcūqꝫ hō tenet̄ ſcire adhuc icidit ꝯ volūtatē ſuā qñqꝫ in ignorātiā. Sicut cū aliqs adhibita debita diligētia emittit ſagittaꝫ ex qua aliqs a caſu currēs occidit̄:ꝛ talis ignorātia dr̄ invincibilis. ¶ Ponat̄ g̃ talis diſtinctio ignorātie ꝙ q̄daꝫ ignorātia innata vt ignorātia nāl'r fatuoꝝ:ꝛ q̄dā eſt ignorātia affectata vt cū aliqs vult ignorare ne p cognitionem retrahat̄ a peccato.ꝛ hec ignorātia dr̄ craſſa ꝛ ſupina ſm quādā metaphorā:qꝛ ſicut oculi craſſi nō vidēt rē in debita q̄litate ꝛ q̄ntitate:ꝛ ita talis ignorātia obnubilat iudiciū vt nō recte diſcernat rē eligibilē:ſꝫ de ipſa iudicat ſꝫ cōformitatē ad appetitē. Dr̄ ēt ſupina eo ꝙ nō eſt recta ad iudiciū rōnis.ſꝫ ꝓſtrata iacēs nō curās ingrere rōnē eligibilis. Alia eſt ignorātia eius qđ hō tenet̄ ſcire ꝛ cui⁹ hō eſt cā:ꝛ hec eſt duplex. Quedā cui⁹ hō eſt cā per opōnē ſuam ad quā talis ignorātia ꝯſequit̄ vt de ignorātia ꝓueniente ex volūtaria inebriatione q̄ qs ignorat qđ tenet̄ ſcire cui⁹ ignorātie hō eſt cā p actualeꝫ opōnē:ꝛ alia eſt ignorantia ei⁹ qđ qs tenet̄ ſcire ꝓueniēs ex negligētia:cuiuſmodi eſt ignorantia iuris poſitiui qđ qlibet tenet̄ ſcire. Alia aūt eſt ignorātia ei⁹ ꝙ hō nō tenet̄ ſcire:cui⁹ ēt ignorantie hō nō eſt cauſa vt ignorantia alicuius circumſtantie actus humani. Et talis dicitur ignorantia inuincibilis. N

K O

- Ignorantia
  - non innata
    - cui⁹ hō nō eſt cā
    - cuius hō eſt cā
      - nō per ſuā opationē
        - affectando craſſa ſupina
        - negligendo iuris
      - per ſuā opōnē ebriorum
  - innata nālitez fatuoꝝ

Tertia di. de cā effectiua. ¶ 3ª diſtictio ponit̄ de cā effectiua. aliqd eniꝫ dr̄ eē cā effectiua dupl'r.ſ.poſitiue ꝛ ꝓuatiue. poſitiue vt illđ qđ applicat v̄tutē ad opus. ꝓuatiue vt illud qđ eſt ꝓuatiuū cāe poſitiue effect⁹ ꝯtrꝗ. v̄.g. nauigatio ad maxia picula maris fcā p nautā indiſcretū eſt cā poſitiua ſubmerſiōis nauis:ꝛ iđ abſētia diſcreti naute dr̄ eē cā ſubmerſiōis nauis:nō qdeꝫ

L

T.c.30. poſitiue ſꝫ ꝓuatiue qꝛ ꝓuat pñtiā diſcreti naute:q̄ ſi adeēt eēt cā effect⁹ ꝯtrꝗ.ſ. ſalutis nauis:vt pꝫ ex 2° phyſicoꝝ. ꝛ ſic ignorātia negōnis ſi ſit cā opōnis inuolūtarie opꝫ ꝙ h̄ ſit ꝓuatiue qꝛ ꝓuat oppoꝫ cāe poſitiue effect⁹ ꝯtrꝗ. Si.n. ſcia vel certa cognitio affuiſſet fuiſſet effectus ꝯtrꝫ ꝓductus.

Solo p. dubij. ¶ Iſtis diſtōnib⁹ viſis dōm eſt ad pmā dubitationem ꝙ nulla ignorātia negōnis eſt cā poſitiua opōnis inuolūtarie. Aliqua tñ ignorātia negōnis eſt cā ꝓuatiua opōnis inuolūtarie mō quo dcm̄ eſt:vt illa ignorantia q̄ ꝓuat ſciam illi⁹ qđ hō tenet̄ ſcire ꝛ cui⁹ ignorātie hō eſt cā:ꝛ intelligo

M p inuolūtariū ſꝫ ꝙ phs loqt̄ h̄ de inuolūtario cū dicit ignorantiā eē cām inuolūtarij. inuolūtariū cōiter dcm̄ ſꝫ ꝙ eſt idē qđ nō iputabile opanti:ꝛ p volūtariū itelligo illud qđ eſt iputabile opanti. Cū eniꝫ aliq̄ opō pp ignorantiā eſt in fieri,illa opō nō eſt inuolūtaria:qm̄ actu ſit ſꝫ ꝙ inuolūtariū dicit diſplicentiam voluntatis:q̄uis poſtea fiat inuoluntaria diſplicens voluntati. Dico g̃ ꝙ ignorātia innata ſeu nālis nō cāt inuolūtariū:qꝛ nec talis ignorātia nec ſcia oppoſita eſt in p̄tāte opantis. Sꝫ ignorātia affectata ꝛ ignorātia ei⁹ qđ hō tenet̄ ſcire ſiue fiat p opōnē ſiue p negligētiā nō eſt cā inuolūtarij cōiter dicti:qꝛ hō eſt cā h⁹ ignorātie:ꝛ pp h̄ talis ignorātie:ꝛ ēt illđ qđ fit pp talē ignorantiā eſt iputabile hoi:ꝛ p ꝯñs vtrūqꝫ eſt volūtariū accipiendo volūtariū cōiter ꝓ imutabili:ꝛ iđ h⁹ ignorātia non eſt cā inuolūtarij cōiter accepti.ſ. ꝓ nō iputabili:ſꝫ ignorātia alicuius circūſtātie ſingularis quā hō nō tenetur ſcire eſt cā inuolūtarij:nō tñ eſt cā totalis:ſꝫ penitudo ꝛ triſtitia de perfecto p ignorātiā poſtq̄ꝫ opanti ꝯſtiterit eſt vna cā partialis inuolūtarij. ¶ Ad rōnes in ꝯtriū.

Ad pꝫ rōnem. Ad pᵐ cū dr̄ ꝙ mera ꝓuatio nō eſt cā entis poſitiui:dico ꝙ vez eſt de cā poſitiua applicāte v̄tutē ad opus:tñ mera ꝓuatio pōt eē cā ꝓuatiua effect⁹ poſitiui:vt pꝫ de abſentia diſcreti naute ꝛ ſubmerſione nauis vt dcm̄ eſt. ¶ Ad aliud dico ꝙ illa q̄ ſiūt

P

Ad 2ᵐ rōnem. pp ignorātiā qñ fiunt ſūt volūtaria:accipiēdo volūtariuꝫ tam cōiter q̄ꝫ ꝓpe:qꝛ ſunt iputabilia opāti:ꝛ ēt ſunt beneplacita volūtati:poſtmodū tñ cūꝫ opans triſtat̄ ꝛ penitet de his q̄ pp ignorātiā fecit ſūt inuolūtaria:ꝛ ita p diuerſis tēporib⁹ ſunt volūtaria ꝛ inuolūtaria.

Ad 3ᵐ rōnem. ¶ Ad aliud dico ꝙ q̄uis oīs malus ſit ignorans:nō tñ oīs malus operat̄ pp ignorātiā.

Ad 4ᵐ rōnem. ¶ Ad aliud cū dr̄ ꝙ oē inuolūtariū eſt cū triſtitia ꝯcedo ꝙ oē inuolūtariū.ſ. diſplicēs volūtati eſt cū triſtitia ꝓ tpe pro quo eſt inuolūtariū:ꝛ cū dr̄ ꝙ aliq̄ ignorātia nō eſt cū triſtitia:vt cū aliqs accipit argētū putans ſe accipere ſtannū:ꝯcedo:ꝛ dico ꝙ talis ignorātia nō cauſat inuolūtariū:eo ꝙ facto cognito opans nō triſtat̄ neqꝫ penitet qđ ad inuolūtariū reqrit̄:cāt tñ nō volūtariū ꝓ tpe ꝓ quo factū eſt incognitū.

Q

Solo 2. dubij. ¶ Ad 2ᵐ dubiū dōm ꝙ oīs q̄ opatur ignorās opat̄ illud qđ ignorat:nō volūtarie ꝛ ſm ꝙ ignorat illđ. Si eniꝫ ſit ignorās in ꝑticulari ꝛ in actu,eſt nō volēs in ꝑticulari ꝛ in actu:ꝛ ſi ſit ignorās finē pp quē eſt operandū:eſt nō volens finē pp quē eſt opandū.

Ad rōnē. ¶ Et cū arguit̄ vlteri⁹ ꝙ tūc oīs malus opat̄ nō volēs:ꝯcedo ꝙ oīs malus opat̄ nō volēs finē pp quē eſt operanduꝫ:opat̄ tñ volēs illud pp qđ opat̄:ꝛ finē ꝓpter quē operatur.

¶ Cū aūt id inuitus qſpiā agat:qđ vi ꝛ ob ignorationem agitur:id ſua ꝑfecto ſponte quiſpiam videbitur agere:cuius principium eſt in ipſo agente ſciente ſingula in quibus eſt ipſe actus.

¶ Exiſtēte aūt inuolūtario qđ vi ꝛ ꝓpter ignorantiā:volūtariū videbit̄ vtiqꝫ eſſe cui⁹ principiū in ipſo ſciente ſingula in qb⁹ eſt operatio. Quid ſit volūtariū 3° ꝑo.c.

A ¶ Hec est 2ª pars principalis huius capituli: in qua philosophus determinat de voluntario et continet duas particulas. In prima ponit descriptionem voluntarij. In 2ª ibi[Forsitan autem.] removet errorem quorundam circa voluntarium. Voluntarium sic describitur. volunta-
Notandum rium est cuius principium in ipso sciente singula in quibus est operatio. ¶ Intelligendum est quod voluntarium hic describitur per remotionem contrarij involuntarij. Nam involuntarium duplex est. scilicet per violentiam et per ignorantiam: ideo ad hoc quod aliquid sit voluntarium oportet quod nec sit violentia nec ignorantia: ideo in descriptione voluntarij excluditur violentia per illud quod dicitur: cuius principium in ipso. et ignorantia excluditur per hoc quod dicitur sciente singula in quibus est operatio.

¶ Forsitan enim non recte dicitur ea fieri ab invitis que per iram aut cupiditatem aguntur. Primo namque nulla bellua sponte aget: neque pueri. Deinde utrum nihil eorum sponte
B agamus que cupiditate vel ira agimus: an honesta quidem sponte: turpia vero inviti. An ridiculum est cum una sit causa. Absurdum est etiam forsitan ea ab invitis agi censere que oportet appetere. Oportet autem et irasci pro quibusdam et cupere nonnullas res: ut sanitatem atque disciplinam. Videntur etiam ea quidem que ab invitis fiunt dolorem: ea vero que cupiditate aguntur voluptatem afferre. Preterea quid interest inter ea que per rationem et que per iram peccantur hoc ipso quod ab invitis agantur. Etenim fugienda quidem sunt ambo: affectus autem rationis expertes non minus humani esse videntur: et actus ipsius hominis ab ira cupiditateque fiunt. Absurdum est igitur hec ab invitis agi censere.

¶ Forsitan enim non bene dicitur involuntaria esse que propter iram vel propter concupiscentiam. ¶ Primum quidem enim nullum
C adhuc animalium aliorum voluntarie operabitur neque pueri. ¶ Deinde utrum nihil voluntarie operatur eorum que propter concupiscentiam vel iram: vel bona quidem voluntarie: mala autem non voluntarie: sed ridiculum una causa existente. Inconveniens autem forte involuntaria dicere que oportet appetere. Oportet autem et irasci in quibusdam et concupiscere quedam puta sanitatem et disciplinam. ¶ Videntur autem et involuntaria quidem tristia esse: que autem secundum concupiscentiam delectabilia. ¶ Adhuc autem quid differunt in essendo involuntaria que secundum cogitationem vel iram peccantur: fugienda quidem enim ambo. ¶ Videntur autem non minus humane esse irrationabiles passiones. Quare et operationes hominis
D ab ira et concupiscentia. Inconveniens itaque ponere involuntaria hec.

¶ Hec est 2ª particula in qua excluditur quidam error circa voluntarium. Quidam enim credebant quod non omne illud cuius principium est intra cum scientia circumstantiarum est voluntarium: quia possibile est quod illud principium quod est intra non sit voluntas a qua aliquid denominatur voluntarium: sed aliqua passio appetitus sensitivi: ut ira vel concupiscentia et illa que fiunt propter passionem non sunt voluntaria.[Primum quidem.] Istum errorem excludit philosophus probando quod operata propter iram vel
10ª conclusio huius tertij libri. concupiscentiam sunt voluntarie operata: et hec est conclusio 10ª huius libri que probatur per 5 rationes. Prima ratio est talis: si operata propter iram vel concupiscentiam non essent voluntarie operata: tunc nulla que pueri vel alia bruta operantur essent voluntarie operata. consequens est falsum: ergo et antecedens. probatio consequentie: nam omnia que pueri et alia bruta operantur sunt propter iram vel
Instantia T.c.42 concupiscentiam operata. Et si dicatur quod voluntas non est in brutis ut patet ex 3º de anima. sed voluntarium est solum illud quod est a voluntate. ergo in brutis non est voluntarium: nec operata a brutis sunt volun-
Solutio. taria. ¶ Dicendum quod voluntarium accipitur dupliciter. scilicet communiter et proprie.

voluntarium communiter acceptum est omne illud quod fit a principio intrinseco sponte non coacte. Sed voluntarium proprie solum est illud quod fit E a voluntate. voluntarium communiter acceptum reperitur in pueris et brutis. Sed voluntarium proprie sumptum inest solis hominibus.[Deinde utrum.] 2ª probatur conclusio sic. Si illa que fiunt propter concupiscentiam et iram non sunt voluntaria: aut hoc est verum tam in bonis quam in malis. aut hoc est verum in malis et non in bonis: ita quod bona que fiunt ex passione sunt voluntaria: et mala non: quod forte quidam dixerunt: quia bona concordant rationi cum mala contrarientur et voluntas est cum ratione. sed utrumque membrum istius divisionis est inconveniens. 2um enim membrum est inconveniens. nam una est causa omnium que homo facit sive sint bona sive mala. scilicet voluntas. numquam enim prorumpit homo ad agendum nisi perveniat consensus rationalis appetitus. non ergo est dicendum quod bona que homo facit sint voluntaria et mala involuntaria: cum una ponatur causa utriusque. scilicet voluntas. scilicet vel ira vel concupiscentia: et unius cause non sunt effectus contrarij. primum
F etiam membrum est inconveniens. scilicet quod nihil sit voluntarium quod fit ex passione: quia inconveniens est dicere id non esse voluntarium quod oportet facere secundum rectam rationem. sed secundum rectam rationem oportet aliquem irasci puta ad cohercendum peccata. Oportet etiam secundum rectam rationem concupiscere quedam puta sanitatem et disciplinam. Illa ergo sunt voluntaria. non ergo omnia que homo facit propter passionem sunt involuntaria.[Videntur autem.] 3ª probatur conclusio sic. Omnia involuntaria sunt tristia: sed illa que fiunt propter concupiscentiam sunt delectabilia. ergo illa que fiunt propter concupiscentiam non sunt involuntaria. et quedam etiam facta propter iram sunt delectabilia ut patet de vindicta. ergo etc.[Adhuc autem.] 4ª probatur hec sic. Peccata que fiunt propter iram vel concupiscentiam sunt fugienda: sicut et peccata que fiunt secundum cogitationem id est deliberationem rationis sunt fugienda: sed illa que fiunt involuntarie non sunt fugienda: quia non est in potestate hominis fugere involuntaria. ergo illa que fiunt propter concupiscentiam vel iram non sunt involuntaria. Vel potest sic ratio formari. homo propter in-
G voluntaria nec vituperatur nec punitur: sed propter operationes factas secundum cogitationem. id est secundum deliberationem rationis. ergo etc.[Videntur autem.] 5ª probatur sic conclusio. Nulla operatio involuntaria est humana: sed operationes facte propter concupiscentiam vel iram sunt humane. ergo etc. Minor declaratur per hoc quod irrationales passiones appetitus sensitivi videntur esse humane: cum appetitus sensitivus sit natus obedire rationi ut declaratum est in fine primi libri. ergo operationes facte propter concupiscentiam vel iram non sunt involuntarie. ¶ Intelligendum quod Aristoteles superius in hoc Notandum capitulo probavit quod operationes facte propter concupiscentiam vel iram non sunt violente. Et hic probat quod hee operationes non sunt involuntarie.

Capitulum secundum tractatus primi libri tertij de electione

et eligibili: in quo solvitur quod principalis querens quid est electio. et primo ostenditur cum quibus electio non est idem. scilicet quod non est idem cum voluntario neque cum concupiscentia vel ira vel voluntate vel cum opinione simpliciter vel alia: deinde quod est sub voluntario tamquam sub genere cum adiuncta differentia que est preconsiliatio colligitur quod eligibile est volun-
D tarium preconsiliatum: ex quo insinuatur quod electio est voluntas preconsiliativa vel appetitus preconsiliativus.

¶ Determinatis his eo inquam quod sponte: et eo quod inuitus quispiam agit: consequens est: ut de electione dicamus. Ipsa namque virtuti est familiarissima et magis quam ipsi actus diiudicat mores atque expendit.

Determinatis autem voluntario et involuntario: de electione sequitur pertransire. Maxime proprium enim videtur esse virtuti et magis mores iudicare operationibus. Capitulum 2m primi tractatus 3 libri ethicorum primi partis.

Istud est 2m capitulum primi tractatus tertij libri in quo determinatur de electione et eligibili: et continet tres partes. In prima ostenditur quod ad hanc scientiam pertinet considerare de electione. In 2ª ibi[Electio utique.] ostenditur quid non est electio sive cum quibus electio non est idem: quibus tamen vel quorum alicui videtur esse idem. In 3ª ibi[Quid igitur.] ostenditur quid est Secundum capitulum tractatus dividitur in tres partes principales

Nota voluntarij denominatio equivocam est.

3 electio inueſtigãdo diffõnẽ electionis. In p° igiť pte ꝓbat
ꝙ ad hãc ſciam ptinet cõſiderare de electiõe: ⁊ hec eſt ꝯ
11° hui⁹ libri q̃ ꝓbať ſic. Ad hãc ſciaꝫ ptinet ꝯſiderare de
ṽtute vt ſꝑius ꝓbatũ eſt. g̃ ad hãc ſciaꝫ ptinet ꝯſiderare de
eo qꝺ eſt maxie ꝓpriũ ṽtuti. ſꝫ electio ẽ maxie ꝓpria ṽtu
ti. nã ṽtutes ⁊ vitia magis iudicanť ſꝫ electionẽ iteriorez
q̃ ſm opõnẽ exteriorẽ. g̃ ⁊c̃. ℭ Intelligẽdũ eſt ꝙ ex hitu
ṽtutis ꝓcedit interior electio ⁊ exterior opatio: ſed ṽtutes
magis iudicanť ſꝫ electionẽ iteriorẽ q̃ ſꝫ opõnẽ exterio-
rẽ. nã aliqs pôt bonã opõnẽ exteri⁹ facere ſine ṽtute: ⁊ ẽt
pôt eẽ ṽtuoſus ſine bona opõne exterioꝛe: ſed ſine electio-
ne nõ pôt aliqs eſſe virtuoſus: ideo electio que eſt actus
interior eſt maxime ꝓpria virtuti.

Margin: 11° ꝯclo hui⁹ tertij libri. — Nõn

ℭ Electio itaqꝫ ſpõte qdẽ nr̃a vť fieri: nõ tñ eſt idẽ qꝺ
illud qꝺ ſpõte fit: ſꝫ qꝺ fit ſponte ad plura ſeſe extẽdit.
K Eſt enĩ cum pueris ⁊ aĩalibus ceteris nobis cõe: ele-
ctio ṽo non eſt cõis. Et ea que a nobis repente fiunt
ſponte qdẽ nr̃a fieri dicimus: electione ṽo nõ dicim⁹.
2ª ps.c. ℭ **Electio vtiqꝫ voluntariũ eſſe videť: non idẽ
aũt: ſed in plus voluntariũ. ℭ Voluntario eniꝫ
quidẽ ⁊ pueri ⁊ oĩa animalia cõmunicant: ele-
ctione aũt nõ. ℭ Et repentina voluntaria qdeꝫ
dicimus: ſm electionem autem non.**

ℭ Hec eſt 2ª ps ꝑncipalis: in qua oſtẽdiť qꝺ nõ eſt electio
qꝺ tñ vť eẽ electio. ⁊ ꝯtinet duas pticulas ꝑncipales. In p°
oñdiť ꝙ ptinẽs ad appetitũ vť electio ⁊ nõ eſt electio. In
2° ibi [Neqꝫ iã opio.] oſtẽdiť qꝺ eſt ptinẽs ad itellꝰm qꝺ
vť eẽ electio qꝺ nõ eſt electio. p° pticula ꝯtinet q̃tuor ptes.
In p° oſtẽdiť ꝙ electio nõ eſt idẽ ꝙ voluntariũ qꝺ ptinet
L ad appetitũ itellectiuũ. In 2° ibi [Dicẽtes aũt.] oſtẽdiť ꝙ
electio nõ ẽ idẽ qꝺ ꝯcupia q̃ ptinet ad appetitũ ſenſitiuũ. ſ.
ad pte ꝯcupiſcibilẽ. In 3° ibi [Ira aũt.] oſtendiť ꝙ electio
nõ eſt ira q̃ ptinet ad appetitũ ſenſitiuũ. ſ. ad ptẽ iraſcibi-
lẽ. In 4° ibi [Sed nec volũtas.] oſtẽdiť ꝙ electio nõ eſt
idẽ qꝺ volũtas: intelligẽdo ꝑ volũtatẽ actũ volũtatis. In
ꝑma igiť pticula declarat ꝙ electio nõ eſt idẽ ꝯuertibiliť
qꝺ volũtariũ: ⁊ hec eſt ꝯ 12° q̃ ꝓbať ſic. Oĩs electio eſt vo-
12° ꝯclo hui⁹ tertij libri. lũtaria: ſꝫ nõ oẽ voluntariũ eſt electio. g̃ electio nõ eſt idẽ
ꝯuertibiliť cũ volũtario. maior pꝫ de ſe. ⁊ minor declarať
dupliť. Pꝛio ſic. Pueri ⁊ bruta pticipant volũtario ⁊ nõ
pticipant electione. g̃ nõ oẽ volũtariũ eſt electio. [Et repẽ
tina.] 2° ꝓbať eadẽ minor ſic. Ea que repẽte ⁊ ſubito faci
mus ſũt volũtaria: q꞉ ꝑn° eoꝝ in nobis eſt: ſed talia repen
tina nõ ſunt ſm electionẽ: q꞉ nõ fiunt ex deliberatiõe rõ-
M nis. g̃ nõ oẽ volũtariũ eſt electio vel ex electiõe. ℭ Intel-
Nõn ligẽdũ ꝙ Euſtrati⁹ ponit exẽplũ qualiť illa q̃ fiũt repente
ſunt volũtaria ⁊ nõ ex electione. ꝙ ꝙ amicus nobis volen
tib⁹ repẽte ſuꝑuenit: nõ tñ nobis ꝑeligẽtib⁹ ⁊ ꝑcõſiliãtib⁹.
Dubiũ. ℭ Dubitať hic q꞉ vť ꝙ electio inſit brutis ⁊ ei⁹ ꝯtrariũ dicit
Phs. nã electio eſt duob⁹ ꝓpoſitis vni⁹ pre alio acceptio:
ſed illꝺ idẽ cõpetit brutis. nã brutũ vnã herbã pre alia ac-
cipit: ⁊ dulce accipit pre amaro. ergo brutis ineſt electio.
Solo. ℭ Dĩm ꝙ electio accipitur cõiter ⁊ ꝓprie. Electio cõiter
dicta: eſt acceptio vni⁹ pre alio rõne cognitionis ſenſitiue
Electio dup' dcĩ. vel intellectiue indifferẽter: ⁊ ſic brutis ineſt electio ſicut
⁊ volũtariũ: ſed electio ꝓprie dicta eſt acceptio vnius pre
alio ex deliberatione ⁊ conſilio ⁊ deliberatione rationis:
⁊ electio ſic accepta non eſt in brutis.

ℭ **Qui ṽo dicunt ipſaꝫ eſſe cupiditatẽ: vel irã: vel vo-
luntatẽ: vel opinionem quandã: nõ recte dicunt. Et
enim electio nõ eſt cõe hoĩ cũ rõnis expertibus: at cu-
piditas eſt ⁊ ira: ⁊ incontinẽs cupiens qdeꝫ: nõ tñ eli-
gens agit. Cõtinẽs aũt ꝯ: eligens qdẽ at non cupiens** N
**agit: ⁊ cupiditas qdẽ aduerſať electioni: cupiditati ṽo
cupiditatis non repugnat. Cupiditas ꝑterea iucundi
eſt ⁊ moleſti: electio ṽo neqꝫ moleſti neqꝫ iucundi.
ℭ Dicentes aũt ipſaꝫ ꝯcupiam vel irã vel volũ
tatẽ: vel quãdã opinionẽ nõ videnť recte dice-
re: nõ enim cõmune electio eſt hoiũ ⁊ irrõna
biliũ: ꝯcupia aũt eſt ⁊ ira. ℭ Et incõtinẽs ꝯcu-
piſcẽs qdẽ operať eligẽs aũt nõ: cõtinẽs autem
ecõuerſo eligens quidẽ cõcupiſcens aũt nõ eſt.
ℭ Et electioni quidẽ ꝯcupiſcẽtia ꝯtrariať: cõ-
cupiſcentia aũt cõcupiſcentie nõ. ℭ Et cõcupi
ſcentia quidem ⁊ delectabilis ⁊ triſtis: electio** O
autem neqꝫ triſtis neqꝫ delectabilis.

ℭ Hec eſt 2ª ps ꝑme pticule ſcꝺe ptis: in qua oſtẽdiť ꝙ ele
ctio nõ eſt idẽ qꝺ ꝯcupia. Et ꝑmo ꝓponit itentionẽ dicẽs.
ꝙ dicẽtes electionẽ eẽ ꝯcupiam vel irã vel voluntatẽ vel
quãdã opionẽ nõ vꝫr recte dicere. iſto ꝓpoſito oſtẽdit ꝙ
electio nõ eſt ꝯcupia: ⁊ hec eſt ꝯclo 13° que ꝓbať quadru- 13° ꝯclo hui⁹ tertij libri.
pliť. Pꝛima rõ eſt cõis ꝯcupie ⁊ ire. ⁊ hec eſt rõ. Cõcupia ⁊
ira inueniunť in hoib⁹ ⁊ in aĩalib⁹ irrõnabilib⁹: ſꝫ electio
nõ inueniť niſi in hoib⁹. g̃ electio nõ eſt ꝯcupia nec ira. [Et
incõtinẽs.] 2° ꝓbať ꝯclo ſic. Si electio eſſet ꝯcupia: qcũqꝫ
operareť eligẽs operareť ꝯcupiſcẽs ⁊ ecõuerſo. Cõſequẽ-
tia pꝫ de ſe: ⁊ falſitas ꝯntis ꝓbať ꝑ h ꝙ incõtinẽs opatur
cõcupiſcens ⁊ nõ eligẽs: ⁊ cõtinẽs opať ſm electionẽ ⁊ nõ
ſm ꝯcupiam. g̃ ⁊c̃. [Et electioni.] 3° ꝓbať ꝯclo ſic. Cõcu-
piſcẽtia ꝯtriať electioni: vt pꝫ tã in ꝯtinẽte q̃ in incõtinẽte. P
Vterqꝫ eniꝫ eligit ſꝫ rõne ꝯtrariũ illi⁹ qꝺ cõcupiſcit ſm ap-
petitũ ſenſitiuũ: ſed ꝯcupia nõ ꝯtriať ꝯcupie. g̃ electio non
eſt idẽ qꝺ ꝯcupia. ℭ Euſtrati⁹ mouet hic dubitationẽ ꝓ- Dubiũ Euſtra.
bãs ꝙ ꝯcupia ꝯtriať ꝯcupie. naꝫ aliqs ſiľ ꝯcupiſcit gľiam
⁊ pecuniaꝝ abundãtiã. ſꝫ gloria indiget ꝯſumptione pecu
nie: ⁊ ſupabundãtia pecuniaꝝ indiget parcitate ⁊ retẽtiõe
pecunie. g̃ ille ꝯcupie ſunt ꝯtrarie. ſ. ꝯcupia glorie ⁊ ꝯcupia
ſupabundãtie pecuniarũ. ℭ Rñdet ꝙ de eadem re ꝯtrie Solo.
ꝯcupie nõ inſunt eidẽ. Impoſſe eſt eniꝫ eundẽ ſimul ꝯcu-
piſcere nutriri ⁊ nõ nutriri: ſꝫ in eodẽ electio eſt ꝯtria cõcu-
piſcẽtie. ſꝫ ꝯcupia nõ eſt ꝯtria cõcupie in eodẽ: ⁊ hoc intelli
git hic Phs. ℭ Intelligendũ ꝙ in diuerſis ꝯcupia ꝯtriať Nõn
ꝯcupie. nã in ꝓdigo ⁊ auaro ſunt diuerſe ꝯcupie ꝯtrie: ſꝫ in
eodẽ nõ ꝯtriať ꝯcupia ꝯcupiſcentis. ſed in eodẽ electio cõ- Q
trariať ꝯcupie: vt pꝫ tã in incõtinẽte q̃ in ꝯtinente. ℭ Ad Ad rõnẽ
inſtantiã Cõmentatoris dico ꝙ lꝫ ꝯſumere pecuniã ⁊ re-
tinere eã cõſequanť ad gľiam acqrendã ⁊ ſupabundãtiã
pecunie habẽdã: tñ poſſe eſt ꝯcupiſcere ſiľ gloriã ⁊ ſupabũ
dantiã pecunie: ⁊ nõ eſt poſſe ꝯcupiſcere ſiľ effundere pe-
cuniã ⁊ cõcupiſcere retinere pecuniã: q꞉ poſſe eſt concupi-
ſcere añs ⁊ nõ ꝯcupiſcere ꝯñs: nã ego cõcupiſco eſſe in lu-
to cũ mille florenis ⁊ nõ ꝯcupiſco eſſe in luto: ⁊ tñ hn̄ ſeqť
ſuꝫ in luto cũ mille florenis. ergo ſuꝫ in luto. vñ poſſe eſt ꝙ
ꝯcupie ꝯtrariũ ſint ꝯtrie: ⁊ tñ ꝙ ꝯcupie añtium nõ ſint ꝯtrie.
[Et ꝯcupia qdẽ.] 4° ꝓbať ꝙ electio nõ eſt idẽ qꝺ ꝯcupia:
⁊ hoc ſic. Cõcupia eſt ſemꝑ cũ delectatiõe vel triſtitia. nã
ꝯcupia eſt delectabilis qñ res cõcupita eſt ꝑſens: ⁊ triſtis
qñ res eſt abſñs. ſed electio nec eſt delectabilis nec eſt tri-
ſtis: cũ electio cõſiſtat in deliberatione rõnis. ergo ⁊c̃.

ℭ **Ira etiã minus eſſe videť: qppe cũ ea que fiũt ira mi-
nime per electionẽ fieri videantur.**

ℭ **Ira aũt adhuc minus: neqñ q̃ eniꝫ que pro-
pter iram ſm electionem eſſe videntur.**

B ¶ Hec eſt 3ª pars in qua oſtendit̃ ꝙ electio nõ eſt ira: ⁊ hec eſt
14ª pclo huiꝰ tertij libri. ꝯclo 14ª huiꝰ libri que ꝓbat̃ ſic. Electio vĩ minus eẽ ira
ꝙ ꝯcupiſcentia. ⁊ ſi illud qḋ vĩ magis ineſſe nõ ineſt: nec illḋ qḋ
vĩ minus ineſſe inerit: ⁊ minus vĩ ꝙ electio ſit ira ꝙ ꝙ ſit
ꝯcupiſcentia: q2 que fiunt ex ira fiunt repente. ira enim repente
ꝓrumpit in vindictã: ſ3 q̃ fiũt ſcḋm ꝯcupiſcentiam nõ fiũt ita re-
pente. Nũc aũt illa q̃ fiunt ꝑ electionẽ nõ fiunt repẽte: ſed
ꝑ deliberationẽ rõnis: iḋ electio magis ꝯuenit cũ ꝯcupiſcentia
Dubiũ. ꝙ cũ ira. ḡ ⁊c. ¶ Sȝ dubitat̃ h̄ q2 per ꝓhm 2º huiꝰ diffi-
ciliꝰ eſt repugnare ꝯcupiſcentie ꝙ ire. vĩ ergo ꝙ ꝯcupiſcentia magis
tollat deliberationẽ rõnis: ⁊ ꝑ ꝯñs electionẽ ꝙ ira: ⁊ ita ira
Solō. magis ꝯuenit cũ electione ꝙ ꝯcupiſcentia. ¶ Dicḋm ꝙ abſolu-
te ⁊ ſimplr̃ loquẽdo difficiliꝰ eſt pugnare ꝯtra ꝯcupiſcentiã: ꝙ
ꝯtra irã: q2 ſepius adueniũt nobis ꝯcupiſcentie ꝙ ire: q2 ꝯcupiſcentia
ſeq̃t̃ opõnes guſtus ⁊ tactus q̃ ſũt nobis magis neceſſarij
B ad ꝯſeruationẽ vite: ⁊ iḋ ſimplr̃ minus põt a nobis ſeparari
ꝯcupiſcentia ꝙ ira que ſubito aduenit ⁊ recedit. ⁊ hoc intelligit
ꝓhs 2º huiꝰ ꝙ difficiliꝰ eſt ſimplr̃ pugnare cõtra ꝯcupiſcentiã
ꝙ cõtra irã: ꝓ tpe tñ pro quo ira durat difficiliꝰ eſt pu-
gnare ꝯtra irã. ira eniȝ ꝓpter accenſionẽ ſanguinis ⁊ inflã-
mationẽ ſpirituũ vehemẽtiꝰ mouet ⁊ magis ĩpellit ꝙ cõ-
cupiſcẽtia: ⁊ iḋ pro illa hora in qua durat ira: difficiliꝰ eſt
refrenare ĩpetũ ire ꝙ motũ ꝯcupiſcentie: ⁊ hoc itelligit ꝓhs
hic. nã illa que per iram fiunt magis ſunt remota ab ele-
ctione: ꝙ ea que fiunt per cõcupiſcentiã: ⁊ ita dicta ꝓhi
in ſcḋo ⁊ hic non repugnant.

¶ At vero neq3 volũtas eſt: tametſi finitima hec eẽ ap-
parent. Electio nãq3 nõ eſt eoꝝ que fieri nequeũt. Ea
ſi quis eligere dixerit ea amens eſſe videbit̃. Volũtas
q aũt eſt: vt imortalitas: ⁊ volũtas qdẽ eſt ⁊ circa ea q̃
ꝑ ipſuȝ q̃ vult nequaꝙ̃ agerent̃. Volumus. n. hiſtrio-
C nẽ aliquẽ vincere vel certamen. At eligit talia nemo:
ſed ea que ꝑ ſeipſuȝ exiſtimat fore poſſe. Preterea vo
luntas qdẽ magis eſt ipſius finis: electio aũt eoꝝ que
ferunt ad finẽ: vt ſani quidẽ eſſe volumꝰ eligimꝰ autẽ
ea qbus erimus ſani: ⁊ felices qdẽ eſſe volumꝰ atq3 di
cimus: Eligimꝰ aũt nõ ꝯuenit dicere: atq3 oĩno in his
verſat̃ electio que in noſtra ſunt poteſtate.

¶ Sed nec volũtas ꝙuis ꝓpinqua eſſe videat̃.
Electio qdẽ eniȝ nõ eſt ĩpoſſibiliũ. Et ſi qs di-
cat eligi videbit̃ vtiq3 inſipiẽs eſſe: volũtas aũt
eſt ĩpoſſibiliũ puta imortalitatis. ¶ Et voluntas
a qdẽ ẽ circa ea q̃ nequaꝙ̃ ꝑ ipſ3 ſũt operata vtiq3:
puta hypocritã aliquẽ vincere vel athletã. Eli-
b git aũt talia nullus. Sȝ quecũq3 exiſtimat fieri
vtiq3 ꝑ ipſ3. ¶ Adhuc aũt volũtas qdẽ finis eſt
magis: electio eoꝝ que ſunt ad finẽ: puta ſanita
tē volumus: eligimus aũt ꝑ que ſani erimus.
Et felices eſſe volumus qdem ⁊ dicimus: eli-
gimus aũt dicere nõ ꝯgruit. Vniuerſalr̃ autẽ
videt̃ electio circa ea que in nobis eſſe.

¶ Hec eſt 4ª pars huiꝰ particule: in qua oſtendit̃ ꝙ electio nõ
15ª pclo huiꝰ tertij libri. eſt idẽ ꝙ volũtas: ⁊ hec eſt ꝯclo 15ª huius libri que ꝓbat̃
tripl̃r. Primo ſic. Volũtas eſt ĩpoſſibiliũ: aliqs enim poſſet
velle ſe eſſe ĩmortalẽ: ſed electio eſt ſoluȝ poſſibiliũ. ḡ ele-
ctio nõ eſt idẽ ꝙ volũtas. [Et volũtas qdẽ.] 2º ꝓbat̃ ſic.
Nullus eligit illa que nõ põt fieri per ipm. Electio enim
ſolũ vĩ eſſe taliũ que ſunt in nr̃a poteſtate: ſed aliqs põt velle
ea q̃ nõ ſunt in ſua poteſtate ⁊ que nõ põt fieri ꝑ ipſ3. nã aliqs
põt velle hypocritã vincere athletã vel ecõuerſo: ⁊ tñ hoc

E nõ eſt in ſua poteſtate nec põt ꝑ ipſ3 fieri. ꝑ hypocritã itelligit
illũ qui ſimulat ſe eſſe pugilẽ ⁊ nõ eſt pugil in rei veritate.
ꝑ athletã itelligit illuȝ qui vere eſt pugil. [Adhuc aũt.] 3º
ꝓbat̃ ꝯclo ſic. Volũtas eſt maxime reſpectu finis: q2 alia
volumus ꝓpter finẽ ⁊ vnũqḋq3 ꝓpter qḋ ⁊ illḋ magis: iḋ maxime
volumus finẽ. ſed electio eſt eoꝝ que ſunt ad finẽ. Volu-
mus enim ſanitatẽ ⁊ eligimus ea ꝑ que poſſumꝰ deuenire
ad ſanitatẽ. ḡ electio nõ eſt illud ꝙ volũtas. ¶ Dubitatur Dubiũ.
hic vtꝝ electio poſſit eẽ ipſius finis. Et vĩ ꝙ ſic: q2 electio rõ 1ª
eſt acceptio vnius pre alio vel aliis: ſ3 in finibꝰ ꝯuenit vnũ
accipere pre alio. ḡ ⁊c. ¶ Itẽ ſicut electio ſe h3 ad finẽ: ita rõ 2ª
volũtas ſe h3 ad ea que ſunt ad finẽ ⁊ ecõuerſo: ſ3 volũtas
põt eſſe eiꝰ qḋ eſt ad finẽ. ḡ ⁊c. In oppm̃ eſt h̄ ꝓhs. ¶ Dicḋ Phs in oppoſitũ.
ꝙ (vt prius dictũ eſt) electio ſumit̃ dupl̃r. ſ. cõiter ⁊ ꝓprie: Solō.
accipiẽdo electionẽ cõiter ſic põt eẽ ipſius finis: ſ3 accipiẽ
do electionẽ ꝓprie ſic ſolũ eſt eiꝰ qḋ eſt ad fineȝ. qḋ ꝓbat̃ F
dupl̃r. Primo ꝑ hoc ꝙ electio eſt finis cõſilij vt dicit ꝓhs: Electio 2ª cap.
iḋ opȝ ꝙ oẽ eligibile ſit cõſiliabile: ſ3 ꝯſiliũ nõ eſt de fine.
Medicus eniȝ nõ cõſiliat̃ de ſanitate: ſed de hijs q̃ ducũt
ad ſanitatẽ. ḡ cũ cõſiliuȝ nõ ſit de ipſo fine: ſeq̃t̃ ꝙ electio
nõ ſit ipſius finis. ¶ 2º ꝓbat̃ ꝑ hoc ꝙ electio ꝓprie ſum-
pta ſe h3 vt ꝯclo ꝯſilij. Primo eniȝ ꝓcedit ꝯſiliũ de agendo:
deinde ſequit̃ iudiciũ de inuẽtis: ⁊ tũc ad iudicium ſequit̃
electio que in opõnibꝰ ſe h3 vt ꝯclo. ſed finis in opõnibus
nõ h3 rõnẽ ꝯclonis: ſed magis h3 rõnẽ principij vt p3 ex 2º
phyſicoꝝ: iḋ electio ꝓprie accepta nõ eſt ipſiꝰ finis. ¶ In- T. c. 89.
telligendũ tñ eſt ꝙ ſicut in ſpeculatiuis vna ꝯclo demon- Nȭm
ſtratiua põt eſſe principiũ alterius. primũ tñ principiũ indemonſtrabi-
le non põt eſſe ꝯclo: ſic in practicis finis vnius operationis
põt ordinari ad aliũ finẽ. ſed finis vltimus nõ ordinat̃ ad
aliũ finẽ: ideo electio ꝓprie dicta nullo mõ põt eſſe finis
vltimi: ſ3 alioꝝ finiũ particulariũ põt eſſe electio nõ inq̃ntũ G
ſunt fines ſ3 inquãtũ ordinant̃ ad finẽ ſuperiorẽ ⁊ perfectiorẽ.
¶ Ad 1m̃ in ꝯtrariuȝ dicḋm ꝙ electio ꝓprie accepta eſt acce- Ad 1am rõnem.
ptio vnius qḋ in finem ordinat̃ pre alio. ſed finis inquãtũ
finis nõ ordinat̃ in aliud: ⁊ iḋ finis inquãtum finis nunꝙ̃
eligit̃ ꝓprie: q2 nunꝙ̃ preaccipit̃ tanꝙ̃ ordinatum in aliud.
¶ Ad aliud dicḋm ꝙ volũtas accipit̃ dupl̃r. ſ. cõiter ⁊ ꝓprie.
voluntas cõiter accepta eſt cõis cuilibet actui volũtatis: ⁊ Ad 2am
ſic cõcedo ꝙ volũtas eſt eoꝝ que ſunt ad finẽ. ſed volun- rõnem.
tas ꝓprie accepta eſt ſolũ actus volũtatis reſpectu per ſe: Volũtas dupl̃r dr̃.
⁊ nõ ꝓpter aliud voliti: ⁊ ſic voluntas eſt ipſius finis tñ.

¶ Opinio quoq3 nõ eſt. Opinatio nãq3 circa vniuer-
ſa videt̃ eẽ: nec minꝰ circa eterna ⁊ ea q̃ fieri nequeũt:
ꝙ circa ea que nr̃a in poteſtate ſunt collocata: ⁊ falſo
veroq3 diuidit̃: nõ malo bonoq3: electio aũt hiſce ma
gis. Electionẽ igit̃ idẽ eſſe ⁊ opinationem oĩno nemo
forſitan dicit. At nec ẽt eſt idẽ ꝙ opinatio qdã. Eligẽ- D
do nãq3 bona vel mala: quales qdẽ ſumus. Opinan-
do aũt nõ ſumus. Et eligimꝰ qdẽ capere aliqd aut fu-
gere: aut aliqd taliũ. Opinamur aũt qdnã ſit vel cui
cõferat: vel quo pacto cõducat: ſed capere aut fugere
nõ nimiũ opinamur. Et electio qdem laudat̃ ex eo: q2
eſt eius qḋ opȝ magis: vel q2 eſt recta. Opinio vero ex
eo q2 eſt vera. Et eligimus qdẽ que maxime ſcimus eſſe
bona: opinamur aũt ea que nõ nimiũ ſcimus. Videnf
preterea nõ idẽ hoĩes eligere optima: atq3 ẽt opinari:
ſed qdã opinari qdẽ meliꝰ: ob vitiũ aũt nõ ea que opȝ
eligere. Nihil aũt refert ſi antecedat electionem aut
comitet̃ opinio: nõ enim idipſuȝ nunc perſcrutamur: ſed
ſi idem ſit electio ꝙ opinatio quedam.

¶ Neq3 iã opinio vtiq3 erit: opio qdeȝ enim vĩ

I circa oïa eſſe: ⁊ nihil minus circa eterna ⁊ impoſ
ſibilia: ⁊ ea que in nobis. Et falſo ⁊ vero diui-
dit: non aūt malo ⁊ bono. Electio aūt his ma-
gis. Uniuerſalr̄ qdē igit̄ opinioni nō idē. For-
ſitan neqꝫ dicit aliqs. ¶ Sꝫ neqꝫ cuidā opioni
in eligēdo qdē eniꝫ bona vel mala: q̄les qdē ſu-
mus: in opinādo aūt nō. ¶ Et eligimus qdem
accipere vel fugere vel aliqd taliū. Opinamur
aūt qd eſt vel cui ꝯfert vel q̄liter. Accipere aūt
vel fugē nō multū opinamur. ¶ Et electio qdē
laudatur in eſſendo cuius opꝫ magis vel recte:
opio aūt in eſſendo vt vere. ¶ Et eligimꝰ qdē
K que maxie ſcimꝰ bona exñtia. Opinamur autē
q̄ nō multū ſcimus. ¶ Et vident̄ nō idē ⁊ eli-
gere optima ⁊ opinari. Sed qdā opinari qdeꝫ
melius: ꝑpter maliciā aūt eligere que non opꝫ.
¶ Si aūt preſit opinio electioni vel ſubſequa-
tur nihil differt: non enim hoc intendimus: ſed
ſi idem eſt opinioni cuidam.

¶ Hec eſt 2ª ps ſcðe partis ꝑncipalis huiꝰ capl̄i: in q̄ oñdit̄
qd eſt ꝑtinēs ad itellectū qð vi᷑ eē electio ⁊ nō eſt electio:
⁊ ꝓbat̄ ꝙ electio nō eſt idē ꝯuertibilr̄ cū opione. ⁊ iſta eſt
16ª ꝯclo huiꝰ tercij libri. ꝯclo 16ª que ꝓbat̄ duplr̄. ꝑmo ſic. Opinio eſt circa oïa tā
poſſibilia q̄ꝫ īpoſſibilia: tā circa eterna q̄ꝫ circa nō eterna:
ſed electio ſolū eſt circa ꝯtingētia ⁊ poſſi̇a ꝑ nos fieri. ḡ ⁊c̄.
¶ Euſtrariꝰ addit aliā rōnē. ꝺ. ꝙ opio nō minus eſt vl̄iuꝫ
L q̄ꝫ ſingulariuꝫ. Electio aūt ſemꝑ eſt ſingulariū. ḡ ⁊c̄. ¶ 2°
ꝓbat̄ eadē ꝯclo ſic. Ea que diuerſis dr̄ijs diuidunt̄ diffe-
runt ⁊ nō ſunt idē ꝯuertibilr̄: ſed opio diuidit̄ ꝑ veꝝ ⁊ fal
ſuꝫ ⁊ electio diuidit̄ ꝑ bonū ⁊ malū. ḡ electio nō eſt idē cō
uertibilr̄ cū opione. [Sed neqꝫ cuidaꝫ.] Deinde ꝓbat̄ ꝙ
electio nō eſt eadē cū opione q̄ eſt de his que cadunt ſub
17ª ꝯclo huiꝰ tercij libri. opatione noſtra. ⁊ hec eſt ꝯclo 17ª que ꝓbat̄ per. 5. rōnes.
ꝑma eſt illa in eligēdo bona vel mala q̄ ſub nr̄a opōne ca-
dūt dicimur boni vel mali: ſed in opinādo bona vel mala
que ſub nr̄a opōne vel ꝑtāte cadunt nō dicimur boni vel
mali. ḡ ⁊c̄. ¶ Cōmētator dicit ꝙ Phs hic oñdit ꝙ electio
nō eſt eadē cuilibet opioni que eſt de his circa que eſt ele
ctio ſic. Scðm electionē bonoꝝ vel maloꝝ quales ſumꝰ
vel eniꝫ boni vel mali. Fm aūt opionē de eiſdē nō ſumus
boni vel mali. nō eniꝫ qui opinat̄ ꝙ fortitudo eſt bonum
M vel iuſticia eſt fortis vel iuſtus: nō eligēs aūt ⁊c̄. [Et eligi-
mus qdē.] 2° ꝓbat̄ eadem ꝯclo ſic. Electio ſemꝑ reſpicit
opōnes noſtras. nos eniꝫ eligimꝰ vt aliqd ꝓſequamur vel
fugiamus. ſꝫ opio reſpicit ipſas res ⁊ nō opōnes noſtras.
nō eniꝫ opinamur vt aliqd ꝓſequamur vel fugiamus: ſed
vt cognoſcamus aliqualr̄ qd cui ꝯfert: ⁊ ſic de alijs circū-
ſtantijs. ḡ ⁊c̄. [Et electio qdē.] 3° ꝓbat̄ eadē ꝯclo ſic. Ele-
ctio laudat̄ inq̄ꝫtū eſt recta: ſed opio laudat̄ inq̄ꝫtū eſt va.
ergo electio ⁊ opio nō ſunt ꝯuertibilr̄ idē. vñ rectitudo eſt
ꝑfectio electionis ⁊ veritas eſt ꝑfectio opionis: nūc aūteꝫ
quoꝝ perfectiones ſunt diuerſe: illa ſunt diuerſa. ḡ ⁊c̄. [Et
eligimus.] 4° ꝓbat̄ ꝯclo ſic. Electio eſt cū quadā certitu-
dine. Illa eniꝫ eligimus que maxie ſcimꝰ eſſe bona: ſꝫ opi-
nio nō eſt cū certitudīe. opinamur eniꝫ illa que nō multū
ſcimus eſſe va. [Et vident̄ non idē.] 5° ꝓbat̄ ꝯclo ſic. Si
electio eſſet eadē cū opione que eſt de his que cadunt ſub
noſtra opatione: tūc idē eſſet ille q eligit optima ⁊ q verā
hꝫ opionē de optimis. ſed hoc nō eſt veꝝ: q2 qdā vere opi
nant̄ qd eſt meliꝰ. ſed ꝑꝑ maliciā nō eligūt illð qð eſt me-
lius ſed illud qð eſt deteriꝰ. ḡ ⁊c̄. Euſtratius dicit hic. inco N
tinētis eniꝫ opio qdē recta. electio aūt nō. ¶ Ex illo loco
accipiunt aliq ꝙ ꝓpoſitis per rōnē maiori bono ⁊ minori
bono volūtas dimiſſo maiori bono pōt eligere minus bo
nū: q2 nō opꝫ ꝙ idē ſit eligēs optima ⁊ verā hñs opionēꝫ
de optimis: pōt eniꝫ aliqs hēe verā opinionē de optimis ⁊
nō eligere optima. Sed vtrū hoc ſit verū vel nō. videbit̄
in 7° huiꝰ. [Si aūt preſit.] Ex iſtis rōnibꝰ pꝫ ꝙ electio nō
eſt eadē cū opione vlr̄: nec etiā cū opinione que eſt de ope
rationibꝰ humanis. Sꝫ adhuc remanet dubiū quō electio Dubiū.
⁊ opio hñt ſe ad inuicem. vtrū. ſ. electio ꝑcedat opionē: vel
ecōuerſo: ſed quātū ad ꝓpoſitū nihil refert ꝙ vnū prece- Solo.
dat reliquū: ſufficit eniꝫ nunc ſcire ꝙ electio ⁊ opinio non
ſunt idē de ordine: tñ illoꝝ ad inuicē. Dico ꝙ cum opinio
ꝑtineat ad virtutē cognitiuā ⁊ electio ad vim appetitiuā
per ſe loquēdo opio ꝑcedit electionē: per accidēs tñ qñqꝫ O
cōtingit ꝙ opinio ſequit̄ electionē: vt cū aliqs ꝑpter ami-
cos quos diligit mutat opinionem ſuam.

¶ Quid igit̄ aut quale qd eſt electio: cū nihil ſit eoruꝫ
que diximus. Videt̄ itaqꝫ ſponte qdem a nobis fieri.
Attamen nō omne qð ſponte agimus eſt eligibile: ſed
id cuius cōſultatio anteceſſit. Electio nanqꝫ cum rō-
ne eſt atqꝫ mente. Subſignificare aūt id ⁊ nomen vi-
detur: vt eſt pre alijs legibile eſſe.

¶ Quid igit̄ vel quale qd eſt: q̄m dictoꝝ nihil. 3ª ps c.
Uoluntariū qdē vi᷑. Uoluntariū aūt nō oē eligi
bile: ſed certe qð precōſiliatū. Electio eniꝫ cuꝫ
rōne ⁊ intellectu. Subſignare aūteꝫ videtur ⁊
nomen: vt eius pre alijs legibile. P

¶ Hec eſt 3ª ps ꝑncipalis huius capl̄i: in qua Phs oſtēdit
qd eſt electio quātū ad genus ⁊ qualis eſt electio quātum
ad dr̄iaꝫ ſuā. Ex quo enim electio nō eſt aliqð ꝑdictoꝝ. ſ.
nec ꝯcupia nec ira: nec voluntas nec opio: opꝫ videt̄ qd eſt
electio ⁊ q̄lis eſt: ⁊ ita opꝫ videre diffōnē electionis. genus
electionis eſt volūtariū. nā ſicut viſuꝫ eſt ꝑus: oīs electio
eſt volūtaria. ſꝫ nō oē volūtariū eſt electio vel ex electiōe
⁊ dr̄ia electionis eſt ꝑconſiliatū. ⁊ ſic diffō electiōis eſt vo-
luntariū ꝑconſiliatū. ¶ Uel dicat̄ ꝙ electio eſt actꝰ volū
tarius precōſiliatus: ⁊ eligibile eſt voluntariū ꝑcōſiliatū: ⁊
ſic ſoluitur qð ꝑncipalis. ſ. qd eſt electio ⁊ qd eligibile. Qꝫ
aūt oē eligibile ſit ꝑcōſiliatū ꝓbat Phs: ⁊ hec eſt ꝯclo 18ª 18ª ꝯclo huiꝰ tercij libri.
que ꝓbat̄ ſic. Oīs electio eſt cū deliberatione rōnis: ⁊ de-
liberatio rōnis eſt ꝑ cōſiliū. nā ꝯſiliū eſt actꝰ deliberatiuꝰ
rōnis. Qꝫ aūt electio ſit ꝑ deliberationē rōnis pꝫ. nā h̄ vt Q
nomen ſonare: electio vt nomē ſonat nihil alið eſt q̄ꝫ duo-
bus ꝓpoſitis vniꝰ acceptio: ſꝫ hoc nō eſt ſine deliberatio-
ne rōnis ⁊ cōſilio. Ex quo igit̄ electio nō eſt ſine ꝯſilio pre-
cedēte pꝫ ꝙ oē actu eligibile. i. qð actu eligit̄ eſt ꝑcōſiliā-
tū ⁊ oē eligibile eſt ꝯſiliabile. ¶ Sciendū ꝙ in greco no- Notã
men electiōis h̄ ſonat. ſ. ꝙ duobꝰ ꝓpoſitis vniꝰ eſt ꝑacce-
ptio: vt dicit Euſtratiꝰ. ¶ Intelligēdum eſt hic ꝙ oīa ꝑnꝰ Notã
humanoꝝ actuū cōprehēdunt̄ in his q̄tuor q̄ ſunt itellꝰ:
appetitꝰ itellectiuus: appetitꝰ ſenſitiuus: q diuidit̄ in iraſci
bilē ⁊ cōcupiſcibilē. Ad intellectū ꝑtinet opio: ad appetitū
itellectiuū ꝑtinet volūtas. i. actꝰ voluntatis. ad iraſcibileꝫ
pertinet ira. ad ꝯcupiſcibilē pertinet ꝯcupia. Cum igit̄ ele
ctio ſit ꝑncipiū humanoꝝ opationū: videtur ꝙ electio ſit
concupiſcētia vel ira vel voluntas. i. actus voluntatis vel
opinio. Electio eniꝫ ꝯuenit cū quolibet iſtoꝝ. cōuenit eniꝫ
cū cōcupiſcētia: q2 vtrūqꝫ tā electio q̄ꝫ ꝯcupia īportat mo
tuꝫ appetitus in bonū. Cōuenit ēt cuꝫ ira: q2 in vtroqꝫ eſt
qdā vſus rōnis. iratus eniꝫ vtit̄ rōne inq̄ꝫtū iudicat iniu-
riā eſſe dignā vindicta. ſilr̄ q2 electio vi᷑ eſſe ſine paſſione

A ideo cõuenit cũ his que ſunt in pte rõnali: vt cuз opinione que eſt in pte rõnali apprehẽſiua: ⁊ cũ volũtate que eſt in pte rõnali appetitiua: ⁊ iõ phs inquiſiuit vtrum electio ſit aliquod iſtorum dictorũ. 4. ⁊ declarauit q electio non eſt aliquod iſtoꝝ: ſed q eſt voluntas preconſiliata. Et ſic pꝫ quid nõ eſt electio: ⁊ etiam quid eſt electio.

Capitulum tertium

tractat᷒ pmi de ꝯſilio ⁊ conſiliabili: qꝛ eniꝫ electio eſt cõſiliatiua opꝫ dicere de cõſilio ⁊ ꝯſiliabili. ſ. de qbus eſt cõſiliũ ⁊ de qbus nõ eſt ꝯſiliũ. Nõ eniꝫ eſt ꝯſiliuꝫ de oĩb᷒ qꝛ nõ eſt de eternis: nec de his que ſemp fiunt vno mõ, nec de his que fiunt a fortuna: neqꝫ de humanis oĩb᷒: ſed ſolũ cõſiliamur de opõnibus que ſunt in nobis. ⁊ neqꝫ de his oĩbus: qꝛ nõ de opõnib᷒: que per certas ⁊ p ſe ſufficientes fiunt diſciplinas: ſꝫ de his que per nos non ſimplr aut ſemp: ſed vt ſepius ⁊ gñalr nõ de finibus: ſed de his q̃ ſunt ad finẽ: qualr ⁊ per que: ⁊ ſi per plura per que faciliſſime ⁊ optime: ⁊ ſi per vnũ qualr per hoc erit: ⁊ illud per qd qd vſqꝫ ad pmã cãm inuentione vltimã. Itẽ oẽ cõſiliabile: eligibile: ⁊ dubitabile poſſibile per nos fieri ⁊ nõ eſt aliqd pientiũ ſingulariũ nec abyt cõſiliũ in infinitũ. Ex qb᷒ colligit q eligibile eſt ex cõſilio preiudicatũ ⁊ electio cõſiliabile deſideriũ eoꝝ que ſunt in nobis. (margin: B)

¶ At eſt ne de oĩbus cõſultatio: ⁊ oẽ quoduis eſt ꝯſultabile: an de qbuſdam nõ eſt ꝯſultatio. Atqꝫ dõm eſt forſitan ꝯſultabile nõ id eſſe de quo qſpiã inſipiẽs vel mẽte captus: ſꝫ id de quo ſane mẽtis vir ꝯſultauerit.

Capitulum 3m trac. 3. libri ethi. C 2a pars c.

Conſiliant᷒ aũt vtrũ de oĩbus: ⁊ oẽ cõſiliabile eſt: aut de qbuſdã nõ eſt cõſiliuꝫ. Dicendũ aũt forſitan cõſiliabile nõ pro quo cõſiliaret᷒ vtiqꝫ aliqs inſipiens vel inſanus: ſꝫ p qbus intellectũ habens.

Tertium ca. p. ma. diuiſũ in tres partes.

Iſtud eſt 3m caplm pmi trac. 3. libri: ⁊ eſt de cõſilio ⁊ cõſiliabili ⁊ continet tres ptes pncipales. In pma ingrit de qbus eſt cõſiliũ ⁊ de qb᷒ nõ: ⁊ per h ſoluit qõ pncipalis. In 2a pte ibi ⌊ Cõſiliamur aũt. ⌋ Determinat de mõ ⁊ ordine effectu ⁊ termino cõſilij. In 3a ibi ⌊ Cõſiliabile aũt. ⌋ Determinat de cõſilio p cõparationẽ ad electionẽ. pma ps cõtinet q̃tuor pticulas. In pa pponit qõnẽ pncipalẽ huius libri: que eſt de qbus eſt cõſiliuꝫ. an de oĩbus ſit cõſiliũ. ⁊ ſi nõ de oĩb᷒ ſit cõſiliũ de qbus eſt ꝯſiliuꝫ ⁊ de qb᷒ nõ. In 2a pticula ibi ⌊ De eternis aũt. ⌋ Oſtendit de qbus eſt cõſiliũ ⁊ de qbus nõ: cõſiderãdo res quantuꝫ ad cãs ſuas. In 3a ibi ⌊ Et qdẽ ⁊c. ⌋ Ingrit de qb᷒ eſt ꝯſiliũ cõſiderãdo res quãtũ ad certas artes ſeu ſcientias. In 4a ibi ⌊ Cõſiliari aũt. ⌋ Ingrit de qbus eſt cõſiliũ cõſiderãdo res quãtũ ad diuerſas diſpõnes rerũ. In pma igit᷒ pticula mouet ⁊ ſoluit qõnẽ vtrũ oĩa ſint cõſiliabilia vel nõ. ⁊ ſoluit dicẽs q forſitã illud nõ dꝛ ꝯſiliabile de quo ꝯſiliat᷒ inſanus ⁊ fatuus: ſed de quo cõſiliat᷒ intellectum habens. (margin: D)

¶ De eternis aũt nemo ꝯſultat: vt de mũdo vel de cõmunis menſure diametri laterisqꝫ vacuitate. Sꝫ neqꝫ de iis que ꝯſiſtũt qdẽ in motu: ſempqꝫ fiunt eodẽ mõ: ſiue neceſſitate: ſiue nã: ſiue pp aliquã aliã cãm: vt de ſolſtitijs atqꝫ exortu: neqꝫ de iis que alias aliter ſeſe habent: vt de ſiccitatibus imbribuſue. Nec itẽ de iis q̃ eueniunt a fortuna: vt de theſauri inuentiõe. Sꝫ neqꝫ de humanis oĩb᷒ rebus: nã quonã mõ Reſp. Scithaꝝ optime gubernaret᷒ Lacedemonioꝝ conſultat nemo. Nihil n. hoꝝ per noſipſos fieri põt. Cõſultamus autẽ de iis rebus agendis que in noſtra ſunt poteſtate: he eniꝫ ⁊ reſtant. Cauſe nãqꝫ vident᷒ eſſe: natura: neceſſitas: fortuna: ⁊ mens inſup: ac oẽ qd per hoieꝫ efficit. Quiſqꝫ aũt de iis ꝯſultat que agi p ipſuꝫ poſſunt. (margin: E)

¶ De eternis aũt nullus cõſiliat᷒: puta de mũdo vel diametro vel coſta: qm̃ incõmenſurabiles. Sꝫ neqꝫ de his que in motu: ſemp aũt ſꝫ eadẽ factis ſiue ex neceſſitate ſiue nã vel pp aliquam aliaꝫ cãm: puta ſolis verſionib᷒ ⁊ ortib᷒. Neqꝫ de his que alias alr: puta ſiccitatibus ⁊ imbribus. Neqꝫ de his que a fortuna: puta theſauri inuẽtiõe. Sꝫ neqꝫ de humanis oĩb᷒: puta q̃liter vtiqꝫ Scithe optime cõuerſent᷒ nullus Lacedemonioꝝ ꝯſiliat᷒. ¶ Nõ eniꝫ ⁊ fiet vtiqꝫ hoꝝ per nos aliqd. Cõſiliamur aũt de his que in nobis ⁊ operabilib᷒. Hec aũt ⁊ ſunt reliqua. Cãe eniꝫ vident᷒ eſſe nã ⁊ neceſſitas ⁊ fortuna. Adhuc aũt ⁊ itellect᷒ ⁊ oẽ qd p hoieꝫ. hoĩuꝫ autẽ ſinguli ꝯſiliant᷒ de his que p ipſos opabilibus. (margin: F)

¶ Hec eſt 2a pticula pme ptis in qua ingrit de qbus reb᷒ eſt cõſiliũ: ⁊ de qbus nõ: cõſiderãdo res quãtũ ad cauſas ſuas. ⁊ intendit in hac pticula pncipalr pbare q cõſilium eſt de opõnib᷒ humanis que ſũt in nr̃a poteſtate: ⁊ hec eſt ꝯclo 19a hui᷒ libri que pbat᷒ ſic. Cõſiliũ ordinat᷒ ad opõnem. ergo opꝫ q cõſiliũ ſit de opõne ſeu de opabilib᷒ ab aliqua cã effectiua. ſꝫ cãe effectiue ſunt 4or. ſ. Neceſſitas: ⁊ illa eſt cã neceſſarioꝝ. Nã: ⁊ illa eſt cã eoꝝ que frequẽter fiunt. Fortuna: ⁊ illa eſt cã eoꝝ que ſunt in paucioꝛib᷒. 4a cã eſt itellect᷒ ſiue hõ p intellectũ: tũc arguit᷒ ſic. Cõſiliuꝫ eſt de opabilibus ab aliqua cã effectiua ⁊ nõ eſt de operabilibus a neceſſitate nec de opabilib᷒ a nã nec a fortuna. ergo eſt de opabilib᷒ ab hoie. ⁊ nõ eſt de qbuſcũqꝫ opabilibus ab hoie: ſed ſolum de his que ſunt in nr̃a poteſtate. q̃ cõſiliũ eſt de opabilibus humanis que ſunt in noſtra poteſtate. Maioꝛ eſt manifeſta ⁊ minoꝛ pbat᷒ q̃tũ ad quãlibet eius ptẽ. Cõſiliũ eniꝫ nõ eſt de his que ſũt ex neceſſitate: qꝛ talia ſunt eterna: ⁊ de eternis nullus cõſiliat᷒ vt de diametro quadrati ⁊ coſta. i. latere eius de qb᷒ nullus cõſiliat᷒ an ſint cõmẽſurabiles. Conſiliũ enim eſt de illis que pñt imutari per ꝯſiliũ cuiuſmodi nõ ſunt eterna. Unũ ꝯſilium non eſt de eternis que ſemp vniformiter ſe hñt: nec eſt de eternis quoꝝ ſubs ſubiacet motui: nõ eniꝫ cõſiliat᷒ aliqs an celũ moueat᷒ ex ſe an per violentiã. Nec etiã ꝯſilium eſt de his que fiũt a nã: vt de ſiccitate in eſtate ⁊ humiditatib᷒ in hyeme: qꝛ nõ ſunt in noſtra ptãte: tñ ſi talia tẽpora eueniant põt ꝯſiliari qualr hõ ſe tunc dꝫ hre. Silr conſiliũ nõ eſt de his que ſunt a fortuna vt de inuentione theſauri: nõ enim pp cõſiliari inuentus eſt theſaurus. Adhuc cõſiliũ nõ eſt de oĩb᷒ opõnibus humanis. nã Lacedemonij nõ cõſiliant᷒ qualr Scithe. i. ille gẽtes multũ remote optime cõuerſent᷒. Cõſiliũ eſt ergo de opõnib᷒ ſeu operabilib᷒ humanis que ſũt in nr̃a poteſtate. Et ſic pꝫ q̃libet pars minoris. ¶ Poſſent tñ hic poni. 5. ꝯclones pncipales. pma q cõſiliũ nõ eſt de eternis. 2a q nõ eſt de his q̃ fiunt frequenter ⁊ a nã. 3a q cõſiliũ nõ eſt de his que fiũt a fortuna. 4a q ꝯſiliũ nõ eſt de oĩbus opõnib᷒ humanis. 5a q cõſiliũ eſt de opõnib᷒ humanis q̃ ſunt in nr̃a ptãte. pmas q̃tuor ꝯclones pbat phs p idẽ mediũ. v. ⌊ Nõ enim fiet vtiqꝫ ⁊c. ⌋ Ideſt nullũ pdictoꝝ eſt in poteſtate nr̃a: ⁊ cõſiliũ non eſt niſi de his que ſunt in ptãte. ergo ⁊c. Et qnta hoꝝ ꝯclonũ ſequit᷒ ex pcedẽtibus. Sꝫ qꝛ pme q̃tuor ordinant᷒ ad ꝯcluſionẽ qntã: ideo meli᷒ eſt ponere vnicã ꝯcluſioneꝫ.

19a ꝯclo tui᷒ tertij libri. Cãe effectiue 4or.

D

3 ¶ Atqꝫ circa exactas qdē ſciētias ꝛ ſufficientes nō eſt cōſultatio vt de litteris. Nō eniꝫ ambigimus qō lr̄e ſcribende ſint: ſed de iis conſultamus que ſunt quideꝫ a nobis: nō tñ ſemꝑ eodē mō: vt de agendis per medicinā vel pecuniariā artem: ꝛ eo magis in gubernandi facultate: q̄ꝫ in exercendi arte deliberamus quominꝰ exacta eſt: ꝛ de ceteris ſilī mō: atqꝫ magis ēt in artibꝰ q̄ꝫ in ipſis ſciētijs: nā circa ipſas magis ambigimus.

¶ Et qdē igiť circa certas ꝛ per ſe ſufficiētes diſciplinas non eſt cōſiliuꝫ: puta de lr̄is. Nō eniꝫ dubitamus qualr̄ ſcribendū ſed quecūqꝫ fiunt per nos. ¶ Nō ſilr̄ aūt ſemper de his conſiliamur: puta de his que ſm medicinalem ꝛ nego-

K ciatiuā ꝛ circa gubernatiuā magis q̄ꝫ gymnaſticam q̄ꝫto minus certificata eſt: ꝛ adhuc de reliquis ſilr̄. ¶ Magis aūt ꝛ circa artes q̄ꝫ diſciplinas: magis enim circa ipſas dubitamus.

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula ꝑme partis: in qua ingrit de qbus eſt cōſiliuꝫ ꝯſiderando res q̄ꝫtū ad certas artes: ꝛ declaratur hic ꝙ cōſiliuꝫ nō eſt de his que aliquā certa arte: ꝛ per ſe

20ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. ſufficiente determinata ſunt: ꝛ hec eſt ꝯclo 20ª que ꝓbať ſic. Cōſiliū nō eſt niſi de dubijs: ſed illa que determinata ſunt ab aliqua certa arte nō ſunt dubia ſed certa. ğ ꝛc. maior pꝫ de ſe. ꝛ minor declarať declaratione exemplari ſic. Nā qꝛ declaratuꝫ eſt certa ꝛ ſufficiente arte. qualr̄ littere

L debent ſcribi. ideo cōſiliū nō eſt de lr̄is ſcribendis. nos .n. ſolū ꝯſiliamur de his que per nos fiunt. [Nō ſimilr̄ aūt.] Sed q̄ꝫuis cōſiliemur de his que per nos fiunt: tñ nō eſt equalr̄ cōſiliandū de oībus que per nos fiunt: ꝛ hoc ꝓbat

21ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. Phs: ꝛ hec eſt ꝯclo 21ª que ꝓbať ſic. De his que non ſunt equalr̄ certa nō eſt equalr̄ cōſiliādū: ſed nō oīa que ꝑ nos fiunt ſunt equalr̄ certa. ğ ꝛc. vñ in diuerſis artibus magis cōſiliamur de his in qbus eſt minor certitudo. nā in medicina ꝛ arte gubernatiua magis cōſiliamur q̄ꝫ in gymnaſtica. i. luctatiua ꝛ exercitatiua: qꝛ in medicina ꝛ gubernatiua eſt minor certitudo q̄ꝫ in gymnaſtica. In medicinali enim ꝓpter incertitudinē corpis humani opꝫ multa cōſiderare. ſ. etatem cibos tēpus: ꝛ ſic de multis alijs. Silr̄ in arte gubernatiua nauis opꝫ conſiderare ad ventos ꝛ ad diſpoſitionē celi ꝛ multa alia. ſed in gymnaſtica eſt maior certitudo: ideo minus eſt cōſiliandū. [Magis autē ꝛ circa artes.] Adhuc nō ſolū eſt magis cōſiliandū circa vnaꝫ artē operatiuā q̄ꝫ circa aliaꝫ. ſed etiaꝫ magis eſt cōſiliādū

M circa artes operatiuas q̄ꝫ circa diſciplinas ſpeculatiuas: ꝛ

22ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. hec eſt cōcluſio 22ª que ꝓbatur ſic. Ubi eſt minor certitudo ibi eſt magis conſiliandū. ſed minor certitudo eſt in artibus operatiuis q̄ꝫ in ſcientijs ſpeculatiuis. ergo circa artes operatiuas magis eſt cōſiliandū q̄ꝫ circa diſciplinas

Nōn ſpeculatiuas. ¶ Intelligendū eſt ꝙ circa ſcientias ſpeculatiuas nō ꝯſiliamur quātū ad ea de qbus ſunt: qꝛ illa ſunt ex neceſſitate vel ex natura. ſed cōſiliamur circa vſuꝫ earum. ſ. q̄ꝫ vel quo ordine ſit in eis ꝓcedendum.

¶ Conſultatio aūt in iis verſať que pleruqꝫ qdeꝫ fieri poſſunt: incerta tñ ſunt quonaꝫ euenient mō: ꝛ in qbꝰ eſt indeterminatio. Atqꝫ cū magnis de rebus deliberare volumus aſſumimus ꝛ alios ad ꝯſiliū: diffidētes nobiſipſis tanq̄ꝫ nō ſufficientibus ad id diſcernēduꝫ.

¶ Conſiliari autem oportet ꝛ in his que vt ſepius: in certis autem qualiter euenient: ꝛ in quibus indeterminatum. Conſiliatores autē aſſumimus in magna diſcredētes velut nobiſipſis

N inſufficientibus, dignoſcere.

¶ Hec eſt 4ª particula ꝑme partis: in qua oſtēdiť de qbꝰ eſt cōſiliū: cōſiderando ad diſpoſitiones diuerſas rerū. ꝛ ponit Phs tres cōditiones dicens. ꝙ cōſiliādū eſt de his que in pluribus eueniunt ſi ſit incertū q̄ꝫ eueniāt. Scdo dicit ꝙ cōſiliandū eſt de illis in qbus nō eſt determinatū qualiter oporteat agere. iudex enim nō cōſiliať qualr̄ debeat ſentētiare in his que ſunt lege ſtatuta: ſed in caſibus in qbus nō eſt aliqd lege determiatū. Tertio dicit ꝙ nos cōſiliamur de rebus magnis circa quas reputamus nos inſufficientes. in talibus eniꝫ aſſumimus ꝯſiliū alioꝝ. ſed circa parua nō opꝫ tātū cōſiliari. ¶ Intelligendū ꝙ cum Nōn

dicitur de arte eſſe cōſulendū nō accipiť ars pro habitu: qꝛ habitus artis eſt vltiuꝫ que neceſſaria ſunt: ſed accipiť ars pro opere artis: ꝛ ſic eſt aliqñ cōſiliandum de arte hoc eſt O

de operatione artis ꝛ aliqñ nō. aliqua enim eſt ars cuius opus ſemꝑ eodē mō ſe hꝫ: ꝛ de operatione talis artis non eſt cōſiliandū. ꝛ quedā eſt ars cuius opus diuerſificať ſm locū ꝛ tempus vt medicina ꝛ ars gubernatiua nauis: ꝛ de tali opatione eſt conſiliandū: ꝛ ſm ꝙ magis diuerſificať ꝛ variať huiꝰ opus magis eſt cōſiliandū. ¶ Circa iſtā ptē Dubiū.

dubitatur vtrū de ſolis operationibus ꝛ opabilibꝰ humanis que ſunt in noſtra poteſtate ſit cōſiliū: Et videť ꝙ nō: 1ª rō.

qꝛ conſiliū qñqꝫ eſt de illis que a iure ſunt ſtatuta: ꝛ ideo ſcientes cōſulere in illis que a iure ſunt ſtatuta vocanť iuriſcōſulti: ſed ſtatuta iuris nō ſunt in poteſtate eoꝝ qui in talibus cōſilianť: ſed ſoluꝫ in poteſtate ꝑncipis cuiꝰ eſt leges ꝛ iura cōdere. ğ conſiliū nō eſt ſolū de his que ſunt in 2ª rō.

poteſtate noſtra vel eoꝝ qui de talibꝰ cōſilianť. ¶ Item amicus cōſiliať de his que agunť per amicū. ꝛ dñs de his que agunť per ſeruū. ğ cōſiliū nō eſt ſolū de operabilibus 3ª rō.

P a nobis: ſed ēt ab alijs. ¶ Itē hoīes qñqꝫ cōſilianť de aliquibus futuris euētibus: puta vtrū eſtas futura ſit ventoſa vel pluuioſa: ꝛ talia nō ſunt in noſtra poteſtate. ergo ꝛc.

¶ Contrariū vult hic Phs. ¶ Ad illō dubiū rñdent qdā. In opp⁹ Phs. Solo.

ꝑmo declarando qd eſt cōſiliuꝫ. 2ª declarant ꝙ cōſilium nō eſt de ſolis operabilibꝰ a nobis. ꝛ 3ª declarant ꝙ ꝯſiliū nō eſt de opabilibus oibus a nobis. dicūt igiť ꝑmo deſcribendo cōſiliū ꝙ ꝯſiliū eſt ingſitio rōnis habita inter plures de rebus agēdis dubijs donec aliqd certū inueniť. Qd aūt cōſiliū ſit inquiſitio rōnis habita inter plures declarant ex interpretatione nois. Diciť eniꝫ cōſiliū quaſi cōſidiuꝫ eo ꝙ plures cōſident ad cōferendū vt de eo qō agēduꝫ eſt aliqd certū habeať: ideo cōſiliū ſemꝑ eſt inter plures. ¶ Illud tñ nō vř oīno neceſſariū: qꝛ poſſe eſt ꝙ aliqs per ſeipſum ingrat de agendis ab eo ſibi dubijs: ꝛ ꝙ per Primus declarant cōſiliū de ſcriptio. Impug⁹.

Q iſtā ingſitionē inueniat aliqd certū. vñ ingſitio de agēdis dubijs que eſt cōſiliū nō ſemꝑ regrit plures: q̄ꝫuis certior inquiſitio poſſet fieri a pluribꝰ q̄ꝫ ab vno: qꝛ qō nō occurrit vni pōt occurrere alteri. ¶ Dico igiť ꝙ cōſiliū accipiť Conſiliū cap⁹ 2ª.

duplr̄. ſ. large ꝛ ſtricte. cōſiliū large acceptum eſt ingſitio rōnis de opabilibus a nobis dubijs ꝛ incertis vt per illaꝫ inquiſitionē aliqd certū inueniať: ꝛ cōſilium ſic acceptuꝫ nō regrit plures cōſiliatores: qō pꝫ: qꝛ electio nō requirit pluralitatē eligētiū. vnus enim hō per ſe pōt preaccipere vnuꝫ ꝛ dimittere reliquū duobus ꝓpoſitis. Silr̄ vis conſiliatiua eſt in vno hoīe per ſe accepto. ğ vni homini ꝑ ſe ſine alijs pōt ineſſe actus ꝯſiliādi. ¶ Itē cuius eſt iudiciū eius eſt cōſiliū precedēs: ſed certū eſt ꝙ iudiciuꝫ pōt eſſe vnius hoīs ſine alijs. ideo ꝛc. ¶ Itē ſicut in ſpeculationibus vnus homo pōt cōferre cū ſeipſo: ita in operabilibus a nobis pōt hō cōferre cū ſeipſo ꝛ ingrere media ad finē intentū. ꝛ huiꝰ collatio ꝛ ingſitio hoīs cum ſeipſo eſt cōſilium

A lium.ꝙ ⁊c. Dico tñ ꝙ ꝯſiliū ſtricte ſumptū eſt ingſitio rõ-
nis habita īter plures: ⁊ ꝯſiliū ſic acceptū nõ eſt aliqd vnū
ꝑ ſe ſʒ ſolū eſt vnū aggregatiõe. Cõſiliū vero large acceptuʒ
Scḋm de clarantu. põt indifferēter ineſſe vni ⁊ plurib⁹. ¶ 2ᵒ dicit ꝙ ꝯſiliuʒ
ſolū eſt eoꝝ que ſūt in pṫãte nr̃a: qꝛ ꝑ ſe loquēdo illius eſt
ꝯſiliū cui⁹ eſt electio: cū electio ſit deſideriū ꝓcõſiliati: ſed
ex ꝓmiſſis pʒ ꝙ electio ſolū eſt eoꝝ q̄ ſunt in nr̃a pṫãte: ⁊ q̄
ſunt agibilia a nobis. ꝙ ſolū taliū erit ꝯſiliū. Si aūt ſit alio
rū hoc eſt inquãtū per ea in opõnib⁹ noſtris dirigimur ſeu
adiuuamur. vñ cõſiliū nõ ſolū eſt de his que agunt̄ a no-
bis: ſed ēt de his q̄ nos adiuuãt ⁊ dirigūt in opõnib⁹ nr̃is.
Mihi tñ vr̃ ꝙ ꝯſiliū dʒ eſſe de opabilib⁹ que ſunt in po-
teſtate actiua illi⁹ cui dat̄ ꝯſiliū: ⁊ nõ opʒ ꝙ ſit in poteſta-
te dantis ꝯſiliū. v.g. iuris periti ꝯſulunt ꝑncipi ꝙ cõdat ta-
le ſtatutū vel tales leges: eo ꝙ per ingſitionē rõnis inue-
niunt ꝙ tales leges ſunt vtiles cõitati: ⁊ nõ eſt in poteſtate
B actiua iuris peritoꝝ ꝯdere leges niſi excitãdo ꝑncipeʒ ad
cõdendū: ſed in ſola pṫãte actiua ꝑncipis eſt leges cõdere:
⁊ ſi hoc nõ eſſet in eius pṫãte nihil valeret ꝯſiliū. Jō videt̄
mihi ꝙ ꝯſiliū validuʒ eſt de his que ſūt in pṫãte illius cui
datur ꝯſiliū de agẽdo vel nõ agẽdo: ⁊ nõ opʒ ꝙ ſit de his
que ſunt in pṫãte dantis ꝯſiliū niſi excitatiue. Dans enim
ꝯſiliū excitat illū cui dat ꝯſiliū ad operãdū q̄dā que ſunt
Tertium declarãt in eius pṫãte actiua. ¶ 3ᵒ dicunt ⁊ bñ ꝙ ꝯſilium nõ eſt de
oīb⁹ opabilib⁹ a nobis: qꝛ ꝯſiliū ſolū eſt de incertis ⁊ du-
bijs a nobis opabilibus: ſed nõ oīa opabilia a nobis ſunt
incerta ⁊ dubia quãuis ſint ꝯtingentia ordinata in finem:
ſed q̄dā ſunt certa: qð ꝯtingit ex cã duplici. vna eſt qꝛ per
vias determinatas ꝓcedit ad determinatū finē: ſicut q̄ſ
ſcripture certus eſt modus ꝑ artē: iõ non dubitam⁹ qualr̄
lr̃e ſint ſcribẽde ſʒ dubitam⁹ qualr̄ ſit negociãdū vel me-
C dicandū: qꝛ illa nõ hñt tantã certitudinē. Alia cã põt eſſe:
qꝛ paruʒ refert ad finē ꝯſequẽdū vtrū ſic vel aliter fiant:
qð aūt paruū eſt rõ tanq̄ pro nihilo accipit: ⁊ iõ de ꝑuis ⁊
de his que certo mõ fiūt nõ ꝯſiliamur q̄uis ordinent̄ ad
finem: ſʒ de magnis ⁊ incertis: ⁊ pp hoc iudices in magnis
cauſis ⁊ dubijs aſſumūt ſibi coaſſiſtētes ⁊ ꝯſiliū requirūt:
Ad pᵐ rõnem. nõ aūt in ꝑuis ⁊ manifeſtis. ¶ Ad pᵐ in ꝯtriū dõʒ ꝙ q̄uis
ſtatutū legis vel iuris nõ ſit in pṫãte illi⁹ cui dat̄ ꝯſiliuʒ: tñ
ſcire intellectū ſtatuti a iure eſt in pṫãte illi⁹ cui dat̄ ꝯſiliuʒ:
⁊ iuris ꝯſulti dant ꝯſiliū de itellectu iuris ſeu ꝯditoris le-
gis oſtẽdẽdo quē intellectū habuit ille ꝙ legē ꝯdidit: ⁊ pp
Ad 2ᵐ rõnem. quā cãʒ talē legē iſtituit. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nos cõſilia-
mur de factis alioꝝ inquãtū ſūt vnū nobiſcū vel ꝑ vnio-
nē affectus ſicut amicus ꝙ eſt alter ipſe ꝯſiliat̄ de his que
ſpectãt ad amicū: vel ꝑ modū inſtr̃i: qꝛ agēs ꝑncipale ⁊ in-
ſtrumētale ſunt q̄ſi vna cã totalis: ⁊ vnum eſt qð agit̄ per
D vtrūqʒ: ⁊ ſic dñs cõſiliat̄ de his q̄ agunt̄ ꝑ ſeruuʒ tanq̄ ſi
Ad 3ᵐ rõnem. fierēt ꝑ ſeipʒ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝯſiliū nõ eſt de futuris
euentib⁹: ſʒ de his q̄ agem⁹ talib⁹ euenietib⁹. vñ nõ cõſilia
mur an eſtas futura erit pluuioſa: ſʒ ꝯſiliamur q̄d agem⁹:
poſito ꝙ eſtas futura erit pluuioſa aut ventoſa.

¶ Cõſultamus aūt nõ de finibus: ſed de iis q̄ ad fines
ipſos ꝑducūt: nec.n. medic⁹ ſi ſanabit: nec orator ſi ꝑ-
ſuadebit: nec Reip. gubernator ſi bñ recteqʒ legib⁹ ci-
uitatē iſtituet: nec deniqʒ ceteroꝝ q̄ſq̄ de fine delibe-
rat: ſʒ oēs poſito quodā fine quēadmodū ⁊ ꝑ q̄ fiet il-
le ꝯſiderãt. Atqʒ ſi ꝑ plura poſſe fieri videret̄: ꝑ qð il-
loꝝ facillime optimeqʒ fiet ꝑquirūt. Sin ꝑ vnū: quo-
nã mõ ꝑ illð fiet: ⁊ illud itē ꝑ q̄d efficiet̄ ꝯſiderãt: idqʒ
faciūt donec ad primã ꝑueniãt cãm q̄ q̄dē in inuētiõe
eſt vltimã. Qui nãqʒ ꝯſulat is querere vr̃: dictoqʒ mõ
perinde atqʒ deſignationē lineaꝝ reſoluere. Non aūt
oīs ꝑquiſitio ꝯſultatio eſt. Mathematice nãqʒ ꝑqui-
ſitiones ꝯſultatiões nõ ſūt. Oīs aūt ꝯſultatio eſt cõti- E
nua perquiſitio. Jdqʒ qð vltimum eſt in reſolutione
primum eſſe conſtat in generatione.

¶ Cõſiliamur aūt nõ de finib⁹: ſʒ de his q̄ ad fi- 2ᵉ pᵃ.c.
nes. Neqʒ.n. medicus ꝯſiliabit̄ ſi ſanabit: neqʒ
rhetor ſi ꝑſuadebit: neqʒ politic⁹ ſi pacē faciet:
neqʒ reliquoꝝ aliq̄s ð fine. ¶ Sʒ ponētes finē
aliquē q̄lr: ⁊ ꝑ q̄ erit itēdūt: ⁊ ſi ꝑ plura q̄dē vi-
deat̄ fieri: ꝑ qð facillime ⁊ optie itēdūt. Si aūt
ꝑ vnuʒ: ꝓcurat̄ q̄lr ꝑ h̄ erit: ⁊ id ꝑ q̄d: quouſqʒ
vtiqʒ veniãt ad primã cãʒ: q̄ in itētiõe vltima ē.
Qui.n. ꝯſiliat̄ vr̃ querere ⁊ reſoluē dicto mõ.
¶ Quēadmodū diagrãma. Videt̄ aūt qð q̄dē
nõ oīs eē ꝯſiliū: puta mathematica: ꝯſiliū aūt oē F
qð: ⁊ qð vltimū ē in reſolõne ꝑmū eē i gnõne.

¶ Hec eſt 2ᵃ ps ꝑncipalis hui⁹ capl̄i: in qua determinatur
de mõ ⁊ ordine effectu ⁊ termino ꝯſilij: ⁊ cõtinet tres ꝑti-
culas. Jn pᵃ determinat̄ de ordie ⁊ mõ ꝯſiliãdi. Jn 2ᵃ ibi
[Et ſi q̄dē.] Determinat̄ de effectu ꝯſilij. Jn 3ᵃ ibi [Videt̄
aūt.] Determinat̄ de termino ꝯſilij. Jn pᵃ igit̄ ꝑticula oſtē-
dit̄ q̄d eſt ſupponēdū in ingſitiõe ꝯſilij ⁊ q̄d eſt querēduʒ
in hac ingſitiõe. ad cui⁹ euidētiã eſt ſciēdū ꝙ ꝯſiliū eſt q̄dā
ingſitio practica in opabilib⁹: ⁊ iõ ſicut in ingſitiõe ſpecu-
latiua q̄dā ſupponunt̄ ⁊ q̄dā querunt̄: ita eſt in ꝯſilio ſiue
in ingſitione ꝯſiliatiua: iõ Phs ꝑ oſtendit q̄d ſupponit̄ in
ꝯſilio. ⁊ ſcðo oſtēdit q̄d querit̄ in ꝯſilio. ⁊ dicit ꝙ illud qð
ſupponit̄ in ingſitiõe ꝯſiliatiua eſt finis. nã finis in opabi-
libus eſt ſicut pnᵐ in ſpeculabilib⁹ vt dicit Phs 2ᵒ phyſi. T.c.89.
iõ in ꝯſiliãdo opʒ ſupponē finē. vñ nõ ꝯſiliamur de finib⁹ G
ſed de his q̄ ſunt ad fines: ſicut in ſpeculatiuis nõ inquirit̄
de ꝑncipijs ſʒ de ꝯnib⁹. Qꝛ aūt ꝯſiliū nõ eſt de finibus de-
claratꝭ: ⁊ hec eſt ꝯ 23ᵃ que ꝓbat̄ declaratione exēplari ſic. 23ᵒ ꝯclo hui⁹ tertij libri.
Quia eniʒ ſanare eſt finis medici: medicus nõ cõſiliat̄ an
debeat ſanare infirmū: ſʒ hoc ſupponit: ⁊ qꝛ ꝑſuadere eſt
finis rhetoris: iõ rhetor nõ ꝯſiliat̄ an debeat ꝑſuadere: ſʒ
hoc ſupponit: ⁊ qꝛ facere pacē eſt finis politici nõ ꝯſiliat̄
politicus an faciat pacē: ſʒ h̄ ſupponit: ⁊ ſic pʒ exēplariter
⁊ quaſi iductiue ꝙ ꝯſiliū nõ eſt de finib⁹. ¶ Põt ēt ꝯclo
aliter ꝓbari ꝑ hoc ꝙ finis in opabilib⁹ ſe hʒ ſicut pnᵐ in
ſpeculabilib⁹: ſed pnᵐ in ſpeculabilib⁹ nõ querit̄ ſʒ ſuppo
nit̄. ꝙ finis in opabilib⁹ nõ querit̄ ſʒ ſupponit̄. Cū igit̄ cõ-
ſiliū ſit q̄dā ingſitio in opabilib⁹: ſeq̄t̄ ꝙ de fine nõ eſt cõ-
ſiliū nec igſitio. [Sed ponētes.] Viſo ꝙ ꝯſiliū nõ eſt ipſi⁹
finis narrat Phs de q̄bus eſt ꝯſiliū ⁊ quo ordie eſt ꝓcedē-
dū in ingſitione ꝯſiliatiua: itēdēdēs ꝙ cõſiliū eſt de his q̄ H
ſunt ad finē. ⁊ hoc ordine ꝓcedēdū eſt in ingſitiõe ꝯſilia-
tiua. ¶ Prio ſupponim⁹ finē. ¶ 2ᵒ ingrimus qualr̄: hoc
eſt/qua actiõe: ⁊ ꝑ que. i. ꝑ que inſtr̃a poſſum⁹ deuenire ad
finē. ¶ 3ᵒ ſuppoſito ꝙ plurib⁹ vijs poſſum⁹ deuenire ad
finē ingrimus ꝑ quã viã vel ꝑ qð illoꝝ medioꝝ vtilius ⁊
melius poſſumus deuenire. ¶ 4ᵒ poſito ꝙ per vnū me-
diū optime poſſit ꝑueniri ad finē ingrimus qualr̄ ꝑ illud
poſſit deueniri ad finē. Et ſi illud ꝑ qð deueniendū eſt ad
finē nõ habeat̄ in ꝓmptu opʒ ingrere vlterius ꝑ q̄d illud
poſſit haberi ⁊ ſilr̄ de illo quouſqʒ deueniat̄ ad ꝑmã cãm
in opando q̄ in inuētiõe eſt vltima: cui⁹ cã eſt: qꝛ qui ꝯſilia
tur vr̃ querere ⁊ reſoluere dicto mõ. ſ. ſupponēdo finem ⁊
ingrendo media ꝑ q̄ põt deuenire ad finē quouſqʒ ꝑue-
nerit ad ꝑmã cãm in opando. [Quēadmodū diagrãma.]
qð eſt deſcriptio geometrica in qua ꝙ vult ꝓbare aliquaʒ
ꝯnē opʒ ꝙ reſoluat ꝯnē in pnᵒ quouſqʒ deueniat ad ꝑma
pnᵒ indemõſtrabilia: ⁊ ita eſt in ingſitione ꝯſiliatiua. nam

I oē ɔſiliū eſt queſtio.i.q̄dā inq̄ſitio:⁊ nō ois queſtio eſt cōſiliū:nā inq̄ſitio mathematica nō eſt cōſiliū.Sola eniꝫ inq̄ſitio de opabilibꝰ eſt cōſiliū:⁊ q2 cōſilians reſoluēdo inquirit:iō neceſſe eſt ꝙ cuis inq̄ſitio ꝑducat ad illud qḋ eſt p̄ᵐ in opatione:q2 illud qḋ eſt vltimū in reſolōne eſt p̄mū
24ª ɔclō huiꝰ tertij libri. in opōne.Et pōt hic poni ɔclō 24ª.ſ.ꝙ inq̄ſitio ɔſiliatiua ꝓcedit ad illḋ qḋ eſt p̄ᵐ in opōne.ꝓbat hec ɔ̈ ſic. Ois inq̄ſitio reſolutoria de opabilibꝰ ꝓcedit ad illḋ qḋ eſt vltiᵐ in reſolōne:ſꝫ in opabilibꝰ vltimū in reſolōne ſeu vltimū in inuētiōe eſt p̄ᵐ i opōne.g̊ ois inq̄ſitio ɔſiliatiua ꝓcedit ad illḋ qḋ eſt p̄ᵐ in opōne.Maior pꝫ:nā in oī inq̄ſitiōe reſolutoria ꝓcedit ad vltimū in reſolōne:vt pꝫ in inq̄ſitiōe metaphyſica:in qua ꝓcedit reſoluēdo a ɔ̈ne ꝓbāda ad p̄ᵃ p̄nᵃ idemōſtrabilia q̄ ſūt vltima in inuētiōe ⁊ reſolōne.⁊ minor pꝫ.ſ.ꝙ in opabilibꝰ vltimū in reſolōne ſeu inuētiōe eſt p̄ᵐ in opōne. Nā medicus volēs iducere ſanitatē inq̄
K rit ꝑ qḋ ſanitas pōt acq̄ri.⁊ iuēto ꝙ ꝑ potionē calidā ⁊ humidā inq̄rit q̄uo ⁊ ꝑ que pōt talis potio hērī:⁊ inuento ꝙ ꝑ tales herbas inq̄rit q̄uo ⁊ vbi pn̄t tales herbe hērī:⁊ cognito ⁊ inuēto ꝙ eūdo ad talē ortum pn̄t hꝰ herbe hērī qḋ eſt vltimū in reſolōne illa:iō p̄ᵐ in opōne erit ire ad taleꝫ ortū ⁊ ibi inuenire ⁊ colligere hꝰ herbas:⁊ ita pꝫ ꝙ in opeɾabilibꝰ vltimū in inuētiōe ⁊ reſolōne eſt p̄ᵐ in opōne.

¶ Atqꝫ ſi ɔſultantes in aliq̄d iciderint:qḋ q̄dem fieri nequeat deſiſtunt:vt ſi ſit pecunię opus:has aūt hēre nō poſſint.Cū ſi videat fieri poſſe tūc agere aggrediūtur.Ea v̄o dicimꝰ fieri poſſe que ꝑ noſipſos fieri pn̄t:nā ea que ꝑ amicos fiūt per noſipſos quodāmō fiūt:q̄ppe cū p̄ncipiū ſit in nobis.Querunt aūt q̄nqꝫ q̄deꝫ inſtr̄a:q̄nqꝫ aūt vſus ipſoꝝ:⁊ in reliq̄s ſilī mō. Interdū per qḋ:interdū quonā mō:aut per quē ſolet queri.

L ¶ Et ſi q̄dē ipoſſe inueniāt diſcedūt:puta ſi pecunijs idigēt:has aūt nō poſſe eſt habere:ſi aūt poſſe videat icipiūt opari:poſſia aūt que ꝑ nos fiūt vtiqꝫ. ¶ Que eniꝫ per amicos ꝑ nos aliq̄liter fiunt:principiū eniꝫ in nobis. Queruntur aūt q̄nqꝫ inſtr̄a:q̄nqꝫ aūt neceſſitas eoꝝ:ſilr̄ āt ⁊ i reliq̄s:q̄nqꝫ q̄dē ꝑ q̄d:q̄nqꝫ āt q̄lr̄ vl̄ ꝑꝑ q̄d.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcḋe ꝑtis p̄ncipalis:in qua determinat de effectu ɔſilij q̄ eſt opari ad ɔſequēdū finē vel deſiſtere ab opando.eſt eniꝫ effectꝰ ɔſilij talis ꝙ cū per inq̄ſitionē ɔſilij ꝑuentū fuerit ad illḋ qḋ opꝫ p̄ opari ſi illud inueniat ipoſſe diſcedit ab opando q̄ſi deſperās deuenire ad fineꝫ quē intēdebat.Si aūt illud qḋ opꝫ p̄ opari appareat ſibi poſſe:tūc incipit opari:vt ſi ad negociū aliqḋ ꝓſequendūꝫ
M inueniat per ɔſiliū ꝙ hō idiget magna ſūma pecunie:⁊ ꝙ ad tantā ſūmā nō poterit deuenire opꝫ ꝙ hō dimittat ꝓſecutionē talis negocij.Si aūt inueniat ꝑ ɔſiliūꝫ ꝙ poſſit ad tantā ſūmā pecunie deuenire:tūc ſtatiꝫ incipit opari:⁊ dico illa eſſe nobis poſſibilia q̄ poſſūt ꝑ nos ⁊ amicos fieri. [Que eniꝫ ꝑ amicos:aliq̄ualr̄ ꝑ nos fiunt:p̄nᵐ eniꝫ in nobis eſt.]q2 intuitu noſtri h̄ faciunt. Illa aūt que querunt q̄nqꝫ ſunt inſtr̄a:vt gladius aut equus:q̄nqꝫ neceſſitas.i. oppoꝛtunitas eoꝝ ⁊ qualr̄ opꝫ eis vti:⁊ ita eſt in reliq̄s artibꝰ.Effectꝰ igit ɔſilij eſt opari vel deſiſtere ab opando.

¶ Videt igit vt dictū eſt hō principiū actuū eſſe ⁊ de ijs eſſe conſiliū que agi ab ipſo pn̄t ⁊ actus alioꝝ eſſe gr̄a. Finis igit nō erit cōſultabilis ſꝫ ea que deducunt ad fines:nec ēt ſingula:vt ſi panis ſit hoc:vel cōfectū ſit vt opꝫ. Hec.n.ſenſus ipſiꝰ ſūt.Qḋ ſi ſemper q̄ſpiaꝫ conſultauerit in infinitum abibit.

¶ Videt aūt quēadmodū dictū eſt hō eſſe principiū opōnū:ɔſiliū aūt de opabilibus ab ipſo. N
¶ Opōnes aūt alioꝝ gr̄a. ¶ Nō vtiqꝫ igit erit ɔſiliabilis finis:ſꝫ que ad fines. Neqꝫ vtiqꝫ ſingularia:puta ſi panis h̄:vel digeſtū eſt vt opꝫ: ſenſus enim hec certificat.ſi autem ſemper cōſiliabitur in infinitum veniet. Oēttūs ſingularia certificat.

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula ſcḋe ꝑtis p̄ncipalis:in qua determinat de termino ɔſilij.⁊ declarat ꝙ ɔſiliū hꝫ terminū:⁊ hec eſt ɔclō 25ª que ſic itelligit ꝙ ɔſiliatio nō abit in īfinitū ſꝫ hꝫ p̄ᵐ p̄nᵐ:hec ɔclō ꝓbat ex ꝑte triū.ſ.ex ꝑte agentis:⁊ ex ꝑte finis:⁊ ex ꝑte īſtr̄oꝝ. Ex ꝑte agētis ſic.Ois opō hoīs hꝫ finē:ſꝫ ɔſiliū eſt opō hoīs ⁊ eſt de opabilibꝰ ab hoīe.g̊ ɔſiliūꝫ habet finē ⁊ terminū.maior pꝫ ex ꝓhemio p̄mi libri. 25ª ɔclō huiꝰ tertij libri.
O [Opōnes aūt.]2ª ꝓbat ɔ̈ ex ꝑte finis ſic.Cōſiliū eſt q̄dā opatio cū ſit q̄dā inq̄ſitio:ſed opōnes ſūt gr̄a finiū.g̊ cōſiliū hꝫ finē:⁊ ꝑ ɔn̄s hꝫ terminū.[Nō vtiqꝫ.]3ª ꝓbat ɔclō ex ꝑte īſtr̄oꝝ qbꝰ vtit cōſilians ſic. In inq̄ſitione cōſiliatiua ꝑuenit ad aliqḋ ſingulare manifeſtū ſenſui de quo nō eſt vlteriꝰ ɔſiliādū.ex hoc arguit ſic. Illud qḋ peruenit ad aliq̄d ⁊ nō ꝓcedit vltra illḋ hꝫ terminū:ſꝫ inq̄ſitio ɔſiliatiua ꝑuenit ad aliq̄d ⁊ nō ꝓcedit vltra.g̊ ⁊c̄.Maioꝛ eſt manifeſta.⁊ minor declarat.nā in ɔſiliando ꝑuenit ad aliqḋ ſingulare manifeſtuꝫ ſenſui:vt ꝙ ille panis eſt digeſtus ⁊ factꝰ vt opꝫ:ſꝫ de eo qḋ eſt manifeſtū ſenſui nō eſt vlteriꝰ ɔſiliandū.g̊ in inq̄ſitione conſilij ꝑuenit ad aliq̄d de quo nō eſt vlteriꝰ cōſiliādū:⁊ ꝑ ɔn̄s ɔſiliū hꝫ terminū:aliter ꝓcederet in īfinitū in ɔſiliādo. ¶ Circa iſtā ꝑtē occurrunt 3ª dubia.p̄mū eſt vtrū ɔſiliū ſit ipſius finis. Videt ꝙ ſic. Tria dubia p̄ᵐ dubᵐ
P q2 finis eſt qḋdā opatū a nobis:vt domꝰ que eſt finis edificationis:ſꝫ de opabilibꝰ a nobis q̄ ſunt in poſtāte nr̄a pōt eē cōſiliū:cuiuſmodi ſūt multi fines.g̊ ɔſiliū pōt eē ipſius rō.
finis.Oppoſitū vult ꝓhs. ¶ 2ᵐ dubiū eſt vtrū ois inq̄ſitio ɔſilij ſit reſolutoria. Videt ꝙ nō:q2 ɔſiliū eſt inq̄ſitio rōnis:ſꝫ rō incipit a p̄oꝛibus ⁊ ꝓcedit ad poſterioꝛa:vt a p̄ncipijs ad p̄ncipiata:⁊ ille modus eſt cōpoſitiuus ⁊ non reſolutoriꝰ.g̊ ⁊c̄. ¶ Itē ɔſiliū eſt de opōnibꝰ nr̄is ⁊ de his que agunt a nobis:ſed opōnes nr̄e ꝓcedūt a ſimplicibus ad cōpoſita:vt in factiōe domꝰ ꝓcedimꝰ a lignis ⁊ lapidibus diſponēdo ea ad cōſtructionē domꝰ:⁊ ita ꝓcedimus a ſimplicibꝰ ad cōpoſita q̄ modus eſt cōpoſitiuus ⁊ nō reſolutoriꝰ.g̊ ⁊c̄. ¶ In oppoᵐ eſt ꝓhs qui dicit ꝙ q̄ ɔſiliat vi querere. ¶ 3ᵐ dubiū eſt vtrū inq̄ſitio cōſiliatiua ꝓcedat in īfinitū. Videt ꝙ ſic:q2 ɔſiliū eſt de ꝑticularibꝰ opeɾabilibꝰ a nobis:ſꝫ ꝑticularia opabilia a nobis ſūt infinita.g̊ ⁊c̄. ¶ Itē cōſiliū eſt de oī eo per qḋ remouent īpedimēta a ꝓſecutiōe finis.ſꝫ in īfinitū poſſunt eē īpedimēta a ꝓſecutiōe finis.g̊ de infinitis pōt eē ɔſiliū:⁊ ſic inq̄ſitio ɔſiliatiua pōt ꝓcedere in īfinitū. ¶ Cōtrariū ꝓbat ꝓhs in lr̄a. ¶ Ad p̄ᵐ dubiū dōm eſt ꝙ de fine inquātū eſt finis nullo mō pōt eē ɔſiliū:tn̄ de fine ordinato ad aliū finem inquātū ordinat ad aliū finē pōt eē ɔſiliū. Rō p̄mi eſt q2 oē ɔſiliū eſt q̄dā inq̄ſitio:⁊ ois inq̄ſitio ꝓcedit ex aliq̄bus p̄ncipijs ſuppoſitis:iō ſicut in inq̄ſitione ſpeculatiua p̄ncipia ſupponunt ⁊ ɔclōnes inq̄runt:ita opꝫ ꝙ in opabilibꝰ finis q̄ hꝫ rōnē p̄ncipij ſupponat eo ꝙ ab eo ſumit rō eoꝝ que ſūt ad finē:ita ꝙ illḋ qḋ eſt ad finē inq̄rat. Cū igit finis nō ſit ad aliū finē ſꝫ ꝙ eſt finis:pꝫ ꝙ nullo mō eſt cōſiliū de fine ſm ꝙ eſt finis. ¶ 2ᵐ declarat.ſ.ꝙ de fine ſꝫ ꝙ ordinat ad aliū finē pōt eē ɔſiliū.nā ſicut in ſpeculatiuis illud qḋ eſt p̄nᵐ demōſtratiōis poſterioꝛis pōt eē cōcluſio demōſtrationis p̄oꝛis:ita in opabilibꝰ ⁊ in finibus cōtingit ꝙ illud qḋ eſt finis vnꝰ opōnis pōt ordinari ad alium

Tria dubia (margin): Q rō. In oppoſitū ꝓhs. Dub. 2ᵐ rō p̄ᵃ. rō 2ᵃ. In oppoſitū ꝓhs. Du. 3ᵐ. rō p̄ᵃ. rō 2ᵃ. In oppoſitū ꝓhs. Solo p̄mi dubij.

A aliũ finẽ ſicut ſanitas eſt finis medicinaliũ: ⁊ tñ ordinatur
ad aliũ finẽ. ſ. ad felicitatẽ: ⁊ iõ lȝ de eo qḋ eſt finis ſub rõ-
ne qua eſt finis nõ ſit ↄſiliũ: tñ de fine vt ordiabilis eſt in
Ad rõnẽ. aliũ finẽ põt eſſe cõſiliũ. ℂ Ad pͫ dõm ꝙ de opabilib⁹ a
Solutio nobis ſȝ ꝙ ordinanẽ ad aliud bñ põt eẽ ↄſiliũ: ſed nõ in-
ſcdi dubij quãtũ bñt rõnẽ finis. ℂ Ad zͫ dubiũ dõm eſt ꝙ inqſi-
tio ↄſilij eſt tñ reſolutoria cui⁹ rõ eſt. nã inqſitio reſoluto-
ria incipit ab effectu ꝑcedẽdo ad cãm ꝓximã: ⁊ ab illa ad
cãm priorẽ quouſqȝ deueniaẽ ad cãz pmã in eſſe q̃ eſt vl-
tima in inuẽtiõe: ſȝ ois inqſitio ↄſiliatiua icipit ab effectu
⁊ ꝑcedit ad cãm ꝓximã: ⁊ ab illa aſcẽdẽdo ad cãm priorez
quouſqȝ deueniaẽ ad cãz pmã in eſſe que eſt vltima in in-
uentiõe ⁊ pͣ in opõne. g̃ ois inqſitio ↄſiliatiua eſt reſoluto-
ria. Maiorẽ declarat Phs ꝑ exẽpliũ in ſpeculationib⁹: vt
in diagrãmatib⁹. i. ſyllis deſcriptis ꝑ lineas ⁊ lr̃as in qbus
B pmo accipim⁹ ↄnẽ demrõnis: deide accipim⁹ ꝓpria pn͂ᵃ ꝑ
que ↄclõ demrãta eſt: deinde accipim⁹ priora pn͂ᵃ ⁊ ꝓpria
ꝑ que hec demõſtrata ſunt: ⁊ ſic ſemꝑ aſcendẽdo vſqȝ ad
pͫ pnͫ indemrãbile: ⁊ hec eſt via reſolonis ꝑcedẽdo ab
effectu ad cãm ꝓximã ⁊ ab illa ad cãm ſibi ꝓximã aſcen
dẽdo quouſqȝ deueniaẽ ad cãz pͫᵃ: ⁊ ꝓceſſus ecõtrario. ſ.
a pma cã ↄnis ad cãm ꝓximã deſcẽdẽdo: ⁊ ab illa ad aliã
quouſqȝ deueniaẽ ad ↄnẽ eſt ꝓceſſus cõpoſitiuus. vñ bre
uiter via reſolutoria eſt ab effectu ⁊ poſteriori i eẽ ad cãz
⁊ pus in eſſe: via cõpoſitiua ſeu cõpõnis eſt eȝ. ⁊ ſic patet
maior ⁊ minor. pȝ exẽplariter ſm Cõmẽtatorẽ ſic. In inq
ſitione ↄſiliatiua incipimus ab aliquo pn͂ᵒ ſuppoſito ⁊ pus
noto: vt volẽtes domũ facere incipim⁹ a domo tanq̃ a pn͂ᵒ
ſuppoſito ⁊ noto: ⁊ querimus pn͂ᵃ ꝓpria: ex qbus opȝ domũ
fieri: ⁊ inueniẽtes ꝙ opȝ domũ fieri ex lapidibus ⁊ lignis
querim⁹ qualr̃ hec poterũt hñi: ⁊ inueniẽtes ꝙ ꝑ operarios
C vlteri⁹ reſoluẽdo querim⁹ qualr̃ operarij poterũt hñi ⁊ inue
niẽtes ꝙ ꝑ pcia: vt per tributionẽ argẽti q̃ eſt cã: poſtremo
inuenta incipimus ab illa q̃ eſt pͫ pnͫ ⁊ cã factiõis dom⁹.
Et ſic pȝ ꝙ inqſitio ↄſiliatiua icipit ab effectu ⁊ a poſterio
ri in eſſe ⁊ ꝑcedit ad cãz ꝓximã ⁊ ab illa ad aliã quouſqȝ
deueniaẽ ad pͫ pnͫ opõnis qḋ eſt vltimũ in inquiſitione.
Nõͫ ℂ Intelligẽdũ eſt ꝙ in inqſitione cõſiliatiua eſt duplex
In inqſi- ꝓceſſus ⁊ duplex pnͫ. ſ. vnus ꝓceſſus in ſpeculãdo: ⁊ ali⁹
tione cõſi- ꝓceſſus in opando: ⁊ aliud eſt pnͫ ſpeculationis ⁊ aliḋ eſt
liatiua ꝓ- pnͫ opõnis. ꝓceſſus in opando eſt cõpoſitiuus: qꝛ ꝑcedit
ceſſus zˣ a cauſis ad effectũ: ⁊ a ſimplicib⁹ ad cõpoſitũ vt pȝ in fa-
⁊ pncipiũ ctione dom⁹ in q̃ in opando icipiẽ a cãis dom⁹ vt ab argẽ
to lignis lapidib⁹ ⁊ operarijs ꝑcedẽdo vſqȝ ad factionẽ do
mus. Sȝ in ſpeculãdo dom⁹ eſt pnͫ: qꝛ pͦ intẽdim⁹ domũ
deide operarios ⁊ lapides ⁊ ligna: ⁊ vltio pciũ. ſ. tributionez
argẽti. vñ in factiõe dom⁹ pnͫ actiõis eſt argẽtũ ⁊ pnͫ ſpe
D culationis ꝓximũ eſt edificiũ: ⁊ in opando ↄſiſtit bonitas
in h ꝙ opus ꝓpoſitũ ſit rõne directũ. In ſpeculãdo vͦ cõ
Ad pͫ ſiſtit in h bonitas ꝙ cognitio ꝑcedit ⁊ pficit in cognitio-
rõnem. nẽ meliorẽ vt dicit hic Euſtrati⁹. ℂ Ad pͫ in ↄtriũ qñ dẽ
ꝙ rõ incipit a priorib⁹. Dõm ꝙ rõ nõ ſemꝑ icipit a priorib⁹
in eſſe ſȝ a priorib⁹ in ſpeculari: ⁊ qꝛ in inqſitione ↄſiliatiua
finis q eſt effect⁹ eſt pͫ in ſpeculãdo lȝ ſit vltimũ in operã
Ad zͫ do ſiue in executiõe: iõ rõ ſupponit falſũ. ſ. ꝙ rõ ſemꝑ in-
rõnem. cipit a pncipijs ꝑcedẽdo ad poſteriora. ℂ Ad aliud cõce
do ꝙ cõſiliũ eſt de opõnib⁹ noſtris ⁊ de opatis a nobis: ⁊
cõcedo ꝙ opões noſtre ꝑcedũt a ſimplicib⁹ ad cõpoſi-
ta. ⁊ cõcedo ꝙ ꝓceſſus in opando ea q̃ ↄſiliata ſunt eſt ꝓ-
ceſſus cõpoſitiuus: tñ ꝓceſſus in ſpeculando in inqſitione
ↄſilij eſt reſolutori⁹ qꝛ ꝑcedit a cõpoſitis ad ſimplicia ⁊ a
poſteriorib⁹ in eſſe ad priora in eſſe vt pȝ ex pdictis. ℂ Ad
Solo. 3. 3ͫ dubiũ dõm ꝙ in ꝑ ſe ordinatis cõſiliũ nõ ꝑcedit in in-
dubij. finitũ: ſed eſt finitũ tã ex pte pncipij q̃ ex pte termini: tñ
in accidẽtalr̃ ordinatis põt ꝑcedere in ifinitũ. ℂ Primũ

declaraẽ ſic. Cõſiliũ eſt qdã inqſitio: ſȝ ois inqſitio ꝑcedit E
ab aliquo pn͂ᵒ pſuppoſito: ſȝ finis in agibilib⁹ ſe hȝ vt pnͫ
in ſpeculabilib⁹. Cõſiliũ igiẽ incipit a fine tanq̃ a pn͂ᵒ: ſed
in finib⁹ nõ eſt ꝓceſſus in infinitũ vt pȝ ex pmo hui⁹ ⁊ zᵒ
meta͛: ideo in ↄſilio eſt ſtatus ex pte pncipij. Qꝛ etiã cõſi
liũ hȝ ſtatũ ex pte termini pȝ: qꝛ inqſitio conſiliatiua vlti-
mate terminaẽ ad aliqd qḋ eſt in pṫate noſtra qḋ eſt pͫ in
opõne: ſȝ ſit vltimũ in inuẽtione: igiẽ oẽ ↄſiliũ hȝ terminũ:
qḋ etiã pȝ ꝑ hoc qꝛ id eſt ipoſſe moueri qḋ ipoſſe eſt motuz
eſſe: vt pȝ ex pͦ de celo ⁊ mũdo ⁊ 6. phyſicoꝝ. ſed cõſiliari
eſt qḋdã moueri: qꝛ cõſiliũ eſt qdaz motus rõnis. Si igiẽ
cõſiliũ ꝑcederet in ifinitũ ipoſſe eẽt ↄſiliũ eſſe terminatũ:
⁊ ꝑ ↄñs nũq̃ fieret cõſiliũ qḋ falſuz eſt vt apparet ad ſen-
ſuz ⁊ ex his arguiẽ ſic. Illud qḋ hȝ pnͫ ⁊ terminũ ꝑ ſe nõ
ꝑcedit in ifinitũ: ſed in ꝑ ſe ordinatis cõſiliũ hȝ pnͫ ⁊ ter-
minũ: iõ ⁊c̃. ℂ Scdm ẽt pȝ. ſ. ꝙ cõſiliũ põt ꝑ accidens ire F
in infinitũ: qꝛ qñ cõſiliatũ eſt de vno negocio põt ↄſiliari
de alio ⁊ poſtea de alio ⁊ ſic in infinitũ. Sed illa ſucceſſio
cõſiliatiua eſt ifinita ꝑ accñs: qꝛ inter illa nõ eſt ordo ꝑ ſe
ſed qḋlibet accidit cuilibet: ⁊ iõ cõſiliũ in accñtalr̃ ordina
tis ꝑcedit in ifinitũ ſicut ⁊ gnãtio. ℂ Ad pͫ in ↄtriũ cũ dẽ Ad rõ-
ꝙ opabilia a nobis ſunt infinita ⁊c̃. Dõm eſt ꝙ cõſiliũ eſt nez pͫ.
per ſe de opabilib⁹ a nobis ꝑ ſe ordinatis ad vnũ finẽ de-
terminatũ: ⁊ talia nõ ſũt ifinita ſȝ ſolũ finita: opabilia aũt
a nobis que nõ ſunt ꝑ ſe ordinata ad vnũ finẽ ſũt ifinita:
⁊ de talib⁹ nõ eſt cõſiliũ per ſe ſȝ ꝑ accñs ſolũ. ℂ Ad aliḋ Ad zͫ
dõm ꝙ per ſe ipediẽtia finẽ aliquẽ nõ ſunt ifinita ſȝ deter rõnem.
minata: ſicut ⁊ cauſe per ſe ordinate ad conſecutionem fi-
nis ſunt determinate ⁊ finite.

ℂ Cõſultabile autẽ ⁊ eligibile idem eſt. Ipſum tamen
eligibile definitũ iam eſt. G

ℂ Conſiliabile autez ⁊ eligibile idem. verumtñ 3ᵒ pͣ c.
determinatum eſt iam eligibile.

ℂ Hec eſt 3ᵃ ps pncipalis hui⁹ capl̃i: in qua Phs determi-
nat de ↄſilio ꝑ cõpõnẽ ad electionẽ cõparãdo cõſilium ⁊
electionẽ adinuicẽ ⁊ cõtinet tres pticulas. In pͣ cõparat
cõſiliũ ⁊ electionẽ adinuicẽ ſm cõuenientiã. In zᵃ ibi [Qḋ
eniȝ ex cõſilio.] cõparat cõſiliũ ⁊ electionẽ adinuicez pe-
nes diũaz. In 3ᵃ ibi [Exiſtẽte aũt eligibili.] cõcludit ex pre
dictis deſcriptionẽ electiõis. In pͣ igiẽ pticula poniẽ ↄue
niẽtia inter cõſiliũ ⁊ electionẽ q̃ talis eſt, ꝙ conſiliũ ⁊ ele-
ctio ſunt circa idẽ obiectũ. nã cõſiliabile ⁊ eligibile idem
ſunt. nã bonũ qḋ eſt in pṫate nr̃a eſt ↄſiliabile ⁊ eligibile: ⁊
tñ eſt ordo iter ea: qꝛ qñ iã determinatũ eſt aliqd ꝑ ↄſiliũ
tũc pmo eligiẽ q̃ ↄſilio pcedẽte electionẽ. ℂ Hic dubi- Dubͫ
taẽ qꝛ nõ vi ꝙ ↄſiliabile ⁊ eligibile ſint oino idem: qꝛ tũc rõ.
nihil eſſet eligibile niſi eẽt cõſiliabile. cõſequẽs eſt falſuz:
qꝛ de his que fiunt ſm certas diſciplinas ⁊ artes ꝑ ſe ſuffi H
cientes nõ ſunt cõſiliabilia vt pȝ ꝑ Phm ſupra: ⁊ tñ talia
ſunt eligibilia: iõ ⁊c̃. ℂ Dõm ꝙ cõſiliabile ⁊ eligibile non Solo.
ſunt idẽ ↄuertibilr̃: qꝛ oẽ cõſiliabile eſt eligibile ⁊ non oẽ
eligibile eſt cõſiliabile. ℂ Rõ pmi eſt: qꝛ cõſiliũ eſt inqſi-
tio alicui⁹ qḋ eſt vtile ad finẽ bonũ cõſequẽdum: ſȝ oẽ qḋ
eſt vtile ⁊ ordinabile ad cõſequẽdũ finẽ bonũ eſt eligibi-
le: iõ oẽ cõſiliabile eſt eligibile. ℂ Intelligẽdũ eſt ꝙ cõſi Nõͫ
liabile accipiẽ dupl̃r. ſ. large ꝓ oĩ eo de quo inqriẽ ꝑ cõſi- Cõſiliabi
liũ: ⁊ ſic vtraqȝ ps ↄtradictionis eſt ↄſiliabilis ⁊ forte eli- le zᵉ capl̃
gibilis q̃uis nõ ab eodẽ. Alio mõ accipiẽ cõſiliabile ſtri-
cte: ⁊ ſic ſolũ vtile ad finẽ cõſequẽdũ de quo inqriẽ ꝑ cõſi
liũ eſt cõſiliabile: ⁊ de tali cõſiliabili eſt certũ ꝙ oẽ conſi-
liabile eſt eligibile. ℂ Rõ ſcdi. ſ. quare nõ oẽ eligibile eſt
ↄſiliabile eſt iſta: qꝛ electio eſt de oib⁹ que a nobis aguẽ
voluntarie ad finis cõſecutionẽ: ſed nõ de oib⁹ talib⁹ eſt
cõſiliũ: qꝛ cõſiliũ eſt inqſitio de rebus dubijs ⁊ magnis ⁊

I nõ eſt de manifeſtis ꝛ paruis: vt pꝫ ex ſupra dictis. Et ſic pꝫ ꝙ nõ oẽ eligibile eſt conſiliabile: qꝛ eligibile eſt cõe ad oẽ vtile ordinatũ ad finẽ ↄſequẽdũ ſiue ſit certũ ſiue dubiũ ſiue magnũ ſiue paruũ: ſꝫ cõſiliabile ſolũ eſt cõe ad vtile ordinatũ ad finẽ qd̓ eſt dubiũ ꝛ magnũ. Ex pdictis pꝫ ꝙ hec nõ eſt p ſe eligibile eſt ↄſiliabile. nõ eniꝫ dr̃ aliqd eligibile p ſe rõne inqſitiõis ↄſiliatiue: qꝛ ſic eligibile nõ eſſet in plus ꝙ̃ ↄſiliabile. ſed p ſe loquẽdo dr̃ aliqd eligibile rõne iudicij ꝛ ſentẽtie qua iudicat̃ aliqd eſſe vtile ad ↄſecutionẽ finis. Uñ qꝛ i rebꝰ manifeſtis rõ nõ inqrit ſꝫ ſtatiꝫ iudicat ↄferẽdo ſnĩaꝫ abſqꝫ oĩ iqſitiõe ꝛ ↄſilio pcedẽte: iõ ad

Ad rõnẽ. electionẽ p ſe reqrit̃ iudiciũ ꝛ ſnĩa: nõ aũt inqſitio aut ↄſiliũ. ¶ Rõ inducta ad dubitationẽ pbat vez: ꝛ iõ ↄcedat̃.

¶ Qd̓ eniꝫ ceteris ex ↄſultatione pretulimus id eligibi

K le eſt. Deſinit eni tũc demũ vnuſqſqꝫ pquirere quomõ aget mõ cũ in ſeipſuꝫ principiũ redigit: ꝛ in id ſuipſiꝰ qd̓ antecedit: hoc eſt. n. qd̓ eligit. Patet hoc ita eẽ ꝛ ex vetuſtiſſimis rebuſpu. quas imitabat̃ Homerus. Que nãqꝫ reges eligerẽt ea populo enuntiabant.

¶ Qd̓ eni ex ↄſilio preiudicatũ eſt: eligibile eſt: geſcit eniꝫ vnuſqſqꝫ querens qualr̃ opabit̃ qñ in ſeipꝫ reducet principiũ ꝛ ipm in añs: hoc. n. eſt qd̓ eligit̃. ¶ Manifeſtuꝫ aũt hoc ex antiqs vrbanitatibꝰ quas Homerus imitatus eſt: reges enim que eligebãt annuntiabant plebi.

¶ Hec eſt 2ª pticula: in qua cõparat ↄſiliũ ad electionẽ ſꝫ diam quã imediate iã tetigerat. ꝛ dĩa eſt iſta. ꝙ cõſiliuꝫ

L pcedit electionẽ. Et hec eſt ↄclõ 26ª que pbat̃ dupliciter.

26ª ↄclo buiꝰ tertij libri. Pmo ſic. Electio ſeqt̃ iudiciũ rõnis vel eſt ſil̃ cuꝫ iudicio rõnis: ꝛ cõſiliũ pcedit iudiciũ rõnis. igit̃ cõſiliũ pcedit electionẽ. Cõſequẽtia pꝫ: qꝛ qd̓ pcedit pꝰs pcedit poſterius: ꝛ ẽt qd̓ pcedit vnũ eoꝝ que ſunt ſil̃ pcedit reliquũ: ꝛ iudiciũ rõnis vel eſt pꝰs electiõe vel ſil̃ cũ ea: ꝛ ſic pꝫ ↄñtia. maior eſt manifeſta. Nõ eniꝫ eligit̃ aliqd niſi qd̓ eſt iudicatũ eẽ bonũ. ꝛ minor pꝫ ſic. Qui cõſiliãdo inqrit qualr̃ dꝫ opari deſiſtit a ↄſiliãdo qñ iqſitionẽ ſuã reſoluẽdo pducit ad illud qd̓ eſt in ſua ptãte. hoc eſt cũ puenerit ad tale iudiciũ ꝙ id qd̓ intẽdit facere eſt in ſua ptãte: ꝛ tũc eligit illud qd̓ facere intẽdit gr̃a finis cõſequẽdi: ꝛ ſi ſint plura q̃ iudicauerit ſe poſſe facere geſcit a ↄſiliãdo qñ reduxerit in añs, hoc eſt: qñ iudicauerit ꝙ añs hoc eſt illd̓ qd̓ ei p̊ operãdo occurrit eſt in ſua ptãte: ꝛ tũc eligit illud. ¶ Manifeſtũ aũt ꝛ ex antiqs. ¶ Scd̓o pbat̃ ↄ p qd̓dã ſignũ. Nã antiqꝰ re

M ges nõ hntes plenã ptãtẽ dñatiuã i multitudie vt poſſent facere oĩa put eis videret̃, ea q̃ in ↄſilijs ſuis determinabant ꝛ eligebãt annũtiabãt plebi vt ipſi ẽt eligerent: ꝛ ſic cõſiliũ regis pcedebat electionẽ plebis. ꝛ hoc eſt ſignũ ꝙ cõſiliũ pcedit electionẽ. Euſtratiꝰ dicit hic ꝙ reges q̃ eligebant annũtiabãt plebi. iſti enim. ſ. reges in inceptis duces ſunt: queadmodũ ꝛ noſter itell̓s q eſt eoꝝ q̃ in nobis ſunt honorabilioꝛ: vt plebs eniꝫ iudicat̃ ſubijcit̃ ꝛ regit̃: ita hic appetitus finaliter iudicat̃ ꝛ regit̃ ab itellectu ꝛ mouetur ad operationem. hec Euſtratius. Ex iſto loco patet p Euſtratiũ ꝙ intellectus eſt nobiliſſima potentia anime.

¶ Cũ igit̃ ipm eligibile ſit cõſultabile appetibile ex ijs que in nr̃a ſunt ptãte ꝛ ipſa electio deliberatiua appetitio reꝝ erit earũ que in nr̃a ſũt ptãte: nã ſil̃ atqꝫ diiudicauimꝰ ex cõſultatiõe affectamus deliberatione: qd eſt igit̃ electio figura ſit dictuꝫ: ꝛ circa que verſatur: ꝛ eoꝝ eſſe quibus ad ipſos fines acceditur.

Electiõis deſcriptio ¶ Exiſtente autẽ eligibili ↄſiliabili deſiderabili eoꝝ que in nobis: ꝛ electio vtiqꝫ erit cõſiliabile dſideriuꝫ eoꝝ que in nobis: ex cõſiliari enim iudicãtes dſideramus ſꝫ cõſiliuꝫ. Electio gdẽ igit̃ typo nunc non vt conſuetum eſt dicere ſꝫ ſubſcriptionem ſed vniuerſalr̃ dicta ſit ꝛ circa qualia eſt: ꝛ qm̃ eorum que ad fines. N

¶ Hec eſt 3ª pticula huiꝰ ptis: in qua ↄcludit deſcriptionem electionis q̃ eſt iſta. Electio eſt deſideriũ ↄſiliabile eoꝝ q̃ ſunt in nr̃a ptãte. Et eſt ↄclõ 27ª huiꝰ libri que pbat̃ ſic. 27ª ↄclo buiꝰ tertij libri. Eligibile eſt ↄſiliabile deſiderabile de nũo eoꝝ q̃ ſunt in nr̃a ptãte: ergo electio eſt deſideriũ ↄſiliabile eoꝝ que ſũt in nr̃a ptãte. Cõſequẽtia pꝫ p locũ a cõiugatis. ppter hec aũt dixit electionẽ eẽ deſideriũ ↄſiliabile: qꝛ ex hoc ꝙ hõ ↄſiliat̃ puenit ad deſiderãdũ ea q̃ ſunt p ↄſiliũ adinuẽta qd̓ gdẽ deſiderium eſt electio. ¶ Euſtratius dicit hic ſic. O Opꝫ aũt ſcire qm̃ electiõis genꝰ vtiqꝫ eſt itell̓s appetitiuꝰ nõ ſimplr̃ aũt itell̓s ꝛ appetitꝰ: ſꝫ qd̓ ꝛ p ambo ꝛ cõmixtũ. Hec ille. Et dĩa electiõis habet̃ p h̓ ꝙ Phs dic. ¶ Eoꝝ q̃ ſunt in nr̃a ptãte. ¶ Quia Phs dicit hic deſcribẽdo electionẽ ꝙ electio eſt deſideriũ ↄſiliabile: ꝛ deſideriũ ptinet ad appetitũ ꝛ ↄſiliari ptinet ad itellectũ: iõ rõnabilr̃ dubitatur hic. vtrũ electio ſit actꝰ itell̓s vel actꝰ volũtatis vel qd̓dã mixtũ ex his vt innuit Cõmẽtatoꝛ. Et vr̃ pmo ꝙ electio Dubiũ. ſit actꝰ itell̓s in itellectu ſubiectiue exiſtẽs: qꝛ eiuſdẽ potẽtie eſt ſyllogiꝫare ꝛ cõcludere: ſꝫ electio eſt ſicut ↄclõ inqſitionis ↄſiliatiue. Cũ igit̃ inqſitio ↄſiliatiua ſit in itellectu ꝛ actus itell̓s: ſeqt̃ ꝙ electio ſit actꝰ itell̓s. ¶ Item electio iportat quãdã collationẽ pluriũ p quã vnũ alteri pfert̃: ſꝫ collatio eſt actꝰ itell̓s. igit̃ electio eſt actꝰ itell̓s. ¶ Contra. P electio eſt deſideriũ eoꝝ q̃ ſunt in nr̃a ptãte vt dicit Phs: ſed deſideriũ eſt actꝰ volũtatis. ergo ꝛc. ¶ Ad iſtud dicũt gdã ꝙ electio icludit eſſentialr̃ tã actũ itell̓s ꝙ̃ actũ appetitiuũ: ita ꝙ electio ſit aliqd cõpoſitũ ex vtroqꝫ actu: ſicut aĩal cõponit̃ ex aĩa ꝛ corpe: ꝛ ita nõ eſt cõcedendũ ꝙ electio ſit in itellectu nec ꝙ ſit in appetitu ſꝫ ꝙ eſt ptiꝫ in intellectu ꝛ ptiꝫ in appetitu. ꝛ hec vr̃ eſſe opĩo Cõmẽtatoꝛis hic: qui dicit ꝙ genꝰ electiõis eſt itell̓s appetitiuus ꝛ non ſimplr̃ itell̓s vel appetitꝰ: ſꝫ qd̓ p ambo eſt mixtũ. hec Cõmẽtatoꝛ. ſi tñ electio eſſet tm̃ in itellectu vel tm̃ in appetitu: actꝰ itell̓s vel actꝰ appetitꝰ eſſet genꝰ electionis ſaltem remotũ ꝙ̃uis nõ pximũ, cuiꝰ ↄ̃triũ dicit hic Cõmẽtatoꝛ. ¶ Alij tenẽt ↄ̃triũ dicẽtes ꝙ electio eſt eẽntialr̃ deſideriũ ꝛ acceptatio alicuiꝰ boni ordiati i finẽ: ꝛ iõ actus itell̓s nõ ptinet eſſentialr̃ ad electionẽ ſicut nec ad deſideriuꝫ. Uñ Q ſicut deſideriũ eſt eẽntialr̃ actus volũtatis: ita electio eſt eſſentialr̃ actꝰ volũtatis: tñ cũ electio ſit deſideriũ pconſiliati opꝫ ꝙ ad electionẽ ↄcurrãt duo. vnũ antecedenter ꝛ diſpoſitiue ꝛ hec eſt iqſitio ↄſiliatiua q̃ ptinet ad itellectũ. Et aliud eſſentialr̃ ꝛ cõpletiue ꝛ eſt ipſa acceptatio: ꝛ deſideriũ eſt qd̓ diffinitũ eſt ex ↄſilio. Quãtũ ad pm̄ qd̓. ſ. reſpicit electionẽ antecedẽter ꝛ diſpoſitiue electio pertinet ad actũ rõnis. Sed quãtũ ad 2m̄ qd̓ reſpicit electio eſſentialr̃ ꝛ cõpletiue ſic ptinet ad actũ volũtatis. Unde quãtũcũqꝫ aliqs iudicet ꝙ vnũ ſit alteri pferendũ in hoc nõ pficitur electio: ſed tũc ſolũ cũ p deſideriũ ꝛ electionẽ illud pcõſiliatũ ꝛ iudicatũ actualr̃ deſiderat̃ ꝛ acceptat̃: ſed deſideriũ eſt eẽntialr̃ actꝰ volũtatis: ꝛ iõ electio eſt eſſentialiter actus volũtatis: tñ ad electionẽ reqrit̃ tam actus itell̓s ꝙ̃ actus voluntatis. ¶ Actus itell̓s reqrit̃ antecedẽter ꝛ preſuppoſitiue: ꝛ actꝰ volũtatis reqrit̃ eſſentialr̃ ꝛ cõpletiue. ꝛ qꝛ vterqꝫ actus reqrit̃ ad electionẽ: iõ Phs 6º huiꝰ dicit: ꝙ electio vel eſt itell̓s appetitiuus vel appetitus intellectiuus. ꝛ iõ dicit Cõmentatoꝛ hic ꝙ genus electionis non

A eſt itellectus nec appetitus ſimplr:ſed ambo cōmiſtis:qȝ nō eſt ſic intelligēdū φ ſit electio qādā miſtū ſeu cōpoſitū ex actu itellect⁹ ⁊ actu volūtatis:ſȝ oȝ ſic itelligi φ ſicut miſcibilia manēt in miſto nō actualr ⁊ ſub formis ꝓprijs ſed ſolū in vtute:ita ɔſiliatio ſeu iudiciū ipſius itellect⁹ cōtinet̃ vtualr in ipſa electione:accipiēdo electionem ſtricte ſm φ ſolū ſe extēdit ad finem ɔſilij:⁊ iō dicit Cōmētator φ gen⁹ electionis nō eſt itellect⁹ tm̄:nec appetitus tm̄:qꝛ eſt actus appetitus virtualr includēs actū itellectus. Sic igit̃ pȝ ſm eos cui⁹ eſt electio tanꝗ̄ ſubiecti. ℭ Scđo dicunt ⁊ bn̄ φ electio eſt tanꝗ̄ obiecti ꝑ ſe ⁊ eēntialr actuū humanoꝝ. Si aūt ſit ipſaꝝ reꝝ h̄ eſt inquātū cadunt ſub vſu ⁊ opōne hōis. Rō pmī eſt:qꝛ electio eſt deſideriū cōſiliabile eoꝝ que ſunt in nr̄a ptāte:⁊ q̄ fiūt a nobis:iō dicit ph̄s φ nos nō eligim⁹ ea q̄ fiūt ꝑ alios:ſicut nō eligimus
B athletā vincere ſed ſolū eligim⁹ ea q̄ fiūt ꝑ noſipſos. Sed actus humani maxie ſunt in ptāte nr̄a:⁊ fiūt a nobis ⁊ nō ab alijs:iō ⁊c̄. ℭ Rō ſcđi eſt:qꝛ ſicut volūtas eſt ipſius finis:ita electio eſt eoꝝ que ſūt ad finē. Nunc aūt finis vel eſt opatio nr̄a vel res aliqua ꝑ opōnē nr̄am facta:ſicut eſt ſanitas finis medici nō ſȝ ſe:ſȝ ſm φ effecta eſt:vn̄ ꝓpria factio ſanitatis eſt finis medici. Si igit̃ aliqua res ponat̃ finis vt pecunia vel aliqđ h̄ꝫ:hoc nō eſt niſi īquātū venit vſus vel poſſeſſio eoꝝ ad opa humana:⁊ eodeȝ mō eſt de his que ſūt ad finē. neceſſe eniȝ eſt φ illud qđ eſt ad fineȝ vel ſit actio vel res aliqua itermeniente aliq̄ opōne humana ꝑ quā vel efficit illud qđ eſt ad finē vel ſaltē vtitur eo: ideo ⁊c̄. ſm hoc rn̄det̃ ad rōnes in cōtrariū. ℭ Ad pmaȝ φ electio nō eſt ɔcl̄o ɔſilij:ſȝ indiciū vel ſnīa qua iudicat̃ aliqđ inuētū ꝑ cōſiliū/eſt ꝓpie ɔcl̄o cōſilij/ad quā ſnīam ſeqt̃ electio. Et ita electio nō eſt ɔcl̄o cōſilij:ſed eſt ſequēs
C ad ɔcluſionē cōſilij:⁊ iō ph̄s 6⁹ huius nō dicit ſimplr φ electio eſt ɔcl̄o conſilij:ſed φ electio eſt q̄ſi ɔcl̄o que ſeqt̃ ad ſnīam factaȝ de opabili que ꝓpie eſt ɔcl̄o ſyllogiſmi practici:vt ſi arguit̃ ſic:legib⁹ eſt obediendū:ſȝ honorare patrē ⁊ matrē eſt pceptū in lege. igit̃ pater eſt honorādus. ⁊ ad hanc ſnīam que eſt de honorādo přeȝ ſeqt̃ electio ei⁹ qđ eſt honorare přem. ℭ Ad 2ᵐ cū dī φ electio importat quādā collationē pluriū:dico φ veꝝ eſt antecedēter ⁊ diſpoſitiue ſe habētiū ad actū electiōis:ſed eſſentialr eſt ſolū deſideriū volūtatis:ad qđ tn̄ deſideriū cōſequit̃ hꝫ collatio pluriū. ℭ Sigs tn̄ velit ſuſtinē opiōnē Cōmentatoris que vī ponere φ electio icludit in ſe actū itellect⁹ ⁊ actuȝ volūtatis ita φ h̄ nomen electio/ſigr̄at aggregatū ex actu intellectus:⁊ actu volūtatis poterit hoc ꝓbare per hoc φ diffinitū ⁊ diffō idē ſignificāt:ſed diffō electionis eſt hec ɔſiliabile deſideriū eoꝝ que ſunt in nr̄a ptāte:ſed hec oō
D ſigr̄at aggregatū ex actu itellect⁹ ⁊ actu volūtatis:qꝛ ptes orōnis ſignificāt ptes rei ſignate ꝑ totā orationē:vt pȝ ex
T.c.33. 7⁰ metaphyſice. igit̃ hoc nomen electio/ſigr̄at aggregatū ex actu itellect⁹ ⁊ actu volūtatis:cū diffō ⁊ diffinitū idem ſignificēt. ℭ Sȝ tūc eſt dubiū gs actus pncipalr īportat̃ per nomen electionis. Utrū actus itellect⁹ vel act⁹ voluntatis. Iſtud eniȝ vī dubitabile apud Ar. qui. 6. hui⁹ dicit φ electio vel eſt itell̄s appetit⁹ vel appetit⁹ intellectiuus q̄ſi ſub dubio ponēs diſiunctionē. ℭ Credo tn̄ φ pncipale ⁊ formale ſignificatū hui⁹ nōis electio/eſt actus voluntatis:⁊ actus itellect⁹ eſt q̄ſi māle in ſignificato hui⁹ nōis. ℭ Et ſigs velit iſtā opiōnē tenere nō dȝ cōcedere φ electio ſit dſideriū:qꝛ ſic electio eſſet act⁹ volūtatis:nec ſeqt̃ electio eſt deſideriū cōſiliabile. igit̃ electio eſt deſideriū. Sicut nō ſequit̃/ens ꝑ accidēs eſt hō albus:ergo ens per accidēs eſt hō. vn̄ cū dicit̃ φ electio eſt deſideriū cōſiliabile:iſtud ſic intelligit̃ φ electio eſt aggregatū ex actu deſiderij/qui eſt actus voluntatis. ⁊ ex actu ɔſilij qui eſt act⁹ intellectus:⁊ nō ſeqt̃/electio eſt aggregatū ex duob⁹. igit̃ E eſt alterū illoꝝ:ſed oppoſitū ſequitur:cum nullum aggregatum ſit aliqua partium ex quibus aggregatur.

Capitulum quartum

tractatus pmi libri tertij de volūtabili ⁊ volūtate:oſtendēs φ volūtas eſt ipſius finis. ⁊ voluntabile eſt ipſe finis:⁊ ſimplr volūtabile eſt qđ eſt ſimplr ⁊ ꝑ ſe bonū:vnicuiqȝ aūt φ ſibi vī bonū:aut per hoc ſtudioſo volūtabile qđ ſm veritatem eſt bonū:prauo aūt qđ contingit quemadmodum ſanis corporibus ſana que ſm veritatem ſunt ſana:infirmis autem altera.

ℭ Volūtatē finis qdē ipſius eſſe iā pauloan̄ diximus. pᵃ pa.c.

Voluntas autem quoniam quidem finis eſt dictum eſt. Caput 4ᵐ tra. p. 3. li. Cap⁹ 2⁰. hui⁹ trac.

Iſtud eſt 4ᵐ caplm̄ pmi tractatus libri tertij:in quo determinatur de volūtate ⁊ volūtabili:⁊ ɔtinet tres ptes pncipales. In pma ꝓponit illud qđ eſt manifeſtū de volūtate. In 2ᵃ ibi [Videt̃ aūt his.] mouet dubitationē ponēdo ⁊ īprobādo diuerſas opiniones circa voluntabile. In 3ᵃ ibi [Or ſi hec.] ponit ſolonē dicte dubitationis. Primo igit̃ ꝓponit illud qđ eſt manifeſtū de volūtate dicēs. φ volūtas ſortit̃ idē nomen cū potētia reſpectu pmi obiecti potentie:in qđ potētia pmo ⁊ ꝑ ſe tēdit ſicut act⁹ potētie viſiue in ordie ad viſibilia dī viſus ⁊ intellect⁹ reſpectu pmoꝝ pncipioꝝ in que pmo tendit vocat̃ intellectus:⁊ ita actus volūtatis dicitur voluntas reſpectu finium quos potentia voluntatis pmo reſpicit tanꝗ̄ principijs. E Quarti. c. ꝑ tra. diuiſio in tres ptes pn.

ℭ Sed videt̃ alijs qdē eſſe veri boni alijs apparentis boni:atqȝ ſit ſnīa qdē eoꝝ q veꝝ bonū id eſſe cenſent qđ eſt affectabile volūtate:vt id nō ſit affectabile voluntate qđ is qui nō recte expetit vult:nam ſi ſit:erit ⁊ ɔtinuo bonū:at erat forte malū. Snīa āt eorū q bonū apparens ingunt eſſe qđ eſt affectibile voluntate:vt nihil ſit ɔſius qđ ſuapte nā ſit affectibile volūtate:ſȝ id qđ vnicuiqȝ vt̃. At aliđ alijs vr̄:⁊ repugnātia forte. G

ℭ Videt̃ aūt his qdē ꝑ ſe boni eſſe:his aūt apparētis boni. Cōtingit aūt ꝑ ſe bonuȝ volūtabile dicētibus:nō eſſe voluntabile qđ vult qui nō recte vult. Si eniȝ erit volūtabile ⁊ bonū erit: aut ſi ſic cōtingit malū. ℭ Rurſus aūt apparēs bonū voluntabile dicētib⁹ nō eſſe natura per ſe bonuȝ voluntabile:ſȝ vnicuiqȝ qđ videt̃. Alij autē aliud videtur ⁊ ſic cōtingit cōtraria. 2ᵃ pa.c.

ℭ Hec eſt 2ᵃ pars huius caplī:in qua ph̄s mouet dubitationē ponēdo ⁊ iprobādo diuerſas opiniones circa voluntabile ⁊ ponit. 2. opiniones quas iprobat. Prima eſt φ ſoluȝ per ſe bonū eſt volūtabile. Scđa eſt φ ſolum apparēs bonū eſt volūtabile:⁊ omne apparēs boᵐ eſt volūtabile. Primā opiniōnē improbat oſtēdēdo φ nō ſolū per ſe bonuȝ eſt volūtabile:⁊ eſt cōcluſio 28ᵃ ⁊ ꝓbat̃ ſic. Si ſolum per ſe bonum eſſet volūtabile:cuȝ malus nō vult illud qđ eſt per ſe bonū:ſequit̃ φ illud qđ malus vult nō eſt voluntabile. ɔn̄s eſt falſuȝ:ideo ⁊ antecedēs. ⁊ ɔn̄tia pȝ:qꝛ detur oppoſitū cōſequētis. ſ. φ illud qđ malus vult ſit voluntabile:cuȝ malus vult malū:ſequit̃ φ malū ſit per ſe bonū: qꝛ nihil eſt volantabile niſi per ſe bonū:⁊ malū eſt voluntabile:qꝛ eſt voluntabile a malo. g ⁊c̄. [Rurſus autē.] 2ᵃ opinio que ponit φ nihil eſt volutabile niſi apparens bonū/improbat̃. vn̄ ꝓbat̃ φ nō ſolū apparēs bonū eſt volūtabile:⁊ eſt ɔcluſio 29ᵃ ⁊ ꝓbat̃ ſic. Illud qđ ſolū eſt appa- D 28ᵃ ɔcl̄o hui⁹ tertij libri. 29ᵃ ɔcl̄o hui⁹ tertij libri.

I rens aliquale nō eſt naturalr tale:illud enī ꝗd ſolū appa ret aurū nō eſt aurum nālit᷑. Si igit̄ nihil ſit volūtabile niſi apparēs bonū vnicuiqꝫ eſſet volūtabile illud qd̄ ſibi vr̄:ꝛ tūc ſequit̄ ꝙ nihil in nā ſua ſit volūtabile:ꝛ tūc nihil eſt bonū ſꝫ ſuā nāꝫ niſi dicat̄ ꝙ vnūqdqꝫ eſt tale ſm̄ nām ꝛ ſꝫ veritatē quale appet. Sꝫ h̄ eſt incōueniēs:qꝛ idē pōt apparere mihi bonū ꝛ tibi malū:ꝛ tūc ſeq̄t̄ ꝙ idē eēt ſm̄ nāꝫ ꝛ ſꝫ v̄itatē boⁿ ꝛ malū:qꝛ idē appet boⁿ ꝛ malū.ḡ ꝛc̄.

¶ Qꝛ ſi hec nō placent dicenduꝫ eſt ſimplr̄ qdem ꝛ re vera vere bonū eſſe affectabile voluntate. Unicuiqꝫ v̄o id qd̄ vnicuiqꝫ videt̄. Studioſo igit̄ id eſt affectibi le volūtate qd̄ vere bonū: vitioſo v̄o qcqd ꝯtigerit: ſitqꝫ hoc ꝑinde atqꝫ in corporib⁹ ipſis:his.n.quoꝝ corpa bñ ſeſe hñt ſalubria ſunt ea que vere talia ſunt:

K iis aūt quoꝝ corpa ſunt egrota non hec ipſa:ſed alia: ſilr̄ ꝛ amara ac dulcia ꝛ calida atqꝫ grauia:ꝛ cetera id genus. Studioſus.n.hō recte ſingula iudicat ꝛ ſingu lis in rebus idipſū vr̄ qd̄ vere eſt tale. In vnoquoqꝫ.n. habitu ſunt ꝓpria q̄dā honeſta atqꝫ iucunda:atqꝫ in ſingulis plurimū fortaſſe p̄ſtat vir ſtudioſus i digno ſcendis iis que vere talia ſunt:ꝓpterea ꝙ eſt vt nor ma q̄dā atqꝫ mēſura ipſoꝝ. Multitudo v̄o decipitur ob voluptatē:ipſa nāqꝫ bonum qdem nō eſt:bonum tamen eſſe apparet:perſequuntur igitur ipſam tanq̄ȝ bonum:dolorem autem fugiunt tanq̄ȝ malum.

3ª ꝑs c. ¶ Qꝛ ſi hec nō placēt:dōm ſimpliciter qdem ꝛ ſm̄ veritatē volūtabile eſſe ꝑ ſe bonū:vnicuiqꝫ aūt qd̄ vnicuiqꝫ vr̄. ¶ Studioſo qdem igit̄ qd̄ ſm̄ veritatē eſſe:prauo aūt qd̄ ꝯtingit. Queād

L modū ꝛ in corpib⁹ bñ diſpoſitis ſana ſunt ſm̄ veritatē talia exiſtētia:infirmis aūt altera. Silr̄ aūt ꝛ amara ꝛ dulcia ꝛ calida:ꝛ grauia ꝛ alio rū talia ſingula. Studioſus enim ſingula iudi cat recte:ꝛ in ſingulis verū ei apparet:ſꝫ vnū quēqꝫ enīꝫ habitū ꝓpria ſunt ꝛ bona ꝛ delecta bilia:ꝛ differt plurimū forſitan ſtudioſus in h̄ veꝝ in ſingulis videre queadmodum regula ꝛ mēſura exiſtēs ipſoꝝ. Multis aūt deceptio ꝓꝑ delectationē videt̄ fieri:nō enīꝫ exiſtens bonū videt̄. Deſiderāt igitur delectabile vt bonum: triſtitiam autem vt malum fugiunt.

¶ Hec eſt 3ª ꝑs huius capl̄i:in qua ph̄s ponit ſolonē dicte

M dubitationis:ꝛ eſt hec ſolō ꝙ qd̄dā eſt ſimplr̄ volūtabile: ꝛ qd̄dā eſt volūtabile in reſpectu. Illud qd̄ eſt ſimplr̄ vo lūtabile eſt ꝑ ſe bonū:ſꝫ volūtabile in reſpectu eſt apparēs bonū.[Studioſo qdē.] Iſtā ſolonē d̄clarat ph̄s ꝓbādo. ꝙ bonū ſimplr̄ eſt ſimplr̄ volūtabile ꝛ bonū apparēs eſt

30ª ꝯclo huiꝰ tertij libri. volūtabile ſm̄ qd ꝛ in reſpectu:ꝛ hec eſt ꝯclō 30ª q̄ ꝓbat̄ ſic. Illud eſt ſimplr̄ volūtabile qd̄ ſtudioſus deſiderat:ꝛ deſiderabile ſm̄ qd ꝛ in reſpectu qd̄ malus deſiderat:ſed ſtudioſus deſiderat ꝑ ſe bonū:ꝛ malus d̄ſiderat apparēs bonū.igit̄ ſimplr̄ volūtabile eſt per ſe bonū:ꝛ volūtabile ſm̄ qd ꝛ in reſpectu eſt apparēs bonū. Maior huiꝰ rōnis declarat̄ ſic:ſtudioſus recte iudicat ſingula:ꝛ in ſingulis ei apparet illud qd̄ eſt veruꝫ. Illud igit̄ qd̄ apparet ſtudioſo volūtabile ꝛ qd̄ ſtudioſus d̄ſiderat eſt ſimplr̄ volūtabile. Qꝛ aūt ſtudioſus ſingula recte iudicet declarat̄.nā ſic̄ bñ diſpoſitis ſm̄ corpus illa vident̄ ſana que in rei veritate ſunt ſana:ꝛ illa dulcia que in rei veritate ſunt dulcia:ꝛ ma le diſpoſitis ſm̄ corpus ſana apparēt nō ſana ꝛ dulcia ap parēt amara:ſic bñ diſpoſito ſm̄ aiam cuiuſmodi eſt ſtu N dioſus illa que in veritate ſunt bona ꝛ volūtabilia appa rent bona ꝛ volūtabilia:ꝛ prauo apparēt bona ꝛ volūtabi lia que nō ſunt volūtabilia nec bona in rei veritate.ꝛ rō huius eſt:qꝛ vnicuiqꝫ habitui vident̄ bona ꝛ delectabilia que ſunt ei ꝓpria.i.que ei ꝯueniūt. Habitui aūt v̄tuꝯ cō ueniūt oīa que ſm̄ veritatē ſunt bona.naꝫ habituꝯ virtutis moralis eſt ſꝫ rōnē recta:ideo ea que ſunt ſimplr̄ bona vir ei bona.ꝛ in hoc plurimuꝫ differt ſtudioſus ab alijs:qꝛ in ſingulis opabilibus videt qd ſit vere bonum q̄ſi regula ꝛ menſura exiſtēs oium opabiliū.nā in oībus opabilib⁹ iu dicādū eſt aliqd eſſe bonū vel malū ſꝫ ꝙ apparet ſtudio ſo. Prauis aūt accidit deceptio ꝓpter delectationē.nā ꝓꝑ malā delectationē in appetitu vr̄ eis bonū qd̄ nō eſt boⁿ. vñ delectabile ꝓſequunt̄ tanq̄ȝ bonū.triſtitiā aūt fugiunt O tanq̄ȝ malū.[¶ Cōmētator dicit hic ꝙ delectatiōes ſequē tes bonas opōnes ſunt bone.ꝛ delectationes ſequētes ma las opōnes ſunt male ꝛ vitupabiles. Cognate enī ſūt dele ctationes opōnibus in qb⁹ fiunt:termini enīꝫ ſūt ipſaꝝ vt in tractatu de delectatione oſtēdet̄.hec Cōmētator.

Capitulum quintum tractatus p̄mi libri tertij de applicatio ne p̄dictoꝝ p̄ncipioꝝ ad v̄tutes ꝛ malitias:declarando ꝙ virtutes ꝛ malitie ſunt eoꝝ que in nobis ꝛ in noſtra ptāte ꝛ volūtate ſunt cū redargutione opinātiū virtutes eſſe vo luntarias:non tamen malitias eſſe voluntarias.

¶ Cum igit̄ finis ſit affectabilis voluntate. Ea v̄o qb⁹ itur ad finē ꝯſultabilia ſint atqꝫ eligibilia:ſit vt act⁹ ij qui circa hec verſant̄ ab electiōe ꝓficiſcant̄:noſtraqꝫ ſpōte fiant. At opōnes virtutū circa hec ipſa verſant̄. Noſtra igitur in ptāte ipſe virtutes. P

Capitulum 5ᵐ p̄mi tractatus 3ⁱ libri ethicoꝝ. p̄ª ꝑs c. Exiſtente vtiqꝫ volūtabili qdeꝫ finis: ꝯſiliabilib⁹ aūt ꝛ eligibilib⁹ eoꝝ que ad finē:que circa hec opōnes ſm̄ ele ctionē erūt vtiqꝫ:ꝛ volūtarie ꝯ̄tutū autē opōnes circa hec:in nobis autē ꝛ ꝯ̄tus.

Capl̄.5. p̄mi tractatus diuiſio in q̄tuor partes. Iſtud eſt capl̄m 5ᵐ p̄mi tractatus:in quo ph̄s appli cat p̄dicta p̄ncipia ad v̄tutes ꝛ vitia decla rando ꝙ v̄tutes ꝛ vitia ſunt in noſtra ptāte cū redargutio ne opinantiū ꝯ̄triū.ꝛ cōtinet q̄tuor ꝑtes. In p̄ma determi nat veritatē declarando ꝙ virtutes ꝛ vitia ſunt in noſtra ptāte. In 2ª ibi[Dicere aūt ꝙ nullus.]excludit errorē cir ca hoc inducēdo dubitationē circa dicta. In 3ª ibi[Sed forſitan talis aliqs.]Excludit radices erroris dicētium ꝙ nullus eſt malus volēs. In 4ª ibi[Cōmuniter qdē igit̄.] Q recapitulat ea que dicta ſunt de virtutib⁹ ꝛ de opōnibus virtutū. Prima ꝑs cōtinet duas ꝑticulas. In p̄ma oſtēdit̄ ꝙ v̄tutes ſunt in nr̄a ptāte. In 2ª ibi[Silr̄ aūt ꝛ malitia.] oſtendit̄ ꝙ malitia.i.habitus oppoſitus v̄tuti eſt in ptāte nr̄a. In p̄ma igit̄ ꝑticula oſtēdit̄ ꝙ v̄tutes morales ſunt in

31ª ꝯclo huiꝰ tertij libri. nr̄a ptāte:ꝛ hec eſt ꝯclō 31ª ꝛ ꝓbat̄ ſic. Uolūtas eſt de fine ꝛ ꝯſiliū ꝛ electio ſunt de his que ſunt ad finē:tūc arguitur ſic. Quoꝝ p̄ncipia ꝓductiua ſunt in ptāte nr̄a:illa ſunt in ptāte nr̄a. Sꝫ p̄ncipia ꝓductiua virtutū ſunt in ptāte nr̄a. igit̄ v̄tutes ſunt in ptāte nr̄a. Maior huiꝰ rōnis eſt nota ꝛ minor declarat̄.bone opōnes que ſūt ꝓductiue v̄tutū ſūt ab electione nr̄a que eſt circa ea q̄ ſunt ad finē:ſicut ꝛ ope rationes v̄tutū ſūt circa ea q̄ ſunt ad finē:ſꝫ electio eſt vo lūtaria ꝛ in ptāte nr̄a.igit̄ p̄ncipia ꝓductiua v̄tutū.i.bone operationes ſunt in ptāte nr̄a:ꝛ per ꝯ̄ñs v̄tutes ſunt in ptāte nr̄a. Iſta rō fundat̄ ſuꝑ hoc p̄nⁿ:cuiꝰ cā ꝓductiua ꝑ ſe eſt in ptāte nr̄a illud eſt in ptāte nr̄a:ꝛ qꝛ cā bonaꝝ opōnū.i.

electio

A electio eſt in ptāte nr̄a:īō bone opōnes ſūt in ptāte nr̄a.ſʒ bone opōnes ſunt cauſe ꝓductiue v̄tutū:īō v̄tutes ſunt in ptāte nr̄a. ❡ Lincon̄.format rōnēʒ ſic.Queciūqʒ opōnes ſunt circa cōſiliabilia volūtarie ſunt:virtutū opōnes ſunt circa cōſiliabilia:ergo v̄tutū opōnes ſunt volūtarie:ꝛ hāc ɔcloñē ſubiicet Ar̄.more ſuo:ex qua ſequit̄ ꝙ virtus eſt voluntaria ꝛ coꝝ q̄ ſunt in nobis.Cū eniʒ ex opōnib⁹ fiāt v̄tutes ꝛ opōnes ſint volūtarie:erūt ꝛ v̄tutes voluntarie.

Nō" p" ❡ Notandū eſt hic ꝙ ꝓhs ꝑ hec tria idē itelligit.ſ.ꝑ eſſe in nobis ꝛ ꝑ eſſe volūtariū ꝛ ꝑ eſſe in nr̄a ptāte:ꝛ per ptātē itelligit ptātē actiuā ɔdictōis.Jllud.n.eſt in ptāte nr̄a qđ idifferēter poſſum⁹ facere ꝛ nō facē:ꝛ illud dī eē in nobis

Nō" 2" ꝛ volūtariū qđ fit a nobis. ❡ 2ᵒ eſt ſciēdū ꝙ iſta ꝓpoſitio: cui⁹ cā ꝓductiua eſt in ptāte nr̄a:idem eſt in ptāte noſtra intelligit̄ de cā preciſa:ex qua ſola pōt hꝫ effect⁹ ꝓduci:

B q̄uo opōnes bone ſunt ꝓductiue v̄tutū ꝛ electio bonarūʒ opōnū ꝓductiuaꝝ v̄tutū:he.n.ſunt cāe ꝓductiue preciſe.

❡ Et identidē vitia collocant̄. Quibus enim in rebus noſtra in ptāte ſitum eſt agere:in iis ꝛ non agere:ꝛ in q̄bus non agere:in iis eſt ꝛ agere.Quare ſi agere bonum qđ honeſtū eſt in nobis eſt ſitūʒ:ꝛ nō agere qđ eſt turpe in nobis eſt collocatū.Et ſi nō agere maluʒ qđ eſt honeſtū in noſtra eſt ptāte:ꝛ agere qđ eſt turpe in nobis eſt ſituʒ Qđ ſi in nobis eſt ſitū tā honeſta q̄ʒ turpia agere:ꝛ ſilr̄ mō nō agere. Hoc aūt erat bonos ꝛ malos eē. Jn nobis ḡ ē ſitū nos ꝓbos ꝛ iprobos eē.

❡ Silr̄ aūt ꝛ malitia:in q̄b⁹ eniʒ in nobis opari ꝛ nō opari:ꝛ in q̄b⁹ nō:ꝛ ēt;q̄re ſi opari bonū exiſtēs in nobis eſt:ꝛ nō opari in nobis erit ma

C lū exn̄s:ꝛ ſi nō opari bonū exn̄s i nobis:ꝛ opari malū exn̄s i nobis. Si āt i nobis bona opari ꝛ mala:ſilr̄ aūt ꝛ nō opari:ꝑ h āt erat bonos ꝛ malos eſſe:in nobis erit decētes ꝛ prauos eſſe.

❡ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula:in qua ꝓhs ꝓbat ꝙ habit⁹ oppoſit⁹ virtuti.ſ.malitia eſt in ptāte nr̄a.vñ ꝓbat̄ ꝙ malitia op-

32ᵃ ɔclo hu⁹ tertij libri. poſita v̄tuti eſt in ptāte nr̄a:ꝛ hec eſt ɔclo 32ᵃ que ꝓbatur ſic.Quoꝝ ꝑncipia ꝓductiua ſunt in ptāte nr̄a,illa ſunt in ptāte nr̄a:ſed ꝑncipia ꝓductiua malitie oppoſite v̄tuti ſūt in ptāte nr̄a.igitur malitia oppoſita v̄tuti eſt in ptāte nr̄a. Maior pʒ de ſe ꝛ minor declarat̄ per hoc ꝙ opōnes male que ſunt ꝓductiue malitie oppoſite v̄tuti ſunt in ptāte nr̄a.ꝛ hoc ꝓbat̄ ſic.Quia ſi opari ꝑ qđ ſumus boni ſit in ptāte nr̄a:ꝛ opari per qđ ſumus mali erit in ptāte nr̄a:ꝛ ſi nō opari ꝑ qđ ſumus boni ſit in ptāte nr̄a:ēt nō opari per qđ ſumus mali erit in ptāte nr̄a.ꝛ ſi vnū coꝝ nō ſit in po-

D teſtate nr̄a:nec reliquū.Cū igit̄ opari ꝛ nō opari ꝑ q̄ ſum⁹ v̄tuoſi ſint in nr̄a ptāte:ſeq̄t̄ ꝙ opari ꝛ nō opari ꝑ q̄ ſum⁹ mali erit in ptāte nr̄a. ❡ Lincon̄.format rōnē ſic dicens. Queciūqʒ in nobis eſt opari,in nobis eſt ꝛ nō opari illa:ꝛ ecōuerſo:que in nobis eſt nō opari,in nobis ꝛ eſt opari illa.ꝛ hanc vlem ꝓpoſitionē inſinuat ꝑ hec v̄ba. Jn q̄b⁹.n. in nobis opari ꝛ nō opari ꝛ in q̄b⁹ nō.i.in q̄bus nō opari in nobis in his eſt ꝛ opari in nobis:quā vleʒ ſumit vt cōmunē animi cōceptionē:ꝛ ſic ſiue opari ſit bonū ſiue malū:ſiue nō opari ſit bonū ſiue malū ſi vnū in nobis eſt reliquū in nobis eſt:vt ſi dare elemoſynā bonū eſt:non dare elemoſynā maluʒ eſt.ꝛ ſi pᵐ in nobis eſt,ꝛ 2ᵐ:ex pᵐa pte vlis iam dicte:ꝛ ita ſequit̄ ꝙ malū in nobis eſt.ꝛ iteruʒ ſi nō opari aliq̄d vt nō mechari bonū exiſtēs,in nobis eſt:ꝛ operari malū vt mechari malū exiſtēs,in nobis eſt ꝛ opari malū vt mechari malū exiſtēs,in nobis eſt qđ ſequitur ex ſcđa pte dicte vlis:ꝛ ita ſi boᵐ opari in nobis eſt:ꝛ ma-

lū opari in nobis erit.Bonuʒ aūt opari in nobis eſſe iam oſtenſuʒ eſt.igit̄ ꝛ bona ꝛ mala operari in nobis eſt.ꝛ ſilr̄ nō opari.hec Lincon̄.vñ manifeſtū eſt ꝙ per eſſe in nobis ſeu per eſſe in ptāte nr̄a itelligit ꝓhs potētiā ad vtrūlibet ſeu potētiā ɔdictionis:de illa eniʒ potētia.ſ.ɔdictionis ſequit̄ opari bona eſt in ptāte nr̄a.ḡ nō opari bona eſt in ptāte nr̄a:ꝛ ecōuerſo.ꝛ hec eſt cōis animi cōceptio:accipiendo potētiā ꝑ potētia ad vtrūlibet. Jn cuiuſcūqʒ poteſtate eſt opari aliq̄d,in eius ptāte eſt nō opari illud ꝛ ecōuerſo.ſed loquēdo de potētia ſeu de poſſi in cōmuni nō ſequit̄:nō eniʒ ſequit̄ ego poſſum nō eſſe deus.ḡ ego poſſuʒ eſſe deus:q2 añs eſt veꝝ:ꝛ ɔñs eſt falſuʒ.veritas añtis pʒ: q2 ego poſſuʒ peccare:īō ego poſſuʒ eſſe nō deus:accipiendo potentiā in cōī:vñ loquēdo de potētia ad vtrūlibet de qua ꝓhs hic loq̄t̄.hec eſt falſa:ego poſſuʒ nō eſſe de⁹:nec

F valet ego poſſuʒ ad vtrūlibet peccare.ḡ poſſuʒ ad vtrūlʒ nō eſſe deus:ſed bn̄ ſequit̄ poſſuʒ nō eſſe deus:accipiēdo potentiam in cōmuni ſcḋm ꝙ eſt cōmune ad poſſibile neceſſarium.ꝛ ad poſſibile non neceſſarium.

❡ Dicere aūt ſua ſpōte neminē prauū nec iuitū quēq̄ʒ beatū eſſe:alterū falſo eſt ſimile:alterū vero:nā beat⁹ q̄dē nemo eſt inuitus.Sponte aūt noſtra prauitas cōparat̄ vel obſtandū eſt iis que mō ſunt dicta:ꝛ hoīeʒ nō eſſe principiū eſt dōm:neqʒ ꝓcreatorē actuū ſicut de ac liberoꝝ. Qz ſi hec vera videntur nec in alia vlla principia noſtros actus q̄ʒ in ea que ſunt in nobis reducere poſſum⁹:quoꝝ ꝑncipia ſūt in nobis:ea quoqʒ in nobis ſunt ſita:ſponteqʒ a nobis ſiunt Hec ita eſſe teſtes ſunt ꝛ priuati ſinguli hoīes ꝛ ipſi legūʒ latores: nā eos q̄dē qui praua faciūt:ſi mō nō vi nec ob ignoratione ea cuius ipſi nō fuerit cā illa agant:caſtigant

G ac puniūt:iis aūt q̄ honeſta agunt honores inſtituūt: vt hoīes partim hortent̄:partim ꝓhibeant. At ad ea agenda qua nec in nr̄a ſunt ptāte:nec nr̄a ſponte efficiunt̄ nemo ꝓrſus hortat̄.q̄ppe cū vanū ſit ꝑſuaſum eſſe cupiā nō calere:aut nō dolere:aut nō eſurire:aut q̄duis aliud tale:nā nihilominus hec ipſa patiet̄.Etenim ꝓ ignoratione ēt ipſa penas inſtituunt ſi q̄ſpiam ignorationis eſſe ſibi cā videret̄.Ebrios nāqʒ duplici pena afficiēdos eſſe putarūt. Principiū.n.in ipſis eſt: q̄ppe cū in ipſoꝝ ſit poteſtate ebrietatē vitare q̄ q̄deʒ ignorationis eſt cā. Puniunt ēt eos q̄ aliq̄d coꝝ ignorant que legibus cōtinent̄:que q̄dē ſcire opʒ:nec ſunt difficilia cognitu.Silr̄ ꝛ in aliis queciūqʒ per negligētiā hoīes ignorare vident̄:ex eo plane:q2 in ipſis eſt

H nō ignorare:eſt.n.in ipſoꝝ ptāte diligētiā adhibere.

❡ Dicere aūt ꝙ nullus volēs eſt malus:neqʒ nolens beat⁹:aſſimilat̄ h q̄dē mēdaci:h aūt vere-

ci.Beatus q̄dē.n.nullus erit nolēs:malitia āt 2ᵃ pte. volūtariū. ❡ Uel in nūc dictis dubitādū ꝛ hominē nō dōm principiū eē:neqʒ genitorē opōnū:quēadmodū ꝛ natoꝝ. Si aūt hec vīr:ꝛ nō habem⁹ in alia principia reducere p̄ter ea q̄ in nobis:quoꝝ ꝛ principia in nobis:ꝛ hec in nobis ꝛ volūtaria. ❡ His aūt vīr teſtificari ꝛ ꝓpria q̄ a ſingulis:ꝛ ab ipſis legis latoribus:puniūt.n. ꝛ cruciāt faciētes mala ſi mō non vi aut ꝑꝑ ignorātiā agant cui⁹ nō ipſi cā. Bona autem

I operantes honorãt velut hos qdẽ ꝓuocantes: hos aũt ꝓhibentes. Et queccũqȝ neqȝ in nobis ſũt neqȝ volũtaria nullus ꝓuocat opari: vt nihil ante opus exiſtẽs ſuadere: puta nõ calefieri: vel dolere: vel eſurire: vel aliqd q̃dcũqȝ taliũ. Nihil enĩ minus patiemur hec. ¶ Etenĩ ipſũ ignorantẽ puniunt ſi cã videaẽ eſſe ignorantie: puta ebrius duplices icrepatiões: principiũ.n. in ipſo: dñs enim eſt ei⁹ qd eſt nõ inebriari: hoc aũt ignorantie cã. Et ignorantes aliqd eoꝝ que in legibus: que opꝫ ſcire: ꝛ nõ difficilia ſunt puniunẽ: ſilr ꝛ in aliis queccũqȝ ꝓpter negligentiã

K ignorare videnẽ: vt in ipſis exiſte non ignorare: eius enim qd eſt diligẽtes eſſe domini ſumus.

¶ Hec eſt 2ª ps hui⁹ capli: in qua ponit ꝛ remouet quẽdã errorẽ mouẽs ẽt circa dicta quãdã dubitationẽ. Error talis eſt. qdã dixerũt ꝙ vtus eſt volũtaria: ꝛ viciũ eſt nõ volũtariũ. Dixerũt enĩ ꝙ nullus eſt malus volẽs nec beat⁹ nolẽs: ꝛ h̃ forte dixerũt: qꝛ volũtas p ſe tendit in bonũ: ꝛ p ↄ̃ñs p ſe refugit malũ: ꝛ iõ volẽs fit bonus ſȝ nõ fit malus volẽs ſȝ ſolũ nolẽs. ꝛ dicit ꝑhs ꝙ vnũ iſtoꝝ eſt veꝝ ꝛ aliud mẽdaciũ. Iſtud.n. eſt veꝝ. ꝙ nullus eſt beat⁹ nolẽs. ſȝ iſtud eſt mẽdaciũ ꝙ nõ eſt malus volẽs. [Uel in nũc dictis.] Circa iã dicta mouet dubitatio talis. vtrũ hõ ſit pñ⁹ ꝛ cã opõnũ bonaꝝ ꝛ malaꝝ: ꝛ hãc ſoluit ꝑhs: p cuius ſolõnẽ apparebit ꝙ hec opio eſt falſa q̃ ponit ꝙ nullus eſt malus volẽs. ꝛ p̊ oſtẽdit hec de opõnibus q̃ manifeſte ſũt volun-

L tarie. 2º de his q̃ viñr hẽre aliqd de inuolũtario. P̊ igiẽ ſoluit dubitationẽ dicẽs: ꝙ hõ eſt pñ⁹ ꝛ cã ſuaꝝ opõnũ bonaꝝ ꝛ malaꝝ: ꝛ hec eſt ꝯ̃ 33ª que ꝓbaẽ dupl̃r p rõnẽ.ſ. ꝛ p ſig⁹.

33ª ꝯ̃clõ hui⁹ tercij libri.

per rõnẽ ſic. Illa ſunt in ptãte nr̃a quoꝝ pñ⁹ ſunt in ptãte nr̃a: ſed cõſiliũ electio ꝛ volũtas: q̃ ſunt pñ⁹ opõnũ bonaꝝ ꝛ malaꝝ ſũt in ptãte nr̃a. igiẽ opões bone ꝛ male quorũ ſumus pñ⁹ ꝛ cãe ſunt in ptãte nr̃a. [His aũt videnẽ teſtificari.] Eadẽ ꝯ̃ ꝓbaẽ 2º per tale ſig⁹. Legiſlatores puniũt ꝛ cruciãt male opantes volũtarie ꝛ ſciẽter ꝛ opantes bona honorãt. hos qdẽ ꝓuocãtes ad bonũ: illos vo retrahẽtes a malo: qd nõ cẽt niſi opões bone ꝛ male eſſent in ptãte nr̃a: qꝛ ad illa q̃ nõ ſunt in ptãte nr̃a ſupuacuũ eſt aliqb⁹ perſuaſiõib⁹ ꝓuocari: vt nõ dolere in infirmitate: ꝛ nõ eſurire: ꝛ nõ ſitire: qꝛ q̃tũcũqȝ nobis pſuaſũ ſit nõ pati talia nihilominus patiemur illa. vñ põt ſic argui. Illa ad q̃ ꝓuo

M camur p ſupiores: ꝛ a qb⁹ ꝓhibemur ſũt in ptãte nr̃a: ſed bone opões ꝛ male ſũt hõ. g ꝛc. [Etenim ipm ignorãtẽ.] Iſtud idẽ oſtẽdiẽ de opõnib⁹ q̃ videnẽ hẽre aliqd de inuolũtario: ſciẽdũ ꝙ tales opões ſũt in ptãte nr̃a. nã opões cauſate ex ignorãtia: cui⁹ ignorãtie hõ eſt cã / ſũt in ſua poteſtate: que tñ vi͞r hẽre aliqd de inuolũtario: ꝛ hec eſt ꝯ̃ 34ª ꝛ

34ª ꝯ̃clõ hui⁹ tercij libri.

ꝓbaẽ ſic. Hõ nõ puniẽ iuſte niſi ꝓ opõnibus que ſunt in ſua ptãte: ſed hõ iuſte puniẽ ꝓ opõnib⁹ cauſatis ex ignorãtia cui⁹ ignorãtie hõ eſt cã. igiẽ opões cãte ex ignorãtia cui⁹ ignorãtie hõ eſt cã / ſunt in ſua ptãte. Maior eſt manifeſta ꝛ minor declaraẽ. nã ſi ebri⁹ ꝑꝑ ignorãtiã cauſatã ex ebrietate male opeẽ / increpandus eſt: qꝛ ipſe eſt cã ſue ignorãtie: qꝛ ipſe eſt cã ſue ebrietatis: cũ in ſua ptãte ſit inebriari vel nõ inebriari: ꝛ p ↄ̃ñs eſt cã ignorantie cauſate ex ebrietate: ꝛ iõ ebrii debenẽ duplices icrepatiões. vna qꝛ ſeipſos inebriãt: ꝛ alia ꝑꝑ malã opõnẽ q̃ ebrietatẽ cõſequiẽ. vñ ſi aliqs ſit cã ſue ignorãtie: tũc ignorãtia eſt volũtaria: ꝛ ꝑꝑ eã hõ iuſte puniẽ: ꝛ hoc ſiue hõ ſit cã ſue ignorãtie imediate ſiue nõ: ſed p hoc qd opaẽ aliqd ad qd ↄ̃ſequẽ ignorãtia cũ ſit cã ſue ignorãtie p negligẽtiã. nam in ptãte nr̃a eſt eẽ diligẽtes vel negligẽtes. Uñ ſciẽdũ eſt ꝙ ſm ꝙ ꝑhs inuit in textu / hõ põt eſſe cã ſue ignorãtie dupl̃r. vno mõ directe.ſ. agẽdo aliqd ad qd ſequiẽ ignorãtia: vt pȝ de his q ſe volũtarie iebriant: ꝛ ex hoc reddunẽ ignorantes. Alio mõ hõ eſt cã ſue ignorãtie indirecte.ſ. p h̃ ꝙ nõ agit illud qd teneẽ agere: ꝛ p hoc ignorat illud qd tenetur ꝛ põt ſcire: ꝛ iſta ẽt ignorãtia eſt voluntaria ꝛ ꝓ ea hoĩes ẽt puniunẽ: qꝛ iſta ignorantia eſt ꝓpter negligẽtiã: ꝛ in poteſtate noſtra eſt eſſe diligẽtes: vel negligentes. vñ qui ignorat ꝑcepta legis puniẽdus eſt: qꝛ eſt cã ſue ignorãtie. Sic igiẽ pȝ ꝙ hec opio eſt falſa que ponit ꝙ nullus eſt malus voluntarie: qꝛ opatio mala eſt in poteſtate noſtra. N

¶ At fortaſſe tales ſunt qdã: vt diligẽtiã nõ adhibeãt. At vt tales fierent ꝛ iniuſti aut intẽperantes ipſi ſunt O ſane cã diſſolute viuentes ꝛ res iniuſtas agẽtes: ꝛ potui ꝛ rebus talibus idulgẽtes. Operationes enim q̃ ſunt circa ſingula tales efficiunt. Qđ qdẽ ex iis pȝ q cuiuſ ludo vel actui ſtudent: ꝑſeuerãt.n. in operãdo. Ignorare igiẽ ex operationibus q̃ fiunt circa res ſingulas habitus ipſos emergere nimiũ hebetis hoĩs eſt. Preterea metas rõnis egrediẽ iniurias facientẽ hoĩem aut intẽperate agentẽ nolle ſe iniuſtũ aut intẽperatũ eſſe. Qđ ſi qs nõ ignorãs agit ea ex qb⁹ erit iniuſtus: his ſua ſponte erit iniuſtus. Nõ tñ ſi vult cũ eſt iniuſtus deſinet eſſe talis ac iuſtus erit. Nec eni qui egrotat ſi vult erit ſanus: ꝛ forte ſua ſponte egrotat ſi icõtinẽter viuebat ꝛ ꝑcepta medicoꝝ negligebat. Tũc igiẽ licebat P ipſi nõ egrotare: ſed poſtea q̃ȝ valitudinẽ ꝑdidit ſuaȝ nõ licet: ſicut neqȝ fit vt qſq̃ȝ reſumat lapidẽ quẽ ꝓiecit: erat tñ in ipſo ſitum ſumere ipſuȝ atqȝ ꝓĩcere: principiũ enĩ erat i ipſo. Modo eodẽ ꝛ iniuſto ꝛ itẽperãti licebat qdẽ ab initio talem nõ fore: quapropter ſua ſponte eſt talis: ſed poſtea q̃ȝ talis eſt factus: nõ licet ipſi nõ eſſe talẽ. Nõ ſolũ aũt animi vitia noſtra ſponte fiunt: ſed corporis ẽt interdũ a nõnullis identidẽ comparanẽ. Quos qdẽ ꝛ increpamus. Eos enĩ q natura ſunt turpes reprehẽdit ꝑfecto nemo: ſed eos q ꝑ inertiã tales atqȝ ociũ euaſerunt: idẽ ꝛ circa ibecillitateȝ euenire conſtat: ꝛ cũ qſpiam mẽbris eſt captus nemo nãqȝ exprobrauit cuiq̃ȝ ipm ſi ſit aut natura: aut egri Q tudine aut vulnere cecus: ſȝ potius miſerebitur. Qđ ſi ebrietate vel aliquo alio flagitio capt⁹ ſit oculis: oẽs vtiqȝ carpent ac increpabunt. Uitia igiẽ corporis ea qdem que in noſtra ſunt poteſtate reprehendunẽ: ea vo que non ſunt non icrepanẽ. Hec cũ ita ſint ꝛ in ceteris ea vitia q̃ icrepanẽ nr̃a in ptãte ſunt collocata.

¶ Sed forſitan talis aliqs eſt vt nõ diligens ſit: 3ª ps c. ſed eius qd eſt tales fieri ipſi ſunt cã viuẽtes remiſſe: ꝛ eius qd eſt iniuſtos vel incõtinẽtes eẽ: hi qdẽ mala facientes: hi aũt in potationibus: ꝛ in talib⁹ degentes. ¶ Que enĩ circa ſingula opões tales faciunt. h̃ aũt manifeſtũ ex meditantib⁹ ad quãcũqȝ agoniã vel opõnẽ: ꝑficiunt enĩ opantes: ignorare qdẽ igiẽ qm̃ ex opari circa ſingula habit⁹ fiũt pene inſenſibiles. ¶ Adhuc aũt irrõnabile iniuſta faciẽtẽ nõ velle iniu-

ſtum eſſe

A ſtū eſſe:aut ſtuprantē icōtinētē. Si aūt nō igno rans aliqs opat̄ ex qbꝰ erit iniuſtus:volēs iniu ſtus vtiqȝ erit. ¶ Non tn̄ ſi velit iniuſtus exiſ tens regeſcet ⁊ erit iuſtus:nō eni q egrotat ſanus ⁊ ſi ſic cōtingit volēs egrotat icōtinēter viuens ⁊ inobediēs medicis. Tunc qdē igit̄ inerat ei nō egrotare:emiſſo aūt nō adhuc:quēadmodum neqȝ dimittenti lapidē adhuc ipȝ poſſibile reſu mere:ſȝ tn̄ in ipſo mittere ⁊ ꝓijcere:principiū enīȝ in ipſo. Sic aūt ⁊ in iniuſto ⁊ in icōtinēti: ex principio qdeȝ inerat tales nō fieri ꝓpter qd volētes ſunt:factis aūt nō adhuc ineſt nō eſſe.

B ¶ Nō ſoluȝ aīe malitie volūtarie ſunt:ſȝ qbuſ dā ⁊ que corꝑis quos ⁊ increpamus:ꝑꝑ naꝫm enīȝ qdē turpes nullus icrepat ſȝ eos q ꝑꝑ deſi diā ⁊ negligētiā. Silr autē ⁊ circa ībecillitateȝ ⁊ turpitudinē ⁊ orbitatē:nullus enīȝ vtiqȝ ipro perabit ceco nā vel ex īfirmitate:vel ex plaga ſȝ magis miſerebit̄. Euȝ autē q ex vini potatiōe: vel alia incōtinētia oīs vtiqȝ icrepabit. Earum autē que circa corpꝰ malitiaꝝ que in nobis:icre pant̄:q̄ autē nō in nobis:nō:ſi autē ſic ⁊ in alijs que increpant̄ malitie in nobis vtiqȝ erunt.

¶ Hec eſt 3ᵃ ps ꝑncipalis huiꝰ capl'i:in qua Phs remouet

C radices erroris ꝑcedētis dicētium ꝙ nullus eſt volūtarie malus. ⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas ſm ꝙ huiꝰ erroris erāt due radices. In pᵃ remouet vnā radicē q̄ erat ex ꝑte diſpōnis corꝑalis. In 2ᵃ ibi[Si aūt qs dicat.] remouet aliā radicē q̄ erat ex ꝑte ꝟtutis cognitiue ꝑ quā iudicat̄ aliqd eē boꝫ vel malū. In pᵃ igit̄ ꝑticula ponit ꝑmā radiceȝ que eſt ex ꝑte diſpōnis interioris:ex qua aliqs vī inclinari ad malū ꝑter ſuā volūtatē. Dicerēt enīȝ ꝙ non eſt in ꝑtāte hoīs ꝙ opet̄ ſic vel ſic nec ꝙ ſit diligēs vel negligēs:qꝛ aliquis a nāli diſpōne ſua hȝ ꝙ nō ſit diligens:⁊ aliqs ꝙ ſit iracun dus:⁊ aliqs ꝙ ſit triſtis:⁊ aliqs ꝙ ſit iocundus. nā flegma ticus nāliter eſt piger:⁊ colericus iracūdus:⁊ mellicus tri ſtis:⁊ ſanguineus iocūdus:⁊ ex h̄ ſequit̄ ꝙ nō eſt in ꝑtāte hoīs ꝙ aliquis ſit diligēs vel negligēs:⁊ ita nō vī in ꝑtāte hoīs ꝙ ſit bonus vel malus. Iſtud eſt pᵐ motiuū erroris

D ſupradicti. ¶ Intelligēdū eſt ꝙ qdā ſūt habitꝰ mali ex eo ꝙ retrahūt a bn̄ agēdo. ⁊ quātū ad hꝰ habitꝰ dicit.[Sed eiꝰ qd eſt tales fieri.] idest nō diligētes ad bn̄ operādam. [Ipſi ſunt eā viuētes remiſſe.] idest abſqȝ conatu ad bo nas opōnes. Aliq ſūt habitꝰ mali ꝑ quos aliqs iclinatur ad agēdū male ſiue h̄ ſit in nocuᵐ alioꝝ ſiue in deordinatio nē ꝓpriā:⁊ quātū ad hꝰ habitꝰ dī.[Et eiꝰ qd eſt iniuſtos ⁊ incōtinētes eſſe:hi qdē mala facietes:hi aūt in potatiōibꝰ ⁊ in talibus.] ſcilȝ que ꝑtinent ad delectabilia tactus[de gentes.] Deinde cū dī.[Que eni circa ſingula.] Excludit iſtud motiuū ſeu radicē ꝑdicti erroris:oñdēdo tria. pᵐ eſt ꝙ habitꝰ aīe ſūt volūtarij ⁊ in ꝑtāte nr̄a. Prio igit̄ ꝓbat ꝙ habitꝰ aīe ſunt volūtarij ⁊ in ꝑtāte nr̄a q̄tū ad coꝝ ge

35° ɔclō huiꝰ tertij libri. nerationē. Et eſt ɔclō 35ᵃ ⁊ ꝓbat dupl'r. Prio ſic. Opōnes faciūt diſpōnes in operātibꝰ:ex qbꝰ p̄nt ꝓduci opōnes ſi miles vt pȝ. nā ex actu cytharizādi gn̄at̄ diſpō in cythari zante ꝑ quā pōt facil'r cytharizare. ⁊ ſilr eſt de actu lucrā di:⁊ ſicut eſt de opōnibꝰ corꝑis ita eſt de opōnibꝰ anime. ¶ Ex h̄ arguit̄ ſic. Quoꝝ cāe gn̄atiue ſunt volūtarie ⁊ in poteſtate nr̄a,illa ſunt volūtaria ⁊ in ꝑtāte nr̄a quantū ad

A coꝝ gn̄ōnē:ſȝ opōnes q̄ ſunt gn̄atiue habituū aīe ſūt volū tarie ⁊ in ꝑtāte nr̄a. igit̄ habitꝰ aīe ſūt volūtarij ⁊ in ꝑtāte nr̄a quātū ad coꝝ gn̄ōnē. Maior pȝ de ſe ⁊ minor appet: nā q dicūt ꝙ ex opōnibꝰ nō gn̄ant̄ habitꝰ ſunt pene inſen ſibiles. i. ſenſu carētes.[Adhuc irrōnabile.] 2° ꝓbat̄ eadē ɔclō ſic. Qui vult aliq̄ cām ex qua ſcit aliquē effectuȝ ſeq: vult illū effectū vel ſaltē vult potiꝰ illū effectuȝ eē q̄ cām nō eſſe. Nūc aūt iniuſta facietes ſunt iniuſti. ⁊ hoc ſcietes: ⁊ ſtupra cōmittētes ſūt incōtinētes:⁊ h̄ bn̄ ſciūt. q̄ irrōna bile eſt ꝙ aliqs velit iniuſta facere ⁊ nō velit eē iniuſtus: ⁊ ꝙ velit ſtupra cōmittere ⁊ nō eſſe incōtinēs. igit̄ ſi non opet̄ ignorās opat̄ volūtarie:⁊ ſic ſit volūtarie iniuſtus ⁊ incōtinēs:⁊ ſic hꝰ habitus aīe ſūt volūtarij ⁊ in ꝑtāte nr̄a quātū ad coꝝ gn̄ōnē. ¶ Intelligēdū eſt, ꝙ q̄uis nō opor Nōnᵐ teat ꝙ q vult cām velit effectū:tn̄ ſi aliqs ſciat effectū ſeq ex cā ſi vult cām vult effectū an̄q̄ dimittat cāȝ quāuis nō

E velit effectū ſm ſe:ſicut ſi aliqs velit ambulare in eſtu pre ſciens ſe ſudaturꝫ. ꝯñs eſt ꝙ velit ſudare anteq̄ abſtineat ab itinerādo in eſtu. nihil enīȝ ꝓhibet aliqd nō eſſe ſm ſe volūtariū:qd tn̄ eſt volūtariū ꝑꝑ aliud:ſicut potio amara ꝑꝑ ſanitatē. Aliter eſſet ſi hō neſciret ꝙ talis effectꝰ ſeque ret̄ ex tali cā:vt ſi aliqs ambulās in via icidat in latrones: hoc. ſ. incidere in latrones nō efficit̄ volūtariū:qꝛ non fuit ꝑſcitū. Ex iſto loco accipiūt aliq ꝙ qcūqȝ vult an̄s vult cō ſequēs:qd ipſe ſcit ſeq ex illo an̄te. Iſtud tn̄ nō eſt verūȝ: nec eſt de itētione Ar. hic:qm̄ hec ꝯñā eſt bona. ego ſum in luto cū mille florenis:ergo ego ſuȝ ī luto:⁊ ego ſcio hāc ꝯñam eē bonā:⁊ tn̄ ego vellē an̄s ⁊ nō ꝯñs. nā ego vellem eē in luto cū mille florenis:⁊ tn̄ ſimpl'r ⁊ abſolute loquen do nō vellē eē in luto:⁊ iō regl'a eſt falſa ſimpl'r loquēdo. quicūqȝ vult an̄s vult ꝯñs. iſta tn̄ eſt vera:qcūqȝ vult an̄s vult ꝯñs ad hoc ꝙ habeat̄ an̄s. ⁊ ex hoc nō ſequit̄ ꝙ vult F ꝯñs abſolute:ſed ſolū cū ꝯditiōe.[Nō tn̄ ſi velit.] ꝓbato ꝙ habitus aīe ſunt in ꝑtāte nr̄a q̄tū ad coꝝ gn̄ōneȝ:ꝓbat ꝙ habitꝰ vitioſi nō ſunt in ꝑtāte nr̄a q̄tum ad coꝝ corru ptionē:⁊ hec eſt ɔclō 36ᵃ ſic intelligndo ꝙ in ꝑtāte vitioſi 36° ɔclō nō eſt fieri nō vitioſus qn̄ vult. probat̄ h̄ per q̄dā ſīlia:qꝛ huiꝰ tertij ſicut ille q eſt ſanus pōt volūtarie fieri eger. ſȝ non pōt qn̄ libri. vult redire ad ſanitatē:⁊ ſicut in ꝑtāte ꝓijcientis lapideȝ eſt ꝓijcere vel nō ꝓijcere:ſed poſtq̄ lapis eſt emiſſus nō eſt in ꝑtāte ꝓijciētis illū reaſſumere qn̄ vult:ſic a ꝑncipio in ꝑtāte hoīs eſt fieri nō iuſtus:ſed poſtq̄ factꝰ eſt non iu ſtus nō eſt in ꝑtāte ſua eſſe iuſtus. vn̄ pōt ſic argui. Sicut eſt in habitibꝰ corꝑis:ita eſt in habitibꝰ aīe:ſed habitꝰ vi tioſus corꝑis vt egritudo a pnᵒ eſt in ꝑtāte hoīs. Homo. n. pōt fieri eger qn̄ vult. ſed corruptio egritudis poſtq̄ egri tudo eſt gn̄āta nō eſt in ꝑtāte hoīs. Igit̄ habitus vitioſus aīe nō eſt in ꝑtāte hoīs quātū ad eiꝰ corruptionē.[Nō ſo G lū aīe.] Nō ſolū aūt habitꝰ vitioſi aīe ſūt volūtarij ⁊ in po teſtate nr̄a. ſed ēt aliq defectꝰ corꝑales ſunt volūtarij ⁊ in poteſtate nr̄a:⁊ eſt ɔclō 37ᵃ que ꝓbatur ſic. Nullus iuſtus 37° ɔclō increpat̄ ꝓpter illud qd ineſt ei a natura:ſed ſoluȝ ꝓpter huiꝰ tertij illud qd ineſt volūtarie. verbi gr̄a. cecum vel turpem a libri. natiuitate nullus increpat ſed magis miſeretur. ſed pro pter quoſdam defectus corporales increpamur:qꝛ cecus ex nimia potatione vini eſt iuſte increpandus:⁊ turpis ex negligentia increpandus eſt. ergo aliqui defectus corpora les ſunt voluntarij. Et eodeȝ mō eſt de his que pertinent ad aīam. ſ. ꝙ hꝰ habitus vitioſi ſunt voluntarij.

¶ Sed fortaſſe qſpiā dicet vniuerſos qdē hoīes id af fectare ſemꝑ qd bonū apparet:ipſiꝰ tn̄ apparētie do minos ipſos nō eſſe. Sȝ q̄lis tādē vnuſqſqȝ eſt talem ſinē ipſi videri. At ſi habitꝰ ipſius aliquo mō ſibi qſqȝ eſt cā:erit ⁊ apparentie ipſe ſibi quodāmō cā. Sin vo

I nemo eſt ſibi mala agēdi cā:ſꝫ hec ob ignorationem finis ipſius agit:putans p ea ſe ſūmū bonū cōſecuturꝫ. Affectatioqꝫ finis nō in nr̄a eſt poteſtate:ſed ita natū eſſe opꝫ vt habeat q̄ſi viſum:quo qdē recte diſcernet ꝛ id expetet qđ vere eſt bonū. Atqꝫ is eſt ingenio bono cui idipſum bn̄ ſeſe hꝫ natura:id.n.qđ maximū eſt atqꝫ pulcherrimum:ꝛ qđ fieri nō pōt vt ab alio accipiat atqꝫ diſcat habebit q̄lē dicim⁹ naturalē aptitudinē ꝛ ingenitū acumē. Atqꝫ hoc recte natura beneqꝫ ortuꝫ eſſe:ipſa eſt habilitas pfecta veraqꝫ nature. Si igiꝛ hec vera ſūt:cur magis v̄tus ſpōte nr̄a q̄ꝫ vitium cōparabiꝛ. Ambobus.n.ſilr tam bono q̄ꝫ malo finis ipſe natura aut quouis mō vł ac poniꝛ. Cetera autem
K agunt quouis mō ea ipſa referētes ad illuꝫ. Siue igiꝛ finis nō natura tale vnicuiqꝫ videaꝛ ſed ſit aliqđ etiā apud ipſuꝫ:ſiue qdē finis ſit naturalis cuꝫ ſua ſponte vir ſtudioſus cetera agat:ꝛ v̄tus ſponte cōpareꝛ atqꝫ acqraꝛ:vitiū quoqꝫ nō min⁹ cōparabiꝛ ſponte. Eſt.n. ſimilr ꝛ malo facultas in actibus:ēt ſi nulla ſit in fine poteſtas. Si igiꝛ vt dı̄ nr̄a ſponte cōparanꝛ virtutes (ipſoꝝ enim habituū noſipſi cāe quodāmō ſumus:ſinemqꝫ talē ex eo ponimus:q2 non tales ſumus) vitia quoqꝫ ab hoīb⁹ acqrenꝛ:ſimiles eniꝫ ſubeūt modos. ℂ Si aūt qs dicat:qm̄ oēs deſiderāt apparens bonū phātaſie aūt nō ſūt dn̄i:ſꝫ q̄liſcūqꝫ vnuſqſqꝫ eſt talis ꝛ finis vı̄ ei. ℂ Siqdem igiꝛ ſibi vnuſqſqꝫ habitus aliqualr eſt cā ꝛ phantaſie
L erit aliqualiter cā ipſe. ℂ Si aūt nullus ſibi cā eius qđ eſt male facere:ſed pp ignorantiā finis hec opaꝛ:per hec exiſtimans ſibi optimū fore: finis aūt deſideriū nō ſpontaneū:ſꝫ inaſci opꝫ: quēadmodū viſuꝫ hn̄teꝫ quo iudicat bn̄:ꝛ qđ ſm veritatē bonū deſiderabit:ꝛ eſt bn̄ nat⁹ cui hoc bonū inatū eſt. Qđ.n.maximū ꝛ optimū ꝛ qđ ab alio nō poſē accipe neqꝫ diſcere:ſꝫ q̄le innatū eſt tale habebit ꝛ qdē bn̄ ꝛ optime hoc innatū eſſe:pfecta ꝛ vera erit vtiqꝫ bona natiuitas. ℂ Si vtiqꝫ hec ſunt v̄a qd magis v̄tus q̄ꝫ malitia erit voluntariū. Ambobus.n.ſilr ꝛ
M bono ꝛ malo finis nā vel qualrcūqꝫ vı̄ ꝛ iacet. Reliqua aūt ad h̄ referentes opanꝛ qualrcūqꝫ ſiue finis vtiqꝫ nō nā vnicuiqꝫ vı̄ qualrcūqꝫ:ſꝫ qui ꝛ apud ipm̄ eſt ſiue finis nālis. In reliqua aūt bonū opando volūtarie ſtudioſum virtus volūtariū eſt nihilominus ꝛ malitia voluntariū vtiqꝫ erit. Silr enim ꝛ malo exiſtit qđ pp ipm̄ in opōnib⁹ ꝛ in fine. ℂ Si igiꝛ quēadmodū dı̄ volūtarie ſunt v̄tutes exeniꝫ habituū cōcauſe aliqualiter ipſi ſumus:ꝛ in quales quidē exiſtendo finem talem ponimus voluntarie ꝛ malitie vtiqꝫ erunt. ſimiliter enim.

ℂ Hec eſt 2ª pticla tertie ptis in qua Phs remouet ſcđaꝫ radicē dicti erroris que erat ex pte v̄tutis cognitiue p quā iudicaꝛ aliqd eſſe bonū vel malū. Quidā eniꝫ dixerūt ꝙ qlibꝫ deſideraret illud qđ ſibi appet bonū:ſꝫ nō eſt in ptāte nr̄a ꝙ aliqd appareat nobis bonū vel maluꝫ:ꝛ iđ dicūt ꝙ N
nō eſt in ptāte nr̄a ꝙ deſiderem⁹ boᵐ vel malū:ꝛ per ꝯn̄s nō eſt in ptāte hoīs ꝙ ſit bonus vel malus. nam talis eſt vnuſqſqꝫ q̄lis finis ſibi videꝛ. ſꝫ phantaſia.i.apparitio finis nō eſt in ptāte hoīs:iđ ꝛc. [Siqdē igiꝛ.] Iſtā radicem pdicti erroris iprobat Phs pbādo duo.ſ.ꝙ apparitio eſt volūtaria ꝛ in ptāte nr̄a:ꝛ ꝙ deſideriū finis nō ineſt hoī a natura. Pmo ergo pbat ꝙ phantaſia ſeu apparitio eſt voluntaria ꝛ in ptāte nr̄a:ꝛ hec eſt ꝯclo 38ª ꝛ pbaꝛ ſic. Habitus morales ſunt volūtarij ꝛ in ptāte noſtra ſicut pbatuꝫ eſt ſupius:ſꝫ phātaſia ſeu apparitio ſeqꝛ habituū moralē. igiꝛ apparitio eſt volūtaria:q2 quecūqꝫ hn̄t dn̄iuꝫ ſup an̄s,hn̄t dn̄iuꝫ ſup ꝯn̄s:ꝛ p ꝯn̄s in poteſtate hoīs eſt ꝙ aliqd appareat ſibi bonū vel malū. ℂ Intelligēdū ꝙ phantaſia que cauſaꝛ ex hitu morali eſt in ptāte hoīs ſicut ꝛ habit⁹:ſꝫ apparitio vel phātaſia q̄ cauſaꝛ ex iclinatione paſſiōis non ſemp eſt in ptāte hoīs. vn̄ pp timorē paſſionis vı̄ alicui ꝙ bonū eſt pijcere merces in mari ꝛ nō opꝫ ꝙ iſta apparitio ſit in ptāte hoīs. ℂ Silr hec ppō q̄lis eſt vnuſqſqꝫ talis finis ſibi vı̄ eſt intelligēda de apparitione q̄ eſt ſꝫ inclinationē habit⁹:nā q̄lis vnuſqſqꝫ eſt talis finis ſm habitū vı̄ ei. [Si aūt nullus.] 2º pbat ꝙ deſideriū finis nō eſt a nā. Diceret enī forte aliqs ꝙ nullus eſt cā ꝙ ipſe male faciat. ſed hoc facit vnuſqſqꝫ pp ignorātiā finis.ſ.inquātuꝫ eſtimat ꝯſequi aliqd optimū p opōnē ſuā quātūcūqꝫ ſit mala. Qđ aūt aliqs deſideret debitū finē h̄ nō puenit hoī p ppria ſponte:ſed hoc conuenit ſibi ex natiuitate ſua:ex h̄.ſ. ꝙ a natiuitate ſua hꝫ bonā diſpōnē iterioris viſus ſeu cognitionis qua bn̄ iudicet ꝛ deſideret illud eſt ſm v̄itatē:ꝛ iđ qcqd opaꝛ bō hic eſt ſibi inatū a nā. [Si vtiqꝫ.] Iſtam rn̄ſionē remouet Phs ex ſuppōne eoꝝ q̄ aduerſari⁹ ſupponebat ꝙ v̄tus eſt volūtaria ꝛ ꝙ malitia nō eſt volūtaria. ex iſta ſuppōne pbat Phs ꝙ deſideriū finis nō ineſt hoī a nā:ꝛ hec eſt ꝯ 39ª que pbaꝛ ſic. Si deſideriuꝫ finis inſit hoī a nā ꝛ pp illud deſideriū bō opaꝛ:ſeqꝛ ꝙ nō magis v̄tus eſt volūtaria q̄ꝫ vitiū v̄tuti oppoſitū. ſilis eniꝫ rō eſt ꝙ ambobus.ſ.v̄tuoſo ꝛ vitioſo inſit finis a nā. Si igiꝛ malitia nō ſit volūtaria pp hoc ꝙ finis ineſt a nā:ſequitur ꝙ v̄tus nō eſt volūtaria:q2 deſideriū finis queꝫ deſiderat ineſt ei a nā. Hoc aūt eſt ꝯtra ſic dicētes:q2 dicūt virtuteꝫ eſſe volūtariā ꝛ malitiā nō eſſe volūtariā. [Si igiꝛ quemadmodū dı̄.] 2º eadē ꝯclo pbaꝛ ſic. Opōnes per quas generanꝛ v̄tutes ꝛ vitia ſunt in ptāte hoīs. ꝛ p ꝯn̄s deſideriū finis in ptāte eſt hoīs. igiꝛ deſideriū finis nō ieſt hoī a nā.

38ª ꝯclo hui⁹ tertij libri.

Nōᵐ

O

P

39ª ꝯclo hui⁹ tertij libri.

ℂ Cōmuniter igiꝛ dictū eſt de v̄tutib⁹:ꝛ genus ipſum figura:mediocritates inquā ipſas eſſe ac habitus:ꝛ a qbus ſiūt:ꝛ principia eē illa p ſe agēdi:nr̄aqꝫ in ptāte collocatas eſſe:ꝛ nr̄a fieri ſpōte:atqꝫ ita vt ipſa recta Q
rō iubet. Vex nō ſilr noſtra ſponte act⁹ ac habitus ſiunt. Actuū.n.a principio vſqꝫ ad finē dn̄i ſum⁹ ipſa ſingula cognoſcētes:habituū v̄o a principio. Singuloꝝ aūt additio nō eſt nota quēadmodū ꝛ in aduerſa ſit valitudine:ſed nr̄a ſpōte ideo ſiunt:q2 noſtra erat in poteſtate ſic:aut nō ſic agere atqꝫ vti. At nūc repetentes de ſingulis dicamus v̄tutibus quenā ſunt ꝛ circa que v̄ſanꝛ:ꝛ quo ēt mō:ex qb⁹ ꝛ illud ſiꝛ emergent quot ſint ipſe v̄tutes:atqꝫ de fortitudie pmū dicam⁹.

ℂ Cōmuniter qdeꝫ igiꝛ de v̄tutibus dictuꝫ eſt nobis:ꝛ gen⁹ typo:qm̄ medietates ſunt:ꝛ qm̄ 4ª ptc.
habitus:ꝛ a qbus ſiunt:qm̄ haꝝ opatiue ꝛ ſm ſeipſas:ꝛ qm̄ in nobis ꝛ voluntarie ſint vtiqꝫ vt recta rō pcipiet. Nō ſilr aūt opōnes volūta-

A rie ſunt ⁊ habitus. Operationū q̃dē enī a princi pio vſq; ad finē domini ſumus ſciētes que ſm ſingula: habituū autē a principio eoꝝ que ſm ſingula autē adiectio nō cognita: quēadmodū in egrotationibus: ſed qm̄ in nobis erat ſic vel nō ſic vti ꝓꝑ hoc voluntarij. Reſumētes itaq; de vnaquaq; dicemus que ſunt ⁊ circa qualia ⁊ qualiter. Simul autē erit manifeſtū ⁊ quot ſunt: ⁊ primum de fortitudine.

¶ Hec eſt 4ª ps hui⁹ capl̄i: in qua Phs recapitulat ea que dicta ſunt de v̄tutib⁹ ⁊ opōnib⁹ v̄tutū dicēs: ꝙ de v̄tutib⁹ dictū eſt cōiter ⁊ in gnāli: qm̄ v̄tutes ſūt habitus ⁊ medie-
B tates: ⁊ ꝙ gnānt ex opōnibus ⁊ ꝙ pducunt opōnes ſilēs opōnib⁹ a q̄b⁹ pducunt: ⁊ ꝙ ſūt in ptāte nr̄a: ⁊ ꝙ cō ſequūtur rectā rōnē: ⁊ ꝙ alr̄ ſunt opōnes voluntarie in ptāte nr̄a q̄ habit⁹: q: ſum⁹ dn̄i opōnū a p̄n° vſq; ad finē: ſed nō ſumus dn̄i habituū niſi a p̄n°. ſed iterato opʒ reſumere de v̄tutib⁹ ꝯſiderationē vt dicam⁹ de vnaquaq; v̄tute ⁊ q̄d ſit ⁊ que ſit: ⁊ circa q̄lē mām hʒ eē ⁊ qualr̄ opef: ⁊ ſic manifeſtū erit nobis q̄ ⁊ quot ſunt v̄tutes. ⁊ p̄ dicam⁹ de fortitudine.
Tria du°. ¶ Hic ſunt tria dubia. ¶ Primū eſt vtrū hō vo-
p^m dub^m lūtarie fiat malus. 2^m vtꝝ hō ex ſe efficiaf bonus. 3^m vtꝝ
2^m dub^m negligentia ſit volūtaria ſiue vtrū illud ſit voluntariū qđ
3^m dub^m accidit ex negligētia. ¶ Arguif ad p̄^m pbando ꝙ nullus
Argt p° ad p^m. volūtarie ſit malus: q: volūtas ferf in bonū ⁊ nō inclinaf in malū. igif̄ nullus fit malus volūtarie. ¶ Itē ſm Phm
Argt 2° ad p^m. hic a malitia nō pōt aliqs deſiſtere cū voluerit: ſicut nec infirm⁹ ab egritudīe. ſed illud qđ eſt volūtariū eſt in hoīs
C poteſtate vt ab eo deſiſtat cū voluerit. igif̄ malitia nō eſt in poteſtate hoīs: ⁊ per ꝯñs homo nō fit malus volūtarie.
Solo p. dubij. ¶ Dōm ꝙ ſic: q: hō pōt voluntarie inclinari ad ea ad q̄ inclinant paſſiones ⁊ ſic volūtarie pōt fieri malus: tñ directe volūtas nō inclinaf in malū: q: nō inclinaf in malum ſub rōne mali: tñ indirecte pōt inclinari hō in maluʒ ſub rōne apparentis boni. ¶ Ad p̄^m in ꝯ̄riū dicēdū ꝙ volun-
Ad p^m in côtrarium tas pōt ferri in malū inq̄ntū apparet bonū. ¶ Ad 2^m dōſ
Ad 2^m ꝙ malitia ideſt habitus vitioſus eſt volūtaria a p̄n° q̄ntū ad ſui gnōnē. vñ ſm Phm in iſto capl̄o alr̄ ſunt habitus in poteſtate noſtra ⁊ alr̄ opōnes: q: opōnes ſunt in ptāte noſtra a p̄n° vſq; ad finē: ſed habitus ſunt ſolū in ptāte noſtra q̄ntū ad ſui p̄n^m ⁊ ſui gnōnē: nō tñ q̄ntum ad ſui corruptionē aut cōſeruationē: ſicut exēplificat de pyciente lapidē: cui⁹ emiſſio eſt in poteſtate noſtra: q: a p̄ncipio poſſumus emittere vel nō emittere. ſʒ poſtq̄ emiſſus fuerit nō eſt in poteſtate noſtra ipſiuʒ reſumere: ⁊ tñ tota piectio
D eſt volūtaria: q: p̄ncipiū eius fuit in poteſtate hoīs. Eodē mō eſt in ꝓpoſito. habitus gnāf per opōnes volūtarias: ⁊ iō q̄ntū ad ſui gnātionē eſt in poteſtate hoīs. ſed poſtq̄ habitus fuerit gnātus nō eſt in poteſtate hoīs vt ſtatiʒ cum voluerit abijciat ipſum: ſed ad hoc indiget forti ⁊ magno exercitio ⁊ conatu in opōnibus ꝯ̄rijs. ¶ Ad 2^m dubiū ar-
Argt ad 2^m dubiû. guif̄ pbando ꝙ hō nō pōt ex ſe effici bonus: q: imꝑfectū nō fit ex ſe ꝑfectū. Silr̄ nihil reducit ſeipſuʒ de potētia ad
Solo dubij ſcdi. actū: iō ⁊c̄. ¶ Dōm eſt ꝙ ſic. q: hō in ſeipſo hʒ p̄ncipia ſufficientia bonitatis: q: ex ſe pōt ꝑfici in appetitu ſenſitiuo per rectā rōnē. Silr̄ p̄ncipia oīum actuū humanoꝝ ſiue ſint boni ſiue ſint mali ſūt in nobis. ſ. volūtas electio ⁊ cōſiliuʒ vt pʒ ex p̄dictis. Ex hoc arguif̄ ſic. Qui hʒ in ſeipſo p̄ncipia ſufficiētia opationū bonaꝝ pōt ex ſeipſo fieri bonus: hō eſt h°: iō ⁊c̄. vnde dicit Tullius in tuſculanis q̄ōnī bus. in animis noſtris ſemina v̄tutū inata ſunt: que ſi bo-
Ad rônes in 3ºium. nus cultoꝝ creſcere pmitteret, ipſa nā ad ꝑfectū deduceret. ¶ Ad rōnes dōm eſt ꝙ nō eſt ſile de reb⁹ pure nāli-

bus ⁊ de hoīe: q: hō hʒ in ſe p̄n^m actiuū ⁊ paſſiuum: ſed in mere nālibus ſolū eſt potētia paſſiua per ſe. ¶ Ad 3^m du-
E Argt ad 3^m dubiû. biū arguif̄ pbando ꝙ illud qđ accidit ex negligētia non eſt volūtariū: q: oē volūtariū fundaf in aliquo actu q: oē volūtariū eſt volitū: ⁊ per ꝯñs vel eſt actus volūtatis vel regrit actū volūtatis a quo denoiaf voluntariū. ſed id qđ accidit ex negligētia nō regrit aliquē actū: vt nō ſcire ea q̄ hō tenef ſcire vel nō facere ea que homo tenef facere nō regrit aliquē actū. mera enīʒ negatio nō infert nec regrit affirmationē aliquā. ¶ Oppoſitū videf Phs hic velle q̄
In oppo Phs dicit ꝙ ignorantia eius ꝙ hō tenef ſcire ex negligentia ꝓueniens eſt voluntaria ⁊ in noſtra poteſtate eſt: q: in nr̄a poteſtate ſumus negligētes vel diligētes ⁊c̄. ¶ Itē pena nō iſligif̄ iuſte niſi ꝑ peccato volūtario: ſed pro peccato
F qđ accidit ex ſola negligētia hō punif̄ iuſte: iō ⁊c̄. ¶ Dif-
In q̃ cõſiſtat diffi cultas huius dubitationis ficultas iſtius dubitationis cōſiſtit in hoc vtrū omiſſio voluntaria alicuius act⁹ debiti poſſit eſſe ſine oī actu. ¶ Et dico ꝙ volūtariū accipif̄ dupl̄r. ſ. large ⁊ ſtricte. voluntariū large acceptū eſt idē ꝙ iputabile opanti: ⁊ ſic dī volūtariū qđ eſt in poteſtate volētis: ⁊ ſic omne qđ eſt iputabile hoī ſiue ſit pro ope ſiue pro negligētia ⁊ omiſſione act⁹ debiti dī voluntarium cōmuniter ⁊ large. Sed volunta-
Voluntariû dr 2^r riuʒ ſtricte acceptum eſt ideʒ ꝙ actu volitū ſiue illud volitum ſit actus elicitus ſiue actus imperatus. ¶ Dico igif̄ ꝙ accipiendo voluntariuʒ large ſic dico ꝙ omiſſio pōt eſſe voluntaria abſq; oī actu: qđ ſic pʒ. voluntariū large acceptum eſt idē qđ iputabile hoī. ſed oē illud qđ eſt in ptāte hoīs eſt iputabile homini: ⁊ per ꝯñs voluntariuʒ: large accipiendo voluntariū. Nunc aūt ſicut velle eſt in ptāte hominis: ita nō velle eſt in poteſtate hominis: ⁊ iō ſicut velle eſt imputabile hoī: ita nō velle eſt iputabile hoī: cum ſit in poteſtate hoīs: ⁊ ꝑ ꝯñs nō velle eſt volūtariū. vñ ſicut imputandū eſt hoī ſi velit qđ nō debet velle: ita imputandū
G eſt hoī ſi nō velit illud qđ tenef̄ velle: ſed nō velle nō requirit aliquē actum: ideo volūtariū large acceptū pōt eſſe ſine omni actu. Scđo dico ꝙ volūtariū ſtricte acceptum nō pōt eſſe ſine oī actu: q: voluntarium ſtricte acceptum dicit actualē cōplacentiā voluntatis: ſed actualis cōplacētia voluntatis nō eſt abſq; oī actu: q: nō ſine actu volun-
Ad rônes in 3ºium, tatis. ¶ Ad rōnem in cōtrariuʒ dōm per interemptionē huius ꝓpoſitionis omne voluntarium fundaf̄ in aliquo actu: accipiendo voluntariū cōmuniter: nec dicitur volūtariū q: eſt volitū: ſed q: eſt in poteſtate volūtatis: iō ⁊c̄.

vtrû malitia sit ex voluntate

Tractatus ſecundus de quadā virtute cardinali que fortitudo

Tractat^s ſcdus tertij libri ethi. nominaf̄ continens quatuoꝛ capitula. Primuʒ eſt de mā ſiue de obiecto fortitudinis. Scđm capitulū ibi [Terribile aūt nō oībus.] eſt de actibus fortitudinis ⁊ vitioꝝ inter que fortitudo eſt medietas. Capl̄m 3^m ibi [Dicuntur aūt ⁊
H alie.] eſt de fortitudine nō vera: ſʒ ſimili fortitudini vere. Cap^m 4^m ibi [Circa audacias.] eſt de ꝓꝓ̄etatib⁹ fortitudīs.

Capitulum primum declarans circa q̄ que nō eſt fortitudo: nō

enim eſt foꝛtitudo circa omnia terribilia: ſed circa maxīa vt circa mortē: nō tñ circa omnē mortē: ſed circa bonam mortem vt circa timorē mortis in bello: circa alias tamē mortes vt circa mortem in mari ⁊ in egritudinibus fortis ſpanide ſe hʒ: ſed circa h° mortes nō eſt fortitudo p̄ncipaliter: ſʒ circa mortē ī bello ꝓ ðfenſiōe rei publice vt opʒ.
¶ Fortitudineʒ itaq; circa metus mediocritatem eſſe fiduciaſue perſpicuū iam euaſit. Metuimus auteʒ ea que terribilia ſunt: atq; hec ſimpliciter dicendo ſunt mala. Quapropter ⁊ veteres metū definientes: expectationem inquiunt eſſe mali. Metuimus igif̄ oīa mala: vt iſamiā: paupertatē: morbos: inimicitias mortē.

I Capitulum p^m trac. 2. tercij li ethi. Quid timor p^a ps c.

Quoniã qdẽ igiť medietas eſt circa
timores ꝛ audacias iã ꝛ pri⁹ dcm̃
eſt. ℂ Timemus aũt. ſ. terribilia.
Hec aũt ſunt vt ſimplr dicere ma-
la: ꝑꝑ qđ ꝛ timorẽ dtermināt expe
ctationẽ mali. Timem⁹ igť oĩa mala: puta ma-
lã opionẽ: iopiã: egritudinẽ: inimicitiã: mortẽ.

Capitulū primū. 2. tra. tī tres partes diuī⁹.
Iſtud eſt p^m caplm̃ tractatus ſcdi libri tertij: in quo
determinať de mã ſeu obiecto fortitudis:
ptinẽs tres ptes pncipales. In p^a narrat circa quas paſſio-
nes eſt fortitudo: ꝛ que ſunt obiecta illaꝝ paſſionũ prout
circa eas eſt fortitudo. In 2ª ibi [Sʒ neqʒ circa oĩa.] Uiſo
ꝙ fortitudo eſt circa timorẽ maloꝝ: oñdit circa quorũ ti-
morẽ nõ eſt fortitudo. In 3ª pte ibi [Circa q̃lia igiť.] oſtẽ-
K dit circa quoꝝ timorẽ eſt fortitudo. In p^a igť pte p narrat
circa quas paſſiões eſt fortitudo: dicẽs ꝙ fortitudo eſt cir
ca timores ꝛ audacias ſicut pus dictuʒ eſt: fortitudo enim
iportat quãdã firmitatẽ animi p quã anim⁹ ſtat imobilis
circa picaloꝝ timores. [Timemus aũt.] narrat q̃ ſũt oba
iſtaꝝ paſſionũ. ſ. timoris ꝛ audacie dicẽs: ꝙ illa q̃ timem⁹
ſunt terribilia ꝛ eadẽ ſunt obta audacie ꝛ timoris: qꝛ illud
idẽ qđ aliqs p timorẽ refugit alius p audaciã aggreditur.
Terribilis aũt vt vlr dicam⁹ ſunt mala: ꝛ iõ ꝑhs diffiniẽ
tes timorẽ dicũt ꝙ timor eſt expectatio mali: ꝛ ſumiť hic
expectatio cõiter p quolʒ motu appetit⁹ in aliqđ futurũ:
cũ tñ expectatio ꝓprie loquendo nõ ſit niſi boni ſicut nec
ſpes. Manifeſtũ eſt ꝙ oẽs timemus mala ſicut malã opi
nionẽ. i. ĩfamiã paupertatẽ egritudinẽ inimicitiã ꝛ mortem.
Malũ 2^x ℂ Lincoñ. dicit hic ꝙ cũ malũ ſit duplex. ſ. malũ qđ faci-
L mus ex malitia ꝛ vitio animi qđ eſt malũ culpe: ꝛ illud qđ
patimur qđ eſt malũ pene ꝛ eſt ꝑuatio alicuius boni nãlis
aie. ſ. vel corpis vel ꝑuatio alicu⁹ boni exterioris. Nõ vř
ꝑhs hic intẽdere niſi de malis pene de qbus hic exẽplifi-
cat. Mala aũt opio ſi habeať de nobis punit noſ: qꝛ nãlr
appetim⁹ ꝙ habeať de nobis bona opio: ſicut nãlr appeti-
mus nõ idigere. ſʒ hře necčia ad ſuſtẽtationẽ hui⁹ vite ꝛ ſa
nos eẽ ꝛ amari ꝛ reamare ꝛ viuere quoꝝ ꝑuatiões pena-
les ſunt: circa h igiť ꝛ his ſilia eſt fortitudo. hec Lincoñ.
ℂ At nõ circa hec oĩa vir fortis eẽ vř. Sunt. n. nõnulla
mala: que qdẽ metuere opʒ ꝛ honeſtũ eſt: ꝛ nõ metue
re turpe. Infamiã nãqʒ qui timet: eſt ꝓbus ꝛ verecun
dus: qui nõ timet ipudens. Fortis tñ trãſlatione dř a
qbuſdã: qppe cũ aliqd ſilẽ videať hře. Eſt eniʒ ꝛ ipſe
fortis interitus qdã: paupertatẽ aũt metuere forſitã nõ
M opʒ: nec morbuʒ: nec oĩno qcq̃ eoꝝ: que nec a vitio:
nec a nobiſipſis ꝓueniũt. Nec tñ is eſt fortis: qui hec
nõ metuit: ſed hũc ẽt fortẽ ſilitudie quadã vocamus.
Nõnulli eniʒ hoies in bellicis qdẽ piculis meticuloſi
ſunt: liberales aũt ſunt ꝛ ad erogãdas pecunias aioſe
ſe habẽt. At neqʒ ſi quis pro filioꝝ atqʒ vxoris pudici
tia timet: aut inuidiã metuit: aut aliquid tale timidus
eſt. Neqʒ ẽt fortis ſi cũ eſt verberib⁹ cedẽdus ꝯfidit.
2^a ps c. ℂ Sed neqʒ circa hec oĩa vř fortis eẽ: q̃dã eni
ꝛ opʒ timere ꝛ bonũ: qđ aũt nõ: malũ: puta ma
lã opinionẽ: qui qdẽ eniʒ timet: decens dř ꝛ ve
recũdus: q aũt nõ timet/inuerecũdus. Diciť ãt
a qbuſdã fortis ſʒ metaphorã: hʒ eni aliqd ſilẽ
forti. Impauidus. n. qs eſt ꝛ fortis. ℂ Inopiã
aũt forſitã nõ opʒ timere neqʒ egritudinẽ: neqʒ
vlř quecũqʒ nõ a malitia neqʒ ꝑꝑ ſeipm̃. Sed
neqʒ q circa hec ipauidus fortis. Dicimus aũt N
ꝛ hũc ſm ſilitudinẽ. ℂ Quidã. n. in bellicis pe
riculis timidi exñtes liberales ſunt: ꝛ ad pecu-
niarũ emiſſionem bñ audenter ſe hñt. ℂ Neqʒ
vtiqʒ ſiqs iniuriaʒ circa pueros: vel vxorem ti-
met vel inuidiã vel aliquid talium timidus eſt.
Neqʒ ſi audet flagella fortis.

ℂ Hec eſt 2^a ps hui⁹ caplĩ: in qua ꝑhs oſtẽdiť circa quoꝝ
timorẽ nõ eſt fortitudo. ꝛ p̃mo ꝓponit intẽtionẽ dicens ꝙ
fortitudo nõ vř eſſe circa timorẽ oĩum maloꝝ. Quedã. n.
ꝛ opʒ timere. nõ eniʒ eſt fortitudo circa timorẽ infamie ꝛ
paupertatis aut inopie vel egritudis: nec eſt circa timorem
maloꝝ ꝑſonalium cuiuſmodi ſunt iniuria flagellum ꝛ hꝫ. O
ℂ In p^a igiť pticula declarať ꝙ fortitudo nõ eſt circa ti-
morẽ infamie ſeu male opionis: ꝛ hec eſt ꝯ 40^a hui⁹ libri 40^a ꝯclo hui⁹ tertij libri.
que ꝓbať ſic. Fortitudo ꝯſiſtit in nõ timẽdo: tũc arguitur
ſic. Fortitudo eſt circa talez mãm circa quã hõ laudať in
nõ timẽdo: ſʒ circa ĩfamiã ſeu malã opionẽ nullus laudať
in nõ timẽdo: igiť ꝛč. Maior pʒ de ſe ꝛ minor declarať p
hoc ꝙ ĩfamiã ꝛ malã opionẽ ſemp opʒ timere: qui eniʒ ti-
met decens eſt ꝛ verecũdus: qui aũt nõ timet hec/eſt inue
recũdus. igiť fortitudo nõ eſt circa timorẽ infamie. aliqñ
tñ ille qui timet infamiã a qbuſdã metaphorice noiať for
tis: qꝛ aſſimilať forti in hoc ꝙ eſt ipauidus. [Inopiaʒ aũt
forſitan.] Silr fortitudo nõ eſt circa timorẽ paupertatis vł
inopie aut egritudis: ꝛ hec eſt ꝯ 41^a ꝛ ꝓbať duplr. Pꝛio 41ª ꝯclo hui⁹ tertij libri.
ſic. Fortitudo nõ eſt circa timorẽ eoꝝ q̃ non ſunt in ptãte
nr̃a: nec ꝓcedũt ex malitia nr̃a: ſʒ magis ꝓcedũt ex mali-
tia nãe vel fortune: ſʒ paupertas egritudo ꝛ hui⁹ nõ ſunt in
ptãte nr̃a nec ꝓcedũt ex malitia nr̃a: ſʒ magis ꝓcedũt ex P
malitia nãe vel fortune: igiť fortitudo nõ eſt circa timorẽ
taliũ. vñ dicit ꝑhs ꝙ paupertatẽ nõ opʒ timere: ſicut nec
egritudinẽ: nã fruſtra hõ timet illa que nõ ſũt i ſua ptãte.
ℂ Sciendũ tñ ꝙ talia dʒ hõ timere ne ex ꝓpria malitia
in aliqđ hoꝝ incidat: qꝛ talis timor eſt vtilis ad iſta vitan-
da: ſed nõ aľr: ille aũt q circa hec ipauidus exiſtit vocatur
fortis ſm quãdã ſilitudinẽ. [Quidã. n. in bellicis.] Scđo
ꝓbať ꝯclo ſic. Ille qui eſt timidus circa picula bellica nõ
eſt fortis ſʒ nõ timẽs paupertatẽ aut inopiã aut egritudinẽ.
aliqñ eſt timidus circa picula bellica: qa liberalis non ti-
met inopiã nec paupertatẽ: tñ põt eẽ timidus in bello: ꝛ hec
rõ ſpãliter ꝓbat ꝙ fortitudo nõ eſt circa timorẽ paupta-
tis. [Neqʒ vtiqʒ.] Oř ẽt fortitudo nõ ſit circa timorẽ ma- 42^a ꝯclo hu⁹ tertij libri.
loꝝ ꝑſonaliũ: cuiuſmodi ſũt iniuria flagellũ ꝛ hꝫ/ꝓbať: ꝛ
eſt ꝯ 42^a q̃ ꝓbať ſic. Fortis laudať in nõ timẽdo: ſʒ iniu-
ria flagellũ ꝛ hꝫ ſũt recta rõne timẽda. igiť fortitudo non Q
eſt circa timorez talium. vñ fortitudo nõ eſt circa timorẽ
taliũ q̃ recta rõne ſũt timẽda: qꝛ nullus laudať in nõ timẽ
do talia: ſʒ fortis laudať in nõ timẽdo. igť ꝛč. ℂ Lincoñ. Malam opinionẽ opʒ timẽ.
dicit hic. ꝙ malã opionẽ opʒ timere ꝛ cauere quãtũ poſſu
mus rõnabilr ne hẽať de nobis: qꝛ ſi de nobis hřeť min⁹
vtiles erim⁹ rei publice: nũq̃ tñ vir fortis ꝑ vitãda mala
opione de ſe amittet bonũ vtutis aut malũ vitij cõmittet.
Itẽ dič ꝙ i hꝫ timore mediũ ẽ obſuãdũ vt ſič diximꝰ nõ
tãtũ talia timeam⁹ ꝙ ꝑ his cauẽdis vł mala culpe cõmit
tam⁹ vł bona necčia omittam⁹. Mala ãt pene q̃ p̃ximos
nõ ſcãdaliçãt nõ oʒ timẽ: nec timet vir fortis: dũ tñ ipe nõ
ſit eoꝝ cã ꝑ ſuã culpa ꝛ malitiã q̃lia ſũt iopia egritudo: tñ
nõ ſeqť ꝙ q circa hec eſt pauidus ſit fortis. Hec Lincoñ.
ℂ Circa que igiť terribilia vir fortis vřať. An circa ea
que ſunt maxia. Eteniʒ nemo tolerãtior eſt maloꝝ ho
mine forti. Mors aũt maxie oĩuʒ eſt terribile: eſt eniʒ
vltimũ vite: ꝛ nihil poſt hoi mortuo aut bonũ aut ma

A lū eſſe videt̃. At enī neq3 circa oē gen⁹ mortis vir fortis eſt ⁊ habet̃. Nō enī circa mortē eā que fit in mari: aut euenit morbis. Circa quā ergo mortem vir fortis erit: an circa eā que eſt pulcherrima. Talis aūt eſt ea que fit in bello. In maxio nāq3 fit ⁊ pulcherrimo certe periculo. Eodē accedūt ⁊ ipſi honores: q̄ tū a ciuitatibus: tum a regibus ſunt inſtituti.

3ª p̄o.c. ¶ Circa q̄lia igit̃ terribiliū fortis: vel circa maxima. Nullus.n. magis ſuſtiet p̄icula q̄3 fortis. Terribiliſſimū aūt mors: termin⁹ enī ⁊ nihil adhuc mortuis vĩ neq3 bonū neq3 malū eſſe. ¶ Uidebit̃ aūt vtiq3 neq3 circa mortē que in oī fortis eē: puta in mari vel in egritudib⁹.

B In q̄b⁹ igit̃? Uel in opportunis. Tales aūt qui in bello. ¶ In maximo enim ⁊ optimo periculo. ¶ Concordes autem his ſunt ⁊ honores in ciuitatibus: ⁊ apud monarchas.

¶ Hec eſt 3ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl̄i: in qua oſtendit circa quoꝝ maloꝝ timorē eſt fortitudo: ⁊ intēdit oſtēdē q̄ fortitudo eſt circa timorē mortis: nō tū cuiuſlibet mortis: ſ3 mortis in bello. ¶ Et ɔtinet 2ᵃˢ p̄ticulas. In p̄ª oſtēdit̃ q̄ circa mortē ⁊ circa quā mortē eſt fortitudo ſimpl̄r. In 2ª ibi [Principal̄r.] oſtēdit quo ordine ſe h3 fortitudo circa oīs gn̄a mortis. Prio igit̃ oſtēdit q̄ fortitudo eſt circa timorē mortis: ⁊ hec eſt ɔclō 43ª ⁊ p̄bat̃ ſic. Fortitudo eſt

43ª ɔclō hui⁹ tertij libri. circa timorē maxie terribiliū: ſed mors eſt maxie terribi-

C lis. igit̃ fortitudo eſt circa timorē mortis. Maior p3 p̄ h̄ q̄ nullus magis ſuſtinet pericula q̄3 fortis ⁊ ꝟtus determinat̃ ſm vlt̄ᵐ po͂: vt dicit Ph̄s p̄ celi ⁊ mūdi ⁊ cū igit̃ fortitudo ſit circa terribilia op3 q̄ fortitudo ſit circa ea que ſūt maxie terribilia. ⁊ minor p3. ſ. q̄ mors eſt max̄ terribilis: q̄z mors eſt tot⁹ terminus p̄ſentis vite: ⁊ mortuis nihil vĩ cōtingere neq3 bonū neq3 malū. Mors igit̃ eſt maxime terribilis: q̄z p̄ mortē hō p̄dit oīa que h3. [Uidebit̃ aūt.] Uiſo q̄ fortitudo eſt circa timorē mortis oñdit circa cuiuſmodi mortis timorē eſt fortitudo. ⁊ p̄ narrat q̄ fortitudo nō eſt circa quācūq3 mortē quā q̄s ſuſtinet ĩ quocūq3 caſu vel negocio: ſicut in mari vel egritudine: ſed eſt circa timorē mortis quā q̄s ſuſtinet p̄ optimis reb⁹: ſicut ɔtingit cū aliq̄s morit̃ in bello p̄p̄ defenſionē patrie vel ciuitatis. ⁊ eadē rō eſt de q̄cūq3 alia morte quā q̄s ſuſtinet p̄p̄ bonū ꝟtutis: ſed ſp̄al̄r facit mētionē de morte in bello: q̄z in bello vt frequēti⁹ hoīes ibi moriunt̃ p̄p̄ bonū. [In ma

D ximo aūt ⁊ optio.] declarat q̄d narrauit. ſ. q̄ fortitudo eſt

44ª ɔclō hui⁹ tertij libri. circa timorē mortis in bello: ⁊ hec eſt ɔ̄ 44ª que p̄batur dupl̄r. Prio ſic. Fortitudo eſt circa timorē mortis que eſt in maxio ⁊ optimo p̄iculo: nā ꝟt⁹ eſt circa maximū ⁊ optimū: ſ3 mors in bello eſt in optimo ⁊ maxio p̄iculo. g̃ fortitudo ē circa timorē mortis ĩ bello. Maior p3 ex iā dictis: ⁊ minor declarat̃ p̄ hoc q̄ mors q̄ eſt in bello eſt in maximo p̄iculo: q̄z in bello hō citiſſime morit̃. ſil̄r eſt in optio

Nōᵐ Bellum multipl̄r ɔtingit. p̄iculo: q̄z eſt p̄ defenſiōe rei publice. ¶ Intelligendū tū eſt q̄ bellū ɔtingit multipl̄r. aut q̄z ciuitas vult augmētare ſuū diliū: ⁊ hoc pōt eē cū rōne vel ſine rōne. p̄mo mō eſt bonū: ſ3 nō eſt maximū bonū. 2° mō nō eſt bonū: ⁊ iō fortitudo nō eſt circa timorē mortis in h̄ȝ bello. aut pōt eſſe bellū: q̄z ciuitas intēdit ſe defendere ɔ̄ inimicos volētes ipugnare ⁊ deſtruere bonū publicū: ⁊ circa p̄icula mortis in tali bello eſt fortitudo. [Cōcordes aūt.] Sc̄do p̄bat̃ ɔclō ſic. Illi q̄ fortiter ſe exponūt p̄iculis mortis in bello honorant̃ tā in ciuitatibus in q̄bus plures dñant̃ q̄3 apud monarchas. i. apud reges q̄ ſoli dñant̃: nā fortiter in bello

E dimicantibus ⁊ in vita ⁊ poſt mortē exhibent̃ honores. Cū igitur honor ſit premiū virtutis: ſequitur q̄ fortitudo que eſt virtus eſt circa pericula mortis in bello.

¶ Is igit̃ hō fortis ꝓprie dī qui circa honeſtā mortē: ⁊ ea oīa que repēte eueniūt atq3 afferūt ipſā interrit⁹ eſt: huiuſmodi ꝟo ſūt ea que in bello ɔtingūt: q̄ñtiaȝ ⁊ in mari ⁊ in ipſis morbis vir fortis timore vacat: nō tū ita vt naute. Fortes.n. ⁊ de ſalute ſua deſperāt ⁊ genus tale mortis moleſte ferūt. Illi ꝟo ſpe ꝓpter experientiā ſunt freti. Simul aūt ⁊ vtiliter fortiterq3 agunt in quibus vires habent locum: aut honeſtū eſt mori: quorum neutrum eſt in tali genere mortis.

F ¶ Principal̄r aūt dicet̃ vtiq3 fortis q̄ circa bonam mortē ipauidus: ⁊ quecūq3 mortē iferūt repētina exiſtētia. Talia aūt maxie q̄ h3 bellū. ¶ Sed adhuc ⁊ in mari ⁊ in egritudib⁹ ipauidus q̄dē fortis: nō ſic aūt vt marinarij: hi q̄dē enī deſperāt ſalutē: ⁊ mortē talē aſpernant̃: hi aūt bene ſperātes ſunt p̄p̄ experientiā. Simul aūt ⁊ viril̄r agūt in q̄b⁹ eſt fortitudo: ⁊ bonū mori. In talib⁹ aūt corruptiōib⁹ neutrū exiſtit.

¶ Hec eſt 2ª p̄ticula tertie p̄tis in qua oſtēdit̃ quo ordine ſe h3 fortitudo circa oīa gn̄a mortis: ⁊ intēdit dicere q̄ fortitudo eſt circa timorē mortis in bello: ⁊ circa alias mortes ſe h3 bn̄ ⁊ ipauide. Probat igit̃ Ph̄s p̄ q̄ fortitudo q̄ eſt ꝟt⁹ eſt p̄ncipal̄r circa timorē mortis in bello: ⁊ hec eſt ɔ̄

G 45ª ⁊ p̄bat̃ ſic. Fortitudo eſt p̄ncipal̄r circa bonā mortē ⁊ maxie repentinā. nā opōnes ſ3 ꝟtutē ſunt maxie repentine: ſ3 mors in bello eſt optima ⁊ maxie repentina: iō ⁊c. 45ª ɔclō hui⁹ tertij libri.

[Sed adhuc ⁊ in mari.] Sed q̄uis fortitudo ſit p̄ncipal̄r circa timorē mortis in bello: tū fortis impauide ſe h3 circa alias mortes. vt circa mortē in mari ⁊ ĩ egritudib⁹. aliter tū ſunt fortes ⁊ impauidi circa mortē in mari ⁊ aliter marinarij. nā fortes etſi nō ſperēt ſaluari tū nō timēt ɔtēnentes h̄ȝ mortē. Nō enī tātū de ea curāt: vt p̄p̄ eā inordinate moueant̃: ſ3 marinarij ſūt intimidi in p̄iculis maris q̄z ſperāt ſe poſſe bn̄ euadere p̄p̄ expiētiā. ¶ Un̄ fortitudo nō eſt circa p̄icula mortis in mari vel in egritudine. Et hec eſt ɔclō 46ª ⁊ p̄bat̃ ſic. Circa quecūq3 eſt fortitudo fortes viril̄r aggrediūt̃ p̄icula ⁊ in talib⁹ boᵐ eſt mori: 46ª ɔclō hui⁹ tertij libri.

ſed in morte q̄ eſt in mari vel in egritudīe neutrū hoꝝ cōtingit: q̄z nec fortes aggrediunt̃ talia p̄icula: nec aliq̄d boᵐ

H ſequit̃ ex tali morte. vn̄ circa h̄ȝ mortes nec eſt fortitudo laudabilis nec aliq̄d bonū cōſequit̃: iō audacter aggredi talia pericula nō p̄tinet ad ꝟtutē fortitudis. vn̄ fortitudo pōt eſſe circa quecūq3 pericula que ſuſtinent̃ ꝓpter bonū virtutis: tamen p̄ncipaliter eſt circa timorē mortis in bello: ⁊ iſta pericula ſunt maxima ⁊ optima.

Capitulum ſecundum

tractat⁹. 2. de actibus fortitudinis ⁊ vitioꝝ inter q̄ fortitudo eſt medietas. p̄ determinās actū fortitudis ⁊ vitioꝝ oppoſitoꝝ q̄tū ad timorē ⁊ audaciā: deinde q̄tū ad ſpem ⁊ deſperationē. ⁊ ille q̄ ſupabundat in pauiditate eſt inoiat⁹: q̄z raro accidit: qui aūt ſupabundat in audēdo circa terribilia eſt audax: ſuperbus enī nō eſt vere audax ſed vult videri audax vel fortis: qui autē deficit in audendo ⁊ ſuperabundat in timendo eſt timidus: fortis ꝟo medio modo ſe habet.

¶ Nō eſt idē vniuerſis terribile. Et dicim⁹ etiā aliq̄d eſſe q̄d facultatē ſuperat hoīs. Id igit̃ vnicuiq3 terri-

I bile eſt homini ſane mentis:at ea que metas faculta/tis nõ egrediunt humane:magnitudie differũt ⁊ intẽ/ſione remiſſioneqꝫ. Siſr aũt ⁊ ea in qbus cõfidimus. Fortis itaqꝫ impauidus eſt vt hõ:atqꝫ timebit qdẽ ⁊ huiuſcemodi res formidoloſas. Ucꝝ vt opꝫ ⁊ vt di/ctat rõ tolerabit honeſtatis cã:hec eniꝫ ipſius ỽtutis eſt finis:fit aũt vt hec ⁊ magis ⁊ minus timeãt hoies: ⁊ ẽt vt ea que nõ terribilia ſunt vt terribilia metuant. Atqꝫ delinquit cũ metuũt aut ea q̃ non opꝫ metuere: aut nõ quẽadmodum opꝫ:aut non qñ opꝫ aliqd tale. Simil'r peccat ⁊ circa ea in qbus cõfidimus.

Caput 2m tra. 2. 3. li. ethi. K TErribile aũt nõ oib⁹ qdẽ idem. Dici mus aũt qd ⁊ ſup hoiẽꝫ:hoc qdẽ igit oi terribile intellectũ hñti:qḋ aũt ſm

p̃a pa. c. hoiẽꝫ differt magnitudie: ⁊ in eo qḋ magis ⁊ min⁹. Siſr aũt ⁊ auſibilia. ¶ Fortis aũt inſtupefactibilis vt hõ. Timebit qdẽ igit ⁊

Uirtutis finis. talia:vt opꝫ aũt ⁊ vt rõ ſuſtinebit boni grã:hic eniꝫ finis ỽtutis. Eſt aũt magis ⁊ min⁹ hec ti/mere: ⁊ adhuc nõ terribilia vt talia timere. Fit aũt peccatoꝝ:hoc qdeꝫ qñ nõ opꝫ:hoc aũt qñ nõ vt opꝫ. hoc ỽo qñ non quando:vel aliquid taliuꝫ. Similiter autem ⁊ circa auſibilia.

Capl̃. 2. tra. 2. diui ſio in tres partes. Iſtud eſt capl̃ꝫ 2m tractat⁹ ſcḋi in quo determinat de actu fortitudis ⁊ de actib⁹ vitioꝝ oppo ſitoꝝ fortitudini ⁊ cõtinet tres ptes. In p̃a determinat de actu fortitudis. In 2a ibi⌊ Supabũdãtiuꝫ aũt.⌋determiat de actib⁹ vitioꝝ oppoſitoꝝ fortitudini. In 3a ibi⌊ Et auda ces qdẽ.⌋cõparat fortitudinẽ q̃ eſt vt⁹ ad q̃dã ſibi ſilia. p̃a ps continet duas pticulas. In p̃a diſtinguit ph̃s terribile circa qḋ eſt act⁹ fortitudis narrãs quõ fortis ſe hꝫ circa hõ terribilia. In 2a ibi⌊ Qui qdẽ igit.⌋oſtẽdit qs eſt act⁹ pro/

L pri⁹ fortitudis p cõparationẽ ad act⁹ vitioꝝ oppoſitorum fortitudini. In p̃a igit pticula diſtinguit terribile dicẽs:ꝙ nõ eſt idẽ terribile oib⁹ qꝛ qḋdã eſt terribile qḋ eſt ſuper hoiẽꝫ hoc eſt excedẽs facultatẽ humanã cui nõ põt hõ re/ſiſtere cuiuſmodi eſt terremot⁹:inundatio maris:⁊ hꝫ eſt terribile cuilibet ſapiẽti. ¶ Aliud eſt terribile qḋ eſt ſm hoiẽꝫ q̃ſi nõ excedẽs facultatẽ ipſi⁹ ad reſiſtẽdũ:⁊ hꝫ põt eſſe terribile ſꝫ magis ⁊ min⁹:qꝛ magis terribile eſt ſi ꝯue niãt plures hoſtes q̃ꝫ ſi pauci. ⁊ ſiſr põt eẽ magis terribile ſm ꝙ magis appropinquãt ⁊ magis odiũt:nec eſt idẽ ter/ribile oib⁹. Nã aliqd eſt terribile puero qḋ nõ eſt terribi/

M le viro pfecto. ¶ Euſtrati⁹ dicit hic ꝙ ph̃s per ꝭ ꝙ dicit. ⌊ Terribile nõ oib⁹.⌋oſtẽdit ꝙ ſunt q̃dã terribilia hoib⁹ ⁊ alijs alia:nã amatori pecuniaꝝ:abiectio pecunie eſt terri/bilis:amatori voluptatũ:que voluptatẽ ĩpediunt:amanti aũt vitã mors:⁊ alijs aliud aliqd.⌊ Fortis aũt.⌋circa p̃di/cta terribilia ſic ſe hꝫ fortis ꝙ pp timorẽ taliũ nõ eſt ſtu/pefactibilis niſi ſꝫ ꝙ cõuenit hoi:oĩs eniꝫ hõ ĩtellectũ ha/hẽs timebit ea q̃ ſunt ſupra hoiem. vñ fortis timebit talia vt opꝫ:⁊ vt recta rõ iudicat cum ea cauere nõ poterit:nec pp timorẽ talium diſcedet a recto iudicio rõnis. Cõtingit aũt q̃nqꝫ ꝙ aliqs magis vel minus timet terribilia q̃ ſunt ſupra hoiem vel ſꝫ hoiẽꝫ q̃ꝫ recta rõ iudicat:⁊ qḋ plus eſt cõtingit q̃nqꝫ ꝙ ea que nõ ſũt terribilia timeat vt terribi lia. vñ peccatũ ꝯtingit ex hoc ꝙ aliqs timet qḋ nõ opꝫ vel vt nõ opꝫ:⁊ ſic de alijs circũſtãtijs ſicut dictũ eſt de terri/bilib⁹ intelligẽdũ eſt de auſibilib⁹. ¶ Lincoñ. dicit hic ꝙ terribilia ſm hoiẽꝫ ſunt p̃uationes ⁊ corruptiones coꝝ q̃ hõ ſm ꝙ hõ ⁊ humano affect⁹ deſiderio deſiderat:ſtudio/ N ſo aũt hoi ſm ꝙ ſtudioſus nõ ſũt terribilia niſi corruptio/nes ⁊ p̃uationes ỽtutũ ⁊ opationũ eaꝝ. vñ p ſalute ỽtutũ paratus eſt ſtudioſus ad ſufficientiã oium ſm hoiẽꝫ terri/biliũ:vitioſis aũt terribilia ſunt voluptatũ ⁊ alioꝝ q̃ corru pte diligũt abſentie q̃ neqꝫ hoi ſꝫ ꝙ hõ terribilia ſũt neqꝫ ſtudioſo:ſꝫ ſũt ſtudioſo max' appetibilia ⁊ iocũda. hec ille.

¶ Qui igit ⁊ ea que opꝫ:⁊ grã cui⁹ opꝫ:⁊ vt opꝫ:⁊ qñ opꝫ fert ⁊ metuit ⁊ idẽdẽ cõfidit:is hõ fortis. Fortis eniꝫ per habitũ:⁊ vt ipſa rõ iubet taꝫ patit:q̃ꝫ ẽt agit. finis aũt opationis oĩs is eſt q accõmodat habitui: ⁊ viro ẽt forti:honeſtũ eſt ipſa fortitudo. Talis igitur ⁊ ipſius eſt finis. Singula nanqꝫ ſuo fine definiuntur. Fortis igitur honeſtatis cauſa ſubit ⁊ agit ea que ad ipſam fortitudinem pertinent. O

¶ Qui qdeꝫ igit q̃ opꝫ:⁊ talis grã ſuſtinet ⁊ ti/met vt opꝫ ⁊ qñ:ſiſr aũt ⁊ audet fortis. Scḋm dignitatẽ. n. ⁊ vt rõ patit:⁊ opat fortis. Finis aũt oĩs opõnis eſt q ſꝫ habitũ:⁊ forti aũt. For titudo bonum. Talis aũt ⁊ finis. Determiat enim vnũqḋqꝫ fine. Boni vtiqꝫ gratia fortis ſuſtinet ⁊ operat que ſm fortitudinem. Fine vnũqḋqꝫ determinat.

¶ Hec eſt 2a pticula:in qua ph̃s oſtẽdit qs eſt act⁹ ꝓpri⁹ fortitudis:⁊ hoc oſtẽdit p cõparationẽ ad act⁹ vitioꝝ oppo ſitoꝝ fortitudini q̃ ſunt timere ⁊ audere:⁊ dicit ꝙ q ſuſti/net q̃ opꝫ ⁊ cui⁹ grã:⁊ timet ⁊ audet q̃ opꝫ ⁊ cui⁹ grã:⁊ ſic de alijs circũſtantijs eſt fortis:⁊ hec eſt ꝯclõ 47a. ſ. ꝙ ille 47a cõclõ huius tertij libri. eſt fortis q audet ⁊ timet ⁊ ſuſtinet q̃ opꝫ ⁊ cui⁹ grã opꝫ ⁊c. ⁊ ꝓbat ſic. Fortis patit p timorẽ ⁊ opat p audaciã ſm ꝙ dignũ eſt:⁊ ſm ꝙ recta rõ iudicat:⁊ ſic opat ille q audet P ⁊ timet ⁊ ſuſtinet que opꝫ ⁊c. vnde põt argui ſic. Qui ſe hꝫ circa mãm fortitudis ſꝫ ꝙ recta rõ iudicat ille eſt fortis: ſed q audet timet ⁊ ſuſtinet q̃ opꝫ ⁊ qñ opꝫ ⁊c. ſe hꝫ circa mãꝫ fortitudis vt recta rõ iudicat:iõ ⁊c.⌊ Finis aũt.⌋ Hic manifeſtat hoc qḋ ipſe dixit. ſ. cui⁹ grã opꝫ forteꝫ opari. ⁊ dicit ꝙ finis fortis eſt fortitudo ideſt act⁹ fortitudinis. nã finis oĩs opõnis virtuoſe eſt q ſm habitũ. i. ſm cõuenien/tiã ꝓprij habitus:vnũqḋqꝫ aũt qḋ eſt ꝓpter finẽ determi natur fine. nam ex fine ſumitur ratio coꝝ que ſunt ad fi/nem:⁊ ideo finis fortitudinis eſt aliquid ad rationeꝫ for/titudinis pertinens. ſ. ꝓpria operatio fortitudinis.

¶ Exuperãtiũ aũt is qdẽ qui in nõ metuẽdo exuperat noie caret. Atqꝫ dictũ eſt antea noib⁹ cõplura vaca/re. At vocari põt inſanus qdam vel ſtupidus ſi nihil oino neqꝫ mot⁹ terre neqꝫ fluctus:vt de celtis dicit Q metuat:ſed his q circa res formidoloſas exuperat cõ/fidendo:audax eſt. Uidet aũt ipſe audax ⁊ arrogans eſſe ⁊ fortitudis ſimulator. Qualis igit eſt fortis circa res ipſas formidoloſas:talis ⁊ ipſe videri vult:itaqꝫ imitat illũ in qb⁹ põt. Quapropter ⁊ cõplures ipſorũ audaces ſunt ſimul ⁊ timidi. In his eniꝫ audẽtes res formidoloſas nõ ſuſtinẽt. Is aũt qui metuendo exupe rat timidus eſt:nam timet ea que nõ opꝫ:⁊ vt nõ opꝫ ⁊ oĩa talia ipſuꝫ ſequunt. Deficit aũt ⁊ in cõfidẽdo:ſꝫ in doloribus exuperans magis eſt manifeſtus.

¶ Supabũdãtiũ aũt q qdẽ in pauiditate inoia/tus. Dictuꝫ eſt aũt nobis in priorib⁹:qñ multa ſũt inoiata. Erit ãt vtiqꝫ aliqs iſan⁹ vel ſine ſen ſu doloris ſi nihil timeat:neqꝫ terremotũ:neqꝫ 2a pa. c.

a inundationes:queadmodū aiunt celte. ℂ Qui aūt i audēdo ſupabūdat:circa terribilia audax: videt aūt ⁊ ſupbus eſſe audax ⁊ fictor fortitudinis. Ut igitur ille circa terribilia ſe hȝ:ſic iſte vult videri:in qb⁹ igit pōt imitat:ppter qḋ ſūt ⁊ multi ipſoꝝ audaces timidi. In his.n.audētes terribilia nō ſuſtinēt. Qui aūt in timēdo ſuperabūdat:timidus etenī que nō opȝ:⁊ vt nō opȝ:⁊ oia talia ſequunt ipſum. Deficit autem ⁊ in audendo:ſed in triſtitijs ſuperabundans magis manifeſtus eſt.

ℂ Hec eſt 2ª ps pncipalis hui⁹ capl'i:in qua determinatur
b de actib⁹ vitioꝝ oppoſitoꝝ fortitudini:⁊ ɔtinet duas pticulas. In pᵃ narrat q ſūt actus vitioꝝ inter q̄ fortitudo eſt medietas. In 2ᵃ ibi [Deſperās vtiqȝ.] Oſidit qualr vitia oppoſita fortitudini ſe hnt ad ſpem ⁊ deſpationem. In pᵃ igit pticula determinat de opōnib⁹ triū oppoſitoꝝ fortitudini.pmo de opōne ei⁹ q deficit in timendo:deinde de opōne ei⁹ q ſupabūdat in audēdo. 3° de opōne ei⁹ q ſupabūdat in timēdo. Dicit ḡ pmo ꝙ lter vitia ad ſupabundanciā ptinētia. Ille eſt inoiatus q ſupabūdat p ipauiditatē cuiuſmodi eſt ille q nihil timet.nā talis ipauiditas raro accidit. Nō enī accidit niſi in aliquo inſano vel in aliquo q nō hȝ ſenſuȝ doloris.ſ.ꝙ nihil timeat:puta nec terremotū nec inundationes nec aliqd talium:ſicut dī accidere in qbuſdā gentib⁹ q̄ dicunt celte. [Qui aūt in audēdo.] Qui aūt ſupabundat in audēdo circa terribilia vocat audax. Aliqs tñ nō eſt vē audax:ſȝ vī.ſ.ſupb⁹:ſupb⁹.n.fingit ſe eē fortē ⁊ audacē.vñ ſicut fortis vel audax ſe hȝ circa terribilia ſic ſupbus vult appere:⁊ pp hoc qñ pōt ſine piculo
c imitat opa fortis vel audacis. vñ multi qui vi'r fortes vl' audaces ſunt ſm veritatē timidi:qꝛ in pūis periculis audaciter ſe hñt:⁊ qñ ea que ſūt terribilia multū ſupueniūt nō ſuſtinēt ea. vñ multi ſupboꝝ ſunt audaces in pūis periculis ⁊ timidi in magnis. Qui aūt in timendo ſupabūdāt vocant timidi:qꝛ timēt qḋ nō opȝ timere:⁊ ſic de alijs circūſtātijs:⁊ ille q ſupabūdat in timēdo deficit in audēdo: ⁊ q̄uis timidus ſupabūdat in timēdo ⁊ deficit in audēdo magis tñ ē vituperabilis:qꝛ ſupabūdat i timēdo q̄ ex B ꝙ deficit i audēdo:qꝛ defect⁹ nō ita pcipit ſicut ſupabūdātia.

ℂ Meticuloſus igit male ſeſe hȝ circa ſpem:qppe cum vniuerſa metuat. Fortis vō ɔtra ſeſe hȝ:ɔfidere nāqȝ hñ ſperātis hoīs ē. Circa igit hec v̄ſat ⁊ audax ⁊ meti-
d culoſus ⁊ fortis:ſȝ diuerſo mō ſeſe hñt ad ipa:illi nāqȝ excupant ⁊ deficiūt:at hic mediocriter ſeſe hȝ ⁊ vt opȝ.

ℂ Deſperās aūt vtiqȝ q eſt timidus. Oia enī timet. Fortis autē ɔrı⁹. In audēdo.n.bone ſpei eſt. ℂ Circa hec qdeȝ igit eſt ⁊ timidus ⁊ audax ⁊ fortis. Differenter autē ſe hñt ad hec:hi qdē enim ſupabundant ⁊ deficiunt:hic autem medio modo habet ⁊ vt oportet.

ℂ Hec eſt 2ª pticula ſcḋe ptis pncipalis:in qua oſidit qualiter timidus ⁊ audax ſe hñt ad ſpeȝ ⁊ deſpationē:⁊ intendit ꝙ ſpes eſt cā audacie ⁊ timor eſt cā deſpationis. Dicit igr ꝙ timidus eſt deſperās:oia enī timet ſȝ fortis ɔrie ſe hȝ:in audēdo enī eſt bone ſpei:vñ timidus dſperat ⁊ fortis eſt bone ſpei:ſpes enī eſt cā audacie ⁊ timor eſt cā deſperationis. Cui⁹ rō eſt.nā obm audacie ⁊ timoris eſt malū:ſȝ obm ſpei ⁊ deſpationis eſt bonū ⁊ appetit⁹ p ſe tēdit in bonū:⁊ p accñs tendit in malū rōne boni adiuncti.ſiſr appetit⁹ p ſe refugit malū:⁊ p accñs refugit bonum rōne e
mali adiuncti:⁊ id qḋ eſt p ſe eſt cā illi⁹ qḋ eſt p accñs.⁊ iō ſpes cui⁹ obm eſt p ſe bonū eſt cā audacie q̄ tēdit in malū: ⁊ eadē rōne timor q per ſe refugit malū,eſt cā deſpatiōis q̄ recedit a bono. [Circa hec qdē igit.] Circa pdictas igit paſſiones ſūt timidus audax ⁊ fortis:ſȝ differenter ſe hñt ad eas:qꝛ audax ⁊ timidus ſupabūdāt in audēdo ⁊ timēdo:ſed fortis medio modo ſe habet ſicut opȝ.

ℂ Et audaces qdē pcipites ſunt añ ipſa pericula ⁊ volunt ea:ſȝ cū in ipſis ſunt tergiuerſant. Fortes aūt in ipſis qdē operibus feruidi ſunt:antea vō quieti.

ℂ Et audaces qdem preuolātes ⁊ volētes ante pericula in ipſis autem deſcedunt. Fortes autē in operibus acuti:prius autem quieti. 3ª pa.c.

ℂ Hec eſt 3ª ps pncipalis hui⁹ capl'i:in qua Phs cōparat fortitudinē ad qdā ſibi ſimilia ⁊ ɔtinet duas pticulas. In f
pᵃ cōparat fortē ⁊ audacē ad inuiceȝ ſm dñam. In 2ª ibi [Queadmodū igit dcm̄ eſt.] cōparat fortē ad eū q ſuſtinet mortē pp moleſtias vitādas vt inopiā:vel pp cupiditatē alicui⁹ rei quā nō pōt hre.pmo ergo ponit dñaȝ inter fortē ⁊ audacē que eſt hec.ꝙ audaces ſunt añ picula ꝑuolantes:qꝛ mouent ex ipetu paſſionis pter rōnē:iō velociter ⁊ ardētes currūt ad ipſa picula:ſȝ qñ ſunt in ipſis periculis diſcedūt:qꝛ motus paſſionis pcedētis vincit a difficultate iminēte:ſed fortes qñ ſunt in periculis ſunt acuti: ſed anteq̄ periculum veniat ſunt quieti:qꝛ non agunt ex impetu paſſionis:ſed ex deliberatione rationis.

ℂ Ut igit dictū eſt fortitudo mediocritas eſt circa ea qbus cōfidimus ⁊ ea que terribilia ſūt in iis q̄ diximꝰ: ⁊ eligit atqȝ fert ipſa:quia eſt honeſtū:⁊ qꝛ eſt turpe g
nō ſubire atqȝ perferre. Mortē aūt ſibi conciſcere ob fugiendam paupertatē:aut amorē:aut moleſtū aliqd nō fortis eſt hoīs:ſed potius timidi. Eſt enim mollitie laborioſa fugere:atqȝ non qꝛ res eſt honeſta oppetit mortē:ſȝ qꝛ malū fugit:fortitudo igit tale aliqd eſt.

ℂ Queadmodum dcm̄ eſt fortitudo medietas eſt circa auſibilia ⁊ terribilia in qb⁹ dcm̄ eſt:⁊ qm̄ bonum deſiderat ⁊ ſuſtinet:vel qm̄ turpe nō. Mori āt fugiētē inopiā vel cupidinē:vl' aliqd triſte:nō fortis:ſȝ magis timidi. Mollities eni fugē laborioſa. ℂ Et nō qm̄ bonū ſuſtinet: ſȝ fugiēs malū. Eſt qdē igit fortitudo tale qd.

ℂ Hec eſt 2ª pticula tertie ptis:in qua cōparat ad inuiceȝ fortē ⁊ illū qui ſuſtinet mortē vt vitet moleſtias ſȝ dñaȝ: h
⁊ eſt hec dña:ꝙ fortis opat virtuoſe ⁊ ſuſtinet picula pp bonū honeſtū:ſȝ ille q morit ppter moleſtias vitādas vel ſeipm interficit vel ab alio libēter mortē patit ad fugiendū inopiā vel ppter cupiditatē alicui⁹ rei quā nō pōt hre nō facit hoc ppter bonū honeſtū:vñ ſic ſuſtinere morteȝ nō pertinet ad fortē ſed ad timidū:⁊ hoc pbat.ſ.ꝙ ſuſtinere mortē ppter moleſtiā vitandā nō ptinet ad fortē:⁊ hec eſt ɔclō 48ª ⁊ pbat dupl'r. Primo ſic. Fugere labo- 24ª ɔclo hui⁹ tertij libri.
rioſa ptinet ad mollitiē animi:ſȝ mollities animi ptinet ad timidū:iō fugere moleſtia ⁊ laborioſa nō ptinent ad fortē ſed ad timidū:⁊ p ɔñs ſuſtinere mortē pp moleſtiā vitandā nō pertinet ad fortē. [Et nō qm̄ bonū.] Scḋo pbatur ſic. Fortis ſuſtinet mortē pp bonū honeſtum:ſȝ q ſuſtinet mortē pp moleſtiā vitādā nō ſuſtinet mortē pp bo⁹ honeſtū.igit ⁊c. ℂ Lincoñ.dic̄ hic.ꝙ qdā ſeipſos iterficiūt ne patiāt iopiā magis volētes mori q̄ iopie miſeriā ſuſtinē. Et qdā pp cupidinē.i.pp amorē q dī heroos ſe iterficiūt:

I sicut legit̄ in poetis quasdā mulieres fuisse magis volentes mori q̄ꝫ tales angustias ⁊ afflictiones sustinere:quemadmoduꝫ legit̄ apud Uirgiliuꝫ in 4.° Eneidos de Didone:sed nō est fortitudo morteꝫ eligere ⁊ assumere vt aliq̄ trāsitoria quecūqꝫ pena vitet̄. Sꝫ fortitudis est mortem assumere:vt bonū meli⁹ q̄ꝫ sit hec vita trāsitoria ex morte pueniat:⁊ vlt̄ q̄cūqꝫ pene sunt fortiter sustinēde vt pueniant maiora bona ex penaꝝ sufferētia q̄ꝫ sunt bona gb⁹ puat̄ penas sufferēs per illaꝝ sufferētiā. Hec Lincoñ.

Capitulum tertium

tractat⁹ scd̄i libri.3. de gbusdā apparētib⁹ fortitudib⁹ ⁊ nō veris:⁊ sunt qnqꝫ:quaꝝ p⁹ est politica sustinēs picula pp̄ honores ꝯsequēdos ⁊ opprobria fugiēda:⁊ hec maxie assimilat̄ vere fortitudini ad quā reducunt̄ q pp̄ coactionē fortiter agunt:sꝫ hy deteriores sūt politicis eo q̄ nō fugiūt turpe sꝫ triste. Scd̄a est cū aliqui pp̄ experientiam sustinent pericula:ex qua experientia sunt potētes agere ⁊ nō pati qui cum cognoscunt pericula fugiunt:
K mortem magis q̄ꝫ turpe timentes. Tertia est que pp̄ter furorē ire q̄ nālissima est assumēs electionē ⁊ cui⁹ grā vā fit fortitudo. Quarta est q̄ bone spei q̄lis est p̄sūptio inebriatoꝝ. Quinta est q̄ pp̄ ignorātiā:q deteriores sūt fortibus pp̄ spem:q2 fortes pp̄ spem p aliqd̄ tp̄s permanent in periculis:sꝫ fortes pp̄ter ignorantiaꝫ nullam dignitatem habent:sed statim cum cognouerunt periculū fugiūt ⁊c̄.

¶Dicunt̄ ⁊ alie fortitudies quinqꝫ modis. Atqꝫ p̄ma est ipsa ciuilis. Maxie aūt silis est:ciues eniꝫ ob increpationes q̄ sunt ex legib⁹ ⁊ pbra honoresue pericula subeūt ⁊ pp̄terea fortissimi qdē vident̄ eē. Apd̄ quos timidi qdē infames sunt:fortes aūt afficiunt̄ honore.
L Tales ⁊ Homerus affert:vt ⁊ Diomedem ac Hectorem. Dicit enim Hector.

Pā me pulydam⁹ añ ois ip̄e rep̄hēdet. Et Diomedes
Inter enim dicet Troianos optimus Hector.
Tydides metuens puppes confugit ad altas.

Hec aūt ex eo maxie silis est ei de qua supra diximus:q2 fit ob v̄tutē. Ob pudorē eniꝫ ⁊ appetitionē honeste rei:honorib⁹ inquā:⁊ ob fugiēdā reprehēsioneꝫ q̄ qddā est turpis. In eodē posuerit qspiā ⁊ eos q cōpellunt̄ a magistratib⁹:veꝝ deteriores eo sunt:q̄ nō ob pudorē sed ob metū id faciūt:⁊ fugiūt nō rē turpē sed molestā. Cogunt enim iis q potestatē hn̄t:vt Hector.

Quem procul a pugna trepidantem forte videbo.
Is canibus fiet:fiet quoqꝫ vulturis esca.

M

Capui 3.^m ⁊ tra. 2. tertij libri ethi. p̄^a pa.c.

Dicunt̄ aūt ⁊ alie s̄m qnque modos. primū qdē politica:maxie eni assimilat̄. Uident̄ aūt sustinere pericula ciues:pp̄ eas que ex legib⁹ increpationes ⁊ opprobria:⁊ pp̄ honores:⁊ pp̄ hoc fortissimi vident̄ esse apud quos timidi inhonorati:fortes honorati. ¶Tales autē ⁊ Homerus facit:puta Diomedē ⁊ Hectorē. Polydamas mihi primū redargutiōes reponet:⁊ Diomedes:Hector eniꝫ aliqñ dicet in troianis concionans Tirydes aūt a me. ¶Assimilat̄ autē hec maxie ei que pri⁹ dicta est:qm̄ pp̄ v̄tutē fit:pp̄ verecūdiā eniꝫ ⁊ boni desideriū:honoris eniꝫ grā ⁊ fuge opprobrij turpis ex̄tis. ¶Ponet aūt vtiqꝫ aliqs ⁊ a principib⁹ coactos in idē. Deteriores aūt quāto nō pp̄ verecūdiā:sꝫ pp̄ timorē id operant̄:⁊ fugiētes nō turpe sꝫ triste. ¶Cogunt eniꝫ dn̄i quēadmodū Hector quē aūt ego sine bello timentē itelligā:nō sibi sufficiens erit fugere canes. ¶Et qui p̄cipiūt:⁊ si recedāt pcutiētes id opant̄:⁊ qui ante muros ⁊ foueas:⁊ talia preordināt:oēs eniꝫ cogūt. opꝫ aūt non pp̄ter necessitateꝫ fortē esse:sed qm̄ bonum. N

Hoc est 3^m caplm̄. 2. tractatus in quo p̄hs determinat de fortitudie apparente ⁊ nō v̄a:cui⁹ ponit. 5. modos vel spēs:naꝫ q̄dā fortitudo apparēs ⁊ nō v̄a est fortitudo ciuilis:⁊ q̄dā fortitudo militaris:⁊ q̄dā fortitudo furoris:⁊ q̄dā fortitudo pp̄ speꝫ:⁊ q̄dā est fortitudo apparēs ⁊ nō v̄a pp̄ ignorātiā. Istud caplm̄ ꝯtinet qnque partes p̄ncipales. In p̄^a determinat̄ de fortitudie politica seu ciuili. In 2.° ibi⌊ Uidet̄ aūt ⁊ expiētia.⌋ Determiat̄ de fortitudie militari q̄ est pp̄ expiētiā. In 3.° ibi⌊ Et furoreꝫ aūt.⌋ Determiat̄ de fortitudie nō v̄a q̄ est pp̄ timoreꝫ vel irā. In 4.° ibi⌊ Neqꝫ eniꝫ bone spei.⌋ Determinat̄ de fortitudie nō v̄a q̄ est pp̄ spem victorie. In 5.° ibi⌊ Fortes aūt vident̄ ⁊ ignorātes.⌋ Determinat̄ de fortitudie pp̄ ignorantiā. In p̄° igit̄ pte ponit numerū fortitudinū apparentiū ⁊ nō verarū ⁊ dicit q̄ sunt qnqꝫ alie fortitudies deficientes a vera fortitudie. ⁊ p̄ determinat de fortitudie ciuili que nō est fortitudo v̄a. ponēs tres gradus fortitudis ciuilis. p̄mus est q̄ qdā ciues sustinent picula pp̄ honores ꝯsidos ⁊ icrepatiōes vitādas:q2 s̄ꝫ statuta legū ciuiliū fortes honorant̄ ⁊ opprobria iferūt̄ timidis:⁊ pp̄ h̄ apd̄ illas ciuitates i gb⁹ timidis iferūt̄ opprobria ⁊ fortes honorāt̄ Inenunt̄ viri fortissimi s̄ꝫ hāc fortitu^{ne}:⁊ fortassis s̄ꝫ fortitudinē verā.⌊ Tales āt.⌋ iducit exēpla ex Homero q describens troianū bellū iducit tales fortes. s. pp̄ honores ꝯsequēdos ⁊ vitupia vitanda:⁊ iducit Diomedē ex pte grecoꝝ ⁊ Hectorē ex pte troianoꝝ. inducit eniꝫ Hectorē dicenteꝫ hec v̄ba. Polidamas. i. qdā dux troianoꝝ p̄^m redargutionē reponet mihi. i. p̄ me redarguet si nō fortiter egero. Et Diomedes ex pte grecoꝝ seip̄ꝫ exhortās ad fortiter agendū. Hector apud troianos ꝯcionans dicit laudās se ⁊ me vitupenās. Tirydes:idest Diomedes q sic noiat⁹ est a p̄re: a me:sꝫ fugit ⁊ victus est.⌊ Assimilat̄ aūt.⌋ fortitudo politica q̄ est pp̄ opprobria vitāda:⁊ pp̄ honores ꝯsequendos maxie assimilat̄ vere fortitudini cū sit pp̄ verecūdiā que est timor de turpi:⁊ pp̄ honorē q est testimoniuꝫ v̄tutis ⁊ honestatis. Quia igit̄ honor est ppinquus bono honesto ⁊ vitupiuꝫ turpi inhonesto:iō ista fortitudo est ppīqua vere fortitudini q̄ itēdit bonū honestū ⁊ fugit inhonestū:⁊ pp̄ h̄ ista fortitudo maxie assimilat̄ vere fortitudini.⌊ Ponet aūt vtiqꝫ aliqs.⌋ Scd̄s gradus fortitudis politice est fortitudo q̄ est pp̄ timorē pene future:aliq eniꝫ sustinēt pericula i bello p coactionē supioris ꝯminētis penā si fugiāt: ⁊ ista fortitudo est deterior q̄ꝫ p̄cedēs:⁊ hec est ꝯ 49.^a s. q̄ fortitudo q̄ est pp̄ timorē pene est deterior q̄ꝫ fortitudo q̄ est pp̄ honorē ꝯsequēdū vel opprobriū vitādū ⁊ pbat̄ sic. Illa fortitudo q̄ est pp̄ min⁹ malū vitādū ⁊ min⁹ bonum ꝯsequēdū est deterior q̄ꝫ illa q̄ est pp̄ mai⁹ malū vitādū ⁊ magis bonū cōsequēdū:sꝫ fortitudo q̄ est pp̄ timorē pene est pp̄ minus malū vitādū ⁊ min⁹ bonū ꝯsequēdū q̄ꝫ fortitudo q̄ est pp̄ honorē ꝯsequēdū vel opprobriū vitādū. ergo ⁊c̄. Maior p3 de se ⁊ minor declarat̄:q2 honor est ppinquior v̄tuti ⁊ magis bonū q̄ꝫ vitatio pene:⁊ malum inhonestū est deteri⁹ q̄ꝫ malū triste. qui igit̄ pp̄ timorē pene aggredit̄ picula pp̄ min⁹ bonū ꝯsequēdū ⁊ min⁹ malū vitādū aggredit̄ pericula q̄ꝫ ille q exponit se picul is pp̄ter honorem

Tertij. c. 2. tra. diuisio i qnqꝫ partes.

O

P

Q

49.ª ꝯclo huius tertij libri.

A bonorē cōſequēdū ꝛ opprobriū vitādū. vñ iſti ſunt dete-
riores ꝗ ꝓp timorē operanṫ fortia ꝗ̄ qui ꝓpter verecūdiā.
Nōn⁹ ℂ Intelligēdū eſt hic ſm Lincolñ. ꝙ verecūdia ꝛ honor
ſunt ita ꝓpinqua v̄tuti ꝛ bono ꝙ auctor qōnis ſumēs cō-
muniter noīa v̄tutis ꝛ boni verecūdiā v̄tutē vocat ꝛ hono
rē bonū. Fuga aūt opprobrij ex vere turpi idest vitio ve-
re bonū dici pōt nō tñ fuga opprobrij ex alia cauſa ꝗ̄ ex
malitia virtuti oppoſita. hec Lincolñ. [Cogūt enim dñi.]
Ponit exēplū ꝑncipū cogētiū ſubditos ad preliū Hecto-
rē minantē Troianis ſic dicentē: quē ego ſine bello timē-
tē intelligā ſic verberabo eū ꝙ nō erit ſibi ſufficiēs fuge-
re canes. ſ. qn canes comedent eū: qꝛ eius cadauer ꝓijcieṫ
canib⁹. [Et ꝗ ꝑcipiūt.] Tertius gradus fortitudīs politice
eſt qñ aliqs ſuſtinet triſtia ꝛ terribilia per coactionē ſupe
rioris actu penā infligentis. Quidā eniꝫ precipiunt ſubdi-
B tis fortiter pugnare ꝛ ipſos percutiūt: ſi fugiant a pugna.
ℂ Aliud exēplū eiuſdē ponit eos. ſ. ꝗ ante muros foueas
ꝛ hm̄ obſtacula preordinant ne poſſit ꝑliantibus fuga pa-
tere: opꝫ eniꝫ tūc fortiter pugnare: aut ſuccūbere: ſꝫ nullus
horꝫ eſt vere fortis: qꝛ nō opꝫ fortē eſſe ꝓpter neceſſitatē
vel coactionē: ſꝫ voluntarie ꝛ ꝓp bonū virtutis.
Idēꝫ faciunt ꝛ ꝗ iperāt: ꝛ ſi recedūt verberib⁹ afficiūt
ꝛ ꝗ ante foſſas ꝛ huiuſmodi loca ꝯſtruūt aciēꝫ: oēs. n.
cogūt: at nō neccitate ſꝫ qꝛ res eſt honeſta fortē eē oꝫ.
ℂ Videṫ etiā ꝛ ipſa ſingulariū rerū peritia fortitudo
eſſe. Quapꝑ ꝛ Socrates fortitudinē ſciam eſſe puta-
uit. Tales aūt alij qdē in alijs ſunt. In rebus aūt bel-
licis milites. Sūt eniꝫ in bello cōplures res vane: que
qdē maxīe ipſis ſunt note. Atqꝫ iō fortes videnṫ: quia
C quales ſunt ille alij neſciūt deīde ꝛ aduerſarios offen-
dere ꝛ ſeipſos tueri maxīe experiētia poſſunt: ꝛ euita-
re hoſtis conatus: ꝛ illuꝫ ꝑcutere: cū armis vti poſſint
ꝛ talia habeāt vt ꝛ ad faciēdū ſint ꝛ nō patiendū aptiſ
ſimi. Quibus efficitur vt ipſi tanꝗ̄ aduerſus inermes
armati: ꝛ tanꝗ̄ aduerſus rudes ludi magiſtri decer-
tent: eteniꝫ in huiuſcemodi certaminib⁹ nō ii ſunt pu-
gnaciſſimi ꝗ fortiſſimi ſūt: ſꝫ ii ꝗ vires ampliſſimas hñt
ꝛ optime ſeſe hñt corporib⁹. At v̄o milites tūc timi-
di ſunt cū excreſcit periculuꝫ: ꝛ inferiores ſunt copijs
ac apparatu: primi nāqꝫ fugā arripiūt: vrbane v̄o co-
pie manent atqꝫ intereūt qḋ qdem ꝛ in hermeo acci-
dit. He nāqꝫ turpe fugere ꝛ mortē tali ſaluti preferen
daꝫ eſſe cenſent: illi v̄o vt ſupiores ab initio ſeſe obie-
ctant periculis. Re aūt itellecta fugā arripiūt mortem
D magis ꝗ̄ dedec⁹ formidātes: ſꝫ vir fortis nō eſt talis.
2ᵒ p̄o. c. ℂ Videṫ aūt ꝛ experientia circa ſingularia for-
titudo eſſe: vñ ꝛ Socrates exiſtimauit ſciaꝫ eē
fortitudinē: tales aūt alij qdē in alijs. In belli-
cis aūt milites. Videnṫ autē multa eſſe inania
belli que maxime cōſpexerūt iſti. videnṫ vtiqꝫ
fortes: qm̄ nō ſciunt alij q̄lia ſunt: deinde face-
re ſed nō pati maxīe pñt experiētia: ꝛ cuſtodire
ꝛ ꝑcutere potētes vti armis ꝛ talia hñtes q̄lia
vtiqꝫ erūt: ꝛ ad facere ꝛ ad nō pati fortiſſima.
Queādmodū igiṫ inermibus armati pugnant
ꝛ athlete idiotis: eteniꝫ in talibus agonibus nō
fortiſſimi pugnatiſſimi ſunt ſed maxīe potētes
ꝛ corpora optima hñtes. ℂ Milites aūt timi-
di ſunt qñ ſupexcedit periculū ꝛ deficiūt mul- E
titudinib⁹ ꝛ preparationib⁹. primi eniꝫ fugiūt:
ciuilia aūt ꝑmanētia moriunt. Qḋ in Hermeo
cōtingit: his qdē eniꝫ turpe fugere: ꝛ mors tali
ſalute eligibilior. Hi aūt ꝛ ex principio ꝑiclita-
banṫ vt meliores exñtes: cog̃ſcētes aūt fugiunt
mortē magis turpi timētes. Fortis aūt nō talis.
ℂ Hec eſt 2ᵃ pars ꝑncipalis huius capl̄i: in qua determiaṫ
de fortitudine militari que eſt ꝓpter experiētiā. Experti
eniꝫ certi⁹ operanṫ circa ſingula ꝛ milites in bellicis ſunt
experti. vñ cū aliqs ſuſtinet pericula ꝓp experientiā expo
nit ſe ꝑiculis per fortitudinē militarē. ſciētia eniꝫ ꝛ expe-
rientia multū facit ad fortitudinē ꝛ ad alias v̄tutes. vnde
Socrates eſtimauit ſciam eſſe fortitudinē ꝛ eſtimauit ꝙ F
ſcīe ꝛ virtutes ſint idē totalr̄: talē fortitudinē ꝓp experien
tiaꝫ hñt milites. Milites eniꝫ expti ſunt in bello ꝛ ꝓp ex-
perientiā nō credūt periculū iminere. vñ ipſi pugnant cū
aliqs ſicut armati cū inermib⁹: ꝛ ſicut pugiles cū idiotis. i.
cū ruſticis inexptis: qꝛ in talibus actibus athletarū nō illi
qui maxīe poſſunt pugnare ſunt fortiſſimi ſm corpus: ſed
illi qui ſunt maxime potētes ꝓpter experientiā ꝛ hñt cor-
pora optime diſpoſita per aſſueſactionē in armis. [Mili-
tes aūt timidi.] Cōparat fortitudinē ciuilē ad fortitudinē
militarē declarando ꝙ fortitudo ciuilis eſt melior ꝗ̄ for-
titudo militaris: ꝛ hec eſt ꝯclō 5ᵒ ꝛ ꝓbaṫ ſic. Illa fortitu- 5ᵃ ꝯclō huiꝰ tertij libri.
do eſt melior que eſt ſimilior vere fortitudini: ſed fortitu-
do ciuilis eſt ſimilior vere fortitudini ꝗ̄ fortitudo milita-
ris. Igitur fortitudo ciuilis eſt melior fortitudine militari.
Maior pꝫ de ſe ꝛ minor declaraṫ per h ꝙ fortis ciuiliter
magis timet turpitudinē ꝗ̄ mortē: ꝛ vere fortis magis ti- G
met turpitudinē ꝗ̄ mortē: ſed fortis fortitudine militari
magis timet mortē ꝗ̄ turpitudinē, ergo fortitudo ciuilis
eſt ſimilior v̄e fortitudini ꝗ̄ fortitudo militaris. Qꝫ autē
fortis fortitudine militari magis timet mortē ꝗ̄ turpitu-
dinē pꝫ: qꝛ milites tādiu fortiter agant quādiu nō vident
periculū iminere: ſed qñ periculū excedit peritiā quā hñt
in armis. ꝛ qñ nō habēt multitudinē nec alia que requirun
tur ad bellū efficiunṫ timidi: ꝛ tunc ſunt ꝑmi fugientes: ſꝫ
illi qui ſunt ciuiliter fortes ꝑmanētes in periculis moriū-
tur ſicut accidebat i quodā loco. ſ. hermeo vbi militib⁹ fu-
gientibus ciues remāſerūt magis eligētes mortē ꝗ̄ ſalua-
ri per fugā: ſed milites ꝑmo exponebāt ſe ꝑiculis eſtiman
tes ſe meliores ꝛ potētiores: ſꝫ poſtꝗ̄ cognouerūt aduer-
ſarios eē potētiores fugierūt magis timētes mortē ꝗ̄ tur
pem fugā. Lincolñ. dicit hic ꝙ ciuib⁹ fortitudinē politicā
turpe erat fugere ꝛ mors tali ſalute eligibilior: milites aūt H
nō habentes fortitudinē politicā ſed eam que ex experiē-
tia in ꝑncipio belli: cognoſcentes ꝙ periclitabantur idest
erant in periculo vno de ſuis mortuo fugierunt.
ℂ At qui irā etiā ad fortitudinē referūt: fortes eniꝫ ꝛ ii
videnṫ qui ob iraꝫ ferunṫ perinde atqꝫ fere in eos qui
ipſos vulnere affecerāt: qꝛ ꝛ fortes concitanṫ ira. Eſt
eniꝫ ira res impetuoſiſſima ad aggrediēda pericula.
Quapropter Homerus dixit. Vires iniecit ira ꝛ ani-
mum ira concitauit: ꝛ acuta per nares vis: ꝛ efferbuit
ſanguis. Hec enim vniuerſa ire concitationem impe-
tumue ſignificare videntur.
ℂ Et furorē aūt ſup fortitudinē iferūt. Fortes 3ᵒ p̄o ca.
eniꝫ eſſe videnṫ ꝛ ꝗ ꝓp furorē: queādmodū fe-
re in vulnerātes feruntur: qm̄ ꝛ fortes furoris
ſpēm habēt. Impetuoſiſſimus enim furor ad

I pericula. Unde τ Homerus: virtutē imitte furori: τ per virtutē furorē erige: τ auſterā aūt per ſingulas nares virtutē emittebat τ ebulliuit ſanguis. Omnia enim talia videntur ſignificare furoris erectionem τ impetum.

Impetuoſiſſim⁹ ad pericula furor.

℄ Hec eſt 3ª pars huius capl'i: in qua determinatur de tertio mō fortitudis apparētis τ nō vere exiſtētis que eſt fortitudo pp irā vel furorē ad actū fortitudinis ipellentē: τ cōtinet duas pticulas. In pma ponit illū modū fortitudis q eſt ppter furorē. In 2ª ibi [Fortes qdē igit.] ponit driam inter iſtū modū fortitudis: τ fortitudinē verā. In pª igitur pticula narrat φ hoies in cōi vſu loquēdo inferūt furorē ſupra fortitudinē. ſ. dū attribuunt fortitudini ea q̄ per furorē fiunt: furētes enim ſeu irati videntur eſſe fortes ſicut τ
K beſtie q̄ per furorē ɔcitate irruūt in hoies q eas vulnerāt: hȝ enīȝ fortitudo quādā furoris ſilitudinē. nā ſicut fortis cū maxia virtute animi in pericula tēdit: ſic furor cū magno impetu in pericula ducit. furor enīȝ eſt ipetuoſiſſimus ad pericula miniſtrās fortitudineȝ: τ pp hoc Homerus dixit cuidā: virtutē imitte furori: τ per virtutē furorē erige: ita φ p virtutē furor reguletur. Et per furorē virtuti miniſtrātē virtus animi pmptior ad actū reddatur: τ alibi dicit de qbuſdam φ per ſingulas nares emittebāt auſterā virtutē. ſ. furoreȝ q ppter calefactionē cordis facit cū magno impetu reſpirare intātū φ aliqñ ex ipetu ire ebullit ſanguis per nares: τ ſubdit phs dicēs. φ pdicta vba Homeri videntur ſignificare φ furor erigitur τ φ faciat ipetū ad actū fortitudinis.

℄ Fortes igitur ob honeſtatē agunt τ ipſa ira ſubminiſtrat: fere aūt ob dolorē: qr nāqȝ vulnus acceperunt:
L vel qr timent: nā ſi ſuis in luſtris ſint nō inuadūt. Nō igitur ſunt fortes ppterea φ a dolore cōcitate ac ira ad periculū irruunt: nihil puidētes maloȝ: nā hoc mō τ ipſi aſini cum eſuriunt fortes eſſent: nō enīȝ a pabulo verberibus dimouentur. Adulteri quoqȝ pp libidinem multa audēt. Nō igitur fortes ſunt q ob dolorē ac iram ad pericula cōpelluntur. Maxime aūt naturalis ea eſſe vi que eſt ob irā: τ eſſe fortitudo electione ſumpta fineqȝ: τ ipſi etiā hoies cū iraſcuntur dolent: cū vlciſcuntur capiūt voluptatē. Qui aūt pp hec agūt pugnaces qdē ſūt: at nō fortes. Nō. n. ob honeſtatē agūt: nec vt rō pcipit: ſȝ ob ipȝ affectū. Aliq̄ tñ ex pte ſūt ſiles fortib⁹.

℄ Fortes qdē igitur pp bonū operantur: furor aūt coopatur eis. Fere aūt ppter triſtitiā: pp vulne-
M rari eni vel pp timere: qr ſi in ſylua vel in palude eſſent nō aduenirēt. ℄ Nō vtiqȝ ſūt fortes a dolore τ furore ipulſi ad periculū nihil periculoȝ preuidentes: qr ſic τ aſini fortes eſſent eſurientes: percuſſi enīȝ nō deſiſtūt a paſcuis. Sed τ adulteri pp cōcupiſcētiā τ audaciam multa opantur. Nō vtiqȝ ſunt fortia per dolorē vel furorē impulſa ad periculū. Naturaliſſima autē vī que pp furorē eſſe: τ paccipiēs electioneȝ τ cui⁹ grā: fortitudo eſſe. ℄ Et hoies vtiqȝ irati qdē dolēt: punictes aūt delectantur. ℄ Qui aūt ppter hec pugnaces qdē: nō fortes aūt. Nō. n. propter bonum neqȝ vt ratio: ſed propter paſſionem: ſimile autem habent aliquid.

℄ Hec eſt 2ª pticula huius ptis: in qua phs oſtēdit driaȝ inter fortitudinē p furorē τ verā fortitudinē: τ hec eſt differentia φ fortitudo vera eſt ppter bonū virtutis: ſed fortitudo p furorē nō eſt ppter bonū virtutis: ſed pp triſtitiam quā hñt de iniuria illata τ vindicata. vñ pōt poni hic ɔclō N
5ª. ſ. φ fortitudo p furorē nō eſt vera fortitudo: que pbatur ſic. Uere fortes opantur pp bonū virtutis τ furor coopatur eis ſecūdario: ſed fortes ppter furorē operantur pp triſtitiam: ideo τc. Unde ſicut fere vulnerate inuadūt hoies ppter triſtitiā τ dolorē vulnerū vel pp timorem eoȝ que timēt ſe paſſuras vt ſi timeāt ſe vulnerādas τ ex h incitate ad irā inuadūt hoies: qr ſi eſſent in ſylua vel in palude non vulnerarentur neqȝ timerēt: τ nō inuaderēt hoies. vñ in eis nō eſt vera fortitudo: qr ipelluntur ad pericula ſolū dolore τ furore: cū tñ nullū periculoȝ puideāt: ſicut illi q ex electione fortiter operantur. [Nō vtiqȝ ſunt fortes.] Et ſicut aialia q̄ ppter dolorē τ furorē ſuſtinēt triſtia nō ſūt vere fortia: ita q ppter cōcupiſcētiā vel alias paſſiones ſuſtinēt triſtia non ſunt vere fortes: τ hoc pbat phs. ſ. φ q ſuſtinēt triſtia pp cōcupiſcētiā nō ſunt vere fortes: τ hec eſt ɔclō 52ª que ſic pbatur. Si ſoſtinentes triſtia pp cōcupiſcentiā eſſent vere fortes: tūc aſini eſſent vere fortes. ɔñs eſt falſum. ɔña pȝ. nā aſini eſuriētes ppter cōcupiſcētiā cibi ſuſtinent triſtia: qr pp ɔcupiſcētiā cibi aſini pcuſſi nō deſiſtūt a paſcuis. Silr adulteri pp cōcupiſcētiā venereoȝ ſuſtinēt triſtia τ picula: nō tñ ſūt vere fortes. Qui igitur operantur: τ in picula impelluntur ppter paſſiones nō ſunt vere fortes: inter tñ oēs fortitudines q̄ ſunt pp paſſiones illa fortitudo que eſt pp furorem eſt cōnāliſſima vere fortitudini: τ ſi preaccipiat electionē τ debitū fineȝ grā cuius operetur erit vera fortitudo: in vera enīȝ fortitudie dȝ furor ſequi electionē. Iſtud tñ nō eſt ſic itelligēdū φ vna res fiat alia: qr hoc eſt ſimpliciter ipoſſe vt oſtēdetur in octauo huius: ſed ſic intelligitur φ ex fortitudine ppter iraȝ fit fortitudo vera: ſicut aliqd fit ex diſpōne precedēte vel ex termino a quo. [Et hoies vtiqȝ.] Ex paſſione que eſt ira ſiue ex fortitudine q̄ eſt ab ira accidūt hoib⁹ duo. ſ. dolor τ delectatio: dolēt enim pp iniuriā illatā τ nōdū vindicatā. ſed cū punierint illū ɔtra quē iraſcebantur: tunc delectantur: qr iam deſideriū ſuū impleuerūt. [Qui aūt ppter hoc.] Hoc eſt ppter irā fortiter operantur pñt dici pugnaces ſiue pugnatores: ſed nō fortes qr nō operantur bona rōne inducti: ſed pp paſſionē τ pp irā que nō eſt fortitudo vera: ſed hñt aliqd ſile vere fortitudini. ℄ Dubitatur vtrū fortis aſſumat ſibi irā in operādo. Uidetur φ nō: qr ira nō ſubijcitur iperio rōnis: nō enīȝ poteſt vti ira ſȝ ſuū arbitriū: qđ pȝ: qr ira eſt paſſio corpis: τ paſſio corpis mota nō qeſcit qñ hō vult. pȝ ex lib⁰ de memoria: ſed fortis nō aſſumit ſibi in opando aliqd pro inſtrō quo nō pōt vti pro ſuo arbitrio. ℄ Itē ſicut aliq mouentur ad fortiter operandū ppter irā: ita etiam mouentur aliq ad fortiter opandū pp triſtitiā: vt pȝ in feris que pp triſtitiā τ in adulteris q pp cōcupiam multa fortia opantur: ſȝ fortis nō aſſumit ſibi triſtitiaȝ nec cōcupiam. igitur pari rōne nō aſſumit ſibi irā. ℄ Cōtrariū appet hic per phm q dicit φ furor cooperatur fortitudini. ℄ Ad iſtud dubiū dōm eſt φ inter oēs paſſiones fortis maxie aſſumit irā in operādo. nā opus fortis eſt aggredi terribilia τ iuadere: τ inter oēs paſſiones ira ppter ſuū ipetū maxie mouet hoieȝ ad inuadendū illū cui iraſcitur: τ iō inter oēs paſſiones ira maxie iuuat fortitudinē: dū tñ ſit rōne moderata: qđ ēt pȝ ex hoc φ iter oēs fortitudies ſimilitudinarias illa que fit per irā eſt nāliſſima τ ſimilliſſima vere fortitudini vt dicit phs. Cū igitur ſimile iuuatur a ſuo ſimili: pȝ φ ira maxie iuuat fortē in opando. ℄ Ad pᵐ in ɔtrariū dōm eſt φ ira rōne moderata hñ ſubijcitur imperio rōnis: τ iō pōt hō vti tali ira

Right margin notes: 51ª ɔclō huiꝰ tertij libri. — O — 52ª ɔclō huiꝰ tertij libri. — P — Dubiū. pª rō — Q rō 2ª — In oppoſitū phs Solo. — Ad rōnē pᵐ.

ſm ſuum

A ſm ſuum arbitrium:ſʒ nō poſſet vt ira imoderata ſm ꝙ vult:ꝛ de illa ꝓcedit auctoritas ꝑhi. ℂ Ad 2m dōm ꝙ qꝛ

Ad rō/ nē 2m. ira per ſe mouet ad inuadēdū:ꝛ alie paſſiones vt triſtitia ꝯcupia nō mouēt per ſe ſed ſolū ꝑ accñs ad inuadēdū:iō fortis magis aſſumit irā ꝙ̄ triſtitiā vel ꝯcupiam ad actuʒ inuadendi terribilia q eſt ꝑncipalis actus fortitudinis. Qꝛ aūt triſtitia ꝛ ꝯcupia per accñs moueāt ad inadēdū appa ret:qꝛ triſtitia nō mouet ad inuadēdū niſi inquātū eſt cū ire:vel iquātū inuadit pericula vt fugiat triſtitiā:ꝛ ita tri/ ſtitia per accñs mouet ad inuadēdū:ꝯcupia vō nō mouet niſi per accñs ad inuadēdū:qꝛ ꝯcupia per ſe tēdit ad de/ lectabile cui repugnat inuadere pericula:ꝛ ideo ꝯcupiſcē tia nō mouet per ſe ad inuadēdū ſʒ per accñs: vt cū aliqs magis diligit pericula iuadere ꝙ̄ a delectabili abſtinere.

Inſtantia Solo. ℂ Et ſi dicaꝭ ꝙ fortis nō vꝫ indigere ira:qꝛ fortis per ſe eſt ſufficiens ad opus fortitudīs:iō nō indiget ira. ℂ Dōʒ

B Fortitudi nis 2us act9 eſt ꝙ duplex eſt actus fortitudis.ſ.ſuſtinere pi̾cula ꝛ ipſa inuadere ꝛ repellere:ꝛ lʒ fortis ſit ꝑ ſe ſufficiens abſqꝫ ira ad hunc actū q eſt ſuſtinere pericula ꝛ terribilia:nō tñ eſt ſufficiens ad hunc actū qui eſt inuadere ꝛ repellere terri/ bilia:imo ad iſtum actum ira multum cooperatur.

ℂ Nec etiā ii qui ſunt ſpe freti ſunt fortes:nāʒ ex eo qꝛ ſepe multoſqꝫ vicerunt fiduciā in periculis habent.

4a ps.c. ℂ Neqꝫ enim bone ſpei differentes exiſtentes fortes:ꝓpter multotiens enim ꝛ multos viciſ/ ſe confidunt in periculis.

ℂ Hec eſt 4a pars in qua determinat de fortitudine appare te ꝛ nō vera que eſt ꝑꝑ ſpem.ꝛ cōtinet tres particulas. In ꝑma ponit hunc modū fortitudinis. In 2a ibi ⌊ Cōſimiles aūt.⌋ cōparat iſtam fortitudinē vere fortitudini. In 3a ibi

C ⌊ Propter hoc fortioris.⌋ Infert qōdā correlariū.ſ.ꝙ qui in repētinis periculis nō timet neqꝫ perturbaꝭ magis vꝫ eſſe fortis ꝙ̄ ille qui in preuiſis ꝛ manifeſtis periculis nō timet neqꝫ turbaꝭ. In ꝑma igitur particula dicit ꝙ ſicut illi qui ꝓpter irā fortiter agunt nō ſunt vere fortes:ita illi qui ꝓpter ſpem victorie ſolū fortiter agunt nō ſunt vere fortes quia iſti ſunt fortes ꝓpter ſpem:fortiter eniʒ ope/ ranꝭ ꝓpter hoc ꝙ ſperant vincere eo ꝙ multotiēs in peri/ culis exiſtentes vicerunt. vnde ſunt fortes ꝓpter experiē tiam quā habent in bellicis:hoc enim pertinet ad 2m mo/ dum fortitudinis nō vere:ſed ꝓpter ſolam fiduciam quā ex frequentibus victorijs acceperunt operantur fortiter credentes vincere vt alias vicerunt.

ℂ Sunt aūt ſimiles fortibus:qꝛ vtriqꝫ cōfidunt:ſʒ for/ tes qdē ob eas rēs quas paulo antea diximus:illi vō quia ſe ſuperiores eſſe putant:ꝛ nihil viciſſim ſuſceptu

B ros mali:tale ꝛ ipſi ebrij faciunt. Sperāt eniʒ oīa ſibi proſpere euenire. Cum vō nō eueniunt ipſis talia:fu/ gam arripiūt. At viri fortis erat res eas que ſunt hoi/ bus ꝛ videntur formidoloſe ferre:quia honeſtum eſt ferre:ꝛ turpe non ferre.

ℂ Cōſimiles aūt qm̄ ambo audaces:ſed fortes quidem ꝓpter ꝑdicta:hi autēʒ ꝓpter eſtima re melliores eſſe:ꝛ nihil cōtra pati. Tale autem faciunt ꝛ inebriati. ℂ Bene ſperantes eni fiūt

Euid for ti ꝯuenias qm̄ aūt ipſis nō accidunt talia fugiunt. Fortis aūt erit terribilia homini exiſtētia:ꝛ non appa/ rentia ſuſtinere:qm̄ bonum:ꝛ turpe non.

ℂ Hec eſt 2a particula:in qua cōparat hanc fortitudinem fortitudini vere.ꝑmo ſm cōuenientiam.ſcḋo ſm dn̄iam. ſm cōueniētiā:qꝛ fortes ꝓpter ſpem aſſimulanꝭ vere for/ ti in hoc ꝙ ambo ſunt audaces.ſ.audacter pericula aggre

E dientes:ſed differūt in hoc ꝙ vere fortes operanꝭ ex elec/ tione:ꝛ ꝓpter bonum virtutis:ꝛ fortes ꝓpter ſpem ope/ ranꝭ:quia credunt ſe meliores ꝛ poſſe vincere:ꝛ etiaʒ dif/ ferunt alio mō.ſ.per hoc ꝙ fortes ꝓpter ſpem:qñ vident pericula iminere fugiunt:ſed vere fortes non fugiunt qñ vident iminere pericula ſed perſiſtunt in periculis ꝓpter bonū honeſtū ꝛ ad vitandū inhoneſtū. Unde pōt hec po/

53a ꝯclo huius tertij libri. ni ꝯclō 53a.ſ.ꝙ fortes ꝓpter ſpem nō ſunt vere fortes:que ꝓbaꝭ dupl'r. Primo ſic. Uere fortes aggrediunꝭ pericula ex electione ꝛ ꝓpter bonum virtutis:ꝛ fortes ꝓpter ſpem aggrediuntur pericula nō ꝓpter predicta:ſed qꝛ eſtimant ſe eſſe meliores ꝛ ſperant vincere.ergo ꝛc. Uñ fortes ꝑꝑ ſpem ſunt ſimiles ebrijs qui multiplicatis ſpiritib9 ꝓpter vinum efficiunꝭ bone ſpei:ſed quādo eis nō accidunt ea que ſperant non perſiſtunt:ſed fugiunt.⌊ Bene ſperantes

F enim fiunt.⌋ Scḋo ꝓbaꝭ cōcluſio ſic. Fortes ꝓpter ſpem ſunt bene ſperantes ꝛ perſiſtunt in periculis dum eis non apparent pericula iminere ſed ſtatim cum percipiunt eis periculis iminere:ita ꝙ timent vinci tunc fugiunt:ſʒ vere fortes qñ pericula ꝛ homini terribilia ſm veritatē iminēt nō fugiūt:ſed ꝑſiſtūt in periculis ꝓpter bonū ꝛ ad vitan/ dū inhoneſtū.g fortes ꝓpter ſpem nō ſunt vere fortes.

ℂ Quāobrem ꝛ magis fortis eſſe videꝭ ſubitis potius in terroribus interitū eſſe ac ſine turbatione ꝙ̄ in ꝑ/ uiſis. Eſt.n.ab habitu magis aut minus ex apparatu: nam antea viſa cogitatione ꝛ ratione quiſpiam eliget. At ea que repente eueniunt habitu.

ℂ Propter qō fortioris videꝭ eſſe in repētinis timoribus ꝛ impauidū ꝛ inturbatuʒ eſſe ꝙ̄ in

G premanifeſtis. Ab habitu enim magis vel qm̄ minus ex preparatione:premanifeſta quidem enim ſi ex ratione ꝛ cogitatione aliquis preeli/ gat repentina autem ſm habitum.

ℂ Hec eſt 3a particula huius partis:in qua ꝑhs infert qō/ dam correlarium ex predictis:qꝛ enim ad fortez pertinet ſm ꝓpriam inclinationē ſui habitus terribilia ſuſtinere: ideo cōcludit tale correlarium ꝙ ille eſt magis fortis qui in repentinis timoribus nō timet nec turbat:ꝙ̄ ille q non timet in periculis preuiſis ꝛ ꝑus manifeſtis:ꝛ iſta eſt ꝯclō

54a ꝯclo huius tertij libri. 54a que ſic pōt ꝓbari. Operationes repentine ſunt ab ha bitu:ſed operationes que ſunt preuiſe ꝛ precogitate ſunt a deliberatione rōnis. Qui igiꝭ in repentinis timoribus nō timent habent habituʒ fortitudinis:qꝛ operationes repē/ tine fortitudinis nō ſunt niſi ab habitu fortitudinis:ſʒ alie operationes preexcogitate nō ſunt ab habitu:ex hoc argr̄

D ſic. Ille eſt magis fortis qui operaꝭ ex habitu fortitudis ꝙ̄ ille qui nō operaꝭ ex habitu fortitudinis:ſed q operaꝭ fortiter in repentinis timoribus operaꝭ ex habitu fortitu dinis ipſius:qꝛ fortis eſt terribilia ſm hoiem nō apparen tia ſuſtinere ꝓpter bonū cōſequendū ꝛ turpe vitandū:ſʒ qui operaꝭ fortiter in timoribus ꝛ periculis preuiſis non

1m nōm operaꝭ vel nō opꝫ ꝙ operetꝭ ex habitu fortitudis.igiꝭ ꝛc. ℂ Intelligenda ſunt hic duo.ꝑm ꝙ ſi pericula ſunt preco/ gnita ꝛ premanifeſta homo poteſt deliberare:ꝛ ſe bñ ar/ mare ad pericula ſuſtinēda:ꝛ tūc pōt ſine timore aggredi pericula ſine habitu fortitudinis.nam nullus eſt habitus vel paſſio ita vehemens cui ratio nō poſſit reſiſtere:dum/ modo vſus rōnis maneat per quem hō pōt ſe habere ad oppoſita:ſed in repētinis timoribus nō pōt homo delibe/

2m nōm rare:iō in illis operaꝭ per habitū. ℂ Scḋo eſt ſciendū ꝙ iſte quartus modus fortitudinis differt a mō ſcḋo:qꝛ non eſt idem operari ꝓpter ſpem ꝛ operari ꝓpter experiētiā.

I nã inexperti poſſunt ſperare victoriã pp hoc ꝙ multotiẽs vicerũt: cõtingit eniʒ multotiẽs vincere abſqʒ experiẽtia.
C Fortes ẽt eſſe videnꝶ ⁊ qui ignorant: ⁊ ſunt non longe ab iis qui ſpe freti confidunt. Deteriores aũt ſunt: quãtũ dignitatis nihil habent: illi aũt habent: quapp ⁊ aliquo tempore manent. Hi võ decepti ſi cognouerint vel ſuſpicati fuerint aliud eſſe ꝙ̃ putabãt fugiũt. Qd̃ qdem Argiuis contigit cum in Lacedemonios tanqꝫ in Sicyonios incidiſſent. Dictum igitur quales nam ſint ipſi fortes: ⁊ ii quoqʒ qui fortes eſſe videnꝶ.
5ª p°.c. C Fortes aũt videntur ⁊ ignorantes: ⁊ ſunt nõ longe ab his qui bone ſpei. Deteriores autem quanto dignitatem nullam habent illi autem: K propter quod ⁊ permanent per aliqđ tempus. Hi autem decepti: qm̃ ſi cognouerint aliud ꝙ̃ ſuſpicantur fugiunt. Qr argiui patiebanꝶ icidẽtes lacedemoniis vt Sicyoniis: ⁊ fortes vtiqʒ dicti ſunt: quales quidã: ⁊ exiſtimati fortes.
C Hec eſt 5ª particula: in qua poniꝶ qntus modus fortitudinis apparentis ⁊ nõ vere: ⁊ hec fortitudo eſt fortitudo pp ignorantiaʒ. illi võ qui ignorant pericula audacter ſe exponentes periculis ignorantes ea eſſe pericula videntur eſſe fortes. C Euſtratius dicit hic ꝙ ignorantes ⁊ inexperti periculorũ aggrediunꝶ terribilia: ⁊ videnꝶ eſſe fortes. vnde ⁊ pverbium fluxit dulce inexpto belluʒ. vñ qui ignorant pericula ſunt ſimiles fortibus pp ſpem: ſunt tñ illis deteriores: ⁊ hoc pbat phs. ſ. ꝙ fortes pp ignorantiã ſunt deteriores ꝙ̃ fortes pp ſpem: ⁊ hec eſt pcluſio 55ª ⁊ pbaꝶ ſic. Illi qui nullaʒ dignitatẽ habẽt ſunt deteriores illis qui aliquã dignitatẽ hñt. ſed fortes pp ignorantiã nullam dignitatẽ habẽt per quã ſe mouent ad pericula ⁊ fortes pp ſpem aliquã dignitatẽ habẽt. ergo ⁊c̃. Maior eſt manifeſta ⁊ minor pbaꝶ quantum ad vtranqʒ eius ptem. pmo quãtũ ad pmã partẽ. Nam fortes pp

L 55ª pcluſio huius tertij libri.

ignorantiã ex ſolo defectu ſcientie currunt ad pericula nõ eſtimantes ea que ipſi aggrediunꝶ eſſe periculoſa: ⁊ ita ex ſola defectione ſcientie que nõ eſt alia dignitas ſeu aliquã dignitateʒ includens ſe mouent ad pericula: ⁊ ſic pʒ pma pars minoris. 2ª pars etiã pʒ: qꝛ fortes pp ſpem habẽt ſciam. Cognoſcunt enim ꝙ illa que ipſi aggrediunꝶ ſunt periculoſa in ſe: ſed nõ reputãt ea eſſe ſibi periculoſa: ⁊ ita habẽt aliquã dignitatẽ. ſ. ſciam. ⁊ ideo illi qui aggrediunꝶ pericula pp ignorantiã ſtatim cum cognoſcunt ea eſſe pericula que aggrediunꝶ fugiunt: ſed illi q ſunt bone ſpei poſtꝙ̃ cognoſcũt ꝙ ſunt pericula permanẽt per aliqđ tpꝰ: ⁊ ita fortes pp ignorantiã ſunt deteriores ꝙ̃ fortes pp ſpem. C Circa iſtud caplm̃ eſt ſciendum qđo ſumunꝶ iſti qnqʒ modi fortitudinis nõ vere: ſed ſimilis vere: qꝛ cum fortitudo vera ſit virtus moralis ad quã requiriꝶ ſcire ⁊ eligere ⁊ pp bonum eligere: põt aliqs operando circa mãm fortitudinis tripl'r deficere a vera fortitudine: aut pp defectũ ſcientie: ⁊ ſic eſt qntus modus ſm̃ quẽ aliqs diciꝶ fortis pp ignorantiã. Aut pp defectum electionis. ſ. qꝛ nõ operaꝶ ex electione: ſed ex paſſione: ⁊ hoc põt eſſe dupl'r: aut qꝛ opaꝶ ex paſſione impellente animũ ad aggrediendũ pericula cuiuſmodi eſt ira: ⁊ ſic eſt fortitudo 3° mõ dicta: cuiuſmodi eſt fortitudo ire ſeu furoris: vel eſt paſſio firmans animum cõtra pericula cuiuſmodi eſt ſpes: ⁊ ſic eſt quartus modus fortitudinis apparẽtis. ſ. fortitudo ſpei. 3° modo deficit aliquis a vera fortitudine pp indebitũ motiuũ: q licʒ ex electiõe opeꝶ eligẽdo ea q̃ fortis eligit. ſ. ſuſtinere ⁊ aggredi pericula: tñ hoc eſt pp motiuũ indebitũ ſicut milites q pp armorũ experientiã aggrediunꝶ terribilia: eo ꝙ ſue peritie innitentes nõ reputant ea que aggrediunꝶ eſſe ſibi pꝛiculoſa: ⁊ ſic eſt ſcđs modus qui dr̃ fortitudo militaris vel experimentalis: aut eligit cauſa agẽdi pꝛicula p idebitũ finẽ. ſ. nõ pp bonũ cõe ⁊ virtutis: ſʒ pp honores pſeqndos vel penas vitãdas q̃ a ſupioribꝰ actu ifligunꝶ vel cõminanꝶ infligi: ⁊ ſic eſt pmus modus. ſ. fortitudo politica ſiue ciuilis. C Nota ꝙ fortitudo vera requirit ſcire ⁊ eligere pp hoc. ſ. pp finẽ debitũ ⁊c̃.

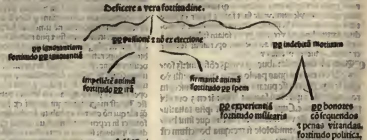
N

Nõ

O

P

Nõ

M

Capitulum quartum

tractatus ſcđi libri tertij de pprietatibus fortitudinis declarãs ꝙ vera fortitudo magis eſt circa terribilia ꝙ̃ circa auſibilia: vel ꝙ magis eſt circa timores ꝙ̃ circa audacias: ⁊ ꝙ nulla vel pauca delectabilia hʒ preter finem ſed eſt maxime circa triſtitias: ⁊ ꝙ̃to qs virtuoſior eſt ⁊ felicior tanto magis triſtaꝶ in morte: ⁊ p illaʒ tñ triſtitiã nõ diminuiꝶ eius fortitudo: ſed magis augmẽtatur: ⁊ ꝙ pprietates predicte vere fortitudinis nõ inſunt fortitudini militari ſtipendiariorum ex quibus figural'r apparet quid eſt vera fortitudo ⁊c̃.
C Sed ꝙ̃ꝙ̃ circa fiducias metuſue fortitudo verſaꝶ: tamen nõ ſimili mõ circa vtrãqʒ: ſed magis circa res formidoloſas cernitur. Qui nãqʒ nõ turbaꝶ in hiſce: atqʒ ſe hʒ circa has vt opʒ: magis eſt fortis ꝙ̃ is q circa eas in qbus confiditur ſe hʒ vt oportet.

Circa audacias aũt ⁊ timores: fortitudo exiſtens nõ ſil'r circa ambo eſt: ſed magis circa terribilia. In his eniʒ imperturbatus: ⁊ circa hec vt opʒ hñs fortis magis ꝙ̃ qui circa audacias. Capitulum 4m tractatus 2. tertij libri eth. p° p°.c.

Iſtud eſt 4m caplm̃ tractatus ſcđi. in quo determinaꝶ de pprietatibus fortitudinis: ⁊ continet quatuor ptes pncipales. In pma determinatur qđo ſe hʒ ad Quartũ caplm̃ tractatus 2. diuiſio in 4or partes.

hʒ ad

A bꝫ ad timoreꝫ ⁊ audaciā. Jn 2ª ibi [Jn ſuſtinendo vtiqꝫ.] oſtendit quō fortitudo ſe habet ad triſtitiā. Jn 3ª pte ibi [Sed adhuc videbit.] oſtenditur quō fortitudo ſe hꝫ ad ipſaꝫ delectationē. Jn 4ª pte ibi [Milites aūt.] excludit ꝓprietates ꝑdictas vere fortitudinis a fortitudine militari epilogando quedā dicta de fortitudine. Jn ṗma igit parte ponit ṗmā ꝓprietatē fortitudis que eſt ꝙ cū fortitudo ſit circa triſtia ⁊ auſibilia fortitudo magis hꝫ eſſe circa terribilia ꝙ̄ circa auſibilia: ſiue ꝙ fortitudo magis hꝫ eſſe circa timores ꝙ̄ circa audacias: ⁊ hec eſt ɔclo 56ª ⁊ ꝓbat ſic. Fortitudo magis eſt circa illō circa qō fortis magis laudat: ſed fortis magis laudat in hoc ꝙ bn̄ ſe hꝫ circa terribilia ꝙ̄ in hoc ꝙ bn̄ ſe hꝫ circa auſibilia. g̊ fortitudo magis eſt circa terribilia ꝙ̄ circa auſibilia. Maior huius rōnis eſt manifeſta: ⁊ minor pꝫ: ex hoc ꝙ timor imminet hoi ex aliquo fortiori cōtra ipſuꝫ inſurgēte. ⁊ audacia

56ª ɔclo huiꝰ tertij libri.

B inſurgit ex hoc ꝙ aliqs exiſtimat eū quē inuadit nō excedere ſuā poteſtatē. mō difficilius eſt ſtare ɔtra fortiorē ꝙ̄ inſurgere in equalē vel minorē. Cū igit virtus magis laudatur circa magis difficile: ſequit ꝙ fortitudo magis laudat circa timores ꝙ̄ circa audacias: ſiue circa terribilia ꝙ̄ circa auſibilia quod idem eſt.

¶ Fortes igit ex eo dicunt: qꝛ res vt dictū eſt inferentes dolores tolerāt. Jdcirco fortitudo dolores affert ⁊ nō iniuria laudat. Difficilius eniꝫ eſt dolores ferre ꝙ̄ a voluptatibus abſtinere.

2ª pꝰ c. ¶ Jn ſuſtinendo vtiqꝫ triſtia vt dictū eſt fortes dicunt: ꝓp qō ⁊ triſte fortitudo: ⁊ iuſte laudatur: difficilius eniꝫ triſtia vt dictum eſt ſuſtinere: ꝙ̄ a delectabilibus abſtinere.

C ¶ Hec eſt 2ª ps ꝑncipalis: in qua oſtēdit quō fortitudo ſe hꝫ circa triſtitias: ⁊ per hoc pꝫ 2ª ꝓprietas fortitudinis: q̄ eſt circa triſtitias. vn̄ oſtdit ꝙ fortitudo ē circa triſtitias: ⁊ hec eſt ɔclo 57ª ⁊ ꝓbat ſic. Circa illud hꝫ eſſe fortitudo circa qō fortis laudat: ſed fortis laudat in ſuſtinendo triſtia. ergo ⁊c̄. Minor pꝫ ⁊ maior declarat per hoc ꝙ ſi fortis in ſuſtinēdo triſtia nō recedit a bono v̄tutis: tūc multū laudat: qꝛ virtus laudat circa difficile nūc valde difficile eſt ſuſtinere triſtia. nā difficile eſt abſtinē a delectatiōibꝰ: ⁊ difficiliꝰ eſt triſtia ſuſtinere ꝙ̄ a delectatiōibꝰ abſtinere.

57ª ɔclo huiꝰ tertij libri.

¶ Enimuero fortitudinis finis iucūdus eſt: verum ab euenientibus doloribus offuſcat: vt ⁊ in certaminibꝰ fieri ſolet: nā pugilibus finis qdē ipſe iucūdus eſt gr̄a cuius certant: corone inquam atqꝫ honores: ſed cedi moleſtum eſt: cum ſint e carne doloreſqꝫ affert ⁊ oīs oino labor. Atqꝫ quia hec ſūt multa: ideo id gr̄a cuiꝰ

D certant: cū ſit res parua nihil iucundi vī hr̄e. Qꝛ ſi tale ⁊ circa fortitudinē eſt mors qdem atqꝫ vulnera forti viro moleſta erunt atqꝫ inuito. Feret tamen qō honeſtum eſt ea ferre: vel turpe nō ferre.

3ª pꝰ ca. ¶ Sed ⁊ adhuc videbit vtiqꝫ eſſe qui ſm fortitudinē finis delectabilis. ¶ Ab his aūt q̄ circa finē euaneſcere: q̄le ⁊ in gymnaſticis agonibꝰ fit: pugilibus eniꝫ finis delectabilis cuiꝰ gr̄a corona ⁊ honores: ꝑcuti aūt doloroſuꝫ: ſi carnales: ⁊ triſte oīs labor: ꝓp multa auteꝫ hec eſſe: paruū exiſtēs cuiꝰ gr̄a nihil delectabile vī hr̄e. Si vtiqꝫ tale eſt ⁊ qō circa fortitudineꝫ mors qdē ⁊ vulnera triſtia forti ⁊ nolēti erūt. Suſtinet aūt hec: qm̄ bonum vel qm̄ turpe non.

E ¶ Hec eſt 3ª pars: in qua oſtēdit quō fortitudo ſeu fortis ſe hꝫ ad delectationē: ⁊ per hoc pꝫ tertia ꝓprietas fortitudinis q̄ eſt aliquā delectationē habere: ⁊ cōtinet hec pars duas ꝑticulas. Jn ṗma oñdit ꝙ fortis in ſuſtinēdo triſtia aliq̄ꝫ dlectationē hꝫ ſꝫ modicā. Jn 2ª ibi [Et quāto vtiqꝫ.] Excludit errorē ſtoicoꝝ dicentiū ꝙ v̄tuoſus nunꝙ̄ triſtitiā hꝫ. Jn ṗma igit ꝑticula oſtēdit ꝙ fortis in ſuſtinendo triſtia aliquā delectationē hꝫ ſed modicam: ⁊ hec eſt ɔclo 58ª ⁊ ꝓbat ſic. Finis ꝓp quē v̄tuoſus agit eſt ei delectabilis ſed fortis in ſuſtinendo triſtia agit ꝓp fineꝫ. igit finis ꝓp quē fortis agit in ſuſtinēdo triſtia eſt ei delectabilis: ⁊ ꝑ ɔn̄s fortis in ſuſtinēdo triſtia aliquā delectationem hꝫ. [Ab his aūt que circa.] ſed quāuis fortis in ſuſtinēdo triſtia aliquā delectationē hꝫ tn̄ illa delectatio debilr ꝑcipit ꝓp circūſtantes triſtitias: ſicut accidit in agonibꝰ gymnaſticis in qbꝰ pugiles nudi pugnāt ſuſtinentes triſtia delectant tn̄ in fine. gr̄a cuiꝰ pugnant. ſ. in corona ⁊ honore ꝓp que pugnāt: qꝛ coronant ⁊ honorant: ſꝫ ſuſtinere ꝑcuſſiones eſt eis doloroſuꝫ: ⁊ hoc negare eſt negare eos eē carnales. nā ſi carnē ſenſibilē habeāt neceſſe eſt vt leſiua inferant eis doloreꝫ: ⁊ qꝛ multa ſunt triſtia ⁊ doloroſa q̄ ſuſtinent ⁊ bonū qō habēt ꝑ fine eſt aliqō paruū: nō videntur aliquā delectationē ſentire: qꝛ delectatio abſorbet a maiori triſtitia: ⁊ ita vī accidere in actu fortitudis: qꝛ fortis in ſuſtinēdo triſtia modicā delectationē hꝫ: qꝛ ille q ſuſtinet doloroſa ⁊ multū triſtia ſi aliquā delectationē hꝫ modicā hꝫ. mō fortis in ſuſtinēdo triſtia ſuſtinet doloroſa ⁊ multū triſtia ⁊ delectationē aliquā hꝫ vt ꝓbatū eſt: qꝛ ſuſtinet hoc ꝓpter bonū cōſequendū ⁊ malū vitanduꝫ. g̊ fortis in ſuſtinendo triſtia modicā delectationē hꝫ. ¶ Lincoñ. vī

58ª ɔclo huiꝰ tertij libri.

F

G hoc dicere ꝙ operatio fortis in ſuſtinēdo triſtia eſt multū delectabilis: dicit eniꝫ ſic. Et ſi dicat ħ Ar. ꝙ in fortitudine finis eſt delectabilis: que aūt ad finē triſtia: nō credat aliqs ꝙ vere fortiter operās nō delectabilr operetur: ꝓbauit eniꝫ in ṗmo libro ꝙ operatio ſm v̄tutē delectabilis eſt: ſed ſciendū ꝙ ipſe opōnes in ſeipſis laborioſe ſunt ⁊ triſtitiā quantū eſt ex ipſis inferentes: ipſe tn̄ amor v̄tutis ⁊ opōnis ſm v̄tutē exiſtēs in viro forti ⁊ ſilr in ſtudioſo facit oēs opōnes ſm v̄tutē leues: ⁊ oēs dolores ⁊ triſtitias dulces: ⁊ ꝑ ɔn̄s delectabiles. Omne eniꝫ amatū ĩquātū amatuꝫ leue dulce ſuaue: ⁊ delectabile. Et in ſtudioſis delectabilitas nata ex amore finis triſtitiā laborē ⁊ dolorē que ſunt in operatione de ipſius operatiōis natura. hec Lincoñ. ⁊ iſtud magis videbit in dubitationibus.

¶ Atqꝫ quo magis oi v̄tute pollet ⁊ felicior eſt: eo magis ob mortē ſane dolebit. Uir eni talis maxie dignꝰ eſt vita: maximiſqꝫ bonis priuat idipſuꝫ ſciēs: qō qdē dolorē affert. Uerū nihilominus eſt fortis: ⁊ eo magis fortaſſe: ꝙ honeſtatē que eſt in bello his antepoſnit. Nec ſit vt oibus in v̄tutibus cū voluptate operemur: niſi quoad attingitur finis.

H

¶ Et quāto vtiqꝫ virtutē habeat oēm ⁊ felicior ſit magis in morte triſtior erit: tali eniꝫ maxime viuē dignū ⁊ iſte maximis bonis priuat ſciēs. Triſte aūt hoc. ¶ Sꝫ nihil minꝰ fortis forſitā aūt ⁊ magis: qm̄ in bello bonuꝫ pre illis eligit. ¶ Nō vtiqꝫ aūt in oibus v̄tutibus delectabilr operari exiſtit preterꝙ̄ inquātū finē attingit.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula tertie ꝑtis: in qua ꝓhs remouet erroreꝫ ſtoicoꝝ dicentiū ꝙ v̄tuoſus nullā triſtitiā hꝫ ⁊ iſtō excludit ꝓhs ꝓbando ꝙ quāto eſt aliqs magis ꝑfectus in

I virtute ⁊ felicior: tanto magis triſtaꝛ in morte: ⁊ hec eſt ꝯ
59ª pclo huiꝰ tertij libri. 59ª ⁊ pbaꝛ ſic. Quanto aliqs ſcienter puaꝛ maiori bono quo eſt dignus tanto magis triſtaꝛ: ſed quãto aliqs eſt virtuoſior tanto in morte ſcienter puaꝛ maiori bono quo eſt dignus. ergo quãto aliqs eſt vtuoſior tanto magis triſtaꝛ in morte. ℂ Lincoñ. dicit hic ꝙ quãto qs eſt virtuoſior ⁊ aliqs vtilior: tanto magis erit mors ſibi triſtior ꝑpter cãs quas aſſignat auctor: ⁊ tñ ſi morte ſuſtinet ꝑpter bonum quãto virtuoſior: tãto erit mortis ſuſtinẽtia delectabilior ꝑpter vehementiorẽ amorẽ boni cuius gr̃a ſuſtinet mortem. hec Lincoñ. ℂ Quãuis eniꝫ in vtuoſo moriẽte ſit triſticia ꝑpter amorẽ vite ⁊ amiſſionẽ eius ⁊ vtutis: tñ fortis in ſuſtinẽdo dolores ⁊ mortẽ gaudet: qꝛ ꝯſiderat ꝙ mors eſt de neceſſitate nãe: ⁊ ſuſtinet mortẽ ꝑpter bonũ cõe ⁊ diuinũ qḋ eſt melius ꝙ̃ bonũ ſue vite: nec forte eſt incõueniens ꝙ aliqs gaudeat de vno ⁊ triſteꝛ de alio. ⌊ Sꝫ nihil minus. ⌋ Sed quãuis fortis triſteꝛ in morte: tñ illa triſtitia
K nõ diminuit fortitudinẽ. Vñ cũ fortis ſuſtinet triſtia fortitudo ſua nõ minuiꝛ: ſed magis augmẽtaꝛ: qꝛ bonũ qḋ fortis eligit in ſuſtinẽdo triſtia ⁊ mortem in bello eſt magis bonũ ꝙ̃ illa bona que moriendo amittit. vñ põt hec poni pclo ꝙ fortitudo fortis in ſuſtinẽdo triſtia ⁊ mortẽ in bello nõ minuiꝛ: ſꝫ magis augmẽtaꝛ: ⁊ hec eſt pclo 60ª ⁊ pbatur ſic. Virtus nõ minuiꝛ ſꝫ magis augmẽtaꝛ cũ vtuoſus eligit maius bonũ pre minoribus bonis: ſed bonũ qḋ fortis eligit in ſuſtinẽdo triſtitiã ⁊ mortẽ in bello, eſt maius bonũ ꝙ̃ illa bona que moriẽdo amittit. igiꝛ fortitudo fortis in ſuſtinẽdo triſtia ⁊ mortẽ in bello nõ minuiꝛ ſed magis augmẽtaꝛ. ⌊ Non vtiqꝫ aũt in oĩbus. ⌋ Ex p̃dictis pꝫ ꝙ nõ ois operatio ſm virtutẽ eſt delectabilis niſi inquãtuꝫ virtuoſus finẽ attingit. Nã operatio ſm fortitudinem nõ eſt delectabilis niſi inquantum fortis finez attingit.

60ª pclo huiꝰ tertij libri.

L ℂ Nihil aũt fortaſſe vetat nõ eos q tales ſunt preſtantiſſimos milites eſſe: ſed eos q minus qdẽ ſunt fortes: nullum aũt aliud bonum habent: hi nãqꝫ parati ſunt ſeſe periculis obiectare: vitãqꝫ pro ꝑuo emolumento ꝑdunt. De fortitudĩe igitur hactenus dixiſſe ſufficiat. Quid aũt eſt ex iis que diximus nõ eſt difficile cõprehendere ac aſſignare figura.

4ª pꝰ c. ℂ Milites aũt nihil forſitan ꝓhibet nõ tales eẽ optimos: ſed eos qui minus qdem fortes aliḋ aũt bonũ nullum habentes: parati qdem enim iſti ad pericula ⁊ vitaꝫ ad parua lucra ꝯmutãt. ℂ De fortitudine quidem igitur intãtũ dictuꝫ ſit. Quid autem eſt non difficile typo accipere ex his que dicta ſunt.

M ℂ Hec eſt 4ª pars huius capl'i: in qua ph̃s excludit predictas ꝓprietates fortitudis a fortitudine militari ſiꝛ epilogando dicta de fortitudĩe: ⁊ dicit p̃mo ꝙ nihil ꝓhibet aliquos eſſe optimos milites qui nõ ſunt tales q̃les deſcripſimus eſſe fortes: ſed forte illi q ſunt minus fortes ꝟ eſt magis remoti a vera fortitudine ſunt milites meliores nullũ aliud bonũ tẽporale hñtes niſi quo vitã ſuſtentent. Iſti. n. pro ꝑuis lucris acgrẽdis qbus vitã ſuſtinẽt audacter exponũt ſe bellorꝫ periculis vſqꝫ ad periculũ vite: vñ iſti vitaꝫ ſuã quã exponunt diſcrimini quodãmõ cõmutant ad parua lucra. ſ. ſtipendiorũ. ℂ Lincoñ. dicit hic ꝙ tales. ſ. pauperes milites ſtipẽdiarij vtiliores ſunt ꝙ̃ alij milites his q idigent militũ adiutorio: qꝛ tales milites nõ de multis expenſis faciũt ſalutẽ indigẽtiũ ipſis. ⌊ De fortitudĩe. ⌋
Fortitudinis deſcriptio. hic epilogat dicens ꝙ de fortitudĩe intãtũ ſit dictũ. Quid aũt ſit fortitudo non eſt difficile typo. i. figuralr accipere ex his que dicta ſunt. ℂ Ex p̃dictis eniꝫ põt fortitudo ſic deſcribi. Fortitudo eſt vtus medio mõ ſe hñs ſꝫ rõnẽ rectã circa timores ⁊ audacias ꝑpter bonum cõe. ℂ Circa iſtã mãm de fortitudine ſunt 4ᵒʳ dubia. Primũ eſt vtruꝫ fortitudo ſit medietas inter timores ⁊ audacias. ℂ 2ᵐ eſt vtrũ fortitudo ſit tñ circa pericula mortis in bello. ℂ 3ᵐ dubiũ eſt vtruꝫ fortis in ſuo actu triſteꝛ. ℂ 4ᵐ dubiũ eſt vtrũ fortis dꝫ eligere mori pro turpi vitãdo. ℂ Ad pᵐ dubiũ arguiꝛ ꝓbãdo ꝙ fortitudo nõ eſt medietas inter audacias ⁊ timores. Nã in latitudine ĩfinita ex vtraqꝫ parte nõ eſt aliqḋ mediũ: nõ eniꝫ eſt vnũ magis iudicandũ mediũ ꝙ̃ aliud: ſed tam latitudo timoris ꝙ̃ latitudo audacie eſt infinita. ergo nõ eſt aliqḋ mediũ inter illas: ⁊ per ꝯñs fortitudo nõ eſt mediũ inter dictas paſſiones. Maior eſt de ſe nota ⁊ minor apparet: qꝛ aliqs põt timere in duplo plus ꝙ̃ opꝫ ⁊ in quadruplo plus. ⁊ ſic in infinitũ. ℂ Itẽ pꝫ
de audacia qꝛ aliqs põt audere in duplo plus ꝙ̃ opꝫ ⁊ in q̃druplo: ⁊ ſic in ĩfinitũ. igiꝛ ⁊c. ℂ Itẽ pcipuus actus fortitudinis eſt ſuſtinere pericula mortis vt pꝫ ex dictis: ſed aliquis ex timore triſtitie vel pene ſuſtinet pericula mortis: iḋ timor magis cõuenit fortitudini ꝙ̃ ſibi oppoſitũ: ⁊ per ꝯñs timor nõ eſt vnuꝫ extremorꝫ inter que fortitudo eſt medietas. ℂ Itẽ ois virtus moralis eſt inter duas paſſiones ⁊ iter duo extrema quorꝫ vnũ dicit exceſſuꝫ ⁊ aliḋ defectũ: ſed tã timor ꝙ̃ audacia dicit exceſſuꝫ: qꝛ ſicut audacia dicit exceſſuꝫ in audẽdo: ita timiditas dicit exceſſuꝫ in timẽdo: ſicut eniꝫ aliqs põt audere plus ꝙ̃ opꝫ: ita põt aliqs timere plus ꝙ̃ opꝫ. ℂ Itẽ fortitudo eſt mediũ inter timiditatẽ ⁊ nõ timiditatẽ: ſed vna vtus nõ eſt niſi medietas inter duo extrema: iḋ fortitudo nõ eſt medietas inter timores ⁊ audacias. ℂ In oppoſitum eſt ph̃s. ℂ Ad 2ᵐ dubiũ arguiꝛ ꝓbãdo ꝙ fortitudo nõ eſt ſolũ circa timores ⁊ pericula mortis in bello: qꝛ oẽs paſſiones opꝫ reduci ad mediũ ꝑ aliquas vtutes: ſed nõ eſt dare aliã vtutẽ per quã timores aliorꝫ malorꝫ reducunꝛ ad mediũ niſi ꝑ fortitudinẽ. ergo fortitudo nõ eſt ſolũ circa timores ⁊ pericula mortis in bello. ℂ Itẽ nulla vtus eſt circa extremũ: ſed mors eſt malũ in extremo. g̃ vtus nõ eſt circa mortem vel pericula mortis: ⁊ ꝑ ꝯñs fortitudo nõ eſt circa mortis pericula in bello. Cuius contrariũ videꝛ ph̃s ꝓbare in lr̃a. ℂ Ad 3ᵐ dubiũ arguiꝛ. Et vꝫ ꝙ fortis nõ triſtatur in ſuo actu ſed magis delectaꝛ: qꝛ dicit ph̃s 2ª huius. ꝙ ſignum generati habitus eſt ſupueniẽs delectatio operibꝰ: igiꝛ cũ fortis habeat habitũ fortitudinis: videꝛ ꝙ fortis delectaꝛ in ſuo actu. ℂ Itez p̃mo huius dicit ph̃s ꝙ vita eorꝫ qui operanꝛ ſm vtutẽ eſt ſm ſe delectabilis: ſicut eniꝫ nõ eſt iuſtus qui nõ gaudet iuſtis operationibꝰ: ita nõ eſt fortis qui nõ gaudet fortibꝰ opõibus. g̃ fortis in ſuo actu delectaꝛ ⁊ nõ triſtaꝛ. ℂ Itẽ delectatio cauſaꝛ ex cõiunctione cõuenientis cũ cõueniẽti vt pꝫ ex. 10. huius: ſed opatio cuiuſlibet habitus eſt cõueniẽs habitui. g̃ opatio cuiuſlibet habitus eſt delectabilis operanti cũ ſit ſibi cõueniẽs. ergo opatio fortis eſt delectabilis forti: ⁊ ꝑ ꝯñs fortis delectaꝛ in ſuo actu. ℂ Oppoſitũ dicit ph̃s in lr̃a. ℂ Ad 4ᵐ dubiũ ꝓbaꝛ ꝙ fortis nõ dꝫ eligere mori pro turpi vitãdo: qꝛ fortis nõ dꝫ maius malũ eligere pro minori malo vitãdo: ſꝫ maius malũ eſt pati mortẽ ꝙ̃ cõmittere turpe. ergo non dꝫ eligere mori ꝓ turpi vitãdo. Maior pꝫ de ſe: ⁊ minor declaraꝛ: qꝛ ſi pati mortẽ nõ eſſet maius malũ ꝙ̃ cõmittere turpe: tũc aut eſt minus maluꝫ aut equale: ſi ſit malum eq̃le: tũc accipiꝛ aliqḋ magis turpe: ⁊ tũc pati mortez erit minus malũ ꝙ̃ tale turpe cõmittere: ſed loquamur de tali turpi qḋ eſt maius malũ ꝙ̃ pati mortem: ⁊ ſi ita ſit ꝙ pati mortẽ ſit minus malũ ſequiꝛ ꝙ cõmittẽs turpe nõ poſſit ſufficiẽter puniri ꝓ ſuo delicto qḋ eſt incõueniẽs. Conſequentia

N Quattuor dubia circa mãm fort.
pᵐ dubᵐ 2ᵐ 3ᵐ 4ᵐ
Ad pᵐ dubiuꝫ. rõ pᵃ
O rõ 2ᵃ rõ 3ᵃ. rõ 4ᵃ.
In oppᵐ ph̃s. Ad 2ᵐ dubiuꝫ.
P rõ pᵃ rõ 2ᵃ
Ad 3ᵐ dubiuꝫ. rõ pᵃ rõ 2ᵃ
Q
Oppoᵐ ph̃s. Ad 4ᵐ dubiuꝫ. rõ

A quērla pȝ:qꝛ cōmittens turpe nō pōt magis puniri q̄ pa-
tiendo mortē:ſed patiēdo mortē nō tātū malū pati q̄tū
perpetrauit cū mors ſit minus malū q̄ turpe cōmiſſuȝ:⁊
per ꝯñs nō pōt ſufficienter puniri:qꝛ pena ſufficiēs dȝ eq-

Inſtancia ualere delicto cōmiſſo.¶ Et ſi dicat ꝙ aliqđ ſit turpe qđ
eſt magis malū q̄ pati mortē:⁊ aliđ eſt turpe qđ eſt min⁹
malū q̄ pati mortē:⁊ de tali turpi qđ eſt magis malum q̄
pati mortē ꝯcludit arg^m.ſ.ꝙ pro tali turpi cōmiſſo nō pōt
cōmittens ſufficienter puniri in hac vita:ſed pro turpi qđ
eſt minus malū q̄ pati mortē pōt hō ſufficienter puniri.

Cōfutatio ¶ Cōtra:ſi eſt aliqđ turpe magis malū ⁊ aliud min⁹ malū
q̄ pati mortē:tūc vī ꝙ ſit aliud turpe qđ eſt eq̄le malū cū
eo qđ eſt pati mortē:⁊ tūc ꝓpoſito tali turpi non deberet
fortis magis eligere mortē q̄ ꝯmittere tale turpe nec eꝫ:
cū vtrūqȝ ſit equalr̄ malū.¶ Itē ſi ſit aliqđ tale turpe qđ
B fortis citius dȝ eligere cōmittere q̄ pati mortē:tūc cōmit-
tere tale turpe pro maiori bono cōſequēdo q̄ illud turpe
eſt malū/vt pro ſaluanda vita vnius boni viri/eſſet bonū
⁊ meritoriūȝ:igit̄ pari rōne cōmittere duplū turpe ꝑ du-
plo bono cōſequēdo eſſet bonū ⁊ meritoriū:⁊ ſic in infini-
tū:⁊ ſic qđcūqȝ turpe q̄tūcūqȝ malū/foret in aliquo caſu
cōmittēdū:qđ falſuȝ eſt:qꝛ mortale peccatū in nullo caſu

Oppo^m Phs. eſt cōmittēdū.Cuius oppoſitū vult Phs.¶ Ad p^m dub^m

Primi dubij ſolutio. dōm eſt ꝙ fortitudo eſt medietas circa timores ⁊ auda-
cias:⁊ magis eſt circa timores q̄ circa audacias.p^m pȝ:qꝛ
ad fortitudinē ꝑtinet firmare animū hoīs ne voluntas eī⁹
per terribilia iminētia retrahat̄ a bono rōnis:ſed retrahe-
re animū a bono rōnis pertinet ad timorē:qꝛ timor ipor-
tat receſſuȝ a malis nociuis ⁊ corruptiuis vt pȝ ex 2° rhe-
toricer ideo ad fortitudinē ꝑtinet cohibere timorē:⁊ non
ſolū opȝ tolerare hꝰ triſtia iminētia:ſed opȝ ipſa aggredi
ꝑꝑ aliqđ bonū in poſterū cōſequendum:⁊ ideo fortitudo

C ꝓprie eſt circa timorē ⁊ audaciā reprimēdo timorē ⁊ au-
daciā moderando.¶ Scđo dico ꝙ fortitudo magis eſt
circa timores q̄ circa audacias:cuius rō eſt.qꝛ virtus eſt
circa arduū ⁊ difficile vt pȝ per Phm:⁊ ideo circa illud
qđ eſt difficilius ⁊ magis arduū eſt fortitudo ꝑncipalius:
ſed ſuſtinere mala eſt difficilius q̄ aggredi ipſa:ideo ſuſti-
nere mala magis ꝑtinet ad fortitudinē q̄ aggredi ipſa:ſȝ
timor eſt in ſuſtinendo triſtia ⁊ mala ⁊ audacia in aggre-
diendo ipſa.iđ ⁊c.Qꝛ autē ſuſtinere mala ſit difficilius q̄
aggredi ipſa,pȝ:qꝛ cōiter illud qđ aliqs ſuſtinet eſt a for-
tiori inuadente.Inuadēs eniȝ aggredit̄ per modū fortio-
ris:ſed difficilius eſt ſuſtinere a fortiori q̄ inuadere min⁹
fortem:ideo ⁊c.¶ Item pȝ 2° qꝛ qui ſuſtinet percipit pe-
ricula preſentia iminētia:ſed aggredi eſt reſpectu pericu-
lorū futuroꝝ:ſed difficilius eſt nō moueri a p̄ſentibus ma-
lis q̄ a futuris:ideo timor eſt difficilior vel circa magis dif-

D ficile q̄ audacia:⁊ ideo fortitudo eſt magis circa timores
q̄ circa audacias:⁊ magis eſt circa terribilia:q̄ circa auſi-

Ad p^{as} rōnes p. dubij. bilia vt dicit Phs in textu.¶ Ad p^m in cōtrariū dōm eſt
ꝙ in latitudine infinita ex vtraqȝ ꝑte nō eſt aliqđ mediū
rei qđ qdē mediū dī ſm equidiſtantiā extremoꝝ.In lati-
tudine tñ infinita eſt mediū per abnegationē extremoꝝ:
⁊ hꝰ medietas eſt v̄tus ſicut declaratū eſt 2° hui⁹.Uirtus
enim eſt mediū inter ſuꝑabūdantiā ⁊ defectū per abnega-
tionē vtriuſqȝ extremi.nā vbi eſt virtus ibi nō eſt plus q̄

Ad 2^m rōnem. opȝ nec minus q̄ opȝ.¶ Ad 2^m ꝯcedo ꝙ ꝑncipalis actus
fortitudinis eſt in ſuſtinendo pericula mortis ꝑꝑ bonum
v̄tutis vel cōitatis:⁊ ideo ſi aliqs ſuſtinet vel inuadit peri-
cula ꝑꝑ timorē ſeruitutis vel triſticie vel alicui⁹ talis non
facit actum fortitudinis:qꝛ nō operat̄ ꝑꝑ bonū v̄tutis nec

Ad 3^m rōnem. ꝑꝑ bonuȝ cōe.¶ Ad aliud dōm eſt ꝙ virtus moralis eſt
inter duo extrema:quoꝝ vtrūqȝ dicit exceſſuȝ:⁊ etiā de-
fectū:nō tñ reſpectu eiuſdē:nā audacia dicit exceſſum in
audendo ⁊ defectū in timendo:⁊ timiditas dicit exceſſuȝ

E in timendo ⁊ defectū in audendo.¶ Ad aliud dōm eſt ꝙ

Ad vlti. fortitudo eſt medietas īter timiditatē ⁊ itimiditatē ⁊ in-
ter timorē ⁊ audaciā:nec ſunt iſta quattuor extrema diſtin-
cta realiter ſed hñt ſolū vim duoꝝ extremoꝝ. Uel dicat̄
ꝙ fortitudo nō eſt medietas inter timiditatē ⁊ intimidi-
tatē:qꝛ fortis eſt intimidus:qꝛ intimidus eſt cōis ad fortē
⁊ audacē ſicut viſuȝ eſt in 2° huius.¶ Ad 2^m dubiū dōm

Scdi du. ſolo. ꝙ fortitudo eſt ꝑncipalr̄ circa pericula mortis ⁊ nō eſt cir-
ca pericula cuiuſcunqȝ mortis:ſed mortis in bello.p^m pȝ.
nam ad fortitudinē ꝑtinet firmare animū cōtra mala re-
trahentia a bono rōnis:qꝛ bonuȝ rōnis eſt preferendū oī
bono corꝑali:ſed qui firmiter ſtat ꝯtra mala maiora pōt
firmiter ſtare cōtra oīa mala alia:ſed ꝑicula mortis ſunt
maxima mala corꝑis:qꝛ mors tollit omne bonū preſentis
vite.Cū igit̄ fortitudo ſit ꝑncipalr̄ circa maxima mala:ſe-
quit̄ ꝙ fortitudo ſit ꝑncipalr̄ circa pericula mortis.¶ 2^m

F declarat̄.ſ.ꝙ fortitudo nō eſt circa quecūqȝ pericula mor-
tis:qꝛ cum ad virtutē ꝑtineat agere ꝑꝑ bonuȝ:opȝ ꝙ circa
illud periculuȝ ſit fortitudo ꝑncipalr̄ qđ ꝑncipalr̄ ſuſtinet
ꝓpter bonū cōſequendū:ſed ꝑicula mortis ꝓuenientis ex
egritudine vel naufragio nō ſuſtinent̄ directe ꝓpter aliqđ
bonū cōſequendū:ſed ꝑicula mortis in bello vt cōiter ſu-
ſtinent̄ in bello directe ꝑꝑ aliqđ bonū cōſequendū:vt ꝑꝑ
defenſionem patrie:⁊ iđ circa pericula mortis in bello eſt
ꝑncipalr̄ fortitudo.Pōt tñ eſſe ex cōſequenti circa pericu-
la cuiuſcūqȝ mortis que ſuſtinent̄ ꝓpter bonuȝ v̄tutis vt
ꝓpter ꝯfeſſionē fidei vel ꝑꝑ iuſtitiā vel ꝑꝑ quācūqȝ aliā

Ad p^{am} rōnē 2^i dubij. v̄tutē cōſeruādā.¶ Ad p^m in cōtrarium dōm eſt cōcedē-
do ꝙ tam circa alios timores ⁊ audacias q̄ circa pericu-
la mortis in bello pōt eē fortitudo:ſȝ nō ꝑncipalr̄.¶ Ad

Ad 2^{am} rōnem. aliud dōm ꝙ in moralibus extremū attendit̄ ſȝ receſſuȝ
a bono rōnis:⁊ nō ſm receſſum a medio rei:⁊ iđ lȝ mors

G ſit malū ⁊ extremū rei:pōt tñ eſſe mediū ſm rōnē:ſuſtine-
re eniȝ mortē qñ opȝ ⁊ vt opȝ:⁊ ſic de alijs circūſtātijs nō
eſt extremū ſm rōnem ſed eſt mediū.¶ Ad 3^m dubium

Tertij du bij ſolo. qñ querit̄ vtruȝ fortis in ſuo actu triſtet̄.Dōm eſt diſtin-
guēdo de triſtitia ſicut diſtinguēdū eſt de delectatiōe.Eſt

Duplex delectatio eniȝ delectatio duplex.ſ.corꝑalis que ſit patiente corꝑe:⁊
alia eſt delectatio aīalis que cōſequit̄ apprehenſionē aīe
corꝑe nihil patiente.Silr̄ de actu fortitudis diſtinguit̄:qꝛ
qdaȝ eſt actus fortitudis imediate elicitus ab habitu forti-
tudinis cuiuſmodi eſt velle ⁊ eligere ſuſtinere ꝑicula imi-
nentia.Alius eſt actus fortitudinis q eſt ab habitu fortitu-

Duplex actus fortitudinis. dinis imꝑatus ⁊ ab alia potentia exercitus:cuiuſmodi eſt
actu corꝑe ſuſtinere vulnera ⁊ flagella que in bello infli-
gunt̄.¶ His premiſſis dico ꝙ fortis nō ſemꝑ delectat̄ in
actu ſuo imꝑato nec delectatione aīali nec corꝑali:ſed ma-
gis triſtat̄.cuius rō eſt:qꝛ quilibet carnalis exiſtens triſtat̄

H neceſſario de doloribus ſibi inflictis:tñ in actu eius ime-
diato illicito ab habitu fortitudis ſm aliqd delectat̄ ⁊ ſm
aliqd triſtat̄:qꝛ ſm ꝙ fortis attingit bo^m v̄tutis ꝓpter qđ
opat̄/ſic delectat̄ delectatione aīali:qꝛ cuilibet v̄tuoſo eſt
finis delectabilis:ſed ſm ꝙ fortis ꝓpter pericula mortis
iminētia cognoſcit ſe ꝑuari vita:⁊ ꝑ ꝯñs v̄tutibus ⁊ opō-
nibus virtutū:ſic triſtat̄ fortis duplici triſtitia:vna corꝑa-
li inquātū per actum imꝑatū ſuſtinet vulnera ⁊ flagella:⁊
hꝰ triſtitia eſt corꝑalis:⁊ eo ꝙ eſt magis manifeſta ⁊ ma-
gis ſenſibilis nō ꝑmittit delectationem aīalē percipi que
eſt de fine v̄tutis. Triſtat̄ etiā ⁊ alia triſtitia aīali que op-
ponitur delectationi interiori mentali inq̄tum percipit ſe
amittere maxima bona.ſ.vitā ⁊ v̄tutes ⁊ operationes vir-
tutū.vnde tanto magis triſtat̄ q̄to cognoſcit ſe maiorib⁹
bonis ꝑuari qbus eſt dignus.nā fortis dignus eſt viuere:⁊
cognoſcit ſe priuari vita:⁊ etiā maximis bonis huius vite

3 ideo triſtat᷑ inquātū percipit iſtis bonis ſe priuari: vñ nec delectatio nec triſtitia quā fortis h; in actu ſuo eſt pura: ſ; Dubitatiuncula. quodāmō miſta. ¶ S; dubiū eſt vtrū delectatio menta- Solo. lis īterior ſit fortior dolore corpali vel nō. ¶ Ad qd̄ dī ꝙ delectatio mētalis īterior eſt fortior dolore corpali: qꝛ ꝑꝑ dolorē corpalem nō deſiſtit fortis ab actu v̄tutis: tñ dolor corpalis eſt ſenſibilior ꝛ manifeſtior nobis ꝙ̄ delectatio Ad ꝑ^m rōnē. 3. dubij ſicꝫ ad alias. mentalis: ꝛ iō quodāmō abſorbet eā;. ¶ Ad ꝑ^m ꝑncipale concedo ꝙ opꝰ ꝯnālis habitꝰ ſemꝑ eſt delectabilis hñti habitū: ꝛ maxīe inquātū attingit finem: tñ talis delectatio nō ꝑcipit̄ ꝑfecte ꝑꝑ dolorē ſenſibilē corpalem: qꝛ triſtitia vniꝰ potētie offuſcat delectationē in alia potētia. Et ꝑ iſta Quarti du. ſolo. p; ad alias rōnes. ¶ Ad 4^m dubiū; dīm eſt ꝙ fortis d; eligere mori ꝑ turpi vitādo: ꝛ quilibet v̄tuoſus d; magis eligere mori: ꝙ̄ cōmittere turpe: ſicut declaratū eſt ſupius Ad rōnē. K intelligēdo per turpe malū culpe. ¶ Ad rōnē in ꝯtrium eſt dīm ꝙ cōmittere turpe eſt magis malū: ꝙ̄ mori ꝑ turpi vitando: ꝛ qñ dī ꝙ tūc cōmittēs turpe nō poſſet ſufficienter puniri ꝑ ſuo delicto dico ꝙ nō ſeqt᷑: qꝛ hō pōt añ mortē puniri maiori pena ꝛ minori: ita ꝙ pōt puniri tāta pena que eſt eq̄lis malo ſeu turpi cōmiſſo. vñ nō ſemꝑ infligit̄ eq̄lis pena ante mortē: ſed pōt infligi maior ꝛ maior pena ſ; quātitatē delicti: vel pōt dici ꝙ malū dī equoce de malo pene: ꝛ malo culpe: ꝛ ſm̄ equocū nō fit cōparatio: vt p; T. c. 24. ex. 7° phyſicoꝝ. ꝛ ideo pena mortis nec eſt maius malum nec eſt minus malum nec equale malum.

Tractatꝰ tertiꝰ libri tertij ethi. **Tractatus** Tertius tertij libri de tēperantia ꝛ eiꝰ extremis. ꝛ cōtinet tria capl'a. ꝑ^m eſt de mā ſeu obiecto tēperātie. Capl'm 2^m ibi. Cōcupiſcentiaꝝ aūt. eſt de actibꝰ tēperātie ꝛ vitioꝝ oppoſitoꝝ circa dictā mām. Capl'm 3^m ibi. Uoluntario autē magis aſſimilat̄. eſt de cōpōne itēperātie ad timiditatē ꝛ ad vitia pueroꝝ.

1 **Capitulum autem** ꝑ^m iſtius tractatus tertij: in quo aſſignato ordine rōnis: ꝛ repetito ꝙ tēperantia eſt medietas circa delectationes ꝛ triſtitias: ꝛ ꝙ eſt magis circa delectationes ꝙ̄ circa triſtitias; oſtēdit̄ ꝙ tēperātia nō eſt circa delectatiōes aīales: ſed circa corpales: nō tñ eſt circa oēs delectationes corpales: qꝛ nō eſt circa delectationes que fiunt ꝑ viſum vel auditū aut olfatū: ſed circa eas que per guſtū ꝛ tactū; nec eſt circa delectationes ſ; guſtū niſi inquātum guſtus ꝑticipat tactū: ꝛ ſic ipſa delectatio tota circa quā eſt tēperātia reducit̄ ad tactū ꝑꝑ quē itēperati beſtiales ſūt ꝛ ſeruiles: ꝛ ꝙ delectatio tactus quā itēperatus querit non eſt circa totū corpus: ſed circa quaſdā partes corporis.

¶ Poſt hanc de tēperantia dicamus: he nāq; v̄tutes partiū earū eſſe vident̄ q̄ ſunt rōnis expertes.

M Caput ꝑ^m tra. 3. libri 3. ethicoꝝ ꝑ^a ꝑs. c. Diuiſio. c. tra. 3. diuiſio in 4^or partes. **POſt hec de temperātia dicamus. Uidentur enim irrationabilium partium he eſſe virtutes.**

Iſtud eſt capl'm ꝑ^m tractatus tertij libri tertij: ꝛ eſt d̄ mā ſeu de obiecto temperantie ꝛ vitioꝝ inter que tēperantia eſt medietas. ꝛ cōtinet 4^or ꝑtes ꝑncipales. In ꝑ^a ponit intentionē: ꝛ rōnē intentionis. In 2^a ibi. Quā qdē igit̄. narrat in gnāli que ſit mā tēperātie: qm̄ tēperātia ꝛ intēperātia ſunt circa delectatiōes ꝛ triſtitias. In 3^a pte ibi. Circa quales igit̄. ingrit in ſpeciali circa q̄les delectationes eſt vel nō eſt tēperātia ꝛ intēperantia diſtinguendo delectationē in delectationē aīalē ꝛ corpalē;. In 4^a pte ibi. Circa tales vtiq; delectationes. oſtendit̄ circa quales delectationes ſunt tēperantia ꝛ intemperantia. In pma igit̄ pte ꝑponit itētionē dicēs ꝙ poſt hec q̄ dicta ſunt de fortitudīe ſupple dīm eſt de tēperantia: ꝛ rō intētionis: ſiue ꝑriuationis eſt: qꝛ iſte due v̄tutes cōueniūt in ſubo: vtraq; enī; eſt irrōnabiliū ꝑtiū aīe: ſūt enī; iſte due v̄tutes in appetitu ſenſitiuo: ſed vna iſtaꝝ. ſ. fortitudo eſt in iraſcibili: ꝛ alia. ſ. tēperātia eſt in cōcupiſcibili: nec ſolū ꝯueniūt iſte due v̄tutes in hoc ꝙ ſunt in irrōnali pte aīe: ſed ēt cōueniūt in h̄ ꝙ paſſiones ꝛ obiecta paſſionū circa que ſunt ꝑdicte v̄tutes ſunt cōes nobis ꝛ brutis: ꝛ iō ſpāl'r dixit ꝙ he due v̄tutes ſunt irrōnabiliū partiū: qꝛ ad irrōnales aīe ꝑtes ꝑtinēt nō ſolū ꝑꝑ ipſas paſſiones: ſed ēt ꝑꝑ paſſionū obiecta: ſunt enī; q̄dā paſſiōes ex quaꝝ obiectis alia bruta nihil patiunt̄ cuiuſmodi ſunt diuitie ꝛ honores ꝛ alia hꝰ. ¶ Intelligēdū eſt ꝙ delectationes circa q̄s eſt Nōn^a tēperātia ſunt cōes nobis ꝛ brutis. ſ. delectationes ciboꝝ ꝛ venereoꝝ. ſil'r timores circa quos eſt fortitudo ſūt cōes nobis ꝛ brutis. ſ. timores mortis: ꝛ iō ſpecial'r dixit ꝑhs ꝙ he due virtutes ſunt irrōnabiliū partium anime: qꝛ ad O irrationabiles partes aīe pertinent non ſolum ꝑpter paſſiones: ſed ꝑpter obiecta paſſionū; vt dictum eſt.

¶ Atq; tēperantiā circa voluptates mediocritatē eſſe iam antea diximus: minus. n. ꝛ non ſil'r circa dolores verſatur. In eiſdē aūt ꝛ intēperantia eſt.

¶ **Quā qdē igit̄ medietas circa delectatiōes tēperātia dictū eſt nobis. Minus. n. ꝛ nō ſil'r eſt circa triſtitias. In his aūt ꝛ intēperātia videt̄.** 2^a ps. c.

¶ Hec eſt 2^a pars huius capl'i: in qua narrat in gnāli q̄ eſt mā tēperantie ꝛ narrat tria que prius dicta ſunt. ꝑ^m eſt ꝙ tēperantia eſt medietas circa delectationes ꝛ triſtitias q̄ ꝯueniūt ex abſentia delectabiliū;. 2^m qd̄ narrat eſt ꝙ tēperantia minus eſt circa triſtitias ꝙ̄ circa delectationes: ꝛ huiꝰ ratio eſt: qꝛ efficacius agit aliqd per ſuā pñtiā ꝙ̄ per ſuā abſentiam: ꝛ delectatio cauſat̄ ex pñtia delectabilis ꝛ P triſtitia ex eiꝰ abſentia. 3^m eſt ꝙ intēperātia: eſt ēt circa delectationes ꝛ triſtitias eo ꝙ cōtraria circa idē hñt fieri.

¶ S; nūc circa quas eſt voluptates determinemꝰ. Diuidantur igitur aīe atq; corporis voluptates: vt honoris cupiditas ꝛ auiditas diſcipline. Na; tam ambitioſus ꝙ̄ auidus diſcipline eo gaudet cuius eſt auidus: ꝛ corpus nihil ſed mens potius patitur.

¶ **Circa q̄les igit̄ delectatiōes nūc d̄terminemꝰ. Determinant̄ aūt aīales ꝛ corpales: puta amor honoris: amor diſciplie: vtroq;. n. hoꝝ gaudet cuiꝰ amatiuꝰ ē: nihil patiēte cōpe ſ; magis mēte.** 3^a ps ca. Delectationū que dā aīales q̄dā corporales.

¶ Hec eſt 3^a ps ꝑncipalis huiꝰ capl'i: in qua ingrit in ſpāli circa q̄les delectationes eſt vel nō eſt tēperātia ꝛ intēperantia. ꝛ cōtinet tres ꝑticulas. In ꝑ^a oſtēdit quādā diſtin- Q ctionē delectationū. In 2^a ibi. Qui aūt circa tales. oſtēdit ꝙ tēperātia ꝛ intēperantia nō ſūt circa delectationes aīales. In 3^a ꝑticula ibi. Circa corpales aūt. oſtēdit ꝙ tēperantia ꝛ intēperātia ſunt circa delectatiōes corpales ꝛ circa q̄les delectationes corpales nō eſt tēperātia vel intēperantia. In ꝑ^a igit̄ ꝑticula pmo ꝑponit intētionē dicens ꝙ nūc determinemꝰ circa q̄les delectatiōes ſunt tēperātia ꝛ intēperātia: deinde ad ſciendū circa q̄les delectatiōes eſt tēperātia ponit vnā diſtinctionē delectationū; q̄ talis eſt. de nuō delectationū q̄dā ſūt aīales ꝛ q̄dā corpales. Delectationes aīales ſunt que ꝯſequunt̄ opōnē v̄tutis interioris nihil patiēte corpe cuiuſmodi eſt d̄lectatio que cauſat̄ ex amore honoris vel diſcipline. Delectationes corpales ſunt q̄ ꝯſequunt̄ opōnē ſenſus exterioris corpe aliqd patiēte. Delectatio aīalis eſt ſic delectatio q̄ eſt ex amore honoris vel diſcipline: vel ēt q̄ eſt in audiēdo vel narrādo fabulas vel q̄ eſt i ꝯgregādo pecuniā vel alia bona fortune.

¶ Atq;

A ¶ Atqꝫ ii q voluptatibꝰ huiuſcemodi alliciunt nec tēperātes: nec itēperantes dicūt. Pari mō neqꝫ q circa ceteras voluptates q̄ nō attribuunt corpi occupāt. Eos.n. q fabulis ꝛ narratiōibꝰ dlectant ꝛ circa talia dies cōſumūt v̄boſos qdē atqꝫ dliros: itēpātes āt nō ꝯſueuimꝰ appellare: nec eos ēt q pecuniaꝝ vl' amicoꝝ cā dolēt.

¶ Qui aūt circa tales delectatiōes neqꝫ tēperati neqꝫ intēpati dicūt. Silr āt neqꝫ q circa alias q̄cūqꝫ nō corpales ſunt. Amatores.n. fabulaꝝ ꝛ narratores ꝛ de ꝯtingētibus cōtrahentes dies: garrulos: intemperatos aūt nō dicimus. Neqꝫ contriſtatos in pecunijs vel amicis.

B ¶ Hec eſt 2ª pticula 3ᵉ ptis huiꝰ capl'i: in q̄ oñdit ꝙ circa hꝰ delectatiōes aiales nō eſt tēpantia vel itēpantia. ꝛ hoc pbat phs. ſ. ꝙ circa delectatiōes aiales nō ē tēpantia vl' itēpantia: ꝛ hec eſt ꝯ 61ª ꝛ pbat ſic. Circa illas delectatiōnes nō eſt tēpantia vl' itēpantia circa q̄s hoies nō dicūt tēperati nec itēpati: ſꝫ circa dlectatiōes aiales nō dicūt hoies tēpati nec itēpati: iō ꝛc. Maior eſt manifeſta ꝛ minor declarat. Ad cuiꝰ dclatioñē diſtīguit. 3. gña delectabiliū dlectatiōe aiali. pᵐ genꝰ delectabiliū delectaᵗᵉ aiali eſt qđ hꝫ quādā ſpēz honeſtatis: ſic honor diſciplina ꝛ hꝰ. 2ᵐ genus delectabiliū delectaᵗᵉ aiali eſt ꝛ ꝯſiſtit in dictis vel factis hoiuꝫ: cuiꝰ dlectatio ē in narrādo vl' i audiēdo fabulas: ꝛ hꝰ delectatio ē hoiuꝫ q totā diē ꝯterūt ꝛ expēdūt in qbuſcūqꝫ ꝯtigētibꝰ dictis vl' factis ꝛ nō i necījs vl' vtilibꝰ: ꝛ tales dicūt garruli. 3ᵐ genꝰ delectaᵗᵉ eſt reᵉ reꝝ exterioꝝ: cuiꝰ ſūt pecunie ꝛ amici: iſta diſtīone poſita pbat maior q̄ſi iductiue in oī gñe delectationū delectaᵗᵉ aiali iducēdo: ꝛ incipit a cā delecᵗⁱᵒ q̄ ē amor. d. ꝙ circa delecᵗⁱᵒᵉˢ q̄ ſūt i amore honoris vl' diſciplie ſꝫ illas nō dicūt hoies tēpati vl' itēpati qꝛ delecᵗⁱᵒᵉˢ p q̄s aliq dicūt tēpati vel itēpati hñt aliquā turpitudinē: ſꝫ delecᵗⁱᵒᵉˢ q̄ ſūt in amore honoris vel diſcipline nō hñt aliquā turpiᵗᵘᵈⁱⁿᵉᵐ: ſꝫ magis honeſtatē. Silr circa delectatiōes q̄ ſunt narrādo vel audiēdo fabulas nō dī aliqs tēparꝰ vel intēparꝰ ſꝫ magis garrulus ꝛ vanus. Silr circa delecᵗⁱᵒᵉˢ ꝛ triſticias q̄ ſūt i adeptiōe vl' amiſſiōe pecuniaꝝ ꝛ amicoꝝ: circa illas nō dī aliqs tēparꝰ vel itēparꝰ: ꝛ ita pꝫ minor pncipalis rōnis q̄ſi iductiue. ſ. ꝙ circa delecᵗⁱᵒᵉˢ aiales nō dicūt hoies tēpati vel itēpati. ¶ Intelligendū eſt ꝙ cū dī ꝙ circa delecᵗⁱᵒᵉˢ fabulaꝝ nō dī aliqs tēparꝰ vel intēperatꝰ. ꝙ fabula ibi pōt accipi p ſigno qđ auditui offert: ꝛ ſic circa fabulas nō eſt delectatio aialis: ſꝫ corpalis. Alio mō accipit fabula p re ſignata: ꝛ ſic pōt circa fabulas eē delectatio aialis: qꝛ res ſignata ſolo itellectu apprehēdit.

C

Nōᵐ Fabula dupli' pōt accipi.

D ¶ Temperantia igit nō circa aie: ſꝫ circa corpis voluptates v̄ſat: nō tñ ꝛ circa has ipſas oēs: q nāqꝫ rebus iis gaudēt q̄ viſu pcipiunt: vt colorībꝰ: figuris: picturis: nec tēpantes nec itēpantes dicūt. Et ſi dicūt ꝛ his homines ꝛ vt opꝫ ꝛ magis q̄ꝫ opꝫ: ꝛ minꝰ ēt gaudē. Silr mō neqꝫ q rebꝰ iis gaudēt q̄ auditu pcipiunt. Nemo enim aut eos q cantu vel hyſtriōis gaudēt voce plus q̄ꝫ opꝫ itēpantes: aut eos q vt opꝫ eiſdē gaudēt: tēperātes appellat: nec ēt ii qs circa odores gaudēt: niſi p accñs. Non.n. eos q maloꝝ aut roſaꝝ aut vapoꝝ: ſed eos potiꝰ q vnguētoꝝ aut epulaꝝ odorībꝰ delectant itēpantes dicimꝰ eē. His.n. itēpantes exeo gaudent: qꝛ p hos ipſis reꝝ eaꝝ q̄s cupiūt recordatio fit. Uidē ēt licꝫ ꝛ ceteros cū eſuriūt epulaꝝ gaudētes odore: at his delectari itēpantis eſt: qppe cū eiꝰ hec obijciant cupiditati. Atq neqꝫ cetera aialia voluptatē niſi per accñs p hoſce capiūt ſenſus. Neqꝫ.n. odore lepoꝝ: ſed eſu gaudēt canes. Odor aūt ſenſuꝫ fecit: neqꝫ voce bouis leo: ſꝫ eſu. Per vocē āt ſenſit illū eē ꝓpinquū: atqꝫ hoc ipſo gaudet. Pari modo neqꝫ ſi vidit aut inuenit ceruū aut ferā caprā: hoc ipſo gaudet: ſꝫ qꝛ cibū hēbit.

E

¶ Circa corpales āt erit vtiqꝫ tēpantia. Nō oēs aūt has. Qui.n. gaudēt his q̄ p viſuꝫ: puta colorībꝰ ꝛ figuris ꝛ ſcriptura neqꝫ tēpati neqꝫ itēperati dicūt: quāuis videant vtiqꝫ eē ꝛ vt oꝫ gaudere ꝛ his ꝛ ſꝫ ſupabūdātiā ꝛ defectū. Silr āt in his ꝛ q̄ circa auditū. Supabūdāter.n. gaudētes melodijs vel hypocriſi nullus itēpatos dic: neqꝫ.n. eos q vt opꝫ tēpatos. ¶ Neqꝫ eos q circa odorē p̄ter ſcđꝫ accñs. Gaudētes.n. maloꝝ vel roſaꝝ vel thymiamatū odorībꝰ nō dicimꝰ itēpatos: ſꝫ magis eos q vnguētoꝝ vel pulmentoꝝ. Gaudēt.n. his itēpati: qm̄ p h rememoratio fit eis ꝯcupiſcibiliū: videbit aūt vtiqꝫ aliqs ꝛ alios qñ eſuriūt gaudentes ciboꝝ odoribus. Talibꝰ aūt gaudere itēpati: huic.n. ꝯcupiſcibile h. ¶ Nō eſt aūt h neqꝫ in alijs aialibꝰ ſꝫ hos ſēſus dlectatio p̄ter ſcđꝫ accñs. Neqꝫ.n. odoribus lepoꝝ canes gaudēt: ſꝫ cibatiōe: ſenſuꝫ aūt odor fecit: neqꝫ leo voce bouis: ſꝫ comeſtione: qm̄ aūt ꝓpe eſt per vocē ſentit ꝛ gaudere vtiqꝫ hac videt. Silr aūt neqꝫ videns vel inueniens ceruū vel agreſtē caprā: ſed qm̄ cibū habebit.

F

G

¶ Hec eſt 3ª pticula 3ᵉ ptis pncipalis: in qua oſtēdit ꝙ tēperātia ꝛ itēpantia ſūt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ coorpales ꝛ circa q̄s delecᵗⁱᵒᵉˢ corpales nec eſt tēpantia nec intēpantia. p̄ q̄ ꝯcludit ꝯnē q̄ eſt ꝙ tēpantia ꝛ itēpantia ſūt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ corporales: ꝛ hec eſt ꝯ 62ª q̄ pbat ſic. Tēperātia ꝛ itēpantia ſūt circa delectatiōes aiales vel circa delecᵗⁱᵒᵉˢ corpales: ſꝫ vt dcm̄ eſt nō ſūt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ aiales: iō ſūt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ corpales. Maior pꝫ: qꝛ tēpantia ꝛ itēpantia ſūt circa delectatiōes ꝛ oīs delectatio eſt aialis vl' corpalis: igit tēpantia ꝛ itēpantia ſunt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ aiales vel corpales: ꝛ ſic maior ꝛ minor iā pbate ſūt ꝛc. [Nō oēs aūt.] Oñſo ꝙ tēperātia ꝛ itēpantia eſt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ corpales ingrit circa quas delectationes non ſunt tēpantia ꝛ intēpantia ꝛ circa q̄s ſūt: delecᵗⁱᵒᵉˢ enī corpales ſūt delecᵗⁱᵒᵉˢ ſenſuū exterioꝝ: ſꝫ tēpantia ꝛ itēpantia nō ſūt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ ſenſuū exterioꝝ. vñ pbat ꝙ tēpantia ꝛ itēpantia nō ſunt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ viſus nec auditꝰ nec olfatꝰ: ꝛ hec eſt ꝯ 63ª ꝛ pbat ſic. Circa illas delecᵗⁱᵒᵉˢ nō eſt tēpantia ꝛ itēpantia circa quas nō dī aliqs tēparꝰ vel itēparꝰ: ſꝫ circa delecᵗⁱᵒᵉˢ viſus vel auditus vel olfatꝰ nō dī aliqs tēparꝰ vel itēparꝰ: iō tēpantia ꝛ intēperātia nec ſūt circa delecᵗⁱᵒᵉˢ viſus nec auditꝰ nec olfatꝰ. Maior eſt de ſe māifeſta ꝛ minor declarat quātū ad quālꝫ ſui ptē. ꝛ p̄ quātū ad viſuꝫ: qꝛ tā circa delecᵗⁱᵒᵉˢ viſus q̄ꝫ circa qđcūqꝫ viſibile nō eſt tēpantia vel itēpantia: qđ pꝫ: cuꝫ enīꝫ viſibile ſit triplex: ꝓpriū vt color: ꝛ cōe vt figura: ꝛ viſibile p accñs vt ſcriptura q̄ eſt viſibile p accñs rōne eiꝰ qđ p ſcripturā figurat: ꝛ circa delecᵗⁱᵒᵉˢ viſus in vidēdo viſibilia nō dī aliqs tēparꝰ vel nō tēparꝰ. Ex q̄ pꝫ ꝙ circa delectatiōes viſus nō dī aliqs tēparꝰ vel itēparꝰ: ſꝫ quāuis circa huius delecᵗⁱᵒᵉˢ viſus nō ſit tēpantia vel itēpantia: tñ in talibꝰ ꝯtingit delectari plus q̄ꝫ opꝫ ꝛ minꝰ q̄ꝫ opꝫ: ꝛ medio modo. ſ. vt opꝫ. Scđa ps minoris. ſ. ꝙ circa delectationes

62ª ꝯclo huiꝰ tertij libri.

H

63ª ꝯclo huiꝰ tertij libri.

Triplex viſibile.

I ꝓprias auditus nõ dĩ aliqs tẽperatus nec itẽperatus:qꝛ q
ſuperabũdãter gaudet melodijs ⁊ hypocriſi nõ dĩ intẽpe-
ratus:nec qui gaudet melodijs ⁊ hypocriſi vt opꝫ dĩ tẽpe
ratus.per melodias itelligit ph̃s cõſonantias humanaꝝ
vocũ:⁊ ꝑ hypocriſim itelligit ſimulationẽ humane vocis
que fit ꝑ muſicalia inſtrũ.[Neqꝫ eos qui circa odorem.]
Tertia ps minoris:ſ.ꝙ tẽperãtia ⁊ intẽperãtia nõ ſunt cir
ca delectatiões per ſe ipſius olfatus:pꝫ per h̃ ꝙ circa odo
rabilia ſm ſe delectabilia nõ dĩ aliqs tẽperatus vel intẽ-
peratus.Gaudẽtes eniꝫ maloꝝ vel roſaꝝ odorib⁹ nõ dr̃r
tẽperati nec intẽperati.Circa tñ odores ꝑ accñs delectabĩ
les dr̃r aliq tẽperati vel intẽpati:⁊ ita pꝫ ꝙ circa delecta-
tionẽ olfatus nõ eſt tẽperãtia nec intẽpantia niſi ꝑ accñs.
Nõn^m [Ad cuius euidẽtiã eſt ſciẽdũ.ꝙ ſicut vult ph̃s in li° de
ſenſu ⁊ ſenſato.qdaꝫ ſunt odores ꝑ ſe delectabiles vt odo-
K res florũ.qdã ſunt odores ꝑ accñs delectabiles:illi.ſ.q nõ
ſunt delectabiles niſi in cõparatione ad ſapores.ſ.ex h̃ ꝙ
ſunt figura ſaporis delectabilis vel alimenti delectabilis:
cuiuſmodi eſt odor pulmẽtoꝝ vel vnguentoꝝ.Vñ põt 3°
ps minoris ꝑncipal'r ſic ꝓbari.Circa delectationes olfat⁹
in ſentiendo odores ſm ſe delectabiles nõ eſt tẽperantia
nec itẽperãtia:qꝛ circa tales delectationes nõ dĩ aliqs tẽ-
peratus vel intẽperatus:ſed circa delectationes olfat⁹ in
ſentiẽdo odores ꝑ accñs delectabiles dĩ aliqs tẽperat⁹ vl'
intẽperatus:qui eniꝫ multũ delectaꝛ in odorib⁹ pulmen-
toꝝ vel vnguẽtoꝝ dĩ itẽperatus:in his eniꝫ delectanꝛ in-
tẽperati ꝓꝑ h̃ ꝙ per eos fit rememoratio quoꝝdã aliorũ
cõcupiſcibiliũ:qd pꝫ:qꝛ qui eſuriũt gaudẽt de odorib⁹ ci-
boꝝ in qb⁹ nõ delectanꝛ qñ ſunt repleti vel ſaturati:⁊ ita
pꝫ ꝙ nõ delectanꝛ in odorib⁹ ſꝫ ſe:ſed ꝑ accñs.vñ breui-
ter circa delectationes olfatus in ſentiendo odores ſm ſe
L delectabiles nõ eſt tẽperãtia nec intẽpantia:ſꝫ in ſentiẽdo
odores per accñs delectabiles eſt tẽperãtia vel intẽperan
tia.igiꝛ circa delectationes olfatus non eſt per ſe tẽpantia
Dub° vel intẽperãtia ſed ſolũ ꝑ accñs.[Lincoñ.mouet dubi-
Linco. tationẽ:qꝛ vĩ ꝙ tẽperãtia ſit circa delectatiões oĩuꝫ qnqꝫ
ſenſuũ exterioꝝ:qꝛ circa delectationes in viſu ⁊ auditu ⁊
olfatu cõtingit vt opꝫ gaudere ⁊ triſtari ⁊ mediũ ſeruare
⁊ ſm ſupabũdãtiã ⁊ defectũ gaudere ⁊ triſtari:⁊ ita ɔtin-
git circa eas eẽ v̾tutes ⁊ vitiũ:ex quo dubitari põt ad quã
cardinalẽ v̾tutẽ moralẽ huius v̾tus reducaꝛ moralis ne-
ceſſaria ipſa exñs.[Ad fortitudinẽ eñi nõ reduceꝛ neqꝫ
ad iuſtitiã neqꝫ ad prudẽtiã q̃ eſt v̾tus ſpeculatiua magis
q̃ꝫ actiua. [Ad iſtud rñdet dicẽs.Nobis aũt vĩ ꝙ tẽpe-
Solo. rantia dupl'r dĩ.ſ.cõiter ⁊ ꝓprie.ꝓprie ſꝫ ꝙ Ar.hic de ea
Temperã tractat.cõiter võ ſm ꝙ ipſa eſt medietas circa delectatio-
tia 2° dĩ. nes ⁊ triſtitias ſenſibiles:⁊ huic intẽtioni nois tẽperantie
atteſtaꝛ deriuatio nois greci ſignãtis tẽperãtiã:qd nomẽ
deriuaꝛ a ſenos hoc eſt ſenſus:⁊ iudicauit auctor melius
tractare de tẽperãtia ꝓprie dicta cũ ex his que dicit de ꝓ-
M pria dicta ſufficiẽter poſſit itelligi q̃ ⁊ q̃lis ſit cõiter dicta.
Medietas.n.ſc h̃is circa delectationes ⁊ triſtitias in oĩb⁹
qnqꝫ ſenſib⁹ nõ delectaꝛ ſeu triſtaꝛ qbus nõ opꝫ nec ma-
gis q̃ꝫ opꝫ:neqꝫ qñ non opꝫ:neqꝫ vbi nõ opꝫ:neqꝫ ꝓꝑ qd
nõ opꝫ:ſed qb⁹ ⁊ q̃tum ⁊ qñ ⁊ vbi ⁊ ꝓpter qd opꝫ:⁊ ſi qua
ſunt alia ſingula h⁹ cõſideranda:temperatus eſt ſm tẽpe-
rantiã cõiter dictã. Hec Lincoñ.Vñ breuiter tẽperantia
accipiꝛ dupl'r.ſ.cõiter ⁊ ꝓprie.ſi accipiꝛ cõiter ſic eſt circa
delectationes ⁊ triſtitias oium qnqꝫ ſenſuũ exterioꝝ:⁊ ſic
deſcribiꝛ tẽperãtia.Temperãtia eſt medietas circa dele-
ctationes ⁊ triſtitias ſenſibiles:ſed tẽperãtia ꝓprie dicta
ſolũ eſt circa delectationes guſtus ⁊ tactus:⁊ tũc ſic deſcri
biꝛ.Temperãtia eſt medietas circa delectationes guſtus
⁊ tactus:⁊ ſolũ de tẽperantia ꝓprie dicta determinat hic
ph̃s.[Nõ eſt aũt hoc neqꝫ in alijs.]Oñſo ꝙ tẽperãtia

⁊ intẽperantia nõ ſunt circa delectationes ſenſuũ exterio- N
rũ oſtendit ꝙ alijs aialib⁹ ab hoie nõ ineſt delectatio ſm
viſuꝫ aut audituꝫ vel olfatum niſi per accidens:⁊ hec eſt
ɔclõ 64° ⁊ ꝓbaꝛ exemplariter de quolibet iſtoꝝ ſenſuũ. 64° cõclo h 2° tertij lib 6
⁊ ꝑmo in olfatu:qꝛ canes nõ delectanꝛ in odore leporum
ꝓꝑ ipm odorẽ:ſed ꝓꝑ cibũ cuius ſenſuꝫ ꝑ odorẽ accipiũt.
[2° ꝓbaꝛ idẽ exẽplariter in auditu:qꝛ leo nõ delectatur
in voce bouis ſed in eius comeſtione.per vocẽ eniꝫ ſentit
bouẽ eſſe ꝓpe ⁊ gaudet leo in voce bouis per accidens:qꝛ
ꝓpter comeſtionẽ.[3° declaraꝛ exẽplariter de viſu:naꝫ
leo videns ceruũ vel agreſteꝫ capraꝫ nõ gaudet in ipſa vi
ſione per ſe ſed delectaꝛ in ſpe habẽdi cibũ.Rõ hoꝝ eſt
qꝛ appetitus alioꝝ aialiuꝫ moueꝛ a ſolo inſtinctu nãe:⁊ iõ
nõ delectaꝛ niſi in his que ꝑtinẽt ad ſuſtẽtationẽ nãe ꝓꝑ
quã danꝛ hui⁹ ſenſus:ſed hominibus dantur ꝓpter cogni
tionem ſenſibilium:⁊ ideo homo delectaꝛ in his:⁊ ſi non
ordinarentur ad ſuſtentationem nature. O

[Circa voluptates igitur tales temperantia intempe
rantiaqꝫ verſatur:que quidem ⁊ ceteris aialibus ſunt
cõmunes.Quo circa ſeruiles ⁊ ferine videnꝛ. He aũt
ſunt que tactu guſtuqꝫ ſuſcipiuntur.

[Circa tales vtiqꝫ tẽperantia ⁊ intemperãtia 4° p° c.
eſt qbus reliqua aialia cõicant.vnde ſeruiles ⁊
beſtiales videnꝛ:he aũt ſunt tactus ⁊ guſtus.

[Hec eſt 4° pars ꝑncipalis huius caplĩ:in qua oñdiꝛ cir-
ca quales delectationes ſunt tẽpantia ⁊ intẽpantia:⁊ cõti
net tres ꝑticulas.In ꝑma declaraꝛ ꝙ temperãtia ⁊ intem
perantia ſunt circa delectatiões guſtus ⁊ tactus.In 2° ꝑte
ibi[Videnꝛ aũt vtiqꝫ.]declaraꝛ ꝙ tẽperãtia ⁊ intẽperã-
tia magis habẽt eſſe circa delectatiões tactus q̃ꝫ circa de-
lectationes guſtus.In 3° ꝑticula.[Cõmuniſſimus aũt.]in-
fert correlariũ ⁊ remouet dubiũ:⁊ eſt correlariũ qd infert P
ꝙ intemperantia eſt iuſte exprobrabilis:qꝛ ineſt hoibus
ſm id qd eſt cõmune homini ⁊ alijs animalibus:tẽperan
tia tñ nõ eſt circa omnes delectationes tactus:quia nõ eſt
circa eas que magis ſũt liberales:cuiuſmodi ſunt delecta-
tiones que fiunt circa totum corpus. In ꝑma igiꝛ ꝑticula
declarat ꝙ temperantia ⁊ intẽperantia ſunt circa delecta
tiones guſtus ⁊ tactus:⁊ hec eſt ɔclõ 65° que ꝓbaꝛ ſic.Tẽ- 65° ɔclo hui° tertij libri.
perantia ⁊ intẽperãtia ſunt circa aliquas delectationes vt
pꝫ ex precedentibus ⁊ nõ ſunt circa delectationes ꝓprias
homini:cuiuſmodi ſunt delectationes aiales ⁊ delectatio-
nes triũ ſenſuũ ꝑdictoꝝ.igiꝛ tẽperantia ⁊ intemperantia
ſunt circa delectatiões in qbus reliqua aialia cõmunicãt
cũ hoie:⁊ h⁹ ſunt delectationes guſtus ⁊ tact⁹:iõ ⁊c̃. In q-
bus aũt reliqua aialia cõicant cum homine videntur eſſe
ſeruiles ⁊ beſtiales:qꝛ illud in q̃ cõmunicamus cũ beſtijs
eſt in nobis ſeruile:qꝛ eſt naturaliter rõni ſubiectum. Q

[At enim ⁊ guſtu parum intemperantes vel minime
vti videnꝛ.Guſtus enim officium ſaporũ iudiciũ eſt.
Qd qdeꝫ ii faciunt qui vina ꝓbant ⁊ epulas cõdiunt:
nõ nimiũ aũt hiſce gaudent intemperantes:ſed volu-
ptate que fit ois per tactũ ⁊ in eſculentis ac poculen-
tis:⁊ in hiſce que venerea nũcupanꝛ.Quapꝓꝑ ⁊ qdam
voluptatibus deditus epularuꝫ:philoxenus inquam.
Eryxius precatus eſt:vt longius ſibi guttur q̃ꝫ gruis
fieret:ꝓpterea ꝙ tactu delectabatur.

[Videnꝛ aũt vtiqꝫ ⁊ guſtu in parũ vel in nihil
vti:guſtus enim eſt iudicium ſaporum:qd fa-
ciunt qui vina ꝓbãt:⁊ pulmenta cõdiunt. Nõ
multũ aũt gaudent his vel nõ intemperati:ſed

A vſu qui ſit oīs per tactum ⁊ in cibis ⁊ potibus ⁊ venereis dictis. ¶ Propter qđ ⁊ orauit q̄dã phyloſenus Eryxius pulmẽti vorax extñs guttur ipſiꝰ lõgiꝰ gruis fieri vt delectatꝰ tactu.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula huius ꝑtis:in qua declaraĩ ꝙ tēperantia ⁊ intēperantia magis hñt eſſe circa delectationes tactus q̄ȝ circa delectationes guſtus:⁊ hec eſt ꝯclo 66ª ⁊ ꝓbaĩ. Circa illa magis hñt eē tēperãtia ⁊ intēꝑãtia in q̄bꝰ magis delectanĩ intēperati:ſȝ intēperati magis delectanĩ in his que ꝑtinẽt ad tactũ q̄ȝ in his que ꝑtinent ad guſtuȝ: ideo tēperãtia ⁊ intēperãtia magis ſunt circa delectationes tactus q̄ȝ circa delectationes guſtus. Maior huius rõnis eſt ſatis manifeſta. Minor pȝ per rõnē ⁊ ꝑ teſtimoniũ cuiuſdã guloſi valde intēperati. per rõnē ſic. Nã delectatio guſtus eſt in iudicãdo ſapores:ſed in iudicio ſaporꝝ parũ vel nihil gaudent intēperati. nam illi q̄ ꝓbant vina tenentes vina ſuꝑ linguã iudicant de ſapore vini ſm̄ hoc non multũ delectanĩ:ſed intēꝑati multũ delectanĩ in vſu rerꝝ delectabiliũ qui fit ꝑ tactuȝ ⁊ in cibiſ ⁊ potibus ⁊ actibus venereis:iõ intēperati magis delectant in his que ꝑtinẽt ad guſtum. ¶ Propter qđ ⁊ orauit. ⁊ 2ª ꝓbaĩ eadē minor ꝑ teſtimoniũ cuiuſdã guloſi valde intēperati:q̄ enim pulmenti vorax exiſtens orauit vt guttur eius fieret longius gutture gruis vt. ſ. cibis in gutture eius diu maneret:ſȝ nõ orauit ꝙ haberet linguã latiorē lingua bouis. Cũ igitur in gutture ſit delectatio tactꝰ ⁊ in lingua ſit delectatio guſtus pȝ ꝙ intēꝑatus magis delectaĩ in his que ꝑtinent ad tactũ q̄ȝ in his que pertinent ad guſtum:q2 ille guloſus magis delectaĩ in gutture q̄ȝ in lingua. Vñ manifeſtuȝ eſt ꝙ delectatio intēperati directe eſt circa tactuȝ:circa guſtum aũt nõ eſt niſi ſm̄ qđ ſapores faciunt delectabiliorē vſuȝ ciboꝝ:⁊ ideo dicit Ar. nihil vel parũ vtunĩ intemperati

B guſtu:nihil quã:ũ ad illud qđ ſm̄ ſe ꝯuenit guſtui parum ſm̄ illud quod ordinatur ad tactum.

C ¶ Senſuum igiĩ maxime cõmunis eſt his circa quē intēperantia verſaĩ:atq3 ꝓpterea iure vituperanda eſt ꝙ hominibus non rõne qua hoies ſunt accidit:ſed qua aialia. Talibus igiĩ gaudere maximeq3 talia ꝯlectari ferinũ eſt. Eteniȝ liberaliſſime voluptates q̄ per tactũ ꝯueniũt excepte ſunt vt ee que in ludis ac certaminibus per fricationē caloreq3 fiunt. Nõ. n. itēperãtis tactus circa vniuerſũ ē corpꝰ:ſȝ circa q̄ſdã corpis ꝑtes.

¶ Cõmuniſſimus aũt ſenſuũ tactus ſm̄ quē intemperãtia. Et videĩ vtiq3 iuſte exprobrabilis eſſe:q̄m non ſm̄ ꝙ homines ſumus exiſtit:ſed ſm̄ ꝙ animalia. Talibus vtiq3 gaudere ⁊ ma-

D xime diligere beſtiale. ¶ Etenim liberaliſſime earũ que per tactũ delectationum ablate ſunt: puta que in gymnaſijs per vnctionez ⁊ calefactionē facte. Nõ enim circa omne corpus intēperati tactus:ſed circa quaſdam partes.

¶ Hec eſt 3ª particula quarte ꝑtis principalis:in qua ꝓhs infert correlarium ⁊ remouet dubium:ex predictis pȝ ꝙ tactus ſm̄ quem eſt temperãtia eſt cõmuniſſimus ſenſuũ q2 ineſt oibus aialibus:⁊ ex hoc cõcludiĩ ꝙ intemperãtia eſt iuſte exprobrabilis:⁊ hec eſt ꝯclo 67ª ⁊ ꝓbaĩ ſic. Intēperantia ineſt nobis ſm̄ ſenſuȝ cõmuniſſimuȝ in quo oia aialia cõmunicant:nũc autez delectari in talibus in q̄bus cõmunicamus cũ brutis ⁊ diligere hꝯ tanq̄ȝ maxia bona videĩ eſſe valde beſtiale:⁊ ꝑ ꝯñs exprobrabile ⁊ ꝓpter hoc vitiũ intēperantie turpitudinē hȝ:q2 ꝑ illud homo beſtijs aſſimilatur:⁊ inde eſt ꝙ hõ ꝓpter hꝯ vitiũ reddiĩ maxie

67ª ꝯclo huiꝰ tertij libri.

E infamis ⁊ vituperabilis. ⁊ Eteniȝ liberaliſſime. ⁊ remouet dubiũ. Poſſet eniȝ aliq̄s dicere ꝙ de his que ad tactum pertinent:aliud eſt ꝓpriuȝ hoiuȝ qđ non eſt beſtiale:⁊ ita intemperantia que eſt circa tactũ nõ reddit hoiez maxie beſtialē. ¶ Iſtud dubiuȝ excludit ꝓhs dicens ꝙ a vitio intemperantie ſubtrahunĩ delectationes tactus que ſunt maxie liberales. ſ. ille delectationes tactus que ſunt hoibꝰ appropriate ⁊ ſm̄ rõnez facte cuiuſmodi ſunt delectationes que in gymnaſijs fiunt. i. in exercitatione ludorũ per vnctionē ⁊ calefactionē:tales eniȝ delectationes liberales fiunt per totũ corpus:ſed delectationes intemperati fiunt circa quaſdã ꝑtes corporis. Vñ põt hic poni ꝯclo 68ª. ſ. ꝙ delectationes maxie liberales hoibus appropriate nõ ſũt delectationes circa quas eſt temperantia aut intēperãtia. Hec cõcluſio ꝓbaĩ ſic. Delectatiões liberales appropriate hoibus cuiuſmodi ſunt delectationes in ludis fiunt ſm̄ totũ corpus ſed delectationes circa quas eſt tēperãtia aut

F intemperãtia nõ fiunt ſm̄ totũ corpus ſed ſm̄ q̄ſdaȝ ꝑtes corporis:iõ ⁊c. ¶ Notandũ eſt hic ꝙ delectationes circa quas eſt intēperantia vel pertinẽt ad cõſeruationē indiuidui ⁊ ille fiunt per os ⁊ guttur:vel ꝑtinent ad ꝯſeruationē ſpēi:⁊ ille fiũt per partes ordinatas ad generationē quas ꝓhs nõ nominat hic ꝓpter inhoneſtatē. ¶ Scđo eſt ſciēduȝ ꝙ delectationes tactus circa actus ordinatos ad ꝯſeruationē ſpeciei ſunt maxime vehementes:dicit eniȝ Aui. ꝙ circa actũ venereũ nã vehementē delectationē ordinatur ne ꝓpter feditatē homines illũ abhorrerẽt. ¶ Notandũ eſt etiã ꝙ temperantia cõtinet ſub ſe diuerſas ſpecies vel modos ſicut ⁊ alie virtutes cardinales:q2 temperãtia quo eſt circa delectationē cibi vocaĩ abſtinẽtia. Et temperantia que eſt circa delectationē potus vocaĩ ſobrietas:⁊ temperantia que eſt circa delectationem principalem venereoꝝ que eſt in coitu vocaĩ caſtitas:⁊ tēperantia que eſt circa alias delectationes corporales ſicut in oſculis ⁊ amplexibus ⁊ alijs delectationibus in tactibus corporalibus cõſilibus ad coitũ ꝓuocantibus vocaĩ pudicitia:⁊ credo ꝙ iſti modi tēperãtie differũt ſpecie:⁊ ꝙ temperantia eſt genus ſub ſe cõtinens ꝑdictas ſpēs que nõ differũt ſolum ſm̄ mãs circa quas ſunt:ſed earũ diuerſitas nobis innoteſcit per diuerſitatē materiaꝝ circa quas ſunt. ¶ Nota ꝙ temperantia alia eſt circa delectationes cibi vt abſtinentia vel parſymonia:alia eſt circa delectatiões potus vt ſobrietas:alia eſt circa delectationes coitus vt caſtitas:alia eſt circa delectationes oſculi ⁊ amplexus:⁊ huiuſmodi ꝓuocantibus ad coitum vt pudicitia.

68ª ꝯclo huiꝰ tertij libri.

Nõn 1ª

Nõn 2ª

Nõn 3ª

Modi vĩ ſpēs virtũ tēperãtie.

G

Nõn 4ª

Capitulum ſecundum tractatus tertij de actibus tēperãtie

⁊ vitioꝝ oppoſitoꝝ circa mãm tēperãtie in quo ꝓhs diuidēs cõcupiſcẽtias in cões ſeu naturales:⁊ in ꝓprias ſeu appoſitas que. ſ. ex malis fiunt ꝯſuetudinibus oſtẽdit circa cões minus peccari ⁊ in vnã ꝑtē ſolũ. ſ. in plus:circa ꝓprias aũt multipliciter peccari ⁊ intemperatũ eſſe:⁊ ꝙ temperantia ⁊ intemperãtia ſunt circa triſtitias:⁊ quõ aliĩ q̄ȝ fortitudo ⁊ timiditas:⁊ ꝙ intēperatus ſemper eſt in triſtitia: q2 triſtaĩ ⁊ nõ adipiſcēs ⁊ cõcupiſcēs:⁊ ꝙ pauci ſunt deficientes circa delectationes:⁊ hi ſunt innoiati:⁊ ꝙ tēperatꝰ medio mõ circa hoc ſe hȝ ⁊ ſm̄ rectam rõnem.

H ¶ Cupiditatũ alie cõmunes ſunt:alie ꝓprie atq3 adiuctie:alimenti nãq3 cupiditas naturalis eſt:oēs eniȝ cũ indigent nutrimento ſicci aut humiduȝ alimentum:⁊ nõnũq̄ȝ vtrũq3 cupiunt:cubile etiã cupit vt inq̄t Homerus iuuenis atq3 vigens. Non aũt oēs tale vel tale vel eadē cupiunt:quo circa noſtrũ idipſuȝ eſſe videĩ ahȝ tamen ⁊ aliq̄d naturale:alios eniȝ alia delectant:⁊ quedã q̄buſdã magis q̄ȝ alia quecũq3 ſunt voluptati.

3 Caput 2m 3. tra. libri 3. ethicoꝝ pᵃ pᵉ.c. Concupiſcētiaꝝ diuiſio.

CƆncupiſcentiarū aūt he q̄dem cōes videnť eſſe: he aūt ꝓprie ⁊ apposite: puta q̄n cibi q̄dez nālis: oīs eniȝ cōcupiſcit q̄n indigens fuerit ſiccuȝ vel humidū cibū: q̄nq̄ȝ aūt ambos: ⁊ lectū inquit Homerus: iuuenis ⁊ creſcens: taleȝ aūt vel talem nō adhuc oīs: neq̄ȝ eoſdem ꝓpter q̄ḋ vīr noſtra eſſe: ſȝ adhuc hȝ aliq̄d ⁊ naturale. Alia enim alijs ſunt delectabilia ⁊ quedam q̄buſdā delectabiliora contingentibus.

Declaratio tra. 3. diuiſio in 4ᵒʳ partes. K Iſtud eſt capitulū 2ᵐ tractatus tertij: in quo determinať de actibus tēperantie ⁊ vitioꝝ inter que tēperātia eſt medietas ⁊ cōtinet 4ᵒʳ p̄tes p̄ncipales. In pᵃ declarať q̄ūo intēperatᵘ ſe hȝ circa delectatiōes ⁊ ꝯcupiſcētias. In 2ᵃ ibi [Circa triſtitias aūt.] oſtēdiť q̄ūo tēperātia ⁊ intemperātia ſunt circa triſtitias. In 3ᵃ p̄te ibi [Deficiētes aūt.] declarať de vitio oppoſito itēperātie. In 4ᵃ p̄te ibi [Tēperātia aūt.] oſtēdiť q̄ūo tēperatᵘ ſe hȝ circa delectationes ꝯcupias ⁊ triſtitias. ℭ Pria ps continet duas p̄ticulas. In pᵃ poniť ⁊ manifeſtať q̄dā diuiſio ꝯcupiſcentiaꝝ q̄ talis eſt. Cōcupiſcētiaꝝ q̄dā ſunt cōes: ⁊ q̄dā ꝓprie. ꝓprie ſunt q̄ ſe hñt ſȝ quādā appoſitionē ad cōes. cōes ꝯcupie ſunt ꝯcupie nāles vt ꝯcupia cibi ⁊ potᵘ in cōi talē eniȝ hȝ oīs hō. nā oīs hō ad ſubueniēdū idigētie nāe ꝯcupiſcit alimentū ſiccū q̄ḋ dī cibus ⁊ humidū q̄ḋ dī potus ⁊ q̄nq̄ȝ vtrūq̄ȝ: ſicut ⁊ Homerus dicit ꝙ oīs hō tā iuuenis q̄ȝ creſcēs. i. adoleſcēs ꝯcupiſcit lectū: in quo requieſcat: ꝓpria ꝯcupiſcibilia ſūt q̄ nō oēs hoīes ꝯcupiſcūt. vbi gr̄a. nō oēs hoīes ꝯcupiſcūt talē vel talē lectū. ſ. ſtratū plumis aut precioſis tegumētis. Silr̄ nō oēs hoīes deſiderāt talē vel talē cibū. ſ. carnē p̄dicis vel gruis: aut aliū cibuȝ p̄cioſuȝ ⁊ delicatū ſiue delicate ꝓparatū: ⁊ iō hᵉ ꝯcupiſcibilia vīr eſſe in nr̄a p̄tāte ⁊ nō ſunt in nobis a nā: nihil tñ ꝓhibet in his eſſe aliq̄d nāle q̄ḋ p̄tinet ad nām īdiuiduū: ȝ nō p̄tineat ad nām generis vel ſpēi. Uidemus eniȝ ꝙ diuerſis hoīb⁹ ſunt delectabilia diuerſa ſȝ coꝝ diuerſas cōplexiones. ℭ Intelligendū eſt ꝙ temperātia ⁊ intēperantia nō ſolū ſunt circa delectationes ⁊ triſtitias: ſȝ ēt ſunt circa ꝯcupiſcētias: ⁊ eſt dr̄ia inter delectationē ⁊ cōcupiſcentiā: q̄ȝ delectatio eſt reſpectu bonoꝝ p̄ntiū: ⁊ ꝯcupiſcentia reſpectu futuroꝝ bonoꝝ: ſed triſtitia eſt reſpectu malorum preſentiū ⁊ timor reſpectu maloꝝ futurorum.

L

Nōn̄ᵐ differunt inter ſe cōcupiſcētia ⁊ delectatio.

ℭ Hec cū ita ſint naturalibus q̄dē cupiditatibus pauci peccant ⁊ ad vnū ad ipſum inquā plus. Cuȝ. n. quiſpiā queuis comedit aut bibit donec impleať ſupfluit: fit tū rei naturalis exuperatio multitudine. Ipſa nāq̄ȝ

M naturalis cupiditas indigētie eſt repletio. Quapꝑ hi furentes circa ventrē dicunť: q̄ȝ vltra q̄ȝ opȝ ipſuȝ implent atq̄ȝ farciunt. Tales aūt ii fiunt q̄ mācipijs ſunt perſimiles. At circa ꝓprias cupiditates cōplures homines multiſq̄ȝ modis delinquunt: nam cū taliū amatores ex eo dicanť quia vel gaudent q̄bus nō opȝ: vel magis q̄ȝ opȝ: vt ipſi multi: vel nō vt opȝ in vniuerſis intemperātes excedūt. Gaudent eniȝ q̄buſdā q̄bᵘ non opȝ gaudere: q̄ppe cū ſint odio digna. Et q̄ȝuis talibus q̄buſdā opȝ gaudere: magis illis gaudēt q̄ȝ opȝ: ⁊ q̄ȝ vt ipſa gaudet multitudo. Eā igiť exupationē q̄ eſt circa voluptates intēpantiā eē ⁊ vitupabilē ꝯſtat. ℭ In nālibus q̄dem igiť concupiſcentijs pauci peccant: ⁊ in vno ad plus. Comedere q̄dē eniȝ que cōtingunt vel bibere vſquequo vtiq̄ȝ ſupimpleant ſupabundātie eſt: que ſm nām in multitudine: repletio enim indigētie nālis cōcupiſcentia: ꝓpter q̄ḋ dicunť iſti caſtrimargi vt preter indigentiā replentes eū. i. ventreȝ: tales aūt fiunt: qui multū beſtiales. ℭ Circa ꝓprias aūt delectationes multi ⁊ multiplr̄ peccant. nā cuȝ amatores taliuȝ dicanť vel in gaudendo q̄bus nō opȝ vel vt magis: vel vt multi: vl' vt nō opȝ. Scdm oīa aūt intēperanti ſupabūdant: ⁊ eniȝ gaudēt q̄buſdā q̄bus nō opȝ: odibilia eniȝ: ⁊ ſi q̄buſdā opȝ gaudere talibus magis q̄ȝ opȝ ⁊ q̄ȝ vt multi gaudent. Circa delectationes q̄dem igitur ſuperabundantia: quoniam intemperantia ⁊ vituperabile manifeſtum. N

ℭ Hec eſt 2ᵃ p̄ticula p̄me p̄tis: in qua oſtēdiť q̄ūo fit peccatū ⁊ intēperantia circa p̄dictas ꝯcupiſcētias ⁊ intēdit ꝙ in ꝯcupiſcētijs nālibus que ſunt cōes pauci peccāt: in ꝯcupiſcendo eniȝ alimētū ad ſubueniēdū indigētie nāe pauci peccāt ⁊ non eſt peccatū in his niſi vno mō. ſ. ſm ꝙ aliq̄s plus ſumit q̄ȝ nā req̄rit: nālis eniȝ ꝯcupiſcētia nō ꝯcupiſcit plus q̄ȝ cōpetit repletioni nālis indigentie. Illi aūt qui ſumūt vltra indigentiā nāe caſtrimargi vocanť ⁊ tales ſunt multū beſtiales: q̄ȝ ſolū curā adhibēt vt ventrē impleant abſq̄ȝ diſcretione: ⁊ dī caſtrimargus a caſtir q̄ḋ eſt vēter ⁊ marges q̄ḋ eſt furor vel inſania: q̄ſi habēs furorē vel inſaniā vētris. [Circa ꝓprias aūt.] ſm ꝓprias delectatiōes ⁊ ꝯcupiſcētias multi peccāt ⁊ multiplr̄ ſm diuerſas cōcupiſcētias: illi eniȝ qui ſunt amatores taliuȝ delectationum peccāt in eo ꝙ gaudēt his q̄bus nō opȝ vel eo ꝙ gaudent his q̄bus opȝ magis q̄ȝ opȝ: ⁊ ſic de alijs circūſtātijs: in oībus eniȝ his ſupabūdāt itēperati: q̄ȝ gaudēt de his q̄bus nō opȝ gaudere: q̄ȝ ſunt indecētia ⁊ ſm ſuā nām odibilia: ⁊ ſi in q̄buſdā taliū opȝ gaudere magis gaudent in his q̄ȝ opȝ ⁊ abſq̄ȝ diſcretione: ſic eniȝ gaudēt multi. Cū eniȝ intēperātia ſit ſupabūdantia circa huiꝰ delectationes manifeſtum eſt ꝙ eſt vituperabilis ſicut ⁊ alie ſuperabundātie: ſicut in ſcđo huius dictum eſt. O

ℭ Circa vō dolores nō vt in fortitudine: ſic in ipſa tēperantia fit: vt tēperans q̄dē dicať q̄ſpiā ferēdo dolores: intemperans aūt nō ferendo. Sed intēperās q̄dē ex eo dī: q̄ȝ dolet magis q̄ȝ opȝ cum voluptate nō potitur: atq̄ȝ ipſuȝ dolorē affert ei ipſa voluptas. Tēperans aūt ex eo: quia abſentia rerū eaꝝ que efficiūt voluptatē nō dolet. Intemperās igiť ea oīa que afferunt voluptatē: vel ea que maxime cōcupiſcit: ⁊ a cupiditate adeo duciť: vt illa ceteris oībᵘ anteponat. Quapꝑ ⁊ nō adipiſcens ⁊ cupiens dolet: cupiditas. n. eſt cum dolore. Abſurdo aūt eſt p̄ſimile ob voluptatē dolere. Q

ℭ Circa triſtitias aūt nō queadmodū in fortitudine in ſuſtinendo diciť temperatus: neq̄ȝ intēperatus in nō. Sed intemperatus quideȝ in triſtando magis q̄ȝ opȝ: q̄ȝ delectabilia nō adipiſciť: ⁊ triſtitiam aūt facit ei delectatio: temperatus aūt in nō triſtari abſentia ⁊ in abſtinere a delectabili. ℭ Intemperatus q̄dem igiť cōcupiſcit delectabilia oīa: vel que maxie: ⁊ duciť a ꝯcupiſcentia vt pre alijs hec eligat: ꝓpter q̄ḋ ⁊ 2ᵃ p̄s.

A triſtat̃ cõcupiſcens ⁊ nõ adipiſcens: cū triſtitia enī cõcupiſcētia. Inconuenienti autem aſſimilatur ꝓpter delectationem triſtari.

¶ Hec eſt 2ª pars ꝑncipalis huius capl'i: in qua oſtenditur quō temperantia ⁊ intēperātia ſunt circa triſtitias: ⁊ intēdit oſtendere quō diuerſimode ſe habēt circa triſtitiā fortis ⁊ temperatus ⁊ intemperatus: ⁊ dicit ꝙ circa triſtitias ſunt temperantia ⁊ intemperātia: ſed non ſicut fortitudo. Nõ enim dicit̃ temperatus in ſuſtinendo triſtitias neq̃ intemperatus in nõ ſuſtinēdo triſtitias ſicut fortis dicitur in ſuſtinendo triſtitias ⁊ timidus in nõ ſuſtinendo eas: vn̄ fortis ſuſtinet magnas triſtitias: ⁊ laudat̃ ex hoc ꝙ ſuſtinet eas. vn̄ fortis laudat̃ in ſuſtinendo triſtitias: ⁊ temperatus laudat̃ in nõ triſtando de hoc ꝙ abſtinet a delectationibus: ⁊ ꝓmptus eſt a delectationibus abſtinere. Et in-
B temperatus vituperat̃ ex hoc ꝙ triſtat̃ plus q̃ op3 ex hoc ꝙ nõ adipiſcit̃ delectabilia que cõcupiſcit: ⁊ ſic delectatio per ſuam abſentiā cauſat triſtitiam in intemperato. [Intemperatus qdem igit̃.] Or aūt intēperatus triſtet̃ ꝓpter
69ª ꝯclo hui⁹ tertij libri. abſentias delectabiliū ꝓbatur: ⁊ eſt ꝯcluſio 69ª ⁊ ꝓbatur ſic. Abſentia rei maxime deſiderate cauſat triſtitiā in deſiderante. ſed intemperatus maxime deſiderat delectabilia: igitur intemperatus triſtatur ꝓpter abſentias delectabiliū: ⁊ hoc eſt verum ꝙ delectatio per ſui abſentiam eſt cauſa triſti. ic: q̃uis hoc videat̃ inconueniens ſeu aſſimiletur incõuenienti. Quō aūt delectatio per ſui abſentiā põt eſſe cauſa triſtitie patet ex precedentibus: q2 nõ eſt cauſa poſitiua triſtitie ſed ꝑuatiua: quō nauta per ſui abſentiam eſt cauſa ſubmerſionis nauis: ⁊ quō ignorātia negationis eſt cauſa inuolūtarij vt patet in ꝑncipio huius tertij libri. Super iſtā l'ram. [Intemperatus triſtat̃ ⁊ nõ adipiſcens
C ⁊ cõcupiſcens.] dicit Cõmentator ꝙ Ph's per hoc oſtēdit vitam intemperatoꝝ eſſe triſtiſſimam: q̃uis videat̃ circa delectationes eſſe ⁊ in delectabilibus: ſi enim in ꝯcupiſcēdo triſtant̃ nunq̃ eſt aūt ꝙ nõ concupiſcant: intemperati ſemper vtiq3 erunt in triſtitia: quare inſanabile circa delectationem ſtudiū in ꝯtrario delectationis plurimi ꝑſe-
Nõn^m uerant exiſtentes. hec Cõmentator. ¶ Intelligendum eſt hic ꝙ fortitudo eſt ꝑncipalius circa triſtitias q̃ temperātia: q2 fortitudo eſt circa triſtitias que ſequunt̃ ex ꝑſentia nociuoꝝ ⁊ leſiuoꝝ: ſed temperantia eſt circa triſtitias que conſequunt̃ ex abſentia delectabiliū: ſed potior eſt effect⁹ qui cõſequit̃ ex preſentia cauſe ali. tius q̃ ſi conſequatur ex abſentia: ⁊ ideo fortitudo eſt ꝑncipalius circa triſtitias ⁊ temperantia eſt principalius circa delectationes que cõſequantur ex preſentia delectabilium.

¶ Atqui deficientes in voluptatibus ⁊ minus gauden-
D tes hoīes q̃ op3: nõ nimiu3 fiunt. Nõ eſt enim inſenſibilitas talis humana. Etenim aīalia cetera cibos diſcernūt: ⁊ qbuſdā qdē gaudēt: a qbuſdā vō abhorrent. Qu ſi qs ſic cui nullus prorſus eſt voluptati: nec vllus ab alio differt: is longe ab hoīe diſtat: nomen autem non habuit talis: quia nõ facile fit.

3ª ps ca. ¶ Deficientes aūt circa delectationes ⁊ minus q̃ op3 gaudentes nõ multū fiunt: nõ enim humana eſt talis inſenſibilitas: eteni3 reliqua aīalia diſcernunt cibos: ⁊ his qdem gaudent: his aūt non. Si aūt huic nihil eſt delectabile: neq3 differt alteru3 ab altero: longe vtiq3 erit ab hominu3 eſſe: non ſortitus eſt autem talis nomen ꝓpter non multum fieri.

¶ Hec eſt 3ª pars: in qua determinatur de vitio oppoſito intemperantie ſiue de actu illius vitij: ⁊ dicit ꝙ aliqui circa delectationes deficiūt: ſcilicet delectant̃ minus q̃ op3. nā delectationes acceptare nõ ſolum cõuenit nature humane: ſed etiam omni aīali. ⁊ ideo ſi aliquis homo ſit cui nihil videt̃ delectabile: ille videt̃ eſſe longe a natura humane: ⁊ q2 talem raro inuenire contingit: ideo nõ eſt ei nomen impoſitu3 niſi vocetur inſenſibilis. E

¶ Vir autem temperans in his mediocriter ſeſe habz. Nec enim iis gaudet quibus intemperans maxīe delectatur: ſed potius moleſte fert: nec iis oīno qbus delectari non decet: nec vehementer vllis rebus huiuſcemodi delectat̃: neq3 ſi abſint dolet neq3 cupit: niſi mediocriter ſemꝑ: nec magis q̃ op3: nec qñ nõ op3 vlla res omnino talis ipſum delectat. Mediocriter autē ⁊ vt op3 eas res appetit que voluptate quidē afficiunt: F ad ſanitatem aūt ⁊ bonā corporis habitudinē ꝯferūt: ⁊ res ceteras voluptatis effectrices identidem: ſi nec impedimento ſint dictis habitibus corporis: nec honeſtatis cancellos: nec facultatū metas egrediant̃: nā qui ita ſe hz: magis q̃ dignum eſt eiuſmodi voluptates amare videtur. At temperans non eſt talis: ſed ita ſeſe habet vt ipſa ratio recta preſcribit.

¶ Temperatus autē medio mõ circa hec ſe hz: neq3 eni3 delectat̃ qbus intemperatus maxime 4ª ps c. ſ3 magis triſtat̃: neq3 vlr qb⁹ nõ op3: neq3 vehementer tali aliquo delectatur: neq3 abſentib⁹ triſtat̃: neq3 ꝯcupiſcit niſi cū mēſura delectat̃: G neq3 magis q̃ op3 nullo: neq3 qñ nõ op3 neq3 vlr taliū nullo. Quecūq3 aūt ad ſanitatē ſūt vel ad bonā habitudinē delectabilia exñtia: hec appetet cum menſura: ⁊ vt op3: ⁊ alia delectabilia nõ ipedimenta his exiſtentia: vel preter bonū vel ſuper ſubſtātia3. Sic eni3 habēs magis diligit tales delectationes q̃ dignū ſit: temperatus aūt non talis: ſed vt recta ratio.

¶ Hec eſt 4ª pars: in qua oſtendit̃ qualr̃ ſe habet tēperatus circa delectationes. ſ. concupiſcentias ⁊ triſtitias: ⁊ dicit ꝙ temperatus circa delectationes triſtitias ⁊ cõcupiſcentias ſe hz medio mõ: nõ enim delectat̃ in qbus intemperatus delectat̃: ſed magis triſtat̃ ſi qñq3 aliqđ tale occurrat ⁊ vlr: neq3 delectat̃ in qb⁹ nõ op3 neq3 magis q̃ op3: H ⁊ ſic de alijs circumſtātijs: nec cõcupiſcet que non op3 nec magis q̃ op3: ⁊ ſic de alijs. Quecūq3 aūt dlectabilia expediant ad ſanitatē corporis vel ad bonā habitudinem que faciant eum ꝓmptū ⁊ expeditū ad ea que hz facere huiꝰ temperatus appetit ſm debitā menſurā ⁊ vt op3. Si aūt alia ſint delectabilia que non ſunt neceſſaria ad duo predicta temperatus appetit ea triplici cõditione obſeruata. Prima cõditio eſt ꝙ nõ ſint ipeditiua ſanitatis aut bone habitudinis: cuiuſmodi eſt ſuꝑfluus cibus ⁊ potus. Scđa ꝯditio eſt vt nõ ſint ꝑter bonū ideſt ꝑter honeſtū ſicut eſt delectatio adulterij. Tertia ꝯditio eſt vt non ſint ſuꝑ ſubſtātiā. i. vt nõ excedāt facultatē appetētis: vt ſi pauper velit vti cibarijs nimis ſumptuoſis: ille eni3 q ſic ſe hz vt appetat delectationes ipeditiuas ſanitatis aut bone habitudinis vel ꝯtrarias honeſtati vel excedētes diuitias ſuas: magis amat delectationes q̃ dignū ſit: qđ nõ cõuenit tēperato qui amat delectationes ſolum ſm rõnem rectam.

I Nõn[m] ¶ Nota ꝙ cõcupiſcentiarũ quedaꝫ ſunt cõmunes ⁊ quedam ꝓprie: cõmunes. ſ. nãles ꝯ̃ites totiꝫ genus vel totaꝫ ſpẽm vt cõcupiſcentia cibi ⁊ potus ad ſubueniendũ indigentie nature: ⁊ circa hanc pauci peccãt ⁊ vno modo tñ: ſcilicet in ſumendo plus ꝙ̃ nã requirit. Proprie aũt ſunt que cõſequunt̃ indiuiduuꝫ ex mala cõſuetudine vel electione vt cõcupiſcentia cibi ⁊ potus nimis delicati circa hanc peccant multi ⁊ multipl̃r: qꝛ ſm oẽs circunſtantias. ¶ Item circa triſtitias ſunt vt fortitudo in ſuſtinẽdo triſtitias a cauſa leſiua ⁊ nociua ꝑncipal̃r cauſatas. Temperantia in nõ ſuſtinendo triſtitias ꝓpter abſentiaꝫ delectationũ. Intemperantia in ſuſtinendo triſtitias ꝓpter abſentiaꝫ delectationuꝫ. Timiditas in nõ ſuſtinendo triſtitias

Nõn[m] a cauſa nociua ꝑ̃ſential̃r inferẽdas. ¶ Ulterius ṽo intelligendũ ꝙ temperatus delectatur ⁊ triſtat̃ ⁊ cõcupiſcit me-

K dio modo que opꝫ ⁊ ſm ꝙ opꝫ. Cõcupiſcit ſm ꝙ opꝫ delectabilia que expediũt ad ſanitateꝫ corporis ⁊ ad bonaꝫ habitudineꝫ. Cõcupiſcit ẽt alia delectabilia que neqꝫ valent ad ſanitatem corporis nec ad bonã habitudinẽ: dummodo tamen nõ ſint impeditiua ſanitatis vel bone habitudinis vt cibus ⁊ potus ſuperfluus cõtra honeſtatẽ: vt delectatio adulterij: ſuper ſubſtantiã deſiderantis vt non excedant facultatem vel diuitias deſiderantis.

Capitulum tertium

de cõparatione intemperãtie ad timiditatẽ: ⁊ ad peccata pueroꝝ oſtendens ꝑmo ꝙ intemperãtia eſt magis voluntaria ꝙ̃ timiditas ⁊ ꝓpter hoc eſt exprobrabilior: ⁊ ꝙ voluntarium nõ reperit̃ eodem ordine in intẽperantia ⁊ in timiditate: qm̃ timiditas eſt circa volũtariũ in vniuerſali ⁊ inuolũtaria in particulari ecõtrario eſt de intemperantia: ⁊ quõ intemperantia conuenit in nomine

L cum peccato puerorũ: ⁊ quõ puer ⁊ intemperatus conueniunt: ⁊ qualiter ad medium reducuntur ⁊c̃.

¶ Noſtra aũt ſponte magis intemperantia ꝙ̃ timiditas comparat̃. Hec enim ob voluptatẽ: timiditas fit ob dolorem: quorũ alterum expetimus: alterum fugimus. Et dolor quidẽ diſtrahit atqꝫ corrumpit naturã eius qui hꝫ ipſum: voluptas aũt nil tale facit. Magis igit̃ intemperantia nr̃a ſponte ꝙ̃ timiditas agit̃.

Caput 3[m] tra. 3. libri tertij ethi. p[3] ps. c. Voluntario autem magis aſſimulatur in intemperantia ꝙ̃ timor. Hec qdeꝫ eniꝫ ꝓpter delectationeꝫ: hec autem ꝓpter triſtitiã. Quorum hoc qdem deſiderabile: hoc auteꝫ fugibile. ¶ Et triſtitia

M qdem ſtupefacit ⁊ corrũpit nãm hñtis: delectatio aũt nihil tale facit: magis aũt voluntarium.

Tertij. e. t. 3. diui[o] in duas ptes **Iſtud eſt** 3[m] caplm̃ 3[i] tractatus tertij libri: in quo phũs comparat intemperantiam ad alia vitia ⁊ cõtinet duas partes ꝑncipales. In ꝑma comparat intemperantiam ad vitium timiditatis. In 2[a] ibi[.] Nomẽ aũt intemperantie.] comparat intemperantiam ad vitia pueroꝝ. ¶ Prima pars cõtinet tres particulas. In ꝑma oſtendit ꝙ intemperantia hꝫ plus de voluntario ꝙ̃ timiditas. In 2[a] ibi[.] Propter qđ exprobrabilius.] infert correlariũ. ſ. ꝙ intemperantia eſt magis vituperabilis ꝙ̃ timiditas. In 3[a] ibi[.] Uidebitur aũt vtiqꝫ.] oſtendit ꝙ voluntariũ nõ reperit̃ eodẽ ordine in intemperantia ⁊ timiditate. In ꝑma igit̃ particula declarat phũs ꝙ intemperãtia plus hꝫ de inuoluntario ꝙ̃ timiditas: ⁊ hec eſt cõcluſio

70[a] cõclo huius tertij libri. 70[a] que ꝓbatur dupl̃r. Primo ſic. Intemperatus agit ꝓ delectationeꝫ: timidus ṽo ꝓpter triſtitiam: ſed delectatio eſt magis voluntaria ꝙ̃ triſtitia. igitur intemperantia hꝫ plus de voluntario ꝙ̃ timiditas: qꝛ eſt ꝓpter illud qđ eſt

N delectabile ⁊ timiditas ꝓpter illđ qđ eſt fugibile. [Et triſtitia qdem.] 2[o] ꝓbatur ſic. Illud qđ nõ corrumpit nãm: ſed magis ſaluat naturaꝫ: eſt magis voluntarium ꝙ̃ illud qđ corrumpit ⁊ deſtruit nãm: ſed triſtitia ꝓpter quã mouetur timidus ſtupefacit ⁊ corrumpit nãm habẽtis triſtitiam: ⁊ delectatio ꝓpter quã mouetur intemperatus non corrumpit eius nãm ſꝫ magis ſaluat. igit̃ intẽperãtia que eſt ꝓ delectationẽ hꝫ plus de volũtario ꝙ̃ timiditas.

¶ Quapropter ⁊ reprehenſione magis eſt digna: naꝫ ad res efficientes voluptate facili[us] eſt aſſueſcere. Sũt enim cõplures tales in vita. Et aſſuetudo fit ſine periculo: in rebus autem formidoloſis contra.

¶ Propter qđ ⁊ exprobrabilius: etenim aſſueſcere facile ad h̃. Multa. n. in vita talia: ⁊ aſſuetudines ſine ꝑiculo: in terrorib[us] aũt ecõuerſo. O

¶ Hec eſt 2[a] particula ꝑme partis: in qua ex dictis infert quõdã correlariũ ⁊ eſt ꝙ intemperãtia eſt vitiuꝫ magis exprobrabile ꝙ̃ timiditas: ⁊ ꝓbatur hec ꝯcluſio 71[a] dupl̃r. 71[a] ꝯclo huius tertij libri. Primo ſic. Ex precedentibus: qꝛ illud vitiũ qđ eſt magis voluntariũ eſt magis exprobrabile: ſed intemperantia eſt magis inuoluntaria ꝙ̃ timiditas: ideo ⁊c̃. 2[o] probatur ſic. Illud qđ facilius vitari põt eſt magis exprobrabile: ſed vitiũ intemperãtie facilius vitari põt ꝙ̃ vitiuꝫ timiditatis: ideo ⁊c̃. Maior eſt nota ⁊ minor declarat̃ ſic. Uitium qđ facilius ⁊ ſine periculo põt vitari per aſſuefactionẽ ad cõtrariũ põt facilius vitari: ſed intemperãtia eſt hm̃õi ⁊c̃. Nam facile ⁊ ſine periculo põt homo aſſueſcere bñ operari in his circa que eſt tẽperantia ⁊ intemperãtia: qꝛ talia multotiens occurrunt in vita vt cibus ⁊ potus ⁊ hm̃õi ⁊ illa circa que eſt timiditas nõ totiens occurrunt ſed multo rarius. Simil̃r aſſueſci bñ opari in talibus circa que eſt tẽperantia nõ eſt periculoſuꝫ: ſed aſſueſci in illis circa que eſt timiditas vt circa actus bellicos eſt ꝑiculoſuꝫ: ideo ⁊c̃.

P ¶ Uidet̃ etiaꝫ timiditas nõ perinde atqꝫ ſingula ſponte agendi principio ſubijci: hec enim dolore vacat: ſꝫ illa adeo dolore diſtrahunt: vt ⁊ arma ꝓijcere: ⁊ cetera contra decus agere cõpellant. Quapropter ⁊ violenta eſſe videnẗ: at intemperantia fit contra: ſingula nãqꝫ ſponte agendi principio magis ſubijciunt̃: qppe cum intemperans ea percupiat atqꝫ affectet. Totum aũt minus: nemo enim cupit intemperans eſſe.

¶ Uidebit̃ aũt vtiqꝫ nõ ſimiliter volũtariuꝫ timor eſſe his que ſm ſingula: hoc qdeꝫ eniꝫ ſine triſtitia. Hec aũt ꝓpter triſtitiam ſtupefaciũt: ⁊ vt arma ꝓijciant: ⁊ alia deformiter faciant: ꝓpter qđ ⁊ videnẗ violenta eſſe. Intemperato aũt ecõuerſo. Que qdem ſm ſingula voluntaria cõcupiſcenti enim ⁊ appetenti: totum autẽ minus: nullus enim ꝯcupiſcit intẽperatus eſſe. Q

¶ Hec eſt 3[a] particula ꝑme ptis: in qua oſtenditur ꝙ volũtariũ nõ eodẽ ordine reperit̃ in intemperãtia ⁊ timiditate: ⁊ hec eſt ꝯcluſio 72[a] ⁊ ꝓbatur ſic. Illa circa que eſt timiditas ſunt volũtaria in vl̃i ⁊ in particulari ſunt inuolũtaria: ſed illa circa que eſt temperantia ſunt voluntaria in ꝑticulari ⁊ inuoluntaria in vl̃i. Unñ illa circa que ꝑmo eſt timiditas vt opera bellica ſunt vl̃ia: ⁊ illa circa que ꝑmo eſt intẽperãtia ſunt particularia. igit̃ voluntariũ nõ repit̃ eodẽ ordine ſed ordine ꝯtrario in intẽperantia ⁊ timiditate. Añs declarat̃ qñtũ ad vtrãqꝫ ptẽ. nã aggredi bellũ cu- 72[a] cõclo huius tertij libri.

A ca qͦ eſt timiditas eſt magis volūtariū ꝙ̄ aggredi ƀ bellū in quo ſunt multi inimici ⁊ potentes:⁊ ita timiditas eſt magis circa vl'e ꝙ̄ circa ꝑticulare:ſed ecōtrario eſt de intēperātia.nā illa circa que eſt intēperātia ſunt voluntaria in ꝑticulari ⁊ inuolūtaria in vl'i:nam cōmittere adulteriū ⁊ intemperatū eſſe eſt inuoluntariū:ſed cōmittere adulteriuꝫ cum hac muliere pulchra eſt voluntariū:⁊ ita intemperantia eſt magis circa particulare ꝙ̄ circa vl'e.

¶ Nomen aūt intēperātie:⁊ ad puerilia delicta transferimus:hꝫ eniꝫ ſilitudinē quādā. Utruꝫ aūt ab vtro dicaꝛ nihil ad p̄ſentē refert ſermonē:cōſtat tñ a priori poſterius dici:atqꝫ nō abſurde vr̄ eſſe tranſlatuꝫ. Eſt eniꝫ caſtigandū ⁊ tēperādū id oē qͦ turpia cōcupiſcit ⁊ incremētū ſuſcipit magnū atqꝫ luxuriat. Tale autēꝫ

B eſt ipſa cupiditas maxie atqꝫ puer:nā ⁊ pueri cupiditate viuunt ⁊ in his ipſis maxie viget appetitio rerum eaꝝ que voluptate afficiūt. Si igiꝛ nō obtēperet neqꝫ ſubijci patiaꝛ nimiū efferet. Eſt eniꝫ voluptatū appetitio inſaciabilis ⁊ vndiqꝫ adeſt iprudenti:⁊ ipſe cupiditatis actus id qͦ eiuſdē generis eſt auget. Et ſi magne ſint vehemētesqꝫ cupiditates rōnē quoqꝫ extrudunt atqꝫ eijciunt. Quamobreꝫ mediocres ſint ipſe ⁊ perpauce ⁊ rōni nō aduerſenꝛ opꝫ atqꝫ id qͦ eſt tale: obediens ⁊ tēperatū caſtigatūqꝫ vocam⁹. Sed vt viuere puerū ſub pedagogi p̄ceptis opꝫ:ſic ⁊ cupiendi vis cupere dꝫ:perinde atqꝫ rō iubet. Idcirco tēperātis cupiditatē cōcordeꝫ eſſe cū rōne opꝫ:nā vtriuſqꝫ

C ꝓpoſitū eſt honeſtas. Atqꝫ vir tēperans ea cupit que cupere opꝫ:⁊ vt opꝫ:⁊ qñ opꝫ. Hoc aūt mō ⁊ ipſa rō dictat. Hec igitur ſint de temperantia dicta.

2ª ps.c. ¶ Nomen aūt itēperātie ⁊ ad puerilia peccata ferimus:hñt enim q̄ſdā ſilitudinē:vtrū aūt ab vtro vocaꝛ:nihil ad ea q̄ nūc differt. Manifeſtū aūt qm̄ poſterius a priori. ¶ Nō male aūt vr̄ trāſlatū eē:puniri eniꝫ opꝫ turpia appetentē ⁊ multā augmētationē hñtē:tale autem maxie ꝯcupia ⁊ puer:ſm ꝯcupiam eniꝫ viuūt ⁊ pueri:⁊ maxie in his delectabilis appetit⁹. Si igiꝛ nō erit bñ ꝑſuaſibilis ⁊ ad dominās ⁊ ad multuꝫ veniet. Inſatiabilis delectabilis appetitus

D ⁊ vndiqꝫ inſipiēti ⁊ ꝯcupie opatio auget conatuꝫ:⁊ ſi magne ⁊ vehemētes ſīt ⁊ cogitationē percutiāt. ¶ Propter qͦ opꝫ menſuratas eſſe ipſas ⁊ paucas:⁊ rōni nihil ꝯtrariꝫ:tale autē bñ ꝑſuaſibile dicim⁹ ⁊ punituꝫ:quēadmodū eniꝫ puerū opꝫ ſꝫ p̄ceptū pedagogi viuere ſic ⁊ cōcupiſcibile cōſonare rōni:q̄re opꝫ vt tēperatus a rōne nō diſcrepet. Intentio.n.ambobus bonū:⁊ cōcupiſcit tēperatus que opꝫ ⁊ vt opꝫ ⁊ quando:ita aūt ordinat ⁊ ratio. Hec igitur nobis dicta ſunt de temperantia.

¶ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i:in qua ph's cōparat intēperātiaꝫ ad vitia pueroꝝ.⁊ p̄mo ponit ꝯueniētiā q̄tū ad nomen:deinde ponit remotionē cōueniētie nominuꝫ. Dicit igiꝛ ꝙ peccatū intēꝑantie cōuenit in noīe cū peccato pueroꝝ:⁊ iſtud in lingua latina magis apparet ex ꝑte virtutis ꝙ̄ ex ꝑte vitij. Dicim⁹ eniꝫ caſtitatē eſſe ſpēm tēperātie ⁊ pueros bñ diſciplinatos dicim⁹ eē caſtigatos nūc caſti ⁊ caſtigati cōueniūt in noīe:⁊ illos qui nō ſunt diſciplinati dicim⁹ eſſe incaſtigatos ⁊ illos q nō ſunt caſti dicimus incaſtos:⁊ ſic peccatū intēperātie ⁊ peccatū pueroꝝ quodāmō ꝯueniūt in noīe:ſed qͦ hoꝝ noīeꝛ a reliquo nō eſt ad ꝓpoſitū. Manifeſtū eſt ꝙ illud cui poſteri⁹ fuit nomen ipoſitū noīaꝛ ab eo cui p̄mo fuit nomē ipoſitū. [Nō male aūt.] Rō hui⁹ trāſlationis eſt:q2 pueri viuūt ſꝫ cōcupiſcētias ſicut intēperati:iō peccata illoꝝ ſunt ſilia ⁊ hā bent noīa ſilia. vñ opꝫ puerū caſtigari ⁊ refrenari ſicut ⁊ cōcupiſcētiā:ſi eniꝫ nō caſtigenꝛ nec rōne ſuadeanꝛ augebunꝛ multū ita ꝙ ſupra rōnē habebūt dn̄iuꝫ.⁊ rō hui⁹ eſt: q2 iſatiabilis ⁊ delectabilis eſt appetitus:ſicut eniꝫ puero

E inſipienti ⁊ cōcupiſcētie ꝓpria opatio auget conatum. vñ ſicut ſi puer inſipiēs ꝑmittaꝛ opari ſm ꝯcupiam ſuā magis in eo creſcit inſipientia:ita hō ſi ſue ꝯcupie ſatiſfaciat magis ſua ꝯcupia creſcit ⁊ dn̄abiꝛ ⁊ p̄cipue ſi ꝯcupie delectationū ſint vehemētes ⁊ cogitationē ꝑcutiāt.i.ipediant opōnē itellectus. [Propter qͦ opꝫ.] Ex his ꝯcludiꝛ ꝙ ad bñ viuere hoīs opꝫ ꝯcupiſcētias ⁊ delectationes ſuas eſſe mēſuratas ⁊ nō vehemētes ⁊ rōni nō ꝯtrias:⁊ hec eſt ꝯ 73ª q̄ ꝓbaꝛ ſic. Si ꝯcupie ⁊ delectatiōes ſint magne ⁊ multe ⁊ vehemētes magis ⁊ magis creſcēt ⁊ dn̄abunꝛ ⁊ ipedient iudiciū rōnis:⁊ ꝑ ꝯn̄s deſtruent bñ viuē hoīs:iō ad bñ viuere hoīs reqriꝛ ꝙ ꝯcupie ⁊ delectatiōes ſint mēſurate a recta rōne ⁊ ꝙ nō ſint vehemētes:q2 ſic multū ꝯtrianꝛ rōni ⁊ illū q hꝫ cōcupiſcētias ⁊ delectationes ſic mēſuratas dicimus eē bñ ꝑſuaſū ⁊ punitū ideſt bñ caſtigatū a rōne: ſicut eniꝫ opꝫ ꝙ puer viuat ſꝫ p̄cepta pedagogi ⁊ hoc ad

F bonū:ita ſe hꝫ ꝯcupiſcibile in hoīe tēperato ꝙ cōcupiſcit quod oportet:⁊ ſicut oportet ⁊c̄.prout ordinat recta ratio.

¶ Circa iſtā mām de tēperātia ſunt q̄tuor dubia. p̄m̄ vtꝝ tēperantia ſit p̄ncipalr̄ circa delectationes tact⁹. Et vr̄ ꝙ nō:q2 delectationes ſpūales ſunt maiores corꝑalib⁹:ſꝫ virtus tēꝑantie maxie reqriꝛ ad refrenandū imoderātiā delectationū:iō tēperātia magis reqriꝛ ad refrenādū delectationes ſpūales ꝙ̄ corꝑales. ¶ Itē temperātia eſt circa delectationes neceſſarias nāe:ſed delectatiōes guſtus ſūt magis neceſſarie nāe indiuidui ꝙ̄ veneree circa que eſt tactus:iō vr̄ ꝙ tēperātia eſt magis circa delectationes guſtus ꝙ̄ tact⁹. ¶ Cōtrariū dicit hic ph's. Dōm eſt ſicut ſupra dictū eſt ꝙ delectatio accipiꝛ cōiter ⁊ ꝓprie. delectatio cōmuniter eſt circa delectationes oīum ſenſuū:ſꝫ delectatio ꝓprie accepta eſt circa delectationes guſtus ⁊ tact⁹: ⁊ magis circa delectationes tactus ꝙ̄ circa delectationes guſtus vt viſuꝫ eſt ſupius. ¶ Ad p̄m̄ in contrariū dōm ꝙ licꝫ delectationes ſpūales ſint vehemētiores ꝙ̄ delectationes corporales:nō tñ ita apprehendunꝛ a ſenſu:⁊ per ꝯn̄s nō ita afficiūt appetitū ſenſitiuū cōtra cui⁹ ipetū ſit moderatio ꝑ v̄tutē moralē:⁊ iō circa delectationes intellectuales nō eſt tēperātia que eſt v̄tus moralis:cū tēperātia que eſt v̄tus moralis ſolum ſit circa delectationes ſenſibiles.

¶ Ad aliud dōm eſt ſicut pꝫ per ph'm in textu:ꝙ delectatio nāliter ꝯn̄s vſuꝫ cibi ⁊ pot⁹ nō ꝑtinet per ſe ad guſtuꝫ ſed ad tactū. ¶ Scd̄o dubitaꝛ vtrū inſenſibilitas ſit vitiū oppoᵐ tēperantie. Et vr̄ ꝙ non:q2 hō dr̄ inſenſibilis ex eo ꝙ deficit circa delectationes tactus:ſed abſtinere a delectationibus tactus vr̄ laudabile ⁊ v̄tuoſuꝫ.ergo nō eſt vitiū oppoᵐ v̄tuti. Oppoſitū vult ph's. ¶ Dōm eſt ꝙ aliqs pōt fugere delectationes ſenſibiles dupl'r. vno mō ꝑꝑ bonū finē puta ꝑꝑ ſanitatē acqrendā vel cōſeruandā: vel vt ꝓmptius ⁊ melius opōnes ſuas exerceat:ſicut pugiles ⁊ milites multotiens abſtinēt a delectationib⁹ cibi ⁊ pot⁹ vt poſſint meli⁹ pugnare:⁊ ſtudioſi abſtinēt ſe ab hꝫ delectatiōib⁹ grā v̄itatis ꝯtēplāde. ¶ Alio⁹ ſe abſtiet aliqs ab hꝫ delectatiōib⁹ ꝑꝑ faſtidiū ⁊ diſplicētiā appetit⁹ repudis

73ª ꝯclo hui⁹ textꝰ libri.

Quatuor dubia.

p̄m̄ dubᵐ

rō p̄ª

rō 2ª.

In oppᵐ ph's.

Solo.

Dupl'r accipitur delectatio.

Ad p̄ᵃᵐ rōnem.

H

Ad 2ᵐ rōnem.

2ᵐ dubᵐ

rō.

In oppoſitū ph's

Solo.

Delecta. ſenſi. fugiꝛ pōt 2ᵇ 2ᵇ.

I buiꝰ delectatiões eſſe per ſe malas:ꝛ abſtinere a delecta-
tionibus iſto ſcḋo mō pertinet ad vitium inſenſibilitatis
ſic abſtinētes dicunť inſenſibiles:ſed abſtinere delectatio
Ad rōnē. nibꝰ ſenſibilibꝰ ꝑꝑ bonū finē ꝑtinet ad v̄tutē. ℂ Ad p̄ᵐ in
cōtrariū pꝫ ꝑ iā dicta:q2 abſtinere ab hꝭ delectationibus
ꝑꝑ bonū finē eſt v̄tuoſuꝫ ꝛ laudabile:ſed abſtinere ab his
ꝓpter diſplicentiā appetitꝰ reputādo hꝭ delectationes eē
Duᵐ 3ᵐ. rō p̄ᵃ per ſe malas eſt vitioſuꝫ ꝛ vituꝑabile. ℂ 3ᵒ dubitať vtrū
humana idigētia ſit mēſura appetēdi delectabilia ſm ſen
ſuꝫ. Uideť q̄ nō:q2 quicūqꝫ excedit mēſurā peccat. ſi igitur
neceſſitas vel idigentia nāe eſſet regula ꝛ mēſura appetē-
di hꝭ delectabilia quicūqꝫ appeteret delectationē vel dele-
ctareť vltra neceſſitatē nāe peccaret qḋ falſuꝫ eſt:q2 cum
nā ſit paucis cōtenta in quolibet exceſſu q̄tūcūqꝫ puo eēt
rō 2ᵃ peccatū qḋ eſt falſuꝫ. ℂ Itē ſi ſic tunc humana idigentia
eſſet mēſura tēperātie:q2 per tēperantiā iſta delectabilia
K moderate appetunť:ſed hoc ꝯn̄s eſt falſuꝫ:ꝛ falſitas cōſe-
quētis pꝫ:q2 tēperātia cū ſit v̄tus aīe eſt ſuꝑ neceſſitatem
corporalē ꝛ ſuperius nō regulať nec mēſurať ab īferiori:
In oppᵐ Cōmentator ꝛ phs. ideo ꝛc. ℂ In oppoᵐ eſt Cōmētator hic:ꝛ ēt phs. ℂ Di-
cendū eſt q̄ cōplexio humane idigētie eſt regula ꝛ mēſu-
Solo. ra appetēdi delectabilia ſm ſenſuꝫ:q2 finis eſt menſura ꝛ
regula eoꝝ que ſunt ad finē:ſed oīa delectabilia que ve-
niunt in vſu hoīs ordinanť ad ſupplendū neceſſitateꝫ ſeu
Alius finis operis aliuſque operātis. indigentiā humane nāe. ℂ Sciendū eſt tñ q̄ ſicut alius
eſt finis operis ꝛ aliꝰ eſt finis opantis. v̄bi grā. finis domi-
ficationis eſt domus. ꝛ finis domificatoris eſt aliqḋ aliud
vt lucrū vel aliud hꝭ. ꝛ ita finis vltimꝰ humanoꝝ actuū ꝛ
ipſius tēperātie eſt felicitas:ſed finis ꝓximus eſt ſupple-
Ad p̄ᵃᵐ rōnem. tio indigētie nāe humane. ℂ Ad p̄ᵐ in ꝯriuꝫ dōm q̄ ex h
q̄ ſuppletio idigētie eſt finis tēperātie nō ſequiť q̄ oīs q
L vtiť aliqua delectatione ſupra neceſſitatē nāe peccet niſi
exceſſus ſit imoderatꝰ ipediēs bonū v̄tutis aut ſanitatem
Ad 2ᵃᵐ rōnem. aut bonā habitudinē. ℂ Ad aliud cōcedo q̄ ſuppletio hu
mane indigētie eſt mēſura tēperantie ꝛ vtraqꝫ in organo
corꝑali:ꝛ vna. ſ. tēperātia ordinať ad aliā. ſ. ad ſuppletionē
Duᵐ 4ᵐ. rō p̄ᵃ indigētie humane. ℂ 4ᵒ dubitať vtrū itēperātia ſit ma-
ius vitiū q̄ꝫ timiditas. Et videť q̄ timiditas ſit maiꝰ vitiū
q̄ꝫ intēperātia:q2 ſemꝑ maiori bono opponiť maius ma-
lū ꝛ meliori v̄tuti opponiť peius vitiū vt pꝫ per phm 8ᵒ
huiꝰ. qui dicit q̄ optimo ꝯrīať peſſimū:ꝛ ꝑ ꝯn̄s maiori bo
no ꝯrīať maius malū:ſed timiditas opponiť fortitudini ꝛ
intēperātia opponiť tēperātie:ꝛ fortitudo eſt melior v̄tus
q̄ꝫ tēperātia q2 fortitudo ordinať ad bonū cōe qḋ eſt no-
bilius ꝛ diuinius bono ꝑticulari ad qḋ ordinať tēperātia:
rō 2ᵃ ideo ꝛc. ℂ Itē illud eſt maiꝰ vitiū qḋ eſt magis volunta-
riū per phm in textu. ſed timiditas eſt magis volūtaria
q̄ꝫ intēꝑantia. qḋ pꝫ:q2 nullus ꝯcupiſcit eſſe intēperatꝰ:ſed
M multi cōcupiſcūt fugere ꝑiculū mortis qḋ ꝑtinet ad timi-
ditatē. igiť timiditas eſt magis volūtaria q̄ꝫ itemperātia.
In oppᵐ Phs. ℂ In oppoſitū eſt phs. Dōm q̄ itēperātia eſt maius vi-
tiū ſicut phs ꝓbat in lrā. ꝛ ꝓbatur alio mō ſic. Maioris
Solo. vitiꝫ eſt vinci a debiliori q̄ꝫ a fortiori:ſꝫ fortius ꝛ difficiliꝰ
eſt ſuſtinere ꝑicula mortis a quo vinciť timidus q̄ꝫ relu-
ctare delectationibꝰ:ꝛ ab eis abſtinere a qbꝰ vinciť intē-
Ad p̄ᵃᵐ rōnem. peratus:ꝛ iō intēꝑantia eſt maius vitiū q̄ꝫ timiditas. ℂ Ad
p̄ᵐ in cōtrariū dōm eſt q̄ fortitudo excellit tēperātiaꝫ ex
ꝑte finis:q2 ordinať ad maiꝰ bonū. ſ. ad boᵐ cōe. ſꝫ ex ꝑte
difficultatis timiditas excedit intēꝑantiā. vñ dōm eſt ad
formā q̄ iſta ꝓpoſitio meliori v̄tuti opponiť peius vitiuꝫ
eſt vera cū iſta additione ceteris exiſtētibus paribꝰ:ſꝫ hic
nō ſunt oīa alia paria:q2 timiditas eſt circa magis diffici-
Ad 2ᵃᵐ rōnem. le q̄ꝫ intēperātia. ℂ Ad aliud dōm q̄ illud circa qḋ eſt ti-
miditas eſt magis volūtariū in vlī ſꝫ nō in particulari. nā
illud circa qḋ eſt intēperātia eſt magis voluntariū in par-
ticulari:ꝛ ideo eſt ſimplr magis volūtariū ꝛc.

ℂ Incipit quartus Liber Ethicoꝝ.

Liber quartus ꝯtinet 4ᵒʳ ꝑtes. N
In p̄ᵃ determi-
nat de v̄tutibꝰ reſpiciētibꝰ bona exteriora
cuiuſmodi ſūt diuitie ꝛ honores. In 2ᵃ ibi
[Māſuetudo aūt eſt.] determīat de q̄dā
v̄tute reſpiciente mala exteriora. In 3ᵃ ibi
[In colloquijs ꝛ ꝯuiuiꝫ.] determīat de v̄tu-
tibꝰ q̄ ſūt circa actꝰ hūanos. In 4ᵃ ꝑte ibi [De verecūdia
aūt.] Determīat de q̄dā paſſiōe laudabili q̄ verecūdia no
minať. P̄ᵃ ps ꝯtinet duos tractatꝰ. In p̄ᵒ determīať de v̄tu-
tibꝰ:q̄ reſpiciūt diuitias. In 2ᵒ ibi [Magnanimitas āt.] de-
termīať de v̄tutibꝰ q̄ ſūt circa honores. Tractatꝰ p̄mꝰ ꝯti-
net duo capl'a. p̄ᵐ eſt de libalitate q̄ ē circa diuitias medio-
cres ꝛ vitijs ei oppoſitis. In 2ᵒ ibi [Uidebiť āt ꝯn̄s eſſe.] O
determīať ō magnifiᵗⁱᵃ q̄ ē circa diuitias ꝛ expēſas magnas.

Capitulū primū in quo oſtēdiť q̄ liberalitas eſt medietas circa pecunias

q2 circa dationē ꝛ acceptioneꝫ pecuniaꝝ libalis laudať:ꝛ
qd itelligiť ꝑ pecuniā:ꝛ q̄ ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas ſunt
ſuꝑabūdātie ꝛ defectꝰ circa eas:ꝛ qd ſit illiberalitas:ꝛ qd
ꝓdigalitas tā cōiter q̄ꝫ ꝓp̄e dicta:ꝛ qs ꝓprie ꝓdigus:ꝛ qs
liberalis:ꝛ q̄ magis ē liberalis in datiōe q̄ꝫ in ſūptione ꝛ
laudabilior:ꝛ q̄ liberales amanť maxie ꝛ ſꝫ q̄s circūſtā-
tias opꝫ liberalē dare:ꝛ ſꝫ q̄s nō dare:ꝛ ſꝫ q̄s ꝛ vñ accipe
ꝛ nō accipe:ꝛ q̄ liberalitas nō ꝯſiſtit in multitudie datoꝝ
ſꝫ in dātis hitu in cōꝑōne ad ſubāꝫ dantis ꝛ neceitatē acci-
piētis:ꝛ q̄ liberalis nō de facili ditať ꝛ ꝑꝑ q̄s cāsīꝫ obſer
uet recte datiōis ꝛ ſumptiōis circūſtātias:adhuc libalitas
cū ſit medietas facit vtraqꝫ vt opꝫ:q2 cōſequunť ſe ad in-
uicē decēs datio ꝛ decēs acceptio:ꝛ q̄ liberalis eſt hñ cō- P
municatiꝰ:ꝛ in qbꝰ ſuꝑabūdat ꝛ deficit ꝓdigus:ꝛ in qbꝰ
illiberalis:ꝛ q̄ ꝓdigus eſt ſanabilior ꝛ melior illiberali:ꝛ
ꝑꝑ qd illibalis ē iſanabilis:ꝛ q̄ diuerſi ſūt modi illibalita
tis:ꝛ q̄ libalitati magis ꝯrīať illibalitas:q̄ꝫ ꝓdigalitas ꝛc.

ℂ Deinceps de libalitate dicamꝰ. Uř itaqꝫ mediocri-
tas circa pecunias eē:nō. n. bellicis in rebꝰ ipſe vir li-
beralis:nec in qbꝰ laudať vir tēperās:nec ēt in iudi-
cijs ſꝫ in dādis capiēdiſqꝫ ꝛ magis in dādis pecunijs
laudať. Atqꝫ pecunias ea dicimꝰ vniuerſa:quoꝝ eſti-
matio mēſurať numo. Eſt aūt ꝛ circa pecunias exuꝑe
ratio qdē ꝓdigalitas:defectꝰ aūt illiberalitas:ꝛ illibe
ralitatē qdē ac auaritiā lis ſemꝑ accōmodamꝰ:q ma-
gis q̄ꝫ opꝫ pecunijs ſtudēt. Prodigalitatē v̄o nectēn-
tes nōnūq̄ꝫ efferimus:nā eos hoīes q ſunt incōtinen- Q
tes ꝛ ob intēꝑantiā pecunias ꝓfligāt:ꝓdigos vocita-
mus. Quapꝑ tales homies ſunt flagicioſiſſimi:multa
nāqꝫ vitia ſil' hñt. At nō ꝓprie tali noīe nūcupanť. Eſt
eniꝫ ꝓdigus q malū vnū aliqḋ hꝫ:corrūꝑe inquā pa-
trimoniū. Prodigus. n. eſt q ob ſeipſuꝫ perdiť. Uideť
aūt ꝛ p̄imonij diſſipatio:iteritꝰ qdā ipſiꝰ eē:ꝑꝑea q̄
patrimonio ac facultatibus viuitur. Hoc igiť modo
prodigalitatem accipimus.

Dicamus aūt deinceps de liberali- Caput p̄ᵐ p̄mi trac. ꝯtinet p̄tē q̄rti libri ethicoꝝ. p̄ᵃ ꝑs c.
tate. ℂ Uř aūt eſſe circa pecunias
medietas:laudať eniꝫ liberalis nō
in bellicis:neqꝫ in qbꝰ tēpatꝰ. Rur
ſus neqꝫ in iudicijs:ſꝫ circa datio-
nē pecuniaꝝ ꝛ ſumptionē:magis aūt in datiōe. Quid pecunije nomine accipiat.
ℂ Pecunias aūt dicimus oīa quorum digni-
tas numiſmate mēſurať. ℂ Eſt aūt prodigali-

A tas ꝛ illiberalitas circa pecunias ſupabundantia ꝛ defectus: ꝛ illiberalitatẽ qdẽ copulamus ſemp magis ꝙ opꝫ circa pecunias ſtudẽtibus: ꝓdigalitatẽ aũt iſerimus qñqꝫ cõplectẽtes intẽperatis hoib⁹. Incõtinẽtes enĩ ꝛ intẽperatos ↄſumptores ꝓdigos notam⁹ ꝑꝑ qđ ꝛ prauiſſimi vĩr eſſe: multas.n.ſil malitias hñt. ℂ Non aũt ꝓpꝛie appellant: vult enĩ ꝓdigus eẽ q vnũ aliqđ malũ hꝫ corrũpere ſubſtãtiã: ꝓdigus.n. qui ꝑꝑ ſcipſm ꝑditus: videt aũt ꝑditio quedaꝫ ipſius eſſe ꝛ ſubſtantie corruptio: vt viuere ꝑ has exñte: ſic vtiqꝫ ꝓdigalitatẽ accipimus.

B *Primi c. p̃ trac. pᵐ in q̃tuor partes.* Iſtud eſt pᵐ capĩm ſcḋi trac. p̃me ptis libri q̃rti: in quo determinat de liberalitate ꝛ vitijs ei oppoſitis. ꝛ cõtinet q̃tuor ptes pncipales. In pᵃ determinat de mã liberalitatis ꝛ vitioꝝ ei oppoſitoꝝ ꝛ de opõnibus liberalitatis ꝛ vitioꝝ oppoſitoꝝ circa ꝓpꝛiã mãꝫ. In 2ᵃ ibi[Que aũt ſm ỽtutẽ opõnes.] oſtẽdit ſm quas circũſtãtias opꝫ liberalẽ dare ꝛ nõ dare. ꝛ ſm q̃s ꝛ vñ accipere ꝛ nõ accipere: ꝛ que ſũt ꝓpꝛietates liberalis. In 3ᵃ pte ibi [Qui aũt ſupabũdat.] determinat de ꝓdigo: ꝛ in qb⁹ ſupabũdat ꝛ deficit ꝓdigus. ꝛ in qb⁹ illiberalis. In 4ᵃ parte ibi[Illiberalitas aũt inſanabilis.] determinat de illiberalitate oſtẽdẽdo ꝑꝑ qd illiberalitas eſt inſanabilis ꝛ ꝙ diuerſi ſũt modi illiberalitatis ꝛ q ſunt illi. Pꝛia ps cõtinet duas pticulas. In pᵃ declarat ꝙ tã liberalitas ꝙ vitia ei ↄ̃ria ſunt circa pecunias. In 2ᵃ ibi[Quoꝝ aũt eſt aliqua.] oſtẽdit ꝙ vitia oppoſita liberalitati ſunt circa pecunias

C determinãdo de opõnib⁹ liberalitatis ꝛ vitioꝝ oppoſitorũ. ℂ Et pmo dicit de quo eſt intẽtio dicẽs ꝙ poſt tẽperãtiã dõm eſt de liberalitate.[Videt aũt eẽ.] Hic oñdit ꝙ

pᵃ ↄcluſio hui⁹ q̃rti libri. liberalitas eſt medietas circa pecunias. Et hec eſt pma ↄ̃ hui⁹ libri ꝛ ꝓbat ſic. Quelibet ỽtus circa illa eſt medietas circa q̃ opatio ỽtutis laudat: ſed opõ liberalitatis laudat circa pecunias. g̃ liberalitas eſt medietas circa pecunias. Maior pꝫ de ſe ꝛ minoꝛ declarat ꝑ h̃ ꝙ liberalis nõ laudat: q2 prudẽter ſe hꝫ in reb⁹ bellicis: nec q2 tẽperate ſe hꝫ in venereis aut alijs delectatiõib⁹ tact⁹: nec q2 recte ſe hꝫ in iudicijs. ſed q2 bñ ſe hꝫ in dãdo ꝛ accipiẽdo pecunias: ſꝫ magis laudat in dando.[Pecunias aũt.] exponit qd intelligit noie pecunie. ꝛ dicit ꝙ noie pecunie intelligit oĩa illa quoꝝ dignũ ꝓciũ numiſmate mẽſurari põt ſicut eſt equ⁹ aſinus domus veſtis ꝛ quecũqꝫ talia que denarijs appreciari pñt: q2 idẽ eſt dare vel accipe iſta ꝛ dare vel accipe pecunias: ꝛ iõ circa oĩa talia eſt liberalitas ꝛc. ℂ Notãda

Nõᵐ pᵐ D ſunt hic duo. pᵐ ſm Cõmẽtatorẽ hic ꝙ Phs oſtẽdẽdo liberalitatẽ eſſe circa pecunias dat gnãle documẽtũ ad ſciẽdũ circa qđ obm eſt q̃libet ỽtus. Quia.n. ỽtus eſt bonum laudabile: iõ q̃lib3 ỽtus eſt circa illa circa q̃ opatio ỽtutis laudat. ꝛ h̃ eſt documẽtũ gnãle. ℂ 2ᵐ eſt nõnᵐ ꝙ mã ſeu

Nõnᵐ 2ᵐ Obiectũ ỽtutis 2ᵐ. obm ỽtutis eſt duplex. ſ. ꝓpiqua ꝛ remota. mã ꝓpinq̃ cuiuſlibet ỽtutis moderatiue paſſionuꝫ ſunt ipſe paſſiones circa quas eſt hõ ỽtus imediate. Materia remota ipſius ỽtutis moderãtis paſſiões eſt obm paſſionũ ſic mã ꝓpꝛia fortitudis eſt timoꝛ ꝛ audacia mã remota ꝑicula mortis. ℂ Silr delectationes ꝛ ↄcupie ſunt mã ꝓpinqua tẽperãtie: ꝛ cibi pot⁹ ꝛ actus venerei ſunt mã remota tẽperãtie. ℂ Et eodem mõ mã ꝓpinqua liberalitatis eſt cupiditas vel amoꝛ pecuniarũ. ſꝫ mã remota ipſius liberalitatis eſt pecunia ꝛ oẽ aliud cui⁹ dignũ preciũ põt numiſmate mẽſurari.[Eſt aũt ꝛ ꝓdigalitas.] Ex h̃ ꝙ liberalitas ẽ circa pecunias: ↄcludit ꝙ ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas ſunt circa pecunias: ꝛ hec eſt ↄcluſio 2ᵃ hui⁹ libri ꝛ ꝓbat ſic. Mediũ ꝛ extrema ſunt circa idẽ: ſꝫ liberalitas q̃ eſt mediũ iter ꝓdigalitatẽ ꝛ illiberalitatẽ eſt circa pecunias. igit ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas ſunt circa pecunias. ℂ Illiberalitatem

2ᵃ ↄcluſio hui⁹ q̃rti libri. E attribuim⁹ aũt illis q circa pecunias ſtudẽt magis ꝙ opꝫ. ꝓdigalitatẽ attribuim⁹ illis q intẽperate viuunt: hi enim cõſumũt ꝛ deuaſtant pecunias vt cõplcãt ſuas ↄcupiſcentias ꝑꝑ que prauiſſimi vident eẽ. multas enĩ ſil malitias hñt. ſ. ꝓdigalitatẽ ꝛ intemperãtiã.[Nõ aũt ꝓpꝛie.] ſed lꝫ intẽperati ꝓdige viuãt: nõ tñ ꝓpꝛie appellant ꝓdigi. ꝓdigus eſt q tñ hꝫ vnã malitiã pncipalr intẽtã. ſ. corrũpere ꝛ diſſipare ſuã ſubam. Prodigus.n. dr̃ q̃ſi ꝑditus vel ꝑdit⁹: q2 ꝑdit ſeipſꝫ ꝛ ſuã ſubam inq̃tũ ꝑdit diuitias q̃ hñt ſuam ſubam cõſeruare. ℂ Nõnᵐ eſt ꝙ ꝓdigus dr̃ ille q ↄſumit ſuas diuitias nõ ꝑꝑ aliã cãꝫ ꝙ ꝑꝑ ↄſumere in quo delectatur: ꝛ notabilr dicit Phs.[Propter ſeipſꝫ.] id eſt ꝑꝑ ipſuꝫ cõſumere: q2 ſi aliqs ꝑꝑ aliã cãm ↄſumit ſuas diuitias vt ꝑꝑ delectationes venereas nõ dꝫ ꝑꝑ hoc dici ꝓdigus ſed dici icõtinẽs ſeu itẽpatus: q2 ỽtus ꝛ vitiũ nomẽ hꝫ a fine.

F Videm⁹.n. multos illiberales ꝛ parcos q diuitias ſuas cõſumũt ꝓpter incõtinẽtiã q parcunt corpi ſuo nõ audẽtes expendẽ in ſeipſis nec in alijs: ꝛ tñ ꝑꝑ delectationẽ venereã oĩa ſua ↄſumũt: ꝛ manifeſtũ eſt ꝙ tales nõ ſũt ꝓdigi.

ℂ Rebus aũt his quaꝝ eſt aliqs vſus ꝛ bñ vti ꝛ male ẽt poſſum⁹. At diuitie res ſũt tales. Is aũt optime re quauis vtit q eã ỽtutẽ hꝫ que ad reꝫ illã accõmodat. Et diuitijs igit optime iis vtet q ỽtutẽ eaꝫ hꝫ que ad pecunias attinet. Hic aũt eſt ipſe vir liberalis: at qui ſũptus qdeꝫ datioqꝫ pecuniaꝝ eſt vſus eaꝝ: acceptio ỽo ↄſeruatioqꝫ poſſeſſio potius eſſe videt. Quocirca

G viri liberalis eſt poti⁹ dare qb⁹ opꝫ ꝙ capere vñ opꝫ: ꝛ nõ capere vñ nõ opꝫ. Eſt.n. ipſius ỽtutis bñficia potius conferre ꝙ ſuſcipe: ꝛ honeſta poti⁹ agere ꝙ non agere turpia. Nõ eſt ãt obſcuꝝ cũ das qdẽ ſeq vt bñficia conferas honeſtaqꝫ agas: cũ capis ỽo vt bñ ſuſcipias aut nõ turpia agas. Gratia pterea ſeqt eũ q dat nõ eũ q nõ capit: ꝛ laus ẽt magis non accipe ꝙ dare: hoies enĩ multo min⁹ erogãt ſua ꝙ nõ accipiũt aliena: ii quoqꝫ q dãt liberales dicunt: ſed q nõ accipiũt nõ ob liberalitatẽ: ſꝫ ob iuſtitiã poti⁹ laudant: qui ỽo capiũt nec laudant valde. Liberales inſuper homines maxime omniuꝫ fere ſtudioſorum amantur: proſunt enim: at id conſiſtit in dando.

ℂ Quoꝝ aũt eſt aliq̃ vtilitas: his enim bñ vti ꝛ

H male: diuitie autẽ ſunt vtilium: vnoquoqꝫ aũt optime vtit q hꝫ circa ſingula ỽtutẽ: ꝛ diuitijs aũt vtet optie q hꝫ circa pecunias ỽtuteꝫ. Iſte aũt eſt liberalis. ℂ Uſus aũt vr̃ eſſe pecuniarũ ↄſumptio ꝛ datio. Acceptio auteꝫ ꝛ cuſtodia poſſeſſio magis. ℂ Propter qđ magis eſt liberalis dare qb⁹ opꝫ ꝙ accipere vñ opꝫ: ꝛ nõ accipere vñ nõ opꝫ. ỽtus.n. magis bñfacere ꝙ bñ pati ꝛ bona opari magis ꝙ turpia nõ operari. Nõ imanifeſtũ aũt qm̃ dationes qdẽ ſeqt bñfacere ꝛ bona opari. acceptiões aũt bñ ſuſcipe aut nõ turpiter agẽ. ℂ Et gr̃a danti: nõ aũt nõ accipienti ſꝫ ꝛ laus mag. ℂ Et facili⁹ aũt accipere ꝙ dare; ꝓpꝛiũ aũt minus emittunt magis

3 q̄ꝫ accipiant alienū. ℂ Sed ⁊ liberales dicunt̄ qui dant. Qui v̄o nō accipiūt nō in liberalitate laudant̄. Sꝫ nō minus in iuſticia: qui aūt accipiunt neqꝫ laudant̄ multū. ℂ Amant̄ aūt maxime liberales eorū qui in virtute: vtiles enī: hoc autem in datione.

ℂ Hec eſt 2ª particula p̄me ptis: in qua determinat̄ de opōnibꝰ liberalitatis: ⁊ vitio ꝑ ei ↄ̄rioꝝ. ⁊ p̄mo oſtēdit ꝙ circa mām liberalitatis ↄtingit bn̄ ⁊ male opari: ⁊ bn̄ opari circa diuitias eſt acꝰ v̄tutis. ⁊ male opari eſt opatio vitij oppoſiti v̄tuti. Pˀo igit̄ oſtēdit ꝙ diuitijs ↄtingit bn̄ ⁊ male vti: ⁊ hec eſt ↄcl'o 3ª ⁊ pbat̄ ſic. Oī bono vtili ad finem cōſequēdū ↄtingit bn̄ ⁊ male vti: diuitie ſunt bona vtilia ad finē cōſequēdū. g̃ ⁊c̄. Ille aūt optime vtit̄ diuitijs qui hꝫ v̄tutē directiuā circa pecunias ⁊ hic ē liberalis. ℂ Dubitat̄ hic ⁊ vr̄ ꝙ maior huiꝰ rōnis ſit falſa: qꝛ v̄tus moralis eſt bonū vtile ad finē cōſequēdū. ſ. ad felicitatē ↄſequēdā. Sed tn̄ v̄tute morali non ↄtingit male vti: vt pꝫ ex 2° huiꝰ. ℂ Dōm eſt ꝙ vti v̄tute ↄtingit dupl'r. vel tāq̄ꝫ hītu a quo opō ꝓcedit que opatio eſt vſus v̄tutis: ⁊ iſto mō nō ↄtingit male vti v̄tute: qꝛ a v̄tute nō ꝓcedit aliq̄ mala operatio. Alio mō ↄtingit vti v̄tute tanq̄ꝫ obo: ⁊ ſic ↄtingit male vti v̄tute. Cōtingit. n. ꝙ aliqs deſideret v̄tutē ꝑꝑ malū finē: vt ꝑꝑ inanē glīaꝫ vel ꝑꝑ cupiditatē acgrēdi diuitias: vn̄ maior dicte rōnis itelligit̄ de vſu rei tanq̄ꝫ obiecti: ol bono ordiato ad finē ↄſequēdū ↄuenit vti bn̄ ⁊ male tāq̄ꝫ obto. [Uſus aūt.] Propriꝰ vſus pecuniaꝝ vr̄ eſſe ↄſumptio ⁊ datio. Accipe v̄o ⁊ cuſtodire pecunias magis eſt eas poſſidere q̄ꝫ eis vti: ⁊ iō qui nō dat pecunias ſed cuſtodit eas nō vtit̄ illis vt opꝫ. [Propter qō magis.] Et cuꝫ dare ⁊ accipe ſint acꝰ liberalitatis: ipſiꝰ liberalis eſt magis dare gbꝰ opꝫ q̄ꝫ accipe vn̄ opꝫ: ⁊ nō accipe vn̄ nō opꝫ. Et hec eſt ↄcl'o 4ª ⁊ pbat̄ ꝑ qnqꝫ rōnes. Pˀa eſt hec. Ad v̄tutē magis ptinet bn̄facere q̄ꝫ bn̄ pati ⁊ bona opari magis q̄ꝫ turpia nō opari. ſed ex h̄ ꝙ aliq̄s dat gbus opꝫ facit bn̄: ⁊ ex hoc ꝙ accipit vn̄ opꝫ bn̄ patit̄. igit̄ ad liberalē magis ptinet dare gbꝰ opꝫ q̄ꝫ accipe vn̄ opꝫ. [Et grā danti.] 2ª pbat̄ eadē ↄcl'o ſic. Opōni v̄tutis debet̄ laus ⁊ grāꝝ actio: circa illud igit̄ magis eſt v̄tus ꝑꝑ qō magis tribuit̄ laus ⁊ grāꝝ actio: ſed ꝑꝑ dationē magis tribuit̄ laus ⁊ grāꝝ actio q̄ꝫ ꝑꝑ acceptionē: iō ipſius liberalis eſt magis dare q̄ꝫ recipe. [Et facilīꝰ.] 3ª pbat̄ ↄcl'o ſic. Circa illud magis eſt v̄tus qō eſt magis difficile. nā v̄tus eſt circa bonū ⁊ difficile: vt pꝫ ex p̄cedē libˀ. ſꝫ difficiliꝰ eſt dare q̄ꝫ accipere. Minus enī parati ſumꝰ emittere ꝓpriū q̄ꝫ accipe alienū: iō ad liberalitatē magis ptinet dare q̄ꝫ accipe. [Sꝫ ⁊ liberales.] 4ª pbat̄ eadē ↄcl'o ex cōi mō loquēdi ſic. Circa illa magis eſt liberalitas ꝑ gbꝰ hoīes magis dicunt̄ liberales. ſed ꝑꝑ dare magis dicunt̄ aliq̄ liberales q̄ꝫ ꝑꝑ accipe vel nō accipe: ⁊ ꝑꝑ dare laudant̄ de liberalitate. Qui enī nō accipiūt inordinate nō multū laudant̄ de liberalitate: ſed magis de iuſticia. igit̄ liberalitas p̄ncipaliſſime vr̄ eſſe circa dationes. [Amant̄ aūt.] 5ª pbat̄ idē ſic. Circa illud magis eſt liberalitas ꝑ quo liberalis magis amat̄. ſꝫ magis amat̄ liberalis: qꝛ dat q̄ꝫ qꝛ accipit vel nō accipit. igit̄ liberalitas eſt magis circa dationes q̄ꝫ circa acceptiones. Maior pꝫ de ſe: ⁊ minor declarat̄ ꝑ h̄ ꝙ ſicut dicit Phs: inter v̄tuoſos liberales maxie amant̄: qꝛ maxie ſunt vtiles: ſꝫ tales ſunt alijs vtiles ꝑꝑ hoc qō dant: ſed nō ꝑꝑ hoc qō accipiāt. igit̄ liberalis magis amat̄: qꝛ dat q̄ꝫ qꝛ accipit

Nōn̄ vel qꝛ nō accipit. ℂ Notādū ꝙ liberales maxie amant̄ amicitia que eſt ꝑꝑ bonū vtile: ſed nō amant̄ maxie amicitia que eſt ꝓpter bonū honeſtum: qꝛ ſic liberalitas eſſet maxima ⁊ principaliſſima virtus: qō eſt falſum.

ℂ Oēs aūt actus virtutū honeſti ſunt ⁊ honeſtatis cā ſiunt. Et liberalis igit̄ honeſtatis cā dabit ⁊ recte. Dabit enī gbus opꝫ ⁊ quot opꝫ ⁊ cum opꝫ: ceteraqꝫ oia obſeruabit que dandi actū rectū ſequunt̄: ⁊ ēt cū voluptate vel ſine vllo dolore: id. n. qō per v̄tutē efficit̄ efficit voluptate: aut fit cū indolētia ſane: minime v̄o affert dolorē. At is q dat gbꝰ nō opꝫ: aut nō honeſtatis gratia: ſed ob aliquā aliā cām nō liberalis: ſꝫ alius gdā dicet̄: ⁊ itidē is q dando dolet: honeſtis e. n. actibꝰ talis pecunias anteponet: qō gdē nō eſt liberalis. At v̄o neqꝫ capiet vn̄ nō opꝫ: talis. n. acceptio nō eſt eius q pecunias nō magnifacit. Nec ēt ad poſtulandū ꝓpenſus erit: facile nāqꝫ ſuſcipere bn̄ficia non eſt hoīs bn̄ficia cōferentis. Ueruꝫ vn̄ opꝫ accipiet: ex ꝓprijs inquā rebus: nō qꝛ idipſuꝫ honeſtū ſit ſed ꝙ neceſſariū vt donare poſſit. At neqꝫ res ſuas negliget: qppe cū ꝑ illas gbuſdā affectet opē afferre. Neqꝫ gbuſuis dabit: vt gbꝰ opꝫ ⁊ qn̄ ⁊ vbi ē honeſtū donare poſſit. O

ℂ Que aūt ſm̄ v̄tutē opōnes bone: ⁊ boni grā: ⁊ liberalis dabit boni grā: ⁊ recte: gbꝰ enī opꝫ ⁊ qn̄ ⁊ quecūqꝫ opꝫ: ⁊ alia quecūqꝫ ſequunt̄ ⁊ recte dationē. ℂ Et hoc delectabiliter vel ſine triſticia. Qō enī ſm̄ v̄tutē delectabile vel nō triſte vel minime triſte. ℂ Qui aūt dat gbꝰ nō opꝫ: vel nō boni grā: ſed ꝓpter quādā aliam cauſaꝫ nō liberalis ſed alius gs dicet̄. ℂ Neqꝫ qui triſtis: magis enī vtiqꝫ diligit pecunias q̄ꝫ bonā opōnē. Hic aūt nō liberalis. ℂ Neqꝫ accipiet vn̄ nō opꝫ: neqꝫ enī eſt nō honorātis pecunias ꝓpriū talis acceptio. ℂ Neqꝫ vtiqꝫ erit petitiuus: nō enī eſt bn̄faciētis alijs vt ſibi bn̄ fiat facil'r. ℂ Un̄ aūt oꝫ accipiet puta a ꝓprijs poſſeſſionibus: nō vt bonū: ſꝫ vt neceſſariū: vt habeat dare. Neqꝫ negliget ꝓpria volens per hoc quibuſdā ſufficere: neqꝫ gbuſlibet dabit vt habeat dare gbus opꝫ: ⁊ qn̄ ⁊ vbi bonum.

ℂ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis huiꝰ capl'i: in qua oſtēdit̄ ſꝫ q̄s circūſtātias opꝫ liberalē dare ⁊ nō dare ⁊ ſm̄ quas: ⁊ vn̄ opꝫ liberalē accipe ⁊ nō accipere: ⁊ que ſunt ꝓprietates liberalis: ⁊ cōtinet duas pticulas. In pª declarat̄ que ſūt circunſtātie opōnuꝫ liberalitatis. In 2ª ibi [Liberalis aūt.] ponunt̄ ꝓprietates liberalis. In pª igit̄ pticula p̄mo oſtēdit̄ qualis eſt liberalis datio q̄ eſt p̄cipuus actus liberalitatis. 2° oſtēdit q̄lis dꝫ eſſe actus ſcd̄arius liberalis. ſ. acceptio liberalis. De datiōe aūt liberalis oſtēdit duo. Primū eſt ꝙ liberalis eſt q dat gbus opꝫ ⁊ quātū opꝫ ⁊ qn̄ opꝫ ⁊ cuius grā opꝫ: ⁊ ſic de alijs circūſtātijs. 2° oſtēdit ꝙ datio liberalis dꝫ eſſe delectabilis vel ſine triſticia. Primo igit̄ oſtēdit ꝙ liberalis dat boni grā. ⁊ rōne gbꝰ opꝫ ⁊ qn̄ opꝫ: ⁊ ſic de alijs circūſtātijs: ⁊ hec eſt ↄcl'o 5ª ⁊ pbat̄ ſic. Operatio cuiuſlibet v̄tutis eſt bona ⁊ recta rōne regulata: vt pꝫ ex 2° huiꝰ. g̃ datio que eſt p̄cipuus acꝰ liberalis eſt bona ⁊ recta rōne regulata: ſꝫ ſm̄ rectā rōnē dandū eſt boni grā. ⁊ gbꝰ opꝫ ⁊ que opꝫ ⁊ qn̄ opꝫ: ⁊ ſic de alijs circūſtantijs. ergo liberalis dat gbus opꝫ ⁊ quātū opꝫ: iō ⁊c̄. [Et h̄ delectabil'r.] Scd̄o oſtēdit ꝙ datio liberalis dꝫ eſſe delectabilis ⁊ ſine triſticia. Et hec eſt ↄcl'o 6ª ⁊ pbat̄ ſic. Oīs actus virtuoſus eſt delectabilis vel ſine triſticia vel ſi opꝫ triſtitiam

Margin notes (left): 3ª ↄcl'o huiꝰ q̄rti libri. — K — Dubium — Solo. — L — 4ª ↄcl'o huiꝰ q̄rti libri. — M

Margin notes (right): N — O — 2ª ps. — P — Q — 5ª ↄcluſio huiꝰ q̄rti libri. — 6ª ↄcl'o huiꝰ q̄rti libri.

B triſticiam admiſceri illa eſt minima triſticia per cõparationẽ ad actus alioꝝ hominũ ſicut ſupra dcm̃ eſt de fortiq̃ ſi in aliquo actu ſuo nõ multũ delectet̃: nĩ minime triſtat̃ inter oẽs q̃ hõ picula ſuſtinẽt: cũ igit̃ datio liberalis ſit actꝰ virtuoſus ſeq̃t̃ ꝙ datio liberalis dꝫ eſſe delectabilis vel ſine triſticia. [Qui aũt dat.] Ille dationes q̃bꝰ deſũt debite circũſtãtie nõ ptinent ad liberalẽ vt dare q̃bus nõ opꝫ vel nõ boni grã. qui enĩ nõ dat boni grã: ſed pp aliã cãm nõ dĩ liberalis: ſꝫ denoĩat̃ a fine pp quẽ dat. [Neqꝫ qui triſte.] Ille qui dat cũ triſticia nõ eſt liberalis: ⁊ hec eſt cõcluſio 7ª ⁊ pbat̃ ſic. Qui magis diligit pecunias q̃ operationes v̾tuoſas nõ eſt liberalis: ſed ille q̃ dat cũ triſticia magis diligit pecunias q̃ opõnes v̾tuoſas: iõ qui dat cum triſticia nõ eſt liberalis. datio igit̃ liberalis dꝫ eſſe debitis circumſtantijs veſtita ⁊ dꝫ eſſe delectabilis ⁊ ſine triſticia. [Neqꝫ accipiet vñ nõ opꝫ.] Viſo qualis dꝫ eſſe datio liberalis que eſt pncipalis actꝰ docet q̃lis dꝫ eſſe actꝰ ſcḋarius ipſius liberalis. ſ. acceptio eiꝰ. vñ dicit ꝙ liberalis nõ accipiet vñ nõ opꝫ: ⁊ hec eſt ꝯclo 8ª ⁊ pbat̃ ſic. Ille q̃ nõ multũ honorat pecunias nõ accipit vñ nõ opꝫ: ſꝫ liberalis nõ multũ honorat pecunias: iõ ⁊c. [Neqꝫ vtiqꝫ erit.] Nec eſt liberalis promptꝰ ad petẽdũ: ⁊ hec eſt ꝯclo 9ª que pbatur ſic. Ille q̃ eſt pmptus ad bñfaciendũ ⁊ donãdũ nõ de facili vult petere bñficiũ ab alio: ſed liberalis eſt pmptus ad bñfaciendũ donando: iõ ⁊c. ¶ Circa maiorẽ eſt ſciendũ ſicut in nãlibꝰ: illud qḋ eſt multũ actiuũ eſt parũ paſſiuũ vt pꝫ de igne: ita eſt in moralibꝰ ꝙ q̃ eſt multũ actiuꝰ eſt paꝝ paſſiuus: ſꝫ bñfacere donãdo eſt facere: ⁊ recipere bñficiũ ab alio eſt pati: ⁊ p ꝯñs liberalis de facili nõ vult recipere bñficia ab alio: ⁊ p ꝯñs nõ eſt pmptus ad petendũ illa: ⁊ ſic liberalis vitat duo. ſ. recipere vñ nõ opꝫ ⁊ bñficia ab alio petere. [Vñ aũt.] In recipiẽdo liberalis obſeruat tria. pᵐ eſt ꝙ liberalis ſolũ accipit vñ opꝫ. ſ. a proprijs poſſeſſionibꝰ nõ q2 querit pecuniã tanq̃ per ſe bonũ: ſꝫ quaſi neceſſariũ ad dandũ. 2ᵐ eſt ꝙ liberalis nõ negligit ppria bona. vñ curã hꝫ de proprijs bonis vt habeat vñ dare poſſit. 3ᵐ eſt ꝙ liberalis nõ dat oĩa que hꝫ: ſed retinet quedã ita ꝙ dare poſſit q̃bus opꝫ loco ⁊ tẽpore debitis.

¶ Ad hoĩem preterea liberalẽ ptinet ipſimis vt in dãdo adeo exuperet: vt ſibiipſi pauciora relinquat: eſt enĩ liberalis nõ ad ſeipſũ reſpicere: at. n. p facultatibus ipſa liberalitas dĩ. Liberalis. n. actio nõ in multitudine reꝝ que dant̃: ſed in habitu dantis ꝯſiſtit. Hic aũt p facultatibꝰ erogat. Nihil igit̃ phibet eũ magis eſſe liberalẽ qui pauciora donat: ſi mõ minores ei ſint facultates. Magis aũt ii liberales ſunt q̃ nõ compararunt ſibi facultates: ſed ab alijs acceperũt: nec enĩ experti ſunt indigẽtiã ⁊ opera oẽs ſua amãt: vt parẽtes atqꝫ poete. At vo facile nõ eſt liberalẽ diuitẽ eẽ q̃ppe cũ nõ ſit ad capiendũ ⁊ cõſeruandũ: ſed ad erogandũ pclinis: nec magni per ſe faciat ipſas pecunias: ſed cã dandi. Quapp ⁊ accuſat̃ fortuna qḋ hoĩes ii q̃ maxie ſunt digni minime ſunt locupletes. Accidit aũt idipſuꝫ nõ ſine rõne: fieri. n. nõ põt vt is pecunias habeat qui nõ adhibet diligẽtiã vt habeat ipſas: queadmoduꝫ ⁊ ceteris in rebus fieri ſolet: attamen nõ dabit q̃bus nõ opꝫ: neqꝫ qñ nõ opꝫ: ⁊ de ceteris talibus ſili mõ. Non enĩ ageret liberalitatis ipſiꝰ lege: ⁊ cõſumptis ad hec ipſa fortunis ad ea q̃ opꝫ: ⁊ cũ opꝫ ſumptus facere dareqꝫ nõ poſſet. Eteniꝫ is eſt vt paulo ante diximus liberalis: q̃ p facultatibus erogat ⁊ in q̃bus opꝫ.

¶ Liberalis aũt eſt vehemẽter ⁊ ſuperabundare in datiõe vt derelinquat ſibiipſi minora. Nõ reſpicere enim ad ſeipſum liberalis. ¶ Scḋm ſubſtantiã vtiqꝫ liberalitas dĩ: nõ eniꝫ in multitudine datoꝝ qḋ liberale ſed in dantis habitu. hic aũt ſm ſubſtãtiã dat. Nihil aũt phibet liberaliorẽ eſſe minora dantem ſi a minoribus det. ¶ Liberaliores aũt eſſe vident̃ nõ poſſidẽtes: ſed accipientes ſubſtãtiã. Inexperti enim indigentie: ⁊ oẽs diligũt magis ſua opera: vt parẽtes ⁊ poete. ¶ Ditari aũt nõ facile eſt liberalẽ: neqꝫ acceptiuũ exiſtẽtẽ: neqꝫ cuſtoditiuũ emiſſiuũ autẽ: ⁊ nõ honorantẽ pp ipſas diuitias: ſꝫ gratia dationis. ¶ Propter qḋ ⁊ accuſant fortunaꝫ: qm̃ maxie digni exñtes nequaq̃ ditant̃. Cõtingit aũt nõ irrõnabilr hoc: nõ eniꝫ poſſe pecunias habeat nõ curantẽ vt habeat queadmodũ neqꝫ in alijs: nõ tñ dabit q̃bꝰ nõ opꝫ neqꝫ qñ nõ opꝫ neqꝫ quecũqꝫ alia talia. Nõ enim vtiqꝫ ad hec cõpabit̃ ſꝫ liberalitatẽ ⁊ in hꝫ ꝯſumẽs: nõ vtiqꝫ hẽbit i q̃ opꝫ ꝯſumẽ: queadmodũ. n. dcm̃ eſt: liberalis eſt q̃ ſꝫ ſubaꝫ expẽdit ⁊ in q̃ opꝫ.

¶ Hec eſt 2ª pticula 2ⁱ q̃ſiti in qua ponunt̃ pprietates liberalis que ſunt 4ᵒʳ. pma eſt ꝙ liberalis vehemẽter ſupabũdat in dando: ita ꝙ datio in ipſo excedit retẽtionẽ. naꝫ minus relinq̃t ſibi ⁊ plus dat alijs. Nõ eniꝫ intẽdit liberalis ſibi ſoli ſed paucis in ſeipſo eſt cõtẽtus. [Scḋm ſubam vtiqꝫ.] 2ª pprietas eſt ꝙ liberalitas cõmẽdat̃ ſꝫ pportionẽ ſubſtãtie. i. diuitiaꝝ. nõ eniꝫ iudicat̃ aliqs liberalis ex multitudine donoꝝ. ſed ex habitu. i. facultate ⁊ volũtate dantis. vñ nihil phibet ꝙ ille liberalior ſit q̃ minora dat ⁊ hoc ſi a minoribꝰ diuitijs det. [Liberaliores aũt.] 3ª pprietas liberalis eſt ꝙ illi q̃ ſuſcipiũt diuitias ab alijs ſũt magis liberales q̃ illi q̃ pprio labore eas acqrũt: ⁊ hec eſt ꝯclo 10ª ⁊ pbat̃ dupl̃r. Pmo ſic. Illi qui ſuſcipiũt diuitias a parẽtibꝰ vel ab alijs nũq̃ experti ſunt idigẽtiã: ⁊ iõ nõ timent indigẽtiã nec timent expẽdere ſicut illi q̃ aliqñ experti ſunt paupertatẽ: ⁊ hec eſt pma rõ. 2ª rõ eſt iſta. Oẽs naturalr̃ diligũt opa ſua ſicut parẽtes diligunt filios ſuos ⁊ poete ſua poemata. ſed illi q̃ pprio labore acqrũt diuitias reputãt eas q̃ſi ſua opa: ⁊ iõ mag̃ diligũt eas: ⁊ p ꝯñs magis volũt eas ꝯſeruare. [Ditari aũt.] 4ª pprietas liberalis eſt ꝙ nõ eſt facile liberalẽ ditari: ⁊ hec eſt ꝯclo 11ª ⁊ pbat̃ dupl̃r. Primo ſic. Qui nõ eſt acceptiuus diuitiaꝝ nec cuſtodit eas ſed magis emittit dando ⁊ expendendo eas nõ põt faciliter ditari. ſed liberalis nõ de facili accipit diuitias ab alijs nec multũ cuſtodit eas: ſꝫ magis eas expendit. igit̃ nõ eſt facile liberalẽ ditari. [Propter qḋ.] Idẽ manifeſtat̃ per qḋdã ſignũ tale: q2 enim liberales nõ de facili ſunt diuiteſ: iõ hoĩes vulgares accuſant fortunã cuꝫ non attribuit diuitias illis qui maxie ſunt digni hr̃e diuitias. ſ. liberalibꝰ: ⁊ hoc eſt ſignũ ꝙ liberales nõ de facili ditant̃: ſꝫ dicit Phs ꝙ hꝫ nõ irrõnabilr̃ accidit: q2 nõ eſt poſſe vel nõ facile ꝙ hõ habeat pecunias qui nõ multũ curat hr̃e eas: nõ. n. eſt facile ꝙ hõ habeat bonum de quo nõ curat. [Nõ tñ dabit.] Sed q̃uis libalis nõ multũ curet de diuitijs: nõ tñ dabit q̃bus nõ opꝫ nec qñ non opꝫ: ⁊ ſic de alijs circũſtãtijs: q2 ſic operatio ſua nõ eſſet liberalis. ⁊ ſic etiã impediretur ab operatione liberali dum inutiliter conſumens non haberet quid oporteret conſumere.

7ª ꝯclo huiꝰ q̄rti libri. 8ª ꝯclo huiꝰ q̄rti libri. 9ª ꝯclo huiꝰ q̄rti libri. Nōᵃ. 10ª ꝯclo huiꝰ q̄rti libri. 11ª ꝯclo huiꝰ q̄rti libri.

I ℭ Qui vero excperat prodigus eſt. Quocirca tyrannos prodigos nō dicimus: non enim facile videtur eſſe dādo ac erogando tantā rerum quas habent copiaꝫ exuperare.

3ᵃ ps ca. ℭ Qui autē ſupabundat prodigus; propter quod tyrannos non dicimus prodigos: multitudo enim poſſeſſionis non videtur facile eſſe dationibus τ expenſis ſuperabundare.

ℭ Hec eſt 3ᵃ pars principalis huiꝰ capli: in qua philoſophus determinat de prodigo τ ptinet tres particulas. In pᵃ quia manifeſtū eſt que ſit mā vel obīm prodigalitatis determinat de actibꝰ ſimplr prodigi τ hoc abſolute. In 2ᵃ ibi [Dictū eſt aūt a nobis.] Determinat de prodigo ſimplr in cōparatione ad illiberalē. In 3ᵃ ibi [Sed multi prodigoꝝ.] Determinat de eo qui eſt ꝑtim prodigus τ ꝑtim illiberalis. Pᵃ particula continet tres ptes. In pᵃ oſtēdit reſpectu cuius prodigus ſupabundat. In 2ᵃ ibi [Liberalitate vtiqꝫ.] Ad cōgnoſcēdū actus ſimplr prodigi reſumit ea q̄ dicta ſunt de actibus liberalis qꝛ oppoſita iuxta ſe poſita magis apparēt. In 3ᵃ ibi [Prodigus aūt.] oſtendit q̄ ſunt actꝰ prodigi ſimplr. In pᵃ igitur pte pᵉ particule narrat reſpectu cuiꝰ prodigus ſupabūdans dicit ꝙ cuꝫ aliqs dicat liberalis ex hoc qꝛ expēdit ſm proportionē ſue ſubē. prodigus eſt q̄ ſupabūdat proportionem ſue ſubē dando vel expendēdo. vn̄ prodigus dr̄ eſſe ſuperabūdans in dando τ expendēdo reſpectu proportionis ſue ſubē. τ propter hoc tyrāni nō ſunt prodigi: qꝛ tyrāni in expendendo nō ſupabūdant proportionē ſubē ſuaꝝ diuitiaꝝ: qꝛ enim tyrāni oīa que ſunt ſibi cōia vſurpant ꝓp indeficiētes ſupabūdātiā diuitiaꝝ nō ſuperabūdant in expēdēdo ſꝫ proportionē ſuaꝝ diuitiaꝝ: τ hoc eſt verū vt cōmuniter.

L Aliqꝫ tn̄ pōt cōtingere ꝙ tyrannus in expendēdo ſuperabūdet proportionē diuitiaꝝ totius cōmunitatis.

ℭ Cū igit̄ liberalitas mediocritas ſit circa dandas capiendaſqꝫ pecunias: liberalis dabit in qbꝰ opꝫ τ quot opꝫ: tā in paruis q̄ᵹ ēt in magnis: atqꝫ cū voluptate: τ accipiet vn̄ opꝫ τ quot opꝫ: nam cū vtus circa vtrūqꝫ ſit mediocritas: vtrūqꝫ faciet vt opꝫ: ſeqt̄ enīꝫ dationem bonā talis acceptio. Ea vero que nō eſt talis ꝯtraria eſt. He igit̄ que ſequunt̄ fiunt in eodē ſil̄r cōtrarie vero nō fiunt. Qꝫ ſi preter id qđ opꝫ τ bn̄ ſeſe hꝫ ꝯtigerit ipꝫ pecunias erogare: dolebit ſane: moderate tn̄ τ vt opꝫ: ad vtutē enīꝫ ptinet vt ꝓ qbꝰ opꝫ τ vt opꝫ voluptas fiat ac dolor. Eſt ēt in rebꝰ pecuniarijs leuis ſocius ipſe vir liberalis: pōt enīꝫ iniuriā pati qn̄qdē pecunias nō multifacit: magiſqꝫ moleſte fert ſiqd cū opꝫ

M nō erogauerit: q̄ᵹ dolet ſiqd cū non oporteret erogauerit. Simonidiſqꝫ ſniam nō probat.

ℭ Liberalitate vtiqꝫ medietate exiſtēte circa pecuniaꝝ dationē τ acceptionē: liberalis τ dabit τ expendet in que opꝫ τ quecunqꝫ opꝫ. Silr in paruis τ magnis: τ hoc delectabilr. ℭ Et accipiet ſilr vn̄ opꝫ τ quecunqꝫ opꝫ: vtute enī circa ambo exiſtēte medietate faciet vtraqꝫ vt opꝫ. ℭ Sequit̄ enīꝫ decentē dationē talis acceptio: nō talis aūt cōtraria eſt. Sequētes quideꝫ igit̄ fiunt ſimul in ipſo: cōtrarie aūt manifeſtuꝫ qđ nō. ℭ Si aūt preter opportunuꝫ: τ bn̄ hn̄s cōtingat ipm̄ conſumere: triſtabit̄. Moderate autē τ vt opꝫ: vtutis enīꝫ τ delectari τ triſtari qbus opꝫ τ vt opꝫ. Sed τ bn̄ cōmunicatiuus eſt liberalis in pecunijs: pōt enī iniuſta pati nō honorans pecunias. ℭ Et magis grauatus ſi qdē qđ opꝫ nō ꝯſumpſit q̄ᵹ triſtatꝰ ſi nō expediens aliqd ꝯſumpſit: τ ſimonidi nō placens.

ℭ Hec eſt 2ᵃ pars pme particule: in qua adꝰ cognoſcēdū actꝰ prodigi reſumit que dicta ſunt de actu liberalis: nā oppoſita per oppoſita cognoſcunt̄. τ pmo reſumit q̄ dicta ſūt de pncipali actu liberalis τ delectatione in illo actu. 2ᵒ reſumit quō liberalis ſe hꝫ ad actū ſcdariū: ſ. ad triſtitiā τ delectationē circa illū actū. Dicit ḡ pmo ꝙ cū liberalitas ſit quedā medietas circa dationē τ acceptionē pecuniarū liberalis accipit tot pecunias dādo τ exponēdo ſm rōnem rectā. ſ. dādo que opꝫ τ qbꝰ opꝫ τ gr̄a cuiꝰ opꝫ: τ ſic de alijs circūſtātijs: τ ſic faciet tā in magnis expēſis q̄ᵹ in puis: τ p h̄ differt liberalis a magnifico q̄ magnificus tm̄mō eſt circa magna τ hoc facit liberalis delectabilr: τ per hoc differt liberalis ab illiberali q̄ in emiſſione pecuniaruꝫ triſtat̄. [Et accipiet vn̄ opꝫ.] Liberalis ēt in accipiendo obſeruat quecūqꝫ in accipiēdo opꝫ obſeruari: τ hec eſt ꝯclo 2ᵃ τ pbat̄ dupl̄r. Primo ſic. Liberalis eſt mediū circa vtrūqꝫ. ſ. circa acceptionē τ dationē: ſꝫ vtuoſus obſeruat quecūqꝫ opꝫ obſeruari circa illa reſpectu quoꝝ eſt mediū. ḡ liberalis in accipiendo obſeruat quecunqꝫ opꝫ in accipiendo obſeruari. [Sequit̄. n. decētē.] 2ᵒ pbat̄ ſic. Liberalis in dādo obſeruat q̄cūqꝫ opꝫ obſeruari vt viſū eſt ex pcedētibꝰ: ſꝫ decēs datio q̄ eſt in obſeruādo quecūqꝫ opꝫ in dādo obſeruari: τ decēs acceptio q̄ eſt in obſeruādo quecūqꝫ opꝫ in accipiēdo obſeruari ꝯſequunt̄ ſe ꝯuertibilr. igit̄ cuꝫ liberalis in dādo obſeruet quecūqꝫ opꝫ in dando obſeruari: ſequit̄ ꝙ liberalis in accipiēdo obſeruat q̄cūqꝫ opꝫ in accipiēdo obſeruari. Qꝫ aūt decēs datio τ decēs acceptio ꝯſequant̄ ſe pōt pbari p hoc ꝙ ſi aliqs decenter τ recte dat ſeqt̄ ꝙ decēter τ recte accipit qn̄ accipit: qꝛ oppoſitū ꝯſeqns repugnat antecedēti: qꝛ acceptio nō decēs ē ꝯtra decētē dationi: qꝛ ex ꝯrijs cauſis pcedūt: nā decēs datio pcedit ex h̄ ꝙ hō pfert bonū rōnis cupiditati pecunie: ſꝫ acceptio nō decēs puenit ex hoc ꝙ hō cupiditatē pecunie ppōit bono rōnis que nō pnt eſſe ſil̄ in eodē: τ iō decēs datio τ decens acceptio qꝛ ſeſe cōſequunt̄ ſimul in liberali τ cetrꝫ ꝯtria. ſ. datio τ acceptio: quaꝝ vna eſt decens τ altera indecens nō ſunt in liberali. ℭ Linconi. dicit hic ꝙ nō decens acceptio eſt ꝯtria decenti dationi: qꝛ de male acceptis nullus bn̄ dabit. [Si aūt pter opportunū.] Viſo qualr liberalis ſe hꝫ in dando τ accipiēdo: oſtēdit qualr liberalis ſe hꝫ circa triſtitiā in retētione īdebita pecunie: τ dicit ꝙ ſi cōtingat liberalē de ſuis diuitijs ꝯſumere pter ordinē ad finē optimū vel q̄liscūqꝫ ꝯſumat pter rōnē rectā: tn̄ triſtatur. tn̄ circa illā triſtitiā modū rōnis obſeruat vt. ſ. triſtitia ſit moderata ſm qđ opꝫ. nā ad vtutē pertinet ꝙ aliqs delectet̄ τ triſtet̄ in qbꝰ opꝫ τ ſm qđ opꝫ. pōt ēt liberalis abſqꝫ triſtitia ſuſtinere ꝙ aliqs ei iniuriet̄ in pecunia eo ꝙ eā nō multū appreciat. [Et magis grauatus.] Circa indebitaꝫ retentioneꝫ pecunie magis eſt grauatus. ſ. triſtat̄ liberalis ſi nō ꝯſumpſerit dādo τ expēdēdo: qđ opꝫ cōſumere q̄ᵹ ſi cōſumpſerit aliqd qđ nō oportebat cōſumere: τ huius cā eſt: qꝛ magis ad ipſum pertinet dare q̄ᵹ accipere vel conſeruare: q̄uis hoc nō placet Simonidi hoc eſt cuidam poete qui dicebat contrariū oportere fieri.

ℭ Prodigus aūt τ in his ipſis delinquit: nec enīꝫ letat̄ nec dolet ꝓ qbus oportet: τ vt oportet: atqꝫ hoc magis patebit per ea que deinceps dicemus.

ℭ Prodigus autem τ in his peccat: neqꝫ enim delectatur

a deleceaꝛ in quibus opꝫ. Neqꝫ triſtatur vt opꝫ. Erit aũt ꝓcedẽtibus manifeſtius.

¶ Hec eſt 3ª ꝑs pme ꝑticule tertie partis ꝑncipalis: in qua ꝓħs narrat q̄ ſunt actus ſimplr̄ ꝓdigi: ꝛ dicit ꝙ in oĩbus ꝑdictis ꝓdigus peccat nõ ſolũ in dãdo ꝛ accipiẽdo: ſꝫ etiã in delectãdo ꝛ triſtando: q2 nec delectaꝛ in q̄b⁹ opꝫ neqꝫ ſm qđ opꝫ: ꝛ ſic de alijs circũſtãtijs: ꝛ hoc erit magis manifeſtũ in ſequẽtib⁹. Oẽs igiꝛ hĩ ſunt actus ꝓdigi. ſ. dare q̄ nõ opꝫ ꝛ q̄bus nõ opꝫ: ꝛ ſic de alijs: ꝛ accipe q̄ nõ opꝫ ꝛ vñ nõ opꝫ ꝛc̃. gaudere ꝛ triſtari q̃ñ nõ opꝫ: ꝛ õ q̄b⁹ nõ opꝫ ꝛc̃.

¶ Diximus aũt exuperationẽ q̄dẽ eẽ ꝓdigalitatẽ. Defectũ aũt illiberalitatẽ ꝛ in his duob⁹: in datione atqꝫ acceptione: ꝛ ſũptũ. n. in datiõe ponim⁹. Prodigalitas

b igiꝛ in dando q̄dẽ: ꝛ nõ in capiẽdo exuperat: in capiẽdo aũt deficit. At illiberalitas ac auaritia deficit q̄dẽ in dando: exuperat aũt in capiendo: in ꝑuis tamen.

¶ Dictũ aũt eſt nobis: q̃m ſuꝑabundãtie ꝛ defectus ſunt ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas: ꝛ in duobus in datione ꝛ acceptione: ꝛ expenſas in datiõe ponimus. Prodigalitas q̄dẽꝫ igiꝛ in dãdo ꝛ nõ accipiendo ſuꝑabũdat: in accipiendo aũt deficit. Illiberalitas aũt q̄dẽ igiꝛ in dãdo deficit: in accipiẽdo aũt ſuꝑabũdat: niſi in paruis.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula tertie ꝑtis ꝑncipalis: in qua ꝓħs determinat de ꝓdigo ſimplr̄ in cõꝑatione ad illiberalẽ. ꝛ cõtinet duas ꝑtes. In pª determinat de oppõne ꝓdigalitatis

c ꝛ illiberalitatis ad inuicẽ. In 2ª ibi[Que q̄dẽ igiꝛ ꝓdigalitatis.] Determinat de ꝓdigalitate in cõꝑõne ad illiberalitatẽ quãtũ ad q̃ntitatẽ peccati. Pħs ergo dicit ꝙ ſicut ꝑdictũ eſt ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas opponunꝛ ſꝫ ſuꝑabũdantiã ꝛ defectũ circa dationeꝫ ꝛ acceptionem pecuniaꝝ: nã expẽſe que ad liberalẽ ꝑtinẽt cõprehẽdunꝛ ſub datione: vterqꝫ eniꝫ iſtoꝝ tã ꝓdigus q̃ illiberalis ſuꝑabũdat ꝛ deficit: ꝓdigus enim ſuꝑabũdat in dãdo ꝛ deficit in accipiẽdo: ſꝫ illiberalis deficit in dãdo ꝛ ſuꝑabũdat in accipiẽdo niſi forte in ꝑuis q̄ illiberalis dat ꝛ nõ curat accipe.

¶ Prodigalitatis igiꝛ illa duo nõ nimiũ ſił perſiſtunt: nõ eſt eniꝫ facile nulla ex ꝑte capientẽ cunctis donare: cito nãqꝫ deficiũt patrimonia priuatoꝝ hoĩuꝫ erogantiũ: q̄ q̄dẽ ꝛ ꝓdigi ſunt. Atqꝫ talis nõ paꝝ melior

d videbiꝛ eſſe illiberali: ꝛ ab etate eniꝫ ꝛ ab egeſtate facile curari: ꝛ ad mediocritatẽ accedere põt: nã hꝫ ea q̄ ſunt hoĩs liberalis: dat. n. ꝛ nõ accipit: q̃q̃ neutrũ facit vt oportet ac recte: ꝙ ſi ad hoc aſſueſcat vł aliquo alio mõ muteꝛ fiet vtiqꝫ liberalis: eteniꝫ dabit q̄bus opꝫ ꝛ capiet vñ opꝫ. Quapꝑ ꝛ vř nõ eẽ morib⁹ praui⁹: nõ eſt enim iꝓbi: nec ingeneroſi taꝫ in dando: q̃ in nõ capiẽdo exuperare: ſtolidi tñ. Qui ṽo hoc mõ eſt ꝓdigus multo melior eſt illiberali atqꝫ auaro: cuꝫ ob ea que dicta ſunt: tñ quia ꝓdigus q̄deꝫ compluribus ꝓdeſt. illiberalis aũt nemini: ne ſibiipſi quidem.

¶ Que q̄dẽ igiꝛ ꝓdigalitatis nõ multũ coangẽtur: nõ enim facile ex nulla ꝑte accipiẽtẽ oĩbus dare: velociter eniꝫ derelinquit ſubſtãtia dantes idiotas: qui ꝛ videnꝛ ꝓdigi eſſe. Quare talis videbiꝛ vtiqꝫ nõ parũ melior eſſe illiberali.

¶ Bñ ſanabilis eniꝫ eſt ꝛ ab etate ꝛ ab egeſtate. ¶ Et ad mediũ põt venire: hꝫ eniꝫ que liberalis: eteniꝫ dat ꝛ nõ accipit. Neutrũ aũt vt oꝫ:

a neqꝫ bñ. Si vtiqꝫ ad hoc aſſueſcat vel aliquo alio modo transmuteꝛ: erit vtiqꝫ liberalis: dabit enim q̄bus opꝫ ꝛ accipiet vñ opꝫ: ꝛ nõ accipiet vñ nõ opꝫ. ꝓpter qđ ꝛ videꝛ eſſe nõ oĩno prauus ſm morẽ: non enim mali neqꝫ inuirilis ſuperabundare dantẽ ꝛ nõ accipientem. Inſipientis autem. ¶ Scđm hunc autem modum ꝓdigus multum videꝛ melior illiberali eſſe ꝛ ꝓpter ea que dicta ſunt: ꝛ q̃m hic quidẽ ꝓdeſt multis: hic autem nulli: ſed neqꝫ ſibiipſi.

¶ Hec eſt 2ª pars ſcđe ꝑticule tertie ꝑtis ꝑncipalis: in qua cõparat ꝓdigalitatẽ ꝛ illiberalitatẽ ad inuicẽ ſm quãtitatẽ peccati: ꝛ intẽdit hic ꝓbare 13ᵃᵐ ꝯneꝫ que eſt: ꝙ ꝓdigus eſt melior illiberali: que ſic intelligiꝛ ꝙ ꝓdigus eſt minus malus q̃ illiberalis. ꝛ iſta ꝯclo ſic intellecta ꝓbaꝛ q̄druplr̄. Primo ſic. Ille cui⁹ malitia nõ multũ augeꝛ eſt min⁹ malus q̃ cui⁹ malitia multũ ꝛ de facili augeꝛ ſꝫ vitiũ ꝓdigi nõ multũ augeꝛ ꝛ vitiũ illiberalis multũ ꝛ de facili augeꝛ: iõ ꝓdigus eſt min⁹ malus q̃ illiberalis. Maior pꝫ de ſe ꝛ minor declaraꝛ quãtũ ad pmã ꝑtẽ: q2 ſcđa ps vř manifeſta. Pꝛia ps minoris eſt ꝙ ꝓdigalitas nõ multuꝫ nec de facili augeꝛ: ꝛ hec pꝫ per hꝰ: q2 illa que ꝑtinẽt ad ꝓdigalitatẽ nõ pñt augeri. ſ. ꝙ aliq̄s oĩb⁹ ſuꝑflue det ꝛ ex nulla ꝑte accipiat: q2 ſuba ideſt diuitie velociter deſerũt eos q̄ dant indiſcrete q̄bus nõ opꝫ: vt idiote: tales enim videnꝛ ꝓdigi. vñ breuiter q2 oꝑõnes ꝓdigi. ſ. dare oĩbus ꝛ ex nulla ꝑte accipe nõ pñt augeri: q2 diuitie nõ ſufficiũt ad hoc:

b ꝛ ideo ꝓdigalitas nõ põt multũ augeri. Et alia ps minoris vř eſſe manifeſta. ſ. ꝙ illiberalitas multuꝫ ꝛ facilr̄ põt augeri: q2 facile eſt recipere ꝛ nulli dare q̄ ꝑtinẽt ad illiberalitateꝫ. [Bene ſanabilis.] 2º ꝓbaꝛ ſic. Ille q̄ eſt bñ ꝛ de facili ſanabilis a ſuo vitio eſt minus malus q̃ ille qui eſt inſanabilis: ſed ꝓdigus eſt ſanabilis ꝛ illiberalis inſanabilis aut de difficili ſanabilis a ſuo vitio. igiꝛ ꝓdigus eſt minus malus q̃ illiberalis. Maior eſt manifeſta ꝛ minor pꝫ quãtũ ad vtrãqꝫ ſui ꝑtẽ. Prodigalitas enĩ de facili eſt ſanabilis: q2 duobus modis eſt ſanabilis. ſ. ab etate ꝛ ab egeſtate. ab etate q̄dẽ: q2 quãto magis aliq̄s accedit ad ſenectutẽ tãto fit pronior ad retinendũ ꝛ nõ dandũ: q2 eniꝫ diuitie appetunꝛ: vt per eas humanis defectib⁹ ſubueniam⁹ opꝫ ꝙ quãto magis aliq̄s ſentit ſe deficere tanto fit ꝓnior ad retinẽdũ ꝛ ad nõ dandũ: ꝛ ita ꝓdigalitas eſt ſanabilis etate: etiaꝫ eſt ſanabilis egeſtate q̄ ex ꝓdigalitate ꝓuenit:

d nã egeſtas iꝑedit ꝓdigalitatẽ dupłr. ſ. ꝓpter iꝑotentiam dandi ꝛ ꝓꝑ experientiã defectus: ꝛ ſic pꝫ pma ps minoris. ꝛ 2ª pars pꝫ ex eodẽ: q2 illiberalitas ꝓuenit ex hoc ꝙ hõ timet ꝙ diuitie q̄bus hõ in eſſe cõſeruaꝛ ſibi deficient ꝓꝑ iꝑotentiã ad acq̄rendũ eas que iꝑotentia accidit ex defectu ꝛ ex ſenectute: ꝛ ideo quãto hõ magis ſeneſcit tãto fit magis illiberalis: ꝛ ideo natr̄ illiberalitas cõtinue creſcit in hoĩe ſicut ꝛ ſenect⁹: vñ dicunt auctores ꝙ alijs vitijs ſeneſcentib⁹ ſola illiberalitas ſiue cupiditas iuueneſcit: ꝛ iõ illiberalitas eſt oĩno inſanabilis vel de difficili ſanabilis. [Et ad mediũ põt venire.] Tertio ꝓbaꝛ eadem ꝯclo ſic. Ille q̄ magis de facili põt reduci ad mediũ ṽtutis eſt melior ſeu minus malus: ſꝫ ꝓdigus põt magis de facili duci ad mediũ ṽtutis q̃ illiberalis: iõ ꝛc̃. Maior patet de ſe ꝛ minor declaraꝛ: q2 ꝓdigus magis cõuenit cum liberali q̃ illiberalis: q2 ꝓdigus hꝫ ea que hꝫ liberalis: q2 libẽter dat ꝛ nõ de facili accipit. differt tñ a liberali: q2 ꝓdigus neutrũ hoꝝ facit ſm qđ opꝫ ꝛ bñ. i. ſm rectam rõnẽ. Et ideo

13ª ꝯclo hui⁹ dri libri.

I ſi perducaꝛ ad hoc ꝙ faciat ꝑdicta ſ; qḋ opꝫ ſiue ꝑ aſſue/factioē ſiue ꝑ quācūqꝫ aliā tranſmutationē:puta etatis vel fortune erit liberalis:ꝛ dabit qbus opꝫ:ꝛ non accipiet vñ nō opꝫ:ꝛ ex hoc ɔcludiꝛ ꝙ ꝓdigus nō vř eſſe multum prauus loquēdo de prauitate oppoſita v̄tuti morali:ꝛ hec
14ª ɔclo huiꝰ q̃rti libri. eſt ɔclō 14ª ꝛ ꝓbaꝛ ſic. Ad malū malitia morali:ꝛ ad inui rili atē nō ꝑtinet ſupabūdare in dādo ꝛ nō in accipiēdo: nō eniꝫ ꝑtinet hoc ad corruptū appetitū:ſed ꝑtinet magis ad inſipiētiā quādā:ſed ꝓdigus ſupabūdat in dādo ꝛ nō in accipiēdo:iō nō vř eſſe multū malus malitia oppoſita v̄tuti morali ꝛc.⌊Scḋm hūc aūt modū.⌋ 4ª ꝓbaꝛ ɔcluſio ꝑncipalis.ſ.ꝙ prodigus eſt melioꝛ illiberali.ꝛ dicit ꝙ ſm hunc modum ꝛ ꝓpter ea que dicta ſunt ꝓdigus vř multo melioꝛ illiberali:ꝛ ēt ꝓpter aliā rōnē que eſt iſta. Prodigus multis ꝓdeſt per ſuā dationē:lꝫ ſibipſi noceat in dā/
K do inordinate. Sꝫ illiberalis nulli ꝓdeſt inq̃tū deficit in dando.nec etiā ꝓdeſt ſibipſi inq̃tū deficit in expēdēdo.

℄ Sed pleriqꝫ ꝓdigoꝝ vt dictū eſt ꝛ accipiūt vñ non opꝫ:ꝛ ſūt hocipſo illiberales. Ad capiendū aūt proni ſiunt qꝛ cupiūt qdē erogare:hoc aūt facile nequeunt facere:cū cito facultates ipſis deficiāt:itaqꝫ ex alienis dare coguntꝛ. Et ſimul qa nulla eſt eis honeſtatis cura:ſine vllo diſcrimie ꝛ vndiqꝫ capiūt:dare nāqꝫ percupiūt:quomō aūt mō aut vn nullū eſt apud ipſos diſcrimen. Quapꝑ nec dationes ipſorꝫ ſunt liberales: nō enim ſunt honeſte:nec honeſtatis grā:nec vt opꝫ efficiunꝛ:ſed interdū quos opꝫ eſſe pauperes eos diuites faciūt:ꝛ hiis qdē q moderati ſunt moribꝰ nihil darent:adulatoribus aūt multa:aut quāpiā aliā afferen
L tibus voluptatē. Quāobrē ꝛ pleriqꝫ ipſoꝝ intēperātes ſunt:nā cū facile erogent:proni ſunt ꝛ ad ſumptus in flagitijs faciēdos. Atqꝫ qꝛ nō ad honeſtatē viuunt ad voluptates declināt. Prodigus igiꝛ ſi nullā ꝓlus hēat emēdationē ad hec trāſgrediꝛ:cura vō diligentiaqꝫ adhibita ad mediū ꝛ ad id qḋ oꝫ tādē ꝑueniet.

℄ Sed multi ꝓdigoꝝ:quēadmodū dictū eſt ꝛ accipiunt vñ nō opꝫ: ꝛ ſunt ſm hoc illiberales. Acceptiui aūt ſunt ꝓpter velle qdē cōſumere: facile aūt hoc facere nō pñt:velociter eniꝫ derelinquit eos ſubſtātia. Coguntꝛ eniꝫ aliunde acqrere. Similr aūt ꝛ ꝓpter nihil boni curare indifferēter ꝛ vndiqꝫ accipiūt:dare eniꝫ cōcupi/
M ſcunt:qualr aūt vel vnde nihil cōfeſtim eis differt:ꝓpter qḋ neqꝫ liberales dationes ipſorum ſunt:neqꝫ eniꝫ bone:neqꝫ huiꝰ ipſius grā:neqꝫ vt opꝫ. Sed qñ quos opꝫ idigere hos diuites faciunt:ꝛ moderatis qdē ſm mores nihil vtiqꝫ darent. Adulatoribus aūt vel ſm aliquā aliam voluptatē tribuūt multa. ℄ Propter qḋ itēperati ipſoꝝ ſunt multi. Facile.n.cōſumētes ꝛ in intemperātias cōſumptiui ſunt: ꝛ ꝓpter non ad bonum viuere: ꝛ ad voluptates declinant.

℄ Prodigus quidem igiꝛ iducibilis effectus tranſit. Potitus autē ſtudio in medium ꝛ ad qḋ oportet adueniet vtiqꝫ.

℄ Hec eſt 3ª ꝑticula tertie ꝑtis ꝑncipalis:in qua determinaꝛ de eo q eſt ꝑtim ꝓdigus ꝛ ꝑtim illiberalis. Aliq eniꝫ ꝓdigi aliqd illiberalitatis hñt inq̃tū accipiūt vñ nō opꝫ: qḋ cōtingit ꝓpter duo. Primū eſt:qꝛ tales ꝓdigi ɔſumūt ſua ſupflue dando ꝛ expēdendo:ita ꝙ ea que hñt cito eis deſunt:ꝛ ideo ſūt ꝓni ad accipiēdū vt poſſint iplere ſuas volūtates circa ſupfluas donationes ꝛ expēſas. Scḋꝫ eſt ꝓpter hoc qḋ ɔtingit qꝛ magis dant ex cōcupiſcētia dandi q̄ ex rōne recta:iō cupiunt dare:ſed qualr aut vnde oꝫ nihil differt apud ipſos:ꝛ iō qꝛ nullā curā habēt de bono accipiūt indifferēter vñcūqꝫ:ꝛ qꝛ nec modū debitū hñt: iō malos hoīes qñqꝫ faciūt diuites quos deceret pauperes eē:qꝛ diuitijs male vtunꝛ ꝛ ſunt alijs nociui.ꝛ hoībꝰ q hñt mores moderatos ſm v̄tutes nihil dant ſed dant adulatoribꝰ vel hyſtrionibꝰ vel lenonibꝰ:ſic ſemꝑ ſupabūdāt in dando.⌊Propter qḋ intēperati.⌋Et ꝓpter ꝑmiſſa multi ꝓdigoꝝ ſūt intēꝑati. Primo qꝛ cū ſint faciles ad cōſumendū ſua:de facili ɔſumūt in his circa q̄ eſt itēperātia.ſ. in cibis ꝛ venereis a qbꝰ multi retrahunꝛ timore expēſarū. 2ª cū nō ordinēt vitā ſuā ad bonū honeſtū declināt ad voluptates:hec eniꝫ duo.ſ.bonū honeſtū ꝛ delectabile ſūt ꝓpter ſe appetibilia.bonū honeſtū ſꝫ appetitū rōnabilē: ꝛ delectabile ſm appetitū ſenſitiuū.⌊Prodigus qdē.⌋Cū igiꝛ ꝓdigus nō pōt induci ad v̄tutē trāſit in ꝑdicta vitia: ſed ſi potiaꝛ ſtudio v̄tutis:ꝑueniet de facili ad mediū virtutis vt det ꝛ accipiat vñ quando ꝛ quibus opꝫ ꝛc. N

℄ At illiberalitas ac auaritia icurabilis eſt:eteniꝫ ꝛ ſenectus ꝛ ibecillitas oīs auaros efficit. Eſtqꝫ hoībꝰ inſita magis q̄ prodigalitas:pleriqꝫ nāqꝫ cupidi ſunt magis pecuniaꝝ q̄ ad dandum procliues. O

℄ Illiberalitas autem inſanabilis eſt. Videtur enim ſenectus ꝛ omnis impotentia illiberales facere. ℄ Et magis connaturale hominibus prodigalitate. Multi enim amatores pecuniarum magis q̄ datores. 4ª ꝑs.c. P

℄ Hec eſt 4ª ꝑs ꝑncipalis huiꝰ capli:in qua determinatur de illiberalitate. Et ɔtinet tres ꝑticulas. In ꝑª ponit quandā cōditionē illiberalitatis. In 2ª ibi⌊Extēdit aūt in multum.⌋Ponit diuerſos modos ſeu ſpēs illiberalitatis. In 3ª ibi⌊Cōgrue itaqꝫ.⌋Determinat de illiberalitate ꝑ cōparationē ad ſuū oppoſitū. In ꝑma igiꝛ ꝑticula oſtēdit ꝙ vitiū illiberalitatis eſt inſanabile:ꝛ hec eſt ɔclō 15ª ꝛ ꝓbaꝛ
15ª ɔclo huiꝰ q̃rti libri. dupl'r. Primo ſic. Vitiuꝫ cuiꝰ cā nō pōt vitari eſt inſanabile:ſed cā illiberalitatis non pōt vitari:iō ꝛc. Maioꝛ pꝫ de ſe ꝛ minoꝛ declaraꝛ ꝑ hoc ꝙ ſenectus ꝛ quelꝫ alia ipotētia ſeu defectus facit hoīes illiberales:ſed ſenectꝰ ꝛ alie ipotētie ꝛ defectus nō pñt vitari hoīe diu viuēte.⌊Et magis cōnāle ꝛc.⌋Scḋo ꝓbaꝛ ɔclō ſic. Illud qḋ eſt hoī connaturale nō pōt facil'r vitari.ſed illiberalitas eſt cōnālis hoī:magis eniꝫ eſt cōnālis q̄ ꝓdigalitas. Qḋ ꝓbatur:quia illud qḋ in pluribꝰ inueniꝛ eſt magis nāle:ſed plures inueniunꝛ amatores ꝛ cōſeruatores pecuniaꝝ q̄ datores. Nā eniꝫ inclinat ad amorē diuitiaꝝ inq̄tū per eas vita hominis in eſſe conſeruaꝛ.igiꝛ illiberalitas eſt inſanabilis:ꝛ hec eſt ɔclō intenta que ſic dꝫ intelligi ꝙ illiberalitas eſt de difficili ſanabilis:nō ꝙ ſit ipoſſibile ex illiberali fieri liberalē. Hoc eniꝫ eſt valde difficile:ſed nō eſt ipoſſe:nec rationes iſte demonſtrāt ꝙ illiberalis nullo mō poſſit a ſuo vitio ſanari. Pria rō accipit hanc ꝓpoſitionē:vitiū cuius cauſa nō pōt vitari eſt inſanabile:ꝛ hec maioꝛ itelligitur de cā neceſſaria qua poſita neceſſe eſt effectū poni:ſed ſenectus nō eſt cā neceſſaria illiberalitatis:ſꝫ eſt cā vt in pluribus:ꝛ tali cā poſita nō eſt neceſſe effectū poni:ſed in pluribus poſita tali cauſa ponitur effectus. Scḋa ratio ſolum probat ꝙ difficile eſt illiberalē ſanari. Q

℄ Extēdiꝛ

A ¶ Extendit̃ preterea longe ⁊ plures ſpẽs ſubit:cõplu-
res eniꝫ ſunt illiberalitatis ac auaritie modi.nã cũ in
duob⁹ hiſce cõſiſtat:in defectu inquã dandi:⁊ exupe-
ratione accipiẽdi:nõ in oibus ineſt tota:ſed interduꝫ
ſeiungit̃:⁊ qdam in capiendo exuperant:qdam in dã-
do deficiũt.Qui nãqꝫ talibus appellationib⁹ nũcupã
tur parci:tenaces:auidi:oẽs in dãdo deficiunt:aliena
ṽo nõ appetũt neqꝫ accipere volũt.Quidã.n.in dan-
do deficiunt ꝑpter modeſtiã quãdã turpiũqꝫ rerꝫ cau
tionẽ:vĩr.n.nõnulli vel ſaltẽ aiunt ob eã reꝫ ſua ↄſer-
uare:ne cõpellerent̃ aliqñ turpe aliqd agere. Ex his
eſt ⁊ ipſe cumini ſector:⁊ quiuis talis:qui qdẽ ab ex ſu
peratione nõ dãdi cuiq̃ nomẽ habuit tale. Quidam
B ṽo ob metũ abſtiet alienis:qppe cũ nõ facile ſit ipſos
aliena:⁊ nõ alios res ipſorꝫ accipere. Itaqꝫ nec acci-
pere ipſis nec dare placet.Quidã aũt in capiẽdo exu-
perant vndiqꝫ ⁊ q̃uis capientes:quales ſunt hĩ q ope
rationes illiberales exercẽt:vt lenones oẽs:⁊ oẽs ta-
les:⁊ feneratores:⁊ q dant parua ꝑ magnis:hi nãqꝫ
oẽs vñ nõ opꝫ ⁊ quãtũ nõ opꝫ accipiũt.Cõmunis aũt
ipſis cibus eſſe vĩ turpis comparatio lucri. Uniuerſi
nãqꝫ grã lucri ⁊ huiuſce qdẽ parui ꝓbra ſuſtinẽt:eos
eniꝫ qui grãdia vñ nõ opꝫ ⁊ que nõ opꝫ accipiũt:vt ty
rannos ciuitates expugnantes ⁊ tẽpla ſpoliãtes:non
illiberales:ſed pernitioſos:ſꝫ ipios:ſed iniuſtos poti⁹
appellamus. Aleatores tñ ⁊ fures atqꝫ latrones illibe-
C rales ſunt:turpi eniꝫ verſant̃ in lucro:oia nãqꝫ cauſa
queſtus agũt ⁊ ſuſtinẽt ꝓbra. Atqꝫ fures qdẽ capiẽdi
gratia maxima pericula ſubeunt. Aleatores auteꝫ ab
amicis quibus dare opꝫ lucrant̃. Utriqꝫ igitur vnde
non opꝫ lucrari volentes turpi in lucro verſant̃:⁊ oẽs
tales accipiẽdi actus illiberales ſunt.

¶ Extendit auteꝫ in multuꝫ ⁊ multiforme eſt.
Multi eniꝫ modi vident̃ illiberalitatis eſſe:in
duobus eniꝫ exiſtens ⁊ defectu dationis ⁊ ſu-
perabundantia acceptionis. Nõ oibus integra
aduenit:ſed qñqꝫ diuidit̃:⁊ hĩ qdeꝫ acceptio-
ne ſuperabundant. Hĩ aũt datione deficiunt:
qui qdẽ igit̃ in talibus appellationibus nuncu-
pant̃ puta parci tenaces cymbices:oẽs datiõe
D deficiũt. Aliena aũt nõ appetũt neqꝫ volũt ac-
cipere:hĩ qdẽ ꝑpter quãdã moderãtiã ⁊ reue
rentiã turpiuꝫ. Uident̃ eniꝫ qdã vel dicunt ꝓꝑ
hoc cuſtodire vt nõ aliqñ cogant̃ turpe aliquid
operari. Horꝫ aũt ⁊ cymini venditor:⁊ ois ta-
lis noiatus eſt a ſuꝑabũdantia eius qḋ eſt nulli
vtiqꝫ dare. ¶ Hĩ autẽ rurſus ꝓꝑ timorẽ abſti-
nent ab alienis:vt nõ facile ipſuꝫ que aliorꝫ acci
pere:que aũt ipſius alios nõ. Placet igitur eis
neqꝫ dare neqꝫ accipere. ¶ Hĩ aũt rurſus ſm
acceptionẽ ſuꝑabundãt in vndiqꝫ accipiẽdo ⁊
oẽ:puta illibales opõnes opantes:⁊ de mere-
tricio paſti ⁊ oẽs tales ⁊ vſurarĩ ⁊ in ꝑuo ⁊ in
multo:oẽs enim iſti vnde nõ opꝫ accipiunt:⁊
q̃tum nõ opꝫ. Cõmune aũt in ipſis turpis lu-
cratio apparet. Omnes eniꝫ gratia lucri ⁊ hui⁹ E
parui opprobria ſuſtinent. Eos enim qui ma-
gna nõ vnde opꝫ accipiũt:neqꝫ que opꝫ nõ di-
cimus illiberales puta tyrannos ciuitates deſo
lantes ⁊ ſacra predãtes:ſed pernitioſos magis
⁊ impios ⁊ iniuſtos. ¶ Aleator qdem ⁊ mor-
tuorꝫ ſpoliator ⁊ latro illiberales ſunt ⁊ turpes
lucratores:lucri eniꝫ gratia vtriqꝫ negocient̃ ⁊
opprobria ſuſtinẽt:⁊ hĩ qdem pericula maxi-
ma gratia lucri. Hĩ autem ab amicis lucrantur
qbus oportet dare. Utriqꝫ vtiqꝫ vnde nõ opꝫ
lucrari volentes turpes lucratores ⁊ oẽs vtiqꝫ
tales ſumptiones illiberales. F

¶ Hec eſt 2ª particula quarte partis:in qua diſtinguit mo
dos ſeu ſpecies illiberalitatis.⁊ ṗmo ꝑponit ꝙ illiberali-
tas fit multis modis:dicens ꝙ illiberalitas extendit ſe in
multuꝫ ⁊ multiforme eſt inq̃ꝫtum hꝫ multos modos. Illi-
beralitas eniꝫ attendit̃ penes duo:ſcilꝫ penes ſuꝑfluuꝫ in
accipiendo ⁊ penes dfectũ in dando ⁊ non oẽs illiberales
peccant in vtroqꝫ:ſed qdã ſuperabundant in acceptione:
qui tñ nõ deficiũt in datione:⁊ alĩ deficiunt in datione:q
tñ nõ ſuꝑabundant in acceptione. Unĩ illiberaliũ qdã de-
ficiunt in vtroqꝫ:ſcilꝫ in datione:⁊ ẽt in acceptione:⁊ qdã
deficiunt in datione ⁊ ſuꝑabundant in acceptione:⁊ tales
dicunt̃ parci eo ꝙ paruꝫ expendunt:⁊ tenaces a defectu
dationis quaſi multũ retinentes. Et quidem dicunt̃ cym-
bices quaſi cymini venditores a quodaꝫ exceſſu tenacita G
tis:q2 ſcilꝫ nec minimũ darent abſqꝫ recompenſatione:tñ
iſti nõ ſuꝑabundant in accipiẽdo:q2 nec aliena appetũt:
nec curant oblata recipere:⁊ hꝫ.ſ.ꝙ non curant recipere
ab alĩs eſt vna ratio q2 hoc vĩ pertinere ad morũ mode-
rantiã. Turpe eniꝫ videt̃ recipere aliena.vñ ꝑpter morꝫ
moderantiã nec recipiunt ab alĩs q2 hoc vĩ pertinere ad
bonos mores:dubitãtes eniꝫ ne ab his q eis darent indu-
cerentur ad aliqḋ turpe operandũ ⁊ iſti nõ dant alĩs:ſed
tenent ſua:ꝑpter timorẽ enim turpitudinis vident̃ cuſto-
dire ſua:⁊ hoc dicunt ṽbo ne ſi ſua dent:cogant̃ aliqñ ꝓꝑ
penuriam aliqḋ turpe operari:⁊ de numero horꝫ vident̃
eſſe cymbices idest cymini vẽditores:qui ſic nominãtur
ex eo ꝙ in hoc ſuperabũdant qḋ nulli dare volũt. ¶ Hec
eſt ig̃ ẽ ṗma ratio ꝑpter quaꝫ alĩq illiberales deficiunt in
accipiendo q2 hoc videt̃ eis turpe. Et videt̃ eis ꝙ per hoc
inducerent̃ ad aliqḋ turpe operandũ ab eis a quibus re-
ciperent quibus opꝫ receptores obedire:⁊ facere qḋ illis H
placeret a quibus recipiunt. ¶ Hĩ aũt rurſus.]2ª ratio ꝓꝑ
quã aliqui abſtinent ab accipiendo aliena eſt ꝑpter hoc
ꝙ ipſi timẽt ſi recipiãt ab alĩs ꝙ oportebit eos dare alĩs
a qb⁹ receperũt:quaſi nõ ſit facile recipere aliena.⁊ ꝙ alĩ
nõ recipiant ſua. Placet igit̃ eis neqꝫ dare ſua:neqꝫ reci-
pere aliena. ¶ Hĩ aũt rurſus ſm acceptionẽ.] Poſitis mo-
dis illiberalitatis que deficit in datiõe:⁊ etiã in acceptio-
ne ponit modos illiberalitatis que eſt in ſuperflua acce-
ptione.⁊ ṗmo quãtũ ad eos qui turpiter accipiũt. 2° q̃tũ
ad eos qui accipiunt iniuſte. Dicit ergo ṗmo ꝙ quidã illi-
berales abũdant in acceptione nõ curantes qd vel vnde
accipiant ſeu lucrent̃:quorũ qdã lucrantur de turpibus ⁊
illicitis operationibus aliorum:puta de meretricio vel de
aliquo ſimili:ſicut lenones.quidam ṽo lucrantur per pro-
priam operationem ſicut vſurarĩ qui aliquod paruũ vo-
lant lucrari in aliquo multo qḋ mutuo cõcedunt. Omnes
enim iſti accipiunt vnde nõ opꝫ ſcilicet de ſeruilibus vel
turpibus operationibus:vel q̃tuꝫ nõ opꝫ vt vſurarĩ qui

I accipiunt vltra ſortē qbus oībus eſt cōe qḋ turpiter lucrā
tur: inq̄ātū ſcilꝫ ſuſtinent vt opprobrio habeant ꝑ aliqḋ
lucrū ⁊ hoc paruū: ſed illi ꝗ magna lucrant̄ accipiēdo vñ
nō opꝫ ⁊ qñ nō opꝫ ſicut tyrāni qui predant̄ ciuitates ⁊ tē
pla nō dicunt̄ illiberales: ſed magis dicunt̄ ꝑnitioſi ⁊ ipij
⁊ iniuſti ꝗſi legis tranſgreſſores. [Alcator ꝗdez.] Alij ſunt
illiberales abūdātes in accipiendo iniuſte ſicut alcator ꝗ
lucrat̄ ex ludo taxillorꝫ ⁊ illi qui ſpoliāt mortuos ꝗ antiq̄
tus ſepeliebant̄ cuꝫ magno apparatu: ⁊ latro ꝗ ſpoliat vi
uos. Oēs enīꝫ iſti turpiter lucrant̄: qꝛ faciūt q̄daꝫ negocia
ꝑ lucrū ꝓpter q̄ ſūt in opprobrio: tñ in iſtis eſt alia ⁊ alia
ratio turpitudinis: nā ſpoliator mortuorꝫ ⁊ latro exponūt
ſe magnis periculis ꝓpter lucrū: qꝛ ꝗ agunt talia leges iu
ſte puniunt. Alcatores vō hñt aliā rōnē turpitudinis: qꝛ
volunt lucrari ab amicis cū qbus ludunt: cū tñ ſm libera
K litatē magis cōueniat amicis aliqd dare q̄ꝫ ab eis lucran
do aliqḋ recipere. Et ſic patet ꝙ illi qui volunt lucrari vñ
non oportet ſunt turpes lucratores: ⁊ ſic pꝫ ꝙ omnes pre
dicte acceptiones ſunt ipſius illiberalis.

Merito aūt illiberalitas liberalitati cōtraria dr̄: nā
⁊ maius eſt malū q̄ꝫ prodigalitas: ⁊ hoīes magis hac
ipſa peccāt q̄ꝫ ea quā diximus ꝓdigalitate. De libera
litate igit̄ ⁊ vitijs ipſi cōtrarijs hec dicta ſufficiant.

Congrue itaq̄ꝫ liberalitati illiberalitas ꝯtrariꝫ
dr̄: maius enīꝫ eſt malū ꝓdigalitate. Et magis
in hāc peccāt q̄ꝫ ſꝫ dictā ꝓdigalitatē. De libali
tate q̄dē igit̄ ⁊ oppoſitis malitijs tāta dicta ſūt.

Hec eſt 3ª particula q̄rte pñtis in qua determinat̄ de illi
beralitate per cōparationē ad vitium oppoſitū. ſ. ad ꝓdi
L galitatē: ⁊ dicit ꝙ illiberalitas cōgrue dr̄ cōtraria liberali
tati. Quia illiberalitas magis opponit̄ liberalitati q̄ꝫ ꝓdi
galitas: ⁊ hec eſt ꝯcl'o 16ª quā ꝓbat ph'ꝰ dupl'r. Pmo ſic.
16ª ꝯcl'o huiꝰ q̄rti libri. Semꝑ peius vitiū magis opponit̄ v'tuti: ſed illiberalitas
eſt peius vitiuꝫ q̄ꝫ ꝓdigalitas: vt pꝫ ex p̄cedētibꝰ. igit̄ illi
beralitas magis opponit̄ liberalitati q̄ꝫ prodigalitas. [Et
magis in hāc peccant.] Scḋo ꝓbat̄ per hoc ꝙ illud vitiū
ſm ꝙ plures hoīes peccant eſt magis oppoſitū v'tuti: ſed
hoīes magis peccant ſm vitiū qḋ dr̄ illiberalitas q̄ꝫ ſꝫ vi
tiū qḋ dr̄ ꝓdigalitas: ⁊ ꝓpter hoc illiberalitas noīat̄ a priuatiōe
liberalitatis. Hec igit̄ dicta ſūt de libalitate ⁊ eiꝰ oppoſitis.

Dub. pᵐ Circa iſtam materiam de liberalitate dubitat̄. vtrum
liberalitas ſit vna v'tus moralis ſpecie diſtincta ab oībus
alijs v'tutibꝰ moralibus. Et pmo ꝓbat̄ ꝙ nō eſt v'tus mo
ralis. 2° ꝙ nō eſt v'tus moralis vna ſpe. 3° ꝙ non eſt v'tus
pª rō diſtincta ab alijs v'tutibus moralibꝰ. Primo igit̄ ꝓba
tur ꝙ non eſt v'tus moralis: qꝛ nulla virtus moralis ꝯtriat̄
nāli inclinationi ſed magis ꝑficit eā: ſed liberalitas ꝯtriat̄
M nāli inclinationi: qꝛ nālis inclinatio eſt ad hoc vt hō ꝓui
deat plus ſibi q̄ꝫ alijs: ſed per liberalitatem hō nō ꝓuidet
ſibi plus q̄ꝫ alijs: imo ſibi minora derelinq̄t: vt pꝫ ꝑ ph'm
Amplius ad idem. in littera: iō ⁊c. Itē oīs v'tus moralis eſt circa paſſiōes
vel opōnes: ſed liberalitas eſt circa pecunias: que nec ſūt
paſſiones nec opōnes. ergo liberalitas nō eſt vna v'ꝰ mo
ralis. Scḋo ꝓbat̄ ꝙ liberalitas nō eſt vna v'tus ſpē: qꝛ
rō 2ª oīs v'tus vna ſpe eſt mediū inter duo extrema ſpe dīa: ſꝫ
liberalitas nō eſt mū inter duo extrema dīa ſpecie: iō ⁊c.
Maior pꝫ de ſe ⁊ minor declarat̄ per hoc ꝙ liberalitas eſt
mediū inter oēm ꝓdigalitatē ⁊ oēm illiberalitatē: ſꝫ alique
ꝓdigalitates differunt ſpe: ⁊ ēt alique illiberalitates diffe
runt ſpe: ergo liberalitas nō eſt mediū: mediū enīꝫ eſt ſo
lum inter duo extrema ſpe dīa. Et ſi dicat̄ ꝙ nō ſunt
plures prodigalitates differētes ſpe nec plures illiberali
tates. Cōtra. quidā eſt ꝓdigus ꝗ ſuperabundat in dan

N do ⁊ deficit in accipiendo: ⁊ q̄dā eſt ꝓdigus qui ſuperabū
dat in dando ⁊ accipiēdo: ſed per eūdē habitū ſm ſpeciē
nō ſuperabundat aliquis in accipiēdo ⁊ in nō accipiēdo.
ergo ſunt plures ꝓdigalitates differētes ſpe: ⁊ eodem mō
arguit̄ de illiberalitate: aliqs enīꝫ illiberalis deficit in ac
cipiendo ⁊ aliqs ſuperabundat in accipiēdo: vt pꝫ ꝑ ph'ꝰ
in lr̄a: ⁊ idē habitus ſm ſpeciē nō eſt pncipiū ſuperabun
dandi ⁊ deficiēdi in accipiēdo. igit̄ ſunt plures illiberali
tates ſpecie differentes. 3° arguit̄ ꝙ liberalitas non ſit 3ª rō.
ſpecie diſtincta ab alijs v'tutibus: qꝛ nō videt̄ diſtingui a
magnificētia niſi ꝑ hoc ꝙ magnificētia eſt circa magnas
expenſas ⁊ liberalitas eſt circa expenſas minores vt vꝫ ꝑ
ph'm ⁊ Cōmētatorē cap'lo de magnificentia: ſed magis ⁊
minus nō diuerſificant ſpēm: ideo liberalitas non eſt ſpe
diſtincta a magnificētia. In oppoſitū eſt ph'ꝰ. Ad In oppoſitū ph'ꝰ Solo.
iſtā dubitationem dōm ꝙ liberalitas eſt virtus diſtincta
ſm ſpēm ab alijs virtutibus moralibus. Qꝛ aūt liberali
O tas ſit v'tus pꝫ. nā ille habitus ꝗ facit bene vti his qbus cō
tingit bene ⁊ male vti eſt virtus: qꝛ hñs virtutē bñ vtitur
circa ſingula vt dicit ph'ꝰ: ſed cōtingit bñ ⁊ male vti diui
tijs: qꝛ nō ſolū cōtingit male vti his que infra nos ſunt: pu
ta potentijs ⁊ paſſionibꝰ: ſed ēt his que ſunt extra nos. ſ. re
bus exterioribus ordinatis ad cōſeruationeꝫ vite noſtre.
Cum igit̄ per liberalitatē vtamur diuitijs bñ ⁊ contingit
eis vti male: ſequit̄ ꝙ liberalitas eſt v'tus. vñ ſicut tempe
rantia facit bñ vti delectationibus que ſunt in cibis ⁊ ve
nereis: ita liberalitas facit bene vti exterioribus diuitijs.
Ad pᵐ in contrariū dicendū ꝙ liberalitas nō cōtrariat̄ Ad pᵐ rōnem.
nāli inclinationi: ⁊ qñ dicit̄ ꝙ alijs plus ꝓuidet liberalis
q̄ꝫ ſibiipſi. Dōm ꝙ lꝫ liberalis pauciora reſeruat ſibi de
bonis tēporalibus: tñ de illis tātū reſeruat ſibi q̄tūꝫ ſuffi
P cit ſue neceſſitati: ⁊ pauciora ſufficiunt ſibi q̄ꝫ alijs qbus
liberalis hꝫ ꝓuidere: ⁊ ideo dr̄ minus intēdere ad ſeipſuꝫ
q̄ꝫ ad alios qꝛ plura ſunt alijs neceſſaria q̄ꝫ ſibiipſi: curat
tñ de ſeipſo vt ꝑ hoc poſſit alijs ſufficiēter ꝓuidere. Ad Ad aliud ad idem.
aliud dōm ꝙ oīs virtus moralis eſt imediate circa paſſio
nes vel opationes: tñ v'tus moralis eſt mediate circa obie
cta paſſionū ⁊ operationū: vñ liberalitas eſt imediate cir
ca amorē ⁊ cōcupiſcētiā pecuniarū ⁊ mediate circa pecu
nias que ſunt obiecta iſtarꝫ paſſionū. ſ. cupiditatis ⁊ cōcu
piſcentie. Ad aliud dōm ꝙ oīs virtus moralis que eſt Ad 2ᵐ rōnem.
circa paſſiones eſt inter duo extrema pmo: ſed nō opꝫ ꝙ
illa extrema ſint ſpecies ſpecialiſſime. vñ ſicut ꝓbatū eſt:
ꝓdigalitas ⁊ illiberalitas eſt vnū genus ſubalternū cōti
nens ſub ſe diuerſas ſpecies: ⁊ liberalitas exiſtēs vna ſpe
cies ſpecialiſſima eſt medietas pmo ⁊ pncipal'r ⁊ eſt me
diū inter duo genera ſubalterna ⁊ eſt mediū inter ſpecies
iſtorꝫ generū nō pmo ſed ſecūdario ⁊ ex cōſequēti. Ad Ad 3ᵐ rōnem.
Q aliud qñ ꝓbat̄ ꝙ liberalitas non diſtinguit̄ ſpecie a ma
gnificētia qꝛ nō differūt niſi ſm magis ⁊ minus. Dōm ꝙ
liberalitas ⁊ magnificētia nō differūt ſolum ſm magis ⁊
minus: ſed ēt differūt ſm cōparationē ad rōnē mēſuran
tē ⁊ regulantē earum operationes. Alia enim eſt rō men
ſurandi expenſas cōes circa quas eſt liberalitas: ⁊ alia eſt
ratio menſurandi expenſas grandes ⁊ magis difficile eſt
ꝙ hō bene ſe hꝫ ⁊ delectet̄ in expendēdo magna qḋ fit ꝑ
magnificentiam q̄ꝫ parua ⁊ mediocria qḋ fit per liberali
tatem. Sic igit̄ differūt per cōparationē ad rōnem earuꝫ
operationes mēſurantē: differūt ēt per obiecta: q̄uis enīꝫ
pecunia ſit obiectū materiale tam liberalitatis q̄ꝫ magni
ficētie. Alia tñ eſt ratio formalis obiecti vnius ⁊ alterius:
qꝛ obiectū liberalitatis eſt pecunia ſm rōnem ⁊ ſm libe
ralem cōmunicationē: ſed obiectū magnificētie eſt pecu
nia ſm rōnem decentie magnitudinis ⁊ dignitatis: iō ⁊c.
Sil'r alius eſt finis liberalitatis ⁊ alius magnificentie:

A qꝛ finis liberalitatis eſt gratuita cōmunicatio:ſ; finis ma
gnificentie eſt magnitudo ⁊ excellentia opōnis gr̃a cuius
Dub. 2ᵐ magnificus magnas res rōnabilr̄ expendit. ℂ Sꝫ dubiū
Solo. eſt ad quā v̇tutē cardinalē reducat̄ liberalitas. Ad qḋ di
cunt quidā ꝙ eſt v̇tus adiuncta iuſtitie:tū; qꝛ p̄ncipalr̄ eſt
ad alterū ſicut iuſtitia:tum qꝛ cōuenit cum iuſtitia in eius
ꝓpria materia que ſunt res exteriores. ℂ Alij vō dicunt
ꝙ eſt virtus adiuncta tēperātie:qꝛ ſicut tēperātia eſt mo
deratiua p̄ncipaliū delectationū que ſunt in cibis ⁊ vene
reis:ita liberalitas eſt moderatiua cōcupiſcētie circa pe
cunias acquirendas:⁊ etiā poſſidēdas. ℂ Et ſi dicat̄ ꝙ iſta
delectatio circa pecuniā non eſt corporalis ſicut illa circa
quā eſt tēperantia:ſed magis eſt delectatio aīalis:vt pꝫ ex
dictis Pħi. ℂ Dōm ꝙ nō requirit̄ identitas materie in
ter virtutē p̄ncipalē ⁊ adiunctā ſed ſolū requirit̄ ꝙ virtus
B ſcḋaria imitet̄ modū p̄ncipalis v̇tutis circa mām ꝓpriā.
Duᵐ 3ᵐ. ℂ Circa operationes liberalis dubitat̄. vtrū dare ſit actus
rō. p̄ncipalis ipſius liberalis. Uidet̄ ꝙ nō qꝛ nullus v̇tuoſus
triſtat̄ in actu ſuo p̄ncipali:ſꝫ liberalis qñqꝫ triſtat̄ in da
Solo. tione:vt pꝫ ꝑ Pħm in textu.iō ⁊c̄. ℂ Cōtrariū vult Pħs.
Et iō dōm ꝙ proprius actus liberalitatis eſt bonus vſus
pecunie:ſed vſus pecunie cōſiſtit in datione ⁊ nō in rece
ptione vel retentione:iō p̄ncipalis actus liberalitatis cōſi
Uſus pe- ſtit ſolū in datiōe. ℂ Uerūtñ nō qlibet vſus vel datio pe
cunie 2ᵇ. cunie eſt actꝰ p̄ncipalis liberalitatis.naꝫ vſus pecunie eſt
duplex.qdā hoīs ad ſeipſuꝫ q ꝯſiſtit in ſumptibus ⁊ expē
ſis quas aliqs facit pro ſeipſo vel ſibi cōiunctis. Alius eſt
vſus quo quis pecuniā emittit ad alios:⁊ h̄ ꝓprie ꝑtinet
ad dationē. vñ iſtos duos actus ponit Pħs in p̄ncipio hu
ius quarti dicēs:ꝙ liberalitas eſt medietas circa pecunia
C rum dationē ⁊ ſumptionē ideſt ꝯſumptionē. ⁊ in iſto ſcḋo
vſu qui eſt in cōſumptione pecunie circa ſeipſuꝫ nō eſt p̄n
cipalis actus liberalitatis.cuius ratio eſt:qꝛ p̄ncipalis actꝰ
cuiuſlibet v̇tutis dꝫ eſſe multuꝫ difficilis:qꝛ v̇tus eſt vlti
mū potētie:vt pꝫ ex p̄mo de celo. Nūc aūt homo faciliꝰ
inclinat̄ vt effundat ⁊ expendat pecuniā in ſeipſum q̃ꝫ in
quēcūqꝫ alterū:⁊ ideo in vſu pecunie qui eſt hoīs ad ſeipꝫ
nō cōſiſtit p̄ncipalis actus liberalitatis:ſed p̄ncipalis actꝰ
liberalitatis cōſiſtit in datione pecunie que eſt ad alterū.
Ad rōnē ℂ Ad rōnē in cōtrariū dōm eſt ꝙ in datione recta quam
intendit liberalis nō triſtat̄:ſi tñ cōtingeret liberalē dare
nō recte de hoc triſtaret̄ nec talis actus foret liberalis ſꝫ
Duᵐ 4ᵐ. ꝙ liberalis. ℂ Adhuc dubitat̄ vtrū liberalis dꝫ plura da
rō. re alijs q̃ꝫ ſibiipſi retinere. Uidet̄ ꝙ non:qꝛ magis amico
magis eſt dandū per Pħm in 8º huius.ſed vnuſqſqꝫ ma
Cōfirᵒ. xime eſt amicus ſibiipſi.ergo ⁊c̄. ℂ Cōfirmat̄ per hoc ꝙ
hēre maiorē curā de alijs q̃ꝫ de ſeipſo videt̄ eſſe ⁊ ꝑtinere
D ad inſipientiā.igit̄ plura dare alijs q̃ꝫ ſibiipſi retinere nō
In oppᵐ pertinet ad v̇tutē. ℂ Oppoſitū vult Pħs. Dōm ꝙ de bo
Pħs. nis interioribus cuiuſmodi ſunt ſcie ⁊ v̇tutes dꝫ quilibet
Solo. ſibiipſi plura dare ⁊ appetere q̃ꝫ cuiqꝫ alteri:nec intelligit̄
dubitatio de hꝫ bonis:ſed de bonis exterioribus:de qbus
eſt diſtinguēdū. Nā talia bona aut ſunt neceſſaria vite ꝓ
prie ſeu familie cui quis ꝓuidere tenetur:aut ſupflua. De
p̄mis bonis non dꝫ liberalis diſtribuere cuicūqꝫ:qꝛ tunc
ſibiipſi ⁊ illis qbus tenetur ꝓuidere ſubtraheret neceſſa
ria vite qḋ eſt cōtra ordinē nature ⁊ rōnis:ſed de ſupfluis
ſtatui ⁊ cōditioni ꝑſone dꝫ liberalis dare plura alijs q̃ꝫ ſi
biipſi retinere.nā ſicut natura de ſupfluo nutrimenti ope
rat̄ ad ꝓductionē ſibi ſimilis in ſpecie:ita virtus liberali
Duᵐ 5ᵐ tatis de ſuperfluo ſibi dꝫ alijs diſtribuere. ℂ Adhuc du
rō bitat̄ vtrū ꝓdigalitas ſit maius vitium q̃ꝫ illiberalitas. Et
videt̄ ꝙ ſic:qꝛ illud eſt maiuꝫ vitiū quo qs peccat magis
in ſe q̃ꝫ in aliū.nam magis eſt cōtra ordinē nature nocere
ſibi q̃ꝫ alij.ſed per ꝓdigalitatē hō peccat in ſeipſuꝫ qꝛ per
ipſam homo corrumpit ꝓpriā ſubſtantiā:⁊ per ꝯñs ꝓpriū E
eſſe:⁊ per illiberalitatē ſolum homo nocet alijs.igitur ⁊c̄.
ℂ Oppoſitū dicit tamen Pħs. Et eſt dōm ſm̄ Cōmenta In oppᵐ
tores hic.ꝙ ꝓdigus dicitur tribus modis. vno modo qui Pħs.
ſuperabundat in dando:⁊ deficit in recipiendo. Alius eſt Solo.
prodigus qui ſuperabundat in dando:⁊ etiam in recipien
do:⁊ in turpia nō expēdit. tertius eſt prodigus qui ſuper Prodi-
abundat in dando ⁊ recipiendo:⁊ cum hoc in turpia expē gus tribus
dit ⁊ de illo dicit Pħs ꝙ talis eſt peſſimus:quia aggregat modis ḋr
in ſe difformitatem prodigi:⁊ etiā intemperati. Dico igit̄
ꝙ prodigus p̄mo modo acceptus eſt minus malus q̃ꝫ illi
beralis ſicut Philoſophus probat in textu. vnde loquēdo
de iſtis vitijs per ſe ⁊ ſm̄ proprias rationes eorum:ſic illi
beralitas peior eſt prodigalitate:tñ aggregatum ex prodi
galitate ⁊ intēperantia eſt peius illiberalitate ſola. ℂ Ad Ad rōnē.
rationē in ꝯriuꝫ dōm ꝙ dñia inter ꝓdigū ⁊ illiberaleꝫ nō
attendit̄ in h̄ qḋ eſt nocere ſibi ⁊ alijs qꝛ h̄ eſt cōe vtriqꝫ: F
qꝛ ſicut ꝓdigus nocet ſibi eo ꝙ diſſipat ſubam ſuā:ita no
cet alijs qbus tenetur ꝓuidere:illiberalis etiā nocet alijs:
quia deficit in dationibus:⁊ etiam nocet ſibiipſi:quia de
ficit in ſumptibus circa ſeipm̄:ita ꝙ de ſuis bonis gaude
re nō audet:⁊ iō illiberalis eſt peior ꝓdigo:qꝛ nec ꝓdeſt
ſibiipſi nec alijs:ideo ab oībus odio habet̄:ſed prodigus
lꝫ nocet ſibiipſi ⁊ alijs qbus opꝫ prouidere:tamen prodeſt
multis:⁊ ideo eſt minus malus ⁊c̄.

Capitulum ſecundum tractatus p̄mi p̄me partis libri

quarti:in quo oſtēdit̄ circa que eſt magnificētia:⁊ in quo
differt a liberalitate:⁊ qd eſt:⁊ qs defectꝰ ⁊ ſupabūdātia
ipſius:⁊ ꝙ magnificus aſſimilat̄ ſcienti:⁊ ſm̄ quas circum
ſtātias magnificus expēdit.ſ.ꝙ cōſumet magna boni grã
⁊ delectabilr̄ ⁊ emiſſiue intēdens plus q̃ꝫtum q̃ꝫ q̃ꝫto:⁊ ꝙ
magnificus eſt liberalis:⁊ ꝙ opꝫ tria cōcurrere.ſ. v̇tutem G
poſſeſſionis ⁊ operis:⁊ ꝙ decet facientē cū enumeratiōe
quorundā que debēt magnifice fieri vt que circa diuina
⁊ circa cōmune:⁊ que ſemel fiunt vt nuptie ⁊ ea circa que
ſtudet tota ciuitas vel in dignitate poſitus ⁊ circa peregri
nos ⁊ habitationes decentes parandas.

ℂ Sequit̄ iā vt de magnificētia diſſeramus:eſt enim ⁊
ipſa virtus quedā circa pecunias:non tñ ſeſe extendit
vt liberalitas ad oīs pecuniarios actus:ſꝫ ad ſumptꝰ
tñ atqꝫ in his ipſis liberalitatē exupat magnitudine:
nā vt ipſuꝫ nomen ſignificat:decēs fit per ipſaꝫ in ma
gnitudine ſumptus. Magnitudo aūt eſt ad aliqd:nō
enim idē ſumptus triremiuꝫ ⁊ ſpectaculoꝝ prefectum
decet. Decens igit̄ eſt ⁊ ad ipſuꝫ:⁊ in quo ⁊ circa que
fit. Qui vō paruis in rebus aut mediocribus pro di H
gnitate ſumptus facit:qualis eſt ille qui dicit.
Atqꝫ ego ſepe peregre dedi venientibus vltro.
Nō dicit̄ magnificus:ſed is q in magis:nā magnificꝰ
qdē liberalis eſt:at liberalis nō continuo magnificus
eſt. Talis aūt habitus defectus qdē circa decoꝝ pu
ſillitas nūcupat̄:exuperatio vō ſordiditas ⁊ circa de
coꝝ ruditas appellat̄:⁊ quot ſunt tales non circa que
oportet exuperantes magnitudine:ſed in quibus non
oportet:⁊ quēadmodum non oportet:querentes ſibi
ſplendorem:de qbus poſterius dicemur.

Videbitur aūt vtiqꝫ cōſequens eſſe ⁊ Capuᵗ 2ᵐ
de magnificētia pertranſire:videtur p̄mi trac.
etenīꝫ hec ipſa circa pecunias quedā p̄me ptis
v̇tus eſſe. Nō quēadmodū liberali q̃rti libri
a hicez. p̄ᵒ ḃr.c.

I tas extendiť circa oēs que in pecunijs opōnes:
ſed circa ſumptuoſas ſolū. In his autē ſuper/
cellit liberalitatē magnitudine: quēadmodum
nomen ipſum ſignificat: in magnitudine enim
decens ſumptuoſus eſt. ¶ Magnitudo autē
ad aliquid. Nō enim idē ſumptus trirarco ꝛ ar
chitheoro: decēs vtiq; ad ipſū: ꝛ in quo ꝛ cir/
ca que. ¶ Qui aūt in paruis vel in moderatis
ſm dignitatem expendit nō diciť magnificus:
puta hoc multotiens dare ꝛ tātū. Sed q in ma
gnis iſte. ¶ Magnificus qdē enim liberalis:
liberalis aūt nihil magis magnificus. ¶ Talis
K autē habitus defectus qdem paruificētia voca
tur: ſuperabundantia aūt eſt banauſia ꝛ apyro
chalia ꝛ queciīq; tales nō ſuperabūdantes ma
gnitudine circa q̄ op;: ſed in qbus nō op;: ꝛ vt
nō op;: p̄clare poſterius aūt de ipſis dicemus.

Scdi. c. h. trac. diui/ſio in q̄n/que ptes. Iſtud eſt 2m caplm p̄mi tractatus p̄me partis libri
quarti: in quo determinať de magnificen
tia ꝛ vitijs ei oppoſitis: ꝛ cōtinet iſtud caplm q̄nq; partes
p̄ncipales. In p° determinať de mā magnificētie ꝛ vitijs
ei oppoſitis. In 2° pte ibi [Magnificus aūt.] Oſtēdiť q̄uo
magnificētia ſe hʒ circa ſuā mām ponēdo ꝓprietates ma
gnifici. In 3° pte ibi [Eſt aūt ſumptuum.] oſtendiť qualr
magnificus ſe hʒ in expendēdo circa ea in qbus p̄ncipalr
expendit. In 4° parte ibi [Proprior aūt.] oſtendiť qualr
L magnificus ſe hʒ circa ea in qbus ſcdario expendit. In 5°
ibi [Supabūdās aūt ꝛ banauſus.] Determiatur de vitijs
oppoſitis magnificentie oſtēdendo qualr ſe hñt circa ma
teriam ſuā ꝓpriā. In p̄ma parte p̄mo ꝓponit mām cōez
magnificētie ꝛ liberalitatis: ꝛ oſtēdit dñiaʒ inter magnificē
tiaʒ ꝛ liberalitatē. Dicit ergo p̄mo ꝙ poſt liberalitateʒ vi
eſſe ꝯſequēs tractatus de magnificentia: q2 magnificētia
vi eſſe qdā habitus ſeu v̄tus circa pecunias ſicut ꝛ libera/
litas. [Nō quēadmodū.] veruntamen magnificentia ꝛ li/
beralitas differunt q̄ntū ad mām: ꝛ eſt ꝯcluſio 17a ꝛ ꝓbať
17a ꝯclo hʒ q̄nti libri. duplr. Primo ſic. Liberalitas ſe extendit ad oēs operatio/
nes que ſunt circa pecunias. ſ. acceptiones donationes ꝛ
expenſas: ſed magnificētia ſolū eſt circa opationes ſum/
ptuoſas. ergo ꝛc. Scdo ꝓbať ſic. In ſumptibus ſiue expē
ſis magnificentia excedit liberalitatē: q2 magnificētia eſt
circa magnas expēſas ꝛ liberalitas eſt circa expenſas me
diocres. igiť magnificētia ꝛ liberalitas differūt q̄ntum ad
M mām. [Magnitudo aūt.] Qualr aūt pertinet magnitudo
ad ſumptus magnifici: oſtendit Phs dicens ꝙ magnitu/
do eſt ad aliud: ꝛ ideo magnitudo ſumptus accipiť p re/
ſpectum ad aliud. ſ. ad illud in quo fiunt expenſe ꝛ ad pſo
nam expendētis: nō enim idē ſumptus dr̄ magnus per cō
parationē ad trirarcū: ꝛ per cōparationē ad architheorū:
ꝛ intelligit per trirarcū p̄ncipē galearū que hñt tres ordi/
nes remorū: ꝛ per architheorū p̄ncipem ſeu preſidentē in
templo: op; enim ſumptus eſſe decentes per cōparationē
ad illū qui expendit: ꝛ p cōparationē ad illud in quo expē
dit: ꝛ per cōparationē ad illū pro quo expendit: vt ſi fiant
expenſe in edificatione domus op; ꝯſiderare cui illa do/
mus edificeť. vtz. ſ. p̄ncipi vel p̄uate pſone: q2 ſm hoc di/
uerſi ſumptus requirunť. [Qui aūt in paruis.] Aſſumptū
ꝓbať. ſ. ꝙ ad magnificētiaʒ reqrať magnitudo ſumptus:
ꝛ ꝓbať per hoc ꝙ ſi aliqs expēdat in rebus paruis etiam
moderatis ſʒ ꝙ dignū eſt nō dr̄ magnificus: vt ſi multo/
tiens diuiſiʒ expenderet multa paruiſſima ꝙ oēs ille expē/
ſe cōgregate facerent aliqd tātū q̄ntum eſt illud qd expen N
dit magnificus nō ꝑꝑ hoc diceret magnificus: ꝛ ſi prom/
pte ꝛ liberaliter illa parua expenderet: ſed hñ eſſet libera/
lis ꝛ nō magnificus: nā oīs magnific9 eſt liberalis ꝛ nō oīs
liberalis eſt magnific9. [Talis aūt hitus.] Vitia oppoſita
magnificentie ſunt paruificentia ꝛ banauſia: paruificentia op/
poniť magnificētie per modū defectus ꝛ banauſia oppo/
niť magnificētie per modū ſuperabūdātie: ꝛ dr̄ banauſia
a bannos qd eſt fornax: q2 banauſi oīa ſua cōſumunt ſicut
in fornace. Vocanť etiā tales apyrochalia: q̄ſi ſine expe/
rientia boni q2 ſunt inexperti qualr op; boni operari ꝛ ta
les dicunť ſuperabūdātes: q2 excedūt rectā rōnē in expē/
dendo. ¶ Circa mām magnificētie eſt intelligēdū ꝙ ad Nōn
magnificū ꝑtinet intēdere aliqd magnū opus vt nomen
ſonat: ſed magnū opus nō fit ſine magnis ſumptib9: ideo
magnificentia eſt circa magnos ſumptus ꝓportionatos O
operi ꝛ pſone facienti ſumptus: ſʒ q2 a magnis ſumptib9
faciēdis pōt hō ipediri ex nimio amore pecunie: qui enim
nimis diligit pecuniā per hoc retrahiť a magnis ſumpti/
bus faciendis: iō magnificētia eſt circa amorē pecunie ꝛ
circa magnos ſumptus ꝛ circa pecunias qbus vtitur in ta
libus ſumptib9. ¶ Pōt igitur diſtingui triplex mā ipſius 3x magni/ficētie mā
magnificētie. naʒ amor pecunie eſt mā imediata ꝛ intrin/
ſeca magnificentie: q2 magnificētia hʒ regulare appetitū
hominis ne ꝓpter nimiuʒ amorem pecuniarū retrahať a
magnis ſumptibus in opere magno faciendis. Eſt etiam
circa ſūptus ꝛ expēſas magnas ſicut circa mām extrinſe/
cam ꝓpinquā: ꝛ q2 magni ſumptus non fiunt ſine magna
pecunia: ideo magnificētia eſt circa pecunias tanq̄ circa Nōn
mām extrinſecā ſcdariā ꝛ remotā. ¶ Intelligendū eſt ēt duplr li/beralitas accipiť.
ꝙ liberalitas accipiť duplr. ſ. large ꝛ ſtricte: liberalitas lar
ge accepta eſt indifferēter circa magnas expenſas ꝛ circa P
paruas: ꝛ ſic eſt genus ad magnificentiā ꝛ nō eſt v̄tus di/
ſtincta ſpālis a magnificentia: ꝛ ſic loquiť Phs hic de libe
ralitate cum dicit ꝙ oīs magnificus eſt liberalis: ꝛ nō oīs
liberalis eſt magnificus: ſed liberalitas ſtricte accepta eſt
ſolum circa expenſas mediocres: ꝛ ſic eſt virtus ſpecifice
diſtincta a magnificentia.

¶ Magnificus aūt ſcienti ſimilis eſt: nā decorū ipſum
cōtemplari pōt ꝛ magnos cōcinne facere ſumpt9. Ut
enim in principio dixim9 habitus opōnibus ꝛ iis quorū
eſt definiť. Sumptus igiť magnifici magni ſunt ꝛ de/
centes. Talia aūt ꝛ opa ſunt: ſic enim magnus erit ſum
ptus ꝛ decēs ad opus: vt ſumptus qdē opus: opꝰ v̄o
dignus ſit vel ēt exuperet ſumptus. At qui magnific9
honeſtatis cā tales faciet ſumptus. Hoc enim oīb9 eſt Q
cōe v̄tutib9: ꝛ ēt cū voluptate ꝛ ſine parſymonia ero/
gando. Exacta nāq; rō ad puſillitatē nimirū attinet:
atq; poti9 quonā mō pulcherrimū maxieq; decēs fue
rit ipſuʒ opus cōſiderabit: q̄ quāti cōſtiterit: ꝛ quonā
mō cōfectū p q̄minimos fuerit ſumptus. Neceſſe eſt
igiť ipſuʒ magnificū liberalē ēt eſſe. Etenim liberalis
ſumptus faciet quos op; ꝛ vt op;. In his aūt eſt ma/
gnū ipſuʒ magnifici vt magnitudo circa hec liberali/
tatis ꝛ ab equali ſumptu magnificentius faciet opus:
nō. n. eadē eſt v̄tus rei que poſſideť ꝛ operis. Etenim
illa qdē eſt ea que q̄plurimo precio digna eſt ꝛ pre/
cioſiſſima: vt aurū ꝛ op9 qd magnū eſt atq; pulchrū:
talis enim operis aſpectus eſt admirabilis: at qd eſt
magnificuʒ eſt admirabile: atq; virtus operis eſt ma
gnificentia in magnitudine.
¶ Magnificus aūt ſcienti aſſimilať: decens enim 2a pa. c.

A pōt ſpeculari: ⁊ expendere magna prudenter:
quēadmodū eniꝫ in principio diximꝰ habitus
opōnibꝰ determinatꝰ: ⁊ q̄ꝫ eſt: magnifici vtiqꝫ
ſumptus magni ⁊ decentes: talia vtiqꝫ ⁊ opa:
ſic eniꝫ erit magnus ſumptꝰ ⁊ decēs operi: q̄re
opus q̄dē ſumptu dignū opꝫ eſſe: ſumptū aūt
opere vel ſupabūdare. ⁋ Cōſumet autē talia
magnificꝰ boni gr̄a. Cōmune.n. hoc ꝟtutibꝰ.
⁋ Et adhuc delectabilr ⁊ emiſſiue. ⁋ Rōciniū
aūt diligētia puifica. ⁋ Et qualr optimum ⁊
decētiſſimū itēdet vtiqꝫ magis q̄ꝫ quāto ⁊ q̄lr
minimo. ⁋ Neceſſariū aūt ⁊ liberalē magnifi-
B cuꝫ eſſe: eteniꝫ liberalis expendet que opꝫ ⁊ vt
opꝫ. In his eniꝫ magnū magnifici velut magni
tudo circa hec liberalitate exiſte. ⁋ Et ab equa
li ſumptu opus faciet magis magnificū. Non
eniꝫ eadē ꝟtus poſſeſſionis ⁊ operis: poſſeſſio
nis eniꝫ q̄dē ꝟtus qḋ plurimo dignuꝫ ⁊ hono-
ratiſſimū: puta auruꝫ. Operis.n. magnū ⁊ bo
nū: talis eniꝫ ſpeculatio admirabilis. Magni-
ficum autē admirabile: ⁊ eſt operis virtus ma
gnificentia in magnitudine.

⁋ Hec eſt 2ª ps pncipalis huiꝰ capl'i: in qua oſtendit quō
magnificētia ſe hꝫ circa ſuā māꝫ ponēdo ꝓprietates ipſiꝰ
C magnifici: que ſunt. 7. Pr'a eſt q magnificus aſſimilatur
ſapiēti: q2 ſicut ad artificē ſcientē ptinet cognoſcere ꝓpor
tionē vnius ad aliud: ita ad magnificū pertinet cognoſce-
re ꝓportionē expenſaꝝ ad illud in quo fiūt expenſe. Opꝫ
eniꝫ q expenſe ꝓportionent operi in quo expēſe fiūt vel
q ſuperabūdēt: q2 eniꝫ difficillimū eſt inuenire mediuꝫ ſi
cōtingat a medio declinare: ſemꝑ ꝟtus declinat ad illḋ qḋ
minus hꝫ de malo: ſicut liberalis in dādo ⁊ magnificus in
plus expēdēdo. [Cōſumet aūt talia.] Scḋa ꝓprietas ma-
gnifici eſt accepta ex pte finis ⁊ eſt q magnificꝰ cōſumit:
hoc eſt: expendit talia magna bona ⁊ decentia ꝑꝑ bonum
honeſtū: ſed hec ꝓprietas nō eſt ꝓprie ꝓpria: q2 operari
ꝑꝑ bonū honeſtū eſt cōmune cuilibꝫ ꝟtuti. [Et adhuc de-
lectabilr.] Tertia ꝓprietas eſt q ad magnificuꝫ pertinet
magna expendere ⁊ emiſſiue id eſt ꝓmpte: ⁊ ſine difficul-
tate emittendo. [Ratiociniū aūt.] Quarta ꝓprietas eſt q
D magnificus nō dꝫ eſſe diligēs in cōputatione expēſarum.
18° ɔclo huiꝰ q̄rti libri. Et hec eſt ɔclo 18ª ⁊ pbatꝰ ſic. Qḋ eſt ꝓpriū paruifico non
ineſt magnifico: ſed ꝓpriū paruifico eſt q ſit diligens in
cōputatione expenſaꝝ: ergo ⁊c. Huius rōnis ponit Phs vir
tutē minorē dicens q rōciniū diligētia eſt paruifica: ꝺ eſt
ptinet tanq̄ꝫ ꝓpriū ad puificū. [Et qualr optimū.] Quinta
ꝓprietas eſt q magnificus magis reſpicit ad hoc q fiat
opus optimū ⁊ decētiſſimū q̄ꝫ qualr nimiū expendit cir-
ca opus faciēdū. vñ magis reſpicit ad opus q ipſuꝫ opti-
me fiat q̄ꝫ quō ⁊ q̄ꝫtū expēdat circa opus faciendū. [Ne-
19° ɔclo huiꝰ q̄rti libri. ceſſariū aūt.] Sexta ꝓprietas eſt q neceſſe eſt magnificū
eſſe liberalē: ⁊ hec eſt ɔclo 19 ⁊ pbatꝰ ſic. Neceſſe eſt q il-
le q expendit que opꝫ ⁊ qñ opꝫ ⁊ circa q̄ opꝫ: ⁊ ſic de alijs
circūſtātijs: ſit liberalis: ſꝫ magnificꝰ expēdit qñ opꝫ ⁊ q̄
opꝫ: ⁊ ſic de alijs circūſtātijs: ergo neceſſe eſt magnificū eſſe
liberalē. Maior pꝫ ⁊ minor declaratꝰ per hoc q magnifi
cus expēdit circa magna ⁊ decētia opa que opꝫ ⁊ qñ opꝫ:
⁊ ſic de alijs circūſtātijs: ⁊ hoc facit delectabilr ⁊ emiſſiue
⁊ ꝑꝑ ex bonū. vñ ad magnificū ꝓprie ptinet q aliqḋ ma-
gnū faciat circa māꝫ liberalitatis ac ſi magnificētia nihil
aliḋ ſit q̄ꝫ q̄dā magnitudo liberalitatis circa expēſas. [Et
ab eq̄li.] Septima ꝓprietas magnifici eſt facere magnuꝫ
opus ex magnis ſumptibus: ⁊ hec eſt ɔclo 20° ⁊ pbatꝰ ſic. 20° ɔclo huiꝰ q̄rti libri.
Ad magnificū ptinet facere opus magnificū: ſꝫ opus ma-
gnificū opꝫ q ſit magnū ⁊ ex magnis ſumptibꝰ: ergo ad ma-
gnificū ptinet facere opus magnū ex magnis ſumptibus.
Maior eſt manifeſta ⁊ minor declaratꝰ. naꝫ ad opus ma-
gnificū opꝫ cōcurrere ꝟtutes tā poſſeſſionis q̄ expēditꝰ in
opus faciēdū: q̄ꝫ etiā ipſius opis: opꝫ eniꝫ adeſſe optimas
ꝑfectiones vtriuſqꝫ ad hoc q opus ſit magnificū: optima
aūt ꝑfectio operis ipſiꝰ magnifici eſt decēs ipſius magni-
tudo ⁊ bonitas: ita q ɔſideratio talis opis inducit admira
tionē ita vt opus ſit admirabile: ⁊ opis ꝑfectio poſſeſſio-
nis eſt vt ſit plurimo ꝓcio dignū: ⁊ q hoīes maxime hono
rant ſeu appreciantꝰ cuiuſmodi eſt aurū. Sic ergo pꝫ q ꝑfe-
E ctio opis magnifici cōſiſtit in magnitudie opis cū magni-
tudine expenſaꝝ: ⁊ ſic pꝫ minor ⁊ hoc eſt qḋ dicit Phs: q
ſi magnificꝰ faciat opus ab eq̄li ſumptu opꝫ: hoc eſt a ma-
gno ſumptu ſicut ipm opus eſt magnū: ⁊ opus erit magis
magnificū: ⁊ ꝑ hoc itelligitꝰ ɔclo. ſ. q ad magnificū ptinet
facere magnū opus ex eq̄libꝰ ſumptibꝰ hoc eſt ex magnis
ſumptibꝰ. Deinde ꝑ declaratione minoris dicit q nō eſt
eadē ꝟtus hoc eſt ꝑfectio poſſeſſionis q̄ expēditꝰ circa opꝰ
⁊ ipſius opis. nā ꝟtus poſſeſſiōis eſt qḋ plurimo precio eſt
dignū ⁊ honoratiſſimū: hoc eſt maxie appreciatū: puta au-
rū: ſed ꝟtus opis eſt magnū ⁊ bonuꝫ. i. magnitudo ⁊ boni-
tas cuiꝰ ſpeculatio eſt admirabilis: ⁊ ex his ɔcludit q ꝟtꝰ
operis magnifici ɔſiſtit in magnificētia opis ⁊ in magni-
tudine ſupple expēſaꝝ. ⁋ Lincoñ. dicit hic q ſiue a vili
F ſiue a pauco ſumptu ɔtingeret fieri opus magnū ⁊ ꝓcioſū
ſiue ex magno ⁊ ꝓcioſo ſumptu cōtingeret fieri opus vile
vel puū nō eſſet opus vere magnificū. Opꝫ.n. tā poſſeſſio-
nis que expēditꝰ in opus faciēdū q̄ꝫ ipſius opis cōcurrere
ꝟtutes hoc eſt optimas ꝑfectiones ad hoc q opus ſit ma-
gnificū. hec Lincoñ. dicit ēt q in magnifico ope opꝫ hoc
adeſſe: vt ſit admiratione dignū: opera eniꝫ magnifici ſūt
talia q̄ raro ſunt inuēta: ⁊ hꝫ ſunt admiratione digna.

⁋ Impenſe vō ſunt he quas dicimus honorabiles: vt
ea que deoꝝ cā fiunt: dedicatiōes inquā ⁊ extructio-
nes ac ſacrificia. Et ea q̄ ad Rēp. liberalitas fiunt: vt
ſi aliquo in loco ludos ſplendide facere oportere pu-
tant: aut ꝑfecturas ſubire nauiū: aut ēt epulū publicū
exhibere atqꝫ in vniuerſis vt diximus: ⁊ ad agētē hñt
reſpectus q̄lis ſit: ⁊ quas habeat facultates: digna.n.
G his eſſe opꝫ: ⁊ nō ſolū opus: veꝝ ⁊ ipſuꝫ facientē dece
re. Quocirca pauper nō erit magnificus: q̄ppe cuꝫ ei
nō ſint ea e q̄bus multos decore faciat ſumptus: q vō
aggreditꝰ ſatuꝰ eſt: nā ꝑter dignitatē facit: ⁊ id qḋ opꝫ:
id vō qḋ recte ſeſe hꝫ a ꝟtute emergit. Decēt āt ⁊ eos
q̄bꝰ talia antecedūt: aut ꝑ ſeipſos aut ꝑ maiores: aut
per eos recta ad quos ipſi ſe referūt ꝓpinq̄tatis aliq̄
rōne: ⁊ nobiles ēt ⁊ glorioſos ⁊ quotquot ſūt huiuſce-
modi: hec eniꝫ vniuerſa amplitudinē hñt ⁊ dignitatē.
Maxime igitꝰ talis eſt ipſe magnificus ⁊ in talibꝰ ipen
ſis verſantꝰ ipſa magnificentia quēadmodū diximus:
⁊ maxime enim ⁊ honorabiliſſime ſunt.
⁋ Eſt aūt ſumptuuꝫ q̄lia diciꝫꝰ honorabiliſſi-
ma: puta circa deos dona repoſita ⁊ ꝓparatio-
nes ⁊ ſacrificia: ſilr aūt ⁊ quecunqꝫ circa oē di
uinuꝫ. Et quecūqꝫ ad cōe magnifica ſunt: pu-

I ta ſi alicubi largiri q̄le oportere p̄clare: vel trie-
ris eſſe principe᷑: vel et ꝯuiuare ciuitatē. ℭ In
oibus aūt quēadmodū dictū eſt ⁊ ad operāte᷑
referꝰ q̄s eſt ⁊ quaꝝ poſſeſſionū: digna.n.op᷑
his eſſe: ⁊ non ſolū operi ſed ⁊ facienti decere.
ℭ Propter qđ inops q̄dē nō vtiq᷑ erit magni
ficus: nō eni ſūt a q̄bꝰ multa cōſumet decenter:
tentans aūt ⁊ inſipiens: p̄ter dignitatē enim ⁊
opportunu᷑: ſ̄m v̄tutē autē recte. ℭ Decet aūt
⁊ eos q̄bꝰ talia p̄exiſtūt p ſeipſos vel per geni-
tores vel per quos ad ipſos trāſeūt ⁊ nobiles ⁊
glorioſos: ⁊ quecūq᷑ talia: oia eni᷑ hec magni-
K tudinē hn̄t ⁊ dignitatē. Maxie q̄dem igit talis
magnificꝰ ⁊ in talibꝰ ſūptibꝰ magnificētia quē-
admodu᷑: diximꝰ.n. maxia ⁊ honorabiliſſima.

ℭ Hec eſt 3ª ps p̄ncipalis huiꝰ capli: in qua p̄hs oſtēdit in
q̄bus magnificus expēdit p̄ncipalr ⁊ q̄bꝰ pſonis conuenit
in talibꝰ expēdē. Quātū ad p̄m intēdit dicē q ad duo p̄n-
cipalr d᷑ opus magnifici ſe expendere: videli᷑ ad res diui
nas. ſ. ad p̄parationē vel edificatione᷑ tēploꝝ ⁊ ſacrificia
vel oblationes faciēdas: ⁊ hoc eſt p̄m. ſ. q opus magnifici
ſe d᷑ expēdere ad res diuinas. Scđm eſt q opus magni-
fici ſe d᷑ expēdere ad ea q̄ magnifice fiūt p reſpectum ad
bonū publicū cuiuſmodi ſunt donationes magnifice toti
cōitati facte: ⁊ h̄ p aliq̄ vtilitate cōitatis ⁊ magna cōuiuia
facta cōitati. [In oibꝰ aūt.] Viſo que ſūt illa in q̄bus ma-
L gnificus h᷑ p̄ncipalr expēdere: intēdit oſtēdere q̄bꝰ perſo
nis cōuenit hꝰ expenſas facere: ⁊ q̄bꝰ nō: ⁊ dicit q in oibꝰ
hꝰ expenſis op᷑ reſpicere ad ea in q̄bꝰ q̄s expēdit: ſed cū
hoc op᷑ habere reſpectū ad pſonā expendētē. Op᷑ enim
reſpicere q expēſe ſint ꝓportionate ꝯditioni: ⁊ pſone ex-
pendētis ⁊ diuitijs eiuſdē: ita q expēſe nō ſolum deceant
opus in quo expēdunt: ſ᷑ et q deceāt facientē expenſas.
[Propter qđ inops.] Ex hoc oſtēdit q̄bꝰ nō decet facere
hꝰ opera magnifica: ⁊ cōcludit ex p̄dictis q inops nō eſt
21ª p̄clo huiꝰ q̄rti libri. magnificus. Et hec eſt p̄clo 21ª ⁊ pbat ſic. Ois magnificꝰ
h᷑ magnas diuitias ex q̄bꝰ pōt decēter multa expēdere: ſ᷑
inops nō h᷑ magnas diuitias ex q̄bꝰ pōt multa expēdere
decēter: iō ⁊c. Vn̄ ſi aliq̄s tentet expēdere vltra ſuū poſſe
erit inſipiēs: q: opat preter dignitatē: ⁊ p̄ter id qđ op᷑ qđ
nō ꝑtinet ad v̄tutē: q: ſ̄m v̄tutem oia fiunt recte ⁊ ſ̄m qđ
op᷑. [Decet aūt.] Oſtēdit quos decet facere hꝰ expenſas
magnas vbi op᷑ inſpicere ad q̄titatē diuitiaꝝ: ⁊ et ad cō-
M ditionē pſonaꝝ. vnde dicit q tales expenſas magnificas
decet illos hoies facere q habent magnas diuitias ex q̄bꝰ
pñt multa ꝯſumere decēter: nec refert vn̄ habeāt iſtas di-
uitias verū iure hereditario aut ex ꝓprio labore: aut quo-
cunq᷑ alio mō diuitie ad eos ꝑueniāt: puta ſi relinquant
heredes extraneoꝝ. Op᷑ etiā reſpicere ad ꝯditiones pſo-
narū. nā viros nobiles genere ⁊ viros glorioſos ⁊ in hono
ribꝰ ꝯſtitutos maxie decet tales magnos ſumptus facere:
22ª p̄clo huiꝰ q̄rti libri. nā iſti ī portāt quandā magnitudinē ⁊ dignitatē: ⁊ iō tali-
bus maxie cōpetit magnificētia: ⁊ pōt hic poni p̄clo 22ª
ſcili᷑ q viros nobiles genere ⁊ viros in dignitatibꝰ ꝯſtitu-
tos hn̄tes magnas diuitias decet facere ſumptus magni-
ficos: ⁊ pbat per hoc q hn̄t diuitias ſufficiētes: ⁊ cōuenit
et cōditionibus hꝰ perſonaꝝ magnitudinem habentiu᷑.
igitur hꝰ viros decet facere ſumptus magnificos.
ℭ Et priuatis v̄o he pertinēt ad magnificu᷑ que ſemel
fiunt: vt nuptie ⁊ ſi q̄d aliud tale: ⁊ ſi circa aliq̄d tota
ciuitas: aut q ſunt in dignitatibꝰ ſtudeāt: ⁊ circa hoſpi N
tū ſuſceptiones: ⁊ miſſiones: ⁊ munera. Nō eni᷑ ad ſe-
ipſu᷑: ſ᷑ ad publica ſumptus facere magnificus ſolet:
ipſa aūt munera ſimile q̄d hn̄t is q̄ dijs dedicant. Ad
magnificu᷑ et ꝑtinet ⁊ domū a ſe extructā vt diuitias
decet habere: eſt eni᷑ q̄dā ⁊ hec ornamētū: ⁊ ite᷑ his
magis operibꝰ ſūptus facere q̄ diuturno tēpore perſi
ſtere pñt. Hec eni᷑ ſunt maxie pulchra atq᷑ in ſingu-
lis decoꝝ ipm ſeruare: nō eni᷑ eadē dijs ⁊ hoibꝰ ⁊ ad
templū atq᷑ ſepulcrū accōmodant. Eſt aūt vnuſq̄ſq᷑
ſumptus magnifici ſuo in genere magnus: ⁊ magnifi-
centiſſimus q̄de᷑ is eſt qui eſt magnus in magno: hic
aūt his qui eſt in his magnus. Et differt magnum qđ O
eſt in opere a magno qđ eſt in ſumptu. Pila nāq᷑ pul
cherrima: aut pulcherrimus vrceus pueribus q̄dē mu
neris magnificentiā h᷑: preciū aūt eis puſillū eſt atq᷑
illiberale. Quapp magnifici eſt quocūq᷑ in genere fa
ciat magnifice facere. Tale nāq᷑ neq᷑ facile ſuperari
poteſt: ⁊ ſeſe habet vt ſumptus dignitas poſtulat. Ta
lis eſt igitur ipſe magnificus.
ℭ Propterea aūt quecūq᷑ in ſemel fiunt: puta 4ª ps c.
nuptie ⁊ ſi q̄d aliud tale. Et ſi circa aliq̄d tota
ciuitas ſtudet vel q in dignitatibꝰ: ⁊ circa pere-
grinoꝝ aūt ſuſceptiones ⁊ emiſſiones ⁊ datio-
nes ⁊ retributiōes. Nō eni᷑ in ſeip̄ſ ſumptuo-
ſus magnificꝰ ſ᷑ in cōia: dona aūt deo ſacratis P
hn̄t aliq̄d ſiſe. ℭ Magnifici aūt ⁊ habitationē
p̄pare decēter diuitijs: ornatꝰ q̄dē eteni᷑ ⁊ hec:
⁊ circa hec magis ſumptꝰ facere q̄cūq᷑ diutur
na opeꝝ: optima.n. hec. ℭ Et ī ſingulis decēs.
Nō eni᷑ idē cōgruit dijs ⁊ hoibꝰ neq᷑ in tēplo
⁊ ſepulcro: eteni᷑ in ſumptibus vnūq̄dq᷑ ma-
gnū in genere: magnificētiſſimū q̄dē qđ in ma-
gno magnū: h̄ aūt qđ in hijs magnu᷑: ⁊ differt
in ope magnū ab eo qđ eſt in ſumptu. Sphera
q̄dē eni vel lechitꝰ pulcherrima magnificētia᷑
h᷑ puerilis doni. Huius aūt p̄ciu᷑ puū ⁊ illibe
rale: pp qđ eſt magnifici ī quo vtiq᷑ faciat gn̄e
magnifice facere: tale.n. nō facile ſupabile ⁊ eſt
hn̄s ſ᷑ dignitatē ſūptꝰ: talis q̄dē igr magnificꝰ. Q
ℭ Hec eſt 4ª pars: in qua narrat in q̄bꝰ magnificus ſcđa-
rio expendit. ⁊ ponit tres gradus ꝑtinētes ad p̄uatas pſo-
nas in q̄bus ſcđario expendūt. Primus eſt q magnificus
magnos ſumptus facit in his que ꝓprie ad ipſum vel ad
amicū ꝑtinēt q̄ fiunt ſolu᷑ ſemel: cuiuſmodi ſunt nuptie ⁊
militia: ⁊ ſi q̄d aliud ſit tale. Scđs gradus eſt q ſi tota ci-
uitas vel p̄nceps ciuitatis ſtudeat ad aliq̄s magnos ſum-
ptus faciēdos: ⁊ circa hoc faciat magnificus magnos ſum-
ptus: vt ſi op᷑ ciuitate᷑ honorifice recipe aliq̄s extraneos
vt reges vel p̄ncipes: vel ſi op᷑ eis mittere magna expe-
nia vel ei magna dona offerre: vel ſi oporteat eis retribue
re p aliqbꝰ bñficijs ipenſis: in oibꝰ his magnos ſumptus
facere magnificꝰ. Nō.n. eſt magnificꝰ ſūptuoſus in ſeip̄ſ
vt multū expēdat in ꝓpriū vſu᷑ ſ᷑ ſumptꝰ magnos faciet
in cōmuni: ⁊ dico q dona magnifica que dant magnis vt
regibus ⁊ p̄ncipibꝰ hn̄t aliq̄d ſiſe cū his que deo offerunt:
nō eni᷑ offerunt deo aliq̄ q: deus eis indiget: ſed pp reue-

A gentiā ⁊ honorē: ſ. in magnis viris dant̄ ⁊ offerunt̄ dona
magis ꝑpter honorē ꝙ̄ ꝑꝑ indigentiā.[Magnifici aūt.]
Tercı⁹ gradus in quo magnificus ſc̄darīo expēdit ponit:
⁊ eſt ꝙ magnific⁹ dꝫ ꝑparare ſibi domū ꝯueniētē ex pro-
prijs diuitijs: q2 hec decētē domū ꝑtinet ad hoīs ornatū:
⁊ in edificijs faciendis magis intēdit magnificus facere
magnos ſumptus circa opa diuturniora ⁊ ꝑmanētiora ꝙ̄
circa alios fragiles ornatus: puta circa colūnas marmo-
reas in domo ꝙ̄ circa feneſtras vitreas: que eni3 ſunt diu-
turniora ſūt optima.[Et in ſingulis decēs.] In alb⁹ ſum-
ptib⁹ magnificus ꝯſeruat debitā ꝓportionē ſumptū ad ea
in qb⁹ expendit. vñ in ſingulis expēdit illō qō decet: ⁊ ſ3
ſpēm ⁊ ſ3 q̄titatē. nō eni3 idē ſ3 ſpēm ⁊ ſm q̄titatem cō-
gruit exhibere dijs ⁊ hoībus neqꝫ in tēplo ⁊ ſepulcro con-
B ſtruēdo: magnificus tñ ſemꝑ faciet magnū ſumptū: ⁊ in
C quolibet facto faciet magnū ſumptū in genere illo. Nam
in magno faciet magnū ſumptū: ⁊ in quolibet facto faciet
magnū in tali genere. Nō eni ſemꝑ eſt idē ſimplr magnū
⁊ in tali gñe magnū: qñqꝫ eni3 differūt magnum reſpectu
operis ab eis q̄ ſunt ſimplr magna in expenſis. nā ſi aliqs
faciat pulcherrimā ſpherā. i. pilā aut lechitū. i. aliqō vaſcu-
lū ad dandū alicui puero: illa ſphera vel vas hꝫ magnifi-
centiā in gñe puerilis doni: ⁊ tñ nō eſt magnū in ſumptu:
preciū eni3 pulcherrime ſphere ſ3 ſe cōſideratū eſt paū.
Sic igit̄ magnificus in quolibet gñe facit aliqō magnum
opus in illo genere in quo facit ſumptus ſm operis digni-
tatē ⁊ talis ſumptus factus ſm operis dignitatem non eſt
de facili ſupabilis: q2 nō eſt facile melius facere.
⁋ Is aūt qui exuperat atqꝫ ſordidus eſt ſumpt⁹ faciē-
do vltra id qō opꝫ exuperat vt eſt dictū: nā paruis in
C rebus multa cōſumit: ⁊ ſplendorē inconcinne captat:
nūc his qui pecunias cōferūt ad cōuiuia ſibi paranda
nuptiali apparatu epulū prebens: nunc ſubminiſtrās
comedis exhibēs in coꝝ tranſitu purpuras: vt facere
Megarenſes cōſueuerūt: ⁊ oīa talia nō honeſtatis ſ3
oſtenſionis diuitiaꝝ cauſa facit: ⁊ vt admiratione ꝑꝑ
hec vt putat afficiat̄: atqꝫ vbi qdē multos facē ſum-
ptus opꝫ paruos facit: vbi vō opus eſt paruis magnos.
Puſillus aūt in decoro circa vniuerſa deficit: ⁊ maxi-
mis factis ſumptibus in paruo perdit decoꝝ: ⁊ qcqd fa-
cit tarde differēdoqꝫ facit: cōſiderat quonā mō ꝙ̄ mi-
nimos faciat ſumptus: ⁊ ēt querit̄: cūctaqꝫ maiora ꝙ̄
opꝫ ſe facere putat. Sunt igitur hi duo habitus: vicia
quidem: non tamen afferūt probra: ꝓpterea ꝙ neqꝫ
D detrimento ſunt aliōs: neqꝫ nimiū ſunt deformes.
5ª ꝑs ca. ⁋ Supabundās aūt ⁊ banauſus in ꝑter qō opꝫ
cōſumēdo ſupabūdat quēadmodū dcm̄ eſt. in
ꝑuis enim ſumptuū multa cōſumit ⁊ reſplēdet
ꝑter melodiā: ⁊ eſt parabola q̄dā: puta hyſtrio
nes nuptialr cibās ⁊ comedijs tribuēs: in tran
ſitu purpurā īferēs quēadmodū Megares ⁊
oīa talia nō boni faciet gratia: ſed diuitias oſtē-
tans ⁊ ꝑpter hoc exiſtimās admirari: ⁊ vbi q-
dē opꝫ multa cōſumere pauca ꝯſumēs. vbi aūt
pauca multa: paruificus aūt circa oīa deficiet
⁊ maxima cōſumens in paruo bonuꝫ ꝑdit. Et
qōcūqꝫ facit tardās: ⁊ intēdēs q̄liter minimuꝫ
conſumat vtiqꝫ ⁊ hoc triſtat̄: ⁊ oīa exiſtimans
maiora facere ꝙ̄ opꝫ. ⁋ Sunt qdē: hij igit̄ ha-
bitus maliſſe: nō tñ opprobria qdē īferūt ꝓpter E
neqꝫ nociuos ꝓximo eſſe neqꝫ valde turpes.

⁋ Hec eſt 5ª pars principalis: in qua determinat̄ de vicijs
oppoſitis magnificētie. ſ. de banauſia q̄ eſt viciū in exceſſu
⁊ de ꝑuificētia que eſt viciū ſ3 defectū: banauſus excedit
magnificū nō in q̄titate ſumptuū ſed in expendēdo ꝑter
illud qō opꝫ. vñ vbi opꝫ multa expēdere expendit pauca
vel nihil: ⁊ multa expendit vbi nō opꝫ expēdere.[Preter
melodiā.] idēſt ꝑter debitā ꝓportionē vt in hyſtrionibus
eos nuptialiter cibās ⁊ comedijs. i. repſentatorib⁹ tribuēs
magis ꝙ̄ opꝫ ⁊ in trāſitu purpurā īferēs. i. viā purpura co-
operiēs exiſtimās ſe ꝑ hoc admirari. Sꝫ paruificus eſt q
circa oīa deficit cuius ſunt qnqꝫ ꝓprietates. Prima eſt ꝙ
cū facit magnas expēſas in ꝑuo: q2 nō vult expēdere bo⁹
perdit qō appoſuit: vel ſic bonū ꝑdit. i. bonū virtutis ꝑdit ꝑ F
modico qō omittit. Scda eſt ꝙ qcqd facit: facit cū tardi-
tate. Tertia eſt ꝙ ſemꝑ ſtudet quō pōt minimū expēdē.
Quarta eſt ꝙ expēdit cū triſticia. Quinta eſt ꝙ ſemꝑ cre-
dit ſe maiora facere ꝙ̄ opꝫ.[Sunt qdeꝫ.] determinat de
vtroqꝫ vicio ſil declarās duo. ſ. ꝙ habit⁹ oppoſiti magni-
ficētie ſunt malicie: ⁊ eſt ꝯclō 23ª ⁊ ꝓbat̄ ꝑ hoc ꝙ opponū- 23ª ꝯclo hui⁹ q̄rti libri.
tur virtuti ⁊ nihil opponit̄ virtuti niſi malicia. Scdo decla-
rat ꝙ iſti habitus oppoſiti magnificentie nō ſunt oppro-
brioſi: ⁊ hec eſt ꝯclō 24ª ⁊ ꝓbat̄ dupl'r. Pmo per h ꝙ nō 24ª ꝯclo hui⁹ q̄rti libri.
inferūt aliud nocumētū ꝓximo. 2º per hoc ꝙ nō ſūt mul-
tū turpens eo ꝙ valde difficile eſt in magnis ſumptibus
nō recedere a medio: ⁊ facē cōtra illud qō eſt multū dif-
ficile nō eſt turpe. ⁋ Hic dubitat̄ circa paruificētiā. vtrū Dubiū.
ſit viciū oppoſitū magnificētie ⁊ banauſie. Et vī ꝙ nō ſit rō
viciū: q2 diligētia rōcinij nō eſt viciū: q2 bonū hoīs ꝯſiſtit G
in hoc ꝙ hō rōcinet̄ de quolibꝫ. ſed diligentia rōcinij eſt
paruifica: vt dicit hic Phs. ergo paruificētia nō eſt viciū.
⁋ Circa iſtud dubiū ſunt duo ſciēda. pmo ꝙ ꝑuificentia Solō.
eſt viciū. 2º qualr ꝑuificentia diſtinguit̄ ab illiberalitate. pª adm̄ circa ſolutionem.
pª declarat̄ ſic. Ille habitus qui deficit a menſura rōnis
eſt viciū. ſ3 paruificētia eſt hmōi: q2 deficit a ꝓportione quā
rō dictat eſſe obſeruādā inter ſumptus ⁊ opa: q2 min⁹ in-
tendit expendere ꝙ̄ ꝯgruit operi: ⁊ ſ3 ſemꝑ eſtimet ſe plus
expendere ꝙ̄ opꝫ: ⁊ iō dicit Phs ꝙ ꝑuificus maxīa cōſu-
mens in paruo qō indebite retinet ꝑdit bonū. ſ. bonū ope-
ris magnifici. ⁋ Circa 2m eſt ſciendū ꝙ ꝑuificus ⁊ illibe- 2m adm̄.
ralis conueniūt in hoc ꝙ vterqꝫ expēdit cū triſticia ⁊ cum
tarditate: ſed differūt in hoc ꝙ illiberalis expendit cū tri-
ſticia ⁊ tarditate circa ſumptus paruos: ſed ꝑuificus expē-
dit cū triſticia ⁊ tarditate circa ſumptus magnos: nō enim
dī ꝑuificus: q2 intēdit expēdere aliqō paruū abſolute: h
enim ꝓprie ꝑtinet ad illiberalē: ſ3 dī ꝑuificus: q2 intendit H
ſumpt⁹ ꝑuos in rōne ad opus qō intēdit facere: ⁊ q2 ex-
pendere magna ꝓmpte ⁊ delectabilr eſt difficili⁹ ꝙ̄ expē-
dere moderata ⁊ facere ſumpt⁹ cōgruos: iō ꝑuificētia eſt mi-
nus viciū ꝙ̄ illiberalitas. ⁋ Ad rōnē in ꝯtrariū dōm eſt ꝙ ꝑ Ad rōnē. Aliud per rōcinij diligentiam intelligit.
diligentiā rōcinij poſſumus vno mō itelligere diligentiā
rōcinationis ⁊ illa nō eſt ꝑuifica: ſ3 eſt bona ⁊ laudabilis.
Alio mō poſſum⁹ ꝑ diligētiā rōcinij itelligere diligētiam
cōputationis ⁊ talis diligentia eſt duplex: q2 aut impat̄ a Cōputationis diligentiæ 2ª.
recta rōne moderāte appetitū circa affectionē pecunie ⁊
bonoꝝ exterioꝝ: ⁊ talis diligētia rōcinij. i. cōputatiōis nō
eſt paruifica ſed laudabilis. Aut talis diligentia accidit
ꝓpter timorem ſumptuū: timor enim facit bene conſul-
tationes ſicut dicitur 2º rhetorice: ⁊ talis diligētia eſt vitu-
perabilis. vnde paruificus timens facere ſumptus ex in-
ordinato amore quē hꝫ ad pecuniā: incipit rōcinari ⁊ inq-
rere quō poſſit minimū expēdere: ⁊ talis diligētia rōcinij
nō eſt laudabilis: ſed paruifica ⁊ vituperabilis ⁊c̄.

3 Secundus tractatus pme partis pncipalis huius libri qui eſt de virtutibus que ſunt circa honores continet duo capla. pm de magnanimitate que eſt vtus circa honores magnos. Caplm 2m qd incipit ibi[Videt aut et circa hunc.]eſt de quadã vtute inominata q̃ eſt circa honores mediocres etc.

Capitulum primum

in quo declaratur q magnanimitas ē circa magna et qs magnanim9 et qs chaymus et qs puſillanimus et qlr magnanimus eſt extrem9 et medi9: et q magnanimitas eſt circa maximũ exterioꝝ bonoꝝ vt ops etc. qd eſt honor. Et re9 q̊ꝝ deficit puſillanim9 et ſupabũdat chaymus: et qualis eſt magnanimus. ſ. optim9 et vir bonus cui9 eſt facere qd eſt magnũ in vnaquaqꝫ vtute moderate ſe hñs ad pſpera et aduerſa: nõ gaudens in his nec triſtatus
K in illis magis volens ſibi reuocare ad memoriã p ſermones qb9 bñ fecerit q̃ a qb9 bñ paſſus eſt ſua bñficia delectabilius audiẽs q̃ q̃ bñ paſſus eſt: nõ oſtẽſiuus ꝑpetie indigentie: ad magnos magnus: ad medios aũt moderatus manifeſtus oditor et amator. Curatiuus veritatis magis q̃ opinionis et nõ admiratiuus: nõ memor mali ſꝫ deſpector: cui motus et vox grauis et locutio ſtabilis: nõ cõtẽtioſus de deficiente et ſupabundante: qualis. ſ. eſt vterqꝫ.

¶ Magnanimitas circa magna qdẽ vel ex ipſo noie verſari vr. Circa que vo verſat pmũ accipiamus opꝫ: atqꝫ nihil refert ſiue habitũ ipm: ſiue eũ cõſideremus qui habitũ hꝫ. Itaqꝫ magnanimus is eſt qui magnis eſt dignus et dignũ ſeſe magnis cenſet. Qui nãqꝫ non ꝓdignitate hoc facit ſtolidus eſt: at eoꝝ qui prediti
L ſunt vtute nemo demens: nemo ſtolidus eſt. Is igit quẽ diximus magnanimus eſt: q nãqꝫ parua meret et hiſce dignũ ſeſe cenſet: modeſtus qdẽ at nõ magnanimus eſt. Magnanimitas eniꝫ in magnitudine: ſicut et pulchritudo corpore in magno cõſiſtit: parui vo formoſi qdẽ ſunt et mẽbris apti: ſed nõ pulchri. Is aũt q eſt indignus et magnis dignũ ſeipſuꝫ cenſet lentus eſt. Nõ eſt aũt ois lentus q maioribus q̃ meret dignum ſeipſuꝫ cenſet. At is q ſe dignuꝫ minoribus q̃ dignus ſit opinat puſillanim9 eſt: ſiue magna: ſiue mediocria mereat: ſiue parua qdẽ: minorib9 vo ſe dignũ eſſe exiſtimet: et maxie videbit is qui magnis eſt dignus: qd eniꝫ faceret ſi tantis nõ eſſet dignus. Eſt igit ipſe magnanimus magnitudine qdẽ extremus: rõne aũt eius
M qd opꝫ medius. Dignũ enim eo ſeipſe cenſet qd ad dignitatẽ ſuã accõmodat: illi vo exuperãt et deficiunt.

Caput pm ſcdi trac. pme ptis q̃rti libri ethicoꝝ. pe p̃s.

Magnanimitas aũt circa magna qdeꝫ ex noie vr eſſe: circa qualia aũt eſt primũ accipiamus: differt aũt nihil habitũ vel eũ qui ſm habituꝫ intẽdere: videt autẽ magnanimus eſſe q magnis ſeipſuꝫ dignificat dign9 exiſtẽs. Qui eniꝫ nõ ſm dignitatẽ id facit inſipiẽs: coꝝ aũt qui ſm vtutẽ nullus inſipiẽs neqꝫ ſtultus: magnanimus qdeꝫ igit q dictus eſt. ¶ Qui. n. paruis dignus et his dignificat ſeipm tẽperat9. Magnanimus aũt non: in magnitudine enim magnanimitas: quẽadmodũ et pulchritudo in corpore magno: parui aũt et formoſi et cõmẽſurati: pulchri aũt nõ. ¶ Qui aũt magnis ſeipſuꝫ N dignuꝫ facit indignus exñs chaymus: qui autẽ maiorib9 q̃ dignus nõ eſt ois chaym9. ¶ Qui aũt minorib9 q̃ dignus puſillanimus ſiue magnis ſiue moderatis ſiue paruis dign9 exiſtens adhuc minoribus ſeipm dignificet: et maxime vtiqꝫ videbit ſi videat magnis dign9: qd enim faceret niſi talibus eſſet dignus. ¶ Eſt aũt magnanimus magnitudine qdẽ extremus eo autẽ q vt opꝫ medi9: eo eni q ſꝫ dignitatẽ ſeipſum dignificat: hi aũt ſuperabundant et deficiunt.

Iſtud eſt pm caplm ſcdi tractatus prime ptis quarti libri: in quo determinat de magnanimitate et vitijs ei oppoſitis et cõtinet q̃tuor ptes. In pa determinat de mã magnanimitatis: et vitioꝝ quoꝝ magnanimitas eſt medietas. In 2a ibi[Maxie qdeꝫ igit circa honores.]determinat de actib9 magnanimitatis ſeu magnanimi circa ꝓpriã mãm. In 3a pte ibi[Nõ eſt aũt picnocindinos.]determinat de ꝓprietatibus magnanimi. In 4a pte ibi[Deficiens aũt.]determiat de vitijs oppoſitis magnanimitati. Pria ps ꝯtinet duas pticulas. In pa determinat de mã magnanimitatis in gnãli: et quo magnanimitas et vitia ei oppoſita ſe hñt circa eoꝝ mãm gnãlẽ. In 2a pticula ibi[Si aũt vtiqꝫ magnis.]determiat de mã magnanimitatis in ſpãli oſtẽdẽdo que eſt mã ſpãlis magnanimitatis et vitioꝝ ei oppoſitoꝝ. In pma igit pticula oſtendit in gnãli que eſt mã magnanimitatis et vitioꝝ ei oppoſitorũ: et ẽt remouet qddã dubiũ. Dicit g pᵒ q magnanimitas vr eſſe circa magna: ſicut appet ex ipſo noie magnanimitatis: ideõ opꝫ videre circa q̃lia magna ſit: nec refert vtrũ loquamur de ipſo habitu magnanimitatis aut de eo q diſponit per habitũ. ſ. de ipſo magnanimo. Prio igit oſtẽdit q magnanimitas eſt circa magna: et hec eſt ꝯ 25a et pbat ſic. Ille q eſt dignus magnis ſe magnis dignificans eſt circa magna. ſed magnanim9 eſt magnis dignus ſeipm magnis dignificans. g magnanimus eſt circa magna: et p ꝯñs magnanimitas eſt circa magna: et intelligit per dignificare dignũ eſtimare. Ille eniꝫ q dignificat ſe magnis eſtimat ſe dignũ magnis. Maior huius rõnis pꝫ de ſe: et minor declarat q̃tũ ad vtrãqꝫ eius ptẽ. et pmo oſtẽdit q magnanim9 eſt dignus magnis. nã magnanim9 dignificat ſe magnis. ſi ergo nõ eſt dignus magnis eſt inſipiẽs. ſꝫ hoc ꝯñs eſt falſuꝫ: qꝛ nullus vtuoſus eſt inſipiens: qꝛ vtuoſus ſoluꝫ opat ſm rõnẽ rectã: ideõ magnanim9 eſt dignus magnis.[Qui enim paruis.]Alia ps minoris declarat. ſ. q magnanim9 dignificat ſe magnis: qꝛ ille qui eſt dignus paruis et illis ſe dignificat nõ eſt magnanimus: ſed põt dici tẽperat9 ſm q temperantia ſumit ꝓ quacũqꝫ moderatione: ſꝫ nõ eſt magnanim9: qꝛ magnanimitas cõſiſtit in quadã magnitudie ſicut pulchritudo ꝓprie conſiſtit in corpe magno. vñ illi q ſunt parui dici pñt formoſi pp decentiã coloris et debitã ꝓportionẽ mẽbroꝝ: nõ tñ pñt dici pulchri ꝓpter defectuꝫ magnitudis.[Qui aũt magnis.]Quõ aũt vitia extrema ſe habent circa magna oſtẽdit phs narrans q q eſtimat ſeipſũ dignũ magnis cũ ſit indignus vocat chaymus. i. fumoſus ſeu ventoſus et pſumptuoſus: ſꝫ ille q eſt dignus magnis et adhuc ſe eſtimat dignuꝫ maiorib9 nõ ſemp vocat chaymus eo qd difficile eſt menſurã certam accipere huius q aliquis eſtimet ſe dignum nõ maioribus nec minoribus q̃ eſt dignus: hoc eniꝫ ſcire eſt difficile.[Qui autẽ minoribus.]Sed ille qui eſtimat ſe eſſe dignum minoribus q̃ ipſe ſit dignus vocatur puſillanimus et hoc ſiue ſit dignus

O Prima ps ſcdi trac. diuiſio in 4or ptes.

P

25a ꝯcluſio huius q̃rti libri.

Q

A magnis ſiue mediocribus ſiue paruis:dūʒ tñ minoribꝰ ſe dignificet ꝙ̃ eſt dignus. Maxime tñ vocat̃ ille puſillanimꝰ qui eſt dignus magnis ⁊ nõ dignificat ſe illis.⌊Eſt aũt magnanimꝰ.⌋ Remouet q̃dã dubiũ tale:dictũ eſt ꝙ magnanimitas eſt circa magna:⁊ h̾ dubitat̃ ⁊ videt̃ ꝙ magnanimitas nõ eſt in medio ſed in extremo:q2 magnitudo ⁊ puitas ſũt extrema iter q̃ eq̃litas eſt mediũ:⁊ ſic ſi magnanimitas ſiat circa magna nõ erit mediũ ſʒ extremũ:⁊ per ꝯñs nõ eſt v̾tus.⸿ Illud dubiũ remouet ph̃s dicens ꝙ magnanimꝰ quãtũ ad magna qbꝰ ſeip̃m dignificat in extremo ꝯſiſtit:ſed ſʒ ꝙ h̾ facit ſʒ ꝙ opʒ ꝯſiſtit in medio:⁊ cõſiſtit ſolũ in hoc ꝙ mediũ eſt duplex.ſ.mediũ rei ⁊ mediũ rõnis. Mediũ rei eſt mediũ ſm quãtitatẽ:mediũ rõnis eſt qd̃ fit ſm ꝙ recta rõ dictat ſeu determiat. Silr extremũ eſt duplex.ſ.rei ⁊ rõnis. Eſt g̃ hec ſolũ ꝙ magnani-
B mitas ꝯſiſtit in extremo rei hoc eſt in extremo ſʒ quãtitatẽ:⁊ tñ ꝯſiſtit in medio ſʒ rõnẽ:mediũ.n. v̾tutis nõ attẽditur ſm quãtitatẽ rei ſed ſʒ rõnẽ rectaʒ. vñ quãtũcũqʒ ſit opus qd̃ homo facit:dum tamen nõ recedat a rõne recta nõ ꝓpter hoc eſt extra medium virtutis:ſed vitia oppoſita ſupabundant ⁊ deficiunt ab eo qd̃ opʒ.

⸿ Qa ſi magnitudine animi p̄ditus magnis ſe dignuʒ cenſeat ⁊ ſit dignꝰ:⁊ maxie maximis:circa vnũ genus maxie v̾ſabit̃ ipſe. Dignitas autẽ ad externa dr̃ bona. Maximũ v̾o id aſſeruerint oẽs eſſe qd̃ dijs ipſis tribuimus:⁊ qd̃ maxie. hoĩes q̃ ſũt in dignitate affectãt: qd̃qʒ dari premiuʒ ob res pulcherrimas ſolet. Talis aũt eſt ipſe honor:hoc eſt.n. honoꝝ maximũ externorũ. Circa igit̃ honores ⁊ oppoſitũ corñdẽ v̾ſat̃ vt opʒ
C ipſe magnanimus:⁊ ſine ẽt rõne magnanimi circa honores eſſe vident̃. Viri nãqʒ magni maxie ſe dignos eſſe honore ꝓ dignitate cenſent:ſed puſillanimꝰ deficit tam ad ſeipſuʒ ꝙ̃ ad ipſius magnanimi dignitatẽ. Lentus autẽ reſpectu q̄dem ſui exuperat:non tamen ad ipſum magnanimum.

⸿ Si aũt vtiqʒ magnis ſeip̃m dignificat dignꝰ exiſtẽs:⁊ maxie maximis:circa vnũ vtiqʒ erit maxie. Dignitas aũt dr̃ ad ea que exteriꝰ bona. Maximũ h̾ aũt vtiqʒ ponemus qd̃ dijs attribuimus:⁊ qd̃ ẽt maxie deſiderãt q̃ in dignitate ⁊ qd̃ in optimis p̄miũ:tale aũt honor. Maximũ enĩʒ hoc eoꝝ vtiqʒ que exteriꝰ bonoꝝ:circa honores vtiqʒ ⁊ inhonoratiões magnanimus
D eſt vt opʒ. ⸿ Et ſine rõne:vident̃ aũt magnanimi circa honores eẽ:honore aũt maxie magnificant ſeipſos ſm dignitatẽ. ⸿ Puſillanimꝰ aũt deficit ⁊ ad ſeip̃m ⁊ ad magnanimi dignitatẽ: chaymus v̾o ⁊ ad ſeipſum quidem ſuperabũdat:non tñ ad magnanimum.

⸿ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula p̄me ptis:in qua manifeſtat̃ mã magnanimitatis in ſpãli:⁊ cõtinet duas ptes. In p̄ᵃ oſtẽditur ꝙ magnanimitas eſt circa honores magnos ⁊ q̃uo vitia oppoſita ſe hñt circa hm̃õi honores. In 2ᵃ pte ibi⌊Magnanimus aũt ſiq̃dẽ.⌋determinat̃ de magnanimitate ꝑ cõparationẽ ad alias v̾tutes. In p̄ma igit̃ ꝑticula oñdit̃ ꝙ magnanimitas eſt maxie circa honores:⁊ hec eſt ꝯclõ 26ᵃ ⁊
26ᵃ ꝯclõ huiꝰ q̃ni li̅ai. ꝓbat̃ dupl̾r. Pͦ rõne ſic. Cũ dr̃ aliq̃s aliq̾b̾ dignus talis dignitas refert̃ ad bona exteriora que hoĩ dant̃ ꝓ p̄mio. Cũ igit̃ magnanimꝰ dignificet ſeip̃ʒ maximis bonis exterioribus:⁊ illud qd̃ dr̃ ſm ſupabũdãtiã vni ſoli attribuat̃:

opʒ ꝙ magnanimitas ſit p̄cipue circa vnũ bonoꝝ exterio- E
rũ:quod eſt maximum bonorum exteriorũ:⁊ huiꝰ eſt honor:quod probatur per illud qd̃ nos attribuimus dijs:qd̃ etiam maxie appetũt hĩ q̃ in dignitatibus ſũt ꝯſtituti:⁊ qd̃ optimis dat̃ ꝓ p̄mio eſt maximũ bonũ bonoꝝ exterioꝝ: ſed honorẽ attribuimꝰ dijs:⁊ honorẽ de numero bonorũ exterioꝝ maxie appetũt:hĩ q̃ ſunt in dignitatibꝰ cõſtituti ⁊ h̾ dat̃ optimis ꝓ p̄mio. g̃ honor eſt maximũ de nũõ bonoꝝ exterioꝝ:igit̃ magnanimꝰ eſt circa honores ⁊ inhonoratiões vt opʒ. Hec igit̃ ẽ rõ ꝙ magnanimꝰ dignificat ſe magnis bonis exterioribꝰ q̄bus eſt dignus:ſʒ honor eſt maximũ bonuʒ de numero bonoꝝ exterioꝝ:q2 attribuit̃ dijs:⁊ maxie deſiderat̃ a viris glorioſis ⁊ attribuit̃ optimis ꝓ p̄mio. igit̃ magnanimꝰ maxie dignificat ſe honoribus:⁊ ꝑ ꝯñs magnanimitas eſt maxie circa honores.⌊Et
F ſine rõne.⌋2ᵒ ꝓbat̃ idẽ per experimẽtũ:q2 experimẽto videmus ꝙ magnanimi maxie dignificant ſeipſos honoribꝰ: ſed nõ ſupra dignitatẽ:ꝛc. Vñ põt fieri rõ talis:magnanimitas maxie eſt circa illa q̄bus maxie ſe dignificãt magnanimi:honores ſunt illa qbꝰ maxie ſe dignificant magnanimi.g̃ ꝛc.⌊Puſillanimꝰ aũt.⌋Vitia oppoſita magnanimitati ſic ſe hñt ad p̄dictã mãm.ſ.ad honores ꝙ puſillanimꝰ deficit a dignificando ſe honoribus ꝑ reſpectũ ad ſeip̃m:q2 dignificat ſeip̃ʒ minoribꝰ honoribꝰ ꝙ̃ ipſe ſit dignus:⁊ deficit ꝑ reſpectũ ad magnanimũ:q2 dignificat ſeipſuʒ minoribꝰ honoribꝰ ꝙ̃ magnanimus eſt dignus:ſed chaymus qui eſt p̄ſumptuoſus ſupabũdat ꝑ reſpectuʒ ad ſeipſuʒ:q2 dignificat ſe maioribꝰ honoribꝰ ꝙ̃ eſt dignus: nõ tñ ſupabundat per reſpectũ ad magnanimũ:nõ enim dignificat ſe maioribus ꝙ̃ magnanimus eſt dignus.

⸿ At qui magnanimꝰ ipſe cũ ſit maximis dignꝰ fuerit G
optimus ſane:melior.n. maiora ſemꝑ meret̃:⁊ optimꝰ maxia. Eũ ergo q̃ vere magni eſt animi bonũ eẽ opʒ: atqʒ magnanimi videbit̃ id eẽ qd̃ eſt i vnaquaqʒ v̾tute magnũ:nulloqʒ mõ cõuenit magnanimo pericula fugere ob timorẽ:aut iniuriã facere:grã nãqʒ cuiꝰ is aget turpia cui nihil ẽ magnũ. Singula v̾o ꝯſiderãti,magnanimꝰ ſi nõ ſit bonꝰ ridiculus oĩno videbit̃: nec ẽt dignus erit honore ſi p̄uus ſit:q̄ppe:cũ honor premiũ ſit v̾tutis ac bonis hoĩbꝰ tribuat̃. Videt̃ igit̃ ipſa magnitudo animi tanq̃ ornamẽtũ q̃dã eſſe virtutum:nã maiores efficit ipſas:⁊ ſine illis ipſa non ſit. Quãobreʒ difficile eſt v̾o magnanimum eſſe:nõ eniʒ eſſe poteſt ſi nõ omnis probitas adſit.

⸿ Magnanimus aũt ſiq̃dẽ maximis dignꝰ optimus vtiqʒ erit. Maiori.n. ſemꝑ melior dignꝰ: H
⁊ maxie optimꝰ vt vere. ergo magnanimũ opʒ bonũ eſſe. ⸿ Videbit̃ aũt eẽ magnanimi qd̃ in vnaquaqʒ v̾tute magnũ. ⸿ Et nequaq̃ vtiqʒ ꝯgruit magnanimo fugere cõmonẽtẽ:neqʒ iniuſta facere:cuiꝰ eni grã opabit̃ turpia cui nihil magnũ? ⸿ Scd̃m ſingula aũt intẽdenti:oĩno deriſibilis vtiqʒ videbit̃ magnanimꝰ nõ bonꝰ exiſtens. ⸿ Nõ erit aũt vtiqʒ neqʒ honore dignus prauus exñs. v̾tutis eniʒ p̄miũ honor:⁊ attribuit̃ bono. ⸿ Vr̃ q̄dẽ igit̃ magnanimitas q̄dã ornatus eſſe v̾tutũ. Maiores eniʒ ipſas facit:⁊ nõ ſit ſine illis. ⸿ Propter h̾ difficile ẽ ſʒ v̾itatẽ magnanimũ eẽ:nõ.n. poſſe ſine bonitate.

I ℭ Hec eſt 2ª ps ſcḋe ꝑticule p̄me ꝑtis: in qua oſtendit quõ
magnanimitas ſe hȝ ad alias v̄tutes. ⁊ p̄mo oſtḋit ꝙ ma
gnanimitas nõ eſt ſine alijs v̄tutib⁹. 2ᵒ infert quaſdã cõ
cluſiões ex p̄cedẽtib⁹. Pͥo g̃ ꝓbat ꝙ magnanimitas nõ
27ª cõclo hui⁹ q̃rti libri. eſt ſine alijs v̄tutib⁹: ⁊ hec eſt ꝯ 27ª que ꝓbat᷑ dupl'r. Pͥo
ſic. Quia magnanim⁹ eſt q̄ dignificat ſe maximis honori
bus eis dign⁹ exñs: ⁊ opȝ ꝙ magnanimus ſit dign⁹ maxi
mis honorib⁹: ſȝ q̄cũqȝ eſt dignus maximis honorib⁹ eſt
optim⁹: q: ſemꝑ melior ẽ dign⁹ maiori hono: ⁊ ꝑ ꝯñs opti
mus eſt dign⁹ maxio hono. magnanim⁹ igit᷑ eſt optim⁹: ſȝ
nullus eſt optim⁹ niſi hẽat oẽs v̄tutes. igit᷑ magnanimus
hȝ oẽs v̄tutes: ⁊ ꝑ ꝯñs magnanimitas nõ eſt ſine alijs v̄tu
tib⁹. [Videbit᷑ aũt eẽ magnanimi.] Sȝ tũc eſt dubiũ q̄l'r
magnanimitas eſt v̄tus diſtincta ab alijs v̄tutib⁹ cũ cõco
mitet᷑ alias v̄tutes. Iſtud dubiũ ſoluit᷑ ſic ꝙ ad magnani
K mitatẽ ꝑtinet illud qḋ eſt magnũ in vnaquaqȝ v̄tute: non
enĩȝ eſt dign⁹ magno honore q̄ nõ opat᷑ magnũ actũ v̄tu
tis. vñ quelibet alia v̄tus opat᷑ circa ſuã mãm illud qḋ eſt
ꝓpriũ illi v̄tuti: ⁊ magnanimitas opat᷑ circa illã mãȝ ma
gnitudinẽ in illa opõne circa illã mãm. vbi grã. fortitudo
intẽdit fortiter agere: ſȝ magnanimitas itendit magnani
miter opari in fortiter agẽdo: ⁊ q: quelibet v̄tus moralis
hȝ ſpẽm a fine quẽ intẽdit: iõ magnanimitas ⁊ fortitudo
ſpe differũt: ſȝ opent᷑ circa idẽ: q: fortitudo intẽdit vnũ. ſ.
fortiter agere: ⁊ magnanimitas intẽdit aliud. ſ. magnuȝ ⁊
excellẽs ĩ fortiter agẽdo. [Et nequaq̄.] Hic remouet erro
rẽ quorũdã qb⁹ viſuȝ eſt ꝙ ad magnanimũ ꝑtinet vt ſuo
ſenſui ſemꝑ initat᷑ ⁊ ꝙ nullius admonitionẽ ſequat᷑: ſȝ ꝙ
fugiat cõmonentẽ ⁊ ꝙ nõ dubitet cuicũqȝ iniuſta facere.
Iſtũ errorem remouet Pħs dicẽs ꝙ nullus opabit᷑ turpe
aut indecẽs niſi ꝓꝑ appetitũ alicu⁹. ſed magnanim⁹ non
L tãtũ appciat᷑ aliq̄ rẽ exteriorẽ ꝙ ꝓꝑ eã velit aliq̄d tur
pe opari. [Scḋm ſingula.] 2ᵒ ꝓbat᷑ ꝯclo. ſ. ꝙ magnanimi
tas nõ eſt ſine alijs v̄tutib⁹ ꝑ ea q̄ in ſingulis apparẽt: ⁊ di
cit ꝙ ſi q̄s velit ad ſingula intẽdere videbit᷑ oĩno deriſibi
lis q̄ reputat ſe magnanimũ niſi ſit bon⁹. ⁊ hoc ſupple bo
nitate cuiuſlibȝ v̄tutis moralis: q: ſi ſit malus ſupple aliq̄
malitia oppoſita v̄tuti morali nõ eſt dignus honore. nam
honor eſt p̄miũ v̄tutis ⁊ attribuit᷑ bonis. vñ magnanim⁹
dignificat ſeipſuȝ magnis honorib⁹ qb⁹ eſt dign⁹. g̃ nõ põt
eẽ ꝙ aliq̄s malus ſit magnanim⁹. [Videt᷑ q̄dẽȝ igit᷑ ma
gnanimitas.] Hic infert duas ꝯ̃nes ex p̄miſſis. p̄ª ẽ ꝙ ma
28ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri. gnanimitas eſt q̄dã ornatus oĩuȝ v̄tutũ: ⁊ hec eſt ꝯclo 28ª
⁊ ꝓbat᷑ ſic. Illud qḋ efficit oẽs v̄tutes maiores eſt ornat⁹
oĩuȝ v̄tutũ. ſed magnanimitas efficit oẽs v̄tutes maiores
eo ꝙ ad magnanimitatẽ ꝑtinet opari magnũ in oĩb⁹ v̄tu
tib⁹ ⁊ ex hoc creſcũt oẽs v̄tutes: ⁊ iteȝ magnanimitas nõ
M eſt ſine alijs v̄tutib⁹: ⁊ ſic vr̄ addi alijs v̄tutib⁹ ſicut q̄dam
ornat⁹ eaꝝ. [Propter h̄ difficile.] 2ª ꝯclo eſt ꝙ difficile eſt
eẽ vere magnanimũ: ⁊ hec eſt ꝯclo 29ª ⁊ ꝓbat᷑ ſic. Diffi
29ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri. cile eſt ꝯſeq̄ magnã v̄tutẽ cui debet᷑ magn⁹ honor. Diffici
le eſt ẽt ꝯſeq̄ oẽs v̄tutes: ſȝ vera magnanimitas nõ eſt ſine
magna v̄tute cui debetur magnus honor nec põt eẽ ſine
alijs v̄tutib⁹. ergo difficile eſt eẽ vere magnanimum.

ℭ Magnitudo igit᷑ animi maxie circa honores ⁊ oppo
ſita v̄ſat᷑: atqȝ magnanim⁹ ꝓ his q̄dẽ honorib⁹ q̄ ⁊ ma
gni ſunt ⁊ a ſtudioſis hoĩb⁹ offerunt᷑ moderate letabi
tur tanq̄ accõmodatos ſibi vl' minores ẽt adipiſcẽs:
v̄tuti n. cumulate nullus dign⁹ honor fieri põt. Acci
piet tñ: q̄ maiora nequeũt exhiberi: ſed eos honores
quos quiuis hoĩes ⁊ paruis tribuũt ꝑuipendet oĩno:
nõ eſt enĩȝ his dign⁹. Silr ⁊ id qḋ eſt honori ꝯtrariũ:
nõ enĩȝ iure fuerit circa ipſm. Vt igit᷑ dictũ eſt vir ma
gnanim⁹ maxie circa honores verſatur.

ℭ Maxie q̄dẽ igit᷑ circa honores ⁊ ĩhonoratio N
nes magnanimus eſt: ⁊ in magnis ⁊ ſtudioſis 2ª ꝑs c.
moderate delectabit᷑ vt ꝓpria adipiſcẽs vel mi
nora: v̄tuti. n. ꝑfecte nõ vtiqȝ fiet dign⁹ honor.
Sed tñ ⁊ adhuc recipiet in nõ habendo ipſos
maiora ipſi tribuere. ℭ Euȝ aũt q̄ a ꝯtingẽtib⁹
⁊ in paruis oĩno paruipendet. Nõ enĩȝ his di
gnus. Silr aũt ⁊ in honoratione: non erit iuſte
circa ipſum: maxime q̄deȝ igitur eſt quẽadmo
dum dictum eſt: magnanimus circa honores.

ℭ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capli: in qua determinatur
de actib⁹ magnanimi circa ꝓpriã mãȝ ⁊ cõtinet duas ꝑti
culas. In p̄ª oſtẽdit᷑ qual'r magnanim⁹ ſe hȝ circa honores O
q̄ ſũt ꝓpria mã magnanimitatis. In 2ª ꝑte ibi [Sȝ adhuc
⁊ circa diuitias.] oſtẽdit᷑ quõ magnanim⁹ ſe hȝ circa q̄ſdã
mãs ſcḋarias cuiuſmodi ſũt diuitie ⁊ q̄dã alia bona exte
riora. In p̄ma ꝑticula narrat ꝙ aliq̄s p̄ncipal'r dr̄ magna
nimus eo ꝙ bñ ſe hȝ circa honores ⁊ ĩhonoratiões. Eadẽ
enim eſt v̄tus circa oppoſita vt fortitudo circa timores ⁊
audacias: quo narrato narrat p̄ quõ ſe hȝ circa honores
magnos. 2ᵒ quõ ſe hȝ circa honores ꝑuos. Dicit g̃ p̄mo ꝙ
magnanim⁹ cuȝ ſibi exhibent᷑ magni honores moderate
delectat᷑ q̄ſi adipiſcẽs bona ſibi ꝓprie ꝯuenientia ⁊ adhuc
q̄ſi adipiſcẽs minora q̄ ſibi debent᷑: q: bñ nouit ꝙ nullus
honor exteri⁹ ab hoĩb⁹ exhibit⁹ eſt cõdignũ p̄miũ v̄tutis
q: bonum rõnis ex quo laudat᷑ v̄tus excedit oĩa exteriora
bona: nec tñ ꝓꝑ h̄ idignat᷑ q: ſibi exhibent᷑ minora q̄ de
bent᷑: q: bñ nouit ꝙ hoĩes nõ maiora bona hñt q̄ poſſint
ei tribuere. [Euȝ aũt q̄ a ꝯtingẽtib⁹.] Circa ꝑuos honores P
qui a cõtingẽtib⁹ hoc eſt ſine q̄buſcũqȝ alijs reb⁹ a v̄tute
puta ſi hoĩeȝ ꝓpter diuitias vel ꝓꝑ aliud hm̄ honorãt par
uis honorib⁹ tales honores ꝯtẽnet: q: nõ reputat ſe talib⁹
honorib⁹ dignũ ſed multo maiorib⁹. nõ enĩȝ ſufficit v̄tuo
ſo vt honoret᷑ tanq̄ diues. Silr aũt circa ẽt inhonoratio
nes ſe hȝ moderate. Sicut. n. nõ extollit᷑ magnis honori
bus: ita anim⁹ ei⁹ nõ deijcit᷑ ꝓꝑ ĩhonoratiões ⁊ ꝯtumelias:
q: bñ nouit eas iniuſte ſibi inferri: ſic igit᷑ manifeſtũ eſt ꝙ
magnanim⁹ maxie laudat᷑ circa honores ⁊ ĩhonoratiões.

ℭ Et circa tñ diuitias ⁊ ptẽtes ⁊ oẽȝ ꝓſperitatẽ aduer
ſitatẽqȝ fortune quocũqȝ euenerit mõ moderate ſeſe
habebit: ⁊ neqȝ vehemẽter in ꝓſperitate letabit᷑: neqȝ
nimiũ in aduerſitate dolebit: neqȝ. n. circa honorẽ ita
ſeſe hȝ: qui q̄dẽ maximũ bonũ eſt: ptẽtes eni diuiticqȝ
ꝓꝑ honorẽ expetunt᷑. Itaqȝ q̄ hec hñt ꝑ ipſa honori
bus affici volũt: cui igit᷑ ⁊ honor eſt ꝑuũ: huic ⁊ cetera Q
ꝑua ſunt: quapꝓꝑ ipſi magnanimi ꝯtẽptores ſũt. Vidẽ
tur aũt ⁊ ꝓſperitates fortune ad magnanimitatẽ ꝯdu
cere: nobiles. n. ⁊ ij qui ſunt in ptãtib⁹ ꝯſtituti vel diui
tes: digni cenſent᷑ honore. In excellẽtia nãqȝ ꝯſiſtũt:
atqȝ oẽ bonuȝ qḋ excellit dignum eſt magis honore.
Quapꝓꝑ ⁊ talia magis magnanimos faciũt. A q̄buſdã
enĩȝ honorant᷑: re aũt vera ſolus bon⁹ eſt honorabi
lis: atqȝ ij q̄dẽ qb⁹ inſunt ambo digni magnis honore
cenſent᷑: qui v̄o ſine v̄tute talia bona hñt imerito ſe di
gnos magis honorib⁹ eſtimant: neqȝ magnanimi re
cte dicunt᷑: nõ. n. ſunt hec ſine cumulata v̄tute: ꝯtẽpto
res aũt petulanteſqȝ fiũt: nõ eſt enim facile ſine v̄tute
res moderate ferre ſecũdas: atqȝ cũ equal'r ferre non
poſſint: putẽtqȝ ſe ceteris antecellere: illos q̄dẽ deſpi
ciunt: ipſi

a cliſ:ipſi vo quod ꝯtigerit agunt: imitanꝫ.n.magnanimū: ⁊ ſi ſiles ei nō ſunt: idq; faciūt in quib' poſſūt. Ea igiꝫ que a vtute proficiſcunꝫ nō agunt: deſpiciunt autem ceteros: ſed magnanimus iure deſpicit. Opinaꝫ enim vere: vulgus autem vt contingit.

℃ Sed adhuc ⁊ circa diuitias ⁊ potentatum ⁊ oēm bonā fortunā ⁊ infortuniū moderate habebit quōocūq; fiant: ⁊ neq; bn̄ fortunat' vtiq; gaudioſus erit: neq; infortunatus triſtis: neq; eniꝫ circa honorē: ita hꝫ vt maximū ens: potentatus eniꝫ ⁊ diuitie ꝑꝑ honorē ſient delectabilia: hn̄tes igiꝫ ipſa: honorari ꝑ ipſa volunt. Cui

c autē ⁊ honor paruū eſt huic ⁊ alia: ꝑꝑ qđ deſpectores vīr eſſe. ℃ Videnꝫ aūt ⁊ bone fortune ꝯferre ad magnanimitatē. Nobiles.n. dignificanꝫ honore ⁊ potētes ⁊ ditantes: in ſupexcellentia eniꝫ: bono aūt ſupexcellens oē honorabilius. Propter qđ ⁊ talia magnanimiorē faciūt: honoranꝫ eniꝫ a quibuſdā: ſm ꝟitatē aūt bon' ſolus honorādus. Cui aūt ambo exiſtunt: magis eniꝫ dignus ſit honore. ℃ Qui aūt ſine ꝟtute talia bona hn̄t: neq; iuſte magnis ſeipos dignificant neq; recte magnanimi dn̄r: ſine ꝟtute.n. ꝑfecta nō ſunt hec: deſpectores aūt ⁊ iniuriato

d res ⁊ talia hn̄tes efficiunꝫ mali: ſine ꝟtute eniꝫ nō facile ferre moderate bonas fortunas: nō potentes aūt ferre ⁊ exiſtimantes alios ſupexcellere: illos quideꝫ cōtēnunt: ipſi aūt quōcūq; vtiq; ꝯtinget operanꝫ. Imitanꝫ eniꝫ magnanimū nō ſimiles exiſtes: hec aūt oꝑanꝫ in quibus poſſunt. Que quidē igiꝫ ſm ꝟtutē nō operanꝫ: cōtemnūt aūt alios: magnanimus aūt iuſte ꝯtemnit. Glorificat enim vere: multi aūt contingenter.

℃ Hec eſt 2ª ꝑticula ſc'de ꝑtis: in qua oſtēdiꝫ quō magnanimus ſe hꝫ circa quādā māas ſuas ſc'darias cuiuſmodi ſunt diuitie ꝑtātes ⁊ oia que ꝑtinēt ad bonā fortunā q̄ ſūt māe ſc'darie magnanimitatis: q2 ꝑꝑ hꝫ hō honoraꝫ ⁊ itēdit dicere ꝙ circa oia hꝫ bona fortune: ⁊ ēt circa infortunia ma-

e gnanim' moderate ſe habebit qualꝫcūq; ſibi accidāt: ita ꝙ nec ſi ſibi eueniāt bone fortune ſupflue gaudebit nec ſi patiaꝫ iſortunia ſupflue triſtabiꝫ: hoc pbat Phs.ſ.ꝙ magnanimus moderate ſe habebit circa oia bona fortune ⁊ oia iſortunia q̄ ſibi accidūt: ⁊ hec eſt ꝯ 30ª ⁊ pbaꝫ ſic. Qui moderate ſe hꝫ circa maius bonū ⁊ maius malū: moderate ſe hꝫ circa minus bonū ⁊ minus malū: qđ pꝫ: q2 q non gaudet imoderate pro maiori bono nō gaudet imoderate de minori bono: ⁊ q nō triſtaꝫ imoderate ꝑ maiori malo nō triſtaꝫ imoderate ꝑ minori malo: ſꝫ honor eſt mai' bonū q̄ bona fortune: ⁊ ihonoratio eſt maius malū q̄ infortuniū: ſed magnanimus moderate ſe hꝫ circa honoreꝫ ⁊ inhonoratione: vt pꝫ ex ꝑdictis. g magnanim' moderate ſe hꝫ circa oia bona fortune ⁊ infortunia q̄ ſibi accidūt. Q2 aūt honor ſit maius bonuꝫ q̄ ꝑtātes aut diuitie aut q̄ alia bona fortune: pꝫ ꝑ hoc ꝙ tam ꝑtātes q̄ diuitie ⁊ alia hꝫ deſideranꝫ ꝑꝑ honoreꝫ: iō honor eſt magis deſiderabilis: ⁊ ꝑ ꝯñs maius bonū. vñ magnanimi a quibuſdā dnr deſpectores ꝑꝑ hoc ꝙ exteriora bona cōtēnūt ⁊ ſola iteriora

3° ꝯcl'o hu' q̄rti libri.

e bona virtutis appreciant. [Videnꝫ aūt ⁊ bone fortune.] Sꝫ q̄uis magnanimitas nō ſit ꝑncipalꝫ circa bona fortune: tn̄ bone fortune ꝯferūt ad magnanimitatē: q2.ſ.ſūt cū ꝟtute: q2 ꝑpterea aliq reputanꝫ digni honore.ſ. nobiles potentes ⁊ diuites. Oia eniꝫ iſta ꝯſiſtunt in quādā excellentia: nobiles eniꝫ excedūt ignobiles ⁊ diuites excedūt pauperes: ⁊ ſic de aliis: ⁊ oē qđ excedit aliud in bono eſt magis honorabile: ⁊ iō hꝫ bona fortune faciunt homines magis magnanimos eo ꝙ faciunt eos magis honorari ab hoib' vulgarib' qui ſola hꝫ bona cognoſcūt: ſed ſm veritatē ſolus ꝟtuoſus eſt honorandus: q2 honor eſt ꝑpriū ꝑmiū virtutis: ſꝫ ſi aliqs habeat vtrūq;.ſ. ꝟtutes ⁊ bona fortune eſt magis honorādus vtroq; mō.ſ. ſm veritatē ⁊ ſꝫ opionē: ⁊ ēt ꝑꝑ hoc ꝙ bona fortune inſtrūalꝫ deſeruiūt ad opꝰnes ꝟtutū. [Qui aūt ſine ꝟtute.] Sed q̄uis bona fortune ꝯfe

f rant ad magnanimitatē: ⁊ ad alias ꝟtutes: tn̄ bona fortune ſine ꝟtute nō pnt facere magnanimuꝫ: q̄uis illi q talia bona hn̄t ſine ꝟtute reputent ſe dignos magnis honorib': ⁊ ꝑꝑ ſuperabundātiaꝫ bonoꝝ exterioꝝ deſpiciunt alios ⁊ iniurianꝫ eis: q2 ſine ꝟtute nō eſt facile ferre moderate bonas fortunas. Imitanꝫ aūt magnanimū in hoc ꝙ ꝯtēnunt ⁊ glorificant indifferenter qualꝫcūq; cōtingat cōtēnendo interdum bonos ⁊ glorificando malos: ſic igitur pꝫ qualꝫ magnanimus operatur tam circa materiam ſuam ꝑncipalem: q̄ etiam circa māaꝫ ſuam ſecundariam.

℃ Nō aūt parua pericula ſubit: nec periculoꝝ eſt cupidus ꝑpterea ꝙ res paucas multifacit: ſꝫ ſubit magna: atq; cū in periculo verſaꝫ vite ſue nō parcet: quaſi nō ſit dignū oino viuere. Eſt ēt talis vt beneficia ꝯferat: ⁊ pudeat ipſuꝫ ſi ſuſcipiat bn̄ficia: illud enim ſuperio

g ris eſt: hoc inferioris: ⁊ in retribuendo maiora beneficia ꝯferat: hoc.n. mō debitor inſuper fiet is qui ꝑmus cōtulit: atq; ſuſcipiet bn̄ficiū. Videꝫ etiā ⁊ eoꝝ quidē meminiſſe in quos bn̄ficia cōtulit: eoꝝ aūt non meminiſſe a quibus ipſe ſuſcipit: eſt.n. is q ſuſcepit inferior eo qui cōtulit beneficiuꝫ: ipſe vo vult ſuperior eſſe: ⁊ cuꝫ voluptate quidē audit ea que ꝯtulit: ſine aūt voluptate ea que ipſe accepit. Quaꝑꝑ ⁊ Thetis non enarrat beneficia Ioui: nec Athenienſibus lacedemonij que contulerunt in illos: ſed que ſuſceperūt ab illis: eſt etiā magnanimi neminis aut vix idigere: ſubminiſtrare ēt prompte: ⁊ ad eos quidē hoies qui in dignitate ſunt cōſtituti proſperitatibuſq; vtunꝫ fortune magnū eſſe: ad

h medios aūt mediocrē: illos eniꝫ ſuperare difficile eſt ⁊ glorioſuꝫ: hos aūt facile: ⁊ inter illos quidem gloriari nō eſt ingenerosum: inter humiles aūt eſt iportunum: quēadmodū viribus cōtra imbecillos cōtendere. Eſt ēt magnanimi nō adire ea que afficiunꝫ honore: ⁊ vbi aliꝗ primas occupant partes: ⁊ ocioſuꝫ eſſe ac tarduꝫ: niſi vbi magnus eſt honor vel opus: ⁊ paucas quideꝫ agēdas res aggredi: magnas aūt ⁊ preclaras: neceſſe eſt ēt palā ipſuꝫ tā odiſſe q̄ ēt amare: qppe cū metuentis ſit occultare. Et magis ipſi cure ꝟitatē: q̄ opionē eſſe: ⁊ aperte loqui ac agere: eſt enim hoc cōtēptoris. Quaꝑꝑ vtiꝫ libertate: eſt eniꝫ ⁊ libertate vtentis. Idcirco cōtēptor eſt: ⁊ ēt verax: niſi diſſimulatione vtaꝫ qua quidem ad multitudinē vtitur: ⁊ nō poſſe ad alium viuere niſi ad ſoluꝫ amicū: eſt.n ſeruile. Quaꝑꝑ ⁊ oēs adulatores: ſeruiles ſunt ⁊ oēs humiles adulatores.

℃ Nō eſt aūt picnocindinos neq; philocindinos 3° ps. c.

I pp pauca honorare. Megalocindinos autem.
¶ Et cū periclitet̄ nō parcens vite: vt nō dignū
exiſtēs oīno viuere. ¶ Et potēs bn̄facere: bn̄fi
ciatus aūt verecundat̄: hoc qdē enim ſuperexcel
lentis: hoc aūt ſuperexcelſi. ¶ Et retributiuus
plurimū. Ita eniꝫ erit debitor qui incipit: ⁊ erit
bene paſſus. ¶ Vident̄.n. ⁊ in memoria hēre
eos qbus vtiqꝫ faciāt bene: eos aūt a qb⁹ vtiqꝫ
vel paſſi fuerint bn̄: aut patiant̄ bn̄ non: minor
enim q patit̄ bn̄ eo q facit: vult aūt ſuperexcelle
re. ¶ Et hoc qdeꝫ delectabiliter audit: hoc aūt
indelectabilr. ꝓpter qđ thetim nō dicere benefi
K cia ioui: neqꝫ lacedemonij athenienſibus: ſed q̄
paſſi ſunt bene. ¶ Magnanimi aūt ⁊ nullo in
digere vel vix: miniſtrare aūt ꝓmpte. ¶ Et ad
eos qdē qui in dignitate ⁊ bonis fortunis ma
gnū eſſe: ad medios aūt moderatim: hos qdeꝫ
enim ſuperexcellere difficile ⁊ venerabile: hos
aūt facile: ⁊ in illis qdē venerari nō inutile: in
humilibus aūt oneroſuꝫ: quēadmodū ad imbe
cilles fortē eſſe ⁊ ad honorabilia nō ire: vel vbi
precellunt alij. ¶ Et ocioſum eſſe ⁊ pigrū: ſed
vel vbi honor magn⁹ vel opus: ⁊ paucaꝝ qdeꝫ
opōnū: magnoꝝ aūt noiabiliū. ¶ Neceſſariuꝫ
aūt ⁊ manifeſtū oditorē eſſe: ⁊ manifeſtū ama
L torē: latere eniꝫ timidi. ¶ Et curare veritatem
magis q̄ opinionē. ¶ Et dicere ⁊ operari ma
nifeſte: liber enim ꝓpalator: qꝛ cōtemptiu⁹ eſt:
cōtemptiuus aūt ꝓpter qđ ⁊ libere ꝓpalatiuus
⁊ libere ꝓpalatiuus eniꝫ pp qđ cōtemptiuus.
¶ Et veridicus. Verūtamen quecūqꝫ non pp
ironiaꝫ: ironia aūt ad multos. ¶ Et ad aliū nō
poſſe viuere: ſed vel ad amicuꝫ: ſeruile eniꝫ ꝓ
pter qđ ⁊ omnes blanditores obſequioſi ſerui
les: ⁊ humiles blanditores.

¶ Hec eſt 3ª ps ꝑncipalis huius capl'i in qua Phs ponit ꝓ
prietates magnanimi que ſunt.20.⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas.
M In pª ponit ꝓprietates magnanimi q̄ accipiunt̄ ꝑ cōpōnē
ad mās aliaꝝ vtutuꝫ. In 2ª pte ibi[Neqꝫ admiratiuus.]
ponit ꝓprietates magnanimi q̄ accipiuntur ſm diſpōnes
ipſius magnanimi. In pª igit̄ ꝑticula ꝑ ponit duas ꝓprie
tates q̄ accipiunt̄ ꝑ cōpōne ad exteriora ꝑicula q̄ ſunt mā
fortitudinis. pª eſt ꝙ magnanim⁹ nō eſt picnocindinos.i.
pro paruis ꝑiclitans neqꝫ eſt philocindinos.i.amator pe
riculoꝝ: q̄ſi facilr̄ ad ꝑicula ſe exponēs: qꝛ nullus exponit
ſe periculo niſi pro aliquo qđ multū appreciat̄: ſꝫ magna
nimus pauca nō appreciat̄ ſic qđ ꝓ eis velit ſe exponere
ꝑiculis: vn̄ nec ꝓ ꝑuis reb⁹ nec de facili exponit ſe ꝑiculis
ſed eſt megalocindinos.i. ꝓ magnis exponēs ſe periculis
vt pro ſalute cōi pro iuſticia pro cultu diuino ⁊ alijs hōi. vn̄
hec eſt pª ꝓprietas ꝙ magnanim⁹ ꝓ magnis bonis expo
nit ſe periculis vt ꝓ cōi bono.ſ. ꝓ cōitate ſaluāda ⁊ ꝓ cul
tu diuino: ⁊ ſic de alijs.[Et cuꝫ periclitet̄.] 2ª ꝓprietas eſt
ꝙ magnanim⁹ qn̄ ſe exponit ꝑiculis h̄ facit vehementer
nō parcens vite ſue q̄ſi nō ſit dign⁹ ꝙ magis velit viuere
q̄ magna bona ꝑ mortē ꝯſeq.[Et potēs bn̄facere.] ponit
gnqꝫ ꝓprietates magnanimi acceptas ꝑ cōpōnē ad bn̄fi N
cia que ſunt ꝓpria liberalitati. Pria eſt ꝙ eſt ꝓmptus ad
bn̄ faciendū alijs ſed verecūdus ad recipiēdū bn̄ficia ab
alijs: nā bn̄ficia dare eſt excellentis ⁊ bn̄ficia accipere eſt
eius q exceditr̄: mō magnanim⁹ ſemꝑ itēdit ad h̄ ꝙ exce
dat in bono.[Et retributiuus.] Scđa ꝓprietas accepta ex
pte liberalitatis eſt ꝙ ſi magnanim⁹ bn̄ficia accipiat ſemꝑ
ſtudet vt retribuat maiora: ſic eniꝫ ille q icepit bn̄ficia da
re erit creditor ⁊ bn̄ paſſus.i. bn̄ficia recipiēs erit debitor
qꝛ plura bn̄ficia accepit q̄ dederit. Tertia ꝓprietas eſt ꝙ
magnanim⁹ magis hꝫ in memoria eos qb⁹ bn̄fecit q̄ eos
a qb⁹ bn̄ paſſus eſt: cuius rō eſt: qꝛ ille q bn̄ficia recipit eſt
minor eo qui bn̄ficia confert: ⁊ pōt hec poni ꝯclo 31ª q̄rti libri. 31ª cōclo hui⁹ q̄rti libri.
ipſe magnanimus hꝫ magis in memoria eos qb⁹ bn̄fecit
q̄ eos a qb⁹ bn̄ paſſus eſt. ꝓbat̄ ſic. Magnanimus magis
delectat̄ in hoc ꝙ eſt maior q̄ in h̄ ꝙ eſt minor: ſed in be
nefaciēdo eſt maior ⁊ in bn̄ patiēdo eſt minor: ſed ea que O
nos magis delectāt magis cogitam⁹ ⁊ magis in memoria
habem⁹: iō ipſe magnanim⁹ magis hꝫ in memoria eos q
bus bn̄fecit: qꝛ magis delectat̄ in h̄ q̄ eos a qbus bn̄ficia
recepit. Sed eſt intelligendū ꝙ hec ꝓprietas nō eſt ex ele
ctiōe magnanimi: ſꝫ ſeqt̄ ex diſpōne ipſius. Magnanim⁹
eniꝫ ſm electionē nō obliuiſcit̄ bn̄ficioꝝ: ſed ſtudet ad h̄
ꝙ maiora recōpenſet.[Et hoc qdē delectabiliter audit.]
Quarta ꝓprietas accepta ꝑ cōpōnē ad mām liberalitatis
eſt ꝙ magnanim⁹ delectabilr̄ audit bn̄ficia q̄ ipſe ꝯtulit:
nō enim audit delectabilr̄ bn̄ficia q̄ recepit: ⁊ hui⁹ ꝓprie
tatis ponit duo exēpla: quoꝝ pm̄ ſumit̄ ex dictis Homeri
qui introducit thetim quā dixit eſſe deā aquaꝝ accedētē
ad iouem quē dicebat eſſe regē oīuꝫ deoꝝ: ⁊ ꝙ thetis non
dixit ioui bn̄ficia que ipſa ioui cōtulerat eo ꝙ hoc nō erāt
acceptū: ſed bn̄ficia potius q̄ ipſa recepit a ioue q̄ iuppiter P
libentius audiebat. Aliud exēplū ſumit̄ ex hyſtoria greco
rū: in qua narrat̄ ꝙ qdā ciues iplorantes auxiliū athenien
ſium nō dixerūt eis bn̄ficia q̄ ipſi eis fecerāt: ſꝫ que ab eis
receperāt.[Magnanimi aūt.] Quinta ꝓpetas eſt ꝙ ma
gnanim⁹ ſe exhibet tanq̄ nullo indigētē vel nō de facili:
qꝛ nō de facili petit aut accipit: ſꝫ dꝫ eſſe ꝓmptus ad h̄ ꝙ
alijs bn̄ficiū miniſtret.[Et ad eos qdē.] Octaua ꝓpetas.ſ.
cōputādo oēs ꝓprietates ꝑus enumeratas ſumit̄ ꝑ cōpa
rationes ad honores q ſunt ꝑncipalis mā magnanimita
tis: ⁊ eſt ꝙ ad magnanimū ꝑtinet vt ſe magnū ⁊ honorabi
les exhibeat ad illos q ſunt in dignitate ⁊ excellentia ho
norū fortune ⁊ ad mediocres mediocriter: ⁊ hec eſt ꝯ 32ª 32ª ꝯclo hui⁹ q̄rti libri.
⁊ ꝓbat̄ duplr̄. Primo ꝑ hoc ꝙ vtus eſt circa difficile ⁊ ho
norabile: ſꝫ ꝙ aliqs excellat in bono magnos viros qđ cō
tingit ſi inter magnos ſit magnanimus, eſt difficile ⁊ hono
rabile: ſed ꝙ aliqs excellat mediocres viros eſt facile. igit̄
ad magnanimū ꝑtinet ⁊c. ¶ Scđo ꝓbat̄ ideꝫ per hoc ꝙ Q
aliqs inter magnos viros exhibeat ſe magnū ⁊ venerabi
lē h̄ ꝑtinet ad virilitatē animi qđ eſt vtutis: ſed ꝙ aliquis
velit reuerentiā ſibi exhiberi ab infimis ꝑſonis ꝑtinet ad
illos q ſunt oneroſi alijs qđ nō ꝑtinet ad virtuoſuꝫ ſed ad
vitioſuꝫ: qđ pꝫ per ſile. nā ꝙ aliqs exhibeat ſe magnū in
ter mediocres eſt ſile ſicut ſi aliqs oſtēdat ſe fortē contra
imbecilles. ⁊ ꝙ difficilia nō aggrediat̄: que tn̄ ſunt hono
rabilia in qbus alij ꝑcellunt. ¶ Sciendū ꝙ Phs ꝑtermiſ
ſit de mā tēperātie: qꝛ nō hꝫ de ſe aliq̄ magnitudinem: qꝛ
eſt circa ea que ſunt nobis ⁊ brutis cōia vt habitū eſt in 3º
huius.[Et ocioſuꝫ eſſe ⁊ pigrum.] Ponit gnqꝫ ꝓprietates
magnanimi ſm actus humanos. pma eſt ipſius magnani
mi ad ſeipſuꝫ. ⁊ eſt ꝙ ad magnanimū ꝑtinet ꝙ ſit ocioſus
⁊ tardus: ocioſus ex eo ꝙ nō igerit ſe multis negocijs: tar
dus eo ꝙ de facili nō ingerit ſe negocijs: ſed ſolū illis acti
bus inſiſtit qui ꝑtinēt ad aliquē magnū honorē vel aliqđ
magnū opus faciendū. vn̄ magnanimus eſt ocioſus nō ſꝫ
ꝙ ocium

a ꝙ ocius eſt vitiū:ſed eſt ocioſus.i.operatiuus paucoꝝ:qꝛ eſt ſolū opatiuus magnoꝝ:ꝛ eſt tardus eo ꝙ non de facili ingerit ſe negocijs:qꝛ nō de facili occurrunt magna negocia:quib⁹ ſe dꝫ ingerere.[Neceſſariū aūt.] Ponit quatuoꝛ ꝓprietates magnanimi quantū ad actus humanos q̄ ſunt ꝑ cōparationē ad aliud.ꝛ p̄mo quātū ad veritatē quarum p̄ma reſpicit interiorē affectū.ꝛ eſt ꝙ neceſſariū eſt ꝙ magnanim⁹ ſit manifeſtus amicus ꝛ manifeſtus inimicus:ꝛ

33ª cōclo hui⁹ q̃rti libri. hec eſt ꝯclo 33ª ꝛ ꝓbaꝛ ſic. Qꝛ aliqs latenter amet vel latenter odiat hoc ꝓuenit ex aliquo timore:ſꝫ magnanim⁹ nō eſt timidus.ergo nō amat nec odit latēter ſꝫ māifeſte. [Et curare.] Scđa ꝓprietas circa actus in cōparatione ad aliū eſt ꝙ ad magnanimū ꝑtinet magis curare de veritate q̄ꝫ de opinione hoīuꝫ:qꝛ nō ꝓpter humanā opinionē recedit ab eo qđ dꝫ facere ſꝫ veritatē.[Et dicere ꝛ opari.]

c Tertia ꝓprietas eſt ꝙ ad magnanimū ꝑtinet ꝙ manifeſte loquaꝛ ꝛ operetꝛ:ꝛ hec eſt ꝯclo 34ª que ꝓbaꝛ ſic. Ille q̄

34ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri. eſt cōtēptiuus alioꝝ eſt libere ꝓpalatiuus ſuoꝝ dictoꝝ ꝛ factoꝝ:ſed magnanimus eſt cōtēptiuus alioꝝ:igͥ ꝛc. Maioꝛ pꝫ:qꝛ ſi aliqs occultet ea que dicit vel facit ꝓuenit ex hoc ꝙ timet alios:ſed nullus timet eos quos ꝯtēnit.vnde iſta ꝯuertunꝛ ꝙ aliqs ſit libere ꝓpalatiuus ꝛ cōtēptiuus. Circa minorē intelligendū eſt ꝙ magnanimus nō dr̄ ꝯtēptiuus eo ꝙ deſpiciat alios ꝑuans eos debita reuerentia: ſed qꝛ nō appreciaꝛ eos vltra qđ debeat.[Et veridicus.] Quarta ꝓprietas eſt ꝙ magnanim⁹ dꝫ eſſe veridicus:nō enim dꝫ dicere falſuꝫ ſed veꝝ niſi forte aliq̄ñ ironice aliq̄ loquaꝛ ex ludo.Vtiꝛ aūt ironia in ſocietate multoꝝ.[Et ad aliū.] Ponit ꝓprietatē magnanimi circa delectationē que eſt in cōuictu ꝛ eſt ꝙ ad magnanimum non ꝑtinet vt ꝓmptus ſit ad cōuiuandū cū alijs niſi cū amicis.nā inge

b rere ſe familiariter oībus ad cōuiuandum vꝫ eſſe ſeruilis animi.vñ oēs blanditores qui volunt oībus indifferenter placere ſunt obſequioſi.i.ad ſeruiendū ꝓmpti:ꝛ ecōuerſo omnes humiles qui ſunt abiecti animi ſunt blanditores.

¶ Nec eſt proclinis ad admirādū. Nihil.n.apud ipſuꝫ eſt magnū:nec eſt ſibi mali memoꝛ illati:nō eſt enim magnanimi meminiſſe:ꝑſertiꝫ mala:ſed potius deſpicere:nec de hominibus loquiꝛ. Eteniꝫ neqꝫ de ſeipſo neqꝫ de alio dicet. Nec.n.vt laudeꝛ ipſe nec vt alij reprehendanꝛ eſt ipſi cure:nec rurſus eſt laudatoꝛ. Idcirco nec maledicus:ne in inimicos q̄dē niſi ob contumeliā. De neceſſarijs preterea rebus vel paruis minime eſt querulus:nec ad precandū ꝓclinis:eſt.n.ſtudē

e tis circa hec ita ſeſe habere. Eſt ēt talis vt res magis pulchras ſineqꝫ fructu q̄ꝫ fructuoſas vtileſqꝫ poſſideat Eſt.n.magis ſufficientis. Inſuꝑ ipſius magnanimi motus tardus eſſe dꝫ:ꝛ voꝝ grauis ꝛ locutio tarda:nō eniꝫ ꝓperat is q̄ circa pauca ſtudet:nec eſt vehemens q̄ nihil exiſtimat magnū. Acumen aūt vocis ꝛ celeritas propter hec ipſa fieri ſolent. Talis eſt igiꝛ ipſe magnanimus.

4ª ꝑ͛tic. ¶ Neqꝫ admiratiuus:nihil eniꝫ magnū ſibi ipſi eſt. ¶ Neqꝫ memoꝛ mali:nō eniꝫ magnanimi recordari ꝑſertim mala:ſed magis deſpicere. ¶ Neqꝫ humaniloquus. Neqꝫ eniꝫ de ſeipſo loquiꝛ neqꝫ de alio:neqꝫ eniꝫ vt laudeꝛ cura eſt ipſi neqꝫ vt alij vituperenꝛ:neqꝫ rurſus laudatiuus eſt ꝓpter qđ neqꝫ maliloqu⁹ neqꝫ de inimicis niſi ꝓpter iniuriā. ¶ Et d̄ neceſſarijs vel paruis plangitiuus ꝛ deprecatiuus. Studētis

a eniꝫ ſic haberi circa hec. ¶ Et potēs poſſediſſe magis bona infructuoſa fructuoſis ꝛ vtilibus: ſufficientis eniꝫ magis. ¶ Sed ꝛ motus grauis magnanimi videꝛ eſſe ꝛ voꝝ grauis ꝛ locutio ſtabilis. ¶ Nō enim feſtinus q̄ circa pauca ſtudet:neqꝫ cōtentioſus qui nihil magnuꝫ exiſtimat. Acumen aūt vocis ꝛ velocitas ꝑ hec: talis quidem igitur magnanimus.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula tertie ꝑtis p̄ncipalis:in qua ponuntur ꝓprietates magnanimi que accipiunꝛ ſm̄ diſpoñē ipſius magnanimi ꝛ ſunt ſex.quaꝝ due ſunt in corde:ꝛ due in lo

f cutione exteriori:ꝛ vna ꝑ cōparationē ad poſſeſſiones exteriores:ꝛ alia quātuꝫ ad motus corpales. Prima igiꝛ ꝓprietas eſt ꝙ magnanimus nō eſt ꝓmptus ad admirādū:

35ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri. ꝛ hec eſt ꝯclo 35ª ꝛ ꝓbaꝛ ſic. Admiratio eſt de rebus magnis;ſed magnanimo nihil eſt magnuꝫ eoꝝ que exterius occurrere ꝑtꝫ:qꝛ tota intentio ſua eſt circa interiora bona que vere ſunt magna.[Neqꝫ memoꝛ mali.] Scđa ꝓprietas eſt ꝙ magnanimus nō eſt memoꝛ mali qđ paſſus eſt:

36ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri. ꝛ hec eſt ꝯclo 36ª ꝛ ꝓbaꝛ dupl̄r. Primo ſic. Solū eoꝝ eſt magnanimus memoꝛ que reputat magna.ſed magnanimus malū qđ paſſus eſt nō reputat magnū.ergo ꝛc.2ª ꝓbatur ſic. Eoꝝ que magnanimus deſpicit nō recordaꝛ:qꝛ hō reputat parua de q̄b⁹ nō recordaꝛ:ſed magnanim⁹ deſpicit mala que paſſus eſt vtpote a q̄bus minorari nō potuit.vñ Tullius dicit de Iulio ceſare ꝙ nullius obliuiſci ſolitus erat niſi iniuriaꝝ.[Neqꝫ humaniloquus.] Tertia

g ꝓprietas eſt circa locutiones magnanimi.vñ 3ª ꝓprietas magnanimi eſt ꝙ magnanimus nō multū loquiꝛ de hoībus neqꝫ de ſeipſo neqꝫ de alijs:non enim eſt ſibi cura ꝙ ipſe laudeꝛ nec ꝙ alij vituperenꝛ nec ipſe multuꝫ laudat alios nec multū loq̄ꝛ de alijs:nec ēt de inimicis niſi ad repellendū iniuriā ab eis illatā aut inferendā.[Et de neceſſarijs.] Quarta ꝓprietas eſt ꝙ de neceſſarijs ad vitā humanā vel de q̄buſcūqꝫ alijs reb⁹ nō eſt plangitiuus.ſ.conquerendo vel murmurando ſi ei defuerint:neqꝫ deprecatiuus vt ei exhibeanꝛ. Hec eniꝫ ꝑtinent ad eū qui ſtudet circa neceſſaria vite cōſequenda:quaſi circa aliq̄ magna qđ nō ꝑtinet ad magnanimū.[Et potēs poſſediſſe.] Quinta ꝓprietas eſt accepta ꝑ cōparationē ad poſſeſſiones exteriores:ꝛ eſt ꝙ magnanimus eſt magis ꝓmptus ad poſſidendū q̄dā bona.ſ.honorabilia infructuoſa.i.nō lucroſa q̄ꝫ q̄ fructuoſa.i.lucroſa ꝛ vtilia:qꝛ honorabilia nō lucroſa

h pertinent ad hoīem ſibi ſufficientē q̄ non indiget aliunde lucrari.[Sed ꝛ motus grauis.] Sexta ꝓprietas eſt accepta in cōparatione ad motus corporales:ꝛ eſt ꝙ mot⁹ magnanimi eſt grauis.i.lentus ꝛ voꝝ ei⁹ grauis ꝛ locutio ſtabilis:ꝛ hec eſt ꝯclo 37ª ꝛ ꝓbaꝛ p̄ma ps ſic. Motus veloꝝ

37ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri. ꝛ feſtinus nō eſt niſi ꝓpter aliqđ magnū cōſequendū:ſed nulla vel pauca exteriora bonoꝝ ſunt magna magnanimo:ideo motus eius eſt lentus cū nō ſit aliquid exterius acquirendū:qđ ipſe reputat magnū. ¶ Alie due ptes cōcluſionis ꝓbanꝛ per hoc ꝙ acuitas vocis ꝛ velocitas locutionis accidant ꝓpter cōtentionē:ſed magnanimus nō eſt cōtentioſus:qꝛ nullus cōtendit niſi pro aliquo qđ reputat eſſe magnuꝫ:ſꝫ magnanimus nihil exterioꝝ bonoꝝ reputat magnū:pꝫ igitur ꝙ ipſa affectio magnanimi requirit grauitatē vocis ꝛ tarditateꝫ locutionis ꝛ motus.

¶ Is aūt q̄ deficit puſillanimus eſt:q̄ v̄o exuperat lentus. Nec igitur hi mali homines ſunt:quippe cuꝫ mala non faciant:ſed aberrant.

3 ¶ Deficiens aũt puſillanimus: ſuperabundans aũt chaymus. ¶ Nõ mali qdẽ igif vĩr eſſe iſti: nõ eniʒ malefactores ſunt: peccantes aũt.

¶ Hec eſt 4ᵃ pars pncipalis huius capli: in qua pħs determinat de vitijs oppoſitis magnanimitati. ⁊ ɔtinet tres particulas. Primo determinaẽ de vtroqʒ vitio ſimul quãtuʒ ad illõ qð eſt cõmune vtriqʒ. In 2ᵃ ibi [Puſillanimus qdẽ.] determinat de vtroqʒ vitioꝝ ẜm ſe. In 3ᵃ parte ibi [Opponiẽ aũt.] Cõparat dicta vitia ad inuicẽ in malitia: oſtendendo qð illoꝝ eſt peius. In pᵃ igitur pticula narrat ꝙ ille q deficit a medio magnanimitatis vocaẽ puſillanimus: ⁊ ille qui ſupabũdat vocaẽ chaymus .i. fumoſus ſeu inflatus ⁊ pſumptuoſus. [Nõ mali.] Iſti .ſ. puſillanimus ⁊ chaymus nõ ſunt mali: qꝛ nõ ſunt male factores: qꝛ nõ inferũt nocumẽta alicui: ⁊ iõ nõ ſũt malefactores nec faciũt aliqð turpe: ſed tñ peccant in hoc ꝙ recedũt a medio rõnis. ¶ Intelligẽdum eſt ꝙ iſti dicunẽ nõ mali: qꝛ nõ ſunt alijs nociui: ſunt tñ mali malitia oppoſita ṽtuti morali ex hoc ꝙ recedant a medio rationis.

K

Nõ

¶ Puſillanimus .n. mereẽ qdẽ bona: his tñ ſeipſe puat qbus eſt dignus: atqʒ malũ qðdaʒ hʒ: qꝛ bonis ſe dignũ nõ cenſet: ⁊ ſeipſe ignorat. Appeteret .n. ea qbus eſt dignus: cũ ſint bona: nõ tñ ſtolidi tales hoies: ſed pigri potius ⁊ ſunt ⁊ dicunẽ. Talis aũt opinatio deteriores ipſos efficit: ſinguli nãqʒ appetunt ea qbꝰ ſunt digni. Dimouent ſeſe ⁊ a pclaris actibus ⁊ officijs q̃ſi ſint indigni: ⁊ a bonis externis ſimili mõ. At lenti ſtolidi ſunt: ⁊ ſeipſos ignorãt: ⁊ ẽt clare: nã q̃ſi ſint digni res eas aggrediunẽ que honoranẽ deinde redarguuntur. Veſtituqʒ ſe ⁊ geſtu ⁊ ſiĺibus ornant: ⁊ pſperitates ſuas manifeſtas eſſe volũt. De ipſis ẽt dicunt vt ob ipſas afficiantur honore.

L

¶ Puſillanimus eniʒ qdẽ dignus exĩs bonis: ſeipſuʒ priuat qbus dignus eſt: ⁊ videẽ maluʒ habere aliqð ex nõ dignificare ſeipſuʒ bonis: ſʒ ⁊ ignorare ſeipſuʒ. Appeteret eniʒ vtiqʒ qbus dignus erat bona exiſtentia: ſed nõ tñ inſipiẽtes tales videnẽ eſſe: ſed magis pigri. ¶ Talis aũt opinio vĩ ⁊ deteriores facere: ſinguli eniʒ appetunt que ẜm dignitatẽ. Diſcedũt aũt ab opõnibus bonis ⁊ ab inuẽtionibꝰ vt indigni exñtes. ſimiĺr autẽ ⁊ ab exterioribꝰ bonis. ¶ Chaymi

M aũt inſipiẽtes ⁊ ſeipſos ignorãtes ⁊ hoc manifeſte: vt enim digni exiſtẽtes ad honorabiliora conanẽ: deinde redarguũtur. ¶ Et veſte ornãtur ⁊ figura ⁊ talibus: ⁊ volunt bonas fortunas manifeſtas eſſe ipſorũ: ⁊ dicunt de ſeipſis: vt per hec honorandi.

¶ Hec eſt 2ᵃ pticula 4ᵉ ptis: in qua determinaẽ de vtroqʒ vitio ẜm ſe: ⁊ pmo de vitio ẜm defectũ. ⁊ pmo ponit eius actũ. ⁊ 2ᵒ eius cãm. ⁊ 3ᵒ eius effectũ. Primo igiẽ ponit ppriuʒ actũ puſillanimi: ⁊ dicit ꝙ puſillanimꝰ eſt q cum ſit dignus bonis puat ſeipſuʒ illis bonis qbus eſt dignus: dũʒ nõ dignificat ſeipʒ illis bonis. hoc eſt dum nõ conatur ad operandũ bona q̃ poſſet opari: nec p ɔñs ad cõſequẽdum bona q̃ ſibi cõpeterent ſi bñ oparet. Cauſa aũt huius .ſ. ꝙ puſillanimꝰ nõ dignificat ſe qbus eſt dignus, eſt: qꝛ nõ reputat ſe dignũ talibus bonis: ⁊ hoc qꝛ ignorat ſuã cõditionẽ. Si eniʒ puſillanimus ſeipm cognoſceret appeteret ea qbus eſt dignus cũ ſint de ſe appetibilia: bonũ eniʒ pprĩu eſt cuilibet appetibile. Hec aũt ignorãtia puſillanimi nõ cõtingit ex inſipientia: ſed magis ɔtingit ex quadã pigritia ppter quã nõ vult opari ẜm ſuaʒ dignitatẽ. Et ſic pʒ ꝙ tres ſunt cauſe puſillanimitatis. Prima eſt qꝛ puſillanimꝰ nõ reputat ſe dignũ bonis qbus eſt dignus. Scda cã quia ignorat ſuã ppriã cõditionẽ: ⁊ hec eſt cã ſcda: eſt cã prime cauſe huiꝰ .ſ. ꝙ nõ reputat ſe dignũ ⁊c. Tertia cã eſt pigritia ppter quã nõ vult ſe intromittere ad operãdũ ẜm ſuã dignitatẽ: ⁊ ex hac cã tertia oriunẽ alie due cauſe. [Talis aũt opinio.] Effectus puſillanimitatis q pcedit ex ignorãtia pprie ɔditionis eſt duplex. Primus qdeʒ qꝛ puſillanimi nõ cognoſcunt ppriã dignitatẽ recedũt ab operationibus ṽtutũ ⁊ ab inuẽtionibꝰ veritatũ ſpeculabiliũ quaſi indigni ⁊ inſufficientes ad talia exiſtẽtes. Exercitatio eniʒ honorũ a qua recedũt facit hoies meliores. Scds effectꝰ eſt: qꝛ ppter pdictã opinionẽ qua credunt ſe non eſſe dignos recedũt ab exterioribus bonis qbus ſunt digni: que inſtrumentaĺr deſeruiũt ad opatiões virtutũ ⁊c. [Chaymi aũt.] De vitio qð eſt in exceſſu dicit duo. pᵐ que eſt eius cã. 2ᵐ qs eſt eius actus. Cã aũt ppter quaʒ chaymus dignificat ſe maioribꝰ q̃ʒ eſt dignus eſt inſipiẽtia. nã ex inſipientia eſt ⁊ nõ ex pigritia ꝙ aliqs conatur conſequi dignitates ⁊ honores qbus nõ eſt dignus: ⁊ iõ chaymus manifeſte eſt redarguendus. [Et veſte ornanẽ.] Actus aũt chaymi eſt ꝙ ornat ſe veſtibꝰ ⁊ figuris ad manifeſtandũ gloriã ſuã in rebꝰ exterioribꝰ: ornat ẽt ſe ṽbis p que optat honorari. n

o

¶ Magnitudini aũt animi puſillanimitas opponitur magis q̃ʒ lenitudo. Fit .n. magis ⁊ peior eſt. Magnitudo igiẽ animi circa honoreʒ vt diximus verſatur. p

¶ Opponitur aũt magnanimitati puſillanimitas magis q̃ʒ chaymotes: ⁊ ſic magis ⁊ deteriꝰ eſt. Magnanimitas qdẽ igitur circa honorem eſt magnũ: queadmodum dictum eſt.

¶ Hec eſt 3ᵃ pticula q̃rte ptis: in qua cõparat pdicta vitia ad inuicẽ .ſ. puſillanimitatẽ ⁊ chaymoteʒ. ⁊ pbat ꝙ puſillanimitas magis opponiẽ magnanimitati q̃ʒ chaymotes: ⁊ hec eſt ɔclõ 38ᵃ ⁊ pbaẽ dupĺr. Primo ſic. Vitiuʒ magis inclinans nãm ad malũ magis opponiẽ ṽtuti: ſed puſillanimitas magis iclinat nãm ad malũ q̃ʒ chaymotes: iõ ⁊c. 38ᵃ ɔclõ huiꝰ q̃rti libri. Maior pʒ ex 2ᵒ huius: ⁊ minor declaraẽ per hoc ꝙ hõ magis inclinaẽ ad omittendũ facere bona que põt: qð ptinet ad puſillanimitatẽ q̃ʒ ad faciendũ bona q̃ nõ põt. Scdo pbaẽ ſic. Illud vitiũ qð eſt deteriꝰ magis opponiẽ ṽtuti: ſʒ puſillanimitas eſt vitiũ peiꝰ q̃ʒ chaymotes: qꝛ facit hoies deteriores: ideo puſillanimitas magis opponitur virtuti magnanimitatis q̃ʒ chaymotes: ⁊ ſic pʒ ꝙ magnanimitas eſt circa magnũ honorẽ vt dictũ eſt. ¶ Hic occurrũt 4ᵒʳ dubia. pmũ eſt vtruʒ magnanimitas ſit ṽtus diſtincta ab alijs virtutibꝰ. Videẽ ꝙ nõ: qꝛ nulla ṽtus ɔriaẽ ṽtuti: ſed magnanimitas ɔriaẽ humilitati q̃ eſt ṽtus: iõ ⁊c. Minor pʒ: qꝛ magnanimꝰ hʒ opões ɔrias operationibꝰ humilis qꝛ magnanimꝰ cõtemnit alios ⁊ reputat ſe dignũ magnis: ſed humilis nõ cõtẽnit alios nec multũ reputat de ſeipſo: ideo ⁊c. ¶ Itẽ pprietates cuiuſlibet ṽtutis debẽt eſſe laudabiles ſicut ⁊ ipſa ṽtus: ſed magnanimitas hʒ multas pprietates vituperabiles: qꝛ magnanimus nõ eſt memor bñficioꝝ ⁊ eſt ocioſus ⁊ tardus nec põt cõuiuere cum alijs: ⁊ magis eligit poſſidere nõ fructuoſa fructuoſis que oĩa ſũt vituperabilia. ¶ Itẽ oĩs ṽtus eſt circa bonũ qð eſt in operante: qꝛ pmo huiꝰ dĩ ꝙ oĩs ṽtus habẽtẽ pficit: ⁊ opus eiꝰ bonũ reddit: ſed magnanimitas eſt circa honoreʒ q eſt in honorante Quatuor dubia. Dub. pᵐ pᵃ rõ 2ᵃ rõ 3ᵃ rõ.

q

A bonorante ⁊ nō in bonorato:⁊ magnanim⁹ eſt bonoratus
cū ſit ille cui debeť bonor:iō magnanimitas eſt circa bo^m
4^a rō. qđ nō ineſt ipſi magnanimo:⁊ ꝑ ꝯñs nō eſt virtus.℄ Jtē
vř ꝙ nō ſit virtus diſtincta ab alijs v̄tutib⁹:qꝛ nulla v̄tus
diſtincta ab alijs v̄tutib⁹ operať in opōnibus aliaꝝ v̄tutū:
ſed magnanimitas operať in opōnibus cuiuſlibet v̄tutis:
5^a rō. ideo ⁊c̄.℄ Jtē nō videť ꝙ magnanimitas ſit diſtincta a
philotimia que eſt circa mediocres bonores:qꝛ magnū
⁊ paruū nō diuerſificāt ſpēm:ſed magnanimitas eſt circa
Jn opp^m magnos bonores ⁊ philotimia circa paruos:iō ⁊c̄.℄ Jn op
Phs. poſitū eſt Phs.℄ Dōm p̄mo ꝙ magnanimitas eſt v̄tus
Solo. qꝛ firmat animū hoīs circa bonores ⁊ inbonorationes:⁊
ſic diſponit hoīem ⁊ facit ne retrahať a ꝓſecutione bono
rū operū que ſunt digna magnis bonorib⁹. Cū ꝫ igiť inter
oēs res exteriores bonor ſit potiſſimū:opꝫ ꝙ magnanimi
B tas q̄ ꝯſeruat bonū rōnis in ꝓſequendo magnos bonores
ſit quedam v̄tus. Scđo dico ꝙ eſt v̄tus ſpecialis diſtincta
ab alijs v̄tutib⁹ qꝛ eſt circa māм ſpecialē.ſ.circa magnos
Triplex bonores.℄ Sciendū tñ eſt ꝙ ſicut ipſius magnificentie
mā ma eſt triplex mā ſicut dictū eſt ſupra.ſ.mā ꝓxima ⁊ īmedia
gnanimi ta:vt amor pecunie ⁊ mā ſcđaria ſicut ſumptus ⁊ expēſe:
tatis ſicut ⁊ mā extrinſeca remota ſicut ipſa pecunia:ita ipſius ma
magnifi gnanimitatis mā ꝓxima ⁊ īmediata eſt amor bonoris ꝙ
centie. regulať ꝑ magnanimitatē:ne bō excedat aut deficiat a ꝓ
ſecutione bonoris:ſed mā remota eſt magnitudo quā ma
gnanim⁹ intēdit in actu cuiuſcūqꝫ v̄tutis:ſꝫ bonor eſt mā
extrinſeca ſcđaria ⁊ remota.℄ Ad rōnes in ꝯtrariū.℄ Ad
Ad p^m p^m dōm eſt ꝙ magnanimitas nō ꝯtrariatur bumilitati:imo
rōnem. magnanimus eſt bumilis ſcđm ꝙ bumilitas eſt v̄tus:⁊ qñ
dř ꝙ magnanimus nō appꝛeciať alios. Dico ꝙ boc ſic in
telligiť.ſ.ꝙ magnanimus nō appꝛeciať alios vltra eorum
C dignitatē:nec ēt bumilis appꝛeciať alios vltra eoꝝ digni
tatē. Magnanimus ēt reputat ſe dignū illis qbus eſt di
gnus:⁊ ita bumilis reputat ſe dignū qb⁹ eſt dignus niſi ſit
inſipiens ſeipſuꝫ ignorās.℄ Ad aliud dōm ꝙ ꝓprietates
Ad 2^m magnanimi nō ſunt vituperabiles.℄ Ad p^m ꝓbationē
rōnem. qñ dř ꝙ eſt immemor bñficioꝝ. Dico ꝙ boc ſic intelligiť ꝙ
minus cogitat de receptione bñficij q̄ꝫ de recōpenſatiōe
facienda:nō eniꝫ vult ab aliquo bñficia recipere niſi ma
iora recōpenſet.⁊ boc ꝑtinet ad rōnē gratitudinis in cui⁹
actu vult excellere ſicut in actibus aliaꝝ v̄tutū:⁊ qñ dř ꝙ
magnanim⁹ etiā eſt tardus ⁊ ocioſus dico ꝙ boc nō eſt:qꝛ
deficit in operādo ea que ſibi cōueniūt:ſed qꝛ tñ de ma
ximis ⁊ virtuoſis curā bꝫ:⁊ iō eſt tardus ⁊ ocioſus qꝛ raro
occurrunt ei magna exteriora de qbus magnanim⁹ curā
bꝫ.℄ Ad aliud qñ dř ꝙ magnanimus nō pōt conuiuere
cū alijs. Dico ꝙ boc ſic intelligiť ꝙ nō facile cōuiuit cum
multis eis ſecreta cordis oſtēdēdo:ſꝫ cū paucis vt cū ami
D cis cōuiuēcū oībus tñ ꝯuiuit put opꝫ.℄ Ad aliud qñ dř
ꝙ magis eligit poſſidere nō fructuoſa fructuoſis. Dico ꝙ
per nō fructuoſa intelligit bona bonorabilia q̄ nō ſunt vti
lia nec lucroſa:⁊ ꝑ fructuoſa intelligit lucroſa:⁊ ſic magna
nimus magis eligit poſſidere bona nō fructuoſa.i.bonora
bilia nō lucroſa q̄ꝫ bona lucroſa:qꝛ in oībus prefert bona
Ad 3^m boneſta.℄ Ad aliā rōnē qñ dř oīs virtus eſt circa bonū.
rōnem. Dico ꝙ oīs virtus eſt īmediate circa bo^m qđ eſt in opan
te:tñ mediate pōt eſſe ⁊ eſt circa bonū qđ nō eſt in operā
te ſicut liberalitas eſt mediate circa pecuniā que nō eſt in
ipſo liberali. Dico igiť ꝙ ſicut liberalitas eſt īmediate cir
ca moderationem amoris pecunie:ita magnanimitas eſt
īmediate circa moderationē appetitus bonoris:⁊ iſtud bo
nū eſt in ipſo magnanimo.ſ.moderatio appetit⁹ bonoris:
nec eſt verū ꝙ v̄tus ſolū eſt circa bonū qđ eſt in operante
nec eſt veꝝ ꝙ oē illud qđ eſt v̄tus perficiat ipſuꝫ v̄tuoſuꝫ:
qualř aūt bonor ſit in bonorāte ⁊ qualř in bonorato dictū

eſt ſup p^m buius.℄ Ad aliud qñ dř ꝙ magnanimitas ope E
ratur ⁊c̄. Dōm ꝙ magnanimitas que eſt v̄tus diſtincta ab Ad 4^m
alijs v̄tutibus operať in opōne cuiuſlibet qꝛ diſtinguitur rōnem.
ab alijs v̄tutib⁹ ꝑ obm ſuū qđ diſtinguiť ab obiectis oīuꝫ
aliaꝝ v̄tutū:nam obm formale magnanimitatis eſt ma
gnitudo opōnis cuiuſlibet alterius v̄tutis vel magnitudo
obiectoꝝ aliaꝝ virtutū. vbi gřa obiectū fortitudis ꝓximū
eſt fortiter agere ⁊ obm magnanimitatis circa māм for
titudinis eſt magna opari in fortiter agendo:vñ fortis in
tendit fortiter agere ⁊ magnanimus itendit magna opari
in fortiter agēdo.℄ Ad aliud dōm ꝙ magnanimitas ſpe Ad vlti.
differt a philotimia que eſt circa mediocres bonores:qꝛ rōnem.
philotimia ſiue bonoris amatiua tendit in bonorē ſcđm ꝙ
eſt bonū abſolute:ſed magnanimitas tendit in bonorē ſꝫ
ꝙ eſt bonū arduū ⁊ difficile:ſed bonū abſolute ⁊ bonū ar
duū nō ſolū differūt ſub rōne magni ⁊ parui ſed differunt F
formalř ⁊ ſpecifice:cū vnū iſtoꝝ ſit in ꝯcupiſcibili.ſ.v̄tus
amatiua bonoris:⁊ magnanimitas in iraſcibili.℄ 2° du Dub.2^m
bitať vtrū bona exteriora ꝯferant ad magnanimitatem. rō p^a
Et vř ꝙ nō:qꝛ qđ eſt ſibi ſufficiens non indiget adiutorio
alieno:ſed v̄tus eſt ſibi ſufficiens:iō ⁊c̄.℄ Jtē nullus vir rō 2^a
tuoſus deſpicit ea qb⁹ iuuať:ſed magnanim⁹ deſpicit bo
na exteriora:iō ⁊c̄.℄ Contrariū dicit Phs in lřa. Dōꝫ eſt Jn opp^m
ꝙ ſic:tuꝫ qꝛ bona exteriora ꝯferūt ad magnitudinē bono Phs.
ris que eſt mā magnanimitatis:tū qꝛ iuuant ad magnum Solo.
opus v̄tutis exercendū. p̄mū pꝫ ex duobus. p̄mo qꝛ boīes
vulgares magis bonorant diuites ⁊ in dignitatib⁹ cōſtitu
tos q̄ꝫ alios:qꝛ reputant bona exteriora eē per ſe bonora
bilia. Scđo pꝫ idē qꝛ boīes cōiter laudant ⁊ bonorāt eos
a qbus beneficia recipiunt:ſed ꝑ copiā bonoꝝ exteriorum
pōt bō alijs multa bñficia tribuere:⁊ ſic per ea pōt bomo
conſequi magnos bonores. Juuant ēt bona exteriora ad
exercendū magnū opus v̄tutis:tum qꝛ organice deſeruiūt G
ad oēs actus v̄tutis:vt pꝫ ex p̄mo buius:tum qꝛ tribuunt
facultatē ad exercendū actus magnarū v̄tutū puta libera
litatis ⁊ magnificentie in qbus magnanimitas opať illud
qđ eſt magnū ſicut ⁊ in alijs v̄tutibus:⁊ ita bona exteriora
cōferūt ad magnanimitatē.℄ Ad p^m in cōtrariū dōm eſt Ad p^m
ꝙ pro tanto dř v̄tus ſibi ſufficiēs:qꝛ quātū ad eſſentiā ba rōnem.
bitus pōt eſſe ſine bonis exteriorib⁹. Jndiget tñ talib⁹ ad
multas opōnes v̄tutis exercendas ⁊ vt expeditius opeť.
℄ Ad aliud dōm ꝙ magnanimus nō cōtemnit abſolute Ad 2^m
bona exteriora ſꝫ ſolū ſic:ꝙ nō reputat ea tanta ꝙ ꝓpter rōnem.
ipſa bō dꝫ aliqđ turpe opari nec reputat ea maxia bona Du^m 3^m.
ad que oīa alia ordinant.℄ 3° dubitať vtrū puſillanimi rō p^a
tas ⁊ chaymotes ſint babitus vitioſi. Videť ꝙ nō:qꝛ oīs
vitioſus eſt malus ſicut oīs v̄tuoſus eſt bonus:ſed puſilla
nimus ⁊ chaymus nō ſūt mali vt dicit Phs in lřa.igiť ⁊c̄. H
℄ Jtē de puſillanimo arguiť ſpecialř ſic. Puſillanimus rō 2^a
eſt qui nō dignificat ſe bonoribus qb⁹ eſt dignus.igiť pu
ſillanimus eſt dignus bonorib⁹:ſed nullus eſt dign⁹ bono
ribus niſi v̄tuoſus:qꝛ bonor eſt p̄miū v̄tutis.igiť puſillani
mus eſt v̄tuoſus:⁊ ꝑ ꝯñs puſillanimitas nō eſt vitiū. Cum
enim aliqs nō eſt dignus bonorib⁹:⁊ nō dignificat ſe bono
ribus in boc nō peccat ſꝫ bñ facit:qꝛ ad v̄tutē ⁊ prudētiaꝫ
ꝑtinet ꝙ bō nō dignificet ſe bonis qbus nō eſt dignus:qꝛ
oppoſitū eſt vitioſuꝫ.ſ.ꝙ aliqs dignificet ſe illis qbus non
eſt dign⁹. Ad ſtultitiā eniꝫ ꝑtinet ꝙ aliqs ſe eſtimet dignū
bonis qb⁹ nō eſt dign⁹.℄ Oppoſituꝫ vult Phs.℄ Dōm Jn oppo
eſt ꝙ vtrūqꝫ tam puſillanimitas q̄ꝫ chaymotes eſt vitiū: ſitū Phs
qꝛ vtrūqꝫ opponiť v̄tuti.ſ.magnanimitati.℄ Ad p^m in cō Solo.
trariū qñ Phs dicit ꝙ iſti.ſ.chaymus ⁊ puſillanimus non Ad p^m
ſunt mali. Dōꝫ ꝙ aliquis dř malus dupř. Aut qꝛ eſt alteri rōnem.
nocituus:vel qꝛ recedit a bono v̄tutis. Dico ğ ꝙ chaymus Malus
⁊ puſillanimus nō ſunt mali:qꝛ nō nocent alijs niſi ꝑ acci dupř.

I deno.ſ.inquãtũ deficiunt ab opõnibus qbus alios iuuari poſſent:ſed ſunt mali malitia oppoſita vtuti morali eo ꝙ

Ad 2ᵐ rõnem. deuiant a bono rõnis. ¶ Ad aliud dõm eſt ꝙ aliquis põt

Dign⁹ ho nore qз 2ʳ dici dignus honore dupl'r. vel ꝑꝑ habitum virtutis aut ꝑꝑ actũ ꝓcedẽtẽ a vtute ⁊ iſto mõ nullus eſt dignus honorib⁹ niſi ſit actu virtuoſus. alio mõ dr aliqs dignus honore ꝑꝑ actũ precedẽtẽ ⁊ diſponentẽ ad vtutẽ: vt ille q hз nãlẽ inclinationẽ ſeu diſpoſitionẽ ad bona opera ex qb⁹ vtus eſt nata gñari dr eſſe dignus honore ꝑꝑ inclinationẽ quã hз ad bona opera. Dico ğ ꝙ puſillanimus eſt dignus honore ſcđo mõ.ſ. ꝑꝑ inclinationẽ quã hз ad bona opera: ſed non eſt dignus honore ꝑꝑ habitũ vtutis vel opõnẽ ꝓcedentez a vtute. ¶ Ad formã rõnis dõm eſt ꝙ puſillanimus non dignificat ſe honorib⁹ qbus eſt dignus: hoc eſt nõ eſtimat ſe dignũ nec idoneũ ad bonas opõnes diſponẽtes ad vtutẽ: qbus tñ opõnib⁹ eſt dignus: hoc eſt ad quas opõnes eſt

K diſpoſitus: et qb⁹ deberẽt honor ꝑꝑ diſpõnẽ ad bõ opera. vñ puſillanim⁹ eſt diſpoſitus ad vtutẽ per nãlẽ inclinationez vel ꝑ bona fortune ⁊ ꝑꝑ talẽ diſpõnem dr eſſe dignus honore: nõ ſicut ꝓpter habitũ: ſed ſicut ꝑꝑ opõnes ad quas eſt diſpoſitus: nõ tñ reputat ſe dignũ hoc eſt diſpoſitus ad bõ opõnes: ⁊ iõ nõ conaẽ ad operãdũ bõ opera ad q̃ operanda eſt diſpoſitus. ¶ Ad aliã formã qñ querit an puſillanimus eſt dignus honorib⁹ ⁊c̃. Dico ꝙ eſt dignus honoribus vno mõ alio mõ nõ: eſt eniз dignus honorib⁹ ꝓpter diſpõnẽ ad bona opera ⁊ ad vtutẽ. vñ eſt dignus honoribus hoc eſt diſpoſitus ad opõnes: qbus ſi fierent deberẽt honor: ad quas tñ nõ eſtimat ſe diſpoſitũ: nec idoneũ: nec ſequiẽ: eſt dignus honoribus iſto mõ ergo eſt vtuoſus. vel põt dici ſic: ꝙ aliqs põt dici dignus honoribus vt in potẽtia ꝓpinqua: ⁊ ſic puſillanimus eſt dignus honorib⁹: vel in actu cõpleto: ⁊ ſic ſolus virtuoſus eſt dignus honoribus.

Du^m 4^m. ¶ 4° dubitaẽ vtruз puſillanimitas magis opponaẽ ma-

L gnanimitati q̃ chaymotes ſiue preſumptio. Et vr ꝙ chay-

rõ p' motes magis opponiẽ magnanimitati: qr iſtud vitiuз qđ eſt peius magis opponiẽ vtuti: ſз chaymotes eſt peius vitiũ q̃ puſillanimitas: iõ ⁊c̃. Maior ꝓbaẽ qr puſillanimus eſt dignus honoribus qbus nõ ſe dignificat: ſed chaymus nõ eſt dignus honoribus: ⁊ tñ dignificat ſe honoribus: ſed ille q eſt dignus honorib⁹ eſt melior q̃ ille q nõ eſt dign⁹

rõ 2ᵃ honoribus: iõ ⁊c̃. ¶ Itẽ nõ vr ꝙ preſumptio opponatur magnanimitati: qr magnanimus ſemꝑ tendit in magnuз ſed preſumptuoſus nõ ſemꝑ tẽdit in magna. Si enim aliqs tendat in ꝑua que eius facultatẽ excedũt dr p̃ſumptuoſus: ſed ſi p̃ſumptio opponereẽ magnanimitati hoc eſſet ꝑ

In opp^m excеſſuз qđ falſuз eſt: qr p̃ſumptuoſus nõ ſemꝑ tendit in

Phs. maiora q̃ magnanim⁹. ¶ In oppoſitũ eſt Phs. ¶ Dõm

Solo. ꝙ puſillanimitas magis opponiẽ magnanimitati q̃ chay-

M motes vel p̃ſumptio: qđ ꝓbaẽ tripl'r. pmo qr chaymus eſt

p° ꝓbõ. peior q̃ puſillanimus: qr peius eſt abſtinere a bonis operibus in que bõ põt q̃ conari ad operãdũ bona excellẽtia in que nõ põt: melius eniз eſt niti ad bñ operãdũ q̃ omittere bona opera que bõ põt facere vt pз manifeſte: ſз illđ

2ᵃ ꝓbõ. vitiũ qđ eſt peius magis opponiẽ vtuti. ğ ⁊c̃. ¶ Scđo ꝓbaẽ idẽ ſic. Illud vitiũ qđ magis de difficili ſanaẽ magis opponiẽ vtuti: qr eſt peius ſicut egritudo eſt deterior que magis de difficili ſanaẽ: ſed puſillanimitas magis de difficili ſanaẽ q̃ chaymotes: qđ ꝓbat Cõmentator per hoc ꝙ dignificare ſeipſuз magnis ex merito vtutis eſt valde laborioſum ⁊ difficile: ſed non eſt difficile ab eo deficere.

3ᵘ ꝓbõ. ¶ Tertio ꝓbaẽ idẽ ꝑ hoc ꝙ puſillanim⁹ eſt magis difficilis magnanimo q̃ chaymus: qr chaym⁹ conaẽ operari opa magnanimi: ſed vitiũ qđ eſt magis difficile vtuti magis ei opponiẽ: vt pз ex ſcđo huius ⁊c̃. ¶ Ad p^m in 3ᵉium

Ad p^m rõnem. dõm eſt ꝙ puſillanimus eſt peior q̃ chaymus: ⁊ qñ diciẽ ꝙ puſillanimus eſt dignus honorib⁹: dico ꝙ nõ eſt dign⁹ N

honoribus ſimpl'r ⁊ in actu ſed ſolũ in potẽtia ꝓpinqua ⁊ ſub cõditione.ſ. ſi opareẽ bona opera ad que operãda eſt

diſpoſitus: tũc eſſet dignus honorib⁹. ¶ Ad aliud dõз eſt Ad 2ᵐ rõnem.

ꝙ p̃ſumptuoſus nõ ſemꝑ tẽdit in maiora q̃ magnanim⁹ nec dr ꝑꝑ h̃ vitiũ in exceſſu qr tẽdit in maiora q̃ magnanimus: ſed dr vitiũ in exceſſu: qr traſcẽdit ꝓportionez ſue facultatis: ⁊ cũ dr ꝙ aliqs p̃ſumptuoſus tendit in parua q̃ excedũt ſuaз facultatẽ: dõm ꝙ hõ preſumptio non opponiẽ magnanimitati: ſed ſolum opponitur illi virtuti q̃ eſt circa mediocres honores.

Capitulum ſecundum

tractat⁹ ſcđi p̃me ptis de vtute que ſic ſe hз ad magnanimitatẽ ſicut liberalitas ad magnificentiã que ambe diſtantes a magno circa moderata ſunt

⁊ parua. ⁊ ꝙ in appetitu honoris mediocris eſt ſuperabũdantia ⁊ defectus ⁊ medietas: ⁊ ꝙ amator honoris multipliciter dr ⁊ ꝙ hic hĩ⁹ q eſt circa mediocres honores eſt inoiat⁹ ⁊ de oppõne extremoꝝ ad inuicẽ ⁊ ad medium. O

¶ Eſt ẽt circa honores vt antea diximus ⁊ alia quedã virtus: que qdẽ perinde ſeſe hз ad animi magnitudinẽ: atqз ſeſe hз ad magnificẽtiã liberalitas. He nãqз vtutes ambe a magnitudine qdẽ diſcedunt: circa vo mediocria paruaqз nos: vt opз diſponunt.

Caput 2^m trac. ſcđi p̃me ptis quarti libri ethic. p° pъ.

Videẽ aũt ⁊ circa hũc eſſe virtus quedã quẽadmodũ in primis dictuз eſt: que videbiẽ vtiqз ſil'r habere ad magnanimitatẽ quẽadmodũ ⁊ liberalitas ad magnificẽtiã. Ambe eniз qdẽ iſte a magno diſtant: circa moderata autez ⁊ parua diſponunt nos vt oportet. P

Iſtud eſt

2ᵐ capl'm tractatus ſcđi p̃me partis libri quarti ⁊ continet tres ptes p̃ncipales. In p̃ma ꝓponit intentionẽ ſuã. In 2ᵃ ibi[Quemadmodum aũt.] ꝓbat propoſitũ. In 3ᵃ ibi[Innominata aũt exiſtẽ.] Determinat de medio ⁊ extremis circa hãc mãm.ſ. circa honores mediocres. In p̃ma pte narrat ꝙ ſicut predictuз eſt in ſcđo huius quedã vtus vr eſſe circa hunc.ſ. honorez que ita ſe hз ad magnanimitatez ſicut liberalitas ad magnificentiã: ambe eniз ille vtutes.ſ. liberalitas ⁊ illa de q̃ nunc loquimur diſtant ab alijs duabus.ſ. magnificentia ⁊ magnanimitate ſicut a quodã magno: qr magnanimitas eſt circa magnos honores ⁊ magnificentia circa magnos ſumptus: ſed alie due virtutes.ſ. liberalitas ⁊ illa de qua nunc loquimur diſponunt nos circa parua ⁊ moderata vt honores vel diuitias mediocres.

Scđi cap. tra. 2. dr° i tres ptes.

¶ Atqз vt in capiendis dandiſqз pecunijs mediocritas eſt ⁊ nimiũ atqз parũ: ſic ⁊ in honoꝝ appetitione ſit: vt magis q̃ opз ⁊ minus: ⁊ vñ opз: ⁊ vt opз appetanẽ honores. Reprehẽdimus.n. ambitioſuз hominẽ: atqз honoris appetitione vacantẽ: illũ qr plus q̃ opз ⁊ vnde nõ opз ⁊ honorẽ appetit. Hũc qr ne ob res quidez honeſtas honoribus affici vult. Interdũ aũt illũ tanq̃ virilẽ ⁊ rei cupidũ pulchre. Interdũ hunc tãq̃ moderatũ modeſtũqз laudam⁹: quẽadmodũ ⁊ antea diximus. Cõſtat aũt cũ plurib⁹ modis qſpiã alicuius cupidus rei dicaẽ nõ ad idẽ nos ſemꝑ ambitioſuз ip̃m referre: ſed cũ laudamus ad pleroſqз qr magis q̃ pleriqз honores cupit. Cũ reprehẽdimus ad id qđ opз: qr magis q̃ oportet honores affectat. Q

¶ Quẽadmodũ

A 2ª pe.c. ¶ Quemadmodū autē in acceptione ꝛ datione pecuniarū medietas eſt: ꝛ ſuperabūdantia ꝛ defectus: ita ꝛ in honoris appetitu magis q̄ opꝫ: ꝛ minus: ꝛ vñ opꝫ: ꝛ vt opꝫ. ¶ Philotimū enī vituperamus vt magis q̄ opꝫ: ꝛ vñ nō opꝫ honorē appetentē: ꝛ nō amatorē honoris vt neqꝫ in bonis eligentē honorari. Eſt aūt qñ amatorē honoris laudamus vt virilem ꝛ amatorem boni: nō amatorem autē honoris ꝛ moderatū ꝛ temperatū. Quemadmodū in primis diximus. ¶ Manifeſtū aūt qñ multipliciter amatore taliū dicto nō in idipſū ſemꝑ
B ferimus amatorē honoris: ſed laudātes qdē in magis q̄ multi: vituꝑantes aūt i magis q̄ opꝫ.

¶ Hec eſt 2ª pars hui⁹ capli: in qua phs ꝓbat ꝓpoſitū qḋ intendit. ſ. ꝙ circa mediocres honores ſunt medietas ꝛ ſuperabūdātia ꝛ defectus: ꝛ hec eſt ɔclō 39ª ꝛ ꝓbaꝛ dupl'r.
39ª ɔclō hui⁹ q̄rti libri. Primo per locū a ſili ſic. Sicut in datione ꝛ acceptione pecuniaꝝ. ſ. paruarū ꝛ mediocriū eſt medietas ꝛ ſuꝑabūdātia ꝛ defectus: ita circa appetitum honoris eſt medietas ꝛ ſuꝑabundātia ꝛ defect⁹. Pōt enī aliqs appetere honorē mediocrē plus q̄ opꝫ quātū ad itenſionē appetitus: ꝛ vñ nō opꝫ ꝛ vt nō opꝫ. Cōtingit etiā deficere circa appetitū honoris mediocris appetēdo h⁹ honores min⁹ q̄ opꝫ ꝛc̄. Et cōtingit medio mō ſe habere. ſ. ꝙ aliqs appetat h⁹ honores quos opꝫ ꝛ vñ opꝫ: ꝛ ſic de alijs: iō circa mediocres honores eſt medietas ꝛ ſuꝑabūdātia ꝛ defect⁹. [Philotimū.] Scd̄o ꝓbaꝛ eadē ɔclō per cōez vſuꝫ loquēdi q̄ talis
C eſt ſm cōem vſuꝫ loquēdi qñqꝫ vituꝑamus philotimū. i. amatorē honoris: qꝛ appetit honorē magis q̄ opꝫ: ꝛ vnde nō opꝫ: ꝛ qñqꝫ vituperamus eū q nō eſt amator honoris: quaſi nō velit bona oꝑari ex qb⁹ honoreꝛ: ɔ cōtrario qñqꝫ laudam⁹ amatorē honoris q̄ſi exñtē virilē. i. magnū aīuꝫ hñtē: ꝛ q̄ſi amatorē actus vtuoſi cui debeꝛ honor. Qñqꝫ ēt laudamus eū q nō eſt amator honoris q̄ſi moderantē ꝛ tēperantē ſe vt nō excedat ſuā cōditionē. [Manifeſtuꝫ aūt.] Ex ꝑdicto vſu loquēdi cōcludit ꝙ amator honoris dr̄ multipl'r: qꝛ nō ad idē referimus laudē vel vituperiū ſed laudamus amatorē honoris vt magis ſtudet ad ea q̄ ſunt honoris q̄ vulgaris multitudo: ꝛ vituꝑamus amatorē honoris inquātū magis cupit honores q̄ opꝫ: ꝛ eadem rō eſt de nō amatore honoris. Ex his pōt ꝓbari ɔclō ſic.
D Idē amator honoris nō eſt ſimul vituꝑabilis ꝛ laudabilis. Sil'r nec idē nō amator honoris eſt ſimul laudabilis ꝛ vituꝑabilis: ſed aliqs amator honoris laudaꝛ vt ille qui amat honorē ſicut opꝫ ꝛ vt opꝫ ꝛc̄. Et aliqs amator honoris vituperaꝛ vt q plus amat honorē q̄ opꝫ ꝛc̄. Et eodem mō eſt de nō amatore honoris: vt pꝫ ꝑ cōez vſuꝫ loquēdi. ꝛ ex hoc ſequiꝛ ꝙ circa honores mediocres eſt medietas laudabilis ꝛ extrema. ſ. ſuꝑabūdātia ꝛ defect⁹ vituꝑabilia.

¶ Cum aūt noīe mediocritas vacet cōtendere de ipſa tanq̄ regione vacua videnꝛ extrema. In qbus vō nīmū eſt atqꝫ parū in iis eſt ꝛ mediū. At honores ꝛ magis q̄ opꝫ affectanꝛ ꝛ minus. Ergo fit vt affectenꝛ ꝛ vt opꝫ. Laudaꝛ igiꝛ hic habitus quo vt opꝫ affectantur honores: cū ſit mediocritas circa honorē noīe vacans. Atqꝫ ad ambitionē qdē vacuitas appetitionis honoris: ad vacuitatē aūt appetitiōis honoris ambitio: ad vtrūqꝫ aūt vtrūqꝫ quodam mō eſſe videꝛ: qḋ quidē ꝛ in ceteris eſſe virtutibus conſtat. Extremi aūt hic opponuntur: qꝛ medio nulluꝫ eſt oppoſitū nomē. E

3ª pe.ca. ¶ Innominata aūt exiſtēte medietate vt deſerta: videnꝛ dubia eſſe extrema. ¶ In qbus autē ſuꝑabundātia ꝛ defectus: ꝛ mediuꝫ. Appetūt autē honorē ꝛ magis q̄ opꝫ ꝛ minus: ꝛ iam ꝛ vt opꝫ. Laudaꝛ igiꝛ habitus hic medietas exiſtēs circa honorē Innominatus. Videꝛ autem ad amorē honoris qdē nō amor honoris: ad nō amorē honoris autē amor honoris: ad vtraqꝫ autē vtraqꝫ qual'r. Videꝛ autem hoc eſſe circa alias virtutes. ¶ Opponi autē hic extremi videntur ꝓpter non eſſe nominatuꝫ medium.

¶ Hec eſt 3ª pars huius capli: in qua phs determinat de medio ꝛ extremis circa hanc mām. ſ. circa honores mediocres. ꝛ ꝑmo narrat. d. ꝙ qꝛ medietas circa hanc mām F eſt innominata: ꝛ ſic videꝛ quaſi deſerta: qꝛ nō deſignatur aliquo certo noīe: ꝓpter hoc ꝙ extrema videnꝛ eē dubia: qꝛ qñqꝫ laudanꝛ ꝛ qñqꝫ vituperanꝛ. [In qbus aūt.] Sed quāuis mediū circa hanc mām ſit innoīatū: tñ circa hanc mām. i. circa honores mediocres eſt mediū laudabile. Et hec eſt ɔclō 40ª ꝛ ꝓbaꝛ ſic. In qbuſcūqꝫ h eſt circa quecūqꝫ eſt ſuꝑabundātia ꝛ defectus extrema vituperabilia circa eadē eſt mediū laudabile: ſed circa honores mediocres ſunt ſuperabūdantia ꝛ defectus extrema vituperabilia: vt pꝫ ex iaꝫ dictis: ideo circa mediocres honores eſt mediū laudabile. [Innominatus.] Sꝫ qꝛ habitus medi⁹ 40ª ɔclō hui⁹ q̄rti libri. eſt innoīatus circa mediocres honores noīatur noīb⁹ extremoꝝ: qꝛ per cōparationē ad vnū extremoꝝ vꝫ hȳc ſimilitudinē cū altero extremo ꝛ ecōuerſo: iō hꝫ rōnez vtriuſqꝫ extremi: ꝛ ita videꝛ eſſe circa alias vtutes. ſ. ꝙ mediū G cōparatū vni extremoꝝ videꝛ hȳē rōnē alterius extremi. [Opponi aūt.] Et qꝛ mediū circa hāc mām eſt innoīatū: ideo extrema videnꝛ inter ſe oppoſita ꝛ nō ad mediū ꝓpter hoc ꝙ mediū eſt innoīatū: tñ realiter ꝛ ſm veritatē extrema opponunꝛ adinuicē: ꝛ ēt ad mediuꝫ. ¶ Hic ſunt duo dubia. ꝑmū eſt vtrū circa ſumptus magnos ꝛ paruos ſint diuerſe vtutes ſꝫ ſpēm. Et videꝛ ꝙ nō: qꝛ videm⁹ in alijs vtutib⁹ ſic eſſe ꝙ nō eſt alia vtus: ſed eadem inter parua ꝛ magna: fortitudo enī eſt eadē ſm ſpēm circa oīa pericula mortis ſiue ſint parua ſiue ſint magna ꝛ temperātia eſt eadē ſpecie circa delectationes ꝛ triſtitias magnas ꝛ paruas: ꝛ manſuetudo que eſt circa iras eſt eadē ſm ſpeciem circa magnas ꝛ paruas iras: ideo videꝛ ꝙ eodem modo eadē vtus ſpecie: ſic circa honores magnos ꝛ paruos ſiue mediocres. ¶ Scd̄o dubitaꝛ qꝛ ſupra dixit phs honorē eſſe qddā maximū: ꝛ hic dicit honorē circa que eſt philotomia eſſe bonū moderatū ꝛ paruū: ideo videꝛ ꝙ ɔtradicit ſibiipſi. ¶ Ad ꝑ^m dōm ꝙ qꝛ vtus eſt circa bonum ꝛ difficile: iō vbicunqꝫ eſt alia ꝛ alia rō difficultatis: ibi opꝫ ponere aliam ꝛ aliam virtutē. Nūc aūt difficultas in actu vtutis cōtingit ex hoc ꝙ mā circa quā verſaꝛ hꝫ repugnātiaꝫ ad rōnem ſeu modū rōnis qui circa talem mām eſt ponendus qḋ ſolū cōtingit in paſſionibus. ſ. ꝙ habeāt repugnantiā ad rōnem. ¶ Sciendū igiꝛ eſt ꝙ paſſionum quedam habent magnā vim vt reſiſtant rōni ꝑncipaliter ex parte paſſionū: ꝛ quedam ꝑncipal'r ex parte reruꝫ que ſunt obiecta paſſionū: ꝛ qꝛ paſſiones ſm ſe nō habent magnam repugnantiā ad rōneꝫ: cum appetitus nāliter ſubijciatur rationi: ideo virtutes que ſunt circa tales paſſiōes nō ſunt niſi circa illud qḋ eſt magnū ꝛ difficile in illis paſſionibus ſicut pꝫ: nam fortitudo eſt circa maximos timores: ꝛ temperantia circa maximas delectationes. Et man/

Duo du^a. ꝑ^m dub^m rō. Dub. 2^m H Solo ꝑ. dubij. Nōn^m

I ſuetudo circa iras maximas. Unde circa paruos timores ⁊ circa paruas delectationes eo ꝙ circa eas nõ eſt magna difficultas nõ opꝫ ponere aliquã v̓tutẽ: ſed paſſiones que hñt repugnãtiã ad rõnẽ rõne ipſaꝝ reꝝ ꝑncipalr̃ nõ ſolũ hñt difficultatẽ circa illud qḋ eſt maximũ in eis: ſed ẽt circa mediocria ⁊ minora eo ꝙ bona exteriora ⁊ ſi ſint ꝑua ſunt tñ multũ appetibilia tanꝗ̃ neceſſaria ad vitã hoĩs: iõ circa tales paſſiões ⁊ circa appetitũ taliũ reꝝ opꝫ eẽ duas v̓tutes. vnã ad tollendã difficultatẽ circa minora ⁊ aliã ad tollendã difficultatẽ circa maiora: q2 difficultas eſt circa vtrũqꝫ ⁊ alia difficultas eſt circa maiora: ⁊ alia circa minora: iõ alia v̓tus eſt circa ſũptus magnos: ⁊ alia circa ſũptus mediocres: ⁊ alia circa honores magnos: ⁊ alia circa honores mediocres: ſed circa alias paſſiones q̃ nõ hñt repugnãtiã nec difficultatẽ ad rõnẽ niſi circa maximaꝫ vel

K rõne maximi in eis: nõ opꝫ ponere niſi vnã v̓tutẽ. ❡ Ad rõnẽ in cõtrariũ dõm ꝙ circa mãs aliaꝝ v̓tutũ nõ eſt virtus circa ꝑua ſed ſolũ circa magna vt pꝫ: q2 tẽperãtia non eſt circa ꝑuas delectationes viſus vel auditus: ſꝫ eſt circa maximas delectationes corꝑales vt circa delectationes tactus: ⁊ eodẽ mõ eſt de fortitudine ꝙ nõ eſt circa ꝑua: ſꝫ circa maxima. ❡ Ad aliud dubiũ dõm ꝙ lꝫ inter res exteriores cuiuſmodi ſunt diuitie poteſtates ⁊ honores: honor ſit maximũ ⁊ excellentiſſimũ: q2 alia appetunẗ ꝓpter honorẽ: tñ nihil ꝓhibet aliquẽ honorẽ eſſe magnum ⁊ aliquẽ ꝑuũ per cõꝑationẽ ad alia que ſunt ſui generis. vnde inter res exteriores honor eſt maximum bonum: ⁊ tamen aliqs honor eſt maior ⁊ aliqs minor alio honore.

Ad rõnẽ ꝑmi dubĩ in ↄ̃trm.

Solo ſcdi dub.

Secunda pars

que eſt de manſuetudĩe que reſpicit mala exteriora ex quibus aliqs ꝓuocaẗ ad irã cõtineẗ in vno tractatu q ſolũ ↄ̃tinet

L vnũ capl̃m: in quo oſtendiẗ ꝙ manſuetudo eſt medietas circa iras. Et ꝙ medio ⁊ extremis fere innoĩatis hoc nomen mãſuetudo transfertur ad mediũ: ad ſuꝑabundãtiam v̓o iracũdia ⁊ ꝙ defectus inirascibilitas diciẗ: qualr̃cũqꝫ deficiet. ⁊ ſm que ſit ſuꝑabundãtia: non tñ ſm oĩa ſil'. ⁊ q ꝓprie iracũdi ⁊ qui ꝓprie acrocholi ⁊ q amari ⁊ q difficiles ⁊ ꝙ manſuetudini magis opponitur ſuperabũdantia ⁊ ꝙ nõ eſt facile determinare ſm certitudinem medium medio habitu exiſtente laudabili extremis v̓o vituperabilibus. vnde ⁊ medio adherendum.

❡ Manſuetudo eſt qdẽ mediocritas circa irã. At cuꝫ mediũ ⁊ extrema fere noĩe vacent: ad mediuꝫ qdẽ mãſuetudinẽ ipſaꝫ adducimus: cũ ei qḋ eſt paꝝ ⁊ noĩe vicat ꝓpior ſit ꝗ̃ nimio: qḋ iracũdia quedã dici põt.

M Anſuetudo aũt eſt quedã medietas circa iras: inoĩato autẽ exiſtẽte medio fere autem ⁊ extremis. Ad medium manſuetudinẽ ferimus: ad defectum declinanteꝫ innominatum exiſtentem: ſuperabũdãtia autem iracundia quedã diceẗ vtiqꝫ.

Capitulum vnicũ tra. 3. 2. ptis q̃rti libri ethi. ꝑ{o} ꝑs.c.

In hoc caplo huius tractatus determinatur de manſuetudine que reſpicit exteriora mala ex qb{9} aliqs ꝓuocaẗ ad irã: ⁊ cõtinet iſtud capl̃m ſex ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma narrat ꝙ circa iras inueniunẗ mediũ ⁊ extrema. In 2{o} ibi [Paſſio qdẽ eniꝫ.] determinaẗ de manſuetudine oſtendẽdo qs eſt manſuetus. In 3{o} ꝑte ibi [Defectus aũt.] determinatur de vitio oppoſito manſuetudini ſm defectũ. In 4{o} ꝑte ibi [Superabũdãtia aũt.] determinaẗ de vitio oppoſito manſuetudini ſm ſuꝑabũdãtiã. In 5{o} ꝑte ibi [Mãſuetudini aũt.] cõparat vitia extrema ad mediũ. In 6{o} ꝑte ibi [Qḋ aũt in ꝑuoribus.] oſtidet cuidam tacite qõni. In ꝑ{o} igiẗ ꝑte dicit ꝙ mãſuetudo eſt qdã medietas circa iras tanꝗ̃ circa mãm: in qua tñ mediũ ꝓprie acceptũ eſt inoĩatũ: ⁊ fere ẽt extrema ſunt inoĩata eo ꝙ expꝛſſis noĩbus nõ diſtinguunẗ. Nomen aũt manſuetudinis aſſumiẗ ad ſignificãdũ mediũ: cũ tñ ex vi noĩs magis inclinet ad defectũ ire. Dicitur enim aliqs manſuetus eo ꝙ nõ iraſcitur quaſi manu aſſuetus ad modum beſtiarum que aſſuete manibus hoĩum iracundiam deponunt. Defectus autem ire eſt innominatus ſed ſuꝑabundantia vocatur iracundia. Sic igitur pꝫ ꝙ circa iras inueniunẗ mediuꝫ ⁊ extrema quãuis medium nõ ſit ꝓprie nominatum: nec etiam extremum in defectum.

Mulos. c. tra 3. vl{o} ſex ꝑtes.

N

❡ Etenim affect{9} qdã eſt ira. Ea v̓o que ipſaꝫ efficiũt multa ſunt ⁊ diuerſa. Is igiẗ q pro qbus ⁊ qb{9} opꝫ ⁊ vt opꝫ: ⁊ cũ opꝫ: ⁊ q̃to i tp̃e opꝫ iraſciẗ laudaẗ. Eſtqꝫ

O hic mãſuetus: ſiqdẽ laudaẗ ipſa manſuetudo. Mãſuetus. n. ac mitis perturbatione vacare: ⁊ nõ ab affectu duci: ſed ꝓ hiis ⁊ tãto in tẽpore iraſci ſolet ꝑinde atqꝫ rõ iubet. Peccare aũt circa defectũ magis videẗ. Nõ eſt enim vindex ipſe manſuetus: ſed potius clemens ⁊ ad veniam propenſior dandam.

❡ Paſſio qdẽ eniꝫ eſt ira: facientia aũt multa ⁊ dũa. Qui qdẽ igiẗ in qbus opꝫ: ⁊ ẽt qbus opꝫ iraſciẗ adhuc aũt ⁊ vt opꝫ ⁊ qñ ⁊ quãto tẽpore laudaẗ. Manſuetus aũt iſte vtiqꝫ erit. Siqdẽ manſuetudo laudaẗ: vult manſuetus imperturbatus eſſe: ⁊ nõ duci a paſſione ſed ſm ꝙ vtiqꝫ ratio ordinabit: ita ⁊ in hiis ⁊ intãtũ tp̃s iraſci.

❡ Peccare aũt videẗ magis ad defectũ: nõ. n. punitiuus manſuetus ſed magis ↄ̃donatiuus.

2{a} ꝑs.c.

P

❡ Hec eſt 2{a} pars: in qua ꝑhs determinat de medietate circa iras. ſ. de manſuetudine. ⁊ ꝑmo narrando qḋ ↄ̃uenit manſuetudini ſm ꝙ ipſa poniẗ eſſe virtus. ſcḋo narrat qḋ cõuenit ſibi ſm ꝓprietatẽ noĩs. Dicit ergo ꝑmo ꝙ iracundia poniẗ vitiũ extremũ qḋ iꝑortat quẽdam exceſſum ire que eſt quedã paſſio que ex multis ⁊ differentibus rebus cauſari põt. Multe eniꝫ ⁊ diuerſe poſſunt eſſe cãe ire ⁊ ſꝫ haꝝ diuerſitatẽ ↄ̃tingit in ira accipere mediũ ⁊ extrema: nõ eniꝫ eſt idẽ mediũ circa irã a quocũqꝫ cauſaẗ. nã pro aliqua cã eſt magis iraſcẽdũ ſm rõnẽ ⁊ pro aliqua cauſa minus: ſed ꝓ quacũqꝫ cã ↄ̃uenit iraſci ille q iraſciẗ in qb{9} opꝫ ⁊ qñ opꝫ ⁊ quãto tp̃e opꝫ: ẽt talis hõ laudaẗ: ⁊ eſt manſuetus ſi nomen manſuetudinis in laude accipiaẗ. Manſuetus enim vĩ ad hoc diſponi ꝑmo vt iudiciũ rõnis interius nõ perturbeẗ. Scḋo vt exteriori actione nõ ducatur ab ira ſed ſm rõnẽ. ſ. ꝙ in hiis rebus ⁊ in tanto tẽpore iraſciẗ. [Peccare aũt.] Scḋm aũt ꝓprietatẽ noĩs manſuet{9} magis videẗ peccare in hoc qḋ accedit ad defectuꝫ. Cum enim aliqs diciẗ manſuetus ſignaẗ ꝙ nõ eſt punitiuus: ſꝫ ꝙ magis remittat ⁊ cõdonet penas qḋ ꝑtinet ad defectuꝫ: icꝫ nã ira eſt appetitus vindicte que fit per penã. Sic igiẗ pꝫ ꝙ mãſuetus dictus a mãſuetudine que eſt v̓tus eſt laudabilis neqꝫ deficiens neqꝫ ſuꝑexcedẽs. Sed tñ manſuetus dictus a mãſuetudĩe ſꝫ ꝓprietatẽ noĩs ſic accedit ad defectũ magis ꝗ̃ opꝫ. ⁊ ſic põt tã manſuet{9} ꝗ̃ mãſuetudo accipi equoce. ſ. ꝓ medio circa iras ⁊ ꝓ extremo ĩ defectu.

Q

❡ Defectus v̓o ſiue ſit quedaꝫ ire vacuitas: ſiue aliqḋ aliud vituꝑatur: qui nãqꝫ nõ iraſcunẗ ꝓ qb{9} opꝫ ⁊ vt opꝫ ⁊ cũ opꝫ ⁊ qbus opꝫ fatui ſunt. Nam neqꝫ ſentire neqꝫ dolere videnẗ. Atqꝫ qui nõ iraſciẗ nõ eſt aptus ad vlciſcendũ

A ad vlciſcendum. Perferre autem contumelias ⁊ ſuos negligere ſeruile eſt ſane.

3ª p̃s.ca. ❡ Defectus aũt ſiue inirāſcibilitas quedam eſt ſiue qđcũqȝ vitupaꝛ: nõ iraſci enĩȝ in qbus opȝ inſipientis eſſe videꝛ ⁊ qui non vt opȝ neqȝ qñ neqȝ qbus opȝ. Videꝛ autẽ nõ ſentire neqȝ triſtari. ❡ Et non iratus non eſſe vindicatiuus. ❡ Iniuriantem autem ſuſtinere ⁊ familiares deſpicere ſeruile.

❡ Hec eſt 3ª pars: in qua determinatur de vicio oppoſito manſuetudini ſm defectum ⁊ dicit ꝙ defectus a medio in ira ſiue vocetur inirāſcibilitas ſiue qualitercũqȝ nũcu petur vituperatur. ❡ Qđ autẽ defectus ire ſit qñqȝ vituperabilis probat Phs: ⁊ eſt ꝯcluſio 4.1ª que probatur triB 41ª ꝯclo bur⁹ q̃rti libri. pliciter. Primo ſic. Omne qđ pertinet ad inſipientiaȝ eſt vituperabile: ſed ad inſipientiam pertinet ꝙ aliquis non iraſcatur in rebus in quibus opȝ iraſci ⁊ qbus perſonis: ⁊ eo modo ⁊ tempore quo opȝ iraſci ⁊c. Ideõ defectus ire eſt vituperabilis. Maioꝛ patet per hoc ꝙ opus virtutis conſiſtit in operatione ſȝ rectam rationeȝ: ⁊ laus virtutis conſiſtit in operatione ſm rectam rationeȝ. Minoꝛ patet ex hoc ꝙ non cauſaꝛ ex triſtitia: ⁊ triſtitia eſt ſenſus nocumenti. Si igitur aliquis nõ iraſcitur in quibus opoꝛtet: ſequitur ꝙ non doleat neqȝ triſtetur de eis: ⁊ ita ꝙ non ſentiat ea eſſe mala quod pertinet ad inſipientiaȝ: ex quibus ſequitur ꝙ defectus ire eſt vituperabilis. [Et nõ iratus.] Secundo probatur concluſio ſic. Non vindicare ea que ſm rectam rationem ſunt vindicanda eſt vituperabile: ſȝ non iraſci quandoqȝ eſt non vindicare ea que ſm rectam

C rationem ſunt vindicanda: ideo ⁊c. [Iniuriantem autem.] Tertio probatur concluſio ſic. Suſtinere iniurias ⁊ eas non repellere eſt vituperabile ⁊ ſeruile: ſed hoc contingit quandoqȝ ex defectu ire: quia per defectum ire redditur homo piger ⁊ remiſſus ad repellendum iniurias. pȝ ergo ꝙ defectus ire eſt quandoqȝ vituperabilis. Maioꝛ patet ex hoc ꝙ iniuriantes ſuſtinere ⁊ familiares deſpicere hoc eſt non vindicare debito modo eſt ſeruile: ⁊ hoc cõſequiꝛ ex defectu ire: qꝛ per defectum ire redditur homo piger ⁊ remiſſus ad repellendum iniurias.

❡ Exuperatio võ ꝑ oĩa qdẽ fit: nã fit ⁊ in qb⁹ nõ opȝ: ⁊ ꝓ qbus nõ opȝ ⁊ magis ⁊ velocius: ⁊ maioꝛe in tpe q̃ȝ opȝ: nõ tñ vniuerſa eideȝ inſunt: qppe eaȝ eſſe non poſſit: malũ enĩȝ ⁊ ſeipſuȝ perdit: ⁊ ſi integrũ ſit intoleD rabile fit. Iracundi igiꝛ cito qdẽ iraſcunꝛ: ⁊ qbus non opȝ: ⁊ ꝓ qbus nõ opȝ: ⁊ magis q̃ȝ opȝ. At cito deſiſtunt. Qđ qdem ⁊ optimũ habẽt. Hoc aũt ideo fit: qꝛ nõ detinent iraȝ: ſed reddunt idcirco ⁊ manifeſti ſunt ob celeritateȝ: deinde ceſſant. Exuperatione aũt ſunt celeres ⁊ ad qdũs ⁊ ꝓ quouis iracũdi: qui ſũme ſunt bilis. Unde ⁊ ſũme bilis hoĩes appellanꝛ. Amari aũt cum difficultate placanꝛ: ⁊ longo tẽpoꝛe ſunt ſub ira: detinẽt.n. ipſam: ſed vbi reddiderint ceſſant. Ultimo nãqȝ ponit ire modũ: pro doloꝛe voluptateȝ efficiẽs. Qđ ſi hoc nõ fiat habent ipſuȝ pondus. Etenim quia nõ eſt manifeſtuȝ nemo perſuadet ipſis. Ut in ſe autẽ cõcoctio fiat ire tẽpoꝛe opus eſt. Sunt autẽ tales homines ⁊ ſibiipſis ⁊ amiciſſimis permoleſti. Infenſos aũt eos dicimus qui pro quibus non opȝ ⁊ magis q̃ȝ oportet ⁊ longioꝛe tempoꝛe iraſcitur: ſineqȝ vltione vel pena non reconciliantur.

❡ Superabundãtia aũt ſm oĩa qdẽ fit: etenim E qb⁹ nõ opȝ ⁊ in quib⁹ nõ opȝ: ⁊ magis q̃ȝ opȝ: 4ª p̃s.c. ⁊ veloci⁹ ⁊ pluri tpe. Nõ tñ oĩa eiuſdẽ exiſtũt. Nõ enim vtiqȝ poſſet eſſe. Maluȝ.n. ⁊ ſeipſm deſtruit: ⁊ ſi integruȝ ſit impoꝛtabile fit. ❡ Hij quidẽ igiꝛ iracundi: velociter quidẽ iraſcunꝛ ⁊ quibus nõ opȝ ⁊ in quibus nõ opȝ ⁊ magis q̃ȝ opȝ. Quieſcũt enĩȝ velociter: qđ ⁊ optimũ habent. Accidit aũt ipſis hoc: qm̃ nõ retinent irã: ſed reddunt ſȝ ꝙ manifeſti ſunt ꝓꝑ velocitatẽ: deinde requieſcunt. In ſupabundãtia aũt ſunt acrocholi acuti: ⁊ ad omne iracundi ⁊ in oĩ: vñ ⁊ nomen. ❡ Amari autẽ difficile ſolubiles ⁊ F multo tpe iraſcunꝛ: retinent enim irã: quies aũt fit cuȝ retribuerint. Punitio enĩȝ quietat ipetũ ire delectationẽ pro triſtitia faciẽs. Hoc aũt nõ effecto graue habẽt: ꝓpter nõ manifeſtuȝ enim eſſe neqȝ ſuadebit ipſis aliquis. In ipſo autem digeri iram tpe idiget: ſunt autẽ tales ſibiipſis moleſtiſſimi: ⁊ maxĩe amicis. ❡ Difficiles aũt dicimus in quibus nõ opoꝛtet iraſcentes ⁊ magis q̃ȝ opoꝛtet ⁊ pluri tempoꝛe ⁊ non cõmutatos ſine cruciatu vel punitione.

❡ Hec eſt 4ª pars: in qua determinatur de vicio oppoſito manſuetudini ſm ſuperabundantiam. ⁊ primo narrat G ꝙ hoc vitium multipliciter contingit. 2º determinat de ſpeciebus eius. Dicit ergo primo ꝙ ſuperabundantia ire poteſt fieri ſm omnes circumſtantias: quia cõtingit ꝙ aliquis iraſcatur qbus perſonis nõ opoꝛtet ⁊ magis q̃ȝ opȝ: ⁊ ꝙ velocius prouocetur ad iram q̃ȝ opoꝛtet ⁊ ꝙ pluri tempoꝛe duret ira q̃ȝ opoꝛtet. Non tamen omnes exceſſus inueniuntur in eodem homine ſimul tum propter moleſtiã quam ipſe ex ira ſua haberet: tum quia eſſet ita moleſtus alijs ꝙ inter homines viuere non poſſet: ⁊ vniuerſaliter loquendo de malo non poteſt malum eſſe integrum: quia ſi eſſet integrum ſeipſum deſtrueret ⁊ impoꝛtabile fieret. Et illud poteſt intelligi vniuerſaliter de malo quod eſt priuatio boni. Si enim eſſet tale integrum deſtrueretur ſubiectum ſuum ⁊ eſſet impoꝛtabile quia non haberet ſubiectũ a quo poꝛtari poſſet. verbi gratia. Si homo eſſet priuatus integre ab omni perfectione quam habet: tunc eſſet priuatus viſu ⁊ auditu ⁊ carnibus ⁊ oſſibus ⁊ anima ⁊ coꝛpoꝛe: H ⁊ ſic non maneret homo: ⁊ ideo non eſt aliquod maluȝ integrum qđ aufert totum bonum: ſed quodlibet malũ aufert aliquod particulare bonuȝ cuius eſt priuatio: ſicut cecitas aufert viſum ⁊ non aufert totum animal quo ſublato iam non eſſet cecitas: ⁊ ſic patet ꝙ malum quod eſt priuatio non poteſt eſſe integrum. Poteſt etiaȝ dictum Philoſophi intelligi ſpecialiter de ſuperabundantijs ire. i. ꝙ nullus poteſt ſimul habere omnes ſuperabundantias ire propter moleſtiam quam habet ex ira que tanta eſſet ꝙ deſtrueret ſuum ſubiectum: ⁊ per conſequens non eſſet a ſuo ſubiecto poꝛtabilis. [Hi quidem enim.] Superabundantia ire hȝ tres ſpecies. qdam enim iracundi velociter iraſcunꝛ quibus nõ opȝ ⁊ in quibus rebus nõ opȝ quoꝛuȝ ira non durat multo tẽpoꝛe: ſed velociter quieſcunt: ⁊ hoc eſt optimuȝ qđ in eis accidit ꝙ nõ retinẽt iraȝ in coꝛde: ſȝ eoꝛ ira ſtatiȝ ꝓrũpit exterius: qꝛ vel ſtatiȝ tribuũt vindi-

I ctiam vel manifeſtant iram per aliqua ſigna: ⁊ ſic ira exte-
rius exhalata requieſcunt ſicut calor incluſus magis con-
ſeruaẽ. Euaporans aũt citius euaneſcit: ad hanc ſpẽm ire
maxime videnẽ diſponi cholerici propter velocitatem ⁊
ſubtilitatem cholere: ⁊ hanc ſpẽm ire maxie habent acro-
choli.i. extremi in ira: ⁊ dicitur acrocholus ab acros quod
eſt extremus ⁊ colos qḋ eſt ira qꝛ ſunt acuti ⁊ prompti vt
iraſcanẽ circa oĩa. [Amari aũt.] Alia ſpẽs ſupabundantie
ire eſt amaritudo. Amari eniꝫ ẜm irã dicunẽ q diu iraſcũ
tur: ⁊ quoꝝ ira de difficili ſoluiẽ: qꝛ retinent irã in corde: ⁊
tũc ira eoꝝ qeſcit qñ retribuunt vindictã ꝓ iniuria illata:
punitio eniꝫ facit qeſcere ipetũ ire: qꝛ loco triſtitie ꝓcedẽ-
tis inducit delectationẽ de vindicta: ſed ſi nõ puniũt gra-
uiter affligunẽ interius: qꝛ eniꝫ nõ manifeſtant iram ſuaꝫ
nullus põt ꝑſuadẽdo irã eoꝝ mitigare que ignoraẽ: ſꝫ ad
K hoc ꝙ eoꝝ ira dirigaẽ neceſſe eſt eiſe longũ tẽpus per qḋ
paulatim tepeſcat extinguaẽ: iſti qui ſic irã diu retinẽt ſũt
ſibiipſis moleſtiſſimi: ⁊ ẽt amicis cũ qb⁹ nõ pñt delectabi-
liter cõuiuere: ⁊ pp hoc vocanẽ amari ⁊ hanc ſpẽꝫ ire me-
lancholici videnẽ eſſe diſpoſiti in qbus ipreſſiones ſuſce-
pte ꝓpter groſſitiẽ humoris diu ꝑſeuerant. [Difficiles di-
cimus.] 3ª ſpẽs ſupabundãtie ire eſt ẜm quã aliq dicunẽ
difficiles ſiue graues qui iraſcunẽ in qb⁹ nõ opꝫ ⁊ magis
q̃ꝫ opꝫ: ⁊ in pluri tpe q̃ꝫ opꝫ: ⁊ nõ cõmutanẽ ab ira abſqꝫ h
ꝙ puniãt eos qb⁹ iraſcunẽ: nõ.n. põt in eis ira breui tepo-
re dirigi: qꝛ irã retinẽt ex ꝓpoſito firmato ad puniendũ.

Manſuetudini aũt magis exuperationẽ opponim⁹: fit eniꝫ magis ꝗppe cuꝫ humanius ſit punire. Et ipſi infenſi difficiliores ſunt ad vitã ſimul agendã.

5ª pa. ca. Manſuetudini autẽ magis ſuperabundãtiã
opponim⁹: eteniꝫ magis fit: humani⁹.n. magis
L punire. Et ad ꝯuiuere difficiles deteriores.

Hec eſt 5ª pars: in qua cõparat vitia extrema ad inuicẽ
⁊ ad mediũ: ⁊ intendit dicere ꝙ ſuperabũdãtia ire magis
4ª ꝯclo hui⁹ q̃rti libri. opponiẽ manſuetudini q̃ꝫ defect⁹ ire: ⁊ hec eſt ꝯclo 4ª ⁊
ꝓbaẽ dupl'r. Prĩo ſic. Illud vitiũ ad qḋ hõ nãliter magis
inclinaẽ magis opponiẽ ṽtuti vt pꝫ 2º hui⁹. Sꝫ hõ magis
nãliter inclinaẽ ad ſupabundãtiã ire q̃ꝫ ad ei⁹ defectum:
ið ⁊c. Minor declaraẽ ꝑ hoc ꝙ hõ nãliter magis inclinaẽ
ad puniendũ poſt iniuriã illatã q̃ꝫ ad cõdonanduꝫ: huma-
nius eniꝫ eſt punire ꝓ iniuria illata q̃ꝫ iniuriãtẽ ſuſtinere.
[Et ad viuere.] 2º ꝓbaẽ ſic. Illud vitiuꝫ qḋ eſt peius ma-
gis opponiẽ ṽtuti: ſed ſupabũdãtia ire eſt peior q̃ꝫ defect⁹
ire: qḋ pꝫ ꝑ hoc: qꝛ ille qui ſupabũdat in ira magis eſt diffi-
cilis ad conuiuendum: ⁊ per ꝯñs eſt deterior.

Atque eniꝫ qḋ ⁊ antea dictũ eſt ⁊ ex iis que dicunẽ emer-
git: nõ eſt facile determinare quonã mõ ⁊ qb⁹ ⁊ ꝓ qb⁹
M ⁊ quãto tpe iraſcẽdũ ſit: ⁊ quouſqꝫ iratus recte faciat:
q̃s aut peccet. Qui nãqꝫ paꝝ tranſgrediẽ nõ reprehẽ-
diẽ: ſiue ad id qḋ eſt nimiũ declinet: ſiue paꝝ. Nõnũq̃ꝫ
eniꝫ deficientes laudamus manſuetoſqꝫ vocamus: ⁊
ipſos infenſos tanq̃ꝫ aptos ad dominandũ viriles di-
cimus eſſe. Facile igiẽ nõ eſt aſſignare rõne quãtum ⁊
q̃ho q̃ſpiã egreſſus vituperandus eſt: in ſingulis eniꝫ
⁊ ſenſu iudiciũ eſt. Illud tñ manifeſtũ mediũ qdeꝫ ha-
bitũ quo qbus opꝫ ⁊ ꝓ qbus opꝫ ⁊ vt opꝫ iraſcimur:
⁊ ſimili mõ de ceteris laudabilẽ eſſe: extrema ṽo vitu-
peranẽ. Atqꝫ ſi parum diſtent a medio leuiter: ſi plus
magis: ſi nimiuꝫ vehementer carpenda ſunt. Conſtat
igiẽ habitũ mediũ cõparandũ eſſe ac amplectendum.
Sed de habitibus qui ſunt circa iraꝫ ſatis iaꝫ dixim⁹.

Qḋ autẽ in prioribus dictum eſt: ⁊ ex dictis N
manifeſtuꝫ: nõ eniꝫ facile determinare q̃l'r ⁊ in 6ª pa. c.
qbus ⁊ qualib⁹: ⁊ quãto tẽpore iraſcenduꝫ: ⁊
vſquequo recte facit vel peccat. Qui qdẽ eniꝫ
paruꝫ tranſgrediẽ nõ vituperaẽ neqꝫ in maius
neqꝫ in minus. Qñqꝫ eniꝫ deficiẽtes laudam⁹
⁊ manſuetos dicim⁹: ⁊ iraſcentes viriles: ⁊ vt
potẽtes principare. Quãtuꝫ autẽ ⁊ qual'r trãſ-
grediẽs vitupabilis: nõ facile rõneꝫ reddere: in
ſingularib⁹ eniꝫ ⁊ ſenſu iudiciũ. Sꝫ qḋ qdẽ
tale manifeſtuꝫ: qm̃ qdẽ medius habit⁹ lauda-
bilis ẜm quẽ qbus opꝫ iraſcimur ⁊ in qb⁹ opꝫ
⁊ vt opꝫ. Et oĩa talia ſupabundãtie ⁊ defectus O
vituperabiles. Et in paruꝫ qdẽ facte qeſcibil'r:
in plus autẽ magis: ⁊ in multuꝫ ṽo valde: ma-
nifeſtuꝫ autẽ qm̃ medio habitui adherendum.
Qui quidem circa iram habitus dicti ſunt.

Hec eſt 6ª pars: in qua Phs rñdet cuidaꝫ tacite q̃õni: ⁊
ꝑmo oſtẽdit qd circa hoc põt determinari ꝑ certitudinẽ.
Scḋo qd circa hoc eſt manifeſtũ. qḋ tacita ad quã rñdet
eſt iſta qual'r eſt iraſcendũ recte ⁊ ẜm rõnẽ ⁊ qbus ꝑſonis
⁊ pro qbus rebus. Reſpondet dicẽs ꝙ nõ eſt facile iſtud
determinare ſed valde difficile. Ille eniꝫ qui parũ recedit
a medio ſiue in maius ſiue in min⁹ nõ vituperaẽ: ſꝫ qñqꝫ
eos qui deficiũt in ira laudamus ⁊ vocamus eos mãſue-
tos: illos aũt q parũ excedũt qñqꝫ vocamus viriles: quaſi
aptos ad ꝑncipandũ ꝓpter promptitudinẽ ad vindictam
que cõpetit ꝑncipantib⁹: ſed per quãtũ ⁊ qualẽ receſſuꝫ a P
medio aliqs eſt vituperãdus vel nõ: nõ põt de facili rõne
determinari: qꝛ iudiciũ huius rei cõſiſtit in ſingularib⁹ ⁊
in ſenſu taꝫ exteriori q̃ꝫ eſtimatione iterior.i. [Sed ꝙ qdẽ
tale.] Sed in talib⁹ eſt hoc manifeſtuꝫ ꝙ medius habit⁹
eſt laudabilis ẜm quẽ iraſcimur qbus opꝫ ⁊ in qbus opꝫ
⁊ ẜm q̃ opꝫ: ⁊ ſic de aliis circũſtãtiis: ⁊ ſupabũdãtia ⁊ de-
fectus ſunt vitupabiles. Si aũt in parũ fiãt tolerabile eſt.
ſi aũt in plus fiant eſt magis vitupabile: vñ ſemꝑ opꝫ ad
mediũ hõiem ſe trahere. Sic igiẽ dicti ſunt habit⁹ q ſunt
circa irã. Circa iſtã mãm ſunt duo dubia. p̃ᵐ an mãſue- Duo du.ª
tudo ſit ṽtus diſtincta ab aliis ṽtutib⁹. Et vĩ ꝑmo ꝙ non pᵐ duᵐ
ſit ṽtus: qꝛ manſuetudo iportat defectũ ire: ſed ṽtus corrũ- rõ pª
pitur per ſupabundãtiã ⁊ defectũ: ið manſuetudo nõ eſt
ṽtus. Scḋo ꝓbaẽ ꝙ nõ eſt ṽtus diſtincta ab aliis: quia rõ 2ª
clementia eſt q̃dã ṽtus ſpãlis ⁊ mãſuetudo nõ diſtinguiẽ Q
a clementia: qꝛ ille ṽtutes ſunt eedẽ que hñt idẽ oppoſitũ:
ſed hꝰ eſt clementia ⁊ mãſuetudo. nã vtriqꝫ opponiẽ cru-
delitas: ið ⁊c. In oppoſitũ eſt Phs. Dõm ꝙ hoc no- In oppo ſitũ Phs.
men mãſuetudo eſt equocũ ad vitiũ in defectu ad mediũ Solo.
inter ſuperabundãtiã ⁊ defectuꝫ. ꝑmo mõ nõ eſt ṽtus. 2º Manſue
mõ eſt ṽtus: qḋ pꝫ: qꝛ regulat appetitũ ẜm rectã rõneꝫ: re- tudo nomen equo
primit eniꝫ appetitũ ne plus vel min⁹ iraſcaẽ q̃ꝫ opꝫ. Hoc cum.
etiã ꝓbaẽ ꝑ hoc ꝙ extremũ mãſuetudinis ẜm ꝙ iportãt
mediũ laudabile eſt: ⁊ ꝑ ꝯñs eſt ṽtus. 2º dico ꝙ eſt virtus
diſtincta ab aliis: qꝛ diſtinguiẽ a clemẽtia cũ qua maxime
vĩ cõuenire. Qual'r aũt iſte ṽtutes differãt eſt intelligẽdũ Qño ira
ꝙ differũt dupl'r. vno mõ ꝑ obiecta qꝛ mãſuetudo eſt mo- ⁊ clementia inter ſe
deratiua paſſionis interioris. ſ. ire: ⁊ clemẽtia eſt modera- differãt.
tiua punitionis actus exterioris vt dicit Seneca in liᵒ ſuo
de clemẽtia: vbi diẽ ꝙ clemẽtia ẽ lenitas animi in ꝯſtituẽ
dis penis: clemẽtia.n. ꝑ ſe moderat actũ exteriorẽ: ſꝫ man
ſuetudo ꝑ accñs moderat actũ exteriorẽ inq̃ꝫtũ moderat

A irã que eſt ĩpedimẽtũ moderationis actus exterioris.nã
ex hoc ꝙ aliqs iraſcit̃ magis punit.ſcðo dico ꝙ iſte virtutes
differũt:qꝛ vt dicit Seneca clementia eſt ſolũ ſupiorũ ad
inferiores:ſed mãſuetudo eſt circa iras quaſcũqꝫ ⁊ maxi-
Ad p^m rónem. me inter ꝑſonas equales ad inuicẽ cõuiuentes. ℂ Ad p^m
in ꝫuũ dico ꝙ manſuetudo q̃ eſt virtus non ĩportat defe-
Ad z^m rónem. ctũ ſed eſt mediũ ĩter ſupabũdãtiã ⁊ defectũ. ℂ Ad aliũ
dõm eſt ꝙ manſuetudo ⁊ clemẽtia nõ hñt idẽ oppoſitũ.
Crudelitas enĩ cũ ĩportat exceſſuꝫ punitionis directe op-
ponit̃ clementie ⁊ mãſuetudini,opponit̃ iracũdia q̃ ĩpor-
Nõn^m tat exceſſuꝫ ire. ℂ Sciẽdũ eſt ſm Senecã libro z^o de cle
mentia:ꝙ crudeles differũt a ſeuis ⁊ feris hoĩb^9 in hoc ꝙ
crudeles puniẽdi cãm hñt ſꝫ modũ nõ hñt:ſed illi dicũt̃
ſeui ⁊ feri q ſine cã cõdigna in penis hoĩuꝫ delectantur:⁊
Euſtratius diſtinguit ĩter iſtas punitiones crudelis ⁊ ſeui
B dicẽs ꝙ pena cõdigna illata ſm quantitatẽ iniurie vocat̃
cruciatus:ſed punitio ſeui ſeu hoĩs feri nõ attẽdit in cõdi-
Dub.z^m gnũ ſed in vindicte exceſſuꝫ ⁊c̃. ℂ Scðo dubitatur circa
dõm manſuetudinis qð eſt ira vtꝝ ira ſit paſſio gnãlis nõ
rõ p^a diſtincta ab aliqs paſſionib^9. Et videt̃ ꝙ ſit gnãlis:qꝛ de-
noĩat totũ appetitũ iraſcibilẽ:iõ vĩ ꝙ ſit generalis ad oẽs
rõ z^a paſſiões que ſunt in iraſcibili. ℂ Itẽ cuilibet paſſioni ſpe
ciali correſpõdet aliqua ſpãlis paſſio ſibi oppoſita ſicut amo
ri odiũ:⁊ delectationi triſtitia:ſed ira nõ hꝫ paſſionẽ ſibi
In opp^m Solo. oppoſitã:iõ ⁊c̃. ℂ Ad oppoſitũ ira eſt obiectũ virtutis ſpe-
cialis.ſ.manſuetudi̇:.ergo eſt paſſio ſpecialis. ℂ Dõm eſt
Generale quid 3^r. ꝙ aliqd põt dici gnãle tripl'r.ſ.per ꝑdicationeꝫ ſicut illud
qð de plurib^9 ꝑdicat̃. Alio mõ per cauſalitatẽ:ſicut ſol dĩ
[illegible] cã gnãlis oĩum effectuũ quos ſua virtute ⁊ effectu cõprehẽ-
dit:⁊ neutro iſtoꝝ modoꝝ eſt ira paſſio gnãlis reſpectu
aliaꝝ paſſionũ. ℂ Tertio mõ põt aliqd dici gnãle:qꝛ ex
C plurib^9 cauſis cauſat̃ ⁊ iſto mõ põt ira dici paſſio gnãlis:
qꝛ multe põt eſſe cauſe ex qbus ira naſcit̃ ⁊ multi effectus
cõſequunt̃ irã:ideo põt dici gnãlis ſcðo mõ.ſ.ſm cauſali-
tatẽ:qꝛ eſt cã pluriũ effectuum:⁊ tñ eſt paſſio ſpecialis ab
Nõn^m p^o aliqs diſtincta. ℂ Intelligẽdũ eſt ꝙ ira eſt appetitus vin-
dicte ꝓpter apparentẽ paruipenſionẽ ꝓuenientẽ:ideo oĩs
paruipenſio eſt cã ire:ſed ꝑuipenſio hꝫ multas ſpẽs vt pꝫ
Nõn^m z^o ex ſcðo rhetorice. ℂ Ulterius eſt ſciendũ ꝙ ira eſt appe-
titus vindicte nõ cuiuſcũqꝫ ſed vindicte eſtimate paſſibi
lis illi q iraſcit̃:qꝛ ſicut dĩ p^mo rhetorice inferioris ad ſu-
periorẽ nõ eſt ira:qꝛ deſperat de vindicta.ad irã neceſſa-
rio cõcurrit deſideriũ:qꝛ appetit vindictã:⁊ ẽt ad irã reqꝛ-
rit̃ ſpes inquãtum iratus ſperat de vindicta cõſequenda.
Nõn^m 3° ℂ Sciendũ ẽt ꝙ ſicut ira põt ex multis cauſis ꝓcedere:
ita multi effectus cõſequunt̃ irã:quoꝝ vnus eſt delectatio
de vindicta.nõ ſolũ de vindicta actu conſecuta ſed de ſpe
L cõſequẽdi vindictã:qm̃ cũ ꝑſentia alicuius delectat:tunc
D ſpes ⁊ memoria eſt delectabilis eidẽ vt dĩ ſcðo rhetorice:
⁊ iõ ira dĩ eſſe paſſio cõpoſita:qꝛ cũ ira cõcurrũt alie paſ-
ſiones.ſ.triſtitia de iniuria illata ⁊ ſpes de vindicta conſe-
quẽda ⁊ delectatio de ſpe cõſequẽdi vindictã. Adhuc eſt
alius effectus ire.ſ.accenſio ſanguinis circa cor. Spiritus
enĩ ĩpreſſionẽ nocumẽti cõcipiẽs accendit ſanguinẽ cir-
ca cor:vt hõ cũ maiori ĩpetu repellat nocumẽtũ cõceptuꝫ
⁊ ex accẽſione ſanguinis cõſequit̃ inordinatus motus ſpi-
rituũ per quẽ qñqꝫ ꝑturbat̃:iõ qñqꝫ ſenſus ⁊ qñqꝫ oĩa mẽ
bra turbant̃:ita ꝙ hõ non põt loqui nec recte ſe mouere.
Sic igit̃ pꝫ ꝙ ira dĩ paſſio gnãlis ꝓpter gnãlitatẽ cauſaꝝ
a qbus ꝓcedit ⁊ ꝓpter gnãlitatẽ effectuũ ab ipſa ꝓceden
Ad p^m rónem. tiũ. ℂ Ad p^m in cõtrariũ dõm eſt ꝙ ira denoĩat totuꝫ ap-
petitũ iraſcibilẽ nõ qn alie paſſiões ſint in appetitu iraſci-
bili.ſ.timor:odiuꝫ ⁊ audacia:ſed qꝛ ira eſt paſſio manife-
Ad z^m rónem. ſtior ⁊ magis nãlis ipſi appetitui. ℂ Ad z^m dõm eſt ꝙ ad
irã cõcurrũt multe paſſiones:vt triſtitia ſpes ⁊ delectatio:
vt dictũ eſt:iõ ire nõ opponit̃ aliqua paſſio ſpecialis:vnde E
breuiter non eſt vniuerſaliter verum ꝙ omnis paſſio hꝫ
paſſionem ſpecialem ſibi oppoſitam.

Pars tertia huius libri cõtinet̃ in vno tractatu
in quo determinat̃ de virtutib^9 reſpi
cientibus actus humanos cõtinente tria capla. Primum
caplm̃ eſt de medietate circa delectabile in oĩb^9 cõicatio-
nibus que ſunt ſꝫ vitã que medietas eſt inoĩata ĩproprie
tñ dĩ amicitia:cui^9 extrema ſunt placiditas ⁊ diſcolia. z^m
caplꝫ ibi [Circa eadẽ fere.] Eſt de medietate in humanis
actib^9 quãtũ ad veritatẽ cuius extrema ſunt iactãtia ⁊ iro
nia. Caplm̃ 3^m ibi [Exiſtente aũt requie.] Eſt de medieta-
te circa ludos que eſt eutropelia cuius extrema ſunt bo-
molochia ⁊ agrica.

Capitulum primum qð eſt de medietate
que eſt circa delecta
F bile in oĩbus cõicationib^9 que ſꝫ vitã:que inoĩata eſt:⁊ dĩ
amicitia ſeu affabilitas:differt tñ ab amicitia ꝓprie dicta:
qꝛ hoc eſt ſine paſſione diligendi:ſed amicitia ꝓprie dicta
nõ eſt ſine paſſione diligẽdi. vñ amicitia ꝓprie dicta de q̃
determinat̃.8.⁊.9.huius eſt in affectione. Hec aũt amici-
tia de qua hic loquimur eſt ad oẽs in cõicando ſeruãs qð
cõgruit ⁊ referẽs ad bonũ ⁊ cõferẽs ⁊ ſm ſe deſiderãs cõ
delectare:cõtriſtare aũt renuens.eligit tñ contriſtare vbi
vitiũ eſt nõ cõtriſtare ſeu delectare:⁊ cuꝫ maiora bona ſe-
quant̃ ex cõtriſtatione q̃ꝫ ex delectatione ſi ſolũ intendit
ſe fieri delectabileꝫ ꝓprie eſt placidus:qui aũt ꝓpter ſibi
vtile blanditor:⁊ ꝙ extrema vident̃ ſolum inter ſe oppo-
ni propter medium innominatum eſſe.
ℂ In cõgreſſionibus ⁊ cõuictu ⁊ vſu cõmuni verboꝝ
G ac reꝝ qdã placidi ſunt:q qdẽ ꝓ voluptate afferẽda
laudant oĩa ⁊ nihil aduerſant̃:putãtes haud q̃ꝙ̃ ſeſe
moleſtos cuiqꝫ eſſe opꝫ. Quidã contra in oĩb^9 aduer-
ſantes neqꝫ curã vllã hñtes ſi dolorẽ afferant diffici-
les cõtentioſiqꝫ vocant̃. Patet igit̃ hos qdẽ duos ha
bitus eſſe vituperãdos:mediũ aũt ĩter hos laudãdũ:
quo quidem quiſpiam eam que oportet ⁊ vt oportet
accipiet ⁊ ſimiliter egreferet.
In colloquijs aũt ⁊ ꝯuiuere:⁊ ſer
monibus ⁊ rebus cõicare. Hi qdẽ
placidi vident̃ eſſe oĩa ad delecta-
tionẽ laudantes ⁊ nihil cõtra ten-
dentes:ſed exiſtimantes oportere
ſine triſticia eſſe. ℂ Qui aũt econtrario his ad
oĩa cõtrariantes eius qð eſt cõtriſtare:neqꝫ qð-
cũqꝫ curãtes:diſcoli ⁊ litigioſi vocãt̃. ℂ Qm̃
qdẽ igit̃ dicti habitus vituꝑabiles ſunt nõ ima-
nifeſtũ:⁊ qm̃ medi^9 hoꝝ laudabilis ſꝫ quẽ reci
piet que opꝫ:⁊ vt opꝫ:ſilr aũt ⁊ ſpernet.

Caput p^m q̃rti trac. tertie ptis q̃rti libri ethicoꝝ. p^o ꝑo.ca.

H

Iſtud eſt caplm̃ p^m tractatus q̃rti tertie partis libri
quarti:in quo determinat̃ de quadã me-
dietate que eſt circa delectabile in oĩbus cõicationib^9 ſm
vitã humanã que vocat̃ amicitia in cõicatione nõ in affe-
ctione:vel põt magis ꝓprie dici affabilitas:⁊ cõtinet iſtud
caplm̃ tres ꝑtes ꝑncipales. In p^ma oſtendit circa delecta
tiones ⁊ triſtitias humanoꝝ actuũ eſſe mediũ ⁊ extrema.
In z^o ibi [Nomen aũt redditur.] Determinat de medio
habitu quãtum ad nomen ⁊ quãtũ ad ꝓprietates eius. In
3ª parte ibi [Condelectans aũt.] Determinat de vitijs op-
poſitis medietati predicte. In p^ma parte primo proponit
vitium ꝑtinẽs ad ſuperabũdãtiã delectationis. Scðo po-

Primũ c. tra.4 di^o in tres partes.

I nit vitiū ptinens ad defectū. Tertio ↄcludit mediū hītū eē laudabilē τ virtuoſuʒ. Dicit ergo pmo φ circa colloquia humana p que hoīes maxie cōuiuūt ad inuicē ſm ppꝛietatē nāe ſue τ vlr circa totū cōuictū humanuʒ q ſu p h φ hoīes ad inuicē cōicant in ſermonib⁹ τ in reb⁹: gdā dicuntur placidi q̄ſi intendentes oib⁹ placere. vn̄ oia laudant q̄ ab alijs dicunt̄: τ ſtudent ad hoc φ delectabiles ſe eis exhibeant τ nullo mō ↄdicūt eis qbus cōuiuūt ne eos cōtriſtent eſtimātes φ opʒ oēs ↄuiuere ſine triſtitia. [Qui aūt ecōtrario his.] Et gdā ↄtrio mō ſe hnt ad placidos q volūt oib⁹ ↄtrari τ oēs vitupare intendētes oēs alios ↄtriſtare: τ tales hnt vitiū in defectu: τ dicunt̄ diſcoli τ litigioſi. [Quē gdē igit̄.] Hic ↄcludit φ medius habit⁹ circa dicta τ facta hoīum eſt laudabilis: τ hec eſt ↄclo 43ª τ pbat̄ ſic. Habitus cuius extrema ſunt vitupabilia eſt laudabilis: ſʒ hītus extremi circa dicta τ facta hoīum ſunt vitupabiles. g̃ τc.

43ª ↄclo hui⁹ q̄rti libri.

K Maioꝛ de ſe pʒ τ minoꝛ declarat̄: qꝛ q in oib⁹ vult placere eſt vitupꝛabilis: τ q oēs vult ↄtriſtare eſt vitupabilis. g̃ habitus medius eſt laudabilis/ ſʒ φ aliqs acceptat ea q̄ ab alijs dnr τ fiunt: τ ēt deſpicit τ ↄdicit ſm φ opʒ.

℄ Verū ipſi nomē nulluʒ eſt poſitum: pſimilis aūt eſt amicitie: talis eſt eniʒ is qui mediū hunc hʒ habitum: qualē pbuʒ hoiem amicū dicere ſolemus: ſumpta dilectione. Sʒ differt ab amicitia: qð eſt ſine affectu dilectioneqʒ eoꝝ qbus cū is cōgredit̄ q huc habitū hʒ: nō. n. amoꝛe vel odio: ſed qꝛ talis eſt ipſe pbat ſingula vt opʒ: nā ſilr tam ad notos q̄ʒ ad ignotos: tā ad familiares q̄ʒ ad nō familiares ipſuʒ aget: in ſingulis tamē vt cōuenit. Nō. n. eque familiariū τ externoꝝ curam hēe: neqʒ doloꝛe ſimiliter eos afficere opʒ.

L
2ª p. c. ℄ Nomen aūt ipſi aliqð non eſt. Aſſimilat̄ aūt maxime amicitie: talis eniʒ eſt qui ſm mediuʒ habitū: puta qualē voluimus dicere moderatū amicuʒ diligere aſſumentem. ℄ Differt aūt ab amicitia: qm̄ ſine paſſione eſt: τ diligendi affectu qbus colloquit̄: nō eniʒ in amādo vel inimicādo recipit ſingula vt opʒ: ſʒ in eo φ talis eſt: ſilr aūt ad ignotos τ notos τ cōſuetos τ incōſuetos id faciet: verūtamē τ in ſingulis vt congruit. Nō eniʒ ſimiliter cōuenit cōſuetos τ extraneos curare: neqʒ rurſus cōtriſtari.

℄ Hec eſt 2ª pars huius capl'i: in qua determinat de habitu medio: τ cōtinet duas pticulas. In pª determinat de nomine habitus medij: τ de dñia habit⁹ medij ad amicitiam

M cui eſt multū ſilis. In 2ª ibi [Uniuerſalr gdē.] Ponit ppꝛietates habitus medij. Dicit g̃ pmo φ habitus medius eſt inoīatus: pꝑter tamen ſiliſtudinē ad verā amicitiā pōt dici amicitia. Iſte eniʒ habit⁹ medi⁹ τ vera amicitia cōueniunt τ aſſimilant̄ in actu exterioꝛi: q eſt delectabilr cōuiuere. Sicut eniʒ amicus delectabilr cōuiuit cū amico: ita ille q eſt diſpoſitus ſʒ iſtū habitū medium taliter ſe hʒ in delectabili cōuictu ad alios: ſicut ſe hʒ amicus ad amicuʒ loquēdo de amicis amicitia que eſt pꝑter bonū honeſtū. [Differt tn̄ ab amicitia.] Iſte tn̄ habitus medi⁹ differt ab amicitia vera: qꝛ iſta vtus eſt ſine amoꝛe q eſt paſſio appetitus ſenſitiui: τ ſine dilectione ad eos qbus colloquit̄: τ cū qbus ↄuiuit: que ptinēt ad appetitū intellectiuū. Nō eniʒ acceptat ſingula dicta τ facta ab alijs ſicut opʒ: qꝛ afficiatur ad eos odio vel amoꝛe: ſed qꝛ eſt ita diſpoſitus ſʒ habitū: cuius ſignū eſt φ hec obſeruat nō ſolū ad amicos: ſʒ cōiter ad oēs notos τ ignotos: τ eſt ſimile de liberalitate:

amicus eniʒ dona cōfert amico pp amoꝛē: ſʒ liberalis nō ex eo φ amat ↄfert: ſʒ ex eo φ talis eſt ſʒ habitū: vt de facili emittat pecuniā: verūtamē hec ſimilitudo in cōuictu ad notos τ ignotos ad amicos τ extraneos nō eſt itelligēda quātū ad oia: ſed ſolū quātū ad hoc cōe qð eſt delectabilr oib⁹ cōuiuere: τ eſt dñia quātū ad ſpāles modos cōuiuendi: τ in ſingulis facit ſm φ cōgruit. Nō enim cōgruit φ aliqs ſilr delectet τ cōtriſtet amicos τ extraneos. N

℄ Uniuerſalr igit̄ dictū eſt ipſuʒ ↄgredi vt opʒ. Reſpiciens aūt ad honeſtatē vtilitatemue: cōiectabit doloꝛē non afferre vel delectare. Videt̄. n. hic circa voluptates doloꝛeſqʒ eos v̄ſari qui in cōgreſſionibus ſiūt. Atqʒ qbus voluptatib⁹ nō eſt honeſtū ipſi vel affert damnū delectare: eas moleſte feret: τ eliget doloꝛem inferre: τ ſi facienti deformitatē nō paruā afferat aut damnū: oppoſitio vo paruū doloꝛē: non pbabit: ſed egreferet. Diuerſo aūt mō cū iis q ſunt in dignitatib⁹: τ cū priuatis: τ cū magis minuſue notis: τ cū aliaꝝ identidē differentiarū hoībus cōgredit̄: ſingulis tribuēs id qð decet: τ per ſe gdē expetens delectare. Cauens aūt doloꝛē afferre τ ſequens ea q̄ eueniūt ſi ſint maioꝛa: honeſtū inquam τ id qð cōducit: atqʒ voluptatis gratia magne que eueniunt doloꝛē affert paruū. Talis eſt igitur ipſe medius: ſed nomen nō habet. O

℄ Uniuerſalr gdē igit̄ dictū eſt: qm̄ vt opʒ colloquit̄. ℄ Referēs aūt ad bonū τ cōferens cōuiuet nō cōtriſtare: vel delectare: videt̄ eniʒ circa delectationes τ triſtitias eſſe in colloquijs factas. ℄ Hoꝝ aūt qcūqʒ gdē ipſi eſt nō bonū nocīuum delectare aſpernabit̄ τ eliget cōtriſtare: τ ſi facienti aūt deformitatē ferat: τ hāc nō paruam. vel nocumētū: ↄtictas aūt paruā triſtitiā nō recipiet: ſed aſpernabit̄. ℄ Differēter autē colloquit̄ hiſq ſūt in dignitatib⁹: τ qbuſcūqʒ: τ magis vel minus notis. ſilr autē τ ſm alias differētias ſingulis tribuens qð decet. ℄ Et ſʒ ſeipſuʒ gdē deſiderās ↄdelectare: ↄtriſtare aūt renuēs: cōſiderās euentura ſi ſint maioꝛa: dico aūt bono τ cōferēte: τ delectationis aūt gratia eius que eſt in poſterū maxie parū cōtriſtabit. Medius gdē igit̄ talis eſt: nō noiatus aūt eſt. P Q

Alia cōuictus. (margin)

℄ Hec eſt 2ª pticula ſcðe ptis: in qua pħs ponit qnqʒ ppꝛietates hui⁹ vtutis. ſ. amicitie in cōicatione ſeu affabilitatis. pma ſumit̄ ex mō colloquendi: τ eſt φ hns iſtā vtutē oibus colloquit̄ vt opʒ. [Referēs aūt.] 2ª ſumit̄ ex pte finis: τ eſt φ hns iſtū habitū intendit delectabilr alijs cōuiuere referens ad bonū honeſtū. Et cōferēs hoc ad vtile. vn̄ intēdit delectabilr cū alijs ↄuiuere pp bonū honeſtū: τ pp bonū vtile: eſt eniʒ hec vtus circa delectationes τ triſtitias in colloquijs factas pꝑter bonū vtile vel honeſtū. [Hoꝝ aūt quecūqʒ.] 3ª ppꝛietas accipit̄ p cōpationeʒ ad triſtitiā τ eſt φ hns hāc vtutē qnqʒ refugit delectare aliū imo qnqʒ eligit ↄtriſtare ipm: τ hoc dupli'r. vno mō ex pte ſuipſi⁹. alio mō ex pte alteri⁹ cū quo ↄuiuit: ex pte ſuipſi⁹ vt ſi ille cū quo conuiuit τ colloquitur non ſit ei honeſtus: vt ſi loquat̄ vba turpia: que habēti vtutem ſunt inhoneſta ad audiendū: aut ſi ſit nociuus habēti iſtū habitū mediū. alio mō ex pte ipſius cui cōuiuit: vt ſi dicat vel faciat ali-

A gd qđ ꝑtinet ad ꝓprias ſui inboneſtatē vel vituperiū: vel ēt ſi ſit ipſi nocumentū: tūc eniȝ hñs habitū mediū contraria/ bit illi cui cōuiuit inferendo ſibi paruā triſticiā: talis eniȝ ꝯuetas nō recipiet paruā triſticiā: hoc eſt nō dimittet cō/ trariari ei cui cōuiuit ꝓpter paruā triſticiā ſibi illatā: ſed magis aſpernabit: ħ eſt nō acceptabit hoꝫ triſticias: vel ſic vtuoſus nō recipiet dicta vel facta ab aliqȝ: g male ſe hñt in cōuiuēdo ꝓpter ꝑuā triſticiā inferēdā: ſed magis aſper/ nabit .i. reprehendet dicta vel facta eoꝝ. ⌊Differēter autē colloquit.⌋ 4ª ꝓprietas eſt ꝙ hñs hanc vtutē diuerſimo/ mode colloquit̃ ꝛ ꝯuerſat̃ cū his g ſunt in dignitatib⁹ cō/ ſtituti ꝛ cū gbuſcūqȝ ꝑuatis ꝑſonis: ꝛ diuerſimode loquit̃ ꝛ cōuerſat̃ cū magis ꝛ minus notis. ꝛ ſm alias diuerſita/ tes ꝑſonaꝝ ſingulis attribuēdo qđ eſt cōueniens. ⌊Et ſm ſeipſuȝ.⌋ 5ª ꝓprietas ſumit̃ ꝑ cōꝑōnē delectationis ad tri/

C ſticiā: ꝛ eſt ꝙ hñs hāc virtutē per ſe itendit delectare ꝛ re/ nuit ꝯtriſtare: tñ ſi ſit ꝯſecutiuꝰ vel ꝯſecutiuus maiora bo/ na gbuſlibet ꝯtingētib⁹ minorib⁹ bonis ex nō delectare ſiue ex cōtriſtare eliget cōtriſtare ꝑꝑ maiora bona adipi/ ſcenda. ꝛ ſimilr gr̃a magne delectationis future cōſequē/ de ex cōtriſtatione cōtriſtabit ꝯtriſtatione minori ſȝ quā/ titatē ꝙ̄ ſit quātitas future delectationis.

ℭ Is aūt g delectat ſi id agit ſtudēs eſſe iocundus nō ob aliud quicꝙ̄ placidus vocat̃: ſin emolumēti cauſa ſui vt inde ſibi ꝓueniat in pecunijs: ꝛ in iis q̄ pecunijs cōparant̃ vtilitas/adulator: eum vō qui moleſte fert oia difficilē cōtētioſumqȝ quēdā dicimus eſſe. Uidē/ tur autem extrema inter ſeſe oppoſitionem ſuſcipere: quia medium nomine vacat.

3ª p.c. ℭ Cōdelectās aūt: g gdem eſt qđ eſt delectabile
D eſſe cōſectatiuus nō ꝑꝑ aligd aliud: placidus. g aūt vt vtilitas aliq̄ ipſi fiat in pecunijs ꝛ q̄cūqȝ ꝑ pecunias/blanditor. Qui aūt oēs ꝯtriſtat di/ ctū eſt: qm̄ litigioſus ꝛ diſcolus eſt. ℭ Oppo/ ni autē videntur extrema ſibiipſis: propter in/ nominatum eſſe medium.

ℭ Hec eſt 3ª pars huius capl̃i: in qua determinat de vitijs oppoſitis huic vtuti que amicitia vel affabilitas noiat̃: ꝛ dicit ꝙ ille g ſupabūdat in delectando ſi hoc nō facit ꝑꝑ aliud: ſed ſolū ꝑꝑ delectare: vocat̃ placidus. Si aūt ħ fa/ ciat ꝓpter pecuniā adipiſcēdam: vel ꝓpter aligd aliud qđ pōt pecunia mēſurari vocat̃ blanditor ſeu adulator. Ille aūt g oēs intēdit cōtriſtare vocat̃ litigioſus ꝛ diſcolus vt
E dctū eſt. ⌊Opponi aūt videnť.⌋ Quia mediū vtutis eſt in/ nominatū: iō extrema dicunt̃ opponi ad inuicem ꝛ nō ad mediū: ſm veritatē tñ extrema opponunt̃ ad inuicē ꝛ ad mediū. ℭ Circa iſtā vtutē q̄ dī amicitia ī cōione ſeu affa/
Nōn^m p^m bilitas ſunt duo ſcienda. p^m ꝙ iſta vtus ꝑ mā intrinſeca ꝛ ꝓxima hȝ paſſiōes īteriores quas moderat̃ .ſ. delectatio/ nes ꝛ triſtitias in cōuiuēdo alteri decenter ꝛ delectabilr: ꝛ ꝑ mā remota hȝ actus conuictus humani: ꝛ iȝ reſpiciat oēs actus cōuictus humani g nō ſolū ſpecie: ſed ēt genere differūt nō ꝑꝑ hoc eſt vtus gn̄alis: q2 oēs iſtos actus reſpi/ cit ſub vna rō formali que eſt decēter ꝛ delectabilr alteri cōuiuere: ſiue decens in ſermonibus ꝛ reb⁹ cōicatio: ꝛ q2 iſta rō formalis eſt vna ſȝ ſpēm: iō habitus medi⁹ eſt vn⁹ ſȝ
Nōn^m 2^m ſpēȝ: q2 vnitas habitus eſt ab vnitate formali ſui obiecti. ℭ Scđo eſt ſciēdū ſm quoſdā ꝙ iſta vtus eſt vtus ſcđa/ ria adiuncta tēperātie: q2 imitat̃ modū tēperātie circa ſuā ꝓpriā mā: q2 tēperātia moderat̃ delectatiōes ꝛ triſtitias ꝑncipales: que ſunt circa opōnes tactus: ꝛ hec vtus mode/ rat̃ delectationes ꝛ triſtitias ſcđarias que ſunt in cōuictu

humano ſm cōuenientē habitudinē hoīs ad ſeipȝ ꝛ ad eū E cui cōuiuit: iō dicūt ꝙ hec vtus adiungit̃ tēperantie. Alijs tñ videt̃ ꝙ hec vtus eſt ꝯiuncta ꝛ anneza iuſtitie: q2 ꝑ hāc vtutē hō nō intēdit ꝑncipalr delectare ſeipm: ſed illū cui cōuiuit: ꝛ ita intēdit delectationē in ordine ad alteruȝ cui cōuiuit. Silr intendit hoc ſub rōne debiti non legalis ſed magis honeſti: honeſtū eniȝ eſt cuilibet alteri ꝯuiuere de/ lectabilr: ꝛ ſm ꝙ decet: qđ pȝ q2 hō eſt nālr aīal politi/ cum ꝛ ſociale: ꝛ ēt q2 hō ſine delectatione viuere non pōt vt pȝ 8° huius. Cū ergo tam ordo ad aliud ꝙ̄ rō debiti ſit modus iuſtitie: iō ſȝ Macrobiū iſta vtus adiūgit̃ iuſtitie: a q̄ tñ deficit: q2 nō attēdit rōnē debiti legalis ſȝ honeſti.

Capitulum ſecundū

tractatus quarti ter/ tie ptis libri q̄rti de veritate: q̄ eſt vtus moralis exiſtēs medietas inter iactan/ tiā ꝛ ironiā: in quo oſtēdit̃ gs eſt iactator ꝛ gs iron ꝛ quis medius: ꝛ ꝙ ſingula que ꝑdicti faciūt mētiendo vel verū dicēdo cōtingit facere alicui⁹ ꝛ nullius gr̃a: ꝛ ꝙ mēdaciū eſt ſȝ ſe fugiendū. Uerū aūt laudabile ꝛ ꝙ veritate exiſte laudabili ꝛ extremis vituꝑabilib⁹ iactator eſt magis vitu/ ꝑabilis. Itēȝ de quali veridico hic itendit .ſ. veridico ſȝ habitū quē ſi cōtingat mētiri ꝑꝑ aliquā vtilitatē libētius declinat ad deficiētē .ſ. ad ironē ꝙ̄ ad iactatorē: ꝛ ꝙ iacta/ tor eſt triplex .ſ. ille g nullius gr̃a: ꝛ ille eſt magis vanus ꝙ̄ malus: ꝛ g gr̃a glorie vel honoris: ꝛ q̄ſi gr̃a lucri: ꝛ ille qui iactat ſe gr̃a lucri maxie iactat ſe de rebus deſideratis: in gbus falſitas dicētis nō pōt facilr depꝛehēdi: ꝛ ꝙ iron eſt triplex: ꝛ ꝙ iactantia magis opponit̃ veritati ꝙ̄ ironia.

ℭ Circa eadē fere verſat̃ ꝛ arrogantie mediocritas: q̄ gdē ꝛ ipſa noīe caret: atqȝ nō inutile fuerit de his etiā pertractare: nā ꝛ ea magis que ad morē pertinēt ꝑci/ piemus ſi de ſingulis fuerit ꝑtractatū: ꝛ vtutes etiam
B ipſas mediocritates eſſe credemus ſi id in oībus fue/ rit ita ſeſe habere perſpectū. De iis igit̃ que in cōuictu ad voluptatē cōgrediunt̃ atqȝ dolorē iam diximus: ſed nūc de veracibus mendacibuſue ſimiliter ꝛ in ver/ bis ꝛ in actibus ꝛ in fictione dicamus.

Circa eadē fere eſt: ꝛ iactātie medie/ Capꝫ 2^m q̄rti trac. tertie ptis q̄rti libri ethicoꝝ. p^a p.c. tas: inoiata aūt ꝛ ipſa. ℭ Nō maluȝ aūt ꝛ tales ꝑtrāſire: magis eniȝ vtiqȝ ſciem⁹ que circa mores ſingulos per/ tranſeūtes ꝛ medietates eē ꝟtutes credemus vtiqȝ in oib⁹ ſic hēc cōſpiciētes. In conuiuere vtiqȝ g gdē ad delectationē vel triſtitiā collo/ quunt̃ dicti ſunt: de veridicis autē ꝛ falſidicis D. dicem⁹ ſilr in ſermōib⁹ ꝛ opōnib⁹ ꝛ fictione.

Iſtud eſt caplm 2^m tractatus q̄rti tertie ꝑtis libri quarti: in quo determinat̃ de quadā vtu/ te que eſt mediū in actibus humanis: que vitas noiat̃: ꝛ cō/ tinet quinqȝ ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma ꝓponit intentionē ꝙ eſt quedā vtus oppoſita iactantie de qua eſt determinan/ dū. In 2ª ibi ⌊Uidet̃ vtiqȝ iactator.⌋ Narrat gd ē mediū: ꝛ q̄ ſunt extrema circa hāc mām. In 3ª pte ibi ⌊De vtriſqȝ aūt dicem⁹.⌋ Determinat de habitu medio .ſ. de veritate. In 4ª pte ibi ⌊Maiora aūt.⌋ Determinat̃ de vitijs oppo/ ſitis veritati. In 5ª pte ibi ⌊Opponi autē.⌋ determinat de oppōne extremoꝝ ad mediū oſtendēdo qđ extremū ma/ gis opponit̃ medio. In ꝑma ergo pte ꝓponit intētionem ꝓponēs tria. Primū eſt ꝙ eſt q̄dā virtus oppoſita iactan/ tie. ſcđo dicit ꝙ de hac virtute eſt determinandum. tertio ponit oīa3 hui⁹ virtutis ad precedētē. Primo ergo dicit

Sctl. ca. 4. tra. di^o in quinque partes.

I ꝙ medietas oppoſita iactātie eſt fere circa eadē cū ḋtute iaʒ dictā:q2 eſt circa humanos actus:ſed nō ſm idē:quia nō ſm delectationē ſed ſm veritatē. Iſta tñ ḋtus eſt inno minata ſicut ⁊ ḋtus ṗcedēs.[Nō malū aūt.] Nec eſt malū ſed bonū de hac ḋtute pertrāſcundo tractare:tuʒ q2 ꝑ hoc magis ſciemus ea que ꝑtinent ad mores ſi pertrāſeamus tractādo ea que ꝑtinent ad ſingulos habitus:cum cognitio reruʒ moraliū perficiaẜ per hoc ꝙ particularia cognoſcunẜ:tum etiaʒ ꝓpter hoc ꝙ conſiderando in ſingulis medietates ſic ſe habere.ſ.ꝙ ſūt laudabiles magis certificabimus nos ꝙ virtutes ſunt q̄dam medietates.

¶ Arrogans itaqʒ preclara ⁊ ea que nō inſunt ⁊ maiora q̄ inſunt ſibi ineſſe fingit. Diſſimulator aūt cōtra: negare que ſibi inſunt aut iminuere ſolet. At medius cū ſit talis vt vnūqđqʒ quale eſt ipſuʒ dicat atqʒ oſtē-
K dat tam vita q̄ ḋbis eſt verax:ea ſibi ineſſe cōfitendo que inſunt ⁊ neqʒ maiora neqʒ minora. Fit aūt vt horū vnūqđqʒ q̄ſpiā ⁊ alicuius ⁊ nulli⁹ rei cā faciat:atqʒ q̄lis eſt vnuſq̄ſqʒ talia taʒ dicit q̄ agit:⁊ ita viuit niſi alicui⁹ gr̄a agat. Per ſe aūt mendaciū q̄dē improbuʒ eſt ⁊ vituꝑabile:verū aūt ꝓbum ac laudabile. Itaqʒ verax q̄dē cū ſit medius eſt laudabilis:mendaces aūt ambo vituꝑabile ſunt:ſed arrogans magis.

2ª ꝑs.c. ¶ Videẜ vtiqʒ iactator ſimulatiuus glorioſorū eſſe:⁊ nō exiſtentiuʒ ⁊ maioꝝ q̄ exiſtant:iron aūt ecōuerſo. Negare que exiſtunt vel minora facere. Medius aūt authecaſtos q̄s exiſtēs verax:⁊ vita ſermone exiſtentia cōfitens eſſe circa ipſuʒ:⁊ neqʒ maiora neqʒ minora. ¶ Eſt autē
L eoruʒ ſingula:⁊ gr̄a alicuius facere:⁊ nullius. Vnuſq̄ſqʒ aūt q̄lis eſt talia dicit ⁊ opaẜ:⁊ ſic viuit ſi nō alicui⁹ gr̄a opeẜ. ¶ Per ſeipſuʒ aūt mendaciū prauū ⁊ fugiēdū:veruʒ autē ⁊ bonū ⁊ laudabile. Sic autē ⁊ verax q̄dē medius exiſtens laudabilis:qui aūt mendaces:ambo q̄dē vituperabiles:magis autem iactator.

¶ Hec eſt 2ª pars hui⁹ capl'i:in qua narrat q̄d eſt medium ⁊ que ſūt extrema in hac mā ⁊ q̄d ꝑtinet ad mediū ⁊ que ad extrema oſtendēs cū hoc mediū habitū eſſe laudabilē ⁊ habitus extremos eſſe vitioſos ⁊ vituꝑabiles. Dicit ĝ ṗ ꝙ iactator q̄ peccat ꝑ ſuꝑabundātiam dicit ⁊ ſimulat ſibi ineſſe aliq̄ glorioſa.⁊ hoc ꝯtingit dupl'r. vno mō:q2 ſimu-
M lat ſibi ineſſe aliqua glorioſa que ſibi nō ſunt.alio mō:q2 ſimulat ea que ſibi inſunt eſſe maiora q̄ ſunt:⁊ q̄ peccat ꝑ defectū dr̄ iron:q̄ peccat ꝑ defectū dupl'r. vno mō:q2 negat ſibi ineſſe glorioſa que ſibi inſunt.alio mō q2 dicit ea que ſibi inſunt eſſe minora q̄ ſunt:ſed ille q̄ tenet mediuʒ dr̄ antechaſtos.i.per ſe admirabilis:q2 non querit magis eſſe in admiratione q̄ ſibi cōuenit:vel dr̄ anthecaſtos.i.ꝑ ſe manifeſtus:q2 taleʒ ſe manifeſtat qualis eſt.vñ ille qui tenet mediū dr̄ verax:q2 cōfiteẜ ea ſibi ineſſe:que ſibi inſunt:⁊ hoc nō ſolū ſermone:ſed ēt vita:q2 ſua conuerſatio exterior eſt ꝯformis ſue locutioni:q2 ſm veritatē talis eſt qualē dicit ſe eſſe.[Eſt aūt eoꝝ ſingula.] Qual'r aūt predicta ꝑtinēt ad tres habit⁹ ṗdictos oñdit dicēs ꝙ vnūqđqʒ ṗdictoꝝ actuū cōuenit dupl'r facere. vno mō ꝓpter aliq̄d aliud:vt cū aliq̄s ꝑꝑ timorē vel ꝑꝑ aliq̄d aliđ negat ſeipſ eſſe talē q̄lis eſt. Alio mō conuenit vnūquēqʒ hoꝝ facere nō ꝓpter aliq̄d aliud:ſed ꝓpter hoc ꝙ in tali actu delectatur.⁊ hoc ꝓprie ꝑtinet ad habitū:q2 vnuſq̄ſqʒ ſm qualitateʒ ſui habitus loq̄ẜ ⁊ operaẜ:⁊ vitā ſuam ducit niſi q̄ñqʒ opereẜ aliter ꝑꝑ aliq̄d emergēs:vt ꝑꝑ magnū bonuʒ ꝯſequendū aut malū vitandū.[Per ſeipſuʒ aūt mendaciū.] Oſtēdit q̄d in ṗdictis habitib⁹ eſt laudabile:⁊ q̄d vituperabile ⁊ dicit ꝙ mendaciū ſm ſe eſt prauū ⁊ fugiendum. Verū aūt eſt bonū ⁊ laudabile:⁊ ex his cōcludit ꝙ verax qui eſt medi⁹ eſt laudabilis:⁊ iactator ⁊ iron ſunt vituperabiles:⁊ hec eſt ꝯcl'o. 4.4.⁊ ꝓbaẜ ſic. Cuius operatio eſt laudabilis ille eſt laudabilis:⁊ cuius oꝑatio eſt vitupera- 44ª ꝯcl'o hu⁹ q̄rti libri.
bilis etiā ille eſt vituperabilis.ſʒ operatio veracis eſt laudabilis:q2 eſt ḋa ſignificans ſicut eſt in re:⁊ oꝑatio iactatoris ⁊ ironis ſunt vituperabiles:q2 ambo ſunt mēdaces: ⁊ mendaciū ſm ſe eſt vituperabile ⁊ fugiēdū:iđ verax q̄ eſt medius eſt laudabilis ⁊ exiſtētes in extremis vt iactator ⁊ iron ſunt vituperabiles:ſed q̄uis vterqʒ q̄ eſt in ex-
tremis ſit vituꝑabilis:tñ iactator eſt magis vituꝑabilis: O
q2 plus recedit a vero. Et iſtud ꝓbaẜ infra in iſto capl'o.

¶ At.n.de vtroqʒ dicamus opʒ:prius aūt de veraci: atqʒ nō de illo nūc dicimus qui in ſtipulationibus veruʒ dicit ⁊ in iis que ad iuſtitiā ⁊ iniuſtitiā ꝑtinent:hec eniʒ ad aliā ḋtutē accōmodanẜ:ſed de eo q̄ in q̄bus ħ nihil refert ⁊ in ḋbis ⁊ in vita ex eo ḋa dicit:q2 habitu talis eſt. Atqʒ talis equus ⁊ bon⁹ eſſe videbiẜ:q̄ nāqʒ verū amat ⁊ in q̄bus nil refert vera dicit:is multo magis vera dicet in q̄bus refert:vt turpe.n.mendacium fugiet qđ ⁊ ꝑ ſe fugiebat. Talis ḋo laudabilis eſt:magis aūt ad defectū veritatis declinat:hoc.n.equalib⁹ eſt ꝓpterea qđ exuperationes ſunt permoleſte.

¶ De vtriſqʒ aūt dicemus:prius aūt de veraci: 3ª ꝑs.c.
nō eniʒ de veridico in ꝯfeſſionib⁹ dicem⁹:neqʒ P
quecūqʒ ad iuſtitiā vel iniuſtitiā cōtēdunt. Alterius eniʒ erunt hec ḋtutis:ſʒ in q̄bus nullo tali differēte ⁊ in ſermone ⁊ in vita veꝝ dicit eo ꝙ talis eſt ſʒ habitū. ¶ Videbiẜ vtiqʒ talis moderatus eſſe. Amator.n.veri:⁊ in q̄b⁹ nō refert veꝝ dicens:verū dicet:⁊ in q̄bus refert adhuc magis. Ut.n.turpe mendaciū verebiẜ:qđ ſm ſe verebaẜ:talis laudabilis. ¶ In minus autem magis a vero declinans:prudentius eniʒ vr̄ ꝑꝑ onoroſas ſuperabundantias eſſe.

¶ Hec eſt 3ª pars huius capl'i:in qua ph̄s determinat de habitu medio:⁊ narrat ſe eſſe dicturū de vtriſqʒ.ſ.de veraci ⁊ mendaci. Et ṗmo de veraci de quo dicit tria.ṗmo
Q narrat de q̄ veraci intēdit.2º q̄d maxīe ꝑtinet ad veracē de quo intēdit.⁊ 3º oſtendit ad qđ extremū verax magis inclinaẜ. Dicit ergo ṗmo ꝙ cū itēdimus de veraci nō intendimus de eo q̄ loquiẜ veritatē in cōfeſſionib⁹ iudiciorū:puta cū aliq̄s īterrogatus a iudice cōfiteẜ illud qđ eſt verū:neqʒ de eo qui dicit veꝝ de ꝑtinentibus ad iuſtitiā: ſed intendimus de veridico q̄ dicit verū ſeu ſignat vita ⁊ ſermōe in talib⁹ que nō ꝑtinent ad iuſtitiā vel iniuſtitiā.ſ. que nō ſunt ab habitu iuſtitie vel iniuſtitie:ſed ſoluʒ dicit verū:q2 ſic eſt diſpoſitus ſm habitū ꝙ ꝓpter ⁊ delectabiliter dicit verū nō ꝓpter amoreʒ iuſtitie:ſicut dictū eſt in capl'o imediate ṗcedēte:ꝙ hñs mediū habitū.ſ.affabilitatē vult aliīs delectabil'r cōuiuere nō ꝑꝑ amorē:ſed ꝑꝑ diſpoſitionē ſui habitus:ita hñs hāc virtutē dicit veꝝ.nō ꝓpter iuſtitiā ſeruādā:ſed ꝓpter habitū quē hʒ inclinantē ad aliqđ veꝝ.[Videbiẜ vtiqʒ.] Ad veracē de quo intēdimus maxīe ꝑtinet ꝙ in ſuis dictis ⁊ factis hʒ modera-

Vide diſ-ꝑarē ſcī Tho. exꝑōnem.

A tionē vitādo exceſſuʒ ⁊ defectū:amat enīʒ v̄tutē:⁊ iō dicit
veꝝ nō ſolū in illis in qb⁹ refert quātū ad nocumētū vel
ꝑfectū dicere veꝝ:ſed ēt dicit veꝝ in his in qb⁹ nō multū
refert dicere verū vel falſuʒ:quātū ad nocu^m vel ꝑfectū:
⁊ hoc q2 abhorret mēdaciū ſm ſe tanq̄ qḋdā turpe nō ſo
lū inquātū cedit in nocu^m alterius:multo magis tñ inten-
dit dicere verū in illis in qbus dicere falſuʒ facit aliquam
diliaʒ ad nocumētū vel iuuamen.[In min⁹ aūt.] Q2 diffi
cile eſt ſemꝑ ad punctū dicere veritatē:iō ſi cōtingat ve-
racē q̄ſq3 declinare a v̄itate magis vult declinare ad mi-
nus q̄ ad maius:⁊ hoc ꝓbat̄.ſ.ꝙ verax ſi declinet a vero
magis eligit declinare ad minus q̄ ad maius:⁊ hec eſt ꝓ
45ª p̄clo hui⁹ q̄rti libri. 45ª que probat̄ ſic. Uerax ſi declinet a vero magis vult
declinare ad illud ad qḋ prudētius eſt declinare:ſed pru-
dētius eſt declinare ad minus q̄ ad maius ⁊c̄. Maior eſt
C manifeſta:⁊ minor declarat̄ ꝑ hoc ꝙ iactatores de ſeipſis
ſuperabūdāter magna loquētes efficiunt̄ aliꝭ magis one
roſi q̄ irones declinātes ad minus.ꝑ hoc enīʒ ꝙ declināt
p^m nōa^m ad maius vident̄ velle ſe aliꝭ preferre.[Hic ſunt q̄tuor
notanda circa iſtū habitū mediū.p^m eſt ꝙ veritas de qua
hic agit̄ ſumit̄ pro adequatione ⁊ cōformitate dictoꝝ ⁊ fa
ctoꝝ ad ea que in hoīe veraci exiſtūt:⁊ iſto mō veritas eſt
habitus ſm quē aliꝗs in vita ⁊ ꝯuerſatione manifeſtat ea
ſibi ineſſe: que ſibi inſunt nec fingit de ſe maiora nec mino
ra.vñ veritas de qua hic agit̄ nō eſt aliud q̄ q̄dā ꝯcordia
⁊ ꝯformitas dictoꝝ ⁊ factoꝝ ad ea que in hoīe veraci ſūt.
2^m nōa^m. [Scḋo ſciendū eſt ꝙ hec v̄tus reſpicit dicta ⁊ facta que
ſunt mā hui⁹ v̄tutis ſub rōne ſpālē:q2 ſub rōne cōformita
tis ⁊ equalitatis:que in ipſo veraci exiſtūt:⁊ iō eſt v̄tus ſpe
3^m. nōa^m cialis.[Tertio ſciēdū ꝙ eſt v̄tus ſecūdaria anneꝓa iuſti-
tie:q2 imitat̄ modū iuſtitie in duobus.p̄mo in hoc ꝙ hec
D v̄tus eſt ad alterū:ſicut iuſtitia.nā per hāc v̄tutē vnuſq̄ſq3
hō manifeſtat ea que in ipſo ſunt alteri:vñ per hāc v̄tutē
vnus hō oſtēdit ſe alteri talē qualis eſt.Scḋo imitat̄ iuſti
tiā in hoc ꝙ ꝯſtituit equalitatē in dictis ⁊ factis humanis
ſicut iuſtitia in ipſis reb⁹:ſed deficit a iuſtitia in hoc ꝙ nō
attendit rōnem debiti legalis ſed magis honeſtatis rōne
cuius debiti vnus hō tenet̄ alteri ad manifeſtationē veri-
4^m nōa^m tatis ſine qua nō pōt hū eſſe ꝯuictus humanus. [Quar-
to eſt ſciēdū ꝙ declinare a vero in minus mentiendo ꝑꝑ
nullū bonū cōſequēdū aut malū vitandū eſt ſm ſe maluʒ
nec verax declinat ſic a vero. In caſu tñ vt ꝑꝑ maius bo-
nū cōſequendū:aut maius malū fugiēdū licet declinare a
vero mentiendo:q2 ſic per maius bonū recōpenſat̄ ⁊ ex-
cuſat̄ ne ciuiliter puniat̄:⁊ hec eſt ītentio Euſtratiꝫ ⁊ Lin-
coñ.qui dicūt ꝙ talis.ſ.verax nō mētiet̄ niſi alicuius ex-
cedentis vtilitatis gratia:vt.ſ.ꝑpter alicuius ſalutē:⁊ cuʒ ſic
mentit̄ magis ⁊ libentius declinat a vero in minus q̄ in
E maius:dicūt enim Euſtratius ⁊ Albertus ꝙ mendacium
nō vī turpe ſi ꝑpter ſalutē alterius mētiat̄:⁊ hoc eſt verū
de mendacio iocoſo ⁊ officioſo:ſed nō eſt verū de menda
cio pernicioſo:qḋ fit cauſa nocumenti alterius:cuiuſmodi
eſt mendacium proditoriū vel diffamatorium.

[Sed qui res ſibi maiores q̄ inſunt fingit:ſi nullius
cauſa rei prauo qdem eſt ſimilis:nō .n.mendacio gau-
deret. Uanus tñ magis q̄ malus eſt.Si alicuius grā:
ſi glorie vel honoris nō nimiū eſt vituperādus:vt ar-
rogans ſi argenti ⁊ coruʒ que ad argentū redicuntur:
deformior eſt.Arrogans aūt nō in potētia ſed in ele-
ctione conſiſtit:habitu nāq3 q2 talis eſt arrogans eſt
ſicut ⁊ mendax:qdā ipſo mendacio gaudens:qdā glo
riaʒ aut lucrū affectās.Qui igitur glorie cā ſunt arro-
gantes ea ſimulant ꝑ qbus hoīes laudant̄:aut beati
eſſe dicunt̄.Qui v̄o gratia lucri:ea quoꝝ vſus ad ꝓxi
mos tranſit:⁊ que nō in eſſe latere poſſunt. Fingūt.n. B
ſi medicos vel vates egregios. Quapropter pleriq3
talia ſimulant ac arroganter ſibi aſſumūt.Sunt enim
in ipſis ea que dicta ſunt.

[Maiora aūt exiſtentibus fingens nullius gra 4ª ꝑs.c.
tia:prauo qdem aſſimilat̄. Nō vtiq3 gauderet
mēdacio. Uanus aūt vī magis q̄ malus.ſi aūt
gratia alicuius:qui qdeʒ glorie vel honoris nō
valde vituperabilis:vt iactator:qui autē argēti
vel quecūq3 in argentū:deformior. [Nō aūt
in potentia eſt iactator:ſed in electione:ſm ha-
bituʒ enim ⁊ in eo ꝙ talis eſt iactator eſt quēad
moduʒ ⁊ mendax.Hic quideʒ mendacio ipſo
gaudet:hic auteʒ gloriā appetens vel lucrum.
[Qui quideʒ igitur glorie gratia iactant talia
fingunt in qbus laus vel felicitas:qui autē lucri
quoruʒ ⁊ lucrū eſt ꝓpinquius:⁊ que pertrāſire
eſt nō exiſtentia:puta medicuʒ vel diuinatoreʒ
vel ſapientem:⁊ ꝑꝑ hoc plures fingunt talia ⁊
iactant. Sunt enīʒ in ipſis que dicta ſunt.

[Hec eſt 4ª pars hui⁹ capli:in qua determinat̄ de vitijs
oppoſitis veritati:de qua hic determiat.⁊ ꝯtinet duas pti-
culas. In p^a determinat de vitio in exceſſu. In 2ª ibi[Iro
nes.] determinat de vitio qḋ ꝑtinet ad defectū.Prio ergo
circa vitiū iactantie oſtendit tria.Primū eſt quot modis
vitium iactantie cōmittit̄.Secūdū eſt ſm qd vitiū iactā- B
tie precipue attendit̄.Tertiū eſt in qbus vitiuʒ iactantie
precipue cōmittit̄.[Quātū ad p^m intendit dicere ꝙ vi-
tiū iactantie cōmittit̄ tripl'r.Primus modus eſt qñ aliꝗs
iactat ſibi ineſſe ea que nō inſunt vel maiora ineſſe q̄ in-
ſunt nullius gratia:niſi q2 in hoc delectat̄ ⁊ talem dicit ha
bere quādā ſimilitudinē mali ex hoc ꝙ gaudet de mēda-
cio:verūtñ talis eſt magis vanus q̄ malus:nō enīʒ eſt no-
ciuus aliꝭ:ſed eſt vanus:q2 delectat̄ in re que nec de ſe eſt
bona nec vtilis.Scḋs modus eſt qñ aliꝗs iactat ſe ꝑꝑ ap-
petitū glorie ⁊ honoris:⁊ talē nō dicit Phs eſſe multū vi-
tuperabilē:q2 gloria ⁊ honor habent quādā affinitatē cuʒ
rebus honeſtis ꝑpter quas aliqui laudant̄ ⁊ honorantur.
Tertius modus eſt qñ aliqui iactant ſe grā argēti vel ali-
cuius alteri⁹ cuius preciū pōt eſtimari vel appreciari ar-
gento:⁊ talē dicit eſſe magis deformem:q2 ꝑpter minus
bonū mentit̄.[Nō in potentia.] Narrat ſcḋo ſm qd pre- D
cipue attendit̄ iactantia:⁊ intendit ꝙ iactantia precipue
attendit̄ ſm electionē nō ſ3 potentiā:ex qua pōt ſe iacta
re.vñ nō indicat̄ aliꝗs iactator ex eo ꝙ hʒ aliqd vel nō hʒ
vñ pōt ſe iactare:ſed ex eo ꝙ hoc eligit.Dī enim aliꝗs ia-
ctator ſm habitū ad quē ſequit̄ talis electio:ſicut etiā eſt
de mendaci qui dī mendax eo ꝙ eligit mentiri:vel eo ꝙ
gaudet mendacio vel q2 mentit̄ ꝑꝑ appetitū glorie vel lu
cri.[Qui qdē igit̄.] Tertio circa iactantiaʒ narrat in qb⁹
vitium iactantie precipue cōmittit̄:⁊ dicit ꝙ illi q iactant
ſe nullius grā:ſed ſolū ex eo ꝙ gaudent de ipſa iactantia
indifferenter ſe iactant de qbuſcūq3:ſed illi qui iactant ſe
cauſa glorie fingunt ſibi talia ineſſe:que vident̄ laudabi-
lia:ſicut ſunt opera virtuoſa:vel que pertinent ad felicita-
teʒ politicā cuiuſmodi ſūt nobilitas generis,diuitie ⁊ alia
hʒ.Illi v̄o qui iactant ſe cā lucri fingunt talia in qbus aliꝭ
delectant̄ aliꝭ nihil lucrarentur:⁊ in ſic iactando ſe obſer-
uāt ꝙ illa de qb⁹ ſe iactāt ſint talia q̄ ſi nō ſint v̄a:poſſit tñ
eoꝝ falſitas latē:ita ꝙ falſitas nō poſſit ī illis facile ꝑcipi.

I ⁊ ponit exemplū de duobus: ſcilicet de his que ptinent ad medicinā: q2 oēs deſiderant ſanitatē: nec pōt facilr a multis deprehendi vtrū medicus in medicando erret vel nō. Alia aūt ſunt que pertinent ad diuinationes futurorū de qbus nāliter hoīes ſollicitant: ⁊ circa que mendaciū non de facili depbendit: ⁊ iō illi q iactant ſe pp lucrū fingūt ſe eſſe medicos vel ſapiētes in diuinādo. vel pōtly ſapientē referri ad vtrūqʒ. ſ. ad medicū ⁊ diuinatorē: fingunt. n. ſe tales eē ſapiētes medicos vel ſapiētes diuinatores.

¶ At diſſimulatores extenuantes: ſua elegantiores ſūt moribus: nō. n. id lucri cauſa facere vident: ſed fugientes tumiditatem. Maxime aūt hi negant ea que ſunt preclara: vt ⁊ Socrates faciebat. Sed qui parua maniſeſtaqʒ diſſimulant ii delicati ſimul malitioſiqʒ dnr: ⁊ facile ſperni poſſunt: atqʒ idipſum arrogantia videt

K interdū: qualis eſt Lacedemoniorū veſtitus: nā ⁊ nimium ⁊ parum ad arrogantiā pertinent. Sed qui moderate diſſimulatione vtuntur nec ea diſſimulant que nimis ante oculos ſunt ⁊ extant: gratioſi ſunt.

¶ Irones autē minus dicentes: gratioſiores qdem ſm mores vident: nō eniʒ lucri grā vident dicere: ſed fugientes moleſtū ⁊ tumidū. ¶ Sʒ ⁊ maxime aūt iſti glorioſa negāt: vt Socrates fecit: qui aūt parua ⁊ maniſeſta fingunt blakopanurgi dicunt: ⁊ facile cōtemptibiles ſunt: ⁊ qñqʒ iactantia videtur: puta lacedemoniorū veſtis. Etenim ſuperabūdantia ⁊ valde defectus

L iactantiū: q aūt moderate vtunt ironia. Et circa que non valde prompta ⁊ maniſeſta ironizant: gratioſi videntur.

¶ Hec eſt 2ª particula 4ᵉ ptis: in qua determiat de vitio qd ptinet ad defectū de quo oſtēdit duo. pmo cōparat illud vitiū in defectu ad vitiū in exceſſu. 2º oſtendit qbus modis iſtud vitiū cōmittit. ¶ Dicit ergo pmo q irones qui minus dicūt de ſeipſis q̄ ſit: ſunt minus vituperabiles q̄ iactatores: ⁊ hec eſt 2clo 46ª que pbat ſic. Illi q ſunt gratioſiores ſm mores ſunt minus vituperabiles: ſed irones vident eſſe gratioſiores ſm mores q̄ iactatores: ideo ⁊c. Maior pʒ de ſe. ⁊ minor apparet ex hoc q irones dicunt minus ineſſe q̄ inſit nō cā lucri: ſʒ quaſi fugiētes tumorē ſuperbie. vñ timent q ſi dicerēt talia ineſſe eis qualia inſunt q pp̄ter hoc fierent ſuperbi. Vñ pōt ſic argui: illi ſūt minus vituperabiles qui operant pp̄ter cām meliorē vel minus vituperabilē: ſʒ tumor ſuperbie pp̄ter quā irones

M operantur eſt minus vituperabilis q̄ lucrū: iō ⁊c. [Sed ⁊ maxime.] Iſtud vitiū in defectu trib⁹ modis cōmittit: nam qdā maxie negant ſibi ineſſe ea que ptinent ad magnā gloriā: que tñ in rei veritate inſunt eis: ſicut Socrates exiſtens ſciens negauit ſe eſſe ſcientē. Quidā ēt negāt ſibi ineſſe quedaʒ parua bona: que tñ eis inſunt: ⁊ de qbus eſt maniſeſtū q eis inſunt ⁊ tales vocant blakopanurgi: q̄ſi in qdā aſtutia ſimulationis ſuas delitias hñtes: q2 panurgi grece idē eſt q aſtutus latine. blakon. idē eſt q delitioſuʒ: ⁊ hos dicit pbs eſſe de facili cōtemptibiles: q2 nimis maniſeſta eſt eorū ſimulatio: talis eniʒ defectus in exterioribus vr̄ qñqʒ ad iactantiaʒ ptinere cū per talē ſimulationē intendant ſe oſtendere meliores ⁊ magis moderatos: ſicut lacedemonij q deferebant veſtimenta magis deſpecta q̄ deceret eorū ſtatū: q2 taʒ ſuperabundantia bonorū exteriorū: q̄ ēt imoderatus defectus vr̄ ad iactantiā pertinere: q2 per vtrūqʒ oſtēdit qdā excellentia hoīs. Quidaʒ

N vō ſunt qui moderate vtunt hoc vitio: q2 nō oīno negant de ſe glorioſa: neqʒ etiam aſſerunt nimis parua: ⁊ vtuntur hoc vitio in his que non ſunt prompta ⁊ maniſeſta: ⁊ tales dicuntur gratioſi: vt dictum eſt.

¶ Arrogās vō aci opponit: eſt. n. diſſimulatore deterior.

¶ Opponi autem videtur iactator veridico. Deterior enim eſt. 5ª ps ca.

¶ Hec eſt 5ª pars huius capituli: in qua determinat de oppoſitione iſtorū vitiorū ad virtutē ⁊ pbat q iactantia magis opponit veritati q̄ ironia: ⁊ hec eſt 2clo 47ª ⁊ pbat ſic. Illud vitiū qd eſt peius magis opponit virtuti: ſed iactantia eſt peior q̄ ironia: vt patet ex precedentibus: ideo iactantia magis opponitur virtuti: que eſt veritas. 47ª 2clo huiº q̄rti libri.

Capitulum tertium

tractatus quarti tertie ptis libri q̄rti de eutrapelia ⁊ eius extremis: in quo oſtendit q circa ludos pōt eſſe collocutio: ⁊ ēt auditio media: ⁊ etiā ſupabundantia ⁊ defectus: deinde quales ſunt ſuperabundantes q ſunt bomolochi: ⁊ quales deficientes q ſunt agrij ⁊ quales medij qui ſunt eutropeli. ⁊ q differentiū differentes contingit eē ludos: ⁊ q nō eſt determinatū in qbus 2ſiſtit hñ cōuitiari: qd tñ opʒ qūqʒ facere: ⁊ q pp̄ter inde terminationem ipſuʒ ſic cōuiciantēʒ opʒ ſibi legem exiſtere: ⁊ q bomolochus eſt minor deriſore: ⁊ q bomolochus nihil veret de quocūqʒ dicere eorū que riſum faciant: que tñ quidē non ſuſtineret de ſe audire: ⁊ q agrius ad tales collocutiones inutiles in oībus triſtatur: ⁊ q ludus eſt neceſſarius ad vitam humanā: ſicut requies quedaʒ: ⁊ circa quorū cōlcationem ſunt differenter tres dicte in vita medietates. O

P ¶ Cum vō ſit ⁊ requies in vita: atqʒ in hac ipſa ioco ſeſe recreent homines: videt ⁊ hic eſſe quedā equabilis cōgreſſio ⁊ dicēdo ⁊ audiēdo ea que opʒ ⁊ vt opʒ. Differt aūt ⁊ dicēdo inter tales ⁊ audiēdo tales: atqʒ pʒ etiā in his eſſe nimium atqʒ parum.

Exiſtente autē requie in vita ⁊ in hac cōuerſatione cum ludo. Videt ⁊ hic eſſe collocutio quedā cōſona ⁊ qualia opʒ dicere ⁊ vt opʒ: ſilr autē ⁊ audire. Differt aūt in dicendo in talibus: vel talia audire: maniſeſtum aūt qm̄ circa hoc eſt ⁊ ſuperabundantia quedaʒ ⁊ defectus medij. pª ps c.

Iſtud eſt capl̄m 3m tractatus quarti: in quo determinat de medietate que eſt circa ludos ⁊ de eius extremis. ⁊ cōtinet q̄tuor ptes pncipales. In pma oſtendit q circa ludos pōt eſſe virtus ⁊ ſupabundantia ⁊ defectus. In 2ª ibi [Qui qdē in deriſione.] narrat que ſūt extrema ⁊ qd mediū circa ludos. In 3ª ibi [Medio autē habitui.] oſtēdit ſpecialr qd pprie pertinet ad vnūqdqʒ iſtorū dictorū triuʒ habituuʒ. ſ. vtutis ⁊ vitiorū predictorū. In 4ª pte ibi [Tres igit que dicte.] oſtendit differentiam inter hanc virtuteʒ que eſt circa ludos ⁊ duas vtutes imediate precedentes. In pma igit pte oſtendit q circa ludos pōt eſſe virtus ⁊ vitiū: ⁊ hec eſt 2clo 48ª ⁊ pbat ſic. Circa illud qd eſt vtile in vita ⁊ in conuerſatione humana ⁊ circa qd pōt eſſe ſuperabūdātia ⁊ defectus: circa illud pōt eſſe virtus ⁊ vitiū: ſed ludus eſt vtilis in vita ⁊ cōuerſatione humana ⁊ in eo reperit ſuperabūdātia ⁊ defectus. igit circa ludos pōt eſſe vtus ⁊ vitiū. Maior eſt nota ⁊ minor declarat quātū ad eius vtrāqʒ partē. ⁊ pmo q ludus eſt vtilis in vita ⁊ cōuerſatione humana: ⁊ pbat per hoc q2 per ludum fit quedā requies hoīs ab anxietate ſollicitudinis in vita humana: ⁊ talis requies eſt hoī vtilis in vita ⁊ cōuerſatione Tertiū c. 4. tra. diuiſio in 4or partes. Q 48ª 2clo huiº q̄rti libri.

A ſatione humana:ſicut enim corpus indiget interdū in cor
poralibus laboribus deſiſtere:ita īdiget ꝙ aīa hoīs inter
dū requieſcat ab intentione animi qua hō rebus ſerioſis
intēdit:⁊ ita pꝫ ꝙ ludus hꝫ rōnē boni ⁊ vtilis. In ludis.n.
pōt eſſe q̄dā cōueniēs collocutio hoīꝫ adinuicē.ſ.vt hō
dicat ⁊ audiat q̄lia opꝫ:⁊ ſicut opꝫ.Et ſic pꝫ pma ps mino
ris.Et 2ª pars eius.ſ.ꝙ circa ludos pōt eē ſupabūdātia ⁊
defect⁹:pꝫ per hoc ꝙ vbicūqꝫ eſt dīa coꝝ que opꝫ ⁊ coꝝ
que nō opꝫ ibi nō ſolū eſt mediū:ſed ēt ſupabundantia ⁊
defectus a medio:ſed circa ludos eſt dīa coꝝ que opꝫ:⁊
eorū que nō opꝫ:q2 ſepe hō decēter audit in ludis que de
cēter diceret:⁊ hō decēter nō audit q̄ nō decēter diceret.
Et ita in ludis ſunt quedaꝫ que oportet audire ⁊ dicere:⁊
quedam que non oportet audire ⁊ dicere.

¶ Qui igiť in ridiculis exuperant ſcurre ac importuni:
B affectantes oīno ridiculū:⁊ magis cōiectantes facere
riſum q̄ honeſte loqui:⁊ nō afficere cū dolore in quē
facere dicūt.Qui vō neqꝫ dicerēt qcq̄ ridiculi:neqꝫ
alios dicere paterenť:ruſtici ſunt ⁊ duri.At is qui cū
moderatione iocať:comis atqꝫ vrbanus vocať:taleꝫ
ſane moris iam habitū aſſecutus vt ad bn̄ recteqꝫ io
candū ſeſe flectere poſſit:huiuſcemodi nāqꝫ motiões
mores ipſius eſſe videnť:atqꝫ vti corpa ſic ⁊ ipſi mo
res motionibus diſcernunť.Cū aūt exundet ipm ridi
culū:plurimiqꝫ ioco ſalibuſue magis q̄ opꝫ gaudeāt
ſcurre quoqꝫ eodē noīe nuncupať:vt gratioſi elegan
tes:ſed eos differre atqꝫ nō paꝝ ex iis q̄ dixim⁹ ꝯſtat.

2ª pa.c. ¶ Qui qdē in diuerſione ſupabundant bomo
lochi videnť eſſe:⁊ oneroſi deſiderantes oīno
C riſuꝫ:⁊ magis cōiectantes riſuꝫ facere q̄ dice
re decora:⁊ nō cōtriſtare deriſum cōuiciatum.
¶ Qui aūt neqꝫ vtiqꝫ ipſi dicunt aliqd ridicu
luꝫ:⁊ dicentib⁹ moleſti ſunt:agrij ⁊ duri vidē
tur eſſe. ¶ Moderate aūt ludētes eutrapeli ap
pellanť:puta bene vertentes. ¶ Moris enim
videnť tales motus eſſe:quēadmoduꝫ aūt cor
pora ex motibus iudicanť:ita ⁊ mores. ¶ Re
dundante aūt riſu ⁊ pluribus gaudētib⁹ ludo:
⁊ ipſo ꝯuitiari magis q̄ opꝫ:⁊ bomolochi eu
trapeli appellanť ⁊ gratioſi:q̄m ēt adhuc diffe
runt nō parū ex his que dicta ſunt manifeſtū.

¶ Hec eſt 2ª pars huius capľi:in qua pħs narrat que ſūt
extrema ⁊ qd mediū circa ludos:⁊ dicit ꝙ illi qui ſupabū
D dant in deriſione ludi dicunť bomolochi.i.raptores tēpli
ad ſimilitudinē miluoꝝ qui volabant circa tēplū vt rape
rent inteſtina aīalū īmolatoꝝ:⁊ ita bomolochi inſidianť
ad hoc vt ex dictis vel factis hoīs poſſint aliqd rapere qd
cōuertant in deriſionē ſeu riſuꝫ:⁊ iō tales ſunt oneroſi:q2
ſemp intēdūt facere riſum:⁊ ad hoc magis ſtudent q̄ ad
hoc vt dicāt aliqua decora ⁊ honeſta:aut ꝙ nō perturbeť
ille cui ingerūt cōuitiū ex ludo:magis volunt dicere aliq̄
turpia ex q̄bus alij turbenť q̄ ꝙ nō inducant hoīes ad ri
ſum.[Qui aūt neqꝫ ipſi.] Illi vō qui deficiūt circa ludos:
qui neqꝫ volūt dicere aliqd ridiculū ⁊ moleſti ſunt illis q
dicūt dicunť agrij.i.agreſtes:⁊ duri q2 non emollianť per
delectationē.[Moderate aūt.] Sed illi qui moderate ſe
habēt in ludis vocanť eutrapeli:q̄ſi bn̄ vertentes:q2 ea q̄
dicunť ⁊ fiunt in ludis cōuenienter vertūt in riſuꝫ:ſicut opꝫ
⁊ q̄n opꝫ ⁊ vbi opꝫ:⁊ ſic de alijs circūſtātijs.[Moris eniꝫ
tales.] Oīa pdicta.ſ.facē riſum ſupabūdāter vel diminu

te vel moderate ſunt iudicia vel diſpōnes moralis interio E
ris:ſicut eniꝫ per motū corpalē exteriorē indicať interior
corpoꝝ diſpō ita per exteriores opōnes hoīs diſcernunť
mores interiores.[Redūdante aūt riſu.] Sed q̄uis circa
ludos ſint habitus extremi:⁊ etiā habitus medi⁹ tñ qñqꝫ
apud aliquos extremū ſupabundās accipiť pro medio:q2
enim riſus ad multos redūdat ⁊ multi ſunt qui magis q̄
opꝫ delectanť in ludo:⁊ in hoc ꝙ alijs dicit cōuitia iocoſa
ppter hoc apud eos bomolochi vocanť eutrapeli:q2 ſunt
eis gratioſi:ſupabundant eniꝫ in ludo q̄plures homines ⁊
ſupabūdāter diligūt:verūtñ nō parū ſed multū differunt
bomolochi ab eutrapelis:ſicut pꝫ ex predictis.

¶ Accōmodať aūt huic habitui medio ⁊ ipſa dexteri
tas:atqꝫ ipſi⁹ eſt dextri ea dicere ⁊ audire que ad mo
deſtū virū liberalēqꝫ accōmodanť. Sunt.n. q̄daꝫ que
F ioco dicere ⁊ audire talē hoiem decet. Atqꝫ ipſius li
beralis iocus ⁊ eruditi a ſeruilis ioco rudiſqꝫ differt:
lꝫ hoc tam in antiquis q̄ in nouis comedijs intueri.
Quibuſdā.n. vboꝝ obſcenitas:q̄buſdā potius ſubin
tellectio ridiculū erat. Atqꝫ hec nō parum honeſtatis
differūt rōne. Is ne igiť dicēdus eſt recte facetijs vti:
qui dicit ea que liberū hoiem decet:an is q eum q au
dit dolore nō afficit:vel etiā delectat:an ⁊ hoc indefi
nitū eſſe ꝯſtat. Eſt.n. aliud alij odio ⁊ iucundū. Talia
aūt ⁊ audiet. Que nāqꝫ fert audiendo ea videť ⁊ face
re:at nō q̄duis faciet. Etenim facetie cōuitia quedam
ſunt:⁊ legum latores nōnulla conuitia dicere vetant.
Fortaſſe autem illos ⁊ nōnulla ꝓhibere facere dicere
oporteret. Vir itaqꝫ gratioſus ac liber ita ſeſe habe
bit q̄ſi ſibiipſi lex ſit in loco Talis eſt igiť ipſe medius G
ſiue dexter:ſiue vrbanus:ſiue comis dicatur.

¶ Medio aūt habitui ꝓprium epidexiotis eſt.
Epidexij aūt eſt talia dicere ⁊ audire qualia ⁊ 3ª pa.c.
modeſto ⁊ liberali cōgruunt. ¶ Eſt eniꝫ q̄daꝫ
decentia talē dicere in ludi parte ⁊ audire:⁊ li
beralis ludus differt ab eo qui ſeruilis ⁊ diſci
plinati ⁊ indiſciplinati. ¶ Videbit autē vtiqꝫ
aliqs:⁊ ex comedijs veterū ⁊ modernoꝝ:his
qdē eniꝫ erat deriſio turpiloquiū:his aūt ma
gis ſuſpitio:differunt aūt nō paruꝫ hec ad ho
neſtatē. ¶ Vtruꝫ igiť bn̄ cōuiciantē determi
nanduꝫ in dicēdo que decēt liberalē:vel in non
triſtando audientē:vel ēt delectando. ¶ Et ta
le qdē indeterminatū:aliud eniꝫ alij odibile eſt H
⁊ delectabile.talia aūt audiet:que eniꝫ ſuſtinet
audiēs hec ⁊ facē videť. ¶ Nō vtiqꝫ oē faciet:
cōuitiuꝫ eniꝫ cōtumelia q̄dā eſt:legū poſitores
aūt quedā cōtumelioſa dicere ꝓhibēt. Oporte
bat aūt forte ⁊ cōuitiari:gratioſus vtiqꝫ ⁊ libe
ralis ſic hēbit:puta lex exiſtens ſibiipſi:talis qdem
igiť medi⁹ ſiue epidexi⁹ ſiue eutrapelus dicť.

¶ Hec eſt 3ª pars pncipalis huius capľi:in qua oſtenditur
quid ꝓprie pertinet ad predictos habitus ⁊ continet tres
particulas. In pma oſtendit qd ꝓprie pertinet ad habitū
mediū. In 2ª ibi[Bomolochus aūt.] oſtendit qd pertinet
ad extremū ſuperabūdantie. In 3ª parte ibi[Agrius aūt.]
oſtēdit quid pertinet ad extremū in defectu. In pª pticula

I oſtendit duo. p^m eſt qualr eutrapelus ſe hꝫ vlr circa ludū: 2° oſtendit qualr ſe hꝫ ſpālr circa cōuitia iocoſa. Dicit ḡ p̄mo ꝙ habenti habitū mediū pertinet ꝓpꝛie illud qḋ eſt ꝓpꝛiū epidexiotis. i. bn̄ aptatis ⁊ diſpoſitis ad hoc ꝙ cum hominibus cōuerſenť: ad talē enīꝫ. ſ. eutrapelum pertinet ꝙ dicat ⁊ audiat talia que ꝯgruūt viro modeſto ⁊ liberali: qui. ſ. liberū animū habeat a ſeruilibus paſſionibus. [Eſt enīꝫ quedā.] Probat qḋ premiſit. ſ. ꝙ ad habentē virtutē circa ludos ꝑtinet decentia in ludo dicere ⁊ audire: ⁊ hec
49° ꝯclo huiꝰ q̄rti libri. eſt ꝯcluſio 49ᵃ ⁊ ꝓbatur ſic. Ubicūqꝫ eſt inuenire aliquid qḋ decenter fieri pōt hoc ꝑtinet ad virtutē: ſꝫ circa ludos cōtingit dicere ⁊ audire quedā ꝯuenientia ⁊ decentia. igiť ad habentē vtutem circa ludos pertinet decentia in ludo dicere ⁊ audire. Minoꝛ pꝫ duplr. p̄mo ex differentia ludoꝝ. Ludus enim liberalis hoīs differt a ludo hoīs ſeruilis in hoc ꝙ ludus hoīs liberalis eſt circa bona ⁊ honeſta:
K ⁊ ludus hoīs ſeruilis eſt circa ſeruilia ⁊ inhoneſta: ⁊ ludus hoīs diſciplinati. i. inſtructi qualr dꝫ ludere differt a ludo hoīs indiſciplinati: qꝛ ludus vnius eſt circa honeſta ⁊ decentia: ⁊ ludus alteriꝰ eſt circa inhoneſta ⁊ indecentia. Et ſic pꝫ minoꝛ. ſ. ꝙ circa ludos cōtingit dicere ⁊ audire ꝯuenientia ⁊ decentia ſiue honeſta. [Uidebitur aūt vtiqꝫ.] 2° ꝓbať eadē minoꝛ ex comedijs. i. repreſentationibus collocutionū hoīum ad inuicē tam veterū q̄ȝ modernoꝝ. nā ſi alicubi in talibus narrationibus ꝯcurreret aliqd turpiloquiū: ex hoc q̄buſdā ḡnabať deriſio dum talia turpia in riſuꝫ vertebanť. Quibuſdā ṽo ḡnābať ſuſpitio dū ſuſpicabanť eos qui turpia loquebanť vel ad turpia ridebanť habere aliqḋ malū in coꝛde: ſed ꝗ in talibus collocutionibus honeſta dixerūt: nec habebanť in deriſione nec in ſuſpitione: ex quo manifeſtū eſt circa ludos cōtingē dicere ⁊ audire decētia ⁊ honeſta. [Utrū ergo.] Oſtēdit qualr ſe
L hꝫ eutrapelus circa cōuitia iocoſa: ⁊ circa hoc p̄mo mouet q̄ōnē. ſ. vtrū determinandū ſit ꝙ aliqs bn̄ ꝯuiuať in ludo ex ꝑte eoꝝ que dicit. ſ. qꝛ dicit ea q̄ quē lꝫ liberalē ⁊ virtuoſuꝫ cōuenit dicere: vel determinabiť ꝙ aliqs ſit bn̄ cōuitians ex ꝑte finis vel effectꝰ. ſ. qꝛ nō ītēdit ꝯtriſtare audiētē. vel qḋ plus eſt: qꝛ intēdit eū delectare. [Et tale ꝗdeꝫ.] Rn̄det p̄mo ad ſc̄ḋaꝫ ꝑtē q̄ōnis. d. ꝙ hoc ī determinatuꝫ eſt. ſ. ꝙ cōtriſtet aut delectet audientē: qꝛ diuerſis diuerſa ſunt odibilia ⁊ delectabilia: ⁊ vnuſqſqꝫ talia libenter audit que ſunt ſibi delectabilia: ⁊ illa q̄ alij patienter ſuſtinēt audire: hoc vꝫ facere dicēdo ea alijs, dūmō non intendat eos ꝯtriſtare. [Nō vtiqꝫ oē.] Soluit quārū ad p^m mēbrū q̄ōnis. ſ. quantū ad cōuitia q̄ dicunť: ⁊ dicit ꝙ manifeſtuꝫ eſt ꝙ vtuoſus nō faciet. ſ. nō ꝓponet oē cōuitiū: qꝛ ꝯuitiuꝫ eſt cōtumelia q̄dā dū in ꝯuitio dicitur aliqd in quo aliqs hō infamať: ⁊ huiꝰ cōuitiū dicere ꝓhibēt legis poſitores.
M Alia ſunt cōuitia q̄ opꝫ dicere ꝑꝑ delectationē vel ꝑꝑ emēdationē hoīuꝫ que dicunť abſqꝫ alicuiꝰ infamia: ⁊ ille qui bn̄ ſe hꝫ in cōuitiādo ſicut glorioſus ⁊ liberalis eſt ſibiipſi lex: dū. ſ. per ꝓpꝛiā electionē vitat q̄ lex ꝓhibet: ⁊ vtiť eis que lex ꝯcedit. Talis ḡ eſt hn̄s mediū habitū q̄lr cūqꝫ nominet: vtrū. ſ. epidexius. i. aptus ad ꝯuerſandū cū hoīb9 ſiue eutrapelus. i. oīa bn̄ vertens q̄ dicunť ⁊ fiūt in ludo.

¶ Scurra autem a ridiculo ſuperatur: ⁊ neqꝫ ſibi: neqꝫ alijs parcit: mō moueat riſum: eaqꝫ dicit quoꝛuꝫ nihil pꝛoꝛſus gratioſus ipſe diceret: ⁊ aliq̄ ne audiret ꝗdeꝫ.

¶ Bomolochus aūt minoꝛ eſt deriſoꝛe: ⁊ neqꝫ a ſeipſo neqꝫ ab alijs recedens: ſi riſum faciat: ⁊ talia dicēs quoꝝ nullum diceret vtiqꝫ gratioſus: quedam autem neqꝫ audiret.

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula tertie ꝑtis: in qua ꝓhꝫ oſtēdit qḋ ꝑtinet ad vitiū ſuꝑabundantie. ſ. ad bomolochū: ⁊ cū vterqꝫ tā deriſoꝛ q̄ȝ bomolochus intēdit riſuꝫ facere ponit dr̄iaꝫ inter bomolochū ⁊ deriſorē. ⁊ p̄mo ꝓponit ꝙ bomolochus eſt minoꝛ. i. minus malus deriſoꝛe: ⁊ hec eſt cōclō 50ᵃ que ꝓbať per dr̄iam que eſt inter bomolochū ⁊ deriſorē: que talis eſt: ꝙ bomolochus ſolū intēdit facere riſuꝫ in ludo: ⁊ iō nō recedit a ſe neqꝫ ab alijs: qꝛ tam de dictis q̄ȝ de factis ſuiipſius ⁊ ēt alioꝝ intendit facere riſuꝫ. ⁊ ad faciēdū riſuꝫ talia dicit quoꝝ nullū diceret hō gratioſus ⁊ virtuoſus: ⁊ quedā hoꝝ nō ſolū nō diceret vtuoſus: ſed nec etiā audiret: nec ēt cōuitians audiret de ſeipſo: ſed deriſoꝛ intendit aliquā cōfundere. ſ. illuꝫ quē deridet. ⁊ ex hac dr̄ia pōt ꝯclō ſic ꝓbari. Ille eſt minoꝛ idest minus malus qui minus maluꝫ intendit: ſed talis eſt bomolochus reſpectu deriſoꝛis: qꝛ bomolochus ſolū ītēdit riſuꝫ: ⁊ deriſoꝛ ītēdit ꝯfuſionē hoīs: ⁊ riſus eſt minꝰ malū q̄ȝ ꝯfuſio hoīs: iō ⁊c̄. N
50° ꝯclo huiꝰ q̄rti libri.

¶ Sed ruſticus ad tales cōgreſſiones inutiles eſt: ꝗppe cuꝫ nec ipſe q̄cq̄ȝ afferat ſalis: ⁊ cū afferūt alij egre moleſteqꝫ ferat. Reges aūt ⁊ iocus in vita nec̄ia ſūt. O

¶ Agrius auteꝫ ad tales collocutiones inutilis: nihil enim cōferens in oibus triſtatur. Videť autē requies ⁊ ludus in vita eſſe neceſſarium.

¶ Hec eſt 3ᵃ particula tertie partis: in qua determinať de vitio in defectu: ⁊ dicit ꝙ ille qui eſt agrius idest agreſtis eſt oīno inutilis ad hꝰ collocutiones ludricas: nihil enim cōfert ad eas ſed in oibus talibus cōtriſtatur ⁊ in hoc eſt vitioſus. ⁊ hoc ꝓbat ꝓhꝫ. ſ. ꝙ agrius idest agreſtis eſt vitioſus: ⁊ hec eſt ꝯcluſio 51ᵃ ⁊ ꝓbatur ſic. Ille qui triſtatur ⁊ abominať illud qḋ pertinet ad vitā humanā neceſſario eſt vitioſus: ſꝫ ludus eſt neceſſarius ad vitā humanā ſicut reges q̄dā. ⁊ agriꝰ abominať ludū: iō agrius eſt vitioſus. P
51° ꝯclo huiꝰ q̄rti libri.

¶ Tres igiť ee ſunt quas diximus mediocritates in vita. Sunt aūt omnes circa ṽboꝝ quoꝛūdā actuumue cōmunem vſum: ſed differunt ꝙ vna circa veritateꝫ: cetere circa voluptatem verſanť: atqꝫ haꝝ altera ꝗdē eſt in ioco: altera aūt in ꝯgreſſiōibꝰ reliq̄ vite ꝯſiſtit.

¶ Tres autē que dicte ſunt in vita medietates. Sunt autem omnes circa ſermonuꝫ quoꝛūdā ⁊ operum cōmunicationem. Differunt auteꝫ q̄m hec quideꝫ circa veritates eſt: hec aūt circa delectabile. Earum autē que circa delectationem: hec quidem in ludis: hec auteꝫ in his que ſm̄ aliam vitam colloquijs. 4ᵃ ꝑs.

¶ Hec eſt 4ᵃ pars principalis huius capl̄i: in qua oſtendit dr̄iaꝫ huius virtutis ad duas vtutes īmediate predictas: ⁊ dicit ꝙ tres ſunt medietas in vita humana iam dicte que omnes ſunt circa cōicationē ſermonū ⁊ operum: ſed differunt ab inuiceꝫ: qꝛ vna cōſiſtit circa veritatem in dictis ⁊ factis hoīum que vocať veritas moralis: de qua dictū eſt in capl̄o imediate p̄cedente: ſed alie due vtutes ſunt circa delectabile in dictis vel in factis hoīum: quaꝝ iſta de qua nūc agiť hec cōſiſtit circa delectabile in ludis ⁊ alia cōſiſtit circa delectationem que eſt in colloquijs ſm̄ aliā vitā ſcilꝫ in colloquijs ⁊ factis ſerioſis. ¶ Circa iſtud capitulū ſunt duo dubia. Primū eſt vtrum circa ludos poſſit eſſe virtus. Sc̄ḋm vtrum in ſuperfluitate ⁊ defectu ludi ſit vitium. ¶ Ad p^m arguitur ꝓbando ꝙ circa ludos nō poteſt eſſe virtus: qꝛ omnis virtus eſt circa arduūꝫ ⁊ difficile: vt pꝫ ex 2° huius: ſed ludus nō eſt arduū nec difficile: iō ⁊c̄. ¶ Sc̄ḋo ſic. Omnis operatio vtutis oꝛdinať ad felicitatem: vt patet ex pꝛimo huius. ſed ludus non oꝛdinatur ad aliud vt patet ex. 10. huius: ideo circa ludos nō eſt virtus.
Q
Duo dubia. p^m 2^m
Argť p^m. Ad p^m dubiuꝫ.
Argť 2°

Item

A
Argr̄ 3°. ¶ Item circa illud qđ eſt puerile nō eſt virtus cū vtus ſit
quedā maturitas mētis: ſʒ ludere eſt qđdā puerile: iđ ⁊c̄.
In oppo ſitū Phs ¶ In oppoſitū eſt Phs. ¶ Ad 2ᵐ dubiū arguit̄ pbando
Argr̄ p. ꝙ nec in ſupfluitate nec in defectu ludi poſſit eſſe vitium:
Ad 2ᵐ nam hiſtriones maxie videnť ſuperflui in ludo. Si igitur
dubiūʒ. ſupfluitas ludi eſſet vitium oēs hiſtriones eſſent in ſtatu
peccati: ⁊ per ꝯñs omnes peccarent qui eorum ludis intē-
Argr̄ 2° derent: ⁊ qui ipſis aliqua largirentur tanq̄ȝ peccati fauto-
res. ¶ Item qđ excuſat a peccato nō videť eſſe vitioſuʒ:
ſed ludus qñqʒ excuſat a peccato: qꝛ multa fiunt in ludo
In oppo ſitū Phs que nō reprehenduntur: que ſi ſerioſe fierent grauiter puni-
Solo p. rent. ¶ In oppoſitū eſt Phs. ¶ Ad pᵐ dubiū eſt dōm ꝙ
dubij. circa ludos pōt eſſe vtus moralis: qꝛ circa oē illud pōt eſſe
vtus moralis circa qđ pōt eſſe ſupabundantia ⁊ defectus
vt patebit in ſolutione dubij. ſed ludus eſt hm̄: iđ ⁊c̄. Item
B omne illud qđ fatigať in opando idiget qñqʒ aliqua qete
qua recreetur: ſed aīa cōiuncta corpori fatigať in ſpeculan
do īmaterialia: ideo indiget qñqʒ aliqua qete qua recreeť
vt poſſit in alijs melius ⁊ profundius ſpeculari. Fatigatio
enim aīe tolliť per quieteʒ anime ſicut fatigatio corporis
tollitur per quietē corpis: ſed quies aīe eſt delectatio que
eſt in ludo per quē animus hoīs in ſua ſpeculatione rela-
xatur ne nimis frangať: vt ſicut arcus materialis frange-
reť ſi ſemp extendereť ⁊ nō relaxaretur: ſic animus hoīs
frangereť ⁊ oino a ſpeculādo deficeret ſi nūq̄ȝ a ſua inten
ſione remittereť ſicut dicit hic Euſtratius. Cum igiť circa
illud qđ ordinať ad bonū hoīs ⁊ ad felicitatē pōt eſſe vir-
Ad pᵐ tus: pʒ ꝙ circa ludos pōt eſſe virtus. ¶ Ad pᵐ in cōtrariū.
dubij. p. cum diciť ꝙ ludere nō eſt difficile. Dōm ꝙ lʒ ludere ab-
ſolute nō ſit difficile tñ obſeruare debitā moderationem:
vt ſcilʒ per delectationē in ludo tollať fatigatio aīe eſt dif
C ficile: ⁊ circa iſtaʒ difficultatē eſt vtus que eſt circa ludos.
Ad 2ᵐ ¶ Ad aliud cū dī ꝙ illud circa qđ eſt virtus ordinať ad
aliud. Dōm ꝙ q̄uis ludus ſm ſe non ordineť ad aliud: tñ
delectatio que eſt in operationibus ludi que queriť ad re-
creationē ⁊ quietem aīe ordinať ad aliud ſcilʒ ad feruen-
tioreʒ operationē virtutis: ⁊ ita ludus mediante alio ordi-
natur ad felicitatē vt mediante delectatione que eſt in lu-
Ad 3ᵐ do. ¶ Ad aliud dōm eſt ꝙ lʒ ludere abſolute ſit puerile
nō eſt tñ puerile obſeruando in ludis debitas circunſtan-
tias: vt. ſ. ludus cōgruat loco tempori ⁊ pſone: ⁊ ſic de alijs
Solo du. ſcdi. circunſtantijs, non eſt puerile. ¶ Ad 2ᵐ dubium dōm ꝙ
tam ſuperfluitas q̄ȝ defectus ludi ſunt vitioſa: qđ pʒ: quia
qđ excedit rectam regulā rōnis recte aut deficit ab ea eſt
vitioſuʒ: ſed ſupfluitas ludi excedit rectaʒ regulā recte ra
tionis: ⁊ defectus ludi deficit a recta regla rōnis: iđ ⁊c̄. Et
qđ iſtoꝝ vitiorum ſit peius: videť ad preſens ꝙ defectus
D ludi qui tolliť delectationē ludi eſt minus vitioſus q̄ȝ ſup-
Ad pᵐ fluitas ludi q̄ delectationē ludi pſequiť tanq̄ȝ finē. ¶ Ad
ſcdi du. pᵐ in cōtrariuʒ dicenduʒ eſt ꝙ cū ludus ſit neceſſarius in
vita humana ſicut dicit Phs in textu: ⁊ ad oīa neceſſaria
humane vite poſſūt aliqua officia licite deputari: ideo eſt
dōm ꝙ officium hiſtrionū qđ ordinať ad exhibēdū ſola-
tium ⁊ delectationē nō eſt ſm ſe illicitū: nec ſunt hiſtriōes
pꝑter officiū in ſtatu peccati: dū tñ vtantur ludo modera
te: ⁊ vt opʒ ⁊c̄. ad qđ ſunt eis tria neceſſaria. pᵐ eſt ꝙ nec in
ludo nec in delectatione ludi ꝯſtituāt finem. Scđm eſt ꝙ
non īmiſceant in ſuo ludo facta vel vba ſm ſe turpia aut
illicita. Tertiū eſt ꝙ exhibeāt ſuū ludū perſonis idoneis
⁊ cōgruis ⁊ locis ⁊ tēporibus debitis. vñ obſeruantibꝰ iſta
nō peccant qui moderate ſubueniūt: ſʒ iuſte faciūt merce-
Ad 2ᵐ dem eis debitā tribuentes. ¶ Ad aliud dōm eſt ꝙ illud
qđ excuſat a peccato nō eſt ſm ſe vitioſuʒ: ⁊ ideo qꝛ ludus
aliqñ excuſat a peccato ludus nō eſt ſm ſe vitioſus: ſed ex
hoc qđ qñqʒ excuſat a peccato nō ſequiť ꝙ ſit ſm ſe bonus:
qꝛ quādoqʒ ludus excuſat a peccato ⁊ qñqʒ non. E

Pars quarta huius quarti tractatus libri q̄rti
ꝯtinetur in vno tractatu ⁊ in vno
caplo: in quo declarať ꝙ verecūdia nō eſt vtus ſʒ magis
paſſio: qđ oſtendiť ex diffinitione ipſius ⁊ accidente circa
ipſaʒ: deinde quō iuuenili etati cōuenit laudabiľr ⁊ nō ſe-
nili: ⁊ ꝙ neqʒ ſm veritatē neqʒ ſm opionē turpe eſt operā
dū ac per hoc neqʒ verecūdandū cum tñ praui ſit turpia
operari: poſtea ſi verecūdeť ex prauo ope non pꝑter hoc
eſtimandū eſt ipm ſtudioſuʒ eſſe: ſed ſolū ſequiť ꝙ vere-
cūdia ex ſuppōne eſt ſtudioſa qđ nō eſt circa vtutes. Dein
de ꝙ cōtinētia nō eſt vtus ſed medietas quedā mixta.

¶ De verecūdia vt de aliqua virtute dicere non opʒ.
Eſt enim affectui magis q̄ȝ habitui ſimilis. Itaqʒ de-
finitur timore: timorqʒ dicitur dedecoris quidaʒ: ⁊ ſit F
perinde atqʒ circa res formidoloſas timor fieri ſolet:
naʒ qui verecūdanť erubeſcūt: q timent mortē palle-
ſcunt. Utrūqʒ igiť ad corpus quodāmō accōmodatū
eſt: qđ qdē magis ad affectū vī q̄ȝ ad habitū ptinere.

DE verecūdia aūt vt quadaʒ vtute Capitulum vni cū tra. 5. 4ᵉ ptis li. 4. ethico. pᵉ ps. c.
nō conuenit dicere: paſſioni enim
magis aſſimilať q̄ȝ habitui. ¶ De
terminatur igitur timor quidaʒ in
gloriatiōis. ¶ Perficiť aūt vere-
cundia circa pericula timori cōſimiliter: erube-
ſcunt eniʒ verecundati: timorē aūt timētes pal-
leſcunt. Corporalia vtiqʒ videnť aliqualr eſſe
vtraqʒ qđ vī paſſionis magis q̄ȝ habitus eſſe. G

In hoc caplo cōtinente totū iſtum tractatū q̄rtū de- Diuiſio c. tra. 5. ī tres partes pn.
terminať de verecūdia que eſt q̄dā medietas
laudabilis ⁊ nō eſt virtus. Iſtud caplm cōtinet tres ptes
pncipales. In pma pponit intentionē ⁊ oſtēdit ꝙ verecū
dia nō eſt vtus. In 2ᵃ ibi [Nō oī vtrīqʒ etati.] Oſtēdit qđ
eſt ſubiectū verecūdie. In 3ᵃ parte ibi [Non eſt aūt neqʒ
cōtinētia.] Inducit ſimile de cōtinētia que cū ſit laudabi-
lis: nō tñ eſt vtus. In pma ergo pte pponit itētionē dicēs
ꝙ de verecūdia nō ꝯtingit logꝗ ſicut de quadā vtute: quia
verecūdia magis aſſimilať paſſioni q̄ȝ habitui q eſt genꝰ
vtutis. [Determinať igiť.] Propoſitū pbať. ſ. ꝙ verecun
dia eſt in genere paſſionis. vñ pbať ꝙ verecūdia eſt paſ-
ſio: ⁊ hec eſt ꝯclo 52ᵃ ⁊ pbať dupľr. Primo p diffōnē ve- 52ᵃ ꝯclo huiꝰ q̄rti libri.
recūdie. ⁊ ſcđo p eiꝰ effectū. pmo ſic. Uerecūdia eſt timor
ingloriationis. i. cōfuſionis. Hec eniʒ eſt diffō verecūdie.
ergo verecūdia eſt timor: ſed oīs timor eſt paſſio: iđ vere-
cūdia eſt paſſio. [Perficiť aūt.] Scđo pbať per effectuʒ H
verecūdie q eſt tranſmutatio corpis: vñ pōt ſic argui. Illa
medietas que fit cū corpali tranſmutatiōe eſt paſſio ⁊ nō
eſt vtus: ſʒ verecūdia fit cū corpali tranſmutatiōe. igiť ⁊c̄.
Maior pʒ: qꝛ paſſiones ſunt motus appetitus ſenſitiui q
vtiť organo corpali: iđ paſſiones fiunt cū tranſmutatione
corpali. ⁊ minor apparet. nā verecūdia ⁊ timor mortis fit
cū tranſmutatione corporali: ⁊ in hoc generali cōueniunt
timor mortis ⁊ verecūdia. ſ. ꝙ vtrqʒ fit p tranſmutatio-
nem coloris corpalis: ſed in ſpeciali differūt: qꝛ illi qui ve-
recundanť rubeſcunt: ⁊ illi qui timent mortem palleſcunt.
Uerecundia igiť fit cū tranſmutatione corporis ſicut ⁊ ti- Nōaᵐ
mor. ¶ Intelligendū eſt ꝙ ratio huius diuerſitatis q̄re. ſ.
verecūdati rubeſcunt ⁊ timentes mortē palleſcunt eſt: qꝛ
natura tranſmittit ſpecies ⁊ humores ad locum vbi ſentit
defectuʒ: ſed ſedes vite eſt in corde: ⁊ ideo quādo timetur
periculū vite ſpiritus ⁊ humores recurrunt ad cor: ⁊ ideo

J exteriora quaſi ab humore ſanguinis deſerta pallescunt: ſed honor ⁊ confuſio ſunt in exterioribus: ⁊ ideo quando homo timet inglorificationē ſeu inhonorationes ſpūs ⁊ humores recurrunt ad exteriora: ⁊ ſic ſanguine recurrēte ad exteriora homo rubeſcit. Sic ergo pꝫ ꝙ verecundia ⁊ timor mortis ſunt quedam corporalia: qꝛ habent corporalē transmutationem annexam qđ magis videtur pertinere ad paſſionem ꝗ̄ ad habitum.

¶ Non aūt ad quāuis etatē is affectus: ſed ad iuuenilem accōmodatꝰ. Cenſemus.n. eos qui huiꝰ etatis ſunt verecūdos eſſe oportere: vt cū nō ſine perturbatione viuāt: multiqꝫ ob hoc peccent a verecūdia ꝓhibeantur delinquere. Atqꝫ laudamus quidem eos iuuenes qui ſunt verecūdi. Sed nemo ex eo ſeniorē hoīem laudabit qꝛ eſt verecūdus: nihil enīꝫ eoꝝ ipſum oportere
K cenſemus agere: pro qbus emergere verecūdia ſolet.

2ª pa. co. ¶ Nō omni vtiqꝫ etati hec paſſio cōgruit ſed iuuenili. Exiſtimamus enīꝫ oportere tales verecundos eſſe eo ꝙ ſm paſſiones viuentes multi peccant: a verecundia aūt ꝓhibenť. ¶ Et laudamus quidē iuuenes verecundos. ¶ Senem autēꝫ nullus vtiqꝫ laudabit: qm̄ verecundabilis: nihil enīꝫ exiſtimamus oportere ipſuꝫ operari in quibus eſt verecundia.

¶ Hec eſt 2ª pars: in qua oſtendiť qđ eſt ſubiectū verecūdie. ⁊ cōtinet tres ꝑticulas. In pͥma oſtēdit cui etati verecūdia cōuenit: ⁊ cui etati nō cōuenit. In 2ª ibi [Neqꝫ enīꝫ
L ſtudioſi.] oſtēdit cui cōditioni hominū nō cōuenit verecūdia: qꝛ nō cōuenit virtuoſo. In 3ª ꝑticula ibi [Si aūt ſunt hec qdē.] Remouet quaſdaꝫ cauillationes cōtra ꝑdicta. Pͥmo ergo ꝓponit qđ intendit. ſ. ꝙ paſſio verecūdie nō cōuenit omni etati ſed iuuenili. Scđo ꝓbat ꝙ iuuenili etati
53ª ꝯclō huiꝰ q̄rti libri. cōuenit verecūdia: ⁊ hec eſt ꝯclō 53ª ⁊ ꝓbať dupl'r. Pͥo per ꝓprietatē iuuentutis. 2º per humanā cōſuetudinem. Pͥmo ſic. Illis qui ſunt proni ad peccandū cōuenit verecūdia ꝓpter quā retrahunť a peccato: ſed iuuenes ꝑꝑ feruores etatis viuunt ſm paſſiones: ⁊ ideo ſunt proni ad peccādū ⁊ per verecūdiā per quā timent turpitudinē retrahūtur a peccato: iđ iuuenibus cōgruit ⁊ decet verecūdia. [Et laudamus qdē iuuenes.] 2º ꝓbať eadem ꝯcluſio per humanā cōſuetudinē ſic. Illis cōuenit verecundia quos ꝑꝑ verecundiā laudamus: ſed iuuenes verecūdos laudamus ꝓpter verecundiam: ideo iuuenibus cōuenit verecūdia.
M [Senem aūt nullus laudabit.] Oſtendit cui etati nō congruit verecūdia: ⁊ oſtendit ꝙ etati ſenili nō cōuenit vere-
54ª ꝯclō huiꝰ q̄rti libri. cūdia: ⁊ hec eſt ꝯcluſio 54ª ⁊ ꝓbať ſic. Illi nō cōuenit verecūdia quē nullus ꝓpter verecundiaꝫ laudat: ſed nullus laudat ſenem ꝓpter verecundiā: igitur nec ſeni nec etati ſenili cōuenit verecūdia. Maior pꝫ: ⁊ minor declarať: tū ꝓpter hoc ꝙ eſtimamus ꝙ nō oporteat eum aliqđ turpe operari pro qbus cōſueuit eſſe verecundia: tum qꝛ ꝓpter longitudinē tēporis reputamus eos expꝰtos quos non opꝫ aliqđ turpe operari: tūꝫ qꝛ ceſſante feruore etatis reputamꝰ ꝙ ꝓpter paſſionē nō debent aliqđ turpe operari.

¶ Neqꝫ enīꝫ hoī probo verecūdia cōpetit: qꝑꝑe cum pro rebus improbis fiat: nō. n. ſunt res tales agēde.

¶ Neqꝫ enim ſtudioſi eſt verecundia ſiquideꝫ fit in prauis. Non enim operandum talia.

55ª ꝯclō huiꝰ q̄rti libri. ¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcđe partis: in qua oſtēdiť cui ꝯditioni hoīum nō cōuenit verecūdia: ⁊ oſtendit ꝙ homini virtuoſo nō cōuenit verecūdia: ⁊ hec eſt ꝯclō 55ª ⁊ ꝓbať ſic.

Virtuoſo nō cōuenit praua operari: qꝛ oīs virtus hñtem ꝑficit ⁊ eius opus bonū reddit: ſꝫ ſolū illis cōuenit verecū- N
dia q̄ꝝ eſt praua operari: igiť v̄tuoſo nō cōpetit v̄ecūdia.

¶ Nā ſi q̄dā re vera: q̄dā opinatione ſunt turpia: nihil refert: neutra nāqꝫ ſunt agēda. Quare nō eſt erubeſcē dum: ſed improbi eſt ⁊ talem eſſe: vt aliqd turpe agat. Probū aūt ideo quēpiam eſſe putare: qꝛ ita ſe hꝫ vt ſi turpe qd egerit verecundeť: abſurdū eſt ſane. Verecūdia nāqꝫ ita fit pro iis que ſua ſponte qſpiaꝫ facit: ſꝫ nūꝗ̄ ſua ſponte vir bonus res aget turpes: erit autēꝫ verecūdia ꝓbuꝫ ex ſuppoſitione: nā ſi egerit verecundabiť: hoc aūt in ipſis virtutibus nō eſt. Nā ſi impudētia ⁊ quempiaꝫ nō pudere res turpes agentē improbum eſt: nihilo magis ob idipſuꝫ probū erit: quēpiaꝫ O
res turpes agentem erubeſcere.

¶ Si enim ſunt hec qdem ſm veritatēꝫ turpia: hec aūt ſm opinionēꝫ nihil differt: neutra enīꝫ operanda: quare neqꝫ verecūdandū: praui aūt ⁊ tale puta operari aliqd turpiuꝫ. ¶ Sic autēꝫ habere: vt etſi opereť aliqd taliuꝫ verecūdari ⁊ ꝓpter hoc exiſtimari ſtudioſuꝫ eſſe icōuenīēs. Inuolūtarijs enim verecundia: volēs aūt ſtudioſus nūꝗ̄ operabiť praua. ¶ Erit aūt vtiqꝫ verecūdia ex ſuppoſitione ſtudioſum: ſi enim opereť verecundabitur vtiqꝫ. Non eſt aūt hic circa virtutes. ¶ Si aūt inuerecundia prauuꝫ: P
⁊ non verecundari turpia operari: nihil magis talia operantem verecundari ſtudioſum.

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula ſcđe ꝑtis: in qua remouet quaſdā cauillationes ꝯtra predicta ⁊ ſunt cauillationes tres ꝑ quas aliquis poſſit obuiare cōcluſioni imediate precedenti. Pͥª eſt qꝛ poſſet aliquis dicere ꝙ verecundia non ſoluꝫ eſt de his que ſm veritatē ſunt turpia que contrariantur virtuti ſed etiaꝫ eſt de his que ſunt turpia ſm opinionē: ⁊ virtuoſo operanti bona ⁊ honeſta ſm veritatē pōt cōpetere verecundia ꝓpter eadeꝫ opera exiſtentia turpia ſm opinionem. Iſtud remouet Phūs dicens ꝙ nihil differt in ꝓpoſito: qꝛ nec virtuoſo cōpetit operari turpia ſm veritatē nec turpia ſm opinionē: ⁊ ideo nō cōpetit virtuoſo ꝙ de aliq̄ verecūdeť: ſed hoc pertinet ad prauū ꝙ ſit talis ꝙ opereť turpe ſm veritatem vel ſm opinionē. Mihi v̄o videť ꝙ virtuoſus poſſit operari turpe ſm opinionē: qđ tñ eſt honeſtum ſm veritatē ⁊ de tali turpi nō dꝫ virtuoſus verecundari. [Sic aūt habere.] Scđa cauillatio eſt: qꝛ poſſet Q
aliquis dicere ꝙ lꝫ virtuoſus nō habeat aliqd de quo verecūdeť: eſt tñ ita diſpoſitus ꝙ ſi aliqd turpe operaretur de hoc verecūdareť. ⁊ ꝓpter hoc verecūdia cōpetit v̄tuoſo. Iſtud deſtruit Phūs dupl'r. Pͥma rō ꝓbat directe cōcluſionem precedentē. ſ. ꝙ homini virtuoſo nō ꝯuenit verecūdia: ⁊ eſt hec ratio. verecundia ꝓprie nō reſpicit niſi voluntarios defectus quibus debeť vituperiū: ſed virtuti repugnat ꝙ hñs virtutēꝫ voluntarie operať malū. Nō igiť cōpetit verecūdia virtuoſo qđ intelligendū eſt pro facto ꝓprio: pro facto tñ alieno pōt verecūdia cōpetere virtuoſo. [Erit aūt vtiqꝫ verecūdia.] Scđo deſtruit iſtam cauillationē ſic. Omne qđ cōpetit virtuoſo ſm ꝙ virtuoſus cōpetit ei ſimpl'r ⁊ nō ſoluꝫ ſub cōditione ſicut pꝫ circa oēs virtutes: ſed verecūdia ſm iſtaꝫ cauillationē nō cōuenit virtuoſo niſi ſub cōditione: puta ſi operareť aliqd turpe. ergo verecūdia nō cōpetit virtuoſo: ſi enīꝫ verecūdia cō-

peteret

B peteret virtuoſo ex ſuppoſitione:ſequeref φ verecundia eſſet qđdam ſtudioſuʒ hoc eſt virtuoſuʒ ex ſuppoſitione qđ nō eſt verū:vel concedi pōt φ verecundia eſt ex ſuppoſitione virtuoſuʒ:ꝛ tale nō cōpetit virtuoſo:ſed ſolū cōpetit illud qđ eſt ſimplr̄ virtuoſuʒ:ꝛ hec videtur intentio ph̄i. [Si aūt inuerecūdia prauū.] Tertia cauillatio eſt:qꝛ poſſet aliqˢ ꝓbare φ verecūdari ſit virtuoſuʒ ſic. Inuerecūdia ſiue nō verecūdari de turpi opōne eſt qđdā prauū:iō verecundari eſt bonū ꝛ virtuoſuʒ. Iſta cauillatio remoueť per hoc φ tam verecūdia ꝙ̄ inuerecūdia de turpi opōne ſupponit opōneʒ turpē que nō cōpetit virtuoſo:ꝛ iō ph̄s negat hanc ꝯñiā:inuerecūdia de turpi opatione eſt prauū. ergo verecūdia que nō eſt niſi de turpi opōne eſt bonuʒ: qꝛ iſta nō ſunt cōtraria immediata.ſ.verecūdari de turpi operatione ꝛ inuerecūdū eſſe de turpi opatione:vtrūqʒ.n.

B iſtoꝝ eſt malū:qꝛ vtrūqʒ ſupponit opōneʒ turpeʒ:minus tñ malū eſt verecūdari de turpi operatione ꝙ̄ nō verecūdari de ea:qꝛ per verecūdiā retrahiť hō ab opōne turpi: ſed nō per inuerecūdiā per quam nō curat de operatione

Nōnⁿ turpi. ¶ Intelligēdū eſt φ ſicut verecūdia nō eſt virtus: ſed paſſio laudabilis:ita nemeſis de qua hic nō facit mentionē virtus nō eſt:ſed paſſio laudabilis. Eſt eniʒ nemeſis triſtitia de ꝓſperitatibus maloꝝ:ſed nō eſt de intentione philoſophi hic de iſtis paſſionibus determinare:ſed hoc magis pertinet ad rhetoricam:nec intendit de verecūdia niſi probando φ ipſa non eſt virtus.

¶ At vo neqʒ continentia virtus eſt: ſed eſt quedam permiſta. Oſtendetur autem de ipſa poſt paulo:nunc de iuſtitia dicamus oportet.

3ᵃ pᵒ.ca. ¶ Non eſt autē neqʒ cōtinentia virtus ſed qđdaʒ

C miſta. Oſtendetur autem de hac in his que poſterius. Nunc autem de iuſtitia dicemus.

¶ Hec eſt 3ᵃ pars huius capitli in qua inducit ſimile de cōtinentia ꝛ verecūdia.ꝛ dicit φ ſicut verecūdia nō eſt habitus virtutis:ita neqʒ cōtinentia eſt virtus:cū tñ ſit laudabilis:ſed ꝯtinentia eſt miſta:qꝛ hʒ aliqđ qđ pertinet ad virtutē:qꝛ cōtinens ſeqᷓť rectā rōnē:qđ pertinet ad virtutē:ꝛ patiť cōcupiſcētias prauas vehemētes que pertinent

Nōn⁰ ad defectum vṫutis:ſed de his dicetur infra.ſ.in 7ᵒ huius. ¶ Sciendū φ ph̄s loquens de verecundia inducit ſilitudinē de cōtinentia:qꝛ verecūdia maxime requiriť vbi ſunt paſſiones praue ſupabūdantes qđ cōuenit cōtinentibus:deinde cōtinuando ſe ad ſequentia dicit φ deinceps

Duo duᵇ. ꝑᵐ duᵐ. dōm eſt de iuſtitia:ꝛ in hoc termiať ſnīa q̄rti libri. ¶ Hic

ꝑᵃ rō occurrunt duo dubitanda.ꝑmū vtrū verecundia ſit virtᵘ. Et videť φ ſic:qꝛ oē vitiū opponiť alicui virtuti:ꝛ quedā vitia opponunť verecūdie ſicut ſtupor qui eſt verecūdia

D de quolibet ſiue ſit honeſtū ſiue inhoneſtū:ꝛ inuerecūdia que eſt eius g de nullo turpi verecundať quoꝝ vtrūqʒ eſt vituperabile ꝛ vitioſuʒ.ergo videť φ verecūdia ſit vṫus.

2ᵃ rō ¶ Item per ph̄m 2ᵒ huius:eſſe in medio eſt ꝓpriū virtutis:vt pʒ ex diffōne virtutis:ſed verecūdia cōſiſtit in me-

In oppoſitū ph̄s dio:vt pʒ ex 2ᵒ huiᵘ.ideo ꝛc̄. ¶ In oppoſitū eſt hic ph̄s.

Dub.2ᵐ ¶ Scōm dubiū eſt vtrū verecūdia poſſit ineſſe homini

rō ꝑᵃ virtuoſo. Videť φ ſic:qꝛ diffō verecūdie que eſt timor inglorīationis pōt ineſſe hoi virtuoſo. Virtuoſus enim pōt

rō 2ᵃ timere infamiā:qꝛ pōt ſine culpa infamari:iō verecūdia pōt ineſſe hoi virtuoſo. ¶ Item verecundia nō ſoluʒ eſt de turpibus:ſed de ſignis turpiū:vt pʒ ex 2ᵒ rhetorice:ꝛ ſigna turpiū poſſunt ineſſe homini vṫuoſo. ¶ Itē verecun-

rō 3ᵃ. dia eſt paſſio laudabilis.ergo pōt ineſſe homini virtuoſo.

In oppoſitū ph̄s ¶ In oppoſitū eſt ph̄s in littera. ¶ Ad ꝑᵐ dubiuʒ dōm

Solo ꝑ. dubij. φ verecūdia nō eſt virtus:loquēdo ꝓprie de vṫute:quod pōt ꝓbari tripl̄r. Primo ſic. Virtus moralis ꝓprie acce-

ptus eſt habitus electiuus:ſed verecūdia nec eſt habitᵘ nec

E ex electione. Qꝛ aūt non ſit habitus apparet:qꝛ eſt timor inglorīationis:ſed oīs timor eſt paſſio:ideo verecūdia eſt paſſio:ꝛ per ꝯñs nō eſt habitus:nec operať verecūdus ex electione:ſed magis ex īpetu paſſionis:iō ꝛc̄. Scđo ꝓbať idē ſic. Omnis vṫus eſt ſimplr̄ bonū ꝛ per ſe appetibile ꝛ honeſtū:ſed verecūdia nō eſt bonū ſimplr̄:qꝛ nō cōuenit ei qui eſt bonus:ſed potius ei qui eſt malus ꝛ turpia operans:nec eſt verecūdia per ſe appetibilis:qꝛ nullus appetit verecūdari.ergo ꝛc̄. Tertio ꝓbať ſic. Oīs operatio virtutis eſt in poteſtate operantis ſm̄ vṫutē:ſed verecūdari nō eſt in libera poteſtate verecūdantis:iō ꝛc̄. ¶ Ad ꝑᵐ in Ad ꝑᵐ rōnem. ꝑ. dubij.

cōtrariū pōt dici φ ſtupor qui eſt paſſio vituperabilis ꝛ ſilr̄ inuerecūdia nō ſunt habitus vitioſi. Vel pōt dici φ ſi ſtupor ꝛ inuerecūdia ſint habitus vitioſi opponunť alicui virtuti:ꝛ ēt opponunť verecūdie.vñ lʒ oē vitiū opponať alicui vṫuti:nō tñ opʒ ꝓꝑ hoc φ oē illud cui opponiť directe

F vitiū ſit vṫus:cuius ratio eſt:qꝛ bonū eſt ex integra cauſa ꝛ malū ꝓuenit ex ſingulis defectibᵘ:ꝛ ideo quilibet defectus cauſat vitiū:ſed nō omne bonū ſufficit ad perfectam rōnem virtutis.vñ ſtupor ꝛ inuerecundia opponunť verecūdie nō tanꝙ̄ vṫuti ſed tanꝙ̄ paſſioni laudabili. ¶ Ad Ad 2ᵐ rōnem.

aliud dōm φ nō ſequiť:verecūdia cōſiſtit in medio.ergo eſt virtus:qꝛ plus requiriť ad perfectā rōnem virtutis ꝙ̄ eſſe in medio:qꝛ requiriť φ ſit habitus electiuus qđ non cōpetit verecūdie. ¶ Ad 2ᵐ dubiū dōm eſt φ qꝛ cā vere- Solo ſcđi dub.

cundie eſt turpe cōmiſſuʒ:ideo cui nō cōpetit turpe committere ei nō cōpetit verecūdia: ꝓprie ꝛ ſtricte loquēdo: ſed virtuoſo nō competit cōmittere turpe:ideo virtuoſo nō ineſt verecundia:tñ virtuoſus eſt ſic diſpoſitus φ ſi ei ineſſet aliqđ turpe de hoc verecūdareť:ꝛ ideo dicit ph̄s verecundū eſſe ex ſuppōne ſtudioſuʒ:qꝛ ſtudioſus ſi ope-

G rareť turpia verecūdareť. Verūtñ lʒ vṫuoſo nō inſit verecūdia ꝓprie q̄ eſt timor inglorīationis ſui ꝓꝑ turpe cōmiſſuʒ ab ipſo:ſi tñ verecūdia accipiať largiᵘ ꝓ timore inglorīatiōis ſui vel ſuoꝝ ꝓꝑ turpe cōmiſſuʒ a ſe vel ab aliq̄ ſuoꝝ ſic pōt virtuoſo ineſſe verecūdia:qꝛ ſtudioſus vidēs patrē ſuū vel fratrē duci ad ſuſpendēdū ꝓꝑ furtum ab eo cōmiſſuʒ verecūdať:qꝛ timet ꝓꝑ hoc inglorīationem ſui. Sic igiť dʒ intelligi vt mihi vꝫ φ vṫuoſo nō ineſt verecūdia.ſ.ꝓ turpi facto ſuo ꝛ nō plus ꝓbat ph̄s. ¶ Ad ꝑᵐ in Ad ꝑᵐ rōnem. 2. dubij.

ꝯtrariū dōm φ vṫuoſus ſm̄ φ vṫuoſus nō timet infamiā ꝛ ſi inferanť ſibi opprobria quoꝝ non eſt dignus ea equo animo ſuffert eo φ talibus nō eſt dignus:ideo de his non verecūdať nec dolet niſi forte ſit aliqˢ motus verecūdie preueniens rōnē. ¶ Ad aliud dōm φ virtuoſo nō inſunt Ad 2ᵐ rōnem.

turpia nec ſigna turpiū:qꝛ virtuoſus nō ſolū abſtinet a turpibus ſm̄ veritatē:ſed ēt a turpibus ſm̄ opinionē. ¶ Ad

H 3ᵐ dōm eſt φ verecūdia non eſt paſſio ſimplr̄ laudabilis Ad 3ᵐ rōnem.

ſed ſolū ex ſuppōne:vt ſi ſit aliqđ turpe ꝑpetratū vel perpetrandū a quo verecundia retrahit.vñ omne laudabile ſimplr̄ poteſt ineſſe virtuoſo:ſed nō oportet φ laudabile ſub conditione inſit virtuoſo.ergo ꝛc̄.

¶ Incipit Liber quintus Ethicorum.

De iuſtitia autem. ¶ Liber qntus cōtinet tres ptes principales. In ꝑᵃ determinatur de iuſtitia proprie accepta. In 2ᵃ ibi [De epyichia.] determinať de quadā virtute que eſt cōmunis iuſtitie directiua. In 3ᵃ parte ibi [Utrum aūt cōtingat.] determinať de iuſtitia metaphorice dicta. Prima pars cōtinet duos tractatus. In primo determinať de iuſtitia legali in particulari. In ſcđo ibi [Quia aūt eſt iniuſtum.] determinatur de iuſtitia politica ꝛ politico iuſto. Diuiſio libri quinti ethicoꝝ.

3 **Tractatus primus** pme ptis cõtinet qnqꝫ capl'a. In pmo determinaẽ de iuſtitia in cõmuni ipſaꝫ deſcribendo ꝛ diuidẽdo ꝛ de vno mẽbro diuiſiõis. ſ. de iuſtitia legali. In ſcd̃o capl'o ibi[Querimus aũt.]determinaẽ de iuſtitia in particulari ipſaꝫ deſcribẽdo ꝛ in ſpẽs diuidẽdo. ſ. in iuſtitiã diſtributiuã ꝛ iuſtitiã cõmutatiuã. In 3° capl'o ibi[Quia aũt ꝛ iniuſtus.]Oſtendiẽ qualr̃ accipiẽ ipm mediũ in iuſtitia diſtributiua. In 4.° capl'o ibi[Reliqua aũt.]oſtendiẽ qualr̃ accipiẽ mediũ in iuſtitia cõmutatiua. In 5° capl'o ibi[Videẽ aũt aliquibus.]Excludit vnũ errorẽ circa acceptionẽ medij iuſtitie. In pmo capl'o ꝓponit eſſe determinãdũ de iuſtitiã ꝛ iniuſtitia: ſcilꝫ circa quales opõnes ſint ꝛ q̃lis medietas eſt iuſtitia ꝛ quoꝝ extremoꝝ eſt medietas ꝛ deſcribit iuſtitiã: ꝙ eſt habitus a quo ſumus operatiui iuſtoꝝ a
K quo opamur iuſtitia ꝛ a q̊ volum⁹ iuſta: ꝛ diuidit iuſtitiaꝫ moralẽ ꝛ legalẽ ſimul determinans de iuſtitia legali.

¶ De iuſtitia iam ꝛ iniuſtitia conſideremus opꝫ: circa quales actus verſenẽ: ꝛ qualis nã mediocritas ſit ipſa iuſtitia: ꝛ inter que iuſtũ ipſiuꝫ mediũ eſt: atqꝫ hec cõſideratio eundẽ ſeruet modum doctrine quo antea dicta conſiderauimus.

Capitl'm p.m tra. p. per tio p.° lib. 5. ethi. p° ps. c. De iuſtitia aũt ꝛ iniuſtitia intẽdendum: ꝛ circa quales ſunt exiſtẽtes operationes ꝛ qualis eſt medietas iuſtitia: ꝛ iuſtum quorum mediũ. ¶ Intentio aũt nobis ſit ſm eãdẽ methodum his que dicta ſunt.

L Primi c. p. tra. 5i° 4°r ptes **Iſtud eſt** capl'm p.m pmi tractatus libri qnti: In q̊ incipit determinare de iuſtitia. ꝛ cõtinet quattuor ptes pncipales. Primo narrat de quo intẽdit: qꝛ de iuſtitia ꝛ iniuſtitia ꝛ que ſunt cõſiderãda circa iuſtitiaꝫ ꝛ iniuſtitiã. In 2ª ibi[Videmus vtiqꝫ oẽs.]Ponit deſcriptionẽ iuſtitie ꝛ iniuſtitie. In 3ª pte ibi[Cõſequiẽ aũt vt in multum.]poniẽ diuiſio iuſtitie ꝛ iniuſtitie. In 4ª pte ibi[Quia aũt illegalis.]determinaẽ de iuſtitia legali. In pª igiẽ parte narrat de quo intẽdit: qꝛ de iuſtitia ꝛ iniuſtitia. Scd̃o narrat que cõſiderãda ſunt circa iuſtitiã ꝛ iniuſtitiaꝫ. ꝛ Tertio narrat modũ ſꝫ quẽ tractandũ eſt de predictis. Prĩo igiẽ narrat de quo intendit. d. ꝙ intendendũ eſt de iuſtitia ꝛ iniuſtitia. Scd̃o narrat que cõſideranda ſunt circa iuſtitiã ꝛ iniuſtitiã: quoꝝ p.m eſt circa quales opõnes ſunt iuſtitia ꝛ iniuſtitia. Scd̃m eſt qualis medietas ſit iuſtitia ꝛ quale mediuꝫ eſt iuſtũ. Tertiũ eſt inter que extrema iuſtitia eſt medietas. ¶ Intelligendũ ꝙ Phs ꝓponit
M Nõn.° hic tria cõſiderãda: qꝛ in his tribus differt iuſtitia a virtutibus ꝓcedentibus. Per p.m differt a virtutibus ꝓcedentibus: qꝛ virtutes ꝛ vitia de qbus ſupra dictũ eſt ſunt circa paſſiones. In eis enĩ pncipalr̃ cõſideraẽ qualr̃ hõ interi⁹ afficiatẽ ſm paſſiones: ſed qd exteri⁹ opereẽ nõ cõſideraẽ niſi ex cõſequẽti inquãtũ. ſ. exteriores opõnes ex interioribus paſſionib⁹ ꝓueniũt: ſed circa iuſtitiã ꝛ iniuſtitiã precipue attendiẽ qd hõ exterius opereẽ: qualr̃ aũt afficiatur interius nõ ꝯſideraẽ niſi ex cõſequẽti. Per 2.m etiã differt iuſtitia a v̓tutibus ꝓcedentibus: qꝛ in prehabitis v̓tutibus mediũ eſt mediũ rõnis ꝛ nõ mediũ rei: ſed iuſtitia eſt mediuꝫ rei. Per 3.m etiã differt iuſtitia ab alijs v̓tutibus: qꝛ in virtutibus ꝓcedentibus illud qd̓ eſt mediũ eſt mediuꝫ inter duas malitias: iuſtitia vo nõ eſt mediũ inter duas malitias ſicut inferi⁹ oſtẽdeẽ.[Intẽtio aũt.]Modus tractandi de iuſtitia ꝛ iniuſtitia eſt ſꝫ eandẽ artẽ ſꝫ quã tractabatur de precedentibus v̓tutibus. ſ. typo. i. figuraliter.

Iuſt.a in q̊ diff.t a ceteris virtutib.

¶ Videmus itaqꝫ oẽs talẽ habitũ dicẽ iuſtitiaꝫ velle quo hoĩes apti ſunt ad res iuſtas agẽdas: ꝛ quo iuſta agunt ꝛ volũt iuſta. Eodẽ mõ talẽ habitũ ꝛ ipſaꝫ iniuſtitiã dicere quo iniurias agũt hoĩes reſqꝫ volũt iniuſtas. Quapp ꝛ nobis hec pmũ vt figura ſubijciantur: nõ enĩ in ſcientijs ꝛ potẽtijs atqꝫ habitib⁹ res ſeſe hꝫ eodẽ mõ. Eadẽ nãqꝫ potẽtia ſciẽtiaqꝫ cõtrarioꝝ eſt: ſed cõtrarius habitus nõ eſt cõtrarioꝝ. Nempe a ſanitate ſana dũtaxat ꝛ nõ cõtraria ſiunt: dicimus. n. quẽpiam ambulare ſane: cũ perinde ambulat atqꝫ ſanus. Sepe igiẽ cõtrarius habitus ex cõtrario cognoſcitur: ſepe ẽt habitus ex ſubiectis: nã ſi bona corpis habitudo ſit nota: ꝛ ipſa mala corpis habitudo ſit mãifeſta. Et ex his que bonã habitudinem efficiunt corpis ipſa
N bona habitudo ſit nota: ꝛ ex ipſa rurſus ea que faciũt ipſam: ſi. n. habitudo bona ſit ſpiſſitas carnis: ꝛ malaꝫ habitudinem raritatẽ eſſe carnis: ꝛ id qd̓ efficit habitudinẽ bonã efficere ſpiſſitatẽ in carne neceſſe eſt.
¶ Videmus vtiqꝫ oẽs taleꝫ habitũ volentes dicere iuſtitiã: a quo operatiui iuſtoꝝ ſunt: ꝛ quo iuſta operanẽ ꝛ volũt iuſta. Eodem aũt mõ ꝛ de iniuſtitia: a quo operatiui iniuſtoꝝ ſunt: ꝛ a quo iniuſta faciunt: ꝛ volũt iniuſta: ꝓpter qd̓ ꝛ nobis primum vt in typo ſupponantur hec. ¶ Neqꝫ enĩ eundẽ hꝫ moduꝫ ꝛ in ſcientijs: ꝛ in potentijs ꝛ in habitibus. Potentia quidem enĩ: ꝛ ſcientia videnẽ cõtrarioꝝ eadẽ eſſe: habitus aũt cõtrarius cõtrarioꝝ nõ: vtputa a ſanitate nõ fiunt cõtraria: ſed ſana ſolũ: dicim⁹ enĩ ſane ambulare qñ ambulat vt vtiqꝫ ſanus exiſtens. ¶ Multotiens qdẽ igiẽ cognoſciẽ ꝯrius habitus a cõtrario: multotiens auteꝫ habitus a ſubiectis. Si enĩ eſt manifeſta euexia: ꝛ kachexia manifeſta fit: ꝛ ex bene habẽtib⁹ eſt euexia: ꝛ ex hac bene habẽtia. Si enĩ eſt euexia denſitas carnis: neceſſariuꝫ ꝛ kachexiã eſſe raritateꝫ carnis ꝛ bñ habẽs factiuũ denſitatis in carne.
¶ Hec eſt 2ª ps huius capl'i: in qua Phs notificat iuſtitiaꝫ ꝛ iniuſtitiã in cõmuni: ꝛ oſtendit notificationẽ eſſe conuenienteꝫ ꝛ dicit ꝙ omnes videnẽ dicere ꝙ iuſtitia eſt talis habitus ꝑ quẽ tria cauſanẽ in hoĩe. Pꝛ.m inclinatio ad opus iuſtuꝫ ſm quã inclinationẽ hõ dĩ operatiuus iuſtoꝝ. 2.m eſt operatio iuſta. 3.m eſt ꝙ hõ velit iuſta operari: ꝛ eodẽ mõ
O eſt dicẽdũ de iniuſtitia ꝙ eſt habitus a quo hoĩes ſunt operatiui iniuſtoꝝ ꝛ operanẽ iniuſta ꝛ volunt iniuſta operari: ꝛ hoc eſt nobis pmo de iuſtitia ꝛ iniuſtitia ſupponendum. ¶ Intelligendũ eſt ꝙ Phs notificat iuſtitiã per volũtateꝫ: qꝛ iuſtitia eſt in voluntate ſicut in ſubiecto in qua non ſunt virtutes que ſunt circa paſſiones vt dictũ eſt in fine pmi libri.[Neqꝫ enĩ eundẽ hꝫ modũ.]Qꝛ aũt iuſtitia bñ notificeẽ per hoc ꝙ per ipſaꝫ operamur iuſta ꝛ volumus iuſta opari: ꝛ iniuſtitia ꝑ hoc ꝙ ꝑ ipſaꝫ operamur iniuſta ꝛ volum⁹ iniuſta opari: pꝫ per hoc ꝙ ideꝫ habitus nõ eſt amboꝝ ꝯrioꝝ: ſed vnius tñ: ꝛ id̓ iuſtitia notificaẽ ꝑ vnuꝫ ꝯrioꝝ. ſ. per opari iuſta ꝛ velle iuſta: qꝛ per iuſtitiã nec operamur iniuſta nec volum⁹: ꝛ eodẽ mõ eſt de iniuſtitia. ſ. qꝛ põt in vnũ cõtrarioꝝ tñ: puta iniuſta opari ꝛ velle. Dicit ergo Phs ꝙ nõ eodẽ mõ ſe hꝫ in habitib⁹ ſicut in ſcientijs ꝛ in potẽtijs. nã cõtraria ꝑtinent ad eandẽ potentiaꝫ: ſicut album

A albū ⁊ nigrū ad viſuȝ.⁊ ad eandē ſciam pertinēt cōtraria:
ſicut ſanū ⁊ egrū ad medicinā:ſed habitus ꝯtrarius.i.ha
bitus eſt vnius ꝯtrarioꝝ tm̄:⁊ nō ſe hȝ ad ꝯria:ſed ad vnū
ꝯtrarioꝝ tm̄:⁊ ponit exēplū de habitibus corꝑalibus:qꝛ a
ſanitate nō ꝓcedūt ea que ſunt cōtraria ſanitati:ſed ſoluȝ
ea que cōueniūt ſanitati:a ſanitate eniȝ eſt ꝙ aliquis ſane
ambulet:ſane aūt ambulat aliqs qñ ita ambulat ſicut ille
qui eſt ſanus.Sic igiꝭ cū iuſtitia ⁊ iniuſtitia ſint habitꝰ hñ
deſcribūtur vtrūqȝ per vnū contrarioꝝ vt iuſtitia ꝑ iuſta
operari ⁊ velle:⁊ iniuſtitia ꝑ iniuſta opari ⁊ velle.¶Sed
Dubiū. rō pᵃ hic dubitaꝭ ⁊ videꝭ ꝙ idē ſit habitus ꝯrioꝝ:qꝛ temperan
tia eſt circa delectationes ⁊ triſtitias corꝑales que ſunt cō
rō 2ᵃ traria:⁊ fortitudo circa timores ⁊ audacias:que ēt ſunt cō
traria.¶Itē ſcia eadē eſt ꝯtrarioꝝ:vt dicit ꝓhs:ſȝ ſcien
Solō. tia eſt habitus.igiꝭ idē habitꝰ eſt ꝯtrarioꝝ.¶Dōm eſt ꝙ
B aliqd pōt dici eſſe contrarioꝝ dupl'r.vno mō paſſiue ſiue
Cōtrarioꝝ aliquid pōt eē 2ᵒ. obiectiue.alio mō actiue:qꝛ.ſ.hȝ opōnes ꝯrias. Dico ergo
ꝙ potētia paſſiua ⁊ ſcientia ſunt cōtrarioꝝ paſſiue ⁊ obie
ctiue:qꝛ eadē eſt potētia paſſiua ⁊ per ſe receptiua ꝯrioꝝ:
⁊ etiā eadē eſt ſciētia ꝯrioꝝ obiectoꝝ vt medicina ſani ⁊
egri:ſed nō eſt eadē ſcia vel potētia per ſe appetitiua con
trarioꝝ ſeu actus ꝯtrarios hñs.Scientia eniȝ ſȝ ꝙ eſt ha
bitus hȝ tm̄ vnū actū qui eſt cognoſcere veritatē ⁊ nō hȝ
actū ꝯtrariū.ſ.errorē cōtrariū cognitioni veritatis.vñ po
tentia paſſiua eſt per ſe ꝯrioꝝ ⁊ ſcia ſm ꝙ hȝ rōnē vṫutis
paſſiue:vt ſm ꝙ referꝭ ad ſcibile eſt per ſe contrarioꝝ:qꝛ
per ſe cognoſcit ꝯtraria:ſed habitus morales eo ꝙ nō hñt
rōnem potētie paſſiue:ſed magis actiue:cum ſint ꝓncipia
effectiua oꝑationū nō dicunꝭ eſſe cōtrarioꝝ:qꝛ eadē potē
tia actiua ſȝ ꝙ hꝫ nō eſt ꝯrioꝝ.verūtn̄ idē habitus eſt cō
C trarioꝝ obiectiue vt temperātia eſt circa delectationes ⁊
Ad rōnes triſtitias ⁊ fortitudo circa timores ⁊ audacias ſicut argu
tū eſt.¶Per hoc pȝ ad inſtātias:ꝯcedēdū eniȝ eſt ꝙ idē
habitus moralis eſt ꝯrioꝝ obiectiue:ſed nō eſt ꝯtrariorū
actiue:qꝛ nō hȝ oꝑationes ꝯtrarias:⁊ etiaȝ concedendum
eſt ꝙ ſcientia eſt ꝯtrarioꝝ obiectiue vt dictū eſt:⁊ ſcia ſic
cōſiderata hȝ rōnem vṫutis paſſiue:⁊ habitus moralis ſȝ
ꝙ huius hȝ rōnē actiue vñ breuiter qḋ hȝ rōneȝ actiui ſȝ
qḋ huius nō eſt ꝑ ſe cōtrarioꝝ:ſed ꝙ hȝ rationem paſſiui
ſm ꝙ huius pōt eſſe ⁊ eſt per ſe ꝯrioꝝ.[Multotiēs qdē.]
Quia ꝯtrariȝ habitus ſunt ꝯtrarioꝝ:⁊ vnuȝ cōtrarioꝝ eſt
ꝓncipiū cognoſcendi reliquū:ideo dicit ꝓhs ꝙ multotiēs
vnus habitus ꝯtrarius cognoſciꝭ per aliū ſibi ꝯtrarium:⁊
multotiens cognoſciꝭ habitus per ſubiectū in quo eſt.vbi
grā euexia eſt bona diſpoſitio corpis:⁊ kachexia eſt mala
diſpoſitio corporis nūc ſi euexia ſit manifeſta ⁊ hñ cogni
ta per hoc kachexia ſit manifeſta ⁊ cognita:⁊ ita cognoſci
tur aliqñ vnus habitus per aliuȝ ſibi ꝯtrariuȝ ſeu oppoſi
D tū.Ex ſubiectis etiā cognoſcimus habitus.vbi grā.euexia
qñqȝ cognoſcit ex his que faciunt hoīem hñ ſe hēc.verbi
grā:euexia requirit ſubiectū habēs carnes bene denſas:⁊
ꝑ denſitatē carniū cognoſciꝭ euexia:⁊ iō kachexia cogno
ſciꝭ per raritatē carnis.vñ denſitas in carne facit ꝙ hō hñ
ſe hȝ ⁊ rarefactiuuȝ carnis facit ꝙ hō male ſe habet.
¶At vo plerūqȝ ſequiꝭ:ſi alterū pluribus modis dica
tur ⁊ alterū pluribus dici:vt ſi iſtū ⁊ ipſuȝ iniuſtū. Ui
deꝭ aūt tam iuſtitia ꝗ̄ iniuſtitia pluribus modis dici:
ſed qꝛ ꝓpinqua eſt ipſarū equiuocatio latet:⁊ non ita
vt iis que longe diſtant eſt manifeſta:multuȝ.n.talia
differunt forma.Patet eniȝ claueȝ equoce dici:⁊ eaȝ
que ſub collo eſt animaliū:⁊ eā qua oſtia clauduntur:
ſumaꝭ igiꝭ quot iniuſtus dī modis. Atqȝ vī iniuſtus
eſſe:⁊ qꝛ a legibus exorbitat:⁊ qui plus capit atqȝ ini
quus.Quare pȝ ⁊ iuſtū eſſe eū ꝗ legitimi facit ⁊ eūȝ ꝗ

E equus eſt.Iuſtū ꝗ eſt qḋ eſt legitimū ⁊ qḋ eſt equum:
iniuſtū vo qḋ eſt cōtra leges ⁊ qḋ eſt iniquū. Cum aūt
iniuſtus ⁊ pluris ſit auidus:nō erit ipē circa oia bona:
ſed circa ea duntaxat in qbus conſiſtit ꝓſpera fortuna
atqȝ aduerſa:que ſimpl'r qdeȝ ſemꝑ ſunt bona:alicui
vo nō ſemꝑ.Hoīes aūt illa ſibi optant atqȝ ꝓſequun
tur:at nō opȝ.Sȝ orare qdē ea que ſunt ſimpl'r bona
⁊ ſibiipſis eſſe bona:expetere aūt ea ꝗ ſibiipſis ſunt bo
na opȝ:iniuſtus aūt nō ſemꝑ plus:ſed minus ēt expe
tit in iis que ſunt ſimpl'r mala. Sed qꝛ videꝭ ⁊ minus
malū quodāmō bonuȝ eſſe ⁊ plus habendi cupiditas
ipſius eſt boni:ſit vt pluris ob idipſuȝ videaꝭ auidus
eſſe.Eſt aūt iniquus:hoc.n.cōtinet ⁊ eſt cōe:⁊ legum
F tranſgreſſor:hoc.n.leguȝ tranſgreſſio:id eſt iniquitas
omnē iniuſtitiā cōtinet:⁊ eſt ad iniuſtitiā oēm cōe.
¶Cōſequiꝭ aūt vt in multū ſi alterum multipl'r 3ᵃ pᵒ ca.
dī:⁊ reliquū multipl'r dici:puta ſi iuſtuȝ:⁊ in
iuſtuȝ.videꝭ aūt multipl'r dici iuſtitia ⁊ iniuſti
tia:ſed ꝓꝑ ꝓpinquā eſſe equocationē ipſaꝝ la
tet:⁊ nō queadmodū in his que de longe maniꝭ
feſta magis.Differētia eniȝ multū que ſȝ ideā:
puta qñ vocaꝭ clauis equoce:⁊ que ſub collo
aīaliū ⁊ qua hoſtia clauduntꝭ.¶Sumaꝭ auteȝ
iniuſtus quotiens diciꝭ:videꝭ aūt illegalis iniu
ſtus eſſe:⁊ auarus:⁊ inequalis:quare manife
G ſtuȝ qñ ⁊ iuſtus erit:⁊ legalis ⁊ equalis.Iu
ſtuȝ qdē igiꝭ ⁊ legale ⁊ equale:iniuſtū aūt ille
gale ⁊ inequale.¶Quia aūt auarus iniuſtus:
circa bona erit nō oia:ſed circa quecunqȝ bona
fortune ⁊ infortuniū.Que ſunt aūt ſimpl'r bo
na ſemꝑ:alicui aūt nō ſemꝑ:homines autē hec
orant ⁊ perſequunꝭ:opȝ aūt nō:ſed orare qdeȝ
bona ſimpl'r:⁊ ipſis bona eſſe:eligere aūt que
ſibiipſis bona.¶Iniuſtus aūt ſemper nō plus
eligit:ſed ⁊ minus in ſimpl'r malis.Sȝ qñ vꝭ
⁊ minus malū bonū aliqual'r eſſe:boni autē eſt
auaritia ꝓꝑ hoc videtur auarus eſſe. Eſt auteȝ
inequalis:hoc eniȝ cōtinet ⁊ cōmune.¶Et il
legalis hec autē illegalitas aut inequalitas con
tinet oēm iniuſtitiaȝ ⁊ cōe eſt oī iniuſtitie.
H ¶Hec eſt 3ᵃ pars huius capli:in qua ꝓhs ponit diuiſionē
iuſtitie.⁊ pmo narrat ꝙ ſi iniuſtitia dī multipliciter ⁊ iu
ſtitia dicitur multipliciter:qꝛ vt in multum idest in pluri
bus eſt ita ꝙ ſi vnum contrariorum dicitur multipl'r:reli
quum etiam diciꝭ multipl'r.vnde tam iuſtitia ꝗ̄ iniuſtitia
diciꝭ multipl'r ⁊ multiplicitas iniuſtitie manifeſtat mul
tiplicitatem iuſtitie:ſed multiplicitas corūȝ eſt latens ꝓꝑ
hoc ꝙ ea que faciunt multiplicitatem ſunt propinqua ad
inuicem ſm cōuenientiam:in his aūt que multuȝ diſtant
eſt equiuocatio manifeſta magis ſi idem nomen eis impo
natur eo ꝙ in ꝓmptu apparet differentia eorum que eſt
ſm ideā.i.ſm rōneȝ ſpeciei ꝓprie:ſicut hoc nomen clauis
diciꝭ equoce de inſtrumento quo clauduntur hoſtia:⁊ de
quodam cooperculo qḋ cooperit arteriam que eſt in collo
aīaliuȝ:qꝛ enim iſta multum differunt:ideo eoꝝ multipli
citas eſt magis manifeſta.Sic igiꝭ narratū eſt ꝙ iuſtitia

I ⁊ iniuſtitia dr̄r multiplr̄: ſ3 eoꝝ multiplicitas latet ꝓꝑ h̄
q꞉ eoꝝ ſignificata hn̄t magnā ꝯuenientiā ad inuicē.[Sumatur
aūt iniuſtus.] Oſ aūt iuſtus dicat̄ multiplr̄ ꝓbat ꝑhs:⁊ eſt
pᵃ ꝯ huiᵘ libri.ſ.ꝙ iuſtū dr̄ multiplr̄ ⁊ ꝓbat̄ ſic. Iniuſtus dr̄
pᵃ cõclo huiᵘ quĩ libri. multiplr̄:⁊ ſi vnū oppoſitoꝝ dr̄ multiplr̄ ⁊ reliquū dr̄ mul
tiplr̄.ğ ⁊c. Oſ aūt iniuſtᵘ dicat̄ multiplr̄ pꝫ ꝑ h̄ ꝙ vno mō
dr̄ iniuſtus illegalis:vt ille q facit ꝯ legē.alio mō dr̄ aua
rus.ſ.q vult plus hr̄e de bonis q̄ȝ iuſtuꝫ eſt. Tertio mō dr̄
iniuſtus inequalis.ſ.ille q vult habere minus de malis.ſ.
de laboribᵘ ⁊ inopia ⁊ alijs defectibᵘ:⁊ iō iuſtus dr̄ duplr̄,
vno mō dr̄ iuſtus legalis vt obſeruator legis.2ᵒ mō dr̄ iu
ſtus eq̄lis.ſ.q꞉ equalr̄ vult hr̄e de bonis ⁊ de malis:equale
eniꝫ opponit̄ vtriqꝫ.ſ.ei qđ eſt in plus:⁊ ei qđ eſt in minᵘ.
Inſtantia Solo. K Et ſi obijciat̄ ſic. Iniuſtus dr̄ triplr̄:⁊ quotiēs dr̄ vnū oppo
ſitoꝝ totiens dr̄ reliquū.igit̄ iuſtū dr̄ triplr̄. ❡ Dōm eſt ꝙ
quotiēs dr̄ vnū oppoſitoꝝ ⁊c.hoc eſt verū:niſi vnuꝫ ſigni
ficatū vnius oppoſitoꝝ opponat̄ pluribus ſignificatis al
terius oppoſitoꝝ q̄uo eſt in ꝓpoſito:q̄ȝ iuſtus eq̄lis oppo
nitur tā iniuſto ineq̄li q̄ȝ iniuſto auaro:q꞉ equale opponit̄
taꝫ ei qđ eſt in plus q̄ȝ ei qđ eſt in minus.[Uel dōm ꝙ iniu
ſtuꝫ ꝑncipalr̄ ſolū dr̄ duobus modis.ſ.iniuſtus illegalis ⁊
iniuſtus inequalis:⁊ iniuſtuꝫ inequale diuidit̄ vlterius in
iniuſtuꝫ q vult plus hr̄e de bonis ⁊ in iniuſtū q vult habe
re minus de malis. Uterqꝫ enim iſtoꝝ iniuſtus inequalis
eſt:⁊ ſm̄ hoc regula ſic intelligit̄:quotiens dr̄ vnū oppoſito
rū totiens dr̄ reliquū:loquēdo de oppoſito ꝑmo:⁊ imedia
to:⁊ ſic ſicut iuſtus dr̄ duobus modis tm̄.ſ.de iuſto legali ⁊
equali:ita iniuſtus:qđ ꝑmo opponit̄ iuſto dr̄ ꝑmo de duo
bus tm̄.ſ.de iuſto illegali ⁊ de iniuſto ineq̄li:⁊ ēt iniuſtum
inequale diuidit̄ in iniuſtū ineq̄leꝫ q vult habere plus de
bonis:⁊ ille ꝓprie dr̄ auarus:⁊ in iniuſtū inequaleꝫ q vult
habere minus de malis:quāuis cōiter loquendo inequale
L ſit cōe vtriqꝫ.ſ.ei qui vult hr̄e plus de bonis ⁊ ei q vult ha
bere minus de malis.vn̄ ineq̄le pōt accipi large ⁊ ſtricte:
ſi accipiat̄ large ſic dr̄ tam de eo qui vult habere plus de
bonis q̄ȝ de eo q vult habere minᵘ de malis.ſi accipiatur
ſtricte ſic ſolū dr̄ de eo q vult habere minᵘ de malis. Et ſi
accipiat̄ large ſic opponit̄ ꝑmo ⁊ imediate iuſtitie equali:
⁊ ſic ſicut iuſtū dr̄ ꝑmo ⁊ ꝑncipalr̄ ſolū duobus modis:ita
iniuſtū dr̄ ꝑncipalr̄ duobᵘ modis tm̄.ſ.iniuſtū illegale ⁊ in
iuſtū inequale.ſilr̄ accipiēdo iniuſtū ineq̄le cōiter iniuſtū
inequale ſic acceptū dr̄ duplr̄:vt pꝫ ex ꝑdictis.[Quia aūt
auarus.] Hic manifeſtat ꝑdictā diuiſionē iniuſti ⁊ dicit ꝙ
q꞉ auarus vult plus hr̄e de bonis:nō eſt circa bona que ho
mines appetunt:nō tn̄ eſt circa oīa bona:ſed ſolū circa illa
circa que eſt bona fortuna ⁊ infortuniū. Hec aūt ſimplr̄.ſ.
abſolute in ſe ꝯſiderata ſunt bona:alicui tn̄ nō ſemꝑ ſunt
bona:q꞉ nō ſemꝑ expediunt hoī:hoīes enim petunt a deo
in orationibᵘ ſuis hᵒ bona ac ſi eis eſſent ſemꝑ bona:⁊ ex
M hoc efficiunt̄ auari ⁊ iniuſti:q꞉ nō opꝫ ſic orare:ſed orādo
a deo petere:vt ea que ſunt ſm̄ ſe bona ſint eis bona.[Iniuſtus
aūt nō ſemꝑ.] Inequalis ēt dr̄ iniuſtus nō ſemꝑ:q꞉
plus eligit:ſed qñqꝫ q꞉ minus eligit de ſimplr̄ malis:ſicut
ſunt labores inopia ⁊ hᵒ:ſed q꞉ minus maluꝫ vr̄ aliqualr̄
eſſe bonū cū auaritia ſit reſpectu boni vt dictuꝫ eſt:videt̄
ꝓꝑ hoc ꝙ ille q minus vult hr̄e de malis ſit quodāmō aua
rus:ſꝫ verius dr̄ ꝙ eſt ineq̄lis:q꞉ hoc cōtinet vtrūqꝫ.ſ.illđ
qđ eſt minus:⁊ illđ qđ eſt plus.[Et illegalis.] Illegalis.n.
dr̄ iniuſtus:⁊ hec illegalitas ſm̄ quam dicit̄ aliq̄s iniuſtus
eſt quedā ineq̄litas:⁊ cōtinet oēm iniuſtitiā:⁊ eſt cōis re
Nota ſpectu oīs iniuſtitie:vt patebit infra. ❡ Sciendus eſt ſm̄
Lincon.ꝙ hoc nomen auarus ſilr̄ ⁊ hoc nomen auaritia
ſumit̄ duplr̄.ſ.cōiter ⁊ ꝓprie:q̄ȝ ſumunt̄ cōiter ſic ſunt in
differēter reſpectu maioris boni ⁊ minoris mali:ita ꝙ oīs
qui plus equo eligit de bonis ⁊ minus equo de malis aua
rus dicit̄ cōiter:ſed ꝓprie dicit̄ reſpectu maioris boni:ꝓ

prie eniꝫ dicit̄ auarus q plus equo eligit de bonis. N
❡ Cū aūt leguꝫ tranſgreſſor ſit iniuſtus:q vō legitime
facit iuſtus:conſtat oīa legitima eſſe quodāmō iuſta.
Ea nāqꝫ que a facultate ferendaꝝ leguꝫ ſunt definita
legitima ſunt:⁊ hoꝝ vnūqđqꝫ iuſtū dicimus eſſe. Ipſe
aūt leges de oībus dictant:cōiectantes aut cōeꝫ oīuꝫ
vtilitatē:aut optimoꝝ:aut ꝑncipiū:vel virtute vel ali
quo alio tali mō. Quare vno mō dicimᵘ iuſta ea que
felicitatē eiuſqꝫ ꝑtes ſocietati ciuili efficiūt ⁊ cōſeruāt.
Precipit aūt lex ⁊ ea agere que ad virū ꝑtinent fortē:
vt nō deſerere locū in acie:nō fugere:non abijcere ar
ma. Et itē ea que ſunt tēperātis:vt nō cōmittere adul
teriū:nō libidine vti. Et etiā ea que ſunt manſueti:vt
nō pulſare:nō cōuitia dicē. Et in ceteris idētidē v̄tuti O
bus atqꝫ vitijs alia iubēs:alia vetās. Recte qdē:ea q̄
recte poſita eſt:deteriᵘ aūt ea q̄ icōſulte eſt exarata.
❡ Quia aūt illegalis iniuſtus erat legalis auteꝫ 4ᵃ pᵒ c.
iuſtus:manifeſtū aūt q̄ȝ oīa legalia ſunt aliq̄lr̄
iuſta:determiata aūt a lege poſitiua legalia ſūt:
⁊ vnūqđqꝫ hoꝝ legalium iuſtuꝫ eſſe dicimus.
❡ Leges aūt dicunt̄ de oībus cōiectantes:vel
cōiter cōferentes oībus:vel optimis:vel dn̄is:
vel ſm̄ v̄tutē:vel ſm̄ aliquē modū aliuꝫ. Qua
re ſm̄ vnū qdē moduꝫ iuſta dicimᵘ factiua ⁊ cō
ſeruatiua felicitatis ⁊ ꝑticularū ipſius politica
cōicatione. ❡ Precipit autē lex ⁊ fortis opera
facere:puta nō derelinquere aciē:neqꝫ abijcere
arma:⁊ que tēperati:puta nō mechari neqꝫ cō P
uitiari:⁊ q̄ manſueti:puta nō ꝑcutere neqꝫ ꝯtēde
re:ſilr̄ aūt ⁊ ſꝫ alias v̄tutes ⁊ malitias:hec aūt
qdē iubens:hec autē ꝓhibens:recta quideꝫ eſt
poſita recte:deterior autē apoſchediaſmenos.
❡ Hec eſt 4ᵃ pars ꝑncipalis huiᵘ capl̄i:in qua ꝑhs deter
minat de iuſtitia ⁊ de iuſto legali.⁊ cōtinet duas ꝑticulas.
In pᵃ determinat de iuſto legali. In 2ᵃ ibi[Ipſa quidem
igit̄.] determinat de iuſtitia legali. In pᵃ igit̄ ꝑticula oſtē
dit q̄lia ſunt legalia:⁊ reſpectu cuius finis aliq̄đ ſtatuitur
a lege:⁊ de q̄bus lex ſtatuit:⁊ que precipit. Dicit igit̄ ꝙ q꞉
illegalis eſt iniuſtus ⁊ legalis iuſtus:iō oīa legalia ſunt ali
qualr̄ iuſta:⁊ hec eſt ꝯclō 2ᵃ huius libri.ſ.ꝙ oīa legalia ſūt 2ᵃ cõclo huiᵘ quĩ libri.
aliqualr̄ iuſta:⁊ ꝓbat̄ ſic. Quecūqꝫ ſunt determiata ⁊ ſta
tuta per legem poſitiuā ſunt aliqualr̄ iuſta:ſed oīa legalia
ſunt determinata ⁊ ſtatuta a lege poſitiua:iō ⁊c. ❡ Intel Nota
ligendū eſt ꝙ ꝑhs dicit aliqualr̄:q꞉ oīs lex dat̄ in ordine Q
ad aliquā politiā:ſed in oī politia nō eſt ſimplr̄ iuſtū:ſꝫ in
q̄buſdā eſt ſolū iuſtū ſm̄ qđ:vt pꝫ per ꝑhm 3ᵒ politice.nā
in politia democratica in qua totus populus dn̄at̄ attēdit̄
iuſtū ſꝫ qđ:⁊ nō ſimplr̄. In illa eniꝫ politia eſt iuſtū ꝙ oēs
ciues ſint equales ſꝫ qđ.i.ſm̄ libertatē.vn̄ illa que ſtatuū
tur ſm̄ legē democraticā nō ſunt ſimplr̄ iuſta:ſed ſunt ali
qualr̄ iuſta.[Leges aūt dicunt̄.] In legibus aūt ferendis
intendit̄ tanq̄ȝ finis illud qđ eſt vtile ei qđ eſt ꝑncipale in
ciuitate.ſ.illđ qđ eſt vtile toti ciuitati:ſicut eſt in rectis po
litijs in q̄bus intēdit̄ bonū cōe vel intēdit̄ illud qđ eſt vti
le optimis.i.aliq̄bus maioribᵘ de ciuitate ꝑ quos ciuitas
regitur:vel intēdit̄ illud qđ eſt vtile dn̄is ſicut in politijs
que regunt̄ regibus vel tyrānis:⁊ q꞉ cōis vtilitas humana
ꝑncipalr̄ ordīt̄ ad felicitatē:manifeſtū eſt ꝙ ſm̄ vnūquēqꝫ
modū legalia dicunt̄ ea que ſunt factiua ⁊ cōſeruatiua fe
licitatis

A licitatis.[Et pticularũ ipſius.] Ideſt eaꝝ que ad felicitatē ordinant̄ vel ꝑncipal̄r ſicut ꝟtutes: vel inſtrumētal̄r ſicut diuitie: ⁊ hõ bona exteriora: ⁊ hoc ꝑ cõparationē ad cõitatē politicā ad quā reſpicit poſitio legis.[Precipit aũt lex.] Oſtendit que ꝑcipiunt̄ ⁊ ſtatuunt̄ a lege. d. ꝙ lex ꝑcipit ea que ptinent ad ſingulas ꝟtutes. Precipit eniꝫ facere opa fortitudis: vt nõ ꝓycere arma in bello: ⁊ nõ derelinquere aciem. precipit ēt ea que ptinent ad tēperantiā: vt nõ mechari. ꝑcipit etiā ea que ptinent ad manſuetudinem: vt ꝙ vnus hõ nõ ꝑcutiat aliũ ex ira. vñ lex ꝑcipit nõ percutere nõ cõtēdere: ⁊ eodē mõ eſt de alijs ꝟtutib⁹ quaꝝ act⁹ lex iubet: ⁊ de alijs malitijs quaꝝ act⁹ lex ꝓhibet. Et ſi lex recte ponat̄ circa iaꝫ dicta vꝫ lex recta. alia ꝟo lex que nõ recte ponit̄ que eſt deterior dicet̄ apoſchedia ſiue cyres. i. lex poſita repēte: ⁊ ſine debita ꝓuidentia ⁊ ꝑmeditatione.

B ❡ Hec igit̄ iuſtitia ꝑfecta qdē eſt virtus: at nõ abſolute: ſed ad aliuꝫ: atqꝫ ob idipſum iuſtitia preclariſſima. Perſepe virtutũ eſſe videt̄: ⁊ neqꝫ eſt heſperus itaqꝫ: neqꝫ lucifer admirabilis. Et ꝓuerbio dicē ꝯſueuim⁹. Iuſtitia in ſeſe virtutes continet omnis.

Atqꝫ perfecta maxie virtus eſt: qꝛ perfecte ꝟtutis eſt vſus. Idqꝫ eſt ex eo qꝛ nõ ad ſe ſolũ: ſed ad aliũ ēt is q ipſaꝫ hꝫ vti ꝟtute põt. Cõplures eniꝫ in ꝓprijs qdem vti ꝟtute poſſunt: ſed in iis que ſunt ad aliuꝫ nequeũt. Et ꝓpterea ſententia Biantis illa bñ ſeſe hꝫ. Magiſtratus viruꝫ oſtendet: ad aliũ. n. eſt: ⁊ in ſocietate iam ipſe magiſtratus cõſiſtit. Ob id aũt ipſuꝫ ⁊ alienũ bonũ ipſa iuſtitia ſola ex oibus virtutibus ⁊ habet̄ ⁊ eſt: cũ

C ſit ad aliuꝫ. Agit. n. ea que alij vel principi: vel reipublice cõferunt. Peſſimus igitur eſt qui ad ſeipſuꝫ ⁊ ad amicos vtitur prauitate. Optimus aũt nõ q ad ſeipſm: ſed qui ad aliũ vtit̄ ipſa virtute: hoc eniꝫ eſt opus difficile. Hec igit̄ iuſtitia nõ pars ꝟtutis: ſed tota eſt virtus. Simil̄r ⁊ iniuſtitia huic cõtraria nõ vitij pars ſed totũ vitiũ eſt. Quid aũt intereſt inter hanc iuſtitiam ⁊ virtutem ex iis que diximus innoteſcit: ſunt eniꝫ ideꝫ: eſſe autē nõ eſt ideꝫ. Sed quo quidem eſt ad aliũ eſt iuſtitia: quo ꝟo talis eſt habitus ſimpl̄r virtus.

❡ Ipſa qdē igit̄ iuſtitia ꝟtus qdē eſt ꝑfecta: ſed nõ ſimpl̄r: ſꝫ ad alteꝝ: ⁊ ꝑꝑ hoc multotiēs ꝑclariſſima ꝟtutũ eſſe vꝫ iuſtitia: ⁊ neqꝫ heſperus neqꝫ lucifer ita admirabilis: ⁊ ꝑꝑ hoc ꝓuerbiũ dicentes aimus. ❡ Iniuſtitia aũt ſimul oĩs virtus eſt. ⁊ ꝑfecta maxie ꝟtus: qm̄ ꝑfecte ꝟtutis

D vſus eſt. ❡ Perfecta aũt eſt: qm̄ hñs ipſaꝫ ad alteruꝫ põt ꝟtute vti: ſꝫ nõ ſolũ ad ſeipſuꝫ: multi eniꝫ in ꝓprijs qdē ꝟtute pñt vti: in his autē que ad alteruꝫ nõ pñt: ⁊ ꝑꝑ hoc bñ videt̄ hꝫ̄ ꝟ biantis: qm̄ principatus virũ oſtēdit: ad alterũ eniꝫ ⁊ in cõicatione iaꝫ princeps: ꝓpter hoc aũt ipſuꝫ ⁊ alienũ bonuꝫ videt̄ eſſe iuſtitia ſola virtutũ: qm̄ ad alterũ eſt. Alij autē cõferētia opat̄ vel principi vel cõmuni. ❡ Peſſimus qdē igit̄ qui ad ſeipſuꝫ ⁊ ad amicos vtit̄ malitia. Optimus aũt nõ qui ad ſeipſuꝫ ꝟtute: ſꝫ q ad alteꝝ: hoc eni opus difficile. ❡ Hec qdē igit̄ iuſtitia: nõ pars virtutis: ſed tota ꝟtus eſt: neqꝫ ꝯtraria iniuſtitia pars malitie: ſꝫ tota malitia. ❡ Quid E aũt differt ꝟtus ⁊ iuſtitia hoc manifeſtũ ex his que dicta ſunt: eſt qdē eniꝫ eadeꝫ eſſe ſubiecto: rõne aũt nõ idē ſꝫ ſm̄ ꝙ ad alterũ quidē iuſtitia: ſm̄ aũt ꝙ talis habitus ſimpl̄r virtus.

❡ Hec eſt 2ª ꝑticula 4ᵉ ꝑtis ꝑncipalis: in qua determinat̄ de iuſtitia legali. ⁊ ꝑmo narrat ꝙ iuſtitia legalis de q̄ nũc loquitur eſt ꝟtus ꝑfecta: ſꝫ nõ ſimpl̄r ſed ad alterũ: ⁊ ꝑꝑ hꝫ iuſtitia vꝫ eſſe ꝑclariſſima ꝟtutuꝫ: ⁊ neqꝫ heſperus. i. ſtella ꝑclariſſima veſpertina: neqꝫ lucifer. i. ſtella preclariſſima matutina eſt ita admirabilis: vt ita fulgeat ſicut iuſtitia. [Iniuſtitia.] Oſtēdit quõ iuſtitia ſe hꝫ ad alias ꝟtutes. ⁊ ꝑ narrat dicēs ꝙ iuſtitia legalis ꝯſiſtit in vſu ꝟtutis q eſt ad alteꝝ: ⁊ ſꝫ oēm ꝟtutē de qua lex ꝑcipit: ⁊ iõ in ipſa iuſtitia F ſiꝫ cõprehēdant̄ oēs ꝟtutes: ⁊ ipſa eſt ꝟtus maxie ꝑfecta. [Perfecta aũt.] Probat 2º q̄ ꝓpoſuit. ſ. ꝙ iuſtitia legalis eſt ꝟtus maxie ꝑfecta: ⁊ ꝙ icludit oēꝫ ꝟtutē. ꝑ͞ꝯ ꝓbat: ⁊ eſt ꝯ 3ª. ſ. ꝙ iuſtitia legalis eſt ꝟtus maxie ꝑfecta: ⁊ ꝓbat̄ ſic. Illa ꝟtus de q̄ ꝯtingit bñ vti nõ ſolũ ad ſeipꝫ: ſꝫ ēt ad alterũ eſt ꝟtus maxie ꝑfecta: qꝛ ꝑfecti⁹ eſt bñ vti ꝟtute ad ſeipꝫ ⁊ ad alteꝝ q̄ȝ ad ſeipꝫ tñ: ſꝫ iuſtitia legali ꝯtigit vti ad alteꝝ ⁊ nõ ſolũ ad ſeipſm qđ nõ ꝯtingit oibus ꝟtuoſis. ſ. bñ vti ꝟtute ad alteꝝ: qꝛ multi pñt vti ꝟtute in ꝓprijs ⁊ ad ſeipſos q nõ pñt vti ꝟtute in his q̄ ſunt ad alteꝝ vt manifeſtũ eſt: iõ iuſtitia legalis eſt ꝟt⁹ maxie ꝑfecta. Maior. ſ. ꝙ ꝑfectio ꝟtutis attēdit̄ penes hꝫ ꝙ vn⁹ bñ ſe hꝫ ad alteruꝫ declat̄ ꝑ ꝓuerbiũ Biantis: q fuit vn⁹ de ſeptē ſapiētib⁹ qđ eſt tale: ꝑncipat⁹ virũ oñdit. ſ. vtꝝ ſit ꝑfect⁹ vel iſufficiēs. Ille q eſt ꝑnceps iã ſe hꝫ in cõicatiõe ad alteꝝ: ad ꝑncipeꝫ eni ptinet gubernare ſubditos: ⁊ diſponē ea q̄ ordiant̄ ad bo͞m cõe. ⁊ ex hꝫ pꝫ ꝙ ꝑfectio ꝟtutis attēdit̄ ex hꝫ ꝙ vn⁹ bñ G ſe hꝫ ad alteꝝ: ⁊ ſic pꝫ maior: ⁊ minor ēt. ſ. ꝙ iuſtitia legalis eſt ad alteꝝ declat̄ ꝑ aliđ ꝓuerbiũ: qđ eſt tale. Sola. n. iuſtitia īter alias ꝟtutes vꝫ eē alienũ bo͞m: qꝛ eſt ad alteruꝫ inquãtũ itēdit opari ea q̄ ſũt vtilia alteri: vt cõitati vel ꝑncipi cõitatis. Alie aũt ꝟtutes itēdũt opari bonũ ꝓpriũ: vt tēꝑantia itēdit genare aliuꝫ a turpib⁹ ꝯcupiſcētijs: ⁊ ſic de alijs ꝟtutib⁹ ⁊c. [Peſſim⁹ qdē igit̄.] Ex his ꝯcludit ꝯnē intētã. ſ. ꝙ iuſtitia legalis eſt ꝑfectiſſima ꝟt⁹: ⁊ iuſtus legalis optim⁹ īter ꝟtuoſos: ⁊ dicit ꝙ ſicꝫ ille eſt peſſim⁹ q vtit̄ malitia nõ ſolũ ad ſeipꝫ: ſꝫ ad amicos: ita ille ē optim⁹ q vtit̄ ꝟtute nõ ſolũ ad ſeipꝫ: ſꝫ ēt in cõpõne ad alios. Hoc. n. eſt maxie difficile. Sic igit̄ pꝫ ꝙ iuſtus legalis ē optim⁹ ⁊ iuſtitia legalis eſt ꝑfectiſſima ꝟt⁹. [Hec qdē igit̄ iuſtitia.] Ex iã dictis ꝯcludit vnũ qđ ꝑus narrauit: ⁊ eſt ꝙ iuſtitia legalis eſt tota ꝟt⁹: ⁊ hec eſt ꝯ 4ª ⁊ ꝓbat̄ ex ꝑcedētib⁹ ſic. Illa H ꝟt⁹ ad quã ptinet vti q̄lꝫ ꝟtute eſt tota ꝟt⁹: ſꝫ ad iuſtitiã legalē ptinet vti q̄lꝫ ꝟtute: iõ ⁊c. Maior pꝫ ⁊ minor declat̄. nã ad iuſtitiã legalē ptinet vti oī ꝟtute q̄ ꝯtigit vti ad alterũ: ſꝫ oī ꝟtute ꝯtigit vti ad alteꝝ: ⁊ iõ ꝯcludit ꝙ hec ꝟt⁹. ſ. iuſtitia legalis nõ eſt ps ꝟtutis: ſꝫ ē tota ꝟt⁹: neqꝫ iniuſtitia ꝯtraria iuſtitie legali eſt ps malitie: ſꝫ eſt tota malitia. [Quid aũt differt.] Remouet du͞m: qꝛ ſꝫ ꝑdicta poſſet alicui videri ꝙ iuſtitia legalis ⁊ ꝟt⁹ ſimpl̄r dcã eēnt oīno idē: ⁊ ꝙ q̄lꝫ ꝟt⁹ moralis eēt iuſtitia legalis cũ q̄lꝫ ꝟtute morali ꝯtingat vti ad aliũ: qđ vꝫ eē ꝓpriũ ꝟtuti legali. Iſtud remouet ⁊ oſtēdit quõ differũt ꝟt⁹ ⁊ iuſtitia legalis: ⁊ dicit ꝙ manifeſtũ eſt ex his q̄ dcã ſũt ꝙ iuſtitia legalis ⁊ ꝟt⁹ ſũt idē ſꝫ ſubaꝫ: ſꝫ nõ ſũt idē ſꝫ rõnē. nã illđ idē qđ in cõpõne ad alteꝝ dꝫ iuſtitia: ſꝫ ſe ⁊ ſꝫ ꝙ eſt talis hit⁹ dꝫ ſimpl̄r ꝟt⁹. ❡ Hic occurrũt duo du͞a. ꝑ͞m eſt. vtꝝ iuſtitia legalis diſtinguat̄ ſpecifice ab alijs ꝟtutib⁹. 2͞m dubiũ vtrũ iuſtitia ſit ꝑclariſſima ꝟtutũ. ❡ Ad ꝑ͞m argr̄. Et vꝫ ꝙ non ſit ꝟtus diſtincta: qꝛ oĩs virtus ſpecie diſtincta ab alijs eſt pars ſubiectiua virtu-

3ª cõcluſio buiº capituli.

4ª cõcluſio buiº capituli.

Duo du͞a. ꝑ͞m 2͞m

Argr̄ ꝓ ad ꝑ͞m dubiuꝫ.

I tis:ſed iuſtitia legalis non eſt pars ſubiectiua virtutis:vt
patet per philoſophum in textu qui dicit: q iuſtitia lega/
Argr 2° lis non eſt pars virtutis ſed eſt tota virtus.ergo rc. ¶ Itē
iuſtitia legalis eſt eadem ſm ſubſtantiam cum virtute in
cōmuni per phm in textu.ſed virtus in cōmuni non di/
ſtinguit ſpecie a ſuis ſpeciebꝰ.igit iuſtitia legalis nō diſtin
guit ſpecie ab alijs vtutibus. ¶ In oppoſitum vr hic eſſe
In oppo ſitū phs phs qui diuidit iuſtitiā in iuſtitiā legalē r particularem.
Item 3° politice dicit phs q nō eſt eadē vtus boni viri r
boni ciuis:ſed aliqs dicit bonus vir abſolute per alias vir
Argr p ad 2m dubiuz. tutes:r p iuſtitiā legalez dicit bonus ciuis.igit rc. ¶ Ad
2m dubiū arguit pbando q iuſtitia nō eſt preclariſſima
virtutū:q2 magis laudabile r magis pclarū eſt dare ſuuz:
qd fit per liberalitatē ꝙ dare alienū:qd fit per iuſtitiā.igit
liberalitas eſt magis laudabilis r magis preclara ꝙ iuſti/
tia. ¶ Itē quanto aliqua vtus eſt circa magis difficile tan
Argr 2°. K to melior eſt r preclarior:ſed fortitudo que eſt circa peri/
cula mortis eſt circa magis difficile:q2 difficiliꝰ eſt aggre/
di pericula mortis ꝙ dare vnicuiqz qd ſuum eſt:qd ptinet
ad iuſtitiā.igit fortitudo eſt melior r pclarior ꝙ iuſtitia:
ideo rc. ¶ In oppoſitū eſt phs in littera. ¶ Ad pm du
In oppo ſitū phs ſecūdo pri mu du. ſm alios ſed male. dicunt qdā q iuſtitia legalis diſtinguit ab alijs vtutibus:
ſicut totū integrale a ſuis partibus.naz iuſtitia legalis eſt
tota virtus:r nō eſt pars vtutis ſicut dicit phs. Iſtud tñ
non videt verū:q2 ſicut iuſtitia legalis eſt tota virtus:ita
iniuſtitia illegalis eſt tota malitia:ſicut dicit phs.Si igit
iuſtitia legalis eſſet qdam aggregatū ex oībus virtutibꝰ
ſequeret q iniuſtitia legalis eſſet qdam integrale aggre
gatū ex oībus vitijs hoc eſt ipoſſibile:q2 ſi eſſet hoc verū
nullus poſſet habere iniuſtitiā illegalem:niſi haberet oīa
vitia:r ſic nullus poſſet eſſe iniuſtus illegalis:q2 ſi aliquis
eſſet talis ille haberet oīa vitia:r ſic idez homo eſſet pdi/
gus r illiberalis r audax r timidus:r ſic cōtraria ineſſent
L eidem ſimul in actu:qd eſt impoſſibile. Nō igit eſt iniuſti
tia illegalis totū integrale aggregatū ex oībus vitijs:r per
pñs iuſtitia legalis nō eſt aggregata ex oībus virtutibus.
¶ Itez phs in textu dicit q iuſtitia legalis r virtus ſunt
idem realr:ſed ſm eſſe hoc eſt ſm diffōnez nō ſunt idez:
ſz ſz q ad alterū.ſ.ad bonuz cōmune ſic dicit legalis:r ſz
q eſt talis habitus ſic dicit virtus ſimplr. Ex hoc arguit
ſic.Quecūqz ſunt eadē ſz ſubſtātiā de quocūqz dicit vnū
de eodē dicit reliquū:ſed iuſtitia legalis r virtus ſunt idē
ſm ſubam:r virtus vere predicat de omni virtute:igitur
iuſtitia legalis vere predicatur de omni virtute:ſed aggre
gatum ex oībus virtutibus nō predicat vere de omni vir
tute.igitur iuſtitia legalis nō eſt totū integrale aggregatū
Sua oplo vera. ex oībus virtutibus. ¶ Ideo videt mihi ſm intentionez
phi r Cōmētatoris hic q iuſtitia eſt cōmunis per pdica/
M tionē de omni virtute morali:q2 oīs virtus cuius actū lex
precipit eſt iuſtitia legalis ſm phm:ſed actus oīum vir/
tutū pcipit lex:ideo oīs virtus eſt iuſtitia legalis. ¶ Scie/
Quid iu ſtitia lega lis. dum eſt igit q iuſtitia legalis eſt virtus qua homo hñ diſ
ponit in ordine ad bonū cōmune.r iuſtitia particularis p
quaz homo bene diſponitur ad bene operandū in ordine
ad perſonā ſingularē:r virtus ſimplr accepta eſt habitus
per quē hō bene diſponit in ordine ad ſeipſuz. Nunc aūt
per eundē habitum per quē homo bene diſponit in ordi/
ne ad ſeipſuz bene diſponitur in ordie ad bonū cōmune.
nam per tēperantiaz homo bene diſponitur in ſeipſo:r p
temperantiaz homo bene diſponitur in ordine ad bonuz
cōmune. Temperatus enim mediante habitu temperan/
tie bene viuit in cōmunitate nō faciendo iniuriā alteri pp
cōcupiſcentiaz ſuam adimplendaz:r manſuetus bene vi/
uit ſm ſe r ſine perturbatione:r etiaz bene viuit in cōmu/
nitate abſqz contumelia r ira r rixa:ideo dico q virtus r

iuſtitia legalis ſunt eiuſdem cōmunitatis quātum ad ſup/ N
poſita:nec eſt iuſtitia legalis virtus ſpecialis diſtincta ab
alijs vtutibus:ſicut nec hoc cōmune virtus eſt virtus di/
ſtincta:r ideo dicit phs q iuſtitia legalis eſt tota virtus:
q2 eſt totum vle continens ſub ſe omnē virtutē in ordine
ad bonuz cōmune.Dico etiā q virtus inquātū legalis eſt
perfectior ſeipſa inquantū eſt virtus.nam ſm q perficit
hominez in ordine ad bonū cōmune eſt perfectior ꝙ ſm
q perficit hominē ſm ſe:r ideo dicit phs q iuſtitia lega/
lis.i.inquantū legalis eſt preclariſſima virtutū. ¶ Ad rō/ Ad pm .ſ. dubij.
nes in oppoſitū dōm q phs diſtinguit inter iuſtitiam le/
galē r particularē iuſtitiam:nō ſicut inter partes ſubiecti/
uas iuſtitie:ſed ſicut inter ſupius r inferius:quō in 2° phy/
ſicoz diſtinguit inter caſuz r fortunā per hoc q omne qd
fit a fortuna fit a caſu r non econuerſo.r in quarto huius T.c.57.
diſtinguit inter liberalitatem r magnificentiā tanꝙ inter
ſuperius r inferius. ¶ Ad aliud.ſ.cum dicit q nō eſt ea/ O
dem virtus boni viri r boni ciuis.Dico q eſt eadē virtus Ad 2m
ſm ſubſtantiaz r eſt alia ſm diffōnez:q2 virtus boni ciuis
ſm q huiꝰ eſt in ordine ad bonū cōmune ciuitatis. ¶ Ad
2m dubium eſt dicendū q iuſtitia legalis inquantū eſt le/ Solo du. ſcdi.
galis eſt preclariſſima oīum virtutū moraliū inquantū
ſunt morales:q2 finis iuſtitie legalis ſm q huius eſt me/
lior:r obiectuz eſt melius.nam finis iuſtitie legalis eſt cō/
ſeruatio boni cōmunis r obiectū eiꝰ eſt obiectū cōmune:
qd eſt melius r diuinius ꝙ bonū particulare:vt patet ex
pmo huius.Alie aūt virtutes ſunt circa obiectū particula
re r finez particularem.ergo rc.Dico etiā q iuſtitia parti
cularis eſt preclarior omni alia virtute morali:q2 iuſtitia
particularis eſt in voluntate:r alie virtutes morales ſunt
in appetitu ſenſitiuo:vt declaratū eſt in fine pau huius:ſz
voluntas eſt perfectior appetitu ſenſitiuo.ergo rc. ¶ Itē P
alie quedaz virtutes morales intendunt bonum hominis
in ordine ad ſeipſum:ſed operari bonum in ordine ad al/
terum qd eſt alienū bonum eſt difficilius ꝙ operari bonū
ppriuz:r illa virtus que eſt circa difficilius eſt magis pre/
clara. ¶ Ad pm in cōtrarium dōm q dare ſuum ppriū eſt Ad pm .ſ. dubij.
magis laudabile ꝙ dare alienuz ceteris paribus. Si autē
cetera nō ſunt paria nō opz:r in pposito cetera non ſunt
paria:q2 liberalitas ſolum intendit bonum ppriuz:r iu/
ſtitia legalis intendit bonum cōmune,r iuſtitia particula/
ris intendit bonum ppriuz:r etiam alienū. ¶ Ad aliud Ad 2m
cum dicitur q fortitudo eſt circa magis difficile ꝙ iuſti/
tia.Dicendum q illa virtus que eſt circa magis difficile
eſt melior ceteris paribus:ſed hic nō ſunt cetera paria:q2
obiectum iuſtitie legalis eſt bonum cōmune:r etiam ma/
terie oīum aliarum virtutū ſunt obiecta iuſtitie legalis:r
etiaz iuſtitia eſt vtilis omni tempore.vnde phs pmo rhe
torice dicit q fortes laudant:q2 ſunt vtiles tempore belli. Q
Iuſtitia aūt vtilis eſt tēpore belli r tempore pacis.vnde ſi
omnes homines eſſent iuſti nō indigeremus fortitudine:
ſed adhuc indigeremus iuſtitia.

Capitulum ſecundum

primi tractatus pme partis de/
clarans q preter iuſtitiam legalem que eſt cōmunis vir/
tus eſt quedaz iuſtitia que eſt particularis virtus:qd oſtē/
ditur per hoc q eſt quedam particularis malitia ab alijs
diſtincta:r q iuſtitia que eſt cōis virtus:r iuſtitia que eſt
ṗticularis virtus cōueniūt in noīe:q2 cōueniūt in diffōne
ſm idē genus inquātū vtraqz eſt ad alterū.Differūt tñ:q2
iuſtitia legalis reſpicit cōe bonū r reſpicit totā mām mo/
ralē:r iuſtitia ṗticularis reſpicit bonuz perſone ṗticularis:
r q2 iuſtitia particularis quedā eſt diſtributiua que conſi/
ſtit in diſtributionibus aliquoz cōmuniū que ſunt diuidē
da inter eos q cōmunicant ciuili cōmutatione ſiue ſit ho/

A noꝛ ſiue pecunia vel ꝗcꝗ aliud ꝑtinens ad bona exterioꝛa: vel etiã ad mala: ſicut laboꝛ expenſa ⁊ ſimilia. Et alia eſt iuſtitia ꝑticularis cõmutatiua que cõſtituit rectitudinē iuſtitie in cõmutationibus ſm quas transfert aliqd ab vna pſona in alterã ſm ꝙ ſm iuſtitiam diſtributiuã transfert aliqd de cõi ad ſingulos. Deinde ſubdiuidit iuſtitiaȝ diſtributiuã in duas ſpēs ſ3 cõmutatiões duplices .ſ. voluntarias ⁊ inuolũtarias: ⁊ inuolũtarias in occultas ⁊ violētas.

¶ Querimus autē iuſtitiã que virtutis eſt pars: eſt enim quedã vt diximꝰ. Et iteȝ iniuſtitiã eam que pars vitij quedã eſt. Eſſe aũt hãc iniuſtitiã hoc indicat ſignũ: q nãqȝ ceteris vitiis operaꝛ iniuriã qdē facit: at nõ plus capit: vt qui clypeũ timiditate ꝓiecit: aut q cõuitia ob iracundiã dixit: aut q nõ attulit ob illiberalitatē ꝑ pecunias opeȝ. At cũ qſpiã ſepe plus capit: nullo tñ eiuſmodi vitio is opaꝛ: nec etiã vniuerſis: aliqua aũt prauitate. Uituperamus eniȝ illũ atqȝ ob iniuſtitiaȝ. Eſt
B ergo alia qdã iniuſtitia: vt pars totius iniuſtitie qdaȝ: ⁊ iniuſtũ idē qddã: vt pars totius iniuſti: qđ quidem eſt preter legē. Preterea ſi qdã lucrandi cã facit adulteriũ: atqȝ pecunias accipit: qdã erogat dãnũqȝ patiꝛ ob cupiditatē: hic qdē intēperãs potius ꝙ̃ pluris auidus: ille aũt iniuſtus: ſed non intēperans eſſe videbiꝛ. Patet ergo talē illũ videri: ꝗꝛ lucraꝛ. Inſuꝑ alie qdē oēs iniurie ad aliqđ ſemꝑ vitiũ rediguntꝛ: vt ſi cõmiſerit qſpiã adulteriũ ad intēperãtiã: ſi deſeruerit in acie ſociũ ad timiditatē: ſi pulſauerit quēpiã ad iracundiã:
C ſed ſi lucratus fuerit ad nullã aliam prauitatem: ꝙ̃ ad iniuſtitiam ipſam refertur. Quare perſpicuum eſt preter totaȝ aliã eſſe quãdã iniuſtitiam vt partem.

Caput 2ᵐ ꝑmi trac. ꝑme ptis ꝑ ſ. ii. capi. ꝑᵒ ꝑhi.

Querimus autē eã que in parte virtutis iuſtitiã. Eſt enim quedaȝ vt diximus: ſimilr aũt ⁊ de iniuſtitia ꝙ̃ ſm partē. Signum autē qm̃ eſt ſm alias quideȝ eniȝ malitias qui operaꝛ iniuſte qdē facit: auare facit aũt nihil: puta qui abiecit clypeũ ꝓpter timoꝛē: vel qui maledixit ꝓpter iram: vel qui nõ adiuuit pecunijs ꝓpter illiberalitatē: qm̃ autē auare facit multotiēs neqȝ ſm vnaȝ taliũ: ſed tamen neqȝ ſm oēs: ſm malitiaȝ aũt quandaȝ: vituperamus eniȝ ⁊ ſ3 iniuſtitiã. Eſt ergo alia quedã iniuſtitia vt pars quedam totius: ⁊
D iniuſtuȝ qddã in parte totius iniuſti eius qđ eſt preter legē. ¶ Adhuc ſi hic qdē lucrandi gratia mechaꝛ ⁊ accipiat. Hic autē apponens ⁊ iacturam patiēs ꝓpter cõcupiſcentiã. Iſte qdeȝ luxurioſus videtur vtiqȝ eſſe magis ꝙ̃ auarus. Ille autē iniuſtus: luxurioſus autē nõ. Manifeſtum eniȝ ergo qm̃ ꝓpter lucrari. ¶ Adhuc circa alias qdem omnes iniuſtificationes fit relatio ad quãdã malitiã ſemꝑ: puta ſi mechatus eſt ad luxuriaȝ: ſi derelinquit ducem exercitus ad timiditatē: ſi percuſſit ad iram: ſi autē lucratus eſt ad neqȝ vnam malitiam: ſed vel ad iniuſtitiam: quare manifeſtum: quoniam iniuſtitia preter totam alia in parte. E

Iſtud eſt capl̃m 2ᵐ ꝑmi tractatus ꝑme ptis in quo determinaꝛ de iuſtitia in ꝑticulari: oſtendendo que ⁊ qualis eſt: ⁊ que ſunt eius ſpēs. ⁊ ptinet iſtud capl̃m 4ᵒʳ partes ꝑncipales. In ꝑma oſtēdit ꝙ preter iuſtitiã legaleȝ que eſt cõmunis vtus eſt alia iuſtitia que eſt vtus ꝑticularis. In 2ᵃ ibi [Uniuoca.] ponit cõuenientiam ⁊ differētiã inter iuſtitiaȝ legalē ⁊ iuſtitiaȝ ꝑticularē: ⁊ epilogat que dicta ſunt ⁊ oſtēdit que reſtãt dicēda. In 3ᵃ pte ibi [Factiua aũt.] mouet quãdã dubitationē quã dicit poſterius eſſe ſoluendaȝ. In 4ᵃ pte ibi [Eius aũt que ſ3 ptē.] diuidit iuſtitiã ꝑticularē in iuſtitiã diſtributiuã: ⁊ iuſtitiã cõmutatiuã: ⁊ ēt ſubdiuidit iuſtitiã cõmutatiuã ſm diuerſaȝ cõmutationũ. In ꝑma igiꝛ pte ꝓponit intentionē ſuã que pȝ: deinde ꝓbat ꝙ ꝑter iuſtitiã legalē que eſt cõis vtus eſt alia iuſtitia ꝑticularis vtus: ⁊ hec eſt ꝯcluſio 5ᵃ que ꝓbaꝛ ſic. Preter iniuſtitiã que eſt cõis malitia eſt quedã iniuſtitia que eſt ꝑticularis malitia. igiꝛ ꝑter iuſtitiã legaleȝ que eſt cõis vtus eſt alia iuſtitia qdaȝ que eſt ꝑticularis vtus. ꝯña pȝ per hoc ꝙ habitus cognoſcuntꝛ ex ꝯtrarijs: vt dictũ eſt ſupra: ⁊ etiã pȝ ex hoc ꝙ alteri ⁊ alteri vtuti cõtrariaꝛ alia ⁊ alia malitia: ⁊ ideo ſi malitie ſint plures opꝫ ꝙ virtutes ēt ſint plures. Antecedēs ꝓbaꝛ tripl̃r. ꝑmo ſic. Illa que pñt ab inuicē ſeparari ſunt diſtincta: ſ3 iniuſtitia illegalis põt ſepari ab auaritia que eſt iniuſtitia ꝑticularis. igiꝛ preter iniuſtitiã illegalē eſt quedã alia iniuſtitia que eſt malitia ꝑticularis. Maioꝛ huius rõnis eſt nota ⁊ minoꝛ ꝓbaꝛ: ille qui opaꝛ ſm alias ꝑticulares malitias facit iniuſte ſ3 iniuſtitiã illegalē: qꝛ facit qđ lex ꝓhibet: ⁊ tñ nõ facit auare: vt .ſ. accipiat aliqd de alienis inuito domino: ſicut cum aliqs miles abijcit clypeũ in bello ꝓpter timiditateȝ: aut cũ aliqs dixerit alicui opprobriũ ꝓpter irã: aut qꝛ nõ preſtitit auxiliũ amico ſuo in pecunia ꝓpter vitiũ illiberalitatis: ⁊ ſic de alijs malitijs: ⁊ per ꝯñs iniuſtitia illegalis põt eſſe ſine auaritia que eſt ſpãlis iniuſtitia. Poteſt eſſe qñqȝ ecõuerſo: aliqs eniȝ põt peccare ꝑ auaritiã tollēdo aliena: ⁊ tñ nõ peccat ſm aliquã aliaꝝ malitiaꝝ: neqȝ ſ3 oēs: ⁊ tñ peccat ſm quãdã malitiã: qđ pȝ: qꝛ ꝓpter hoc vituperatur ꝙ̃ſi iniuſtus: ⁊ ſic pȝ ꝙ eſt quedã alia iuſtitia que eſt ſicut pars totiꝰ virtutis: ⁊ eſt ſpãlis virtus: ſilr etiã pȝ ꝙ eſt qddã iniuſtũ qđ eſt pars iniuſti illegalis qđ eſt omne iniuſtum. [Adhuc ſi hic qdē.] 2ᵒ ꝓbaꝛ idē añs. ſ. ꝙ eſt quedã ꝑticularis malitia ꝑter malitiã illegalē. ⁊ hec rõ ſumiꝛ ex ordine habitus ad finē: ⁊ hec eſt rõ: ille malitie ſunt diſtincte que ordinantꝛ ad diſtinctos fines: ſed auaritia que eſt ꝑticularis iniuſtitia ordinaꝛ ad alium fineȝ ꝙ̃ iniuſtitia illegalis. igiꝛ ſunt malitie diſtincte. Maioꝛ declaraꝛ per hoc ꝙ habitus diſtinguuntꝛ ſ3 diſtinctionē finiũ. nã aliqs põt cõmittere adulteriũ dupl̃r. ſ. vel vt lucreꝛ ſpoliãdo mulierē: vel qualitercũqȝ habeat lucrũ ab ea. Alio mõ ꝯtingit ꝙ aliqs cõmittat adulteriũ ꝓpter cõcupiſcentiã nõ vt lucretur: imo apponit aliqñ de ſuo ⁊ patiꝛ iacturaȝ in rebus ſuis ad hoc vt ſue concupiſcentie ſatiſfaciat. Ille qui cõmittit adulterium gr̃a lucri nõ eſt luxurioſus: qꝛ nõ intendit fineȝ luxurie: ſed magis eſt iniuſtus vel auarus: qꝛ ꝓpter lucrũ facit cõtra iuſtitiã: ſed ille qui cõmittit adulteriũ ꝓpter cõcupiſcentiã ꝓprie eſt luxurioſus: qꝛ ꝓprie intendit fineȝ luxurie: qui eſt ſatiſfacere cõcupiſcētie ſue: ⁊ ſic pȝ maioꝛ huiꝰ rõnis. ſ. ꝙ habitus diſtinguuntꝛ ꝑ ſuos fines ad quos ꝑ ſe ordinantꝛ. Et minoꝛ pȝ: qꝛ iniuſtitia illegalis ordinaꝛ ad fines ſpãliũ malitiaꝝ: ideo ⁊c̃. [Adhuc circa alias.] 3ᵒ ꝓbaꝛ idē añs ſic. Quicũqȝ facit cõtra aliquã virtutē ſpãlē facit contra iuſtitiã legalē que precipit opationes oium virtutũ moraliũ: ſed nõ quicũqȝ facit cõtra aliquã vtutē moraleȝ facit iniuſtitiã particularē. ergo ꝑter malitiã illegalem eſt

Scđi ca. ꝑmi trac. diuͦ in 4ᵒʳ partes.

F
5ᵃ ꝯcluſio huiꝰ qñi libri.

G

H

I alia malitia particularis que eſt iniuſtitia pticularis.ſ.auaritia. Maior pȝ ⁊ minor declaraꝶ:qꝛ ſi aliqs mechaꝶ ipſe facit cōtra iuſtitiā legalē: ⁊ referꝶ ad viciū luxurie:⁊ ſi aliqs miles in bello dereliquerit ducem exercitus facit ↄtra iuſtitiā legalē ⁊ reduciꝶ hoc ad maliciā timiditatis:⁊ ſi aliqs inordinate ↄcutiat ꝓximū hoc reduciꝶ ad maliciā ire: ſed ſi aliqs inordinate lucratus eſt hoc nō reduciꝶ ad aliquā aliā maliciā ſpecialē:ſed ad ſolā iniuſtitiā. vñ relinqꝶ ꝙ eſt quedā iniuſtitia particularis preter iniuſtitiam que eſt tota malitia:⁊ eadēȝ ratione eſt aliqua iuſtitia particularis preter iuſtitiam legalem que eſt tota virtus.

℄ Uniuocam:qꝛ definitio genere eſt in eodēȝ. Ambe nāqȝ id poſſunt: vt ſint ad aliū. Uerum hec qdē circa honorē vſaꝶ: vel pecunias: vel ſalutem: vel ſi quo vno
K noie complecti hec vniuerſa poſſumus:⁊ circa voluptatē que fit a lucro. Illa vō circa oia ea in qbus ſtudioſus verſaꝶ. Iuſtitias igiꝶ eſſe plures:⁊ aliā quādaȝ eſſe preter ipſaȝ totā virtutē perſpicuū iam euaſit. Sȝ quenā ſit ⁊ qualis ſumamus deinceps opȝ. Determinatūȝ eſt itaqȝ iniuſtū quidēȝ eſſe:qꝺ eſt cōtra leges: ⁊ qꝺ eſt iniquum. Iuſtū aūt qꝺ eſt legitimum:⁊ qꝺ eſt equūȝ. Iniuſtitia igiꝶ antea dicta eſt a qua proficiſciꝶ id iniuſtūȝ qꝺ contra leges dicimus eſſe. At cū iniquū ⁊ plus nō eadēȝ ſint:ſed alterū ſeſe habeat ad alterūȝ vt pars ſe hȝ ad totū. Omne nāqȝ plus eſt iniquū:ſed nō omne iniquūȝ eſt plus. Iniuſtūȝ etiā ⁊ iniuſtitia nō eadē ſunt ſed diuerſa ab illis:⁊ hec ſunt vt ptes:illa vt tota. Hec.n.iniuſtitia totius eſt iniuſtitie pars:⁊ iuſti-
L tia iuſtitie ſimili mō. Quare de iuſtitia que qdē eſt ps: ⁊ de iniuſtitia ſilr eſt dōm:⁊ de iuſto etiā ⁊ de iniuſto. Ea igitur iuſtitia que perinde atqȝ tota virtus eſt ordinata:⁊ ea iniuſtitia que aduerſaꝶ illi:quarum altera virtutis:altera vitiū totius ad aliū vſus eſt omittaꝶ:⁊ iuſtū id ⁊ iniuſtūȝ qꝺ ad has attinet:patet quonaȝ ſit modo definiendū. Etenīȝ pleraqȝ legitima ea fere ſūt que a tota vtute agunꝶ. Lex enīȝ lex vniuſcuiuſqȝ virtutis viuere rōne:⁊ vetat vitiū cuiuſuis viuere mō.

2ª ps.c. ℄ Uniuoca aūt qm̄ diffinitio in eodem genere. Ambe enīȝ in eo ꝙ ad alterū habēt potentiam: ℄ Sȝ hec qdē circa honorē: vel pecunias: vel ſalutē: vel ſi quodā habeamus vno noie cōpre-
M hendere hec oia vel ꝓpter delectationeȝ que a lucro: hec aūt circa oia circa q̄cūqȝ ſtudioſus. ℄ Qm̄ qdēȝ igiꝶ ſunt iuſtitie plures: ⁊ qm̄ eſt q̄daȝ altera ꝑter totā vtutē manifeſtūȝ eſt: que aūt ⁊ qualis quedā ſumendū: determinatū eſt vtiqȝ iniuſtū ⁊ illegale ⁊ inequale. Iuſtūȝ aūt ⁊ legale ⁊ eq̄le. ſm qdē igiꝶ illegale prius dicta iniuſtitia eſt. ℄ Quia aūt inequale ⁊ plus non idē ſed alterūȝ vt pars ad totū: inequale enīȝ oē illegale: illegale aūt nō oē inequale. Plus qdēȝ igiꝶ omne inequale. Inequale autē nō oē plus: ⁊ iniuſtūȝ ⁊ iniuſtitia nō eadē: ſȝ altera ab illis: hec qdē vt ptes. h vt tota: pars enīȝ h iniuſtitia totius iniuſtitie: ſimiliter aūt ⁊ iuſtitia iuſtitie. ℄ Quare de ea que in pte iuſtitia ⁊ de ea q̄ in pte iniuſtitia dōm ⁊ de iuſto ⁊ de iniuſto ſilr. ſm qdem igiꝶ totā vtutē ordinata iuſtitia ⁊ iniuſtitia. hec qdē totius virtutis exiſtēs vſus ad aliū: hec aūt malitie dimittaꝶ ⁊ iuſtū ⁊ iniuſtū: ſm has enim manifeſtūȝ q̄o determinandūȝ. Fere enīȝ multa legaliūȝ a tota vtute precepta ſunt: ſm vnāquāqȝ enim vtutem precipit viuere: ⁊ ſm vnāquāqȝ malitiā ꝓhibet lex. N

℄ Hec eſt 2ª pars huius capli:in qua phs ponit cōuenientiā ⁊ dñiam inter iuſtitiā legalē ⁊ iuſtitiā particularē:⁊ epilogat ⁊ narrat que reſtant dicenda. Primo igiꝶ ponit ↄuenientiā que eſt in eodē noie.ſ.in hoc noie iuſtitia:⁊ hoc idē eſt:qꝛ cōueniūt in diffōne ſm idē genus vtriuſqȝ. Utraqȝ
O enīȝ deſcribiꝶ per hoc qꝺ eſt eſſe ad alterū. ℄ Sciendum eſt ꝙ iuſtitia legalis attendiꝶ in ordine ad aliud qꝺ eſt bonū cōmune ⁊ iuſtitia pticularis ordinaꝶ ad alterū.ſ.ad bonū pertinēs ad aliquā ꝑſonaȝ pticularē. [Sed hec qdēȝ.] Iſte due iuſtitie.ſ.legalis ⁊ pticularis differūt ex pte mãe: qꝛ iuſtitia particularis eſt circa determinatā mām moralem: ſed iuſtitia legalis eſt circa totā mām moralēȝ. vñ iuſtitia pticularis eſt circa bona particularia ſm que attendiꝶ cōicatio inter hoies cuiuſmodi ſunt honor pecunia ⁊ ea que pertinēt ad ſalutē vel diſpendiū corpis:⁊ circa alia hōi eſt pticularis iuſtitia:⁊ ſi habeam⁹ hec oia aliquo vno noie cōprehendere:⁊ iuſtitia pticularis non eſt ſolū circa res exteriores:ſed etiā circa delectationē que cōſequitur ex lucro per qꝺ aliqs accipit aliena nō ſm ꝙ dȝ vel vltra q̄ debeat. Sed iuſtitia legalis ⁊ iniuſtitia illegalis eſt vtr circa totā mām moralē ⁊ circa totū illud circa qꝺ aliquis
P pōt dici ſtudioſus vel virtuoſus. [Qm̄ qdē igiꝶ.] Hic epilogat que dicta ſunt ⁊ narrat que ſunt dicēda: dicēs ꝙ eſt manifeſtum ex premiſſis ꝙ ſunt plures iuſtitie.ſ.legalis ⁊ equalis:⁊ ꝙ ꝑter iuſtitiā legalē que eſt tota vtus eſt quedā pticularis iuſtitia:ſed que ⁊ qualis ſit poſteri⁹ eſt dicendū. Determiatū eſt ēt ꝙ iniuſtū dī inequale ⁊ illegale:⁊ iuſtū dī ecōuerſo equale ⁊ legale:⁊ ſm ꝙ eſt duplex iniuſtū eſt duplex iuſtitia. [Quia aūt inequale.] Sed iniuſtū qꝺ ſe hȝ vt plus ⁊ inequale nō ſunt penitus idē:ſed alterū eſt vt ps ⁊ alterū eſt vt totūȝ. nā omne qꝺ eſt plus eſt inequale:ſed nō cōuertiꝶ:qꝛ quedā eſt in iuſtitia inequalis eo ꝙ hȝ minus de malis:⁊ ita eſſe in plus eſt vt pars:⁊ eſſe inequale eſt vt totū. Similr iniuſtitia que dī inequalis nō eſt oīno idē cūȝ iniuſtitia illegali:ſed cōparaꝶ ad illā ſicut pars ad totū. ⁊ ſilr cōparaꝶ iuſtitia equalitatis ad iuſtitiā legalēȝ. [Quare de ea que in pte.] Narrat de quo hoȝ ſit agēdū: ⁊ dicit ꝙ de iuſtitia ⁊ de iniuſtitia pticulari:ſimilr de iuſto
Q ⁊ iniuſto particulari eſt dōm:⁊ dimittēda eſt iuſtitia legalis ⁊ iniuſtitia illegalis:⁊ iuſtū ⁊ iniuſtūȝ legale. Iſta enim ſunt ordinata ſm totā vtutē. Ad iuſtitiā enim legalē pertinet vſus totius vtutis ad aliū:⁊ ad iniuſtitiā illegalē ptinet vſus totius malitie. Manifeſtū eſt ēt q̄o iſtud iuſtū.ſ.legale ⁊ iniuſtū ſibi oppoſitū debent determinari:qꝛ iſta ſūt que determinanꝶ a lege. Maior enīȝ pars legaliū ꝑceptorū ꝑcipiunꝶ ſm ꝙ cōueniunt toti vtuti. Lex enīȝ precipit viuere ſm vnāquāqȝ virtutem:⁊ ꝓhibet viuere ſm vnāquāqȝ maliciā. Sunt etiā aliqua lege determinata que nō pertinent directe ad alicuius vſum virtutis:ſed ad aliam diſpoſitionem bonorum exteriorum.

℄ Nec nō legitima que ad publicā pertinēt diſciplinā ea ſunt que virtutem totam efficere poſſunt. Sed de ſingulorum diſciplina: qua qdēȝ vir bonus eſt abſolute verum ſit ciuilis an ad aliam facultatem pertineat

A determinabitur poſtea. Non eſt enim idē fortaſſe virum eſſe bonū: ⁊ ciuem bonum.

3ª ps.c. ¶ Factiua aūt totius ꝟtutis ſunt legaliū q̄cūq3 lege poſita ſūt circa diſciplinā que ad cōmune. De ea aūt que ſm vnāquāq3 diſciplinā ſ3 quā ſimpliciter vir bonus eſt: vtru3 politice eſt vel alterius: poſterius determinandum. Non eni3 forte idem ⁊ viro bono eſſe ⁊ ciui omni.

¶ Hec eſt 3ª pars principalis huius capli: in qua phs mouet quādā dubitationē: q2 manifeſtū eſt ꝙ ea que ſūt lege poſita ſunt factiua totius ꝟtutis qua inſtruit hō in ordine ad bonū cōmune. Eſt ēt q̄dā alia diſciplina qua hō inſtruit ad actus virtutū ſm ꝙ cōpetit ſibi ſingulariter in ordine B ad ꝓprium bonū inquantu3 per hoc homo efficit bonus in ſeipſo. Eſt igit dubitatio vtrū hō diſciplina per quam homo inſtruitur ad actus virtutū ſm ꝙ ſibi cōpetit ſingulariter ⁊ in ordine ad ꝓpriu3 bonum pertineat ad politicam vel ad aliquā aliam ſciam: ⁊ hoc dicit eſſe poſterius determinandū. ſ. in libro politice: vbi oſtēdit ꝙ nō eſt idē ſimplr eē bonū virū ⁊ eē boꝰ ciuē ſ3 quācūq3 politicā.

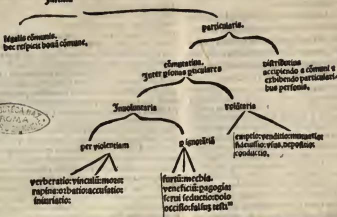
¶ Juſtitie aūt eius que eſt pars: ⁊ eius qꝺ ad ipſa3 attinet iuſti vna qdem ſpecies eſt ea que in diſtributione conſiſtit: aut honoris: aut pecuniarum: aut ceterarum reru3 que inter eos diuidi poſſunt: q in eadē ciuili ſocietate verſant. Jn hiis. n. fit vt quiſpiā ⁊ nō equū hēat ad aliū: ⁊ ēt equū. Alia aūt ea que in cōmertijs eſt hominū emendādis: cuius ſunt due ꝑtes. Cōmertia nāq3 C quedā ſua ſponte faciūt hoies: quedā inuitis ipſis efficiunt. Et ea qdē que ſponte faciunt talia ſunt: venditio: emptio: mutuatio: vadimoniū: locatio: depoſitio: mercede cōductio. Atq3 ꝓpterea ſponte hec fieri dr ꝙ ꝑncipiū ipſoꝝ ſponte ꝓcedit ac agit. Ea vō q̄ inuitis hoibus fiunt aut clādeſtina ſunt: vt furtū: adulteriu3: veneficiū: lenocinū: ſeruoꝝ ſeductio cedes cum dolo: falſu3 teſtimoniū. Aut violēta: vt ꝟberatio: vincula: mors: rapine: mēbroꝝ captio: ꝯuitiū: ꝯtumelia.

4ª ps.c. ¶ Eius aūt que ſ3 ptē iuſtitie: ⁊ ſm ipſa3 iuſti: vna quide3 eſt ſpecies que in diſtributionibus honoris vel pecuniarū vel alioꝝ quecunq3 cōmunium partibilia cōicantibus vrbanitate. Jn his enim eſt ⁊ inequale habere ⁊ equale alterū D ab altero. ¶ Una aūt que in cōmutationibꝰ directiua: huius autē partes due. Cōmutationu3 eni3 he qde3 voluntarie ſunt: he aūt inuoluntarie. voluntarie qdem tales: puta venditio: emptio: mutuatio: fideiuſſio: vſus: ꝺpoſitio: ꝯductio. voluntarie aūt dr̄ qm̄ principium cōmutationu3 harū voluntarium. Jnuoluntariaru3 aūt he qdem occulte: puta furtū: mechia: veneficiū pagogia: ſerui ſeductio: dolo: occiſio: falſum teſtimonium. ¶ He autem violente: puta verberatio vinculum mors rapina orbatio accuſatio iniuriatio.

¶ Hec eſt 4ª pars ꝑncipalis huius capituli: in qua pretermiſſa iuſtitia legali diuidit iuſtitiam particularē in duas ſpecies. ſ. in iuſtitiā diſtributiuā ⁊ cōmutatiuā: ⁊ ſubdiuidit iuſtitiam cōmutatiuā ſm diuiſiam cōmutationū. ꝑmo ꝗ E ponit vna3 ſpecie3 particularis iuſtitie dicens ꝙ vna ſpecies particularis iuſtitie: ⁊ ſimilr iuſti eſt ꝙ ſm ipſa3 diuidunt illa que ſunt in diſtributionibus aliquoꝝ cōmuniu3 que ſunt diuidēda inter eos qui cōicant ciuili cōicatione ſiue ſit honoꝝ ſiue pecunie ſiue ſit aliud qꝺ ꝑtinet ad bona exteriora: vel etia3 mala cuiuſmodi ſunt labor expēſe ⁊ ſimilia. Et ꝙ circa diſtributiones cōmuniu3 inter eos q cōicant cōicatione ciuili ſit iuſtitia particularis ꝓbatur: ⁊ eſt ꝯ 6ª. Ubicūq3 eſt reperire eq̄litatē ⁊ ineq̄litatē vni ad alteru3 ibi eſt reperire iuſtitiā ⁊ iniuſtitiā particulare3 vt dictū eſt: q2 ad iuſtitiā particularē pertinet equalitas vniꝰ ad alterū: ⁊ ad iniuſtitiā particularē pertinet inequalitas vnius ad alterū: ſed circa diſtributionē honoꝝ cōmuniu3 inter eos qui cōmunicant cōicatione ciuili eſt reperire eq̄litatē ⁊ inequalitatē: ideo ⁊c. [Una aūt.] alia vō ſpēs ꝑticularis iuſtitie eſt iuſtitia cōmutatiua que cōſtituit rectitudinē iuſtitie in cōmutationibꝰ ſm quas transfert aliqd ab vna perſona in aliā. vnde ſ3 iuſtitiā cōmutatiuā trāſfert aliqd ab vna ꝑſona in aliā: vt p3 in emptione ⁊ vēditione: ſed ſm iuſtitiā diſtributiua3 transfert aliqꝺ a cōmuni ad perſonā ſingularē. [Huiꝰ aūt partes.] Subdiuidit iuſtitiā cōmutatiuā ſm differētiam cōmutationū: ⁊ dicit ꝙ iuſtitie cōmutatiue ſunt due ꝑtes eo ꝙ duo ſunt genera cōmutationum: quedā eni3 ſunt cōmutationes volūtarie ⁊ q̄dā inuoluntarie: ⁊ dicunt cōmutationes volūtarie ꝑꝑ hoc ꝙ ꝑncipiū cōmutationis eſt volūtariū ex vtraq3 parte ſicut p3 in venditione ⁊ emptione qbus vnus transfert dñiu3 rei ſue in alterū ꝓpter preciū: ⁊ in cōmutatione ſm quam aliqs rem ſuā tradit alteri vt equale recipiat: ⁊ in fideiuſſione per quā aliqs volūtarie ſe cōſtituit debitorē ꝓ alio: ⁊ in vſu quo aliqs vſu3 rei ſue alteri gratis cōcedit reſeruato ſibi dominio rei: ⁊ in depoſitione per quā deponit rē ſuam apud aliū in cuſtodia: ⁊ in cōductione per quā aliqs vſum rei aliene accipit pro precio. [Jnuolūtariarū autē.] Subdiuidit alterū mēbrū. ſ. cōmutationē inuoluntaria3: q2 quedā eſt cōmutatio inuolūtaria ꝓpter ignorantiam ⁊ quedā ꝓpter violentiā. Dicit igit ꝙ cōmutationū inuolūtariarū q̄dā ſunt occulte ⁊ q̄dā manifeſte. Occulte vt furtum quo aliqs occulte recipit rē alterius ipſo inuito. Mechia. i. adulteriu3 quo aliqs occulte accedit ad vxorē alterius cū ea cōmiſcendo. Ueneficiū qn̄ aliqs occulte procurat veneficiū ad occidēdū vel ledendū. Paragogia. i. deriuatio vel deductio: puta cum aliqs deriuat aquā alteriꝰ ad aliū locū. Serui ſeductio: ſicut cū aliqs ſeruū alterius ſeducit: vt a dño ſuo fugiat. Dolo occiſio. i. doloſa occiſio que fit occulte per vulnera fraudulenter illata. Falſu3 teſtimoniū. ſ. quo aliqs veritatē per mēdaciū occultat. [He autē violēte.] Quedā ſunt cōmutationes inuolūtarie per violentiā que fiunt per violentiā manifeſtā: ſicut ſi aliqs inferat violētiā verberādo ligando vel occidendo ſiue vi capiēdo bona alterius: vel orbatio. i. orbādo parentes per occiſione3 filiorum: accuſatio. hoc eſt cum ſit violentia in famam quod fit accuſando: murmuratio: iniuriatio. i. iniurias ſiue contumelias irrogando. ¶ Intelligendu3 eſt ꝙ voluntarium in cōmutationibus diuerſificat ſpeciem iuſtitie: quia in cōmutationibus fit ſubtractio ſolius rei quā op3 recompenſari ſm equalitate3 iuſtitie: ſed in cōmutationibus inuolūtarijs non ſolū fit ſubtractio rei: ſed etia3 fit iniuria. vnde raptor non ſolum compellit reddere re3 quā rapuit: ſed ēt vltra debet puniri ꝓpter iniuria3 quam intulit: ⁊ q2 inuoluntariū eſt duplex. ſ. per violentia3 ⁊ per ignorantiā ſicut dictum eſt in. 3. huius: ideo inuoluntarias cōmutationes diuidit in occultas que fiunt ꝑ ignorātiā: ⁊ in eas que manifeſte fiunt per violentiam. ſeqt figura.

Marginal notes (right): F; G; H; 6ª ethicorum huiꝰ quinti libri; Notā

I N

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM.

K O

Capitulum tertiũ primi tractatus pᵐe ptis quinti libri de iuſtitia diſtributiua: in quo per iniuſtum eſſe inequale oſtendit iuſtum eſſe equale et medium pluris et minoris. Et per hoc qȝ iuſtitia eſt medietas: et qȝ iuſtuȝ ſm qȝ eſt equale eſt in minus duobus. Sm vo qȝ iuſtũ diſtributiuũ eſt in minus. 4. ſe habentibus ad inuicem pportionaliter. ſ. vt perſona ſe hȝ ad

L perſonã ſicut res diſtributa ad rẽ diſtributã quibus non ſic habentibus fiunt pugne et accuſationes. Deinde ex eo qȝ ſm dignitatẽ idem oſtendit ſciȝ iuſtum diſtributiuum ſic eſſe pportionabile annectens in qbus diuerſis diuerſi menſurant dignitatẽ: et qȝ pportionabile non ſolum eſt in numeris ſed ẽt in rebus numeratis et qȝ proportionabile in quattuor minimis eſt medium. Iuſtum aũt pportionabile. Iuſtuȝ diſtributiuũ in tot erit et medium cõſiſtens in pportionabilitate geometrica diſiuncta: et qȝ iniuſtũ huic oppoſitum eſt preter proportionabile.

¶ Cũ iniuſtus ſit iniquus et iniuſtũ iniquũ: cõſtat et aliqȝ medium eſſe iniqui. Atqȝ hoc eſt ipſuȝ equum. Quo enim in actu plus eſt et minus: in eodẽ eſt ẽt equuȝ. Si igitur iniuſtuȝ eſt iniquũ: iuſtuȝ eſt equũ. Qᵈ qdem et abſqȝ ratione patet oibus. At cum equum ſit mediuȝ: iuſtum medium qᵈdam erit.

M

Capiᵗ 3ᵐ tra. p. partis pᵉ. 5. libri ethi. pᵒ pᵗᵉ.

QVia aũt et iniuſtus ineq̃lis et iniuſtũ ineq̃le: manifeſtũ eſt qm̃ et mediũ aliqᵈ eſt iniuſti: hoc aũt eſt eq̃le: in q̃libȝ eniȝ opõne plus et minus eſt et equale. ſi igit̃ iniuſtũ eſt inequale. Iuſtũ equale: qᵈ et ſine ratione videt̃ oib⁹: qȝ aũt equale mediũ: iuſtum medium quoddam vtiqȝ erit.

Tertij. c. p. tra. di⁹ in duas ptes pn.

Iſtud eſt caplm 3ᵐ pᵐi tractatus pᵐe ptis: in quo determinat̃ de iuſto diſtributiuo oſtẽdẽdo qᵈ eſt mediũ et quale mediuȝ: et cõtinet iſtud capitulum duas ptes pncipales. In pᵐa oſtẽdit qȝ iuſtũ diſtributiuũ eſt mediũ ſm quandã pportionabilitatẽ. In 2ᵒ ibi, Eſt ḡ iuſtum pportionabile. oſtendit qualis eſt proportionabilitas ſm quã attendit̃ iuſtum in iuſtitia diſtributiua. pᵐa pars cõtinet duas particulas. In pᵐa oſtẽdit qȝ iuſtuȝ eſt mediuȝ. In 2ᵒ ibi, Eſt aũt equale. oſtendit qȝ iuſtum eſt mediũ ſm pportionabilitatẽ quandã. In pᵐa igit̃ particula pbat̃ qȝ iuſtuȝ ſm iuſtitiã diſtributiuã eſt medium: et hec eſt ↄcl'o 7ᵃ et pbat̃ ſic. Illud qᵈ eſt equale eſt mediũ

7ᵃ concluſio huiᵘ qnti libri.

ſed iuſtũ eſt equale. ſ. inter plus et minus. igit̃ iuſtũ ſȝ iuſtitiaȝ diſtributiuã eſt mediũ. Maior pȝ de ſe. Manifeſtuȝ eſt eniȝ qȝ equale eſt mediuȝ inter plus et minus. et minor pbat̃ per hoc qȝ iniuſtuȝ oppoſitum iuſto diſtributiuo eſt inequale: ſȝ ineq̃li nõ opponit̃ niſi equale et iuſto opponit̃ iniuſtum. igit̃ iuſtum ſm iuſtitiã diſtributiuã eſt equale: de tali eniȝ iuſto. ſ. ſm diſtributiuã iuſtitiã loquit̃ in pñti. Minor. ſ. qȝ iuſtũ eſt eq̃le eſt mãifeſta oib⁹ abſqȝ oi rõne pbãte: qȝ igit̃ iuſtũ qᵈ eſt eq̃le eſt mediũ inter plus et minus vt dictũ eſt: ↄñs eſt qȝ iuſtũ ſit qᵈdam medium. P

¶ Ipſum aũt equũ in minimis eſt duobus: neceſſe eſt igit̃ ipſuȝ iuſtuȝ et mediũ eſſe et equũ: et ad aliqd: et quibuſdã. Atqȝ quo mediũ qdẽ eſt hoc aliquoꝝ eſt: que quidem plus ſunt et minus. Quo aũt equuȝ eſt duob⁹ eſt. At quo iuſtũ eſt qbuſdã eſt. Ipſuȝ ergo iuſtum in minimis quattuor ↄſiſtat neceſſe eſt. Hoies eniȝ qbus eſt iuſtum duo ſunt: et res in qbus et ipſe due ſunt: atqȝ eadẽ eſt eqtas qbus atqȝ in qbus: naȝ vt ſeſe habent ea in qb⁹: ſic ſeſe hñt et illa: ſi. n. nõ ſunt equi: non equa habebunt. Sed hinc pugne naſcuntur et incuſationes atqȝ querele: cuȝ equi nõ equa: aut equa nõ equi hñt ac potiunt̃. Id ita eſſe ex eo qᵈ ꝑdignitate ſit cõſtat. Iuſtũ eniȝ qᵈ in diſtributionibus eſt: oẽs vno ore ꝑ dignitate quadã oportere eſſe dicunt: ipſaȝ tamen dignitatẽ non eandeȝ omnes inquiunt eſſe: ſed populares quideȝ libertatẽ. Pauci vo potentes opulentiam: nõnulli nobilitatem. Optimates vo v̾tutem. Q

¶ Eſt autẽ equale vt in minus duob⁹. Neceſſariuȝ igit̃ iuſtuȝ et mediũ et equale eſſe et ad aliqd et qbuſdã: et ſm qᵈ qdẽ mediuȝ aliquoruȝ. Hec autẽ ſȝ plus et minus: ſm qȝ autẽ equale eſt duob⁹: ſȝ aũt qȝ iuſtuȝ aliqb⁹: et ad aliquos et ad alios eniȝ eſt. Neceſſariuȝ ḡ iuſtuȝ in mi-

A nus eſſe quatuoꝛ: qͥbus enĩ iuſtũ ↄtingit eſſe: duo ſunt ⁊ in qͥbus res due: ⁊ eadẽ erit equalitas qͥbus ⁊ in qͥbus: vt enĩ illa habẽt que in qͥbus ſic ⁊ illa que qͥbus: ſi enĩ nõ eq̃les nõ equalia habebunt: ſed hinc pugne ⁊ accuſatiões: qñ vel equales nõ equalia habebunt: vel nõ eq̃les eq̃lia hñt ⁊ in diſtributiõe ſuſcipiũt. ❡ Adhuc ex eo q̄ ſm dignitatẽ hoc manifeſtũ. Iuſtũ .n. in diſtributionibus cõfitenť oẽs ſm dignitatẽ quãdã opoꝛtere eſſe: dignitatẽ q̄dẽ nõ eandem dicunt oẽs exiſtere: ſʒ democratici q̄dẽ libertatẽ oligarchici q̄dẽ diuitias. Quidã aũt ge-
B neris nobilitatẽ: ariſtocratici autẽ virtutem.

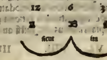
8ª ↄcłõ huiꝰ q̄nti libri. ❡ Hec eſt 2ª particula in qua oſtendiť q̄ iuſtũ ſm iuſticiam diſtributiuã eſt mediũ ſm aliquã ꝓpoꝛtionabilitatẽ: ⁊ hec eſt ↄcluſio 8ª. Et ad ꝓbandũ iſtã ↄcluſionẽ ſupponit duo. pͥ̄m eſt q̄ equale cõſiſtit ad minus in duobus inter q̄ cõſiderať equalitas. 2m qd̄ ſupponit eſt q̄ iuſtũ ſit ad aliquid. hoc eſt per reſpectum ad alterũ ⁊ inquãtũ eſt equale eſt in quibuſdam rebus ſm quas attẽdiť equalitas inter duas pſonas. vñ iuſtũ inquãtũ eſt equale opʒ q̄ ſit duarũ rerũ: ⁊ inquãtũ eſt iuſtũ opʒ q̄ aliquoꝝ ad aliquos alios hoc eſt inter duas pſonas. His ſuppoſitis arguitur dupľr. Primo ſic. Illud mediũ qd̄ cõſiſtit ad minus in quatuoꝛ quoꝝ ꝓpoꝛtio vnius ad alterũ eſt ſicut ꝓpoꝛtio reliq ad reliquam eſt mediũ ſm aliquã ꝓpoꝛtionabilitatẽ: ſʒ iuſtũ ſm iuſtitiam diſtributiuam cõſiſtit ad minus in quatuoꝛ
C quoꝝ ꝓpoꝛtio vnius ad alterũ eſt ſicut ꝓpoꝛtio reliq ad reliquũ: ideo ⁊c. Maioꝛ pʒ: q2 ꝓpoꝛtionalitas eſt ſimilitudo ſeu equalitas duaꝝ ꝓpoꝛtionum: ideo qd̄ eſt medium ſm equalitatẽ duarũ ꝓpoꝛtionũ eſt mediũ ſm aliquam ꝓpoꝛtionabilitatẽ. Et minoꝛ pʒ. nam vbi fit iuſtũ per iuſtitiã diſtributiuam ibi ſunt duo homines qͥbus obſeruať iuſtitia: ⁊ due res in quibus fit iuſtitia. ⁊ ad rõnem hĩꝰ iuſtitie opʒ q̄ ſit eadẽ equalitas perſonarũ qͥbus fit iuſtitia ⁊ rerum in qͥbus fit iuſtitia: vt .ſ. ſicut res ſe habent ad inuicem: ita ⁊ perſone: aliogͥ nõ habebũt equalia ſibi: ſʒ ex h̄ fiunt pugne ⁊ accuſatiões quaſi ſit pretermiſſa iuſtitia: q2 vel equales nõ recipiant equalia in diſtributione bonoꝝ cõmuniũ: vel nõ equalibus danť equalia: vt ſi inequaliter laboꝛantibus dentur ſtipendia equalia aut equalr laborãtibus dentur ſtipendia inequalia: ⁊ ſic pʒ q̄ mediũ iuſtitie diſtributiue accipiť ſʒ quãdã ꝓpoꝛtionabilitatẽ. ❡ Adhuc ex eo. 2º ꝓbať eadẽ ↄcłõ ſm rõnẽ dignitatis ſic. Iuſtum
D dĩ eſſe in diſtributionibus qñ vnicuiq3 dať ſʒ dignitatẽ .i. qñ vnicuiq3 datur qd̄ dignũ eſt ei dari: ⁊ in hoc deſignať quedã ꝓpoꝛtionabilitas: vt .ſ. hoc ſit ita dignum vni ſicut
E aliud eſt dignũ alteri: verũtamen diſtributionis dignitatẽ nõ oẽs ſm idẽ attendunt. Quia in politia democratica in qua plebs dominať attendiť dignitas ſʒ libertatẽ: q2 plebes ſm hanc politiã ſunt equales in libertate: iõ reputant dignũ eſſe vt eq̃liter eis diſtribuať. Sed in oligarchia politia: in qua aliqui pauci ꝑncipanť menſurať dignitas ſm diuitias vel ſm nobilitatẽ generis: vt illi qui ſunt excellentioꝛes genere vel ditioꝛes plus habeãt de bonis cõmunibus. In politia vͦ ariſtocratica in qua aliqui ꝑncipanť ꝑꝑ
Nõa virtutẽ menſurať dignitas diſtributionis ſm vĩtutẽ: vt .ſ. ille plus habeat qui eſt excellentioꝛ in virtute. ❡ Intelligendũ eſt hic q̄ ꝑhs hic ſupponit q̄ ſemꝑ oʒ fieri diſtributio de bonis cõmunibus pluribus qui laboꝛauerunt pro cõitate: ⁊ foꝛte hoc eſt verũ: q2 toti cõmunitati nõ põt ſufficienter per vnũ deſeruiri. Si tñ vnus ſolus laboꝛauerit ꝓ cõmunitate ⁊ ꝓcurauerit bonũ cõmunitatis: adhuc poſſet ſibi fieri diſtributio de bonis cõmunitatis ſʒ q̄ eſt dignũ
F ⁊ ſic fiet ſibi iuſtitia diſtributiua. vnde nõ credo q̄ iuſtitia diſtributiua ex nã ſui requirat plures perſonas qͥbꝰ fiat diſtributio de bonis cõmunibus: q̃uis de facto rõne totiꝰ cõmunitatis requirantur plures procurantes ⁊ ſeruiẽtes ꝓ bono cõmunitatis. ❡ Intelligendũ eſt ẽt q̄ iuſtitia diciť eſſe mediũ non per cõmiſtionem nec per auerſionẽ extremoꝝ: ſed eſt medium per efficientiam: q2 efficit ⁊ conſtituit equalitatem nec eſt aliter medium. Nõa

❡ Iuſtũ ergo rõnũ quãdã cõparationẽ ſubit. Cõparationẽ nãq3 rõnũ ſubire nõ abſoluti numeri ſolũ: ſʒ numerabilis ẽt oĩno ꝓpꝛiũ eſt. Etenim comparatio rõnũ equalitas eſt rõnum: ⁊ in quatuoꝛ minimis eſt: ⁊ ſeiunctam q̄dẽ in quatuoꝛ eſſe conſtat. At vͦ continua in q̃tuoꝛ eſt: vno nãq3 termino vtiť ⁊ duobꝰ ⁊ bis illũ ſumit: h̄ mõ: vt .A. ſeſe hʒ ad .B. ſic .B. ſeſe hʒ ad .C. G

XII.	VI.	III.
A.	.B.	.C.

Bis igiť dictũ eſt ipſũ .B. Quare ſi B bis poſitũ fuerit: quatuoꝛ erũt ea que cõparationẽ ſubeunt rõnũ.

❡ Eſt ergo iuſtũ ꝓpoꝛtionale q̄dẽ: ꝓpoꝛtionale enim nõ ſolũ eſt monadici numeri ꝓpꝛiũ: ſʒ totalr numeri: ꝓpoꝛtionalitas .n. eq̃litas eſt ꝓpoꝛtionis. ❡ Et in quatuoꝛ minimis: diſiũcta q̄dẽ igiť qm̃ in q̃tuoꝛ manifeſtũ eſt: ſed ⁊ conti- 2ª pͣs .c. H
nua: vno enĩ vt duobus vtiť: ⁊ bis dicit: puta que .a. ad eam que .b. ita que .b. ad eam que .c. I

Bis igiť que .b. dicta eſt: quare ſi que .b. ponať bis: quatuoꝛ erunt ꝓpoꝛtionata.

❡ Hec eſt 2ª pars ꝑncipalis huius capĩi: in qua oſtenditur qualis eſt ꝓpoꝛtionalitas ſʒ quã attendiť iuſtũ in iuſtitia diſtributiua. ⁊ cõtinet duas pticulas. In ꝑma ꝑmittit q̄dã neceſſaria ad ꝓpoſitũ. In 2ª ibi ❡ Eſt aũt ⁊ iuſtũ. ❡ Oſtẽdit ꝓpoſitũ .ſ. qualis eſt ꝓpoꝛtionalitas ſm quã accipiť iuſtũ ſm iuſtitiã diſtributiuã. In pͥ̄ igiť pticula premittit duo de ꝓpoꝛtionabilitate in cõmuni. pͥ̄m eſt q̄ ꝓpoꝛtionabilitas nõ ſolũ reperiť in numero vnitatum qui dĩ numerus ſimplr: quẽ ꝑhs vocat hic numeꝝ monadicũ q̄ idẽ eſt q̄ numerus vnitatũ: ſed ꝓpoꝛtionabilitas inueniť vlr in qͥbuſcũq3 iueniť numerus: q2 ꝓpoꝛtionabilitas nõ eſt aliud q̄ʒ equalitas ꝓpoꝛtionũ: vt cũ equalẽ ꝓpoꝛtionẽ hʒ h̄ ad hoc ⁊ illud ad illud: ⁊ ꝓpoꝛtio eſt habitudo vnius q̃titatis ad aliã: ⁊ talis habitudo nõ eſt ſolũ in numero vnitatũ: ſʒ in oĩ habente numerũ aut q̃ntitatẽ. ❡ Et in quatuoꝛ minimis. ❡ 2m qd̄ ꝑmittit eſt q̄ oĩs ꝓpoꝛtionabilitas ad minus conſiſtit in quatuoꝛ: ⁊ hec eſt concluſio .9. ⁊ debet intelligi hec concluſio ſic .ſ. q̄ oĩs ꝓpoꝛtionabilitas conſiſtit in .4. ſm rem vel in .4. ſm rõnẽ: que ꝓbať ſic. Oĩs ꝓpoꝛtionabilitas diſiũcta ↄſiſtit in .4. ⁊ oĩs ꝓpoꝛtionabilitas ↄtinua 9ª ↄcłõ huiꝰ q̄nti libri. K

I coſiſtit in.4.ſ; ois ꝓportionabilitas eſt cõtinua vel diſiũ cta: iõ ois ꝓportionabilitas cõſiſtit ad min⁹ in.4. ¶ Pro intellectu iſtius rõnis ph̃s oſtẽdit que ꝓportionabilitas eſt diſiuncta ꝛ que cõtinua: ꝛ intendit ꝙ diſiuncta ꝓpor tionabilitas eſt equalitas duarum ꝓportionũ nõ cõueniẽ tiũ in aliquo vno termino. vbi grã ſi dicatur ſic. Sicut ſe habent.6.ad tria: ita ſe habẽt.10.ad.5. iſte due ꝓportiones ſcilicet.6.ad.3.ꝛ.10.ad.5. nõ cõueniũt in aliquo vno termi no: ꝛ iõ ꝓportionabilitas que eſt eq̃litas iſtarum duarum ꝓportionũ di diſiuncta ſiue diſcreta. Proportionabilitas vo cõtinua eſt ꝓportionabilitas duarũ ꝓportionũ ꝯueniẽ tiũ in vno termino: vt ſi dicaꝰ ſic. ſicut ſe habent.8.ad.4. ita ſe hñt.4.ad.2. vtrobiq; enim eſt dupla ꝓportio: ꝛ hec ꝓportionabilitas eſt cõtinua: q2 iſte due ꝓportiones cõue niunt in vno termio. ſ. in h ꝙ dico q̃tuor. Hoc viſo decla

K raꝰ maior rõnis. p⁹ ps eſt manifeſta. ſ. ꝙ ois ꝓportionabi litas diſcreta cõſiſtit ad minus in quatuor: q2 ois ꝓportio hʒ duos terminos: ꝛ diſcreta ꝓportionabilitas eſt eq̃litas duarũ ꝓportionũ nõ cõuenientiũ in aliquo vno termino: ꝛ iõ ꝓportionabilitas diſiuncta neceſſario regrit q̃tuor ter minos realr diſtinctos: ꝛ ꝓportionabilitas cõtinua ꝯſiſtit in quatuor terminis ſʒ rõnẽ: q2 in ꝓportionabilitate cõti nua vtimur vno termino vt duob⁹: q2 bis accipimus eun dem terminũ: qñ. ſ. ſic dicimus: ſicut.a. ſe hʒ ad.b. ſic.b. hʒ ſe ad.c. nã bis vtimur iſto termino.b. ꝛ ſic ſunt.4. ꝓpor tionata. Et ſic ps vtraq; pars minoris.

¶ Eſt aũt ꝛ ipſuʒ iuſtũ in quatuor minimis: ꝛ ratio ea dem eſt: ſunt eni ſciũcta ſimilr ꝛ qbus ꝛ que. Erit ḡ vt eſt. A. termin⁹ ad. B. terminũ: ſic. C. terminus ad termi

L nuʒ. D. Et mutato ergo ordine vt. A. ſeſe hʒ ad. C. ita B. ſeſe. habebit ad. D. Quare ꝛ totũ ad totũ: qđ qdeʒ diſtributio ipſa ꝯiungit: ꝛ ſi ita compoſitũ fuerit iuſte ꝯiungit. Cõiunctio igitur. A. termini cum. C. ꝛ. B. cuʒ D. iuſtũ eſt id qđ ad diſtributionẽ accõmodatur: ꝛ eſt medium eius quod comparationem rationum ſubit. Quod enim ſubit ipſam mediuʒ eſt. Iuſtũ autẽ ſubit.

XII. VI. VIII. IIII.

Achilles Aiax Munus Achillis Munus Aiacis

A. B. C. D.

XII. VIII.
Achilles Munus Achillis.
A. C.

M

VI. IIII.
Aiax Munus Aiacis
B. D.

Talẽ aũt rõnũ cõparationẽ. Mathematici Geome tricam vocant. In Geometrica nanq; fit vt ꝛ totum ad totũ perinde ſeſe habeat: atq; ad vtrũq; ſeſe habet vtrũq;. Nõ eſt aũt cõtinua hec cõparatio rõnũ: nõ. n. fit termin⁹ vnus nuõ cui: ꝛ qđ. Iuſtũ igiꝰ hoc in cõpõ ne rõnuʒ cõſiſtit: iniuſtuʒ autẽ eſt id qđ a cõparatio ne rõnum exorbitat. Fit igiꝰ aliud plus aliud minus: qđ qdeʒ ꝛ in ipſis actionibus accidit. In bonis. n. qui iniuriaʒ facit plus hʒ: qui iniuriã patiꝰ minus. In ma lo aũt contra. Boni nãq; rationem ſubit minus malũ ad maius malum: minus enim malũ magis q̃ maius

N eſt expetibile. At qđ expetitur bonum eſt: ꝛ quod ma gis maius. Hec eſt igitur vna ſpecies iuſti.

12 6 8 4
a b c d
12 8
a ſicut c
6 ita 4
b d

¶ Eſt aũt ꝛ iuſtũ in qua tuor minimis ꝛ ꝓportio eadẽ: diuiſa eniʒ ſũt ſilr ꝛ qb⁹ ꝛ que. Erit ergo vt.a. terminus ad.b. ita.c. ad.d. ꝛ permutatiʒ ergo vt.a. ad c.b. ad.d. q̃re ꝛ totũ ad to tũ: qđ diſtributio ꝯiũgit: ꝛ ſi ſic cõponat: iuſte cõiungit. ergo. A. termini cuʒ.c. ꝛ.b. cũ.d. con

O iunctio in diſtributione iuſtũ eſt ꝛ mediuʒ: ꝓ portionale eniʒ mediũ. Iuſtũ aũt ꝓportionale. ¶ Vocant aũt talẽ ꝓportionalitatẽ geometri caʒ mathematici. In geometria eniʒ accidit ꝛ totũ ad totũ qđ qdẽ pars vt alterũ ad alterum. ¶ Eſt aũt nõ ꝯtinua hec ꝓportionalitas: nõ. n. fit vnus numero terminus cui ꝛ qđ. ¶ Iuſtũ qdẽ igiꝰ hoc ꝓportionale. ¶ Iniuſtum aũt qđ preter ꝓportionale. fit ergo hoc qdẽ plus: h autẽ minus: qđ ꝛ in opõnibus accidit. In bono qui qdẽ eniʒ iniuſtuʒ faciꝰ plus hʒ: qui autẽ iniuſta

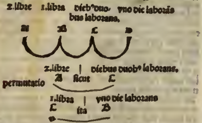
P paſſus minus boni. In malo aũt econuerſo: in boni eniʒ rõne fit minus malũ ad maius malũ. Eſt eniʒ minus malum magis eligibile maio ri: eligibile aũt bonum ꝛ magis maius: ſpecies quidem igitur vna iuſti hec eſt.

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula huius ptis: in qua oſtẽdiꝰ q̃lis eſt ꝓ portionabilitas ſm quã accipiꝰ iuſtũ ſm iuſtitiã diſtribu tiuã. ꝛ intendit ꝙ iuſtũ diſtributiuũ accipiꝰ ſm ꝓportio nabilitatẽ que eſt eq̃litas ꝓportionũ nõ q̃ntitatũ. ¶ Ad Nõ[m] cuius intellectũ eſt ſciẽdũ ꝙ duplex eſt ꝓportionalitas q̃dã Duplex ꝓportionalitas. geometrica: ꝛ hec attẽdiꝰ ſm equalitateʒ ꝓportionis. vbi grã. Sicut ſe hñt.9. ad.6. ita.6. ſe hñt ad.4. h vtrobiq; eſt eadẽ ꝓportio: q2 vtrobiq; eſt ꝓportio ſexqualtera. ſed non eſt eadẽ q̃ntitas: q2.9. excedit.6. in trib⁹: ꝛ ſex nõ excedũt quatuor niſi in.2. ſʒ arithmetica ꝓportionabilitas accipi tur ſm eq̃litatẽ q̃ntitatis. vbi grã. ſicut octo ſe hñt ad ſex ita ſex ſe hñt ad quatuor: hic eſt exceſſus vtrobiq; ſʒ ean dẽ q̃ntitatẽ: q2 octo excedũt ſex in.2. tñ: ꝛ.6. excedũt qua tuor in duobus tñ: ſed hic nõ eſt eadẽ ꝓportio: q2 octo ad ſex eſt ꝓportio ſexqtertia: ꝛ ſex ad q̃tuor eſt ꝓportio ſexq

Q altera. Intẽdit igiꝰ ph̃s ꝙ ꝓportionabilitas ſm quã attẽ diꝰ iuſtũ diſtributiuum eſt ꝓportionabilitas geometrica que. ſ. ꝯſiſtit in eq̃litate ꝓportionũ: ꝛ ꝙ eſt ſm ꝓportiona bilitatẽ diſiunctã. Intẽdit igiꝰ pmo ꝓbare ꝙ iuſtũ diſtri butiuũ attendiꝰ ſm ꝓportionabilitatẽ que eſt eq̃litas ꝓ 10ᵃ ꝯclo huiꝰ q̃nti libri. portionuʒ: ꝛ hec eſt ꝯclo 10ᵃ ꝛ ꝓbaꝰ ſic. In qbuſcũq; ſunt quatuor termini quoꝝ duo hñt eãdẽ ꝓportionẽ ad inuicẽ quã hñt reliq duo in illis eſt ꝓportionabilitas q̃ eſt equa litas ꝓportionũ: ſed in iuſto ſm iuſtitiã diſtributiuã ſunt quatuor termini quoꝝ duo hñt eandẽ ꝓportionẽ ad inui cem quã hñt reliqui duo. igiꝰ iuſtũ diſtributiuũ attẽditur ſm ꝓportionabilitatẽ que eſt eq̃litas ꝓportionũ. Maior eſt manifeſta ꝛ minor declaraꝰ: qꝛ vbicũq; fuerit iuſtitia diſtributiua: ibi opʒ ꝙ eadẽ ſit ꝓportio vni⁹ ꝑſone cui fit

diſtributio

A diſtributio ad rē ei diſtributā que eſt alteri⁹ ꝑſone cui fit diſtributio ad rē ei diſtributā. ⁊ hoc ꝓbať ſic. ſm eādē ꝓportionē diuidunť res q̄ diſtribuūť ⁊ ꝑſone qb⁹ diſtribuūť.

B Sit igiť a. mediꝰ terminꝰ puta. 2. libre. b. aūt ſit vna libra ⁊ c. ſit vna ꝑſona ſocrates. ſ. qui duob⁹ dieb⁹ laborauit. d. vo ſit plato qui vno die laborauit: ſic igiť ſe hȝ. a. ad. b. ita ſe hȝ. c. ad. d. qa vtrobiqȝ inueniť dupla ꝓportio: igiť ꝑmutati ſic. a. ſe hȝ ad. c. ita ſe hȝ. b. ad. d. q̄cūqȝ eni ſunt adinuicem ꝓportionabilia ſunt ꝑmutatim ꝓportionabilia ſicut pȝ in exēplo: ſicut ſe hȝ decē ad qnqȝ: ita ſe hȝ octo ad quatuor: iō ꝑmutatiȝ: ſicut ſe hȝ decē ad octo: ita ſe hȝ qnqȝ ad q̄tuor. vtrobiqȝ eni eſt ſexquarta ꝓportio. ſic igiť veꝝ ē dicere ꝑmutatiȝ ꝙ ſicut ſe hȝ. a. ad. c. idēſt due libre ad eū q duobus diebus laborauit: ita. b. ad. d. ſ. vna libra ad eū qui vna die laborauit. ⁊ ſic pȝ minor ꝙ. ſ. in iuſto ſm iuſtitiā diſtributiuā ſunt q̄tuor termini quoꝝ duo hnt eādē ꝓportionē ad inuicē quā hnt reliq duo. nā eadē eſt ꝓportio vni⁹ ꝑſone ad rē ſibi diſtributā q̄ eſt alterius ꝑſone ad rē ſibi diſtributā. ⁋ Intelligēdū eſt hic ſm phȝ ꝙ in his q̄ ſūt ſic ꝓportiōabilia ꝙ q̄ eſt ꝓportio vni⁹ ad alteꝝ eadē eſt ꝓportio totius ad totū. vbi gřa: qꝛ q̄ eſt ꝓportio. 10. ad octo eadē eſt ꝓportio qnque ad q̄tuor. 10. ⁊ qnqȝ ſimul acceptoꝝ q̄ ſunt qndecim ad octo ⁊ q̄tuor ſil' accepta q̄ ſunt duodeciȝ eſt eadē ꝓportio: qa hic ēt eſt ꝓportio ſexquarta. Et eodē mō in ꝓpoſito ſeqť ſicut ſe hȝ iſta res ad iſtā ꝑſonā: ita ſe hȝ illa res ad illā ꝑſonā. ꝙ. ſ. ita ſe hēbit totū. ſ. vtraqȝ res ſimul accepta ad vtrāqȝ ꝑſonā ſimul acceptā ꝙ diſtributio ꝯiungit. ⁊ ſi aliqs ita diſtribuēdo res hoib⁹ ꝯiūgat iuſte facit. Pȝ igiť ꝙ ꝯiūctio. a. cū. c. idēſt rei duple cū ꝑſona in duplici dignitate ⁊. b. cū. d. idēſt dimidij cū dimidio eſt iuſtū diſtributiuū ⁊ tale iuſtū eſt mediū: iniuſtū vō eſt: qđ eſt ꝑter hāc ꝓportionē. ꝓportionabile eniȝ eſt mediū inter exceſſum ⁊ defectū. nam ꝓportionalitas eſt equalitas ꝓportiōis vt dictū eſt. ⁊ ſic iuſtū cū ſit qđdā ꝓportionabile eſt mediū.

Nota ⁋ Notādū eſt ſm aliquos ꝙ argm̄ a ꝑmutata ꝓportiōe: iȝ qñ arguiť a p̄° ad tertiū ⁊ a 2° ad quartū ſicut Ariſtoteles hic arguit. [Uocāt aūt talē.] Iſta ꝓportionalitas q̄ attēdiť ſm equalitatē ꝓportionū a mathematicis vocať ꝓportionabilitas geometrica: ⁊ in hac ꝓportionabilitate accidit ꝙ ita ſe hȝ totū ad totū ſicut altera partiū ad reliq̄: qđ nō accidit in ꝓportiōabilitate arithmetica de q̄ diceť in ſequēti. c. [Eſt aūt nō ꝯtinua.] Proportiōabilitas q̄ attēdiť in iuſtitia diſtributiua nō pōt eſſe ꝯtinua. ⁊ hec eſt ꝯclō 11ª. ⁊ ꝓbať ſic. Illa ꝓportiōabilitas in qua nō pōt accipi idē terminus cōis in vtraqȝ ꝓportiōe nō pōt eſſe ꝯtinua ſed in ꝓportionabilitate q̄ attēdiť in iuſtitia diſtributiua nō pōt accipi idē terminꝰ cōis in vtraqȝ ꝓportiōe. qđ pȝ: qꝛ ex vna ꝑte ſunt due res ⁊ ex alia ꝑte ſunt due ꝑſone igiť ⁊c. [Iuſtū qdē igiť.] Qꝛ eniȝ iuſtū eſt ꝓportionabile iniuſtū eſt ꝑter ꝓportiōabilitatē qđ fit in plus vel in minus q̄ exigat eq̄litas ꝓportiōis: vt pȝ in ipſis ogibus iuſte ⁊ iniuſte diſtributiōis. Ille eniȝ q iniuſtū facit circa bona

C

Nota

D

nª cōclō huiꝰ. 3. li.

plus accipit ſibi: q aūt iniuſtitiā patiť minus hȝ: ſed in malis eſt econuerſo. qꝛ minus malū hȝ rōnē boni ꝑ cōparatiōnē ad maius malū: nā minus malū eſt magis eligibile q̄ magis malū: ⁊ vnūquodqȝ eſt eligibile rōne boni. ideo qꝛ minus malum magis eligitur: ideo hȝ rōnem maioris boni: ſic igitur dictum eſt de vna ſpecie iuſtitie ſiue iuſti. E

Capitulū quartū

p̄mi tractatꝰ p̄ᵉ ptis d̄ iuſtitia cōmutatiua. in quo oſtdiť ꝙ iuſtū directiuū eſt in cōmutationib⁹ ⁊ ꝙ aliā hȝ ꝓportionabilitatē q̄ geometricā qꝛ eſt ſm ꝓportionē arithmeticaȝ q̄ eſt in trib⁹ terminis. quā ſeruať iudex nō ꝯſiderās differētias ſm ſtudioſuȝ ⁊ prauū: qꝛ ad nocumētū diuiȝ ſolū reſpicit lex poſitis equalibus prius ⁊ poſt inequalib⁹ qđ eſt inequale equatū iudex auferēs a lucratore ⁊ dans dānificato. ex quo pȝ ꝙ directiuū iuſtū eſt mediū dāni ⁊ lucri: ⁊ q̄liter poſito iudice medio ineſſe equali fit adequatio lucrātis ⁊ dānificati. ⁊ exēplificat in terminis ⁊ poſt ꝙ retributiōes opeꝝ factoꝝ ab artibus ſunt ſm ꝓportionabilitatē arithmeticā ⁊ vn̄ venerūt hec noīa damnum ⁊ lucrum. F

⁋ Reſtat id iuſtū qđ fit in emēdādis cōmertijs: tā ūs q̄ ſua ſpōte faciūt hoies q̄ ūs q̄ inuitis ipſis efficiunť: hoc aūt aliā hȝ ſpēm a priore. Iuſtū eniȝ diſtributiuū coꝝ q̄ cōia ſunt in dicta ſemꝑ cōparatiōe rōnū ꝯſiſtit: nā ſi e pecunijs publicis diſtributio fiat: eadē erit rōne quā hnt iter ſeſe ea q̄ in rēpublicā ſunt collocata: ⁊ iniuſtū qđ huic opponiť id ē: qđ a cōparatiōe rōnū exorbitat.

Reliqua aūt vnū directiuū eius qđ fit ⁊ in voluntarijs cōmutationib⁹ ⁊ in inuoluntarijs: hoc aūt iuſtū aliā ſpēȝ hȝ a priori. ⁋ Diſtributiuū qdē eniȝ iuſtū cōmuniū ſemꝑ ſm ꝓportionabilitatē eſt dictuȝ: etenim a pecunijs cōmunibus ſi fiat diſtributio erit ſm ꝓportionem eandē quam habent ad inuicem illata: ⁊ iniuſtum oppoſitum iuſto huic preter proportionale eſt. Caput 4m tractꝰ p̄mi prime ꝑtis gnalis hui ethicorum. p̄ª ps capituli G

Iſtud eſt caᵐ 4ᵐ p̄mi tra. p̄ᵉ ꝑtis in q̄ phs determinat d̄ iuſtitia cōmutatiua. ⁊ ꝯtiet duas ꝑtes ꝑncipales. In p̄° oſtdit qd ꝑtinet ad iuſtitiā cōmutatiuā ⁊ quō differt a iuſtitia diſtributiua. in 2° ibi [Et quēadmodū et linea.] Oſtdiť qualr inueniť mediū in hoc iuſto qđ eſt directiuū cōmutationū. Prima pars ꝯtinet q̄tuor particulas. In p̄ma narrat ꝙ ē qdā ſpēs iuſtitie particularis alia a iuſtitia diſtributiua: ⁊ narrat qd ꝑtinet ad iuſtitiā diſtributiuā. in 2° ibi [In cōmutatiōibus aūt.] Oſtdit qd ꝑtinet ad iuſtitiā cōmutatiuā. ex qbus pȝ diuiſio inter iſta. in 3° ibi [Si eniȝ vt ſimplr.] Remouet quoddā dubiū. in 4° ibi [Quare pluris.] Infert q̄dā correlaria ex ꝑdictis. In p̄° igiť ꝑte narrat dicēs ꝙ ꝑter ꝑdictā ſpēm iuſtitie q̄ ꝯſiſtit in diſtributiōibus eſt q̄dā alia ſpēs q̄ eſt directiua in cōmutatiōib⁹ tam voluntarijs q̄ inuoluntarijs. [Diſtributiuū qdē.] Deinde narrat qd ꝑtinet ad iuſtitiā diſtributiuā dicēs ꝙ iuſtū diſtributiuū ſupra dictū eſt diſtributiuū bonoꝝ cōiū ſm ꝓportionabilitatē ſupra dictā. ſ. ſm ꝓportionabilitatē geometricā q̄ attendiť ſm equalitatē ꝓportiōis: vt ſi cōes pecunie ciuitatis debeāt diſtribui in ſingulos: ſic ꝯgruit diſtributio fieri vt ſingulis deť aliqd de cōi ſm illā ꝓportionē ſm quā ipſi intulerūt in cōi: ſicut in negociatiōibus q̄to aliqs plus poſuit de pecunia in ſocietate tāto maiorē ꝑtē accipiet: ⁊ in ciuitatib⁹ q̄to aliqs plus ſeruiuit cōitati tāto ſibi plus eſt diſtribuēdū de bonis cōib⁹: ⁊ q eniȝ in duplo plus ſeruiuit in duplo plus recipiet: ⁊ ſicut iuſtū diſtributiuū cōſiſtit in Quintus textus ſcdi cōmenti huiꝰ tractus diuidit in duas partes pncipales.

C

D

I hac proportionabilitate: ita etiam iniuſtum oppoſitum cõſiſtit in hoc quod hec proportionabilitas pretermittitur.

¶ Iuſtũ aũt qđ eſt in cõmertijs eſt quidẽ equũ quoddã: ⁊ iniuſtũ iniquũ: ſed nõ illa comparatiõe rõnũ: ſed aritbmetica. Nihil eniʒ refert ſi ꝓbus prauo detraxerit: an prauus ꝓbo: neqʒ ſi adulteriũ ꝓbus an prauus cõmiſerit. ſed ad dĩam nocumẽti lex reſpicit tm̃ ⁊ vtiť vt equalib⁹: ſi hic iniuriã facit ille patiť: ⁊ ſi hic nocuit ille eſt leſus. Quare iniuſtũ hoc cũ ſit iniquũ: iudex equare conať: nã cũ hic qdẽ ꝑcuſſus eſt aut occiſus: ille võ ꝑcuſſit aut occidit: paſſio atqʒ actio diuiſa eſt in partes nõ equas: ſed ad equalitatẽ auferendo lucro dãni reſpectu nititur redigere iudex.

K ¶ In cõmutationibus cõmunibus aũt iuſtũ eſt quidẽ equale: ⁊ iniuſtum inequale ſed non ſm ꝓportionalitatẽ illã: ſʒ ſm aritbmeticã. ¶ Nihil eniʒ differt ſi ſtudioſus prauũ priuabit: vel prauus ſtudioſum: nec ſi mecbatus eſt ſtudioſus vel prauus. ſed ad nocumẽti dĩam ſolũ reſpicit lex ⁊ vtiť vt equalibus. Siquidẽ hic iniuſtum facit. Hic aũt iniuſtũ patitur. ⁊ ſi hic qdẽ leſit: hic aũt leſus erit: quare iniuſtũ hoc iequale exiſtens equare tẽtat iudex. ¶ Eteniʒ cũ hic quidez vulneretur: hic aũt percutiat vel ⁊ occidat. hic aũt moriať. Diuiſa ẽ paſſio ⁊ actio i inequalia: ſed tẽtat dãno equare auferẽs a lucro.

L ¶ Hec eſt ſcđa ꝑticula in q̃ oñdiť qđ ꝑtinet ad iuſtitiã cõmutatiuã ex quo appebit quõ differũt iuſtitia ꝯmutatiua ⁊ diſtributiua: ⁊ ꝓ ponit ꝯuenientiã iter iſtas ſpẽs iuſtitie: ꝯueniũt eni in h ꝙ in vtraqʒ ſpẽ iuſtũ eſt illud qđ eſt eq̃le: ⁊ iniuſtũ ineq̃le: ſʒ differũt in h ꝙ iuſtitia cõmutatiua iuſtũ nõ eſt equale ſʒ illã ꝓportionẽ ſʒ quã iuſtũ eſt eq̃le ſʒ iuſtitiã diſtributiuã: qꝛ ſʒ iuſtitiã diſtributiuã iuſtũ eſt eq̃le ſm ꝓportionẽ geometricã. ſed iuſtũ ſm iuſtitiã cõmutatiuã eſt eq̃le ſm ꝓportionẽ aritbmeticã: ⁊ eſt ꝓportionabilitas aritbmetica q̃ attẽdiť penes equalitatẽ q̃titatis: ⁊ proportionabilitas geometrica que attendiť ſʒ eq̃litatez ꝓportionis: verbi grã. ſm ꝓportionẽ aritbmeticã ſex eſt mediũ iter octo ⁊ q̃tuor: qꝛ ꝑ tãtã q̃titatẽ excedit vnũ iſtorũ: per q̃tã excediť ab alio: qꝛ ſex excedũt q̃tuor in duob⁹ ⁊ ſex exceduntur ab octo in duob⁹. ſed ſʒ ꝓportionẽ geometricã ſex nõ eſt mediũ iter. 8. ⁊. 4. qꝛ nõ eſt eadẽ ꝓportio iter ſex ⁊. 4. ⁊ iter. 8. ⁊ ſex: qꝛ ſex ſe hñt in ſexqaltera ꝓportiõe ad. 4. qꝛ ſex cõtinẽt q̃tuor ⁊ ei⁹ medietatẽ. ſ. duo ⁊. 8. ſe hñt ad ſex in ſexqtertia ꝓportiõe: qꝛ octo ꝯtinẽt ſex ⁊ eius tertiã partẽ. ſ. duo ſed ſex eſt mediũ iter. 9. ⁊. 4. ſʒ ꝓportionẽ geometricã: qꝛ q̃ eſt ꝓportio. 9. ad. 6. eadẽ eſt ꝓportio 6. ad. 4. qꝛ vtrobiqʒ eſt ſexqaltera ꝓportio. Mediũ eniʒ ſʒ ꝓportionẽ aritbmeticã ꝑ tãtã q̃titatẽ excedit ꝑ q̃tã excediť: ſed mediũ ſm ꝓportionabilitatez geometricã ſm eandẽ ꝓportionẽ excedit ⁊ excediť: ſed nõ ſm eandẽ q̃titatẽ: vt pʒ de. 6. q̃ ſunt mediũ iter. 8. ⁊. 4. ſm ꝓportionabilitatẽ aritbmeticã ⁊ eſt mediũ iter. 9. ⁊. 4. ſm ꝓportionabilitatẽ geometricã. [Nihil eni differt.] Q̃ aũt iuſtitia cõmutatiua attẽdat eq̃le ſm ꝓportionabilitatẽ aritbmeticã õclarat pħs: ⁊ eſt ꝯcło 11⁹: ⁊ pbať ſic. Ubi eq̃le nõ attẽdiť ſm ꝓportionabilitatẽ ꝑſonaꝝ: ſed ſolũ ſm q̃titatẽ dãni ⁊ lucri: ibi attẽdiť eq̃litas ſm ꝓportionẽ aritbmeticã. Sed iuſtitia cõmutatiua nõ attẽdit eq̃le ſʒ ꝓportionẽ ꝑſonaꝝ ad iuicẽ: ſed ſolũ ſm q̃titatẽ dãni ⁊ lucri. iõ ⁊c. Maior pʒ

Quid ꝓportionabilitas geometrica. Et quid aritbmetica.

M

11⁹ cõcło hui⁹. 5. li.

N ex ꝑdictis: qꝛ eq̃litas ſʒ ꝓportionẽ aritbmeticã attẽdiť ſʒ eq̃litatẽ q̃titatis vt dictũ eſt. ⁊ minorẽ declarat pħs ꝑ hoc ꝙ in iuſtitia cõmutatiua nõ attẽdiť diuerſa ꝓportio ꝑſonaꝝ: nihil eniʒ differt q̃tũ ad iuſtitiã cõmutatiuã ſi bon⁹ vel malus ꝑuabit aliquẽ re ſua ꝑ furtũ: nec differt ſi bon⁹ vel malus cõmiſit adulteriũ: qꝛ lex attẽdit ſolũ ad dĩã nocumẽti: vt. ſ. ille q plus nocuit plus recipiẽ ſet cuiuſcũqʒ cõditõis ſit. ⁊ ſic pʒ ꝙ ſi vnus duoꝝ iniuſtũ faciat ⁊ alius iniuſtũ patiať: ⁊ vnus ledat ⁊ alter ledať: lex vtiť his duob⁹ quaſi eq̃lib⁹ q̃tũcũqʒ ſint ieq̃les ſʒ dignitatẽ: vñ iudex q eſt miniſter legis tentat reducere inequalitatez que eſt iter ledẽtẽ ⁊ leſuʒ ad eq̃litatẽ ꝯſtituẽdo eq̃litatẽ in ipſa q̃titate rex nõ ſm ꝓportionẽ diuerſaꝝ ꝑſonaꝝ. [Etenim.] Hic manifeſtat ꝑ exẽplũ de leſiõe ꝑſonali in q̃ minus eſt manifeſtũ: ⁊ dicit ꝙ ſi duoꝝ vn⁹ vulnerať ⁊ alius ꝑcutiat vel occidit ⁊ ali⁹ moriať: diuiſa eſt actio ⁊ paſſio in ieq̃lia: qꝛ ꝑcutiẽs vel occidẽs hʒ plus de eſtimato bono inq̃tũ implevit volũtatẽ ſuã: ⁊ ita vĩ eſſe q̃ſi in lucro. Ille aũt q vulnerať vł occidiť hʒ plus de malo qꝛ priuať ſanitate vel vita ſua ꝯ ſuã volũtatẽ: ⁊ ita vĩ eẽ q̃ſi in dãno. Sed iudex tẽtat h reducẽ ad eq̃le ſubtrahẽs a lucro ⁊ ponẽs in dãno ſ. q̃ntũ auſert aliqđ a ꝑcutiẽte vel occidẽte ꝯ ſuã volũtatẽ ⁊ exhibet illđ in cõmodũ vel honorẽ vulnerati vel occiſi.

O ¶ Dñr enim hec in talibus abſolute dõ. Atqʒ q̃ſ hec noĩa q̃buſdã accõmodata non eſſe videntur: vt ei qui percuſſit lucrũ: ⁊ ei qui paſſus eſt damnũ: cũ menſurata tñ fuerit paſſio hoc dãnũ illud lucrũ vocať.

¶ Dĩ eniʒ vt ſimplr̃ dicere in talib⁹: ⁊ ſi nõ aliq̃bus ꝓpriũ nomẽ erit lucrũ: puta ꝑcutiẽti ⁊ dãnũ patiẽti: ſʒ qñ qdẽ mẽſurata eſt paſſio. Uocatur hoc quidẽ dãnuʒ: hoc aũt lucrum.

P ¶ Hec eſt tertia ꝑticula in q̃ remouet qđdã dubiũ qđ poſſet oriri circa hec noĩa dãnũ ⁊ lucrũ: nã iſta oĩa nõ videnť hic locũ in iniurijs ꝑſonalib⁹: ſʒ ſolũ in poſſeſſiõib⁹: ſeu bonis poſſeſſis. ¶ Iſtud remouet ⁊ itẽdit dicẽ ꝙ iſta noĩa. ſ. dãnũ ⁊ lucrũ ꝓprie dñr in reb⁹ poſſeſſis: ſed qꝛ nõ ſit accipi certa mẽſura actõis ⁊ paſſiõis i hoĩ iniurijs ꝑſonalib⁹. iõ illa noĩa trãſferũť ad iniurias ꝑſonales: vñ qñ paſſio ẽ mẽſurata ſʒ mẽſurã iuſtitie: tũc illđ qđ ẽ plus vocať lucꝝ: ⁊ illi⁹ qđ ẽ min⁹ vocať dãnũ: vñ hũť h noĩa ꝓpe iueniũť i reb⁹ poſſeſſis: ſʒ large loq̃ndo repiũť i iniurijs ꝑſonalib⁹.

¶ Quare equũ qdẽ iter plus ⁊ minus mediũ eſt: lucrũ aũt atqʒ dãnũ plus ſunt ⁊ minus: ꝯtrario mõ plus boni ⁊ minus mali lucrũ: ꝯtrariũ aũt dãnũ: quoꝝ mediũ eſt ipſuʒ equũ qđ qdẽ dicimus eſſe iuſtũ. Quare iuſtũ emẽdatiuũ mediũ eſt iter dãnũ ⁊ lucrũ. Quapp ⁊ cuʒ ꝯtrouerſiã hñt ad iudicẽ ipſuʒ cõfugiũt. Ire aũt ad iudicẽ eſt ire ad ipſum iuſtũ: iudex eniʒ vt iuſtũ eſt aĩatũ ſuapte natura: ⁊ q̃rũt iudicẽ mediũ. Et vocãt nõnulli mediatores: vt ipſum iuſtum aſſecuturi: ſi medium iuſtum conſequanť. Mediũ ergo qđdã eſt ipſum iuſtũ ſi qdẽ eſt iudex mediũ eſt. Iudex ãt ad eq̃litatẽ redigit.

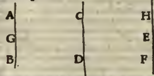
Q ¶ Quare pluris qdẽ ⁊ minoris equale mediũ: lucrũ aũt ⁊ dãnũ hoc qdẽ plus hoc ãt min⁹: cõtrarie qdẽ eni: boni plus: mali aũt minus lucꝝ: cõtrariũ aũt dãnũ: quoꝝ erat mediũ eq̃le qđ dicim⁹ eſſe iuſtũ: q̃re directiuũ vtiqʒ erit, mediũ damni ⁊ lucri. Propter qđ ⁊ qñ dubitãt ad iudicẽ fugiũt. Ad iudicẽ ãt ire eſt ire ad iuſtũ. Iudex eniʒ vult eſſe velut iuſtũ aĩatũ: ⁊ q̃rũt iudi

cem

A ee mediū: ꝛ vocāt qdē meſidicos tanq̄ ſi medium attingāt iuſtū cōpoſiti. Mediū ergo iuſtū ſiquidem ꝛ iudex: iudex autem adequat.

¶ Hec eſt 4ᵃ pticula in q̄ phs īfert duo correlaria. pᵐ eſt ex pte ipſiꝰ iuſti: ꝛ 2ᵐ ex pte iudicis. Primū eſt ꝙ iuſtū cō-
13ᵉ ꝯclo huiꝰ.5.li. mutatiuū eſt mediū iter dānū ꝛ lucrū. Et hec eſt ꝯclo 13ᵃ. ꝛ pbaꝛ ſic. Juſtū cōmutatiuū ē eq̄le qd ē mediū iter plus ꝛ minꝰ. Sed lucrū ꝛ dānū in illis circa q̄ fiūt cōmutatiōes hn̄t rōnē pluris ꝛ minoris: igiꝛ iuſtū cōmutatiuū eſt inter dānū ꝛ lucrū: ꝛ qꝛ dānū ꝛ lucrū: nō ſiliter hn̄t rōnē pluris ꝛ minoris in bonis ꝛ in malis. Jō dicit phs ꝙ diuerſimode hn̄t rōnes pluris ꝛ minoris in bonis ꝛ malis: nā hr̄e plus de bono ꝛ minꝰ de malo ptinet ad rōnē lucri: ſꝫ ꝯtrū .ſ. hr̄e plus de malo ꝛ minꝰ de bono ptinet ad rōnē dāni. [Propter qd ꝛ qn̄ dubitāt.] Scdm correlariū accipiꝛ ex pte iudi-
B 14ᵉ ꝯclo huiꝰ.5.li. cis ꝛ ē ꝙ iudex eſt qddā iuſtū: ꝛ eſt ꝯclo 14ᵃ. Et pbaꝛ duplr. pͦ p h ꝙ hoies qn̄ dubitāt circa dānū ꝛ lucrū: refugiūt ad iudicē tanq̄ ad illd qd eſt iuſtū: ad iudicē eni ire ē ad iuſtū ire: nā iudex dꝫ eſſe tanq̄ vnū iuſtū aīatū: vt ſcꝫ eiꝰ mēs totalr a iuſtitia poſſideaꝛ. Sic ergo pꝫ ꝙ qꝛ dubitātes circa dānū ꝛ lucrū fugiūt ad iudicē: ꝛ nō fugiūt niſi ad iuſtū: iō iudex eſt qddā iuſtū. Scdo pbaꝛ per h ꝙ illud qd eſt mediū eſt qddā iuſtū: iudex eſt mediꝰ. iō ꝛc. Qꝛ aūt iudex ſit qddā mediū pꝫ: nā illi q refugiūt ad iudicē videnꝛ q̄rere mediū iter ptes q̄ litigāt. ꝛ ide ē ꝙ hoies vocāt iudices meſidicos .i. medios ſeu mediatores: ac ſi attingaꝛ mediū in h ꝙ deducit ad illud qd eſt iuſtū. Sic igiꝛ qꝛ iuſtū de quo nūc loqmur eſt qddā mediū iudex q determinat h iuſtū eſt medius inq̄tū ꝯſtituit illud qd eſt eq̄le iter ptes: ꝛ equale eſt medium inter plus ꝛ minus vt dictum eſt.

C ¶ Et perinde atq̄ ſi linea duas in inequales ptis diuiſa: id quo maior pars dimidiū excedit abſtulerit: minoriq̄ addiderit pti: cūq̄ totū diuiſum fuerit duas in ptes eq̄les: tū ſuū aiūt hr̄e cū equū acceperint. Equū āt mediū eſt iter maius ꝛ minꝰ in aritħmetica cōparatione rōnū: nā ſi ſint duo eq̄lia: ꝛ ablatā ab altero quātānis partē addideris alteri: talibꝰ duabꝰ excedit ptibꝰ alterꝫ: ſi eni ablata fuiſſet ꝛ nō addita: vna ſola pte excederet. Excedit ḡ mediū vna: ꝛ ipſuꝫ mediū excedit id a quo eſt ablatio facta vna. Hoc ḡ cognoſcemꝰ ꝛ qd nā auferēdū ab eo ſit q pl's hꝫ: ꝛ qd addēdū ſit ei q minus hꝫ. Jd eni quo mediū excedit addēdū eſt ei q minus hꝫ. Jd aūt auferēdū a maxio eſt quo excediꝛ me-
D diū. Sint equales linee tres. A B. C D. E F. atq̄ ab A B. ps auferaꝛ. A G. ꝛ addaꝛ ipſi linee. E F. Sitq̄ illa. H E. quare tota linea. H E F. excedit. G B. lineā parte H E. ꝛ parte. E. excedit ergo mediam. C D. lineam. H E. parte.

2ᵃ ps.c. ¶ Et queadmodū ēt linea ſi in inequalia ſecta: quo maior ſectio medietatē ſupexcedit: hoc abſtulit ꝛ minori ſectiōi appoſuit: cū āt dicha diuidaꝛ totū: tūc aiūt hr̄e qd ipſiꝰ eſt: cū accipiāt equale. Eq̄le aūt mediū eſt maioris ꝛ minoris

ꝫ aritħmeticā ꝓportiōalitatē. ¶ Propter qd ꝛ
E noiaꝛ diceon: qm̄ dicha eſt queadmodū ſiq̄s dicat ꝛ dichaſtis dichaſtes. ¶ Si eni duobus eq̄libꝰ: auferaꝛ ab altero: ad alterꝫ aūt apponaꝛ: duobꝰ his ſupexcedit alterꝫ. Si aūt ablatū qdē ſit nō ſit aūt appoſitū vno vtiq̄ ſolū ſupexcellit mediū: mediū ḡ vno ꝛ mediū a quo ablatū eſt vno. hoc ḡ cognoſcimꝰ ꝛ qd auferre opꝫ ā pliꝰ hn̄te: ꝛ qd apponere: minꝰ hn̄ti quo qdē āt ſupexcediꝛ auferre a maxio. ¶ Eq̄les in qbꝰ .a.a/ b.b./.g.g./. ad iuicē. ab. a.a. auferaꝛ. a.e. ꝛ apponaꝛ. g.g. qd in qbꝰ. g.d. q̄re tota. d.g.g. eā q̄ eſt. a.e. ſupexcedit eo qd eſt. g.d. ꝛ eo qd eſt. g.z. eā ergo que eſt. b.b. eo quod eſt. g.d.

F ¶ Hec eſt ſcda ps pncipalis hꝰ capli: in qua oſidiꝛ qualr inueniꝛ mediū in iuſto: qd eſt directiuū cōmutationū: ꝛ ꝯtinet tres pticulas. Jn pᵃ oſidit qualr inueniꝛ mediū iuſtitie cōmutatiue circa eaſdē res. Jn 2ᵃ ibi. [Eſt āt ꝛ in alijs artibꝰ.] Oſidit q̄uo inueniꝛ mediū circa res diuerſaꝝ artiū. Jn tertia ibi. [Uenerūt aūt.] Oſidit originē hoꝝ noiuꝫ: dānū ꝛ lucrū. Jn pᵃ pticula declarat p exēplū qualr pōt inueniri mediū in iuſtitia cōmutatiua dicēs ꝙ iudex ſic reducit ad eq̄litatē ſicut ſi eēt vna linea diuiſa in ptes ineq̄les ille qui vellet ad eq̄litatē reducere auferret a maiori pte illud in quo excedit medietatē totiꝰ linee ꝛ apponet illd minori pti q̄ appōne facta ptes q̄ remanēt ſūt eq̄les: qꝛ vtraq̄ ē medietas totiꝰ linee: ꝛ ita medietas totiꝰ linee erit q̄ſi q̄dā di-
G cha .i. regula vel mēſura p quā ineq̄lia reducunꝛ ad eq̄litatē: ꝛ ſic cū totū qd eſt duoꝝ hoiuꝫ diuidiꝛ tali dicha .i. mēſura tūc dn̄t ꝙ vnuſq̄ſq̄ hꝫ qd ſuū eſt inq̄tū accipiūt eq̄le qd eſt mediū iter magis ꝛ minꝰ ꝛ h ſm aritħmeticā ꝓportionē: qꝛ mediū iuſtitie cōmutatiue tantū excediꝛ ab eo q hꝫ plus quātū excedit illū q hꝫ minꝰ: ꝛ h ptinet ad ꝓportionē aritħmeticā: vn̄ breuiter qꝛ iuſtū cōmutatiuū ē mediū ſm ꝓportionē aritħmeticā: iō illud mediū equalr excedit minꝰ: ꝛ equalr excediꝛ a maiori: ꝛ iō inēto hꝰ medij eſt auferre ab eo q hꝫ plus tātū quātū excedit mediū: ꝛ illud ablatū apponere ei q hꝫ minꝰ: ꝛ ſic pueniꝛ ad mediuꝫ iuſtitie cōmutatiue. [Propter qd noiaꝛ.] Jſtd exēplū manifeſtat phs eſſe ꝯueniēs p modū loquēdi apud grecos dicēs: ꝙ qꝛ mediū huiꝰ iuſtitie eſt ſicut dicha ide eſt ꝙ iuſtū apud grecos vocaꝛ diceon .i. iuſtū: ꝛ dichaſtis .i. iuſtus ꝛ dichaſtes .i. iuſtitia. [Si .n. duobꝰ.] Qd aūt ſm iuſtitiā cōmu-
H tatiuā opꝫ ſubtrahē ab eo q hꝫ plus iſtud in q̄ excedit medietatē ꝛ apponere illi q hꝫ minꝰ declaraꝛ: ꝛ eſt ꝯclo 15ᵃ ꝛ
15ᵉ ꝯclo huiꝰ.5.li. pbaꝛ exēplariter exponēdo ēt in terminis. Dicit igiꝛ ꝙ ſi ſint duo eq̄lia quoꝝ vtrūq̄ hꝫ duas mēſuras .ſ. duas palmas ꝛ duos pedes: ꝛ medietas auferaꝛ ab vno ꝛ apponaꝛ alteri. Manifeſtū eſt ꝙ aggregatū ex illo qd apponiꝛ ꝛ ex illo cui ſit appō ſupexcedit alterꝫ in duobꝰ: qꝛ ei cui ſubtrahiꝛ nō remanet niſi vnū: ſed aggregatū ex illo cui ſit additio ꝛ ex addito hꝫ .3. ſed ſi illud qd ſubtrahiꝛ ab vno nō apponaꝛ alteri manifeſtū eſt ꝙ nō erit exceſſus niſi in vno.
¶ Sciēdū eſt ꝙ p illud cui nihil addiꝛ: nec a q̄ aliqd ſubtrahiꝛ itelligit phs mediū iuſtitie cōmutatiue qꝛ ille habꝫ qd ſuū eſt: ꝛ nec plus nec minus: p illud aūt cui addiꝛ itelligiꝛ ille q plus hꝫ: p illud aūt cui ſubtrahiꝛ itelligiꝛ ille qui minꝰ hꝫ: ꝛ ſic pꝫ ꝙ ille q plus hꝫ excedit medium in vno .ſ. in illo qd eſt ſupadditū: ꝛ mediū excedit illud a quo ſublatum eſt in vno .ſ. in eo qd eſt ſibi ſubtractum. Sic igiꝛ per medium cognoſcemus qd opꝫ auferre ab illo qui plus hꝫ ꝛ qd opꝫ apponere ei qui minus hꝫ: qꝛ minus habenti opꝫ Nōn

I apponere illud in quo medium in quo excedit ipſum. Et a maximo .i. ab illo qui plus habꝫ oportet auferre illud in quo mediũ excedit ab eo. [Equales in quib⁹.] Proponit que ſunt dicta in terminis ſint enim tres linee equales: in quarum vna ſcribant iſti termini .a.a. ⁊ ĩ alia .b.b. ⁊ in tertia g.g. ⁊ maneat linea .b.b. indiuiſa. linea vo .a.a. diuidat per mediũ in pũcto .e. linea vo .g.g. diuidat ꝑ mediũ in pũcto ʒ. auferat igit a linea q̃ eſt .a.a. vna pars que eſt .a.e. ⁊ apponat linee q̃ eſt .g.g. ⁊ vocet hoc appoſitũ .g.d. ſic igit pꝫ ꝙ tota linea q̃ eſt .g.ʒ.⁊.d. ſupexcedit eã q̃ ẽ .a.e. in duob⁹: ſcꝫ in vno qđ eſt .g.d. ⁊ in vno qđ eſt .g.ʒ. ſꝫ linea que eſt .b.b. excedit in vno ſolo qđ eſt .g.d. ſic igit pꝫ ꝙ illud qđ eſt maximum excedit medium in vno: ⁊ excedit minimuꝫ in duobus ad modum proportionis arithmetice.

¶ Eſt aũt hoc ⁊ in ceteris artibus: etenĩꝫ e medio tol

K lerent niſi agẽs ageret ⁊ q̃ntũ ⁊ quale: ⁊ patiens pateretur hoc ⁊ tantum ⁊ tale.

¶ Eſt autẽ in alijs artibus hoc: deſtruerent eni vtiqꝫ: ⁊ ſi non facit faciens ⁊ quãtum ⁊ quale ⁊ patiens pateretur hoc ⁊ tantum ⁊ tale.

¶ Hec eſt ſecũda particula ſecũde partis in qua oſtẽdit ꝙ iuſtum cõmutatiuũ eſt obſeruandum in cõmutatione rerum diuerſarum artium: ⁊ hec eſt cõclo 10ª. que pbat deducendo ad inconueniens ſi detur oppoſitũ ſic. Si ille ꝗ faceret aliqđ artificium nõ reciperet pro illo artificio tãtũ ⁊ tale quãtum ⁊ quale fecit deſtruerent artifices ⁊ etiã artes: qđ eſt incõueniens: ⁊ ideo opꝫ opera vnius artificis cõmẽſurari opib⁹ alteri⁹ artificis ad hoc ꝙ artifices ꝑmaneãt: ad quod requiritur ꝙ fiat iuſta cõmutatio. 10ª cõclo hui⁹ .5. li.

¶ Noĩa aũt hec damnũ inq̃ ⁊ lucrum: ex ĩis cõtractibus quos ſua ſponte faciunt homines tracta ſunt; qui

L enim emendo vendendo ceteraq̃ agẽdo q̃ lege conceſſa ſunt: plus hñt q̃ ſuũ: q̃ lucrari. Qui minus q̃ in ꝑncipio: q̃ dãnũ pati dñr. Sed ꝗ neqꝫ plus neqꝫ min⁹ hñt: ſed ſua per ſeipſa ſunt facta: q̃ ſe ſua inquit hẽe: ⁊ neqꝫ dãnũ pati: neqꝫ lucrari. Quare iuſtũ mediũ eſt inter lucrũ quodã ⁊ damnũ q̃ fiũt inuitis hominib⁹. Eq̃le inq̃ ⁊ prius ⁊ poſterius habere.

¶ Venerunt autẽ noĩa hec ⁊ dãnuꝫ ⁊ lucruꝫ ex voluntaria cõmutatiõe. Plus qdeꝫ enĩꝫ hẽe q̃ q̃ ſuiipſius lucrari dicit: minus autẽ hẽs q̃ a pncipio dãnificari. puta in vendere ⁊ emere ⁊ in quãtis alijs licẽtiã dedit lex. Qñ ãt neqꝫ plus neqꝫ minus: ſꝫ ipſa ꝑ ſeipſa fiũt q̃ ipſorum aiũt ipſos hẽe. Et neqꝫ dãnificari neqꝫ lucrari: q̃re lu

M cri cuiuſdã ⁊ dãni mediũ iuſtuꝫ eſt eorum q̃ ꝯtra voluntariuꝫ eq̃le hẽe qđ ⁊ ꝑus ⁊ poſterius.

¶ Hec eſt tertia particula ſecũde partis in qua oñdit originẽ iſtorum nominũ damnũ ⁊ lucrũ: ⁊ dicit ꝙ iſta noĩa ꝓueniũt ex cõmutationib⁹ voluntarijs: in ꝗbus ꝑ fuit vſus taliũ nominũ. cũ eni in cõmutationib⁹ voluntarijs aliqs plus hẽret q̃ prius habuit dicebat lucrari: qñ aũt minus dicebat dãnificari: ſicut in emptionib⁹ ⁊ vẽditionib⁹: ⁊ oĩbus alijs cõmutationib⁹ q̃ ſunt licite ſm legẽ: ſed qñ aliqs nec plus nec minus habeat eo qđ a principio hñit: nũc dicebat habere ea que eius erãt: ⁊ nihil lucrari neqꝫ amittere. Ex his ꝯcludit ꝙ iuſtũ de quo nũc agit eſt medium dãni ⁊ lucri: qđ qdẽ nihil aliud eſt q̃ habere equalẽ cõmutationeꝫ ⁊ prius ⁊ poſt etiam ſi fiat ꝑter voluntateꝫ vt patet in eo: qui iudice cogẽte reſtituit alteri qđ plus habebat.

Capitulũ quintũ

de cõtrapaſſo iuſto in quo prius oſtẽdit ꝙ ꝯtrapaſſuꝫ non eſt ſimpliciter iuſtum vt pythagorici dixerunt: q2 nec eſt diſtributiuũ nec directiuũ: ⁊ ꝙ hoc nõ cõgruit in his q̃ differunt ſm dignitatem: ⁊ ꝙ differẽter tribuẽdũ eſt voluntarie agenti ⁊ inuoluntarie. Deinde ꝙ cõtrapaſſuꝫ ſm ꝓportionabilitatem ⁊ nõ equalitatem in cõmutationib⁹ cõmutatiuis facrũ iuſtum eſt politicũ ⁊ vtile ad cõicationes cõmutatiuas in ꝗbus ciuitates cõmanent ⁊ ſaluant. Deinde qualr̃ fit ſm ꝓportioneꝫ ⁊ qualr̃ artifices in cõmutatiuis operib⁹ ipſorum equale ⁊ iuſtum hñt: ⁊ ꝙ numiſma eſt medium huius adequatiõis ⁊ ꝙ mutua neceſſitas ꝯtinet ciuitates: ⁊ qualr̃ numiſma eſt inuẽtuꝫ: ⁊ quorum iuſta operatio eſt mediũ: ⁊ ꝙ iuſtitia eſt medietas nõ ſm eundẽ moduꝫ alijs virtutib⁹ cuꝫ alie ſint medietates duarum malitiarum oppoſitarum medio hec autẽ vnius malitie ſibi oppoſite .ſ. iniuſtitie diuiſe in iniuſtuꝫ facere ⁊ iniuſtum pati. N

¶ Videt nõnullis ⁊ ipſa repaſſio ſimpliciter eſſe iuſtũ: vt Pythagorici cẽſuerũt: ꝗ qdeꝫ abſolute definientes iuſtũ repaſſionem eſſe dicebant. Verum repaſſio nec ad diſtributiuum iuſtum. O

Videt autẽ aliqbus ⁊ ꝯtrapaſſuꝫ eſſe ſimplr̃ iuſtũ vt pythagorici dixerũt: determinabãt eni ſimplr̃ iuſtuꝫ ꝯtrapaſſum. ꝯtrapaſſum autẽ non ꝯgruit neqꝫ indiſtributiuum iuſtuꝫ. Caput 5ᵐ ꝑmi trac. ꝑme ptis quinti lib. ethicorum. pᵃ ps .c.

Iſtud eſt capꝫ quintũ ꝑmi tractatus ꝑme partis: in quo principalr̃ excludit quãdã ſniam falſam circa acceptionẽ medij iuſtitie: ⁊ ꝯtinet quatuor partes ꝑncipales. In ꝑma ponit ⁊ iprobat opinionẽ pythagoricorum ponẽtiũ ꝙ nihil aliud eſt iuſtum q̃ cõtrapaſſuꝫ. In ſcđa parte ibi. [Sed in cõmutationib⁹.] Oñdit qualr̃ eſt verum ꝙ iuſtum cõmutatiuũ ⁊ cõtrapaſſuꝫ ſunt idẽ ⁊ qualr̃ in cõmutationib⁹ opꝫ cõtrapaſſum fieri ſm ꝓportionabilitateꝫ. In tertia pte ibi [Propter qđ oĩa.] Oſtẽdit qualr̃ in cõmutationibus dicta forma ꝓportionalitatis poterit obſeruari: q2 per mẽſurã cõem rebus adinuicẽ cõmutandis cuiuſmodi mẽſura eſt numiſma ⁊ indigẽtia humana. In quarta parte ibi. [Determinatis aũt his.] Oñſo qualr̃ iuſtũ eſt mediũ: oñdit qualr̃ iuſtitia ẽ mediũ. pᵃ ps ꝯtinet duas ꝑticulas. In pᵃ ꝓponit opionẽ ⁊ iprobat eã q̃ntũ ad iuſtitiã diſtributiuã. In 2ᵃ ibi. [Neqꝫ idirectiuũ.] Improbat eãdẽ opinionẽ quãtum ad iuſtitiam directiuã ſeu cõmutatiuã. In ꝑma particula ꝓponẽdo opinioneꝫ dicit ꝙ ꝗbuſdã viſum eſt ꝙ vr̃ loquẽdo nihil aliud eſt iuſtum q̃ cõtrapaſſum .ſ. vt ꝙ aliqs patiat ſm ꝙ fecit: vt ſi aliqs ꝑcuſſit iuſtum eſt ꝙ repcutiat: ⁊ fuit opinio pythagoricorum qui determinabãt ꝙ ſimplr̃ iuſtuꝫ eſt idẽ qđ cõtrapaſſuꝫ. Iſtam opinionẽ improbat phs: ꝑmo quãtum ad iuſtitiaꝫ diſtributiuã: ⁊ ꝓbat ꝙ iuſtum ſm iuſtitiã diſtributiuã nõ eſt idem qđ cõtrapaſſuꝫ: ⁊ hec eſt cõcluſio 17ª ⁊ ꝓbat ſic. Ubi nõ eſt reperire cõtrapaſſum: ibi iuſtum nõ eſt cõtrapaſſum: ſed cõtrapaſſum non conuenit nec reperitur circa diſtributiuum iuſtum: ideo ⁊c. maior pꝫ ⁊ minor apparet ex hoc ꝙ iuſtum diſtributiuum nõ attendit ſm ꝙ vnus duorum quos opꝫ per iuſtitiã diſtributiuã coeq̃ri agit in aliũ vel patit ab alio: qđ requirit ad rõnem cõtrapaſſi: ſed ad iuſtum diſtributiuum ſolum pertinet ꝙ de bonis cõibus fiat diſtributio ſm equalitatem ꝓportionis.

P (margin, beside "verum ꝙ iuſtum cõmutatiuũ")

Q (margin, beside "Iſtam opinionẽ")

17ª cõclo hui⁹ .5. li.

¶ Nec ad emendatiuum accommodat. Quãq̃ eaꝫ ipſam ⁊ Rhadamanthi ipſius iuſtum aſſerunt eſſe.
Si que fecerat: hec etiam patietur ⁊ ipſe.
Iudicium fuerit perrectuꝫ atqꝫ exitus equus.

Perſepe

A Verſe pe enim diſcrepat: nam ſiquis magiſtratum gerens percuſſerit quempiam: non decet eũ repercuti. Et ſi quiſpiam eũ qui magiſtratum gerit percuſſerit: is non ſolum repercutiendus eſt: verum etiam ſupplicio afficiendus. Preterea multum inter ſe differũt: id qḋ ſponte ⁊ id qḋ inuitus quiſpiam facit.

¶ Neqꝫ indirectiuũ: quãuis voluerint hoc dicere ⁊ radamãthis iuſtũ: ſi patiaꝛ que fecit vindicta recte fit. ¶ Multis enĩ in locis diſſonat: puta ſi principatũ hñs percuſſit non opꝫ repercuti: ⁊ ſi principẽ percuſſit non percuti ſolũ opꝫ: ſed ⁊ puniri. ¶ Adhuc inuoluntarium ⁊ voluntarium differt multum.

B ¶ Hec eſt 2ª pticula: in qua īprobaꝛ opinio pithagoricoꝝ q̃tũ ad iuſtitiã cõmutatiuã. vñ pbaꝛ ꝙ iuſtũ cõmutatiuũ nõ eſt idẽ qḋ cõtrapaſſum: q̃uis qdã legiſlator noĩe Radamãthus īrodurit talẽ legẽ ꝙ ſi q̄s patiaꝛ illa q̃ fecit ſit recta vindicta. [Multis.n.locis.] Probat igꝛ phˢ ꝙ iuſtũ

18ª cõclo cõmutatiuũ nõ eſt idẽ qḋ ꝯtrapaſſum. ⁊ hec eſt ꝯclo 18ª. ⁊

hec.5.li. pbaꝛ dupl'r. p̊ per h̄ ꝙ in his q̃ differũt ſꝫ dignitatẽ nõ ſũt idẽ iuſtũ ⁊ ꝯtrapaſſũ: ⁊ g ꝯñs nõ ſunt ſimpl'r idẽ. añs apparet: q2 ſi aliq̄s in p̄ncipatu ꝯſtitut' pcutiat p̄uatã pſonã iuſtitia cõmutatiua nõ reqrit ꝙ p̄nceps repcutiaꝛ. Siſr ſi aliq̄s pcutiat p̄ncipẽ nõ ſufficit ſm hãc iuſtitiã ꝙ pcutiẽs

Dubiũ p̄ncipẽ repcutiaꝛ: ſꝫ iuſtũ ẽ ꝙ grauit' puniaꝛ. ¶ Sꝫ hic dubitaꝛ: q2 in ca° p̄cedẽte dixit phˢ ꝙ in iuſtitia cõmutatiua nõ attẽdiꝛ diuerſa cõditio pſonaꝝ. nihil.n. differt ſm hãc iuſtitiã ſi ſtudioſus prauũ p̄uauit vel prauus ſtudioſũ: ſꝫ

Solo. lex vtiꝛ iequalib' ſm dignitatẽ q̃ſi equib'. ¶ Dõm eſt ꝙ

C in iuſtitia cõmutatiua lex ſolũ attẽdit ad diſaꝫ nocumẽti. nũc ãt qñ nocumẽtũ attẽdiꝛ circa ſubtractionẽ rei exterioris puta pecunie vel equalẽtis nõ variaꝛ q̃titas nocumẽti ſꝫ diuerſaꝫ cõdõnẽ pſone. tãtũ enĩ nocumẽtũ fieret mihi ſi p̄nceps p̄uaret me decẽ libris ſicꝫ ſi p̄uata pſona p̄uaret me decẽ libris ⁊ ecõuerſo: ſꝫ qñ eſt nocumẽtũ pſonale: tũc q̃titas nocumẽti diuerſificaꝛ ſꝫ ꝯdõnẽ pſone. Mai' enĩ nocumẽtũ eſt cũ aliq̄s pcutit p̄ncipẽ q̃ ſi pcutiat p̄uatã pſonã: q2 in paſſiõe p̄ncipis nõ ſolũ lediꝛ pſona ipſi' p̄ncipis: ſꝫ tota res publica q̄ p p̄ncipẽ hꝫ regi lediꝛ in pcuſſiõe p̄ncipis. Qñ igꝛ dꝛ ꝙ in iuſtitia cõmutatiua nõ attẽdiꝛ ad diuerſaꝫ cõdõnẽ pſonaꝝ: dico ꝙ h̄ eſt veꝝ qñ nocumẽtũ ſolũ attẽdiꝛ circa ſubtractionẽ exterioris rei: ſꝫ qñ fit nocumẽtũ circa pſonã vt in iniurijs pſonalib': tũc ſolũ eſt reſpiciẽdũ ad ꝯdõnẽ pſone: q2 tũc variaꝛ q̃titas nocumẽti ſꝫ diuerſaꝫ ꝯdõnẽ pſone. [Ad hũc inolũtariũ.] Se-

D cũdo pbaꝛ eadẽ ꝯ ſic. Ubicũqꝫ variaꝛ iuſtũ ſm diuerſitatẽ volũtarij ⁊ inolũtarij ibi iuſtũ nõ ẽ idẽ qḋ ꝯpaſſũ: qḋ ſtatiꝫ appꝫ: q2 ſi due opatiões ſint eq̄ male vt vna ſit volũtaria ⁊ alia ſit inolũtaria: nõ eſt iuſtũ ꝙ eadem pena inſligaꝛ pro vtraqꝫ. ſed maior pena eſt inſligẽda pro opatione mala volũtaria q̃ pro operatione mala inuoluntaria. in talib' enĩ iuſtũ nõ eſt idem qḋ contrapaſſum. poteſt enĩ ꝯtrapaſſũ eſſe idẽ: ⁊ tñ nõ eẽ idẽ iuſtũ. ſed ĩ hꝭ cõmutatiõib' ꝑt vna cõmutatio eẽ volũtaria ⁊ alia inolũtaria: manẽte ꝯpaſſo eodẽ: ⁊ nõ manẽte eodẽ iuſto. igꝛ in hꝭ cõmutatiõib' iuſtũ cõmutatiuũ nõ eſt idẽ qḋ ꝯpaſſũ: q2 ꝯpaſſũ ꝑt eẽ idẽ iuſto nõ manẽte eodẽ: vel ꝑt rõ ſic formari. Juſtũ cõmutatiuũ nõ eſt idẽ cũ illo qḋ manet oĩno idẽ iuſtũ cõmutatiuo nõ manẽte oĩno eodẽ. ſꝫ ꝯpaſſũ ꝑt manere idẽ vel oĩno ſilẽ: iuſto cõmutatiuo nõ manẽte eodẽ: vt pꝫ in cõmutatiõib': q̄ ꝑ vna eſt volũtaria ⁊ alia inolũtaria in q̄bus põt eſſe idẽ ꝯpaſſum nõ manẽte eadẽ iuſtitia cõmutatiua: q2 nõ eſt iuſtũ ꝙ operãs volũtarie ⁊ operans inuolũtarie ceteris paribus eodẽ mõ omnino puniatur. E

¶ Sed in ſocietatibus cõmertioꝝ tale iuſtum: repaſſio inquam per comparationem rõnum ⁊ non per equalitatem continet ciuitatem. Ciuitas enim tum conſeruatur con retributio ſit vt cõparatio flagitat rõnum: nam hoĩes aut reddere malũ querunt: quod ſi non faciant ſeruitus eſſe videtur: aut retribui ſibi bonũ: qḋ niſi fiat actus dandi beneficiumqꝫ non fit. At ciuitates his cõſeruanꝛ. Quamobrem ⁊ gratiaꝝ templũ in ciuitate media condũt vt retributio ſit: hoc enim gratie propriũ eſt: nam is qui ſuſcepit ſubminiſtret viciſſim ei qui munus contulit: ⁊ ipſe rurſus incipiat conferre oportet. ¶ Coniunctio autem que per diametrum eſt facit eam retributionem que per comparationem rationum efficitur. Hoc modo fit. Edificator quidem F

A. Sutor ãt. B. Dom' in. C. Et calce' collocaꝛ. in. D.

Edificator	Sutor
.A.	.B.
.C	.D.
Domus	Calceus

¶ Edificatorẽ igitur a ſutore accipere opus illius ⁊ ipſum illi ſuum dare oportet. Si igitur primum ſit id iuſtum qḋ comparatione rõnum eſt equũ: deinde repaſſio fuerit: erit qḋ dꝛ: ſin minus nõ erit equũ neqꝫ conſtabit ſocietas. Nihil enim prohibet vnius opus alterius opere preſtabilius eſſe. Hec igitur ad equalitatẽ rediganꝛ oportet. Eſt autem hoc ⁊ in ceteris artibus. G

Etenim e medio tollerenꝛ: niſi agens ageret ⁊ quantũ ⁊ quale: ⁊ patiens pateretur hoc ⁊ tantũ ⁊ tale. Non.n. duobus ex medicis fit ſocietas: ſꝫ ex medico atqꝫ agricola: ⁊ ex diuerſis oĩno ac inequalibus: verũ hi rediganꝛ ad equalitatem oportet.

C Sed in cõmutationibus q̄dem cõmutatiuis 2ª ꝑs.c. continet tale iuſtũ cõtrapaſſũ ſm proportionalitatem: ⁊ nõ ſm equalitatẽ. ¶ In cõtrafacere enim ꝓportionale ⁊ manet ciuitas: vel enĩ hoc male querũt: ſi autem non: ſeruitus videꝛ eſſe ſi non cõtrafacit: vel qḋ bene. ſi aũt nõ: retributio nõ fit. retributione aũt cõmanẽt: propter quod ⁊ gratiaꝝ ſacrũ ꝓmpte faciunt vt ⁊ retributio ſit. hoc enim ꝓprium gratie. Refamulari enim opꝫ ei qui gratiã fecit: ⁊ rurſus incipere ipſum gratiam facientẽ. ¶ Facit enim retributionẽ eaꝫ que ſm ꝓportionalitatẽ ſꝫ diametrũ coniugatio: puta edificator in quo. a. coriarius in quo. b. dom'. n. in quo. c. calciamẽtũ ĩ quo. d. H

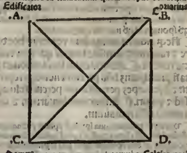
Edificator	Coriarius.
.A.	.B.
Domus	Calciamentũ
.C.	.D.

Oportet autem accipere edificatorem a coriario illius opus: ⁊ ipſum illi retribuere quod ipſius. Si igitur primum ſit ſm proportionalitatẽ equale: deinde contrapaſſum fiat: erit qḋ

3 dicit̃: ſi autẽ non: nõ equale eſt neq̃ manet. Ni
hil enim prohibet melius eſſe alterius opus q̃
alterius: opꝫ igitur hic vtraq̃ equari. ¶ Eſt autẽ
hoc ⁊ in alijs artibus. deſtruerent̃ enĩ ſi nõ fece
rit faciens ⁊ quantũ ⁊ quale ⁊ patiens paſſus
eſt ⁊ hoc ⁊ tãtũ ⁊ tale. Nõ enĩ ex duobꝰ medi
cis fit commutatio: ſed ex medico ⁊ agricola ⁊
oĩno alteris ⁊ nõ equalibꝰ: ſed hos opꝫ equari.

¶ Hec eſt 2ª pars huius capl'i: in qua oſtendit in quibus ⁊ qualiter eſt verũ q̄ iuſtum cõmutatiuum ⁊ cõtrapaſſum ſunt idem: ⁊ intendit q̄ iuſtum cõmutatiuũ cõtinet in ſe contrapaſſum non ſm equalitatem: ſed ſm ꝓportionem.
Inſtantia ¶ Contra ſuperius dictũ eſt q̄ in iuſticia cõmutatiua me
K diũ accipit̃ nõ ſm ꝓportionem geometricã que conſiſtit
Solo. in equalitate ꝓportionis: ſed ſm ꝓportionalitatem arithmeticam que cõſiſtit in equalitate quantitatis. ¶ Dicendum eſt q̄ circa iuſticiã que eſt circa res exteriores ſemꝑ opꝫ eſſe equalitatem rei ad rem: ſed nõ actionis ⁊ paſſionis qđ importat contrapaſſum: quia actio vnius artificis maior eſt q̃ actio alterius artificis: ſicut edificatio q̃ fabricatio cultelli. vnde ſi edificator cõmutaret actionẽ ſuã pro actione fabri non eſſet equalitas rei date ⁊ accepte. ſ. domus ⁊ cultelli: ideo in talibus oportet adhibere proportionem: vt fiat equalitas rerum. [In contrafacere. enĩ ꝓportionale.] Probat propoſitum. ſ. q̄ iuſtum cõmutatiuũ continet contrapaſſum ſm proportionem: ⁊ hec eſt concluſio .9ª huius libri: ⁊ probatur ſic. Iuſtum cõmutatiuum
19ª concluſio huiꝰ .5. li. continet illud per qđ ciues cõmanent ſibi inuicem in ciuitate: ⁊ per qđ ſaluatur ciuitas: quia leges ordinant̃ ad hoc q̄ ciuitas ſaluetur: ⁊ q̄ ciues ad inuicẽ cõmaneant. Sed
L ꝑ hoc q̄ ciues ꝓportionalr̃ cõpatiunt̃: cõmanẽt ciues ſibi inuicẽ in ciuitate. ergo iuſtũ cõmutatiuũ ↄ̃tinet ↄ̃paſſum ſꝫ ꝓportionẽ. Maior eſt nota. ⁊ minor pꝫ ꝑ hoc q̄ ſi vnus ciuis faciat ꝓ alio aliꝰ ſtudet ꝓportionalr̃ facere ꝓ eodem. Manifeſtũ enĩ eſt q̄ oẽs ciues hoc querũt vt eis proportionalr̃ ↄ̃fiat: per hoc enĩ cõmanent hoĩes ad inuicẽ quia fit eis qđ querant. Nũqd igit̃ hoc male querũt q̄ eis proportionalr̃ ↄ̃fiat: certe nõ male querũt hoc. Si autẽ hoc nõ quererent videret̃ eſſe ſeruitus quedã: vt bñfacienti alius nõ contrafaciat ꝓportionalr̃. Seruile enim eſt q̄ aliquis nõ adipiſcat̃ ex ſuo opere: ⁊ nõ querat ſibi ꝓ ſuo opere ꝓportionalr̃ ↄ̃fieri: ſic enĩ nõ fieret retributio debita. Propter hoc enĩ cõmanent hoĩes ad inuicẽ q̄ vnus retribuit alteri ꝓ his que ab eo recepit: ⁊ pp̄ hoc boni hoĩes ꝓmpte exhibent ſuis bñfactoribus gratiarũactiones: q̃ſi qđdã ſacrũ ſit ꝓ bñficio recepto tribuere: retribuere enĩ ꝓprie perti
M net ad gratiarũactionẽ. Opꝫ enĩ q̄ hõ iterato ſeruiat ei q ſibi fecit gratiã: decet qui ſibi gratuitũ beneficiũ impẽdit: ⁊ ſi nõ tãtũ ipendit bñfactori q̃tũ accepit ab eo q̄ rurſus incipiat amplius exhibẽdo q̃ accepit: vt ſic ipſe bñficiũ gratuitũ ipendat. [Facit. n. retributionẽ.] Hic oſtẽdit que eſt forma ꝓportionis ſm quã dꝫ fieri ↄ̃paſſum: ⁊ intendit dicere q̄ nõ ſemꝑ opus vnius artificis valet tãtũ q̃tũ valet opus alterius: ſicut calciamẽtũ qđ eſt opus coriarij nõ valet tã ũ q̃tũ valet domus: que eſt opus domificatoris: ideo in his debet fieri cõtrapaſſum ſm ꝓportionalitateꝫ: ⁊ ſic eſt in alijs artibus. Ideo debet coriarius dare tot calciamenta edificatori quot valerent vnã domũ: ⁊ hec eſt intentio Ph'i in hac parte. Ph's tamen ponit formam ꝓportionalitatis ſm quam debet fieri contrapaſſum in coriario ⁊ edificatore: ⁊ dicit q̄ cõmutatio que eſt ſm diametrũ facit in cõmutatiõibꝰ retributionẽ vel ↄ̃trapaſſum. ¶ Ad cuius intellectũ deſcribat̃ quadratus. a. b. c. d. ⁊ de

ducantur duo diametri ſe interſecantes. ſ. a. d. ⁊ b. c. ſit igitur edificator. a. ⁊ coriarius. b. domus autem que eſt opus edificatoris. c. ⁊ calciamentum quod eſt opus coriarij. d. N

O Opꝫ igit̃ q̄ q̃nq̃ edificator accipiat a coriario opus eius ſcilꝫ calciamentũ: ⁊ dꝫ edificator ꝓ retributione dare coriario opus ſuũ. Si igit̃ adinueniat̃ ſm ꝓportionalitateꝫ equalitas. ſ. vt cõſtituant̃ ex vna parte tot calciamẽta cõtra vnã domũ cũ plures expẽſas fecerit edificator in vna domo q̃ coriariꝰ in vno calciamẽto. Deinde fiat ↄ̃trapaſſum: vt. ſ. edificator accipiat multa calciamenta adequata vni domo ⁊ coriariꝰ vnã domũ: erit qđ dĩ pro retributione ſꝫ ꝓportionalitatẽ factã ꝑ diametralẽ cõiunctionẽ: q̄a. ſ. calciamẽta ꝓportionata dant̃ edificatori: ⁊ domus coriario que ſꝫ diametrũ opponunt̃. Si enĩ nõ ſic fiat retributio nõ eſt eq̃litas rerũ cõmutatarũ: ⁊ ſic hoĩes nõ poſſent ad inuicẽ cõmanere eo q̄ nihil ꝓhibet opus vnius eſſe melius q̃ opus alterius artificis. [Eſt autẽ hoc ⁊ in alijs artibus.] Eodẽ mõ eſt in alijs artibus. ſ. vt fiat ↄ̃trapaſſum ⁊ cõmutatio ſm ꝓportionẽ diametralẽ. Deſtruerent̃ enim artes ſi nõ tantũ ⁊ tale reciperet q̃tum ⁊ quale faceret ſeu daret: nõ enim duo hoĩes eiuſdẽ artis cõmutãt ad inuicẽ ſua opera: puta duo medici: ſed vt in pluribus homines diuerſarũ artiũ: vt medicus ⁊ agricola: ⁊ ſic de alijs quos oportet adequari ſm modum dictum. P

¶ Quapꝑ ea vniuerſa quoꝝ eſt permutatio inter ſeſe cõparabilia quodãmõ eſſe opꝫ: ꝓ quo numus in vſuꝫ hoĩuꝫ venit: ⁊ fit quodãmõ mediũ. Metitur. n. cuncta. Quare ⁊ nimiũ atq̃ parũ. Qđ nã calcei domui vel victui ſunt equales. Opꝫ igit̃ qđ eſt edificator ad ſutorẽ tot pro domo vel alimẽto calceos eſſe. Qđ ſi hoc nõ fuerit: nõ erit ꝑmutatio neq̃ ſocietas: hoc autẽ nõ erit ſi nõ equa quodãmodo fuerint. Q
¶ Propter qđ oĩa comparata opꝫ aliqualr̃ eſſe 3ª pa.c.
quoꝝ eſt cõmutatio ad qđ numiſma venit: ⁊ fit
aliqualr̃ mediũ: oĩa enĩ menſurat: quare ⁊ ſu
perabũdãtiã ⁊ defectũ. Quanta quedã calcia
menta eq̃le domui vel cibo. Opꝫ igit̃ q̄ edifi
cator ad coriariũ tanta calciamenta ad domum
vel cibũ: ſi enĩ nõ hoc: nõ erit cõmutatio neq̃
cõcatio. Hoc autẽ ſi nõ eq̃lia ſunt aliq̃lr̃ nõ erit. R

¶ Hec eſt 3ª pars huius capl'i: in qua Ph's oſtendit qualr̃ in cõmutationibꝰ ꝑdicta forma ꝓportionis poterit obſeruari: ⁊ cõtinet q̃tuor ꝑticulas. In pª ꝑticula oſtẽdit q̄ oĩa illa quoꝝ põt eẽ cõmutatio debẽt eẽ cõpabilia: q2 oĩa illa que cõparant̃ hñt aliqđ vnũ in quo vel ſꝫ qđ cõpant̃ ⁊ narrat

qđ eſt

A qđ eſt illud in q̄ oia cōpabilia cōparanť qđ eſt mēſura oiuʒ cōmutabiliū:q2 eſt numiſma. In 2ª pticula ibi[Opʒ igř.] Aſſignat rōnē cōmēſurationis q̄ fit p numiſma. In 3ª pticula ibi[Erit vtiqʒ ꝯtrapaſſuʒ.]Oñdit quō ꝯtrapaſſuʒ iuſte fit in cōmutatiōib⁹ ſʒ pdictā cōmēſurationē. In 4ª pticula ibi[Quā aūt idigētiā.]Oñdit quō idigētia humana eſt mēſura:ꝛ quō denari⁹ ſiue numiſma eſt mēſura. ℭ In pª igiť pticula ifert ex dictis ꝙ oia cōmutabilia ſunt cōpabilia in aliquo vno:ꝛ hec eſt ꝯ 20ª ꝛ pbať ex pcedentib⁹ ſic. Oia q̄ hñt pportionē ad inuicē ſūt cōpabilia i aliquo vno p qđ mēſuranť exceſſus vni⁹ ad alterū vel defect⁹ vel eq̄litas. Aliter.n.nō poſſet eoꝝ valoꝛ cōmēſurari:ſʒ oia cōmutabilia hñt pportionē ad inuicē:vt pʒ ex pcedentib⁹.igiť oia cōmutabilia ſunt cōpabilia in aliquo vno. Illud autē vnū in quo oia cōmutabilia cōparanť eſt numiſma:ad hoc eniʒ inuētū eſt numiſma vt ſit mediū ꝛ mēſura oium cōmutabiliū:vt p numiſma ſciať ꝙ cōmēſurabiliū plus valeat ꝛ qđ minus. Numiſma.n.oia cōmutabilia mēſurat ꝛ q̄tū ad ſupexceſſuʒ ꝛ defectū ꝛ q̄tū ad eq̄litatē. Si.n.ſint due res cōmutabiles de q̄b⁹ dubitať q̄ illaꝝ valeat plus ꝛ q̄ min⁹:ꝛ vtꝝ ſint eq̄lis valoꝛis recurrēdū ē ad numiſma: q2 ſi vna illaꝝ valʒ duo numiſmata:ꝛ alia vnū tm̄:illa res q̄ valet duo numiſmata eſt in duplo melioꝛ q̄ illa q̄ valet vnum tm̄:ꝛ ſi vtraqʒ illaꝝ valeat vnuʒ numiſma tm̄:ille res ſunt eq̄lis valoꝛis:ꝛ ſm iſtā menſurā p numiſma fieri pōt de qualʒ re cōmutabili q̄tū vna excedit aliā in valoꝛe vt quot calciamēta adequant in precio vnam domuʒ vel cibū vnius hoīs per aliqđ determinatum tempus.

ℭ Opʒ ergo aliquo vno menſurari cuncta:ſicut ꝛ antea diximus. Hoc aūt eſt reuera q̄dē indigentia ipſa: que oia cōtinet:nā ſi nō indigeant:aut nō ſilr:nō erit permutatio:aut nō eadē erit. Numus aūt ex inſtituto factus eſt vt p indigentia ſit. Et pptere nomen hoc hʒ:qđ nō natura conſtat ſed lege:ꝛ in nobis eſt ſitum ipſuʒ mutare atqʒ inutilem facere.

ℭ Opʒ igiť vno aliquo oia menſurari:quēadmodū dictū eſt prius. Hoc eniʒ ſʒ veritatē q̄dē indigētia que oia ꝯtinet:ſi eni nihil idigerēt vel nō ſilr:vel nō erit cōmutatio:vel nō eadē:puta

Propter qđ num⁹ factus eſt ꝛ quare h̄ nomē habuit. pp cōmutationē necitatis numiſma factū eſt ſʒ cōpōnē:ꝛ pp h̄ nomē hʒ numiſma:qm̄ nō nā ſʒ nomo eſt:ꝛ i nobis ē trāſmutare:ꝛ facē inutile.

ℭ Hec eſt 2ª pticula:in qua phs aſſignat rōnē pdicte cōmēſurationis:q̄ fit p numiſma:ꝛ eſt ꝙ illud vnū qđ ſʒ veritatē cōmēſurat oia cōmutabilia eſt idigentia humana. Nō.n.appreciant res ſm dignitatē nāe ipſaꝝ reꝝ alioqn vn⁹ mus q eſt vnū aial ſenſibile eēt maioꝛis precij q̄ vna margarita q̄ eſt inaiata:ſʒ pcia iponūť reb⁹ ſʒ ꝙ hoies indigēt eis ad ſuū vſuʒ:ꝛ h̄ pbať.ſ.ꝙ illō vnū qđ menſurat oia cōmutabilia ſʒ veritatē eſt idigētia humana:ꝛ hec eſt ꝯclo 21ª ꝛ pbať p qđdā ſignū tale:ſi hoies nullo idigerēt nulla eēt cōmutatio:vel ſi nō ſilr indigerēt non eadē erit cōmutatio:nō eniʒ darēt illud qđ hñt p eo quo nō idigēt ꝛ hoc eſt ſignū ꝙ idigētia eſt ſm veritatē mēſura oiuʒ cōmutabiliū:q2 ſi nō eēt idigētia nō eēt cōmutatio:ꝛ ad variationē idigētie ſeqť variatio cōmutatiōis.ꝛ q2 indigētia mēſurat oia cōmutabilia:pp h̄ eſt numiſma factū ſm cōpōnē.h̄ eſt ſʒ quādā ꝯuētionē iter hoies pp cōmutationē necitatis.i.reꝝ neciaꝝ eſt ꝯditū iter hoies ꝙ afferēti denariū deť vnū tm̄ q̄ hō idiget:ꝛ pp h̄ denari⁹ vocať numus vel numiſma a nomos qđ eſt lex:q2 denari⁹ nō eſt mēſura p nām ſʒ nomo.i.a lege. Eſt.n.in ptāte nrā.ſ.in ptāte pncipis mutare denarios ꝛ reddē eos inutiles. Rō huius igiť cōmutatiōis q̄ fit p numiſma eſt idigētia hūana:q̄ ſʒ vitatē eſt mēſura oiuʒ ꝯmutabiliū:idigētia.n.necioꝝ ē cā q̄re numiſma iſtituiť ſʒ ꝯdōnē hoiuʒ ad ꝯmutatōes faciēdas.

20ª ꝯclo hui⁹.5.li.

21ª ꝯclo hui⁹.5.li.

B

C

D

E

ℭ Erit igiť tūc repaſſio cū redacta fuerint ad equalitatē:vt qđ eſt ad ſutorē agricola:id ſit opus ſutoꝛis ad agricole opus. Opʒ aūt in figurā cōparationis rōnē ducere cuʒ pmutare voluerint:ſi minus alteruʒ extremuʒ plus in ſe habebit:ꝛ minus:Sed cum hñt ſua ſic equales ꝛ ſocij ſūt:q2 hec eq̄litas in ipſis fieri poteſt. Atqʒ ſit agricola q̄dē.A.ꝛ alimentū.C.ſutoꝛ aūt.B.ꝛ opus ipſius qđ in eq̄litatē iaʒ eſt redactum.D. Qz ſi hoc pacto nō eſſet repaſſio:nō eſſet ſane ſocietas.

F

Agricola	Sutoꝛ
.A.	.B.
.C	.D.
Alimentum	Calcei

ℭ Erit vtiqʒ cōtrapaſſuʒ qñ equata ſunt:q̄re ꝙ agricola ad coꝛiariuʒ:hoc opus coꝛiarij ad qđ agricole:in figuraʒ aūt pportionalitatis opʒ ducere qñ cōmutabūť.ſi nō:vtraſqʒ hēbit ſupabūdātias alterū extremū:ſʒ cū hñt q̄ ipſoꝝ:ſic eq̄les ꝛ cōicātes:qm̄ hec eq̄litas pōt in ipſis fieri:

ℭ Agricola.a.cib⁹.c.coꝛiari⁹.b.op⁹ ipſi adeq̄tū.d.ſi āt ſic nō erat ꝯpati:nō vtiqʒ erat cōicatio.

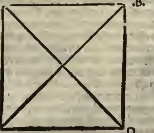
G

ℭ Hec eſt 3ª pticula 3ⁱ pñis:in q̄ oñdiť quō ꝯpaſſuʒ iuſte fit in cōmutatiōib⁹ ſʒ pdictā cōmenſurationē p numiſma ꝛ idigētiā hūanā.ꝛ dicit pͦ ꝙ ex q̄ oia cōmutabilia cōmēſuranť p idigētiā nālr ꝛ p numiſma ſʒ ꝯditionē hoiuʒ tunc iuſte fiet ꝯpaſſū qñ oia ſʒ pdictū modū adequanť:ita.ſ.ꝙ q̄tū agricola cui⁹ opus eſt cib⁹ hoīs excedit coꝛiariū cui⁹ opus eſt calciamētū in tāta pportiōe excedat opus coꝛiarij opus agricole vt.ſ.multa calciamēta denť p vno modio tritici. Si.n.modi⁹ tritici valeat ſex numiſmata:ꝛ calciamētū duo tm̄:tūc coꝛiari⁹ dabit tria calciamēta p vno modio tritici:ſic enim fiet eq̄litas:q2 neuter daret plus q̄ accipet.[Agricola.a.] Ponit qđ dctū eſt in termis ſʒ figurā pportionis:ſic pus deſcribebať q̄dratū.a.b.c.d.ꝛ duo diametri ſe iterſecātes.a.d.b.c.ſit igiť agricola.a.cib⁹q eſt opus ei⁹puta modiū tritici.c.coꝛiari⁹ ſit.b.ꝛ.d.ſit opus ei⁹ adeq̄tū.ſ.tot calciamēta q̄ valeāt modiū tritici. Erit igitur iuſte ꝯtrapaſſum ſi.d.qđ eſt opus coꝛiarij adeq̄tū modio tritici reddať.a.ſ.agricole p.c.ſ.p modio tritici:ꝛ ſi nō ſit talis ꝯpaſſio hoies nō cōmunicabūt ſuas res ad inuicē.

H

Agricola
.A.

Coꝛiarius
.B.

.C.
Cibus

D.
Opus coꝛiarij

I ¶ Ipſaʒ aūt indigētiā ↄtinere vt qd vnū hoc ſane de-
claret. Cū.n. aut ambo ſeſe nō idigēt mutuo aut aliter:
nō fit permutatio ſicut fit cū eius qſpiā indiget hoc hʒ
ipſe: vt vini pro quo dat ille triticū exportanduʒ. Opʒ
igit̃ hec redigi ad equalitatē. Qđ ſi nūc non indigeat:
numus intercedit ꝓ permutatione futura ipſaʒ ſi indi
guerit fore. Liceat.n. opʒ hunc afferēti accipere. Pa-
titur igit̃ idē ⁊ ipſe: nō eniʒ ſemꝑ equale pōt: attamen
magis ipſe perſiſtere ſolet. Idcirco definite ſint ꝓcio
res oīs opʒ: ſic.n. erit ꝑmutatio ſemper. Que ſi erit ſo-
cietas erit. Numis igit̃ vt mēſura res ipſas metiendo
redigit ad equalitatē. Eteniʒ neqʒ ſocietas fuerit ſine
permutatione: neqʒ ꝑmutatio ſine eq̄litate: neqʒ eq̄li-
K tas ſine cōmuni mēſura. Atqʒ re qdē vera fieri neqt:
vt ea que adeo differūt conueniant cōmuni menſura:
attamen indigētie rōne ſatiſfieri pōt. Unū qd igit̃ eſſe
opʒ: atqʒ hoc ex poſitiōe: quapropter numus vocat̃.
Hic eniʒ facit vt oīa menſura cōueniant: mēſurant̃.n.
oīa numo. Sit domus qdeʒ. A. Uncie aūt decē. B. ⁊
lectica collocet̃ in. C. Atqʒ A. qdē dimidiuʒ ſit ipſius
B. ſi preciū dom⁹ qnqʒ vncie ſint aut eq̄le. B. ipſi. C.
aūt: id eſt lectica ſit pars decima ipſius. B Patet igit̃
ꝙ lectice domui ſunt equales: ſunt enim quinque.

Domus	Uncie decem	Lectica
.A.	.B.	.C.
.V.		.I.

L Hoc aūt mō ꝑmutatio erat anteꝙ̄ eſſet numus: nihil
enim intereſt ſiue lectice quinque ſiue precium quinqʒ
lecticaꝝ detur pro domo. Dictum eſt igitur quid nam
ſit iuſtum atqʒ iniuſtum.

¶ Qm̄ aūt indigētia cōtinet queadmodū vnuʒ
qd ens oſtēdit̃: qm̄ cū nō in neceſſitate ſunt ad
inuicē vel vterqʒ vel alter nō cōicant: queadmo
dū cū eius qđ hʒ ipſe idiget qs: puta vini dans
frumenti eductionem. Opʒ ergo hec equari.
¶ Pro futura aūt cōmutatiōe: ſi nūc nihil in-
diget: qm̄ erit ſi indigeat numiſma puta fideiuſ
ſor eſt nobis. Opʒ eniʒ h̄ ferēti oē accipe: patit̃
qdē igit̃ ⁊ h̄ ideʒ. Nō.n. ſemꝑ eq̄le pōt. verūtñ
M vult manere magis. ¶ Propter qđ opʒ oīa ap
preciari. Sic.n. erit ſemꝑ cōmutatio. ſi autē h:
cōicatio. numiſma vtiqʒ: queadmodū mēſura
cōmenſurata faciēs: equat. Neqʒ.n. vtiqʒ non
exn̄te cōmutatione cōicatio erit: neqʒ cōmuta-
tio eq̄litate nō exn̄te: neqʒ eq̄litas nō exn̄te com-
menſuratione: ſm veritatē qdem ipoſ̄e tm̄ dr̄ia
cōmenſurata fieri: ad indigētiā aūt cōuenit ſuf-
ficiēter: vnū vtiqʒ opʒ eē. Hoc aūt ex ſuppōne:
ꝓꝑ qđ ⁊ numiſma vocat̃: hoc.n. oīa facit cōmē
ſurata. Menſurant̃.n. oīa numiſmate. Dom⁹
in quo. a. mnarū qnqʒ: lectus in quo. b mna di-
gnus. Lectus aūt qnta pars domus vtiqʒ erit.
Manifeſtū igit̃ quāti lecti equales domui: qm̄
qnqʒ: qm̄ aūt ſic cōmutatio erat añꝙ̄ numiſma N
erat manifeſtū eſt: refert eniʒ nihil vl' lecti qnqʒ
pro domo: vel quanti qnque lecti. Qđ qdē igit̃
iuſtum: ⁊ qđ iniuſtum eſt / dictum eſt.

¶ Hec eſt 4ª ꝑticula tertie partis: in qua oſtēdit quō indi-
gentia humana eſt menſura: ⁊ quō denarius ſeu numiſma
eſt menſura: ⁊ intendit dicere ꝙ indigētia humana conti-
net oīa cōmutabilia ſicut quedā mēſura ⁊ hoc eſt ꝑus pro-
batū: ⁊ hic ꝓbat̃ idē per hoc ꝙ qū hoīes ſic ſe hñt ad inui
cem ꝙ vterqʒ vel alter nō idiget re quā alius hʒ nō cōmu
tant ad inuicē: ſed qū vterqʒ indiget re alteri⁹ tūc cōicant
ad inuicē cōmutando ad inuicē res ſuas. Et ſic pʒ ꝙ indi-
gentia eſt regula ⁊ menſura cōmutationū ⁊ rerū cōmuta-
biliuʒ. [Pro futura.] Oſtendit quō numiſma eſt menſura:
O ⁊ intendit ꝙ numiſma eſt menſura nō ſoluʒ ꝓ neceſſitate
preſenti: ſed etiā pro neceſſitate futura: numiſma eſt nobis
qſi fideiuſſor. Si enim homo in p̄ſenti nullo indigeat: ſed
forte idigebit in futuro: ſi hʒ denarios qū idigebit afferat
denarios ⁊ recipiet illud: quo idiget tñ denarius patit̃ hoc
qđ patiunt̃ alie res. ſ. ꝙ nō ſemꝑ homo accipiet pro dena-
rio equalr̄ qđ vult ⁊ quo indiget. Nō enim ſemꝑ eſt dena
rius eiuſdeʒ valoris: ſicut nec res alie: tñ denarius talis dʒ
eſſe inſtitutus vt magis permaneat in eodē valore ꝙ̄ alie
res. [Propter qđ opʒ.] Neceſſe eſt eniʒ ꝙ talis ſit menſu-
ra iſtituta cuiuſmodi eſt denarius ad hoc ꝙ poſſit fieri cō
mutatio reꝝ inter hoīes. Numiſma.n. adequat res cōmu
tabiles: ſicut quedā mēſura faciēs eas cōmēſuratas: ſʒ ve
ritatē tñ ⁊ ſm ꝓprietatē ipſaꝝ rerū ipoſ̄e eſt res tm̄ diffe-
rentes cōmēſurari: ſed ſolū per cōparationē ad indigētiā
hoiuʒ pñt cōtineri ſub vna cōmuni mēſura: ⁊ ſō numiſma
nō cōmēſurat res cōmutabiles ex ſui nā: ſed ꝑ inſtitutio-
nē: ⁊ hoc per cōparationē ad indigentiaʒ humanaʒ: ⁊ illud P
qđ dictū eſt manifeſtat in terminis: vt patet.

¶ His aūt determinatis cōſtat iuris actionē medium
inter hec eſſe: agere inquā ac pati iniuriā. Alterū eniʒ
eſt plus habere alterū minus. Iuſtitia aūt nō eodem
mō quo priores ṽtutes mediocritas eſt. Sed qꝛ me-
diū eſt iniuſtitia ṽo extremoꝝ. Et iuſtitia qdeʒ eſt qua
iuſtus dicit̃: actiuus electione iuſti atqʒ diſtributiuus:
⁊ ſibiipſi ad aliuʒ: ac alij ad aliū. nō hoc modo vt cō-
modi quidē plus ſibi tribuat: ⁊ ꝓximo minus. Incō-
modi aūt cōtra: ſed equi qđ ex cōparatione rationum
exoritur: ⁊ alij ſimili modo ad alium.

¶ Determinatis aūt his manifeſtum: qm̄ iuſta 4ª ꝑ.c.
Q opatio mediū eſt eius qđ eſt iniuſtū facē ⁊ in-
iuſtū pati: hoc qdeʒ eniʒ plus hr̄e: hoc aūt mi-
nus eſt. ¶ Iuſtitia aūt medietas eſt: nō ſʒ eun-
dē ꝓdictū modum ꝓdictis ṽtutibus: ſed mediū
R eſt: iniuſtitia aūt extremoꝝ. ¶ Et qdeʒ iuſtitia Quid iuſtitia.
eſt habitus ſm quē iuſtus dr̄ opatiu⁹ ſʒ electio
nē iuſti: ⁊ diſtributiu⁹ ⁊ ipſi ad aliū: ⁊ alteri ad
alterū nō ſic: qm̄ eligibilis qdē plus ipſi: minus
aūt ꝓximo: nociui aūt ecōuerſo: ſed eq̄lis ei⁹ qđ
ſm ꝓportionalitatē: ſilr̄ aūt alij ad alium.

¶ Hec eſt 4ª pars ꝑncipalis huius capl'i: in qua Phs oſtē-
ſo iuſto quō eſt mediū: oſtēdit quō iuſtitia eſt mediū: ⁊ cō-
tinet tres ꝑticulas. In ꝑma eniʒ oſtēdit̃ qualr̄ opatio iuſti-
tie eſt mediū ⁊ qualr̄ iuſtitia eſt mediuʒ. In 2ª ꝑticula ibi
[Iniuſtitia aūt.] oſtēdit̃ q̄lis habitus eſt iniuſtitia: ⁊ q̄ ſūt
iniuſtificationes. In 3ª ibi [De iuſtitia qdē igit̃.] epilogat

que

A que dicta ſunt. Jn pᵐa igiᷓ pticula q꞉ habitus cognoſcunᷓ per actus. pᵐo dicit quō opatio iuſtitie eſt mediū dicens ꝙ opatio que eſt actus iuſtitie eſt mediū inter iniuſtū facere ⁊ iniuſtū pati: quoꝝ alterū. ſ. iniuſtū facere eſt plus hēre ꝙ̄ ſit debitū: alteꝝ aūt. ſ. iniuſtū pati eſt minus hēre: pp hoc ꝙ aliqˢ priuaᷓ eo qđ ſibi debeᷓ. Actus aūt iuſtitie eſt facere equale qđ eſt mediū inter plus ⁊ minus: ⁊ pōt hic poni cō-

22ª ꝯcluſio bui°. 5. li. cluſio 22ª. ſ. ꝙ opatio iuſtitie eſt medium inter hēre plus ⁊ minus: que pbaᷓ ſic. Opatio iuſtitie eſt mediū inter iniuſtū facere ⁊ iniuſtū pati: ſed iniuſtū facere eſt habere plus ꝙ̄ ſit debitū: ⁊ iniuſtū pati eſt habere minus ꝙ̄ debitū ſit: ḡo opatio iuſtitie eſt mediū iter habere plus ⁊ hēre minus. [Juſtitia aūt.] oſtēdit qualr iuſtitia eſt mediū: ⁊ intēdit ꝙ iuſtitia nō eſt medietas inter duas malitias ſicut alie vtutes que ſunt circa paſſiones: ſed eſt medietas effectiue: q꞉ cōſtituit mediū inter iniuſtū facere ⁊ iniuſtū pati: quoꝝ

B duoꝝ alterū tm̄. ſ. iniuſtuꝫ facere pertinet ad malitiā. ſ. ad iniuſtitiā inq̄tū accipit ſibi plus de bonis ⁊ minus de malis: ſed iniuſtū pati nō ptinet ad malitiā: ſed magis eſt pena. Ex his pōt pbari ꝙ iuſtitia nō eſt medietas duaꝝ malitiaꝝ: ⁊ hec eſt ꝯclo 23ª que ſic pbaᷓ. Quia iuſtitia eſt me-

23ª ꝯcluſio bui°. 5. li. diū inter iniuſtū facere ⁊ iniuſtū pati: ſꝫ iſta non ſunt due malitie: q꞉ iniuſtū facere bn̄ eſt malitia: ſꝫ iniuſtū pati nō eſt malitia ſꝫ magis pena. [Et habitus qdē iuſtitia.] iſtō. ſ. ꝙ iuſtitia nō eſt medietas duaꝝ malitiaꝝ: pꝫ ex hoc ꝙ iuſtitia eſt habitus opatiuus iuſti ſm̄ electionem: qđ veꝝ eſt taꝫ de iuſtitia diſtributiua ꝙ̄ cōmutatiua. Pōt eniꝫ aliqˢ ſm̄ electionē opari iuſtū taꝫ in cōmutationibꝰ ꝙ̄ in diſtributionibꝰ: ⁊ hoc dupl'r. vno mō inter ſe ⁊ alteꝝ: ⁊ quātū ad hoc dicit ꝙ ipſi ad aliū. alio mō inter duos alios qđ pertinet ad iudicē vel arbitrū. vn̄ ſubdit ⁊ alteri ad alteꝝ. Quō aūt iuſtus opereᷓ iuſtū manifeſtat p excluſionē 2ᵃꝝ. 0. non qđ ſic facit ꝙ de rebus eligibilibꝰ puta diuitijs ⁊ honoribꝰ

C plus cōferat ſibi ⁊ minus pximo: ⁊ de rebus nociuis. ſ. laborioſis ⁊ penalibus econtrario. ſ. plus pximo ꝙ̄ ſibi: ſed equal'r ſm̄ pportionem ⁊ hoc obſeruat nō ſolum inter ſe ⁊ aliū: ſed etiam inter duos alios.

C Jniuſtitia aūt cōtra iniuſti. Hoc aūt eſt nimiū ⁊ parū: cōmodi vel incōmodi cōtra cōparationē rationū. Quapp iniuſtitia exuperatio eſt ⁊ defectus: q꞉ eſt exuperationis ⁊ defectus. Jn ſe qdē exupatiōis eiꝰ qđ eſt ſimpl'r cōmodū: ⁊ defectus eius qđ eſt incōmodū. Jn alijs aūt totius qdē ſil'r: eius v̄o qđ a cōparatione rōnū exorbitat vt cōtigerit. Jniuria aūt minor qdē eſt iniuriaꝫ pati: maior aūt iniuriam facere.

[illegible] iniuſtitia. C Jniuſtitia aūt ecōtrario iniuſti: hoc aūt eſt ſu-

D perabūdātia ⁊ defectus vtilis vel nociui preter pportionale: pp qđ ſupabundātia ⁊ defectus. Jniuſtus aūt: qm̄ ſuperabūdātia ⁊ defectꝰ eſt in ſeipſo qdeꝫ ſupabūdātia ſimpl'r vtilis: defectus aūt nociui. Jn alijs aūt totū qdē ſimiliter. qđ autē preter pportionale qualiter contingit.

C Jniuſtificationis aūt qđ quidē minus iniuſtum pati eſt: qđ aūt maius iniuſtū facere.

C Hec eſt 2ª particula: in qua oſtēdiᷓ qs ⁊ q̄lis habitus ſit iniuſtitia: ⁊ dicit ꝙ iniuſtitia ecōtrario eſt habitꝰ ſꝫ electionē opatiuus iniuſti qđ cōtingit taꝫ in ſupabundantia ꝙ̄ in defectu reꝝ vtiliū vel nociuaꝝ quas accipit preter debitā pportionē: pꝑter hoc ſicut iuſtitia diciᷓ eſſe medietas que eſt opatiua medij: ita iniuſtitia dr̄ eſſe abūdātia ⁊ defectꝰ: q꞉ eſt factiua ſupabūdātie ⁊ defectus: ⁊ ita iniuſtus eſt qui tribuit ſibiipſi ſupabūdantiā reꝝ que ſunt ſimpl'r vtiles

E ⁊ defectū reꝝ nociuaꝝ: ſed alijs tribuit totū. ſ. ſupabūdantiā ⁊ defectū: ſed nō de eiſdē: ſed defectū vtiliū ⁊ ſupabundantiā nociuoꝝ: nō tn̄ eſt determinatū qual'r iniuſtitia debitā pportionē relinquat. ſ. quātū plus vel quantū minus accipiat: ſꝫ hoc facit qual'rcūqꝫ cōtingit put ſibi occurrit. [Jniuſtificatiōis aūt.] Oſtēdit que ſunt iniuſtificationes ⁊ intendit ꝙ duplex eſt iniuſtificatio. vna eſt que ꝯſiſtit in minus hēre de bonis ⁊ magis de malis: ⁊ hoc eſt iniuſtum pati. Alia eſt iniuſtificatio q̄ eſt hēre magis de bonis ⁊ minus de malis: ⁊ h̄ eſt iniuſtū facere: ſꝫ hēre minus de bonis ⁊ plus de malis nō eſt iniuſtū facere ſꝫ iniuſtū pati. Jſtud igiᷓ ſcilꝫ hēre minus de bonis ⁊ magis de malis non ptinet ad malitiā: ſed potius ad penā. Cū igiᷓ iuſtitia ſit mediuꝫ inter plus ⁊ minus habere: vt ſupra dictuꝫ eſt: ſequiᷓ ꝙ iuſtitia nō eſt medium inter duas malitias.

F C De iuſtitia igiᷓ ac iniuſtitia que nā ſit vtriuſqꝫ nā: ſit dictuꝫ hoc mō. Simil'r ⁊ de iuſto vl'r atqꝫ iniuſto.

C De iuſtitia qdē igiᷓ ⁊ iniuſtitia: que vtriuſqꝫ eſt natura dictuꝫ ſit ſm̄ hunc modum: ſimiliter ⁊ de iuſto ⁊ iniuſto vniuerſaliter.

C Hec eſt 3ª pticula: in qua epilogat q̄ dicta ſunt de iuſtitia ⁊ iniuſtitia. d. ꝙ dictū eſt de iuſtitia ⁊ iniuſtitia que ſit nā vtriuſqꝫ: ⁊ ſil'r de iuſto ⁊ iniuſto: ⁊ hoc in vl'i: ſꝫ poſtea declarabit quoſdā particulares modos iuſti ⁊ iniuſti.

Tractatus ſecūdus pᵐe ptis libri quinti eſt de iuſto politico cōtinēs

Tractatꝰ ſcd̄s pᵐe ptis li. 5. ethicoꝝ.

q̄tuor capitula. Jn pᵐo moueᷓ vna dubitatio qua oſtēdit qd eſt politicū iuſtum. Jn 2ª capl'o ibi [Politici aūt iuſti.] poniᷓ diuiſio iuſti politici ſpēs: ⁊ ēt in indiuidua. Jn 3ª cap ibi [Exiſtētibus aūt.] ſoluit qōnē in pᵐo capitulo motaꝫ.

G Jn 4ª capitulo ibi [Dubitabit autē vtiqꝫ.] mouet ⁊ ſoluit quaſdam alias dubitationes.

Capitulum primū in quo queriᷓ cū non ois iniuſtū faciēs ſit iniuſtus

ſꝫ vnāquāqꝫ iniuſtitiā: q꞉ nō ois q furaᷓ eſt fur: nec ois q mechaᷓ eſt mechus: ſm̄ q̄lē igiᷓ iniuſtificationē diceᷓ aliqˢ iniuſtus: ⁊ ſꝫ q̄lē iniuſtificationē h̄ eſt oponē iniuſtam nō denoiaᷓ aliqˢ iniuſtus. Rn̄deᷓ vno mō ꝙ q agit aliqđ iniuſtū ſꝫ illā iniuſtitiā iniuſtus eſt ſi ad actū ⁊ nō ad finē reſpiciaᷓ: vtpote fur q furaᷓ. Si v̄o ad finē ⁊ cuiꝰ grā nō eſt iniuſtus q iniuſtū agit ſꝫ vnāquāqꝫ iniuſtitiā: niſi ſit ſciēs ⁊ eligēs: ⁊ pp ppriū finē agēs: ⁊ hec eſt intētio de iuſto politico: ⁊ qd eſt politicū iuſtū: ⁊ i qbꝰ nō eſt iuſtū ſꝫ qđdā ſil'e.

C Cū v̄o fieri poſſit vt iniuriā qſpiā faciat: ⁊ nōdum ſit ipſe iniuſtus: q̄les nā iniurias qſpiā faciēs vnaquaqꝫ

H iniuſtitia iam eſt iniuſtus: fur inquā: vel adulter: vel latro. An hoc mō nihil itererit. Eteniꝫ fieri pōt vt quiſpiā coeat cū muliere ſciens cū qua coit: ſed nō ob electionis pncipiū: ſed ob affectū. Atqꝫ iniuriā qdē agit: ſed iniuſtus nō eſt: veluti neqꝫ fur: furatus eſt tn̄ neqꝫ adulter: adulteriū tn̄ fecit: ⁊ eodē de ceteris mō. Quō igiᷓ ſeſe hꝫ ad ipſuꝫ iuſtuꝫ repaſſio dictū eſt antea.

Capitꝰ 2. tra. pᵐe ptis. 5. li. ethicoꝝ. pᵐ ps. c.

Qualis aūt eſt iniuſtū facientē nōdū iniuſtū eſſe: quales aūt iniuſtificationes faciēs iam iniuſtus eſt ſm̄ vnāquāqꝫ iniuſtitiā: puta fur vel mechus vel latro: vel ſic qdē nihil differt: etenim ſi cōmiſcebiᷓ mulieri ſciens hoc cui: ſed nō pꝑter electionis principiū: ſed pꝑter paſſionem: iniuſtū quideꝫ facit igitur: iniuſtus

I autem non eſt:puta:neqꝫ fur:furatus eſt autē. neqꝫ mechus:mechatus eſt aūt:ſimiliter autez ⁊ in alijs. Qualiter quidem igitur habet cōtrapaſſum ad iuſtum dictum eſt prius.

Primi.c. 2 trac.diº in tres ꝑtes ꝑn. Iſtud eſt pᵐ capl'z ſcōi tractatus ꝑme ptis qnti libri in quo incipit determinare de politico iuſto qd eſt:⁊ in qbus eſt ⁊ in qbus nō eſt:⁊ cōtinet iſtud caplm tres partes. In ꝑma mouet dubitatio de iniuſtificatione ⁊ iniuſto. In 2º ibi[Opꝫ aūt nō latere.] Oſtendit quid eſt politicū iuſtum ⁊ quibus hꝫ iuſtū cōuenit ⁊ qbus nō. In 3º ibi[Dominatiuū aūt iuſtū.] Determinat de iuſto dominatiuo ⁊ paterno:⁊ de eo qđ eſt viri ad vxorē:que non ſunt ſimplr iuſta:ſed ſm ſimilitudinē. In ꝑma ergo parte mouet qōnē que talis eſt.cōtingit aliquē facere rem iniuſtam:qui tñ nō eſt iniuſtus:⁊ cōtingit ꝙ aliqs ex hoc ꝙ fa-

K cit rem iniuſtā ex hoc eſt iniuſtus. Eſt igr̄ dubitatio q̄les iniuſtificationes hoc eſt opōnes iniuſtoꝝ opꝫ eſſe ad hoc ꝙ ille q facit iniuſta iam ſit iniuſtus in vtraqꝫ ſpecie iniuſtitie:puta furti ⁊ adulterij:⁊ ſic de alijs. vel ſic:qdez nihil differt:vel forte nihil differt ſm quales iniuſtificationes qs faciat iniuſta ad h ꝙ ſit iniuſtus:qꝛ ſm iniuſtificatiōes cuiuſcūqꝫ ſpeciei iniuſtitie cōtingit ꝙ hō fiat iniuſtus:⁊ iō queſtio magis habet locum de circūſtantijs ſm quas circunſtātias iniuſta faciens fit iniuſtus:⁊ ſm quas nō fit iniuſtus. vbi gr̄a.cōtingit ꝙ aliqs cōmiſceaᷓ cum vxore alterius non ignorans perſonā cui cōmiſcetur:nō tamen facit hoc ex electione ſed ex paſſione:⁊ talis iniuſtū facit nō tamen eſt iniuſtus:qꝛ nō operaᷓ ex electione:⁊ ſic de alijs iniuſtificationibus. Eſt igr̄ queſtio ſm quas circūſtātias faciens iniuſtum ſit iniuſtus:⁊ ſm quas faciens iniuſtum nō eſt iniuſtus. Alia aūt dubitatio. [qualiter contrapaſſuꝫ

L ſe habet ad iuſtum ſoluta eſt prius.

¶ Opꝫ aūt nō latere iuſtū qđ nūc querit̄ id eſſe qđ eſt ſimplr iuſtū:ipſuꝫ inquā iuſtū ciuile. Hoc aūt eſt iter ſocios vite:vt ſit ſufficientia liberoꝝ atqꝫ equaliū aut in comparatione rōnū conſiſtens:aut in numero.

2ª ps.ca. Quid iuſtū politicum. ¶ Opꝫ aūt nō latere:ipſuꝫ qđ querit̄:eſt ⁊ ſimpliciter ⁊ politicū iuſtuꝫ. Hoc aūt eſt cōicatio vite ad eſſe per ſe ſufficientiā in liberis ⁊ equalibus:vel ſm ꝓportionalitatē:vel ſm numerū.

¶ Hec eſt 2ª pars huius capl'i:in qua Phs oſtendit de quo iuſto vel iniuſto querit dubitatio predicta:⁊ dicit ꝙ de iuſto ⁊ iniuſto politico:de quo oſtendit qd eſt ⁊ qbus ineſt:⁊ cōtinet hec pars q̄tuor particulas. In ꝑma particula narrat de quo iuſto ꝑdicta dubitatio habet locum:qꝛ de iuſto ſimpliciter qđ eſt iuſtum politicum:⁊ qd eſt iuſtuꝫ politi-

M cuꝫ. In 2ª parte ibi[Quare qbus.] Oſtendit ꝙ ꝑter politicū iuſtum ſunt quedā alia iuſta. In 3ª particula ibi[Eſt enim iuſtuꝫ qbus ⁊ lex.] Oſtendit in qbus ſiue inter quos eſt politicū iuſtuꝫ. In 4ª particula ibi[Propter qđ.] Concludit quedā correlaria ex predictis. In ꝑma igr̄ particula narrando dicit ꝙ ad euidentiā qōnis qua querit̄ quali operatione aliquis faciens iuſtuꝫ vel iniuſtū ſit iuſtus vel iniuſtus:iuſtū de quo nunc querit̄ eſt iuſtuꝫ ſimplr:vel eſt politicum iuſtū. Quid aūt ſit politicū iuſtuꝫ narrat dicens ꝙ politicū iuſtū eſt iuſtū qđ conſiſtit in quadā cōicatione vite que ordinatur ad hoc ꝙ ſit per ſe ſufficientia eorum que ad vitā humanā pertinent:⁊ talis eſt cōmunitas ciuilis:in qua debent inueniri que ſufficiūt humane vite. Hoc aūt iuſtuꝫ conſiſtit in liberis ⁊ equalibus:qꝛ dominoꝝ ad ſeruos nō eſt politicū iuſtū ſed dominatiuū vt īfra dicet̄: nec eſt perſonaꝝ inequaliū quaꝝ vna nāli ordine vel ciui-

liter ſubditur alteri:ſicut filius patri nō eſt politicū iuſtuꝫ ſed paternum. Hoc aūt iuſtum politicū vel eſt ſm ꝓportionalitatem ideſt equalitatē ꝓportionis numeralis q̄tū ad iuſtitiam diſtributiuā:vel ſm numerū ideſt equalitatē numeralis quātitatis quātū ad iuſtitiā cōmutatiuā. N

¶ Quare in qbus hoc nō eſt:inter eos ciuile iuſtū non eſt:ſed qđdā iuſtum ⁊ per ſimilitudinē quādam.

¶ Quare qbus nō eſt hoc:nō eſt his ad inuicē politicū iuſtū ſꝫ qđdā iuſtū ⁊ ſꝫ ſi'itudinem.

¶ Hec eſt 2ª particula:in qua oſtendit ꝙ preter politicum iuſtum ſunt quedā alia iuſta dicens ꝙ ex quo iuſtū politicum cōſiſtit in liberis ⁊ equalibus:qbus nō ineſt hoc.ſ.ꝙ ſint liberi vel equales/his nō eſt ad inuicē politicū iuſtuꝫ: qđ eſt ſimplr iuſtū:ſed qđdā iuſtū vt dominatiuū vel paternum quod eſt ſm quid iuſtum ſcilicet inquantū habet aliquā ſimilitudinem politici iuſti. O

¶ In his.n.eſt iuſtū qbus inter ſe ponit̄ lex. Lex aūt iis poni ſolet in qbus eſt iniuſtitia. Iudiciū.n.diiudicatio eſt iuſti atqꝫ iniuſti. In qbus vº eſt iniuſtitia in iis eſt ēt iniuriā facere:ſed nō in oibus eſt iniuſtitia in qbus eſt iniuriā facere. Hoc aūt eſt plus qdē ex ſimplr bonis:minus aūt ex ſimplr malis ſibi tribuere.

¶ Eſt enim iuſtū qbus ⁊ lex ad ipſos:lex aūt in qbus iniuſtitia:vindicta eniꝫ iudicium iuſti ⁊ iniuſti. In qbus aūt eſt iniuſtitia in eiſdē iniuſtuꝫ facere:ſed in qbus iniuſtū facere nō oibus iniuſtitia. Et hoc aūt eſt plus ipſi tribuere ſimpliciter bonoꝝ:minus aūt ſimplr maloꝝ.

¶ Hec eſt 3ª particula in qua oſtendit:in quibus ſiue inter quos eſt politicū iuſtū:⁊ intendit ꝙ iuſtum politicū ꝑncipalr ſolū eſt in liberis ⁊ equalibus:⁊ hec eſt cōcluſio 24ª P 24ª cōcluſio huiꝰ.5.li. que ſic probat̄. Solum illis ineſt iuſtū politicum ad quos datur lex.ſed lex nō datur ꝑncipalr pro ſeruis qui cohibētur a dominis:nec pro filijs qui cohibent̄ a patribus:ſed pro liberis ⁊ equalibus:intelligēdo per equales tales quorum neuter nāliter vel ciuiliter ſubditur alteri ſicut filius ſubdit̄ patri. Maior huius rōnis.ſ.ꝙ in illis ſit politicuꝫ iuſtū ad quos datur lex:declarat̄ per hoc ꝙ iuſtitia ⁊ iniuſtitia in eiſdē ſunt. Lex aūt datur ad illos in qbus poteſt eſſe iniuſtitia.qđ pꝫ:qꝛ vindicta que fit ſm legē nihil aliud eſt q̄ iudiciū de iniuſto:ex quo pꝫ ꝙ lex datur ad eos qbꝰ pōt eſſe iniuſtitia ſiue iniuſtū:⁊ per ꝯñs in qbus eſt iuſtuꝫ. In qbuſcūqꝫ eniꝫ eſt iniuſtitia in his inuenit̄ iniuſtū facere:ſed nō conuertit̄:qꝛ ſicut dictum eſt in 2º huius cōtingit aliquē facere virtuoſa ſine virtute ſimilr vitioſa abſqꝫ habitu vitij. Hoc aūt iniuſtū nihil aliud eſt q̄ ꝙ aliqs attribuat ſibiipſi plus de his q̄ ſūt ſimplr ⁊ abſolute bona cuiuſmodi ſūt diuitie ⁊ honores:⁊ minus de his q̄ ſunt ſimplr mala cuiuſmodi ſūt labores ⁊ inhonorationes:⁊ ſic de alijs. Q

¶ Idcirco non ſinimus hoiem dominari ſed rōnem: qa ſibiipſi id facit ⁊ fit tyrānus:magiſtratꝰ aūt cuſtos eſt iuſti. Qđ ſi iuſti ⁊ equi:atqꝫ quia nihil ſibiipſi plus tribuendū eſſe cenſet ſi eſt iuſtus. Ex ſimplr eni bono plus ſibi nō tribuit niſi cōpatiōe rōnū ſit ad ipſuꝫ accōmodatū:iō aliī nō ſibiipſi laborat. Atqꝫ ob idipſuꝫ alienū inquiunt iuſtitiā eſſe:ſicut ⁊ antea diximus. Merces ergo quedā tribuenda eſt ipſi:honor inquā ⁊ premiuꝫ:ſed qbus hec nō ſufficiunt ii ſiunt tyranni.

¶ Propter qđ nō ſinimus principari hoiēꝫ:ſed rōnē:qm̄ ſibiipſi hoc facit:⁊ fit tyrannus. Eſt

A autē princeps cuſtos iuſti: ⁊ ſi iuſti ⁊ equalis. ❡ Quia aūt nihil ipſi plus eſſe videt̄ ſi qdē iuſtus: nō enim tribuit ſimplr̄ boni ipſi: ſi non ad ipſuz ꝓportionale eſt: iō alteri laborat: ⁊ ꝓpter hoc alienū aiunt eſſe bonū iuſtitiā: queadmodum dictū eſt prius. ❡ Merces aūt ergo qdā danda hec aūt honor ⁊ gloria. Quibus aūt nō ſufficientia hec: iſti ſunt tyranni.

Tex ſecundum.

❡ Hec eſt 4ᵃ ꝑticula: in qua cōcludit tria correlaria ex predictis. pᵐ eſt ꝙ in recta gubernatione multitudis non permittit̄ ꝙ hoīes ꝑncipent̄ ideſt ſm voluntatē ⁊ paſſionem humanā: ſed permittit̄ ꝙ ratio ⁊ lex ꝑncipētur. ⁊ hec propoſitio ſic intellecta. In recta gubernatione multitudinis nō ꝑmittit̄ ꝙ hoīes ꝑncipent̄ eſt cōclo 25ᵃ ⁊ ꝓbat̄ ſic. In recta gubernatione multitudinis nō permittit̄ ꝙ aliqs ꝑncipet̄ qui ſibi accipiat plus equo de bonis ⁊ minus de malis: q2 ſic fieret tyrannus: qđ eſt cōtra rectā gubernationē multitudinis: ſed ſi hoīes ꝑncipent̄ ſm volūtatē ⁊ ſ3 paſſiones humanas facient hoc. ſ. ꝙ plus accipient ſibi de bonis ⁊ minꝰ de malis: qđ nō permittit̄ in recta gubernatione multitudis. igit̄ in recta gubernatione multitudis non permittit̄ ꝙ hoīes ꝑncipent. ſ. ſm voluntatez ⁊ paſſiones humanas: ſed ſ3 rōnē: cū hoc ſit ꝯtra rōnē ꝑncipis ꝙ ipſe accipiat ſibi plus de bonis ꝙ̄ ſibi debet̄. Ad hoc enim eſt ꝑnceps inſtitutus vt cuſtodiat iuſtitiā: ⁊ per ꝯñs eq̄litatē quā preteriret ſi plus vſurparet ſibi de bonis ⁊ minus de malis. [Quia aūt nihil.] Scđz correlariū eſt ꝙ q2 ꝑnceps ſi ſit iuſtus nihil plus attribuit ſibi ð bonis ꝙ̄ alijs: niſi forte ſm debitā ꝓportionē iuſtitie diſtributiue: ideo ꝑnceps nō laborat circa vtilitatē ꝓpriaz ſed alioꝝ: ⁊ eſt hec ꝯclo 26ᵃ: ⁊ ꝓbat̄ ꝑ hoc ꝙ ꝑnceps nō plus ſibi attribuit ꝙ̄ alijs: niſi ſ3 debitā ꝓportionē: ⁊ ēt ꝓpter hoc ꝙ de numero virtutū ſola iuſtitia videt̄ eſſe alienū bonū: vt ſ3 pus dictum eſt in iſto gnto. [Merces aūt.] Tertiū correlariū eſt ꝙ quia q̄libet dz dare mercedē ei q per ſe laborat: ⁊ ꝑncipi laborat pro multitudine: iō danda eſt merces ꝑncipi: ⁊ hoc eſt correlariū tertiū ⁊ cōcluſio 27ᵃ. ſ. ꝙ danda eſt a multitudine merces ꝑncipi: ⁊ ꝓbat̄ per hoc ꝙ q̄liber dz dare mercedē ei qui pro ſe laborat ⁊ ꝑnceps laborat ꝓ multitudie: ideo ⁊c̄. Hec aūt merces que danda eſt ꝑncipi eſt honor ⁊ gloria que ſunt maxīa bonoꝝ que ab hoībus dari pñt: ⁊ ſi ſint aliqui ꝑncipes qbus iſta nō ſufficiant pro mercede: ſ3 querunt lucrū: iſti ſunt iniuſti ⁊ ſiunt tyranni: ⁊ ſuper hanc mercedē exhibitā ab hominibꝰ que eſt honor ⁊ gloria boni ꝑncipes expectant mercedem a deo.

25ᵃ ꝯclo phiᵘ.5.li. B

26ᵃ ꝯclo phiᵘ.5.li. C

27ᵃ ꝯclo phiᵘ.5.li.

❡ Herile aūt paternūqz iuſtū nō idē: ſed his eſt ſile: nō eſt. n. iniuſtitia ad ſua ſimplr̄. Id aūt qđ poſſidet̄ ⁊ filꝰ quādiu ſit paruus ⁊ nō ſeparatus: vt pars ipſiꝰ eſt patris: ſe vō nemo vult ledere. Quapꝑ nō eſt ad ſeipſuz iniuſtitia. Neqz ergo iuſtū neqz iniuſtū ciuile: eſt enī3 lege: atqz in his eſt in qbus lex eſſe pōt. Qui qdē ii ſūt qbus ineſt equalitas īperandi atqz parendi. Idcirco magis ad vxorez iuſtū eſſe videt̄ ꝙ̄ ad filios ⁊ ea que poſſident̄: hoc enim eſt rei familiaris iuſtum. Verum ⁊ hoc aliud eſt a ciuili. D

3ᵃ pe.ca. ❡ Dominatiuū aūt iuſtū ⁊ paternū nō idē hiis: ſed ſimile. nō enī3 eſt iniuſtitia ad q̄ ipſius ſimplr̄. Poſſeſſio aūt ⁊ filꝰ vſqz vtiqz ſit pelicon ⁊ nō ſeparet̄ queadmodū ps ipſiꝰ: ſeipſuz autē nullus eligit nocere: ꝓpter qđ nō eſt iniuſtitia ad ſeipſuz. ❡ Nō ergo iniuſtū neqz iuſtū politicū: ſm legē enī3 erat: ⁊ in qbus natū erat eſſe lex. Iſti aūt erant qbus exiſtit equalitas: qđ eſt principari ⁊ ſubijci. ❡ Propter qđ ad vxorez magis eſt iuſtū ꝙ̄ ad natos ⁊ poſſeſſiōes. h enī iconomicū iuſtū. Alterū aūt eſt ⁊ h a politico. E

❡ Hec eſt 3ᵃ pars huius capl̄i: in qua phs determinat de iuſto dominatiuo ⁊ paterno: ⁊ eo qđ eſt viri ad vxorē: ⁊ intēdit ꝙ nec iuſtū dominatiuū qđ eſt domini ad ſeruū: nec iuſtū paternū qđ eſt patris ad filiū eſt iuſtū politicum ſeu ſimplr̄ iuſtū: ⁊ hec eſt ꝯclo 28ᵃ ⁊ ꝓbat̄ dupl̄r. Primo ſic. Dominis ad ea que ſunt ſui ipſius nō pōt eſſe ſimplr̄ iuſtitia: nec ſimplr̄ iniuſtitia: quia tam iuſtitia ꝙ̄ iniuſtitia eſt ad alterum: ſed ſeruus eſt dñi tanꝙ̄ eius poſſeſſio: ⁊ filius quouſqz eſt pelicon ideſt magnus ⁊ ſeparet̄ a patre ꝑ emācipationē eſt ſicut pars patris: ſed hoīs ad ſeipſum nō eſt iniuſtitia ſimpl̄r. igit̄ nec iuſtitia ſimpl̄r. Qz aūt hoīs ad ſeipſuz non ſit iniuſtitia: pz per hoc ꝙ nullus eligit ſibiipſi nocere. vñ pz ꝙ ſimpl̄r loquēdo nec eſt iuſtū nec iniuſtuz dñi ad ſeruū: nec pr̄is ad filiū ſ3 ſolū ſ3 ſilitudinez. [Nō ḡ iniuſtuz neqz iuſtū politicū.] Et ſi ita eēt ꝙ iuſtū dñatiuū vel paternū eſſet ſimpl̄r iuſtū: nō nī eſſet iuſtū politicū: qđ ſic ꝓbat̄: ⁊ eſt ſcđa ꝓbatio ꝯclonis imediate p̄cedētis. Iuſtū politicū eſt ſm legē: ⁊ in qbus nata eſt eſſe lex: hoī ſunt illi qbus cōpetit equalitas quātuz ad hoc qđ eſt ꝑncipari ⁊ ſubijci ita ꝙ vnus coꝝ nō ſubijcit̄ alteri: ſ3 ſeruus ſubijcitur dño ⁊ filius patri. igit̄ in his nō eſt politicū iuſtū. igitur nec iuſtū dominatiuū: qđ eſt dñi ad ſeruū: nec iuſtū paternū qđ eſt patris ad filiū eſt iuſtū politicū. [Propter qđ ad vxorē magis.] Determiat ð iuſto vxorio: ⁊ ꝓbat ꝙ iuſtum qđ eſt viri ad vxorē eſt magis iuſtū ꝙ̄ iuſtum qđ eſt patris ad filiū aut dñi ad ſeruū: ⁊ hec eſt cōcluſio 29ᵃ ⁊ ꝓbatur ſic. Ubi eſt minor ſubiectio vnius ſub altero: ibi eſt maior eq̄litas: ⁊ per ꝯñs magis iuſtuz: ſed vxor eſt minus ſubiecta viro ꝙ̄ ſeruus dño vel filius pr̄i: iō iuſtum qđ eſt viri ad vxorē eſt magis iuſtū ꝙ̄ iuſtū qđ eſt pr̄is ad filiuz vel domini ad ſeruū. Iuſtū aūt qđ eſt viri ad vxorē eſt iuſtum iconomicū: q2 vir preeſt in domo ſicut ꝑnceps in ciuitate. Iſtud aūt iuſtū iconomicū eſt alterū a iuſto politico: ſicut domus eſt alia in ciuitate. Et ſic pz quid eſt iuſtū politicū: ⁊ in quibus habet eſſe.

28ᵃ ꝯclo phiᵘ.5.li. F

G

29ᵃ ꝯclo phiᵘ.5.li.

Capitulum ſecundū

tractatꝰ ſcđi p̄me ptis libri gnti de diuiſione iuſti in nāle ⁊ legale: ⁊ qđ vtrūqz. ſ. hoc vbiqz idez: hoc vō ex poſitione ⁊ mobile: ⁊ nō eſt ſicut qbuſdā vr̄ ꝙ oē iuſtū eſt mobile: ſed iuſtū naturale oibꝰ nāl̄r hñtibꝰ idē ⁊ imobile eſt. Nō natural̄r aūt hñtibus mobile: ⁊ ꝙ ab hñtibꝰ nāl̄r cognoſcit̄ iuſtū nāle ⁊ diſcernit̄ a legali: ⁊ ꝙ legale ſ3 diuerſas vrbanitates eſt diuerſuz. Optima aūt vrbanitas ſemꝑ eadē apud oēs nāl̄r hñtes: ⁊ ꝙ iuſta legalia ad operata ſm ipſa ſunt vt vle ad ſingulare: ⁊ ꝙ iuſtū ⁊ iniuſtuz differūt a iuſtificatione ⁊ iniuſtificatione: ⁊ quō. D

❡ Ciuilis iuſti aliud eſt naturale: aliud legitimum.

Politici autem iuſti. Hoc qdem naturale eſt: hoc autem legale.

Iſtud eſt capl̄z 2ᵐ tractatus ſcđi libri gnti ⁊ eſt de diuiſiōe politici iuſti ⁊ cōtinet duas ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma ponit̄ diuiſio politici iuſti in ſuas ſpēs. In 2ᵃ ibi [Iuſtoꝝ aūt ⁊ legaliū.] Narrat q̄l̄r iuſtū politicū ſe hz ad indiuidua ⁊ ꝑticularia. Prima ps cōtinet tres ꝑticulas. In ꝑma ponit̄ diuiſio politici iuſti. In 2ᵃ ibi [Naturale qdē.] manifeſtat mēbra diuiſionis. In 3ᵃ ibi [Videt̄ aūt qbuſdā.] phs excludit erro-

Caput 2ᵐ trac. 2. ſ.ᵃ pris lib. 5. ethicoꝝ. pᵃ pe.c. ſecū.ca. trac. 2. diuiᵒ in duas ꝑtes pn.

I rem circa ꝓdictā diuiſionē. ¶ In pͥma igiť particula dicit ꝙ iuſtū politicū diuidiť in duo.ſ.in iuſtuʒ nāle ⁊ in iuſtuʒ
Nōn^a legale. ¶ Intelligendū eſt ꝙ hec diuiſio iuſti eſt eadē cuʒ diuiſione iuris quā ponūt iuriſte.ſ.ꝙ quoddaʒ eſt ius nāle ⁊ quoddā eſt ius poſitiuū. Illud eniʒ idē qđ iuriſte vocant ius/
Dubiuʒ Ariſto.noīat iuſtū. Sed dubiū eſt:qꝛ videť ꝙ Ariſtoteles ⁊ iuriſte nō cōueniāt in diuiſione iuris ⁊ iuſti qꝛ politicuʒ idē eſt qđ ciuile. Nūc aūt iuriſte ponunt ꝙ ius poſitiuum diuidiť in ius ciuile ita ꝙ ius ciuile ſit diuidēs:⁊ ꝑhs ponit iuſtū politicū eſſe diuiſuʒ.igiť nō eſt idē ius ciuile apđ
Solo. iuriſtas ⁊ ius politicū apud Ariſtotelē. Dōm eſt cōcedēdo ꝙ aliter poniť politicū vel ciuile hic apud ꝑhm ⁊ aliter apud iuriſtas. Nā ꝑhs noīat hic iuſtū politicum vel ciuile ex vſu quo ciues vtunť:ſed iuriſte noīant ius politicum vel ciuile ex cōſtitutione ciuitatis.ſ.ex eo ꝙ aliqua ciuitas tale ius ſibi cōſtituit:⁊ hoc ꝯuenienter vocať a ꝑho iuſtū legale ideſt a lege poſitū:qđ iuriſte noīant politicum:⁊ ita cōuenienter diuidiť iuſtū politicū qđ nominať ab vſu ciuitatis vel ciuiū in nāle ⁊ legale:naʒ ciues vtunť tam iuſto naturali qđ nā indidit menti humane:ꝙ̄ iuſto legali quod eſt iuſtum poſitiuum ex cōſtitutione ciuium.

Diuerſimode philoſophi iuriſteqʒ capiunt iuſtum politicum.

K

¶ Et naturale quidē eſt qđ vbiqʒ vim hʒ eandē:⁊ non qꝛ videť vel nō videť. Legitimū aūt qđ a pͥncipio quidē nihil refert ſic an aliter habeat:cū vero poſitū fuerit refert:quale eſt mina captiuos redimi:vel capram dari ſed nō duas oues mactare:⁊ etiā ea que de ſingulis lege iubētur:vt ſacra braſide facere:⁊ que publicis decretis inſtituuntur.

¶ Naturale quidē qđ vbiqʒ hʒ eandē potentiam.
L ¶ Et non inuideri vel non. ¶ Legale aūt ꝙ ex principio quidē nihil differt ſic vel aliter:quādo aūt poniť differt:puta viua redimi vel capram ſacrificare:ſed nō duas oues. Adhuc que in ſingularibus lege ponūt:puta ſacrificare braſide.
¶ Et ſententialia.

¶ Hec eſt 2ª particula pͥme partis:in qua manifeſtat mēbra diuiſionis premiſſe.⁊ pͥmo qđ ſit ius nāle.2º ibi[Legale aūt.] Manifeſtat iuſtum legale. Iuſtuʒ aūt nāle manifeſtat dupl'r.ſ.per effectuʒ ⁊ per cām.per effectum dicens ꝙ iuſtum nāle eſt qđ vbiqʒ hʒ eandeʒ potentiā ⁊ virtutē ad inducendum ad bonuʒ ⁊ cohercenduʒ a malo:cuius ratio eſt qꝛ natura que eſt cā huius iuſti eſt eadeʒ vbiqʒ ⁊ apud oēs.[Et nō inuideri.] Manifeſtat iſtud iuſtū ſm̄ cauſam dicens:ꝙ iuſtuʒ naturale nō ꝯſiſtit in videri vel nō vide/
Nōn^a ri:ideſt nō oritur ex opinione humana ſed ex nā. ¶ Sciē/
M dum eſt ꝙ ſicut in ſpeculatiuis ſunt quedaʒ pͥncipia nāl'r cognita vt pͥncipia indemōſtrabilia:ita in operatiuis ſunt quedā pͥncipia natural'r cognita:⁊ quaſi ſūt pͥncipia indemonſtrabilia ſicut ꝙ malū eſt vitādū ⁊ ꝙ nulli ſit iniuſte nocendū:nō eſt furanduʒ ⁊ ſimilia. Alia vero per induſtriā hominū ſunt cognita ⁊ adinuēta que dicunť iuſta legalia.
Nōn^a ¶ Notandū eſt ꝙ ius nāle aliter accipiť apud iuriſtas ⁊ aliter apud ꝑhm. Iuſtū enim nāle dī ad qđ nāle deſiderium hoīs īclinať:nūc aūt in homine eſt duplex natura. vna cōmunis ſibi ⁊ alijs aīalibus q̄ cōpetit ſibi ſʒ ꝙ aīal. Alia eſt natura hominis ꝓpria que ſibi competit ſm̄ ꝙ homo ꝓut ſm̄ rōnem diſcernit turpe ⁊ honeſtuʒ:mō iuriſte tm̄
Duplex hoīs nā. dicunt illud iuſtum nāle qđ conſequiť inclinationē nature cōmunis homini ⁊ alijs aīalibus:cuiuſmodi eſt cōiunctio maris ⁊ femine:educatio natoꝝ ⁊ alia hꝫ.ſʒ illud qđ cōſequiť ꝓpriaʒ inclinationē nature humane.ſ.inquantū homo eſt aīal rationale vocant iuriſte ius gentium:qꝛ eo

Alr phi alr iuriſte ius nāle accipiunt.

omnes gentes vtuntur ſicut ꝙ pacta ſint obſeruanda ⁊ ꝙ N
legati etiā apud hoſtes ſint tuti ⁊ ꝯſimilia. Utrūqʒ hoꝝ.ſ. ꝙ ſequiť naturam hoīs ſm̄ ꝙ aīal ⁊ ꝙ ſequitur nām hoīs ſm̄ ꝙ homo cōprehēdiť hic ſub iuſto naturali ꝓut hic accipitur a ꝑho.[Legale aūt.] Manifeſtat aliud mēbrum ſcilʒ iuſtū legale:⁊ videť ponere tres differētias hui' iuſti.
¶ Prima eſt ꝙ illud eſt iuſtū legale qđ cōmuniter a lege ponitur ⁊ quātū ad hoc dicit qđ legale ex pͥncipio quidem hoc eſt anteꝗ̄ a lege ſtatuať nihil differt vtꝝ ſic vel aliter fiat:ſed iaʒ quū ponitur ⁊ a lege ſtatuitur multuʒ differt:qꝛ hoc ſeruare tunc eſt iuſtuʒ:⁊ hoc preterire eſt iniuſtū:ſicut in aliqua ciuitate ſtatuiť ꝙ captiu' redimať cambio vni' vel quocūqʒ certo precio ⁊ ꝙ ſacrificetur capra ⁊ nō due oues. ¶ Alia differentia iuſti legalis eſt ſm̄ ꝙ aliqđ lege ſtatuiť in aliquo certo ſingulari vt cuʒ ciuitas vel pͥnceps cōcedit alicui ꝑſone ſingulari ꝑuilegiū qđ dicať lex ꝑuata O
ſicut in quadā ciuitate ſtatutū eſt ꝙ ſacrificeť cuidā mulieri noīe braſide que magnam vtilitatem attulit ciuitati.
¶ Tertia dr̄ia iuſti legalis eſt ꝙ ſentētie a iudicibus date dicunť quedā iuſta legalia:⁊ quātū ad hoc dicit.[Et ſententialia.] ideſt ſunt iuſta legalia:ſententialia eniʒ ſunt ap/
plicationes iuſtoꝝ legaliū ad particularia facta. ¶ Sciē/ Nōn^a
dū ꝙ iuſtū legale ſeu poſitiuū ſemꝑ oritur a iuſto naturali:ſed aliqđ oriri a iuſto nāli cōtingit dupl'r. Uel ſicut concluſio ex pͥmiſſis:⁊ ſic iuſtū poſitiuū vel legale nō pōt oriri a iure naturali:quia quādocūqʒ ⁊ vbicūqʒ premiſſe ſūt ibi:⁊ tunc eſt etiā cōcluſio neceſſario ſequēs ex pͥmiſſis:ſʒ iuſtū naturale eſt ſemꝑ ⁊ vbiqʒ idem:ideo ſi iuſtū legale orireť a iuſto nāli ſicut ꝯclō ex pͥmiſſis iuſtū legale eſſet ſemper idem apud oēs qđ falſuʒ eſt. ¶ Alio mō oriť aliqđ ex iuſto naturali per modū determinatiōis ⁊ excitatiōis. Iſto
eniʒ mō oīa iuſta poſitiua ⁊ legalia oriuntur ex iuſto nāli. P
vbi grā.furem eſſe puniendū eſt iuſtū nāle.ſed ꝙ fur ſit puniendus tali vel tali pena.ſ.ꝙ ſuſpendať vel decapiteť hoc eſt a iuſto poſitiuo legali qđ oritur a iuſto nāli per moduʒ determinationis ⁊ excitationis:nō per modū neceſſitatis quia a iuſto naturali excitať iudex ad ſic vel ſic puniendū ſm̄ quantitatem delicti.

Aliqđ oritur dupl'r a iuſto naturali.

¶ Videnť aūt quibuſdā oīa talia eſſe:ꝓpterea ꝙ oē qđ nā cōſtat imobile eſt:⁊ vim eādē hʒ vbiqʒ:ſicut ignis hic ⁊ apđ Perſas vrit. Iuſta aūt moueri vidēt. Uerꝝ hoc nō ita ſeſe hʒ:ſʒ aliquo mō. Atqʒ apud deos quidē nihil vllo mō forſitan eſt qđ ita ſeſe hʒ. Apud nos aūt eſt quidē aliqđ etiā natura conſtans mutabile verūʒ non omne. Attamen aliud eſt nā:aliud non natura. Patet aūt quonaʒ coꝝ que poſſunt ⁊ aliter ſe habere nā ꝯſtet ⁊ quod non:ſed lege ac inſtituto ſi ambo mutari ſimil'r pūt:
⁊ ad cetera eadē accōmodabiť definitio:dextra nāqʒ Q
manus validior eſt leua nā:⁊ tū fieri pōt:vt euadant apti ad vtēdū manu ſiniſtra perinde ac dextra. Iuſta aūt ea que ex inſtituto ſunt ⁊ ob vtilitatē ſilia ſunt mēſuris:nō.n.oib' in locis eq̄les ſunt vini triticiqʒ menſure:ſed vbi quidē emunt maiores ſunt:vbi aūt vendūt minores. Simili mō ⁊ ea que nō nālia ſunt ſed humana iuſta nō eadē ſunt vbiqʒ:nam neqʒ reſpu.ſed vna tm̄ vbiqʒ ſm̄ naturam eſt ipſa optima.
¶ Videť aūt quibuſdā oīa eſſe talia:qꝛ qđ quideʒ nā imobile:⁊ vbicūqʒ eādē hʒ potētiā:quēadmodū ignis:⁊ hic ⁊ in ꝑſis ardet. Iuſta aūt mota ꝯſpiciūt. ¶ Hoc aūt nō ſic hñs:ſed ſic:qm̄uis apud deos nequaꝗ̄ ſit aliter ſe hñs:apđ noſtri

A eſt quidẽ aliqd nã mobile: nõ qdem omne: ſed eſt tñ hoc quidem natura: hoc autem non natura. ¶ Quale autẽ natura cõtingentiũ ⁊ aliter habere: ⁊ quale non: ſed lege ⁊ compoſitione. ſi ambo mobilia ſimiliter. ¶ Manifeſtũ ⁊ in alijs eadẽ: cõgruit determinatio. Natura enim dextera melior: ꝗuis cõtingit ambidextros fieri. ¶ Que autẽ ſm cõpoſitionẽ: ⁊ cõferens iuſtoꝝ: ſimilia ſunt menſuris: nõ eniꝫ ſunt vbiqꝫ equales vini ⁊ frumẽti menſure: ſed vbi qdeꝫ emunt maiores: vbi autẽ vẽdunt minores. Similr autẽ ⁊ nõ nãlia ſed humana iuſta: nõ eadẽ vbiqꝫ: qꝛ neqꝫ vrbanitas ſed vna ſolum vbiqꝫ ſm naturam optima.

B ¶ Hec eſt particula 3ª ꝑme partis: in qua phs excludit errorem quorundã circa ꝑdictã diuiſionẽ: ⁊ eſt talis error: quibuſdã enim videt̃ ꝙ oĩa iuſta ſunt legalia: ⁊ ꝙ nullum eſt ius nãle. ratio hui⁹ opinionis fuit talis. Illud qd̃ eſt ſm nãꝫ eſt imobile: ⁊ vbicũqꝫ ſit hꝫ eandẽ virtutẽ ſicut pꝫ: qꝛ eniꝫ ignis ardet nãliter: iõ ardet in grecia ⁊ in perſide: ſꝫ oĩa iuſta vident̃ eſſe aliqñ mota ⁊ variata: iõ nihil eſt nãliter iuſtũ. Qꝫ aũt oĩa iuſta ſint mobilia ⁊ aliqñ mota: apparet ex hoc ꝙ nihil videt̃ magis iuſtuꝫ ꝗ ꝙ deponẽti reddat̃ depoſitũ: ⁊ tñ nõ eſt reddẽdũ furioſo repoſcẽti gladiũ: vel ꝓditori patrie repoſcenti pecunias ad arma: ⁊ ſic vr̃ ꝙ nihil ſit nãlr̃ iuſtũ. [Hoc aũt nõ eſt ſic ſe hñs.] Soluit iſtã dubitationẽ ⁊ mouet aliam. Hec dubitatio ſic ſoluit̃ cum dicit̃ ꝙ oĩa nãlia ſunt ſimplr̃ imobilia. Iſtud nõ eſt veꝝ vlr̃ C ſꝫ aliquo modo eſt veꝝ: qꝛ nãe ſubaꝝ ſeparataꝝ ⁊ corporũ celeſtiũ q̃ apud aliquos dij vocabant̃ nequaꝗ ſe hñt aliter: ſed apud nos hoĩes qui ſumus corporales eſt aliqd ſm nãm. Et tñ qcqd eſt in nobis eſt mutabile vel ꝑ ſe vel per accidẽs: nihilominus tñ eſt in nobis aliqd nãle vt hře pedes: ⁊ aliqd nõ nãle vt hře tunicã: ⁊ ideo lꝫ apd̃ nos oĩa iuſta ſint mobilia aliqualr̃ tñ q̃dã eoꝝ ſũt vlr̃ iuſta. [Quale aũt nã.] Mouet aliã dubitationẽ que orit̃ ex iſta ſolone: ⁊ hec eſt dubitatio: qꝛ oĩa iuſta hũana ſunt mobilia: reſtat qd̃ inter ea q̃ ꝯtingunt aliter ſe hře quale eſt iuſtũ ſm nãm: ⁊ quale eſt iuſtum nõ ſm nãm: ſed ſm legis poſitionem: ⁊ ad placitũ hoĩum ex quo ambo ſunt ſimilr̃ mobilia. [Manifeſtum ⁊ in alijs.] Iſtud dubium ſoluit phs dicens: ꝙ manifeſtum eſt: ꝙ in alijs nãlibus que ſunt apud nos, eadẽ determinatio ꝯgruit: ſic in nãliter iuſtis: illa .n. que ſunt nãlia apud nos: eodẽ mõ ſe hñt vt in pluribꝰ: ꝗuis qñqꝫ deficiant in paucioribus: ſicut qꝛ nãle eſt ꝙ pars D hoĩs dextra ſit vigoroſior ꝗ pars ſiniſtra: iõ hoc ꝯtingit in pluribꝰ: contingit tñ aliqñ ſed in paucioribꝰ aliquos fieri ambidextros: qui manũ ſiniſtram hñt ita valentẽ ſicut manũ dextrã: ⁊ ita ea que ſunt nãlr̃ iuſta: vt puta reddere depoſitum: vt in pluribus eſt obſeruãdum: lꝫ in paucioribus mutet̃. [Que aũt.] Iuſta võ legalia nec in maiori parte manẽt eadẽ imobilia nec ſunt vbiqꝫ imobilia nec ſunt vt in pluribꝰ obſeruãda: ⁊ ſic pꝫ diuerſitas iter iuſta nãlia ⁊ iuſta legalia: que eſt ꝙ nãlia vt in pluribꝰ ſunt imobilia: ⁊ vbiqꝫ obſeruanda: ſed iuſta legalia non ſunt: vt in pluribus imobilia nec vbiqꝫ obſeruãda: vnde dicit phs ꝙ illa que fiunt iuſta ſm cõpoſitionẽ ⁊ ꝯferens. i. que ſunt ꝯdita iter hoĩes ꝓꝑ aliꝗ vtilitatẽ ſunt ſimilia mẽſuris reꝝ venaliũ: vt vini ⁊ frumẽti q̃ nõ ſunt eq̃les vbiqꝫ: ſꝫ vbi emunt̃ ꝓꝑ maiorẽ copiã ſunt maiores: ⁊ vbi vendunt̃ ꝓꝑ minorẽ copiã ſũt minores. Et ita iuſta q̃ nõ ſũt nãlia ſꝫ ꝑ hoĩes poſita nõ ſunt eadẽ vbiqꝫ: ſicut nõ vbiqꝫ iponit̃ eadẽ pena furi: ⁊ huiꝰ rõ ẽ qꝛ nõ ẽ vbiqꝫ eadẽ vrbãitas ſeu politia: ſꝫ tñ ẽ vna ſola optia politia ſꝫ nãꝫ vbicũqꝫ talis politia fuerit. E

¶ Unumqdq̄ aũt iuſtũ ⁊ legitimũ: vt vle ſeſe hꝫ ad ſingula. Etenim ea q̃ agunt̃ ſunt multa: vnumqdq̄ aũt illoꝝ eſt vnũ: eſt enim vle. Intereſt aũt iter iniuriã ⁊ iniuſtũ: ⁊ iter ius ⁊ iuſtũ. Iniuſtũ .n. eſt nã vel iſtituto. Id aũt ipſum cum actuꝫ fuerit iniuria eſt: antea võ ꝗ ſit actũ nullo mõ eſt iniuria ſed iniuſtũ: pari mõ ⁊ ius. Uocat̃ aũt magis iuris actio ipſum cõe: ius aũt iniurie emẽdatio. Que võ ⁊ quot ſpẽs vniuſcuiuſqꝫ ipſoꝝ ſint: ⁊ circa q̃ verſant̃ conſiderandũ eſt poſtea.

¶ Iuſtoꝝ autẽ ⁊ legaliũ vnumqdqꝫ: vt vle ad ſingularia ſe hꝫ. Operata qdẽ eniꝫ multa illoꝝ aũt vnũqdqꝫ vnũ vle eñ. Differt aũt iniuſtificatio ⁊ iniuſtum ⁊ iuſtificatio ⁊ iuſtuꝫ. Iniuſtũ F qdem eſt nã vel ordine: idem aũt hoc qñ operatũ eſt iniuſtificatio eſt: ante qdem ꝗ operatuꝫ eſt nequaꝗ ſed iniuſtũ: ſilr̃ autẽ ⁊ iuſtificatio: vocat̃ autẽ cõe magis diceopragma. Iuſtificatio autẽ directio iniuſtificatiõis: ſm vnũqdqꝫ autem ipſoꝝ: ⁊ quales ſpecies ⁊ quod ⁊ circa que exiſtunt poſterius videndum.

¶ Hec eſt ſcd̃a pars huiꝰ capituli: in qua agit̃ de diuiſione iuſti in particularia: ⁊ de dĩa iter iuſtum ⁊ iuſtificationẽ ⁊ iniuſtum ⁊ iniuſtificationẽ: ⁊ quãtũ ad pmũ vult dicere ꝙ vnũquodqꝫ iuſtoꝝ particulariũ ⁊ legalium ſe hꝫ ad res humanas: ſcꝫ ad opera facta ſm vnũquodqꝫ iuſtũ: vt G vle ad ſingularia: qꝛ ea que operant̃ ſm iuſtitiã ſunt multa: ſed vnũquodqꝫ iuſtoꝝ eſt vnũ. q. quoddam vniuerſale ſicut hoc qd̃ eſt depoſitũ eſſe reddẽdum eſt vnũ qd̃ hꝫ ſe ad multas res ⁊ multas ꝑſonas. ¶ Hic eſt itelligenduꝫ vt mihi videt̃ ꝙ obiectũ cuiuſlibet iuſtitie qd̃ obiectum Philoſophus vocat iuſtũ eſt vnuꝫ cõplexum vt iſtud cõplexum depoſitũ eſt reddendũ eſt obiectũ iuſtitie: ⁊ illud complexũ fur eſt puniendus eſt obiectum iuſtitie: vnde illud qd̃ eſt iuſtum tanꝗ obiectum iuſtitie eſt cõplexũ: ſed illud qd̃ eſt iuſtuꝫ tãꝗ ſubiectũ iuſtitie eſt incomplexum: vt homo in quo eſt iuſtitia. Silr̃ autẽ iuſtificatio differt a iuſto qꝛ iuſtificatio eſt diceopragma. i. opatio iuſti: ſed ipſum iuſtũ eſt res que fit ſm iuſtitiã. Silr̃ iniuſtum eſt res aliqua vt furtum vel homicidiũ: ſed iniuſtificatio eſt operatio rei iniuſte: ⁊ iuſtificatio eſt directio iniuſtificatiõis: deinde epilogat continuando ſe ad ſubſequentia ⁊ pꝫ in lr̃a. D

Capitulum tertum

tractatus ſecũdi prime partis libri quinti. In quo ſoluit̃ queſtio querens ſm quales iuſtificationes dicetur aliquis iuſtus: ⁊ ſm quales iniuſtificationes dicetur aliqs iniuſtus que ſoluit̃ per hoc ꝙ iuſtificationũ ⁊ iniuſtificationũ h̃ quidaꝫ ſunt per ſe: vt cũ ſunt voluntarie he autem per accidens: vt cũ ſunt inuolũtarie. Iuſtificatio enĩ ⁊ iniuſtificatio determinat̃ voluntario ⁊ inuolũtario: quare ſic qdẽ erit aliqd iniuſtũ ⁊ nõ iniuſtificatio ſi nõ adſit volũtariũ. Deide qd volũtariũ ⁊ qd inuolũtariũ ⁊ ꝙ ſilr̃ in iuſtis ⁊ in iniuſtis eſt per ſe ⁊ per accidens: ⁊ ꝙ voluntariorum quedam ſunt preelecta ⁊ preconſiliata: quedã võ nõ. ⁊ ꝙ tribus exiſtentibus nocumẽtis vno propter ignorantiã ⁊ inuoluntario: alio võ voluntario ſine electiõe. Tertio voluntario cuꝫ electione. Per primũ fit iniuſtum ſine iniuſtificatione: per 2m fit iniuſtificatio abſqꝫ iniuſtitia ope-

I rem circa ꝓdictā diuiſionē. ¶ In ꝑma igit̄ particula dicit ꝙ iuſtū politicū diuidit̄ in duo.ſ.in iuſtū nāle ⁊ in iuſtū
Nōn^m legale. ¶ Intelligendū eſt ꝙ hec diuiſio iuſti eſt eadē cū diuiſione iuris quā ponūt iuriſte.ſ.ꝙ qddā eſt ius nāle ⁊ qddā eſt ius poſitiuū. Illud eniʒ idē qd iuriſte vocant ius, Ariſto. noīat iuſtū.
Dubiū Sed dubiū eſt: qꝛ videt̄ ꝙ Ariſtoteles ⁊ iuriſte nō cōueniāt in diuiſione iuris ⁊ iuſti qꝛ politicū idē eſt qd ciuile. Nūc aūt iuriſte ponunt ꝙ ius poſitiuum diuidit̄ in ius ciuile ita ꝙ ius ciuile ſit diuidēs: ⁊ Phs ponit iuſtū politicū eſſe diuiſuʒ. igit̄ nō eſt idē ius ciuile apd
Solo. iuriſtas ⁊ ius politicū apud Ariſtotelē. Dōm eſt cōcedēdo ꝙ aliter ponit̄ politicū vel ciuile hic apud Phm ⁊ aliter apud iuriſtas. Nā Phs noīat hic iuſtū politicum vel ciuile ex vſu quo ciues vtunt̄: ſed iuriſte noīant ius politicum vel ciuile ex cōſtitutione ciuitatis.ſ.ex eo ꝙ aliqua ciuitas tale ius ſibi cōſtituit: ⁊ hoc ꝯuenienter vocat̄ a Pho iuſtū legale idest a lege poſitū: qd iuriſte noīant politicum: ⁊ ita

Diuerſimode philoſophi iuriſteq; capiunt iuſtum politicum.

K cōuenienter diuidit̄ iuſtū politicū qd nominat̄ ab vſu ciuitatis vel ciuiū in nāle ⁊ legale: naʒ ciues vtunt̄ tam iuſto naturali qd nā indidit menti humane: q̄ȝ iuſto legali quod eſt iuſtum poſitiuum ex cōſtitutione ciuium.

¶ Et naturale qdeʒ eſt qd vbiqȝ vim hʒ eandē: ⁊ non qꝛ videt̄ vel nō videt̄. Legitimū aūt qd a ꝑncipio qdē nihil refert ſic an aliter habeat: cū vero poſitū fuerit refert: quale eſt mina captiuos redimi: vel capram dijs ſed nō duas oues mactare: ⁊ ēt ea que de ſingulis lege iubētur: vt ſacra braſide facere: ⁊ que publicis decretis inſtituuntur.

¶ Naturale qdē qd vbiqȝ hʒ eandē potentiam. ¶ Et non inuideri vel non. ¶ Legale aūt ꝙ ex
L principio qdē nihil differt ſic vel aliter: quādo aūt ponit̄ differt: puta viua redimi vel capram ſacrificare: ſed nō duas oues. Adhuc que in ſingularibus lege ponūt: puta ſacrificare braſide. ¶ Et ſententialia.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ꝑme partis in qua manifeſtat mēbra diuiſionis premiſſe. ⁊ ꝑmo qd ſit ius nāle. 2° ibi [Legale aūt.] Manifeſtat iuſtum legale. Iuſtuʒ aūt nāle manifeſtat dupl'r.ſ.per effectuʒ ⁊ per cām. per effectum dicens ꝙ iuſtum nāle eſt qd vbiqȝ hʒ eandeʒ potentiā ⁊ virtutē ad inducendum ad bonuʒ ⁊ cohercenduʒ a malo: cuius ratio eſt qꝛ natura que eſt cā huius iuſti eſt eadeʒ vbiqȝ ⁊ apud oēs. [Et nō inuideri.] Manifeſtat iſtud iuſtū ſm̄ cauſam dicens: ꝙ iuſtuʒ naturale nō ꝯſiſtit in videri vel nō videri:
Nōn^m idest nō oritur ex opinione humana ſed ex nā. ¶ Sciē
M dum eſt ꝙ ſicut in ſpeculatiuis ſunt quedaʒ ꝑncipia nālr cognita vt ꝑncipia indemōſtrabilia: ita in operatiuis ſunt quedā ꝑncipia naturalr cognita: ⁊ quaſi ſūt ꝑncipia indemonſtrabilia ſicut ꝙ malū eſt vitādū ⁊ ꝙ nulli ſit iniuſte nocendū: nō eſt furanduʒ ⁊ ſimilia. Alia vero per induſtriā hominū ſunt cognita ⁊ adinuēta que dicunt̄ iuſta legalia.
Nōn^m ¶ Notandū eſt ꝙ ius nāle aliter accipit̄ apud iuriſtas ⁊ aliter apud Phm. Iuſtū enim nāle dr̄ ad qd nāle deſideriū hoīs iclinat̄: nūc aūt in homine eſt duplex natura. vna cōmunis ſibi ⁊ alijs aīalibus ꝗ cōpetit ſibi ſʒ ꝙ aīal. Alia eſt natura hominis ꝓpria que ſibi competit ſm̄ ꝙ homo ꝑut ſm̄ rōnem diſcernit turpe ⁊ honeſtuʒ: mō iuriſte tn̄ dicunt illud iuſtum nāle qd conſequit̄ inclinationē nature cōmunis homini ⁊ alijs aīalibus: cuiuſmodi eſt cōiunctio maris ⁊ femine: educatio natoꝝ ⁊ alia hmōi. ſʒ illud qd cōſequit̄ ꝓpriaʒ inclinationē nature humane.ſ. inquantū homo eſt aīal rationale vocant iuriſte ius gentium: qꝛ eo

Aliter philoſophi aliter iuriſte ius nāle accipiunt.

Duplex hoīs nā.

omnes gentes vtuntur ſicut ꝙ pacta ſint obſeruanda ⁊ ꝙ
N legati etiā apud hoſtes ſint tuti ⁊ ꝯſimilia. Utrūqȝ hoꝝ.ſ. ꝙ ſequit̄ naturam hoīs ſm̄ ꝙ aīal ⁊ ꝙ ſequitur nām hoīs ſm̄ ꝙ homo cōprehēdit̄ hic ſub iuſto naturali ꝑut hic accipitur a Pho. [Legale aūt.] Manifeſtat aliud mēbrum ſcilʒ iuſtū legale: ⁊ videt̄ ponere tres differētias huiꝰ iuſti. ¶ Prima eſt ꝙ illud eſt iuſtū legale qd cōmuniter a lege ponitur ⁊ quātū ad hoc dicit qd legale ex ꝑncipio quidem hoc eſt anteq̄ȝ a lege ſtatuat̄ nihil differt vtꝝ ſic vel aliter fiat: ſed iaʒ qꝛ ponitur ⁊ a lege ſtatuitur multuʒ differt: qꝛ hoc ſeruare tunc eſt iuſtuʒ: ⁊ hoc preterire eſt iniuſtū: ſicut in aliqua ciuitate ſtatuit̄ ꝙ captiuꝰ redimat̄ cambio vnꝰ vel quocūqȝ certo precio ⁊ ꝙ ſacrificetur capra ⁊ nō due oues. ¶ Alia differentia iuſti legalis eſt ſm̄ ꝙ aliqd lege ſtatuit̄ in aliquo certo ſingulari vt cuʒ ciuitas vel ꝑnceps cōcedit alicui ꝑſone ſingulari ꝑuilegiū qd dicit̄ lex ꝑuata
O ſicut in quadā ciuitate ſtatutū eſt ꝙ ſacrificet̄ cuidā mulieri noīe braſide que magnam vtilitatem attulit ciuitati. ¶ Tertia dr̄ia iuſti legalis eſt ꝙ ſentētie a iudicibus date dicunt̄ quedā iuſta legalia: ⁊ quātū ad hoc dicit [Et ſententialia.] idest ſunt iuſta legalia: ſententialia eniʒ ſunt applicationes iuſtoꝝ legaliuʒ ad particularia facta. ¶ Sciē
Nōn^m dū ꝙ iuſtū legale ſeu poſitiuū ſemꝑ oritur a iuſto naturali: ſed aliqd oriri a iuſto nāli cōtingit dupl'r. Uel ſicut concluſio ex ꝑmiſſis: ⁊ ſic iuſtū poſitiuū vel legale nō pōt oriri a iure naturali: quia qñcūqȝ ⁊ vbicūqȝ premiſſe ſūt ibi: ⁊ tunc eſt ēt cōcluſio neceſſario ſequēs ex ꝑmiſſis: ſʒ iuſtū naturale eſt ſemꝑ ⁊ vbiqȝ idem: ideo ſi iuſtū legale oriret̄ a iuſto nāli ſicut ꝯcl'o ex ꝑmiſſis iuſtū legale eſſet ſemper idem apud oēs qd falſuʒ eſt. ¶ Alio mō orit̄ aliqd ex iuſto naturali per modū determinatiōis ⁊ excitatiōis. Iſto
P eniʒ mō oīa iuſta poſitiua ⁊ legalia oriuntur ex iuſto nāli. vbi grā. furem eſſe punienduʒ eſt iuſtū nāle. ſed ꝙ fur ſit puniendus tali vel tali pena.ſ. ꝙ ſuſpendat̄ vel decapitet̄ hoc eſt a iuſto poſitiuo legali qd oritur a iuſto nāli per moduʒ determinationis ⁊ excitationis: nō per modū neceſſitatis quia a iuſto naturali excitat̄ iudex ad ſic vel ſic puniendū ſm̄ quantitatem delicti.

Aliqd oritur dupl'r a iuſto naturali.

¶ Uident̄ aūt qbuſdā oīa talia eſſe: ꝓpterea ꝙ oē qd nā cōſtat imobile eſt: ⁊ vim eādē hʒ vbiqȝ: ſicut ignis hic ⁊ apd Perſas vrit. Iuſta aūt moueri vidēt. Uerꝝ hoc nō ita ſeſe hʒ: ſʒ aliquo mō. Atqȝ apud deos qdē nihil vllo mō forſitan eſt qd ita ſeſe hʒ. Apud nos aūt eſt qdē aliqd ēt natura conſtans mutabile veruʒ non omne. Attamen aliud eſt nā: aliud non natura. Patet aūt qdnaʒ coꝝ que poſſunt ⁊ aliter ſe habere nā ꝯſtet ⁊ qd non: ſed lege ac inſtituto ſi ambo mutari ſūt ꝑſit:
Q ⁊ ad cetera eadē accōmodabit̄ definitio: dextra nāqȝ manus validior eſt leua nā: ⁊ tn̄ fieri pōt: vt euadant apti ad vtēdū manu ſiniſtra perinde ac dextra. Iuſta aūt ea que ex inſtituto ſunt ⁊ ob vtilitatē ſilia ſunt menſuris: nō .n. oibꝰ in locis eq̄les ſunt vini triticiqȝ menſure: ſed vbi qdē emunt maiores ſunt: vbi aūt vendūt minores. Simili mō ⁊ ea que nō nālia ſunt ſed humana iuſta nō eadē ſunt vbiqȝ: nam neqȝ reſpu. ſed vna tm̄ vbiqȝ ſm̄ naturam eſt ipſa optima.

¶ Uidet̄ aūt qbuſdā oīa eſſe talia: qꝛ qd quideʒ nā imobile: ⁊ vbicūqȝ eādē hʒ potētiā: quēadmodū ignis: ⁊ hic ⁊ in ꝑſis ardet. Iuſta aūt mota ꝯſpiciūt. ¶ Hoc aūt nō ſic hn̄s: ſed ſic: q̄uis apud deos nequaq̄ȝ ſit aliter ſe hn̄s: apd nos tn̄

a eſt quidẽ aliqd nãl mobile: nõ qdem omne: ſed
eſt tñ hoc quidem natura: hoc autem non natu-
ra. ¶ Quale autẽ natura cõtingentium ⁊ aliter
habere: ⁊ quale non: ſed lege ⁊ compoſitione.
ſi ambo mobilia ſimiliter. ¶ Manifeſtuz ⁊ in
aliis eadẽ: cõgruit determinatio. Natura enim
dextera melior: q̃uis cõtingit ambidextros fie-
ri. ¶ Que autẽ ſm cõpoſitionẽ: ⁊ cõferens iu-
ſtoꝝ: ſimilia ſunt menſuris: nõ enĩ ſunt vbiqꝫ
equales vini ⁊ frumẽti menſure: ſed vbi qdeꝫ
emunt maiores: vbi autẽ vẽdunt minores. Si
militer autẽ ⁊ nõ nãlia ſed humana iuſta: nõ eadẽ
vbiqꝫ: ꝙ neqꝫ vrbanitas ſed vna ſolum vbiqꝫ
b ſm naturam optima.

¶ Hec eſt particula 3ª pͥme partis: in qua phs excludit erro-
rem quorundã circa pdictã diuiſionẽ: ⁊ eſt talis error: qui-
buſdã enim videt ꝙ oĩa iuſta ſunt legalia: ⁊ ꝙ nullum eſt
ius nãle. ratio hui⁹ opinionis fuit talis. Illud qd eſt ſm nãz
eſt imobile: ⁊ vbicũqꝫ ſit hꝫ eandẽ virtutẽ ſicut pꝫ: qꝛ enĩ
ignis ardet nãliter: idõ ardet in grecia ⁊ in perſide: ſꝫ oĩa iu-
ſta vident eſſe aliqñ mota ⁊ variata: idõ nihil eſt nãliter iu-
ſtũ. Qꝫ aũt oĩa iuſta ſint mobilia ⁊ aliqñ mota: apparet ex
hoc ꝙ nihil videt magis iuſtuz q̃ ꝙ deponẽti reddat de-
poſitũ: ⁊ tñ nõ eſt reddẽdũ furioſo repoſcẽti gladiũ: vel p-
ditori patrie repoſcenti pecunias ad arma: ⁊ ſic vꝫ ꝙ nihil
ſit nãlr iuſtũ. [Hoc aũt nõ eſt ſic ſe hñs.] Soluit iſtã du-
bitationẽ ⁊ mouet aliam. Hec dubitatio ſic ſoluit cum di-
cit ꝙ oĩa nãlia ſunt ſimplr imobilia. Iſtud nõ eſt verũ vlr
c ſꝫ aliquo modo eſt verũ: qꝛ nãe ſubaꝝ ſeparataꝝ ⁊ corpo-
rũ celeſtiũ q̃ apud aliquos dij vocabant nequaq̃ ſe hñt
aliter: ſed apud nos hoĩes qui ſumus corporales eſt aliqd
ſm nãm. Et tñ qcqd eſt in nobis eſt mutabile vel p ſe vel
per accidẽs: nihilominus tñ eſt in nobis aliqd nãle vt hẽre
pedes: ⁊ aliqd nõ nãle vt hẽre tunicã: ⁊ ideo ſꝫ apd nos oĩa
iuſta ſint mobilia aliqualr: tñ qdã eoꝝ ſũt vlr iuſta. [Qua-
le aũt nã.] Mouet aliã dubitationẽ que orit ex iſta ſolo-
ne: ⁊ hec eſt dubitatio: qꝛ oĩa iuſta hũana ſunt mobilia: re-
ſtat qd inter ea q̃ ꝯtingunt aliter ſe hẽre quale eſt iuſtũ ſm
nãm: ⁊ quale eſt iuſtum nõ ſm nãm: ſed ſm legis poſitio-
nem: ⁊ ad placitũ hoĩum ex quo ambo ſunt ſimilr mobi-
lia. [Manifeſtum ⁊ in aliis.] Iſtud dubium ſoluit phs di-
cens: ꝙ manifeſtum eſt: ꝙ in aliis nãlibus que ſunt apud
nos, eadẽ determinatio ꝯgruit: ſic in nãliter iuſtis: illa .n.
que ſunt nãlia apud nos: eodẽ mõ ſe hñt vt in pluribꝰ: q̃-
uis qñqꝫ deficiant in paucioribus: ſicut qꝛ nãle eſt ꝙ pars
d hoĩs dextra ſit vigoroſior q̃ pars ſiniſtra: idõ hoc ꝯtingit
in pluribꝰ: contingit tñ aliqñ ſed in paucioribꝰ aliquos fie-
ri ambidextros: qui manũ ſiniſtram hñt ita valentẽ ſicut
manũ dextrã: ⁊ ita ea que ſunt nãlr iuſta: vt puta reddere
depoſitum: vt in pluribus eſt obſeruãdum: ſꝫ in paucioꝛi-
bus mutat. [Que aũt.] Iuſta võ legalia nec in maiori par-
te manẽt eadẽ imobilia nec ſunt vbiqꝫ imobilia nec ſunt
vt in pluribꝰ obſeruãda: ⁊ ſic pꝫ diuerſitas iter iuſta nãlia
⁊ iuſta legalia: que eſt ꝙ nãlia vt in pluribꝰ ſunt imobilia:
⁊ vbiqꝫ obſeruanda: ſed iuſta legalia non ſunt: vt in pluri-
bus imobilia nec vbiqꝫ obſeruãda: vnde dicit phs ꝙ illa
que ſiunt iuſta ſm cõpoſitionẽ ⁊ ꝯferens. i. que ſunt ꝯdita
iter hoĩes pp aliq̃ vtilitatẽ ſunt ſimilia mẽſuris reꝝ vena-
liũ: vt vini ⁊ frumẽti q̃ nõ ſunt eq̃les vbiqꝫ: ſꝫ vbi emunt
pp maiorẽ copiã ſunt maiores: ⁊ vbi vendunt pp minorẽ
copiã ſũt minores. Et ita iuſta q̃ nõ ſũt nãlia ſꝫ p hoĩes po-
ſita nõ ſunt eadẽ vbiqꝫ: ſicut nõ vbiqꝫ iponit eadẽ pena fu- e
ri: ⁊ hꝰ rõ ẽ qꝛ nõ ẽ vbiqꝫ eadẽ vrbanitas ſeu politia: ſꝫ tñ ẽ
vna ſola optia politia ſꝫ nãz vbicũqꝫ talis politia fuerit.
¶ Vnumqdqꝫ aũt iuſtũ ⁊ legitimũ: vt vlr ſeſe hꝫ ad
ſingula. Etenim ea q̃ agunt ſunt multa: vnumqdqꝫ aũt
illoꝝ eſt vnũ: eſt enim vlr. Intereſt aũt iter iniuriã ⁊
iniuſtũ: ⁊ iter ius ⁊ iuſtũ. Iniuſtũ.n. eſt nã vel iſtituto.
Id aũt ipſum cum actuz fuerit iniuria eſt: antea võ q̃
ſit actũ nullo mõ eſt iniuria ſed iniuſtũ: pari mõ ⁊ ius.
Vocat aũt magis iuris actio ipſum cõe: ius aũt iniu-
rie emẽdatio. Que võ ⁊ quot ſpẽs vniuſcuiuſqꝫ ipſoꝝ
ſint: ⁊ circa q̃ verſant conſiderandũ eſt poſtea.

¶ Iuſtoꝝ autẽ ⁊ legaliũ vnumqdqꝫ: vt vlr ad 2ª pte c.
ſingularia ſe hꝫ. Operata qdẽ enĩ multa illoꝝ
aũt vnũqdqꝫ vnũ vlr enĩ. Differt aũt iniuſtifica- f
tio ⁊ iniuſtum ⁊ iuſtificatio ⁊ iuſtuz. Iniuſtũ
qdem eſt nã vel ordine: idem aũt hoc qñ opera-
tũ eſt iniuſtificatio eſt: ante qdem q̃ operatuz
eſt nequaq̃ ſed iniuſtũ: ſilr autẽ ⁊ iuſtificatio:
vocat autẽ cõe magis diceopragma. Iuſtifica-
tio autẽ directio iniuſtificatiõis: ſm vnũqdqꝫ
autem ipſoꝝ: ⁊ quales ſpecies ⁊ quod ⁊ circa
que exiſtunt poſterius videndum.

¶ Hec eſt ſcda pars hui⁹ capituli: in qua agit de diuiſione
iuſti in particularia: ⁊ de dĩa iter iuſtum ⁊ iuſtificationẽ
⁊ iniuſtum ⁊ iniuſtificationẽ: ⁊ quãtũ ad primũ vult dice-
re ꝙ vnũquodqꝫ iuſtoꝝ particulariũ ⁊ legaliũ ſe hꝫ ad
res humanas: ſcꝫ ad opera facta ſm vnũquodqꝫ iuſtũ: vt g
vlr ad ſingularia: qꝛ ea que operant ſm iuſtitiã ſunt mul-
ta: ſed vnũquodqꝫ iuſtoꝝ eſt vnũ. q. quoddam vniuerſa-
le ſicut hoc qd eſt depoſitũ eſſe reddẽdum eſt vnũ qd hꝫ
ſe ad multas res ⁊ multas pſonas. ¶ Hic eſt itelligenduz Nõ
vt mihi videt ꝙ obiectũ cuiuſlibet iuſtitie qd obiectum
Philoſophus vocat iuſtũ eſt vnuz cõplexum vt iſtud cõ-
plexum depoſitũ eſt reddendũ eſt obiectũ iuſtitie: ⁊ illud
complexũ fur eſt puniendus eſt obiectum iuſtitie: vnde il-
lud qd eſt iuſtum tanq̃ obiectum iuſtitie eſt cõplexũ: ſed
illud qd eſt iuſtuz tanq̃ ſubiectũ iuſtitie eſt incomplexum
vt homo in quo eſt iuſtitia. Silr autẽ iuſtificatio differt a
iuſto qꝛ iuſtificatio eſt diceopragma. i. opatio iuſti: ſed ip-
ſum iuſtũ eſt res que fit ſm iuſtitiã. Silr iniuſtum eſt res
aliqua vt furtum vel homicidiũ: ſed iniuſtificatio eſt ope-
rõ rei iniuſte: ⁊ iuſtificatio eſt directio iniuſtificatiõis: de-
inde epilogat continuando ſe ad ſubſequentia ⁊ pꝫ in lra. h

Capitulum tertium tractatus ſecũdi prime partis libri quinti.

In quo ſoluit queſtio querens ſm quales iuſtificationes di-
cetur aliquis iuſtus: ⁊ ſm quales iniuſtificationes dicetur
aliqs iniuſtus que ſoluit per hoc ꝙ iuſtificationũ ⁊ iniuſti-
ficationũ ħ quidaꝫ ſunt per ſe: vt cũ ſunt voluntarie hẽ au-
tem per accidens: vt cũ ſunt inuolantarie. Iuſtificatio enĩ
⁊ iniuſtificatio determinat voluntario ⁊ iuolũtario: quare
ſic qdẽ erit aliqd iniuſtũ ⁊ nõ iniuſtificatio ſi nõ adſit vo-
lũtariũ. Deĩde qd volũtariũ ⁊ qd iuolũtariũ ⁊ ꝙ ſilr in iu-
ſtis ⁊ in iniuſtis eſt per ſe ⁊ per accidens: ⁊ ꝙ voluntario-
rum quedam ſunt preelecta ⁊ preconſiliata: quedã võ nõ.
⁊ ꝙ tribus exiſtentibus nocumẽtis vno propter ignoran-
tiã ⁊ inuoluntario: alio võ voluntario ſine electiõe. Tertio
voluntario cũ electione. Per primũ fit iniuſtum ſine in-
iuſtificatione: per 2ᵐ fit iniuſtificatio abſqꝫ iniuſtitia ope-

I rātis: ꝛ ꝙ inuoluntarioꝝ que ſunt ꝓpter ignorantiā ſunt ve nialia: q̄ aūt nō ꝓpter ignorantiā: ſed ꝓpter paſſionē neqꝫ naturalē: neqꝫ humanam nō ſunt venialia.

¶ Cū aūt iuſta ſint ꝛ iniuſta ea q̄ diximus: iniuriā qdē qſpiā facit ꝛ ius agit, cū ea ſua ſpōte agit. Sed cū inui⁹ nō iniuriā facit: neqꝫ ius agit. Agit enīꝫ ea qb⁹ accidit vt ſint iuſta aut iniuſta. Iniuria āt atqꝫ iuris actio tūc eſt cū a ſponte agēte fit: tūc enīꝫ vituperat̄ ꝛ ſimul tūc iniuria eſt: quare erit qd iniuſtū qdem: ſed nondū iniuria ſi non a ſponte agente ſit factum.

Caput 3ᵐ tracta. ſcdi ptis p̄ᶜ 5. li. ethico. p̄ᵒ ps c.

Exiſtētib⁹ āt iuſtis ꝛ iniuſtis dictis: iniuſtū facit qdē: ꝛ iuſtū operat̄: qñ volēs qs ita opat̄: qñ āt nolēs neqꝫ iniuſtū fac: nꝫ iuſtū opat̄: ſꝫ vl' ſᵐ accñs:

K qb⁹.n. accidit iuſta eē: vl' iniuſta opat̄: iniuſtificatio āt ꝛ diakapragma determinant̄ vlūtario ꝛ inolūtario: cū.n. volūtariū ſit vitupat̄: ſil' aūt ꝛ iniuſtificatio tūc ē: q̄re iniuſtū aliqd erit qdē: iuſtificatio āt nequaq̄ ſi nō voluntariuꝫ adſit.

tertiū cap. tra ſecūdi hu⁹ in q̄ mor ptes ꝑnci.

Iſtud eſt tertiū caᵐ trac. ſcdi p̄ᶜ ptis lib. qnti in quo ſoluit̄ dubitatio mota in p̄ caᵒ huius tractatus q̄ fuit ſꝫ q̄les iuſtificatōes vel iniuſtificatōes ſit aliqs iuſtus vel iniuſtus: ꝛ ꝯtinet q̄tuor ptes. In p̄ᵃ oñdit̄ qñ ſit iuſtū vel iniuſtū abſqꝫ iuſtificatōe vel iniuſtificatōe. In 2ᵃ ibi. [Voluntarioꝝ.] Oñdit qñ ſit iuſtificatio vel iniuſtificatio abſqꝫ hoc ꝙ ille q opat̄ ſit iuſtus vel iniuſtus. In 3ᵃ ibi. [Propter qd hñ.] Oñdit qñ eſt iuſtificatio: vel iniuſtificatio cū iuſtitia vel iniuſtitia operātis. In 4ᵃ ibi. [Inuolūtarioꝝ aūt.] Ponit̄ diuiſio inolūtarꝫ narrādo q̄

L inolūtarioꝝ ſunt venialia ꝛ q̄ nō. In p̄ᵃ igit̄ pte oñdit qñ ſit iuſtū vel iniuſtū abſqꝫ h ꝙ fiat iuſtificatio vel iniuſtificatio: ꝛ ꝯtinet duas pticulas. In p̄ᵃ oñdit ꝙ iuſtificatio ꝛ iniuſtificatio: p ſe nō ſunt niſi fuerint volūtarie. In 2ᵃ ibi [Dico aūt volūtariū.] Oñdit qd ſit volūtariū. In p̄ᵃ pticula p̄ narrat ꝙ cū iuſta ꝛ iniuſta ſint talia q̄lia dictū eſt: tūc facit aliqs iuſtū p ſe qñ opat̄ volēs: ſed qñ opat̄ nolēs tūc neqꝫ facit iuſtū niſi p accñs: cū facit illa pter itētionē qb⁹ accidit eſſe iuſta vel iniuſta. Et ſic q̄nqꝫ ſit iuſtū vel iniuſtū abſqꝫ iuſtificatōe vl' iniuſtificatōe: ꝛ hec eſt ꝯclō 30ᵃ. ꝛ

30ᵃ ꝯclō hui⁹. 5. li. pbat̄ ſic. Iuſtū ꝛ iniuſtū pñt fieri abſqꝫ h ꝙ fiāt volūtarie: q2 aliqs pt reddere alicui qd ſuū eſt ꝑꝑ violētiā vel timorē: ꝛ tūc facit inolūtarie: ꝛ aliqs pt facē iniuſtū ꝑꝑ ignorātiā vel violētiā: vt ſi aliqs ꝑcutiat patrē ſuū credēs ꝑcutere inimicū facit iniuſtū ꝛ inoluntarie. Ex hoc arguit̄ ſic. Oīs iuſtificatio ꝛ iniuſtificatio ſūt volūtaria: ita ꝙ qñ eſt iuſtificatio vel iniuſtificatio opꝫ ꝙ ſit opatio voluntaria: ſꝫ

M poſſibile eſt ꝙ fiat iuſtū vel iniuſtū abſqꝫ h ꝙ opatio ſit volūtaria. igit̄ q̄nqꝫ ſit iuſtū vel iniuſtū abſqꝫ iuſtificatōe vel iniuſtificatōe p diakapragma itelligit̄ phs iuſtificationē.

Nōnᵐ ¶ Intelligēdū ē ꝙ cū phs dic̄ ꝙ iuſtificatio ꝛ iniuſtificatio determinat̄ volūtario ꝛ inoluntario: hoc nō eſt ſic intelligēdū ꝙ vna haꝝ opationū ſit volūtaria: ꝛ alia inolūtaria: imo vtraqꝫ eſt volūtaria: ꝛ iō iuſtificatio ꝛ iniuſtificatio diffiniunt̄ p voluntariū: ꝛ diſtinguunt̄ ab alijs p volūtariū: ꝛ alie opatiōes q̄ nō ſunt voluntarie determinant̄: ꝛ diſtinguunt̄ a iuſtificatiōe: ꝛ iniuſtificatōe p inolūtariū: h eſt p hoc ꝙ ſunt inoluntarie. Vel ſic iſta determinant̄ voluntario ꝛ inoluntario: q2 p h ꝙ aliqd ſit voluntarie: ꝛ inoluntarie laudat̄ aliqs vl' vitupat̄.

Nōnᵐ ¶ Intelligēdū ēt ꝙ qñ aliqs opat̄ aliqd volēs tūc dr̄ p ſe opari illud: ſed qñ opat̄ nolens dr̄ illud opari p accñs: ꝛ q2 nihil ſpecificat̄ p illud qd eſt p accñs: ſed ſolū p illud qd eſt per ſe: iō iuſtificatio ꝛ iniuſtificatio q̄ ſūt opatiōes p ſe iuſti ꝛ iniuſti determinant̄ p voluntariū poſitiue: ꝛ p inoluntariū ꝑuatiue: q2 p hoc ꝙ nō ſūt inolūtaria diſtinguunt̄ ab opatiōib⁹ volūtarijs. N

¶ Eqdem id a ſponte agente fieri dico: quēadmodū ꝛ prius eſt dictū: qd qſpiā in ſe ſitū ſciēs agit ꝛ nō ignorās: neqꝫ quē: neqꝫ quo: neqꝫ gr̄a cui⁹: vt quē pulſat: ꝛ quo ꝛ gr̄a cui⁹: ꝛ vnūqdqꝫ illoꝝ neqꝫ p accñs neqꝫ vi: vt ſi qſpiā vi mouens manū ipſi⁹ aliū pulſet. Sponte enim ipſe tū ſua nō pulſat: qppe cū non ſit in ſe ſitū. Fieri ēt pōt vt q pulſat̄ ſit pater: ipſe aūt ſciat qdē illū hoiem eſſe: vel aliquē coꝝ q adſunt: ignoret aūt eē patrē. Idē dīm eſt ꝛ de eo gr̄a cui⁹ agit̄: ꝛ circa totū ēt actū. Qd igit̄ ignorat̄: aut non ignorat̄ qdē: nō eſt aūt in ipſo ſitū: ſed vi ſit id oē agit̄ ab inuito. Et coꝝ enīꝫ q̄ nobis nā cōpetūt cōplura ſciētes agim⁹ atqꝫ patimur: quoꝝ nihil aut noſtra ſpōte aut inuitis ſit nobis: vt ſeneſcere aut mori. Eſt aūt in iniuſtis ac iuſtis: ſilr̄ id qd O per accidēs dicim⁹: nā ſi qſpiā depoſitū inuitus: ꝛ ob timorē reddiderit: nō eſt dicendū hūc iuſtū: aut ius agere niſi per accidens. Silr̄ eſt dicendū ꝛ eū iniuriam facere atqꝫ iniuſta per accidens agere: qui cogitur atqꝫ inuitus non reddit depoſitum.

¶ Dico āt voluntariū qdē quēadmodū ꝑus dictū eſt: qd vtiqꝫ aliqs in ſeipſo exñtiū ſciēs ꝛ nō ignorās opat̄ neqꝫ quē: neqꝫ quo: neqꝫ cui⁹: puta neqꝫ quē ꝑcutit ꝛ quo ꝛ cui⁹ gratia: ꝛ illoꝝ vnūqdqꝫ nō ſꝫ accñs: neqꝫ vi: quemadmoduꝫ ſi quis accipiens manum ipſius ꝑcutit alteruꝫ nō volēs aūt: nō enī in ipſo. ꝯtigit āt ꝑcuſſuꝫ patrē eē: hūc āt qm̄ qdē hō vel pñtiū aliqs cognoſcit: qm̄ āt pr̄ ignorat: ſilr̄ āt tale determinet̄: ꝛ in his cui⁹ gr̄a ꝛ circa opationē totā. Ignoratū vtiqꝫ vel nō ignoratū nō in ipō āt ens: vel vi inuolūtariuꝫ.

Quid voluntarium in primo ethi.

P ¶ Multa enī ꝛ nā exñtiū ſcientes ꝛ opamur ꝛ patimur: quoꝝ nullū neqꝫ volūtariū: neqꝫ inolūtariū eſt: puta ſeneſcē vel mori. ¶ Eſt āt ſilr̄ in iniuſtis ꝛ in iuſtis ꝛ qd ſꝫ accidēs. eteni ſi pign⁹ reddat qs nolēs: ꝛ ꝑꝑ timorē neqꝫ iuſta opari: neqꝫ diceopragin dꝫ: ſꝫ vel ſᵐ accidens: ſilr̄ autē ꝛ coactū cōtra voluntatē pignus nō reddentē: ſᵐ accñs dicendum iniuſtum facere ꝛ iniuſta operari.

Q ¶ Hec eſt ſcda pticula p̄ᶜ ptis in qua oñdit̄ qd ſit voluntariū: ꝛ illud idē qd manifeſtat̄ circa voluntariū cōpetit tam circa iuſta q̄ꝫ circa iniuſta. Dicit ergo p̄mo ꝙ ad hoc ꝙ aliqua opatio ſit voluntaria opꝫ ꝙ operās opet̄ illud qd eſt in ſua ptāte p ſe ſciens oēs circūſtātias: ꝛ nō ignorās ſicut pꝫ ex tertio huius: ꝛ opꝫ ꝙ ſit p ſe ſciens circa qd operet̄ ꝛ q̄ inſtrō ꝛ cuius gr̄a: ꝛ ſic de alijs circūſtātijs: ꝛ opꝫ ꝙ ſciat vnūqdqꝫ iſtoꝝ p ſe: ꝛ nō per accidēs: ꝛ adhuc plus reqrit̄ ad hoc ꝙ ſit voluntariū. ſ. ꝙ nō ſit p violentiā: ſi enīꝫ aliqs accipiat manū alicui⁹ p violētiā: ꝛ ꝑcutiat alteꝝ ille cui⁹ ē man⁹ nō ꝑcutiet volūtari⁹: q2 nō erit in ei⁹ ptāte h vitare: nec ad eē volūtariū ſufficit ꝙ cognoſcat p accñs: nā poſſibile eſt ꝙ aliqs ꝑcutiat patrē ſuū ſciēs ꝙ ille quē ꝑcutit ē hō ꝛ ꝙ eſt aliqs de pñtib⁹ dic. Sꝫ ignorat ꝙ eſt pr̄ ei⁹ ꝛ ſic cognoſcit prēꝫ p accñs ſcꝫ cognoſcit eū cui accidit eē pa

A trē.nō tñ eſt ꝯcedēdū ꝙ iſte volūtarie ꝑcutit patrē q̄ nō cognoſcit ꝑ ſe ꝙ ſit pr̄ ei⁹: ⁊ ſicut eſt ex ꝑte eius quē ꝑcutit ita eſt ex ꝑte ei⁹ cuius gr̄a: ⁊ ex ꝑte oiuz circūſtātiaꝝ: ſꝫ ꝙ pñt ꝑ ſe cognoſci vl̄ ꝑ accñs: adhuc ſiue aliqd ſit ignoratū ſiue nō: dūmō nō ſit in nr̄a ꝑtāte vt ſi fiat ꝑ violētiā nō eſt volūtariū.[Multa aūt.] Et q2 aliq̄s poſſet credere ꝙ oē qd aliq̄s opat̄: aut patit̄ ſciēs ſit volūtariū: iō pħs excludit illud: ꝓbās ꝙ nō oē qd opamur ⁊ patimur ſciētes eſt volūtariū. Et hec eſt ꝯclo.31. ⁊ ꝓbat̄ ſic. Q2 multa opamur ⁊ patimur a nā̄ ſciētes: ꝙ hec opamur ⁊ patimur puta ſeneſcere vel mori quoꝝ nullū eſt volūtariū: iō nō oē qd opamur ⁊ patimur ſciētes eſt volūtariū.[Eſt aūt ſil'r ⁊ in iniuſtis.] Illō qd dictū eſt de opatiōib⁹ ſimpl'r eſt veꝝ de opatiōib⁹ iuſtis ⁊ iniuſtis. ſ. ꝙ ſicut in opatiōib⁹ ſil'r inenit̄ ꝑ accñs ⁊ ꝑ ſe: ita ē̄t in iuſtis ⁊ in iniuſtis inenit̄ aliqd qd eſt ſm̄ accñs ⁊ aliqd ꝑ ſe. ⁊ hec eſt ꝯclo.32. ⁊ ꝓbat̄ ꝓbatiōe exēplari ſic. Si aliq̄s reddat pignus ei cui⁹ eſt nō q̄dē volūtarius ſed ꝓꝑ timorē: nō eſt dōm ꝙ ibi ſit opatio iuſti niſi ꝑ accñs: ſil'r ſi aliq̄s coactus ⁊ nolēs deſiſtat reddere pignus vel depoſitū ꝑ accñs: dr̄ facere iniuſtū. Si vō hec fierēt volūtarie: forent per ſe iuſta vel iniuſta.

31ᵃ cõclo bui⁹.5.li.

32ᵃ cõclo bui⁹.5.li.

B ¶ Eoꝝ āt q̄ ſponte agim⁹ alia cū electōe agim⁹ alia ſine electiōe. Ea cū electiōe agim⁹ q̄ aſceſſit deliberatio. Ea ſine electiōe q̄ nō aſceſſit deliberatio. Cū igit̄ leſio ſit in ſocietatib⁹ triplex: tūc ſunt cū ignoratōe peccata cū q̄ſpiā egerit: aut circa quē: aut qd: aut quo: aut gr̄a cui⁹ agere nō putauit: nā aut nō ꝑcutere: aut non hoc: aut nō hūc: aut nō gr̄a huiuſce putauit: ſꝫ accidit id cui⁹ gr̄a nō putauit: vt nō vt vulneraret: ſꝫ vt pūgeret: aut nō quē: aut ſi mō hoc. Atqꝫ cū extra rōnē fit leſio īfortuniū eſt: cū nō extra rōnem ſine tñ vitio pctm̄. Etenī peccat q̄dē q̄ſpiā: cū in ipſo eſt principiū cāe. Aduerſa vō fortuna vtitur cum eſt foris.

C ¶ Voluntarioꝝ q̄dē h aūt ꝓeligentes opamur.

Voluntarioꝝ duo. 3ᵃ ps capituli

Hoc āt nō ꝓcōſiliātes: ꝓeligētes q̄dē q̄cūqꝫ ꝓcōſiliātes: ieligibilia āt q̄cūqꝫ in ꝓcōſiliata. ¶ Trib⁹ vtiqꝫ exñtib⁹ nocumētis eoꝝ q̄ icōicatōib⁹: q̄ q̄dē cū ignorātia pctā ſūt: q̄ neqꝫ quē: neqꝫ qd neqꝫ quo: neqꝫ cui⁹ gr̄a exiſtimauit: ſꝫ accidit nō cui⁹ gr̄a exiſtiauit: puta nō vt vulneret: ſꝫ vt pūgat vel nō quē: vel nō vt. Quū q̄dē igit̄ ꝑalogice nocumētū fit: īfortuniū. qñ āt nō ꝑalogice: ſine malitia āt pctm̄. Peccat q̄dē.n. cū in ſeipſo ꝓncipiū ſit cauſe: infortunat autem cum extra.

D ¶ Hec eſt ſcd̄a ps h⁹ capituli in q̄ intēdit oñdere qñ ſit iuſtificatio ⁊ iniuſtificatio: ⁊ qñ ille q̄ opat̄ nō eſt iuſtus vel iniuſt⁹: ⁊ ecōuerſo: ⁊ qñ ē̄t eſt iuſtificatio vel iniuſtificatio: cū iuſtitia vel iniuſtitia operātis: ⁊ ꝯtinet iſta ps tres ꝑticulas. In p̄ᵃ ꝓmittit q̄dā diuiſionē neceſſariā ad ꝓpoſitū ⁊ ē̄t oñdit qñ ſit iniuſtū abſqꝫ h ꝙ ille q̄ opat̄ ſit iniuſt⁹. In 2ᵃ ibi.[Qñ aūt ſciēs.] Oñdit̄ qñ ſit iniuſtificatio ſine malitia vel iniuſtitia operātis. In 3ᵃ ibi.[Qñ aūt ex electione.] Oñdit̄ qñ ſit iniuſtificatio cū iniuſtitia operātis. p̄ igit̄ ponit̄ talis diuiſio volūtarioꝝ: q̄dā opamur ꝓeligētes ⁊ q̄dā nō ꝓeligētes. illa opamur ꝓeligētes q̄ facim⁹ ꝓcedēte cōſilio vel deliberatōe: ſꝫ illa ſūt ieligibilia. i. abſqꝫ electiōe facta q̄cūqꝫ ſūt in ꝓcōſiliata. i. abſqꝫ ꝯſilio ꝓcedēte.[Trib⁹ vtiqꝫ exñtib⁹.] Oñdit qñ ſit iniuſtū abſqꝫ iniuſtificatione: h eſt abſqꝫ eo ꝙ ille q̄ opat̄ ſit iniuſtus: ⁊ dicit ſicut apparet ex ꝓdictis tripl'r ꝯtingit īferre nocumētū circa cōicatōes hoiꝫ ad inicē: vno mō ꝑ ignorātiā ⁊ inuoluntarie.

Alio mō volūtarie ⁊ ſine electiōe. Tertio mō volūtarie ⁊ cū electiōe. Illa igit̄ peccata ſūt ꝑ ignorātiā qñ operās neqꝫ ſcit q̄d fac: neqꝫ circa q̄d fac: neqꝫ quo iſtr̄o: neqꝫ cui⁹ gr̄a exiſtimās ſe aliqd facturꝫ opat⁹ ē: puta ſi nō exiſtiauit ſe ꝑcutet̄ h iſtr̄o. ſ. ferro acuto ſꝫ rotūdo: vel nō exiſtiauit ſe ꝑcutere hūc puta patrē ſꝫ hoſtē: vl̄ nō eſtimauit ſe hui⁹ gr̄a ꝑcuſſuꝝ: ſꝫ accidit illō: cui⁹ gr̄a nō exiſtimauit: puta cū eſtimauit ꝑcutere nō ad vulnerādū: ſed ad pūgendū ⁊ ſic d aliis circūſtātiis. Et eſt ſciēdū ꝙ qñ aliq̄s īfert nocumētū ꝑalogice. i. ꝓter itētionē nocēdi: tūc accidit īfortuniū: ſꝫ qñ nō ꝑalogice. i. nō abſqꝫ itētiōe grauiter nocēdi: tūc eſt pctm̄ ſine malitia. ſ. q2 nō putat multū nocē̄ tunc eſt aliqd pctm̄ ſꝫ nō tātū: tūc eni peccat aliq̄s cū ꝓncipiū īordinati act⁹ eſt in ſeipſo ꝑ h ꝙ itēdit aliqd malū opari: ſed qñ ꝓncipiū opōnis eſt totalr̄ ab ex̄ vt cū ꝓter itētionē opat̄ tunc eſt īfortuniū. Ex iſtis pōt appere qñ ſit iniuſtū abſqꝫ iniuſtificatiōe. ſ. qñ ſit iniuſtū vel nocumētū ꝓter itētionē nocēdi ⁊ pōt hic poni ꝯclo.33. ſ. ꝙ qñqꝫ ſit iniuſtū abſqꝫ iniuſtificatōe. Et hec ꝯclo ꝓbat̄ ſic. Qñqꝫ ſit iniuſtū ex ignorātia ⁊ ꝓter itētionē: ſed iniuſtificatio nō eſt ꝓter itētionē nocēdi. igit̄ qñqꝫ ſit iniuſtū abſqꝫ iniuſtificatione.

E

F

33ᵃ cõclo bui⁹.5.li.

¶ Cū āt ſciēs q̄dē: ſꝫ nō deliberatōe ꝓmiſſa q̄ſpiā ledit iniuria eſt. Cui⁹ gn̄is ea ſūt vniuerſa q̄ ꝑ irā efficiunt̄: aliaqꝫ ai ꝑturbatiōes q̄cūqꝫ neceſſario vel nāl̄ hoib⁹ accidūt. Hec eniꝫ iniurie ſūt. atqꝫ ij: q ob hec nocēt ac peccāt iniuriā q̄dē faciūt: tñ nōdū ob hec ipſe ſūt iniuſti vel praui: non enim nocent ob prauitatem.

¶ Quū āt ſciēs q̄dē nō ꝓcōſiliās āt iniuſtificatio: puta q̄cūqꝫ ꝓꝑ irā ⁊ alias paſſiōes q̄leſcūqꝫ neceſſarias vel nāles accidunt hoib⁹. Hic eni nocētes ⁊ peccātes iniuſtū faciūt q̄dē ⁊ iniuſtificatiōes ſunt: nō q̄dē iniuſti ꝓpter hoc neqꝫ mali: neqꝫ eniꝫ ꝓpter malitiā nocumentum.

G

¶ Hec eſt ſcd̄a ꝑticula 2ᵉ ꝑtis hui⁹ caᵢ: in qua oñdit ꝙ qñqꝫ eſt iniuſtificatio ſine malitia vl̄ iniuſtitia operātis: ⁊ p̄ narrat h dicēs ꝙ qñ aliq̄s ſciēs īfert nocumētū: ſꝫ nō ꝓcōſiliās h eſt abſqꝫ dliberatōe: tūc eſt iniuſtificatio ſine iniuſtitia operātis: vt cū aliq̄s īfert nocumētū ꝓꝑ irā vel alias paſſiones: q̄ tñ ſunt nāles vel neċie hoib⁹: ſicut eſt ꝯcupiſcētia cibi ⁊ pot⁹ l extrema neċitate q̄ excuſat a ſubtractōe rei aliene: illi eni q̄ ꝓꝑ ꝓdictas paſſiōes nocēt aliꝭ faciūt iniuſtū: ⁊ actus eoꝝ ſūt iniuſtificatiōes: tñ illi q̄ operant̄ nō ſūt iniuſti: ⁊ mali: q2 nō inferūt nocumentū ꝓpter malitiā ſed ꝓpter paſſiōes: ⁊ tales dicunt̄ ꝓpter infirmitatem peccare.

¶ Sed cuꝫ nocet electione iniuſtus eſt atqꝫ prauus.

¶ Quando autē ex electione iniuſtus ⁊ malus.

H

¶ Hec eſt tertia ꝑticula 2ᵉ ꝑtis hui⁹ caᵢ: in qua narrat qñ eſt iuſtificatio cū iniuſtitia operātis: ⁊ dicit ꝙ qñ aliq̄s ex electiōe īfert alteri nocumētū: tūc eſt iniuſtificatio cū malitia operātis: ⁊ talis operans eſt iniuſtus ⁊ malus: ⁊ dicitur ex certa malitia peccare.

¶ Quapꝑ recte ea q̄ ꝓficiſcunt̄ ab ira: nō diiudicant̄ ex ꝓuidentia fieri. Nō.n. is icipit q̄ facit ira: ſꝫ is q̄ ꝓuocauit ad irā. Preterea nō fit in talib⁹ ꝯtrouerſia ſi factū ſit nec ne: ſꝫ ſi iure ſit factū. Ira nāqꝫ ob apparētē oriri iniuſtitiā ſolet: nō eni de facto ꝓinde atqꝫ in commertiis ꝯtēdūt: vbi neceſſe eſt alterꝝ iꝓbū eſſe ſi non id faciat obliuione: ſꝫ de re ꝯueniētes iure an iniuria ſit facta diſceptant. Qui autē fecit inſidias non ignorat: quare alter putat iniuriam pati: alter non putat. Quod ſi electione nocuerit iniuriam facit: atqꝫ his:

<table><tr><td>

3 laȝ iniurijs eſt iniuſtus q iniuriā facit: cū cōparationē rōnū: aut eq̄litatē trāſgredit̄. Pari mō iuſtus ēt cū ius agit electione. Jus autem agit ſi ſolū ſua ſponte agit.

3ª ps capituli ℭ Propter qđ bene que ex ira nō ex ꝓuidentia iudicant̄. nō eniȝ incipit qui ira aliqđ facit: ſed qui ad irā ꝓuocat. ℭ Adhuc aūt neqȝ de fieri vel non: dubitat̄: ſed de iuſto: in manifeſta eniȝ iniuſtitia ira eſt. Nō eniȝ quēadmodū in cōmutatióib⁹ de fieri dubitat̄: quoꝝ neceſſariū eſt alteꝝ eſſe malū ſi nō ꝑꝑ obliuionē id operent̄. ſȝ ꝯſitētes de re de qua iniuſtū dubitat̄: qui aūt īſidiant̄ nō ignorāt: quare hic qdē exiſtimat iniuſte pati: hic aūt nō. ℭ Si āt ex electōe noceat iniuſtū facit: ⁊ ſm has laȝ iniuſtificatiōes iniuſtū faciens iniuſtus eſt: cū ꝑter ꝓportionale ſit

K vel preter equale: ſilr̄ autem ⁊ iuſtus cum ꝑeligens iuſtum operetur. Juſtum operatur autē ſi ſolum volens operetur.

ℭ Hec eſt tertia pars principalis huius capl'i in qua manifeſtat duo ꝑdicta. ſ. ꝙ q̄nqȝ fit iniuſtificatio ſine malitia: ſeu iniuſtitia: ⁊ q̄nqȝ fit iniuſtificatio cū malitia: ⁊ iniuſtitia.

34ª cclo huiꝰ 5. li. P̄m ꝓbat̄ ⁊ eſt ꝯclo. 34. ſ. Q̄ q̄nqȝ fit iniuſtificatio abſqȝ h ꝙ operās ſit iniuſtus vl' mal⁹: ⁊ ꝓbat̄ ſic. Ubi aliqs ex ira īfert nocumētū eſt iniuſtificatio: q: operās volūtarie facit iniuſtū: ſed q īfert nocumētū ꝑꝑ irā nō eſt ꝑꝑ hoc iniuſt⁹: igit̄ eſt q̄nqȝ iniuſtificatio abſqȝ hoc ꝙ operās ſit iniuſt⁹ vel malus. Maior pȝ de ſe ⁊ minor declarat̄. ſ. ꝙ q infert nocumētū ꝑꝑ irā nō ꝑꝑ hoc eſt iniuſtus ⁊ ꝓbat̄ dupl'r. p̄º ſic. Jlle q īfert nocumētū ⁊ nō ex ꝓuidētia vel electōe nō

L eſt iniuſtus: ſed q īfert nocumētū ꝑꝑ irā nō īfert nocumētū ex ꝓuidentia vel electione qđ pȝ: q: ille q facit ꝑꝑ irā ip̄e nō īcipit nocere: ſed ille q eū ad irā ꝓuocauit: ⁊ ita nō vr̄ nocumētū ex ꝓuidētia ꝑceſſiſſe. [Adhuc aūt nec de fieri]. Scđo probat̄ idē ſic. Jlle qui ꝑꝑ irā opat̄ manifeſte opat̄ ⁊ nō dubitat de facto imo cōfitet̄ factū ⁊ de iuſto dubitat vtrū factū ſit iuſtū vel nō: ſed ille q iniuſtū facit ex ꝓuidētia dubitat de facto: nec fatet̄ factū. igit̄ ille q opat̄ ex ira nō opat̄ ex ꝓuidētia ⁊ ꝑ ꝯns nō eſt iniuſtus. Minor hui⁹ rōnis pȝ: q: in cōmutatióib⁹ iniuſtis vt in furto ⁊ ſilib⁹ dubitat̄ de facto. ſ. qs fecit tale factū: opȝ eniȝ alteꝝ eſſe malū. ſ. accuſantē vel accuſatū niſi forte excuſet̄ ꝑꝑ obliuionē: ſicut cū aliqs obliuiſcit̄ reddē debitū tpe ſtatuto. Peccat̄ eniȝ q̄nqȝ ꝑ omiſſionē ⁊ q̄nqȝ ꝑ trāſgreſſionē: ſed opꝑātes ex ira ꝯſitent̄ de re. i. de facto: ſȝ dubitāt an ſit iuſtū

M illud qđ retribuūt: qđ nō ꝯtingit illis q ex electōe vitioſe operant̄ q nō ignorāt ſe iniuſte agere. Sed hoc qdē. i. iratus nō eſtimat hoc: ⁊ ſic pȝ ꝙ ille q ex ira opat̄ non agit ex ꝓuidētia. [Si aūt ex electōe.] Scđm probat̄. ſ. ꝙ q̄nqȝ eſt

35ª cclo huiꝰ 5. li. iniuſtificatio cū malitia operātis. Et hec eſt ꝯclo. 35. q̄ probat̄ ſic. Q̄n aliqs īfert nocumētū ex electōe ip̄e facit iniuſtū ꝑ ſe loquēdo q: volūtarie opat̄: illa igit̄ opatio qua ex electiōe aliqs facit iniuſtū eſt iniuſtificatio ⁊ ille qui opat̄ eſt iniuſtus: cū illud qđ fit ſit ꝑter ꝓportionabile. i. ꝯtra iuſtitiā diſtributiuā. Silr̄ aliqs dr̄ iuſtus cū ex electiōe opat̄ iuſtū. ſi aūt volens operet̄ ⁊ non eligens dicet̄ iuſtum operans vel iuſtificans ſed non dicetur iuſtus.

ℭ Eorū aūt q̄ ab inuitis fiūt alia ſunt venia digna: alia nō ſunt venia digna: nā ea q̄ nō ſolū ignorātes: ſed ob ignorationē ēt faciūt ignoſcēda ſunt. ſȝ ea q̄ faciūt nō ob ignorationē: ſed ignorātes qdē ob affectū nō natu

</td><td>

ralem: neqȝ humanum non ſunt venia digna.

ℭ Jnuolūtarioꝝ aūt hec qdē eniȝ venialia ſunt. hec aūt non venialia. q̄cūqȝ qdē eniȝ nō ſolum ignorantes ſed ꝓpter ignorātiam peccant venialia. q̄cūqȝ aūt nō ꝑꝑ ignorātiā: ſȝ ignorātes quidem: propter paſſioneȝ autem neqȝ naturalem neqȝ humanam non venialia. Jnuolūtarioꝝ diuiſio. 4ª ps capituli

ℭ Hec eſt q̄rta ps hui⁹ capl'i in qua ponit̄ q̄dā diuiſio inuolūtarioꝝ q̄ eſt ꝙ inuolūtarioꝝ q̄dā ſunt venialia. i. venia digna: ⁊ q̄dā nō. illa peccata q̄ hoies faciūt nō ſolū ignorātes: ſed ꝑꝑ ignorātiā: qđ accidit illis q qñ cognoſcūt dolēt ſunt venia digna: ſed illa nō ſūt venia digna q̄ nō fiūt ꝓpter ignorātiā: q̄. ſ. hoies ignorātes ꝑꝑ paſſionē faciūt: que paſſio nō eſt nālis nec hūana. i. rōne regulata: in talibus. n. paſſio cauſat ignorātiā ⁊ pctm. ⁊ de his dictū eſt in 3º hui⁹.

Capitulū quartū

tractatus ſcđi p̄me ptis libri q̄nti in quo mouent̄ ⁊ ſoluūtur due q̄ōnes p̄ncipales. ſ. vtrū oē iniuſtū pati ſit inolūtariū: ⁊ qs duoꝝ facit iniuſtitiā circa diſtributiōes vtrū tribuēs plus ꝑter dignitatē vel plus recipiēs q̄ eſt dignum. O

ℭ Querit̄ ḡ p̄mo vtrū ꝯtingat volētē iniuſtū pati: vel oē iniuſtū pati ſit inolūtariū: adiūgēs ꝙ nō oē iniuſtū pati eſt volūtariū: vtpote punitoꝝ. ℭ Deinde dubitat̄ vtrū iniuſta paſſus iniuſtū patit̄ oīs: q̄ dubitatio ſoluit̄ ꝑ h ꝙ iniuſtū pati eſt ꝑ ſe ⁊ ꝑ accidēs / ſicut ⁊ iniuſtū face eſt vtroqȝ mō. Deinde arguit ex ope īcōtinētis ꝙ volēs aliqs iniuſtū patit̄: q: ⁊ ſibiipſi iniuſtū fac: qđ ſoluit ꝑ appoſitionē hui⁹ ꝑticule. ſ. ꝑter volūtatē ad diffinitionē prius poſitā eius qđ eſt iniuſtū facere: vt ſit diffinitio īegra huius qđ eſt iniuſtū facere hec volētē ⁊ ſciētē nocere alicui ꝑter paſſi volētē: deinde ꝙ nō eſt iniuſtū pati dare ſpōte ſua ꝑcioſiora ꝑ vilioribus: eo ꝙ iniuſtū pati nō hȝ p̄ncipiū in paſſo ſed in faciēte. ℭ Deinde mouet̄ 2ª qđ principalis vtrū iniuſtū facit plus vel minus alteri tribuēs ꝑter dignitatē: mouet̄ ēt alia qđ. ſ. vtrū ꝯtingat ipſuȝ diſtribuētē ſibiipſi iniuſtū facere: q̄ ſoluēdo dicit ꝙ moderati diſtributores lȝ minus ſibi diſtribuāt in pecunijs: nō tñ ſimpl'r q: abūdāt gloria: vel ſimpl'r bono / adijciēs ꝙ ieq̄ualr̄ diſtribuēs iniuſtū facit ſed nō ſemꝑ plus hñs. ℭ Deinde ad idem īducit ꝙ facere multipl'r dī. ſ. ꝑ ſe ⁊ ꝑ accidēs: ac ꝑ hoc patiētē conſimil'r pati ꝑ ſe vel ꝑ accidens: deinde ꝙ lȝ in nobis ſit cū volumus iuſtū ⁊ iniuſtū facere: nō tñ cū volumus iuſti aut iniuſti ſumus / q: nō ab agere: ſed ab habitu tales ſumus: deinde ꝙ lȝ facile ſit ſcire ab audītu ⁊ per accidens iuſta ⁊ iniuſta, nō tñ eſt facile: ſȝ difficile ſimpl'r ſcire ea / q: ſcire ea ſimpl'r ſolū eſt operātis ea ab habitu: tādē ꝙ iuſtū diſtributiuū ⁊ directiuū eſt ī ꝑticipātib⁹ ea q̄ ſm ſe ſūt bona ⁊ nō in dijs nec īſanabilib⁹: ſed in his qb⁹ talia bona ſūt vtilia.

Q

ℭ Ambiget aūt qſpiā ſi determinationē ſit ſatis de faciēdo patiēdoqȝ iniuriam: atqȝ ſi ita vt Euripides inquit abſurde dicens.

Queris parentem quomodo occidi meam:
Sermo eſt breuis: non exitus longos habet.
Uolens volentem: vel volentem non volens.

Utrū eni re v̄a ſua ſponte qſpiā iniuriā patiat̄ an nemo: ſed oēs inuiti: quēadmodū ⁊ oēs q iniuriā agunt ſua faciunt ſponte. Et vtrū oēs hoc mō: an qdā ſpōte qdā inuiti. Silr̄ ⁊ cū patiunt̄ hoīes ius: nā oēs cū ius agūt ſua faciūt ſponte. Quare cōſentaneū eſt rōni ſilr̄ opponi eos q iniuriā ⁊ q ius patiunt̄: vt aut ſponte patiant̄ aut inuiti. At abſurdū videbit̄ ſi oēs ēt ius pati

ſua ſponte

</td></tr></table>

A ſua ſponte diſperimus. Nõnulli nãqꝫ nõ ſua ſponte ſua patiunͭ. Enimuero de hoc quoqꝫ qſpiã dubitauerit: ſi ois q paſſus eſt iniuſtũ iniuriã patiaͭ.

Capitu 4m tra. 2. pme ptis li. 5. ethicoꝝ. pº q. c.

Dubitabit aũt vtiqꝫ aliqs ſi ſufficienter determinatũ eſt de iniuſtũ pati ꝛ iniuſtũ facere. primũqdem igiͭ ſi eſt quẽadmodũ Euripides dixit dicens incõuenienter: matrẽ occidi meã. breuis ſermo: volẽs volẽtẽ: vel volentẽ nõ volens. ¶ Utrũ enim vere eſt volentẽ iniuſtũ pati vel nõ: ſꝫ inuolũtariũ eſſe: quẽadmodũ ꝛ iniuſtũ facere oẽ voluntariũ: ꝛ vtrũ eſt ſic vel illo mõ quemadmodũ ꝛ iniuſtũ facere omne volũtariũ: vel hoc

B qdem voluntariũ: hoc aũt inuoluntarium: ſilr aũt ꝛ iniuſtũ pati. ¶ Juſtũ opari eniꝫ oẽ volũtariũ: qre rõnabile qdeꝫ opponi ſilr ſm vtrũqꝫ ꝛ iniuſtũ pati ꝛ iuſtũ pati: ꝛ voluntariũ ꝛ inuoluntariuꝫ eſſe. ¶ Jncõueniens aũt vtiqꝫ videbiͭ: ꝛ iniuſtũ pati ſi omne voluntariũ. Quidam enim iniuſtũ patiunͭ nõ volẽtes. ¶ Quare ꝛ hoc dubitabit vtiqꝫ aliquis vtrum iniuſtũ paſſus iniuſtum patitur omnis.

Quarti c. tra. di° i duas ptes p.

Jſtud eſt capl̃m 4m ſcđi tractatus pme ptis: in quo Phs mouet ꝛ ſoluit duas qõnes pncipales huius libri: ꝛ ſm hoc iſtud capl̃m cõtinet duas ptes pncipales. Jn pma pncipalr moueͭ ꝛ ſoluiͭ hec queſtio. vtruꝫ oẽ iniuſtũ pati ſit inuoluntariuꝫ. Jn 2° ibi [Adhuc aũt que

C preeligim⁹.] Pncipalr moueͭ ꝛ ſoluiͭ qõ querẽs qs duorũ facit iniuſtitiã circa diſtributiones vtrũ diſtribuẽs alicui plus pter dignitatẽ vel ille q plus recipit q̃ eſt dignuꝫ. Prima ps cõtinet tres pticulas. Jn pma ponit mãꝫ qõnis ꝛ format qõnẽ. Jn 2a ibi [Uel quẽadmodũ.] Jncipit ſoluere qõnẽ motã ponẽdo aliqua preambula que valent ad ſolutionẽ qõnis. Jn 3a pticula ibi [Uel nõ recta.] Ponit perfectã ſolõnẽ huius qõnis vtrũ oẽ iniuſtũ pati ſit inuolũtariũ. ¶ Jn pma igiͭ pticula pmo mouet qõnẽ ꝛ ponit mãꝫ qõnis. ꝛ 2° format qõnẽ ꝛ pſequiͭ qõnẽ motã. Primo igiͭ ponit mãm qõnis. Scđo format qõnẽ: mã qõnis ſumitur ex his que pdeterminata ſunt. vñ dicit ꝙ aliqs poſſet dubitare vtrũ ſufficienter ſit determinatũ de iniuſtũ facere ꝛ iniuſtũ pati. Dictũ eſt eniꝫ ꝙ iniuſtũ facere eſt voluntariuꝫ: ꝛ iõ dubitari põt. vtrũ illud referẽdũ ſit ad iniuſtum pati. Hec igiͭ eſt vna mã dubitationis: qꝛ iniuſtũ facere eſt vo-

D luntariũ: vtꝝ ꝓpter hoc iniuſtũ pati ſit volũtariũ vel inuoluntariũ. 2° ſumiͭ mã dubitationis ex ⱱbo Euripedis poete q icõuenienter videͭ introducere quẽdã dicentẽ vel volens vel nolẽs occidi matrẽ volẽtẽ occidi. ¶ Jn quorum vtroqꝫ intelligiͭ ꝙ mater voluit occidi: ꝛ ita voluit iniuſtũ pati: ꝛ ſic iniuſtũ pati videͭ eſſe voluntariũ. [Utrũ.n.] Poſita mã qõnis format qõnẽ. Utꝝ aliqs volẽs patiaͭ iniuſtũ: vel hoc nõ ſit verũ. ſed oẽ pati iniuſtũ ſit inuoluntariũ. Hec igiͭ eſt qõ. vtrũ aliqd iniuſtuꝫ pati ſit ſic vel illo mõ: ita ꝙ vel oẽ iniuſtũ pati eſt inuolũtariũ vel qõdã iniuſtuꝫ pati ſit volũtariũ ꝛ qõdã inolũtariũ: ꝛ põt hec qõ moueri de eo qõ eſt iniuſtũ facere. Utrũ oẽ iniuſtũ facere ſit volũtariũ vel oẽ iniuſtũ facere ſit inuolũtariũ vel qõdam volũtariũ ꝛ qõdã inuolũtariũ. [Juſtũ opari.] Deinde pſequiͭ qõnẽ motã. ꝛ pmo arguit pbãdo ꝙ oẽ iniuſtũ pati ſit voluntariũ: vel ꝙ oẽ iniuſtũ pati ſit inuolũtariũ. Scđo pbat ꝙ nõ oẽ iniuſtũ pati ẽ volũtariũ. ¶ Ad pm ſic arguit.

Oẽ illud qõ eſt opari iuſtũ eſt volũtariũ: ſꝫ opari iuſtũ eſt E
oppoſitũ ei qõ eſt pati iuſtũ: ſicut ergo oẽ opari iuſtum eſt volũtariũ vel oẽ opari iuſtũ eſt inuoluntariũ: ita oẽ pati iuſtũ eſt volũtariũ vel oẽ pati iuſtũ eſt inuoluntariũ. igiͭ rõnabile eſt ꝙ iniuſtũ facere ꝛ iniuſtũ pati ſilr mõ opponantur ſm vtrũqꝫ. ſ. volũtariũ ꝛ inuolũtariũ: ita. ſ. ꝙ oẽ iuſtuꝫ facere ſit voluntariuꝫ vel oẽ iuſtũ facere ſit inuolũtariũ: ꝛ eodẽ mõ ꝙ oẽ iniuſtũ pati ſit voluntariũ vel oẽ iniuſtum pati ſit inuolũtariũ: vñ qꝛ quot modis dĩ vnũ oppoſitoꝝ tot modis dĩ reliquũ: ideo qꝛ oẽ iuſtũ facere eſt voluntariũ vel oẽ iuſtũ facere eſt inuoluntariũ: vĩ ꝙ omne iniuſtũ pati ſit volũtariũ vl̃ oẽ iniuſtũ pati ſit inolũtariũ. ¶ Jncõueniẽs aũt vtiqꝫ. [Deinde arguit ad hoc ꝙ nõ oẽ iniuſtuꝫ pati eſt volũtariũ: qꝛ manifeſtũ eſt ꝙ qdã patiunͭ iniuſtũ nõ volẽtes ſicut illi q verberanͭ ꝛ illi a qbus bona p violentiã rapiunͭ. [Quare ꝛ hoc.] Mouet circa hec quãdam F
qõnẽ que eſt. vtrũ ois q patiͭ illud qõ eſt iniuſtuꝫ mãliter ꝛ per accidẽs poſſit dici qõ eſt iniuſtũ patiẽs p ſe ꝛ foꝛalr. Si eniꝫ nõ ſit: ita poſſet aliqs rñdere pdicte rõni dicendo ꝙ ille qui nolẽs patiͭ rapinã vel verbera patiͭ id cui accidit eſſe iniuſtũ: nõ tñ p ſe ꝛ formalr patiͭ iniuſtum.

¶ An vt agẽdo ſic ꝛ in patiendo res ſeſe hꝫ. Eteniꝫ ſit vt ad vtrũqꝫ p accidẽs ipſa iuſta accõmodenͭ: ꝛ eodẽ mõ iniuſta. Nõ.n. eſt idẽ iniuſta agere ꝛ iniurias agẽ: neqꝫ iniuſta pati ꝛ iniurias pati. Silr ꝛ in agendo patiẽdoqꝫ ius. Fieri.n. nõ põt vt patiaͭ qſq̃ iniuriã: niſi qs iniuriaꝫ faciat: aut ius patiaͭ: niſi ius qſpiam agat. Qõ ſi ſimplr iniuriã facere ſit ſua ſponte quẽpiã ledere: ꝛ idipſuꝫ ſponte inquã ledere ſcientẽ ꝛ quem ꝛ quo atqꝫ qño. Jncõtinens aũt ipſe ſibi ſua noceat ſponte: G
ipſe nimirũ iniuriã patiͭ ſua ſponte: fieriqꝫ põt vt ſibiipſi iniuriã faciat. Atqꝫ hoc ẽt ipſuꝫ vnũ qd eſt eoꝝ q̃ dubitanͭ: ſi fieri inquã poſſit vt ſibiipſe qſpiã iniuriam faciat. Preterea ſit vt ſua ſponte qſpiã ob incõtinẽtiã ab alio ſponte nocente ledaͭ. Quare ſit vt ſua ſponte aliquis iniuriam patiatur.

¶ Uel quẽadmodũ in opari ꝛ in pati eſt ſm accidens: cõtingit enim in vtriſqꝫ tranſumere iuſtis. Silr aũt manifeſtũ: qm̃ ꝛ iniuſtis. Nõ.n. idẽ iniuſta operari ei qõ eſt iniuſtũ facere: neqꝫ iniuſta pati ei qõ eſt iniuſtũ pati: ſilr aũt ꝛ iniuſtuꝫ operari ꝛ iniuſtuꝫ pati. Jmpoſſe eniꝫ iniuſtuꝫ pati nõ iniuſtũ faciente aliquo: vel iuſtum pati nõ iuſtũ operante aliquo. ¶ Si aũt eſt ſimpliciter iniuſtũ facere nocere volentẽ aliquem: H
volentẽ aũt ſciẽtẽ ꝛ quẽ ꝛ quod ꝛ vt. ¶ Jncõueniens aũt volẽs nocet ipſe ſibi: volens vtiqꝫ iniuſtũ patiͭ ꝛ cõtingit ipſe ſibi iniuſtũ facere. Eſt aũt ꝛ hoc vnuꝫ aliqõ dubitatoꝝ ſi cõtingit ipꝫ ſibiipſi iniuſtũ facẽ. ¶ Adhuc volens ſiqs ꝓpter incontinentiaꝫ ab alio ledaͭ volente: qre vtiqꝫ erit volentem iniuſtum pati.

¶ Hec eſt 2a pticula pme ptis: in qua Phs incipit ſoluere qõnẽ pdictã ꝛ dicit: ꝙ ſicut ſe hꝫ circa facere: ita ſe hꝫ circa pati: qꝛ in vtroqꝫ ꝯtingit trãſumere id eſt accipere illud qõ eſt ſm accidẽs circa iuſtuꝫ ꝛ ſilr circa iniuſta: ꝛ hoc eſt: qꝛ opari ea ex qbus accidit eſſe iniuſta nõ eſt idẽ qõ eſt p ſe facere iniuſtũ: qꝛ qñqꝫ ignorãs facit p accidẽs id qõ eſt iniuſtũ: nõ tñ per ſe loquẽdo iniuſtificat. Silr pati ea qbus

I accidit eē iniuſta nō eſt idē ei qđ eſt iniuſtū pati per ſe. Oz aūt ſit eadē rō de facere ꝛ pati taꝫ circa iuſta ꝙ̄ circa iniu‑
36ª ꝯclo ſta declarat ph̄s: ꝛ eſt ꝯclo 36ª: ꝛ ꝓbaꝛ per hoc ꝙ nō ꝯtie‑
huiꝰ. 5. li. nit aliquē pati iuſtū vel iniuſtū ꝑ ſe loquēdo: niſi ſit aliqs faciēs iuſtū vel iniuſtū ꝑ ſe loquēdo: qꝛ paſſio eſt effectus actionis. Si igiꝛ aliqs faciat illud qđ eſt iniuſtū ꝑ accidēs ꝛ nō per ſe: ꝯńs eſt ꝙ ille q̄ patiꝛ / patiꝛ iniuſtum ꝑ accńs ꝛ nō per ſe. Et ſi aliqs per ſe faciat iniuſtū opꝫ ꝙ ſit aliqs q̄ per ſe patiaꝛ iniuſtū: ꝛ eadē rō eſt de iuſto. Et ꝑ hoc ſoluiꝛ hic dubitatio qua dubitaꝛ vtrū oīs patiens iniuſta patiaꝛ iniuſtū: hoc eſt vtrū oīs patiēs illud qđ eſt iniuſtū mālr̄ patiaꝛ iniuſtū ꝑ ſe. R̄ńdendū eſt ꝙ nō: qꝛ nō eſt ideꝫ pati iniuſtū per accidēs ꝛ pati iniuſtū per ſe: ſicut nō eſt idē facere iniuſtū per accńs ꝛ facere iniuſtū per ſe. Quid aūt ſit facere iniuſtū ꝑ accńs ꝛ qđ per ſe videbiꝛ poſteriꝰ. ¶ In‑
K telligendū ꝙ per facere vel pati iuſta pluralr̄: intelligit facere vel pati id qđ eſt iniuſtū mālr̄: ꝛ per facere vel pati iniuſtū ſingulr̄: intelligit facere vel pati iniuſtū per ſe. [Si aūt eſt ſimplr̄.] Arguit ad hanc q̄ōnē vtrū oē iniuſtū pati ſit voluntariū: ꝛ ṗmo ṗmittit quādā deſcriptionē eius qđ eſt iniuſtū facere: que eſt ꝙ iniuſtū facere eſt ideꝫ ꝙ volēs nocere ꝛ ſciens quē ledat ꝛ qđ nocumētū inferat ꝛ qualr̄: ꝛ ſic de aliis circūſtātiis. [Incōtinens aūt volēs.] Ex premiſſa deſcriptione ꝓbat ꝙ nō oē iniuſtū pati ſit inuoluntariū: ꝛ hoc duplr̄. Pr̄io ſic. Incōtinēs volēs nocet ſibiipſi: qꝛ volēs operaꝛ idē qđ ſcit ſibi eſſe nocumētū. Sc̄đꝫ hanc deſcriptionē eius qđ eſt iniuſtū facere incōtinēs volēs facit ſibiipſi iniuſtū: ſed ad iniuſtū facere ſequiꝛ iniuſtū pati. igitur incōtinēs volēs patiꝛ iniuſtū a ſeipſo: ꝛ ita nō oē iniuſtū pati eſt inuoluntariū: hic tn̄ eſt vna q̄ō incidēs que poſtea ſolueꝛ. ſ. vtꝝ ꝯtingat ꝙ aliqs ſibiipſi faciat iniuſtū.
L [Adhuc volēs.] 2ª arguit ad idē ſic. ſ. ꝯtingit ꝙ aliqs ſciēs ꝛ volens lediꝛ ab aliquo: puta cū aliqs captus amore meretricis ꝑmittit ſe ab ea ſpoliari. Cōtingit igitur ꝙ aliquis volēs patiaꝛ iniuſtū: ꝛ ſic nō oē iniuſtū pati eſt inolūtariū.

¶ An definitio dicta nō recte ſeſe hꝫ: ſed huic ledere iniquā ſcientē ꝛ quē ꝛ quo atqꝫ q̄uo: hoc eſt addēdū preter illius volūtatē. Lediꝛ igiꝛ aliqs ſua ſponte patitur atqꝫ iniuſta: ſed iniuriaꝫ ſua ſponte patiꝛ nemo: nemo nāqꝫ vult. Neqꝫ incōtinens ipſe: ſed p̄ter voluntatem agit: neqꝫ eniꝫ vllus id vult qđ nō exiſtimat eē bonū: incōtinēs aūt id agit qđ nō putat eſſe agēdūꝫ. Qui vero dat ſua quēadmodū arma Diomedi glaucꝰ dedit: vt dicit Homerꝰ. Proqꝫ nouē cētū ꝑ ferro tradidit auꝝ. Is iniuriā nō patiꝛ. Dare nāqꝫ eſt collocatū in ipſo: ſꝫ vt iniuriā patiaꝛ nō eſt in poteſtate ipſius ſitum: ſed is
M ſit qui iniuriam agat oportet. Patet igitur ſua ſponte neminem iniuriam pati.

¶ Uel nō recta diffō: ſed apponēdū ei qđ eſt nocere ſcientē ꝛ quē ꝛ quod ꝛ vt. preter illius voluntatē: lediꝛ qdē igiꝛ aliqs volēs ꝛ iniuſta patiꝛ: iniuſtū aūt patiꝛ nullus volens. ¶ Nullus eniꝫ vult neqꝫ icōtinēs ſed p̄ter volūtatē opaꝛ. Neqꝫ. n. vult nullus qđ nō exiſtimat eē ſtudioſuꝫ. Incōtinēs aūt qđ nō exiſtimat oportere opari opaꝛ. ¶ Qui aūt: que ipſiꝰ dat: quēadmodū Homerus ait. dare glaucū diomedi aurea pro ereis: centū boues ꝑ nouē bobus: nō iniuſtū patiꝛ: in ipſo eniꝫ eſt dare: iniuſtum aūt pati nō in ipſo: ſꝫ iniuſtū faciētē opꝫ exiſtere. De iniuſtū pati aūt qdē igiꝛ: qm̄ nō volūtariū manifeſtuꝫ. N

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula ṗme ꝑtis: in qua ſoluit ꝑfecte iſtā q̄ōnē. vtrū oē iniuſtū pati ſit inuoluntariū. ꝛ ṗmo corrigit diffinitionē ſuperius poſitā eius ꝙ eſt iniuſtū facere: ꝛ intendit ꝙ addendū eſt deſcriptioni p̄dicte eius ꝙ eſt iniuſtū facere. hec ꝑticula. ſ. p̄ter leſi voluntatē: ita ꝙ iniuſtū facere ſit aliquē volentē ꝛ ſcientē circūſtantias nocere alicui preter ipſius voluntatē. ex quo pꝫ ꝙ iniuſtū pati per ſe loquendo eſt ledi vel nocumentū recipere ꝯtra voluntatē ipſius qui iniuſtū patiꝛ: ꝛ iđ lꝫ aliqs volēs ledaꝛ ꝛ patiaꝛ ꝑ accidens ea que ſunt iniuſta: tn̄ nullus volēs patiꝛ iniuſtū: ꝑ ſe loquēdo vt dictū eſt. [Nullus.] Soluit p̄dictā rōnē. d. ꝙ nullus vult cōpleta voluntate pati iniuſtū: neqꝫ etiā incontinens opaꝛ ſibi nociua niſi p̄ter voluntatē: hꝫ eniꝫ per ſe volūtatē boni: ſed ꝑꝑ ꝯcupiam trahiꝛ ad malū. Cuꝫ eniꝫ volūtas
O ſit appetitus boni: nullus vult niſi qđ eſtimat eſſe bonum. Incōtinēs aūt extra paſſionē exiſtēs nō reputat bonū illđ qđ facit in paſſione exiſ. vn̄ abſolute nō vult illud: ſed tn̄ operaꝛ illud ꝑpter ꝯcupiſcētiā: qđ exiſtimat nō oportere opari. [Qui aūt que ipſius.] Soluit ſc̄đaꝫ q̄ōnē de eo qui volens lediꝛ ab alio: ꝛ dicit ꝙ ille q̄ volens dare ſua bona vt volens ꝑmittit ſe ſpoliari nō patiꝛ iniuſtū per ſe loquēdo: qꝛ nō patiꝛ iniuſtū preter ſui volūtatē: qui eniꝫ dat ſua nō patiꝛ per ſe iniuſtū ſicut narrat Homerus de quodam glauco noīe q̄ dedit Diomedi arma ſua aurea pro ereis: ꝛ 100. boues pro. 9. bobus: iđ talis nō patiꝛ iniuſtū: qꝛ in poteſtate hoīs eſt dare ſua: ſed iniuſtū pati nō eſt in p̄tāte eiꝰ qui iniuſtū patiꝛ: ſꝫ opꝫ exiſtere aliquē q̄ faciat iniuſtuꝫ: ꝛ ita iniuſtū pati eſt inuoluntariū: ꝛ iniuſtū facere eſt voluntariū: qꝛ ṗnᵐ actionis eſt in agente qđ pertinet ad rōnē voluntariꝫ: ſed ṗnᵐ paſſionis nō eſt in patiente: ſed in alio qđ ꝑtinet ad rōnē inuolūtariꝫ. Manifeſtuꝫ igiꝛ eſt ex p̄dictis ꝙ iniuſtū pati eſt inuolūtariū. ¶ Dubitaꝛ hic circa deſcriptionē eius qđ eſt iniuſtū facere: qꝛ nō vr̄ ꝙ ad iniuſtū facere regraꝛ nocere alicui p̄ter voluntatē illius: qꝛ ſi ita eēt Dubiuꝫ P
nō eſſet in p̄tāte alicuius facere iniuſtuꝫ alicui: qꝛ nō eſt in p̄tāte agentis ꝙ patiēs patiaꝛ volūtarie vel inuoluntarie. Solo.
¶ Dico ſm̄ ꝙ mihi videꝛ cōcedendo ꝙ nō eſt totalr̄ in p̄tāte alicuius facere per ſe iniuſtū alteri: qꝛ ſolū eſt partialiter in poteſtate agentis facere iniuſtū per ſe alteri: qꝛ facere per ſe iniuſtū dependet tam ex volūtate agentis ꝙ̄ ex voluntate patientis: vt pꝫ hic per ph̄m: tn̄ iniuſtum facere materialr̄ ꝛ per accidēs eſt in poteſtate agentis.

¶ Inſuper ex iis q̄ ꝑpoſuimus hec duo reſtant deinceps dicenda: vter iniuriā faciat: is ne qui plus preter dignitatē tribuit: an is qui illud hꝫ. Et ſi fieri poſſit vt ſibiipſi q̄ſpiā iniuriā faciat. Eteniꝫ ſi ſit illud qđ prius eſt dictū ꝛ q̄ diſtribuit nō q̄ plus habꝫ iniuriā faciat ſi q̄ſpiā plus alij ꝙ̄ ſibi tribuat ſciens ſponteqꝫ: qđ qdeꝫ moderati hoīes faciūt (Bonus. n. ꝛ equus minora ſibi tribuere ſolet) is ꝑfecto ſibiipſi iniuriā facit. An neqꝫ hoc ſimplex eſt. Ex alio nāqꝫ bono plus forte ꝯſequiꝛ vt gloriā: aut abſolute honeſtū. Soluiꝛ preterea ꝛ per definitionē agēdi iniuriā: nihil enim ipſe preter ſuā patitur voluntatem: quare nō iniuriā patiꝛ ob idipſuꝫ ſꝫ ſi minus capit leditur tn̄. Q

¶ Adhuc aūt q̄ p̄eligimus duo eſt dicē. vtꝝ qdē iniuſtū facit q̄ tribuit p̄ter dignitatē plus vel q̄ hꝫ: ꝛ ſi eſt ipſuꝫ ſibi iniuſtū facere: ſi eniꝫ cōtingit prius dictū ꝛ diſtribuens iniuſtū facit: ſꝫ nō hn̄s plus: ſi qs plus alteri ꝙ̄ ſibiipſi tribuit ſciēs 2ª ꝑs. c.

ꝛ volens

a τ volens ita ipſe ſibi iniuſtū facit qđ videntur moderati facere. Modeſtus enī minoratiuus eſt. ℭ Vel neqȝ hoc ſimplr. Altero enīȝ bono ſi ꝯtingat ſupabūdat: puta gloria vel ſimplr bono. ℭ Adhuc ſolutū ꝫ diffōnē eius qđ eſt iniuſtū facere. Nihil.n. patit̄ ꝑter ipſius voluntatē: quare non iniuſtum patit̄ ꝑpter hoc: ſed qdem nocumentum patitur ſolum.

ℭ Hec eſt 2ª ps ꝑncipalis huius capl'i: in qua phs mouet τ ſoluit vnā qōnē ꝑncipalē.ſ. q̄ circa diſtributiōes facit iniuſtū. vtrū diſtribuēs vel recipiēs ꝑter dignitatē. τ cōtinet q̄tuor pticulas. In ꝑma mouet qōnē τ ponit duas ſolōnes ad qōnē. In 2ª ibi[Manifeſtū aūt.] determinat veritatē.
B In 3ª ibi[Hoies autē.] remouet tres falſas opiones circa iniuſtū facere τ iniuſtum pati. In 4ª ibi[Sunt aūt iuſta.] narrat q̄bus cōpetunt iuſta: τ q̄bus ꝓſunt τ q̄bus nocēt ea que ſunt circa iuſta. In ꝑma pticula ꝓponit intentionē τ mouet τ ſoluit duplr vnā de ꝑncipalibus qōnib⁹. Dicit ḡ ꝙ circa ea q̄ ad iuſtitiā τ iniuſtitiā ptinet adhuc ſūt duo q̄ pre aliis dicere eligit: quoꝝ ꝑmū eſt: q̄s duoꝝ facit iniuſtitiā circa diſtributiones: vtrū ille qui dat aliqđ alicui ꝑter dignitatē: vel ille q̄ recipit. 2ᵐ eſt vtrū aliq̄s poſſit ſibiipſi facere iniuſtū: τ illud ſoluet̄ poſteri⁹ in fine hui⁹.c. Arguit ad ꝑmā qōnē ꝓbans ꝙ ille q̄ male diſtribuit nō facit iniuſtū: q2 poſſe eſt ꝙ diſtribuēs plus tribuat alteri ſciens τ volens q̄ ſibiipſi: cū tn̄ ipſe ſit magis vel equalr dignus: τ ſic ſi male diſtribuens faceret iniuſtitiaȝ ſequit̄ ꝙ ille diſtribuens facit iniuſtū ſibiipſi: qđ videt̄ incōueniēs: q2 moderati hoies hoc vident̄ facē vt ſibiipſis minora remaneāt:
C pertinet enī ad vnū modeſtū ꝙ ſit minoratiuus.i. minora ſibi tribuēs.[Vel neqȝ.] Soluit duplr. vno mō ꝙ ille qui de bonis exteriorib⁹ minora ſibi retinet ſupabūdat in altero bono.ſ. in glīa vel ſimplr in bono.[Adhuc ſoluit̄.] 2º ſolō eſt per diffōnē ſupius poſitā eius qđ eſt iniuſtū facē: in qua addit̄ ꝙ ad facere iniuſtū reqrit̄ ꝙ ſit preter voluntatē patientis: ſed ille diſtributor minora ſibi diſtribuens nihil preter ſuā voluntatē facit vel patit̄: τ iđ ſequit̄ ꝙ nō patit̄ iniuſtū: ſed ſolū patit̄ qđdā nocumentum.

ℭ Patet aūt τ diſtribuentē iniuriā agere: ſed nō eū ſꝑ q̄ plus hȝ: nō.n. is iniuriā facit cui ineſt iniuſtū: ſȝ is cui poteſtas ineſt id faciēdi ſponte. Hec aūt eſt vñ eſt ꝑncipiū actus: qđ qdē in ipſo eſt diſtribuente: nō in accipiente. Preterea cū facere multis dicat̄ modis: τ mō quodā expertia aīe: τ manus: τ ſeruus occidat hero iubente: iniuriā qdē nō agit: iniuſta aūt facit. Inſuꝑ ſi iu-
D dicauit ignorās: nō iniuriā facit legitimo iuſto: nec eſt iniuſtū iudiciū. Eſt tn̄ aliquo mō iniuſtuȝ. Aliud.n. eſt legitimū iuſtū aliud primū τ nāle. Si vo cognoſcēs iudicauit iniuſte: ꝑus hȝ τ ipſe vel gr̄am vel vindictam. Perinde igit̄ τ is q̄ ob hec iudicauit iniuſte plus habȝ: atqȝ ſi q̄ſpiā acceperit iniurie ptē: nā in illis qui fundū puerſo iudicio tribuit nō fundū cepit ſed argētum.

ℭ Manifeſtū aūt τ qm̄ diſtribuēs iniuſtū facit: ſed nō plus hñs ſemꝑ. Nō enīȝ cui iniuſtuȝ ineſt: ſȝ cui volēte hoc facere. Hoc aūt vñ principiuȝ actionis qđ eſt in diſtribuente: ſȝ non in
facere mult' modis. accipiēte. ℭ Adhuc multiplr facere dr̄ τ eſt vt inaīata occidūt τ manus τ famulus precipientis nō iniuſtū facit: facit aūt iniuſta. ℭ Adhuc

ſiqdē ignorās iudicauit nō iniuſtū facit ſm̄ legale iuſtū: neqȝ iniuſtū iudiciū eſt. Eſt aūt vt iniuſtū. Alterꝫ enīȝ legale iuſtū τ primū. Si aūt E
cognoſcens iudicauit iniuſte: auare fecit τ ipſe: vel gratia: vel pena: quēadmodū igit̄ τ ſi q̄s partiat̄ iniuſtificationē: τ qui ꝑpter hoc iudicauit iniuſte plus habet. Etenim in illis qui agrū iudicauit: nō agrū: ſed argentum accepit.

ℭ Hec eſt 2ª pticula: in qua determinat veritatē: τ hec eſt veritas: ꝙ ille q̄ diſtribuit ꝑter dignitatē facit iniuſtum: τ hec eſt ꝯclo 3ª: τ ille q̄ plus accipit nō ſemꝑ facit iniuſtū: ſed q̄ſqȝ.ſ. q̄n adhuc operat̄ vt habeat plus equo. ꝯclo ꝓbat̄ triplr. Primo ſic. Ille cui ineſt iniuſtū hoc eſt ille q̄ patit̄ iniuſtū nō facit iniuſtū: ſed ille q̄ volēs facit: hoc eſt: ille in quo eſt ꝑncipiū actionis facit iniuſtū. vñ rō talis eſt: ille in quo eſt pnᵐ actionis τ qui volēs agit facit iniuſtū: ſȝ ꝑnᵐ actionis eſt in diſtribuente qui volēs diſtribuit: τ nō in accipiente. igit̄ diſtribuens facit iniuſtū τ nō accipiēs.[Adhuc multiplr facere.] 2º ꝓbat̄ ꝯclo ſic. Multiplr dr̄ aliq̄s facere iniuſtū. vno mō ſicut cauſa ꝑncipalis. alio mō ſicut inſtr̄a faciunt q̄ūo dicimus ꝙ inaīata occidūt τ faciunt: ſicut gladius vel ſagitta: τ ſic dicim⁹ ꝙ manus vel famulus ꝑcipientis occidit: quoꝝ nihil ꝑ ſe loquēdo facit iniuſtū: lȝ faciat ea q̄bus accidit eſſe iniuſta: τ ita nullū iſtoꝝ facit iniuſtū per ſe τ formalr: ſed iniuſta.ſ. materialr τ per accidēs: τ ex his arguit̄ ſic. Quādo fit iniuſtū illud qđ eſt ꝑncipale agens τ in quo eſt ꝑnᵐ ꝑᵐ actionis facit iniuſtū τ nō agēs inſtr̄ale: ſed in diſtributione diſtribuēs eſt agēs ꝑncipale τ recipiens ſe hȝ vt agens inſtr̄ale per modū obediētis. igit̄ diſtribuēs ꝑter dignitatē facit iniuſtū τ nō recipiēs.[Adhuc ſiqdē ignorās.] 3º ꝓbat̄ ſic cōcluſio. τ ꝑmo narrat ꝙ ſi aliq̄s ꝑꝑ ignorātiā legalis iuſti male iudicet nō facit iniuſtū per ſe loquēdo: neqȝ iudiciū ſm̄ ꝙ eſt actio eſt iniuſtuȝ per ſe: eſt tn̄ q̄ſi iniuſtū: q2 illud qđ iudicat̄ eſt iniuſtū. Iſtud aūt qđ dictū eſt de ignorātia legalis iuſti ꝑpter hoc dictū eſt: q2 alterū eſt legale iuſtū qđ ignorari pōt: τ alterꝫ eſt ꝑᵐ iuſtū.ſ. iuſtū nāle qđ nō pōt ignorari: q2 eſt nālr impreſſuȝ menti humane: ſed ſi aliq̄s cognoſcēs iuſtū legale iudicet iniuſte: tunc ipſe facit auare τ iniuſte: vel ꝑꝑ gr̄am alicuius acq̄rendā: vel ꝑꝑ penā euadendā. Si enīȝ aliquis velit ꝑ ptes inequales diuidere iniuſtificationē: ille qui ꝑꝑ hoc iniuſte iudicat vt acq̄rat gr̄am alicui⁹ plus acq̄rit ſibi de bono q̄ ſibi ꝯpetat: lȝ nō plus hēat de illo bono in quo alterū dānificat. Nā ille q̄ ꝑꝑ auaritiā lucri iniuſte adiudicat alicui aliquē agrū: nō accipit ab eo agrū ſed argētum. D
Iſtis narratis pōt poni 3ª ratio ad ꝓbandū ꝯclonē q̄ talis eſt. Sicut iudex ſe hȝ in cōmutatiōib⁹: ita ſe hȝ diſtribuēs in diſtributionibus: ſed iudex in cōmutatiōib⁹ ſciēter male iudicans τ ꝑter dignitatem iniuſtum facit. igitur in diſtributionibus diſtribuens preter dignitatem ſciens: iniuſtum facit τ iniuſte diſtribuit.

ℭ At q̄ putant hoies in ſeipſis eſſe ſitū iniurias facere. Quapꝑ τ iuſtū eē facile arbitrant̄: hoc aūt nō ita ſeſe hȝ. Coire nāqȝ cū vxore vicini: τ pulſare ꝓximū dareqȝ argentum manu facile eſt τ collocat̄ in ipſis. Sed hec agere ſic ſe habētes neqȝ facile eſt: neqȝ in ipſis eſt ſituȝ. Simili mō cognoſcere iuſta atqȝ iniuſta nullā ſapientiā eē putāt: ꝑpterea ꝙ nō eſt difficile ea de q̄b⁹ leges dicunt intelligere. At nō hec ſunt ipſa iuſta niſi per accidēs: ſed ſic ſunt iuſta cū quodaȝ agunt̄ mō: τ quodā diſtribuunt̄ mō. Id aūt difficili⁹ eſt q̄ ea que

Marginal notes: 3ª ꝯclo hui⁹.c.li. (beside "hec eſt ꝯclo 3ª"); F (beside "in quo eſt ꝑncipiū actionis"); G (beside "recipiens ſe hȝ vt agens inſtr̄ale")

3 ſanitatē efficiunt ſcire. Et ibi nāq3 mel vinū veratrum aduſtionē iciſionēue ſcire pfacile ſane eſt. Sꝫ quonā mō ad ſanitatē efficiēdā ⁊ cui ⁊ qñ ſint tribuēda tanta eſt difficultas ſcire: quāta eſt medicū eſſe. Ob id autē ipſuꝫ ⁊ iuſti nō minus eē putant iniuriā facere: qꝛ vir iuſtus nō minus: ſꝫ ēt hoꝝ ſingula facere pōt: vitiare inquā vxorē cuiuſpiā: ⁊ pulſare aliquē: ⁊ vir fortis in acie proijcere clipeū tergiſq3 verſis fugam ſurripere. At timide agere ⁊ iniuriā facere nō eſt hec facere niſi p acciñs: ſꝫ ſic ſe habētē hec facere: quēadmodū ⁊ mederi atq3 curare nō eſt incidē vel nō icidere: aut medicamēta dare aut nō dare: ſꝫ h mō ſeſe hñtē hec agē.

K ¶ Hoīes aūt in ſeipſis exiſtimāt eē iniuſtū facere. pp qd̄ ⁊ iniuſtū eē facile. Hoc aūt nō. cōmiſceri quidem enim ei que vicini: ⁊ percutere pximum: ⁊ dare manu argentuꝫ facile ⁊ in ipſis: ſed ſic habentes hoc facere neq3 in ipſis. ¶ Similiter autem ⁊ cognoſcere iuſta ⁊ iniuſta nihil exiſtimāt ſapientie eē: qm̄ de qbus leges dicunt nō difficile itelligere. Sꝫ nō hec ſūt iuſta: ſed ꝫ accidēs: ſed aliqualr opata ⁊ aliqualr diſtributa iuſta. Hoc aūt plus operoſuꝫ q̄ ſanatiua ſcire: qꝛ ⁊ illic mel: ⁊ vinū: elleboꝝ: ⁊ vſtionē: ⁊ inciſionē ſcire facile: ſed qualr opꝫ diſtribuere ad ſanitatē: ⁊ cui ⁊ qñ tātū opus q̄tum

L medicū eſſe. ¶ Propter ipſuꝫ aūt hoc ⁊ iuſti exiſtimāt eē: nihil minus iniuſtū facē: qm̄ nihil min⁹ iuſtus: ⁊ magis pōt vtiq3 vnūqd̄q3 opari hoꝝ: etenīꝫ cōmiſceri mulieri ⁊ pcutere ⁊ fortis clipeū dimittere ⁊ cōuerſus in q̄lēcūq3 currere: ſed timere ⁊ iniuſtū facere non hoc facere eſt: niſi ꝫm accñs: ſꝫ ſic ſe hñtē hoc facē: quēadmodū ⁊ medicari ⁊ ſanare: ⁊ incidere: vel non incidere: vel pharmacū dare: eſt ſic vel nō.

¶ Hec eſt 3ª pticula ſcd̄e ptis pncipalis: in qua Phs excludit falſas op. ex pte facientis iuſtū vel iniuſtuꝫ: ⁊ ſunt tres opiniones falſe circa hoc. pª eſt circa facientē ei⁹ qd̄ eſt iniuſtū facere vñ dicit q multi hoīes exiſtimāt q ſtatiꝫ ⁊ in

M pmptu ⁊ ſine aliq̄ difficultate pñt facere iniuſtū. nā facile eſt q hō cōmiſceat cū vxore vicini: ⁊ pcutiat pximū: ⁊ tollat ab eo argētū: ⁊ dare argē. ū ad pcurandū homicidium facile eſt: ⁊ oīa iſta ſunt iniuſta: ⁊ ita facere iniuſtū vr̄ facile. Iſtā opinionē remouet Phs. d. q facere hꝫ q̄ ſunt iniuſta mālīter eſt facile: ſed q hoīes hꝫ faciant ſic ſe hñtes. ſ. ex habitu pmpte ⁊ delectabilr nō eſt facile nec eſt ſtatim in ptāte hoīs: ſed ad hoc pueniꝫ p longā cōſuetudinē. [Similr aūt ⁊ cognoſcē.] Alia falſa opio eſt circa cognitionē iuſtoꝝ ⁊ iniuſtoꝝ: ⁊ eſt q nō eſt magne ſapiētie cognoſcere iuſta vel iniuſta. pp h q nō eſt difficile intelligere iuſta legalia q̄ leges dicūt. Iſtā opionē remouet Phs. d. q hec que leges dicūt ſimplr ꝯſiderata nō ſūt iuſta niſi p accñs inq̄tū accidit ea eſſe iuſta: ſꝫ ꝫ veritatē iuſta ſūt ꝫ q aliqualr opanꝫ ⁊ diſtribuunꝫ. i. ꝫ q attribuanꝫ aliqualr negocijs ⁊ pſonis: ſed attribuere conuenienter ea q̄ ſunt lege poſita negocijs ⁊ pſonis eſt magis operoſum ⁊ magis difficile q̄ ſcire ſanatiua in qbus conſiſtit tota ars medicine. Maior enīꝫ eſt diuerſitas reꝝ voluntariaꝝ in qbus ꝯſiſtit iuſtitia q̄ corpaliū cōplexionū in qb⁹ ꝯſiſtit ſanitas. In ſanatiuis enīꝫ ſcire virtutē mellis ⁊ vini ⁊ ellebori ⁊ vſtionē ⁊ iciſionē eſt facile: ſꝫ diſtribuere illa ad ſanādū: ſicut opꝫ ⁊ vt opꝫ ⁊ qñ opꝫ ⁊c. tanti opis eſt q̄ti ⁊ medicū eſſe: ⁊ qui hoc cognoſcit ⁊ ſcit cōuenienter diſtribuere medicus eſt: vl̄ intelligi pōt q tātū opus eſt: ⁊ ita difficile iſta ꝯuenienter diſtribuere ad inducendū ſanitatē q̄tū eſt eſſe medicū ſpeculatiuū: imo forte multis eſt difficili⁹ bñ practicare in medicationib⁹ vel medicinalib⁹ q̄ bñ ſpeculari. [Propter ipſū aūt.] Hec eſt 3ª falſa opio quā Phs hic remouet ⁊ eſt circa facilitatē eius qd̄ eſt iniuſtū opari: ⁊ eſt q iuſtus nō min⁹ pōt iniuſtū facere q̄ qcūq3 alius: qꝛ ex hoc q aliqs eſt iuſtus nō minus ſed magis ſcit ⁊ pōt opari vnūqd̄q3 hoꝝ q̄ dr̄ iniuſta: ſicut cōmiſceri vxori alteri⁹ pcutere alium ⁊ dimittere clipeū: ⁊ ſic de alijs iniuſtis. Iſtaꝫ opionē remouet Phs. d. q cōmiſceri vxori alteri⁹ ⁊ facere opa timiditatis nō eſt facere iniuſta niſi p accidēs inquātum accidit illis q̄ fiunt eē iniuſta: ſꝫ facere iniuſtū p ſe eſt facere predicta ſic ſe hñtē. ſ. q operās ſit volēs ⁊ pmpte ⁊ delectabiliter opans. vñ facere illa p ſe eſt facere iſta ex habitu iclinante ad faciendū iſta: ſed iuſtus nō hꝫ talē habitū: idō non pōt facere hꝫ per ſe: ⁊ ponit exēplū de medicina. nāꝫ ſicut circa medicinā medicari ⁊ ſanare nō cōſiſtit in hoc ſoluꝫ q eſt incidere vel nō incidere vel dare pharmacū. i. medicinā laxatiuā vel nō dare ſed facere hec ſicut opꝫ.

N ¶ Iuſta aūt in iis ſūt q pticipes ſūt eoꝝ que ſūt ſimplr bona: hñt aūt ⁊ exuperationē in his ⁊ defectū: nā quibuſdā nō eſt ipſoꝝ exuperatio vt dijs fortaſſe: qbuſdā vō nulla ps eſt vtilis icurabilibus inquam malis: ſed omnia nocent. Quibuſdam autem vſq3 ad aliquē terminum atq3 hoc eſt humanum.

O ¶ Sunt aūt iuſta in his in qb⁹ iſunt ſimplr bona: hñt aūt ſupabūdātiā in his ⁊ defectū: his q dē enīꝫ nō ē ſupabūdātia ipſoꝝ: puta forte dijs. his aūt nulla particula vtilis inſanabilib⁹ ⁊ malis: ſed omnia nocent: his aūt vſq3 ad hoc: hoc autem humanum eſt.

¶ Hec eſt 4ª pticula ſcd̄e ptis pncipalis: in qua narrat qb⁹ cōpetunt iuſta: ⁊ dicit q iuſta cōpetūt illis pſonis qb⁹ pñt adeſſe ea q̄ ſunt bona ſimplr ⁊ abſolute cuiuſmodi ſunt diuitie ⁊ alia hmōi ⁊ circa hꝫ hoīes ſe hñt diuerſimode: ⁊ h ideo eſt: qꝛ qdā hoīes qñq3 hñt ſupabūdātiā hꝫ bonoꝝ ⁊ qñq3 defectū: ⁊ ſic ſe hñt hoīes cōiter. Quidā vō nunq̄ hñt ſuperabundātiā hꝫ bonoꝝ: ſed ſemp optime vtunꝫ talibus bonis ſicut cōtingit hoībus pfectis in vtute ⁊ forte dijs ꝫ errorē eoꝝ q ponebāt deos talibus vti: qbuſdam. ſ. valde malis ⁊ inſanabilib⁹ a ſua malitia nulla pticula taliū reꝝ eſt vtilis: ſed oīa eis nocent. Quibuſdā vō nō oīa nocent: ſed vſq3 ad determinatuꝫ terminum proſunt ⁊ non vltra. ⁊ hoc eſt humanum.

Secūda pars qnti libri ꝯtinet in vno caº: in quo oſtēdit qualr epyichia ⁊ epyiches ſe hñt ad iuſtitiā ⁊ ad iuſtuꝫ: ⁊ q epyiches neq3 ſimplr eſt idē iuſto neq3 alteꝝ ⁊ qd̄ eſt meli⁹ nō oī iuſto ſed legali: qꝛ eſt directio legalis iuſti habētis qñq3 pctm̄: qꝛ lex vlr ⁊ de his que in plurib⁹ ponit. Singularia aūt ſub his ideterminata. pp quā ideterminationē nō in lege nec in legis poſitore eſt peccatū: cū legis poſitor ſic diceret. ſi ſciret ſingulares euent⁹: cui⁹ effect⁹ directiuū eſt epyiches: ⁊ q pp ſingulariū indeterminationē nō oīa ꝫm legē ſunt oīno certa: ſed indigēt quadā virtute directiua: deinde qd epyiches: ⁊ quid epyichia. 2ª pe. lib. 5 cap.

¶ Deinceps dōꝫ eſt de eqtate ⁊ bonitate: atq3 equo ⁊ bono: quonā mō ſeſe hꝫ: equitas qdē ⁊ bonitas ad iu

ſtitiam

A ſtitiā:equū aūt ⁊ bonū ad iuſtū. Nā cōſiderātib⁹ neqꝫ ſimplr idē:neqꝫ genere diuerſuꝫ eē vř. Atqꝫ interdum laudam⁹ equū ⁊ bonū virūqꝫ talē:q̄re ⁊ ad alia laudā tes trāſferim⁹ ꝓ bono:ipſuꝫ equius declarātes meli⁹ eē. Interdū rōnē ſequētib⁹ abſurdū vř:ſi equū ⁊ bonū ſit qd p̄ter iuſtū laudabile ſit:nā aut iuſtum nō eſt ſtudioſuꝫ:aut equū ⁊ bonū:aliud eſt a iuſto aut idē ſūt ſi vtrūqꝫ eſt ſtudioſuꝫ. Hec igř dubitatio ob ea fere que dicta ſunt naſcit̃ de ipſo equo ⁊ bono.

Capitulum 2ᵐ pᵗⁱˢ li. 5. ethi. p̄ gs. c. De epyicbia ṽo ⁊ epyicbe qualr ſe hꝫ ꝓximū eſt dicere. Epyicbia qdeꝫ ad iuſtitiam:epyicbes auteꝫ ad iuſtum. ¶ Neqꝫ.n. vt idē ſimplr:neqꝫ vt alterū genere vř intēdētib⁹:⁊ qn̄qꝫ eniꝫ epyicbes

B laudam⁹ ⁊ virū talē. Quare ⁊ ad alia laudātes trāſferim⁹ ꝓ bono magis epyicbes:qm̄ melius oſtēdētes. ¶ Qn̄qꝫ aūt rōnē ſequētib⁹ vř incōueniēs ſi epyicbes p̄ter iuſtū qd exn̄s laudabile eſt:vel eni iuſtū nō ſtudioſuꝫ vř epyicbes aliō: vel ſi ambo ſtudioſa idē ſunt. Dubitatio qdem igit̃ fere accidit ꝑꝑ hoc circa epyicbes.

Unicū c. 2ᵉ pᵗⁱˢ dᵉ in q̄tuor ptes p̄n. Iſtud eſt capl̄m de epyicbia ꝯtinēs ſcḋaꝫ ptē qnti libri:in quo p̄ determinat de obiecto epyicbie.2° de eī⁹ ſubo.3° de ipſo habitu. ⁊ ꝯtinet q̄tuor ptes p̄ncipales. In p̄° ꝓponit intētionē ſuā ⁊ eā ꝓſequit̃ mouēdo quādā q̄ōnē ⁊ ad eā arguit. In 2° ibi[Sūt aūt oīa.]ſoluit q̄ōnē motā. In 3° ibi[Manifeſtū aūt ⁊ ex h.]determinat̃ de ſubiecto epyicbie. In 4° pte ibi[Et habitus ipſe.]determinat̃ de hitu epyicbie. In p̄° igit̃ pte ꝓponit intētionem

C ſuā ⁊ eā ꝓſeqt̃ mouēdo quādā dubitationē ⁊ ad eā arguit. Dicit igit̃ p̄mo q ꝓximū eſt dicere de epyicbia que noīat quēdā hitū ⁊ de epyicbe que eſt obꝫ eī⁹ qualr epyicbia ſe hꝫ aḋ iuſtitiā ⁊ qualr eī⁹ obm qḋ dř epyicbes ſe hꝫ ad iuſtū qḋ eſt obm iuſtitie. ¶ Intelligēdū ſm expoſitores q epyicbes dř in greco illō qḋ eſt ꝯueniēs ⁊ decēs ab epy qḋ eſt ſupra. ⁊ ycos qḋ eſt obediēs:q2 ꝑ epyicbiā aliqs excellentiori mō obedit:dū obſeruat intētionē legis vbi intentioni legis diſſonāt v̄ba legis.[Neqꝫ eniꝫ vt idē.]ꝓſequit̃ dubitādo an epyicbes ſit idē qḋ ſimplr iuſtū ⁊ ar. ad dubitationē ꝓbādo q nō eſt idē qḋ iuſtū: q2 qn̄qꝫ laudam⁹ illō qḋ eſt epyicbes.i. obꝫ epyicbie vltra iuſtū dicētes h eſt bn̄ factū ⁊ meli⁹ q̄ ſi fuiſſet factū ſꝫ v̄ba legis:⁊ talē virū q h

D opat̃ dicim⁹ eſſe virilē ⁊ ꝑfectū ⁊ magis ꝑfectū illo q opatur ſm v̄ba legis. Ex quo appet q exq̄ laudam⁹ epyicbes vltra opus iuſtū ⁊ hoīeꝫ epyicbū magis q̄ hoīeꝫ iuſtū.nō videt̃ q epyicbes ſit idē ſimplr qḋ iuſtū.[Qn̄qꝫ aūt rōnē ſequētib⁹.]arguit in ꝯtriū.d. q ex alia pte ſi velim⁹ ſeq rōnē videt̃ incōueniēs:ſi illud qḋ eſt epyicbes ſit laudabile: ⁊ tñ ſit aliō p̄ter iuſtū. vñ arguit ſic. Bonū ꝯuenit vno mō tm̄. vt in 2° hui⁹ dictū eſt:aut g̃ ambo ſūt bona.ſ. epyicbes ⁊ iuſtū:⁊ tūc opꝫ q ſint idē ⁊ nō diuerſa:cū bo͞n ſit vno mō tm̄. vel nō ambo ſunt bona:⁊ ſic vel epyicbes nō eſt bo͞n: ⁊ tūc nō eſt laudabile:vel iuſtū nō eſt bonū qḋ eſt incōueniens. Sic ergo circa illud qḋ eſt epyicbes accidit dubitatio ꝑꝑ ꝓdicta:q2 ex vna pte nō videt̃ q epyicbes ⁊ iuſtuꝫ ſint idē. inquātū epyicbes laudat̃ vt melius q̄ iuſtuꝫ:⁊ ex alia pte videt̃ q ſit idem cum iuſto inquantū illud qḋ eſt preter iuſtum nō videt̃ bonum ⁊ laudabile.

¶ Recte aūt aliquo mō ſeſe hn̄t oīa:⁊ nihil ꝓſus ipſis aduerſat̃:nā equū ⁊ bonū iuſtum eſt:⁊ eſt aliquo iuſto melius:⁊ nō vt aliqḋ aliud gen⁹ melius eſt ipſo iuſto. E

Idē eſt ergo iuſtū atqꝫ equū ⁊ bonū:⁊ vtrūqꝫ qdē eſt ſtudioſuꝫ:preſtabilius aūt eſt ipſuꝫ equū ⁊ bonuꝫ. Fit aūt hec dubitatio q2 equum ⁊ bonum iuſtum qdē eſt: nō aūt lege:ſed emendatio legitimi iuſti.

¶ Sūt aūt oīa ſm modū quēdam recte:⁊ nihil ſubcōtrariū ſibiipſis. Epyicbes.n. iuſto quodā ens meli⁹ eſt ⁊ iuſtū:⁊ nō vt aliud q̄ddā genus exn̄s meli⁹ eſt iuſto. Idē g̃ iuſtū ⁊ epyicbes:⁊ ambobus ſtudioſis exn̄tib⁹ meli⁹ epyicbes. Facit aūt dubitationē:qm̄ epyicbes iuſtū qdē eſt: nō aūt qḋ ſꝫ legē:ſed directio iuſti legalis. 2ᵉ pᵗⁱˢ c.

F ¶ Hec eſt 2ᵃ ps hui⁹ capli:in qua ſoluit dubitationē motā. ⁊ cōtinet duas ꝑticulas. In p̄ᵃ ponit ſolonē dubitatiōis ⁊ rōnē dubitatiōis. In 2ᵃ ibi[Cā aūt qm̄ lex.]Aſſignat rōnē veritatis ꝓpoſite in ſolone dubitatiōis. Dicit igit̃ p̄ q oīa q̄ dicta ſunt ꝓ vtraqꝫ pte dubitationis quodāmō recte ſe hn̄t:nec eſt aliq̄ cōtrarietas.nā qḋ eſt epyicbes eſt q̄ddaꝫ iuſtū:⁊ tñ eſt meli⁹ quodā alio iuſto.nā ſicut dcm̄ eſt ſupe⁹ iuſtuꝫ quo ciues vtunt̃ diuidit̃ in nāle ⁊ legale. Eſt igitur epyicbes meli⁹ iuſto legali:ſed cōtinet̃ ſub iuſto nāli:⁊ ſic nō dř melius q̄ iuſtū quaſi ſit q̄ddā aliud gen⁹ ſeꝑatum a genere iuſti. Sic igit̃ iuſto ⁊ epyicbes exn̄tibus ſtudioſis: epyicbes eſt melius q̄ iuſtum legale. Rō ṽo dubitationis eſt:q epyicbes eſt aliqḋ iuſtū ſed nō eſt iuſtū legale:ſꝫ eſt quedā directio iuſtitie legalis. Dictū eſt eniꝫ q cōtinetur ſub iuſto nāli a quo orit̃ iuſtū legale. vnūq̄dqꝫ aūt natum eſt dirigi ſꝫ p̄n͞m a quo orit̃:⁊ ꝑ h q epyicbes eſt directiuū

G iuſti legalis pōt ꝓbari q̄ddā pus dictum.ſ. q epyicbes eſt meli⁹ q̄ iuſtū legale:⁊ hec eſt ꝯclō 38ᵃ que ꝓbat̃ ſic. Unūq̄dqꝫ nāliter directiuum inquantū hꝫ eſt melius eo qḋ per ipſum dirigitur:ſed epyicbes cum ſit iuſtum naturale eſt directiuum iuſti legalis. ergo ⁊c. 38ᵃ ꝯclo hui⁹. 5. li.

¶ Cauſa aūt eſt:q2 lex qdē oīs vlis eſt:fieri aūt nō pōt vt de qbuſdā vlr recte dicat̃. In qbus igit̃ vlr qdē dicere neceſſe eſt:fieri aūt nō pōt vt recte dicat̃:in is lex id accipit qḋ ſit plerūqꝫ nō ignorās peccatū. Et eſt nihilominus recta:peccatū eniꝫ nō eſt in lege:nec in legiſlatore:ſed in ipſa rei nā. Cōtinuo nāqꝫ rex eaꝫ que ſub actionē cadūt mā talis eſt. Cū igit̃ lex qdē vlr loquit̃:in his aūt preter vlē q̄ppiā accidit:tuꝫ recte ſeſe

D hꝫ vt ea pte qua legiſlator omiſit atqꝫ peccauit abſolute locutus emendet̃ defectus. Qḋ ⁊ ipſe legiſlator ſi adeſſet hoc mō dixiſſet:⁊ ſi ſciuiſſet iubētē legē tuliſſet. Quapꝑ iuſtū qdē eſt ⁊ preſtabilius aliquo iuſto:non tñ ſimplr iuſto:ſꝫ eo qḋ peccat. Propterea qḋ ſimplr dictū eſt. Atqꝫ hec eſt nā ipſius equi ⁊ boni. Emēdatio legis ea ex pte qua deficit ob vlē:hoc eniꝫ eſt cauſa. Et vt nō oīa ſint lege:q2 de qbuſdā ipoſſe eſt ponere legeꝫ. Quare decreto eſt opus. Indefinite nāqꝫ rei ldefinita ⁊ regula eſt:ſicut ⁊ edificatiōis. Leſbie plūbea norma. Ad lapidis eniꝫ figurā mutat̃ ⁊ nō manet: ⁊ decretū ad res ipſas ſili mō. Patet igit̃ qd eſt equū ⁊ bonū:⁊ eſſe iuſtū ⁊ quo iuſto preſtabilius.

¶ Cauſa aūt qm̄ lex qdeꝫ vlr oīs. De qbuſdam aūt nō eſt poſſe recte dicere vlr. In qbus igitur neceſſariū qdē dicere vlr:non poſſe aūt recte:h vt in plus accipit lex non ignorans qḋ pctm̄ eſt.

3 ℂ Et eſt nihilominus recta: pctm̄ enim nō in lege neqȝ in legis poſitore: ſed in nã rei eſt. Cōfeſtim eniȝ opabiliū mã talis eſt. cū igit̃ dicat lex vlr. Accidit aūt in h̄ p̄ter ea q̄ vlr: tūc recte h̄ẽt vbi dlīgt legis poſitor ⁊ peccauit ſimplr dicēs: dirigere qđ deficit: qđ ⁊ legis poſitor ſic vtiqȝ diceret illic preſens: ⁊ ſi ſciret legem poſuiſſet.

ℂ Propter qđ iuſtū qdē eſt ⁊ qđdã meli⁹ iuſto nō eo ꝙ ſimplr aliđ: ſȝ eo ꝙ ꝑ ſimplr pctm̄: ⁊ eſt hec nã q̄ epyicheis: directio legis vbi deficit ꝑꝑ vle: hec eni cã: ⁊ ei⁹ ꝙ nō oīa ſȝ legē eſſe: qm̄ de qbuſdã ipoſſe ponere lege quare ſnīa indiget. Indeterminati.n. indeterminata regula

K eſt: queadmoduȝ ⁊ leſbie figurationis plūbea regula eſt. Ad figurã eniȝ lapidis trãſmutat̃ ⁊ nō manet regula: ⁊ ſnīa ad res. Quid qdem eſt igitur epyicheis: ⁊ qm̄ iuſtum: ⁊ qm̄ melius iuſto manifeſtum eſt.

ℂ Hec eſt 2ª pticula ſcđe ptis: in qua aſſignat rōnē veritatis ꝓpoſite in ſolōne qōnis que eſt ꝙ iuſtū legale indiget directione que fit ꝑ epyicheis ſeu ꝑ iuſtum nãle. Cã vo q̄re iuſtū legale idiget directione eſt: q2 oīs lex dat̃ vlr: q2 eniȝ pticularia ſunt infinita: nō pñt cōprehendi ab itellectu humano: vt de ſingulis pticularib⁹ ferat̃ lex: ⁊ iđ opȝ ꝙ lex in vli ferat̃: puta vt qcūqȝ fecerit homicidiū occidat̃: de quibuſdã eni pōt ſermo vlr ſemꝑ eē verus: ſicut in neceſſariis in qb⁹ nō pōt defect⁹ accidere: ſȝ de qbuſdam nō eſt poſſe ꝙ dicat̃ in vli ꝙ ſemꝑ ſit verū ſicut in ɔtingētib⁹ de qbus ſi

L aliqđ ſit verū vt in plurib⁹ in paucioꝛib⁹ tñ deficit: ⁊ talia ſunt facta humana de qb⁹ dant̃ leges: q2 igit̃ in talib⁹ necē eſt ꝙ legiſlator loquat̃ vlr ꝑꝑ ipoſſibilitatē cōprehēdēdi pticularia: nec eſt poſſe ꝙ illud qđ dr̄ in oīb⁹ recte ſe hẽat ꝑꝑ h̄ qđ deficit in paucioꝛib⁹: legiſlator accipit illud qđ eſt in plurib⁹: ⁊ nō ignorat ꝙ defect⁹ pōt eē in paucioꝛibus ſicut nãlis dicit ꝙ hō hȝ.5. digitos: ⁊ tñ nouit ꝙ ꝑꝑ erroꝛē nãe accidit qñqȝ ɔtrariū: ſed in paucioꝛib⁹. [Et eſt.] Predict⁹ tñ defectus nō tollit rectitudinē legis: nec iuſti legalis: q2 lex recta eſt: nec eſt defect⁹ ex pte legis: q2 lex rōnabilr poſita eſt: neqȝ ex pte legiſlatoris q locut⁹ eſt ſȝ cōditionē mãe: ſed defect⁹ eſt ex pte rei: talis eniȝ eſt mã opabiliū humanoꝝ ꝙ nō ſunt vlr ⁊ ſemꝑ eodē mō: ſed in paucioꝛib⁹ diuerſificant̃ vt reddere depoſitū ſȝ ſe eſt iuſtū: ⁊ vt in plurib⁹ bonū: in aliquo tñ caſu pōt eē malū: vt ſi gladius reddat̃ furioſo. [Cū igit̃ dicat.] Ex his ɔcludit̃ ꝙ necē eſt eē aliqđ

M 39° xl° bui°.5.l°. directiuū iuſti legalis: ⁊ hec eſt ɔ̄ 39ª: que ꝓbat̃ ſic. Illius qđ qñqȝ deficit ⁊ nō eſt ſemꝑ vtile obſeruari necē eſt eſſe aliqđ directiuū: ſed iuſtū legale qñqȝ deficit nec eſt ſemꝑ vtile illud obſeruari. igit̃ necē eſt aliqđ directiuū eſſe iuſti legalis. Maior pȝ de ſe ⁊ minor declat̃. nã lex ꝓponit vlr aliqđ qđ nō eſt vlr obſeruãdū: ſed in aliquo caſu deficit ⁊ in tali caſu lex indiget directione: ⁊ vbi talis caſus accidit ſi legiſlator eēt pñs determiaret ſic eē corrigēdū: ⁊ ſi a p̄n⁹ pſciuiſſet poſuiſſet h̄ in lege: ſed nō potuit cōprehēdē oēs caſus pticulares. Exēplū iſtius directionis legis ponit̃ tale. In qdã ciuitate ſtatutū fuit ſub pena capitis ꝙ nullus pegrinus aſcēderet muros ciuitatis ne. ſ. poſſet dñiū ciuitatis vſurpare. hoſtib⁹ vo inuadētib⁹ ciuitatē qdã pegrini aſcēdētes muroꝝ ciuitatis defenderūt ciuitatē ab hoſtib⁹: quos tñ nō eſt dignū capite puniri: q2 eēt ɔ̄ ius nãle vt benefactoꝛib⁹ pena repēderet̃: ⁊ iđ iſtud iuſtū legale opȝ dirigere ſm iuſtū naturale ſcilicet ſm epyicheis. [Propter qđ.] Concludit veritatē itētã. ſ. ꝙ opȝ ponere directiuū iuſti legalis qđ eſt epyicheis: ⁊ epyicheis eſt qđdã iuſtū ⁊ eſt meli⁹ quodã iuſto: ſȝ nō eſt melius iuſto nãli qđ ſimplr ⁊ vlr eſt obſeruãdū: ſed eſt meli⁹ iuſto legali in quo accidit pctm̄: per hoc qđ ſimplr. i. vlr ꝓponit̃. vñ hec eſt nã ei⁹ qđ eſt epyicheis ꝙ ſit directiuū legis vbi lex deficit ꝑꝑ aliquē pticularē caſuȝ: nec pñt oīa determiari ꝑ legē: q2 de qbuſdã q̄ raro accidūt ipoſſe eſt ꝙ lex ponat̃ eo ꝙ non pñt oīa talia ab hoīe ꝓuideri: ⁊ iđ ncēia eſt ſnīa iudicis p̄ter leges latã: ꝑ quã ſnīam vle dictū legis applicat̃ ad pticulare negociū: q2 eniȝ mã opabiliū humanoꝝ eſt īdeterminata opȝ ꝙ eoꝝ regula que eſt lex ſit īdeterminata nō ſemꝑ eodē mō ſe hñs: ⁊ ponit̃ exēpluȝ de regula leſbie edificationis in leſbia eniȝ inſula ſūt lapides duri q nō pñt de facili ferro ſcindi vt ſic dirigant̃ ad oēm rectitudinē: ⁊ iđ edificatores ibi vtunt̃ regula plumbea: ⁊ ſicut iſta regula applicata ad figuras lapidū nō manet in eadē diſpōne: ita opȝ ꝙ ſnīa iudicū adaptet̃ ad res ſm ꝙ cōuenit rebus. N

O ℂ Ex quo etiaȝ pȝ ⁊ quid nã ſit hō bonus ⁊ equus: eſt eniȝ is qui talia eligit ⁊ agit: ⁊ q nō exacte iuſtū in deteriorem exequitur partem: ſed iminuit: tametſi legem adiutricem ad illud habet.

ℂ Manifeſtuȝ aūt ⁊ ex h̄: qm̄ epyicheis q̄s eſt: taliū eniȝ electiu⁹ ⁊ opatiu⁹: ⁊ nō acribodykayos ad deterius: ſȝ minoratiuus: q̄uis habēs legē adiuuantem epyicheis eſt. 3° p°.c.

ℂ Hec eſt 3ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i: in qua determinat de ſubiecto epyicheie: ⁊ dicit ꝙ manifeſtū eſt ex p̄dictis q̄s hō eſt epyicheis. ſ. ille q eligit ⁊ opat̃ que dicta ſunt. ſ. q dirigit iuſtū legale vbi deficit. Qualiȝ eniȝ bon⁹ iudex dȝ eē epyicheis ⁊ ſnīa ſua opatio epyicheie ⁊ ponit vnã ꝓprietatē eius ⁊ dicit ꝙ talis hō non eſt acribodykayos. i. diligenter exequens iuſtitiã ad deteri⁹. ſ. ad puniendū: ſicut illi q ſunt rigidi in puniendo: ſed diminuit penas q̄uis hẽat legē adiuuantē ad puniendū: nō eniȝ pene ſunt ꝑ ſe intētę a legiſlatore: ſed pena intēdit̃ quaſi medicina pctōꝝ: ⁊ iđ epyicheis nō plus opponit de pena q̄ꝫ ſufficit ad cohibēdū pctm̄.

ℂ Et habitus hic equitas ⁊ bonitas di. Que qdē iuſtitia quedã eſt ⁊ non alius q̄ꝫ habitus.

ℂ Et habit⁹ ipſe epyicheia iuſtitia quedã exñs: ⁊ non alter quidem habitus. 4° p°.c.

ℂ Hec eſt 4ª ps h⁹ capl'i: in q̄ determiat̃ de hītu epyicheie: ⁊ dicit ꝙ hītus q eſt epyicheia eſt qdã ſpēs iuſtitie: ⁊ nō eſt alius habitus q̄ꝫ iuſtitia. Nōn^m eſt hic ſm Lincon. ꝙ hoc nomen epyicheia multas hȝ ſignificationes. nã vno mō ſignificat ſtudioſitatē. i. vtuoſitatē ⁊ decentiã ⁊ moderationē ⁊ modeſtiã ⁊ amorē cognitiōis ſuipſius q̄lis ſit in vtute ex prudētiū ⁊ cognoſcētiū ipm iudicio. Alio mō ſignat vtutē cognoſcitiuã moderaminis legū: qualr. ſ. leges poſite de his que vt frequēti⁹ ⁊ in plurib⁹ ɔtingūt nō ſunt obſeruãde in aliqb⁹ caſib⁹ q ɔtingūt raro ⁊ vt in paucioꝛib⁹: ſȝ moderãdus eſt eaꝝ rigor ſm circūſtantias rari⁹ accidētes cui⁹ rei exēpla ſatis iferi⁹ patebūt. hec Lincon. ℂ Videdi aūt vr̄ ꝙ h̄ nomē epyicheia duas hȝ ſignationes q2 vno mō accipit̃ cōiter ꝑ oī vtute indifferēter. vñ inferi⁹ i multis locis ꝓhs idē intēdit ꝑ hoc nomen epyicheis ⁊ ꝑ h̄ nomen vtuoſuȝ ſeu ꝑ hñs vtutē. Alio mō accipit̃ ꝓprie pro quadã ſpe nãlis iuſtitie q̄ eſt directiua iuſtitie legalis: ⁊ nō eſt vtus cognitiua ſicut nec iuſtitia: ſed eſt vtus directiua circa mãm legis ſeu iuſtitie legalis: ⁊ ſic accipit̃ hic. ℂ Dubitat̃ hic vtrū epyicheia ſit vtus. Videt̃ ꝙ nō: q2 nulla vtus excludit aliã vtutē: q2 vtutes ſunt ɔnexe vt patebit. 6. hui⁹:

Nōn^m Q Nō epyicheie mult te ſignificatione.

Dubiū rō p°

ſed

A ſed epyichia excludit iuſtitiā legalem:q2 tollit illud qd̄ eſt
rō 2ª iuſtū ſm̄ iuſtiā legalē.igit̄ nō eſt v̇tus.℄ Itē v̇tus poteſt
ineſſe cuilibet:q2 ſ3 Euſtratiū ſup̄ p̄m̄ ethi°.nulli volenti vt
op3 opanti eſt ipoſſis poſſeſſio v̇tutis:ſ3 epyichia nō pōt in
eſſe cuili3:qd̄ p3:q2 ei° eſt interptari intentionē legiſlatoris:
ſ3 leges interptari ad ſolū p̄ncipē ptinet ⁊ nō ad ſubditos.
In oppo igit̄ ⁊c.℄ In ɔ̄riū eſt ·p̄bs q ponit q epyichia eſt ſpēs iu
ſitū phs. ſtitie:ex quo ſeq̄t̄ q eſt v̇tus.℄ Ad hāc dubitationē dōm
Solo. q epyichia eſt v̇tus:cui° rō eſt:q2 qd̄ inclinat ad operādū
cōformiter recte rōni eſt v̇t°:ſ3 epyichia eſt hu°.nā epyi
chia tribuit ſubdo ſuo facultatē interpretādi legē in ordine
ad bonū cōe qd̄ finalr̄ intēdit̄ in oi lege.Cū igit̄ nihil plus
ɔſonet recte rōni q̄3 q bonū cōe ſaluet̄:p3 q epyichia icli
nat ad operādū ɔformiter recte rōni:neceſſitas aūt iſtius
v̇tutis ſumit̄ ex defectu legis.Nā q2 act° humani de qbus
B leges dant̄ ſunt pticulares ⁊ cōtingētes ⁊ infinitis modis
variari pnt ipoſſe eſt talib° aliquā regulā applicare:que in
nullo caſu deficiat:pp̄ qd̄ op3 leges que de iſtis vl̄r tradit̄
in aliquo caſu pticulari deficere.Cū igit̄ legiſlator p̄ p̄ce
pta legis ſemp̄ intēdat eq̄litatē iuſtitie ⁊ bonū rei publice
ſi cōtingat q in aliquo caſu pticulari obſeruare p̄cepta le
gis ſit ɔ̄ eq̄litatē iuſtitie vel ɔtra bonū cōe ſicut ɔ̄ bo̅ cōe
eſt reddere depoſitū alicui pditori ad ipugnationē ciuita
tis:vel gladiū depoſitū furioſo ad ſuiipſius interfectionē:
tūc in his caſib° ⁊ ſilib° malū eēt ſequi v̇ba legis:ſed p̄ter
miſſis v̇bis legis debem° ſeq̄ intētionē legiſlatoris eligen
do illud qd̄ rō iuſtitie exigit ⁊ cōis vtilitas:⁊ ad p̄mpte eli
gendū iſta ⁊ ad pſequēdū itentionē legiſlatoris ordinat̄
epyichia que latine dr̄ nāl̄is eq̄tas:⁊ ſ3 Albertū hec v̇tus
Da^m 2^m rō p̄ª innitit̄ huic p̄n° oē qd̄ ad aliquē finē ordinat̄ ſeu inſtituit̄
ɔ̄ illū finē obſeruari nō d3.℄ Sz dubiū eſt cuiuſmodi ſūt
ppōnes legis q̄s rectificat ⁊ dirigit epyichia:aut eni3 ſunt
C ppōnes falſe ⁊ ſic nō foret lex recta:aut ſunt ppōnes vl̄r
vere:⁊ tūc nō indigēt directione cū nō hēant inſtātiā.v̇bi
gr̄a.Si lex p̄cipiat q ois homicida ſit morte puniendus:
aut hec ppō eſt vl̄r v̇a:⁊ tūc nō indiget directione:aut hēt
iſtātiā in aliquo ſingulari:⁊ tūc eſt ſimplr̄ falſa:q2 vl̄is eſt
ſimplr̄ falſa cui° vna ſingularis eſt falſa:⁊ ſic nō eſt lex re
cta ſed erronea:cū p̄cipiat errorē ⁊ falſum:⁊ ſi dicat̄ q lex
p̄cipit illud qd̄ eſt verū ⁊ tenēdū vt in plurib°.ɔ̄.ſ3 ſi pro
pōnes legis eēnt tales vt in plurib°.ois homicida eſt mor
te puniendus:ſed ex dictamine legis illō ſtatuētis nō eſſet
aliqs homicida morte puniēdus:nō eni3 ſeq̄t̄ vt in plurib°
ois homicida ē morte puniēdus.g̊ iſte homicida eſt mor
te puniendus.℄ Itē epyichia eſt p̄mo de vl̄ib°:q2 nō diri
rō 2ª git in ſi ſingulari caſu tn̄ nec in illo:igit̄ eſt directiua p̄ cir
ca vl̄e:ſed in opōnib° humanis nō inuenit̄ aliqd vl̄e ve3
qn̄ capiat iſtātiā in aliq̄ caſu ſingulari.igit̄ q̄ rōne iuſtitia
D legalis idiget aliq̄ v̇tute dirigēte,eadē rōne epyichia indi
Ad p̄m rōnem dubij.2. gebit alia v̇tute dirigēte:⁊ ſic i ifinitū.℄ Ad p̄m iſtoꝝ dō3:
q alie ſunt ppōnes legis expſſe ⁊ alie itellecte ſ3 itētionē
legis latoris.ppōnes legis expſſe vel ſcripte inter legalia
ſunt ppōnes vl̄es:q̄ que nō ſūt vl̄r vere:ſ3 ſunt v̇e vt in plu
rib°.v̇bi gr̄a.vt ois homicida eſt morte puniēdus:ſ3 ppō
huic correſpōdēs ſ3 intētionē legis latoris eſt iſta.ois homi
cida eſt morte puniēdus:niſi ius nāle vel recta rō ſit in cō
trariū.Dico igit̄ q ppōnes legis de v̇tute ſermonis ⁊ ſm̄
q ſonāt v̇ba legis nō ſunt vl̄r v̇e nec tenēde:tn̄ itell̄s legis
latoris de h° ppōnib° eſt verus vl̄r.v̇.g.Iſtud eſt vl̄r ve
rū ⁊ iuſtū ſ3 legē.q ois homicida eſt morte puniēdus niſi
ius nāle vel recta rō ſit in ɔ̄riū.vn̄ lex eſt recta qn̄ ppōnes
legis ſūt vere ſm̄ itētionē legis latoris quāuis nō ſint vere
Ad 2^m ſm̄ v̇ba legis.℄ Ad aliud dōm q epyichia non eſt circa
aliqd̄ vl̄e p̄mo:ſ3 eſt v̇tus directiua eque p̄ circa oēs caſus
ſingulares accidētes circa legalia vel p̄cepta legis.vn̄ ſicut

act° vidēdi nō eſt p̄ circa aliqd̄ vl̄e:ſed circa qd̄l3 ſingula E
re qd̄ eſt obm̄ viſus:ita epyichia nō h3 p̄ obo p̄ circa qd̄ di
rigit aliqd̄ vl̄e:ſed qd̄l3 ſingulare eque p̄ niſi qs velit diſti
guere de obo motiuo ⁊ de obo ɔtētiuo qd̄ nō eſt multū ad
ppoſitū.Sic igit̄ dico q epyichia eſt v̇tus p̄ quā obſerua
tur itētio legis latoris:⁊ nō ſemp̄ obſeruant̄ v̇ba legis:⁊ ſ3
q vr̄ ·p̄bs dicere:epyichia eſt v̇tus ſpālis cōtēta ſub iuſti
tia nāli.Lincon.ꝯ vr̄ dicere q cōtinet̄ ſub prudētia nāli:
q2 eſt v̇tus cognoſcitiua moderaminis legū.Et mihi vr̄ q
cōprehēdat vtrāq3.ſ.prudētiā nālē vna cum iuſtitia nāli.
℄ Ad p̄m in ɔ̄riū dōm q epyichia nō excludit itellectum
iuſtitie legalis q̄uis excludat v̇ba:⁊ ſic nō excludit aliquā Ad p̄m rōnē.p̄. dubij.
v̇tutē.℄ Ad aliud dō3 q cū lex ſit ɔdita pp̄ bonū cōe rei
publice:q̄l3 lex intātū h3 v̇tutē obligādi inq̄ntū ad bonū Ad 2^m
cōe rei publice ordinat̄.Si igit̄ ɔtingat aliqs caſus in quo
obſeruātia legis obuiat manifeſte bono cōi vl̄ nāli eq̄tati: F
in tali caſu lex pdit v̇tutē obligādi ⁊ rōnē de lege:⁊ in tali
caſu cuilibet ſubdito licet a v̇bis legis diſcedere ⁊ intētiōi G
legis latoris ſe cōformare.℄ Ad formā rōnis dō3 q ſub
diti nō eſt interptari legē in dubijs:ſ3 v̇bi obſeruātia legis
manifeſte ē ɔ̄ria bono publico vl̄ nāli eq̄tati:tūc cuili3 ſub
dito licet v̇ba legis omitē ⁊ itētiōi legis latoris adherere.

Tertia pars

Tertia pars quīti libri cōtinet̄ in vno ca° in quo determinat̄ de iuſtitia metaphorice Tertia ps li.5 eth.
dictaq3 ɔſiſtit in his que ſūt hois ad ſeipm̄.⁊ p̄mo oſten
dit̄ q nō ɔtigit aliquē ſibiipſi iniuſtū facere.⁊ p̄mo q nō
ſ3 vl̄e3 iuſtitiā iniuſtū facit ſibiipſi aliqs ēt occidēs ſeipſ3:
.ſ3 ciuitati:deinde q nec ſ3 iniuſtitiā pticularē.p̄ q2 ſit hūet
plus ⁊ minus.2° q2 voluntarie ⁊ ex electiōe ⁊ in ſeipſo ſm̄
hūs agit̄ ⁊ patit̄.3° q2 volēs iniuſtū pateret̄.4° q2 in nul
la pticulari iniuſtificatione aliqs ſibiipſi iniuſtū facit.po
ſtea ſoluit̄ totalr̄ p̄ diffōnē ei° qd̄ eſt iniuſtū3 pati:deinde
oñdit̄ q ambo ſūt praua.ſ.iniuſtū facere ⁊ iniuſtū pati:ſ3
tn̄ iniuſtū facere ſimplr̄ eſt deterius:l3 poſſit ſ3 accñs eſſe
min° malū:deinde q ſm̄ metaphorā ⁊ nō pprie dicuntur H
iuſtū ⁊ iniuſtū nō ipſius ad ſeipm̄ ſed ptibus ipſius qbus
pōt eſſe ad inuicē nō politicū iuſtū ſ3 dñatiuū vt ptī aie ha
bēti rōnē ad irrōnabilē in qb° ſi rō imperat ⁊ irrōnali ipe
rat̄ eſt iuſtū qōdā.ſi v̇o ecōuerſo iniuſtū qōdam.

℄ Patet ex iis que diximus ſi fieri poſſit:vt ſibiipſi qſ
piam iniuriā3 faciat nec ne.Iuſta enim quedam ex oi
v̇tute a lege ſunt ordinata:⁊ lex nō iubet ſeipſū3 quē q̄3
occidere:que v̇o nō iubet vetat.Preterea cū qſpiā cō
tra legē ledit nō laceſſitus:tum is iniuriā ſponte facit.
Sponte aūt is iniuriā facit q ſcit ⁊ eū cui facit:⁊ modū
quo facit.At qui ſeipſū3 ob iram occidit:ſponte:id qd̄
lex nō pmittit ɔtra legē efficit rectā:iniuria ergo facit.

Utrū aūt cōtingat ſibiipſi iniuſtū3 fa D
cere vel nō:manifeſtū3 ex his que di Caput vni cum tertie ptis li.5. ethicoꝝ.
cta ſunt.℄ Quedā3 eni3 ſunt iuſtoꝝ
ſm̄ omnē v̇tutē a lege ordinata:puta p̄° parag.
non iubet ſeipſum interficere lex:quod autem
nō iubet phibet.℄ Adhuc aūt cum preter legē
noceat alicui qui nō eſt cōtra nocens volens in
iuſtū facit:volens aūt ⁊ ſciens ⁊ que ⁊ quid ⁊
quo.Qui aūt ppter iram ſeipſū3 occidit volēs
hoc operatur preter rectam legē:quod nō ſinit
lex.Iniuſtum facit ergo.

Hec eſt tertia ps libri quīti que ɔ̄tinet̄ in vno ca° cō Capli vni ci tertie ptis quinto in quo q̄ gnq3 ptes p̄n.
tinēte qnq3 ptes p̄ncipales.In p̄° monet̄ hec
qō.vtrū aliqs poſſit ſibiipſi iniuſtū facere:⁊ ad eā arguit.

R In 2º ibi[Sed cui.] ſoluit eam quātū ad iniuſticiā legalez. In 3º ibi[Adhuc aūt ſm ꝙ iniuſtus.] ſoluit q̄ōnem q̄ntum ad iniuſticiā ꝑticularē. In 4º ibi[Manifeſtū aūt ⁊ q̄m.] cōparat ad inuicē iniuſtū facere ⁊ iniuſtum pati. In 5º ibi [Scḋm metaphorā.] oſtēdit q̄lis eſt iuſticia vel iniuſticia metaphorice dicta. In pᵒ igit̄ ꝑte mouet q̄ōnē ⁊ ad eā arguit: q̄ō quā mouet eſt iſta. vtruz aliq̄s ſibiipſi poſſit iniuſtū facere hāc q̄ōnē ſupius mouebat: ſed hʼ ꝑtractat. Dicit igit̄ ꝓ ꝙ ex ꝓdictis pōt eē manifeſtū vtrum aliq̄s ſibiipſi poſſit iniuſtū facere.[Quedā.n.ſūt.] Arguit ꝓbādo dupl'r ꝙ aliq̄s pōt ſibiipſi iniuſtū facere. pmo ſic. Nā illa q̄ ſunt iuſta ſꝫ quācūq̄ʒ vtutē ordinant̄ a lege. vñ illō qḋ in nullo caſu ordinat̄ a lege nō vr̄ eſſe iuſtū ſꝫ aliquā vtutē: ⁊ ita vr̄ eſſe iniuſtuz: ſed in nullo caſu lex iubet ꝙ aliq̄s interficiat ſeipſuz: ⁊ illa q̄ in nullo caſu lex iubet: illa ꝓhibet: ⁊ qḋ lex

K ꝓhibet eſt iniuſtū: ⁊ aliq̄s pōt īterficere ſeipſuz. igit̄ aliq̄s pōt ſibiipſi iniuſtū facere. vñ pōt rō breuiter ſic formari.

Z Interficere ſeipſ̄ʒ eſt iniuſtū facere cū hʼ in nullo caſu pcipiat̄ a lege: ⁊ ꝑ ɔñs ꝓhibet̄ a lege: ⁊ ꝑ ɔñs eſt iniuſtū: ſed aliq̄s pōt ſeipſ̄ʒ interficere vl̄ ꝑcutere ⁊ vberare: quoꝝ q̄dlʒ

Nōᵐ eſt iniuſtū. igit̄ aliq̄s pōt ſibiipſi iniuſtū face. ¶ Circa hāc ꝓpōnē quā ponit hic ph̄s.[Qḋ lex nō iubet ꝓhibet.] eſt ſciendū ꝙ hec ꝓpō nō eſt ſic itelligēda. ꝙ nihil ſit mediū inter ꝓceptū ⁊ ꝓhibitionē legis: cū multa ſint que nec a lege iubent̄ nec ꝓhibent̄: ſed ꝑmittunt̄ ad volūtatē hoīum: ſicut emere rē aliquā vel nō emere: ſꝫ eſt ſic itelligenda ꝙ illa q̄ ſꝫ ſe ſūt mala q̄ lex ī nullo caſu iubet illa lex ꝓhibꝫ. ⁊ nō intelligit̄ de hīs q̄ indifferēter pñt eē bona vel mala. [Adhuc aūt cū preter legē.] Scḋo arguit ad idez ſic. Ille qui ꝑter ꝓceptū legis īfert nocuᵐ alicui q̄ nō eſt ɔ̄ nocēs. ſ. reſiſtēs īferenti nocuᵐ facit iniuſtū volēs: ⁊ in hʼ qḋ dico volens / intelligit̄ ꝙ ſit ſciens q̄d ⁊ q̄uo ⁊ ſic de aliis circūſtā-

L tiis: ſed ille q̄ occidit ſeipſ̄ʒ ꝑꝑ irā / operat̄ preter ꝓceptum legis ⁊ infert nocumentū ſibiipſi volens: ⁊ qḋ lex nō ꝑmittit opat̄. igit̄ aliq̄s pōt ſibiipſi iniuſtum facere.

¶ Sed cui nā queſo. an ciuitati nō ſibiipſi: nā ſua patit̄ ſponte: nemo vō ſponte iniuriaz patit̄. Quapꝑ ⁊ ciuitas mulctat: ⁊ inſtituta eſt ignominia q̄dā aduerſus eū q̄ ſibi mortē cōſciuit: vt ciuitati iniuriā facienti.

2ª ps ca. ¶ Sed cui vel ciuitati: ſibi aūt nō. ¶ Volēs enī patit̄: iniuſtū pati aūt nullus volēs. ¶ Propter qḋ ⁊ ciuitas dānificat ⁊ q̄dā inhonoratio adeſt ſeipſ̄ʒ corrūpēti vt ciuitati iniuſtū facienti.

¶ Hec eſt 2ª ps hui⁹ capl'i: in qua ſoluit dictā dubitationez q̄ntū ad iuſticiā ⁊ iniuſticiā legalē ⁊ ē ꝙ nullus fac̄ ſibiipſi iniuſtū ſꝫ iuſticiā legalē. vez eſt tñ ꝙ ille q̄ interficit ſeipſ̄ʒ

M facit alicui iniuſtū ſꝫ iuſticiā legalē. ¶ Sed ſciēdū eſt cui facit iniuſtū: ⁊ ſoluēdo dicit ph̄s ꝙ facit iniuſtum ciuitati quā ꝓuat vno ciue: ſꝫ nō facit ſibiipſi.[Volēs eniz.] ꝓbat duo que dixit in hac ſolōne. ꝓ ꝓbat ꝙ interficiēs ſeipſ̄ʒ non facit ſibiipſi iniuſtū: ⁊ hec eſt ɔ̄ 40ª q̄ ꝓbat̄ ſic. Interficiēs

40ª ɔclo hui⁹.ſ.li. ſeipſ̄ʒ volēs patit̄ occiſionē. ſed nullus patit̄ iniuſtū volēs: vꝫ ex ꝓcedētib⁹. igit̄ nō facit ſibi iniuſtū: q2 volēs hʼ facit ⁊ volēs hʼ patit̄.[Propter qḋ ⁊ ciuitas.] 2ᵐ dcm̄ in ſolutione eſt. ſ. ꝙ interficiēs ſeipſ̄ʒ facit iniuſtū ciuitati: ⁊ hec eſt

41ª ɔclo hui⁹.ſ.li. ɔclō 41ª q̄ ꝓbat̄ ꝑ q̄dā ſignū tale. Videm⁹.n. ꝙ ciuitas īfert dānū q̄le eſt poſſe. ſ. inhonorationē ⁊ vituꝑiuz ei q̄ occidit ſeipſ̄ʒ: q2 facit ꝙ cadauer ei⁹ tradit̄ ꝑ ciuitatē ad viliſſimū locū ex ciuitatē. ⁊ ꝙ ibi ſepelit̄ vel dimittit̄ inſepultū: ⁊ hʼ eſt ſignū ꝙ ille q̄ interficit ſeipſ̄ʒ: facit iniuriā ciuitati. vñ pōt rō ſic foꝛari. Ille cui⁹ cadaueri infert̄ dānū a ciuitate facit iniuriā ciuitati: ſꝫ cadaueri illi⁹ q̄ interficit ſeipſ̄ʒ īfert̄ damnū quale eſt poſſibile a ciuitate. igitur ⁊c̄.

N ¶ Preterea fieri nō pōt vt ſibiipſi quiſq̄ʒ iniuriā faciat ea rōne qua iniuſtus eſt q̄ ſolū iniuriā facit: ⁊ nō oino eſt vitioſus: hic.n. differt ab illo. Homo nāq̄ʒ iniuſtus eſt mō quodā ſic prauus vt ipſe timidus nō vt totam hñs prauitatē. Quare nec hac iniuſtitia ſibiipſi quiſq̄ʒ iniuriā facit: nā idē ſimul ablatuz ab aliquo: ac eidem additūz eſſet: qḋ fieri nequit: ſed ſemꝑ inter plures iuſtū atq̄ʒ iniuſtū eē neceſſe eſt. Preterea q̄ iniuriaz facit ſponte agit ⁊ electione ⁊ prior: qui nāque leſus idē viciſſim facit iniuriā facere nō videt̄. Ipſe aūt ſimul eadē patit̄ ſibiq̄ʒ facit: preterea ſua ſponte q̄ſpiā iniuriā pateret̄. Inſuper ſine ſingulis iniurijs iniuriā facit nemo. At nemo adulteriū ſua cuz vxore cōmittit: nemo

O parietē cōfodit ſuūz: nemo res ſuas furat̄. Oino aūt hʼ ſibi inq̄uā iniuriā facere ſoluit̄ definitione iniuriaz patiendi: ſua nāq̄ʒ ſponte patit̄ iniuriam nemo.

¶ Adhuc aūt ſꝫ ꝙ iniuſtus ſolū q̄dē iniuſtū faciens ⁊ nō totalr̄ prauus nō eſt iniuſtuz facere ſibiipſi: hoc eniz aliud ab illo. Eſt eniz aliqualr̄ iniuſtus ſic malus: quēadmodū timidus nō vt totā hñs malitiā: quare neq̄ʒ ſꝫ hanc iniuſtum facit. ¶ Simul.n. eidē vtiq̄ʒ erit auferri ⁊ adijcere eidez: hoc aūt ipoſſe: ſꝫ ſemꝑ in plurib⁹ neceſſariū iuſtū eſt ⁊ iniuſtū. ¶ Adhuc aūt volūtariū ⁊ electione ⁊ prius: q̄ enī prio paſſus eſt ⁊ ɔ̄ facit nō vr̄ iniuſtū facere. Ipſe aūt a ſeipſo eadē ſil' ⁊ patit̄ ⁊ facit. ¶ Adhuc erit volēs iniu-

P ſtū pati. ¶ Cū hīs aūt ſine ſꝫ p̄tē iniuſtificationib⁹ nullus iniuſtū facit. Mecbat̄ eniz nullus eā vxorem que ſuiipſius neq̄ʒ ſuffodit ſuiipſi⁹ murūz: neq̄ʒ furat̄ que ſuiipſius. ¶ Totaliter aūt hoc ſoluit̄ ſibiipſi iniuſtū facere ſꝫm diffōnē eā que preter voluntatem iniuſtū pati.

3ª ps c. ¶ Hec eſt 3ª ps: in q̄ ſoluit dictā q̄ōnē q̄ntū ad iniuſticiā ꝑticularē. ⁊ pᵒ dicit ꝙ aliq̄s dr̄ iniuſtus nō q̄ſi totalr̄ prau⁹ ſꝫ oēz malitiā: ſꝫ ſolū q̄ſi faciēs iniuſtū ꝑticlare. v̄.g. aliq̄s dr̄ timidus ſꝫ ꝑticlarē malitiā: ⁊ nō ſꝫ totā malitiā: ⁊ ſꝫ illaz iniuſtitiā ꝑticlarē nō ɔtigit ꝙ aliq̄s ſibiipſi faciat iniuſtū. [Sil'.n. eidē.] ꝓbat qḋ narrauit. ſ. ꝙ ſꝫ iniuſtitiā ꝑticlarē nullus facit ſibiipſi iniuſtū: ⁊ hec ē ɔ̄ 42ª q̄ ꝓbat̄ 2ʳ. Prio ſic. Ille q̄ facit iniuſtū ſꝫ iniuſtitiā ꝑticlarē hꝫ plus q̄ʒ ē di-

42ª ɔclo hui⁹.ſ.li. gnū: ⁊ ille q̄ patit̄ iniuſtū ſꝫ iniuſtitiā ꝑticularē hꝫ min⁹ q̄ʒ

Q eſt dignū: ſꝫ ſi aliq̄s fac̄ ſibiipſi iniuſtū ſꝫ aliquā iniuſtitiā ipſe fac̄ iniuſtū: ⁊ ēt patit̄ iniuſtū. g̃ ſi aliq̄s facit ſibiipſi iniuſtū ſꝫ iniuſtitiā ꝑticlarē ſeqꝛ̄ q̄ ille hēet min⁹ q̄ʒ ē dignū: ⁊ ei auferet̄ aliq̄d de ſuo: ⁊ ꝙ ſibi adderet̄ aliq̄d plus q̄ʒ ē equū qḋ ē ipoſſe: ⁊ ita nō pōt aliq̄s ſibiipſi iniuſtū fac̄: ſed tā iuſtū q̄ʒ iniuſtū neċe ē in plurib⁹ ꝑſonis īueniri.[Adhuc volūtariū.] 2ᵒ ꝓbat̄ ɔ̄ ſic. Iniuſtū fac̄ opꝫ ꝙ ſit volūtariū ⁊ ex electōe: ⁊ opꝫ ꝙ ſit ꝑus q̄ʒ iniuſtū pati. nā ille q̄ ꝓ paſſus eſt iniuſtū ⁊ idē ɔ̄facit ſꝫ ꝙ lex ꝑmittit: nō vr̄ fac̄ iniuſtū: puta ſi recipiat rē ablatā ab eo. vñ breuiter iniuſtū facere ꝑus ē q̄ʒ iniuſtū pati: ſꝫ ſi aliq̄s noceat ſibiipſi faciēdo ſibiipſi iniuſtū facit ſil' ⁊ patit̄: ⁊ nō ꝑus facit q̄ʒ patit̄. ergo idē reˢ eiuſdē erit ꝑus ⁊ nō ꝑus: qḋ eſt icōueniēs. nō g̃ vr̄ ꝙ aliq̄s ſibiipſi faciat iniuſtū. Iſta rō nō vr̄ multuz neċia: q2 ſil' tpe agēs agit ⁊ patiēs patit̄. igit̄ ſi itelli̇r hec rō de ꝑoritate ſꝫm tp̄s: rō nō valet: q2 aſſumit falſum. Si vō itelli̇r de prioritate

A poſitate nãe nõ vĩ incõueniẽs:q2 aliqs agẽs in ſeipſ3 ſic ſit eſt pos nã ẽ3 q eſt agẽs:ꝛ poſterior nã ẽ3 q ẽ patiẽs.[Ad/ huc erit.] 3° pbaẽ ↄclo ſic. Si aliqs faciat ſibiipſi iniuſtu3 cũ faciẽs iniuſtũ ſit volẽs ꝛ ipſe ſit facit iniuſtũ ꝛ patiẽ in/ iuſtũ.ḡ patiẽ iniuſtũ volẽs qḋ falſu3 eſt ꝛ 3 pdeterminata. [Cũ his.] 4° pbaẽ ↄclo idncũue in pticularib⁹ ſpẽb⁹ iniu ſtitie pticularis ſic. Si eni3 aliqs ↄſideret in iniuſtificatio/ nibus pticlarib⁹ appet q nullus facit ſibiipſi iniuſtũ. Una eni3 ſpẽs iniuſtitie pticularis eſt mechia.i.adulteriũ:ꝛ ma nifeſtũ eſt q nullus mechaẽ cũ vxore ppa:neq3 vĩ ſuffoſ/ ſor muroꝝ:qḋ ptinet ad aliquã ſpẽ3 iniuſtitie:pp h q ſuf/ fodit ppriũ muriũ:nec vĩ aliqs fur ex h q accipit ſua pro/ pria:ꝛ ſic p3 q nõ ↄtingit ſibiipſi iniuſtũ facẽ ẽm aliquas ſpẽs iniuſtitie pticularis.[Totaliẽ aũt.] vñ nõ querẽs.vtrũ aliqs poſſit ſibiipſi iniuſtũ facẽ:totaliẽ ſoluiẽ p h q iniuſtũ B pati eſt pter voluntatẽ patiẽtis:ꝛ iniuſtũ facẽ nõ eſt preter voluntatẽ faciẽtis:ꝛ iõ ſi aliqs faceret ſibiipſi iniuſtũ:ſimul vellet ꝛ nollet pati iniuſtũ:q2 faciẽs iniuſtũ vult q patiẽs patiaẽ iniuſtũ ꝛ patiens iniuſtum nõ vult pati iniuſtũ:ſed ſi aliquis faciat ſibiipſi iniuſtum ſimul eſt faciẽs ꝛ patiẽs. ergo ſimul idem nollet ꝛ vellet.

¶ At õo cõſtat vtrũq3 prauũ eſſe:facere inquã iniuriã atq3 pati:alterũ.n.eſt plus:alterũ min⁹ habere medio. Qḋ qdẽ perinde ſeſe h3 atq3 in medicina qdez qḋ ad ſanitatẽ:in exercẽdi aũt arte qḋ ad habitudinẽ corpo ris bonam conducit.

4° p̃s.c. ¶ Manifeſtũ aũt ꝛ qm̃ ambo qdẽ praua ꝛ iniu ſtũ pati ꝛ iniuſtũ facere:hoc qdẽ enim minus: hoc aũt plus eſt hñe mediũ:ꝛ queẽadmodũ ſanũ qdẽ in medicinali:bñ habitũ aũt in exercitatiua.

C ¶ Hec eſt 4° ps p̃ncipalis hui⁹ caplĩ:in qua phs cõparat ad inuicẽ iniuſtũ facẽ ꝛ iniuſtũ pati.ꝛ ↄtinet.3.pticulas. In p° oñdit q vtrũq3 eſt malũ:tã iniuſtũ facẽ q̃ iniuſtũ pati. In 2° ibi[S3 tñ deteri⁹.] oſtẽdit q iniuſtũ facẽ p ſe ẽ pei⁹ q̃ iniuſtũ pati. In 3° pticula ibi[Scḋ3 accñs aũt.] oſtẽdit q qñq3 põt ↄtingẽ q iniuſtũ pati ſit p accñs pei⁹ q̃ iniu ſtũ facere. In p° igiẽ pticula oſtẽdit q tã iniuſtũ facere q̃

43° ↄclo hui⁹.5.li. iniuſtũ pati eſt malu3:ꝛ hec eſt ↄ 43° q̃ pbaẽ ſic. Habere min⁹ q̃ mediũ iuſtitie reqrit/ẽ malũ:ꝛ hñe plus q̃ mediũ iuſtitie reqrit/eſt malũ:cũ ois receſſus a medio ſit malus: ſ3 q patiẽ iniuſtũ h3 min⁹ q̃ mediũ iuſtitie reqrit:ꝛ q facit iniuſtũ h3 plus q̃ mediũ iuſtitie reqrit.igiẽ tã iniuſtũ facẽ q̃ iniuſtũ pati eſt malũ. Maior p3 p ſiẽ.nã mediũ iuſtitie qḋ vĩ iuſtũ:ita ſe h3 i cõmutatiõib⁹ ꝛ diſtributiõib⁹ ſicẽ ſa/ nũ in mediciali ꝛ exercitatiua:ſ3 in iſtis illḋ qḋ eſt in plus vel minus eſt malum.igiẽ eo mõ erit circa iuſtitiã.

D ¶ Peius tñ eſt iniuriã facere:hoc.n.cũ vitio eſt atq3 vi tupaẽ:ꝛ vitio vl' pfecto ꝛ ſimpliẽ vel ppe. Nõ.n.oẽ qḋ ſpõte ſit cũ iniuſtitia eſt:ſ3 pati iniuriã ſine vitio ꝛ iniu ſtitia eſt. Pati igitur iniuriã per ſe qdẽ min⁹ eſt malũ.

¶ S3 tñ deteri⁹ iniuſtũ facẽ:iniuſtũ facẽ.n.cu3 malitia qdẽ ꝛ vituperabile erit ꝛ malitia vel pfe/ cta ꝛ ſimpliẽ vel ppe. Nõ.n.voluntariũ oẽ cum iniuſtitia:iniuſtũ pati aũt ſine malitia ꝛ iniuſti tia. Scḋ3 qdẽ igiẽ ip3 iniuſtũ pati min⁹ prauũ.

¶ Hec eſt 2° pticula 4° ptis:in qua declaẽ:q iniuſtũ facẽ

44° ↄclo hui⁹.5.li. eſt pei⁹ q̃ iniuſtũ pati:ꝛ hec eſt ↄ 44° q̃ pbaẽ ſic. Illḋ qḋ eſt vituperabile ꝛ cũ malitia eſt pei⁹ q̃ illḋ qḋ nõ eſt vitupa bile nec cũ malitia:ſ3 iniuſtũ facẽ eſt vituperabile ꝛ cũ ma/ litia:ꝛ h vl' cũ malitia pfecta ꝛ ſimpliẽ vt cũ aliqs facit in/ iuſtũ nõ ſolũ voluntarie:ſ3 ex electiõe:vel eſt cũ malitia nõ

ſimpliẽ:ſ3 cũ malitia q̃ ↄxie ſe h3 ad malitiã pfectã:vt cu3 aliqs facit iniuſtũ nõ ex electiõe ſ3 ex ira vel aliq̃ alia paſ/ ſione:ſ3 iniuſtũ pati nõ eſt vituperabile nec cu3 malitia.igiẽ iniuſtũ facere eſt peius q̃ iniuſtu3 pati:ꝛ hoc eſt veru3:q2 E iniuſtum facere per ſe eſt peius q̃ iniuſtum pati.

¶ Per accidẽs aũt nihil phibet maius eſſe malu3. At nõ cure eſt arti:ſed dolorẽ lateris maiorẽ morbum q̃ pedis offenſionẽ eſſe dicit. Quã q̃ fieri põt nõnũq̃ ↄ per accidens:ſi euenerit vt quiſpiam offenſo pede ca/ peretur ab hoſte vt trucidaretur.

¶ Scḋm accñs aũt nihil phibet maius malu3: 5° p̃s.c. ſ3 nihil cura eſt arti:ſ3 pleureſi3 dicit maiorem egritudinẽ eſſe offenſiõe pedis:q̃uis ſiat vtrũq3 aliqñ alterũ ẽ3 accñs maius:ſi offendẽtẽ pp ca/ dere accidat ab aduerſarijs capi ꝛ mori.

¶ Hec eſt 3° pticula 4° ptis:in qua oſtẽdit q iniuſtũ pati põt eẽ p accñs pei⁹ q̃ iniuſtũ facẽ:ꝛ h oſtẽdit narrando:ꝛ dicit q nihil phibet q iniuſtũ pati p accñs ſit pei⁹ q̃ iniu ſtũ facẽ:vt cũ aliqs ex h q patiẽ iniuſtũ puocaẽ ad maio/ res iniuſtitias faciẽdas:ſ3 h eſt p accñs:ſ3 de eo qḋ eſt per accñs nõ curat ars:ſ3 ſolũ indicat de his que ſunt p ſe.v̇.g. Ars medicinalis dicit q pleureſis q̃ eſt apa ſub coſtis peri culoſu3 ꝛ q̃ſi mortale:eſt maior egritudo q̃ leſio pedis:q̃/ uis offenſio pedis p accñs poſſit eẽ peior:puta p h cũ ali/ qs h3 pedem leſu3 capitur ab inimicis ꝛ interficitur.

¶ At qui p tranſlationẽ atq3 ſiñtudinẽ eſt iuſtũ nõ ſibi ad ſeipſu3:ſ3 ſuoꝝ qbuſdã. Nõ oẽ aũt iuſtu3 ſed herile vel reifamiliaris. His.n.rõnib⁹ diſtat ea ps anime que rõnẽ h3 ab ea parte que eſt rõnis expers:ad quas in/ ſpicientib⁹:ad ſeipſu3 iniuſtitia eſſe videẽ. Preterea q B in his eſt pati aliqd cõtra ſuas appetitiões. Ut igitur eſt qd iuſtũ magiſtratum gerenti:ꝛ qbus ipſe preeſt:ꝛ ſic ꝛ his etiã eſſe videẽ. Sed de iuſtitia quidẽ ceteriſq3 morum virtutibus hoc ſit modo determinatum.

¶ Scḋ3 metaphorã aũt ꝛ ſiñtudinẽ eſt nõ ipſi⁹ ad ip3 iuſtũ:ſ3 coꝝ que ipſius aliqb⁹:nõ oẽ aũt iuſtũ:ſ3 dñatiuũ vel diſpenſatiuũ. In his autẽ ſermonibus diuiſa eſt ps aĩe ad irrõnalẽ in que vtrũq3 reſpiciũt:ꝛ vĩ eẽ iniuſtũ ad ſeipm:qm̃ in his eſt pati aliqd preter ſuiipſi⁹ appetitũ. Quẽ/ admodũ igiẽ iperãti ꝛ impato eẽ ad inicẽ iniu/ ſtu3 aliqḋ ꝛ his. De iuſtitia qdẽ igiẽ ꝛ alijs mo ralibus ↄtutibus determiatũ ſit ẽ3 hũc modũ.

¶ Hec eſt 5° ps p̃ncipalis hui⁹ caplĩ:in q̃ narrãdo oñdit q̃/ D lis eſt iuſtitia vl' iniuſtitia metaphorica:ꝛ itẽdit q ẽ3 quã/ dã metaphorã ꝛ ſiñtudinẽ ↄuenit dicẽ q iter ptes hois ẽ iuſtitia vel iniuſtitia:ſ3 nõ toti⁹ hois ad ſeip3. Nõ tñ circa ptes hois eſt totũ iuſtũ:ſ3 iuſtũ dñatiuũ ſeu iconomicũ:q2 hñt rõnes dñi ꝛ ſeruitutis. ſic vĩ diſtare ps aĩe rõnalis ab irrõnali q̃ diuidiẽ p iraſcibilẽ ꝛ ↄcupiſcibilẽ.nã ps rõnalis p cẽntiã dñaẽ iraſcibili ꝛ ↄcupiſcibili ꝛ gubernat eas:ꝛ ad iſta reſpiciẽtib⁹ illi qb⁹ vĩ q ſit iniuſtitia hois ad ſeip3:pp h q in talib⁹ ↄtigit aliquẽ pati pter ſuiipſi⁹ appetitũ rõnalẽ: vt cũ aliqs ex ira vel ↄcupia facit aliqd ↄ rõnẽ. Sic ḡ i his eſt qḋdã iuſtũ ꝛ iniuſtũ:ſicẽ inter impantẽ ꝛ eũ cui impaẽ. Nõ eſt aũt veꝝ iuſtũ:q2 nõ eſt iter duas pſonas ſ3 eſt ſiñ/ tudinariũ iuſtũ iquãtũ diuerſitas pticularũ aĩe aſſilaẽ di/ uerſitati pſonaꝝ. Et deide epilogat:vt p3. Et i h finiẽ ſnia qnti libri:ꝛ iõ ei q dedit itelligere ſint grẽ infinite.

3 ℂ Incipit liber ſextus Ethicorum.

Liber ſextus qui pncipalr̄ eſt de ṽtutibus itellectualibus cõtinet q̄tuor tractatus. In pmo determinat de partibus aie: que ſunt pncipia actuum humanoꝝ. In 2° ibi[Incipientes igit̄.] Determinat de ṽtutib⁹ intellectualibus de qbus pncipalr̄ in hoc libro itēdit. In 3° ibi[Opꝫ aūt aſſumere.] determinat de qbuſdā ṽtutib⁹ annexis prudētie. In 4° tractatu ibi[Dubitabit aūt.] mouet ⁊ ſoluit quaſdā dubitationes circa vtilitatē ṽtutū intellectualiū: ⁊ etiaꝫ determinat de cõnexione virtutum moralium cum prudentia.

Tractat⁹ pm⁹ li. 6. capl. K

Tractatus primus

cõtinet duo capl'a. Capitulū p^m cõtinet phemiū ⁊ diuiſionē aie in ſuas ptes. In 2° caplo ibi[Tria aūt ſūt in aia.] determinat de pncipijs actuū humanoꝝ. Caplm p^m in quo (q2 in pdictis ṽtutibus opꝫ eligere mediū qđ fit p rõnē rectā) oſtēdit ꝙ opꝫ hãc diuidere que eſt ƀꝫ quam hñs eā itēdēs ⁊ remittēs puenit ad mēſurā ⁊ mediū: ⁊ ꝙ hoc ſcire ſic vl'r nõ ſufficit ad opari ſm̄ rectā rõnēꝫ: ſꝫ opꝫ determinate ſcire que eſt recta rõ ⁊ qs termin⁹ i. diffõ ei⁹: ⁊ ꝙ aia diuiditur in rõnē hñs ⁊ irrõnale: nūc intendēs ſolū de rõneꝫ hñte quā diuidit in ſcientificū: per qđ ſpeculamur neceſſa: ⁊ rõcinatiuū: p qđ ſpeculamur ꝯtingētia.

ℂ Cum antea dictū ſit mediū expetendū eſſe: nõ id qđ nimiū eſt atqꝫ paruū: ⁊ mediū perinde ſeſe habeat atqꝫ recta rõ dicat: hoc ipm deinceps diuidamus opꝫ. In oibus. n. dictis habitib⁹ quēadmodum ⁊ in ceteris eſt qđdā ſignū: ad qđ is incipiens q rõnē hꝫ intendit atqꝫ remittit. Eſtqꝫ qdā terminus mediocritatū: quas iter

2 exuperationē defectūqꝫ dicimus eſſe: ita ſeſe habētes vt recta rõ ſtatuit. Atqꝫ ſermo talis eſt qdē verus: nõ tñ dilucidus: nā ⁊ in quauis opa atqꝫ cura circa quas verſat̄ ſcientia verū eſt dicere: neqꝫ nimiū: neqꝫ paruꝫ eſſe elaborandū vel qeſcendū: ſed mediocriter ⁊ vt rõ recta preſcribit. Atqui hoc tātū hꝫ nihil plus ſcierit vt ſi qſpiā dixerit ea eſſe corpi afferenda que medicina ⁊ vt is q hāc hꝫ ſciaꝫ iubet. Quapp ⁊ circa habitus animi nõ mõ vere hoc dictū eſſe opꝫ: ſed ēt determinatū quenā ſit ipſa ratio recta: ⁊ que eius ſit definitio. Uirtutes itaqꝫ anime ſupioribus in locis diuiſim⁹: ⁊ alias moris: alias mentis diximus eſſe. Atqꝫ de moris qdē virtutibus iam tranſegimus: de reliquis ṽo dicamus opꝫ prius hiſce de anima declaratis.

Capm p^m tra. p. 6 l. ethi. p° ps. c. M

Quia aūt exiſtimus prius dicētes: qm̄ opꝫ mediuꝫ eligere: neqꝫ ſupabūdātiā: neqꝫ defectuꝫ: medium autē eſt vt recta rõ dicit: hoc diuidam⁹. ℂ In oib⁹ eniꝫ dictis hītib⁹ quēadmodū ⁊ in alijs eſt qđdā ſignū ad qđ inſpiciens rõnē hñs itēdit ⁊ remittit: ⁊ qs eſt terminus medietatū: quas intermediū dicim⁹ eſſe ſuperabūdātie ⁊ defect⁹ exñtes ſm̄ rectā rõnē. ℂ Eſt aūt dicē ſi qdē veꝝ: nihil aūt manifeſtū. Etenim in alijs ſtudijs circa q̄cūqꝫ eſt ſcia hoc veꝝ qdē dicē: qm̄ neqꝫ plura neqꝫ minora opꝫ laborare neqꝫ negligere: ſꝫ media ⁊ vt recta rõ: hoc aūt ſolum hñs vtiqꝫ aliqs nihil vtiqꝫ ſciet amplius puta q̄lia opꝫ afferri ad corpus. Si qs dicat quecūqꝫ medicinalis iubet ⁊ vt qui hanc hꝫ. ℂ Propter qđ opꝫ: ⁊ circa aie habitus non ſolū vere eſſe hoc dictū: ſꝫ ⁊ determiatū: ⁊ que eſt recta rõ ⁊ huius qs terminus. ℂ Aie autēꝫ ṽtutes diuiſim⁹ ⁊ has qdē eſſe moris dixim⁹: has aūt intellectus. De moralibus qdēꝫ igitur pertranſiuimus: de reliquis autē de anima primum dicentes dicimus ſic. N

Iſtud eſt p^m caplm pmi tractat⁹: in quo ponit̄ phemiū: ⁊ etiā quedā diuiſio aie. ⁊ ꝯtinet duas ptes pncipales. In p^a phemialr̄ pponit intētionē ſuā que eſt determinare de rõne recta: oſtendēs qd ex pdictis põt eſſe manifeſtū de rõne recta: ⁊ ꝙ illud nõ ſufficit: ⁊ qd opꝫ de ea amplı⁹ ſcire. In 2^a pte ibi[Prius qdē igit̄.] ponitur diuiſio aie in ſuas ptes p quas cognoſcunt̄ ꝯtingētia ⁊ neceſſaria. In p^a ergo pte pponit phemialr̄ itentionē ſuā. d. ꝙ q2 in ṽtutib⁹ moralib⁹ de qb⁹ ſupius dictū eſt opꝫ eligere mediū ⁊ ptermittere ſupabūdātiā ⁊ defectū ⁊ mediuꝫ determinat̄ ƀꝫ rõnē rectā: iõ determinādū eſt de rõne recta hoc eſt de ṽtute itellectuali: que eſt rectitudo rõnis. vñ diuidam⁹ eā in ſuas ſpēs ſicut ſupius diuiſim⁹ ṽtutē moralē in ſuas ſpēs. Hec eſt ḡ ei⁹ intētio in hoc 6° determinare de rõne recta: h̄ eſt de ṽtute itellectuali ⁊ ei⁹ ſpeciebus. [In oib⁹. n.] Uiſo qd dōꝫ eſt de rõne recta. vidēdū eſt qd de ipſa eſt dcm̄. ⁊ narrat pmo qd de rõne recta hĩ poſitū p ea q ſupra dicta ſunt. 2° oſtēdit ꝙ h̄ nõ ſufficit. ⁊ 3° oſtēdit ꝙ opꝫ amplı⁹ dicere de rõne recta. Dicit ḡ pmo ꝙ in oib⁹ pdictis hītib⁹ i. ṽtutib⁹ moralib⁹ ſicut ⁊ in alijs vt in artificialib⁹ eſt aliqd q̄ſi ſignū ad qđ reſpicit ille q hꝫ rectā rõnē: ⁊ ſic itēdit: h̄ eſt addit: ⁊ remittit: h̄ eſt minuit ⁊ conſiderat p h̄ ſignū quo dꝫ determinari medietas in vnaq̄qꝫ ṽtute: ṽtutē eniꝫ dicim⁹ eſſe qđdā mediū inter ſupabundātiā ⁊ defectū: ⁊ hoc ƀꝫ rõnē rectā. h̄ ſignum ad qđ ṽtuoſus reſpicit ⁊ qđ eſt q̄ſi regula artificis eſt illud qđ decet ⁊ ꝯuenit a quo nõ opꝫ deficere nec vltra addere. vñ ex precedentibus manifeſtū eſt ꝙ recta rõ eſt illud qđ determiat mediū inter ſupabūdātiā ⁊ defectū. [Eſt aūt dicere.] Sꝫ iſtud nõ ſufficit ſcire de rõne recta ad bñ opandū. vñ illđ qđ dcm̄ eſt: eſt veꝝ. ſ. ꝙ recta rõ eſt illđ qđ determiat mediū inter ſupabūdātiā ⁊ defectū: ſꝫ ad bñ opandū in moralibus nõ ſufficit ſcire de rõne recta ꝙ ipſa eſt que determinat mediū iter ſupabūdātiā ⁊ defectū: ⁊ hec eſt ꝯclo p^a huius libri que pbat̄ ſic. Sicut ſe hꝫ recta ars in artificialibus: ita ſe hꝫ recta rõ in moralibus: ſed ad bñ opandū in artificialib⁹ nõ ſufficit ſcire ꝙ opandū eſt ſicut recta ars pcipit. ḡ ad bñ opandū in moralib⁹ nõ ſufficit ſcire ꝙ operandū eſt illđ qđ recta rõ determiat eē mediū iter ſupabūdātiā ⁊ defectū. vñ non ſufficit ſcire de rõne recta ꝙ ipſa determinat mediū iter ſupabūdātiā ⁊ defectū: hoc enim nõ ſufficit ad bñ opandū in moralib⁹ ſicut non ſufficit ad bñ opandū in artificialib⁹ ſcire ꝙ eſt ſic opandū ſicut ars recta docet. Maior hui⁹ rõnis pꝫ. ⁊ minor declat̄. Nā ad ſanādū corp⁹ hoīs nõ ſufficit ſcire ꝙ illa debēt dari ad ſanādū corp⁹ q̄ ars medicie pcipit. Si. n. aliqs quereret q̄lia debēt dari ad ſanādū corp⁹: ⁊ aliqs rñderet ꝙ illa debent dari q̄ ars medicie pcipit vel bon⁹ medic⁹: nõ pp h̄ iterrogans ſciret quid ⁊ quale debet dare infirmo: ⁊ ſic ad bene opandū circa mām moralem nõ ſufficit ſcire hoc cõmune de recta rõne. ſ. ꝙ ipſa eſt que determinat medium inter ſuperabundantiā ⁊ defectum. [Propter qđ opꝫ.] Ex his apparet quid reſtat dōm de rõne recta: ex quo enim ſcire illud gnāle. ſ. ꝙ recta rõ eſt que determinat medium non

Prim. c. pmi trac. diuiſio in duas ptes pn. O

P

p° ꝯclo huı⁹. 6. li.

Q

a ſufficit ad bñ operandũ: opꝫ ꝙ diſtincte ꝛ in ſpāli determinet̃ q̃ eſt recta rõ ꝛ q̃s termin⁹.i. diffõ rõnis recte ſꝫ quã recta rõ determinari poſſit. [Anime aũt virtutes.] Cõtinuat dicenda ad p̃cedẽtia.d. ꝙ cũ ſupra diuiſerimus v̄tutes aie hoc mõ ꝙ q̃ſdã diximꝰ eſſe morales ꝛ q̃ſdã itellectuales: ꝛ de moralibꝰ dictuꝫ eſt: reſtat ꝙ determinemꝰ de reliq̃s.i. intellectualibus: prius tñ ſunt aliqua dicenda de ipſa aia ſine cuius cognitione nõ poſſunt cognoſci anime virtutes vt dictũ eſt in fine primi libri.

¶ Duas igit̃ eſſe aie ptes antea diximꝰ. Eã que rõnis eſt particeps: ꝛ eã que eiuſdẽ eſt expers. Nũc aũt idem eidẽ pars ea que rõnẽ hꝫ eſt diuidẽda: atqꝫ ſit ſuppoſituꝫ duas eẽ ptes que ſunt pticipes rõnis. Unam qua cõtẽplamur ea quoꝝ p̃ncipia vt aliter ſeſe habeãt minime fieri põt. Alterã qua ꝓſpicimus ea que aliter ſeſe habere pñt. Ee nãqꝫ aie partes diuerſe ſunt genere q̃ ſũt apte ad res eas cognoſcẽdas: que genere differũt. Siqdẽ ipſis ineſt reꝝ cognitio ſimilitudine q̃dã atqꝫ accõmodatione: atqꝫ harum altera vis ſciendi: altera vis ſubducẽdi rõnẽ vocet̃. Conſultare nãqꝫ rõnemqꝫ ſubducere eadẽ pñt. Nemo aũt de iis rebꝰ conſultat q̃ aliter ſeſe hñe nõ pñt. Quare vis ſubducẽdi rõnũ vna pars eius ptis eſt aie: que rõnis eſt p̃ticeps. Sumẽdũ eſt igitur quiſnã vtriuſqꝫ ſit optimus habitus: hic eni vtriuſqꝫ eſt virtus. Uirtus aũt eſt ad ꝓpriũ opus.

2ᵃ ps.c. ¶ Prius qdẽ igit̃ dcm̃ eſt duas eẽ ptes aie ꝛ rõnẽ hñs ꝛ irrõnalẽ. ¶ Nũc aũt de rõnẽ hñte ſm eundẽ modũ dõm ꝛ ſupponat̃ duo rõnẽ habẽtia. vnũ qdẽ quo ſpeculamur talia entiũ quoruꝫ principia nõ ꝯtingit alr̃ ſe hñe: vnũ aũt quo cõtingẽtia. Ad ea eniꝫ q̃ gñe altera ꝛ aie pticulariũ alteꝝ gñe ad vtrũqꝫ aptũ natũ: ſiqdẽ ſꝫ ſimilitudinẽ quãdã ꝛ ꝓprietateꝫ cognitio exiſtit ipſius. ¶ Dicat̃ aũt hoꝝ hoc qdẽ ſciẽtificuꝫ: h̃ aũt rõcinatiuũ: ꝛ ꝯſiliari.n. ꝛ rõcinari idẽ. Nullus aũt cõſiliat̃ de nõ cõtingẽtibꝰ alr̃ hñe. Quare rõcinatiuũ eſt vna q̃dã ps rõnẽ hñtis. ¶ Sumẽdũ ẽ vtriuſqꝫ hoꝝ q̃s optimus habitus: hec enim v̄tus vtriuſqꝫ: v̄tus aũt ad opus ꝓpriuꝫ.

Nemo cõſiliatur de nõ ꝯtingẽtibꝰ alr̃ ſe habere.

¶ Hec eſt 2ᵃ ps p̃ncipalis hꝰ capl̃i in q̃ ad meliꝰ cogſcẽduꝫ virtutes aie diuidit ipaꝫ aiaꝫ. ꝛ pᵒ põit diuiſionẽ p̄us poſitã in fine p̄mi libri. deide ſubdiuidit alteꝝ mẽbꝝ diuiſionis ꝛ mẽbris diuiſionis nõia iponit. Diuiſio pᵒ q̃ poſita fuit i fine p̄mi libri talis eſt. Partiũ aie q̃dã eſt hñs rõnẽ ꝛ alia q̃ eſt irrõnalis: in pte aie q̃ hꝫ rõnẽ ꝑ eẽntiã ſũt v̄tutes itellectuales: ſed in pte irrõnali que ſolũ eſt rõnalis ꝑ pticipationẽ ſunt v̄tutes morales: vt dcm̃ ẽ i fine p̄mi huiꝰ. [Nũc aũt.] ſubdiuidit alteꝝ mẽbꝝ diuiſiõis. ꝛ pᵒ põit diuiſionẽ. 2ᵒ ꝓbat mẽbra diuiſiõis ẽẽ diuerſa ſeu diſticta. 3ᵒ iponit nõia mẽbris diuiſiõis. Dicit igr̃ ꝙ q: nũc itẽdimꝰ determinare de v̄tutibꝰ itellectualibꝰ q̃ ſunt in pte aie hñte rõnẽ opꝫ diuidere ptẽ aie rõnẽ hñtẽ: ſicut p̄us diuiſimꝰ ptẽ aie. ſupponamꝰ ẽ ꝙ ps aie rõnalis diuidat̃ in 2ᵃˢ ptes: quaꝝ vna ẽ: ꝑ quã ſpeculamur neceſſaria: ꝛ alia ꝑ quã ſpeculamur ꝯtingẽtia. Iſtã diuiſionẽ ꝓbat phs declarãdo ꝙ ptibꝰ aie gñe diuerſis cogſcunt̃ nec̃ia ꝛ ꝯtigẽtia: ꝛ hec ẽ 2ᵃ ꝯ hꝰ libri q̃ ꝓbat ſic. Ad obta q̃ dr̃nt gñe: opꝫ adaptare ptes aie gñe diuerſas ꝑ q̃ illa obta gñe diuerſa cogſcant̃: ſed nec̃ia ꝛ ꝯtigẽtia ſunt obta gñe diuerſa: q: dr̃nt ſic corruꝑ ꝛ incorꝑ: igr̃

2ᵒ celo huiꝰ.t.c.6

ptibꝰ aie gñe diuerſis cogſcunt̃ nec̃ia ꝯtigẽtia. minor eſt manifeſta: ꝛ maior declarat̃ ꝑ h̃: ꝙ cognitio ptiũ aie fit ꝑ aſſimilationẽ cogſcẽtis ad rẽ cognitã. ſi ẽ res cognite dr̃nt gñe: opꝫ ꝙ poᵉ cogſcẽtes differãt gñe: q: de ſilibꝰ ſile ẽ iudiciũ. [Dicat̃ aũt hoꝝ.] Imponit nõia p̄dictis ptibꝰ aie: ꝛ itẽdit: ꝙ illa ps aie: q̃ ſpeculat̃ nec̃ia: dicat̃ ſciẽtificũ genus aie: ꝛ alia ps dicat̃ rõcinatiuũ ſm ꝙ rõcinari ꝛ ꝯſiliari ꝑ eadẽ ſumunt̃. eſt.n. ꝯſiliũ q̃dã inq̄ſitio indeterminata ſicut ꝛ rõcinatio: q̃ īdeterminatio maxime accidit circa ꝯtingẽtia: de qbꝰ ſolũ ẽ ꝯſiliũ: nullus.n. ꝯſiliat̃ de hiis q̃ nõ ꝯtingit alr̃ ſe hñe. ſic ẽ pꝫ ꝙ rõcinatiuũ eſt vna ps aie rõnẽ hñns. [Sumẽdũ eſt ẽ.] Dõm eſt q̃s ẽ optimꝰ hitꝰ dictaꝝ ptiũ. optimꝰ aũt hitus vtriuſqꝫ ẽ v̄tus eiꝰ: virtꝰ aũt vniuſcuiuſqꝫ rei determinat̃ ad opꝰ ꝓpriũ: qđ.ſ. bñ ꝑficiat̃ ꝑ virtutẽ. vñ in ꝓpoſito dr̃ optimꝰ hitus: quo optime ꝑficit aliqđ opus.

E

¶ Dubitat̃ vtrũ eadẽ ps aie cogſcat nec̃ia ꝛ ꝯtingẽtia. Et vr̃ ꝙ ſic. Nã phs 3ᵒ de aia diſtiguit itellm̃ in duo. ſ. in intellectũ agẽtẽ q eſt oia facẽ: ꝛ in intellm̃ poſſem q ẽ oia fieri. Sic ẽ itellꝰ agẽs fac̃ oia intelta in poᵃ eẽ itellecta i actu. ita intellꝰ poſſis intellĩt oia intelligibilia: ſꝫ tã nec̃iũ q̃ cõtingẽs ẽ itelligibile. ẽ cogſcunt̃ ab eadẽ poᵃ. ſ. ab itellectu poſſi. ¶ Cõfirmat̃ ꝑ h̃: q: ois poᵃ põt cogſcẽ qdlꝫ ꝯtẽtũ ſub ſuo pᵒ ꝛ adeq̃to obto: alr̃ nõ eſſent poᵃ ꝛ obm adeq̃tũ: ſed ens eſt pᵐ ꝛ adequatũ obm intellꝰ poſſis: ꝛ tam cõtingens q̃ nec̃iuꝫ cõtinet̃ ſub ente: ẽ itellꝰ poſſis cognoſcet vtrũqꝫ.

Dubiuꝫ rõ pᵃ T.c.17. F

Confirᵒ

¶ Itẽ ſicut mã pᵃ ſe hꝫ ad oẽs formas mãles: ita ſe hꝫ intellꝰ poſſis ad oẽs foĩas itelligibiles: ſꝫ eadẽ eſt mã pᵃ oĩuꝫ formaꝝ mãliũ. ẽ eadẽ eſt poᵃ aie oĩuꝫ itelligibiliũ: ꝛ ꝑ ꝯñs neceſſarioꝝ ꝛ cõtingẽtiũ. ¶ In oppoᵐ eſt phs hic. ¶ Ad iſtud dubiũ dicũt qdã ꝙ cõtingẽtia pñt cõſiderari dupl̃r. vno mõ ſꝫ rõnes eoꝝ vles: ꝛ ſic cõtingẽtia ad eãdẽ potentiã itellectiuã ptinẽt ad quã ptinẽt nec̃ia: q: vles rõnes cõtingẽtiũ ſunt inuariabiles ꝛ neceſſarie. Alio mõ pñt ꝯſiderari in pticulari ſꝫ ꝙ ſunt variabilia: ꝛ ſic cognitio ꝯtingẽtiuꝫ ptinet ad aliquã potẽtiã ſenſitiuã iteriorẽ q̃ dr̃ cogitatiua ſeu rõ pticularis q̃ ꝑ hoc dr̃ rõ pticularis: q: eſt collatiua intẽtionũ pticulariũ ſicut itellꝰ vl̃iũ: ꝛ q: intellꝰ non appꝛehẽdit tale ꝯtingẽs pticulare ꝛ opabile niſi mediãte illa v̄tute ſenſitiua: iõ dicit phs ſciẽtificũ q̃ ſpeculamur nec̃ia: ꝛ rõcinatiuũ quo appꝛehẽdimꝰ cõtingẽtia eẽ diuerſas ptes aie realr̃ differẽtes: extẽdẽdo rõcinatiuũ ad p̄dictaꝫ potẽtiã ſenſitiuã.

rõ 2ᵃ

In oppõ eſt phs.

Alio ſm opinionẽ alioꝝ. Cõtingentia 2ᶜ cõſiderari pñt

G

¶ Sed illud non vr̃ rõnabile: imo vr̃ ꝙ eadẽ ps aie cognoſcit nec̃ia ꝛ cõtingẽtia in pticulari ſꝫ ꝙ ſunt variabilia. Nã eadẽ poᵃ que cogſcit diuerſitatẽ inter aliq̃ extrema cognoſcit vtrũqꝫ extremũ diuerſitatis: vt pꝫ ex 2ᵒ de aia: ſed aliqua poᵃ aie cognoſcit diuerſitatẽ inter nec̃ia ꝛ cõtingẽtia in pticulari ſꝫ ꝙ ſunt variabilia. Nam illa diuerſitas cũ ſit vnũ ens cognoſcit̃ ab aliqua vna poᵃ aie. ergo aliq̃ vna poᵃ aie cognoſcit nec̃ia ꝛ ꝯtingẽtia ſꝫ ꝙ variabilia ſunt. ¶ Dõm vt mihi vr̃ ꝙ eadẽ poᵃ aie cognoſcit nec̃ia ꝛ cõtingẽtia: iſta eniꝫ diuerſitas q̃ eſt iter nec̃iuꝫ ꝛ cõtingẽs nõ diuerſificat poᵗᵐ aie: ſꝫ hñ diuerſificat habitũ. Cuius rõ eſt. nã obm reſpicit potẽtiã vt eſt p̄nᵐ agendi ſimpl̃r ꝛ abſolute: ſꝫ obꝫ reſpicit habitũ: vt habitus eſt p̄nᵐ agẽdi ꝓmpte ꝛ facil̃r: iõ iſta diuerſitas oboꝝ q̃ nõ diuerſificat actũ ſimpl̃r ꝛ abſolute nõ diuerſificat poᵗᵐ: ſed illa diuerſitas q̃ diuerſificat actũ q̄tũ ad moduꝫ actus diuerſificat hitũ: ſꝫ nõ diuerſificat potẽtiã. Nũc aũt diuerſitas inter nec̃iuꝫ ꝛ cõtingẽs nõ diuerſificat actũ itelligendi ſimpl̃r: q: vtrũqꝫ cõtinet̃ ſub eadem rõne obiecti intellectus: qđ eſt ens inquantuꝫ ens. ſed illa diuerſitas bene diuerſificat q̄tum ad modum intelligendi: quia neceſſaria cognoſcunt̃ per eoꝝ p̃ncipia ꝑfecte: ſꝫ ꝯtingẽtia impꝑfecte: ſed ꝑfectũ ꝛ iperfectũ ſolũ diuerſificãt actũ q̄tuꝫ ad modũ intelligẽdi: ꝛ ſic diuerſitas iter nec̃iuꝫ ꝛ ꝯtingẽs diuer-

Nõ eſt rationabilis ſolutio iã dicta: que en eſt euiꝰ Dꝰo. in h̃ loco. Tex.c. 144.

Solo ſm ꝓpriã opinionem.

D

I ſificat habitũ: ſ; nõ diuerſificat potẽ. Pro dicto Phi ꝗ dicit q alia pticula aie cognoſcit neceſſ̃ et alia pticula cognoſcit cõtingẽs: eſt intelligẽdũ q qdã eſt ps integralis qdã ſubiectiua: et ps ſubiectiua eſt duplex: qdã p ſe: vt h aia et iſta aia ſunt ptes ſubiectiue p ſe ipſi' aie. ps ſubiua p accñs eſt aggregatũ p accñs: et ſic aia hñs artẽ vel iformata arte eſt ps ſubiua p accñs ipſi' aie: hec eſt. n. p accñs. aia hñs artẽ eſt aia: ſicut et iſta. hõ alb' eſt hõ. Dico igit q p eãdẽ ptẽ p ſe ſubiectiuã aie cognoſcit neceſſ̃ et ↄtigẽs: vt pbãt rõnes: ſ; nõ p eãdẽ ptẽ ſubiuã p accñs. Nã neceſſ̃ p ſe cogſcit p aiaʒ iformatã ſcia. et ↄtingẽs cogſcit p aiaʒ iformatã arte. vñ itellis hñs artẽ p ſe cognoſcit ↄtingẽtia. et itells p ſe hñs ſciaʒ cogſcit neceſſ̃ia. Dico igit q Phs itelligit p aliã et aliaʒ ptẽ aie ſubiuã: p accñs cognoſcant neceſſ̃ et ↄtingens p ſe/ tanq̃ p ↄpria obi'a: p eãdẽ tñ ptẽ ſubiuã p ſe: puta p itelle-

K ctũ: cognoſcit vtrũqʒ. ſ. neceſſ̃ et ↄtingẽs. Et q hec ſit intentio Phi appet p pbõnẽ ſuã q̃ eſt q cognitio fit p aſſimilationẽ cognoſcẽtis ad rẽ cognitã. Certũ. n. eſt q aſſiilatio fit per habitũ: potẽtia. n. p ſe nõ aſſilat obo: ſ; hit' aſſilat potentiã obo: et iõ p pticulas aie nõ itelligit pticulas p ſe ipſi' aie: ſ; pticulas iformatas habitib' q̃ ſunt ptes ſubiectiue aie per accñs: et nõ p ſe. Sic igit dico q accipiẽdo ſciẽtificũ et rõcinatiuũ p his q̃ foialr ſignificãt ſic ſunt diuerſa aggregata p accñs: et ſic eſt dõm q nõ ſunt idẽ: ſ; ſi accipiant p eo q denoiant ſic ſũt idẽ: qꝛ ſic idẽ itellis q eſt ſciẽtificus eſt rõcinatiuus. Et eodẽ mõ eſt de itellectu practico et ſpeculatiuo: qꝛ ſignificãt aggregata p accñs. et ſi accipiant p his q̃ foialr ſignificãt ſic ſũt diuerſa aggregata. Si vo accipiãtur p his q̃ accñtalr denoiant ſic ſut idẽ realr: qꝛ idẽ itellectus oino q denoiat ſpeculatiuus denoiat practicus.

L Capitulum ſecundũ

tractatus primi libri ſexti: in quo agit de pñcipiis actuũ humanoꝝ dicẽs tria eẽ in aia q̃ vñr denoiatiua act': ſenſuʒ itellectũ et appetitũ: quoꝝ ſenſus nulli' actus eſt pñm dñatiuũ. intellect' vo practic' inuenit veꝝ et falſum in agẽdis: appetit' pſeqt et fugit: et q opʒ rõnẽ verã eſſe et appetitũ rectũ ad h q electio ſit ſtudioſa et hunc pcipere: hũc vo pſeq. ſpeculatiuus vo hʒ ſuũ hñ in vero et falſo inuentis practico nõ ſtãte ad vitatẽ ſ; vſqʒ ad actũ tendente ↄcordiť appetitui recto: et q electio eſt cã effectiua actus electionis aut appetit' et rõ q̃ gr̃a alicui': et q mens ſpeculans ↄtingentia hʒ ſe nõ mouet ad aliqd vltra veritatẽ: ſed practica q̃ ptit in factiuã hñtẽ pter opõnẽ opus et finẽ hʒ nõ ſimplr: ſed ad aliqd vt ad vlteriorẽ opõnẽ: et actiuã cui' finis bona actio eſt: et ẽt ipſi' appetit': ex qb' ↄcludit qd eſt electio cui' pñm ſolus hõ: et q nihil factũ eſt eligibile: qꝛ nec

M cõſiliabile: ſ; ſolũ futurũ cõtingẽs: et q vtriuſqʒ ptis itellectus cõis finis eſt veritas: et q vtutes ↄprie vtriuſqʒ ptis ſunt habitus ſm quos vtrũqʒ veꝝ dicit.

¶ Tria ſunt in aia que habent agendi principia veritatiſqʒ: ſenſus: intellectus: appetitus. Atqʒ ſenſus nullius eſt pñcipiuʒ act': qd qdẽ ex eo pʒ: qꝛ beſtie ſenſuʒ qdẽ hñt: actionis aũt ſunt expꝛtes. Eſt aũt id in appetitu pſecutio atqʒ fuga: qd eſt affirmatio negatioqʒ in mente. Quare cũ moris qdẽ vtus habit' ſit electiuus: electio vo appetitus deliberatiuus ob hec ipſa et rõnẽ verã et appetitũ rectum eſſe opʒ: ſi electio ſit ſtudioſa atqʒ eadẽ: illã qdẽ dicere: hunc autem perſequi. Hec igitur mens atqʒ veritas actiua eſt.

Caput 2m pmi tra. li. ſexti ethi. pa pa. c.

TRia aũt ſunt in aia dominatiua actus et veritatis: ſenſus: itellis: appetitus. ¶ Hoꝝ aũt ſenſus neqʒ vni' pñcipiũ act'. Manifeſtũ aũt eo q beſtie qdeʒ ſenſuʒ hñt: actũ aũt nõ cõicant. ¶ Eſt aũt qd in mente affirmatio et negatio h in appetitu et pſecutio et fuga. ¶ Quare: qꝛ moralis vtus habitus electiuus: electio aũt appetit' cõſiliatiu': opʒ qdẽ ↄpter hoc rõnẽ verã eſſe et appetitum rectum. ſiqdem electio ſtudioſa: et eadeʒ hanc quidẽ dicere: hunc autem pſequi: hec quidem igit mens et veritas practica. N

Iſtud eſt 2m caplm pmi tractatus ſexti libri: in quo determinat de pñcipiis actuũ humanoꝝ et ↄtinet q̃tuor ptes pñcipales. In pº oſtẽdit q̃ ſunt pñcipia actuũ humanoꝝ: et quo illoꝝ pñcipioꝝ act' ad inuicẽ cõcordant. In 2º pte ibi [Speculatiue aũt mentis.] Narrat quomodo partes intellectus. ſ. intellectus practicus et ſpeculatiuus ſe habent ad obiectum. In 3º parte ibi [Actus quidem igitur.] oſtendit qualr vtraqʒ pars intellectus ſe hʒ ad actu. In 4º pte ibi [Utrarũqʒ vtiqʒ.] Narrat qd eſt ↄpriũ opus vtriuſqʒ ptis itellis et q̃ ſunt vtutes vtriuſqʒ ptis. In pº igit pte oſtẽdit q̃ ſunt pma pñª ↄprioꝝ actuũ hoiꝝ: et quo eoꝝ actus ad inuicẽ cõcordant. Dicit igit pmo q tria q̃ ſunt in aia videnť hic dominiũ actus humani. ſ. cognitionis vitatis et act' liberi cui' hõ eſt dñs. ſ. ſenſus intellect' et appetit': his. n. trib' mouent aialia: vt dr̃ in 3. de aia. [Hoꝝ aũt.] Excludit vnũ iſtoꝝ. ſ. ſenſuʒ et pbat q ſenſus nõ eſt dominatiuũ pñm act' humani. ſ. act' liberi: et hec eſt ↄclo 3ª hui' libri q̃ pbat ſic. Beſtie hñt ſenſuʒ: et tñ nõ cõicant aliquẽ actũ. ſ. liberũ: qꝛ nõ hñt dñiũ ſui act'. ergo ſenſus nõ eſt pñm act' humani. vñ põt ſic argui. Si ſenſus eẽt pñm act' humani. i. libi qõlʒ hñs ſenſuʒ hẽt pñm actus liberi. ↄñs eſt falſuʒ: qꝛ beſtie hñt ſenſuʒ et nõ hñt pñm act' liberi: nõ enĩʒ agũt libere: ſ; magis agũt et mouent ab inſtinctu nãe. ſũt igit duo pñª actuũ hũanoꝝ. ſ. itellis et appetitus. [Eſt aũt qd in mẽte.] Iſta duo pñª. ſ. itellect' et appetitus hñt actus ad inuicẽ ↄportionabiles. Intellis. n. in iudicando hʒ duos act'. ſ. affirmationẽ q̃ aſſentit vero et negationẽ qua diſſentit falſo. qbus correſpõdet ↄportionabilr alij duo act' in appetitu. ſ. pſecutio q̃ appetit' tẽdit in bonum et inheret ei: et fuga q̃ recedit a malo et diſſentit ei: et ſic itellectus et appetitus ↄcordãt ad inuicẽ: qꝛ illud qd intellectus affirmat eſſe bonũ appetit' pſequit et illud qd itellis negat eſſe bonũ appetitus fugit. ¶ Intelligendũ eſt q cuʒ Phs dicit q ſicut affirmatio et negatio in mẽte: ſic pſecutio et fuga in appetitu: q Phs nõ intelligit p affirmationẽ ↄpoſitionẽ affirmatiuã: nec per negõnẽ ↄpõnẽ negatiuã. Nam intellectus põt formare ↄpõnẽ affirmatiuã vel negatiuã abſqʒ pſecutione vel fuga: ſed p affirmationeʒ et negationẽ intelligit aſſenſuʒ vel diſſenſuʒ intellis. [Quare qꝛ moralis.] Ex his ↄcludit q ad moralẽ vtutẽ reqrit cõcordia inter itellm et appetitũ. pbat q ad moralẽ vtutẽ reqrit q ſit rõ va et appetit' ſit rect': et hec eſt ↄclo 4ª que pbat ſic. Uirtus moralis eſt habitus electiu' vt dcm̃ eſt in 2º hui': ſed electio eſt appetit' cõſiliatiuus: qꝛ appetit' accipit qd pcõſiliatũ eſt a rõne: ad electionẽ g̃ ↄcurrũt rõ et appetit': ſ; ad vtutẽ moralẽ reqrit q electio ſit bona: et ad h q electio ſit bona reqrit q rõ ſit va et q appetit' ſit rect': ita q eadẽ q̃ rõ dicit. i. affirmat: appetit' pſeqt. Ad h. n. q pfectio ſit in actu opʒ q nullũ pñcipioꝝ ei' ſit ipfectũ: ſed hec mens q̃ ſic ↄcordat appetitui recto et vitas ei' eſt mẽs practica. vñ rõ pbãs ↄclõnẽ põt ſic formari. Ad vtutẽ moralẽ reqrit act' itellis et actus appetit': qd pʒ ex h q vt' moralis eſt habit' electiuus: ſ; ad vtutẽ moralẽ reqrit pfectio actuũ reqſitoꝝ ad vtutẽ moralẽ: ſed rõ nõ eſt perfecta niſi ſit vera: et appetit' nõ eſt pfectus niſi ſit rect'. ergo ad vtu-

Marginal notes: Quo intellig. q alia parte aie cognoſcit neceſſ̃ et alia contingens. — Scđi ca. pmi tra. diuiſio in q̃tuor ptes pn. — O — T. c. 49 — 3ª ↄclo hui'. 6. li. — P — Nõm — Q — 4ª ↄclo hui'. 6. li.

A tem moralē reqrit̄ q̄ rō ſit vā ⁊ appetitus rect⁹:ita q̄ illō idem qḋ rō dicit.i.affirmat:appetitus pſequit̄. Hec autē mens que ſic concordat appetitui eſt mens practica ⁊ veritas eius eſt veritas practica.

¶ Mentis aūt eius que cōtēplandi nō agēdi neqꝫ faciendi ꝑncipiū eſt bonū ac malū verū eſt atqꝫ falſum. Hoc.n.mentis eſt ōis opus:ſed actiue mētis veritas eſt cōſentanea appetitui recto.

2ª ꝑs c. ¶ Speculatiue aūt mētis ⁊ nō factiue neqꝫ practice bn̄ ⁊ male:verū ⁊ falſuꝫ:hoc enim eſt oī intellectui opus:practici aūt ⁊ intellectiui:veritas cōfeſſe ſe hn̄s appetitui recto.

B ¶ Hec eſt 2ª ꝑs huius capli:in qua narrat quō vtraqꝫ ꝑs.ſ. mens practica ⁊ mens ſpeculatiua ſe hꝫ ad obiectū:⁊ dicit q̄ bn̄ ⁊ male mentis ſpeculatiue cōſiſtit ſimplr̄ in vero ⁊ falſo:ita q̄ verū abſolute eſt bonū intellectus ſpeculatiui:⁊ falſuꝫ abſolute eſt malū ei⁹:ſꝫ bonū itell̄s practici non eſt vitas abſoluta ſꝫ veritas ꝯfeſſe ſe hn̄s ad appetitū rectuꝫ. ſic pꝫ q̄ verū abſolute eſt obm̄ itell̄s ſpeculatiui:ſꝫ verū cōcorditer ſe hn̄s ad appetituꝫ rectū eſt obm̄ itell̄s practici.

Dubiuꝫ ¶ Sed dubitat̄ hic:qꝛ ſi vitas itell̄s practici determinet̄ in cōpōne ad appetitū rectū:⁊ rectitudo appetit⁹ determinat̄ ꝑ hoc q̄ ꝯſonat rōni vere vt ꝑus dictū eſt. Videt̄ q̄ ſit

Solo. circulatio in ꝑdictis determinationib⁹. Dōm q̄ appetitus eſt ipſi⁹ finis:⁊ ēt eoꝝ q̄ ſunt ad finē. Finis aūt determinatus ineſt hoī a nā:vt ſupra in 3º hui⁹ viſuꝫ eſt:ſꝫ ea q̄ ſūt ad finē nō ſunt nobis determinata a nā ſꝫ inueſtigant̄ ꝑ rōnē. Dico igit̄ q̄ rectitudo appetit⁹ ꝑ reſpectū ad finē eſt menſura vitatis rōnis practice.⁊ ſꝫ h̄ determinat̄ vitas rōnis

C practice ſꝫ ꝯcordiā ad appetitū rectū reſpectu finis:ſꝫ veritas rōnis practice eſt mēſurat rectitudis appetitus circa ea q̄ ſūt ad finē.vn̄ circa ea q̄ ſūt ad finē di appetit⁹ rect⁹ ꝑ

q̄ſo ſoluē arguit. pſeqt̄ ea q̄ vā rō dicit. ¶ Sꝫ ꝯ h̄ argit̄:qꝛ vi q̄ rō practica nō ſolū ſit eoꝝ q̄ ſunt ad finē:ſꝫ ēt ipſius finis:qꝛ pꝛudētia eſt in rōne practica vt patebit iferi⁹:ſꝫ pꝛudētia nō ſolū determinat appetitū reſpectu eoꝝ q̄ ſunt ad finē:ſꝫ etiā reſpectu finis:qꝛ pꝛudētia indicat de ꝯueniētia finis ſicut

Solo. de his q̄ ſunt ad finē. Silr̄ rō vi ꝑmo ꝑſtituere finē potentie appetitiue. Dōꝫ q̄ lꝫ pꝛudentia ſit in rōne practica:impoſſe tn̄ eſt q̄ determinet appetitū reſpectu finis ſimplr̄:ſꝫ

Ad rōnē. Judiciuꝫ de fine 2ᵉ. ſolū reſpectu eoꝝ que ſūt ad finē. ¶ Ad rōnē in ꝯtrariū dōꝫ q̄ iudiciū de fine pōt eē duplex. vnū quo ipſe finis abſolute ſub rōne boni apphēdit̄ ⁊ volūtati ſub rōne ꝯuenientis ꝓponit̄ ⁊ offert:⁊ tale iudiciū fit ꝑ itellectū ſpeculatiuū ꝑ bonitatē ⁊ ꝑfectionē cuiuſlibet rei apphendit:ꝑ qḋ iudiciū volūtas mouet̄ ad ꝑ^m deſideriū appetibilis. Aliud eſt

D iudiciū quo finis apphēdit̄:nō tn̄ ſub rōne boni ⁊ cōuenientis:ſꝫ etiā ſub rōne opabilis ⁊ vt poſſibilis haberi ex opōnib⁹ nr̄is.⁊ tale iudiciuꝫ fit ꝑ intellectū practicū:⁊ hec vi eē itētio Euſtratij ⁊ Alberti. Dico igit̄ q̄ itell̄s ſpeculatiu⁹ iudicat ō appetibilitate ⁊ ꝯueniētia finis:ſꝫ nō indicat de ꝓſecutione finis:qualr̄.ſ.deuenire poſſim⁹ ad talē finē:⁊ ita dico q̄ pꝛudētia nō ꝯſtituit finē volūtati:ſꝫ rō nālis q̄ a theologis dī ſynderiſis q̄ ꝯtinet ꝑn^a vlia iuris nālis ꝯſtituit finēꝫ volūtati. Rō.n.nālis dictat vnicuiqꝫ q̄ viuat ſꝫ rōnē:ſꝫ q̄lr̄ hō in opando ⁊ ꝑ q̄ poterit atting̃ mediuꝫ rōnis.h̄ ꝑtinet ad rōnē pꝛudētie:⁊ ſi dicat̄ q̄ itell̄s ſpeculatiuus nihil dicit de ꝓſequēdo vel fugiēdo:vt pꝫ ex.3.de aīa.g̃ nō cognoſcit aliqd ſub rōne appetibilis ⁊ cōuenientis:⁊o q̄ oē appetibile ⁊ cōueniēs vi eē ꝓſequēdū. Dōꝫ q̄ aliud eſt indicare aliqd eē appetibile ⁊ aliud eſt indicare illud qḋ eſt ꝓſeqbile:qꝛ res eſt appetibilis ſꝫ ſe ⁊ ſm̄ ꝑn^a ei⁹ eēntialia:vt pꝫ de ſanitate ⁊ balneo:ſꝫ nō eſt ꝓſeqbile

E niſi ſꝫ eſſe ꝑticulare qḋ hꝫ in rē. Nā ſicut ſanū eſt aliqd opabile a nobis ⁊ qꝛ itell̄s ſpeculatiuus nō ꝯſiderat rē ſm̄ eē ꝑticulare ⁊ opabile:ſꝫ ſolū ſꝫ ſe ⁊ ſꝫ ſua ꝑncipia eēntialia.ſm̄ que lꝫ res nō ſit opabilis:eſt tn̄ appetibilis ⁊ bona ⁊ cōueniēs:⁊ iō dicit ꝓhs q̄ itell̄s ſpeculatiuus nihil dicit de ꝓſequēdo vel fugiēdo:bn̄ tn̄ pōt iudicare de appetibilitate ⁊ ꝯueniētia rei. ¶ Ad formā rōnis eſt dōm q̄ lꝫ res q̄ eſt appetibilis ⁊ cōueniēs iudicet̄ ꝓſequēda:ſm̄ aliō tn̄ iudicat̄ eſſe ꝯueniēs ⁊ appetibilis:qꝛ ſꝫ itell̄ꝫ ſpeculatiuū ⁊ ſꝫ aliud iudicat̄ ꝓſequēda:qꝛ ſꝫ itell̄m practicū.

¶ Electio igit̄ actus ꝑncipiū eſt vnde eſt motus:ſꝫ nō id gr̄a cuius. Appetit⁹ aūt eaqꝫ rō que alicui⁹ eſt gratia electionis principiū eſt. Idcirco neqꝫ ſine itellectu menteqꝫ:neqꝫ ſine habitu moris eſt ipſa electio. Sine nāqꝫ mēte atqꝫ more nō eſt actio bona:nec itē ꝯtra.

F 3ª ꝑs c. ¶ Actus qdē igit̄ principiū electio vn̄ mot⁹:ſed nō cui⁹ gr̄a. Electionis aūt appetit⁹ ⁊ rō q̄ gr̄a alicui⁹. ¶ Propter qḋ neqꝫ ſine itellectu ⁊ mēte:neqꝫ ſine morali hītu eſt electio. Bona actio enīꝫ ⁊ ꝯtrariū in actiōe ſine itellectu ⁊ more nō eſt.

¶ Hec eſt 3ª ꝑs hui⁹ capli:in qua oſtēdit quō rō vtraqꝫ.ſ. rō practica ⁊ ſpeculatiua ſe hꝫ ad actuꝫ:⁊ cōtinet tres ꝑticulas. In ꝑ^a oſtēdit q̄ mēs eſt ꝑn^m act⁹. In 2ª ibi[Mens aūt ipſa.]oſtēdit q̄ mens eſt ꝑn^m act⁹. In 3ª ꝑticula ibi[Nō eſt aūt eligibile.]oſdit circa q̄lia obiecta mēs eſt ꝑn^m act⁹ ꝑ electionē. In ꝑ^a igit̄ ꝑticula ꝑmo oſtēdit ꝓhs q̄ electio eſt ꝑn^m act⁹ vn̄ mot⁹ nō cui⁹ gr̄a:h̄ eſt electio eſt ꝑn^m effectiuū act⁹:ſed nō eſt cā finalis act⁹:⁊ ex hoc ꝓbat̄ q̄ mens

5ª ꝯclō hui⁹.6.li. eſt ꝑn^m effectiuū act⁹:⁊ hec eſt ꝯ 5ª que ꝓbatur ſic. Electio

H eſt ꝑn^m effectiuū act⁹:⁊ ꝑn^a effectiua electionis ſunt appetitus ⁊ rō ſeu mēs q̄ eſt gr̄a alicui⁹.i.q̄ ordiat̄ ad aliqḋ ꝑticulare opabile:⁊ qcqd eſt ꝑn^m ꝑncipij eſt ꝑn^m effectiuū ꝑncipiati:⁊ h̄ mediate vel imediate.igit̄ cū mēs ſit vnū ꝑncipioꝝ electionis ⁊ electio eſt ꝑn^m effectiuū act⁹:ſeqt̄ q̄ mēs eſt ꝑn^m effectiuū act⁹.[Propter qḋ.]Et qꝛ ꝑn^a electiōis ſūt mēs ⁊ appetit⁹ in quo ſūt vtutes morales:ꝯcludit ꝓhs:q̄

6ª ꝯclō hui⁹.6.li. electio nō eſt ſine itellectu ⁊ habitu morali:⁊ hec eſt ꝯclō 6ª que ꝓbat̄ ſic. Effect⁹ electionis eſt bona actio ⁊ ꝯtrariū in actione.i.mala actio:ſed nec bona actio nec mala actio eſt ſine itellectu ⁊ more.i.habitu morali.g̃ ⁊c̄.vn̄ ꝑt ſic argui. ſine quo actio electionis nō pōt eſſe:ſine eo nō pōt eſſe electio:ſed actio electionis vt bona actio vel mala nō pōt eē ſine intellectu ⁊ habitu morali. Intelligēduꝫ q̄ ꝓhs loq̄t̄ hic de electiōe ſtrictiſſime ſumpta q̄ nō eſt niſi ab habitu. vnde ſuperius ſuꝑ ꝑ^m huius poſita eſt diſtinctio de electione:⁊ etiam ſuper 8^m huius.

D ¶ Mens aūt ipſa nihil mouet:ſꝫ ea que alicui⁹ eſt gr̄a ⁊ actiua:hec enīꝫ ⁊ effectrici menti preeſt:nā ōis q̄ facit gratia hui⁹ facit:⁊ nō eſt ſimplr̄ finis ſꝫ ad aliqd:⁊ alicui⁹ id qḋ efficit̄:ſed nō id qḋ agit̄:ipſa nāqꝫ bona actio finis eſt:⁊ hui⁹ eſt appetitus. Quapꝑ electio vel intellectus eſt appetitus vel appetitus intellectiuus:⁊ tale principium eſt homo.

¶ Mens aūt ipſa nihil mouet:ſꝫ q̄ gr̄a huius ⁊ practica:hec.n.⁊ factiue principat̄:gr̄a.n.hui⁹ facit ōis faciēs ⁊ nō finis ſimplr̄:ſꝫ ad aliqd ⁊ alicui⁹ factū:ſꝫ nō actum. Bona actio.n.finis. Appetit⁹ aūt hui⁹.ꝑꝑ qḋ vl̄ appetitiu⁹ itell̄s electio:vel appetit⁹ itellectiu⁹:⁊ tale ꝑncipiū hō.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula 3ᵉ ꝑtis:in qua narrat que mēs eſt ꝑn^m

I effectiuū actus.i.ꝙ q̄uis mẽs ſit p̄n ͫ act⁹:tñ mẽs ipſa ſ ʒ ſe ⁊ abſolute cõſiderata.ſ.rõ ſeu mẽs ſpeculatiua nihil mo uet:q2 nihil dicit de ꝓſequẽdo vel fugiẽdo:⁊ ſic nõ eſt p̄n ͫ alicui⁹ act⁹:ſ ʒ ſolū illa mens vel rõ que eſt grã alicui⁹.hoc eſt:que ordinaꝛ ad aliqđ ꝑticulare opabile ſicut ad finē.ſ. rõ practica que nõ ſolū p̄ncipaꝛ opõni actiue que nõ tranſit in exteriorē mãm:ſed manet in agẽte vt ꝯcupiſcere vel iraſci:ſed ēt p̄ncipaꝛ opõni factiue que tranſit in exteriorē mãʒ ſicut vrere ⁊ ſecare:oīs eniʒ faciẽs mediãte rõne practica opaꝛ ꝑꝑ aliquē finē nõ ꝑꝑ finē in vlꝫ ſed ad aliqđ.] hoc eſt ꝑꝑ aliqđ ꝑticulare:qđ eſt factū.i.cõſtitutū in exteriori mã:vtputa cultellus vel dom⁹.Et dico ꝙ finis faciẽtis eſt aliqđ factū in mã exteriori ⁊ nõ aliqđ actuʒ.i.aliqđ agibile manẽs in agente:ſed in agibilibus ipſa bona actio q̄ manet in agẽte eſt finis.puta bñ cõcupiſcere vel bñ iraſci:⁊ ſicut mẽs practica eſt grã hui⁹ finis:qđ eſt factibile vł

K agibile:ita appetit⁹ eſt actiuus ꝑticularis finis q̄ eſt agibi

Nõn ͫ le vel factibile.¶ Nota circa hãc lr̃aʒ[Grã hui⁹.]ſcilʒ finis[facit oīs faciẽs:ſed nõ finis ſimplr̃ ſed ad aliud.]ſicut dicit Lincoñ.ꝙ finis factionis vt finis edificatiõis eſt domus:ſed nõ eſt finis ſimplr̃.i.finis vltim⁹ſʒ eſt ad aliqđ.i. ad finē vlteriorē vt ad ꝓtectionē inhabitãtiū ⁊ repoſitoꝝ ab extrinſecis nociuis.Item dicit Lincoñ.ſic. Collige ex paulo ante ⁊ nunc dictis ꝙ factiue artes tres hñt fines vt edificatiua hʒ ꝓximū finē ipſaʒ edificationē que eſt opđ. 2 ͫ finē hʒ domū edificatã. 3 ͫ vo finē hʒ ꝓtectionē inhabitantiū ab aeris intemperiebus ⁊ aliis extrinſecis nocumentis.p̄mus tñ finis minime finis ꝓprie dr̃:⁊ ideo q̄nq3 nõ cõnumeraꝛ:⁊ eſt finis poſterior melior p̄cedẽte:vt domus melior edificatione:⁊ ꝓtectio a nociuis melior eſt domo ꝑꝑ qđ infert correlariū ex p̄miſſis qđ eſt tale. Electio

L vel eſt itellect⁹ appetitiuus vel appetit⁹ itellectiuus:⁊ hec

2ᵃ cõclo hui⁹.6.li. eſt ꝯcluſio 7ᵃ que ſic intelligiꝛ ꝙ electio vel eſt eſſentialr̃ actus itellect⁹ ſm ꝙ ordinaꝛ ad appetitum:vel eſſentialr̃ act⁹ appetit⁹ ſm ꝙ dirigiꝛ ab intellectu:⁊ hoc eſt veri⁹:vt pʒ ex 3ᵒ huius.⁊ ēt pʒ ex hoc ꝙ bonū qđ eſt obm̄ appetit⁹ eſt obm̄ electionis:⁊ ꝯclo ſic intellecta ꝓbaꝛ ex p̄cedẽtib⁹ ſic.Electio eſt opđ imanẽs.ergo manet in aliquo eius p̄n⁹ effectiuo:ſʒ p̄n⁹ effectiua electionis ſunt intellect⁹ ⁊ appetitus.ergo electio vel eſt in appetitu vel eſt in itellectu.ſi ſit in intellectu:tunc eſt actus intellectus.ſi ſit in appetitu:tūc eſt actus appetitus.ergo ⁊c̄.

¶ Nulla aūt res facta eſt eligibilis:nemo eñi eligit Ilion expugnaſſe. Neq3.n.de eo q̄ſq3 cõſultat qđ factū eſt:ſʒ de futuro ac cõtingente:factū aūt nõ contingit nõ factum eſſe.Quapropter recte Agathon dixit.

M Hoc etiam ipſe deus ſoloq3 carere videtur.
Infectū vt faciat quod factum eſt atq3 peractum.

¶ Nõ eſt aūt eligibile neq3 factum:puta nullus eligit Ilion captā fuiſſe:neq3 eniʒ ꝯſiliantur de facto ſed de futuro ꝯtingente. Factū aūt nõ cõtingit nõ fieri:ꝑꝑ qđ recte Agathon. Solo eniʒ ipſo deus priuaꝛ ingenita facere que ſūt facta.

¶ Hec eſt 3ᵃ ꝑticula tertie ꝑtis:in qua oſtendiꝛ circa q̄lia obiecta mens eſt p̄n ͫ per electionē:⁊ intẽdit oſtendere ꝙ

8ᵃ cõclo hui⁹.6.li. nullū p̄teritū eſt eligibile ſed ſolū futurum cõtingẽs:⁊ hec eſt ꝯclo 8ᵃ:⁊ ita itellect⁹ ꝑ electionē nõ eſt circa p̄terita ſʒ circa futura cõtingentia:cõclo ꝓbaꝛ ſic.Electio eſt appetitus p̄conſiliati:vt pʒ ex p̄cedẽtib⁹.Electio igiꝛ ſolū eſt illoꝝ quoꝝ eſt cõſiliū:ſʒ nullus cõſiliaꝛ de facto hoc eſt de preterito ſed de futuro cõtingẽte.Qz aūt nõ cõſiliet de p̄terito pʒ per hoc ꝙ p̄teritū nõ cõtingit nõ eſſe p̄teritū:⁊ ħ ꝓbat per dictū Agathonis q̄ recte dixit in hoc qđ dixit:ꝙ ſolo iſto poſſe priuatur deus vt faciat ingenita:idest non facta que ſunt facta.

N ¶ Opus igiꝛ vtriuſq3 ꝑtis itellectiue veritas eſt.Quare q̄bus habitibus maxime pars vtraq3 veruʒ dicit:iſ ſunt amborum virtutes.

¶ Utrarūq3 vtiq3 intellectiuaꝝ particulaꝝ veritas opus:ſm quos igiꝛ maxie habitus dicit verum vtraq3 ipſi v̄tutes ambabus. 4ᵃ ꝑs.c.

¶ Hec eſt 4ᵃ ꝑs hui⁹ capl̄i:in qua narrat qđ eſt ꝓpriū opus vtriuſq3 ꝑtis itellect⁹.ſ.ſpeculatiui ⁊ intellect⁹ practici:⁊ q̄ ſunt v̄tutes vtriuſq3 ꝑtis.Quãtū ad p̄ ͫ dicit ꝙ cognitio veritatis eſt ꝓpriū opus vtriuſq3 ꝑtis itellect⁹:tã itellect⁹ ſpeculatiui q̄ʒ itellect⁹ practici.Et quãtū ad 2 ͫ dicit ꝙ habit⁹ ſʒ quos vtraq3 ꝑs.ſ.intellect⁹ practicus ⁊ ſpeculatiuus dicit verū:ſunt v̄tutes ambabus ꝑtib⁹.vñ v̄tus itellectus eſt

O habit⁹ ſʒ quē itellect⁹ dicit verū:⁊ nõ põt ſʒ illū habitū dicere falſuʒ.¶ Dubitaꝛ vtrū deus poſſit de p̄terito facere

Dubiuʒ. Solutio aliorum. Impug⁹ ſolutiõis. nõ p̄teritū.Ad ħ dicūt q̄dã ꝙ hoc claudit ꝯtradictionē.ſ. p̄teritū nõ eē p̄teritū:⁊ iõ de⁹ nõ põt hoc faceꝛ. ¶ Sʒ iſtđ nõ eſt ad intẽtionē ꝓhi:q2 ꝓhs loqꝛ de re cui accidit.ꝙ ſit p̄teritū:vt Ilion.i.de troia:⁊ nõ intendit loq̄ de p̄terito ſub rõne p̄teritionis:ſed de re vt de ceſare vel Alexãdro. Eſt igiꝛ dubitatio.vtruʒ deus poſſit facere ꝙ ceſar nunq̄

Quid ſentiam hẽc queſtio. fuerit:⁊ dicunt q̄dã ꝙ cū ceſarē nõ fuiſſe nõ claudat ꝯdictionē ex terminis:de⁹ põt hoc facere cū nõ ſit aliq̄ repugnãtia.¶ Cõtrariū tñ videꝛ hic velle ꝓhs:⁊ ſʒ hoc ponatur ꝙ deus faciat Ar.nūq̄ fuiſſe:⁊ queraꝛ q̄s tradidit no

Opiones diuerſe. Aduerte qđ priuat ſolutio eſt viri Tho. in ħ loco. bis hanc ſciaʒ quã exponim⁹.Si dicaꝛ ꝙ Ar.eã tradidit ſequiꝛ ꝙ Ar.fuit:⁊ ita Ar.nunq̄ fuit:⁊ tñ aliq̄ñ fuit. Si dicaꝛ ꝙ deus eã tradidit imediate ſeqꝛ incõueniẽs:q2 ſic oporteret dicere de quolʒ effectu cui⁹ cãm de⁹ facit nunq̄

P fuiſſe:ꝙ talis effect⁹ eſt imediate a deo:⁊ ſic ſi de⁹ faceret auctorē mẽdaciorū ſeu cãm effectiuã nunq̄ fuiſſe:oporteret dicere ꝙ deus eſſet imediate cã mendacioꝝ ⁊ effectuū maloꝝ cõuolitorum cum malitia:qđ nõ videꝛ veꝝ. Iſtđ dubium relinquo poſterioribus diſſoluendum.

Tractatus ſecūdus qui eſt de v̄tutibus intellectualibus cõtinet.5.capitula.

In p̄mo capl̄o ꝓhs enumerat v̄tutes itellectuales ⁊ determinat de duabus v̄tutib⁹.ſ.de ſcia ⁊ arte.In 2ᵒ capl̄ ibi[De prudẽtia aūt ſic.]determinat de prudentia.In 3ᵒ capl̄o ibi[Quia aūt ſcia de vlib⁹.]determinat de intellectu ⁊ ſapia:que ſunt circa p̄ncipia.In 4ᵒ capl̄o ibi[Et quēadmodū caput hñs.]cõparat habit⁹ itellectuales ad inuicē oſtendẽdo q̄s eoꝝ eſt p̄ncipaliſſimus ſimplr̃. In 5ᵒ capl̄ ibi[Erit autē quedã.]oſtendit que virtus itellectualis eſt precipua in genere agibilium humanoꝝ.

Capitulum primū tractatus ſcđi in quo enumerat habitus ſm quos

Q aīa dicit veꝝ:qui ſunt ars:ſcia:prudẽtia:ſapia:⁊ itellectus. cõſequẽter determinãs de ſcia dicit ꝙ ſcibile eſt neceſſarium eternū ingenitū icorruptibile:⁊ ꝙ ſcia eſt docibilis ⁊ diſcibilis ex p̄cognitis p̄ncipiis quoꝝ nõ eſt ſenſus ſʒ iductio, ex q̄bus ꝯcludiꝛ q̄d eſt ſcia:deinde ꝙ p̄n⁹ magis ſciunꝛ cõcluſione:deide determinat de arte q̄d eſt:⁊ in quo differt ab aliis habitib⁹ enumeratis:⁊ ꝙ ars eſt habitus cū rõne vera factiuus:⁊ ꝙ ars eſt circa ꝯtingẽtia quoꝝ p̄n ͫ eſt in faciẽte ⁊ nõ in facto:⁊ ꝙ ars ⁊ fortuna ſunt circa eadē.

¶ De ipſis igitur rurſus dicam⁹ opʒ altius initio ſumpto.Sint itaq3 ea q̄bus verū aīa dicit affirmando aut negãdo numero q̄nq3. Hec aūt ſunt:ars:ſcia:prudentia:ſapientia:intellectus. Fieri eniʒ põt vt falſum exiſtimatione opinio neq3 dicat. Tex.5 li hui⁹.6.capl.

A Incipientes igiť ſuprius rurſum de ipſis dicamus. Sunt vtiqȝ qb⁹ verū dicit aīa affirmādo vel negādo qnqȝ ſm numerum: hec aūt ſūt ars ſcia prudentia ſapientia ꝛ intellectus. Suſpitiōe ꝟo ꝛ opīone ↄtingit falſuȝ dicē.

Caput pᵐ tra. 2. 6. li bri ethi. pª ps. c. Virtutum intellectualium numerus. Primi. c. 3. ars ut° i tres ptes pn.

Istud est pᵐ capl'm ſcdi tractatus: in quo enumerantur ꝟtutes itellectuales ꝛ determinatur de vnabus earū ꝛ cōtinet tres ptes. In pma poniť numerus ꝟtutū intellectualiū. In 2° ibi[Scientia gdeȝ igiť.]determinat de ſcia. In 3° ibi[Cōtingētis aūt.]determinat de arte. In pª igiť pte pmo dicit ꝙ exquo poſita eſt rō accipiendi ꝟtutes itellectuales debem⁹ rurſuȝ icipere ab eo qδ ſuperius determinatū eſt: dictū eſt eniȝ in fine capli pcedentis: ꝙ ꝟtutes intellectuales ſunt habit⁹ qbus aīa dicit veȝ: qnqȝ aūt numero ſunt habitus qbus aīa dicit veruȝ affirmando vel negādo. ſ. ars ſcia prudentia ſapientia ꝛ intellectus: ſed qꝛ aliqs poſſet credere ꝙ opinio ꝛ ſuſpitio eſſent ꝟtutes intellectuales: qꝛ iſtis interdū cōtingit dicere veȝ: illud excludit pbando ꝙ opīo ꝛ ſuſpitio nō ſunt ꝟtutes intellectuales: ꝛ hec eſt ↄclo 9ª que pbať ſic. Habitus qbus ↄtingit dicere falſuȝ nō ſunt virtutes itellectuales: opīone ꝛ ſuſpitione cōtingit dicere falſum. g̃ ꝛc. Lincoñ. dicit hic ꝙ prudentia ꝛ ars ex ſeipſis ſemꝑ dicūť verū: ex reꝝ aūt nā qnqȝ falſuȝ. Opinio aūt ꝛ ſuſpitio ex ſeipſis dicunt falſuȝ. ¶ Hic pmo notāda eſt differentia inter virtutes morales ꝛ ꝟtutes itellectuales que in hoc ↄueniunt: qꝛ vtraqȝ virtus tam itellectualis q̃ꝫ moralis prebet facultatē bene operandi: ſed differūt in hoc ꝙ ꝟtutes morales nō ſolum prebent facultatē bñ operandi: ſed ēt cū hoc faciūt vſum ꝛ actū ꝟtutis eſſe bonū: ꝛ hoc cōpetit eis ex hoc ꝙ ſunt inclinationes partis appetitiue: que facit vti bñ oībus potētys ꝛ habitibus: ſed habitus intellectuales ſolū dicunť ex hoc ꝟtutes: qꝛ prebent facultatē bñ operādi. ſ. cognoſcēdi verū: ſed nō faciūt bñ vti potētia vel habitu. Naȝ ex h̃ ꝙ aliqs hȝ habitū artis vel ſcientie ſolū reddiť potēs ad operandū vel ſpeculandū: ſed ad bonū vſuȝ artis vel ſcie. ſ. ꝙ bñ ꝛ legalr opeť ſȝ artē vel ſciam regriť ꝙ inclineť ꝑ voluntatē vel per iuſtitiā exiſteȝ in volūtate. vñ ars indiget ꝟtute morali ad bonū vſuȝ artis. ¶ Sed ↄtra hoc argriť: qꝛ habitus eſt ꝑꝑ actū: ꝛ iō videť ipoſſibile ꝙ aliqs habitus ſit bonus qn faciat ad bonū vſuȝ ipſius actus. ¶ Itē nō videť ꝙ bonus vſus depēdeat a volūtate ſed magis a rōne: qꝛ vſus volūtatis nō eſt bonus niſi ſit regulatus ſm rōnē. g̃ bñ vti habitu nō eſt pncipalr per volūtatē ſȝ magis per rōnē. ¶ Ad pᵐ illoꝝ dōȝ ꝙ lȝ habitus ſit ꝑꝑ actū: tñ qlibet habitus ſicut quelibet potētia depēdet a volūtate quātū ad exercitiū ſui actus: ꝛ iō in ptāte volūtatis eſt ꝙ moueať ad actū bonū ꝛ cōuenientē habitui vel ad actū ↄriū. vñ bonus vſus cuiuſlibet habitus itellectualis q̃tuȝ ad eius exercitiū dependet a voluntate. ¶ Ad aliud cōcedo ꝙ ad bonū vſuȝ habitus regriť recta rō: ꝛ etiā act⁹ voluntatis. rō eniȝ regriť per modū dirigētis ꝛ volūtas per modū impellentis ꝛ mouētis ad actū: ꝛ iō ſi volūtas ſit informata ꝟtute morali ſemꝑ mouebit ad bonū vſuȝ actus. ¶ 2° eſt notādū ꝙ ſufficiētia iſtaꝝ ꝟtutū itellectualiū ſic accipiť: virtus itellectualis eſt habitus perficiens itellectū circa cognitionē veri (vt dictū eſt) ſed oē veruȝ vel eſt neceſſariū vel cōtingēs. Oīs ergo virtus itellectualis vel eſt circa cōtingentia vel circa neceſſaria. ſi ſit circa ↄtingētia aut illa cōtingētia ſunt factibilia in exteriori mā: ꝛ ſic eſt ars que eſt recta rō factibiliū. Aut illa ↄtingentia ſunt agibilia que manent in operante ꝛ nō tranſeunt in exteriorē mām: ꝛ ſic eſt prudētia: que eſt recta rō agibiliū. Si autē ſit habitus pficiēs itellectuȝ circa cognitionē veri neceſſary: aut illud neceſſariuȝ eſt pnᵐ neciuȝ: aut eſt deductū ex pncipys neceſſarys. Si 2° mō ſic eſt ſcia: qꝛ ſcia eſt habit⁹ ↄclonis deducte ex pncipys neceſſarys. Si aūt pficiat intellectū in cognitione pncipy neceſſary: hoc pōt eē duplr. qꝛ aut pficit intellectū tm̃ in cognitione pncipioꝝ demſtationis: ꝛ ſic eſt itellectus. aut pficit intellectū nō ſolū circa pncipia demſtatiōis: ſȝ ēt circa pncipia entiū: ꝛ ſic eſt ſapiētia que nō ſoluȝ cōſiderat pncipia cōplexa indemſtabilia: ſed ēt ↄſiderat pª pncipalia ꝛ altiſſimas cauſas oīuȝ entiū.

B

9ª cōclo hui⁹. 6. li.

Nōn.ᵐ pᵐ Dña inter ꝟtutes morales atqȝ itellectuales.

C

E

Argř pᵐ ↄ dicta.

Argř 2°

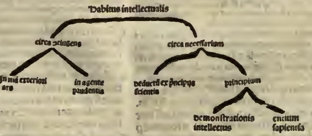
Ad pᵐ

Ad 2ᵐ

F

Nōn.ᵐ 2ᵐ Sufficientia ꝟtutuȝ itellectualium.

G

D

¶ Scientia igiť qdnam ſit hinc perſpicuū eſt ſi exacte dicere opȝ ꝛ nō ſimilitudines ſequi. Oēs eniȝ putam⁹ id qδ ſcimus aliter ſeſe habere non poſſe. Que ꝟo pſūt aliter ſe habere poſt contemplationeȝ latent ſi ſint an nō ſint: ipſum ergo ſcibile neceſſario eſt: ergo eſt eternum. Que enim neceſſario ſimpliciter ſunt eterna ſunt omnia. At eterna ingenita ꝛ incorruptibilia ſunt.

Quid ſcia 2ª ps. c.

¶ Sciētia qdē igiť qd eſt hinc manifeſtū: ſi opȝ certificare ꝛ nō ſequi ſiľitudines. Oēs eniȝ ſuſpicamur qδ ſcimus nō cōtingere aliter ſe hře.

Cōtingētia aūt aliter cū extra ſpeculari fiant latent vel ſi ſint: vel nō ſint: ex neceſſitate ergo ſcibile: eternū ergo: ex neceſſitate eni entia ſimplr oīa eterna: eterna aūt igenita ꝛ incorruptibilia.

¶ Hec eſt 2ª ps hui⁹ capli: in qua determinat de ſcia: ꝛ cōtinet tres pticulas. In pª notificat ſciam ex pte mãe circa quā eſt ſcia. In 2° ibi[Adhuc docibilis.]manifeſtat ſciam ex pte cāe. In 3° ibi[Scis qdē g̃.]infert ex pdictis qd eſt ſcia. Dicit g̃ pmo ꝙ ex his que dicunť pōt eſſe manifeſtū qd eſt ſcia: ſi velimus ſciaȝ ꝑ certitudinē cognoſcere ꝛ nō ſequi ſiľitudines ſm quas qñqȝ dicim⁹ ſiľitudinarie nos

I ſcire ſenſibilia de qb⁹ certi ſumus:que tñ nõ vere ſcim⁹: cũ ſolũ ſit de eis certitudo dũ cadunt ſub ſenſu:ꝛ qñ fiunt extra ſpeculari.i.extra ſentiri:vt qñ nõ ſentiunť latẽt vtꝝ ſint vel nõ ſint. Sed certitudo ſcie ꝛ eiꝰ qḋ ſciť eſt qñ illud qḋ ſciť nõ ꝯtingit aľr ſe hĩe:aľr nõ eſſet certitudo ſcie nec ſcientis. Ex his pꝫ ꝙ oẽ ſcibile eſt ingenitũ ꝛ incorruptibi-
10ᵘ ꝯcl'o hui⁹.6.li. le:ꝛ hec eſt ꝯcl'o 10ᵃ que ꝓbať ſic. Oẽ eternũ eſt ingenitũ ꝛ incorruptibile. omne vere ſcibile eſt eternũ. ergo omne ſcibile eſt ingenitum ꝛ incorruptibile.

❡ Preterea ois ſcientia doceri ꝛ ſcibile diſci poſſe videtur. At ex antea notis vt in reſolutiuis etiã dixim⁹ fit ois doctrina:naꝫ alia per inductionẽ:alia per rõcinationem efficiť. Atqꝫ inductio qdẽ principiũ eſt ipſius vl'is. Rõcinatio aũt eſt ex vl'ib⁹. Sunt eniꝫ ṗncipia ex quibus ipſa ratiocinatio conſtat:quorum non eſt ra-
K tiocinatio:ergo inductio.

❡ Adhuc docibilis ois ſcia videť eſſe:ꝛ ſcibile diſcibile. Ex ṗcognitis aũt ois doctrina quẽad
T.c.p. modũ in analeticis diximus:hec eniꝫ qdẽ per inductionẽ:hec aũt ſyll'o. Inductio qdem igiť principiũ eſt ꝛ credulitas vl'is:ſyll's aũt ex vl'ibus. Sunt igitur principia ex qbus ſyllogiſm⁹ quoꝝ nõ eſt ſyll's:inductio ergo.

❡ Hec eſt 2ᵃ ṗticula ſcḋe ṗtis:in qua notificat ſciã ꝑ cãm:ꝛ narrat.7.de ſcia.ṗᵐ eſt ꝙ ois ſcia eſt docibilis.i.potens doceri.vñ ṗmo metaᶜᵉ dĩ ꝙ ſignũ ſciẽtis eſt poſſe docere. 2ᵐ eſt ꝙ oẽ ſcibile eſt diſcibile.ſ.ab eo q eſt ſciens in potẽtia. 3ᵐ eſt ꝙ ois ſcia ſeu doctrina eſt ex precognitis ſicut
L dictũ eſt in libro poſterioꝝ analeticoꝝ. Non.n.poſſumus deuenire in cognitionẽ alicuius niſi per aliqḋ notũ. 4ᵐ eſt ꝙ duplex eſt doctrina ex ṗcognitis. vna ꝑ inductionem ꝛ alia per ſyllm. ṗnᵃ cognoſcunť per iductionẽ ꝛ ꝑ experientiã ſingulariũ:vt dĩ in ꝓhemio ṗmi metaᶜᵉ:ꝛ ex ṗncipijs vl'ib⁹ ſic cognitis ꝓcedit ſyll's:ſunt igiť aliqua ṗnᵃ ex qb⁹ ꝓcedit ſyll's que nõ notificanť ꝑ ſyllm:aľr ṗncipioꝝ eẽnt ṗnᵃ ꝛ ꝓcedereť in infinitũ in ṗncipijs ſylloꝝ qḋ eſt ĩpoſſe.
Hic hor. ꝛ Tho. ex ponũt qḋ non eſt in textu. Sic igiť relinquiť ꝙ ṗnᵐ ſyll'i ſit iductio. 5ᵐ qḋ narrat eſt ꝙ nõ quilibet ſyll's facit ſcire:ſed ſolum demonſtratiuus qui ex neceſſarijs neceſſaria cõcludit.

❡ Scientia ergo demonſtratiuus eſt habitus:ꝛ cetera que in reſolutiuis determinauim⁹. Tum enim qſpiam ſcit cũ aliquo mõ credit ꝛ ſunt ipſi ṗncipia nota:ſi enim nõ ſint magis q̃ ꝯcluſio nota ꝑ accidẽs habebit ſcientiam. De ſcientia igiť ſit hoc modo determinatum.

M ❡ Scientia qdẽ ergo eſt habit⁹ demõſtratiuus:ꝛ quecũqꝫ alia determinauimus in analeticis. Cum enim aliquaľr credita ꝛ cognita ipſi ſunt principia ſcit. Si enim nõ magis ꝯcl'one:ſed ꝑ accidens hꝫ ſciam. De ſcientia qdeꝫ igiť determinatum ſit per hunc modum.

❡ Hec eſt 3ᵃ pars ſcḋe ṗtis:in qua narrat qd eſt ſcia inferẽdo ex ṗdictis.ꝛ pꝫ 6ᵐ qd eſt ſcia:qꝛ eſt habit⁹ demonſtratiuus:idest ex demõſtratione cauſatus obſeruatis oĩbus illis quecũqꝫ circa demõſtratiuã ſciam demonſtrata ſunt in libro poſterioꝝ.ꝛ hoc eſt 6ᵐ qḋ narrat. 7ᵐ eſt ꝙ ad hoc ꝙ aliquis ſciat ṗnᵃ opꝫ ꝙ ṗnᵃ ſint magis credita ꝛ cognita q̃ ꝯcl'ones q̃ ſciunť:alioqñ nõ per ſe ſꝫ per accñs habebit ſciam inquãtũ põt cõtingere ꝙ illã ꝯcl'onẽ ſciat ꝑ quedaꝫ alia ṗnᵃ ꝛ nõ per illa que nõ magis cognoſcuntur q̃ ꝯcluſio. Per hunc igitur modũ determinatũ ſit de ſcientia.

❡ Eoꝝ que aliter ſeſe habere pñt eſt ꝛ aliquid qḋ ſub effectionẽ:ꝛ aliqd qḋ ſub actionem cadit. Diuerſa ṽo ſunt effectio atqꝫ actus. De his aũt ipſis extrarijs ſermonib⁹ credim⁹. Quare ꝛ habitus q cũ rõne actiuus eſt diuerſus eſt ab eo habitu q cũ rõne eſt effectiuus: neqꝫ alterũ ab altero cõtineť. Neqꝫ eniꝫ effectio act⁹ eſt:neqꝫ actus effectio. N

❡ Contingentis autẽ aliter ſe hĩe eſt aliqd ꝛ factibile ꝛ agibile. Alteꝝ autem eſt factio ꝛ actio. Credimus autẽ de ipſis ꝛ exterioribus rõnib⁹. Quare ꝛ cum rõne habitus actiuus alterum eſt ab eo q cum rõne factiuus habitu:ꝛ neqꝫ ꝯtinentur ſub inuicem actio ꝛ factio:neqꝫ enim actio eſt factio:neqꝫ factio actio eſt. O

❡ Hec eſt 3ᵃ pars hui⁹ capl'i:in qua determinat de arte q̃ ꝑficit itellectũ circa ꝯtingẽtia ꝛ ꝯtinet.5.ṗticulas. In ṗma oſtẽdit ꝙ ſunt duo habit⁹ circa ꝯtingẽtia. In 2ᵃ ibi[Quia aũt edificatiua.] Determinat de arte oſtẽdẽdo qd eſt ars. In 3ᵃ ibi[Eſt aũt ars oĩs.] determinat de oꝑõnibus artis circa ſuã mãm. In 4ᵃ ṗticula ibi[Neqꝫ.n.de his.] oſtẽdit a qbus ars differt ꝑ ſuã mãm ꝛ cũ qb⁹ cõuenit in mã. In 5ᵃ ibi[Ars qdẽ igiť.] determinat de arte ꝑ cõꝑationeꝫ ad habitũ ꝯtrariũ. In ṗᵃ ergo ṗticula oſtẽdit ꝙ duo ſunt habitus circa ꝯtingẽtia:ꝛ hec eſt ꝯ 11ᵃ q̃ ꝓbať ſic. Habit⁹ di- 11ᵃ ꝯcl'o hui⁹.6.li.
ſtinguunť ꝑ obiecta:ſꝫ ꝯtingẽs diuidiť in duo.ſ.in agibile ꝛ factibile:ꝛ iſta.ſ.agibile ꝛ factibile ſunt diuerſa:vt pꝫ ex hoc ꝙ actio ꝛ factio ſũt diuerſa:ꝛ hic credim⁹ ꝑ ea q̃ dicta ſunt de ipſis in exteriorib⁹ rõnib⁹.i.ꝑ ea q̃ dicta ſunt extra iſtã ſciam.ſ.in.9.meta.ibi eniꝫ oſtenſa eſt dĩa inter actionẽ ꝛ factionẽ. Nã actio eſt oꝑatio manẽs in ipſo operante P
ſicut itelligere videre velle:ꝛ factio eſt oꝑatio trãſiens in exteriorẽ mãm ad inducẽdũ aliquã formaꝫ in ea:ſicut pꝫ de actu edificãdi ꝛ ſecandi. Quia igiť habitus diſtinguuntur per obiecta ꝛ agibile ꝛ factibile q̃ ſunt ꝯtingentia ſunt obiecta diuerſa:ſequiť ꝙ duo ſunt habitus circa cõtingentia:vnus actiuus cũ rõne:ꝛ ali⁹ factiuus cũ rõne:ꝛ iſti habitus ſũt diuerſi:nec ꝯtineť alter iſtoꝝ habituũ ſub reliquo: qꝛ nec factio ſub actione:nec actio ſub factione.

❡ Atqui cũ extruendaꝝ ediũ facultas ars q̃dam ſit ac habit⁹ qdã faciẽdi cũ rõne:nullaqꝫ ſit ars que non ſit habitus faciendi cũ rõne:nec vllus habitus talis q nõ ſit ars:fit vt idẽ ſit ars atqꝫ habit⁹ faciẽdi ṽa cũ rõne.

❡ Quia autẽ edificatiua ars quedã eſt:ꝛ etiam habitus qdam cum rõne factiuus:ꝛ nulla neqꝫ ars eſt que nõ cum ratione factiuus habitus eſt: Q
neqꝫ talis que nõ ars:ideꝫ vtiqꝫ erit ꝛ ars ꝛ habitus cum ratione vera factiuus.

❡ Hec eſt 2ᵃ ṗticula tertie ṗtis:in qua determinat de arte oſtendendo qd eſt ars ꝛ incẽdit ꝓbare ꝙ idẽ eſt ars ꝙ ha- 12ᵃ ꝯcl'o hui⁹.6.li.
bitus factiuus cũ recta rõne:ꝛ hec eſt ꝯcl'o 12ᵃ que ꝓbať per inductionẽ ſic. Videmus ꝙ edificatiua eſt ars quedã ꝛ ꝙ eſt habitus ad faciendũ aliqd cũ rõne ꝛ nulla ars inueniť cui hoc nõ cõueniat.ſ.ꝙ ſit habitus factiuus cũ rõne:ꝛ non eſt aliqs habitus factiuus cũ rõne qñ ſit ars. igiť manifeſtũ eſt ꝙ idẽ eſt ars ꝙ habit⁹ factiuus cũ ṽa rõne.

❡ At ṽo circa generationẽ ars omnis verſatur:ꝛ inuẽtionem contemplationemue quonam mõ fiat eorum aliquid que ꝛ eſſe ꝛ non eſſe poſſunt:ꝛ quorum ṗncipiũ non in eo qḋ efficitur ſed in ipſo eſt faciente.

❡ Eſt

A ℭ Eſt aũt ars oĩs circa generationeꝫ: ⁊ artificiare: ⁊ ſpeculari. Qualiter vtiqꝫ fiat aliqd cõtingentiuꝫ ⁊ eſſe ⁊ non eſſe: ⁊ quorum principiuꝫ in faciente ſed non in facto.

ℭ Hec eſt 3ª pticula tertie ptis: in qua determinat de operationib⁹ artis circa ſuã mãm: circa quã eſt duo cõſiderare. ſ. ipſaꝫ actionẽ artificis que p artẽ dirigĩ. ⁊ opus qḋ eſt exterius factũ p artẽ. Opatio aũt artis eſt triplex. Primo eſt eniꝫ vna opatio artis q̃ eſt cõſiderare qualr aliqd eſt faciendum. 2ª opatio eſt opari circa mãm exteriorem. 3ª opatio eſt cõſiderare ipꝫ opus factum: iõ dicit ꝙ oĩs ars circa gnãtionẽ. i. circa ↄſtitutionẽ ⁊ cõplemẽtũ opis: ⁊ hoc ponit p tertia operatione artis quã pmo ꝑponit tanq̃ finẽ artis: ⁊ eſt circa artificiare ideſt circa opõnẽ artis q̃ diſponit mãm ⁊ eſt circa ſpeculari qualr aliqd ſit faciẽdũ p arteꝫ qḋ eſt pma opatio artis. Ex pte vo ipſius opis artis eſt duo ↄſiderare. Primũ eſt ꝙ ea que fiũt p artẽ ſunt cõtingentia eſſe ⁊ nõ eſſe: qḋ pꝫ: qꝛ qñ fiunt incipiunt eſſe de nouo. 2m eſt ꝙ pnm actiuũ gnõnis operũ artificialiũ eſt in ipſo faciẽte q̃ſi extriſecũ ab ope ⁊ nõ eſt in ipſo ope facto. Sic igiĩ pꝫ ꝙ triplex eſt opatio artis. ſ. ſpeculari opus faciendũ: ⁊ opari circa mãm: ⁊ ſpeculari opus factuꝫ. pma ⁊ tertia opatio ſunt actiones: ſꝫ ſcda opatio eſt factio a qua ars dĩ factiua. Pꝫ etiã q̃ eſt mã artis: qꝛ facibile ↄtingẽs eſſe ⁊ non eſſe: in quo non eſt pncipium effectiuum factionis ſed paſſiuum tñ.

Triplex opatio artis.

B

ℭ Nam neqꝫ eoꝝ que neceſſario ſunt vel fiunt eſt ars: neqꝫ eoꝝ que ſunt ſm nãm. Hec eniꝫ in ſeipſis hñt pncipiũ ipſaꝫ. Cũ aũt effectio atqꝫ act⁹ diuerſa ſint: arteꝫ effectionis eſſe nõ actus neceſſe eſt. Atqꝫ circa eadem quodãmõ verſarĩ ars ⁊ fortuna: quẽadmodũ ⁊ Agathon dicit. Quippe ars fortunã fortunaqꝫ diligit arteꝫ.

C ℭ Neqꝫ eniꝫ de his q̃ ex neceſſitate ſunt vel fiũt ars eſt: neqꝫ de his que ſm nãm: in ſeipſis eniꝫ hñt hec principia. Quia aũt factio ⁊ actio alterũ: neceſſariũ artẽ factionis: ſed nõ actiõis eſſe: ⁊ ſm modũ quẽdã circa eadẽ eſt fortuna ⁊ ars quemadmodum ⁊ agathon ait. Ars fortunam dilexit ⁊ fortuna artem.

ℭ Hec eſt 4ª pticula tertie ptis: in qua oſtẽdit a qbus ars differt p ſuã mãm: ⁊ cũ qbus cõuenit in mã: differt eniꝫ p ſuã mãm a ſcia diuina ⁊ mathematica: quia ſcia diuina ⁊ mathematica ſunt de his que de neceſſitate ſunt vel fiũt: ⁊ ars eſt de his q̃ ↄtingũt eſſe ⁊ nõ eſſe. Differt ẽt a ſcia nãli: qꝛ ſcia nãlis eſt de his q̃ ſunt ſm nãm: vt de his q̃ hñt in ſe pnm motus: ſed de talib⁹ nõ eſt ars: ſed eſt de his q̃ habẽt pnm motus extra. ſ. in faciẽte: differt ẽt ars a prudẽtia: qꝛ factio ⁊ actio differũt: ⁊ prudẽtia eſt directiua actionis: ⁊ ars eſt directiua factiõis ſꝫ modũ quẽdã. ſed ars ↄuenit quodãmõ in mã cũ fortuna: qꝛ vtraqꝫ eſt circa ea q̃ fiunt per intellectũ: ſed ars eſt cũ rõne ⁊ fortuna eſt ſine rõne: ⁊ hãc ↄuenientiã in mã artis ⁊ fortune poſuit Agathon. d. ꝙ ars dilexit fortunã ⁊ fortuna artẽ. ſ. inq̃tũ ↄueniunt in mã.

D

ℭ Ars igiĩ vt diximus habit⁹ eſt qdã faciendi vera cũ rõne. Cõtrariũ aũt artis habitus eſt faciendi falſa cuꝫ rõne circa id qḋ ſeſe aliter habere poteſt.

ℭ Ars quidẽ igiĩ vt dictũ eſt. Habitus qdẽ cuꝫ rõne vera factiuus eſt. Atechnia aũt ecõtrario cum ratione falſa factiuus habitus circa contingens aliter ſe habere.

ℭ Hec eſt 5ª pticula tertie ptis: in qua determinat de arte per cõparationẽ ad ſuũ oppoſituꝫ. d. ꝙ ars eſt habitus factiuus cum ratione vera: ſed eſt alius habitus factiuus circa contingens cum ratione falſa. E

Capitulũ ſecundũ

tractatus ſcdi de prudẽtia in quo pmo ponit: ꝙ prudens eſt q bñ põt cõſiliari circa ipſa bona ⁊ cõferẽtia non ſm ptẽ: ſed ad bñ viuere totũ: q̃re prudẽs totalr ↄſiliatiu⁹ ⁊ ꝙ cõſiliatio nõ eſt de neceſſarijs nec de ĩpoſſibilib⁹: ⁊ ꝙ prudẽtia nec eſt ſcia: nec ars ſed habitus verus cum rõne actiuus circa hoĩs bona ⁊ mala cui eupraxia finis ⁊ nõ alterũ: qḋ manifeſtũ eſt ex eo ꝙ oẽs dicũt talẽ prudentẽ qui ſibi ⁊ alijs põt bona ſpeculari q̃les ſunt diſpenſatiui politici ex eo ꝙ temperãtia ⁊ ſophroſyni eſt dicta velut ſaluãs prudẽtiã: qḋ pꝫ ex eo ꝙ intẽperãtia corrũpit prudẽtiaꝫ: ex qbus cõcludit prudẽtiã eſſe habitũ cũ rõne vera circa hominis bona ⁊ mala operatiuũ: deinde ꝙ prudẽtia differt ab arte: eo ꝙ artis eſt vtus prudẽtie vo nõ. ⁊ ꝙ in arte qui volẽs peccat eligibilior circa prudẽtiã ecõuerſo. ⁊ ꝙ prudentia nõ eſt ſolũ habitus cũ rõne in quo cõmunicat cum arte: ſed eſt actiuus circa humana bona: cuius ſignũ eſt ꝙ artis eſt obliuio: prudentie vo non. F

ℭ De prudẽtia vo quenã ſit percipiemus: ſi contẽplabimur quoſnã ipſos prudẽtes dicim⁹ eẽ. Videĩ itaqꝫ prudẽtis eẽ bñ cõſulere poſſe circa ea que ſibi ſũt bona ac ꝓſunt: nõ aliqua ex pte: vt quenã ad ſanitatẽ vel vires: ſed que ad bñ viuendũ oĩno ↄducant. Argumẽto eſt id ita eſſe: eos ẽt qui circa aliqd verſanĩ prudẽtes dici: cũ bñ ad finẽ ſtudioſuꝫ aliquẽ excogitauerint ea quoꝝ nulla eſt ars. Quare ⁊ oĩno prudens is eſt: q ad conſultandum eſt aptus. G

De prudẽtia aũt ſic vtiqꝫ aſſumamus ſpeculãtes quos vtiqꝫ dicim⁹ prudẽtes. Videĩ aũt prudẽtis eſſe poſſe bñ ↄſiliari circa ipſi bona ⁊ cõferẽtia nõ ſꝫ partẽ: puta q̃lia ad ſanitatẽ vel fortitudinẽ: ſꝫ ad bñ viuere totũ. ℭ Signũ aũt qm ⁊ circa aliqd prudẽtes dicim⁹ qñ ad finẽ aliqueꝫ ſtudioſi bñ rõcinabunĩ quoꝝ non eſt ars. Quare ⁊ totaliter erit prudens conſiliatiuus.

Capitu 2m tra. 2. libri 6. ethi. pº pº. ca.

Iſtud eſt 2m caplm tractatus ſcdi: in quo determiat de prudẽtia cõtinẽs tres ptes. In pª oſtendiĩ qd eſt prudẽtia. In 2ª ibi [Sed nõ artis.] oſtẽdit dĩiaꝫ inter prudẽtiã ⁊ artẽ. In 3ª ibi [Duabus aũt entib⁹.] determinat de ſubo ⁊ obo prudẽtie. pª ps cõtinet tres pticulas. In pª oſtẽdit q eſt ſimplr prudẽs. In 2ª ibi [Cõſiliaĩ aũt nullus.] oſtẽdit dĩiaꝫ prudẽtie ad alios habit⁹ intellectuales ſuprapoſitos. ſ. ſciam ⁊ artẽ. In 3ª ibi [Relinquiĩ igiĩ ipſaꝫ.] cõcludit ex pmiſſis diffõnẽ prudẽtie. In pª igiĩ particula dicit ꝙ nos dicẽtes de prudẽtia ſpeculabimur q ſũt prudẽtes: ⁊ intẽdit ꝙ prudẽs ſimplr eſt q põt ex ſuo hitu bñ ↄſiliari q̃lia ſunt bona ⁊ vtilia hoĩ q̃tũ ad totũ viuere hoĩs: ⁊ hec eſt pclo 13ª vñ dicit ꝙ ad prudentẽ vĩ ptinere ꝙ ſit potẽs ex facultate habit⁹ bñ cõſiliari circa ꝓpria bona ⁊ vtilia nõ qdẽ ſolũ in aliquo particulari negocio: puta q̃lia ſũt bona vel vtilia ad ſanitatẽ vel fortitudinẽ corpalẽ: ſꝫ circa ea q̃ ſũt bona ⁊ vtilia ad hoc ꝙ tota vita humana ſit bona. [Signũ aũt.] hec pclo ꝓbaĩ p qddã ſignũ tale. Illi qui priꝰ bñ ↄſiliari de his que ſunt bona ⁊ vtilia ad aliquẽ determinatũ finẽ: dũmõ ille finis ſit bon⁹ ⁊ dũmõ ſit circa ea quoꝝ nõ eſt ars: qꝛ bñ rõcinari de his nõ pertinet ad prudẽtiã: ſed ad artẽ tales dĩr prudẽtes particulr

Scdi ca. tra. 2. diuiſi tres ptes.

H

13ª pclo hui⁹. 6. li.

I circa aliqđ determinatū negociū. Si igit̄ ille qui eſt bñ cōſiliatiuus de his q̄ ſunt ad aliquē pticularē finē ſit prudēs pticulariter: ſequit̄ ꝙ ille q̄ eſt bene ꝯſiliatiuus de his que ptinēt ad totā vitā ſit totalr̄ ⁊ ſimplr̄ prudēs: vñ pōt argui ſic. Sicut ille q̄ bñ cōſiliat̄ circa ea q̄ ſunt ad determinatū finē pticularē ſe hȝ ad hoc ꝙ ſit pticulariter prudēs: ita ille qui bñ cōſiliat̄ circa ea que ſunt bona ⁊ vtilia ad totam vitā ſe hȝ ad hoc ꝙ ſit prudēs ſimplr̄ ⁊ totalr̄: ſed ille qui bñ pōt cōſiliari de his que ſunt ad determinatū finē boᵐ. pticularē eſt pticulr̄ prudēs: igit̄ ille q̄ bñ cōſiliat̄ de his q̄ ſunt bona ⁊ vtilia ad totā vitam eſt ſimplr̄ prudens.

¶ Cōſultat aūt de iis nemo: que aliter ſeſe hr̄e non pñt aut de iis que ipſe agere nequit. Quare ſi ſcia qdē eſt cum demonſtratione: quoꝝ aūt pncipia aliter ſeſe ha-

K bere poſſunt eoꝝ nō eſt demōſtratio (cūcta eniȝ ⁊ aliter ſeſe hr̄e pñt) neqȝ de iis que ſunt neceſſario cōſultatio fieri pōt: ipſa prudentia pfecto neqȝ ſcia neqȝ ars eſſe pōt. Scientia qꝛ ſub actionem cadit aliter ſeſe hr̄e pōt. Ars aūt ꝙ aliud actiōis: aliud effectiōis eſt gen⁹.

¶ Cōſiliat̄ aūt nullus de ipoſſibilib⁹ aliter ſe habere: neqȝ nō ꝯtingentib⁹ ipſi agere. Quare ſi ſcia qdē cū demōſtratione: quoꝝ aūt principia cōtingit aliter hr̄e hoꝝ nō eſt demōſtratio. Oīa eniȝ cōtingunt ⁊ aliter ſe hr̄e: ⁊ non eſt cōſiliari de his que ex neceſſitate ſunt: nō vtiqȝ erit prudētia ſcia neqȝ ars. Scia qdē: qm̄ cōtingit agibile aliter ſe habere. Ars autem quoniaȝ aliud genus actionis ⁊ factionis.

L ¶ Hec eſt 2ᵃ pticula pme ptis: in qua ponit̄ dr̄ia inter prudentiā ⁊ alias v̄tutes itellectuales ſupra poſitas: ⁊ intēdit

14ᵃ ꝯclo hui⁹. 6. li. pbare ꝙ prudentia nec eſt ſcia nec ars: ⁊ hec eſt 14ᵃ ꝯclo que pbat̄ ſic. Nullus cōſiliat̄ de his que ſunt ſimplr̄ impoſſibilia aliter ſe hr̄e: neqȝ de his que nō ſunt in poteſtate illius q̄ ꝯſiliat̄. Arguit̄ tūc ſic. Prudētia eſt de illis de qbus eſt cōſiliū: ⁊ cōſiliū eſt de his que pñt aliter ſe hr̄e. igit̄ prudētia eſt de his q̄ pñt aliter ſe habere: ſed ſcia nō eſt de his que pñt aliter ſe hr̄e. Scia eniȝ eſt de his quoꝝ pn̄ nō pñt aliter ſe habere: ⁊ p ꝯñs ꝯcl'ones de qb⁹ eſt ſcia nō pñt aliter ſe hr̄e. igit̄ prudētia nō eſt ſcia. Silr̄ prudētia nō ē ars: qꝛ ars eſt de factibilibus: ⁊ prudētia de agibilibus: ⁊ aliud eſt genus actionis ⁊ factionis vt dictū eſt prius.

¶ Reſtat ergo habitū ipſaȝ eſſe agēdi vera cū rōne circa ea que ſub bona hoi atqȝ mala. Finis. n. effectionis

M eſt qđ aliud pter ipſaȝ effectionē. Actionis vō nō ſemper. Eſt. n ipſa bona actio finis. Quocirca Periclem ⁊ viros tales arbitramur eſſe prudētes: qꝛ q̄ ſibiipſis ⁊ que ceteris hoib⁹ ſunt bona pſpicere pñt. Eſſe autē eos tales putamus q̄ ad rē familiarē atqȝ ad rēpublicam adminiſtrandā ſunt apti. Vñ ⁊ tēperantiā cōſeruatricē prudētie appellamus. Cōſeruat aūt talē exiſtimationē. Voluptas. n. ⁊ dolor nō oēm exiſtimationeȝ corrūpit. Nō. n. hanc: triangulū tres angulos equales duob⁹ rectis hr̄e. Sed eas q̄ circa id habent̄ qđ cadit in actionē. Nā pncipiū qdē reꝝ agendaꝝ id eſt gratia cuius ſūt ipſe: ei vō q̄ corruptus eſt ob voluptatē aut dolorē cōtinuo nō videbit̄ pncipiū ipſum: nec huius gr̄a ac pp̄ hoc ipſuȝ expetēda eſſe vniuerſa atqȝ agenda. Vitiuȝ eniȝ principij corruptiuuȝ eſt. Quare prudentiam habitum eſſe agendi circa humana bona vā cum ratione neceſſe eſt.

¶ Relinquit̄ ergo ipſaȝ eſſe habitū veꝝ cū rōne actiuū circa hoīs bona ⁊ mala: factionis qdem eniȝ alterū finis: actionis aūt non ſemp. Eſt. n. ipſa eupraxia finis. ¶ Propter h̄ Periclem ⁊ tales prudētes exiſtimam⁹ eſſe: qm̄ ipſis bona ⁊ alijs pñt ſpeculari: eſſe aūt tales exiſtimamus iconomicos ⁊ politicos. ¶ Hinc ⁊ tēperantiaȝ hoc appellamus noīe ſophroſym velut ſaluantē prudētiā: ſaluat aūt talē exiſtimationē: nō eniȝ oēm exiſtimationē corrūpit neqȝ puertit delectabile ⁊ triſte: puta qm̄ trigonū duob⁹

O rectis equales hȝ vel nō hȝ: ſed eas q̄ circa opabile: principia qdē eniȝ opabiliuȝ qđ cuius gr̄a opabilia: corrupto aūt pp̄ter delectationeȝ vel triſtitiā cōfeſtim nō apparebit principiuȝ: neqȝ oportere huius gr̄a: neqȝ pp̄ eligere oīa ⁊ operari. Eſt. n. malitia corruptiua principij. Quare neceſſe prudentiā habitum eſſe cum rōne vera circa humana bona operatiuum.

¶ Hec eſt 3ᵃ pticula pme ptis: in qua ponit diffōnē prudētie ⁊ eā declarat. pmo igit̄ cōcludit diffōneȝ prudētie. d. ꝙ ex quo prudētia nō eſt ſcia que eſt habit⁹ demonſtratiuus circa nc̄cia: nec eſt ars que eſt habitus cū rōne factiuus: relinquit̄ ꝙ prudētia eſt habit⁹ verus actiuus circa hoīs bona ⁊ mala: ⁊ hec eſt ꝯclo 15ᵃ: ⁊ qꝛ manifeſtū eſt ex pcedentibus ꝙ prudētia eſt habitus verus: qꝛ aliter nō eſſet v̄tus intellectualis. Manifeſtū eſt ēt per dr̄iaȝ inter prudētiam ⁊ artē: ꝙ prudētia eſt habitus actiuus: iō phs ſolū declarat vltimā pticulā hui⁹ ꝯcl'onis ſeu diffōnis. ſ. ꝙ eſt actiu⁹ circa hoīs bona ⁊ mala: ⁊ hoc declarat tripl'r. pmo p dr̄iaȝ inter illa circa que eſt ars. ⁊ illa circa que eſt prudētia que talis eſt. Finis factionis ſemp eſt aliud a factione: ſȝ finis actionis nō ſemp eſt aliud ab actione: ſed qñqȝ eſt eupraxia. i. bona opō ipſi. i. ſibimet vel ipſi agenti: nihil eniȝ phibet vnā actionē ordinari ad aliā ſicut ad finē: ſicut cōſideratio effectus ordinat̄ ad cōſiderationē cauſe. bona ergo actio ⁊ finis bone actiōis eſt in ipſo agēte ⁊ eſt bonū ipſi⁹ agentis: ⁊ per ꝯñs prudētia que eſt circa actiones eſt circa hoīs bona. ¶ Intelligendū ꝙ p hanc dr̄iaȝ inter factionē ⁊ actionē pōt patere ꝙ prudētia eſt habitus actiuus circa hoīs bona. Nā qꝛ finis factionis nō eſt factio ſȝ eſt aliquid factū extra: vt finis edificationis eſt edificiū cōſtructū: iō bonū ipſius factionis nō eſt in faciēte ſȝ in facto: ⁊ ſic ars que eſt circa factiones nō eſt circa hoīs bona vel mala: ſȝ circa bona vł mala artificiatoꝝ: ſȝ ipſa actio ⁊ finis actionis que eſt bona actio eſt in hoīe agente ⁊ eſt bonum hoīs agētis: ⁊ iō prudētia que eſt circa actiōes eſt circa hoīs bona pſequēda ⁊ mala fugienda. ¶ Propter ꝙ. 2ᵒ declarat̄ per qđdā ſignū ꝙ prudētia eſt habitus verus actiuus circa hoīs bona ⁊ eſt tale ſignū. Nā pp̄ hoc quēdā qui vocabat̄ Periclem ⁊ alios ſilēs eſtimamus eſſe prudētes ex eo ꝙ pñt cōſiliari que ſunt bona nō ſolū ſibiipſis: ſed ēt alijs: ⁊ tales q̄ pñt ſibi ⁊ alijs bona ſpeculari eſtimamus iconomicos. i. diſpenſatores domoꝝ ⁊ politicos. i. gubernatores ciuitatū. ¶ Hinc ⁊ tēperātiā. 3ᵒ pbat̄ per aliud ſignum: ꝙ prudētia eſt circa hoīs bona ⁊ mala ⁊ eſt ſignū tale: temperantia in greco dr̄ ſophroſim. i. ſaluans mentē. ſ. prudētiaȝ. Nā tēperātia ſaluat verā eſtimationē que eſt circa agibilia que ſunt hoīs bona ⁊ mala. vñ pōt ex hoc ſigno rō formari ſic

Quid prudentia.

15ᵃ ꝯclo hui⁹. 6. li.

P

Nōnᵐ

Q

A mari ſic. Temperātia ſaluat prudētiā: ⁊ hoc nō eſt niſi q2
ſaluat verā eſtimationem circa agibilia que ſunt bona vel
mala hoīs: temperātia eniʒ inquātuʒ moderat delectatio-
nes ⁊ triſtitias tact⁹ ſaluat verā eſtimatiōeʒ que eſt circa
agibilia que ſunt bona vel mala hoīs: ⁊ per hoc ſaluat pru
dentiā: ⁊ hoc eſt ſignum ꝙ prudētia eſt circa bona ⁊ mala
hoīs. Q2 aūt tēperātia ſolū ſaluet verā eſtimationeʒ circa
16° ꝯclo hui⁹.6.li. agibilia ꝓbat ꝑhs: ⁊ hec eſt ꝯclo 16° q̄ ꝓbaꝛ ſic. Solam
illā eſtimationē ſaluat tēperātia quā eſtimationē delecta-
bile ⁊ triſte. hoc eſt itēperātia corrumpit: ſed delectabile ⁊
triſte ſiue itēperātia nō corrūpit nec puertit oēm eſtima-
tionē verā: q2 nō corrūpit eſtimationeʒ ſpeculatiuam. ſ. ꝙ
triāgulus hʒ vel nō hʒ tres angulos eq̄les duob⁹ rectis: ſʒ
intēperātia corrūpit verā eſtimationē que eſt circa opabi
B le: ⁊ hoc oſtēdit ſic. Principia opabiliū ſūt fines quoꝝ grā
fiunt opabilia: q̄ ita ſe hn̄t in opabilib⁹ ſicut pn̄ᵃ in demō-
ſtrationib⁹: nūc qn̄ intēperatus hʒ vehemēt̄ delectationē
vel triſtitiā appet ſibi ꝙ optimū eſt ſeq delectationē ⁊ tri-
ſtitiā fugere: ⁊ ita corrūpiꝛ iudiciū rōnis: quo corrupto nō
appet hoi verus finis qui eſt pn̄ᵐ prudētie circa opabilia:
nec tūc apparet hoi ꝙ opʒ ſemꝑ ꝑꝑ veꝝ finē opari ⁊ elige
re: ſed magis ꝑꝑ delectabile: quelibet eniʒ malitia corrū-
pit pn̄ᵐ iquātū corrūpit rectā eſtimationē de fine: hāc cor-
ruptionē maxie ꝓhibet tēperātia q̄ per hoc ſaluat pruden
tiā. Et ſic pʒ ex ꝑdictis ſignis ꝙ neceſſe eſt prudētiā eē ha-
bitū cū rōne vera operatiuū circa humana bona.

C At vō artis gdē eſt vtus: prudētie vō non eſt. Et in
arte gdem q ſua ſponte peccat magis eſt expetendus:
circa vō prudētiā minus: quēadmodū ⁊ circa vtutes.
Patet igiꝛ prudētiā vtutē quādā eſſe: nō artem.

2° ps.c. C Sed tn̄ artis gdē eſt vtus: prudentie aūt non
C eſt. C Et in arte gdē volēs peccans eligibilior:
circa prudētiā aūt minus: quemadmodū ⁊ cir-
ca virtutes. Manifeſtum igitur: qm̄ prudentia
virtus quedam eſt ⁊ non ars.

C Hec eſt 2ᵃ ps ꝑncipalis huius capli: in qua ꝑhs oſtēdit
dr̄iaʒ iter prudētiā ⁊ artē inquātuʒ ſunt vtutes humane. ⁊
ponit duas dr̄as. pᵃ eſt ꝙ circa artē reqriꝛ vtus moralis q̄
rectificet ei⁹ vſuʒ. Pōt eniʒ eē ꝙ aliqs bn̄ hʒ rōnem artis
edificandi: ⁊ tn̄ ꝑꝑ aliquā malitiā nō vult facere bonā do-
mū: ⁊ iō ad bonū vſuʒ artis reqriꝛ vtus moralis. ſ. iuſtitia
que rectificet vſuʒ artis: ſed circa vſuʒ prudētie nō reqriꝛ
aliqd̄ directiuū: q2 ex neceſſitate hʒ vtutes morales adiun-
ctas ſaluātes ſua pn̄ᵃ: ſed nō eſt ſic de arte que eſt circa bo
na exteriora: q2 poſtq̄ȝ ars eſt habita adhuc reqritur vtus
moralis q̄ rectificet vſuʒ eius. [Et in arte gdē.] 2ᵃ dr̄ia eſt.
ſi aliquis peccat in arte ex ꝓpria volūtate eligibilior eſt ⁊
D melior reputaꝛ q̄ȝ ſi nō peccaret ex ꝓpria volūtate: q2 tūc
crediꝛ ex ignorātia ⁊ inexperiētia artis peccare. Sʒ circa
prudētiā minus laudaꝛ q volēs peccat q̄ȝ q nolens ſicut ⁊
circa vtutes morales: ⁊ h̄ eſt: q2 ad prudētiā reqriꝛ rectitu
do appetit⁹ circa fines. ad h̄ ꝙ ſua pn̄ᵃ ſint ſalua. Manife
ſtū eſt igiꝛ ex ꝑdictis ꝙ prudētia eſt q̄dā vtus ⁊ nō ars.

C Cū aūt due ſint aie ptes rōnē habētes: alterius erit
ipſa prudētia vtus: ipſius inquā opinatiue. Nā ⁊ opi-
natio circa id verſaꝛ qd̄ aliter ſeſe hr̄e pōt: ⁊ prudētia
ipſa. Atqui neqʒ habitus eſt cū rōne ſolū. Huius autē
indicium eſt talis quidem habitus obliuionē eſſe: pru-
dentie vō non eſſe.

3ᵃ ps ca. C Duabus aūt entib⁹ ptibus aie rōnē habētibuʒ:
alterius vtiqʒ erit vtus. ſ. opinatiue: opio eniʒ
circa contingens aliter habere eſt: ⁊ prudentia.

C Sed tamen neqʒ habitus cum rōne ſolum. E
Signum autem quoniam obliuio talis quideʒ
habitus eſt prudentie autem nō eſt.

C Hec eſt 3ᵃ ps ꝑncipalis hui⁹ capli: in qua determinat de
ſubiecto ⁊ obo prudētie. d. ꝙ cū ſint due ptes aie: vt dictuʒ
eſt pus. ſ. ſciētificū ⁊ rōcinatiuū ſiue opinatiuū: manifeſtū
eſt ꝙ prudētia eſt vtus alteri⁹ hoꝝ. Nā opinio eſt circa ea
que cōtingūt aliter ſe hr̄e ſicut ⁊ prudētia: ⁊ ſic pʒ quid eſt
ſubm prudētie: qm̄ ps aie opinatiua: ⁊ gd eſt eius obm: q2
ꝯtingēs aliter ſe hr̄e. [Sed tn̄ neqʒ habitus.] Sed quāuis
prudētia ſit habit⁹ vt dictū eſt: tn̄ prudētia nō eſt cuʒ ſola
17° ꝯclo hui⁹.6.li. rōne: ⁊ h̄ ꝓbat ꝑhs: ⁊ hec eſt ꝯclo 17° q̄ ꝓbaꝛ ſic. Cuiuſlʒ
habit⁹ q eſt cū ſola rōne pōt eē obliuio: ſed prudentia non
pōt eſſe obliuio. g̊ prudētia nō eſt cū ſola rōne: ſʒ ſil' cū h̄
F qd̄ eſt cū rōne eſt cū appetitu recto. C Hic occurrūt tria
Tria du⁹ rō pᵃ du᷑. pᵐ eſt an ars ſit vtus intellectualis diſtincta a pruden-
pᵐ duᵐ. tia. Videꝛ ꝙ nō ſit vt⁹ diſticta a prudētia: q2 prudētia eſt
circa factibilia ſicut ars: qd̄ pʒ. Nā circa factibilia aliq ar-
tifices dicunꝛ prudentes: vt prudens gubernator nauis ⁊
rō 2ᵃ prudēs dux exercitus: ⁊ prudēs edificator. g̊ ⁊c̄. C Item
vtutis nō eſt vtus: ſicut neqʒ motus eſt motus: ſʒ artis eſt
aliqua vtus rectificās appetitū artificis ad bn̄ operādūʒ.
Solo. C Dōm ꝙ eſt vtus: q2 ꝑficit artificē ad bn̄ operādū ⁊ eſt
diſtincta ab alijs vtutib⁹ itellectualib⁹: vt pʒ ꝑ ꝓbationes
Ad pᵐᵐ rōnem ꝑhi in textu. C Ad pᵐ in ꝯtʳū dōm ꝙ artifices circa fa-
ctibilia nō dicunꝛ prudētes ſimplr̄ ſine additione: ſed cū
additione vt prudēs dux: vel prudēs edificator: eo ꝙ bn̄
ꝯſiliaꝛ de his que ſūt ad finē ſue artis. Prudētia aūt ſim-
plr̄ dicta eſt bn̄ ꝯſiliatiua de his q̄ cōferūt ad totā vitam
Ad 2ᵐ rōnem. hoīs: ⁊ ita nulla ars eſt prudētia ſimplr̄ dicta. C Ad aliud
dōm ꝙ vtutis itellectualis q̄ nō ſupponit rectitudineʒ ap-
G petitus bn̄ eſt vtus: ⁊ q2 ars nō ꝑſupponit rectitudinē ap-
petitus: iō ars poſtq̄ȝ habuerit eſſe: ad bonū vſuʒ eius reg
riꝛ vtutē moralē. ſ. iuſtitiā: ſed q2 prudētia ꝑſupponit recti-
tudinē appetitus: nā prudētia eſt recta rō agibiliū: ⁊ recta
rō prudētie que includit rectā eſtimationeʒ de fine de ne-
ceſſitate preſupponit rectitudinē appetit⁹ de ipſo fine: ⁊ iō
prudētia nō eſt vtus moralis ſupueniēs: q2 ꝑſupponit vtu-
tes morales. Sed q2 ars eſt ſolū recta ratio factibilium: ⁊
bonū artis eſt in artificiato ⁊ nō in artifice: nec eſt bonum
artificis: iō nō ꝑſupponit appetitū rectū. ⁊ ꝑꝑ hoc ad boᵐ
vſuʒ eius idiget vtute morali quā nō neceſſario ꝑſuppo-
nit. C Ad formā rōnis dico ꝙ vtus itellectualis nō ꝑſup-
Duᵐ 2ᵐ rō ponit vtutē moralē: hn̄ tn̄ eſt vtus moralis dirigēs. C 2ᵐ
dubiū eſt. vtrū ſolū delectabile circa qd̄ eſt tēperātia cor-
rūpat rectā eſtimationē prudentie. Videꝛ ꝙ nō: q2 prudē
H tia nō ſolū ordinat tēperātiā ſed fortitudinē ⁊ iuſtitiam ⁊
oppoſitū cuiuſlibet vtutis corrūpit prudentiā: q2 ipoſſe eſt
prudētē eſſe nō entē bonū vt ifra diceꝛ. g̊ vr̄ ꝙ non ſolum
prudētia corrūpiꝛ a delectabili intēperātie: ſʒ ēt a delecta-
bili iniuſtitie timiditatis ⁊ audacie: ⁊ ſic ēt vr̄ ꝙ non plus
tēperātia ſaluat prudētiā q̄ȝ fortitudo vel iuſtitia: cui⁹ ꝯtrm̄
Solō ſm Euſtra. vr̄ ꝑhs hic dicere. C Ad iſtā dubitationē rn̄det Euſtra-
tius vno mō ꝙ oēs virtutes morales ⁊ cardinales ſorores
ſunt: ⁊ iō qd̄ dr̄ de vna itelligiꝛ de alia: ⁊ ita qd̄ dr̄ de tēpe-
rātia ꝙ ſaluat prudētiā: itelligiꝛ de fortitudine ⁊ iuſtitia ⁊
alijs vtutib⁹ moralib⁹. Item dicit ꝙ delectabile ꝑꝑ qd̄ ge-
neraliꝛ mala facimus ⁊ triſte ꝑꝑ qd̄ bona omittimus: gnā-
liter ſumunꝛ pro delectatione ⁊ triſtitia circa quālʒ mām
vtutis: tn̄ delectabile qd̄ eſt gnāle oī vtuti ꝓpropriaꝛ tēpe
rantie: q2 ipſa verſaꝛ circa maxīe delectabilia: vt pʒ ex 3ᵒ
hui⁹: ⁊ iō ꝑ approprianonē ⁊ nō ꝑ ꝓprietateʒ attribuiꝛ tē-
perātie ꝙ ſit prudētie ſaluatiua. C Alr̄ adhuc dicunt aliq
Solō ſm alios. ꝙ lʒ alia delectabilia ꝓhibeāt aliqd̄ īpedimētū eſtimationi

I pudẽtie inquantũ ex eoꝝ pñtia obnubilatꝰ quodãmõ rõe nõ tñ corrũpũt ipſaꝫ ita cõiter: ſicut delectationes tactꝰ: que ſunt maxĩe vehemẽtes circa quas eſt tẽperãtia. ¶ 3º dubitatꝰ. vtrũ prudẽtia ſit vtus moralis vel intellectualis. Et vĩ ꝙ nõ ſit itellectualis: qꝛ cuiuſlꝫ vtutis intellectualis põt eſſe oblivio vt dicit phs. ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ forma ⁊ illud cuius eſt forma ſũt in eodẽ ſubiecto: ſꝫ prudẽtia eſt forma vtutũ moraliũ. g̃ eſt in eodẽ ſubiecto cũ eis: ⁊ p ɔñs eſt vtꝰ moralis. ¶ Itẽ prudẽtia pficit appetitũ in ordĩe ad bom: ſꝫ vtutes itellectuales pficiũt ſubiectũ in ordine ad veꝝ. g̃ prudẽtia nõ eſt vtus itellectualis ſed moralis. ¶ Dõm ꝙ prudẽtia eſt vtus itellectualis: qꝛ pficit itellectũ in ordine ad actũ rõcinandi ⁊ iudicãdi de agibilibꝰ: idõ eſt vtus itellectualis. ¶ Ad pm in ɔtrũ dico ꝙ nõ cuiuſlibet vtutis intellectualis põt eẽ oblivio: ſed illius cuiꝰ obm ſeu mã non ɔtinue preiacet hoĩ: ⁊ circa cuiꝰ mãm nõ ɔtinue conuerſamur: ſꝫ obiecta prudẽtie ſunt ipſa agibilia q̃ cõtinue preiacent hoĩ ⁊ ſue opõni: eo ꝙ ɔtinue verſamur circa paſſiões ⁊ opões q̃ ſunt p prudẽtiã regulãde. Obiecta aũt artis ⁊ ſcie nõ ita frequẽter nobis occurrũt: ⁊ idõ ars ⁊ ſcia pñt corrũpi p oblivionẽ: ſꝫ prudẽtia nõ. Alia rõ qꝛ prudẽtia nõ cõſiſtit in ſola rõne ſꝫ cũ hoc reqrit rectitudinẽ appetitꝰ: ⁊ idõ nõ eſt ſile de prudẽtia ⁊ alijs vtutibꝰ itellectualibꝰ. ¶ Ad aliud dico ꝙ prudẽtia nõ eſt foꝛa intrinſeca vtutũ moraliũ: ſed eſt foꝛa extrinſeca exẽplaris ſeu directiua. ¶ Ad 3m qñ dĩ ꝙ prudẽtia ordiat appetitũ in bom. Dõm ꝙ ordinare appetitũ in bonũ põt eſſe dupłr. vel p modũ inclinationis ⁊ hoc fit p vtutẽ moralẽ: vel per modũ directionis ⁊ regule: ⁊ hoc ſit p prudẽtiã q̃ dirigit ⁊ regulat appetitus reſpectu eiꝰ qd eſt ad finẽ. Lincon. dicit ꝙ prudẽtia vno mõ eſt vtus itellectualis ⁊ alio mõ cõnumeratꝰ iter vtutes morales. Nã prudẽtia quo ad pmã opõnẽ ſuã que eſt cognitio agẽdoꝝ ⁊ obmittẽdoꝝ eſt vtus itellectualis ⁊ ſpeculatiua: ſed inquantũ extẽdit in directionẽ opeꝝ iuſtitie tẽperãtie ⁊ fortitudis inter vtutes morales cõnumeratꝰ. hec Lincon. ¶ Dubitatꝰ circa diffõnẽ prudẽtie q̃ eſt habitus actiuus cũ rõne vera circa hoĩs bona ⁊ mala: hec eniꝫ nõ videtꝰ diffõ prudẽtie: qꝛ cuicũqꝫ cõpetit diffõ eidẽ cõpetit ⁊ diffinitũ: ſed hec diffõ competit ſcie morali hic tradite. Nam ſcia moralis cũ ſit ſcia practica eſt habitꝰ actiuus ⁊ eſt cũ rõne vera circa hoĩs bona ⁊ mala. g̃ ſi diffõ eſſet bona: ſeqtꝰ ꝙ oĩs habẽs ſciam moralem eſſet prudẽs: ⁊ ꝙ oĩs prudẽs haberet ſciam moralem: qd falſuꝫ eſt. ¶ Dõm ꝙ prudẽtia eſt habitus actiuus cũ rõne vera in particulari ⁊ in actu circa hoĩs bona ⁊ mala: ſed ſcia moralis eſt habitꝰ cum rõne vera in vniuerſali ⁊ in habitu actiuus circa hominis bona ⁊ mala: ⁊ ita differt ſcia moralis a prudentia.

Dum 3m rõ pa
In fine huiꝰ capłi rõ 2a
rõ 3a.
Solo.
Ad pm rõnem
K
Ad 2m rõnem.
Ad 3m rõnem.
Ordinare appetitum in bonum ɔtingit 2r.
Prudentia diuerſimode moralis intellectualiſqꝫ virtus eſt.
L
Dubium aliud circa diffonẽ prudẽtie.
Solo.

M **Capitulum tertiũ** tractatus ſcdi de vtutibus intellectualibꝰ q̃ ſunt circa pncipia: in quo pmo oſtẽditꝰ ꝙ cũ habitꝰ g eſt vtus intellectualis pncipioꝝ neqꝫ ſit ſciẽtia neqꝫ ſit ars nec prudẽtia neqꝫ ſapiẽtia: ꝙ itellectꝰ eſt ipſoꝝ pncipioꝝ: deinde de ſapiẽtia ꝙ ipſa dupłr dĩ. ſ. pticulariter. ſ. vtus artis: ⁊ totalr: vt illa que eſt certiſſima ſciaꝝ que circa pncipia: ⁊ ẽt ea q̃ ſunt ex pncipijs iudicat. vñ ⁊ ſimul eſt itellectus ⁊ ſcia.

¶ Cuꝫ aũt ſcia exiſtimatio ſit de vlibus: ⁊ iis que neceſſario ſunt: ſintqꝫ demõſtrabiliũ ſcieqꝫ oĩs pncipia (eſt eniꝫ ipſa ſcia cũ rõne) pncipiũ rei ſcibilis nec eſt ſciẽtia nec ars nec prudẽtia. Scientia qꝛ ipm ſcibile demonſtrabile eſt. Ars ⁊ prudẽtia: qꝛ in iis verſatꝰ q̃ ſeſe aliter habere pñt. At neqꝫ ſapia eſt: eſt eniꝫ ſapiẽtis de quibuſdã demonſtrationẽ hẽe: qd ſi ea qbꝰ verũ dicimus ⁊ nunq̃ falſuꝫ in iis que pñt aut non pñt aliter ſeſe hẽe hec ſunt: ſcia: prudẽtia: ſapiẽtia: intellectus. Hoꝝ aũt triũ habituũ nullus eſſe põt: atqꝫ tres dico: prudentiã: ſciam: ſapiam. Reſtat intellectũ eſſe pncipioꝝ. N

QUia aũt ſcia de vlibꝰ eſt eſtimatio ⁊ de ex neceſſitate entibꝰ: ſunt aũt principia demonſtrabiliũ ⁊ oĩs ſcie (cum rõne enim ſcia) principiũ ſcibilis: neqꝫ vtiqꝫ ſcia erit neqꝫ ars neqꝫ prudẽtia. Scibile qdẽ eniꝫ demõſtrabile: hec aũt. ſ. ars ⁊ prudentia ſunt exñtes circa cõtingentia alr ſe hẽe: neqꝫ vtiqꝫ ſapientia hoꝝ eſt. Sapiẽtis eni de qbuſdã habere demõſtrationẽ eſt. Si vtiqꝫ qbꝰ verũ dicimus ⁊ nequaq̃ mentimur circa cõtingẽtia vel nõ cõtingẽtia alr habere ſcia ⁊ prudentia eſt ⁊ ſapia ⁊ intellꝰ: hoꝝ aũt triũ nullũ cõtingit eſſe. Dico aũt tria prudentiã: ſciam: ⁊ ſapiam. Relinquitꝰ ergo intellectũ eſſe principioꝝ. O

Caput 3m tra. 2. 6. li. ethi. pº po. c.

Iſtud eſt 3m capłm ſcdi tractatꝰ: in quo determinatꝰ de vtutibꝰ itellectualibus q̃ pficiũt intellectũ circa pña ⁊ cõtinet duas ptes pncipales. In pª determinatꝰ de intellectu g eſt habitus pncipioꝝ demonſtrationis ⁊ demõſtrabilium. In 2ª pte ibi [Sapia aũt.] determinat de ſapia que eſt de pmis pncipijs demõſtrationũ. ⁊ ẽt eſt de pmis pncipijs entiũ. In pª g̃ pte intẽdit oſtẽdere iſtam ɔcłonẽ que eſt 18ª huiꝰ libri ꝙ itellꝰ eſt habitꝰ ſoloꝝ pncipioꝝ demr̃onis indemõſtrabiliũ: que pbatꝰ ſic. Aliq̃ vtus intellectualis eſt habitus ſoloꝝ pncipioꝝ demr̃onis indemonſtrabiliũ: ⁊ nec ſcia nec ars nec prudẽtia nec ſapia eſt habitus ſoloꝝ pncipioꝝ idemõſtrabiliũ. g̃ relinquitꝰ ꝙ intellectꝰ eſt habitꝰ ſoloꝝ pncipioꝝ demõſtrationis idemõſtrabiliũ. Maior vĩ eſſe manifeſta: qꝛ ex quo pña demonſtrationis idemõſtrabilia ſemp ſunt vera ⁊ ſunt diſtincta ab alijs vt a ɔtingentibꝰ ⁊ nõ ab alijs demõſtrabilibꝰ: videtur ꝙ pña indemõſtrabilia demr̃onis hñt aliquã vtutẽ intellectualẽ q̃ ſit hitꝰ ſoloꝝ illoꝝ: ita ꝙ nõ alioꝝ. Sicut. n. eſt aliq̃ vtus itellectualis que eſt habitꝰ ſolaꝝ ɔcłonũ determinationis: ita opꝫ ꝙ ſit aliq̃ vtus itellectualis que ſit hitꝰ ſoloꝝ pncipioꝝ demr̃onis indemõſtrabiliũ. Et minor declaratꝰ q̃tũ ad quãlꝫ eius ptẽ. ⁊ pº dicit ꝙ qꝛ ſcia eſt eſtimatio de vlibꝰ ex neceſſitate entibꝰ que ſũt demõſtrabilia: neceẽ eſt eſſe aliq̃ pña demõſtrabiliũ. Nã ſcia eſt cũ rõne demõſtrationis pcedẽte ex pncipijs in ɔcłonẽ: ⁊ ex hoc arguitꝰ ſic. Scia eſt habitꝰ ɔcłonis demr̃abilis: ſed pña demr̃onis indemr̃abilia nõ ſunt demr̃abilia: qꝛ ſic pncipioꝝ eſſent pña ⁊ hoc in iſinitũ. g̃ ſcia nõ eſt hitus ſoloꝝ pncipioꝝ idemõſtrabiliũ: qꝛ nõ eſt habitꝰ taliũ. ſilr nec ars nec prudẽtia eſt habitꝰ pncipioꝝ idemõſtrabiliũ: qꝛ tã ars q̃ prudẽtia eſt cõtingentiũ que pñt aliter ſe habere: ſed pncipia indemõſtrabilia nõ pñt aliter ſe habere. g̃ nec ars nec prudẽtia eſt habitus pncipioꝝ demr̃onis idemõſtrabiliũ: nec eſt ſapia habitus ſoloꝝ pncipioꝝ indemõſtrabiliũ: nã ad ſapientem ptinet ꝙ habeat demr̃onẽ de aliqbꝰ rebꝰ vt de pmis cauſis entiũ: vt ĩfra dicetꝰ. igitꝰ ſapia nõ eſt habitus ſoloꝝ pncipioꝝ demr̃onis idemõſtrabiliũ. Si igitꝰ vtutes itellectuales qbꝰ ita veꝝ dicimꝰ ꝙ nũq̃ ſubeſt mẽdaciũ circa cõtingentia vel nõ cõtingẽtia aliter ſe hẽe: ſunt ſcia ⁊ prudẽtia ſub qua cõprehẽdit artẽ ⁊ ſapiaꝫ ⁊ intellectũ: ⁊ nullũ hoꝝ triũ: que ſũt prudẽtia ſcia ⁊ ſapia (⁊ cõprehẽdit artem ſub prudentia) cõtingit eſſe habituꝫ ſoloꝝ pncipioꝝ demonſtrationis: relinquitꝰ ꝙ intellꝰ eſt habitꝰ ſoloꝝ pncipiorũ indemr̃abiliũ. ¶ Sciendũ ꝙ itellꝰ multipłr ſumitꝰ: qñqꝫ eniꝫ accipitꝰ p poª aĩe: qñqꝫ p actu intelligẽdi: ſꝫ hic accipitur

Tertiũ. c. 2 tra. diuiſio i duas ptes pn.
18ª ɔcło huiꝰ. 6. li.
P
Q
Nõm

A pitur pro habitu quo homo naturaliter cognoſcit ṗma ṗn cipia complexa.

℄ Sapientiā in artibus his tribuimus: qui in ipſis ſunt exactiſſimi. Phydiā eni ſapientē ſcultorē lapidū dicimus: ꝛ Polycletū ſtatuariū indē ſapientē. Atq3 hic ꝑ ſapientiā nil aliud intelligimus ꝙ̄ ipſius artis vͣtutē.

Quid ſapiētia particulariter capta. 2ª ꝑs.c. ℄ Sapiā3 aūt in artibus certiſſimis aſſignam⁹: puta phydiā latbomiū ſapientē polycletu3 ſtatuificē. hic qdē igiſ nihil aliud ſignificantes ſapientiam ꝙ̄ qm̄ virtus artis eſt.

℄ Hec eſt 2ª ꝑs ṗncipalis hui⁹ capl'i: in qua determinat de ſapia ꝛ cōtinet tres ꝑticulas. In ṗma oſtendit qd eſt ſapia ꝑticulr̄ ſumpta. In 2ª ibi[Eſſe aūt quoſdā.] oſtendit qd eſt ſapia ſimplr̄ accepta. In 3ª ꝑticula ibi[Op3 ergo.] cōcludit correlariū. In ṗª ergo ꝑticula narrat ꝙ nos aſſignam⁹ nomē ſapie in certiſſimis artib⁹: que. ſ. cognoſcētes ṗmas cauſas in gn̄e alicui⁹ artificij dirigunt alias artes que ſunt circa idē gen⁹: ſicut ars architectonica dirigit manualiter operātes: ꝛ ſ3 hūc modū dicim⁹ phydiā fuiſſe ſapiētē laterū ꝛ lapidū inciſorē: ꝛ polycletū ſapiētē ſtatuificē. i. factorē ſtatuaꝝ. vn̄ nihil aliud dicimus ſapiam in arte ꝙ̄ vlti-mā3 perfectionē artis: que dicitur virtus artis.

℄ At quoſdā etiā eſſe ſapientes oīno: nō aliqua ex ꝑte nec aliqd aliud ꝙ̄ ſapientes arbitramur: vt in margite dixit Homerus.

Hunc ſe muneretnec foſſor nec durus arator.
Nec ſapiens alia vlla nimirum extitit arte.
Quare ꝯſtat exactiſſimā ſciētiaꝝ ipſa3 ſapiam eſſe.

Quid ſapiētia ſimpliciter. C ℄ Eſſe aūt quoſdā ſapiētes exiſtimamus totalr̄ nō ſm ꝑtē: nec aliud aliqd ſapiētes: quēadmodū Homerus ait in margite: hunc aūt neq3 vtique foſſorē dij poſuerūt neq3 aratorē neq3 aliter qdē ſapiētē. ℄ Quare manifeſtū qm̄ certiſſima vtiq3 ſcientiarum erit ſapientia.

℄ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcḋe ꝑtis: in qua oſtēdit qd eſt ſapientia ſimplr̄: ꝛ dicit ꝙ ſicut exiſtimamus aliquos ſapiētes in aliquo artificio: ita exiſtimam⁹ quoſdā eſſe ſapiētes totalr̄ reſpectu tot⁹ generis entiū ꝛ nō ſm aliquā ꝑte3 tm̄: ita ꝙ nō ſ3 aliqḋ aliud artificiū ſicut Homerus dicit de quodā ꝙ dij poſuerūt eū eſſe nō foſſorē neq3 aratorē neq3 ſapientē ſm aliqḋ ꝑticulare artificiū: ſ3 poſuerūt eū ſapiētē ſimplr̄: eo ꝙ cognouit ṗª ṗnª entiū in eo ꝙ ſunt entia.[Quare manifeſtū.] Ex his ꝯcludit. qd eſt ſapia ſimplr̄. ḋ. ſapia eſt

19ª ꝯclo hui⁹.6.li. D certiſſima ſciaꝝ: ꝛ hec eſt ꝯclo 19ª que ꝓbaſ per ꝓcedētia ſic. Sicut ſe h3 ſapia ꝑticularis que eſt de aliquo determinato artificio ad alias artes ꝙ̄ ſunt circa idē artificiū: ita ſe h3 ſapia ſimplr̄ ad oēs alias ſciaſ: ſ3 ſapia ꝑticularis ꝙ̄ eſt circa aliqḋ artificiū eſt certiſſima oīu3 artium ꝙ̄ ſunt circa idē artificiū. igiſ ſapia ſimplr̄ eſt certiſſima ſciaꝝ.

℄ Sapiētē ergo nō ſolū ea ſcire que ex ṗncipijs cognoſcunſ: ſed ēt circa ṗncipia dicere vera op3. Quare ſapientia: intellectus eſt ꝛ ſcientia.

℄ Op3 ergo ſapiētē nō ſolum que ex principijs ſcire: ſed ꝛ circa principia verū dicere. Quare vtiq3 erit ſapia intellectus ꝛ ſcia.

20ª ꝯclo hui⁹.6.li. ℄ Hec eſt 3ª ꝑticula ſcḋe ꝑtis: in qua ꝯcludit vnū correlariū ex ṗdictis qḋ eſt: ꝙ ſapia eſt itell's ꝛ ſcia: ꝛ hec eſt ꝯclo 20ª que ꝓbaſ ſic. Sapia eſt circa certiſſima: ſ3 ṗnª demōſtrationū ſunt certiora ꝯcluſionib⁹: igiſ op3 ꝙ ſapiēs nō ſolū ſciat ea ꝙ̄ ꝯcludunſ: ſed ēt op3 ꝙ ſciat ipſa ṗnª ꝛ dicat veꝛ circa illa nō ſic ꝙ demōſtret illa ſ3 aliquo mō notificabit ea notificādo terminos: puta totū ꝛ ꝑtē, equale ꝛ inequale ꝛ alia hm̄ qb⁹ cognitis ſtatim ṗnª demōſtrationū inoteſcūt. vn̄ ꝯclo ꝓbaſ ſic. Habit⁹ ꝯcluſionis demōſtrationis eſt ſcia: ꝛ habitus ṗncipioꝝ eſt intellect⁹: ſed ſapia eſt habit⁹ ꝯcluſionis cū ſit reſpectu oīu3 neceſſarioꝝ certiſſima: ꝛ eſt habitus ṗncipioꝝ cū ṗn ſint certiſſima. igiſ ſapia eſt intell's ꝛ ſcia.

E

Nōnª ṗncipioꝝ cognitio vniuerſaliſ: de oīb⁹ in nobis. ℄ Circa habitū ṗncipioꝝ eſt ſciēdū ꝙ qdā ſunt ṗncipia cōia: quoꝝ cognitio accipiſ ex terminis: ſicut de quolibet eſſe vel nō eſſe: que vni ꝛ eidē ſunt eq̄lia inter ſe ſunt eq̄lia: ꝛ hm̄ ṗncipia ſunt cōia oīb⁹ ſcientijs ꝛ cognitio iſtoꝝ ṗncipioꝝ cōiu3 accipiſ ex cognitione terminoꝝ: ꝛ habitus ṗncipioꝝ cōiu3 eſt habitus acq̄ſitus ex cognitione terminoꝝ. Nō eni3 eſt habitus ṗmoꝝ ṗncipioꝝ nāl'r copulatus intellectui: cu3 intellectus in ſua ṗma creatione ſit ſicut tabula raſa in qua nihil depingiſ: vt p3 ex 3ª de aīa. Cognitio tn̄ ṗncipioꝝ cōiu3 dī nālis: q2 habita notitia terminoꝝ intellect⁹ nāl'r inclinaſ in ipſa ṗncipia ꝛ nō per aliquē diſcurſu3 rōnis. Alia vͦ ſunt ṗncipia ſpālia: vt motū eſſe, eſt ṗnᵐ in ſcia nāli ꝛ eius notitia accipiſ per ſenſu3: ꝛ in ſcia medicinali eſt illud ṗnᵐ. ḋ. reubarbaꝝ purgat cholerā: ꝛ cognitio hui⁹ ṗncipij accipiſ via ſenſus memorie ꝛ experiētie: ꝛ habitus cuiuſlibet ṗncipij ſiue ſit ṗnᵐ cōe ſiue ſpāle eſt habit⁹ acq̄ſitus ꝛ nō inditus nāliter intellectui. ℄ S3 dubitaſ ſup hoc qḋ dī ꝙ ſapia eſt itellectus ꝛ ſcia: qualr̄ poſſit eſſe veꝝ: cū ſapia ſit vna vͣtus intellectualis diſtincta a ſcia ꝛ intellectu. ℄ Ad illud rndet Euſtratius. ḋ. ꝙ ſapientia eſt cōpoſita ex intellectu ꝛ ſcia: ꝛ diſtinguiſ ab vtroq3 ſicut totū diſtinguiſ a ſuis ꝑtibus. vn̄ ſapiētia differt ab intellectu: q2 itell's ſolū reſpicit ṗncipia demōſtrationis: ſed ſapia reſpicit ṗncipia demōſtrationis circa res abſtractas: ꝛ etiā reſpicit ꝯcluſiones. vn̄ meta. notificat ṗncipia cōia eo mō quo notificari poſſit: ꝛ ēt eſt habitus ꝯcluſionū demōſtrataꝝ metaᶜᵃ differt ēt ſapia a ſcia: q2 ſcia eſt habitus ſolius ꝯcluſionis: ſed ſapia eſt habitus ꝯcluſionis: ꝛ etiā ṗncipioꝝ.

Dubiū

Solo ſm Euſtra. #

S

Capitulū quartū

tractatus ſcḋi: in quo oſtendit ꝙ ſapia eſt velut caput hn̄s ſciam honorabiliſſimoꝝ: deinde ꝙ ſapia non eſt prudētia ꝑꝑ prudētiā nō eſſe ſtudioſa3: ꝛ ꝑꝑ ipſa3 eſſe ab alijs alterā. Sapia3 aūt eadē ſemꝑ. ꝑꝑ qḋ neq3 ſapia idē ꝙ politica: deīde ꝙ ſapia eſt ſcia ꝛ intellect⁹ honorabiliſſimoꝝ nāꝝ: deinde ꝙ ſapia eſt alia a prudētia. ꝓpter ꝙ qdā3 ꝓhi dicunſ ſapiētes: nō aūt prudētes: q2 ignorātes cōferentia ſibi tandē ꝙ ſapia nō eſt prudētia ꝑꝑ prudentiā eſſe non ſolū vl'iu3: ſ3 ēt ſingulariū. ꝓpter qḋ experti magis actiui qbuſdā ſcientib⁹ ꝛ experiētia eligibilioꝛ ad operādum ꝙ̄ ſcientia ſicut architectonica in agibilibus.

℄ Et vt caput habens ſcientia rerum earum que ſummis afficiuntur honoribus.

D

Cap.4ᵐ tractatus 6. li. ethi. ṗª ꝑs ca. E T quēadmodū caput habens ſciētia honorabiliſſimorum.

Iſtud eſt 4ᵐ caplm̄ in quo inquiritur que iter vͣtutes itellectuales ſit ṗncipaliſſima ſimplr̄: ꝛ cōtinet duas ꝑtes. In ṗma intēdit ṗncipalr̄ oſtēdere ꝙ nec politica nec prudentia eſt ṗncipaliſſima iter vͣtutes itellectuales. In 2ª ibi [Ex dictis vtiq3.] cōcludit ꝯcluſione3 quā ṗncipalr̄ intēdit ꝛ ēt oſtēdit ꝙ ſapiētia ꝛ prudētia differūt: ꝛ circa quid eſt vtraq3 vͣtus. ſ. ſapia ꝛ prudētia. ṗma ꝑs cōtinet duas ꝑticulas. In ṗma ꝓponit qḋ itēdit ꝓbare. In 2ª ibi[Inconueniēs eni3.] remouet error ponētiū ꝙ politica eſt ṗncipaliſſima ſimplr̄ iter vͣtutes itellectuales. In ṗma ergo ꝑticula ꝓponit qḋ itēdit ꝓbare. ḋ. ꝙ ſapia nō eſt q̄lſcūq3 ſcia: ſed eſt ſcia honorabiliſſimaꝝ reꝝ: ac ſi ipſa hēat rōnē capitis

Mem.ca. 2. tra. diuiſio i duas ꝑtes ṗn.

I inter oēs ſcias. ¶ Intelligēdū ꝙ ſapia vī hēre rōnē capitis
Nōn^m inter oēs ſcias: qꝛ ſicut ꝑ ſenſus qui ſunt in capite dirigunt
motus ⁊ operationes oīum alioꝝ mēbroꝝ: ita per ſapiē-
tiam diriguntur omnes alie ſcientie: cum oēs alie ſcientie
ſupponant a ſapientia ſua ꝑnc͠pia.

¶ Perabſurdū eſt eniȝ ſi quiſpiā facultatē ciuilē aut pru-
dentiā ſtudioſiſſimā eſſe putet: ſi nō ſit hō coruȝ opti-
mū que ſunt in mūdo. Qđ ſi ſalubre qdē ac bonū aliđ
eſt hoībus: aliud piſcib⁹: albū aūt ⁊ rectū ſemꝑ eſt idē
⁊ ſapiēs: oēs idē ꝓfecto: prudēs vō diuerſuȝ dixerint
eſſe. Qđ eniȝ circa ſeipſuȝ recte ſingula ꝓſpicit id pru-
dentiā habere dixerint: ⁊ cōmiſerint. Quapꝑ ⁊ nōnul-
las beluas prudētiā hēre dicunt quecūqȝ in ſua vita ꝓ-
uidendi vim hēre videnꝭ. Cōſtat igiꝭ eandē nō eſſe ſa-
K pientiā ⁊ facultatē ciuilē. Nā ſi eam facultatē ſapiaȝ
eſſe dicēt: que circa cōmoda ꝓpria verſaꝭ: multe ſane
ſapie erunt. Nō. n. vna circa oīuȝ aialiū bonuȝ: ſȝ alia
atqȝ alia circa vnūqđqȝ verſaꝭ: niſi de oībus que ſūt
vna ſit ⁊ facultas medendi. Qꝛ ſi hō pſtantiſſimum
eſſe ceteroꝝ aialiū diceret: nil refert. Eteniȝ hoīe ſunt
alia longe diuiniora nā: vt ea maniſeſtiſſime ex quib⁹
ipſe conſtitit mundus.

¶ Incōueniēs. n. ſiqs ſciam politicā vel pruden-
tiā ſtudioſiſſimā exiſtimat eſſe ſi nō optimū co-
ruȝ que in mūdo hō eſt. Si vtiqȝ ſanū qdeȝ ⁊
bonū alterū hoīb⁹ ⁊ piſcib⁹: albū aūt ⁊ rectuȝ
L idē ſemꝑ: ⁊ ſapiens idē oēs vtiqȝ dicerēt: pru-
dens aūt alterū. circa ſeipſuȝ eni ſingula qdem
bn̄ ſpeculans diceret vtiqȝ eſſe prudēs: ⁊ huic
cōcederēt ipſa. ꝑꝑ qđ ⁊ beſtiaꝝ quaſdā pruden-
tes aiunt eſſe q̄cūqȝ circa ipſaꝝ vitā videnꝭ po-
tentiā hēre ꝓuiſiuā. Manifeſtuȝ aūt vtiqȝ erit:
qm̄ nō vtiqȝ erit ſapia ⁊ politica eadē: ſi eniȝ eā
que circa vtilia ipſis dicūt ſapiam: multe erunt
ſapie. Nō. n. vna circa oīuȝ bonū aialiū: ſȝ alte-
ra circa ſingula: ſed nō ⁊ medicialis vna de oī-
bus entib⁹. Si aūt qm̄ optimū hō aialiū alioꝝ
nihil differt: eteniȝ hoīe alia multū diuiniora ſȝ
M nāȝ: puta maniſeſtiſſima ex qb⁹ mūdus ꝯſtat.

¶ Hec eſt 2ª pticula p̄me ptis: in qua remouet errorē quo-
rundā q attribuebāt p̄ncipalitatē v̄tutū intellectualiū po-
litice ꝑ quā gubernaꝭ ciuitas: vel prudētie per quā guber-
naꝭ hō. vn̄ dicit ꝙ incōueniēs eſt exiſtimare politicaȝ vel
prudētiā eſſe ſtudioſiſſimā. i. optimā īter v̄tutes ītellectua-
21ª cōclo les: ⁊ hec eſt ꝯclo 21ª que ꝓbaꝭ duplr. p̄mo ꝑ ſyllm̄ hypo-
dub⁹. 6. li. teticū ſic. Si hō nō eſt optimū coꝝ que ſunt in mūdo nec
politica nec prudētia eſt optima īter v̄tutes ītellectuales:
ſed hō nō eſt optimū coꝝ que ſunt in mūdo: ergo nec poli-
tica nec prudētia eſt optima īter v̄tutes ītellectuales. Ma-
ior vī eſſe maniſeſta ꝑ hoc ꝙ tā prudētia q̄ȝ politica eſt de
hoīe q̄liter dȝ ſe regere in multitudie ciuili: vel domeſtica
vel ſȝ ſe: ⁊ ſciaꝝ ⁊ ēt v̄tutū ītellectualiū quedaȝ eſt melior
⁊ honorabilior altera: ex eo ꝙ eſt melioꝝ ⁊ honorabilioꝝ.
⁊ minor pȝ: qꝛ corꝑa celeſtia ⁊ motores corpoꝝ celeſtium
meliora ſunt q̄ȝ hō. De iſta rōne ꝓhs ponit maiorē in lrā
dicēs ꝙ ſi hō nō eſt optimū coꝝ que ſūt in mūdo: nec poli-
tica nec prudētia eſt optima īter v̄tutes ītellectuales. [Si
Nōn^m vtiqȝ ſanū.] 2ª ꝓbaꝭ eadē ꝯclo. ¶ Ad cui⁹ ītellectū eſt ſciē-

dū ꝙ q̄dā ſunt quoꝝ bonitas dī in habitudie ad aliqđ: vt N
illa que referunꝭ ad alia: ⁊ q̄dā ſunt abſoluta quoꝝ boni-
tas nō ꝯſiſtit in hītudie ad aliud ſed ſunt abſoluta ſicut al-
bū in colorib⁹ ⁊ rectū in figuris: ⁊ talia ſūt eadē apud oēs.
vbi grā. ſanū ⁊ bonū dicunꝭ in habitudie ad aliud: ⁊ iō nō
eſt idē ſanū ⁊ bonū apud oēs. Nō. n. eſt idē ſanū ⁊ bonum
hoīb⁹ ⁊ piſcibus. alia ſunt que nō dicunꝭ in hītudie ad aliđ
ſed ſunt abſoluta: ſicut albū in colorib⁹ ⁊ rectū in figuris ⁊
talia ſunt eadē apud oēs: ſed ſapia ex quo eſt de his q̄ ſunt
in ſe abſolute vt de p̄mis entib⁹ opȝ ab oībus ⁊ apud oēs
dici ꝙ idē ſit illud qđ eſt ſapiēs in oīb⁹: ⁊ ꝙ ſit eadē ſapia
ſimplr̄ reſpectu oīuȝ: ſed illđ qđ eſt prudēs vel politicū nō
eſt idē ſȝ alteꝝ apud diuerſos. vn̄ prudētia dī ſm̄ habitu-
dinē ⁊ ꝓportionē ad aliud. Ille. n. q bn̄ pōt ſpeculari illa
q̄ ꝑtinēt ad ſeipȝ dī eſſe prudēs: ⁊ tali ꝯcediꝭ ⁊ attribuitur
prudētia. ⁊ ꝑꝑ h̄ hoīes ꝑ quādā ſilitudinē dicūꝭ quaſdam
O beſtias eſſe prudētes vt illas q̄ vitr hēre potētiā ꝓuiſiuam
circa ꝓpriā vitā. Iſtis viſis ꝓbaꝭ ꝯclo ſic. Politica ⁊ pru-
dentia dicunꝭ ad aliqd: ⁊ iō nō ſunt eedē apud oēs: ſed di-
uerſificanꝭ ſm̄ diuerſitatē eoꝝ ad q̄ dicunꝭ: ſȝ ſapia nō dī
ad aliqđ ſed eſt idē apud oēs. igiꝭ nec politica nec pruden-
tia eſt idē qđ ſapia que eſt optima inter v̄tutes ītellectua-
les vt ſupponimus. Qꝛ aūt ſapia non ſit ad aliqđ ꝓbaꝭ: qꝛ
ſic ſequereꝭ ꝙ eſſent multe ſapie: qđ eſt falſuȝ. ⁊ ꝯñia pȝ
ꝑ hoc ꝙ qꝛ bonū dī ad aliqđ nō pōt eſſe aliq̄ vna rō circa
ea q̄ ſunt bona oībus aialib⁹: ſȝ opȝ ꝙ circa ſingula ſit alia
⁊ alia rō ꝯſiderās ꝙ eſt bo^m vniuſcuiuſqȝ: ⁊ eadē rō eſt de me-
dicina que nō pōt eē vna oīum. Nā ſicut ſanū ita ⁊ bonuȝ
eſt alterū ⁊ alterū hoī ⁊ piſcibus. vn̄ hēuiter illa v̄tus que
eſt p̄ncipaliſſima eſt bonū reſpectu oīum. igiꝭ nec politica
nec prudētia eſt optima īter v̄tutes intellectuales. [Si aūt P
qm̄.] Excludit quādā ꝯ̄diſtionē: poſſet eni aliquis dicere ꝙ
politica ſeu prudētia eſt optima īter v̄tutes ītellectuales q̄
ſunt de rebus humanis: qꝛ hō eſt excellentior inter aialia:
illud excludiꝭ ꝑ h̄ ꝙ ſunt alia multū diuiniora ſȝ nāȝ q̄ȝ
hō: vt corꝑa celeſtia que ſunt maniſeſtiſſima ex qb⁹ mun-
dus conſtat ſunt multū potiora q̄ȝ homo.

¶ Patet igiꝭ ex iis que diximus ſapiam ſciam eſſe ⁊ in-
tellectū eoꝝ que honorabiliſſima ſunt natura.

¶ Ex dictis vtiqȝ maniſeſtū: qm̄ ſapia eſt ſcia ⁊ 3ª pᵗᵉ. c.
intellectus honorabiliſſimoꝝ natura.

¶ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capli: in qua ꝓhs ex dictis
ꝯcludit ꝯcloñē quā p̄ncipalr̄ intēdit in h̄ caplo. ⁊ continet
tres pticulas. In p̄ma ꝯcludit veritatē quā intendit. In 2ª
ibi [Propter qđ Anaxagorā.] ꝯcludit qđdā correlarium.
Q In 3ª ibi [Neqȝ eſt prudētia.] declarat circa q̄ eſt pruden-
tia. In p̄ma igiꝭ pticula ꝯcludit ex dictis ꝙ ſapia eſt pre-
22ª cōclo cipua ⁊ optima īter v̄tutes intellectuales: ⁊ hec eſt ꝯclo 22ª
dub⁹. 6. li. que ꝓbaꝭ ex p̄cedētib⁹ ſic. Sapiētia eſt ſcia ⁊ intellectus
nō circa quecūqȝ ſed circa honorabiliſſima: ⁊ ex hoc pōt
ſic argui. Illa v̄tus ītellectualis eſt p̄cipua ⁊ optia īter vir-
tutes intellectuales que eſt circa honorabiliſſima ſm̄ nāȝ:
ſapientia eſt huiuſmodi. igitur ⁊c.

¶ Quapꝑ Anaxagorā ⁊ Thaletē ⁊ ſiles ſapientes q-
dē at nō prudētes inquiūt eſſe cū vidēt ipſos ꝓpria cō-
moda ignorare. Et ſuꝑflua qdē ⁊ admirāda ⁊ diffici-
lia cognitu diuinaqȝ ſcire ipſos. Sed inutilia dicūt: qꝛ
nō querūt bona humana: prudētia aūt circa humana
verſaꝭ: ⁊ in qb⁹ hȝ cōſultatio locū. Prudētis eniȝ hoc
maxie opus dicim⁹ eē bn̄ inquā ꝯſulere. Cōſultat aūt
de iis nemo que aliter ſeſe hēre nō pnt ⁊ quoꝝ nō eſt ali-
qs finis. Atqȝ is bonū agendū: is aūt ad bn̄ cōſulēdū
eſt ſimplr̄ aptus: q coniectura qđ eſt hoī optimū coruȝ
que

A q̄ cadūt in actionē excogitādo mēte capere poteſt.

¶ Propter qđ Anaxagorā τ Thaletem τ tales ſapiētes qdē: prudētes aūt nō aiunt eſſe: cū videant ignorātes cōferētia ſibiipſis: τ ſupflua qdem τ admirabilia τ difficilia τ diuina ſcire ipſos: aiunt inutilia aūt: qm̄ non humana bona querūt: prudētia aūt circa humana: vel de qb⁹ eſt ↄſiliari: prudētis enī maxie hoc opus eē dicim⁹ bn̄ ↄſiliari. Cōſiliaf aūt nullus de impoſſibilibus aliter hīe: neq; de qbuſcūq; nō finis aliqs eſt: τ hoc opabile bonū. Simplr aūt bon⁹ cōſiliator eſt optimi boni operabiliū cōiectatiuus ſm ratiocinationem.

B ¶ Hec eſt 2ª pticula ſcđe ptis: in qua ↄcludit qđdā correlariū: τ eſt q prudētia eſt circa bona humana: τ ſapia eſt circa bona itellectualia τ diuina: τ hec eſt ↄclo 23ª que pbaf p qđdā ſig^m: τ eſt q prudētia eſt circa bona humana τ ſapia circa itellectualia τ diuina q̄ ſunt in hoie meliora: vnde eſt q oēs dicūt Anaxagorā τ quēdā aliū phm̄ q vocabaf thales: τ alios ſiles eē ſapiētes ſ; nō prudētes. eo q hoies vident eos ignorare ea que ſūt ſibiipſis vtilia τ ſcire ſupflua τ inutilia τ admirabilia: q̄ excedētia oēm notitiā hoium τ difficilia: q̄ idigēt diligēti inqſitione τ diuina pp nobilitatē nāe: τ ita dicūt eē inutilia: q̄ nō ſunt humana bona: τ pp hoc nō dnr prudētes: q̄ prudētia eſt circa humana bona de qb⁹ pōt cōſiliari: nullus eni ↄſiliaf de neceſſariys q̄ ipoſſē eſt alr ſe hēe neq; de qbuſcūq; inordiatis ad aliquē finē qui eſt opabile bonū. Simplr aūt bonus ↄſiliator eſt q eſt ↄiectatiuus qđ ſit optimū boi ad opandū. vñ breuiter ↄclo pbaf p tale ſig^m. Qui ignorāt ea q̄ ſūt eis vtilia τ inſiſtūt circa cognitionē diuinoꝝ, hoies cōiter dicūt eſſe ſapientes τ nō prudētes: τ hoc eſt ſignū: q̄ prudētia eſt circa bona humana τ ſapia eſt circa bona itellectualia τ diuina. ¶ Intelligēdū eſt q phs ponit exēplū ſpālr de Thalete τ Anaxagora ſpālr ſup h: q̄ nō intēdebāt circa bona ppria τ humana fuerūt rephēſi. Narraf. n. q Thales cū qđā nocte obſcura exiret domū vt aſtra cōſideraret incidit in foueā: cūq; ingēte dixit ad eū qđā vetula. o Thales tu qui aū pedes nequis videre q̄ in celo ſunt putas cognoſcere. de Anaxagora narraf q cū nobilis τ diues eēt ppria bona reliqt τ ſpeculationi phie ſe dedit: vñ vt negligēs rephendebaf τ quodā ſibi dicente nō eſt tibi cure pria. rñdit oſtēſo celo mihi pria valde cure eſt.

C ¶ Neq; prudētia eſt vliū ſoluz: ſed ſingula ēt opz cognoſcere. Eſt. n. actiua τ actio circa ſingula ipſa verſatur. Quapp τ neſciētes nōnulli magis q̄ nōnulli ſciētes idonei ſunt ad agēdū τ ceteris ii q ſunt expti. Naz ſi qſpiā ſciat leues carnes facile concoqui ac eſſe ſalubres: que vº ſint leues ignoret: nō efficiet ſanitatē. Sz qui ſcit auiū carnes leues eē atq; ſalubres: iis efficiet magis. Prudētia aūt eſt actiua. Quare vtrāq; cognitionē aut hāc potius hēe oportet.

¶ Neq; eſt prudētia vliū ſolū: ſ; opz τ ſingularia cognoſcere: actiua enī: actio aūt circa ſingularia: pp qđ τ qdā nō ſcientes qbuſdā ſcientib⁹ magis: τ in aliis experti. ¶ Si. n. ſciat qm̄ leues bn̄ digeſtibiles carnes τ ſane: q̄les aūt leues ignorat nō faciet ſanitatē: ſed ſciēs: qm̄ que volatiliū leues τ ſane faciet magis. Prudētia aūt actiua: q̄re opz ambas hēe vel hāc magis.

E ¶ Hec eſt 3ª pticula in qua declarat circa q̄ eſt prudētia: τ oſtēdit q prudētia nō ſolū eſt circa vlia: ſed ēt circa ſingularia: τ hec eſt ↄ 24ª que pbaf ſic. Illa vtus que eſt actiua nō ſolū eſt circa vlia: ſ; ēt circa ſingularia: ſ; prudētia eſt vtus actiua. igif τc. Maior pbaf dupl'r. Prio q̄ actio eſt circa ſingularia magis q̄ circa vlia: τ iđ videm⁹ q qdā nō hñtes ſciam vliū ſunt magis actiui circa qđā pticularia q̄ illi q hñt vlem ſciā eo q ſunt in aliis pticularibus expti: τ ex hoc pz q illa vt⁹ nō ſolū eſt circa vlia: ſ; ēt circa ſingularia. [Si. n. ſciat.] 2º pbaf pbōne exēplari ſic. Quia enī medicus eſt artifex opatiuus: iđ medicus ſciēs q carnes leues ſūt bn̄ digeſtibiles τ ſane: τ ignorās q̄les carnes ſint leues nō pōt iducere ſanitatē q̄ cognoſcit vle τ ignorat pticulare: ſ; ille q ſcit q carnes volatiliū ſunt magis leues τ ſane magis poterit ſanare: q̄ magis nouit in pticulari: τ ſic pz exēplariter q vtus actiua nō ſolū eſt circa vlia: ſed magis circa pticularia: τ ſic pz maior. τ minor pz p diffinitionē prudētie que eſt q eſt habitus actiuus τc. Quia igif prudētia eſt rō actiua opz q prudēs hēat vtrāq; notitiā. ſ. vliū τ pticulariū: que ſunt ppinqua opationi.

F

Capitulum quintū

ſcđi tractat⁹: in quo pmo narrat q prudentia τ politica ſunt idē: eſſe aūt ipſis nō eſt idez. τ q politica eſt duplex. architectonica que eſt legis poſitiua τ politica executiua q̄ pticularis eſt actiua τ cōſiliatiua ſm quā dnr ciuilr ↄuerſantes: τ q prudētia ſpālr ē circa vnū qđ diuidit prudētiā gnālē cū iconomica τ legis poſitiua: cui⁹ ptes ſunt cōſiliatiua τ iudicatiua: τ q q multitudini domeſtice vel ciuili bonū ↄuidet ſibiipſi bonū ↄuidet: τ q prudētia nō ſolū eſt vliū ſed ēt ſingulariū: cui⁹ ſignū eſt: q̄ iuuenes pñt fieri diſciplinati: nō āt prudētes prudētia idigēte experiētia: q̄ eſt circa ſingularia: experiētia vº indiget multo tpe: τ q puer ſit mathematicus nō ſapiēs τ phs: τ q in ↄſiliādo peccare cōtingit tā circa vle q̄ circa ſingulare: τ q prudētia τ ſcia ſunt actiue: τ q prudētia τ intellc̄s cōueniūt in h q vtraq; eſt alicui⁹ cui⁹ nō eſt rō demſatiua: ſed differūt in hoc q intellectus nō eſt inquiſitiuus: ſed prudentia eſt inquiſitiua cum ſit conſiliatiua.

G

¶ Fuerit aūt quedā τ hec architecture ſubiens rōnez. Et qui ciuilis facultas τ prudentia idem eſt habitus: eſſe tamen ipſarū non idem eſt.

Erit aūt quedā vtiq; τ hic architectonica. ¶ Eſt aūt τ politica τ prudentia quidē idem habitus: eſſe quidem non idem ipſis. Cap. 5ª tex. 2. 6. li. ethi. pª ps ca.

Iſtud eſt capl'm. 5. tractatus ſcđi: in quo ingrit τ etiā determinat q̄ eſt pcipua vtus itellectualis circa res humanas: ſeu in gñe reꝝ humanaꝝ. τ ↄtinet 4^or ptes pncipales. In pma diſtiguit τ determiat de ipſa: τ ēt de prudētia. In 2ª ibi [Et vi q circa ſeipz.] ponit τ remouet quēdā errorē. In 3ª ibi [Sig^m aūt ei⁹.] manifeſtat vnū ptis dictū. ſ. q prudētia nō eſt ſolū circa vlia: ſ; circa pticularia. In 4ª pte ibi [Qm̄ aūt prudētia.] cōparat prudētiā ad ſciā τ intell'm. Pria ps cōtinet tres pticulas. In pª pponit intētionē τ diſtiguit politicā τ prudētiā q̄ ptinet ad notitiā reꝝ humanarū. In 2ª ibi [Eius aūt que circa ciuitatē.] determinat de politica diuidēdo eā in ſuas ſpēs. In 3ª pticula ibi [Videf aūt τ prudētia.] determinat de prudētia. In pª igif pticula pponit intētionē ſuā τ diſtinguit politicā τ prudētiā q̄ ptinet ad notitiā rerū humanaꝝ. Dicit igif pmo q quis in cognitione rerū humanaꝝ cōſiſtat ſapiētia que eſt pncipalis iter vtutes intellectuales: tñ hic. i. in gñe reꝝ humanaꝝ eſt qđā architectonica. i. pncipatiua D Quint. c. 2. ira diuiſio 1 quatuor ptes ps.

J ꝛ dominatiua: ꝛ intentio eſt ingrere que ſit illa que eſt pre
cipua vtˀ circa res humanas. [Eſt aũt ꝛ politica.] Et dicit
ꝙ politica ꝛ prudẽtia ſunt idẽ habitus: qꝛ vtraqȝ eſt recta
rõ agibiliũ circa bona vel mala: tñ dñt ƀȝ rõnẽ: qꝛ prudẽ
tia eſt recta rõ agibiliũ circa bona vel mala vnius hoĩs. ſ.
ſuipſius: ſȝ politica eſt circa bona vel mala totˀ multitu
Nõn^m dinis ciuilis. ℂ Intelligẽdũ ꝙ ita ſe hȝ politica ad prudẽ
tiã ſicut iuſtitia legalis ſe hȝ ad virtutẽ de qua dictũ eſt in. 5.
huiˀ. Illa eniȝ vtus intellectualis que ƀm ꝙ dirigit vnũ ho
minẽ ƀm ſe in agẽdis dr̃ prudentia illa eadẽ ƀm ꝙ dirigit
multitudinẽ ciuilẽ vel vnũ hoiem ƀȝ ꝙ eſt ps multitudis
Nõn^m ciuilis dr̃ politica. ℂ Intelligendũ ẽt ꝙ politis iſtis extre
mis. ſ. qˀ politica eſt circa multitudinẽ ciuilem: ꝛ prudẽtia
que eſt circa vnuȝ hoiem intelligit medium. ſ. iconomica
que eſt circa multitudinem domus: que multitudo eſt me
dia inter vnum hoiem ꝛ multitudinem ciuilem.

K ℂ Eius aũt q̃ in ciuitate vſat: ea qdẽ que eſt vt archite
ctura prudẽtia: legũ eſt ferendaꝝ facultas. Que vͦ in
ſingulis verſat: ciuilis noĩe cõis vocatur. Hec aũt eſt
actiua deliberatiua. Decretũ eniȝ in actionẽ venit vt
vltimũ. Idcirco rẽ ciuilẽ hos ſolos gerere dicunt. Hi
naqȝ ſoli agunt: perinde atqȝ ii qui ſuis manibus artis
conficiunt opus.

ℂ Eius aũt q̃ circa ciuitateȝ: hec aũt vt archite
ctonica prudẽtia ſȝ legis poſitiua: hec aũt vt ſin
gularia cõe hȝ nomẽ politica: ipſa aũt actiua ꝛ
cõſiliatiua: ſnĩa eniȝ opabilis vt extrema. ꝑꝑ qđ
ciuiliter cõuerſari hos ſolũ dicũt: ſoli eniȝ ope
rant iſti: queãdmodum chirotechne.

a ℂ Hec eſt 2ª pticula ƥme ptis: in qua agit de politica diui
L dẽdo eã in duas ptes. d. ꝙ eiˀ hitˀ q eſt circa totã ciuitateȝ
vna ps eſt vt prudẽtia architectonica vt illa q̃ determinat
aliis qd ſit agẽdũ. Hec aũt archithectonica prudẽtia eſt le
gis poſitiua. i. rõ recta ƀȝ quã ƥncipes iponunt legem ſuis
ſubditis. Alia eſt ps politice q̃ cõi noĩe vocat politica que
cõſiſtit circa ſingularia opabilia. Leges eniȝ cõparant ad
opa humana ſic vlia ad pticularia: ſicut eniȝ lex poſitiua
eſt pceptiua: ita alia ps politice eſt actiua ꝛ executiua eoꝝ
que in lege ponunt: ꝛ hoc pȝ: qꝛ ad hõ politicã executiuaȝ
ptinet ſnĩa que nihil aliud eſt q̃ȝ applicatio rõnis vlis ad
aliqđ pticulare opabile: nõ enim datur ſnĩa niſi de aliquo
opabili: ꝛ qꝛ oẽ opabile eſt ſingulare: ꝛ ſingulare eſt extre
mũ: qꝛ ab eo incipit nr̃a cognitio ꝓcedẽdo ad vlia: iõ ſnĩa
dr̃ extrema: qꝛ eſt extremi. ſ. ſingularis opabilis: ꝛ qꝛ ratio
M executiua legis poſitiue retinet ſibi cõe nomẽ politice. ꝑꝑ
hoc eſt ꝙ illi ſoli q exequunt leges poſitiuas dr̃r ciuilr cõ

uerſari: qꝛ illi operant in ciuitatibˀ ſicut chirotechne. i. ar N
tifices manuales in artificialibˀ. Sicut eniȝ artifices ma
nuales operant ea q̃ pcipiunt ab artificibˀ architectonicis:
ita obſeruãtes legẽ in ciuitatibˀ opant ad legis poſitores
ſicut ad architectores: quia exequuntur leges poſitas a la
toribus legis.

ℂ Videt aũt ea maxie prudẽtia eſſe: que ſibiipſi ꝗſpiã
vni querit ac ꝓſpicit bona. Atqȝ hec ipſo cõi noie pru
dentia nũcupat. Illaꝝ aũt alia gubernãde rei familia
ris: alia ferendaꝝ legũ facultas: alia ciuilis vocatur.
Atqȝ huius alia eſt deliberatiua: alia iudicialis. Co
gnitionis igit qđã ſpecies fuerit ea que bona ſunt ſibi
ſcire. Sed magnã differentiam habet.

ℂ Videt aũt ꝛ prudẽtia maxie eſſe q̃ circa ipm Q
ꝛ vnũ: ꝛ hȝ ipſa cõe nomẽ prudẽtia. Illaꝝ aũt
hec qdẽ iconomica: hec aũt legis poſitiua: hec
aũt politica: ꝛ huiˀ hec qdẽ cõſiliatiua: hec aũt
iudicatiua. ℂ Species qdẽ vtiqȝ igit q̃daȝ erit
cognitionis ſibiipſi ſcire: ſȝ hȝ diſtaȝ multam.

ℂ Hec eſt 3ª pticula ƥme ptis: in quã agit de prudentia: ꝛ ꝑ
oſtẽdit que vtus dr̃ prudẽtia: ꝛ dicit ꝙ q̃uis tam legis po
ſitiua q̃ȝ legis executiua dicat prudẽtia: tñ hoc nomẽ pru
dẽtia maxie cõpetit rõni gubernatiue vniˀ. ſ. ſuipſius. vñ
rõ gubernatiua vniˀ. ſ. ſuipſiˀ retinet ſibi ſpãlr nomẽ pru
dentie: qꝛ alie partes prudẽtie cõiter dicte hñt noĩa ꝓpria
qbus noiant: quedaȝ eniȝ ps prudẽtie cõiter dicte vocat
iconomica. i. prudẽtia diſpenſatiua domus: ꝛ qdã dr̃ legis
poſitiua. i. prudẽtia ponendi leges: ꝛ quelibet haꝝ diuidit P
in cõſiliatiuã ꝛ iudicatiuã. Opȝ eniȝ in agibilibˀ ƥmo per
inqſitionẽ ꝯſilii inquirere ꝛ aliqđ inuenire. 2º de inuentis
iudicare. ℂ Intelligẽdũ ꝙ ſicut prudẽtia nõ ꝯſiſtit in ſo Nõn^m
la rõne ſicut dictũ eſt ſupius: ſic quelibet iſtaꝝ partiũ pru
dentie ꝓſupponit rectitudinẽ appetitˀ: ꝛ ita nõ conſiſtit in
ſola rõne: ſȝ cũ cõſiſtit in ſola rõne ꝑtĩ ſcie practice. ſ. ethi
ca iconomica politica. ℂ Intelligẽdũ etiã qꝛ totũ eſt ƥn Nõn^m
cipalius pte vt multitudo ciuitatis q̃ȝ multitudo domus:
ꝛ multitudo domus q̃ȝ vnius hõ: iõ prudentia politica eſt
ƥncipalior q̃ȝ iconomica: ꝛ iconomica q̃ȝ illa que eſt vnius
vt ſuipſius directiua. vñ legis poſitiua eſt ƥncipaliſſima
inter ptes politice ꝛ ſimplr ƥcipua circa oĩa agibilia huma
ne. [Spẽs qdeȝ igit.] Concludit correlarium tale. ꝙ ſcire
ipſa que ſunt ſibiipſi bona eſt quedã ſpẽs cognitionis hu
mane: ꝛ hec eſt ꝯclõ 25ª que ꝓbat ſic. Prudẽtia cõiter ac 25ª cõclõ
cepta ꝓ monaſtica, iconomica ꝛ politica eſt genus cogni hoc 6. li. O
tionis humane que cognitio eoꝝ que ad ſeipſuȝ ptinẽt hȝ
multã differentiã ab aliis ſpeciebus cognitionis humane.

Habitus intellectualis circa res humanas
vnius hoĩs — prudentia
vnius familie — iconomica
totius ciuitatis — politica
legis poſitiua — circa vniuerſalia
legis executiua — circa pticularia: circa que eſt ſnĩa
conſiliatiua
iudicatiua

ℂ Atqȝ

A ¶ Atqz qui ſciunt ea que ſibiipſis ſunt bona: in illiſqz verſantur prudentes eſſe videntur: ciuiles negocioſi.
Quapꝑ ꝛ Euripedes dixit.
Qui náqz prudens ſum: negocio ſine.
Licebat inter milites cui viuere.
Equamue partem habere cunctis ex bonis.
Querũt enĩz qđ ſibiipſis eſt bonũ: ꝛ hoc arbitranť eẽ agendũ. Ex hac igiť opione eſt ortũ prudẽtes hos eẽ.
2ª ps ca. ¶ Et vr̃ qui circa ſeipſuz ſciens ꝛ exercitãs prudẽs eſſe: politici aũt polypragmones. ¶ Propter qđ ꝛ Euripedes: qualr̃ aũt vtiqz prudens eſſet: cui aderã innegocioſe: ꝛ multis numeratus militia equalr̃ pricipare. ¶ Supfluos enĩz ꝛ aliqđ operãtes amplius: querũt cui ſibiipſis bonũ ꝛ extimãt oportere operari. ex hac igiť opinione venit hos prudentes eſſe.

B ¶ Hec eſt 2ª ps pncipalis hui⁹ capľi: in qua ponit ꝛ remouet quẽdã erroreʒ: ꝛ cõtinet duas pticulas. In pª ponit errorẽ ꝛ motiuũ erroris. In 2ª ibi [Quãuis forte.] Excludit errorẽ: error talis fuit: quibuſdã enĩz videť ꝙ ſolus ille ſit prudẽs ꝗ hꝫ ſciam ꝛ exercitiũ circa ea q̃ ad ſeipſ́ ptinent. Illi aũt ꝗ politici ſunt nõ vr̃r eẽ prudẽtes ſꝫ magis polypragmones. i. intromittẽtes ſe de his que ad multitudineʒ ptinẽt. [Propter qđ Euripedes.] Motiuuʒ huius erroris erat illud qđ dixit Euripedes ꝛ qđ multi alij dixerũt. Euripedes. n. inducit quẽdã ꝓ ſua ciuitate militantẽ talia dicẽtẽ: qualr̃ vtiqz prudẽs eſſeʒ cui. ſ. mihi aderã inegocioſe. i. cũ ego mea negocia nõ ptractareʒ: ſꝫ tñ fui annumeratus inter multos pticipare: hoc eſt in pticipãdo militia eq̃li mihi ꝛ alijs. vñ ille miles dixit ſe nõ eẽ prudẽtẽ: q2 negocia propria nõ ptractauit: q̃uis inter alios milites participauerit militiã ꝛ honorẽ. [Supfluos. n.] Quidã ẽt dicũt politicos nõ eẽ prudẽtes: ſꝫ magis ſupfluos opantes amplius q̃ ad eos ſpectet: hoĩes enĩz ꝓpter puatũ amorẽ quẽ ad ſeipſos inordinate hñt querũt ſolũ illđ qđ eſt ſibiipſis bonũ: ꝛ eſtimãt ꝙ hoc ſolũ opꝫ vnũqueqꝫ opari: ꝙ. ſ. ſibi eſt bo͞m: ꝛ ex hac opio multoꝝ hoĩuʒ venit error ponẽs ꝙ illi ſoli ſunt prudẽtes qui ꝓprijs negocijs intendunt.

C ¶ Et tñ ꝓpriũ vniuſcuiuſqꝫ bonũ nõ eſt fortaſſe ſine rei familiaris gubernatiõe / atqꝫ ciuilis. Preterea quonã mõ ſua ciuiliſqꝫ adminiſtrãda ſit res: nõ eſt manifeſtũ atqꝫ conſiderandum eſt.

D ¶ Quãuis forte nõ eſt hoc ipſi⁹ ſine iconomica neqꝫ ſine vrbanitate. Adhuc aũt que ipſi⁹ q̃liter opꝫ diſponere imanifeſtũ ꝛ intendendum.
¶ Hec eſt 2ª pticula ſcđe ptis: in qua iſtũ erroreʒ excludit Phs ꝛ intẽdit ꝙ politici ꝛ iconomici nõ intẽdũt circa aliqđ ſupfluũ: q2 intẽdunt circa illud qđ ad ſeipſos ptinet: q2 ꝓpriũ bo͞m vniuſcuiuſqꝫ ſingularis pſone nõ põt eſſe ſine iconomica recta diſpẽſatione dom⁹: nec ſine vrbanitate. i. recta diſpenſatione ciuitatis: ſicut nec bonuʒ ptis põt eſſe ſine bono tot⁹: qualr̃. n. poſſet hõ attingere bonũ ꝓpriuʒ ꝛ eo hñ vti ſi nõ eſſet recta rõ ciuitatis ꝛ dom⁹: nec tñ ſufficiunt politica ꝛ iconomica ſine prudẽtia ꝓprioꝝ: q2 ciuitate ꝛ domo recte diſpoſitis adhuc nõ eſt manifeſtuʒ qualr̃ opꝫ diſponere ea que ad ſeipſuʒ ptinent: ꝛ ideo adhuc intẽdere opꝫ per prudentiã que ſunt bona ꝓpria.
¶ Indicať id qđ dr̃ illo ſigno. Geometre. n. iuuenes ꝛ mathematici ac ſapiẽtes in talib⁹ fiunt: prudẽtes aũt fieri nõ videnť. Cã aũt eſt: qđ ꝛ ſingulariũ reꝝ eſt ipſa prudẽtia. Que qđẽ ꝑ experientiã note fiunt. Iuuenis aũt nõ eſt expertus. Expiẽtiã. n. tẽporis efficit lõgitudo. E
3ª ps c. ¶ Signũ aũt eſt eius qđ dictũ eſt: ꝛ q2 geometrici qđẽ iuuenes ꝛ diſciplinati fiũt ꝛ ſapiẽtes talia: prudẽtes aũt nõ videnť fieri: cã aũt qm̃ ꝛ ſingulariũ eſt prudẽtia que fiunt cognita experientia. Iuuenis aũt expertus non eſt: multitudo enĩz temporis faciet experientiam.
¶ Hec eſt 3ª ps pncipalis hui⁹ capľi: in qua manifeſtat qđdã pus dictũ. ſ. ꝙ prudẽtia nõ eſt ſolũ circa vlia: ſꝫ ẽt circa ſingularia. ꝛ cõtinet tres pticulas. In pª ꝓbat qđ intendit ꝑ vnã rõneʒ. In 2ª ibi [Quia ꝛ hic vtiqꝫ.] mouet circa hoc dubitationẽ. In 3ª ibi [Adhuc peccatũ.] probat ideʒ ꝑ aliã rõnẽ. In pª igiť pticula ꝓbat ꝑ qđdã ſignũ ꝙ prudẽtia nõ eſt ſolũ circa vlia: ſꝫ ẽt circa ſingularia: ꝛ hec eſt ꝯclo vna pus poſita ꝛ ꝓbata. Dicit igiť ꝙ ſignũ hui⁹ qđ pus dictuʒ eſt in capľo ꝑcedẽte. ſ. ꝙ prudẽtia nõ eſt ſolũ circa vlia: eſt ꝙ iuuenes fiunt geometrici ꝛ diſciplinati ꝛ ſapiẽtes in talibus: q2 ptingũt ad pfectionẽ iſtoꝝ ſciaꝝ: cum tñ iuuenis nõ ſit prudẽs. cui⁹ cã eſt: q2 prudẽtia eſt circa ſingularia q̃ fiunt nobis cognita ꝑ experientiã: ſed iuuenis nõ põt eſſe expertus: q2 ad expiẽtiã reqriť longitudo tẽporis. vnde ꝙ iuuenes nõ ſint prudentes eſt ſignum ꝙ prudentia nõ eſt ſolum circa vlia ſed circa ſingularia. F
¶ Nã ꝛ hoc q̃ſpiã ꝯſideraueriť: cur puer mathematic⁹ qđẽ fieri põt. Sapiẽs aũt aut nãlis nõ põt. An q2 mathematica qđẽ ſunt ꝑ abſtractionẽ. Hoꝝ võ pncipia experiẽtia inoteſcũt: ꝛ hec qđẽ adoleſcẽtes nõ credũt ſed dicũt. Illoꝝ aũt definitiones nõ ſunt obſcure.
¶ Quia ꝛ hic vtiqꝫ aliqs intẽdet ꝓpter qđ mathematicus qđẽ puer fiet vtiqꝫ: ſapiẽs aũt vel phyſicus nõ: vel q2 hec qđẽ ꝑ abſtractionẽ ſunt: horũ aũt pricipia expiẽtia: ꝛ hec qđẽ nõ credũt iuuenes ſꝫ dicũt: hoꝝ ãt qđ qđ eſt nõ imanifeſtũ. G
¶ Hec eſt 2ª pticula: in qua mouet dubitationeʒ circa hoc qđ nũc eſt dictũ: ꝛ eſt dubitatio talis. ꝓpter qđ puer põt fieri mathematicus ꝛ non põt fieri ſapiẽs. i. metaphyſicus vel nãlis. ¶ Ad iſtã dubitationẽ rñdet Phs pmo q̃re puer ſit mathematicus. ꝛ eſt rõ: q2 illa de qb⁹ eſt mathematica cognoſcunť ꝑ abſtractionẽ a ſenſibilibus quoꝝ ſenſibilium eſt expientia. vñ mathematicalia cognoſcunť ꝑ imaginationẽ ꝛ nõ ſꝫ ꝙ hñt eſſe in ſenſibilib⁹: ꝛ iõ ad cognoſcẽdũ illa de qbus eſt mathematica nõ reqriť expiẽtia nec multitudo tpis: ideo puer põt fieri mathematicus: ſed nõ põt fieri nãlis: q2 pncipia nãliuʒ nõ ſunt abſtracta a ſenſibilibus: ꝛ ideo nõ cognoſcunť niſi per experientiã ſingulariũ; ad que cognoſcenda reqriť multitudo tẽporis: ꝛ ita puer nõ ſit nãlis ſeu phicus. Quãtũ aũt ad ſapiam ſobiungit ꝙ iuuenes ſapiẽtalia nõ credũt. i. nõ attingũt mẽte: ſꝫ dicant ea ore: ſꝫ ꝙ qđẽ hoꝝ. ſ. mathematicoꝝ non eſt iuuenibus imanifeſtũ ſed manifeſtũ. cuius rõ eſt: q2 rõnes mathematicoꝝ ſũt reꝝ imaginabiliũ. Sapiẽtalia aũt ſunt pure intellectualia: iuuenes aũt de facili pñt capere ea q̃ ſũt imaginabilia: ſꝫ illa q̃ excedũt ſenſuʒ ꝛ imaginationẽ nõ attingunt mẽte: q2 nõdũ habẽt intellectũ exercitatum ad tales ꝯſiderationes ꝓpter paruitatẽ tẽporis: ꝛ ꝓpter plurimas mutationes nãe. ¶ Circa illud eſt ſciendũ ꝙ conueniens ordo addiſcendi eſt talis: vt pueri pmo iſtruanť in logicalibus: q2 logica tradiť ꝛ docet modũ ſciẽdi in tota phia. 2º ſunt inſtruendi in mathematicis que nec experientia indigent nec imaginationẽ trãſcẽdũt. 3º iſtruẽdi ſunt nãlibus Nõ⁹ H

I que etſi nõ excedãt ſenſuʒ ⁊ imaginationẽ reqrũt tñ experiẽtiã. 4° inſtruẽdi ſunt in moralib⁹ que reqrũt ⁊ experiẽtiã ⁊ aĩaʒ a paſſionib⁹ liberã ſeu ſedatã. 5° ſunt inſtruendi in ſapientialibus ⁊ diuinis que tranſcendũt imaginationẽ ⁊ reqrũt validum intellectum.

¶ Preterea peccatũ qḋ fit in conſulendo aut circa vlẽ aut circa ſingulare fieri ſolet. Ignorare nãqʒ qſpiam poteſt: aut omnes aquas ponderoſas eẽ prauas: aut hanc ponderoſam eſſe.

¶ Adhuc peccatũ vel circa vlẽ in cõſiliando vel circa ſingulare: vel enĩʒ qm̃ oẽs põderoſe aque praue: vel qm̃ hec aqua ponderoſa.

¶ Hec eſt 3ª pticula tertie ptis: in qua ponit̃ ſcḋa rõ pbãs ꝙ prudẽtia nõ eſt ſolũ circa vlẽ: ⁊ hec eſt rõ. Opus prudẽ-
K tis eſt bñ ↄſiliari vt dictũ eſt: ſed in ↄſiliãdo ↄtingit peccare dupl̃r. ſ. circa vlẽ ⁊ circa ſingulare: ⁊ ꝑ ↄñs prudẽtia eſt etiã circa ſingulare. Qꝛ aũt ↄtingit in ↄſiliãdo peccare tam circa ſingulare q̃ȝ circa vlẽ ꝑȝ. Nã circa vlẽ ↄtingit peccare in cõſiliãdo vt ſi ↄſiliet̃ circa hoc: an oẽs aque ponderoſe ſint praue. circa ſingulare etiaʒ ↄtingit peccare: puta an hec aqua ſit ponderoſa. Sic igitur pȝ ꝙ prudentia eſt directiua circa vlẽ: ⁊ etiam circa ſingulare.

¶ Prudentiã aũt nõ eſſe ſcientiã patet: eſt enĩʒ vt dictũ eſt ipſius extremi. Tale. n. id qḋ cadit in actionẽ: oppo-
nit̃ igit̃ intellectui: hic. n. eſt terminoꝝ rõ quoꝝ nõ eſt. Hec aũt eſt vltimi cuius nõ eſt ſcia: ſed ſenſus nõ propꝛioꝝ qdem. Sed qualis eſt is quo ſentimus id qḋ vltimum in mathematicis eſt triangulum eſſe. Stabitur enim ⁊ ibi. Sed prudentia magis eſt hic ſenſus. Illius
L autem eſt alia ſpecies. At võ querere ac cõſultare differũt. Cõſultare nãqʒ eſt aliquid querere.

4ª pa. c. ¶ Qm̃ aũt prudẽtia nõ eſt ſcia manifeſtuʒ. Extremi enĩʒ eſt queãdmodũ dictũ eſt: opabile. n. tale qdẽ. Attingibiles ſunt qdẽ vtriqʒ itellectuʒ. Intellectus qdẽ enĩʒ terminoꝝ quoꝝ nõ eſt rõ. hec aũt extremi cui⁹ nõ eſt ſcia: ſed ſenſus: nõ q ꝓpꝛioꝝ: ſed q̃li ſentimus: qm̃ in mathematicis extremuʒ trigonũ. Stabit enim ⁊ illic. ſed iſte magis ſenſus prudẽtia. Ille ãt alia ſpẽs. Querere aũt ⁊ conſiliari differunt. Conſiliari enim querere quoddam eſt.

M ¶ Hec eſt 4ª ps p̃ncipalis hui⁹ capl̃i: in qua Phs cõparat prudẽtiã ad ſciaʒ ⁊ intellectũ: ⁊ p̃mo ponit̃ dr̃ia iter prudẽtiã ⁊ ſciaʒ: que eſt ꝙ ſcia eſt vliũʒ: ſʒ prudẽtia eſt alicuius extremi. ſ. alicuius ſingularis opabilis. [Attigibiles.] Deide cõparat prudẽtiã ⁊ itellectũ ad inuicẽ ſʒ cõueniẽtiam ⁊ drĩas: cõueniũt enĩʒ in h̃ ꝙ tã ſcia q̃ȝ prudẽtia ſunt attingibiles intellectũ q eſt hitus p̃ncipioꝝ: hi ſũt habit⁹ intellectuales. Cõueniũt aũt ſpãl̃r prudẽtia ⁊ itellectus in h̃: ꝙ vtrũqʒ eſt ei⁹ cui⁹ nõ eſt rõ demõſtratiua: intell̃s enĩʒ eſt habit⁹ p̃ncipioꝝ idemõſtrabilium: ⁊ ita eſt eoꝝ quoꝝ nõ eſt rõ: ⁊ prudẽtia eſt extremi. i. ſingularis opabilis qḋ opȝ accipere vt p̃n^m in agẽdis: cui⁹ qdẽ p̃ncipij nõ eſt ſciẽtia ſed ſenſus eo ꝙ pcipit̃ nõ ab aliquo ſenſu exteriori: ſed ſenſu interiori quo pcipimus imaginabilia: ſicut in mathematicis pcipim⁹ extremũ trigonũ. ſ. ſingularẽ trigonũ imaginatũ: qꝛ in mathematicis ſtat̃ ad aliqḋ ſingulare ſenſibile: ⁊ ad illũ ſenſuʒ. ſ. interiorẽ magis ptinet prudẽtia ꝑ quã pſicit̃ rõ pticularis ad recte eſtimandũ de ſingularib⁹ intẽtionib⁹ opabiliũ. vñ ⁊ aĩalia bruta q̃ hñt bonã eſtimationem N dñr pticipare prudẽtia: ſʒ ali⁹ ſenſus q eſt circa ꝓpꝛia ſenſibilia hȝ aliã ſpẽʒ pfectiõis. ſ. induſtriã diſcernẽdi ſapores ⁊ colores: ⁊ ſic prudẽtia ⁊ itell̃s ↄueniũt in h̃ ꝙ vtraqʒ eſt alicui⁹ extremi cui⁹ nõ eſt rõ demõſtratiua: ſʒ drñt in hoc ꝙ itell̃s nõ eſt inqſitiu⁹: ſʒ prudẽtia eſt inqſitiua cũ ſit cõſiliatiua. cõſiliari. n. ⁊ querere differũt ſic̃ magis cõe ⁊ min⁹ cõe. nã ↄſiliari eſt qḋdã querere. oẽ enĩ ↄſiliari eſt q̃rere: ſʒ nõ oẽ q̃rere eſt ↄſiliari. ¶ Circa iſtud capl̃ʒ dubitat̃. vtrũ Dubiũ prudẽtia monaſtica q̃ dirigit bonũ vni⁹ hoĩs ſit eadeʒ ſpe cũ prudẽtia iconomica vel politica. Videt̃ ꝙ ſic: qꝛ 3° politicoꝝ dicit Phs: ꝙ eadẽ eſt vr̃ boni p̃ncipis ⁊ boni viri: rõ ſʒ v̄tus p̃ncipis eſt v̄tus politica: ⁊ v̄tus boni viri eſt prudẽtia monaſtica q̃ eſt reſpectu boni ꝓpꝛij. igit̃ vr̃ ꝙ eadẽ eſt prudẽtia monaſtica ⁊ prudẽtia politica. ¶ Dõʒ ſʒ itẽtionẽ Euſtratij hic ꝙ iſte prudentie. ſ. monaſtica ⁊ iconomica ⁊c̃. differũt ſpe: qḋ pȝ tñ ex diuerſitate actuũ q̃ȝ ex diuerſitate oboꝝ: q̃ȝ ẽt ex diuerſitate finium: ⁊ ẽt ex diuerſitate difficultatũ ex diuerſitate actuũ. nã alij ſũt act⁹ qb⁹ dirigit̃ bonũ multitudis politice: ⁊ alij qb⁹ dirigit̃ multitudo domeſtica ſiue bonũ ei⁹. Idẽ pȝ ex diuerſitate obiectoꝝ. nãʒ alia ſunt agibilia q̃ cõueniũt hoi vni: ⁊ alia q̃ ↄueniũt multitudini ciuili: ſicut declarat hic Euſtrati⁹. d. ꝙ ſi aliqs res in mediũ deducet circa q̃s vteqʒ hoꝝ habituũ negociat̃: ſciet ex ipſis pfectã eaꝝ drĩaʒ. ¶ Itẽ dicit Euſtrati⁹ ꝙ iſte prudẽtie drñt ſpe: q ſic dicit. Differt aũt prudẽtia ab iconomica ⁊ politica nõ ſolũ ſʒ ſubaʒ: qm̃ iſta intẽdit q̃ ſunt cõuenientia vni: ⁊ iconomica q̃ domui: ⁊ politica q̃ ciuitati: ⁊ in ipſa ciuil̃r ↄuerſantib⁹: ſʒ ẽt ſʒ ſpẽʒ: qm̃ enĩʒ ſpe differũt q̃ vni ꝓpꝛie ↄgruũt: ⁊ q̃ domui: ⁊ q̃ ciuitati. hec Euſtratius. Idẽ pȝ 3° ex diuerſitate finiũ. rõ enĩʒ foꝛalis ⁊ ſpecifica in moralib⁹ ſumit̃ ex fine: vt pȝ ex 2° hui⁹: ⁊ iõ ex rõne ad diuerſos fines ſʒ ſpẽʒ diuerſificant̃ habit⁹ ſʒ ſpẽʒ: ſʒ manifeſtũ eſt ꝙ bonũ ꝓpꝛiũ vni⁹ qḋ eſt finis prudẽtie monaſtice: ⁊ bonũ dom⁹ ⁊ bonũ ciuitatis drñt ſpe: ⁊ iõ iſte prudẽtie ſpe differũt. Idẽ pȝ. 4. ex pte difficultatũ. nã alia eſt difficultas ſm ſpẽʒ ad dirigẽdũ bonũ vni⁹ ⁊ alia ad dirigẽdũ bonũ dom⁹: ⁊ alia ad dirigẽdũ bo^m ciuitatis. Multi enĩʒ ſciũt ſeipſos bñ regere: q neſciũt regere domũ vel ciuitatẽ. ¶ Sʒ ↄ hoc eſt vna difficultas: qꝛ ſm diuerſitatez Inſtantia prudẽtie vident̃ diuerſificari v̄tutes morales. Si igit̃ ſint ↄ dicta. tres ſpẽs prudẽtie: opȝ ꝙ ſint tres v̄tutes morales eis correſpõdẽtes: qḋ falſuʒ eſt ⁊ ↄ experiẽtiã: nã cũ aliqs de vita monaſtica trãſfert̃ ad vitã domeſticã vel ciuilẽ: vel de ſtatu ſubiectiõis ad ſtatũ regimis: aſſumeret alias v̄tutes illi ſtatui debitas qḋ nõ eſt veꝝ: qꝛ in tam breui tpe nullas alias v̄tutes põt ꝑ exercitiũ acqrere. ¶ Dõm vt mihi vr̃. ꝙ ille Solo. q aſſumit̃ de ſtatu ſubiectiõis ad ſtatũ regimis aut p̃us habuit inclinationẽ ad regẽdum alios: ⁊ tũc habuit p̃us illas v̄tutes morales qñ fuit in ſtatu ſubiectionis. aut nõ habuit p̃us hõ inclinationẽ ad p̄ſidẽdũ ⁊ regẽdũ ſʒ dictamen recte rõnis: ⁊ tũc nõ ſtatiʒ cũ eſt in ſtatu regẽdi hȝ hõ v̄tutes morales: nec ẽt prudẽtiã: ſʒ ipſe exñs in ſtatu regẽdi acqrit ꝑ exercitiũ v̄tutes morales ſuo ſtatui ↄueniẽtes: ⁊ etiaʒ prudẽtiã ad regẽdũ. Videmus. n. manifeſte ꝙ qñ qdaʒ ꝑ aſſumunt̃ ad ſtatũ regimis neſciũt regere ſʒ rectã rõnez: q poſtmodũ ꝑ magnũ exercitiũ acqrũt prudẽtiã regẽdi: ⁊ v̄tutes morales ↄueniẽtes tali ſtatui. ¶ Ad auctoritatem Phi: que vr̃ eẽ in ↄriũ eſt dõʒ ſʒ Phm ibidẽ ꝙ ad bonũʒ Ad rõnẽ. virũ ptinet ꝙ poſſit bñ p̃ncipari ⁊ bñ ſubijci: ⁊ iõ dicit ꝙ eadem eſt v̄tus boni viri ⁊ boni p̃ncipis: nec eſt neceſſe ꝙ vir bon⁹ habeat prudẽtiã monaſticã tñ: qꝛ ille q eſt in ſtatu ſubiectionis multotiẽs hȝ prudẽtiã politicã: ſʒ nõ vtat̃ ea. vnde in eodeʒ homine in quocũqʒ ſtatu fuerit poſſunt eſſe iſte tres prudẽtie que ſm ſpẽm differunt.

O P

A Tra.3.6. Ethi.

Tractatus tertius libri ſexti. de q̃buſdã virtibus adiacẽtibus prudentie

ↄtinẽs duo capl'a. pmũ eſt de eubulia. 2m ibi[Eſt aũt ſyneſis.]eſt de ſyneſi ꝛ gnomone.

Capitulum primũ

in quo pmo oſtẽdit quid nõ eſt eubulia: puta ꝙ nõ eſt ſcia: q2 ſcia nõ querit. Illa aũt q̃rit cũ ſit ↄſiliatio q̃daꝫ. nec euſtochia: q2 euſtochia eſt velox: eubulia vͦ non. ꝛ ꝙ eſt altera a ſollertia: q̃ eſt q̃dã euſtochia: ꝛ ꝙ nec eſt rectitudo ſcie vel opinionis. nõ ſcie: eo ꝙ ſcia hꝫ ex ſe rectitudinẽ. nec eſt rectitudo opionis: eo ꝙ rectitudo opionis eſt veritas. ꝛ ꝙ neq3 eſt opio vel itell'ꝰ: q2 eubulia eſt ĩdeterminata ꝛ incõpleta: hec aũt duo determiata ꝛ cõpleta. Deide ꝙ cũ dĩe ↄſiliationis q̃ eſt genꝰ eubulie ſit bñ ꝛ male ↄſiliari ipſa eſt rectitudo q̃dã ↄſilij: nõ tñ ois rectitudo vt nõ B que mali: ſꝫ que boni adeptiua: ꝛ nõ ꝑꝑ q̃d nõ oportuit: ſꝫ ſolũ ꝑꝑ q̃d oportuit: ꝛ in mẽſura tpis nõ ſupflua ſꝫ ↄueniẽte: vt ſit eubulia rectitudo cõſilij ſꝫ vtile ꝛ cuꝰ opꝫ: ꝛ]vt ꝛ que ꝛ qñ: tandẽ ꝙ cũ ſit ſimpl'r eubulia que dirigit ad finẽ ſimpl'r. i. ad felicitatẽ: quedã aũt ad quẽdam ſub felicitate finẽ: eubulia eſt itaq3 cõſilij rectitudo: que ſm ↄferens ad quẽdã finẽ cuius prudentia vera ſuſpicatio eſt.

ℭ Oportet aũt ꝛ bona conſultatio quidnam ſit accipere. Utrum ſcientia quedaꝫ ſit, an opio an coniectatio bona: an aliq̃d aliud genꝰ. Scia igiẽ nõ eſt: nõ eniꝫ de hiis querũt que ſciũt. At bona ↄſultatio q̃dã eſt cõſultatio: qui vͦ ↄſultat querit: rõnẽq3 ſubducit. Atqui neq3 bona ↄiectatio eſt: ipſa nãq3 ſine rõne ꝛ cito ſit. Ad cõC ſultationẽ vͦ lõgũ tẽporis ſpatiũ adhibetur. Atq3 aiũt celeriter q̃dẽ deliberata eẽ agẽda: cũ mora aũt conſulendũ. Preterea diuerſa ſũt ſollertia ꝛ ↄſultatio bona. Solertia vͦ bõa q̃dã ẽ ↄiectatio. At neq3 opio vlla ẽ.

Cap. 5m tra. 6. lib. ethi. pꝰ ps ca. Oportet aũt aſſumere eubulia q̃d eſt vꝫ ſcia quedã vel opio vel euſtochia vl' aliũ q̃dã genꝰ. ℭ Scia q̃dẽ vtiq3 nõ eſt. Nõ. n. q̃rũt dͤ q̃bꝰ ſciunt: eubulia aũt ↄſiliũ q̃dã: ↄſiliãs aũt q̃rit ꝛ rõcinatur. ℭ Sꝫ tñ neq3 euſtochia: ſine rõne eniꝫ ꝛ velox q̃dẽ euſtochia eſt. Conſiliantur aũt multo tpe: ꝛ aiunt opari q̃dẽ oportere velociter ↄſiliata: cõſiliari aũt tarde. ℭ Adhuc D ſollertia alterꝫ ꝛ eubulia. Eſt aũt euſtochia q̃dã ſollertia. ℭ Neq3 vtiq3 opio eubulia neq3 vna.

Primi.c. tra. 6. ethi. ſ quatuor ptes ſn.

Iſtud eſt pm capl'm tractatus tertij: de virtutibꝰ adiũctis prudẽtie: in quo determinatur de eubulia: ꝛ cõtinet quatuor ptes pncipales. In pꝰ ꝑponit intẽtionẽ ꝛ declarat q̃d nõ eſt eubulia. In 2a ibi[Sꝫ q2 q̃ q̃dẽ male.]oſtẽdit q̃d eſt genꝰ eubulie. In 3a pte ibi[Neq3 ſciẽtie neq3 opionis.]inueſtigat dĩaꝫ eubulie. In 4a pte ibi[Si vtiq3 prudẽtiũ.]cõcludit diffõnẽ. In pꝰ igitur pte ꝑponit intẽtionẽ ꝛ eſt ingrere q̃d eſt eubulia. vtrũ ſit ſcia vel opio vel euſtochia vel i aliquo alio genere.[Scia q̃dẽ.]Deide declarat q̃d nõ eſt eubulia: ꝛ oſtẽdit ꝙ eubulia nõ eſt ſcia neq3 euſtochia neq3 eſt opio. Pͦo igitur oſtẽdit ꝙ eubulia 26a ↄclo huiꝰ. 6. li. nõ eſt ſcia: ꝛ hec eſt ↄclo 26a que pbatur ſic. Habẽs ſciaꝫ nõ querit de illo cuꝰ ſciam hꝫ. vñ ſcia nõ eſt cũ inq̃ſitione: ſꝫ eubulia cũ ſit q̃dã ↄſiliatio eſt cuꝫ inq̃ſitione: igitur eubulia nõ eſt ſcia.[Sꝫ tñ neq3 euſtochia.]Probat deinde ꝙ eu27a ↄclo huiꝰ. 6. li. bulia nõ ſit euſtochia: ꝛ hec eſt ↄclo 27a que pbatur dupl'r. Pͦo ſic. Euſtochia eſt bona ↄiectuͣratio ſine inq̃ſitione rõnis ꝛ eſt velox: q̃d ꝑuenit aliq̃bꝰ ex hoc ꝙ hñt ꝓmptũ iudiciũ itell'ꝰ vl' ptis ſenſitiue ad recte eſtimãdũ de aliquo ꝑꝑ ſubtilitatẽ ſenſuũ ꝛ bonitatẽ imaginationis ꝛ puritatẽ organoꝝ ſenſitiuoꝝ ꝛ ad hoc multũ coopatur expientia. vnde E euſtochia eſt ſine inq̃ſitione rõnis ꝛ eſt velox: ſed eubulia cũ ſit q̃dã ↄſiliatio cũ inq̃ſitiõe rõnis: nõ eſt velox: ꝛ ideo boni ↄſiliatores cõſiliantur in multo tpe: vt diligẽter inq̃rãt oĩa que ſunt nec̃ia ad finẽ intentũ. vñ ꝓuerbial'r dĩ: ꝙ opꝫ ea que determinata ſunt in ↄſilio velociter exeq̃: ſed conſiliari tarde. i. diu ꝛ multo tpe: ꝛ ſic pꝫ ꝙ eubulia nõ eſt euſtochia.[Adhuc ſollertia.]2o pbatur ↄ ſic. Si eubulia eſſet idẽ ꝙ euſtochia: tũc q̃cq̃d cõtinetur ſub euſtochia cõtineretur ſub eubulia: ſꝫ hoc eſt falſuꝫ: q2 ſollertia eſt q̃dã ſpẽs euſtochie: q2 eſt bona ↄiectuͣratio circa iuẽtionẽ medij: ſꝫ ſollertia nõ cõtinetur ſub eubulia: q2 eubulia nõ eſt circa finẽ qui ſe hꝫ in opabilibꝰ ſicut mediũ in ſyllõis: nõ eniꝫ eſt ↄſiliũ de fine: vt dictũ eſt tertio huius: igitur eubulia nõ eſt idẽ ꝙ F euſtochia.[Neq3 vtiq3 opio.]Silr eubulia nõ eſt ideꝫ ꝙ 28a ↄclo huiꝰ. 6. li. opio: nulla eniꝫ opio eſt eubulia: ꝛ hec eſt ↄclo 28a q̃ pbatur eodẽ mõ ſicut ꝓbatũ eſt de ſcia: quãuis eniꝫ opinãs nõ ſit certus: eſt tñ determinatus ad vnã ptẽ: ꝛ ex hoc arguitur ſic. Habẽs opionẽ eſt determinatus ad vnã ptem ↄdictionis quã opinatur eſſe verã: ſꝫ hñs eubuliã nõ eſt determinatꝰ ad aliquã ptẽ ↄdictionis cũ ſit ↄſiliãs ꝛ inq̃rẽs. igitur nulla opinio eſt eubulia: q2 ois opio determinat opinãtẽ ad alteraꝫ ptẽ ↄdictionis: ꝛ nulla eubulia determinat. igitur ꝛc.

ℭ Sed cũ is q̃ male deliberat: peccat: is aũt q̃ bñ cõſultat, recte deliberet: cõſtat bonã conſultationẽ rectitudinem eſſe quandam.

℥ Sed quia qui q̃dẽ male cõſiliatur peccat: qui 2a ps. c. autem bene recte conſiliatur. Manifeſtuꝫ q̃m rectitudo quedã eubulia eſt.

G ℭ Hec eſt 2a ps huius capl'i: in qua oſtẽdit q̃d eſt genꝰ eubule. ꝛ intendit ꝙ rectitudo eſt genus eubule. vñ ꝓbat ꝙ eubulia eſt q̃dã rectitudo: ꝛ hec eſt ↄclo 29a que pbatur ſic. 29a ↄclo huiꝰ. 6. li. Nullus recte ↄſiliatur niſi ꝑ quãdã rectitudinẽ: ſꝫ per eubuliã hõ recte ↄſiliatur. igitur eubulia eſt q̃dã rectitudo. Maior pꝫ de ſe. ꝛ minor declaratur ꝑ hoc ꝙ ille qui male ↄſiliatur dĩ peccare in conſiliãdo: qui autẽ bene conſiliatur recte conſiliatur: ꝛ per eubuliam homo bene conſiliatur. ergo ꝑ eubuliam homo recte conſiliatur. Manifeſtuꝫ eſt igitur ꝙ eubulia eſt quedam rectitudo.

ℭ Nõ aũt ſciẽtie neq3 opionis. Sciẽtie nãq3 nõ eſt rectitudo: q̃ppe cũ neq3 peccatũ ſit: opionis vͦ rectitudo veritas eſt. Et inſuꝑ determinatũ iaꝫ eſt id oẽ cuiꝰ D eſt opinatio. At vͦ neq3 ſine rõne eſt ipſa conſultatio bona. Deficit ergo a mẽte: hec eniꝫ nondũ eſt enuntiatio. Eteniꝫ opinatio nõ inq̃ſitio: ſed q̃dã iam enuntiatio eſt. Qui vͦ ↄſultat: ſiue bene: ſiue male conſultet: querit aliquid rõnemq3 ſubducit.

ℭ Neq3 ſcie neq3 opinionis. Scientie q̃dẽ eniꝫ 3a ps. c. nõ eſt rectitudo: neq3 eſt peccatũ. ℭ Opionis aũt rectitudo veritas. ℭ Silr aũt ꝛ determinatuꝫ eſt iam omne cuiꝰ opio eſt: ſed tñ neq3 ſine rõne eubulia: a mente q̃ deficit: ipſa eniꝫ nequaq̃ꝫ enuntiatio: etenim opio nõ queſitio ſed enũtiatio q̃dã iam. Cõſilians aũt ſiue bñ ſiue male cõſilietur: querit aliquid ꝛ rõcinatur.

ℭ Hec eſt 3a pars huius capl'i: in qua inueſtigat dĩaꝫ eubulie oſtẽdẽdo cuius eubulia eſt rectitudo ꝛ cõtinet tres particulas. In pma oſtẽdit ꝙ eubulia non eſt rectitudo ſcie.

I3 In 2° ibi[Sed rectitudo qdā. oſtendit cui⁹ rectitudo eſt eubulia. In 3° ibi[Quia aūt rectitudo. oſtendit qualis rectitudo ſit eubulia. In p° ergo oſtēdit ꝙ eubulia nō ſit rectitudo ſciētie nec opionis: ꝙ eubulia nō ſit rectitudo ſcie ꝓbat: ⁊ hec eſt ꝯclo 30ª que ꝓbat ſic. Illud nō vī idigꝫ rectitudine qua rectificeꝫ in quo nō cōtingit eſſe peccatū: ſꝫ in ſcientia nō cōtingit eſſe peccatū cū ſit neceſſarioꝝ. igiꝫ eubulia nō eſt rectitudo ſcie.[Opionis aūt. oſtēdit ꝙ eubulia nō eſt rectitudo opionis: ⁊ hec eſt ꝯclo 31ª que ꝓbaꝫ dupl'r. Primo ſic. Quia in opione pōt eſſe falſitas: iō opio indiget aliqua rectitudie: ſꝫ rectitudo opionis eſt veritas: ſicut pctm eius eſt falſitas: ex hoc argr̄ ſic. Cui⁹ eſt alia rectitudo q̄ꝫ eubulia: eius rectitudo nō eſt eubulia: ſꝫ opionis eſt alia rectitudo q̄ꝫ eubulia. ſ. veritas. igiꝫ ⁊c. vn̄ rectitudo opionis nō eſt bonitas ſꝫ veritas: iō eubulia que denotaꝫ a bonitate nō eſt rectitudo opinionis.[Silr aūt.] 2° ꝓbaꝫ ſic. Oē illud de quo eſt opio iā eſt determinatū q̄tū ad opiationē: ſꝫ nō ſit determinatū quātū ad veritatē: ſed illud de quo eſt eubulia nō eſt determinatū quātū ad eubuliū. i. ad habēdē eubuliā: q2 eubulia nō eſt ſine rōne inquirente. igiꝫ ⁊c. Uñ eubulia nō eſt enuntiatio alicui⁹ rei ſed inq̄ſitio. ecōtrario aūt opio nō eſt inq̄ſitio ſed quedā enuntiatio rei opinate: opinans eniꝫ dicit verū eſſe qō opinaꝫ: ſed ille qui conſiliatur ſiue bene ſiue male adhuc querit ⁊ ratiocinatur ⁊ nondū enuntiat ita eſſe vel nō eſſe: ⁊ ita eubulia nō eſt rectitudo opinionis.

(Margin: 30ª cōclo 6ti 6. li. — 31ª ꝯclo 6ti 6. li. — K)

¶ Sed ipſa ꝯſultatio bona: ꝯſiliū quedā eſt rectitudo. Quapꝑ querēdū eſt primū qdnā ſit conſiliū: ⁊ circa quid ipſum verſetur.

¶ Sꝫ rectitudo quedā eſt eubulia cōſilij: pꝑ qō cōſilium querendū primū quid ⁊ circa quid.

L ¶ Hec eſt 2ª particula tertie ptis: in qua oſtēdit cui⁹ rectitudo eſt eubulia: ⁊ ꝯcludit ex p̄dictis ꝙ eubulia eſt rectitudo cōſilij: ⁊ hec eſt ꝯclo 32ª que ſequiꝫ ex p̄dictis ſic. Eubulia eſt rectitudo ſcie vel opionis vel cōſilij: ⁊ nō eſt rectitudo ſcie vel opionis. igiꝫ eſt rectitudo cōſilij: ⁊ iō ad ꝑfectā noticiā eubulie oportet inquirere quid ſit conſiliū ⁊ circa quid: ⁊ hec determinata ſunt in 3° huius.

(Margin: 32ª ꝯclo 6ti 6. li.)

¶ Cum vō multipl'r rectitudo dicaꝫ: conſtat nō omnē rectitudinē bonā ꝯſultationē eē. Incōtinēs. n. ⁊ prau⁹ id qō videre ꝓponit attinget cogitādo rōneq3 ſubducendo. Quare recte qdē cōſultabit: malū aūt magnū exiſtimabit. Bene vō cōſultaſſe: bonū qōdā eſſe ꝯſtat. Talis eniꝫ rectitudo cōſilij qua bonū qſpiā aſſeq pōt, bona eſt cōſultatio. At pōt qſpiam ⁊ hoc rōcinatione falſa attingere: ⁊ id qō facere opꝫ aſſeq. Nō aūt p qō opꝫ: ſed falſus medius terminus eſſe pōt. Quare nec ipſa bona eſt ꝯſultatio: qua qſpiā adipiſciꝫ id qō opꝫ: nō tñ p qō opꝫ. Preterea fieri pōt vt alius lōgo deliberans tēpore id cōſequaꝫ: alius cito. Igiꝫ nec illa bona eſt cōſultatio. Sed ea reductio bona eſt ꝯſultatio q̄ qſpiā rōne cōducētis aſſequiꝫ qō opꝫ ⁊ vt opꝫ ⁊ cum opꝫ. Inſup ſit vt ⁊ abſolute qſpia bñ cōſultet: ⁊ ad aliquē finē. Atq3 bona qdē cōſultatio abſolute eſt ea q̄ ad eū finem qui eſt abſolute finis pergitur recte: quedam aūt ea qua ad aliquē finem.

(Margin: M)

¶ Quia aūt rectitudo multipl'r: manifeſtuꝫ q̄m nō ois. Incōtinēs eniꝫ ⁊ prauus qō ꝓponit videre ex rōcinatione adipiſceꝫ. Quare recte erit cōſilians: magnū aūt malū aſſumens. Videtur aūt bonū qōdaꝫ bñ cōſiliari: talis enim rectitudo cōſilij eubulia que boni adeptiua. ¶ Sꝫ eſt ⁊ hoc falſo ſyllogiſmo: ⁊ qō qdē opꝫ facē ſortiri: per qō aūt nō: ſed falſuꝫ mediū terminū eſſe: quare neq3 ipſa aliqualr eubulia: ſm quam qō opꝫ adipiſciꝫ: nō qdeꝫ per qō oportuit. ¶ Adhuc aūt multū tēpus cōſiliātē ſortiri: hunc aūt velociter. igiꝫ neq3 illa aliqualr eubulia: ſed rectitudo que ſm vtile: ⁊ cuius opꝫ: ⁊ vt: ⁊ qñ. ¶ Adhuc eſt ſimpl'r bñ conſiliari ⁊ ad quēdaꝫ finē: ea qdē vtiq3 ſimpl'r que ad finem qdē ſimpl'r dirigēs: quedā aūt que ad quēdā finem.

(Margin: Diuiſio⁹ oī rectitudo. — N)

O ¶ Hec eſt 3ª pticula tertie ptis: in qua oſtēdit q̄lis rectitudo ſit eubulia: ⁊ circa hec ponit 4ᵒʳ cōditiones eubulie. ⁊ p̄mo dicit ꝙ rectitudo dī multipl'r. vno mō ꝓp̄e. alio mō metaphorice. ꝓprie dī rectitudo in bonis: ſꝫ metaphorice ⁊ ſm ſilitudinē dī in malis: vt ſi dicam⁹ ꝙ aliqs eſt recte fur: ⁊ ſic dicimus ꝙ ois rectitudo ꝯſilij eſt eubulia: ⁊ hoc ꝓbaꝫ: ⁊ hec eſt ꝯclo 33ª que ꝓbaꝫ ſic. Hoc nomē eubulia ſignificat bñ ꝯſiliari ad deueniēdū ad aliquē bonū finē: ſꝫ nō ois rectitudo ꝯſilij eſt ad bonū finē. igiꝫ nō ois rectitudo ꝯſilij eſt eubulia. Minor ꝓbaꝫ. nā prauus ⁊ incōtinēs qñq3 p rōcinationē ſuā ⁊ ꝯſiliū inuenit illud qō intēdit cognoſcere: vt cū inuenit viā p quā poſſit peccatū ꝑpetrare: ⁊ tūc dī recte ꝯſiliari: q2 inuenit mediū qō recte ducit euꝫ ad malū finē intētū: ⁊ ita pꝫ minor. ſ. ꝙ nō ois rectitudo cōſilij eſt ad bonū finē: q2 aliq̄ eſt q̄ recte ducit ad fineꝫ malū. Hec igiꝫ eſt vna ꝯditio eubulie. ſ. ꝙ eſt rectitudo reſpectu finis boni. Eſt. n. eubulia rectitudo ꝯſilij boni adeptiua. ſm Lincoń. eubulia dī ab eu qō eſt bo⁹ ⁊ bule ꝯſiliū.[Sed eſt ⁊ hoc.] 2ª cōditio eſt ꝙ eubulia eſt adeptiua finis boni p viā bonā per quā opꝫ. ¶ Ad cuius itellectū eſt ſciendū ꝙ ſicut in ſpeculatiuis aliqñ ꝯcludiꝫ ꝯ̄ vera p falſuꝫ mediū ita in oꝑōnib⁹ qñq3 ꝑueniꝫ ad finē bonuꝫ per malā viā: ⁊ hoc eſt qō dicit ꝙ aliqñ ꝯtingit ſortiri bonum q̄ſi falſo ſyllogiſmo: ita. ſ. ꝙ aliqs cōſiliādo ꝑueniat ad illō qō opꝫ facere: ſed per qō nō opꝫ: vt cū aliqs furaꝫ vt ſubueniat pauperi: ⁊ hoc eſt ac ſi aliqs ad verā ꝯclōnē aſſumeret aliqō mediū falſuꝫ: ſꝫ enim finis in intentione ſit p̄n⁹ ⁊ medius terminus: tñ in via executionis quā ingrit ꝯſiliator/finis ſe hꝫ ſicut ꝯclo ⁊ illud qō eſt ad fineꝫ ſicut p̄n⁹ ⁊ mediū. Sic igiꝫ cū cōtingat deuenire ad bonū finē p mediū malū: ⁊ per qō nō opꝫ/nō eſt eubulia que totalr ſonat in bonū: ſed opꝫ ꝙ ſit rectitudo cōſilij ſꝫ ꝙ aliqs adipiſcaꝫ qō opꝫ.[Adhuc aūt multū tēpus.] 3ª ꝯditio eubulie eſt ꝙ ſit ſm tpe ſꝫ ꝙ opꝫ. Cōtingit eniꝫ qñq3 ꝙ aliq nimis multū tp̄s ponūt in ꝯſilio: ita ꝙ labiꝫ opportunitas exequēdi. ꝯtingit ēt qñq3 ꝙ aliq nimis velociter ⁊ p̄cipitāter ꝯſiliātur. vñ nec ſm hoc tp̄s nec ſꝫ illō eſt vera eubulia: ſed vera eubulia eſt rectitudo ꝯſilij circa illud qō eſt vtile ad fineꝫ bonū ſm modū ⁊ tp̄s qō opꝫ.[Adhuc eſt ſimpl'r.] 4ª ꝯditio eubulie eſt ꝙ ſit rectitudo cōſilij ad fineꝫ cōem totius vite humane. Cōtingit eniꝫ ꝙ aliqs bñ ꝯſiliēꝫ ſimpl'r ad finē toti⁹ vite. ⁊ cōtingit ꝙ aliqs bñ ꝯſiliēꝫ ad aliquē finē ꝑticularē. vñ eubulia ſimpl'r eſt q̄ dirigit ꝯſiliū ad finem cōem totius vite humane. Illa autem rectitudo que dirigit ad quendam finem particularem nō eſt eubulia ſimpliciter: ſed eſt eubulia quedam.

(Margin: 33ª ꝯclo 6ti 6. li. — P — Q)

¶ Quo ſi bñ cōſultare prudentiū eſt: cōſultatio bona rectitudo eſt ea quā rōne cōferentis ad aliquē pergitur finē: cuius ipſa prudentia eſt exiſtimatio vera.

A 4ª pš.c. Diffinit. o eubulie. ¶ Si vtiqʒ prudentiuʒ bene conſiliari eubulia erit vtiqʒ rectitudo que ſm̄ cóferens ad quędā finē cuius prudentia vera ſuſpicatio eſt.

¶ Hec eſt 4ª pars p̄ncipalis huius capl'i:in qua ex p̄dictis cócludit diffō eubulie:⁊ dicit φ ſi prudētiū ſit oīno bn̄ cō ſiliari:eubulia ſimpl'r eſt rectitudo cōſilij in ordie ad illū finē circa quē verā eſtimationē hʒ prudētia ſimpl'r dicta vel ſimpl'r prudēs:⁊ hic ē finis cōis toti⁹ vite humane. Ex oib⁹ que dicta ſūt pōt itelligi diffō eubulie talis. Eubulia eſt rectitudo ɔſilij ad finē bonū ſimpl'r p̱ vias congruas ⁊ tēpore cōuenientī:⁊ hec eſt ɔclo 34ª. Pʒ eius probatio per 34ª ɔclo hu⁹.6.li. probationes partium eius prius poſitas.

Capitulum ſecundū tractatus tertij in quo determinat de ſyneſi:

que eſt rectitudo iudicij.qd ipſa' eſt ⁊ φ nō totalr eſt idē B ſcie vel opinioni nec alicui vni ſciaꝝ:qꝛ nō eſt de eiſdē de qbus aliqua illaꝝ:ſed eſt de dubitabilib⁹ ⁊ cōſiliabilibus: ⁊ pp̱ h̄ eſt circa eadē circa que eſt prudētia:nō tn̄ eſt idē cum ea:qꝛ prudētia eſt p̄ceptiua. Syneſis aūt iudicatiua opōnis prudētie:⁊ φ ſyneſis neqʒ ē hr̄e neqʒ ſumē prudē/ tiā:qꝛ hr̄e eā ſimul eſt cū ea:ſumere aūt p̄us:ſyneſis vo po ſterior eſt ea:⁊ de gnomone φ eſt ⁊ qd eſt.ſ.epycches iudi ciū rectū.i.directiuum iudicij recti ſm̄ legē:⁊ oēs predicti habitus in idē tendunt.ſ.gnomon ſyneſis prudētia ⁊ itel lectus:⁊ φ ſunt ſingulariū ⁊ φ itellectus eſt p̄ncipioꝝ tam ſcibiliū q̄ operabiliū:⁊ hic eſt ſpeculatiuus:hic aūt practi cus qui eſt ſingulariū contingentium.

¶ Eſt ⁊ ipſa ſagacitas:cui ɔtrariū eſt hebetudo. Qui/ bus ſagaces dicim⁹ ac hebetes nec idem oino qḋ ſcia aut opinio.(Oēs eniʒ ſcientes vel opinantes ſagaces eſſent)nec vlla q̄dā ſcia:vt aut medicina de ſanis:aut C geometria circa magnitudines. Neqʒ eniʒ de iis eſt q̄ ſunt ſemp̱ ⁊ nō mouent:neqʒ de quouis eoꝝ q̄ fiunt: ſed de qb⁹ dubitauerit quiſpiā aut cōſultauerit.

Caput 2m 3.tra.6.li. ethi. p̄ª ps ca. Est aūt ⁊ ſyneſis ⁊ aſyneſia ſʒ quas dicimus ſynetos ⁊ aſynetos neqʒ to/ talr idē ſcientie vel opinioni. Oēs.n. erunt ſyneti. ¶ Neqʒ aliqua vna ea/ rum que ſm̄ ptē ſciaꝝ:puta medicinalis:de ſa/ nis eniʒ vtiqʒ erit:aut geometria circa magnitu dines. Neqʒ eniʒ de ſemp̱ entibus ⁊ imobilib⁹ ſyneſis eſt:neqʒ de factis cuicūqʒ:ſed de qbus dubitabit vtiqʒ aliquis ⁊ conſiliabitur.

D Hebi.ca. tra.3.diui ſio in tres ptes p̄n. Istud eſt capl'm 2m tractatus tertij:in quo Phs de/ terminat de ſyneſi ⁊ gnomone:⁊ de cōpa/ ratione iſtaꝝ vtutū ad inuicē ⁊ ad prudētiā:⁊ cōtinet tres ptes p̄ncipales. In p̄ª determinat de ſyneſi. In 2ª ibi[Uo cata autē gnomone.]determinat de gnomone. In 3ª ibi [Sūt aūt oēs.]cōparant p̄dicte vtutes ad inuicē ⁊ ad pru dentiā. p̄ª pars cōtinet duas p̱ticulas. In p̄ª cōparat ſyne/ ſim ad ſciaʒ ⁊ opionē. In 2ª ibi[Propter qḋ.]Cōparat ſy neſim prudētie. In p̄ª igit̄ p̱ticula dicit p̄mo φ ſyneſis ſʒ quā dicimus aliquos ſynetos.i.ſenſatos:⁊ ɔtrariū ei⁹ qḋ eſt aſyneſia ſm̄ quā dicim⁹ aliquos aſynetos.i.inſenſatos:qḋ nō eſt totalr idem φ ſcia vel opinio.vnde p̱bat duo.p̄m eſt φ ſyneſis nō eſt idē φ ſcia vel opinio ſic φ ſyneſis ⁊ h̄ diſiunctū ſcia vel opinio nō ſunt cōuertibilr idē. 2ª p̱bat φ nulla ſcia eſt ſyneſis. Prīo igit̄ p̱bat φ ſyneſis non eſt 35ª ɔclo hu⁹.6.li. idē φ ſcia vel opio:⁊ hec eſt ɔclo 35ª que p̱bat ducēdo ad incōuenies ſi det̄ oppoſitū ſic. Nullus hō eſt qui non hēat aliquā ſciam vel opinionē. Si igit̄ ſyneſis eſſet idē φ ſcia vel opio:ſequeret̄ φ oēs hoies haberēt ſyneſim:⁊ per ɔñs E oēs hoies eſſent ſenſati:qḋ eſt incōueniēs ⁊ manifeſte fal/ ſuʒ.[Neqʒ aliqua vna.] Probat̄ φ nulla ſcia eſt ſyneſis:⁊ hec eſt ɔclo 36ª que p̱bat̄ ſic. Quia ſi eſſet aliq̄ vna ſciaꝝ 36ª ɔclo hu⁹.6.li. eſſet de illo de quo eſt illa ſcia. vn̄ pōt ſic argui:qḋ non eſt de eodē de quo eſt aliq̄ ſciaꝝ nō eſt aliqua ſciaꝝ:ſed ſyne ſis nō eſt de eodē de quo eſt aliq̄ ſciaꝝ.ergo nō eſt aliqua ſciaꝝ:⁊ p̱ ɔñs nulla ſcia eſt ſyneſis. Maior pʒ ⁊ minor de claraī q̄ſi inductiue.ſyneſis nō eſt de illo de quo eſt medi cina:quia ſic eſſet de ſano ⁊ egro:nec eſt de illo de quo eſt geometria:qꝛ geometria eſt circa magnitudis de qb⁹ non eſt ſyneſis:nec eſt ſyneſis de his de qbus eſt ſcia nālis:nec eſt de ſemp̱ entib⁹ de qbus eſt metaphyſica:nec eſt de fa/ ctis alicui:ſed eſt de dubitabilibus de qbus eſt ɔſiliū:⁊ ſic patet de quo eſt ſyneſis:qꝛ eſt de dubitabilibus de qbus conſiliatur aliquis F

¶ Quapp̱ eſt quidem de iis circa que verſat̄ prudētia. Nō eſt aūt idē ſagacitas ⁊ prudentia:prudentia nāqʒ preceptiua eſt. Finis enim ipſius eſt quidnā ſit agēdū aut nō agendū precipere:ſagacitas autē vis iudicādi duntaxat. Idem eſt enim ſagacitas ⁊ bona intelligen tia:quippe cum ſagaces ſint ⁊ boni intelligētes. Neqʒ aūt habere neqʒ accipere prudētiā eſt ipſa ſagacitas: ſed in opinationis vſu ad ea bene iudicanda de qbus eſt prudentia alio dicente conſiſtit. Itaqʒ hic perinde atqʒ cum diſcipulus ea diſcit ac comprehendit:que a ſcientia tradente precipiuntur.

¶ Propter qḋ circa eadē qdē in qbus prudētia eſt. Nō eſt aūt idē ſyneſis ⁊ prudētia:pruden/ G tia qdē eniʒ p̄ceptiua eſt:qd eniʒ opʒ agere vel nō finis ipſius eſt:ſyneſis aūt iudicatiua ſoluʒ. Idē eni ſyneſis ⁊ euſyneſia:⁊ ēt ſyneti ⁊ euſy/ neti. ¶ Eſt aūt neqʒ hr̄e prudētiā neqʒ ſumere ſyneſis:ſʒ quēadmodū diſcenti dr̄ xyniene:qn̄ vtitur ſcia:ſicin vti opōne in iudicare de his de qbus prudentia eſt:alio dicēte ⁊ iudicare bene: eu eniʒ ei qḋ eſt bn̄ idē:⁊ hinc venit nomē ſyne ſis ſm̄ quā euſyneti ex ea que eſt in diſcere. Di/ cimus eniʒ diſcere xyniene multotiens.

¶ Hec eſt 2ª p̱ticula p̄me p̱tis:in qua cōparat ſyneſiʒ pru/ dentie.⁊ p̄mo cōparat ſyneſim ⁊ prudētiā ad inuicē ſʒ cō uenientiā. 2ª ſm̄ diſiam.cōueniunt eniʒ ſyneſis ⁊ pruden/ tia in hoc φ ſunt circa conſiliabilia:ſed ſyneſis ⁊ prudētia H dn̄t:⁊ hec eſt ɔclo 37ª que p̱bat̄ ſic. Uirtutes hn̄tes ope/ 37ª ɔclo hu⁹.6.li. rationes differētes dn̄t:ſed ſyneſis ⁊ prudētia hn̄t diuer/ ſas opōnes.igit̄ ⁊c̄. p̱batio minoris.nā prudentia eſt pre/ ceptiua qd oporteat agere:ſʒ ſyneſis ⁊ ēt euſyneſia eſt ſo/ lum iudicatiua.ſilr ſyneti ⁊ euſyneti ſunt iudicatiui. ¶ In Nōn̄ telligendū φ ſyneſis eſt ſolū iudicatiua:ſʒ prudētia nō ſo/ lū eſt iudicatiua:ſed eſt ēt p̄ceptiua:⁊ in hoc differūt ſyne/ ſis ⁊ prudētia. ¶ Intelligēdū ēt φ per dictū Phi p̄us:⁊ p̱ Nōn̄ dcm̄ eiuſdē hic:eſt manifeſtū φ prudētie ſūt tres opōnes. nā prudētia eſt cōſiliatiua ⁊ iudicatiua:vt pʒ ex p̄cedenti/ bus:⁊ prudētia eſt preceptiua:vt pʒ per Phm hic:⁊ ita ſūt tres operationes prudentie.ſ.conſiliari iudicare ⁊ precipe re. ¶ Intelligendū eſt φ in ſpeculatiuis in quibus non eſt Nōn̄ actio eſt ſolum duplex opus rationi: ſcilʒ inuenire inqui/ rendo:⁊ de inuentis iudicare:⁊ hec ſunt duo opera ratio/ nis ſpeculatiue:ſed rōnis practice ſunt tria opera.ſ.inquiſi tio per cōſiliū que pertinet ad eubuliā:⁊ iudiciū de ɔſilia/

I tis qđ pertinet ad ſyneſim. Illi enim dicunt ſyneti.i.ſenſa
ti:qui poſſunt bñ iudicare de agendis:nec ſtat rō practica
hic:ſed vlterius pcedit ad agēdū:ꝛ iō reqrit tertiū opus
qđ ſit finale ꝛ cōpletiuū.ſ.pcipere ꝙ pcedat ad actū.vñ cō
ſiliū ſeu ingſitio ordinat ad iudiciū:ꝛ iudiciū ordinat ad
pceptū.[Eſt aūt neqȝ hēe prudētiā.] Probato ꝙ ſyneſis
nō eſt prudētia pbat ꝙ ſyneſis nec eſt hēe prudētiaȝ nec
eſt idē ꝙ ſumere.i.acqrere prudētiā:ſȝ ſyneſis conſiſtit in
vſu.vbi gr̄a.diſcere in greco qđ eſt qdā vſus ſcie dī xynie
ne qñ ſciēs vtit̄ ſcia ſic xyniene dī in vtī ogōne practica.ſ.
in iudicare de qbus eſt prudētia:alio exiſte diſcere:ꝛ alio
iudicare bñ.eū enīȝ in greco idē eſt ꝙ bñ.vñ hoc nomen
euſyneſis ſȝ ꝙ dicunt aliq euſyneti.Eſt igit̄ ſenſus ꝙ xy
niene in greco ſignificat aliquē vſuȝ alicuius hitus itelle
ctualis:q vſus nō ſolū eſt diſcere ſed ēt iudicare:ꝛ ſyneſis
K ſm ꝙ nūc loqmur venit a xyniene qđ eſt iudicare. Nota
ꝙ xyniene in greco duo ſignificat.ſ.diſcere ſiue docere ꝛ
iudicare:ꝛ ſyneſis de qua loquimur venit a xyniene qđ eſt
iudicare:ꝛ nō a xyniene qđ eſt diſcere:ꝛ ex hoc ipſi° ſyne
ſis eſt iudicare de oplb° prudētie.pbat̄ pclō intēta.ſ.ꝙ ſy
neſis nō eſt habere prudētiā nec ſumere.i.acqrere prude
38° pclo hui°.6.li. tiā:ꝛ hec eſt pclō 38ª que pbat̄ ſic. Habere prudentiaȝ ſil'
eſt cū prudētia ꝛ ſumere prudētiā eſt p̄us q̄ȝ prudētia:ſed
ſyneſis eſt poſterior q̄ȝ prudētia.ergo ſyneſis nec eſt hēre
prudētiā nec eſt ſumere prudētiā:qꝛ ſyneſis eſt poſterior
vtroqȝ:ordina cōſtructionē ſm Lincoñ.ſic. Syneſis nec
eſt hēe prudentiā nec ſumere:ſȝ quēadmodū quis docens
vtit̄ ſciētia in docēdo.diſcere eſt ipſius diſcipuli/illud do
cere dī xyniene.ſic in vtī ogōne iudicare de eī° prudentia
eſt:alio.i.prudēte docēte hoc eſt pcipiēte:hȯ iudicare bñ.
L vñ multotiēs dicim° diſcere.i.docere qđ eſt vti ſcia xynie
ne ꝛ multotiēs dicim° xyniene bñ iudicare:ꝛ ſic accipitur
ſyneſis in pposito ſm ꝙ eſt rectitudo ſeu bonitas iudicij.

¶ Ea vō que vocat̄ ſnīa qua bñ ſentientes hoīes dici
mus:ſententiamqȝ habere:iudiciū eſt rectū equi ꝛ bo
ni viri. Cuius hoc iudiciū eſt Bonū enīȝ ꝛ equū viruȝ
ad ignoſcendū pcliuē dicimus eſſe:ꝛ veniaȝ in aliqb°
dare bonū ꝛ equū eſſe. At venia ſnīa eſt iudicatiua re
cta equi ꝛ boni viri:recta aūt eſt ea q̄ eſt ipſi° veracis.

2ª pš.c. ¶ Vocata aūt gnome ſm quā eugnomonas ꝛ
habere aimus gnomen:epyicbos eſt iudicium
rectū. Signuȝ aūt:epyicbia enim maxie aimus
eſſe ſyngnomonicum:ꝛ epyicbes habere circa
quedaȝ ſyngnomen. ¶ Syngnome autem eſt
iudicatiua epyicbe:recta autem veri.

¶ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui° capl̄i:in qua determinat de
qdā v̄tute adiuncta prudētie que vocat̄ gnome:ſm quaȝ
M eugnomonas.i.bñ ſententiantes:ꝛ hēe gnome.i.attingere
ad rectā ſnīaȝ dicimus.vñ gnome nihil aliud eſt q̄ȝ rectū
iudiciū eius qđ eſt obm epyicbie.vñ gnome eſt eiuſdē bñ
iudicatiuum ad qđ epyicbia inclinat:ꝛ iō gnome eſt habit°
ī rōne pīunctus prudētie:ſed epyicbia eſt habitus incli
natiuus ad opandū ea que p gnome iudicant̄:ꝛ ideo epyi
cbia eſt in appetitu ꝛ pīungit iuſtitie:qꝛ enīȝ legiſlator nō
pōt oīa pticularia preuidere eo ꝙ ſunt infinita ꝛ infinitis
modis variabilia:opȝ legē in vñ traditā in aliqb° caſibus
deficere:ꝛ rectū iudiciū in talibus fit p v̄tuteȝ que dī gno
me:que eſt recte iudicatiua de his in qbus lex deficit.vñ
obȝ gnome eſt caſus ſingularis in quo lex vl'r tradita pec
cauit.vñ idē eſt obm ipſius epyicbie ꝛ ipſius gnome:ſed
gnome eſt virtus bñ cognoſcitiua illius obiecti:ꝛ epyicbia
eſt v̄tus inclinatiua ad operādum illud qđ gnome iudicat
operandū.vñ ſicut ſyneſis ipoꝛtat rectū iudiciuȝ circa ea
que in plurib° cōtingunt:ita gnome importat rectuȝ iudi N
ciuȝ circa directionē iuſtitie legalis bene iudicādo de his
in qb° lex poſitiua deficit.vñ gnome eſt recte iudicatiuuȝ
circa obiectū epyicbie:ꝛ hȯ ſignū eſt ꝙ hoīeȝ qui eſt epyi
cbes maxie dicimus eſſe ſyngnomenicū p quādā clemen
tiam temperantē ſnīam:ꝛ ille qui eſt epyicbes dī hēe ſyn
gnomen.i.quādā tēperantiā ſnīe.etiam ipſa virtus que dī
ſyngnomi eſt recte iudicatiua eius qđ eſt epyicbes ꝛ in h
eſt recta ꝙ verū iudicat.vñ breuiter gnome non eſt aliud
q̄ȝ rectitudo iudicij circa obiectū epyicbie.

¶ Oēs aūt habitus nō ſine rōne ad ideȝ tendūt. Nam
ſnīam:ſagacitatē:prudētiā:ꝛ mentē ad eoſdē afferen
tes:prudētes illos atqȝ ſagaces ꝛ ſnīam habere men
temqȝ dicimus. Oēs.n.he potentie extremoꝝ ſunt ac
ſingulariū. Atqȝ idē ea rōne qua eſt idoneus ad ea iu O
dicanda de qb° eſt prudēs ſagax eſt beneqȝ ſentiens:
aut ad dandā veniaȝ aptus. Bona.n.ꝛ equa oīb° ſunt
cōia bonis ea rōne qua ad aliū tendūt:ſunt aūt ſingu
laria ꝛ extrema ea oia que agi pñt. Et prudentem opȝ
ipſa cognoſcere. Et ſagacitas ꝛ ſnīa circa hec ipſa ver
ſatur. Hec aūt ſunt extrema. Et intellectus extremorū
eſt ad partē vtrāqȝ. Etenim primoꝝ terminoꝝ ac ex
tremoꝝ itellect° eſt ꝛ nō rō. Is qdē qui ad demonſtra
tiones attinet imobiliū termioꝝ atqȝ primoꝝ. Is aūt
q in agendis rebus verſat̄ extremi ꝛ cōtingentis atqȝ
alterius ppōnis. Hec enīȝ p̄ncipia ſunt eius gr̄a cu°.
Ex ſingulis.n.orit̄ ipſum vl'e:hoꝝ igit̄ ſenſuȝ habere
opȝ:hic autē eſt intellectus. Quapropter ꝛ nālia hec
eſſe videnť. Atqȝ ſapiens qdē nā eſt nemo:ſententiaȝ
aūt hȝ ꝛ ſagacitatē ꝛ intellectū nā. Signum autem eſt
nos hec etates etiam ſequi putare:atqȝ hec etas intel P
lectū ꝛ ſnīam habet:tanq̄ȝ cā ſit ipſa natura.

¶ Sunt aūt oēs iſti habit° rōnabilr in idē tendē 3ª pš.c.
tes:dicimus enīȝ gnomē ꝛ ſyneſim ꝛ pruden
tiā ꝛ intellectū in eodē inferētes gnomen hēe ꝛ
intellectū:iō ꝛ prudētes ꝛ ſynetos.oēs enīȝ po
tentie he extremoꝝ ſunt ꝛ ſingulariū ꝛ in eo q
deȝ ꝙ iudicatiuus eſt de qb° prudēs ſynetus ꝛ
eugnomū vel ſyngnomū.epyicbia enī cōia bo
noꝝ oium ſunt in eo ꝙ ad alteꝝ:ſunt aūt ſingu
lariū ꝛ extremoꝝ oium opabilia:etenīȝ pruden
teȝ opȝ cognoſcere ipſa ꝛ ſyneſis ꝛ gnome cir
ca opabilia:hec aūt extrema. ¶ Et intellect° ex
tremoꝝ in vtraqȝ:etenim primoꝝ terminoꝝ ꝛ Q
extremoꝝ itell's eſt ꝛ nō rō.hic qdem ſm demō
ſtrationes imobiliuȝ terminoꝝ ꝛ primoꝝ. Hic
aūt in practicis extremi ꝛ pringētis ꝛ alteri° p
poſitiōis:principia.n.eī° qđ eſt cuius gr̄a ipſe:
ex ſingularib°.n.vl'e.hoꝝ igr̄ opȝ hēe ſenſū:hic
aūt eſt itell's. Propter qđ ꝛ nālia vīr eē hec:ꝛ
nā ſapiēs qdē nullus:gnomen aūt hȝ ꝛ ſyneſiȝ
ꝛ intellm. Signū aūt qm̄ ꝛ etatibus exiſtima
mus ſequi:ꝛ hic aliqua etas intellectū habet ꝛ
gnomen vt natura cauſa exiſtente.

¶ Hec eſt 3ª pars p̄ncipalis hui° capl̄i:in qua cōparat oēs
pdictos habitus ad inuicē ꝛ continet duas pticulas. In p°

A ponit cōuenientiā inter habitus ꝓdictos ⁊ illā cōueniētiā ꝓbat. In 2ª ibi [Propter qḋ ⁊ pn^m.] cōcludit ex dictis q̄dā correlaria. Dicit igiṫ p̄mo ꝙ oēs dicti habitus .ſ. gnome: ſyneſis: intellectus ⁊ prudētia in idē tendūt ⁊ eiſdē attribuūtur: q2 oīa ꝓdicta: que vocat potētias: q2 ſunt p̄ncipia actionū: ſūt ſinglariū: q2 opabilia ſūt ſic extrema vt ſupra dcm̄ eſt de prudentia. [Et in eodem.] Probat ꝙ ſyneſis ⁊ gnome ſunt extremoꝝ ſingularīū: ⁊ hec eſt 2clo 39ª que ꝓbaṫ dupl̄r. Primo ſic. Syneſis ⁊ gnome ſicut ⁊ ſynetus ⁊ eugnome .i. bn̄ ſententians vel ſignome .i. tēperanter ſententians: eſt iudicatiuus de illis de qbus prudēs ꝑcipit: ea enī que ſunt epyichie de qbus eſt gnome: pn̄t ſe habere cōiter ad oīa bona humana quoꝝ eſt prudētia inq̄tū vnūqḋqȝ hoꝝ ſe hȝ ad alterū: qḋ eſt de rōne iuſtitie. Epyiches enīȝ eſt q̄ddā iuſtū vt dictū eſt in 5º huius. vel argr̄ ſic. Syneſis ⁊ gnome ſunt de illis de qb⁹ prudēs ꝑcipit: ſed prudēs precipit de opabilib⁹ que ſunt ſingularia ⁊ extrema. igiṫ ſyneſis ⁊ gnome ſūt ſingulariū extremoꝝ vel circa ſingularia extrema. [Intellectus ⁊ extremoꝝ.] Probat idē de intellectu .ſ. ꝙ intellectus eſt extremoꝝ: ⁊ hec eſt 2clo 40ª que ꝓbaṫ ſic. Intellectus q̄dā ſpeculatiuus ⁊ q̄dā practicus: ⁊ vterqȝ intell̄s eſt extremoꝝ. nā itell̄s ſpeculatiuus qui eſt p̄moꝝ p̄ncipioꝝ imobiliū: q2 eoꝝ cognitio ab hoīe remoueri nō pōt: qui ꝓcedit in demōſtrādo a p̄ncipijs imobilibus ad 2clonē: incipit a p̄mis terminis q per ſenſum cognoſcunṫ. pn̄ᵃ enīȝ cognoſcimus inquātū terminos cognoſcimus. Intellectus igiṫ ſpeculatiuus eſt extremoꝝ: ⁊ hoc pōt intelligi vel q2 eſt p̄ncipioꝝ indemōſtrabiliū que ſūt extrema cōplexa in ꝓceſſu demōſtratiuo: vel q2 intellect⁹ incipit a cognitione ſenſitiua que ſolū cognoſcit ſingularia que ſunt extrema: ⁊ ita itellect⁹ ſpeculatiuus eſt extremoꝝ q2 incipit a ſenſu qui cognoſcit ſingularia q̄ ſunt extrema: intell̄s ēt practicus eſt ſingulariū 2tingētiū q̄ ſūt extrema ⁊ ſunt alterius ꝓpōnis ſylli practici .ſ. minoris ⁊ nō maioris que eſt vl̄is in ſyll̄o practico. Intellect⁹ practicus ꝓcedit a ſingularibus ad pn̄ᵃ: ⁊ ꝓcedit ad ea tanq̄ȝ ad illḋ cui⁹ cā. hoc eſt tanq̄ȝ ad cām finalē. Dr̄ enī modū cāe finalis ex hoc ꝙ cognitio ſingulariū ordiṅ ad cognitionē p̄moꝝ p̄ncipioꝝ cōplexoꝝ: ⁊ ſingularia hn̄t rōnē p̄ncipioꝝ: q2 ex ſingularib⁹ accipiṫ vl̄e: ⁊ hec ſingularia cognoſcunṫ ꝑ ſenſuȝ: nō ſolū per ſenſuȝ exterioꝛē: ſed ꝑ ſenſuȝ interiorem: ⁊ hic ſenſus vocaṫ itellectus: q eſt circa ſingularia quē Ph̄s 3º de aīa vocat intellectū paſſiuū qui eſt corruptibilis. Sic igiṫ pȝ ꝙ intellectus eſt extremoꝝ: q2 taȝ itellect⁹ ſpeculatiuus q̄ȝ practicus eſt extremoꝝ: al̄r tn̄ ⁊ aliter: q2 intellectus ſpeculatiuus eſt extremoꝝ que ſunt pn̄ᵃ indemōſtrabilia que cognoſcunṫ per cognitionē terminoꝝ: ⁊ intell̄s practicus eſt extremoꝝ vt ſingulariū 2tingētiū. [Propter qḋ ⁊ nālia.] 2º ꝓbat 2clonē per ſignū: q2 enīȝ ꝓdicti hitus ſūt circa ſingularia opȝ ꝙ cognoſcanṫ ꝑ vtutes ſenſitiuas que opanṫ per organa corpalia: ⁊ ꝓpter hoc hȝ habit⁹ videnṫ eſſe a nā: nō ꝙ total̄r ſint a nā: ſed q2 ex nāli diſpōne corpis aliq ſunt ꝓmpti ⁊ apti ad hos actus ita ꝙ ꝑ modicam experiētiā cōplenṫ in eis: qḋ nō accidit circa habitus intellectuales q ſunt circa vl̄ia. Nullus enīȝ dr̄ geometer vel metaphyſicus ſm̄ nām q̄uis aliqui ſint magis apti q̄ȝ alij ad iſtas ſciās: ſed hoc eſt ſm̄ diſpōnē remotā: non ſm̄ diſpōnē ꝓpinquā ſm̄ quā aliqui dr̄ habere gnomen vel ſyneſim ⁊ intellectū paſſiuū: quē dicimus eſſe circa ſingularia. vn̄ hoc eſt ſignū ꝙ ſyneſis ⁊ gnome ſunt extremoꝝ ſingulariū: q2 vtutes intellectuales q̄ cōſequunṫ diſpōnes nālē corpoꝝ ſunt ſingulariā. ſyneſis ⁊ gnome ſequunṫ diſpōnē nālē corpoꝝ. igiṫ ⁊c. Minor ꝓbaṫ ꝑ q̄ddā ſig^m qḋ eſt ꝙ nos eſtimamus ꝙ 2ſequunṫ etates hoīȝ ſm̄ quas trāſmutatur diſpoſitio naturalis corporum. Eſt enim aliqua etas vt etas ſenilis que ꝓpter quietē a tranſmutationibus corporalibus habet huiuſmodi intellectū etiam gnomen quaſi ſit natura cauſa hoꝝ.

B — 39ª 2clo hui⁹.6.li. — 40ª 2clo hui⁹.6.li. — C — D

E ¶ Quocirca principiuȝ ⁊ finis eſt intellect⁹. Ex his enī ⁊ de his ipſe demonſtrationes efficiunṫ. Quare nō minus eoꝝ qui ſunt experti: ⁊ ſenioꝝ vel prudētū in demonſtrabilib⁹ ſentētijs opinionibuſue: q̄ȝ ipſis demōſtrationib⁹ mentē adhibere opȝ: q2 nāqȝ iā experiētia viſuȝ habēt p̄ncipia ipſa cernūt: qd igiṫ prudētia ⁊ ſapientia eſt: ⁊ in qbus vtraqȝ verſaṫ: ⁊ diuerſarum aīe partium vtrāqȝ virtutem eſſe iam diximus.

F ¶ Propter qḋ ⁊ principiū ⁊ finis intellect⁹: ex his .n. demōſtrationes ⁊ de his. ¶ Quare opȝ attendere expertoꝝ ⁊ ſenioꝝ vel prudētium in demōſtrabilib⁹ enuntiationib⁹ ⁊ opionib⁹ non min⁹ demōſtrationū. ꝓp habere enī expientiaȝ viſuȝ vidēt principia. ¶ Quid q̄dē igitur eſt prudētia ⁊ ſapiā ⁊ circa q̄ vtraqȝ eſt exn̄s: ⁊ q̄m̄ alteri⁹ aīe particule 2tus vtraqȝ dictū eſt.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula tertie ptis: in qua cōcludit duo correlaria ex ꝓdictis. p̄m̄ eſt ꝙ itell̄s q eſt bn̄ diſcretiuus ſingulariū in practicis nō ſolū ſe hȝ ſicut pn̄^m ſed ſicut 2: vn̄ intellectus in practicis eſt pn̄^m ⁊ finis: ⁊ illud eſt p̄^m correlariuȝ ⁊ eſt 2clo 41ª: ⁊ intelligiṫ ſic. Qr̄ in practicis ſingulare intellectuȝ eſt pn̄^m: ⁊ ēt finis: que ꝓbaṫ ſic. In ſyll̄o practico ſm̄ quē rō mouet ad agendū opȝ ꝙ minor ꝓpoſitio ſit ſingularis: ⁊ ita ſingulare eſt pn̄^m. Opȝ etiā ꝙ cōcl̄o ſit ſingularis: q2 minor eſt ſinglaris: ⁊ iō opȝ ꝙ 2cl̄o ſit ſingularis: ⁊ hoc pȝ etiā: q2 2cl̄o eſt de ſingulari opabili: ⁊ ſic 2cl̄o eſt finis ſylli practici: ⁊ ita in practicis intell̄s .i. ſingulare intellectū eſt pn̄^m ⁊ finis. ¶ Intelligendū ꝙ nō eſt ſic in ſpeculatiuis. nā in ſpeculatiuis demōſtrationes ꝓcedūt ex p̄ncipijs quoꝝ eſt itell̄s: ſed nō dantur demrōnes de eis: ſed in practicis demrōnes danṫ ex his .ſ. ſingularibus ⁊ danṫ de his: hoc eſt 2cl̄o ſit ex his. [Quare opȝ.] 2^m correlariuȝ eſt ꝙ in practicis opȝ credere ſimplicib⁹ enuntiationibus expertoꝝ ⁊ ſenioꝝ ⁊ prudentiū: ⁊ hec eſt 2cl̄o 42ª que ꝓbaṫ ſic. Opȝ credere ſimplicib⁹ enūtiationib⁹ indemōſtrabilibus .i. que nō demonſtrenṫ eis q hn̄t rectū iudiciū de operabilib⁹ ⁊ vident pn̄ᵃ opabiliū: q2 pn̄ᵃ ſunt certiora 2nib⁹: ſed expti ſenes ⁊ prudētes hn̄t rectū iudiciū de opabilib⁹ ⁊ vident pn̄ᵃ opabiliū. igiṫ ⁊c. Maior pȝ: ⁊ minor declaratur: nā intell̄s q eſt p̄ncipioꝝ opabiliū 2ſequiṫ expientiaȝ ⁊ etates ⁊ ꝑficiṫ ꝑ prudētiā: ⁊ iō expti ſenes ⁊ prudētes habent rectū iudiciuȝ de opabilib⁹ ⁊ vident pn̄ᵃ opabilium. ¶ Intelligendū eſt ꝙ ſicut in ſpeculationib⁹ ad intellectū abſolutū in vl̄ib⁹ ꝑtinet iudiciū de p̄mis p̄ncipijs ⁊ ad rōnē ꝑtinet diſcurſus qui eſt a p̄ncipijs ad 2clones: ita in ſingularib⁹ vis cogitatiua que hic vocaṫ itell̄s ad queȝ dicit ꝑtinere prudētiā ſyneſim ⁊ gnome hȝ abſolutū iudiciū de ſingularib⁹ opabilib⁹: ſed rō ꝑticularis eſt ſm̄ quaȝ fit diſcurſus ab vno in aliud: ⁊ ad rōnē ꝑticularē ſȝ ꝙ diſcurrit ab vno in aliud ꝑtinet eubulia quā Ph̄s nō enumerat hic cū alijs. [Quid q̄dē igiṫ prudētia.] recapitulat ⁊ pȝ. ¶ Dubiū eſt verū eubulia ⁊ ſyneſis ſint vtutes diſtincte a prudētia. Videṫ ꝙ nō: q2 que hn̄t eandē opōnē non ſunt vtutes diſtincte: ſȝ opatio eubulie eſt bn̄ conſiliari ⁊ opō ſyneſis eſt bn̄ iudicare: ſed ille ſunt opōnes prudētie: q2 ad prudētiaȝ ꝑtinet bn̄ conſiliari bene iudicare bn̄ ꝑcipere. igiṫ ⁊c. ¶ Ad illud dicunt quidam ꝙ ſunt virtutes diſtincte: q2 hn̄t operationes principales diſtinctas. Nam principalis

41ª 2clo hui⁹.6.li. — G — Nõa^m — 42ª 2clo hui⁹.6.li. — H — Nõa^m — Dubiū — rō — Solo.

I opatio prudētie eſt bñ pcipere: ⁊ opatio eubulie eſt bene
Ad rōnez cōſiliari: ⁊ opatio ſyneſis, eſt recte iudicare: ⁊ iſte opōnes
ſunt diuerſe. Et per hoc pȝ ad rōnē in cōtrariū: qꝛ opōnes
Du^m pp dicta. pncipales iſtaꝝ virtutū ſunt diuerſe. ℂ Sȝ tūc eſt dubiū:
ex quo oēs iſte tres opōnes ſunt opōnes prudētie non vi
ꝙ oporteat alias vtutes ponere pp iſtas opōnes cum ſola
Solo. prudētia ſufficiat. Propter h poſſȝ dici ꝙ eubulia ⁊ ſyne
ſis nō ſunt vtutes: ſed ſunt rectitudies opationū prudētie
vt Phs videt velle: vel poſſet pbabilr dici ꝙ ſunt partes
ſubiectiue prudētie: ſic ꝙ prudētia eſt genus ſubalternuȝ
ꝯtinēs ſub ſe vnā vtutē que eſt bñ ꝯſiliatiua circa ea q̄ ſūt
ad finē: ⁊ hec vocat eubulia: ⁊ aliaȝ q̄ eſt bñ iudicatiua de
pcōſiliatis: ⁊ tertiā que eſt bñ preceptiua ad exequendum
ea que iudicata ſunt: ⁊ hec retinet ſibi nomen cōe pruden-
tie: qꝛ eniȝ nō hȝ nomen ppriū: ideo ſibi appropriat nomē
Nomen prudentie equocū. cōe: ⁊ ſic hoc nomen prudētia, eſt nomen equocuȝ: qꝛ vno
mō nomen generis cōis ad has tres vtutes. ſ. ad cōſiliati-
uaȝ iudicatiuā ⁊ preceptiuaȝ: ⁊ alio mō eſt nomen ſpeciei
K ſignificans preciſe virtutē preceptiuā: ⁊ qꝛ huic virtuti nō
eſt nomen ppriū ipoſitū: ideo appropriat ſibi nomen pru
dentie in vna ſignificatione. ſm ꝙ accipit prudētia ſtricte
p vna ſpecie triū: ⁊ eodē mō de gnome. ſ. ꝙ ipſa eſt ps ſub-
iectiua prudētie: ⁊ ſi querat vtrū iſte virtutes. ſ. eubulia ſy
neſis ⁊c. ſint vtutes nāles vel acqſite: videt mihi eſſe dōȝ
ꝙ ſunt nāles quātū ad earū incboationē: ſȝ quātū ad earū
cōpletam perfectionem ſunt acquiſite per exercitium ſtu
dium ⁊ experientiam.

Trac. 4us 6. Ethi.

Tractatus quartus
de vtilitate vtutū intel-
lectualiū ⁊ connexione
prudētie cū vtutibus moralibus: ⁊ ēt de cōnexione vtutuȝ
moraliuȝ ad inuicē continēs duo capl'a. p^m eſt de vtilitate
ſapiētie ⁊ prudētie: ⁊ de cōnexione prudētie cū vtutib^9 mo
ralibus: eo ꝙ nō pōt eſſe ſine eis. Caplm 2^m ibi [Intendē-
L duȝ eſt vtiqȝ rurſus.] determinat de cōnexione virtutum
moraliuȝ cū prudētia ita ꝙ ſine prudētia nō pōt eſſe virt^9
moraliȝ. Et ēt de cōnexione vtutū moraliū inter ſe.

Capitulum primū
in quo dubitat: vtruȝ ſa-
pientia ⁊ prudentia ſint
ad aliqd vtiles. Et videt ꝙ ſapiētia ad nihil ſit vtilis: eo ꝙ
nō eſt circa ꝯtingētia ex qbus hō ſit felix. Prudētia auteȝ
lȝ ſit circa talia vt ſupſtā: qꝛ agimus bona ab habitibus
factis a nobis ꝯſuetudine tanqȝ nā: iō nō eſt opus ſcire ea
ſicut nec medicinale vt ſani ſimus. Deinde dubitatur. que
eaꝝ ſit pncipalior. vtrū ſapia vel prudētia. pp hoc eniȝ ꝙ
prudētia eſt preceptiua videt eſſe pncipalior: ſoluit pmuȝ
dubiū per vtraſqȝ eſſe ſm ſe eligibiles: eo ꝙ ſint vtutes:
lȝ nihil ab ipſis fieret. 2° ridet vtraſqȝ facē ad felicitateȝ
vt exiſtentes ptes ipſius: nō vt medicinalis ad ſanitatem:
ſed vt ſanitas ad opa ſana. 3° p prudētiaȝ dirigere ad re-
ctā intentionē quā facit vtus deinde qualiter vtuoſis ne-
M ceſſaria eſt prudentia: ⁊ ꝙ eſt quedā vtus nālis. ſ. dinotiua
que eſt adinuentiua cōferentiū ad finē: que poſtea cū intē
tione bona ſit prudentia: cum aūt mala ſit aſtutia.
ℂ Dubitauerit aūt qſpiā ad qdnā habit^9 hi ſint vtiles.
Nā ſapiētia qdē nihil eoꝝ contēplatur ex qbus fuerit
hō felix. Nullius. n. eſt gnātionis: prudētia aūt hoc q-
dem hȝ: ſed cuiuſnā gr̄a opus eſt ipſa. Si prudentia q-
deȝ eſt ea que circa iuſta ⁊ honeſta bonaqȝ hoī verſa-
tur. Hec aūt ſunt ea que viri boni eſt agere: atqȝ ipſa
ſciendo non magis ad agēdū nos ſumus idonei ſi vir-
tutes ſunt habitus: quēadmoduȝ nec ea ſana que non
efficiunt bonā corpis habitudinē: ſȝ ab ipſa pueniūt.
Non. n magis apti ſumus ad hec agenda medendi ar
tē aut exercendoꝝ corpoꝝ facultatē habendo. Qđ ſi

nō hoꝝ gratia ſit ponēda prudentia: ſȝ vt ſtudioſi ho N
mines fiant: iis nō fuerit vtilis ſane q iaȝ ſunt ſtudioſi.
At nec ēt iis q ſtudioſi nō ſunt. Nihil. n refert ſiue ipſi
habeāt: ſiue aliīs habentibus pareant: atqȝ hoc ſatis eſt
nobis: quēadmodū ⁊ in ſanitate. Nam ⁊ ſi valere vo-
lumus: medicinā tamen nō diſcimus.

D Ubitabit autē vtiqȝ aliqs de ipſis
qd vtiles ſunt: ſapientia qdē enim Cap. 6^m tra. 4. 6. li bri ethi. p^a ps ca.
nihil ſpeculatur ex qbus erit felix hō:
neqȝ vnius eniȝ eſt generationis.
ℂ Prudentia aūt hoc ideȝ habet:
ſed cuius gratia opus eſt ipſa. Siqdeȝ prudē
tia eſt que circa iuſta ⁊ pulchra ⁊ bona homi-
ni: hec aūt ſunt que boni eſt viri operari. Nihil O
aūt magis operatiui: in eo qđ eſt ſcire ipſa ſu-
mus: ſiquidem operatiui habitus virtutes ſunt:
quēadmodū neqȝ ſana neqȝ bene habētia que-
cūqȝ nō in eo qđ eſt facere: ſed in eo qđ ab habi
tu eſſe dicunt: nihil eniȝ magis operatiui in eo
qđ eſt habere medicinalē ⁊ exercitatiuā ſum^9.
ℂ Si aūt nō hoꝝ gratia prudentē ponendū: ſȝ
eius qđ eſt fieri: exiſtentibus ſtudioſis nihil vtiqȝ
erit vtilis. ℂ Adhuc aūt neqȝ non habentibus:
nihil eniȝ differret ipſos habere vel aliīs haben
tibus perſuaderi ſufficienter ꝙ habeant vtiqȝ
nobis quēadmodū circa ſanitatē: volētes enim P
ſani eſſe tñ nō diſcimus medicinalem.

Iſtud eſt
p^m caplm tractatus qrti: in quo agit de vti-
litate ſapie ⁊ prudētie: ⁊ de cōnexione pru
Prima ps c. trac. 4. diui in tres ptes pn.
dentie cū vtutibus moralibus. ⁊ cōtinet tres ptes pncipa-
les. In p^a mouet tres dubitationes circa vtilitateȝ ſapie ⁊
prudētie ⁊ circa eaꝝ pncipalitatē. In 2^a ibi [Primū qdeȝ
igit.] ſoluit dubitationes inductas. In 3^a ibi [De eo aūt qđ
eſt.] determinat de cōnexione prudētie cuȝ vtutibus mo-
ralib^9. Pria ps eſt inqſitiua ſeu dubitatiua in qua mouē-
tur tres dubitationes: ⁊ ꝯtinet duas pticulas. In p^a mouet
duas dubitationes. In 2^a ibi [Adhuc aūt incōueniēs.] mo
uet vnā dubitationē. Prima eſt vtrū ſapientia ⁊ prudētia
ſint ad aliqd vtiles: ⁊ hec cōtinet duas dubitatiōes. ⁊ pmo
arguit pbādo ꝙ ſapia ad nihil eſt vtilis: qꝛ qcqd eſt vtile
in reb^9 humanis valet ad felicitateȝ que eſt vltimus finis
humane vite: ſȝ ſapia cū ſit de pmis pncipiis entiū nō eſt
hōis: qꝛ nō ſpeculat aliqd eoꝝ p que hō ſit felix: cuiuſmodi Q
ſunt opōnes vtutū quaꝝ nullā cōſiderat ſapia. [Pruden-
tia aūt.] Proſequit dubōnē qntum ad prudentiā ꝙ nō ſit
neceſſaria ſeu vtilis hoī: qm̄uis ſit cōſideratiua opationum
humanaꝝ ex qbus hō ſit felix: qꝛ prudentia ſolū eſt conſi-
deratiua opationuȝ bonaꝝ ex qbus hō ſit felix: ſed p hoc
ꝙ hō cōſiderat ⁊ cognoſcit opōnes vtuoſas nō opȝ ꝙ ope
ret eas: nō eniȝ eſt aliqs opatiuus eoꝝ que ſunt ſm aliquē
habitū ex eo ꝙ hȝ habitū ad cognoſcendū ea ſicut pȝ: naȝ
ex eo ꝙ aliqs hȝ ſciam medicinalē vel exercitatiuā nō eſt
magis operatiuus eoꝝ que ptinent ad hoīem ſanū. Me-
dicus enim exñs eger hñs tñ ſciam de ſanitate nō pōt pp
hoc opari ſicut ſanus: nec p ꝯñs opari opa ſani. igit eodeȝ
mō ex hoc ꝙ aliqs hȝ notitiā de virtutibus ⁊ de opōnib^9
ſm vtutē qđ ſit p prudentiā. nō eſt pp h magis opatiuus
opationuȝ virtuoſaꝝ: ⁊ per ꝯñs prudentia cum ſolum ſit
cognitiua ⁊ nō operatiua: non videt eſſe vtilis homini ad
conſequendū

A cõſequendū finē:q2 ꝑ ſolas opõnes v̾tutū quas nõ opatur prudētia põt hõ deuenire ad finē vltimū.⌊Si aūt nõ ho͛rū grã.⌋excludit quādā rn̄ſionē. Poſſet enim aliqs dicē ꝙ prudētia eſt nec̄ia hoi ad hoc ꝙ fiat v̾tuoſus:ſed qn̄ fact⁹ eſt v̾tuoſus nõ idiget prudētia ad hoc ꝙ opeꝛ opa v̾tutis. vbi grã. Ars eniʒ medicine eſt nec̄ia ⁊ vtilis ad hoc ꝙ hõ fiat ſanus poſtq̄ fuerit eger:ſʒ poſtq̄ hõ habuerit ſanitatē nõ indiget arte medicīe ad hoc ꝙ opeꝛ opa ſanitatis.ſ. talia opa qualia opaꝛ ſanus:⁊ eodē mõ hõ indiget prudētia ad hoc ꝙ fiat v̾tuoſus:ſʒ qn̄ factus eſt v̾tuoſus nõ indiget prudētia. Iſtā rn̄ſionē excludit ph̄s ꝓbādo ꝙ prudētia nõ eſt ſolū vtilis ad fieri v̾tuoſuʒ:⁊ hec eſt ꝯclo 43ª q̄ ꝓbaꝛ dupl̄r. Pͥo q2 ſm̄ hoc qn̄ hoīes eſſent ſtudioſi ⁊ v̾tuoſi ad nihil eēt eis vtilis prudētia:qḋ eſt manifeſtū incõueniēs.⌊Adhuc aūt.⌋2ᵒ ꝓbaꝛ per hoc ꝙ prudētia non eſt vtilis nõ hn̄tib⁹ v̾tutē ad fieri v̾tuoſum:q2 nihil differt ad hoc ꝙ aliqui fiāt v̾tuoſi vtrū ipſi hēant prudētiā vel ꝙ ꝑſuadeanꝛ ab alijs q̄ hn̄t prudētiā ſicut pʒ circa ſanitatem:cuʒ eniʒ volumus fieri ſani nõ pp̄ hoc opʒ addiſcere artē medicine:ſed ſufficit nobis vti cõſilio medicoꝝ.ergo pari rõne ad hoc ꝙ efficiamur v̾tuoſi nõ opʒ ꝙ ipſi habeam⁹ prudētiā ſʒ ſufficit ꝙ a prudētibus inſtruamur. vn̄ põt ſic rõ deduci ad ꝓbandū ꝙ nõ opʒ euʒ eē prudētē q̄ dʒ fieri v̾tuoſus:q2 nõ opʒ eū eē prudētē ad hoc ꝙ fiat v̾tuoſus q̄ põt ꝑſuaſione alterius hn̄tis prudētiaʒ fieri v̾tuoſus:ſʒ hõ põt fieri v̾tuoſus ꝑſuaſione alterius hn̄tis prudētiā:vt pʒ per ſile de eo q̄ dʒ fieri ſanus quē nõ opʒ hr̄e nec addiſcere artē medicīe ad hoc ꝙ fiat ſanus:ſʒ ſufficit ꝙ ꝑſuadeaꝛ ab aliquo habēte artē medicine. igitur ⁊c̄.

C ⸿ Inſuper abſurdū ſane videbiꝛ ſi prudētia que qdeʒ eſt īferioꝛ ſapia:ſit magis domina q̄ ipſa magiſq3 ꝑcepꝛ:nā ea que agit:dominaꝛ in ſingulis atq3 iubet: De his igiꝛ eſt dõm:nūc eniʒ de ipſis dubitauim⁹ tm̄.

⸿ Adhuc aūt incõueniēs eē vtiq3 videbiꝛ ſi deterioꝛ ſapia exn̄s p̄incipalioꝛ ipſa erit:faciēs.n. principatur ⁊ precipit circa ſinguli. De his aūt dõm:nunc aūt dubitatū eſt de ipſis ſolum.

⸿ Hic poniꝛ 2ª ꝑticula ꝑme ꝑtis:in qua mouet dubitationē circa p̄ncipalitatē ſapie ⁊ prudētie:⁊ eſt que illaꝝ v̾tutū ſit p̄ncipalioꝛ.ſ. vtrū ſapiētia vel prudentia ſit p̄ncipalioꝛ. Videꝛ eniʒ per ſupius dicta ꝙ prudētia ſit deterioꝛ ⁊ inferioꝛ dignitate q̄ ſapia:⁊ tñ vʒ ſʒ rõnē ꝙ prudētia ſit p̄ncipalioꝛ:q2 prudētia opaꝛ ⁊ p̄cipit:hʒ eniʒ ſub ſe politicaʒ cū politica ſit quedā prudētia ⁊ politica preordinat q̄ſdaʒ diſciplinas quas debitū eſt eſſe in ciuitatib⁹ ⁊ quales opʒ vnūquēq3 addiſcere ⁊ vſquequo:⁊ ſic vʒ prudētia p̄cipere ⁊ p̄ncipari ſapie:q2 incõueniens videꝛ ꝙ deterioꝛ p̄ncipeꝛ meliori. de his igitur que tacta ſunt eſt dõm:nūc autē tacta ſunt per modum dubitationis.

⸿ Primū itaq3 dicim⁹ has expetēdas neceſſario ꝑ ſe ipſas eſſe:qppe cū ſint partiū vtrarūq3 v̾tutes:etiaʒ ſi neutra ipſaꝝ qc̄q̄ efficiat. Deīde ⁊ faciūt qdē. At nõ vt medicina ſanitatē:ſed vt ſanitas ſic ſapia felicitatē: nam cum ſit pars totius virtutis felicem efficit ex eo quia habetur ac operatur.

8ª pte.c. ⸿ Primū qdē igiꝛ dicimus:q2 ſʒ ſeipſas neceſſariū eligibiles ipſas eſſe v̾tutes qdem exn̄tes vtraſq3 vtriuſq3 ꝑticule:⁊ ſi nõ faciūt nihil neutra ipſaꝝ. ⸿ Deinde ⁊ faciūs qdē nõ vt medicinalis aūt ſanitatē ſed vt ſanitas:ſic ſapia felicitatem:pars enim exiſtens totius virtutis in habeꝛi facit etiam operari felicem. E

⸿ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ caplī:in qua ſoluit dubitationē que eſt de vtilitate ſapie ⁊ prudētie:alia eniʒ dubitatio que eſt de cõparatione ſapie ⁊ prudētie in p̄eminētia ſolueꝛ in caplo ſequēti. Iſta pars continet duas ꝑticulas. In ꝑma ſoluit dubitationē cõiter q̄tū ad prudētiā ⁊ ſapiam ſimul. In 2ª ibi⌊Adhuc opus ꝑficiꝛ.⌋ſoluit dubitationeʒ ſpecial̄r quātū ad prudētiā. In ꝑma igiꝛ ꝑticula ſoluit dubitationē quātū ad prudētiā ⁊ ſapiaʒ ſimul:⁊ ꝓponit duas ſolones. pª cõſiſtit in interēptione iſtius ꝯn̄tie:ꝙ ſapiam ⁊ prudētiā hõ nihil opaꝛ ad felicitatē. igiꝛ ſapia ⁊ prudētia ſunt inutiles:hec eniʒ ꝯn̄tia nõ valet:q2 etſi neutra earum hr̄et aliquā operationē tñ eſſent ſm̄ ſe eligibiles cum ſint v̾tutes ꝑficiētes vtrāq3 partē aīe rõnalis.ſ.ꝑtē ſcientificaʒ ⁊ ꝑtē rõcinatiuā ſiue īellectū ſpeculatiuū ⁊ practicū. Nūc aūt vniculq3 eſt eligibilis ſua ꝑfectio. vn̄ põt hic poni cõcluſio 44ª que eſt ꝙ ſapia ⁊ prudētia eſſent eligibiles ⁊ ſi nullā opõnē hērent:que ꝓbaꝛ ſic. Oīs ꝑfectio ꝑtis rõnalis eſt eligibilis ei cui⁹ eſt ꝑfectio:ſʒ ſapia ⁊ prudētia eēnt ꝑfectiões ꝑtiū aīe rõnalis:⁊ ſi nullā opõnē hr̄ent:igiꝛ ſapia ⁊ prudētia eēnt eligibiles etſi nullā opõnē hīnt.⌊Deide ⁊ faciunt.⌋2ª rn̄ſio eſt etiā ꝑ īterēptionē:cū eniʒ dī ꝙ ſapia ⁊ prudētia nihil faciūt ad felicitatē iſtud interimiꝛ:nec eſt exēplū cõueniēs qḋ iducebaꝛ:nõ eniʒ hoc mõ ſe hn̄t ſapia ⁊ prudētia ad felicitatē ſicut ars medicine ad ſanitatē vel ad opa ſana:ſed ſicut ſanitas ad opa ſana. ⸿ Intelligēdū ꝙ ars medicine facit ſanitatē ſicut qḋdā opus exteri⁹ operatū:ſed ſanitas facit opa ſana que nõ ſunt niſi vſus ipſi⁹ habitus ſanitatis. Felicitas aūt eſt opus exteri⁹ opatū ſed eſt opatio ꝓcedēs ab habitu v̾tutis. vn̄ felicitas nõ eſt qḋdā extrinſecū a ſapia cū ſapia ſit quedā ps v̾tutis cõis. vn̄ ex hoc ꝙ aliqs hʒ ſapiam ⁊ opaꝛ ſm̄ eā eſt felix. ⸿ Intelligēdū ēt ꝙ opus ſanitatis eſt duplex:qḋdā īt̄rinſecū:qḋ.ſ. eſt in eodē ſubiecto cū ſanitate:cuius eſt digerere cibum: currere vt currit ſanus:⁊ ſic de alijs:⁊ qḋdā eſt opus extrinſecū ſanitatis vt aliqḋ opus vel artificiū exteri⁹ operatuʒ ſm̄ ꝙ eſt natū fieri ab hoīe ſano. Cū igiꝛ dicit ph̄s ꝙ ſapiētia ſe hʒ ad felicitatē ſicut ſanitas ad opa ſana:dʒ h̄ intelligi de opib⁹ īt̄riſecis ſanitatis ⁊ nõ de opib⁹ extriſecis.

44ª cõclo hui⁹.6.li.

§

Nõ⁹

B

Nõ⁹

Duplex opus ſanitatis.

⸿ Preterea opus ipſuʒ ⁊ ꝑ prudētiā ⁊ ꝑ v̾tutē moralē ꝑficiꝛ. Et.n. v̾tus qdē ꝓpoſitū ipſuʒ efficit rectū:prudentia aūt ea que in illud ꝑducūt. Quare aūt ꝑtis aīe que qdē eſt principiū vegetandi nulla eſt talis virtus: qppe cū in ipſa nõ ſit agere aut nõ agere ſitum.

⸿ Adhuc opus ꝑficiꝛ ⁊ ſm̄ prudentiā ⁊ moralē v̾tutē:v̾tus qdē eniʒ intētionē facit rectā. Prudentia aūt que ad hāc. Quare aūt particule aīe non eſt virtus talis.ſ. nutritiue:nihil eniʒ in ipſa operari vel non operari. D

⸿ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcḋe ꝑtis p̄ncipalis:in qua ſoluit dubitationē ſpāl̄r q̄tuʒ ad prudētiā:⁊ fuit hec dubitatio ꝙ ex quo prudētia eſt ſolū v̾tutis cognitiua:ſolū facit cognoſcere v̾tutes ⁊ nõ facit opari ſʒ v̾tutē:⁊ ita videꝛ eſſe inutilis: q2 opatio ſm̄ v̾tutē nõ eſt cognoſcere:⁊ ſic eſt inutilis hoi quātū ad cõſecutionē finis hoīs.ſ. felicitatis que ꝯſiſtit in opõne v̾tutis. Iſtud motiuū ſoluit Ar. per interēptionem huius aſſumpti.ſ. ꝙ ꝑ prudētiā nõ ſimus opatiui operum v̾tutis. Iſtud eſt falſuʒ:q2 opus v̾tutis ꝑficiꝛ ſʒ vtrāq3.ſ. ſm̄ prudētiā ⁊ ſʒ moralē v̾tutē:⁊ hoc declarat.ſ. ꝙ opatio v̾tutis ꝑficiꝛ ſm̄ prudentiā ⁊ ſm̄ moralē v̾tutem:⁊ hec eſt ꝯclo 45ª que ꝓbaꝛ ſic. Ad ꝑfectā operationē v̾tutis moralis requirunꝛ duo.ſ. ꝙ homo habeat rectā intētionē de fine ⁊ ꝙ bene ſe habeat circa ea que ſunt ad finem.ſ. in qualibet

45ª cõclo hui⁹.6.li.

I rendo iudicãdo ꝛ ꝑcipiendo circa ea que ſunt ad finẽ:ſed
per ṽtutẽ moralẽ hõ hꝫ rectã intentionẽ de fine:quia ṽtus
moralis inclinat in debitũ finẽ:ꝛ per prudentiaꝫ hõ bene
ſe hꝫ circa ea que ſunt ad finẽ:qꝛ prudentia eſt hñ cõſilia-
tiua iudicatiua ꝛ ꝑceptiua coꝝ que ſunt ad fineꝫ.igiꝭ opõ
ṽtutis ꝑficiꝭ ſm prudentiã que ꝑficit partẽ rõnalẽ ꝑ eſſen
tiaꝫ ꝛ per ṽtutẽ moralẽ que perficit partẽ rõnaleꝫ per par
ticipationẽ. Alterius aũt ꝑticule aie irrõnalis.ſ.nutritiue
nõ eſt virtus:qꝛ in ipſa nõ eſt operari ꝛ nõ opari:hoc eſt
in poteſtate eiꝰ libera nõ eſt operari ꝛ nõ opari.ꝛ h̃ põt po
46ᵃ ɔclo hui⁹.6.li. ni ɔclo 46ᵃ ꝙ ptis nutritiue aie nõ eſt ṽtus.ꝓbaꝭ ꝑ h̃ ꝙ
Dubiuꝫ in eius poteſtate nõ eſt opari ꝛ nõ opari. ¶ Dubitaꝭ h̃ cir
Rñ ca dicta ꝓhi.ꝑmo ꝙ nõ vĩ ꝙ ṽtus moralis faciat rectam
intentionẽ de fine:qꝛ ṽtus moralis nõ eſt ṽtus cognitiua:
ſed intentio eſt actus virtutis cognitiue ſicut ꝛ eſtimatio.
Cõfirᵃ ¶ Cõfirmaꝭ:qꝛ ṽtus moralis ſolũ facit appetere cũ ſit in
K appetitu:ſed nihil appetiꝭ niſi cognitũ:igiꝭ ſi ṽtus mora-
lis inclinet appetitũ ad appetendũ finẽ:opꝫ ꝙ ꝑſupponat
aliquã ṽtutẽ cognitiuã que cognoſcat finẽ ꝛ iſta erit prudẽ
tia.igiꝭ prudẽtia nõ eſt ſolũ coꝝ que ſunt ad finẽ:qꝛ videꝭ
preſtituere finẽ appetitui. ¶ Dõm ꝙ qꝛ finis hꝫ rõnẽ ꝑn-
Solo. cipij in agibilibꝰ ſm viaꝫ ſpeculationis:qꝛ ꝑmo ſpecula-
mur finẽ:deide inqrimus media per que poſſumus attin-
gere finẽ:ideo ſicut in ſpeculationibus ſunt q̃daꝫ ꝑnᵃ cõia
qbus intellectus imediate aſſentiꝭ vt de quolibet eſſe vel
nõ eſſe:ꝛ quedã ſunt ꝑncipia ſpãlia que ex ꝑmis ꝑncipijs
deducunꝭ:ita in agibilibꝰ ſunt qdã fines in quos volũtas
ad ſimplicẽ apprehẽſionẽ intellectus ſpeculatiui nãliter in-
clinaꝭ:vt ꝙ operandũ eſt ſm rectã rõnẽ:ꝛ ꝙ nulli nocen-
dũ eſt ſine cã.ꝛ alij ſunt fines ſpãles deducti ex iſtis finibꝰ
cõibus:ſicut ꝙ fortiter eſt bellandũ ꝓpter bonũ cõe:ꝛ ꝙ
cõcupiſcentijs eſt reſiſtendũ. Fines cões ꝑſtituunꝭ ꝑ rõ-
L nẽ nãlẽ.ſ.per intellectũ ſpeculatiuũ naturaꝛr cognoſcentẽ
hõ fines cões:ſꝫ qꝛ fines ſpãles accipiunꝭ vt q̃dã ɔcluſiones
deducte ex ꝑmis finibꝰ nãliter volitis:ideo prudẽtia in ma-
terijs ſpãlibus fines ſpãles appetitui determinat ꝛ preſti-
tuit:ꝛ ẽt inuenit media ad talẽ finẽ ɔſequendũ ꝛ determi-
nat appetitũ ad appetendũ hꝫ per que põt deueniri ad fi-
Ad rõnẽ nẽ preſtitutũ. ¶ Per hoc pꝫ ad rõnẽ.ꝑmo cũ dĩ ꝙ virtus
moralis nõ eſt cognitiua cõcedo:ſꝫ ex hoc nõ ſequiꝭ ꝙ nõ
cauſat intentionẽ vel eſtimationẽ de fine.nã aliqs actꝰ ap
petitus eſt cã cognitionis ꝛ iudicij:ꝛ ẽt aliqñ iudiciũ ꝛ co-
gnitio ptis apprehẽſiue eſt cã deſiderij appetitus.nã amor
ꝛ odiũ ꝑuertũt iudiciũ:ꝛ qualis eſt vnuſqſqꝫ ſm habitum
moralẽ talis finis ſibi videꝭ. ¶ Et ad cõfirmationẽ dico
Ad ɔfir. ꝙ appetere finẽ preſupponit cognitionẽ ꝛ ꝑſtitutioneꝫ fi-
nis:ꝛ finis cõis in quẽ voluntas nãlr inclinatur cognoſciꝭ
ab itellectu ſpeculatiuo ꝗ nãliter hꝫ fines cognoſcit ꝛ pre-
ſtituit. Sed fines ſpãles cognoſcunꝭ ab itellectu practico
M per habitũ prudẽtie vt dictũ eſt:ꝛ ita põt dici ꝙ prudẽtia
nõ ſolũ eſt coꝝ que ſunt ad finẽ:ſed eſt reſpectu finis ſpe-
cialis preſtituens finẽ:ꝛ etiã dirigẽs oĩa que ſunt ad fineꝫ
reſpectu finis:ſed ṽtus moralis ſolũ eſt reſpectu finis ſpe-
cialis:ſed nõ eſt coꝝ que ſunt ad finẽ.reſpectu ṽo finis ge-
neralis ꝛ cõis nõ eſt virtus moralis ſed ſolũ rõ nãlis.

¶ De eo ṽo qð dictũ eſt nõ eſſe magis aptos ob prudẽ
tiã hoĩes ad honeſta iuſtaqꝫ agẽda:paulo altius inci
piendũ eſt:hoc ꝑncipio ſumpto. Nã vt ꝛ iuſta agẽtes
quoſdã nõdũ iuſtos eſſe dicimꝰ:vt eos ꝗ faciunt ea q̃
legibus ſunt inſtituta inuiti vel ob ignorationẽ vel ob
aliqd aliõ ꝛ nõ ob ipſa:ꝛ ſi aũt ea q̃ opꝫ ꝛ qð virũ opꝫ
agere ſtudioſuꝫ:ſic vt vĩ agere ſingula vnũquodqꝫ opꝫ
mõ quodã affectũ:vt ſit hõ bonus ob electionẽ ĩquã
ꝛ ipſoꝝ grã que aguntꝭ. Electionẽ igiꝭ rectã efficit vir-
tus. Sed ea que illiꝰ grã ſunt agẽda nõ ſunt ipſius vir
tutis:ſꝫ ad aliã potẽtiã ſpectãt. Dõm aũt de ipſis diſſu
cidius eſt. Eſt igiꝭ quedã potẽtia:quã habilitateꝫ vo-
cant. Hec talis eſt vt ea poſſit agere atqꝫ attingere q̃
ad ſuppoſitaꝫ intentionẽ cõducũt. Si igiꝭ ꝓpoſitũ ſit
honeſtũ:laudabilis eſt.ſin iꝑrobũ:ṽſutia eſt. Quapꝑ
ꝛ ipſos prudẽtes habiles ꝛ verſutos dicimꝰ eſſe. Ipſa
ṽo prudẽtia nõ eſt qdẽ hec dicta potẽtia. Nõ tñ eſt ſi-
ne ipſa. Habitus aũt ipſe huic oculo iꝑrimiꝭ aie. Neqꝫ
abſqꝫ ṽtute ſicut diximꝰ:atqꝫ cõſtat. Rõcinationes.n.
agẽdaꝝ reꝝ ꝑncipiũ hñt cũ talis ſit ipe finis ꝛ ipꝫ opti
mũ qcqd tãdẽ ſit illõ. Sit aũt ṽbi grã qduis:hoc aũt
nõ niſi bono viro vĩ. Prauitas.n.peruertit:facitqꝫ vt
circa principia rerũ agendarũ hõ fallaꝭ. Quare patet
O prudentẽ neminẽ eſſe poſſe niſi ſit bonus.
¶ De eo aũt qð eſt nihil eſſe magis operatiuos 3ᵃ ps.c.
ꝓpter prudẽtiã bonoꝝ ꝛ iuſtoꝝ:parũ ſuperius
incipiendũ:ſumentes principiũ hoc:quẽadmo
dũ eniꝫ iuſta dicimꝰ opantes quoſdã nequaq̃
iuſtos eſſe:puta a legibꝰ ordinata facientes vel
nolentes vel ꝓpter ignorãtiã vel ꝓpter alteruꝫ
qdẽ ꝛ nõ ꝓpter ipſa:q̃uis operanꝭ qdẽ q̃ opꝫ
ꝛ quecũqꝫ opꝫ ſtudioſuꝫ:ſicut vĩ eſſe qualr ha
bentẽ opari ſingula velut ſit bonꝰ. Dico aũt pu
ta ꝓpter electionẽ ꝛ ipſoꝝ grã operatoꝝ. Ele- C
ctionẽ qdẽ igiꝭ rectã facit ṽtus:quecũqꝫ auteꝫ
illius grã nata ſunt fieri nõ ſunt ṽtutis:ſed alte- P
rius potẽtie:dõm aũt ſciẽtibus manifeſtius de
ipſis:eſt vtiqꝫ q̃dã potẽtia quã vocãt dinoticã:
hec aũt eſt talis vt ad ſuppoſita intentionẽ con-
tendẽtia poſſit hec opari ꝛ ſortiri ipſis. Si qdẽ aſtut.
igiꝭ intentio ſit bona laudabilis eſt:ſi aũt praua
aſtutia:ꝓpter qð ꝛ prudẽtes dinos ꝛ aſtutos
dicimus eſſe. ¶ Eſt aũt prudẽtia nõ hec poten
tia:ſed nõ ſine potentia hac. Habitus aũt viſui
hic ſit aie nõ ſine ṽtute vt dictũ eſt:ꝛ eſt mani-
feſtũ:ſimiliꝰ eniꝫ opabiliũ principiũ hñtes ſunt:
qꝛ talis finis ꝛ optimus q̃liſcũqꝫ ens:ſit eniꝫ ſer
monis grã qðcũqꝫ:h̃ aũt niſi bono non appꝫ:
ꝑuertit eniꝫ malitia ꝛ mentiri facit circa practi-
ca principia:quare manifeſtũ:qm̃ ĩpoſe prudẽ M
tem eſſe non entem bonum.
¶ Hec eſt 3ᵃ pars ꝑncipalis huiꝰ capli:qꝛ eniꝫ in dubitatio
ne dicebaꝭ ꝙ ſine prudentia põt aliqs eſſe ꝛ fieri virtuo-
ſus:ideo ꝓhs intendit hoc remouere oſtendendo cõnexio-
nem inter prudẽtiã ꝛ ṽtutes morales ꝛ intendit in hac pte
ꝑncipalr ꝓbare ꝙ prudẽtia nõ põt eſſe ſine ṽtute morali:
ꝛ hec eſt ɔclo 47ᵃ que ꝓbatur ſic. Prudentia nõ põt eſſe
ſine electione recta finis:ſed recta electio finis non eſt niſi 47ᵃ ɔclo hui⁹.6.li.
a ṽtute morali.igiꝭ prudentia nõ eſt ſine virtute morali.
Maior ꝓbaꝭ per hoc ꝙ finis in operabilibꝰ eſt ſicut ꝑnm̃
in ſpeculabilibus:ꝛ iõ ſicut in ſpeculabilibus non põt eſſe
ſcia ſi ſit error circa ꝑncipia ita in agibilibus non põt eſſe
recta cognitio:nec per ɔñs prudẽtia ſi ſit error circa finẽ:
ꝛ ideo ſine recta electione finis nõ põt eſſe prudentia que
eſt circa ea que ſunt ad fineꝫ ſicut nõ põt eſſe vera ſciẽtia

A concluſionuȝ ſi ſit error circa ꝑncipia. Et minor declarat̃. nã ſicut dictũ eſt ſuperius gdã operant̃ iuſta: tñ nõ ſunt iuſti: ſicut cũ operant̃ ⁊ obſeruãt ea que ſunt ſtatuta a lege ſiue vel ꝑꝑ ignorantiã vel ꝑꝑ aliquã aliã cauſaȝ vt ꝓpter lucrũ ⁊ nõ ꝓpter amorẽ operũ iuſtitie: tales eniȝ nõ dicuntur iuſti quãuis operent̃ ea que opȝ eos operari: ⁊ etiã que opȝ bonũ virũ facere: ⁊ ita eſt in ſingulis ꝟtutibus ꝙ opȝ hoieȝ aliqualr̃ opari ad hoc ꝙ ſit bon⁹ vel virtuoſus: vt. ſ. operet̃ ex electione ⁊ ꝙ placeant ei opera ꝟtutis: ſed ꝟtus moralis facit electionẽ rectã. ſ. quãtũ ad intentionẽ finis: ⁊ ſic pȝ minor. ſ. ꝙ recta electio finis nõ eſt ſine ꝟtute morali. Sed qꝛ virtus moralis ſolũ facit electionẽ rectaȝ finis: opȝ videre qd eſt illud qđ facit rectã electionẽ eoꝝ q̃ ſunt ad finẽ: ⁊ dicit ꝑhs ꝙ hoc nõ ꝑtinet ad ꝟtutẽ moralẽ ſed ad quãdã aliã potẽtiã. i. ad qđdã aliud ꝑn^m qđ ingeniat̃ ⁊

B inuenit vias ducẽtes ad finẽ: ⁊ hoc ꝑn^m eſt neceſſariũ ad B ꝙ hõ fiat ꝟtuoſus: ⁊ hec potẽtia ſeu ꝑncipiũ vocat̃ dinotica. ſ. quedã ingenioſitas ſeu induſtria per quã hõ põt operari ea que ordinant ad finẽ quẽ intendit ſiue finis quem intẽdit ſit bonus ſiue malus: iſta dinotica eſt ꝟtus ꝑ quam hõ põt ſortiri. i. cõſequi finẽ quẽ intendit: ⁊ intentio ſit bona eſt laudabilis ⁊ ſit prudentia. Si aũt ſit praua tunc eſt aſtutia que eſt oppoſita prudentie: qꝛ dinotica põt eſſe ad bonũ finẽ ⁊ ad malũ: ideo taȝ prudẽtes q̃ȝ aſtutos dicim⁹ eſſe dinos. [Eſt aũt prudẽtia.] Prudẽtia addit ſupra hãc potẽtiã que dicit̃ dinotica nec eſt oino idẽ cũ hac potẽtia: nõ tñ põt eſſe ſine ea: ſed dinotica põt eſſe ſine prudentia: qꝛ prudẽtia nõ eſt ſine ꝟtute morali que ſe hȝ ſemꝑ ad bonum: qꝛ ꝟtus moralis eſt reſpectu finis boni qđ eſt ꝑn^m in operabilibus. Sicut enim ſyllogiſmi ſpeculatiui hñt ſua

C ꝑncipia ita ſyllogiſmi practici hñt ꝑncipia. ſ. fines: vt ꝙ talis finis ſit bonũ ⁊ optimũ q̃liſcũqȝ finis ſit ille ꝓpter quẽ aliqs operat̃. vbi gr̃a tẽperato optimũ ⁊ quaſi ꝑn^m eſt attingere mediũ in cõcupiſcẽtijs tactus: ſed ꝙ hoc ſit optimuȝ nõ apparet niſi virtuoſo ⁊ bono q hȝ rectã eſtimationem de fine: cũ virtus moralis faciat rectã eſtimationem finis. Sed alijs. ſ. malis nõ apparet illud optimum qđ vere eſt optimũ: qđ pȝ per hoc ꝙ malitia oppoſita ꝟtuti morali ꝑuertit iudiciũ rõnis ⁊ mentiri facit circa fines q ſunt ꝑncipia practica ſicut intemperato videt̃ ꝙ optimuȝ ſit ſequi ꝯcupiſcẽtias: ⁊ iđ nõ põt recte ſyllogiȥare de operabilib⁹. Cũ igit̃ ad prudenteȝ ꝑtinet recte ſyllogiȥare de operabilibus: manifeſtũ eſt ꝙ ipoſſe eſt illud eſſe prudentẽ qui nõ eſt ꝟtuoſus: ſicut ipoſſe eſt illũ eſſe ſcientẽ qui errat circa ꝑncipia demonſtrationis: ⁊ ſic pȝ ꝯclo ꝑncipalis. ſ. ꝙ prudentia nõ põt eſſe ſine virtute morali. ℭ Hic dubitat̃ an dinotica poſſit fieri prudentia. ℭ Dõm ꝙ nõ: qꝛ vna res nõ põt fieri alia vt declarabit̃ 8° huius. vna tñ res põt fieri ſub alia: vnde dinotica que eſt ingenioſitas nãlis põt fieri ſub prudẽtia: qꝛ dinoticus põt fieri prudẽs ſicut muſicum põt fieri albũ. ℭ Et ſi dicat̃ ꝙ Ar. ꝑmo phyſicoꝝ admittit iſtũ modũ loquẽdi: hoc ſit hic. agit̃ iſte modus loquẽdi eſt verus. dico vbi nomen cõcretũ ſequit̃ hoc ꝟbũ ſit: ſiue ſit cõcretum ſubſtãtiale: ſiue accidẽtale ibi admittit̃ talis modus loquẽdi vt iſte ſit albus iſte ſit hõ. Sed vbi terminus ſingularis ſimplex ſequit̃ hoc ꝟbũ ſit: nunq̃ȝ ſm nãm nec ſm ꝟtutẽ ſermonis eſt talis modus loquẽdi verus vt ſoꝛ. ſit plato: niſi qs velit dicere ꝙ ſorte non exiſtente. hec eſt falſa. ſoꝛ. eſt ſoꝛ. Si eniȝ hec ſit falſa: tũc aliqñ fuit hec vera. ſoꝛ. ſit ſoꝛ. ⁊ tñ ſm veritateȝ hec eſt neceſſaria. ſortes eſt ſortes: ⁊ grandis error ẽſt dicere cõtrarium.

Dubiũ

Solõ.

D

Capitulum ſecundũ tractatus quarti libri ſexti: in quo oſtendit̃

ꝙ ꝟtus moralis nõ eſt ſine prudentia: ad qđ aſſumit ꝙ ſicut dinotes ſe hȝ ad prudẽtiã: ita nãlis ꝟtus ad ꝑncipalẽ quas duas ꝟtutes eſſe oſtendit ex cõmuni opinione ⁊ exemplo: E ⁊ per pueros ⁊ beſtias hñe nãles habitus ſine itellectu nociuos: ſicut motus eſt nociuus corꝑi fortis ſine viſu: ⁊ cum intellectu eſſe ecõtrario: quo ſupueniẽte nãli ꝟtuti ⁊ in habitũ ꝟſo: eſt ꝟtus ꝑncipalis: ⁊ ſicut in pte opinatiua ſũt due ſpecies. ſ. dinotes ⁊ prudẽtia: ſic in morali. i. in pte in qua eſt ꝟtus moralis ſunt due ꝟtutes: vna naturalis ⁊ alia ꝑncipalis: ⁊ ꝟtus ꝑncipalis nõ eſt ſine prudẽtia: ⁊ iđ Socrates dixit oẽs ꝟtutes prudentiã eſſe: ſed in hoc ꝙ dixit ꝟtutem moralẽ prudentiã eſſe / male dixit: ſed in hoc ꝙ dixit ꝟtutẽ moralẽ nõ eſſe ſine prudẽtia: bñ dixit: ⁊ ꝑ hoc pȝ: ꝙ virtus moralis ⁊ prudẽtia ſe ad inuicẽ cõſequunt̃: ⁊ ꝑ hoc ſoluit̃ rõ dicẽs virtutes ab inuicẽ ſeparari: qm̃ hoc veꝝ eſt de naturalibus ſolũ. Non aũt de ꝟtutibus ꝑncipalibus que oẽs cõſequunt̃ prudentiã: ⁊ ſine prudentia ⁊ ꝟtute non ſit electio recta: cũ virtus reſpiciat fineȝ. Prudentia aũt que ad F finem cõſtituat: tandẽ ꝙ prudẽtia nõ eſt ꝑncipalior ſapia: qꝛ nõ eſt melioris particule neqȝ precipit illi: ſed de illa.

ℭ Conſiderandũ eſt iterũ ⁊ de virtute. Etenim vt prudentia ſeſe hȝ ad habilitatẽ: que nõ eſt idẽ ſed ſilẽ ſic: ⁊ ꝓprie ꝟtus ſeſe hȝ ad nãlẽ virtutẽ. Oibus n. ſinguli mores ineſſe quodãmõ natura vident̃. Etenim ⁊ iuſti natura forteſqȝ atqȝ ad tẽperantiã nati apparẽt: ceteraqȝ cõtinuo habemus ex ipſo ortu. Sed eſſe tñ querimus aliqd aliud: qđ eſt ꝓprie bonum: ⁊ talia mõ alio nobis ineſſe: pueris. n. ac beluis naturales habitus inſunt. At abſqȝ mente nocere vident̃. Atqȝ vt robuſto ſit in corpore ſine oculis ſe mouente (errat eniȝ vehementer ex eo qa non hȝ viſum) ſic ⁊ hic accidit. Si vo mente acceperint in agendo differt. Atqȝ habitus ille G ſimilis tunc erit ꝓprie virtus. Quare vt in opinatiuo due ſũt ſpẽs: habilitas atqȝ prudẽtia: ſic ⁊ i morali ſũt due: vna naturalis virtus: altera ꝓprie ꝟtus. Atqȝ harũ ea que eſt ꝓprie ꝟtus nõ ſit ſine prudentia.

Intendendũ vtiqȝ rurſus ⁊ de virtute: etenim ꝟtus ſimilr̃ ſe hȝ vt prudentia ad dinoticã. nõ idẽ qdẽ: ſimile aũt: ſic ⁊ nãlis virtus ad principalẽ: oib⁹ enim videt̃ ſingulos moꝝ exiſtere nã aliqualr̃: etenim iuſti ⁊ tẽperati ⁊ fortes ⁊ alia habemus cõfeſtim a natiuitate: ſȝ tñ querimus alteꝝ qdẽ principalr̃ bonũ eſſe ⁊ talia ſm modũ alterum exiſtere: etenim pueris ⁊ beſtijs nãles exiſtũt habitus. ℭ Sed ſine intellectu nociui vident̃ exiſtentes: verũtñ tm̃ videt̃ videri: qm̃ quẽadmodũ corpori forti ſine viſione moto accidit falli fortius ꝓpter nõ habere viſuȝ: ſic ⁊ hic. ℭ Si aũt accipiat itellectũ in operari differt. Habit⁹ aũt ſimilis exiſtens tũc erit ꝓprie ꝟtus. Quare quẽadmodũ in opinatiuo due ſunt ſpẽs dinotes ⁊ prudentia: ſic in morali due ſunt: hec qdẽ virtus naturalis: hec autem principalis ⁊ harũ principalis nõ ſit ſine prudentia.

Cõ. 2^m tra. 4. 6. li hui eth. ꝑ^o pe. ca.

H

Iſtud eſt 2^m capl̃m tractatus quarti: in quo cũ ꝑus oſtenſum ſit ꝙ prudentia nõ põt eſſe ſine virtute morali. oſtendit ꝙ virtus moralis nõ põt eſſe ſine prudentia nec vna virtus moralis ſine alia. ⁊ cõtinet tres partes ꝑncipales. In ꝑma oſtendit ꝙ virtus moralis non

Hoc ca. tra. 4. di⁹ in tres ꝑtes ꝑn.

I eſt ſine prudentia. In 2ª ibi[Sed ⁊ ratio ſic diſſoluet.]ſol
uit quedã dubitatio circa cõnexionẽ ⁊ ſeparationẽ virtutũ
moraliũ. In 3ª ibi[Sed tñ neqꝫ.]ſoluit dubitationẽ in pre
cedenti capl'o motã de cõparatione ſapientie ⁊ prudẽtie ſm
preeminentiã ⁊ dignitatẽ. Prima ps cõtinet tres particu
las. In pma oſtendit ꝓpoſitũ per rõnem. In 2ª ibi[Pro
pter qđ aiunt oẽs.]oſtendit ꝓpoſitum per dicta alioꝝ. In
3ª ibi[Manifeſtũ igiẽ ex dictis.]cõcludit pncipale inten
tum. In pma igiẽ ꝑticula pmo ꝓponit intẽtionẽ. d. ꝙ quia
dictũ eſt ꝙ prudẽtia nõ põt eſſe ſine virtute morali: eſt rur
ſus intelligẽdũ de virtute morali. ſ. an poſſit eſſe ſine prudẽ
tia: ⁊ ad oſtendẽdũ ꝓpoſitũ pmo narrat ꝙ ſicut ſe hꝫ pru
dentia ad dinotiuã. ſ. ꝙ illa nõ ſunt idẽ: ſed habent aliquod
ſimile inquãtũ vtraqꝫ adinueniũt vias cõuenientes ad finẽ
intentũ: ita in appetitu eſt qdaꝫ virtus nãlis que ita ſe hꝫ ad
virtutẽ pncipalẽ que eſt virtus moralis ſicut dinotiua ſe hꝫ ad
K prudẽtiã. Qꝫ aũt ſit aliqua virtus nãlis que ſupponitẽ virtuti
morali apparet per hoc ꝙ ſinguli mores virtutũ ⁊ vicioꝝ
videnẽ aliqualr̃ inexiſtere nãliter aliqbus hoibus: quidã
eniꝫ hoies ſtatim a ſua natiuitate videnẽ iuſti vel tẽperati
vel fortes ꝑꝑ nãlem diſpõnẽ qua inclinanẽ ad operationẽ
virtutis: ſed virtutes nãles nõ ſunt virtutes pncipales que pn
48ª ɔclo hui'. 6. li. cipalr̃ ſunt bone: ⁊ hoc ꝓbat: ⁊ hec eſt ɔcl'o 48ª que ꝓbaẽ
duplr̃. Prio ſic. Virtutes pncipales non inſunt pueris nec
beſtijs: vt pꝫ ex pmo ⁊ ſcđo huius: ſed virtutes nãles inſunt
pueris ⁊ beſtijs. Aliq eniꝫ pueri nãliter inclinanẽ ad qdaꝫ
opa virtutũ: ſilr̃ leo nãliter eſt fortis ⁊ liberalis: ⁊ ita virtutes
nãles inſunt pueris ⁊ beſtijs. igiẽ virtutes nãles nõ ſunt vir
tutes pncipales.[Sed ſine intellectu.]2º ꝓbatur ɔcl'o ſic.
Virtutes pncipales nunq̃ ſunt alicui nociue: ſꝫ virtutes nã
les ſunt qñqꝫ nociue vt qñ ſunt ſine diſcretione intellect'.
L igiẽ ⁊c. Minor declaraẽ ꝑ exẽplũ: ſicut eniꝫ videẽ vel vi
deri põt ꝙ in motu corꝑali: ſi forte corpus velociter mo
ueaẽ abſqꝫ viſu dirigente accidit ꝙ illud qđ moueẽ forti
ter ledaẽ ꝓpter nõ hñe viſuꝫ. Ita eſt in ꝓpoſito ꝙ ſi aliqs
habeat fortẽ inclinationẽ ad opus alicuius virtutis moralis
niſi adhibeat diſcretionẽ accidit grauis leſio corpori ſuo.
ſicut pꝫ de eo q inclinaẽ ad abſtinentiã ſine diſcretione: ⁊
etiã de eo qui inclinaẽ ad opus fortitudinis ſine diſcretio
ne.[Si aũt accipiat intellectũ.]Ex quo virtutes nãles exiſtẽ
tes ſine diſcretione intellectus nõ ſunt ſimplr̃ virtutes: opꝫ
videre qđ reqriẽ ad hoc ꝙ ſint virtutes ſimplr̃ ⁊ pncipales:
⁊ dicit Phs ꝙ ſi hꝰ inclinatio nãlis accipiat in opando in
tellectũ: ita ꝙ opereẽ cũ diſcretione intellect': tũc multum
differt in opari habitus ſilis exñs: hoc eſt habit' moralis:
qꝛ ſilis eſt habitui nãli. nec multũ differt ab habitu nãli: qꝛ
tunc eſſet ꝓprie virtus. ⁊ põt hic poni ɔcl'o 49ª. ſ. ꝙ virtus mo
49ª ɔclo hui'. 6. li. ralis nõ eſt ſine prudẽtia: que ꝓbaẽ ſic. Nulla virtus eſt vir
M tus moralis niſi ſit cũ diſcretione itellectus: qꝛ virtutes ſine
diſcretione itell's inſunt beſtijs: ⁊ etiã ſunt nociue vt viſuꝫ
eſt: qđ nõ cõtingit virtuti morali: ſed diſcretio intell's in ope
rabilibus nõ eſt ſine prudẽtia. igiẽ virtus moralis que diciẽ
virtus pncipalis nõ eſt ſine prudentia: ⁊ ex his ɔcludit ꝙ ſicẽ
in parte opinatiua. ſ. in pte aie ſcientifica ſunt due ſpẽs vir
tutis cognitiue. ſ. dinotiua ⁊ prudẽtia. ita in morali hoc eſt
in pte aie in qua ſunt virtutes morales: ſunt due virtutes. hec
qdẽ nãlis: alia aũt pncipalis: ⁊ harũ virtutum illa que pn
cipalis eſt modo eſt ſimplr̃ prudentia.

¶ Quapꝑ inquĩt virtutes oẽs prudẽtias eſſe. Et So
crates ꝑtim recte querebat: ꝑtim peccabat. Peccabat
qꝛ virtutes oẽs prudẽtias eẽ putabat: bñ dicebat ꝙ nõ
eſſe ſine prudẽtia ipſas aiebat. Hoc aũt huiꝰ indiciuꝫ
eſt. Eteniꝫ nũc oẽs cũ virtutẽ definiunt dicentes ipſam
habitũ eſſe ⁊ afferẽtes ea circa q̃ verſaẽ addũt ſm re
ctã rõnẽ. At recta eſt ea q̃ eſt ſm prudentiaꝫ. Videnẽ N
igiẽ oẽs vaticinari quodãmõ taleꝫ habitũ eſſe virtutẽ
qui eſt ſm prudentiaꝫ. Opꝫ aũt parũper migrare. Eſt
eniꝫ is habitus virtus: q nõ ſolũ eſt ſm rõnem rectã: ſꝫ
cum recta ẽt rõne. Recta aũt de talibus rõ ipſa eſt ſa
ne prudẽtia. Socrates igiẽ virtutes ipſas rõnes eſſe ar
bitrabaẽ. Omnes enim ſciãs eſſe dicebat: at nos cum
ratione eſſe cenſemus.

¶ Propter qđ aiunt oẽs virtutes prudẽtias eſſe.
Et ſocrates ſic qdẽ recte querebat: ſic aũt pec
cabat. Qm̃ qdẽ eniꝫ prudentias eſtimabat eſſe
oẽs virtutes peccabat: qm̃ ãt nõ ſine prudẽtia bñ
dicebat. ¶ Signũ aũt: eteniꝫ nũc oẽs qñ diffi O
niunt virtutẽ apponũt habitũ dicẽtes ⁊ que eſt
ſm rectã rõnẽ: recta aũt que ſm prudentiã: vñt
vtiqꝫ diuinare aliqualr̃ oẽs: qm̃ talis habit' vir
tus eſt que ſm prudẽtiã. ¶ Opꝫ aũt parũ tran
ſcendere. Nõ eniꝫ ſolũ qui ſꝫ rectã rõnẽ: ſꝫ qui
cum recta rõne habitus virtus eſt. Recta aũt de
talibus ratio prudẽtia. Socrates qdem igiẽ rõ
nes virtutes eſtimabat eſſe: ſcientias enim eſſe
omnes: nos aũt cum ratione.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula pme ꝑtis: in qua Phs ꝓbat intentio
nem per dicta alioꝝ. ſ. ꝙ virtus moralis nõ eſt ſine prudẽtia.
⁊ pmo per dicta antiquoꝝ vt Socratis ⁊ eoꝝ qui erant de
ſecta Socratis. ſcđo per dicta eoꝝ q erant tẽpore Ariſto. P
pmo igiẽ ponit dictũ Socratis: deinde narrat in quo So
crates bñ dixit ⁊ in quo male. Dicit igiẽ pmo ꝙ ꝓpter pre
dictã affinitatẽ virtutis moralis ad prudentiaꝫ dixerunt So
cratici oẽs virtutes morales eſſe prudẽtias: ⁊ Socrates ⁊ ſui
ſequaces vno mõ recte dicebant. alio mõ peccabant. Nã
in hoc peccabant ꝙ dixerunt oẽs virtutes eſſe prudẽtias: ſꝫ
in hoc ꝙ dixerũt virtutes morales nõ eſſe ſine prudentia:
bene dixerunt. vñ ꝓbatur ꝓpoſitũ per dictũ Socratis: qꝛ
Socrates dixit virtutes morales non eſſe ſine prudẽtia: qm̃
ſi virtus moralis ſit prudẽtia manifeſtum eſt ꝙ non eſt ſine
prudẽtia.[Signũ aũt.]2º ꝓbaẽ ꝓpoſitũ per dictũ alioꝝ
qui erãt tẽpore Ariſto. qui dixerunt diffiniẽdo virtutẽ mo
ralẽ ꝙ eſt habitus ſm rectã rõneꝫ. Recta aũt rõ eſt illa q̃
eſt ſm prudẽtiã: ⁊ ita ꝙ omnes iſti ſic diffinientes: ⁊ ſi nõ
diſtincte determinent: videnẽ tñ aliqualiter diuinare ſiue
cõiectare ꝙ virtus eſt talis habitus q eſt ſm prudentiaꝫ: ⁊
ita habent dicere ꝙ virtus moralis nõ eſt ſine prudentia. Q
[Opꝫ aũt.]Sed iſti in aliquo deficiunt: ⁊ ideo opꝫ tranſcẽ
dere dictum eoꝝ aliqđ addendo. Non eniꝫ ſolum habet
virtus moralis ꝙ ſit ſm rõnẽ rectã: qꝛ ſic poſſet eſſe aliqs
virtuoſus moraliter abſqꝫ hoc ꝙ haberet prudentiaꝫ. per
hoc. ſ. ꝙ eſſet inſtructus per rõnem ⁊ per prudẽtiã alteri':
⁊ ideo opꝫ dicere ꝙ virtus moralis eſt habitus cum rõne
recta que rõ eſt prudentia. vnde opꝫ ꝙ virtus moralis ⁊ pru
dentia ſint in eodẽ hoie: ⁊ ſic virtus moralis nõ ſolum eſt
ſm prudentiã: ſed eſt cum prudentia. Sic igiẽ Socrates
nimis poſuit qꝛ poſuit tantã affinitatẽ inter virtutes mora
les ⁊ prudentiã ꝙ virtutes morales idem ſunt ꝙ pruden
tia. Alij vero minus dixerũt q̃ opꝫ: ponentes virtutes mora
les ſolum eſſe ſm rõnem cum hoc nõ ſufficiat ad rõnem
virtutis: ſed tamen hoc requiritur ꝙ ſit cum ratione. Ariſ.
autem tenuit mediuꝫ ſcilicet ꝙ virtutes morales ſunt ſm
rationem: ⁊ etiam cum ratione.

¶ Patet igiẽ ex dictis fieri non poſſe vt ſine prudentia
ſit homo

A ſit hõ ꝓpꝛie bonus: ⁊ abſq; moꝛali virtute prudens.

¶ Manifeſtuꝫ igitur ex dictis: qm̃ nõ poſſibile bonũ eſſe pꝛincipaliter ſine prudentia: neq; prudentem ſine moꝛali virtute.

¶ Hec eſt 3ª particula pͥme partis: in qua concludit pͥncipale intentũ dicens: manifeſtũ eſt ex dictis. ſ. ꝙ nõ eſt poſſe aliquẽ eſſe bonũ pͥncipaliter. i. ſcḋm virtutem moꝛalem ſine prudentia: neq; eſſe prudentem ſine virtute moꝛali.

¶ At. n. ⁊ ea rõ qua quiſpiaꝫ diſſeruerit ſeparari virtutes hinc ſolui põt. Nõ eniꝫ idẽ ad oẽs ſuſcipiẽdas aptiſſimus eſt ingenio: quare aliã iam accepit: aliã nondum accepit. Hoc. n. in nãlibus quidẽ virtutibus fieri poteſt. At in his quibus abſolute dr̃ hõ bonus fieri negt. Etenĩ

B cũ prudentia que eſt vna ſimul inerunt vniuerſe. Conſtat aũt ⁊ prudentia opus eſſe: etiã ſi non eſſet actiua: qꝛ partis eſt ṽtus. Et ſine prudentia ſineq; virtute electionẽ rectã nõ foꝛe. Altera nãq; finem: altera ea que ſunt ad finem agere facit.

2ª pa. c. ¶ Sed ⁊ ratio ſic diſſoluet̃ qua diſputat quis: qm̃ ſeparant̃ ab inuicẽ ṽtutes. Nõ eniꝫ idẽ optime natus ad omnes: quare hanc quideꝫ ſciuit. Hanc aũt nequaq̃ aſſumens erit. ¶ Hoc eniꝫ ſcḋm quidẽ nãles ṽtutes contingit: ſcḋm quas aũt ſimplr̃ dr̃ bonus nõ cõtingit: ſimul eniꝫ prudẽtie vni exñti oẽs inerunt. ¶ Manifeſtũ aũt q̃uis ſi nõ eſſet practica: qm̃ indigeret vtiq; ipſa ꝓpter particule ṽtutẽ eſſe: ⁊ qm̃ nõ erit electio recta ſine pru

C dentia neq; ſine ṽtute. hec quidem enim finem: hec aũt que ad finem facit operari.

¶ Hec eſt 2ª pars pͥncipalis huius capl̃i: in qua phs ſoluit vnã dubitationẽ circa cõnexionẽ ⁊ ſeparationeꝫ virtutũ moraliũ. ⁊ pͥmo ponit dubitationẽ. 2º ſoluit eaꝫ. dubitatio eſt iſta. Utꝝ ṽtutes moꝛales poſſint ab inuicẽ ſeparari: ita ꝙ vna ṽtus moꝛalis poſſit haberi ſine alia. Et vr̃ ꝙ ſic: qꝛ nõ idẽ hõ eſt optime diſpoſitus ad oẽs ṽtutes: ſed alius ad liberalitateꝫ alius ad tẽperantiã: ⁊ ſic de aliis: vnuſquiſq; aũt de facili perducit̃ ad illud ad qḋ nãliter inclinat̃ ⁊ de difficili aliquis cõſequit̃ illud qḋ eſt ꝯtra inclinationẽ nãe ſue. igit̃ vt videt̃ hõ qui eſt nãliter diſpoſitus ad vnã virtutẽ ⁊ nõ ad aliã. [Sciuit.] Hoc eſt aſſecutus eſt hãc ṽtuteꝫ ad quã naturalr̃ eſt diſpoſitus: ⁊ illã ad quã nõ eſt nãliter di

D ſpoſitus non eſt aſſecutus: ⁊ loco eius qḋ eſt eſſe aſſecutus: dicit ſciuit: qꝛ loquit̃ ſcḋm Socraticos q ponebãt ṽtutes eẽ ſcias. [Hoc eniꝫ.] Soluit iſtã dubitationẽ dicẽs ꝙ illḋ qḋ dictũ eſt: eſt verũ ſcḋm nãles ṽtutes. ſ. ꝙ aliquis põt habere vnã ṽtutẽ nãlem nõ habẽdo aliã: ſed ſcḋm ṽtutes ſcḋm quas aliquis dr̃ bonus ſimplr̃ nõ ꝯcludit: ⁊ hoc qꝛ nulla cap. ſ. virtutum moꝛaliũ põt hri ſine prudẽtia nec prudẽtia ſine eis. ⁊

50ª ꝯclo huiꝰ. 6. li. põt hic poni ꝯclo 50ª. ſ. ꝙ quicũq; hꝫ vnã ṽtutẽ moꝛaleꝫ hꝫ oẽs ṽtutes moꝛales: que ꝓbat̃ ſic. Quicũq; hꝫ prudentiã hꝫ oẽs ṽtutes moꝛales: ſed quicũq; hꝫ vnã virtutẽ moꝛalẽ hꝫ prudentiã. igit̃ quicũq; habet vnaꝫ virtuteꝫ moꝛalem hꝫ oẽs ṽtutes moꝛales: de iſta rõne innuit maioreꝫ dicens ꝙ prudẽtie vni hoc eſt ſi prudẽtia que eſt vna ṽtus ineſt alicui oẽs ṽtutes moꝛales inerunt eidẽ: qualr̃ aũt iſta rõ habeat efficaciã: ⁊ qualr̃ ꝯclo ſit vera: videbit̃ in dubitationibus. [Manifeſtũ aũt.] Cõcludit ex p̄dictis quaſi epilogãdo neceſſitatẽ prudẽtie dicẽs: ꝙ manifeſtuꝫ eſt ex p̄dictis ꝙ ſi prudẽtia nõ eſſet op̄atiua adhuc homo indigeret ipſa ꝓpter hoc ꝙ eſt ṽtus ꝑfectiua cuiuſdã particule aĩe: ⁊ manifeſtũ eſt ꝙ prudentia eſt op̄atiua: qꝛ electio directa q̃ requiritur ad operationem virtutis nõ eſt ſine prudentia ⁊ virtute moꝛali: quia virtus moꝛalis oꝛdinat fineꝫ ⁊ prudẽtia dirigit circa ea que ſunt ad finem. E

¶ At ṽo neq; ſapientie p̄eſt: neq; p̄ſtabilioꝛis eſt particule: ſicut neq; ars medẽdi preſidet ſanitati: nõ. n. vtit̃ ipſa: ſed videt vt fiat. Illius igit̃ grã nõ illi iubet. Preterea ſimile eſt ⁊ ſi quiſpiã facultatẽ ciuilẽ pꝛincipẽ eſſe deoꝝ dicat: ꝓpterea ꝙ p̄cipit de oĩbus q̃ agunt̃ in ciuitate.

¶ Sed tñ neq; ⁊ pꝛincipalioꝛ eſt ſapientia neq; melioꝛis particule: queadmodũ neq; ſanitate medicinalis: nõ enim vtit̃ ipſa ſed videt qualr̃ fiat illa cuius gratia precipit: ſed nõ illi. Adhuc ſile ⁊ ſiquis politicã dicat pꝛincipari diis: qm̃ precipit circa omnia que in ciuitate. 3ª pa ca.

F ¶ Hec eſt 3ª pars pͥncipalis huius capl̃i: in qua ſoluit dubitationẽ in precedẽti capl̃o motã de cõparatione ſapientie ⁊ prudentie ſcḋm preeminẽtiã ⁊ dignitatẽ: ⁊ intendit ꝙ prudẽtia nõ eſt pͥncipalioꝛ q̃ ſapiã: ſꝫ ecõuerſo ſapiã eſt pͥncipalioꝛ q̃ prudẽtia: ⁊ hoc ꝓbat. ſ. ꝙ prudẽtia nõ eſt pͥncipalioꝛ q̃ ſapiã: ⁊ hec eſt ꝯclo 51ª huius libꝛi: ⁊ hanc ꝯclonẽ ꝓbat phs: ⁊ etiã r̃ndet ad rões in ꝯtrium ſuperius inductas in capl̃o p̄cedẽti. ꝯclo ꝓbat̃ ſic. Ille habitus qui eſt melioꝛis particule aĩe eſt melioꝛ ⁊ pͥncipalioꝛ. ſapiã eſt melioꝛis particule aĩe q̃ prudentia: cũ ſapiã ſit in pte ſcientifica: ⁊ prudentia in pte rõcinatiua. igit̃ ſapiã eſt melioꝛ ⁊ pꝛincipalioꝛ q̃ prudẽtia. Cũ igit̃ deterius nõ ſit pͥncipalius melioꝛi. pꝫ ꝙ prudẽtia nõ eſt pͥncipalioꝛ q̃ ſapiã. Et ad rõnẽ in ꝯtrariuꝫ ſuperius adductã qm̃ dicit̃ ꝙ prudentia p̄cipit ſapie: illud interimitur tanq̃ falſuꝫ: prudentia enim nõ precipit ſapie ſed p̄cipit de illa. ⁊ pp̄ illã qualr̃. ſ. põt perueniri ad illam. ⁊ 51ª ꝯclo huiꝰ. 6. li.

G ponit duo exẽpla: quoꝝ pͥmũ eſt ꝙ ars medicine precipit quid debeat fieri ad ſanitatẽ cõſequẽdã: nõ tñ pͥncipat̃ ſanitati: qꝛ nõ vtit̃ ſanitate: qḋ eſt ꝓpꝛiũ artis vel ſcie pͥncipantis. ſ. vt vtat̃ ea p̄cipiẽdo illi cui pͥncipat̃: ſed ars medicine p̄cipit qualr̃ fiat ſanitas: ita ꝙ precipit pp̄ ſanitatem ⁊ nõ p̄cipit ſanitati. Silr̃ prudẽtia politica nõ vtit̃ ſapiã precipiens illi qualr̃ dꝫ iudicare circa res diuinas: ſed precipit pp̄ illã: oꝛdinans qualr̃ hoĩes p̃nt ad ſapiam ꝑuenire. vnde ſicut ſanitas eſt potioꝛ q̃ ars medicine cũ ſit eius finis: ita ſapiã eſt pͥncipalioꝛ q̃ prudẽtia. Scḋm exẽplũ eſt ꝙ politica p̄cipit de oĩbus que ſunt in ciuitate: ⁊ ita p̄cipit de his que ſunt ad cultũ diuinũ ſicut p̄cipit de his que ꝑtinent ad ſtudiuꝫ ſapie: ⁊ q̃uis politica p̄cipiat de his que oꝛdinant̃ ad deũ ⁊ ad cultũ diuinũ: nõ tñ p̄cipit deo: ⁊ ita prudentia

H p̄cipit de his q̃ ꝑtinẽt ad ſapiam ⁊ p̄cipit ꝓpter ſapiaꝫ: nõ tñ p̄cipit ſapie: ⁊ in hoc finit̃ ſnia ſexti libꝛi. ¶ Hic occurrunt dubia. Pͥmũ eſt. Utrũ ṽtutes moꝛales ſint cõnexe: ita ꝙ neceſſe eſt ꝙ quicũq; hꝫ vnã ṽtutẽ moꝛalẽ habeat oẽs ṽtutes moꝛales. Uidet̃ ꝙ ſic ꝑ phm hic q ꝓbat h̃ ex intentione. Dubiũ pͥmũ Opinio phi. ¶ Cõtrariũ tñ videt̃ ꝑ hoc ꝙ ṽtus moꝛalis acquirit̃ per exercitiũ op̄onũ circa ꝓpꝛiã mãm: ſed aliquis põt exercere ſe in actibꝰ vnius ṽtutis moꝛalis ⁊ nõ in actibus alterius. vbi grã. aliquis põt exercere ſe in actibus liberalitatis etiã ſi nõ exerceat ſe in actibus ṽtutis foꝛtitudinis: vel tẽperãtie. vñ aliquis põt eſſe perfecte liberalis etiã ſi nunq̃ operatus fuerit aliquẽ actũ foꝛtitudinis. igitur in ſic exercendo ſe in actibus vnius ṽtutis ⁊ non in actibus alterius ṽtutis põt ꝑfecte acq̄rere ṽtutẽ vnã nõ acq̄rendo aliã. Et cõfirmatur per hoc ꝙ nullus hõ põt ſimul exercere ſe in actibus virtutũ oĩum nec op̄ari circa mãs oĩum ṽtutum ſimul. igit̃ nõ põt ſimul acq̄rere oẽs ṽtutes: ⁊ per ꝯñs põt acq̄rere vnã nõ acq̄rendo aliam. ¶ Dõm vt mihi videt̃ Rõ i cõtrariuꝫ. Confirᵒ. Solo.

I. ꝙ quelibet ṽtus moralis eſt pfectio extrinſeca alteri⁹ ṽtu-
tis moralis:ita ꝙ habẽs oẽm ṽtutẽ moralẽ pfectius ꝛ fa-
cilius ꝛ delectabili⁹ põt opari ſ3 vnãquãq3 ṽtutẽ ꝙ̃ ſi ha-
beret vnã3 ṽtutẽ tñ. vbi gr̃a. Si aliqs ſit tẽpat⁹ ꝛ cupidus
ſi offerat̃ ſibi magna ſũma pecunie ad hoc ꝙ cõmitteret
actũ itẽperãtie:vel ꝑꝑ cupiditatẽ pecunie cõmitteret actũ
intẽperãtie: vel recuſaret pecuniã cũ minori delectatione
ꝛ cũ maiori difficultate ꝙ̃ ſi hñet ṽtutẽ liberalitatis:ꝛ ita
ṽtus liberalitatis facit ꝙ act⁹ tẽpantie eſt pfectior ꝛ dele-
ctabilior ꝙ̃ eſſet ſine liberalitate:ꝛ ita eſt de alijs ṽtutib⁹.
Si eni aliqs hñs habitũ iuſtitie eẽt itẽpatus cũ minori dif
ficultate cõmitteret actũ iniuſtitie ꝑꝑ ꝯcupiaꝫ ſuã cõplen-
dã cu3 pulchra muliere ꝙ̃ ſi eſſet tẽperatus:ꝛ ita tẽperãtia
pficit iuſtitiã ꝛ econuerſo tanꝙ̃ pfectio extrinſeca:q2 vnã
ṽtus nõ eſt de eſſentia alteri⁹:ꝛ ita eſt in oibus alijs ṽtuti-
bus moralibus ꝙ q̃lz pficit aliaꝫ tanꝙ̃ pfectio extrinſeca.
K. Dico igit̃ ad dubitationẽ ꝙ ṽtutes morales pfecte cũ pfe
ctione intrinſeca ꝛ extrinſeca ſunt cõnexe:ita ꝙ q hʒ vnã3
pfecte cũ pfectione intrinſeca ꝛ extrinſeca hʒ oẽs.tñ poſſi-
bile eſt hr̃e vnã ṽtutẽ pfectiſſimã cu3 pfectione intrinſeca
que acqrit̃ p ꝓprias opõnes abſq3 alijs ṽtutibus:vt libe-
ralitatẽ abſq3 fortitudine ꝛ iuſtitiã abſq3 eutrapelia:ꝛ ſic
Ad opio-nes3 Phi. de alijs.ꝛ hoc ſufficienter ꝓbat rõ in ꝯtrũm. ¶ Ad ꝓhm
dico ꝙ ipſe ſic intelligit:ꝙ hñs vnã ṽtutẽ moralẽ perfecte
cũ pfectione intrinſeca ꝛ extrinſeca hʒ oẽs ṽtutes:ꝛ hoc ꝓ-
bat ratio ſua ꝛ nõ plus. Nam qui hʒ vnã ṽtutẽ moralẽ pfe
cte cũ pfectione intrinſeca ꝛ extrinſeca hʒ prudentiã totaꝫ
circa mãm cuiuſlibet ṽtutis moralis:ꝛ oĩs talis hʒ oẽs ṽtu-
tes morales:ꝛ iõ ꝛc̃.ꝛ hoc intelligit ꝓhs cũ dicit.ſm quas
aũt ſimplr̃ bonus nõ ꝯtingit.ſ.vnã ṽtutẽ eẽ ſine alia.vñ
p ṽtutẽ ſm quã aliqs eſt ſimplr̃ bonus intendit ṽtutẽ pfe-
ctam cũ pfectione intrinſeca ꝛ extrinſeca quã nata eſt hr̃e.
L. Du\m z\m Solo. ¶ 2⁹ dubitat̃.vtrũ ſit vna prudentia tñ circa mãs oĩum
virtutũ moraliũ. ¶ Ad qḋ dico ſm ꝙ mihi vĩ ꝙ circa di-
uerſas mãs ṽtutũ moraliũ ſunt diuerſe prudẽtie:q2 enim
aliqs põt habere vnã ṽtutẽ moralẽ acqſitaꝫ ex ꝓprijs ope-
rationibus abſq3 hoc ꝙ habeat aliã vt dictũ eſt:ideo põt
habere prudentiã circa mãm vnius ṽtutis:ꝛ ſi nõ habeat
prũdẽtiã circa mãm alteri⁹ virtutis. Põt enim aliqs ſciẽs
ꝛ volens ꝛ ꝓpter finẽ debitu3 exercere ſe circa mãm vni⁹
ṽtutis:ꝛ ita acqrere prudẽtiã circa illã:ꝛ ſi nunꝙ̃ ꝯſideret
vel cognoſcat mãm alterius ṽtutis. ¶ Cõfirmat̃:q2 in ſpe
culabilibus eſt alia ꝛ alia ſcia reſpectu vnius ꝯclõnis ꝛ re-
ſpectu alterius. Na3 in ſcia nãli tradita in libro phyſicoꝝ
põt qs habere verã ſciam vnius ꝯclõnis ꝛ habere errorẽ
ꝯtrariũ ſcie circa aliã ꝯclõnẽ.põt enim aliqs ſcire materiã
pmã eẽ:ꝛ tñ credere vacuũ vel infinitũ eẽ:ſi tñ eẽt ea-
dem ſcia vnius ꝯclõnis ꝛ alteri⁹.error ꝯtrarius ſcie vni⁹
ꝯclõnis eẽt ꝯtrarius ſcie alteri⁹ ꝯclõnis:ꝛ cũ in eodẽ ſil poſ-
M. ſit eẽ ſcia vnius ꝯclõnis ꝛ error ꝯtrarius ſcie alteri⁹ ꝯclõnis:
ſequit̃ ꝙ ꝯtria in eẽ pfecto eẽnt ſil in eodẽ:qḋ eſt ĩpoſſe:
ꝛ iõ ſicut ſunt diuerſe ſcie reſpectu diuerſaꝝ ꝯclõnum:ita
ſunt diuerſe prudẽtie circa diuerſas mãs ṽtutũ moraliu3:
nec acqrit̃ aliqua ṽtus moralis pfecte cũ pfectione extrin-
ſeca p opõnes circa ꝓpriã mãm:ſed per opõnes circa ma-
teriã oĩu3 ṽtutũ:nec eſt hoc cõtra dictu3 ꝓhi qui ſic dicit.
[Simul eni3 prudẽtie vni exiſtẽti oẽs inerunt.] Per hͦ eni3
nõ intendit ꝓhs:ꝙ ſit tñ vna prudẽtia circa tota3 mãm
moralẽ:ſed intelligit ꝙ eſt tñ vna pfecta prudẽtia cũ pfe-
ctione intrinſeca ꝛ extrinſeca circa totã mãm moralẽ. Si-
cut eni3 vna ṽtus moralis pficit̃ extrinſece per aliã ṽtutẽ
moralẽ:ita prudẽtia circa mãm vnius ṽtutis moralis pfi-
citur cũ pfectiõe extrinſeca per prudẽtiã que eſt circa aliã
ṽtutẽ moralẽ. Uel dicat̃ ꝙ prudentia de qua loquit̃ cum
dicit ꝙ [Prudentie vni exiſtẽti oẽs inerunt.] eſt prudentia

N. vna ex aggregatione ex particularibus prudentijs q̃ ſunt
circa totam mãm moralẽ. Et in hoc finitur liber ſextus.

¶ Incipit liber ſeptimus ethicorum.

SEptimus liber qui ꝑncipalr̃ eſt de cõtinẽ-
tia ꝛ incõtinentia cõtinet duos tractatus.
In pͦmo determinat de cõtinentia ꝛ incõ-
tinentia:oſtendẽdo qḋ vtraq3 earum eſt:ꝛ
q̃bus modis dr̃:ꝛ qualr̃ diſtinguit̃ ab alijs
habitibus. In 2⁹ tractatu ibi [De delecta-
tione ꝛ triſtitia.] determinat de mã ſiue de obiecto cõtinẽ-
Pͥm⁹ trac. tie ꝛ incõtinẽtie. pͦmus tractatus ꝯtinet.10.capl'a. In pͦmo
diuidit fugiendũ in tria.ſ.in malitiã:incõtinẽtiã:ꝛ beſtiali
tatẽ:oſtendendo que cuilibet ſint ꝯtraria. In 2⁹ ibi [Dubi
tabit aũt vtiq3 aliqs.] qḋ eſt totalr̃ qſitiuũ ſeu dubitatiuũ
O. ponunt̃.6.dubia circa opiones ꝓbabiles:in pͦmo caplo po
ſitas. In 3⁹ caplo ibi [Primũ qdẽ igit̃ intẽdendũ.] ſoluit̃
vna dubitatio ſeu qḋ querẽs vtrũ incõtinens ſit ſciens il-
lud eẽ malũ qḋ opat̃.ꝛ ſi eſt ſciens qualr̃ eſt ſciens. In 4⁹
caplo ibi [Utrũ aũt eſt aliqs incõtinẽs.] oſtendit ꝙ ꝯtinẽs
ꝛ incõtinẽs dicit̃ diuerſimode circa diuerſas delectatiões
humanas:q2 circa aliquas delectationes humanas dicitur
ꝯtinens vel incõtinẽs ſimplr̃:ꝛ circa aliq̃s dr̃ cõtinens vel
incõtinẽs nõ ſimplr̃:ſed cũ additione. In 5⁹ caplo ibi [Que
aũt ſunt quedã.] oſtẽdit qualr̃ diuerſimode dr̃ continens
vel incõtinẽs circa delectationes humanas corꝑales ꝛ be-
ſtiales:q2 circa delectationes humanas dr̃ ꝯtinẽs vel incõ
tinẽs ſimplr̃:ꝛ circa delectationes beſtiales dr̃ cum addi-
tione. In 6⁹ caplo ibi [Qm aũt ꝛ minus turpis.] comparat
diuerſas incõtinentias ad inuicem.ſ.incontinentiã huma-
nã ſimpliciter dictã circa cõcupiſcentias humanas ad in-
cõtinentia3 ire ꝛ incõtinentiã beſtialitatis. In 7⁹ caplo ibi
P. [Circa eas aũt que p tactũ.] cõparat cõtinẽtiã ꝛ incõtinẽ-
tiã ad alios habitus cũ q̃bus cõmunicant in mã.ſ.ad tem-
perantiã ꝛ intemperantiã perſeuerãtiã ꝛ mollitiem. In 8⁹
caplo ibi [Eſt aũt intẽperatus.] oſtendit ꝙ intẽperatus eſt
peior incõtinẽte. In 9⁹ caplo ibi [Utrũ igit̃ continẽs eſt.]
repetit ꝛ ſoluit vnã dubitationẽ ſuperius poſitã.ſ.vtrũ cõ-
tinens ſit imanſiuus oĩ opioni vel tñ recte:ꝛ incontinens
egreſſiuus ab oĩ opiõne: vel tñ a falſa vel praua. In 10⁹ ca
pitulo ibi [Neq3 ſimul prudentẽ.] ſoluit dubitationẽ qua
dubitatur.vtrũ aliqs poſſit ſil' eẽ incõtinẽs ꝛ prudẽs.
¶ Poſt hec dicẽdũ eſt:alio ſumpto pͥncipio:tres eẽ ſpẽs
eoꝝ que circa mores ſunt fugiẽda. Uiciũ incõtinẽtia3
feritatẽ atq3 cõtraria q̃dẽ duob⁹ manifeſta ſunt. Aliud
eni3 ṽtutẽ:aliud cõtinentiã appellamus.

Caput pͥ. trac. pͥ. libri ethi. pͥ pͥs ca.

Q. POſt hec dicendum. Aliud facien-
tes principiu3:qm̃ circa mores fu-
giendoru3 tres ſunt ſpecies:mali-
tia incõtinentia ꝛ beſtialitas. Con-
traria aũt duobus manifeſta.hoc
q̃dem eni3 ṽtutẽ:hoc aũt cõtinẽtiã vocamus.

Capitulum pͥm cõtinet duas partes ꝑncipales. In
pͥma diuidit fugiendũ in tres ſpecies
Pͥma pͥ c. ꝛ ira. di⁹ in duas p tes pͥn. ſeu modos.ꝛ docet que ſunt illis fugiendis ꝯtraria. In 2ͣ
pte ibi [Ops aũt quẽadmodũ.] narrat modũ procedendi
circa ea de q̃bus eſt determinaturus in hoc libro. pͥma ps
cõtinet duas pticulas. In pͥma diuidit fugiẽdum in tria.ꝛ
narrat que ſunt ꝯtria duoꝝ fugiendoru3. In 2ͣ pte ibi [Ad
beſtialitatẽ.] determinat ſpãlr̃ de beſtialitate ꝛ eius ꝯtrio.
In pͥma igit̃ particula enumerat fugienda ꝛ eoꝝ cõtraria
dicens pͥmo ꝙ poſt hoc.i.poſt determinationem de virtu-
tibus moralibus ꝛ intellectualibus facientes aliud pͥn⁹ ꝯtra

A tam de alijs q̄ de p̄dictis determinabim⁹: dõm q̄ fugiendoꝝ circa mores.i.ſpeculatoꝝ in moralib⁹: tres ſūt ſpẽs.ſ. malitia incõtinẽtia ⁊ beſtialitas: ⁊ duoꝝ iſtoꝝ triũ cõtraria ſunt manifeſta. Nam cõtrariũ malitie vocamus virtutem ⁊ contrarium incõtinentie vocamus continentiã.

¶ At feritatẽ aũt ⁊ imanitatẽ maxie virtutẽ eã cõuenit dicere que eſt ſupra nos Heroicã inquã quãdã atq̃ diuinã vt Homerus de Hectore ꝓpterea qȝ eximia bonitate p̄ſtabat dicentem Priamũ induxit.

Nec iam hominis ſane mortalis filius ille.

Eſſe videbat̃ ſed diuo ſemine natus.

Quare ſi ex hoibus ob virtutis excellentiã dij fiunt vt aiunt: talis q̄dã is habitus fuerit: q feritati opponitur. Etenĩ vt fere neq̃ vitiũ eſt neq̃ virtus: ſic neq̃ dei: B ſed hec q̄dẽ preſtabilius eſt v̄tute: illa aũt diuerſũ q̄d a vitio genus. Atq̃ vt raro fit virũ eſſe diuũ: vt appellare Lacones ꝯſueuere: cũ valde aliquẽ admirãt̃ (dicunt.n. vir diuus hic eſt) ſic ⁊ ferus atq̃ imanis eſt inter hoies raro. Maxie v̄o inter nationes Barbaras eſt. Fiunt aũt q̄dã tales ⁊ ob morbos: leſioneſq̃ p̄ncipij. Et eos ẽt hoies q in vitijs exuperant: hac infami ꝯſueuimus appellatiõe notare Sed de tali q̄dẽ diſpoſitionẽ mentio aliqua poſterius fiet. De vitio v̄o p̄us eſt dictũ. Nũc de incõtinẽtia mollitie luxuq̃ ⁊ de cõtinẽtia atq̃ cõſtãtia eſt dõm. Neq̃ enĩ vt idẽ qȝ v̄tus ⁊ vitiũ: neq̃ vt diuerſũ genus hec ſunt putanda.

¶ Ad beſtialitatẽ maxie ꝯgruit dicere ſupra nos v̄tutẽ heroycã quãdã ⁊ diuinã.
C ¶ Quẽadmodũ Homerus de hectore fecit dicentẽ priamũ: qm̃ valde erat bon⁹ neq̃ videbat̃ viri mortalis puer exiſtere ſȝ dei: quare ſi quẽadmodũ aiunt ex hoib⁹ fiunt dij ꝓpter v̄tutis ſuperexcellẽtiam. ¶ Talis q̄dẽ vtiq̃ erit videlicet beſtialitati oppoſitus habitus. ¶ Etenĩ quẽadmodũ neq̃ beſtie eſt malitia: neq̃ v̄tus ſic neq̃ dei: ſȝ hoc q̄dẽ honorabilius v̄tute: hoc aũt q̄ddã gen⁹ malitie. ¶ Quia aũt rarũ ⁊ diuinũ virũ eẽ quẽadmodũ lacones cõſueuerunt appellare: qñ admirant̃ valde aliquẽ: diuin⁹ vir aiunt: ſic ⁊ beſtialis in oib⁹ rarus. ¶ Maxie aũt in barbaris eſt: fiunt aũt q̄dã ⁊ ꝑ egritudines ⁊ orbitates. vñ
D ſuperexcellẽtes in malitia ſimilr infamamur. Sȝ de hac q̄dẽ diſpõne poſteri⁹ faciẽda quedã recordatio: de malitia aũt dictũ eſt prius. De incõtinẽtia aũt ⁊ mollitie ⁊ delicijs dõm eſt ⁊ de cõtinẽtia ⁊ pſeuerãtia. Neq̃ enĩ vt de eiſdem habitib⁹ v̄tuti ⁊ malitie vtraq̃ ipſaruȝ ſuſcipiendam: neq̃ vt alterum genus.

¶ Hec eſt ꝯ p̄ticula in q̄ itē nõ eſt manifeſtum q̄d ꝯtrariat̃ 3ᵃ.ſ. beſtialitati determinat ſpecialr de beſtialitate ⁊ eius cõtrario. p̄mo nõlans v̄tutẽ ꝯtrariã beſtialitati: ⁊ probat tales v̄tutẽ eſſe: vel q̄ poſſe ſit talẽ v̄tutẽ eſſe: ⁊ dicit q̄ ad beſtialitatẽ aũt maxie cõgruit dicere oppoſi quãdam v̄tutẽ ſuperexcellentẽ que excedit cõeȝ modũ v̄tutũ humanaꝝ: ⁊ põt vocari v̄tus heroyca ſeu diuina q̄ eſt v̄tus ſuper nos.i. excedẽs oẽȝ modũ v̄tutũ humanaꝝ. ¶ Quẽadmodũ Homerus. ¶ Et aũt in hoib⁹ ſit vel eſſe poſſit v̄tus diuina E ſupra cõem modũ hoiȝ ꝓbat p̄hs ⁊ eſt p̄ma ꝯclo huius libri: q̄ ꝓbat̃ duplr. p̄mo per dictũ Homeri q introducit Priamũ laudãtẽ hectoreȝ ⁊ dicẽtẽ q̄ hector erat ita excellenter bon⁹ ſup oẽs hoieȝ q̄ nõ videbat̃ exiſtere puer.i. fili⁹ hois mortalis: ſed dei. Si igit̃ ex hoib⁹ fiũt dij ꝑ v̄tutis excellẽtiã vt dixerũt q̄dã gentiliũ dicẽs quoſdã homines deificari.i. deo appropiquare vltra cõeȝ modũ hominũ ꝓpter excellẽtiã v̄tutis: talis v̄tus.ſ. heroyca ⁊ diuina erit v̄tus oppoſita ⁊ cõtraria beſtialitati. Sȝ q̄uis hõ v̄tus vocet̃ diuina ⁊ vitiũ oppoſitũ malitia beſtialis: tñ nec malitia ineſt beſtijs cũ ois malitia ſit ex electiõe q̄ beſtijs nõ cõpetit. nec dijs ineſt v̄t⁹: q2 ſup oẽs v̄tuteȝ ſunt dij. ⁊ hec v̄tus heroyca quã vocamus diuinã eſt honorabilior oi v̄tute: ⁊ hec.ſ. beſtialitas eſt q̄ddã alterũ gen⁹.i. q̄dã alia ſpẽs malitie a malitia humana. ¶ Quia aũt rarũ. ¶ 2ᵒ ꝓbat̃ ꝯclo F per dictũ quoꝝdã alioꝝ: q2 eni hec v̄tus rara eſt: iõ in q̄b⁹ inueniũt̃ tãta bonitas quãta raro inuenit̃ in hoib⁹: dicunt̃ eſſe diuini quẽadmodũ lacones.i. q̄dã ciues grecie qñ admirati ſunt aliquẽ vt ſupra oẽm hoiem exiſtẽ: dixerũt iſte vir eſt diuinus: ⁊ ita cõiter dicim⁹ nos hoiem in bonitate ſuperexcedentẽ cõem hoiȝ modũ talẽ eſſe virũ dei: ⁊ ita ꝑ teſtimoniũ dictoꝝ ciuiũ ⁊ ꝑ cõe dictũ hoiȝ pȝ q̄ talis v̄t⁹ diuina ineſt vel põt ineſſe hoi: ⁊ ſicut hec v̄tus rara eſt: ita beſtialitas q̄ ꝯtrariat̃ rara eſt. Raro enĩ inuenit̃ aliq̄s beſtialis vt bibat ſanguinẽ hoium aut comedat carnes crudas hoiȝ vel equoꝝ. ¶ Talis vtiq̃ q̄dẽ. ¶ Infert ſcḋaȝ ꝯclõnẽ ex iã dictis.ſ. q̄ v̄tus heroyca eſt oppoſita beſtialitati. probat̃ ꝑ iã dicta ſic. Uitio qȝ raro inuenit̃ ꝯtrariat̃ v̄t⁹ q̄ raro inuenit̃: ſȝ v̄tus heroyca raro inuenit̃. ſilr beſtialitas raro inuenit̃. ergo ⁊c̃. ⁊ alr põt ꝓbari ſic. Peſſimo vitio opponit̃ optima v̄tus: ſȝ beſtialitas eſt peſſimũ vitiũ: ⁊ v̄tus heroyca eſt optima v̄tus. g̃ ⁊c̃. Et dicit hic Euſtratius q̄ beſtialitas eſt rara. in grecis enĩ nõ eſt inuenire talẽ hoiem beſtialẽ: greci enĩ diſciplinati ſunt ⁊ cõnutriti rõne: in barbaris enĩ inueniũt̃ tales hoies beſtiales: barbari enĩ indiſciplinati ſunt ⁊ nõ cõnutriti rõne. ¶ Maxie aũt in barbaris. ¶ Tribus aũt modis fiunt aliq̄ beſtiales. p̄mus modus eſt ꝯuerſatione inter barbaros q ſunt indiſciplinati ⁊ nõ cõnutriti rõne. vñ ex ꝯuerſatione inter hoies rõne non vtẽtes icidũt aliq̄ in malitiã beſtialẽ. 2ᵒ mõ ꝯtingit q̄ aliq̄ ꝑ egritudines icidũt in malitiã beſtialẽ vt comedãt carnes pueroꝝ ⁊ carbones ⁊ bibant ſanguinẽ hoium. 3ᵒ mõ fiunt aliq̄ beſtiales ꝓpter orbitates.i. ꝓpter amiſſionẽ caroꝝ. q ꝑ mortẽ amicoꝝ ſunt hñtes leſuȝ rõcinatiuũ: ⁊ a ꝓprijs ſenſib⁹ extra poſiti beſtiales fiũt ⁊ bibũt ſanguinẽ ⁊ carnes crudas comedũt: vel ꝑ orbitates itelligit defectũ in mĩlibus qui ꝑ ꝑuerſitatem cõplonis comedũt carnes hoiȝ ⁊c̃. ¶ Uñ ſuperexcellẽtes i malitia ſilr iſamam⁹. ¶ idest vituperam⁹ ⁊ cõuitiam⁹ vocãtes ipȝ beſtialẽ: deide continuans ſe ad dicenda dicit q̄ de hac diſpõne.ſ. beſtialitate poſteri⁹ fiet quedã recordatio.ſ. in 8 lib⁹ ca⁹ 5ᵒ ⁊ 6ᵒ. De malitia aũt v̄tuti morali ꝯtria dictũ eſt p̄us vbi determinatum eſt de v̄tutib⁹ moralib⁹. Sȝ de incõtinẽtia q̄ vitupat̃ circa delectatiões tact⁹ ⁊ mollitie que vitupat̃ circa triſtitias ⁊ eaꝝ oppoſitis.ſ. de cõtinẽtia ⁊ perſeuerãtia dõm eſt nunc. ¶ Circa iſtã p̄tẽ ſunt.4. dubia. p̄mũ eſt cũ tã beſtialitas q̄ incõtinẽtia cõtineat̃ ſub malitia: vtrũ per p̄hm in iſto 7ᵒ mõ vĩ q̄ iſta ſint tria fugiẽda cũ ſupi⁹ nõ ponat in numeriȝ cũ iſerian nec diſtinguat̃ ꝯ ipȝ. ¶ 2ᵐ cũ malitia contrariat̃ v̄tuti ⁊ cũ vt dicit p̄hs tã icõtinẽtia q̄ beſtialitas ſit malitia: vĩ q̄ tã icõtinẽtia q̄ beſtialitas ſit ꝯtria virtutis cui⁹ oppoᵐ inuit hic p̄hs. ¶ Dõm eſt ſȝ q̄ dicit Lincon. q̄ malitia accipit̃ duplr. vno mõ large vt eſt cõe ad oẽ vitupabile qȝ nõ eſt venia dignũ: ⁊ ſic tã icõtinẽtia q̄ beſtia

G

H

pᵃ cõclo hui⁹.z.ii.

2ᵃ cõclo hui⁹.z.ii.

pᵐ duᵐ.
rõ pᵃ
rõ 2ᵃ

Solo p̄i dubij.
Malitia 2ᵃ accip. ſi

I litas ꝯtinet ſub malitia:⁊ ſic loq̄t pħs in iſto caº vbi dicit
ꝙ beſtialitas eſt qͦdā genꝰ.i.qdā ſpēs malitie:⁊ ꝙ incōti-
nētia eſt malitia. Alio mō accipit magis ſtricte:vt eſt cōe
ſolū ad vitia oppoſita vtutibꝰ moralibꝰ:⁊ ſic loq̄t pħs hic
de malitia in pñº huiꝰ.7.qñ diſtiguit fugiēdū in hec tria.ſ.
in malitiā incōtinētiā ⁊ beſtialitatē. Sic ēt loq̄t pħs in 3º
huiꝰ.vbi dicit ꝙ ois malus eſt ignorās. Nā ois malus ma-
litia oppoſita virtuti morali eſt ignorās:qz ois malus iſto
mō eſt vitioſus:⁊ ꝑ ꝯñs ignorās cū nō habeat rectā rōnē
2m dubm ſed corruptā:per hoc pz ad rōnes q̄ faciūt dubitare. ¶ 2m
dubm eſt q̄re pħs nō determinauit de ꝯtinētia ⁊ incōtinen-
tia vbi determinauit de vtutibꝰ moralibꝰ ⁊ vitijs eis oppo
Solo.2. dubij. ſitis. ¶ Ad illud dubm rñdet Euſtratiꝰ in ſuo ꝓlogo in iſtuz
librū 7m:ꝙ qz ꝯtinētia nō eſt vtꝰ nec icōtinētia eſt vitiū cō
trariū vtuti:iō pħs ſeparatim ⁊ nō ſil' determinat de iſtis.ſ.
K de vtutibꝰ ⁊ vitijs eis oppoſitis ⁊ de ꝯtinētia ⁊ icōtinētia:⁊
aſſignat diuerſitatē iter ꝯtinētiā ⁊ vtutē ⁊ icōtinētiā ⁊ mol
litiē ꝯriā vtuti:⁊ hec eſt dr̄ia ſz eū ꝙ in vtuoſo ⁊ ēt vitioſo
ꝯrio vtuoſo eſt ꝯcordia ptiū aie ⁊ non pugna:qz in eis rō ⁊
ꝯcupia ꝯcordant. Sz tā in ꝯtinēte q̄ȝ in icōtinēte nō eſt cō
cordia ptiū aie:ſed diſcordia ⁊ pugna iter rōnē ⁊ ꝯcupiaz.
Vbi grā tēꝑatus hz rōnē ꝑcipiētē recedere a turpibꝰ volu-
ptatibꝰ:⁊ ꝯfeſtiz hz ꝯcupiaz ſequētē rōnē ⁊ nō ꝯdicētē:for
tis ēt hz rōnē ꝑcipiētē oportere iperturbatū circa terribi-
lia ꝑmanere:⁊ cōfeſtiz hz iraz obediētē ⁊ nō ꝯdicētē. Intē
peratꝰ vo hz ꝯcupiſcētiā iclinantē ad ꝑuas voluptates ⁊
cōfeſtim hz rōnē ſequētē ⁊ nō ꝯtendētem. Siſr audax hz
iraſcibile mouēs ad q̄ nō opz:⁊ qñ nō opz:⁊ ꝯfeſtiz hz rō-
nē ſequētē:⁊ ita pz ꝙ in vtutibus ⁊ vitijs eis oppoſitis eſt
q̄dā ꝯcordia ptiū aie:ita ꝙ nō pugna. Sz nec in ꝯtinente
nec in incōtinēte eſt ꝯcordia ptiū aie:ſz pugna. Vbi grā.cō-
tinēs hz rōnē ꝑcipientē oportere recedere a turpibꝰ volu-
L ptatibꝰ:⁊ hz ꝯcupiaz nō ſequētē rōnē:ſed ꝯtra tēdētē ⁊ tur
pibꝰ voluptatibꝰ potiri feſtinantē. Siſr incōtinēs hz rōnē
ꝑcipientē recedere a turpibꝰ voluptatibꝰ:⁊ hz ꝯcupiaz re-
pugnātē ⁊ inclinātē ad fruendū turpibus voluptatibꝰ:⁊ ſic
taz in cōtinēte q̄ȝ in incōtinēte eſt pugna ⁊ diſcordia inter
rōnē ⁊ ꝯcupiaz. verūtñ in cōtinente rō vincit ꝯcupiaz ⁊ in
incōtinēte ꝯcupia vincit rōnez. ¶ Sed dubiū eſt circa di
cta Euſtratij:qz ſm pħz 6º huiꝰ caplo 4º in prauis nō eſt
ꝯcordia ptiū aie:ſed ꝯtēdit ipſoꝝ aia:h eſt.cōtētio eſt iter
ptes aie. Cū igit̄ vitioſus ſit prauus nō erit in vitioſo ꝯcor
dia ptiū aie. Item videt̄ ꝙ in vtuoſo nō eſt ꝯcordia ptiuz
aie:qz vtuoſi ⁊ ſancti hoies hñt multotiēs paſſiones fortes
repugnātes rōni:vt ꝯcupiam aut irā vehemētē. Nō enim
in vtuoſo ſunt paſſiōes mortificate ſed ſedate:vt pz ex 7º
phyſicoꝝ. ¶ Ad pm dōm ꝙ in prauis.i.in vitioſis eſt ꝯcor
dia inter rōnē ⁊ paſſionē circa quā hz habitꝰ fierīq; rō ſta
tim ſequit̄ inclinationē paſſiōis:vt pz in exēplis Euſtratij:
M nec eſt in prauis.i.in vitioſis diſcordia ſiue pugna iter rō-
nē ⁊ paſſionē:⁊ hoc itelligit pħs q̄ñ in prauo vel in incōti-
nente eſt diſcordia iter ptes aie:puta iter ptez rōnalē ⁊ ptē
irrōnalē ſicut pħs expreſſe dicit in 9º huiꝰ. Dicit enim ꝙ
icōtinētes alia ꝯcupiſcūt ⁊ alia volūt:⁊ eodē mō eſt de ne-
farijs qui multis vitijs ⁊ criminibus ſūt irretiti.i.ꝙ in eis
nō eſt ꝯcordia ptiū aie:imo tales nō ꝯcordāt cū ſeipſis ſed
ſeipſos odiunt ⁊ interimūt:ſed iter q̄ in talibꝰ nefarijs eſt
diſcordia ⁊ pugna. videbit̄ in 9º huiꝰ.vbi hec mā ptractabit̄. ¶ Ad 2m dōm ꝙ in vtuoſo ſunt paſſiōes ſedate ⁊ mo
derate nō repugnātes vel nō multū repugnātes rōni.⁊ h
dico ab intrinſeco agēte. Si aūt vtuoſus aut ſcūs aliquā
habeat paſſiones vel ꝯcupiaz vel irā rōni repugnātē ſciat
ꝙ huiꝰ vehementia paſſionis nō eſt ab intrinſeco:ſed ab
extrinſeco:ſcilicet a demone tentationem ⁊ vehementiaz
3m dubm. inducente. ¶ 3m dubiū eſt circa fugienda de quibus pħs
hic determinat:cuiuſmodi ſunt intēꝑātia incōtinentia ⁊ N
mollities quō differūt cū ſint circa eādē mām.ſ.circa de-
Solo.3. dubij lectationes ⁊ triſtitias. ¶ Dōm ꝙ ſic differūt. Intēꝑatus
eſt q ꝑ electionē ſequit̄ ſupabūdātias delectationū ꝓpter
ſeipſas ⁊ fugit triſtitias. Incōtinēs vo eſt ille q pp paſſio-
nē ⁊ nō ꝑ electionē ſeq̄t̄ delectationes tactꝰ aut guſtus. vñ
in intēꝑato eſt rō corrupta:ſz in icōtinēte manet rō recta:
victa tñ ⁊ ſupata a paſſione. Sz mollis ſeu delicatꝰ eſt ille
q vincit̄ a leuibus triſtitijs. ¶ Ex his pōt patere ſolo q̄rti 4m dubm cū ſolōe
dubij.ſ.q̄rētis qd̄ iſtoꝝ fugiēdoꝝ de qbꝰ pħs facit mē
tionē hic ꝯſt maius malū. Solo huiꝰ dubij eſt ꝙ qz virtus
heroyca eſt vtus ſuprema ⁊ maxie ꝓſequēda ⁊ poſt illaz
tēꝑantia:deinde ꝯtinētia:deinde ⁊ vltimo ꝑſeuerātia:cōn
tinētia eſt melior q̄ȝ ꝑſeuerātia:qz ꝯtinētia eſt in ſupare ⁊
vincere:⁊ ꝑſeuerātia in detinere ⁊ nō vinci:⁊ meliꝰ eſt vin
cere q̄ȝ nō vinci:⁊ iō ꝯtinētia eſt melior q̄ȝ ꝑſeuerātia:⁊ vi- O
pl'm optimo ꝯriat̄ peſſimū ⁊ meliori peius. Ideo iter illa
fugiēda beſtialitas eſt peſſima:deīde intēꝑantia:eſt enim
intēꝑantia peior q̄ȝ incōtinētia ⁊ itēꝑatꝰ peior incōtinen
te:cū intēꝑatꝰ nō ſit vehemēter ꝯcupiſcēs:⁊ incōtinēs vehe
mēter ꝯcupiſcēs.⁊ deterior eſt q nō ꝯcupiſcēs vel paꝝ cō-
cupiſcēs opat̄ turpia q̄ȝ ille q fortiter ꝯcupiſcēs operatur
turpe. Mollis aūt eſt peior q̄ȝ incōtinēs cū vincat̄ a leui- Inſtantia
bus triſtitijs. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ meliori ſemꝑ ꝯriat̄ peius:⁊
cōtinētia eſt melior q̄ȝ ꝑſeuerātia:g incōtinētia eſt peior
q̄ȝ mollities. ¶ Dōm ꝙ meliori ſemꝑ ꝯriat̄ peius niſi al- Solo.
terū includat̄ in altero:ſm qd̄ dicit pħs 8º topicoꝝ. Nūc
aūt ꝑſeuerātia includit̄ in cōtinētia ⁊ nō ecōuerſo. Conti-
nens eniz eſt ille q vincit ꝯcupias turpiū voluptatū:⁊ ꝑſe-
uerans q nō vincit̄ a triſtitijs oppoſitis delectationibꝰ tur
pibus. Nūc aūt ois q vincit ꝯcupias voluptatū nō vincit̄
a triſtitijs oppoſitis illis delectationibꝰ:⁊ nō econuerſo:⁊ P
iō ois cōtinēs eſt ꝑſeuerās:⁊ nō ecōuerſo:ideo non opz ꝙ
incōtinētia ſit peior mollitie:cum cōtinētia icludat ꝑſeue-
rantiā. Vbi grā.bñ viuere eſt meliꝰ q̄ȝ viuere:⁊ ex h nō ſe-
quit̄ ꝙ nō bñ viuere ſit peius q̄ȝ nō viuere:⁊ hoc qz alteꝝ Nōm pm
icludit̄ in altero.ſ.viuere in bñ viuere. ¶ Circa iſta fugiē-
da ⁊ eoꝝ oppoſita ſunt tria notāda. pm eſt qz laudabilia ⁊
ēt fugiēda hic enumerata ptīt ꝯuenire hoibus:qz cū hō ſit
mediū inter ſubas ſeꝑatas ⁊ alia bruta ꝑ intellectū cōicās
cū ſubſtātijs ſepatis:⁊ cū brutis in potētijs ſenſitiuis:⁊ mē
diūz inter aliq̄ aliqualr̄ attingit vtrūqz extremū pōt rōna
lis pars hoīs ꝑfici vltra cōem modūz humane ꝑfectionis
quaſi in ſilitudine ſubaꝝ ſeꝑataꝝ:⁊ huiꝰ perfectio vocat̄
virtus heroyca:⁊ dī heroyca vt ſolis heroybus.i.ſemideis
cōueniens:vt dicit Euſtratiꝰ:intelligēs ꝑ ſemideos viros
deo appropinquātes vltra cōez modū hoīum. Pōt ēt aīa Q
humana ꝑ h ꝙ per ptē ſenſitiuā cōuenit cū brutis attingi
re ad malitiā bruti:vt qñ affectiones ptis ſenſitiue corrū-
punt̄ in hoīe vſqz ad ſilitudinē beſtiarū ⁊ hm̄ malitia vo-
cat̄ beſtialitas ſuꝑ incōtinētiā ⁊ malitiā hoīuz:ſiue huma-
nā. Pōt ēt aīa humana medio mō ſe hñe nō declinādo ad
aliqd̄ extremoꝝ:iter q̄ eſt mediū:⁊ tūc qd̄ eſt laudabile in
homine medio mō ſe hñte vocat̄ vtus:⁊ fugiēdū in hoīe
ſic ſe hñte vocat̄ malitia ⁊ incōtinētia:⁊ ſic pz ꝙ fugiēdā
ꝑdicta circa mores:⁊ etiā laudabilia ꝯria ptīt hoibꝰ cōue-
nire. ¶ 2º notandū circa vtutē heroycā ꝙ ipſa nō eſt ſpē Nōm 2m
diſtincta a vtutibꝰ cōiter dictis.ſ.a fortitudine māſuetudi-
ne,tēꝑerātia:⁊ ſic de alijs. Nā in ſpē cuiuſlibet vtutis ſuꝑ-
excellētia vltra cōez modū hoīuz eſt vtus heroyca:qd̄ pz
hic per Euſtratiū dicētē ꝙ ſi qs fiat fortis ſuꝑ oēm fortem
eius fortitudo eſt fortitudo heroyca ⁊ diuina:⁊ ſi aliqs fue
rit temperatus vltra oēz tēꝑatū:eius tēꝑerātia eſt tēꝑeran
tia heroyca:⁊ ſic de alijs ſpēbꝰ vtutis. vñ in q̄lz ſpē vtutis
moralis eſt reꝑire vtutē heroycā:vt liberalitatē heroycā.

manſuetudinem

A manſuetudinẽ heroycã: ⁊ ſic de alijs. Eodẽ mõ beſtialitas põt inueniri in qualibet ſpẽ malitie oppoſite ṽtuti vt timidus vltra cõez modũ hoĩuʒ dĩ timidus beſtialiſ: ⁊ audax vltra cõem modũ hoĩum dĩ audax beſtialiſ: ⁊ ſic de alijs ſpẽbus malitie vt patebit per ph̃m infra in iſto 7°. ca° 5°. Utruʒ aũt ṽtus heroyca manens heroyca: aut beſtialitas habeat gradus differẽtes ẜm magis ⁊ min⁹. vel ſit ſupremus gradus ſue ſpẽi nõ determino ad pñs. ❡ 3° eſt nõn^m
Nõn^m 3^m
ꝙ beſtialitas accipiĩ duplr. ſ. large ⁊ ſtricte. Si accipiatur large tunc accipiĩ ꝓ oĩ malitia ſupexcedẽte cõez malitiaʒ hoĩuʒ ſiue ſit ex puerſitate nãe ſiue ex egritudine aut ↄſuetudine: ⁊ ſic loquiĩ ph̃s in iſto p̊ ca°. Alio mõ accipiĩ ſtricte: ⁊ ſic ſolũ accipiĩ ꝓ malitia ſupexcedente ꝓueniente a cõplone nãli: ⁊ ſic loqĩ ph̃s de beſtialitate. ca° 5° hui⁹ 7ᵉ. Ubi diſtinguit beſtialitatem contra malitiam egritudina-
B lem ⁊ conſuetudinem.

❡ Atq; vt in ceteris egim⁹ afferre ea que videnĩ opʒ: ⁊ dubitare primũ. Deĩde oĩa q̃ ꝓbabilia ſunt aut ſaltẽ plurima maxieq; pcipua circa hos affect⁹ oſtẽdere. Nã ſi ſoluanĩ qdẽ ea q̃ difficultatẽ afferũt: relinquanĩ aũt ea q̃ ꝓbabilia ſunt: ſatis ſane fuerit demõſtratuʒ. Videĩ itaq; cõtinẽtia qdẽ cõſtãtiaq; ſtudioſa eſſe ac laudabilis. Incõtinẽtia ṽo ⁊ mollities praua atq; vituperabilis: ⁊ idẽ eſſe cõtinens ⁊ in rõne pſiſtẽs: ⁊ idẽ ẽt incõtinens ⁊ rõnẽ egrediẽs. Et incõtinens qdẽ improba ſciens iprobã eſſe agit ob ꝑturbationẽ. Continens aũt cupiditates ſciens prauas eſſe non ſequiĩ ob rõneʒ. Et tẽperantẽ qdẽ cõtinentẽ eſſe aiunt atq; conſtantem. Talẽ aũt alij tẽperantẽ eſſe cõem: alij nullũ
C dicunt. Et itẽ intẽperantẽ incõtinentẽ eſſe ⁊ incontinentẽ intẽperantẽ cõfuſe: nonnunq̃ diuerſos inquiũt eſſe. Interdũ etiã ipſuʒ prudentẽ incõtinentẽ eſſe non poſſe. Interdũ nonnullos hoĩes q prudẽtes ac habiles ſunt incontinẽtes eſſe dicũt. Preterea incontinentes ⁊ ire ⁊ honoris ⁊ lucri dñr. Ea igiĩ q̃ dñr: hec ſunt.

2ª ps. ca. ❡ Opʒ aũt queadmodũ in alijs ponẽtes que apparẽt: ⁊ primũ dubitãtes ſic oſtẽdere maxime qdẽ oĩa ꝓbabilia circa has paſſiones: ſi aũt non plura: tñ ⁊ principaliſſima. ſi eñi ſoluenĩ difficilia: ⁊ aſſumanĩ ꝓbabilia: oſtenſum vtiq; erit ſufficiẽter. ❡ Videĩ vtiq; cõtinẽtia ⁊ pſeuerãtia ſtudioſoꝝ ⁊ laudabiliũ eſſe. Incõtinẽtia aũt ⁊ mollities prauoꝝ ⁊ vituꝑabiliũ. ❡ Et idẽ cõ-
D tinẽs ⁊ ꝑmanſiuus in rõne: ⁊ incõtinẽs ⁊ egreſſiuus a rõne. Et incõtinẽs qdẽ ſciẽs: qm̃ praua agit ꝓpter paſſionẽ: cõtinẽs aũt ſciens: qm̃ praue ↄcupiẽ: nõ ſequiĩ ꝓpter rõnẽ. ❡ Et tẽperatũ qdẽ cõtinentẽ ⁊ pſeueratiuũ: talẽ aũt hi qdem oẽm tẽperatũ: hi aũt nõ. ⁊ intẽpatũ incõtinẽtẽ: ⁊ incõtinentẽ intẽperatũ cõfuſe: hi aũt alterũ eẽ aiunt. ❡ Prudẽtẽ aũt qñq; qdẽ nõ aiunt cõtingere eſſe incõtinẽtẽ: qñq; aũt quoſdã prudẽtes exiſtẽtes ⁊ diuos icõtinẽtes eſſe. ❡ Adhuc incõtinẽtes qdem dicuntur ⁊ ire ⁊ honoris ⁊ lucri: que qdem igitur dicuntur: hec ſunt.

❡ Hec 2ª ps ꝑncipalis hui⁹ capli: in qua narrat modũ ꝓcedendi circa ea de qb⁹ eſt determinaturus in h̃ libro. ſ. circa cõtinentiã ⁊ icõtinẽtiã pſeuerãtiã ⁊ mollitiẽ: ⁊ ſic de alijs. E
Et eſt modus ꝓcedẽdi talis. p̊ eniʒ circa iſta ponẽda ſunt ꝓbabilia hoc eſt opiones ꝓbabiles: ⁊ ſi nõ oẽs: tñ ponẽde ſunt opiones maxĩe ꝑncipales. Deinde ponẽda ſunt ⁊ ſoluenda dubia circa p̃dicta. Si. n. ſoluanĩ difficilia ⁊ aſſumãtur ꝓbabilia ſufficiẽter erit determinatũ. Deide cũ dicit. [Videĩ vtiq; cõtinẽtia.] ponit. 6. ꝓbabilia. ⁊ p̊mo ꝓponit ꝓbabilia tria. circa ↄtinẽtiã pſeuerãtiã ⁊ eoꝝ oppoſita: p̊ᵐ ꝑtinet ad bonitatẽ ⁊ malitiã p̃dictoꝝ: ⁊ eſt ꝙ ↄtinẽtia ⁊ pſeuerãtia ſunt ſtudioſa ⁊ laudabilia. icõtinẽtia ⁊ mollities praua ⁊ vituꝑabilia. [Et idẽ cõtinens.] 2ᵐ ꝓbabile ꝑtinet ad diffõnes eoꝝ: ⁊ eſt ꝙ idẽ vĩ eſſe ↄtinẽs ⁊ ꝑmanſiuus in rõne. i. iudicãs ẜʒ rõnẽ qd eſt agendũ: ⁊ incõtinens vĩ eſſe idẽ qð egreſſiuus a rõne. i. a iudicio rõnis. [Et incõtinens qdẽ ſciens.] 3ᵐ ꝓbabile ꝑtinet ad eoꝝ opationes: ⁊ eſt ꝙ incõtinẽs ſcit aliq̃ eſſe praua: ⁊ tñ agit ea ꝑꝑ paſſionẽ. continẽs ṽo patiĩ ↄcupiſcẽtias quas ſcit eẽ prauas ⁊ nõ ſeqĩ F
eas ꝓpter iudiciũ rõnis: ⁊ hec ſunt extendẽda ad pſeuerãtiã ⁊ mollitiẽ. ſ. circa triſtitias. [Et tẽperatũ qdẽ.] Circa cõparationẽ iſtoꝝ. ſ. cõtinẽtie ⁊ incõtinentie alia duo ꝓbabilia ponit: quoꝝ p̊ᵐ accipiĩ ex cõparatione ↄtinẽtie ad temperantiã ⁊ pſeuerãtiã: ⁊ dicit ꝙ tẽperat⁹ vĩ eſſe ↄtinens ⁊ pſeuerãs: ⁊ hoc loquẽdo vĩr de oĩ tẽperato: ⁊ qdã dicũt ꝙ nõ eſt ita: ⁊ circa oppoſita illoꝝ dicunt ꝙ oĩs intẽperatus eſt incõtinẽs ⁊ oĩs incõtinẽs ĩtemperatus. confuſe. hoc eſt abſq; alia diſtinctione. Quidã aũt alij dicunt ꝙ ſunt altera ⁊ nõ ſunt oĩno idẽ. [Prudentem aũt qñq;.] 5ᵐ ꝓbabile accipiĩ ꝑ cõparationẽ ad prudẽtiam ⁊ dicit ꝙ hoĩes qñq; dicũt ꝙ nõ cõtingit prudẽtẽ eſſe incõtinentẽ. Quidã autẽ dicunt ꝙ qdã prudẽtes ⁊ diuini. i. ingenioſi ſunt incõtinentes. [Ad incõtinentes.] 6ᵐ ꝓbabile poniĩ circa mãm continẽtie ⁊ icõtinẽtie: ⁊ eſt: ꝙ qñq; dñr alıq ↄtinẽtes vel icõtinẽtes nõ ſolũ circa ↄcupiſcẽtias: ſʒ ẽt circa irã honoreʒ ⁊ lucrũ. Iſtã ſunt. 6. ꝓbabilia que dicanĩ circa ↄtinentiam ⁊ incontinentiã pſeuerãtiã ⁊ mollitiem. G

Capitulum ſecundum tractatus p̊mi in q̃ ponuntur. 6. dubia

circa ꝓbabilia ante dicta. p̊ᵐ vtrum incontinens ſit ſciens illud eſſe malum qð operaĩ. 2ᵐ vtruʒ incontinens habeat prudentiã contra tendenteʒ concupiſcentijs. 3ᵐ vtruʒ ideʒ ſit continens ⁊ temꝑatus ⁊ incontinens ⁊ ĩtempatus. 4ᵐ vtruʒ ↄtinens ſit ideʒ ↄuertibiliter qð ꝑmanſiuus in rõne ⁊ incontinens idẽ ꝙ egreſſiuus a rõne. 5ᵐ vtrum intẽperatus ſit peior incõtinente vel incontinens intempato. 6ᵐ vtrum cõtinentia ⁊ incontinentia ſint circa totã mãm moralẽ. ſ. circa cõcupiſcentias: irã lucrũ ⁊ honorem.

❡ Dubitauerit aũt qſpiã: q ſit vt recte aliqs exiſtimãs agat incontinẽter: ſcientẽ igiĩ inquiunt qdã ipoſſibile eſſe. Nã abſurdũ eſt vt arbitrabaĩ Socrates: ſi ſcia inſit aliud qppiã vincere ⁊ ipſuʒ perinde atq; mancipiũ trahere. Socrates. n. oĩno ↄtra rõnẽ ipſaʒ pugnabat: incontinẽtiãq; exterminabat. Neminẽ. n. exiſtimanteʒ ꝑter id qð eſt optimũ agẽ: ſʒ ob ignoratiõnẽ dicebat. H

Dubitabit autẽ vtiq; aliqs qualr exiſtimans recte incõtinens eſt qs. ſcienteʒ qdẽ igiĩ nõ aiunt qdaʒ poſſibile eſſe: duruʒ eniʒ ſcia exñte (vt exiſtimabat Socrates) aliud qdẽ iperare ⁊ trahere ipſum queadmodũ ſeruũ. Socrates qdem eniʒ totaliter pugnabat ad rõnem vt non exiſtente incontinentia. Nulluʒ enim exiſtimantẽ operari preter optimũ ſed ꝓpter ignorantiam. Capı̃ 2ᵐ p. trac. 7. li. ethi. p̊ ps. ca.

3. Secũ ca. tra. p. di° in. 6. ptes pñ. **Iſtud eſt** 2^m cap^m tractatus pͥmi in quo ponit dubia circa pbabilia dicta ⁊ continet. 6. ptes. In pͥma ponit dubitationẽ circa 3^m pbabile qd̓ eſt maxie dubitabile qd̓ erat d̓ actu ꝯtinẽtis ⁊ icõtinẽtis. In 2ª ibi[Pru dẽtia ergo ꝯ tendẽte.] ponit ſcd̓a dubitatio circa 5^m pbabile de cõpõne ꝯtinẽtie ⁊ icõtinẽtie. In 3ª pte ibi[Adhuc ſi qdẽ.] ponit 3^m dubiũ circa 4^m pbabile qd̓ erat de cõparatione cõtinẽtie ad tẽperãtiã ⁊ intẽperantiã. In 4ª pte ibi[Adhuc ſi oĩ opioni.] ponit 4^m du^m circa pbabile qd̓ erat de diſſõne ꝯtinẽ^e ⁊ icõti^e. In 5ª pte ibi[Adhuc i pſuaderi.] ponit 5^m dubiũ circa p^m pbabile qd̓ erat de bonitate ⁊ malitia ꝯtinẽtie ⁊ incõtinẽtie pſeuerãtie ⁊ molliciei. In 6ª pte, ibi[Adhuc ſi circa oĩa.] ponit 6^m dubiũ circa 6^m pbabile de mã cõtinẽtie ⁊ icõtinẽtie. p^a ps ꝯtinet tres pticulas. In p^a pponit dubitationẽ ⁊ arguit ad vnã ptẽ dubitationis.
K In 2ª ibi[Iſte igit̃ ſermo.] arguit ad aliã ptẽ qõnis. In 3ª pticula ibi[Sunt aũt qdã.] excludit opionẽ quorũdã circa p^m dubiũ. ¶ Eſt igit̃ dubitatio pͥma vtrũ exiſtimãs recte ideſt ſciẽs ſit incõtinẽs: ⁊ arguit pbãdo ꝙ nõ põt eẽ ꝙ aliqs poſſit eſſe ſil̃ ſciens ⁊ incõtinens: ⁊ hec eſt rõ. ſcia eſt fortiſſimũ ⁊ optimũ in hoĩe: ſed fortis nõ vincit̃ a debiliori. igit̃ ipoĩe eſt ꝙ ſcia exiſte in hoĩe ꝙ aliqd aliud iperet ſcie in hoĩe ⁊ trahat ipſaʒ tanq̃ ſeruã: imo cũ ſcia ſit maxima pfectio in hoĩe ipſa dʒ dominari ⁊ impare ptĩ ſenſibili ſicut ſeruo: ⁊ hec fuit qdã rõ Socratis cui totalr̃ inſiſtebat ad pbãdũ incõtinẽtiã nõ eſſe. Dixit eniʒ ꝙ nullus põt operari ꝯ ſciaʒ ſuã: ⁊ ſic ꝙ nullus eſt incõtinẽs. vñ dixit ꝙ nullus recte exiſtimãs opat̃ aliquid preter optimũ: ſed oĩs male operans operatur male ppter ignorantiam.

¶ Hec igit̃ ſnĩa iis aduerſat̃ que manifeſte apparent. Atqʒ querere opʒ qſnã in ipſa pturbatione: ſi ob igno
L rationẽ agit: ignorationis ſit modus. Cõſtat eniʒ incõtinentẽ nõ putare illd̓ eſſe bonũ anteq̃ in pturbatione ſit conſtitutus.

¶ Iſte qdeʒ igit̃ ſermo dubitat de apparẽtibus manifeſte: ⁊ optimũ querere circa paſſioneʒ ſi pp ignorantiã: quis modus ſit ignorãtie. Qui enim non exiſtimat qdem incontinens exiſtens ante paſſionem fieri manifeſtum.

¶ Hec eſt 2ª pticula: in qua obijcit ad ptẽ ꝯtrariã dicẽs: ꝙ illud dictũ Socratis eſt ꝯtͣ hiis que manifeſte apparẽt. Videm⁹ eniʒ manifeſte ꝙ qdã opant̃ illud qd̓ ſciunt eſſe malũ: manifeſtũ eniʒ eſt ꝙ icõtinẽs anteq̃ paſſio ſuperueniat nõ exiſtimat faciẽdũ illud qd̓ poſtea facit pp paſſionẽ. Si igit̃ dicat̃ ꝙ exñs actu in paſſione ignorat qd eſt faciendũ: ⁊ ita opat̃ malũ ppter ignorãtiã: optimũ eſt querere quis modus ignorantie ſit in incontinente exiſtente in
m paſſione: hoc enim eſt dubitabile.

¶ Sunt aũt q hec ptim cõcedũt: ptim nõ cõcedũt. Etenĩʒ ſcia qdẽ nihil validius cõfitent̃. At huic nõ aſſentiunt̃ neminẽ agere p̃ter id qd̓ viſuʒ eſt meli⁹. Quapp inquiunt incõtinẽtẽ a voluptatib⁹ ſupari nõ ſciaʒ qdẽ ſed opinionẽ hñtẽ. At vo ſi ſit opio nõ ſcia: neqʒ vehemens exiſtimatio q̃ reſiſtit: ſʒ remiſſa ſicut in ambigentibus venia danda eſt ſi nõ in his pſiſtit aduerſus vehemẽtes cupiditates. At prauitati nõ eſt venia dãda: nec alioꝝ cuiq̃ que vituperabilia ſunt.

¶ Sunt aũt qdã qui hoc qdẽ cõcedunt: hic aũt nõ. ſcia qdeʒ eniʒ nihil eſſe meli⁹ cõfitent̃. Nullã aũt operari p̃ter opinatũ melius nõ cõfitent̃: ⁊ ppter hoc incõtinẽteʒ aiunt nõ ſciam hñtem ſupari a voluptatib⁹ ſed hñtẽ opinionẽ. ¶ Sʒ tñ ſi qdẽ opinio ⁊ nõ ſcia neqʒ fortis ſuſpicatio cõtratendẽs: ſed qeta quẽadmodũ in dubitantibus. venia ei qd̓ eſt nõ manere in his ad concupiſcentias fortes: malitie autem nõ venia: neqʒ aliorum nulli vituperabilium. n

¶ Hec eſt 3ª pticula pͥme ptis: in qua excludit opiones ſeu ſolõnẽ quorũdã ad pdictũ dubiũ: ⁊ dicit ꝙ qdaʒ ꝯcedunt illud dictum Socratis: ꝙ ſcia eſt optimũ in hoĩe: ⁊ id̓ ſcia nõ trahit̃ nec aliqs agit ꝯ ſciam ſuã. illud tñ dictũ. ſ. ꝙ aliqs põt opari p̃ter illud qd̓ opiat̃ eſſe meli⁹ nõ cõcedũt: ſʒ dicũt ꝙ incõtinẽs q ſupat̃ a voluptatib⁹ opat̃ malũ nõ ꝯ ſciam: ſed ꝯtra opionẽ. vñ poĩe eſt ſm eos ꝙ aliqs operet̃ illud qd̓ opinat̃ eſſe malũ: ſed nõ qd̓ ſcit eſſe malũ: ⁊ ſic dicũt ꝙ incõtinẽs nõ hʒ ſciaʒ ſed opionẽ.[Sed tñ ſi qdẽ opinio.] Excludit opionẽ iſtã ſeu ſolõnẽ oſtẽdẽs ꝙ icõtinẽs nõ eſt q nõ hʒ ſciam ſed opionẽ de malo qd̓ agit qd̓ malũ eſt: qꝛ opio ꝯtra quã opat̃ incõtinẽs aut eſt fortis ⁊ firma aut debilis ⁊ remiſſa. pͥmã ptẽ hui⁹ diſiunctiue nõ ponit hic Phs in textu: ſed eã ſupponit: ſed ſcd̓am ptẽ ponit hic. ſi ſit fortis ⁊ firma nõ põt hñs talẽ opionẽ ꝯ eaʒ agere pp fortitudinẽ ⁊ firmitatẽ opionis: ſicut nõ põt aliqs agere ꝯ ſuã ſciam pp firmitatẽ ſcie. Opinans igit̃ fortiter ⁊ firmiter aliqd eẽ malũ nõ põt illud malũ agere nec bonũ non agere qd̓ firmiter opinat̃ eſſe bonũ. Si vo opio ſit qeta. i. debilis ⁊ remiſſa vtiã poſſit in dubiũ venire qd̓ debiliter opinatũ eſt: ſic debilr̃ opinãs fortib⁹ ſuccũbẽs ꝯcupiſcẽtijs erit venia dignus: hoc eſt non erit vitupabilis: nec eſt ſibi imputandũ: ⁊ ita ſequit̃ ꝙ ſi incõtinẽs agit ꝯtra opionem o
debilẽ ⁊ firmã erit dignus venia: ⁊ ita incõtinẽtia non erit malitia nec vituperabilis cũ omnis malitia ſit vituperabilis ⁊ venia nõ digna: ſed hoc eſt incõueniẽs ꝙ incõtinẽtia nõ ſit malitia: incõueniens eſt igit̃ ꝙ incontinẽs ſit ille qui agit ꝯtra opinionẽ ſuã: qꝛ nec dicit̃ incontinens: qꝛ agit cõtra opinionẽ firmã: nec qꝛ agit cõtra opinionẽ debilem ⁊ remiſſam. Si igit̃ in incontinente ſit aliqd contratendens ꝯcupiſcentie ſicut dicunt Socratici: ſicut inconueniẽs eſt illud eſſe ſciam: ita inconueniens eſt illud eſſe opinionem, p
Lincon. dubitat hic, cum enim ex predictis pʒ ꝙ malitia opponitur ⁊ cõtrariat̃ virtuti: nõ põt incõtinẽtia eſſe ſub malitia. ſicut nec cõtinentia ſub virtute. nõ ergo videt̃ hoc inconueniens ſed verũ ꝙ incõtinẽtia nõ eſt malitia: rñdet dicẽns forte ꝙ Phs ſumit hic malitiam cõmuniter ad oẽ vituperabile ⁊ indignum venia.

¶ Eſt ne igitur id quod reſiſtit prudentia. Hec enim eſt validiſſimum.

¶ Prudẽtia ergo ꝯtratẽdẽte: hoc. n. fortiſſimũ. 2^a ps ca.
q ¶ Hec eſt 2^a ps huius capl̃i: in qua ponitur ſcd̓a dubitatio que eſt circa 5^m pbabile: ⁊ eſt vtrũ incontinens habeat prudentiã cõtratendenteʒ cõcupiſcẽtie: ⁊ hoc eſt. vtrũ idẽ hõ ſit ſimul prudens ⁊ incontinens. ⁊ continet duas pticulas. In pͥma arguit ad ptem affirmatiuaʒ pbando ꝙ incontinens hʒ prudentiã contratendentẽ concupiſcẽtijs. In ſcd̓a pte ibi[Sed inconueniẽs.] arguit ad ptẽ oppoſitã. Arguit igit̃ pͥmo ad pteʒ affirmatiuã ſic: incontinens hʒ opinionẽ contratendentem concupiſcentijs prauis ⁊ non hʒ opionẽ debileʒ: qꝛ tunc non eſſet ſibi imputandũ. ergo hʒ opioneʒ contratendẽtẽ fortẽ: ſed oĩuʒ opionũ prudẽtia eſt fortiſſima. igit̃ incontinẽs maxie hʒ prudẽtiã ꝯtendentẽ.

¶ At eſt abſurdũ: erit enim idem prudẽs atqʒ incontinens ſimul. Nemo aũt dixerit prudentis eſſe ea ſponte agere que prauiſſima ſunt: ⁊ inſup demonſtratum eſt

A ante a prudentem aptũ ad agendum eſſe. Etenĩ3 qdez extremorum ⁊ ceteras virtutes habere.

℄ Sed incõueniens: erit eni3 idez ſimul prudẽs ⁊ incõtinẽs. Dicet aũt vtiq3 nullus prudentis eſſe opari volentẽ prauiſſima. ℄ Cum his autẽ oſtenſum eſt prius: qm̃ actiuus qdem extremorũ: prudens eni3 aliqs: ⁊ alias hñs ꝟtutes.

℄ Hec eſt 2ª particula: in qua arguit in cõtrariũ ꝓbãdo duplr ꝙ incõtinẽs nõ h3 prudẽtiã ꝯtratendentez. pmo q2 ſic ſequeref ꝙ idẽ ſimul ſit prudẽs ⁊ incõtinẽs: ſed hoc eſt incõueniens: q2 incõtinẽs eſt qui volẽs opaf turpiſſima. Nã dictũ eſt in 6° huius ꝙ ille eſt peior q peccat voluntarie q̃ ille q peccat inuolũtarie ⁊ ſic prudẽs eſſet malus. ℄ Cũ his aũt. 2° arguif ſic. Oſtenſu3 eſt in 6° huius. ꝙ prudens eſt

B actiuus extremoꝝ. i. ſingulariũ opabiliũ: ⁊ per ꝯñs eſt cognoſcens opabilia ſingularia: ⁊ nõ ſolũ eſt oſtenſum hic: ſ3 et eſt oſtenſu3 ꝙ prudens habet virtutes morales: ſed virtuoſus nõ operatur cõtra virtutes ſciens: igitur incõtinẽs nõ habet prudentiã contratendentem.

℄ Preterea ſi ꝯtinẽs eſt ex eo q2 vehemẽtes ac prauas h3 cupiditates: neq3 tẽperãs ꝯtinẽs erit neq3 ꝯtinens tẽperans. Etenĩ3 neq3 vehemẽtes hũc cupiditates neq3 prauas ẽ tẽperantis. At op3: nã ſi cupiditates ſint bone: prauꝰ eſt habitꝰ ille q ꝓhibet nõ ſeq. Quare nõ oĩs ꝯtinentia eſt ſtudioſa. Sin ĩbecilles ⁊ nõ eſt qd egregiũ: nec etiã magnũ qd ſi ſint praue ac imbecilles.

3ª pꝰ ca. ℄ Adhuc ſiqdẽ in eo qd̃ eſt cõcupiſcentias hẽre fortes ⁊ prauas cõtinẽs: nõ erit tẽperatus con-

C tinẽs neq3 cõtinẽs tẽperatus: neq3 eni3 qd̃ valde tẽperati: neq3 prauas hẽre: ſed tñ op3 qdẽ. ſiqdẽ eni3 bone cõcupiſcentie prauus ꝓhibens habitus nõ ſequi. Quare cõtinẽtia nõ oĩs ſtudioſa: ſi aũt infirme ⁊ non praue nihil venerabile: neq3 ſi praue ⁊ infirme nihil magnum.

℄ Hec eſt 3ª ps pncipalis huius capl'i: in qua mouet dubitationẽ circa cõpõnẽ cõtinẽtie ⁊ tẽperãtie ad inuicẽ: ⁊ hec eſt dubitatio. vtrũ idẽ ſit cõtinẽs ⁊ tẽperatus: ⁊ arguit pbãdo ꝙ nõ: ⁊ hoc ſic. cõtinẽs aut h3 ꝯcupiſcẽtias prauas aut bonas. Si habeat ꝯcupias prauas: aut h3 ꝯcupias fortes aut dbiles ⁊ remiſſas. Si habeat ꝯcupias prauas ⁊ fortes a qbus tñ nõ deducif ꝯtra rõnẽ tũc temperatus nõ eſt cõtinẽs neq3 cõtinẽs tẽperatus: q2 pfecte tẽperatus nõ habet

D ꝯcupias prauas vehemẽtes: oporteret tñ ſi tẽperatus eſſet cõtinẽs ꝙ hẽret ꝯcupias prauas vehemẽtes ſi ita ſit ꝙ cõtinens h3 prauas cõcupiſcẽtias ⁊ fortes. Si aũt habeat concupiſcẽtias bonas: aut igif fortes aut dbiles. ſi fortes: q habitus ꝓhibens eas ſeq erit habitus malus. Nã habitꝰ ꝓhibẽns magnũ bonũ malus eſt: ⁊ tũc nõ oĩs continẽtia foret ſtudioſa: q2 illa foret mala que ꝓhibet ſeq ꝯcupias bonas vehemẽtes. Si aũt ꝯtinẽs habeat cõcupiſcẽtias bonas debiles ⁊ remiſſas quas ꝓhibet ſequi: q̃uis ex hoc nõ ſequaf ꝙ cõtinẽtia ſit praua: tñ ex hoc ſequif ꝙ cõtinẽtia nõ erit venerabilis nec multũ laudabilis: ex hoc enim ꝙ aliquis habitus ꝓhibet bonũ remiſſum ⁊ debile cõcludi põt hoc ꝙ nõ eſt multũ laudabilis. Si aũt cõtinens habeat cõcupiſcentias prauas ⁊ debiles nõ erit magnu3 reſiſtere eis: ⁊ tamen cõtinentia laudaf ⁊ veneraf tanq̃ aliqd magnu3. Uel põt rõ ſic deduci ⁊ melius. Continẽs aut h3 cõcupiſcẽtias fortes aut dbiles: ſi fortes aut prauas aut bonas. ſi fortes ⁊ prauas tũc cõtinẽs nõ eſt tempatus nec temperatus

E cõtinẽs: q2 tẽperatus nõ h3 ꝯcupiſcentias fortes ⁊ prauas. Si aũt cõtinẽs habeat cõcupiſcẽtias fortes ⁊ bonas: ſeqf ꝙ cõtinẽtia que ꝓhibet ſeq ꝯcupiſcẽtias que ſunt in continente nõ erit ſtudioſa nec bona: imo mala: q2 ꝓhibet magnũ bonũ: q2 magnas ꝯcupiſcentias bonas: ſed hoc eſt incõueniẽs. nã oĩs cõtinẽtia bona eſt ⁊ laudabilis. Si autez cõtinẽs habeat ꝯcupiſcentias debiles ⁊ remiſſas: aut ergo bonas aut malas. ſi habeat ꝯcupiſcẽtias bonas ⁊ remiſſas nõ erit ꝯtinẽtia multũ laudabilis ⁊ venerabilis: q2 ex hoc ꝙ ꝓhibet nõ ſeq cõcupiſcẽtiã debilẽ nõ põt cõcludi ꝙ eſt venerabilis ⁊ laudabilis: q̃uis nõ põt ex hoc ꝯcludi ꝙ eſt mala. Si aũt continens h3 cõcupiſcentias remiſſas ⁊ prauas: ſequif ꝙ nõ eſt laudabilis tanq̃ aliqd magnu3: q2 nõ eſt magnum reſiſtere cõcupiſcẽtie debili. vñ hec rõ ꝓbat ꝙ continens habet concupiſcentias prauas ⁊ fortes: ⁊ hoc ꝓbatur per viã diuiſionis quadrimẽbris predicte ſic. Aut

F habet concupiſcentias fortes ⁊ prauas aut fortes ⁊ bonas: aut remiſſas ⁊ bonas: aut remiſſas ⁊ malas: ⁊ qõlibet triu3 membrorum vltimorum diuiſionis deſtruitur: ex quo ſequitur pmu3 membꝝ diuiſionis: ⁊ ex hoc membro ſequif ꝙ cõtinentia ⁊ temperantia non ſunt idem.

℄ Preterea ſi cõtinentia in quauis opione facit ꝑſiſtere: praua eſt vt ſi ⁊ in falſa. Et ſi incõtinentia a quauis opione dimouet: erit aliqua incõtinẽtia ſtudioſa: qualẽ fecit. Neoptolemus apd̃ Sophoclẽ in Philoctete. Eſt eni3 laudabilis qa nõ perſiſtit in iis que ſuaſerat Ulixes ob mẽtiendi dolorẽ. Preterea captio mẽtiẽs dubitatio eſt. Quia nãq3 admirabilia preterq̃ opionẽ ſophiſte inferre volunt redarguẽdo: vt cũ attingerint videanf acuti: rõcinatio facta dubitatio fit. Liga-

G tur enim mens cũ manere qdẽ nõ vult: qa ꝯcluſio non placet: ꝓcedere aũt nõ põt: q2 rõnẽ ſoluere nequit. Fit aũt aliqua rõne vt iprudentia cũ incõtinentia ſit ꝟtus. Qui nãq3 h3 vtrũq3: cõtraria iis que exiſtimat ob incõtinentiã aget. Exiſtimat aũt bona eſſe mala: ⁊ agere non oportere: quare bona aget ⁊ nõ mala.

℄ Adhuc ſi oĩ opioni ꝑmanſiuũ facit continen- 4ª pꝰ c.
tia: praua: puta ⁊ ſi falſe. ℄ Et ſi ab oĩ opione incõtinẽtie egreſſiuu3 facit erit aliqua ſtudioſa incõtinentia: puta Sophoclis neoptolemus in philotete: laudabilis eni3 nõ permanens qbus ſuaſus eſt ab vlixe pp triſtari mentiens. ℄ Adhuc ſophiſticus ſermo mentiens dubitatio pp

D inopinabilia eni3 velle arguere vt ſapiẽtes ſint cũ attingunt: falſus ſyll's dubitatio fit: ligata eſt eni3 mens cũ manere nõ velit pp nõ placere cõcluſu3: ꝓcedere aũt nõ poſſit ꝓpter ſoluere non habere ſermonẽ. ℄ Accidit aũt ex quoda3 ſermone iprudẽtia cũ incõtinẽtia ꝟtus: cõtraria. n. operaf quoꝝ opinaf ꝓpter incõtinentiã: opinatur aũt bona mala eſſe: ⁊ non oportere operari: quare bona ⁊ non mala operabitur.

℄ Hec eſt 4ª pars huius capl'i: in qua mouet dubitationes circa 2m ꝓbabile qd̃ erat circa diffinitionem cõtinentie ⁊ incõtinentie: dictũ eſt ſupra ꝙ continens eſt permanſiuus in rõne ⁊ incõtinens egreſſiuus a rõne. i. ab opinione. eſt ꝗ hec queſtio. Utrũ ꝯtinẽs ſit ꝑmanſiuus in oĩ opione: ita ꝙ qcũq3 ꝑmanet in aliqua opione quecũq3 ſit illa ſit ꝯtinẽs ⁊ incontinẽs egreſſiuus ab oĩ opinione: ita ꝙ quicũq3 non

I ſequit̄ aliquā opionē quā hȝ quecūqȝ ſit illa dicat̄ inconti-
nens. ⁊ arguit ad ꝑmā ꝑtē dubitatiōis: ꝓbās ꝙ nō ois ꝑ-
manēs cuicūqȝ opioni .i. ſequēs opionē quā hȝ quecunqȝ
ſit illa ſit cōtinēs: q2 ex hoc ſequeret̄ incōueniēs .ſ. ꝙ q̄daȝ
cōtinētia ſit praua: qd̄ falſuȝ eſt: q2 cōtinētia laudat̄ tanq̄
aliqd̄ bonū ⁊ laudabile ⁊ venerabile. ꝯña ꝓbat̄ ſic. Aliqua
opio eſt falſa: ſed illud qd̄ facit ſeq opionē falſaȝ eſt prauū
⁊ vituperabile. ergo ſi cōtinētia ſit illud qd̄ facit ſeq omnē
opinionē ⁊ ꝑmanere in illa: ſequit̄ ꝙ aliqua ꝯtinentia erit
praua. [Et ſi ab oī.] Arguit ad ſcd̄aȝ ꝑtē dub9 ꝓbās ꝙ nō
ois q egredit̄ ab aliq̄ rōne vel opione quecunqȝ ſit illa ſit
incōtinens: ⁊ hoc ꝓbat tripl'r. ꝑmo ſic. Si incontinētia ſit
egreſſiua a quacūqȝ opione: ſequit̄ ꝙ aliq̄ incōtinentia ſit
bona ⁊ laudabilis. ꝯñs eſt falſum: q2 incōtinentia vitupat̄
vt mala. ꝯña ꝓbat̄ ſic. Aliqua eſt opio mala vt illa q̄ ꝑſua-
det aliqd̄ malū fieri qd̄ vitare eſt bonū: ergo incōtinentia
K que egredit̄ ab illa opione: ⁊ nō ſequit̄ eā eſt bona. aña ꝓ-
bat̄ ꝑ exēplū. Nā qdā poeta noie Sophocles in libro ſuo
quē intitulauit de philotete narrat ꝙ Neoptolomus q ſer-
uiebat in bello troiano fuit ꝑſuaſus a quodā vt mentiret̄
ꝓpter quādā cām: que ꝑmo videbat̄ honeſta: ⁊ ſic opina-
bat̄ ſicut fuit illi ꝑſuaſuȝ: ⁊ poſtea nō manſit in illa opione
ꝓpter hoc ꝙ triſte ⁊ graue videbat̄ ſibi mētiri ⁊ in h̄ erat
laudabilis. ⁊ ſic pȝ per exēplū ꝙ aliqua opio eſt mala a q̄
egredi eſt bonū. Scd̄m Lincon. ordinanda eſt hec lr̄a ſic.
incōtinētia qua viſus eſt Neoptolomus in philotete So-
phoclis .i. in libro ſophoclis de philotete erit ſȝ ꝑdicta ſtu-
dioſa: ꝓpter triſtari mentiens .i. ꝓpter triſtari de mēdacio
⁊ eſt mentiēs noiatiui caſus ſm̄ ꝓprietatē grece lingue: gre-
ci eniȝ frequēter vtunt̄ noiatiuo caſu cū īfinitiuo vbi nos
vtimur accuſatiuo cū īfinito. hec Lincon. [Adhuc ſophi-
ſticus ſermo.] 2° ꝓbat̄ idē ſic. Sophiſticus ſermo .i. ſmo
L ſophiſticans: mentiens .i. ꝯcludēs falſuȝ: eſt dubitatio .i. fa-
ciēs dubiū. Sophiſtice eniȝ ad h̄ ꝙ appeāt ſapiētes vo-
lunt cōcludere inopinabile: ⁊ cōcluſo inopinabili ꝑ ſyllm
ſophiſticū dubitatio fit ⁊ ligata eſt mens audiētis cum ex
vna ꝑte nō velit ꝑmanere in eo qd̄ rō ꝯcludit: cum ꝯclo ei
nō placet: ⁊ ex alia ꝑte nō pōt ſuſtinere cōtrariuȝ: q2 neſcit
ſoluere argumētū ſophiſtice factū: nō tn̄ ꝓpter hoc ꝙ nō
ꝑmanet in rōne quā neſcit ſoluere eſt vitupabilis: nec per
ꝯñs incōtinēs. ⁊ hec rō ꝓbat ꝙ incōtinēs nō eſt ille qui eſt
egreſſiuus a rōne quacūqȝ. vñ hec rō ꝓbat ꝙ incōtinens
nō ſic diffinit̄ .ſ. ꝙ eſt egreſſiuus a rōne: q2 cum diffinitio ⁊
diffinitū ſint ꝯuertibilia qlibet egreſſiuus a rōne .i. nō ꝯſen-
tiens rōni cuicūqȝ eſſet icōtinēs: qd̄ nō eſt verū. q2 audiēs
rōnē ſophiſticā ꝯcludētē manifeſte falſuȝ ſciēs eſſe falſuȝ
nō cōſentiens illi rōni ſeu ꝯcluſioni rōnis: q2 neſcit ſolue-
re rōneȝ eſſet incōtinēs: qd̄ falſuȝ eſt. Exēplū huius ponit
Euſtratius. Sophiſta volēs ꝓbare incōueniens .ſ. ꝙ lapis
M videt. interrogat querēs: an lapis videt vel nō: ⁊ negato ꝙ
lapis videt. arguit ſophiſta ſic. Quicqd videt hoc videtiſ
lapidē videt aliqs. ergo lapis videt: tūc audiēs iſtā rōnem
nō ꝯſentit iſti rōni: nec vult manere in cōcluſione .ſ. in iſta
lapis videt. Audiēs igit̄ talē rōnē ſophiſticā neſciēs eā ſol-
uere eſſet icōtinēs: qd̄ falſuȝ eſt: vel ſi ꝑus ꝑter rōnē ſophi-
ſticam ꝑus dictā ꝯceſſerit ꝙ lapis videt ⁊ poſtea noluerit
credere illi ꝯcloni nec rōni ſophiſtice ꝑdicte, eſſet inconti-
nens cū ſit egreſſiuus a quadā rōne: ſed hoc eſt falſuȝ .ſ. ꝙ
talis ſit incōtinēs. ergo diffō incōtinentis nō eſt ꝙ eſt greſ-
ſiuus a rōne. [Accidit aūt ex quodā ſermone.] 3° ꝓbat̄ ꝙ
incōtinēs nō eſt egreſſiuus a rōne quacūqȝ: q2 ſi ſic: ſequit̄
incōueniens ꝙ īprudētia cōiuncta cum incōtinentia foret
vtus. ꝯñs eſt īpoſſe: q2 ſic vtus cōponeret̄ ex duob9 vitijs.
ꝯña ꝓbat̄ ſic: quia ponamus ꝑ poſſe ꝙ aliqs ſimul habeat
īprudentiā ⁊ incōtinentiā: tūc ille ꝓpter īprudentiam opi-
nat̄ falſuȝ vtpote fornicari eſt bonū: ⁊ ꝑꝑ incōtinentiā cū N
ſit egreſſiua ab oī opione. operabit̄ cōtrariū illius ⁊ abſti-
nebit ſe a fornicādo qd̄ eſt bonū ⁊ vtutis opus: vel ponat̄
ꝙ ꝓpter īprudētiā opinet̄: ꝙ nō mechari eſt malū: tūc ꝑꝑ
incōtinētiā cū ſit egreſſiua ab oī opinione operabit̄ ꝯriuȝ
illius qd̄ opinat̄: ⁊ ita opabit̄ nō mechari. hoc eſt abſtine-
bit a mechari: qd̄ eſt bonū ⁊ vtutis opus. Dicit ergo ph̄s.
Accidit aūt ex quodā ſermone .ſ. qꝛ incōtinētia eſt egreſſi-
ua ab oī opione: ꝙ īprudētia cū icōtinētia ſit vtus. ⁊ ꝯñaȝ
ꝓbat mō quo dictū eſt. vñ hñs īprudētiā cum incōtinētia
ꝓpter īprudentiā opinabit̄ malū eſſe bonū vel ecōuerſo:
⁊ ꝙ nō opȝ opari bonū ſed malū. ⁊ ꝓpter incōtinētiā que
eſt egreſſiua ab oī opione opabit̄ bonū ⁊ nō maluȝ qd̄ eſt
opus vtutis: ⁊ ſic q ſil eſt īprudēs ⁊ incōtinēs eſt vtuoſus.

¶ Preterea q perſuaſus agit voluptateſqȝ ſequit̄ atqȝ O
eligit: melior eo videbit̄ eſſe qui non ob rōnem ſed ob
incontinentiam agit. Nā facilius curari pōt: qppe cuȝ
poſſit illi diſſuaderi. At incontinens obnoxius eſt ei
prouerbio quo dicimus. Quid inſup bibere opus eſt:
cum ſtrangulat aqua. Etenim ſi nō ꝑſuaſum eſſet ipſi
ea nō agenda eſſe que agit: diſſuaſus tandeȝ ceſſaſſet:
nūc vo ꝑſuaſuȝ eſt ei ⁊ nihilominus talia agit.

¶ Adhuc in ꝑſuaderi opans ⁊ ꝑſequēs delecta- 5° ꝑs.c.
bilia ⁊ eligens melior vtiqȝ videbit̄ eo q nō ꝑꝑ
rōcinationē: ſed ꝑꝑ incōtinētiā. Sanabilior eni
ꝓpter diſſuaderi vtiqȝ. Incōtinēs aūt reus ꝓ-
uerbio quo aimus: qñ aqua ſuffocat quid opȝ
adhuc bibere. Siquidem enim perſuaſus eſſet
que agit diſſuaſus vtiqȝ quieſceret. Nunc aūt
non ſuaſus nihil minus talia agit. P

¶ Hec eſt 5a ꝑs huius capl'i: in qua mouet̄ .5. dubitatio: que
eſt circa ſi° ꝓbabile .ſ. circa bonitatē ⁊ maliciā cōtinentie
⁊ incōtinentie. ⁊ eſt dubiū. vtrū intēperatus ſit peior incō-
tinente vel ecōuerſo. ⁊ eadem dubitatio eſt de cōtinente ⁊
temperato q̄s iſtoꝝ eſt melior: ⁊ arguit ꝓbādo ꝙ inconti-
nens eſt peior intēperato: ⁊ intēperatus melior incōtinen-
te: ⁊ hec eſt ratio. ille q facit malū qd̄ ſibi perſuaſuȝ eſt eſſe
bonū melior eſt q̄ ille q facit malū ſciens illud eſſe malū:
ſed incōtinens facit malū ſciens illud eſſe maluȝ: q2 rō re-
cta manet in incōtinente. vñ incōtinens ſciens delectatio-
nes turpes nō eſſe ꝓſequendas ſequit̄ eas: ⁊ ꝓſequit̄ eas
nō ꝓpter rōcinatiuū corruptū: q2 hȝ rōnē ſanā. Sed intē-
peratus malū qd̄ facit credit eſſe bonū. vñ rō corrupta in-
temperati ꝑſuadet ſibi ꝙ delectationes turpes ſunt proſe-
quende ⁊ bone. igitur incōtinens qui operat̄ maluȝ ſciens
illud eſſe malū peior eſt intemperato q opat̄ malū credēs Q
illud eſſe bonum. huius rōnis minor tn̄ ponit̄ in lr̄a: ⁊ hec
eſt ꝓbatio. Ille qui facit malū qd̄ ꝑſuaſuȝ eſt ſibi eſſe bo͂
eſt ſanabilior ꝓpter hoc ꝙ de facili pōt ſibi diſſuaderi qd̄
credit. Si enim ſibi dicat̄ a ſapiente cui credit ꝙ illud eſt
malū qd̄ facit ⁊ nō eſt faciendū credet ei: ⁊ nō operabitur
illud malū. Sed ille q opat̄ malū ſciens illud eſſe malum
nō pōt iuuari ab aliqua bona ꝑſuaſione: q2 cū ipſe cogno-
ſcat aliqd eſſe malū: puta fornicari: ⁊ tn̄ non effugiet illud
qualr̄ audiēs ab alio hoc eſſe maluȝ fugiet ipm̄ q̄ſi dicat.
certe nullo mō. vñ incōtinēs vȝ eſſe reus ꝓuerbio quo di-
cimus. Qñ aqua ſuffocat bibenteȝ: qd opȝ adhuc bibere.
Dicitur auteȝ hoc prouerbium de hominibus leſis: qui ſi
melius poſſent ſanari ⁊ iuuari a ſeipſis q̄ ab alijs: non iu-
uantur a ſeipſis qualiter poterunt iuuari ⁊ ſanari ab alijs.
Cum ergo incontinens habeat rōnem rectam perſuaden-
tem ꝙ fornicari eſt malū hȝ in ſe ſufficiēter a quo poterit

A vitare illud malũ. Cum igitur ex perſuaſione ꝓprie rõnis non iuuaẽ: imo ledit ⁊ ſuffocaẽ ꝑſequendo fornicationez quid opꝫ ꝙ perſuadeaẽ ab aliis. vnde nõ debet amplius bibere. i. nõ opꝫ eũ perſuaderi ab aliis cũ ipſemet hꝫ in ſe ſufficienter a quo poterit ſuaderi ⁊ malũ vitare. ſ. rectaꝫ rõnẽ. Lincon. dicit hic ꝙ lrã quã exponit Cõmentator hꝫ ſic. Siqdẽ eniꝫ ſupple incõtinens nõ ꝑſuaſus eſſet. qd agit idest nõ cognoſceret ꝙ illud qd agit eſt malum: vtputa ꝙ fornicari qd agit eſt malũ diſſuaſus vtiqꝫ geſceret: diſſuaſus in audiẽdo ab altero: qꝛ fornicari eſt malũ geſceret a fornicari. Nũc aũt ⁊ ſuaſus. ſupple a rõne ꝓpria nihilominus alia agit hõ. Hoc aũt. ſ. nihilominus poniẽ ꝓ vna negatione: quaſi dicat nõ agit alia: ſed ipſum. ſ. fornicari. hec Lincon. ℭ Itẽ dicit Lincon. ꝙ Phs hic intendit ꝙ intẽperatus eſt melior incõtinẽte nõ ſimplr ſed in hoc eſt melior incõtinẽte. ſ. in ꝑſuaderi. ſ. ꝙ ꝑſuaſibilis eſt intẽperatus.

B Nõn ℭ Notãdũ eſt hic. ꝙ Phs nõ ꝓbat hoc ex intentione ꝙ incontinẽs eſt peior intẽperato: nec dꝫ illud poni tanqꝫ ɔclõ Phi ſed tanqꝫ vna rõ faciens dubitare. vñ illud totũ capl'm eſt inqſitiuũ ⁊ nõ eſt in capl'o aliqua ɔclõ ex intentione Phi finalr determinata. vñ inferius capl'o 8° ſoluit Phs iſtã dubitationẽ ex intentione ꝓbans ⁊ tenẽs ꝙ intẽperatus eſt peior incõtinente ⁊ incõtinẽs melior intemperato ꝑ 4ᵒʳ rõnes: tũ qꝛ incõtinẽs eſt ſanabilior cũ ſit poſtmus ſtatiꝫ cũ eſt extra paſſionẽ: ⁊ intẽperatus nõ eſt poſtmus: tum qꝛ intemperãtia eſt cõtinua ⁊ incõtinẽtia nõ eſt cõtinua ⁊ egritudo cõtinua peior eſt nõ ɔtinua: tum qꝛ intẽperãtia eſt malũ latens intẽperatũ: ſꝫ incõtinentia nõ latet incõtinẽtẽ ſaltẽ cũ eſt extra paſſionẽ: tũ qꝛ in incõtinente ſaluaẽ optimũ pñᵐ. ſ. rectũ iudiciũ rõnis de fine qui eſt pñᵐ in agibilibus: ſed in intẽperato nõ manet rectũ iudiciũ de fine.

C ℭ Ad rõnẽ hic factã dõm qñ dꝛ ꝙ ille ꝗ operaẽ malũ ſciens illud eſſe malũ eſt peior illo ꝗ opaẽ malũ ignorãs illud eſſe malũ. Dico ꝙ iſta maior nõ eſt vlr vera niſi cũ duabus ɔditionibus ſupaddendis. ſ. ꝙ ipſe operãs nõ ſit cauſa ſue ignorãtie ſeu falſe credulitatis: ignorantia eniꝫ vel error cuius hõ eſt cã nõ excuſat ipꝫ: vt pꝫ ex 3° huius: ſꝫ intẽperatus eſt cã ſue ignorãtie ⁊ erroris. naꝫ nos ſumus cãe vitioꝝ ⁊ ṽtutum: ṽtutes eniꝫ ⁊ vitia ſunt in nr̃a poteſtate: vt patet ex 3° huius. Alia cõditio eſt ꝙ cetera ab ignorãtia vnius ⁊ ſcĩa alteri⁹ ſint paria qd nõ accidit in ꝓpoſito. Nã incõtinẽs hꝫ cõcupiſcẽtias vehemẽtes delectationũ: ⁊ intẽperatus aut nõ hꝫ hõ cõcupiſcẽtias aut hꝫ eas debiles ⁊ remiſſas: ⁊ min⁹ malus eſt ꝗ fortiter cõcupiſcẽs opaẽ malũ qꝫ ꝗ nõ ɔcupiſcẽs vel debiliter ɔcupiſcẽs opaẽ ſiſe malũ. Qñ ẽt dꝛ ꝙ intẽperatus eſt ſuaſibilis ⁊ incontinens nõ. Dõm ꝑ interemptionẽ. Naꝫ incõtinẽs eſt magis

D ſuaſibilis: qꝛ hꝫ rectã rõnẽ de fine: ⁊ ille ꝗ hꝫ rectã rõnem magis ꝑſuaderi põt per rõnẽ ſuã ⁊ rõnẽ alteri⁹ qꝫ ille ꝗ nõ hꝫ rõnẽ niſi corruptã: magis eniꝫ põt ꝑſuaderi qui hꝫ rõnẽ rectã qꝫ ille qui hꝫ ſolã rõnem corruptam.

ℭ Inſuper ſi circa vniuerſa cõtinentia ſit atqꝫ incõtinẽtia: qͣlis ſit ille qui eſt incõtinẽs abſolute. Nemo. n. hꝫ incõtinentias oẽs. Dicimus aũt quoſdã ſimplr incõtinentes eſſe. Tales igiẽ quedã hac in mã dubitationes emergunt. Horũ aũt alia tollere: alia relinquere opꝫ. Dubitationis enim ſolutio inuentio eſt.

6ª ps ca. ℭ Adhuc ſi circa oĩa incõtinẽtia eſt ⁊ continentia: qs ſimplr cõtinẽs: nullus eniꝫ oẽs hꝫ incontinẽtias: aimus aũt eſſe quoſdam ſimplr. Dubitationes qdẽ igiẽ tales quedã accidũt: horũ aũt hoc qdẽ iterimere opꝫ: hoc aũt relinquere: ſolutio eniꝫ dubitationis inuentio eſt.

ℭ Hec eſt 6ª pars huius capl'i in qua Phs mouet dubitationẽ circa 6ᵐ ꝓbabile. ſ. circa mãm ɔtinẽtie ⁊ incõtinentie. ⁊ eſt vtrũ cõtinẽtia ⁊ incõtinẽtia ſint ſolũ circa ɔcupiſcentias. ſ. delectationes ⁊ triſtitias: vel nõ ſolum ſint circa eas ſed circa iras lucrũ ⁊ honorẽ ⁊ oĩa hui⁹. circa que ſunt vitia ⁊ ṽtutes: ⁊ arguit ꝓbando ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia nõ ſunt circa oẽm mãm moralẽ. ſ. circa ɔcupiſcẽtias lucrũ ⁊ honoreꝫ: ⁊ ſic de oĩbus aliis: qꝛ ſi ſic: nullus foret ſimplr incõtinẽs: nullus eniꝫ inueniẽ ꝗ habeat oẽs incõtinentias: nõ eniꝫ eſt aliqs qui ſit incõtinẽs ɔcupiſcẽtiaꝝ ire ⁊ honoris ⁊ lucri ⁊ ſic de aliis. Nos aũt dicimus aliquos ſimplr incõtinentes: nõ eniꝫ vꝫ ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia ſint circa oĩa. Tales eniꝫ dubitationes accidũt circa pñs ꝓpoſita ⁊ aliquas iſtaꝝ dubitationũ opꝫ interimere: qꝛ falſuꝫ concludũt: ⁊ qͥdã relinquere: vt veruꝫ cõcludẽtes. Hec eſt. n. via ſolõ dubõnis cũ inueniẽ qd ſit veꝝ circa illõ qd dubitaẽ.

E

F

Capitulum tertium in quo premittunẽ duo preambula. ſ. ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia nõ ſunt circa oĩa: ſed circa determinatã mãm: vt circa quã eſt temperantia ⁊ intẽperãtia: ⁊ ꝙ cõtinentia nõ differt ab intemperãtia ꝑ mãm: ſed ꝑ modũ ſe habendi ad materiam: ⁊ oſtenduẽ ꝙ incõtinens eſt ſciens ⁊ qualiter ſciens.

ℭ Primũ itaqꝫ cõſiderandũ eſt ſi incõtinentes ſciẽtes agant: nec ne: ⁊ quonã mõ ſcientes. Deinde circa que ſit incõtinens ponẽdus ⁊ cõtinens. Utrũ circa voluptatẽ omnẽ atqꝫ dolorẽ: an circa definitas quaſdam voluptates atqꝫ dolores. Et vtrũ idẽ ſit an diuerſus cõtinens atqꝫ conſtãs. Similr ⁊ de ceteris que ad hãc attinent cõtẽplationeꝫ. Eſt aũt cõſiderationis initiũ: vtrũ cõtinẽs ⁊ incontinẽs: iis circa que verſanẽ differant: an mõ. Dico aũt ſic vtrũ incõtinẽs ex eo ſoluꝫ ſit cõtinens: qꝛ circa hec verſaẽ an nõ: ſed ipſo modo: an vtriſqꝫ. Deinde ſi ɔtinẽtia ⁊ incõtinẽtia ſint circa vniuerſa: nec ne: neqꝫ. n. circa oĩa verſaẽ iis qui eſt incontinẽs abſolute: ſed circa ea circa q̃ eſt intẽperãs: neqꝫ ſimplr ſeſe hꝫ ad illa. Eſſet eniꝫ incõtinentia ac intemperãtia idẽ: ſed hoc mõ. Nã ille quidẽ eligens ducitur putans ſemꝑ oportere perſequi voluptatẽ preſenteꝫ. Incõtinẽs aũt nõ putat qdẽ perſequiẽ tamen.

G

PRimũ qdẽ igitur intendendũ. vtrũ ſcientes vel nõ: ⁊ qualr ſcientes. Deinde circa qualia cõtinentẽ ⁊ incõtinenteꝫ ponendũ. Dico aũt veꝫ circa oẽꝫ delectationẽ ⁊ triſtitiã vel circa quaſdaꝫ ſegregatas: ⁊ cõtinentẽ ⁊ ꝑſeuerãtiuũ. vtrũ ideꝫ vel alterũ eſt: ſilr aũt ⁊ de his quecũqꝫ cognata ſpeculationis ſunt hui⁹. ℭ Eſt aũt principiũ intentionis. vtrũ cõtinẽs vel incõtinens ſunt in circa que vel in qualr habẽtes drĩaꝫ. Dico aũt vtrũ in circa h eſſe ſolum incõtinens vel nõ: ſed in vt vel nõ: ſꝫ in ex ambobus. ℭ Deinde ſi circa oĩa ſunt incõtinẽtia ⁊ cõtinentia vel nõ. ℭ Neqꝫ. n. circa oĩa eſt ſimplr incõtinens: ſed circa que intemperatus. ℭ Neqꝫ eniꝫ in aliqd hoc ſimplr habere. Idem eniꝫ vtiqꝫ eſſet intẽperantie: ſed in ſic hñe. Hic qdem enim duciẽ eligens exiſtimans ſemꝑ oportere preſens delectabile perſe-

Cap. 3ᵐ p. tex. ꝯ. li hui ubi. pᵃ pa. ca. D

I qui:hic aũt nõ exiſtimat qdem perſequit̃ aũt.

Tertiũ c. p trac. diui in tres p tes pn. **Iſtud eſt** 3ᵐ caplm primi tractatus in quo pncipalr ſoluit̃ prima dubitatio in 2ᵒ caplo mota. ⁊ continet tres partes. In pͥma ponunt̃ duo preambula neceſſaria ad ſolonẽ dicte dubitatõis. In 2ᵃ ibi[De eo qdẽ.] remouet falſaz ſolutionẽ ad dictã dubitationẽ. In 3ᵃ parte ibi[Sed qꝛ dupl'r.] ponit̃ vera ſolutio dubitationis. In pᵃ igit̃ pte ꝑponit intẽtionẽ dicens ꝙ pͥmo eſt cõſiderandũ vtrũ ſint ſimul incõtinentes ⁊ ſcientes: vel non. ⁊ ſi ſic: per quẽ modũ ſunt ſcientes: ⁊ hec dubitatio pͥmo ſoluit̃: qꝛ ex eius ſolutione põt apparere. vtꝝ icõtinẽtia ſit vel nõ: ſiue vtrũ incõtinẽtia poſſit eſſe vel nõ. Socrates eniz negauit incõtinentiã eſſe ⁊ poſſe eſſe: ꝑpter hoc ꝙ dixit ꝙ nullus põt operari malũ ſciens illud eſſe malũ. ⁊ per ꝯñs ꝙ nullus põt eſſe incõtinẽs. Cõſiderandũ ẽt eſt circa qualia: hoc

K eſt circa quales delectationes ⁊ triſtitias ſunt cõtinentia ⁊ incõtinentia. vtrũ circa oẽs delectationes ⁊ triſtitias vel circa aliquas determinatas ⁊ nõ circa oẽs: ⁊ vtrũ cõtinens ⁊ pſeuerãs ſint idẽ vel diuerſi: ⁊ de oĩbus alijs eſt cõſiderandũ que ſunt cognata: hoc eſt que cõueniẽtiã hñt cum hac ſpeculatione.[Eſt aũt pͥncipiũ.] Ad ſoluendũ aũt qõnez pͥncipalẽ. ſ. an incõtinẽs ſciens ſit vel nõ: opꝫ preſcire duo pͥambula. pᵐ. vtrũ cõtinẽs ⁊ incõtinens habeãt dr̃iaz ab alijs habitibus moralibus in circa que: idest in hoc ꝙ ſunt circa determinatã mãm circa quã nõ ſunt alij habitꝰ morales: ſicut manſuetudo differt ab alijs v̓tutibꝰ per hoc ꝙ eſt circa determinatã mãm: puta circa iras. aut cõtinẽtia ⁊ incõtinẽtia differunt in qualiter: hoc eſt aut differunt cõtinẽtia ⁊ incõtinẽtia ab alijs ſolum in mõ ſe habẽdi ad mãz circa quã eſt: vel differũt in ex ambobus: hoc eſt. vel per vtrũqꝫ. ſ. tam per hoc ꝙ ſint circa determinatã mãm:

L ꝙ̃ per hoc ꝙ alium modũ habent circa mãm ꝙ̃ alij habitus. Eſt ergo qõ. vtruz cõtinẽtia ⁊ incõtinentia differũt ab alijs ſolũ ꝑ mãm: vel ſolũ per modũ habendi ſe circa materiã: vel per vtrũqꝫ. ſ. per mãm ⁊ modũ habẽdi circa materiã.[Deinde ſi circa oĩa.] 2ᵐ pͥambuluz qõ opꝫ ſcire eſt, vtrũ cõtinentia ⁊ incontinentia ſint circa oĩa. hoc eſt circa totam mãm moralez. vel ſunt circa mãm determinatam.[Neqꝫ eniz circa oĩa.] Illud dubiũz 2ᵐ pͥmo ſoluit̃: ⁊ hec eſt ſolutio. ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinentia nõ ſunt circa oĩa: ſed circa determinatã mãm. ſ. circa quã ſunt tẽperantia ⁊ intẽperãtia cuiuſmodi ſunt delectatiões tactꝰ ⁊ guſtus.[Neqꝫ in hoc ſimpl'r.] Primũ dubiũ. ſ. ꝑ qd differũt cõtinentia ⁊ incõtinẽtia ab alijs. vtrũ ſolũ per mãm vel in mõ habẽdi, ſoluit̃ ⁊ eius ſolutio eſt pͥambulũ 2ᵐ: ⁊ eſt ſolutio hec ꝙ cõtinentia ⁊ incõtinentia nõ differũt ab alijs habitibus ſolũ per mãm: ⁊ hec eſt ꝯclõ 3ᵃ huius libri que ꝑbatur ſic. Si

4ᵃ cõclõ huiᵘ. t. li. M cõtinẽtia ⁊ incontinẽtia ſoluz per mãm differrent ab alijs habitibus: tũc cõtinẽtia ⁊ incõtinentia eſſent eadem cum habitibus qui ſunt circa eandẽ mãm circa quã ſunt continentia ⁊ incõtinẽtia: qꝛ nõ haberent ꝑ qd differrent ab illis: ſed hoc eſt falſuz: qꝛ ſi ſic eſſet cõtinentia ⁊ incõtinẽtia eſſent eadẽ cũ tẽperantia ⁊ intemperãtia cum oĩa iſta habeant eandẽ mãm: eadez eniz eſt mã temperantie ⁊ intẽperantie cõtinentie ⁊ incõtinentie. ſ. cõcupiſcẽtie tactus ⁊ guſtus. Si ergo incõtinentia ⁊ intemperantia nõ differãt in materia ſed ſunt circa eandez mãm: opꝫ videre per qd differant: qõ ſoluens phs dicit ꝙ incõtinentia ⁊ intemperantia differunt in ſic ſe habere. i. in modo ſe habendi circa mãm: qꝛ aliter ⁊ aliter ſe habent circa eandez mãm: qꝛ intemperatus ex electione ducit̃ ad ꝓſequendũ delectationes turpes: quaſi exiſtimans ꝙ opꝫ proſequi delectabile preſens: ſed incõtinens non ſic exiſtimat: ⁊ tñ proſequit̃ delectabile pͥſens qõ nõ exiſtimat eſſe ꝓſequẽdũ. Lincon. dicit ꝙ incõtinẽtia eſſet idez intemperantie ſi nõ differrẽt

in modo cum conueniant in ſubſtantijs. i. in obiectis. i. in materia: circa quam habent fieri. N

Si itaqꝫ vera ſit opinio ſed nõ ſcia qua tranſgredientes incõtinenter hoĩes agunt: nihil refert ad rõnẽ. Nõ nulli naqꝫ eorũ qui opinant̃ nõ ambigunt: ſed arbitrantur exacte eum ſcire. Si. igit̃ opinantes ex eo qꝛ remiſſe credũt magis ꝙ̃ ſcientes cõtra ſuam agent exiſtimationez nihil differret ab opinione ſcia. Sunt enim qui non minus opinioni ſue ꝙ̃ alij ſue ſcientie credunt: vt ex Heraclito patet.

De eo qdem igitur qõ eſt opinionẽ veraz ſed nõ ſciaz eſſe ꝑterꝙ̃ icõtinẽter agũt: nihil differt ad rõnem. Quidã eniz opinantiũ non dubitant 2ᵃ ps ca.

ſed exiſtimant certe ſcire. Si igit̃ ꝑpter quietẽ O credere opinantes magis ſcientibus ꝑter opionẽ agũt: nihil differt ſcia ab opione. Quidã. n. credunt nihil minus qbus opinant̃: ꝙ̃ alteri qbus ſciunt: manifeſtat aũt Heraclitus.

Hec eſt 2ᵃ ps pͥncipalis huius capl'i: in qua phs remouet falſaz r̃ſionẽ ad iſtam dubitationẽ. vtrũ incontinens ſit ſciens illud eſſe maluz qõ operatur. vel non ſit ſciens: ⁊ hec eſt reſponſio ꝙ incõtinens nõ operatur malum ſciens illud eſſe maluz: ſed opinans illud eſſe malũ. vnde dicunt ꝙ cognitio circa quã icõtinẽs agit eſt opinio ⁊ nõ eſt ſcia: qꝛ eniz opinio eſt cognitio debilis ⁊ ſciẽtia cognitio firma: ideo põt incõtinẽs agere cõtra opinionẽ: ⁊ nõ cõtra ſciaz. Iſtaz reſponſionẽ remouet phs. d. ꝙ nihil differt ad rõnez: ſiue illa opinio circa quã incõtinẽs agit ſit opinio ſiue ſcientia. Nã per eandẽ rõnẽ poteſt ꝑbari ꝙ non eſt opio: per quã ꝑbatur ꝙ nõ eſt ſcia. nam quidaz incontinentes P operantes nõ habent debilem adheſionẽ quaſi dubitãtes ſed exiſtimãt ſe certitudinaliter ſcire illud circa qõ agunt: nõ ergo eſt dõm ꝙ opinantes magis agunt cõtra opinionem ꝙ̃ ſcientes contra ſciam propter quietem. i. debiliter credere opinantes. Naz quãtũ ad hoc. ſ. firmiter credere cognitis nõ differunt ſcia ab opinione. nam qdam nõ minus credunt opionibus qbus opinant̃ ꝙ̃ alijs veris ſcientijs qbus vere ſciunt: ⁊ hoc pꝫ per Heraclituz q ita firmiter adherebat opinioni qua opinabatur omnia ſemꝑ moueri ſicut geometer adheret ſcientie huius concluſionis: triangulus habet tres angulos ⁊c. Intelligendum ꝙ ſi Nõnᵐ relatiuum, quibus, in ꝑpoſito nõ refert res opinatas ⁊ ſcitas: quia tunc fuiſſet dicendum: ⁊ que opinant̃ ⁊ que ſciũt. Sed refert opiniones ⁊ ſcientias. opinionibus enim formaliter opinamur: ⁊ ſcientijs formaliter ſcimus. Intelligendum eſt etiam ꝙ hic rationabiliter poteſt poni vna Nõnᵐ Q concluſio. ſ. 4ᵃ huius libri ꝙ ſi inconueniens ſit ſciam in 4ᵃ cõclõ huiᵘ. t. li. incontinente contratendere concupiſcentie inconueniens eſt opinionem cõtratendere concupiſcentie. hec concluſio ꝑbatur ſic. Si inconueniens ſit ſciam cõtratendere concupiſcentie ꝑpter firmitatem ⁊ fortitudinem ſciẽtie: quia enim ſcientia eſt cognitio fortis ⁊ firma: ideo nõ põt aliqs agere contra ſciam. vt dixit Socrates. Cum igitur aliqua opinio in incõtinente ſit ita fortis ⁊ firma ſicut ſcientia: vt patet: quia quidam non minus credunt opinionibus quibus opinantur ꝙ̃ alijs ſcientijs quibus vere ſciunt: ſequit̃ ꝙ ſi inconueniens ſit ſcientiam contratendere cõcupiſcẽtie in incõtinente: ita incõueniens eſt opinionẽ firmã contratẽdere ꝯcupiſcentie in incõtinente. Sciendũ aũt ꝙ ex dictis phi in precedentibus ⁊ ex dictis hic poteſt talis ratio ad ꝑbandum concluſionez formari opinio incontinentis cõtratẽdens ꝯcupiſcẽtie: aut eſt fortis ⁊ firma: aut

A debilis ⁊ remiſſa.ſi ſit fortis ⁊ firma:tūc ſi incōtinēs ſit ſciētē agē ꝫ ſciaꝫ ſuā ꝑꝑ fortitudinē ⁊ firmitatē ſcie:icōtinēs erit fortiter ⁊ firmiter opinātē agē cōtra opionē ſuaꝫ fortē ⁊ firmā:⁊ ita ſi incōtinēs ſit ſciam ꝯtratendere cōcupiſcentie in incōtinēte incōtinēs eſt opionē fortē ⁊ firmā cōtratendere cōcupiſcentie in incōtinēte:⁊ illud pꝫ ex dictis ꝓhī hic.nec pōt dari aliud mēbrū.ſ.ꝙ opio incontinentis ꝯtratendens ꝯcupie eſt debilis ⁊ infirma:qꝛ tunc incōtinens agens ꝯtra hꝰ opionē debilē ⁊ remiſſaꝫ:ſuccūbens fortibus ꝯcupiſcentijs nō eſſet vituperādus:ſꝫ eſſet venia dignus:⁊ ſic incontinentia nō eſſet malitia.vñ cum cōcupiſcentia in cōtinente ſit multo fortior ꝗ̄ opio debilis eiuſdē:⁊ nō eſt vituperādus qui trahiť ⁊ vinciť a fortiori nō eſſet incōtinens ſequēs ꝯcupiſcentiā ſuam vituperādus nec incontinentia eſſet malitia.

B ¶ Sed cū dupľr dicať ſcire(nam ⁊ iis qui ſciam quidem hꝫ nō aūt vtiť ipſa:⁊ iis q vtiť diciť ſcire)hec inter ſeſe differunt:habentē inquā ſciaꝫ ac nō cōtēplantē ⁊ habentē at cōtēplantē:agere ea que agere nō opꝫ. Hoc eniꝫ videť abſurdū.Sed nō ſi agat nō cōtemplando. Preterea cū ꝓpoſitionū duo ſint modi:nihil ꝓhibet vt qſpiā agat ꝯtrariū eiꝰ qꝺ ſcit:ſi hēat qdem vtraſqꝫ: vlī tñ ⁊ nō ꝑticulari ꝓpoſitiōe vtať. Nā ea que aguntur ſingularia ſunt.Differt aūt ⁊ ipſuꝫ vle:nā aliud eſt in ipſo:aliud in re:vt oī hoī ſicca cōducunt:⁊ hic eſt hō: vel ſiccū eſt qꝺ eſt tale.Sed ſi hoc ſit tale:aut non hꝫ: aut nō operať. Magna igitur per hos emerget vtiqꝫ dr̃ia modos:atqꝫ adeo vt hoc qdem mō nō abſurduꝫ eē:alio v̄o mō mirabile videať. Preterea fit vt hoies

C ſciam habeant alio mō ꝗ̄ nuper diximus. Nā in habēdo qdē:ſed nō in vtendo differentē cernimus habitū vt qſpiā ⁊ habeat quodāmō ⁊ nō habeat ipſum:qlis eſt dormiens ⁊ furēs ac ebrius. At hoc mō diſponuntur ii qui ſunt in ꝑturbationibꝰ cōſtituti:nā ire ⁊ cupiditates veneree ceteraqꝫ ſilia corpus ēt manifeſte ꝑmutant:atqꝫ nōnullos ⁊ in furorē ac inſaniā adigunt. Patet igiť dōm eſſe incōtinētes perinde ſeſe hēe atqꝫ hi ſūt affecti. Dicere aūt eas ſnias q̄ a ſcia ꝓficiſcunť nullū eſt ſignū. Eteniꝫ ii q ſunt in hiſce ꝑturbationibꝰ cōſtituti demonſtrationes ⁊ carmina dicūt Empedoclis. Et qui primūꝫ diſcunť:nectunt qdem orationes: ſed nondū ſciunt. Opꝫ.n.ipſoꝝ inſideant menti ad qꝺ tēpore opus eſt. Quare putādū eſt vt hiſtriones poe-

D mata recitant:ſic ⁊ incōtinenter agētes ſnias dicere.

ſᵒ ꝑa.c. ¶ Sed qꝛ dupľr dicimus ſcire:etenim hn̄s qdē nō vtens aūt ſcia:⁊ vtens dr̄ ſcire:differt h habentē qdē nō ſpeculantē aūt:⁊ h hēe ⁊ ſpeculātē agere que nō opꝫ agere. Hoc.n. vr̄ durū:ſed nō ſi nō ſpeculās. ¶ Adhuc qꝛ duo modi ꝓpoſitionū qbus opꝫ vti habentē qdē vtraſqꝫ nihil ꝓhibet operari:que ꝑter ſciam vtentē qdē vlī: ſed nō ea que hꝫ ꝑtem:opabilia eniꝫ ſingularia. ¶ Differt aūt vle.hoc qdē enim in ſeipſo:hoc aūt in re eſt:puta qm̄ oī hoī cōferūt ſicca:⁊ qm̄ iſte hō vel ſiccuꝫ qꝺ tale:ſed ſi tale vel nō hꝫ vel nō operať. ¶ Scdm̄ vtiqꝫ hos differt modos ipoſſe quātū vt videať ſic qdē ſcire nihil incōue-

E niēs:aliter aūt admirabile. ¶ Adhuc hēe ſciaꝫ ſm aliū modū a nūc dictis exiſtit hoibus:in habere qdē eniꝫ nō in vti aūt differenteꝫ videmus habitū:quare ⁊ hēe aliqualr ⁊ nō habere puta dormientē ⁊ vinolentū:ſed tñ ſic diſponunť in paſſionibꝰ exñtes:ire eniꝫ ⁊ cōcupiſcētie venereoꝝ ⁊ q̄dā taliū manifeſte ⁊ corpus tranſmutant:qbuſdā aūt ⁊ inſanias faciunt:manifeſtuꝫ igiť qm̄ ſilr habere dōm incōtinētes his. ¶ Di-

F cere aūt ſermones eos q a ſcia nullū ſignū eius qꝺ eſt opari ſm ſciam:etenim in paſſionibꝰ his exiſtentes demōſtrationes ⁊ verba dicūt Empedoclis:⁊ primū diſcētes cōplectunť qdē ſermones:ſciūt aūt nequaꝗ̄:opꝫ eniꝫ ꝯnaſci.Hoc aūt tpe idiget:quare queadmoduꝫ ſimulantes ſic exiſtimandū dicere ⁊ incōtinentes.

¶ Hec eſt 3ᵃ pars huius capľi:in qua ꝓhs ponit verā ſolutionē dubitationis.ſ.vtꝝ aliqs poſſit eſſe ſimul ſciens ⁊ incōtinens ⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas:in ꝑma particula ponunť tres diſtinctiones ꝑ quas pōt dubitatio tripľr ſolui. In 2ᵃ ibi[Adhuc aūt ⁊ ſic nālr.]ſoluit dubitationē ſm nālem ꝓceſſuꝫ ſcie practice applicando ꝑdictas diſtinctiones ad ꝓpoſitū. In ꝑma ḡ ꝑticula ponunť tres diſtinctiōes. ꝓ ria eſt ꝙ ſcire eſt duplex.ſ.in habitu ⁊ actu. Scire in actu eſt actu cōſiderare ſm ſciam. Scire in habitu eſt habere habitū ſcie:aliqs eniꝫ dr̄ ſciens qui hꝫ habitū ſcie:ſꝫ actu nō cōſideret:ſicut hn̄s artē ſyllogiꝫādi:nō tñ actu ſyllogiꝫās dr̄ ſcire ſyllogiꝫare. Dr̄ etiā aliqs ſcire ſyllogiꝫare q hꝫ artē ſyllogiꝫandi ⁊ actu ſyllogiꝫat:per hanc diſtinctionē pōt dubitatio ſolui ꝙ aliqs pōt eſſe ſimul incōtinēs ⁊ ſciēs in habitu ⁊ nō pōt aliqs eſſe incōtinēs ⁊ ſciens ſimul in actu: pōt eniꝫ fornicari aliqs ſciēs in habitu ꝙ fornicari eſt malum:ſed nō pōt aliqs fornicari ⁊ ſilr actu cōſiderari ꝙ fornicari eſt malū.hoc eniꝫ vr̄ durum vt dicit ꝓhs ꝙ in actu cōſideret aliqs aliqd eſſe malū:⁊ tñ opereť illud:ſꝫ nō eſt durū ꝙ aliqs opereť ſciēs ⁊ nō ꝯſiderans illud eſſe malū. ¶ Et ſi dicať ꝙ oīs hn̄s ſciam eſt ſciēs in actu:ſicut oē habens ſanitatē eſt ſanū in actu:ſed actu ſciēs nō pōt incōtinenter agere.ergo nullus ſciēs aliqd eſſe malū pōt agere illud:⁊ ꝑ ꝯñs nullus ſciens eſt incōtinēs. ¶ Dōm ꝙ ſcire in actu eſt duplex.in actu ꝑmo ⁊ in actu 2ᵒ. Scientia q̄ eſt habitus eſt actus ꝑmus:ſed cōſiderare ſm ſciam eſt actꝰ ſcd̄s.per hoc dōm ꝙ nullus ſciēs actu 2ᵒ incōtinēter agit: ſciens tñ actu ꝑmo pōt incōtinēter agere.vñ ſciens in habitu pōt agere nō ſm habitū. Exēplū Euſtratij habēs habitū grāmatice intendēs circa aliqd aliud habens intellectū circa aliud occupatum.interrogatus de aliqua ſyllaba vtrū ſit breuis vel longa ⁊ dicat ꝙ eſt breuis cuꝫ ſit longa peccat in grāmatica:qꝛ nō in actu cōſiderat illud qꝺ q̄riť: nec hꝫ intellectū circa hoc occupatum ſed circa aliud:⁊ ita pōt icōtinens hn̄s habitū ſcie peccare circa aliud cuiꝰ ſciētiā hꝫ.[Adhuc qꝛ duo modi ꝓpoſitionū.] 2ᵃ diſtinctio talis eſt. Sicut ſunt duo modi ꝓpoſitionū qbus vtiť rō practica:ſcilꝫ ꝓpoſitio vlis:⁊ particularis ideſt ſingularis:ita dupľr cōtingit ſcire.ſ.in vli ⁊ in particulari. Et ꝑ hāc diſtinctionē pōt ſolui dubitatio ſic. Sciens ꝓpoſitionē in habitu tam ꝓpōnē vlem ꝗ̄ ſingularē:actu cōſiderās ꝓpoſitionem vlem ⁊ nō actu cōſiderās ꝓpoſitionem ſingularem pōt operari contra ſcientiam quā habet in habitu tam de vniuerſali ꝗ̄ particulari:⁊ ꝯtra ſcientiā in actu quā hꝫ de ꝓpoſitione vli:vñ qñ nō cōſiderat actu ipꝫ ſingulare pōt

Scire 2ᵒ

G

Inſtātia

Solo.

Scire in actu 2ᵒ.

C

D

I agere cõtra ſciam quã hȝ de vlī ⁊ pticulari. ⁊ hui⁹ rõ eſt: qꝛ
opationes ſunt circa ſigularia: hec eſt ergo diſtinctio. Sci
re enī eſt duplr̄ in vlī ⁊ in pticulari: ⁊ vtrūqȝ eſt duplex. ſ.
in habitu ⁊ in actu: cõtra ſciam in vlī tam in actu q̄ȝ in ha
bitu põt qs agere: ſed cõtra ſciaȝ in pticulari ⁊ in actu nõ
põt qs agere. [Differt aūt vle.] Et qꝛ iaȝ locutus eſt de vlī
dicẽs ꝙ ſciẽs vle põt pter ſciam agere: ⁊ hoc forſitan non
eſt vlr̄ verū: dicit qualr̄ eſt verū ⁊ qualr̄ nõ: ⁊ dicit ꝙ vle
duplr̄ accipi põt. vno mõ put eſt in ſeipſo abſolute nõ cõ
parando ipſuȝ ad ſingularia: vt ſi dicat̄ ꝙ oī hoī cõferunt
ſicca. Alio mõ põt accipi vt eſt in re. i. vt cõtinet ſub ſe cer
tū ſingulare: puta illud ſingulare. Iſti hoī conferunt ſicca:
vel iſte eſt hõ: vel hoc eſt ſiccū. Põt ergo cõtingere ꝙ ali
qs ſciat ⁊ in actu ⁊ in habitu vle ſȝ ſe cõſideratū: ⁊ tñ ope
ret̄ pter ſciam quã hȝ de vlī ſic ꝯſiderato. Sed ſi opetur
K pter ſciam quã hȝ de vlī in hoc ꝯſiderato ideſt in hoc ſin
gulari: vel nõ hȝ: ideſt habitu nõ cognoſcit: vel nõ opat̄. i.
ꝯtra ſciaȝ in actu ⁊ habitu quã hȝ de vlī cõſiderato in hoc
ſingulari nõ põt agere ꝯtra hoc ſingulare: qꝛ eoipſo ꝙ hȝ
ſciam in actu de vlī cõſiderato put eſt in hoc ſingulari hȝ
ſciaȝ in actu de h̄ ſingulari. [Scdm vtiqȝ hos differt mo
dos ipoſſe q̄tū.] ideſt multū: hoc eſt. multum differt dicere
ipoſſe accidere ſm̄ iſtos modos. ſ. ſcire in habitu ⁊ in actu
ſcire in vlī ⁊ in pticulari: qꝛ vno mõ ſcire ⁊ agere preter
ſciaȝ eſt incõtiniẽs: ⁊ alio mõ nõ eſt incõtiniẽs. [Adhuc
hr̄e ſciam.] 3ᵃ diſtinctio eſt de ſcia in habitu. Nā aliqs põt
hr̄e ſciam in habitu ⁊ nõ in actu duplr̄. vno mõ põt qs in
vigilia. i. in bona diſpõne exiſtẽs hr̄e ſciam ⁊ nõ in actu cõ
ſiderare ſȝ illā: põt tñ cõſiderare ſi velit: ⁊ talis hȝ habitū
ſcie ſolutū nõ ligatū nec īpeditū. Alio mõ põt qs hr̄e hitū
ſcie ligatū: ita ꝙ nõ põt tūc exire in actū: qũo dormiẽs vel
ebrius dī hr̄e hitū ſcie: ⁊ talis hñs habitū ſcie ligatū vno
L mõ dī ſciẽs. alio mõ dī nõ ſciẽs. ſm̄ eniȝ ꝙ hȝ habitū ſcie
dī ſciẽs: ſed ſm̄ ꝙ nõ põt exire in actū ꝓpter īpedimentū
dī nõ eſſe ſciens. Scdm iſtā diſtinctionē ſoluit̄ dubitatio
3ᵒ mõ ꝙ incõtinẽtes ſunt ſilẽs hñtib⁹ hitū ligatū: incõtinẽ
tes eniȝ ſunt ſilẽs dormiẽtib⁹ ⁊ ebriȝ: paſſiones eniȝ vehe
mentes vt ire ꝯcupiſcẽtie venereoꝝ ⁊ hꝯ paſſiones nõ ſo
lū tranſmutãt aīam ſȝ trāſmutãt corpus. i. ipſaȝ corp⁹ alte
rant ⁊ inſanire faciūt: ⁊ ponit Euſtratius exēplū. p. Si enī
qs ira detinet̄ videbim⁹ vtiqȝ eius oculos rubentes. Silr̄
aūt ⁊ ſi qs vehemẽter diligit mulierē videbis vtiqȝ facieȝ
eius pallidā. Silr̄ aūt ⁊ vehementer diligẽtes mulieres a
ſupabūdāti amore in inſaniā cõuerſi ſunt ⁊ extra ſe poſiti
effecti ſunt. Ex his ſoluit̄ dubitatio ſic. Incõtinentes ſunt
ſimiles ebriȝs ⁊ inſaniẽtib⁹: qꝛ hñt habitū ſcie ligatū ſicut
dormientes: ſed dormientes ⁊ ebriȝ agunt qñqȝ ꝯtra ſciaȝ
ligatā quã hñt: ⁊ ꝓpter hoc icõtinẽtes cū ſint ſilẽs his pñt
M agere ꝯ ſciam ligatā: vñ agere pñt ꝯ ſciam practicā in ſin
gularib⁹ ligatā. [Dicere aūt ſermones.] Sȝ qꝛ aliqs poſſet
dicere. ꝙ incõtinẽtes dicūt ſermones q vident̄ ꝓcedere a
ſcia ⁊ circa ſingularia ꝙ fornicari eſt malaȝ: ⁊ ꝙ fornicari
cū hac muliere pulchra eſt fugiẽdū. Et ſic videt̄ ꝙ incon
tinẽtes nõ habeāt ſciaȝ ligatā: ſed ſolutā: iõ ph̄s excludit
illud. d. ꝙ hoc. ſ. ꝙ dicūt ſermones ſcie nõ eſt ſignū ꝙ ha
beant habitū ſolutū: qd̄ pȝ p duo exēpla. pᵐ eſt illi q ſunt
in paſſionibus vt ebriȝ ⁊ furioſi voce ꝓferunt demõſtrõnes
geometricas ⁊ dicūt v̄ba Empedoclis: que ſunt difficilia
ad intelligẽdū: qꝛ metrice ph̄iaȝ ſcripſit: ⁊ hꝯ ſermones ſunt
ſermones ſcie: ⁊ tñ ſic diſpoſiti nõ hñt ſciaȝ ſolutā. 2ᵐ exē
plū eſt: pueri cū pmo addiſcūt litteraturā ꝯiungūt ſermo
nes quos ꝓferūt: ſed nõ cognoſcunt eos nec mente intelli
gunt qd̄ per ſermones quos ꝓferūt ſignificat̄. [Ad hoc
eniȝ ꝙ hõ intelligat hꝯ ſermones quos in mente cõiungit:
opȝ ꝙ fiant ei quaſi cõnaturalia p ꝑfectā īpreſſionē ipſoꝝ

intellectui ad qd̄ hõ īdiget tēpore: ⁊ ita eſt de incontinẽte: N
q̄uis eniȝ dicat nõ eſt mihi bonū ꝓſequi tale delectabile:
tñ nõ ita ſentit in corde. vñ eſtimādū eſt ꝙ incontinentes
dicant hꝯ verba quaſi ſimulantes: qꝛ aliud ſentiunt in cor
de ⁊ aliud ꝓferunt ore: ⁊ ſic cum incontinentes agunt hñt
ſcientiā impeditā nõ potentē pro tunc exire in actū.

¶ Inſup ⁊ hoc mõ qſpiam naturalr̄ inſpexerit cauſaȝ.
Opinionū. n. alia eſt vlis: alia de ſingularibus: qbus
iaȝ ipſe preſidet ſenſus. Atqȝ cū ex ipſis rõ fuerit vna:
aīa cõcluſuȝ ipſuȝ in cõtēplandis qdē dicat: in agẽdis
aūt rebus cõtinuo agat neceſſe eſt. Nā ſi oē dulce gu
ſtare opȝ: ⁊ hoc eſt dulce vt vnū qd̄ ſingulariū: is hoc
ſimul ⁊ agat qui põt nec ꝓhibet̄ neceſſe eſt. Cū igitur
vna qdē vlis ineſt opinio guſtare vetãs: alia v̄o dicit
oē dulce voluptatē afferre: ⁊ hoc eſſe dulce: hec autē O
operat̄: atqȝ ineſt forte cupiditas: illa qdē hoc fugere
dicit. Cupiditas aūt ducit: mouere eniȝ ſingulas ptes
põt: quare fit vt a rõne quodāmõ ⁊ opinatione incon
tinenter agat̄: nõ tñ p ſe cõtraria: ſed p accidẽs. Cupi
ditas. n. recte rõni ſed nõ opinatio aduerſat̄. Quare ⁊
ꝓpter hoc beſtie nõ ſunt incõtinẽtes: qꝛ nõ vleȝ exiſti
mationē ſed ſingulariū imaginationē atqȝ memoriaȝ
habēt. Qũo aūt ſoluit̄ ignoratio ac rurſus fit inconti
nens ſciẽs: eadē eſt rõ ⁊ de ebrio ⁊ dormiente: ⁊ nõ eſt
huius ꝓpria perſcrutationis: quā qdē a nālibus audi
re opȝ. Cū aūt vltima ꝓpoſitio rei ſit ſenſibilis opina
tio: atqȝ actuū dñā: hāc incõtinẽs aut nõ hȝ dudū eſt
in ꝑturbatione: aut ſic ſe hȝ vt in habendo nõ ſit ſcire:
ſed dicere perinde atqȝ temulẽtus: Empedoclis car
mina ꝓfert. Et qꝛ terminus extremus nõ eſt vlis nec
ad ſciaȝ vt vlis attinet: atqȝ id accidere vī qd̄ Socra
tes querebat. Nõ eniȝ ea que ꝓprie ſcia eſt poteſtate
ſit ꝑturbatio nec ipſa ob ꝑturbationē diſtrahit̄: ſȝ ſen
ſitiua. De his igit̄ ſi ſciẽs īquā incõtinẽs an nõ ſciens
⁊ quonā mõ ſciẽs icõtinẽter agat: tot a nobis ſint dcā
¶ Adhuc autē ⁊ ſic nālr̄ vtiqȝ aliqs reſpiciet
cām: hec qdē eniȝ vlis opio. Altera aūt de ſin
gularib⁹ eſt quoꝝ ſenſus iaȝ ꝓprius. Cū autem
vna rõ fiat ex ipſis: neceſſarium cõcluſuȝ h̄ qdē
dicere aīam: in factiuis aūt opari cõfeſtim: puta
ſi oē dulce guſtare opȝ hoc aūt dulce vt vinuȝ: M
aut aliqd̄ ſingulariū: neceſſariū potentē ⁊ non
ꝓhibitū ſimul hoc ⁊ operari. Qñ qdē igit̄ vlis
in ſit ꝓhibẽs guſtare. Hoc aūt qm̄ oē dulce de
lectabile: hoc aūt dulce: hoc opat̄. Si forte aūt
ꝯcupiſcentia in exñte: hec qdem dicit fugere h̄:
cõcupiſcẽtia aūt ducit: mouere eniȝ vnāquāqȝ
põt pticularuȝ. Quare accidit a rõne aliqualr̄ ⁊
opione incõtinẽter agere. Nõ ꝯtrarie aūt ſȝ ſe
ipſaȝ: ſed ſm̄ accidẽs: cõcupiſcẽtia eniȝ ꝯtraria;
ſed nõ opinio recte rõni. ¶ Quare ⁊ ꝓpter hoc
beſtias nõ incõtinentes: qm̄ nõ habēt vlem opi
nioneȝ: ſed ſingularium phantaſiam ⁊ memo
riam. ¶ Qualr̄ aūt ſoluit̄ ignorantia: ⁊ rurſus
fit ſciens incontinens: eadem rõ que ⁊ de vino

lento

a lento ⁊ dormiente ⁊ nō ꝓpria huius paſſionis
quā opꝫ a phiſiologis audire. ¶ Quia aūt vlti
ma ꝓpoſitio ⁊ opinio ſenſibilis ⁊ principalis
actionuꝫ: hanc vel nō hꝫ in paſſione ens: vel ſic
hꝫ vt nō erat in hře ſcire ſꝫ dicere: queādmodū
vinolentus q̄ empedoclis: ⁊ ꝓpter nō vlē neqꝫ
ſcientificū ſiłr eſſe videri extremum terminum
vlium: ⁊ vř qḋ querebat Socrates accidere.
Nō eniꝫ principałr viſa ſcientia pñte fit paſſio:
neqꝫ ipſa attrahiť ꝓpter paſſionē: ſed ſenſibilis.
De eo qdē igiť qḋ eſt ſciētē: vel nō: ⁊ qualr ſcien
teꝫ cōtingit incōtinēter opari tanta dicta ſunt.

b ¶ Hec eſt 2ª particula 3ª ptis pncipalis: in qua ponit quartaꝫ
ſolōnē q̄ ꝓcedit ſm nāleꝫ ꝓceſſuꝫ ſcie practice: applicādo
ſdictas diſtinctiones ad ſoluendū dubiū antedictū: ⁊ ſm
Euſtratiū Ar. hanc ꝓbationē .i. ſolōnē magis alijs ſolōni
bus acceptat. Primo igiť ꝓponit nālē ꝓceſſum ſcie practice
dicēs: ꝙ aliqs nālr reſpiciet cām q̄re incōtinētes opanť
malū qḋ ſciunt eſſe malū. Opꝫ eniꝫ ſcire ꝙ in ꝓceſſu ſcien
tie practice eſt duplex opio. vna qdeꝫ vlis: vt ꝙ oē inhone
ſtuꝫ eſt fugiendū. Alia eſt ſingularis circa ea que ꝑ ſenſum
ꝓprie cognoſcunť: vt ꝙ ille act⁹ .i. fornicari eſt ihoneſtus.
Sicut igiť in ſpeculatiuis ex ꝓpōne vli ⁊ ꝓpōne ſingula
ri neceſſario ſequiť ꝯclo. vbi gra ſequiť neceſſario. Ois hō
eſt aial. ſor. eſt hō. ergo ſor. eſt aial: ita i practicis ⁊ factiuis
ex opione vli in actu ⁊ opione ſingulari in actu neceſſario
ſequiť opus: nō ſicut ꝯclo ex premiſſis: ſꝫ tn̄ ſeqť ſicut po
ſterius ſeqť ad pus: vt pluuia ſeqť ad nubē. Sic igiť ſeqť
opus: niſi opinans ꝓhibeať ab opando. vbi gra. Si aliqs
c actu opineť ꝙ oē dulce eſt guſtandū: ⁊ ēt actu opineť ꝙ h
eſt dulce: neceſſe eſt ꝙ ſic opināſ guſtet hoc niſi ipediať a
guſtando. vn̄ ex iſtis pmiſſis. oē dulce eſt guſtandū: h eſt
dulce: de neceſſitate ſeqť. ergo hoc eſt guſtādū. Sꝫ ex opi
nione in actu de iſta vli. oē dulce eſt guſtāduꝫ: ⁊ ex opione
in actu de illa ſingulari. hoc eſt dulce. nō de neceſſitate ſe
quiť opus: habens eniꝫ iſtas opiones in actu pōt impediri
ab opando: ſed ſi nō ipediať de neceſſitate opabiť ⁊ guſta
bit hoc. ꝙ in actu opiať eſſe dulce. Si aūt rō dictat ꝙ nul
lum dulce eſt guſtādū: ⁊ de iſta vli aliqs habeat opioneꝫ: ⁊
ꝯcupia ſit vehemēs ad fruendū delectabili ⁊ offerať aliqḋ
dulce: ⁊ opineť hoc eſſe dulce: tūc hñs iſtā opionē vleꝫ: nul
lū dulce eſt guſtādū: ⁊ opionē pticularē: qr̄ hoc eſt dulce.
incōtinenter aget ꝓpter ꝯcupiaꝫ ꝯtra rōnē vlem guſtādo
illud dulce. Sic igiť pꝫ ꝙ incōtinēs ꝓpter ꝯcupiam cōtra
d rōneꝫ vlem opabiť: ⁊ ſic ſolniť dubitatio ꝙ aliqs hñs opi
nionē vel ſciam in vli ⁊ opionē in pticulari poterit eſſe in
cōtinēs: qꝛ ſcia quā hꝫ in vli eſt ligata ꝑ ꝯcupiaꝫ: ita ꝙ rō
vlis inſurgēte ꝯcupia vehemēti nō pōt ꝓhibere motū cō
cupiſcētie: cōcupiſcētia eniꝫ vehemēs nō ſolum cōmonet
aiam: ſed ēt vnāquāqꝫ pticularū corpis: ⁊ ſic accidit a rō
ne vli: qr̄ nulluꝫ dulce guſtare opꝫ: ⁊ ab opione pticulari:
qr̄ hic eſt dulce incontinētē eſſe aliquałr. Et dicit hic Eu
ſtratius ꝙ Ar. dixit .ſ. aliquałr vt oſtendat: qr̄ nō imedia
te incōtinēs eſt a rōne vli ⁊ pticulari opinione. Sed ꝑ me
diā cōcupiſcētiā que ꝯriā facit opionē vleꝫ ⁊ pticularem.
Opinio eniꝫ pticularis. d. ꝙ hoc eſt dulce nō eſt ꝯria opio
ni vli. dicenti: nullū dulce guſtare opꝫ: qualē eniꝫ ꝯtrarieta
teꝫ hnt. Iſta eniꝫ nō ſunt ſꝫ ſe ꝯtraria: nullū dulce guſtare
opꝫ: ⁊ hoc eſt dulce. fiunt aūt ꝯria ſm accñs: qꝛ eniꝫ accidit
ꝯcupiſcētie cōuenire pticulari opioni ⁊ cogere guſtū guſta
re hoc dulce / huius gra ſunt ꝯria opio vlis ⁊ pticularis: cō
cupiſcētia eniꝫ eſt faciens hec ꝯria .ſ. rōnē vlem ⁊ opinio

nem particularem: ſed opinio particularis ſm ſeipſaꝫ nō e
eſt contraria rationi vniuerſali. hec Euſtratius. ¶ Intelli Notādū
gendū eſt ꝙ opio vlis ⁊ opio pticularis nō ſunt ꝯtraria: ſꝫ
opio pticularis cū cōcupiſcētia eſt ꝯria q̄tuꝫ ad opōnem
rōni ſeu opioni vli: qꝛ opio pticularis ⁊ ꝯcupia faciunt in
cōtinentē opari ꝯtra dictamen rōnis vlis. Rō enim vlis
dictat ꝙ nullū dulce eſt guſtādū: ⁊ opio pticularis dicit h
eſſe dulce: ⁊ ex hac opione pticulari cū ꝯcupia vehementi
opať incōtinēs ⁊ guſtat hoc dulce. vn̄ pro tanto dř ꝙ opio
pticularis eſt cōtraria opinioni vli nō ſꝫ ſe: qꝛ nō ſola opi
nio pticularis facit incōtinētē agere ꝯtra rōneꝫ vlem: ſed
opio pticularis cū cōcupiſcētia facit ꝙ incōtinēs agit ꝯtra
rōnē vleꝫ: ⁊ hec ꝯrietas eſt inter opōnē ⁊ dictamen rōnis
vlis. Nā rō vlis dictat vnū: ⁊ rō pticularis cū cōcupiſcen
tia opať ꝯriuꝫ. ¶ Et ſi dicať qḋ pus dictū eſt: ꝙ ꝯtra ſciaꝫ Inſtantia
in vli in actu ⁊ in pticlari in actu nō pōt aliqs opari: ⁊ hic
vř Phs dicere ꝯriū. ¶ Dōm ꝙ ꝯ ſciam in vli nō ligatam Solutio.
⁊ opionē pticularē in actu nō pōt aliqs opari ꝯtra ſciaꝫ in f
vli ligatā ⁊ opionē pticularē in actu pōt qs agere ⁊ agit .ſ.
incōtinens: ⁊ hec eſt 4ª ſolō dubitationis .ſ. ꝙ aliqs eſt ſiľ
ſciens in vli: ſcia tn̄ ligata: ⁊ ſciens in pticulari ſcia ſoluta ⁊
in actu: ⁊ tn̄ eſt incōtinēs agens cōtra rōnē in vli ligatam.
¶ Sciendū eſt hic ſm aliqs ꝙ q̄dā ꝓpoſitio vlis eſt ipſi⁹ Notādū
rōnis: ⁊ q̄dā ipſius ꝯcupiſcētie: ꝓpoſitio vlis rōnis ē iſta.
nullū dulce eſt guſtandū extra horā. ꝓpō vlis ꝯcupiſcētie
eſt talis: oē dulce eſt guſtabile: ⁊ ꝑ ꝯñs delectabile: ⁊ incon
tinēs ſyllogiçando practice ſumit minorē ſub maiori ꝯcu
piſcentie: ſic: oē dulce opꝫ guſtare: hoc eſt dulce: ⁊ ſequitur
ꝯclo opōnis: qꝛ guſtabit hoc dulce ſi nō ſit ꝓhibit⁹. Mihi
tn̄ videť ꝙ ꝯcupia cum ſit paſſio exiſtens in pte ſenſitiua
nō hꝫ aliquā vlem in quā iclineť: ſed ſolū inclinať in par
ticularia: ipſe tn̄ incontinens hꝫ duas ꝓpōnes vles ⁊ ſub
vna ſumit minorē in practice ſyllogiçando. ſed ꝯcupiſcen
tia nō inclinat in illā vleꝫ: ſed in pticularia ꝯtenta ſub illa g
vli. [Quare ⁊ ꝓpter h.] Ex his ꝯcludiť vnū correlariuꝫ .ſ.
ꝙ beſtie nō ſunt incōtinētes: ⁊ hec eſt ꝯclo 5ª hui⁹ libri que 5° ethico
ꝓbať ſic. Ois incōtinēs hꝫ vlem opionē cui ꝯriať ꝯcupia hui⁹. r. k.
mō quo dictū eſt: ſꝫ beſtie nō hnt vleꝫ opionē: ſed mouen
tur a ſenſu vel a phātaſia ſeu memoria q̄ ſolū ſunt ſingula
riū: igiť ⁊c. [Qualr aūt ſolniť.] Soluit vnā dubitationē: cū
eniꝫ ois incōtinens ſit ignorans in pticulari ⁊ in actu: illud
eſſe malū qḋ opať eſt dubitatio qualr ſolniť ignorantia in
ꝯtinētis. Ad quā rñdet Phs dicēs ꝙ eodē mō ſolniť igno
rātia icōtinētis ⁊ ignorātia vinolētu aut dormientis. Solui
tur aūt ignorātia inebriati ⁊ dormiētis ꝑ trāſmutationem
factā circa corpus. Iſte eniꝫ paſſiōes ira ꝯcupia ⁊ hⁱ trāſ
mutant corp⁹ vt dictū eſt: ⁊ hāc trāſmutationē corpaleꝫ: ⁊
qḋ ab hⁱ tranſmutatione cauſať opꝫ amoueri ad h ꝙ hō
reaſſumat ſciaꝫ quā ꝑ hⁱ paſſiones ꝑdidit: ſed illud magis h
ptinet ad phos .i. ad nāles. Euſtratius ponit exēplum hui⁹
ignorātie ⁊ diſſolutionis eiuſdē ſic. d. Queādmodū igitur
ſiqs eſt grāmatic⁹: deinde inebriať aſcendūt euaporatiōes
⁊ intellm obtenebrāt: ⁊ quouſqꝫ domineť euaporatio non
pōt vt grāmatic⁹ opari: poſt ſolutā tn̄ euaporationeꝫ tunc
pōt opari: ſic ⁊ in icōtinēte. cognoſcit qdē: qr̄ malū eſt me
chari: a ꝯcupia aūt vehemēti grauať itell's ei⁹ ⁊ ꝑdit taleꝫ
cognitionē ⁊ ſciaꝫ vſquequo durať ꝯcupia vehemens: poſt
ſolutā iſtā ꝯcupiam vehemētē cōfeſtiꝫ diſſolniť ⁊ ignorā
tia: ⁊ rurſus ſciam ⁊ cognitionē quā habuit de mechari re
aſſumit: qr̄ malū eſt mechari. [Quia aūt eſt vltia ꝓpō.]
Soluit rōnē Socratis ſupius in dubitatōib⁹ poſitā ꝑ quā
voluit deſtruere icōtinētiā ꝓbādo ꝙ nullus opať malum
ſciēs illud eē malū qḋ opať: cū nulla ꝯcupia aut paſſio poſ
ſit vincere aut trahere ſciam. Iſtam rōnē ſoluit Phs. d. ꝙ
ꝓpō ⁊ opio vltima ſenſibilis .i. ſingularis accipiť ꝑ ſenſuꝫ

I ⁊ pncipalr in actionib⁹. Nā actiones ſunt circa ſingularia hn̄s ppōnē ſingularem vel opinionē de ſingulari nō hȝ in habitu vel hȝ in hitu ligato: vt nō poſſit exire in actum cō ſiderādi vel ſciēdi: ſed hoc mō loqtur ꝺ hn̄s: ſicut ebrius di cit v̄ba Empedoclis: vn̄ ſingulare cuius ignorātiā hȝ incō tinēs pp paſſionē nō eſt ſciētificū cū nō ſit vl'e: ⁊ ſcia ſoluȝ eſt vl'ium: vn̄ icōtinēs nō opaꝛ circa vl'ia: quoꝝ ſciaȝ hȝ: ſed circa ſingularia quoꝝ ſciam nō hȝ: ſed eſtimationē vl opinionē particularē: ideo nō eſt mirꝝ ſi fallitꝛ circa ſingula re: cui⁹ ſciaȝ nō hȝ. Hec ē ḡ ratio: q ſcia q̄ pncipal' ē: ⁊ ē pn̄ cipalioꝛ q̄ȝ aliq̄ paſſio nō vincitꝛ nec trahit ab aliq̄ paſſiōe: ⁊ hoc q̄rebat Socrates in ſua rōne: dicebat. n. q impoſſe eſt eſſe aliquē hn̄tē ſciam ⁊ decipi ſm ſciaȝ ppriā quā hȝ: ⁊ hoc ꝯcedimus: incōtinēs. n. nō decipitꝛ circa vl'ia: q̄ꝝ ſciaȝ hȝ: ſed circa pticularia quoꝝ nō eſt ſcia: de hoc igitꝛ ſiue in

K cōtinēs ſciēs vincatꝛ: ſiue nō ſciens: ⁊ ſi ſciens vincitꝛ qualr ſciēs: verū ſciaȝ hn̄s vel opinionē ſatis dcm̄ eſt. ¶ Sciēda

Notādūs primum. ſunt h̄ duo. pͦ q ppō circa quā decipitꝛ incōtinēs: ⁊ cuius ignorantiā hȝ nō eſt minoꝛ ſyllogiſmi practici: ſed ē ꝯcl'o in ſyll'o practico. verbi grā. ſit iſte ſyll'us practicus. nullum dulce eſt guſtandū. hoc eſt dulce. ḡ hoc nō eſt guſtandum. circa minorē huius ſyll'i nō decipitꝛ incontinēs: q2 hn̄ no titiā q hoc eſt dulce: ſed circa ꝯcl'onē decipitꝛ: ⁊ eaȝ ignorat

Notādūz actu pp ꝯcupiam vehemētē. ¶ 2ͦ eſt intelligendū: q hn̄s ſciam vl'em maioris in ſyll'o practico: ⁊ opinionē pticula rē in actu de minori ppōne pōt ignorare ꝯcl'onem ⁊ deci pi circa eā: qn̄. ſ. nō applicat actu p̄miſſas adinuicem reſpe ctu ꝯcl'onis inducēde: ſed qn̄ actu applicat p̄miſſas ⁊ adin uicē: ⁊ ad ꝯcl'onē nō pōt ſcire p̄miſſas ⁊ ignorare ꝯcl'oneȝ: hoc dicit phs in pͦ primi poſterioꝝ. [Simul inducēs co gnouit.] Nūc aūt incontinēs q̄uis ſciat maiorē ſyll'i practi

L ci: ⁊ ēt minorem: tn̄ in hora paſſionis nō applicat actu pre miſſas ad ꝯcl'onē: inducēdo actualr cōcluſionē ex p̄miſſis pp̄ter ꝯcupiam vehemēteȝ: ⁊ ideo nō eſt mirꝝ ſi decipiatꝛ circa ꝯcl'onē ⁊ eā ignoret in particulari.

Capitulum quartū

de mā ꝯtinentie ⁊ incontinētie: in quo oñdit circa quales delectatiōes humanas dī aliqs diuerſimode cō tinēs aut incōtinens: diuidēdo delectabilia in neceſſaria ⁊ eligibilia: ⁊ circa que delectabilia dī aliqs ſimplr inconti nens: ⁊ circa que nō ſimplr ſed cū determinatione. Item diuidit delectabilia in eligibilia nā ⁊ in eligibilia ꝯ nām ⁊ intermedia: ⁊ q circa nō nālr eligibilia ⁊ intermedia non eſt ꝯtinētia aut incōtinētia ſimplr: ſed cū appoſitione.

¶ Utrū ſit aliqs incōtinēs abſolute: an aliqua ex parte ſint oēs: ⁊ ſi ſit: in q̄buſnā ſit, dcm̄ deinceps ē. Hȝ igitꝛ

M ꝯtinētes atq3 conſtātes ⁊ incontinētes ac molles cir ca voluptatem: doloreſq3 verſari.

capit 4m primi trac. 7. li. ethi. Prima pars capli. Utrū aūt eſt aliqs incōtinens ſimplr: vel oēs ſm pteȝ: ⁊ ſi eſt: circa qualia eſt dicēdū deinceps. ¶ Quōm qdē igitꝛ circa delectationes ⁊ triſtitias ſunt ⁊ continētes ⁊ pſeuerantes ⁊ incōtinētes ⁊ mol les manifeſtum eſt.

Capl. 4. primi trac. diuiſio in 4. partes prin. Iſtud eſt caplm 4m primi tractat⁹: in q̄ determinat ꝺ mā ꝯtinētie ⁊ icōtinētie tā de mā ꝯtinētie ⁊ icōtinētie ſimplr q̄ȝ ꝺ mā ꝯtinētie ⁊ icōtinētie: q̄ nō dīr ſimplr ſed cū additiōe: oñdens circa quales delectatiōes humnas dī aliqs diuerſimode cōtinēs aut incōtinēs: ⁊ ꝯti net. 4. ptes pncipales. In pͣ ponit dubitationes addens mām ḡnalem: circa quā ſunt ꝯtinētia ⁊ incōtinētia. In 2ͣ ibi. [Q2 aūt ſunt hec.] ponit diuiſionem hmēbrē delecta biliū: q̄ ē indelectabilia nec̄ia ⁊ nō nec̄ia: vt p h̄ ſciatꝛ circa q̄lia delectabilia ſunt ꝯtinētia ⁊ incōtinētia ſimplr dicte: ⁊ circa qualia nō. In 3ͣ pte ibi. [Et pp h̄ in idē.] cōpat con tinentiā ⁊ incōtinētiā ad tempantiā ⁊ intēperantiā ſm cō uenientiā ⁊ dr̄iaȝ. In 4ͣ pte ibi [Quia aūt ꝯcupiſcētiaꝝ.] Ad manifeſtationē beſtialitatis diuidit delectabile in tria mēbra. ſ. in delectabile nā eligibile: in delectabile ꝯ nām eligibile: ⁊ delectabile intermediū: qꝺ nā nec ꝯ nām eſt eli gibile: addens illud qꝺ de eis ē manifeſtū. ſ. que eſt mā ge neralis: circa quā negociatꝛ ꝯtinēs ⁊ incōtinēs ⁊c̄. In pͦ igitꝛ pte mouet duas dubitationes. pͣ eſt: vtrū aliqs ſit inconti nēs ſimplr: vel oēs incōtinentes dicuntꝛ incōtinentes ſm partē: ⁊ p ſimplr incōtinētē intelligit incōtinētem ſine ap poſitione vel determinatōe: vt alibi dicitꝛ. Simplr dico q

O nō cū addito: ⁊ p incontinētē ſm ptē intelligit incōtinentē dcm̄ cū appoſitione. verbi grā. incōtinēs furoris dī eē icō tinens ſm partē: q2 cū determinatōe. 2ͣ dubitatio ē. Sup poſito q aliqs ſit incōtinēs ſimplr: eſt dubiū circa qualeȝ māȝ dī aliqs ſimplr incontinēs: aut circa irā: vel furoreȝ: vel delectatiōes: vel triſtitias. [Quōm qdē igitꝛ.] Addit mām ḡnalē circa quā ſunt. d. q manifeſtū ē q ꝯtinētes ⁊ incōti nētes pſeuerantes ⁊ molles dicuntꝛ circa delectatiōes ⁊ tri ſtitias: ſiue circa delectabilia ⁊ triſtia.

¶ Quōm coꝝ que voluptatē efficiūt: alia ſūt neceſſaria: alia p ſe quidē expetibilia ſunt: exuperationē aūt hn̄t. Atq3 neceſſaria qdē dico: q̄ ad ipm ptinēt corp⁹: ali mētū inquā: veneris vſum: ⁊ hmōi cetera: circa q̄ tēpe rantiā intēperātiāq3 poſuimus. Nō neceſſaria v'o: per ſe aūt expetibilia: victoriā: honorē: diuitias: ⁊ q̄ ſūt ſi

P milis generis: q̄ bona ſunt ⁊ delectāt. Eos qdē qui in his p̄ter rectā rōnē q̄ eſt in ipſis: exuperant: abſolute qdē incōtinētes nō dicim⁹: ſed hec addētes pecuniaꝝ incōtinentes ⁊ lucri ⁊ honoris ⁊ ire dicimus vt diuer ſos ⁊ ſimilitudine nomen idē hn̄tes: vt hō qui ludo in Olympico vicit. Cōis. n. rō paꝝ ab illius rōne ppria differebat: attamē erat diuerſa. Atq3 huius ſignū eſt illud: nā incōtinētia qdē nō ſolū vt dlictū: ſȝ ēt vt qꝺ dā aut ſimplr aut aliqua ex ptē viciū vituperatꝛ. At ho rū nemo: eoꝝ aūt q circa corporis voluptates verſan tur: in q̄b⁹ tēperantē intēperantēq3 ponimus: q nō eli gēdo: ſed p̄ter electionē ac mētē efficientiū qdē volu ptatē exuperationes pſeqꝛ: dolorē aūt inferentiū fugit: famis: ſitis: eſtus: frigoris: ⁊ oīum q̄ ad tactuȝ guſtūq3 ptinēt: is nō additione circa hec inquā vt circa irā: ſȝ abſolute ſolū icōtinēs dꝛ: cui⁹ hoc iditiū ē. Circa nāq3

Q has voluptates ⁊ nō circa vllā illaꝝ icōtēpātes dīr.

¶ Quia aūt ſunt hec qdē neceſſaria facientium 2ͣ ps. ca. delectationē: hec aūt eligibilia ſm ſeipſa: habēt aūt ſupabūdantiā. Neceſſaria qdē ſunt corpa lia: dico aūt talia ⁊ que circa cibū ⁊ venereoꝝ opportunitatē: ⁊ talia corpaliuȝ circa q̄ intēpe rantiā poſuimus ⁊ tēperātiā: neceſſaria qdem nō: eligibilia aūt ſm ſeipſa: dico aūt puta victo riā honorē diuitias ⁊ talia honoꝝ delectabiliū. ¶ Eos qdē igitꝛ qui ad hec p̄ter rectā rōnē ſup excedunt eā que in ipſis: ſimplr qdē nō dicem⁹ incōtinentes: apponētes aūt hoc pecuniarū in cōtinētes ⁊ lucri ⁊ honoris ⁊ ire: ſimplr auteȝ nō: vt alteros ⁊ ſm ſilitudinē dictos quēadmo

A dū hō qui olympia vicit: illi aūt cōīs rō a ꝓpria parū differebat: ſed tn̄ altera erat. ❡ Signum aūt. incōtinētia qdē.n. vituparꝫ nō vt peccatū ſolū: ſed vt malitia q̄dā vel ſimplr̄ exiſtēs: vel ſꝫ q̄ꝫdā ptē: hoꝝ aūt null⁹. Eoꝝ aūt q̄ circa corꝑales voluptates circa quas dicim⁹ tempatū ⁊ itempatū: vel q nō eligēdo in nō eligere delectabiliū ꝓſequēs ſuꝑabūdātias: ⁊ triſtiū fugiens eſuriei ⁊ ſitis ⁊ caloris ⁊ frigoris: ⁊ oīa q̄ circa tactū ⁊ guſtū: ſi ꝑter electionē ⁊ intellectū icōtinēs dr̄ nō ſꝫ appoſitionē: qm̄ circa h quēadmodū ire: ꝫ ſimplr̄ ſolū. ❡ Signū āt ⁊.n. mol

B les dicūtur circa has: circa illaꝝ aūt nullam.

❡ Hec eſt 2ᵃ ps hui⁹ capl'i: in qua ponit diuiſionē delectabiliū: vt p h ſciaꝫ circa q̄lia delectabilia ſūt ꝯtinētia ⁊ icōtinētia ſimplr̄ dicte: ⁊ circa q̄lia ſunt ꝯtinētia ⁊ incōtinentia dicte ſm ptes. Diuidit g° ꝑ̄ delectabile.d.ꝙ facientiū delectationē.i. delectabiliū quedā ſunt nec̄ia.ſ. ad vitā humanā: ⁊ q̄dā ſunt nō nec̄ia ſed eligibilia: vn̄ hec ē diuiſio: delectabiliū q̄dā ſunt neceſſaria ⁊ q̄dā eligibilia: delectabilia neceſſaria ſunt illa ſine qb⁹ hō nō pōt viuere: cuiuſmodi ſūt delectabilia corporalia: vt cib⁹ ⁊ pot⁹ ⁊ vſus venereoꝝ: delectabilis ē ⁊ nec̄ius hn̄tib⁹ q̄ſdā egritudines: vt dicit Euſtrati⁹. Comedere.n. ⁊ bibere moderate nec̄ium eſt ⁊ delectabile. Sed in his eſt ſuꝑabūdātia q̄ ē vituꝑabilis: ſupra enim ſaturitatē bibere ⁊ comedere vituꝑabile ē delectabilia nō nec̄ia tn̄ eligibilia ſunt ſine qbus hō pōt viuere: cuiuſmodi ſunt: honor: diuitie: victoria: iſta.n. nō ſunt neceſſaria ad vitā hūanā: oēs tn̄ eligūt iſta.ſ. ditari: honorari: vin-

C cere: hr̄e gloriā ⁊ ꝓtātē: in his tn̄ eſt ſuꝑabūdantia: q2 ꝯtingit ſuꝑabūdanter appetere ditari ⁊ honorari. [Eos quidē igiꝫ.] Ex iſta diſtinctiōe delectabiliū apparebit: circa qualia delectabilia dr̄ aliqs ꝯtinēs vel incōtinens ſimplr̄: ⁊ circa qualia delectabilia dr̄ aliqs ꝯtinēs vel incōtinēs ſm ptes. ⁊ ꝑmo oſ̄dit q̄lr̄ circa delectabilia nō nec̄ia dr̄ aliqs cōtinēs vel icōtinēs.d.ꝙ illi q circa ꝑdicta bona nō nec̄ia ſuꝑexcellēter ſtudent ⁊ appetūt ꝑter rōnē rectā nō dicūtur icōtinētes ſimplr̄: ſed cū aliqua additiōe: vt q ſuꝑabūdanter ſtudet circa diuitias acqrēdas: aut honores ꝯſequēdos nō dꝫ dici incōtinēs ſimplr̄.i. ſine determinatiōe: dꝫ.n. dici ꝙ talis eſt incōtinēs pecuniaꝝ: vel lucri: vel honoris: ⁊ q circa hm̄ bona nō nec̄ia moderate ſtudet ⁊ ea appetit ſꝫ ꝙ recta rō dictat nō dꝫ dici ꝯtinēs ſimplr̄.i. ſine determina-

D tiōe: ſed dr̄ ꝯtinēs pecuniaꝝ aut lucri vel honoris: quaſi alteri ſint ſimplr̄ incōtinētes: ⁊ icōtinētes dicti ſꝫ ptes vt icōtinētes ire vel lucri: iſti.n. nō dicūtur incōtinētes niſi ſꝫ ſimilitudinē. In hoc.n.ꝙ ſuꝑexcellēter ſeu ſuꝑflue ſtudēt circa ꝓprias mām: vt circa diuitias aut honores ⁊c̄. aſſimilātur incōtinētibus ſimplr̄: q ſuꝑflue appetūt ⁊ proſequūtur delectationes corꝑales: vn̄ incōtinēs ſm partē paꝝ vr̄ differre ab incontinēte ſimplr̄: q2 nō differt ab eo: niſi per determinationē ſuꝑadditā. Vbi grā. qdā hō cui⁹ nomen ꝓpriū ignorabaꝫ vicit in olympiade: ⁊ poſtea vocabaꝫ hō q in olympiade vicit: ⁊ illō nomē.ſ. hō q in olympiade vicit paꝝ vr̄ differre a cōi rōne hoīs: hoc eſt ab h cōi noīe hō. differt tn̄ ab eo ꝑ determinatiōnē ſuꝑadditā.ſ. q i olympiade vicit. [Signū aūt.] Qꝫ aūt circa bona nō nec̄ia nō ē ali-

6ᵃ concluſio huī⁹.c.ii. qs ſimplr̄ incontinēs ꝓbaꝫ. ⁊ hec eſt ꝯ 6ᵃ q̄ ꝓbaꝫ ſic. Incōtinentia circa bona nō nec̄ia nō vituꝑaꝫ tanq̄ꝫ malitia: cū oīs hm̄ incōtinētia tēdat in bonū: ſed ſolū vituꝑaꝫ tanq̄ꝫ peccatū.ſ. q2 ſuꝑflue ⁊ inordinate ꝯ rectā rōnē tēdit in bonū: ⁊ ille exceſſus eſt peccatū: ⁊ nō ē malitia cū nō tēdat i malū: ſed incōtinētia vituꝑaꝫ nō ſolū vt peccatuꝫ.ſ. ꝓp exceſ-

E ſuꝫ: ſed vituꝑaꝫ vt malitia q̄dā ꝑ quā ſuꝑflue tendiꝫ in aliqđ malū. Delectatiōes.n. corꝑales circa q̄s eſt incōtinētia ſunt turpes ⁊ ſeruiles: vt patet ex 3° huius: nec ſunt appetēde hoī niſi ꝓp neceſſitatē: ⁊ iō incōtinētia ſemꝑ tēdit i malū ⁊ in turpe: ⁊ eſt malitia ſimplr̄ vel ſm ptē: cū.n. rō ⁊ appetit⁹ tēdūt in malū: tūc eſt malitia ſimplr̄ q̄ opponiꝫ virtuti morali: ⁊ hm̄ malitia eſt intēꝑātia: qn̄ v° appetit⁹ tēdit in malū ⁊ nō rō: tūc ē malitia q̄dā: ⁊ ſic incōtinentia ē malitia ſm ptē: igiꝫ circa bona nō nec̄ia nō eſt aliqs ſimplr̄ incōtinēs. Euſtrati⁹ exponit iſtā lrām [Incōtinētia vituꝑaꝫ nō ſolū vt peccatū ſed vt malitia q̄dā: vel ſimplr̄: vel ſm q̄ꝫdā ptē.] ſic. Incōtinētia vituꝑaꝫ: non ſolū vt peccatū.ſ. vt excedēs rectā rōnē: vn̄ ꝑ peccatū intēdit exceſſum a recta rōne: ſed vt malitia: vel ſimplr̄.i. ꝑfecta malitia: q̄ ꝯriaꝫ virtuti morali: vel ſm ptē q̄ꝫdā.ſ. vt eſt approximans malitie: nō.n. eſt incōtinētia malitia ſimplr̄ ſeu ꝑ ſe: q2 ma-

F litia hꝫ rōnē corruptā: incōtinētia aūt hꝫ rōnē ſanā: approꝑinquat tn̄ malitie: q2 incōtinētia hꝫ appetitū corruptū tēdentē in malū: ſicut ⁊ malitia ꝑfecta: iō dr̄ eſſe malitia ſm ptē: q2 hꝫ vnū reqſitū ad ꝑfectā malitiā.ſ. appetitū peruerſum. [Eoꝝ aūt q̄ circa corꝑales.] Viſo q̄lr̄ aliqs dr̄ incontinēs circa delectabilia nō nec̄ia ſed eligibilia: ph̄s docet qualr̄ aliqs dr̄ incōtinēs circa delectabilia nec̄ia vtpote circa nutritiua ⁊ venerea: circa q̄ ſunt tēꝑātia ⁊ intēꝑantia: dicunꝫ ſimplr̄ incōtinētes: illi.n. q nō ex electiōe ſed ex vehemēti paſſiōe ꝓſequunꝫ ſuꝑabūdātias delectationum corporaliū: ⁊ fugiant triſtitias oppoſitas.ſ. famē ⁊ ſitim: ⁊ alia hm̄ q̄ ꝑtinent ad tactū ⁊ guſtū: dicunꝫ incōtinētes non cū aliq̄ additiōe: vt dicebaꝫ incōtinēs ire vel lucri: ſed dicunꝫ incōtinentes ſimplr̄ ſine aliqua additione. [Signuꝫ aūt.] Qꝫ aūt ſolū circa delectatiōes ⁊ triſtitias corꝑales eſt aliqs incōtinēs ſimplr̄: ꝓbaꝫ. ⁊ hec ē ꝯ 7ᵃ q̄ ꝓbaꝫ ꝑ quod- 7ᵃ concluſio huī⁹.c.ii.

dā ſignū ſic. Circa idē ſunt incōtinentia ⁊ mollities: ſꝫ mollities ſolum eſt circa ea que ſunt tactus ⁊ guſtus: molles.n. D

nō dicūtur circa triſtitias oppoſitas delectationibus non neceſſariꝫs: nō.n. diciꝫ aliqs mollis: q2 nō pōt pati paupertatem: aut inhonorationem: aut aliqđ huiuſmodi.

❡ Et ꝓpterea in eodē incontinētē ponim⁹ intēꝑantē: ⁊ ꝯtinētē ac tēꝑerātē: ſed illoꝝ neminē: qđ circa voluptates eaſdē quodāmodo doloreſq3 v̄ſanꝫ. Atq3 ſunt qdē hi circa hec eadē ſed non eodē mō. Sed illi qdē eligūt: hi v° non eligūt. Quapꝓp poti⁹ eū intēꝑerātē dixerim⁹: q non cupiēs aut remiſſe exuꝑatiōes voluptatū ꝓſeqtur: ac mediocres fugit dolores: q̄ꝫ hūc qui ob vehemētes cupiditates eadē agit. Quid.n. faceret ille ſi cupiditas adueniret ingens ⁊ circa reruꝫ neceſſariū indigentiam vehemens dolor.

❡ Et ꝓp hoc in idē incōtinentē ⁊ intēꝑatū ponimus ⁊ ꝯtinētē ⁊ tempatū: ſed nō illoꝝ nulluꝫ ꝓpter eaſdē aliqualr̄ voluptates ⁊ triſtitias eē. hi ſunt quidē circa hec: ſed nō ſilr̄ ſunt: ſed hi q- 3ᵃ ps ca. D

dē eligūt. hi aūt nō eligūt: ꝓp qđ magis intēꝑatū vituꝑabilē vtiq3 dicimus. qm̄ neq3 ꝯcupiſcēs vel quiete ꝓſequiꝫ ſuꝑabundātias ⁊ fugit moderatas triſtitias. hunc qui propter cōcupiſcere valde: quid enim vtiq3 ille faceret ſi adeſſet concupiſcentia iuuenis: ⁊ circa neceſſariorum indigentias triſtitia fortis.

❡ Hec eſt 3ᵃ ps ꝑncipalis huius capl'i: in qua ph̄s cōparat cōtinentiā ⁊ incōtinentiam ad temperantiā ⁊ intēꝑerātiā

I ſm cõuenientiã ꝛ dĩam.ꝛ pmo ſm cõuenientiam.ꝛ cõue
niunt in hoc ꝙ ſunt circa idẽ.ſ.circa delectationes tactus ꝛ
guſtus que dñr delectationes corꝑales:ꝛ tñ incõtinẽs ꝛ in
tẽperatus nõ ſunt idẽ:nec ↄtinẽs ꝛ tẽperatus ſũt idẽ ꝗuis
ſint circa idẽ:ſed differũt incõtinens ꝛ intẽperatus:qꝛ intẽ
perati agunt ex electione rõnis corrupte in eis:incontinen
tes aũt agũt victi a ↄcupia. Et ↄtinẽs ꝛ tẽperatus differũt:
qꝛ cõtinẽs hꝫ ↄcupias vehemẽtes ꝛ fortes quas vincit:ſed
temperatus hꝫ ↄcupiſcẽtias moderatas nõ fortes aut ve
hemẽtes.[Propter qð magis intẽperatũ.]Ex iam dictis
ↄcludit:ꝙ intẽperatus magis vituperat ꝙ̃ incontinens:ꝛ
iõ infra ponit vna ↄclõ ſed nõ h:qꝛ pncipalius ꝛ pluribus
modis ꝓbabit inferius ꝙ̃ h.Cã aũt ꝓpter quã intempera
tus eſt vituꝑabilis magis ꝙ̃ incõtinens eſt iſta:qꝛ intẽpe
ratus peccat ꝓſequẽdo ſuꝑfluas delectationes ꝛ modera
K tas fugiẽdo triſtitias nõ ꝓꝑ ↄcupiam vehemẽtẽ:qꝛ non hꝫ
ↄcupiam:vel ſi hꝫ quietam hꝫ:hoc eſt remiſſam ↄcupiam
hꝫ.Sed incõtinens ꝓſequit ſuperfluas delectationes ꝓꝑ
vehemẽtẽ ↄcupiam:ſed ille q peccat ex electione ꝛ nõ ꝓꝑ
ↄcupiam vehementẽ magis peccat:ꝛ magis eſt vituꝑabi
lis ꝙ̃ ille q peccat ꝓpter fortẽ ꝛ vehementẽ ↄcupiam:qd
enim faceret ille q nõ peccat ꝓpter ↄcupiam.ſ.intẽperat⁹
ſi adeſſet ei fortis ꝛ vehemẽs ↄcupia qualis eſt iuuenum:
aut triſtitia fortis ꝓpter indigẽtiã ꝛ defectũ neceſſarioꝝ.ſ.
cibi ꝛ potus ac venereoꝝ.q.d.multo deteri⁹ ageret ꝙ̃ nõ
agit incõtinẽs. Lincoñ.dicit h.intẽperatus vt ſupius dictũ
eſt:melior eſt incõtinente ex ea parte qua ſanabilior eſt re
cta ꝑſuaſione:ex ea võ pte qua ſequit ↄcupiſcentias ꝛ ma
lum operat nulla vi illectus ꝛ abſtractus,deterior dĩ:nec
eſt ↄriũ qð dĩ hic ꝛ dictũ ſuperius:qꝛ nõ ſm idem ſed ſm
diuerſa vtrũqꝫ alteri ſupponit. Hec Lincoñ.

L ¶ Cũ aũt cupiditatũ ac voluptatũ:alie genere ſint ho
neſte ſtudioſeqꝫ:alie nõ ſint. Eoꝝ eniꝫ que voluptatẽ
efficiũt ꝗdaꝫ expetibilia ſunt nã:quedã hiſce ↄtraria:
quedã media quẽadmodũ prius diſtinxim⁹:vt pecu
nie lucrũ:honor:victoria:in oĩbus talib⁹ atqꝫ mediis
nõ ex eo vituperantur hoĩes:qꝛ his afficiunt capiunt
atqꝫ amant:ſed ob modũ:ꝛ qꝛ exuperant. Quapꝑ qui
preter rõnẽ aut vincunt aut ſequunt ꝗppiam eoꝝ que
nã ſunt honeſta ꝛ bona nõ laudant:vt ii qui circa ho
norẽ magis ꝙ̃ oporteat ſtudent:aut erga filios ꝛ pa
rentes. Eteniꝫ bona ſunt hec:ꝛ laudant qui circa hec
ſtudent. Attamen eſt ꝛ in his exuperatio ꝗdã:ſi ꝗſpiã
vt Niobe ꝛ aduerſus deos cõtẽderet:aut ſic erga pa
trẽ afficeret vt Satyrus ille q patris amator appella
bat:inſanire nãqꝫ nimiũ videbat. Circa igit hec nulla
eſt prauitas:ꝓpterea ꝙ vnũquodqꝫ per ſe vt dixim⁹ nã
M eſt expetibile. Exuperationes tñ ipſoꝝ improbe ſũt ac
fugiende:ſilr:nec incõtinẽtia. Eteniꝫ incõtinẽtia nõ ſo
luꝫ eſt fugienda:ſꝫ ẽt vituperãda:ob ꝑturbationis aũt
ſilitudineꝫ adiungẽtes ſingula incõtinẽtiã circa vnũ
quodqꝫ dicunt:vt malũ medicũ aut malũ hiſtrionẽ:queꝫ
abſolute nõ dicerent malũ. Ut igit neqꝫ hic abſolute
dĩ malus:quicꝙ̃ nõ eſt vitiũ ꝗcꝙ̃ ipſoꝝ:ſed rõnũ cõ
paratione ſilẽ:ſic vt illic ſolã exiſtimandũ eſt incõtinẽ
tiã:ꝛ ↄtinentiã eſſe:que in iis eſt circa que temperãtia
intemperantiaqꝫ verſat. Circa aũt iram per ſilitudinẽ
dicim⁹. Quapꝑ ꝛ ipſaꝫ addẽtes incontinẽteꝫ dicimus
ire quemadmodum ꝛ honoris ꝛ lucri.

4ª p.c. ¶ Quia aũt cõcupiſcentiarũ ꝛ delectationũ he
qdẽ ſunt genere bonoꝝ ꝛ ſtudioſoꝝ:delectabi
liuꝫ aũt quedã nã eligibilia:ꝗdã aũt ↄria hoꝝ: N
ꝗdã aũt intermedia quẽadmodũ diuiſim⁹ pri⁹:
puta pecunie ꝛ lucrum ꝛ victoria ꝛ honor:ad
oĩa aũt ꝛ talia ꝛ intermedia nõ in pati ꝛ ↄcupi
ſcere ꝛ amare vituꝑant:ſed in aliqualr ꝛ ſuꝑ
abundare. ¶ Propter qð quãli qdẽ pter rõnẽ
vel detinent vel ꝓſequũt eoꝝ que nã aliqd pul
chroꝝ ꝛ honoꝝ:puta circa honorẽ ꝛ magis ꝙ̃
opꝫ ſtudẽtes veluti circa filios ꝛ parẽtes:eteni
h honoꝝ:ꝛ laudant q circa h ſtudent. Sꝫ tñ eſt
ꝗdã ſuꝑabũdãtia ꝛ in his:ſi qs quẽadmodum
niobe rebellet ꝛ ad deos:vel quẽadmodũ ſaty
rus Philophator cognominatus circa prẽm: O
valde eni videbat diſipere. Malitia qdẽ h igit
nulla circa h eſt:ꝓꝑ qð dictũ eſt:qm̃ nã eligibi
liuꝫ vnũquodqꝫ eſt ꝓpter ſeipſuꝫ:praue aũt ꝛ fu
giende ſunt ipſoꝝ ſuꝑabũdãtie:ſilr aũt neqꝫ in
cõtinẽtia. Incõtinẽtia eniꝫ nõ ſolũ fugiẽda ſꝫ ꝛ
vituꝑabiliũ eſt. ¶ Propter ſilitudinẽ aũt paſ
ſionis apponẽtes ad incõtinẽtiã circa vnũquodqꝫ
dicũt:puta malũ medicũ ꝛ maluꝫ hypocritam
quẽ ſimplr vtiqꝫ nõ dicerent malũ:quẽadmo
dũ igit neqꝫ h ꝓꝑ nõ malitiã eẽ vnãquãqꝫ ipſa
ruꝫ:ſed hic in ſm analogũ ſileꝫ ſic videlꝫ ꝛ illic P
exiſtimãdũ ſolã incõtinẽtiã ꝛ cõtinẽtiã eſſe:que
eſt circa eadẽ tẽꝑantie ꝛ intẽperantie. ¶ Circa
iram autem ſm ſimilitudinem dicimus:ꝓpter
qð ꝛ apponentes incontinentẽ ire quemadmo
dum honoris ꝛ lucri aimus.

¶ Diuiſo delectabili in delectabile neceſſariũ ꝛ delectabi
le eligibile in hac pte.4.huius capli ad manifeſtationem
beſtialitatis diuidit delectabile in.3.mẽbra:narrans circa
ꝗlia delectabilia eſt cõtinentia ꝛ incõtinentia ſimplr:ꝛ ẽt
circa que ſunt cõtinẽtia ꝛ incõtinẽtia nõ ſimplr ſed cũ ad
ditiõe. Diuiſio dlectabiliũ quã hic ponit talis eſt. Delecta
biliũ quedã ſunt nãlr eligibilia vt illa in que nã inclinat:ꝛ
ꝗdã ſunt ↄria hoꝝ:vt delectabilia cõtra nãm.i.ↄtra incli
nationẽ nãe:ꝛ quedã ſũt itermedia ꝛ illa ſunt(vt exponit
expoſitor cõis)vt pecunia lucrũ honor ꝛ hꝰ:ꝛ circa nãlia
delectabilia ꝛ intermedia nõ vituperat aliqs ex hoc ſoluꝫ Q
ꝙ patit eoꝝ ↄcupiaꝫ aut amorẽ:ſed ex mõ ↄcupiſcendi.ſ.
ex mõ ↄcupiſcendi ſuꝑflue ꝛ ſuperexcellẽter. Euſtrati⁹ expo
nit alr.ſ.ꝙ eligibilia nãliter ſunt vt victoria honor diuitie
pecunie lucrũ ꝛc.qðlibet eniꝫ iſtoꝝ eſt ſm ſe ꝛ ſꝫ nãm ſuã
eligibile:ꝛ quedã ſunt ↄtraria his.ſ.nãlr fugiẽda:vt come
dere carnes crudas ꝗbuſdam vĩ delectabile. Intermedia
ſunt vt comedere ꝛ induere veſtẽ:ꝛ hec delectabilia ſunt
que neqꝫ ſm ſui nãm eligibilia ſunt neqꝫ fugienda. Fiunt
aũt nobis neceſſaria ꝓpter idigẽtiã:digeſtis eniꝫ ꝛ expul
ſis que comedimus idigemus alteris vt ventrẽ impleam⁹:
ꝛ hec expoſitio eſt melior ꝙ̃ precedẽs.[Propter qð quãli.]
Et qꝛ iſta delectabilia nãlr eligibilia ſunt.hoc eſt ſꝫ ſe pul
chra ꝛ bona illi q ſuꝑflue ꝛ pter rõnem amant ꝛ ꝓſequunt
aliqð illoꝝ nãlr eligibiliũ nõ vituperant quaſi mali:vt illi
q ſtudẽt circa honorẽ adipiſcẽdũ:vel circa curã filioꝝ:illa
eniꝫ ſunt bona ꝛ laudabilia.vñ q circa hꝰ ſtudẽt ſicut opꝫ
debent laudari:tñ in talibus põt eſſe ſuꝑabũdantia vitu
perabilis

A perabilis:ſicut pꝫ de q̄daꝫ muliere nolata Niobes que pp ſuperfluū amorē filioꝝ rebellauit ꝯtra deos maledicēdo d̄s ꝑpter mortē filioꝝ. Narratꝰ ēt de quodā vocato ſatyrus ꝛ cognominato philophator.i.amator p̄ris ſupfluꝰ:q pp amorē quē circa p̄rem hēbat videbatꝰ deſipere.nā p̄re mortuo vt dicit Euſtratius ſeipm̄ p̄cipitauit. Malitia aūt nō eſt circa hec:cum vnūqđqꝫ iſtoꝝ ſit ſꝫ nām ꝛ ſꝫ ſe bonū ꝛ eligibile:tn̄ ſuperabūdātie earū ſunt praue ꝛ fugiēde. Silr nec icōtinētia ſimplr̄ eſt circa p̄dicta.ſ.circa delectabilia nāliter eligibilia.nā incōtinētia nō ſolū eſt fugienda ſicut peccatū:ſed ēt vituperabile ſicut turpe:cum ſit circa delectationes corꝑales que ſunt turpes ꝛ ſeruiles:vt pꝫ ex 3° huius:nec ſunt hꝰ delectationes corꝑales appetēde hoī niſi pp neceſſitatem.[Propter ſilitudinē tn̄.] Propter tn̄ ſilitudinē paſſionis dī incōtinentia cū additione circa delectabilia nō neceſſaria:vt circa pecunias victorias honorem ꝛc̄.ꝛ eſt ſimilitudo in hoc:ſicut eniꝫ aliqs imoderate ꝯcupiſcit voluptates corꝑales:ita aliqs imoderate cōcupiſcit diuitias ꝛ honores ꝛ hꝰ.vn̄ circa hꝰ dī eſſe incontinentia cū additione ꝛ nō ſimplr̄:ſicut dicimꝰ aliquē eſſe malū medicū vel malū hypocritā.i.ſiſatorē:qui tn̄ nō dī ſimplr̄ malus.Et eodē mō icōtinens lucri vel honoris nō dī incōtinens ſimplr̄ ſine additione.vn̄ aliqs dī malus medicus: ꝛ tn̄ nō dī ſimplr̄ malus.Dī eniꝫ malus medicus:qꝛ male ſe hꝫ circa medicinalia:ꝛ ita circa talia nō nāliter eligibilia vel intermedia nō dī cōtinētia vel incōtinentia ſimplr̄ ſed ſm̄ ſilitudinē.continentia enim ꝛ incōtinentia ſimplr̄ ſolū ſunt circa ea circa que ſunt tēperātia ꝛ intēperātia.

B

Capitulum quintum de nā ꝯtinētie ꝛ incontinentie humane

ſimplr̄ dicte ꝛ cōtinentie ꝛ incontinentie beſtialitatis:qm̄

C cōtinentia ꝛ incōtinentia humana ſunt circa delectabilia intermedia vt circa cibū ꝛ potū:ꝛ cōtinentia ꝛ incontinentia beſtialitatis ſunt circa delectabilia cōtra nām:

¶ Cum aūt q̄dā nā voluptatē efficiant:quoꝝ alia ſimplr̄:alia generibus aīaliuꝫ:voluptatē atqꝫ hoīuꝫ afferunt:quedā nō nā:ſed partiꝫ ob morbos:partiꝫ ob cōſuetudinē:partim ob naturas prauas delectent:licꝫ ꝛ circa hoꝝ ſingula ſimiles habitus cernere. Dico autē ipſos imanes vt mulierē illā quā grauidas reſcindentē fetus deuorare aiunt:aut qualibus ferūt nōnullos circa pontum efferates hoīes delectari:quoruꝫ alios ingunt crudis:alios humanis carnibꝰ gaudere:alios ſuos filios in cōuiuijs comedendos mutuo dare:aut id qđ de Phalaride dī. Atqꝫ hi qdē ferini habitꝰ ſūt.

D Alij aūt qbuſdā ob morbos ꝛ ob inſaniā ſiunt:vt qui mactauit matrē atqꝫ comedit:qqꝫ cōſerui iecur item comedit. Alij ſunt ex morbo vel ex ꝯſuetudine:vt euulſiones piloꝝ ꝛ vnguiuꝫ eius:ꝛ carbonū ꝛ terre ꝛ inſup venereoꝝ habitus maribꝰ. Alijs eniꝫ natura alijs ex cōſuetudine accidunt:vt iis q a pueritia cōſueſcunt.

Capitu 5m pmi trac. 7 li. ethi. 1a pa. ca.

Alia aūt ſunt q̄dā qdē delectabilia nā ꝛ hoꝝ h qdē ſimplr̄:hec aūt ſm̄ genera:ꝛ aīalium ꝛ hoīum:h aūt nō ſunt. ¶ Sed h qdeꝫ ꝑpter paſſiones ſiue orbitates:hec aūt pp ꝯſuetudies ſiunt:hec aūt ꝑpter vitioſas nās:eſt ꝛ circa horū ſingula ſimiles videre habitꝰ. ¶ Dico aūt beſtiales:puta eſſe hoīem quē dicunt pregnātes reſcindēteꝫ pueros deuorare:vl' qualr̄ beſtialitate gaudere aiunt quoſdā ſylueſtriū circa pontū:hos qdeꝫ crudis:hos aūt hoīuꝫ carnibꝰ:hos aūt pueros comedere ad inuicē in cōuiuiū:vel circa phalerē dictū. Hi qdē beſtiales. ¶ Hi aūt ꝑpter egritudines ſiunt:ꝛ inſaniā quibuſdā quēadmodū matrē ſacrificans:ꝛ comedēs:ꝛ cōſerui epar: hi aūt egritudinales. ¶ Uel ex cōſuetudie:puta piloꝝ euulſores:ꝛ vnguiū corroſores. Adhuc aūt carbonū ꝛ terre:cuꝫ his aūt que venereoꝝ maſculis:his qdē eniꝫ nā:his aūt ex cōſuetudie accidunt puta aſſuefactis ex pueris. E

Iſtud eſt 5m caplm̄ tractatus p̄mi huiꝰ libri:in quo oſtendit qualr̄ diuerſimode dī aliqs continens ꝛ incōtinēs circa delectationes humanas corꝑales ꝛ beſtiales:qꝛ circa aliquas dī ꝯtinens ꝛ incōtinēs ſimplr̄: ꝛ circa aliquas dī ꝯtinēs ꝛ icōtinēs cū additione. Et iſtud caplꝫ ꝯtinet duas p̄tes p̄ncipales. In p̄ma ponit vnā diuiſionē delectationis q̄ eſt in delectationē ſꝫ nām ꝛ in delectationē ꝯtra nām:ꝛ ſubdiuidit vtrūqꝫ membrū. In 2a ibi [Quātis qdē.] oſtendit φ circa delectabilia innālia ſeu cōtra nām nec eſt continētia nec incōtinētia ſimplr̄. Diuiſio quā ponit in p̄ma p̄te talis eſt:φ delectabiliū q̄dā ſunt delectabilia nā:hoc eſt ſm̄ nām.ꝛ q̄dā nō nā ſed ꝯtra nām. p̄m mēbrū ſubdiuidit:qꝛ delectabiliū ſꝫ nām q̄dā ſunt delectabilia ſimplr̄:vt comedere ꝛ bibere ſimplr̄ delectabile vī aīali:ꝛ q̄dā ſunt delectabilia nō ſimplr̄ ſed alicui:q.ſ. diuerſificanꝰ ſꝫ genera aīaliuꝫ ꝛ hoīum:alia eniꝫ alimēta ſunt delectabilia hoībꝰ:ꝛ alia aſinis ꝛ bobus. Carnes eniꝫ ꝛ vinū ſunt delectabilia hoībꝰ.fenum ꝛ aqua delectabilia ſūt aſinis ꝛ bobus:ꝛ inter hoīes alia ſunt delectabilia cholericis ꝛ alia flegmaticis ꝛ melicis.[Sed hoc qdē pp paſſiones.] Delectabile nō ſm̄ nām:ſed ꝯtra nāꝫ diuiditꝰ. Delectabiliū eniꝫ nō nāliū q̄dā ſiunt delectabilia pp paſſiones hoc eſt pp aliquas ſupuenientes egritudies corporales: aut pp triſtitias ex qbus trāſmutanꝰ hoīes ad ſilitudineꝫ aīaliū. Et q̄dā nō nāliter delectabiliū ſiunt pp malā ꝯſuetudinē q̄ eſt altera nā trāſmutādo ipſā ad diſpōnē nō nālē:imo ꝯtra nām:ꝛ quedā nō nāliter delectabiliū ſunt delectabilia ꝑpter p̄uitioſas nās vt pōt patere in brutibꝰ corruptas ꝛ ꝑuerſas cōplōnes corꝑis:ꝛ qꝛ delectatio corꝑalis eſt in organo corꝑeo opꝫ φ ꝑportioneꝰ cōplōni corꝑis ꝛ diuerſificeꝰ ſm̄ diuerſitatē corꝑis:ita φ ſingulis p̄dictoꝝ delectabiliū correſpōdeāt ſilēs habitus:ita φ ſint qdā habitꝰ hoībꝰ nāles ꝛ qdā nō nāles.[Dico aūt beſtiales.] Manifeſtat p exēpla ſingulas d̄ñas delectabiliū nō nāliū.ꝛ p̄mo de his que ſiunt delectabilia pp p̄uitioſaꝫ nām hoīuꝫ qui ſunt q̄ſi beſtiales:qꝛ pp ꝑuerſitatē cōplōnis aſſimilantur beſtijs:ſicut dī de quodaꝫ hoīe φ ipſe ſcindebat ventres pregnātiū vt pueros in vtero deuoraret:ꝛ ēt dī φ qdā homines ſylueſtres.ſ.in ſyluis ſolitarie cōmorātes circa mare ponticū delectanꝰ in comedēdo carnes crudas:ꝛ qdaꝫ comedūt carnes humanas:ꝛ qdā ad celebrāda ſibi inuicē ꝯuiuia comedūt ſuos ꝑprios filios:ꝛ ſile eſt qđ circa phalarē dī q ꝑpriū filiū comedit. ¶ Lincon. dicit φ aliq dicunt de phalare φ ipſe erat hō nefariꝰ quē aiunt hiſtoriographi.φ ipſe habuit lectū in quo poſuit hoīes:ꝛ quicūqꝫ erāt lōgiores lecto abſcidebat ipſis tibias quouſqꝫ eſſent equales lecto:quūqꝫ vo breuiores idē faciebat:vt extēdēs per abſciſſionē equaret eos lecto.[Hi aūt pp egritudies.] Exēplificat de his que ſiunt delectabilia nō nāliter ꝑpter orbitates ſeu egritudines:ꝛ dicit φ quedā que ſunt cōtra nām ſiunt delectabilia ꝑpter aliquas egritudies:vt ꝑpter

F

Quintū c. trac p di° in duas p tes pn.

I infaniā vel furiā: ſicut dī de quodā q expōs in furia ſacrificauit matrē ⁊ eā occidit ⁊ comedit. Et ēt de quodā ſeruo narraꝛ ꝙ ipſe occidit cōſeruum ſuū ⁊ comedit epar eius. [Uel ex cōſuetudine.] Exemplificat de his que ꝯtra nām fiunt delectabilia ex conſuetudine dicēs: ꝙ gdā ex ꝯſuetudine delectanꝛ euellere ſibi pilos ⁊ corrodere vngues ⁊ comedere carbones ⁊ terrā: ⁊ gdā delectanꝛ in coitu maſculoꝝ.
Secundū ℭ Intelligēdū eſt h. ꝙ beſtialitas accipiꝛ duplr. vno mō large ꝓ oī habitu faciente delectationē ꝯtra nām: ſiue ille habitus inſit ex puerſitate nāe ſiue ex egritudine ſiue ex ꝯſuetudine: ⁊ ſic accipiꝛ beſtialitas pmo caplo huius libri vbi dī ꝙ beſtialitas ꝯtrariaꝛ virtuti heroyce. alio mō accipiꝛ ſtricte: ⁊ ſic ſolū ſe extendit ad habitū inclinantem ad aliqd delectabile ꝯtra nām ex puerſitate cōplonis: ⁊ ſic diſtinguitur ꝯtra alios habitus inclinantes delectabilr ad
K aliqd cōtra nām ꝓpter egritudīes aut ꝯſuetudīes: ⁊ ſic vī ꝓhs loqui in iſto cap dicēs: ꝙ hoꝝ delectationū ꝯ nāꝫ qdaꝫ ſunt beſtiales ⁊ qdā egritudiales ⁊ qdā cōſuetudiales.

ℭ Quibus igiꝛ cā eſt nā: eos nemo dixerit icōtinētes: quēadmodū neqꝫ mulieres ꝙ nō futuūt ſed futuunꝛ: pariqꝫ mō neqꝫ eos q ob ꝯſuetudinē morboſe ſe hñt. Igiꝛ ſingula qdē hec hēre: extra fines eſt vitij: quēadmodū ⁊ ipſa feritas. Habētē aūt vincere aut vinci: nō eſt ea q abſolute eſt cōtinētia aūt icōtinētia. Sed ea q ꝑ ſilitudinē dī: quēadmodū ⁊ is qui circa iraꝫ ſic ſe hꝫ dicendus eſt cū affectu ⁊ nō incōtinens abſolute.

2ª ps.c. ℭ Quorū qdē igiꝛ natura cā: hos vtiqꝫ nullus diceret icōtinētes: quēadmodū neqꝫ mulieres:
L qm̄ nō ducunt ſed ducunꝛ: ſilr aūt ⁊ egrotatiue hñtibus ꝑꝑ ꝯſuetudinē. ℭ Habere qdē igiꝛ ſingula extra terminos eſt malitie: quēadmodū ⁊ beſtialitas: hñtē aūt ſuperare vel ſuꝑari nō ſimpliciter incōtinētia: ſꝫ que ſm ſilitudinē quēadmodū ⁊ circa iras: habentē hunc modum paſſionis incontinentē ꝫ aūt nō ſimplr dicendū.

ℭ Hec eſt 2ª ps pncipalis huius capli: in qua oſtendit quō circa delectabilia ꝯtra nāꝫ eſt vel nō eſt ꝯtinētia vel incōtinētia: ⁊ cōtinet tres ꝑticulas. In pma ꝓbat ꝙ circa delectabilia ꝯtra nām nō eſt incōtinētia ſimplr. In 2ª ibi [Ois eni ſupabūdās.] oſtendit ꝙ exceſſus malitie pōt eſſe circa vitia oīb⁹ ṽtutib⁹ oppoſita. In 3ª ꝑticula ibi [Hoꝝ autē.]
M oſtēdit qualr cōtinētia aut incōtinētia eſt circa delectabilia ꝯtra nām. In pma igiꝛ particula ꝓbat ꝙ circa delectabilia ꝯtra nām nō eſt incōtinētia ſimplr: ⁊ ꝑ ꝯñs nec conti-
8ª cclo huiº.7.li. nentia: ⁊ hec eſt ꝯclo 8ª huius libri. ſ. ꝙ circa delectabilia cōtra nām nō eſt ꝯtinētia ſimplr: hec ꝯclo ꝓbatur duplr. pmo ex pte hoīuꝫ q delectanꝛ. 2º ex pte delectabiliū. pma rō talis eſt. Beſtie nō dicunꝛ ꝯtinētes nec incōtinentes: qꝛ nō hñt vlem op. ſed phantaſiaꝫ ⁊ memoriā ſingulariū: tūc arguiꝛ ſic. Illi q hñt tam modicaꝫ rōnē vlem que nō ſufficit ad repellēdū fortes cōcupiſcētias nō dicunꝛ ꝯtinentes aut incōtinētes: qꝛ tā ꝯtinētes q̄ꝫ incōtinētes ſimplr habēt rōnē fortē vlez: ſed hoīes qui aſſimilanꝛ beſtijs in malitia circa delectabilia ꝯtra nām nō hñt rōnē vlem fortez que poſſit repellere ꝯcupias fortes: ſiue illa malitia ſit ex nā ꝑuerſa ſiue ex egritudīe aut ex ꝯſuetudīe. ergo hoꝝ hoīes nō ſunt ſimplr incōtinētes aut ꝯtinētes: ⁊ ꝑ ꝯñs circa delectabilia ꝯtra nām nō eſt incōtinentia ſimplr. De iſta rōne ꝓ ꝓponit ꝯclonē dicēs ꝙ nullus diceret eos ſimplr incontinentes q̄rū: h eſt in qbus natura ſupple beſtialis eſt cā: ⁊ eadē rō eſt de malitijs ſupabūdātib⁹ ꝓuenientib⁹ ex egritudine aut ꝯſuetudine: deinde ponit ꝓbationē exēplarem N
maioris dicēs: ꝙ quēadmodū mulieres ſupple nō dicunꝛ incōtinentes ꝓpter defectū rōnis in eis: vñ nō ducūt ſe ꝑ rōnē ꝓpriā: ſed magis ducunꝛ ꝑ rōnē viri: vel a ꝯcupiſcētijs ſuis: ita nec illi qui hñt rōnē debilē que nō eſt nata repellere ꝯcupias nō debent dici incōtinētes aut continētes ſimplr. ℭ Intelligēdū eſt h pmo ꝙ taꝫ cōtinens q̄ꝫ incon- Rōn pᵐ
tinens hꝫ fortes ꝯcupias que repelli nō pñt niſi per rōneꝫ fortē: ⁊ qꝛ talis rō nō eſt in his q delectabilr opanꝛ ꝯ nāꝫ: ideo cōtinētia nō eſt nata eſſe in talib⁹: cuꝫ rō in eis ſit q̄ſi totalr oppreſſa ex malitia cōplonis aut ex egritudine vel ꝯſuetudine: ⁊ in qbus nō eſt nata eſſe cōtinētia in eiſdē nō eſt nata eſſe incōtinētia: cū ꝯtria habeant fieri circa idem.
ℭ 2º eſt intelligendū ꝙ in idiomate grecoꝝ nō dicuntur Rōn 2ᵐ
mulieres incōtinentes: qꝛ vt in pluribus ducunꝛ a ꝯcupiſcētijs ⁊ nō a rōne ꝓpria. vñ raro inueniunꝛ mulieres ſapientes aut fortes ꝓpter iꝑfectionē nāe. [Habere qdem.] 2º O
ꝓbat eandē ꝯclonē ſic. Incōtinētia ſimplr eſt malitia humana ſicut ⁊ intēperātia: ⁊ ex hoc pōt ſic argui. incōtinētia ſimplr eſt circa delectabilia ſꝫ nām hūanā: ſꝫ delectabilia ꝯ nāꝫ nō ſūt delectabilia ſꝫ nāꝫ hūanā. ḡ circa delectabilia ꝯ nāꝫ nō eſt icōtinētia ſimplr. De iſta rōne poniꝛ i lrā vis minoris: ⁊ dīc ꝙ hēe ſingula hoꝝ. ſ. delectationes circa delectabilia ꝯtra nām ex egritudine aut ꝯſuetudine eſt extra terminos malitie ſupple humane ſicut ⁊ beſtialitas: deīde ponit ꝯclonē dicens ꝙ ſi aliqs habeat hoꝝ ꝯcupiſcētias cōtra nām humanā ⁊ ſuperet eas nō diceꝛ ꝯtinēs ſimplr: vel ſi nō ſupet nō diceꝛ incōtinēs ſimplr: ſed ſm ſimilitudinē ſicut ſuperius dictum eſt de incōtinentia ire.

ℭ Omne nāqꝫ vitiuꝫ exuperans: ⁊ dementia: ⁊ timiditas: ⁊ intēperantia: ⁊ acerbitas: aut eſt ferinum: aut ex morbo. Nā qui talis eſt natura vt vniuerſa formidet: P
etiā ſi obſtrepuerit ſorex timidus eſt timiditate ferina. Quidā ēt fellez ob morbū ptimeſcebat. Et dementiū qui nā qdē rōne carēt ſenſuqꝫ tātūmō viuunt imanes ſunt: quales nōnulle nationes ſunt longe habitātium Barbaroꝝ. Qui vō nō nā ſꝫ ob morbos aut comitialē: aut inſaniam ii ſunt morboſi.

ℭ Ois eniꝫ ſupabundans malitia ⁊ inſipientia ⁊ timiditas ⁊ intēperantia ⁊ crudelitas: he qdē beſtiales: he aūt egritudinales ſunt: h qdē enim nā talis q̄lis timere oia ⁊ ſi ſonū faciat mus ſm beſtialē timiditatē timidus: h aūt catulū timuit ꝓpter egritudinē. ℭ Et inſipientiū: hi qdem ex nā irrōnales ⁊ ſolū ſenſu viuētes beſtiales quē- Q
admodū q̄dam genera longe barbaroꝝ: hi aūt propter egritudines: puta epilepticas vel inſanias egritudinales.

ℭ Hec eſt 2ª ꝑticula: in qua oſtēdit ꝙ exceſſus malitie pōt eſſe circa vitia oībus ṽtutibus cōtraria: ⁊ ꝑ ꝯñs circa totā materiā moralē pōt eſſe exceſſus malitie: ⁊ hec eſt ꝯclo 9ª 9ª cclo huiº.7.li.
que ꝓbaꝛ ꝓbatione exēplari. Primo tñ dicit ꝙ ois ſuperabūdans in malitia vel eſt beſtialis vel egritudinalis vel ꝯſuetudinalis: deinde ponit exēpla ꝑ que ꝓbaꝛ ꝯclo dicēs ꝙ aliqs eſt natura. i. naturalr ſic diſpoſitus vt oia timeat etiā ſonitū muris: ⁊ talis eſt timidus beſtialr ex peruerſa diſpōne nāe. ⁊ qdā ꝓpter egritudinē incidebat in tātā timiditatē ꝙ timebat muſtellā: ⁊ ita eſt de intēperātia ⁊ crudelitate: ⁊ eodē mō eſt de oībus alijs vitijs oppoſitis ṽtutibus moralib⁹. ſ. de audacia illiberalitate ꝓdigalitate: ⁊ ſic de alijs: in oībus enim his pōt eſſe malitia extra terminos malitie

A malitie humane.[Et inſipientiũ.]Et nõ ſolũ eſt illud verũ de vitijs oppoſitis ṽtutibus moralib⁹:ſed ẽt de vitio oppoſito prudẽtie que eſt ṽtus itellectualis.ſ.de inſipientia que opponiť prudẽtie.nã qdaʒ nãliter ſunt irrõnales nõ quia nihil hñt rõnis ſed valde modicũ ⁊ viuũt ſolũ ꝟm ſenſuʒ ⁊ tales ſunt ꝟm nãm q̃ſi beſtiales:⁊ accidit precipue circa quoſdã barbaros multũ a remotis habitãtes.Quidã autẽ ſũt irrõnales ꝓpter quaſdã egritudines:vtputa ꝓꝑ inſipiẽ
Nõn^m 2^m tiã ⁊ inſaniã:⁊ talis inſipientia dĩ egritudinalis.⸿Notãda ſũt h̃ duo.ꝑmo ꝙ beſtialitas q̃ opponiť ṽtuti heroyce: põt eſſe circa oĩa vitia oppoſita ṽtutib⁹ moralib⁹.ꝑõt.n. aliqua timiditas eſſe beſtialis:⁊ aliqua audacia beſtialis:⁊ eodẽ mõ eſt de alijs:vt pʒ h̃ ꝑ ꝑh̃m expreſſe:⁊ ex hoc ſeqtur ꝙ ṽtus heroyca põt eẽ in qualibet ſpe ṽtutis moralis vt fortitudo heroyca tẽꝑãtia heroyca ⁊c̃.Vñ in qualibʒ ſpe ṽtutis excellẽtia ſup modũ humanũ eſt ṽtus heroyca:
B ⁊ in q̃lʒ ſpe vitij oppoſiti ṽtuti morali malitia ſuperexcedẽs malitiã humanã eſt beſtialitas q̃ opponiť ṽtuti heroyce.⸿2⁹ eſt nõn^m ꝙ poſſe eſt aliquẽ eſſe iſipientẽ ſupra modũ hũanũ:ſʒ talis iſipiẽtia nõ eſt malitia humana:nec eſt hoĩ iputabilis:nec eſt malitia excedẽs malitiã humanã:põt tñ dici beſtialitas eo ꝙ ꝓꝑ talẽ iſipiẽtiã hõ aſſĩlať beſtijs.

⸿Fieri aũt põt vt hoꝝ aliqua qſpiã interdum habeat tãtũ:ſed nõ ſupeť:vt ſi phalaris puerũ ꝯcupiẽs comedere ſeſe detineret:aut ab nefanda libidine abſtineret. Fit ẽt vt nõ ſolũ habeat:verum ẽt ſupereť. Vt igiť ⁊ prauitas ea qdẽ que ẽſt humana abſolute dĩ prauitas alia ṽo cũ additione ferina inquã aut ex morbo ⁊ non abſolute:ſic ⁊ icõtinẽtia alia eſt ferina:alia ex morbo. Abſolute aũt ea eſt ſola que intẽperãtie humane non
C egrediť fines. Perſpicuũ igiť eſt:incõtinẽtiã ⁊ cõtinẽtiã in iis eſſe dũtaxat circa que intẽꝑantia tẽperãtiaqʒ ṽſať:⁊ in ceteris ſpẽm aliã incõtinẽtie eſſe:que qdẽ nõ abſolute:ſed ꝑ tranſlationẽ incontinentia dici ſolet.

⸿Horũ aũt qdẽ hẽe q̃dã qñqʒ nõ ſuperari:dico aũt puta ſi phalaris tenuit ꝯcupiſcẽs puerũ comedere vel ad venereoꝝ incõuenientẽ delectationẽ. Eſt aũt ⁊ ſuperari nõ ſoluʒ hẽe.⸿Quẽadmodũ ⁊ malitia:que qdẽ ꝟm hoĩem ſimplr dĩ malitia:que aũt ꝟm appoſitioneʒ:qm̃ beſtialis vel egritudinalis:ſimplr aũt nõ:ꝟm eundeʒ modũ.ſ.⁊ incõtinẽtia eſt:h̃ qdẽ beſtialis:h̃ qdẽ egritudinalis:ſimplr aũt que ꝟm humanã intẽ
D perãtiã ſolũ.⸿Qm̃ qdẽ incõtinẽtia ⁊ cõtinentia eſt ſolũ circa que intẽꝑantia ⁊ tẽperantia:⁊ qm̃ circa alia eſt alia ſpẽs ꝯtinẽtie ꝟm metaphoram dicta:⁊ nõ ſimplr manifeſtum eſt.

⸿Hec eſt 3ª ꝑticula ſcḋe ꝑtis:in qua oſtẽdit q̃lis ꝯtinentia ⁊ incõtinẽtia eſt circa delectabilia ꝯtra nãm:⁊ intendit ꝙ circa delectabilia ꝯtra nãm dĩ aliqs ꝯtinẽs vel incõtinẽs
10^a c̃cl̃o hui⁹.ꝫ.li. cũ additione:⁊ hec eſt ꝯcl̃o 10ª huius libri q̃ ꝓbať ſic.Circa illa dĩ aliqs cõtinẽs vel incõtinẽs cũ additione circa q̃ negociãtes ſeu operãtes aſſimilanť ꝯtinẽtib⁹ ⁊ incõtinentib⁹ ſimplr:⁊ nõ ſunt ꝯtinẽtes vel incõtinentes ſimplr:ſed opantes ſeu negociantes circa delectabilia ꝯtra nãm aſſimilanť cõtinentib⁹ ⁊ incõtinẽtib⁹ ſimplr:⁊ nõ ſunt ꝯtinẽtes ⁊ incõtinẽtes ſimplr.ẽ circa delectabilia ꝯ nãm dicať aliqs ꝯtinẽs vel incõtinẽs cũ additione.Maior eſt manifeſta ex p̃cedentib⁹.⁊ ꝑma ꝑs minoris ꝓbať h̃.⁊ ſcḋa pars eiuſdẽ ꝓbata eſt ꝑus cũ ſu ꝯcl̃o 8ª huius libri.ꝓbať igiť ꝙ negociãtes circa delectabilia ꝯtra nãm aſſimilanť cõtinentib⁹ ⁊ incõtinẽtib⁹ que eſt ꝑma ꝑs minoris:que ꝓbať E
ſic.Cõtingit aliqñ ꝙ aliqs habeat motus quarũdã paſſionũ nõ nãliũ ⁊ nõ ſupereť ab eis tũc aſſimilať ꝯtinẽtibus ⁊ incõtinẽtib⁹ que eſt ꝑma ꝑs minoris.Vbi gr̃a.ſit phalaris tyrãnus ⁊ teneat puerũ ⁊ cõcupiſcat eũ vel ad vſuʒ comeſtionis vel ad delectationẽ venereã:⁊ nõ vtať eo ad aliqd iſtoꝝ:tunc aſſimilať cõtinẽti.Cõtingit eniʒ qñqʒ ꝙ hõ nõ ſolũ habeat hõ ꝯcupias:ſʒ ẽt ab eis ſupeť:⁊ tũc aſſimilatur incõtinẽti.[Quẽadmodũ ⁊ malitia.]Ex his ꝯcludit ꝯcl̃onẽ dicẽs:ꝙ ſicut malitia que eſt ꝟʒ humanũ modũ ſimplr dĩ malitia:ita q̃ eſt nõ nãlis hoĩ dĩ malitia cũ additione.ſ. malitia beſtialis vel egritudinalis vel ꝯſuetudinalis ⁊ non dĩ malitia ſimplr:ita incõtinẽtia nõ nãlis dĩ cũ additiõe: dĩ eniʒ incõtinẽtia beſtialis vel egritudinalis:⁊ incõtinẽ
tia ſimplr ſolũ dĩ illa q̃ eſt ꝟm intẽperãtiã humanã.[Qm̃ qdẽ igiť.]Epilogãdo ꝯcludit manifeſtũ eſſe ex p̃dictis ꝙ cõtinẽtia ⁊ incõtinẽtia ſimplr ſolũ eſt circa illa circa q̃ eſt tẽperãtia ⁊ intẽperãtia:circa alia ṽo eſt quedã ſpẽs incontinentie que dĩ ꝟm metaphoram ⁊ non ſimplr cuiuſmodi eſt incõtinentia ire aut beſtialitatis:⁊ ſic de alijs. F

Capitulum ſextum in quo cõparat diuerſas incontinentias ad inuicem.ſ.incontinentiaʒ humanã cõcupiſcentiaꝝ delectationũ tactus ad incõtinentiã ire ⁊ beſtialitatis.

⸿Poſt hec minus eſſe turpẽ ire q̃ʒ cupiditatũ incontinentiã oſtẽdamus:ira nãqʒ aliq̃ ex ꝑte ⁊ nõ ꝑfecte rõnẽ audire dĩ:perinde atqʒ veloces miniſtri:q qdẽ antea q̃ʒ totũ id audirẽt qḋ dĩ excurrunt:deinde in agẽdo aberrãt.Canes etiã antea q̃ʒ ꝯſiderẽt ſi ſit amicus ſi tm̃ pulſauerit oſtium latrant. Sic ⁊ ira ꝓpter caliditatẽ celeritatẽqʒ nature audita qdẽ rõne nõ precepto G
aũt audito ad ipſaʒ ꝓperat vltionẽ. Rõ nãqʒ vel imaginatio cõtumeliã aut paruipenſionẽ eſſe oſtẽdit:illa aũt ac ſi rõcinatione facta ꝯcluſerit oportere tali bellũ inferre ſtatim inſurgit.At cupiditas ſi ſolum dixerit rõ aut ſenſus hoc afferre voluptatẽ pergit ad fruendum: quare ira qdẽ ſeqť quodãmõ rõnẽ. Cupiditas aũt nõ ſeqť:turpior igiť eſt.Nã incõtinẽs qdẽ ire a rõne quodãmõ vinciť:cupiditatis aũt nõ a rõne ſʒ a cupiditate.

Quoniã aũt ⁊ minus turpis incõtinẽtia que ire q̃ʒ que ꝯcupiſcẽtiaꝝ ſpeculabimur:videť eniʒ ira audire qdem ꝟm qd rõneʒ. Obaudire aũt quẽadmoduʒ veloces miniſtroꝝ:puta ante audire oẽ Capitulũ 6^m ꝑmi mag. ⁊ li.ethi. p⁹ꝑoſt.
dictũ excurrunt:deinde peccãt in actione:⁊ canes añ intendere ſi amicus ſit ſi ſolũ ſonituʒ faciat latrant:ſic ira ꝓpter caliditatẽ ⁊ velocitateʒ nãe audiens qdẽ nõ p̃ceptũ aũt audiens mouet ad punitionẽ.Rõ qdẽ eniʒ vel phãtaſia:qm̃ iniuria vel cõtẽptus manifeſtauit:hec aũt quẽadmodũ ſyllogizãs:qm̃ opʒ talẽ oppugnare:iraſciť ꝯfeſtim.⸿Cõcupiſcẽtia aũt ſi ſoluʒ dicat: qm̃ delectabile rõ vel ſenſus mouet ad fruitionẽ:quare ira qdẽ cõſequiť rõnẽ aliqualr.Cõcupiſcentia aũt nõ:turpior igiť incõtinens qdem eniʒ ire a rõne aliqualr vinciť:qui autem concupiſcentie ⁊ non a ratione. H

3 Jſtud eſt 6^m ca^m hui^9 p̄mi tractatus:in quo ph̄s cō‑
Sexti.c. parat incōtinentiā ꝯcupiaꝝ ad incōtinen‑
trac.p.di^o tiā ire ⁊ beſtialitatiē:⁊ cōtinet duas ptes pncipales. Jn p^a
in duas p‑ cōparat incōtinētiā ꝯcupiaꝝ tact^9 ad incōtinētiaꝫ ire. Jn
tes pn. 2^a ibi[Ipſaꝝ aūt.]cōparat intricē maliciā humanā ad be
ſtialitatē. Jn p̄ma igiᷓ pte cōparat incōtinētiā ſimplr̄ que
eſt ꝯcupiaꝝ tact^9 ad incōtinētiā ire q̄ nō eſt incontinentia
ſimplr̄:ſꝫ cū appoſitione:⁊ ꝯtinet 4^or pticulas ſm̄ numerū
4^or rōnū qbus ꝓbat ꝙ incōtinētia ire eſt minus turpis q̄ȝ
incōtinētia ꝯcupiſcētiaꝝ tactus q̄ eſt incōtinētia ſimplr̄:⁊
11° pri‑ hec eſt ꝯ 11^a que ꝓbaᷓ ſic q̄drupl̄r. p̄rio ſic. Jllud qḋ ali‑
ori^s.7.li. qualr̄ ſequiᷓ rōnē eſt min^9 turpe q̄ȝ illud qḋ nullo mō ſeqᷓ
rōnē:ſed ira aliqualr̄ ſequiᷓ rōnē ⁊ ꝯcupia tact^9 nullo mō
ſeqᷓ rōnē.ḡ incōtinētia ire eſt minus turpis q̄ȝ incōtinen‑
tia ꝯcupiaꝝ tactus. Maior eſt manifeſta.⁊ minor ꝓbaᷓ.⁊
p̄mo ꝓbat ph̄s p̄mā ptē minoris.d.ꝙ ira vr̄ aliqualr̄ au‑
K dire rōnē:tn̄ nō pfecte audit iudiciū rōnis:iō dr̄ obaudire
rōnē:hoc eſt iperfecte rōnē audit:q2 nō expectat iudiciuꝫ
rōnis. ꝓpter qḋ manifeſtandū ponit duo exēpla.p^m eſt de
miniſtris velocib^9 ad exequēdū p̄ceptū dominoꝝ ſuoꝝ:q
anteq̄ȝ audiāt totū qḋ eis dr̄ currūt ad exequēdū.⁊ pp̄ hoc
peccant in executione mādati:q2 nō pfecte audierūt illud
qḋ facere debuerūt. Deinde ponit aliud exēplū de canib^9:
q ad p^m ſonitū pulſantis ad oſtiū latrant anteq̄ȝ attendant
ſi ille q pulſat ad oſtiuꝫ ſit aliqs de familiarib^9 vel amicis.
Et ita eſt de ira ꝙ in aliquo audit rōnē ſed pp̄ nālē calidi‑
tatē ⁊ velocitatē ebolere cōmouētis ad irā anteq̄ȝ audiāt
totū p̄ceptū rōnis mouet ad puniendū. Modū aūt quo h̄
fiat oſtēdit ſubdēs ꝙ p rōnē vel phantaſiaꝫ manifeſtatur
hoī ꝙ iniuria eſt ſibi facta vel ꝯtēptus:⁊ ſtatim ipſo opinā‑
te ꝙ iniuria eſt ſibi facta vel ꝯtēptus q̄ſi ſyllogiçat ꝙ opꝫ
L iniuriantē vel ꝯtēnentē oppugnare:⁊ ex paſſione determi
nat modū idebitū mouēs ad vindictā anteq̄ȝ modus vin‑
dicte determineᷓ p rōnē.[Cōcupia aūt.] Ponit aliā ptem
minoris.d.ꝙ ꝯcupia qn̄ denūtiaᷓ ſibi per rōnē vel p ſen‑
ſuꝫ q: h̄ eſt delectabile ſtatiꝫ moueᷓ ad ꝯfruēdū illo abſqꝫ
Nōn^m p^m aliquo ſyllo:aut iudicio rōnis. ¶ Notāda ſunt h̄ tria.p̄miū
eſt ꝙ ph̄s loqᷓ hic de ira hoīs cū dicit ꝙ ira audit rōneꝫ.
Homo enī iratꝰ quodāmō rōcinaᷓ ꝙ pp̄ iniuriā ſibi fa‑
ctā vel pp̄ ꝯtēptū dꝫ inferre vindictā:ſed obaudit:q2 ipſe
cic audit nō curās attēdere verū iudiciū rōnis:qualr̄ ſm̄
quātitatē ⁊ modū delicti dꝫ inferri vindicta:ſꝫ hꝰ iudiciū
nō expectat iratus:⁊ dixi ꝙ loqᷓ ſolū de ira hoīs:q2 in aia‑
libus carentib^9 rōne inueniᷓ qdā ira:ſicut ⁊ alia opa rōni
ſilia:⁊ illa aīalia moueᷓ ad vindictā ex imaginatione vel
Nōn^m 2^m memoria:aut ex iſtinctu nāe ⁊ nō ex rōne aliq̄. ¶ 2° eſt no
tandū ꝙ eſt diuerſitas inter ꝯcupiaꝫ ⁊ irā:quantū ad hoc
M ꝙ ira hoīs quodāmō vtiᷓ rōne ⁊ ſyllo ⁊ ꝯcupia nō:eſt iſta.
nā delectatio hꝫ rōnē finis ⁊ p ſe appetibilis:⁊ in agibilib^9
finis eſt p^m nō ſyllatū:ſed vindicta alteri inferēda non eſt
p ſe appetibilis vt finis:ſed eſt vtilis ad finē:⁊ finis hꝫ rō‑
nē p̄ncipij in agibilib^9:⁊ illud qḋ eſt ad finē hꝫ rōnē ꝯnis:
ſed ad ꝯnē ꝓcediᷓ rōcinādo ⁊ ſyllogiçādo:ſꝫ ad p̄n^m non
ꝓcediᷓ ſyllogiçando aut rōcinādo:iō iratus quodāmodo
vtiᷓ rōne ⁊ ſyllo:ſed ꝯcupiſcēs nō:ſꝫ ſm̄ ꝓpriū ipetū mo‑
Nōn^m 3^m ueᷓ ad fruitionē delectationis. ¶ 3° eſt notandū ꝙ iratus
qn̄qꝫ ſic audit rōnē ꝙ obedit rōni ⁊ nō ſtatim ꝓrumpit in
vindictā:⁊ ſic iratꝰ ira forti obediēs rōni ⁊ ſuperās paſſio‑
nē dr̄ ꝯtinēs ire:⁊ qn̄qꝫ iratꝰ ſtatiꝫ moueᷓ ⁊ ꝓcedit ad vin
dictā nō expectādo iudi^m rōnis:⁊ ille dr̄ ⁊ eſt icōtinēs ire.

¶ Preterea magis eſt ignoſcendū:ſi q̄ſpiā nāles appe‑
titiones ſequaᷓ qppe cū ⁊ cupiditates tales ſequenti q̄
ſunt oībus cōes ⁊ quoad cōes ſunt, venia magis deᷓ.
At ira atqꝫ acerbitas magis eſt nālis q̄ȝ he cupidita‑

tes q̄ exuperant ⁊ que nō ſunt neceſſarie. Ut q ſe excu‑ N
ſabat ꝙ p̄rem pulſaret:⁊ hic enī dixit ſuū p̄rem pulſa‑
bat:⁊ ille ſuū. Et hic ēt oſtenſo puero cū vir fuerit me
pulſabit:eſt.n.nobis gentile. Et q trahebaᷓ a filio ſiſtē
iubebat in oſtio. Et ſe.n.p̄reꝫ conſqꝫ traxiſſe dicebat.
¶ Adhuc nālib^9 magis veniā cōſeq appetētib^9:
q2 ⁊ ꝯcupiſcētijs talib^9 magis quāte cōes oīb^9 2^m cōm
⁊ inquātū cōes. Jra aūt nāli^9 ⁊ difficili^9 ꝯcupi
ſcentijs hiſq̄ ſupabūdātie ⁊ nōneceſſarijs:quē
admodū rn̄dēs:qm̄ p̄reꝫ pcuſſit:etenīꝫ iſte dixit
eū qui ſuſſpſius:⁊ ille eū q ſupius:⁊ pueꝝ oſtē
dens ⁊ iſte me dixit cū vir fiat:cognatū enīꝫ no
bis:⁊ tractus a filio quieſcere iuſſit apud oſtia
etenim ipſe trahere patrem vſqꝫ huc. O
¶ Hec eſt 2^a pticula p̄me ptis:in qua poniᷓ ſcḋa rō q̄ eſt ta
lis. Jllud qḋ eſt magis nāle eſt minus turpe q̄ȝ illud qḋ eſt
minus naturale aut non naturale. Si enim aliquis peccat
circa ea que naturaliter appetit magis meretur veniam:
cuius ſignum eſt ꝙ ꝯcupiſcentijs cōmunibus vt cibi ⁊ po
tus datur venia:q2 ſunt nāles:⁊ h̄ ſi accipiaᷓ inq̄ātum ſunt
cōes. Cōcupia enī cibi eſt cōis ⁊ nālis:ſꝫ ꝯcupia talis cibi
vt carniū pdicū vel cibi ſic p̄parati cū ſpēb^9 delicatis non
eſt nālis.vn̄ ſi qs peccat circa cibos vel potus cōes mereᷓ
veniam ⁊ nō eſt pp̄ hoc hō vitupabilis:ſed ira eſt nālior ⁊
difficilius ei reſiſtiᷓ q̄ȝ ꝯcupiſcētijs ſupfluis ⁊ nō neceſſa‑
rijs de qb^9 hic loqᷓ ph̄s. Jra enī eſt nālis ⁊ q̄ſi heredita‑
rie ꝓpagata a p̄re in filios quaſi ꝯm nālē cōplōnē:⁊ ponit
duo exēpla de illa cōnālitate ire. Primū exēplū eſt.qdam
pcutiēs p̄reꝫ ſuū:⁊ ſup hoc rep̄henſus rn̄dit:q̄ iſte.[pater] P
ſuus pcuſſit patrē ſuū ⁊ ille pcuſſit ſupiorē patrē:⁊ oſtenſo
filio ſuo dixit:iſte qn̄ veniet ad virilē etateꝫ me pcutiet:h̄
eſt enī ꝯnāle generi nr̄o. Aliud exēplū eſt de eo q cū tra‑
hereᷓ a filio ſuo qn̄ venit ad oſtiū iuſſit vt qeſceret:q2 ipſe
vſqꝫ ad oſtiuꝫ traxit p̄rem ſuū. Q2 igiᷓ ira eſt nālior q̄ȝ cō‑
cupiſcētia ſupfluoꝝ:ideo eſt minus turpis q̄ȝ ꝯcupia talis. Nōn^m p^m
¶ Notāda ſunt h̄ duo.p^m eſt.ꝙ ꝯcupiaꝝ q̄dā eſt nālis:vt
illa q̄ eſt cōis oī hūiꝫ hō nām:ꝯcupia enī cibi ⁊ pot^9 eſt na
turalis ⁊ cōis oī aīali:cū cib^9 ⁊ pot^9 ſint neceſſarij oī aiali:
⁊ qdā eſt ꝯcupia nō nālis:vt illa q̄ eſt nō nc̄cioꝝ ad vitā:
qḋ pōt ꝯtingē dupl̄r:vel ex exceſſu q̄litatiuo vel ex exceſſu
quātitatiuo. Exēplū p̄mi.ꝯcupia cibi delicati vt carnium
pdicis aut alteri^9 cibi delicati vel potus delicati vt vini de
vernatio:hꝰ ꝯcupia nō eſt nālis pp̄ exceſſuꝫ q̄litatiuū. Exē
plū ſcḋi.ꝯcupia nc̄cioꝝ ad vitā vltra quātitatē ſufficientē
eſt nō nālis:vt ꝯcupia comedēdi aut bibēdi per totū dieꝫ Q
pp̄ exceſſuꝫ quātitatiuū eſt nō nālis. Qḋ igiᷓ h̄ dr̄ ꝙ ira eſt
nālior q̄ȝ ꝯcupia tactus:itelligēdū eſt de ꝯcupia nō neceſſa
rioꝝ:ꝯcupia tn̄ nc̄cioꝝ:vt cibi ⁊ pot^9 eſt ita nālis ſicut ira
vel forte magis nālis. ¶ 2° eſt notādū:ꝙ ira eſt magis nā‑ Nōn^m 2^m
lis q̄ȝ ꝯcupia nō nc̄cioꝝ:⁊ hꝰ cā eſt:q2 ꝓnpius ad irā cōſe
quiᷓ nālē cōplōnē:hn̄s enī caliditatē ⁊ ſiccitateꝫ humoꝝ
de facili inflamabiliū eſt multū ꝓnus ad irā. Cōcupia vo
nō nc̄cioꝝ:vt cibi delicate p̄parati magis ſeqᷓ imagiatio‑
nē q̄ȝ cōplōnē nālē:⁊ q2 ea que ꝯſequunᷓ cōplexionē nālē
ſunt magis nālia q̄ȝ ea que ſequunᷓ imaginationē:iō pro‑
nitas ad irā de facili ꝓpagaᷓ a patre in filios:vt pꝫ in exē‑
plis ph̄i:⁊ facili^9 q̄ȝ ꝓnitas ad ꝯcupiaꝫ nō nc̄cioꝝ.

¶ Preterea iniuſti magis ſunt ij q magis occulte ꝓce‑
dunt ac inſidias faciunt. Jracundus igiᷓ non inſidias
facit:nec ira:ſed eſt manifeſta. Cupiditas aūt contra:
quēadmodū venerem aiunt, naꝫ ipſam dolos nectere
dicunt

a dicunt: ⁊ Homerus Balteum ipſi tribuit: in quo frau
dem etiam ineſſe dicit.
Fraus quoqȝ ineſt que prudentem perſepe fefellit.
Quare ſi cupiditas magis ſit iniuſta ꝙ̃ ira ⁊ incõtinẽ
tia q̃ eſt circa ipſaȝ turpior erit ea que eſt circa iram: ⁊
abſolute incontinentia atqȝ quodãmodo vitium.
℄ Adhuc iniuſtiores magis īſidiãtes: iracũdus
ꝗdem igiẗ nõ inſidiator neqȝ ira ſȝ manifeſtus.
Cõcupia aũt: queadmodũ venerẽ aiunt: dolo
ſe enĩȝ cyprigene ⁊ variã corrigiam. Homerus
deceptio que furata eſt itellectũ ſpiſſe ſapiẽtis.
Quare ſiqdem iniuſtior ⁊ turpior incõtinẽtia
hec: eadem circa iram eſt: ⁊ ſimplr̃ incontinen
b tia ⁊ malitia aliqualiter.
℄ Hec eſt 3ᵃ ꝑticula in qua ponĩ tertia rõ ꝓbãs ꝯnẽ: ⁊ hec
eſt rõ. Illa incõtinẽtia q̃ eſt iniuſtior eſt turpior: ſȝ incõtinẽ
tia ꝯcupiaȝ eſt iniuſtior ꝙ̃ icõtinẽtia ire. igiẗ eſt turpior.
Maior eſt manifeſta de ſe. Minor ẽt pꝫ: q: magis iniuſtũ
eſt ledere ⁊ ſiľ cũ hoc decipe ꝙ̃ ſolũ ledere: ſed incõtinentia
ꝯcupiaꝝ ledit incõtinẽtẽ ⁊ illã cũ qua miſceẗ cõmittendo
fornicationẽ vel adulteriũ: ⁊ ẽt decipit: q: inſurgit latenter
⁊ inſidioſe. Incõtinẽtes enĩ ꝙ̃tũ pñt lateter opanẗ ⁊ iſidio
ſe: q: iſidianẗ ad captãdũ horã ⁊ locũ ꝯgruũ tali operi ⁊ vo
luntatẽ illi⁹ cũ q̃ ꝯcupiſcit cõmiſceri: ſȝ nec iracundus nec
ira eſt inſidiator: iracũdus enĩȝ manifeſte vult īferre vin
dictã: nõ enĩȝ iſurgit ira latẽter: ſȝ cũ quodã ipetu. Sȝ non
eſt ſic de ꝯcupia: delectabile enĩȝ eſt ꝑ ſe natũ mouere ap
petitũ: ⁊ niſi rõ ſit diligẽs ad ꝓhibẽdũ: delectabile ſtatim
c cũ apphenſũȝ fuerit trahit ad ſe appetitũ. Unĩ qdã loquẽ
tes de venere cõparauerũt eã doloſe cyprigene: dĩ enĩȝ ꝙ
venus fuit regina cypri: vñ dĩ cyprigena ꝙ̃ſi cypri regina
vel ꝙ̃ſi in cypro genita: ⁊ eius corrigiã dicũt eſſe variã: per
quã intellexerũt ꝯcupiaȝ que mẽtes ligat: ⁊ diciẗ eẽ varia:
q: intẽdit in aliqd qd̃ apparet eẽ bonũ. ſ. in delectabile ta
cũ: qd̃ tñ ſimplr̃ eſt malũ: ⁊ Homer⁹ dicit ꝙ deceptio ve
neris eſt furata itellectũ ſpiſſe ſapiẽtis: hoc eſt valde ſapiẽ
tis: ꝯcupia enĩȝ qñqȝ latenter ſubintrat ſapiẽtũ mẽtes ⁊ li
gat iudiciũ rõnis in eis in ꝑticulari. Lincoñ. ordinat hanc
lr̃am ſic. Doloſe. n. cyprigene. Homerus enĩ ait. ſupple cor
rigiã doloſe cyprigene. i. veneris eſſe variã: q̃ ſupple corri
gia varia eſt deceptio q̃ furata eſt itellectũ ſpiſſe. i. ſtudioſe
ſapiẽtis. i. prudẽtis. hec Lincoñ. Ex his ꝯcludit ꝯclonẽ quã
intẽdit. d. Q̃re ſiqdẽ iniuſtior hec eſt ex quo ita eſt ꝙ incõ
tinẽtia ꝯcupiaꝝ tact⁹ eſt iniuſtior ꝙ̃ incõtinẽtia ire: ſequiẗ
d ꝙ eſt turpior: ⁊ hec incõtinentia ꝯcupiaꝝ eſt ſimplr̃ incon
tinentia ⁊ aliqualiter malitia. ⁊ dicit aliqualiter: q: inconti
nens nõ eſt ſimplr̃ malus cũ hẽat rectã rõnẽ: ſȝ eſt aliqua
liter malus cũ habeat appetitũ corruptum.
℄ Inſup nemo vtiẗ libidine dolẽs: ſed q facit ꝑ irã: do
lẽs oĩs facit: q vo exequiẗ libidinẽ: id facit cũ volupta
te. Si igiẗ ea ſunt magis iniuſta qb⁹ iraſci magis eſt iu
ſtũ: ⁊ incõtinentia ꝓfecto que fit ob cupiditatẽ: ma
gis erit iniuſta: nõ eſt enĩȝ in ira libido. Incõtinentiaȝ
igiẗ circa cupiditates turpiorẽ eſſe incontinentia circa
irã: ⁊ ꝯtinẽtiã atqȝ icõtinẽtiã circa corꝑis cupiditates
voluptateſqȝ verſari: ex iis q̃ diximꝰ ꝑſpicuũ euaſit.
℄ Adhuc nullus iniuriaẗ triſtatus: que autẽ ira
facit oĩs facit triſtatus: iniuriãs aũt cũ delecta
tione. ſi igiẗ qbus iraſci maxie iuſtũ: hec aũt in
iuſtiora ⁊ incõtinẽtia que ꝑꝑ ꝯcupiaȝ: nõ enim
eſt iniuria in ira. ℄ Nõ qdẽ igiẗ turpior q̃ circa e
ꝯcupiſcẽs incõtinẽtia ea q̃ circa irã: ⁊ qm̃ eſt cõti
nẽtia ⁊ incõtinẽtia circa ꝯcupiſcẽtias ⁊ delecta
tiones corporales: manifeſtum eſt.
℄ Hec eſt 4ᵃ ꝑticula: in qua poniẗ. 4. rõ que talis eſt. Ille
eſt iniuſtior cui magis dignũ eſt iraſci: ſȝ magis dignũ eſt
iraſci icõtinẽti ꝯcupiaꝝ ꝙ̃ icõtinẽti ire: igiẗ incõtinens ꝑꝑ
ꝯcupiaȝ eſt iniuſtior ꝙ̃ icõtinẽs ꝑꝑ irã: ⁊ ꝑ ꝯñs incõtinẽtia
ꝯcupiaꝝ eſt iniuſtior ꝙ̃ icõtinẽtia ire: ⁊ ꝑ ꝯñs eſt turpior.
Maior eſt manifeſta: ⁊ minor ꝓbaẗ ſic. magis dignuȝ eſt
iraſci opanti malũ voluntarie ꝙ̃ opanti malũ inuoluntarie: ſȝ
incõtinẽs ire opaẗ malũ inuoluntarie: q: triſtat⁹ iniuriat: ſȝ in
cõtinẽs ꝯcupiaꝝ opaẗ malũ voluntarie: q: cũ delectatione.
igiẗ magis eſt dignũ iraſci incõtinẽti ꝑꝑ ꝯcupiaȝ ꝙ̃ incõti
nẽti ꝑꝑ irã. Nõ enĩȝ in ira eſt iniuria: ſupple ſicut in icõti f
nẽtia. Iſta rõ fundaẗ ſup hoc ꝙ ꝗcũqȝ opaẗ inuoluntarie opaẗ
cũ triſtitia: ⁊ ꝗcũqȝ opaẗ voluntarie opaẗ cuȝ delectatione.
℄ Notãda ſunt hic tria. Pmo ꝙ iratus nõ opaẗ inuoluntarie Nõ^m p^m
ſimplr̃: q: ſi ſic nullo mõ iputareẗ ſibi illud qd̃ facit: ſȝ ira
tus agit mixtis. ſ. ꝑtiȝ voluntarie ⁊ ꝑtiȝ inuoluntarie: ex hoc enĩ
ꝙ triſtaẗ opaẗ inuoluntarie: ⁊ ex hoc ꝙ ipſemet mouet mẽ
bra ſua ſeu organa ad vindicandũ voluntarie opaẗ vt dcm̃
eſt in 3ᵒ huius. ℄ 2ᵒ eſt notandũ ꝙ iratus opaẗ ꝯtriſtatus Nõ^m 2^m
nõ de vindicta quã īfert: ſȝ de ea magis gaudet: ſed triſtaẗ
de iniuria ſibi illata ⁊ ex hoc moueẗ ad irã: ⁊ ꝯtriſtatus ꝑꝑ
iniuriã vel cõtẽptũ operatur inferendo vindictam. ℄ 3ᵒ eſt Nõ^m 3^m
notandum ꝙ illud dictũ Phi [Nõ eſt in ira iniuria] non
debet ſic intelligi ꝙ iratus nõ iniurieẗ: ſed debet intelligi
ꝙ in ira nõ eſt primo iniuria: ſed iniuria vera vel apparẽs
eſt primo in eo qui ad iram prouocauit. [Quod quidem
igitur.] epilogat ⁊ patet.
℄ Harũ aũt ipſaꝝ dĩle ſunt ſumẽde. Nã vt ab initio di g
ximꝰ: alie ſũt humane ac nãles ⁊ genere ⁊ magnitudie:
alie ferine: alie ob labefactatũ ꝑncipium atqȝ morbos
emergũt. Circa aũt haꝝ tãtũmõ ꝑmas tẽperãtia intẽ
perãtiaqȝ verſaẗ. Quapꝑ ⁊ feras nec tẽpatas nec intẽ
peratas niſi per trãſlationẽ dicimꝰ: ⁊ ſi qd̃ oĩno aliud
genus aĩaliũ ab alio differt petulãtia coitu voracita
teqȝ. Nõ enim hñt electionẽ nec rõnẽ: ſed dimote ſunt
a nã. Perinde atqȝ hoĩes ii q ſunt mente capti atqȝ in
ſani. Feritas aũt min⁹ eſt malũ ꝙ̃ vitiũ: ſed terribiliꝰ.
Nõ enĩȝ corruptũ eſt id qd̃ eſt optimũ vt in hoĩe: ſȝ nõ
hȝ. Fit igiẗ perinde atqȝ ſi qſpiã inaiatũ cũ aĩato cõpa
raret vtrũ ſit peius. Semꝑ. n. prauitas ei⁹ qd̃ nõ hȝ ꝑn
cipiũ min⁹ nocere põt: at mens eſt ꝑncipium. Perinde h
eſt igiẗ atqȝ ſi qſpiã iniuſtitiam ad iniuſtũ hoĩeȝ cõpa
raret. Eſt enĩȝ vtrũqȝ aliquo mõ peius. Homo nanqȝ
malus milies plura mala ꝙ̃ fera facere poteſt.
℄ Ipſaꝝ aũt haꝝ dĩtas aſſumẽdũ: queadmodũ 2ᵃ ꝑs. ca.
enĩȝ dictũ eſt ſꝫm principia: he qdẽ humane ſũt
⁊ nãles ⁊ genere ⁊ magnitudine: he aũt beſtia
les: he aũt ⁊ paſſiones ⁊ egritudines. ℄ Harũ
aũt circa primas tẽperãtia ⁊ itẽperãtia eſt ſolũ:
ꝑꝑ qd̃ ⁊ beſtias neqȝ tẽperatas neqȝ intẽpera
tas dicimus: ſed vel ſꝫm metaphorã: ⁊ ſi aliquo
taliter alio: ad aliud differt genus aĩaliuȝ cõtu
melia ⁊ finamoria ⁊ in oĩ voraꝝ eſſe. ℄ Nõ. n.
hȝ electionẽ neqȝ rõcinationẽ: ſed diſceſſit a nã
queadmodũ inſaniẽtes hoĩuȝ. ℄ Minus autẽ

I bestialitas malitia terribilius aūt: nō enim corruptū eſt optimū queadmodū in hoīe: ſed corruptū eſt ⁊ nō hʒ. ℭ Simile aūt igiť queadmodū inaīatum cōparare ad aīatum vtruʒ peius. Innocentior eniʒ prauitas ſemp que nō hñtis principiū: intellectus aūt principiū ſile igiť cōparare iniuſtitiā ad hoīeʒ iniuſtū: eſt eniʒ vt vtrūqʒ peius decies milies plura vtiqʒ mala faciet homo malus beſtia.

ℭ Hec eſt 2ª ps pncipalis huius capli. in qua cōparat malitiaʒ humanā ſimplr dictaʒ incōtinentie beſtialitatis: ⁊ p̊ reſumit dĩiaʒ ɔcupiaꝝ ⁊ dlectationū. d. ꝙ qꝛ ɔtinētia ⁊ in-

K cōtinētia ſunt circa delectationes corpales: opʒ aſſumere ⁊ queadmodū dictū eſt ſʒ p̊nᵘ hoc eſt p̊us: ſunt eni q̄dā cōcupiſcētie humane ⁊ nāles hoc eſt ɔſone humane nāe q̄tum ad genꝰ qd̄ ɔſiderať ſm ea q̄ appetunť: ⁊ q̄tuʒ ad magnitudinē. i. q̄tum ad q̄titatē appetibiliū: panis eniʒ ⁊ carnes cocte ⁊ piſces ⁊c̃. appetunť nālr ab hoīe: ⁊ hec appetuntur in q̄titate ſufficiente ad ſupplendū indigētiā. Alie v̊o non ſunt nāles ſed beſtiales: ⁊ harū q̄dā ſiūt delectationes pp paſſiōes: hoc eſt pp cōplonē nō nālē: ⁊ q̄dā pp orbitates ⁊ egritudies: ⁊ q̄dā pp ɔſuetudinē. [Haꝝ āt.] Et circa p̊mas ɔcupias. ſ. humanas ⁊ nāles ſolū dicimꝰ eē tēperātiā ⁊ intēperātiā: ⁊ pp hoc nec beſtias dicimus tēperatas nec intēperatas ꝓprie: ſʒ ſolū ſm metaphorā ħ eſt metaphorice ⁊ ſʒ ſimilitudinē cōparādo vnū genꝰ ad aliud genus aīalium. Differt eniʒ vnū genꝰ aīaliuʒ ab alio in cōtumelia. i. in hoc

L ꝙ vnū eſt magis ɔtumelioſuʒ q̄ aliud: aut in hoc ꝙ vnuʒ eſt magis imundā vitā hñs ſicut porcus q̄ ouis: ⁊ ſinamoria. i. ſtultitia vt in hoc ꝙ vnū aīal eſt ſtultius alio: vt aſinꝰ equo: ⁊ dinoraꝝ. i. in hoc ꝙ vnū eſt voraꝝ vt lupus ⁊ aliud nō. vñ per cōparationē hoꝝ aīaliuʒ que ſupfluūt in talibꝰ aliqua gña aīaliū dicūr tēperata ⁊ intēpata: vt porcus reſpectu ouis dĩ intēperatus: ⁊ ouis reſpectu porci dĩ tēperata.

11ª ɔclo huiꝰ .7. li. [Nō eniʒ hʒ electionē.] Ex his ɔcludit ꝙ beſtie nō ſūt tēperate nec itēperate: ⁊ hec eſt ɔclo 12ª: que ꝓbať ſic. Tēperatus ⁊ intēpatus agunt cū electione vel nati ſunt agere cū electione ⁊ rōcinatione: ſed beſtie nō hñt electionē nec rōcinationē. g̃ ⁊c̃. Sicut eniʒ hoīes inſani q amiſerūt vſuʒ rōnis nō hñt rōcinationē: ita nec beſtie: ⁊ iō nec beſtie nec hoīes inſani dicūr tēperati vel intēperati ꝓprie loquendo. [Minus aūt beſtialitas.] Cōparat beſtialitatē malitie humane: ⁊ cōparat eā q̄tū ad duo. ſ. q̄tū ad malitiā ⁊ q̄tum

M ad terrorē: ⁊ intendit dicere ꝙ malitia humana eſt magis malitia q̄ beſtialitas: ſiue ꝙ beſtialitas eſt minus malum q̄ malitia humana: ſʒ beſtialitas eſt terribilior q̄ malitia humana: ⁊ pñt hic poni due ɔ̃nes. ſ. ꝙ beſtialitas eſt minꝰ

13ª ɔclo huiꝰ .7. li. mala q̄ malitia humana: ⁊ hec eſt ɔclo 13ª huiꝰ libri. Alia

14ª ɔclo huiꝰ .7. li. ɔclo eſt que eſt 14ª ꝙ beſtialitas eſt terribilior q̄ malitia humana: ⁊ vtraqʒ illaꝝ ɔclonū ꝓbať per vnū ⁊ idē mediū qd̄ eſt illud: malitia humana eſt cū intellectu ⁊ rōne corrupta tñ: ⁊ beſtialitas nullo mō eſt cū rōne: in beſtia eniʒ eſt ſic rō corrupta ꝙ beſtia nullo mō hʒ rōnē: ⁊ ꝙ vtraqʒ iſtarū ɔclonū ſequať ex hoc medio pʒ. Nā hñs rōnē ⁊ intellectū pluribus modis pōt nocere ⁊ plures vias nocendi inuenire q̄ nullo mō hñs rōnē. ſilr hñs rōnē ⁊ intellectū pōt per intellectū ⁊ rōnē quā hʒ refrenare ſuā malitiā ⁊ a male operando oīno deſiſtere: ⁊ in hoc ꝙ malitia humana eſt cū rōne que pluribus vys pōt nocere: eſt malitia humana magis mala q̄ beſtialitas que nō hʒ rōnē nec p̊nᵐ nocēdi pluribꝰ modis: ⁊ ex hoc ſequiť ꝙ beſtialitas eſt minꝰ mala q̄ malitia humana: ⁊ ex hoc ꝙ hō malus hʒ rōnē p quā pōt refrenare ſuā malitiā: vel oīno ab illa deſiſtere: ⁊ beſtia nō hʒ p̊nᵐ nec rōnē per quā poſſit ſuā malitiā refrenare: ſeqť ꝙ beſtialitas eſt magis terribilis q̄ malitia huma- N

na. ℭ Intelligo p malitiā nocumētū: ⁊ p malum intelligo nociuū. Beſtialitas eniʒ eſt minꝰ mala q̄ malitia humana: qꝛ minus eſt nociua: beſtialitas eniʒ minus mala eſt q̄ malitia humana: qꝛ eſt minꝰ nociua. vñ beſtialitas nō eſt malitia ſimplr que opponiť virtuti morali: ſʒ eſt malitia ſolum: qꝛ nociua. [Simile aūt igiť.] Declarat in exēplo q̄lis eſt cōpatio beſtialitatis ad malitiā humanā: ⁊ dicit ꝙ hec cōpatio beſtialitatis ad malitiā humanā eſt ſilis cōpōni inaīati ad aīatū ſm peius aut melius: prauitas eniʒ nō habentis p̊nᵐ. i. iudiciū rōnis innocētior eſt q̄ prauitas habētis p̊nᵐ. ſ. rōnem ſicut malitia hoīs maior eſt q̄ malitia inaīati: ita malitia humana maior eſt: qꝛ plus ⁊ pluribꝰ modis nocet q̄ beſtialitas: ſile eſt eniȝ cōparare beſtialitatem malitie humane ⁊ cōpare iniuſtitiā hoī iniuſto. Iniuſtitia Notandū

Q eniʒ ſm ꝓpriā nām hʒ inclinationē ad malū: nec pōt iclinare niſi ad malū: ſed hō iniuſtus hʒ in ſua ptāte inclinare ad bonū ⁊ ad malū: ⁊ ſic iniuſtitia nālīter iclinať ad vnū. ſ. ad malū: ſed hō malus pōt inclinare ſe indifferēter ad bonū ⁊ ad malū. Eſt eniʒ quodāmō vtrūqʒ peius. ſ. hō iniuſtus q̄ iniuſtitia: ⁊ hō malus q̄ beſtia: qꝛ hō malus decies milies pōt mala facere q̄ beſtia: ꝓpter intellectū per quē pōt cogitare diuerſa mala. ℭ Cōmētator iſtā lrām [Sile aūt igiť] exponit alr: intendēs ꝙ hec cōpatio beſtialitatis ad malitiā ſm meliꝰ ⁊ peius nō eſt cōpatio bona nec ꝓpria: ſed eſt ſilis cōparationi q̄ eſt inaīati ad aīatū: vt iniuſtitie que eſt qd̄dā inaīatū ad hoīeʒ iniuſtū qui eſt qd̄dam aīatū: cōparatio eniʒ ſiliuʒ dʒ eſſe: vt habitus ad habitum ⁊ habituati ad habituatū. Nō eniʒ ꝗs intellectū hñs hñtuʒ inaīatū cōparat ad habitū aīatū eīs: aīati cōpatio ad aīatū dʒ eē ⁊ inaīati ad iaīata. Iſtā aūt lraʒ [Eſt eni ⁊ vtrūqʒ P

peius] exponit ſic. vtrūqʒ. ſ. iniuſtitia ⁊ iniuſtus eſt peius vtroqʒ. i. ad inuicē aliqualr: quia igiť iniuſtus nociuus eſt ⁊ malus pp pticipare iniuſtitiā: multo peiꝰ. i. magis prauū iniuſtitia. Si eniʒ approximans igni calefit: multo magis erit ignis calidior: ſm aūt ꝙ iniuſtitia res inanimata eſt: ⁊ p ħ ꝙ eſt inaīatū ſm ſe ɔſideratū nō pōt aliquem ledere: Iniuſtus aūt pōt ledere: ⁊ iō eſt iniuſtus prauior iniuſtitia q̄re iniuſtitia eſt qdeʒ vt prauior: eſt aūt prauior iniuſtus: hec Euſtratius. vñ ſm ꝙ iniuſtus eſt malus pp iniuſtitiā: dicit ꝙ iniuſtitia eſt peior q̄ iniuſtus: ſed ſm ꝙ iniuſtitia ſm ſe nō pōt aliqueʒ ledere ⁊ iniuſtus pōt ledere: dicit ꝙ iniuſtus eſt peior q̄ iniuſtitia. ℭ Hic ſunt q̄tuor notanda Nōnᵐ pᵐ

circa dicta Cōmentatoris. p̊mo ꝙ ad hoc ꝙ aliqua ꝓprie cōparenť ad inuicē ſm magis aut minꝰ vel ſʒ equale: opʒ ꝙ illud in quo ꝓprie cōparanť ɔueniat cuilibet ad inuicē Q

cōparatoꝝ: ⁊ ſi ita ſit ꝙ illud ſʒ qd̄ ſit cōparatio ꝓprie cōueniat vnicuiqʒ cōparatoꝝ: tūc eſt cōpatio ꝓpria. aliter nō. vñ de his que cōparanť ad inuicē nō eſt curandū vtꝝ ſint eiuſdē ſpēi aut eiuſdē gñis aut diuerſoꝝ generū: dūmodo tñ illud in quo cōpanť ſit vnū nō equocū cōueniēs vtriqʒ cōpatoꝝ ſm magis ⁊ minus aut ſm equale: vt pʒ 7ᵒ phyſicoꝝ. ℭ 2ᵒ eſt notandū ꝙ aīatū ⁊ inaīatū ꝓprie cōparať Nōnᵐ 2ᵐ

in illo qd̄ ꝓprie cōtingit vtriqʒ: hec enim cōpatio ſatis eſt ꝓpria. Plumbū eſt grauiꝰ q̄ hō: ⁊ hoc plumbū eſt grauiꝰ q̄ iſte homo: ⁊ ignis eſt calidior q̄ iſte aſinus: qꝛ illa ſm q̄ ſiunt dicte cōparationes ꝓprie cōueniūt ipſis cōparatis: grauitas eniʒ ꝓprie cōtingit plumbo ⁊ hoī: ⁊ calidītas ꝓprie cōtingit hoī ⁊ aſino. ℭ 3ᵒ accedēdo ad dicta Cōmen- Nōnᵐ 3ᵐ

tatoris eſt intelligendū ꝙ cōparando iniuſtitiā ⁊ hoīeʒ iniuſtuʒ in illo qd̄ ɔuenit vtriqʒ: cuiuſmodi eſt ledere ſeu eē leſiuum: ſic dico ꝙ hō iniuſtus ſimplr loquēdo peior eſt: ħ eſt magis leſiuus ſeu nociuus q̄ iniuſtitia: qꝛ pluribꝰ mo-

A diis pōt hō iniuſtus ledere ꝛ nocere ꝙ̄ iniuſtitia:nec eſt ve rū ꝙ iniuſtitia ledat:ſed eſt illud quo hō iniuſtus ledit:ꝛ. poſito ꝙ ꝑ iniuſtitiā hō iniuſtus lederet:ex hoc nō ſeqꝛ ꝙ iniuſtitia magis ledat:qꝛ iniuſtitia nō eſt totalis nec ꝑciſa cā per quā iniuſtus nocet aut ledit:qꝛ ꝑ aſtutiā que eſt hit⁹ intellectualis ꝑ quā pōt inueniri media ad prauū finē in tentū:ꝛ per diuerſas cognitiones ꝛ inuentiones nocet iniuſtus:ꝛ nō ſolū ꝑ iniuſtitiā ꝛ illō dictū vnūqōqꝫ ꝑꝑ que ꝛc.
Nõe 4m intelligendū eſt in cauſis ꝑciſis. ¶ 4° dico ꝙ ſi iniuſtitia ꝛ hō iniuſtus cōparent̃ in malitia q̄ ꝯ̄ɫaꝛ virtuti morali aut in malo denoīato ab illa malitia:ſic nō eſt cōꝑatio ꝓprie dicta:qꝛ illud in quo ſeu ſm qō fit comparatio nō cōtingit vtriqꝫ cōparatoꝝ:ſed ſolū alteri:qꝛ malitia vere ꝑdicatur de iniuſtitia:hec eſt enī vera.iniuſtitia eſt malitia ꝛ nō pre dicaꝛ vere de hoīe iniuſto:hec eſt eniꝫ falſa.hō iniuſtus eſt malitia:ꝛ denoīatiuū malitie.ſ.malus vere ꝑdicaꝛ de hoīe
B iniuſto:ſed nō de iniuſtitia:hec eſt enim vera.hō iniuſtus eſt malus:ſed hec eſt falſa:malitia eſt iniuſta:ſicut iſta eſt falſa:albedo eſt alba:ꝛ ſic q̄raꝛ vtruꝫ hō iniuſtus ſit peior ꝙ̄ iniuſtitia vel ecōuerſo.rn̄dendū eſt ꝙ iſta qō ſupponit falſuꝫ.ſ.ꝙ tam hō iniuſtus:ꝙ̄ ēt iniuſtitia ſit qōdā maluꝫ: hoc eniꝫ falſuꝫ eſt:loquēdo de malo qō eſt denoīatiuū ma litie ꝯ̄ɫie virtuti morali.Si tn̄ accipiaꝛ malū pro eo qō eſt nociuuꝫ vel leſiuū ſic queſtio nō ſupponit falſuꝫ:ꝛ rn̄den dum eſt ad illud qō queſtio querit.ſ.ꝙ hō iniuſtus eſt ma gis malus ꝙ̄ iniuſtitia:ſicut dictū eſt in exponēdo textum. Illud aūt qō Cōmētator dicit.ſ.ꝙ inaīatū nō dꝫ cōparari ad aīatū:eſt intelligendū ꝙ aīatum ꝛ inaīatū nō debēt cō parari in aliquo qō nō cōpetat vtriqꝫ:ſicut hō iniuſtus ꝛ iniuſtitia nec cōparant̃ in malo nec in malitia:qꝛ neutruꝫ iſtoꝝ cōpetit vtriqꝫ.ſ.iniuſtitie ꝛ hoī iniuſto.

C **Capitulum ſeptimum** in quo ꝯtinentia ꝛ incōtinentia cōpa rant̃ ſm dīſam ꝛ ſm boītatē ꝛ maliciā aliis habitib⁹ cuꝫ qbus ꝯueniunt in mā̄ ſeu obiecto:ponendo dīſaꝫ inter cō tinentiā ꝛ incōtinentiā:ꝛ inter tēperantiā ꝛ intēperantiam ꝛ perſeuerātiā ꝛ mollitiē.ſ.de vnoquoqꝫ eiā̄ iſtoꝛuꝫ decla rando per qō eſt melius ꝛ qō peius.

¶ Sit vt circa voluptates doloreſqꝫ ꝑ tactū guſtūqꝫ ꝛ cupiditates ac fugas circa q̄ verſari tēperātiā ꝛ intē perātiā prius eſt definitū:ita ſeſe habeat qſpiā:vt aut ſuperetꝛ ab iis ipſis que pleriqꝫ ſuꝑant hoīes:aut ſuꝑet ea ipſa a qb⁹ pleriqꝫ vincūꝛ. Atqꝫ ſi circa voluptates ita ſeſe habeat:ꝑmo qdē mō icōtinēs eſt:ſcdo aūt ꝯti nēs.Sin circa dolores:ꝑmo qdē mō mollis eſt:ſecū do aūt cōſtans.In hoꝝ aūt medio plurimoꝝ hoīum
D habitus collocanꝛ ꝛ ſi ad deteriores magis declināt. Sed qm̄ quedā voluptates ſunt neceſſarie:q̄dā nō ne ceſſarie:ꝛ vſqꝫ ad quedā terminū.Exuperationes v̄o defectuſqꝫ nō ſunt neceſſarīū. Et ſimili mō res ſeſe hꝫ ꝛ in cupiditatib⁹ atqꝫ dolorib⁹:q voluptatū exupera tiones:aut exuꝑantes voluptates ob electioneꝫ atqꝫ ob ipſas ꝛ ob nullā reꝫ aliā inde ꝓuenientē perſequiꝛ intēperans eſt. Hunc.n.nō penitere neceſſe eſt:quare eſt incurabilis.Quē eniꝫ nō penitet:is eſt incurabilis. Qui v̄o deficit oppoſitus eſt. At q inter hos medius collocaꝛ tēperās eſt.Silr̄ intēperās eſt ꝛ q nō qꝛ vin ciꝛ ſed ob electionē dolores corꝑis fugit.Eoꝝ autē q nō eligunt:alius ob voluptatē:alius ob eius fugā do loris qꝛ cupiditate ꝓuenit duciꝛ:quare inter ſeſe diffe runt:cuilibet eniꝫ deterior eſſe videbiꝛ ſiqs nō cupiēs aut remiſſe:qppiā ageret turpe:ꝙ̄ vehemēter cupiēs ꝛ ſi nō iratus pulſaret:ꝙ̄ ꝯcitatus ira.Quid.n.ageret:
E ſi eſſet in ꝑturbatione.Quapropter intēperans incō tinente deterior eſt.At coꝝ quos diximus alter mol litiei magis ſubiciꝛ ſpēi:alter eſt incōtinens.Atqꝫ in cōtinenti qdē cōtinēs:molli v̄o conſtās oppoiꝛ. Cō ſtantia nāqꝫ in reſiſtēdo:cōtinētia v̄o in ſuperādo cō ſiſtit.Suntqꝫ diuerſa reſiſtere ac ſuꝑare:ſicut nō vin ci ꝛ vincere.Quapꝑ ꝛ cōtinētia magis ꝙ̄ cōſtātia eſt expetēda.Qui aūt in his qbus pleriqꝫ reſiſtūt deficit: is mollis eſt ꝛ delicatus.Delitie nāqꝫ ſunt mollitie q̄ dā qui qdē veſteꝫ trahit:ne ſubeat laborē tollendi.Et cū imitēꝛ egrotantē:ſed nō putat miſerū eſſe:q miſero ſimilis eſt.Similr̄ res ſeſe habeat ꝛ circa ꝯtinentiam ꝛ
F incōtinentiā.Nō eſt eniꝫ mirū ſiqs a vehementibus ꝛ exuꝑantib⁹ aut voluptatib⁹ aut dolorib⁹ vinciꝛ:quin ignoſcēdū eſt ſi reſiſtēs vinciꝛ tandem:vt Theodecti poete Philoctetes a ſerpente morſus:aut Carcini cer cyon in Halope:ꝛ vt hoīes ſi q detinere riſuꝫ cōtētes accumulatū illū effundūt:vt accidit xenophanto.Sed ſiqs iis qb⁹ multitudo reſiſtere pōt:ſuccūbit ꝛ nō ad uerſari pōt:nō ob generis nām aut ob morbū:qualis eſt mollities que regib⁹ Scythaꝝ ineſt ob genus:ꝛ vt mulier a viri diſtat nā.Uiꝛ aūt ꝛ is q eſt ad iocū ꝓpen ſior intēperās eē:eſt tn̄ mollis.Nā iocus relaxatio eſt ſiquidem requies eſt:qui v̄o ad iocum procliuis eſt: ex iis eſt qui in hac exuperant.

Capitulum ſeptimi textus ꝛ h capl. ꝑ⁹ ps.c. G

Circa eas aūt que ꝑ tactū ꝛ guſtū dele ctationes ꝛ triſtitias ꝛ ꝯcupiās ꝛ fu gas circa quas ꝛ tēperātia ꝛ intempe rantia determiata eſt prius. Eſt qui dē ſic habere vt vinci ꝛ quibus multi meliores. Eſt aūt ſuꝑare ꝛ quib⁹ multi minores. ¶ Ho rū h quidē circa delectationes icōtinēs:hic aūt cōtinēs.Hic aūt circa triſtitias mollis:h aūt ꝑ ſeuerās. ¶ Intermediū ꝛ pluriū habit⁹ ꝛ ſi in clinant magis ad deteriores. ¶ Quia aūt q̄daꝫ delectationum neceſſarie ſunt:he aūt nō ꝛ vſqꝫ ad quid:ſuꝑabūdātie aūt nō neqꝫ defectus:ſilr̄ aūt ꝛ circa ꝯcupiās hꝫ ꝛ triſtitias.ſuꝑabūdan tias quidē ꝑſequēs delectationū vel ſm ſuper abūdātias vel ꝑꝑ electioneꝫ:ꝛ ꝑꝑ ipſas ꝛ nihil ꝑꝑ alterū aduenīēs intēperatus. Neceſſariū.n. hūc nō eſſe penitētē:q̄re iſanabilis. ¶ Deficiēs H aūt oppoſitus:medius aūt tēpatus:ſilr̄ autē ꝛ fugiens corꝑales triſtitias nō ꝑꝑ vinci:ſꝫ ꝑꝑ ele ctionē. ¶ Nō eligentiū aūt:hic quidē duciꝛ ꝑꝑ delectationeꝫ:hic aūt ꝑꝑ fugere triſtitiam que a ꝯcupia:q̄re differūt ad inuicē. ¶ Omino auteꝫ vtiqꝫ videbiꝛ deterior eſſe ſiquis nō ꝯcupiſcēs: vel quiete opaꝛ aliquid turpe ꝙ̄ ſi vehementer ꝯcupiſcēs:ꝛ ſi nō iratus ꝑcutit ꝙ̄ ſi iraꝛ⁹.Quid eniꝫ vtiqꝫ faceret in paſſiōe exn̄s:ꝑꝑ qō itēpat⁹ dterior icōtinēte. ¶ Hoꝝ vtiqꝫ hic qdē malitiei ſpecie eſt magis alter intēperatus. ¶ Opponi

I tur aũt incõtinẽti qdẽ ɔtinẽs: molli aũt pſeuera
tiuus: pſeuerare qdẽ enĩ est in eo qḋ est ɔtene-
re: ɔtinẽtia aũt in eo qḋ est ſupare: quẽadmodũ
ꝛ nõ vinci eius qḋ est vincere: ꝑꝑ qḋ ꝛ eligibi-
lius cõtinẽtia pſeuerãtia est. ¶ Deficiẽs aũt ad
q̃ multi ꝛ ɔtratendũt ꝛ pñt: iste mollis ꝛ deli-
catus: etenĩ delitia mollities q̃dã est: qui trabit
veſtimẽtũ vt nõ laboret eã que eleuare triſtitiã
ꝛ imitans laborãtẽ: nõ exiſtimat miſer eẽ miſe-
rõ ſilis exiſtẽs. Silr aũt hꝫ ꝛ circa cõtinẽtiaꝫ ꝛ
icõtinẽtiã. ¶ Nõ enĩ ſi qs a fortib⁹ ꝛ ſuperexcel-
lentib⁹ delectationib⁹ vincit vel triſtitijs admi-
K rabile: ſed cõdonabile ſi ɔtendẽt quẽadmoduꝫ
theodecti philoctetes a vipera ꝑcuſſus vel a car
cino alopicercion: ꝛ quẽadmodũ cõtinere ten-
tantes riſuꝫ repente effundũt: q̃le coaccidit ꝫe-
nophãto. Sꝫ ſi qs ad quas multi pñt abſtinere
ab his vincit nõ potẽs ɔtratẽdere ꝑꝑ nãm gñis
vel ꝑꝑ egritudineꝫ: puta in ſcytharũ regib⁹ mol
lities ꝑꝑ genus ꝛ vt femininũ ad maſculinũ di-
ſtat. ¶ Uidet aũt ꝛ luſiuus intẽpat⁹ eẽ: est aũt
mollis: ludus enĩ remiſſio est. ſi qdẽꝫ igit qes:
ad hanc aũt ſupabũdãtiuꝫ est luſiuus.

Septimũ c. pmi tra. mollio in 2. partes pũ.
Iſtud est 7ᵐ capᵐ pmi tractatus: in quo ꝓhs cõpa
rat ɔtinẽtiã ꝛ icõtinẽtiã ad alios habitus
q negociant circa eandẽ mãm cũ cõtinẽtia ꝛ incõtinentia:
L ꝛ cõtinet duas ptes pncipales. In pma diſtinguit ɔtinẽtiã
ꝛ incõtinẽtiã ab alijs habitib⁹ cũ qbus cõicant in mã: ꝛ cõ
parat ea ad inuicẽ ſm bonitatẽ ꝛ maliciã. In 2ª ibi[Incõ-
tinẽte aũt.]diſtinguit incõtinentiã humanã in duas ſpẽs.
pma pˢ ɔtinet duas ꝑticulas. In pma pmo ponẽs ɔuenien-
tias inter dictos hitus diſtinguit ɔtinẽtiã ꝛ incõtinẽtiam a
tẽperãtia ꝛ intẽꝑantia pſeuerãtia ꝛ mollitie. In 2ª ꝑticula
ibi[Dino aũt vtrqꝫ.]cõpat pdictos habit⁹ ad inuicẽ ſꝫ bo
nitatẽ ꝛ maliciã. Oẽs pdicti habit⁹ ɔueniũt in duob⁹. pmo
in hoc q oẽs hĩ habit⁹ ſunt circa delectationes ꝛ triſtitias
ɔcupias ꝛ fugas q̃ ꝑtinẽt ad tactũ ꝛ guſtum circa quas est
tẽperãtia ꝛ intẽperãtia. 2ª ɔueniẽtia est quãtũ ad modum
ſe habẽdi circa paſſiones q modus ɔſiſtit in vincere huiꝰ
paſſiones vel vinci ab eiſdẽ. Cõtingit. n. quoſdã ſic ſe hẽre
circa delectationes ꝛ triſtitias vt vincant ab eis: qb⁹ multi
ſunt meliores ꝛ fortiores: vt illi q vincũt: fortiores ſunt q̃
illi q vincant. Cõtingit ẽt q aliqui ſuperẽt tales paſſiões
qbus multi ſunt minores. i. debiliores. q. d. a qb⁹ multi ſu-
M perant. ſ. minores. i. debiliores: debiliores enĩ ſunt illi qui
vincant q̃ illi q vincũt.[Dorꝫ aũt h qdem.]Differũt aũt
ɔtinẽtes ꝛ incõtinẽtes a molli ꝛ pſeuerãti in hoc q ɔtinẽs
ꝛ incõtinens ſunt circa delectationes tact⁹: ſed mollis ꝛ ꝑ-
ſeuerãs ſunt circa triſtitias oppoſitas illis delectationib⁹.
Lincoñ. exponit hãc lrãꝫ ſic. horũ. ſ. victorꝫ a leuib⁹ ꝛ ſupe
rantiũ fortes. hic qdẽ. i. victus a leuib⁹ circa delectatiões. i.
victus a leuib⁹ delectationibus est incõtinẽs. Hic aũt. i. ſu-
perans fortes delectationes est cõtinens. H aũt circa triſti-
tias. i. victus a leuib⁹ triſtitijs est mollis. H aũt. i. ſuperans
fortes triſtitias est pſeuerãs. Iſtã lrãꝫ[Inter mediũ autẽ
plurimũ habitus ꝛ ſi inclinant magis ad deteriores.]cõis
expoſitor exponit ſic: qꝛ diuerſi ſunt gradus delectationũ
ꝛ triſtitiarꝫ ꝛ hoĩuꝫ qui eas ſuperant ꝛ ab eis ſupant: ma-
nifeſtuꝫ est q pdicti habitus pñt eſſe medij inter plura: qꝛ

inter plures gradus delectationũ ꝛ triſtitiarꝫ: ſed tñ illi ha N
bitus q ſonãt in malũ magis declinãt ad deteriores. Ma-
gis enĩ dñr incõtinẽtes vel molles q a minorib⁹ delecta-
tionib⁹ ꝛ triſtitijs vincunt: ſicut ꝛ boni habit⁹ magis incli
nant ad meliores: magis enĩ dñr ɔtinẽtes ꝛ pſeuerãtes q
maiores delectationes ꝛ triſtitias ſupant: põt etiaꝫ itelligi
vt idẽ expoſitor dicit q hoĩes magis inclinant ad deterio
res habitus. ſ. ad incõtinentiã ꝛ mollitiẽ. ¶ Euſtratius alr
exponit ſic. Habitus pluriũ. i. multorꝫ intermediuꝫ hoc est
medietates ſunt. Quia aũt medietas est vtus ꝑꝑ hoc dixit
ſi est medietas: tñ ad deteri⁹ inclinat: iſtorꝫ enĩ habituũ. ſ.
pſeuerãtie ꝛ mollitiei ɔtinẽtie ꝛ icõtinẽtie ſũt medietates.
vbi grã. aliq̃ est medietas iter mollitiẽ ꝛ pſeuerãtiã: multi
enĩ vincunt a triſtitijs qbus pſeuerativus est melior ꝛ ſu-
perant triſtitias a qb⁹ mollis vincit ꝛ tales ſunt medij in- O
ter pſeuerativos ꝛ molles: ꝛ rurſus multi ſuperãt delecta-
tiones a qb⁹ incõtinẽs vincit. Uincunt aũt a delectationi
bus quas ɔtinẽs vincit. qbus victis ɔtinẽs melior est ꝛ illi
ſunt medij inter ɔtinentẽ ꝛ incõtinentẽ: ſed tñ ad delecta-
tiones deteriores inclinãt. ſ. iſti hitus medij iclinãt ad de-
teriores delectationes q̃ hitus boni. ſ. q̃ pſeuerãtia ꝛ cõti-
nentia: qꝛ vincunt a delectationib⁹ ꝛ triſtitijs a qb⁹ nõ vin
cunt pſeuerativus ꝛ cõtinens: ꝛ hec expoſitio planior est ꝛ
melior. ¶ Notãda ſunt hic tria. pᵐ ſm Euſtratiuꝫ. q con- Nõmᵐ pᵐ
tinẽtia ꝛ incõtinẽtia nõ ſunt ſolũ circa delectationes: ſed ẽt
circa triſtitias: ſed magis negociantur circa delectationes.
Abſentia enĩ delectationũ nõ triſtat ɔtinens. Silr auteꝫ
mollis circa delectabile negociat: magis tñ circa triſtitias
negociat. Si enĩ mollis ɔcupiſcat vinũ de vernatia ꝛ nõ
põt ɔcupiam adimplere triſtat valde. ¶ 2ᵐ est notãdum Nõmᵐ 2ᵐ
q multi ſupabundãter querũt delectiones q tñ nõ fugiũt P
triſtitias ſupabũdanter: multi enim multas tribulationes
labores ꝛ pericula ſuſtinẽt ꝑꝑ delectationes cõſequẽdas:
vt pꝫ de multis incõtinẽtib⁹ qui ꝑꝑ delectatiões corpora-
les conſequẽdas patiunt frigora ꝛ calores ꝛ multa ꝑicula
ambulantes ſolitarij per noctes hyemales in tẽpore frigi-
diſſimo ad ɔſequẽdũ delectatiões corꝑales ꝛ voluptates:
ꝛ tales magis negociant circa delectationes q̃ circa triſti-
tias: magis enĩ pſequunt delectationes q̃ fugiunt triſti-
tias: ſunt ẽt multi q magis fugiunt triſtitias q̃ pſequunt
delectationes: vt pigri q pmittunt veſtes ſuas fluere de cor-
puꝫ in terra ꝛ in luto vt vitent laborẽ vel triſtitiã laboris q̃
ɔueniret alleuãdo veſtes ſurſuꝫ a terra: q tñ nõ pſequunt
ſupabũdãter delectationes corꝑales: ꝛ ſic pꝫ q aliq magis
pſequunt delectationes q̃ fugiãt triſtitias: vt incõtinẽtes
ꝛ aliq alij magis fugiunt triſtitias q̃ pſequunt delectatio
nes vt molles. ¶ 3ᵐ est nõnᵐ q cõtinentia ꝛ incõtinentia Nõmᵐ 3ᵐ
pſeuerãtia ꝛ mollities ſunt circa delectatiões triſtitias cõ- Q
cupiſcẽtias ꝛ fugas: diuerſimode tñ vt qdã dicũt: qꝛ dele-
ctationes ꝛ triſtitie ſunt paſſiones circa quas negociantur
pdicti habitus: ſꝫ ɔcupia ꝛ fuga ſunt operationes iſtorum
habituũ circa dictas paſſiones. ſ. circa delectationes ꝛ tri-
ſtitias. Et credo q ɔcupia ꝛ fuga ſunt vno mõ operatiões
ꝛ ſic ſumunt hic. ꝛ alio mõ ſunt paſſiones: ꝛ ita dñr equo-
ce de opõnibus ꝛ paſſionibus: ꝛ hoc videt Lincoñ. dicere
ſup 3ª ethicorꝫ.[Quia aũt q̃dã.]Pdicti habitus ſunt ɔti-
nentia ꝛ incõtinẽtia pſeuerantia ꝛ mollities differunt a tẽ-
perantia ꝛ intẽperãtia: qm̃ delectationũ tact⁹ ꝛ guſtus q̃dã
ſunt neccie: vt cibi ꝛ pot⁹: ꝛ q̃dã nõ ſunt neccie vt delectatio
cibi aut pot⁹ delicati: ꝛ ille q̃ ſũt neccie: ſũt neccie ad aliqueꝫ
certũ terminũ: est enĩ aliqua menſura cibi ꝛ potus neccīorꝫ
homini: ſed neqꝫ ſupabũdãtie ſunt neceſſarie hoi neqꝫ de-
fectus. Et eodẽ mõ est circa cõcupiſcentias ꝛ triſtitias. ille
igit dĩ intẽperatus q ex electione pſequit ſupabũdãtias
delectationũ corꝑaliũ: ꝛ fugit triſtitias eis oppoſitas: vel ſi

A nõ querit ſupabũdãtes delectationes:querit tñ delectatio/
nes ſm̃ ſupabũdãtias.i.ſupabũdãter ↄcupiſcẽdo delecta/
tiones corpales pp̃ ſeipſas:ↄ ſi nihil alterum adueniẽs.i.ſi
nihil aliud adueniat p̄ter delectationes.vñ intemperatus
querit delectationẽ corpalẽ ex electiõe tanq̃ ſinẽ ↄ nõ pp̃
aliquẽ aliũ finẽ:ↄ iõ qꝛ intẽperatus querit delectationem
tanq̃ finẽ:ↄ hõ imobilr̃ inhereat fini quẽ pp̃ ſe queſiuit:ſe/
quit̃ q̄ neceſſe eſt intẽperatũ nõ eſſe penitentẽ de delecta/
tionib⁹ quas queſiuit:ↄ iõ nõ põt ſanari. Nõ eniꝫ põt ſana
ri niſi peniteret volẽdo non queſiuiſſe hõ delectationes:qꝛ
Notã^m p^m neceſſe eſt q̄ v̄tus ↄ vitium ſint volũtaria. ¶ Intelligẽda
ſunt hic duo.p^m eſt q̄ intẽperatus nõ ſolũ eſt ille q querit
ſupabũdãtes delectatiões:ſed ẽt ille qui corpales delecta/
tiones mediocres neceſſarias ſupabũdãter querit eſt intẽ
peratus:ↄ ſic põt eẽ aliqs intẽperatus circa delectationes
B tactus duplr̃.ſ.q̃litatiue in ſupabundãter querẽdo hõ vel
Notã^m 2^m quãtitatiue querẽdo nimias ſeu nimis ſupabũdãtes dele/
ctationes. ¶ 2° eſt intelligendũ q̄ illud qõ hic dr̃ q̄ intẽ/
peratus eſt inſanabilis:dꝫ intelligi q̃tũ ad difficultatẽ nõ
q̃tũ ad ipoſſibilitatẽ:difficile eniꝫ eſt ſanare intẽperatuꝫ:
qꝛ difficile eſt q̄ peniteat:nõ tñ ipoſſibile:cũ nõ ois intẽpe
ratus ſit obſtinatus in malitia:põt eniꝫ ꝑſuaderi vt dictũ
eſt ſupius.⌊ Deficiẽs aũt.⌋ Et ſicut intẽperatus ſupabũdat
in querẽdo hõ delectationes ita inſenſibilis q eſt ei oppo/
ſitus deficit in querẽdo delectatiões hõ. Ille aũt q medio
mõ ſe hꝫ circa corpales delectationes tactus ↄ guſtus eſt
tẽperatus:ↄ ſicut intẽperatus ex electione pſeq̄t corpales
delectationes:ita ex electione fugit corpales triſtitias:nõ
qꝛ ab eis vincat̃:ſed ꝑpter electionẽ. Lincoñ.dicit hic.q̄
habẽs vitiũ ↄtriuꝫ tẽperãtie dr̃ inſenſibilis a paucitate ſen
C ſus:ↄ nõ a ꝑuatione ſenſus oĩno.⌊ Nõ eligẽtiũ aũt.⌋ Ex his
pꝫ dr̃ia inter intẽperatũ ↄ incõtinẽtẽ ↄ mollẽ:qꝛ intẽperat⁹
ſequit̃ delectatiões ↄ fugit triſtitias ex electione:ſꝫ incõti/
nens ↄ mollis opant̃ ex paſſiõe nõ ex electione. Et differt
incõtinẽs a molli in hoc q̄ icõtinẽs ducit̃ ad incõtinenter
agẽdũ pp̃ delectationẽ:ſed mollis eſt q ducit̃ ↄ vincitur a
triſtitia que eſt a ↄcupia.vñ mollis triſtat̃ ex hoc q̄ ꝑuat̃
de re ↄcupita.vñ hec tria differũt ab inuicẽ:qꝛ intẽperatus
ex electione ſeq̄t̃ delectationes corpales tact⁹:ↄ fugit triſti/
tias eis oppoſitas. Incõtinẽs vero nõ ex electiõe ſꝫ ex paſſio/
ne ſeq̄t̃ hõ delectationes ↄ fugit triſtitias oppoſitas:ↄ mol
lis eſt qui a triſtitia parua vincit̃.⌊ Diuo aũt vtriqꝫ.⌋ Uiſa
dr̃ia inter iſtos habitus:phs cõparat dictos habit⁹ ad in/
uicẽ ſꝫ bonitatẽ ↄ malitiã.ↄ p̄mo cõpat intẽparatũ incõtinẽ
ti ↄ molli.2° incõtinentẽ molli.p̄mo igit̃ intẽdit oſtendere
q̄ intẽperatus eſt peior q̃ incõtinẽs:ↄ illud ꝓbat̃ diffuſi⁹
in caplo imediate ſequẽti.ↄ hoc ꝓbat phs per rõnẽ talẽ.
Quicũqꝫ opat̃ aliqd turpe nõ ↄcupiſcens vel gere hoc eſt
D remiſſe ↄcupiſcẽs eſt peior illo q idẽ opat̃ ↄcupiſcẽs ſicut
pꝫ in exẽplo. Deterior eniꝫ eſt aliqs ſi nõ iratus pcutit q̃ ſi
iratus pcuteret:quid eniꝫ faceret ſuperueniente paſſione qui
abſqꝫ paſſione peccat:deterius eniꝫ ageret exñs in paſſio/
ne q̃ extra paſſionẽ:ſꝫ intẽperat⁹ nõ ↄcupiſcẽs vel remiſſe
ↄcupiſcẽs opat̃ turpe:nõ eniꝫ vincit̃ a paſſione ſed agit ex
electione nõ ex paſſione:ſed incõtinẽs opat̃ turpe cõcupi/
ſcens ↄ nõ opat̃ ex electione ſꝫ victus a ↄcupia.g intẽpera
tus deterior eſt incõtinente:de iſta rõne p̄mo ponit̃ maior
in textu:deinde ↄ.ↄ minor pꝫ ex p̄us dictis.⌊ Dop. vtiqꝫ.⌋
ſcilꝫ opantiũ turpe ex electione ↄ nõ ex paſſione:hec.ſ.intẽ
perãtia que eſt cũ electione magis eſt ſpẽs malitie q̃ incõ
tinẽtia que eſt ſine electione:intẽperatus eniꝫ opponit̃ tẽ/
perato:ↄ intẽperãtia tẽperãtie:ↄ tẽperãtia eſt ſpẽs virtutis:
ideo intẽperãtia eſt ſpẽs malitie. ¶ Litera quã exponit
Cõmẽtator ſic inueniebat̃ in exẽplari Lincoñ.hĩ gdẽ mol
litiei ſpẽs magis:ſed Lincoñ.dicit q̄ iſta littera eſt corru/

ptã.ð.credimus magis q̄ exẽplar nr̃m de cõmento fuerit E
hic corruptũ per vitiũ ſcriptoris facto ſaltu a malitie vſqꝫ
ad mollitiei.⌊ Opponit̃ aũt incõtinẽti.⌋ Cõpat cõtinentẽ ↄ
ꝑſeuerantẽ ad inuicẽ ↄ incõtinentẽ ↄ mollẽ.ↄ dicit q̄ incõ
tinenti opponit̃ ↄtinẽs ↄ molli opponit̃ ꝑſeuerativus:per/
ſeuerare eniꝫ dr̃ aliqs ex eo q̄ tenet ſe ↄtra ipellens:ita q̄
ab eo nõ vincit̃:ſed ↄtinẽtia eſt in eo qõ eſt ſupare ↄ vince
re ↄcupiam delectationũ:ↄ ex his ꝓbat̃ ↄclo 15^a.ſ.q̄ conti 15ª ↄclo
nentia eſt melior ↄ eligibilior q̃ ꝑſeuerãtia:hec ↄclo ꝓbat̃ hu^s.7.li.
ſic. Melius ↄ eligibilius eſt vincere q̃ nõ vinci:ſꝫ cõtinẽ/
tia vincit ↄ ſupat ↄ in hoc ↄſiſtit ↄtinentia:ſed ꝑſeuerantia
nõ vincit̃ nec vincit:ſed ſolũ ↄſiſtit in hoc qõ eſt nõ vinci.
igit̃ melior ↄ eligibilior eſt cõtinẽtia q̃ ꝑſeuerãtia. ¶ In/ Notãduꝫ
telligendũ eſt hic.q̄ delectationes ſunt repellẽde ↄ cohibẽ
de:ↄ ꝑ ↄñs vincende:ſꝫ ↄtra triſtitias eſt ſtãdũ:ↄ iõ ↄtinen
tia que eſt circa delectationes eſt in vincere ↄ ꝑſeuerantia F
que eſt circa triſtitias eſt i nõ vinci.⌊ Deficiẽs aũt.⌋ Cõpa/
rat incõtinentẽ ↄ mollẽ ad inuicẽ ſm̃ bonitatẽ ↄ malitiaꝫ:
ↄ dicit q̄ deficiens.i.victus ↄ ſupatus a triſtitijs ad quas
multi cõtratendũt reſiſtẽdo ↄ pñt vincendo ille eſt mollis
ↄ delicatus. ¶ Sciendũ q̄ mollis vincit̃ a minimis triſti Notandũ
tijs:vt dicit hic Euſtratius:a qb⁹ tñ nõ vincit̃ incõtinens:
ↄ hoc innuit phs:cũ dicit:deficiẽs ad que multi:ↄ ex hĩ põt
poni vna ↄclo.ſ.16ª huius libri.ſ.q̄ mollis eſt peior q̃ in/ 16ª ↄclo
cõtinens:que ꝓbat̃ ſic. Ille q a leuiorib⁹ vincit̃ eſt peior: hu^s.7.li.
ſed mollis vincit̃ a leuibus triſtitijs que leuiores ſunt q̃
delectationes aut triſtitie a qbus vincit̃ icõtinẽs.igit̃ mol/
lis eſt peior q̃ incõtinẽs:ↄ dicit phs q̄ ille q vincit̃ ab hõ
triſtitijs quas multi ſupant eſt mollis ↄ delicatus:qꝛ deli/
tia eſt q̃dã mollities:qꝛ delitia eſt quedã ſpẽs mollitiei:
mollis eniꝫ inordinate refugit oẽm triſtitiã:ſed delicatus
refugit triſtitiã que cõtingit ex labore. Ille eniꝫ qui trahit
veſtes ſuas per lutũ vt nõ laboret vincit̃ a triſtitia quam G
credit ſibi iminere ex labore:quẽ ſuſtineret ſi leuaret ve/
ſtes:delicatus imitat̃ tñ laborantẽ:qꝛ poſtea opꝫ leuare ve
ſtes ſuas ꝑ lutũ tractas qõ eſt laborioſuꝫ:ↄ ſic mollis ↄ de/
licatus lꝫ nõ eſtimet̃ eſſe miſer:tñ eſt miſero ſilis inq̃tuꝫ
fugiẽs laborẽ oportebit ſuſtinere laborẽ. Silr̃ ſe hꝫ circa
ↄtinẽtiã ↄ incõtinentiã.ſ.q̄ hñt fieri circa delectationes ↄ
triſtitias ſicut mollities ↄ ꝑſeuerãtia:in hoc tñ eſt diuerſi/
tas:qꝛ ↄtinentia ↄ incõtinẽtia ſunt p̄mo circa delectatiões
ↄ ſcd̃ario circa triſtitias:ſed mollities ↄ ꝑſeuerantia p̄mo
ſunt circa triſtitias:deinde circa delectationes.⌊ Nõ eniꝫ
ſi qs a fortib⁹.⌋ Remouet dubiuꝫ:qꝛ dictũ eſt q̄ incõtinẽs
eſt ille qui vincit̃ a delectationib⁹:ↄ mollis q vincit̃ a tri/
ſtitijs:poſſet aliqs credere q̄ ois q vincit̃ a delectationib⁹
ſit incõtinens:ↄ ois qui vincit̃ a triſtitijs ſit mollis:illõ re/
mouet ꝓbãs q̄ victus a fortibus delectationib⁹ vel triſti/
tijs ↄtratendẽs nec eſt incõtinẽs nec mollis:ↄ hec eſt ↄclo D
17ª que ꝓbat̃ ſic. Ille q eſt cõdonabilis hoc eſt venia di/ 17ª ↄclo
gnus:nõ eſt incõtinẽs neqꝫ mollis:qꝛ hi nõ ſunt venia di/ hu^s.7.li.
gni:ſed victus a fortib⁹ delectationib⁹ vel triſtitijs ↄtẽdẽs
ideſt reſiſtere nitens ↄ ↄ eas pugnãs eſt cõdonabilis.ergo
talis nec eſt incõtinẽs neqꝫ mollis. Maior pꝫ de ſe ↄ mi/
nor ꝓbat̃ ꝓbatione exẽplari:narrat̃ eniꝫ de Philotete:qꝛ
ipſe ꝑcuſſus in manu a vipera.i.a quodã ſerpente:grauiꝫ
dolorẽ ↄ triſtitiã ſuſtinuit ↄ nitebat̃ ↄtinere:ſed nõ potuit:
ſed victus a triſtitia clamauit dicens:abſcindite mihi ma/
nuꝫ. Et ſimile eſt de quadã muliere que vocabat̃ alopi:q̃
grauiter ꝑcuſſa a quodã noĩe carcino nitebatur cõtinere ↄ
non potuit:ↄ ſic accidit illis qui tentant ſe continere a riſu
ↄ nõ pñt:ſꝫ ſubito ꝓrumpunt in riſum ſicut accidit Zeno/
phanto:ſicut eniꝫ iſti nõ dicuntur incõtinẽtes vel molles:
ita nec illi qui vincuntur a fortibus paſſionibus vel triſti/
tijs:nõ.n.eſt admirabile ſi aliqs a fortib⁹ paſſiõib⁹ vincat̃:

I ſed ſi q̄s vincat a talib⁹ delectatiōib⁹ vel triſticijs: a quibus
multi poſſūt abſtinere: h̄ eſt q̄b⁹ multi poſſūt reſiſtere: tales di-
cūtur incōtinētes vel molles: et h̄ ſi illud nō accidat eis ꝓꝑ
naturā gn̄is aut ꝓꝑ egritudinē. ſ. q̄ nō poſſint cōtēdere vel reſiſte
re: tūc debēt dici incōtinentes vel molles: ſed ſi h̄ accidat
eis ex nā gn̄is. ſ. ex nā ꝓgenitoꝝ: q̄ nō poſſint ſuſtinere tri-
ſtitias nec labores nec reſiſtere delectatōib⁹: accidit eis ex
nā ꝓgenitoꝝ: ſicut accidit regib⁹ et filijs regū. ſ. qui multū
delicate ſunt nutriti: nō debet dici molles vel incōtinētes
ſimplr̄: ſed debēt dici molles mollitie regia vel molles ge
nere: talis. n. mollities inuenit̄ i regib⁹ Scythaꝝ ꝓꝑ delica
te nutriri: q̄ nō poſſūt ſuſtinere triſtitias nec labores: et ita ē
de ipotētib⁹ h⁹ triſtitias et labores ꝓꝑ egritudinē ſuſtinere:
ſic ēt eſt de feminis: q̄ ꝑ cōparationē ad maſculos ꝓꝑ infir
mitatē nāe nō poſſūt ſuſtinere h⁹ labores vel triſtitias: ſicut
K poſſūt maſculi. [Vr̄ aūt et luſiuus.] Excludit quēdā errorem:
poſſet. n. alicui videri: q̄ luſiuus. i. q̄ multū amat ludē eſſet
intēperatus vel incōtinēs: q̄ in ludo ē q̄dā delectatio: et cir
ca h⁹ delectationē ſupabūdat luſiu⁹. Illud remouet ph̄s
18ª cōclō d. luſiu⁹ nō ē intēperat⁹ ſed mollis: hec eſt cōclō 18ª q̄ ꝓbat̄
hui⁹. 7. li. ſic. Ille ē mollis q̄ q̄rit q̄etē et remiſſionē laboris: ſ3 luſiu⁹
eſt h⁹: nā ludus ē remiſſio laboris q̄ eſt q̄dā q̄es: et hāc. ſ. q̄e
Notādū tē et remiſſionē laboris q̄rit luſiu⁹. ḡ luſiu⁹ ē mollis. ¶ No
tādū q̄ q̄es accipit̄ duplr̄. vno⁹ vt priuatiue opponit̄ mo-
tui: et ſic accipit̄ in 5° phyſi. alio⁹ vt opponitur cōtrie labori
ſeu tedio vel triſtitie laboris: et ſic accipit̄ h̄: et nō ꝓ priuatiōe
mot⁹: multi. n. ludi cōſiſtūt in motu et nō in quiete oppoſita
motui: vn̄ quies in ꝓpoſito accipit̄ pro recreatione.

¶ Atqui incōtinētie alia eſt temeritas: alia infirmitas.
Quidā. n. deliberatiōe facta nō ꝑſiſtūt in iis q̄ ſtatue-
L rūt ob ꝑturbationē: q̄dā ex eo q̄ nō cōſultarūt a ꝑtur-
batiōe ducunt̄. Sunt. n. q̄ antea ſentiētes et ꝓuidētes:
ac ſeipſos rōnēq3 excitātes nō ſupant̄ a ꝑturbatione:
ſiue voluptatē id q̄d mouet: ſiue dolorē efficiat: ꝓin-
de atq3 ꝓtitillati nō titillant̄. Maxime aūt celeres ac
biliofi atrabibili temeraria incōtinētia ſunt incōtinē-
tes. Illi. n. ob velocitatē: hi ob vehemētiam nō expe-
ctāt rōnē: ex eo q̄ ipſius ſunt imaginatiōis ſequaces.
¶ Incōtinētie aūt hec q̄dē preuolatio. Hec aūt
2ª ps. ca. debilitas: hi q̄dē eniz cōſiliātes nō imanēt q̄bus
cōſiliati ſunt ꝓꝑ paſſionem: hi aūt ꝓꝑ nō cōſiliari
ducunt̄ a paſſione. Quidā eniz quēadmodum
ꝓtitillati nō titillant̄: ſic et ꝓſentiētes et ꝓſcië
M tes et ꝓſuſcitātes ſeipſos et rōcinationē: nō vin-
cunt̄ a paſſione neq3 ſi delectabilis ſit neq3 ſi tri
ſtis. ¶ Maxie aūt acuti et melācholici ſm̄ effre
natiuā incōtinētiā ſunt incōtinētes: hi q̄dē enim
ꝓꝑ velocitatē: hi aūt ꝓꝑ vehemētiā nō expectāt
rōnem ꝓpter ſequētes eſſe phantaſie.

¶ Hec eſt 2ª ps ꝑncipalis hui⁹ capl̄i: in qua ph̄s diſtinguit
incōtinentiā hūanā in duas ſpēs. et p̄ diuidit incōtinētiam.
2° narrat q̄b⁹ cōpetūt ꝑdicte due ſpēs incōtinētie. dicit igr̄
p̄: q̄ incōtinētiaꝝ q̄dā eſt irrefrenatio vel ꝑuolatio: et q̄dā
eſt debilitas: q̄dā. n. incōtinētes ſuꝑueniēte incōtinētia cōſi
liātur: verū debeāt ſeq̄ cōcupiſcētiā: ſed nō ꝑmanēt nec ſe-
quunt̄ cōſiliū ſed paſſionē: l3 ꝓcōſiliatio faciat q̄uq3 nō vin
ci: et talis incōtinētia dr̄ debilitas: q̄dā aūt incōtinētes nō
ꝓcōſiliātur: ſed ſtatiz ſuꝑueniēte cōcupia eā ſequunt̄: et hec
incōtinētia dr̄ irrefrenatio vel ꝑuolatio ꝓꝑ ſui velocitatē:
q̄ anticipat cōſiliū nec cōſiliat̄: verū h̄. ſ. mechari ſit bonū
vel malū: et hi ſtatim ducunt̄ a paſſione: ſi eniz conſiliarent

tur nō ducerent̄ a paſſiōe. Sicut. n. q̄dā dicūt: q̄ qui prius N
titillāt ſeipſos poſtea nō mouēt̄ nec ſtimulant̄ cū ab alijs
titillātur: et ꝑ h̄ vult ph̄s oſtēdere: q̄ nō ois ꝓcōſiliās vinci
tur a paſſiōib⁹: q̄dā. n. ꝓſciētes. i. ꝓcōſiliātes et vidētes: q̄m
hoc malū eſt nō vincūtur a paſſiōe ſiue delectabilis ſit: ſi-
ue triſtis: quēadmodū et ꝓtitillati. i. tritionē in ptes corꝑis
ſui faciētes p̄ᵐ: nō titillant̄ ab alijs: ſic cōſiliātes et ſm̄ ſe cōſi
derātes et ꝓuidētes: q̄ hoc delectabile malū ē: nō vincunt̄
ab h̄ delectabili. [Maxie aūt acuti.] Narrat q̄b⁹ cōpetit
hec ſpēs icōtinētie: q̄ dr̄ irrefrenatio: et dicit q̄ maxie ſunt
icōtinētes ſ3 hāc icōtinētiā q̄ dr̄ irrefrenatio acuti. i. choli
ci et melīci: neutri. n. expectāt cōſiliū: ſ3 ſequunt̄ phātaſiam
cōcupie vel cōcupi¹ᵉ: et cholici ꝓꝑ velocitatē mot⁹ cholē: melī
ci ꝓꝑ velocitatē mot⁹ melie accēſe: cui⁹ ipetū nō pōt h⁹ fer
re de facili: nā terra accēſa vehementiſſime ardet: et cōtrio
ſanguinei et flātici hñt icōtinētiā debilitatis ꝓꝑ hūiditatē O
cōplonis q̄ nō ē fortis ad reſiſtēdū impſſiōi vel ipulſiōi.

Capitulū octauū de cōparatiōe icōtinentis et intemperati adinuicem ſm̄ bonitatem et maliciam: et ſm̄ cōueniētiam et dñiam: et de cōparatiōe ſpērum incōtinentie inter ſe.

¶ At vo intēperantē quidē nō penitet vt ē dcm̄: in ele
ctiōe nāq3 ꝑſiſtit. Incōtinēs āt facilis ē ois ad pniaz:
quocirca nō ita res ſeſe h3 vt dubitauimus: ſed ille q̄-
dē incurabilis: hic aūt eſt curabilis.

Et aūt intēperatus q̄dē3 quēadmo- Cap. 8ᵐ
duz dictuz eſt non penit ītiuus: imanet p̄mi trac.
eniz electioni: icōtinēs aūt penitiuus 7. li. ethi.
ois. ꝓꝑ q̄ ō nō quēadmodū dubitaui- p⁹ ps ca.
mus ſic et habet: ſic igit̄ hic q̄dem inſanabilis;
hic autem ſanabilis.

Iſtud eſt caplm̄ 8ᵐ. in quo cōtinēs et intempat⁹ cōpa P
rātur adinuicē in bonitate et malitia: et etiā Octaui c.
ſm̄ cōueniētiā et dñiaz: et cōtinet duas ptes ꝑncipales. In p̄ᵃ p̄mi trac.
cōparat ph̄s incōtinētiā et intēperātiā adinuicē ſm̄ boni diuiſio in
tatē et malitiā. In 2ª pte ibi. [Om̄ q̄dē igit̄.] Cōparat incō 2. partes
tinētiā et intēperātiā adinuicē ſm̄ cōueniētiā et dñiaz. In p̄ᵃ pan.
igit̄ pte cōparat incōtinētē et intēperatū adinuicē ſ3 boni
tatē et malitiā: et ēt cōparat ſpēs incōtinētie adinuicē. p̄ igr̄
intēdit ꝓbare q̄ intēperat⁹ ē peior q̄ȝ incōtinēs. 2° compa-
rat ſpēs incōtinētie adinuicē. ꝓbat igit̄ p̄° q̄ intēperat⁹ ē
peior q̄ȝ incōtinēs: et hec ē cōclō 19ª q̄ ꝓbat̄ ꝑ q̄tuor rōnes: et 19ª cōclō
ſm̄ h̄ cōtinet iſta ps q̄tuor ꝑticulas. Prima vō eſt hec. Ille hui⁹. 7. li.
q̄ opat̄ turpe nō exñs penitiuus ē peior illo q̄ opat̄ turpe
penitiuus exñs: ſed intēperat⁹ opat̄ turpe nō exñs peniti-
uus: et incōtinēs opat̄ turpe exñs penitiu⁹. igit̄ intēperat⁹
eſt peior incōtinēte. Maior ē manifeſta. et minor declara- Q
tur ſic. Intēperat⁹ nō eſt penitiuus: q̄ peccat ex electione
in qua ꝑmanet: eo q̄ eligit delectatiōes corꝑales tanq̄ȝ fi-
nē: ſed ois incōtinēs de facili penitet: ceſſante. n. paſſiōe a
qua vincebat̄ penitet eū incontinēter egiſſe: vn̄ p3 ſicut ſu
pra dictū eſt: q̄ intēꝑatus eſt inſanabilis: hic aūt. ſ. inconti
nēs eſt ſanabilis: vn̄ nō eſt ita ſicut ſuꝑius fuit dictū in du
bitatiōibus caplo 2°: vbi argutū fuit q̄ intēperatus eſt ſa-
nabilis et incōtinēs inſanabilis: imo eſt ecōuerſo: et ideo in-
tēperat⁹ eſt peior: q̄ nō eſt ſanabilis: ſicut morbus corpo-
ralis incurabilis peior eſt q̄ȝ morbus curabilis.

¶ Vitiū. n. morbis ē hiſce ꝑſimile aq̄ intercuti inquam
et tabi. Incontinentia vo morbo comitiali. Etenim il-
lud continuū: hec non continua eſt improbitas.

¶ Aſſimilat̄ aūt malitia egritudini velut hydro
piſi et ptiſi. Incōtinētia āt epilepticis. hec q̄dem

enim ꝯtinua. hec aūt nō ꝯtinua malitia.

a ℭ Hec eſt ſcda ꝑticula p̄me ꝑtis: in qua ponit rō ſcda pro/bās ꝯcl'onē que talis eſt. Malū ꝯtinuū eſt peius malo nō ꝯtinuo: ſed malitia que eſt intēperantia eſt malū ꝯtinuū: q2 eſt habitus ꝑmanēs de difficili mobilis: ⁊ incōtinentia eſt malū nō ꝯtinuū: incōtinēs.n. mouet ad opandū turpe ſolū ex paſſione: que cito trāſit: ⁊ ſic incōtinētia ē quaſi q̄/dā malitia nō ꝯtinua. igit̄ intēperantia eſt peior q̄ incōti/nentia: ⁊ intēperat⁹ peior q̄ incōtinēs. Minor declaratur ꝑ ſilitudinē malitiaꝝ ad egritudines corꝑales ſic. Intēpe/rantia aſſimilat̄ egritudinib⁹ que ꝯtinue inſunt hoī: puta hydropici ⁊ ptiſici. Incontinētia vō aſſimilat̄ egritudini/bus: q̄ nō ꝯtinue iſūt hoī: cuiuſmodi ſūt epilepſia .i. morb⁹ caduc⁹ ⁊ hmōi. ⁊ ſic pꝫ q̄ itēperātia ē peior q̄ incōtinentia.

ℭ Atqꝫ oīno diuerſuꝫ eſt genus incōtinētie atqꝫ vitij.

b Uitiū eniꝫ latet: incōtinentia vō non latet.

ℭ Et oīno aūt alterū genus icōtinētie ⁊ malitie. Malitie qdē eni latet: incōtinētia aūt nō latet.

ℭ Hec eſt 3ᵃ ꝑticula p̄me ꝑtis in qua ꝓbatur eadē ꝯcl'o ſic. Malū latēs eſt ꝑiculoſius malo nō latēte: malū.n. ꝑuiſuꝫ melius pōt vitari: ſed malitia que eſt intēperantia ē malū latēs: q2 intēperat⁹ eſt deceptus exiſtimās illud eē bonuꝫ qḋ fac: qḋ tn̄ ē malū: ſꝫ icōtinētia nō latet eū cui ineſt: hꝫ.n. rōnē ꝑ quā ſcit illḋ eē malū ad qḋ ducit̄ a paſſiōe. ꝗ ⁊c.

ℭ Hoꝝ aūt ipſoꝝ ii q̄ aū rōnē dicunt̄ meliores iis ſunt q rōnē qdē habēt: nō aūt ꝑſiſtūt in ea: a minore nāqꝫ ꝑturbatione vincunt̄ ⁊ nō abſqꝫ deliberatione: vt illi. Incōtinēs.n. ſilis eſt iis q cito ſiunt ebrij ⁊ pauco vi/no ⁊ pauciore q̄ pleriqꝫ.

ℭ Ipſoꝝ aūt hoꝝ meliores excelliui q̄ rōnē ha/

c bentes qdē: nō īmanētes aūt: a minore eniꝫ paſ/ſione vincunt̄. ℭ Et nō impreconſiliati quēad/modū alteri: ſilis eni icōtinēs velociter inebria/tis ⁊ a pauco vino ⁊ minori q̄ vt multi.

ℭ Hec eſt 4ᵃ ꝑticula p̄me ꝑtis in q̄ cōparat ſpēs in incōti/nētie adinuicē ꝓbans: q incontinētes ꝑuolantes ſūt min⁹

20ᵃ ꝯclo hui⁹.7.li. mali q̄ incontinētes debiles: ⁊ hec ē ꝯ 20ᵃ. ⁊ dicit q exceſ/ſiui .i. ꝑuolātes ſeu irrefrenati ſunt meliores: ꝟ ē min⁹ mali q̄ rōnē hñtes .i. q̄ incōtinētes debiles nō īmanētes ꝯſilio ⁊ rōni. ꝯ ꝓbat̄ dupl'r. p̄ ꝑ hoc q debiles vincunt̄ a minori paſſiōe: ⁊ ꝑ ꝯñs ſunt peiores: ⁊ ex hoc ſeqt̄ q ꝑuolātes ſūt minus mali q̄ debiles: ⁊ hec pōt eē 4ᵃ rō ꝓbans ꝯcl'onez p̄ncipalē: vt dicūt aliqui .ſ. q intempatus ē peior incōtinē/te: q2 intēperatus vincit̄ a minori paſſione: hoc ē min⁹ mo/tiuū hꝫ ad turpe opandū q̄ incōtinēs: q hꝫ forte paſſionē.

d [Et nō impꝯcōſiliati.] 2ᵒ ꝓbat̄ q d'biles ſūt peiores q̄ ꝑuo/lātes: q2 d'biles ſūt ꝑcōſiliati: ꝑuolātes vō nō: imo debiles hñt rōnē ⁊ ꝯſiliū: ⁊ tn̄ male agūt: iō ſūt peiores: ⁊ ponit exē/plū. d. q incōtinēs debilis ſil'is eſt illis q velociter ⁊ d faci/li iebriant̄ ⁊ a pauco vino ⁊ a minori q̄ m'ti: ⁊ ſic q a pau/co vino inebriant̄: ⁊ velociter ſūt peius diſpoſiti ſꝫ corp⁹: ita debiles q a minori paſſione vincunt̄ ſunt peiores ſm aīam. Et ſi dicat̄ q ſm hāc rōnē incōtinens erit peior q̄ intēperatus: q2 incōtinēs ē ꝑcōſiliat⁹ ⁊ intēperatus nō. Di/cendū per interemptionē: q2 intēperatus eſt preconſilia/tus: intemperatus.n. peccat ex electione: ⁊ electio eſt finis conſilij: vt dictum eſt in tertio huius.

ℭ Patet igit̄ icōtinētiā vitiū nō eſſe: niſi aliq̄ ex ꝑte for/taſſe. Nā hec qdē eſt p̄ter electionē: illud aūt cum ele/ctione: in actionib⁹ tn̄ eſt ſilitudo: vt Demodocus in Mileſios dixit. Mileſij nāqꝫ inſipiētes qdē nō ſūt: ea

tn̄ faciunt que agūt inſipiētes: ⁊ icōtinētes: iniuſti qdē e
nō ſunt: iniuriā tn̄ faciūt: cū aūt alter ſit talis: vt nō ex eo q2 eſt ipſi ꝑſuaſuꝫ exuꝑantes corporis voluptates p̄terqꝫ rōnē rectaꝫ ſequat̄: illi qdem diſſuaderi facile: huic aūt haud facile pōt. Principiū eniꝫ ipm̄ vtus qdē cōſeruat: vitiū vō corrūpit. Id aūt gr̄a cui⁹ principiū eſt in actib⁹: perinde vt ſuppōnes ipſe in mathemati/cis: neqꝫ igit̄ ibi docendoꝝ p̄ncipioꝝ eſt rō: neqꝫ hic. Sed vtus aut nālis: aut aſſuetudine parta cā eſt opi/nādi circa p̄ncipiū recte. Talis igit̄ hō tēperans eſt: at ꝯtrari⁹ eſt intēpat⁹. Eſt aūt qdā ali⁹ ob ꝑturbationē a recta rōne diſcedēs. Quē ꝑturbatio vt nō agat qdē vt recta rō iubet ſupat. Ut ſit aūt talis vt ipſi ſit ꝑſua/ſuꝫ oportere ꝑſequi voluptates libere tales nō vincit. Atqꝫ hic eſt incōtinēs q qdē intēperāte melior eſt: nec f
eſt abſolute prauus: cōſeruat̄.n. id in ipſo qḋ eſt opti/mū: p̄ncipiū iquā ipſuꝫ. Alius aūt eſt huic ꝯrius q ꝑſi/ſtit: ⁊ nō ob ꝑturbationē a rōne diſcedit. Ex his igitur pꝫ hūc qdē ſtudioſuꝫ: illū aūt iꝓbū habitū eſſe.

ℭ Qm̄ qdē igit̄ malitia incōtinētia nō eſt: mani/ 2ᵃ p̄s ca.
feſtū: ſed quo forte: hec eniꝫ qdē p̄ter electionē: hec aūt ſm electionē eſt. ſed ſil'e qdeꝫ ſm actio/nes: quēadmoduꝫ q de modocbi ad mileſios. Mileſij eniꝫ ſtulti qdē eniꝫ nō ſunt. Opant̄ aūt qualia qdē ſtulti: ⁊ incōtinētes iniuſti qdeꝫ nō ſunt: iniuſta aūt faciūt. ℭ Quia aūt hic qdē ta/lis qualis nō ꝑꝑ ꝑſuaſuꝫ eſſe ꝑſeq eas q̄ ſꝫ ſuꝑ/abūdantiā ⁊ p̄ter rectā rōnez corꝑales delecta/g
tiōes: hic aūt ꝑſuaſus eſt ꝑꝑ talē eſſe qualē per/ſeq ipſas. Ille qdē igit̄ facile trāſcendibilis: iſte aūt nō. ℭ Uirtus eniꝫ ⁊ malitia principiū: hec qdē corrūpit: hec aūt ſaluat: in actionib⁹ aūt qḋ cui⁹ gr̄a principiū quēadmodū in mathemati/cis ſuppōnes. Neqꝫ vtiqꝫ illic rō edoctiua prin/cipioꝝ: neqꝫ hic ſed vtus vel nālis vel aſſueſa/ctiua: eius qḋ eſt recte opinari circa principiuꝫ. tēperatus qdē igit̄ talis: intēperatus aūt ꝯrius. ℭ Eſt aūt aliqs ꝓpter paſſionē exceſſiuus p̄ter rectā rōnē: quē qdē ꝓpter nō agere ſꝫ rectā rōnē ſuperat paſſio: vt aūt ſit talis q̄lis perſuaſuꝫ hꝫ perſequi impudēter oportere tales delectatio/h
nes nō ſuperat. ℭ Et iſte incōtinens eſt melior intēꝑato: ⁊ neqꝫ prau⁹ ſimpl'r: ſaluat̄ eniꝫ opti/mū principiū: ali⁹ aūt ꝯtrari⁹ imāſiu⁹ ⁊ non ex/ceſſiuus ꝑꝑ paſſionē: manifeſtū vtiqꝫ ex hꝫ: q2 hic qdē ſtudioſus habitus: hic aūt prauus.

ℭ Hec eſt ſecūda pars p̄ncipalis huius capl'i: in qua ·ꝓbs cōparat ꝯtinentiā ⁊ intēperātiā ad inuicē ſm ꝯueniētias ⁊ dr̄iam. ⁊ p̄mo ponit duas ꝯuenientias. Prima ē: q vtraqꝫ eſt aliqual'r malitia. dr̄nt tn̄: q2 intēperantia ē malitia ſim/pliciter: ſed incontinentia eſt malitia quodāmodo nō ſim/pliciter: ⁊ hec eſt ꝯcl'o 21ᵃ huius libri .ſ. q incōtinentia non 21ᵃ ꝯclo
eſt malitia ſimpliciter: que ꝓbat̄ ſic. Omnis malitia ſim/ hui⁹.7.li.
pliciter que opponitur virtuti morali eſt cum electione: in/continentia non eſt cū electione: incontinens enim peccat

I ppter paſſionē nō pp electionē. ergo ⁊c.[Sȝ ſiles gdē.] 2ᵃ
ↄueniētia eſt: q2 incōtinētia ⁊ itēperātia ſunt ſiles ſȝ actio
nes. vterqȝ enī tā incōtinēs ꝙ̄ intēperatus ꝓſequit dele
ctationes corꝑales turpes que ſunt ſm tactū vel guſtū. vñ
ſic eſt de incōtinētibus ſicut gdaȝ de medoki ad mileſios
repħēdēs ipſos dixit: mileſij nō ſunt ſtulti ſed faciunt opa
ſilia opib⁹ ſtultoꝝ. Silr incōtinētes nō ſunt mali ſimplr
nec iniuſti nec intēperati: ſed faciūt opa ſilia opibus maloꝝ
itēperatoꝝ ⁊ iniuſtoꝝ.[Quia aūt hic gdē talis.] Poſita cō
uenientia inter incōtinentē ⁊ intēperatū: ponit dñiam inter
eos. ⁊ p̄mo ponit dñiaȝ. 2ᵒ aſſignat rōnē dñie. Dñia talis eſt
ꝙ hic. ſ. incōtinēs eſt talis ꝙ nō eſt ſibi ꝑſuaſuȝ ad ꝓſequē
dū delectationes corꝑales ſupabūdātes. Nō enim eſt icō
tinēs ſic diſpoſitus ſm habitum vt ſit ei perſuaſuȝ ꝙ tales
delectationes ſunt ꝓſequēde tanꝙ̄ bone. Alius aūt eſt cui
K ꝑſuaſuȝ eſt ꝙ tales delectationes ſunt eligende quaſi ꝑ ſe
bone: ⁊ hoc pp diſpōnē quā hȝ ex habitu ⁊ talis eſt intēpe
ratus. vñ breuiter hec eſt dñia inter incōtinēteȝ ⁊ intēpera
tū: q2 incōtinēs hȝ rectā exiſtimationē finis: ſȝ pp vehemē
tiā paſſionis nō ſequit exiſtimationē quā hȝ: ⁊ ſic rō recte
ꝑſuadet ſibi. Sed intēperat⁹ nō hȝ rectā exiſtimationem
de fine: q2 exiſtimat illud eſſe finē qḋ nō eſt finis: puta vo
luptatē corꝑalē: ⁊ iō intēperato nō eſt ꝑſuaſuȝ ꝑ ſuā rōneȝ
Notādū gs eſt verus finis pp ſe appetendus. ¶ Notādū eſt ꝙ in
cōtinens inſurgēte paſſione hȝ verā exiſtimationē de fine
⁊ de his que ſunt ad finem in vlī ⁊ in habitu: ſed hȝ falſaȝ
exiſtimationē de eis in ꝑticulari: vel ſaltē nō hȝ veraȝ exi
ſtimationē de eis in ꝑticulari: ⁊ ideo ceſſante paſſiōe de fa
cili recedit a ſua opinione: ſed ille qui ex habitu exiſtimat
corꝑales delectationes per ſe ꝓſequēdas ⁊ eligandas. ſ. in
temperatus nō de facili recedit a ſua credulitate: q2 hitus
L eſt de difficili mobilis.[Virtus enī ⁊ malitia.] Viſa dñia
inter incontinētē ⁊ intēperatū aſſignat rōnē dñie. ſ. quare
intēperat⁹ nō eſt ſanabilis: nec penitiuus: ⁊ incōtinens ē ſa
nabilis ⁊ penitiuus: ⁊ ſȝ hoc ꝓbat duas ↄcłones. Prima ē
22ᵃ ↄcło. ꝙ intēꝑatus nō eſt ſanabilis nec penitiu⁹: ⁊ hec ē ↄcło 22ᵃ
par⁹. 7. li. que ꝓbat ſic. Ille qui errat circa p̄n⁹ in agibilib⁹ nō eſt ſa
nabilis nec penitiuus: q2 cū malefecerit nō credit ſe male
feciſſe: ⁊ iō non penitet: ſed intēperat⁹ errat circa p̄n⁹ in agi
bilib⁹: ideo intēperatus ē inſanabilis ⁊ nō penitiuus. Ma
ior pȝ: q2 ſicut errans circa p̄n⁹ in ſpeculatiuis: puta in ma
thematicis: nō pōt reuocari ab errore: eo ꝙ p̄n⁹ nō docen
tur: cū nō habeant priora: ꝑ que poſſint doceri: ⁊ ita nec er
rans circa p̄n⁹ in agibilibus poterit reuocari a ſuo errore:
nec pōt ſibi rōne perſuaderi: ⁊ per ↄñs eſt inſanabilis ⁊ i
penitiuus: q2 nō poterit ſanari nec penitere: niſi reuocetur
ab errore ſuo: vñ in agibilibus virtus nālis vel aſſuefacti
ua. i. moralis facit recte opinari circa p̄n⁹ agibiliū: ⁊ ſic pȝ
M maior: ⁊ minor pȝ ex hoc: ꝙ in agibilib⁹ finis eſt p̄nᵐ: ſicut
in mathematicis ſuppōnes ſunt p̄n⁹. Sȝ intemꝑatus errat
circa finē agibiliū: q2 nō hȝ rectā exiſtimationē de fine: exi
ſtimat. n. voluptatē corporalē eſſe finē ſimplr ⁊ ꝑ ſe bonū:
qḋ pȝ: qm̄ virtus ⁊ malitia ſunt circa p̄nᵐ: malitia corrum
pit p̄nᵐ. i. finē: hoc eſt: corrūpit rectā exiſtimationē ḋ fine: ⁊
virtus ſaluat rectā rōnē de fine: cū igit intēꝑantia ſit mali
tia: ⁊ temꝑantia ſit virt⁹: pȝ ꝙ intēꝑantia nō hȝ rectā exi
ſtimationē de fine: qḋ eſt p̄nᵐ agibilium: ⁊ ita pȝ minor: ꝙ
intēperātia errat circa p̄n⁹ in agibilibus: temꝑatus aūt hȝ
virtutē que ſaluat rectā exiſtimationē de fine: ⁊ iō non er
rat circa finē: nec ꝑ ↄñs circa p̄nᵐ in agibilibus.[Eſt autē
23ᵃ ↄcło aliquis.] 2ᵃ ↄcło quā hic intēdit: que eſt 23ᵃ eſt iſta: q2 incō
par⁹. 7. li. tinēs ē ſanabilis ⁊ penitiuus: hec ↄcło ꝓbat ſic. Ille qui hȝ
rectā exiſtimationē de fine: ꝗuis ꝑ vehemētiaȝ paſſionis
nō agat ſm rectā rōneȝ eſt ſanabilis ⁊ penitiuus: ſed incō
tinens hȝ rectā exiſtimationē de fine: ꝗuis pp vehemētiā
paſſionis nō agat ſm rectam rōnē: igit incōtinēs eſt ſana N
bilis ⁊ penitiuus. Maior pȝ: q2 ille qui hȝ rectā exiſtima
tionē in vlī. ſ. in habitu de fine: lȝ pp paſſionē opet ↄ dicta
men rōnis: ceſſante tñ paſſione: que cito trāſit hȝ rectā exi
ſtimationē in particulari ⁊ in actu de fine: ⁊ per illā rōnem
pōt ſanari ⁊ diſcredere: qḋ prius credebat i ꝑticulari ⁊ in
actu: ⁊ penitere de malo qḋ fecit: ſciens tūc in particulari
⁊ in actu: ꝙ illud erat maliū: qḋ fecit ex rōis in vehemēti paſ
ſione. Et minor pȝ: nā incontinēs hȝ rectā exiſtimationem
de fine: tñ non agit ſm rectā rōnem pp paſſionē quā ꝑ rō
nē nō ſupat: imo paſſio ſupat rectā rōnem: vñ incōtinens
nō eſt prauus ſimplr cū hēat rectā rōnē: ⁊ ꝑ ↄñs ſit ſanabi
lis ⁊ penitiuus.[Et iſte incontinēs eſt melior intēperato.]
Ex hoc ↄcludit ↄnē p̄ncipalē hui⁹ capli. ſ. ꝙ itemꝑat⁹ ē pe
ior incontinēte: ⁊ pōt poni 4ᵃ vel 5ᵃ rō ad dictā ↄnē: ⁊ eſt
rō talis. Ille i quo ſaluat optimū p̄nᵐ. i. recta exiſtimatio O
de fine: que eſt p̄nᵐ optimū: eſt melior ꝙ̄ ille in quo nō ſal
uat: ſed corrumpit hȯ p̄nᵐ. ſ. recta exiſtimatio de fine: ſed
in incōtinente ſaluat optimū p̄nᵐ. ſ. recta exiſtimatio ḋ fi
ne: ⁊ in intēperato non ſaluat hȯ p̄nᵐ: igit incontinēs ē me
lior: ⁊ ꝑ ↄñs intēperatus eſt peior. Alius aūt. ſ. ↄtinens ē ↄ
rius incōtinenti: ⁊ eſt imanſiuus: hoc eſt ꝑmanens in rōne
recta: ⁊ non excedit rōnem rectam pp paſſionē. Ex dictis
igit eſt manifeſtū: ꝙ ↄtinentia eſt habitus ſtudioſus: ⁊ in
continentia habitus prauus: ⁊ accipit hic habitū ꝑ diſpō
ne: nō ꝑ habitu firmo: cū dicit incontinentiā eſſe habitū.
¶ Intelligendū ꝙ iſta ↄcło: intēperatus nō eſt ſanabilis Notādū
nec penitiuus: dȝ intelligi ꝗ̄tū ad difficultatē nō ꝗ̄tum ad
impoſſibilitatē: nō. n. eſt impoīe intēperatū ſanari ⁊ peni
tere: ſed eſt difficile: nō. n. pōt tolli habitus intēperantie ni
ſi ꝑ longā ↄſuetudinē ⁊ aſſuefactionem in actibus contra
rijs operibus intemperantie. P

Capitulum nonum in quo repetit ⁊ ſoluit dubitationē ſupius po

ſitā. Vtrū ↄtinēs ſit imanſiuus oī opinioni: vel tñ recte: ⁊
incōtinens egreſſiuus ab oī opinione: vel tñ a falſa ⁊ pra
ua: ⁊ ꝙ aliq laudabilr diſcedūt a ſuis opinionibus: ⁊ ꝙ alī
qui vitupabilr imanent ſuis opinionibus: ⁊ quō cōtinētia
conſiſtit in medio: quemadmodum virtus: ⁊ ꝙ ſm ſimili
tudinem continentia dicitur temperantia ⁊ incontinentia
nominatur intemperantia.

¶ Querēdū eſt: vtrū is ſit incontinens: qui ꝗ̄uis in rō
ne electioneue ꝑſtat: an is qui in recta ꝑſiſtit. Et vtrū
is ſit incontinēs: qui nō ꝑmanet in quauis electōe rō
neue: an is q nō ꝑſiſtit in rōne falſa ⁊ electōe nō recta:
quēadmodū antea dubitauim⁹. An ꝑ accñs gdē in ꝗ
uis: per ſe aūt in rōne vera: rectaqȝ electione: alter per
ſtat: alter nō perſtat. nam ſi quiſpiam hoc ob hoc expe
tit aut ſeqt: ꝑ ſe gdē hoc expetit aut ſeqt: ꝑ accñs āt ip Q
ſuȝ prius. At qḋ eſt per ſe: id ſimplr eſſe dicimus. Qua
re ſit vt aliquo gdeȝ mō quauis in opinione: abſolute
autem in vera alter perſiſtat: alter non perſiſtat.

Trū igit ↄtinēs eſt: qui qualicūqȝ rō Capitu⁹ p. trac. 7. li. ethi.
ni: ⁊ qualicūqȝ electioni imanet: vl q
recte: ⁊ incōtinēs aūt q qualicūqȝ nō p⁹ ꝑo. ca.
imanet electioni: ⁊ ꝗ̄licūqȝ rōni: vl q
falſe rōni: ⁊ electiōi nō recte quēadmodū dubi
tatū eſt prius. Vel ſm accñs qui qualicūqȝ: ſm
ſeipm aūt qui vere rōni ⁊ recte electiōi. hic gdē
imanet. hic aūt nō imanet. ſi enī qs hoc pp hoc
eligit ⁊ ꝓſeqtur: ſm ſeipm quidem hoc eligit ⁊

proſequitur

A ꝓſequit᷑:ſm accidēs aūt qđ priꝰ:ſimplr autē dicimꝰ ꝙ ſm ſeipm̄. Quare eſt qdem vt qualicūqꝫ opinioni h̄ qdem imanet:h̄ autem excedit:ſimplr autem qui vere.

Noni ca. p. trac. diͦ in duas ptes p̄n. Iſtud eſt 9ᵐ capl'm p̄mi tractatus huiꝰ libri:in quo ſoluit quartā dubitationē ſupius in dubitationibꝰ poſitā.ſ.vtrū cōtinēs ſit imanſiuus oī opioni vel tm̄ recte:ꝛ incōtinēs egreſſiuus ab oī opione vel tm̄ a falſa ꝛ praua:ꝛ quō ɔtinētia h̄ꝫ rōnē medȷ:ꝛ quō ɔtinētia dr̄ tēperantia:ꝛ in quo cōtinētia ꝛ tēperātia ſūt ſiles:ꝛ ɔtinet iſtud capl'm duas ptes p̄ncipales. In p̄ma repetit ꝛ ſoluit dubitationē p̄dictā. In 2ᵃ ibi[Quia aūt eſt aliqs.]oſtendit quō cōtinētia h̄ꝫ rōnē medȷ:ſicut ꝛ tēperātia:ꝛ comparat ɔtinētiā ꝛ tēperātiā ad inuicē. Prima ps cōtinet quatuor ꝑticulas. In p̄ma mouet ꝛ ſoluit dubitationē iam dictā. In

B 2ᵃ ibi[Sunt aūt qdā imāſiui.]oſtēdit quō aliq male ꝛ vituꝑabiliter imanent ſuis opionibꝰ. In 3ᵃ ibi[Sūt aūt iſchyrognomones.]oſtendit quō tales vituꝑabilr imanētes rōni ſe habēt ad incōtinētes. In 4ᵃ ibi[Sūt aūt qdā.]oſtendit quō aliq laudabilr diſcedant a ſua opinione ſeu rōne. In p̄ma igit̃ ꝑticula repetit ꝛ ſoluit hāc dubitationē. vtrū cōtinēs ſit imāſiuus oī opinioni vel tm̄ recte:ꝛ incōtinēs egreſſiuus ab oī opione vel falſa tm̄ ꝛ praua. vel formaṯ ſic. Utrū incōtinēs ſit q nō imanet electioni ꝛ q̄licūqꝫ rōni vel q falſe rōni tm̄ ꝛ electioni nō recte.[Uel ſm accidēs.] Hanc dubitationē ſoluit Phs.d.ꝙ ſꝫ accidēs pōt dici cōtinēs ꝛ incōtinēs q manet vel nō imanet q̄licūqꝫ rōni:ſed ꝑ ſe loquēdo dr̄ ɔtinēs ꝛ icōtinēs q nō imanet vel imanet vere electioni ꝛ recte rōni:ꝛ illud determinat Phs.ſ.ꝙ cōtinens ꝑ ſe imanet vere rōni ſeu opioni:ꝛ ꝑ accn̄s opioni

C 24ᵃ eōclo ꝑu.ᵒ.Z.ii. falſe:ꝛ incōtinēs per ſe imanet opioni falſe:ꝛ ꝑ accn̄s opioni vere:ꝛ hec eſt ɔ̄ 24ᵃ que ꝓbaṯ ſic. Sicut illud qđ querit̃ ꝑꝑ ſe.p̄mo ꝛ ꝑ ſe querit̃:ꝛ illud qđ querit̃ ꝑꝑ alterū/per accn̄s q̄rit̃. vbi grā. ſiqs querit ꝛ diligit dulce vinū ꝓpter hoc ꝙ eſt dulce/per ſe ꝛ p̄mo querit ꝛ diligit dulce:ꝛ ꝑ accidens querit ꝛ diligit qđ p̄us.ſ.vinū. Et ſiqs eligit fel loco mellis ꝑꝑ ſilitudinē coloris exiſtimās illud eſſe mel/manifeſtū eſt ꝙ per ſe loquēdo querit h̄ ꝑꝑ qđ eligit alterū. vn̄ per ſe querit ꝛ eligit mel:ſꝫ per accn̄s querit ꝛ eligit fel:eodē mō ſiqs falſā rōnē exiſtimet eē verā imanet illi rōni falſe putās eā eſſe verā. vbi grā. Siqs putet ꝙ eſt verum: bonū eſt fornicari:ꝛ imanet opioni de iſta ꝓpoſitione.ꝑꝑ hoc ꝙ opinaṯ illā eſſe verā:per ſe imanet vere rōni ꝛ opinioni:ꝛ per accidēs falſe opinioni. Et eodē mō eſt de incōtinente qui egredit̃ ab opione falſa:ꝓpter hoc ꝙ credit eā

D eſſe verā.igit̃ ɔtinēs per ſe imanet rōni ſeu opioni vere:ſꝫ ꝑ accidēs opinioni falſe:ꝛ incōtinens per ſe imanet opioni falſe:ꝛ ꝑ accn̄s opioni vere. vn̄ pōt rō ſic formari. Quilꝫ illi per ſe imanet cui ꝑꝑ ſe ꝛ nō ꝑꝑ alteꝝ imanet:ſed cōtinēs imanet rōni ꝛ opinioni vere ꝑꝑ ſe.ꝓpter h̄ ꝙ eſt vera vel apparēs vā:ꝛ imanet rōni falſe ꝑꝑ alterū:q2 opiaṯ illā eſſe verā:ꝛ incōtinens imanet rōni falſe ꝑꝑ ſe:ꝛ egreditur ab opione falſa ꝓpter hoc ꝙ credit eā eſſe verā.igit̃ cōtinens per ſe imanet rōni vere:ꝛ ꝑ accn̄s rōni falſe:ꝛ incōti

Nōn̄ᵐ pᵐ nens per ſe imanet rōni falſe:ꝛ ꝑ accidēs rōni vere:ꝛ ꝑ ſe egredit̃ a rōne vera ꝛ ꝑ accn̄s egredit̃ a rōne falſa. ¶ Notanda ſunt h̄ duo. p̄mo ꝙ Phs in ꝓpoſito ꝑ imanere itelligit intendere imanere:cōtinēs enim intēdit imanere rōni vere:ſed qn̄ imanet rōni falſe nō eſt veꝝ de vtute ſermonis:ꝙ ipſe imaneat rōni vere niſi eadē rō eſſet vera ꝛ falſa:ſicut ille q eligit fel loco mellis:nō per ſe eligit mel:ſed per ſe intēdit eligere mel. vn̄ de actu eligente fel credente illud eſſe mel nō eſt verū dicere de vtute ſermonis ꝙ iſte eligit mel:q2 veꝝ eſt ꝙ eligit fel:tn̄ intēdit eligere mel. Et

E per accidens debet intelligi ꝑter intentionē. vn̄ eligens fel loco mellis:per accn̄s eligit fel:q2 ꝑter intentionē eligit fel:ꝛ ſic dꝫ ɔclo Phi intelligi.ꝙ[Continens ꝑ ſe imanet ꝛc̄.] hoc eſt intendit imanere opioni vē:ꝛ incōtinens per ſe intendit egredi ab opione vera. ¶ 2ᵒ eſt notandū ꝙ ly ꝑ ſe/ in ꝓpoſito dicit modū cauſandi:ꝛ eſt q̄rtus modus ipſius per ſe poſiti in p̄mo poſterioꝝ.cū dr̄ ꝙ ɔtinens per ſe imanet vel per ſe intēdit imanere rōni vere:in ſubiecto eſt cā predicati.nā cōtinēs ſm ꝙ ɔtinens immanet vel intendit immanere rōni vere. ¶ Et ſi q̄raṯ in quo genere cāe eſt in ſubiecto cā p̄dicati:ꝛ etiā h̄ eſt ɔtingens cōtinens imanet rōni vere q2 pōt eſſe falſa:ꝛ hic ſilr eſt contingēs cōtinens intēdit imanere rōni vere:q2 nō ſemꝑ dum eſt continens actu intendit imanere rōni vere ꝛ ꝓpoſitio cōtingens nō eſt per ſe in aliquo mō per ſe vt ſumit̃ in demonſtratiuis.

Nōnᵐ 2ᵐ Z.cō.9.

Dō.

F Solō qō.

¶ Dōm ꝙ in hac:cōtinens intendit rōni vere imanere:in ſubiecto eſt cā per ſe effectiua predicati:q2 in ɔtinente includit̃ habitus ſeu diſpoſitio que eſt ɔtinētia ꝛ cōtinentia eſt cā effectiua imanſionis ɔtinentis in vera opinione:nec opꝫ ꝙ ōis ꝓpoſitio per ſe quarto mō ſit neceſſaria:ſꝫ ſufficit ꝙ in ſubiecto ſit cā ſufficiēs p̄dicati:ſiue illa cā ſit actiua ſiue paſſiua:hec eſt enī ꝑ ſe quarto mō edificator edificat:ꝛ tn̄ nō eſt neceſſaria:ꝛ h̄ eſt per ſe quarto mō medicus ſanat:ꝛ h̄ ſilr infirmus ſanaṯ:ꝛ tn̄ oēs iſte ꝓpōnes ſunt ɔtingentes. Uel pōt dici ꝙ ꝑ ſe in quarto mō nō dicit modū p̄dicādi nec determinat cōpoſitionē vnientē p̄dicatū cū ſubiecto:ſꝫ determiat ſubm̄. vn̄ hec nō eſt ꝑ ſe:medicat ſanat:tn̄ h̄ eſt vā:medicus ꝑ ſe ſanat ſm ꝙ ly ꝑ ſe/eſt determinatio ſubi:ꝛ eſt ſenſus medicꝰ ſꝫ ꝙ medicus ſanat. hoc eſt in medico eſt per ſe cā ſanitatis.ſ.ars medicine.

G ¶ Sunt aūt in opinione ꝑſiſtentes:quos ꝑtinaces appellant. Hi nō niſi cū difficultate dimoueri a ſua ſniā ꝑnt. Et ſimile qdē qđ hn̄t cū cōtinēte:ſicut ꝛ ꝓdigus cū liberali:ꝛ audax cū ɔfidente. Sunt aūt in multis ab illo diuerſi:cōtinens enī nō mutat ſniam ob ꝑturbationē atqꝫ cupiditatē:nā cū acciderit facilē ſeſe offert recta ꝑſuadenti. Illi vō nō a rōne mutanṯ. nam cupiditates cupiunt atqꝫ a voluptatibus pleriqꝫ ducunṯ.

¶ Sunt aūt qdam imanſiui opioni. Sunt autē quos vocant iſchyrognomonas:puta difficile perſuaſibiles:ꝛ nō facile trāſuaſibiles. ¶ Qui ſile qdē aliqđ hn̄t ɔtinēti q̄le ꝓdigus liberali:ꝛ audax ɔfidēti. ¶ Sunt aūt alteri ſm multa:hic

H qdē enī ꝑꝑ paſſionē ꝛ ɔcupiaꝫ nō trāſmutās ɔtinēs:q2 facile ꝑſuaſibilis eſt cū ɔtingat ꝛ erit ɔtinēs:h̄ aūt nō a rōne:q2 ɔcupias aſſumunt ꝛ ducuntur multi a delectationibus.

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula:in qua oſtendit quō aliq male ꝛ vituꝑabilr imanent ſuis opionibꝰ ꝛ ſermonibꝰ:ꝛ quō iſti ſe hn̄t ad cōtinentes:ꝛ dicit ꝙ ſunt qdā nimis imanētes ꝓprȷs opionibꝰ ꝛ ſermonibus:ꝛ ſunt illi quos hoīes vocant iſchyrognomonas.ſ.ꝑtinaces:qbꝰ ſi aliqđ ſit ꝑſuaſum:ita ꝙ habeant opinionē de aliquo:nō de facili tranſmutanṯ de illa opinione:aut ſi aliqđ dixerint illud oīno volūt ſuſtinere:ꝛ illō maxīe vī accidere melicis q de difficili recipiūt ꝛ recepta fortiter retinēt ad moᵐ terre.[Qui ſile.] Tales ſunt ſiles ɔtinenti in hoc ꝙ imanent ſuis opinionibus. per exceſſū enī habent illud qđ hꝫ ɔtinens.ſ.imanere ꝓprie opinioni:ſicut ꝓdigus hꝫ per exceſſum illud qđ ꝑtinet ad liberalitatem.ſ.dare ꝛ cōſumere. vn̄ tales pertinaces plus imanent ſuis opinionibus ꝛ dictis q̄ debent:ſed cōtinēs

I manet ſue opīoni ſʒ ꝙ dʒ ⁊ ſm ꝙ opʒ. [Sunt aūt.] Differūt aūt ꝑdicti ꝑtinaces a ↄ̈tinēte: qꝛ ↄ̈tinēs īmanet ſue rōni ⁊ nō trāſmutaꝛ ab ea ꝑꝑ paſſionē: ſʒ ꝑꝑ fortiorē rōnem pōt mutari a ſua opīone ⁊ in h̄ eſt laudabilis: ſʒ ꝑtinax nō ꝑmutaꝛ a ſua opīone ꝑꝑ aliquā rōnē: ſʒ ſumunt ↄ̈cupias ⁊ ducunꝛ multi a delectationib⁹ ex̄ rōnē: ⁊ ita ſunt vituꝑabiles: qꝛ nō ꝑmittūt ſe vinci aliq̄ rōne: ⁊ tñ vincunꝛ paſſiōe.

Notandū ℂ Intelligēdum eſt h̄ ꝙ aliqs pōt remoueri a ſua opīone dupl'r. vno mō ex ꝑte rōnis vt ſi ſupueniat aliq̄ rō fortior. Alio mō ex ꝑte paſſionis: q̄ puertit iudiciū rōnis in ꝑticulari. hec eſt igiꝛ dñia ꝙ cōtinēs nō trāſmutaꝛ a ſua opīone ꝑꝑ paſſionē ↄ̈cupie: ſed qñqʒ eſt bn̄ ꝑſuaſibilis ab alia rōne meliori inducta: ſed ꝑtinax nō mutaꝛ a ſua opīone ꝑꝑ aliquā rōnē: ſʒ īmanet ſue opīoni ꝑꝑ paſſionē: nec trāſmutaꝛ ab illa niſi h̄ fuerit ꝑꝑ vehementē paſſionē.

K ℂ Sunt aūt ij ꝑtinaces q ſue ſunt ſnie: ⁊ q ſunt indocti ac ruſtici. Atqʒ ſue ſnie hoīes ob voluptatē atqʒ dolorē ſunt ꝑtinaces. Gaudēt n. vincētes ſi nō e ſua ſnia diſſuaſiōe vlla dimoueanꝛ: ⁊ dolēt ſi ſua ſint irrita vt decreta. Quare potius ſunt incōtinēti q̄ ↄ̈tinēti ſiles.

ℂ Sunt aūt iſchyrognomones ⁊ idiognomones ⁊ indiſciplinati ⁊ agreſtes: ⁊ hi qdeʒ idiognomones aūt ꝑꝑ delectationē ⁊ triſticiā: gaudent enīʒ vincētes ſi nō trāſuadeanꝛ ⁊ triſtanꝛ ſi infirma q̄ ipſoꝝ ſint: queadmoduʒ ſentētie: q̄re magis incōtinēti aſſimilanꝛ q̄ cōtinēti.

ℂ Hec eſt 3ª ꝑticula ꝑme ꝑtis: in qua narrat q̄l'r ꝑtinaces ſe hñt ad incōtinētē. Iſti enim ꝑtinaces aſſimilanꝛ incōtinēti ꝑꝑ h̄ ꝙ aliquā delectationē nimis querūt ⁊ aliquā triſtiā nimis fugiūt. Multi enīʒ gaudēt ⁊ delectanꝛ qn̄ cōferēdo cū alijs vincūt vel apparēt vincere: ſʒ nō trāſmutanꝛ a ſua opīone ꝑꝑ aliquā ſuaſionē ⁊ multum triſtanꝛ ſi eoꝝ ſnie vel opīones appareāt īfirme: ita ꝙ opʒ eas deſerere: ⁊ in h̄ ↄ̈ueniūt cū incōtinēte ⁊ molli q ſupabūdanter

L appetūt delectationes ⁊ fugiūt triſtitias: ⁊ ſic pʒ ꝙ ꝑtinaces magis aſſilanꝛ icōtinēti q̄ ↄ̈tinēti. Iſti ſic ꝑtinaces in defenſione ſuaꝝ opīonū ⁊ ſermonū dicunꝛ iſchyrognomones ⁊ idiognomones. i. ꝓprie ſnie vel ꝓprij ſenſus: ⁊ ſunt indiſciplinati: qꝛ nolūt ab alio inſtrui: ⁊ dicunꝛ agreſtes: qꝛ ſemꝑ volūt ſeq ꝓpriū ſenſuʒ ⁊ nō pñt de facili cū alijs cōmorari. Euſtratius dicit ꝙ iſti ꝑtinaces volūt ⁊ amant ſermones ipſoꝝ: ⁊ ſiqd ſimpl'r dicant: quemadmodū ſnias ⁊ leges tenent: ⁊ ſi die exiſtente dicant ꝙ nox eſt nolunt aliquem ſibi contradicere.

M ℂ Sunt ēt q nō ob incontinētiā in ſnia nō ꝑſiſtunt: vt Neoptolemus apud Sophoclē i philoctete: q̄q̄ ob voluptatē nō ꝑſiſtit: ſed honeſtatē. Erat. n. honeſtū illi vera loq. Ab Vlyxe aūt fuerat illi ꝑſuaſum mētiri. Etenim nō oīs q ꝑꝑ voluptatē q̄ppiā agit intēꝑās eſt: aut prauus: aut incōtinēs: ſed qui agit ob turpem.

ℂ Sūt aūt qdā q hīs q̄ vīr nō īmanēt nō ꝑꝑ incōtinētiā: puta in philotete q ſophoclis neoptolem⁹: q̄uis ꝑꝑ delectationē nō īmāſit ſʒ bonā: veꝝ dicere enīʒ ipſi bonū erat: ꝑſuaſus eſt autē ab Vlixe falſum dicere: nō enim oīs qui ꝓpter delectationē aliqd operaꝛ eſt itemperatus ſiue prauus ſiue icōtinēs: ſʒ q ꝓpter turpem.

ℂ Hec eſt 4ª ꝑticula ꝑme ꝑtis: in qua narrat qūo aliq diſcedunt laudabil'r a ſua opīone vel rōne: ⁊ ſūt illi q nō ꝑꝑ incōtinētiā nō īmanēt ⁊ recedūt a ſua opīone: ſʒ ꝑꝑ bonum vītatis: ⁊ ponit exēplū de Neoptolemo in philotete ſophoclis. i. in libro Sophoclis de philotete: qui fuit ꝑſuaſus ab Vlixe ꝙ diceret falſuʒ ꝑꝑ vtilitatē patrie: ⁊ illius opīonis fuit ꝙ bonū eēt mētiri ꝑꝑ vtilitatē pr̄ie: ſʒ illi ꝑſuaſioni ⁊ opīoni nō īmāſit ꝑꝑ amorē veritatis: ⁊ fecit hoc. ſ. trāſmutabaꝛ ab illa opīone ꝑꝑ aliquā delectationē nō malā: ſed bonā. Delectabile enī ſibi videbaꝛ dicere verū: nec tñ ꝑꝑ h̄ fuit icōtinēs itē ꝑar⁹: nō enī oīs q ꝑꝑ delectationē aliqd oꝑaꝛ eſt itēꝑar⁹ aut prauus aut icōtinēs: ſed ſolū ille q ꝑꝑ turpē delectationem operatur aliqd turpe. N

ℂ Cū aūt ſit ⁊ qdā talis: vt minus q̄ oporteat corporis gaudeat voluptatibus nō ꝑſiſtens in rōne: inter hūc ⁊ incōtinētē medius ipſe ↄ̈tinēs collocaꝛ. Incōtinens enī nō ꝑſiſtit in rōne: qꝛ magis q̄ opʒ voluptatib⁹ delectaꝛ. Hic vō nō ꝑmanet: qꝛ minus q̄ opʒ eiſdē gaudet. At ↄ̈tinēs ꝑſtat: ⁊ ob neutrum ſniam mutat. Opʒ O aūt ſi ↄ̈tinētia ſit ſtudioſuʒ: habitus vtroſqʒ ↄ̈rios im probos eſſe: queadmodū ⁊ videnꝛ. Sʒ qꝛ ꝑpaucis aliter hominibus ineſt: raroqʒ admodum fit: temperantia ſoli ↄ̈rium intemperātie eē videtur: ſic ⁊ cōtinentia ſoli incontinētie aduerſari putatur.

ℂ Quia aūt aliqs eſt talis q̄lis minus q̄ opʒ corporalib⁹ gaudēs: ⁊ nō īmanēs rōni: talis huius ⁊ incōtinētis medius ↄ̈tinēs. Incōtinēs qdē. n. nō īmanet rōni ꝑꝑ maius aliqd. Iſte aūt ꝓpter min⁹ aliqd: cōtinēs aūt īmanet ⁊ nō ꝑꝑ alteruʒ trāſmutat. ℂ Opʒ aūt ſiqdē ↄ̈tinētia ſtudioſū: vtroſqʒ ↄ̈rios habit⁹ prauos: queadmodū ⁊ apparēt: ſʒ ꝑꝑ alteꝝ in paucis ⁊ raro eē manifeſtū: queadmodū tēꝑantia intēꝑantie vī ↄ̈rium eſſe ſolum: ſic ⁊ continentia incontinentie. 2ª pa.c. P

ℂ Hec eſt 2ª ꝑs ꝑncipalis hui⁹ capl'i: in qua oſtēdit qūo cōtinētia hʒ rōnē medij ſicut ⁊ tēꝑerātia que eſt vtus: ⁊ cōparat cōtinētiā ⁊ tēꝑerātiā ⁊ incōtinētiā ⁊ intēꝑerātiā ad inuicē: ⁊ cōtinet duas ꝑticulas. In ꝑma oſtēdit ↄ̈tinētiā eē in medio. In 2ª ibi [Quia aūt ſm ſilitudinē.] cōꝑat ↄ̈tinētiā ⁊ tēꝑerātiā: ⁊ ēt icōtinētiā ⁊ itēꝑerātiā ad inuicē. In pª igiꝛ ꝑticula oſtēdit ꝓhs ꝙ ↄ̈tinētia eſt mediū ⁊ quoꝝ eſt medū. ꝓbat igiꝛ ꝑmo ꝙ cōtinētia eſt q̄dā medietas laudabilis ſiue ꝙ ↄ̈tinēs eſt qdā mediū: ⁊ hec eſt ꝯ 25ª que ꝓbaꝛ ſic. Vbicūqʒ repiunꝛ ſupabūdātia ⁊ defect⁹ vituꝑabiles ibi eſt medietas iter ſupabūdātiā ⁊ defectū laudabilis: ſʒ circa ↄ̈cupias delectationū corꝑaliū repiunꝛ ſupabūdātia ⁊ defect⁹ vituꝑabiles. nā aliqs eſt ſic diſpoſit⁹ ꝙ plus gaudet corꝑalib⁹ delectationib⁹ q̄ opʒ ⁊ nō ꝑmanet in rōne: ⁊ talis eſt incōtinēs ſicut ꝑus viſuʒ eſt: ⁊ aliqs min⁹ gaudet corꝑalib⁹ delectationib⁹ q̄ opʒ: ⁊ nō ꝑmanet in rōne indicando ꝙ talib⁹ delectationibus eſt vtendū vt opʒ: ⁊ ille qꝛ eſt rarus eſt inoīatus. igiꝛ circa delectationes corꝑales eſt aliqs medi⁹: q nō plus gaudet corꝑalib⁹ delectationib⁹ q̄ opʒ nec minus: ⁊ ille medi⁹ eſt cōtinēs. De hac rōne ponit in textu minor ⁊ ↄ̈cl'o: ⁊ addit dicēs: ꝙ iſte. ſ. incōtinēs non īmanet rōni ꝑꝑ aliqd mai⁹. Ille aūt. ſ. deficiēs nō īmanet rōni ꝑꝑ aliqd min⁹: hic eſt incōtinēs q vult plus vti delectationib⁹ ⁊ ille deficiēs q minus vult vti delectationib⁹: ⁊ ideo nō īmanet rōni: qꝛ minus vult vti delectationibus q̄ opʒ: ſed ↄ̈tinēs īmanet rōni ⁊ nō trāſmutaꝛ neqʒ ꝑꝑ mai⁹ neqʒ ꝑꝑ min⁹. [Opʒ aūt ſiqdē.] Et qꝛ ↄ̈tinētia eſt habitus ſtudioſus. i. vtuoſus opʒ ꝙ vterqʒ hui⁹ extrem⁹ ſit prauus: qꝛ tñ alter. ſ. habitus deficiens non eſt noīatus: qꝛ raro ⁊ in paucis 25ª cõclo hui⁹.7.li. Q

A paucis inueniſ:raro eniʒ inueniſ ꝙ aliqͥs egrediaſ a rõne minus:iõ vĩ ꝙ tẽperãtia eſt ꝯria intẽperãtie ſolũ:qḋ tñ nõ eſt verũ. Poſſet aũt poni h̃ vna ꝯ.ſ.ꝙ habit⁹ ſeu diſpõnes ꝯrie cõtinẽtie ſunt praue.ſ.icõtinẽtia ⁊ inſenſibilitas:⁊ eſt
29° cõcl° hui⁹.⁊.li. ꝯclo 29° que ꝓbaſ ſic. Cõtinẽtia eſt bona ⁊ ſtudioſa:ſed bonũ nõ ꝯriaſ bono:ſed ſolũ prauũ ꝯriaſ bono:iõ diſpoſitiones ꝯrie ꝯtinẽtie.ſ.incõtinẽtia ⁊ īſenſibilitas ſũt praue.

℄ At vo cũ ob ſilitudinẽ multa dicanſ:factũ eſt vt ⁊ tẽperãs ꝑ ſilitudineʒ cõtinẽs dicaſ. Cõtinẽs.n.talis eſt: vt nihil ꝑter rõnẽ ob voluptatẽ corꝑis agat:⁊ tẽꝑans ẽt talis eſt. Sʒ ille qdẽ hʒ prauas cupiditates:hic aũt nõ hʒ. Et hic qdẽ eſt talis vt nõ delecteſ ꝑter rõnẽ:ille vo talis vt delecteſ qdẽ:ſʒ nõ ducaſ. Similes ẽt ſũt incõtinens ⁊ intẽperãs:qui qdem diuerſi ſunt:vterqʒ
B enim corporis ſequitur voluptates:ſed alter ⁊ oportere putat:alter non putat.

℄ Quia aũt ſm ſilitudinẽ multa dicunſ ẽt ꝯtinẽtia que temperãte ſm ſilitudinem cõſecuta eſt.
℄ Eteniʒ cõtinens potẽs nihil ꝑter rõnẽ ꝓpter corꝑales delectatiões facere ⁊ tẽperat⁹. ℄ Sʒ hic qdẽ habẽs:hic aũt nõ hñs prauas ꝯcupias.
℄ Et hic qdẽ talis qlis nõ dlectari ꝑter rõnẽ:h aũt qualis delectari:ſed nõ duci. ℄ Siliſ aũt ⁊ icõtinẽs ⁊ intẽperat⁹ alteri qdẽ exiſtẽtes:vtriqʒ aũt corꝑalia delectabilia ꝓſequenſ. ℄ Sʒ h qdẽ ⁊ exiſtimãs oportere:h aũt nõ exiſtimans.

C ℄ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula ſcḋe ꝑtis:in qua cõparat continẽtiã ⁊ tẽperãtiã:ſilr incõtinẽtiã ⁊ intẽperãtiã ad inuicem.⁊ ꝑmo narrat ꝙ ꝑꝑ ſilitudinẽ īter cõtinẽtẽ ⁊ tẽperatũ:incõtinens dĩ qñqʒ intẽperatus:⁊ incõtinẽtia qñqʒ ſeqſ modũ itẽperãtie ſeu nomẽ.[Eteniʒ ꝯtinẽs.] Et eſt ſilitudo īter ꝯtinẽtẽ ⁊ tẽperatũ:q2 tã cõtinẽs q̃ tẽperatus hʒ facultatẽ vt nihil ꝑter rõnẽ opeſ ꝑꝑ delectationes corꝑales.[Sʒ h qdẽ ha-
27° ꝯclo hui⁹.⁊.li. bẽs.] Sed differũt cõtinẽtia ⁊ tẽperãtia:⁊ hec eſt ꝯ 27ᵃ.ſ. ꝙ cõtinẽtia ⁊ tẽperãtia differunt:que ꝓbaſ dupli͛.ſm ꝙ dupli͛ differũt cõtinẽtia ⁊ tẽperãtia.ꝑmo ſic. Cõtinẽs hʒ prauas ꝯcupias ſed tẽperatus nõ hʒ prauas ꝯcupias ſʒ ordinatas ⁊ moderatas ꝑ hitũ tẽperãtie.[Et h qdẽ.] 2° ꝓbaſ ſic. Tẽperatus eſt ſic diſpoſit⁹ ꝑ habitũ tẽperãtie ꝙ nõ delectaſ ꝑter rõnẽ:ſʒ ꝯtinẽs eſt ſic diſpoſit⁹ ꝙ delectaſ ꝑter rõnẽ:q̃uis nõ ducaſ a paſſione.g̃ ⁊c.[Siliſ aũt ⁊ incontinẽs.] Cõparat incõtinẽtẽ ⁊ intẽꝑatũ ad inuicẽ ſm ꝯueniẽtiã ⁊ diĩaʒ:ꝯueniũt eniʒ in h ꝙ vtriqʒ.ſ.incõtinẽtia ⁊ itẽperãtia ſiue icõtinẽs ⁊ intemperatus ꝓſequunſ delectabilia corꝑalia.[Sed h qdẽ.] Incõtinẽs ⁊ intẽperat⁹ differunt:⁊
28° cõcl° hui⁹.⁊.li. hec eſt ꝯ 28° que ꝓbaſ ſic. Intẽperat⁹ ꝑ habitũ itẽꝑantie
D peruertẽtẽ iudiciũ rõnis opinaſ delectabilia corꝑalia eſſe ꝓſequẽda:ſʒ hic.ſ.icõtinẽs nõ opinaſ h⁹ delectabilia eſſe ꝓſequẽda:q2 in eo ſaluaſ ꝑn̄ᵐ.ſ.iudiciũ:vt dictũ eſt ſupra.

Capitulum decimũ in quo oſtẽdit ꝙ incõtinens nõ eſt prudẽs:⁊

qualr͛ ſe hñt ad inuicẽ prudẽs ⁊ incõtinẽs:⁊ ꝙ incõtinens nõ eſt ſimpl͛r malus ſed ſemimalus:⁊ ꝙ nullus incõtinẽs agit incõtinẽter ex ꝯſilio:⁊ in hoc ꝯueniũt oẽs incõtinẽtes: ⁊ ꝙ incõtinẽs irrefrenatus eſt ſanabilior q̃ incõtinẽs debilis:⁊ ꝙ incontinens preter conſuetudineʒ eſt ſanabilior q̃ incontinens per naturam.

℄ At qui neqʒ fieri põt vt idẽ ſit prudẽs atqʒ icõtinẽs ſil. Eſt.n.demõſtratũ prudẽtẽ ſimul ⁊ more ſtudioſuʒ eundẽ eẽ. Preterea nõ ſolũ ex eo q2 ſcit prudẽs eſt:ſed ex eo ẽt q2 idoneus eſt ad agendũ. At incõtinẽs nõ eſt idoneus ad agẽdũ. Habilẽ aũt nihil ꝓhibet eẽ incõtinentẽ. Quapꝑ ⁊ interdũ nõnulli prudẽtes eſſe videnſ E
atqʒ incontinentes q2 differt habilitas a prudentia eo modo quem ſupradiximus.

Neqʒ ſimul prudẽtẽ ⁊ incõtinẽtẽ ꝯuenit eſſe eũdẽ:ſil eniʒ prudẽs ⁊ ſtudioſus ſʒ morẽ oñſuʒ eſt ens. ℄ Adhuc nõ in ſcire ſolũ prudẽs:ſed ⁊ in eo qḋ practicus:incõtinẽs aũt nõ practicus. ℄ Dinũ aũt nihil ꝓhibet incõtinentẽ eſſe:ꝓpter qḋ ⁊ videnſ qñqʒ prudẽtes eſſe qdã incõtinẽtes ꝓpter dinotitam differre a prudentia ſm dictum modum in primis ſermonibus. Cap͛ 10ᵐ ꝑ.tra.⁊.li. ethi. ꝑ°ꝑa.ca.

F
Iſtud eſt 10ᵐ capᵐ ꝑmi tractatus:in quo ſoluiſ ſcḋa dubitatio ſupi⁹mota.ſ.vtrũ aliqͥs poſſit eẽ ſil prudẽs ⁊ icõtinẽs:⁊ cõparat ad inuicẽ incõtinẽtẽ ⁊ prudentẽ:⁊ ẽt cõparat diuerſas icõtinẽtias īter ſe ſm cõuenientiaʒ ⁊ diĩam. Iſtud capĩm ꝯtinet duas ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma pħs cõparat incõtinẽtẽ ⁊ prudẽtẽ ad inuicẽ. In 2° ibi [Hic qdẽ eniʒ ipſoꝝ.] cõparat diuerſas icõtinẽtias ad inuicẽ. Pria ꝑs ꝯtinet duas ꝑticulas. In ꝑ° declarat ꝙ incõtinẽtia ⁊ prudẽtia nõ pñt eſſe ſil in eodẽ ſubiecto. In ſcḋa ibi[Et ſm qdẽ rõnẽ.] cõparat prudẽtẽ ⁊ incõtinẽtẽ ad inuicẽ ſm ꝯueniẽtiã ⁊ diĩaʒ. In ꝑma igiſ ꝑticula declarat ꝙ nõ eſt poſe aliquẽ eſſe prudẽtẽ ſil ⁊ incõtinẽtẽ:⁊ hec eſt ꝯ Decimi c. ꝑ.trac di° in duas ꝑtes ꝑn.
29° que ꝓbaſ dupli͛. Primo ſic. Nullus põt eſſe ſil ſtudioſus ſm vtutẽ moralẽ ⁊ incõtinẽs:ſʒ oĩs prudẽs eſt ſtudioſus ſm vtutẽ moralẽ.igiſ eſt ipoſe ꝙ aliqͥs ſil ſit prudens ⁊ incõtinẽs.⁊ maior pʒ:q2 nullus ſtudioſus ſm vtutẽ moralẽ deduciſ ſeu vinciſ a paſſionib⁹:ſed oĩs incõtinẽs deduciſ ⁊ vinciſ a paſſionibus.g̃ ⁊c. Maior eſt manifeſta ⁊ minor pʒ ex 6° huius. Ubi ꝓbaſ ꝙ prudẽs hʒ oẽs vtutes morales. ℄ Intelligẽdũ eſt h̃ qḋ in 6° hui⁹ ꝓbatum eſt:ꝙ hñs vnã vtutẽ moralẽ hʒ oẽs vtutes morales:q2 ꝙ hʒ vnã vtutẽ moralẽ ꝑfecte:hʒ ꝑfecte prudẽtiã:⁊ ꝙ hʒ ꝑfecte prudẽtiã hʒ oẽs vtutes morales. Si ergo aliqͥs eſſet ſil ſtudioſus ſm vtutẽ moralẽ ⁊ incõtinẽs,oporteret ꝙ ſil haberet incõtinẽtiaʒ ⁊ oẽs vtutes morales:ſed hoc eſt ipoſe:q2 ſic eſſet ſil tẽperat⁹ ⁊ incõtinẽs:qḋ nõ eſt poſe:q2 tẽperat⁹ nõ vinciſ a ꝯcupia delectationũ tact⁹:ſed incõtinẽs vinciſ ab h⁹ delectationib⁹:⁊ ſic ſil vinceretſ ⁊ nõ vinceretſ ab eiſdẽ qḋ eſt ipoſe.[Adhuc nõ i ſcire ſolũ.] 2° ꝓbaſ ꝯclo ſic. Nõ ſolũ dĩ aliqͥs prudens ex hoc ꝙ eſt ſciens:ſed ex hoc ꝙ eſt ſciẽs ⁊ practicus.ſ.opatiu⁹ bonoꝝ:⁊ ex hoc arguiſ ſic. Oĩs prudẽs neceſſario eſt practicus bonoꝝ:ſʒ incõtines nõ eſt 29° cõcl° hui⁹.⁊.li.
G
Notandũ
practicus bonoꝝ:g̃ ⁊c. ℄ Notãdũ eſt h̃:ꝙ pħs 6° huius diſtinguit prudẽtiã in tres ꝑtes.ſ.in cõſiliatiuã:iudicatiuaʒ ⁊ executiuã ſeu preceptiuã executiõis. Si.n.qͥs habeat bonã ꝯſiliatiuã:que ꝯſiſtit in bona inqͥſitione medioꝝ ad finẽ:⁊ ẽt hẽat bonã iudicatiuã:ita ꝙ hẽat rectũ iudiᵐ de medijs.ſ.ꝙ mediũ plus valeat ad finẽ ⁊ qḋ minus:⁊ nõ hẽat executiuã ſeu ꝑceptiuã executionis:nõ eſt prudẽs:modicũ eniʒ ꝓdeſt cõſiliari ⁊ iudicare:⁊ nõ exeqͥ ꝯſiliata ⁊ iudicata:iõ opʒ oẽm prudẽtẽ eſſe practicũ:hoc eſt executiuũ hñ ꝯſiliatoꝝ ⁊ iudicatoꝝ.vñ ꝑ practicum in ꝓpoſito itelligit exequẽtẽ vel ꝑcipientẽ exeqͥ recte iudicata.[Dinũ.] Sed q̃uis prudẽtes nõ ſint icõtinẽtes:tñ qñqʒ exiſtimanſ eſſe incõtinentes ꝓpter hoc ꝙ dini ſeu dinotiti.ſ.ingenioſi ſeu induſtrij qñqʒ ſũt icõtinẽtes:⁊ dinotiui exiſtimanſ eẽ prudẽtes:iõ crediſ qñqʒ ꝙ prudẽtes ſint incõtinẽtes:qḋ tñ non eſt veꝝ:nõ.n.opʒ ꝙ dini ſint prudẽtes ſʒ ꝙ declaratũ eſt in 6° h⁹:prudẽtia.n.ſup̃ dinotitã addit itẽtionẽ ad finẽ boᵐ. H

3 ¶ Et ſunt rōne qdē ꝓpinqua: electiōe vo diuerſa. Nec incōtinēs ſeſe hȝ vt is q ſcit ac cōtēplaᷓ: ſȝ vt is q dormit: aut eſt vinolētus: ⁊ ſponte ſua qdē agit: ſcit.n. quo dāmō ⁊ qd ⁊ cui⁹ gr̄a facit. Malign⁹ tñ nō eſt: electio nāqȝ eſt bona: quare ſemimalignus eſt: ⁊ nō iniuſtus. Non eſt enim inſidiator.

¶ Et ſm qdē rōnē ꝓpe eſſe: differre aūt ſm electionē. ¶ Neqȝ vtiqȝ vt ſciēs ⁊ ſpeculās: ſȝ vt dormiēs ⁊ vinolētus ⁊ volēs qdē: ſm moduȝ eniȝ quēdā ſciēs: ⁊ qd facit ⁊ cuius gr̄a: malus aūt non. Electio.n. aūt epyicbes. ¶ Quare ſemimalus ⁊ nō iniuſtus: nō eniȝ inſidiator.

K ¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ꝑme ꝑtis: in qua ph̄s cōpat icōtinentē ⁊ prudētē ad inuicē ſm ꝯueniētiā ⁊ dr̄iaȝ: ⁊ intēdit dicē ꝙ prudēs ⁊ incōtinēs aſſilanᷓ ſȝ rōnē. i. aſſilanᷓ in hoc ꝙ vterqȝ hȝ rōnē rectā: ⁊ differūt ſȝ electionē: qꝛ prudēs ſeqtur rectā electionē ⁊ rectū iudiciū rōnis: ſȝ icōtinēs nō ſequiᷓ rectā rōnē ſȝ paſſionē. [Neqȝ vtiqȝ vt ſciens.] Sed q̄uis prudēs ⁊ incōtinēs ꝯueniāt in h: ꝙ vterqȝ hȝ rectaȝ rōnē: tñ alio mō ⁊ alio hn̄t rōnē: qꝛ incōtinēs nō ē ſciēs in habitu ⁊ ſpeculās in actu ꝑticularia circa que negociaᷓ: ſȝ hȝ ſicut dormiēs ⁊ vinolētus in qbus habitus rōnis eſt ligatus. Incōtinēs aūt peccat voluntarie ⁊ ſciēs: qꝛ in vlī ſcit qd facit: ⁊ ſic de aliis circūſtātiis: nō tñ eſt icōtinēs malus qꝛ nō agit ex electione: ſȝ electio ei⁹ eſt epyiches. i. bona. ſ. qñ eſt extra paſſionē: ſed qñ ſupuenit paſſio corrūpiᷓ eius electio ⁊ vult malū. Et ita pȝ: ꝙ ſm electionē differt incōtinēs a prudēte: qꝛ prudētis electio nō corrūpiᷓ: ſed incōtinētis electio corrūpiᷓ. [Quare ſemimalus.] Ex ꝑdictis ſequiᷓ ꝙ incōtinēs nō eſt malus cū hēat rōnē rectaȝ: ſed eſt

L ſemimalus: ⁊ h pōt poni ꝯclo 30ª. ſ. ꝙ incōtinens eſt ſemimalus: que ꝓbaᷓ ꝑ h ꝙ ad maliciā reqrunᷓ duo. ſ. ꝑuerſitas appetitus ⁊ corruptio rōnis: qcūqȝ igiᷓ hȝ vnū iſtoꝝ ⁊ nō reliquū eſt ſemimalus: qꝛ hȝ medietatē malitie: ſȝ incōtinēs nō hȝ rōnē corruptā: ſed hȝ rōnē rectā in vlī: qñ paſſio inſurgit: ⁊ hȝ rōnē rectaȝ in ꝑticulari ⁊ in actu ceſſante paſſione: ⁊ incōtinēs hȝ ꝑuerſuȝ appetitū: qꝛ voluntarie operaᷓ malū. igiᷓ incōtinēs eſt ſemimalus ⁊ non ſimplr̄ iniuſtus nec iſidiator: q̄ſi ex ꝯſilio ⁊ electiōe agēs malū: qd intelligēdū eſt ꝙ ex habitu incōtinētie nō eſt malus nec iſidiator: ex alio tñ habitu pōt eſſe malus ⁊ inſidiator.

30ª ꝯclo hui⁹. 7. li.

¶ Nā ipſoꝝ alter qdē nō ꝑſiſtit in his q̄ ſtatuit cōſultādo. Bilioſus aūt atra bili nec ad ꝯſultandum oino eſt aptus. Et ſilis eſt igiᷓ incōtinēs ciuitati: que decernat qdē oia que ſunt agenda ⁊ leges habeat bonas: ſȝ nō vtaᷓ: vt Anaxādrides facere dixit.

Urbs conſultabat: leges que negligit almas.

M Malignus aūt ciuitati: q̄ legibus qdē vtaᷓ: ſȝ prauis. Eſt aūt cōtinētia atqȝ icōtinētia circa id qd multitudinis exuperat habitū. Alter.n. magis alter min⁹ ꝑſiſtit q̄ꝫ plurimi poſſunt.

2ª ꝑ 2cl. ¶ Hic qdē eniȝ ipſoꝝ nō imāſiuus qb⁹ vtiqȝ cōſiliabitᷓ: melicus aūt neqȝ conſiliatiu⁹ totaliter. ¶ Et aſſimilaᷓ vtiqȝ incōtinēs ciuitati: cui calculanᷓ oia neceſſaria ⁊ leges hȝ ſtudioſas: vtiᷓ aūt nulla: quēadmodū Anaxādrides cōuitiat⁹ eſt: ciuitas volebat cui legū nihil ē cure: malus aūt vtenti qdē legib⁹: malus aūt. ¶ Eſt aūt incōtinentia ⁊ cōtinentia circa ſuperexcellens multorum habituȝ. h quidem enim magis imanet: h autem minus plurium potentia.

N ¶ Uiſa cōpōne incōtinētis ad prudētē: h in ſcd̄a ꝑte ꝑncipali hui⁹ capl̄i cōpat diuerſas incōtinētias ad inuicē: ⁊ cōtinet duas ꝑticulas. In pª cōpat diuerſos incōtinentes ad inuicē ſȝ ꝯueniētiā. In 2ª ibi [Sanabilior aūt.] cōparat incōtinētes ad inuicē ſm dr̄iam. In ꝑma ḡ ꝑticula intendit dicere ꝙ oēs incōtinētes ꝯueniūt in h ꝙ nō agūt incōtinēter ex ꝯſilio: ⁊ pōt h poni ꝯ 31ª. ſ. ꝙ nullus icōtinēs agit incōtinēter ex ꝯſilio. ſ. recte rōnis. Hec ꝯclo ꝓbatur ſic. Ois incōtinēs vel eſt incōtinēs debilis vel icōtinēs ꝑuolans ſeu irrefrenatus: ſed neuter iſtoꝝ agit ex cōſilio. ḡ nullus incōtinētes agit ex ꝯſilio. Maior pȝ ex ꝑcedētib⁹: ⁊ ē per diuiſionē ꝑ ꝯdictionē: qꝛ ois incōtinēs vel eſt ꝯſiliās q̄ opȝ opari: vel nō eſt ſic ꝯſiliās. ꝑ mō eſt icōtinēs debilis. 2º mō eſt incōtinēs ꝑuolās: ⁊ ſic pȝ maior. ⁊ minor declaraᷓ. Nā h. ſ. debilis ꝯſiliaᷓ ſȝ nō imanet ꝯſilio. ⁊ ita incontinēs non opaᷓ ex ꝯſilio. ſilr̄ icōtinēs ꝑuolās. ſ. icōtinēs melicus nullo mō ꝯſiliaᷓ: ſed ſtatiȝ abſqȝ aliq̄ deliberatione ſeqᷓ paſſioneȝ: ⁊ ita incōtinēs ꝑuolās nō agit ex ꝯſilio cū totalr̄ nō ꝯſilieᷓ. [Et aſſilaᷓ vtiqȝ.] Et qꝛ incōtinēs debilis nō imanet ꝯſilio: idō aſſilaᷓ ciuitati cui calculanᷓ ⁊ prouidenᷓ oia nec̄ia ciuib⁹ bonaſqȝ leges hn̄t: ſȝ eis nō vtenti: ſicut dixit qdā Anaxādrides cōuitiādo ⁊ vituperando ꝙ q̄dā ciuitas volebat hēe leges: ſed ciuib⁹ nō erat cura de obſeruātia legꝫ. Eodē mō incōtinēs debilis hȝ rōnē ⁊ ꝯſiliū: ſȝ nō vtiᷓ cōſilio qd hȝ. Malus aūt. ſ. intēperat⁹ aſſilaᷓ ciuitati vtēti legib⁹ ſed malis. [Eſt aūt incōtinētia.] Et q̄uis incōtinēs nō vtaᷓ rōne quā hȝ: ⁊ cōtinēs vtaᷓ rōne: nō tñ qlibet exceſſus a recta rōne facit incōtinētē: ſȝ ꝯtinētia ⁊ incōtinentia dicunᷓ ſm illud qd excellit habitū ⁊ facultatē multoꝝ. Cōtinens eniȝ imanet recte rōni magis q̄ꝫ multi pn̄t: quia vincit cōcupiſcentias a qbus multi vincunᷓ: ⁊ incontinēs minus imanet rōni quā multi poſſunt: qꝛ vincitur a concupiſcentiis quas multi ſuperant.

31ª ꝯclo hui⁹. 7. li.

O

P ¶ Facilius aūt ea curari pōt incontinentia: qua bilioſi atra bili incōtinēter agūt: q̄ꝫ eoꝝ q deliberant qdē ſed nō ꝑſiſtūt. Et ii facili⁹ curari pn̄t q ꝑ aſſuetudinē: q̄ꝫ ii q nā incōtinētes ſunt. Eſt.n. facili⁹ ꝯſuetudinē q̄ꝫ nām mutare. Idō.n ⁊ ꝯſuetudinē mutare difficile eſt: qꝛ ſilis eſt nature: quēadmodū ⁊ Euenus poeta dixit.

Uſus longus mos eſt ac meditatio crebra.

Hunc tandem aſſero naturam mortalibus eſſe.

Quid igiᷓ cōtinētia ſit ⁊ icōtinētia: ⁊ qd ꝯſtātia mollitiaqȝ: ⁊ q̄uo inter ſeſe habeāt habitus hi: iā diximus.

Q ¶ Sanabilior aūt incōtinētiaꝝ ſȝ quā melici incōtinēter agūt ꝯſiliantiū nō imanētiū aūt. Et ꝑ ꝯſuetudinē incōtinētes nālib⁹: facili⁹ eniȝ ꝯſuetudinē trāſmutare nā: ꝓpter hoc eniȝ ꝯſuetudo difficilis: qm̄ nāe aſſimilaᷓ: quēadmodū ⁊ Enni⁹ dicᷓ aio diuturnā meditationē imanere: amice ⁊ vtiqȝ oȝ hāc hoib⁹ finiētē nāȝ eē. Quid qdē igiᷓ ꝯtinētia ⁊ qd icōtinētia ⁊ ꝑſeuerantia ⁊ mollities: ⁊ qualr̄ hn̄t hitus hi ad inuicē dictū eſt.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcd̄e ꝑtis ꝑncipalis: in qua ph̄s cōpaᷓ incōtinētes ad inuicē ſm dr̄iaȝ: ⁊ ꝑmo cōpat incōtinenteȝ ꝑeuolātē ⁊ icōtinētē debilē ad inicē ſȝ dr̄iaȝ: ⁊ eſt dr̄ia in hoc ꝙ icōtinētes incōtinētia quā hn̄t melici. i. icōtinentes ꝑuolātes ſūt ſanabiliores q̄ꝫ incōtinētes debiles ꝯſiliātes ⁊ nō imanētes his q̄ ꝯſiliata ſunt: ⁊ hec fuit vna ꝯclo hui⁹

libri

A libri ſupius in 4° ca° poſita ⁊ ꝓbata vel expoſitēs.⁊ rō hu⁄
ius ɔcloñis eſt:qꝛ illi ꝗ hñt ɔſiliū magis pñt vitare malū
ꝙ̃ illi ꝗ nō habent ɔſiliū:cū igr̃ nō vitent malū ſed ope⁄
rent̃ malū:ſeqt̃ ꝙ illi hñtes ɔſiliū ſunt magis mali ⁊ min⁹
ſanabiles.Alij aūt ꝓuolātes nō hñtes ɔſiliū habito cōſilio
magis ⁊ facilius pñt ſanari.[Et ꝑ ɔſuetudinē.]Comparat
incōtinētes alio mō differentes ſm diūꝫ adinuicē itēdēs
32ª ɔclo ħui⁹.7.li. ꝙ incōtinēs per ɔſuetudinē ſunt ſanabiliores ꝙ̃ incōtinē⁄
tes ꝑ nām:⁊ hec ē ɔclō 32ª que ꝓbat̃ ſic.Incōtinētes ꝑ cō⁄
ſuetudinē ſunt ſanabiliores ꝑ mutationē ſeu variationem
ɔſuetudinis:aut illius ad qḋ ɔſuetudo inclinat:⁊ incōtinē⁄
tes ꝑ nām:ſeu ꝑꝑ inclinationē nālis cōplonis nō ſunt ſa
nabiles niſi ꝑ imutationē nāe:vel inclinationis nāe:ſꝫ dif⁄
ficilius eſt imutare nām ꝙ̃ ɔſuetudinē:qꝛ cōſuetudo non
eſt difficilis ad imutādū:niſi qꝛ aſſimilat̃ nāe:⁊ vnūqḋqꝫ
B ꝑꝑ qḋ ⁊ illud magis:igit̃ incōtinētes ꝑ nāꝫ ſunt magis de
difficili ſanabiles ꝙ̃ incontinētes ꝑ ɔſuetudinē:⁊ per ɔñs
incōtinētes ꝑ ɔſuetudinē ſunt ſanabiliores ꝙ̃ incōtinētes
ꝑ nām:vñ ɔſuetudo imitat̃ nāꝫ:ſicut dixit Ennius poeta.
Amice dico diuturnā meditationē imanere:⁊ hanc finien⁄
tē.i.ad finē ꝑueniētē oīb⁹ eē nām.Quid igit̃ ɔtinētia ⁊ ꝗd
incōtinētia:⁊ perſeuerantia:⁊ mollities:⁊ qualiter hi habi
tus ſe habent adinuicem dictum eſt.

Scds tr. **Tractatus** ſcḋs 7ⁱ libri de mā ɔtinētie ⁊ incōtinen
tie.ſ.de delectatiōe ⁊ triſtitia: ɔtinēs ꝗ⁄
tuor capl'a.Caplm ꝑ^m ɔtinet opiniones ⁊ rōnes opinionū
de delectatiōe ⁊ triſtitia in gñali.In 2° caplo ibi.[Qm̄ au⁄
tē nō accidit.]ſoluunt̃ rōnes ꝗ falſum ɔcludūt in ꝑ° caplo
poſite.In 3° ca° ibi.[Sed qm̄ ⁊ triſtitia.] oñdit̃ ꝙ delecta
tio eſt bona:⁊ ꝑſuadet̃ ꝙ delectatio nō ſolū eſt bona: ſꝫ ꝙ
C eſt optima.In 4.° ca° ibi.[De corꝑalib⁹ aūt.] determinat
ſpāliter de delectationibus ⁊ triſtitijs corporalibus.

Capitulum primū in quo oñdit̃ ꝙ ad pħm
moralē ꝑtinet ɔſiderare
de delectatione ⁊ triſtitia:⁊ ponunt̃ opiniōes ⁊ rōnes opi⁄
nionū de delectatione ⁊ triſtitia in generali.

❡ Ad ipſuꝫ aūt ciuilē philoſophū ꝑtinet de voluptate
cōtēplari atqꝫ dolore. Hic.n.architectus eſt finis:ad
quē reſpiciētes:vnūqḋqꝫ aut malū aut bonuꝫ ſimpl'r
dicimus.Inſuꝑ ⁊ neceſſariuꝫ eſt de ipſis ɔſiderare:⁊
v̄tutē.n.moꝝ ⁊ vitiū circa dolores voluptateſqꝫ po⁄
ſuimus:⁊ felicitatē plurimi cū voluptate aſſerūt eſſe.

Caput ꝑ^m 2.tra.li.7. ethi. ꝑ^a ꝑs.ca. D

De delectatione aūt ⁊ triſtitia ſpe⁄
culari eſt⁹ ꝗ politicā philoſophat̃.
Iſte eni finis architecton ad queꝫ
reſpiciētes vnūqḋqꝫ ꝗdē malum:
hoc aūt bonuꝫ ſimpliciter dicim⁹.

❡ Adhuc aūt neceſſarioꝝ itēdere de ipſis:vir⁄
tuteꝫ eniꝫ ⁊ maliciam moralē circa triſtitias ⁊
delectationes poſuimus. ❡ Et felicitateꝫ plu⁄
res cum delectatione eſſe aiunt:ꝓpter qḋ ⁊ bea
tum denominauerūt a gaudere.

Primū c. 2 trac.ui° in tres ꝑ⁄tes ꝑu. **Iſtud eſt** ꝑ^m cap^m 2ⁱ tractat⁹:in quo ponunt̃ opinio⁄
nes de delectatione ⁊ triſtitia in gñali ⁊ rō⁄
nes opinionū:⁊ ɔtinet tres ꝑtes ꝑncipales.In ꝑ° ꝓponit i⁄
tētionē ſuā ⁊ eā ꝓbat.In 2° ibi.[His ꝗdē igit̃.]Ponit opi
niones circa delectationes in gñali.In 3° ꝑte ibi.[Totał'r
ꝗdē igit̃.]diſputat inducēs opinionū rōnes. In ꝑ° igr̃ ꝑte
ꝓponēdo ſuā intētionē dicit:ꝙ ɔſiderare de delectatione
⁊ triſtitia ꝑtinet ad eū ꝗ ꝓbat̃ circa ſciam politicā: ad quā
tota ſcia moralis ordinat̃ ſicut ad ſciam moraleꝫ maxime
ꝑncipalē:vñ ad ſciam moralē ꝑtinet ɔſiderare de delecta⁄
tione ⁊ triſtitia:ille.n.finis ꝓbat intētionē ſuā.ſ.ꝙ ad ſciaꝫ E
moralē ꝑtinet ɔſiderare de dlectatiōe ⁊ triſtitia.Et hec eſt
ɔclo.33.ꝗ ꝓbat̃ tripl'r.Pͥo ſic.De illo ꝑtinet ad ſciaꝫ ɔſi⁄ 33ª ɔclo ħui⁹.7.li.
derare:ad qḋ reſpiciēdo dr̃ aliqs bonus vel malus mora⁄
liter:ſed reſpiciendo ad delectationē dr̃ aliqs bon⁹ vł ma⁄
lus moral'r.igit̃ de delectatiōe ꝑtinet ad moralē pħm ɔſi⁄
derare:⁊ qꝛ ɔrioꝝ eadem eſt diſciplina: ſequit̃ ꝙ moralis
ſcia hꝫ ɔſiderare de triſtitia.Maior pꝫ de ſcijs qꝛ opꝫ in agi
bilib⁹ ɔſiderare de mēſura ꝑ reſpectū ad quam vnūqḋqꝫ
opus dr̃ bonū vel malū:hñ opatū ſꝫ artē vel nō hñ.⁊ mi⁄
nor pꝫ. Nā ſicut finis architectonice artis eſt ille ad quem
hoīes reſpiciūt tāꝙ̃ ad quādā mēſurā oīuꝫ ꝗ ſub illa arte
ɔtinent̃:ita ſe hꝫ dlectatio in his ꝗ ꝑtinēt ad ſciaꝫ moralē:
reſpiciēdo.n.ad delectationē dicim⁹ aliquē eſſe bonū vel
malū moral'r:ꝗ eni in bonis opib⁹ delectat̃ dr̃ bon⁹:⁊ ꝗ in
malis delectat̃ dr̃ malus moral'r:⁊ de his ꝗ fiūt ex delecta F
tione iudiciū obſeruat̃. Iudicam⁹ eniꝫ illḋ eē malū qḋ ex
mala delectatione ꝓcedit:⁊ illud iudicam⁹ eē bonū qḋ ex
bona delectatione ꝓcedit.[Adhuc aūt.]ꝓbat̃ cadē ɔſic.
Ad moralē pħm ꝑtinet ɔſiderare de v̄tutib⁹ moralib⁹ ⁊
vitijs eis oppoſitis:ſꝫ ꝗ hꝫ ɔſiderare habitū hꝫ ɔſiderare
oba ſeu māꝫ habitus:circa ꝗ eſt:ſed virt⁹ ⁊ malitia ei op⁄
poſita ſunt circa delectationes ⁊ triſtitias:vt oñſum eſt ſu
ꝑius.igr̃ ad moralē pħm ꝑtinet ɔſiderare de delectatione
⁊ triſtitia:hec rō ꝓbat ꝙ neceſſe eſt moralē pħm ɔſidera⁄
re de his:⁊ de hꝰ dicit text⁹.[Adhuc ⁊ neceſſariū intēdere de
his.]qꝛ ſine cognitiōe hoꝝ nō pñt cognoſci v̄tutes mora⁄
les ⁊ malitie oppoſite.[Et felicitateꝫ.] Tertio ꝓbat̃ ɔclo
ſic.Qui hꝫ ɔſiderare de felicitate hꝫ ɔſiderare de delecta
tiōe:⁊ ꝑ ɔñs de triſtitia oppoſita: ſed ad pħm moralē ꝑti⁄
net ɔſiderare de felicitate tanꝙ̃ de fine vltimo oīuꝫ opa⁄
toꝝ.ꝗ ⁊c.Minor eſt manifeſta.⁊ maior pꝫ: nā pl'es ponūt G
felicitatē eē cū delectatiōe:de quoꝝ numero eſt ipſe Ariſt.
vñ apud grecos beat⁹ noīat̃ a gaudendo:igi ad moralē
pħm ꝑtinet ɔſiderare de delectatione.❡ Sed hic eſt du⁄
biū:qꝛ ꝑ hoc ꝙ ad politicā vel ad ſciaꝫ moralē ſpectat ɔſi Dubium.
derare de delectatiōe nō apparet ꝙ ad iſtā ſciam: ꝗ ethi⁄
ca dr̃:ꝑtinet ɔſiderare de delectatiōe.❡ Dōm ꝙ hic ꝓba
bat̃:ꝙ ad politicā:vel ad ſciam ſubueniētē politice perti⁄ Solutio.
net ɔſiderare de delectatiōe:⁊ hꝰ ꝓbāt rōnes hic inducte.
Uel pōt dici ꝙ phs ꝓbat directe hic:ꝙ ad hāc ſciaꝫ ꝗ ethi
ca dr̃ ꝑtinet ɔſiderare de delectatiōe ⁊ triſtitia:qꝛ hec ſcia
ɔſiderat de v̄tutibus moralibus ⁊ vitijs eis oppoſitis.

❡ Quibuſdā igit̃ nulla voluptas aut ꝑ ſe aut ꝑ accñs
bonū eſſe vr̃:nō eni idē bonū eſſe putāt ac voluptatē.
Quibuſdā nōnulle ꝗdē bone:plereqꝫ aūt praue eſſe
vñr.Sunt ⁊ ꝗ tertio cenſent:⁊ ſi oēs ſunt bone:ſūmuꝫ
tamen bonū voluptatem eſſe nō poſſe.

❡ His ꝗdē igit̃ vr̃:neqꝫ vna delectatio eſſe bo⁄ 2ª ꝑs ca pituli. D
nū pꝫ ſꝫ ſeipſaꝫ:neqꝫ ſm accidēs:nō enim eſſe
idē bonū ⁊ delectationē:his aūt ꝗdē ꝗdaꝫ eſſe
bone:multe aūt praue. Adhuc hoꝝ tertiū:ſꝫ ⁊
oēs bonū:tñ nō ɔuenit eē optimā dlectationē.

❡ Hec ē 2ª ꝑs h⁹ capl'i:in ꝗ ponit̃ opiones circa delecta^{nes}
⁊ triſtitias:ꝗ ſūt tres opiones:ꝗdā aūt dixerūt ꝙ nulla de⁄
lectatio ē bona neqꝫ ꝑ ſe neqꝫ ꝑ accñs:⁊ ſi ɔtingat ꝙ aliqḋ
dlectabile ē bo^m:nō tñ illḋ qḋ i eo ē bo^m:ē dlectatio. Scḋa
opio ē:ꝙ dlectatiōes ꝗdā ſūt bone: mlte tñ ſūt praue: ⁊ ita
nō oīs dlectatio ē bona.Tertia opio ē ꝗ pōit:ꝙ ⁊ ſi oīs d⁄
lectatio ſit bo^a:nll'a dlectatio ē optia:vñ iſta opio ponit ꝙ
nulla dlectatio ē optia:nec ꝑ ɔñs optim⁹ finis opabiliū.

❡ Nō bonū igit̃ oīno eſſe putat̃:qꝛ oīs voluptas gnō
eſt ſenſibilis ad nām.Generatio ꝟo nulla genus idem

I. ſubit qḋ fines. Nulla eniꝫ edificatio domus eſt. Preterea vir temperãs fugit ipſas voluptates. Preterea prudẽs pſequiť vacuitatẽ doloris: nõ id qḋ afficit voluptate. Preterea voluptates impedimento prudẽtie ſũt: atqꝫ quo magis hiſce qſpiã gaudet: eo magis impediť: vt in venerea ſit voluptate. Nemo nãqꝫ dũ eſt in illa mẽte qcq̃ ꝑſpicere põt. Preterea ars nulla eſt voluptatis: ⁊ tamen oẽ bonũ artis eſt opus. Inſuper ⁊ pueri ⁊ fere ipſas voluptates ſequuntur.

3ª ps ca. ¶ Totaliť gdẽ igiť nõ bonuꝫ: qm̃ ois delectatio gnãtio eſt in nãm ſenſibilis: neqꝫ vna aũt gnãtio cognata finib⁹: puta neqꝫ vna edificatio domus. ¶ Adhuc tẽperatus fugit delectationes. ¶ Adhuc prudẽs nõ triſte pſeqť: nõ delectabile.
K ¶ Adhuc ipedimẽtũ ei qḋ eſt prudẽtẽ eſſe: delectatiões: ⁊ quãto magis gaudet magis: puta eã que venereoꝝ. Nullũ eniꝫ vtiqꝫ poſſe intelligere aliqd in ipſa. ¶ Adhuc ars neqꝫ vna delectationis: quãuis eſſe bonum artis opus. ¶ Adhuc pueri ⁊ beſtie pſequũť dlectatiões.

¶ Hec eſt 3ª pars hui⁹ capli: in qua Phs diſputat inducẽs dictaꝝ opionũ rõnes ⁊ ꝯtinet tres ꝑticulas. In pͥma ponit rõnes pͥme opionis. In 2ª ibi [Dui⁹ aũt non oẽs.] inducit rõnes ad ſcḋaꝫ opionẽ. In 3ª ibi [Adhuc aũt nõ optimũ.] inducit rõnes ad tertiã opionẽ. In pͥª igiť ꝑticula iducit .6. rõnes p pͥma opione q̃ ponit ꝙ nulla delectatio eſt bona. Pͥª rõ eſt hec. Nulla gnãtio ſenſibilis i nãꝫ eſt bona. ois de-
L lectatio eſt gnõ ſenſibilis in nãm. igiť nulla delectatio eſt bona. Maior pꝫ: qꝛ nulla gnõ eſt finis: ſꝫ via ad finẽ: ſicut edificatio q̃ eſt gnõ dom⁹ nõ eſt dom⁹ ſꝫ via ad domuꝫ: ⁊ bonũ ⁊ finis ſꝫ illos eſt idẽ: ⁊ iõ cũ nulla gnõ ſit finis: ſeqť ſm eos ꝙ nulla gnõ eſt bo᷑. ⁊ minor pꝫ ꝑ diffõnẽ delectationis quã ipſi delectationi attribuebãt. Dixerũt eni ꝙ ſolũ tunc eſt delectatio qñ aliqḋ ſenſibiliť aggenerať noſtre nãe qḋ nobis cõnãle: ſicut pꝫ in ſumptiõe cibi. [Adhuc tẽperat⁹.] 2ª pbať eadẽ opio ſic. Illḋ qḋ vĩtuoſus laudabiliť fugit eſt bo᷑: ſꝫ oẽm delectationẽ vĩtuoſus laudabiliť fugit. g̃ nulla delectatio eſt bona. Maior de ſe pꝫ. ⁊ minor apparet. nã tẽꝑatus laudať ex hoc ꝙ fugit delectatiões. [Adhuc prudẽs.] 3ª pbať ſic. Illud qḋ prudẽs nõ pſeqť .i. ꝙ prudẽs nõ querit nõ eſt bonũ: ſꝫ prudẽs ſeqť ⁊ querit nõ triſte ⁊ ſupple: nõ querit ⁊ nõ pſeqť delectabile ſꝫ fugit illḋ. igiť nulla dlectatio eſt bona. Et dicit Lincoñ. ꝙ cũ dĩ prudẽs pſeqť nõ triſte: hoc totũ nõ triſte eſt vnũ nomẽ infinitũ: pru-
M dens eniꝫ nec pſeqť triſte nec delectabile. [Adhuc ipedimẽtũ.] 4ª rõ eſt iſta. Nulliũ bo᷑ ẽ ipedimẽtũ prudẽtie aut ipedit aliquã prudẽtiã eſſe: ſꝫ delectationes ipediũt prudẽtiã ⁊ tanto magis quãto ſiũt maiores: ſicut pꝫ de delectatione venereoꝝ q̃ eſt maxĩa. Illa eni delectatio intãtũ impedit rõnẽ. ꝙ nullus in illa delectatione actuali põt aliqḋ actu itelligere: ſꝫ tota itẽtio aĩe trahiť ad delectationẽ. Ex quo igiť quãto delectatio eſt maior tãto magis ipedit prudẽtiã: ſeqť ꝙ delectatio ꝑ ſe ipedit prudẽtiã: ⁊ per ꝯñs ois delectatio ipedit prudẽtiã: ⁊ ꝑ ꝯñs nulla delectatio eſt bona. [Adhuc ars.] 5ª rõ eſt iſta. Nihil qḋ nõ eſt op⁹ alicui⁹ artis eſt bo᷑: ſꝫ nulla delectatio eſt opus alicui⁹ artis. g̃ ⁊c. Maior pꝫ: qꝛ oẽ bonũ humanũ ex rõne vĩ eſſe bonũ: ⁊ ita oẽ bonũ humanũ vĩ eſſe opus alicui⁹ artis. ⁊ minor pꝫ: qꝛ nulla eſt ars ad delectandũ. [Adhuc pueri ⁊ beſtie.] 6ª rõ eſt iſta. Nihil qḋ queriť a pueris ⁊ beſtijs eſt bo᷑: qꝛ qḋ in hoie eſt puerile ⁊ beſtiale vituꝑať: ſed pueri ⁊ beſtie pſequunť ⁊ querunt delectationes. igitur videtur ꝙ nulla delectatio eſt bona. N

¶ Nõ eſſe aũt oẽs ſtudioſas exiſtimať: qꝛ ſunt ⁊ turpes atqꝫ infames: ⁊ qꝛ afferunt detrimentum. Eoꝝ .n. que voluptatem efficiunt nõnulla pariunt morbos.

¶ Huiuſmodi aũt nõ omnes ſtudioſas: qm̃ ſũt ⁊ turpes ⁊ probroſe ⁊ qm̃ nocive: egritudinalis enim quedaꝫ delectabilium.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula tertie ꝑtis: in qua arguit ad ſcḋaꝫ opionẽ pbãdo ꝙ nõ ois delectatio eſt bona ⁊ pbatur dupliť. pͥ ꝑ hoc ꝙ q̃dã ſunt delectatiões turpes ⁊ pbroſe .i. ifames: ⁊ ꝑ ꝯñs tales delectatiões nõ ſunt bone ⁊ qꝛ iqꝫ nocive. 2ª pbať idẽ ſic. Quedã delectationes ſunt nocive inducẽtes egritudines: ⁊ per ꝯñs tales delectationes nõ ſunt bone: ⁊ per ꝯñs non omnis delectatio eſt bona. O

¶ Ex eo võ voluptas ſũmũ bonũ nõ eſſe putať: qꝛ nõ eſt finis ſꝫ gnõ. Hec igiť fere ſũt q̃ de voluptate dĩr.

¶ Adhuc aũt nõ optimũ dlectatio: qm̃ nõ finis: ſed gnõ: quecgdẽ igitur dicunť hec ſunt.

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula 3ª ꝑtis: in qua arguit ad tertiã opionẽ: que ponit ꝙ nulla delectatio eſt optima: q̃uis oẽs delectationes ſint bone. pbať vnico medio ſic: qḋ nõ eſt finis nõ eſt optimũ: ſꝫ nulla delectatio eſt finis. igiť nulla delectatio eſt optimũ. Maior pꝫ de ſe. ⁊ minor pbať ſꝫ dicta dicentiũ ꝙ ois delectatio eſt gnãtio ſenſibilis in nãm: ⁊ nulla generatio eſt finis ſed via ad finem. Que igiť dicuntur ab aliqͦ de delectatione dictum eſt.

Capitulũ ſecundũ

in quo oſtẽdiť ꝙ nõ accidit ex pdictis delectationẽ nõ eſſe bonã neqꝫ optimã ponẽdo q̃ſdã diſtinctiones. Pͥa eſt talis. ſ. ꝙ aliqd eſt tale ſimpliť ⁊ aliqd eſt tale alicui ⁊ nõ ſimpliť: ⁊ hec diſtictio cõpetit bono ⁊ fini habitui nãe motui: gnõni eligibili ⁊ delectatiõi. Scḋa diſtictio eſt ꝙ aliqd dĩ eẽ bonũ ſꝫ actũ: ⁊ aliqd ſꝫ habitũ: ⁊ hec diſtictio cõpetit delectatiõi: actus ſeu opõ quedã eſt ꝯſtitutiua habitus ⁊ q̃dã eſt ab habitu in eẽ ꝯſtituto. Alia diſtictio de delectatiõe eſt ꝙ q̃dã eſt pura ſine admiſtiõe triſtitie ⁊ quedã eſt miſta cũ triſtitia ⁊c. Et ꝑ iſtas diſtõnes ⁊ h⁹ ſoluũť rõnes que circa delectationẽ faciunt dubitare.

¶ Nõ effici ob ea q̃ dicta ſũt vt voluptas bonũ nõ ſit: nec id qḋ eſt optimuꝫ: ex hiſce ſane cõſtabit. Primum nãqꝫ cũ bonũ ſit duplex: eſt eniꝫ aliud abſolute: aliud alicui bonũ: ⁊ nãe ipſe ⁊ habit⁹ hec ſequenť: q̃re ſequẽtur ⁊ mot⁹ ⁊ gnãtiones. Atqꝫ eaꝝ q̃ praue videnť eẽ: q̃dã ſunt ſimpliť praue alicui võ nõ ſunt: ſed expetibiles huic: q̃dã nec huic: ſed nõñq̃ ⁊ tẽpore ꝑuo: expetibiles võ nõ ſunt: q̃dã neqꝫ voluptates ſunt: ſꝫ vĩr: q̃ ſunt dolore ⁊ medicaminis gr̃a: quales ſũt egrotãtiũ. P
Preterea cũ bonoꝝ aliud ſit opatio aliud habit⁹ operationes q̃ nãlẽ ꝯſtituũt habitũ: ꝑ accñs afficiũt voluptate. Eſt igiť opatio in cupiditatib⁹ idigẽtis habit⁹ atqꝫ nãe. Nã ⁊ ſine dolore cupiditateqꝫ ſunt voluptates: vt opões cõtẽplãdi: nõ deficiẽte nã. Signũ autẽ eſt ꝙ nõ eiſdẽ gaudẽt hoies: cũ repleť ⁊ cũ eſt cõſtituta nã. Sꝫ cũ eſt ꝯſtituta his q̃ ſimpliť afficiũt voluptate: cũ repleť ⁊ ꝯtrarijs: nã ⁊ acrib⁹ gaudent ⁊ amaris: quoꝝ nihil ꝯtrãs aut nã aut ſimpliť afficit voluptate: q̃re nec voluptates. Nã vt ea q̃ voluptatẽ afficiũt inter ſeſe diſtãt: ſic ⁊ voluptates ee q̃ ab illis ꝓueniũt.

Quoniam

B Capitu 2m tra. 2. 7. li. ethi. p° pe ca.

Q Voniā aūt nō accidit pp̄ hoc non eſſe bonū nec optimū ex his manifeſtū. ¶ Primū q̄dē qm̄ bonū dupl'r: hoc q̄dē enim ſimpl'r: hoc aūt alicui ⁊ nā ⁊ habit⁹ cōſequenter: quare ⁊ motiones ⁊ generationes ⁊ praue eſſe in ſe: he q̄dē enim ſimpl'r praue: alicui aūt nō: ſed eligibiles huic. q̄dā aūt neq₃ huic: ſed aliqñ ⁊ ſm̄ paucū tēpus: eligibiles aūt nō: he aūt neq₃ delectationes: ſ₃ videnť quecūq₃ cū triſtitia ⁊ medicine grā: puta que laborantiū. ¶ Adhuc q₂ boni: h̄ q̄dē operatio: hic q̄dē habitus eſt: ſm̄ accidēs ɔſtituentes

D in nālē habitū delectabiles ſunt. Eſt aūt opō in ɔcupiſcētijs indigētis ⁊ imp̄fecti habit⁹ ⁊ nāe q₂ ſine triſtitia ⁊ ɔcupia ſunt delectationes: puta ei⁹ qd̓ eſt ſpeculari opōnes: nā nō indigente. ¶ Signū aūt qm̄ nō eodē delectabili gaudent: ſm̄ ꝙ repleť nā ⁊ ɔſtituta. S₃ ɔſtituta q̄dē ſimpl'r delectabilib⁹: repleta aūt ⁊ ɔ̄rijs: etenī₃ acutis ⁊ amaris gaudēt: quoꝝ nihil neq₃ nā delectabile: neq₃ ſimpl'r delectabile: q̄re neq₃ delectationes: vt enī₃ delectabilia ad inuicem ɔſtituta ſunt: ſic ⁊ delectatiōes ab his.

Sc̄dl. ca. 2 trac. di° in duas p̄tes pn. C

Iſtud eſt 2m capl'm ſc̄di tractat⁹: in quo p̄hs intendit ſoluere aliq̄s rōnes opinionū p̄dictarū. ſ. illas q̄ falſum ɔcludūt: ⁊ ɔtinet iſtud capl'3 duas ptes p̄ncipales. In p̄ª ɔponit itētionē ſuā: ⁊ ponit q̄ſdā diſtōnes neciās ad ppo^m. In 2ª ibi[Adhuc nō ē necīu.]ſoluit aliq̄s rōnes ſupius iductas p dictas diſtinctiones. In p̄ª igiť pte dicit: ꝙ ex ſeq̄ntib⁹ erit manifeſtū: ꝙ pp̄ dictas rōnes nec ſeqť ꝙ nulla delectatio ſit bona: nec ꝙ nulla delectatio ſit optia. Mediā aūt opionē q̄ ponit ꝙ aliq̄ delectatio eſt bona: ſed nō ois delectatio eſt bona: ptermittit: q₂ illa opinio eſt vera: ſed alias duas opiones tāgit: q₂ hn̄t rōnes ɔſiles ⁊ ſil' ſoluunť. [Primū q̄dē.] Propoſita itētiōe ponit duas diſtōnes p̄ncipales. p̄ma eſt ꝙ bonū dī dupl'r. vno mō illd̓ qd̓ eſt bonū ſimpl'r. Alio mō illd̓ qd̓ eſt bonū alicui ⁊ non ſimpl'r bonū: ⁊ q₂ bonū eſt finis in quē oia tēdūt: iō ſicͭ bonū dī dupl'r: ita ɔſequēter ⁊ nā ⁊ hitus que ordinanť in bo^m dicunť dupl'r. Quidā. n. habit⁹ ordinanť in bonū ſimpl'r: ⁊ iſti dn̄r ſimpl'r boni hit⁹: ⁊ q̄dā hit⁹ nō ordianť in bo^m ſim-

D pl'r ſ₃ in bonū alicui: ⁊ iſti dn̄t boni hitus nō ſimpl'r ſed alicui. Et eodē mō eſt de naturis: qm̄ q̄dā eſt nā: q̄ ſimpl'r eſt bona nā: ⁊ q̄dā eſt bona alicui. ⁊ q₂ ex naturis ⁊ hitib⁹ p̄cedūt motiones ⁊ gnōnes: op₃ ēt ꝙ circa eas ɔ̄ṫer ſe hēat. ſ. ꝙ q̄dā ſimpl'r ſint bone ⁊ q̄dā bone alicui. hec igiť diſtō. ſ. in ſimpl'r ⁊ alicui ɔuenit finib⁹: q₂ q̄dā finis eſt ſimpl'r bonus ⁊ q̄dā alicui. Et cōpetit habitib⁹: naturis: ⁊ motibus: ⁊ gnōnib⁹: ⁊ q₂ delectatio exiſtimať eē gnō: eadē diſtinctio cōpetit delectationi. ſ. ꝙ q̄dā delectatio eſt ſimpl'r delectatio: ⁊ q̄dā nō eſt ſimpl'r delectatio ſ₃ ſolū alicui. Et eadem diſtinctio eſt de prauis delectatiōib⁹. Nā q̄dā ſunt praue ſimpl'r: ⁊ q̄dā nō ſunt praue ſimpl'r ſed eligibiles alicui vt ſciſſio carnis eſt praua alicui vt exiſtēti ſano: ⁊ infirmo indigēti ſciſſione nō eſt praua ſed eligibilis ⁊ delectabilis: ⁊ delectatio alicui q̄dā eſt eligibilis ſimpl'r alicui: vt illa que ſemp alicui eſt eligibilis: ⁊ q̄dā nō eſt eidē ſimpl'r eligibilis: ſ₃ per paucū tp̄s. vbi grā. egrotāti egritudie incurabili ſemp ⁊ ſimpl'r eſt eligibilis aliq̄ medicia ɔſeruatiua vite:

E ſed comedere nō eſt ſimpl'r eligibile ſ₃ aliqñ: vt qn̄ eſurit. Adhuc q̄dā ſunt delectatiōes q̄ apparēt delectatiōes ⁊ nō ſunt: vt ille q̄ ſunt cū triſtitia ⁊ dolore: vt ille q̄ aſſumuntur vt medicine egritudis ſeu doloris ⁊ hꝫ delectatiōes ſūt laborantiū. i. īfirmātiū. Sic igiť p₃ ex p̄miſſis ꝙ tres h̄ ponunť diſtōnes delectationis. p̄ª ꝙ q̄dā eſt delectatio ſimpl'r: ⁊ q̄dam eſt delectatio nō ſimpl'r ſ₃ alicui. Sc̄da eſt ꝙ delectationū alicui: q̄dā eſt q̄ ſemp eſt ſibi delectatio: ⁊ q̄dā q̄ qñq₃ eſt delectatio ⁊ qñq₃ nō. Tertia eſt ꝙ delectationū q̄dā eſt vera ⁊ q̄dā apparēs ⁊ nō vera: vt illa que eſt cū triſtitia. [Adhuc q̄dē q₂ boni.] 2ª diſtictio p̄ncipalis eſt de bono: ⁊ eſt ꝙ qd̓dā eſt bonū qd̓ ſe hꝫ p modū opōnis ſicut ɔſideratio: ⁊ qd̓dā eſt bonū qd̓ ſe hꝫ p modū hitus vt ſcīa: ⁊ ſicut bonū dī dupl'r. ſ. de hitu ⁊ de opōne: ita delectatio dī de delectatione ſ₃ habitū ⁊ de delectatione ſm̄

Tres diſ. delectationum.

F opōnē: ſ₃ q₂ opō q̄dā eſt p̄cedēs habitū aut nām: vt opōnes p quas p̄ducitť hitus nālis ſeu nā: ⁊ q̄dā eſt opō q̄ eſt ab habitu ⁊ a nā iā in eē ɔſtituta: ne credať ꝙ delectatio p ſe ſit in opōne ɔſtituēte habitū vel nām: declarat p̄hs ꝙ delectatio p ſe nō eſt in opōnib⁹ ɔſtitutiuis hit⁹ vel nāe: ſ₃ in opōnib⁹ que ſunt ab hitu vel nā iā in eſſe ɔſtitutis: ⁊ delectatio p accn̄s eſt in opōnib⁹ ɔſtituētib⁹ habitū aut nā₃. Ponit ḡ talē diſtinctionē delectationū ꝙ q̄dā eſt delectatio admiſta cū triſtitia: ⁊ q̄dam eſt delectatio ſine triſtitia. Delectatio q̄ eſt in ɔcupiſcētijs ⁊ opōnib⁹ hit⁹ aut nāe deficiētis ſūt cū triſtitia: h̄ eſt ille opōnes q̄ ſūt ɔſtitutiue ſeu p̄ductiue hitus vel nāe ſunt cū triſtitia: ſ₃ delectatio q̄ eſt in opōnib⁹ q̄ ſunt ab hitu ⁊ a nā iā ɔſtitutis in eē: ſunt ſine triſtitia: vt delectatio q̄ eſt in ſpeculatione. Iſta diſtōne poſita pn̄t h̄ poni due ɔclōnes. ſ. 34ª ⁊ 35ª. p̄ª eſt ꝙ delectatio in opōnib⁹ ɔſtituētib⁹ habitū ⁊ nām nō eſt delectatio per ſe ſ₃ p accn̄s: ⁊ hec eſt ɔclō 34ª que p̄bať dupl'r. Prio ſic.

34ª ɔclō hui⁹. 7. li.

G Illa delectatio q̄ eſt cū triſtitia nō eſt delectatio p ſe ſed p accn̄s: q₂ p ſe delectatio excludit oēm triſtitiā: ſ₃ delectatio in opōnib⁹ ɔſtituentib⁹ hitū aut nām eſt cū triſtitia ⁊ ɔcupiſcētia: nō enī₃ pōt eē abſq₃ triſtitia. ſ. ꝙ aliq̄s ɔcupiſcat p̄fectionē quā nō hꝫ. igiť talis delectatio nō eſt p ſe delectatio. Maior p₃ ⁊ minor pōt apparere ex h̄: ꝙ delectatio que eſt in comedēdo ⁊ bibēdo q̄ ſunt opōnes ɔſtituentes nām, eſt admiſta cū triſtitia. Nā quādiu aliq̄s delectatur in comedēdo hꝫ triſtitiā q̄ eſt eſurire: ⁊ quādiu aliq̄s delectať in bibēdo hꝫ triſtitiā q̄ eſt ex ſiti. [Signū aūt.] 2ª probať p qd̓dā ſignū: ⁊ eſt ꝙ nō ſunt eadē delectabilia idigētib⁹ ⁊ ɔſtitutis: hoc eſt nō idigētib⁹: vt p₃. nā eſurietib⁹ eſt cib⁹ delectabilis: ſed ſaturatis cibo ⁊ nō indigētib⁹ nō eſt cibus delectabilis: ⁊ h̄ eſt ſignū ꝙ delectatio q̄ eſt in opōnib⁹ ɔſtitutiuis habit⁹ aut nāe eſt ſm̄ accn̄s delectatio: q₂ nō eſt oib⁹ delectatio: ⁊ nō eſt delectatio niſi pp̄ defectū: ⁊ ex hoc pōt formari rō talis. Illd̓ qd̓ eſt p ſe ⁊ ſimpl'r de-

H lectabile ſemp ⁊ in oi ſtatu eſt eiſdē delectabile: ſ₃ opōnes ɔſtituētes habitū aut nām nō ſemp ⁊ in oi ſtatu ſunt eiſdē delectabiles: q₂ nō eadē ſunt delectabilia repletis ⁊ eſurietib⁹: vt viſū₃ eſt. igiť hꝫ opōnes nō ſunt p ſe delectabiles: ⁊ p ɔn̄s delectatiōes q̄ ſunt ſm̄ hꝫ opōnes nō ſunt delectabiles p ſe ſ₃ p accn̄s tm̄. Pōt ēt h̄ poni alia ɔclō. ſ. 35ª hui⁹ libri. ſ. ꝙ delectationes q̄ ſunt in opōnib⁹ que ſunt ab hitu ⁊ nā iā in eſſe ɔſtitutis ſūt delectatiōes p ſe: ⁊ hec ɔclō pōt p̄bari dupl'r. Prio ſic. Ille delectationes que ſunt ſine triſtitia ſūt delectationes per ſe ⁊ ſimpl'r: q₂ ſunt pure abſq₃ miſtione ɔ̄rij: ſed opōnes que ſunt ab habitu ⁊ nā ɔſtitutis in eſſe ſunt ſine triſtitia. igiť hꝫ delectationes ſunt delectationes per ſe. Maior p₃ de ſe. ⁊ minor appet: q₂ opōnes q̄ ſunt ab habitu ſunt abſq₃ indigētia nāe: q₂ p̄cedūt ex p̄fectione nāe. ſ. ex nā p̄fecta per habitū: ⁊ triſtitia non eſt niſi p̄pter aliquā idigentiā: iō operatiōes que ſunt ab habitu

35ª ɔclō hui⁹. 7. li.

I ſunt abſqȝ triſtitia. 2° ꝓbaꝛ hec ꝯ per ſignū: ⁊ hoc eſt hȝ. Illa que ſunt delectabilia ꝯſtitutis per nām nullo mō idigentib⁹ que ad ꝑfectionē nāe ptinent ſunt ſimplr̄ ⁊ per ſe delectabilia: hꝯ ſunt opōnes que ſūt ab habitu: iō opōnes que ſunt ab habitu ſunt ꝑ ſe delectabiles: ⁊ per ꝯñs delectationes que ſunt in operationib⁹ que ſunt ab habitu ſunt delectationes per ſe ⁊ ſimplr̄. Delectationes alie que non ſunt ab habitu ſunt delectationes ꝑ accidēs. vñ delectabilia ꝑfectione nō idigētib⁹ ſunt per ſe delectabilia. ⁊ delectabilia repletis. i. his q ſunt in repleri: q adhuc idigēt ſūt delectabilia ꝯria per ſe delectabilibus. Exēplū Euſtratij. ſicȝ eſt ꝯſtitutus. i. ſaturatus cibo ⁊ potu gaudet delectabilibus ſimplr̄: vt eo qd̄ eſt bibere vinū albū ⁊ comedere panē frumēti mūdū: ſed nā repleta. i. indigēte cibis: gaudet ⁊ ꝯtrarijs: qꝛ delectabilia ipſi ſunt tūc cibaria amara ⁊ acetoſuȝ vinū que non ſunt nā nec ſimplr̄ delectabilia: ⁊ ſicut

K delectabilia differūt: qm̄ quedā ſunt ſimplr̄ delectabilia: vt illa que delectabilia ꝯſtitutis. i. ſaturatis ⁊ nō indigentibus: ⁊ quedā ſunt delectabilia nō ſimplr̄ ſed aliquibus: vt repletis. i. indigētib⁹: ſic delectationes differūt: qm̄ quedaȝ ſunt delectationes ſimplr̄ ⁊ per ſe: ⁊ q̄dā ſunt delectatiōes

Notādū per accñs. ¶ Notādū eſt ꝙ ſm Lincoñ. ſuꝑ iſtā lr̄am. nō eodē delectabili gaudent repleta nā ⁊ cōſtituta: ꝙ ꝓhs ꝙ per repletionē itelligit gnōnē ⁊ viā ad cōplemētū indigentie: ⁊ ꝑ ꝯſtitutionē itelligit cōplementū idigētie ⁊ ꝑfectionē acq̄ſitā ex repletione: que repletio neceſſario eſt cuȝ indigentia. Ubi aūt nos ponimus [Repleta.] participium preteriti tēporis: grecus hȝ participiū ꝑſentis tēporis: quo nos caremus. hec Lincoñ. Et mihi vr̄ ꝙ verbū paſſiuum hȝ pticipiū ꝑteriti tēporis ⁊ ꝑſentis ſub eadē voce. vñ repletū eſt equocū: qꝛ vno mō ſignificat illud qd̄ eſt in reple-

L ri: ⁊ ſic eſt participiuȝ ꝑſentis tēporis: ⁊ alio mō ſignificat illud qd̄ eſt ꝑfectū per repletionē: ⁊ ſic pticipiū ꝑteriti tpīs. vñ v̄bū paſſiuū hȝ ſolū duo pticipia ſm vocē diſtincta: hȝ tñ tria pticipia ſȝ ſignificationē. Et ſılr̄ v̄bū actiuū nō hȝ pticipiū ꝑteriti tēporis diſtinctū ſȝ vocē a pticipio preſentis tēporis: tñ hȝ pticipiū preſentis tēporis ⁊ ꝑteriti ſub eadē voce: vt amās pōt eſſe pticipiū ꝑſentis tpīs: ⁊ ſic amās eſt idē qd̄ ille q amat: ⁊ pōt eſſe participiū ꝑteriti tēporis: ⁊ ſic idē eſt amās qd̄ ille q amauit. vñ greci hñt tria participia verbi actiui diſtincta ſȝ vocē: ⁊ tria pticipia v̄bi paſſiui diſtincta ſm vocē: vbi nos nō habemus niſi duo v̄bi actiui diſtincta ſm vocē ⁊ duo participia v̄bi paſſiui diſtincta ſȝ vocē: ⁊ hec vr̄ eſſe intentio Lincoñ. ſuper ꝑmo libro ethicoꝝ: vt viſum eſt ſuperius.

¶ Atqui nō neceſſe eſt aliq̄d aliud eſſe preſtabilius voluptate: vt q̄dā inquiunt gnātionis ipſius finē: nō enī

M gnātiones neqȝ cū gnātione ſunt oēs: ſed opōnes ⁊ finis: nec eueniūt dū ſiunt: ſed cū ſit vſus: nec oium eſt finis aliud q̄cq̄: ſȝ eaꝝ q̄ ducūt ad perfectionem nāe. Quaꝓꝑ ⁊ nō bñ ſeſe hȝ: voluptatē dicere gnātionem eſſe ſenſibilē: ſȝ dōm eſt potius opōnē eius habit⁹ eſſe q eſt ſȝ nām: ⁊ ꝓ hoc ſenſibilē: ſine ipedimēto. Uideꝛ aūt ex eo generatio q̄dā eē: q̄ eſt ꝓprie bonū. Opōnē enīȝ gnātionē eſſe exiſtimāt: eſt aūt diuerſuȝ.

2ª ps ca. ¶ Adhuc nō eſt neceſſariū alterū q̄d eſſe melius delectatione: quēadmodū q̄dā aiunt finē gnātionis: nō enīȝ gnātiones ſunt: neqȝ cū gnātiōe oēs: ſȝ opōnes ⁊ finis. ¶ Neqȝ factoꝝ accidūt ſed vtentiū: ⁊ finis nō oiuȝ alterū q̄d ſed iperfectionē ducentiū nāe. ꝑꝑ qd̄ ⁊ nō bñ hȝ ſenſibilē generationē dicere eſſe delectationeȝ: ſȝ magis dicēdū opōneȝ eı⁹ qui ſm nām habitus: pro eo aūt qd̄ eſt ſenſibilē nō ipeditā: videꝛ aūt gnātio q̄dā eſſe: qm̄ principalr̄ bonū: opōnē enīȝ gnātionē exiſtimant eſſe: eſt aūt poſterius. N

¶ Hec eſt 2ª pars ꝑncipalis hui⁹ capl̄i: in qua ꝓhs per iā dicta ſoluit aliquas rōnes ſuperius inductas: ⁊ ꝯtinet tres particulas. In ꝑma ſoluit rōnē inductā ad tertiā opionē: q̄ poſuit ꝙ nulla delectatio eſt optima. In 2ª ibi [Eſſe autē prauas.] ſoluit rōnē que poſſet induci ad ſcḋam opionē q̄ poſuit aliquas delectationes eſſe prauas. In 3ª ibi [Impedit aūt.] ſoluit rōnes inductas ꝓ ꝑma opione que poſuit ꝙ nulla delectatio eſt bona. In ꝑma igiꝛ particula dicit ꝙ nō eſt neceſſariū ꝑꝑ rōnē inductam ꝙ nulla delectatio ſit optima: nec valet rō per quā hoc ꝓbabaꝛ que fuit iſta. finis eſt melior his que ſūt ad finē. igiꝛ eſt melior oı̄ gnōne: qꝛ ois gnātio eſt ad finē: ſȝ ois delectatio eſt gnātio. igitur oı̄ delectatione eſt aliq̄d melius. ſ. finis delectationis. Iſta O rō ſoluiꝛ per interēptionē huius ꝓpōnis ois delectatio eſt gnātio aut cū gnātione: ſed ſole ille delectationes que ſūt cū triſtitia ⁊ ꝯcupiſcētia cōſtitutiue habituuȝ ſunt gnōnes vel cū gnātione ⁊ nō ois delectatio eſt cū triſtitia: qꝛ q̄daȝ delectationes ſunt opōnes vel cuȝ opōnibus que ſunt ab habitu in eſſe cōſtituto: ⁊ nihil ꝓhibet talē delectationem eſſe optimā cū habeat rōnē finis. vñ hꝯ delectatiōes non cōſiſtūt in fieri habituū: ſed in vſu eoꝝ iā exiſtētiū. Et per hoc pȝ ꝙ nō oiuȝ delectationū eſt alius finis ab ipſa delectatione: ſed ſolū illaꝝ delectationū eſt alius finis que ſequunꝛ opōnes inducētes ad ꝑfectionē nāe que ſunt cū triſtitia ⁊ cōcupiſcentia. vñ hec deſcriptio: delectatio eſt gnō in nām ſenſibilis: nō eſt deſcriptio vera: nec diffō delectationis: qꝛ nō cōpetit oı̄ delectationi: ſȝ ſolū delectationib⁹ P impꝑfectis. Ex his colligiꝛ vera diffō delectationis ꝑfecte que cōis eſt oı̄ delectationi perfecte: ⁊ eſt: ꝙ delectatio eſt opō habit⁹ cōnālis iaȝ exiſtis: ⁊ loco eius qd̄ poſuerūt ſenſibilē poniꝛ nō ipedita: ⁊ ſic ꝙ erit diffō delectationis ꝑfecte. Delectatio eſt opō hitus q eſt ſȝ nām nō ipeditam: qꝛ hitus q ꝯgruit nāe hñti ipedimētū opōnis cauſat difficultatē in opando q̄ delectationē ipedit. Quidā aūt dixerunt ꝙ delectatio eſt gnātio: qꝛ eſt opatio que ꝑncipalr̄ eſt bona: ⁊ idē eſt opō qd̄ gnō: vt ipſi exiſtimabāt: ſed nō eſt ita: qꝛ opō eſt poſterior gnōne: gnō enīȝ eſt via in nām: ſȝ opō eſt vſus forme vel habit⁹. Iſta lr̄a [Delectationes nō accidunt factoꝝ: ſed vtēnū.] debet intelligi ſm ꝙ ly factorū eſt pñtis tēporis: ⁊ eſt ſenſus delectationes ſupple perfecte nō accidūt factis ꝙ eſt reb⁹ vt ſunt in fieri: ſed accidūt vtētibus. hoc eſt reb⁹ iā in eē ꝯſtitutis: qm̄ vtunꝛ ſuis habitibus operādo per ſuos hitus. ¶ Notādū eſt ꝙ opō accipitur duplr̄. ſ. cōiter ⁊ ꝓprie. opatio cōiter dicta ſe extendit ad oēm actū ſm ꝓcedentē a forma vel hitu ſiue mediate ſiue imediate: ⁊ ſic accipiꝛ ꝙ cū dr̄ ꝙ dlectatio eſt opatio. Alio mō accipiꝛ ꝓprie. ſ. ꝓ actu 2° imediate ꝓcedēte ab actu ꝑmo. ſ. a forma vel hitu: ⁊ ſic accipiꝛ opō in. 10. huius. vbi dr̄ ꝙ delectatio nō eſt opatio ſed ſuperueniēs opōni. Delectatio enīȝ nō ꝓcedit imediate a forma vel habitu: ſed mediante ꝓpria opōne habitus vel forme.

Diffō de delectatiōis ꝑfecte.

Q Notādū Opō dr̄ accipitur.

¶ At v̄o ſi voluptates eſſe prauas ex eo cēſent: qꝛ nōnulle reꝝ aſſerētiū voluptatē morbos efficiūt: idē ⁊ in ſalubrib⁹ reb⁹ cenſebunt. Nōnulle nāqȝ obſunt pecuniarie rei. Hoc igiꝛ mō praue ſunt ambe: at nō ſunt ob idipſuȝ praue: nā obeſt iterdū ad ſanitatē ⁊ ꝯtēplatio.
¶ Eſſe aūt prauas: qm̄ egritudinalia q̄dā delectabilia idē: qm̄ ſana q̄dē praua ad pecuniā: hec

igitur

A igiť praua ambo:ſz nō praua ſm hoc:q₂ ⁊ ſpeculari aliquando nocet ad ſanitatem.

¶ Hec eſt 2ª pticula:in qua ſoluit rōnē que poſſet induci ad ſcōam opionē que ponit φ aliqua delectatio nō eſt bona:q₂ aliqua delectatio eſt nociua inducēs egritudinē:⁊ p ɔñs eſt praua. Iſtam rōnē ſoluit phs.o.φ nō ſequiť delectatio eſt nociua.igiť eſt praua:q₂ ſm iſtā rōnē ſanatiua: h eſt medicine inducētes ſanitatez eſſent praue:q₂ nocent euacuādo pecuniā:que circa eas expendiť.vñ ſm h.ſi iſta rō ɔcluderet,ambo.i.oēs delectatiōes ⁊ oia ſanatiua eēnt praua:inquātū ſunt euacuatiua pecunie:nō tñ ſunt praua ſm φ ſanitatē vel ſm φ delectabilia ſunt. Itez φ rō ſcā ɔñtia eoꝝ nō valet pz:q₂ per eandē rōnē poſſet pbari φ ſpeculatio veritatis eſſet praua:q₂ aliqñ nocet ſanitati. Si

B eniz aliqs egrotās ſpeculeť ⁊ coneť itelligē theologica excelſa ipediť magis ad ſanū eē ⁊ icrēdiť ipſi⁹ egritudo.pp qð medici iubēt egrotātes nō legē nec hō theolo^ca ſpeculari.

¶ Impedit aūt neqz prudētiā neqz habitū vllū voluptas ea q̃ ab vnoquoqz pdit:ſz aliene:nā ee voluptates q̃ a cōtēplatione emergūt ⁊ diſciplina:cōferūt potius ad ɔtēplādū atqz diſcēdū. Id preterea qð vī nullaz vllius artis opus voluptatē eē:cum rōne accidit. Nec.n.vlla alia opatio artis eſt:ſz potētie:ꝗꝗ ⁊ vnguētaria ars ⁊ cognaria voluptatis eſſe videnť. Temperantē aūt fugere voluptatē ⁊ prudētē ſeq vacuitatē doloris:pueros deniqz pſeq:beluaſqz afficientes res voluptate:eodē oia mō ſoluunť:nā cū voluptatuz vt dictū eſt:alie ſint abſolute bone:alie non bone:tales voluptates tam pueri ꝗꝫ belue pſequunť:⁊ haꝝ indo

C lentiā prudēs:quas cupiditas comitať ⁊ dolor:queqz corpis ſunt. He nāqz tales ſūt:⁊ haꝝ exuperationes: qbus intēperans intemperans eſt. Quapp has tēperans fugit:nam ſunt voluptates ⁊ tēperantis.

¶ Impedit autez neqz prudentie:neqz habitui neqz vni q̃ ab vnoquoqz eſt dlectatio:ſz aliene: q₂ que ad ſpeculari ⁊ diſcere magis faciūt ſpeculari ⁊ diſcere. ¶ Artis aūt nō eſſe opus neqz vnā delectationē rōnabilr accidit neqz eniz alterius opōnis:neqz vnius artis eſt:ſed potentie. ¶ Quāuis ⁊ pigmentaria ars ⁊ pulmentaria videť delectationis eſſe:tēperatum aūt fugere:

D delectationes ⁊ prudētē pſeq nō triſtē vitam: ⁊ pueros ⁊ beſtias pſequi:eodez ſoluunť oia:q₂ ⁊ dictū eſt qualr bone ſimplr ⁊ qualr nō bone oēs delectationes: ⁊ tales ⁊ pueri ⁊ beſtie pſequunť: ⁊ haꝝ nō ɔtriſtationez prudēs,eas q̃ cū ɔcupia ⁊ triſtitia ⁊ corpales. Tales enim he ⁊ haꝝ ſupabūdantias fugit ſz quas intēperatus: intēperatus eſt. Propter qð temperatus fugit has:q₂ ſunt delectationes intēperati.

¶ Hec eſt 3ª pticula:in qua ſoluit rōnes iductas p pª opione q̃ poſuit φ nulla dlectatio eſt bona.pª itaqz rōnū eſt iā ſoluta.⁊ h ſoluit p rōnē q̄rtā q̃ fuit φ aliquae delectationes ſūt ipeditiue prudētie. Ad iſtud rndet φ delectatio ppria vniuſcuiuſqz nō ipedit opōnē.vñ ppria delectatio prudētie q̃ eſt ſz opōnē prudētie:nō ipedit prudētiā nec opōnē prudētie:ſz delectatiōes aliene vt delectatiōes ſenſuales: vt delectationes guſtus ⁊ tact⁹ ipediūt opōnē prudētie:⁊

delectatiōes pprie coadiuuāt ad vnūqðqz. Delectatio.n. ſm quā aliqs delectať in ſpeculādo ⁊ diſcēdo facit hoīem E magis ſpeculari ⁊ diſcere. vñ quāuis aliq̃ delectatio ſit alicui mala:ex h nō ſeqť φ oīs delectatio ſit mala ⁊ nulla bona. Artis aūt nō eē. Soluit qntā rōnē p pª opione. 5ª rō fuit iſta. Delectatio nō eſt artis.nulla.n.ars docet delectari.igiť nulla delectatio eſt bona. Rndet duplr.pmo φ h rōnabilr accidit φ nulla delectatio ſit opus artis:q₂ delectatio q̃ vere ⁊ pprie eſt delectatio ɔſeqť opōnez q̃ eſt ab hītu ⁊ nō ɔſequiť gnōnez. vñ ars eſt factiua gnōnis:q₂ eſt recta rō factibiliū:vt dictū eſt in 6º hui⁹. Ars aūt nō eſt factiua opōnis:ſz hīt⁹ vel po⁹ alicui⁹ a q̃ pcedit opō:vñ hec eſt ſolo:φ ars nō eſt cuiuſlz boni:iō nō ſeqť:delectatio nō eſt artis,igiť nō eſt bona. Quāuis ⁊ pigmētaria. Alia ſolutio eſt p itereptionē hui⁹:delectatiōis nō eſt ars. Nā pigmētaria ars ⁊ pulmētaria vñr ordiari ad delectationē:⁊ F q₂ ars eſt ipſi⁹ delectatiōis:iō delectatio eſt bona. Tēperatū aūt fugē. Soluit ſil' ſcðaz.3.⁊.6.rōnē.⁊ diē φ h:φ tēperat⁹ fugit delectatiōes:qð erat ſcða rō:⁊ φ prudēs q̄rit vitā ſine triſtitia:qð erat tertia:⁊ h:φ pueri ⁊ beſtie q̄runt delectatiōes:qð erat.6.rō.oia iſta hñt eādē ſolonē:q̃ eſt φ delectationū qdā ſūt p ſe ⁊ ſimplr bone vt delectatiōes q̃ ſunt ſine triſtitia:⁊ qdā ſūt nō bone ſimplr:vt delectationes corpales q̃ ſūt cū ɔcupia ⁊ triſtitia. Per h ſoluunť oēs iſte rōnes:pueri ⁊ beſtie querūt dlectatiōes nō ſimplr bonas:ſz dlectatiōes corpales ⁊ nō delectatōes ſimplr:⁊ p h ſoluiť rō.6.φ prudēs nō querit delectationes corpales q̃ appent bone:ſz q̄rit nō ɔtriſtationē haꝝ corpaliū delectationū:prudēs.n.abſentia corpaliū delectationū nō ɔtriſtatur:⁊ ita q̄rit nō ɔtriſtari pp abſentiā delectationū corpaliū:prudēs.n.q̄rit vitā ſine triſtitia p abſentia delectatioG nū corpaliū:⁊ p h ſoluiť.3.rō.φ tēpat⁹ fugit delectationes corpales:h eſt ſupabūdātias delectationū corpaliū quas ⁊ quaꝝ ſupabūdātiā q̄rit itēperat⁹:nō tñ fugit tēpat⁹ oēm delectationē:ſz q̄rit delectationē q̃ eſt ex opōnib⁹ habitus tēperātie:vnuſqſqz eniz hñs aliquē habitū delectať i operationib⁹ illius habitus.⁊ per hoc ſoluiť rō ſcða.

Capitulū tertiū

ſcði tractat⁹. In quo oſtendiť delectationē eē qðdā bonū:⁊ ēt pſuadeť φ nō ſolū ē bo^m ſz optimū:lz alique ſint praue: pp h φ vniuſcuiuſqz hīt⁹ eſt opō nō ipedita q̃ ē dlectatio.

¶ At malū ⁊ ipſuz dolorē eſſe ac fugiēdū ɔcediť. Ali⁹ eniz eſt ſimplr malū. Alius aliq̃ ex pte:ex eo q₂ affert ipedimētū. At cōtrariū fugiēdo quo fugiēdum qd eſt atqz malū:eſt bonū. Igiť voluptatē bonū qd eſſe neceſſe eſt. Eo nāqz mō quo Speuſipus ſoluebat:nō cōuenit ſolutio:vt minori maius ⁊ eq̄li voluptatē cōtrariuz eſſe. Non enim ſub malo voluptatē ipſam vt ſpeciem diperit ſub genere collocari. H

Sed qm̄ ⁊ triſtitia malū cōfeſſuz eſt ⁊ fugibile. h qdē eniz ſimplr malū:hec aūt in eo φ quo impeditiua:ſugiēdo aūt cōtrariū vel fugibile aliqd ⁊ maluz vel bonū. Neceſſariū igiť delectationē qðdā eſſe bonū. ¶ Ut eniz ſpeuſipus ſoluebat nō ɔuenit ſolo queadmoduz maius minori ⁊ eq̄li cōtrarium:nō enim vtiqz dicet φ vere malum qdez eſſe delectationem. Capit 3ª 2.tra.7.li. ethi. pª p̃s ca.

Iſtud eſt 3^m capſm:in quo declarať φ aliqua dlectatio eſt bona:⁊ φ nihil phibet aliquā dlectationē eē optimā: ⁊ ɔtinet duas ptes pncipales. In pª pbať oñdue φ delectatio eſt bonū. In 2ª ibi. Manifeſtū autē Tertiū ca. trac.2.di⁹ in duas ptes ꝑa.

I qm.] Probaṫ idē ꝑ ipoſē.pª ps cōtinet duas pticulas. In pª ꝓbaṫ: ꝙ delectatio eſt qͦdā bonū: ⁊ remouet falſaʒ rnſionē. In 2ª ibi.[Optimū aūt.] Probat ꝙ aliq̄ delectatio ſit optima. Qꝫ aūt delectatio ſit qͦdā bonū ꝓbaṫ: ⁊ hec eſt
36ª ꝯclo hui⁹.7.li. ꝯclo.36.huius libri q̄ ꝓbaṫ ſic. Illud qꝺ ꝯriatur malo ⁊ fugiēdo ē bonū: ſed delectationi ꝯriaṫ triſticia q̄ ē quoddaʒ malū ⁊ fugiēdū: igiṫ delectatio eſt qͦdā bonū. Circa ma-
Nō^m p^m circa maiorem. iorē ſunt duo notāda. pª notādū eſt ſꝫ Euſtratiū ħ. ꝙ in īmediatis ꝯrijs: ſi alteꝝ ꝯrioꝝ ſit malū: reliquū erit bonū: tñ loq̄ndo de ꝯrijs mediatis ꝯtingit ꝙ vtrūqꝫ ſit malum. Vbi grā. timiditas ⁊ audacia ſunt ꝯria mediata: qꝛ inter illa eſt fortitu^do media: ⁊ tñ tā timiditas q̄ʒ audacia eſt qͦdaʒ
Nō^m 2^m malū. ¶ 2ª eſt nōn^m: ꝙ loq̄ndo ꝺ ꝯrijs mediatis: ſi vtrūqꝫ illoꝝ ſit malū: opꝫ ꝙ mediū inter ipſa ſit bonū. Medium enim inter ſupabūdātiā ⁊ defectū ſemꝑ eſt bonū: vt pꝫ de fortitudine q̄ eſt mediū inter audaciā ⁊ timiditatē: ⁊ ſic ē
K de oīb⁹ aliis vtutib⁹. Debet ġ maior ſic intelligi. Illud qꝺ ꝯriaṫ malo ꝯrietate: q̄ eſt mediȷ ad alteꝝ extremoꝝ: ſemꝑ eſt bonuʒ: ⁊ ſic intellecta maiore: minor eſt vera. ſ. ꝙ delectatiōi ꝯriaṫ triſticia ꝯrietate q̄ eſt inter mediū ⁊ alteꝝ extremoꝝ. ¶ Circa qꝺ eſt ſciēdū: ꝙ ſꝫ ꝙ hic dicit Lincon. ꝙ alipia ꝯriaṫ triſtitie ꝯrietate q̄ eſt extremi ad extremū: eſt. n. alipia in greco (vt ipſe dicit) nomē cōpoſitū ab a/ qꝺ eſt ſine: ⁊ lipe qꝺ eſt triſticia: ⁊ opponiṫ alipia triſtitie ſicut iniuſticia iuſtitie: ⁊ ſi latine diceret intriſticia ſicut dī iniuſticia: recta tranſlatio huius nōis alipia eēt intriſticia. nūc aūt qꝛ non eſt in noſtro vſu dicere intriſticiaʒ ⁊ intriſte: ꝓ alipia ⁊ alipon poſſumus dicere nō triſticia ⁊ nō triſte. hec Lincon. Ex quo apparet ꝙ delectatio ⁊ triſtitia ꝯriantur ꝯrietate q̄ eſt iter mediū ⁊ extremū: ⁊ triſtitia ⁊ alipia ſiue
L intriſticia ꝯrianṫ ꝯrietate q̄ eſt extremi ad extremū. ¶ Cir-
Circa minorē nō^m Triſticia queda eſt ſimpliciṫ malū q̄dā aūt non. ca minoreʒ rōnis eſt intelligendū ſm ꝙ innuit ph̄s in lr̄a: ꝙ q̄dā triſticia eſt ſimpl'r malū: vt triſtitia q̄ eſt de bono. Vbi grā. triſticia de abſentia venereoꝝ eſt ſimpl'r malum: vt dicit Euſtrati⁹. Alia eſt triſticia que nō ē ſimpl'r mala: nec eſt mala niſi ſm ꝙ eſt impeditiua boni. Vbi grā. triſticia que eſt de morte pueri vel amici nō eſt ſimpl'r mala: ſꝫ ſm q̄d ſm ꝙ eſt impeditiua ſpeculationis veritatis. dicit eni ph̄s ꝙ fugiēdo ꝯriaṫ tā bonū q̄ʒ malū: ſed tñ ꝯrietate que eſt extremi ad mediū fugiēdo nō ꝯriaṫ niſi malū: vñ qꝛ triſtitia que eſt ſimpl'r mala ꝯriaṫ delectationi ꝯrietate que eſt extremi ad mediū: ſeqṫ ꝙ delectatio ē ſimpl'r bona.[Ut. n. Speuſipus.] Remouet q̄dā rnſionē ad dictaʒ rōnē dixit. n. ph̄s: ꝙ fugiēdo ꝯriaṫ bonū vel malū. bonuʒ: vt mediū extrēo. malū: vt extremū extremo. Et aliqͥs poſſet dicere: ꝙ triſtitia eſt qͦdā fugiendū: cui ꝯria delectatio: ſicut extremū ꝯriaṫ extremo: ſicut ſupabūdātia ꝯriaṫ defectui: ⁊ nō ſicut mediū ꝯriaṫ extremo: ⁊ iō non opꝫ ꝙ
M delectatio ſit bona: qꝛ fugiēdo ⁊ malo ꝯriaṫ malū: ſicut extremuʒ ꝯriaṫ extremo: ⁊ hec fuit rnſio Speuſipi: qui fuit nepos ⁊ ſucceſſoꝝ Platonis: qui rōnē ſic ſoluebat: ꝙ mai⁹ ꝯriatur equali. ſ. medio ⁊ minori. i. extremo: ⁊ ꝙ triſtitia ꝯriaṫ delectatiōi: nō tanq̄ʒ equali: hoc eſt nō tanq̄ʒ medio: ſꝫ ſicut minori. i. ſicut extremo: ⁊ iō nō ſeqṫ ꝙ delectatio ſit bona: ſed potius ſeqṫ ꝙ delectatio ſit quoddā malū: extremū. n. ꝯriaṫ extremo: tanq̄ʒ malū malo. Iſtā rnſionem remouet ph̄s dicēs: ꝙ ſm hoc delectatio ꝑ ſe ⁊ ſm ꝓpriam rōnē eēt qͦdā malū: qꝛ tā ſupabūdātia q̄ʒ defectus ſm ſe eſt qͦdā malū: ſed ħ nullus dicit. Nā platonici quoꝝ opinio erat: ꝙ delectatio nō ē bonū: nō ponebant ꝙ dlectatio ſimpl'r ⁊ ſm ſe eſt malū: ſed negabāt delectationē eē bo^m inq̄ʒ^m eſt qͦdā imꝑfectū: ⁊ inq̄ʒ^m eſt ipedimētū veritatis: vt pꝫ ex ꝓceſſu rōnū ꝓbāciū delectationē nō eſſe bonū.

¶ At vͦo nihil ꝓhibet voluptatē aliquā optimū eſſe: ſi nō vlle voluptates ſunt praue: quēadmodum ⁊ ſciam aliq̄: ſi ſunt nōnulle ſcie praue: qm̄ poti⁹ fortaſſe ⁊ neceſſe N
eſt expetibilē eē aliquā ſūme: ſi ſunt vniuſcuiuſqꝫ hit⁹ opōnes ſine ipedimento: ſiue oīs opꝺ ſit felicitas: ſiue vni⁹ cuiuſpiā ipſoꝝ vacās ipedimēto: hoc aūt eſt voluptas. Quare fit vt aliq̄ voluptas ipꝫ ſit ſūmū bonū: ēt ſi forte plereqꝫ voluptates ſint ſimpl'r praue. Atqꝫ ob idipꝫ felicē vitā iocūdā eē oēs arbitranṫ: nectūtqꝫ ipſaʒ voluptatē cū felicitate nō abſqꝫ rōne. Nulla nāqꝫ opatio ꝑfecta eſt: ſi ipediaṫ. At felicitas opꝺ eſt ꝑfecta. Quapꝑ felix indiget bonis ⁊ corpis ⁊ externis: ipſaqꝫ fortuna quo nō ipediaṫ. Qui aūt aiunt: eū q rota torqueṫ ⁊ magnis in calamitatib⁹ eſt ꝯſtitut⁹: felicē eſſe ſi mō ſit bonus: nihil ꝑfecto dicūt: aut ſua ſponte
aut inuiti. Quia vͦo felix idiget ⁊ fortunā: iō ꝗbuſdam O
fortune ꝓſperitas ⁊ felicitas idē eē vī. Qꝺ non eſt ita: nā ⁊ ipſa ſi exupet ipedimētū affert: atqꝫ fortaſſe iure tūc nō eſt ꝓſperitas appellāda: deſinitio. n. ipſi⁹ eſt ad ipſaʒ felicitatē. Illud ēt beſtias hoīeſqꝫ ꝓſeq voluptatem: indicat ipſaʒ eſſe quodāmodo ſummum bonum. Quam populi celebrant omnino fama perire. Nulla pōt. Sꝫ qm̄ eadē nā habituſqꝫ optim⁹ neqꝫ eſt neqꝫ videt voluptatē eādē oēs ſequunṫ: voluptates tñ oēs ſequunṫ. Fortaſſe nō eā quā putāt neqꝫ quā dicerēt ſꝫ eādē: oīa nāqꝫ diuinū q̄d hñt nā. Sed corpis voluptates ex eo ſibi nomē hoc vēdicarunt: qꝛ ſepiſſima occurrunt: ⁊ oēs ſunt ipſaꝝ participes. Solas igiṫ has eſſe putant: qꝛ ſole ſunt note.

¶ Optimū aūt nihil ꝓhibet delectationē aliquā P
eſſe: ſi q̄dā praue delectatiōes: quēadmoduʒ ⁊ ſciam quādā: ꝗbuſdā prauis exñtib⁹. ¶ Forte aūt ⁊ neceſſariū: ſiqdē vniuſcuiuſqꝫ hitus ſunt opōnes nō ipedite: ſiue oīum opꝺ eſt felicitas: ſiue eſt alicui⁹ ipſoꝝ vtiqꝫ ſi fuerit nō impedita eligibiliſſimā eſſe: hec aūt eſt delectatio: quare erit aliq̄ delectatio optimū multis delectationibus prauis exñtib⁹ ſi ꝯuenit ſimpl'r. ¶ Et ꝓpꝑ ħ oēs felicē delectabilē exiſtimāt vitā eſſe ⁊ ipli-cant delectationē in felicitatem rōnabil'r. Neqꝫ vna eni opꝺ ꝑfecta ipedita: felicitas aūt ꝑfecto-
ruʒ. ¶ Propter qꝺ indiget felix his q̄ in corpe Q
bonis: ⁊ his q̄ exteri⁹ ⁊ fortuna vt nō ipediant
hec. Rotatū aūt ⁊ ifortunijs magnis icidētes R
felicē dicētes eſſe ſi eſt bon⁹ vel volētes vel nolentes nihil dicūt. ¶ Propter indigere aūt fortuna vī ꝗbuſdā idē eſſe bona fortuna felicitati nō exñs: qꝛ ⁊ ipſa ſup: ⁊ excellēs ipediens eſt: ⁊ forte nō adhuc bonā fortunā vocare iuſtuʒ: ad felicitatē eni termin⁹ ipſi⁹. ¶ Et ꝓſeq aūt oīa ⁊ beſtias ⁊ hoīes delectationē ſignū qͦdam eius qꝺ eſt eſſe aliqual'r optimū ipſaʒ: fama aūt non oino perdiṫ quā populi multi famant. ¶ Sed qm̄ nō eadē: neqꝫ nā neqꝫ habit⁹ optim⁹: neqꝫ eſt: neqꝫ vī: neqꝫ delectationeʒ ꝓſequunṫ eādē oēs: delectationeʒ q̄dē oēs. ¶ Forte aūt ⁊ ꝓſe-

A quunt̄:nō quā exiſtimāt:neqꝫ quā vtiqꝫ dice-
rent:ſꝫ eādē. Oīa.n.nā hābēt qddā diuinū ſed
ꝛ aſſumpſerūt nois hereditatē corꝑales dele-
ctatiōes ꝑpter ꝛ plures iclinare in ipſas ꝛ oēs
participare ipſas:ꝑpter ſolas igitur cognitas
eſſe has ſolas exiſtimant eſſe.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula p̄me ꝑtis. In qua ꝑhs ait aliquā de-
lectationē eſſe optimā:ſed qꝛ hec ꝯclō eſt falſa:vt patebit
in.10.hui⁹:niſi per delectationē itelligat̄ opō delectabilis:
iō nō pono iſtā ꝯclōnē iter ꝯclones q̄ ſunt de itētione ꝑhi
in h lib⁹. Pͦrio igit̄ narrādo dicit ꝙ lꝫ alique delectatiōes
ſint praue:nihil tn̄ ꝓhibet aliquā delectationē eē optimā:
B vt pꝫ in ſciētiis:lꝫ eniꝫ alique ſcie ſint praue:vt ille quaꝝ vſus
ducit ad malū:vt ſcie ꝓhibite:aut ſcie ſine rōne inuente:ſꝫ
alique ſint tales:tn̄ nihil ꝓhibet qn aliq̄ ſcia ſit optima.ſ.
ſapia:vt declarū eſt in 6° hui⁹.[Forte aūt neceſſ.] Probat
ꝙ aliq̄ delectatio ſit optima.d.ꝙ vniuſcuiuſqꝫ hitus ſunt
opōnes alique nō ipedite. Felicitas aūt eſt opatio nō ipe-
dita:ſiue ſit opatio oīuꝫ v̄tutū:ſiue ſit opatio vnius v̄tutis
tn̄. Ex his arguit̄ ſic. Oīs opō v̄tutis nō ipedita eſt optia:
delectatio eſt opō v̄tutis nō impedita.ḡ aliqua delectatio
eſt optima.minorē oñdit ꝑ hoc:ꝙ felicitas eſt delectatio:
ꝛ felicitas eſt opō v̄tutis nō ipedita. ¶ Sciendū ꝙ iſtud
nō eſt veꝝ qd hic accipit̄.ſ.ꝙ felicitas eſt delectatio:ſicut
videbit̄ in.10.hui⁹.vñ ꝑhs accipit hic ꝙ felicitas eſt dele-
ctatio:qꝛ nōdū eſt declaratū:an felicitas ꝯſiſtat in delecta-
tiōe vel nō. Illud tn̄ veꝝ eſt ꝙ felicitas eſt delectatio aut
nō eſt ſine delectatione. Sic igit̄ pōt aliqua delectatio eē
optima delectatio:lꝫ plures delectatiōes eēnt ſimplr̄ pra-
ue.[Et ꝑꝑ h oēs.] Et ꝓbat h idē ꝑ qddā ſig͛ ꝛ eſt ꝙ oēs
C exiſtimāt vitā felicē eē delectabilē ꝛ rōnabilr̄ adiungunt
delectationē felicitati:ꝛ h eſt ſignū ꝙ felicitas vel eſt dele-
ctatio vel nō eſt ſine dlectatiōe:ꝛ h qꝛ eſt opō nō ipedita:
qm̄ nulla opatio ꝑfecta eſt ipedita:felicitas ē opō ꝑfecta:
ḡ ꝛc̄.ꝛ opō nō ipedita vel eſt delectatio vel nō eſt ſine de-
lectatione:ꝛ ſiue felicitas ſit delectatio ſiue ſit cū delecta-
tione:illa delectatio que eſt ſꝫ felicitatē eſt delectatio opti-
ma.[Propter qd idiget.] Quia opō felicis dꝫ eſſe nō ipe-
dita:ꝑꝑ hoc idiget felix bonis corꝑis.ſ.ſanitate icolumita-
te ꝛ bonis exteriorib⁹:vt diuitijs:gloria:potētatu:ꝛ fortui-
tis bonis ne ꝑꝑ hoꝝ carētiā ipediat̄ opatio felicis. Dicen-
tes aūt ꝙ v̄tuoſus eſt felix ꝛ ſi ſit rotat⁹.i.aduerſus rotā la-
tus:vel ſub rota piectus.i.in magnas iforumnia icidēs:ſiue
dicāt h volētes.hoc eſt itent⁹ huic dicto aſſentiētes:ſiue h
dicant nolētes q̄ſi rōne coacti.ꝯtra illō qd eis vr̄:nihil di-
cūt.i.mētiunt̄ talē felicē noiantes:qꝛ vt dixit ꝑhs in p̄ li°
ꝑriamicis iforunijs incidēs ꝛ ſi oēs hēat v̄tutes nō eſt fe-
D lix.[Propter idigere aūt.] Et qꝛ felicitas idiget bona for-
tuna:qbuſdā viſuꝫ eſt ꝙ felicitas ꝛ fortuna ſit oīno idē:qd
nō eſt veꝝ. Nā ſuperexcellētia bonoꝝ fortune eſt ipeditiua
felicitatis:qꝛ ꝑꝑ ſuꝑabūdātiā bonoꝝ fortune:qñqꝫ ipediū-
tur hoīes ab opōne v̄tutis:in qua ꝯſiſtit felicitas:ſꝫ tūc nō
eſt iuſtū ꝙ talis ſuperexcellētia bonoꝝ vocet̄ bona fortuna,
qꝛ termin⁹.i.diffō bone fortune eſt ꝑ cōꝑōneꝫ ad felicita-
tē.ſ.vt tātū ꝛ nō plus dicat̄ bona inq̄tū iuuat ad felicita-
tē. Lincon.dicit h ꝙ illō qd dicit h ꝑhs ꝙ nō pōt qs eſſe
felix ſine bonis exteriorib⁹ vel icidēs ꝑriamicis iforu-
nijs.intelligēdū eſt h de felicitate politica ꝛ nō de felicita-
te ſpeculatiua:ſicut in p̄mo lib° notauim⁹. Job nāqꝫ pria-
micis ſeu maiorib⁹ icidit iforunijs:in medio quoꝝ ſūme
ꝓbabat̄:ꝛ felicitate ſpeculatiua q̄ ex ſola ſpeculatiōe cōſti-
tuit̄ nō ipeditus ſꝫ magis adiutus tribulationib⁹ iocūda-
bat̄.hec Lincon.[Et ꝑſeq aūt oīa.] 2° adducit aliā rōnē
ad ꝓbādū ꝙ delectatio eſt qddā optimū:ꝛ eſt rō a ſigno

E ſumpta:dicit ꝙ h qd oēs ꝑſequunt̄ ꝛ querūt delectatio-
nē:eſt ſignū ꝙ delectatio eſt qddā optimuꝫ. Illō.n.in quo
oēs vel plures ꝯſentiūt nō pōt eſſe oīno falſum.vñ ꝓuer-
bialr̄ dī ꝙ fama nō oīno ꝑdit̄ quā multi populi famant:
hoc eſt nō ꝑdit̄ oīno fama q̄ apō multos ꝑplos diuulgat̄.
¶ Intelligēdū eſt ꝙ qꝛ nā nō in oīb⁹ deficit:neqꝫ in plu- Nota
rib⁹:ſꝫ ſolū in pauciorib⁹:iō illud qd inuenit̄ in oībus aut
in plurib⁹ vr̄ eſſe ex inclinatiōe nāe q̄ nō inclinat̄ in malū
nec in falſuꝫ. Et ita vr̄ ꝙ delectatio quam oēs appetunt ſit
qddā optimū.[Sꝫ qm̄ nō eadē.] Et q̄uis nō oēs appetāt
eādē delectationē nō ꝑꝑ hoc ſeq̄t̄ ꝙ delectatio nō ſit opti-
ma. Cā aūt ꝑꝑ quā nō oēs appetūt eandē delectationē eſt:
qꝛ nō eſt eadē nā:nec idē habit⁹ optimus oīum. Alia.n.eſt
optima diſpō hoīs:ꝛ alia equi ꝛ alia iuuenis ꝛ alia ſenis.
Vniuſcuiuſqꝫ eniꝫ eſt delectabile illō qd eſt ei ꝯueniēs.vnde
F oīb⁹ eſt delectatio optima:vt.ſ.illa q̄ ei ꝯuenit ſꝫ ꝓpriam
nām aut diſpōnē:lꝫ nō ſit eadē delectatio oīb⁹ optima:ſicꝫ
nec eſt eadē diſpō nāe oīb⁹ optima. Aliq̄ tn̄ eſt delectatio
q̄ optima eſt iter oēs delectatiōes:vt illa q̄ ꝯſiſtit in cōtē-
platiōe veritatis ꝛ hāc nō appetūt oēs.[Forte aūt.] Et for-
te nō oēs cognoſcētes q̄ delectatio eſt optima:querūt illā
delectationē optimā:ꝛ nec illā delectationē quā dicerent
eē optimā q̄rūt:ſꝫ magis ꝑſequunt̄ delectatiōes corꝑales:
vt dictū eſt ſupius de incōtinētia:ḡ rectā exiſtimationē hñ
de fine ꝛ de delectatione q̄ ꝯſiſtit in optia opōne q̄ eſt feli-
citas:ꝛ tn̄ querit ꝛ ꝑſequit̄ delectatiōes corꝑales:q̄uis ha-
beat in ſe qddā diuinū.ſic oēs hñt aliqd diuinū i eis:ꝑ qd nālr̄
hñt iclinare i optimū:ꝛ tn̄ ꝑſequūt̄ nō optimū.ſ.delecta-
tiones corꝑales:ꝛ qꝛ oēs vel q̄ſi oēs iclinant̄ ad delecta^{ões}
corꝑales:iō delecta^{ões} corꝑales aſſupſerūt ſibi q̄ſi here di-
tarie nomē delec^{nis}:qꝛ frequēti⁹ iclinat̄ in ipſas:qꝛ ꝯunicē
ſunt nec̄rie vite:ꝛ iō cognite ſunt ab oīb⁹:ꝛ iō multi exiſti-
māt ſolas delectatiōes corꝑales eē delectatiōes:ꝛ hui⁹ de-
lectationes maxie vēdicāt ſibi nomē delectatiōis:ꝛ qꝛ he
delectatiōes nō ſunt optime nec bone:iō credūt qdam ꝙ
delectatio nō ſit bona nec optima. Euſtrati⁹ dicit h ꝙ oēs
hoīes ꝛ irrōnabilia aīalia nālr̄ hñt aliqd diuinū in ſeipſis
ſeminatū:ꝛ quādā diuinā refulgētiā:ꝛ cognoſcūt qddā de-
lectabile optimū eē eā que ex v̄tute opōne:nō potētes aūt
hac diuina delectatiōe delectari:corꝑali delectationi imi-
nent ꝛ ea gaudēt.hec Euſtrati⁹. Itē dicit Euſtratius ꝙ ꝑn-
cipalr̄ delectationes ſunt que ex virtutibus opōnes:cor-
porales aūt delectationes neqꝫ ꝑncipalr̄ ſeu ꝓprie delecta-
tiones ſunt:ſꝫ apparētes,hec Euſtratius.

¶ Patet ēt niſi voluptas ꝛ opatio ſit bonū:felicē viue-
re cū voluptate nō poſſe. Cui⁹ nāqꝫ grā ipſa eſt opus
ſi bonū nō eſt. At ſimul ꝛ cū dolore ipſuꝫ viuere ꝯtin-
git. Dolor eniꝫ neqꝫ malū eſt neqꝫ bonū:ſi neqꝫ volu-
ptas. Cur nō itaqꝫ fugiet. Neqꝫ igit̄ ſtudioſi ipſius vi-
ta iucunda erit:ſi nō ſint ꝛ operationes ipſius iucūde:
¶ Manifeſtū aūt qm̄ ꝛ ſi nō delectatio bonum D 2ª pͤs ca.
ꝛ opatio nō erit viuere delectabilr̄ felicē:cui⁹
eniꝫ grā indigeret vtiqꝫ ipſa.ſiqdē nō bonum.
¶ Sꝫ ꝛ triſte ꝯuenit viuere:neqꝫ malū enim:
neqꝫ bonū triſticia.ſiqdē.n.neqꝫ dlectatio:q̄re
ꝑꝑ qd vtiqꝫ fugeret. ¶ Neqꝫ vtiqꝫ delectabi-
lis vita ſtudioſi:ſi nō ꝛ operationes ipſius.

¶ Hec eſt 2ª ꝑs ꝑncipalis hui⁹ capl̄i:in qua ꝓbat̄ ꝑ ipoſſe:
ꝙ delectatio eſt bona q̄ eſt ꝯ 36ª hui⁹ libri ſupi⁹ in h ca°
poſita.ꝓbat̄ inducēdo ad tria ipoſſibilia.p̄mū eſt. Si de-
lectatio nō eſt bona:aut ſi opatio felicis nō ſit bona ſequi-
tur ꝙ felix nō viuit delectabilr̄. Si.n.delectatio nō ſit bo-
na:vita felicis nō reqreret dlectationē:qd ē ipoſſe.[Sꝫ tri-

I ſte. [2m] incōueniēs ē. ſi delectatio nō ſit bona cū nō ſit ma
la: (vt oēs ꝯfitenꝰ) ſeqꝰ ꝙ triſtitia nec ē bona nec ē mala.
Sicut.n. ſe hȝ alterū ꝯriorū: ꝛ alterū ſic ſe hēbit. ꝛ ſi triſtitia
nec ſit bona nec ſit mala: viuere ī triſtitia nō erit aliqđ ma
lū: ꝛ ſic felix nō fugeret triſtitiā: ꝛ ſic vita felicis ē vel eſſe
poterit cū triſtitia: qđ ē icōueniēs. [Neqȝ vtiqȝ.] Tertiuȝ
incōueniēs ē ꝙ vita ſtudioſi nō erit delectabilis: ꝛ illđ icōue
niēs ſeqꝰ: qꝛ ſi delectatio nō ſit bona: opōnes virtuoſi non
erūt delectabiles: qꝛ ſic nō eēnt bone: ꝛ ſi opō virtuoſi nō ſit
delectabilis: vita ſtudioſi ſeu virtuoſi nō erit delectabilis.

Capitulū quartū

ꝛ vltm: in q̄ mouenꝰ ꝛ ſoluūꝰ q̄tuor dubitatōes. pª eſt. Si
corpales delectatōes nō ſunt bone: ꝑꝑ qđ triſtitie ꝯrie ſūt
male: ꝛ ſoluiꝰ 2ª. pº ꝙ delectatiōes corpales vt ſunt neccie
ſūt bone ꝛ nō male. 2º ſoluiꝰ ꝙ ipe ſūt bone vſqȝ ad qđ. ſ.
ꝯmēſurabilr. Scda qđ eſt: cur delectatōes corpales vlr eē
K eligibiliores cū nō ſint bone: ſoluiꝰ ꝙ hoc eſt: qꝛ expellūt
triſtitiā: ꝛ ſupabūdātie eaꝝ ſupabūdantē triſtitiā. Tertia
qđ ē: a qbꝰ maxime q̄runꝰ delectatiōes corpales: q̄ ſic ſol
uiꝰ: ꝙ maxie q̄runꝰ a nō potētibꝰ aliq̄ gaudere: ſed qꝛ i
nocua nō increpabilis: nocua aūt praua: ꝛ ꝑꝑ hoīeȝ ſemꝑ
laborātē indigere ea: ꝛ ꝑꝑ iuuētutis augmētationem: ꝛ ꝑꝑ
melicaȝ hīe nāȝ ſemꝑ indigētē medicine: ꝛ ꝙ delectatio
nes ſpūales q̄ ſt ſine triſtitia: nō hīt ſupabūdātiā: ꝛ ſūt nā
delectabiliū: ꝛ nō ſm accñs vt medicātia. Quarta qđ: cur
nō ē ſꝑ idē nobꝭ delectabile: ſoluiꝰ ꝙ ꝑꝑ nō ſimplicē eē nāȝ
nr̄aȝ: ſimplici aūt vt deo ſemꝑ eadē actio delectabiliſſima.
¶ De corpis voluptatibꝰ cōſiderādū eſt eis q dicunt
nonnullas voluptates expetibiles eſſe valde: ꝛ bone
ſtas: ſed nō corpis: ꝛ in qbꝰ itēperās ipſe verſaꝰ. Cur
L igiꝰ ꝯtrarij dolores ſunt praui. Malo nāqȝ bonū con
trariū eſt. An neceſſarie voluptates ſic ſunt bone: qꝛ
ꝛ id qđ eſt nō malū eſt bonū. An vſqȝ ad aliquē termi
nū bone ſunt. Habituū.n. eoꝝ ac motuū: quoꝝ nō eſt
melioris exuꝑatio: neqȝ voluptatis eſt. Eoꝝ aūt quoꝝ
eſt: eſt ꝛ voluptatis exuꝑatio. At bonoꝝ corporis eſt
exuꝑatio ꝛ prauus in ꝑſequēdo exuꝑationē: ſȝ nō ne
ceſſarias voluptates ꝯſiſtit. Oēs.n. gaudēt quodāmō
ꝛ epulis ꝛ vino ꝛ venere: ſed nō vt oportet.

Cap. 4m 2. tra. 7. li. ethi. pº ꝑs ca. De corpalibꝰ aūt delectationibꝰ vtiqȝ
intendēdū dicētibꝰ: qm̄ q̄daȝ delecta
tiones eligibiles valde: puta bone: ſȝ
nō corpales ꝛ circa quas intēperatꝰ:
ꝑꝑ qđ igiꝰ ꝯtrarie triſtitie male: malo.n. bonuȝ
M ꝯriuȝ. ¶ Uel ſic bone vt neceſſarie: qm̄ ꝛ non
malū bonū eſt. ¶ Uel vſqȝ ad h bone. ¶ Ha
bituū qdē eni ꝛ motuū quorūcūqȝ nō eſt me
lioris ſupabūdātia neqȝ delectationis: quorū
cūqȝ aūt eſt: ꝛ delectationis eſt. ¶ Corpaliuȝ
aūt bonoꝝ eſt ſupabūdātia ꝛ prauus ꝑſequen
do ſupabūdantiā eſt prauus. ¶ Sȝ nō neceſſa
rias. Oēs.n. gaudent aliqualr ꝛ pulmentis ꝛ
vino ꝛ venereis: ſed nō vt oportet.

Quarti. c. 2. trac. eſt in tres ꝑtes ꝑn. Iſtud eſt 4m caplm ꝛ vltimum ſecundi tractatus: in
quo determinatur de delectationibus cor
poralibus: ꝛ ꝯtinet tres partes ꝑncipales. In prima moue
tur ꝛ ſoluiꝰ vna qđ. ſ. ſi corporales delectationes non ſunt
bone: q̄re triſtitie oppoſite ſunt male. In 2ª pte ibi. [Quia
aūt nō ſolū.] mouetꝰ ꝛ ſoluiꝰ vna dubitatio q̄ q̄rit: q̄re dle
ctatiōes corpales vlr maxime appetibiles: ꝛ ſoluiꝰ: qꝛ ſūt
medicine expellētes ſupabūdātes triſtitias. In 3ª pte ibi. N
[Que aūt ſine triſtitia.] ſoluit qōnē q̄rētē q̄ delectationes
ſunt potiores. vtrū intellectuales vel corpales. Prima ꝑs
ꝯtinet duas ꝑticulas. In pª ſoluiꝰ dubitatio q̄rēs: q̄re dele
ctatiōes corpales vlr eſſe eligibiliores. In 2ª ibi. [Cōtra
rie aūt in triſtitia.] ſoluiꝰ vnū dubiū: q̄re nō ſolū ſupabun
dātes triſtitie ſunt fugiēde. In pª igiꝰ ꝑticula ꝑponit inten
tionē: ꝛ mouet ꝛ ſoluit q̄ndā dubitationē q̄ eſt iſta: dctm̄ eſt
ꝙ q̄dā delectatiōes ſunt bone ꝛ eligibiles: vt ille q̄ ſunt ex
opōnibꝰ virtutū: ꝛ delectatōes corpales nō ſunt bone: vt de
lectatiōes cibi imoderati aut imoderati potus. eſt igiꝰ hec
dubitatio. Si delectatiōes corpales nō ſunt bone ſȝ male:
q̄re igiꝰ triſtitie corpales oppoſite illis delectatiōibus nō
ſūt bone: vr̄.n. ꝙ ſi delectatiōes ſint male: ꝙ triſtitie oppo
ſite erūt bone: bonū.n. eſt ꝯriū malo. vbi grā. Si delectatio O
que eſt i actu comedēdi aut bibēdi ſit mala: vr̄ ꝙ triſtitia
q̄ ē ex eſurie: aut ex ſiti erit bona. [Uel ſic bone.] Iſtā du
bitationē ſoluit dupliciter. pº ſic: ꝙ delectationes corpora
les nō ſunt male: ſed delectationes corporales aliqualiter
ſcilȝ vt ſunt necie: ſūt bone: qꝛ in indigentia hoꝝ ſumus:
comedere.n. ꝛ bibē neciūm eſt nobis: vt illud quo indige
mus ꝛ venerea agere. Lincoñ. venerea agē neciūm eſt cō
iugato ꝛ nō alij nec illi: niſi aut vxore petēte debitum: aut
ſpe ꝓlis pcreāde ad dei ſeruitiū: ꝛ h ſolū eſt cōmenſurate
venerea agē. hec Lincoñ. [Uel vſqȝ ad h bone.] Altera
ſolō que eſt melior: vt dicit Euſtratiꝰ: eſt iſta: ꝙ delectatio
nes corpales ſunt bone vſqȝ ad qđ: h eſt vſqȝ ad certū ter
minū: comedē.n. ꝛ bibere: ꝛ venerea agē bonū eſt vſqȝ ad
cōmēſurate hoc facere: hoc eſt comedē ꝛ bibere: ꝛ delecta
tio q̄ eſt in hīs qđlibet hoꝝ eſt bonū vſqȝ ad certuȝ termi
nū. ſ. vſqȝ ad ſaturitatē: ꝛ qđlibet iſtoꝝ vltra ſaturitatē eſt P
malū ꝛ vituꝑabile: vñ circa nutritiua ſupabūdātia eſt vi
tuperabilis: tā in opōnibꝰ q̄ in delectatiōibꝰ ꝯſequentibus
opōnes. [Habituū qdē ꝛ motuū.] Ut aūt veꝝ ſit qđ dictū
eſt. ſ. ꝙ ſupabūdātia delectationū ſit praua ꝛ vituꝑabilis:
ꝛ delectatio cōmēſurata ſit bona ꝛ laudabilis: oñdit ponē
do vnā diuiſionē habituū ꝛ opōnū: q̄ talis eſt: habituum ꝛ
motuū. i. opōnū quedā ſunt: quoꝝ eſt ſupabūdātia melio
ris. i. exceſſus a meliori: ita ꝙ q̄nto eſt maior ſupabūdātia:
tāto eſt peior ꝛ magis recediꝰ a bono. vbi grā. comedere ꝛ
bibere vltra ſaturitatē eſt malū: ꝛ q̄nto exceſſus in comedē
do ꝛ bibēdo vltra ſaturitatē eſt maior: tāto eſt magis vitu
perabilis ꝛ magis recediꝰ a bono: ꝛ aliquoꝝ habituum ꝛ
opōnum nō eſt ſupabūdātia melioris: imo q̄nto eſt maior
ſuperabūdātia: tāto eſt melior ꝛ magis laudabilis ſicut cō
templatiōis veritatis nō pōt eē ſuperabūdātia melior: qꝛ
q̄nto qs plus ꝯtēplatꝰ veritatē: tāto melior eſt ꝛ magis lau Q
dabilis. Uñ breuiter hec eſt diuiſio habituū ꝛ opōnū: q̄dā Habituū opōnūqȝ diuiſio.
ſunt quoꝝ ſupabūdātia eſt vituperabilis: vt pȝ de opōne
que eſt comedē ꝛ bibere ꝛ venerea agere: ꝛ q̄dā ſunt quo
rū ſuperabūdātia nō eſt vituperabilis: cuiuſmodi eſt ꝯtē
platio veritatis: ꝛ hꝰ habitꝰ a quo ꝯtēplatio ꝓcedit. Et ꝯſilis
eſt diuiſio delectationū: qm̄ q̄dā delectatio ꝯſeqꝰ opōnē
cuius ſuperabūdantia nō eſt vituꝑabilis: ſed bona: vt de
lectatio que eſt in ꝯtēplatiōe veritatis: ꝛ ſupabūdantia ta
lis delectatiōis eſt bona ꝛ laudabilis: ꝛ quedā eſt delecta
tio ꝯſequēs operationē: cuius ſuperabūdantia eſt mala ꝛ
vituperabilis: ꝛ ſuperabūdantia talis delectatiōis eſt ma
la ꝛ vituperabilis: ꝛ hꝰ eſt delectatio corporalis: ꝛ non in
telligo hic per ſupabūdātiā ſuꝑfluitatē: ſȝ gradum valde
itēſuȝ opōnis vel delectatiōis. ¶ Iſtis diuiſiōibꝰ poſitis
ꝓbat Phs ꝙ ſupabūdātia delectationū corpaliū eſt pra
ua ꝛ vituꝑabilis: ꝛ hec eſt ꝯ 37ª q̄ ꝓbaꝰ dupliciter. Primo ſic. 37ª ꝯclo hui. 7. li.
Quarūcūqȝ opōnuȝ ſupabūdātia eſt mala ꝛ vituꝑabilis:
ſupabūdātia delectationū ꝯſtituū illas opōnes eſt praua ꝛ
vituꝑabilis: hoc pȝ: qꝛ delectatio ꝯſeqꝰ opōnē ꝛ hȝ bonita

B tē vel maliciā a bonitate vel malitia opōnis:ſʒ opōnū corporaliū ſupabūdātia eſt mala ꝛ vitupabilis:vitupabile.n. eſt nimis comedere ꝛ nimis bibere ꝛ nimis venerea agē. igiꝉ ſupabūdātia delectationū ꝯſtiū opōnes corpales eſt praua ꝛ vitupabilis:ꝛ p ꝯñs ſupabūdātia delectationum corpaliū eſt praua ꝛ vitupabilis. Maior poniꝉ ibi[Dinnū aūt ꝛ motuū quorūcūqʒ.]ꝛ mior pʒ de ſe.[Corpaliū aūt.] Scdo pbaꝉ eadē ꝯ p qddā ſignū:ꝛ eſt ꝙ aliqs dr prau⁹ ꝛ vitupaꝉ ex h ꝙ q̄rit ſupabūdātiā boꝝ bonoꝝ.i.bonorum corpaliū:ꝛ delectaꝉ ſupabūdāter in hꝫ bonis:ꝛ h eſt ſig⁹ ꝙ ſupabūdātia hꝫ delectationū eſt praua ꝛ vitupabilis. [Sʒ nō necias.]Uerūtñ nō ex h ſolo ꝙ aliqs q̄rit delectationes corpales eſt prau⁹ ꝛ vitupabilis.nā oēs aliq̄lr gaudēt pulmētis ꝛ vino ꝛ venereis:nec ex h vitupanꝉ:ſʒ vitupanꝉ ex h ꝙ q̄rūt hꝫ ꝛ boꝝ delectatiōes ſupabūdāter ꝛ

B

38ª ꝯclo hui⁹.z.li. nō vt opʒ:ꝛ pōt h poni ꝯ 38ª.ſ.ꝙ cōmēſuratio delectationū corpaliū nō eſt mala:q̄ pbaꝉ ſic.Cōmēſuratio delectationū q̄s oēs hoies q̄rūt nō eſt mala:ſed delectatiōes corporales oēs hoies q̄rūt.igiꝉ ꝛc.Maior pʒ:qꝛ illa q̄ oēs q̄rūt nō ſūt ſimplr mala:ꝛ p ꝯñs cōmēſuratio taliū delectationū quas oēs hoies q̄rūt nō eſt mala.Et minor pʒ de ſe:manifeſtū enīʒ eſt ꝙ oēs hoies q̄rūt delectatiōes que fiunt in actibus comedendi ꝛ bibendi:ſed nō omnes querunt huiuſmodi delectationes vt oportet.

¶ Cōtra aūt in ipſo dolore facit. Nō.n.exuperationeꝫ: ſed oino fugit dolorē. Nō eſt.n.exuperationi dolor cōtrarius:niſi ipſi pſequenti exuperationem.

¶ Cōtrarie aūt in triſticia:nō enim ſupabūdātiā fugit:ſʒ totalr. Non enīʒ eſt ſupabūdātie triſti

C tia ꝯtria:ſʒ proſequēti ſuperabundantiam.

¶ Dec ē z⁹ pticula: in qua remouet qddā dubiū. Poſſet.n. aliqs dicē:ꝙ ſicē aliqs ſolū vitupaꝉ in pſequēdo ſupabundātiā delectationū corpaliū:ita eſt aliqs vitupandus ſolū fugiēdo ſupabūdātē triſtitiā:ꝛ pōt eſſe dubiū ſpālr de pſequēte ſupabūdātiā delectationū corpaliū:ꝛ eſt du⁹ tale:qꝛ enīʒ ſupabūdātia triſticie ꝯtriaꝉ ſupabūdātie delectatiōis: poſſet aliqs credē ꝙ ſicē itēperat⁹ vel icōtinēs ſolū vitupaꝉ pp h ꝙ pſeqꝉ ſupabūdātiā dlectationū corpaliū:ita ſolū vitupaꝉ circa triſtitias.ſ.ex h ꝙ fugit ſupabūdantiā triſtitiaꝝ. Iſtud dubiū remouet Phs.d.ꝙ ꝯtie ſe hʒ in triſtitia qꝛ incōtinēs vel intēpat⁹ nō ſolū fugit ſupabūdātiā triſtitiaꝝ:ſʒ totalr fugit triſtitiā.nā puā triſtitiā fugit nec eſt ſupabūdātie delectatiōis ſolū ſupabūdātia triſticie ꝯtria:ſed pua triſtitia q̄ aduenit pſequēti ꝛ q̄rēti ſupabūdātiā delectationis. Si.n.intēpat⁹ parū recedit a delectatiōib⁹ cōfeſtiʒ triſtaꝉ:idō parua triſtitia eſt ꝯtia ſupabūdanti delectationi.

Notandū

D ¶ Nōn⁹ eſt h.ꝙ in ꝯtrijs ſuſcipiētib⁹ magis ꝛ min⁹ vnū illoꝝ in gradu valde itenſo ꝯtriaꝉ reliquo ꝯtrioꝝ tā in gradu intēſo q̄ in gradu remiſſo:ſicut calīm intēſuʒ ꝯtriaꝉ frigido intēſo:ꝛ ēt frido remiſſo:ꝛ quāto hꝫ foꝛe ꝯtie ſunt magis itēſe tāto ſūt magis ꝯtie:ꝛ pp h dico ꝙ ſupabūdās triſtitia:ꝛ ēt pua triſtitia ꝯtriaꝉ ſupabūdāti delectationi:ſʒ ſupabūdās triſtitia magis ꝯtriaꝉ ſupabūdāti delectationi q̄ triſtitia pua:qꝛ ſupabūdās triſtitia deſtruit delectationē totalr:ſʒ pua triſtitia minuit delectationē:ſʒ non totalr corrūpit eā.qd igiꝉ Phs dicit h ꝙ ſupabūdātie delectationis nō eſt ꝯtia ſupabūdātia triſtitie:itelligēdū eſt cū preciſione ſic ꝙ ſuperabūdātie delectationis nō ſolū cōtrariaꝉ ſuperabundans triſtitia.

¶ At.n.cū nō ſolū ipſuʒ veꝝ:ſʒ ēt falſi cām oporteat dicere. Doc.n.ad faciēdā fidē ꝯducit:nā cū id rōni ꝯſentaneū fuerit viſuʒ:ob qd veꝝ eſſe vr qd nō eſt veꝝ:facit vt ipſi vō magis aſſentiamur. Dōm eſt cur corpis voluptates expetibiliores videnꝉ. Primū igiꝉ ex eo:qꝛ

E pellunt dolorē. Atqʒ ob exupationes doloris:voluptatē exupantē vti medelā:ꝛ oino voluptateꝫ corpis pſequunꝉ. Ipſe aūt medele vehemētes fiunt. Quapp ꝛ ipſas ſequunꝉ qꝛ tales vñr cum contrarium adeſt.

¶ Quia aūt nō ſolū opʒ dicē veꝝ:ſʒ ꝛ cāʒ falſi: z⁹ pt.ca. h.n.ꝯfert ad fidē:cū.n.rōnabile appet pp qd vr verū nō ens veꝝ facit credē magis:q̄re dōm pp qd vñr corporales delectationes eligibiliores.

¶ Primū qdē vtiqʒ:qm̄ expellūt triſtitiam:ꝛ ſupabūdātias triſtitie vt exñte medicia delectationes pſequunꝉ ſuperabūdantes ꝛ totalr corporales:vehemētes aūt fiūt medicine pp qd ꝛ

F querunꝉ pꝑter iuxta ꝯtrarium apparere.

¶ Dec eſt z⁹ ps pncipalis hui⁹ caplī:in q̄ aſſignat rōnes pp q̄s delectatiōes corpales vñr magis appetibiles ꝛ eligibiles q̄ alie delectatiōes.ꝛ ꝯtinet tres pticulas. In p⁹ poniꝉ vna rō pp quā delectatiōes corpales vñr eē maxie eligibiles. In z⁹ ibi[Et nō ſtudioſum.]aſſignat cāʒ pp quā delectatiōes vlr nō vñr bone. In ʒ⁹ pticula ibi[Adhuc pſecute ſunt.]poniꝉ alia rō pp quā delectationes corpales vñr eē maxie eligibiles. In p⁹ igiꝉ pticula p̊ pponit itētionē.d. ꝙ nō ſolū opʒ dicē ſolōnē dubōnis:ſʒ ēt opʒ aſſignare cāʒ falſitatis q̄ erat in rōne dubōnis:h̄ enī multū ꝯfert ad h ꝙ fides adhibeaꝉ vitati:cū.n.appet defect⁹ i rōne:q̄ videbaꝉ pbare aliqd eē veꝝ:qd nō eſt veꝝ:magis crediꝉ vitati. Iō ponēde ſūt rōnes pp q̄s delectatiōes corpales vñr eē magis eligibiles q̄ alie delectationes:ꝛ vidēdus eſt defectus illaꝝ rōnū:ꝛ p h maior fides adhibebiꝉ veritati.[Primū

G qdē vtiqʒ.]Propoſita itētione aſſignat duas rōnes pp q̄s delectationes corpales vñr eſſe magis eligibiles.ꝛ p̊ ponit p̊mā rōnē:deīde ibi[Et nō ſtudioſum vtiqʒ.]aſſignat rōnē q̄re delectatiōes nō vñr bone vlr.ʒ⁹ ponit ſcdaʒ rōneʒ ibi[Adhuc pſecute ſūt.]ꝛ poſſet iſta pticula diuidi in tres ptes. In p⁹ igiꝉ pte poniꝉ rō talis. Ille delectationes q̄ expellūt triſtitiā vñr eē magis eligibiles q̄ ille q̄ non expellūt aliquā triſtitiā. Sʒ delectationes corpales expellūt triſtitias:ꝛ alie delectatiōes non expellant aliquam triſtitiā. igiꝉ ꝛc. Maior vr eē manifeſta:qꝛ ille delectationes q̄ expellūt triſtitiā ſūt medicie ꝯ triſtitias:ꝛ alie q̄ nō expellūt triſtitias nō ſunt medicie:ꝛ alie delectatiōes q̄ ſūt medicie ꝛ expellūt triſtitias q̄ ſūt male vñr multo meliores q̄ ille q̄ nō ſūt medicie nec aliqd malū expellūt. Et minor appet quātū ad vtrāqʒ ſui ptē.p quātū ad p̊mā ptē.naʒ delectationes corpales ꝯtianꝉ triſtitijs:ꝛ iō expellunt triſtitias:ꝛ ſupabūdātes triſtitias expellūt:ꝛ quāto delectatiōes ſunt magis vehemētes tāto magis expellūt triſtitiā:ꝛ pp h ho

H mines q̄rūt vehemētes delectatiōes corpales:qꝛ ille ſunt medicie ꝯ triſtitias vehemētes:repletiōes.n.vētris exñtis in idigētia ciboꝝ ſūt medicie ꝯ triſtitiā ſupabūdātē q̄ eſt ex eſurire ꝛ eā expellūt:pp qd hoies pſequūꝉ has ſupabūdātes repletiōes vētris:qꝛ vñr eē necie:ꝛ nō ſolū pp h ꝙ expellūt triſtitiā:ſʒ ēt pp hoc qd magis apparēt iuxta ſuuʒ cōtrariū:eſuriētes enim videntes aliquos comedentes magis eſuriūt ꝛ magis deſiderāt cibū. Alia ps minoris pʒ:qꝛ delectationes q̄ non ſunt corpales:vt delectationes q̄ ſunt in opib⁹ vtutū:ꝛ in cōtēplatione veritatis nō habent triſtitiam eis cōtrariam:ꝛ ideo nō expellunt triſtitias:quod tñ faciunt delectationes corporales.

¶ Et pp hec igiꝉ duo ſicut dictū eſt:voluptas nō ſtudioſuʒ eſſe vr:qꝛ alie praue nā ſunt opōnes:aut ab ortu quēadmodū fere:aut ꝛ ob cōſuetudinē q̄les prauo

I rū ſūt boīuꝫ. Alie ſunt medicamēta q꞉ ſunt indigētis ꝛ
melius eſt hīc ꝙ̄ fieri. Alie accidūt vſ pficiunt꞉ p acci
dens igitur ſunt ſtudioſe.
¶ Et nō ſtudioſum vtriqꝫ vr̄ delectatio pp duo
h quēadmodū dictū eſt꞉ qm̄ he qdem praue nā
ſunt opōnes꞉ vel ex natiuitate quēadmodū be
ſtie꞉ vel pp cōſuetudinē꞉ quēadmodū q̄ prauo
rū hoīuꝫ꞉ medicine aūt he꞉ qm̄ indigētis. Et ha
bere melius ꝙ̄ fieri꞉ he aūt accidunt his qui pfi
ciunt꞉ ſm accidens qdem igitur ſtudioſe.
¶ Hec eſt 2ª pticula huius ptis꞉ in qua Phs ponit rōnem
pp quā delectationes corpales nō videnꝛ bone vr̄. Nam
in corpalibus delectationib⁹ duo inueniunꝛ. ſ. ꝙ q̄daꝫ de
K lectationū corpaliū ſunt praue nāliter꞉ vt ille q̄ cōſequunꝛ
prauas opōnes q̄ opōnes praue ſunt appetibiles qbuſdaꝫ
ex natiuitate꞉ ſicut opōnes beſtiales ſunt delectabiles be
ſtijs ꝛ beſtialib⁹ hoīb⁹꞉ quibuſdā aūt ſunt appetibiles pp
ɔſuetudinē ſicut opōnes ꝛ delectationes prauoꝝ hoīuꝫ ad
opōnes malas ɔſuetoꝝ. Quedā aūt delectationū corpaliū
ſunt medicine pp aliquē defectū que nō ſunt niſi idigenti
bus꞉ nullus eniꝫ delectaꝛ in cibo quo nō indiget꞉ ꝛ ſic dele
ctatio cibi eſt medicina ɔtra triſtitiā q̄ eſt ex fame. Cū igiꝛ
h9 delectationes accidūt his q pficiunꝛ꞉ h eſt his qui ſunt
īperfecti ꝛ nō his q iā ſunt pfecti꞉ ꝛ q꞉ meli⁹ eſt hr̄e aliquid
iā pfectū ꝙ̄ ipꝫ in fieri, pꝫ ꝙ h9 delectationes corpales nō
ſunt bone ſm ſe꞉ ſꝫ ſolū ſꝫ īdigētiā nāe꞉ ꝛ ita pp iſta duo. ſ.
q꞉ q̄dā delectatiōes corpales ſunt praue꞉ vt ille q̄ ſequunꝛ
prauas operationes q̄ ſunt a peruerſa nā vel ɔſuetudine꞉ ꝛ
L q꞉ alie delectationes que ſunt pp īdigētiā nāe nō ſunt ſm
ſe bone꞉ ſed ſolū p accñs꞉ viſuꝫ eſt qbuſdā ꝙ delectationes
corpales non ſunt vniuerſaliter bone.
¶ Preterea ipſas q꞉ ſūt vehemētes꞉ ii pſequunꝛ q꞉ alijs
nequeūt gaudere꞉ ipſi itaqꝫ ſitim quādā ſibi cōparant
que cū ſine qdē nocumēto ſit꞉ nō eſt increpandū. Cuꝫ
vo cū detrimenta pprauū eſt꞉ neqꝫ. n. hn̄t alia qb⁹ gau
dēt꞉ ꝛ nec aliud hr̄e pleriſqꝫ pmoleſtū eſt ob nām. Naꝫ
aial ſemp laborat꞉ vt nāles ēt ſermones teſtanꝛ vide
re ac audire dolore inferre dicētes꞉ ſed ɔſueti iā ſum⁹
vt aiunt. Silr̄ in iuuentute qdē ob incremēta perinde
diſponunꝛ ac vinolēti. Et iuuētus ad voluptates ppē
ſior eſt. Bilioſi aūt atra bili nā ſemper egent medica
mento꞉ ſemper enim corpus ob cōplexionē mordeꝛ꞉ ꝛ
ſemp in appetitione ſunt vehementi. Voluptas autem
cōtraria ꝛ quevis etiam modo ſit vehemens pellit do
M lorē. Et ppterea intēperātes hoīes prauiqꝫ ſunt.
¶ Adhuc pſecute ſunt pp vehemētes eſſe a nō
potētib⁹ alijs gaudere. Ipſi igiꝛ ſibiipſis ſitim
quādā pparāt꞉ qñ qdē igiꝛ innocuas nō increpa
bile꞉ qñ aūt nocuas prauū꞉ neqꝫ enim hn̄t altera
in qbus gaudēt. ¶ Eteniꝫ multis triſte pp nāꝫ
ſemp eniꝫ laborat aial꞉ quēadmodū ꝛ nāles ſer
mones teſtanꝛ꞉ videre audire dicētes eſſe triſte꞉
ſed ea aſſueti ſumus vt aiunt. ¶ Silr̄ autē ꝛ in
iuuentute qdē pp augmētationē꞉ quēadmoduꝫ
vinolenti diſponuntur ꝛ delectabile iuuentus.
¶ Melācholici aūt ſm nām indigēt ſemp me
dicina꞉ eteniꝫ corpus corroſurā patiēs pſeuerat
pp cōplxonē꞉ ꝛ ſemp in appetitu vehemēti ſūt꞉ N
expellit aūt delectatio triſtitiam꞉ ꝛ que contra
ria ꝛ que contingens ſit꞉ ſit fortis꞉ ꝛ pptꝫ hoc
intemperati ꝛ praui fiunt.
¶ Hec eſt 3ª pticula huius ptis꞉ in qua Phs ponit rōnem
ſcōaꝫ. pp quā delectationes corpales vr̄ eſſe eligibiliores
alijs delectationibus꞉ ꝛ ſupponit ꝙ oēs hoīes indigēt aliq̄
delectatione. Cū igiꝛ delectatiōes corpales ſint vehemen
tes appetunꝛ ꝛ querunꝛ ab his q nō pnt alijs delectationi
bus gaudere꞉ cuiuſmodi ſunt hoīes q delectationes itelle
ctuales nō pcipiūt꞉ ꝛ pp hoc tales hoīes q ſolū querūt dele
ctationes corpales ppatāt ſibiipſis quādā ſitim taliū dele
ctationū ꝛ ſeipſos incitāt ad ɔcupiam eaꝝ꞉ ſicut pꝫ de illis
q comedūt ſalſa vt ɔcupiſcāt potū꞉ ꝛ q꞉ pdicti hoīes nō ha
bent alia delectabilia in qb⁹ recreenꝛ꞉ nō eſt increpabile ſi O
delectatiōes corpales pſequanꝛ ꝛ exiſtimēt eas maxie eli
gibiles꞉ dū tn̄ tales delectationes nō ſint nocine. Si eni ſūt
nocine tūc ſūt praue ꝛ vituperabiles꞉ vt pꝫ de delectatiōe ſu
pflua꞉ q̄ eſt circa cibū ꝛ potū ꝛ venerea. [Eteni multis.] Et
q꞉ in hac rōne 2ª ſupponit ꙗ oēs hoīes idigēt aliq̄ delecta
tione꞉ ꝛ q꞉ h nō eſt manifeſtū꞉ pbaꝛ p rōnē. ſ. ꝙ oēs hoīes
idigēt qñqꝫ aliq̄ dlectatiōe corpali꞉ ꝛ hec eſt ꝯ 39ª hui⁹ libri. 39ª ɔclo hui⁹. 7. li.
hec ꝯ pbaꝛ p̄ in gnāli. 2ª q̄tū ad aliquos hoīes. ſ. iuuenes
melicos. pbaꝛ igiꝛ p̄ ſic. Oēs qb⁹ qñqꝫ adueniūt triſtitie
corpales idigēt qñqꝫ aliq̄ dlectatiōe corpali꞉ ſꝫ oīb⁹ hoīb⁹
adueniūt qñqꝫ triſtitie corpales. igr̄ oēs hoīes idigēt qñqꝫ
delectatiōe corpali. Maior pꝫ꞉ qm̄ delectatio corpalis eſt
medicina triſtitie corpalis꞉ ſed oīs hn̄s triſtitiā corpalē in
diget medicina expulſiua ꝛ triſtitie꞉ ꝛ minor declaraꝛ ſic꞉
oīb⁹ hoīb⁹ pp nāles mot⁹ ꝛ opōnes adueniūt triſtitie qñqꝫ. P
Nā oēs hoīes qñ vigilāt laborāt꞉ q꞉ qñ vigilant ſentiunt꞉ ꝛ
ſentire ſemp eſt cū labore꞉ vt nāles ſermones teſtanꝛ꞉ q di
cūt ꝙ audire ꝛ videre īgerūt triſtitiā ꝛ laborē꞉ q꞉ eni labor
ſemp eſt cū triſtitia꞉ iō qñcūqꝫ aial laborat hꝫ aliquā triſti
tiā꞉ ꝛ qñcūqꝫ aial ſentit tūc laborat꞉ qḋ pꝫ. nā q꞉ ſentire nō
eſt ſine labore꞉ iō oē aial qñqꝫ idiget quiete ſomni꞉ vt dicit
Phs in libro de ſomno ꝛ vigilia꞉ vigilia eniꝫ eſt labor ſen
ſuū ſicut ſomn⁹ eſt qes ſenſuū꞉ ꝛ ſi dicaꝛ ꝙ nō ſemp in vigi
lia pcipim⁹ triſtitiā nec laborē corpalē. igr̄ vigilia nō eſt ſp
cū labore ꝛ triſtitia. Illḋ ſoluit Phs. d. ꝙ iō nō pcipim⁹ h9
triſtitiā nālē ex pte organoꝝ corpaliū꞉ q꞉ ɔſueti ſumus ea
cōtinue pati vt aiūt nāles. ¶ Nōn⁹ eſt hic. ꝙ oīs hō in ſen Notandū
tiendo laborat꞉ quātūcūqꝫ illud ſentire ſit ſibi delectabile꞉
cui⁹ ſignū eſt ꝙ nullus ſentiēs pōt ɔtinue ſentire꞉ ꝙ̄tūcūqꝫ
illud ſentire ſit ei delectabile ſiue ɔtinue ſentiat idē ſenſi
bile delectabile ſenſuꝫ꞉ ſiue diuerſa ſenſibilia. Ita eniꝫ dīu
pōt hō ſentire ſenſibile ꝙ̄tūcūqꝫ ſit delectabile ꝙ tandeꝫ
oportebit eū dormire ꝛ qeſcere a ſentiēdo꞉ ſꝫ qes nō eſt ne Q
ceſſaria niſi pp laborē pcedētē꞉ ꝛ h eſt ſignū ꝙ oē aial vigi
lās aut ſentiēs eſt i labore. ¶ Et ſi dicaꝛ ꝙ i ſentiēdo ſenſi Inſtantia
bile delectabile hō delectaꝛ ſꝫ ſenſuꝫ. g̊ nō triſtaꝛ in ſentiē
do tale ſenſibile. ¶ Dōꝫ ꝙ ſꝫ corp⁹ ꝛ ſꝫ organū corpale la Solutio.
borat ꝛ triſtaꝛ꞉ ſenſus. n. aialis vigilātis ꝛ organū ſenſus eſt
in labore꞉ rōne tn̄ cognitionis ſenſitiue hꝫ delectationem
aliunde. vn̄ ſimul hꝫ delectationē aliq̄lē ꝛ triſtitiā in ſenſi
bilē rōne diuerſoꝝ. [Similr̄ aūt.] Oſtēdit eādē ɔclōnē in
ſpāli quātū ad aliquos hoīes. Iuuenes eniꝫ indigent dele
ctatione, nā in iuuenib⁹ pp augmētū ſunt multe motiōes
ſenſuū ꝛ humoꝝ꞉ ſicut ēt accidit in vinolētis꞉ ꝛ h9 motiōes
nō ſunt ſine labore꞉ ꝛ pp h9 laborē iuuētus maxime querit
delectationē. [Melācholici aūt.] Melācholici ēt indigēt
delectatione꞉ q꞉ ſunt nāliter triſtes꞉ iō ſemp indigēt medi
cina ꝯ triſtitias꞉ corpus eniꝫ melici eſt morſuꝫ ꝛ corroſum
pp ſiccitatē cōplōnis꞉ iō melici habent vehemētē appeti

A tū delectationis ꝑ quā hoꝝ triſtitia repellaṫ: delectatio eniꝫ ſi ſit vehemēs expellit triſtitiā que eſt ſibi ꝯria: ⁊ ēt expellit triſtitiā ꝯtingentē: hoc eſt triſtitiā nō ꝯriā: ſed alienam. Vbi gr̄a. delectatio vehemēs vnius ſenſus nō ſolū expellit triſtitiā illius ſenſus: ſed ēt triſtitiaꝫ alteri⁹ ſenſus: vt delectatio vehemēs tact⁹ expellit triſtitiā olfact⁹ ⁊ viſus: ⁊ ſic eſt de alijs ſenſibus. ⁊ rō pōt eē: q2 delectatio vni⁹ ſenſus: ſm gen⁹ ꝯriaṫ oib⁹ triſtitijs illius ſenſus ſꝫ gen⁹: lꝫ nō ſm ſpēm: ⁊ q2 melici vehemēter appetunt delectationes: ideo
Nota 1ᵐ pleruq3 fiunt intēperati ⁊ praui. ℂ Notanda ſunt h̄ v̄ba Euſtratij de melicis ꝗ dicit duo h̄. p̄ᵐ eſt: ꝙ melici habent cholerā calidiſſimā exurētē ⁊ vehemēter ꝯſumētē in ventre cibaria: ⁊ vt nō ventre euacuato cōburat oia interiora cholera nigra ꝑꝑ nō hic alterū ꝗd ꝯſumere: ꝑꝑ h̄ indiget ſemꝑ melicus medicari. i. replere cibarijs vētrē ei⁹: etenīꝫ
B corpus melicoꝝ ſemꝑ eſt morſuꝫ. i. triſtificatū ⁊ exuſtum ꝑꝑ cōplexionē: cōplō eniꝫ ipſoꝝ eſt calida: ⁊ ſemꝑ ſunt in appetitu vehemēti: ⁊ appetūt per totū diē comedere ⁊ bibere multū. Sciendū ꝙ Euſtratius h̄ per melicos intelligit hn̄tes cōplonē calidā ⁊ ſiccā: ⁊ tales vocamus nos cholericos: ⁊ ſm h̄ per melicos intelligūt tā ph̄s ꝗ̄ Euſtrati⁹
Nota 2ᵐ cholericos ſm expōnē Euſtratij. ℂ 2ᵒ eſt notandū ꝙ Euſtratius iſtā lr̄aꝫ [Delectatio ſi ſit fortis expellit triſtitiā ⁊ que eſt ꝯtraria ⁊ que contingens.] exponit ſic. Delectatio ſi ſit fortis hoc eſt ſuperabūdans expellit triſtitiam que eſt ꝯtraria. i. que eſt ſuperabundans: ⁊ ꝯtingentē. i. quācūq3. i. ſuperabundantē ⁊ nō ſuperabundantem.

ℂ Voluptates aūt he que ſine dolore ſunt exuperationē nō habēt. Atq3 he ꝓficiſcunṫ ex his que nā: ⁊ nō per accidēs afficiūt voluptate. Ea v̄o dico per accidens
C afficere voluptate: que medenṫ: etenīꝫ q2 fit vt hoi medeaṫ eo qḋ ſanū ꝑmanet aliqd agente: iō talia afficere voluptate videnṫ. At ea nā voluptate afficiūt que faciunt operationem talis nature.

3ᵃ ꝑs c. ℂ Que aūt ſine triſtitia nō habēt ſuꝑabūdātiaꝫ: he aūt que nā delectabiliū ⁊ nō ſm accidēs: dico aūt ſm accidēs delectabilia medicantia: qm̄ eniꝫ accidit medicatū eſſe. ℂ Suſtinente ſano operante aliquid, ꝓpter hoc delectabile videtur eſſe. Natura autē delectabilia que faciunt actū talis alicuius nature.

ℂ Hec eſt 3ᵃ ꝑs ꝑncipalis hui⁹ capl̄i: in qua ph̄s determi-
D nat veritatē dubitationis querētis: que delectationes ſunt meliores ⁊ eligibiliores. vtrū corꝑales vel intellectuales: ⁊ cōtinet duas ꝑticulas. In p̄ma declarat ꝙ itellectuales delectationes ſunt meliores ꝗ̄ delectationes corꝑales. In 2ᵃ ibi [Nō ſemꝑ aūt.] aſſignat cāꝫ duoꝝ q̄ accidūt circa delectationes humanas. In p̄ma igiṫ ꝑticula declarat ꝙ delectationes itellectuales ſunt meliores ꝗ̄ delectationes cor-
40ᵃ ꝯclo hui⁹. 3. li. poꝛales: ⁊ hec eſt ꝯclō 40ᵃ hui⁹ libri: que ꝓbaṫ ſic. Delectationes que ſunt ſine triſtitia ſunt meliores ꝗ̄ ille q̄ ſunt cū triſtitia: ſed delectationes itellectuales ſunt ſine triſtitia ⁊ delectationes corꝑales ſunt cū triſtitia. igiṫ ⁊c̄. Maiorem ꝓbat ph̄s ſic. Delectationes que nō hn̄t ſuꝑabūdantiā. ſ. vituꝑabileꝫ: ſunt meliores ꝗ̄ ille delectationes q̄ hn̄t ſuꝑabūdantiā vituꝑabilē: ſed delectationes que ſunt cū triſtitia hn̄t ſuꝑabūdātiā vituꝑabilē ex qua pn̄t reddi vitioſe: vt eſt manifeſtū de delectationibus q̄ ſunt circa nutritiua vt circa cibū ⁊ potū que ſunt cū triſtitia: vt viſuꝫ eſt ſupra: ⁊ delectationes q̄ ſunt ſine triſtitia cuiuſmodi ſūt delectationes itellectuales nō hn̄t ſuꝑabūdantiā vituꝑabilē. Delectatio eniꝫ que eſt in ſpeculatiōe v̄itatis nō hꝫ ſuꝑabūdātiā vituꝑabilē: q2 quāto aliq̄s plus delectaṫ in cōtēplatiōe
E veritatis: tanto eſt melioꝛ ⁊ laudabilioꝛ: ⁊ dicit ph̄s ꝙ hꝫ delectationes q̄ ſunt ſine triſtitia ſunt circa ea que ſunt delectabilia ſm nām ⁊ nō ſm accn̄s: ⁊ expoſitoꝛ intelligit diuerſa ꝑ hec duo: ſꝫ accidēs ⁊ ſm nām: ⁊ dicit ꝙ delectabilia ſm accn̄s ſunt q̄ delectant inquātū ſunt medicatiua: vt cibus ⁊ potus nō ſunt delectabilia niſi inquātū ſunt medicatiua expellētia triſtitiā que eſt ab eſurie ⁊ ſiti: ⁊ iō nō ſūt ſemꝑ delectabilia: ſed ſolū indigētib⁹ ⁊ ꝓpter hoc ſunt ꝑ accn̄s delectabilia: q2 ſolū vt medicatiua. [Suſtinente ſano operāte aliqd.] Hoc eſt: tunc ſunt medicie: qn̄ ſuſtinēte ſano ⁊c̄. i. nutritiua potētia operāte aliqd ſano exiſtēte: niſi enim ſana ſit nutritiua nō vtiq3 poterit aial comedere vel bibere aut oꝑari aliqd: deinde exponit qḋ eſt delectabile ſm nām: ⁊ dicit ꝙ que faciunt actū ſeu oꝑōnē talis nāe. ſ.
F intellectualis: vt oꝑōnes ſpeculatiui habitus ⁊ v̄tutū oꝑōnes ſunt nāliter ⁊ ꝑncipalr̄ delectabilia. ℂ Notāda ſūt h̄
Nota 1ᵐ duo ſm Euſtratiū. p̄ᵐ eſt delectatio exemplaris iſtius. ſ. ꝙ delectationes corꝑales ſunt cū triſtitia ⁊ delectationes intellectuales nō ſunt cū triſtitia. Dicit eni ſic. corꝑales delectationes cū triſtitia ⁊ ꝯcupia fiunt: ſiq̄s eniꝫ eſurit triſtaṫ p̄ᵐ ⁊ ꝯcupiſcit comedere: ⁊ ſic fit delectatio ipſi ex replerē ventreꝫ cibarijs. Delectatio aūt que eſt ex intelligere ſine triſtitia eſt adueniēs: nō eniꝫ triſtaṫ p̄ᵐ ſpeculādo: deinde
Nota 2ᵐ delectaṫ. ℂ Scḋo eſt notandū illud qḋ dicit ſuꝑ hāc lr̄aꝫ [Suſtinēt ſano.] ꝙ ph̄s dicit hoc: q2 oibus ſenſib⁹ aialis deficientib⁹ ⁊ ſi ſola potētia nutritiua relinquaṫ: viuit aial nutritū ſolum: q̄uis nullo ſenſu ſentiat: ⁊ ſi debet corrūpi animal: omnes ꝗdem potentie anime perdunṫ p̄ᵐ alteratiua ſenſitiua ſegregatiua: ſola autem nutritiua relicta vltima perditur ⁊ ipſa: hec Euſtratius.

ℂ Nulla aūt res eadē ex eo nos ſemꝑ delectat q2 non
G eſt ſimplex noſtra natura: ſed ineſt ⁊ aliqd aliud: quo corruptibiles ſumus. Quare ſi qppiā agat alterū ideſt alteri nāe p̄ter nām. At cū equaṫ: neq3 moleſtum neq3 iucundū vī qḋ agiṫ. Qḋ ſi alicui⁹ nā ſit ſimplex: ſemꝑ eadē oꝑatio iucundiſſima erit. Idcirco de⁹ vna ſemꝑ ſimpliciq3 gaudet voluptate. Nō. n. ſolū motionis eſt oꝑatio: ſed ⁊ imobilitatis. Et voluptas in ꝗete potius ꝗ̄ in motu cōſiſtit. Mutatio v̄o oium dulciſſimuꝫ eſt ſm poetam: ob prauitatē quādā. Vt. n. hō prauus facile eſt mutabilis: ſi ⁊ nā praua eſt: que indiget mutatione. Nō eſt. n. ſimplex nec bona. Sꝫ de cōtinētia ꝗdē atq3 incōtinentia: ⁊ de voluptate doloreue: ⁊ ꝗd vnūqḋq3 ipſoꝝ eſt: ⁊ quonāꝫ mō alia ipſoꝝ ſunt bona: alia
H mala diximus. Deinceps aūt de amicitia dicemus.

ℂ Nō ſemꝑ aūt nullū delectabile ideꝫ: ꝓpter nō ſimplicē eſſe noſtrā nām: ſed eſſe aliqd ⁊ alterū ſꝫ ꝙ corruptibilia: quare ſiqdē alterū agat: hoc alteri nāe preter nām: cum aūt approprtet: neq3 triſte vī neq3 delectabile qḋ oꝑatū eſt. Quare ſi huius nā ſimplex ſit: ſemꝑ eadē actio delectabiliſſima erit. ꝓpter qḋ de⁹ ſemꝑ vna ⁊ ſimplici gaudet delectatione. ℂ Nō eniꝫ ſolū motus eſt oꝑatio: ſed ēt imobilitatis: ⁊ delectatio magis in ꝗete eſt ꝗ̄ in motu. ℂ Tranſmutatio aūt oium dulciſſimū ſm poetā ꝑꝑ maliciā quādaꝫ. Quēadmodū eniꝫ hō facile trāſmutabilis qui malus: ⁊ nā aūt que indiget trāſmutatione: nō

I enim ſimplex neqꝫ epycbes: de cõtinentia q̃dẽ
igitur ꝛ incontinentia ꝛ delectatione ꝛ triſtitia
dictũ eſt: ꝛ q̃d vnũqḋqꝫ ꝛ qualiter hoc quidem
ipſorum bonum eſt: hec autem mala. Jam aũt
ꝛ de amicitia dicemus.

Hec eſt 2ª pticula tertie partis: in qua ph̃s ponit cauſas
duoꝝ accidentiũ circa delectatiões humanas. pmũ eſt q̃
nihil idem ſpecie eſt ſemp delectabile hoi: ꝛ hꝰ ratio eſt: q̃
nã nr̃a nõ eſt ſimplex: ſed compoſita ex diuerſis vt ex cor-
pore ſm q̃ hõ corporalis eſt ꝛ ex aĩa: ꝛ nõ eodem delecta-
bili gaudet anima ꝛ corpus: ſed alio delectabili gaudet aĩa
ꝛ alio corpus. Et ſi homo agat aliquã actionẽ ſm aĩam: illa
eſt nãlis hoi ſm aĩam: ꝛ eſt preter nãm hois ratione corpo
K ris: cũ aũt equet ita q̃ q̃bus delectat̃ aĩa his delectat̃ corpꝰ
ꝛ ecõuerſo: tũc q̃d eſt operatũ ab aĩa: neqꝫ erit triſte corpi:
T. c. 64. Dubᵒ. neqꝫ delectabile. ſ. ſm q̃ corpus. Sed dubitat̃: q̃ pmo
de aĩa dicit ph̃s: q̃ aĩa nõ delectat̃ nec triſtat̃: dicere eniꝫ
aĩam gaudere vel triſtari: ſimile eſt ꝛ dicere aĩam texere
vel edificare: ſed totius compoſiti: ita q̃ gaudere ꝛ triſtari
ſunt totius cõpoſiti: ꝛ p ↄñs nec aĩa gaudet nec triſtat̃: cuiꝰ
Solutio. oppoſitũ videt̃ ph̃s hic dicere. Dõm q̃ aĩa nõ gaudet:
ſꝫ totũ cõpoſitũ: tñ in aliquo gaudet ꝛ delectatur rõne aĩe:
ꝛ idẽ cõpoſitũ delectat̃ in alio rõne corporis: ꝛ hoc intelli-
Notãdũ git ph̃s hic. Intelligẽdũ eſt hic q̃ ſicut homo nõ eodẽ
gaudet ſemper: q̃ eſt compoſitus ex diuerſis naturis: ita
nec gaudet ſemper eodẽ ſed alio ꝛ alio ppter diuerſitatem
accidẽtiũ ſibiinuicẽ ſuccedentiuꝫ in homine. Nam homo
alio gaudet qñ eſurit: ꝛ alio quãdo eſt ſaturatus: qñ enim
eſt ſaturatꝰ, nec gaudet nec triſtat̃ de cibis de q̃bus gaude
L bat qñ eſuriebat. [Quare ſi.] Cõcludit q̃ddã correlarium
ex iã dictis: q̃ eniꝫ rõne cõpoſitionis ex diuerſis rebꝰ ac-
cidit hoi q̃ nõ ſemp eodẽ delectat̃: ↄcludit q̃ nã ſimplex
ſemper eodem gaudet: nature eniꝫ ſimplici ſemp eſt eadẽ
actio delectabiliſſima: ꝛ iõ deus ſemp vna ꝛ ſimplici dele-
41ª ↄclo heᵒ. 7. li. ctatione gaudet: ꝛ põt h̃ poni ↄcluſio 41ª. ſ. q̃ natura oĩno
ſimplex ſemper gaudet eadem ſimplici delectatione: que
pbat̃ ſic. Diuerſitas delectationũ eſt ppter diuerſitatem
naturaꝝ illius q̃d delectat̃. igitur vbi eſt vna natura oĩno
ſimplex que delectat̃: ibi erit vna delectatio ſimplex. Nã
igitur oĩno ſimplex ſemper gaudet eadẽ delectatione ſim-
plici. Euſtratius. delectatio ipſi deo eſt ad ipſaꝫ verti ꝛ ipſꝫ
intelligere. [Non eniꝫ ſolũ motus.] Remouet dubiũ tale.
deus eſt imobilis ꝛ delectatio eſt motus vel in motu: quia
delectatio eſt operatio: ꝛ operatio eſt motus. igitur ſi deus
delectat̃: deus mouet̃. Iſtud ſoluit̃ per hoc q̃ delectatio
M nõ eſt ipſius motus ſoluꝫ ſed imobilitatis: ꝛ delectatio ma
gis eſt in quiete q̃ꝫ in motu: delectatio que eſt in motu eſt
imperfecta: ꝛ delectatio que eſt in quiete eſt perfecta. Qñ
eniꝫ intellectus mouetur ad intelligendũ nõ delectat̃: ſed
qñ actu intelligit q̃d intelligere intendebat: tunc eſt in q̃te
ꝛ tũc delectat̃. [Tranſmutatio aũt oĩum.] Aſſignat cauſaꝫ
ſecũdi accidentis circa delectationes humanas: ꝛ eſt q̃ ſꝫ
dictum cuiuſdã poete trãſmutatio maxime eſt delectabi-
lis hominibus: cuius cauſam aſſignat ph̃s. d. hoc eſſe p
quandã malitiaꝫ. i. ppter quendam defectum nature: que
nõ ſemper põt in eadem diſpoſitione cõſiſtere: ſicut enim
malo homini delectabile eſt tranſcendere ab hoc in illud:
ſic ꝛ natura imperfecta ppter ſui imperfectionẽ delectat̃
in tranſmutatione ab vno in aliud. vnde homo ppter im-
perfectionẽ quã hꝫ in hoc q̃ eſt capax multaꝝ perfectio-
num quas nõ hꝫ: nõ hꝫ mentẽ fixaꝫ in vno: ſed delectat̃ in
tranſmutatiõe ab vno in aliud: deinde epilogat: ꝛ pꝫ. Et in
hoc finitur expoſitio ſeptimi ethicorum.

Incipit liber octauus Ethicorum. N

Poſt hec cõſequens eſt de amicitia pertractare. Eſt
enim quedam virtus: aut eſt cum virtute.

Oſt hec aũt de amicitia: ſequitur Caput p. tra. p. 8. li. ethi.
vtiqꝫ pertranſire. Eſt enim virtus
quedã: vel cum virtute. pª ps. c.

Iſte liber octauus eſt de amicitia Cap. p. p. trac diuiᵒ in duas ptes pn.
ꝛ de eius ſpẽbus ꝛ conti
net tres tractatus. In pmo determinat de
amicitia pſonaꝝ equaliũ. In ſcđo ibi [Altera aũt amicitie
eſt ſpẽs.] determinat de amicitia que eſt inter pſonas in-
equales. In 3ᵒ tractatu ibi [Trinis itaqꝫ exiſtentibus.] de-
terminat de accuſationibꝰ ꝛ querimonijs: que circa amici Tra. pmᵘ
tias cõtingunt. Tractatus pmus cõtinet. 6. capl'a. In pmo
oſtẽdit ad quẽ ph̃m ptinet cõſiderare de amicitia ꝛ que O
ſunt circa ipſam ↄſideranda. In 2ᵒ ibi [Forte aũt vtiqꝫ.]
declarat q̃d eſt amicitia inueſtigãdo eiꝰ diffõnẽ. In 3ᵒ caᵒ
ibi [Differũt aũt hec abinuicẽ.] determinat de ſpeciebus
amicitie inueſtigãdo numerũ ſpẽꝝ. In 4ᵒ capl'o ibi [Que
aũt ppter delectabile.] cõparat ph̃s ſpẽs amicitie ad in-
uicẽ ſm cõueniẽtiã ꝛ diũaꝫ. In 5ᵒ capl'o ibi [Quẽadmodũ
aũt in ṽtutibus.] determinat de amicitia per cõparationem
ad actũ eius ppriũ. In 6ᵒ caᵒ ibi [In ſeneris aũt ꝛ ſenibꝰ.]
determinat de amicitia per cõparationẽ ad eius ſubiecta q̃
ſunt ipſi amici. Capl'm pᵐ cõtinet duas ptes pncipales.
In pma declarat ad quẽ ph̃m ptinet cõſiderare de ami-
citia. In 2ᵒ ibi [Dubitat̃ aũt de ipſa.] ponunt̃ quedaꝫ du-
bitationes circa amicitiã. Prima ps cõtinet. 6. pticulas ſꝫ
numerũ ſex rõnũ per quas pbat ſuũ ppoſituꝫ. In pᵃ igit̃
pte ph̃s pponit intentionẽ. ꝛ oſtẽdit q̃ ad moralẽ ph̃m P
pertinet de amicitia ptractare: ꝛ hec eſt ↄ pma huius libri: pª ↄclo huiᵒ. 8. li.
que pbat̃ per. 6. rõnes. Primo ſic. De oĩ ſpecie ṽtutis mo-
ralis ꝛ ei neccio annexis ad moralẽ ph̃m ptinet cõſidera-
re: ſed amicitia eſt ṽtus moralis vel neceſſario ãnexa ṽtuti
morali. igit̃ ꝛc. Maior eſt manifeſta. minorẽ ponit l'ra. d.
q̃ amicitia vel eſt ṽtus quedã vel cũ ṽtute: h̃ eſt q̃ddã ne-
ceſſario annexũ ṽtuti tanq̃ꝫ effectus neccio ↄñs ṽtutẽ. Vir-
tus enim moralis eſt cã vere amicitie vt dicunt expoſito-
res. Notãdũ q̃ Euſtratius exponit illud dictum phi. Nõñ pᵐ
[Amicitia vel eſt ṽtus vel eſt cuꝫ virtute.] Vñ ponẽdo q̃
eſt virtus põt eſſe dupl'r. vel q̃ eſt ṽtus diſtincta ab oĩbus
alijs ṽtutibꝰ moralibus. vel q̃ eſt cõtenta ſub vna ṽtute
morali: vt ſub iuſtitia. Et q̃ ſit ṽtus diſtincta ab alijs pbat
dupl'r: tum q̃ eſt habitꝰ laudabilis circa actiones ꝛ paſſio-
nes: tũ q̃ eſt medietas inter duo mala. ſ. inter adulationeꝫ
ꝛ ſylueſtritatẽ: vel inter amicitiã furioſaꝫ ꝛ habitũ deficiẽ
tẽ circa amare: ponẽdo q̃ nõ ſit ṽtus dꝫ eſſe cũ ṽtute: quia Q
ineſt pprie ṽtuoſo: ꝛ ſolũ ineſt perfecte bonis. Notãdũ Nõñ 2ᵐ
ẽt h̃ ſm Euſtratiũ: q̃ amicitia vĩ eſſe vna virtus moralis
diſtincta ab alijs ṽtutibus moralibꝰ vt a fortitudine tẽpe-
rantia ꝛc. tum quia eſt habitꝰ laudabilis circa paſſiones ꝛ
actiones ſicut ꝛ reliq̃ ṽtutes morales. Actiones eniꝫ ſũt
amabiles ꝛ amare eſt quedã paſſio: ꝛ ita amicitia eſt circa
actiones ꝛ paſſiones: ꝛ ſic videt̃ eſſe ṽtus moralis: tum q̃
amicitia eſt q̃dã medietas inter duo mala: vt pꝫ. vno eniꝫ
mõ vĩ eſſe medietas inter adulationẽ ꝛ quãdã diſpõnem
inñoiatã que põt vocari ſylueſtritas que eſt diſpõ hoĩs q̃
nõ eſt aptus natꝰ ad delectationẽ: ꝛ adulator eſt q̃ ſupabũ-
danter vult eſſe delectabilis. Sꝫ amicus medio mõ ſe hꝫ
ad delectationes: q̃ qñ opꝫ ꝛ q̃bus opꝫ: ꝛ ſic de alijs circũ-
ſtantijs eſt delectabilis: ꝛ qñ nõ opꝫ vel q̃bus non opꝫ ꝛc.
nõ eſt delectabilis. Alius aũt q̃ deficit circa delectabile eſt
inñoiatus: q̃ tales ſunt rari: vocet̃ tñ ſylueſtris. Alio modo
põt poni amicitia mediũ inter duo mala. ſ. inter habitum
quo

A quo ſuperflue q̄s amat: ⁊ habitũ quo q̄s deficit ab amare. Vbi gr̃a. Aliq̄s inepte ⁊ furioſe vtitur eo ꝙ eſt amare: q̄lis dicebaṫ q̄dã ſatyrus noiatus: qui intãtũ amabat p̄rẽ ꝙ vi uere nõ volebat mortuo p̄re. Ille .n. nimis ſupabũdanter amauit. Eſt aũt ⁊ aliq̄s deficiẽs ⁊ totalr̃ impaſſibilis circa amare: q̄ neq̧ põt neq̧ vult amare. Iſtis viſis vr̃ amicitia eẽ v̄tus cũ ſit mediũ inter duo vitia: vitioſum enim eſt furioſe amare ⁊ vitioſũ eſt nullũ poſſe amare: iõ v̄tuoſũ vr̃ amare vt op̄z ⁊ quos op̄z ⁊ q̃ñ op̄z: ⁊ ſic de alijs circunſtãtijs: ⁊ ita amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonũ v̄tutis ꝑ quã q̄s amat vt op̄z ⁊ quos op̄z: ⁊ ſic de alijs circũſtãtijs vr̃ eẽ v̄tus moralis: cũ ſit mediũ inter duo moralr̃ mala. Alio mõ vr̃ amicitia eẽ cũ v̄tute: q2 eſt ꝓpria v̄tuoſo ⁊ ſolũ ineſt ꝑfecte bonis. ℭ Sz ſi amicitia ſit v̄tus dubiũ eſt. vtrũ ſit v̄tus diſtincta ab alijs v̄tutibus moralibus de q̄bus ṗus determinatũ eſt: ⁊ dicit Euſtratius ꝙ ꝯtingit ipſaz amicitiã attribuere vni v̄tutũ ꝑdictaꝝ .ſ. iuſtitie. Iuſtitia eñz eſt q̄daz eq̄litas diſtributiua: ⁊ amicitia amicis eq̄litatẽ tribuit: equales .n. neciũz eſt eſſe ſic amicos q̄re ꝑticula q̄daz eſt iuſtitie. hec Euſtratius. vñ Euſtratius nõ determinat h̄. vtrũ amicitia ſit v̄tus vel nõ: ⁊ poſito ꝙ ſit v̄tus nõ determinat. vtrũ ſit v̄tus ſpecialis diſtincta ꝯtra alias v̄tutes de q̄b⁹ determinatũ eſt ṗus: vel ſit ꝯtenta ſub aliqua illaꝝ. ℭ Mihi autẽ vr̃ ꝙ amicitia eſt q̄dã medietas laudabilis circa opõnes ⁊ paſſiones vt circa actũ amãdi. Sicut .n. ex frequẽti agẽ fortia acq̄riṫ v̄tus fortitudinis: ita ex frequẽter amare q̄s op̄z ⁊ q̃ñ op̄z: ⁊ ſic de alijs circũſtãtijs acq̄riṫ v̄tus ſiue habitus ꝑ quẽ facilr̃ ⁊ delectabilr̃ põt q̄s acq̄rere actũ amandi ⁊ bene volendi ⁊ bñ faciẽdi. vñ ſicut theologici ponunt quãdã amicitiã ſupnãlẽ quã charitatẽ vocant eſſe v̄tutem theologicã: ita põt eſſe ⁊ eſt quedã amicitia nãlis: que habitus vel v̄tus nãlis põt dici: vt p3 ex 6° huius. Et ẽt q̄daz

C eſt amicitia moralis que eſt v̄tus moralis: de qua determinatur in iſto libro ⁊ ſequenti: ⁊ poſito ꝙ amicitia ſit virtus moralis: credo ꝙ ſit v̄tus diſtincta ab oĩ alia v̄tute morali cõnexa tñ cũ qualibet v̄tute morali. Nã q̄lz v̄tuoſus amat amicitia que eſt ꝑꝑ bonũ honeſtũ ſuã ꝓpriã opationem: ⁊ amat opõnes v̄tuoſas alioꝝ ⁊ in eiſdẽ delectaṫ: qð nõ eẽt niſi q̄libet v̄tuoſus haberet amicitiã moralẽ. Et ẽt vr̃ non ſolũ ꝙ eſt v̄tus moralis: ſed ꝙ eſt optima ⁊ excellẽtiſſima v̄tus inter oẽs v̄tutes morales: ſicut charitas eſt excellentiſſima inter v̄tutes theologicas. Nã ſm ꝙ appet ꝑ ph̃m in iſto capl̃o p̄te ṗma ꝑticula 5ª. exiſtente amicitia nõ eſt opus iuſtitia: ſed exiſtẽte iuſtitia adhuc eſt opus amicitia: ⁊ ex hoc põt ſic argui. Illud quo habito nõ indigem⁹ alio eſt nobilius ⁊ melius q̄ illud quo habito indigemus alio: q2 illð eſt magis ſufficiẽs: ſed habita amicitia nõ eſt opus iuſtitia: ſed ecõuerſo. igiṫ amicitia eſt melior q̄ iuſtitia. Et

D cõfirmaṫ: q2 in oĩ etate ⁊ in oĩ fortuna indigem⁹ amicitia: vt p3 h̄ per ph̃m. igiṫ vr̃ ꝙ amicitia ſit ſimplr̃ melior q̄ iuſtitia: ⁊ h̄ loquẽdo de amicitia que cõprehendit taz amare q̄ amari. Amare eñz ſolũ nõ eſt ſimplr̃ meli⁹ q̄ iuſtũ facere: amari tñ vtilius eſt q̄ plurimis q̄ iuſtitiã recipere: q2 multi ſunt ſm iuſtitiaz digni ſuſpendio. Forſitã tñ iſta rõ de amicitia ⁊ iuſtitia ſolũ ꝯcludit ꝙ amicitia ſit vtilior q̄ iuſtitia: cũ h̄ tñ ſtat ꝙ iuſtitia ſit ſimplr̃ melior ⁊ honeſtior iuxta dictũ ph̃i 5° huius. [Iuſtitia eſt preclariſſima virtutũ.] Põt tñ ꝓbabilr̃ dici ꝙ iuſtitia nõ ſolũ eſt honeſtior q̄ amicitia: ſed ẽt vtilior: q2 iuſtitia eſt cõior ſe extendens ad oẽs hoies. Iudex eñz iuſtus põt per habitũ iuſtitie reddere vnicuiq̧ qð ſuum eſt: qð oĩbus vel multis eſt vtile: ſed amicitia eſt ad vnũ ſolũ vel ad paucos: ⁊ magis vtile eſt oĩbus vel pluribus ꝓdeſſe q̄ vni tñ: vel paucis. ℭ Dico tñ ꝙ ſi amicitia poſſet eſſe ita lata ⁊ cõis ſicut eſt iuſtitia: amicitia eſſet vtilior q̄ iuſtitia: ⁊ h̄ intellexit ph̃s

Amicitia vr̃ eſſe v̄.

Amicitia vr̃ eẽ cũ virtute.

Dubium.

Solutio.

Duplex amicitia.

cum dixit: ꝙ [Exiſtentibus amicis nihil opus eſt iuſtitia.] E Hoc eſt: ſi eſſet amicitia iter oẽs hoies: nõ eſſet opus iuſtitia. Sed hñs eſt ipoſſibile ſuppoſita magna multitudine hoium. vñ amicitia eſt vtilior paucis vt amicis q̄ iuſtitia: ſed iuſtitia eſt vtilior pluribus q̄ amicitia: ⁊ iõ iuſtitia eſt ſimplr̃ vtilior: vel poſſet ꝓbabilr̃ dici ꝙ amicitia ꝑfecta q̄ eſt ꝑꝑ bonũ honeſtũ: icludit oẽs v̄tutes morales: nec eſt poſſe amicitiaz eſſe ſine iuſtitia: ⁊ ideo Ar. determinat de amicitia ſeparatiz: q2 includit oẽm v̄tutẽ moralez: ⁊ ſuper oẽm v̄tutẽ moralẽ aliq̄d addit: ⁊ loquiṫ h̄ de amicitia acq̄ſita. Eſt aũt amicitia triplex .ſ. nãlis vt parentũ ad prolez: ⁊ eſt amicitia moralis acquiſita ex opibus: ⁊ amicitia ſupnaturalis a deo infuſa. Iſta tñ nõ determino: ſed relinquo iudicio ꝓfundius ſpeculantis: de iſto autem magis apparebit poſterius.

Triplex amicitia.

F ℭ Res eſt preterea ſũme neceſſaria in vita. Nemo enĩ habẽs cetera oĩa bona: ſine amicis expeteret viuere. Nã ⁊ locupletes ⁊ in ṗncipatu poteſtateq̧ conſtituti plurimũ amicis idigere vr̃. Quid .n. ꝓdeſt talis ꝓſperitas bñficio ſublato: qð q̄dẽ maxime fit in amicos: ac maxie cõmẽdaṫ. Aut quonã mõ ſine amicis cuſtodiri cõſeruariq̧ põt. Quo nãq̧ magis abũdat: eo magis ꝑiculis ſubiacet. In paupertate quoq̧ ceteriſq̧ calamitatibus: vnicũ eſſe cõfugium amici putanṫ. Iuuenibus ẽt cõferũt ad cõpeſcenda peccata. Et ſenibus ad obſequiũ atq̧ ad eos actus ꝑficiendos: quos ob imbecillitatẽ ipſi peragere nequeunt: ⁊ iis itẽ q̄ ſunt in ſtatu ad actiones honeſtas. Etenim ſi duo ſimul erãt intelligere magis atq̧ agere poſſunt.

G ℭ Adhuc maxie neceſſarium in vita: ſine amicis enim nullus vtiq̧ eligeret viuere hñs reliqua bona oĩa: etenĩ ditantibus ⁊ principatus ⁊ potentatus poſſidẽtib⁹ videṫ maxie amicis opus eſſe. Que enĩ vtilitas talis bone fortune ablato bñficio: qð fit maxie ⁊ laudabiliſſimũ ad amicos: vel qualr̃ vtiq̧ ſeruabiṫ ⁊ ſaluabitur ſine amicis. Quãto enĩ maior tanto minus ſecura. In inopia ⁊ reliq̄s infortunijs ſolũ exiſtimant refugium eſſe amicos. ℭ Et iuuenibus aũt ad ipeccabile: ⁊ ſenioribus ad famulatũ ⁊ ad defi cientiã actionis: ꝓpter debilitatẽ adiutorij. His q̄dẽ q̄ in ſũmo ad bonas actiones: ſimulq̧ duo venientes etenĩ itelligere ⁊ agere potentiores.

H ℭ Hec eſt 2ª ꝑticula ṗme p̄tis: in qua poniṫ rõ ſcd̃a. que talis eſt. Moralis ph̃s h3 cõſiderare de oĩbus laudabilib⁹ que ſunt neceſſaria ad vitã humanã: ſed amicitia eſt q̄dã laudabile neceſſariũ ad vitã humanã. igiṫ ⁊c̃. Maior p3: q2 moralis ph̃s tractat de his que ꝑtinẽt ad bñ viuere: ⁊ minor declaraṫ ꝑ hoc ꝙ amici ſunt neceſſarij hoĩ in oĩ fortuna ⁊ in oĩ etate. Sunt eñz neceſſarij diuitib⁹/inopibus/iuuenib⁹/ſenib⁹/⁊ adoleſcẽtib⁹: exiſtentibus eñz in bona fortuna ſicut diuitibus ⁊ ṗncipatus ⁊ p̄tates poſſidentib⁹ ſunt amici neceſſarij: qð p3 ex duob⁹. ṗmo ꝑꝑ vſuz hꝫ bonoꝝ fortune. Nulla enim eſt vtilitas bonoꝝ fortune ſi ex ipſis nulli bñ fiat: ſi enim nullus recipiat bñficiũ ex bonis fortune: vt ex diuitijs nulla erit vtilitas hꝫ bonoꝝ. Tunc aũt ⁊ maxie ⁊ laudabiliſſime fit bñficiũ ad amicos. igitur diuitibus neceſſarij ſunt amici q̄bus bñfaciant. 2° p3 ꝙ diuitibus amici ſunt neceſſarij ꝓpter ꝯſeruationẽ diuitiaꝝ:

I ⁊ h̄ bonoꝝ fortune q̄ nō pñt bn̄ ꝯſeruari ſine amicis:qm̄ bona fortune quāto eſt maior tāto eſt minus ſecura ⁊ plures inſidiatores h̄z. In inopia ēt exñtib⁹ ⁊ alijs infortunijs ſunt amici neceſſarij ad releuādū indigētiā:in inopia eniz exñtes exiſtimāt amicos eis neceſſarios ⁊ refugiū ſingulare:⁊ ſic appet φ in oī fortuna amici ſunt neceſſarij.[Et iuuenib⁹.] In oī etiā etate ſunt amici neceſſarij:iuuenib⁹.n. ſunt amici neceſſarij:vt cohibeanẽ a peccato:ſunt eniz ſ3 ſeipſos pni ad ꝯcupias delectationū a q̄bus eſt abſtinendū:nō ſunt eis amici neceſſarij dirigentes. Euſtratius dicit φ illud magis ꝓbat φ amicitia eſt qdđam bonū q̄ φ eſt neceſſariū. Senioib⁹ aūt ſunt amici neceſſarij ad famulatū ꝑꝑ defect⁹ corꝑales:q2 in actionibus ſuis deficiūt ꝑꝑ debilitatē. His ēt qui ſunt in adoleſcētia hoc eſt in ꝑfecta etate ſunt amici neceſſarij ad bonas actiones exequēdas:

K Duo eniz ſil' veniētes intelligere ⁊ agere potētiores:⁊ illō dictū dicit Euſtratius:duo ſil' venientes ⁊c̄. ſumptū eſt ab homero. Homer⁹ enī dicit illō eē dictū ex ꝑſona Ulyxis. qn̄ queſiuit Diomedē:vt cū illo collaboraret ad explorādū troianoꝝ exercitus.

Notandū ℭ Notādū ſm̄ Euſtratiū:φ cum ꝑhs dicit amicitiā eſſe neceſſariā:nō accipit neceſſarium ꝓ illo ſine quo nō eſt poſſibile viuere:ſ3 accipiẽ neceſſariū ꝓ illo ſine quo nullus eligeret viuere coꝝ q̄ ſ3 nām. Nullus eniz ſine ipſa eligeret viuere coꝝ qui nō corrupti ſunt ſm̄ nām:⁊ ſm̄ hoc poſſet maior huius rōnis eſſe iſta. Ad moralē pħm ꝑtinet ꝯſiderare de oīb⁹ ſine q̄b⁹ nullus hō ſm̄ nām eligeret viuere:amicitia eſt hō.igiẽ ⁊c̄.

ℭ Ineſſe ēt amicitia videẽ natura ei qđ genuit:ad id qđ eſt ortū ab eo:nō in oībus hoībus ſolū:ſ3 in plurimis ēt aīalibus ⁊ iis inter ſeſe q̄ ſunt eiuſde3 generis ⁊ hoīb⁹ maxie. Quapꝑ amatores hoīum laudam⁹. Cer-

L nere ēt q̄ſpiam poteſt ⁊ in ipſis erroribus:familiarem oēm hoīem homini atq3 amicum eſſe.

ℭ Naturaq3 ineſſe vr̄ ad id qđ genuit genito nō ſolum in hoībus ſed in volatilibus ⁊ plurimis aīaliu3. Et hijs qui vnius gētis ad inuicē:⁊ maxime hoībus:vn̄ ⁊ philantropos laudam⁹:videbit aūt vtiq3 aliq̄s ⁊ in erroribus vt familiare omnis homo oī homini ⁊ amicum.

ℭ Hec eſt 3ª ꝑticula ꝑme ꝑtis:in qua 3° ꝓbaẽ ꝯclō ſic. Illa que ſunt nālr̄ bona hoī in adiutoriū vite humane ſunt cōſiderāda a pħo morali.ſed amicitia eſt h̄ꝰ.igiẽ ⁊c̄. Maior ꝑ3:q2 ſcia moralis h̄3 tractare de oīb⁹ his q̄ ꝑtinent ad bn̄ viuere hoīs. Et minor declaraẽ ſic. Amicitia ineſt ſ3 nām

M gnāti ad generatū nō ſolū in hoībus:ſ3 ēt in volatilibus q̄ dum ⁊ cū magno labore diligētiā adhibent ad educationē p'l :⁊ idē eſt in alijs aīalibus. ℭ Euſtratius dicit φ ꝑhs accipit hic amicitiā cōīus pro amatione que eſt ꝑn⁰ vere amicitie:ſed nō eſt amicitia niſi in ſolis reamātib⁹. Eſt ēt amicitia nālis inter ea que ſunt vnius gentis:vt ab inuicē adiutoriū hēant:⁊ maxie eſt nālis amicitia oīum hoīu3 ad inuicē ꝑꝑ ſimilitudinē nāe ſpecifice:⁊ ideo laudamus philantropos.i.amatores hoīum:q2 īplent illud qđ eſt homini nāle:vt ꝑ3 in erroribus viarū:in q̄bus vnus homo reuocat aliū ab errore ſuo:quātūcūq3 ignotus ſit:ex quo ꝑ3 φ oīs homo aīal familiare ſit oī homini ⁊ amicum.

ℭ Ciuitates ēt amicitia cōtinent:⁊ legumlatores circa hanc magis q̄ circa iuſtitiam ſtudent:cōcordia nāq3 ſimile qđ amicitie eſſe videẽ. Hāc aūt maxie affectāt:ſeditionē aūt vt inimicā maxime expellunt.

ℭ Videẽ aūt ciuitates cōtinere amicitia:⁊ legiſpoſitores magis circa ipſa3 ſtudēt q̄ iuſtitia3.

Cōcordia eniz ſimile aliq̄d amicitie videẽ eſſe: hanc aūt maxime appetunt:⁊ contentione3 inimicam exiſtentem expellunt. N

ℭ Hec eſt 4.ª ꝑticula ꝑme ꝑtis:in qua poniẽ 4.ª rō que talis eſt. illud ꝑtinet ad ꝯſiderationē ꝑhi moralis:per qđ ciuitates in eſſe cōſeruanẽ:ſed amicitia eſt h̄ꝰ.igiẽ ⁊c̄. Maior ꝑ3:⁊ minor declaraẽ:qm̄ legiſlatores magis ſtudent ad amicitiā ꝯſeruādā inter ciues q̄ ad ꝯſeruādā iuſtitiā quā q̄nq3 ꝑtermittūt:puta in penis īfligēdis ne īter ciues diſcēſio oriaẽ. Hoc ēt ꝑ3 ꝑ h̄ φ ꝯcordia aſſilaẽ amicitie:quā cōcordiā legiſlatores maxie appetūt ⁊ ꝯtentionē ⁊ diſcordiā maxime expellunt quaſi inimicam ſalutis ciuitatis.

ℭ Et ſi ſint q̄dē amici:iuſtitia nō eſt opus. Sin v° ſint iuſti:indigent amicitia. Et id quod maxime iuſtu3 eſt: ad amicitiam attinet. O

ℭ Et amicis q̄dem exiſtentibus nihil opus eſt iuſtitia. Iuſti aūt exiſtentes indigent amicitia. Et iuſtoꝝ q̄dē maxime amicabile eſſe videẽ.

ℭ Hec eſt 5ª ꝑticula ꝑme ꝑtis:in qua poniẽ rō 5ª que talis eſt. Illud per qđ magis cōſeruanẽ ciuitates ⁊ ciues q̄ per iuſtitiā pertinet ad cōſiderationē moralis ꝑhi:ſed ꝑ amicitiā magis ꝯſeruanẽ ciuitates ⁊ ciues q̄ ꝑ iuſtitiā.igiẽ ⁊c̄. Maior ꝑ3:q2 ꝓpter hoc de iuſtitia cōſiderat ꝑhs moralis:q2 per iuſtitiā ꝯſeruanẽ ciuitates ⁊ ciues.igiẽ per locu3 a maiori.illud per qđ magis conſeruanẽ ciuitates ⁊ ciues q̄ per iuſtitiā magis pertinet ad cōſiderationē ꝑhi moralis. Et minor declaraẽ per hoc:q2 exiſtente amicitia nō eſt opus iuſtitia:ſed ecōuerſo. Si eniz aliqui ſint amici in nullo indigent inter ſe iuſtitia ꝓprie dicta:q2 habēt oīa quaſi cōia:ſed ſi ſint iuſti nihilominus indigent amicitia ad inuicē:vt ꝑ3 per ea que dicta ſunt de diuitibus ⁊ inopibus ⁊ iuuenibus ⁊ adoleſcentib⁹ ⁊ ſenibus ⁊ exiſtente iuſtitia indigent amicitia:⁊ iuſtoꝝ maxie videẽ eſſe amicabile.i.cōſeruatiuū ⁊ reparatiuū amicitie. Super iſtā lr̄am [Iuſtoꝝ P maxime vr̄ eſſe amicabile.] dicit Euſtratius:φ cu3 multe ſint ſpēs iuſti puta politicū.i.ciuile ⁊ paternum ⁊ dominatiuum. Hoꝝ maxie iuſtū eſt politicu3:qđ ſimile q̄dem eſt amicabili:ſm̄ equalitatē eniz eſt cōmunicatiuum:hoc eſt: amicabile vr̄ eſſe iuſtū politicū:q2 maxie videẽ eſſe iuſtū. Aliter exponit eandē lr̄am ſic. Forte aūt aliq̄s ſic accipiet: φ oīum iuſtoꝝ maxime iuſtum eſt ad amicos:ad hos maxime cuſtodiendum eſt vocata amicitia.

ℭ Non ſolū aūt neceſſariū eſt:ſed ⁊ honeſtū. Laudamus eniz eos q̄ amant amicos:copiaq3 amicoꝝ honeſtum eſſe putatur:⁊ quidam eoſdem viros bonos eſſe Q atq3 amicos putant.

ℭ Nō ſolū aūt neceſſariū eſt ſed ⁊ bonu3:philophilos eniz laudamus philophiliaq3 vr̄ aliq̄d bonoꝝ eſſe:⁊ quidam eoſde3 exiſtimant viros bonos eſſe ⁊ amicos.

ℭ Hec eſt 6ª particula ꝑme ꝑtis:in qua poniẽ rō 6ª que talis eſt. ꝑhs moralis nō ſolū h̄3 cōſiderare de his que ſūt neceſſaria ad vitam ⁊ ad cōmunicationē politicā:ſed etiā h̄3 conſiderare de bono laudabili ⁊ honeſto:ſed amicitia nō ſolū eſt qđdā neceſſariū ad vitā:ſed etiā eſt qđda3 bonū laudabile:igiẽ ⁊c̄. Minor ꝓbaẽ:q2 nos laudamus philophilos.i.amatores amicoꝝ ⁊ philophiliā.i.amicitiā tāq̄ aliq̄d de gñe bonoꝝ.vnde multis intātū vr̄ φ amicitia ſit bonū φ ipſi exiſtimant eoſdē eſſe viros bonos ⁊ amicos: vn̄ nō ſolū eſt ꝯſiderādū de ipſa amicitia:q2 eſt neceſſariū humane vite:ſ3 ēt q2 eſt qđdā bonū ⁊ honeſtū ⁊ laudabile.

ℭ Eſt aūt

A ¶ Eſt aūt cōtrouerſia de ipſa nō mediocris. Quidam enī ſilitudinē quādā eſſe poſuerunt: ⁊ ſiles eſſe amicos. Vñ ⁊ ſilem ad ſimilē pergere inquiunt: ⁊ monedulā ad monedulā: ⁊ ſimilia. Quidā cōtra figulos inter ſeſe oīs tales ingunt eſſe: ⁊ de his ipſis altius naturaliuſue perquirunt. Euripides qdem inquiens.

Cum eſt ſicca tellus: ipſa certe tum imbrem amat.
Cū turget ether: imber cum celum tumet.
Affectat vt telluris in ſinus cadat.

Heraclitus aūt cōtrariū dicēs eſſe cōducens: ⁊ ex differentib⁹ pulcherrimū cōcentū oriri: ⁊ per diſcordiā oīa fieri. Sed his cōtraria complures alij ſentiunt. Et Empedocles: q qdē ſimile appetere ſile dicebat. Na-
B turales igiᵗ dubitationes omittamus: nō enim ad hāc ſunt accōmodate cōſiderationem.

2ᵃ ps ca. ¶ Dubitanᵗ aūt de ipſa nō pauca: hi qdē enim quādā ſimilitudinē ponūt ipſā: ⁊ ſimiles amicos: vñ ſile aiunt ad ſile: ⁊ colonū ad colonū: ⁊ quecūq̄ talia. ¶ Alij aūt extra ꝯtrarietatem figulos oēs tales ad inuicē aiunt eſſe. ¶ Et de his ipſis ſupius querunt ⁊ nālius. Euripides qdē dicens deſiderare qdē pluuiā terrā ſiccatā: deſiderare aūt vernale celū impletū pluuia ca-
dere in terrā. Et Heraclitus ꝯtrariū ꝯferens: ⁊ ex differentibus optimā armoniā: ⁊ oīa ſ3 litē
C fieri. Econtrario aūt hijs alij ⁊ empedocles: ſimile enī ſile appetit. Naturalia qdē igiᵗ qōnū relinquanᵗ. Nō enī ꝓpria ꝑſentis intentionis.

¶ Hec eſt 2ᵃ pars pncipalis huius capli: in qua ponuntur quedā dubitationes de amicitia. ⁊ continet tres pticulas. In pᵃ pticula ponit vnam qōnē ⁊ oppōnes circa ipſā tā pħoꝝ moraliū q̄ nāliū: ⁊ nālia. i. qōnes nāles circa amicitiā relinquens. In 2ᵃ ibi[Quecūq̄ aūt ſunt humana.]narrat quales dubitationes ſunt hic determināde circa amicitiā ⁊ exēplificat ponendo duas dubitationes. In 3ᵃ particula ibi[Vnā qdē enī.]remouet quendā errorē. In pᵃ igitur pticula mouet iſtā dubitationē vtrū amicitia ſit ſimilitudo vel ꝯrietas: hoc eſt vtrū amicitia ſit rōne ſilitudinis vel rōne ꝯrietatis ⁊ diſſimulationis: ⁊ hoc eſt: vtrum amicitia ſit inter ſimilia vel inter diſſimilia ⁊ ꝯria: ⁊ circa hanc dubitationē narrat opiniones ꝯrias tam in reb⁹ hu-
D manis q̄ in rebus nālibus. Quidā enī dicunt ꝙ in rebus humanis amicitia eſt quedā ſilitudo ⁊ ſiles ſibiinuicē ſūt amici ſm illud ꝓuerbiū. Simile vadit ad ſile: vt colonus ad colonū ⁊ quecūq̄ talia: vt pꝫ in auibus: qꝛ quedā ſunt gregales vt corui ⁊ coloni. ⁊ Lincon. dicit ꝙ coloni eſt nomen auiū paruaꝝ garrulaꝝ ſe inuicē amantiū ⁊ ſocialiū. [Alij aūt.]Alia opio eſt huic ꝯria dicentiū ꝙ ſimile odit ſile: vt figulus figulū. inq̄ꝝ vnus īpedit lucrum alterius. Scōm Lincon. figulos vocat oēs tales qui ſunt ſiles contrarie ſe hñtes ad inuicē: inquātū enī figuli ſiles ſunt: ſm aūt ꝙ ad inuicem inuident ⁊ ſibi ad inuicē moleſti ſunt: ꝯſe ſe habent ⁊ cōtrarij ſunt: de hoꝝ ⁊ taliū inuidia ⁊ ad iuicē moleſtia. dicit Eſiodus verſu exametro in greco. Et figulus figulo moleſtus eſt ⁊ faber fabro. [Et d̄ his ipſis.] Narrat circa idē dubiū ꝯrias opiones in nālibus: ⁊ dicit ꝙ qdā inquirunt ſuperius. i. altius ⁊ magis nāliṫ dicentes ꝙ terra deſiccata d̄ſiderat pluuiā q̄ eſt humida q̄ſi amās ſuū ꝯriū: ⁊ celū vernale ipletū pluuia deſiderat cadere in terrā que eſt ꝯria. ſ. altitudini celi: vt dicunt qdā. Lincon. E
quātū ad iſtā ꝯrietatē inter celū ⁊ terrā dicit ꝙ celū impletū pluuia: ⁊ ſic humidū deſiderat cadere in terrā que eſt ſicca: ⁊ ſic videᵗ amicitia ex ꝯtrarietate ꝯſtitui. ⁊ Heraclitus dicit ꝯriū eſſe cōferēs ꝯrio ſm ꝙ dicunt medici ꝯria ꝯrijs curari. ⁊ dicit ꝙ ex differentib⁹ ⁊ ꝯrijs fit optima armonia. i. cōtēperātia. ⁊ dixit oīa fieri per litē que ex ꝯrietate eſt. Alij dixerūt ecōtrario: vt Empedocles ꝙ ſile appetit ⁊ amat ſuū ſile. Hanc dubitationē nō ſoluit hic pħs: vera aūt ſolō eſt hec: ꝙ ſimile ꝑ ſe appetit ⁊ amat ſuū ſile: per accidēs tñ qñq̄ odit ſuū ſimile: qꝛ nō odit ſm ꝙ ſile: ſed ſm ꝙ ꝯriū inquātū. ſ. īpedit lucrū ſuū: vt pꝫ in humanis de artificibus vt de figulis ⁊ fabris: ⁊ hēt ꝑ accidens appetit ſuū ꝯriū inquātū eſt cōferens ⁊ medicinale: ſicut pꝫ ex 7° huius. Sed qꝛ iſte opiniones vltimo poſite ſunt naturales: ideo ſunt relinquende: qꝛ nō ſunt ꝓprie preſen- F
tis intentionis.

¶ Que vō ſunt humane ⁊ ad mores affectuſq̄ ptinēt: eas conſideremus. Vt ſit ne inter oīs hoīes amicitia: an impoſſibile eſt prauos eſſe amicos: ⁊ vtrum vna ſpecies amicitie ſit: an plures.

¶ Quecūq̄ aūt ſunt humana ⁊ cōuenientia ad mores ⁊ paſſiones hic intēdamus: puta vtrum in oībus ſit amicitia: vel nō poſſibile malos exiſtentes amicos eſſe: ⁊ vtrum vna ſpecies amicitie eſt vel plures.

¶ Hec eſt 2ᵃ pticula ſcōe ptis: in qua narrat q̄les dubitationes ſunt hic determināde: ⁊ dicit ꝙ quecūq̄ dubia ſūt G
humana ⁊ cōuenientia ad mores ⁊ paſſiones: vt que ſunt circa mores ⁊ paſſiones humanas ſunt h̄ determinanda: ⁊ ponit dubia ꝑ exemplis. pᵐ eſt vtrū inter oēs hoīes poſſit eſſe amicitia vel nō. Videᵗ enī ꝙ inter malos non poſſit eſſe amicitia. ſcōa eſt dubitatio vtrum ſit ſolum vna ſpecies amicitie vel plures.

¶ Qui nāq̄ vnā eſſe putant: qꝛ magis eſt atq̄ minus: nō ſufficienti argumēto ducunᵗ. Nā ⁊ que ſunt diuerſa ſpē magis ſūt atq̄ minus. S3 de his antea dixim⁹.

¶ Vnam quidem enī exiſtimantes: qm̄ recipit magis ⁊ minus nō ſufficiēti crediderūt ſigno. Recipiunt enī magis ⁊ minus ⁊ altera ſpecie: dictum eſt autē de ipſis ſuperius.

¶ Hec eſt 3ᵃ pticula ſcōe ptis: in qua circa illud 2ᵐ dubiū remouet errorē qui fuit talis. Dixerunt enī qdā ꝙ tm̄ eſt H
vna ſpēs amicitie. Et rō hui⁹ opionis fuit: qꝛ amicitie ſunt cōparabiles ſ3 magis ⁊ minus. Dicimus enī ꝙ amicitia honeſti melior eſt q̄ amicitia vtilis: ⁊ illa que differūt ſpe nō differūt ſm magis ⁊ minus. Iſtum errorem remouet pħs. d. ꝙ ſic dicentes nō crediderūt ſufficienti ſigno. nā diuerſa ſpecie recipiūt magis ⁊ minus. nā actus ⁊ potētia differūt ſpē: ⁊ ēt ſubā ⁊ accñs. ⁊ tñ actus eſt melior q̄ potētia ⁊ ſubā eſt melior accñte. Euſtratius dicit h̄ ꝙ Ar. non querit h̄ vtrū ſint plures ſpecies amicitie: vt ſub vno gñe ordinate: qꝛ in pluribꝰ ſpēb⁹ amicitie ſolū eſt nomen cōe ⁊ equocum amicitia. ¶ Sed tūc dubitat: qꝛ recipe magis Dubium.
⁊ minus eſt ſufficiēs ſignū nō eſſe equocū amicitia: qꝛ ſm equiuoci nō fiūt opiones: vt pꝫ ex 7° phyſicoꝝ. ⁊ ex pᵒ topicoꝝ. ¶ Ad illud dubiū rñdet Euſtrati⁹. d. ꝙ nō eſt difficile oſtēdere magis ⁊ minus in multipliṫ dictis: ens enī di multipliṫ: ⁊ tñ ſubā eſt magis ens q̄ accñs: qꝛ ens ſeu eē ineſt accñtib⁹ pp ſubam. Dicit igiᵗ ꝙ hoc accidit. ſ. ꝙ ſm multipliṫ dictū dicaᵗ aliqd ſm magis ⁊ min⁹: cū multipliṫ

3 dicta ab eodẽ ad idẽ ſunt. hoc eſt cũ illud multiplr dictuʒ
dĩ de vno ꝑ cõparationẽ ⁊ ſilitudinẽ ad aliud: ꝗ̃o ens dĩ de
accidẽte ꝓꝑ habitudineʒ quã accñs hʒ ad ſubam: ⁊ ſic eſt
amicitia. Nã ſm ſilitudinẽ amicitie bonoꝝ relique diſpo
ſitiones dicunt̃ amicitie: ⁊ ab hac amicitia que eſt bonoꝝ
relique amicitie hñt hoc nomen amicitia ſm ꝙ poſterius
Notandũ videbit̃. ¶ Intelligendũ ꝙ Euſtratius in ꝓpoſito ꝑ equi
uocũ itelligit analogũ: qḋ ſi ſit eguocũ nõ ẽ eguocũ penes
p̃m modũ equiuocationis: ſed penes modũ 2m: ens nõ eſt eq
uocũ penes p̃m modũ equiuocatiõis: ſed eſt analogũ. ⁊ 2m
equiuocũ penes p̃mũ modũ equiuocatiõis nõ ſunt cõpa
rationes ſm magis ⁊ minus: nec ſm equale.

Dubium. Circa iſtud capl̃m dubitat̃ vtrũ amicitia ſit vtus di
ſtincta ab alijs vtutib⁹ moralib⁹. Videt̃ ꝙ nõ:
p̃o rõ qꝛ ſi ſic ꝓhs determinaſſet de ea in 4º hui⁹: qḋ tñ non fe
2a rõ cit. ¶ Itẽ oĩs vtus moralis eſt in ptãte hoĩs: vt pʒ ex 3º hu
ius: ſed amicitia nõ eſt in ptãte hoĩs: qꝛ ad h̃ ꝙ aliqs hẽat
K amicitiã opʒ ꝙ redamet̃: ſed nõ eſt in ptãte hoĩs ꝙ reda
3a rõ met̃ ab alio. g̃ ⁊c̃. ¶ Itẽ illud qḋ ꝯſeq̃t ad oẽs vtutes nõ
eſt vtus: qꝛ nihil cõſequit̃ ad ſeipſuʒ: ſed amicitia ꝯſequit̃
ad oẽs vtutes qꝛ qlibʒ vtuoſus amat quẽcũqʒ vtuoſuʒ ꝓꝑ
In oppm bonũ honeſtũ. g̃ ⁊c̃. ¶ In oppm: hitus laudabilis ponẽs
mediũ in paſſionib⁹ ⁊ opõnib⁹ circa quas ꝯtingit eẽ ſuper
abũdãtiã ⁊ defectũ vĩ eſſe vtus moralis: vt pʒ in 2º hui⁹: ſʒ
amicitia eſt hitus laudabilis: vt pʒ ex libro 8º. ponit etiam
mediũ circa paſſionẽ amoris circa quas cõtingit eſſe ſuꝑ
abũdãtiã: vt pʒ ex quodã noĩato ſatyro q̃ pro amore queʒ
habuit ad p̃rem: patre mortuo interfecit ſeipſuʒ: igit̃ ami
citia que ponit mediuʒ circa paſſionem amoris eſt vtus.
Solutio. Amicitia dĩ duplr. ¶ Circa iſtud dubiũ eſt intelligẽdũ ꝙ amicitia dĩ duplr:
cõiter ⁊ ꝓprie: amicitia cõiter accepta extendit ſe ad oẽm
inclinationẽ in bonũ ⁊ cõueniẽs appetẽti: ⁊ ſic loquẽdo de
amicitia eſt cõis inaïatis: ⁊ tam nõ cognoſcẽtib⁹ q̃ȝ cogno
L ſcẽtib⁹: ⁊ ſic dĩ ꝙ terra diligit terrã ⁊ aqua aquaʒ: ⁊ oẽ ſile
diligit ſuũ ſile. Amicitia võ ꝓprie accepta ſolũ ineſt rebus
hñtibus cognitionẽ: ⁊ hɔ amicitia q̃dã eſt minus ꝓprie di
cta ⁊ quedã dĩ magis ꝓprie. Amicitia minus ꝓprie acce
Duplex amicitia ꝓprie dicta. pta ineſt aĩalibus irrõnabilibus: ſʒ amicitia magis ꝓprie
dicta ſolũ ineſt hoĩbus ⁊ hec vocat̃ amicitia humana ⁊ ta
lis eſt duplex. Quedã q̃ cõſiſtit in ſolo actu interiori appe
titus quo qs vult amici bonum ſiſtendo in ſolo velle nihil
exteri⁹ oꝑando vel volẽdo exteri⁹ oꝑari: apponẽdo labo
res vel expenſas ad hoc ꝙ illi quẽ ſic amat eueniat hɔ bo
nũ: ⁊ hec amicitia vocat̃ beniuolẽtia ſeu amor. Alia ẽ ami
citia humana q̃ nõ ſolũ cõſiſtit in actu interiori quo amic⁹
nõ ſolũ vult bonũ amico: ſʒ etiã oꝑat̃ exterius apponẽdo
Triplex amicitia q̃ ad act⁹ exteriores. de ſuo: ad hoc ꝙ ei quẽ amat eueniat bonũ: ⁊ talis amici
tia eſt triplex. quedã ꝓꝑ bonũ vtile: q̃dã ꝓꝑ bonũ delecta
bile: ⁊ q̃dã ꝓꝑ bonũ honeſtũ. ⁊ de amicitia 3º mõ accepta
M eſt dubitatio inducta: qꝛ manifeſtũ eſt ꝙ ſolũ beniuolẽtia
non eſt vtus nec amicitia ꝓꝑ vtile: aut ꝓꝑ delectabile eſt
vtus: ſed de amicitia que eſt ꝓꝑ honeſtũ eſt dubitatio vtꝝ
ſit virtus vel non. Dico ꝙ talis amicitia eſt duplex: q̃dam
Duplex ꝓꝑ honeſtum amicitia. eſt talis amicitia ꝓꝑ bonũ honeſtũ ſeu ꝓꝑ vtutẽ quã amãs
exiſtimat eſſe in amato abſqʒ h̃ ꝙ ſit affectio mutua: ma
nifeſtũ võ ẽ ꝙ multi viri vtuoſi ⁊ ſancti frequẽter diligũt
aliquos quos credũt eẽ vtuoſos abſqʒ h̃ ꝙ redament̃ ab
eis. Alia eſt amicitia q̃ eſt affectio mutua ꝓꝑ bonuʒ vtutis
Con° rñ ſalis. quã ꝓhs deſcribit in ca° ſequẽti: ⁊ mihi vĩ ꝙ vtraqʒ ami
citia q̃ eſt ꝓꝑ bonũ honeſtũ eſt vtus moralis diſtincta ab
alijs vtutib⁹ moralib⁹: de qb⁹ determinat̃ in 4º hui⁹: ⁊ h̃
põt ꝓbari tripl̃r. Pmo ſic. Habitus laudabilis ꝑ ꝯſuetudi
p̃a pbõ. nẽ acq̃ſit⁹ q̃ põt amitti ſine alijs vtutib⁹ eſt vtus ſpẽalis di
ſtincta ab alijs vtutib⁹: ſʒ vtraqʒ amicitia q̃ eſt ꝓꝑ bonum
honeſtũ eſt hɔ. g̃ ⁊c̃. Minor declarat̃ qꝛ amicitia eſt ꝑ cõ

ſuetudinẽ acq̃ſita. Et hoc pʒ per ꝓhm q̃ dicit ꝙ amicitia N
indiget tẽpore ⁊ cõſuetudine: qḋ ẽt experimẽtalr appet. nam
hõ vtuoſus nõ ſtatiʒ a p̃n° eſt ſic diſpoſit⁹ ꝙ ei ſit delecta
bile exercere oꝑa amicabilia erga amicũ: ſed talis diſpoſi
tio ꝯſuetudine acq̃rit̃ ⁊ firmat̃: p̃mo eniʒ aliqs ꝓꝑ bonum
honeſtũ diligit iꝑfectius: ſed ꝑ frequẽtiã actuũ amandi
poſt modũ ꝑfectius diligit vt qlʒ põt experiri in ſeipſo: ꝙ ẽt
amicitia poſſit ꝑdi ſine alijs vtutib⁹ pʒ: qꝛ per ꝓhm diu
turna abſentia obliuionẽ facit ⁊ diſſoluit amicitiaʒ: ⁊ per
ꝯñs põt diſſolui ⁊ ꝑdi remanẽtib⁹ alijs vtutib⁹: eſt ẽt ami
citia habitus laudabilis: qꝛ reſpicit bonũ honeſtũ: ⁊ eſt ne
ceſſaria in oĩ fortuna ⁊ in oĩ etate: ſicut dicit ꝓhs. 2° ꝓbat̃ 2°
idẽ ſic. Ad nihil magis ſtudẽt legiſlatores q̃ȝ ad vtutẽ: qꝛ
intentio eoꝝ p̃ncipalr eſt ciues bonos facere: ſʒ legiſlato
res magis ſtudent circa amicitiã q̃ȝ circa iuſticiaʒ: vt dicit
ꝓhs: nã exĩte amicitia nõ eſt opus iuſtitia: ſed eẽ̃uerſo. O
3° ꝓba̅ idẽ auctoritate Euſtratij q̃ dicit ſic. Eſt eniʒ ami 3°
citiã vnã vtutẽ dicere ſicut fortitudinẽ ⁊ tẽperãtiã ⁊ alias
Inſtantia ſolutio. vtutes morales. ¶ Et ſi dicat̃ ꝙ amicitia q̃ eſt bonuʒ ho
neſtũ nõ eſt vtus niſi ſit mutua ſicut vĩ ꝓhs dicẽ. ¶ Dõʒ
ꝙ nõ oĩs amicitia que eſt vt⁹ req̃rit viciſſitudinẽ amãdi:
nã charitas dĩ ſupnãlis q̃ eſt ꝑfectior oĩ vtute morali non
requirit mutuitatẽ: Chrĩs eniʒ dilexit charitatiue eos q̃ eũ
interfecerũt: ⁊ tñ nõ fuit amicitia eẽ̃uerſo. vnde amicitia
quã ꝓhs poſteri⁹ deſcribit nunq̃ȝ vel raro inuenit̃: vt po
ſterius videbit̃. ¶ Ad p̃mã rõnẽ p̃ncipalẽ dõm ꝙ nõ ſe
Ad p̃m rõnem. quit̃: amicitia eſt vtus moralis. g̃ de ea eſt determinãduʒ
in 4º hui⁹. nã virtus heroyca eſt vtus moralis: ⁊ tñ nõ de
Ad 2m terminat̃ de ea in 4º hui⁹. ¶ Ad aliud dõm ꝙ amicitia q̃
eſt ſine mutua viciſſitudine amãdi eſt in ptãte hoĩs: ſʒ ami
citia mutua nõ eſt totalr ſʒ p̃ticulr̃ eſt in ptãte huius hoĩs
Ad 3m P ſed in ptãte duoꝝ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ amicitia ꝯſequit̃
oẽs vtutes alias ab amicitia: ſed nõ cõſeq̃t̃ oẽm vtutẽ ⁊c̃.

Capitulũ ſecundũ in quo ſoluit̃ hec queſtio. quid eſt amicitia. inueſti gando diffinitionem eius.

¶ Patebũt aũt hec fortaſſe ſi ipſuʒ amabile fuerit no
tũ. Nõ eniʒ oẽ q̃ḋuis amatur: ſed ipſuʒ amabile. Hoc
aũt aut bonũ: aut iucũdũ: aut vtile eſt. Atqʒ id vtile vi
debit̃ eẽ ꝑ qḋ efficit̃ aliqḋ bonũ: aut voluptas: quare
ſit vt amabilia ſint ipſuʒ bonũ iucundũ vt fines.

Porte aũt vtiqʒ de ipſis fiet manife Caput 2m p. tra. 8 li. ethi.
ſtũ cognitio amabili: videt̃ eniʒ non
eſſe amari: ſʒ amabile. ¶ Hoc aũt eẽ p̃a ps ca.
bonũ aliqḋ vel delectabile vel vtile:
videt̃ aũt vtiqʒ vtile eſſe per qḋ ſit bonuʒ aliqḋ Q
vel delectatio: q̃re amabilia qdeʒ vtiqʒ erunt ⁊
bonũ ⁊ delectabile vt fines.

Iſtud eſt 2m caplm: in quo ꝓhs inueſtigat diffõnẽ Scđi ca. diuiſio in duas ꝑtes p̃n.
amicitie. ⁊ ꝯtinet duas ꝑtes p̃ncipales. In
p̃ma inueſtigat genus amicitie. In 2a ibi ⌊ Tribus aũt en
tibus. ⌋ inueſtigat dĩas ponẽdas in diffõne amicitie. Pria
pars cõtinet duas ꝑticulas. In p̃a inueſtigat obiectũ ami
citie. ſ. amabile ⁊ ipſuʒ diuidit. In 2a ꝑticula ibi ⌊ Utrũ igit̃
bonũ. ⌋ mouet ⁊ ſoluit vnũ dubiũ. In p̃ma igit̃ ꝑticula in
ueſtigat obʒ amicitie qḋ eſt amabile ⁊ ipſuʒ diuidit. Dicit
igit̃ p̃mo ꝙ cognito amabili erit manifeſtuʒ de ipſis. ſ. de
ſpẽbus amicitie: nõ eniʒ amat̃ qḋcũqʒ: ſʒ amabile eſt illḋ
qḋ amat̃: ⁊ ita pʒ ꝙ amabile eſt obm amicitie. Illud eniʒ
eſt obiectũ amicitie circa qḋ ſolũ hʒ amicitia ſuã oꝑõneʒ.
⁊ põt hic poni ꝯ̃ 2° huius libri. ꝙ ꝓpriũ obm amicitie eſt 2° ꝯclo
amabile: que ꝓbat̃ ſic. Illud eſt obm amicitie circa qḋ ⁊ hui⁹. 8. li.

A ſolū illō circa qō amicitia hʒ ſuā operationē ꝓpriā qō eſt amare: ſʒ amabile eſt illud circa qō ſolū hʒ amicitia ſuam opōnē ꝓpriā qō eſt amare: qꝛ tm̄ amabile amaẜ. igiẜ ꝓpriū obm̄ amicitie eſt amabile. ℂ Intelligēdū ꝙ amabile eſt obm̄ adequatū amicitie: ꝛ h̄ ꝓbat hec rō. Naʒ illud eſt obm̄ adequatū alicuiꝰ hitus vel potentie: circa cuiꝰ qōlibet cōtētū hitus vel potētia hʒ opōnē ꝛ circa nihil aliud ꝙ̄ circa ipm̄ vel cōtētū ſub ipſo: ſed circa oē amabile pōt amicitia hr̄e opōneʒ. Oē enim amabile pōt amari: ꝛ circa nihil aliud ꝙ̄ circa amabile pōt amicitia hr̄e opōnē. Naʒ ſicut ens eſt obʒ adequatū itellectꝰ: qꝛ oē ens eſt intelligibile ꝛ nihil eſt intelligibile niſi ens: ſic amabile eſt obm̄ adequatū amicitie: qꝛ oē amabile pōt amari ꝛ nihil pōt amari niſi amabile. Et iſto mō viſibile eſt obm̄ adeq̄tū viſus: ꝛ guſtabile guſtus: ꝛ itelligibile itellectꝰ: ꝛ ſic ō aliys. ⌊ Hoc

Notandū obiectuʒ adequatū amicitie ē amabile.

B autē eē boᵐ. ⌋ Amabile qō eſt obʒ amicitie diuidiẜ in tria. ſ. in bonū: hoc eſt in bonū honeſtū: delectabile ꝛ vtile. Oē. n. amabile vel eſt bonū honeſtum: vel delectabile: vel vtile. Bonū amabile ꝛ bonū honeſtū ꝛ bonū delectabile ſūt ꝑꝑ ſe amabilia tanꝙ̄ fines: ſʒ vtile eſt amabile ꝑꝑ aliud. Naʒ per boᵐ vtile deueniẜ ad delectabile: ꝛ ēt ad boᵐ honeſtū.

Dubᵐ pᵐ ℂ Euſtratius dubitat hic de hac diuiſione amabilis in bonū ꝛ delectabile ꝛ vtile: qꝛ hec diuiſio eſt gn̄is ꝫ ſpēm vel ſaltē diuiſio cōis ꝫ vnū cōtentū ſub eo. vñ hec diuiſio eſt ſilis huic diuiſioni: vt ſi qͥs dicat hoc qdē eē aial hoc qdem hoīem. vel huic diuiſioni. hoc qdē ens hoc qdē ſubaʒ: que diuiſio nō valet: qꝛ ſupius nō diuidiẜ ꝫ inferiꝰ: ꝛ delectabi

Solutio. le ꝛ ēt vtile eſt ꝯtentū ſub bono. ℂ Ad illō rn̄det ꝙ Phs nō diuidit h̄ bonū cōe cōtra vtile ꝛ delectabile: ſʒ accipit ꝓprie. ſ. pro illo ſolo qō ſm̄ ſeipm̄ eſt eligibile ſiue ſit finis vltimus. ſ. felicitas: ſiue ſit qō per ſe ordinaẜ ad felicitatez

C

Dubᵐ 2ᵐ cuiuſmodi ſunt ſanitas ꝛ ſenſuū ꝑſpicacitas ꝛ vtus: hec enī ꝛ ꝑꝑ ſeipſa ſūt eligibilia ꝛ ꝑꝑ felicitatē. ℂ Adhuc dubitaẜ ſuꝑ hoc qō dicit ꝙ vtile eſt eligibile alteriꝰ grā. hoc enim nō vr̄ verū: qꝛ pecunie ꝛ diuitie ſunt bona vtilia ꝛ ſūt ſimplr̄ bona ꝛ ſm̄ ſe eligibilia. Et cōfirmaẜ: qꝛ appetitꝰ ſolius finis creſcit in īfinitū: vt pʒ ex p̄mo politice: ꝛ appetitꝰ pecunie creſcit in infinitū: vt dī ibidē. igiẜ pecunia q̄ eſt boᵐ vtile eſt finis: ꝛ ꝑ ꝯñs per ſe eligibilis tanꝙ̄ finis: ſicut delectatio ꝛ bonū honeſtū: cuius ꝯͣriū dicit hic Phs. ſ. vtile

Solutio. eſt amabile alterius grā. ꝛ bona. ſ. honeſtum ꝛ delectabile ſunt ꝑ ſe amabilia vt fines. ℂ Ad illud dubiū de diuitijs dicit Euſtratius. ꝙ diuitie ſunt per ſe bonoꝝ ꝛ ꝑ ſe eligibiliū: ꝛ ſilr̄ cū h̄ ſunt de numero eligibiliū ꝑꝑ alteꝝ. Sunt. n. bone ſimplr̄: qꝛ bn̄ ꝛ ſm̄ nām diſpoſito. ſ. vtuoſo ſūt inſtrā ad bonas opōnes: ꝑꝑ alterū aūt ſunt eligibiles: qꝛ eligimꝰ

D diuitias ꝑꝑ vſuʒ qui ab ipſis eſt: ꝛ ita ſtant ſil ꝙ ſunt ſʒ ſe

Pecunia accipiẜ 2ʳ. eligibiles: ꝛ tn̄ ſunt alterius grā eligibiles. ℂ Ad illud qō dī ꝙ appetitus pecunie creſcit in īfinitū. Dico ꝙ pecunia pōt accipi dupl̄r: vel tanꝙ̄ finis vel tanꝙ̄ illud qō eſt ad finē. Si pecunia appetaẜ tanꝙ̄ finis: nūc appetitus pecunie creſcit in infinitū: qꝛ appetitus finis creſcit in infinitū: ſʒ ſic nō appetiẜ. ſ. tanꝙ̄ finis niſi ab habente appetitū peruerſuʒ ꝛ rōnē corruptā. vñ raro ꝛ a paucis appetitur pecunia tanꝙ̄ finis. Si vō pecunia appetaẜ tanꝙ̄ illud qō eſt ad fineʒ ꝛ ſolū ꝑꝑ finē: ſic appetitus pecunie nō creſcit in infinitū. vbi grā. Si indigeā caligis quas poſſuʒ hr̄e ꝓ duobꝰ ſolidis ſolū appetā duos ſolidos ꝓ caligis emēdis: habitis duobꝰ ſolidis ceſſat appetitꝰ pecunie nec creſcit appetitus vltra. Qō aūt dī ꝙ delectatio eſt ꝑ ſe amabilis tāꝙ̄ finis: ꝛ bonum vtile nō: hoc nō eſt ꝑꝑ hoc ꝙ delectatio ſit finis ſimplr̄: ſʒ qꝛ plures magis ponunt finē vltimū quē intendunt in delectatiōe ꝙ̄ in bono vtili: vtputa l diuitijs vel in pecunia: iō magis dicit Phs ꝙ delectatio eſt amabilis vt finis: ꝙ̄ ꝙ pecunia vel aliō boᵐ vtile eſt amabile vt finis.

ℂ Utrū igiẜ ipſuʒ bonū ament hoīes: an id qō ipſis eſt bonū. Diſcrepant. n. nōnūꝙ̄ hec. Silr̄ ꝛ ipſuʒ iucundū. Uideẜ aūt id qſqʒ amare: qō bonū eſt ſibi. Et eſſe ſimplr̄ qdē amabile ipſuʒ bonum. Unicuiqʒ aūt id qō eſt vnicuiqʒ bonū. Amat aūt qſqʒ nō id qō eſt ſibi bonū: ſed qō apparet: neqʒ qcꝙ̄ id refert. Erit enim ipſum amabile apparens. E

ℂ Utꝛ igiẜ bonū amāt vel qō ipſis bonū: diſſonāt eniʒ qn̄qʒ h̄: ſilr̄ aūt ꝛ circa delectabile ipʒ. ℂ Uideẜ aūt ꝛ ꝙ ipſi bonuʒ amare vnuſqſqʒ. ꝛ eē ſimplr̄ qdē bonū amabile: vnicuiqʒ aūt ꝙ vnicuiqʒ. Amat aūt vnuſqſqʒ nō ens ipſi bonū ſed apparens: differt autē nihil: erit enim amabile apparens. F

ℂ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula p̄me ꝑtis: in qua ponitur ꝛ ſoluiẜ vna dubitatio q̄ querit. Utrū hoīes ament illud qō eſt ſimplr̄ bonū vel illud qō eſt eis bonū: ꝛ idē eſt dubiū de delectabili. Iſta. n. qn̄qʒ diſſonant. Simplr̄ aūt bonū eſt illud qō eſt bonū hn̄ ꝛ ſm̄ nām diſpoſito: bonū aūt alicui qn̄qʒ eſt illud qō eſt ei bonū ꝑ p̄ter nām diſponiẜ. vbi grā. qō eſt ſanū corꝑi diſpoſito ſm̄ nām eſt ſimplr̄ ſanū: ꝛ qō eſt egrotanti corpori ſanū eſt alicui ſanum ꝛ non ſimplr̄: vt inciſio vſtio ꝛ relique medicine: ꝛ ita eſt de amabili ꝛ delectabili ꝙ qōdā eſt ſimplr̄ tale: ꝛ qōdā nō ſimplr̄ ſed alicui. vñ nō ſemꝑ qō ſimplr̄ eſt melius eſt melius cuicūqʒ: qm̄ ſimplr̄ eſt melius philoſophari ꝙ̄ ditarinō tn̄ īdigenti. ℂ Sciēduʒ ſm̄ Euſtratiū ꝙ nō eſt ſic de malo ſicut de bono. Nā *Notandū* qō aliqn̄ ſimplr̄ eſt malū, eſt bonū alicui: vt egritudo ꝛ inopia: multis eniʒ qn̄qʒ malitiā abſtulerūt he. ſ. egritudo ꝛ inopia. hec Euſtratius. ⌊ Uideẜ autē qō ꝛ ipſi. ⌋ Dubitatio ꝓpoſita ſic ſoluiẜ ꝙ vnuſqſqʒ vr̄ amare qō eſt ſibi bonū. G nā queliʒ potētia ferẜ in obm̄ ſibi ꝓportionatū: nec obſtat illud. ſ. ꝙ vnuſqſqʒ amat qō ſibi apparet bonum ꝛ nō qō alicui appꝫ eſſe bonū eſt ſibi bonū. igiẜ non qlibet amat illud qō eſt ſibi bonū. Iſtud nō obſtat: qꝛ nō refert quātū ad ꝓpoſitū alicui bonū ꝛ apparēs ſibi bonū. vñ in ꝓpoſito per bonū alicui itelligimus illud qō appꝫ ſibi bonū: ꝛ ita poterimus dicere ꝙ amabile eſt illud qō apparet bonuʒ. vñ ſi bonū ſit obm̄ adequatū voluntatis quātū ad actū volendi: vt dicūt qdā: opʒ ꝙ per bonū intelligaẜ apparēs bonū: nihil eniʒ eſt volitū niſi qō apparet bonū: ꝛ oē qō apparet bonū pōt eſſe volitū. ℂ Et intelligo ꝑ apparēs bonuʒ: qō apparet eſſe bonū ſiue ſit bonū in rei veritate ſiue nō: dū tn̄ apparet bonū. vñ in ꝓpoſito apparētia nō excludit exiſtentiā: ꝛ que dicta ſunt de amabili eadeʒ debent dici de delectabili: qō enim ſimplr̄ eſt delectabile eſt ſimplr̄ amabile: ꝛ qō ē alicui delectabile eſt alicui amabile. ℂ Ex dictis apparet ꝙ amabile eſt illud qō eſt bonū itelligēdo vt predictum eſt: ideo amicitia eſt beniuolentia: ꝛ ſic inueſtigatur genus amicitie qō eſt beniuolentia. Si eniʒ amabile ſit bonuʒ: ita ꝙ hoc qō eſt per ſe amabile eſt bonum: oportet ꝙ amicitia ſit beniuolentia. H

ℂ Cū itaqʒ tria ſint ea ꝓpter que hoīes amant: circa beniuolētiā qdē inaiataꝝ rerum nō diciẜ amicitia: qppe cū nō ſit reciprocus amor: neqʒ voluntas boni illarū. Eſt eniʒ ridiculum forſitā: vino bonū quēpiam velle. Qō ſi vult: ſaluum illud vult eſſe: vt habeat ipſe: at oportere aiunt amico bona illius grā velle. Eos autē qui hoc mō volūt bona: beniuolos dicunt: ſi nō ideʒ ꝛ ab illo fiat. Mutuā nā beniuolētiā amicitiā eē dicūt.

3 2ª ps ca. ℂ Tribus aūt entibus pp̄ que amant̄: inaīatoꝝ q̄dē amatio nō dr̄ amicitia: nō eſt enī redamatio. ℂ Neq̄ʒ volūtas illoꝝ boni: ridiculū enim forte vino velle bonū: ſed q̄dē ſaluari vult ipm̄ vt ipſe hēat. Amico autē aiunt opoꝛtere bona velle ipſius gr̄a: volentes aūt ſic bona beniuolos dicunt: ſi nō idem ꝛ ab illo fiat. Beniuolentiam enim cōtrapaſſis amicitiā eſſe.

ℂ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl̄i: in qua inueſtigato gn̄e amicitie inueſtigat ei⁹ dr̄ias q̄ ſūt due. ſ. mutua ꝛ nō latēs: ꝛ ꝯtinet hec ps duas ꝑticulas. In pᵃ declat p̄mā dr̄iā amicitie. ſ. ꝙ eſt mutua. In 2ª ibi [Uel apponēdū nō latentē.] addit dr̄iā ſcḋā. P̄mo igit̄ oñdit ꝙ amicitia nō eſt q̄cūq̄ʒ beniuolētia ſʒ mutua: ꝛ hec eſt ꝯ 3ª hui⁹ libri q̄ ꝓbat̄ dupl̄r.
K 3ª 2clo hui⁹. 8. li. P̄rio ſic. Amicitia in q̄ eſt redamatio ē amicitia mutua: redamatio enī ſolū eſt vbi amans redamat̄: h̄ eſt amat̄ ab eo quē amat: ſʒ in oī amicitia eſt redamatio. igit̄ oīs amicitia eſt mutua. Maioꝛ eſt manifeſta ꝛ minoꝛ declat̄ ꝑ h̄ ꝙ amatio q̄ inaīata vt vinū ꝛ aurū dr̄r amari, nō eſt amicitia. ꝛ hui⁹ nō eſt alia cā: q2 in tali amatiōe nō eſt redamatio. igit̄ ad oēʒ amicitiā reqrit̄ redamatio. Q2 aūt amatio q̄ inaīata dr̄r amari nō ſit amicitia ꝓbat̄ dupl̄r. p̄ ꝑ h̄ ꝙ in tali amatiōe nō eſt redamatio: q2 inaīata q̄ amant̄ non redamāt. [Neq̄ʒ volūtas illoꝝ boni.] 2ª ꝓbat̄ ſic. Inaīata nō amam⁹ pp̄ ſeipſa ſʒ pp̄ nos: nō enī volum⁹ aliquod bonū ieſſe vino pp̄ vinū: hō. n. vult vinū ꝯſeruari pp̄ ſeipʒ ꝛ nō pp̄ vinū: ꝛ h̄ eſt ꝯ rōnē amicitie: q2 opʒ amicum velle bonū amico pp̄ ipʒ amicū: iō amatio q̄ hō amat vinū non eſt amicitia. vn̄ poſſet rō ſic foꝛari. oīs amicitia eſt q̄ volumus bonū amico pp̄ ipʒ amicū: ſʒ amatio q̄ amant̄ inaīata
L nō eſt amatio q̄ volum⁹ boⁿ inaīato pp̄ ipʒ inaīatū. igitur talis amatio nō eſt amicitia. Minoꝛ huius rōnis ponit̄ in p̄n° hui⁹ l̄re. [Neq̄ʒ volūtas.] Supple amātis inaīatū eſt boni illi⁹ gr̄a. nō. n. amās vinū vult bonuʒ vini gr̄a. Sʒ q2 forte crederet aliq̄s amicitiā eē, boni illi⁹ gr̄a cui vult bona ita ꝙ h̄ ſufficeret ad rōnē amicitie. Illō remouet. d. ꝙ volētes bōa alicui gr̄a illi⁹: ſi nō idē ab illo fiat: beniuoli dr̄r: ſed nō amici: q2 amicitia neceſſaria eſt in ꝯtrapaſſis: h̄ eſt in illis quoꝝ vterq̄ʒ amat̄ a reliquo ꝛ quoꝝ vterq̄ʒ vult alteri bonū gr̄a illius cui vult bonū. Sic igit̄ pʒ ꝙ amicitia eſt beniuolentia in cōtrapaſſis. i. mutua.

ℂ An adiungendū eſt: nō latentē. Sunt. n. complures his beniuoli: quos nō viderūt: putāt aūt ſtudioſos eē vel frugi. Atq̄ʒ fieri pōt vt illoꝝ ēt q̄ſpiaʒ ſilr̄ ad hos afficiat̄. Igit̄ hi mutuo q̄dē ſibi beniuoli eē videntur.
M Amicos aūt ipſos quonā mō q̄ſpiā dixerit latētes vt erga ſeſe mutuo ſūt affecti. Opʒ ergo amicos mutuaʒ habere beniuolentiam: ꝛ velle ſibi mutuo bona nō latentes: ob vnū q̄d eoꝝ que dicta ſunt.

ℂ Uel apponēdū nō latentē. Multi enim ſunt beniuoli q̄b⁹ nō viderūt. Exiſtimant aūt epyicheſ eē vel vtiles: h̄ aūt idē ꝛ ſi illoꝝ aliq̄s patiatur. Adhuc beniuoli q̄dē igit̄ iſti vīr ad inuicē. Amicos aūt q̄liter aliq̄s dicat latētes vt hn̄t ſibiipſis. ℂ Opʒ ergo bn̄ velle ad inuicē ꝛ velle bona nō latentes pp̄ vnum aliqḋ dictoꝝ.

ℂ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcḋa: ꝑ iſtin q̄ ponit ſcḋaʒ dr̄iaʒ: q̄. ſ. eſt nō latens: ita ꝙ hec ſit cōpleta deſcriptio amicitie. Amicitia eſt beniuolētia in ꝯpaſſis nō latēs. Q2 enī ʒ amicitia dʒ eē nō latēs: nō ꝓbat ꝑhs: ſʒ ſolum n arrādo dicit ꝙ multi ſunt beniuoli aliq̄b⁹ quos nūq̄ʒ viderūt iq̄uātū ex auditis eſtimant eos bonos ꝛ epyicheſ ꝛ vīuoſos: ꝛ poſē eſt ꝙ ita ſit ꝛ ꝙ vterq̄ʒ ſit alteri beniuolus: ita ꝙ vterq̄ʒ velit alteri bonū ꝛ credat eū vīuoſuʒ: ꝛ tales hōies ſūt beniuoli ad inuicē: ſʒ nō p̄nt dici amici: cū lateat eos ꝙ ſūt ſibiinuicē mutuo beniuolētes. [Opʒ ḡ.] Ex p̄dictis īfert diffōnē amicitie. d. ꝙ opʒ ꝙ amici ſibiīuicē velint boⁿ: ꝛ ꝙ h̄ nō lateat eos: ꝛ ꝙ h̄ ſit pp̄ aliqḋ vnū p̄dictoꝝ. ſ. boⁿ honeſtū vel pp̄ vtile vel delectabile. Sic igit̄ ex p̄dictis pʒ ꝙ amicitia eſt beniuolētia in ꝯpaſſis nō latens: vn̄ hec nō eſt deſcriptio amicitie. ſ. beniuolētia mutua in ꝯpaſſis nō latens: hec eſt enī nugatoria: q2 idē ſūt beniuolētia mutua ꝛ beniuolētia in ꝯpaſſis: ꝛ ita ſi ponat̄ in ꝯpaſſis non dʒ poni mutua: ꝛ ſi ponat̄ mutua nō dʒ poni in ꝯpaſſis: ꝛ ſiue dicat̄ ꝙ amicitia eſt beniuolētia mutua nō latēs vel ꝙ amicitia eſt beniuolētia in ꝯpaſſis nō latēs nō eſt cura: q2 idē ſunt realiter. N

ℂ Dubitat̄ circa hāc deſcriptionē amicitie. Amicitia eſt beniuolētia in ꝯpaſſis nō latēs. ꝛ p̄ dubitat̄ circa p̄mā ꝑticulā: q2 nō vr̄ ꝙ amicitia ſit beniuolētia: q2 ſʒ ꝑhʒ 9° ethicoꝝ cap̄ de beniuolētia. ſ. c°. 5. 9. libri. beniuolentia eſt p̄nᵐ amicitie ꝛ nō eſt amicitia. igr̄ amicitia nō eſt beniuolētia. O Dubium circa deſcriptiōeʒ amicitie. p̄

ℂ Itē nō vr̄ ꝙ hec ꝑticula. ſ. mutua debeat poni in deſcriptione amicitie: q2 hec ꝑticula nulli amicitie cōpetit. Nulla. n. amicitia eſt mutua: amicitia. n. q̄ eſt ſortis ad platonē eſt in ſorte ꝛ nō in plone: ꝛ ꝑ ꝯñs nō ē plonis ad ſortē: ꝛ ita nō eſt mutua: q2 nō eſt vtriuſq̄ʒ ad alterū: ꝛ ꝑ ꝯñs nō eſt in ꝯpaſſis: nulla enī amicitia vr̄ eſſe i ꝯpaſſis: ſʒ q̄lʒ amicitia eſt in altero ꝯpaſſoꝝ ꝛ nō in vtroq̄ʒ. 2ª ℂ Itē ponam⁹ ꝙ ſortes velit bonū ploni plonis gr̄a: ita ꝙ ſit ploni valde beniuolus. ꝛ plato nō velit eʒ boⁿ ſortis: tūc ſortis ad plonē eſt amicitia: ꝛ tn̄ nō ē mutua. ꝓbō. ꝙ ſortis ad plonē ſit amicitia: q2 pono ꝙ plo cras incipiat velle bonū ſorti gr̄a ſortis pp̄ h̄. n. nulla mutatio facta eſt in ſorte: ꝛ tn̄ in ſorte eſt amicitia ad plonē: q2 tūc eſt mutua. igit̄ p̄us fuit amicitia in ſorte qn̄ plo nō redamauit ſortē: cū nulla mutatio facta ſit in ſorte. igit̄ in ſorte fuit amicitia ad plonē qn̄ non fuit amicitia mutua. ꝛ pōt argui: ꝙ m̄res amāt filios ſuos valde ꝑfecte: ꝛ tn̄ nō redamant̄. igit̄ ꝛc. ℂ Cōtra 2ᵃᵐ dr̄iam nō vr̄ ꝙ opʒ amicitiam nō latere: q2 poſito ꝙ ſortes velit bonū ploni plonis gr̄a: ꝛ ſortes h̄ ſciat. ꝛ plo ecōtrario velit ſorti bᵐ gr̄a ſortis: ignoret tn̄ plo ꝙ ſortes velit ſibi boⁿ ſui gr̄a: amicitia eſt ſortis ad plonē: ꝛ tn̄ illa amicitia latet. Q2 aūt ita ſit pʒ: q2 ſi plo cras ſciat ſoꝛ. velle ſibi bonuʒ ſui gr̄a: tūc eſt amicitia ſortis ad plonē: q2 tūc nō latet. igr̄ mō qn̄ latet illa amicitia eſt amicitia ſortis ad plonē: cū per h̄ ꝙ plo ſcit ſortē velle ſibi bonū ſui gr̄a nulla mutatio facta ſit in ſorte. ℂ Itē ſi ad amicitiā reqrit̄ ſcia vtriuſq̄ʒ amicoꝝ ad alterū: ſequeret̄ ꝙ nulla amicitia eēt plonis: q2 impoſſibile eſt aliquē ſcire de actu iteriori alteri⁹. ſ. de voluntate alterius: q̄ātūcūq̄ʒ enī aliq̄s faciat mihi bonū ꝛ q̄tūcūq̄ʒ diu ꝯuerſetur mecum faciendo ſigna ꝛ operationes beniuolētie: tn̄ nō poſſum ſcire vtruʒ ſit h̄ ex bono corde: ꝛ poſito ꝙ ſcirem ꝙ faceret mihi multa bn̄ficia: ꝛ ꝙ velit mihi bona nō poſſum eſſe certus: vtrum faciat h⁹ opera gr̄a mei vel gratia alicui⁹ alterius: vt gratia vtilitatis vel laudis vel gr̄a fame ꝯſequēde de gratitudie hui⁹ bn̄ficii: ꝛ ſic nullus poſſet eſſe amic⁹: q2 nullus pōt ſcire gr̄a cui⁹ ſibi fiant ab alio bn̄ficia: nec ꝑ ꝯñs poſſet aliq̄s ſcire ſeipʒ eſſe amicū: q2 nō pōt ſibi cōſtare de actu iteriori alteri⁹. ℂ Ad pᵐ iſtoꝝ cū dī ꝙ amicitia nō eſt beniuolētia. Dico ꝙ beniuolētia accipit̄ vno mō vt eſt gen⁹ amicitie: ꝛ ſic accipit̄ hic. ꝛ alio mō eſt ſpēs beniuolētie q̄ eſt gen⁹ diſtincta ꝯtra amicitiā: q̄ ēt eſt ſpēs beniuolētie cōiter accepte: ꝛ ſic accipit̄ in 9° hui⁹: q2 equoce accipit̄ beniuolētia. vno mō vt eſt genus. alio mō vt eſt ſpēs. ꝛ ſic accidit in multis locis. ſ. ꝙ qn̄ alicui

3ª
P
4ª
5ª
Q
Ad pᵐ Beniuolentia accipit dupl̄r

A Notandū qñ alicui ſpẽi nõ eſt nomẽ ꝓpriū īpoſitū:ꝛ ſpẽs oppoſita hꝫ ꝓpriū nomẽ/ſpẽs q̄ nõ hꝫ ꝓpriū nomẽ retinet ſibi nomen gñis tanq̄ꝫ nomẽ ꝓpriū.Exēplū eſt de ꝓpria paſſiõe in pmo topicoꝝ.ꝙ ipſa retinet h nomẽ ꝓpriū tanq̄ꝫ ꝓpriū nomen eius:q̄ꝛuis diffõ q̄ hꝫ nomẽ ꝓpriū ſit ꝓpria ſpẽi ꝛ cõuertibilis cū ea ſicut ꝛ ꝓpria paſſio. Idẽ pꝫ ex libro pdicamentoꝝ. Nā in pma ſpẽ q̄litatis ſūt due ſpẽs.ſ.hitꝰ q de difficili eſt mobilis:ꝛ diſpõ q̄ de facili eſt mobilis:cui non eſt nomẽ ipoſitū:ꝛ hoc nomẽ diſpõ/eſt nomẽ gnāle ꝛ cõe vtriqꝫ:ꝛ q2 diſpõ q̄ de facili ẽ mobilis nõ hꝫ nomẽ ꝓpriū: iõ reliqua ſpẽs diſtincta ꝫ hitū retinet ꝓ ꝓprio noīe nomẽ gnāle.ſ.h nomẽ diſpõ/ꝛ in oībꝰ in qbꝰ eſt idẽ nomẽ ꝓpriū gñis ꝛ ſpẽi eſt multiplicitas ſꝫ equocationẽ:ex eo ꝙ huius nomẽ põt accipi vt eſt nomẽ gñis vel vt eſt nomẽ ſpeciei.

Ad aliud. Nomen amicitie equocum ¶ Ad aliud dõm ꝙ h nomẽ amicitia eſt nomẽ equocuꝫ: q2 vno mõ ſignat hitū abſolutū quo volumꝰ bona amico amici grā.ꝛ iſto mõ ſumitur cõiter in idiomate latinoꝝ:ꝛ iſta amicitia matres amant filios a qbus nõ redamantur.

B Alio mõ accipit hic amicitia ſꝫ ꝙ ſignat relõnẽ equperātie que eſt amici ad amicū vt aggregatū ex q̄litate abſoluta ꝛ tali relõne equperantie:ſicut hoc nomen ſilitudo vel h nomen ſile:ſignat relõnẽ equperātie ꝛ vnū aggregatū ex relatione ꝛ abſoluto:in quo hõ relõ fundat:ꝛ iſto mõ cõcedo ꝙ ad amicitiā reqrit redamatio:q2 amicitia ſic accepta ẽ amici ad amicuꝫ:ꝛ pncipalis actus amicitie eſt amare:vt patebit iferiꝰ:iõ ſi ſit amicitia:vterqꝫ eſt amicus alteri:ꝛ ꝑ ꝯñs vterqꝫ amat alterū ꝛ ſic vterqꝫ redamat.Sꝫ ad amicitiā ſic acceptā nõ reqrit certa notitia amicitie vtriuſqꝫ ad reliquū.

C 3ᵒ mõ accipit amicitia ꝓ duplici relõne equperātie:quaꝝ vna fundat ſup actū voluntatis q eſt hñ velle beniuolētiā:ꝛ alia relõ fundat ſup actū itellectꝰ.ſ.ſup ſcire: qd mutuo refert ad ſcitū.vñ ad amicitiā ſic acceptā reqritur ꝙ beniuolētia ſit mutua:ꝛ ēt ꝙ ſciētia ſit mutua:ꝛ iſto mõ deſcribit h amicitia ſꝫ ꝙ dicit relõnẽ duplicẽ vel aggregatū ex relatione duplici:ꝛ q̄litate abſoluta:ꝛ ſic credo ꝙ greci cõiter vtant iſto noīe. Per h ad argumēta. ¶ Ad pᵐ dico ꝙ amicitia nõ eſt mutua ꝑ hoc ꝙ ipſa exñs eadẽ numero ſit in diuerſis:vt in vtroqꝫ amātiū:ſꝫ amicitia eſt mutua ſꝫ ſpẽm:q2 amicitia in vno amantiū reqrit amicitiā eiuſdẽ ſpẽi ſpāliſſime vel ſubalterne in reliquo amantiū:ꝛ ſic intelligit deſcriptio amicitie quārū ad iſtā pticulā de mutua viciſſitudine amādi. ¶ Ad aliud ꝫ eādẽ pticulā cū dĩ.ſi ſoꝛ.velit ꝓ bonū pſoni ꝛ nõ eꝫ.ꝛ poſtea vt die craſtina vterqꝫ velit boᵐ alteri mutuo ꝛc̃. Dico ꝙ accipiẽdo amicitiam vt eſt q̄litas abſoluta ſic eſt ſatis poſſe ꝙ ſoꝛ. amet pſonẽ abſqꝫ h ꝙ redamet ab eo:ſꝫ accipiẽdo amicitiā vt iportat relõnẽ equperātie ſꝫ ꝙ hic loqt Phs de amicitia/ſic dico ꝙ ſoꝛ.ad pſonẽ nõ eſt amicitia anteq̄ꝫ redamet a pſone:ꝛ cū dĩ ꝙ poſtea eſt amicitia hita redamatione.igit pus fuit cū nulla mutatio facta ſit in ſoꝛ.

D Dico ꝙ h eſt ꝓpriū relõni.ſ.ꝙ põt de nouo alicui aduenire ſine mu-

T.c.10. tatione facta in illo cui aduenit:vt pꝫ ex 5 phyſicoꝝ.Si.n. ſoꝛ.ſit albꝰ ꝛ pſo nõ:ſoꝛ.nõ eſt ſilis pſoni ꝛ poſtea fiat pſo albus:tūc de nouo ſoꝛ.ſilis ſit platoni nulla mutatione facta in ſorte:ꝛ relõ nunq̄ꝫ aduenit alicui de nouo ſine mutatione facta in aliquo:ſꝫ nõ opꝫ ꝙ fiat mutatio in illo cui aduenit relõ.

Ad 4ᵐ ¶ Ad illud qd dĩ ꝙ mrẽs amant filios perfecte:a qbꝰ tñ nõ redamant.Dico ꝙ verū eſt loquẽdo de amicitia que eſt q̄litas abſoluta:ſꝫ nõ eſt veꝝ de amicitia de qua Phs loquit hic:q̄.ſ.eſt relõ equperātie vel talẽ relationẽ iportans ſeu cõnotās.

Ad 5ᵐ ¶ Ad aliud qd eſt ꝫ ſcdaꝫ differētiā dico ꝑ idẽꝫ ꝙ q2 amicitia vt hic Phs loqt de ipſa eſt relõ vel relõnẽ duplicẽ iportās:iõ põt aduenire alicui nulla mutatiõe facta in eo cui aduenit:ꝛ ita cū plato ſcit ꝙ ſortes vult ſibi bonū ſui grā eſt amicitia de nouo ſortis ad pſonẽ/nulla mutatiõe facta in ſorte. ¶ Ad aliõ dico ꝙ ad amicitiā veram nõ reqrit certa ſcīa.vñ nõ opꝫ ꝙ vterqꝫ amicoꝝ certitudinalr ſciat ſe amari a reliquo:ſꝫ ſufficit ꝙ hoc firmiter opinet ꝛ h opīone vera:de cuꝰ tñ vitate non põt certitudialr cõſtare amāti opināti ꝙ redamet ab eo quẽ amat:ꝛ iõ cõcedo ꝙ nulli põt certitudinalr ꝯſtare de amicitia alteriꝰ ſicut tactū eſt i argumēto. E verūtñ nõ ſeqt ꝙ nõ poſſit eſſe amicitia.nā vterqꝫ amātiū põt firmiter ꝛ vere opinari ꝙ redamat ab eo quẽ amat:q̄ꝛuis nõ poſſit ſibi cõſtare ꝙ h opinet vere:ꝛ cõcedit ꝙ nullus põt certitudinalr ꝛ euidenter ſcire ſe eſſe amicuꝫ:loquẽdo de amicitia quā Phs hic deſcribit.

Capitulū tertiū de ſpẽbus amicitie ꝛ diſſiciõne ꝛ diſſolutione earundẽ.

¶ Differūt autem hec ſpecie ꝛ amores ergo ꝛ amicitie. Tres igit ſunt amicitie ſpẽs:equales numero amabilibus ipſis:ob vnūqdqꝫ.n.eſt mutuus amor nõ latẽs. F Atqꝫ q ſeſe mutuo amāt:hoc bona ſibiinuicẽ volunt: quo amant. Qui igit ob vtilitatẽ ſe mutuo amāt:nõ ꝑ ſe amāt:ſed quo aliqd a ſe inuicẽ capiunt bonū. Silr ꝛ q amant ob voluptatẽ. Non.n.facetos amant:q2 ſunt tales:ſed q2 ipſis afferūt voluptatẽ. Qui igit ob vtilitatẽ amant ob ſuū diligunt bonū. Et q ob voluptateꝫ ob id qd eſt ipſis iucundū:ꝛ nõ quo talis eſt is q amatur:ſꝫ quo eſt vtilis aut iucūdus. Per accñs igitur he ſunt amicitie:nõ enīꝫ amat quo talis eſt is qui amat: ſed quod vel bonū aliqd affert vel voluptatem.

Cap. 3ᵐ ꝑ.cra. 8.li. ethi. pᵃ ps ca. Differūt aūt hec ad iuicẽ ſpẽ ꝛ amatiões ergo ꝛ amicitie. Tres.n.ſpẽs amicitie ſūt eq̄les numero amabilibꝰ:ſm vnūqdqꝫ.n.eſt redamatio nõ latens: amantes aūt ad inuicẽ volūt bona ad inuicẽ ſꝫ ꝙ amāt. ¶ Qui qdẽ igit ꝓꝑ vtile amāt adinuicẽ nõ ſꝫ ſeipſos amāt ſꝫ ſꝫ ꝙ ſit ipſis ad inuiceꝫ bonū. G Silr aūt ꝛ q ꝓꝑ delectationẽ:nõ.n.in q̄les quoſdā eẽ diligūt eutrapelos:ſꝫ qm̄ delectabiles ſibiipſis. Quiqꝫ ꝓꝑ vtile amāt ꝓꝑ ſibiipſis bonū diligūt:ꝛ q ꝓꝑ delectationeꝫ ꝓꝑ ſibiipſis delectabile:ꝛ nõ ſꝫ ꝙ amatꝰ eſt:ſꝫ ſm ꝙ vtilis vel delectabilis:ꝛ ſm accñs vtiqꝫ amicitie he ſūt:nõ.n.ſꝫ ꝙ eſt q aliqñ eſt amatꝰ ſꝫ ſm ꝙ tribuūt. Hi qdẽ bonū aliqd:hi aūt delectationẽ.

Iſtud eſt 3ᵐ capl'm qd eſt de diuiſiõne ſpẽꝝ amicitie: ꝛ de ipſis ſpẽbus ꝛ de diſſolõne eaꝝ:ꝛ cõtinet duas ꝑtes pncipales. In pᵃ ponit numerū ſpẽꝝ amicitie ꝛ determinat de duabꝰ illaꝝ.ſ.de amicitia q̄ eſt ꝓpter vtile:ꝛ de amicitia q̄ eſt ꝓꝑ dlectabile oñdẽs quot ſūt ſpecies amicitie:ꝛ qualr ſunt amicitie. Tertij.c. ꝑ.trac.diᵘ in duas ꝑtes pn. In 2ᵃ pte ibi Perfecta aūt eſt bonoꝝ. D determinat de tertia ſpe amicitie q̄ eſt ꝓꝑ bonū honeſtū. Pria ps ꝯtinet tres pticulas. In pᵃ ponit numerū ſpẽꝝ amicitie oſtẽdẽdo ꝙ q̄lꝫ illaꝝ amicitiarum cõtinet ſub amicitia iā diffinita:ꝛ ēt oſtẽdit qualr amicitia ꝓꝑ vtile ꝛ amicitia ꝓꝑ delectabile ſunt amicitie. In 2ᵃ ibi Facile ſolubiles. determiat de diſſolõne illaꝝ duarū amicitiaꝝ ꝓꝑ vtile ꝛ ꝓꝑ delectabile. In 3ᵃ pticula ibi Maxime aūt in ſenibꝰ. determinat de ſubiectis iſtaꝝ duarum amicitiaꝝ. In pᵃ igit pticula dicit ꝙ tres ſunt amationes ꝛ amicitie que dñt ſpe.vñ ꝓbat ꝙ tres ſunt amicitie ſpe differẽtes:ꝛ hec eſt ꝯclõ 4ᵒ q̄ ꝓbat ſic. Amicitie ſūt eq̄les nuõ amabilibꝰ:ſed tria ſūt amabilia ſpe dña:igit tres ſūt amicitie ſpe differẽtes. De iſta rõne pmo ponit minorem: 4ᵃ cõclõ huiꝰ.8.li.

I deīde ex minore ꝯcludit ꝯnem. Dicit ḡ ꝙ hec. .ſ. amabilia differūt ad inuicē ſpē: ⁊ ex h ꝯcludit ꝯnē dicēs. igiť amationes ⁊ amicitie differūt ſpē: deinde ꝯcludit ꝯnem inuendo maiorē. d. ꝙ tres ſunt ſpēs amicitie eq̄les numero amabilib⁹. vñ q2 amabilia ſūt tria dr̄ia ſpē: iō ſunt tres amicitie differētes ſpē. Euſtratius dicit h ꝙ amatio ⁊ amicitia in h diffecrūt: q2 in amatione eſt nō redamatio: ſed in amicitia eſt

Nouendū redamatio. ℂ Intelligēdū ꝙ amatio dicit q̄litatē abſolutā: ſiue ſit opō ſiue ſit hit⁹: ſed amicitia vt hic logť ph̄s de amicitia: dicit relōnē equiperātie vel aggregatū ex relone ⁊ q̄litate abſoluta: vt dictū eſt ſupra. Q2 aūt q̄lz dictaꝝ triū

5° cōclo pal°.8.li. amicitiaꝝ eſt amicitia: pbat ph̄s: ⁊ hec eſt ꝯ 5ª que pbať ſic. Oē illud eſt amicitia cui cōpetit diffō amicitie ꝓus dicta: ſed cuilz iſtaꝝ triuz amicitiaꝝ cōpetit diffō ꝓus dicta amicitie. ḡ ⁊c̄. De iſta rōne ponit ph̄s minorem. d. ꝙ ſm vnūquodqz iſtoꝝ amabiliū pōt eē redamatio nō latēs: ⁊ per

K ꝯñs cuilz iſtoꝝ amabiliū amicitia eſt amicitia mutua nō latēs. Q2 aūt ſz vnūquodqz iſtoꝝ amabiliū vel amicitiaruz ſit redamatio nō latēs. pz. Nā ſm vnūquodqz hoꝝ amātes volūt bona ſibiīnuicē ſz ꝙ amāt: q enī ſe amant ſz virtutē ſibiīnuicē volūt bona ſimplr̄: ⁊ q amāt ꝑꝑ bonū vtile volunt ſibi bona vtilia: ⁊ q amant ꝑꝑ delectationē volūt ſibi delectabilia. ℂ Sciēda ſūt hic duo. ꝓ™ eſt ꝙ q2 po͂ ⁊ hit⁹

Primo ſciendū. diſtinguunť per obiecta: vt pz ex 2° de aīa: ideo opz ꝙ ſint tres ſpēs amicitie: ſic ſūt tres ſpēs amabiliū. ℂ 2° ſciēdū

Scdo ſciendum. ſm Euſtratium ꝙ iſte tres amicitie nō ſunt ſpēs amicitie tanq̄ ſpēs gn̄is de eis dicti vniuoce: ſz ſunt ſpēs gn̄is analogi dicti de eis ſz ꝓus ⁊ poſterius. Amicitia enī ꝓus ⁊ ꝓncipalr̄ dr̄ de amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū honeſtū ſeu bonū ſimplr̄: ⁊ ꝑꝑ ſilitudinē ad hāc amicitiā que eſt ꝑꝑ bonuz ſimplr̄: ꝯuenit aliis duab⁹ amicitiis h nomē amicitia. ⟦Qui

L gdē igiť ꝑꝑ.⟧ Viſo ꝙ ꝓdicte due beniuolētie q̄ ſūt ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile ſūt amicitie: opz videre qualr̄ ſūt amicitie: ⁊ oſtēdit ꝙ amicitia ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile ſm accn̄s ſunt amicitie: ⁊ hec eſt ꝯ 6ª que pbať ſic. Oīs amicitia q̄ amať

6° cōclo pal°.8.li. gs nō ꝑꝑ ſeipz abſolute ſz ꝑꝑ alterū: eſt amicitia ꝑ accn̄s: ſed tā amicitia ꝑꝑ vtile q̄ amicitia ꝑꝑ delectabile eſt amicitia qua amať gs nō ꝑꝑ ſeipz: ſz ꝑꝑ alterū: q2 ꝑꝑ amantē ſiue in hitudie ad amantē. igiť oīs talis amicitia eſt amicitia ꝑ accn̄s. Maior vr̄ eē manifeſta: q2 ſicut amicitia ꝑ ſe amať ipz amatū ꝑ ſe: ſiue ꝑꝑ ſe: ſic amicitia ꝑ accn̄s amať ipz amatū nō ꝑꝑ ſe ſed ꝑꝑ alterū. ⁊ minor declať. Nā qui amat aliquē ꝑꝑ vtile nō amat illū ꝑꝑ ſe: ſz ſolum ꝑꝑ vtile qd̄ ſibi ꝓuenit ab amico: ⁊ q amat aliquē ꝑꝑ delectationē nō amat ipm ꝑꝑ ſe: puta ꝑꝑ h ꝙ eſt talr̄ diſpoſit⁹: puta eutrapelus. i. vᵒtuoſe ſe hn̄s circa ludos: ſz q amat aliquez ꝑꝑ delectabile ſolū: amat ipm q2 eſt delectabile: qui. n. amat eutrapelū ꝑꝑ delectationē quaz ab eo recipit circa ludos: nō amat ipz ſz ꝙ eſt eutrapelus: ſz ſolū ſz ꝙ facit ſibi de

M ꝓ™ nōn™ lectationē. ℂ Notāda ſunt hic tria. ꝓmo ꝙ q amať ꝑꝑ ſe amať ꝑ aliquo qd̄ eſt intrinſece in ipſo ⁊ abſolute ꝑ illo ⁊ nō ſolū ꝑꝑ hitudinē vel relōnē ad aliū: ⁊ iō dicit ph̄s ꝙ q ꝑꝑ delectationē amāt nō in q̄les quoſdā eē diligūt eutrapelos: ſz q̄ſi delectabiles ſibiipſis: hoc eſt q amāt eutrapelos ꝑꝑ delectationē quā faciūt in ludis: nō amant eos ſm ꝙ q̄les. hoc eſt ſm q̄litatē ſeu hit⁹ q ſūt in ipſis abſolute: ſz ſolū in hitudie ad ſeipſos inquantū ſunt eis delectabiles. cōtingit tn̄ ꝙ aliqs amet eutrapelū ſz ꝙ q̄lis eſt: h eſt ꝑꝑ q̄litatē ſeu vᵒtutē que eſt in ipſo: ⁊ nō ſolū q2 facit ſibi delectationē. Nā eutrapelus amat eutrapelū ꝑꝑ bonus vᵒtutis qd̄ eſt in eo: ⁊ nō ſolū ꝑꝑ delectationē quam recipit ab eo.

2™ nōn™ ℂ 2° eſt nōn™ ſm Euſtratiū hic: ꝙ illi q amanť ſz ꝙ q̄les: ſunt q amanť ſm q̄litatē nudā ⁊ nō ſoluz ſm ꝙ ad aliqd eutrapelus qdē dr̄ q̄ ab eutrapelia denoiat⁹ delectabilis: aut ad aliqd delectabilis alicui delectabile. hec Euſtratius. Dicit ēt ꝙ q maximā delectationē recipiūt ab eutrapelis: ⁊ ꝑꝑ h eos diligūt/ nō amant eutrapelos ſz ꝙ eutrapeli amāt ipſos. ſ. eutrapelos: ſz ſm ꝙ ipſis delectabiles. N

hec Euſtrati⁹: qd̄ itelligo ſic. Eutrapelus amat eutrapelus amicitia q̄ eſt per ſe amicitia: q2 amat ipz ꝑꝑ q̄litatē q̄ eſt in eutrapelo. ſ. ꝑꝑ eutrapeliā q̄ eſt vᵒtus: ⁊ ita eutrapelus ꝑ ſe amat eutrapelū: q2 ꝑꝑ bonū vᵒtutis amat ipz. Sz nō ſic amať eutrapelus ab his q amant ipz ꝑꝑ delectationē tm̄: q2 ſi nō faceret eis delectationē nō amarēt ipz. vñ eutrapelus amat eutrapelū ſm ꝙ eſt q̄lis: ſz qui amāt ipz ꝑꝑ delectationē amant ipz ſm ꝙ eſt ad aliqd. ſ. vt eſt eis delectabilis. Eodē mō eſt de amicitia ꝑꝑ vtile: qui enī amat diuitem ꝑꝑ vtilitatē quā recipit ab eo nō amat diuitē ſz ꝙ diues eſt: ſed ſz ꝙ vtilis eſt amanti. ℂ 3° eſt notādū ꝙ aliqs 3™ nōn™ pōt amare aliū ⁊ ꝑꝑ delectabile ⁊ ꝑꝑ bonū ſimplr̄: vt ꝑꝑ bonū vᵒtutis: ⁊ ſz ꝙ amat ipz ꝑꝑ bonū vᵒtutis amat ipſum amicitia ꝑ ſe: ⁊ ſm ꝙ amat ꝑꝑ delectationē amat amicitia ꝑ accn̄s. Predicta de amicitia ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile intelli- O gēda ſūt de amicitia q̄ ſolū eſt ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile.

ℂ Tales aūt amicitie facile diſſolui poſſunt: nō ꝑmanentib⁹ ipſis ſilibus. Naz ſi nō vlteri⁹ iocundi ſint aut vtiles: amare deſiſtūt. Vtilitas aūt nō ꝑmanet: ſz alias alia ſit. Dimoto igiť eo ꝑꝑ qd̄ erant amici: diſſoluitur ⁊ amicitia: vtpote que ob illud erat.

ℂ Facile ſolubiles vtiqz tales ſunt: nō ꝑmanentib⁹ ipſis ſilib⁹. ℂ Si. n. nō adhuc delectabiles vel vtiles ſint qeſcūt amātes: vtile āt nō ꝑmāet ſz alias ſit aliū. Diſſoluto igť ꝑꝑ qd̄ amici erāt: diſſoluiť ⁊ amicitia: vt exiſtēs amicitia ad illa.

ℂ Hec eſt 2ª ꝑticula ꝓme ꝑtis: in qua ph̄s determinat de diſſolōne iſtaꝝ duaruz amicitiaꝝ. ſ. delectabilis ⁊ vtilis. ⁊ P oſtēdit ꝙ amicitie que ſunt ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile ſunt de facili ſolubiles: ⁊ hec eſt ꝯclo 7ª que pbať ſic. Ille amicitie quaꝝ cāe nō diu ꝑmanēt ſed de facili deficiūt ſunt de facili ſolubiles: ſed cāe amicitiaꝝ ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile nō diu ꝑmanēt ſed de facili deficiunt. igiť amicitie q̄ ſunt ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile ſunt de facili ſolubiles. Maior eſt manifeſta de cā in eē ⁊ in cōſeruādo ceſſante tali cā que. ſ. eſt cā eē rei ⁊ ꝯſeruationis eiuſdē neccio ceſſat effect⁹. ⁊ minor pz. Naz vtile ⁊ delectabile q̄ ſunt cā amicitiaꝝ ꝑꝑ vtile ⁊ ꝑꝑ delectabile tā in fieri ſeu in eſſendo q̄ in ꝯſeruādo nō diu ꝑmanent ſed facilr̄ deficiūt: qd̄ maxie manifeſtuz eſt in amicitia ꝑꝑ vtile: nō enī ſemꝑ eſt idez vtile hoī: qd̄ pz. Nā cū hō eſt in egritudie eſt medicus ſibi vtilis: ⁊ cuz eſt in egeſtate ē diues ſibi vtilis: ⁊ nauigādo eſt nauta vtilis. Et eodē mō eſt circa amicitiā delectatiōis: q2 vno tēpore eſt vnū delectabile: ⁊ alio tpe aliud ſm diuerſitatē diſpōnis hoīs ſeu etatis. Alia enī ſunt delectabilia iuueni ⁊ alia ſeni. De iſta rōne ꝓmo ponit ꝯnē. d. ꝙ hᵒ amicitie ꝓpter vtile ⁊ ꝓpter delectabile ſūt de facili ſolubiles: ipſis amatis nō manētib⁹ ſilib⁹. Cū enim ipſa amata mutenť: ita ꝙ hō q ꝓus fuit vtilis vel delectabilis ſi poſtea nō eſt vtilis aut delectabilis diſſoluiť amicitia q̄ erat ad eū: deide ponit maiorē. d. ⟦Si. n. nō adhuc delectabiles.⟧ Diſſoluto. n. ꝑꝑ qd̄ erāt amici diſſoluiť ⁊ amicitia: vt exiſtēs amicitia ad illa ꝑꝑ que erāt amici: diſſoluto. n. delectabili vel vtili: diſſoluiť amicitia q̄ fuit ꝑꝑ delectabile vel vtile.

Q

ℂ Maxime aūt amicitia talis i ſenib⁹ fieri cōſtat. Huius enī etatis hoīes nō voluptatē: ſz vtilitatē ſequūť: ⁊ in iis iuuenib⁹ atqz viris q ſue ſtudēt vtilitati. Tales aūt nec multū ſil̄ viuunt. Interdū enī nec ſunt iocūdi nec idigēt igiť tali cōgreſſione ſi non ſint vtiles. Nam eouſqz iocūdi ſunt: quouſqz boni ꝯſequēdi ſpē hn̄t: cū his amicitiis ⁊ hoſpitalitiā ponūt. Iuuenū aūt amicitia ob

7° ꝯclo pal°.8.li.

a citia ob voluptatẽ cõſtat: viuunt.n.cũ affectu: ⁊ id ma
xime ſequunt̃: qḋ ſibiipſis eſt iucũdũ ⁊ p̃ſens. At cum
mutat̃ etas: alia fiũt ⁊ ipſa iucũda. Quocirca cito fiũt
amici citoq3 deſiſtũt. Nã fit̃ cũ eo qḋ ipſos afficit vo
luptate: ⁊ amicitia ipſa mutat̃: talis vͦo voluptatis ce
leris fit mutatio. Proni ſũt ẽt ipſi iuuenes ad amores.
plurimũ eni3 amatorie amicitie ꝑturbatione fiũt ⁊ ob
voluptatẽ. Quapꝑ amãt ⁊ cito deſiſtũt eadẽ die ꝑpo
ſitũ ſepe mutãtes. Hi volũt totos dies vna v̄ſari ſilq3
viuere. Sic.n.fit ipſis id qḋ ꝑ amicitiã ſuã affectant.
℃ Maxie aũt in ſenib⁹ talis vr̃ amicitia fieri: nõ
eni delectabile tales ꝑſequunt̃: ſ3 vtile: ⁊ eoꝝ ꝗ
b in adoleſcẽtia: iuuenũ ꝗcũq3 ꝯferẽt ꝑſequunt̃:
nõ oĩno aũt tales eni cõuiuũt ad inicẽ. Qñq3.n.
neq3 ſũt delectabiles: neq3 vtiq3 idigẽt tali ſo
cietate ſi nõ vtiles ſint: intãtũ eni ſũt delectabi
les inquãtũ ſpe3 hñt boni. ℃ In has aũt ⁊ pe
regrina iponũt. ℃ Juuenũ aũt amicitia ꝑꝑ de
lectationẽ eẽ vr̃: ſ̃m paſſionẽ enim iſti viuunt ⁊
maxie ꝑſequunt̃ delectabile ipſis ⁊ p̃ns: etate
aũt trãſcẽdẽte ⁊ delectabilia fiunt altera ꝑꝑ qḋ
velociter fiũt amici ⁊ qeſcũt: ſil̃ eni cũ delecta
bili amicitia trãſcẽdit̃: talis aũt delectatiõis ve
lox trãſmutatio. ℃ Et amatiui aũt iuuenes: ſ̃3
paſſionẽ eni ⁊ ꝑꝑ d̃lectationẽ eſt ꝙ multũ ama
c tiue: ꝑꝑ qḋ amãt ⁊ cito qeſcũt: multotiẽs eadẽ
die trãſcẽdẽtes: cõmanere aũt ꝑ totã diẽ ⁊ ꝯui
uere iſti volũt. Fit.n.ipſis ꝙ ſ̃m amicitiã ſic.
℃ Hec eſt 3ª ꝑticula p̃me ꝑtis: in qua determinat de ſubie
ctis amicitiaꝝ ꝑꝑ vtile ⁊ d̃lectabile. ⁊ p̃ narrat qḋ eſt ſub
iectũ amicitie q̃ eſt ꝑꝑ vtile. 2° narrat qḋ eſt ſub3 amicitie
ꝑꝑ delectabile. Dicit ꝗ p̃mo ꝙ amicitia ꝑꝑ vtile maxie vr̃
eẽ in ſenib⁹: ſenes eni ꝑꝑ d̃bilitatẽ caloris nõ q̃rũt delecta
bile ſ3 vtile: q2 indiget vt ſubueniat̃ nãe deficiẽti. vñ eos ꝗ
eis ſũt vtiles ⁊ ſolum hos reputãt amicos: hec ẽt amicitia
vtilis ineſt adoleſcẽtib⁹ ⁊ iuuenib⁹ ꝗ ꝑſequunt̃ vtile: tales
eni nõ ſunt vere amici nec q̃rũt ad iuicẽ cõuiuere: ⁊ qñq3
nõ ſunt ad inuicẽ delectabiles: neq3 vn⁹ idiget ſocietate al
terius niſi ꝑꝑ vtilitatẽ: intãtũ eſt in eis mutua ſocietas de
lectabilis inquãtũ hñt ſpem boni. i. inquãtũ ſperãt ex tali
ſocietate hẽe aliqḋ bonũ vtile. [In has aũt.] Scil3 amici
tias ꝑꝑ vtile reducunt̃ amicitie peregrine: hoc eſt ꝑegrino
d rũ. Peregrini aũt vtr̃ ſe amare ꝑꝑ vtilitatẽ qua3 vnus h3
ab alio in ſua ꝑegrinatiõe. Euſtrati⁹ dicit ꝙ ꝑhs cũ dicit
ꝙ ſenes ⁊ iuuenes amãt ꝑꝑ vtile loq̃t̃ de ſenib⁹ ⁊ adoleſcẽ
tib⁹ nõ ſtudioſis. vñ nõ eſt vtr̃ verũ: ſ3 vt in plurib⁹ ꝙ ſe
nes ⁊ iuuenes amãt maxie ꝑꝑ vtile: dicit ẽt Euſtratius ꝙ
illi ꝗ amãt ꝑꝑ vtile deficiunt in veris amicis a maximo ⁊
optimo illi⁹ qḋ eſt ꝯuiuere: ⁊ ab ea q̃ eſt ex cõuiuere ad in
uicẽ fruitione. [Juuenũ aũt.] Narrato qb⁹ maxie cõpetit
amicitia ꝑꝑ vtile: narrat qb⁹ maxie cõpetit amicitia q̃ eſt
ꝑꝑ delectationẽ: ⁊ dicit ꝙ hec amicitia ꝑꝑ delectationem
maxie vr̃ eſſe iuuenũ: q2 iuuenes viuũt ſ3 paſſiones ⁊ mo
uent̃ ⁊ ferunt̃ a paſſionib⁹ nõ roborato in eis iudicio rõ
nis: ⁊ iõ maxie ꝑſequunt̃ illud qḋ eſt d̃lectabile eis ſ3 p̃ns
tẽpus. Paſſiões eni pertinẽt ad partẽ ſenſitiuã que maxie
1° ꝯcſo eſt circa aliqḋ p̃ns. Hec aũt amicitia. ſ. iuuenũ eſt de facili
ſolubilis: ⁊ hoc ꝓbat ꝑhs: ⁊ eſt ꝯ 8°. ſ. ꝙ amicitia iuuenu3
eſt de facili ſolubilis: que ꝓbat̃ dupl̃r. p̃mo ex ꝑte delecta
biliũ ſic. Trãſmutatoillo ꝑꝑ qḋ eſt amicitia iuuenũ tran
ſit ⁊ diſſoluit̃ eoꝝ amicitia: ſed trãſeũte etate que faciliter
e tranſit: fiunt altera ⁊ altera delectabilia: nõ enim ſunt ea
dem in qbus pueri ⁊ adoleſcentes delectant̃: ⁊ quia etas
faciliter tranſit: ideo illa in qbus iuuenes delectant̃ facil̃r
fiunt altera ⁊ altera: ⁊ ideo iuuenũ amicitia eſt de facili ſo
lubilis. vñ iuuenes de facili fiunt amici ⁊ de facili ceſſant
ab amãdo: talis eni3 delectationis. ſ. iuuenũ velox eſt trãſ
mutatio: quia tota natura iuuenis cõſiſtit in quadã tranſ
mutatione. [Et amatiui aũt.] 2° ꝓbat̃ eadem ꝯclõ ex ꝑte
amantiũ ſic. Juuenes amant ꝑꝑ paſſionẽ ⁊ delectationes:
ideo ſunt multũ amatiui: ſ3 paſſio que eſt cã amicitie iuue
nũ de facili trãſit: ⁊ cuius cã de facili ſoluit̃ illud de facili
ſoluit̃: iõ amicitia iuuenũ eſt de facili ſolubilis. vñ iuuenes
multotiens eadẽ die ineunt amicitiã ⁊ diſſoluũt: ſed q̃diu
amicitia durat volũt ꝑ totũ dies ad inuicẽ cõuiuere ⁊ cõ
manere: ⁊ quãtũ ad hoc ſunt amici.
f ℃ Bonoꝝ aũt amicitia ſimiliũq3 v̄tute ꝑfecta eſt ami
citia. Hi nãq3 mutuo ſibi bona ſimil̃r volũt quo boni
ſunt. Boni vͦo ſũt ꝑ ſeipſos. Atq3 ii maxie ſũt amici ꝗ
bona amicis illoꝝ gr̃a volũt: ꝑꝑ ſeipſos ẽt ita ſeſe ha
bẽt: ⁊ nõ ꝑ accñs. Permanet igit̃ boꝝ amicitia: quã
diu ſunt boni. At v̄tus res ꝑmanẽs eſt. Atq3 bonum:
vterq3 bon⁹ eſt ſimpl̃r: ⁊ amico. Boni.n.ipſi: ⁊ abſolu
te: ⁊ ſibi mutuo boni ſunt. Et vtiles ⁊ iucundi ſiſi mõ.
Nã boni: ⁊ abſolute: ⁊ ſibi mutuo ſunt iucũdi. Singu
lis.n. ꝓprie actiões ſunt voluptati: ⁊ q̃ ſunt tales. Bo
noꝝ aũt actiões tales ſunt aut ſil̃es. Talis aũt amici
tia nõ ſine rõne ꝑmanens eſt: cõſigunt̃ eni in ipſa oĩa
q̃ in amicis eẽ op3. Nã oĩs amicitia aut eſt ob bonu3:
g aut ob voluptatẽ: vel ſimpl̃r: vel amãti: ⁊ ob ſilitudi
nẽ quãdã. Hec aũt oĩa bonoꝝ ꝑ ſeipſos amicitie iſũt.
Huic.n. ſil̃es ſunt ⁊ cetere. Et id qḋ eſt abſolute bonũ
eſt ⁊ iucundũ ſimpl̃r. Maxie igit̃ hec ſunt amabilia: ⁊
amare ac amicitia in his eſt maxie: ⁊ optima amicitia.
Sunt aũt merito tales amicitie rare: pauci.n.ſũt tales.
Tẽpore iſuꝑ ⁊ ꝯſuetudie opus eſt. Scḋ3 eni ꝓuerbiũ:
nõ fit vt mutuo ſe cognoſcãt priuſq̃ ſil̃ ꝯſumãt dictã
ſalis mẽſurã. Nec igit̃ fit vt p̃us recipiãt ſe: ſintq3 ami
ci q̃ amabilis vtriq3 videat̃ eſſe atq3 credat̃ vterq3.
Qui vͦo ea celeriter iter ſeſe mutuo faciũt q̃ ad amici
tiã attinent: volũt qdem eſſe amici: ſ3 nõ ſunt: niſi ſint
amabiles ⁊ idipſu3 ſciãt. Amicitie nãq3 volũtas non
amicitia celeriter fit. Hec igit̃ ⁊ tẽpore ⁊ ceteris perfe
cta eſt amicitia: ⁊ per hec omnia fit. Et vtriq3 ſilis eſt
h ab vtroq3: quod qdem amicis ineſſe oportet.
℃ Perfecta aũt eſt bonoꝝ amicitia ⁊ ſ3 v̄tute3 2° ps ca.
ſimiliũ. Iſti.n.bona ſil̃r volunt ſ̃m ꝙ boni: bo
ni aũt ſunt ꝑ ſeipſos. ℃ Volẽtes aũt bona ami
cis illoꝝ gr̃a maxie amici: ꝑꝑ ſeipſos eni ſic hñt:
⁊ nõ ſ3 accñs. ℃ Permanet igit̃ boꝝ amicitia
vſquequo vtriq3 boni ſũt: v̄tus aũt manſiuum.
℃ Et ẽ vterq3 ſimpl̃r bon⁹ ⁊ amico: boni.n. ⁊
ſimpl̃r boni vtiles ad inuicẽ: ſil̃r aũt ⁊ delecta
biles: boni.n. ⁊ ſimpl̃r delectabiles ad inicem:
vnicuiq3 eni ſ̃m delectationẽ ſunt ꝓprie actio
nes ⁊ tales: bonoꝝ aũt tales ⁊ ſil̃es. ℃ Talis aũt
amicitia manſiua rõnabil̃r eſt. Copulat eni3 ipſa
oĩa quecũq3 op3 amicis ineꝗſtere: omnis eni3

I amicitia ꝓpter bonū eſt: vl' ꝑꝑ delectationē: vel ſimplr: vel amātī: ꝛ ſm ſimilitudinē quandaʒ. Hinc aūt exiſtunt omnia dicta ſm ſeipſos: hec eniʒ ſiles ꝛ reliqua: ꝛ ſimplr bonū ꝛ delectabile ſimplr eſt: maxie itaqʒ h amabilia: ꝛ amare aūt ꝛ amicitia in his maxie ꝛ optima. ¶ Raro aūt veriſilr cōuenientes tales eē: pauci enim tales. ¶ Adhuc aūt idiget tpe ꝛ cōſuetudie: ſʒ puerbiuʒ enī nō eſt ſcire: ad inuicē autē an̄ dictos ſal ꝯſumere: neqʒ acceptari opʒ pri⁹: neqʒ eē amicos an̄q̄ vterqʒ vtriqʒ appeat amabilis ꝛ credat. ¶ Qui aūt cito ad inuicē amicabilia faciūt:
K volūt qdē amici eē: nō ſunt aūt: ſi nō ꝛ amabiles: ꝛ h ſciāt. ¶ Volūtas qdē igit velox amicitie fit: amicitie aūt nō. ¶ Hec qdē igit ꝛ ſm tps ꝛ ſm reliqua ꝑfecta eſt: ꝛ ſm oia h fit: ꝛ ſimul vterqʒ ab vtroqʒ qd opʒ amicis inexiſtere.

¶ Hec eſt 2ª ps ꝑncipalis hui⁹ capli in qua ph's determinat de tertia ſpē amicitie: que eſt ꝑꝑ bo^m v'tutis. ꝛ ponit. 6. cōditiones que inſunt amicitie q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis. P'ia eſt q̄ talis amicitia eſt ꝑ ſe amicitia. 2ª q̄ talis amicitia ē maxie amicitia. 3ª q̄ eſt ꝑmāſiua. 4ª q̄ talis amicitia in genere amicitie eſt ꝑfecta. 5ª q̄ talis amicitia eſt optia. 6ª q̄ hui⁹ amicitia eſt rara: ꝛ oēs iſte ꝯditiones pñt ꝓbari de amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonuʒ v'tutis. P'rio igit ꝓponit ph's. d. q̄ amicitia bonoꝝ ꝛ ſiliuʒ ſʒ v'tutē eſt ꝑfecta. Qz aūt ami-
L citia q̄ eſt ꝑꝑ bo^m v'tutis ſit ꝑ ſe amicitia. ꝓbat ph's: ꝛ hec
9ª cōclo huiº.8.li. eſt ꝯ 9ª q̄ ꝓbat ſic. Illa amicitia qua amicus amat amicū ꝓpter ipʒ amicū eſt ꝑ ſe amicitia: ſʒ amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bo^m v'tutis amicus amat amicū ꝑꝑ ipʒ amicuʒ. g̃ talis amicitia eſt ꝑ ſe amicitia. Maioꝛ pʒ: q2 amicitia qua amicus amat amicū ꝑꝑ ipʒ amicū eſt amicitia q̄ amic⁹ amat amicuʒ ꝑꝑ ſe: ꝛ ꝑ ꝯñs eſt ꝑ ſe amicitia. Minoꝛ pʒ: q2 amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis eſt amicitia q̄ eſt ad amicuʒ in eo cuius eſt: ſi amic⁹ tali amicitia eſt ſʒ ſe bon⁹. igit tali amicitia amic⁹ amat amicū ꝑꝑ ipʒ amicū ꝛ ꝑꝑ bonitatē ꝛ v'tutē que eſt in
Notādūʒ ipſo amico. ¶ Sciēdū q̄ in amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bo^m v'tutis amicus amat amicū in eo q̄ q̄lis eſt: ꝛ non in eo q̄ eſt ad aliqd. hoc eſt ꝑꝑ bo^m qd eſt in ipſo amico: ꝛ nō ꝑ relationē ad ipʒ q amat: nō. n. amat amicū in eo qd ei aliqd exhibet aut ſperat ab eo recipe vtile aut delectabile: imo poſito q̄ nunq̄ ſperaret aliqd recipe ab eo adhuc amaret ipm ꝑꝑ v'tutē q̄ eſt in eo. [Volētes aūt.] 2ª ꝓbat q̄ talis amicitia
M eſt maxie amicitia: ꝛ hec eſt ꝯclo 10ª q̄ ꝓbat ꝑ h q̄ illd qd
10ª ꝯclo huiº.8.li. eſt ꝑ ſe tale eſt magis tale: q̄ illud qd eſt ꝑ accñs tale: ſed amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis eſt ꝑ ſe amicitia: ꝛ alie amicitie ſunt amicitie ꝑ accñs. g̃ ꝛc. De iſta rōne ponit v'tutem maioris in lf'a. d. q̄ volētes bona amicis illoꝝ grā: maxie ſūt amici: ꝛ ꝑ ꝯñs amicitia taliū eſt maxie amicitia. [Permanet igit.] 3ª ꝓbat q̄ amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis eſt ꝑmāſiua: ꝛ hec eſt ꝯclo 11ª q̄ ꝓbat ſic. Cuius cā in eē ꝛ in
11ª ꝯclo huiº.8.li. cōſeruari eſt ꝑmāſiua illd eſt ꝑmāſiuū: ſʒ cā amicitie que eſt ꝑꝑ bo^m v'tutis eſt ꝑmāſiua. g̃ ꝛc. Maioꝛ eſt manifeſta. ꝛ minoꝛ pʒ: q2 v'tus eſt cā amicitie q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis tā ꝓductiua q̄ ꝯſeruatiua: ꝛ v'tus eſt qddā ꝑmāſiuū: q2 ois v'tus eſt hit⁹. ꝛ hit⁹ eſt de difficili mobilis. [Et eſt vterqʒ.]
12ª ꝯclo huiº.8.li. 4ª declarat q̄ amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis in gñe amicitie eſt ꝑfecta: ꝛ hec eſt ꝯ 12ª que ꝓbat ſic. Illa amicitia cui nihil deeſt qd ꝑtinet ad rōnem amicitie eſt ꝑfecta in gñe amicitie. Nā ꝑfectū eſt cui nihil deeſt: vt pʒ ex. 5. meta^ce: ſʒ amicitie q̄ eſt ꝑꝑ bo^m v'tutis nihil deeſt qd ꝑtinet ad rōnē amicitie. g̃ ꝛc. Maioꝛ pʒ ꝛ minoꝛ declaꝛ. Nā hec amicitia N
cōprehēdit oia ꝑꝑ q̄ ſūt alie amicitie: ſeu oia bona q̄ ſūt in alijs amicitijs. nā in iſta amicitia vterqʒ amic⁹ eſt bonus nō ſolū ſimplr ſʒ ſeipm: ſʒ ēt eſt bon⁹ ꝑ cōparationē ad amicū ſuū. Nā v'tuoſus eſt vtilis amico ſuo v'tuoſo: ꝛ ēt eſt ſibi delectabilis: qd ꝓbat ſic. Virtuoſo opōnes q̄ ſūt ſʒ v'tutē ſunt delectabiles: vt pʒ ex ſcdo hui⁹: ꝛ ita vni v'tuoſo ſunt opōnes alteri⁹ v'tuoſi delectabiles: ꝛ ſic amic⁹ ꝑꝑ bo^m v'tutis eſt delectabilis amico ſuo cū ſint ſiles in v'tute: ꝛ habēt opōnes ꝯſiles. [Talis aūt amicitia.] Ex his ꝯcludit 5ª q̄ amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis eſt optima: ꝛ hec eſt ꝯclo 13ª 13ª ꝯclo huiº.8.li.
que ꝓbat ſic. Illa amicitia q̄ includit oia q̄cūqʒ reqrunt ad amicos eſt optima: ſʒ amicitia que eſt ꝑꝑ bonū v'tutis includit oia q̄ ſunt in alijs amicitijs. vel ꝑꝑ q̄ ſūt alie amicitie: q2 includit bonū ſimplr ꝛ bonū v'tutis ꝛ vtile ꝛ delectabile. g̃ ꝛc. Vel pōt ꝯ ꝓbari ꝑ h q̄ bona v'tutū ſūt optima ꝛ maxie amabilia. igit amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonuʒ v'tutis O
eſt maxie amicitia ꝛ optima. ꝯñtia pʒ de ſe. ꝛ añs apparet ex h q̄ in h⁹ bonis. ſ. honeſtis ſeu v'tutū ꝯiungunt oēs rōnes amādi: ꝛ ꝑ ꝯñs ois rō boni, cū ſint bona ſimplr ꝛ includunt vtilia ꝛ delectabilia. P'mo tñ ꝯcludit ph's q̄ h⁹ amicitia eſt rōnabilr ꝑmāſiua: q2 ipſa copulat ꝛ coniungit oia q̄cūqʒ opʒ inexiſtere amicis. [Raro aūt veriſilr.] 6ª ꝯcludit q̄ amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis eſt rara: ꝛ hec eſt ꝯ 14ª q̄ 14ª ꝯclo huiº.8.li.
ꝓbat duplr. P'rio ſic. Amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis eſt ſolū v'tuoſoꝝ. ſʒ pauci ſūt v'tuoſi ꝑꝑ difficultatē attigēdi mediū: vt pʒ ex 2ª hui⁹. igit h⁹ amicitia eſt rara. [Adhuc aūt indiget.] Scdo ꝓbat eadē ꝯ ſic. Illa amicitia que indiget longo tpe ꝛ mutua aſſuefactione vt ſe poſſint cognoſcere eē amicos ꝛ v'tuoſos eſt rara: ſʒ amicitia q̄ eſt ꝑꝑ bonū v'tutis indiget longo tpe ꝛ mutua aſſuefactione: vt amici cognoſcāt ſe amicos ꝛ virtuoſos. igit talis amicitia eſt rara. Maioꝛ pʒ: ꝛ minoꝛ ēt pʒ ſm antiquū ꝓuerbiuʒ in quo dr̃ q̄ nō cōtingit q̄ aliq cognoſcāt ſe amicos anteq̄ ſil comederēt mēſurā ſalis: ꝛ h reqrit lōgū tēpus. Lincoñ. dicit q̄ P
ante amicū comedē modiū ſalis cū amico nō eſt ſcire ad inuicē ſe eſſe amicos. hec Lincoñ. Opʒ eni q̄ ad h q̄ aliq ſint amici q̄ vterqʒ appeat alteri q̄ ſit amādus: ꝛ credat ita eſſe: ꝛ hoc raro cōtingit. h⁹ igit amicitia ꝑꝑ bonū v'tutis rara eſt. [Qui aūt cito.] Excludit obiectionem q̄ poſſet fieri de his q cito videntꝛ fieri amici: ꝛ dicit ph's q̄ illi q cito ſibiinuicē exhibēt opa amicitie manifeſtāt q̄ volunt eē amici: nō tñ ſunt amici quouſqʒ vterqʒ ſciat alterū eſſe ſibi amabilez ꝛ amicū. vñ volūtas amicitie eſt velox: ſed amicitia nō eſt velox. [Hec qdē igit.] Epilogat. d. q̄ dicta amicitia eſt ꝑfecta ſm tēpus: q2 eſt diuturna: ꝛ ēt perficiꝛ ſm oia que dicta ſunt in alijs amicitijs.

Capitulū quartū de cōparatione duaꝝ amicitiaꝝ. ſ. ꝑꝑ vtile ꝛ delectabile ad amicitiā ꝑfectā ſm ſilitudinē ꝛ diſiam determinādo in qbus ſunt ſimilia: ꝛ in qbus diſſimilia. Q

¶ Ea v'o que ob voluptatē: ꝛ ea q̄ ob vtilitatē eſt ſilitudinē huius hñt. Boni nāqʒ ꝛ iocūdi ꝛ vtiles ſibi mutuo ſunt. Maxie aūt ꝛ tales amicitie ꝑmanēt: cū eqle fit ab vtriſqʒ: vt voluptas: ꝛ nō ſolū hoc mō: ſed ēt ab eodē: vt inter facetos fit: ꝛ nō inter amatoreʒ ac adamatū. Hi nāqʒ nō delectantꝛ eiſdē: ſed ille qdē aſpectu gaudet adamati: hic aūt obſequio amatoris. Deſinēte v'o pulchritudine: amicitia quoqʒ nōnunq̄ deſinit. Illi nāqʒ aſpect⁹ nō eſt iocundus: huic aūt obſequiū non preſtatur. Pleriqʒ autem in amicitia permanent: ſi ex ꝯſuetudine mores dilexerit: eoſdem mores habentes. Sed qui non voluptatem in amoribus: ſed vtilitatez cōmutant: ii ꝛ minus ſunt amici: ꝛ minus permanent.

A Qui vo ſunt ob vtilitatē amici:ii ſimul cum vtilitate diſſoluunť. Nō.n.hi ſeſe mutuo:ſed vtilitatē amabāt.

Cap. 4m p.tra. 2. ii. arbi. p' ps ca. [Q]ui aūt pp ðlectabile ſilitudinē hui⁹ hꝫ:etenī boni delectabiles ad inuicē: ſilr aūt ꝛ q pp vtile:etenīꝫ tales ad inuicē boni. ¶ Maxie aūt ꝛ in his amicitie pmanent cū equale fiat ab inuicē:puta delectatio ꝛ nō ſolū ſic ſed ꝛ ab eodē q̄le eutrapelis:ꝛ nō vt amatori ꝛ amato. Neqꝫ enī in eiſdē delectanť iſti:ſꝫ hic qdē videns illū:hic aūt famulatū recipiens ab amatore:finiente aūt pulchritudine,qnqꝫ ꝛ amicitia finit. Huic qdē enīꝫ

B nō eſt viſio delectabilis:huic aūt nō fit famulatus. ¶ Multi aūt rurſus pmanēt:ſi ex cōſuetudine mores diligunt ſilis ꝯſuetudis exiſtentes. ¶ Qui aūt nō delectabile cōmutant ſꝫ vtile in amabilib⁹:ꝛ ſūt min⁹ amici ꝛ pmanēt. ¶ Qui aūt pp vtile exiſtentes amici ſimul cū ꝯferente diſſoluunť:nō.n.ad inuicē erāt amici ſꝫ vtilis.

Quarti. c. p. trac. di⁹ in tres p tes pa. Iſtud eſt 4m caplm:in quo due ſpēs amicitie cōparanť ad tertiā.i.ad amicitiā pfectā.ꝛ continet tres ptes pncipales. In p⁹ ponunť ſilitudies inter has duas ſpēs amicitie:q̄ ſunt pp vtile ꝛ delectabile ad amicitiā pfectā. In 2⁹ ibi[Propter delectationē qdē.]ponunť dñe inter dictas duas amicitias ab amicitia pfecta. In 3⁹ pte ibi[Species aūt amicitie.]Epilogat que dicta ſunt de cōpōne ſpecieꝝ amicitie. In p⁹ ḡ pte ponit Phs ſilitudinē iſtaꝝ duaꝝ amicitiaꝝ.ſ.delectabilis ꝛ vtilis ad pfectaꝫ

C amicitiā quātū ad cām vel quātū ad pmanentiā amicitie. Eſt.n.ſilitudo quātū ad cām:q2 v̄tuoſi ſunt ad inuicē delectabiles ſicut ꝛ illi q ſe amant pp delectabile. Silr v̄tuoſi ſunt ſibiīnuicē vtiles ſicut ꝛ illi q amāt ſe pp bonuꝫ vtile. [Maxie aūt.]Sunt ēt iſte due amicitie ſiles amicitie v̄e q̄tū ad pmanētiā. Iſte.n.due amicitie ſunt maxie pmanētes:cū idē vel eq̄le ſibiīnuicē rependāt:puta delectationē p delectatiōe:ꝛ nō ſolū pmanet amicitia cū eq̄lis fit delectatio ad inuicē:ſed opꝫ qnqꝫ ꝙ ſit ab eodē.i.ab eadē cā: hoc eſt a ꝯſili ꝛ eq̄li eq̄lē fieri delectationē:vt in colludentib⁹ ꝯſili ludo:quoꝝ vtriqꝫ ab alteri⁹ ludo cōſpecto eq̄leꝫ recipit delectationē:vt pꝫ in eutrapelis q̄ꝝ vterqꝫ ðlectať in ludo alteri⁹:his.n.nō fit delectatio tanq̄ amatori ꝛ amato pp ſe ꝛ pp bo^m v̄tutis:adhuc nō ſolū eſt pmanētia amicitie pp ðlectabile:qn̄ amator ꝛ amatū delectanť in eiſdē.

D Nā qnqꝫ delectanť nō in eodē:ſꝫ in diuerſis. Amator enī qnqꝫ recipit delectationē a pulchritudie amati:ꝛ amatus recipit ðlectationē a famulatu quē ei exhibet amator:vtpote a munerib⁹ ei datis ab amatore:ꝛ dicit Lincoñ.ꝙ illud exēplū nō eſt de v̄tuoſis amatore ꝛ amato:ſꝫ de amatore ꝛ amato q dñr ab amore:q heros dr̄:ꝛ dr̄ hō amicitia anoroydes vel anomoydes.hec Lincoñ. Iſtis aūt ceſſantib⁹ ceſſat amicitia dū ex vna pte nō eſt viſio delectabilis: ꝛ ex alia pte ceſſat ſeruitiū ſeu famulatus. Sic ḡ pꝫ ꝙ iſte amicitie pp vtile ꝛ delectabile pmanēt:dū cāe iſtaꝝ amicitiaꝝ q̄ ſūt pp vtile ꝛ delectabile pmanēt:ꝛ diſſoluūť diſſolutis.[Multi aūt rurſus.]Adhuc ē alia cā pmanētie iſtaꝝ duaꝝ amicitiaꝝ q̄ ſunt pp vtile ꝛ delectabile:ꝛ eſt dilectio vtriuſqꝫ ad mores alteri⁹ ex ꝯſuetudie quāuis mores nō ſint ſꝫ ſe diligibiles:tñ ex ꝯſuetudie ſiūt aliqb⁹ delectabiles ꝛ diligibiles. Vbi gr̄a.vn⁹ luxurioſus diligit mores alterius luxurioſi.vel vn⁹ cupidus diligit mores alteri⁹ cupidi:ſꝫ iſti mores q nō ſūt ſꝫ ſe diligibiles ſiūt aliqb⁹ diligi-

E biles ex cōſuetudie:ſm ꝙ ambo ſunt ſilis ꝯſuetudis. Similitudo.n.eſt p ſe cā amicitie:niſi p accñs īpediať:vt dictū eſt ſupra.vñ q2 mores pueri acq̄ſiti ex ꝯſuetudie ſunt pmanētes:iō talis amicitia eſt pmāſiua.[Qui aūt nō delectabile.]Differūt aūt quātū ad pmanētiā amicitie pp vtile ꝛ delectabile:in hoc ꝙ illi q in amabilib⁹ nō recōpēſant delectabile p delectabili:ſed vtile p delectabili ſūt min⁹ amici q̄ recōpēſantes delectabile p delectabili:ꝛ minus pmanet eoꝝ amicitia:ſunt enīꝫ min⁹ amici pp minorē ſilitudinē ad inuicē.[Qui aūt pp vtile.]Illi q ſunt amici ſolū pp vtile ceſſante vtilitate ceſſant ab amicitia:q2 nō erant amici ſuiipſoꝝ gr̄a ſed gr̄a vtilitatis:ꝛ magis erant amici ipſius vtilis q̄ ſibiīnuicem.

¶ Fit igiť vt ꝛ praui prauis ꝛ boni prauis ꝛ neutri quibuſuis amici ſint ob voluptatē atqꝫ vtilitatē:ſed boni ſoli ſunt pp ſeipſos amici. Mali nāqꝫ ſeipſis nō gaudent:niſi vtilitas pueniat aliqua. In ſola ēt bonoꝝ amicitia nulli calūnia locū hꝫ. Nō enī facile cuiq̄ q̄ppiā de eo credere pōt:quē ipſe diuturno tpe cōprobauit. In his ipſis eſt ꝛ ſibi mutuo credere:ꝛ nunq̄ iniuriaꝫ facere:ceteraqꝫ oia:que amicitie vere cenſenť ineſſe. In ceteris aūt amicitijs nihil phibet ea que ſunt hiſce cōtraria fieri. Interdū nāqꝫ hoies:eos ēt dicere cōſueuerūt amicos:qui ob vtilitatē amant:vt ciuitates:ſocietates enīꝫ a ciuitatibus vtilitatis gr̄a fieri videnť. Et itē eos qui ſe pp voluptatē mutuo diligunt: vt pueri:nos ēt fortaſſe tales qdē amicos dicē opꝫ.

2⁹ ps ca. ¶ Propter delectationē qdeꝫ igiť ꝛ pp vtile:ꝛ

D prauos ꝯtingit amicos ad inuicem eſſe:ꝛ epyiches prauis:ꝛ neutrū q̄licūqꝫ pp ſeipſos aūt ſolos bonos:mali enī nō gaudēt ſeipſis:ſi nō aliq̄ vtilitas fiat. ¶ Et ſola aūt bonoꝝ amicitia intranſmutabilis eſt. Nō.n.facile vlli credere de eo q multo tpe ab ipſo pbatus eſt:ꝛ credere in his:ꝛ nūq̄ vtriqꝫ iniuſtū facere:ꝛ quecūqꝫ alia in ea q̄ vt vere amicitia dignificanť. ¶ In alijs aūt alteris nihil phibet talia fieri:q2 enīꝫ hoies dicūt amicos ꝛ pp vtile quēadmodū ciuitates: vñr enī cōpugnatiōes ciuitatib⁹ fieri gr̄a ꝯferentis:ꝛ eos q pp ðlectatiōnē ad iuicē diligūt pueri. Forte qdē dicere ꝛ nos amicos tales.

¶ Hec eſt 2ª pars hui⁹ capli:in qua docet qualiter iſte due amicitie:que ſunt pp vtile ꝛ delectabile differūt ab amicitia pfecta:ꝛ ponit duas dñas. Prima eſt ꝙ ſm amicitiam pp vtile ꝛ delectabile praui pñt eſſe amici ad inuicē:ꝛ praui ſꝫ hō amicitiā pñt eē amici epyichis.i.v̄tuoſis.ꝛ v̄tuoſi prauis ꝛ neutrū qualicūqꝫ:hoc eſt illi q nec ſūt v̄tuoſi nec vitioſi pñt eſſe amici iter ſe:ꝛ ēt pñt eē amici prauis:ꝛ etiā v̄tuoſis:ꝛ iſtō pꝫ ex pcedētib⁹ ſic. Scōꝫ hō amicitiā q̄ ē pp vtile aut ðlectabile nō ſt amici niſi cā vtilis ꝛ ðlectabilis. Amicitia.n.que eſt pp vtile magis eſt ad ipſiꝫ vtile q̄ ad ipſ hoieꝫ:ꝛ amicitia que eſt pp delectabile eſt ad ipſaꝫ delectationē pmo:ſed mali pñt vtilitatē ꝛ delectationē recipere a malis ꝛ a bonis:ꝛ boni a malis:ꝛ ſic de alijs q̄ ꝛc. vñ pōt h̄ poni ꝯclō 15ª ſub hac forma. Cuiuſcūqꝫ cōditionis hoies ꝯtingit eſſe amicos pp delectationē ꝛ vtilitatem 15ª ꝯclō hui⁹.S.ii. que pbať ſic. Oēs hoies qb⁹ delectabile vel vtile eſt amabile cōtingit eſſe amicos pp delectationē ꝛ vtilitatē:ſꝫ cū-

I cuiuſcūq3 cōditionis fuerūt hoīes:cōuenit ꝙ eis delectabile vel vtile ſit amabile.igit̄ cuiuſcūq3 cōditionis hoīes ſint: cōtingit ꝙ ſint amici pp delectationē ⁊ vtilitatē3. Maior eſt manifeſta:q2 cuicūq3 delectabile eſt amabile ɔtingit ꝙ ipſe ſit amicus pp delectationē:⁊ cuicūq3 vtile eſt amabile cōtingit ip3 eē amicū pp vtilitatē.⁊ minor p3. Nam mali poſſunt eē delectabiles ⁊ vtiles mali.:⁊ ēt virtuoſis: ⁊ v̄tuoſi pñt eſſe delectabiles ⁊ vtiles v̄tuoſis:⁊ ēt malis:⁊ illi q nec ſunt moral̄r boni nec mali pñt eſſe delectabiles ⁊ vtiles ſibiinuicē:⁊ ēt bonis ⁊ malis.hec igit̄ eſt p̄ma pars dr̄ie inter has duas amicitias ⁊ amicitiā pfectā.Et 2ª pars eſt ꝙ amicitia pfecta nō eſt nec eſſe pōt niſi īter bonos:⁊

16ª ɔclo diſt⁹.S.ll. hec eſt ɔclo 16ª que pbat̄ ſic. Illa amicitia ⁊ ſola illa qua aliq amant̄ pp ſeipſos eſt amicitia pfecta:q2 oīs alia amicitia eſt amicitia p accñs:vt p3 ex p̄cedētibus:ſ3 inter bonos ⁊ ſolū inter illos eſt h̄ amicitia qua.ſ.aliq amant̄ pp

K ſeipſos.igit̄ inter ſolos bonos eſt amicitia pfecta. De iſta rōne ponit̄ minor cū3 ſua declaratiōe in lr̄a.vñ dicit ꝙ pp ſeipſos ſolos bonos ɔtingit eſſe amicos:⁊ hoc declarat pp hoc ꝙ mali nō gaudēt ſeipſis pp ſeipſos:cū in malo nō inueniat̄ aliqd amabile aut delectabile:ſed ſolū gaudent ex hoc ꝙ eis ſit aliqua vtilitas vel aliqua delectatio.[Et ſola aūt bonoꝝ amicitia.] 2ª dr̄ia iſtaꝝ duarū amicitiaꝝ.ſ.pp vtile ⁊ pp delectabile ad amicitiā pfectā eſt/ꝙ amicitiarū ſola amicitia bonoꝝ eſt irtrāſmutabilis:⁊ hec eſt ɔclo 17ª:

17ª ɔclo diſt⁹.S.ll. ⁊ q2 hec ɔclo eſt q̄dā excluſiua:iō ph̄s pbat eā pbando vtrāq3 eius exponētē:⁊ p̄mo pbat exponētē affirmatiuā: deinde pbat exponentē negatiuā cū dicit.[In alijs autē alteris.] Primo igit̄ pbat̄ exponēs affirmatiua.ſ.ꝙ amicitia bonoꝝ eſt intrāſmutabilis ſic:q2 amicitia bonoꝝ nō tranſmutaret̄ nec diſſolueret̄ niſi vnus amicoꝝ crederet

L aliqd malū de alio:qd malū ɔtrariat̄ amicitie pfecte:ſ3 h̄ nō cōtingit in amicitia bonoꝝ:q2 hō bonus non de facili credit malū de illo quē multo tēpore pbauit:⁊ nunq̄ inuenit eū aliqd iniuſtum vel malū facientē:ſ3 ſemp inuenit in eo oīa quecūq3 reputant̄ digna ad verā amicitiā.igit̄ talis amicitia eſt intrāſmutabilis ſic ꝙ de facili nō diſſoluit̄:⁊ etiā p3:q2 talis amicitia eſt per ſe ⁊ nō p accñs:⁊ ēt p3 p h̄ ꝙ talis amicitia eſt pfecta ɔtinēs in ſe oīa que ad amicitiā requirunt̄:vt ſupius eſt pbatū:⁊ ſic p3 exponens/affirmatiua ɔclonis.[In alijs aūt alteris.] Negatiua exponens.ſ. ꝙ nulla alia amicitia ab amicitia bonoꝝ eſt intranſmutabilis:pbat̄ p hoc ꝙ in alijs amicitijs cōtingit faciliter ꝙ vn⁹ amicoꝝ in tali amicitia credat malū de alio:⁊ ꝙ vn⁹ iniuſtū faciat alteri.Et per hoc ꝙ vn⁹ credat malū de alio aut ꝙ facit iniuſtū alteri diſſoluit̄ amicitia:⁊ ita alie amicitie ſunt de facili tranſmutabiles:⁊ dicit ph̄s ꝙ ſm has

M amicitias.ſ.pp vtile ⁊ pp delectabile nō ſunt aliq vere dicendi amici:q2 tñ hoīes ɔſueuerūt vocare tales amicos q pp vtile amant:ſicut dr̄ eſſe amicitia īter ciuitates pp vtilitatē quā vna recipit ab alia ⁊ in pugnādo ɔtra inimicos ⁊ iuuando:⁊ ēt hoīes dicant illos eſſe amicos q diligūt pp delectationē:ſicut p3 de pueris.vñ q2 tales amantes ſe pp delectabile vel vtile cōmuniter ab oibus vocātur amici: iō op3 ꝙ nos ſequendo cōſuetudinem cōmuniter loquentium tales vocemus amicos.

¶ Et aſſerere ſp̄es amicitie plures eſſe. Atq3 p̄mo qdē ⁊ ꝓprie amicitiā eā eſſe que bonoꝝ eſt hoīu3 rōne ſane qua boni ſunt:ceteras aūt p ſilitudine3. Quo nāq3 bonū qddā3 in ipſis eſt ⁊ ſile:hoc ſunt amici. Id.n.qd afficit voluptate bonū qddā3 his eſt qui voluptatem amant. Nō aūt multū he copulant̄:nec idē ob vtilitatē voluptatēq3 fiunt amici. Nam ea que p accñs ſunt: nō nimiū cōiungunt̄. In has aūt ſp̄es amicitia diſtributa:praui qdē erunt ob voluptatē aut vtilitatē amici:hac rōne ſimilitudinē ſubeuntes. Boni aūt ſunt pp ſeipſos amici. Ea nāq3 rōne qua boni ſunt. Hi igit̄ ſūt abſolute amici. Illi vō p accñs ⁊ q2 ſunt ſiles his. N

¶ Species aūt amicitie plures. Et primo qdē ⁊ principal̄r bonoꝝ: ⁊ ſ3 ꝙ boni. Reliquas aūt ſm ſimilitudinē:ſm eni ꝙ bonū aliqd ⁊ ſile aliqd ſic amici. Eteni delectabile bonū aliqd amatorib⁹ delectationū. Nō oino aūt hec copulantur neq3 fiunt amici ꝓpter vtile ⁊ delectabile. Nō eni3 oino ɔiungunt̄:que ſ3 accidēs. ¶ In has aūt ſp̄es amicitia diſtributa:praui qdē erūt amici pp delectationē vel vtile ſic ſiles exiſtentes. Boni aūt ꝓpter ſeipſos amici:ſm ꝙ enim boni. Iſti qdē igit̄ ſimpl̄r amici. Illi autē ſm accidens:⁊ in aſſimilari his. 3ª ps ca. O

¶ Hec eſt 3ª ps p̄ncipalis huius cap̄l'i:in qua epilogat que dicta ſunt ⁊ narrat.6.p̄mo narrat ꝙ plures ſūt amicitie.ſ. que dicte ſunt.ſ.pp vtile delectabile ⁊ honeſtū. 2ª narrat ꝙ amicitia bonoꝝ eſt p̄mo ⁊ p̄ncipal̄r amicitia:⁊ relique amicitie nō dicunt̄ amicitie niſi ſm ſilitudinē ad veram amicitiā que eſt ſoloꝝ bonoꝝ. 3ª narrat modum quo iſte amicitie aſſimilant̄ amicitie vere. Et dicit ꝙ delectabile videt̄ eſſe qddā bonū amatoribus delectationum:⁊ ita h̄ amicitia h3 aliquā ſilitudinē cū amicitia que eſt pp bonū ſimpl̄r. Et eodē mō eſt de amicitia vtilis:vtilitas eni3 vr̄ eſſe qddā bonū amatoribus vtilitatū:⁊ ita h3 hec amicitia aliquā ſilitudinē ad amicitiā pfectā q̄ eſt pp boᵐ ſimpl̄r. P 4ª narrat ꝙ he due amicitie.ſ.pp bonū vtile ⁊ delectabile nō ſemp cōiungunt̄:q2q3 eni3 eſt idē vtile ⁊ delectabile: ſed nō eſt ſemp ita.vñ ſicut iſte due amicitie ſūt amicitie per accñs:ita ɔiungunt̄ per accñs ⁊ nō ſemp.[In has aūt ſp̄es.] 5ª narrat ꝙ cū amicitia diſtribuat̄ in has ſp̄es iam dictas praui pñt eſſe amici ꝓpter vtile ⁊ ꝓpter delectabile:in hoc ſiles exiſtes:ſed boni ꝓpter ſeipſos ſunt amici: ſunt eni3 amici ſm ꝙ boni. 6ª narrat ꝙ boni ſm ꝙ boni ſunt ſimpl̄r amici:ſed alij amantes ſe pp vtile vel delectabile ſūt amici ſolū p accñs ⁊ in aſſilari his.ſ.vē amicis.

Capitulū quintū in quo determinat̄ de amicitia ſm comparationem ad actu3 eius ꝓprium qd eſt cōuiuere:⁊ etiam oſtenditur ꝙ amicitia non eſt paſſio ſed habitus.

¶ Ut aūt in v̄tutibus alīq habitu:alīq actu boni dicuntur:ſic ⁊ in amicitia. Amicoꝝ eni3 alīq ſimul viuentes gaudent ſe mutuo bonaq3 cōferunt. Alīq dormientes aut locis ſeiuncti:nō operant̄ qde3:ſed ita ſeſe habēt: vt operentur amice. Loca nanq3 nō diſſoluunt amicitiam abſolute:ſed operationem. Q

Quemadmodū aūt in v̄tutibus:hi qdem ſm habitū:hi aūt ſm operatione3 boni dicunt̄:ſic ⁊ in amicitia:hi qdē eni3 cōuiuentes gaudent ad inuicē ⁊ tribuunt bona. Hi aūt dormientes vel ſeparati locis:nō operant̄ qdē:ſic aūt habent vt operari amicabiliter:loca enim nō diſſoluunt amicitia3 ſimpl̄r:ſed operationem. Caput 5ᵐ p.tra. S.ll. ethi. 1ª ps ca.

Iſtud eſt 5ᵐ capᵐ p̄mi tractatus in quo determinat de amicitia p cōparatione3 ad eius actum.⁊ cōtinet duas ptes p̄ncipales. In p̄ª oſtēdit̄ q3 act⁹ eſt pro Quintu c. p.trac.di⁹ in duas p̄tes pn.

A pꝛẏſſimus amicitie. In 2° ibi[Aſſimilaſ aūt amatio.]oſtē
dit ꝙ amicitia eſt habit⁹. Pꝛīa ps ꝯtinet tres pticulas. In
pª pħs diſtinguit amicitiā in amicitiā ſʒ actū ⁊ ſʒ hitū.
In 2ª ibi[Si aūt diuturna.]oñdit q̄lr amicitia diſſoluiſ pp
defectū actus. In 3ª ibi[Nihil eniʒ ſic eſt amicoꝝ.]oſtēdit
ꝙ cōuiuere eſt ꝓpꝛẏſſimus actus amicitie. In pma igitur
pticula diſtinguit amicitiā in amicitiā ſm actū ⁊ in amici
tiā ſʒ habitū. d. ꝙ ſicut in ꝟtutibus: quedā dicunſ ſm ha
bitū ⁊ qdā ſm actū. Aliq eniʒ diſr fortes: qꝛ actu exercent
opa fortitudis: ⁊ qdaʒ dicunſ fortes nō exercentes actum
fortitudinis habētes tñ habitū ad exercēdū opa fortitudi
nis. Ita eſt de amicitia: ꝙ qdā dicūſ amici: qꝛ actu exercēt
opa amicitie ſe inuicē mutuo diligēdo ⁊ bñfaciēdo. ⁊ qdā
dicunſ amici nō qꝛ opanſ actu opa amicitie: ſūt tñ ſic diſ
poſiti p hitū: ꝙ hñt inclinationē ad operādū hꝰ opa: vt pʒ
B de amicis qui dormiunt vel qui ſeparanſ ab inuicē ſm lo
cū. Amicitia eniʒ nō diſſoluiſ p diſtantiā locoꝝ: ſed opera
Notandū amicitie diſſoluunſ per diſtantiā locoꝝ. ¶ Notādū ꝙ plu
res ſunt opōnes amicitie. ſ. bñ velle bñfacere concoꝛdare
cōuiuere: ⁊ quātū ad iſtā opationē que eſt cōuiuere diſſol
uiſ amicitia quātū ad opōnē per diſtātiā locoꝝ: ſʒ opatio
que eſt beniuolentia: ⁊ ēt opatio que eſt beneficentia non
diſſoluitur per diſtantiam locorum.

¶ Cū ſi diuturna abſentia fuerit: amicitie quoqʒ vide
tur obliuionē efficere. Vñ dictū eſt: taciturnitas ami
citias cōplures diſſoluit. At q neqʒ ſenes neqʒ ſeueri
videnſ eſſe ad amicitiā apti: exigua. n. afficiunt volu
ptate. Nemo aūt ꝯuerſari cū eo pōt q dolorē afferat:
aut nō ſit iucundus. Maxie nāqʒ natura vi̅ moleſtaʒ
qdē fugere: oblectamēta aūt affectare. Qui v̇o ſe q
dē mutuo accipiunt: nō ſimul aūt viuunt: ii beniuolis
magis ſunt ſimiles ꝙ̄ amicis.

C ¶ Si autē diuturna abſentia fiat: ⁊ amicitie vi̅
obliuionē facere. vñ dictū eſt. ¶ Multas ami
citias nō appellatio diſſoluit. ¶ Nō videnſ aūt
neqʒ ſeneꝝ neqʒ ſeueri amatiui eſſe. ꝓpter non
habere ipſis qꝺ delectiōis. Nullus aūt pōt per
diē cōmorari cū triſti: neqʒ cū non delectabili.
Maxime eniʒ nā vi̅ triſte qdē fugere appetere
aūt delectabile. ¶ Qui aūt recipiunſ ad inuicē
non conuiuentes autē beniuolis aſſimilantur
magis ꝙ̄ amicis.

¶ Hec eſt 2ª pticula: in qua oſtendit ꝙ in qbuſdā diſſoluiſ
amicitia pp defectū actus amicitie. Et hoc ꝯtingit tripl̅r. ſ.
D pp diuturnā abſentiā amicoꝝ ab inuicē: ⁊ pp ineptitudinē
quoꝛūdā ad opera amicitie: ⁊ pp nō cōuiuere ad inuicē.
Dicit igiſ p̈mo ꝙ ſi abſentia amicoꝝ ab inuicē ſit diutur
na vi̅ facere obliuionē amicitie p̄cedētis ſʒ ꝙ in ꝓuerbio
vi̅.[Multas amicitias nō appellatio diſſoluit.]Intelligē
Nōa^m p^m da ſunt hʼ duo. p̈mo ſm Lincon̄. nō appellatio in ꝓpoſito
accipiſ pro p̈uatione oppoſita appellationi: qui eniʒ amici
ſeparanſ locis neuter appellat alium ꝓpꝛio noie: ⁊ p̈uatio
Nōa^m 2^m huiꝰ mutue appellationis vi̅ obliuionē inducere ⁊ amici
tiā diſſoluere. ¶ 2° eſt intelligēdū ꝙ ſicut habitus acq̄ſiti
per cōſuetudinē actuū acqrunſ p ꝯſuetudinem exercēdi
actus cōuenientes habitui: ita pp diſſuetudinē operādi de
lenſ ⁊ deſtruunſ: ſicut eniʒ habit⁹ per ꝯſuetudinē operuʒ
acqrunſ: ita etiā p illud idē in eſſe cōſeruanſ. Opōnes eni
ſunt cāe habituū: tā in fieri ꝙ̄ in ꝯſeruari: ⁊ iō cū amicitia
ſit habitus ex opib⁹ acq̄ſitus: ſicut poſtea videbiſ: opʒ ꝙ
ipſa p act⁹ mutuos cōtinue in eſſe cōſeruetſ.[Non videnſ

aūt neqʒ ſenes.]Quidā ēt nō ſunt amatiui. i. apti ad amā E
duʒ ſic ſenes ⁊ ſeueri. i. hoīes auſteri ⁊ litigioſi ꝓpter hʼ ꝙ
nō ſunt apti ad actū amicitie q eſt cōuiuere. Paruʒ enim
inueniſ in eis de delectatione: ⁊ iō de difficili pñt cuʒ aliẏs
cōuiuere. Nullus eniʒ pōt p diē cōmorari cum triſti: neqʒ
cū idelectabili. Maxie aūt vi̅ nāle hoibus ⁊ aliẏs aīalib⁹
fugere triſte ⁊ appetere dlectabile: ⁊ pōt hic poni ꝯclō 18ª 18ª cōclo
q̄ eſt ꝙ neqʒ ſenes neqʒ ſeueri ſunt amatiui. i. apti ad ami hui⁹. S. li.
citiā: q̄ ꝓbaſ ſic. Qui nō ſunt apti ad ꝯuiuendū cū aliẏs nō
ſunt amatiui nec ad amicitiā apti: qꝺ pʒ: qꝛ q nō ſunt apti
ad actū maxie ꝓpꝛiū amicitie nō ſunt apti ad amicitiaʒ: ⁊
actus maxime ꝓpꝛius amicitie eſt cōuiuere: ſed nec ſenes
nec ſeueri ſūt apti ad ꝯuiuēdū cū aliẏs. ergo ⁊c. minoꝛ pʒ:
qꝛ ſenes ⁊ ſeueri nō delectant: ſed magis cōtriſtāt eos cuʒ
qbus viuunt. ⁊ cū cōtriſtante aut nō delectante nullus ap
petit diu morari. ¶ Intelligēdū ꝙ ꝯclō ⁊ mediuʒ ꝓbans Notandū
ꝯcluſionē debent itelligi nō vl̅r ſed vt in pluribus: in ma F
ioꝛi eniʒ pte ſenes non ſunt amatiui: aliq tñ ſunt amatiui ⁊
apti ad cōuiuendū: qꝛ ſunt hẏlares ⁊ cōgaudentes de bo
nis que aliẏs cōtingūt teſte meipſo. ¶ Sciendū ꝙ p diez Notandū
in ꝓpoſito intelligit aliqꝺ tēpus longū vt dicūt expoſito
res.[Qui aūt recipiūt.]Adhuc pp defectū actus amicitie
cōtingit ꝙ aliq qui videnſ eſſe amici non ſunt amici. Vbi
gr̄a. Aliq recipiūt ſe ad inuicē. i. hʼ ꝙ vterqʒ acceptat moꝛes
⁊ cōuerſationē alterius: ⁊ tñ ꝓpter aliquā cām nunꝙ̄ cōui
uunt ad inuicē: ⁊ tales videnſ eſſe amici ⁊ nō ſūt amici: ſʒ
magis aſſimilanſ beniuolis ꝙ̄ amicis: qꝛ amicitia reqrit
cōuictum amicoꝝ per aliqꝺ tempus.

¶ Nihil eniʒ taʒ ꝓpꝛiū eſt amicoꝝ ꝙ̄ viuere ſimul. Nā
egentes qdem vtilitatē affectant. Simul aūt viuere ⁊
G ipſi beati. Et eniʒ ſolitarios qdeʒ hoc eſſe minime con
uenit. Vt ſimul aūt degant fieri nō pōt: niſi ſint iucun
di eiſdemqʒ gaudeāt: qꝺ qdē amicitia ſodalitia videſ
habere. Bonoꝝ igiſ amicitia maxie eſt vt ſepe dixim⁹
amicitia: nā amabile qdē id ⁊ expetibile eſſe ꝯſtat: qꝺ
eſt abſolute bonū: aut iucundum: vnicuiqʒ v̇o: qꝺ ipſi
eſt tale. Bono aūt pp hec vtraqʒ bonus.

¶ Nihil eniʒ ſic eſt amicoꝝ vt cōuiuere: vtilita
tem qdē eniʒ indigētes appetunt: cōmorari aūt
ſil̅ per diē ēt beati. Solitariẏs qdē eniʒ eſſe his
nequaꝙ̄ cōuenit: cōuerſari aūt ad inuicē nō eſt
nō delectabiles exiſtētes: neqʒ gaudētes eiſdeʒ
qꝺ cōnutritiua vi̅ hēc. ¶ Maxie qdem igiſ eſt
amicitia que bonoꝝ: quēadmoduʒ multotiens
dictū eſt: vſ eniʒ amabile qdē ⁊ eligibile qꝺ ſim H
pl̅r bonuʒ vel delectabile: vnicuiqʒ aūt qꝺ ipſi
tale: bonus aūt bono ꝓpter ambo hec.

¶ Hec eſt 3ª particula p̈me ptis: in qua declarat qꝺ prius
ſuppoſuit. ſ. ꝙ cōuiuere eſt actus ꝓpꝛẏſſimus amicitie: ⁊
hec ꝯclō 19ª que ꝓbaſ ſic. Ille actus quē oēs amici appe 19ª ꝯclo
tunt in quacūqʒ foꝛtuna fuerint vi̅ eſſe actus ꝓpꝛẏſſimus hui⁹. S. li.
amicitie: ſʒ oēs amici in quacūqʒ foꝛtuna fuerint appetūt
ad inuicē cōuiuere. igiſ cōuiuere eſt ꝓpꝛẏſſimus act⁹ ami
citie. Maioꝛ pʒ ⁊ minoꝛ declaraſ. Naʒ bñfacere amico ⁊
recipere bonū velle ab amico: vi̅ eſſe ꝓpꝛiū amicitie: dictū
eſt eniʒ ſupra: ꝙ duo act⁹ ptinēt ad amicitiā. ſ. cōuiuere ⁊
retribuere inuicē bona: hoc eſt facere vtilitatē amico. Sʒ
iſtū 2^m actū nō oēs amici querūt ſed ſolū indigētes. Sed
cōmorari ſil̅ p diē. i. p lōgū tp̄s oēs amici appetūt: ⁊ hñ ſeu
boni. i. i bonis exterioꝛib⁹ abūdātes qb⁹ nō ꝯuēit ꝙ ſint ſo
litariẏ: nec pñt hoies ſil̅ cōmorari niſi ſint mutuo ſibiinui

3 cem delectabiles ⁊ ſi nō gaudeant in eiſdez. Sed hec duo
inueniunt̃ in hīs qui diu inuicē cōuixerūt: cuiuſmodi ſunt
Nōn^m p^m q̄ ſimul cōnutriti ſunt. ¶ Intelligendū ꝙ inter actus ex-
teriores amicitie cōuiuere eſt actus ꝓprijſſim^9 amicitie: tn̄
actus interior amicitie vt beniuolentia ſeu bn̄ amare eſt
magis ꝓprius ⁊ ꝑncipalior: q2 ab habitu iteriori ꝓcedunt
Nōn^m 2^m actus exteriores vt cōuiuere bn̄facere ⁊c̃. ¶ 2° eſt intelli-
gendū ſm̄ ph̄m tractatu 3° ca^o ꝑmo huius. ꝙ ↄuiuere qd̄
eſt actus ꝓprius amicitie nō ↄſiſtit in ſil' morādo ſolū: quō
pecora cōuiuunt q̄ paſcunt̃ in eodē campo vel prato: ſʒ cō-
uiuere qd̄ eſt ꝓprius act^9 amicitie ↄſiſtit in ↄuiuēdo ſʒ cō-
municationē ſermonū ⁊ mētis. ſ. ex hoc ꝙ vn^9 ꝑ ſermones
cōicat alteri qd̄ eſt in ſuo itellectu. vn̄ illud ↄuiuere eſt ſm̄
cōicationē ſermonū ⁊ ſecretoꝝ cordis. [Maxie qdē igr̃.]
Hec eſt 4^a pticula ꝑme ptis: in qua ph̄s pbat: ꝙ amicitia
20^a ↄclo que eſt bonoꝝ eſt maxie eligibilis: ⁊ hec eſt ↄclō 20^a que
hui^9. 8. li. ꝓbatur ſic. Amabile ⁊ eligibile eſt duplex. ſ. qd̄ eſt ſimpl'r
K amabile ⁊ eligibile ⁊ qd̄ eſt alicui amabile ⁊ eligibile: ⁊ ex
hoc pōt ſic argui. Illō qd̄ eſt eligibile ſimpl'r: ⁊ ēt alicui. ſ.
eligenti: illud eſt maxie eligibile: q2 hʒ oēs cauſas eligibili
tatis: ſed amicitia bonoꝝ eſt ſimpl'r eligibilis: ⁊ eſt ēt eligi
bilis ipſi bono. igit̃ ⁊c̃. De hac rōne ꝑmo ponit ↄclōnē: de-
inde ṽtutem minoris dicens: bonus bono pp̄ ambo hec. ħ
eſt bonus eſt amicus bon^9 amico bono pp̄ ambo hec. ſ. q2
huius amicitia boni ad bonū eſt eligibilis pp̄ hec duo: q2
eſt ſimpl'r eligibilis: ⁊ q2 eſt eligibilis bono.

¶ At ṽo amor qdē ſilis eſt affectui: amicitia ṽo hitui.
Amor nāqʒ nō minus eſt ad inaīata. Amici aūt amāt
ſeſe mutuo cum electione: electio ṽo ab habitu ꝓfici-
ſcitur: ⁊ volunt iis bona quos amant illoꝝ gratia: non
D per affectum: ſed habitum.

L ¶ Aſſimilat̃ aūt amatio qdē paſſioni. Amicitia
2^a ps ca. aūt habitui. ¶ Amatio enīʒ nō minus ad īaīata
eſt. Redamant aūt cum electione. Electio autē
ab habitu. ¶ Et bona volunt amicis: illoꝝ gr̄a
nō ſm̄ paſſionē: ſed ſm̄ habitum.

¶ Hec eſt 2^a ps ꝑncipalis huius capl'i: in qua declarat̃ ꝙ
amicitia ſit habit^9 ⁊ nō paſſio: hoc enīʒ ꝑus ſuppoſuerat. ſ.
ꝙ amicitia dr̄ ſm̄ actū ⁊ ſʒ habitū: ⁊ manifeſtū eſt ꝙ ami
citia dr̄ ſm̄ actū: iō ſolū ꝓbat ꝙ amicitia dr̄ ſm̄ habitus ⁊
cōtinet iſta ps duas pticulas. In ꝑma ꝓponit ⁊ ꝓbat intē-
tionē ſuā. In 2^a ibi [Et amantes amicū.] remouet qōdam
dubiū. In ꝑma igit̃ pticula ꝓponit intētionē dicēs: ꝙ ama
tio aſſimilat̃ paſſioni ⁊ amicitia habitui: eſt enim amicitia
ſilis alijs habitibus. [Amatio enīʒ.] Propoſita intentione
M ph̄s pbat eā. ſ. ꝙ amicitia eſt hītus: ⁊ hec eſt ↄclō 21^a que
21^a ↄclō ꝓbat̃ dupl'r. Primo ꝑ drīam inter amationē ⁊ amicitiā q̄
hui^9. 8. li. eſt iſta. Amatio ſimpl'r pōt eſſe ad inaīata ſicut dicim^9 ali-
quē amare vinū vel aurū: ſed amicitia de qua loqmur nō
eſt ad inaīata: q2 amicitia reqrit redamationē que nō eſt
ſine electione: per hoc ꝓbat̃ ↄclō ſic. Ois electio eſt ab ha
bitu: ſʒ electio eſt ab amicitia: igr̃ amicitia eſt habitus: vel
ſic. Ois amicitia eſt cuʒ electione: ⁊ ois electio eſt ab hitu.
igr̃ ois amicitia eſt habitus: vel ſic. Oē illud a quo eſt ele
ctio eſt habitus: amicitia eſt illō a quo eſt electio: ergo ⁊c̃.
Notandū ¶ Notandū eſt hic ꝙ electio accipit̃ tripl'r. ſ. large: ſtricte
Electio ac ⁊ magis ſtricte. Electio large accepta eſt vni^9 pre alio vel
cipit 3^r. alijs volūtaria acceptio ſeu acceptatio: ⁊ iſto mō oē qd̄ fit
volūtarie: ita ꝙ in poteſtate hois eſt facere illud vel nō fa
cere, dr̄ fieri ex electione: ⁊ que fiunt ex paſſione vt q̄ fiūt
ex ira vel cōcupiſcētia dicunt̃ fieri ex electione: aliter non
iputarent̃ hoi: ⁊ ſic oē iputabile hoi ⁊ om̄e ꝓ quo hō eſt
laudandus vel vituperādus dr̄ fieri ex electione: ⁊ ſic acci

pit̃ electio 3° topicoꝝ. Et Euſtratius loqtur ſic ſup ꝑmum N
ethicoꝝ. in pn^o. d. ꝙ electio eſt duobus ꝓpoſitis iudicium
hois ħ alteri ꝑponēs. ſcd̄o mō accipit̃ electio ſtricte ⁊ ele-
ctio ſic accepta eſt finis ↄſilij: ⁊ oē eligibile ħ mō eſt precō
ſiliatū: vt pʒ ex 3° ethicoꝝ. vbi dr̄ ꝙ eligibile nō ē qdcūqʒ
volūtariū ſed volūtariū precōſiliatuʒ: ⁊ electio ſic accepta
eſt voluntas ꝑcōſiliata. i. actus volūtatis ꝑcōſiliatus: ⁊ lo-
quēdo de electione ſic accepta: nō opʒ ꝙ ois electio ſit ab
habitu: multa enīʒ facimus volūtarie ⁊ ex cōſilio que non
facimus ex aliquo habitu. 3° mō accipit̃ electio magis ſtri
cte. ſ. pro actu volūtatis ꝓcedēte ab habitu inclinante vo-
lūtatē ad eligendū vnū pre alio ꝓmpte ⁊ delectabil'r: ⁊ ſic
accipit̃ electio in ꝓpoſito: cuʒ dr̄ ꝙ ois electio eſt ab habi-
tu. Ois enīʒ electio voluntatis q̄ eſt ab habitu amicitie fit
ꝓmpte ⁊ delectabil'r ⁊ faciliter. [Et bona volūt amicis.]
Scd̄o ꝓbat̃ eadeʒ ↄclō ſic. Quicūqʒ volunt bona amicis O
amicoꝝ gr̄a: volunt eis bona nō ex paſſione ſed ex habi-
tu: ſed ex amicitia amici volunt bona amicis amicoꝝ gr̄a:
vt manifeſtū eſt de amicitia per ſe ⁊ ꝑfecta. igit̃ talis ami
citia nō eſt paſſio ſed habitus. Maior pʒ: q2 cū paſſio per-
tineat ad appetitum ſenſitiuū nō excedit ꝓprium bonum
amantis: ⁊ ideo amicitia que eſt ad amicum amici gratia
⁊ nō ſuiipſius gratia, nō eſt ex paſſione ſed ex habitu: ⁊ mi
nor pʒ ex precedentibus.

¶ Et amantes amicū: id amant qd̄ ſibiipſis eſt bonū:
vir. n. bonus factus amicus bonū fit ei cui iam eſt ami
cus. Vterqʒ igit̃ ⁊ id qd̄ ſibi bonū eſt amat: ⁊ par red-
dit voluntate atqʒ iucunditate. Dicit̃. n. amicitia equa
litas: maxime aūt bonoꝝ hec amicitie inſunt.

¶ Et amātes amicū ꝙ ipſis bonuʒ amant: bon^9
enīʒ amicus factus: bonū fit cui amic^9. Vterqʒ P
igit̃ amat ⁊ qd̄ ipſi bonū ⁊ equale tribuit volū
tati ⁊ ſpeciei: dr̄ enīʒ amicitia equalitas: maxie
itaqʒ ei que bonorum hec exiſtunt.

¶ Hec eſt 2^a particula ſcd̄e ptis: in qua ph̄s remouet qō-
dā dubiū qd̄ eſt tale: dictū eſt ſupra. vnicuiqʒ eſt amabile
qd̄ eſt ei bonū. igit̃ videt̃ ꝙ homo amet amicū nō gratia
amici ſed gr̄a ſui. Iſtud dubiū remouet. d. ꝙ amātes ami-
cum amici gr̄a volunt ⁊ amant ſibiipſis bonū. Nā qn̄ ille
qui eſt bonus in ſe eſt fact^9 amicus alicui fit bonū amico
ſuo: amicus enim bonus eſt ſuo amico bonus: ⁊ ſic vterqʒ
duum amat amicū amat illud qd̄ eſt ſibi bonū. ⁊ vterqʒ re-
tribuet eq̄le quātū ad volūtatē: ſ. quātū vterqʒ vult vtriqʒ
bonū: ⁊ quātū ad ſpēm volūtatis vel amicitie. ſ. inquantū
vult ei bonū nō ſui ſed illius gr̄a: amicitia enim quedā eq̄-
litas eſt que reqrit mutuā amationem. Hec aūt que dicta Q
ſunt maxie habēt veritatē de amicitia bonoꝝ. ¶ Notan- Notandū
dū eſt ħ ꝙ amicitia addit ſupra ṽtutē mutuitatē. Nam in
qualibet ṽtute cōiter dicta ſufficiūt actus vnius virtuoſi:
ſed in amicitia nō ſufficit actus vnius: ſed in amicitia reg
runt̃ actus duoꝝ mutuo ſe amantiū: iō ph̄s ſupra nō di-
xit abſolute ꝙ amicitia eſt ṽtus: ſed dixit ꝙ eſt virtus: vel
cum virtute: q2 addit ſupra omnem rationeʒ virtutis mu-
tuam viciſſitudinem amandi.

Capitulum ſextum in quo agit̃ de amicitia per cōparationē ad eius ſubiecta: que ſunt ipſi amici. oſtendendo q̄ ſunt inepti ⁊ q̄ apti ad amicitiā: ⁊ de multitudine ⁊ diuiſione amicorum quantū ad diuerſa officia reſpectu eiuſdem hois.

¶ In ſeueris aūt atqʒ ſenibus tanto minus fit amicitia
quāto difficiliores ſunt: ⁊ minus cōgreſſionibus gau-
dent. Hec enim ad amicitiā maxime ſpectare ⁊ ipſam
efficere vident̃. Quocirca iuuenes qdē cito: ſenes aūt

A nō cito fiunt amici:nō enim fiunt iſti amici:qbus non delectanť.Similr nec ſeueri:ſed tales beniuoli qdem mutuo ſibi ſunt:etenim ⁊ bona volunt ⁊ ꝓmpti ſūt ad neceſſitates.Amici vō nō valde ſunt ꝓpterea ꝙ non ſimul degunt:neqȝ ſeſe mutuo delectanť:que quidē ad ipſam amicitiam pertinet maxime.

Caput 6m ſm ar. 8. li. ethi. ſm g9 ca. IN ſeueris autē ⁊ ſenibus minus fit amicitia:quāto magis diſcoli ſunt ⁊ minus colloquijs gaudēt:hec enī maxime videnť eſſe amicabilia ⁊ factiua

B amicitie. ¶ Propter qđ iuuenes fiūt amici cito:ſenes aūt nō. Nō eniȝ fiunt amici qbus vtiqȝ nō gaudent. Silr aūt neqȝ vtiqȝ ſeueri. ¶ Sȝ tales beniuoli ſunt ad inuicē:volūt eniȝ bona ⁊ obuiant ad neceſſitates:amici aūt nō oīno ſunt ꝑꝑ nō cōmorari:neqȝ gaudere ad inuicem:que vtiqȝ maxime eſſe videnť amicabilia.

Sexti ca. ſm ara. vi° in 4°r par ces ſm. Iſtud eſt 6m caplm:in quo Ar. determinat de amicitia per cōpōnē ad eius ſubiecta.ſ.ꝑ cōparationē ad amicos ⁊ ꝯtinet q̄tuor ptes pncipales. In pma determinat de aptitudine ⁊ ineptitudie quorūdā ad amicitiā. In 2° ibi[Multis aūt eſſe.]determinat de multitudine amicoꝝ. In 3° parte ibi[Qui aūt in poteſtatib⁹.]determinat de diſtinctione amicoꝝ ad diuerſa officia deputatoꝝ reſpectu eiuſdē hoīs. In 4° pte ibi[Sūt aūt igiť.] Phs epilogādo cōparat ſpēs amicitie ad inuicē oſtēdendo ꝙ oēs ſpēs amicitie ꝯſiſtūt in quadā eq̄litate. In pma

C igiť pte dicit ꝙ ſenes ⁊ ſeueri tāto minus ſūt amici quāto magis ſunt diſcoli.i.qui de ſeipſis pſumētes ꝓpriū ſenſuȝ ꝯſequunť:⁊ iō cū alijs nō multū loquunť nec gaudēt colloquijs alioꝝ ſibiipſis intēdētes nec cū alijs ꝯcordant:⁊ iſta maxime videnť eſſe opa amicitie ⁊ cauſatiua ipſius.ſ.cōcordia ⁊ colloquiū amicoꝝ.vn̄ breuiter ſenes ⁊ ſeueri ſūt inepti ad amicitiā ꝑꝑ defectū iſtoꝝ duoꝝ actuū amicitie q ſunt cōcordia ⁊ colloquiū:hec eniȝ videnť maxie amicabilia ⁊ factiua amicitie.[Propter qđ iuuenes.]Et qꝛ iuuenes multū gaudēt colloquijs:⁊ de facili aſſentiant alijs cito fiūt amici qđ nō ꝯtingit de ſenib⁹. Nō enī poſſunt fieri amici aliqbus de quoꝝ cōuictu ⁊ colloquijs nō gaudent:⁊ eadē rō eſt de ſeueris:qui.ſ.ſunt litigioſi ⁊ mordaces eoꝝ que ab alijs dicunť vel agunť.[Sed tales.]Remouet dubiū tale.nos videmus ſenes ⁊ ſeueros multotiēs alijs bn̄ facere qđ eſt opus amicitie.ergo vr̄ ꝙ ſūt amici. Iſtud re-

D mouet Phs.d.ꝙ ſenes ⁊ ſeueri beniuoli ſunt ad inuicē:⁊ ēt alijs eo ꝙ volūt alijs bona in affectu ⁊ faciūt in effectu. Nā obuiāt ad neceſſitates:hꝰ ē ſuccurrūt alijs i neceſſitatib⁹ eoꝝ:nō tn̄ vē ſūt amici ꝑꝑ hꝰ ꝙ nō ꝯuiuūt neqȝ gaudēt de ſocietate alioꝝ:que vr̄ eſſe amicabilia.i.amicitie opa.

¶ Nō fit aūt vt amicitia pfecta multis q̄ſpiā ſit amic⁹ quēadmodū nec vt cōplures ſimul adamet:eſt.n.exuperationi ſimilis. Talē aūt ad vnū aptū fieri. Multos vō eidē vehemēter placere nō facile eſt:fortaſſe autē nec bonos eſſe. Opȝ aūt ⁊ experientiam accipere:⁊ cō ſuetudinē fieri:qđ quidē eſt perdifficile.

2a p°s c. ¶ Multis aūt eſſe amicū ſm pfectā amicitiā nō contingit:quēadmodū neqȝ amare multas ſil: aſſimilať eniȝ ſupabūdātie:tale aūt ad vnū natum eſt fieri. ¶ Multas aūt ſil eidem placere valde nō facile:forte aūt neqȝ bonū eē. ¶ Opȝ autem ⁊ experientiam accipere ⁊ in conſuetu- E dine fieri:qđ oīno difficile.

¶ Hec eſt 2a pars pncipalis huius capli:que eſt de multitudine amicoꝝ.⁊ cōtinet tres ꝑticulas. In pma oſtēdit ꝙ ſm perfectaȝ amicitiā que eſt bonoꝝ nō cōtingit habere multos amicos. In 2° ibi[Propter vtile aūt.]oſtendit ꝙ ſm alias amicitias que ſunt ꝓpter vtile ⁊ delectabile cōtingit habere plures amicos. In 3° particula ibi[Hoꝝ aūt magis.]cōparat ad inuicē amicos ſȝ has duas amicitias que ſunt ꝓpter vtile ⁊ delectabile. In pma igiť particula oſtēdit ꝙ ſm pfectaȝ amicitiā que eſt ꝓpter bonū virtutis nō cōtingit aliquē eſſe multis amicū:⁊ hec eſt ꝯcluſio 22° que ꝓbatur ſic. Amicitia ꝓpter bonū vtutis eſt perfectiſſima ⁊ maxima:⁊ ita hȝ ſiltudinē cuiuſdā ſupabūdantie in amando:ſed ſupabundātia amoris nō eſt nata fieri ad multos ſed ad vnū tm̄. Qđ eniȝ dicit per ſupabūdātiā cōtingit vni ſoli.igiť ſm amicitiā que eſt ꝓpter bonū virtutis nō cōtingit aliquē ſimul eſſe multis amicum. De iſta rōne pmo ponit ꝯclōnē.d.ꝙ ſm perfectaȝ amicitiā nō cōtingit aliquē habere multos amicos:quēadmoduȝ nō cōtingit amare ſupabundāter amore venereo multas mulieres ſimul:deinde ponit maiorē:⁊ poſtmodū minorem. 22° ꝯclo hu⁹. 8. li. F

¶ Circa iſtā rōnē eſt intelligenduȝ ꝙ in amicitia que eſt virtus vel nō eſt ſine vtute,nō eſt ſuperabūdātia vituperabilis:qꝛ ſicut in extremo nō eſt mediūita in medio non eſt aliqđ extremoꝝ.ſ.defectus vel exceſſus:ſed amicitia pfecta dr̄ ſuperabundās reſpectu alioꝝ ſpēꝝ amicitie:qꝛ eſt maior ⁊ perfectior amicitia q̄ eſt amicitia ꝓpter vtile vel ꝓpter delectabile. ¶ Scđo eſt intelligendū ꝙ aliqđ dicit per ſupabūdantiā dupľr. Nā ſupabundātia ſignificatur per nomen ſuperlatiui gradus:⁊ ſuplatiuus gradus exponiť dupľr.vno mō poſitiue:⁊ ſic dicit exceſſuȝ reſpectu oium alioꝝ reſpectu quoꝝ fit cōparatio. Alio mō exponiť negatiue:⁊ ſic dicit negationē exceſſus cuiuſcūqȝ alterius.vbi gr̄a.ſic dicēdo:Sortes eſt albiſſimus hoīuȝ.hec ꝓpoſitio hȝ duplicē intellectū. Si eniȝ iſte ſuplatiuus exponiť poſitiue:tūc denotať ꝙ ſor.excedit oēs alios hoīes in albedine:ſi exponať negatiue:tūc denotať ꝙ ſor.eſt ita albus ꝙ nullus hō eſt albior ſorte. Dico igiť ꝙ illud qđ dr̄ per ſuperabūdantiā poſitiue cōuenit vni ſoli:ſed illud qđ diciť per ſuperabundātiā negatiue pōt pluribus cōuenire:ſicut pȝ:genus gnāliſſimū dr̄ per ſupabundātiā negatiue:qꝛ genus gnāliſſimuȝ dr̄ qđ eſt ita generale ꝙ nihil eſt gnāli⁹ illo:⁊ tn̄ ſūt plura gn̄a generaliſſima. ¶ Tertio eſt intelligendū ꝙ amicitia perfecta que eſt ad amicū nō dr̄ per ſuperabūdantiā ſimpľr:neqȝ poſitiue neqȝ negatiue. Nō eniȝ amicus ꝓpter bonū virtutis maxie amat amicū ſic ꝙ illa amicitia excedit oēm aliā.nec ſic:ꝙ illa amicitia que eſt ad amicū nō excediť ab aliqua alia amicitia. Naȝ virtuoſus magis amat ſeipſuȝ q̄ aliquē aliū virtuoſuȝ:qꝛ vt patebit in 9° huius.virtuoſus maxime amat ſeipſum. Ex iſtis pȝ ꝙ illa rō pma nō eſt demonſtratiua:ſed tm̄ ꝓbabilis.vn̄ hec rō ꝓbat ꝙ ſm perfectā amicitiā nō contingit aliquē habere niſi vnū amicū:qđ nō eſt verū vt cōmuniter diciť:ideo hec rō non eſt demonſtratiua.[Multos aūt ſimul eidē.]Scđo ꝓbať eadē cōcluſio ſic. ſm amicitiā pfectā amici ſibiinuicē valde placent:ſed nō eſt facile ꝙ multi ſimul valde placeant eidem:dum enim vnus multū placet difficile eſt aliū multū placere:⁊ forte nō eēt bonū ⁊ expediēs vt vni hoī multi valde placerēt:qꝛ dum multis intēderet nō poſſet ſibiipſi itēdere.[Opȝ aūt ⁊ experientiā.]3° ꝓbať ꝯclo ſic. Ad hoc ꝙ aliqs ſit amicus ſȝ amicitiā pfectā opȝ ex ꝯſuetudine ⁊ per longum tempus experientiā accipere de amico:ſed accipere experiētiā ex

Nōn° p° G

Nōn° 2° H

Nōn° 3°

I cōſuetudine de multis ⁊ per longū tēpus eſt valde difficile. nō igit̄ ſm amicitiā perfectā ꝯtingit aliquē eſſe multis amicū. Iſte due rōnes ꝓbāt ꝙ nō eſt facile aliquē eē amicum plurimis ſm ꝑfectā amicitiā: nō tñ ꝓbāt ipoſſibilitatē. ſ. ꝙ ipoſſe ſit aliquē eē amicū duob⁹ vel tribus ſm ꝑfectam amicitiā: vñ in 9° huius tractatu 3° caplo ꝑmo iducit ꝓhs iſtā qōnē. verū ꝯtingat aliquē eſſe amicū plurimis: ⁊ iſtā qōnē determinat ꝙ nō cōtingit aliquē ſʒ ꝑfectā amicitiā eſſe amicū valde multis. Hoc enim eſſet valde difficile ⁊ nimis onerosuʒ: plures tñ pñt eē amici. ſ. tot cuʒ qbus pōt qs bñ cōuiuere cōicādo cū eis colloquijs ⁊ mēte. ſ. ſecreta cordis eis cōicādo ⁊ ꝓpalādo: ſed hec determinatio multitudinis amicoꝝ nō eſt numeralr̄ ſed ſʒ rōnē: vt ſint tot cū qbus pōt cōuiuere. vbi dicit Lincoñ. ſic. Videt̄ aūt vt numeralr̄ dicat̄ eſſe multitudo amicoꝝ determinata in
K duob⁹ vel in trib⁹ ad plus. hec ille. Et mihi vr̄ exquo amicitia eſt mutua ⁊ nō latens requirēs ꝙ vterqʒ amicoꝝ cognoſcat aliū in v̄tute ⁊ ſciat aliū eſſe amicū eius ad qđ ſciēduʒ reqrit̄ magis expientia multi tpis: nō eſt bñ poſſe aliquē hēe plures amicos prout ꝓhs loqtur h̄ de amicis. Et credo ꝙ ſiqs plures amicos habuerit quēlibet illoꝝ diligeret minus q̄ȝ vnū ſolū ſi hēret: nec velle dʒ hō ꝙ amicitia quā hʒ ad amicū diminuat̄: ⁊ iō hñs amicū ꝑꝑ bonū v̄tutis nō vult hēe multos nec aliū: ⁊ hoc credo eſſe verū de amicitia ꝑfecta. Pōt tñ idē hō plurimis eſſe beniuolus: ⁊ ꝓpter bonū v̄tutis qđ in eis ꝑcipit nec eſt numerus beniuoloꝝ determinatus: ſed amicoꝝ opʒ numerū eſſe determinatū ꝓpter experientiā ⁊ cognitionem de redamatiōe: de his videbitur plus in 9° huius.

℞ Ob vtilitatē aūt ac voluptatē multis placere qs poteſt. Cōplures. n. ſunt tales: ⁊ ſubminiſtrationes maniL feſte breui in tempore fiunt.

℞ Propter vtile aūt ⁊ delectabile multis placere cōtingit: multi enīʒ tales ⁊ in pauco tempore miniſtrationes.

℞ Hec eſt 2° ꝑticula ſcđe ꝑtis: in qua oſtēdit ꝙ in alijs duabus ſpēbus amicitie. ſ. que ſunt ꝓpter vtile ⁊ delectabile ꝯtingit aliqueʒ habere plures amicos: ⁊ pōt hic poni ꝯclō
23° cōclō hui⁹. S. li. 23°. ſ. ꝙ ſʒ amicitiā ꝓpter vtile ⁊ delectabile poſſibile eſt aliquē hēe plures amicos: ⁊ hec ꝯclō ꝓbat̄ duplr̄. Primo per hoc ꝙ multi inueniunt̄ tales q a multis recipiūt vtilitates ⁊ delectationes: de vtilitate pʒ in negociatoribus. ſ. mercatoꝝ quoꝝ vnus a multis recipit vtilitatē. Et quātū ad delectationē etiā pʒ idē: qꝛ idē eſt multis delectabilis: ⁊ a multis recipiēs delectationes: ex quo ergo ita eſt: poſſe eſt ꝙ ſit ita. 2° ꝓbat̄ ꝯclō per hoc ꝙ ad amicitiā ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile nō reqrit̄ experiētia longi tēporis: ſʒ a pauco
M tēpore pōt qs recipere a multis delectationes ⁊ vtilitates ⁊ ſcire ſe hō recepiſſe a multis ⁊ ꝯſilia velle eis retribuē.
Notandū ℞ Notādū ꝙ illud qđ dictū eſt h̄. ꝙ cōtingit hēe plures amicos ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile nō repugnat ei qđ dictū eſt in 9° hui⁹: qꝛ ibi intēdit ꝙ in amicitia vtilis ⁊ delectabilis nō eſt bonū nec neceſſariū hēe multitudinē imoderatam amicoꝝ: ⁊ ita nō eſt opus plurimis amicis. Sed hic intendit ꝙ in amicitijs ꝓpter vtile ⁊ delectabile eſt poſſibile ⁊ forte vtile habere plures amicos in multitudine moderata: vt duo vel tres vel quatuor.

℞ Harū aūt ea magis eſt ſimilis amicitie que eſt ob voluptateʒ: cū eadē ab vtriſqʒ ꝓueniūt: ⁊ ſeſe mutuo gaudent aut eiſdē: quales ſunt iuuenū amicitie: ineſt enim magis in his liberalitas. At ea que ob vtilitatē cōſtat eoꝝ eſt hoīum q queſtui vacant. Beati ēt vtilibus nō indigēt ſed iocūdis: cū qbuſdā. n. ſimul viuere volunt ⁊ moleſtū paruo qđe tēpore ferunt. Cōtinue v̄o nemo ipſuʒ bonū toleraret: ſi dolore ipſuʒ afficeret. Quare iocundos querunt amicos. Sʒ forſitan ⁊ bonos opʒ: cum ſint tales ⁊ etiaʒ ipſis. Sic enim ipſis inerunt que amicis ineſſe oportet. N

℞ Horū aūt magis vr̄ amicitia que ꝑꝑ delectabile cū eadeʒ ab ambobus fiant ⁊ gaudeant ad inuiceʒ vel eiſdē quales iuuenuʒ ſunt amicitie. ℞ Magis enīʒ in his liberale. Que aūt ꝑꝑ vtile negociatoꝝ. ℞ Et beati aūt vtilib⁹ qđē nihil indigent delectabilibus aūt: cōuiuere enīʒ volunt aliqb⁹: triſte aūt paucū qđeʒ tēpus ferunt. cōtinue aūt vtiqʒ nullus ſuſtineret: neqʒ ipſum O bonū ſi triſte ipſi erit. ℞ Propter qđ amicos delectabiles querūt: opʒ aūt forte ⁊ bonos tales exiſtētes: ⁊ adhuc ſibi ipſis exiſtūt queciīqʒ oportet amicis.

℞ Hec eſt 3° ꝑticula ſcđe ꝑtis: in qua cōparat ad inuicem amicos duaꝝ amicitiaꝝ. ſ. ꝓpter vtile ⁊ delectabile. ⁊ ꝑmo ꝓponit intentionē ſuā dicēs: ꝙ inter amicos q poſſunt eē multi qui. ſ. ſunt amici ꝓpter delectabile ⁊ vtile magis eſt amicitia que eſt ꝑꝑ delectabile: q̄ȝ illa que eſt ꝑꝑ vtile: ⁊ h̄ eſt verū: cū eadē ambobus amicis fiat: ita ꝙ vterqʒ exhibeat alteri delectationē: ⁊ ꝑꝑ hoc ſe amant: qꝛ tūc in eiſdē gaudent qđ eſt ꝓpriū amicitie: tūc enim eſt inter amicos maior vnitas qñ gaudēt eiſdē q̄ȝ qñ gaudent in diuerſis. Maior eſt enīʒ amicitia ⁊ maior vnitas: qñ vterqʒ amicoꝝ exhibet alteri delectationē: ⁊ in hoc gaudent. q̄ȝ qñ ex P vna parte delectabile exhibet̄. ⁊ ex alia pte vtile: talis enī eſt amicitia iuuenū quoꝝ vterqʒ amat alteꝝ ꝑꝑ delectationem. [Magis enim in his.] Probat qđ propoſuit. ſ. ꝙ amicitia ꝓpter delectabile ex vtraqʒ pte eſt potior: q̄ȝ amicitia ꝓpter vtile: ⁊ hec eſt ꝯclō 24° q ꝓbat̄ duplr̄. Primo 24° ꝯclō hui⁹. S. li. ſic. Illa amicitia que eſt magis laudabilis ⁊ liberalis eſt potior: qꝛ magis aſſimilat̄ ꝑfecte amicitie que eſt bonoꝝ: ſed amicitia que eſt ꝑꝑ delectabile eſt magis laudabilis ⁊ liberalis q̄ȝ amicitia que eſt ꝓpter vtile: qđ pʒ qꝛ qui amat aliquē ꝑꝑ hoc ꝙ eſt ſibi delectabilis magis liberalr̄ ⁊ magis ꝑꝑ ſe amat illū: q̄ȝ ille qui ſolū amat aliquē ꝓpter vtile: vt ꝑꝑ lucrū: talis enīʒ amicitia eſt ꝑꝑ rē exteriorē: ⁊ eſt negociatoꝝ vel mercatoꝝ qui cōmutāt ad inuiceʒ res exteriores. [Et beati.] Scđo ꝓbat̄ eadē ꝯclō ſic. Illa amicitia que pluribus ⁊ maioribus eſt neceſſaria eſt potior: ſʒ amicitia ꝓpter delectabile plurib⁹ ⁊ maioribus ⁊ melioribus Q eſt neceſſaria: q̄ȝ amicitia ꝑꝑ vtile. igit̄ amicitia ꝓpter delectabile eſt potior q̄ȝ amicitia ꝓpter vtile. Maior patet. ⁊ minor ꝓbat̄ quātū ad vtrāqʒ ſui ꝑtē. Primo qꝛ amicitia ꝓpter delectabile eſt neċia melioribus. Nā beati. i. hoīes in bonis abūdātes nō indigēt amicis vtilibus: cū enī ſibi ſint ſufficientes nō indigēt recipere vtilitateʒ ab alijs: ſed indigent amicis delectabilib⁹: qꝛ opʒ ꝙ cū aliqb⁹ ꝯuiuāt: qđ nō pōt eſſe ſine delectatione: per modicū enīʒ tps ſuſtinent triſte: ſed diu nō pñt ſuſtinere triſte nec cōuiuere cū triſti: ⁊ ſic pʒ vna pars minoris: ⁊ alia pars ꝙ amicitia ꝑꝑ delectabile eſt plurib⁹ neceſſaria q̄ȝ amicitia ꝑꝑ vtile. pʒ: qꝛ amicitia ꝑꝑ delectabile eſt oībus hoībus neceſſaria: ⁊ amicitia ꝓpter vtile nō eſt oībus neceſſaria: vt ꝓbatū eſt. ergo ⁊c̄. Qꝛ aūt amicitia ꝑꝑ delectabile ſit oīb⁹ neceſſaria. pʒ: qꝛ neceſſariū eſt hoī cōuiuere cū alijs. Nullus enīʒ hō eſt ſibi ſufficiēs quātū ad oīa qbus indiget. vñ hō nālr̄ eſt aīal politicū ⁊ ciuile: ſed nullus hō pōt cōtinue ꝯuiuere cū

triſti

A triſti vel cū ꝯtriſtāte:nec etiā ꝯtinue ſuſtinere:imo ſi ipſuꝫ honeſtuꝫ eēt triſte vel nō delectabile nullus cōtinue illud ſuſtineret:ꝛ ꝓꝑ hoc credimus ꝙ hoīes qui non delectanť in operibus ꝟtutū nō pñt in eis ꝑſeuerare:ꝛ ita pꝫ ꝙ amicitia ꝓpter delectabile eſt oībus neceſſaria.[Propter qḋ amicos.]Et qꝛ nullus ſuſtineret diu bonū honeſtū ſi eſſet triſte.ꝓꝑ hoc ꝟtuoſi querūt amicos delectabiles eis:ꝛ ꝓꝑ hoc ꝙ opꝫ eos eſſe delectabiles:opꝫ ꝙ ſint boni ſꝫ ſe:ꝛ et oportet ꝙ ſint boni ſibiīuicem.Sic enim habebunt oīa que ad amicitiam requiruntur.

C Qui aūt ſunt in poteſtatibus cōſtituti:diuiſis vti videnť amicis.Alij.n.ſunt ipſis vtiles:alij iocundi. Ut aūt ambo ſit idem:no nimiū fit.Neqꝫ eniꝫ cū ꝟtute iocundos querunt:neqꝫ vtiles ad honeſta:ſed facetos

B qdē querunt:voluptatem appetentes:habiles aūt vt agāt ipꝫ ꝑceptū.Atqꝫ hec hoīe in eodē nō nimiū fiūt.

3ᵃ pˢ ca. C Qui aūt in poteſtatibus cōſtituti diuiſis vtūr vti amicis:alij eni ipſis ſunt vtiles:ꝛ alteri delectabiles:ambo aūt idē nō oīno:neqꝫ eniꝫ delectabiles cū ꝟtute querūt:neqꝫ vtiles in bona:ſꝫ hos qdē eutrapelos delectabile appetētes:hos autem dinos operari qḋ preceptuꝫ eſt:hec aūt nō oīno fiunt in eodem.

C Hec eſt 3ᵃ pars ꝑncipalis huiꝰ capl'i:in qua agit de diuiſione amicoꝝ deputatoꝝ ad diuerſa officia reſpectu eiuſdē hoīs ꝛ cōtinet duas ꝑticulas.In ꝑma ꝓponit intētionē ꝛ oſtēdit ꝓpoſitū.In 2ᵃ ibi[Delectabilis aūt ꝛ vtilis.]rñdet cuidā obiectioni.In ꝑma igiť ꝑticula ꝓponit intētionē.d.ꝙ hoīes in poteſtatibꝰ ꝯſtituti vt cōiter vtunť diuer-

C

25ᵃ ꝯclo

ꝑmᵃ.S.K. ſis amicis ad vtilitatē ꝛ ad delectationē:ꝛ hec eſt ꝯclo 25ᵃ que ꝓbať ſic.Soli ꝟtuoſi ſunt ſibi vtiles ꝛ delectabiles:vt pꝫ ex ꝑcedentibꝰ:ſed hoīes in poteſtatibus cōſtituti vt cōiter nō querūt amicos delectabiles ſm ꝟtutē.Hec eniꝫ delectatio hꝫ vtilitatē annexā:neqꝫ querūt vt cōiter amicos vtiles ad bona honeſta:q̄ qdē vtilitas hꝫ delectationē annexā.igiť hoīes in poteſtatibꝰ ꝯſtituti vt cōiter diuerſis amicis vtunť ad vtilitatē ꝛ ad delectationē.Minor declarať ſic.hoīes in ptātibꝰ ꝯſtituti:vt cōiter ad delectationeꝫ vtunť eutrapelis.i.bñ ſe hñtibꝰ circa ludos ꝛ hiſtrionibꝰ:ſed ad vtilitatē appetunt dinos ꝛ eis vtunť ad exequēdūꝫ ꝑceptū dñi qḋcūqꝫ illud ꝑceptū fuerit ſiue bonū ſiue malū ſiue iuſtuꝫ ſiue iniuſtū:ꝛ iſta vt cōiter nō ſunt ſil' in eodē.ſ.induſtria ad exequēdū ꝑceptū ꝛ iocularitas:hoīes.n. induſtrij ad exequēdū negocia nō dant ſe vt cōiter iocis:

Nota de dinis
D ſed magis ad induſtrie opandū qḋ ꝑceptū eſt. C Intelligendū ꝙ ꝑ dinos itelligit ph's induſtrios ſeu ingenioſos qui pñt facil'r inuenire mediū ad finē itentū ſiue ille finis ſit bonus ſiue malus.vñ tā prudēs q̄ꝫ aſtutus eſt dinus:qꝛ vterqꝫ hꝫ habitū ad inueniendū facil'r mediū ad finē intētū:ſed differūt in hoc qꝛ prudēs hꝫ habitum inueniendi mediū ꝛ viā ad finē bonū:ſed aſtutus hꝫ habitū inueniendi mediū ad finem malum:vt pꝫ ex 6ᵒ huius.

C Studioſus aūt hō iocūdus eſt ſimul vt diximꝰ atqꝫ vtilis.Sed talis amicus nō fit excedēti:ſi non ꝛ ꝟtute excedať.Sin minus nō equať cuꝫ rata ſit inferior rōne:nō nimiū aūt tales fieri ſolent.

C Delectabilis aūt ꝛ vtilis ſimul dictū eſt:qm̄ ſtudioſus. C Sꝫ ſuperexcellēti nō fit talis amicus:ſi nō ꝛ ꝟtute ſuperexcelleť:ſi aūt nō adequat ſm analogum ſuperexceſſus:non oīno autem cōſueuerunt tales fieri.

C Hec eſt 2ᵃ particula tertie ꝑtis:in qua ph's rñdet cuidā obiectioni que poſſet fieri:que talis eſt.Poſſet eniꝫ aliqs dicere ꝙ potētibus idem hoīes ſunt amici delectabiles ꝛ vtiles:ꝛ ita ſtudioſus ꝛ ꝟtuoſus ſimul eſt delectabilis ꝛ vtilis:ꝛ ita ſtudioſus pōt eſſe ſil' potēti amicus delectabilis ꝛ vtilis:ꝛ ita idē poſſunt eſſe amici delectabiles ꝛ vtiles hominibus in poteſtatibus cōſtitutis.[Sed ſuperexcellenti.] Remouet iſtā obiectionē.d.ꝙ ſuperexcellenter potēti ꝟtuoſus nō fit amicus niſi ꝟtuoſus a potēte cognoſcať in ꝟtute ſuperexcellens.Sic eniꝫ adequať ſm analogū:ꝛ aliter non poteſt eniꝫ ꝟtuoſus tātū in ꝟtute excedere potentē quātuꝫ potens excedit ꝟtuoſuꝫ in potētia ꝛ diuitijs:ꝛ ſic pñt fieri amici.Si aūt excellenter potēs nō excedať in ꝟtute a virtuoſo ꝛ virtuoſus multū excedať in poteſtate a potēte nō ſit adequatio.vñ nō fit cōiter adequatio ſm analogū exceſſus inter potētē ꝛ virtuoſuꝫ:qꝛ potens vt cōiter nō deferť ꝟtuoſo excedenti in ꝟtute ſm dignitatē:ſicut ꝟtuoſus defert potenti. C Intelligendū eſt ꝙ intentio ph'i nō eſt E

F ꝙ ꝟtuoſus non poſſit eſſe amicus potenti ſeu diuiti:ſed ꝙ hoc raro cōtingit:qꝛ nō contingit niſi a potente cognoſcať ꝙ virtuoſus excellenter excedit ipſuꝫ potentem in ꝟtute:aliter enim nō adequareť exceſſus ſm ꝓportionem. Notandum

C Hę igiť amicitie dicte in equalitate cōſiſtunt.Eadē eniꝫ ab vtriſqꝫ fiūt ꝛ ſibi mutuo volūt aliud pro alio:vt voluptatē ꝓ vtilitate cōmutāt.Dictū eſt ēt has minus amicitias eſſe:minuſqꝫ ꝑmanere.Uidentur aūt ꝛ ob ſilitudinē diſſimilitudinēqꝫ eiuſdē ꝛ eſſe amicitie ꝛ nō eſſe.Nā ſilitudine amicitie q̄ eſt ob ꝟtutē vñr amicitie eſſe:altera nāqꝫ voluptatē:altera hꝫ vtilitateꝫ:q̄ qdē inſunt ꝛ illi.Sed qꝛ illa qdē oī calūnia vacat ꝛ ſtabilis eſt:he ꝟo cito diſſoluunť:alijſqꝫ cōpluribus differunt:nō videnť ob illius ſilitudinē amicitie eſſe. G

C Sunt aūt igiť dicte amicitie in equalitate:eadē enim fiunt ab ambobus ꝛ volunt ad inuicē: 4ᵃ pˢ c.
vel alterū pro altero cōmutant puta delectationē pro vtilitate. C Quoniaꝫ aūt ꝛ minus ſunt he amicitie ꝛ manent:dictū eſt:videnť auteꝫ ꝛ per ſilitudinē ꝛ diſſimilitudinē eiuſdē ꝛ eſſe ꝛ nō eſſe amicitie:ſm ſilitudinē eniꝫ eius que eſt ſm ꝟtutē vñr amicitie:hec qdē eniꝫ delectabile hꝫ:hec aūt vtile:hec aūt exiſtunt ꝛ illi.In eo aūt qḋ eſt hanc qdē ipermutabileꝫ ꝛ manſiuaꝫ eſſe:has aūt velociter tranſcendere:alijſqꝫ differre multis nō videntur amicitie propter diſſimilitudinem illius. H

C Hec eſt 4ᵃ pars huius capl'i:in qua ph's quaſi epilogādo cōparat ſpecies amicitie ad inuicē:dicens ꝑmo ꝙ oēs ꝑdicte ſpēs amicitie ꝯſiſtunt in equalitate:ꝛ qꝛ hoc eſt manifeſtū de amicitia que eſt ꝓꝑ boūꝫ ꝟtutis:declarat ꝙ alie amicitie.ſ.amicitia vtilis ꝛ amicitia delectabilis cōſiſtunt in equalitate:ꝛ hec eſt ꝯclo 26ᵃ que ꝓbať ſic.Illa ſm que 26ᵃ ꝯclo
amici eadē vel equalia ſibiīuicē volūt ꝛ faciunt cōſiſtūt ꝑmᵃ.S.K.
in equalitate:ſed ſm amicitiaꝫ vtilis ꝛ delectabilis amici eadē ſibiīuicē volunt ꝛ faciunt.igiť amicitia vtilis ꝛ delectabilis ꝯſiſtit in equalitate.Maior eſt manifeſta.ꝛ minor pꝫ:qꝛ ſm amicitiā vtilis ꝛ delectabilis amici eadē vel equalia ſeu ꝓportionabilia ſibi volunt ꝛ faciunt recōpenſantes delectationē pro delectatione:aut vtilitatē pro vtilitate:aut vtilitatē ꝓ delectatiōe:aut delectationē pro vtilitate.[Quoniam aūt ꝛ minus.]Ex ꝑdictis ēt pꝫ ꝙ he due

I amicitie que ſunt vtilis ⁊ delectabilis ſũt minus amicitie
⁊ minus permanſiue q̃ amicitia pfecta que eſt bonoꝝ: ſʒ
cuius ſilitudinẽ ⁊ diſſimilitudinem videnẽ eſſe amicitie ⁊
nõ eſſe amicitie. Sunt enĩ ſiles amicitie pfecte in hoc ꝙ
vna hʒ delectabile ⁊ alia vtile: ⁊ amicitia pfecta hʒ vtrũqʒ
ſcilʒ delectabile ⁊ vtile: ⁊ ſm hanc ſilitudinẽ videnẽ eſſe
amicitie. Quãtũ aũt ad alia ſunt diſſimiles. Nã perfecta
amicitia eſt intranſmutabilis ⁊ pmanſiua: tales autẽ due
amicitie velociter tranſmutanẽ. Differunt autẽ in multis
alijs: vt pʒ ex pdictis: ⁊ per hanc diſſimilitudinẽ nõ vĩr eẽ
amicitie. Ex predictis pʒ: ꝙ ſpẽs amicitie de qbus eſt de-
terminatũ cõſiſtũt in eq̃litate: ita ꝙ ſũt iter pſonas eq̃les.

Tract. 2ᵘˢ 8. li. **Tractatus ſecundus** libri octaui de amicitia pſonaꝝ ineq̃liũ. ſ. ſuperexcedẽtis ⁊ ſupexceſſi cõtinẽs. 6. capitula. Caplm pᵐ
K de diuerſitate ſpẽꝝ amicitie ſupexcedẽtiũ ⁊ ſupexceſſoꝝ
⁊ de ꝯuerſatione eaꝝ. Caplm 2ᵐ ibi[Multi aũt videnẽ.]
eſt de iſtis opibus amicitie: que ſunt amare ⁊ amari qualr
ſe hñt ad amicitiã. Caplʒ 3ᵐ ibi[Videẽ ãt queadmodũ.]
qualr ſpẽs amicitie ſe hñt ad cõicationẽ politicã. Capitulũ
4ᵐ ibi[Politice aũt ſunt ſpẽs.]eſt de diſtinctione ſpẽꝝ po
litice ⁊ iconomice cõicationis. Caplm 5ᵐ ibi[Scdm vnã-
quãqʒ aũt.]eſt de diſtinctione ſpẽꝝ amicitie ſm diſtõnẽ
ſpẽꝝ cõicationis politice. Caplm 6ᵐ ibi[In cõicatione q-
dẽ igiẽ.]eſt de ſubdiuiſione ſpecierũ amicitie acceptaꝝ
ſm politicas cõmunicationes.

Capitulũ primũ in quo oſtẽdit ꝙ ſupexcedẽtiũ differentium ſpe ad ſuos
correlatiuos ſupexceſſos ⁊ ſupexcedentis ad ſupexceſſuʒ
⁊ ecõuerſo ſunt amationes ⁊ amicitie ſpe differẽtes: ⁊ q̃lr
⁊ per que hꝫ amicitia que eſt ſm ſupexcedentiã ꝯſeruaẽ:
qꝛ ſm hoc qȯ eſt amare ⁊ amari proportionalr: ⁊ ꝙ inter
L multũ diſtantes nõ eſt amicitia: ex quo dubitat: vtrũ ami-
cus velit amico maximum bonum.

¶ Eſt ⁊ alia ſpẽs amicitie: que in excellentia cõſiſtit: vt
amicitia patris ad filiũ: ⁊ oĩno ſenioris ad iuniorẽ: vi-
riqʒ ad vxorẽ: ⁊ principis oĩs ad eos q ipſi ſubijciunẽ.
Atqʒ he inter ſeſe ẽt differũt: nõ eſt enĩ eadẽ amicitia
parentibus ad liberos: ⁊ pncipibus ad ſubditos: nec
pr̃i ad filiũ: ⁊ filio ad pr̃em: nec viro ad vxorẽ: ⁊ vxori
ad virũ: diuerſa enĩ eſt vniuſcuiuſqʒ boꝝ virtus ac
opus. Diuerſa ẽt ſunt ⁊ ea ꝑpter que amant. Diuerſi
ergo ⁊ amores ⁊ amicitie.

Cap. pᵐ 2. tra. 8. li. ethi. pᵒ ꝑs ca. M A Ltera aũt amicitie eſt ſpẽs que ſʒ
ſuperexcedentiã: puta patris ad fi
liũ ⁊ totalr ſenioris ad minorẽ vi-
riqʒ ad vxorẽ ⁊ oĩs iperãtis ad ipe
ratũ. ¶ Differũt aũt hec ad inui-
cem: nõ enĩ eadẽ parẽtibꝰ ad filios: ⁊ iperãti-
bus ad iperatos: ſʒ neqʒ patri ad filiũ ⁊ filio ad
pr̃em: ⁊ neqʒ viro ad vxorẽ: ⁊ neqʒ vxori ad vi
ruʒ. ¶ Altera enĩ vnicuiqʒ boꝝ ṽtus ⁊ opus.
¶ Altera autem ⁊ ꝑpter que amant. altere igiẽ
⁊ amationes ⁊ amicitie.

Primi c. 2. trac. diᵘ in tres p. tes pn. **Iſtud eſt** pᵐ caplm ſcḋi tractatus: in quo incipit de-
terminare de amicitia que eſt ſm ſuperexcedẽtiã: que. ſ. eſt ſupexcedẽtis ad ſuperexceſſuʒ. ⁊ cõtinet
tres ptes pncipales. In pma ꝑponit intentionẽ ⁊ ꝑbat hꝫ
amicitias eẽ ſpe differẽtes. In 2ᵃ ibi[Eandẽ qdẽ vtriqʒ.]
agit de ꝯſeruatione talis amicitie, oſtendẽdo p que ⁊ qua-
liter cõſeruaẽ. In 3ᵃ ibi[Vñ ⁊ dubitatur.]mouet ⁊ ſoluit
dubitationẽ qua dubitaẽ. an hȯ velit amico ſuo maximũ N
bonũ. In pma igiẽ pte ꝑponit intentionẽ ⁊ ꝑbat iſtas ami
citias ſm ſupexcedẽtias ſpe inter ſe differre: ⁊ ẽt ab alijs:
dicẽs ꝙ pter pdictas amicitias de qbus determinauit que
cõſiſtũt in eq̃litate: que. ſ. ſunt ſilium ſm ṽtutẽ vel delecta
tionẽ vel vtilitatẽ eſt qdã altera ſpẽs amicitie que eſt ſm
ſupexcedentiã: vt amicitia que eſt ſupexcedẽtis ad ſupex-
ceſſuʒ: ſicut amicitia que eſt pr̃is ad filiũ ⁊ iperãtis ad ipe-
ratũ ⁊ viri ad vxorẽ. Iſte enĩ amicitie que ſunt ſupexcedẽ
tis ad ſupexceſſuʒ vel ecõuerſo differũt ab alijs amicitijs
pus dictis que ſunt inter eq̃les.[Differũt aũt.]Iſte ẽt ami
citie que ſunt ſm ſupexcedentiã differũt ſm ſpẽm. Amici
tia enĩ que eſt patris ad filiũ eſt alia ſm ſpẽm ab amici-
tia que eſt iperantis ad iperatũ ſeu dñi ad ſeruũ. ⁊ alia eſt
amicitia patris ad filiũ. ⁊ alia filij ad patrem. alia viri ad
vxorẽ: ⁊ alia vxoris ad virũ.[Altera enĩ vnicuiqʒ.]Ex aũt O
ſupexcedentiũ differentiũ ſpecie: ⁊ ſupexcedẽtis ad ſupex
ceſſuʒ ⁊ ecõuerſo ſunt amicitie ſpecie diuerſe ꝑbat Phs:
⁊ hec eſt ꝯclõ 27ᵃ que ꝑbatur dupl̃r. Primo ſic. Quicũqʒ 27ᵃ ꝯclo hui 8. li.
hñt ṽtutes idẽſt pñates ⁊ opa diuerſa ſpecie, illoꝝ amicitie
ſunt ſpe diuerſe: ſed ſupexcedẽtes differẽtes ſpe ⁊ ſilr ſup-
excedẽs ⁊ ſupexceſſuʒ ⁊ ecõuerſo hñt potentias ⁊ opa ſpe
diuerſa. igiẽ illoꝝ amicitie ſunt ſpe diuerſe. Maiorẽ ſup-
ponit Phs tanq̃ manifeſtaʒ. Nã ea que ſunt eiuſdẽ ſpẽi
inquãtũ hꝫ hñt potẽtias ⁊ opera eiuſdẽ ſpẽi. ⁊ minor pʒ.
Nam ſupexcedẽtes diuerſi ſpecie hñt potentias ⁊ opa ad
ſupexceſſa diuerſa ſpecie. Aliã enĩ potentiã ⁊ operationẽ
ſm ſpẽm hʒ rex ad ſubditos: ⁊ aliam pater ad filios: ⁊ aliã
potentiã ⁊ opõnẽ hʒ pater ad filiũ ⁊ aliaʒ hʒ filius ad pa-
treʒ. ⁊ alia eſt potẽtia ⁊ operatio viri ad vxorẽ ⁊ alia vxo-
ris ad virũ: ⁊ iſta ſunt de ſe manifeſta. ¶ Intelligendum Nota
ꝙ iſta ꝯclõ includit in ſe duas ꝯclõnes partiales. Prima P
eſt ꝙ amici ſupexcedentes diuerſi ſpe hñt ad ſupexceſſos
amicitias diuerſas ſpe: vt patris ad filiũ viri ad vxorẽ ſũt
amicitie ſpe diuerſe. Scḋa eſt ꝙ amicitia ſuperexcedẽtis
ad ſupexceſſuʒ eſt alia ſpe ab amicitia que eſt ſupexceſſi
ad ſupexcedẽtẽ. Amicitia enĩ patris ad filiuʒ eſt alia ſm
ſpẽm ab amicitia que eſt filij ad patrẽ: qꝛ aliud ⁊ aliud ſʒ
ſpẽm eſt opus vtriuſqʒ ad alterũ: pater enĩ hʒ educare ⁊
nutrire filios: filij habẽt exhibere reuerentiã patri.[Alte-
ra ⁊ pp que.]Scḋo ꝑbaẽ eadẽ ꝯclõ ſic. ſm rõnes amãdi
diuerſas ſpecie ſunt diuerſe amationes ⁊ diuerſe amicitie
ſpe: ſed ſupexcedẽtiũ ſpe differentiũ ad ſupexceſſos ſunt
rõnes amandi differẽtes ſpe. Rõ enim amandi patris ad
filiũ eſt alia ſm ſpẽʒ a rõne amandi quã hʒ dñs ad ſeruũ.
Rõ enĩ pp quã pr̃ amat filiũ eſt qꝛ eſt de eius ſubẽa: ſʒ rõ
amandi quã hʒ dñs ad ſeruũ eſt vtile ſeruitiũ qȯ dñs hʒ a
ſeruo. Et alia rõ eſt ſm ſpẽm ꝑpter quã pater amat filiũ: Q
⁊ alia ꝑpter quã filius amat patrem. ergo ⁊c̃.

¶ Atqʒ eadẽ qdem vtriqʒ ab altero nec fiunt nec ſunt
querenda. Sed cũ liberi qdẽ ea parentibus tribuunt
que tribuẽda ſunt genitoribus: parẽtes aũt filijs q̃ na
tis tribui debent: ſtabilis talium ⁊ bona eſt amicitia.
Opʒ aũt ⁊ amorẽ oĩbus in amicitijs q̃ in excellẽtia cõ
ſiſtunt cõparatione fieri rõnẽ. Magis. n. amari preſta
biliorẽ vtilioremqʒ: q̃ʒ amare opʒ: ⁊ ceteroꝝ vnũquẽqʒ
ſilr. Nam cũ amor eſt ꝑ dignitate: tunc fit aliquo mȯ
equalitas: qȯ qdẽ amicitie eſſe videẽ.

¶ Eadẽ qdẽ vtriqʒ neqʒ fiunt vtriqʒ ab vtroqʒ: 2ᵃ ꝑs c.
neqʒ opʒ queri. Cũ aũt parẽtibꝰ qdẽ filij retri-
buunt que opʒ generãtibus: parentes aũt filijs q̃
opʒ filijs: manſiua taliũ ⁊ epyickes erit amici-
tia. Analogũ aũt ſi oĩbus ſm ſuperexcedentiaʒ
exiſtentibus

B exiſtentibꝰ amicitijs ⁊ amationẽ opꝫ fieri: puta melioreꝫ magis amari ꝙ̃ amare: ⁊ vtiliorem ⁊ alioꝝ vnũqͦdqꝫ ſilr: cũ eni ſꝫ dignitatẽ amatio fiat: ⁊ fit aliq̃lr eq̃litas qͦd vtiqꝫ amicitie ẽẽ vĩ.

ℭ Hec eſt 2ª pars p̃ncipalis huius capl'i: que eſt de ↄſeruatione amicitie dicte ſm ſuperexcedentiã. ⁊ cõtinet duas particulas. In p̃ma p̃ticula oſtẽdit ꝙ amicitia ſuperexcedentis ad ſuperexceſſuꝫ ⁊ ecõuerſo: cõuerſaꝛ p hoc ꝙ vterqꝫ amicoꝝ exhibet alteri qͦd opꝫ ſm ꝓportionẽ dignitatis ⁊ ſm ꝙ amicitia regrit. In 2ª p̃ticula ibi[Nõ ſilr aũt.]oſtendit ꝙ ꝓportio ſm dignitatẽ nõ eodẽ ordine attendiꝛ in iuſtitia ⁊ in amicitia. In p̃ma igiꝛ p̃ticula narrat ph's ꝙ predicte amicitie cõſeruanꝛ p hoc ꝙ amici ſibiĩuicez exhibẽt qͦd opꝫ: in iſtis eniꝫ amicitijs que ſunt ſm ſuperexcedẽtiam nõ fiunt eadẽ ex vtraqꝫ p̃te amicoꝝ: qꝛ nõ opꝫ ꝙ vnꝰ amicoꝝ regrat ſibi fieri qͦd ipſe facit alteri amicoꝝ. Nõ enim dꝫ filius regrere a p̃re reuerentiã quã ipſe ei exhibet: ſicut in alijs amicitijs ſupradictis regrebaꝛ delectatio p delectatione: ⁊ vtilitas pro vtilitate: ſed qñ filij exhibent q̃ opꝫ exhibere gnãtibꝰ. ſ. reuerẽtiã obedientiã debitũ ſeruitiũ ⁊ ſic de alijs: ⁊ parẽtes exhibẽt filijs q̃ opꝫ exhibere genitis: tunc amicitia eſt epyiches ideſt virtuoſa ⁊ p̃manſiua. [Analogũ aũt.]Quia dictũ eſt ꝙ iſte amicitie ↄſeruanꝛ p hoc ꝙ vterqꝫ amicoꝝ exhibet alteri qͦd opꝫ: oſtẽdit ph's qualr ĩ his amicitijs exhibeꝛ qͦd opꝫ. ⁊ dicit ꝙ in oibꝰ amicitijs ſm ſuperexcedentiã vnius p̃ſone ad aliã opꝫ amationẽ fieri ſm analogũ ideſt ſm ꝓportionem: vt melior plus ameꝛ ꝙ̃ amat. Et ſilr rõ eſt de vtiliori ⁊ delectabiliori vl qualrcũqꝫ alicui excellẽtiori ꝙ amicitia ↄſeruaꝛ p hoc ꝙ vnicuiqꝫ amico exhibeꝛ ſm dignitatẽ ſeu excellentiam: ⁊ põt hic poni ↄcl'o 28ª. ſ. ꝙ in oibus amicitijs ſm ſuperexcedentiã amicitia ↄſeruaꝛ p hoc ꝙ vnuſqſqꝫ amicoꝝ amaꝛ ſm dignitatẽ: hec ↄcl'o ꝓbaꝛ ſic. Ois amicitia cõſeruaꝛ p equalitatẽ: per hoc. ſ. ꝙ vnuſqſqꝫ amaꝛ equalr ab altero: ⁊ hoc vel ſm ꝓportionẽ vel ſm quãtitatẽ: equalitas. n. vĩ eſſe maxie ↄſeruatiua amicitie: ſed p hoc ꝙ vnuſqſqꝫ amicoꝝ amaꝛ ſm dignitateꝫ ↄſeruaꝛ eq̃litas amicitie. igiꝛ in oibus amicitijs exiſtẽtibꝰ ſm ſuperexcedẽtiã cõſeruaꝛ amicitia per hoc ꝙ vnuſqſqꝫ amicoꝝ amaꝛ ſm dignitatem.

C 28ª ↄcl'o huiꝰ. S. ii.

ℭ Intelligẽdũ eſt h̃ quãtũ ſpectat ad ꝓpoſituꝫ ꝙ equalitas eſt duplex. ſ. eq̃litas ſm dignitatẽ que dĩ eq̃litas ꝓportionis: ⁊ eq̃litas ſm quãtitatẽ: ⁊ in oĩ amicitia regritur vel eq̃litas ſm quãtitatẽ vel eq̃litas ſm ꝓportioneꝫ. vbi g̃ra. In amicitijs p̃ſonaꝝ ſimiliũ ↄſeruaꝛ amicitia p eq̃litateꝫ quãtitatis. Si eni duo ſint eque delectabiles: amicitie eoꝝ que ſunt pp delectationẽ ↄſeruanꝛ p hoc ꝙ vterqꝫ remanet eque delectabilis alteri: ⁊ equalr amatur ab altero pp delectationẽ: ſed in amicitijs p̃ſonaꝝ inequaliũ ↄſeruatur amicitia p hoc ꝙ vterqꝫ amat reliquũ ſm dignitateꝫ. vbi g̃ra. Si vnus ſit in duplo melior ꝙ̃ alter: amicitia que eſt ad meliorẽ dꝫ eſſe in duplo maior ꝙ̃ amicitia que eſt ad minus bonũ in duplo. Tunc enim ſaluaꝛ eq̃litas ꝓportionis in amicitijs qñ quãto illud pp qͦd vnus amaꝛ excedit illud pp qͦd alius amaꝛ tanto amicitia excedit amicitiam: hec eſt eniꝫ eq̃litas ꝓportionis. ſ. vt q̃ eſt ꝓportio amati ad amatũ talis ſit ꝓportio amicitie ad amicitiã.

Moralitas Equalitas dupl'.

ℭ Intelligo tñ ꝙ pp modicũ defectũ eq̃litatis ſiue ſm quãtitateꝫ ſiue ſm ꝓportionẽ nõ opꝫ amicitiaꝫ diſſolui: ſed ſi ſit magnus defectus eq̃litatis tũc eſt amicitia diſſoluenda.

D

ℭ Equale aũt in iuſtis ⁊ in amicitia nõ ſilr ſeſe hꝫ. Eſt eniꝫ in iſtis q̃dẽ equale p̃mo qͦd eſt p dignitate: ſcd'o qͦd eſt in quãtitate. In amicitia aũt id q̃dem qͦd eſt in quãtitate p̃mo: id aũt qͦd eſt p dignitate ſcd'o. Cõſtat aũt ſi in v̾tute vel vitio vel diuitijs vel in aliqua alia re magna diſtantia fiat. Nõ. n. vlterius ſunt amici nec dignũ putãt ſe ẽẽ amicos. Maxie aũt hoc eſt manifeſtum in ipſis dijs imortalibꝰ. Hi nãqꝫ plurimũ bonis oibus antecellũt. Cõſtat aũt ⁊ in regibꝰ. Nec. n. his ſe eſſe amicos dignũ ii putãt: q ſunt valde iferiores: nec itẽ optimis viris aut ſapiẽtiſſimis ii q nullius ſũt p̃cij. Exacta igiꝛ in talibꝰ nõ eſt definitio quouſqꝫ ſint amici: multis enim ablatis adhuc amicitia manet. Qͦd ſi nimis fuerint ſep̃ati: vt a deo non permanet. E

ℭ Nõ ſilr aũt eq̃le ⁊ in iuſtis ⁊ in amicitia vĩ cõuenire. Eſt. n. in iuſtis q̃dẽ eq̃le: primo ꝙ ſꝫ dignitatẽ: qͦd aũt ſꝫ quãtũ ſcd'o. In amicitia aũt qͦd q̃dẽ ſm quãtũ primo: qͦd aũt ſm dignitateꝫ ſcd'o. ℭ Manifeſtũ aũt ſi multa diſtantia fiat v̾tutis vel malitie vel abũdãtie alicuiꝰ alteriꝰ: nõ enim adhuc amici ſunt: ſꝫ neqꝫ dignificant. F

ℭ Manifeſtũ aũt hoc in dijs: plurimuꝫ. n. iſti oibꝰ bonis ſuperexcellũt: manifeſtũ aũt ⁊ in regibus. Nõ eniꝫ his dignificãt ẽẽ amici qꝛ multuꝫ deteriores: neqꝫ optimis neqꝫ ſapientiſſimis q nullo digni. ℭ Certa q̃dẽ in talibus igiꝛ non eſt diffõ vſquequo amici: multis. n. ablatis adhuc manet: multũ aũt ſep̃ari puta a deo: nõ adhuc.

ℭ Hec eſt 2ª p̃ticula huius p̃tis: in qua oſtẽdit ꝙ ꝓportio ſm dignitatẽ nõ eodẽ ordie ſe hꝫ in iuſtitia ⁊ in amicitia. Nã in iuſtitia opꝫ ꝙ attendaꝛ p̃mo dignitas ſm ꝓportionẽ. ſ. ꝓportio dignitatis p̃ſone ad p̃ſonã q̃bus fieri dꝫ iuſtitia. Debet eniꝫ p̃mo videri eq̃litas ꝓportionis dignitatuꝫ p̃ſonaꝝ: ⁊ ſcd'o fiet ei diſtributio ſꝫ quãtitatẽ ꝓportionalẽ dignitatibꝰ p̃ſonaꝝ. vt ſi vna p̃ſona plus in duplo vtilitatis vel honoris fecerit ciuitati ſibi dꝫ in duplo plus diſtribui de bonis cõibꝰ: ita ꝙ in iuſtitia p̃mo ↄſiderãda eſt eq̃litas dignitatuꝫ p̃ſonaꝝ in q̃bus dꝫ fieri iuſtitia. ⁊ ſcd'o eſt diſtribuendũ equalr de bonis ſm ꝓportionem dignitatis p̃ſonaꝝ. Sed in amicitia eſt ecõuerſo: qꝛ p̃mo eſt attendẽda eq̃litas inter amicos vt iter parẽtes ⁊ alias p̃ſonas mutuo ſe amãtes. Nã ois amicitia regrit aliquaꝫ eq̃litatem ⁊ vnitatẽ: ⁊ ſcd'ario eq̃litate iã ↄſtituta opꝫ ꝙ fiat exhibitio operũ ſm dignitatẽ p̃ſonaꝝ: ita ꝙ dignior plus ameꝛ ſm ꝓportionẽ dignitatis ad dignitatẽ. vñ in iuſtitia diſtributiua de qua loqꝛ hic ph's. p̃mo debẽt ↄſiderari op̃a ſeu ꝓportio operum p̃ſonaꝝ q̃bus dꝫ fieri diſtributio. ⁊ ſcd'o dꝫ eis fieri diſtributio rerũ ſm equalitateꝫ vel ꝓportionem operũ: ſꝫ in amicitia p̃mo eſt ↄſiderãda ꝓportio ſeu eq̃litas iter p̃ſonas ſe amantes. ⁊ ſcd'o debẽt exhiberi op̃a amicitie ſm dignitatẽ vel ꝓportionẽ dignitatũ p̃ſonaꝝ. [Manifeſtũ aũt ſi multa.]Manifeſtat verum qͦd p̃us dixit. ſ. ꝙ eq̃litas p̃mo regriꝛ in amicitia: ⁊ hec eſt ↄ̃ 29ª: que ꝓbaꝛ p quoddã ſignum ſic. Si ſit multa diſtantia v̾tutis vel malitie inter aliquos hoies ipſi nõ remanẽt amici: nec ẽt reputaꝛ dignũ ꝙ aliq hẽant amicitiã cũ his q a ſe multũ diſtant: ⁊ hoc eſt ſignũ ꝙ ad amicitiã regriꝛ p̃mo aliq̃ eq̃litas itelligendo p eq̃litatẽ indiuiſibile ſm gradũ mediũ inter maiꝰ ⁊ minus: aut acceſſuꝫ ad talẽ eq̃litatẽ. [Manifeſtũ eſt aũt hoc.]Huiꝰ dictũ. ſ. q plurimũ diſtant nõ ſunt amici: manifeſtat p triplex exẽplũ. p̃m exẽplũ eſt de dijs: q qꝛ plurimũ ſuperexcellant hoies in oibꝰ bonis: iõ nõ hñt amicitiã cum hoibꝰ: vt. ſ. ↄuerſenꝛ ⁊ cõuiuãt cũ hoibꝰ: ⁊ intelligit p deos ſubãs ſeparatas a m̃ã. Scd'm exẽplũ eſt de regibꝰ q non hñt amicitiã cũ his q multũ ab eis deficiunt pp diſtãtiam

G

H

29ª ↄcl'o huiꝰ. S. ii.

I iter eos. Tertiū exēplū eſt de viris optimis ⁊ ſapiētib⁹:cū qbus nō ſunt amici illi q ſunt oīno indigni.[Certa qdē.] Rñdet cuidā qōni que oriť ex pdictis. Poſſet enim aliqs querere in quāta diſtātia iter aliquos pōt amicitia ſaluari ⁊ in quāta nō. Rñdet ꝙ in talib⁹ nō pōt dari determinatio:ſed hoc in gnāli ſufficit ſcire ꝙ multis ablatis ab vno que inſunt alteri adhuc remanet amicitia:ſed ita multum pōt diſtare ꝙ amicitia d qua loqmur nullo mō remanet. Vbi grā. tanta eſt diſtātia inter hoies ⁊ deū ꝙ inter eos nō eſt amicitia:qꝛ tā ſupexcellēs eſt diſtātia vt nō poſſit oīno ſaluari eq̄litas ſm quātitatē vel analogiā:que ſignať per nomen amicitie:vt dicit Lincoñ.

¶ Unde ⁊ dubitať ſi amici velint amicis ea bona que maxia ſunt:vt deos eē. Nō.n.vlteri⁹ erūt ipſis amici: q̄re nec bona. Amici nāqꝫ bona ſunt ſuis amicis. Qd

K ſi bñ ſit dictū amicū amico bona illi⁹ grā velle:manere opꝫ q̄liſcūqꝫ ſit ille. Hoi aūt volet maxia bona icē: ⁊ fortaſſe nō oia:ſibi.n.ipſi maxie qſqꝫ vult ipſa bona.

3° pa.6. ¶ Unde ⁊ dubitať ne forte nō volūt amici amicis maxia bonoꝝ:puta deos eſſe:nō enīꝫ adhuc amici erunt ipſis:neqꝫ vtiqꝫ bona:amici.n.per ſe bona. ¶ Si vtiqꝫ bñ dictum eſt:qm̄ amicus amico vult bona illi⁹ grā:manere aūt vtiqꝫ opꝫ qualiſcūqꝫ aliqñ eſt ille:hoi aūt enti volēt maxime aūt bona. ¶ Forte aūt nō oia:ſibiipſi [eni maxime vnuſqſqꝫ vult bona.

¶ Hec eſt 3ª pars hui⁹ capl'i:in qua ſoluiť vna dubitatio q̄

L oriť ex pdictis ⁊ eſt. Utꝝ amicus dꝫ velle amico maxima bona.ſ.ꝙ eſſet deus aut rex aut v̄tuoſiſſimus. Et arguit ꝙ nō:qꝛ iā nō remanerēt amici: ⁊ ita amicus pderet magnū bonū.ſ.amicū ſi fieret diſtātia iter eos tāta vt nō remaneret amiciti a.[Si vtiqꝫ.] Soluit iſtā dubitationē duplr.p̄ ſic. Qꝫ amicus dꝫ velle amico ſuo maxia bona ei⁹ grā:ita ꝙ illis bonis hitis ille remaneat q̄lis eſt ipſe. vñ amic⁹ dꝫ velle amico enti hoi maxia bona:nō ꝙ illa bona trāſferāt

Dubium. eū ad hoc ꝙ ſit de⁹. ¶ Sꝫ adhuc remanet du^m an debeat velle amico ſuo maxia bona q̄ pñt ineſſe hoi ipſo hoie remanēte. Et vr̄ ꝙ nō:qꝛ ſic diſſolueretur amicitia ꝙ nō dꝫ

Solutio. velle. ¶ Dōm vt mihi vr̄ ꝙ amico remanente puro hoie nō pōt ei ineſſe bonitas ifinita:ſed ſolū bonitas finita que aliquā pportionē hēt ad quācūqꝫ aliā bonitatē finitā. Sꝫ remanēte pportione bonitatis ad bonitatē pōt remanere amicitia talis q̄lis eſt iter ſupexcelſuꝫ ⁊ ſupexcedētē:⁊ iō

M mihi vr̄ ꝙ amicus v̄tuoſus dꝫ velle amico ſuo maximum bonū qd pōt ineſſe puro hoi:nec pp hoc diſſolueret amicitia ſed remaneret:nō tñ talis q̄lis pus pp diſtantiā maiorē. Et ſm hoc eēt dōm ꝙ ſola diſtātia ifinita diſſoluit ami

Inſtantia citiā:iō nō dꝫ amicus velle ꝙ amic⁹ ſuus foret de⁹. ¶ Et ſi dicať ꝙ ſi fieret tāta diſtātia:opōnes amicitie diſſoluerentur q̄ ſunt colloq ⁊ conuiuere. Si.n.amicus pauperis hois v̄tuoſi fieret rex vl' ſapiētiſſim⁹ nō ꝯuiueret nec colloque

Solutio. reť cū amico remanēte paupere. ¶ Dōm ꝙ adhuc remanerent iſte opōnes amicitie.ſ.colloq ⁊ cōuiuere quātū requiriť ꝙ remaneāt in amicitia q̄ eſt inter ſupexcedentē ⁊ ſupexceſſuꝫ:in illa enī amicitia q̄ eſt inter excedētē ⁊ exceſſuꝫ nō reqriť ita freq̄ns collocutio aut conuictus:ſicut in amicitia que eſt inter eq̄les. Illud.n.qd dictū eſt ſupra ꝙ nihil eſt magis ꝓpriū amicitie q̄ꝫ colloq ⁊ cōuiuere:eſt intelligendū de amicitia que eſt iter eq̄les ⁊ nō de illa q̄ eſt ſm ſupexcedētiā. ¶ Et ſi querať qualr foret eq̄litas inter

Queſtio. Rñſio. ita multū diſtātes. ¶ Dōm ꝙ pōt eſſe eq̄litas ſm pportionē ſic.ꝙ quāto maior excedit minorē in excellentia:tāto magis ſupexcedēs ſeu maior ameť a minori ⁊ a ſupexceſſo. N

[Forte aūt eniꝫ.] Scdo ſoluit dubitationē ſic:ꝙ amicus non vult maxia bona amico ſuo:ſed vnuſqſqꝫ maxie ſibi vult bona:nō eniꝫ opꝫ ꝙ velit amico illa bona p que ipſe pdet amicū qd eſt magnū bo^m. Et ex iſtis dictis Phi pōt dari rñſio.ꝙ amicus nō vult maxia bona amico:niſi ſi cum hoc velit ſibiipſi hē maxia bona:q̄ ſi inſint vterqꝫ remanet in amicitia ſicut pus. Sꝫ ꝙ ipſe remaneat in ſtatu priori ⁊ amic⁹ ſuus trāſferať ad gradū ita excellētem ⁊ diſtātē ꝙ amicitia diſſolueret:h nō dꝫ velle. ¶ Sꝫ ſꝫ h Inſtantia adhuc remanet dubiū:qꝛ ſꝫ hoc amic⁹ nō vult bona amico amici grā:ſed grā ſuiipſius:qꝛ bonū ſuū eſt ꝙ amicitia remaneat:⁊ mai⁹ bonū amici eſt ꝙ trāſferať ad gradū bonitatis excellētiorē. Iō vr̄ mihi ꝙ pma rñſio ſit melior:⁊ Reſpon. tñ nō eſt valde certa. Lincoñ. dicit hic.ꝙ illō dictū Phi [Sibiipſi maxie vnuſqſqꝫ vult bona.] non eſt intelligendū de pncipalr dicta amicitia:ſed de alijs que ppter vtile ⁊ ppter delectabile. Hec Lincoñ. O

Capitulū ſecundū

tractatus ſcdi:in quo oſtēdit qualr iſti actus.ſ.amare ⁊ amari ſe hñt ad amicitiā:⁊ ꝙ amare eſt magis ꝓpriū amicitie q̄ꝫ amari:⁊ ꝙ pp amare ſꝫ dignitatē amicitia cōſeruať:⁊ in qb⁹ ſpēb⁹ amicitie inueniť ꝯrietas amicoꝝ.

¶ Plerīqꝫ aūt ob ambitionem magis amari q̄ꝫ amare velle videnť. Quapp plerīqꝫ amāt ipſos adulatores. Adulator.n.iferior eſt amic⁹ aut fingit ſe talē:⁊ magis amare q̄ꝫ amari. Amari aūt ꝓpinquū huic eē conſtat affici inquā honore:qd qdē plerīqꝫ affectant.

Capitu 2^m tra.2.ſcd'i. ethicoꝝ. p̄ pa ca. Multi aūt videnť pp amorem honoris velle amari magis q̄ꝫ amare:propter qd amatores adulationis multi:ſupexceſſus aūt amicus adulator vel fingiť talis: ⁊ magis amare q̄ꝫ amari. Amari autē ꝓpe eſſe videtur ei qd eſt honorari:quod vtiqꝫ multi appetunt. P

Ethi ca. 2 trac. di^o in tres ptes pn. Iſtud eſt 2^m capl'm tractat⁹ ſcdi:in quo oſtēdiť q̄lr amare ⁊ amari ſe habēt ad amicitiā:⁊ qd iſtoꝝ magis ad amicitiā ptinet:⁊ qualr eſt amicitia inter ꝯria. ⁊ cōtinet iſtud capl'm tres ptes pncipales. In p̄° pte cōparat ad inuicē amari ⁊ honorari. In 2° pte ibi[Uideť aūt ⁊ in amare.] cōparat amare ⁊ amari ad inuicē oſtēdēdo in quo iſtoꝝ magis ꝯſiſtit v̄tus amicitie:⁊ qualr p hos act⁹ amicitia ꝯſeruať. In 3° pte ibi[Ex ꝯrijs aūt.] oſtēdit in qb⁹ ſpēb⁹ amicitie inueniť ꝯrietas inter amicos. Pria ps continet duas pticulas. In pma narrat ꝙ multi magis Q appetunt amari q̄ꝫ amare:⁊ q̄re hoc ꝯtingit. In 2° ibi[Nō pp ſeipſuꝫ.] cōparat ad inuicē amari ⁊ honorari. ¶ In p̄° igiť pticula narrādo dicit ꝙ multi magis volūt amari q̄ꝫ amare:⁊ cā hui⁹ eſt qꝛ appetūt honorari:qꝛ hoc ptinet ad excellētiores qb⁹ debeť honor.ſ.ꝙ magis ament q̄ꝫ amēt: vñ qꝛ amari magis cōpetit excellētib⁹ q ſunt digni honore magis q̄ꝫ amare:iō amatores honoris magis appetunt amari q̄ꝫ amare:vt p hoc credanť excellentiores:⁊ p hoc honoreť tāq̄ꝫ digni honore:pp que multi magis appetūt amari q̄ꝫ amare:⁊ hec eſt ꝯ 30° que pbať p qdā ſignum 30° ꝯ°io hui⁹.S.K. tale. Quicūqꝫ amant adulationē magis appetūt amari q̄ꝫ amare:ſed multi amant adulationē.igiť ⁊c̄. Maior pꝫ:qꝛ adulator fingit ſe ſupexcellēter amare illū cui adulatur ⁊ fingit ſe magis amare ipſuꝫ q̄ꝫ amari ab ipſo:⁊ ita amatores adulationis pp hoc amant adulatores qꝛ credūt amari ab ipſis qd magis deſiderāt q̄ꝫ eos amare. Et h ꝙ multi deſiderāt magis amari q̄ꝫ amare eſt:qꝛ amari vr̄ eſſe ꝓpinquū ei qd eſt honorari qd deſiderať a multis:honor.n.

eſt qddam

A eſt qõdã ſignũ bonitatis eiꝰ q honorat̃:ꝛ vnuſqſqʒ deſide
Notanda rat eſſe bonus vel apparet bonus.℄ Intelligendũ eſt ꝙ honorari ꝛ amari in hoc ſunt ꝓpinqua:qꝛ vtriuſqʒ eſt vel eſſe dʒ eadẽ cã.ſ.excellentia bonitatis ꝛ v̄tutis. Hõ.n.amatur ꝛ honorat̃ ꝑꝑ excellentiã bonitatis.verũtñ iſta nõ ſũt ſemꝑ in eſſe cõiuncta:multi enĩʒ honorant̃ ꝑꝑ poteſtatẽ ꝛ diuitias:ꝛ ẽt ꝑꝑ timorẽ:q tñ nõ amant̃ ꝛ multi amant̃ qui nõ honorant̃ ab his a qbꝰ amant̃. Nã filij amant̃ a parẽtibus a qbus tñ nõ honorant̃:tñ amicitie que eſt ꝑꝑ bonũ virtutis ꝛ honoris qui exhibetur propter virtutem eadeʒ eſt cauſa.ſ.excellentia virtutis.

℄ Nõ ꝑ ſe aũt ſed ꝑ accñs videntur honorem appetere. Nã pleriqʒ gaudẽt cũ honorant̃ ab iis q ſunt in ꝑ̄tātibus ꝑꝑ ſpem. Putãt eñi ſe ſi quo idigeãt id ab illis impetraturos. Gaudẽt igit̃ ipſo honore: vt ſigno bñficij
B ſuſcipiẽdi. Qui aũt appetũt a bonis viris atqʒ ſcientibus honorari:cõfirmare opionẽ eã quã ipſi hñt de ſe affectant. Gaudẽt igit̃:qa ſunt boni:credẽtes eoꝝ iudicio qui id dicunt. Amari aũt per ſe gaudent. Quapropter preſtabilius ipſuʒ erit ꝙ̃ honorari:ꝛ amicitia expetenda per ſeipſam eſſe.

℄ Nõ ꝓpter ſeipſuʒ aũt vñr deſiderare honorẽ ſed ſm accidẽs. Gaudẽt.n.multi ab his q in poteſtatibꝰ honorari:ꝑꝑ ſpem:exiſtimãt enĩʒ adipiſci ab his quo indigent: vt itaqʒ ſigno bone paſſionis gaudẽt honore. Et ab epyicbibꝰ aũt ꝛ ſciẽtibus appetentes honoreʒ:firmare enim
C ꝓpriã opionẽ de ipſis appetunt:gaudent vtiqʒ ꝙ ſint boni credẽtes dicentiũ iudicio. In amari aũt ſm ſeipſuʒ gaudẽt. ℄ Propter qð videbit̃ vtiqʒ melius eſſe eo ꝙ eſt honorari: ꝛ amicitia ſm ſeipſam eligibilis eſſe.

℄ Hec eſt 2ª ꝑticula ꝑ̇me ꝑtis in q̃ ꝓhs cõparat iſta duo ad inuicẽ.ſ.amari ꝛ honorari:ꝛ hec eſt cõꝑatio qꝛ honorari appetit̃ ꝑ accñs ꝛ amari ꝑꝑ ſe appetit̃. Qꝛ aũt honorari appetat̃ ꝑ accñs pʒ.nã a duobꝰ generibꝰ hoĩuʒ maxĩe appetunt hoĩes honorari.ſ.a potẽtibꝰ ꝛ v̄tuoſis ſcientibus. A potẽtibꝰ appetũt ꝛ gaudẽt hoĩes honorari nõ ꝑꝑ ipſuʒ honorẽ:ſed ꝑꝑ ſpem quã ꝯcipiũt ex hoc ꝙ honorant̃ a potẽtibꝰ. Exiſtimant enĩʒ ſe eſſe cõſecuturos aliqd quo indigẽt a potentibꝰ a qbꝰ honorant̃:ꝛ ita gaudẽt de honore q̃ſi de
D quodã ſigno bone paſſionis hoc eſt bone affectionis potẽtiũ honorantiũ eos. Aliq v̄o ſunt qui appetũt honorari ab epyicbibꝰ.i.v̄tuoſis ꝛ ſciẽtibꝰ nõ ꝑꝑ ipʒ honorẽ:ſʒ qꝛ ꝑ hoc appetũt ꝛ pñt magis firmare ꝓpriã opionẽ de ſua bonitate:ꝛ ita ꝑ ſe gaudẽt de eo ꝙ ſunt boni credẽtes iudicio ꝓboꝝ. Nã eoipſo ꝙ eos honorãt vñr dicere eos eẽ bonos:ꝛ ſic pʒ ꝑ̇ma ꝑs diĩe.ſ.ꝙ honorari appetit̃ ꝑ accñs ꝛ ſolum ꝑꝑ aliud. Et 2ª pars diĩe pʒ.ſ.ꝙ amari appetit̃ ꝑꝑ ſe. Naʒ hoĩes gaudẽt in hoc ꝙ amant̃:etiã ſʒ ſeipſaʒ. Nã hñe amicos vʒ precipuuʒ ꝛ deſideratiſſimũ inter bona exteriora.
31ª ꝯclo huiꝰ.S.E. [Propter qð videbit̃.] Ex ꝑdictis cõcludit ꝯnẽ in hac ꝑticula intẽtã.ſ.ꝙ amari meliꝰ eſt eo qð eſt honorari:ꝛ hec eſt ꝯclõ 31ª que ꝓbat̃ ſic. Illud qð eſt ſm ſe eligibile melius eſt eo qð eſt eligibile ꝑ accñs:ſed amari eſt per ſe eligibile:amicitia enĩʒ ſm ſe eſt eligibilis:ſed honorari eſt eligibile ꝓpter aliud ꝛ nõ ſm ſe.igitur ꝛc̃.

℄ Videt̃ aũt magis in exhibẽdo amorẽ:ꝙ̃ in ſuſcipiẽdo cõſiſtere. Argumẽto ſunt mr̃es:amãdo gaudẽtes. Nõnulle nãqʒ ſuos tollẽdos filios dãt. Et amãt qdẽ ſcientes. Ut ament̃ aũt ab illis nõ q̃rũt:ſi vtrũqʒ fieri E
nequeat. Sʒ ſatis eſt ipſis ſi in ꝓſperitate vident illos eẽ cõſtitutos. Amantqʒ illos:ꝛ ſi illi nõ pñt ob ignorationẽ ea q̃ ſunt exhibẽda retribuere matri. Cũ igit̃ amicitia magis in amãdo ꝯſiſtat:ꝛ laudent̃ qui amant amicos:virtus amicoꝝ vʒ eſſe amare.

℄ Videt̃ aũt ꝛ in amare magis ꝙ̃ in amari eſſe. 2ª ꝑ.c.
Signũ aũt:matres eo qð eſt amare gaudẽtes. Quedaʒ enĩʒ dant filios ſuos nutriri: ꝛ amant qdẽ ſcientes:redamari aũt nõ querũt ſi vtraqʒ nõ cõtingant:ſed ſufficiens ipſis videt̃ eſſe ſi videant bñ operantes: ꝛ ipſe amant ipſos: ꝛ ſi illi nõ poſſunt matri que cõueniunt tribuere ꝓpter ignorãtiã. ℄ Magis aũt amicitia exñte in amare ꝛ amicis laudatis:amicoꝝ v̄tus amare vʒ. F

℄ Hec eſt 2ª ꝑs ꝑ̇ncipalis huiꝰ capl̃i:in qua cõpat ad inuicẽ amare ꝛ amari:ꝛ cõtinet duas ꝑticulas. In ꝑ̇ma oſtendit in quo iſtoꝝ magis ꝯſiſtit v̄tus amicitie.ſ.vtrũ in amare vel in amari. In 2ª ibi [Quare in qbus.] oſtendit qũo amicitia ꝯſeruat̃ ſm iſtũ actũ q eſt amare. In ꝑ̇ma igitur ꝑticula determinat ꝓhs ꝙ v̄tus amicitie magis ꝯſiſtit in amare ꝙ̃ in amari:ꝛ hec eſt ꝯclõ 32ª q̃ ꝓbat̃ dupl̃r. Prio 32ª ꝯclo huiꝰ.S.E.
per qõdã ſignũ tale. Matres q̃ vehemẽtiſſime amant filios magis delectantur in hoc ꝙ amant filios ꝙ̃ in hoc ꝙ amant̃ ab eis:quedã enĩʒ mr̃es dant filios ſuos ad nutriẽdũ ꝛ ſciẽtes eos eẽ filios amãt eos:nõ tñ multũ querũt vt ab illis redament̃:ſʒ vʒ eis ſufficere ꝙ ſciãt ꝙ bene ſe habeant:ꝛ ſic amant filios ſuos q̃uis filij nõ redamẽt mr̃es ꝑꝑ ignorãtiã:qꝛ nõ cognoſcũt ꝙ ſunt ſue mr̃es:ꝛ hoc eſt ſignũ ꝙ amicitia magis ꝯſiſtit in amare ꝙ̃ in amari.vñ põt rõ ſic formari. In illo actu magis cõſiſtit v̄tus amicitie in G
quo vehemẽtiſſime amãtes magis delectant̃:ſʒ hꝰ actus eſt amare ꝛ nõ amari.igit̃ ꝛc̃. [Magis aũt.] Scðo ꝓbat̃ ſic. In illo actu magis ꝯſiſtit v̄tus amicitie pro quo amici magis laudant̃:ſʒ amici magis laudant̃ ex eo ꝙ amant ꝙ̃ ex eo ꝙ amant̃.igit̃ v̄tus amicitie magis ꝯſiſtit in amare ꝙ̃ in amari. Maior eſt nota:qꝛ q̃lʒ v̄tus ꝛ qlʒ v̄tuoſus magis laudat̃ ꝓ actu nobiliori:ꝛ in quo magis v̄tus ꝯſiſtit.ꝛ minor pʒ:qꝛ in h ꝯſiſtit laus amãtiũ.ſ.ꝙ amãt:ex hoc enĩ dr̃ aliqs bonꝰ ꝛ gratꝰ amicus:qꝛ bñ amat nõ qꝛ bñ amat̃.
℄ Intelligẽda ſunt hic q̃tuor.ꝑ̇m ꝙ ꝑ̇ iſtaꝝ rõnũ nõ ꝯcludit ꝙ v̄tus amicitie ꝑfecte q̃ neccio reqrit redamationẽ cõſiſtat magis in amare ꝛc̃. Qꝛ mr̃es nõ amãt paruulos quos tradũt ad nutriẽdũ amicitia ꝑfecta:ſed beniuolẽtia vehemẽti:ꝛ ita illud ſignũ nõ ꝯcludit de amicitia q̃ eſt beniuolẽtia mutua. Sʒ ſcða rõ ꝯcludit vñr de amicitia ꝑfecta ꝛ de oĩ beniuolẽtia. Oĩs.n.beniuolus magis laudat̃ ex h ꝙ amat amicũ ꝙ̃ ex hoc ꝙ amat̃ ab ipſo. ℄ 2ª eſt intelligẽdũ ꝙ qꝛ amicitia eſt habitꝰ vt ꝓbatũ eſt ſupiꝰ:ꝛ amare eſt oꝑatio:ꝛ amari eſt pati:ꝛ ad vnũquẽqʒ habitũ ꝑtinet magis oꝑatio ꝙ̃ paſſio:iõ amicitia magis determinat̃ ꝑ amare ꝙ̃ ꝑ amari. ℄ 3ª eſt intelligẽdũ ꝙ ad amicitiã ꝑfectaʒ reqrit̃ amare:ꝛ ẽt amari:qꝛ talis amicitia eſt ſemꝑ mutua:ꝛ iõ opʒ ꝙ vterqʒ amicoꝝ amet ꝛ amet̃:ꝛ ab vtroqʒ actu denoĩat̃ cõiter aliqs amicus. Dr̃ enĩ aliqs amicus actiue: qꝛ amat:ꝛ hoc eſt manifeſtũ:ꝛ aliqs amicus paſſiue.ſ.quia amat̃:ꝛ ſic chriſtus vocauit iudã amicũ:qꝛ iudas amabat̃ a chriſto:ſʒ nõ amauit chriſtũ:nullus tñ dr̃ amicus amicitia ꝑfecta niſi amet:ꝛ ẽt amet̃:magis tñ dr̃ amicus ex hoc ꝙ amat ꝙ̃ ex hoc ꝙ ametur. ℄ 4ª eſt notandũ ꝙ lʒ ad virtutem amicitie magis pertineat amare ꝙ̃ amari:ꝛ ita amare ſit ſimpl̃r melius ꝙ̃ amari:tamẽ multis eſt vtilius

Notandũ ꝑ̇m (beside "Intelligẽda ſunt hic q̃tuor"); H (beside "lẽtia mutua"); Notandũ 2ᵐ (beside "2ª eſt intelligẽ-"); Notandũ 3ᵐ (beside "re ꝙ̃ ꝑ amari. 3ª"); Notandũ 4ᵐ (beside "ꝙ amat ꝙ̃ ex hoc ꝙ ametur. 4ª")

I amari ꝙ amare:q2 per hoc ꝙ amant ꝯſequunt̃ cõmodũ
⁊ vtilitatẽ ab amatoꝛib⁹:magis ꝙ ex hoc ꝙ amant:imo ꝓ
hoc ꝙ amant multi cõſumũt bona ſua circa amatoꝛe:⁊ ita
magis incurrunt damnũ ꝙ cõmodũ ex amare.
¶ Quare in qb⁹ hoc fit ꝑ dignitate:ii ſtabiles ſũt ami
ci:⁊ amicitia taliũ eſt ſtabilis. Hoc aũt mõ ⁊ q ſunt in
eq̃les:maxie fuerint amici:eq̃les.n.fieri pñt. Eq̃litas
aũt ⁊ ſilitudo eſt amicitia. Et maxie qdẽ coꝝ ſilitudo
q ſiles ſunt ꝟtute:nã cũ ſtabiles ꝑ ſeipſos ſint:⁊ tales
inter ſe ſunt:⁊ neq3 idigent prauis neq3 talia ſubmini
ſtrãt:qn poti⁹ ꝓhibẽt. Eſt.n.bonoꝝ boiu3 neq3 ipſos
delinquere:neq3 amicos ꝑmittere praua ſubminiſtra
re. Praui aũt ſtabilitatẽ qdẽ nõ hñt:qppe cũ neq3 ſi
biipſis ſiles ꝑſeuerẽt. Breui ꝟo tpe⁹ fiũt amici:ſua gau
K dentes mutuo prauitate. Utiles aũt ⁊ iocũdi ꝑmanẽt
magis:permanent enim quouſq3 voluptates aut cõ
moda ſibi mutuo preſtant.
¶ Quare in qbus h̃ fit ƀ3 dignitatẽ iſti manſiui
amici:⁊ taliũ amicitia. Sic aũt vtiq3 ⁊ ineq̃les
maxie erũt amici. Equabunt̃ eni vtiq3. Equa
litas aũt ⁊ ſilitudo amicitia. ¶ Et maxie qde3
coꝝ que ƀ3 ꝟtutẽ ſilitudo. Manſiui eni exñtes
ƀm ſeipſos ⁊ ad inuicẽ manẽt ⁊ neq3 indigent
prauis neq3 miniſtrãt talia:ſ3 vt dicere cõtingit
⁊ ꝓhibẽt:bonoꝝ eni3 neq3 ipſos peccare neq3
amicis ꝯcedere miniſtrare. ¶ Mali aũt firmũ
L qdẽ nõ hñt:neq3 eni3 ſibiipſis ꝑmanẽt ſiles exi
ſtentes. In paucũ eni tẽpus fiũt amici gauden
tes ad inuicẽ malitia. ¶ Utiles aũt ⁊ delectabi
les in plus ꝑmanẽt:vſq3 eni3 vtiq3 tribuãt de
lectationes vel vtilitates ad inuicem.
¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcḋe ꝑtis in qua oſtẽdit qũo amicitia
ꝯſeruat̃ ꝑ iſtũ actũ q eſt amare:⁊ dicit ꝙ quicũq3 amant
amicos ƀm ꝓportionẽ dignitatis coꝝ:tales ꝑmanẽt ami
ci:⁊ coꝝ amicitia ꝑmanet:dũ inuicẽ mutuo ſe amant ƀm
ꝙ ſunt digni:⁊ illi q ſũt ineq̃lis ꝯditionis poterũt eẽ amici
⁊ pñt adeq̃ri ꝑ hoc ꝙ ille q magis deficit in bonitate aut
in quacũq3 excellẽtia alia/plus amat. Sic eni3 abũdantia
amoris recõpenſat defectũ ꝯditionis:⁊ ſic ꝑ talẽ eq̃litate3
⁊ ſilitudinẽ q̃ ꝓprie ꝑtinet ad amicitiã fiunt ⁊ permanent
M amici. [Et maxie.] Amicitia aũt bonoꝝ eſt maxie ꝑman
ſiua:q2 coꝝ ſilitudo diutiſſime ꝑmanet:ſilitudo eni3 q̃ eſt
amicitie factiua ⁊ ꝯſeruatiua maxie vẽ eſſe inter ꝟtuoſos:
ꝟtuoſi eni3 ꝑmanent ſiles in ſeipſis. Nõ eni3 de facili mu
tant̃ ab vno in aliud:⁊ ẽt ꝑmanent in amicitia ad inuice3:
q2 vnus coꝝ nõ indiget ꝙ ali⁹ faciat ꝓ eo aliqd prauũ:ſ3
magis vterq3 coꝝ ꝓhibet ⁊ īpedit alteꝝ opari praue. Bo
ni naq3 neq3 ipſi peccant neq3 ꝑmittunt ꝙ amici coꝝ pec
cata cõmittant:⁊ ideo coꝝ amicitia maxime eſt manſiua.
[Mali aũt.] Et ecõuerſo maloꝝ amicitia minime eſt mã
ſiua:q2 mali hoĩes nõ hñt ī ſeipſis aliqd firmũ aut ſtabile:
inſiſtũt eni malitie q̃ eſt ƀ3 ſe odibilis ⁊ ꝑꝑ hoc variantur
⁊ tranſmutant̃:dũ nihil inueniũt in quo coꝝ volũtas requi
ſcere poſſit:⁊ ita neq3 ſibiipſis diu ꝑmanẽt ſiles:ſ3 volunt
ꝯtria coꝝ q̃ ꝓus voluerunt:⁊ ſic mali ꝑ modicum tp̃s ſunt
amici:ꝙdiu.ſ.gaudẽt ⁊ cõcordãt in eadẽ malitia. [Utiles
aũt.] Sed amici vtiles ⁊ delectabiles ſibiinuicem magis
ꝑmanent in amicitia ꝙ mali:vtile eni ⁊ delectabile hñt in
ſe vñ ament̃ qḋ nõ contingit de amicitia maloꝝ:qui ſunt
amici ꝓpter malitiã que nihil amabilitatis ƀ3 ſe h3. vtiles

N ꝟo ⁊ delectabiles tandiu permanent amici ꝙdiu ſibi tri
buunt delectationes ⁊ vtilitates.
¶ Ex cõtrarijs aũt maxie vẽ ea fieri amicitia:q̃ ob vti
litatẽ efficit̃:nã fit amicus pauper diuiti:ac indoctus
ſciẽti. Cui⁹.n.qs idiget id affectãs aliud affert ꝓ ipſo.
Huc trahere qſpiã ⁊ amatorẽ ac adamatũ:⁊ pulchrũ
ac turpe3 põt. Quapꝑ ⁊ amatores ridiculi:vĩr inter
dũ dignũ eſſe cenſentes perinde amari vt amãt. At ſi
ſilr qdẽ amabiles ſint:amãdi ſunt fortaſſe vt cenſent.
Si ꝟo nihil amabilis habeãt:ridiculũ eſt ꝑfecto ſeſe
vt amant amari oportere cenſere.
¶ Ex ꝯrijs aũt maxie qdẽ vẽ ꝑꝑ vtile fieri amici 3ª p̃s
tia:puta pauper diuiti:indiſciplinatus ſcienti:
O quo eni exiſtit aliqs idigẽs eius hoc appetẽs re
donat aliud:hoc aũt vtiq3 aliqs attrahit ⁊ ama
torẽ ⁊ amatũ ⁊ pulchrũ ⁊ turpe:ꝑꝑ qḋ vident̃
amatores ridiculi qñq3 dignificantes amari vt
amant:ſed tñ amabiles exñtes forte dignifican
dũ:nihil aũt tale hñtes ridiculum.
¶ Hec eſt 3ª ꝑs principalis huius capli:in qua determinat
ꝓhs de amicitia ꝯrioꝝ ad inuicẽ.⁊ cõtinet duas ꝑticulas.
In pͥma oſtẽdit in qbus ſpecieb⁹ amicitie cõtingit amici
tiã eſſe iter ꝯtraria. In 2ª ꝑticula ibi [Forte aũt.] oſtendit
qũo ꝯtrariũ appetit ſuũ ꝯriũ. In pͥª ꝑticula intẽdit oſtẽde
re ꝙ in amicitia ꝑꝑ vtile ⁊ in amicitia ꝑꝑ delectabile põt
eſſe ꝯrietas inter amicos:ſ3 in amicitia ꝑꝑ ꝟtutẽ nullo mõ
eſt ꝯrietas:q2 in tali amicitia eſt maxia ſilitudo vt dictum
P eſt. Pͥmo igit̃ narrãdo dicit ꝙ ꝯrietas amicoꝝ vẽ maxime
eſſe in amicitia ꝑꝑ vtile. vbi gr̃a. Si pauper amet diuitem
aut idoctus ſciẽte3 maxie vẽ eſſe ꝑꝑ vtilitatẽ:inquãtũ vn⁹
amicoꝝ appetens ab alio illud quo ipſe idiget recõpenſat
donãdo ei aliqd aliḋ:ſicut pauper appetit ꝯſeq diuitias a
diuite:ꝓ qb⁹ ecõtrario ipẽdit ei obſequiũ. vñ amicitia iter
diuitẽ ⁊ pauperẽ eſt ꝑꝑ vtile ⁊ eſt iter ꝯria:q2 diues ⁊ pau
per ſunt ꝯrij. In amicitia ẽt ꝑꝑ delectabile eſt qñq3 ꝯrie
tas inter amicos:ſicut inter pulchrũ ⁊ turpe que ſunt ꝯria.
vñ dicit ꝙ ad hũc modũ amicitie iter ꝯria põt aliqs attra
here amorẽ venereũ:q2 hꝰ amor qñq3 eſt inter amatore3
⁊ amatũ q ſunt ꝯrij vt iter pulchrũ ⁊ turpe:⁊ q2 iter ama
torẽ ⁊ amatũ qñq3 eſt ꝯrietas ſicut iter pulchru3 ⁊ turpe:
iõ amatores qñq3 vident̃ deriſibiles q reputãt ſe dignos
vt tãtũ ament ꝙtũ amãt. Hoc eni dignũ eſt ſi equalr̃ ſunt
amabiles:ſ3 ſi nihil hẽant tale quo.ſ.ſint digni tãtũ amari:
Q ridiculũ eſt.i.deriſoriũ ſi hoc querũt. Si eni turpis tantu3
querit amari a pulchro quãtũ amat pulchrũ ridiculu3 eſt:
cum nõ ſit dignus tantũ amari.
¶ Fortaſſe aũt neq3 cõtrariũ ꝑ ſe ꝯriũ appetit:ſ3 ꝑ ac
cidẽs. Appetitio ꝟo ipſi⁹ eſt mediũ:hoc eni eſt bonu3:
veluti ſicco:nõ vt humidũ fiat:ſed vt accedat ad me
diũ ⁊ calido ⁊ ceteris ſilr̃ mõ. Sꝫ hec qdẽ miſſa facia
mus. Non eni3 ad hunc locũ accõmodant̃.
¶ Forte aũt neq3 appetit ꝯriũ ƀ3 ſeipꝫ ſ3 ƀ3 acci
dẽs. Appetit⁹ aũt mediũ eſt:hoc eni bonũ:puta
ſicco nõ humidũ fieri:ſ3 ad mediũ venire:⁊ calo
ſilr̃. Hec qdẽ igr̃ dimittãt̃:eteni ẽ magis alienũ.
¶ Hec eſt 2ª ꝑticula huius ꝑtis:in qua narrat modu3 qũo
vnũ ꝯrioꝝ appetit reliquũ:⁊ dicit ꝙ ꝯriũ nõ appetit ſuum
ꝯriũ ſimplr̃ ⁊ ƀm ſe:ſed ƀ3 accidẽs:ſed vtriuſq3 ꝯrioꝝ eſt
appetitus mediũ ƀ3 ſe:qḋ qdẽ mediũ eſt bo͞n ſubiecto qḋ
afficit̃ ꝑ vnũ ꝯrioꝝ in exceſſu. vbi gr̃a. Si corpus alicuius
hominis

A bo̅is ſit valde ſiccū nō eſt bonum nec appetibile ſibi fieri valde humidū: ſ; bonū ⁊ appetibile eſt venire ad mediū ad quē ꝑueniret ſuperueniente humido. Et eadē rō eſt de calido ⁊ alijs ɔ̃trijs. Sꝫ hec ad p̄ſens dimittant: q2 ꝑtinēt ad ɔſiderationē nāle: vn̄ breuiter ſubȝ ex̄ṗs ſub vno ɔ̃rioꝝ nō appetit reliquū: niſi vt ꝑ hoc ꝑueniat ad medium.

Capitulū terciū

declarās ꝙ oīs amicitia cōſiſtit in aliqua cōicatiōe: ⁊ ꝙ oīs cōmunicatio reducitur ad cōmunicationem politicam in hoc ꝙ ſunt gr̄a ɔferentis.

¶ Videt̄ amicitia ⁊ iuſtū vt in ṗncipio dixim⁹ circa eadē ⁊ in eiſdē eē. In oī nāq; ſocietate iuſtū aliqd̄ ⁊ amicitia eē vr̄. Itaq; ⁊ amicos appellāt ſil̄r nauigātes ⁊ cōmilitones ⁊ ceteros ſil̄r ſocios. Atq; quaten⁹ cōicant eatenus eſt amicitia: ⁊ iuſtū eni eodē mō ⁊ ꝓuerbium recte ea ꝗ ſunt amicoꝝ cōia dicit eſſe. Amicitia nanq; B in cōmunicatione ſocietateq; cōſiſtit.

Capit 3m 2.tra. 8.li. ethi. p̄ ꝑs ca. Videt̄ aūt queadmoduȝ in principijs dictū eſt circa eadē ⁊ i eiſdē eē ⁊ amicitia ⁊ iuſtū. In oī eniȝ cōicatione vr̄ aliqd̄ iuſtū eē: ⁊ amicitia. ¶ Appellant igit̄ ⁊ amicos connauigatores ⁊ cōmilitones: ſil̄r aūt ⁊ eos q in alijs cōicatiōib⁹: ſ; quātū eniȝ cōicant in tātū eſt amicitia: eteniȝ iuſtū. ¶ Et ꝓuerbium: cōia aūt que amicoꝝ recte: in cōmunicatione enim amicitia.

Tercij.c. 2.trac. di⁹ in duas ꝑtes ṗn. C Iſtud eſt 3m caplm tractatus ſcdi: in quo declarat ꝙ oīs amicitia cōſiſtit in cōicatione ⁊ q̄lr. ⁊ cōtinet duas ꝑtes ṗncipales. In p̄ oſtēdit ꝙ oīs amicitia cōſiſtit in quadā cōicatiōe. In 2ª ibi [Cōicationes aūt oēs.] ɔ̄ꝑat oēs alias cōicationes ad cōicationē politicaȝ. Pria ꝑs ɔtinet 4.or ꝑticulas. In p̄ oſtēdit ꝙ oīs amicitia ɔſiſtit in cōicatione ſicut ⁊ iuſtitia. In 2ª ibi [Sunt aūt fratrib⁹.] oſtēdit ꝙ ſ; diuerſas cōicationes differūt amicitie. In 3ª ibi [Differūt aūt ⁊ iuſta.] oſtēdit ꝙ iuſtitia diuerſificat̄ ſ; diuerſas cōicationes. In 4ª ꝑticula ibi [Et augmētationē accipiūt.] oſtēdit ꝙ iuſtitia ⁊ iniuſtitia augmentātur ⁊ diminuunt̄ ꝑ cōꝑōnē ad magis ⁊ minus amicos. In p̄ igit̄ ꝑticula oſtēdit ꝙ oīs amicitia ɔſiſtit in q̄dā cōicatione: ⁊ hec eſt ɔ̄ 33ª q̄ ꝓbat̄ tripl̄r. ṗmo ꝑ rōneȝ ſic. Circa eadē eſt iuſtitia ⁊ amicitia: ſed oīs iuſtitia ɔſiſtit in q̄dam cōicatione. igit̄ ⁊c̄. Maior pȝ ex ṗus dictis. ⁊ minor pȝ: q2 oīs iuſtitia eſt ad alteꝝ vt dictū eſt in 5° hui⁹: ſ; ꝙ eſt vni⁹ ad alteꝝ eſt in cōicatione. [Appellāt.] 2° ꝓbat̄ ex vſu loquēdi q talis ē. Hoīes ɔſueuerūt appellare amicos q cōicans eis ſ; aliquā cōicationē vt nauigatores ⁊ militantes appellāt cōnauigatores ⁊ cōmilitones amicos: q2 cum eis cōicant in nauigādo ⁊ in militādo: ⁊ eadē rō eſt in alijs cōmunicationib⁹ in qb⁹ tātū vr̄ eē amicitia ⁊ iuſtitia iter cōicantes iquātū iter ſe cōicant. [Et ꝓuerbiū.] 3° ꝓbat̄ ideȝ ꝑ cōe ꝓuerbiū. Vulgariter .n. dr̄ i ꝓuerbio ꝙ ea q̄ ſūt amicoꝝ ſūt cōia: ⁊ h̄ recte dr̄: q2 amicitia ɔſiſtit in cōicatiōe.

33ª ɔ̄clo hui⁹ .8.li.

D ¶ At fratrib⁹ qdē ſodalibuſue cūcta cōia ſunt. Ceteris aūt definita. Et alijs plura: alijs pauciora: ⁊ amicitiarū eniȝ alie magis: alie minus amicitie ſunt.

¶ Sūt āt fratrib⁹ qdē ⁊ ɔnutritis oīa cōia: alijs aūt diſcreta: ⁊ his qdeȝ plura: his aūt minora: eteni amicitiaꝝ he qdē magis: he aūt minus.

34ª ɔ̄clo hui⁹ .8.li. ¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ṗme ꝑtis: in qua oſtdit ꝙ ſ; diuerſas cōicationes diuīt amicitie: ⁊ hec eſt ɔ̄ 34ª q̄ ꝓbat̄ ꝑbōne exēplari ſic. Sicut alia eſt cōicatio iter fratres ⁊ alias ꝑſonas ɔiunctas ⁊ alia inter amicos alios magis remotos: ita eſt alia amicitia iter fratres ⁊ ꝑſonas ita ɔiūctas: ⁊ alia inter amicos magis remotos: fratrib⁹ .n. vn̄r q̄ſi oīa cōia puta dom⁹ mēſa ⁊ alia h̄ꝰ. Alijs aūt amicis nō ſūt ita cōia: ſ; q̄dā diſcreta ⁊ q̄dā plura ⁊ q̄dā pauciora: ⁊ ſ; h̄ ēt amicitiaꝝ q̄dā ſūt maiores. ſ. q̄ ſūt inter illos q hñt plura cōia: ⁊ quedam amicitie ſunt minores: vt que ſunt inter illos qui paucioribus cōicant: ⁊ ita ſm ꝙ ſunt diuerſe cōmunicationes ſm hoc ſunt diuerſe amicitie. G

¶ Differūt aūt ⁊ iuſta. Nō .n. eadē ſunt parētib⁹ ad filios ⁊ frīb⁹ iter ſe: neq; ſodalib⁹ atq; ciuib⁹: ⁊ i ceteris ſil̄r amicitijs. Diuerſa igr̄ ſūt ⁊ iniuſta ad hoꝝ ſinglos.

¶ Differūt aūt ⁊ iuſta. Nō eni eadē parētibus ad filios ⁊ fratribus ad inuiceȝ: neq; heteris ⁊ ciuibus: ſil̄r aūt ⁊ in alijs amicis. Altera autem itaq; ⁊ iuſta ad ſingulos horum. E

35ª ɔ̄clo hui⁹ .8.li. ¶ Hec eſt 3ª ꝑticula ṗme ꝑtis: in qua oſdit̄ ꝙ ſic̄ amicitie diuerſificant̄ ſ; diuerſas cōicatiōes ita iuſtitia diuerſificat̄ ſm diuerſas cōicatiōes: ⁊ hec eſt ɔ̄ 35ª que ꝓbat̄ ꝓbatione exēplari ſic. Nō eſt eadē iuſtitia iter pr̄em ⁊ filios ⁊ inter fratres ad inuicē neq; iter heteros. i. coetaneos ⁊ cōciues. Nā alia eſt cōicatio pr̄is cū filio: ⁊ alia fratris cū fratre: ⁊ ſic de alijs: ⁊ alia ⁊ alia iuſtitia: q2 alia ⁊ alia ſunt que ſibi mutuo tanq̄ debita exhibēt ⁊ de iure exigunt̄: ⁊ eadē rō eſt in alijs amicis: ⁊ ita pȝ ꝙ ſm diuerſas cōicationes amicoꝝ diuerſificat̄ iuſtitia. al̄r eſt eni fili⁹ puniendus de iure ſi ꝑcuſſerit patrem ⁊ al̄r ſi ꝑcuſſerit fratrem vel alium amicū remotum: ⁊ ſic pȝ ꝙ alia ⁊ alia eſt iuſtitia inter ſingulos predictorum.

¶ Et icremēta ſuſcipiūt: ꝙ ſūt ad magis amicos: eſt .n. grauis ſodali q̄ ciui pecuniā auferre: ⁊ fratri q̄ extraneo opem non ferre: ⁊ patrē q̄ quēuis alium pulſare. Creſcit aūt ⁊ iuſtum cum amicitia ſimul: quippe cum ſint in eiſdem: ⁊ eque ſeſe extendant. F

¶ Et augmētationē accipiunt in magis ad amicos eſſe: puta pecunijs priuare: heterū qdē durius q̄ ciuem: ⁊ nō iuuare fratri q̄ extraneo: ⁊ percutere patrē q̄ quēcūq; aliuȝ: augmentari aūt natū eſt ſimul amicitie ⁊ iuſtum vt eiuſdeȝ entia ⁊ ad equale pertingentia.

36ª ɔ̄clo hui⁹ .8.li. ¶ Hec eſt 4ª ꝑticula ṗme ꝑtis: in qua oſtēdit ꝙ iuſtitia ⁊ iniuſtitia augmentant̄ ⁊ diminuunt̄ ꝑ cōꝑōnē ad magis ⁊ minus amicos: ⁊ ita diuerſificant̄ ſ; diuerſitatē amicitie: ⁊ hec eſt ɔ̄clo 36ª. ſ. ꝙ iuſtitia ⁊ iniuſtitia ⁊c̄. Que ꝓbatur ꝓbatione exēplari ſic. Bn̄facere amico magis eſt iuſtū q̄ bn̄facere extraneo: ⁊ nocere amico magis eſt iniuſtum q̄ nocere extraneo. vbi gr̄a. Si aliqs priuet pecunijs ꝑ furtū vel ꝑ rapinā hoīeȝ ſibi familiarē ⁊ cōnutritū durius ⁊ iniuſtius eſt q̄ ſi ṗuaret ciuē ſibi extraneū: ⁊ magis iniuſtuȝ eſt ſi ſubtrahat auxiliū a fratre q̄ ſi ſubtrahat ab ex̄neo: ⁊ magis iniuſtū ſi ꝑcutiat fratrē q̄ ſi ꝑcutiat aliū: ⁊ ita ſimul auget̄ iuſtitia ⁊ iniuſtitia ex hoc ꝙ i eiſdē exiſtūt: ⁊ vtraq; ꝑtinet ad quandā equalitatem cōmunicationis. D

¶ At vo ſocietates oēs ſil̄es ſunt ꝑtib⁹ ſocietatis ciuilis. Nā ob vtilitatē aliquā cōueniūt hoīes: ⁊ aliqd eorū cōſequunt̄ q̄ ad vitā ɔferūt. Ciuilis quoq; ſocietas gr̄a vtilitatis ab initio ɔſtituti ꝑmanereq; vr̄. Hoc .n. ⁊ latores legū cōiectāt: ⁊ iuſtū id inquiūt eē qd̄ publice ꝓdeſt. Cetere igit̄ ſocietates ꝑ ꝑtes vtilitatē appetūt. Nauite qdē eā q̄ ex nauigatione ꝓuenit: acquiſitionem inquā pecuniaꝝ: aut aliqd tale. Milites aūt eā q̄ ſit ex

I bello:ſiue pecuniā ſiue victoriā ſiue ciuitatē affectēt. Eodē mō cōtribuleſqꝫ ⁊ populares. Nōnulle aūt ſocietates grā voluptatis ꝯſtāt:vt coꝝ q̄ choros ſimꝉ exercēt:aliaqꝫ ſilia:⁊ coꝝ q pecunias cōferūt ad cōuiuia ſibi parāda:he nāqꝫ ſacrificiꝭ cōuictuſqꝫ cā fiunt.

2ª ps.c. ¶ Cōicationes aūt oēs pticulis aſſimilanꝭ politice:cōueniūt.n.in aliquo ꝯferēte:⁊ acqrentes aliqd coꝝ que ad vitā. Sed ⁊ politica cōicatio ꝯferētis grā vī:⁊ ex principio cōuenire ⁊ pmanere:hoc enī ⁊ legis poſitores cōiectāt ⁊ iuſtū eſſe aiunt qð cōiter ꝯferēs. ¶ Alie qdē igiꝉ cōicationes ſm ptes ꝯferēs appetūt:puta nauigatores aūt qdē qð ſm̄ nauigiū acqſitionem inq̄ꝫ

K pecuniaꝝ:vel aliqd taliū. Cōmilitones aūt ſm bellū ſiue pecuniā ſiue victoriā ſiue ciuitatē appetētes:ſilr āt ⁊ ꝯtribules ⁊ plebei. ¶ Quedā aūt cōicationes pp delectationē vīr fieri.ſ.ꝯcoreātiū:⁊ eraniſtoꝝ:hec.n.grā ſacrificiꝭ ⁊ ꝯuiuiꝭ.

¶ Hec eſt 2ª ps huiꝰ capli:in qua phs oēs alias cōicationes a cōicatione politica cōpat ad cōicationē politicā.⁊ cōtinet duas pticulas. In pma oñdit ꝙ oēs alie cōicationes hnt ſilitudinē cū cōicatiōe politica:⁊ q̄lr alie cōicationes differūt a cōicatione politica. In 2ª pticula ibi. Oēs autē he. oſtēdit ꝙ ois cōicatio alia a cōicatiōe politica ſub cōmunicatiōe politica ꝯtineꝉ. In pª igiꝉ pticla p̄ dicit ꝙ oēs cōicatiōes hnt q̄dā ſilitudinē cū ptibꝰ politice cōicatiōis:

L ⁊ eſt ſilitudo in h ꝙ oēs alie cōicatiōes ſunt pp aliqð vtile.ſ.ſunt ad h ꝙ acqraꝉ aliqd coꝝ q̄ ſunt nec̄ia vite:⁊ cōicatio politica eſt pp aliquā vtilitatē:pp enī aliquā vtilitatē cōem vīr ciues a pnᵒ ſilr ꝯuenire:⁊ in h.ſ.pp vtilitatem pmanere.i.pſeuerare in cōicatione:qð pꝫ:q₂ legiſlatores ad h maxie vīr intēdere:vt pcurēt vtilitatē cōem ⁊ hoc dicūt eē iuſtū.ſ.pcurare qð cōiter ꝯferēs.i.cōeꝫ vtilitatē: in h igiꝉ ꝯueniūt oēs alie cōicatiōes cuꝫ politica.ſ.ꝙ ſunt grā ꝯferētis.i.grā vtilis ſicut cōicatio politica eſt grā cōferēns. Alie qdē igiꝉ cōicatiōes. Sed dñt alie cōicatiōes a cōicatiōe politica:q₂ alie cōicationes ordianꝉ ad aliquā pticularē vtilitatē:ſicut nauigātes mercatores itēdūt acqrere pecuniā:⁊ aliꝭ vt bellatores cōmilitones itēdūt acqrere aliqd aliud vt illud pp qð eſt bellū:ſiue ſit pecunia ſiue ſit victoria ſola:ſiue ſit dñiuꝫ alicuiꝰ ciuitatis:eodē modo ꝯtribules.i.q ſunt vniꝰ tribꝰ:⁊ plebei.i.illi q ſunt vniꝰ plebis querūt aliqð cōmodū ſingulare. Quedā aūt cōicationes. Remouet dubiū q₂ vī ꝙ aliq̄ cōicatio ſit que nō eſt pp vtile:vt cōicatio que eſt pp delectationē nō vī eſſe pp vtile:⁊ ita talis cōicatio nō vī eē ſub politica. Iſtud remo

M uet phs.d.ꝙ cōicatiōes q̄ vīr eē pp delectationē:vt cōicatio cōcoreātiū.i.ſilr coreātiū:vel ſilr cantantiū in choro:⁊ cōicatio eraniſtoꝝ.i.coꝝ q vtunꝉ ſonis iſtoꝝ eroꝝ:huiꝰ cōicationes ꝯſueuerūt eē cā ſacrificiꝭ:vt ibi hoīes delectabilius detineanꝉ:⁊ ēt cā connubiꝭ.i.nuptiaꝝ vt vir ⁊ vxor magis ſe diligāt cū in tāta iocūditate cōicant oēs hꝯ cōicationes ſūt grā alicuiꝰ vtilitatis:⁊ ita ſunt ſub cōicatione po

Notandū vtile 2ʳ accipiꝉ. litica. ¶ Intelligēdū eſt hic ꝙ vtile accipiꝉ dupli.ſ.large ⁊ ſtricte:ſi accipiaꝉ large ſic accipiꝉ p oī eo cōiter qð ꝯfert ad ꝯſeruationē vite:⁊ ſic eſt cōe ad bonū delectabile. Naꝫ delectatio cōfert ad vitā ⁊ ad eiꝰ ꝯſeruationē. Alio mō accipiꝉ ſtricte ſm ꝙ diſtinguiꝉ ꝯtra delectabile:⁊ ſic eſt cōe ſolū ad bona exteriora.ſ.ad pecuniā ⁊ ad illa q̄ numiſmate menſuranꝉ cuiuſmodi ſunt aīalia ⁊ blada ⁊ huiꝯ. Dico igiꝉ ꝙ vtile in pposito accipiꝉ cōiter:vt eſt cōe ad bonuꝫ delectabile ⁊ vtile ſtricte ſumptum.

¶ Oēs aūt he ſub ciuili ſocietate collocanꝉ. Nō.n.pñs cōmodū ciuilis affectat:ſꝫ ad oēm vitā. Atqꝫ ſacrificia ⁊ cetus circa hec faciūt:honorē dijs tribuētes ⁊ ſibiipſis requiē pſtātes cū voluptate. Vetuſta nāqꝫ ſacrificia ꝯuentuſqꝫ poſt frugū pceptionē vt primitie celebrabanꝉ. Hoc.n.in tpe maxie ocio idulgebāt. Societates igiꝉ vniuerſe partes eſſe ciuilis manifeſtū eſt. Tales aūt amicitie tales ſocietates ſequuntur. N

¶ Oēs aūt he ſub politica ꝯſueuerūt eē. Nō.n. pñs ꝯferēs politica appetit:ſꝫ in oēꝫ vitā. Et ſacrificia faciētes eas ⁊ q̄ circa has ꝯgregatiōes honoreſqꝫ tribuētes dijs ⁊ ſibiipſis requieꝫ acqrētes cū delectatiōe. Antiqua.n.ſacrificia ⁊ cōgregatiōes vīr fieri poſt fructuū collectiones: puta primitie:maxie.n.vacabāt i his tēporibꝰ. O

¶ Oēs itaqꝫ cōicatiōes vīr ptiū̄ politice eē: ꝯñter aūt tales amicitie talibꝰ cōicationibus.

¶ Hec eſt 2ª pticula ſcðe partis:in qua phs oſtēdit ꝙ ois cōicatio alia a cōicatione politica cōtineꝉ ſub cōicatione politica:⁊ hec eſt ꝯ 37ª que pbaꝉ ſic. Ois cōicatio q̄ eſt pp cōferēs pticulare eſt ſub illa cōicatione q̄ eſt pp cōferens cōe. Sicut enī pticulare eſt ſub cōi:ita cōicatio pp bonū pticulare eſt ſub cōicatiōe que eſt pp bonū cōe:ſꝫ ois cōicatio alia a cōicatione politica eſt pp aliqð pticulare bonū ſeu pp pticulare cōferēs:vt pꝫ ex cōicatione nauigatoruꝫ ⁊ cōmilitonū:vt pꝫ ex pdictis:⁊ cōicatio politica eſt pp bonū cōe.igiꝉ ois cōicatio alia ⁊c. Maior huiꝰ rōnis eſt manifeſta:⁊ ēt pma ps minoris ſatis pꝫ ex pcedētibꝰ:iō phs ſolū oſtēdit h ſcðaꝫ ptē minoris que eſt ꝙ cōicatio politica eſt pp bonū cōe:vñ dicit ꝙ cōicatio politica nō itendit aliqð bonū pticulare ⁊ pñs cōmodū:ſed itēdit ad illud qð eſt vtile p totā vitā:⁊ h ſpālr oſtēdit circa cōicatiōes delectabilium:⁊ maxie in ſacrificijs de qbꝰ minꝰ vī:⁊ dicit ꝙ illi q faciūt ſacrificia in hꝯ cōicationibꝰ itēdūt honorē tribuere deo:⁊ ſibiipſis acqrere requiem cū aliq̄ delectatione que ordinaꝉ ad cōem vtilitatē vite:vñ apud antiquos poſt collectionē fructuū.ſ.poſt autūnū:fiebāt antiquitus ſacrificia ⁊ cōgregationes hoiuꝫ ad ſoluēdū ſolēnitates:hoc eniꝫ erat tps cōueniēs:vt tūc hoīes qeſcerent poſt magnos labores precedētes:⁊ ſic pꝫ ꝙ iſta ſubdanꝉ ordinationi politice quaſi ptinentia ad vtilitatē vite. Oēs itaqꝫ. Cōcludit ex predictis ꝯcłonē intētā.ſ.ꝙ oēs alie cōicatiōes cōtinenꝉ ſub politica:ſicut q̄dā ptes eius:q₂ oēs alie cōicationes ordinantur ad q̄daꝫ pticularia cōmoda. Politica aūt ordinaꝉ ad vtilitatē cōem:⁊ q₂ amicitia eſt in cōicatione:ꝯpꝫ ꝙ diſtinctio amicitie ſeu amicoꝝ attēdaꝉ ſꝫ cōicationē politicā:⁊ ex q̄litatibꝰ cōicationū q̄lificanꝉ cōicantiū amicitie. P

Q

Capitulū quartū tractatus ſcði:in quo numeranꝉ ſpēs cōicationis politice que ſunt tres.ſ.regnū ariſtocratia ⁊ tymocratia:⁊ ſūt tres corruptiones ſeu trāſgreſſiones eaꝝ.ſ.tyrānis oligarchia ⁊ democrathia:⁊ ꝙ tyrānis que ꝯriaꝉ regno eſt tranſgreſſio peſſima:⁊ deinde oligarchia q̄ ꝯriaꝉ ariſtocrathie. ⁊ vltimo ⁊ minꝰ mala trāſgreſſio eſt democrathia q̄ ꝯriaꝉ tymocrathie:⁊ ꝙ in cōicatione domeſtica inueniunꝉ ſilitudies iſtaꝝ:cōicatio pñis ad filios hꝫ regni figurā:cōicatio in qua pr̄ vtiꝉ filijs tanq̄ ſeruis ſicut in pſis hꝫ figurā tyrānidis:pncipatꝰ viri ⁊ vxoris qñ vterqꝫ pncipaꝉ ſup his que ad eos ptinēt hꝫ figurā ariſtocrathie:ſꝫ qñ vir vult totū pncipatū ſibi vſurpare nihil dimittēdo vxori:aut ēꝯ qñ vxor totalr pncipaꝉ:tunc aſſimilaꝉ oligarchie:cōicatio vō fratrū in domo aſſilaꝉ tymocrathie.cōicatio vō ſocioꝝ in domo ſine dominatore aſſimilaꝉ democrathie.

¶ Reipublice

A ¶ Reipublice tres ſunt ſpēs: ⁊ totidē ēt trāſgreſſiones ⁊ q̄ſi labes illaꝝ. Et ille qdē ſunt regnū: ⁊ optimorum ptās: ⁊ tertia eſt ea q̄ e cenſib⁹ fit: quā cenſu ptātē dicē accōmodatū videt. Plurimi aūt Rempu. appellare cōſueuerūt. Atqꝫ harum optima qdem eſt Regnum. Deterrima vo cenſu poteſtas.

Cap. 4m 2. tra. 8. li. ethi. p⁹ps ca. Politice aūt ſunt ſpēs tres: ⁊ eqles autē ⁊ trāſgreſſiones: puta corruptiones haꝝ. Sunt aūt politice qdeꝫ regnum ariſtocrathia: tertia aūt q̄ a precijs q̄ꝫ tymocrathiā dicere ꝯueniēs vꝫ: politicā aūt cōſueuerūt ipſaꝫ plures vocare. Harū āt optima qdē regnū peſſima tymocrathia.

B Quarti c. 2. trac. di° in duas ptes ptn. Iſtud eſt 4m capl̄m ſcdi tractat⁹: in quo agit de ſpeciēb⁹ cōicationis politice. ⁊ continet duas ptes pncipales. In p° numerant ſpēs cōicatiōis politice ⁊ earū corruptiōes: ⁊ ēt cōpant ad inuicē. In 2° ibi[Similitudines aūt ipſaꝝ.] ponit diſtinctio cōicationū domeſticaꝝ ſꝫ ſilitudinē ad cōicatiōes politicas. P° ps ꝯtinet duas pticulas. In p° determiat de ſpēb⁹ cōicatiōis politice recte. In 2° ibi[Trāſgreſſio aūt.] determinat de corruptionib⁹ iſtaꝝ ſpēꝝ politice. In p° igit pticula narrādo ponit numerū ſpēꝝ cōicationis politice ⁊ cōpat eas ad inuiceꝫ, ⁊ dicit q̄ tres ſūt ſpēs politice cōicationis: ⁊ totidē ⁊ eqles ſꝫ numerū ſūt trāſgreſſiōes ⁊ eaꝝ corruptiōes. Spēs aūt cōicatiōis politice ſt tres. ſ. regnū ariſtocrathia ⁊ tymocrathia. Eſt. n. tymocrathia a tymos qđ eſt pciū dicta: qꝛ in hac politica 3a dant pcia paupib⁹: ⁊ dāna iferunt diuitib⁹ ſi non ꝯueniūt ad publicas ꝯgregatiōes. Quidā aūt hāc ſpēꝫ cōſueuerūt vocare cōi noie politicā: eo q̄ eſt cōis diuitib⁹ ⁊ paupib⁹: vel ex eo q̄ nō hēbat nomē ꝓpriū: iō noiauerūt eā noie ſui gn̄is. Regnū eſt pncipat⁹ vni⁹: ariſtocrathia eſt pncipat⁹ optioꝝ: qꝛ hꝫ cōitas p virtuoſos gubernat. Tymocrathia eſt pncipat⁹ in q̄ plures mediocres pncipant. Iſte politice cōpant ad inuicē: qꝛ iter eas optimū eſt regnū in quo vn⁹ optim⁹ pncipat. Peſſima aūt. i. min⁹ bona eſt tymocrathia in qua plures mediocres pncipant: media aūt ariſtocrathia.

C Et ſciēdū q̄ q̄uis in ariſtocrathia pncipent pauci ⁊ optimi: tn̄ nō hn̄t plenitudinē ptātis ad bn̄ agēdū ſicut hꝫ vnus optimus qui pncipatur.

Notandū ¶ Trāſgreſſio aūt regni qdē tyrānis eſt. In vtraqꝫ. n. vnus eſt princeps. Sꝫ inter ſeſe plurimū differūt. Naꝫ tyrānus qdē ſuū. Rex aūt coꝝ q ab ipſo regunt ꝯſiderat cōmodū. Nō. n. rex: niſi ſit ex ſeſe ſufficiēs: ⁊ bonis oibus antecellat. Talis aūt nullius idiget rei: nō ergo ſuas ipſe: ſꝫ coꝝ q regūt vtilitates ꝯſiderat. Qui nāqꝫ

D talis nō eſt: forte poti⁹ qdā iſte pnceps q̄ꝫ rex. Tyrannis aūt eſt ꝯtraria regno: ſuū nāqꝫ bonū ſeqt ipſe tyrānus: quo magis pꝫ ipſaꝫ eſſe peſſimā: peſſimū. n. id eſt qđ eſt ꝯtrariū optimo. Fit aūt in tyrānidē ex regno tranſgreſſio. Tyrānis. n. ci⁹ pncipatus eſt prauitas: in quo vn⁹ eſt pnceps. Prauus aūt rex fit tyrānus. Ex optimatū vo ptāte ad paucoꝝ potētiā fit trāſgreſſio: vitio pncipū q res ciuitatis pter dignitatē diſtribuūt: ⁊ cuncta bona ſibi vel plurima tribuunt: ⁊ magiſtrat⁹ ſemp eiſdē plurimi diuitias facientes: pauci igit ⁊ praui pro optimis dñant. Sꝫ ex cenſu ptāte ad popularē fit trāſgreſſio. Sunt. n. he finitime. Nā ⁊ cenſu ptās multitudinis eē ſolet: ⁊ pares ſunt oēs q ſūt in cenſu. Minime vo prauū eſt popularis ptās: paꝝ. n. reip. trāſgreditur ſpēm. Res igit publice hoc maxie mō mutant. Minima. n. ſic atqꝫ faciliima fit ipſaꝝ migratio. E

¶ Trāſgreſſio aūt regni tyrānis: ambe eni monarchie. Diſt aūt plurimū: tyrānus qdē enim ſibiipſi ꝯferēs itēdit. Rex aūt qđ ſubditoꝝ. Nō eniꝫ eſt rex q nō p ſe ſufficiēs ⁊ oib⁹ bonis ſupexcellēs: talis aūt nullo idiget: vtilia igit ſibiipſi qdē nō vtiqꝫ intēdet: ſubditis aūt: q eni nō talis magis clerotes vtiqꝫ qdē erit q̄ꝫ rex: tyrān⁹ aūt ex ꝯtrietate huic: ſibi eni bonū pſeqt ⁊ māifeſti⁹ in hoc: qm̄ peſſima: peſſimū aūt ꝯtriuꝫ optimo. Trāſgredit aūt ex regno i tyrānidē. Prauitas F eni monarchie tyrānis: malus aūt rex tyrānus fit. ¶ Ex ariſtocrathia aūt i oligarchiā malitia principū q tribuūt q̄ ciuitatis pter dignitateꝫ ⁊ oia vel plurima bonoꝝ ſibiipſis ⁊ principatus ſemp eiſdeꝫ de plurimo faciētes ditari. Pauci igit principant ⁊ mali p his q maxie epyicheis. ¶ Ex tymocrathia aūt vtiqꝫ in democrathiā: ꝯterminales. n. ſūt he: multitudis eniꝫ vult ⁊ tymocrathia eē: ⁊ eqles oēs q in honoratione minima eſt ꝑuerſitas democrathie: paꝝ. n. recedit a tymocrathia. Sic igit politice maxie trāſmutantur: ad inuicē ēt de facili corrumpuntur.

G ¶ Hec eſt 2a pticula pme ptis: in q̄ determiat de corruptionib⁹ ſeu trāſgreſſiōib⁹ iſtaꝝ politiaꝝ. ⁊ p° determiat de corruptione regni. 2° de corruptiōe ariſtocrathie. 3° de corruptiōe tymocrathie. Dicit q̄ q̄ corruptio ſeu trāſgreſſio regni vocat tyrānis: iſta. n. regnū ⁊ tyrānis ꝯueniūt i gn̄e. ſ. in h q̄ ambo ſūt monarchie. i. pncipat⁹ vnius ſic in regno pncipat vn⁹. ſ. rex: ita in tyrānide pncipat vn⁹. ſ. tyrān⁹. Sꝫ iſti pncipat⁹. ſ. tyrānis ⁊ regnū dimt plimū: qꝛ tyrān⁹ i ſuo regimie itēdit illđ qđ eſt vtile ſibi. Rex aūt nō intēdit illud qđ eſt ſibi vtile: ſꝫ qđ eſt vtile ſubditis: ⁊ hec eſt ꝯclō 38° q̄ pbat ſic. 38° ꝯclo hui⁹. 8. li. Nō eſt rex q nō eſt p ſe ſufficiēs ⁊ in oib⁹ bonis ſupexcellēs. ſ. tā in bonis corpis q̄ꝫ ⁊ aie: q̄ꝫ ēt in bonis exteriorib⁹: ⁊ talis nō idiget aliq̄: ⁊ iō nō itēdit vtilitatē ꝓpriā. Nā itēdē vtilitatē ꝓpriā ꝓprie eſt idigentiū: ſꝫ ad h itēdit vt bn̄ faciat ſubditis: qm̄ h eſt ſupabūdantiū ⁊ pfectoꝝ. Si aūt nō h ſit talis. ſ. ſupexcellēs i oib⁹ bonis: magis dꝫ dici clerotes q̄ꝫ rex: ⁊ di clerotes ille q nō p electionē nec p ſucceſſionē: ſꝫ p ſortē aſſūpt⁹ eſt ad pncipādū: ſed tyrān⁹ ſe hꝫ p ꝯtriū ad regē: qꝛ q̄rit bo͞m ſibiipſi. Ex his eſt manifeſtū q̄ corruptionū pncipatuuꝫ tyrānis ē corruptio peſſima: hec eſt ꝯ 39° q̄ pbat ſic. Optio pncipatui ꝯtriatur corruptio peſſima: ſꝫ regnū ē pncipat⁹ optim⁹ ⁊ corruptio ꝯtria regno ē tyrānis. igit tyrānis eſt peſſima corruptionū pncipatuū. H 39° ꝯclo hui⁹. 8. li. Uel pt dici q̄ Pħs itēdit hic pbare q̄ tyrānis ꝯtriat regno: ⁊ tūc foret ꝯ hec: q̄ ſic pbat. Optio ꝯtriat peſſimū: regnū ē optim⁹ pncipat⁹: ⁊ tyrānis eſt corruptio peſſima. igr tyrānis ꝯtriat regno: trāſgredit. n. aliqs ex regno in tyrānidē. Cū. n. rex ſit malus itēdēs qđ ē ſibi vtile ⁊ nō qđ eſt vtile ſubditis: tūc d rege fit tyrān⁹: ⁊ fit trāſgreſſio rgni i tyrānidē: tyrānis. n. ē ꝑuitas monarchie. i. pncipat⁹ vni⁹: ⁊ malus rex fit tyrān⁹. [Ex ariſtocrathia.] Pncipatui ariſtocrathico ꝯtriat oligarchia: q̄ ē pncipat⁹ paucoꝝ ⁊ maloꝝ qui bona ciuitatis nō diſtribuunt ſm dignitatē: ſꝫ oia bona ciuitatis vel plura coꝝ ſibiipſis vſurpāt: ⁊ plm pncipatus eiſdē ꝯferūt vt ipſi ditent ⁊ amici coꝝ. Fit igit tranſ-

I greſſio cōicationis ariſtocratbice in oligarthiā maxie qn̄ loco vtuoſoꝝ q pſūt ariſtocratbie ꝑncipanꝰ pauci ⁊ mali: ⁊ h ꝑt eē vl qꝛ ꝑncipātes q ꝑus erāt boni fiāt mali ex ipſis eiſdē ꝑncipātib⁹ vt ꝑus: vel qꝛ loco ipſoꝝ bonoꝝ ſurrogāt mali amotis bonis a dn̄io ⁊ ꝑncipatu.[Ex tymocratbia.] ꝑncipatui tymocratbie ꝯſilat̄ dmocratbia q eſt ꝑncipat⁹ multoꝝ itēdētiū ſolū bo^m pauperꝝ: tymocratbia corrūpit in democratbiā qn̄ loco multoꝝ ꝑncipātiū itēdētiū bonū cōe diuitū ⁊ pauperꝝ: ꝑncipant multi vel ydē vel alij itēdētes bo^m pauperꝝ tm̄: hi duo ꝑncipatus.ſ.tymocratbia ⁊ dmocratbia ſūt ꝯterminales.i.vicine vt dicit ph̄s: aſſimilant.n.in duob⁹.ꝑ in h: q vterqʒ ꝑncipat⁹ eſt multitudis. 2° aſſilant in h q oēs q ſūt in honorib⁹ ꝯſtituti ſūt eq̄les. Differūt aūt in h q ꝑncipātes in tymocratbia itēdūt cōe bo^m diuitū ⁊ pauperꝝ: ſʒ ꝑncipātes in democratbia itēdūt
K ſolū bonū pauperꝝ: vnde dicit ph̄s minima eſt ꝑuerſitas democratbie: parū eniʒ recedit a tymocratbia: que eſt recte politice ſpēs. Sic igit̄ politice maxie tranſmutant̄ ad inuicē: ⁊ ēt de facili corrūpunt̄ ſicut dictū eſt ſuperius.

¶ Siſitudies aūt ipſaꝝ ⁊ q̄ſi exēpla qſpiā ⁊ in domib⁹ accipe pōt. Societas n. pr̄is ad filios regni pre ſe fert effigiē. Nati nāqʒ pr̄i ſūt cure. Hinc ⁊ Homer⁹ Iouē pr̄ez appellat. Ipſuʒ nāqʒ regnū iperiuʒ eſt ſuapte nā paternū. Patris aūt apō Perſas iperiū tyrānicuʒ eſt: ſuis eni filijs vtūt̄ vt ſeruis. Heri ēt ad ſeruos tyrānicū eſt: nā in ipſo vtilitas agit̄ heri. Atqʒ hoc qdē rectū eē vi: ſʒ pſaꝝ aberrat: diuerſoꝝ.n. diuerſa ſūt iperia.

2ᵃ ps.c. ¶ Silitudines aūt ipſaꝝ ⁊ velut exēplū accipiet aliqs vtiqʒ ⁊ in domib⁹: pr̄is qdē eni ad filios
L cōicatio: regni hʒ figurā. Filioꝝ.n. pr̄i eſt cura: hinc aūt ⁊ Homerus Iouē pr̄ez appellat: pr̄nus eni principat⁹ vult regnū eē. ¶ In perſis aūt q pr̄is tyrānicus: vtunt̄.n. vt ſeruis filijs. Tyrānicus aūt ⁊ dn̄i ad ſeruos: dn̄i.n. ꝯferēs in ipſo opat̄: ⁊ hic qdē igit̄ rect⁹ vi. Perſicus aūt qui peccat: differētiū eniʒ principatus differētes.

¶ Hec eſt 2ᵃ ps hui⁹ capl'i: in qua diſtiguit cōicatiōes iconomicas ſʒ ſilitudies cōicationū politicaꝝ ꝑdictaꝝ. ⁊ ꝯtinet tres ꝑticulas. In ꝑ° oñdit qd i cōicatiōib⁹ iconomicis corrñdet regno ⁊ tyrānidi. In 2° ibi[Uiri aūt ⁊ vxoris.] oñdit qd in cōicatiōe iconomica corrñdet ariſtocratbie ⁊ oligartbie. In 3° ꝑticula ibi[Tymocratbicus.] oñdit qd i domib⁹ corrñdet tymocratbie ⁊ dmocratbie. In ꝑ° igr̄ ꝑticula ꝑ dicit q ſilitudo ⁊ exē^m ꝑdictaꝝ cōicationū politicarū pōt accipi i reb⁹ domeſticis: ꝯcide dicit q cōicatio pr̄is ad filiū hʒ figurā regni. Nā pr̄ hʒ curā filioꝝ: ſic̄ rex hʒ cu
M rā ſubditoꝝ: ⁊ ꝑꝑ h Homer⁹ Iouē ꝑꝑ regiā ptātē appellauit pr̄ez: ꝑncipat⁹.n. pr̄is i domo ē qdā regnū.[In perſis aūt.] In cōicatiōe aūt domeſtica tyrānidi aſſilat̄ cōicatio pr̄is ad filios vtētis filijs vt ſeruis oino. In perſis.n. pr̄es vtunt̄ filijs vt ſeruis nō itēdētes vtilitatē filioꝝ ſʒ ſolū vtilitatē ꝑꝑriā. Cōicatio aūt dn̄i ad ſuos itēdētis ſolū vtilitatē ꝑꝑriā ⁊ nullā vtilitatē ſeruoꝝ aſſilant̄ tyrānidi. nā dn̄s aliquā vtilitatē ſeruoꝝ dʒ itēdere. Iſte tn̄ modus vi eſſe rect⁹ vel ſaltē nō ita ꝑuerſus quo dn̄i vtunt̄ ſeruis ad ſuā vtilitatē ſic̄ eſt modus quo pr̄es vtunt̄ filijs tanq̄ ſeruis. nā iſte eſt ſimplr̄ ꝑuerſus: opʒ eniʒ q ꝑncipās diuerſimode ꝑncipet̄ diuerſis ⁊ nō ſilr̄ liberis ⁊ ſeruis.

¶ Uiri aūt ⁊ vxoris ſocietas ſilis ē optimatū ptāti: ꝑ dignitate nāqʒ vir pſidet ⁊ in iis q̄ virū opʒ. Que vo vxori accōmodantur hec illi tribuit. Qʒ ſi in oibus vir domiet̄: in paucoꝝ ptātē mutat̄: ꝑter dignitatē.n. hoc

N facit: ⁊ nō ea rōne qua pſtabilioꝛ eſt. Interdū aūt dominant̄ vxores ob amplitudinē pr̄imonij. Nō igit̄ fiūt iperia ob vtutem: ſʒ ob diuitias ⁊ potentiam: perinde atqʒ in paucoꝝ fit poteſtate.

¶ Uiri āt ⁊ vxoris ariſtocratbic⁹ vi ſʒ dignitatē eni vir principat̄: ⁊ circa h q̄ opʒ virū. Quecūqʒ aūt vxori cōgruūt illi reddit. ¶ Oīnʒ aūt dn̄ans vir in oligartbiā trāſponit̄: ꝑter dignitatē eni ipʒ facit ⁊ nō q meli⁹. Qn̄ aūt principātur vxores herēdes exñtes nō itaqʒ fiūt ſm̄ virtutem principatus: ſed ꝑꝑter diuitias: ⁊ potētiam: queadmodum in oligartbijs.

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula ſcḃe ꝑtis: in q̄ oñdit qd in cōicatione
O domeſtica corrñdet ariſtocratbie ⁊ ei⁹ oppoſito. Et dic̄ q ꝑncipat⁹ q̄ vir ⁊ mulier dn̄ant̄ in domo mō debito eſt ariſtocraticus ꝑncipat⁹: qꝛ vir hʒ dn̄iuʒ ⁊ curā circa oia q̄ ꝑtinēt ad virū ſm̄ ſuā dignitatē ⁊ dimittit vxori illa q̄ ꝑtinēt ad eā: ⁊ ſ illis ipſa hʒ dn̄iuʒ.[Oīnʒ aūt dn̄ans vir.] Oligartbie ſūt duo modi i domib⁹ corrñdētes. vn⁹ modus eſt qn̄ vir vult oia diſponē ⁊ nulli⁹ rei dn̄iuʒ relinquē vxori. Iſtō eni nō eſt ſʒ dignitatē nec ſʒ q meli⁹: ⁊ aſſilat̄ iſte modus ꝑncipādi ꝑncipatui oligartbico: nō in h q plures ꝑncipāt ꝑrātes: ſʒ in h q iſte ꝑncipat⁹ eſt ꝑter dignitatē ⁊ ꝑter illō qō eſt meli⁹: ⁊ ēt eſt ꝑꝑ po^m: ſic̄ ꝑncipat⁹ oligartbic⁹. Ali⁹ modus eſt qn̄ vxores totalr̄ ꝑncipant̄ eo q ipſe ſūt heredes ⁊ iſte ꝑncipat⁹ nō fit ſʒ vtutē: ⁊ aſſilat̄ ꝑncipatui oligartbico: qꝛ eſt ꝑꝑ diuitias ⁊ potētiā ſic̄ accidit in oligartbijs.

¶ Fratrū vo ſocietas ſilis eſt cēſu ptāti. Sūt.n. pares:
P ꝑter dr̄iaʒ etatis. Quocirca ſi multū etatib⁹ differant: nō fraterna iter ipſos fit amicitia: popularis aūt poteſtas in iis maxie habitationibus eſt: que domino carent. Hic enim omnes ſunt equales: ⁊ in quibus princeps eſt imbecillis: ⁊ vnicuiqʒ ineſt poteſtas.

¶ Tymocratbic⁹ aūt vi q fratruʒ: eq̄les.n. ꝑter inquātū etatib⁹ differūt: ꝑꝑ qō ſi multū etatib⁹ dr̄nt: nō adhuc fraterna fit amicitia. ¶ Democratbica aūt maxie qdē fit i his que ſine dn̄atione habitationū: hic eni oēs ex equali: ⁊ in qbus debilis q pricipatur ⁊ vnicuiqʒ poteſtas.

¶ Hec eſt 3ᵃ ꝑticula ſcḃe ꝑtis: in qua oſtēdit qd in domib⁹ corrñdet tymocratbie ⁊ ei⁹ oppoſito. ⁊ dicit q ꝑncipatus fratrū in domo aſſilat̄ tymocratbico ꝑncipatui: eo q fratres ſūt eq̄les niſi iquātū dr̄nt ſʒ etatē: in q̄ ſi multū dr̄ant nō vi eē fraterna cōicatio: ſʒ q̄ſi pr̄na.[Democratbica āt.]
Q Democratbie aūt cōicatiōi aſſilat̄ cōicatio inhitantiū domū q nō hnt dn̄atorē ſic̄ ſocij morant̄ i hoſpitio: ⁊ oēs ſūt eq̄les: ⁊ ſi aliqs ꝑncipat̄ hʒ debilē ꝑncipatū ſic̄ ille q pficit̄ ad expēſas faciēdas: ⁊ vnuſqſqʒ ſocioꝝ hʒ ptātē in domo q̄ſi ex eq̄li ſic̄ accidit in ſtudijs gnālib⁹ in qb⁹ oēs inhitantes eādē domū ſūt eq̄les: h ſolo excepto q vn⁹ preeſt qui noiat̄ ꝑncipalis domus: ſed hʒ valde debilē ꝑncipatū.

Capitulum quintū

de diſtinctione ſpecierū amicitie ſm̄ diſtinctionē ſpecieꝝ politice cōicationis: oſtendit eniʒ q in vnaquaqʒ politica cōfigurat̄ amicitia iuſto qō eſt in illa queadmodū regis ad ſubditos amicitia ſicut ⁊ iuſtū qō eſt in illa.ſ. in ſupabūdātia beneficij cui ſilis eſt paterna excellēs cuʒ bn̄ficioꝝ magnitudie ⁊ q viri ad vxorē amicitia ⁊ iuſtuʒ q̄lis eſt in ariſtocratbia. Fratrū vo amicitia ſilis eſt hetericbie ⁊ tymocratbie ⁊ q in trāſgreſſionib⁹ parū eſt de amicitia: ſicut ⁊ iuſtū. In tyrānide vo nulla aut paruiſſima: qꝛ

A nulla cõicatio cū vtaꝛ ſubditis vt organo. In ðmocratbia
eſt plus amicitie ꝙ̄ in alijs trãſgreſſionibus: ꝑpter hoc ꝙ
in hac plura ſunt cõmunia.

¶ In vnaquaqꝫ aūt Republica tãtū amicitie conſtat
eſſe: quãtū ⁊ iuſti. Atqꝫ regis qdē amicitia ad eos qui
reguntꝛ: in excellētia bñficiꝗ cõſiſtit. Confert.n.in eos
bñficia: q ab ipſo reguntꝛ. Si qdē cuꝫ ſit bonus curam
ipſoꝝ hꝫ quo bñ ſeſe habeant vt ouiuꝫ paſtor. Unde
⁊ Homerus Agamennonē populoꝝ nuncupauit pa-
ſtorē. Talis aūt eſt ⁊ amicitia paterna: bñficioꝝ vo
magnitudine differt. Eſt.n.eſſendi cā pater: qđ maxi-
mū eſſe certū eſt ⁊ enutritionis ac eruditiõis. Hec ea-
dē ⁊ ceteris maioribus tribuuntꝛ. Natura nãqꝫ pater
filioꝝ ⁊ aui nepotū: ⁊ rex eoꝝ qbus pſidet iperiū obti-
B net. Hec aūt amicitie in excellētia cõſiſtunt. Quapꝑ ⁊
honorantꝛ ipſi parētes. Et iuſtū igiꝛ in his nõ idē eſt:
ſꝫ qđ efflagitat dignitas. Sic.n.ſeſe hꝫ ⁊ amicitia.

Caput 5m 8.tra. 8. li. eti. p.ᵒps ca. SEcundū vnãquãqꝫ aūt vrbanitatem
amicitia vꝫ iquãtū ⁊ iuſtū. ¶ Regis
qdē eniꝫ ad ſubiectos in ſupabūdan-
tia bñficiꝗ: bñfacit eni ſubditis: ſi qdē
bon⁹ ens curā hꝫ ipſoꝝ vt bñ operentꝛ quēadmo-
dū paſtor ouiū. vñ ⁊ Homerus Agamēnonē
paſtorē populoꝝ dixit. ¶ Talis aūt ⁊ paterna.
¶ Differūt aūt magnitudie bñficioꝝ: cā enim
eſſendi qđ nūc putatꝛ maximū eſt pr̃ ⁊ nutrimē
C ti ⁊ diſcipline. Sꝫ ⁊ h ꝓgenitorib⁹ attribuuntꝛ.
¶ Etnã eniꝫ principatꝛ pater filioꝝ ⁊ ꝓgenito-
res nepotum ⁊ rex ſubditoꝝ. ¶ Inſuperexceſſu
aūt amicitie he: ꝑp qđ ⁊ honorantꝛ parentes: ⁊
iuſtū itaqꝫ in his non idem ſed ſm dignitatem.
Sic enim vtiqꝫ ⁊ amicitia.

Quintū.c. 2.trac. di⁹ in duas ꝑtes ꝑn. Iſtud eſt 5m caplm in quo ꝓhs diuidit ſpēs amici-
tie ſm diuiſionē ſpēꝝ cõicationis politice
⁊ cõtinet duas ꝑtes ꝑncipales. In pᵃ oſtēdit qualꝛ eſt ⁊
qualꝛ diuiditur amicitia ſm politias rectas. In 2ª ibi [In
tranſgreſſionib⁹ aūt.] oſtēdit qualꝛ eſt amicitia ſꝫ politias
corruptas. Pꝛia ꝑs ꝯtinet tres ꝑticulas. In pᵃ proponit
intētionē ⁊ oſtēdit qualꝛ eſt amicitia ſm politiā que dr re
gnū. In 2ª ꝑticula ibi [Sed ⁊ viri ad vxorē.] oñdit qualꝛ
D eſt amicitia ſm ariſtocratbiā. In 3ª ꝑticula ibi [Qđ autē
fratrū.] oſtēdit qualꝛ amicitia accipitꝛ ſm tymocratbiam.
In pᵃ igiꝛ ꝑticula ponit intētionē ⁊ declarat ꝑ exēplum
ꝙ̄tū ad politiā rectā: que eſt regnuꝫ. Dicit igiꝛ ꝙ ſm vnã-
quãqꝫ vrbanitatē: hoc eſt politiā vꝫ eſſe q̄dā ſpēs amicitie
eo ꝙ in q̄libet politia recta inuenitꝛ aliqđ iuſtū ⁊ amicitia
⁊ iuſtitia quodāmõ idē ſūt vel in eiſdē. [Regis qdē.] oſtē
dit qualꝛ eſt amicitia ſꝫ regnū ⁊ ꝯparat amicitiā paternā
amicitie regali. d. pᵐo ꝙ inter regē ⁊ ſubditos eſt amici-
tia in ſupabūdātia bñficiꝗ: pertinet eniꝫ ad regeꝫ vt bñ fa-
ciat ſubditis. Si eni rex ſit bon⁹ hꝫ curaꝫ ſubditoꝝ vt bñ
operentꝛ: intentio eniꝫ regis dꝫ eſſe ſubditos facere v̄tuo-
ſos. Dꝫ.n.dirigere ſubditos: vt paſtor oues: ꝑp hoc Home
rus regē Agamēnonē noīauit paſtorem populoꝝ. [Talis
aūt ⁊ paterna.] Cõparat paternā amicitiā regali ſm cõue
nientiā ⁊ dñiaꝫ dicēs: ꝙ talis eſt amicitia paterna q̄lis eſt
amicitia regalis: vtraqꝫ eniꝫ eſt in ſupabūdantia bñficiꝗ: ⁊
ſupexcedētis ad ſupexceſſuꝫ: ⁊ in hoc cõueniūt. [Differūt
aūt.] Sꝫ iſte amicitie differūt ſꝫ magnitudinē bñficioꝝ.

Amicitia eniꝫ paterna maior eſt ꝙ̄ amicitia regalis: ⁊ hec E
eſt ꝯclō 40ª que ꝓbatur ſic. Illa amicitia eſt maior rõne 40ª ꝯclō hui⁹.8.li.
cui⁹ amatus plura ⁊ maiora bñficia recipit ab amãte: ſed
rõne pñne amicitie amat⁹ plura ⁊ maiora bñficia recipit
ab amante ꝙ̄ rõne amicitie regalis. igitur ⁊c. Maior eſt
manifeſta ⁊ minor declaratꝛ ꝑ hoc ꝙ rõne amicitie pñne
pater dat filio. 3. bñficia maxia. Pꝛio eniꝫ generãdo dat
eſſe filio qđ reputatꝛ maximū. 2ᵒ educãdo dat filio nutri-
mētū. 3ᵒ inſtruendo dat filio diſciplinā ipſuꝫ in bonis mo-
ribus iformãdo: ⁊ ſic pater eſt cā triū bñficioꝝ q̄ filio tri-
buit: qꝛ eſt cā eſſendi ⁊ nutrimēti ⁊ diſcipline: ſed iſta bñfi-
cia nõ recipit ſubdit⁹ a rege. ¶ Intelligēdū ꝙ bñficiū re Notandū
gis eſt ſimplr maximuꝫ: qꝛ rex bñfacit toti multitudini ⁊
oib⁹ ſubditis: ⁊ iõ amicitia regalis eſt ſimplr maior ꝙ̄ ami
citia pñna: tñ in cõpõne ad vnā ꝑſonā amicitia pñna ma-
ior eſt ꝙ̄ amicitia regalis: maiora enim bñficia tribuit pr̃
filio ꝙ̄ rex tribuit vni ⁊ eidē. [Sed ⁊ hec ꝓgenitoribus.] F
Hec aūt tria bñficia pdicta nõ ſolū tribuuntꝛ prib⁹ reſpe-
ctu filioꝝ: ſed ēt attribuuntꝛ ꝓgenitorib⁹. ſ. auis ⁊ proauis
reſpectu nepotū ⁊ ꝓnepotū. [Et nã eni.] Declarat qđ iam
dixerat. ſ. ꝙ amicitia pñna ⁊ ꝓgenitoꝝ eſt reſpectu filioꝝ
⁊ nepotū talis q̄lis eſt amicitia regalis reſpectu ſubditoꝝ:
⁊ hec eſt ꝯclō 41ª que ꝓbatꝛ ꝑ hoc ꝙ pr̃ ꝑncipatur filijs ⁊ 41ª ꝯclō hui⁹.8.li.
ꝓgenitores nepotib⁹ ſicut rex ſubditis. Filij enim ſunt in
ptãte prīs: ⁊ nepotes in ptãte auiſicut ſubditi ſūt in ptãte
regis. [In ſupexceſſu.] Amicitie pdicte ꝯueniunt in duo-
bus quoꝝ vnū eſt ꝙ oēs h⁹ amicitie ꝯſiſtūt in quodā ſup-
exceſſu vni⁹ ad alteꝝ: ⁊ hoc eſt manifeſtū in rege reſpectu
ſubditoꝝ: ⁊ idē accidit circa pr̃es ⁊ filios. Quia eniꝫ pr̃es
⁊ ꝓgenitores ſunt ſupexcellētes: iõ honorantꝛ a filijs ⁊ ne-
potibus: honor eniꝫ debetꝛ ſupexcellēti: vt pꝫ ex pᵐo hui⁹.
Aliud in quo iſte amicitie cõueniūt eſt ꝙ nõ eſt idē iuſtū
ex vtraqꝫ parte: nõ eniꝫ iuſtū eſt ꝙ rex faciat ſubdito idē G
qđ ſubditus facit regi: nec eſt iuſtū ꝙ pr̃ idē faciat filio qđ
fili⁹ patri: ſed in his attenditꝛ ſm dignitatē. ſ. vt vterqꝫ fa-
ciat alteri qđ eſt dignū. Sic eniꝫ cõſideratꝛ in amicitia in-
ter eos vt vnus amet alteꝝ ſm ꝙ dignum.

¶ Et viri ēt ad vxorē eadē eſt amicitia: ⁊ in optimatū
ptãte. Eſt.n. vt v̄tus poſtulat: ⁊ pſtabiliori plus tribui-
tur boni ⁊ quod vnicuiqꝫ accommodatur. Sic autem
ſeſe habet ⁊ ipſum iuſtum.

¶ Sed ⁊ viri ad vxorē eadeꝫ amicitia ⁊ ariſto-
cratbia: ſm v̄tutē eniꝫ ⁊ meliori plus bonuꝫ ⁊
cõgruens vnicuiqꝫ: ſic aūt ⁊ iuſtum.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula pme ꝑtis in qua oſtēdit qualꝛ ſm ari
ſtocratbiā eſt amicitia: ⁊ dicit ꝙ amicitia que eſt inter vi- H
rū ⁊ vxoreꝫ eſt talis q̄lis eſt illa que eſt in ariſtocratbia in
qua ꝑficiuntꝛ aliq ſm v̄tutē ⁊ ꝑpterea amantꝛ. ⁊ qꝛ illi qui
pficiuntꝛ ſunt meliores: ideo attribuitꝛ eis plus de bono ⁊
vnicuiqꝫ in hac politia attribuitꝛ illud qđ ei cõuenit: ⁊ ſicut
eſt de amicitia q̄ eſt ſm politiā ariſtocratbicā: ita eſt de iu
ſtitia que eſt in ea: vnicuiqꝫ eni in hac politia tribuitꝛ ſm
dignitatē. ¶ Intelligēdū eſt ꝙ qꝛ i politia ariſtocratbica
ꝑncipantꝛ v̄tuoſi: ⁊ v̄tuoſi in ꝑncipatu ꝯſtituti non ſubtra-
hunt bonū ſubditis qđ eis ꝯgruit nec auferunt ab aliquo
qđ ſibi de iure debetꝛ: ſꝫ vnicuiqꝫ tribuūt ſm dignitatē: iõ
in illa politia ꝯſeruatꝛ amicitia: ⁊ ēt iuſtitia tribuēdo vni-
cuiqꝫ ſm dignitatē: ⁊ ſic eſt amicitia viri ad vxorē: qꝛ eniꝫ
vir melior eſt ꝙ̄ vxor: iõ pficitꝛ vxori: tñ vir nõ pcipit niſi
ea que ſunt viri: ⁊ dimittit vxori ea que ſunt vxoris.

¶ At amicitia fratruꝫ ſimilis eſt ſodalitie: ſunt eni pa-
res atqꝫ eq̄les etate. Tales aūt eiuſdē pleriqꝫ diſcipli
ne ⁊ eoꝛūdē ſunt moꝛuꝫ. Silis eſt huic ⁊ q̄ eſt in cenſu

3 pñte. Ciues.n.pares eſſe ſolent: ac boni. Et q̃lq3 nunc domiaꝛ nũc paret: ⁊ eque: ſic igiꝛ eſt i ipſis ⁊ amicitia.

¶ Que aũt fratrũ heterithie aſſimilaꝛ. Equales eni3 ⁊ coetanei: tales aũt vni⁹ diſcipline ⁊ vni⁹ moris ⁊ in multu3 aſſimilaꝛ huic vtiq3 ⁊ q̃ ſm tymocrathiã: equales eni3 ciues volunt ⁊ epyiches eſſe: in parte itaq3 principari ⁊ ex equali ſic vtiq3 ⁊ amicitia.

¶ Hec eſt 3ª pticula pme ptis. in qua oſtẽdit qualꝛ amicitia accipiaꝛ ſm tymocrathiã ⁊ intẽdit dicere ꝙ amicitia que eſt inter fratres eſt amicitia ſ3 politiã tymocrathicã. vñ dicit ꝙ amicitia īter fratres aſſimilaꝛ hetericie.i. amicitie coetaneoꝝ. Fratres.n.ſũt equales ⁊ quaſi coetanei ⁊
k tales videnꝛ eſſe vni⁹ diſcipline ⁊ vni⁹ moris: vt in pluribus: q2 vt dictũ eſt in 2° huius: mores ſequunꝛ cõſuetudinẽ vite: ⁊ iõ p3 ꝙ tali amicitie aſſimilaꝛ amicitia q̃ eſt ſm politiã tymocrathicã in qua ciues q̄ pͥ̇ciunꝛ ſunt eq̄les ⁊ epyiches.i. vtuoſi. Et iſti pncipanꝛ in parte: nec eſt iuſtum ꝙ vnus hẽat totũ pncipatũ ſed pticulare3 ⁊ ſic equanꝛ in pncipatu: ⁊ ſic eſt amicitia īter eos: ⁊ illõ obſeruaꝛ in amicitia fratrũ ⁊ coetaneoꝝ ⁊ cõnutritoꝝ: ⁊ ſic p3 ꝙ amicitia fratrum ⁊ cõnutritoꝝ ſm politiã tymocrathicã.

¶ In trãſgreſſionib⁹ aũt quẽadmodũ ⁊ iuſtũ ſic ⁊ amicitia exiguã eſt ⁊ mima eſt in ea q̃ eſt peſſima. In tyrãnide nãq3 nihil aut perparũ eſt amicitie. In q̄bus eni nihil eſt cõmune iperãti: atq3 parẽti: nec amicitia eſt: nã neq3 iuſtũ. S3 tale q̄dẽ eſt q̄le eſt artifici ad iſtru-
l mẽtũ: ⁊ aĩe ad corp⁹: ⁊ hero ad ſeruũ. Hec.n.oĩa vtilitatẽ q̄dẽ ab iis ſuſcipiũt q̄ ipſis vtunꝛ. S3 amicitia nõ eſt ad inaĩata nec iuſtũ: q̄n neq3 ad bouẽ vel equum: neq3 ad ſeruũ ea rõne qua ſeruus eſt. Nõ eſt eni q̄cq̄ cõe. Seruus eni3 aĩatũ eſt inſtr̃m. Inſtrumentum aũt inanimatus eſt ſeruus.

2ª pa.a. ¶ In tranſgreſſionib⁹ aũt quẽadmodũ ⁊ iuſtu3 paruũ eſt: ſic ⁊ amicitia: ⁊ minima eſt in peſſima: in tyrãnide eni3 nihil aut parum amicitie.

¶ In q̄bus eni3 nihil cõe eſt iperãti ⁊ iperato: neq3 amicitia: neq3 eni3 iuſtũ: ſed velut artifici ad organũ ⁊ aĩe ad corp⁹: ⁊ dño ad ſeruũ. Iuuanꝛ q̄dẽ eni3 h ab his q̄bus vtunꝛ ad vtilitatẽ:
m amicitia aũt nõ eſt ad inaĩata. ſed neq3 iuſtũ: ſ3 neq3 ad equũ vel boue3: neq3 ad ſeruum ſm ꝙ ſeruus: nihil eni3 cõe eſt: ſeruus eni3 aĩatũ organũ. Organũ aũt inaĩatus ſeruus.

¶ Hec eſt 2ª pars huius capl̃i: in qua oſtẽdit qualꝛ eſt amicitia ſm polítias corruptas. ⁊ continet tres pticulas. In pͥ ostendit q̃liter eſt amicitia in tyrãnide q̃ eſt politia corrupta ⁊ peſſima. In 2ª ibi [Scõm ꝙ q̄dẽ igiꝛ.] oſtẽdit qualꝛ eſt amicitia dñi ad ſeruũ ⁊ q̃lr nõ. In 3ª pticula ibi [Que aũt in democrathijs.] oſtẽdit qualꝛ in alijs politijs corruptis: vt in democrathia ⁊ oligarthia eſt amicitia. In pma igiꝛ pticula narrando pmo dicit ꝙ in tranſgreſſionibus.i. in politijs corruptis quẽadmodũ iuſtũ paru3 eſt: ita in eis parũ eſt de amicitia. Et ex hoc ſequiꝛ ꝙ in peſſima politia corrupta vt in tyrãnide eſt minimũ de amicitia. [In q̄b⁹ eni.] Probat qd̃ narrauit.ſ. ꝙ in tyrãnide nihil eſt de amicitia: ⁊ hec eſt pcl̃o 4.2ª que pbatur ſic. Ubi nihil eſt cõe
42ª cõclo ha⁹.8.u. imperãti ⁊ iperato ibi nihil eſt de amicitia inter iperantẽ ⁊ iperatũ: hoc p3: q2 oĩs amicitia ↄſiſtit in cõicatione: quẽadmodũ ⁊ iuſtũ ↄſiſtit in cõicatione. ſed in tyrãnide nihil eſt cõe iperãti ⁊ iperato. igiꝛ ⁊c. Maior p3 ex predictis. ⁊ minor ẽt p3: q2 in tyrãnide iperãs intẽdit ſolũ bonũ ꝓpriũ ⁊ vſurpat ſibi totũ bonũ qd̃ debeꝛ iperato. vñ tyrannus q̄ in tyrãnide pncipaꝛ nõ intẽdit bonũ cõe: ſed ꝓpriũ bonũ tm̃. vñ tyrãnus ſic ſe h3 ad ſubditos ſicut artifex ad inſtr̃3 ⁊ aĩa ad corp⁹: ⁊ dñs ad ſeruũ. Tyrãnus eni vtiꝛ ſubditis vt ſeruis: hec eni tria.ſ. artifex, aĩa, dñs iuuanꝛ ab his q̄b⁹ vtunꝛ: nõ tñ eſt amicitia vtentiũ ad ea q̄bus vtunꝛ. Si.n. in aliquo ꝓſunt eis nõ intendũt ꝑ̄ꝑ̄ hoc bonũ eoꝝ niſi ſm ꝙ referꝛ ad bonũ ꝓpriũ: ⁊ hoc pcipue manifeſtũ eſt de artifice in cõparatione ad inſtr̃m inaĩatũ ad qd̃ nõ eſt amicitia neq3 iuſtitia: nec ẽt eſt amicitia ad equũ vel ad bouẽ quãuis ſint aĩata. vñ ſicut nõ eſt amicitia dñi ad ſeruũ inq̃tũ eſt ſeruus: q2 nõ hñt aliqd̃ cõe: ſed totũ bonũ ſerui eſt ipſius dñi: ⁊ ſic bonũ inſtr̃i eſt bonũ ipſius artificis: ita in tyrãnide bonũ ſubditoꝝ eſt bo͡ ipſi⁹ tyrãni: ⁊ ſic in tyrã- o
nide nihil eſt cõe iperãti ⁊ iperato: ⁊ q2 cõparauit ſeruum ⁊ miniſtrũ ad inuicẽ dicit ꝙ iſta cõparatio eſt bona ⁊ conueniens: q2 ſeruus eſt inſtr̃m animatũ. ſic ecõuerſo inſtr̃m eſt quaſi ſeruus inanimatus.

¶ Ad ſeruũ igiꝛ hoc ipſo quo ſeru⁹ eſt nõ eſt amicitia: ſed quo eſt hõ: nã oĩ hoĩ iuſtũ q̃dã eſt ad oẽm hoie3 q̄ cõicare ſecũ legẽ pactionẽq3 põt quare ⁊ amicitia3: ratione qua homo eſt. Perparum igiꝛ ⁊ in tyrannide eſt amicitie atq3 iuſti.

¶ Scõm ꝙ q̄dẽ igiꝛ ſeruus non eſt amicitia ad ipſu3 ſed ſ3 ꝙ hõ. Uideꝛ eni q̃dã eſſe iuſtũ oĩ hoĩ ad oẽm potentẽ cõicare lege ⁊ cõpoſitione: ⁊ amicitia vtiq3 ſed inquãtũ hõ: in paru3 vtiq3 p
⁊ in tyrãnidibus amicitie ⁊ iuſtum.

¶ Hec eſt 2ª pticula ſcḋe ptis: in qua oſtẽdit qualꝛ eſt amicitia dñi ad ſeruũ ⁊ qualꝛ nõ. ⁊ dicit ꝙ ſicut pdictũ eſt nõ eſt amicitia dñi ad ſeruũ inq̃tũ eſt ſeruus: eſt tñ amicitia dñi ad ſeruũ inq̃tũ ſeruus eſt hõ. Põt eni eſſe aliqua amicitia oĩs hoĩs ad oẽm hoie3 inquãtũ cõicant in aliqua lege vel aliqua cõpõne.i. pacto vel ꝓmiſſo. Et per hũc modu3 põt eſſe amicitia dñi ad ſeruũ.ſ. inq̃tum ſeruus eſt homo: ⁊ ſic p3 ꝙ in tyrãnide in qua tyrãnus vtiꝛ ſubditis tanq̃ ſeruis nihil vel parũ eſt de amicitia ⁊ iuſtitia.

¶ In popularibus aũt poteſtatibus plurimũ. Cõplura enim his ſunt cõmunia cum ſint pares.

¶ Que aũt in democrathijs in plurimũ: multũ q
enim cõia equalibus exiſtentibus.

¶ Hec eſt 3ª pticula ſcḋe ptis: in qua oſtẽdit qualꝛ in alijs politijs corruptis eſt amicitia: q2 illi q̄ pncipanꝛ in hac politia intendũt ad cõe bonũ.ſ. ad bonũ populare ſiue totius multitudinis inq̃tũ volũt equare populares in bonis: vñ q2 in hac politia ſunt multa cõia toti⁹ multitudis cui⁹ ptes exiſtũt eq̄les: iõ eſt multu3 de amicitia. Sed in oligarthia que medio mõ ſe h3: q2 nec intẽdit ad bonũ toti⁹ multitudis nec ad bo͡ vni⁹ tm̃: ſ3 ad bona paucoꝝ eſt medio mõ de amicitia: q2 plus q̃3 i tyrãnide ⁊ min⁹ q̃3 i democrathia.

Capitulum ſextum

tractatus ſcḋi de ſubdiuiſiõe ſpẽꝝ amicitie ſ3 diuiſionẽ cõicationis: ſ3 eni3 diuiſionẽ cõicationis diſtinguiꝛ amicitia cognata ab amicitia heterithia: q2 in alio ⁊ in alio cõicant. Cognati eni3 cõicant in origine ⁊ heteri in nutritione amicitie politice que eſt inter cõciues: ⁊ que eſt cõnauigantiũ ⁊ cõmilitonũ: ⁊ ſic de ſimilib⁹ diſtinguũꝛ ſ3 diuerſitate3 cõicationũ. Amicitie etiam cognatorum que ſunt naturales vt patris ad filium ⁊ fratrũ inter ſe ⁊ alioꝝ

A cognatoꝝ diſtinguunt̃ ſm approximationẽ ⁊ elongationẽ a pmo.ſ.a ſtipite. Oīs enim amicitia cognata dependet ex paterna que maxia eſt:amicitia ēt viri ⁊ vxoris eſt nālis: qꝛ homo nāliter eſt aial cōiugale.

¶ Omnis igit̃ amicitia vt dictū eſt in ſocietate ꝯſiſtit. Cōſanguineā aūt q̄ſpiā ſeiunxerit ac ſodalitiā. Ciuiū aūt amicitie ⁊ cōtribulū ⁊ ſil' nauigantiū:⁊ quotquot ſunt tales magis in ſocietate cōſiſtunt. Nā ſtipulatiōe quaſi quadam cōſtare videntur. Inter has quiſpiam ⁊ hoſpitaliriam collocauerit.

Capit. 6m textus 2. li. ethi. p^a ps ca. In cōmunicatione q̄dē igit̃ ois amicitia eſt queādmodū dictū eſt. Diuidet aūt vtiq3 aliqs cognatā ⁊ heterithiā. Politice aūt ⁊ que cōtribulum

B ⁊ que cōnauigātiū ⁊ q̄cūq3 tales cōicatiuis aſſimilant̃ magis:q̄ſi eni ſ3 ꝯfeſſionē quādā vīẽ: in has aūt ordiabit vtiq3 aliqs ⁊ peregrinam.

Secūi ca. 2. trac. vi° in tres p. tes ſin. Iſtud eſt capl'm 6m tractat⁹ ſcōi:in quo determinat de ſubdiuiſione amicitie ſm diuiſionem cōicationis:q̄dā eni eſt amicitia nālis ⁊ q̄dā cōicatiua ſm ꝯfeſſionē. Iſtud capm cōtinet tres ptes pncipales. In pma repetito ꝙ ois amicitia eſt in cōicatione diſtiguit ſpecies amicitie de qb⁹ min⁹ vī iter ſe ⁊ ab alijs ſm diuerſitatẽ cōicationis. In 2° pte ibi[Sed ⁊ cognata.]determiat ſpecialiter de amicitia cognatoꝝ.i.cōſanguineoꝝ. In 3^a parte ibi[Uiro aūt ⁊ vxori.]determinat de amicitia cōiugali q̄ eſt inter virū ⁊ vxorē. In p^a igit̃ pte repetito ꝙ ois amicitia eſt in cōicatione:diſtinguit ſpēs amicitie de qb⁹ minus vī inter ſe ⁊ ab alijs ſm diuerſitatẽ cōicationis:⁊ dicit ꝙ qꝛ ois amicitia eſt in cōicatione:aliqs diuidet amicitiā co

C gnatā q̄ eſt inter ꝯſanguineos ⁊ heterithiā q̄ eſt iter cōmtritos ſm diuerſitatẽ cōicationis:cognati.n.cōicant in origine:⁊ heteri in nutritione:⁊ ſic differūt ſm diuerſitatẽ cōmunicationis. Amicitie vō politice q̄ ſunt inter ꝯciues ⁊ q̄ ſunt cōtribulū.i.iter hoies eiuſdē trib⁹:⁊ cōnauigātiū.i.inter eos q ſil' nauigāt:⁊ q̄cūq3 tales magis hūt ſilitudinem cōicationis ⁊ magis ſunt in cōicatione:q̄ amicitia cognata vel heterithia. In his amicitijs.ſ.politicis ⁊ cōnauigantiū ⁊c̃.op3 confiteri ꝙ hō amicitie ſunt in cōicatione:qꝛ h̄ eſt manifeſtū ⁊ inter has pōt ordinari amicitia q̄ eſt inter peregrinos ſil' peregrināt̃s. In amicitijs vō cognata ⁊ heterithia nō eſt illud in quo fit cōicatio ita manifeſtū:ſed magis latet q̄ i alijs amicitijs p̄dictis. vn̄ amicitia cognatoꝝ eſt naturalis ⁊ iſtam ſeparat p̄hs ab amicitia cōicatiua que videt̃ eſſe ſm cōfeſſionem.

D ¶ Conſanguinea vō multiplex eſt. Pendet aūt ois ex paterna. Parētes eni3 diligūt natos vt aliqd ſui:nati vō parētes vt aliqd ex illis. Atq3 magis ſciunt parentes eos q ſunt ex ipſis:q̄ nati ſe eſſe ex illis. Magiſq3 cōiunctū eſt id ex quo natū eſt ipſi nato:q̄ factū ei qd fecit. Eſt eni3 ei ex quo eſt ortū ꝓpriū id qd ex ipſo eſt ortū:vt dens crinis ⁊ q̄uis hūti. Nulli aūt illoꝝ id ex quo orta ſunt:aut minus. Accedit eodē ⁊ tēporis longitudo. Parentes.n.natos cōtinuo diligūt:illi vō parētes incremētis tpe ſuſceptis:⁊ mētis cōprehēſione: vel ſenſus. Ex his aūt p3 ⁊ cur magis diligant mres. Parētes igit̃ natos vt ſeipſos amāt:qui nāq3 ex ipſis ſunt orti ſunt quaſi ipſi alij ſeparatione. Nati vō parētes vt orti ex illis.

2^a ps.c. ¶ Sed ⁊ cognata vīr multifaria eſſe ⁊ depēde re ois ex paterna. ¶ Parētes q̄dē eni3 diligunt E filios vt ſuipſoꝝ aliqd exiſtētes:filij aūt parentes vt ab illis aliqd exiītes. ¶ Magis aūt ſciūt parentes q ex ipſis:q̄ geniti:qm̄ ex ipſis. ¶ Et magis coapproximant̃ qd a quo genito:q̄ factū faciēti. Qd eni3 ex ipſo ꝓpinquū3 ei a quo: puta dens vel capillus:vel qdcūq3 hūti. Illi āt nihil qd a quo vel minus. ¶ S3 ⁊ multitudie tēporis:hi q̄dē eni3 cōfeſtim natos diligunt:hi aūt ꝓcedētes tēporib⁹ parētes itellectū vel ſenſu3 accipiētes. ¶ Ex his aūt manifeſtū:pp que amāt magis mres. ¶ Parētes q̄dē.n. diligunt F filios vt ſeipſos:q eni ex ſeipſis velut alteri ipſi inſeꝑati. Filij aūt parētes:vbi ab illis nati.

¶ Hec eſt 2^a pars huius capli:in qua determinat ſpālr de amicitia cognata.⁊ continet q̄tuor pticulas. In p^a pticula determinat de amicitia paterna q̄ eſt pr̄is ad filiū. In 2^a ibi[Fratres aūt.]determinat de amicitia fratrū. In 3^a ibi [Nepotes aūt.]determiat de amicitiis alioꝝ cōſanguineorū. In 4^a pticula ibi[Eſt aūt ad parētes.]ponit ꝓprietates dictaꝝ amicitiaꝝ. In p^a pticula pmo narrat q̄lo amicitia paterna ſe h3 ad amicitiā alioꝝ ꝯſanguineoꝝ ⁊ q̄ eſt rō amicitie pr̄ne. 2° ibi[Magis aūt ſciunt.]cōparat amicitiā paternā ad amicitiā filialē:⁊ ēt ad amicitiā3 maternā. Dicit igit̃ pmo ꝙ amicitia cognatoꝝ vī eſſe multifaria.i.in multas ſpēs diuiſa pp diuerſos gradus ꝯſanguinitatis. Oēs tn̄ amicitie cognatoꝝ alie a paterna dependent a paterna ſicut ex pncipio:⁊ itelligit vt mihi vī per amicitiā paternā nō ſolū amicitiā pr̄is imediati:ſ3 ēt amicitiā ſuperioꝝ patrum:vt de auis ⁊ ꝓauis. vn̄ linea cōſanguinitatis q̄nq3 incipit a ſuꝑiori pr̄e:vt a 3° pr̄e vel 4° vt manifeſtū eſt de gradib⁹ remotis ꝯſanguinitatis. Aliq eni ſunt in 4° gradu.⁊ aliq in 3° ⁊ aliq in 5° ⁊c̃. ſm ꝓpinqtatẽ vel elongatione a ſuꝑiori pr̄e.[Parētes q̄dē.]Rō amicitie paterne eſt:qꝛ filius eſt aliqd ipſius pr̄is:parētes.n.diligunt filios pp hoc ꝙ filij ſunt aliqd ipſoꝝ:filij eni3 ꝓcreant̃ ex ſemine parētū. vn̄ filius eſt quodāmō ps pr̄is:ab eo tn̄ ſeꝑata. S3 filij diligūt parētes vt ab illis aliqd exiītes.i.inquātū hūt eſſe ab eis ⁊ eſt ſile amicitie qua ps ſeꝑata diligeret totū a quo ſepat̃ ponēdo ꝙ ip̄a diligeret. ¶ Intelligēdū eſt ꝙ amicitia pr̄is ad filiū eſt ꝓpinquiſſima dilectioni q̄ qs amat ſeip̄3 q̄ dilectio eſt maxia ⁊ ab ea ois amicitia deriuat̃:vt videbit̃ in 9° huius.[Magis aūt ſciunt.]Cōparat amicitiā paternā ad filialem oſtēdēs ꝙ amicitia paterna maior eſt q̄ amicitia filialis:hoc eſt amicitia pr̄is ad filiū maior eſt q̄ amicitia filij ad pr̄em:⁊ hec eſt ꝯclo 43^a:que ꝓbat̃ tripl'r. Primo ſic. Quāto aliqs magis cognoſcit cā3 amicitie tanto magis amat ⁊ hoc p3:qꝛ ad augmētationẽ cāe ſequit̃ augmētatio effect⁹:ſed parētes cognoſcūt magis cām amicitie parētū ad filios q̄ filij cognoſcāt cauſa3 amicitie filioꝝ ad parētes.igit̃ ⁊c̃. Maior p3 ⁊ minor declarat̃ ſic.cā pp quā parētes hoc eſt pr̄es diligūt filios eſt: qꝛ filij ſunt aliqd ipſoꝝ patrū:⁊ cā q̄re filij diligunt parentes eſt:qꝛ ſunt a parētib⁹:ſ3 parētes magis ſciunt vel ſcire pn̄t q ſunt ex eis q̄ filij ex qbus ſunt. Parentib⁹ eni3 fuit nota gnātio ⁊ nō filijs:qꝛ filij tūc nō erāt.igit̃ rōnale eſt ꝙ parentes magis diligant filios q̄ ecōuerſo.[Et magis coapproximantur.]2° ꝓbatur ſic. In amicitia cognata quāto amans eſt propinquior amato tāto magis amat ipſu3. hoc patet:qꝛ in amicitia cognata ratio dilectionis eſt propinquitas vnius ad alterum:ſed generans eſt ꝓpinquius

Notandū

D 43° ꝯclo hui⁹.2.li.

I genito ꝙ̃ genitū gnāti.igiṫ gnās magis diligit genitum ꝙ̃ genitū gnāntē. Maioꝛ pꝫ de ſe.ꝛ minoꝛ pꝫ:q2 genituꝫ eſt ꝗdā pars gnāntis ſepata vel ſepabilis.vñ genitū cōpa raṫ ad gnāntē ſicut ptes ſepabiles ad totuꝫ ſicut dens vel capillus. Duiē aūt ptes ſepabiles a toto ꝯtinenṫ in toto ꝛ totū nō ꝯtineṫ in ptibus:ꝛ iō gnās ꝓximioꝛ eſt genito ꝙ̃ genitū gnānti vñ ad ptes nō vī totū attinere:vel minus ꝙ̃

Notandū ecōuerſo. ℭ Intelligēdū eſt ꝙ ꝓpinqus in ꝓpoſito dī illud quo habito magis hī illō cui eſt ꝓpinquū ꝙ̃ ecōuerſo. ſed habito toto meli⁹ ꝛ facili⁹ hī ps ꝙ̃ eꝯ.vñ illud qd̕ icludit aliud ꝛ nō eꝯ dī ꝓpinquius ei ꝛ magis ꝙ̃ incluſum dicaṫ ꝓpinquū icidēti:ꝛ q2 pī icludit filiuꝫ tanꝙ̃ aliqd ſui ꝛ nō ecōuerſo:iō pī dī ꝓpingoꝛ filio ꝙ̃ filius patri.⌊Sed ꝛ multitudine.⌋ 3° ꝓbaṫ ꝯ ſic. Amicitia ꝑ diuturnitateꝫ tpis cōfirmaṫ ꝛ augeṫ:ſꝫ ꝑ maioꝛē multitudinē tēporis paren

K tes diligūt filios ꝙ̃ eꝯ.nā parētes diligūt ſtatim natos:ſed filij nō ſtatim cū naſcunṫ diligūt parētes:ſꝫ ꝓceſſu tēporis qñ accipiūt itellectū hoc eſt vſuꝫ intellect⁹ vel ſenſum ad diſcernēdū parētes ab alijs.ģ parētes magis diligūt filios ꝙ̃ ecōuerſo:q2 plurimo tp̄e dilexerūt ꝛ diuturnitas tēporis auget amicitiā.⌊Ex his āt.⌋ Cōparat maternā dilectionē paterne dicēs ꝙ ex ꝓdictis rōnib⁹ pōt eſſe manifeſtuꝫ ꝗre matres magis ꝙ̃ patres amant filios:ꝛ pōt hic poni ꝯ

44ª ꝓpo ꝑn⁹.8.k. 44.ª ꝛ pōt ꝓbari ꝑ rōnē pͥmā ꝛ tertiā adductas ad ꝯneꝫ ꝓcedentē. Primo ſic. Cā ꝓꝑ quā parētes diligūt filios eſt: q2 filij ſunt aliqd ipſoꝝ parētū:ex hoc pōt ſic argui. Qui magis ꝛ meli⁹ cognoſcit ꝗ ſunt ſui filij magis diligit eos:ſꝫ matres magis ſciunt vel ſcire pñt ꝗ ſunt eaꝝ filij ꝙ̃ pr̄es. igiṫ matres magis ꝙ̃ pr̄es amant filios. 2° pōt ꝓbari per illud qd̕ acceptū fuit in rōne tertia ad ꝯnē ꝓcedentē.ſ.qui plurimo tēpoꝛe amant magis amant:ſꝫ mr̄es plurimo tp̄e

L amāt filios ꝙ̃ pr̄es ament eos:q2 mr̄es magis ꝯuiuunt cū filijs vt cōiter ꝙ̃ pr̄es.igiṫ ꝛc.⌊Parētes qdē eni.⌋ Illō qd̕ dictū erat in ſcd̕a rōne ad ꝯnē ꝓcedentē.ſ.ꝙ parentes ſunt ꝓximioꝛes filijs ꝙ̃ eꝯ manifeſtaṫ per hoc ꝙ parētes diligunt filios ꝗſi ſeipſos. Filij enīꝫ ꝗ ex parētib⁹ gnānṫ ſunt ꝗſi parētes alteri ab eis exñtes in hoc ſolū q2 ab eis ſeparanṫ:ſꝫ filij diligūt parētes nō ꝗſi aliqd eoꝝ exiſtētes:ſed inꝗtū ſunt ab eis nati.vñ q2 fili⁹ eſt de ſuba patris ꝛ pater nō eſt de ſubſtantia filij:ideo pater eſt ꝓpinquioꝛ filio ꝙ̃ ecōuerſo:ꝛ plus diligit filium ꝙ̃ ecōuerſo.

ℭ Fratres aūt ſeſe mutuo diligūt:ꝙ ex eiſdē ſunt orti. Idētitas.n ꝗ eſt ad illa ideꝫ inter ipſos facit. Quapꝓꝓ eundē ſanguinē dicūt ꝛ ſtirpē ꝛ talia. Sunt igiṫ quodāmō idē ꝛ in diuiſis Magnū aūt ad amicitiam eſt ꝛ enutritos ſiṫ eſſe:ꝛ etatis eq̄lis. Equalis.n.eq̄leꝫ dele

M ctat ꝛ ipſi familiares ſodales ſunt. Et idcirco fraterna amicitia ſodalitie ſimilis eſt.

ℭ Fratres aūt ad inuicē ꝛ ex eiſdē naſci:ad illa eniꝫ identitas ad inuicē idē facit:ꝓꝓ qd̕ aiūt idē ſanguinē ꝛ radicē ꝛ talia:ſunt aūt ideꝫ aliqualr̄ ꝛ in diuiſis. ℭ Magnū aūt ad amicitiā ꝯnutritū:ꝛ qd̕ ſꝫ etatē:coetane⁹.n.coetaneū ꝛ ꝗ vni⁹ moꝛis heteri ꝓꝓ qd̕ fraterna heterice aſſimilaṫ.

ℭ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcd̕e ꝑtis:in qua Ph̄s determinat de amicitia fraterna narrando cām iſtius amicitie:ꝛ ꝑ quid hec amicitia cōſeruaṫ. Rō amicitie fraterne per quā fr̄es ſe amant ad inuicē eſt ex eo ꝙ ex eiſdē naſcunṫ:per h̄ enī ꝙ naſcunṫ ex eiſdē ſunt quodāmō idē inter ſe:q2 queciūqꝫ vni ꝛ eidē ſunt eadē ſunt quodāmō ſibiinuicē eadē.vñ cū filij ſint quodāmō idē parētib⁹ vt dictū eſt idētitas filioꝝ ad illa.i.ad parentes facit ipſos filios quodāmō eſſe ideꝫ ꝛ ꝓꝓ hoc dicim⁹ ꝙ fratres ſunt ſibi idē ad inuicē ſm̄ ſanguinē ꝛ ſm̄ radicē.i.ſm̄ ſanguinē parētū ꝗ eſt radix cōis. Iſta ēt idētitas remanet in eis:q2 nō diuidiṫ a parētibus nec ab inuicē:vñ fratres ſiue ſint a parentib⁹ ꝛ a ſe inuicē diuiſi:ſiue nō idē ſunt aliqualr̄:ex hoc.ſ.ꝙ ex eiſdē naſcūtur.⌊Magnū aūt.⌋ Ad cōſeruationē aūt ꝛ augmētationeꝫ amicitie fraterne multū cōfert ꝙ ſint ꝓping ſm̄ etatē:q2 coetanei nālit̕er ad inuicē ſe diligūt:ꝛ ēt cōfert ad ꝯſeruationē iſtius amicitie ꝙ ſint ad inuicē cōnutriti:heteri eniꝫ ideſt cōnutriti ꝯſueuerūt eſſe vni⁹ moꝛis:qd̕ eſt cā mutue amicitie.vñ amicitia fraterna ſimilis eſt heterice.i.cōnutritis vel amicitie cōnutritoꝝ.

N ℭ Patrueles v̕o ceteriqꝫ ꝓpinqui ex his ſunt ꝯiuncti: ꝓpterea ꝙ ſunt ex eiſdē. Atqꝫ alij magis alij min⁹ ſiūt ex eo cōiuncti:q2 ꝓpe eſt aūt diſtat origo.

O ℭ Nepotes aūt ꝛ reliqui cognati ex his quo approximanṫ. In ab eiſdē enim eſſe:fiunt aūt hiſ qdem ꝓximioꝛes:hi aūt magis alieni:in ꝓpe vel longe a ꝓducente eſſe.

ℭ Hec eſt 3ª ꝑticula ſcd̕e ꝑtis:in qua Ph̄s determinat de amicitia alioꝝ cōſanguineoꝝ:ꝛ dicit ꝙ nepotes ꝛ alij cōſanguinei appropinquāt ſibiinuicē in hoc ꝙ ſunt ab eiſdē ꝛ differūt in hoc ꝙ ꝗdā ſunt magis ꝓping ꝛ ꝗdaꝫ minus: ꝗtuꝫ ſunt ꝓpingoꝛes vel remotioꝛes a ꝓducente.i.a pͥma radice cōſanguinitatis. Primū enī in oībus eſt mēſura ꝑ approximationē ad qd̕ vel remotionē a quo dī vnuſqſqꝫ magis cōſanguineus vel minus.

ℭ Amicitia aūt que filioꝝ eſt ad parētes:ꝛ hoīum ad deos:vt ad bonū eſt atqꝫ excelliēs. Nā maxia bñficia cōtulerūt. Fuerūt.n.eſſendi cā ꝛ alimēti ac educatiōis.

P Habet aūt ꝛ voluptatē ꝛ vtilitatē talis amicitia magis ꝙ̃ extraneoꝛum:quāto ꝛ vita cōmunioꝛ ipſis eſt. Sunt aūt ꝛ in fraterna amicitia ea ꝗ ꝛ in ſodalitia ſūt: ꝛ magis in bonis ꝛ oīno in ſilibus quāto cōiuncti ſunt magis:atqꝫ ab ortu ſeſe mutuo diligūt. Et quāto ſunt magis ſimiliū moꝛū ꝗ ex eiſdem ſunt orti ꝛ ſil̕ nutriti:ꝛ ſilr̄ educti ac eruditi:ꝓbatio.n.ꝗ qdē ſit tp̄e plurima eſt atqꝫ firmiſſima. Sunt ēt ꝛ ceteris in ꝯſanguineis ea que ad amicitiā attinent:vt rōnū cōpatio flagitat.

ℭ Eſt aūt ad parētes qdē amicitia filijs:ꝛ hoībus ad deos vt ad bonū ꝛ ſupexcellēs:bñ eniꝫ fecerūt maxie:eſſendi eni ꝛ nutriēdi cure ꝛ nati eis ei⁹ ꝙ eſt diſciplinari. Habet aūt delectabile

Q ꝛ vtile talis amicitia magis ꝙ̃ alienoꝝ quāto ꝛ cōioꝛ vita ipſis eſt. ℭ Sunt auteꝫ ꝛ in fraterna queciīqꝫ qdē ꝛ in heterica:ꝛ magis in his qui epyichés ꝛ totalr̄ ſilib⁹ quāto ꝓximioꝛes ꝛ ex natiuitate exñtes diligūt ad inuiceꝫ ꝛ vt magis vnius moꝛis qui ex eiſdē. ꝛ cōnutriti ꝛ diſciplinati:ſilr̄ ꝛ ſꝫ tp̄s ꝓbatio plurima ꝛ fortiſſima.

ℭ Analogū āt ꝛ ī reliqs cognatoꝝ amicabilia.

ℭ Hec eſt 4ª ꝑticula ſcd̕e ꝑtis:in qua Ph̄s ꝓponit ꝓprietates amicitiaꝝ ꝓdictaꝝ.ꝛ ꝑ̄ ponit ꝓprietates amicitie filialis que eſt filij ad parētes. 2° fraterne. 3° amicitie que eſt alioꝝ amicoꝝ vel cōſanguineoꝝ. Primo igiṫ ꝓponit duas ꝓprietates amicitie filioꝝ ad parētes.pͥª eſt ꝙ amicitia filioꝝ ad parētes eſt ſicut ad qddā bo͠ ſupexcellēs. Nā parētes ſunt maxime bñfactoꝛes filijs:inquantū ſunt filijs cā eſſendi nutriendi ꝛ diſcipline:ꝛ talis eſt amicitia hoīs ad deū.ſcd̕a ꝓprietas eſt ꝙ amicitia que eſt inter fi

A lios ⁊ parētes hꝫ delectationē ⁊ vtilitatē ⁊ tanto magis ꝙ amicitia extraneoꝝ ꝙto magis cōicant in vita. Ex hoc.n. ꝙ cōicant in vita puenit ꝙ ſunt ſibiinuicē vtiles maxime ⁊ delectabiles.[Sunt aūt ⁊ in fraterna.] Proprietas amicitie fraterne eſt ꝙ in ea inueniunť eadē que in heterica.i. connutritoꝝ:⁊ magis eſt inter fratres v̾tuoſos amicitia ꝙ inter alios cōnutritos eo ꝙ ꝓximiores ſunt ad inuicē: hoc tn̄.ſ.ꝙ iter fratres v̾tuoſos eſt amicitia maior ꝙ iter alios cōtingit ex trib⁹. p̄mo ꝑꝑ hoc ꝙ ſunt ꝓximiores:iō ſtatim nati ſe iuicē dilexerūt. 2° ꝓpter maiorē ſilitudinē:fratres en̄ꝫ qui ſunt ex eiſdē nati ⁊ ſil' cōnutriti ⁊ diſciplinati magis videnť eſſe vnius moris:⁊ ſic ꝓpter maiorē ſilitudinē in moribus eſt inter eos maior amicitia ꝙ inter alios. 3° ſm experientiā amicitie:qꝛ ſm multū tēpus vnus ꝓbauit aliū:⁊ illa ꝓbatio ſm tēpus eſt plurima qꝛ ꝑ multū tēpus
B ⁊ firmiſſima.[Analogū aūt.] Amicitia que eſt inter alios cōſanguineos accipiť ſm ꝓprietatē amicitie fraterne:nā aliqui cōſanguinei deriuanť a fratribus:vt ſuperius dictū eſt. vn̄ amicitia alioꝝ amicoꝝ ꝯſanguineoꝝ analogice eſt ſumēda:vt in eſſe prope vel longe a ſtipite.

C Viro aūt ⁊ vxori ſm nāꝫ amicitia videť ineſſe:hō nāqꝫ natura cōiugale magis eſt ꝙ ciuile:quāto prius ⁊ neceſſariuꝫ magis eſt domus ꝙ ciuitas:⁊ ꝓcreatio cōmunior aialibus. Atqꝫ ceteroꝝ qdē aialiū hic ſocietatis eſt terminus. Hoīes aūt cōiugiū ſubeunt nō ſolū ꝓcreationis:ſed eoꝝ ēt grā que ad ipſaꝫ cōferūt vitā. Officia nāqꝫ cōtinuo ſūt diuiſa:atqꝫ alia viri:alia ſūt vxoris. Opem itaqꝫ ſibi mutuo ferunt res proprias in cōmuni ponentes.

3° ps ca. C Viro aūt ⁊ vxori amicitia videť ſm nāꝫ exiſtere:hō enim in nā cōiugale magis ꝙ politicū ⁊ ꝙto prius ⁊ neceſſariū magis dom⁹ ciuitate ⁊ filioꝝ ꝓcreatio cōmunius aialibus. C Aliijs qdē igiť intātū cōmunicatio eſt:hoīes aūt non ſolū ꝓcreationis filioꝝ grā cohabitant:ſꝫ ēt eorum que in vitā. Cōfeſtiꝫ eniꝫ diuiſa ſunt opa: ⁊ ſunt altera viri ⁊ vxoris. ſufficient igitur ad inuicem ad cōe ponentes ꝓpria.

C Hec eſt 3ª ps pncipalis hui⁹ capl'i:in qua determinat de amicitia que eſt inter virū ⁊ vxorē. ⁊ cōtinet 4or pticulas. In p̄ma ponunť due ꝓprietates amicitie cōiugalis. In 2ª ibi[Propter hoc aūt.] narrat qualr amicitia cōiugalis ſe
D hꝫ ad ſpēs ſeu modos amicitie que eſt ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile ⁊ honeſtū. In 3ª pticula ibi[Cōiūctio aūt filij videť.] oſtendit ꝑ qd amicitia cōiugalis in eſſe conſeruať. In 4ª ibi[Qualr aūt cōuiuendū.] rńdet cuidā qōni qualr vir ⁊ vxor debeāt inuicē cōuiuere. In p̄ma igiť pticula ponit.2. ꝓprietates amicitie cōiugalis. p̄ma eſt cōis tam hoīb⁹ ꝙ alijs aialib⁹. 2ª eſt ꝓpria hoībus. p̄ma eſt ꝙ amicitia iter
45ª cōclo hui⁹.2.li. virū ⁊ vxorē eſt amicitia nālis:⁊ hec eſt ꝯclo 45ª q̄ ꝓbať ſic. Hō nāliter magis eſt aial cōiugale ꝙ aial politicū:ſed hō nāliter eſt aial politicū.igiť ſequiť ꝑ locuꝫ a maiori ꝙ hō nāliter eſt aial cōiugale. Minorē hui⁹ rōnis ſupponit Phs.⁊ maioreꝫ declarat.ſ.ꝙ hō in nā.i.nāliter eſt magis
46ª ꝯclo hui⁹.2.li. aial cōiugale ꝙ politicū:⁊ hec eſt ꝯclo 46ª que ꝓbať dupl'r. ⁊ p̄mo ſic. Illud qō eſt p̄us nāliter ⁊ magis nec̄iuꝫ eſt magis nāle:ſed ſocietas ⁊ amicitia domeſtica ad quā pertinet cōiunctio viri ⁊ vxoris eſt p̄or ⁊ magis nec̄ia ꝙ ſocietas ⁊ amicitia ciuilis:eſt eniꝫ prior ſicut domus eſt p̄or ciuitate ⁊ ps toto ⁊ eſt magis nec̄ia. Nā ſocietas domeſtica ordinať ad actus nec̄ios vite.ſ.ad gnōnē ⁊ nutritionē:⁊ ſic

pꝫ ꝙ hō nāliter eſt aial magis cōiugale ꝙ politicū. 2° ꝓbať ſic:illud qō cōſequiť nāꝫ gn̄is eſt magis nāle ꝙ illud qō nō cōſequiť nāꝫ generis:ſed coniunctio viri ⁊ vxoris cōſequiť nāꝫ generis:qꝛ eſt cōis oīb⁹ alijs aialib⁹ pfectis. igiť hō ſm nāꝫ eſt aial magis ꝯiugale ꝙ politicū.[Alijs qdē igiť.] 2ª ꝓprietas amicitie cōiugalis que eſt ꝓpria ho- E minib⁹ eſt ꝙ amicitia cōiugalis nō ſolū eſt ꝑꝑ ꝓcreationē filioꝝ:ſed ꝑꝑ alia que nec̄ia ſunt ad vitā humanā. In hoībus eniꝫ vir ⁊ femina cohabitāt ꝑꝑ ꝓcreationē filioꝝ:⁊ ēt ꝑꝑ alia nec̄ia ad vitā humanā:⁊ iō opera humana per que acqrunť nec̄ia vite ſtatim ſunt diſtincta inter virū ⁊ feminā:quedā eniꝫ hꝫ operū ꝯueniunt viro:vt ea que ſunt exterius agēda. ⁊ quedā cōueniūt vxori:vt ea que in domo ſunt agenda:⁊ ſic ſibiīnuicē ſufficiūt dū vterqꝫ ꝓpria opa rediget in cōe:ita ꝙ ea que ꝑ ꝓpria opera acqrunt ponunt ad cōmune bonum vtriuſqꝫ:ita ꝙ vterqꝫ participet bono acquiſito per reliquum. F

C Quapꝑ hac in amicitia vtilitas ieſt atqꝫ voluptas. Erit aūt ⁊ ob virtutē etiaꝫ amicitia ſi boni ſint. Eſt.n. vtriuſqꝫ virtus:atqꝫ hocipſo gaudebunt.

C Propter hoc aūt ⁊ vtile eſſe vī ⁊ delectabile in hac amicitia:erit aūt ⁊ vtiqꝫ ⁊ ꝓpter virtutem ſi epyiches ſint. Eſt aūt vtriuſqꝫ virtus:⁊ gaudebunt vtiqꝫ tali.

C Hec eſt 2ª pticula huius ptis:in qua narrat qualr amicitia cōiugalis ſe hꝫ ad oēs ſpēs amicitie. Poſſet eni eē dubiū. vtrū amicitia cōiugalis ſit ꝓpter vtile tm̄ vel ꝑꝑ delectabile vel ꝑꝑ honeſtū bonuꝫ:vel ſit vna ſpēs amicitie diſtincta a dictis ſpēb⁹ amicitie. Illud dubiūm remouet Phs.d. ꝙ amicitia cōiugalis hꝫ vtilitatē ꝑ hoc ꝙ facit ad ſufficiētiā vite domeſtice:hꝫ ēt delectationē in actu gnātionis:ſic D accidit in gnōne alioꝝ aialiū:⁊ ſic amicitia coniugalis eſt ꝑꝑ vtile ⁊ ꝑꝑ delectabile. Pōt ēt h̄ amicitia eſſe ꝑꝑ v̾tutē: vt ſi vir ⁊ vxor ſint epyiches.i.v̾tuoſi:vtriuſqꝫ eniꝫ tā viri ꝙ vxoris eſt v̾tus ꝓpria:⁊ ſi vterqꝫ hā opereť ſm v̾tuteꝫ ꝓpriā erit amicitia eoꝝ ꝑꝑ v̾tutē ⁊ erit vtriqꝫ magis iocūda:qꝛ vterqꝫ gaudebit de ꝓpria v̾tute alteri⁹. Et ſic pꝫ ꝙ hic amicitia cōiugalis nō eſt ſolū ꝓpter vtile nec ſolū ꝑꝑ delectabile nec ſolum ꝓpter bonum honeſtum:ſed eſt vel eſſe pōt ꝓpter vnūqōqꝫ iſtorum.

C Filij aūt parentū vincula ſunt:⁊ nexus. Idcirco ⁊ citius ii qui carēt liberis diſſoluunť. Filij nāqꝫ bonum eſt vtriſqꝫ cōe. Ipſuꝫ autē cōmune cōtinet.

C Coniunctio aūt filij vī eſſe:ꝓpter qō ⁊ citius ſteriles diſſoluunť. Filij enim cōmune bonum ambobus. cōtinet aūt cōmune.

C Hec eſt 3ª pticula tertie ptis:in qua oſtēdit per que amicitia cōiugalis ſeu ſocietas cōiugalis cōſeruať:⁊ ꝓbať ꝙ D cōiunctio maris ⁊ femine ꝑ ꝓlem in eſſe conſeruať:⁊ hec eſt ꝯclo 47ª que ꝓbať ſic. Cōiunctio maris per carentiaꝫ ꝓlis diſſoluiť.igiť hꝫ cōiunctio per ꝓlem in eſſe ꝯſeruať. 47ª ꝯclo hui⁹.2.li. De iſta rōne p̄mo ponit ꝯclonē:deinde poniť ꝓbatio minoris que eſt ꝙ ſteriles.ſ.qui carent ꝓle citius ab inuicem ſeparanť.apō antiquos eniꝫ fiebat diſſolutio matrimonij cā ſterilitatis. ⁊ rō hꝫ eſt:qꝛ ꝓles eſt cōe bonuꝫ amboꝝ.ſ. viri ⁊ vxoris quoꝝ cōiunctio eſt ꝓpter ꝓlem. Illud autē qō eſt cōmune amicoꝝ cōſeruat amicitiam eorūdē:qꝛ vt dictū eſt ſupra:amicitia cōſiſtit in cōmunicatione.

C Querere v̾o quonā mō viro viuendū eſt cū vxore:⁊ oīno amico cū amico:nil aliud eſt ꝙ querere qūo iuſtum eſt. Nō eniꝫ idē iuſtuꝫ videť amico ad amicum: nec ad alienum ⁊ ſodalem ac cōdiſcipulum eſſe.

3 ¶ Qualiter aũt cõuiuendũ viro ad vxorẽ: ⁊ totalr amico ad amicũ: nihil alterum videt̃ queri q̃ȝ qualr iuſtũ. Nõ eniȝ idẽ videt̃ amico ad amicuȝ: neq̃ȝ ad extraneũ ⁊ beterũ ⁊ cõdiſcipuluȝ.

¶ Hec eſt 4ª ꝑticula tertie ꝑtis: in qua phs rñdet cuidaȝ q̃oni que eſt: qualr vir ⁊ vxor debeant ad inuicẽ cõuiuere ⁊ qualr amici debent cõuiuere ad inuicẽ. Rñdet dicens: ꝙ illud querere non eſt aliud q̃ȝ querere qualr illud ſe hȝ qd iuſtũ eſt inter virũ ⁊ vxorẽ. Sic eniȝ debẽt ad inuiceȝ cõuiuere ꝙ vterq̃ȝ ſeruet alteri qd iuſtũ eſt. Illud aũt qd iuſtũ eſt nõ eſt idẽ apud oẽs. Nõ eniȝ idẽ eſt iuſtuȝ qd vȝ obſeruãdũ eſſe ad amicũ ⁊ ad extraneũ ⁊ ꝯnutritũ ⁊ diſcipulũ. Quid aũt iuſtũ ſit inter virũ ⁊ vxorem magis ꝑtinet ad iconomicã q̃ȝ ad ethicã. Ex iſto loco videt̃: ꝙ amicitia

K eſt q̃dã iuſtitia: qr idẽ videt̃ eſſe opus amicitie ⁊ opus iuſtitie. Nã facere illud qd iuſtũ eſt amico: eſt opus amicitie ⁊ etiam eſt opus iuſtitie.

Trac. 3ⁱ 8. li. **Tractatus tertius** de accuſationibus ⁊ querimonijs q̃ circa amicitias cõtingũt cõtinens duo capl'a. Primo oſtendit qualr fiunt accuſationes ⁊ querimonie in amicitijs ꝑſonaꝝ equaliuȝ. In ſcdo capl'o ibi [Differũt aũt in his.] oſtendit qualr fiũt accuſationes in amicitijs perſonarum inequalium. ſ. ſupexcedentis ⁊ ſuperexceſſi.

¶ Cum tres ſint amicitie vt ab initio dictũ eſt: ⁊ in vnaquaq̃ȝ alij ſint pares amici: alij impares: naȝ ſilr boni fiunt amici: ⁊ preſtabilior deteriori: ſilr ⁊ iocũdi: ⁊ ob vtilitatẽ ẽt in cõmodis pares ⁊ differẽtes. Pares qdẽ tã amando q̃ȝ ceteris equales eſſe opȝ. Impares autẽ id reddere qd excellentie rõ flagitat.

L

Cap. pᵐ 3. tra. 8. li. ethi. pª ps ca.

Trinis itaq̃ȝ exiſtẽtibꝰ amicitijs quẽadmoduȝ in principio dictum eſt ſm vnãquãq̃ȝ his qdẽ inequalitate amicis exiſtẽtibus: his aũt ſm ſuperexcellentiã: etenĩȝ ſilr boni fiunt amici ⁊ melior deteriori. Silr autẽ ⁊ delectabiles: ⁊ ꝓpter vtile equantes amicitijs vtilitatibus ⁊ differentes: equales qdẽ ſm equalitatẽ opȝ in amare: ⁊ reliquis equare: ⁊ inequales autem analogum ſuperexcellentijs aſſignare.

Primi c. 3. trac. di° in 4ºʳ ꝑtes pñ. **Primum** capl'm cõtinet 4ᵒʳ ꝑtes pñcipales. pª eſt narratiua in qua narrat ꝙ in quolȝ genere amicitie põt eſſe eq̃litas inter amicos ⁊ ſupexceſſus: ⁊ qd in vnaquaq̃ȝ amicitia ad querimonias vitãdas debeat obſeruari. In 2ª ꝑte ibi [Fiunt aũt accuſationes.] oſtẽdit

M in qbus amicitijs vt in amicitijs ꝑꝑ ṽtutẽ ⁊ delectationeȝ nõ fiunt rõnabiliter accuſatiões nec querele. In 3ª ꝑte ibi [Que aũt ꝑꝑ vtile.] oſtẽdit qualr fiunt accuſatiões in amicitia ꝑꝑ vtile. In 4ª ꝑte ibi [Dubitationẽ aũt hȝ.] mouet̃ ⁊ ſoluit̃ vna dubitatio querens qd in amicitia ꝑꝑ vtile ſit mẽſura retributionis faciende. In pⁱᵃ igit̃ ꝑte narrat qd in amicitijs opȝ obſeruari ad q̃rimonias vitandas: ⁊ pⁱᵒ narrat ꝙ in qualȝ ſpẽ amicitie põt eſſe equalitas iter amicos: ⁊ ẽt põt eſſe ſupexceſſus. vñ cũ tres ſint ſpẽs amicitie vt ſuperius dictũ eſt. ſ. amicitia ꝑꝑ vtile: amicitia ꝑꝑ delectabile: ⁊ amicitia ꝑꝑ honeſtũ: ſȝ qualȝ iſtaꝝ ſpẽꝝ poſſunt amicitie ſe hĩe vel ſȝ equalitatẽ vel ſm excellentiã: vt pȝ. Nã in amicitia que eſt ꝑꝑ ṽtutẽ pñt amici eſſe equalr boni: ⁊ põt vnus eſſe melior altero. Silr in amicitia que eſt ꝑꝑ delectabile pñt amici eſſe equalr delectabiles: ⁊ ẽt pñt ſe hĩe ſm ſupexcellẽtiã ⁊ defectũ. Silr in amicitia que eſt ꝑꝑ vtile pñt amici eſſe equalr vtiles: ita ꝙ vnus nõ ſit vtilior altero: ⁊ ẽt pñt differre ſȝ magis ⁊ minus: ita ꝙ vnus ſit magis vtilis alteri q̃ȝ econuerſo: hȝ viſo. ſ. ꝙ in qualibet ſpẽ amicitie põt eſſe eq̃litas ⁊ exceſſus. Ex hoc põt videri qd in amicitijs dȝ obſeruari ad vitandum accuſationes ⁊ querelas ⁊ eſt illud obſeruãdũ: ꝙ ſi amici ſint equales ſȝ quaſcũq̃ȝ ſpẽs amicitie opȝ ꝙ adequent̃ q̃ntũ ad hȝ qd eſt amare: vt. ſ. vterq̃ȝ ab altero equalr amet̃ ⁊ diligat̃: ⁊ q̃ntũ ad reliqua obſequia amicoꝝ. Si aũt fuerint inequales opȝ ꝙ vtriq̃ȝ eoꝝ aſſignet̃ aliqd ſm ꝓportionẽ exceſſus ⁊ defectus: vt. ſ. melior plus amet̃ ⁊ plura obſequia exhibeant̃ ei ſm ꝓprietatem dignitatis. N

¶ Fiunt autẽ in amicitia que vtilitatis eſt grã vel ſola vel maxime inculationes nõ ſine rõne q̃ȝ querele. Qui nãq̃ȝ ſunt ob ṽtuteȝ amici: ꝓmpti ſunt ad bñficia ſibi mutuo cõferẽda. Hoc eni eſt ⁊ ṽtutis ⁊ amicitie. Atq̃ȝ cum ad hoc certatim ꝓperent: nulle ꝓrſus inter ipſos accuſationes nec rixe fiũt. Nemo eniȝ amanti bñficia cõferenti ſuccenſet: ſȝ ſi ſit gratus bñficijs rñdet. Atq̃ȝ qui in bñficijs cõferendis exuperat: cũ id aſſequat̃ qd cupit nõ icuſabit amicũ. Vterq̃ȝ. n. bonũ affectat: nec in his que ob voluptatẽ cõſtant querele nimiũ fiunt: nã ſi ſimul degere gaudent: fit id ſimul vtriſq̃ȝ qd appetit. Ridiculus aũt videt̃ ⁊ eſt q nõ delectantẽ incuſat cum liceat nõ cõuerſari. O

¶ Fiunt aũt accuſatiões ⁊ querele in ea que ſȝ vtile amicitia vel ſola vel maxime rõnabiliter. 2ª ps c.

¶ Qui qdẽ eniȝ ꝓpter ṽtuteȝ exiſtũt bñ oparĩ ad inuicẽ ꝓmpti ſunt. Hi eniȝ ṽtutes ⁊ amicitie ad hoc aũt cõtendentiuȝ nõ ſunt accuſatiões neq̃ȝ pugne. Amantẽ eni ⁊ bñfacienteȝ nullus cõtriſtat: ſed ſi ſit gratus retribuit bene operãs. Superexcellẽs aũt ſortiẽs qd appetit nõ vtiq̃ȝ accuſabit amicuȝ: vterq̃ȝ eniȝ bonum appetit. P

¶ Non oĩno aũt neq̃ȝ in his qui ꝑꝑ delectationẽ: ſilr eniȝ ambobus fit qd appetunt ſi in cõmorari gaudẽt. Ridiculus aũt vtiq̃ȝ videbit̃ ⁊ accuſans nõ delectantẽ cũ poſſit nõ cõmorari.

¶ Hec eſt 2ª ps huius capl'i: in qua oſtẽdit in quibus amicitijs nõ fiunt accuſationes nec querele. ⁊ pⁱᵒ ꝓponit qd intẽdit. d. ꝙ in ſola amicitia que eſt ſm vtile vel maxie in illa fiunt accuſationes ⁊ vituperationes. [Qui qdẽ ꝑꝑ ṽtutẽ.] ꝓbat ꝙ in alijs amicitijs ab amicitia que eſt ꝑꝑ vtile nõ fiunt rõnabilr accuſationes. ⁊ pⁱᵒ oſtẽdit ꝙ in amicitia que eſt ꝑꝑ ṽtutẽ nõ ſit accuſatio vel querela: ⁊ hec eſt ꝓ 48ª que ꝓbat̃ ſic. In illa amicitia in qua vterq̃ȝ amicoꝝ hȝ a ſuo amico illud qd appetit nõ fit accuſatio nec querela: ſed in amicitia que eſt ꝑꝑ ṽtuteȝ vterq̃ȝ amicoꝝ hȝ ab altero illud qd appetit. igit̃ ⁊c. Maior eſt manifeſta. Naȝ accuſatio aut querela non fit niſi ꝓpter hȝ ꝙ accuſans vel cõquerẽs nõ hȝ illd qd petit ab eo quẽ accuſat vel de quo cõqueritur. ⁊ minor declarat̃ ⁊ ſic ꝯclo cõcludit̃. Minor ſic declarat̃. Nã illi qui ſunt amici ꝓpter ṽtutem ꝓmpti ſunt ad hoc ꝙ ſibi inuicẽ bñfaciant: ⁊ cum ita ſit ꝙ vterq̃ȝ amicoꝝ ad hoc intendat ꝙ ꝓmpte bñfaciat amico ſuo vterq̃ȝ hȝ ab amico ſuo illd qd appetit nec fiet accuſatio neq̃ȝ pugna. Amantẽ eniȝ ⁊ bñfacientẽ nullus vult contriſtari: ſed ſi ille q recipit bñficiũ ſit gratus dȝ ſtudere ad retribuendũ per aliud bñficiũ: ⁊ ſi ita ſit ꝙ vnus eoꝝ ſit ſupexcellẽs in ṽtute q̃ntus nõ tãtũ recipiat quãtũ impedit: tñ ſi ſortitur 48ª ꝯclo huiꝰ. 8. li.

Q

illud

A Illud qḋ appetit nõ accuſabit amicũ ſuũ. Illud aũt qḋ ab vtroqꝫ appetit̃ eſt bonũ.ſ.ꝯueniẽs ⁊ honeſtũ:⁊ hoc eſt illḋ qḋ nõ excedit facultatẽ amici:vel põt declaratio minoris eẽ iſta. In amicitia ꝓpter honeſtũ vterqꝫ amicus eſt bon⁹ ſimplr̃:⁊ ẽt amico ſuo:⁊ in illa amicitia neuter amicoꝝ expetit ab altero niſi ꝙ ipſe bonus ſit:⁊ ita in tali amicitia vterqꝫ amicoꝝ hꝫ ab amico illud qḋ appetit.[Non oĩno aũt.] Oꝫ ẽt in amicitia ꝑꝑ delectabile nõ ſit rõnabilr̃ accuſatio aut querela ꝓbat̃:⁊ hec eſt ɔclõ 49ᵃ que probat̃ ſic.

49ᵃ ɔclo hui⁹.S.li. In amicitia ꝑꝑ delectabile opꝫ ꝙ amici ſint cõmorent̃:alr̃ nõ põt vterqꝫ a reliquo recipere delectationez.aut igitur amici tali amicitia gaudẽt in cõmorari ad inuicẽ vel non gaudẽt in hoc.Si gaudẽt in cõmorari tũc vterqꝫ recipit a reliquo qḋ appetit.ſ.delectationẽ:aliter nõ gauderent in cõmorari:⁊ ꝑ ɔñs tũc nõ ſit accuſatio nec q̃rela:cũ vterqꝫ habeat a reliquo qḋ appetit.Si aũt nõ gaudẽt in cõmorãdo tũc nõ ſit rõnabilr̃ querela vel accuſatio:ridiculũ enĩꝫ B eſt ꝙ ille q nõ gaudet cõmorari cum illo a quo nõ recipit delectationẽ accuſet illũ q nõ exhibet delectationẽ cũꝫ in ſua ptãte hẽat nõ morari cũꝫ illo.vñ nõ delectatus põt recedere a nõ delectante ⁊ querere ſibi delectationẽ aliũde:⁊ iõ nõ põt rõnabilr̃ accuſare nõ delectantẽ.

ℭ At in ea q̃ vtilitatis gr̃a cõſtat locũ incuſationes habent atqꝫ querele:nã cũ ſeſe mutuo ꝓ vtilitate vtant̃ ſemꝑ indigent pluris:⁊ minus q̃ꝫ opꝫ ſeſe hr̃e putãt ⁊ querunt̃ ex eo q̃a nõ tot aſſequunt̃ quot idigẽt cũ ſint digni.Qui võ ɔferũt bñficia nequeũt tot ɔferre quot indigent ii in quos bñficia cõferuntur.

3ᵃ ꝑs ca. C ℭ Que aũt ꝑꝑ vtile accuſatiua in vtilitate enim vtẽtes ad inuicẽ ſemꝑ pluri indigẽt ⁊ min⁹ habere exiſtimãt cõuenientẽ:⁊ cõquerunt̃ qm̃ non quãtis indigẽt tantis ſortiunt̃ digni exiſtentes. Benefaciẽtes aũt nõ pñt ſufficere ad tanta quãtis patientes indigent.

ℭ Hec eſt 3ᵃ ꝑs ꝑncipalis hui⁹ capl̃i:in qua oſtendit qualr̃ fiunt accuſationes ⁊ querimonie in amicitia vtili:⁊ ɔtinet tres ꝑticulas. In ꝑma narrat ꝙ in amicitia ꝑꝑ vtile fiunt accuſationes ⁊ cãm hui⁹ aſſignat. In 2ᵃ ibi[Videt̃ autẽ.] ponit rõnẽ querelaꝝ que accidũt in amicitia ꝑꝑ vtile. In 3ᵃ ꝑticula ibi[Potenti aũt.] docet qualr̃ hꝫ accuſationes ⁊ querimonie ſunt vitãde. In ꝑᵃ ꝑticula narrat Phs ꝙ in amicitia vtili fiunt accuſationes ⁊ querele:⁊ cãm accuſationũ ⁊ querelaꝝ aſſignat:⁊ ꝑmo narrat ꝙ ibi fiũt accuſationes.d.ꝙ illa amicitia que eſt ꝑꝑ vtile maxĩe patit̃ accuſationes ⁊ querelas:⁊ cãm huius aſſignat ⁊ eſt:q̃ vterqꝫ a reliquo min⁹ recipit q̃ꝫ dignũ iudicat.vñ illi qui ſe inuicez vtunt̃ ad vtilitatẽ pluri indigẽt q̃ꝫ eis dat̃:⁊ eſtimãt ꝙ minus recipiũt q̃ꝫ eis ɔueniat:⁊ ꝑꝑ hoc cõquerunt̃ ꝙ nõ D recipiũt tanta q̃ꝫtis indiget.cũ ſint(vt eſtimat)tantoꝝ digni. Benefactores aũt e contrario dicũt ꝙ nõ pñt ſufficere ad dandũ tanta quãtis idigẽt illi q ab eis patiunt̃:⁊ hec eſt cã ꝑꝑ

50ᵃ ɔclo hui⁹.S.li. quã in hꝫ amicitia fiunt accuſationes:⁊ põt h̃ poni ɔ 50ᵃ.ſ. ꝙ in ſola amicitia que eſt ꝑꝑ vtile rõnabilr̃ fiũt accuſationes ⁊ querele:q: nec in amicitia ꝑꝑ vtutez nec in amicitia ꝓpter delectationẽ vt ꝓbatũ eſt ꝑus:⁊ in amicitia ꝑꝑ vtile rõnabilr̃ fiunt accuſationes:cũ vterqꝫ nõ recipit a reliquo ſm ꝙ eſt dignũ.igit̃ in ſola amicitia ꝑꝑ vtile rõnabilr̃ fiunt accuſationes ⁊ querele.

ℭ Videt̃ aũt vt duplex eſt iuſtũ:aliḋ ſine ſcripto:aliḋ lege. Sic ⁊ ei⁹ amicitie q̃ vtilitatis ẽ gr̃a:alia moralis:alia legitima eſſe. Fiunt igit̃ incuſatiões tũ maxĩe cũꝫ nõ ꝑ eãdẽ cõmutat̃ atqꝫ diſſoluit̃. Atqꝫ legitima qdẽ eſt ea q̃ in definitis ɔſiſtit:⁊ q̃dam eſt oĩno ſordida de manu in manũ:q̃dã liberalior ad tẽpus:ſꝫ ꝑ pactionẽ qd ꝓ quo. Eſt id qḋ debet̃ in hac manifeſtu ⁊ nõ ambigit̃. Hẽt aũt dilationẽ ad amicitiã attinẽtẽ. Quaꝑꝑ apud nõnullos tales nõ ſunt iudicia:ſꝫ arbitrant̃ eos oportere cõtẽtos eẽ q fide cõmutarũt. Moralis autẽ nõ in definitis ɔſiſtit:ſꝫ vt amicũ qdẽ munere afficit: aut aliqd aliud in illũ cõfert. Accipere aũt dignũ eſſe cenſet equale aut plus:q̃ſi non dederit ſed mutauerit. Atqꝫ ſi nõ vt cõmutauit diſſolutio ſit incuſabit. Hoc aũt iõ accidit:q̃a oẽs vel plurimi volũt qdẽ honeſta: anteponũt aũt ea q̃ ꝓſunt. Atqꝫ honeſtũ qdẽ eſt bñficia cõferre:nõ vt viciſſiꝫ ſuſcipiant̃. Vtile võ ſuſciꝑe.

ℭ Videt̃ aũt queãdmodũ iuſtũ eſt duplex hoc qdẽ nõ ſcriptũ hoc aũt ſm legẽ:⁊ eius que ſm vtile amicitie. Hec qdẽ moralis hec aũt legalis eſſe. Sunt igit̃ accuſationes maxĩe:cũ nõ ſꝫ eãdẽ cõmutabũt ⁊ diſſoluunt̃. ℭ Eſt aũt legalis qdẽ in dictis. Hec qdẽ oĩno venalis ex manu in manũ:liberalior aũt in tꝑs ſm cõfeſſionẽ qdeꝫ aũt qd pro quo. Manifeſtũ aũt in hac debituꝫ ⁊ nõ ambiguũ:amicatiuã aũt dilationẽ hñt:ꝑꝑ qḋ apud quoſdã hoꝝ nõ ſunt iuſta:ſꝫ exiſtimãt oportere diligẽ eos q ſꝫ fidẽ cõmutãt. ℭ Moralis aũt nõ in dictis:ſꝫ vt amico donat vel cuicũqꝫ alij:ɔferri aũt dignificat eq̃le vel plus dãs vt nõ dans ſed accõmodãs. Nõ ſilr̃ aũt cõmutans ⁊ diſſoluẽs accuſabit. Hoc aũt accidit ꝑꝑ velle qdẽ oẽs vel plures bona:eligẽ aũt vtilia: bonũ aũt benefacere non vt contra patiat̃:vtile autem beneficiatum eſſe.

℞ Hec eſt 2ᵃ ꝑs tertie ꝑtis:in qua Phs ponit rõnẽ accuſationũ ⁊ querelarũ que accidũt circa amicitiã ꝑꝑ vtile.⁊ ꝑ̊ diſtinguit amicitiã vtilẽ ſm diſtõnẽ iuſti.ſicut enĩꝫ eſt duplex iuſtũ:h̃ qdẽ nõ ſcriptũ vt iuſtũ nãle:⁊ aliud eſt iuſtuꝫ ſm legẽ ſcriptã:qḋ Phs in 5ᵒ hui⁹ noĩauit iuſtuꝫ legale:ita eſt in amicitia ꝑꝑ vtile:ꝙ q̃dã eſt amicitia ꝑꝑ vtile morale:⁊ q̃dã eſt amicitia ꝑꝑ vtile legale:⁊ põt eſſe diſtinctio de vtilitate.ſ.ꝙ q̃daꝫ eſt vtilitas moralis que corrñdet iuſto nõ ſcripto:⁊ q̃dã ẽ vtilitas legalis q̃ corrñdet iuſto legali. Amicitia ꝑꝑ vtile morale eſt qñ vn⁹ exhibet alteri vtilitatem ſm ꝙ ꝑtinet ad bonos mores. Amicitia legalis eſt qñ vnus exhibet vtilitatẽ alteri ſm ꝙ a lege eſt ſtatutũ. Maxĩme aũt fiũt accuſationes in amicitia vtili qñ nõ ſꝫ eãdẽ D amicitiã vel vtilitatẽ cõmutãt.vbi gr̃a cum vnus exhibet vtilitatẽ ſm exigẽtiã legis.ſ.exhibẽdo aliqḋ vtile pro tanto q̃ꝫtũ valꝫ ſꝫ legẽ fori:vt ꝓ tanto quãto põt vẽdi in foro:⁊ alius reqrit eã ſꝫ cõuenientiã bonoꝝ moꝝ dicẽdo ꝙ ſum amic⁹ tuus ⁊ alias feci ꝓ te:iõ debes mihi ɔcedere ꝑ ꝑcio minori.h̃ ex vna ꝑte querit̃ cõmutatio ſm legez ⁊ ex alia ꝑte ſm mores ⁊ ſm gratitudinẽ:⁊ ſi ɔcordẽt ſit accuſatio ⁊ querela:⁊ ſic diſſoluit̃ amicitia:aut ſi vnus tradat rẽ ſuã alteri ſperãs ꝙ alius retribuet ſibi valorẽ ſm curſuꝫ fori: ⁊ recipiẽs itendit illã rẽ hr̃e ex gratitudine dantis vel pro minori ꝑcio q̃ꝫ poſſet vẽdi in foro:tũc ſit accuſatio ⁊ querela:q: tradẽs rẽ alteri dicet ꝙ multo plus habuiſſet in foro:⁊ recipiens dicet mihi tenebaris dare ꝓ precio minori nec volo plus tibi retribuere.ſm h̃ ſit accuſatio ⁊ diſſoluitur

I amicitia.[Eſt aũt legalis.] Deſcribit amicitiã pp̄ vtile le-
gale ⁊ eã diuidit: ⁊ ẽt moralẽ ⁊ dicit q̄ amicitia legalis eſt
in dictis.ſ.in cõuẽtionib⁹ que ſunt ex ꝓdicto vtriuſq; par
tis: ⁊ hec eſt duplex: quedã eſt oĩno venalis.ſ.p̄ modũ em-
ptionis ⁊ vẽditionis que eſt de manu in manũ: qñ.ſ.p̄ciũ
ſtatim redditur in traditione rei. Aut cũ aliq̄s p̄ obſequio
īpenſo ſtatim accipit qđ ei p̄mittit. alia eſt amicitia ꝓpter
vtile legalis que hʒ dilationẽ tẽporis: ſed determinatũ eſt
qđ pro quo dari debeat: ſed nõ eſt dubiũ ſed manifeſtum
qđ eſt debitũ. Hec eniʒ eſt q̄dã amicabilis dilatio eius qđ
debetur: ⁊ iđ apud quoſdã nõ opʒ p̄ aliquã iuſtitiã de talib⁹
exhibere: q̄ in hᵉ cõmutatione cõmutantes fidelitatẽ ſer-
uant: ⁊ eſtimatur q̄ pp̄ hoc ſunt diligẽdi. Iſta aũt cõmutatio
que hʒ dilationẽ t̄pis eſt liberalior q̄ illa que de manu in
manũ nõ hñs tẽporis dilationẽ. Adhuc cõmutatio hñs di
lationẽ tẽporis eſt duplex: q̄ q̄dã eſt ſcripto firmata l quo
K ſcribitur debitũ ⁊ terminus ſolonis debiti: ⁊ q̄dã eſt q̄ non
eſt ſcripto firmata: ſed ſtatur ſeu creditur bone fidei recipien-
tis: ⁊ iſta cõmutatio que nõ eſt ſcripto firmata liberalior
eſt q̄ illa q̄ ẽ ꝯfirmata ſcripto.[Moralis.] Amicitia mo-
ralis ſeu cõmutatio ſʒ amicitiã moralẽ nõ eſt in dictis h
eſt in cõuẽtionib⁹ expſſis: ſed ille q̄ dat ſperat recõpẽſatio
nẽ: de qua tñ nõ fit mẽtio nec cõuẽtio in traditione rei. vñ
ille q̄ dat ſperat ⁊ dignuʒ reputat vt rehabeat aliq̄d eq̄le:
vel ẽt magis ac ſi nõ eſſet gratis dans ſed accõmodãs: ⁊ ſi
nõ fiat cõmutatio hoc mõ ita q̄ ille q̄ recipit reſtituat eq̄-
le vel maius ille q̄ dedit accuſabit recipientẽ ⁊ cõqueretur
de eo. pro eo q̄ bñficio accepto nõ ſatiſfecit retribuendo
equiualẽs. Cã aũt po quã ille q̄ vĩ gratis dare vt q̄ ſine cõ-
uentione aut ꝓmiſſione aliqua tradit rẽ ſuam: ⁊ tñ querit
ſibi retributionē fieri eſt: q̄ oẽs volunt bona: hoc eſt oẽs
volunt apparere boni ⁊ honeſti ⁊ grati: iđ tradũt bona ſua
L q̄ſi gratis abſq; aliquo pacto ⁊ cõuẽtione: tñ illi idẽ eligũt
ea q̄ ſunt ſibiipſis vtilia: ⁊ iđ querũt retributionẽ: vñ q̄ ho
neſtũ eſt tradere rẽ ſuam amico ſuo gratis ac ſi retributio
nẽ nõ peteret nec ſperaret: iđ hoĩes q̄ volũt apparere boni
grati ⁊ honeſti exhibẽt bñficia amicis ac ſi de retributiõe
nõ curarent: ſʒ q̄ amant ꝓpriaʒ vtilitatẽ: iđ expectant pro
priam retributionem: que ſi eis non fiat accuſant recipiẽ-
tes ⁊ conqueruntur de eis.

C Si põt igitur dignũ reddere opʒ bñficiũ iis q̄ accepit
⁊ ſponte qdẽ. Inuitus.n. nõ eſt faciẽdus amicus. Et
errore igitur in p̄ncipio facto: ⁊ bñficio a quo accipere
nõ oportebat ſuſcepto. Nõ eni ab amico: nec ob idipſʒ
faciente: diſſoluere ipſʒ opʒ: vt bñficio ꝓ definitis ſu-
ſcepto: atq; polliceri cũ poſſʒ reddere. Nã ſi nõ poſſet
nec dignũ is q̄ dedit ipſuʒ ſuo munere cenſuerit. Qua-
re reddendũ eſt ſi hẽat facultatẽ. In p̄ncipio autẽ cõ-
M ſiderandũ eſt a quo nam beneficium: ⁊ pro quo ꝯſertur:
vt pro his ſuſcipiat aut nõ ſuſcipiat illud.

C Potenti aũt retribuẽdũ ſʒ dignitatẽ eoꝝ que
paſſus eſt: ⁊ ſponte. Nolentẽ eniʒ amicũ nõ fa
ciendũ vt vtiq; peccantẽ in principio ⁊ bñ pa-
tiẽtẽ a quo nõ oportuit. Nõ eniʒ ab amico neq;
pp̄ ipſuʒ h operãte. Queadmodũ in dictis bñ-
ficiatũ diſſoluẽdũ. Sed ⁊ cõfiteri vtiq; ſi po-
tens reddẽ: īpotẽtẽ aũt neq; dictis dans digni-
ficauit vtiq;. Quare ſi potens reddẽdũ. C In
principio aũt intendendum a quo beneficiat ⁊
in quo vt in his ſuſtineat vel non.

C Hec eſt 3ᵃ ꝑticula hui⁹ p̄tis. in qua Phus docet qualr hᵉ N
accuſatiões ⁊ querimonie ſunt vitãde: ⁊ dicit q̄ ille q̄ reci-
pit beneficiũ ſi põt dʒ retribuere ſm dignitatem eoꝝ que
recepit: ⁊ hoc ꝓpria ſpõte: q̄ nõ dʒ aliq̄s facere amicũ in-
uolũtariũ ſic q̄ velit gratis recipe ab eo qui noluit gratis
dare: ſi eni recipit ab eo qui nõ vult gratis dare: tũc recipi-
ens ſi nõ retribuat intẽdit recipe ab illo qui nõ gratis dat
tãq̄ ab amico qui nõ curat de retributiõe: ⁊ ita vult vti eo
qui nõ gratis dat tãq̄ amico: ⁊ ita vult facere cũ amicũ in-
uolũtariuʒ: ⁊ in hoc peccauit a p̄ncipio qui bñficium acce-
pit: q̄ bene paſſus eſt in recipẽdo bñficiũ ab eo a quo non
oportuit: non eni accepit bñficiũ a vero amico: q̄ ille q̄ de-
dit bñficiũ nõ contulit bñficiũ ꝓpter ipm̄ cui datũ eſt: ſed
ꝓpter vtilitatẽ inde ſperatã. Illud igitur qui bñficium acce-
pit dʒ ſoluere danti eo mõ quo ſolo fit in dictis.ſ. in ꝯuẽtio
nibus que fiũt ex cõdicto: ⁊ ſi põt reddere eq̄le bñficiũ ei
O qđ recepit dʒ ꝯfiteri.ſ. proteſtãdo ſe totũ reſtituiſſe. Si võ
nõ poſſit reddere tũc ille qui dedit bñficiuʒ nõ putabit di-
gnũ aliq̄d ab eo exigendũ.[In p̄n° aũt itẽdẽdũ.] Ad vitã-
dũ igitur querelas ⁊ accuſationes dʒ recipiens bñficiũ atten
dere a quo recipit bñficiũ: vtrũ ab amico gratis dante vel
ab eo qui retributionẽ querit: ⁊ ſilr dʒ attendere in qua re
recipiat bñficiũ.ſ. vtrũ poſſit recõpẽſare vel nõ: ⁊ per hoc
põt ſcire quõ poterit vitare accuſationẽ ⁊ querelã. Si eni
recipiat ab eo qui grat dat non erit accuſatio nec q̄rela. Si
võ recipiat ab eo qui retributionẽ itẽdit dʒ attẽdere ſi poſ
ſit retribuere vel nõ: ⁊ ſi poſſit dʒ ſpõte retributionem fa-
cere cũ ꝓteſtatiõe vt dcm̄ eſt: ⁊ tũc nõ erit q̄rela. Si nõ po
teſt retributionẽ facẽ cõpetẽtẽ non dʒ bñficiũ recipe: q̄ ſi
recipiat non vitabit accuſationes nec querelas.

C Exiſtit aũt dubitatio vtrũq; q̄ ſuſcepit vtilitate me-
tiri oporteat id qđ reddi dʒ: an eius: q̄ cõtulit benefi-
P cio. Qui nãq; bñficiũ acceperũt extenuãtes idipm̄ ea
dicũt ſeſe cepiſſe que ꝑua erãt illis: queq; ab alijs lice
bat accipere. Illi võ ꝯtra: ea que maxia rerũ erãt ſua-
rum queq; ab illis aſſequi non poterant ⁊ in periculis
aut neceſſitatibus talibus.

C Dubõnẽ aũt hʒ vtrũ opʒ patiẽtis vtilitate mẽ 4ᵃ p̄s c.
ſurari: ⁊ ad hãc facere redditionẽ vel operãtis
bñficio. Patiẽtes qdẽ eni talia aiũt accipe a be
neficis que ꝑua erãt illis ⁊ erant ab alteris acci-
pere paruificãtes. Hi autẽ ecõuerſo. Maxima
eorum que apud ipſos: ⁊ que ab alijs nõ pote-
rat ⁊ in periculis vel talibus neceſſitatibus.

C Hec eſt 4.ᵃ p̄s p̄ncipalis hui⁹ capli. in qua Phs mouet ⁊
Q ſoluit vnã dubõnẽ: ⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas. In p̄ᵃ ꝑticula po
nit dubõnẽ ⁊ rõnẽ dubitatiõis. In 2ᵃ ibi[Igitur pp̄ vtile.]
Soluit dubõneʒ que talis eſt. vtrũ in amicitia pp̄ vtile me
ſurãda ſit redditio vtilitate recipientis vel bñficio dantis.
Rõnẽ hui⁹ dubõnis aſſignat ⁊ eſt: q̄ illi q̄ recipiũt bñficia
q̄nq; intẽdũt ꝑuificare bñficia recepta dicentes ſe talia re-
cepiſſe a bñfactorib⁹ que ꝑua illis erãt ad dãdũ. ⁊ q̄ illi de
facili poterãt recipe talia ab eis: ⁊ ecõtrario bñfactores vo
lẽtes magnificare ſua bñficia dicũt ſe cõtuliſſe maxia eoꝝ
que habebãt: ⁊ q̄lia nõ poterãt ab alijs recipe: ⁊ q̄ ea ꝯua-
lerũt in magnis ꝑiculis ⁊ in magnis neceſſitatib⁹ eoꝝ q̄ be
neficia recipiũt vel ſuiipſoꝝ qui bñficia contulerant.

C An q̄a amicitia eſt ob vtilitatẽ: vtilitas ei⁹ qui bñfi-
ciũ ſuſcepit mẽſura eſt ſtatuẽda. Hic eſt eni q̄ idiget:
⁊ huic fert opẽ vt accepturus eq̄lẽ: tãtũ igitur auxilium
fuit quãtũ vtilitatis habuit hic. Et reddẽdũ eſt igitur
tãtũ

A tātū quātū ipſe conſecutus eſt: vel ēt plus: eſt eni magis honeſtū. In amicitijs aūt que ſūt ob virtutē accuſationes qdē nō ſunt. Mēſure autē ſimilis eſt electio eius qui beneficiū contulit. Id eni qđ eſt virtutis ac moris precipuum in electione conſiſtit.

¶ Igitur pp vtile qdem amicitia exiſtē patiētis vtilitas mēſura eſt. Iſte eniʒ indigēs ⁊ ſufficit ipſi ⁊ aſſumēs eq̄le: tātū igitur fiet adiutorium quātū iſte iuuat ⁊ reddēdū eſt ipſi quātū accepit ⁊ plus: melius eni. ¶ In his aūt que ſm virtutē accuſationes qdē nō ſunt: mēſure aūt aſſimilat operantis electio. virtutis enim ⁊ moris in electione principale eſt.

B ¶ Hec eſt 2ª pticula quarte ptis: in qua ſoluit dubitationē: ⁊ hec eſt ſolo ꝙ in amicitia pp vtile mēſura retributionis eſt vtilitas patiētis .i. recipiētis bñficiū. Ille eniʒ q idiguit bñficio ſufficit ei ꝙ tēret reddere eq̄lē retributionē bñfactori: ita ꝙ bñfactor recipiat eꝫ tātū adiutoriū a bñ paſſo q̄tū ille fuit adiutus. vñ tātū dʒ reddere q̄tuʒ accepit de adiutorio: ⁊ ſi plus fiat melius eſt: ſufficit tñ ꝙ vtriqʒ eq̄le cōmodū pueniat. [In his aūt q̄ ſm virtutē.] In amicitijs aūt ſm virtutē nō fiunt accuſationes vt dictū eſt ſupra: eſt tñ in eis faciēda cōpenſatio: ⁊ eſt in eis aliqđ ſile mēſure ⁊ illđ eſt electio vel volūtas cōferētis bñficiū: qȓ menſura vniuſcuiuſqʒ gñis eſt illđ qđ eſt pncipale in illo gñe: ſʒ pncipalitas virtutis ⁊ moris cōſiſtit in electione: ⁊ iđ in amicitia q̄ eſt ſm virtutē dʒ fieri recōpēſatio ſʒ volūtatē illi⁹ qui bñficiū ꝯtulit: ⁊ ſi puū auxiliū ꝯſecut⁹ ſit recipiēs ex hoc: ⁊

21° 2cto puu°.8.li. C pōt h poni ꝫ 51°. ſ. ꝙ in amicitia ſm virtutē electio ꝯferētis eſt mēſura retributiōis faciende q̄ pbat ſic. Menſura in vnoquoqʒ gñe eſt illđ qđ eſt pncipale in illo gñe: ſʒ in gñe moꝝ ſeu virtutū electio opantis eſt pncipaliſſima. igitur in amicitia ſʒ virtutē electio eſt mēſura retributionis faciēde.

Capitulū ſecundū

tractat⁹ tertij: in quo oſtendit q̄uo accuſatiōes ⁊ querele fiūt in amicitijs pſonaꝝ ineq̄liū: q̄rū vna eſt ſupexcedēs ⁊ alia ſupexceſſa qualr in tali amicitia vterqʒ amicorū dignificat ſe plus debere hr̄e: qđ veꝝ eſt: nō tñ de eadē re: ſʒ ſupexcellēs plus dʒ hr̄e d honore: ⁊ ſupexceſſus plus de lucro: ⁊ cū nō poſſit retribui cōdignus ſufficit ꝙ poſſe: ⁊ qȓ fili⁹ nō pōt retribuere cōdignū patri ſed ſemꝑ remanet debitor: plus nō pōt abnegare patrē: ſʒ pr̄ poſſit abnegare filium ꝑpter filij ſupabundantē maliciam.

¶ At vo diſſentiūt ⁊ in amicitijs que in excellētia cōſiſtūt: nā vterqʒ dignū exiſtimat plus habere. Atqʒ cuʒ hoc non fit diſſoluit amicitia.

D Cap. 2m 3 tra. 8. li. ethi. ꝑꝰ ca. Differunt aūt in his ⁊ que ſʒ ſupexcellentiā amicitijs: dignificat aūt vterqʒ plus habere. Cum auteʒ non hoc fiat diſſoluitur amicitia.

Scdi. ca. trac. 3. di° in tres ꝑtes pn. Iſtud eſt 2m caplm tractat⁹ tertij libri. 8. in quo determinat qualr fiūt accuſatiōes ⁊ querele in amicitijs pſonaꝝ ineq̄liuʒ. ⁊ ꝯtinet tres ptes pncipales. In pª narrat ꝯtrouerſiaʒ ⁊ diſcordiā amicoꝝ: q̄ in talibus amicitijs fieri cōſueuit. aſſignādo cū hoc diſcordie rōneʒ. In 2ª pte ibi [Videt aūt vterqʒ.] determinat virtatē dubitationis diſcordie. In 3ª ibi [Propter qđ ⁊ vtriqʒ videbit.] infert qđdaʒ correlariū ex pdictis. Pria ps cōtinet duas pticulas. In pª ponit diſcordiā ⁊ querelā q̄ in talibus ſolet fieri. In 2ª ibi [Exiſtimāt eniʒ.] ponit rōnē diſcordie ſeu querele. In pª igit pticula dicit ꝙ in amicitijs q̄ ſunt ſʒ ſuperexcellētiā vr̄ eſſe quedā diſſēſio ⁊ diſcordia inter amicos: dū vterqʒ. ſ. ſupexcellēs ⁊ ſupexceſſus dignum reputat ꝙ ipſe plus habeat: ⁊ cū h nō fiat diſſoluit amicitia. E

¶ Qui nāqʒ pſtabilior eſt: plus hr̄e oportere ſe putat. Plus. n. tribuēdū eſt bono. Eadē cenſet ⁊ q magis vtilis eſt. Si nāqʒ q̄ſpiā inutilis ſit: nō equale inquiunt ipm hr̄e oportere. Subminiſtrationē. n. ⁊ nō amicitiā fieri dicūt: ſi nō p dignitate operū ea fuerint que ab amicitia fiunt. Nā vt in pecuniaꝝ ſocietate plus [illegible] capiunt. qui plures pecunias cōferūt: ſic arbitrat ⁊ [illegible] amicitia fieri oportere: q vo eget ⁊ q eſt inferior c[illegible]. Ad amicuʒ nāqʒ boni aſpectare cenſet egētibu[s] opem ferre. Quid. n. pdeſt inquiunt amicū eſſe quēpiam ſtudioſo viro aut potenti ſi nihil cōſecuturus ſit inde.

¶ Exiſtimant eniʒ melior cōuenire ipſi plus habere. bono eni tribui plus: ſilr aūt ⁊ vtilior. Inutilē eniʒ exiſtē nō aiunt oportere eq̄le hr̄e: miniſtrationē eniʒ fieri: ⁊ nō amicitiā: ſi nō ſʒ dignitatem operū erunt que ex amicitia. Exiſtimāt eniʒ quēadmodū in pecuniaꝝ cōlocatione plura accipiūt cōferētes plura ſic oportere ⁊ in amicitia. ¶ Indigēs aūt ⁊ deterior ecōuerſo. Amici eni boni eē ſufficē id[ig]ētib⁹. Quid. n. aiūt vtile ſtudioſo vel potēti amicū eſſe nihil recepturū. F

¶ Hec eſt 2ª pticula pme ptis in qua Phs aſſignat rōnem diſcordie pdicte. ⁊ pª ponit rōnē ſupexcedētiū. 2ª rōnē ſupexceſſoꝝ. Dicit igit q̄tū ad amicitiā que eſt ſm virtutē exiſtimat ꝙ ꝯueniēs ſit ꝙ ille q eſt melior hēat plus: ſi enim bono debeat tribui bo̅m vr̄ ſeq ꝙ meliori debeat plus tribui de bono. Silr eſt in amicitia q̄ eſt ſm vtile ille qui eſt vtilior eſtimat ꝙ plus debeat hr̄e: nō eni vr̄ rōnale ꝙ minus vtilis recipiat eq̄lia aut tāta ſicut ille q eſt magis vtilis: accidit eniʒ q̄dā miniſtratio. i. ſeruitus ⁊ nō amicitia ſi cōmoda q̄ ex amicitia pueniūt nō diſtribuant ſʒ dignitatē opeꝝ: vt. ſ. ille q maiorē vtilitateʒ facit plus de vtilitate hēat. Eſtimat. n. ꝙ ſicut ex mercaturis ex cōi pecunia: illi plus debēt recipe q plus de pecunia poſuerunt: ita debeat fieri de amicitia ꝙ q plura poſuit ad amicitiā plura dēat recipe. [Indigens aūt ⁊ deterior.] Inferiores ⁊ ſupexceſſi īducūt p ſe rōnē ꝯtrio: idigēs in amicitia vtilis ⁊ deterior in amicitia ſʒ virtutē dicūt ꝙ ad amicū ſupexcellētē in bono ptinet ꝙ ipſe ſufficiēter puideat amicis idigētib⁹. Nulla eni vr̄ vtilitas ꝙ aliqs iferior eſſet amicus alicuius ſuperioris vel magis virtuoſi vel potētis: ſi nihil vel modicuʒ ab eo recipe debeat. vñ ſupexcellētes dicūt ſe dēbere plus hr̄e: qȓ ſunt meliores ⁊ plus boni faciūt: ⁊ ſupexceſſi dicūt ſe plus debere hr̄e qȓ plus indigent. G H

¶ Videt autem vterqʒ recte cenſere Atqʒ plus qdem vtriſqʒ eſt ex amicitia tribuendū nō tñ eiuſdē rei. Sʒ excellenti qdē honoris: egenti aūt lucri. Virtutis. n. ⁊ beneficētie premiū honos eſt: indigētie vo auxiliū: lucrū. Hoc ita ſe hr̄e ⁊ in reb⁹ publicis cōſtat. Nō. n. his honorat q nihil boni reip. preſtat. Id. n. qđ eſt publicū ei tribuit q bñficia in remp. cōfert. At honor publicū eſt. Nō eniʒ fit vt ſil q̄ſq̄ȝ pecunias a repu. atqʒ honorē accipiat. Nemo nāqʒ fert in oib⁹ min⁹ hr̄e. Qui igit in pecunijs iminuit ei honorē tribuit. Qui vo munera ſuſcepit ei pecunias dant. Qđ eniʒ fit pro dignitate: id equat ⁊ cōſeruat amicitiā vt eſt dictū. Sic igit

I τ iis eſt agendũ atq; cõgrediẽdũ q ĩpares ſunt. Et is
q in pecunijs aut ꝟtute vtilitatẽ accipit reddat hono-
rẽ opꝫ id reddẽdo qḋ põt. Amicitia nãq; id expoſcit
qḋ fieri põt: nõ id qḋ eſt pro dignitate. Neq; .n. in oib⁹
eſt vt in honorib⁹ erga deos aut parẽtes. Nemo enĩ
vnq̃ dignũ reddere põt. Sꝫ q quoad põt obſeq̃r: bo-
nus τ equus eſſe videtur.

2ª ps ca. ¶ Videt̃ aũt vterq; recte ſignificare: τ oporte
re vtriq; plus tribuere ex amicitia nõ ex eodẽ: ſꝫ
ſuperexcellẽti qdem honoris indigenti aũt lucri.
¶ Virtutis qdẽ eni τ bñficij: honor eſt retribu
tio: idigẽtie aũt auxiliũ lucrum. ¶ Sic aũt h̃c
hec τ in vrbanitatib⁹ videt̃: Nõ enim honorat̃
K q nullũ bonũ cõi tribuit: cõe enĩ dat̃ ei q cõe be
nificat: honor aũt cõe. Nõ enĩ eſt ſimul ditari
a cõib⁹ τ honorari. In oib⁹ enĩ minus nullus
expectat: ei aũt q circa pecunias minorat̃ hono
rẽ tribuunt: τ dona expectanti pecunias: ꝙ ſm
dignitatẽ enĩ adequat τ ſaluat amicitiã: queãd
modũ dictũ eſt. Sic itaq; τ in eq̃lib⁹ aſſocian-
dum τ ei qui in pecunias vtilis eſt: vt in ꝟtute
honorẽ reddẽdũ tribuẽtẽ ꝙ cõtingit. ¶ Poſſi
bile enĩ amicitia req̃rit nõ qḋ ſm dignitatem.
Neq; eni eſt in oibus queadmodũ in his q̃ ad
deos honoribus τ parentes. Nullus enim ſm
dignitatem aliq̃ñ vtriq; retribuit. In potentiã
L aũt famulans epyiches eſſe videt̃.

¶ Hec eſt 2ª ps pncipalis hui⁹ capl'i. in qua determinat, ve
ritatẽ dubitationis reducẽdo dictos diſcordes ad cõcordiã
d. ꝙ vterq; .ſ. tã ſupior q̃ iferior videt̃ recte ſignificare. i.
exiſtimare illud qḋ eſt dignũ ꝙ opꝫ vtriq; plus tribui ex
amicitia: nõ tñ de eadẽ re: ſed ei q ſuperexcellit opꝫ plus da
ri de honore: τ ei qui indiget plus dari de lucro. [Virtutis
quidẽ eni.] Probat qḋ ſuppoſuit. ſ. ꝙ ſuperexcellẽti eſt plus
52ª cõclo hui⁹. 8. li. tribuendũ de honore τ indigẽti plus de lucro: τ h̃ eſt cõ 52ª
que pbat̃ duplr. ſ. per rõnẽ τ per exẽplũ: per rõnẽ ſic. vnĩ
cuiq; eſt tribuẽdũ plus de illo qḋ eſt ei magl ꝓpriũ p ope-
rib⁹ ſuis: τ quo eſt magis dign⁹. ſꝫ honor eſt ꝓpria retribu-
tio p opibus virtutis τ p bñficijs ĩpẽſis in q̃b⁹ maiores ex-
cedũt τ ꝓpria retributio idigẽti eſt auxiliũ cõ indigẽtiã quã
ſuperexceſſi patiunt̃: τ p lucrũ p̃ſtat̃ auxiliũ: igit̃ ſuperexcedẽ-
ti qui dignus eſt honore plus retribuẽdũ de honore τ indi
M gẽti plus de lucro. [Sic aũt h̃c.] Probat̃ eadẽ cõ per exẽ-
plum tale. [In vrbanitatib⁹.] i. in exhibitionibus ciuiũ re-
gẽtiũ ciuitatẽ videmus ſic eẽ: ꝙ q̃buſdã tribuũt honorẽ: et
q̃buſdã lucrũ: ſuperexcellẽtib⁹ eni qui aliqḋ bonũ ciuitati cõ
tulerũt dat̃ cõe bonũ qḋ eſt honor: indigẽtib⁹ ꝟo τ ſuperex-
ceſſis qui pp ſua ſeruitia expectant bona ſiue dona dat̃ lu-
crũ: ſiue attribuũt pecunias. Nõ eni de facili cõtingit ꝙ ali-
quis a cõitate ſil' diuitias τ honores recipiat. [Nullus enĩ
expectat min⁹ in oibus.] Hoc eſt nullus ſuſtineret ꝙ in oi-
bus diminueret̃. ſ. tã q̃tũ ad honores q̃ quãtũ ad diuitias:
ſed ei q eſt diminut⁹ in pecunijs pp expenſas quas fecit in
ſeruitiũ cõitatis tribuũt gubernatores ciuitatis honorẽ: eis
aũt qui pp ſua ſeruitia expectãt dona attribuũt pecunias: τ
ſicut in ciuib⁹ ſuperexcellẽtib⁹ pp bona magna que fecerunt
cõitati attribuunt̃ honores: τ minoribus idigẽtib⁹ q ſerui-
tia fecerũt p cõitate qui lucrũ expectãt p ſeruitijs attribu-

N unt̃ pecunie: ſic dꝫ eẽ in amicitijs ꝙ vnicuiq; amico tribu
endũ eſt ſm dignitatẽ: per h̃ enĩ ſeruat̃ amicitia. Sic igit̃
ciuitates q̃buſdã exhibẽt honores τ q̃buſdã pecunias ſm
eoꝝ dignitatẽ ſic faciẽdũ eſt in amicitijs: q̃ñ amici ſunt in-
eq̃les: τ ei qui magis vtilis fuit in acq̃rendo pecunias vel
opa virtuoſa pegit reddat̃ honor: q̃uis nõ tãtũ valeat q̃ñ
tũ opatio virtutũ: vñ retributio dꝫ fieri: τ ſi nõ de equalenti
tñ de eo qḋ fieri põt. [Poſſibile. n.] Sꝫ aliq̃s forte diceret
ꝙ eq̃litas in amicitijs dꝫ obſeruari: τ per cõñs dꝫ equalis
retributio fieri τ ſm dignitatẽ. Iſtud remouet Phus. d. ꝙ
amicitia req̃rit illud qḋ põt fieri τ nõ ſemp ſm dignitatẽ:
τ h̃ põt poni cõ 53ª. ſ. ꝙ in amicitijs nõ ſemp eſt retributio 53ª cõclo hui⁹. 8. li.
faciẽda ſm dignitatẽ ſic intelligẽdo ꝙ non ſemp dꝫ retri-
bui tãtũ quãtũ eſt dignũ: ita ꝙ ille cui fit retributio non ſit
maiori dignus: τ hec cõ pbat̃ ſic. In amicitia q̃ eſt hoĩs ad
deum τ filioꝝ ad parẽtes nõ põt fieri retributio cõdigna:
imo quãticuq; hõ honoraret deũ vel filij parẽtes adhuc O
magis tenent̃: τ ſic eſt de q̃libet alio bñficio tribuẽdo deo
aut parentibus: ſi tñ aliq̃s famulet̃ deo τ parentib⁹ ſm ſuã
potentiã vꝫ eſſe epyiches. i. virtuoſus. ¶ Intelligẽdũ ꝙ q2 Notandũ
hõ totũ ſuũ eſſe hꝫ a deo τ a parẽtib⁹ τ eis nõ põt tribuere
eſſe nec equalens: ideo nullus homo poteſt deo vel paren-
tibus condignã retributionem tribuere.

¶ Quapp cõſtat patrẽ qdem nõ licere filio abdicare.
Filiũ aũt patri licere. Debẽtẽ. n. reddere opꝫ. At q̃cq̃d
egerit: nihil vnq̃ iis dignũ fecerit que a pr̃e ſuſcepit.
Quare ſemp dꝫ. Quib⁹ aũt debet̃ poteſtas eſt dimit-
tẽdi: igit̃ τ pr̃i. Simul aũt nemo forſitan vnq̃ ſe moue
re vꝫ niſi ille exuperet prauitate. Nã abſq; amicitia na
turali humanũ eſt auxiliũ nõ negare. Illi aũt fugiẽdũ
eſt aut nõ ſtudẽdũ opẽ afferre cũ ſit prauus. Pleriq;
enĩ ſuſcipere bñficia volunt: cõferre aũt volũt: ac fu- P
giunt vt inutile. Sꝫ de is qdẽ euſq; ſit dictum.

¶ Propter qḋ τ vtriq; videbit̃ nõ licere filio pa 3ª ps c.
trẽ abnegare: patri aũt filiũ: debitũ enĩ reddẽ-
dũ. Nihil aũt faciẽs dignũ coꝝ que ſubfuerũt
opatus eſt: quare ſemp dꝫ. Quib⁹ aũt debetur
poteſtas eſt dimitte dei τ pr̃i vtriq;. ¶ Simul
aũt forte nullus aliq̃ñ recedere vꝫ niſi ſuperexcel-
lente in malitia: ſine enĩ nãli amicitia auxilium
humanũ nõ expelli. Huic aũt fugiẽdũ vel non
ſtudendũ ſufficere malo exñti: bñ accipe enim
multi volunt: facere aũt fugiunt vt inutile. De
his autem intantũ dictum eſt. Q

¶ Hec eſt 3ª ps hui⁹ capl'i in qua Phs ex p̃dictis infert qḋ-
dã correlariũ: τ eſt ꝙ nõ licet filio abnegare patrẽ: τ h̃ eſt
cõclo 54ª: τ vltima huius libri: τ itelligo per abnegare ali- 54ª cõclo hui⁹. 8. li.
quẽ oĩno dimittere ipꝫ de ipſo nõ curãdo nec ei aliqḋ bñfi
ciũ exhibẽdo. cõ pbat̃ ſic. Ille qui ſemp remanet debitor ad
bñfaciẽdũ alicui nõ licet ipm abnegare ſibi nõ bñfacien-
do: ſed fili⁹ ſemp remanet debitor ad bñfaciẽdũ patri. igit̃
nõ licet filiũ abnegare patrẽ. Maior eſt manifeſta: q̃ñ nõ
licet debitorẽ nunq̃ reddere debitũ. τ minor ẽt pꝫ: q2 fili⁹
nunq̃ põt aliqḋ cõdignũ facere patri p bñficijs receptis a
patre: τ ideo ſemp remanet debitor eius: τ ſic pma ps cõñs
pꝫ. τ 2ª ps pꝫ ex h̃ ꝙ ille cui debet̃ hꝫ ptãtẽ dimittẽdi eos
q ei debẽt: τ ita pr̃i hꝫ ptãtẽ dimittẽdi τ abnegãdi filium.
[Simul aũt forte.] Narrat ꝙ ſil' cũ h̃ ꝙ nõ licꝫ filio abne
gare pr̃ẽ: nullus filius de facto vꝫ recedere a pr̃e abnegã
do ipm niſi forte pp ſupabũdãtẽ malitiã. Nã pp amicitiã
nãlem

A nālē que eſt īter filiū ꝛ p̄rez:inhumanū eſt ꝙ fili⁹ expellat patrē q ſibi intātū auxiliat⁹ eſt dando ſibi eē:nutritionē ꝛ diſciplinā. Sȝ ſi fili⁹ ſit malus pr̄ dȝ eū refugere aut ipſȝ oīno dimittere:aut nō multū curādo ꝙ ei ſufficiēter ꝓui/deat:q2 forte ꝑ hoc ſua malitia creſceret. Multi aūt ſūt q volunt bn̄ accipere ab alijs:ſed facere alijs fugiunt tanq̄ inutile. De his aūt que ad ſpecies amicitie pertinent intā/tū dictū. Et in hoc terminat̄ expoſitio. 8. libri.

Ethicorū liber nonus.

℄ Incipit Liber nonus Ethicorum.

Liber nonus qui eſt de ꝓprieta/tibus amicitie cōti/net tres tractatus. Primus eſt de cōſerua/tione ꝛ diſſolutione ꝛ opib⁹ amicitie. In 2⁰ tractatu ibi [Dubitat̄ aūt vtꝝ opȝ.] mouet ꝛ ſoluit dubitationē ex pte ipſius amātis. In 3⁰ tractatu ibi [Utrū igr̄ ꝙ plurimos.]

B
Tra. pm⁹ li. 9.

mouet ꝛ ſoluit dubitationeȝ ex pte amatoꝝ. Primus tra/ctatus cōtinet. 7. capl'a. p̄m capl'm eſt de ꝯſeruatione ami/citie ꝛ de accuſationib⁹ ꝛ querelis que fiunt in amicitijs ꝛ remedijs earūdē. In 2⁰ ca⁰ ibi [Dubitationē aūt hīc.] mo/uent̄ ꝛ ſoluunt̄ q̄dā dubitationes circa recōpēſationes ſȝ quas amicitia cōſeruat̄. In 3⁰ ca⁰ ibi [Habȝ aūt dubōnē.] determinat de diſſolōne amicitie. In 4⁰ ca⁰ ibi [Amicabi/lia aūt.] determinat de opib⁹ amicitie in gnāli ponēdo ori/ginē opeꝝ amicitie:ꝛ oſtēdēdo q̄ ꝛ quot ſunt opa amicitie ꝛ qualr̄ diuerſi diuerſimode ſe hn̄t ad illa. In 5⁰ cap⁰ ibi [Beniuolētia aūt.] determinat in ſpāli de opere amicitie qḋ eſt beniuolētia. In 6⁰ ca⁰ ibi [Amicabile aūt.] determi/nat de cōcordia in ſpāli que eſt aliud opus amicitie. In 7⁰ cap⁰ ibi [Benefactores aūt.] determinat in ſpāli de 3⁰ ope amicitie qḋ eſt bn̄ficētia. In p̄mo igit̄ ca⁰ narrat ꝙ in diſ/ſimilib⁹ amicitijs analogū equat ꝛ ſaluat amicitiā quēad/modū equat ꝛ ſaluat politicā cōicationē cuius eſt mēſura numiſma: ꝛ ꝙ in amicitia accidit accuſatio ꝛ diſſolutio

C amicitie cū amantes nō ꝓꝑ idē amant:ſed h̄ ꝓꝑ delectabi/le:h̄ aūt ꝓꝑ vtile:ꝛ ꝓꝑ hoc diſſoluit̄ amicitia cum nō fiāt gr̄a quoꝝ amabāt:deinde ꝙ cōtēdūt cū altera ad inuiceȝ ipſis fiunt q̄ȝ que appetūt:qḋqȝ in liberali cōicatione non ante datia ſȝ ꝑaccipiētis eſt ordinare dignitateȝ redditio/nis:ꝛ ꝙ ꝑaccipiētes ꝛ nō reddētes qḋ ꝓmiſerūt:vt ſophi/ſte rōnabilr̄ ſunt accuſabiles. Antedātes aūt ꝛ ꝑaccipien/tes nō ꝓꝑ confeſſionē miniſtrationis ſunt inaccuſabiles ꝛ in his menſura antedātis electio ſicut in cōicātibus phīa: ꝙ nō exiſtēte dante tali ſed in lucrū q̄nqȝ mēſurat ambo/ruȝ conſenſus:ſm veritatē aūt ꝑaccipiētis eſt menſurare dignitatem retributionis non ſm ꝙ poſterius ſed ſm ꝙ ante habere appreciatus eſt.

D ℄ In oībus amicitijs q̄ ſunt diſſimiles ſp̄e cōparatio rōnū equat atqȝ cōſeruat amicitiā vt eſt dictū:vt ꝛ in ciuili ſocietate:ſutori ꝓ calciamētis:ꝛ textori ꝛ ceteris ꝓ dignitate ꝑmutatio fit. Atqȝ hic q̄dē cōis habetur mēſura numus ipſe:ad quē oīa referūt̄ ꝛ q̄ mēſurant̄.

Caput p̄m trac. p. 9. li. ethi. p̄⁹ pō. C.

In oib⁹ aūt diſſiliuȝ ſpēꝝ amicitijs analogū vtiqȝ equat ꝛ ſaluat amici/tiā quēadmodū dictū eſt:puta ꝛ in politica coriario ꝓ calciamētis retri/butio fit ſȝ dignitatē ꝛ textori ꝛ reli/q̄s. ℄ Hic q̄dē igr̄ iuēta eſt cōis mēſura numiſ/ma: ꝛ ad h̄ vtiqȝ oīa referunt̄ ꝛ hic mēſurant̄.

Prim. c. trac. p. di⁹ in duas p̄tes pn.

Iſtud eſt p̄m cap^m iſtius libri:in quo determinat de ꝯſeruatione amicitie ꝛ de accuſationibus ꝛ querelis circa amicitiam:ꝛ de remedijs ꝯ h⁹ accuſatiōes ꝛ cōtinet duas ptes ꝑncipales. In p̄ma narrat qualr̄ ami/citia ꝑſonaꝝ diſſimiliū cōſeruat̄ ꝛ qualr̄ ꝓꝑ defectū retri/butionis analogi fiūt accuſationes ꝛ querele. In 2⁰ pte ibi [Dignitatē vtriuſqȝ.] docet remedia ꝯtra accuſatiōes an/tedictas. Pria ps cōtinet duas ꝑticulas. In p̄ma narrat ꝑ q̄d amicitia diſſimiliuȝ ꝑſonaꝝ ꝯſeruat̄. In 2⁰ ꝑticula ibi [In amicitia aūt.] narrat qualr̄ in amicitijs ꝓꝑ defectuȝ retributionis analogi fiunt accuſationes ꝛ querele. In p̄⁹ igit̄ ꝑticula p̄mo narrat qualr̄ amicitia diſſimiliū ꝑſonaꝝ ꝯſeruat̄. Nā de ꝯſeruatione amicitie ꝑſonaꝝ equaliuȝ eſt manifeſtū qualr̄ cōſeruat̄:q2 ꝑ hoc ꝙ eq̄le ſeu equipollens reddit̄. Narrat igit̄ ꝙ amicitia ꝑſonaꝝ diſſimiliū:cuiuſ/modi eſt amicitia pr̄is ad filiū ꝛ regis ad ſubditū ꝯſeruat̄ ꝑ exhibitionē analogi. i. ꝑ hoc ꝙ vtriqȝ exhibet̄ ꝓportio/nale. ꝛ ponit exēplū ꝛ eſt ꝙ ſicut iuſtitia politica cōſeruat̄ per hoc ꝙ vnicuiqȝ reddit̄ ꝓportionale. vbi gr̄a. Naȝ ſm iuſtitiā politicā coriario ꝓ calciamētis q̄ dedit fit retribu/tio ſm dignitatē ꝛ ſm ꝓportionē valoris calciamētoꝝ:ꝛ

E idē eſt de textore ꝛ alijs artificib⁹. Sicut ſi coriarius velit aut debeat recipe frumētū ꝓ calciamētis dȝ recipere tātū de frumēto q̄tū valent calciamēta:alr̄ nō fieret cōmuta/tio iuſta:ꝛ ſicut ꝑ exhibitionē ꝓportionalis ꝯſeruat̄ iuſti/tia politica:ita amicitia ꝯſeruat̄ ꝑ exhibitionē ꝓportiona/lis. [Hic q̄dē igit̄.] Uerūm nō eſt oīno ſile de cōicatione ſm iuſtitiā politicā ꝛ de cōicatione ſȝ amicitiā:q2 in iuſti/tia politica facilr̄ ſciri pōt vtrum reddat̄ ꝓportionale vel nō:q2 in cōicatione politica inuēta eſt q̄dā mēſura cōis. ſ. numiſma ad qḋ ſicut ad mēſurā oīa h⁹ cōmutabilia hn̄t referri ꝛ eoꝝ preciū per numiſma mēſurari:ꝛ iō in cōica/tione politica eſt certū q̄d ꝓ quo ſit reddēdū. vbi gr̄a. Si coriarius ꝓ calciamētis dȝ recipe frumētū ꝛ dubitat̄ q̄tū de frumēto dȝ recipe recurrēdū eſt ad cōem mēſurā. ſ. ad numiſma:ꝛ vidēdū eſt q̄t numiſmata valēt illa calciamē/ta:ꝛ ſi calciamēta valēt. 6. numiſmata retribuēdū eſt fru/mētū valēs. 6. numiſmata vt modiū frumēti:poſito ꝙ mo/dius frumēti valeat. 6. numiſmata:ꝛ ſic ꝑ numiſma qḋ eſt

F mēſura cōis facilr̄ pōt ſciri q̄d ꝓ quo ſit reddēdū ſȝ iuſti/tiā politicā:ſed nō eſt ſic de amicitia. Nā ea q̄ cōicant̄ ſm amicitiā cuiuſmodi ſūt affect⁹ interiores ꝛ obſequia ami/coꝝ nō hn̄t h⁹ menſurā:vel ſi habeant illa nō eſt manife/ſta:non enim h⁹ affectiones ꝛ obſeqa poſſunt pecunia ap/preciari aut numiſmate menſurari.

℄ In amatoria aūt amicitia interdū amator querit̄ ꝙ ſupra modū amans nō viciſſim amat̄:nihil hn̄s forte amabile:interdū is q adamat̄ qḋ cū prius cūcta polli/cere͞t:nunc nihil facit. Fiunt aūt talia:cū ille q̄dem ob voluptatē adamatū:hic aūt ob vtilitatē diligit ama/torē:ꝛ hec nō aſſunt vtriſqȝ. Nā cū ꝓꝑ hec ſit amicitia fit diſſolutio:cū ea nō fiunt gr̄a quoꝝ amabāt. Nō. n.

G ſe mutuo amabāt:ſed ea q̄ inerant:que non ꝑmanent. Quapꝑ tales ꝛ amicitie ſunt. Moꝝ v⁰ amicitia cū ꝑ ſe ſit ꝑmanet vt dictū eſt:diſſentiunt aūt ꝛ cū alia fiūt ipſis:ꝛ ea q̄ appetunt. Eſt. n. ſile ac ſi nihil fieret cū nō id aſſeq̄t qḋ affectat. Quale fecit ꝛ q citharedo polli/cebat̄ quāto meli⁹ cātaret ſe plura daturū. Poſtridie v⁰ repoſcēti ꝓmiſſa voluptatē reddidiſſe dixit ꝓ volu/ptate. Si igit̄ vterqȝ h̄ affectaret ſatis vtiqȝ hiet. Sin v⁰ ille voluptatē:hic lucrū affectabat:alter hȝ:alter nō hȝ:nō bn̄ ſeſe hȝ ipa ſocietas. Quoꝝ. n. idiget vnuſ/q̄ſqȝ:hec ꝛ aſſeq̄ vult:ꝛ hoꝝ gr̄a dabit ea q̄ hȝ.

℄ In amicitia aūt q̄nqȝ q̄dē amator accuſat:q̄m ſupamans nō redamat̄ nihil hn̄s amabile:ſi ſic

I cõtingat:multotiẽs aũt amatus:q̃ſi plus repro mittens:oĩa tñ nihil pficit. ¶ Accidũt aũt talia cũ hic qdẽ pp delectationẽ amatũ amet:hic aũt pp vtile amatorẽ:hec aũt nõ ambobus exiſtũt: ppter h enĩ amicitia exiſtẽte diſſolutio fit cũ nõ fiant quoꝝ grã amabãt:nõ enim ipſos amabant ſ exiſtẽtia nõ manẽtia entia. Propter qđ tales ⁊ amicitie. Que aũt moꝝ ſm ſeipſaꝫ exiſtens manet queadmodũ dictũ eſt. ¶ Cõtẽdũt aũt ⁊ cũ altera fiant ipſis ⁊ q̃ nõ appetũt:ſile.n. ei qđ eſt nihil fieri cũ eo qđ appetit nõ potiẽ:puta ⁊ cytharedo repromittẽs quãto meli⁹ canere

K ret tanto plus:in mane aũt expetẽti pmiſſiões: pro delectatione delectationẽ reddidiſſe dixit: ſiqdẽ igiẽ vterqꝫ hoc volebat ſufficiẽter vtiqꝫ habuit:ſi aũt hic qdẽ delectationem:hic aũt lucrũ:⁊ h qdẽ hꝫ:hic aũt nõ:nõ vtiqꝫ erit qđ ſm cõicationẽ bñ. Quibus enĩ idigens exiſtit his ⁊ attẽdit:⁊ illius qdẽ gratia hec dabit.

¶ Hec eſt 2ª pticula pme ptis:in qua Phs narrat qualr in amicitijs pp defectũ retributionis analogi fiunt accuſationes ⁊ querele pp hoc.ſ.q nõ fit debita recõpẽſatio amicitie:⁊ hoc cõtingit duplr. Aut qꝛ nõ fit recõpẽſatio interioris affectus.ſ.act⁹ iterioris amicitie q eſt amare:aut qꝛ nõ recõpenſanẽ ſm dignitatẽ bona exteriora q̃ querebanẽ: aut qꝛ recõpenſanẽ alia bona q̃ que querebanẽ:fit enim

L qñqꝫ accuſatio p hoc q nõ recõpenſaẽ interior affectus. Amator.n.qñqꝫ accuſat amatũ pp hoc q ipſe ſupabũdãter amat ⁊ nõ redamaẽ ab amato:⁊ hꝰ accuſatio eſt qñqꝫ iuſta ⁊ qñqꝫ iniuſta:qꝛ ſi amator ſit dignus redamatione eſt accuſatio iuſta. Si aũt amator nihil in ſe hꝫ vñ ſit dignus amari tũc eſt accuſatio iniuſta. Ecõtrario autem qñ amat⁹ accuſat amatorẽ pro eo q amator pus pmiſit ſibi oĩa vel plura:⁊ tandẽ nihil pfecit vel paruꝫ:⁊ hoc mõ fit accuſatio p eo q nõ recõpenſanẽ ſm dignitatẽ bona que querebanẽ.[Accidũt aũt talia.] Dicte accuſatiões pp defectũ recõpenſatiõis bonoꝝ exterioꝝ accidũt in amicitijs pp vtile ⁊ delectabile. Cũ enĩ nõ fit recõpenſatio vtilis p delectabili:vel ecõ:qđ ɔtingit cũ pdicta nõ exhibẽt aut nõ exhibenẽ:tũc fit accuſatio ⁊ diſſoluunẽ hꝰ amicitie:qꝛ amici ſm iſtas amicitias nõ ſe amabãt pp ſeipſos ſed pp predicta.ſ.pp vtilitatẽ vel delectationẽ:ſed amicitia bonoꝝ

M eſt pmanẽs ſic dictũ eſt. Nã amici pp iſtã amicitiã amant ſe pp ſe.[Cõtẽdũt aũt.] Adhuc aũt fiũt accuſationes pp hoc q nõ fit recõpenſatio illius qđ querebaẽ:ſed alicuius rei alteri⁹. Cũ enĩ vnus amicoꝝ nõ tribuit alteri illud qđ deſiderat:ſed aliud/ſile eſt ac ſi nihil tribueret. Exẽplum ponit Phs de quodã cytharedo cui qdam pmiſit q q̃to melius caneret tãto plus ei daret:poſtmodũ cũ cytharedus in mane petiuiſſet repromiſſiones ſibi adimpleri:rñdit pmiſſor q ipſe repromiſſiones cõpleuit:qꝛ p delectatione reddidit ſibi delectationẽ:forſitan pmiſſor i aliquo delectauerat cytharedũ:⁊ ſic cytharedus querebat delectationẽ ſufficiẽter erat recõpẽſatio facta. Si võ pmiſſor querebat delectationẽ ⁊ cytharedus lucrũ nõ fuit ſufficiẽs recõpenſatio facta:qꝛ vnus habuit qđ querebat ⁊ ali⁹ non habuit qđ querebat. Ille.n.q recõpenſat exhibẽdo beneficiũ impenſuꝫ dꝫ attẽdere ad illa quibus ille indiget cui exhibet:⁊ qđ ille cui fit exhibitio deſiderat p recõpẽſatione:⁊ talia dꝫ exhibẽs dare grã bñficij ſibi facti.

¶ Vtrius aũt eſt eſtimationẽ facere:eius ne q dat:an N ei⁹ q primo accepit. Nã q dat vr illi pmittere:qđ qdẽ ⁊ Prothagorã feciſſe aiunt. Cũ enĩ docuiſſet ea q̃ pfitebaẽ:diſcipulũ eſtimare iubebat:quãti ipſi viderentur ea q̃ ſcit:⁊ tãtũ accipiebat. Nõnullis aũt in talibus ſatis eſt illud. Sufficiens ſocio merces ſane eſt ſtatuẽda. Qui võ prius acceperũt argẽtũ:deinde nihil eoꝝ que pmiſerũt ob exupationẽ pmiſſionũ efficiũt:merito incuſanẽ. Nõ.n. pficiũt ea q̃ pepigerũt. Hoc aũt fortaſſe ſophiſte facere cõpelluntẽ:qꝛ nemo daret p iis q̃ ſciunt argentũ. Hi igitur ea p qbus acceperũt mercedem nõ efficientes merito accuſantur.

¶ Dignitatẽ aũt vtriuſqꝫ ordiare eſt antedantis 2ª pº ca.
vel pacciptẽtis. Qui eni antedat vr ɔcedere illi O
qđ aiunt ⁊ pythagorã facere:cũ enim doceret quẽqꝫ honorare diſcẽtẽ iuſſit qñ vr digna ſcire: ⁊ accipiebat tãtũ. In talib⁹ aũt qbuſdã ſufficit h:merces aũt viro. ¶ Preaccipiẽtes aũt argẽtũ. Deinde nihil faciẽtes eoꝝ q̃ dixerũt pp ſupabũdãtiã repromiſſionũ cõueniẽter in accuſationib⁹ fiunt. Non.n. pficiũt q̃ cõfeſſi ſunt:hoc aũt forte facere ſophiſte coguntẽ pp nullũ vtiqꝫ dare argẽtũ p qbus ſciũt. Iſti qdẽ igiẽ quoꝝ accipiebant mercedẽ nõ facientes cõuenienter in accuſationibus ſunt.

¶ Hec eſt 2ª pars pncipalis hui⁹ capl'i:in qua Phs docet P remedia ɔtra pdictas accuſatiões.⁊ ɔtinet duas pticulas: qꝛ enĩ p recõpenſationẽ cõdignã cõſeruaẽ amicitia ⁊ pp defectũ recõpenſationis cõdigne fiũt accuſationes ⁊ querele:iõ in pma pticula oſtẽdit Phs ad quẽ ptinet eſtimare cõdignã recõpẽſationem in amicitijs. In 2ª pticula ibi [In qb⁹ aũt nõ fit.] oſtendiẽ quõ dꝫ fieri recõpenſatio in amicitijs. In pma igiẽ pticula narrat tria. pᵐ eſt q eſtimatio cõdigne recõpenſationis ptinet ad vtrũqꝫ.ſ.tã ad euꝫ q accepit anteq̃ ad eũ q dedit añ. 2ᵐ qđ narrat eſt q eſtimatio cõdigne recõpẽſationis vr magis ptinere ad euꝫ q accepit anteq̃ ad eũ q añ dedit. Et cã q̃re ſic vr eſt:qꝛ ille qui añ dedit vr cõcedere iudiciũ recompẽſationis illi cui dedit.ſ.illi q añ recepit:⁊ poniẽ exẽplũ de pythagora qui pus docens diſcipulos poſtea p doctrina quã dedit diſcipulis recepit honores ⁊ munera a diſcipulis ſꝫ eſtimationẽ diſcipuloꝝ accipientiũ ſciam ab eo:⁊ de his fuit cõtentus que diſcipuli eſtimant cõdigna p ſcia quã ab eo rece-

Q perunt:vñ qbuſdã ſufficit q eis fiat recõpẽſatio ſm eſtimationẽ recipientiũ bñficia:⁊ ſic vĩr ſufficiẽter mercedẽ recipe:q̃ merces daẽ viro:qꝛ huiꝰ merces ſufficit viro cui daẽ:qꝛ cõtẽtus eſt de ea:⁊ ſi non ſit ſufficiens rei exhibite pus:qꝛ nõ valet tãtũ q̃tũ res pus exhibita:⁊ aliquotiẽs eſt ecõuerſo.ſ.q merces data añ danti p bñficio pus recepto ſufficit rei pus exhibite:qꝛ equalet vel plus:ſed nõ ſufficit viro:qꝛ vir pus dans nõ eſt ɔtent⁹ de hꝰ mercede.[Preaccipiẽtes aũt.] 3ᵐ qđ narrat eſt q q̃uis iudiciũ recõpẽſationis vr ptinere ad illũ q pus recepit bñficiũ:tñ ex defectu illoꝝ q añ recipiũt cõtingũt iſte accuſationes ⁊ turbationes. Multi enĩ pus accipiũt pecuniã q̃ ſeruiũt:⁊ deinde nihil faciũt eoꝝ q̃ pmiſerũt:⁊ hoc forte:qꝛ pmiſſiones eoꝝ erant ſupflue.⁊ tales iuſte accuſanẽ:qꝛ nõ pficiũt ea que pmiſerũt:⁊ hoc coguntẽ ſophiſte facere:qui pmittunt ſciaꝫ p qua pre manib⁹ recipiũt pecuniã. Ipſi.n. pmittũt qđ facere nõ pñt:qꝛ p oib⁹ q̃ ſciũt nullũ argẽtuꝫ dareẽ eis

ſi cõmitterẽt

A ſi cōmitteret̄ arbitrio dicētiū aut iudicio ſapientuȝ.
¶ Eorū aūt in q̄bus ſubminiſtrationis nō ſit pactuȝ: q̄ pp̄ ſeipſos exbibēt incuſationib⁹ carent vt dixim⁹: talis eſt.n.ea amicitia q̄ ob v̄tutē cōſtat: remuneratioq̄ȝ faciēda eſt electione: hec.n.eſt amici atq̄ȝ v̄tutis. Sic eſt faciēdū ꝛ in ſocietate q̄ ſit ob philoſophiā. Nō enī tante dignitati pecunie equari pōt. Nec bonos paris vnq̄ȝ ſiet momēti. Sed ſatis eſt forſitan vt ꝛ ad deos atq̄ȝ parētes id qđ ſieri pōt. Qz ſi datio nō ſit talis ſed ꝓ aliquo: maxie q̄dē opȝ forſitan retributionē ſieri vt vtriſq̄ȝ vī eſſe ꝓ dignitate. Si vō hoc nō accidit nō ſolū neceſſariū: verꝫ etiā iuſtū eē videbit̄: ip̄m p̄bebentē hanc ipſaȝ ſtatuere: nā ſi quātū hic vtilitatis habuit
B aut ꝓ quāto voluptatē expetijt tātū ille receperit: dignā de hoc remunerationē habebit. Etenīȝ in reb⁹ venalib⁹ ita ſieri cōſtat. Et q̄buſdā in locis ſunt leges q̄ vetant ſponte actoꝝ cōtractuū iudicia eē: ꝓpterea ꝙ opȝ vnūquēq̄ȝ ad eū q̄ credidit ſic diſſolonē facere vt ſocietatē ꝯtraxerit. Putant.n.euȝ iuſtius eſſe ſtatuere cui ꝓmiſſuȝ eſt q̄ȝ eū qui ꝓmiſit. Etenim pleriq̄ȝ non eque eſtimant q̄ hn̄t ꝛ q̄ accipe volūt. Sua enī cuiq̄ȝ ꝛ ea que dat multo vr̄ p̄cio digna. Attamen retributio ſit ea quā ſtatuunt ii q̄ capiunt quātitate. Opȝ aūt fortaſſe nō tanti eſtimare: quanti vī dignum habenti: ſed quanti eſtimabat antea q̄ȝ haberet.
¶ In q̄bus aūt nō ſit pp̄ cōfeſſionē miniſtratio-
C nis: hi q̄dē pp̄ ſeipſos antedātes: dictū eſtq̄ m̄ inaccuſabiles: talis enī ſm̄ v̄tutē amicitia: ꝛ retributionē facienda ſm̄ electionē eſt: hec enim amici ꝛ v̄tutis. Sic aūt ꝛ faciendū in philo cōicantib⁹: nō enīȝ ad pecunias dignitas mēſurat̄ p̄ciumq̄ȝ exponderans non vtiq̄ȝ ſiet: ſed forte qđ ſufficiēs quēadmodū ad deos ꝛ parētes cōtingit. ¶ Nō tali aūt exiſte datione: ſȝ in aliquo maxie q̄dē forte opȝ retributionē ſieri viſaȝ ambobus ſm̄ dignitatē eſſe: ſi aūt hoc nō accidat: nō ſolū neceſſariū eē videbit̄ vtiq̄ȝ p̄habētē ordinare: ſȝ ēt iuſtū: quātū enī vtiq̄ȝ iſte adiutus
D eſt: vel ꝛ q̄ȝto delectationē vellet vtiq̄ȝ tātū recipiēs habebit adhuc dignitatē. Et enīȝ in emptionib⁹ ſic videt̄ factū. ¶ Alicubi aūt ſunt leges.ſ. volūtariaꝝ ꝯuentionū vindictas nō eſſe: vt opportunū cui credit diſſolui ad hūc quēadmodū cōicauit. Cui.n.cōceſſuȝ eſt hunc exiſtimant iuſtius eē ordinare ꝯcedēte: multi enīȝ nō equalr̄ appreciant̄ hn̄tes ꝛ volētes accipere: ꝓpria enī ꝛ q̄ dant ſingulis vident̄ multo digna: ſȝ tn̄ retributio ſit ad tātū q̄ȝtū vtiq̄ȝ ordināt accipiētes. ¶ Opȝ aūt forte in tāto app̄ciari quātū hn̄ti vī dignū: ſȝ qn̄ aū hīc appreciatis eſt.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcđe ꝑtis in qua oſtēdit̄ quō dȝ ſieri recōpēſatio in amicitijs: ꝛ p̄mo oſtēdit quō eſt recōpenſatio faciēda in amicitijs: que ſunt ſm̄ v̄tutē: deide in alijs amicitijs. Dicit igit̄ p̄mo ꝙ in q̄buſdā amicitijs in q̄b⁹ nō eſt faciēda recōpēſatio pp̄ cōfeſſionē.i. pp̄ ꝓmiſſionē alicuius recōpēſationis: vbi.ſ. aliq̄d dat̄ pp̄ ſeipȝ.ſ. pp̄ illū cui dat̄: cuiuſmodi ſunt amicitie pp̄ v̄tutē: in his amicitijs eſt recōpēſatio faciēda reſpiciēdo ad electionē ſeu ad officiū facientis. Electio enī maxime ꝑtinet ad amicitiā ꝛ v̄tutē: ꝛ amici ſm̄ talē amicitiā ſunt inaccuſabiles: ꝛ ſicut eſt in cōmunicatione amicitie ſȝ v̄tutem.ſ. ꝙ nō expectat̄ aliq̄ res exterior vt pecunia vel aliq̄d h̄ pro retributione: ita eſt in cōicatione philie inter diſcipulū ꝛ magr̄m. Dignitas enī philie q̄ cōicat̄ diſcipulo nō pōt pecunia mēſurari nec pōt diſcipulus equalēs p̄ciū reddere magiſtro: ſȝ forte reddēdū qđ ſufficiēs eſt: ꝛ ſic ēt deo ꝛ parētib⁹. [Nō tali autem
E exiſtente.] Viſo qualr̄ eſt recōpenſatio faciēda in amicicijs ſm̄ v̄tutē oſtēdit qualr̄ in alijs amicitijs eſt recōpenſatio faciēda: vt in amicitijs pp̄ vtile ꝛ delectabile: ꝛ dicit ꝙ in alijs amicitijs in q̄bus nō ſit exhibitio amico pp̄ ſeipſuȝ tm̄: ſed intētio dantis eſt aliq̄d econtra recipere: opȝ
F ꝙ ſiat retributio ſm̄ exiſtimationē amboꝝ.ſ. dantis ꝛ recipiētis: magis tn̄ ſm̄ exiſtimationeȝ illius q̄ ꝑus recepit bn̄ficiuȝ: ꝛ hec eſt p̄ma ꝯclo hui⁹ libri.ſ. ꝙ in amicitijs pp̄ vtile ꝛ delectabile magis eſt recōpēſatio faciēda ſȝ exiſtimationē illius q̄ ꝑus recepit bn̄ficiū q̄ȝ ſȝ exiſtimationem dantis: ꝛ hec ꝯclo ꝓbat̄ duplr̄. Primo ſic. Scđm eſtimationē illius q̄ melius nouit q̄ȝtū bn̄ficiū valuit recipienti magis dȝ recōpenſatio ſieri tribuēdo aūt danti tātū q̄ȝtū valuit recipienti: vel q̄ȝtū fuit acceptatū a recipiēte: ſed ille q̄ ꝑus recepit bn̄ficiū magis nouit q̄ȝtū fuit adiutus ꝑ bn̄ficiuȝ ſibi datū ab amico in amicitia vtilitatis quātū acceptauit delectationē in amicitia delectabili. igit̄ in his amicitijs magis eſt recōpēſatio faciēda ſm̄ exiſtimationem ꝑus recipiētis bn̄ficiū q̄ȝ ſm̄ exiſtimationē dantis. [Alicubi.] 2° ꝓbat̄ eadē ꝯ ſic. Per leges ꝛ ſtatuta quarūdā ciuitatū in q̄b⁹ lege ſtatuit̄ ꝙ nō ſiat aliqua vindicta ꝯ voluntarias ꝯuētiones: ꝛ ſi aliq̄s ꝯuentiū poſt ꝯtactū reputat ſe
G deceptū tradēdo ꝛ credēdo alicui volūtarie rē ſuā dȝ ſieri ſolo ꝛ recōpēſatio ſm̄ eius iudiciū cui credidit bn̄ficium. ꝛ rō hui⁹ eſt: q̄ illi q̄ tradūt res ſuas reputāt eas plus valere q̄ȝ in rei veritate valeant: ꝛ iō eoꝝ iudicio nō eſt ſtandū. Multa enīȝ ſūt q̄ nō equalr̄ appreciant̄ ab his q̄ hn̄t ea ꝛ ab his q̄ nō hn̄t ꝛ de nouo volūt ea recipere: ꝓpria.n. que ſingulis dant vident̄ eis multo digna: ſed retributio dȝ ſieri ad tātū q̄ȝtū ordinant vel exiſtimant recipientes. [Opȝ aūt forte.] Sed dubiū eſt qualr̄ eſt recōpēſatio facienda ſm̄ iudiciū recipiētis aut ſm̄ eſtimationē quaȝ hȝ de re poſtq̄ȝ hȝ eā: aut ſȝ eſtimationē quā habuit a p̄n° qn̄ nō habuit rē ſȝ eā cupiebat hr̄e. ¶ Ad illud dubiū r̄ndet Philoſophus dicēs: ꝙ forte recipiētes debēt appreciare bn̄ficiuȝ ſeu rē quā recipiūt nō ſm̄ ꝙ eis vī dignū poſtq̄ȝ iaȝ habēt bn̄ficiū: ſed q̄ȝtū appreciabat̄ anteq̄ȝ hr̄et qn̄ eā cupiebāt. Solent.n. hoīes appreciari bona tēporalia iaȝ adepta mi-
H nus q̄ȝ qn̄ ea nō habita cupiebant. Iſtā tn̄ ſolonē nō ponit Ar. tanq̄ȝ certā: ſȝ cū aduerbio forte. Nā hoīes in magna neceſſitate exiſtes multotiēs appreciant̄ rē nō habitaȝ in centuplo plus q̄ȝ valet: nō tn̄ pp̄ hoc opȝ ſm̄ illā eſtimationē facere recōpenſationē. Sed forte intelligit ꝙ recōpēſatio eſt facienda ſm̄ eſtimationē quā hȝ recipiēs de re qn̄ hȝ eam quātū ipſa valuit tempore receptionis: nō ſȝ eſtimationē quā habuit anteq̄ȝ recepit eam.

Capitulū ſecundū in quo mouent̄ ꝛ ſoluunt̄ quedam dubitationes circa recōpenſationes per quas amicitia cōſeruat̄.ſ. vtrum oīa ſint patri tribuēda. vtrūȝ patri ſit in oībus obediēdū. vtrū amico vel ſtudioſo miniſtrandū. vtrūȝ benefactori vel amico magis dandū ſi ambobus nō cōuenit. Ad que reſpondet ꝙ talia certe determinare nō eſt facile ꝓpter multimodas talium differentias: ꝓpter quas nunc ſic nūc

I oppoſito mō ſe hñt:ꝛ opꝫ ſemper ad magis bonū vel neceſſariū declinare:que in his per varias circunſtantias alternant:ꝛ ꝙ rōnes q̄ ſunt circa actiones ꝛ paſſiones nihil habent determinatū ſicut nec ea circa que ſunt:deinde ꝙ neqꝫ patri in oībus obediendū nec oīa ei tribuendum nec oībus eadem reddēdū:ſed ſingulis ipſis cōgruentia.

℄ Habent aūt ꝛ talia dubitationē. Utrū oportcat oīa patri tribuere:in oībuſqꝫ obtemperare:an egrotanti qdem parendum ſit medico:diligenti vō ducē exercitus deligendus ſit rei militaris peritiſſimus hō. Siliter mō vtrum amico ſit potius an ſtudioſo subminiſtrandum:ꝛ benefactori reddenda ſit grā:an ſodali potius dandum:ſi vtrūqꝫ fieri nequeat.

K Caput 2ᵐ p. rac. 9. li ethi. pᵃ ps c. Dubitationēꝫ aūt habent ꝛ talia:puta vtruꝫ opꝫ oīa patri attribuere ꝛ obedire. ℄ Uel laborantē qdeꝫ medico obediendūꝫ:ducem aūt exercitus ad ordinandū bellicoſum. Similr̄ aūt amico magis vel ſtudioſo miniſtrādū. Et bñfactori reddendum gratiam magis vel amico dandum:ſi ambobus non contingit.

Scdl ca. trac. p. di° in duas ptes pn. Iſtud eſt 2ᵐ capl̄m:in quo ponunt̄ ꝛ ſoluunt̄ q̄dam dubia circa recōpēſationes p quas amicicia pſeruat̄.ꝛ ptinet duas ptes pncipales. In pma mouet dubitationes ꝛ ponitur ſolū in gnāli. In 2ᵃ ibi [Et bñficia qdē.] Soluunt̄ dubia mota in ſpāli. pᵃ ps cōtinet duas pticulas. In pma mouent̄ dubia. In 2ᵃ ibi [Igitur oia talia.] ſoluunt̄ dubia in gnāli. In pma igit̄ pticula mouet. 4. qōnes. pma eſt verū in oībus ſit diſtributio facienda pri pre oībꝰ aliis. ſcda eſt vtꝝ in oībꝰ ſit magis obediēdū patri q̄ cuicūqꝫ alteri pſone. ꝛ hāc qōnē ſtatī ſoluit. d. [Uel laboratē ꝛc.] Et hec eſt ſolū ꝙ nō in oībꝰ eſt magis obediēdū
L patri q̄ cuicūqꝫ alteri pſone. [Nam laborās ꝛc.] Hoc eſt infirmꝰ magis hꝫ obedire medico q̄ pri:ꝛ h in his que ad ſanitatē ptinēt. Si eniꝫ pr̄ pcipiat egrotāti ꝙ comedat calida ꝛ medicus pcipiat 2riū magis hꝫ obedire medico q̄ pri. ꝛ vir bellicoſus magis hꝫ obedire duci exercitꝰ q̄ pri in his q̄ ad bellū ptinēt. 3ᵒ qō eſt vtruꝫ hō magis dꝫ exhibere beneficium amico ſuo vel viro virtuoſo. 4ᵃ qō eſt. vtruꝫ homo dꝫ retribuere bñfactori p beneficio recepto ſiue p gratia ſuſcepta magis q̄ dare amico ſi ita ſit ꝙ hō nō poſſit vtriqꝫ ſatiſfacere.

℄ Oia igit̄ talia exacte determīare nō eſt facile. Multas eniꝫ ac varias habent differentias:ꝛ magnitudie ꝛ paruitate ꝛ honeſtate atqꝫ neceſſitate. Uerꝫ nō oia eidem eſſe tribuenda nō eſt obſcurum.

M ℄ Igit̄ oīa talia certe qdē determinare nō facile: multas eniꝫ ꝛ oimodas habēt differētias ꝛ magnitudine ꝛ puitate ꝛ bono ꝛ neceſſario. Qm̄ aūt nō oīa eidē reddendū nō imanifeſtum.

℄ Hec eſt 2ᵃ pticula pme ptis:in qua excuſat ſe a certa ſolutione hꝫ qōnū q̄ſi ſoluēdo in gnāli. d. ꝙ nō eſt facile determinare oīa iſta p certitudinem:qꝛ circa pdicta pōt eſſe magna dīa ſm magnitudinē ꝛ puitatē:pōt eniꝫ aliqs eſſe amicus ꝛ bñfactor vel vꝛtuoſus ſꝫ magis ꝛ minus:ꝛ qꝛqꝫ eſt dīa ſm bonū ꝛ nečiuꝫ. Nā miniſtrare vꝛtuoſo vel amico vꝫ forſitan magis bonū:ſꝫ miniſtrare bñfactori videt̄ magis nečiuꝫ. i. magis debituꝫ. Illud aūt qō in talibus eſt manifeſtuꝫ eſt ꝙ non ſunt oīa eidem exhibenda:ſed quedam qbꝫ ſdam ꝛ aliis alia.

℄ Atqꝫ bñficia plerūqꝫ reddenda ſunt potiꝰ:q̄ eſt largiendū amicis:ſicut ꝛ mutuū reddendū eſt potius cui debeas:q̄ dandū ſodali. Fortaſſe aūt neqꝫ hoc agendū eſt ſemp. Ut redēptū a predonibus:vtrum eū qui ipſuꝫ redemit:redimere viciſſiꝫ oporteat qcūqꝫ is ſit: aut nō capto qdē repetenti vero mutuum reddere an redimere patrem. Uidebit̄ enim patrem potius q̄ ſe etiam redimere illum oportere. Debitum igitur vt diximus ſimpliciter eſt reddendum. Si vō datio honeſtate aut neceſſitate excedat:ad hec ipſa eſt declinandum. Interdū eniꝫ neqꝫ eſt equum beneficium retribuere:cū alter qdē in ſtudioſuꝫ ſciens ſtuſtioſum eſſe cōtulit bñficiū:alter aūt illū flagitioſuꝫ eſſe exiſtimat.
N Nōnūq̄ eniꝫ nec ei q mutauit viciſſim eſt mutandūꝫ. Nam ille qdem putans ſe recepturum bono mutauit viro:hic aūt non ſperat a prauo recipere. Siue igit̄ re vera hoc ſic ſe habeat:non equalis eſt dignitas:ſiue nō ita qdē ſe habeat:putēt aūt ſic ſe hēc:nō videbunt̄ abſurde facere. Qō igit̄ ſepe eſt dictū:ſermones q de affectibus actibuſue ſunt:perinde habēt definitionē vt ea circa que ſunt.

2ᵃ ps ca. ℄ Et bñficia qdē retribuēdū vt in multū magis q̄ donandū amicis:quēadmodū mutuum cui dꝫ reddendū magis q̄ amico dandū. ℄ Forte autē neqꝫ hoc ſemp puta liberatus a latronibꝰ.
O vtrū ſoluētē 2tra liberare dꝫ ꝛ vtiqꝫ qcūqꝫ ſit: vel nō capto:petenti aūt reddere:vel patrē liberare:videbit̄ eniꝫ vtiqꝫ ꝛ ſeipſo magis patreꝫ. ℄ Ut igit̄ dictū eſt vniuerſalr̄ qdeꝫ debitū eſt reddendū:ſi aūt ſuperexcedat datio bono vel neceſſario:ad hec declinādū. Quādoqꝫ eni neqꝫ eſt equale retribuere cū h qdē ſtudioſuꝫ ſciens benefaciat:huic aūt redditio fiat quē exiſtimat malū eſſe. Neqꝫ eniꝫ accōmodāti qñqꝫ reaccōmodādū:exiſtimās qdē eniꝫ lucrari accōmodauit epyichi exiſtēti. Hic aūt nō ſperat lucrari a malo:ſiue igit̄ vꝛitate hoc ſic ſe hꝫ non equalis dignitas:ſiue nō ita ſe hꝫ qdē ſic aūt exiſtimās: nō vtiqꝫ videbit̄ incōuenientia facere. Qō qdeꝫ multotiens dictū eſt circa paſſiones ꝛ actiōes
P ꝛ rōnes ſilr̄ hñt determiatū his circa que ſunt.

℄ Hec eſt 2ᵃ pars pncipalis huius capli:in qua ſoluit iſtas qōnes in ſpāli. ꝛ continet duas particulas. In pma ſoluit tertiā qōnem ꝛ quartā. In 2ᵃ ibi [Qm̄ quidem igitur.] ſoluit pmaꝫ qōnem:ꝛ per illam ſolutionem intelligitur ſolutio ſcde qōnis. Quarta queſtio fuit. vtrum magis ſit retributio faciēda benefactori vel gratis dare amico. Iſta qō ſic ſoluit̄ ꝙ vt in pluribus homo magis debet retribuere benefactori q̄ gratis dare amico:ſi vtrūqꝫ fieri nō poſſit. Magis eniꝫ debet homo reddere mutuū q̄ gratis dare amico:ꝛ hoc eſt verū ſm iuſtitiaꝫ legalē. vnde ſꝫ honeſtatem moralē tenet̄ hō ad retribuendum benefactori:ſicut ſm iuſtitiā legalē ad reddendū mutuuꝫ. [Forte aūt neqꝫ hoc.] Quia vt dictū eſt:vt in multū magis retribuendum eſt bñfactori q̄ gratis dandū amico:ꝛ qꝛ illud non eſt vlr̄ verū:iō dixit vt in multum:qñqꝫ eniꝫ magis dandum eſt gratis amico vel virtuoſo q̄ retribuendum bñfactori. Si enim

A eniꝫ gratis datio excedat in bono virtutis vel in neceſſario reddirionẽ benefactori tũc magis eſt dandũ gratis amico vel virtuoſo ꝙ̃ reddendum benefactori: ſemper enim declinandũ eſt ad illud qḋ eſt melius vel magis neceſſariuꝫ: ⁊ ħ q̃nqꜫ cõtingit. Nam amico vel patre capto a latronibus aut exiſtente in vinculis magis eſt dandũ gratis pro liberatione habenda ꝙ̃ benefactori nõ exiſtenti in vinculis petenti b̃nficium ſibi fieri: hoc eniꝫ .ſ. liberare amicum vel patrẽ a vinculis eſt magis neceſſariũ ꝙ̃ retribuere beneficium b̃nfactori: ⁊ multũ etiaꝫ virtuoſo magis eſt dandũ gratis ꝙ̃ retribuere b̃nfactori exiſtenti prauo. ħ enim excedit in bono v̇tutis .ſ. gratis datio multuꝫ v̇tuoſo excedit in bono v̇tutis retributionẽ factaꝫ b̃nfactori exiſtenti prauo vel apparẽti malo. vñ nõ ſemꝑ b̃nfactori eſt retribuendũ ſicut nõ ſemꝑ eſt accõmodanti reaccõmodãdũ.

B Si eniꝫ malus accõmodet v̇tuoſo ſperans inde hr̃e lucrũ nõ opꝫ virtuoſuꝫ reaccõmodare malo: q̄ v̇tuoſus nõ ſperat inde lucrũ: q̃nqꜫ eniꝫ retributio pro b̃nficijs ꝓcedentibus nõ põt adequari vni grate donationi: vt cũ b̃nficiuꝫ gratis cõfert̃ vni excellẽter v̇tuoſo: ⁊ ex alia pte attribuit̃ b̃nficiũ b̃nfactori ꝙ eſt vel eſtimat̃ eſſe malus. ꝑ hoc pꝫ ad hec dubia: qḋ iſtoꝝ quatuor ſit poti⁹ faciendũ. vtrũ hõ dꝫ magis liberare euꝫ qui eum q̃nqꜫ liberauit a vinculis vel amicũ vel patrẽ: vel ſit retribuendũ b̃nfactori nõ exiſtẽti in vinculis aliqḋ petenti. Iſta ſoluunt̃ ſic. Aut eſt redditio debita b̃nfactori ſm iuſticiã legalẽ. vbi gr̃a. ſi ſit mutuum ⁊ tale debitũ quaſi vĩr eſt ꝓceteris reddẽdũ: aut eſt d̃bitũ ſm honeſtatẽ moralẽ tñ: vt ſi aliqs dedit mihi b̃nficium nullo pacto interueniẽte de retributione faciẽda: ⁊ in hoc caſu debeo poti⁹ dare patri ꝙ̃ b̃nfactori vel amico ⁊ magis ꝙ̃ liberare illũ qui liberauit me a vinculis: ſi etiã

C gratis datio amico vel virtuoſo excedat in bono v̇tutis vel in nec̃io retributionẽ debitã b̃nfactori: tũc dꝫ hõ potius gratis dare amico vel v̇tuoſo ꝙ̃ b̃nficiũ retribuere b̃nfactori cui obligat̃ moralr̃ tñ ſiue ſꝫ iuſticiã moralẽ tñ. vñ ph̃s ponit hic regulã gnãlẽ: ⁊ eſt ꝙ in talib⁹ ſemꝑ eſt declinandũ ad illḋ qḋ eſt meli⁹ ſeu magis neceſſariũ. Et ideꝫ videt̃ de mutuo: in aliquo eniꝫ caſu melius ⁊ magis nec̃ium eſt dare patri vel v̇tuoſo ꝙ̃ reddere debitũ vel mutuuꝫ. [Ue igit̃.] Ex dictis apparet vnũ qḋ ſepiſſime dictũ eſt ſupi⁹ .ſ. ꝙ rõnes que ſunt circa actiones ⁊ paſſiones nõ pñt aliqḋ determiatũ hr̃e ſm certitudinẽ ſicut nec ea circa que ſũt.

Dubium. ℂ Sed dubiũ eſt vtrũ mutuũ magis ſit reddẽdũ vel retributio faciẽda b̃nfactori vel dandũ patri vel amico vel v̇tuoſo. Et vĩ ꝙ mutuũ poti⁹ ſit reddẽduꝫ: q̄ hoc eſt opus iuſtitie legalis que eſt ꝓclariſſima v̇tutũ. Contra. ſm iuſtitiã moralẽ eſt retributio facienda b̃nfactori: ⁊ ẽt dandum patri: ſed iuſtitia nãlis potior eſt ꝙ̃ iuſtitia legalis. Itẽ ſm v̇tutẽ amicitie dandũ eſt amico ⁊ virtuoſo: ⁊ amicitia eſt

D potior ꝙ̃ iuſtitia: q̄ exiſtẽte amicitia nõ idigem⁹ iuſtitia: ſed econuerſo: vt dictuꝫ eſt in 8° huius. igit̃ potius ⁊ meli⁹ eſt dare amico indigenti ꝙ̃ reddere debituꝫ rõne mutui.

Solutio. ℂ Ad illud dubiũ vĩ mihi eſſe rñdenduꝫ per regulã quã tradidit hic ph̃s: ⁊ eſt ꝙ reſpiciendũ eſt ad ꝑeminentiam ſeu exceſſuꝫ in bono v̇tutis vel neceſſario vnius ad alteꝝ: ⁊ qḋ magis excedit in bono aut neceſſario eſt potius faciẽdũ. Nũc aũt videt̃ ꝙ melius ⁊ magis eſt nec̃iuꝫ in aliquo caſu dare patri vel amico vt virtuoſo ꝙ̃ reddere mutuũ: vt ſi pater vel amicus vel virtuoſus ſit in vinculis vel in extrema neceſſitate ꝯſtitutus ⁊ ille cui debet̃ rõne mutui nõ ſit in tãta neceſſitate: ſꝫ ꝙ poterit expectare ſine dãno ſolutionẽ ꝙ̃uis nõ velit aliquã dilationeꝫ dare: ⁊ aliqñ eſt melius mutuũ reddere ꝙ̃ dare amico vel virtuoſo: vt qñ ille cui debet̃ rõne mutui idiget ſolutione mutui ⁊ alij vt amicus ⁊ virtuoſus nõ ſunt in extrema neceſſitate. vnde ſemꝑ illud qḋ melius eſt ⁊ magis ⁊ neceſſariũ eſt poti⁹ faciendum. vnde Lincoñ. iſtam litteram. [Si aũt ſuperexcedat datio bono vł neceſſario.] Exponit ſic. Si datio eſt intenſius vel magis bonũ vel magis neceſſariũ ꝑ aliquaꝫ occaſionẽ que datio fit ad aliũ ꝙ̃ ad creditorem ad hoc .ſ. ad magis bonũ vel magis nec̃iuꝫ declinãdũ. hec Lincoñ. E

Et ſic pꝫ ſm ipſuꝫ ꝙ datio facta alij ꝙ̃ creditori poteſt in caſu eſſe magis bonũ vel neceſſariũ ꝙ̃ redditio facta creditori. Pro rationibus inductis eſt ſciendum ꝙ quecũqꜫ virtus ſit ꝓncipaliſſima ⁊ optima non opꝫ ꝙ queliꝫ operatio illius ſit melior quacũqꜫ operatione cuiuſcũqꜫ alterius virtutis. vnde poſito ꝙ iuſtitia legalis ſit optima virtus. Ex hoc nõ ſeq̄t̃ ꝙ quelibet operatio iuſtitie legalis ſit melior quacũqꜫ operatione amicitie aut fortitudinis: opꝫ tñ ꝙ optima operatio ꝓncipaliſſime v̇tutis ſit potior ⁊ melior quacũqꜫ operatione cuiuſcũqꜫ inferioris v̇tutis. Per hoc pꝫ Secundũ ꝙ nõ ſequitur iuſtitia legalis eſt optima virtus: ⁊ reddere mutuum eſt operatio iuſtitie legalis ⁊ dare gratis eſt operatio amicitie. igitur reddere mutuũ eſt melius ꝙ̃ gratis dare: ſed ad hoc ꝙ concluſio ſequatur oportet accipere in premiſſis ꝙ reddere mutuũ eſt operatio optima iuſtitie legalis. Per hoc pꝫ ad omnes rõnes: nec intromitto ad preſens que virtus ſit principaliſſima. F

ℂ Nõ eadẽ igit̃ vniuerſis eſſe reddẽda: neqꜫ patri cuncta queadmodũ neqꜫ Ioui ſacra oia dant̃: nõ eſt obſcurũ. Qꝛ ſi diuerſa tribuenda ſunt parentib⁹ ⁊ fratribus ⁊ ſodalibus ⁊ b̃nficis tribuenda ſunt ſingulis ſua queqꜫ ad queqꜫ accõmodant̃. Sic aũt ⁊ facere videntur. Nã ad nuptias vocant cognatos: genus. n. his eſt cõe: quare ⁊ act⁹ ꝙ circa hoc ſunt. Et ad ſponſalia etiã maxie cognatos ꝑꝑ idẽ putãt accedere oportere.

ℂ Qm̃ qdem igit̃ nõ eadẽ oibus reddẽdũ: neqꜫ patri oia: queadmodũ neqꜫ ioui ſacrificant̃: nõ in manifeſtũ. Quia aũt altera parẽtib⁹ ⁊ fratribus ⁊ amicis ⁊ b̃nfactoribus ſingulis ꝓpria ⁊ cõgruentia attribuendũ. Sic aũt ⁊ facere vĩr: ad nuptias qdem eniꝫ vocant cognatos: his cõmune genus: ⁊ que circa ħ vtiqꜫ actiones: ⁊ in kedea autem maxime exiſtimant cognatos obuiare ꝓpter idem. G

ℂ Hec eſt 2ª particula ſcḋe partis principalis: in qua ph̃s ſoluit queſtionẽ ꝓmam que eſt iſta. vtrum patri pre oibus alijs ſint omnia exhibenda. ⁊ cõtinet tres partes. In ꝓma ſoluit queſtionem in generali ⁊ eſt ſolutio ꝙ nõ omnia ſũt patri exhibenda. In 2° ibi [Uidebitur autẽ.] oſtendit in D ſpeciali que quibus ſunt exhibenda. In 3° parte ibi [Eoꝝ quideꝫ igitur.] narrat in quibus facile eſt videre: que quibus ſunt tribuenda: ⁊ in quibus iudicium de talibus eſt difficile. In ꝓma igitur parte ꝓbat: ꝙ nõ omnia ſunt patri exhibẽda: ⁊ hec eſt ꝯcluſio 2ª que ꝓbatur dupłr. Primo 2° cõcl̃o hui⁹ .9.ß. per quoddã exemplum ſic. Sicut apud gentiles non oia ſacrificabant̃ Ioui qui apud eos nominabat̃ pater oiuꝫ: ſed quedam ſacrificabantur alijs dijs: ita nõ omnia ſunt exhibenda patri: ſed quedam alijs parentibus ⁊ amicis. 2° ꝓbat̃ per rõnẽ ſic. Solũ illa que ſunt ꝓpria patri exhibenda debent exhiberi patri: ſed nõ oia ſunt patri ꝓpria: ſed quedam ſunt ꝓpria alijs amicis. ergo nõ omnia ſunt patri exhibenda. Maior patet: nam ſingulis ſunt propria eis cõuenientia tribuenda: parentibus eniꝫ ſunt tribuẽda illa que eis ſunt ꝓpria ⁊ fratribus ⁊ amicis extraneis ⁊ benefactoribus ſunt ꝓpria ⁊ eis congruentia exhibenda. Et

i codē mō eſt de v̄tuoſis: ⁊ iſtō cōīter obſeruāt boīes: q̄ ad nuptias ſm̄ quas fit ꝓpagatio generis hoīes vocāt cognatos q̄bus eſt cōe genus: ⁊ ad actiones q̄ ſunt circa nuptias vocanī cōſanguinei: ⁊ ꝑꝑ eandē rōnē hoīes exiſtimant ꝙ ꝯſanguinei debent occurrere in kedea.i.in cōuentione in qua tractatur de nuptijs celebrandis.

℄ Videbitꝰ aūt parētibus maxie alimētis filios vt debentes opitulari oportere: ⁊ honeſtius eē iis q cā ſunt eſſendi: q̄ ſibiipſis ſubuenire. Honorē₃ ēt vt dijs tribuere op₃: nō oē₃ aūt parētibꝰ neq₃ eundē pr̄i mr̄iq₃: neq₃ ſapiētis aut iperatoris: ſed patri paternu₃: ⁊ ſilr̄ matri maternū. Omni quoq₃ ſeniori honor eſt tribuēdus q ad etatē accōmodaꝰ aſſurgēdo locoq₃ cedēdo ⁊ talibus. Sodalibus aūt atq₃ fratribꝰ preſtāda eſt li-
k bertas: oīumq₃ cōītas. Atq₃ cognatis ⁊ iis q ſunt euſdē tribus ⁊ ciuibus ac ceteris vniuerſis ſemꝑ eſt enitēdū id qđ accōmodaꝰ tribuere ⁊ cōparare: que inſunt ſingulis rōne familiaritatis ⁊ v̄tutis aut vtilitatis.

℄ Videbitꝰ aūt vtiq₃ nutrimēto q̄dē ꝑētibꝰ oportere maxie ſufficere vt debētes: ⁊ cauſis eſſendi meliꝰ q̄ ſibiipſis: in hoc ſufficere: ⁊ honorem q̄dē q̄ēadmodū dijs. Nō oē₃ aūt parentibus: neq₃ eni₃ eundē patri ⁊ matri: neq₃ rurſus eu₃ q ſapiētis vel eū q ducis exercitus: ſ₃ paternū: ſilr̄ aūt ⁊ maternu₃. S₃ ⁊ oī ſeni honorē eu₃ q ſm̄ etatē in aſſurrectione ⁊ iclinatione ⁊ talibꝰ.
l Ad amicos āt rurſus ⁊ fratres ꝯfidētiā ⁊ oīu₃ cōīcationē: ſed ⁊ cognatis ⁊ ciuibus ⁊ cōtribulibus ⁊ reliquis oībus ſemꝑ tentandū ꝓpriū attribuere ⁊ coaptare: que ſingulis exiſtētia ſ₃ ꝓprietatem ⁊ virtutem vel vſum.

℄ Hec eſt 2ª pars ſcđe ꝑticule ſcđe ꝑtis principalis: in qua oſtēdit in ſpāli que q̄bus ſunt tribuenda. ⁊ p̄mo oſtēdit ꝙ parentibus ſunt maxie tribuēda a filijs ea que pertinent ad ſuſtentationē vite ſiue ad cōſeruationem in eſſe: ⁊ hec
3ª cōclo huiꝰ.9.li. eſt ꝯclo 3ª que ꝓbaꝰ ſic. Illud qđ filij ſuſceperunt a parētibus aut equalens maxie debent eis tribuere vel in eſſe cōſeruare ſi tribuere nō pñt: ſed filij acceperūt eſſe a parentibus ⁊ nō pñt eis dare eſſe. igitꝰ maxime debent eſſe ⁊ viuere parētū cōſeruare qđ fit retribuendo ea q̄ pertinēt ad ſuſtentationē vite cuiuſmodi ſunt alimenta ⁊ indumēta. ergo ⁊c̄. Vñ in talibꝰ magis debēt ſubuenire parētibꝰ
m q̄ ſibiipſis. Deinde narrat ꝙ aliud debēt filij tribuere parentibꝰ dicens: ꝙ filij debēt exhibere parētibus honorē₃ tanq̄ cauſis eſſendi quēadmodū ⁊ dijs: ſ₃ nō tū oēm honorē debent parentibus: q̄ nō debent eundē honorē patri ⁊ matri: nec patri debeꝰ honor q debeꝰ ſapiēti vel duci exercitus: ſed patri debeꝰ paternus honor ⁊ matri honor maternus: ⁊ oī ſeni debeꝰ honor ꝑꝑ etatē in aſſurgēdo ⁊ inclinando eis. Fratribꝰ aūt ⁊ cōſanguineis tribuendū eſt qđ vnicuiq₃ eſt ꝓpriū. ſ. cōīcatio rerū ⁊ cōfidentia ad agendū. vñ ſingulis eſt tentandū attribuere illud qđ eſt ꝓpriū vnicuiq₃ ⁊ adaptare ſingulis ea que eis cōpetunt ſm̄ proprietatē puta etatis: ⁊ ſm̄ v̄tutē puta ſapiētie ⁊ vſu₃ officij: puta exercitus vel cuiuſcūq₃ talis.

℄ Eoꝝ igitꝰ q generis ſunt eiuſdē facile eſt iudiciū: differentiū aūt eſt difficilius: non tamen ob hoc deſiſtendū eſt: ſed vt fieri pōt: ita eſt diſtinguendum.

℄ Eoꝝ quidem igitur qui vnius generis facile iudicium: differentium autem difficilius: non tū ꝓpter hoc quidem recedendu₃: ſed vt vtiq₃ continget ſic determinandum. n

℄ Hec eſt 3ª particula ſcđe ꝑticule ſcđe ꝑtis: in qua narrat in q̄bus facile eſt videre que q̄bus ſunt tribuēda ⁊ in q̄bꝰ iudicium de talibus eſt difficile: ⁊ dicit ꝙ q̄bus magis eſt tribuēdū facile eſt videre in his que ſunt vnius generis. ſ. parentele. vbi gr̄a de duobus ꝯſanguineis magis ꝯſanguíneo ſubueniēdū eſt: qđ intelligi d₃ ceteris paribus: ſed iudiciu₃ de differētibus genere eſt difficilius: vt vtꝝ magis ſit ſubueniendum ſapientiori vel magis cōſanguineo: ſed q̄uis hoc ſit difficile: tū ab hꝰ cōſideratione nō eſt recedēdu₃: ſed perſcrutandū eſt q̄tum fieri poteſt.

Capitulum tertium de diſſolutione amicitie: ⁊ qualr̄ hō ſe d₃ habere ad eū q prefuit amicus poſt diſſolutionē amicitie. o

℄ Eſt ēt dubitatio: ſi diſſoluēde ſint amicitie: nec ne: ad eos q nō ꝑmanent: an ad eos qui ob vtilitatē₃ aut voluptatē amici ſunt: cū hec nō hñt: nec eſt abſurdu₃ diſſolui. Illorum enim erant amici: q̄bus deficientibus: rōni conſonum eſt non amare.

Habet autem dubitationē ⁊ de eo qđ eſt diſſolui amicitias: vel non ad non permanentes. ℄ Vel ad eos q̄dem q ꝓpter vtile vel ꝓpter delectabile amici exiſtunt cu₃ nō adhuc h̄ habeant ⁊ nihil incōueniens diſſolui. Illoꝝ enim erant amici: q̄bꝰ deficientibus rationabile non amare. Caput 3ª p. trac. 9. li. ethi. pª ꝑs. c. p

Iſtud eſt 3ᵐ caplm̄ in quo determinaꝰ de diſſolōne amicitie. ⁊ ꝯtinet duas ꝑtes p̄ncipales. In p̄ma mouet ⁊ ſoluit hanc dubitationē. vtrum in amicitijs ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile ad nō ꝑmanentes ſit amicitia diſſoluēda: ⁊ qualr̄ in hꝰ amicitijs fiunt accuſationes. In 2ª ꝑte ibi [Si aūt acceperit.] ſoluit dubitationē de diſſolōne amicitie que eſt ꝑꝑ v̄tutē. Prima pars continet duas particulas. In p̄ma mouet ⁊ ſoluit dubitationē. vtru₃ in amicitia vtili ⁊ delectabili ſit amicitia aliqua cā diſſoluēda. In 2ª particula ibi [Accuſabit aūt.] oſtendit qualr̄ in amicitijs ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile fiunt accuſationes ⁊ querele. In pª ꝑticula mouet ⁊ ſoluit illā dubitationē. vtrū ad nō ꝑmanētes amicitia ſit aliqua cā diſſoluenda. [Vel ad eos.] Hec dubitatio ſoluitꝰ. p̄mo quātū ad amicitiā vtilē ⁊ delectabilem: ⁊ eſt hec ſolō ꝙ hꝰ amicitie ſunt diſſoluende ceſſante cauſa amicitie. ſ. ceſſante vtilitate ⁊ delectatione: ⁊ pōt hic poni 4ª ꝯclō. ſ. ꝙ q̄ñq₃ eſt amicitia ꝑꝑ vtile ⁊ delectabile diſſoluēda que ꝓbaꝰ ſic. Ceſſante cā amicitie eſt amicitia diſſoluenda: ſed q̄ñq₃ ceſſat cauſa amicitie ꝓpter vtile ⁊ delectabile: q̄ q̄ñq₃ q p̄us dlectabilis ⁊ vtilis fuit nō permanet vtilis aut delectabilis. ergo ⁊c̄. Maior ꝓ₃ q̄ ceſſante illo qđ amaꝰ diſſoluitur amicitia: ſed in amicitia vtili ⁊ delectabili vtilitas ⁊ delectatio que ſunt cauſe hꝰ amicitie amabantur per ſe: ⁊ ipſe homo qui erat vtilis ⁊ delectabilis nō amabatur niſi per accidens. Tertiū ca. p. trac. vi° in duas ꝑtes ſu. q 4ª cōclo huiꝰ.9.li.

℄ Incuſauerit autem quiſpiam ſi ob vtilitatē₃ aut voluptatem amant ob mores ſimulabant amare. Qđ.n. ſupꝰius diximus: plurime fiunt incuſationes inter amicos: cum nō ſimiliter optant ⁊ ſunt amici. Cum igitur q̄ſpiam ſua ſe opīone fefellerit putaueritq₃ ob mores amari: nihil illo tale agēte: tū ſeipſ₃ is accuſare d₃. Cū v̄o a ſimulatiōe illiꝰ dceptꝰ fuerit: tū eū q decipit iuſtū

A eſt accuſare:ꝛ magis ꝗ̄ eos qui numos adulterinos cōficiunt quanto maleficiū ipſum circa p̄ſtabilius eſt.

❡ Accuſabit aūt vtiqꝫ aliquis ſi pp vtile vel pp delectabile amans ſimulet pp morē. Qḋ enim in principio diximꝰ plures dſie fiant amicis:cū nō ſimilr̄ exiſtimāt ꝛ ſint amici. Cū qs igiꝰ decipiaꝰ ꝛ ſuſpiceꝰ amari pp morez:nihil illo tale opante:ſeipſuz accuſabit vtiqꝫ:cū aūt ab iſtiꝰ ſimulatione decipiaꝰ iuſtū accuſare decipiētē: ꝛ magis ꝗ̄ eos q numiſma violāt ꝗ̄to alteriꝰ malignitas circa bonorabiliꝰ mala opatio.

❡ Hec eſt zᵃ pticula p̄me ptis:in qua oſtendiꝰ qualr̄ circa hꝰ amicitias pp vtile ꝛ delectabile fiant accuſationes:ꝛ q ſunt rōnabilr̄ accuſandi. ꝛ dicit ꝙ circa hꝰ amicitias oriūtur accuſationes. Cū.n.aliqs amat pp vtilitatē aut dlectationē ꝛ ſimulat ſe amare pp v̄tutez moralē:ille q ſic ſimulat iuſte ē accuſandus:plures.n.ſūt ſpēs amicitie:vt dcm̄ eſt ſuꝰ: vñ pōt cōtingē ꝙ aliq pp aliqd ſint amici ſm vnā ſpēz amicitie:ꝛ eſtimanꝰ eē amici ſꝫ aliā ſpēm:poſſe.n.eſt ꝙ aliqs ſit amicus pp vtilitatē ꝛ eſtimet ſe amatū ꝛ amari pp v̄tutē:ꝛ in hoc caſu ille q ſe exiſtimat amari pp v̄tutē aut decipiꝰ ex ſeipſo:ita ꝙ ille q eū amat nihil opeꝰ ad hꝰ deceptionē:aut decipiꝰ p ſimulationē alterius ſimulantis ſe amare ipm pp v̄tutē. Si decipiaꝰ a ſeipſo tunc ille deceptus eſt accuſandus:qꝛ decipit ſeipſuz:ſꝫ ſi decipiaꝰ p alterius ſimulationē iuſtū eſt ꝙ ille ſimulans ꝛ decipiēs accuſeꝰ ꝛ magis dꝫ accuſari ꝗ̄ ille q violat numiſmata inq̄tū

C facit deceptionem circa bonorabilius:virtus enim melior eſt ꝗ̄ pecunia vel moneta.

❡ Qz ſi acceptat vt bonū:facꝰ eſt aūt prauus atqꝫ apparet eſt ne amādus. An ipoſſe eſt:ſiqdē nō oē qduis eſt amabile ſed bonū:neqꝫ aūt dignū eſt prauū amicū hēe:neqꝫ opꝫ:nō.n.amatorē prauoꝝ eē opꝫ neqꝫ ſilēz euadere prauo. Dictū eſt aūt ſilē ſimili eſſe amicū.

zᵃ ps ca. ❡ Si aūt acceptet vt bonū:fiat aūt maluz ꝛ videaꝰ vtrū adhuc amandū vel nō poſſe. ſiqdē nō ōē amabile:ſed bonū:neqꝫ opꝫ amatorez mali eſſe:neqꝫ aſſimilari prauo:dictum eſt autē qm̄ ſimile ſimili amicum.

❡ Hec eſt zᵃ pars p̄ncipalis huiꝰ capl̄i:in qua ſoluit dubitationē de diſſolōne amicitie q̄tū ad amicitiā que eſt ſm v̄tutē. ꝛ cōtinet q̄tuor particulas ſm ꝙ quatuor dubitationes mouet ꝛ ſoluit. Pria dubitatio eſt:ſi ſit inter aliquos

D amicitia ppter v̄tutē ꝛ vnus illoꝝ pmaneat in v̄tute:ꝛ alter fiat malus. vtrū debeat amicitia iter eos pmanere vel diſſolui. hoc eſt vtrū pmanēs in v̄tute debeat adhuc amare alterū q factus eſt malus vel nō. ❡ Iſta dubitatio ſoluiꝰ ꝙ in hoc caſu eſt amicitia diſſoluēda. Ille eniz q facꝰ eſt malus:nō dꝫ amari a pmanēte in v̄tute:ꝛ pōt hic poni ꝯclo qnta ſub hac forma. poſtq̄ȝ amicus factus fuerit ma-

5ᵃ ꝯclo huiꝰ.c.li. lus nō eſt amādus a pmanente in v̄tute:que pbaꝰ duplr. Primo ſic. Nullus eſt amandus ppter v̄tutē niſi bonus: ſed q factus eſt malus nō eſt bonus. igiꝰ nō eſt amandus a pmanēte in v̄tute. ❡ zᵒ pbaꝰ ſic. Amicitia pp v̄tutē nō eſt niſi inter ſimiles:ſed permanēs in v̄tute non aſſimilaꝰ prauo. igitur nō debet amare prauum.

❡ Eſt ne igiꝰ ſtatim amicitia diſſoluēda:an nō oīs:ſed in qua eſt incurabilis ob prauitatē. Qui aūt emēdari pñt:iis magis ferēdū eſt in moribꝰ auxiliū ꝗ̄ in pecunijs:quāto preſtabiliores ſūt ꝛ magis amicitie ꝓpriꝫ: nihil aūt abſurdi videbiꝰ facere:q amicitiā diſſoluit:

E nō.n.huic aut tali amicus erat. Cū igiꝰ mutatū ad priores mores redigere nequeat:ſeſe ab illo ſeiungit.

❡ Vtrū igiꝰ cōfeſtiꝫ diſſoluendū vel nō oibꝰ:ſꝫ inſanabilibꝰ pp maliciā. Directionē aūt habentibꝰ magis adiuuādū vel morē ꝗ̄ ad ſubſtātiā: quāto meliꝰ ꝛ amicitie ꝓpriū magis. ❡ Videbiꝰ aūt vtiqꝫ diſſoluēs nihil incōueniēs facere. Non eniꝫ huic vel tali amicus erat. Alteratum igitur impotens reſaluare recedit.

❡ Hec eſt zᵃ pticula ſcḋe ptis:in qua mouet ꝛ ſoluit ſcḋaz dubitationē que eſt iſta. Vtrū inter pmanētē in v̄tute ꝛ alterū qui facꝰ eſt malus ſit ſtatiz amicitia diſſoluēda. Iſta

F dubitatio ſoluiꝰ ꝙ illud nō eſt in oibꝰ faciendū vt ſtatim amicitia diſſoluaꝰ:ſed ſolū ad illos q pp magnitudinē malitie ſunt inſanabiles:hoc eſt q nō pñt de facili reduci ad ſtatuz v̄tutis. Si aūt ille q factus eſt malus ſuſcipiat directionē:ita ꝙ de facili poterit reduci ad v̄tutem magis eſt adiuuandus ad hꝰ ꝙ reducaꝰ ad v̄tutē ꝗ̄ ad recuperādū ſubſtātiā amiſſaz inq̄tū v̄tus eſt melior ꝗ̄ pecunia ꝛ magis ꝓpria amicitie. [Videbiꝰ aūt vtiqꝫ.] Cū aūt aliqs diſſoluit amicitiā ad illū qui factus eſt malus nō videꝰ aliqḋ incōueniēs facere:qꝛ nō fuit amicus iſti homini vel illi ſꝫ virtuoſo:ꝛ ideo ſi alter fiat malus ꝛ remanens virtuoſus nō poterit ipſum reducere ad virtutē recedere debet ab amicitia talis ꝛ amicitiā omnino diſſoluere.

❡ Qz ſi alter pmaneat:alter magis bonꝰ euadat:multūqꝫ v̄tute differat:eſt ne vtēduꝫ amico:an fieri neqt. In magna aūt diſtātia maxie manifeſtū fit vt in amicitijs q̄ a pueritia ꝯtrahunꝰ:nā ſi alter mēte pmaneat

G puer:alter in optimū virū euaſerit:quonā mō fuerint amici:cū neqꝫ eadē ipſis placeāt:neqꝫ eiſdē gaudeāt doleantqꝫ. Neqꝫ eniꝫ hec erūt in ipſis. Sine vō his eē amici nō pñt. Simul eniꝫ ipſos viuere impoſſibile eſt. Atqꝫ de his ante diximus.

❡ Si aūt hic qdem pmaneat:hic aūt epyiches magis fiat ꝛ multū differat ꝯ̄tute. vtrū vtēdū amico vel nō cōtingit. In magna aūt diſtantia maxie manifeſtū ſit:puta in his que ex pueritia amicitijs. Si eniꝫ hic qdē pmaneat puer ſꝫ mētem:hic aūt vir ſit qualis optimus:qualr̄ vtiqꝫ erunt amici:neqꝫ placētes eiſdē neqꝫ gaudētes ꝛ triſtati. Neqꝫ eni acta ad inuicez hic exiſtunt ipſis:ſine his aūt nō erat amicos eſſe:cōe enim

H nō poſſibile:dictum eſt aūt de his.

❡ Hec eſt 3ᵃ pticula ſcḋe partis:in qua poniꝰ ꝛ ſoluiꝰ 3ᵃ dubitatio que talis eſt. Si vnus amicoꝝ pmanet in priſtino ſtatu ita ꝙ nō trāſmuteꝰ ad maliciā:ꝛ alius fiat magis virtuoſus ita ꝙ fiat magna dīa v̄tutis iter eos eſt dubitatio. vtꝝ ille q ſic pficit in v̄tute debeat vti eo q nō pficit tāq̄ȝ amico. [Vel nō cōtingit.] Hec dubitatio ſoluiꝰ ſic:ꝙ non eſt poſſe ꝙ pficiēs ꝯſeruet amicitiā ad nō pficiētez:ꝛ hoc maxie apparet in magna diſtātia:vt in amicitijs que ſunt ex pueritia. Cū eni aliq ſunt amici in pueritia ꝛ vnꝰ pmanet puer ſꝫ mētē ꝛ aliꝰ fiat optimꝰ vir nō poterūt remanere amici:ꝛ pōt hic poni ꝯ̄ 6ᵃ:ꝛ eſt ꝙ ſi vnꝰ amicoꝝ i pue- 6ᵃ ꝯclo huiꝰ.c.li.
ritia remaneat puer ſꝫ mētē:ꝛ aliꝰ pficiat in v̄tute:ita ꝙ fiat vir optimꝰ nō poterūt remanere amici:hec ꝯ̄ pbatur ſic. Qui nō pñt dlectabilr̄ ad inuicē ꝯuiuē nō pñt remanere

I amici:ſed remanēs puer ſm mentē ꝛ vir optimus nō pñt delectabilr̄ ad inuicē cōuiuere.igit̄ nō poterunt remanere amici. Maior pȝ:q2 h̄ eſt maxime ꝓpriū amicoꝝ ad inuicē cōuiuere.ꝛ minor declarat̄ per h̄ ꝙ manēs puer ſꝫ mentē ꝛ vir virtuoſiſſimus nō cōplacēt in eiſdē nec de eiſdeȝ gaudēt nec triſtant̄ ꝛ ſine his nō pñt cōuerſari:qḋ eſt maxime ꝓpriū amicitie.ſ.cōuiuere. Credo tn̄ ſicut dictuȝ eſt ſupra 8° hui⁹ ꝙ vtroqȝ remanente virtuoſo remanere pōt amicitia que eſt inter ſupexcedentē ꝛ ſupexceſſuȝ:q̄ȝ tūcūqȝ vnus excedat aliū in v̄tute dūmō ſit exceſſus finitus:q2 adhuc pōt ſeruari equalitas ꝓportionis cū poſſibile ſit ꝙ q̄tū excellētior excedit minus v̄tuoſuȝ in v̄tute:ꝙ tantū minus virtuoſus plus diligat magis v̄tuoſum.ꝛ pñt tales ad inuicē delectabilr̄ cōuiuere ꝛ cōplacere de eiſdē q̄tū reqrit̄ ad amicitiā q̄ ē īter ſupexcedētē ꝛ ſupexceſſuȝ.

K ℂ Opȝ ne igit̄ ipſuȝ nō ſecus ad illū ſeſe hr̄e:q̄ȝ ſi amicus nunq̄ȝ fuiſſet. An facte memoriaȝ ꝯſuetudis hr̄e opȝ. Atqȝ vt amicis potius q̄ȝ alienis arbitramur gratificari oportere:ſic ꝛ iis q fuerūt amici tribuendū eſt aliqḋ ob amicitiam que antea fuit. Cum non ob exuperationē prauitatis eſt diſſolutio facta.

ℂ Vt ꝛ nihil igit̄ alienius ad ipſuȝ habēdū q̄ȝ ſi nō factus eēt amicus nūq̄ȝ. Vel opȝ memoriā hr̄e facte cōſuetudis:ꝛ quēadmodū amicis magis q̄ȝ extraneis exiſtimam⁹ oportere largiri:ſic ꝛ factis attribuendū aliqḋ ꝓꝓ antefactā amicitiā:cū nō ꝓꝓ ſupabūdātiā malitie diſſolōo fiat.

L ℂ Hec eſt 4ª ꝑticula ſcḋe ꝑtis:in qua ponit̄ ꝛ ſoluitur 4ª dubitatio que talis eſt. Qualr̄ hō dȝ ſe hr̄e ꝑter diſſolōneȝ amicitie ad eū q ꝑfuit amicus:nūqḋ dȝ hr̄e ſe familiarius ad illū q̄ȝ ad eū q nunq̄ȝ ꝑfuit amicus.[Vel opȝ.] Hec dubitatio ſic ſoluit̄ ꝙ ſi nō fiat diſſolutio amicitie ꝓꝓ ſuperabūdātiā malitie:tūc dȝ hō hr̄e memoriaȝ amicitie ꝑterite:ꝛ ſicut eſtimam⁹ ꝙ opȝ magis largiri amicis q̄ȝ extraneis:ſic attribuendū eſt aliqḋ illis q ꝑfuerunt amici ꝓꝓ ꝑteritā amicitiā:ꝛ hoc eſt in oīb⁹ obſeruādū ꝑterq̄ȝ in vno caſu in quo facta eſt diſſolōo amicitie ꝓꝓ abūdātiā malitie.

Capitulum quartū de operatiōib⁹ amicitie in gnāli oſtēdēdo que ꝛ quot ſunt opa amicitie:ꝛ qualr̄ ſe hoīes habēt ad illa. Primo ꝙ vera amicitia cognoſcit̄ ex his q̄ quiſq ſibi vult ꝛ opat̄ ad ſeipſuȝ cū ſtudioſus ſit vnicuiqȝ mēſura:ꝛ tūc eſt amicitia qñ ſtudioſus ſic ſe hȝ ad amicū vt ad ſeipſuȝ cū amicus ſit ali⁹ ipſe:ꝛ ꝙ ſingula amicabilia.i.opa amicitie exiſtunt quiſq ſibi ad ſeipſuȝ:ꝛ ꝙ amicitia eſt ad ſeipȝ cū irrōnale rōnali cōcordat:ꝛ ꝙ amicitia ad alterū eſt ſupabundans cum ſit ſicut illa q̄ eſt ad ſeipſuȝ:ꝛ ꝙ prauis nō ineſt

M amicitia ad ſeipſos ꝓpter irrōnale eoꝝ ꝛ rōnale cōtendē ꝛ contrarijs vō nō ieſt ꝓꝓ ſeipſos odire ꝛ fugere ꝛ ꝓꝓ nihil amicabile ad ſeipſos patiūt ac per hoc neqȝ ad alios.

ℂ Ea vō q̄ ad amicos attinēt ꝛ qb⁹ amicitie definiunt̄ ex iis que ad ſeipſuȝ qſqȝ facit ꝑfecta eſſe vident̄.

Cap. 4ᵐ p. tra. 9 li. ethi. pᵒ ꝑs ca. Amicabilia aūt que ad amicos ꝛ quibus amicitie determinātur videntur ex his que ad ſeipſum veniſſe.

Quart. c. p. trac. diᵘ in tres ꝑtes pn. Iſtud eſt 4ᵐ capl'ȝ:in quo Phs determinat de operib⁹ amicitie in gnāli oſtēdēdo que ꝛ quot ſunt.ꝛ ꝯtinet tres ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma ꝓponit que ſunt opa amicitie ꝛ eoꝝ originē. In 2ª ibi[Ad ſeipſuȝ aūt.] oſtēdit quō ſe hn̄t boni ad opa amicitie. In 3ª ibi[Videnr̄ aūt dicta.] oſtēdit qualr̄ praui ſe hn̄t ad ꝑdicta. Prīa ꝑs cōtinet duas ꝑticulas. In ꝑᵃ ponit originē operū amicitie. In 2ª ibi[Ponūt eni.] oſtēdit que ꝛ quot ſunt opa amicitie. In ꝑma igit̄ ꝑticula ꝓponit originē operū amicitie dicēs ꝙ amicabilia.i.opa amicitie quib⁹ aliqs vtitur ad amicū vident̄ ꝓceſſiſſe ex his q̄ ſūt hoīs ad ſeipſuȝ:tūc eni vr̄ hō amicus alteri ſi eadē agit ad amicū q̄ ageret ad ſeipſuȝ:ꝛ ſic opa amicitie q̄ ſunt ad alterū mēſurant̄ ꝛ originē hn̄t ex opib⁹ amicitie hoīs ad ſeipſuȝ. ℂ Intelligendū eſt ꝙ amicabilia ad alterū menſurant̄ ex amicabilibus hoīs ad ſeipſuȝ nō cuiuſcūqȝ hoīs: ſꝫ hoīs v̄tuoſi. Tūc eniȝ videt̄ vnuſqſqȝ eſſe amicus alteri qñ agit eadē illi que hō v̄tuoſus ageret ad ſeipſuȝ. Quidā eniȝ hoīes interficiūt ſeipſos:ꝛ ꝑ cōparationē talis hominis ad ſeipſuȝ nō dȝ dici aliqs amicus alterius:qui eniȝ interficit aliquē nō vtit̄ ad ipſuȝ opere amicitie. N Notādus

ℂ Ponūt eniȝ eū amicū eſſe:q vult ꝛ agit bona:vel q̄ videntur amici gratia. O

ℂ Ponūt eniȝ amicū volenteȝ ꝛ operanteȝ bona vel apparentia illius gratia.

ℂ Hec eſt 2ª ꝑticula ꝑme ꝑtis:in qua oſtendit que ꝛ quot ſunt opa amicitie.ꝛ cōtinet tres partes ſꝫ ꝙ tres ſunt operationes amicitie. In ꝑma ponit ꝑᵐ opus amicitie qḋ eſt bn̄ficentia. In 2ª ibi[Vel volentē.] ponit 2ᵐ opus qḋ eſt beniuolētia. In 3ª ꝑte ibi[Vi aūt cōuiuētē.] ponit 3ᵐ opus amicitie:qḋ eſt concordia. In ꝑma igit̄ ꝑte ponit ꝑᵐ opus amicitie:qḋ eſt bn̄facere amico:dicēs ꝙ hoīes ponūt amicuȝ volūtarie facientē bona vel apparentia bona ad amicū gr̄a ipſius amici. ℂ Notādū eſt hic ꝙ Phs ponit tria reqſita ad opus amicitie qḋ ē bn̄ficētia:q2 vnū ſine aliis duobus nec duo ſine 3ᵒ ſufficiunt ad opus amicitie. Si.n. aliquis inuoluntarie operet̄ bona vel apparētia ꝛc̄.nō eſt opus amicitie:ſi etiā velit opera bona ꝛ negligat cōplere nō eſt opus amicitie qḋ eſt bn̄ficētia:ꝛ dicit illi⁹ gr̄a:q2 ſi aliqs volūtarie exhibet bona vel que exiſtimet eē bona:ꝛ nō intēdit bonū illi⁹ cui exhibet:ſed bonū ſuiipſius nō eſt opus amicitie:idō hec tria reqrunt̄ ad bn̄ficentiam que eſt opus amicitie.ſ. velle bona vel apparētia bona:ꝛ nō ſoluȝ velle:ſed ēt facere.ꝛ 3ᵒ requirit̄ ꝙ velit ꝛ faciat amici gratia. Sciendū ꝙ dicit bona vel apparentia:q2 qñqȝ aliqs ex amicitia exhibet alteri q̄ ſe exiſtimat eſſe bona:ꝛ ſi illa in v̄itate nō ſint bona:nihil tn̄ min⁹ eſt opus amicitie. Notandū P

ℂ Aut eum qui vult eſſe viuereqȝ amicū gratia ipſius amici:qḋ qdem matribus ad ſuos accidit filios:ꝛ his amicis qui ſunt offenſi.

ℂ Vel volētē eſſe ꝛ viuere amicū ipſi⁹ gr̄a. Qḋ matres ad filios paſſe ſūt ꝛ amicoꝝ offenſi. Q

ℂ Hec eſt 2ª pars huius ꝑticule:in qua ponit̄ opus amicitie. 2ᵐ qḋ eſt beniuolētia. Eſt eniȝ 2ᵐ opus amicitie velle bonū amico ſui gr̄a. vnde ſm opus amicitie eſt velle amicuȝ eſſe ꝛ viuere gr̄a ſui nō ꝓpter ipſuȝ:vt.ſ. ab eo recipiat aliqḋ bonū:ꝛ hoc patiunt̄ matres ad filios:q2 volunt eos eſſe ꝛ viuere:ꝛ ēt hoc volunt amici offenſi ſuis amicis.ſ.eē ꝛ viuere q̄uis ꝓꝓ offenſaȝ nō velint cū eis cōuiuere.

ℂ Quidam autem eum eſſe dicunt:qui verſat̄ vna cuȝ amico:ꝛ eadē expetit:aut eū qui dolet vna atqȝ gaudet cū amico. Maxie aūt ꝛ hoc matribus accidit.

ℂ Vi aūt cōuiuentē ꝛ eadē eligentē vel condolentem ꝛ congaudentem amico:maxime auteȝ ꝛ hic circa matres accidit.

ℂ Hec eſt 3ª pars huius particule:in qua ponitur 3ᵐ opus amicitie quod eſt cōcordia:ꝛ eſt concordia ſimul conuiuere ꝛ eadē eligere ꝛ de eiſdē cōdolere ꝛ gaudere. Hec autē

A accidant circa matres reſpectu filiorum. ¶ Notandū eſt
Notandū hic φ cōcordia q̄ eſt opus amicitie attēdit quātū ad tria.
Primū eſt q̄tū ad exteriorē ꝯuictū. 2ᵐ eſt q̄tū ad electio
nē. ⁊ 3ᵐ eſt q̄tū ad paſſiones: ad quas oēs ſeq̄ꝛ gaudiū ⁊
triſticia. vñ dicit φ q̄dā determināt amicos q ꝯuiuunt ad
inuicē q̄tū ad pᵐ: ⁊ q eadē eligunt q̄tū ad 2ᵐ: ⁊ q de eiſdē
ꝯdolēt ⁊ cōgaudēt q̄tū ad tertiū. vñ in his vꝫ ꝯcordia cō
ſiſtē in ꝯuiuere ī eadē eligē ⁊ de eiſdē ꝯdolere ⁊ gaudere.
¶ Hoꝝ etiā aliquo ⁊ amicitiā ipſam definiunt.
¶ Hoꝝ aūt aliquo ⁊ amicitiā determinant.
¶ Epilogat dicēs φ ꝑ aliqđ dictoꝝ determinaꝛ amicitia.
Eſtimant enim homines inter illos amicitiam eſſe in q
buſlibet aliqđ iſtorum inuenitur.
¶ Unūqđq3 aūt hoꝝ viro cōpetit erga ſe bono. Reli
q3 vō ea rōne qua tales eſſe exiſtimant. Videꝛ aūt vt
B dictū eſt vt⁹ ⁊ ſtudioſus ipſe vnicuiq3 eē mēſura. Hic
eni3 ſibiipſi cōſentaneus eſt: ac eade3 affectat aīa oīs.
Et vult igiꝛ ſibiipſi bona: ⁊ q̄ apparēt ac agit. Eſt eni
viri boni bonum agere: ⁊ ſuiipſius grā. Mentis q̄ppe
cā que q̄dē vnuſq̄ſq3 eē vꝫ: ⁊ vult ēt ſe viuere ſaluūq3
eē: atq3 id maxie quo ſapit. Eſt eni bonū hoī ſtudioſo
eſſe. Unuſq̄ſq3 aūt ſibi vult ipſa bona. Fact⁹ vō alius
nullus expeꝛit cuncta illud qđ eſt factū habere. Hab3
aūt ⁊ nūc deus ſūmū bonū: ſ3 eſt id qđ eſt ipſe. Videꝛ
aūt id vnuſq̄ſq3 eſſe qđ itelligit: aut maxie. Atq3 talis
ſecū degere vult. Libenter eni3 hoc cū3 voluptateq3
facit. nā ⁊ actarū rerū recordatio periucūda eſt: ⁊ futu
rarū ſpes bona. Talis aūt afficit voluptate. Et inſuꝑ
cōtēplationib⁹ mente abūdat. Preterea maxie ſecum
vna dolet atq3 letaꝛ. Idē eſt eni3 oino ipſi moleſtum
C atq3 iucundū: ⁊ nō alias aliud. Eſt eni3 ſine penitētia
prorſus. Ex eo igitur quia vnumqđq3 ipſorum ad ſe
ipſum competit ſtudioſo.
2ª ps ca. ¶ Ad ſeipſu3 aūt hoꝝ vnūqđq3 epyicbi exiſtit:
reliqs aūt ſm φ tales exiſtimant eſſe. ¶ Videꝛ
eni quēadmodū dictū ē mēſura vniuſcuiuſq3
virtus ⁊ ſtudioſus eē. ¶ Iſte eni ꝯſentit ſibiipſi
⁊ eadē appetit ſm oēm aiam: ⁊ vult vtiq3 ſibi
ipſi bona ⁊ apparētia ⁊ opaꝛ: boni enim bonū
elaborare ⁊ ſuiipſius grā: intellectiui eni gratia
φ vnuſq̄ſq3 eē vꝫ. ¶ Et viuere aūt vult ſeipſu3
D ⁊ ſaluari ⁊ maxie h quo ſapit: bonū eni ſtudio
ſo eſſe: vnuſq̄ſq3 aūt ſibiipſi vult bona. Fact⁹
aūt alius nullus eligeret oīa hēc illud qđ factu3
eſt: h3 eni ⁊ nūc deus bonū: ſed ens q̄dē qđ ali
q̄n eſt: videbiꝛ aūt vtiq3 itelligēs vnuſq̄ſq3 eſſe
vel maxie. ¶ Et cōuiuere talis ſibiipſi vult: de
lectabilr eni3 ipſu3 facit: operatoꝝ eni3 ⁊ dele
ctabiles memorie ⁊ futuroꝝ3 ſpes bone: tales
aūt ⁊ delectabiles: theorematib⁹ aūt abundat
mēte. ¶ Cōdolet aūt ⁊ delectaꝛ maxie ſibiipſi:
oī eni3 eſt idē ⁊ triſte ⁊ delectabile: ⁊ nō aliud
alij. ¶ Impenitibilis eni3 vt dicere. In exiſtere
itaq3 que ad ſeipſu3 ſingula boꝝum epyicbi.
¶ Hec eſt 2ª pars ṗncipalis hui⁹ capli in qua oſtēdit qualr
hō vtuoſus ſe h3 ad predictas opōnes amicitie. ⁊ cōtinet
duas ꝑticulas. In pª oſtēdit: q̄lr vtuoſus ſe h3 ad hec opa E
reſpectu ſuiipſi⁹. In 2ª ibi [Ad amicū aūt.] oſtendit qualr
vtuoſus ſe h3 ad hec opa reſpectu alteri⁹. Pzio igr narrat
φ vnūqđq3 ṗdictoꝝ cōuenit hoī vtuoſo reſpectu ſuiipſi⁹
⁊ reliqs q nō ſunt vtuoſi cōueniūt ṗdicta inquātū ſeipſos
eſtimāt vtuoſos. [Videꝛ eni3.] Probat illud 2ᵐ. ſ. φ vni
cuiq3 hoī cōpetūt opa amicitie reſpectu ſuiipſius ſ3 φ ſe
eſtimat vtuoſu3: ⁊ hec eſt ꝯ 7ª que ꝓbaꝛ ſic. Unicuiq3 hoī 7ª cōclo hui⁹.c.li.
cōpetūt opa amicitie reſpectu illi⁹ qđ eſt pᵐ amabile ⁊ mē
ſura amabilitatis in tota ſpe hoīs nec cōpetūt alicui reſpe
ctu alicui⁹ niſi ſ3 φ illud reſpectu cui⁹ eſt opus, eſtimatur
eſſe mēſura vel hēc ṗmā mēſurā amabilitatis in ſpe hoīs:
ſed vtus ſeu vtuoſus eſt pᵐ amabile ⁊ mēſura amabilita
tis in tota ſpe hoīs. igiꝛ vnicuiq3 hoī cōpetūt opa amicitie
reſpectu ſuiipſi⁹ ſ3 φ ſe exiſtimat vtuoſu3. Maior p3: q2
in vnoquoq3 gn̄e oīa illius gn̄is iudicanꝛ talia ⁊ magis ⁊
minus talia ſ3 approximationē vel remotionē a ṗmo qđ
eſt mēſura in illo gn̄e. ⁊ minor p3: q2 hō virtuoſus exquo F
eſt ꝑfectiſſimus in tota ſpe humana cōueniēs eſt φ ſit mē
ſura in tota ſpe humana ⁊ φ ſit maxie amabilis: ⁊ per ꝯñs
eſt menſura amabilitatis in tota ſpe humana: nec cōpetit
amabilitas alicui hoī niſi ſm φ eſtimaꝛ vtuoſus. [Iſte. n.
cōſentit.] Oſtēſo qualr opa amicitie cōpetūt alij a vtuoſo
reſpectu ſuiipſi⁹: oſtēdit φ oīa opa amicitie cōpetūt vtuo
ſo reſpectu ſuiipſius: ⁊ hec eſt ꝯ 8ª que ꝓbaꝛ ſic. Cuicūq3 re 8ª cōclo hui⁹.c.li.
ſpectu cui⁹ cōpetūt bn̄ficētia beniuolētia ⁊ ꝯcordia eide3
reſpectu eiuſdē cōpetūt oīa opa amicitie: ſ3 hoī vtuoſo re
ſpectu ſuiipſius cōpetūt bn̄ficētia beniuolētia ⁊ cōcordia.
igiꝛ hoī vtuoſo reſpectu ſuiipſi⁹ cōpetūt oīa opa amicitie.
Maior p3 ex ṗdictis. ⁊ minor declaraꝛ q̄tū ad quālibet
ꝑtē ipſius. ⁊ ṗmo declaraꝛ φ hoī vtuoſo reſpectu ſuiipſi⁹
cōpetit opus amicitie qđ eſt beniuolētia: ⁊ h ꝓbaꝛ ꝑ h φ
vnuſq̄ſq3 vtuoſus vult ſibiipſi bona: ⁊ h ſm quālz partes G
aīe tam ſm ꝑtē ſenſitiuā q̄ ſm ꝑtē itellectiuā. vñ vtuoſus
cōſentit ſibiipſi ⁊ eadem appetit ſm oēm aiam: q2 in ipſo
nō eſt rebellio neq3 pugna inter ꝑtes aīe: ⁊ nō ſolum vult
ſibi bona: imo opaꝛ ſibiipſi bona. Nā vt dictū eſt in 2ª hu
ius. [Uirtus ꝑficit habētē ⁊ opus ei⁹ bonū reddit.] Et iꝫ
vtuoſus opaꝛ bona ſuiipſi⁹ grā: ⁊ hoc rōne ꝑtis itellectiue:
que eſt ṗncipalis in hoīe. vtuoſus eni3 laborat: ⁊ ſemꝑ ad
hoc itēdit vt opeꝛ illud qđ eſt ꝯueniēs rōni. ¶ Notādu3
Notādū eſt φ Phs dicit hic φ [Uirtuoſus opaꝛ itellectiui grā: φ
vnuſq̄ſq3 eſſe videꝛ.] Or hoc nō eſt intelligendū φ hō ſit
ipſe intellectus ſicut q̄dā dicūt: q2 hō eſt cōpoſitus ex cor
pore ⁊ aīa itellectiua ⁊ itellect⁹ nō eſt cōpoſit⁹: ſ3 d3 ſic in
telligi φ itellectus eſt ṗncipale ⁊ formale in hoīe: ⁊ nō eſt
hō ſ3 ꝑs hoīs. [Et viuere aūt.] Uirtuoſo etiā reſpectu ſui
cōpetit opus amicitie qđ eſt beniuolētia: q2 virtuoſus ma
xime vult ſeipſu3 viuere ⁊ cōſeruari in eſſe: ⁊ maxie q̄tu3 H
ad illā ꝑtē aīe cui ineſt ſapiā: vñ vnuſq̄ſq3 vult ſibiipſi bo
nū: ⁊ vtuoſo eſt bonū ſuu3 eſſe. ſ. φ ſit vtuoſus. vñ vtuoſus
vult ſe in eſſe cōſeruari eo φ ipſe in ſe eſt. Si enim homo
trāſmutareꝛ in aliđ: vt in lapidē vel lignū nullus curaret.
an illud in quo tranſmutareꝛ haberet oīa bona: ⁊ iđ vnuſ
q̄ſq3 vtuoſus appetit ſibi bona ipſo ꝯſeruato eodē in eſſe.
Illud aūt qđ maxie ꝯſeruaꝛ idē in ſuo eſſe eſt deus glorio
ſus qui nō vult ſibi aliqđ bonū qđ nūc non h3. Unuſq̄ſq3
aūt ſm itellectū eſt itelligēs ⁊ idē manens: ⁊ iđ virtuoſus
maxie vult ſe eſſe ⁊ viuere ſm itellectu3: q2 maxie manet
idē ſ3 itellectū. qui aūt vult ſeipſu3 eſſe ⁊ viuere ṗncipalr
ſm corpus qđ eſt trāſmutabile: nō vere vult ſeipſu3 eſſe ⁊
viuere. vñ breuiter q2 vtuoſus vult ſeipſu3 eſſe ⁊ viuere ⁊
maxie ſ3 itellectū qui idē manet in hoīe quacūq3 traſmu
tatione facta in corpore: ideo virtuoſo ineſt beniuolentia
reſpectu ſuiipſius. [Et conuiuere talis ſibi vult.] 3ᵐ etiaꝫ

g opus amicitie cõpetit virtuoſo reſpectu ſuiipſius quod eſt concordia: reſpectu enim ſuiipſius ſibi competit illud qđ pertinet ad ꝯuictũ. Maxĩe enĩ vult ſuiipſi ꝯuiuere. nã delectabilr cũ ſeipſo meditat̃ quãtũ ad memoriã pteritorũ: q2 memoria bonoꝝ q̃ opatus eſt/eſt ſibi delectabilis: q̃tũ ẽt ad ſpez futuroꝝ dlectabilr ſe hʒ reſpectu ſuiipſiꝰ. hʒ enĩ ſpem bñ opandi in futuro: q̃ eſt ſibi delectabilis. quãtũ ẽt ad cognitionẽ pñtiũ delectabilr cõuiuit cũ ſeipſo. nã in pñti abũdat theorematibꝰ ⁊ ꝯſiderationibus ſibi delectabilibꝰ. hʒ ẽt v̄tuoſus ꝯcordiã cũ ſeipſo q̃tũ ad electionẽ: q2 eadẽ eligit quãtũ ad oẽm ptẽ aĩe: cum in ipſo nõ ſit diſcordia inter ptes aĩe.[Cõdolet aũt.] Hʒ etiã v̄tuoſus ꝯcordiã ad ſeipſũ ƒʒ paſſiones: q2 ipſe maxĩe cõdolet ⁊ triſtat̃ ſibiipſi: q2 ſibi toti quãtũ ad ptẽ ſenſitiuã ⁊ intellectiuã idẽ dlectabile ⁊ triſte: q2 in v̄tuoſo ps ſenſitiua eſt

K ita ſubiecta rõni ꝙ ſeqt̃ motũ rõnis: ⁊ ſi q̃nqʒ ducat̃ a paſſionibꝰ ptis ſenſitiue poſtea ceſſante paſſiõe penitet adeo ꝙ vĩ feciſſe ꝯtra rõnez. Ex p̄dictis igit̃ pʒ ꝙ oĩa predicta opera amicitie cõpetant virtuoſo reſpectu ſuiipſius.

¶ Ad amicũ aũt ſic ſe hʒ vt ad ſeipſũ: amicus. n. eſt aliꝰ ipſe: ⁊ amicitia vĩ aũt hoꝝ aliqđ eſſe: ⁊ qbꝰ hec inſunt vĩr eſſe amici. Querere v̄o vtrũ ad ſeipſuz ſit: an non ſit amicitia: nũc omittamꝰ. Videbit̃ aũt hoc amicitia eſſe: quo duo vel plura ex his hʒ que dicta ſũt. Et ꝙ maxĩa amicitia ſĩlis eſt ei que eſt ad ſeipſum.

¶ Ad amicũ aũt hʒe queadmodũ ad ſeipm: eſt enĩ amicus aliꝰ ipſe: ⁊ amicitia hoꝝ eſſe aliqđ vĩ: ⁊ amici qbꝰ h exiſtũt. ¶ Ad ſeipz aũt vtrũ eſt vel nõ eſt amicitia relinquat̃ in pñti: videbit̃ aũt vtiqʒ ſic eſſe amicitia ƒʒ ꝙ eſt duo vel plu-

L ra ex dictis: ⁊ qm̃ ſuperabundantia amicitie ei que ad ſeipſum aſſimilatur.

¶ Hec eſt 2ª pticula huiꝰ ptis: in qua oſtẽdit̃ ꝙ oĩa p̄dicta opa amicitie cõpetũt v̄tuoſo reſpectu alteriꝰ. ſ. ſui amici: ⁊

9ª cõclõ huiꝰ .9. li. hec eſt ꝯ 9ª que pbat̃ ſic. Oĩa opa amicitie cõpetũt v̄tuoſo reſpectu ſuiipſius vt pbatũ eſt: ſʒ v̄tuoſus ſe hʒ ad amicũ ſicut ad ſeipſuz: qm̃ amicus eſt aliꝰ ipſe: ideo quecũqʒ cõpetũt v̄tuoſo reſpectu ſuiipſius cõpetunt v̄tuoſo reſpectu amici. igit̃ oĩa p̄dicta opa amicitie cõpetũt v̄tuoſo reſpectu alteriꝰ. ſ. amici ſui.[Ad ſeipz aũt.] Dubitat̃ tñ vtrũ eſt amicitia hoĩs ad ſeipz: ſʒ hec dubitatio in pñti eſt relinquẽda: tñ mõ dicat̃ ꝙ amicitia vĩ eẽ inter quoſcũqʒ qbus cõpetunt duo vel tria ex p̄dictis: ⁊ ſi tñ ad alios habemus amicitiã ſupabũdãter talis amicitia aſſĩlat̃ amicitie quaz hõ hʒ ad ſeipſuz. vñ cũ aliqs vult cõmẽdare aut magnificare amicitiã ſuã quã habet ad alterũ cõſueuit dicere: dili-

M go eũ ſicut meipſuz. vnde ſuperabundantia amicitie aſſimilatur amicitie que eſt hoĩs ad ſeipſum.

¶ At v̄o vĩr ea q̃ dicta ſũt ⁊ ipſis multis in eſſe: q̃uis ſint praui. An hoc pticipes ipſoꝝ ſũt: quo ſibiipſis placent: ⁊ bonos ſe eſſe exiſtimãt: nam eoꝝ q vehemẽter ſũt praui atqʒ nefarĩ nemini hec inſũt: ſʒ nec ieſſe vĩr.

5ª ps ca. ¶ Vident̃ autẽ dicta ⁊ multis exiſtere q̃uis exiſtẽtibus prauis ƒm ꝙ placent ſibiipſis: ⁊ exiſtimant epiycheeſ eſſe ſic participãt ipſis: q2 ⁊ valde prauoꝝ ⁊ nefarioruz nulli hec exiſtunt: ſed neqʒ vident̃: fere autem neqʒ prauis.

¶ Hec eſt 3ª pars p̄ncipalis huiꝰ capli: in qua pħs oſtẽdit qualr mali ſe hñt ad predicta opa amicitie. ⁊ ꝯtinet q̃tuoꝛ pticulas. In p̄ma pticula narrat qualr prauis ꝯuenire vident̃ p̄dicta opa amicitie. In 2ª ibi[Differũt enĩ.] p̄declarat ꝙ ƒm veritatẽ nõ ꝯueniũt reſpectu ſuiipſoꝝ opa amicitie antedicta. In 3ª ibi[Si aũt nõ eſt poſſe.] remouet quodã dubiũ. In 4ª pticula ibi[Si itaqʒ ſic ſe habere.] ꝯcludit quaſdã ꝯcl̃onez ex p̄dictis. In p̄ma igit̃ pticula narrat dicẽs ꝙ p̄dicta opa amicitie vident̃ cõuenire multis exiſtẽtibꝰ prauis ad ſeipſos: ſʒ hoc ſolũ eſt ƒm ꝙ placent ſibiipſis ⁊ exiſtimãt ſe v̄tuoſos: ſʒ illis q ſunt valde praui. i. nefarĳs nõ cõueniũt predicta opa amicitie reſpectu ſui ⁊ fere nullis prauis ꝯueniũt p̄dicta opa amicitie reſpectu ſui: raro enĩ inueniunt̃ homines praui qui exiſtiment ſe virtuoſos ſuã malitiã nõ cognoſcentes.

¶ Diſſident. n. ſeci: ⁊ alia qdez cupiũt: alia aũt volunt: vt incõtinẽtes: nã iis q̃ bona ſibi vĩr anteponũt ea q̃ voluptate afficiũt atqʒ nocent. Quidã rurſus ob formidinẽ atqʒ inertiã eas agere res omittũt: quas putãt

O ſibiipſis optimas eſſe.

¶ Differunt aũt a ſeipſis: ⁊ altera qdez ꝯcupiſcunt: alia aũt volũt: puta incõtinẽtes: eligũt. n. pro eis q̃ vĩr ſibiipſis bona eẽ: delectabilia nociua entia. ¶ Hi aũt rurſus pp timiditatẽ ⁊ deſidiã recedũt ab opari q̃ exiſtimãt ipſis optia eẽ.

¶ Hec eſt 2ª pticula tertie ptis: in qua declarat ꝙ ƒʒ veritatẽ prauis nõ ꝯueniũt reſpectu ſuiipſoꝝ p̄dicta opa amicitie. ⁊ cõtinet tres ptes. In p̄ma pbat ꝙ prauis nõ cõpetit reꝰ ſuiipſoꝝ bñficẽtia. In 2ª ibi[Quibus autẽ multa.] pbat ꝙ eis reſpectu ſui nõ cõpetit beniuolẽtia. In 3ª pte ibi[Querũt itaqʒ mali.] oſtẽdit ꝙ prauis reſpectu ſui nõ cõpetit opus amicitie qđ eſt ꝯcordia. In pª igit̃ pte declarat ꝙ hoĩ prauo reſpectu ſuiipſius nõ cõpetit opus amici-

P tie qđ eſt bñficẽtia: ⁊ hec eſt ꝯcl̃o 10ª q̃ pbat̃ duplr. Pꝛĩo ſic. Illi q opat̃ ſibi nociua nõ competit reſpectu ſuiipſius opus amicitie qđ eſt bñficẽtia: ſʒ hõ prauus opat̃ ſibi nociua. ergo ⁊c̃. Maioꝛ pʒ: q2 p opus bñficẽtie hõ opat̃ bonũ ⁊ nõ malũ illi reſpectu cuius hʒ opus bñficẽtie: ⁊ ita q opat̃ ſibiipſi malũ ⁊ nociuũ nõ hʒ reſpectu ſui opus amicitie qđ eſt bñficẽtia. ⁊ minoꝛ pʒ: q2 hõ prauus ſequit̃ delectabile ƒm ſenſuz qđ eſt multotiẽs ſibi nociuũ dimittẽdo illud qđ eſt ſibi bonũ ƒʒ iudiciũ rõnis: vt pʒ de icõtinẽte. vñ mali vt incõtinẽtes differũt a ſeipſis: q2 alia ꝯcupiſcũt ƒm ptẽ ſenſitiuã ⁊ alia volunt ƒm rõnẽ: hoc eſt alia cõcupiſcũt: q2 delectabilia ƒʒ ſenſuz: ⁊ alia iudicant ƒm rõnem eſſe ſibi bona.[Hi autẽ rurſus.] 2º pbat̃ ꝯcl̃o ſic. Ille qui pretermittit ea opari q̃ ƒm rõnẽ iudicat ſibi optima: nõ cõpetit reſpectu ſuiipſiꝰ opus amicitie qđ eſt bñficẽtia: ſʒ hõ

Q prauus pretermittit opari ea q̃ ƒʒ rõnẽ iudicat ſibi optima. ergo ⁊c̃. Maioꝛ pʒ: ⁊ minorẽ ponit pħs dicẽs ꝙ aliq praui pp timiditatẽ ⁊ deſidiã recedũt ab opari ea q̃ exiſtimãt ſibiipſis optima. Sic igit̃ pʒ duplr ꝙ praui nõ hñt opus amicitie. ſ. bñficentie ad ſeipſos. vno mõ q2 operant̃ ſibi nociua. alio mõ q2 vitant ſibi opari pficua.

¶ Qui v̄o multas res graues atqʒ nefandas egerunt: vitam ob prauitatem odio habent ac fugiunt: ſibiqʒ mortem conſciunt.

¶ Quibus autẽ multa ⁊ dura opata ſunt: ⁊ propter malitiam odiuntur: fugiunt viuere ⁊ interimunt ſeipſos.

¶ Hec eſt 2ª pars huius particule ſcđe tertie partis: in qua declarat̃ ꝙ prauis non competit opus beniuolentie ad ſe ipſos: ⁊ hec eſt ꝯcl̃o 11ª que pbat̃ ſic. Qui nõ volunt ſibi 11ª ꝯcl̃o huiꝰ .9. li.
eſſe ⁊ viuere nõ ſunt ſibi beniuolĩ: ⁊ per ꝯſequẽs eis nõ cõ

10ª ꝯcl̃o huiꝰ .9. li.

A petit opus beniuolentie ad ſeipſos:ſed mali nõ volũt ſibi/ipſis eſſe ⁊ viuere.igit̃ ⁊c̃.maior eſt manifeſta:q₂ quicũqȝ volũt bonũ alicui volũt ſibi eſſe ⁊ viuere.minor ponit̃ in l̃ra.vnde dicit ph̃s ꝙ prauis multa ⁊ grauia operata ſunt ꝓpter maliciã ſuam:vnde intãtũ odiũtur ab hoibus ꝙ vita eoꝝ eſt eis tedioſa:fugiũt eni viuere ⁊ interimũt ſeipſos: ⁊ ſic patet ꝙ praui non volũt ſibiipſis eſſe ⁊ viuere.

¶ Querunt p̃terea alios ipſi flagitioſi qb⁹cũ verſent̃. Se v̊o ipſos fugiũt.nã ſi ſint ſecũ:recordant̃ multarũ grauiũqȝ reꝝ ⁊ ſperãt alias tales.Si cũ alijs aũt ſint obliuiſcunt̃.Atqȝ cũ nihil habeãt qḋ ſit amabile:nulla re ꝑſus afficiunt̃ ad ſeipſos q̃ ad amicitiã attinet: neqȝ igit̃ vna ſecũ gaudẽt atqȝ dolẽt.Eſt eni eoꝝ aia in ſeditiõe.Atqȝ iterdũ ob prauitatẽ dolet abſtinẽs a qbuſdã interdũ letatur.Et hec qdẽ pars huc:illa autem illuc trahit vt diuellentes.

B ¶ Querũt itaqȝ mali cũ qb⁹ cõmorent̃:ſeipſos autẽ fugiũt:recordant̃ eni multoꝝ ⁊ difficiliũ ⁊ talia altera ſperãt ſm̃ ſeipſos entes:cũ alteris aũt entes obliuiſcũt̃:nihilqȝ amabile hñtes:nihil amabile patiunt̃ ad ſeipſos. ¶ Neqȝ gaudẽt neqȝ ꝯdolẽt tales ſibiipſis:cõtẽdit eni ipſorum aia: ⁊ hoc qdem ꝓꝑ maliciã dolet recedẽs a qbuſdã:h aũtẽ delectat̃: ⁊ h quidẽ huc:hec aũtẽ illuc trahit:quemadmodũ diſcerpentia.

¶ Hec eſt 3ª ps 2ᵉ pticule 3ᵉ partis.in qua oñdit ꝙ op⁹ amicitie qḋ eſt ꝯcordia nõ cõpetit malis cum ſeipſis:⁊ h eſt ꝯ 12.que ꝓbat̃ ſic.Qui nec appetũt viuẽ cũ ſeipſis nec gaudẽt nec ꝯdolent ſibiipſis nõ hñt op⁹ amicitie qḋ eſt cõcordia cũ ſeipſis:h pȝ.q₂ penes iſta attẽdit̃ ꝯcordia vt dictũ eſt ſupius:ſed mali nõ appetunt viuere cũ ſeipſis nec gaudẽt nec cõdolẽt ſibiipſis.igit̃ ⁊c̃.mior declat̃.⁊ ꝑ quãtũ ad primã ei⁹ ptẽ.ſ.ꝙ mali nõ appetũt nec pñt cũ ſeipſis cõuiuere. Nã ꝯuiuẽdo cũ ſeipſis vl cogitãdo aut ꝯferẽdo de factis ſuis p̃teritis recordant̃ multa mala ⁊ grauia que in p̃terito cõmiſerũt ⁊ credunt ſe ſilia in futuꝝ facturos qḋ eſt eis valde doloroſũ:ꝯ ı̃ꝯ q̃rũt alios cũ qb⁹ cõmorent̃ colloquẽdo ⁊ cooꝑando ſ₃ exteriora verba ⁊ facta:⁊ ſic obliuiſcunt̃ ſuoꝝ maleſactoꝝ:vñ cũ in ſeipſis nihil habeãt qḋ ſit dignũ amari nihil amabile patiunt̃ ad ſeipſos ⁊ nõ appetũt viuere cũ ſeipſis meditãdo ⁊ cũ ſeipſis ꝯferẽdo de his que fecerũt.[Neqȝ gaudẽt.]Scḋa ẽt ps minoris appet.ſ. ꝙ mali nõ hñt ꝯcordiã cũ ſeipſis q̃tũ ad paſſiões:q₂ neqȝ gaudẽt neqȝ cõdolẽt ſibiipſis:imo ptes aie q̃ in ipſis ſunt ſunt in q̃dã ꝯtẽtione ꝯ ſeipſos inq̃tũ ps ſenſitiua in eis repugnat rõni:ex vna eni pte dolet ſi recedat a delectatõib⁹ ꝓꝑ maliciã dñantẽ in eis q̃ cãt hᵒ triſtitiã in pte ſenſitiua: ⁊ ⁊ ex alia pte delectat̃ ſ₃ rõnẽ que indicat idẽ eẽ maluȝ qḋ ps ſenſitiua appetit:⁊ ſic vna ps aie trahit hoiem malũ ad vnã ptẽ:⁊ alia ps trahit ipȝ ad ptẽ cõtrariã q̃ſi aia eius in duas partes diſcerpetur ⁊ contra ſeipſum diſcerpet.

¶ Ob ſi fieri nequeat vt doleat ſil̃ atqȝ letetur:at paulo poſt dolet qḋ letat⁹ fuit ⁊ nolet ſibiipſi illa voluptati fuiſſe. Improbi nãqȝ penitẽtia ſunt referti. Improbus igitur ne erga ſe qdeȝ amice affectus eſt:ꝓpterea ꝙ nihil habet quod ſit amabile.

¶ Si aũt nõ eſt poſſibile ſimul triſtari ⁊ ꝺlectari:ſed poſt paꝝ triſtatur qm̃ delectat⁹ eſt:⁊ nõ vtiqȝ vellet ꝺlectabilia h fieri ipſis. Penitudine eni praui replentur. Non itaqȝ videt̃ prau⁹: E neqȝ ad ſeipſum amicabiliter diſponi:propter nihil habere amabile.

¶ Hec eſt 3ª pticula 3ᵉ ptis.in qua remouet qḋdã dubiũ:q₂ eni dcm̃ eſt ꝙ hõ malus gaudet ⁊ triſtat̃ de eodẽ.vı̃ ꝙ in eodẽ ſil̃ inerit gaudiũ ⁊ triſtitia de eodẽ qḋ vı̃ incõueniẽs: q₂ ſic erũt ꝯria in eodẽ:qḋ eſt ipoſ̃e.Iſtḋ remouet ph̃s.d. ꝙ prauus nõ ſil̃ delectat̃ ⁊ triſtat̃ de eodẽ:ſ₃ paꝝ poſt ꝺlectationẽ triſtat̃ de h ipſo quo ꝑus delectat⁹ eſt:nollet.n.fuiſſe delectat⁹:vñ praui replent̃ penitẽtia:q₂ cũ poſt ipetũ malitie vel paſſiõis cog̃ſcũt ſe male egiſſe ceſſante malicia vel paſſiõe dolẽt:⁊ ſic pȝ ꝙ praui nõ diſponũt̃ amicabil̃r ad ſeipſos:ꝓꝑ h ꝙ nõ hñt in ſeipſis aliqd amicicia dignũ.

¶ Os ſi ita ſeſe hr̃e vehemẽter eſt miſeꝝ:totis virib⁹ fugiẽda eſt prauitas:⁊ enitẽdũ eſt bonũ eẽ.Sic eni ⁊ ad ſeipſum habebit amice:⁊ alij amicus poterit eſſe.

F ¶ Si itaqȝ ſic hr̃e valde eſt miſeꝝ fugiẽduȝ maliciã intẽſe:⁊ tẽtãdũ epyicbẽ eẽ:ſic eni ⁊ ad ſeipm̃ amicabil̃r vtiqȝ hẽbit ⁊ alteri amic⁹ fiet.

¶ Hec eſt 4ª pticula 3ᵉ ptis ꝑncipalis.in qua ꝯcludit q̃dã ꝯclõnẽ ex ꝑdictis.d.ꝙ ex quo miſerrimũ eſt hoi ſic ſe hr̃e ad ſeipȝ ſic̃ praui ſe hñt ad ſeipſos vehemẽti ſtudio debemus fugere maliciã ⁊ conari ad h ꝙ ſimus virtuoſi. Naȝ ꝑ hũc modũ ſe hẽbit aliqs amicabil̃r ad ſeipm̃:⁊ etiam fiet alijs amicus:⁊ põt h poni ꝯ.13.⁊ eſt ꝙ malicia eſt itẽſe fugiẽda ⁊ virt⁹ ꝓſequẽda:q̃ ꝓbat̃ ſic. Illud eſt intẽſe fugiẽdũ quo remoto ⁊ virtute habita hõ amicabil̃r põt ſe habẽ ad ſeipm̃ ⁊ ad alteꝝ.ſ.amicũ:ſed malicia remota ⁊ virtute habita põt hõ amicabil̃r ſe hr̃e ad ſeipm̃ ⁊ ad alterũ vt ad amicũ.igit̃ ⁊c̃. Maior pȝ.q₂ miſeria ⁊ ea q̃ ad miſeriã ducũt ſunt fugiẽda:ſ₃ miſerrimũ eſt ꝙ hõ nõ poſſit ſe amicabil̃r habere ad ſeipm̃ nec ad alteꝝ:⁊ mior pȝ ex predictis.

¶ Nõn̄ eſt ꝙ qdã ſunt praui ꝓꝑ vehemẽtiã paſſiõis ſuperantis rõnẽ:ſicut icõtinẽtes:⁊ qdã ſunt praui ꝓꝑ maliciã ſupexcedẽtẽ qui fugiũt ſeipſos ⁊ odiũt ⁊ iterimũt ſeipſos ꝓpter enormitatẽ ſuoꝝ opeꝝ de qb⁹ valde dolẽt:ſic̃ patricide aut alij q hᵒ enormia cõmiſerũt ⁊ in talib⁹ eadẽ ps anime ꝯriat̃ ſibi vno tpe ꝓ alio tpe:q₂ tẽpore q̃ opat̃ hᵒ malũ gaudet de ope ſuo:⁊ poſtea triſtat̃.Adhuc alij ſunt mali qui gaudẽt de malicia ſua nõ ſolũ qñ eã cõmittũt:ſed ẽt poſtea de qb⁹ ſcribit̃ gaudẽt cũ malefecerint.Aliq̃ tñ rebellio eſt in hᵒ hoib⁹:q₂ ſyndereſis remurmurat ꝯ voluntatẽ:eſt eni ſynderesis vna virt⁹ itell̃s per quã remurmurat itellectus cõtra volũtatem volẽtem ⁊ precipiẽtem mala opari: ⁊ ita in q̃libet hoi̇e malo eſt rebellio ⁊ pugna ex pte aie.

Capitulum quintũ de beniuolentia in ſpãli. in quo determinat̃ ꝙ beniuolẽtia nec eſt amicicia nec amatio:ſed eſt ꝑncipiũ amicitie:diuturna v̊o beniuolẽtia ⁊ ꝯſueta fit amicitia:⁊ ꝙ nõ eſt ꝑncipiũ amicitie que eſt ꝓpter delectabile vel vtile:cũ in his nõ ſit beniuolentia.ſed beniuolentia eſt principium amicitie que eſt ꝓpter excellentiam ⁊ virtutem.

¶ Beniuolẽtia aũt amicitie qdẽ eſt ſilis. Nõ tñ eſt amicitia. Fit eni beniuolẽtia ⁊ ad ignotos:⁊ latẽs : amicitia v̊o nõ fit. Hec aũt antea diximus. At nec ẽt ẽ amatio. Nõ eni hȝ extenſionẽ nec appetitionẽ. Amatiõem aũt hec ſequunt̃. Et amatio qdẽ eſt cũ ꝯſuetudie. Beniuolentia aũt fit ⁊ repente:vt fit ⁊ erga certãtes:ſpectantes enim beniuoli fiunt ipſis:⁊ volunt bona. Nihil autem agerent ſimul. Qḋ eni diximus repente fiũt beniuoli ⁊ leuiter diligunt.

3 Caput 5m ꝑ ara. 9. li. eth. cor. ꝑ ps ca.

BEniuolētia aūt amicitie q̄dē aſſimilatur: nō tñ est amicitia. Fit eni beniuolētia ⁊ ad ignotos ⁊ latens: amicitia aūt nō: ⁊ prius autem talia dicta ſunt. ¶ Sed neqꝫ amatio est. Nō eni hꝫ diſtēſionē neqꝫ appetitū: amationē aūt h̄ ſequunt. ¶ Et amatio q̄dē cū ꝯſuetudie: beniuolentia aūt ⁊ ex repentino quēadmodū ⁊ circa agoniſtas accidit: beniuoli eni ipſis fiūt ⁊ cōplacent: cooperabunt aūt vtiqꝫ nihil. Q̄ō enīꝫ diximus repente beniuoli fiunt: ⁊ ſuperficialiter diligunt.

Quint. c. ꝑ trac. di in tres ptes ꝑn.

Istud est capl'm q̄ntuꝫ in quo incipit determiare de opib9 amicitie in ſpāli: ⁊ in h capl'o determinat de ꝑmo actu amicitie. ſ. de beniuolētia q̄ est act9 interior amicitie a quo ꝓcedūt opa exteriora amicitie vt beneficentia ⁊ ꝯcordia: ⁊ ꝯtinet tres ptes ꝑncipales. In ꝑma oñdit ꝙ beniuolētia nō est amicitia nec amatio. In 2a ibi [Uidet vtiqꝫ.] oſtēdit ꝙ beniuolētia est ꝑn'm amicitie. In 3a pte ibi [Nō eā que ꝓpter vtile.] oſtēdit ꝙ beniuolētia nō est ꝑn'm cuiuſcūqꝫ amicitie: ſꝫ ſolū amicitie q̄ est ꝓpter excellētiā aliquā aut v̄tutē. In ꝑma igit parte ꝓbat ph's duas ꝯnes. ꝑa est. ꝙ beniuolētia nō est amicitia: ⁊ hec est ꝯ

14a ꝯclo hui9. 9. li.

14a que ꝓbat dupl'r. ꝑmo ꝑ hoc ꝙ amicitia ſolum est ad hoies notos cū q̄b9 hō familiariter ꝯuerſat9 est: vt pꝫ in 8o hui9. ſed beniuolētia pōt fieri ad ignotos: poſſuꝫ enim eſſe beniuolus hoi quē nūq̄ vidi nec vnq̄ cū eo cōuerſat9 fui. igit ⁊c. Scd'o ꝓbat ſic: beniuolētia pōt eſſe latēs: poſſum enīꝫ eē alicui beniuolus quē latet ꝙ ſum ſibi beniuolus: ſꝫ

L amicitia nō pōt eē latēs: vt pꝫ ex ꝑcedētib9. igit ⁊c. [Sed neqꝫ amatio.] Scd'a ꝯclo quā ꝓbat hic est iſta: ꝙ beniuo-

15a ꝯclo hui9. 9. li.

lentia nō est amatio: ⁊ hec est ꝯ 15a que ꝓbat dupl'r. Prio ſic. Beniuolētia nō hꝫ diſtenſionē. i. itēſionē neqꝫ appetitū. i. neqꝫ vehemētē ipetū: ſed itenſio ⁊ ipetus inſunt amatori cū amatio ſit paſſio vel modū paſſiōis hñs. igit beniuolētia nō est amatio. [Et amatio q̄dē.] Scd'o ꝓbat eadē ꝯclo ſic. Amatio fit cū ꝯſuetudie. ſ. paulatiꝫ ⁊ ſucceſſiue: q2 animus nō ꝯſueuit ſtatiꝫ vehemēter ad aliq̄d moueri: ſed paulatim ꝑducit de minori ad maius: ⁊ ita amatio creſcit ꝑ quādā cōſuetudinē: ſed beniuolētia q2 iportat ſimplicē motū volūtatis pōt repēte fieri ſicut accidit vidētib9 pugnas agoniſtaꝝ: q fiūt beniuoli ad alteꝝ pugnantiū volentes ꝙ vinceret: ſꝫ nullā operaꝫ ad hoc darent. vñ beniuoli repente ⁊ ſuꝑficial'r diligūt ſm debilē motū volūtatis nō

ꝑm nōm M

ꝓrumpentē in opōnē exteriorē. ¶ Intelligēda ſūt h̄ tria. ꝑm ꝙ ſicut amicitia accipit dupl'r. ſ. ꝓ actu ⁊ ꝓ habitu: ita

Sic amicitia 2r accipitur ita ⁊ beniuolētia.

beniuolētia pōt accipi dupl'r. ſ. ꝓ actu ⁊ ꝓ habitu: ⁊ ph's loquit h̄ de beniuolētia que est act9 ſcd's: ⁊ est act9 beniuolēdi debiliſſim9 ⁊ remiſſiſſim9 volūtatis: ⁊ iō fit repēte ⁊ nō acq̄rit paulatim ſeu ſucceſſiue. Sed amatio est act9 voluntatis ꝑfect9: nō enim q̄dcūqꝫ bñ velle est amare ſꝫ amare est bñ velle intenſuꝫ: iō amatio fit paulatiꝫ: ſꝫ beniuolētia

2m nōm

que est act9 ſcd's fit ſubito: ſed beniuolētia q̄ est habit9 acq̄rit paulatim ⁊ ſucceſſiue. ¶ 2o est intelligēdū ꝙ beniuolētia que est act9 ſcd's ⁊ amatio ſeu amare ſunt eiuſdeꝫ ſpēi ſpecialiſſime ⁊ nō differūt niſi ſicut magis ꝑfectū ⁊ minus ꝑfectū: ſicut albedo itēſior ⁊ albedo remiſſior nō differūt niſi ſicut magis ꝑfectū ⁊ min9 ꝑfectū: ⁊ iō ſunt eiuſdeꝫ ſpeciei ſpecialiſſime. ¶ 3o est intelligendū ꝙ beniuolētia que

3m nōm Habitus beniuolētie dupl'r accipitur.

est habitus accipit dupl'r. vno mō pro habitu iperfecto volūtatis inclinante ſolū ad actū interiorē. ſ. ad bñ velle: ⁊ nō ad opōnē exteriorē. ſ. ad benefaciēdū aut ſuccurrēdū vel iuuādū: ⁊ ſic est ſpēs diſtincta ꝯ habitū amicitie q inclina nō ſolū ad actū iteriorē: ſed ēt ad opa amicitie exteriora ⁊ ſic accipit beniuolētia hic ſm ꝙ accipit ꝓ habitu. Alio mō accipit beniuolētia cōiter ꝓ habitu iꝑfecto voluntatis diſtincto ꝯ amicitiā: ⁊ ab abitu amicitie: ⁊ ſic est gen9 amicitie: ⁊ ſic logt ph's de beniuolētia in 8o hui9 vbi deſcribit amicitiā. d. ꝙ amicitia est beniuolētia mutua: ⁊ ſic accipiēdo beniuolētiaꝫ ois amicitia est beniuolētia ⁊ non ecōuerſo: ⁊ in hoc ſenſu est verū ꝙ beniuolētia nō est amicitia: q2 aliqua beniuolentia nō est amicitia. N

¶ Uidet igit beniuolētia ꝑncipiū amicitie eſſe: ſicut ⁊ adamandi voluptas ea q̄ ꝑ aſpectū efficit: nemo nāqꝫ adamat ſi nō antea delectatus fuerit forma. Qui v̄o gaudet forma nō cōtinuo ⁊ adamat: ſꝫ cū abſentē deſiderat ꝑſentiamqꝫ affectat. Sic igit ⁊ amicos ipoſſe est eſſe: niſi beniuoli fuerint. Beniuoli v̄o non continuo ⁊ amant. Uolūt. n. dūtaxat eis bona q̄bus beniuoli ſūt. Sed nihil agerēt ſil': neqꝫ ꝓ illis moleſtiā ſuſciperent vllā. Quaꝓꝑ q̄ſpiā per trāſlationē ꝑncipiū ipſaꝫ amicitie dixerit eſſe. Diuturnā autem factam ⁊ ad cōſuetudine accedentem amicitiam fieri. O

2a pars.

¶ Uidet vtiqꝫ pricipiū amicitie eſſe: quēadmodū eius q̄d est amare ea que ꝑ viſuꝫ delectatio. Nō enīꝫ idelectatus ſpē nullus amat: gaudens aūt ſpē nihil magis amat: ſꝫ cū ⁊ abſentē deſiderat: ⁊ ꝑſentiā ꝯcupiſcit. Sic vtiqꝫ ⁊ amicos nō poſſe eē nō beniuolos factos: beniuoli aūt nihil magis amāt: volūt enīꝫ ſolū bona q̄b9 ſūt beniuoli: cooꝑabunt aūt vtiqꝫ nihil: neqꝫ turbant pro ipſis: ꝓꝑ q̄d trāſferēs dicet q̄s vtiqꝫ ipſam ocioſaꝫ amicitiā: diuturnā aūt ⁊ in conſuetudinem aduenientem fieri amicitiam. P

¶ Hec est 2a pars ꝑncipalis hui9 capl'i: in qua ph's declarat ꝙ beniuolētia est ꝑn'm amicitie: ⁊ qual'r ſe hꝫ ad amicitiā. ꝓbat igitur ꝑmo ꝙ beniuolētia est ꝑn'm amicitie: ⁊ hec est ꝯclo 16a que ꝓbat ꝑ quādā ſilitudinē ſic. Sicut dele- 16a ꝯclo hui9. 9. li.

ctatio i aſpectu pulchritudis alicui9 mulieris ſe hꝫ ad amationē illius mulieris: ita beniuolētia ſe hꝫ ad amicitiā: ſed delectatio in aſpectu pulchritudis mulieris est ꝑn'm amationis que est ad illā mulierē. igit beniuolētia est ꝑn'm amicitie ſeu amationis. De iſta rōne ponit minor in l'ra cū ſua declaratiōe. vñ dicit ph's ꝙ delectari in aſpectu alicuius mulieris est ꝑn'm amationis ſeu amādi eā. Nullus eni incipit amare aliquā mulierē. ſ. amore venereo niſi ꝑus fuerit delectat9 in eius pulchritudie: nec tñ ſtatim cū delectatur in aſpectu pulchritudinis mulieris amat eā: ſed ſignū cōplete amationis est q̄ñ fit abſens ſi deſiderat eā: q̄ſi grauiter ferens ei9 abſentiā ⁊ ꝑſentiā ꝯcupiſcēs: ⁊ ita est de amicitia ⁊ beniuolētia. Nō enim est poſſe aliquos eſſe amicos Q

niſi ꝑus facti fuerint beniuoli: nō tñ ꝓꝑ hoc ſolū ꝙ ſūt beniuoli pñt dici amici: q2 ad hoc ꝙ ſint beniuoli nō plus requirit niſi ꝙ velint bona ipſis q̄bus ſunt beniuoli: quāuis nihil ꝓ eis fecerint nec ꝓ eoꝝ malis vel dānis turbarent: ⁊ q2 ad beniuolētiā nō req̄rit opatio exterior amicitie: iō trāſferēs hoc est tranſlatiue loquens pōt aliq̄s dicere ꝙ beniuolētia est amicitia ocioſa: q2 nō hꝫ opōnē exteriorē amicabilē cōiunctā: poteſt ēt trāſferēs dicere beniuolētiā diuturnā ⁊ in ꝯſuetudinē ductā fieri amicitiaꝫ. ¶ Intelligendū est ꝙ loquēdo de beniuolētia vt diſtinguit contra Notandū

amicitiā ſic de v̄tute ſermonis nō est verū ꝙ beniuolētia fit amicitia: impoſſe enim est ꝙ vna res fiat alia: vt ꝓbat Auicē. 6 nālium: q2 ſi vna res fieret alia: ſit ita ꝙ. b. fiat. a. Aut igitur vna res fit alia vtraqꝫ remanente in termino

factionis

A factionis:aut altera corrupta ⁊ altera manente.Si vtraqȝ
manente tūc in termino factionis vna res nō eſt alia:q2 in
termino factionis verū eſt ꝙ.b.⁊ ꝙ.a.non ſiunt ⁊ tunc.a.
nō eſt.b.⁊ ꝑ ꝯñs ꝑus.a.nō fiebat.b.Si aūt in termino fa-
ctionis vna res maneat ⁊ alia nō maneat:tūc vna res nō
eſt facta alia:imo vna eſt corrupta ⁊ alia gnāta:⁊ ſic vna
res nō eſt facta alia:ſic eniȝ idē eſſet corruptuȝ ⁊ de nouo
generatū.¶ Dico igitur vt mihi vr̄ ꝙ ex vna re pōt fieri
alia.vbi gr̄a.ex pane fit ſanguis:⁊ ex ſanguine fit ſperma:
⁊ ex ſpermate fit hō:ſed panis nō fit ſanguis nec ſperma
fit homo:ſȝ mā que eſt ſub forma panis poſtea fit ſub for
ma ſanguīs:⁊ poſtmodum ſub forma ſpermatis.Qn̄cūqȝ
igit̄ inuenit̄ talis modus loquēdi:hoc fit hoc:dȝ ſic intelli-
gi ꝙ ex hoc fit hoc:vel ꝙ hoc fit ſub forma hu°:vt homo
fit albus.i.hō fit ſub forma albedinis:vel ꝙ ex hoie fit al-
B bū tanq̄ ex ſubiecto.⁊ nunq̄ eſt cōcedēdū de virtute ſer-
monis ꝙ vna res fiat alia:ſed dȝ intelligi ſic ꝙ ex vna re
fit alia:⁊ hoc vel tanq̄ ex ſubiecto vel tanq̄ ex termino a
quo factionis.Sic igit̄ eſt dicēdum ꝙ de v̄tute ſermonis
hec eſt falſa.beniuolētia fit amicitia:itellectus tn̄ ꝓhi eſt
verus.ſ.ꝙ ex beniuolētia tanq̄ ex termino a quo fit ami-
citia tanq̄ ex iperfecto ꝑfectū:nec eſt huic ꝯtrium qḋ dicit
ꝓhs ꝑmo phyſicoꝝ.Dicit eni ꝙ eſt duplex modus loquē
di:hoc fit hoc:⁊ ex hoc fit hoc:cōcedo eniȝ ꝙ eſt talis du-
plex modus loquēdi:ſȝ ꝑmus modus loquendi nō eſt ve-
rus de virtute ſermonis:nec per iſtaȝ:homo fit albus:de-
notatur ꝙ vna res fiat alia.

¶ Nō eā qdē que ob vtilitatē:neqȝ eā que ob volupta
tē eſt:neqȝ eniȝ ꝓ hiſce beniuolētia fit.Qui nāqȝ bn̄fi
C ciuȝ accepit retribuit ꝓ his que accepit beniuolētia fa
ciens iuſta.Qui vo vult aliquē ꝓſperitatē hr̄e:ſpe cō
modi alicuius cōſequēdi per illū nō illi ſed ſibi potius
beniuolus eſt:queādmodū nec amic° ſi illi ꝑꝑ aliquē
vſuȝ obſequiū preſtat.Oino aūt beniuolentia ob vir-
tutē ac bonitatē aliquā fit:cū cuipiam qſpiaȝ pulcher
aut fortis aut aliqḋ tale videt̄:vt in certātib° dixim°.
3ᵃ ps ca. ¶ Nō eā que ꝓpter vtile neqȝ eā que ꝓpter de-
lectabile:nō eni beniuolētia in his fit:q2 in illa q̄
eſt vtilis. ¶ Beneficiatus qdē pro qb° paſſus
eſt retribuit beniuolētiam iuſta operans:volēs
aūt aliquē bene opari ſpem habēs abūdantie ꝑ
illū nō videt̄ beniuolus illi eſſe. Sed magis ſi-
biipſi queādmodū neqȝ amicus ſi curet ipȝ ꝑꝑ
vſuȝ quēdā. ¶ Totalr̄ aūt beniuolētia ꝑꝑ vir̄tu
D tē ⁊ epyicbiā quādā fit:cū huic hon° qs appa-
reat vel fortis vel aliquid taliuȝ. Queādmodū
⁊ in agoniſticis dicimus.

¶ Hec eſt 3ᵃ pars ꝑncipalis huius capl'i:in qua ꝓhs oſten
dit cuius amicitie beniuolentia eſt ꝑnm̄.⁊ ꝑmo oſtēdit cui°
amicitie non eſt ꝑnm̄.ſcd̄o cuius amicitie eſt ꝑnm̄.Probat
igit̄ ꝑmo ꝙ beniuolētia nō eſt ꝑnm̄ amicitie que eſt ꝓpter
17ᵃ ꝯclo hu°.g.ll. vtile vel delectabile:⁊ hec eſt ꝯclo 17ᵃ:que ꝓbat̄ ſic. Qui
eſt beniuolus alicui nō ſolū vult bonū ſibiipſi:ſed ēt vult
bonū illi ꝓpter ſe cui eſt beniuolus:ſed qui amat ꝑꝑ vtile
⁊ delectabile vult ſolū ſibiipſi bonū delectabile vel vtile
ex illo quē amat ꝓpter vtile vel delectabile ēt q̄uis ſit cū
dāno illius quē amat ꝓpter vtile vel delectabile.igit̄ be-
niuolus nō eſt beniuolus ꝓpter vtile vel delectabile:⁊ per
ꝯñs beniuolētia non eſt ꝑnm̄ amicitie que eſt ꝑꝑ vtile vel
delectabile.Et cōfirmat̄.naȝ beniuolētia per diuturnita-
teȝ ⁊ crementū peruenire pōt ad amicitiā cuius eſt ꝑnm̄:ſȝ

per diuturnitatē ⁊ cremētū beniuolētia nō perueniet ad E
amicitiā que eſt ꝓpter vtile vel delectabile.nā in ꝑdictis
amicitijs nō hȝ beniuolētia locū.[Beneficiatus qdem.]
In amicitia tn̄ vtilis pōt eſſe beniuolētia in eo qui recipit
beneficia.Si eni qui recipit beneficia ab alio ſit gratus ⁊
velit iuſte operari retribuet ad minus beniuolētiam illi a
quo recepit beneficiū pro beneficijs que recepit.Si tn̄ ali
qs velit alicui bonū ex eo ꝙ hȝ vtilitatē ⁊ abundantiā bo
noꝝ:nō videt̄ eſſe beniuolus ad illū per quē ſperat in bo-
nis abūdare ſed magis vr̄ eſſe beniuolus ad ſeipſuȝ:ſicut
nō vr̄ eſſe amicus alicuius q ꝓpter vtilitateȝ ꝓpriam vel
vſuȝ ꝓpriū apponit curā vel diligentiā circa bonū illius:
ſed magis vr̄ eſſe amicus ſuiipſius:intēdēs vti bonis alte-
rius circa que apponit curam.[Totalr̄ aūt beniuolētia.]
Viſo cuius amicitie beniuolētia nō eſt ꝑnm̄:declarat cui° F
amicitie eſt ꝑnm̄:⁊ oſtēdit ꝙ beniuolētia eſt ꝑnm̄ amicitie
que eſt ꝑꝑ bonū honeſtū:⁊ hec eſt ꝯclo 18ᵃ que ꝓbat̄ du- 18ᵃ ꝯclo
plr̄.Primo ex ꝑcedētibus.2° ꝓbatione exēplari.ex prece hu°.g.ll.
dentib° ꝓbat̄ ſic.Beniuolētia eſt ꝑnm̄ amicitie vt ꝓbatū
eſt ſupra:⁊ nō eſt ꝑnm̄ amicitie ꝑꝑ vtile vel delectabile vt
ꝓbatū eſt.igit̄ eſt ꝑnm̄ amicitie que eſt ꝑꝑ bonū honeſtū:
vt ꝓpter virtutē corꝑalē:aut epyichiā.i.v̄tuteȝ aīe:⁊ q̄uis
hec ꝯclo ſequat̄ ex ꝑcedētibus:ꝓbat̄ tn̄ ꝓbatione exem-
plari ſic.Cū eniȝ videt̄ alicui de aliquo ꝙ ſit hon° vel for-
tis vel aliqḋ hm̄ ꝓpter qḋ hoies cōſueuerūt laudari fit ei
beniuolus ſicut dictum eſt ſupra de agoniſtis qbus hoies
efficiunt̄ beniuoli ꝓpter fortitudinem que apparet in eis
vel ꝓpter aliquid aliud laudabile.Et ſic pȝ exemplariter
ꝙ beniuolentia eſt ꝑncipiuȝ amicitie ꝓpter bonum hone
ſtum vt ꝓpter virtutē corꝑis vel anime.

Capitulum sextum
de ſcd̄o actu amicitie q
eſt cōcordia in quo oſtē-
dunt̄.7.ꝑmo narrat ꝙ cōcordia ꝑtinet ad amicitiā.2° ꝙ G
illa ꝯcordia que ꝑtinet ad amicitiā nō eſt vnitas opionis.
3° ꝙ cōcordia ꝑtinēs ad amicitiā nō eſt circa ſpeculatiua.
4° ꝙ ꝯcordia de qua h̄ intendit eſt circa opabilia haben-
tia aliquā magnitudinē que pōt ꝯuenire vtriqȝ cōcordan
tiū.5° ꝙ ad ꝯcordiā reqrit̄ cōſenſus in idē ſm numeruȝ.
6° ꝙ cōcordia ⁊ amicitia politica vident̄ eſſe eadē.7° ꝙ
cōcordia ad amicitiam pertinens inuenitur in virtuoſis ⁊
non in prauis niſi parum ⁊ raro.

¶ At qui ꝯcordia etiā ad amicitiā attinet. Quapꝑ nō
eſt eadē opinatio. Hec enim ⁊ iis qui ſibi mutuo ſunt
ignoti ineſſe pōt:nec eos q de quouis ſunt eiuſdē ſen-
tentie cōcordes dicunt:velut eos q de celeſtib° eadē
ſentiunt:nō eniȝ ad amicitiā ꝑtinēt de his eē ꝯcordes.

Amicabile aūt ⁊ ꝯcordia videt̄ ꝓpter H
qḋ nō eſt omodoxia:hec qdē enim ⁊ Capitulum 6ᵐ
ignorantibus ad inuicē exiſtet vtriqȝ. p.rac.9.
¶ Neqȝ circa qḋcūqȝ ꝯſentiētes:cō- h.ethi.
cordare aūt puta eos qui de celeſtibus. Nō.n. ꝑ° pa.c.
amicabile de his concordare.

Iſtud eſt 6ᵐ capl'm in quo determinat de ꝯcordia q̄
eſt vnus actus amicitie oſtēdēdo materiā Sexti ca.
cōcordie hoc eſt circa q̄ eſt ꝯcordia:⁊ ſic oſtendit quid eſt ꝑ.trac.in 4ᵒʳ ꝑ-
obiectū cōcordie:⁊ etiā oſtēdit quō ꝯcordia ſe hȝ ad ami- tes ꝑn.
citiā politicā ⁊ in qbus ſubiectis hm̄ ꝯcordia inuenit̄. Iſtḋ
capl'm cōtinet q̄tuor ptes ꝑncipales. In ꝑma determinat
de obiecto ꝯcordie oſtēdēdo circa q̄ nō eſt ꝯcordia. In 2°
ibi[Sȝ ciuitates ꝯcordare.]oſtēdit circa que eſt ꝯcordia.
In 3° ibi[Politica aūt amicitia.]oſtendit quō ꝯcordia ſe
hȝ ad amicitiā politicā. In 4° pte ibi[Eſt aūt talis cōcor-
dia.]determinat de ſubiecto cōcordie:oſtēdendo in qbus

I ſubiectis hꝫ ↄcordia inuenit̃. In pͥma igit̃ particula pͥmo narrãdo dicit ꝙ cõcordia vĩ qðdã amicabile:⁊ ita videt̃ ad amicitiã ptinere:⁊ ex h̃ ifert ꝙ ↄcordia nõ eſt omodoxia:qð eſt idez ꝙ vnitas opionis.⁊ h̃ pbat̃:⁊ hec eſt ↄclõ

19ª cõclo hui⁹.9.li. 19ª.ſ.ꝙ ↄcordia nõ eſt vnitas opionis ꝗ̃ pbat̃ ſic. Illi qui ſe inuicẽ nõ cognoſcũt pñt eſſe vnius opionis:ſ3 nõ pñt eẽ ↄcordes niſi ſe inuicẽ cognoſcãt ſicut nõ pñt eẽ amici niſi ſe inuicẽ cognoſcãt.igit̃ ↄcordia nõ eſt vnitas opionis:q2 vnitas opionis põt eẽ in nõ cognoſcẽtib⁹ ſe:ſ3 ↄcordia nõ.

20ª cõclo hui⁹.9.li. [Neqꝫ circa qðcũqꝫ.] Nec eſt ↄcordia circa qðcũqꝫ in ꝗ̃ hoĩes ſe cognoſcẽtes ↄſentiũt:⁊ hec eſt ↄ 20ª que pbatur ſic. Hoĩes cognoſcẽtes ſe ↄſentiẽtes ad inuicẽ de ſpeculatiuis vt de corpib⁹ celeſtib⁹ nõ dicunt̃ ↄcordes.loquendo de cõcordia ꝗ̃ ptinet ad rõnẽ amicitie. Nõ eniꝫ eſt amicabile de his cõcordare.igit̃ nõ circa qðcũqꝫ in quo hoĩes

K ſe cognoſcẽtes cõſentiũt eſt ↄcordia:q2 nõ circa mere ſpe

Notandũ culabilia. ℂ Notandũ eſt ꝙ ↄcordia ſicut amicitia eſt ex electione:ſ3 iudiciũ ſeu op.de reb⁹ ſpeculabilib⁹ nõ eſt ex electiõe nec in poteſtate nr̃a:⁊ iõ ↄcordia ꝗ̃ ad amicitiam ptinet nõ eſt circa mere ſpeculabilia.vñ poſe eſt aliquos amicos ↄtraria ſentire circa ſpeculabilia ⁊ aliquos inimicos circa eadẽ ſpeculabilia ↄcordare ⁊ in eiſdẽ cõſentire ⁊ ſic pꝫ circa que nõ eſt ↄcordia que ptinet ad rõnẽ amicitie. Et ex his pꝫ quare ↄrietas opionum circa ſpeculabilia nõ diſſoluit amicitiã:ſ3 ↄrietas opionũ circa agibilia qñꝫ diſſoluit amicitiã.hui⁹cã eſt:q2 ad amicitiã reqrit̃ ↄcordia circa agibilia:vt circa electiones ⁊ cõuictũ ⁊ hꝫ:ſ3 ad amicitiã nõ requirit̃ cõcordia circa ſpeculabilia.

ℂ Sed ciuitates ↄcordes inquĩt eſſe:cũ de iis que ↄſe runt eadẽ ſentiunt eliguntqꝫ atqꝫ agunt ea ꝗ̃ publice viſa ſunt.Circa igit̃ ea ꝗ̃ in actionẽ veniũt ↄcordes ſũt hoĩes:⁊ hoꝝ circa ea que in magnitudie ſũt. Poſſunt

L vtriſqꝫ vel oĩbus ineẽ. Ut ciuitates ↄcordes ſunt:cũ oĩbus vĩ magiſtratus eſſe deligẽdos. Aut ſocietatem cũ lacedemoniis incidẽ eſſe:aut magiſtratum gerere Pittacum:cũ vellet ⁊ ipſe. At cũ vterqꝫ ſeipſum vult: vt ii volunt q in phenisſis ſunt:ſeditionẽ hñt. Cõcordes.n.eẽ nõ eſt idẽ vtrũqꝫ intelligere qcqd tandeꝫ id ſit. Sed in eodẽ idẽ:vt cũ populus ⁊ boni rẽpublicaꝫ optimates gerere volũt. Sic eniꝫ fit oĩb⁹ qð exoptãt.

2ª p9.c. ℂ Sed ciuitates ↄcordare aiunt cũ de ↄferẽtib⁹ cõſentiant ⁊ eadẽ eligãt ⁊ operent̃ cõiter opinata:circa opabilia itaqꝫ ↄcordãt. ℂ Et hoꝝ circa ꝗ̃ magnitudine ⁊ ↄtingẽtia ambob⁹ exiſtere vel oĩb⁹:puta ciuitates cũ oĩb⁹ videat̃ principatus eligibiles eẽ vel cõpugnare lacedemoniis: vel principari pindarũ qñ ⁊ ipſe voluit. Cum

M aũt vterqꝫ ſeipſuꝫ velit quẽadmodũ q in forniſſis cõtẽdũt:nõ eniꝫ eſt ↄcordare ſibiipſi vtrũqꝫ hñ velle qðcũqꝫ:ſed qð in eadẽ:puta cuꝫ ⁊ plebis ⁊ epyicbes optimos principari:ſic eniꝫ oĩbus fit qð appetunt.

ℂ Oſtenſo circa que nõ eſt ↄcordia:in hac ſcða pte huius capl̃i oſtẽdit circa que hꝫ fieri concordia.⁊ pͥmo narrat in gnãli circa que eſt ↄcordia.ſcðo in ſpãli.pͥmo oſtẽdit ꝙ cõcordia eſt circa opabilia.ſcðo oſtẽdit in ſpãli circa ꝗ̃ opabilia eſt ↄcordia.pͥmo igit̃ oſtẽdit ꝙ ↄcordia eſt circa ope

21ª ↄclo hui⁹.9.li. rabilia:⁊ hec eſt ↄclõ 21ª que pbat̃ ſic.Circa illa eſt ↄcordia circa ꝗ̃ ciuitates aut ciues ſibiinuiceꝫ ↄſentientes dñr ↄcordare:ſed ciuitates ſeu ciues dñr ↄcordare ad inuicẽ

qñ cõſentiunt circa vtilia:ita ꝙ eadẽ eligũt ⁊ cõiter opantur ea ꝗ̃ opinant̃ eẽ vtilia.igit̃ ↄcordia eſt circa vtilia operabilia.[Et hoꝝ circa que.] Oſtendit in ſpãli circa ꝗ̃ operabilia eſt cõcordia:⁊ dicit ꝙ cõcordia nõ eſt circa ꝗ̃cũqꝫ opabilia:ſed circa opabilia hñtia aliquã magnitudinem. nõ eniꝫ tollit̃ ↄcordia amicoꝝ per hoc ꝙ ipſi in minimis diſſentiunt:nec eſt ↄcordia circa quecũqꝫ opabilia habentia magnitudinẽ:ſ3 circa talia que pñt ꝗ̃ ↄuenire vtriqꝫ cõcordãtiũ vel oĩbus hoĩbus:aut ciuib⁹ vnius ciuitatis. Si eni aliqs cõſentiat alicui ꝙ habeat qð nullus põt hẽc non multũ ptinet ad ↄcordiã:opꝫ ẽt ꝙ illud circa qð eſt ↄcordia ſit vnũ ⁊ idẽ numero qð põt cõuenire vtriqꝫ vel ambobus ↄcordãtiũ. Tũc eni in ciuitatib⁹ dĩ eẽ ↄcordia:qñ oĩb⁹ ciuib⁹ vnũ ⁊ idẽ nuõ vĩ qð quẽlꝫ coꝝ tangat puta ꝙ pͥnceps aſſumat̃ p electionẽ nõ p ſortẽ aut ſucceſſionẽ. Aut

O cũ vĩ athenienſib⁹ ꝙ ineãt ſocietatẽ cũ lacedemoniis ad ſil' pugnãdũ ↄ hoſtes:qñ ẽt oĩb⁹ ciuib⁹ vĩ ꝙ talis ciuis dẽat pͥncipari:⁊ ipꝫ voluit pͥncipari:tũc illi q h̃ volũt ↄcordant. Nõ.n.dñr duo hoĩes cõcordare ex eo ꝙ vterqꝫ vult ſibiipſi bo͠m:ſic recitat̃ in forniſſis:h̃ eſt in qbuſdã poematib⁹: ꝗ̃uis videat̃ eẽ ſilitudo volũtatis ſ3 pportionẽ in hoc ꝙ vterqꝫ vult ſibiipſi bo͠m:imo h̃ vĩ eẽ occaſio ↄtẽtionis ⁊ rixe:ſ3 ad h̃ ꝙ ſit ↄcordia opꝫ ꝙ ↄſentiãt in eodẽ ſ3 numeꝝ ⁊ reſpcũ eiuſdẽ ſ3 numeꝝ. Si.n.duo ↄſentiãt ꝙ ideꝫ nuõ ↄferat̃ eidẽ nuõ:tũc inter ſe ſic ↄſentiẽtes eſt cõcordia.

ℂ Ciuilis aũt amicitia vĩ ipſa cõcordia eſſe ſicut ⁊ dĩ. Nã circa cõmoda ⁊ ea que ptinẽt ad vitã verſat̃.

ℂ Politica aũt amicitia videt̃ ↄcordia quẽadmodũ ⁊ dĩ:circa ↄferẽtia.n. ⁊ ꝗ̃ ad vitã ↄueniẽtia. 3ª p9 ca.

P ℂ Hec eſt 3ª ps pͥncipalis hui⁹ capl̃i:in qua oſtẽdit quõ cõcordia ſe hꝫ ad amicitiã politicã:⁊ dicit narrãdo ꝙ politica amicitia ſiue ſit cõſenſus ad cõmodũ ſiue ſit obiectum vnius ciuitatis ſiue inter diuerſas ciuitates.videt̃ eẽ ideꝫ ꝙ cõcordia. Nam amicitia politica ⁊ cõcordia ſunt circa eadẽ.ſ.circa vtilia ⁊ cõferẽtia ad vitã humanam.

ℂ Eſt aũt talis ↄcordia in bonis. Nã ⁊ ſecũ qſqꝫ bonũ eſt ↄcors:⁊ oẽs inter ſe ſunt ↄcordes:qppe cũ in eiſdẽ oĩno ſint. Taliũ.n.voluntates manẽt ⁊ nõ refluunt vt Euripus. Volũtqꝫ ſemp ea ꝗ̃ iuſta ſunt ⁊ que ↄferunt. Hec aũt ⁊ cõiter affectant. Prauos võ cõcordes eſſe ipoſe eſt:niſi breui in tẽpore quẽadmodum ⁊ amicos eſſe. In rebus qdẽ vtilib⁹ plus:in ſubeundis võ laboribus ſubminiſtrationibuſue minus hẽe appetentes. Unuſqſqꝫ aũt hec ſibi volens ↄprimũ pſcrutat̃:⁊ phibet. Perit enim res ipſa cõis cuꝫ ab ipſis nõ cõſeruet̃. Fit igitur vt in ſeditione verſent̃:⁊ ſeſe qdem viciſſim vrgentes que iuſta ſunt agere nolunt.

Q ℂ Eſt aũt talis ↄcordia in his q epyicbes:iſti.n. ⁊ ſibiipſis ↄcordãt ⁊ ad inuicẽ ⁊ in eadẽ exiſtẽtes vt dicere. Taliũ.n.manẽt volũtates ⁊ non trãſfluunt quẽadmodũ euripus:volũtqꝫ iuſta ⁊ cõferentia:hec aũt ⁊ cõiter appetũt. ℂ Prauos aũt nõ poſe ↄcordare:vel in parum:quẽadmodũ ⁊ amicos eſſe. ℂ Supabũdãtiã appetẽtes in vtilibus:in laborib⁹ aũt ⁊ miniſtrationibus deficiẽtes:ſibiipſi aũt vnuſqſqꝫ volẽs hoc ↄprimũ pſcrutat̃ ⁊ phibet. Nõ eniꝫ ſeruantibꝫ cõe pdit̃ur:igit̃ accidit ipſis cõtẽdere ad inuiceꝫ qdẽ cogẽtes:ipſos aũt nõ volẽtes iuſta facere. 4ª p9.c.

ℂ Hec

A ¶ Hec eſt 4ª ps hui⁹ capl'i:in qua determinat de ſubiecto ꝯcordie:oſtēdēdo in qb⁹ ſubis hō ꝯcordia inueniť ⁊ in qb⁹ nō.⁊ p̊ oñdit ꝙ hō ꝯcordia inueniť in v̄tuoſis.2º ꝙ nō inueniť in prauis.p̊ igiť oñdit ꝙ ꝯcordia q̄ ptinet ad amicitiā

22ª ꝯclo hui⁹.9.li. eſt in v̄tuoſis:⁊ hec eſt ꝯ 22ª q̄ pbať ſic. In illis q ſibiīnuicē ꝯcordāt ⁊ volūt bona ꝯferētia ⁊ imobiles pmanēt:⁊ cōmuniter idē appetūt eſt ꝯcordia:ſʒ v̄tuoſi ſūt tales q ſibi ipſis ꝯcordāt ⁊ ad inicē volūt bona ꝯferentia ⁊ imobiles pmanēt in bono ⁊ idē cōiter appetūt.igiť in v̄tuoſis eſt talis ꝯcordia. Et qꝛ dixit ꝙ v̄tuoſi pmanēt imobiles:ne credať per h ꝙ velit dicere ꝙ ſunt ſimpl'r imobiles:iō illud exponēdo dicit:ꝙ ideo dr̄r imobiles ⁊ in eiſdē exiſtes:qꝛ volūtas taliū hoim̄ manet fixa in bono ⁊ non trāſeūt de facili ſicut euripus q eſt qdā locus maritimus in grecia:in

B quo aqua fluit:⁊ q̄uis v̄tuoſi aliquo mō ſint mobiles:tñ h eſt de difficili:valde enīʒ difficile eſt ꝙ recedāt a bono:cū

C v̄tus ſit habit⁹ de difficili mobilis.[Prauos aūt nō poſſe.] Oſtēſo qb⁹ ineſt ꝯcordia:oſtēdit qb⁹ nō ineſt ꝯcordia pbās ꝙ ꝯcordia q̄ ptinet ad amicitiā nō ineſt vel paꝝ ineſt

23ª ꝯclo hui⁹.9.li. prauis:⁊ hec eſt ꝯ 23ª q̄ pbať dupl'r. Prio ſic. Queadmodū amicitia ieſt vel nō ineſt:ſic ꝯcordia q̄ ptinet ad amicitiā:ſʒ amicitia aut nō ieſt aut paꝝ ineſt prauis:vt pʒ ex p̄cedētib⁹.[Supabūdātia.] 2º pbať ꝯ ſic. Illis q ſupabundāter volūt hr̄e de bonis vtilib⁹ ⁊ deficere hoc eſt minus hr̄e de malis ⁊ de laborib⁹ q imīnēt ſuſtinendi ⁊[in miniſtrationibus.] Hoc eſt q volūt deficere in ſeruitijs faciendis vt i tributis ⁊ i alijs onerib⁹ faciēdis nō ineſt vel paꝝ ineſt ꝯcordia:ſʒ praui volūt plus hr̄e de bonis vtilib⁹ ⁊ minus de laborib⁹ ⁊ alijs onerib⁹.igiť ⁊c. Maior pʒ:qꝛ quilibet cupiūt plus hr̄e de bonis vtilib⁹ ⁊ min⁹ de laborib⁹ ingrūt

D de pximo ꝙ laboret ⁊ miniſtret:⁊ ipediūt pximū ne ipſe adipiſcať qō ipſe cupit.ſ.plus de bono vtili ⁊ min⁹ de onere:⁊ ſic accidit iter eos ꝯtētio ⁊ vn⁹ agit ꝯ aliū ꝙ ipſe ſeruet ei illō qō eſt iuſtū:ſed malus nō vult alteri iuſtitiā facere:ſed vult ſupabundare in bonis ⁊ deficere in malis:⁊ ſic accidit inter eos ꝯtētio dū vn⁹ ipedit aliū a ꝯſecutione illius qō ſʒ iuſtitiā ſibi debeť. ¶ Nōn᷑ eſt:ꝙ h nomē cōcordia ſignat relōnē fundatā ſup vnitatē ꝯſenſus ꝯcordātiū:vel ē vnitas ꝯcordātiū ⁊ numerať ſʒ numerationē cōcordātiū. Alia.n.ꝯcordia eſt i vno ꝯcordātiū ⁊ alia in alio. Et mihi vr̄ ꝙ p̄m obʒ ꝯcordie eſt qddā cōplexū in q̄ ꝯcordātes ꝯſentiūt:vt pʒ in electiōe epi vel pncipis. Si.n.eligētes ꝯcordāt i electiōe opʒ ꝙ ꝯſentiāt in quodā cōplexo.ſ. in tali cōplexo:iſte erit epūs vel pnceps. Illō.n.in q̄ ꝯſentiūt eſt p̄m obm ꝯcordie ⁊ illō eſt cōplexū:vt hō cōplexuʒ. pnceps ē aſſumēdus p electionē:⁊ ad h ꝙ ſit ꝯcordia opʒ ꝙ ꝯcordātes ꝯſentiāt in aliq̄ cōplexo eodē ſʒ numerū:⁊ h itelligit Phs h q̄ñ dicit ꝙ ad ꝯcordiā reqriť ꝯſenſus i idē numero:hoc eſt in idē cōplexū ſm̄ numerum.

Capitulū ſeptimū

de 3º actu amicitie.ſ.de beneficētia:in quo pncipal'r oſtēdit ꝙ bn̄factores plus amāt bn̄ficiatos q̄ ecꝯ:lʒ h videať inopinabile:qō tñ oñdiť p rōnes pluriū ⁊ p exēplus de creditorib⁹ q ſiles videnť bn̄factorib⁹:⁊ debitoribus q ſiles videnť bn̄ficiatis:⁊ recitata rōne de creditorib⁹ per exēplū oſtēdit ppoſitū per rōnes nāles.

¶ Videnť aūt ii q bn̄ficia cōtulerūt magis eos amare in quos bn̄ficia ſunt collocata:q̄ ii q acceperūt eos q cōtulerūt. Atqʒ vt pter rōnē eueniens q̄riť. Plurimis igiť vr̄ id ex eo fieri:qꝛ hi qdē debēt:illis v̄o debetur. Vt igiť in mutuis debitores qdē volūt ſuos creditores nō eſſe:hi v̄o de ſalute quoqʒ debitoꝝ diligētiam adhibēt:ſic ⁊ eos ignt vt bn̄ficia ꝯtulerūt velle eos eſſe erga quos fuere bn̄fici:vt grās accepturos. Illis v̄o nō eē curā reddēdi. Epicharmus igiť fortaſſe diperit hec ipſos dicē aſpiciētes ad malū. Videť aūt hoc eē humanū:plerīqʒ eni imemores ſūt:⁊ ſuſcipe potius q̄ cōferre beneficia appetunt. B

Enefactores autē bn̄ficiatos videnť magis amare q̄ bn̄ patiētes operantes. Et vt preter rōnem factū queriť. ¶ Plurib⁹ qdē igiť vr̄ qm̄ hi qdem debēt:his aūt d̄beť:queadmodū igiť i mutuis debētes qdē volūt nō eē qb⁹ debēt. Accōmodātes aūt ⁊ curāt debētiū ſalutē. Sic ⁊ bn̄facientes velle eſſe patiētes vt lucrātes grās. His aūt nō eē curā reddere. Epicharius qdeʒ igiť forte vtiqʒ dicet hoc dicere ipſos ex malo videntes. Aſſimilať aūt humano:imemores eni multi ⁊ magis bn̄ pati q̄ facere appetunt. (Caput 7m p. tex. 9. li ethi. p̄ª ps. c.) C

Iſtud eſt 7m capm:⁊ eſt de actu amicitie:qui eſt bn̄ficētia:⁊ in toto iſto caplo ſoluiť vna qō q̄ eſt de qdā accñte mirabili circa bn̄ficentiā:⁊ eſt qō talis: q̄re bn̄factores magis amāt bn̄ficiatos q̄ bn̄ficiati amēt bn̄factores. Iſta.n.qō ſupponit vnū mirabile qō vr̄ oino eſſe ꝯ rōnē.ſ.ꝙ bn̄factores magis amāt bn̄ficiatos q̄ ecꝯ. Nā bn̄ficiati ex debito obliganť ad amādū bn̄factores:ſʒ nō ecꝯ. Iſtō capm ꝯtinet duas ptes pncipales. In p̄ª pponit itētionē ſuā ⁊ ponit rōnē apparētē pdicti accñtis q̄ plurimi aſſignauerūt. In 2ª ibi[Videbiť aūt.] remouet illā rōnē apparētē ponēdo veras cās pdicti accñtis. In p̄ª igitur pte p̊ pponit itētionē ſuā.d.ꝙ bn̄factores vr̄r magis amare bn̄ patiētes:h eſt illos qb⁹ bn̄ faciūt q̄ illi q bn̄ patiunť ab eis amēt opantes ſibi bona:qō tñ vr̄ ꝯtingē pter rōnē: qꝛ bn̄ficiati magis obliganť bn̄factorib⁹ q̄ ecꝯ.[Plurib⁹ qdē igiť.] ppoſita qōne ponit rōnē apparētē accñtis pdicti de q̄ eſt qō:⁊ eſt rō dicti accñtis q̄ plurib⁹ vr̄ eē vera talis:bn̄ficiati debēt bn̄factorib⁹:ita ꝙ bn̄factorib⁹ debeť ⁊ bn̄ficiati debēt. Bn̄factores.n.ſūt vt mutuātes vel accōmodātes:⁊ bn̄ficiati ſūt tāq̄ recipiētes mutuū a bn̄factorib⁹:ſʒ in mutuis h vr̄ accidē ꝙ illi q debēt vellēt illos nō eē qb⁹ debēt ad h ꝙ eēnt imunes a debito:ſʒ mutuantes ſeu accōmodātes qb⁹ debeť deſiderāt ſalutē debētiū eis ne pdant illō qō eis debeť. Cū igiť bn̄factores ſint q̄ſi mutuātes ⁊ bn̄ficiati ſint q̄ſi debitores recipiētes mutuū:vr̄ rōnale ꝙ bn̄factores volūt illos eē ⁊ viuere q ab illis bn̄ paſſi ſunt vt habeāt ab eis gratiaꝝ actiōes:ſʒ bn̄ficiati q bn̄ficia receperūt nō curāt reddē grās:ſʒ magis vellēt abſolui ab h d̄bito:⁊ iō nō multū amāt bn̄factores:imo plures bn̄ficiati vellēt bn̄factores nō eſſe vt p h abſoluanť a d̄bito:hāc rōnē approbauit Epicari⁹.d.ꝙ hāc rōnē dicūt qdā ꝯſiderātes malitias hoīum. Multi.n.ſunt imemores beneficioꝝ receptorū ⁊ magis appetunt bene recipere ab alijs q̄ alijs benefacere. (Septimi c. p̄tra. vi⁹ in duas ptes ptes.) D

¶ Videbiť aūt cā nālior eē:⁊ nō ſilis ei q̄ de creditoribus dr̄. Nō eſt eni erga debitores amatio:ſʒ volūtas ſalutis recipiēdi cā. Sʒ q bn̄ficia ꝯtulerūt diligūt atqʒ amant eos q beneficia acceperunt:⁊ ſi nulla in re ſunt vtiles:neqʒ impoſterum futuri. E

¶ Videbiť aūt vtiqʒ ⁊ nālior eē cā ⁊ nō ſilis ei q̄ circa accōmodātes:nō eniʒ ē amatio circa illos ſʒ ei⁹ qō eſt ſaluari volūtas lucri grā:bn̄facientes aūt amant ⁊ diligūt bn̄ patientes:⁊ ſi nihil ſunt vtiles neqʒ poſterius fiat vtiqʒ. (2ª ps. c.)

¶ Hec eſt 2ª ps pncipalis hui⁹ capl'i:in qua ſoluit rōnē ap-

ʒ parētē ſupiꝰpoſitā: ⁊ ponit rōnes veras ꝑdicti accñtis: ⁊ ſꝫ
ħ iſta ps ꝯtinet duas ꝑticlas. In pᵒ remouet rōnē ꝑdictā.
In 2ᵒ ibi [Qḋ ⁊ in artificibꝰ.] ponit rōnes veras. In pᵒ igr
ꝑticla dic̄ ꝙ aliq̄ eſt cā ꝑdicti accñtis nāliorq̄ rō iā indu
cta q̄ ſupra fuit ex pte accōmodātiū: vñ rñſio ad rōnē di
ctā eſt: ꝙ nō eſt ſile de bñfactoribꝰ ⁊ de mutuātibꝰ ſeu ac
cōmodātibꝰ: qꝛ accōmodātes nō amāt illos qbꝰ accōmo
dauerūt ꝑꝑ ſeipſos: ſꝫ tñ volūt eos ꝯſeruari in eſſe nō ꝑꝑ
amorē que hñt adꝰ ipſos ſꝫ ꝑꝑ lucrū. ſ. vt eis reddanꞇ accō
modata: ſꝫ bñfactores amāt ⁊ diligūt bñ patientes: ⁊ ſi in
nullo fiant vtiles eis in preſenti: nec etiā expectent ab eis
aliquam vtilitatem in futuro.

℄ Qḋ qdē ⁊ artificibꝰ accidit. Magis.n. vnuſqſqꝫ ꝓ
priuꝫ amat opus: q̄ ipſe ab ope amareꞇ ſi aīe ꝑticeps
k eēt. Maxie vo fortiā ħ circa poetas accidit: hi nāqꝫ
ſua diligūt poemata ſupra modum: ⁊ perinde atqꝫ fi
lios amant. Tali igiꞇ ſile eſt ⁊ id qḋ faciūt il q bñficia
cōtulerūt. Qḋ.n. ſuſcepit bñficiū ipſoꝝ eſt opus. Hoc
igiꞇ ⁊ amāt magis: q̄ opus eū q fecit. Huiꝰ aūt cā eſt:
qḋ vniuerſis eſt expetibile atqꝫ amabile eē. Sumꝰ aūt
actu: nā viuēdo ſumus atqꝫ agēdo. Qui igiꞇ fecit: eſt
actu ſuū quodāmō opus: diligit itaqꝫ ipſum opus: qꝛ
amat ⁊ eſſe. Hoc autē eſt naturale. Qḋ enim eſt potē
tia id opus ipſum actu declarat.

℄ Qḋ ⁊ in artificibꝰ accidit. Oīs.n. ꝓpriū opꝰ
diligit magis q̄ diligaꞇ vtiqꝫ ab ope: aīato fcō:
maxime aūt forte ħ circa poetas accidit: ſupdi
l ligūt.n. poemata ꝓpria iſti diligētes queadmo
dū filios: tali vtiqꝫ aſſilaꞇ ⁊ qḋ bñfactoꝝ. Bñ
paſſuꝫ.n. opus eſt ipſoꝝ: ħ vtiqꝫ diligūt magis
q̄ opus faciētē. ℄ Huiꝰ aūt cā: qm̄ eē oībꝰ eli
gibile ⁊ amabile: ſumꝰ aūt in actu: in viuē enim
⁊ opari: actu faciēs eſt opꝰ quodāmō: diligunt
nāqꝫ opus: qꝛ ⁊ eſſe: hoc autē naturale. ℄ Qḋ
enim eſt potētia hoc actu opus nūtiat.

℄ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula 2ᵉ ꝑtis: in q̄ ponit rōnes veras ꝓban
tes ꝙ bñfactores ſūt magis amātes bñficiatos q̄ eꝯ. ⁊ cō
tinet hec ꝑticla qnqꝫ ptes ſꝫ numerū rōnū ꝓbātiū ꝯnem
quā itēdit. Scḋa ps icipit ibi [Silr aūt.] 3ᵃ ibi [Delectabi
lis āt eſt.] 4ᵃ ibi [Et amatio.] 5ᵃ ibi [Adhuc aūt.] Intēdit
igiꞇ i hac ꝑticula ꝓbare ꝙ bñfactores nālr magis amant
24ᵉ ꝯclo huiᵒ. 9. li. m bñficiatos q̄ eꝯ: ⁊ hec ē ꝯ 24ᵃ huiꝰ libri q̄ ꝓbaꞇ. 5. modis.
ꝑrio ſic. Oīs hō nālr diligit opꝰ ſuū: ⁊ magis nālr diligit
opꝰ ſuū q̄ diligaꞇ a ſuo ope/poſito ꝙ opꝰ ſuū eēt aīatū: ſꝫ
bñficiatꝰ ē opꝰ bñfactoris. igiꞇ bñfactor magꝭ nālr diligit
bñficiatū q̄ bñficiatꝰ diligit bñfactorē. Maior huiꝰ rōnis
declaꞇ ꝑ exēᵐ in artibꝰ. nā i artibꝰ iis videmꝰ eē ꝙ oīs ar
tifex diligit ꝓpriū opꝰ magꝭ q̄ diligaꞇ ab ipo. Et ſi eēt ita ꝙ
illḋ opꝰ fieret aīatū: ⁊ ħ maxie vr̄ accidē poetis q ſupabū
dāter diligūt ſua poemata ſicut parētes diligūt filios: ⁊ ſic
ꝑꝫ maior. ſ. ꝙ vnuſqſqꝫ magis diligit nālr opꝰ ſuū q̄ dili
gaꞇ a ſuo ope/poſito ꝙ ſuū opꝰ hēt aīaꝫ ꝑ quā poſſet dili
Notandū gere. ℄ Circa miorē ē ſciēdū ꝙ bñficiatꝰ eſt opꝰ bñfacto
ris ſolū q̄tū ad illḋ qḋ recepit a bñfactore: ⁊ nō opꝫ ꝙ ſit
ſimplr opꝰ bñfactoris. vñ hō iā ꝓductꝰ in eē poſtmodū re
cipiens bñficiū ab aliq̄ vt alimētū q̄ nutriꞇ ⁊ augeꞇ ad ma
gnā q̄titatē ille ſic nutritꝰ ē opꝰ miſtrātis alimētū q̄tū ad
mām ⁊ q̄titatē q̄s recepit ex alimēto: ⁊ nō eſt ſimplr opꝰ
tribuētis alimētū: ſꝫ ē opꝰ gnāntis qḋ ipꝫ ꝓduxit in eē ſim
plr. vñ pꝫ diligui de ope: qꝛ qḋdā ē opꝰ alicꝰ ſimplr vt opꝰ
ꝓducētis ipꝫ in eē tñ: ⁊ qḋdā ē opꝰ alicuiꝰ q̄dāmō: qꝛ q̄tū
ad illḋ qḋ recepit ab eo: ſiue illḋ qḋ recepit ſit ſubā: ſiue ſit n
accñs. Poſſet.n. poni diuiſio opis talis ꝙ aliqd dr̄ opꝰ alicꝰ Opus alicuiᵒ ſe eē qd ſimplr
vel q̄tū ad ꝓductionē in eē vel q̄tū ad ꝯſeruationē in eē.
Res gnāta eſt opꝰ gnāntis q̄tū ad ꝓducᵉꝫ i eē: ⁊ bñficia
tus eſt opꝰ bñfaciētis quātū ad ꝯſeruationē in eē: bñfacto
res.n. ꝯſeruāt in eē bñ paſſos: qbꝰ bñfecerūt. [Huiꞇ āt cā.]
Cām huiꝰ q̄re. ſ. vnuſqſqꝫ diligit ⁊ amat opꝰ ſuuꝫ aſſignat
ꝑhs: ⁊ eſt: qꝛ vnuſqſqꝫ nālr diligit ſuū eē qḋ eſt viuē: ⁊ vi
uere non eſt ſine oī opōne vite: ⁊ iō vnicuiqꝫ eſt amabile
opari opa vite: ⁊ ſic qlꝫ hō diligit opꝰ ſuū: qꝛ diligit ſuū eē
qḋ ꝯſiſtit in ope. Actio.n. agētis eſt paſſio in facto: ⁊ qꝛ qlꝫ
nālr diligit actionē ſuā: iō qlꝫ nālr diligit opꝰ ſuū. pᵐ enim
eē hoīs ꝯſiſtit in ħ ꝙ hꝫ poᵗᵉᵐ ad opa vite vt pꝫ ꝑ diffonē
aīe: ⁊ reductionē huiꝰ poᶜ in actū denūtiat ipꝫ opus qḋ hō
facit exercēdo actu opa vite: ⁊ ħ itelligit ꝑhs ꝑ ħ qḋ dic̄.
[Qḋ enī eſt poᵃ ħ actu opꝰ nūtiat.] Hoc eſt: opꝰ qḋ hō fa o
cit exercēdo opa vite actu denūtiat illud qḋ eſt in poᵃ ad
exercēdū opa vite. ℄ Intelligēdū ē ꝙ cuꝫ ꝑhs dicit. [in
viuē ⁊ opari actu faciēs: opꝰ eſt q̄dāmō.] ꝑro viuē intelli
git actum 2ᵐ. ſ. actualē opōnē aīe: viuē.n. pōt accipi duplr.
Uel ꝑ actu pᵒ ⁊ ſic viuē idē eſt ꝙ aīa corpis phico organico
cōiūcta. Alioᵒ accipiꞇ ꝑ actu 2ᵒ. ſ. ꝑ opōne aīe ſeu ꝯiūcti: ⁊
ħ accipiꞇ ꝑ actu 2ᵒ: ⁊ qꝛ aīa corpi vnita nūq̄ ē ſine oī actu
2ᵒ: iō ſꝑ eſt in opari. Pōt igiꞇ illḋ dictū ꝑhi [faciēs opus
eſt q̄dāmō.] ſic intelligi: ꝙ qꝛ faciēs ſꝑ eſt in opando: iō fa
ciēs dr̄ eē q̄dāmō opꝰ: qꝛ nūq̄ eſt ſine ope. Probabilꝰ tñ
⁊ magis ad ꝓpoᵐ pꝫ itelligi iſta dicta ꝑhi. ſ. [ꝙ eē faciēs
⁊ viuē faciētis ⁊ ipꝫ faciēs eſt q̄dāmō opꝰ.] Que oīa ꝑhs
innuit ſic itelligi: ꝙ i oībꝰ his ſit ꝑdicatio effectiua: qꝛ in oī
bus his ꝑdicaꞇ effectꝰ de ſua cā. nā opꝰ eſt effectꝰ faciētis ⁊
eſt effectꝰ ipſiꝰ eē ⁊ viuē faciētis. vñ de vtute ſermōis oēs p
hᵉ ꝓpōnes ſūt falſe. ſ. eē vel viuē ē opꝰ faciētis: ſilr faciēs
eſt ſuū opꝰ: ⁊ iō ꝑhs nō dixit ſimplr ꝙ faciēs eſt opꝰ ſꝫ ꝙ
faciēs eſt opꝰ q̄dāmō: qꝛ eſt cā opis: ⁊ opꝰ eſt effectꝰ facie
tis. ℄ Sꝫ tūc dubitaꞇ ħ q̄lr hec ꝯña ꝑhi eſt va vl̄ bona: Dubiū
eē ⁊ viuē eſt oībꝰ eligibile ⁊ amabile. g̊ opꝰ vniuſcuiuſqꝫ
eſt eligibile ⁊ amabile. Iſta.n. ꝯña nō vr̄ valere niſi eſſe ⁊
viuē eēt opꝰ ipſiꝰ viuētis. ℄ Dōm ꝙ qꝛ vnuſqſqꝫ ſꝑ dili Solutio.
git ſuū eē ⁊ nō pōt ſꝑ ꝑmaneꞇ in ſe in eē: iō vnuſqſqꝫ dili
git eē ⁊ ſꝑ eē ſꝫ ꝙ eē eſt ſibi poſſe. Nūc aūt agēs hꝫ eē nō
ſolū in ſe: ſꝫ ēt hꝫ eē in ſuo ope: ſicut cā hꝫ eē in ſuo effectu:
⁊ iō diligit ſuū opꝰ: qꝛ in ſuo ope hꝫ eē ſicut cā in ſuo effe
ctu. Hēt ēt agēs eē i ſuo ope ſicꞇ in ſigno. Opus.n. eſt ſignū
opantis: ⁊ oīs effectꝰ eſt ſigᵐ ſue cāe: iō argᵐ ab effectu ad
cām dr̄ argᵐ a ſigno. Hēt ēt agēs in ſuo ope memoriale: qꝛ
opus facit ꝙ agēs manet in memoria hoīum: ⁊ vnuſqſqꝫ
diligit nō ſolū eē qḋ hꝫ in ſe formalr: ſed etiā diligit eē qḋ q
hꝫ in ſuo ſigno ⁊ in memoria hoīum: quāuis maxime di
ligat eſſe qḋ hꝫ in ſe formaliter: ⁊ ideo ſeqꞇ hō diligit ſuuꝫ
eſſe qḋ eſſe hꝫ in ſuo opere. g̊ diligit ſuū opus.

℄ Et inſuper ei qdē q cōtulit beneficium honeſtuꝫ eſt
id qḋ egit. Quare gaudet eo in quo eſt hoc. At ei qui
accepit: nihil eſt honeſti in eo qui cōtulit: niſi cōferēs:
qḋ qdem minus eſt iucundū atqꝫ amabile.

℄ Silr āt ⁊ bñfactori qde bonū qḋ ſꝫ actū: q̄re
gaudet i q̄ ħ. patiēti āt nllꝫ bonū i opante: ſꝫ ſig
dē ꝯferēs: ħ aūt minus delectabile ⁊ amabile.

℄ Hec eſt 2ᵃ ps ſcḋe ꝑticule ſcḋe ꝑtis: in q̄ ponit 2ᵃ rō ꝓ
bās ꝯnē q̄ eſt iſta: opꝰ bñfactoris eſt dare bñficiū: opꝰ bñ
ficiati eſt recipe bñficiū: ſꝫ magꝭ amabile ⁊ delectabile eſt
dare bñficiū q̄ recipe: ⁊ iō bñfactor magꝭ gaudet ⁊ dele
ctaꞇ i bñficiato cui tribuit bñficiū: q̄ bñficiatꝰ i bñfacto
re a q̄ recipit bñficiū. ℄ Et ēt ꝯfirmaꞇ: qꝛ bñfactor ꝯſide
rans bñficiatū ⁊ memoriā bñs illiꝰ ꝯſiderat hoᵐ honeſtū
qꝛ dare eſt boᵐ honeſtū: ſꝫ bñficiatꝰ ꝯſiderās bñfactorem
conſiderat

A ꝯſiderat bonū vtile ⁊ de illo recordaꝛ qꝛ recipe bñficiuȝ eſt boⁿ vtile. Sȝ bonū honeſtū eſt magis amabile ⁊ delectabile ꝙ boⁿ ꝯferēs ſeu bonū vtile: igiꝛ bñfactores magis diligūt bñficiatos ꝙ bñficiati bñfactores: qꝛ boⁿ honeſtū eſt magis amabile ꝙ bonū ꝯferēs ſeu vtile.

¶ Eſt aūt pñtis qdē operatio: futuri aūt ſpes: facti vō memoria iocunda. Sȝ iocūdiſſimum eſt qd̄ eſt actu: ⁊ amabile ſili mō. Ei igiꝛ q ꝯtulit bñficiū ꝑmanet ipſuȝ opus. Diuturnū eſt enī ipȝ honeſtū. Sȝ ei q cepit: trāſacta eſt ipſa vtilitas memoriaqȝ honeſtaꝝ qdē rerū eſt periocunda. Vtiliū aūt nō nimiū: aut min⁹. Expectatio vō ꝯtra ſeſe habet.

B ¶ Delectabilis āt eſt pñtis qdeȝ opō: futuri aūt ſpes: facti aūt memoria: delectabiliſſimū āt qd̄ ſm actū ⁊ amabile ſilr: ei qdē igiꝛ q fecit opus manet: bonū enī diuturnū. Paciēti aūt vtiqȝ tranſit. ¶ Et memoria bonoꝝ qdē dlectabilis: vtiliū aūt non omnino: vel minus. Expectatio aūt econuerſo habere videtur.

¶ Hec eſt 2ᵃ ps ſcḋe ꝑticule 2ᵉ ꝑtis: in q̄ poniꝛ 3ᵃ rō ꝓbans ꝯnē q̄ talis eſt. Triplex eſt delecᵉ ſeu amabile. ſ. circa pñs: circa ꝑteritū: ⁊ circa futuꝝ. delectabile circa pñs eſt ipſe act⁹ pñs: vel opō: vel cōiunctio q̄ eſt opō pñtis: delectabile circa ꝑteritū eſt memoria ꝑteriti: ⁊ delectabile circa futurū eſt ſpes. Et ex h̄ argꝛ ſic. Inter iſta tria delectabilia act⁹ ⁊ opō q̄ eſt circa pñs eſt delectabiliſſimū ⁊ magis delectabile: ⁊ ꝑ ꝯñs magis amabile ꝙ ſpes q̄ ē reⁱ futuri vel memoria q̄ eſt reⁱ ꝑteriti: ſȝ bñfactori manet dlecᵉ ⁊ amabile circa pñs: qꝛ manet honeſtas ꝓpꝛij opis. Nā boⁿ honeſtū nō trāſit cito: ſȝ eſt diuturnū: ⁊ ita bñfactor delectaꝛ in bñficiato ſicut in pñti ſuo bono: ſȝ bñficiat⁹ delectaꝛ in vtilitate quā recepit a bñfactore: ⁊ iſta vtilitas cito tranſit ⁊ de facili: ⁊ ita bñficiat⁹ delectaꝛ in bñfactore ſȝ memoriā ꝑteriti. Magis igiꝛ delectabile ⁊ amabile eſt boⁿ honeſtū qd̄ bñfactor hȝ in bñficiato ꝙ bonū vtile qd̄ bñficiat⁹ hȝ i bñfactore: vñ pōt ſic rō formari. Illō magis amaꝛ qd̄ amaꝛ ꝓ eo qd̄ eſt delectabile pñs ꝙ illō qd̄ ſolū amaꝛ vt eſt delecᵉ ꝑteritū ſȝ memoriā: ſȝ bñficiat⁹ amaꝛ a bñfactore tanꝙ delecᵉ pñs: ſȝ bñfactor eſt amabilis a bñficiato tāꝙ delecᵉ ꝑteritū ſolū ſȝ memoriā delecᵉ. igiꝛ bñfactor magis diligit bñficiatū ꝙ bñficiat⁹ bñfactorem. ¶ Et memoria bonoꝝ. ¶ Sȝ forte dubitaret aliqs ꝙ poſſe eſt ꝙ bñficiat⁹ nō ſit pñs nec bonū bñfactoris maneat in bñficiato: tūc bñficiat⁹ nō erit delectabilis nec amabilis bñfactori. Illud remouet ph̄s. d. ꝙ ſi bñficiat⁹ ponaꝛ nō eſſe pñs nec op⁹ bñfactoris ſit pñs ſȝ ꝑteritū adhuc idē accidit

D ꝑ h̄ ꝙ memoria boni honeſti eſt magis dlectabilis ꝙ memoria boni vtilis. vñ cū bñfactor hēat i bñficiato memoriā boni honeſti qd̄ fecit bñficiato: ⁊ bñficiat⁹ hēat in bñfactore ſolū memoriā boni vtilis: ſeqꝛ ꝙ bñfactor magis delectaꝛ in bñficiato ꝙ eȝ: ſȝ circa expectationē futuroꝝ vī eȝ ſe hēre. ſ. ꝙ magis delecᵉ eſt expectare vtilia ꝙ expectare honeſta. ⁊ rō hui⁹ diuerſitatis eſt: qꝛ bonū icognitū nō delectat: ſȝ ſolū delectat boⁿ cognitū: ſȝ nemo cognoſcit honeſta niſi ſint ꝑterita vel pñtia: nec ꝑ ꝯñs in eiſdem delectaꝛ. Bona aūt vtilia cognoſcunꝛ ſiue ſint ꝑterita ſiue ſint futura. Plus ēt delectaꝛ hō in ſpe vtiliū ꝙ in memoria eorūdē. nā auxiliū ꝑteritoꝝ iaȝ trāſijt nec ſperaꝛ aliqd̄ auxiliū ab eis: ⁊ iō vel nō delectant vel paꝝ delectāt. Sȝ auxiliū qd̄ ex vtilibus expectaꝛ in futurū delectat: qꝛ ſperatur remedium contra futuras neceſſitates.

¶ Et amare qdē ſile eſt actiōi: amari aūt paſſiōi. Eos igitur qui circa actum excellunt: ſequitur amare: ⁊ ea que ad amicitiam attinent.

E ¶ Et amatio qdē factioni aſſilaꝛ. Amari aūt ei qd̄ eſt pati. Superexcellētib⁹ aūt vtiqȝ circa actū ſequiꝛ amare ⁊ amicabilia.

¶ Hec eſt 4ᵃ ps huius ꝑticule: in qua poniꝛ 4ᵃ rō ꝓbans ꝯneȝ ⁊ eſt talis. Amatio ſeu amare aſſilat ei qd̄ eſt facē ad amantē enī ꝑtinet ꝙ velit opari boⁿ amato: ⁊ h̄ eſt facē: ſȝ amari aſſilaꝛ ei qd̄ eſt pati: ſȝ faciēs ſuperexcellit patiēs: ⁊ hi q ſuperexcellūt in agēdo vt bñfactores artifices ⁊ poete magis amant: qꝛ amare magis ꝑtinet ad bonos mores ꝙ amari vt dictū eſt ſupra. igiꝛ bñfactores magis amant beneficiatos ꝙ ecōuerſo cū ſint excellentiores.

¶ Preterea ea q̄ facta ſunt cū labore: ea magis diligūt omnes: vt ⁊ pecunias magis diligūt q acquiſiuerunt: ꝙ qui ab alijs acceperunt. At beneficiū qdē accipere ſine labore eſſe cōſtat. Beneficiuȝ aūt ꝯferre difficile. F

¶ Adhuc aūt que laborioſe fiūt oēs magis diligunt: puta ⁊ pecunias poſſidētes accipientib⁹: videꝛ itaqȝ bene pati qdem illaborioſum eſſe: benefacere autem operoſum.

¶ Hec eſt 5ᵃ ps ſcḋe ꝑticule ſcḋe ꝑtis ꝑncipalis: in q̄ poniꝛ. 5. rō ꝓbās ꝯnē ꝑncipalē: ⁊ ꝯtinet duas ꝑticulas. In pᵃ ponit rōnē gntā. In 2ᵃ ibi. Propter h̄ ⁊ matres. ꝯcludit vnam ꝯnē ex iā dictis: ⁊ hec eſt rō 5ᵃ. Que magis laborioſe fiūt magis diliguntꝛ nālr: ſȝ magis laborioſuȝ eſt bñfacere ꝙ bñ pati. igꝛ bñfactores q bñfaciūt alijs magis diligūt nālr ꝙ bñficiari q qn̄ patiuntꝛ: qꝛ bñfacē laborioſi⁹ eſt. igiꝛ ⁊c. Maior pȝ. Nā illi q ꝓprio ſuo labore poſſident diuitias magis amāt illas ꝙ illi q accipiūt eas ex ſucceſſione parētū vel ex gratuito dono alicui⁹: ſic enī accipiētes magis liberales ſūt: vt dcm̄ eſt in. 4. huius: ⁊ ſic pȝ maior. Minor ēt pȝ. Nā accipe bñficiū ab alio eſt ſine labore illius q recipit: ſed ꝙ alteri bñfaciat eſt operoſuȝ. i. regrens opera ⁊ laborem: ⁊ ꝓpter hoc ſequitur ꝙ rōnale eſt ꝙ bñfactores magis ament bñficiatos ꝙ econuerſo. G

¶ Propter hec ⁊ matres filios magis amant. Gnātio nāqȝ laborioſa eſt magis: ⁊ magis ſciūt eē ſuos. Videbiꝛ aūt hoc ⁊ ijs accōmodatū eſſe q bñficia ꝯtulerunt.

¶ Propter h̄ āt ⁊ mr̄es amatrices magis filioꝝ: laborioſior. n. gnō: ⁊ magis ſciūt qm̄ ipſaꝝ. videbiꝛ aūt vtiqȝ hoc ⁊ bñfactorib⁹ ꝓpriū eē.

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula huius ꝑtis: in q̄ ex ꝑmiſſis ꝯcludiꝛ ꝙ mr̄es amāt magis filios ꝙ pr̄es: ⁊ hec eſt ꝯ 25ᵃ q̄ ꝓbaꝛ 2ᵉ. 15ᵃ cōclo huiꝰ. 9. li.

Primo qꝛ mr̄es maiorē laborē habuerūt circa gnōnē filiorū portādo ⁊ pariēdo eos ꝙ pr̄es: ⁊ q magis laborioſe aliqd acqrit magis amat illō. igiꝛ ⁊c. Scḋo ꝓbaꝛ ꝑ h̄ ꝙ matres magis pñt ſcire ꝙ ſint eaꝝ filij ꝙ pr̄es: ⁊ q magis nouit magis diligit: hoc igiꝛ qd̄ accidit mr̄ib⁹ reⁱ filioꝝ vī eē ꝓpriū bñfactoꝝ: vt. ſ. amēt bñficiatos inquantū circa eos laborāt. Ex iſto loco accipiūt aliqi ꝙ qnūqȝ magis cogſcit aliqd magis diligit illō: ꝑp qd̄ mr̄es magis diligūt filios: qꝛ magis cogſcūt ꝙ ſūt ſui filij. Iſtō tn̄ nō ē vlr veꝝ: ꝙ q magis nouit magis diligit: ſȝ dȝ itelligi cū iſta additiōe ceteris parib⁹: vñ q magis nouit ceteris parib⁹ magis diligit. H

Tractatus ſecūdus noni libri de dubitationibus que accidūt circa amicitiā ex ꝑte amātis ꝯtinēs duo capla.

Tractat⁹ 2ᵘ. 9. li.

In pᵒ mouetur ⁊ ſoluiꝛ dubitatio ex ꝑte amantis reſpectu ſuiipſius. In 2ᵒ ibi. Dubitatur aūt ⁊ circa felicem. ꝯmoueꝛ ⁊ ſoluitur dubitatio ex parte amantis reſpectu alterius.

Capitulū primū de philautia. i. amore ſui. vtꝝ ſit laudabilis vl vituperabilis.

I que dubõ ſoluit ꝑ diuiſionez hui⁹ nõis qđ eſt philautia in duas ſignificationes: quaꝝ vna eſt amor eius qđ eſt in nobis irrõnale ſeu ſenſibile vl' aïale: ⁊ ſic eſt vituperabilis. Alia vo eſt amor eius qđ eſt in nobis intellectuale qđ eſt verus homo: ⁊ ſic eſt laudabilis.

¶ Dubitat͛ aũt ⁊ vtrũ oporteat ſeipẜ amare maxie: an aliquẽ aliũ. Increpãt.n. eos q ſeipſos maxie amant: ⁊ vt turpe ſui amatores appellãt. Atqȝ prauus qdeȝ ſui gr͞a cũcta agit: ⁊ tanto magis: quãto prauior eſt. Incuſant igit͛ ipẜ: qꝛ nihil niſi ſibi agit. Prob⁹ aũt ob honeſtatẽ: ⁊ tanto magis: gr͞aqȝ amici quanto preſtabilior eſt: ſua vo negligit.

K Capud p^m 8. trac. 9. ii. ethi. p^o ps. c.

Dubitat͛ aũt vtrũ opȝ amare ſeipm̃ maxie vl' aliũ aliquẽ. Increpãt eni eos q ſeipſos maxie diligũt: ⁊ vt in turpi amatores ſui vocãt: videt͛qȝ prau⁹ ſuiipſi⁹ gr͞a oïa agere: ⁊ q̃to vtiqȝ deterior ſit tãto magis: accuſant itaqȝ ipẜ puta q̃m a ſeipſo nihil agit. Epyiches autẽ ꝑꝑ bonũ ⁊ quãto vtiqȝ melior ſit: magis ꝑꝑ bonũ ⁊ amici gr͞a. Qđ aũt ſuiipſi⁹ preterit.

Primi c. 2 trac. di⁹ in tres ꝑtes ſn. — Iſtud eſt p^m cap^m ſcđi tract⁹: in quo mouet͛ ⁊ ſoluit͛ dubitatio de amicitia hoïs ad ſeipẜ. ⁊ cõtinet tres ꝑtes p̃ncipales. In p^o ꝑponit dubõnẽ oſtẽdẽdo eã eẽ rõnalẽ. In 2ª ibi [Forte igit͛.] determiat de amicitia hoïs re^a ſui ſꝫ q eſt vituꝑabilis. In 3ª ibi [Uidebit͛ autẽ

L vtiqȝ.] determiat de amicitia hoïs re^a ſuiipſi⁹ ſm̃ q eſt laudabilis. Prima ps ꝯtinet duas ꝑticulas. In p^a ꝑponit dubitatione ⁊ rõnẽ dubõnis ꝑ vna ꝑte. ſ. q hõ nõ dꝫat maxime ſeipẜ diligẽ. In 2ª ꝑticula ibi [Rõnibus aũt his.] arguit ad aliã ꝑtẽ ꝓbãdo q hõ maxie dꝫ ſeipẜ diligẽ. In p^a igit͛ ꝑticula p̃ ꝑponit dubõnẽ. d. q dubõ eſt veꝝ oporteat hoiẽ maxie ſeipẜ diligẽ vel dꝫ diligẽ aliquẽ aliũ magis q̃ ſeipẜ: ꝓpoſita q̃õne arguit ꝓbãdo q hõ nõ dꝫ max^e ſeipẜ diligẽ: ⁊ h̃ ſic. Hõ nõ dꝫ maxie diligẽ illũ ꝑꝑ cui⁹ maximã dilectionẽ hõ increpabilis eſt tanq̃ malus: ſꝫ hoïes increpãt illos q maxie amãt ſeipos: qꝛ q̃n aliq ſũt amatores ſui reputat͛ malũ. Cõfirmat͛: qꝛ hõ prau⁹ oïa facit ꝑꝑ vtilitatẽ ſuã: ⁊ q̃to eſt peior tãto facit magis opa ꝑꝑ ꝓpriã vtilitatẽ ⁊ ꝑꝑ h̃ magis vitupat͛ ⁊ accuſat͛ ab hoïb⁹: velut q nihil facit eꝝ ſeipẜ. i. nihil facit ꝑꝑ bonũ alioꝝ: ſꝫ ſolũ ꝑꝑ bonũ ꝓpriũ: ſꝫ hoïes v̾tuoſi nõ agũt ſoluȝ ꝑꝑ ſeipſos ſꝫ magis ꝑꝑ bo^m honeſtũ: ⁊ ꝑꝑ amicos: ⁊ ꝑꝑ h̃ plerũqȝ omittũt ꝓprias vtilitates. vñ poſſet fo͛iari rõ 2^a ad vnã ꝑtẽ dubõnis q hõ nõ dꝫ max^e ſeipẜ diligẽ ſic. Illđ qđ faciũt mali ⁊ nõ v̾tuoſi nõ dꝫ hõ facẽ ſꝫ ꝯtrũ: ſꝫ mali maxie diligũt ſeipſos: qꝛ oïa que faciũt faciũt ꝑꝑ vtilitatẽ ꝓpriã: ſꝫ v̾tuoſi nõ faciũt h̃

M ſed ꝯtrium: qꝛ faciũt ꝓpter honeſtatẽ ⁊ ꝓpter amicos: igit͛ nõ debet homo maxime ſeipſum diligere.

¶ Ab his aũt v̾bis nõ ſine rõne ipſa opa diſcrepãt: nã eũ inquiunt oportere ſũme amare q maxie eſt amic⁹. Is aũt maxime eſt amic⁹: q vult cui vult bona illi⁹ gr͞a ſi nullus ẽt ſcierit. At hec ipſi ad ſeipm̃ maxie cõpetũt: ⁊ cetera oïa qb⁹ definit͛ amic⁹. Dictũ eſt eni ab ipſo ea oïa q̃ ad amicitiã attinẽt ⁊ ad ceteros ꝑuenire. Eodẽ accedũt ⁊ ꝓuerbia vniuerſa: vt aïa vna: ⁊ amicoꝝ oïa ſũt cõia: ⁊ amicitia eſt eq̃litas: ⁊ tibie genu ꝓpinqua. Hec.n. vniuerſa ipſi ad ſeipẜ maxie cõpetũt. Maxime nãqȝ amic⁹ eſt ſibi: ⁊ ſe igit͛ ipẜ maxie amare opȝ. Dubitatur aũt merito: vtris oporteat aſſentiri: cũ vtriſqȝ videatur eſſe credendum.

¶ Rõnib⁹ aũt his opa diſſonant nõ irrõnabilr. N
Aiunt.n. oportere amare maxie: maxie amicũ. amicus aũt maxie q vult maxie bona illi⁹ gr͞a ⁊ ſi nullus ſciet: h̃ aũt exiſtũt maxie ipſi ad ſeipẜ. ¶ Et reliqua vtiqȝ oïa qb⁹ amicus determiat͛: dictũ eſt eni q̃m ab ipſo omnia amicabilia ⁊ ad alios ꝑueniũt. ¶ Sꝫ ⁊ ꝓuerbia oïa ꝯſentiunt: puta h̃ vna aïa: ⁊ cõia q̃ amicoꝝ: ⁊ eq̃litas amicitia ⁊ genu tibie ꝓpinquũ: hec.n. oïa ad ſeipm̃ maxie exiſtũt: maxie.n. amic⁹ ſibiipſi ⁊ amãdũ maxie ſeipm̃. Dubitat͛ aũt ꝯuenieter vtrũ debitum ſequi ambobus habẽtib⁹ credibile. O

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula p̃me ꝑtis: in q̃ arguit ad ꝑtẽ ꝯtriã ꝓbãdo q hõ maxie dꝫ ſeipẜ diligẽ: ⁊ h̃ oſtẽdit tripl'r. ⁊ p̃ dicit q p̃miſſis rõnib⁹ diſſonãt opa ſꝫ que apparet q hoïes maxie amãt ſeipſos: ⁊ h̃ nõ irrõnabilr ꝑꝑ tria. p̃ qꝛ vt cõiter hoïes dicũt: opȝ hoiez maxie amare illũ q maxie eſt eius amicus. Ille aũt eſt maxie alicui amic⁹ q maxie vult ei bonũ illi⁹ gr͞a ẽt ſi nullus ali⁹ ſciret: ſꝫ iſta maxie hoï cõpetũt ad ſeipẜ: vnuſquiſqȝ eni vult maxie ſibiipſi bona ſui gr͞a. Et ſic vꝫ q hõ dꝫ maxie amare ſeipm̃: qꝛ nll's ali⁹ vult alicui tãtũ bo^m q̃tũ ipemet vult ſibiipſi ⁊ ſui gr͞a. [Et reliq̃ vtiqȝ oïa.] 2° ꝓbat͛ idẽ ꝑ h̃ q oïa qb⁹ determiat͛ ⁊ diffinit͛ amic⁹ maxie cõpetũt hoï ad ſeipẜ. Sicut eniȝ dictũ eſt ſupra. oïa amicabilia ad quoſcũqȝ alios ꝑueniũt ex amicabilibus q̃ hõ patit͛ ad ſeipẜ. vñ põt fieri talis rõ. Illa amicitia q̃ eſt mẽſura oïuȝ aliaꝝ amicitiaꝝ eſt maxia amicitia. p̃ma eni mẽſura in q̃cũqȝ gñe eſt maxia ⁊ ꝑfectiſſima i illo gñe: ſꝫ amicitia hoïs ad ſeipẜ ẽ p^o mẽſura oïuȝ aliaꝝ amicitiaꝝ. igit͛ ⁊c. Minor pȝ. nã q̃n aliqs vult magnificare amicitiã ſuam quã ad aliquẽ hꝫ ſolet dicere amo ipm̃ ſicͭ meipſuȝ. [Sꝫ ⁊ ꝓuerbia.] 3° oñdit͛ eadẽ ps dubõnis ꝑ h̃ q oïa ꝓuerbia q vulgariter dñr ꝯſentiũt in hãc ꝑtẽ. ſ. q hõ maxie diligit ſeipẜ. v̾bi gr͞a ꝓuerbialr dĩ q vna eſt aïa amicoꝝ. Dĩ ẽt q q̃ ſũt amicoꝝ ſũt cõia: ⁊ q amicitia eſt q̃dã eq̃litas: ⁊ q amic⁹ ſe hꝫ ad amicũ ſicͭ genu ad tibiã: qꝛ hñt maximã ꝓpinquitatẽ: ⁊ ꝑꝑ hec oïa itelligim⁹ q amicitia ꝯſiſtit in q̃dã vnitate: ſꝫ maxia eſt vnitas hoïs ad ſeipẜ: ⁊ ſic oïa p̃dicta ꝓuerbia maxie v̾ificant͛ de hoïe re^a ſuiipſi⁹: ⁊ ſic hõ maxie dꝫ ſeipẜ amare: qꝛ maximã idẽtitatẽ hꝫ ad ſeipm̃. P

¶ Fortaſſe igit͛ tales ſermones diſtinguẽdi determinãdi ſũt: quouſqȝ ⁊ quonã mõ ſint veri. Si itaqȝ ſumpſerimus quonã vtriqȝ mõ ſui amatorẽ dicũt: fuerit forſitan manifeſtũ. Qui igit͛ hoc rep̄hẽdẽdũ eẽ exiſtimãt: eos amatores ſui appellãt: q ſibi plus tribuũt in pecuniis ⁊ honorib⁹ ⁊ voluptatib⁹ corꝑis: hec.n. ipſa multitudo affectat: ⁊ ipſis vt optimis oï ſtudio incumbit. Q Quaꝑꝑ ⁊ in certamen veniunt. Qui igit͛ in hiſce plus hẽe pergũt ii cupiditatib⁹ ⁊ oïno affectibus eiqȝ parti aïe q̃ rõnis ẽ expers gratificant͛: tales aũt ſũt ipſi multi. Idcirco ⁊ appellatio orta eſt ex multitudie: q̃ qdeȝ eſt praua: ergo iuſte vituꝑant͛ ii q ita ſe amãt. Nõ eſt aũt obſcurũ vulgus eos qui ſibiipſis talia tribuũt ſui amatores dicẽ ꝯsueuiſſe. naȝ ſi qs ſemꝑ ſtudeat agere iuſta maxie oïuȝ: aut tẽꝑata: aut q̃uis alia q̃ a v̾tutib⁹ ꝓficiſcũt͛: honeſtatemqȝ oïno ſibiipſi ſꝑ vẽdicet atqȝ vſurpet: hũc nemo dicet amatorẽ ſui neqȝ vituꝑabit.

¶ Forte igit͛ tales opȝ ſermones diuidere ⁊ determinare ⁊ inq̃rẽ vtriqȝ ⁊ q̃uo veꝝ dicũt. 2^a ps. c.

Si autem

A Si aūt accipiam⁹ amās ſui qualr vterq̃ꝫ ꝛ q̄ūo vez dicūt forte vtiq̃ꝫ fiet manifeſtū. ¶ Jn opprobriū qdē igit̄ ducētes ipꝫ amatores ſui vocant ipſos q ſibiipſis tribuūt plus in pecunijs ꝛ honorib⁹ ꝛ delectatiōib⁹ corꝑalib⁹. h̄ eni multi appetūt ꝛ ſtudēt circa ipſa vt optima entia ꝑꝑ qđ ꝛ circūpugnabilia ſunt: circa h̄ vtiq̃ꝫ auari largiunt̄ ꝛ ꝯcupiſcētijs ꝛ totalr̄ paſſionib⁹ ꝛ irrōnabili aie: tales aūt ſunt multi: ꝑꝑ qđ ꝛ appellatio facta eſt a multuꝫ prauo exñte: iuſte vtiq̃ꝫ ſic philaut⁹ exprobrat̄. ¶ Qm̄ aūt talis ſibiipſis

B tribuētes ꝯſueuerūt dicere multi philautos nō in manifeſtū. Si eni qs ſemꝑ ſtudet iuſta agere ipſe maxie oiuꝫ vel tēꝑata vel q̃liacūq̃ꝫ alia eoꝝ que ſ꜁ v̄tutes ꝛ totalr̄ bonum ſemꝑ ſibi acq̄rit nullus dicet philautū hūc neq̃ꝫ vituꝑabit.

¶ Hec eſt 2ª ps huius capl'i: in qua determiat de amicitia hoīs re⁹ ſuiipſi⁹ ſ꜁ q̄ eſt vituꝑabilis, ꝛ p̄mo ponit modū ſoluēdi ꝛ eſt ꝑ diſtīōnē: ꝛ dicit q̄ tales ſmōes q̄ hñt rōnes ꝓbabiles ꝑ vtraq̃ꝫ ꝑte opꝫ diſtinguē ꝛ determiare inq̄tū ꝛ q̄ūo ex vtraq̃ꝫ ꝑte vez dicat̄. vñ diſtīguēdū eſt de philautia. i. de amore ſui: ꝛ ſic patebit qualr̄ oīones ꝓcedant ex vtraq̃ꝫ ꝑte. [Jn opprobriū qdē igit̄.] Ad ſoluēdū iſtaꝫ dubitōnē diuidit h̄ nomē philautia in duas ſignatiōes: q̄ꝝ vna eſt amor ſui ſ꜁ ꝑtē irrōnabilē aie hoīs. ſ. ſenſitiuā: alia ei⁹ ſignatio eſt amor ſui ſ꜁ ꝑtē itellectualē que eſt in hoīe.

C Pͥo igit̄ icēdit ꝓbare q̄ amor ſui ſ꜁ ꝑtē irrōnalē eſt exprobrabilis ſeu vituꝑabilis: ꝛ p̄ narrādo dicit q̄ illi q repu tant in opprobriū eē amatorē ſui vocant illos eē amatores ſui q tribuūt ſibiipſis plus de bonis corꝑalib⁹. ſ. de pecunijs honorib⁹ ꝛ delectatiōib⁹ corꝑalib⁹ q̃les ſunt ciboꝝ ꝛ venereoꝝ. Multitudo. n. hoīuꝫ appetit hō bona ꝛ hoīes ītēdūt adipiſci ipſa: ac ſi eēnt optima: ꝛ q̄ꝛ multi q̄rūt ſuꝑabūdātiā hō bonoꝝ: q̄uā tñ nō pñt hēre: iō circa hō bona ſūt pugne ꝛ cōtētiōes: ꝛ q in talib⁹ bonis ſuꝑabūdāt eoꝝ abūdātiā ꝯuertūt ad ſatiſfaciēdū ꝯcupiſcētijs ꝛ alijs paſſionib⁹: ꝛ ꝑ ꝯñs ſuꝑabūdātiā hō bonoꝝ ꝯuertūt ad ſatiſfaciēdū ꝑti irrōnali aie: ad quā ꝑtinent tales paſſiones: ꝛ ita illi q talia bona appetūt ſibiipſis amāt ſeipſos ſ꜁ ꝑteꝫ irrōnalē. i. ſ꜁ ꝑtē ſenſitiuā: ꝛ illō ꝯtigit multitudini hoīuꝫ. ſ. magis ſeq̄ ſenſuꝫ q̄ꝫ itellectū ꝛ magis ſe diligē ſ꜁ ſenſuꝫ q̄ꝫ ſ꜁ itell'm: ꝛ ab h̄. ſ. amare ſeipm ſm ſenſuꝫ ipſa appellatio amātiū ſeipſos ſūpta eſt: ꝛ ita ſūpta eſt ab eo qđ eſt prauū

D qđ in multis ꝯtingit: ꝛ ſic pꝫ q̄ philautus. i. amator ſui ſm iſtā ſignatiōnē. ſ. q̄ in plib⁹ repit̄ iuſte reprobat̄. [Qm̄ aūt talis.] Oꝛ aūt ſolus amator ſui ſ꜁ ꝑtē irrōnalē eſt iuſte vituꝑabilis ꝓbat̄: ꝛ eſt ꝯ 26ª: ꝛ q̄ꝛ hec ꝯ eſt excluſiua. ꝓbat̄ ꝑ ſuas exponētes: ꝛ ex iā dictis pꝫ exponēs affir^{ua}. ſ. q̄ amator ſui ſ꜁ ꝑtē irrōnalē eſt iuſte vituꝑabilis. ꝛ h̄ pꝫ: q̄ꝛ amator ſui ſ꜁ ꝑtē irrōnalē appetit ſuꝑabūdātiā bonoꝝ corꝑaliū cuiuſmodi ſūt diuitie, delec^{ones} corꝑales ꝛ hōꝝ boꝝ bonoꝝ ſuꝑabūdātiā ꝯuertūt ad ſatiſfaciēdū cōcupiſcētijs: ꝛ hoc eſt vituꝑabile: ꝛ ita eſt manifeſtū q̄ amator ſui ſ꜁ ꝑtē irrōnalē eſt iuſte vituꝑabilis: ꝛ ſic pꝫ ex p̄cedētibus expo nēs affir^{ua}: ꝛ exponēs negatiua declat̄ h̄. ſ. q̄ nullus amator ſui ſ꜁ ꝑtē rōnalē ē iuſte vituꝑabilis. Et h̄ ꝓb'ꝑ h̄ q̄ hoīes ſolū ſolēt vocare illos amatores ſui q ſunt vituꝑabiles ꝑꝑ h̄ q̄ plus tribuūt ſibi q̄ꝫ eſt dignū de bonis corꝑalib⁹ ꝑdictis q̄ ꝑtinēt ad ꝑtē irrōnalē: ſꝫ ſi aliqs velit ſuꝑabūdare in bonis rōnis q̄ ſūt oꝑa v̄tutū: vt ſi velit abūdare in oꝑib⁹ iuſtitie vel tēꝑantie vel cuiuſcūq̃ꝫ alteri⁹ v̄tutis: ita q̄ velit ſꝑ ſibi accipē bonū honeſtū: nullus de multi^{tu}e hoīuꝫ

vocabit ipꝫ philautū. i. amatorē ſui: vel ſi qs vt forte aliqs ſapiēs vocet eū philautū: nō dicet h̄ in ei⁹ vituperiuꝫ: ꝛ ſic pꝫ q̄ nullus amator ſui ſ꜁ ꝑtē rōnalē eſt iuſte vituꝑabilis: q̄ꝛ nll's de multi^{te} hoīuꝫ vocat talē amatorē ſui ꝛ oēꝫ amatorē ſui ſ꜁ q̄ ē vituꝑa^{lis} vocat multi^{do} hoīuꝫ amatorē ſui.

E ¶ Magis aūt videbit̄ talis hō ſui amator. Nāꝫ ea ſibi tribuit q̄ pulcherrima maxieq̃ꝫ bona: ꝛ gratificatur ei qđ ſuiipſius potiſſimū in oībuſq̃ꝫ illi obtēꝑat.

¶ Videbit̄ aūt vtiq̃ꝫ talis magis eē philaut⁹: tribuit eni ſibiipſi optima ꝛ maxime bona. ¶ Et largit̄ ſuiipſi⁹ p̄ricipaliſſimo ꝛ oīa huic obediūt. 3ª ꝑs c.

¶ Hec eſt 3ª ps p̄ncipalis hui⁹ capl'i: in q̄ determiat de amicitia hoīs re⁹ ſuiipſi⁹ ſ꜁ q̄ eſt laudabilis. ꝛ ꝯtinet quatuor ꝑticulas. Jn p̄ª oñdit q̄ ille q tribuit ſibiipſi ſuꝑabūdātiā bonoꝝ ſm rōnē ꝛ itell'm eſt magis amator ſui q̄ꝫ ille q tribuit ſibiipſi ſuperabūdātiā bonoꝝ ſenſibiliuꝫ. Jn 2ª ibi [Quēadmodū aūt ꝛ ciuitas.] oñdit q̄ itell's eſt ipſe hō vel p̄ncipaliſſimū in hoīe. Jn 3ª ibi [Scḋꝫ alterā ſpēm.] ponit dr̄iaꝫ inter modū amādi ſe laudabilr̄ ꝛ modū amandi ſe vituꝑabilr̄. Jn 4ª ibi [Vez eni q̄.] remouet dubiū qualr̄ v̄tuoſus poterit facē ꝑ aliqs: ex quo maxie diligit ſeipꝫ. Jn p̄ª igit̄ ꝑticula oñdit q̄ ille q tribuit ſibiipſi ſuꝑabūdātiā bonoꝝ ſ꜁ rōnē ꝛ itell'm eſt magis amator ſui q̄ꝫ ille q tribuit ſibiipſi ſuꝑabūdātiā bonoꝝ ſenſibiliū: ꝛ eſt ꝯ 27ª q̄ ꝓbat̄ dupl'r. Pͥo ſic. Quāto aliqs plura bona tribuit ſibi ipſi tāto magis amat ſeipꝫ: ſed q tribuit ſibiipſi ſuꝑabūdātiā bonoꝝ ſ꜁ rōnē ꝛ itell'm: vt q ſtudet excellere in oꝑib⁹ v̄tutū, tribuit ſibi optima. ſ. bona honeſta q̄ maiora ſunt q̄ꝫ bona ſenſibilia. igit̄ talis magis amat ſeipꝫ q̄ꝫ ille q tribuit ſibi ſuꝑabūdātiā bonoꝝ ſenſibiliuꝫ. [Et largit̄.] 2ª ꝓbat̄ ſic. Ille q largit̄ bona ei qđ eſt p̄ncipaliſſimū in ipſo. ſ. intellectui: ꝛ facit q̄ oēs ꝑtes aie itellectui obediūt magis amat ſeipꝫ q̄ꝫ ille q largit̄ bona ſenſui q ē īferior ꝛ min⁹ p̄ncipalis q̄ꝫ intellect⁹: ſꝫ ille q tribuit ſibi ſuꝑabūdātiā bonoꝝ ſm itell'm vt oꝑa v̄tutū tribuit bona ei qđ eſt p̄ncipaliſſimū in eo. ſ. itellectui. igit̄ talis magis diligit ſeipm: q̄ꝛ magis amat illud qđ eſt p̄ncipalius in eo. igit̄ ꝛc̄.

27ª cōclo bur⁹. 9. li.

F

G ¶ Vt aūt ꝛ ciuitas id eē maxie vꝫ qđ eſt potiſſimum: ꝛ aliud ois cōuentus: ſic ꝛ hō. Amator igit̄ is eſt maxie ſui: q illud amat illiq̃ꝫ gratificat̄. Et cōtinens igit̄ dr̄ ꝛ incōtinēs: quia mens vincit aut nō vincit: ꝓpterea q̄ ipſa eſt hoīuꝫ quiſq̃ꝫ ꝛ egiſſe ipſi ꝛ ſua ſponte ea vꝫ q̄ cū rōne maxie egerūt. Nō igit̄ eſt obſcurū: hoc eē maxime vnūquēq̃ꝫ ꝛ hoc maxime virum bonum amare. Quapropter maxime ſui eſt amator.

H ¶ Quēadmodū aūt ꝛ ciuitas principaliſſimuꝫ maxie eē vꝫ: ꝛ ois alia ꝯgregatio ſic ꝛ hō ꝛ philautus vtiq̃ꝫ maxie h̄ diligēs: ꝛ huic largiēs: ꝛ ꝯtinēs igit̄ ꝛ incōtinēs dr̄ in tenere intellectū vl' nō: vt h̄ vnoquoq̃ꝫ ente. ¶ Et egiſſe vꝫ ipſi ꝛ voluntarie q̄ cū rōne maxie. ¶ Qm̄ qdē igit̄ hoc vnuſqſq̃ꝫ eſt vel maxime non in manifeſtuꝫ: ꝛ q̄m̄ epyiches magis hoc diligit: ꝓpter qđ philautus maxime vtiq̃ꝫ erit.

¶ Hec eſt 2ª ꝑticula tertie ꝑtis: in qua declat qđ ſuppoſuit ſcilꝫ q̄ itell's eſt p̄ncipaliſſimū in hoīe: ꝛ hec eſt ꝯ 28ª que ꝓbat̄ ſic. Sicut ciuitas maxie vꝫ eſſe illō qđ eſt p̄ncipaliſſimū in ea: ꝛ ita eſt ꝺ oī alia re ex plurib⁹ ꝯſtituta. ſ. q̄ ipſa dr̄ illud qđ eſt p̄ncipaliſſimū in ea. vñ illud qđ faciunt rectores ciuitatis dr̄ ciuitas facere: ita eſt de hoīe. ſ. q̄ illud qđ maxie dr̄ hō eſt p̄ncipaliſſimū in hoīe: ſed hō maxime 28ª cōclo bur⁹. 9. li.

I dicit intellectus. ergo itellectus dr̄ pncipaliſſimū in hoīe:
τ iō hō diligēs hoc. i. itellectū τ ei bona largiens dr̄ maxīe
philautus. i. amator ſui. Minor hui⁹ rōnis pbat̄ duplr̄.
Pˀrio ſic. Hō dr̄ ꝯtinēs. i. ſeipſ̄ tenēs: qꝛ tȝ τ ſeqt̄ ſuū itelſ̄
ſeu iudiciū itelſ̄: τ hō dr̄ icōtinēs. i. ſe nō tenēs: qꝛ nō tȝ i-
tellectū: qꝛ nō ſeqt̄ iudiciū itelſ̄. vñ hō tenēs itelſ̄m dr̄ ſe-
ipſuȝ tenere: τ hō nō tenēs itelſ̄m dr̄ ſeipm̄ non tenere: qḋ
nō eēt niſi hō eēt ſuus itelſ̄. [Et eqꝫ vir̄.] 2° pbat̄ ea-
dē minor ſic. Illa q̄ facta ſūt ab hoīb⁹ p rōnē maxīe vir̄
hoīes feciſſe: τ volūtarie facta eē. Que aūt hō facit ꝑꝑ paſ-
ſionē vt ꝑꝑ ꝯcupiāȝ vel irā nō vr̄ facē ꝑpria volūtate: ſed
ab alio duct⁹. ſ. a paſſiōe. Et ex hoc vr̄ ꝙ hō maxīe eſt illō
qḋ eſt ſ̄ȝ itelſ̄m: τ ita pȝ minor. [Qm̄ qdē igr̄.] Et qꝛ vnuſ-
qſqȝ eſt h̄. ſ. itelſ̄s vel rō: qꝛ itelſ̄s eſt pncipaliſſimū i hoīe:
vt dictuȝ eſt. pȝ ꝙ epyches. i. v̄tuoſus maxīe diligit hoc. ſ.
19ª ꝯclo hui⁹ .9. li. itelſ̄m τ rōneȝ: τ ex h̄ ꝯcludit ꝯnē 2°. ſ. ꝙ v̄tuoſus maxīe
eſt amator ſui: hec ꝯ̄ ſeqt̄ ex ꝓcedētib⁹ ſic. Ille g maxime
K amat illō qḋ eſt pncipaliſſimū in eo maxīe amat ſeipſ̄: ſed
v̄tuoſus maxīe amat itellectū τ rōnē q̄ pncipaliſſima ſunt
in hoīe. igit̄ τc̄. Silr̄ v̄tuoſus maxīa bona ſibiipſi tribuit. ſ.
opōnes v̄tutū. igit̄ maxīe diligit ſeipſ̄. ¶ Nōn^m eſt hic ſ̄ȝ
Pˀhm ꝙ itellect⁹ vel eſt ipſe hō vel pncipaliſſimū in hoīe:
Nōn^m p^m ex quo pȝ ꝙ opio Cōmētatoris d̄ itellectu māli de q̄ Pˀhs
hic loqt̄ eſt falſa. Si. n. intelſ̄s ſit ipſe hō neceſſe eſt itelſ̄m
plurificari ad plurificationē hoīuȝ: τ ſi itelſ̄s ſit pncipaliſſi
mū in hoīe: opȝ ꝙ ſit fōrā ſ̄balis hoīs per quaȝ hō diſtin-
guit̄ formalr̄ a quolȝ alio: τ ſic vn⁹ hō p ſuū itellectū diſti
guit̄ ab alio hoīe: aliter nō diſtinguit̄ ab eo formalr̄: τ ſic
oportebit itelſ̄m plurificari ad plurificationē hoīuȝ. ¶ 2°
Nōn^m 2^m eſt nōn^m ꝙ cū hō ſit qḋdā cōpoſitū ex aīa itellectiua τ cor
pore. hec eſt falſa: de v̄tute ſ̄monis hō eſt itelſ̄s: qꝛ ſequit̄,
hō eſt itelſ̄s: igr̄ hō eſt altera ꝑs ei⁹: τ ſic idē reſpectu eiuſ-
dē eēt ꝑs τ totū: qḋ eſt incōueniēs: τ̄m hec eſt min⁹ falſa. hō
L eſt itelſ̄s: q̄ȝ iſta. hō eſt ſenſus vel corp⁹: loquēdo de corpe
que eſt altera ꝑs cōpoſiti: q̄uis vtrūqȝ ſit ipoſſe. Unū eniȝ
ipoſſe eſt magis falſuȝ q̄ȝ aliud: qm̄ vtraqȝ iſtaꝝ eſt ipoſſi-
bilis: duo ſunt. 4. τ duo ſunt mille: τ hec eſt magis ipoſſibi
lis. duo ſunt mille. q̄ȝ iſta: duo ſunt. 4. ſ̄m Pˀhm in lib° me-
taphyſice. Qḋ igit̄ dicit hic Pˀhs ꝙ hō pncipalr̄ eſt intelſ̄s
dȝ ſic itelligi ꝙ hō pncipali⁹ eſt intelſ̄s q̄ȝ ſenſus: τ hec eſt
Nōn^m 3^m minus falſa. hō eſt itelſ̄s q̄ȝ iſta. hō eſt ſenſus. ¶ 3° eſt no-
tandū ꝙ hō magis dr̄ itelſ̄s q̄ȝ ſenſus vel māꝫ: qꝛ manente
eodē itellectu in corpe q̄tūcūqȝ corp⁹ vel ſenſus varietur
ſemꝑ manet idē hō: vt pȝ: idē eni hō ꝑ̊ eſt puer: deide vir:
qui hȝ eundē itelſ̄m: τ t̄n nō eſt oīno eadē māꝫ: nec per ꝯñs
idē corpus. vñ ſi aīa pauli poneret̄ in corpe petri: τ ꝑfice-
ret ipm̄ cōpoſitū ex aīa pauli τ corpe petri: foret paulus τ
nō petrus ꝑꝑ identitatē aīe. Et hoc dicit Cōmētator expō-
ſe ſup. 6. phyſicoꝝ. Et illō vere eſt illud qḋ eſt idē ſ̄m for-
mā: τ ꝑꝑ hoc dicit Pˀhs ꝙ hō eſt itelſ̄s: qꝛ itelſ̄s eſt pncipa
liſſima pars hoīs: ad cuius identitatē vel diuerſitatē ſequi-
tur identitas vel diuerſitas hominis.

M ¶ Diuerſa ſpē ab eo q reꝑhendit̄: tātūqȝ differt: q̄tuȝ
vita cū rōne differt a vita cū ꝑturbatiōe: τ appetitio:
aut honeſti: aut ei⁹ qḋ cōferre vr̄. Qui ſi oēs ad cōſe-
quendā honeſtatē τ ad res agēdas pulcherrimas de-
certarēt atqȝ cōtēderēt: τ oīb⁹ publice ea q̄ opȝ: τ vni-
cuiqȝ priuatiȝ maxīa bona ieſſent ſi v̄tus eſt tale. Qua
re bonū qdē hoīeȝ amatorē eē ſui opȝ: naȝ τ ſibiipſe
τ ceteris ꝓderit agēdo honeſta. Prauū aūt nō opȝ: τ
ſibi nāqȝ nocebit τ ꝓpīqs affect⁹ prauos ſequendo.
Ea igit̄ q̄ vir improbus agit ab iis diſcrepāt q̄ agere
opȝ. At q̄bus q̄ opȝ ea τ agit. Mens eni oīs id expetit
qḋ eſt optimū ſibi. Et ꝓbus obtemperat menti.

¶ Scōȝ alterā ſpēȝ exꝓbrati τ differēs tantū N
q̄tū ſ̄ȝ rōnē viuē a ſ̄ȝ paſſionē: τ appetē bonū
vl' vſuȝ ꝯferre. ¶ Circa bonas qdē igr̄ actiōes
differēter ſtudētes oēs recipiūt τ laudāt. Oīb⁹
aūt ꝯtēdētib⁹ ad bonū τ itēdētib⁹ optīa agē: τ
cōiter vtiqȝ oī erūt qb⁹ idigē τ ꝑpria vnicuiqȝ
maxīa bonoꝝ ſi qdē v̄t⁹ tale eſt. ¶ Quare bonū
qdē opȝ philautū eē: etenim ipſe iuuabit̄ bona
agēs τ alios iuuabit. Malū aūt non opȝ: ledet
eni τ ſeipſ̄ τ ꝓximos prauas paſſiōes ſequēs.
Malo qdē igit̄ diſſonant q̄ opȝ agere τ q̄ agit.
Oīs enim intellect⁹ eligit bonū ſibiipſi. Epyi- O
ches aūt obedit intellectui.

¶ Hec eſt 3ª ꝑticula 3ᵉ ꝑtis: in qua Pˀhs ponit dr̄iam inter
modū amādi ſe laudabilē quo v̄tuoſus amat ſe: τ moduȝ
amādi ſe vituꝑabilē quo prauus amat ſe. τ ꝑ̊ dicit ꝙ v̄tuo-
ſus amat ſe ſ̄ȝ alterā ſpēȝ amādi ſe ab eo qḋ ſupi⁹ exꝓbra-
uit: τ ponit duas dr̄ias: vnā ex ꝑte actiōis: τ aliā ex ꝑte
finis. Pˀria dr̄ia eſt ꝙ v̄tuoſus amat ſeipſ̄ in hoc ꝙ viuit. i.
exercet oꝑa vite ſ̄ȝ rōnē. Sȝ ille q vituꝑat̄ ex hoc ꝙ amat
ſe viuit. i. exercet oꝑa vite. ſ̄ȝ paſſionē. Scđa dr̄ia ē ex ꝑte
finis: τ eſt ꝙ v̄tuoſus amat ſeipſ̄ in hoc ꝙ appetit ſibiipſi
bonū ſimplr̄: ſȝ ille q vituꝑat̄ amat ſeipſ̄ inquātū appetit
ſibiipſi apparēs bo^m vtile. [Circa bonas qdē.] Oēs hoīes
laudant τ recipiūt amantē ſeipſ̄ ſ̄m intellectū τ rōnē. Qui
eniȝ dr̄nt ab aliis ſtudēt circa bonas opōnes. ſ. vt ſupexcel
lant in opib⁹ v̄tutuȝ τ ab hoīb⁹ acceptant̄ τ laudant̄: τ ſi P
oēs homies itēderēt ſupexcellere alios in v̄tute optime
agēdo ſequeret̄ ꝙ oēs cōiter haberēt ea qb⁹ indigent: qꝛ
vnuſqſqȝ alteri ſubueniret: τ illa que ſunt maxīe bonoꝝ. ſ.
v̄tutes fierēt ꝑpria vniuſcuiuſqȝ: τ ſic appȝ ꝙ qui ſtudet
circa bonas actiones cui⁹ ſunt oꝑa v̄tutū: nō ſoluȝ eſt lau
dabilis: ſed ēt eſt vtilis ſibiipſi τ aliis. [Quare bonū.] Ex
ꝓdictis appȝ ꝙ bonū eſt ꝙ bon⁹ amet ſeipm̄: qꝛ amando
ſeipſ̄ oꝑabit̄ bonas actiōes p q̄s ſeipſ̄ iuuabit τ ēt alios.
Sȝ nō eſt bonū ꝙ malus amet ſeipſ̄: qꝛ malus amādo ſe-
ipſuȝ ſequit̄ ſuas paſſiones: τ ſic ledet ſeipm̄ ꝑdēdo ſeipſ̄
virib⁹ ſuis τ exponēdo ſe ꝑiculis: τ ledet ēt alios ꝑuādo
alios bonis ſuis: in malo eniȝ hoīe ꝯ̄ria ſunt illa que agit τ
que opȝ ipſ̄ agere. agit. n. ꝯ̄ intelſ̄m τ rōnē ſequendo praui
tas paſſiōes: oīs eni itelſ̄s bñ diſpoſit⁹ eligit optīa ſibiipſi
τ v̄tuoſus obedit itellectui τ eligit ſibiipſi optima.

¶ At q vexꝫ eſt illud qḋ de ſtudioſo dr̄. Cōplura inquā
ipm̄ agere τ amicoꝝ τ patrie grā: τ ſi opus fuerit mor
tē obire. Et pecunias. n. τ honores abjiciet τ ea bona
oīno de q̄bus hoīes decertāt ſibi vēdicās honeſtatē.
Expetit. n. poti⁹ voluptatē breui tpe vehementeȝ: q̄ȝ Q
longo leuē: τ vitā honeſtā vno anno q̄ȝ q̄uis multis.
Et vnū actū honeſtū magnūue: q̄ȝ multos τ paruos.
Atqȝ iis q ꝓ amicis: q ꝓ patria mortē obeunt hoc for
ſitan accidit. Magnā igit̄ ſibiipſis eligūt honeſtateȝ:
abjicientqȝ pecunias: vt amici capiāt plura. Hinc eni
amicus facultates: ipſe ꝯſequit̄ honeſtatem. Atqȝ ſibi
max⁹ tribuit bonū. Eundē τ circa honores modū ma-
giſtratuſqȝ ſeruabit. Nam hec oīa amico ſuo ꝯcedet.
Eſt. n. hoc honeſtū ipſi ac laudabile. Merito igit̄ ſtu-
dioſus eē vr̄: anteponēs oīb⁹ honeſtatē: ſit ēt vt τ res
agendas ꝯcedat amico: ſitqȝ honeſti⁹ ſeipſ̄ fuiſſe cām
vt agat illas amicus q̄ȝ ſi ipſemet agat. In vniuerſis
igit̄ laudabilibus ipſe ſtudioſus plus honeſtatis tri

buere

A bẽere ſibiipſi videtur. Sic igitur ſuipſius vti diximus amatorẽ eſſe opꝫ. Ut ipſi aũt multi ſunt nõ opꝫ.

¶ Verũ.n.qd̃ de ſtudioſo ⁊ amicoꝝ grã multa agere ⁊ pati ⁊ ſi oporteat mori: ꝓijciet.n. ⁊ pecunias ⁊ honores ⁊ totalr̃ circũpugnabilia bona ꝓcurãs ſibiipſi bonũ. Paucũ.n.tp̃s delectari valde magis eliget vtiqꝫ q̃ multũ qẽte ⁊ viuere bñ annũ q̃ multos ãnos q̃lrcũqꝫ ⁊ vnam actionẽ bonã ⁊ magnã q̃ multas ⁊ ꝑuas: morientib⁹ aũt h̃ forte accidit. Eligũt aũt magnuꝫ bonũ ſibiipſis. ¶ Et pecunias ꝓijciũt vtiqꝫ in quo plura recipiẽt amici. Fiunt.n.amico qdẽꝫ

B pecunie: ipſi aũt bonũ: mai⁹ aũt bonuꝫ ſibiipſi tribuit. ¶ Et circa honores aũt ⁊ p̃ncipat⁹ idẽ modus: oĩa.n.amico ꝓijciet: bonuꝫ.n.ipſi h̃: ⁊ laudabile ꝯueniẽter vtiqꝫ vr̃ ſtudioſus eẽ ꝓ oĩbus eligẽs bonũ. ¶ Cõtingit aũt ⁊ actiões amico ꝓijcẽ ⁊ eſt meli⁹ eo qd̃ ẽ ip̃ꝫ operari cãꝫ amico fieri. In oĩb⁹ laudabilib⁹ ſtudioſus vr̃ ſibiipſi boni plus tribuẽs: ſic qdẽ igit̃ opꝫ philautũ eẽ: queadmodũ dc̃m eſt: vt aũt multi nõ opꝫ.

¶ Hec eſt 4ª ꝑticula 3ᵉ ꝑtis: in qua remouet du᷑: qꝛ dictũ eſt φ v̄tuoſus maxie amat ſeipſ poſſet aliqs ꝓꝑ h̃ credere φ v̄tuoſus nihil faceret ꝓꝑ aliquẽ aliũ. Uidem⁹.n.φ qdã hoĩes tãtũ diligũt ſeipſos φ nihil faciũt ꝓ aliq̃ alio. Iſtud

C remouet ph̃s.d.φ veꝝ ẽ illd̃ qd̃ d̃ ſtudioſo.i. v̄tuoſo dr̃ φ multa faciet grã amicoꝝ ⁊ p̃ie ⁊ maxie int̃ oẽs alios ẽt ſi opꝫ eũ mori nõ d̃feret amicũ: pecunias ẽt ⁊ honores ⁊ oĩa bona exteriora circa q̃ hoĩes pugnãt ꝓijciet. ⁊ ꝯtẽnet ꝓꝑ amicũ: ⁊ ꝑ oĩa iſta ꝓcurat ſibi mai⁹ bo᷑.ſ.bo᷑ honeſtũ qd̃ eſt eminẽti⁹ bo᷑ q̃ aliqd̃ p̃dictoꝝ: ⁊ ſic i oĩb⁹ his maxie ſe amat: qꝛ maximũ bo᷑ ꝓcurat ſibiipſi. Uirtuoſus.n.ꝓ amico ſuſtinebit mortẽ: magꝫ eligẽs pauco tp̃e dilc̃tiõꝫ itẽſaꝫ ⁊ vnã bonã actionẽ magnã q̃ multo tp̃e remiſſam vel pleꝫ ꝑuas: ⁊ ſuſtinẽdo max᷑ ꝑicula ⁊ mortẽ ꝓ amico ⁊ ꝑ͛ plus veri boni ſibiipſi tribuit vt bo᷑ v̄tutis ⁊ honorẽ laudes ⁊ gl̃iaꝫ ab hoĩb⁹ ⁊ deo. [Et pecunias.] Bona ẽt exteriora vt pecunias v̄tuoſi cã amicoꝝ ꝓijciũt ⁊ ꝯtẽnũt. Diſꝑgunt.n. pecunias circa amicos: ita φ amici pl'a accipiũt d̃ pecunia vł d̃ aliis bonis exteriorib⁹ q̃ pecunia mẽſurãt̃: ⁊ i h̃ magꝫ ſeipſos amãt: qꝛ ſibiipſis acq̄rũt mag.ſ.bo᷑ honeſtũ. [Et circa honores.] Et eodẽ mõ ſe hꝫ v̄tuoſus circa honores ⁊ dignitates ⁊ p̃ncipat⁹ φ oĩa hec dereliquet ꝓ amico: qꝛ h̃

D eſt bo᷑ v̄tutꝫ ⁊ laudabile: ⁊ ſic ꝑ h̃ ꝓcurat ſibiipſi magꝫ bonũ: ⁊ max᷑ diligit ſeipꝫ. [Cõtigit aũt.] Et nõ ſolũ ꝓ amico d̃relinquet v̄tuoſus bõa exteriora ⁊ honores: ſꝫ ẽt actiones v̄tuoſas ꝯcedet amico: ita φ magꝫ vult qñꝫ φ fiãt ꝑ amicũ q̃ ꝑ ipſũmet: vt ꝑ h̃ amic⁹ ꝓficiat ⁊ laudet̃: ⁊ i h̃ ẽt accipit ſibi illd̃ qd̃ ẽ meli⁹. Meli⁹.n. ⁊ magꝫ v̄tuoſũ ẽ φ ipſe ſic amico ſuo cã talia faciẽdi q̃ ſi ipſemet faceret: cũ ſibi remaneat opportunitas alias talia vel maiora faciẽdi: ⁊ ſic q̃tũ ad oĩa laudabilia v̄tuoſus plus tribuit ſibi de bono: ⁊ ſic maxime ſeipſuꝫ amat. Et ſic pꝫ φ opꝫ v̄tuoſuꝫ eſſe philautũ.i.amatorẽ ſui vt dictum eſt: nõ aũt ſicut multi hoĩes qui nõ ſunt virtuoſi amant ſeipſos.

Caplm̃ ſecũdũ tractat̃ ſcd̃i in q̃ mouet̃ ⁊ ſoluit̃ hec qd̃ ex ꝑte amãtis re᷑ alteri⁹.

Utꝝ hõ felix idiget amicis: q̃ ſoluit̃ φ ſtudioſis amicis indiget felix: qd̃ oñdit̃ tã ꝑ rõnes phyſicas q̃ morales. ꝑ͛ tñ argr̃ φ nõ idiget amicis tũ qꝛ ẽ ſibiipſi ꝑ ſe ſufficiẽs abundãtiã hñs oĩuꝫ bonoꝝ: tũ qꝛ de⁹ ꝓuidet ſibi oĩa mediantẽ demone. Et φ idigeat amicis oñdit̃ tñ ꝓꝑ h̃: qꝛ amic⁹ eſt maximũ exterioꝝ bonoꝝ q̃ icõueniẽs ẽ felicẽ carere: tum qꝛ opꝫ felicẽ bñfacẽ qd̃ magis ⁊ meli⁹ fit amicis q̃ aliis: tũ qꝛ tã fortunati q̃ ifortunati idigẽt amicie: tum ꝓꝑ h̃ φ nõ cõtingit felicẽ viuere ſolitariũ ꝓꝑ h̃ φ hõ eſt aĩal politicũ ⁊ natũ cũ aliis cõuiuere qd̃ melius fit cũ amicis. E

¶ Eſt aũt ꝯtrouerſia ⁊ de ipſo felici: ſi indigeat amicis nec ne. Nõ eẽ eñi inquiunt ipſis beatis ⁊ ex ſeſe ſufficientib⁹ op⁹ amicis. Inſunt.n.ipſis oĩa bona. Cum igit̃ ex ſeſe ſint ſibi ſufficiẽtes: nulli⁹ idigẽt rei. Amicũ aũt inquiũt: cũ ſit alter ipſe: ea afferre amico q̃ ipſe ꝑ ſe amicus cõſequi nequit. Uñ ⁊ hanc ſententiã dicunt,

Fortuna cuꝫ bona eſt amicis cur opus.

Ubitat̃ aũt circa felicẽ ſi idigebit amicis vel nõ: nihil.n.aiũt op⁹ eẽ amicis beatis ⁊ ꝑ ſe ſufficiẽtib⁹. Exiſtũt eniꝫ bona ꝑ ſe. Sufficiẽtes igr̃ entes nllo indigẽ: amicũ aũt aiũt alteꝝ ipſuꝫ entem tribuere que per ſeipſum nõ põt. ¶ Unde cũ demon bene det quid opus eſt amicis. E Cap. 2ᵐ tra. 2. 9 li. ethi. ꝑ͛ ꝑꝫ ca.

Iſtud eſt 2ᵐ cap᷑ tractatus ſcd̃i: in q̃ mouet̃ ⁊ ſoluit̃ dubiũ ex ꝑte amãtꝫ re᷑ alteri⁹: ⁊ ẽ hec dubiũ vtꝝ felix idiget amicis vł nõ. Iſtud cap᷑ ꝯtiet duas ꝑtes ꝑn̄les. In ꝑ͛ ꝑtractat moralr̃ iſtã dubiõnẽ. In 2ª ibi [Nãli⁹ aũt.] ꝑtractat eãdẽ dubiõnẽ nãlr̃ ꝑ rões magis nãles. ꝑ͛ ꝑs ꝯtiet tres ꝑticlas. In ꝑ͛ ꝓponit dubiõnẽ ⁊ arguit ad ꝑtẽ neg᷑ ꝓbãdo φ felix nõ idiget amicis. In 2ª ibi [Aſſimilat̃ aũt.] arguit ad ꝑteꝫ affir᷑ ꝓbãdo φ felix idiget amicis. In 3ª ibi [Quid igit̃ dicũt ꝑmi.] ſoluit dubiõnẽ p̃dictã. In ꝑ͛ igr̃ ꝑticla ꝑ͛ ꝓponit dubiõnẽ.d.φ dubitat̃ circa feliceꝫ vtꝝ idigeat amicis vł nõ: deide arguit ad ꝑtẽ neg᷑ ꝓbãdo 2ᵒ φ felix nõ idiget amicis. ꝑ͛ ſic. Ille q eſt ſibiipſi ꝑ ſe ſufficiẽs oĩuꝫ ꝑ ſe bonoꝝ ſufficiẽtiã hñs nõ vr̃ idig̃ amicis. qd̃ pꝫ: qꝛ amic⁹ cũ ſit alter ipe nõ vr̃ nc̃ci⁹ niſi qꝛ tribuit ſibi ea q̃ ꝑ ſemetipꝫ hẽ nõ p̃t ſꝫ felix ẽ ꝑ ſe ſufficiẽs oĩuꝫ ꝑ ſe bonoꝝ ſufficiẽtiã hñs. igit̃ felix nõ idiget amicis: qꝛ nõ idiget recipe ab alio aliqd qd̃ nõ poſſit hẽ a ſeipſo cuꝫ ſit ſibi ꝑ ſe ſufficiẽs. [Uñ cũ d̃mon.] 2ᵒ arguit ad idẽ ꝑ qd̃dã ꝓuerbiũ [illegible]: cũ d̃mon bñ det qd op⁹ ẽ amicis. ¶ Ad cui⁹ itellm̃ eſt ſciẽdũ φ qdã gẽtiles ⁊ maxie platonici dixerũt hũc eẽ ordinẽ ꝓuidẽtie diuine φ res hũane gubernant̃ ꝑ ꝓuidẽtiã diuinã mediãtib⁹ demonib⁹: ſic vr̃ ꝯtingẽ felicib⁹: ⁊ dicebãt φ qdã demones ſũt boni ⁊ qdã mali. Eſt igitur ſnĩa ꝓuerbiꝫ φ ꝑ diuinã ꝓuidẽtiã ꝓueniũt bona hoĩ mediãtib⁹ demonib⁹ ſic vr̃ ꝯtingẽ felicib⁹: iõ nõ idiget homo felix auxilio humano nec auxilio amicorum. Notandũ

¶ At abſurdo ſile eſt: vniuerſa bona tribuentes felici: amicos ipſi nõ tribuere: qd̃ externoꝝ bonoꝝ maximũ eſt. Et ſi ad amicũ conferre poti⁹ q̃ accipe bñficia ſpectat: atqꝫ ad virũ bonuꝫ v̄tutẽqꝫ dare bñficia ꝑtinet: magiſqꝫ honeſtũ ẽ amicis q̃ alienis largiri bñficiaqꝫ cõferre: vir ſtudioſus iis idigebit ꝑfecto q bona bñficiaqꝫ ſint accepturi. Quapꝑ ⁊ q̃rit̃ vtrũ ꝓſꝑis in rebus: an in aduerſis op⁹ ſit magis amicis: vt pote cũ ⁊ is q mala fortuna vtit̃: iis idigeat q bñficia ꝯferant: ⁊ iis q ꝓſpera fortuna fruunt̃ iis ſit op⁹ apud quos bñficia collocabũt. Eſt ẽt forſitã abſurdũ beatũ ip̃ꝫ ſolitariũ facere: nemo eñi expetet ꝑ ſe bona cũcta hẽ. Naꝫ hõ ciuile aĩal eſt ⁊ cũ aliis aptũ vna viuere. Hoc igit̃ cõpetit ⁊ felici: hꝫ enim ea oĩa que nã ſunt bona. Conſtat aũt melius eſſe cũ amicis ꝓbiſqꝫ q̃ cũ alienis ip̃ꝫ F

3 ꝛ quibuslibet cõuersari. Amicis ergo felici est opus.

¶ Assimilat̃ aũt incõuenienti: h oia attribuentes bona felici amicos nõ assignare: qđ vr̃ exterius bonoꝝ ꝛ maximũ esse. Si aũt amici magis est bñfacẽ ꝙ pati: ꝛ est boni ꝛ ꝟtutis bñfacẽ: melius aũt bñfacẽ amicis ꝙ extraneis bñ passis indigebit studiosus. ¶ Propter qđ ꝛ q̃rit̃ vtrũ in bonis fortunis magis opus est amicis: vel in īfortunijs vt infortunato bñfacturis indigẽte ꝛ bñfortunatis qb⁹ bñfaciẽt. ¶ Incõuenientes aũtẽ forte h ꝛ solitariũ facere beatuȝ. Nullus.n. eligeret vtiq; ſȝ ſeipȝ oia hr̃e bona. Politicũ enim hõ ꝛ cõuiuere apt⁹ nat⁹: ꝛ felici itaq; h existit: ꝙ eni bona nãe hȝ. manifestũ est aũt ꝙ cũ amicis ꝛ his q sunt epyicheis melius ꝙ cũ extraneis ꝛ qbuscũq; cõmorari: op⁹ est ḡ felici amicis.

¶ Hec est 2ª ꝑticula ꝑme ꝑtis: in q̃ arguit ad ꝑtẽ affirmatiuã ꝓbãdo ꝙ felix idiget amicis: ꝛ h arguit 4ʳ. Primo sic. Felix dr̃ hr̃e oia bona exteriora: ſȝ amic⁹ est maximũ exterioꝝ bonoꝝ: igit̃ icõuenieñs est felicez carere amicis. [Si aũt amici.] 2º arguit sic. Magis ꝑtinet ad amicũ bñfacẽ ꝙ bñ pati: vt dictũ est sup⁹. nã ꝓpriũ est ꝟtutis bñfacere ꝛ felicitas ꝯsistit in opõne virtutis: vt pȝ ex ꝑ hui⁹: iõ necẽ est felicẽ eẽ ꝟtuosuȝ: ꝛ ꝑ ꝯñs ꝙ bñfaciat: ſȝ meli⁹ est ꝙ hõ bñfaciat amicis ꝙ extraneis ceteris parib⁹: qꝛ delectabili⁹ ꝛ ꝓmpti⁹ hõ bñfacit amicis ꝙ extraneis. igit̃ felix cũ sit ꝟtuosus idiget amicis qb⁹ delectabilr̃ bñfaciat. [Propter qđ ꝛ querit̃.] 3º arguit sic. Tã fortunati ꝙ ifortunati idigent amicis: qꝛ vt dictum est in. 8. hui⁹. in oi fortuna sunt amici necessarij: ꝛ iõ dubitat̃. vtꝝ hõ magis indigeat amicis in bonis fortunis ꝙ in īfortunijs: ifortunati.n. idigẽt amicis q eis benefaciãt: ꝛ bñfortunat⁹ idiget amicis qb⁹ ipse bñfaciat. Istã dubõnẽ soluet postea Phs in isto 9º. Si igr̃ in oi fortuna hõ idiget amicis sequit̃ ꝙ felix indiget amicis. [Incõuenientes aũt.] 4º arguit ad idẽ ꝑ h ꝙ incõuenieñs est ꝙ btũs seu felix sit solitari⁹. Nullus.n. eligeret vt semꝑ viueret ſȝ seipȝ.i. solitarie etsi oia alia bona hr̃et: nã hõ nãlr̃ est aĩal politicũ ꝛ aptus nat⁹ ꝯuiuere cũ alijs: igit̃ cuȝ felix hẽat ea q̃ sunt nãlr̃ bona hoi opȝ ꝙ hẽat cũ qb⁹ cõuiuat: ꝛ melius est cõuiuere cum amicis virtuosis ꝙ cũ extraneis ꝛ qbuscunq;: ꝛ ꝑ ꝯñs felix indiget amicis ꝓpter cõuiuere. qđ melius ꝛ delectabilius fit cum amicis.

¶ Quid igit̃ illi ꝑmi dicũt: ꝛ quã ꝑte vera loquuntur. An qꝛ vulgus eos amicos eẽ putat q vtiles sunt. Talibus igit̃ nõ indiget ipse beat⁹: qppe cũ ipsi oia bona insunt. Nec ẽt his q ob voluptatẽ amant̃: aut perparũ: nã cũ sit ipsius vita iocũda: aduẽtitia nõ idiget voluptate. Atq; cũ amicis talib⁹ haud idigeat: nõ vr̃ indigere amicis. Hoc aũt nõ est forsitã veꝝ: nã in ꝑncipio dictũ est: felicitatẽ opõnẽ eẽ quãdã: cõstat aũt opõnẽ ipsaȝ fieri: ꝛ nõ vt quãdaȝ rẽ eẽ q̃ possidet̃. Qđ si felicẽ esse in viuẽdo ac opando ꝯsistit: boni aũt opõ studiosa ꝛ iocũda ꝑ se vt initio dixim⁹: resq; ꝓpria ex his est q̃ delectant: atq; magis ꝓpinquos ꝙ nosipsos: ꝛ act⁹ illoꝝ ꝙ nostros possum⁹ ꝯtẽplari studiosoꝝq; boiuȝ act⁹ si sint amici iocũdi sũt ipsis bonis. Habẽt.n. ambo ea que sunt nã iocunda. Beatus ꝓfecto talib⁹ indigebit amicis: si expetit act⁹ bonos ꝛ ꝓprios ꝯtẽplari: talesq; sunt ipsius boni si sit amic⁹. Arbitrant̃ aũt hoies felicẽ iocũde viuere oportere. Solitario igit̃ difficilis est vita: nõ est.n. facile ꝑ seipsuȝ semꝑ opari: cum alijs ṽo atq; ad alios facile. Erit igit̃ opõ continua magis cũ sit per seipsaȝ iocũda. Qđ qdẽ esse circa beatũ ipm opȝ. Studiosus.n. hoc ipso quo studiosus est: gaudet qdeȝ his actib⁹ q a ꝟtute ꝓficiscunt̃. Moleste aũt fert eos: q a vitijs ꝓdeunt. Perinde atq; musicus delectatur qdẽ elegãti cantu: offendit̃ aũt ꝑauo. Fuerit etiã ꝛ quedam virtutis exercitatio ex conuictu bonoꝝ: vt ꝛ Theogonidi placet.

¶ Quid igit̃ dicũt ꝑimi ꝛ quõ veꝝ dicunt: vel qm̃ multi amicos existimãt vtiles eẽ. Et talib⁹ qdẽ igit̃ nõ idigebit btũs: qꝛ bona existunt ipsi: neq; vtiq; his q ꝑꝑ delectabile vel in paꝝ: delectabilis enim vita ens nihil idiget supiducta delectatiõe: nõ idigẽs aũt talib⁹ amicis nõ vr̃ indigere amicis. ¶ Hoc aũt nõ ẽ forte veꝝ. In principio eni dictũ est: qm̃ felicitas opõ q̃dã ẽ: opõ eni manifestũ qm̃ fit ꝛ nõ existit quẽadmoduȝ possessio q̃dã. Si aũt felicẽ eẽ est in viuere ꝛ opari: boni ãt opõ studiosa ꝛ delectabilis ſȝ seipsaȝ quẽadmodũ in principio dcm̃ est. Est aũt ꝛ ꝓpriũ delectabiliũ: speculari aũt magis ꝓximos possum⁹ ꝙ nosmetipsos ꝛ illoꝝ actiones ꝙ ꝓprias. Studiosoꝝ vtiq; actiões amicoꝝ entiuȝ delectabiles bonis: ambo.n. hñt q̃ nã delectabilia: btũs vtiq; amicis talib⁹ idigebit. Siqdem speculari idiget actiões studiosas ꝛ ꝓprias: tales ãt q̃ boni amici entis. ¶ Existimãt ãt oportere delectabilr̃ ꝟiuere felicẽ. Solitario qdem igit̃ difficilis vita: nõ facile eni ſȝ seipȝ opari cõtinuẽ cũ alteris aũt ꝛ ad alios facile. Erit igitur opõ magis ꝯtinua ꝺlectabilis exñs ſm seipsam qđ opȝ circa beatũ eẽ: studiosus.n. ſȝ ꝙ studiosus his q̃ ſm ꝟtutẽ actiõib⁹ gaudet: his aũt que a malitia tristat̃: quẽadmodũ music⁹ bonis melodijs ꝺlectat̃: in prauis aũt tristat̃. ¶ Fiet aũt vtiq; ꝛ ascesis q̃dã virtutis ex cõuiuere bonis quemadmodum theogonidi ait.

¶ Hec est 3ª ꝑticula ꝑme ꝑtis: in qua soluit̃ ꝑdicta dubõ. Et ꝑmo ꝓponit intẽtionẽ.d. ꝙ cũ qdã ponebãt ꝙ felix non idiget amicis ꝛ alij ꝙ idiget amicis: opȝ videre qd dicãt ꝑmi dñt ꝛ qd alij dicũt de vero q dicũt felicẽ idigere amicis. Multi.n. populares estimãt illos solos eẽ eis amicos q sunt eis vtiles ꝛ delectabiles: ꝛ iõ dicũt ꝙ felix nõ indiget amicis: qꝛ nõ idiget amicis delectabilib⁹ aut vtilibus: itẽdit Phs igit̃ h ꝓbare istas duas ꝯnes ꝙ felix nõ indiget amicis ꝑꝑ vtile aut ꝺlectabile: ꝛ ꝙ felix idiget amicis ꝑꝑ bonũ ꝟtutis. Primo igit̃ ꝓbat ꝙ felix nõ indiget amicis vtilib⁹ aut delectabilib⁹: ꝛ hec est ꝯ 30ª q̃ ꝓbat̃ sic. Ille q est ꝑ se sufficiẽs hñs supabũdãtiã exterioꝝ bonoꝝ.s. bonorũ vtiliũ ꝛ vitã ſȝ se delectabilẽ: nec idiget amicis vtilib⁹ nec amicis delectabilib⁹: ſȝ felix est ꝑ se sufficiẽs habens supabũdãtiã bonoꝝ vtiliũ ꝛ vitã ſȝ se delectabilẽ. igit̃ ꝛc. Maior pȝ de se. ꝛ minor pȝ ꝙtũ ad ꝑmã eius partem: qm̃ bona exteriora que felix hȝ sufficiũt sibi: nec indiget alijs

A bonis exterioribus:vt pꝫ ex pͥmo ⁊ 7ᵒ huius.⁊ alia pars minoris pꝫ ex pͥmo huius.naꝫ vita felicis eſt ſm ſeipſam delectabilis:⁊ iõ nõ multũ ĩdiget ſupinducta delectatione ħ eſt delecᵗᵉ ab extrinſeco ĩducta.ſ.ab amicis. Et eſt ſciendũ ꝙ ꝓħs dicit ħ ꝙ ⌊felix non indiget his.⌋ideſt amicis. ⌊propter delecᵗᵉ vel in pax.⌋ Et dicit in pax:q2 felix qñqꝫ ĩdiget ludis in ꝯuerſatione hũana ad qetẽ ⁊ recreationem ſicͭ dicet in xᵒ huiꝰ.⌊ Hoc aũt nõ ẽ forte.⌋ 2ᵃ ꝯ quã ħ ĩtẽdit eſt ꝙ felix ĩdiget amicis ſtudioſis.i.v̄tuoſis:⁊ hec eſt ꝯclõ

31ᵃ ꝯclo huiᵒ.9.li. 31ᵃ.pͥmo tñ ꝓponit ꝙ ħ forte nõ eſt oĩno vex ꝙ felix non ĩdiget amicis.ꝯ quã ꝓħs hic ĩtẽdit ꝓbaᵗ tripl'r ꝑ tres rõnes morales.ꝓrio ſic.Felicitas eſt opõ ſtudioſa ⁊ magis põt hõ ſpeculari opõnes alioꝝ q̃ꝫ opõnes ꝓprias:iõ indiget amicis v̄tuoſis in quoꝝ actiõib' magis põt vidẽ actiones ꝓprias ⁊ dlectari ĩ illis.hec rõ fundaᵗ ſup.4.ꝓpõni-

B bus:quas ꝓħs ponit in lr̃a ⁊.5.quã ſupponit.pᵃ eſt ꝙ felicitas eſt q̃dã opõ:⁊ hoc pꝫ ex pͥ huiꝰ:⁊ ẽt patebit ex 10ᵒ. 2ᵃ ꝓpõ eſt ꝙ opõ fit ⁊ nõ exiſtit.i.opatio ꝯſiſtit in fieri:q2 eſt ꝯtinue ĩ fieri:⁊ nõ exiſtit ſicͭ res ꝑmanẽs abſqꝫ ꝯtinuo fieri:ſicͭ paſſio de gñe q̃litatis exiſtit qñ hꝫ eſſe abſqꝫ ꝯtinua factiõe. 3ᵃ ꝓpõ eſt ꝙ opõ ſtudioſa.i.v̄tuoſa eſt dlectabilis ⁊ eſt ꝓpͥũ delecᵗᵉ v̄tuoſi. 4ᵃ ꝓpõ eſt ꝙ nos poſſumꝰ magis ſpeculari proximos q̃ꝫ noſmetipſos ⁊ opõnes illoꝝ q̃ꝫ nr̃as. 5ᵃᵐ ꝓpõnẽ ſupponit q̃ eſt ꝙ nõ poſſumꝰ dlectari niſi in eo qõ nos cogñſcimꝰ.Et ex his ĩfert ꝯnẽ q̃ ſeqᵗ ſic:felicitas eſt opõ ſtudioſa ⁊ opõ ꝯtinue eſt in fieri:⁊ iõ felix ꝯtinue eſt in opari delectabil'r opa v̄tuoſa ⁊ nõ delectaᵗ niſi in cognito:⁊ opõnes amici v̄tuoſi ⁊ ꝓximoꝝ magis ſũt cognite a felice q̃ꝫ opõnes ꝓprie:⁊ iõ felix magis delectaᵗ in opõnibꝰ v̄tuoſis alioꝝ.ſ.amicoꝝ q̃ꝫ ĩ opõnibꝰ ꝓprÿs:⁊ ꝑꝑ

C ħ idiget felix amicis v̄tuoſis ĩ q̃ꝝ opõnibꝰ dlectet:⁊ ꝑ q̃ꝝ opõnes poterit ꝓprias opõnes cogñſcẽ:⁊ ĩ eiſdeꝫ delectari:⁊ ſic bonis hoĩbꝰ delecᵗᵉˢ ſũt actiões bonoꝝ ⁊ amicoꝝ ĩ qbꝰ inueniunᵗ ambo q̃ ſunt delectabilia ſꝫ nãꝫ.ſ.boᵐ ⁊ ẽt amatũ.⸿ Hic ſũt duo notãda.pͥᵐ circa ħ qõ dicit ꝓħs ꝙ opatio fit ⁊ nõ exiſtit ꝙ aliqᵈ dr̃ fieri vel ꝯſiſtẽ in fieri dupl'r.

Nõnᵐ pͥᵐ fieri dr̃ multipl'r. Aut q2 fit ꝑtibil'r:ita ꝙ vna ꝑs fit ꝯtinue ante aliã:aut q2 indiget aliq̃ ꝯſeruãte q̃ amoto aut ceſſante a ꝯſeruãdo illõ qõ ſic dr̃ fieri corrũpiᵗ.⸿ Adhuc aũt fieri ꝑtibil'r ꝯtingit dupl'r.vno mõ ꝙ ſemꝑ prior ꝑs corrũpaᵗ in factione poſterioris:⁊ ſic fiũt res ſucceſſiue vt tẽpus ⁊ motꝰ:q2 qñ ꝑs poſterior fit tũc corrũpiᵗ ꝑs pͥor:vt pꝫ de die ⁊ agone. Alio mõ fit aliqᵈ ꝑtibil'r:qñ vna ꝑs fit añ aliã:⁊ tñ ꝑs pͥus fcã manet cũ ꝑte poſteriꝰ facta:vt pꝫ de domo cuiꝰ vna ꝑs fit añ aliã ⁊ ꝑs pͥus facta remanet cũ ꝑte poſteriori:vt fundamẽtũ cũ tecto ⁊ talis res eſt res ꝑmanẽs:q2 ſibi nõ repugnat ꝙ oẽs eiꝰ ꝑtes ſint ſil'.Dico igiᵗ ꝙ opõ interior v̄tutis nõ fit ſicut res ſucceſſiua vt motꝰ vel tp̄s:q2 opõ interior v̄tutis eſt tota ſil' ſicͭ dlectatio ſequẽs opõnẽ:vt patebit ex

D 10ᵒ huiꝰ:ſꝫ opõ v̄tutis dr̃ fieri:q2 cõtinue eget ꝯſeruante.ſ. ipſo operãte opa v̄tutis:ſicut imago q̃ appet in ſpeculo dr̃ fieri ꝯtinue:q2 ꝯtinue ĩdiget ꝯſeruãte.ſ.illo cuiꝰ eſt imago p̄ñte ipſi ſpeculo:⁊ ſic lumen dr̃ ꝯtinue fieri in medio.vñ beatꝰ Aug.dicit:ꝙ lumẽ nõ eſt factũ ĩ medio:ſꝫ ꝯtinue fit in medio.vñ ꝑ ħ ꝙ dicit ꝙ opõ fit nõ ĩtẽdit ꝙ opõ v̄tutis

Nõnᵐ 2ᵐ eſt res ſucceſſiua:ſꝫ dr̃ ꝯtinue fieri:q2 ꝯtinue ĩdiget operante ꝯſeruãte ipſam in eẽ.⸿ 2ᵐ eſt nõnᵐ circa ħ qõ dicit hic ꝓħs ꝙ poſſumꝰ magis ſpeculari ꝓximos q̃ꝫ noſmetipſos ⁊ illoꝝ actiões q̃ꝫ ꝓprias ꝙ ꝓħs dicit ħ:q2 vniuſcuiuſqꝫ iudiciũ magis deficit in ꝓprÿs ꝑꝑ pͥuatã affectionẽ quaꝫ vnuſqſqꝫ hꝫ ad ſeipꝫ:⁊ iõ nõ hꝫ ita bonũ iudiciũ de factis ꝓprÿs ſicut de factis alienis.⌊ Exiſtimãt aũt oportere.⌋ 2ᵃ ꝓbaᵗ eadẽ ꝯ ſic.Cõiter eſtimaᵗ ꝙ opꝫ felicẽ delectabil'r viuẽ:delectatio.n.eſt vnũ reqſitũ ad felicitatẽ vt dictũ eſt in pͥ huiꝰ:ſꝫ ille q ſolitariꝰ viuit patiᵗ vitã difficilẽ. Nõ enĩ põt ſolitariꝰ ita cõtinue opari ꝑ ſeipꝫ ſicut cuꝫ aliqͥs põt:⁊

E ſic iterũpiᵗ delectatio viuẽtis ſolitarie ꝑ interuptionẽ operationis quã delectatio ſeqᵗ.vñ opꝫ felicẽ delectabil'r ꝯtinue viuẽ:qõ eſt ſꝫ v̄tutẽ opari qõ facẽ ſolitario ẽ difficile: cũ amico aũt facile:iõ felix indiget amicis vt delectabil'r viuat cũ illis.Oĩs enĩ v̄tuoſus gaudet in opõnibꝰ v̄tuoſis ſiue a ſe ſiue ab alio fiant:⁊ triſtaᵗ in ꝯtrÿs:ſicͭ muſicꝰ delectaᵗ in bonis melodÿs ⁊ offẽdiᵗ ⁊ triſtaᵗ de malis:q2 igiᵗ magis ꝯtinue põt felix opari cũ amicis q̃ꝫ ſolitariꝰ:magis ꝯtinue delectabil'r opaᵗ viuẽdo cũ amicis q̃ꝫ ſolitariꝰ:⁊ ita magis feliciter viuit cũ amicis:⁊ ſic indiget amicis.⌊ Fiet aũt vtiqꝫ.⌋ 3ᵃ ꝓbaᵗ ꝯclõ ſic.Felix indiget exercitatione in operibus virtutũ:ſed ex cõuiuere cum amico fit exercitatio in operibus virtutũ.igitur ⁊c̃.vnde ex ꝯuiuere cũ amico fit aſceſis.i.exercitatio virtutis.

F ⸿ Nãlius aũt ꝯſiderãtibꝰ ſtudioſus amicꝰ expetibilis eẽ nã ſtudioſo vr̃:dixîmꝰ.n.id qõ ẽ bonũ nã:ſtudioſo bonũ ⁊ iucũdũ eẽ ꝑ ſe.Definiũt ãt ipꝫ viuẽ aĩaliũ qdẽ potẽtia ſenſus:hoĩuꝫ aũt ſenſus vel itellectiõis.Potẽtia v̄o ad opõnẽ reduciᵗ ⁊ ipꝫ pͥcipuũ ĩ opõne ꝯſiſtit. Ipſuꝫ aũt viuẽ vr̃ ꝓprie eẽ ipꝫ ſentire vel itelligẽ. At ipꝫ viuẽ de ÿs eſt q̃ ſunt ꝑ ſe bona atqꝫ iucũda. Eſt.n. definitũ.Definitũ aũt nã eſt bonũ.Qõ v̄o nã eſt bonũ:id ⁊ bono eſt bonũ:quapꝑ oĩbꝰ iucũdũ eẽ vr̃. Nõ opꝫ aũt vitã ſumẽ prauã atqꝫ corruptã neqꝫ in doloribꝰ ꝯſtitutã.Indefinita nãqꝫ eſt talis:quẽadmoduꝫ ea q̃ inſũt ipſi.Eritqꝫ hoc manifeſtũ magis in ſequẽtibꝰ de dolore.Si v̄o ipꝫ viuẽ bonũ eſt:⁊ iucũdũ etiaꝫ eſt. Qõ vr̃ ex eo vr̃:q2 oẽs appetũt ipꝫ:⁊ maxĩe boni atqꝫ beati.His enim viuere maxime eſt expetibile:⁊ horuꝫ vita eſt beatiſſima.

G 2ᵃ ꝓbaᶜ. ⸿ Nãliꝰ ãt itẽdẽtibꝰ vr̃ ſtudioſus amicꝰ ſtudioſo nã eligibilis eẽ. Nã.n. bonũ dictũ eſt:qm̃ ſtudioſo bonũ ⁊ dlectabile eſt ſꝫ ſeipꝫ:viuẽ ãt determinãt aĩalibꝰ potẽtia ſẽſus:hoĩbꝰ aũt ſenſus ⁊ itellis. Potẽtia aũt ad opõnẽ reduciᵗ:principale aũt in opõne.vr̃ aũt viuẽ eẽ pͥcipal'r ſentire vel itelligẽ:viuẽ aũt eoꝝ q̃ ſꝫ ſeipm̃ bonoꝝ ⁊ delectabiliũ:determiatũ aũt:determinãt.n.eiꝰ q̃ bone nãe. Nã aũt bonũ ⁊ epyicbi bonuꝫ:ꝑꝑ qõ videbiᵗ oĩbꝰ delectabile eẽ.⸿ Nõ opꝫ autẽ accipe malã vitã ⁊ corruptã neqꝫ ĩ triſtitÿs:indetermiata.n.talis quẽadmoduꝫ exñtia ipſi:in habitis aũt de triſtitia erit manifeſtiꝰ. ⸿ Si ãt

H ipꝫ viuẽ bonũ ⁊ dlectabile:vr̃ ãt ⁊ ex eo qõ eſt oẽs appetẽ ipꝫ:⁊ maxĩe ⁊ epyicbes ⁊ beatos: his.n. vita eligibilior:⁊ hoꝝ btiſſima vita.

⸿ Hec eſt 2ᵃ ꝑs pͥncipalis huiꝰ capl'i:in qua ꝓħs ꝑtractat magis nãl'r iſtã dubitationẽ.vtrũ felix indigeat amicis.⁊ cõtinet tres ꝑticulas.In pͥᵃ oſtẽdit ꝙ eẽ ⁊ viuẽ eſt bonũ ⁊ delecᵗᵉ v̄tuoſo.In 2ᵃ ibi⌊ Uidẽs aũt q2 videt.⌋declarat ꝙ ſcire ſe ſentire ⁊ ſcire ſe itelligẽ eſt boᵐ ⁊ dlecᵗᵉ felici ⁊ virtuoſo.In 3ᵃ ꝑticula ibi⌊ Ut aũt ad ſeipꝫ.⌋oñdit ꝙ bonũ ⁊ delecᵗᵉ ẽ v̄tuoſo ſcire ſuũ amicũ eẽ ⁊ viuẽ:⁊ ex ħ ĩfert ꝯnẽ pͥncipalẽ.ſ.ꝙ amici ſũt neccͥ felici.In pͥᵃ ꝑticula pͥ ꝓponit ĩtẽtionẽ quã ĩtẽdit ꝓbare.d.ꝙ ſi aliqͥs velit ꝯſiderare per rõnẽ magꝭ nãlẽ maĩfeſte apparebit ꝙ v̄tuoſo ⁊ felici amicꝰ v̄tuoſus nãl'r ẽ eligiᵇˡᵉ.ꝓpoſita ĩtẽtiõe ꝓbat ꝙ eẽ ⁊ viuẽ eſt boᵐ ⁊ delecᵗᵉ v̄tuoſo ſꝫ ſeipꝫ:⁊ hec ẽ ꝯ 32ᵃ q̃ ꝓbᵗ ſic.Oẽ qõ eſt boᵐ nãl'r eſt v̄tuoſo ſꝫ ſeipm̃ boᵐ ⁊ delecᵗᵉ:vt pꝫ ex 7ᵒ. 31ᵃ ꝯclõ huiᵒ.9.li.

I buiꝰ:ſʒ eẽ ⁊ viuẽ nãľr eſt boᵐ ⁊ ȯlecˡᵉ.igiť eẽ ⁊ viuẽ eſt boᵐ ⁊ ȯlecˡᵉ ṽtuoſo. Maior eſt manifeſta. Et circa minorez ꝑ narrat in q̊ ꝯſiſtit viuẽ:⁊ dicit ꝙ in oibꝰ aialibꝰ cõiter determiať viuẽ ꝭʒ poᵃᵐ ſenſus:ſʒ i hoibꝰ determiať ꝭm poᵃᵐ ſenſus ⁊ itellc̄o:ꝭm poᵃᵐ ſenſus q̄tũ ad illȯ qȯ eſt cõe alijs aialibꝰ:ꝭʒ poᵃᵐ itellc̄s q̄tũ ad illȯ qȯ eſt ꝓpriũ hoi. Sʒ cũ tã ſenſus q̃ itellc̄s dicať ꝭʒ poᵃᵐ ⁊ ꝭʒ actũ:vidẽdũ ẽ i q̊ iſtorũ ꝯſiſtit viuẽ.vtrũ in poᵃ vel in actu. Ad qȯ dicit ꝓhs ꝙ qꝛ poᵃ reduciť ad actũ tanq̃ ad ꝓpriã ꝑfectionẽ illȯ qȯ eſt ꝑncipale ꝯſiſtit in opõne:ita viuẽ aialis vel hois ꝑncipaľr ꝯſiſtit in ſentire vľ itelligẽ. Dormiẽs.n.nõ ſentit nec itelligit actu:⁊ iȯ nõ ꝑfecte viuit ſʒ hʒ dimidiũ vite:vt dcm̃ eſt in ꝑ hꝰ:viſo.ſ.ꝙ viuẽ ꝯſiſtit ꝑncipaľr in ſentire ⁊ itelligere oñdit ꝙ viuẽ eſt nãľr boᵐ ⁊ delecˡᵉ:qꝛ viuẽ eſt qȯdã deter

K minatũ. Determiať.n.viuẽ ad nãʒ viuẽtis:⁊ illȯ qȯ eſt determiatũ ꝑtinet ad nãʒ boni ſicut idetermiatũ ꝑtinet ad nãʒ iꝑfecti ⁊ mali:qꝛ determiatũ eſt ȯtermiatũ ꝑ formaʒ ⁊ indetermiatũ hʒ mãʒ exiſtẽ ſub ꝑuatione:⁊ hñs formaʒ eſt boᵐ ⁊ ꝑfectũ inq̃tũ hȯi:⁊ exñs ſub ꝑuatiõe hʒ rõnẽ mãe ⁊ iꝑfecti:⁊ iȯ viuẽ qꝛ eſt qȯdã determinatũ eſt nãľr boᵐ:⁊ ꝑ ꝯñs eſt ṽtuoſo boᵐ:cũ ṽtuoſus ſit vt mẽſura i ſpe hũana. ꝙ ẽt viuẽ ſit nãľr bonũ pʒ ex h̄ ꝙ viuẽ eſt oibꝰ delecˡᵉ ⁊ tale eſt nãľr boᵐ:⁊ ſic pʒ mior ꝑncipalis rõnis.[Nõ opʒ aũt accipe.] Remouet duᵐ:qꝛ dictũ eſt ꝙ viuẽ eſt nãľr boᵐ ⁊ eligˡᵉ. Poſſet aliquis dubitare:qꝛ viuẽ male ⁊ vita vitioſa ⁊ in triſtitijs nõ vĩ eẽ boᵐ:⁊ ita non vĩ vľr verꝫ ꝙ viuẽ eſt boᵐ. Illȯ duᵐ remoueť ſic:qꝛ vita ꝑfecta ⁊ ȯtermiata vľr eſt boᵐ:ſʒ vita mala ⁊ vita in triſtitijs nõ eſt ȯtermiata:qꝛ deficit ſibi ꝑfectio ad quã eſt in poᵃ:⁊ ꝑꝑ eiꝰ ꝑuationẽ triſtať.vñ vita in triſtitia eſt iꝑfecta ⁊ ideteriata ſicut ⁊ ea que

L circa ipſaʒ ꝯſiſtũt ſunt iꝑfecta ⁊ ideteriata:vt qꝛ triſtitia ⁊ malitia ſũt iꝑfecta ⁊ ideteriata:⁊ iȯ vita triſtis ⁊ mala eſt ideteriata ⁊ iꝑfecta:ſicut ſi egriᵗᵘᵈᵒ ſit ideteriata corpꝰ egrũ eſt ideteriatũ:⁊ iſte ꝭmo erit magis manifeſtus in hñtis de triſtitia:h̄ eſt i ꝯñtibꝰ:vbi ageť de triſtitia.[Si ãt ipʒ viuẽ.] Ex ꝑdictis iſert ꝯnẽ quã i hac ꝑticula oñdẽ itẽdebat.n.ꝙ ſi ipʒ viuẽ ſit boᵐ ⁊ ȯlecˡᵉ qȯ pʒ ex eo ꝙ oẽs appetũt viuẽ:ſeqť ꝙ eẽ ⁊ viuẽ erit ȯlecˡᵉ ṽtuoſo ꝭʒ ſe:qꝛ vita ṽtuoſoꝝ ẽ ꝑfectiſſima ⁊ btiſſima:⁊ iȯ ẽ ȯlectabiliᵐᵘᵐ ⁊ maxĩe eligẽda.

❡ Qui autẽ videt videre ſentit:⁊ q audit audire:⁊ qui ambulat ambulare:⁊ in ceteris ſiľr eſt aliqd ſentiens nos opari. Sentire ṽo nos ſentire:⁊ itelligere nos intelligere poſſumꝰ. Qȯ qdẽ eſt nos eſſe. Eſſe.n.ſentire vel itelligere. Sentire aũt ſe viuere de ijs eſt q̃ ꝑ ſe ſũt iucunda. Vita nãq3 nã eſt bonũ. Bonũ aũt ſibi quem ꝓpiã ieſſe ſentire voluptate afficit. Ipſuʒ ṽo viuere expetibile eſt:⁊ maxĩe bonis:ꝓpterea ꝙ eſſe bonum eſt ipſis atq3 iucũdũ. Sentiẽtes.n.id qȯ eſt ꝑ ſe bonũ voluptate afficiuntur.

M ❡ Vidẽs aũt qꝛ videt ſentit ⁊ audiẽs qm̃ audit ⁊ vadẽs qm̃ vadit:⁊ in alijs ſiľr eſt aliqd ſentiens:qm̃ oꝑantur. Sentimꝰ vtiq3 qm̃ ſentimꝰ ⁊ itelligimꝰ qm̃ itelligimꝰ. Hoc ãt qm̃ ſentimꝰ vel itelligimꝰ qm̃ ſumꝰ:eſſe eni erat ſentire vel itelligẽ. Sentire aũt qm̃ viuit delectabiliuʒ ꝭm ſeipʒ:nã eni bonũ vita:bonũ aũt exñs in ſeipſo ſentire delectabile:⁊ eligibile autez ⁊ viuere ⁊ maxĩe bonis:qm̃ eẽ bonũ eſt ipſis ⁊ delectabile:ſiľ ſentiẽtes.n.ꝙ ꝭʒ ſeipʒ bonũ delectanť.

❡ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula huiꝰ ſcȯe ꝑtis:in q̄ declaʼ ꝙ nõ ſolum viuẽ eſt boᵐ ⁊ ȯlecˡᵉ:ſʒ ẽt ꝙ ſentire ſe ſentire ⁊ intelligẽ ſe

33ᵃ ꝯclo huiꝰ.9.li. itelligẽ eſt boᵐ ⁊ delecˡᵉ ṽtuoſo:⁊ hec eſt ꝯ 33ᵃ q̄ ꝓbať ſic. Sentire ſe ſentire ⁊ viuẽ:⁊ itelligẽ ſe eẽ ⁊ viuẽ eſt bonũ ⁊ N

delecˡᵉ:ſʒ ſentire ſe ſentire eſt ſentire ſe eẽ ⁊ viuẽ:⁊ itelligẽ ſe intelligẽ eſt intelligẽ ſe eẽ ⁊ viuẽ.igiť ſentire ſe ſentire ⁊ itelligẽ ſe itelligẽ eſt boᵐ ⁊ delecˡᵉ. Maior pʒ. Nã eẽ ⁊ viuere eſt nãľr boᵐ ⁊ delecˡᵉ:vt ꝓbatũ eſt:ſʒ boᵐ ⁊ delecˡᵉ eſt ſentire ⁊ itelligẽ illȯ eẽ in ſeipſo qȯ eſt ꝭʒ ſe boᵐ ⁊ ȯlecˡᵉ:ſʒ ſentire ſe eẽ ⁊ viuẽ ⁊ itelligẽ ſe eẽ ⁊ viuẽ eſt ſentire ⁊ itelligere eẽ ⁊ viuẽ eẽ in ſeipſo.igr̃ ſentire ſe eẽ ⁊ viuẽ ⁊ itelligẽ ſe eẽ ⁊ viuẽ eſt bonũ ⁊ ȯlecˡᵉ:⁊ ſic pʒ maior.⁊ mior appet:qꝛ ſentire ⁊ itelligẽ eſt eẽ ⁊ viuẽ:vt pʒ ex ꝑdictis. Sentire eni eſt eẽ ⁊ viuẽ ſentiẽtis:⁊ itelligẽ eſt eẽ ⁊ viuẽ itelligẽtis. Et ex his pʒ cũ viuẽ ſit bonũ ⁊ eligibile ⁊ maxĩe bonis ꝙ ꝑcipere ſe ſentire ⁊ itelligẽ eſt eis delecˡᵉ:qꝛ in h̄ qȯ eſt ſentire ſe ſentire:⁊ itelligẽ ſe itelligẽ intelligit ſe eſſe ⁊ viuere.

❡ Intelligẽdũ ꝙ ꝓhs vĩ innuẽ in textu.ꝙ vidẽs ſentit ſe videre:⁊ audiẽs ſentit ſe audire:⁊ ꝑ h̄ itẽdit oſtẽdẽ ꝙ hõ pȯt ſentire ſe videre ⁊ audire ⁊c̃.⁊ ꝑ ꝯñs eſſe ⁊ viuẽ. Dicit eni ſic.[Vidẽs aũt qꝛ videt ſentit:⁊ audiẽs qm̃ audit:⁊ vadẽs qm̃ vadit:⁊ i alijs ſiľr ẽ aliqd ſentiẽs:qm̃ oꝑamur ⁊c̃.] Qȯ itelligo ſic. Qꝛ ſentiẽs aliqd ꝑfecte ſẽtit ſe ſentire illȯ: nõ tñ eadẽ ſenſatione. Senſus.n.ꝑticularis ſentit obʒ exꝰ:ſʒ nõ ſentit actũ ſuũ ꝓpriũ:viſus eni nõ videt actũ ſuũ ꝓpriũ.ſ.ſuũ vidẽ:qꝛ vidẽ eſt in viſu vľ organo:qm̃ ſenſibile poſitũ ſupra ſenſũ nõ ſentiť:ſʒ hõ ꝑ ſenſuʒ cõez ꝑcipit opõnẽ ſenſuũ ꝑticulariũ:⁊ h̄ intẽdit ꝓhs ꝑ h̄ qȯ dicit ꝙ i iſtis opõnibꝰ ſenſuũ ꝑticulariũ eſt aliqd ſentiẽs:qm̃ oꝑamur.ſ. ſenſus cõis:quo ſentimꝰ opõnes ſenſuũ ꝑticulariũ. Notandũ O

❡ At ſtudioſus vt erga ſeipm̃:ſic ſeſe hʒ ⁊ ad amicum. Amicus.n.eſt alter ipſe. Vt igiť ſeipʒ eſſe eſt vnicuiq3 expetibile:ſic ⁊ ſuũ amicuʒ eſſe:vel ſiľr. Eſſe aũt iȯ eſt expetibile:qꝛ ſibi bonũ eẽ ipſum ſentit. At talis ſenſus iucundus ꝑ ſeipſuz eſt. Sentiat ergo ⁊ ipʒ amicũ eſſe opʒ. Hoc aũt fieri pȯt:cũ ipſo ſiľ viuẽdo ⁊ ṽba mentemue cõmutando. Sic.n.in hoibꝰ dici vĩ ſiľ viuere:⁊ nõ vt in pecoribꝰ eodẽ in loco paſci. Si igiť ipʒ eſſe ꝑ ſe eſt expetibile viro beato:cũ nã ſit bonũ atq3 iucundũ:ſiľr aũt eſt ⁊ amici ipſiꝰ eẽ. Amicꝰ ẽt ex ijs eſt ꝑfecto que expetibilia ſũt. At qȯ eſt expetibile beato:id adſit ipſi opʒ:vel agẽs erit hac ꝑte. Opus eſt igiť ei qui felix futurus ſit ſtudioſis amicis. P

❡ Vt aũt ad ſeipʒ hʒ ſtudioſus ⁊ ad amicũ. Alter.n.ipſe amicus eſt:queẽadmodũ igiť ſeipʒ eẽ eligibile eſt vnicuiq3:ſic ⁊ amicũ vel ꝓxĩe:eſſe aũt eligibile erat ꝑꝑ ſentire ipʒ bonũ entẽ:talis aũt ſenſus delectabilis ꝭʒ ſeipʒ. Cõſentire igiť opʒ ⁊ amicũ:qm̃ eſt:hoc aũt vtiq3 fiet in ꝯuiuere ⁊ cõicare ꝭmõibꝰ ⁊ mẽte. Sic.n.vtiq3 videbiť ꝯuiuẽ in hoibꝰ dici:⁊ nõ queẽadmodũ in pecoribꝰ in eodẽ paſci. Si itaq3 beato eẽ eligibile eſt ꝭʒ ſeipʒ bonũ nã ens ⁊ delectabile.ꝓximuʒ aũt ⁊ amici eſt:⁊ amicꝰ eligibiliuʒ erit. ❡ Qȯ aũt ⁊ ipſi eligibile:opʒ exiſtẽ ipſi vel ſic idigẽs erit. Opus ergo erit felicitãti amicis ſtudioſis. Q

❡ Hec eſt 3ᵃ ꝑticula ſcȯe ꝑtis ꝑncipalis:in q̄ oñſo qd ẽ eligibile ṽtuoſo reᵘ ſuiipſiꝰ:oñdit qd eſt eligibile ṽtuoſo ⁊ felici reᵘ amici:⁊ oñdit i hac ꝑticula duas ꝯnes.ſ.34ᵃ ⁊ 35ᵃ. ꝑᵃ eſt ꝙ eligibile ⁊ delecˡᵉ eſt ṽtuoſo ⁊ felici ſentire ſuum amicũ eẽ ⁊ viuẽ:⁊ docet ꝑ qd ꝑt ſcire amicũ ſuũ eẽ ⁊ viuẽ: 34ᵃ ꝯclo huiꝰ.9.li.

⁊ hec ꝯ q̄ ẽ 34ᵃ ꝓbʼ ſic. Vnicuiq3 ṽtuoſo ⁊ felici ẽ ȯlecˡᵉ ſe ſentire eẽ ⁊ viuẽ:ſʒ amicꝰ eſt alter ipſe. Sic igiť ſe hʒ felix hñe ad amicũ ſicut ad ſeipʒ:niſi ꝙ ꝓpingor ẽ ſibiipſi q̃ ami

A co ſuo.Cū igiť ðlectabile ⁊ eligibile ſit felici ſentire ſeipſ eē ⁊ viuē:ita delectabile ⁊ eligibile erit felici ⁊ vtuoſo ſentire ſuū amicū eē ⁊ viuē.Qualr āt ⁊ ꝑ qd ↄtigit vtuoſū ſentire ſuū amicū eē ⁊ viuē docet ꝑhs.d.ꝙ h̄ fiet ꝑ ↄuiuē cū amico ſmōib⁹ ⁊ mēte:h̄ eſt ſ₃ cōicationē ſmonū ⁊ ↄſiderationū mētis:hec eſt.n.ꝓpa cōicatio hoīum.ſ.cōicare ad inuicē in ſmōib⁹ cōicādo ad inuicē ſecreta cordiū:nō.n.dr̄ hoīes ↄuiuē ad inuicē ſic̄ pecora:ex h̄.ſ.ꝙ ſil paſcūť. ¶ Ex oīb⁹ pmiſſis ↄcludit ꝙ ſi bo͞m ⁊ eligibile ſit vtuoſo ſuū eē:qd̄ eſt ei nālr̄ bo͞m:eē ⁊ viuē amici erit bo͞m ⁊ ðlectabile vtuoſo ⁊ felici:qꝛ viuē amici q̄tū ad effectū ꝓꝑiū ꝓpiquū eſt vite ꝓꝑe:⁊ ita eſt amic⁹ eligibilis vtuoſo ⁊ felici.[Qd̄

35ª cōcl'o hui⁹.9.li. aūt eſt ipſi eligibile.]z⁹ ↄ quā hic ↄcludit q̄ eſt 35ª hui⁹ libri eſt iſta ꝙ amici ſūt felici necⁱ.⁊ ↄ pb̄r ſic.Qdcūqꝫ eſt eligibile felici eſt necⁱū felici:alr̄ felix manens felix remaneret in idigētia:qd̄ eſt ↄ rōnē felicitatis q̄ regrit ſufficiētiā:

B ſed amici ſunt eligibiles felici.igitur ſunt ei neceſſarij:⁊ ſic pꝫ per rōnes naturales ꝙ felix indiget amicis virtuoſis:⁊ hec eſt intentio p̄ncipalis huius capli.

Tracta.3. 9.libri.

Tractatus tertius

de dubōnib⁹ circa amicitiā ↄtingētib⁹ ex pte amatoꝝ ↄtinēs tria capl'a.Cap͞m p͞m ē de nūō amatoꝝ ſeu amicoꝝ.Cap͞m z͞m ibi[Utrū aūt in bonis fortunis.]eſt de neceſſitate amicoꝝ.Cap͞m 3͞m ibi[Utrum autem quēadmodum.]eſt de cōuictu amicorum.

Capitulū primū

eſt de multitudīe amicoꝝ in q̄ oſtdiť ꝙ nō eſt op⁹ multis multis amicis in aliq̄ gn̄e amicitie:qꝛ in amicitia ꝓꝑ vtile nō eſt op⁹ multis ꝓꝑ nō ſufficē mīſtrare:⁊ ꝓꝑ h̄ ꝙ multi ſūt ipeditiui ad bn̄ viuē:neqꝫ i ea amicitia q̄ eſt ꝓꝑ delectabile:qꝛ multi⁰ facit idelectabile:⁊ ad faciēdū de-

C lectationē ſufficiūt pauci:neqꝫ in amicitia ſtudioſoꝝ.non enī opꝫ in hoc plures eē q̄ ⁊ qbus poterit qs cōuiuere:qd̄ nō pōt fieri cū multis:⁊ ꝓꝑ alia que in ifra apparebunt.

¶ Sunt ne igiť q̄ plurimi faciēdi amici:an vt de hoſpitalitate dictū concinne fuiſſe videtur.

Hoſpite ne careas:hoſpes neqꝫ pluribus eſto.

Sic ⁊ ad amicitiā accōmodabiť:neqꝫ ſine amicis eē:neqꝫ rurſus nimiū mltos hīc amicos.Ad eas igiť amicitias q̄ ſūt ob vtilitatē ⁊ valde id qd̄ dictū ē accōmodať.Multis.n.viciſſim ſubminiſtrare laborioſuꝫ eſt:neqꝫ ad hoc agēdū facultates ipſe ſufficiunt.Plures igiť iis qui ſunt ad facultates ꝓꝑias ſatis ſupuacanei ſunt atqꝫ ad bn̄ viuēdū ipedimēto.Nō ergo opus eſt ipſis:ii quoqꝫ qui comparantur ob voluptatem ſufficiunt pauci:vt in epulis cōdimentum.

D Caput p͞m trac.3.9.li ethi. p⁹ pa.c.

Trū igiť q̄ plīmos amicos faciēdū:vel quēadmodū in pegrinatione prudēter dictū eſt i h̄:neqꝫ multū pegrin⁹ neqꝫ nō pegrin⁹ nocet:⁊ in amicitia ↄgruet:neqꝫ nō amicū eē neqꝫ rurſus mltū amicū ſm ſupabūdātiā. ¶ His qdē igiť q ad vtilitatē:⁊ oino videbiť ↄgruē qd̄ dictū eſt:mltis.n.miniſtrare laborioſuꝫ:⁊ nō ſufficiēs vita ipſi h̄ agē. ¶ Plures vtiqꝫ igiť eoꝝ q̄ ad ꝓꝑiā vitam diſtractiui ⁊ ipeditiui ad bn̄ viuere:nihil igiť op⁹ eſt ipſis. ¶ Sed ⁊ q ad delectationē ſufficiunt pauci quēadmodū in cibo cōdimentū.

Primū.c. 3.trac.di⁹ in tres p⁹ tes pn.

Iſtud eſt p͞m cap͞m tractat⁹ tertij:in q̄ moueť ⁊ ſoluiť hec qō.vtrū hō dēat ſibi facē plīmos amicos vł nō.Iſtd̄ cap͞m ↄtinet tres ptes p̄ncipales.In p⁹ ꝓponit qōnē ⁊ declarat ꝙ in amicitijs ꝓꝑ vtile ⁊ delectabile nō eſt opus plīmis amicis.In z⁹ ibi[Studioſos aūt.]oſtēdit idē in amicitia ꝓꝑ bonū honeſtū.ſ.ꝙ i amicitia ſtudioſoꝝ nō eſt op⁹ plīmis amicis.In 3⁹ pte ibi[Politice qdē.]

E oſtdit ſ₃ quā amicitiā eſt op⁹ plīmis amicis.In p⁹ igiť pte p̄ ꝓponit qōnē:q̄ eſt.vtꝝ expediat hīe plīmos amicos vł nō:ſꝫ ſic ſe dꝫ hō hīe circa amicitiā ſic̄ circa pegrinationē:de q̄ prudēter mihi vī eē dictū nō multū pegrin⁹ neqꝫ nō pegrin⁹ nocet:h̄ eſt nō diſcurras ꝑ diuerſas terras inutilr̄ neqꝫ nūq̄ exeas domū tuā cā pegrinationis:neqꝫ qs vocet te nimis pegrinū vł nūq̄ pegrinū:vtrūqꝫ.n.iſtoꝝ nocet.ſ.multū pegrinari ⁊ nūq̄ pegrinari.Eſt igiť dub⁹.vtꝝ ſic cōgruat circa amicitiā eē:vt hō nlli dēat amic⁹ eē:vł mltis dēat eē amic⁹ ſ₃ ſupabūdātiā.[His qdē igiť.]Propoſita qōne ſoluit eā quātū ad amicitiā ꝓꝑ vtile ⁊ delectabile.d.

F p⁹ ꝙ illd̄ qd̄ dictū ē in ſupflua multi⁰ amicoꝝ vitanda vī oīno ↄgruē his amicitijs q̄ ſūt ad vtilitatē:⁊ ↄ pbat.ſ.ꝙ in amicitia ꝓꝑ vtile nō eſt op⁹ plīmis amicis:⁊ hec eſt ↄ 36ª q̄ pb̄r z⁹.Prio ſic.In amicitia ꝓꝑ vtile nō ē op⁹ nec idiget 36ª cōcl'o hui⁹.9.li.
hō illis qb⁹ nō ē ſufficiēs ad remiſtrādū ea ad q̄ hō teneť in amicitia vtili:ſꝫ hō nō eſt ſufficiēs ad remiſtrādū plurimis qb⁹ teneret ſi eēnt ſui amici ſ₃ amicitiā ꝓꝑ vtile.igiť in amicitia ꝓꝑ vtile nō ē op⁹ plīmis amicis.De hac rōne ponit vtutē minoris.d.ꝙ ſi aliqs hꝫ multos tales amicos a qb⁹ recipit obſeqa:opꝫ ꝙ eꝭ obſeqāť mltis:⁊ h̄ eſt valde laborioſū:ita ꝙ ad h̄ nō ſufficit ipſ vite hīe q h̄ volūt agē.[Plures vtiqꝫ.]z⁹ pbať ſic.In amicitia vtili hō nō indiget illis q ipedirēt ipſꝫ a bn̄ viuēdo:ſꝫ magna multi⁰ amicoꝝ ſ₃ amicitiā vtilē ipediret hoīeꝫ a bn̄ viuēdo.g̃ ⁊c.h⁹ rōnis pōiť minor in ifra.Si.n.ſūt plēs amici q̄ ſūt necⁱ ad ꝓꝑiā vitā nimis diſtrahēt hoīeꝫ ⁊ ipediēt ipſꝫ a bōa vita

G q̄ ↄſiſtit i opōne vtutꝫ:qꝛ dū ſupflue itēdit negocijs alioꝝ.ↄñs ē ꝙ nō poſſit gerere dbitā curā d ſeipo:⁊ ſic pꝫ minor.[Sꝫ q ad delec͞o.]ꝙ in amicitia ꝓꝑ dlec͞o nō ē op⁹ plurimis amicis pb̄r:⁊ hec ē ↄ 37ª q̄ pb̄r ſic.Ubi pauci amici 37ª cōcl'o hui⁹.9.li.
ſufficiūt nō ē op⁹ mltis:ſꝫ i amicitia ꝓꝑ dlec͞o pauci amici ſufficiūt.g̃ ⁊c.De iſta rōne pōiť i ifra minor:dicit.n.ꝙ ad dlec͞o ſufficiūt pauci amici:dlectatio.n.exterior q̄ ꝑ tales amicos exhibeť i hac vita aſſilať ↄdimēto ſal' qd̄ pōiť i cibo ad dlec͞o:⁊ ſic̄ pm̄ ↄdimētū i cibo ſuffic̄ ad dlec͞o ita pauci amici ſufficiūt hoī ad dlec͞o vt i eis ꝑ tp̄s aliqd̄ recreeť.

¶ At ſunt ne ſtudioſi plurimi cōparādi.An ⁊ multitudinis amicoꝝ eſt qdaꝫ numerus perinde ac ciuitatis:nec eni decē ex hoīb⁹ ciuitas cōſtare pōt:nec ēt eſt ex centum milibus ciuitas.Sed quātitas nō eſt forſitan vna quedaꝫ determinata:ſed oīs ea que eſt media inter quaſdam multitudinis definitas. H

¶ Studioſos aūt vtrū plures ſm numeruꝫ vel z⁹ pa.c.
eſt q̄dā mēſura ⁊ amicabilis mltitudis quēadmodū ciuitatis:neqꝫ ex decē hoīb⁹ fit vtiqꝫ ciuitas:⁊ neqꝫ ex decē milib⁹ adhuc ciuitas eſt.

¶ Quātū aūt nō eſt forte vnū aliqd:ſed oē intermediū quorūdā determinatum.

¶ Hec ē z⁹ ps p̄ncipalis h⁹ capl'i:i q̄ ſoluit dubōnē q̄tū ad amicitiā q̄ ē ꝓꝑ bo͞m vtutis.⁊ ↄtinet tres pticulas.In p⁹ pticula reſumit qōnē.In z⁹ ibi[Et amicoꝝ.]ſoluit qōnē oſtēdēs ꝓpo͞m ꝑ rōnes.In 3⁹ pticl'a ibi[Sic āt vī hīe.]oſtēdit ꝓpo͞m ꝑ experiētiā.In p⁹ igiť pticl'a reſumit qōnē circa amicitiā honeſti.d.eē ↄſiderādū.vtꝝ aliqs dꝫ ſibi facere plēs amicos ſtudioſos:ita ꝙ q̄to plēs hꝫ tanto melius ſit.vel opꝫ ponere quādā mēſurā circa multitudineꝫ amicoꝝ:ſic pōt eē du͞m circa mltitudinē ciuitatis:qꝛ neqꝫ ↄſtat ex decē hoīb⁹ tm̄:neqꝫ ↄſtat ex decies mille milib⁹ ſiue.20.mille

I ſies mille milib⁹: nō.n. tāta eſt multitudo ciuitatis. Quāta aūt multitudo ſit neceſſaria ad ciuitatē nō eſt determinatū ſm aliqd vnū: q2 pōt eē ciuitas maior vel mīor: ſed pnt accipi duo extrema inter q̄ mediū eſt determinatū ꝯueniēs multitudini ciuitatis. Lincon. ordiat hāc lrāz ſic. Quātum aūt. i. quāta eſt ciuitatis multi^do nō eſt forte aliqd vnū determinatū. ſz eē me^m q̄rūdā: ſupple determinatoꝝ: nūer⁹.n. denari⁹ ē aliqd determinatū ꝛ milleſies mille milia ē multi^do determinata: ꝛ multi^do ciuitatis ē me^m inter h̄: nō tn̄ ē ois multi^do interme^a
Dubiū multi^do ciuitatis. ¶ Et ſi dubitet̄ h̄. q̄lr eſt rn̄dēdū ad hāc q̄ōnē q̄nta eſt multi^do ciuitatis vel req̄ſita ad h̄ ꝙ ſit ciui-
Solutio. tas. ¶ Ur̄ mihi ꝙ nō ꝯuenit ad q̄ōnē rn̄dē affir^ue cū p̄ciſione: q2 ſi rn̄deret̄ ꝙ mille: tūc vno illoꝝ amoto vel mortuo nō remaneret ciuitas: nec eſt rn̄dēdū aliqd determinatū: ſed ſic pōt rn̄deri ꝙ eſt maior q̄̄ multi^do .10. ꝛ minor q̄̄
K multi^do q̄ eſt cētnes milies: ſz ſz iſta nō eēt dare maximaz multitudinē ꝯſtituētē ciuitatē nec minimā: cui⁹ tn̄ ꝯriū p̄t ſic ꝑſuaderi. Accipiam⁹ aliquā multi^nez ꝯſtituētē ciuitatē q̄ro aut vno ciue addito ſiue adueniēte de nouo nullo alio dēpto vel remoto: aut illa tota multi^do ex ciue de nouo addito ꝛ multi^ne p̄cedēte ꝯſtituat ciuitatē vel nō. ſi nō: igit̄ p̄^a multi^do fuit maxia q̄ pōt p̄ciſe ꝯſtituē ciuitatē: q2 non pōt dari maior. Si dicat̄ ꝙ illa multi^do ꝯſtituta ex ciue nouo ꝛ multi^ne p̄cedēte ꝯſtituat ciuitatē: eadez rōne addito adhuc vno alio ciue tota multi^do reſultās ex illo ciue ꝛ multitudie p̄cedēte ꝯſtituet: ꝛ ſic i īfinitū: ꝛ ſic tota multi^do oiuz hoīuz mūdi foret multi^do ꝯueniēs ad ꝯſtituēdū ciuitatē qḋ vr̄ icōueniēs ꝛ ꝯ̄ ꝓh̄z h̄. ꝛ ſic vr̄ ꝙ eſt dare maximā multitudinē q̄ pōt ꝯſtituē ciuitatē. Et eodē mō pōt ꝓbari ꝙ eſt minima multi^do q̄ pōt ꝯſtituē ciuitatē: q2 accipiat̄ aliq̄
L multi^do ꝯſtituēs ciuitatē ꝛ retrahat̄ ſeu deſtruat̄ vn⁹ ciuis nullo alio adueniēte vel addito q̄ro aut multi^do q̄ remāet ꝯſtituat ciuitatē vel nō. Si dicat̄ ꝙ nō: igit̄ p̄or multi^do fuit minima multi^do potēs ꝯſtituē ciuitatē. ſi dicat̄ ꝙ ſic: igit̄ eadē rōne dēpto alio ciue multi^do remanēs ꝯſtituet ciuitatē: ꝛ ſic de 3° ciue: ꝛ ſic q̄uſq3 deueniat̄ ad duos vel ad vnuz: ꝛ ſic multi^do triū vel duoꝝ eēt multitudo ꝯueniēs ad ꝯſtituēdū ciuitatez qḋ eſt icōueniēs ꝛ ꝯ̄ ꝓh̄m hic. Jō vr̄ ꝙ in reꝝ nā̄ ē maxia multi^do q̄ pōt ꝯſtituē ciuitatē: ꝛ ēt multi^do mīma q̄ mior nō pōt ꝯſtituē ciuitatē: ſed q̄ ſit iſta multi^do maxia ꝯſtituens ciuitatē ꝛ q̄ mīma nō eſt determinatū: ꝛ illō vr̄ oīno veꝝ. ꝛ ſz h̄ exponēdus ē text⁹. [Quātū aūt.] Jdeſt quāta dz eē multi^do ciuitatis nō eſt forte vnū aliqd determinatū apō nos: ſz oē intermediū q̄rūdā determinatū. ſ. totū intermediū q̄rūdā. i. inter duo extrema eſt determinatū in re. Accipiat̄.n. mīma multi^do q̄ ꝑꝑ ſui paucitatē nō pōt ꝯſtituē: vt gr̄a exēpli ſint cētū: ita ꝙ multi^do ex cētū ꝛ vno poſſit ꝯſtituē ciuitatē: nec aliq̄ multi^do minor poſſit ꝯſtituē ciuitatē: tūc multi^do cētū ē mīma multi^do q̄ nō pōt ꝯſtituē
M ciuitatē ꝑꝑ ſui paucitatez: ꝛ accipiat̄ maxia multi^do q̄ pōt ꝯſtituē ciuitatē ꝛ ſint mille gr̄a exēpli: tūc multi^do ex mille ꝛ vno eſt maxia multi^do q̄ ꝑꝑ ſui multi^nez vel exceſſuz non pōt ꝯſtituē ciuitatē: q2 nulla multi^do maior q̄̄ mille pōt cōſtituē ciuitatē: tūc oē intermediū inter illa duo extrema qḋ intermediū eſt mai⁹ vno extremoꝝ ꝛ min⁹ alio pōt ꝯſtituē ciuitatē: vt ſi cētū ſit mīma multi^do q̄ nō pōt ꝯſtituē ciuitatē: ꝛ multi^do ex mille ꝛ vno ſit maxia multi^do q̄ nō pōt ꝯſtituē ciuitatē: tūc oē intermediū inter cētū ꝛ multi^nez ex mille ꝛ vno: qḋ qdē intermediū eſt mai⁹ q̄̄ multi^do centū ꝛ minus q̄̄ multi^do ex mille ꝛ vno eſt multi^do ꝯueniēs ciuitati. Et ſz h̄ opz ꝯcedē ꝙ aliq̄ eſt multi^do ciuitatis a qua ſi demat̄ vn⁹ nō remanet ciuitas: ꝛ aliq̄ eſt multi^do ciuitatis cui ſi addat̄ vn⁹ ciuis totū reſultās nō ꝯſtituit ciuitatē.

¶ Et amicoꝝ igit̄ multitudo q̄dā eſt definita. Atq3 ii fortaſſe ſunt plurimi cū q̄bus q̄ſpiā viuere pōt: hoc.n. ad amicitiā ꝑtinere maxie videbat̄. Fieri aūt nō poſſe vt vna cū multis q̄ſpiā viuat ſeq3 multis impertiat non N eſt obſcurum. Preterea illos ēt inter ſeſe amicos eſſe opz: ſi ſil̄ oēs victuri ſunt. Hoc aūt difficile eſt in multis. Eſt ēt ꝑdifficile gaudere familiariter cum multis atq3 dolere. Cōcurrere eni hec ſil̄ pn̄t: cū vno inquaz dolere ꝛ cū altero gaudere. Forſitā igr̄ bn̄ eſt nō querere q̄̄ plurimos amicos hr̄e: ſed quot ad cōem vitaz habendā ſufficiūt neq3 eni poſſe vr̄ multis vehementer amicū eſſe: quapꝑ neq3 adamare plures: exuperatio enim quedā amicitie eſt. Hoc autem eſt ad vnum. Et vehemēter igit̄ amare ad paucos erit.

¶ Et amicoꝝ qdē eſt q̄dā multitudo determinata: ꝛ forte q̄m plures cū q̄b⁹ vtiq3 poterit q̄s cōuiuere ꝛ diſtribuere ſeipſum: nō imanifeſtum. O
¶ Adhuc aūt ꝛ illos opz amicos ad inuicē eē ſi debēt oēs ad inuicē cōmorari h̄ aūt operoſuz in multis exiſtere. ¶ Difficile aūt fit ꝛ ꝯgaudē ꝛ ꝯdolere familiariter multis: veriſile.n. ꝯcidē ſil̄: huic qdē dlectari: huic aūt ꝯtriſtari. ¶ Forte igit̄ bn̄ hz nō querere vt multū amiciſſimuz eē: ſz tot quot in ꝯuiuē ſufficiētes. Neq3.n. ꝯtingere videbit̄ vtiq3 m̄ltis eē amicū valde ꝑꝑ qḋ neq3 amare pl̄es: ſupabūdātia.n. q̄dā eſſe vult amicitie h̄ ēt ad vnū: ꝛ valde vtiq3 ad paucos.

¶ Hec eſt 2ª p̄ticula ſc̄de p̄tis: in q̄ ſoluit q̄ōnē ꝛ ſolōnē q̄ōnis ꝓbat p rōnes: ſolō q̄ōnis eſt ꝙ i amicitia ꝑꝑ bo^m virtu- P tis nō opz ꝙ ſit imēſa ſeu inumerabilis multi^do amicoꝝ: ꝛ h̄ ꝓbat. ꝛ pōt poni ꝯ̄ 38ª. ſ. ꝙ in amicitia ſtudioſoꝝ nō eſt 38ª cōclo hui⁹. q. b. opus plimis amicis: ꝛ hec ꝯ̄ ꝓbat̄ 3r. p̄rio ſic. Jn amicitia ſtudioſoꝝ. ſ. q̄ ē ꝑꝑ v̄tutē nō ē op⁹ plib⁹ amicis q̄̄ cū q̄b⁹ vel cū q̄t poſſit ꝯuiuē. hoc eni. ſ. ꝯuiuē ē maxie ꝓpriū amicitie q̄ eſt ꝑꝑ v̄tutē: ſz nō ē poſe ꝙ hō ꝯuiuat cū multis amicis ſz v̄tutē. q̄ ꝛc. Maior pz. ꝛ minor ſilr: q2 ꝯuiuē eſt cōicare ad inicē ſermonib⁹ ꝛ mēte: qḋ nō ꝯtigit cuz valde multis. Nō.n. pōt hō diſtribuē ſe cōicādo cū multis ſmone ꝛ corde oſtēdēdo plimis ſecreta cordis ſuūt ēt eni tūc famoſa. [Adhuc āt.] 2° ꝓbat̄ ſic. Si aliq̄ ſint amici opz ꝙ ꝯuiuāt ad inicē. igit̄ opz ꝙ ſil̄ cōmorent̄. Si igit̄ hō hēat plures amicos opz ꝙ oēs illi ſint amici inter ſe: aliī nō pn̄t ad inicē cōmorari: ſz h̄ ē valde difficile ꝙ pl̄es ſint amici ad inicē. igr̄ nō vr̄ facile vl̄ poſe ꝙ vn⁹ hēat pl̄es amicos: vn̄ ſi vn⁹ hēret pl̄es amicos oporteret ꝙ oēs illi eſſent amici inter ſe: qḋ nō facile ē vl̄ poſe. [Difficile āt.] 3° ꝓbr̄ eadē ꝯ̄ ſic. Opz Q ꝙ amici ꝯgaudeāt ꝛ ꝯtriſtent̄ vt dcm̄ eſt ſupi⁹: ita ꝙ vno gaudēte ali⁹ dz ꝯgaudere ꝛ vno triſtāte ali⁹ dz triſtari ſeu dolē: ſz difficile ē ꝙ aliq̄s familiariter ꝯgaudeat ꝛ ꝯdoleat m̄ltis. igr̄ difficile vl̄ nō poſe ē ꝙ aliq̄s ſil̄ hēat m̄ltos amicos ſz v̄tutē. Et āt nō ſit facile aut poſe ꝙ hō ꝯgaudeat ꝛ ꝯdoleat m̄ltis ꝓbr̄: q2 pōam⁹ ꝙ aliq̄s hēat pl̄es amicos: vt ꝙ ſor. hēat amicos p̄lonē cicerone ioānē ꝛc. poſe ē ꝙ p̄lo gaudeat ꝛ ꝙ cicero triſtet̄. Si igit̄ p̄lo ꝛ cicero ſint amici ſortis: opz ꝙ ſor. ſil̄ gaudeat ꝛ triſtet̄: qḋ ē ipoſe: q2 gaudebit ex h̄ ꝙ plato gaudet ꝛ triſtabit̄ ex h̄ ꝙ cicero triſtat̄. Jſta rō ꝯcludit ꝙ nō ſolū ē difficile: ſz eſt ēt ipoſe ꝙ vnus hō hēat pl̄es amicos. [Forte igr̄ bn̄ hz.] Ex his ꝯcludit ꝓpo^m. ſ. ꝙ nō bn̄ ſe hz ꝙ hō q̄rat fieri amic⁹ plib⁹: ſz tot dz q̄rere amicos q̄t ſufficiūt ſibi ad ꝯuiuēdū. Nō.n. vr̄ eē cōueniēs ꝙ hō ſit valde amic⁹ multis: vn̄ nec ſz amorē libidinoſuz vn⁹ hō amat pl̄es intēſo amore. Nā ꝑfecta amicitia ꝯſiſtit in q̄dā ſuperabundātia amoris que nō poteſt obſeruari niſi ad vnum vel ad valde paucos.

A ¶ Hoc ⁊ in ipſis rebus ita ſe hȝ. Amicitia nãqȝ ſodalicia nõ fiunt multi amici. Et que fama celebranť inter duos fuiſſe dicunť. Qui vo multos amicos hñt ⁊ oibus ſeſe familiariter offerunt ii nemini ſunt amici: niſi ciuiliter: quos ⁊ placidos appellant.

¶ Sic aũt videť hic in rebus. Nõ ſunt enīȝ multi amici ſm hetericã amicitiã: hymnizare autē in duob⁹ dicunť. Polipbili aũt ⁊ oibus familiariter patiẽtes nulli videntur amici: tñ politice quos ⁊ placidos vocant.

¶ Hec eſt 3ª pticula ſcḋe ptis: in qua oſtẽdit ppoſitũ.ſ. cõcluſionẽ p̄dictã per experientiã. ⁊ eſt: qꝛ ita videm⁹ in rebus cõtingere ꝙ vn⁹ hõ ad paucos hȝ amicitiã: nõ vñr multi

B eſſe amici vni ſm amicitiã hetericã: que eſt cõnutritorum hymnizare.i. iuuenes q̃ ſocialr̃ incedũt cantantes in duobus cõſuetũ eſt fieri. Sed polipbili q̃ oibus ſe familiariter exponũt nõ vñr eſſe veri amici: qꝛ nulli diu cõuiuunt: ſȝ ptrãſeũdo ſe hñt familiariter ad vnũquẽqȝ. Tales eni vocanť amici politice.i. ſm ꝙ ꝯſuetũ eſt in ciuitatibus in qbus ex talibus familiarib⁹ ad multos amicitia indicať. Hos aũt qui volunt eſſe amici multis hoĩes vocant placidos ⁊ ſonat in vitiũ ſuperabundãtie in ꝯdelectando.

¶ Fit igiť vt ciuilr̃ multis ſit q̃ſpiã amic⁹ ẽt ſi nõ ſit placidus: ſȝ ṽe vir ꝓb⁹. Sȝ ob ṽtutẽ ⁊ ſeipſos amicitia nõ eſt ad multos. Amabile ãt eſt ⁊ paucos īuenire tales.

3ª ps.c. ¶ Politice qdẽ igiť in multis eſſe amicũ ⁊ non placidũ entem ſed vt vere epyicbe: ppter ṽtu-

C tem aũt ⁊ ppter ſeipſos nõ eſt ad multos: amabile aũt ⁊ ad paucos inuenire tales.

¶ Hec eſt 3ª pars ṗncipalis huiꝰ capl̃i: in qua oſtendit ſm quã amicitiã poſſe eſt aliquẽ eſſe amicũ multoꝝ: ⁊ intendit ꝙ ſm amicitiã politicã cõtingit aliquẽ eẽ amicũ multorũ nõ ſolũ eo mõ quo placidus dĩ eſſe amicus multoꝝ: ſȝ aliqs ṽtuoſus põt eẽ amicus multoꝝ ſm amicitiã politicã: ſed nõ ſm amicitiã q̃ eſt pp ṽtutẽ: qꝛ amicitia pp ſeipſos ⁊ pp ṽtutẽ nõ eſt ad multos. nã pauci inueniũt tales q̃ pp

39ª cõclo huiꝰ.9.li. ſeipſos ⁊ pp ṽtutẽ ſint amabiles: ⁊ põt h̃ poni ꝯ 39ª que eſt iſta: ꝙ ſm amicitiã politicã ꝯtingit ṽtuoſuȝ amicũ eẽ pluriũ: que ꝓbať ex p̄cedẽtib⁹ ſic. Amicitia politica videť eẽ idẽ ꝙ cõcordia: ſȝ ṽtuoſus cũ multis ꝯcordat in his q̃ pertinent ad vitã politicã. igiť ſm amicitiã politicam ꝯtingit ṽtuoſuȝ eſſe amicũ pluriũ: tñ pp ṽtutẽ nõ cõtingit eũdem eſſe amicũ pluriũ: imo multũ amabile ⁊ caꝝ dȝ eẽ ſi paucos tales amicos poſſit inuenire q̃ ſunt amabiles pp virtu-

Dubium tẽ ⁊ ſȝ ſeipſos. ¶ Dubitať: qꝛ vĩ ꝙ ṽtuoſus poſſit habere plures amicos ṽtuoſos: qꝛ ſint mille hoĩes eque virtuoſi ⁊

D ſic cõſtet ſorti exñti ṽtuoſo ⁊ q̃libet illoꝝ ſciat ſortẽ eẽ virtuoſuȝ: tũc ſortes amabit quẽlȝ illoꝝ pp ſe ⁊ pp ṽtutẽ: ⁊ q̃libet illoꝝ amabit illũ.ſ. ſortẽ pp ſe ⁊ pp ṽtutẽ. igiť ſor. habebit mille amicos pp ṽtutẽ. ¶ Et ſi dicať ꝙ nõ ſequitur ꝙ ſit amicus illoꝝ ſed beniuolus illis. Contra. illa beniuo-

Solutio. lentia eſt mutua nõ latens. igiť eſt amicitia. ¶ Dico ꝙ eſt latens qꝛ ſor. non poſſet ſcire nec firmiter vere opinari ſe amari a quolȝ ṽtuoſo niſi ex diuturna ꝯuerſatione cũ q̃lȝ illoꝝ: ⁊ ex diu cõuiuere ſermonibus ⁊ mente cũ quolȝ illorũ ṽtuoſoꝝ: qḋ nõ eſt poſſe nec ſufficeret ad hoc tota vita hoĩs. Dico igiť ꝙ q̃lȝ ṽtuoſus eſt beniuolus cuilȝ virtuoſo quẽ ſcit eẽ virtuoſuȝ: ⁊ hꝫ beniuolẽtia eſt pp ſe ⁊ pp ṽtutẽ: nõ tñ eſt amicitia quã ꝓhs in 8º huiꝰ deſcripſit. Lincon. dicit h̃ ꝙ hec determinatio amicoꝝ quã ꝓhs ponit h̃ nõ eſt determinatio numeralis ſed eſt ſm rõnẽ.ſ. vt ſint tot cũ qb⁹ poterit qs ꝯuiuere. Vere aũt vt numeralr̃ dicaťeſt multitudo determinata ī duob⁹ ſeu ad plus ī trib⁹. h̃ Lincon. E

Capitulũ ſecundũ

tractatus tertij de neceſſitate amicoꝝ: in quo inquiriť. vtrũ in bonis fortunis vel in infortunijs magis opus eſt amicis. Iſtud dubiũ ſoluiť ꝙ in infortunijs magis eſt opus amicis pp neceſſitatẽ: h̃ eſt ppter idigere auxilio qḋ maxime fit per amicos. Sed in oibus bonis fortunis magis eſt opus amicis pp honeſtatẽ: ⁊ pp hñe qbus hñfaciant: pp que ad bonas fortunas opȝ pmpte vocare amicos: ad infortunia vo pigritanter niſi cũ accidat vocatos parũ turbatos multũ iuuare. ⁊ cõuerſo opȝ amicos ire ad infortunatos pmpte nõ vocatos vt iuuent. ad hñ fortunatos vo vt cooperenť ⁊ collaborent nõ vt hñ patianť ab ipſis.

¶ At qua in fortuna magis opus eſt amicis. Vtruȝ in ꝓſpera an in aduerſa. In vtraqȝ nãqȝ q̃runť: nã ⁊ qui fortunã hñt aduerſaȝ idigẽt ope. Et q̃ ſũt in reꝝ ꝓſperitate coꝝ idigẽt qb⁹ cũ viuãt: ⁊ in quos hñficia cõferãt. Voluñt. n. donare hñficiaqȝ ꝯferre. Amicos igitur hñe neceſſariũ qdẽ eſt magis in aduerſa fortuna. Quapropter hic vtilib⁹ amicis eſt op⁹. Honeſti⁹ aũt eſt in ꝓſpitate fortune. Idcirco ⁊ bonos q̃rũt: i hos.n hñficia ꝯferre atqȝ cũ his vna degẽ magis eſt expetibile. F

Vtrum aũt in bonis fortunis amicis opus eſt magis vel in infortunijs: in ambobus enīȝ reqruť: etenīȝ infortunati indigẽt auxilio: ⁊ fortunati cõuenĩẽtib⁹ ⁊ qbus benefaciãt: voluñt eni hñ operari. ¶ Neceſſariũ qdẽ eni magis vtiqȝ in iſortunijs: pp qḋ vtilib⁹ h̃ opus eſt. Melius aũt in bonis fortunis: pp qḋ ⁊ epyicbes querũt: hos eni eligibilius beneficiari ⁊ cũ his ꝯuerſari. Caput 2m 3. trac. 9. li. ethi. pª ps.c. G

Iſtud eſt 2m capm tractatꝰ tertij: in quo mouet ⁊ ſoluit iſtaȝ dubitationẽ. vtrũ hõ magis indigeat amicis in bonis fortunis vel in infortunijs. Iſtḋ capitulũ cõtinet tres ptes ṗncipales. In ṗma ppoñit q̃õnẽ. ⁊ ꝓbat illud qḋ qḋ ſupponit.ſ. ꝙ opus eſt amicis in oī fortuna. In 2ª ibi⌊ Eſt enīȝ ⁊ pñtia.⌋ declarat ꝙ pñtia amicorũ eſt delectabilis in oī fortuna. In 3ª pte ibi⌊ Propter qḋ videbiť.⌋ ponunť documenta moralia: q̃uo hõ ſe dȝ hẽre ad amicos in vtraqȝ fortuna. In pª igiť pte ppoñit q̃õnẽ ⁊ oſtẽdit ꝙ illud eſt veꝝ qḋ qḋ ſupponit. pmo igiť ppoñit q̃õnẽ dicẽs: ꝙ dubiũ eſt. vtrũ magis opus ſit amicis in bonis fortunis q̃ ī iſortunijs: ⁊ qꝛ iſta qḋ ſupponit ꝙ ī vtraqȝ fortuna opus eſt amicis: oſtẽdit illud eẽ verũ. d. ꝙ in iſortunijs hõ idiget amicis q̃ ei cõferãt auxilia ꝯtra iſortunia ⁊ in bonis fortunis hõ indiget amicis cuȝ qbus cõuiuat ⁊ qb⁹ hñfaciat. Si eni ſunt ṽtuoſi voluñt hñ opari.⌊ Necſ⌋ magis.⌋ Soluiť dubitatio p̄dicta: ⁊ hec eſt ſolo ꝙ in infortunijs hõ indiget amicis ppter vtilitatẽ: ⁊ in bonis fortunis hõ idiget amicis ppter honeſtateȝ: ⁊ hec eſt ꝯclo 40ª huius libri. Vñ in iſortunijs hõ idiget amicis amicitia q̃ eſt pp bonũ vtile: ⁊ in bonis fortunis hõ indiget amicis ſȝ amicitiã que eſt pp ṽtutẽ: ⁊ hec ꝯclo ꝓbať q̃tũ ad vtrãqȝ ſui ptẽ. pª pars ꝓbať per hoc ꝙ in infortunijs hõ indiget auxilio: ſed auxiliũ cõferť per amicos vtiles. igiť in infortunijs hõ indiget amicis pp vtilitatẽ. 2ª pars ꝯclonis ꝓbať per hoc ꝙ hñ fortunati hñt hñfacere alijs: ſed melius ⁊ virtuoſiꝰ eſt hñfacere alijs ⁊ maxĩe ṽtuoſis q̃ alijs. igiť in bonis fortunis hõ indiget amicis ṽtuoſis qbus benefaciat: melius enim.i. magis honeſtum eſt habere amicos virtuoſos q̃ alios: ⁊ ideo in bonis fortunis homines querant epyicbes.i. virtuoſos amicos.

Secũ ca. trac. 3. diª in tres ptes ſu. H

h ¶ Eſt eniʒ ⁊ ipſa preſentia amicoꝝ iocundū in vtraqʒ fortuna: nā leuant̄ ipſi dolentes ɔdolētibus ipſis amicis. Quapꝑ ⁊ dubitauerit qſpiā: ſi doloris vt oneris amici participes fiunt. An hoc qdē nō fit: ipſoꝝ auteʒ preſentia cū ſit iocūda cōdolēdiqʒ ſenſus minuit ipſuʒ dolorē. Verū ſi ob hec aut ob aliqd aliud leuānt̄ miſ ſuʒ faciam⁹ id qđ dictū eſt euenire ſane videt̄. Ipſoꝝ aūt preſentia imiſta q̄dā eſt. Nā aſpicere qdē amicos iocūdū eſt: pſertiʒ ei q calamitatib⁹ premit̄: fert preſidiū aliqđ aduerſus dolorēs. Cōſolationem eniʒ ipſe amicus ⁊ aſpectu ⁊ v̄bis affert pōt mō ſit dexter. Scit nāqʒ mores qb⁹ gaudet atqʒ dolet. Atqʒ ſentire ſuas ob erūnas dolere amicū affert dolorē. Nā oēs fugiūt
i ſe cām doloris eſſe amicis. Quapꝑ viriles qdē nā caꝟent ne amici ſecū cōdoleant: ⁊ ſi nō exuperēt indolentia dolorē quo illi afficiunt̄ non ſerūt. Atqʒ oino ſiſ plorātes merentēſqʒ nō admittūt: q2 nec ipſi ſūt pronī ad luct⁹. Mulietcule vō ⁊ huiuſcemodi viri gaudent iis q vna cum ipſis gemunt: ⁊ amant eos tanq̄ amicos ⁊ condolentes. Oportet auteʒ omnibus in rebus preſtabiliorem imitari.

2ª pꝛi. ¶ Eſt eniʒ ⁊ preſentia ipſa amicoꝝ delectabilis ⁊ in bonis fortunis ⁊ in īfortunijs. Alleuiantur eni triſtati cōdolētib⁹ amicis. ¶ Propter qđ ⁊ ſi dubitabit aliqs vtrū quēadmodū graue tranſumūt: vel hoc qdē nō: pn̄tia aūt ipſoꝝ delectabilis exn̄s ⁊ intellectus ei⁹ qđ eſt cōdolere minorē triſtitiā facit. Si qdē igit̄ pꝑ hoc vel ꝑpter
k aliud aliqd alleuiant̄ dimittat̄: accidere autē vī qđ dictū eſt. ¶ Videt̄ aūt pn̄tia miſta quedaʒ ipſoꝝ eſſe: ipʒ qdē eni videre amicos delectabile aliterqʒ ⁊ in fortunato: ⁊ qđdaʒ fit auxilium ad nō triſtari: cōſolatiuū eni amicus ⁊ viſione ⁊ ſermone ſi ſit epydeſius. Nouit eni morē: ⁊ in qbus delectat̄ ⁊ triſtat̄: triſtatū aūt ſentire in ipſius īfortunijs triſte: oīs eniʒ fugit triſtitie cām eſſe amicis: pꝑ qđ viriles qdē ſm nāʒ reuerent̄ cōtriſtari amicos ipſis: ⁊ ſi nō ſuprēdat in triſtitia eā que illi fit triſtitiā nō ſuſtinet totalr̄ neqʒ in cōplorātibus nō cōplacet: pꝑ neqʒ ipſos eſſe ploratiuos. Muliebriter āt ⁊ tales viri coangu
m ſtatis gaudēt ⁊ amāt vt amicos ⁊ cōdolentes. Imitari aūt in oibus opʒ. vʒ. meliorē.

¶ Hec eſt 2ª ps pncipalis hui⁹ capli: in qua declarat ꝙ preſentia amicoꝝ tā in bonis fortunis q̄ꝫ in īfortunijs eſt delectabilis. ⁊ continet hec ps duas ꝑticulas. In ꝑ̄ª declarat ꝙ preſentia amicoꝝ eſt delectabilis in infortunijs. In 2ª ibi [In bonis fortunis.] declarat ꝙ in bonis fortunis pre-
41ª ɔcl̄o hui⁹. 9. li. ſentia amicoꝝ eſt delectabilis: ⁊ hec eſt ɔcl̄o 41ª hui⁹ libri que ꝓbat̄ ſic. Illud per qđ alleuiant̄ exn̄tes in triſtitijs ⁊ in infortunijs eſt delectabile eis in īfortunijs: ſed per preſentiaʒ amicoꝝ alleuiant̄ exn̄tes in infortunijs ⁊ in triſtitijs. igit̄ in infortunijs pn̄tia amicoꝝ eſt delectabilis. De iſta rōne ponit̄ minor in lr̄a: hoies enim exn̄tes in triſtitia ſentiunt quādā alleuiationē ex pn̄tia amicoꝝ eis cōdolētiū. [Propter qđ.] Et huius accn̄tis. ſ. quare alleuiant̄ triſtes ex pn̄tia amicoꝝ cōdolentiū aſſignat ꝓbs duas cās
n ſub dubitatione que carū eſt potior. ꝑ̄ma cā ſumit̄ ex exēplo eoꝝ qui portant aliqđ graue pondus quoꝝ vnus alleuiat̄ ex ſocietate alteri⁹ illud onus ſecū ferētis: ⁊ eodʒ mō vī ꝙ hō melius ⁊ facilius pōt ferre onus triſtitie ex h̄ ꝙ amicus ſecū cōtriſtat̄ ⁊ dolet. Sed h̄ ſilitudo nō eſt cōueniens q̄tū ad triſtitiā: q2 illa triſtitia quā amicus ɔdolens de infortunijs amici patit̄ nō eſt eadē triſtitia numero cū triſtitia quā patit̄ alter exn̄s in īfortunijs nec ps illius: ⁊ iō amicus cōdolens ꝑpter infortuniū amici nō fert triſtitiā nec pteʒ triſtitie alterius amici in triſtitia ⁊ in infortunijs exn̄tis: q̄tum tn̄ ad cām triſtitie pōt diminuere triſtitiam amici ſui: vt ſi aliqs triſtat̄ ex dāno qđ paſſus eſt ⁊ amic⁹ ſubijt ptē dāni. Per hoc diminuit̄ dānū alteri⁹: ⁊ per ɔn̄s triſtitia. 2ª cā iſtius accn̄tis eſt: ꝙ quelʒ delectatio
o ſuperueniens diminuit triſtitiā: ſed pn̄tia amici cōdolentis cauſat delectationē: q2 dū intelligit eū cōdolere delectat̄ in eius amicitia: ⁊ ſic ei⁹ triſtitia diminuit̄: ſʒ q2 h̄ eſt ꝑter pncipale ꝓpoſitū: iō ſubiungit ꝙ ad pn̄s dimittēdū eſt inqrere vtrū pꝑ hoc ꝙ dictū eſt: vel pꝑ aliqd aliō alleuient̄ hoies triſtati ex pn̄tia amicoꝝ cōdolentiuʒ. vn̄ verior cā eſt: q2 delectatio diminuit triſtitiā ⁊ pn̄tia amici eſt delectabilis: iō ⁊c. [Videt̄ aūt pn̄tia.] Et q2 aliqs poſſet credere ꝙ in infortunijs pn̄tia amici eſt ſimplr̄ delectabilis remouet h̄. d. ꝙ in infortunijs pn̄tia amicoꝝ nō eſt ſimplr̄ delectabilis: ſed eſt miſta h̄ns delectationē ex cōſolatione amici ⁊ viſu ⁊ collocutione ⁊ triſtitiā ex h̄ ꝙ amicus cōtriſtatur ipſi. Si. n. amicus ſit epydeſius. i. idoneus ad cōſolanduʒ: ⁊ vnus amicoꝝ cognoſcit mentē ⁊ mores alteri⁹ ⁊ in qbus amicus ſuus delectat̄ ⁊ triſtat̄ ſic pōt cōueniens remediū
p adhiberi cōtra triſtitiā: ⁊ ſic pn̄tia amici eſt delectabilis: ⁊ ex alia pte eſt triſtis inq̄tū ſentit amicū ſuū triſtari: ꝑpter qđ viriles amici exn̄tes in infortunijs verent̄ ⁊ cauent ne amici ſui pꝑ eos ɔtriſtent̄. Eſt eni de nā amicitie ꝙ amic⁹ velit bn̄facere amico ſuo ⁊ nō cōtriſtari ipſuʒ niſi auxiliū qđ ꝓbet̄ amico ſupexcedat in bono triſtitiā amici: ſuſtinēt eniʒ ꝙ per modicā triſtitiā amicoꝝ ſua triſtitia ſubleuet̄: virili tn̄ hoi nō placet hēre cōploratorē: q2 ipſi nō ſunt ploratiui. Sūt tn̄ qdā hoies muliebriter diſpoſiti q delectant̄ in hoc ꝙ hēant ſecū aliquos anguſtiatos ⁊ amāt eos q ſibi condolent quaſi amicos: ſed in hac diuerſitate hominum opʒ imitari meliores. i. viriles.

¶ At amicorum proſperis in rebus preſentia ⁊ voluptatem affert omni in actu: ⁊ cognitione delectat ꝙ in ipſius bonis letantur.

¶ In bonis fortunis aūt amicoꝝ preſentia ⁊ cōuerſationeʒ delectabilem habet ⁊ intelligentiā qm̄ delectantur in ipſius bonis.
q
¶ Hec eſt 2ª ꝑticula ſcđe ptis: in qua oſtdit ꝙ in bonis fortunis pn̄tia amicoꝝ eſt delectabilis: ⁊ hec eſt ɔ 42ª q̄ ꝓbat̄ dupl̄r. Prio q2 delectabile eſt cū amicis ɔuerſari: ⁊ ꝑ preſentiā amicoꝝ ɔuerſatio vel ɔſeruatio fit eorūdē. 2ª ꝓbat̄ ꝑ h̄: q2 vnuſqſqʒ amicoꝝ intelligit ꝙ ſuus amicus delectat̄ de fortuna bona alteri⁹: ⁊ vnicuiqʒ amicoꝝ eſt delectabile ꝙ ſuus amicus delectet̄: iō pn̄tia amici eſt delectabilis in bonis fortunis ſui amici: q2 per hoc delectat̄ ſuus amicus: ⁊ ēt eſt ſibi delectabile. ſ. ꝙ ſuus amicus delectet̄. 42ª ɔcl̄o hui⁹. 9. li.

¶ Quapꝑ videbit̄ oportere in ꝓſperitatib⁹ qdeʒ prompte vocare amicos. Eſt eniʒ boneſtū bn̄ficium eſſe: in aduerſitatibus aūt pigre. Minime nāqʒ facere participes maloꝝ ipſos opʒ. Unde ⁊ illud dicitur.
Sat eſt grauis triſtiſqʒ ſi me ſors premit.
Maxime tamen vocandi ſunt hic amici: cuʒ parua ſu-

ſcepta

A ſcepta moleſtia multũ ꝓdeſſe poſſunt.

3ª ꝑox. ℭ Propter qđ videbitur vtiqȝ oportere ad bonas fortunas qdē vocare amicos ꝓmpte: bñficiũ enĩ opȝ eſſe bonuȝ. ℭ Ad infortunia aũt pigritáter: tradere enĩ opȝ vt minimũ maloꝝ: vñ 5 ſufficiẽter ego iſortunas. ℭ Maxie ad vocãdũ cũ debeãt pauca turbari magna ipȝ iuuare.

ℭ Hec eſt 3ª ꝑ ꝑbuius capl'i: in qua Phs ponit documenta moralia: quõ hõ ſe debȝ hře ad amicos in vtraqȝ fortuna qñtũ ad cõuocationẽ amicoꝝ ⁊ qñtũ ad acceſſuȝ ad amicũ in vtraqȝ fortuna. ⁊ ɔtinet. z. ꝑticulas. Jn pª oſtendit quõ hõ dȝ ſe hře ad ɔuocationẽ amici. Jn 2ª ibi [Jre aũt eɔ.] ponit tria documẽta ex ꝑte ſponte euntiũ ad amicos. Jn

B pª igit̃ ꝑticula ponit tria documẽta moralia qñtũ ad ɔuocationẽ amicoꝝ. pᵐ eſt ꝙ hõ dȝ ꝓmpte vocare amicos ſuos

43ª cõclo hui'.9.li. ad bonas fortunas: ⁊ hec eſt ɔclo 43ª que ꝓbatur ſic. Hõ dȝ ꝓmpte bñfacere amico ſuo ⁊ ipȝ delectare: ſȝ ꝑ hoc ꝙ hõ vocat amicũ ſuũ ad bonas fortunas bñfacit ei ⁊ facit ipm gaudere ⁊ delectari. ḡ ⁊c. [Ad infortunia aũt.] 2ᵐ documentũ eſt ꝙ hõ tarde ⁊ pigritáter dȝ vocare amicũ ſuũ

44ª ɔclo hui'.9.li. ad ſua iſfortunia: ⁊ hec eſt ɔclo 44ª que ꝓbat̃ ſic. Hõ nõ dȝ cõtriſtari amicũ ſuũ: ſȝ ꝑ h ꝙ vocat̃ ad infortunia ſui amici ɔtriſtat̃: iõ nõ dȝ ꝓmpte ſed tarde ⁊ cũ quadã pigritia vocare amicũ ſuũ ad ſua infortunia: ꝓbat̃ et ꝑ qđdam ꝓuerbiũ cuiuſdam dicentis. [ſufficiẽter ego infortunas.] Quaſi diceret. ſufficit ꝙ ego infortunia patiar: nec opȝ ꝙ amici mei hec patiant̃. [Maxie aũt.] 3ᵐ documẽtũ eſt ꝙ

45ª cõclo hui'.9.li. maxie ſunt amici vocãdi ad infortunia: qñ cum pauca ſua turbatione ꝑñt multum iuuare: ⁊ h põt poni ɔclo 45ª que

C ꝓbat̃ ſic. Maius bonũ eſt magis eligendũ: ſed magnũ iuuamen factũ amico exiſtenti in infortunijs eſt melius bonũ ꝙ̃ modica turbatio amici ſui. ergo ⁊c.

ℭ Cõtra aũt fortaſſe cõgruũ eſt ad calamitoſos qdem ire nõ vocatũ ⁊ ꝓmpte. Eſt. n. amici beneficia cõferre ꝑſertiȝ in eos q idigẽt ⁊ antea ꝙ̃ illi regrant. Utriſqȝ nãqȝ honeſtius atqȝ iucũdius eſt. Ad fortunatos aũt ꝓmpte qdẽ accedere ad opandũ vna cũ illis. Eſt enĩ ad hec opus amicis: lente aũt pro bñficijs cõſequendis: nõ eſt enĩ honeſtũ vtilitatis ſue cã ꝓperare. Cauẽda aũt eſt forſitan opinio iniucunditatis in repellẽdo. Accidit enim nonnũꝙ̃: preſentia igitur amicorum in vniuerſis expetibilis eſt.

ℭ Jre aũt ecõuerſo forte ɔgruit ad iſfortunatos qdẽ nõ vocatũ ⁊ ꝓmpte. Amici. n. bñfacẽ ⁊ ma

D xime his q in neccitate: ⁊ h nõ dignificantibus. Ambob⁹. n. meli⁹ ⁊ delectabili⁹. ℭ Ad bonas fortunas aũt coopantẽ qdẽ ꝓmpte: etenĩȝ ad h neceſſitas amicoꝝ. ℭ Ad bonã paſſionẽ autẽ ꝗete. Nõ. n. bonũ ꝓmptũ fieri iuuari: opionez aũt indelectationis imorari forte reuerendum: qñ enĩȝ accidit: preſentia itaqȝ amicoruȝ in oĩbus vtiqȝ eligibilis videtur.

ℭ Hec eſt 2ª ꝑticula tertie ꝑtis: in qua Phs ponit tria documẽta ex ꝑte ſponte euntiũ ad amicos i vtraqȝ fortuna. pᵐ documẽtũ eſt ꝙ ad amicũ exiſtẽtẽ in infortunijs dȝ hõ

46ª ɔclo hui'.9.li. ꝓmpte ire nõ vocat⁹: ⁊ hec eſt ɔclo 46ª que ꝓbat̃ ſic. Hõ dȝ bñfacere amico ſuo ⁊ maxie qñ eſt in neceſſitate ⁊ non regrit auxiliũ ab amico. vñ dȝ ſic facere ſm qđ melius ⁊ honeſtius eſt vtriqȝ illoꝝ: ſȝ melius ⁊ honeſtius eſt vtriqȝ amicoꝝ ꝙ hõ eat ꝓmpte ad amicũ exiſtẽteȝ in infortunijs E ꝙ̃ ꝙ eat vocat⁹. Nã hoc eſt honeſti⁹ tã danti ꝙ̃ recipiẽti. Eſt enĩȝ honeſti⁹ danti: qȝ eo ꝙ dat nõ regſit⁹ magis ſponte vĩ dare: ⁊ ſic magis ṽtuoſuȝ eſt dare nõ regſitus nec vocatus ꝙ̃ dare vocatus ⁊ ab alio ꝓuocat⁹: eſt ẽt meli⁹ ⁊ honeſtius recipiẽti: qȝ meli⁹ ⁊ honeſtius eſt recipe bñficium nõ regrẽs illud ꝙ̃ ſi ipſe regreret: ⁊ ita ambobus amicis eſt melius ⁊ delectabilius ꝙ vnus ꝓmpte bñfaciat alteri nõ vocatus nec regſit⁹. per illud ṽbũ [non dignificãtib⁹.] intelligit non regrẽtib⁹ nec ſe dignos reputãtib⁹. [Ad bonas fortunas.] ℭ 2ᵐ documentũ eſt ꝙ ad bñ fortunatos dȝ hõ ꝓmpte ire nõ vocat⁹ ad coopandũ ei: ⁊ hec eſt ɔclo 47ª que ꝓbat̃ ſic. Ad illud faciẽdũ quo amicus bñ fortunatus indiget dȝ hõ ꝓmpte ire nõ vocat⁹: ſȝ ad coopandũ idiget bñ fortunat⁹ amicis. ſ. vt ei coopent̃ ⁊ collaborent. 47ª ɔclo hui'.9.li. ḡ ⁊c. ℭ 3ᵐ documẽtũ eſt ꝙ ad h ꝙ hõ bñ patiat̃ ab amico bñ fortunato dȝ hõ accedere ꝗete. i. remiſſe ⁊ nõ de facili: ⁊ eſt ɔ 48ª que ꝓbat̃ ſic. Hõ nõ dȝ eſſe onerosus amico bñ fortunato: ſȝ ſi hõ ſit ꝓmptus ad recipiẽdũ bñficiũ F ab amico fortunato: ⁊ ꝑꝑ hoc de facili ad ipm accedit aut moret̃ cũ eo vt recipiat ab ipſo bñficiũ: hoc erit onerosuȝ 48ª ɔclo hui'.9.li. amico bñ fortunato ⁊ faciet opionẽ indelectationis: h eſt incurret talẽ famã ꝙ nõ ſit delectabilis amico in hoc qđ eſt onerosuȝ eẽ. i. ꝑꝑ hoc ꝙ ipſe reddit ſeipȝ onerosuȝ amico: qđ manifeſtũ eſt qñqȝ accidere cũ aliq nimis ſe igerũt ad bñficia recipiendũ reddũt ſe onerosos ⁊ idelectabiles ſuis amicis: ⁊ hoc eſt reuerẽdũ. i. cauendũ opionez indelectationis imorari ne amicus eius opinet̃ de eo ꝙ moratur circa ipm ꝑꝑ bñficium recipiendũ: ex ꝑmiſſis tñ appet ꝙ pñtia amicoꝝ in oĩbus videt̃ eligibilis eſſe.

Capitulum tertiũ

G tractatus tertij: in quo oſtẽdit ꝙ amicis eſt eligibiliſſimũ cõuiuere: tũ ꝑꝑ hoc ꝙ amicitia eſt cõicatio: tũ ꝑꝑ hoc qȝ hõ ſe hȝ ad amicũ ſicut ad ſeipm: tũ ꝑꝑ hoc ꝙ vnicuiqȝ vĩ optimũ ſibi eẽ ⁊ viuere qđ ipſe põt cũ alio ɔſilr opinãte delectabilr ɔſeruari ⁊ cõſeruare amiciciã: prauoꝝ amicitia exiſtente mala ⁊ coaugmentata amicitia ab inuiceȝ: bonoꝝ ṽo bona coaucta colloquijs ⁊ meliorata ⁊ directa operationibus ab inuicem.

ℭ Ut eſt ne(vt ad amantib⁹ amabiliſſimũ eſt ipſe aſpectus magiſqȝ hũc ſenſuȝ ꝙ̃ ceteros expetũt: ꝓpterea ꝙ per hũc maxie eſt atqȝ orit̃ amor)ſic ⁊ amicis maxime expetibile cõuerſari ſimulqȝ viuere.

Trũ aũt queadmoduȝ in amantibus videre delectabiliſſimũ eſt: ⁊ magis diligũt hře hũc ſenſuȝ ꝙ̃ alios: vt ſm hunc maxime amore ente ⁊ facto: ſic ⁊ amoris eligibiliſſimũ eſt cõuiuere. Cap. 3ᵐ tra. 3. 9. li. ethi. pª ꝑs ca. D

Jſtud eſt 3ᵐ capl'm tractatus tertij: in quo mouetur ⁊ ſoluit̃ hec qđ: qd eſt ꝓportionale viſioni in amicitia. i. qd eſt amicis maxie eligibile. ⁊ cõtinet iſtud capᵐ tres ꝑtes ꝑncipales. Jn ꝑma mouet̃ ⁊ itroducit̃ qđ. Jn 2ª ꝑte ibi [Cõicatio enĩ.] ſoluit qđnẽ. Jn 3ª ꝑte ibi [Fit igit̃ prauoꝝ qdẽ.] ɔcludit duo correlaria ex ꝑdictis. Jn pª igit̃ ꝑte introducit qđnẽ aſſiilando amicitiã ad amorẽ libidinosuȝ: in quo videmus ꝙ amantibus eſt maxie appetibile videre illas quas amant ⁊ magis eligũt hũc ſenſuȝ. ſ. viſus ꝙ̃ alios ſenſus exteriores: qȝ per viſiones maxime incipit fieri paſſio amoris: ⁊ per hunc ſenſuȝ ɔſeruat̃ ⁊ ꝓuocat̃ ex pulchritudie quã viſus percipit. Eſt igit̃ qđ: qd eſt ꝓportionale viſioni in amicitia: hoc eſt: qd eſt maxie eligibile in amicitia: ſicut viſus eſt maxime eligibilis in amore venereo. vtrũ cõuiuere vel aliqd aliud. Scđm tñ Tertij ca. trac. 3. diuͥ in tres ꝑtes ꝑn.

i dōem lr̄az iſtud nō iducit ꝑ modū qōnis:ſz ꝑ modū ꝯnis: hexitus enī cōis hz.[Sicut igit̄ queādmodū.] Et pōt ꝯclu dit ex eo qḋ ſupra ꝓbatū eſt.ſ.ꝙ pñtia amicoꝝ in oībꝰ eſt delectabiliſſimū. Si tñ inducat̄ ꝑ modū qōnis dꝫ ſupple ri hec nota dubitationis. vtrū igit̄ queādmodū ꝛc̄.

¶ Amicitia nāqꝫ cōicatio eſt ꝛ vt ad ſeipſz qſqꝫ ſic ſeſe hꝫ ꝛ ad amicū. Senſus aūt cuiqꝫ de ſeipſo eſt expetibi lis:igit̄ ꝛ de amico. At opꝫ ipſis inſimul viuendo fit. Quare nō imerito viuere ſil' affectant. Atqꝫ qḋ tādeꝫ eſt ſingulis eſſe:vel gr̄a cuiꝰ viuere expetunt:in eo cuꝫ amicis v'ſari degereqꝫ volūt. Quocirca aliꝗ cōpotāt: aliꝗ taloꝝ ludo ſil' incūbunt:aliꝗ ſil' ſeſe exercēt:ꝛ vna venant̄:aut philoſophant̄:ſinguli totos dies id ſimul k agētes qḋ maxie amāt. Viuere.n.ſil' cū amicis volen tes hec faciūt:ꝛ ea cū iis cōicant:qbus cū vna viuere expetunt que maxime ipſos in vita delectant.

2ª ps.c. ¶ Cōicatio enīꝫ amicitia. ¶ Et vt ad ſeipſm hꝫ: ſic ꝛ ad amicū. Circa ſeipſm aūt ſenſuꝫ qm̄ eſt eligibilis:ꝛ circa amicū vtiqꝫ:opꝫ aūt ſit ipſiꝰ in cōuiuere:quare cōueniēter h̄ appetūt. ¶ Et qḋ aliqn̄ eſt in ſingulis eē:vel cuiꝰ gr̄a eligūt vi uere in hoc cū amicis volūt ꝯuerſari:ꝑꝑ qḋ hi qdē cōpotāt:hi aūt colludūt ad aleas. Aliꝗ aūt coexercitant̄ ꝛ cōuenant̄ ꝛ cōphiloſophantur: ſingli in h̄ cōicātes qḋcūqꝫ maxie diligūt eoꝝ q̄ in vita. Cōuiuere.n. volētes cū amicis h̄ faciūt:

l ꝛ his cōicant qbus exiſtimant cōuiuere.

¶ Hec eſt 2ª ps pncipalis huiꝰ capli:in qua ſoluit qōne:q eſt ſolo ꝙ amicis eligibiliſſimū eſt ꝯuiuē:ꝛ h̄ ꝓbat phs

49ª cōclo huiꝰ.9.li. ꝛ eſt ꝯ 49ª q̄ ꝓbat̄ triplr. Prio ſic. Oīs amicitia ꝯſiſtit in cōicatione:vt ꝓbatū eſt in 8º huiꝰ:ſz amici in cōuiuendo maxie ſeipſos cōicāt:ꝑꝑ qḋ ꝯuiuē eſt maxie ꝓpriū ꝛ eligi biliſſimū in amicitia.[Et vt ad ſeipſz.] 2º ꝓbat̄ ſic. Sicut ſe hꝫ bō ad ſeipſz:ita ſe hꝫ ad amicū:vt pꝫ ex ſupradictis: ſz bō ad ſeipſz ita ſe hꝫ ꝙ ſibi eſt maxie eligibile ꝛ delecta bile ꝙ ſeipſz ſentiat eē:igit̄ h̄ erit illi maxie eligibile ꝛ de lectabile circa amicū.ſ.ꝙ ſentiat amicū ꝛ eē ꝛ viuē:ſz hoc maxie fit in cōuiuēdo ꝛ cōicādo opōnes mutuas ad inicē: per h̄.n.vterqꝫ amicoꝝ ſentit alteꝝ eē ꝛ viuē.igit̄ eligibi liſſimū eſt amicis ꝯuiuē.[Et ꝙ aliqn̄ eſt ſingulis.] 3º ꝓbʳ ꝯclo ſic. Quibꝰ eſt maxie eligibile cōicare in illo qḋ max exiſtimāt ꝯuiuē eis eſt eligibiliſſimū ꝯuiuē:ſed amicis eſt maxie eligibile cōicare in opōne quā maxie exiſtimāt cō

m uiuere.igit̄ amicis eligibiliſſimum eſt ꝯuiuere. Maioꝛ pꝫ de ſe.ꝛ minoꝛ declat̄ in lr̄a. Nā hoīes volūt cū ſuis amicis ꝯuerſari ſꝫ actionē in q̄ pncipalr delectant̄ quā reputant ſuū eē:ꝛ cuius gr̄a eligūt viuere q̄ſi ad illā totā vitā ſuam ordināt:ea.vbi gr̄a q multū delectant̄ in potu volunt cum amicis ſil' potare ꝛ diligētes aleas volūt cū amicis ludere ad aleas:ꝛ aliꝗ volūt cū amicis exercitari vt in torneamē tis ꝛ lu:ctationibꝰ ꝛ ſic de ſingulis:ꝛ qdaꝫ volūt ſil' venari ꝛ qdā ſil' phari:ita ꝙ ſingli volūt in illa actione cōicare cū amicis quā maxie diligunt:ꝛ in qua maxie delectantur:ꝛ quā maxie reputāt ſuū viuere:ꝛ ſic pꝫ minoꝛ.

¶ Fit igit̄ amicitia qdē improboꝝ flagitioſa. Cōicant enī praua:ſuntqꝫ inſtabiles:ꝛ peiores ēt fiūt moribus ſimiles euadētes. Proboꝝ aūt ꝓba cōgreſſionibꝰ ſu ſcipiens incremēta. Vident̄ etiā tales ꝛ ꝑſtabiliores euadere:tā agēdo q̄ ſe mutuo emēdando. Eliciūt.n. ex ſeſe mutuo ea q̄ue placent. Vn̄ illud dicit̄ recte. Diſces ex ſtudioſis nimirum optima ſemper. n

Sꝫ hactenꝰ d' amicitia. Deīceps d' voluptate dicamꝰ.

3ª ps.c. ¶ Fit igit̄ pravoꝝ qdē amicitia mala. Cōicant enim prauis inſtabiles entes. Et mali aūt fiunt aſſiīlati ad inuiceꝫ. ¶ Que aūt eoꝝ q epyiches coaucta colloquijs. Vident̄ aūt ꝛ meliores fie ri operantes ꝛ degētes ad inuicē. Recipiūt enim ad inuicē qbꝰ ꝛ cōplacēt. vn̄ bona qdē a bonis. De amicitia igit̄ intātū dictū ſit:ſequēs autem vtiqꝫ erit pertranſire de delectatione.

¶ Hec eſt 3ª pars pncipalis huiꝰ capli:in qua ꝯcludit duo correlaria ex pmiſſis.pᵐ eſt ꝙ amicitia pravoꝝ eſt praua ꝛ coauget̄ eoꝝ malitia ex malo ꝯiunt̄ ad inicē. Cū eni ſint o inſtabiles ſemꝑ ꝓcedūt de malo in peius:ꝛ pōt poni vna 50ª ꝯclo huiꝰ.9.li. ꝯclo.ſ.ꝙ pravoꝝ malitia auget̄ ꝑ eoꝝ amicitiā ꝛ eſt ꝯ 50ª huius libri q̄ ꝓbat̄ ſic. Mali ꝑꝑ eoꝝ amicitiā cōiungūt ad inuicē ſuas malas opōnes ad inuicē coicādo:ſz ꝑ cōicatio nē in malis opōnibꝰ auget̄ malitia. Efficit̄.n. vnus magis malus in accipiēdo ſilitudinē amicitie ab alio:ꝛ ſic prauo rū malitia coauget̄ per eoꝝ amicitiā.[Que aūt eoꝝ.] 2ᵐ correlariū eſt ꝙ amicitia v'tuoſoꝝ eſt bona:ꝛ h̄ pꝫ ex pce 51ª cōclo huiꝰ.9.li. dētibꝰ. Et bonoꝝ v'tꝰ auget̄ ꝑ eoꝝ amicitiā:ꝛ hec eſt ꝯ 51ª ꝛ vltima huiꝰ libri q̄ ꝓbat̄ ꝑ hoc ꝙ ꝑꝑ amicitiā bonorum boni ꝯiuiūt ad inicē cōicādo ſibiīuicē bonas ꝛ v'tuoſas opōnes:ꝛ ꝑ hoc vterqꝫ recipit exēᵐ v'tuoſi opis ab alio. vn̄ ꝓuerbialr dī ꝙ bō a bonis recipit bona. Et ſic pꝫ ꝙ v'tus bonoꝝ augetur per eorum amicitiam:deinde epilogat ꝛ pꝫ. Et in hoc finitur ſententia libri noni.

¶ Incipit liber decimus ethicoꝝ.

P Oſt hec aūt de dlcatiōe.] Iſte liber decimꝰ pncipalr eſt de fine p vltimo actuum humanoꝝ.ſ.de felicitate.ꝛ cōtinet duos tractatꝰ. Primus eſt de dele ctatione que annexa eſt ipſi felicitati. 2ꝰ ibi [Dictis aūt his.] eſt de ipſa felicitate q̄ eſt finis vltimꝰ actuū humanoꝝ. Tractatꝰ pmꝰ Tra.pᵐ.li 2.capi. cōtinet.5.capla. Capᵐ pᵐ eſt ꝓhemiū:in quo oſtēdit ꝙ ad moralē phm ꝑtinet ꝯſiderare de delectatione. 2ᵐ capᵐ ibi [Eudoxus igit̄.] eſt de opīone eudoxi ꝛ alioꝝ ponētiū de lectationē eē vltᵐ finē:ꝛ ꝑ ſe bonū. 3ᵐ capᵐ ibi[Non tñ ſi nō q̄litatū.] eſt de opionibꝰ ponētiū vlr delectationē non eē bonū cū ſuis rōnibꝰ:ꝛ manifeſtatiōe defectuū q in eoꝝ rōnibꝰ ꝯtingūt. 4ᵐ capᵐ ibi[Quid aūt eſt vel q̄le.] eſt de delectatione qd eſt ꝛ qd nō eſt ſm v'tutē. 5ᵐ capᵐ ibi[Vn̄ vīr.] eſt de diuerſitate delectationū:q̄rū q̄dā differūt ſpe: ꝛ q̄dā bonitate ꝛ malitia ꝛ q̄dā puritate ꝛ īpuritate.

Capitulū primū ꝓhemialr oſtēdēs ꝙ ad mo ralēꝫ phm ꝑtinet determina re de delectatione ꝑꝑ ipſaꝫ maxie coappropriari gn̄i hu mano:ꝛ de rebus humanis hꝫ phs moralis ſpecularitꝰ:vꝫ qꝛ delectatio ꝛ triſtitia ꝑtinēt ad v'tutes de qbꝰ ꝯſiderat moralis:tū qꝛ circa delectatiōes ꝛ triſtitias que ad mores ꝑtinēt ſunt multe dubiōnes ꝛ opiones ꝯtrie ſapientū.

¶ Poſt hec ſeqt̄ forſitā vt de voluptate dicamꝰ:maxi me nanqꝫ voluptas nr̄o generi familiaris eſt:quapꝑ erudiūt iuuenes gubernātes ipſos voluptate atqꝫ do lore. Videt̄ aūt ad cōſequēdā moris v'tutē maximuꝫ eē gaudere iis qbus opꝫ:ꝛ odiſſe ea q̄ opꝫ. Comitant̄ enīꝫ hec tota in vita momentū ꝛ vim ad v'tuteꝫ h̄ntia feliceēqꝫ vitā. Nā eligunt qdem ea que voluptatē effi ciunt:fugiūt aūt q̄ dolore:talia v'o minime ꝑtermittē da ſunt ꝑſertim cū magna de ipſis ſit cōtrouerſia.

Poſt

A Cap. pᵐ tra. p. x. li. ethi. pᵒ pᵍ ca.

Oſt hec aūt de delectatione forte ſeqꝫ pertrāſire: maxie qdē vī coappropriari generi noſtro: pp qȯ erudiūt iuuenes iacizōtes delectatiōe ⁊ triſtitia. ¶ Videt aūt ⁊ ad moris ꝟtutē maximū eē gaudere qbus opꝫ: ⁊ odire q̄ opꝫ. Protēdūt eni h per oēꝫ vitā inclinationē hn̄tia ⁊ potētiā ad ꝟtutē ⁊ felicē vitā: delectabilia qdē eniꝫ eligūt triſtia aūt fugiūt: pro talibus aūt nequaꝗ̄ videbit eligendū eſſe. ¶ Alterqꝫ ⁊ multā habentes dubitationem.

B Primi. c. p. trac. dīˣ in duas pᵉˢ pn. — Iſtud eſt caplm pᵐ pmi tractatus: in quo determiat ꝓhemialr de delectatione ⁊ triſtitia. ⁊ cōtinet duas ptes pncipales. In pᵒ declat ꝙ ad moralez phm ptinet de delectatione ⁊ triſtitia ꝯſiderare. In 2ᵒ ibi[Hi qdē eni bonū.] enumerat diuerſas opiones circa delectationes ⁊ triſtitias. In pᵃ igit pte declarat ꝙ ad moralem phm ptinet determinare de delectatione: ⁊ hec eſt ꝯclo pᵃ huiꝰ libri: que ꝓbat tripl̄r. (pᵒ cōcīo huiꝰ. x. li.) Pꝛio ſic. Ad moralez phm ptinet determinare de rebꝰ humanis p quas humana vita gubernat: ſꝫ delectatio eſt res humana q̄ cōnālr appropriat generi humano: p quā humana vita gubernat ⁊ regulat. g̃ ⁊c̄. Maioꝛ pꝫ de ſe. ⁊ minoꝛ declarat p qȯdā ſigᵐ tale iaciꝫontes. i. gubernatores domoꝝ ſeu multitudis domeſtice: volētes pueros ꝓuocare ad bonum ⁊ declinare a malo maxie erudiūt ipſos p delectationē ⁊ triſtitiā. (C) Student eni bn̄ agētes delectari aliqbꝰ muniuſcalis ⁊ ſermonibus pulchꝛis ⁊ male agētes cōtriſtāt vberibꝰ rixis ⁊ cōtumelijs: vt p hoc poſſint in vita humana ſe bn̄ gubernare ꝓſequēdo bonū ⁊ declinādo a malo. ¶ Sed dubitat hic: (Dubium. Ca. 2. ⁊ 3. tra. 2.) qꝛ delectatio nō vī appropriari generi humano. Nā delectatio eſt cōis oī aiali: vt dictū eſt in 7ᵒ huiꝰ. ⁊ nō vī eē magis ꝓpria hoi q̄ alijs aialibꝰ. ¶ Dōm ꝙ delectatio q̄daꝫ (Solutio. Delectatio 2ˣ.) eſt ſenſibilis ⁊ corpalis: ⁊ iſta eſt cōis oī aiali. Alia eſt delectatio itellectualis ⁊ ſpūalis: ⁊ iſta appropat gn̄i humano: ⁊ de iſta logt phs hic. ¶ Notaᵐ (Notandū Delectationis diuerſa ꝯſideratio h ⁊ in 7ᵒ hᵒ) ꝙ phs tā hic q̄ in 7ᵒ hᵒ determinat de delectatiōe: ſed alr ⁊ alr: qꝛ in 7ᵒ huiꝰ determinauit de delectatione ⁊ triſticia q̄ ſunt mā icōtinētie: qꝛ pncipalr determinauit de icōtinētia in 7ᵒ huiꝰ ⁊ eiꝰ oppoſito. Et qꝛ delectationes ſenſibiles ⁊ corpales ſunt mā incōtinētie: iō in 7ᵒ huiꝰ determinādo de delectatione pncipalr determinauit de delectatione corpali ⁊ eiꝰ oppoſito: ſꝫ in iſto decimo determinat de delectatione q̄ eſt felicitas ſꝫ aliquos vel cōiūcta felicitati: ⁊ iſta eſt delectatio itellectualis: iō in iſto. 10. determinādo de delectatione pncipalr determinat de delectatione itellectuali.[Vt aūt ⁊ ad moris.] 2ᵃ ꝓbat ꝯclo ſic. (D) Ad moralē phm ſpectat determinare de his q̄ maxie ptinēt ad ꝟtutē moralē: ſꝫ delectatio ⁊ triſtitia ſunt hōꝫ. g̃ ⁊c̄. Maioꝛ pꝫ: qꝛ moralis phs hꝫ determinare de ꝟtutibꝰ moralibꝰ: ⁊ p ꝯñs hꝫ determinare de his q̄ maxie ſpectāt ad ꝟtutes morales: p que ꝟtutes morales ꝯſuant. Et minoꝛ pꝫ. nā ad moralē ꝟtutez ptinet maxie ꝙ hō gaudeat de qbꝰ opꝫ ⁊ triſtet de qbꝰ opꝫ: ꝟtus eniꝫ moralis pcipue ꝯſiſtit in ordinatione appetitꝰ: que cognoſcit p ordinē delectatiōis ⁊ triſtitie: q̄ conſequunt oēs appetitiuos motꝰ vt dcm̄ eſt in 2ᵒ huiꝰ: ⁊ hoc eſt qȯ ſubdit: ꝙ hec. ſ. delectatio ⁊ triſtitia ꝓtēdūt ad oīa q̄ ſunt humane vite: ⁊ hn̄t magnā ptātē ad hoc ꝙ hō ſit ꝟtuoſus ⁊ feliciter viuēs: qȯ eſſe nō pōt: ſi iordiate delectet vel triſtet: hoies eni frequēter eligūt mala que ſunt delectabilia ⁊ fugiunt bona q̄ ſunt triſtia: verūtn̄ nō eſt ita faciendū: neq̄ q̄ eniꝫ p delectabilibꝰ ꝓſequēdis dꝫ hō qui vult eē ꝟtuoſus ⁊ felix eligere mala nec p triſtitijs vitādis fugere bona: ⁊ hoc itēdit cū dicit.[Pro talibꝰ aūt nequaꝗ̄.] id eſt p delectationibꝰ ꝓſequēdis ⁊ triſtitijs fugiēdis videbit eligēdū eē. ſ. malū aūt bonū fugiendū.[Alterqꝫ ⁊ multā.] 3ᵒ ꝓbat eadē ꝯclo ſic. (E) De his circa mores q̄ multā dubōnē habēt ptinet ad moralez phm ꝯſiderare: ſꝫ delectatio q̄ eſt circa mores magnā dubōnē hꝫ. ergo ⁊c̄. Minoꝛ huiꝰ rōnis ponit in textu: ⁊ apparebit in parte ſequēti per ꝯrietatē opinionū que eſt circa delectationem.

¶ Quidā. n. ſūmū bonū voluptatē eē dicūt: qdaꝫ ꝯtra vehemēter prauū: ptiꝫ forſitā ⁊ credētes ſic eē: partiꝫ putātes ad vitā noſtrā meliꝰ eſſe: voluptatē oſtēdere prauā eſſe: ⁊ ſi talis nō eſt. Pleriqꝫ. n. ꝓpenſiores ſunt ad ipſaꝫ ⁊ voluptatibꝰ iſuiūt. Quāobrē ad ꝯriū ipſos duce opoꝛtē dicūt. Sic. n. ad ipꝫ mediū tādē ꝑuenient. (F)

¶ Hi qdē enim bonū delectationē dicūt: hi aūt ecōtrario valde prauū: hi qdē forte ꝑſuaſi ſic ſe hr̄e. Hi aūt exiſtimātes melius eē ad vitā nr̄am enuntiare delectationē prauoꝝ: ⁊ ſi nō eſt. Inclinari eni multos ad ipſaꝫ: ⁊ ſeruire delectationibus: ꝓpter qȯ opoꝛtere in cōtrariuꝫ ducere: venire enim vtiqꝫ ſic ad medium. (2ᵃ pᵉ c.)

¶ Hec eſt 2ᵃ ps pncipalis huius capli: in qua enumerat in gn̄ali diuerſas opiones circa delectatiōes ⁊ triſtitias. ⁊ cōtinet duas pticulas. In pma enumerat opiones diuerſas. In 2ᵒ ibi[Ne forte aūt.] improbat qȯ dictū eſt in vna opinione. In pᵃ igit pticula enumerat opiones dicēs: ꝙ qdaꝫ dicūt delectationē eſſe qȯdā bonū: qdā econtrario dicunt delectationē eſſe valde prauā. (G) Et dicētiū delectationē eſſe valde prauā qdā dicunt hoc: qꝛ ꝑſuaſuꝫ eſt eis ꝙ ita ſe habeat: ita ꝙ credūt illud eē veꝝ qȯ dicūt. ſ. delectationē eē prauā: ⁊ qdā dicūt delectationē eſſe prauā ⁊ nō credunt h eē veꝝ. Dicunt. n. hi ꝙ delectatio eſt praua qꝛ exiſtimant meliꝰ eē ad vitā noſtrā enūtiare ꝙ delectatio eſt qȯdam prauū q̄uis nō ita ſit: ⁊ dicūt ſic eē enuntiādū ad retrahēdū hoies a delectatione ad quā multi inclinant ſeruiētes delectationibus: iō opꝫ hoies in ꝯtrariū ducere enūtiādo eas eē malas vt hoies abhoꝛreāt delectatiōes. Sic. n. ꝑuenit ad mediū. ſ. vt hō moderate vtat delectationibus.

¶ Fortaſſe aūt hoc nō bn̄ dī. Sermōes. n. q de affectibus ſūt ⁊ actibꝰ minus credunt q̄ opa. Cū igit ab his diſcrepant q̄ ſenſu ꝑcipiunt: tū ſpreti veritatē ēt ipſaꝫ interimūt. Qui naqꝫ voluptatē vitupat: is ſi eā viſus nōnūq̄ fuerit affectare ad ipſaꝫ inclinari vr vt talem oēm. Diſtinguē naqꝫ nō eſt ipſius multitudis iperitie. (H) Sermones igit veri nō ſolū ad ſciēdū ſed ad viuēduꝫ ēt ꝓutiles ſūt. Credunt. n. cū ſūt opibꝰ ꝯſentanei. Quapp hoꝛtant eos q ipſos itelligūt ad ita viuēdū vt ipſi definiunt. Sed de his hactenus. Nunc ea que de voluptate dicta ſunt referamus.

¶ Ne forte aūt nō bn̄ hoc dī: de his qdē eni qui in paſſionibꝰ ⁊ actionibꝰ ſermones minus ſūt credibiles opibꝰ. Cū igit diſſonēt his que ſm ſenſuꝫ cōtēpti: ⁊ veꝝ cointerimunt: vituperās eni delectationeꝫ: viſus aliter appetēs: iclinare vī ad ipſaꝫ: vt talē exn̄tē oēm. Determinare. n. nō eſt multoꝝ. ¶ Vident igit veri ſermonū nō ſolū ad ſcire vtiliſſimi ſed ⁊ ad vitā: cōuenien-

I tes eni entes opib⁹ credunt: pp qḋ puocāt intel ligētes viuere ſm ipſos: talium qdē igit ſufficien ter dicta ſunt de delectatiōe ſupuenientius.

¶ Hec eſt 2ª pticula ſcḋe ptis: in qua reprobat illud qḋ di ctū eſt. ſ. ꝙ hoīes falſo debēt enūtiare delectationes eē pra uas cū credant eſſe bone: vñ pbat iſtā ɔcłonē. ſ. ꝙ hoīes credētes delectationes eē bonas: nō debēt enūtiare eas eē

2ª ɔcłō hui⁹. x. li. prauas ad h̄ ꝙ hoīes retrahant ab eis: ⁊ hec eſt ɔcłō ſcḋa que pbat ſic. Hoīes credētes delectationes eē bonas ali qñ declināt ad aliquā delectationē pſequēdo eā: ſꝫ circa actiones ⁊ paſſiones humanas minus credit ſermonibus ꝙ̄ opib⁹. Qñ igit ſermones alicui⁹ diſſonāt opib⁹ que ſen ſibilr apparēt in ipſo opante tales ſermones ɔtēnunt: ⁊ p ɔñs nō credit hꝫ ſermonib⁹ qui ſunt ɔ̄rij opib⁹: ⁊ ſic p hꝫ ſermones ſenſibilr ɔ̄rios opib⁹ pferētiū hꝫ ſermones nō

K retrahunt hoīes a delectationib⁹: imo magis credūt oēm delectationē eſſe bonā. Si. n. vituperās oēm delectationē aliqñ videat ad aliquā delectationē declinare daret intel ligere vulgarib⁹ ꝙ oīs delectatio eſſet eligēda: qꝛ multitu do vulgaris nō pōt determinare diſtinguēdo iter delecta tionē bonā ⁊ malā: ſed indiſtincte credit oēm delectatio nē eſſe bonā ſi credat ꝙ vna ſit bona: vñ breuiter ɔcłō p baẜ per hoc ꝙ hoīes nō debēt enuntiare ſermones ɔ̄rios ſuis opib⁹ manifeſtis: qꝛ tales ſermones contēnunt ⁊ non credit eis: ſed magis opib⁹: nec p tales ſermones retrahū tur hoīes ab his que tales ſermones phibent. [Uidentur

3ª ɔcłō hui⁹. x. li. igit veri.] Ex his ɔcludit 3ª ɔcłō hui⁹ libri q̄ eſt ꝙ ſermo nes veri nō ſolū ſunt vtiles ad ſciam: ſed ēt ad bonā vitā: que pbaẜ ſic. Sermones veri ſunt ɔueniētes opib⁹: ſꝫ qñ ſermones cōcordāt cū opib⁹ tūc credit eis: ⁊ iō tales ſer

L mones puocāt eos q intelligūt veritatē ipſoꝝ vt ſꝫ ipſos viuant: ⁊ ſic pꝫ ɔcłō. De talib⁹ igit ſufficiēter dictū eſt: ideo opꝫ pcedere ad ea que dicta ſunt ab alijs de delectatione.

Notādū ¶ Intelligēdū ē ꝙ rō hui⁹ dicti Phi: in opabilib⁹ magis credit opōnib⁹ ꝙ̄ ſermonibus. eſt: qꝛ vnuſqſqꝫ opaẜ illud qḋ vi ſibi eſſe bonū in pticulari: vt pꝫ ex 7º hui⁹. Circa pti cularia eni ſunt opōnes ⁊ paſſiones: ſꝫ nō opꝫ ꝙ qlibet di cat illud eē bonū qḋ ſibi vi bonū: iō magis credit operib⁹ ꝙ̄ ſermonib⁹: qꝛ neceſſe eſt ꝙ opeẜ illud qḋ ſibi vi in pti culari ⁊ in actu eē boᵐ ſi nō phibeaẜ: ſꝫ nō opꝫ ꝙ h̄ dicat: ſed pōt dicere ɔ̄riū illius qḋ ſibi vi in pticulari. ⁊ iō ſi ali qs illud qḋ vi ſibi eſſe malū opeẜ plus puocat ad opandū illud ꝙ̄ deterreat vbo ad nō opandū illud malū. Ex iſto loco pōt accipi ꝙ illis eſt maxie credēdū q ſic viuūt ſicut docent: ⁊ tales ſunt maxie cōmēdandi ſi recte doceant.

M **Capitulū ſecūdū** eſt ḋ opione Eudoxi aſſerētis delectationē eē per ſe bo nū: qḋ poſuit pp hoc qꝛ oīa deſiderāt delectationē tanꝙ̄ boᵐ ⁊ fugiūt triſticiā ei oppoſitā vt malū: ⁊ pp hoc ꝙ ipſa vi eē eligibilis nō alteri⁹ grā. nec enim eſt querere: q̄re qs vult delectari ⁊ pp hoc ꝙ ipſa appoſita cuicūqꝫ bonoꝝ facit ipꝫ eligibilius. Sed hec rō nō vi ɔcludere ꝙ delecta tio ſit per ſe bonū: qꝛ p illud mediū pbabiẜ ꝙ delectatio nō eſt p ſe bonū: qḋ eni cō miſtū cū aliquo facit totū meli⁹ nō eſt per ſe boᵐ: cū aliqḋ vt totū cōmiſtū ſit melius: ⁊ ꝙ dicētes nō eſſe bonū qḋ oīa appetūt nihil dicūt pp oībus videri oppoſitū ⁊ nihil credibilius oppoſito: ⁊ pp hoc ꝙ in oīb⁹ vi eē qḋdā nāle ⁊ diuinū quo qlibet appetit pprium bonū: ɔclude ꝙ argumētū Eudoxi ex ɔ̄rio. ſ. ex triſticia nō valet pp hoc ꝙ cōtingit ꝙ malum opponiẜ malo: qḋ lꝫ ſit verū: nō tamen hꝫ h̄ locū cū delectatio nō ſit oppoſita tri ſticie tanꝙ̄ extremum extremo.

¶ Eudoxus itaqꝫ voluptatē ex eo ſūmū bonū eſſe pu tabat: qꝛ cernebat vniuerſa ipſaꝫ affectare: ⁊ q̄ rōnes hūt ⁊ que expꝑtia ſūt eiuſdē. Atqꝫ in cunctis qḋ eſt ex petibile: bonū eſſe: ⁊ qḋ maxie eſt expetibile: optimum eſſe. Uniuerſa vō ad idē ferri declarat oīb⁹ illud opti mū eē. Unūqḋqꝫ. n. qḋ eſt ſibi bonū inuenire dicebat quēadmodū ⁊ alimentū. Qḋ igit vniuerſis eſt bonum qḋqꝫ cūcta affectāt: id eē ſūmū bonū aiebat. Hui⁹ aūt viri rōnes ob moris magis vtutē: ꝙ̄ pp ſeipſas crede banẜ: valde. n. videbaẜ eē moleſtus. Nō igit vt volu ptatis amic⁹ hec dicere videbaẜ: ſed qꝛ vere res ita ſe hꝫ. Nō minus aūt hoc manifeſtū eē cēſebat ⁊ ex ɔ̄rio. Dolorē. n. ēt dicebat fugiēdū per ſe oībus eſſe: itaqꝫ cōtrariū expetibile eſſe ſimili modo.

Eudoxus igit delectationē p ſe bonū extiſtimabat eē: pp oīa videre deſide rātia ipſaꝫ: ⁊ rōnabilia ⁊ irrōnabilia. In oīb⁹ aūt eſſe eligibile epyicheos: ⁊ maxie potētiſſimū. Oīa aūt ad idē ferri: vt oīb⁹ optimū nūtiat: vnūqḋqꝫ eni ſibi bonū iuenire quēadmodū ⁊ cibū. Oīb⁹ igit bonū ⁊ ꝙ oīa appetūt p ſe bonū eſt. ¶ Credebanẜ aūt ſermo nes pp moris vtutē magis ꝙ̄ pp ipſos. ¶ Dif ferēter. n. videbaẜ tēpat⁹ eē nō vtiqꝫ ſꝫ ſic hēe ſꝫ vitatē. ¶ Nō min⁹ aūt extiſtimabat eē manife ſtū ex cōtrario: triſticiā. n. ſm ſeipm oībus fugiē dū eſſe. ſimilr igit cōtrariū eligibile.

Cap. 2ᵐ tra. p. li. x. ethi.

pª ps ca. O

Eudoxi ɔmēdatio

Iſtud eſt capᵐ 2ᵐ: in quo ponit opio Eudoxi cū ſuis rōnibus: qui poſuit delectationē eē per ſe ⁊ maxie bonū. ⁊ cōtinet duas ptes pncipales. In pª ponū tur rōnes Eudoxi: per quas pbauit delectationē eē bonū: ⁊ nō ſolū ꝙ eſt bonū: ſꝫ ꝙ eſt per ſe ⁊ maxie bonum. In 2ª ibi [Tali vtiqꝫ expſite.] ponunẜ obuiatiōes ad rōnes Eu doxi a ponētib⁹ delectationē nō eſſe bonū nec eſſe p ſe bo nū. Prima pars ɔtinet duas pticulas. In pª ponunẜ rōnes Eudoxi: per quas pbauit delectationē eſſe bonū. In 2ª pti cula ibi [Maxie aūt eligibile.] ponunẜ rōnes Eudoxi: per quas pbauit delectationē eē maxie eligibile ⁊ maximum bonū. In pª igit pticula ponit opionē Eudoxi ponētis de lectationē eſſe de gñe bonoꝝ ⁊ duas rōnes opionis: vnam ſumptā ex pte delectationis: ⁊ cām pp̄ter quā ſibi credaẜ. ⁊ aliā ſumptā ex pte ɔ̄rij. ſ. ex pte triſticie. Dicit igit Phs ꝙ Eudoxus extiſtimabat delectationē eē qḋdā bonū: ⁊ rō ſua fuit ꝙ oīa tā rōnabilia ꝙ̄ irrōnabilia deſiderāt ipſaꝫ: ⁊ illud qḋ apud oēs eſt eligibile vi epyiches. i. bonū: ⁊ ma xime potēs in bonitate: ex quo pōt trahere ad ſe appetitū oium: ſic ꝙ oīa feranẜ ad idē. ſ. ad delectationē. Hoc eni denuntiat: ꝙ delectatio nō ſolū eſt bonū: ſꝫ ēt ꝙ eſt qḋdā optimū. Illud tn̄ manifeſte ſequiẜ ꝙ delectatio eſt qḋdā bonū: qꝛ vnūqḋqꝫ querit illud qḋ eſt ſibi bonū: ſicut cibus eſt bonus oībus aialib⁹: a qb⁹ appetiẜ vt vnūqḋqꝫ querit delectationē. hec eſt igit rō Eudoxi. Illud qḋ ab oīb⁹ appe tiẜ eſt bonū: delectatio ab oībus appetiẜ. g̊ ⁊c. [Credeban tur aūt ſermones.] Narrat cāꝫ pp quā ſermones Eudoxi credebāẜ: ⁊ eſt cā qꝛ Eudoxus videbaẜ differēter eē tēpe ratus: ita ꝙ vltra alios videbaẜ hēe vtutē tēperantie: ⁊ iō pp excellentiā vtutis magis credebaẜ ſermonib⁹ eudoxi ꝙ̄ pp efficaciā rōnis. vñ nō videbaẜ dicere ꝙ delectatio eſt de gñe bonoꝝ: qꝛ fuit amic⁹ delectationis: ſed qꝛ ſic eſt ſm rei veritatē. Textus quē exponit Lincoñ. hꝫ ſic. [Dif ferenter videbaẜ eē tēperatus nō vtiqꝫ: ſed ſic hēe ſꝫ ve ritatē.] Et iſtam lrām exponit ſic. [Temperatus nō vtiqꝫ videbaẜ.]

Secūdi ca. trac. h. pº in duas ptes pn.

Q

a videbat.]ſcilicet ad ſuū ſermonē. Sermo.n.ꝛ actio tēperatū ꝑ oia ꝯcordant. hec Lincon.[Nō minus aūt exiſtimabat.] 2ª rō Eudoxi: q̄ accipit̃ ex pte ꝯrij eſt iſta. Triſtitia que ꝯriat̃ delectationi eſt oib⁹ fugiēda tanq̄ꝫ mala. igitur ſilr ꝯriū triſtitie. ſ. delectatio eſt oib⁹ eligibilis: ꝛ ꝑ ꝯñs eſt bonū. Hec igit̃ fuit rō: cuius ꝯriū eſt malū ipſaꝫ eſt bonū: ſed ꝯriaꝫ delectationis. ſ. triſtitia eſt malum. ḡ ꝛc. vñ dicit ph̃s ꝙ nō min⁹ exiſtimabat Eudoxus delectationē eē bonā ex pte triſtitie q̄ꝫ ex pte ipſius delectationis.

℄ Maxime aūt id expetibile eē: qđ non ob aliud neqꝫ cuiuſq̄ꝫ expetim⁹ grā. Atqꝫ tale ipſaꝫ eē ſine ꝯtrouerſia voluptatē: neminē.n. iterrogās cui⁹ naꝫ grā capiat voluptatē ꝓpterea ꝙ ꝑ ſeipſaꝫ expetibilis eſt ipſa voluptas. Facereqꝫ ipſaꝫ qđuis bonū expetibile magis ſi illi addat̃ vt iuſtas opōnes tēpatasue: ꝛ icremēta ſuſcipere bonū ipꝫ ſeipſo. Uīr aūt hec rō voluptatē oſtēdere bonū eſſe: ꝛ nō magis q̄ꝫ aliud bonū. Oē eniꝫ bonū expetibilis eſt cū alio bono: q̄ꝫ ſolum.

b ℄ Maxime aūt eligibile eſſe ꝛ qđ nō ꝓpter alterū: neqꝫ alteri⁹ grā eligim⁹: tale aūt cōfeſſuꝫ eſt eſſe delectationē. Nullū.n. iterrogare cui⁹ grā delectat̃: vt ſ꜒ꝫ ſeipſaꝫ exiñtē eligibilē delectationē. ℄ Appoſitāqꝫ cuicūqꝫ bonoꝝ eligibili⁹ facere: puta ei qđ eſt iuſte agere ꝛ tēperatū eē augeri vtiqꝫ bonū ipꝫ ſibiipſis. ℄ Uīr aūt iſte ſermo bonoꝝ ipſaꝫ enūtiare: ꝛ nihil magis altero. Oē.n. cū altero bono eligibili⁹ q̄ꝫ ſolitariū.

c ℄ Hec eſt 2ª pticula p̄me partis: in qua ponunt̃ due rōnes Eudoxi: ꝑ quas ꝓbauit delec^{nꝫ} eē maximū bonū ꝛ ponit defectū rōnis ſcđe. Rō p̄ª eſt hec. Illud vī eē maxie eligibile: ꝛ ꝑ ꝯñs maximū bonū qđ eſt eligibile ꝓꝑ ſeipm ꝛ nō ꝓꝑ aliqđ aliud nec alteri⁹ grā: ſ꜒ꝫ delectatio vt oēs ꝯfitent̃ eſt eligibilis ꝛ nō ē eligibilis ꝓꝑ aliqđ aliđ nec alteri⁹ grā finis. igit̃ delectatio eſt maxie eligibilis: ꝛ ꝑ ꝯñs maximuꝫ bonū. Maior appet ꝑ hoc ꝙ vltim⁹ finis vī eē maxie eligibilis ꝛ maximū bonū: ꝛ illđ qđ eſt eligibile nō ꝓꝑ aliqđ aliud eſt finis vltim⁹: ꝛ ꝑ ꝯñs maxie eligibile. ꝛ minor declarat̃ ꝑ h̄ ꝙ nullus querit ab alio cui⁹ grā velit delectari: q̄ſi delectatio ſit ſ꜒ꝫ ſe eligibilis ꝛ nō grā alicui⁹ alteri⁹. Si eñi delectatio eſt eligibilis ꝓꝑ aliquē aliū finem rōnabilr poſſet queri ab aliquo cui⁹ grā vult delectari.[Appoſitāqꝫ cuicūqꝫ bonoꝝ.] 2ª rō Eudoxi ꝓbās delec^{nꝫ} eē maximū bonū eſt iſta. Illud qđ appoſitū cuicūqꝫ bonoꝝ facit illud

d eligibili⁹ augēdo bonitatē ipſi⁹ vī eē maximū bonū: ſ꜒ꝫ delectatio appoſita cuicūqꝫ bonoꝝ facit illud eligibili⁹ ꝛ auget ei⁹ bonitatē. ḡ ꝛc. De iſta rōne ponit̃ minor in lrā. Nā ſi delectatio apponat̃ ei qđ eſt iuſte agē vel tēperate: tunc auget ei⁹ bonitatē ꝛ facit ipꝫ eligibili⁹: eo eñi ꝙ aliqs delectat̃ in opōne iuſtitie vel tēperātie melior eſt q̄ꝫ ſi nō delectaret̃ in illa.[Uidet̃ aūt.]S꜒ꝫ iſta ſcđa rō vī deficere: qꝛ de quolꝫ bono eſt hoc veriſicatū: ꝙ ipꝫ alteri ꝯiunctū eſt melius ꝛ eligibili⁹ q̄ꝫ ipm ſolitariū ꝑ ſe: nō tñ ꝓꝑ hoc ſequit̃ ꝙ qđlibꝫ bonū ſit maximū bonū. Ita igit̃ ſcđa rō Eudoxi: ꝙ delectatio appoſita cuicūqꝫ bonoꝝ facit illđ eligibili⁹ ꝯcludit ꝙ eſt aliqđ bonū: ſed nō ꝯcludit ꝙ eſt maximū bonū.

℄ Tali itaqꝫ rōne ꝛ Plato tollit voluptatē ſūmuꝫ eſſe bonū. Uitā.n. iucūdā cū prudētia dicit expetibilioreꝫ eſſe q̄ꝫ ſi ſit ſola. Qđ ſi miſtuꝫ eſt preſtabilius: voluptatē ſūmū bonū nō eſſe: nullo.n. addito ſūmū bonū ſe expetibili⁹ fieri. Cōſtat aūt nec aliud qcq̄ꝫ ſūmū eſſe bonū: qđ cū coꝝ aliquo que ſūt ꝑ ſe bona expetibilius eſt tale: cui⁹ ꝛ nos pticipes ſumus: nā tale q̄rit̃ bonū. e

℄ Tali vtiqꝫ exiñte rōne: ꝛ plo iterimit: qm̄ non eſt delectatio ꝑ ſe bonū. Eligibilior eſt eñi eſſe cū prudētia delectabilē vitā q̄ꝫ ſine: ſi aūt miſtū meli⁹: nō eē delectationē ꝑ ſe bonū: nullo.n. appoſito ipſi ꝑ ſe bonū eligibili⁹ fieri. ℄ Manifeſtū aūt qm̄ neqꝫ aliud ꝑ ſe bonū vtiqꝫ erit qđ cū aliquo ſ꜒m ſeipꝫ bonoꝝ eligibili⁹ fit. Quid igit̃ eſt tale: quo nos ꝛ cōicam⁹: tale eñi querit̃. 2ª p.a.c.

f ℄ Hec eſt 2ª ps p̄ncipalis hui⁹ capli: in qua oſtendit̃ qualr ponētes delec^{nꝫ} nō eē bo^m obuiāt rōnib⁹ Eudoxi ꝓbātis delec^{nꝫ} eē bo^m ꝛ nō ſolū bo^m: ſ꜒ꝫ ꝛ maximuꝫ. ꝛ ꝯtinet duas pticulas. In p̄ª oñdit qualr obuiāt rōnib⁹ ponētib⁹ delec^{nꝫ} eſſe maximū bo^m. In 2ª pticula ibi[Inſtātes aūt.]oſtēdit qualr obuiāt rōnib⁹ Eudoxi ꝓbātis delec^{nꝫ} eē bonū. In p̄ª igit̃ pticula ponit̃ obuiatio plonis ad rōnē ſcđaꝫ Eudoxi ponētis delec^{nꝫ} eē qđdā optimū. plonici eniꝫ obuiabāt 2ª rōni Eudoxi q̄ fuit: ꝙ delectatio cuicūqꝫ addita facit totū meli⁹: iđ delectatio ē optimū. Iſtā ꝯñtiā negāt plonici: imo ad añs ſeq̄t oppo^m ꝯñtis: vt dicebāt. Nā ſi delectatio addita alteri bono facit totū magis bo^m. igit̃ delectatio nō eſt optimū: qꝛ aliqđ eſt bonū meli⁹ delec^{ne}: vt illđ qđ reſultat ex delec^{ne} ꝛ altero bono cui apponit̃ delectatio. vñ ꝑ hanc rōnē ꝓbāt ꝙ delectatio nō eſt optimū: qꝛ delectatio adiūcta prudētie facit totū meli⁹ q̄ꝫ eſt delectatio ꝑ ſe. igit̃ aliqđ eſt meli⁹ delec^{ne} ꝑ ſe ſūpta: ꝛ ꝑ ꝯñs delectatio nō eſt optimū. Illud.n. qđ miſtū alteri facit totū eligibili⁹ nō eſt ꝑ ſe bonū: nec ꝑ ꝯñs maxie bonū.[Manifeſtuꝫ aūt ꝙ nihil.] g

Rñſionē ſeu obuiationē plonis remouet ph̃s dicēs: ꝙ ſi nihil qđ additū alteri facit totū meli⁹ ſit ꝑ ſe bonū. Nullū bonū quo nos cōicam⁹ eſt ꝑ ſe bo^m: ꝛ hec eſt ꝯ 4ª q̄ ꝓbat̃ ſic. Oē bonū veniēs in cōicatione humane vite additū alteri bono facit totū meli⁹: ꝛ qđcūqꝫ veniens in cōicatione vite hūane ſit meli⁹ ꝑ appoſitionē alteri⁹. Si igit̃ nullum tale ſit ꝑ ſe bonū ſeq̄t ꝙ nihil quo nos cōicam⁹ erit per ſe bonū: ꝛ ſic pꝫ ꝯ que eſt q̄dā ꝯditionalis: ſ꜒ꝫ ꝯñs eſt falſuꝫ. ſ. ꝙ nihil quo nos cōicam⁹ eſt ꝑ ſe bonū: qꝛ illđ qđ querim⁹ eſt ꝑ ſe bonū: tota eñi ꝑſcrutatio hec eſt ad ingrēdū qđ eſt felicitas: que ponit̃ ꝑ ſe bonū: ſ꜒ꝫ h̄ nō querim⁹ niſi humanū bonū. ſ. bo^m quo cōicam⁹. igit̃ aliqđ bonū quo cōicam⁹ eſt ꝑ ſe bonū. ℄ Hic ſunt duo notāda. Primū eſt ꝙ per ſe bonū eſt duplex. qđdā eſt̃ gen⁹ ꝛ qđdā in gñe. Per ſe bonū eſt̃ gen⁹: eſt bo^m cui⁹ bonitas nō depēdet ab aliquo alio: ꝛ loquēdo de iſto ꝑ ſe bono: ſic ſolus de⁹ eſt ꝑ ſe bonus: ꝛ ſic eſt verū: ꝙ nullū bonū additū ꝑ ſe bono facit totū magis bonū: qꝛ qđcūqꝫ additū īfinito nō facit maius. Aliud eſt ꝑ ſe bonū in gñe: ꝛ eſt illud qđ eſt vltimo ꝛ maxime queſitū inter bona humana que pñt ineſſe hoī: ꝛ tale bo^m eſt felicitas hoīs: ꝛ qꝛ felicitas hoīs eſt bo^m finitū: iđ addito q̄cūqꝫ alio bono qđ nō includit̃ in felicitate totū aggregatum ex his. ſ. ex felicitate ꝛ bono ſuꝑaddito eſt magis bonū q̄ꝫ felicitas. vñ bonū additū ꝑ ſe bono in gñe facit totū melius. ℄ 2ª eſt nōn^m ꝙ p̄mā rōnē Eudoxi nō ſoluebant plonici: eo ꝙ ipſa eſt valde difficilis ad ſoluēdū. Ex quo eniꝫ delectatio ꝑ ſe appetit̃ tanq̄ꝫ finis vltim⁹: qꝛ nō ꝯtingit querere ꝓꝑ quid aliqs velit delectari: ꝛ delectatio ſine quocūqꝫ alio appetit̃. ꝛ nihil appetit̃ ſine delectatione: videt̃ ꝙ delectatio ſit maxie appetibile: ꝛ ꝑ ꝯñs maximū bonū. Iſta rō eſt difficilis ad ſoluēdū: tamen poſtea diſſoluet̃. 4ª eōclo hui⁹. x. li. h p^m nōn^m Per ſe bonū 2^x. 2^m nōn^m

℄ Qui vō negant bonū id eſſe qđ oia appetūt: ii nihil oino dicūt: qđ eñi vniuerſis vī: id eſſe dicim⁹: qui aūt fidēꝫ hāc tollit: nō valde credibiliora dicet: nam ſi ea ſolū que mēte carēt ipſaꝫ appeterēt: eſſet aliqđ qđ dī

ʒ Sin võ ⁊ ea q̄ prudētiā hñt ipſaꝫ affectāt:q ſit vt aliqd dicant:fortaſſe aūt ⁊ in prauis eſt aliqđ nãle bonū preſtabili⁹ q̄ ipſa p ſe ſunt qđ ꝓpriū appetit bonū:nõ vĩ ēt ⁊ de ꝯtrario recte dici. Jngunt.n.non ſi dolor ſit malū:voluptatē cõtinuo bonū eē. Aduerſaŧ.n.⁊ malū malo:⁊ ambo ei qđ neutrū eſt. Atq̃ hec non male dicunt:nõ tñ vere in iis q̄ ſūt dicta. Si.n.ambo eēnt mala:oporteret ⁊ fugiēda vtraq̃ eē. Sin neutra neutrū: aut ſilr. Nūc võ illā qdē fugere vt malū:hanc aūt expetere tanq̄ bonū vñr. Sic igitur ⁊ opponunŧ.

¶ Jnſtātes aūt qđ nõ bonuꝫ qđ oia appetūt nihil dicūt. Qđ eni oib⁹ vĩ h eē aim⁹. Jnterimēs aūt hāc fidē nõ oino credibiliora dicit. Si qdē eniꝫ

K q̄ ſine intellectu appetūt ipſas. Erat vtiq̃ aliqd qđ dĩ. Si aūt ⁊ que ſapiūt qualr dicēt vtiq̃ aliqd:forte aūt ⁊ in prauis eſt aliqđ nãle bonū melius q̄ ħꝫ ſeipſa qđ appetit ꝓpriū bonū. ¶ Nõ vĩ aūt neq̃ de ꝯrio bñ dici. Nõ eni aiūt ſi triſtitia malū eſt delectationē bonū eē. Opponiŧ.n. ⁊ malū malo ⁊ ambo ei qđ neutrū:hoc aūt nõ male. ¶ Nõ tñ in his q̄ dicta ſunt verꝫ dicētes. Ambobus.n.entib⁹ malis ⁊ fugiēda oportuit ambo eē. Neutris aūt vel alterꝫ vel ſilr. Nunc aūt vñr hāc qdē fugiētes vt malū:hāc aūt eligētes vt bonū:ſic vtiq̃ ⁊ opponuntur.

L ¶ Hec eſt 2ᵃ pticula ſcđe ptis:in qua oſtēdiŧ qualr pſonici obuiabāt duab⁹ rõnib⁹ Eudoxi ꝓbātib⁹ delecᵗᵉᵒ eē boᵐ: quarꝫ pᵃ eſt iſta:ꝙ oē illđ eſt boᵐ qđ oia appetūt:ſꝫ delecᵗᵉᵒ oia appetūt.g̃ ⁊c. Huic rõni obuiabāt pſonici iterimentes iſtā ꝓpõnē:boᵐ eſt qđ oia appetūt. Sꝫ iſtā rñſionē reprehēdit Ar.d.ꝙ iterimētes iſtā:boᵐ eſt qđ oia appetunt/nihil dicūt:⁊ ꝯ hoc arguit Phs ꝓbās ꝙ oē illđ eſt bonū qđ oia appetūt:⁊ h loquēdo de appetitu ſequēte cognitionē. Probaŧ igiŧ ꝙ oē illđ eſt boᵐ qđ oēs hoies appetūt:⁊ hec eſt ꝯ 5ᵃ hui⁹ libri q̄ ꝓbaŧ ſic. Oē illđ eſt boᵐ qđ oēs iudicāt eſſe bonū:ſꝫ qđ hoies appetūt oēs hoies iudicāt eē bonū:g̃ oē illđ eſt boᵐ qđ oēs hoies appetūt. Maior pꝫ:qꝛ nõ vĩ poſſe eē ꝙ nãle iudiciū i oib⁹ fallat. Si.n.nõ eēnt niſi aialia bruta ⁊ hoies praui forſitā poſſet ſuſtineri ꝙ nõ oē illđ eſt bonū qđ oia bruta cognitionē appetūt. Sꝫ nūc qꝛ ſunt aliqui ſapiētes q nõ decipiunŧ opꝫ ꝙ oē illđ ſit bonū qđ ipſi iudicant eē bonū.igiŧ opꝫ ꝙ maior ſit vera.ſ.ꝙ oē illđ eſt boᵐ qđ oēs hoies iudicāt eē boᵐ:cū multi hoies i ſuis iudicijs nõ fallanŧ.vñ pſonici nõ dicūt credibiliora q̄ eſt illđ:boᵐ eſt qđ oia appetūt. Et minor rõnis pncipalis appꝫ:qꝛ nihil appetiŧ appetitu ſequēte cognitionē:niſi qđ appꝫ ⁊ iudicaŧ eē boᵐ. Delectatio igiŧ qꝛ appetiŧ ab oib⁹ tā a bonis q̄ a prauis opꝫ ꝙ ſit boᵐ:praui.n.hñt i ipſis aliqđ nãle bonū qđ eſt meli⁹ q̄ ipſi praui hoies ſꝫ ꝙ praui q̄ nãlr appetūt ꝓpriū boᵐ.vñ in q̄lꝫ eſt qđdā diuinū q̄ tēdit in ꝓpriū bonū:vt dĩ in 7ᵒ hui⁹ in fine:⁊ ita appꝫ ꝙ praui hoies appetūt boᵐ.[Nõ vĩ aūt.] Alteri rõni Eudoxi q̄ fuit ex ꝯrio p quā ꝓbauit delecᵗᵉᵒ eē boᵐ obuiāt pſonici.d.ꝙ non ſeqŧ. triſticia eſt mala.igiŧ delectatio eſt bona:qꝛ malū nõ ſolū opponiŧ bono:ſꝫ q̄nq̃ malū opponiŧ malo:ſicut audacia nõ ſolū opponiŧ fortitudini ſꝫ timiditati:⁊ ambo.ſ.boᵐ ⁊ malū opponunŧ ei qđ neq̃ eſt boᵐ neq̃ malū:qꝛ boᵐ opponiŧ ei qđ nõ eſt bonū:⁊ malū opponiŧ ei qđ nõ eſt malū:⁊ ēt ei qđ eſt malū:⁊ i h pſonici nõ male dicūt.ſ.dicēdo ꝙ malū q̄nq̃ opponiŧ malo.[Nõ tñ in his q̄ dicta ſunt.] Jſtā obuiationē pſonis remouet Phs.d.ꝙ q̄uis dicat verū in h ꝙ dicit ꝙ malū opponiŧ malo:nõ tñ dicit verū in ꝓpoſito ꝙ triſtitia opponiŧ dlectationi ſicᵗ malū malo. Et hoc ꝓbat hic Phs.ſ.ꝙ triſtitia nõ opponiŧ delectatiõi:ſicᵗ maluꝫ malo:⁊ hec eſt ꝯ 6ᵃ hui⁹ libri:q̄ ꝓbaŧ ſic. Quecūq̃ opponunŧ ſicᵗ malū malo:vtrūq̃ illorꝫ eſt fugiēdū vlrꝫ:ſꝫ nõ vtrūq̃ iſtorꝫ eſt vlr fugiēdū loquēdo de triſtitia ⁊ delectatiõe.igiŧ triſtitia ⁊ delectatio nõ opponunŧ ſicut duo mala. Maior eſt manifeſta:qꝛ q̄cūq̃ opponunŧ ſicᵗ malū malo vel neutꝫ eſt fugiēdū vel vtrūq̃:qꝛ ſimilr ſe hñt ad fugā cū vtrūq̃ ſit malū. vbi gra.qꝛ audacia opponiŧ timiditati ſicᵗ malū malo:iđ vtrūq̃ illorꝫ tā audacia q̄ timiditas eſt fugiēda:⁊ ſic pꝫ maior. Et minor appꝫ:qꝛ nõ vtrūq̃ iſtorꝫ vlr eſt fugiēdū:ſꝫ triſtitiā fugiūt oēs tanq̄ malum ⁊ delecᵗᵉᵒ eligūt tāq̄ boᵐ.igiŧ triſtitia non opponiŧ delectationi ſicᵗ malū malo. ¶ Jntelligēdū eſt hic ꝙ q̄nq̃ aliqua opponunŧ ſicᵗ malū ⁊ malū:⁊ illa opponunŧ ſicut extrema inter q̄ eſt aliqđ mediū laudabile vt vĩ⁹ vel aliq̄ paſſio laudabilis ſicᵗ pꝫ:audacia ⁊ timiditas opponunŧ ſicᵗ duo mala:iđ ſunt extrema iter q̄ mediū eſt laudabile.ſ.fortitudo: ſꝫ vtrūq̃ extremorꝫ iter q̄ eſt mediū laudabile eſt fugiendū vlr. Nā ois audacia ⁊ ſilr ois timiditas eſt fugienda:⁊ iđ ſi dlectatio ⁊ triſtitia opponerenŧ ſicut duo mala ſequereŧ ꝙ ois delectatio eſſet fugiēda:qđ falſuꝫ eſt:iđ triſtitia nõ opponiŧ delectationi ſicut malum malo.

N

6ᵃ ↄclo hui⁹.x.li.

Notandū O

Capitulū tertiū de opionib⁹ ponentiū delectationē nõ eſſe boᵐ:⁊ de defectu rõnū ſic opinātiū.

Dixerūt eni qdā ꝙ vlr delectatio nõ eſt bonū tuꝫ ꝑ h ꝙ nõ eſt q̄litas:tū ꝑ hoc ꝙ ſuſcipit magis ⁊ min⁹:tū ꝑ hoc ꝙ eſt motio ⁊ gnãtio:tū ꝑ hoc ꝙ q̄daꝫ delectationes ſunt turpes ⁊ probroſe:que oia in hoc caplo cum ſuis rõnibus reprobantur.

P ¶ At q neq̃ ſi voluptas nõ ē q̄litas:ꝑ h bonū nõ ē: neq̃ n.opõnes vtutis ſūt q̄litates:neq̃ felicitas ipſa.

NOn tñ ſi non q̄litatū eſt delectatio ꝑ hoc neq̃ bonorꝫ:neq̃ enim virtutis opõnes q̄litates ſūt neq̃ felicitas.

Cap. 3ᵐ p.tra.x.li. ethi. pᵃ ꝑs ca.

Jſtud eſt 3ᵐ capᵐ pmi tractat⁹:in quo ponunŧ opiones ponētiū delectationē vlr nõ eē bonā.⁊ ꝯtinet duas ptes pncipales. Jn pᵃ ponunŧ:⁊ ēt deſtruunŧ rõnes ponētiū delecᵗᵉᵒ nõ eē bonū. Jn 2ᵃ pte ibi[Manifeſtare aūt vĩ.]ponit rõnes ꝓbātes ꝙ delectatio nõ eſt p ſe boᵐ. Pria pꝫ ꝯtinet 4ᵒʳ pticulas ſꝫ numerū q̄tuor rõnū deſtruētiū delectationē eſſe bonū. 2ᵃ pticula ibi[Dicunt aūt.]3ᵃ ibi[Perfectūq̃.]4ᵃ ibi [Ad pferētes aūt.]Jn pᵃ igiŧ pticula poniŧ pᵃ rõ cū eius deſtructione. Rõ eſt iſta:bonū eſt de gñe q̄litatis. Nam ſi queraŧ de aliq̄ q̄le eſt:ꝯuenienter rñdeŧ ꝙ eſt bonū:ſꝫ delectatio nõ eſt q̄litas.g̃ delectatio nõ eſt aliqđ boᵐ. Et vĩ ꝙ hoc argᵐ ſit boᵐ:qꝛ arguiŧ a negõne ſupioris ad negõneꝫ iferioris. Si eni boᵐ ꝯtineaŧ ſub q̄litate tūc ſeqŧ:delectatio nõ eſt q̄litas.igiŧ delectatio nõ eſt bonū. ¶ Ad iſtā rõnē rñdet Phs.d.ꝙ nõ ſeqŧ.delectatio nõ eſt q̄litas.g̃ delectatio nõ eſt bonū:qꝛ opõnes vtutis ſūt bone:⁊ ēt felicitas eſt bona:⁊ tñ nec opõ vtutis nec felicitas eſt q̄litas:igiŧ nõ ſeqŧ.delectatio nõ eſt q̄litas.igiŧ delectatio nõ eſt bonuꝫ: ⁊ põt hic poni ꝯ.7.ſ.ꝙ ad delectationē nõ eē q̄litatē nõ ſequiŧ delectationē nõ eē bonū:que ꝓbaŧ p hoc ꝙ ad negõnē q̄litatis nõ ſeqŧ negõ boni:qđ pꝫ:qꝛ opõnes vtutū ⁊ ēt felicitas nõ ſunt qualitates:⁊ tñ ſunt bone.igiŧ ad negõnē q̄litatis nõ ſeqŧ negatio boni. ¶ Hic dubitaŧ:qꝛ vĩ ꝙ operationes vtutū ſint q̄litates:⁊ ēt ꝙ felicitas ſit q̄litas:quia operatio vtutis vel eſt de gñe q̄litatis vel de gñe actionis vel paſſionis:qꝛ manifeſtū eſt ꝙ non ſunt de alio gñe:ſed

7ᵃ ↄclo hui⁹.x.li.

Dubiū rõ pᵃ

A oparatio virtutis nō eſt de genere actionis vel paſſionis:qa
operatio v̄tutis ↄſiſtit in gete q2 nō eſt ad vlteriorē perfe-
ctionē:ſed oē qđ eſt de gn̄e actionis vel paſſionis ↄſiſtit in
motu ⁊ in fieri. Nā ois actio de gn̄e actionis eſt in motu ⁊
ois mot⁹ fundaꝛ in actione:vt pȝ ex 3° phi:⁊ ēt per aucto-
rē ſex pncipioꝝ.igiꝛ opō v̄tutis nō eſt de gn̄e actionis vel
paſſionis:nec felicitas eſt in gn̄e actionis vel paſſionis:q2
oē qđ eſt de gn̄e actionis vel paſſionis tēdit ad vlteriorē
Tex.c.16 in caþ. de actione. pfectionē:vt pȝ ex 3° phi:ſed felicitas cū ſit finis vltimus
in rebus humanis nō tēdit ad vlteriorē pfectionē.igiꝛ nō
rō 2°. eſt de gn̄e actionis vel paſſionis:ſȝ in gn̄e q̄litatis. ¶ Itez
vi ꝙ hec ↄ̄ria ſit bona:hoc nō eſt q̄litas.ğ hoc nō eſt bo:
q2 bonū eſt ↄtētū ſub q̄litate.pȝ:q2 q̄litas eſt ſm quā dici-
mur q̄les:vt pȝ ex pdicamētis:ſȝ a bonitate dr̄ aliqd q̄le.
Si.n.queraꝛ de aliquo q̄le eſt:ↄ̄uenienter videꝛ ꝙ eſt bo-
rō 3° nū.ğ bo ſeu bonitas eſt q̄litas. ¶ Itē vi ꝙ delectatio ſit
q̄litas:q2 delectatio eſt forma abſoluta exn̄s in gete ⁊ tota
B ſil:vt pȝ ex iſto.10.⁊ delectatio nō eſt ſuba nec quantitas.
rō 4° igiꝛ delectatio eſt q̄litas:cui⁹ ↄ̄riū innuiꝛ in lr̄a. ¶ Itez a
delec dr̄ aliqs q̄lis:vt ſi q̄raꝛ q̄lis eſt iſte:ↄ̄uenienter vi-
Solo deꝛ ꝙ eſt delectabilis. ¶ Ad iſta dubia dōm diſtinguēdo
q̄lȝ iſtoꝝ nominū de qb⁹ dubitaꝛ. Nā h nomē opō v̄tutis:
⁊ hoc nomen felicitas:⁊ hoc nomen bonū:⁊ hoc nomē de-
lectatio:q̄lȝ iſtoꝝ eſt equocū. Nā hoc nomen opō v̄tutis
vno mō ſignat pductionē pfecte opōnis v̄tutis que ↄſiſtit
in gete ⁊ eſt tota ſil.alio mō ſignat pfectā opōnē v̄tutis q̄
Operatio 2r v̄tute. ↄſiſtit in gete.vn̄ breuiter opō v̄tutis eſt duplex:quedā de
gn̄e actionis q̄ eſt pductio pfecte opōnis v̄tutis:⁊ q̄dā eſt
opō v̄tutis de gn̄e q̄litatis que eſt maxima pfectio v̄tutis.
Eodē mō dico ꝙ felicitas vno mō eſt pductio finis vlti-
mi humanoꝝ actuum:⁊ iſta pductio eſt de gn̄e actionis:⁊
alio mō eſt ipſe finis vltim⁹:⁊ ſic ē de gn̄e qualitatis. Silr
C delectatio q̄dā eſt de gn̄e actionis:vt illa q̄ eſt pductio de-
lectationis pfecte q̄ ↄſiſtit in pfecta opōne v̄tutis:⁊ quedā
eſt delectatio de gn̄e q̄litatis:vt illa q̄ eſt tota ſil pficiēs p-
fectiſſimā opōnē v̄tutis. ¶ Iſte diſtōnes patēt p cōmētato-
rē ſup 3° ph:q dic̄ ꝙ qa mot⁹ eſt de gn̄e termini ad quē:
iđ mot⁹ ⁊ termin⁹ mot⁹ hn̄t idē nomē:dic̄ eni ꝙ ire ad ca-
Bonū 2r nāle ⁊ mo rale. lorē eſt quodāmō calor. Silr eſt diſtinguēdū de bono ꝙ
qđdā eſt bonū nāle ⁊ quoddā eſt bonū morale:bonū nā-
le ↄuertiꝛ cū ente:de q̄ dic̄ phs p° h⁹ ꝙ bonū dr̄ eq̄lr enti.
Bonum morale 2r. Adhuc bonū morale eſt dup:qđdā qđ foꝛalr ē tale bonū
cuiuſmodi ſūt v̄tutes ⁊ opōnes virtutū:⁊ qđdā eſt bonū p
attributionē ad illđ qđ p ſe ⁊ formalr ē bonū: cuiuſmodi
ſūt pductiua ⁊ ↄſeruatiua ⁊ augmētatiua illi⁹ qđ ē p ſe ⁊ foꝛalr
Ad p̄mas rationem. bonū:p iā dicta pȝ ad dubia. ¶ Ad p̄ dōȝ ꝙ opō v̄tutis
pfecta ⁊ ēt felicitas q̄ eſt vltim⁹ finis humanoꝝ actuū eſt
de gn̄e q̄litatis:vt pbāt rōnes.ſȝ opō v̄tutis q̄ eſt pductiua
ua vltie pfectōis v̄tutis ⁊ ēt felicitatis nō ē q̄litas:⁊ de tali
opōne de gn̄e actiōis ⁊ ēt ō felicitate q̄ ē de gn̄e actiōis lo-
D quiꝛ h phs:talis.n.opō ⁊ tal felicitas nō ſūt q̄litates ⁊ tn̄
ſūt bone ō gn̄e moris:q2 ſūt pductiua p ſe ⁊ foꝛalr moris
de gn̄e bonoꝝ:⁊ ſic pȝ ad dubia de opōne v̄tutis ⁊ de feli-
Ad ſcḋaȝ rationem. citate. ¶ Ad aliđ qn̄ dr̄ ꝙ bonū ē de gn̄e q̄litatis:dico ꝙ
p ſe ⁊ foꝛaliter bonū ī gn̄e moris eſt q̄litas:⁊ h ↄcludit rō.
Accipiēdo tn̄ bonū cōiter vt eſt ↄuertibile cū ente ſic nō ē
ī aliq̄ gn̄e:ſȝ trāſcēdit oē gen⁹. Dico ēt ꝙ nō oē bonū ī gn̄e
moris eſt in gn̄e q̄litatis:q2 illa q̄ ſūt pductiua p ſe bonoꝝ
in gn̄e moris ſunt bōa in gn̄e moris:⁊ tn̄ nō ſunt q̄litates:
Ad alias rationes. ſed ſunt de genere actionis. ¶ Ad illud de delectatiōe di-
co ꝙ quedā eſt delectatio de gn̄e actiōis ⁊ illa nō eſt q̄li-
tas:⁊ q̄dam eſt delectatio de gn̄e q̄litatis:⁊ hoc pbat rō.

¶ Dicūt ēt bonū qdē ipſum definitū eē:voluptatē vo
indefinitū:qa ſuſcipit intēſionē remiſſionēue. Si igiꝛ
ex eo qa magis voluptas minuſue capiꝛ hoc indicant E
erit idē ⁊ circa iuſtitiā ceteraſq3 ois v̄tutes:qb⁹ mani-
feſte dicūt magis minuſue tales eos eſſe qui ipſas ha-
bent:nā magis ſūt iuſti forteſue. Et ſic vt ⁊ iuſte agaꝛ
ac tēperate magis ⁊ minus. Sin in voluptatibus in-
gunt eē videāt ne fortaſſe nō dicāt cām:ſi voluptatū
alie ſint nō miſte alie imiſte. Quid aūt pbibet vt ſani-
tas que definita eſt magis eſt atq3 minus:ſic ⁊ volu-
ptates eſſe.nō.n.eadē in cūctis eſt tempatio : nec vna
quedā ſemp eſt in eodē. Sed cū remittiꝛ pmanet vſq3
ad aliquē terminū ⁊ differt ex eo qa magis eſt atq3 mi-
nus. Tale igiꝛ ⁊ in voluptate eſſe poteſt.

¶ Dicūt autē bonū qdē determinatuȝ eſſe. de-
lectationē aūt idetermīnatū eſſe qm̄ recipit ma- F
gis ⁊ minus. ¶ Siquidē igiꝛ ex delectari h iu-
dicāt ⁊ circa iuſtitiā ⁊ alias v̄tutes ſȝ q̄s mani-
feſte aiunt ⁊ magis ⁊ minus tales exiſtere. ſm
v̄tutes erit idē. iuſti enim ſunt magis ⁊ fortes.
Eſt aūt iuſte agē ⁊ tēpate agē magis ⁊ minus.
¶ Si aūt in delectatiōibus ne forte nō dn̄t cāȝ
ſi ſūt he qdē imiſte he aūt miſte. qđ aūt pbibet
queadmodū ſanitas determinata exn̄s recipit
magis ⁊ minus ſic ⁊ delectatiōeȝ : nō eni eadē
cōmēſuratio in oib⁹ neq3 i eodē vna ſp ſȝ remiſ-
ſa pmanet vſq3 ad qđ ⁊ differt i magi ⁊ min⁹.

¶ Hec ē 2a ꝑticla p° ptis.in q̄ poniꝛ ſcḋa rō ⁊ eius deſtru-
ctio p quā pbāt ꝙ delectatio nō ē bōa nec de gn̄e bonoꝝ. G
⁊ ē rō talis.oē bonū ē determiatū:vt dcm̄ ē i.7.hui⁹:ſȝ de-
lectatio nō ē qđ determiatū:igiꝛ dlectatio nō ē bōa:maior
pȝ:minor pbaꝛ:q2 qđ ſuſcipit magis ⁊ min⁹ nō ē determi-
natū q2 nō ↄſiſtit i aliq̄ vno certo:ſȝ delectatio ſuſcipit ma-
gis ⁊ min⁹:igiꝛ delectatio nō ē aliqd determiatū:nec p ↄ̄ns
bonū. [Siqdē igiꝛ.] Iſtā rōnē deſtruit phs pbās ꝙ nō cō- 2° confu- ba⁹ decis- nu lr̄au.
cludit:⁊ pōt h pōi ↄ.8.ſ.ꝙ ad delectationē ſuſcipe magis
⁊ min⁹ nō ſeqꝛ delectationē nō eē bonā aut ō gn̄e bonoꝝ:
⁊ h ↄ pbaꝛ ſic. Secūdū iuſtitiā ⁊ ſȝ alias v̄tutes ⁊ ſȝ opō-
nes v̄tutū aliqd dr̄ ſȝ magis ⁊ min⁹:⁊ tn̄ iuſtitia ⁊ alie v̄tu-
tes ⁊ opōnes v̄tutū ſūt bōe ⁊ ō gn̄e bonoꝝ:ğ ex h ꝙ aliqd
ſuſcipit magis ⁊ min⁹ nō ſeqꝛ ꝙ n̄ ſit bonū nec de gn̄e bo-
noꝝ:igiꝛ ad delectationē ſuſcipe magis ⁊ min⁹ nō ſeqꝛ de-
lectationē n̄ eē bonū. Mr āt ſȝ v̄tutes ⁊ ſȝ opa v̄tutū dicaꝛ
aliqd ſȝ magis ⁊ min⁹ pȝ:nā aliqs dr̄ magis iuſt⁹ q̄ ali⁹ ⁊
aliqs dr̄ magis tēperat⁹ q̄ ali⁹ ⁊ aliqs dr̄ magis iuſte ageꝛ
q̄ ali⁹:⁊ ſic de alijs. [Si āt i delectatiōib⁹.] Cōfirmaꝛ hec H
rō ſic. Qr aut dicūt delectationē ſȝ ſe ſuſcipe magi ⁊ min⁹
aut dicūt ꝙ ſubiectū in ↄcreto dr̄ magis ſȝ delectationē ⁊
min⁹:q2 ↄtigit aliquē delectari ſȝ magi ⁊ ſȝ min⁹. Et ſi di-
cāt iſto ſcḋo mō tūc ſeqꝛ ꝙ nec iuſtitia nec v̄t⁹ nec opō vir-
tutis erit bona:q2 ſȝ vnūqđq3 iſtoꝝ denoiaꝛ ſȝ magis ⁊
min⁹ tale. Si aūt dicā ꝙ delectatio nō ē bōa:q2 ſȝ ſe ſuſci-
pit magis ⁊ min⁹:iſtđ vt dic̄ phs nō ē veꝝ de oī delecta-
tiōe. Nā q̄dā ſūt delectatiōes pure oino imiſte ⁊ tal dele-
ctatio ē determiata ⁊ nō ſuſcipit magis ⁊ min⁹. Alia ē de-
lectatio miſta ⁊ tal delectatio ſuſcipit magis ⁊ min⁹ vſq3
ad certū terminū:⁊ nihil pbibȝ talē dlectationē eē qđ ter-
miatū ad certū terminū:⁊ tn̄ ſuſcipe magis ⁊ min⁹ ſic ſani-
tas exn̄s determiata ſuſcipit magis ⁊ min⁹. Nā n̄ ē eadē cō-
mēſuratio ī oib⁹ nec i eodē ē ſp eadē ↄmēſuratio. vn̄ bre-
uit n̄ ſeqꝛ dlectatio ſuſcipit magi ⁊ min⁹:igiꝛ nō ē qđ deter-
miatū:ſic n̄ ſeqꝛ ſanitas ſuſcipit magi ⁊ min⁹:ğ ſanitas nō

I eſt qd̄ veteriatū. ¶ Nōnᵘ eſt illō qḋ h̄ dīc Cōmēta. dīc. n.
Notandū ſic: vnūqḋqʒ h̄ qḋ ē neqʒ itēſionē neqʒ remiſſiōēs recipit: puta fortitudo tēperātia ⁊ vnūqḋqʒ ſciaꝝ: in his aūt que ſm̄ ipſas dicunt̄ magis ⁊ minus conſpicit̄: hec ille.

¶ Preterea ſummū qdē bonū pfectū eē: motiōes aūt ⁊ gn̄atiōes iperfectas eſſe ponētes voluptatē motionē eē gn̄ationē ue oſidere enitunt̄. Sʒ nō dicere bn̄ videt̄ur. nō eſt. n. motꝰ: oī nāqʒ motui ppria ē celeritas tarditaſue: ⁊ ſi nō p ſeip̄m vt motui ipſiꝰ mūdi at ad aliō. At neutrū horū cōpetit voluptati. Fit. n. vt aliqs cito ſit cōſtitutꝰ in voluptate: quēadmodū ⁊ in ira: vt velociter aūt delectet̄ nō fit: neqʒ ad aliū: ſed fit vt velociter ambulet ⁊ accreſcat ⁊ oia id genꝰ. Fit igit̄ vt celeriter atqʒ tarde qſpiā ad voluptatē mutet̄. At nō fit vt

K hac ipſa celeriter operetur: ideſt delectetur.

¶ Perfectūqʒ p ſe bonū ponētes. motiōes aūt ⁊ gnōnes impfectas delectationē motionē ⁊ gnōnē enūtiare tētāt. Nō bn̄ aūt vident̄ dicere neqʒ eē motionē. Oīuʒ eniʒ. ppriū eē vr̄ velocitas ⁊ tarditas. ⁊ ſi nō ſʒ ſeipſum. puta ꝙ mūdi ad aliqd. delectationi aūt hoꝝ neutrū exiſtit. delectatū fuiſſe qdē eni eſt velociter quēadmodū iratū fuiſſe. delectari autē nō neqʒ ad alteꝝ. ire aūt ⁊ augeri ⁊ oia talia. trāſponere qdē igit̄ in delectationē velociter ⁊ tarde eſt. Operari aūt ſʒ ipſam velociter non eſt. dico autem delectari.

L ¶ Hec ē 3ᵃ pticula hᵘ ptis. in q̄ pōit̄ tertia rō pbās delectationē nō eē bonū. Poſuerāt. n. aliq ꝙ delectatio nō eſt bona: qꝛ eſt motio vel gnō q̄ p neutrū eſt p ſe bonū: ⁊ cōtinet hec pticula duas ptes. In pᵃ pbat ꝙ delectatio nō eſt motio. In 2ᵃ ibi. [Et gnō q̄lr.] pbat ꝙ delectatio nō eſt gnō. In pᵃ igit̄ pte dicit: nō vident̄ bn̄ dicere delectationē eſſe motionē: ⁊ hoc pbat. ſ. ꝙ delectatio nō eſt motio: ⁊ hec eſt

9ᵃ cōclō huiꝰ decimi libri. ꝯ. 9. q̄ pbat̄ ſic. Oīs motio ē velox vel tarda: ſʒ delectatio nō ē velox neqʒ tarda: igit̄ delectatio nō ē motio. ¶ Circa

Notandū maiorē itelligēdū eſt ſʒ ꝙ tāgit̄ i littera ꝙ velocitas ⁊ tarditas nō ꝯueniūt motui abſolute ſʒ ſeipʒ ſʒ p reſpectū ad aliō ſicut motio ſeu motꝰ diurnꝰ quo reuoluit̄ totū celū dr̄

Capło de quanto. velox p reſpectū ad alios motꝰ. Nā vt pʒ. 6. phiˢ: velox eſt qḋ i pauco tpe mltū trāſit de ſpatio: tardū aūt qḋ in multo tpe paꝝ trāſit de ſpatio: ſed multū ⁊ paucū dicunt̄ ad aliqd: vt pʒ ex liᵒ pdicamētoꝝ: ⁊ iō dīc phs: ꝙ oī motiōi vr̄ propriū velocitas ⁊ tarditas: ſed nō ſm ſeipʒ ſed ad aliqd

Notandū aliud. ¶ Circa minorē eſt intelligendū ſm phm ꝙ poſſe eſt ꝙ aliqs velociter perueniat ad delectationem: ita ꝙ

M ille motus per queʒ ꝑuenitur ad delectationem ſit velox: tn̄ nō dr̄ ꝙ aliqs delectet̄ velociter vel tarde ſicut aliquis dicitur velociter iraſci aut augeri: ꝙuis aliquis poſſit tranſponi in delectationeʒ velociter vel tarde: ita ꝙ velociter vel tarde perueniat ad ipſam delectationem: tamen non contingit ꝙ aliquis delectetur velociter vel tarde: quia ipſum delectari non eſt in fieri ſed in facto eſſe.

¶ Gn̄atio vō quonā fuerit mō: eteni nō ex quouis fieri qḋuis: ſʒ ex quo fit: in id diſſolui vr̄. Et cuiꝰ gnō eēt qḋ voluptas: eius eēt corruptio: dolor. Dicūt aūt dolorē qdem indigētiam eiꝰ eē qḋ eſt ſm nām: voluptatē vō repletionē. Hi aūt affectꝰ corpis ſūt. Si igit̄ voluptas repletio eſt qḋ eſt ſm nāʒ id ⁊ voluptate afficit̄. in quo eſt repletio: corpus ergo capit voluptatē: at non vr̄. Nō eſt ergo voluptas repletio: ſʒ dū fit repletio voluptate qſpiā afficit̄: ⁊ dū ſecat̄ dolet. Opinio aūt hec ex doloribus circa alimētū ⁊ voluptatibus orta eſt. Nā indigentes facti ⁊ antea affecti dolore repletiōe capimus voluptatē. Sʒ hoc nō circa oēs accidit voluptates. Nā ſine dolore ſūt ⁊ ipē mathematice voluptates ⁊ q̄ p olfatū ⁊ auditū ſiūt ac viſuʒ: ⁊ ſpēs ꝙplures itē ⁊ recordatiōes voluptate afficiūt. Cuiꝰ igit̄ he gnōnes erūt: nulliꝰ. n rei fuerūt idigētie cuius repletio fuerit. N

¶ Et gnō q̄lr vtiqʒ erit. Videt̄. n. ñ ex quocūqʒ fieri: ſed ex quo fit in h̄ diſſolui. ⁊ cuiꝰ gnō delectatio huiꝰ triſtitia corruptio. Et dicūt aūt triſtitiā qdē defectū eē eiꝰ qḋ ſʒ nāʒ. delectationē aūt repletionē. he aūt corpales ſunt paſſiones. O
Si igit̄ eiꝰ qḋ ſʒ nāʒ repletio delectatio: in quo repletio h̄ vtiqʒ delectabit̄: corpꝰ ergo. nō videt̄ aūt. nō eſt ḡ repletio delectatio: ſʒ facta qdē repletiōe delectabit̄ vtiqʒ aliqs ⁊ iciſus triſtabit̄. Opinio āt h̄ vr̄ facta eē ex his que circa cibū triſtitijs ⁊ delectationibꝰ. Indigētes. n. factos ⁊ p̄triſtatos delectari repletiōe. h̄ aūt nō circa oēs accidit delectatiōes. ſine triſtitia. n. ſunt mathematice ⁊ que caꝝ que ſʒ ſenſus ⁊ que p olfatū. Sʒ ⁊ auditiōes ⁊ viſiōes. multe aūt ⁊ memorie ⁊ ſpēs. cuius igit̄ he gn̄atiōes erunt. nullius eni rei defectꝰ facti ſunt cuiꝰ fiat vtiqʒ repletio. P

¶ Hec eſt ſcḋa pars huius particule: in qua declarat ꝙ delectatio nō eſt gn̄atio: ⁊ ponit ⁊ remouet cauſaʒ opinionis ponētis ꝙ delectatio eſt gnō cū dicit. [Opinio aūt.] Probat igit̄ pᵒ ꝙ delectatio nō eſt gnō: ⁊ hec ē ꝯ. 10. q̄ pbat̄ 2ᵒ. 10ᵃ cōclō huius decimi libri.
pᵒ ſic. Nō qḋlibet generat̄ ex quolibet ſʒ determinatuʒ ex determinato ⁊ in illō reſoluit̄ ex quo gn̄at̄: ſed hoc nō ꝯtigit in delectatione: nō eni eſt ex determinato in aliud determinat ū: cū nō ſit motꝰ nec ſit ad certū ⁊ determinatuʒ terminū. 2ᵒ pbat̄ ſic. Si delectatio eſt gn̄atio triſtitia erit corruptio. ꝯñs eſt falſū: qꝛ ſi triſtitia eēt corruptio: qḋcūqʒ triſtaret̄ illō corrūperet̄ qḋ falſū eſt. Plonici tn̄ iſtā opiōnē ponētes ꝯceſſerūt ꝙ triſtitia eēt corruptio: dixerūt eni ꝙ triſtitia eſt defectꝰ eius qḋ ſit ſʒ nām: ex ſepatiōe eni illius qḋ nāliter vnit̄ ſeqt̄ dolor ⁊ triſtitia: ⁊ dicunt ꝙ delectatio eſt repletio: qꝛ cū apponit̄ aliqd alicui qḋ ei cōuenit ſm nām: ſeqtur delectatio. Sed illud iprobat phs. ſ. delectationē eē repletionē: vnde pbat ꝙ delectatio nō eſt re- Q
pletio: ⁊ hec eſt ꝯ 11ᵃ que pbat̄ ſic. Repletio ⁊ ſubtractio ſunt corpales paſſiones: corpus enim per ſe replet̄ ⁊ euacuatur: ſi igit̄ delectatio eſſet repletio ſequeret̄ ꝙ delectatio eſſet per ſeipſius corporis qḋ falſum eſt: qꝛ delectatio vel eſt per ſeipſius aīe vel cōpoſiti ex corpe ⁊ aīa: ſed delectatio non eſt per ſe ipſius corpis p̄ſcindendo aīam: ſed repletio eſt ipſius corporis p̄ſcindendo aīaʒ: igit̄ delectatio nō eſt repletio: ſed eſt qñ qʒ ꝯñs ad repletionē: facta eniʒ repletione aliqs delectat̄ ſicut facta inciſione aliqs dolet ⁊ triſtat̄. [Opinio aūt.] Cā ⁊ origo hꝰ opinionis que ponit delectationē eſſe repletionē ⁊ triſtitiaʒ ſubtractionē videt̄ proceſſiſſe ex delectationibus ⁊ triſtitijs que ſunt circa cibum: illi eni qui prius fuerūt triſtati ppter indigētiam cibi poſtea delectant̄ in ipſa repletione: ſed illud non accidit circa oēs delectationes. Nā quedā delectatiōes inueniuntur in qbus nō eſt repletio alicuius defectus: delectationes 11ᵃ cōclō huius decimi libri.

A tiones eni ſpeculatiue ⁊ delectatiões in ꝯſideratiõib⁹ ma-
thematicis nõ hñt triſtitiã oppoſitã quã ponūt ꝯſiſtere in
defectu: ⁊ ita hȝ delectatiões nõ ſunt repletiones nec ſunt
ad replēdū aliquos defectus: ⁊ idē eſt de delectionib⁹ quo
rundã ſenſuū: vt olfatus auditus ⁊ viſus ⁊ etiã memorie:
hoꝝ eni oluȝ ſunt delectatiões ⁊ nõ poſſunt aſſignari cui⁹
vel quoꝝ gñatiões ſint: qm̄ nõ inueniunt̃ aliq̄ defectus p̄ce
dētes quoꝝ fiat repletio p̄ hȝ delectationes: ⁊ ſicut dictū
eſt ſupius cuius gñatio eſt delectatio eius corruptio eſt tri
ſticia: vñ ſi aliq̄ delectatio iueniat̃ abſq̄ȝ defectu triſtitie:
ſeq̄t̃ ꝙ nõ ois delectatio eſt repletio: ⁊ põt h̄ poni ſcḋa rõ
ad p̄bandū ꝙ delectatio nõ eſt vl'r repletio: q: multe ſunt
delectatiões q̄ ſunt abſq̄ȝ defectu: vt pȝ de delectatõe ſpe
culatiua: ⁊ de delectatiõib⁹ mlťoꝝ ſenſuū: ſȝ nulla repletio
eſt abſq̄ȝ defectu p̄cedēte. Põt etia poni rõ ad p̄bãdū ꝙ
B nõ ois delectatio eſt gñatio: q: mlťe ſūt delectatões vt de-
lectationes p̄dicte q̄ nõ ſūt alicui⁹ vl' aliq̄ꝝ gñõnes: igit̃ ⁊c̄.

¶ Ad eos aūt qui p̄ferūt voluptates eas que ſunt ob-
ſcene ac improbe dicere q̄ſpiaȝ põt ea que tales affe-
runt voluptates nõ eſſe iucunda: nõ. n. ſi praue diſpo-
ſitis ſunt iucūda: putandū eſt ⁊ iucūda ſimpliciter eſſe
niſi illis. Quemadmodū neq̄ȝ ſalubria aut dulcia aut
amara que egrotantibus: aut alba que lippis videnť.
Uel hoc modo dicat̃: voluptates expetibiles qdem
eſſe: nõ tamē ab illis. Quēadmoduȝ ⁊ ditiē eſſe expe
tibile quidē eſt: at nõ ex patrie proditiõe. Et ſanū eē:
at non q̄ócunq̄ȝ edēdo. An voluptates differunt ſpē:
diuerſe nãq̄ȝ ſunt que ab honeſtis rebus ⁊ que a turpi
bus p̄deūt: ⁊ nõ fit vt q̄ſq̄ȝ iuſti capiat voluptatē ſi nõ
C ſit iuſt⁹: aut muſici ſi nõ ſit muſic⁹: ⁊ i ceteris ſimili mõ.
¶ Ad p̄ferentes aūt p̄brofiſſimas delectatiões.
¶ Dicet q̄s vtiq̄ȝ: qm̄ non ſunt h̄ delectabilia.
Nõ eni ſi male diſpoſitis delectabilia hec ſunt
exiſtimandū ipſa ⁊ delectabilia eſſe ſimpl'r. tñ
his quemadmodū neq̄ȝ laborantibus ſana vel
dulcia vel amara neq̄ȝ rurſus alba que videnť
patientib⁹ obthalmiaȝ. ¶ Uel ſic vtiq̄ȝ dicet̃:
qm̄ delectatiões q̄dē eligibiles ſūt. nõ tñ ab his
quēadmodū ⁊ ditari. p̄denti aūt nõ ⁊ ſanū eſſe
nõ q̄ócūq̄ȝ comedens. ¶ Uel ſpē differūt de-
lectatiões. Aliter autē que a bonis ab his que a
D turpibus: ⁊ non eſt delectari ea que iuſti non
entem iuſtum neq̄ȝ ea que muſici non entē mu-
ſicum. ſimiliter autem ⁊ in alijs.

¶ Hec eſt quarta p̄ticula p̄ime p̄tis: in qua ponit̃ ⁊ ſoluit̃
q̄rta rõ deſtruētiu delectationē eē bonū. Platonici eni p̄-
ferebãt in mediū q̄ſdaȝ delectatiões p̄brofas: vt delecta-
tiones adulteroꝝ ⁊ ebrietatū ⁊ hui⁹: ⁊ ex hoc arguebãt ꝙ
delectatio vl'r eſt mala: q: hui⁹ delectationes que videnť
valde vehemētes ſūt male ⁊ vitup̄abiles. [Dicet q̄s.] Iſtã
rõnē ſoluit Ph̄s tripl'r. p̄⁹ ſic: ꝙ hui⁹ delectabilia nõ ſunt
ſimpl'r delectabili⁊: q: nõ ſunt delectabilia niſi male diſ-
poſitis: ⁊ nõ ſeq̄t̃ ſūt delectabilia male diſpoſitis: igit̃ ſūt
delectabilia: ſicut nõ ſequit̃: apparēt dulcia vl' amara egro
tis: igit̃ ſunt vere talia. nec ſeq̄t̃: iſta ſunt ſana īfirmis: ideo
ſūt ſimpliciter ſana: nec ſequit̃. videnť alba his q̄ patiunť
obthalmiã: igit̃ ſunt alba: vñ breuiter nõ ſeq̄t̃: delectatio-
nes p̄brofe ſunt delectationes male diſpoſitis: igit̃ ſunt de
Notandū lectatiões ſimpl'r. ¶ Intelligēdū ē h̄ ꝙ Ph̄s p̄ delectabi-
le ſimpl'r intelligit illud qḋ eſt delectabile hoi ſ̄ȝ rõnē: ſed E
hui⁹ delectabilia turpia nõ ſunt delectabilia niſi ſ̄m ſen-
ſuȝ. ꝯcedēdū eſt tñ ꝙ hui⁹ turpia ſunt delectabilia ⁊ dele-
ctatões hoꝝ ſūt delectatiões. [Uel ſic vtiq̄ȝ dicet̃.] Scḋa
rñſio Ph̄i eſt ꝙ oēs delectationes ſunt bone ⁊ eligibiles:
nõ tñ q̄buſcūq̄ȝ: vñ delectatiões libidinoſe bone ſunt ⁊ eli
gibiles: nõ tñ q̄buſcūq̄ȝ ſunt eni eligibiles beſtijs ⁊ hoi cõ-
iugato ⁊ nõ alijs: ⁊ illi vel vxore petēte debitū vel ſpe p̄lis
p̄creãde ad dei ſeruitiū: alijs aūt nõ ꝯiugatis nõ ſunt hu⁹
delectatiões bone neq̄ȝ eligēde. Uñ breuiter hec eſt ſolo
ſecūda ꝙ hui⁹ delectationes ſunt eligibiles nõ tamē ſunt
eligibiles q̄biſcūq̄ȝ: ⁊ ponit duo exempla. p̄mum eſt: dita-
ri eſt bonū, nõ tñ eſt bonum ꝙ p̄ditor patrie ditetur: quia
per diuitias poſſet magis nocere. 2ᵐ exēplū eſt: cib⁹ ſanus
bonus eſt: nõ tñ eiq̄ comedit venenū, cib⁹ ſanus nõ curat
nec deſtruit venenū: ſed venenū deſtruit venenū: leproſus
q̄nq̄ȝ curat̃ p̄ comeſtionē ſerpētis. Lincoñ. vȝ aliter expo F
nere ſic: ꝙ delectatiões ſunt bone nõ tñ a q̄buſcūq̄ȝ ſeu q̄-
litercūq̄ȝ acq̄ſite: delectationes eniȝ ſunt bone ⁊ eligibiles
ſ̄m ſe: non tñ ſunt eligibiles vt ſunt acquiſite per mala ⁊
opera turpia: ⁊ ſ̄m hoc ab his non accipitur pro ſubiectis
ſ. pro hoibus: ſed pro ſubiectis ad que delectationes ſe-
quunt̃: ⁊ huic opinioni cõcordant exēpla p̄hi ſ̄m ꝙ Lin-
coñ. exponit. dicit enim ſic textus. Delectationes quedaȝ
eligibiles ſunt: non tñ ab his quemadmoduȝ ditari a lici-
to conqueſtu eligibile eſt. p̄dēti aūt. i. ei qui p̄dit patriam
non eſt eligbile ditari ex p̄ditione. Sanū eſſe eſt eligibile
ex cibis nãlibus: non aūt eſt eligibile ex cibis humanarū
carniū: hec Lincoñ. [Uel ſpecie differūt.] Tertia obuia-
tio p̄hi ad hanc rõnē eſt ꝙ delectationes differūt ſpe. dele
ctationes eni que cauſant̃ a bonis alie ſunt ſ̄m ſpeciem a
delectationib⁹ que cauſant̃ a turpibus op̄ibus. Paſſiões
G eniȝ differunt ſ̄m obiecta: ⁊ ſic ille qui non eſt iuſtus non
delectat̃ in op̄õne p̄pria iuſti. ſicut ille qui non eſt muſi-
cus nõ delectat̃ de operatiõe muſici ⁊ ſic de alijs delecta-
tionib⁹. Et per hoc põt ſolui rõ ꝙ q̄uis quedã delectatio-
nes ſint male ⁊ fugiende: ex hoc non ſeq̄tur ꝙ oēs delecta
tiões ſint male ⁊ fugiende: q: non eſt idem iudiciū nec ea-
dē rõ de oibus delectatiõib⁹ cū delectatiões differãt ſpe.
¶ Oſtendere aūt vi ⁊ ipſe amicus: cū ſit ab adulatore
diuerſus: nõ eſſe voluptatē bonū aut ſpē voluptates
differre. Hic eni ad bonū: ille ad voluptatē cõgredit̃.
Et ille q̄dē vituperat̃: hunc aūt laudãt vt ad diuerſuȝ
cõgredientē: nemo preterea expetet ita viuere: vt mē-
tem habens p̄ vitã pueri ijs ex rebus capiat volupta-
tem q̄bus pueri maxie delectant̃ vt putant: aut gau- H
dere turpiſſimū q̄d faciēdo nullū vnq̄ȝ ſuſcepturus do
lorē: ⁊ q̄ꝫ plurimbus indulgeremus rebus ēt ſi nullã vo-
luptatē afferēt. Damus. n. operã vt videamus vt me-
minerimus: vt ſciamus: vt habeamus virtutes. Qȝ ſi
neceſſario hec ſequat̃ voluptas: nihil refert. Expetere-
mus eni hec ēt ſi nulla p̄rſus ab ipſis p̄uentura eſſet
voluptas: voluptatē igit̃ neq̄ȝ ſummū bonū eſſe: neq̄ȝ
expetibilē oēm: ⁊ voluptates nõnullas eſſe per ſe expe
tibiles: ſpē dītes: aut ijs a q̄b⁹ p̄ueniūt p̄ſpicū eē ꝯſtat.
Ea igr̄ q̄ de voluptate doloreue dr̄r ſatiſ ſint dicta.
¶ Manifeſtare aūt videt̃ ⁊ amicus alter eus ab 2ᵒ p̄s c.
adulatore nõ exiſtēte bonū delectationē vel dif
ferētes ſpecie. Hic q̄dē eni ad bonuȝ colloq̄ vȝ.
hic aūt ad delectationē ⁊ h̄ q̄dē vituperat̃. h̄ au
tem laudat̃ ⁊ nõ ad altera colloquētē. ¶ Nul-

I luſq; vtiq; eligeret viuere pueri mentē habēs ad vitā delectatus in qbus pueri vt exiſtimant maxime: neq; gaudere faciens qd turpiſſimorū nequaq̄ debens triſtari. ¶ Et circa multa ſtudiū faceremus vtiq;: ⁊ ſi neq; vnaz inferāt delectatiōez. puta videre: recordari: ſcire: virtutes habere. Si aūt ex neceſſitata ſequit̄ his delectatio nihil differt. Eligeremus eni vtiq; h̄ ⁊ ſi nō fieret vtiq; ab his delectatio. Quoniā q̄dē igit̄ neq; per ſe bonū delectatio: neq; ois eligibilis manifeſtū videt̄ eſſe. ⁊ qm̄ ſint quedaz eligibiles ƀz ſeipſas differētes ſpecie vel a qb⁹. Que quidem igitur dicuntur de delectatione

K ⁊ triſtitia ſufficienter dicta ſunt.

¶ Hec eſt 2ª ps ꝑncipalis hui⁹ capl'i: in qua ph̄s declarat ꝙ delectatio nō eſt ꝑ ſe bonū: ⁊ hec eſt ꝯclo 12ª que ꝓbat̄ triplr̄. Pͥo ſic. Aliqua dlectatio eſt mala ⁊ vituperanda: vt delectatio q̄ eſt ab adulatore. igit̄ nō eſt de rōne delectationis ꝙ ſit bona: ⁊ ꝑ ꝯñs delectatio nō eſt ꝑ ſe bo^m. vñ vȝ ſic arguere: q̄dā delectatio eſt mala ⁊ vituperabilis vt delectatio q̄ eſt ab adulatore: ⁊ q̄dā delectatio eſt bona ⁊ laudabilis: vt illa que eſt a collocutiōe cū amico. vñ amicus colloquit̄ cū amico ꝑꝑ bonū ⁊ adulator ꝑꝑ delectationē: ⁊ ita ad altera. hoc eſt ꝓpter altera colloquunt̄: ⁊ ſic alterū eſt delectatio ⁊ alterꝫ bonū. ⁊ ſic delectatio nō ē ꝑ ſe bonū. [Nullus vtiq;.] 2° ꝓbat̄ ꝯ̇ ſic. Si delectatio eēt ꝑ ſe bona: ſꝑ q̄cūq; alio poſito vl' remoto delectatio vehemēs valde eēt eligēda: ſȝ h̄ ꝯñs eſt falſū: igit̄ ⁊ añs eſt falſuz. Falſitas

L ꝯñtis declarat̄ dupliciter. pͥ° ꝑ h̄ ꝙ delectatiōes puerorū viꝫ eē maxīe vehemētes. Pueri eni vehemētiſſime delectant̄: ⁊ tñ null⁹ eligeret ꝑ totā vitā ſuā hr̄e mētē pueri: ita ꝙ ſemꝑ delectaret̄ in qb⁹ pueri delectant̄: igit̄ delectatio valde vehemēs nō eſt ſꝑ eligēda q̄cūq; alio poſito vel remoto: null⁹. n. ſꝑ vellet eē puer: ad hoc ꝙ ſꝑ hr̄et delectationes pueriles. Scđo ꝓb' falſitas ꝯñtis ꝑ aliō exēplū. Null⁹ eligeret ſꝑ gaudere ſeu delectari faciēdo turpiſſima ꝑ totā vitā: ⁊ ſi nūquā deberet triſtari: igit̄ delectatio nō eſt eligēda quocūq; alio poſito aut remoto: q2 poſito ꝙ opatiōes ad q̄s ſequūt̄ delectatiōes ſint turpes nō ſūt delectatiōes cū talib⁹ opationib⁹ eligēde. [Et circa multa.] Tertio ꝓbat̄ ꝯ̇ ſic. Sine illo qđ ē ꝑ ſe bonū nihil eſt eligibile. oē. n. eligibile vel eſt eligibile q2 eſt ꝑ ſe bonū vel ꝑꝑ ſe bonū ad qđ ordinat̄: ſȝ multa hoīes ꝓſequunt̄ ⁊ eligūt ⁊ ſi nulla delectatio ex his ſequat̄. igit̄ delectatio nō ē ꝑ ſe bonū. Maior patet de ſe: ⁊ minor declarat̄ ꝑ exēpla. Nā hoīes deſi

M derāt ⁊ eligant videre/recordari/ſcire/virtutes hr̄e: etſi ex his nulla delectatio ſequeret̄. Ex ꝑdictis eſt manifeſtū: ꝙ delectatio nō eſt ꝑ ſe bonū: ⁊ nō ois delectatio eſt eligibilis: ⁊ q̄dā delectatiōes ſunt eligēde vel eligibiles: ⁊ q̄dā delectationes differunt: ⁊ que a quibus differunt ſpecie.

Capitulum quartum in quo icipit ingrere qd ⁊ q̄le eſt delectatio: ⁊ d qđ inueſtigādū dicit eā eē ſicut viſionē ꝑfectā q̄ eſt tota ſimul nō hn̄s ꝑtē ante ꝑtē: ⁊ ꝑꝑ hoc delectatio nō eſt mot⁹ q eſt in tꝑe ⁊ ꝑꝑ aliquē finē. ſ. ꝑꝑ terminū mot⁹: ⁊ in qualibet ꝑte tꝑis eſt mot⁹ iꝑfectus: cui⁹ ēt q̄libet pars differt ſꝑe ab altera ⁊ a toto: ⁊ ēt in toto tꝑe i quo fit nō eſt ꝑfectus niſi forte circularis: delectatiōe exiſtēte totꝫ ⁊ ꝑfectꝫ ⁊ in ipſo nūc in quo nō eſt motus in qbus manifeſtū ꝙ delectatio nō eſt motus neq; gn̄ō: deinde ꝙ ꝑfecta delectatio eſt cū virtus apꝑ: ⁊: hn̄s ꝑfecta apprehēdit actu

N ꝓpriū apprehēſibile ꝑfectū: ⁊ ꝑfectiſſima cū virt⁹ ꝑfectiſſima vt intellectiua ſuū apprehēſibile apprehēdit ꝑfectiſſimū. Iterū delectatio ꝑficit opationē: ſed nō ſicut ſenſibile ſenſum: nec ꝑficit opationē ſicut habit⁹: ſȝ vt ſuꝑueniēs finis: vt iuuenibus pulchritudo: ſed ſemper eſt in operatione ſenſus vel intellectus non impedita.

¶ Sed qd̄nā aut q̄le ſit magis patebit ſi ſermonē paulo altius repetem⁹. Viſio. n. quouis in tꝑe ꝑfecta eſt: nihil. n. ipſi deeſt: qđ poſtea factū ſpēs ipſius ꝑficiet. Tali perſimilis eſt ⁊ ipſa voluptas: eſt. n. quoddā totum: nulloq; in tēpore voluptatē quiſpiam accipiet: cuius ſpēs ſi maiore tꝑe fiat: perficietur.

Quid autē eſt vel quale quid manifeſtius fiet vtiq; a ꝑncipio reſumētib⁹. videt̄ eni viſio qdē ƀm quodcūq; tēpus perfecta eſſe: nō eni eſt indigens nullo qđ in poſterius factū perficiat ipſi⁹ ſpeciem. Tale aūt videtur ⁊ delectatio: totū quidem enim eſt: ⁊ ƀm nullum tempus accipiet aliquis vtiq; delectationem: cuius in plus tempus perfecte perficietur ſpecies. Caput pͥmi tractatus decimi libri ethi. pͥ° ps. c. O

Iſtud eſt quartū capitulū pͥmi tractatus in quo incipit ingrere. qd ⁊ q̄le eſt delectatio: ⁊ cōtinet iſtud capitulū q̄tuor ꝑtes principales. In pͥ° manifeſtat que eſt mēſura in q̄ fit delectatio. In ſecūda ibi [Propter qđ neq; motus.] cōcludit ꝙ delectatio nec eſt motus neq; gn̄ō. In tertia ibi [Senſus aūt ois.] oſndit nām delectatiōis: hoc eſt qd eſt delectatio. In q̄rta ibi [Uſquequo aūt ſenſibile.] determinat de q̄buſdā ꝓprietatib⁹ delectationis. Pͥa pars eſt narratiua: in qua ph̄s narrat ꝙ ſicut viſio eſt ꝑfecta in quolibet inſtāti tēporis i quo res videt̄: ita ꝙ tota viſio ꝑfecta ƀm ſe totā eſt in quolibet inſtāti: ⁊ nō eſt vna ps viſionis i vna ꝑte tēporis ⁊ alia pars in alia parte tēporis: ſȝ tota viſio eſt in toto tēpore ⁊ in qualibet ꝑte tēporis: eodē mō eſt de delectatione. ſ. ꝙ eſt ipa tota ꝑfecta in quolibet inſtāti tēporis in quo delectatio hȝ eſſe ⁊ nō eſt vna ps delectatiōis in vna parte temporis ⁊ alia ps in alia: ſed ipa tota eſt in toto tēpore: ⁊ in q̄libet parte: ⁊ in quolibet nunc tēporis in quo delectatio durat: ⁊ hoc intelligit cū dicit. delectatio eſt quemadmodū totū ſed ſimpliciter cōpletū ⁊ ꝑfectū in primo inſtāti tēporis in quo delectatio hȝ eſſe: ⁊ ƀm nullū tēpus accipiet qs vtiq; delectationē cuius in plus tēpus. i. delectationis ꝑfecte ꝑficietur ſpecies delectatiōis. i. nō poteſt accipi aliquod tempus in quo fit delectatio qđ reqrat amplius tēpus ad ſpeciē delectationis ꝑficiēdā ſicut contingit in his quorū gn̄atio eſt in tēpore: ⁊ i illis eſt accipere aliquod tempus gn̄ationis qđ reqrit maius tēpus ad hoc ꝙ tota generatio ꝑficiat̄ ⁊ ſpecies gn̄ati ꝑficiatur ut patet in generatiōe domus. Ad hoc eni ꝙ ſpecies domus ꝑficiatur: requiritur plus de tēpore q̄ eſt tēpus in quo fit fundamentū vel paries. ¶ Intelligēda ſunt h̄ duo: primū ꝙ viſio reſpectu eiuſdē obiti eodē mō diſpoſiti medio etiā exñte eodē mō diſpoſito eſt tota ſimul ⁊ nō eſt vna pars ante aliā: ſȝ tota viſio per totū tēpus in quo fit viſio manet eadē nūero: ⁊ ꝯſeruat̄ ab obiecto ꝑſente ſic̄ imago que apparet in ſpeculo qeſcēte ſpeculo ꝯſeruat̄ eadē numero per preſentiaz obiecti qeſcētis ⁊ vniformiter ſe habētis in cōparatione ad ſpeculū in toto tēpore. Aliqua tamē cōtingit viſio que nō eſt tota ſimul ⁊ hēt ꝑtē ante ꝑtē: vt ſi res mota corā oculis videat̄ ꝓhibitr: ita ꝙ vna pars añ aliā ꝯtinue videat̄ illa tota viſio nō eſt

A tota ſimul:ſed vna ps eſt ante aliā:ſicut vna pars obiecti
Nōn^m 2^m cōtinue vī ante aliā. ℭ Scōo eſt itelligēdū φ nō ois dele
ctatio eſt tota ſil' ſed ſolū illa delectatio eſt tota ſil' que eſt
in opōne exūte tota ſil'. vñ qꝛ delectatio ꝯſequit opōnē ꝛ
eſt in ipſa ſubiectiue ideo opꝫ φ delectatio que eſt in opōne
ſucceſſiua hēat vnā ptē ante aliā ſicut opō quā cōſequit
habet vnam partem ante aliam.
ℭ Quocirca nec mot⁹ eſt:in tpe.n.eſt ois motus ꝛ ali
cui⁹ ēt finis:vt edificatio tūc erit pfecta:cū id fecerit
qȝ affectat in toto tpe aut in hoc:in ptibus aūt tpis
oēs ſunt iperfecte ꝛ a tota ꝛ iter ſeſe diuerſe ſpecie ſūt.
Cōpoſitio nāqꝫ lapidū diuerſa ē ab erectiōe colūne:
ꝛ e rurſus a tēpli affectiōe:ꝛ tēpli qdē eſt pfecta:nul
lius.n.ad propoſitū idiget rei. Fundamētoꝝ aūt ꝛ la
B queariū iperfecta. Eſt.n.vtraqꝫ ps. Differunt igit ſpe
cie:ꝛ fieri nō pōt vt quouis in tpe motus ſpecie pfect⁹
accipiat niſi in toto. Similiter res ſeſe hꝫ ꝛ in ambula
tione ꝛ motionibus ceteris. Nā ſi latio motus eſt quo
qdē ex h ad hoc itur:ꝛ h⁹ dīe volatio ambulatio ſal
tatio ꝛ talia motiōes ſunt qb⁹ ex hoc in hoc ſimiliter
itur. Nō ſolū aūt in his res ſeſe hēt:ſed in ipſa ēt am
bulatiōe:termini nāqꝫ nō ſunt īdē i ſtadio toto atqꝫ
in pte:ꝛ in alia atqꝫ alia parte:neqꝫ idē eſt pertran
ſire lineā hanc ꝛ illam:nō ſolū eni lineā:ſed ēt in loco
collocatā ptranſit. Atqꝫ hec ꝛ illa in diuerſis ſunt lo
cis. Sed exacte qdē de motu alijs in locis eſt dictuꝫ.
Uidet aūt nō in oi tpe eē pfect⁹. Sꝫ multi ſunt iper
fecti ſpecieqꝫ diuerſi:ſi qdē ipſi termini ſpeciei ſūt effe
C ctores. At voluptatis ſpēs quouis in tpe eſt pfecta.
Patet igit voluptatē ꝛ motū diuerſa eē:ꝛ voluptatē
ex iis eſſe que tota ſunt ꝛ pfecta. Id ꝛ ex eo ita eē cō
ſtat:qa moueri qdē in nō tēpore nihil pōt:voluptate
aūtē affici pōt. Qȝ.n.in ipſo nūc eſt:totū eſt quoddā.
Ex his aūt patet nō bene dici voluptatē motuꝫ eſſe
vel gnōnē:nō.n.oiuꝫ hec dicunt ſꝫ partibiliū ꝛ nō to
totum:neqꝫ.n.viſionis:neqꝫ pūcti:neqꝫ vnitatis eſt
generatio:neqꝫ quicqꝫ horum eſt motus vel genera
tio. Quare neqꝫ voluptas:eſt eni quoddā totū.
2^a ps ca. ℭ Propter qȝ neqꝫ mot⁹ eſt. in tēpore eni ois
mot⁹ ꝛ finis alicui⁹:puta edificatiua pfecta cū
faciat qȝ appetit. vel in oi tēpore vtiqꝫ vl' hoc:
D in ptib⁹ aūt tēporis oēs iperfecte ꝛ altera ſpē ꝛ
a tota ꝛ ab iuicē. lapidū.n.cōpoſitio altera a co
lūne virgatiōe. ꝛ h a tēplificatiōe. ꝛ tēpli qdē p
fecta. Nullo eni idigēs ad ppoſitū:fundamēti
aūt ꝛ triſculpti iperfecta. ptis.n. vtraqꝫ. ſpecie
igit differūt ꝛ nō eſt in quocūqꝫ tēpore accipe
motū pfectū ſpecie:ſꝫ ſi qdeꝫ in oi. ℭ Silr aūt
ꝛ in ambulatiōe ꝛ reliqs. Si eni eſt latio mot⁹
vñ quo ꝛ h differre ſꝫ ſpēs volat⁹:ambulatio:
ſaltatio:ꝛ talia. Nō ſolū aūt ſic:ſꝫ in ipa ambu
latiōe. h.n. vñ quo nō idē in ſtadio ꝛ i pte ꝛ i al
tera ꝛ in altera pte. neqꝫ ptrāſire lineā hāc ꝛ illā
nō ſolū aūt lineā ptrāſit:ſꝫ in loco exūtē. in alte
ro āt h ab illa. p certitudinē qdē igit de motu in
alijs dictuꝫ eſt. Uī aūt nō in oi tēpore pfectus
eē ſꝫ multi ipfecti ꝛ differētes ſpecie. ſi qdē qȝ
vñ quo ſpecificū. delectatiōis aūt i quocūqꝫ tē E
pore pfecta ſpēs. Māifeſtū igī φ ꝛ altere erūt
ab inuiceꝫ:ꝛ totoꝝ aliqd ꝛ pfectoꝝ delectatio.
ℭ Uidebit aūt vtiqꝫ h ꝛ ex nō ꝯtingē moueri
nō in tēpore:delectari aūt. Qȝ in ipō nūc totū
aliqd. ℭ Ex his aūt manifeſtū:ꝛ qm nō bñ di
cūt motū ꝛ gnātionē eē delectationē. Nō eniꝫ
oiuꝫ h dicūt:ſꝫ ptibiliū ꝛ nō totoꝝ. Neqꝫ eniꝫ
viſionis eſt gnātio neqꝫ puncti neqꝫ vnitatis
neqꝫ horum nihil motus:neqꝫ vtiqꝫ delecta
tionis:totum enim quoddam.
ℭ Hec eſt 2^a ps pncipalis huius capli:in qua phs ꝯcludit F
ex pdictis ꝯnē. 9. ꝛ. 10. hui⁹ libri ſupi⁹ poſitas ꝛ pbatas. ſ. φ
delectatio nec eſt mot⁹ neqꝫ gnō:ꝛ pp hoc nō pono iſtam
ꝯnē in numerū cū alijs a pcedētib⁹ deſtinctā. pbat hec ꝯ
dupli. Pmo ſic. Ois motus ꝛ ois gnātio. ſ. ſucceſſiua eſt in
tēpore:ꝛ eſt hñs finē aliquē. ſ. terminū vel formā ad quaꝫ
ordinat:ſꝫ delectatio nō eſt in tēpore. igī delectatio nec eſt
mot⁹ nec gnō. Minor hui⁹ rōnis pꝫ ex pcedētib⁹:ꝛ circa
delec^nē maioris multū iſiſtit. nā p declarat maiorē in mo
tu gnōnis ꝛ poſtea in alijs motib⁹:in motu gnōnis declat
declaratiōe exēplari ſic. Ars edificatiua pficit opus qȝ arti
fex itēdit in aliquo toto ꝛ determiato tēpore. Artifex eni
facit domū in aliq̄ toto tēpore:ꝛ ptes dom⁹ facit in ptib⁹
illius tēporis:ꝛ oēs gnōnes q̄ fiūt in ptib⁹ illi⁹ tēporis ſūt
ipfecte qꝛ ſunt pp vlteriorē pfectionē:vt pp formā dom⁹:
ꝛ ille gnōnes ptīculares differūt ſpē a tota gnōne cōpleta
ꝛ ēt ab iuicē:qȝ verū eſt ð gnōnib⁹ ptia ib⁹ terminatis ad G
terminos diuerſos ſm ſpēm. vbi grā. gnō fundamēti dif
fert ſpē a gnōne parietis ꝛ a gnōne tecti:ꝛ qlibꝫ iſtaꝝ gnō
nū differt ſpē a gnōne toti⁹ domus:qꝛ termini iſtaꝝ gnō
nū differūt ſpē. ꝛ ponit phs exēpla in ꝯſtructiōe tēpli:in
qua apparet φ gnō toti⁹ tēpli ſit i aliquo tēpore:ꝛ gnōnes
ptiū fiūt in ptibus illi⁹ tēporis ꝛ ſunt iperfecte:ꝛ gnōnes
ptiū illaꝝ differūt iter ſe ſpecifice:ꝛ ēt a gnōne toti⁹. exē
pla patēt in textu. ℭ Intelligēdū eſt φ ptes motus cōti Notandū
nui aut gnōnis ꝯtinue nō differūt iter ſe ſpecifice nec a to
to cui⁹ ſunt ptes:qm q̄ differūt ſpē nō ꝯtinuant ad iuicē:
cū nō hēant idē vltimū:vt patet ex qnto phi⁹:mot⁹ tn̄ ꝯe
phe⁹. i. cōpoſit⁹ ex ptibus ꝯtiguatis ad iuicē:ſilr mot⁹ hñs
ſolā vnitatē aggregationis cōponit ex ptib⁹ differētibus
inter ſe ſpecifice:ꝛ ēt a toto de gnōne habēte ſolā vnitatē
aggregatiōis h phs loqt cū dicit. generatio eſt ꝯſtructio
vnius dom⁹ vel tēpli:verūtñ nō oēs ptes talis gnōnis dif H
ferūt ſpe:qꝛ aliqua ps illi⁹ totius gnōnis eſt mot⁹ ꝯtinuus
ꝛ ptes mot⁹ ꝯtinui nō differūt ſpe. Sꝫ oēs ptes ſꝫ ſpēꝫ ta
lis mot⁹ aggregati differūt ſpe:ꝛ voco illas ptes dītes ſꝫ
ſpēꝫ:que terminant ad termios differētes ſꝫ ſpēꝫ. [Silr
aūt ꝛ in ambulatiōe.] Declarat maiorē ēt in motu locali:
ꝛ dicit φ illud qȝ dictū eſt de gnōne. ſ. φ ois gnātio eſt in
tēpore vī eſſe verū in ambulatione ꝛ in oib⁹ alijs motib⁹
localibus. Manifeſtum.n.eſt φ latio. i. motus localis eſt
mot⁹ vñ quo. i. a termino ad terminū:ꝛ ſic opꝫ φ mot⁹ di
uerſificet ſpe ſꝫ diuerſitatem terminoꝝ. Sunt.n. diuerſe
ſpēs motus localis:vt ambulatio volatio ſaltatio:volatio
cōtingit auibus:ambulatio aīalibus greſſibilibus:ꝛ ſalta
tio competit qbuſdā animalibus vt locuſtis ꝛ alijs h⁹
huiuſmodi motus differunt ſm diuerſitatem pncipioruꝫ
mouentiū. Hec eni que ſunt pn^a iſtoꝝ motuū differūt ſpe.
nō eni eſt eadē aīa ſꝫ ſpēꝫ aīalis greſſibilis ꝛ aīalis volati
lis:nec ſoluꝫ hoc mō diuerſificant ſpēs mot⁹ localis. ſ. ſm

I diuerſitatē ꝑncipioꝝ mouentiū: ſʒ in vna dictaꝝ ſpēꝝ ſūt diuerſe ſpēs vtputa: in ambulatione eni ſunt diuerſe ſpēs. Motus.n. quo qs ambulat ſtadiū: ⁊ mot' quo qs ambulat ptē ſtadij: nō ſūt oīno idē: q: termini nō ſūt idē oīno: ⁊ eodē mō eſt de motib' in qb' ptranſitur hec ps ſtadij ⁊ illa vel hec ps linee ⁊ illa: quāuis enim oēs iſte linee recte ſint eiuſdē ſpēi: tñ q: linea nō ptranſitur: niſi vt in loco: ex quo ſi loca ſint diuerſaꝝ ſpēꝝ opʒ ꝙ mot' localis ēt ſint diuerſarū ſpēꝝ. Sʒ q: in alijs magis p certitudinē dictum eſt de motu: ſufficiāt h dixiſſe ad pñs. ſ. ꝙ mot' nō eſt pfect' in oī tēpore: ſed multi ſunt mot' iperfecti differētes ſpe in diuerſis ptib' tpis: ex eo ꝙ vñ ⁊ quo. i. termini mot' ſpecificant motū: ⁊ ita mot' differūt ſpe ſʒ diuerſitatē ſpecificaꝝ terminoꝝ: ⁊ ita appet maior. ſ. ꝙ ois mot' ⁊ ois gnō eſt in tēpore: ita ꝙ vna ps eſt in vna pte tēporis ⁊ alia ps in alia: ⁊ ſic declarata maiore ſubiūgit minorē. ſ. ꝙ ſpēs delectationis eſt pfecta in quocūqʒ tēpore: q: eſt tota ſil' ſʒ ſe totā

K durās p tpʒ. ℂ Dubitaꝛ h: q: ph's vi dicere ꝙ mot' quo

Dubium. ptranſitur tota linea ⁊ mot' q̄ ptrāſiꝛ ps linee differūt ſpe ⁊ mot' qb' ptranſiꝛ hec ps linee ⁊ illa differūt ſpe: ſʒ illud nō vi eē veꝝ: q: cū īfinite ſint ptes linee ſequiꝛ ꝙ infinite eſſent ptes illi' mot' ſʒ ſpēʒ differētes p quā tota linea ptrāſiꝛ: ⁊ eadē rōne ois mot' localis rect' cōponereꝛ ex īfinitis ptib' differētib' ſʒ ſpēm: ⁊ p ꝯñs nullus mot' localis rectus foret vn' ꝯtinuus: qm̄ mot' diuerſi ſʒ ſpēʒ nō pñt ꝯtinuari ad inicē: vt pʒ ex. 8. phi'. Et iſtud bñ ꝯcedē illi q dicūt ꝙ foꝛale in loco eſt reſpect' ad ꝯtinēs ⁊ ad centrū ⁊ ad polos imobiles. Nā ſm ipſos oia loca inter q̄ pōt eſſe mot' localis rect' differūt: q: hñt reſpectū ad celū ⁊ ad centrū ⁊ ad polos diuerſos ſʒ ſpēʒ. Sed ſine dubio illō nō eſt verū: q: ſm h nullus mot' localis rect' eſſet ꝯtinu' qō eſt

L ꝯtra phm. vñ magis dicerē ꝙ oia loca ſunt eiuſdem ſpēi ſpecialiſſime accipiēdo locū p vltimo corpis ꝯtinentis: q: ſic eſt ſupficies: ⁊ pbabile eſt dicē ꝙ oēs ſupficies ſūt eiuſ-

Solutio. dē ſpēi ſpecialiſſime: de h diffuſi' dixi ſup 4m phi'. ℂ Dico igiꝛ ꝙ Ar. nō intēdit h dicē abſolute ꝙ mot' qbus trāſitur linea ⁊ ps linee differūt ſpe: ſed dicit h cū conditione ſic q [ſi vñ quo.] hoc eſt ſi termini mot' q̄ ptranſiꝛ tota linea differūt ſpe ab [vñ quo.] hoc eſt a terminis mot' quo ptranſiꝛ ps linee: tūc mot' qb' ptrāſiꝛ tota linea ⁊ ps linee differūt ſʒ ſpēʒ ⁊ hec cōditionalis phi eſt neccia: ſʒ añs eſt ipoſſ. [Uidebiꝛ aūt vtiqʒ h.] 2o pbaꝛ ꝯ phi. ſ. ꝙ delectatio nec eſt mot' nec gnō ſic. Nihil ꝯtingit moueri in nō tēpore: vt pʒ ex 6o phi': ſed ꝯtingit delectari in nō tēpore. g delectatio nō eſt gnō. [Ex his aūt manifeſtū.] Ex iā dictis ꝯcludit ꝑncipale itērū. ſ. ꝙ delectatio nec eſt mot' nec generatio. Nā rō mot' ⁊ gnātionis non pōt attribui cuicūqʒ ſed ſolū diuiſibili ꝙ nō eſt totū ſil' nec hʒ totū cōplemētū

M ſuum ſil': nec eſt gnō viſionis ſicut nec pūcti nec vnitatis. Hec eni nō gnāꝛ ſed cōſequūꝛ gnōnē quoꝝdā alioꝝ: nec eſt mot' hoꝝ. ſ. viſionis ſic nec pūcti nec vnitatis: neqʒ eſt mot' aut gnō delectationis: q: delectatio eſt qōdā totū

Dubium nō hñs ptē ante ptē. ℂ Dubitaꝛ h. Dicit eni ph's: ꝙ mot' ⁊ gnō ſūt ptibiliū ⁊ nō totoꝝ. Iſta enim vñr repugnare: q: oē ptibile hʒ ptes: ⁊ oē hñs ptes eſt totū. igiꝛ oē ptibile eſt qōdā totū: igiꝛ ſi mot' ⁊ gnō ſint ptibiliū: ſeqꝛ ꝙ ſint totorū. ℂ Dōm ꝙ aliqd dr totū dupl'r. ſ. aut abſolute: q: hʒ ptes: aut q: hʒ ptes ſil' exñtes: ⁊ tale totū vocaꝛ totū totalitate ſimultatis. Silr partibile dr dupl'r. aut abſolute: q: hʒ ptē ⁊ ptē: aut q: hʒ ptē añ ptē in īfinitū: ita ꝙ ſue ptes nec ſunt nec eſſe pñt ſil': ⁊ hec partibilitas accipiꝛ ſʒ diuiſionē tēporis: vñ tā totū q̄ ptibile accipiꝛ dupl'r. ſ. large ⁊ ſtricte. Accipiēdo hec duo large: ſic idē ſunt totum ⁊ ptibile: ⁊ ſic vtrūqʒ idē eſt ꝙ hñs ptes. Sʒ ſumēdo iſta duo ſtricte: ſic ptibile idē eſt ꝙ hñs ptē añ ptē in īfinitū: ⁊ totū idē eſt ꝙ

Solutio. Totū aliq̄d 2ᵒ dr: ⁊ ptibile ſilr

hñs oēs ptes ſil'. Dico igiꝛ ꝙ ph's in ꝓpoſito accipit totū ⁊ ptibile ſtricte: ⁊ ſic nō ſūt idē ſʒ magis ſūt oppoſita. nam ptibile idē eſt ꝙ hñs ptē añ ptē ſm diuiſionē tpis: ⁊ totū idē eſt ꝙ hñs ptes ſil' nō vnā ptē añ aliā: vñ nec delectatio nec viſio eſt ptibilis idest hñs ptē añ ptē. ſʒ vtraqʒ eſt qōdam totū. i. habens omnes partes ſimul. N

ℂ At vo ſenſus ois ad ſenſibile eſt opatio q̄dā: pfecta aūt eius q bñ eſt diſpoſit' ad id qō eſt pulcherrimum eoꝝ q̄ ipſi ſubijciunꝛ: tale. n. maxie vr eſſe opatio ipſa pfecta: atqʒ nihil interſit ſiue ipſe ſiue id in quo eſt ipſe opari dicaꝛ. In oi quoqʒ genere pſtabiliſſima eſt eius operatio qō optime diſpoſitum ad id qō eſt pſtabiliſſimum eoꝝ que ipſi obijciuntur.

ℂ Senſus aūt ois ad ſenſibile opantis pfecte ⁊ bñ diſpoſiti ad pulcherrimū ſub ſenſu iacētiū. Tale. n. maxie eē vr pfecta opō. Ipſuʒ aūt dicē opari vel in quo eſt nihil differat ſm vnūqōqʒ optima eſt operatio optime diſpoſiti ad potentiſſimū eorum que ſub ipſam. 3ᵃ pˢ c. O

ℂ Hec eſt 3a ps ꝑncipalis hui' capli: in qua oſtēdit nāʒ delectationis oſtēdēdo qd eſt delectatio. ⁊ cōtinet tres pticulas. In pa narrādo oſtēdit que eſt opō pfecta vtutis cognoſcētis vt ſenſus aut intelľs. In 2a ibi [Hec aūt vtiqʒ.] oſtēdit ꝙ delectatio eſt pfectio opōnis. In 3a ibi [Perficit aūt opōnē.] oſtēdit qualr delectatio pficit opōnē. In pa igitur pticula narrat ꝙ cuiuſlʒ ſenſus eſt operatio alicui' operātis in reſpectu ad ſenſibile qō eſt obm illi' ſenſus: opō ſenſus eſt ſenſatio ꝓprij obiecti: ⁊ iō ad h ꝙ opō ſenſus ſit pfecta reqriꝛ optima diſpō ex pte vtriuſqʒ. ſ. ſenſus ⁊ obiecti: ⁊ iō ſubdit ꝙ ſenſus tūc pfecte opaꝛ qñ eſt opō [ſenſus bñ diſpoſiti ad aliqd pulcherrimū ſub ſenſu iacentiū.] id eſt ꝯuenientiſſimuʒ eoꝝ q̄ a ſenſu pcipiunꝛ. Hec. n. maxie vr eſſe pfecta opō ſenſus q̄ ꝓcedit a ſenſu bñ diſpoſito in opōne ad ꝯueniētiſſimū obm ſenſus: ⁊ ſiue ſenſus opereꝛ ſiue aial p ſenſuʒ nō eſt cura ad pñs. Sʒ illō manifeſtuʒ eſt ꝙ circa vnūqōqʒ optima operatio eſt opantis optime diſpoſiti per reſpectū ad illud qō eſt potiſſimum inter ea que ſubiacent virtuti talis operantis. P

ℂ Hec aūt pfectiſſima eſt ⁊ iucundiſſima. In oi nāqʒ ſenſu voluptas eſt ⁊ in mēte ſili mō cōtemplationeqʒ. Iocūdiſſima aūt eſt ea q̄ eſt pfectiſſima: perfectiſſima aūt eſt ea q̄ eſt eius qō bñ ſeſe habenꝛ ad id qō eſt ſtudioſiſſimū eorum que cadunt ſub ipſam.

ℂ Hec aūt vtiqʒ pfectiſſima ⁊ delectabiliſſima: ſʒ oēm eni ſenſuʒ eſt delectatio. Silr aūt ⁊ intellectū ⁊ ſpeculationē. Delectabiliſſima autē pfectiſſima. Perfectiſſima aūt que bñ habētis ad ſtudioſiſſimum eoꝝ que ſub ipſam. Q

ℂ Hec eſt 2a pticula ſcde ptis: in qua oſtēdit ꝙ delectatio eſt pfectio operationis: ⁊ hec eſt ꝯclō 13a hui' libri q̄ pbaꝛ ſic. Illō qō ineſt opōni inq̄ſtū eſt pfecta eſt pfectio opōnis: ſed delectatio ineſt opōni inq̄ſtū eſt pfecta. igiꝛ delectatio eſt pfectio opōnis. Maior pʒ: q: opō nō eſt pfecta foꝛalr niſi p ſuā pfectionē. ⁊ minor declaraꝛ in lr̄a ſic. Operatio pfecta eſt delectabilis: ⁊ quāto eſt magis pfecta tanto eſt magis delectabilis: ⁊ opō pfectiſſima eſt delectabiliſſima: vbicūqʒ eniʒ in aliquo cognoſcente inueniꝛ opō perfecta ibi inueniꝛ opō delectabilis: qō patet tā in ſenſu q̄ in intellectu. Eſt. n. delectatio nō ſolū ſʒ tactū ⁊ guſtū ſʒ ſʒ oēʒ ſenſuʒ: ⁊ nō ſolū ē delectatio ſʒ ſenſū: ſʒ ēt ſʒ intelľʒ. i. ſʒ ſpecula- 13a ꝯclo hui' 3 li.

A tionē intell's inqꝫtū ſpeculaṫ aliqḋ ꝑfectū ens ꝑ certitudi-
nē cuiuſlꝫ vtutis cognoſcētis: opꝫ ꝑfecta eſt opꝫ illi⁹ vtu-
tis bn̄ diſpoſite in cōpōne ad obm ꝑfectum illius vtutis: ꝛ
opꝫ ꝑfectiſſima eſt vtutis cognoſcētis optime diſpoſite in
cōpōne ad obm cōuenientiſſimū illi⁹ vtutis: ꝛ inter hꝫ ope
rationes ſenſus ꝛ itell's illa opꝫ que eſt ꝑfectiſſima eſt de-
lectabiliſſima: ꝛ opꝫ ꝑfectiſſima ſenſus vel intell's eſt illa
opatio q̄ eſt ſenſus vel intell's bene diſpoſiti in cōpōne ad
optimū eorū que ſubiacent ſenſui vel intellectui. Et ſic pꝫ
ꝙ opatio inqꝫtū eſt perfecta eſt delectabilis: ꝛ ſic delecta-
tio ineſt opōni inqꝫtum eſt perfecta.

℄ Voluptas aūt ꝑficit opōnē. Atqꝫ nō eodē mō volu
ptas ꝑficit ac ſenſibile ꝛ ſenſus: ſi ſint ſtudioſa: queād-
modū neqꝫ ſanitas medicuſue ſil'r cāe ſunt vt qſpiā va
B leat. In vnoquoqꝫ aūt ſenſu voluptatē fieri ꝯſtat. Di
cim⁹.n. viſiones ac auditiones voluptatē afferre. Cō-
ſtat aūt ꝛ maxie tū cū ſenſus eſt preſtātiſſimus: ꝛ circa
tale operaṫ. Atqꝫ cū talia ſūt ipſūꝫ ſenſibile ꝛ id qḋ ſen
tit erit ſemꝑ voluptas ſi eſt qḋ agat ꝛ qḋ patiaṫ. Per-
ficit aūt opōnē voluptas nō vt hitus: ſꝫ vt pullulans
qdā finis: ꝑinde atqꝫ pulchritudo i iis q vigēt etate.

℄ Perficit aūt opōnē delectatio. Nō ſm eūdeꝫ
aūt modū ꝛ delectatio ꝑficit ꝛ ſenſibile ꝛ ſen-
ſus ſtudioſa entia: queādmodū neqꝫ ſanitas ꝛ
medicus ſil'r cā eſt eius qḋ eſt ſanari. ℄ Scḋm
vnūquēqꝫ aūt ſenſuꝫ: qm̄ fit delectatio maniſe-
ſtū: aim⁹ eni viſiones ꝛ auditiōes eē delectabi-
C les: manifeſtū aūt ꝛ qm̄ maxie cum ꝛ ſenſus ſit
potētiſſim⁹ ꝛ ad tale opeṫ. Talib⁹ aūt entib⁹ ꝛ
ſenſibili ꝛ ſenſato: ſemꝑ erit delectatio exiſte fa
ciente qdē ꝛ patiēte. ℄ Perficit aūt opōnē de-
lectatio nō ſicut habitus qui ieſt: ſꝫ vt ſuperue-
niēs qdā finis velut iuuenib⁹ pulchritudo.

℄ Hec eſt 3ª ꝑticula tertie ꝑtis in qua viſo ꝙ delectatio eſt
ꝑfectio opōnis oſtēdit qual'r delectatio ꝑficit opōnē: ꝛ in-
tēdit dicē ꝙ delectatio ꝑficit opōnē non ſicut cā effectiua
opōnis: ſꝫ ſicut foīa ꝑficit illud cui⁹ eſt foīa. Dicit.n. ꝙ de-
lectatio ꝑficit opōnē ſenſus nō ſicut ſenſibile ꝑficit ſenſuꝫ:
qꝛ ſenſibile ꝑficit ſenſuꝫ effectiue: ſꝫ delectatio ꝑficit ſenſū
formal'r. Oia.n.h̄.ſ. tam ſenſibile q̄ꝫ delectatio ſunt bona ꝛ
D bonitatē opōni tribuētia: ſꝫ al'r ꝛ al'r: qꝛ ſenſibile eſt perfe
ctio ſenſus vel opōnis ſenſus effectiue: ꝛ dlectatio eſt ꝑfe-
ctio opōnis ſenſus foīal'r: ſicut medic⁹: ꝛ ēt ſanitas ſūt cā ei⁹
qḋ eſt ſanari h̄ eſt hui⁹ qḋ eſt ſanū eē: ſed diuerſimode: qꝛ
medic⁹ eſt cā effectiua hui⁹ qḋ eſt ſanū eſſe ꝛ ſanitas eſt cā
foīalis hui⁹ qḋ eſt eē ſanū. [Scḋm vnūquēqꝫ aūt ſenſuꝫ.]
Qꝛ aūt ſm vnūquēqꝫ ſenſuꝫ eſt delectatio ſic dictū eſt ꝑus
maniſeſtū eſt. Dicim⁹.n. viſiōes ꝛ auditiones eē dlectabi-
les ꝛ maxie cū ſenſus ſit potētiſſim⁹ ꝛ opeṫ ad tale obꝫ qḋ
eſt cōuenientiſſimū ſui: ꝛ ſemꝑ manebit dlectatio in opōne
ſenſus dū ſenſibile ꝛ aial hn̄s ſenſuꝫ remanēt i tali diſpō-
ne: ſicut pꝫ in aliis. Nā q̄diu manet eadē diſpō facientis ꝛ
patientis nc̄e eſt ꝙ ꝑmaneat idē effectus. [Perficit autē
delectatio.] Quia dictū eſt ꝙ delectatio ꝑficit opōnē ſicut
foīa: poſſet aliqs credē ꝙ dlectatio eēt de eſſentia opōnis
ꝯſtituēs ipſaꝫ in eē. Id remouet Phs oſtēdēs qual'r dele-
ctatio ꝑficit opōnē tanq̄ꝫ foīa: ꝛ intēdit dicē ꝙ delectatio
ꝑficit opōnē tanq̄ꝫ foīa accn̄talis: ꝑfectio eni foīalis eſt 2ᶠ.
Perfectio foīalis 2ᶠ. qdā intrinſeca q̄ ꝯſtituit eſſentiā rei. Alia eſt foīa q̄ ſupue-
niēs rei ꝯſtitute in ſua ſpē vel nā: ꝛ talis ꝑfectio foīalis opō-
nis eſt delectatio. Dicit igiṫ Phs ꝙ delectatio ꝑficit opō-
nē nō vt hit⁹ q ineſt.i. nō ſicut foīa itrās eēntiā rei ſꝫ vt qdā E
finis ſupueniēs.i. ſicut qdā ꝑfectio accn̄talis ſupueniēs opō-
ni ineſſe ꝯſtitute: ꝛ ponit exēplū dicēs: ꝙ delectatio ꝑficit
opōnē ſicut pulchritudo ſupueniēs iuuenib⁹: pulchri. udo
eni aduenit iuuētuti nō ſicut aliqd exns de eēntia iuuētu-
tis: ſꝫ tanq̄ꝫ qdaꝫ foīa accn̄talis: ꝛ ita delectatio eſt ꝑfectio
foīalis accn̄talis opōnis. Ex his pōt accipi vna deſcriptio Deſcriptiō delectatio-
dlectatiōis q̄ eſt iſta. Delectatio eſt ꝑfectio foīalis opōnis nis.
vtutis cogſcētis extrinſec⁹ ſupueniēs ꝛ nō in eſſe ꝯſtituēs.

℄ Atqꝫ quouſqꝫ ipꝫ ſenſibile vel itelligibile ꝛ id qḋ di
ſcernit vel cōtēplaṫ tale ſit q̄le eſſe opꝫ: erit in opōne
voluptas. Nā cū ſint ſimilia ipꝫ paſſiuū atqꝫ actiuū ꝛ
inter ſeſe modū hn̄t eūdē idē ſemꝑ nā fieri ſolet. Quo
igiṫ nemo ꝯtinue voluptatē capit. An defatigaṫ. Oia
humana nequeūt cōtinue opari: neqꝫ voluptas igitur F
ꝯtinue fit: ſeqṫ.n. opōnē. Nōnulle aūt res cū noue ſūt
delectant: ſꝫ poſtea nō ſil'r ꝑꝑ hec ipſa. Prio nāqꝫ in-
uitaṫ mens: ꝛ circa illas opaṫ intēſe queādmodū ope-
ranṫ viſu q inſpiciunt: deinde nō fit talis ipſa opꝫ: ſed
neglectior. Quapꝑ ꝛ voluptas extenuaṫ ac offuſcaṫ.

℄ Uſquequo aūt ſenſibile vel itelligibile ſit q̄le 4ª ꝑs c.
opꝫ puta vtiqꝫ ꝛ diſcernēs vel ſpeculās: erit in
opōne delectatio: ſi lib⁹ eni entib⁹ ꝛ ad inuicem
ſm eūdē modū hn̄tib⁹ ꝛ paſſiuo ꝛ factiuo idem
aptū natū eſt fieri. ℄ Qual'r igiṫ ꝯtinue nullus
delectaṫ vel laborat: oia.n. hn̄tia corꝑa non pn̄t
ꝯtinue opari: nō fit ergo neqꝫ delectatio: ſeqtur
eniꝫ opōnē. ℄ Quedā aūt delectāt noua entia. G
Poſterius aūt nō ſil'r ꝑꝑ hoc: qꝛ pmū qdē.n.
ꝑ deſideria iclinata eſt mēs: ꝛ itēſe circa eadem
operatur queādmodum ſm viſuꝫ aſpicientes.
Poſtea autē nō fit talis operatio ſed neglecta:
ꝓpter qḋ ꝛ delectatio obſcuratur.

℄ Hec eſt 4ª ꝑs ꝑncipalis hui⁹ capl'i: in qua determiat de
cāis q̄rūdā ꝓprietatū dlectatiōis. ꝛ ꝯtinet duas ꝑticulas.
In pª deteriat de durabilitate delectatiōis. In 2ª ibi [Ap-
petere aūt.] determiat de appetibilitate delectationis. In
pª ꝑticula ſoluit tres qōnes. Prima eſt q̄diu dꝫ delectatio
durare. Scḋa eſt q̄re delectatio nō pōt eē cōtinua. Tertia
eſt q̄re noua magis delectāt q̄ꝫ ꝯſueta. Pmo igiṫ determiat
iſtā qōnē.ſ. q̄diu dꝫ delectatio ꝑdurare ꝛ iſtā qōnē ſoluit
ꝙ tādiu durat delectatio q̄diu obꝫ vtutis cognitiue: ꝛ ipſa H
vtus cognitiua manent in eadē debita diſpōne: ꝛ hec eſt ꝯ
14ª hui⁹ libri. vn̄ dicit Phs ꝙ tādiu erit delectatio in opa- 14ª ꝯclo hui⁹.c.li.
tione q̄diu ex vna ꝑte obm ſenſibile vel itelligibile eſt in
debita diſpōne ꝛ ex altera ꝑte ipꝫ opans qḋ eſt diſcernēs
ꝑ ſenſuꝫ vel ſpeculās ꝑ itellectū remanēt in eadē diſpōne.
vn̄ ꝓbaṫ ꝯclo ſic. Actiuo ꝛ paſſiuo manētib⁹ i eadē diſpō-
ne ꝛ in eadē hitudie ad inuicē manet idē effect⁹: ſꝫ obm ꝛ
vtus cognitiua ſūt cāe actiue ꝛ paſſiue delectatiōis. igiṫ tā-
diu durat dlectatio q̄diu obꝫ vtutis cognitiue: ꝛ ipſa vtus
cognitiua remanet in eadē diſpōne ꝛ in dbita diſpōne ad
agendū ꝛ patiēdū. [Qual'r igiṫ cōtinue.] Scḋa qḋ eſt: q̄re
eſt ꝙ nullus ꝯtinue delectaṫ: hoc eſt: q̄ eſt cā ꝙ delectatio
nō pōt eē ſemꝑ ꝯtinua. hec qḋ ſoluiṫ ex iā dictis.ſ. ꝙ nul-
lus hō pōt ꝯtinue delectari: ꝛ hec eſt ꝯ 15ª q̄ ꝓbaṫ ſic. Nul 15ª ꝯclo hui⁹.c.li.
lus hō pōt ꝯtinue opari ꝛ delectatio nō fit ſine operatione
vt dictuꝫ eſt ſupra. igitur nullus homo poteſt continue de-
lectari. Cauſa igiṫ huius ꝙ nullus homo poteſt continue
delectari eſt: qꝛ nullus hō pōt ꝯtinue opari: ꝛ dlectatio nō

A Notandum fit ſine opõne. igiẽ ⁊c. ¶ Intelligẽdũ eſt ꝙ oĩa q̃ hñt corpora ſenſibilia nõ pñt cõtinue opari: ꝓꝑ hoc ꝙ eoꝝ corpa in opando fatigant: in hñtib⁹ eni corp⁹ paſſibile corp⁹ aliqualr deſeruit opõnẽ: vel imediate ſicut pꝫ in opõne ſenſitiua ꝑ organũ corporeũ ⁊ exterioreꝫ: vel mediate ſicut pꝫ in opõne intellectiua in qua hõ vtiẽ opõnib⁹ ſenſibilibus q̃ fiunt ꝑ organa corpea. ¶ Sꝫ dubitaẽ ex quo opõ in q̃ cõſiſtit felicitas de qua ph̃s hic loqẽ eſt q̃litas permanẽs nõ ꝯſiſtẽs in motu. Videẽ ꝙ i tali opõne nõ eſt labor nec fatigatio: ⁊ per ꝯñs hõ põt ꝯtinue opari tali opõne que eſt qualitas in qua nõ eſt labor. ¶ Dõm ꝙ q̃uis talis opatiõ fit q̃litas permanẽs: tñ ſemꝑ indiget aliquo ꝯſeruante qḋ ꝗdẽ ꝯſeruãs eſt opõ de genere actionis q̃ eſt opõ organorũ ſenſitiuoꝝ: ⁊ in tali opõne de genere actionis eſt labor ⁊ fatigatio: ⁊ ꝓꝑ hoc non põt aliqs hõ ꝯtinue opari opõne que eſt de gñe qualitatis: qꝛ illa opatio ꝯtinue depẽdet ab opõne de gñe actionis q̃ nõ eſt ſine labore. [Quedã autẽ delectãt noua.] Tertia qõ eſt q̃re q̃dã que ſunt noua multũ delectant ⁊ poſtea nõ delectãt. Cui⁹ cãm aſſignat ph̃s dicẽs: ꝙ hoc accidit: qꝛ in ꝑncipio qñ ſunt noua mens inclinaẽ ſtudioſe ad hꝫ ꝓꝑ deſideriũ ⁊ admirationẽ: ⁊ intenſe vehemẽter circa hꝫ mens opaẽ: ⁊ ad opõnẽ ſequiẽ delectatio vehemẽs: ſicut pꝫ de illis q ſtudioſe accipiũt aliqd qḋ ꝑ̃us nõ viderũt ꝓꝑ admirationẽ. Poſtea aũt qñ ꝯſueti ſũt videre nõ fit talis opõ: vt ita attẽte videanẽ: ſed fit negligẽs opõ ꝓꝑ qḋ delectatio obſcuraẽ. i. min⁹ ſentiẽ: hec igiẽ eſt cã q̃re noua magis delectant: qꝛ noua faciunt attente ⁊ vehemẽter opari ⁊ magis q̃ꝫ cõſueta ⁊ ad opõnẽ ſequitur delectatio: ideo noua magis delectant q̃ꝫ cõſueta.

K

¶ Putauerit aũt q̇ſpiã oẽs iõ voluptateꝫ appetere: qꝛ viuere ẽt oẽs affectãt. Vita ṽo q̃dã eſt opõ. Atqꝫ circa ea q̇lꝫ ⁊ iis opaẽ q̃ ⁊ maxie amat: vt muſicus q̇dem auditu circa cantus: auidus ṽo diſcẽdi mẽte circa res cõtẽplandas. Eodẽ mõ ⁊ ſinguli ceteroꝝ. Voluptas aũt ꝑficit opõnes: ⁊ iꝑꝫ ẽt viuere qḋ appetũt. Cũ rõne igiẽ ⁊ voluptatẽ affectãt: ꝑficit. n. iꝑꝫ viuere vniuſcuiuſqꝫ qḋ expetibile eſt. Querere ṽo vtꝝ ob voluptatẽ viuere expetam⁹: an voluptatẽ ob vitã: miſſuꝫ in preſentia faciam⁹. Cõiuncta. n. hec eẽ vĩr ⁊ nõ ſuſcipe ſeparationẽ: nã ⁊ ſine operatione voluptas nõ fit: ⁊ oẽꝫ operationem perficit ipſa voluptas.

L

¶ Appetere aũt delectationẽ exiſtimabit qs vtiqꝫ oẽs: qm̃ ⁊ viuere oẽs appetũt: vita aũt opatio q̃dã eſt: ⁊ vnuſq̇ſqꝫ circa h̃ ⁊ in his opaẽ que ⁊ maxie diligit: puta muſic⁹ q̇dẽ auditu circa melodias. Amator aũt diſcipline mẽte circa theoremata: ſic aũt ⁊ reliquoꝝ vnuſq̇ſqꝫ. Delectatio aũt ꝑficit opõnes: ⁊ viuere aũt qḋ appetũt: rõnabilr igiẽ ⁊ delectationẽ appetunt: ꝑficit. n. vnicuiqꝫ eligibile ens. ¶ Vtrũ aũt ꝓꝑ delectationẽ viuẽ eligim⁹ vel ꝓꝑ viuẽ delectationẽ dimittaẽ in p̃ſenti: ꝯiũgi q̇dẽ. n. h̃ vĩr ⁊ ſepõnẽ nõ recipe: ſine opõne eniꝫ nõ fit delectatio.

M

¶ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula 4ᵉ ꝑtis ꝑncipalis: in qua ph̃s determinat de appetibilitate delectationis in q̃ mouet ⁊ ſoluit duas q̃ões. Pria eſt q̃re oẽs hoies appetũt delectatiões: ⁊ hec eſt ſolõ ꝙ oẽs hoies appetant delectationes: qꝛ oẽs hoies appetũt viuere: ⁊ vita eſt q̃dam opatio ⁊ delectatio perficit opõnẽ: ⁊ ꝓpter h̃ oẽs hoies appetũt delectationẽ: qꝛ omnes hoies appetũt viuere cui⁹ ꝑfectio eſt delectatio: vnuſq̇ſqꝫ eni maxie opaẽ circa illa que maxie diligit ⁊ maxime circa illa inſiſtit. Sicut muſic⁹ maxie inſiſtit ad audiẽdã melodiã ⁊ ille q eſt amator ſapiẽte maxie inſiſtit vt ſpeculeẽ mẽte theoremata. i. ſpeculationes ṽitatis. vñ cuꝫ delectatio ꝑficiat opõnẽ ꝯñs eſt vt ꝑficiat iꝑꝫ viuẽ qḋ oẽs appetũt: ⁊ ita rõnabile eſt ꝙ oẽs hoies appetãt delectationẽ ex eo ꝙ ꝑficit viuere qḋ eſt oĩb⁹ eligibile. [Vtrũ autẽ ꝓꝑ delectationẽ.] Scḋa qõ quã ſoluit in ſcḋa ꝑticula oriẽ ex ſolõne q̃õnis imediate ꝑcedẽtis in qua dĩ: ꝙ oẽs hoies appetũt delectationẽ. ⁊ ſilr ꝙ oẽs hoies appetũt viuẽ. Eſt igiẽ qõ. vtrũ oẽs hoies appetũt vitã ꝓꝑ delectationeꝫ vel ecõuerſo delectationẽ ꝓꝑ vitã. Iſtã dubitationẽ nõ ſoluit hic ſꝫ dicit eã eſſe dimittẽdã ad pñs. Soluiẽ aũt iſta dubitatio in tractatu ſequẽti: q eſt de felicitate: ⁊ hic dicit ꝙ iſta duo. ſ. vita ⁊ delectatio cõiungunẽ ad inuicem: ita ꝙ nullo mõ ſeparanẽ: nõ eni fit delectatio ſine opõne: nec põt eſſe ꝑfecta opatio ſine delectatiõe vt dictũ eſt ſupi⁹. ¶ Intelligendũ ꝙ opõ eſt appetibilis magis q̃ꝫ delectatio: qꝛ delectatio eſt q̇es appetit⁹ in re delectãte ſiue in opõne: ⁊ nullus appetit q̇ete in aliquo niſi exiſtimet illud eẽ cõueniẽs ⁊ iõ opatio que delectat ſicut qḋdã cõueniẽs vĩ ꝑ ꝑ̃us appetibilis q̃ꝫ delectatio: ⁊ ita delectatio appetiẽ ꝑ opõnem magis q̃ꝫ eꝯ. Finis enim vltim⁹ hoĩs eſt opõ: ⁊ iõ q̇cq̇d hõ rõnabilr appetit vel eſt opõ vel ꝓꝑ opõnẽ que eſt vltim⁹ finis. ¶ Hic occurrit vnũ dubiũ ſuꝑ h̃ qḋ ph̃s dicit ꝙ vita ⁊ delectatio ſunt inſeꝑabilia: illud nõ vĩ veꝝ. qꝛ aut accipit vitã ꝓ actu p̃mo. ⁊ certũ eſt ꝙ illa vita que eſt actus p̃mus põt eſſe ſine delectatione: vt pꝫ in ſomno qñ ſola potẽtia vegetatiua opaẽ que in opando nõ delectaẽ. Aut accipiẽ vita ꝓ actu ſcḋo. ſ. ꝑ opõne vite vel ꝑ opõne ſenſus vel intellẽs: ⁊ adhuc talis vita põt eſſe ſine delectatione: qꝛ põt eẽ in tãta triſtitia ſꝫ tactũ ꝙ in opõne nullius alteri⁹ ſenſus: nec ẽt intellẽs manebit delectatio. Triſtitia. n. vehemẽs nõ ſolũ corrũpit delec̃ꝫ ſibi ꝯtrariã: ſꝫ ẽt q̃ulꝫ aliã ꝯtingentẽ vt dicit ph̃s. 7. ethico. ¶ Dõꝫ ꝙ delectatio nũq̃ꝫ eſt ſine actu ſcḋo ſenſus vel itellẽs: nec põt eſſe opõ ꝑfecta cõueniẽs ſenſui vel intellectui ſine delectatione. Dico igiẽ ꝙ ph̃s in ꝓpoſito accipit vitã ꝓ actu ſcḋo ꝑfecto ꝯueniẽte ⁊ ſaluante illud cuius eſt. Illa autẽ operatio que eſt cũ ſũma triſtitia nõ ſaluat ſed magis corrumpit. N

O Notandum

Dubium.

P

Solutio.

Capitulũ quintũ de diuerſitate delectationũ: differũt eniꝫ ſm diuerſitatẽ operũ ⁊ ſꝫ bonitatẽ ⁊ malitiã: ſꝫ puritatẽ ⁊ ipuritateꝫ: ⁊ ẽt

differũt ex ꝑte ſuboꝝ ⁊ ex ꝑte opõnũ differũt. Nã opõnũ differẽtiũ ſpe ſũt delectatiões q̃ eas ꝑficiũt differentes ſpe: qḋ pꝫ ex eo ꝙ delectatiões coopanẽ opõnib⁹ q̃s ꝑficiunt. Et hoc pꝫ ex hoc ꝙ opões coaugenẽ delectationib⁹ ⁊ coaugẽtia ſunt auctis ꝓpria: ⁊ ex eo ꝙ delectationes vno tẽpore ipediũt ⁊ corrũpũt delectationes in aliis opibus factas: ⁊ ex hoc ꝙ ꝓprie delectationes cõfirmãt opões ⁊ diuturniores ⁊ meliores eas faciũt alienis delectationib⁹ efficiẽtib⁹ ⁊ fere vt ꝓprie triſtitie corrũpẽtib⁹: ⁊ ſicut opões differũt bono ⁊ prauo eligibili ⁊ fugiẽdo ⁊ neutro: ſic neceſſe eſt delectationes eis appropriatas differre: ⁊ ſicut ſenſus differũt ab inuicẽ ⁊ ab itellectu ⁊ itellẽs ſpeculatiuus a practico ſic differũt q̃ in eis ſunt delectationes: ⁊ ꝙ diuerſoꝝ ſuboꝝ ſpe vt hoies ⁊ aſini ſunt delectatiões ſpe differẽtes ⁊ eorũdẽ ſpe ſunt eedẽ delectationes ſpe: lꝫ nõ oĩb⁹ hoĩb⁹ qui tñ ſunt idẽ ſpe ſint eadẽ delectabilia: qḋ accidit ex hominũ corruptione: in hoĩe eniꝫ incorrupto ⁊ ṽtuoſo eſt delectabile qḋ ſꝫ ṽitatẽ eſt delectabile. Delectabilia autem ſm ṽitatẽ non ſunt corruptis delectabilia: ſed que talibus apparent delectabilia: vera autem delectatio hominis eſt in ꝓpria operatione hoĩs que eſt felicitas.

Q

¶ Vnde ⁊ ſpecie voluptates differũt: nã ea q̃ ſunt dif

A uerſa ſpe a diuerſis pfici putam⁹. Sic.n.ſunt ⁊ ea que
a nã ⁊ ea que ab arte pficiunt: vt aialia arbores: pictu
ra: ſtatua: domus: vas: ⁊ ſilia. Silr igit ⁊ opõnes dif
ferentes ſpe a differẽtib⁹ ſpe pficiunt: opones autẽ
mẽtis ab opõnib⁹ ſenſus: ⁊ he rurſus iter ſeſe differũt
ſpe: igit ⁊ voluptates q̃ ipſas pficiunt.

Cap.5ᵐ p.tra.x.ll. ethi. p⁹ pe ca. Vide videnẽ ⁊ ſpẽ differre: altera eni
ſpe ſub alteris exiſtimam⁹ pfici. Sic
eniz videnẽ ⁊ nãlia ⁊ que ab arte: pu
ta aialia ⁊ arbores ⁊ picture ⁊ imagi
nes ⁊ domus ⁊ vas: ſilr aũt opõnes differẽtes
ſpe a differẽtibus ſpecie pfici. Differũt aũt que
B mentis ab his que ſenſus: ⁊ he ipſe ſm ſpẽm ⁊
pficientes itaqꝫ ⁊ delectationes.

Quinti.c. p.trac. di⁹ in 4ᵒʳ p⁹ tes ſm. Iſtud eſt 5ᵐ capl'm primi tractatus in quo determi
nat de dĩis delectationũ: ſiue de ſpeciebus
delectationũ. ⁊ ptinet 4ᵒʳ ptes pncipales. In p⁹ determiat
de diuerſitate ſpecifica delectationũ accepta a diuerſitate
opõnũ. In 2ᵃ pte ibi[Differẽtib⁹ aũt opõnib⁹.] determiat
de diuerſitate dlectationũ ſꝫ bonitatẽ ⁊ maliciã. In 3ᵃ pte
ibi[Differt aũt viſus.] determinat de diuerſitate delecta
tionũ ſm puritatẽ ⁊ ipuritatẽ. In 4ᵃ pte ibi[Videẽ autẽ
eẽ vniuſcuiuſqꝫ.] determinat de diuerſitate delectationũ
accepta a diuerſitate ſubiectoꝝ. Pria ps cõtinet duas pti
culas. In p⁹ intẽdit phs pbare ꝙ opõnũ differẽtium ſpe
ſunt delectatiões differẽtes ſpe. In 2ᵃ ibi[Appebit.] remo
uet qddã du'ᵐ. In p⁹ igit pbat ꝙ opõnũ differẽtiũ ſpe ſũt
16ᵃ ↄclo hui⁹.x.li. delectatiões differẽtes ſpe: ⁊ hec eſt ↄclo 16ᵃ huius libri q̃
C pbat dupl'r. Pmo ſic. Perfectibiliũ diuerſoꝝ ſpe ſũt pfe
ctiones diuerſe ſpe: ſed opõnes ſũt pfectibiles p delec'ᵒⁿᵉˢ
vt viſuz eſt in capl'o pcedẽti vbi dcm̃ eſt ꝙ delectatio eſt
pfectio opõnis. igit opõnũ differẽtiũ ſpe ſunt dlectatiões
differẽtes ſpe. Minor iſti⁹ rõnis pꝫ ex pcedẽtib⁹. ⁊ maior
declaraẽ declaratiõe exẽplari tã in nãlib⁹ q̃ in artificiali
bus. In nãlib⁹ eni eſt ita ꝙ pfectibiliũ diuerſoꝝ ſpe ſunt
pfectiões differẽtes ſpe. Nã pfectio aialiũ eſt alia ſꝫ ſpẽz
a pfectione arboꝝ: pfectio eni aialis cõſiſtit in pſpicacita
te ſenſus ⁊ pfectio arboꝝ ↄſiſtit in earuz fecunditate: ⁊ ita
in nãlib⁹ pfectibiliũ diuerſoꝝ ſpe ſunt pfectiones differẽ
tes ſpe. Idẽ appet in artificialib⁹. nã alia eſt pfectio pictu
rarũ ⁊ alia imaginũ: perfectio.n. picturaꝝ ↄſiſtit in diſtin
ctiõne coloꝝ delectabiliũ: ⁊ pfectio imaginis ↄſiſtit in pfe
cta repñtatione rei cuius eſt imago. Silr alia eſt pfectio
domus ⁊ alia vaſis: perfectio eni dom⁹ ↄſiſtit in ptegẽdo
a tẽpeſtatibus ⁊ alijs nociuis: ⁊ pfectio vaſis ↄſiſtit in hoc
D qd eſt bñ capax rei ad quã ordinaẽ: ⁊ ſic pꝫ ꝙ pfectibiliũ
differẽtiũ ſpe ſũt pfectiões differẽtes ſpe: ⁊ ſic opõnũ dif
ferẽtiũ ſpe opꝫ eẽ delectatiões differẽtes ſpe. Manifeſtũ
eni eſt ꝙ opõnes mẽtis. i. itell's differũt ſpe ab opõnibus
ſenſus: ⁊ opõnes ſenſuũ differũt ſpe ſꝫ diuerſitatẽ ſpecifi
cam pprioꝝ oboꝝ ⁊ potẽtiaꝝ q̃ ſunt pn⁹ opõnũ.

¶ Hoc aũt ⁊ ex eo patebit qꝛ vnaqueqꝫ voluptas eſt
ei ppria opõni quã pficit: ppria eniz voluptas auget
opõnẽ. Qui nãqꝫ cũ voluptate opanẽ ſingula magis
diſcernũt atqꝫ exacti⁹ comprehẽdũt: veluti geometre
ſiunt q̃ geometrica gaudẽt ↄtẽplatiõe: magiſqꝫ intelli
gũt ſingula. Silr ⁊ q̃ muſicã amãt: ⁊ q̃ ediũ extruẽdaꝝ
delectanẽ arte: ceterorũqꝫ ſinguli oẽs in ope pficiunt
pprio hoc ipſo ſe oblectãtes. Voluptates igit augẽt
opõnes. At ea q̃ augẽt ppa ſũt. Que vo diuerſis ſpe
ppria ſunt ⁊ ipſa diuerſa ſpe ſũt. Preterea magis hoc

ex eo videbiẽ ita eſſe: qꝛ voluptates q̃ a diuerſis ſunt E
ipediũt actiones. Qui nãqꝫ fiſtulis delectanẽ nequeũt
mẽtẽ ſermõib⁹ adhibere ſi quẽpiã audierint modulã
tẽ magis modulãdi gaudẽtes arte q̃ opõne preſenti.
Voluptas igr ea q̃ a modulãdi facultate pdit: opõnẽ
que eſt circa ſermones corrupit. Hoc idẽ ⁊ in ceteris
vſu venit: cũ circa duo ſil' q̃ſpiã opaẽ. Opõ nãqꝫ iucũ
dior alterã excludit: ⁊ ſi multũ voluptate pcellat ma
gis extrudit: atqꝫ adeo vt neqꝫ opeẽ per illã. Quecir
ca cũ vehemẽter aliq̃ re gaudem⁹ nõ valde aliud agi
mus ⁊ alia facimus cũ paꝝ nobis alia placent: vt ⁊ in
ſpectaculis q̃ bellaria edũt id maxie faciũt: cum viles
ſunt q̃ cõtẽdũt. Cũ igit ppria qdem voluptas exactas
operationes reddat ⁊ diuturniores ac meliores effi F
ciat: aliene vo extenuẽt atqꝫ corrũpant. Conſtat ipſas
inter ſeſe vehemẽter diſtare. Aliene nãqꝫ voluptates
id fere qd pprij dolores efficiũt. Eteni pprij dolores
opõnes ipſas corrũpũt: vt ſi huic ſcribere: illi rõnem
ſubducere iniucũdũ eſt atqꝫ moleſtũ: hic nõ ſcribit: il
le rõne nõ ſubducit: qppe dolorẽ cũ afferat opõ. Cir
ca igit opõnes cõtrariũ a pprijs voluptatib⁹ accidit
⁊ dolorib⁹. Atqꝫ voluptates doloreſue pprij ſunt qui
in opõne p ſeipſam fiunt. Alienas vo voluptates ſilẽ
qd ei facere diximus qd ipſi dolores efficiunt. Corrũ
punt enim ⁊ ſi nõ ſimiliter operationes.

¶ Apparebit aũt vtiqꝫ h ⁊ ex eo qd appropria G
ri dlectationẽ vnãquãqꝫ opõni quã pficit. Co
auget eniz opõnẽ ppria delectatio. Magis eni
ſingula iudicãt ⁊ certi⁹ exq̃rũt cũ delectatione
opantes: puta geometrici fiũt gaudentes eo qd
eſt geometrizare: ⁊ itelligũt ſingl'a magis. Silr
aũt ⁊ amãtes muſicã ⁊ amãtes edificatiuam ⁊
alioꝝ ſinguli augmẽtant ad ppriũ opus gaudẽ
tes ipſo coaugẽt aũt delectationes. ¶ Coaugẽ
tia aũt ppria: alteris aũt ſpe ⁊ ppria altera ſpe.
¶ Adhuc autẽ magis hoc vtiqꝫ appebit ex eo
qd eſt ab alteris delectationes ipeditiuas opõ
nibus eẽ. Amãtes eni fiſtulas nõ pñt ſermoni
bus attẽdere ſi audiãt fiſtulãtẽ: magis gauden
tes fiſtulatiua q̃ pñti opõne. Scdꝫ fiſtulatiuã
igit delectatio eamqꝫ circa ſermonẽ opõnẽ cor
rũpit. Silr aũt hoc ⁊ in alijs accidit: cũ ſilr cir H
ca duo openẽ: delectabilior eni alterã expellit ⁊
ſi multũ differat ſꝫ dlectationẽ magis: vt neqꝫ
opeẽ ſm alterã pp qd gaudẽtes quocũqꝫ vehe
mẽter nõ opamur alteꝝ ⁊ alia facim⁹ alijs gere
placẽtes: puta ⁊ in theatris legumina comedẽ
tes cũ praui agonizãtes fint tũc maxie ipꝫ ope
ranẽ. ¶ Quia aũt qdẽ ppria dlectatio ↄfirmat
opõnes ⁊ diuturniores ⁊ meliores facit: aliene
aũt officiũt manifeſtũ ꝙ multũ diſtant. ¶ Fe
re eni aliene delectationes faciũt qd pprie triſti
tie. Corrũpũt.n. opõnes pprie triſtitie: puta ſi
huic ſcribere in delectabile ⁊ triſte ⁊ rõcinari:

I hic qdē nō ſcribit:hic aūt nō rōcinat̄:triſti exiſte
opōne. Accidit itaqꝫ circa opōnes ɔ̃riū a dele-
ctationibꝰ ⁊ triſtitijs ꝓprijs: ꝓpria aūt ſunt que
in opōne ſm ſeipm̄ fiunt. Aliene aūt opōnes di
cte ſunt qm̄ ꝓprimuꝫ qd̄ triſtitie faciunt. Corrū-
punt enim tn̄ non ſimiliter.

℄ Hec eſt 2ª pticula ꝑme ptis:in q̄ remouet qddā dubiū:nō
eni vı̄ eē vlr ver̄ ꝙ ꝑfectibiliū differētiū ſpe ſint ꝑfectio-
nes dr̄ntes ſpe:qr eadē ꝑfectio ſꝫ ſpēꝫ pōt eē ꝑfectio cōis
ꝑfectibiliū ſpe differētiū:ſic pꝫ de albedine q̄ eſt ꝑfectio
cōis niuis ⁊ cygni:⁊ ita maior ꝓbi nō vı̄ vlr eē va. Iſtud
remouet ꝓhs itēdēs oñdē ꝙ delectatio eſt ꝑfectio ꝓpria
opōnis ⁊ nō eſt ꝑfectio cōis:⁊ de ꝑfectiōe ꝓpria eſt maior
K vlr vera. Nā oīuꝫ ꝑfectibiliū diuerſoꝝ ſpe ſūt ꝓprie ꝑfe-
17ª ɔclō ctiōnes differētes ſpe. Qꝫ aūt delectatio eſt ꝑfectio ꝓpria
huiꝰ .10. opōnis ꝓbat ꝓhs:⁊ hec eſt ɔclō 17ª q̄ ꝓbat̄ dupl̄r. Pͥo
libri; ſic. Illa ꝑfectio opōnis q̄ coaugēt opōnē eſt ꝓpria ꝑfectio
opōnis:ſꝫ delectatio eſt ꝑfectio opōnis coaugēs ipſaꝫ ope
rationē.igit̄ ⁊c̄. Maiorēꝫ ponit ꝓhs ⁊ dicit. [Coaugentia
aūt ꝓpria.] Hoc eſt:illud qd̄ augmētat aliud ⁊ ad cuiꝰ au-
gmētationē aliud augmētat̄ eſt ꝓpriū illi. qdcūqꝫ enim au-
gmētabile eſt natū augeri ꝑ illud qd̄ ſibi ſilē ⁊ ɔforme:⁊ ſic
pꝫ maior. Minor declarat̄ in lr̄a. Nam delectatio auget
opōnē:⁊ ad augmētū delctiōis ſeq̄t̄ augmētū opōnis:qd̄
pꝫ ꝑ exēpla. naꝫ illi q delectabil̄r opant̄ aliqd̄ opus rōnis
magis pñt ſingula diiudicare ⁊ ꝑ certitudinē ingrere cir-
ca que delectabil̄r opant̄:⁊ quāto ōpat̄ delectabiliꝰ tanto
magis ⁊ meliꝰ opant̄ circa illa in qbꝰ delectant̄:ſicut geo-
L metre q delectant̄ in ɔfigurationibꝰ geometrie magis pñt
intelligē ſingula hꝰ ɔſiderationis:qr mens magis determi-
nat̄ in eo in quo magis delectat̄. Sil̄r amātes opōnē edi-
ficatiuā augmētāt ꝓpriū opus fortiꝰ opantes ꝑꝑ qd̄ gau-
dent in ipſo opere ⁊ in eo delectant̄:ex quo igit̄ ⁊ coaugē-
tia ſunt ꝓpria illis q̄ augent̄ ſeq̄t̄ ꝙ opōneꝫ diuerſaꝝ ſpe
ſunt delectatiōes ſpe differētes. [Adhuc aūt hoc.] Scdo
ꝓbat̄ ɔ̃.ſ.ꝙ delectatio eſt ꝑfectio ꝓpria opōnis ſic. Illud
qd̄ in vna opōne ipedit aliā opōnē eſt ꝓpriū illi opōni:qd̄
pꝫ:qr ꝑ illud qd̄ eſt cōe duobꝰ neutrū illoꝝ ipedit̄ nec mi-
nuit̄:ſed delectatio in vna opōne ipedit aliā opōnē. igitur
delectatio eſt ꝓpria opōni:ꝑ cū ſit ꝑfectio opōnis opꝫ ꝙ
ſit ꝑfectio ꝓpria opōnis. Maior huiꝰ rōnis pꝫ ⁊ minor de-
clarat̄ in lr̄a. Videmꝰ.n.ꝙ delectatio auget ꝓpriā opōnē
⁊ ipedit extraneā:qd̄ oñdit̄ exēplariter ſic. Videmꝰ enim
ꝙ illi q ſunt amatores ſonitus fiſtulaꝝ nō pñt attēdē ſer-
monibꝰ q eis dicunt̄:eo ꝙ magis gaudēt in auditione ſoni
tus fiſtulaꝝ q̄ꝫ in auditione eoꝝ q̄ eis dr̄:⁊ ſic pꝫ ꝙ dele-
ctatio que fit ſꝫ fiſtulationē corrūpit aliā opōnē.ſ.auditiō
M nē ſermonū:⁊ ita videmus in alijs ꝙ cū occurrit alicui ꝙ
circa duo opet̄ delectabilis opō excludit aliā:intātū ꝙ ſi
ſit dr̄ia magna in exceſſu delectationis hō obmittit oīno
opari ſm opōnē minus delectabilem:⁊ iō qn̄ vehemēter
delectamur in aliquo nihil aliud poſſumꝰ opari:ſed qn̄ aliq̄
placent nobis gete.i.remiſſe poſſumꝰ alijs intēdere ⁊ q̄dā
alia facere:ſicut pꝫ de his q̄ ſunt in theatris.i.in ſpectacu-
lis ludoꝝ in qbus hoīes paꝝ delectant̄ vt qn̄ aſpiciūt ali-
quos nō bn̄ pugnātes in agone:ita ꝙ iſpectio talis pugne
nō ſit eis delectabilis pñt altera facere vel itēdere alijs
vt comeſtio leguminū:q̄ ēt nō eſt multū dlectabilis. Quia
igit̄ ꝓpria delectatio cōfirmat ⁊ ɔfortat opōnes quas ɔſe
quit̄.ſ.vt hō vehemēter intēdat eis ⁊ facit eas diuturnio-
res:vt.ſ.hō magis perſeueret in eis:⁊ facit eas meliores.ſ.
ꝑfectius fineꝫ attingentes:⁊ cū delectationes aliene.ſ.que
ſequant̄ quaſdā alias opōnes officiūt.i.nocēt ⁊ ipediunt:
manifeſte ſeq̄t̄ ꝙ delectatiōes multū dr̄nt ab inuicem:qr
quāto vna dlectatio iuuat tāto alia ipedit. [Quia aūt qdē.] N
Pōt hic poni ſcda rō ꝓbās ɔ̃nē que eſt ꝙ opōnū dr̄ntiuꝫ
ſpe ſunt delectationes differētes ſpe:⁊ hec eſt rō. Ille dele
ctationes dr̄nt ſpe q̄ hn̄t effectꝰ ɔ̃rios dr̄ntes ſpe:ſꝫ opōnū
dr̄ntiū ſpe ſūt dlec̄tōes hn̄tes effectꝰ ɔ̃rios ⁊ ſpe differētes;
igr̄ ⁊c̄. Minor huiꝰ rōnis declar̄ in iſto textu ſic. Delecta-
tio ſꝫ vnā opōnē ɔfirmat illā opōnē ⁊ intēdit ipſaꝫ ⁊ diu-
turniorē ⁊ meliorē eā facit:⁊ delectatio ſꝫ aliā opōnē dif-
ferētē ſpe ipedit opōnē ſpe dr̄ntē ab illa:⁊ eā remittit aut
total̄r deſtruit:vt pꝫ in exēplis ſupiꝰ poſitis ⁊ iſti effectus
ſunt ɔ̃rij ſpe dr̄ntes. igit̄ delec̄tōes opōnū diuerſaꝝ ſm ſpēꝫ
dr̄nt ſpe. [Fere enī.] Iſta minor adhuc ɔfirmat̄.ſ.ꝙ dele-
ctationes opōnū dr̄ntiū ſpe hn̄t effectꝰ ɔ̃rios:ꝑꝑ hoc ꝙ de-
lectatio ſꝫ aliquā opōnē ⁊ triſtitia ꝓpria circa illā opōnē
q̄.ſ.eſt ɔ̃ria illi delectationi hn̄t effectꝰ ɔ̃rios:qr delectatio
O intēdit ⁊ cōfirmat opōnē ꝓpriā ⁊ triſtitia ipedit ⁊ corrum
pit ipſaꝫ:ſꝫ fere eundem effectū circa opōnē hꝫ delectatio
aliena ⁊ ꝓpria triſtitia:qr vtraqꝫ ipedit ⁊ dſtruit opōnē.ſ.
tā triſtitia ꝓpria q̄ꝫ delectatio aliena. Cū igit̄ delectatio ſꝫ
aliquā opōnē ⁊ triſtitia ꝓpa hn̄t effectꝰ ɔ̃rios vı̄ ꝙ dlecta
tio ꝓpa ⁊ delectatio aliena hn̄t effectꝰ ɔ̃rios:⁊ ꝑ ɔ̃ñs dr̄nt
ſpe. Qꝫ aūt triſtitie ꝓpe corrūpāt opōnē manifeſtat ꝑ exē
pla. Si.n.alicui ſit triſte ſcribere vel rōcinari:neqꝫ ſcribit
neqꝫ rōcinat̄ ꝑꝑ triſtitiā que ſupueniret ex tali opōne:de-
lectatio ꝓpria ⁊ triſtitia ꝓpria ſunt q̄ fiūt ſꝫ ipſaꝫ opōnē:
ſꝫ aliene dlec̄tōes ⁊ triſtitie ſunt q̄ ex alijs opōnibꝰ cauſant̄:
⁊ ne credat̄ ꝙ eādē vim hēant delectatio aliena ⁊ triſtitia
ꝓpria:ſubdit ꝙ delec̄tōes extnee faciūt aliqd ꝓpinquū tri-
ſtitie ꝓpe:ex vtraqꝫ eniꝫ pte diminuit̄ vel corrūpit̄ opō:
nō tn̄ oīno ſil̄r ſꝫ magis ꝑ triſtitiā ꝓpriā que directe ⁊ ſm
ſe ɔ̃riat̄ delectationi ꝓprie:ſed delectatio aliena ɔ̃riat̄ ſm P
aliud ſcilicet ſm operationem.

℄ Cum aūt opōnes ꝓbitate differāt atqꝫ iprobitate:⁊
alie quidē ſint expetende:alie vō fugiende:⁊ alie neu-
tre:ſimil̄r ſeſe habent ⁊ voluptates:naꝫ vnicuiqꝫ ope
rationi eſt ꝓpria quedam voluptas. Que igit̄ ſtudio-
ſe ꝓpria eſt:ea ⁊ proba:que vō praue ea eſt improba:
etenim ⁊ cupiditates honeſtaruꝫ quidem laudabiles
ſunt:turpiū vō vituperabiles. Magis aūt ꝓprie ſunt
opōnibꝰ voluptates q̄ ſūt in ipſis q̄ꝫ ipſe cupiditates:
nā he qdē ſeiuncte ſunt ⁊ tēporibus ⁊ nā:ille vō ꝓpin
que ſunt opōnibus:atqꝫ adeo indiſtincte vt cōtentio
ſit ſuidē ſit opō ⁊ voluptas. Nō tn̄ ipſa voluptas men
tis eſſe vı̄ opō neqꝫ ſenſus. Eſt.n.abſurdū. Sed qr nō
ſeparat̄:idem qbuſdam videtur. Vt igitur operatio-
nes ſunt diuerſe:ſic ⁊ voluptates.

℄ Differētibꝰ aūt opōnibꝰ epyicheia ⁊ prauita- 2ª pa.c.
te ⁊ his qdē eligibilibꝰ ɔ̃riūbꝰ:his aūt fugien- Q
dis:his aūt neutris:ſiles hn̄t ⁊ delectatiōes:ſꝫ
eniꝫ vnāquāqꝫ opōnē ꝓpria dlectatio eſt. Que
qdeꝫ igit̄ ſtudioſe ꝓpria epyicheſ:q̄ aūt praue
praua. ℄ Eteniꝫ ɔcupie bonoꝝ laudabiles tur-
pium aūt vitupabiles. Magis aūt ꝓprie opō-
nibus q̄ in ipſis delectationes ɔcupiſcentijs:he
qdē eniꝫ diſcrete ſunt tpibꝰ ⁊ nā. He aūt ꝓpin-
que opōnibꝰ ⁊ indiſcrete ſic vt ⁊ hēat dubōnē:
ſi idē eſt opō delectatiōi. Nō tn̄ vı̄ qdē delecta-
tio mens eē neqꝫ ſenſus:incōueniēs eni:ſed ꝑꝑ
nō ſepari videt̄ idē qbuſdā. Queadmodū igit̄
operationes alie ⁊ delectationes.

℄ Hec

A ¶ Hec eſt 2ª pars pͥncipalis hui⁹ capl'i in qua ph's determinat de diuerſitate delectationũ ſm bonitatẽ ⁊ maliciã: ⁊ intẽdit in hac pte pbare iſtã ꝯclõnẽ ꝙ delectationũ quedam ſunt bone ⁊ laudabiles ⁊ quedaꝫ male ⁊ vituperabiles ſm bonitatẽ ⁊ maliciã opationũ: ⁊ hec eſt ꝯclo. 18. que probatur dupl'r. p° ſic. ſm vnãquãqꝫ operationẽ eſt delectatio propria: ſꝫ opõnũ quedã ſunt bone ⁊ laudabiles vt opões virtuoſe: ⁊ quedã ſũt male ⁊ vituperabiles vt opões vicioſe. ⁊ qdã ſunt neutre que de ſe nec ſunt bone nec ſunt male vt comedere bibere que pñt trahi ad vtrãqꝫ: ſed ꝓpria diſtinguunt̃ ſm diſtinctionẽ eoꝝ quoꝝ ſunt ꝓpria. igit̃ cũ delectatio ſit propria opationi opꝫ ꝙ delectationũ quedã ſint bone ⁊ laudabiles ⁊ quedã male ⁊ vituperabiles ſm ꝙ opões ſunt bone vel male. [Etenim ꝯcupiſcẽtie.] Scdo pbatur eadẽ ꝯclo ſic. Concupiſcẽtie diſtinguunt̃ in cõcupiſcẽtias bonas ⁊ malas ſm diſtinctionẽ opationũ. ſꝫ

B delectatiões ſunt ꝓpingores opõnibus qͣs appropriant̃ ꝗ̃ ꝯcupiſcentie. igit̃ cũ cõcupiſcentie diſtinguunt̃ in cõcupiſcẽtias bonas ⁊ malas ſm diſtinctiones opationũ: ſeq̃t̃ per locũ a multo fortiori ꝙ delectationes ſic diſtinguuntur: ⁊ per ꝯñs delectationũ quedã ſunt bone ⁊ laudabiles ⁊ quedã male ⁊ vituperabiles ſm bonitatẽ ⁊ maliciã operationũ. Maior pꝫ. Nã cõcupiſcẽtie qͣs bona opa concupiſcunt̃ ſunt bone ⁊ laudabiles vt ꝯcupiſcẽtie que ſunt ad iuſte ⁊ fortiter opari: ⁊ ꝯcupiſcẽtie qͣs mala opa cõcupiſcunt̃ ſunt male ⁊ vituperabiles vt cõcupiſcẽtie qͣs cõcupiſcunt̃ furari aut mechari: ⁊ ſic pꝫ ꝙ cõcupiſcentie diſtinguunt̃ in cõcupiſcentias bonas ⁊ malas ſm diſtinctionẽ opationũ in opões bonas ⁊ malas. Et ſic patet maior ⁊ minor declarat̃ ſic. Delectationes ſunt ꝓprie ipſis opationibus ⁊ ſunt in ipſis dum opationes ſiũt nec ſepant̃ ab ipſis opationibus: ſed ꝯcupiſcẽtie qͣs ꝯcupiſcimus opões diſtinguunt̃ ab opõnibus tpe ⁊ nã: diſtinguunt̃ enim

C tpe ab opatione: qꝛ prius tpe cõcupiſcimus opationes ꝗ̃ opemur: diſtinguunt̃ etiã nã ab opõne qꝛ opõ eſt actus pfecti ⁊ cõcupiſcẽtia eſt actus iperfecti ⁊ nondũ habẽtis illud qδ cõcupiſcit̃. Sed delectatiões ſunt ꝓpingores opõnibus qꝛ tã opatio ꝗ̃ delectatio eſt actus pfecti: ⁊ ſunt indiſcrete ſm tempus qꝛ nõ delectat̃ niſi qñ opat̃ vnde delectatio eſt rei p̃ſentis ſicut ⁊ opatio: ſed cõcupiſcentia eſt rei future: ⁊ ita patet minor. ſ. ꝙ delectationes ſunt ꝓpinquiores operationibus ꝗ̃ cõcupiſcẽtie: qꝛ tã delectatio ꝗ̃ opatio ſunt actus pfecti ⁊ cõcupiſcẽtia eſt actus impfecti. Sil'r delectatio ⁊ opatio nõ ſeparantur ſm tps: ſed ſemp ſunt ſimul: ⁊ cõcupiſcentia tpe p̃cedit opationẽ: ⁊ ideo magis cõueniũt opatio ⁊ delectatio ꝗ̃ opatio ⁊ ꝯcupiſcentie: ita eni indiſcrete. i. inſepabiles ſunt opatio ⁊ delectatio: qδ videt̃ dubitabile vtrũ opatio ſit idẽ delectatiõi vel aliud: nõ tamen eſt dicẽdum ꝙ operatio ⁊ delectatio ſint idem: delectatio enim nõ eſt niſi in operatione ſenſus vel intellectus: ea enim que cognitione carent nõ delectant̃: nõ tñ

D vꝫ delectatio mens eẽ neqꝫ ſenſus. i. quãuis delectatio nõ ſeparet̃ ab operatione ſenſus vel intellectus: tñ nõ videtur eſſe mens. i. opatio intellectus neqꝫ ſenſus. i. opatio ſenſus: inconueniens aũt videt̃ dicere ꝙ delectatio eſt opatio propter hoc ꝙ nõ ſeparat̃ tpe ab ol opatione: iſta eni eſt cau-

Notandũ ſa inſufficiẽs. ¶ Notãduꝫ ꝙ delectatio ptinet ad appetitum qui non eſt virtus cognitiua: ⁊ ideo non eſt operatio ſenſus vel intellectus que ſunt virtutes cognitiue.

¶ Differt aũt viſus a tactu puritate: ⁊ auditus ac odoratus a guſtu. Similiter igitur ⁊ voluptates differũt: ⁊ ab his item he que ſunt mentis. Et he rurſus differentiam inter ſeſe ſuſcipiunt.

3ª p°.c. ¶ Differt aũt viſus a tactu puritate ⁊ auditus ⁊ olfatus a guſtu: ſimiliter vtiqꝫ ⁊ delectationes ab his que circa mentem ⁊ vtiqꝫ ab inuicẽ. E

¶ Hec eſt tertia ps principalis huius capl'i in qua determinat de diuerſitate delectationũ ſm puritatẽ ⁊ impuritatẽ accepta a puritate ⁊ ipuritate opationũ: ⁊ intẽdit h̃ oſtẽdere ꝙ delectationũ quedaꝫ ſunt puriores ⁊ quedam minus pure: ⁊ hec eſt ꝯclo. 19. que pbat̃ ſic. Delectatio que eſt operationis purioris eſt magis pura: ⁊ delectatio que eſt operationis minus pure eſt minus pura: ſed operationum quedam ſunt minus pure ⁊ quedã ſunt magis pure. igitur delectationũ quedam ſunt puriores ⁊ quedaꝫ ſunt minus pure. Maior patet: qꝛ quelibet delectatio eſt propria opationi: ideo puritas ⁊ ipuritas delectationis ſeq̃tur puritatẽ ⁊ impuritatẽ opationis. Et minor declaratur. Nã opationes ſenſuũ differũt ſm puritatẽ ⁊ impuritatẽ: nam opatio viſus eſt prior ⁊ purior ꝗ̃ opatio tactus. ⁊ opationes auditus ⁊ olfatus ſunt puriores ꝗ̃ operatio guſtus: ⁊ operatio intellectus eſt prior ⁊ purior ꝗ̃ operatio alicuius ſenſus. F
Intelligendũ eſt h̃ ꝙ illa opatio purior dicit̃ que eſt imaterialior ⁊ magis remota ab obiecto maxime materiali. ſ. a terra: ⁊ ſic inter oẽs operationes ſenſitiuas opatio viſus eſt puriſſima qꝛ minus hꝫ admixtũ de diſpoſitiõibus materie: qδ patet ex pte obiecti qδ ſit actu ſenſibile per lumẽ qδ eſt maxĩ remotũ a materia ⁊ deriuatũ a corpore celeſti: qδ etiã patet ex parte medij qδ ſol immutat immutatione ſpirituali. Et ꝓpter eaſdẽ cauſas imutatio tactus eſt valde materialis: qꝛ eniꝫ obiectũ. ſ. qualitates tangibiles ſunt maxime materiales ⁊ etiaꝫ mediũ per qδ immutat̃ eius organũ eſt valde materiale. Et ſicut eſt de opationibus ita eſt de delectationibus: ⁊ ideo qꝛ intellectus eſt maxie immãlis: ideo habet opationes ⁊ delectationes puriſſimas.

¶ Videtur autem vnicuiqꝫ animalium ⁊ propria quedam eſſe voluptas ſicut ⁊ opus. Eſt eniꝫ ea que comitatur operationem. In ſingula etiaꝫ intuenti id ita eẽ G
patebit. Alia nanqꝫ voluptas eſt equi: alia canis: alia hominis: quemadmodum ⁊ Heraclitus dicit. aſinum ſtramina magis optare ꝗ̃ aurum. Aſinis enim pabulum auro iocũdius eſt. Voluptates igitur ee que ſunt diuerſorum ſpecie differunt ſpecie. Eas võ que ſunt eorundem conſentaneũ eſt rationi diuerſas non eſſe.

¶ Videt̃ aũt eſſe vniuſcuiuſqꝫ delectatio ꝓpria 4ª p°.c.
quẽadmodũ ⁊ opus: que eni ſm operationeꝫ.
¶ Et in vnoquoqꝫ aũt ſpeculanti hoc vtiqꝫ apparebit. Altera eni eq delectatio ⁊ canis ⁊ hois quẽadmodũ Heraclitus ait. Aſinũ fenũ vtiqꝫ eligere magis ꝗ̃ aurũ: delectabilius eni nutrimẽtũ auro aſinis. Que qdẽ igit̃ diuerſorũ ſpe differunt ſpecie. eas autem que eorundem in- H
differentes rationabile eſſe.

¶ Hec eſt 4ª ps pͥncipalis huius capl'i in qua determinat de diuerſitate delectationũ accepta ſm diuerſitatem ſubiectoꝝ: ⁊ cõtinet duas pticulas. In prima oſtendit diuerſitatẽ delectationũ ſm diuerſitatẽ animaliũ differẽtiũ ſpe. In ſcda pticula ibi [Differũt aũt nõ par.] oſtendit diuerſitatẽ delectationũ ſm diuerſitateꝫ hoĩum qui ſunt vnius ſpeciei. In p̃ª igit̃ pticula oñdit ph's ꝙ aĩaliũ differentiũ ſpecie ſunt delectationes differẽtes ſpe: ⁊ hec eſt ꝯ. 20. que pbat̃ dupl'r. p° per rõnem: ſcdo declaratione exẽplari: p° ſic. Oĩum hñtiũ ꝓprias opões differentes ſpe ſunt delectationes differentes ſpe: ſed oĩa aĩalia differentia ſpe hñt opões differẽtes ſpecie. igit̃ oĩum aĩaliũ differentiũ ſpe

Margin notes (left): 18ª ꝯclo huius decimi libri. Notandũ. (right): 19ª ꝯclo huius decimi libri. Notandũ. 20ª ꝯclo hui⁹ decimi libri.

I ſunt delectationes differentes ſpe. maior p;:q delectatio
appropriatur opõni: ⁊ diuerſo ſpecie ſunt ꝑpria diuerſa
ſpecie: ⁊ iõ quecunq; hñtia opõnes diuerſas ſpecie hñt ꝑ
pria diuerſa ſpe: ſic p; maior ⁊ minor p;:q ꝑpria opõ eſt
a ꝑpria forma ⁊ per ↄñs ſm diuerſitatẽ formaꝝ diuerſi,
ficanẽ opõnes. iõ quecũq; differũt ſpecie hñt opõnes dif
ferentes ſpecie. [Et in vnoquoq; ſpeculãti.] 2ᵒ pbaẽ ↄcl'o
declaratione exẽplari ⁊ q̃ſi inductiue: vñ dicit ꝑhs q ſin
gulo ſit ꝑpria delectatio: p; ſigs velit in vnoquoq; cõſi
derare. manifeſtũ eni eſt: q alia eſt delectatio eq ⁊ alia ca
nis ⁊ alia hoïs: ſicut Heraclit' dicit q aſin' magis eligit
fenũ q̃ aurũ: q delectabilius nutrimentũ ei exhibeẽ per
fenũ q̃ per aurũ: ⁊ ſic p; inductiue q̃ſi q eoꝝ que differũt
ſpecie ſunt delectationes ſpe differẽtes: ſed rõnabile eſt q
eoꝝ que ſunt eiuſdẽ ſpẽi ſit delectatio vna ſm ſpẽm ↄñs
Notanda nãm ſpẽi. [Intelligẽdũ eſt q aĩaliũ differẽtiu; ſpe ſunt
delectatiões ſpe differẽtes: qõ p; ex duobus. pᵒ q̃a proprie
K opõnes diuerſoꝝ ſpe differũt ſpe: ⁊ ẽt q̃a oĩa delectatio,
nũ diuerſoꝝ aĩaliũ ſ; ſpẽ; diũt ſpe: quedã eni aĩaliũ diffe
rẽtiũ ſpecie delectanẽ in comeſtiõe feni: ⁊ quedã in come
ſtione carniu;: ⁊ ſic de aliis. tñ q̃uis delectatiões ꝑprie dif
ferẽtiũ ſpe differãt ſpe: alique ſunt delectatiões cões diuer
ſorũ ſpe que delectationes ſunt eiuſdẽ ſpẽi: vt patet de de,
lectationibus actuũ libidinoſorũ: hui'.n. delectatiões ⁊ ẽt
opationes quas ↄſequunẽ nõ ſunt ꝑprie alicui' ſpẽi.
[In hoïbus autẽ mediocriter diſcrepant. Eadẽ eni;
alios dolore afficiunt: alios delectant: ⁊ aliis q̃dẽ mo
leſta ſunt odioq; habentur: aliis v̾o iucunda ac ama,
bilia. Hoc ⁊ in dulcibus accidit. Nõ eni eade; dulcia
febricitanti atq; ſano videnẽ: neq; calidũ idẽ infirmo:
atq; optimam habitudinẽ habenti vĩ. Similiter ⁊ in
aliis accidit. In omnibus aũt talibus id eẽ tale cõſtat
quod ſtudioſo videtur. Qꝫ ſi hoc recte dicĩ: quemad,
L modum ⁊ apparet ⁊ eſt atq; virtus ⁊ bonus hoc ipſo
quo talis eſt omniũ eſt mẽſura: erũt ⁊ voluptates pro,
fecto que huic videẽ ⁊ iucũda q̃bus gaudet ipſe. Atq;
nõ mirũ eſt ſi ea que huic moleſta ſunt: alicui videanẽ
eſſe iucũda. Multe nãq; corruptele deprauationeſq;
hoïum fiunt: iucũda autẽ non ſunt: ſed his ⁊ ita diſpo
ſitis. Eas igiẽ que ſunt ſine cõtrouerſia turpes cõſtat
non eſſe dicẽdum voluptates eẽ niſi corruptis. Earũ
v̾o que probe videnẽ eẽ: qualẽ aut quã dicẽdũ eſt ho
minis eſſe. An ex opationibus cõſtat: has.n. ipſe volu
ptates ſequunẽ. Siue igiẽ vna ſit ſiue plures operatio
nes ꝑfecti viri atq; beati: ee voluptates q̃ has ꝑficiũt
proprie dicende ſunt hominis voluptates. Cetere v̾o
ſecũdo ⁊ ꝑ parum quemadmodum ⁊ operationes.
M [Differũt autẽ nõ parũ in hoïbus eadem q̃dẽ
eni hos delectãt hos aũt cõtriſtãt. Ex his q̃dẽ
triſtia ⁊ odibilia ſũt. his aũt delectabilia ⁊ ami
cabilia. ⁊ in dulcibus aũt hoc accidit. nõ enim
eadẽ videnẽ ⁊ febricitãti ⁊ ſano. neq; calidũ eẽ
debili ⁊ bene habẽti. Siĩr aũt ⁊ in alteris hoc
accidit. [Videẽ aũt in oïbus talibus eẽ qõ vĩ
ſtudioſo. Si aũt hoc bene dicĩ quemadmodũ
videẽ ⁊ vniuſcuiuſq; mẽſura virtus ⁊ bonus
ſm q talis ⁊ delectatiões erunt vtiq; que huic
videnẽ: ⁊ delectabilia quib' iſte gaudet. Que
aũt huic triſtia: ſi huic apparent delectabilia ni
hil admirabile. multe eni corruptiones ⁊ nocu
mẽta hoïum fiũt: delectabilia aũt non ſunt: ſed
his ⁊ ſic diſpoſitis: ↄfeſſas q̃dẽ igr̃ turpes ma,
nifeſtũ q nõ delectatiões eſſe ꝑter q̃ corruptis.
[Eaꝝ aũt que epyiches eẽ videnẽ: quale; vel
quã dicẽdũ hoïs eſſe vel ex opõnib' manifeſtũ.
his eni ſequunẽ delectatiões. ſiue igitur vna eſt
ſiue plures que ꝑfecti ⁊ beati viri has ꝑficiẽtes
delectationes ꝑncipalr̃ vtiq; dicunẽ hominis
delectationes eſſe. Relique autẽ ſecũdo ⁊ mul
tipliciter quemadmodum operationes.
[Hec eſt ſecũda particula iſtius partis in qua oſtẽdit di, O
uerſitatẽ delectationũ ſm diuerſitatẽ hominũ: ⁊ que inter
delectationes hoïs eſt potior ⁊ ſimpl'r delectatio: q dele,
ctatio v̾tuoſi: ⁊ q̃ delectatio inter delectatiões v̾tuoſi eſt po
tior ⁊ magis delectatio. Dicit ḡ pᵒ q q̃uis rõnabile vi,
deaẽ q in differẽtiũ ſpecie ſit indifferẽs delectatio: hoc eſt
q̃uis videaẽ q eorũ que ſunt eiuſde; ſpẽi debeat eẽ ea,
dẽ delectatio ſicut apparet in animalib' aliis ab homine:
tñ in hominib' q ſunt eiuſdẽ ſpeciei delectatiões nõ ſunt
omnino eedem. ſed multu; differunt ſicut ⁊ operationes:
⁊ inde eſt q eadẽ quoſdã homines delectant ⁊ quoſdã cõ
triſtant: ⁊ quedã q̃buſdã ſunt triſtia ⁊ odibilia: ⁊ q̃buſda;
delectabilia ⁊ amabilia. qõ accidit: q vnuſquiſq; dlectaẽ
in eo qõ amat: ⁊ hoc accidit ſ; q homines melius ⁊ peius
ſunt diſpoſiti ſm rõnẽ: ⁊ idẽ accidit circa delectabilia ſ;
guſtũ: q nõ videnẽ eadẽ dulcia febricitãti qui h; guſtum
infectũ: ⁊ ſano qui h; guſtũ bene diſpoſitũ: ⁊ nõ videẽ idẽ
eſſe calidũ ei qui h; debilẽ tactũ: ⁊ ei qui h; tactũ bene diſ Notanda
poſitũ: ⁊ eodẽ modo eſt in aliis. [Intelligẽdũ q in aĩali, P
bus irrationabilibus eiuſdẽ ſpeciei ſunt eedẽ delectatiões
ſm ſpeciẽ: ſed nõ eſt ita in hominibus: imo hoïes qui ſunt
eiuſdẽ ſpeciei habent delectationes diuerſas ſm ſpecie; ⁊
in diuerſis ſm ſpecie; delectanẽ. Et huiuſmodi ratio eſt:
q delectatiões ⁊ opõnes alioꝝ aĩaliũ ↄſequunẽ nãlẽ incli
nationẽ que eſt eadẽ in oïbus aĩalibus eiuſdẽ ſpẽi: ſed de,
lectatiões ⁊ opõnes hoïu; ꝑueniũt a rõne que nõ deter,
minaẽ ad aliq̃d vnũ: ⁊ ꝑpter hoc eadẽ aliq̃s hoïes delectãt
⁊ aliquos ↄtriſtãt: ⁊ hoc q̃pluries inuenitur in hoïbus ꝑꝑ
rõnẽ iã dictã. ſ. q nõ oïbus hoïb' ſunt eadẽ delectabilia.
In aliis aũt aĩalibus eiuſdẽ ſpẽi raro ↄtingiẽ q eis nõ ſint
eadẽ delectabilia ſ; diuerſa. qõ q̃nq; ↄtingit ꝑꝑ diuerſam
diſpõnẽ corporis. [Videẽ aũt in oïbus talib'.] Viſo q hoïu;
ſunt diuerſe delectationes: oñdit que delectatio inter de,
lectationes hoïs eſt potior ⁊ ſimpl'r delectatio: ⁊ oñdit q
inter oẽs delectatiões humanas delectatio virtuoſi eſt po Q
tiſſima. ⁊ hec eſt ↄcl'o. 21. que pbaẽ ſic. Illa delectatio in, 21ᵃ ↄcl'o
ter delectatiões humanas eſt potiſſima que delectatio eſt huius de
menſura omniu; delectationum humanarum: hoc patet cimi lib.
de ſe: q vnũquodq; iudicandum eſt magis vel minus ta
le per cõparationẽ ad primũ qõ eſt menſura in illo gene,
re: ſed virtus ſeu v̾tuoſus eſt mẽſura oĩum delectationũ ⁊
opõnũ humanarũ. igiẽ inter delectationes humanas dele,
ctatio v̾tuoſi eſt potiſſima: ⁊ illa q̃ ſunt delectabilia v̾tuoſo
ſunt ſimpl'r ⁊ maxime delectabilia: ⁊ illa que ſũt delectabi
lia male diſpoſitis nõ ſũt ſimpl'r delectabilia: ⁊ delectatio,
nes prauoꝝ nõ ſunt ſimpl'r delectationes ſed ſunt delecta
tiones talib'. ſ. ſic diſpoſitis. Nec eſt mirũ q q̃buſda; que
dã ſunt delectabilia ⁊ q̃buſdã alia, quoniam multe corru,
ptiones ⁊ nocumẽta ſunt hoïum: ⁊ ideo non ſunt eadẽ de,
lectabilia oïbus: ſed que ſunt delectabilia bene diſpoſitis
ſunt ſimpl'r delectabilia: que v̾o ſunt delectabilia corru,
ptis non

A prīs nō ſunt ſimplr̄ delectabilia ſed talibus ſolū. ⌊Earum aūt que eryicbes.⌋ Sed quāuis inter delectationes humanas dlectatio v̄tuoſi ſit potiſſima: tñ inter dlectatiōes v̄tuoſi aliq̄ eſt potior ⁊ melior q̄ alia: ⁊ inter delectatiōes v̄tuoſi illa eſt potiſſima que ꝯſeq̄r optimā opōnē v̄tuoſi: ⁊ ſiue ſit vna talis operatio virtuoſi ſiue plures illa delectatio que conſequitur optimam operationem vt delectatio que eſt beati viri dicitur ṗncipalr̄ delectatio hoīs ⁊ alie delectationes dicentur ſc̄darie ⁊ ex cōſequenti delectatiōes hoīs.

Tra. 2. 3. libri. **Tractatus** ſecūdus libri decimi de felicitate ⁊ cōtinet. 5. capl'a. Capl'm primū ibi ⌊Dictis aūt his.⌋ in quo capl'o oñdit ph'us ꝙ felicitas eſt opō ſm̄ v̄tutē. Capl'm 2m ibi ⌊Si aūt eſt felicitas.⌋ in quo cap'o intēdit ph'us oñdē q̄d eſt felicitas pfectiſſima hoīs. Capl'm tertiū ibi ⌊Scd̄o aūt que ſm̄ aliā v̄tutē.⌋ eſt de felicitate

B politica que conſiſtit in opōne prudentie. Capl'm 4m ibi ⌊Utrū aūt igit̄ ſi ⁊ de his.⌋ in q̄ oñdit que requirūt̄ ad h̄ ꝙ hō fiat bonus. Capl'z 5m ibi ⌊Igr̄ p̄t hec intēdē.⌋ in q̄ inq̄rit̄ q̄s dz eſſe legis poſitiuus. i. ad quē ptinet inſtitutio legis.

Capitulum ṗmū tractatus ſcd̄i libri. 10. in quo reſumit de felicitate que cuz ſit opō: vt declaratū eſt in p̄o huius: ⁊ oīs opō aut eſt neceſſaria. i. vtilis ⁊ pp̄ alteꝝ eligibilis: aut eſt ſm̄ ſeipſam eligibilis, opz ꝙ felicitas ſit aliq̄ vel alique ſm̄ ſeipſas eligibiliū ⁊ nō pp̄ alteꝝ. Opōnū aūt ſꝫ ſe eligibiliū quedā ſunt opōnes delectabiles ſꝫ virtutē, ⁊ quedā ſunt opōnes delectabiles que ſunt in ludo: tales enim opōnes hoīes eligūt nō pp̄ aliquā vtilitatē: qd̄ patet per h̄: ꝙ p opōnes factas in ludo hoīes magis leduntur q̄ iuuētur: cū igit̄ felicitas ſit opō ſm̄ ſe eligibil̄ ⁊ talis vel eſt opō ſꝫ v̄tutē vel opō in ludo: opz. n. ꝙ felicitas vel ſit opō in ludo vel opō ſm̄ v̄tutē. Sed nō eſt

C opō in ludo q: nec ludus nec opō que eſt in ludo eſt finis vitimus. Nā incōueniens eſt dicere ꝙ mala pati ⁊ laborare ⁊ ſtudere ſint pp̄ ludere: ſed ſꝫ Anatharſem: ludere eſt pp̄ ſtudere ⁊ non eſt finis ſed eſt gr̄a finis vt gr̄a opōnis q̄ eſt felicitas: qd̄ ēt patet: q: ludus aſſimilat̄ q̄eti: que nō eſt finis: ſed neceſſaria gr̄a opōnis: ⁊ q: ſtudioſa ſunt meliora iocoſis: ⁊ ēt q̄a melioris p̄tis aīe eſt opō ſtudioſior: ⁊ etiā q̄cūq: tā hoī q̄ mali tā pueri q̄ beſtie cū volunt pñt potiri delectatiōib' corporalib' ⁊ ludo: nō āt felicitate.

⁋ Dictis aūt hīs que ad ipſas virtutes ac amicitias voluptateſq: pertinent: de felicitate figura dicere reſtat quippe cum finē humanaꝝ reꝝ ipſā eē ponamus. Si igit̄ ea que prius ſunt dicta repetierimus: oratione ſane fecerimus breuiorē. Diximus itaq: felicitatē hitū nō eſſe: ineſſet enim dormienti plantarū vita viuenti ⁊ in

D calamitatibus maximis conſtituto. Q: ſi hec non placēt: ſed ponendum eſt potius ipſam operationem eſſe quādam vt prius eſt dictum.

Capit p̄m 2. tra. 2. li bri ethi. p'ꝑs ca. Dictis āt his q̄ circa v̄tutes ⁊ amicitias ⁊ dlectatiōes reliquū d̄ felicitate typo trāſire q̄a finē ipāz ponimus hūanoꝝ. Reſumētib' āt p̄dicta cōpendioſior erit vtiq: ſermo. Dixim' aūt q: oino nō ē hit'. eteni dormiēti p vitā exiſteret vtiq: plāte viuēti vitā. ⁋ Et i infortunato maxie. Si vtiq: hec non placent ſed magis in operationem quādam ponendū quē admodum in his que prius dictum eſt.

Prim' c. 2. tra. li° in duas p̄tes p̄n. **Iſtud** eſt p̄mū capl'z ſcd̄i tractat' in q̄ ph'us incipit determinare de felicitate ⁊ in toto iſto capl'o oñdit ph'us ꝙ felicitas ē opō ſꝫ v̄tutē ⁊ ptinet iſtō cap'm duas p̄tes ṗncipales. In p̄o oñdit ꝙ felicitas eſt opō ſm̄ ſe eligibilis. In 2o ibi ⌊Cōfugiūt aūt.⌋ oñdit ꝙ felicitas nō eſt in opōne ſꝫ ſe eligibili que eſt opō ludi: ſꝫ ꝯſiſtit in opōne ſꝫ ſe eligibili que eſt ſꝫ v̄tutē. Prīa p̄s ptinet duas p̄ticulas. E

In ṗma ꝓponit intētionē reſumēs quedā ſupius in ṗmo libro declarata oñdens etiā ꝙ felicitas nō eſt habitus ſed opō. In ſcd̄a p̄ticula ibi ⌊Opōnū aūt he.⌋ oñdit q̄lis opō eſt felicitas: q: eſt opō ſꝫ ſe eligibil. Dicit igit̄ p̄o ꝙ poſt q̄ dictū eſt de v̄tutib'. ſ. a ṗncipio ſcd̄i libri vſq: ad octauū ⁊ de amicitijs. ſ. in. 8. ⁊ nono: ⁊ etiā de delectatiōibus: vt in fine. 7. ⁊ in ṗncipio hui' decimi: nūc reſtat dicere de felicitate de qua opz p̄trāſcūter ⁊ breuiter dicē ⁊ typo. i. figuraliter ſicut de ceteris v̄tutibus moralib' ſupius dcm̄ eſt: ipſam eni felicitatē ponimus finē actuū humanoꝝ ⁊ determinādo de felicitate reſumam' ſupius dicta de felicitate: ſic eni erit ſermo cōpēdioſior. ⌊Dixim' aūt.⌋ Reſumēdo F

dicta ſupius reſumam' qd̄ diximus in p̄o li°. ſ. ꝙ felicitas nō eſt habit': qd̄ pbat ph'us: ⁊ hec eſt q̄.22. huius libri que pbat̄ dupl'r. p̄o ſic. Habit' remanet in dormiēte: ſꝫ felicitas nō remanet in dormiēte: igit̄ felicitas nō eſt habitus. 21° cōcl'o hui' x. li.

Maior patet: nā dormiēs eſt ſciēs ⁊ v̄tuoſus ſꝫ habitū vt patet ex p̄cedētibus: ⁊ minor declarat̄: nā ſi felicitas eſſet in dormiēte poſſet eē in dormiēte p totā vitā vel p maiorem p̄tē vite qd̄ falſuz eſt: q: dormiēs non viuit niſi vita plāte. ſ. vita aīe nutritiue. Sed incōueniēs eſt: ꝙ felicitas inſit viuenti ſola opōne nutritiue. ⁋ Intelligēdū eſt ꝙ in dormiēte nō manet aliq̄ opō pfecta ⁊ ordinata niſi operatio aīe nutritiue. Aīa eniz nutritiua maxime ⁊ pfectiſſime opat̄ in ſomno ſꝫ ꝙ pz in libro de ſomno ⁊ vigilia: ſenſus eni ⁊ mot' exteriores ceſſant in dormiente: interiores aūt motus vt ſenſus cois phantaſie ⁊ imaginatiue ſunt inordinati ⁊ impfecti in dormiēte. ⁊ ſi itellectus hēat aliquā opōnē in ſomno illa eſt impfecta: cū igit̄ felicitas ſit quoddā pfectū cū ſit finis vltim': ſi felicitas remaneret i dormiēte cōſiſteret i opōne p̄tis nutritiue qd̄ eſt incōueniēs: ex quo patet ꝙ felicitas nō manet in dormiēte. ⌊Et in īfortunato maxie.⌋ Scd̄o pb' eadē ꝯcluſio ſic. In īfortunatis manēt habit' laudabiles ſed in īfortunatis nō remanet felicitas. igit̄ felicitas nō eſt habitus. Si eni eēt habitus oporteret ꝙ eēt hitus laudabil: de iſta rōne ponit̄ v̄tus maioris i l'ra vbi dicit. ⌊in īfortunato maxie.⌋ i. maxie īfortūato manēt hit'. Ex his ꝯcludit ꝙ felicitas ē opō ſic dictū eſt i p̄o libro. Notandū G

⁋ Et operationū alie ſunt neceſſarie ⁊ ob alia: alie per ſeipſas ſunt expetibiles: perſpicuū eſt felicitatē eaꝝ aliquā operationū eē que ſunt p ſe ⁊ nō ob aliud expetēde. Felicitas eniz nullius indiget rei. Sꝫ eſt ex ſeſe ſufficiēs. Opōnes autē ee p ſe ſunt expetibiles a q̄bus nihil preter operationē querit̄. Tales v̄o vident̄ eē act' ij q: v̄tute pficiſcunt̄: honeſta nāq: ſtudioſaq: agere ex ijs eſt que p ſe expetunt̄: ⁊ itē ludoꝝ ij q ſunt iucūdi: nō. n. ob alia ipſos expetūt. Damna nāq: poti' ex ipſis q̄ cōmoda ſuſcipiūt ⁊ corp' ⁊ p̄imōiū negligētes. D

⁋ Operationum aūt he q̄dem ſunt neceſſarie. ⁊ ꝓpter altera eligibiles. he autem ſm̄ ſeipſas. manifeſtū quoniā felicitatē eoꝝ que ſꝫ ſeipſas eligibiliū aliquā ponēdū ⁊ nō eaꝝ que propter aliud. nullo eni idigēs felicitas ſꝫ p ſe ſufficiēs ſm̄ ſeipſas autē ſunt eligibiles de q̄bus nihil q̄rit̄ preter opōnē. ⁋ Tales autē eſſe vident̄ que ſm̄ virtutē actiones. bona eni ⁊ ſtudioſa agere

I coꝝ q̄ pp ſeipſa eligibiliū ſe ꝛ ludoꝝ delectatio nes. non enim ꝓpter altera ipſos eligunt: ledun tur enim ab ipſis magis q̄ȝ iuuantur, negligen tes corpora ꝛ poſſeſſionem.

¶ Hec eſt ſcḋa pticula pꝛle pꝛis: in qua oſndit q̄lis opō eſt felicitas: ꝛ ponit diuiſionē opationū q̄ talis eſt. Opationū quedā eſt neceſſaria ħ eſt vtilis ad aliqḋ aliḋ: hoc eſt que dā eſt opatio eligibilis pp aliqd aliud: ꝛ quedā eſt opō eli gibilis ꝫ ſe. Iſta diſtinctiōe poſita cōcludit iſtā ꝯclōnē. ſ. ꝙ felicitas eſt de numero opationū que ꝫ ſeipſas ſunt eli gibiles ꝛ ħ eſt ꝯclo. 23. que ꝓbaꝶ ſic. Illa opatio que ꝓpter

23ᵃ cōclo huius de cimi libri. ſe queritur: ita ꝙ nihil queritur per illam operationeȝ niſi ipſa operatio eſt de numero opōnum que ꝫ ſeipſas ſunt eligibiles: ſed felicitas eſt opō que pp ſeipſaȝ q̄riꝶ: ꝛ p illā

K nihil queriꝶ pter opōnē: igiꝶ felicitas eſt de numero opō nū que ꝫ ſeipſas ſūt eligibiles. Maior patet ex terminis. ꝛ minor apparet ex hoc ꝙ felicitas eſt finis vltimus. [Ta les aūt eē videnꝶ.] Uiſo ꝙ felicitas eſt opō ꝫ ſe eligibilis diuidit opōnē ꝫ ſe eligibilē: qm̄ opōnū ꝫ ſe eligibiliū q̄ dā eſt opō ꝫ v̄tutē: ꝛ q̄dā eſt opō ꝫ ludū ſeu i ludo. opō nes. n. ꝫ v̄tutē ſūt ꝫ ſe eligibiles hoi: q2 ꝫ ſe ſūt hōa ꝛ ho neſta: vñ honeſtū a q̄buſdā dr ꝙ ſua vi nos trahit ꝛ ſua di gnitate nos allicit: opōnes ēt q̄ ſūt in ludo vir ꝫ ſe eligibi les: qꝛ nō vi ꝙ hoies tales d̄lectatiōes eligāt pp aliquā vti litatem cū per tales operationes multotiens hoies magis ledanꝶ q̄ȝ iuuentur: hoies enim pp ludos videntur negli gere corpora que laboribus ꝛ periculis exponunt: ꝛ etiam poſſeſſiones pp expēſas quas faciunt circa ludos.

¶ Cōfugiūt aūt ad talia oblectamēta ꝛ pleriq3 eorū q beati eē dicunꝶ. Quapropter apud tyrānos in precio

L habenꝶ ij q in talibus oblectamētis ſunt dextri. In q̄s eni ſeipſos p̄bent iucundos que illi affectant: indigēt aūt talibus. Uidenꝶ igiꝶ hec ad felicitatē ptinere: pro pterea ꝙ hiſce vacāt hoies ij q ſunt in ptātibus cōſti tuti. At nullū fortaſſe ſignū tales ſunt hoies. Nā3 nec virtꝰ in ptātibꝰ nec itellectꝰ ꝯſiſtit: a q̄bus opōnes ſtu dioſe ꝓficiſcunꝶ. Nec ſi illi cū ſincerā liberalēq3 volu ptatē nō deguſtarit ad corpis ꝯfugiūt voluptates: ꝓ pterea putādū eſt has magis expetibiles eē: ꝛ pueri. n. q̄ apḋ ſeipſos i p̄cio ſūt p̄ſtabiliſſima eē putāt. Cōſenta neū igiꝶ eſt rōni vt pueris ꝛ viris diuerſa p̄cioſa eē vi denꝶ: ſic ꝛ prauis ꝛ ſtudioſis videri.

2ᵃ ps. c. M ¶ Cōfugiunt aūt ad tales ꝯuerſationes felicitā tiū multi: ꝓpter qḋ apud tyrānos approbanꝶ in talibus ꝯuerſationibus eutrapeli: que eni appe tūt in his tribuūt ſeipſos delectabiles. Indigēt aūt talibus: videnꝶ q̄dē igiꝶ felicitātia hec q̄de3 eſſe ꝓpter eos qui in potentatibus his vacare.

¶ Nullū autē forte ſignū tales ſunt: nō enim in potētibus eē virtus neq3 intellectus a q̄bus ſtu dioſe opōnes: neq3 ſi inguſtabiles iſti exiſtētes delectationes ſincere ꝛ liberalis ad corpales re fugiūt: pp ħ has exiſtimādū eligibiliores eē. Et eni pueri que apud ipſos p̄cioſa: optima exiſti mant eſſe. Rationale vtiq3 quemadmodū pue ris ꝛ viris altera videnꝶ precioſa ſic ꝛ prauis ꝛ his qui videntur epyiches.

¶ Hec eſt ſcḋa ps p̄ncipalis huius capꝉi: in qua oſndit ꝙ fe licitas nō cōſiſtit in opōne ludi ſed in opōne virtutis ꝛ cō tinet duas pticulas. In p̄ma ponit ꝛ excludit rōnē pp quā aliq poſuerūt felicitatē ꝯſiſtere in opōne ludi. In ſcḋa ibi N [Queādmodū igiꝶ.] determiat veritatē oſtēdēdo ꝙ feli citas nō ꝯſiſtit in opōne ludi ſed in opōne v̄tutis. Rō ꝓ pter quā dicūt q̄dā ꝙ felicitas cōſiſtit in opōne q̄ eſt circa ludū eſt: q2 multi q reputanꝶ felices ꝯfugiūt ad tales dele ctatiōes vel ꝯuerſatiōes. ſ. volētes i ludis ꝯuerſari: ꝛ pp ħ tyrāni q reputanꝶ felices approbāt in ꝯuerſatione ludi eu trapelos q ſciūt delectatiōes facere in ludis. Tyrānos aūt vocat hic ph̄s tales potētes q nō intēdūt vtilitati ſubdi toꝝ: ſed ꝓprie delectationi: que eſt circa ludos: pp ħ igiꝶ vi q̄buſdā ꝙ felicitas ꝯſiſtit in opōnibꝰ circa ludos: q2 hꝰ opōnibꝰ vacāt illi q ſūt in ptātibꝰ ꝯſtituti q̄s reputāt hoies felices. [Nullū āt forte ſigͫ.] Excludit illḋ motiuū. d. ꝙ il lud. ſ. ꝙ hoies potētes vacāt ludis nō ē ſufficiēs ſignū ꝙ O felicitas ꝯſiſtat i ludo vl' opōne ludi: qm̄ in iſtis diuitibꝰ ꝛ potētibꝰ quātū ad exterio2a bōa nō inueniꝶ excellētia pre alijs hoibus niſi ꝫ potētiā humanā exteriorē: ꝛ ex tali po tētia nō ſeqꝶ ꝙ opōnes eoꝝ ſint virtuoſe: q2 virtus mora lis nō ꝯſiſtit in hoc ꝙ aliq̄s ſit potēs ꝫm ſupabūdātiā ho noꝝ exteriorū: ꝛ ideo quāuis tales potētes vacēt opōni bus que fiūt in ludis: ex hoc nō ſequiꝶ ꝙ huiꝰ opōnes ſint optime: ꝛ idē p3. Nā3 quāuis potētes potētia ſeculari nō pticipet guſtu iterio2i delectatiōes v̄tutis practice vl' ſpe culatiue q̄ ſunt ſincere. i. abſq3 corruptiōe illiꝰ q delectaꝶ: ꝛ liberalis q̄ eſt ꝫ rōnē ꝫ q̄s hō eſt liber in opando: ꝛ pp hoc ꝯfugiūt ad delectatiōes corpales inter quas cōpre hē dunꝶ delectatiōes ludi: nō pp hoc exiſtimādū eſt ꝙ huiꝰ opōnes ſiue delectationes ſint pre oibꝰ alijs eligibiles: qḋ p3: q2 pueri q carēt itellectu ꝛ virtute reputāt q̄dā puerilia in q̄bus delectanꝶ eē valde p̄cioſa ꝛ optima: que tñ nō ſūt P magni ponderis: nec a viris pfectis aliqd reputāꝶ: ꝛ ſic vi eē rōnale: ꝙ ſicꝰ pueris ꝛ viris pfectꝭs alia ꝛ alia videntur precioſa: ꝙ ita prauis ꝛ virtuoſis alia ꝛ alia videanꝶ p̄cio ſa ꝛ eligibilia.

¶ Ut igiꝶ ſepe dictū eſt ꝛ p̄cioſa ꝛ iucūda ſūt ea q̄ ſtu dioſo viro talia ſunt. Unicuiq3 aūt ea eſt opō maxime expetibilis que ab habitu ꝓprio ꝓdit: ꝛ ſtudioſo igiꝶ ea que proficiſciꝶ a virtute. Felicitas ergo nō in ludo iocoue cōſiſtit. Eteni3 abſurdū foret humanū finē io cum eſſe: ꝛ negocia multa moleſtiaſue p totā vitā cau ſa iocandi ſuſcipere. Cuncta eni fere preter felicitate3 alterius expetimus gratia: hec enim eſt finis. Stude re aūt ꝛ laborare gratia ioci ſtultū ꝑfecto nimiſq3 pue Q rile habeꝶ ꝛ eſt. Iocari v̄o vt ſtudeas ꝫm ſententiam. Anacharſidis recte ſeſe h3. Iocus eni3 requiei ſimi lis eſt. Atq3 cū continue nequeant homines laborare indigēt requie. Non eſt igiꝶ ipſa reqes finis: fit enim gr̄a opationis. At v̄o vita felix in virtute ꝯſiſtit. Hec aūt vita cū ſtudio eſt ꝛ in ſerijs: ſed nō in ioco cōſiſtit. Atq3 ea que ſtudioſa ſunt ſeriaue: p̄ſtabiliora ridicu culis ꝛ ijs q̄ ioco fiunt: ꝛ opationē ſp melioris ꝛ partis ꝛ hois ſtudioſa3 magis dicimus eſſe. Melioris v̄o p̄ ſtabilior eſt ꝛ ad felicitatē iā magis attinēs. Frui p̄te rea quis ꝛ mancipiū voluptatibus corpis nō minꝰ q̄ȝ optimus hō pōt. At felicitatē nemo mancipio tribuet niſi ꝛ vitam tribuerit ſtudioſam. Felicitas enim nō in talibus conſiſtit modis viuendi: ſed in operationibus que a virtute proficiſcuntur: vt prius etiā diximus.

¶ Queādmodū igiꝶ multotiens dictū eſt ꝛ pre

cioſa

A ciosa ⁊ delectabilia ſunt: que ſtudioſo talia entia: vnicuiqꝫ aũt que ſm ꝓpriũ habitũ: eligibiliſſima opõ: ⁊ ſtudioſo aũt ſꝫ ỽtutẽ: nõ in ludo ergo felicitas. ℭ Etenĩ icõuenĩẽs finẽ eẽ ludũ ⁊ negociari ⁊ malũ pati ſm vitam oẽm ludẽdi grã. Oĩa enĩ vt eſt dicere alteri⁹ gratia eligim⁹ pter felicitatẽ: finis enĩ ħ. ſtudẽ aũt ⁊ laborare ludi grã inſipiẽs videt̃ ⁊ valde puerile. ℭ Ludere aũt vt ſtudeat ſm anathar ſeꝫ: recte hĩe vr̃: regei enĩ aſſilat̃ ludus: ipotẽtes aũt ↄtinue laborare rege idigẽt: nõ vtiqꝫ finis reges: fit enĩ grã opõnis. ℭ Videt̃ aũt felix vita ſm ỽtutem eſſe: hec aũt cũ ſtudio: ſꝫ nõ in ludo melioraqꝫ dicim⁹ ſtudioſa ridiculis ⁊ cũ ludo. ℭ Et melioris ſemꝑ ꝑticule ⁊ hoĩs ſtudioſiorẽ opõnez: que aũt melioris: melior ⁊ felicior iaꝫ potietur: que vtiqꝫ corꝑalib⁹ delectationibus quicũqꝫ ⁊ beſtialis nõ minus optimo. Felicitatẽ aũt nullus beſtiali tribuit: ſi nõ ⁊ vitã nõ enim in talib⁹ ↄuerſationib⁹ felicitas: ſꝫ in his que ſm ỽtutez operationib⁹ queadmodũ vt prius dictũ eſt.

B (margin letter beside "ℭ Videt̃ aũt felix")

ℭ Hec eſt 2ª particula ſcḋe ptis: in qua determinat veritatẽ oſtẽdẽdo ꝙ felicitas nõ ↄſiſtit in opõne ludi: ſed in operatione ſm ỽtutẽ. Dicit ḡ ꝑmo ꝙ queadmodũ multotiens dictũ eſt. Illud eſt ꝑcioſuz ⁊ delectabile ſimplr̃ qḋ a ỽtuoſo qui eſt regula humanoꝝ actuũ iudicat̃ eſſe tale. Sicut
C enim vnicuiqꝫ vr̃ illa opatio maxie eligibilis que cõpetit ſibi ſm ꝓpriũ habitũ ſic ỽtuoſo eſt maxie eligibilis ⁊ precioſa opõ que eſt ſm ỽtutẽ: ⁊ iõ in tali opõne eſt ponenda
24ª cõclo huĩ⁹ .x. li. felicitas. Non aũt in opõne ludi: ⁊ põt ħ poni ↄclo 24ª. ſ. ꝙ felicitas nõ cõſiſtit in opõne ludi: hec ↄ ꝓbat̃ per .5. rõnes. Prĩo ſic. Felicitas cõſiſtit in opõne quã ỽtuoſus iudicat eſſe optimã ⁊ maxie eligibilẽ: ſed opõnẽ que eſt in ludo nõ iudicat ỽtuoſus eſſe optimã ⁊ maxie eligibilẽ. igitur in opõne ludi nõ cõſiſtit felicitas. Vel põt rõ ſic formari. In illa opõne quã ỽtuoſus nõ iudicat eẽ optimã ⁊ maxie eligibilẽ nõ cõſiſtit felicitas: ſed opatio que eſt in ludo eſt opõ quã ỽtuoſus nõ iudicat eſſe optimã ⁊ maxie eligibilẽ. igit̃ ⁊c̃. [Etenĩ icõueniẽs.] Scḋo ꝓbat̃ eadẽ ↄ ſic. Felicitas eſt finis vltim⁹ humanoꝝ actuũ: ſꝫ nec ludus nec operatio ludi eſt finis vltimus: ⁊ ꝑ ↄñs felicitas nõ cõſiſtit in
D operatione ludi. Maior eſt manifeſta. ⁊ minor declarat̃ ſic. Oĩa que agim⁹ que ſunt alia a fine vltimo agimus ꝑꝑ finẽ vltimũ. Si igit̃ ludus vel opatio ludi eſſet finis vltimus ſequeret̃ ꝙ oĩa q̃ agim⁹ q̃tũcũqꝫ ſint laborioſa ⁊ triſtia ⁊ cũ magno ſtudio ⁊ labore agerem⁹ grã ludi: ſed hoc eſt valde icõueniẽs ⁊ inſipiẽter ⁊ pueriliter dictuz ꝙ oĩa que agimus ⁊ circa que laboram⁹ eẽnt grã ludi. [Ludere aũt vt ſtudeat.] Tertio ꝓbat̃ ↄ ſic. Felicitas nõ cõſiſtit in illo qḋ eſt ꝑꝑ aliã aliquã opõnẽ hoĩs: hoc ſtatiꝫ pꝫ: qꝛ felicitas eſt vltimus finis humanoꝝ actuũ: ⁊ vltim⁹ finis nõ hꝫ finẽ vlteriorẽ: ſꝫ tñ ludus ꝙ opõ ludi eſt ꝑꝑ aliã opõnẽ hominis. igit̃ ⁊c̃. Minor ꝓbat̃ duplr̃ per auctoritatẽ ⁊ rõnẽ. ꝑmo ꝓbat̃ ꝑ auctoritatẽ Anatharſi q dixit ꝙ ludere eſt vt ſtudeat: ħ eſt ludus ⁊ opõ ludi eſt ꝑꝑ ſtudere: ⁊ ita ludus ⁊ opõ ludi eſt ꝓpter aliã opõnẽ hoĩs vt ꝓpter ſtudere. Itẽ ꝓbat̃ ꝑ rõnẽ ſic. Ludus aſſimilat̃ qeti: qꝛ in ludo eſt q̃daz recreatio ⁊ reges aĩe: hoĩes enĩ cũ nõ poſſint ↄtinue laborare indigẽt rege q̃nqꝫ: vt poſſint poſtmodũ vehemẽtius opari. Cũ igit̃ ludus ſit qes: ⁊ qes ſit ordinata ad opõnez: qꝛ qes querit̃ ꝓpter opõnẽ: pꝫ ꝙ qes eſt ꝓpter aliquã aliã opõnẽ ⁊ ꝑ ↄñs nõ eſt finis vltimus. [Videt̃ aũt felix.] 4ª ꝓbat̃ ↄ ſic. Felicitas eſt finis vltimus humanoꝝ actuũ: ſꝫ
E finis eſt vltimũ ⁊ optimũ: ⁊ ꝑ ↄñs ↄſiſtit in opõne optima: ſed opõ ſm ỽtutẽ eſt optima ⁊ nõ cõſiſtit in ludo: ſꝫ eſt cũ ſtudio. Meliora enĩ ſunt ſtudia ridiculis que ſunt cuꝫ ludo. igit̃ felicitas nõ conſiſtit in ludo nec in opõne ludi. vñ breuiter: qꝛ opatio ludi nõ eſt melior q̃ȝ opatio virtutis: iõ felicitas nõ cõſiſtit in opõne ludi ſed magis in opõne virtutis. [Et melioris ſemꝑ.] 5ª ꝓbat̃ ↄ ſic. Semꝑ melioris ꝑticule aĩe eſt ſtudioſior ⁊ melior opatio: ſed ludus ⁊ operatio ⁊ delectatio que ſunt in ludo nõ ſunt melioris particule aĩe. igit̃ opatio q̃ eſt in ludo nõ eſt optima opõ hoĩs: qꝛ alia opatio que eſt melioris partis eſt ſtudioſior ⁊ melior: ⁊ per ↄñs felicitas cũ ſit opatio optima hoĩs nõ eſt lu-
F dus: nec eſt opatio nec delectatio que eſt in ludo. Maior eſt manifeſta de ſe: ⁊ minor declarat̃ ꝑ hoc q⁹ ludus ⁊ operatio ⁊ delectatio q̃ ſunt in ludo pñt ineſſe ⁊ inſunt ita hoĩbus beſtialib⁹ ⁊ pueris ſicut ⁊ viris optimis. Beſtiales. n. ⁊ pueri pñt potiri cũ volunt delectationib⁹ corꝑalib⁹ ⁊ ludo: ſed pueri ⁊ beſtiales nõ potiunt̃ opõnib⁹ ⁊ delectationibus melioris ꝑticule aĩe: ſed opõnibus corꝑalib⁹ ⁊ delectatiõibus ſenſualib⁹. igit̃ ludus ⁊ opatio ⁊ delectatio que ſunt in ludo non ſunt melioris ꝑticule aĩe: ⁊ ſic pꝫ minor: ⁊ etiã ↄ ꝑncipalis. ſ. ꝙ felicitas nõ cõſiſtit in opõne ludi: qꝛ nõ cõſiſtit in opõnibus que cõpetũt hoĩb⁹ beſtialib⁹: non enĩ in talib⁹ cõuerſationib⁹ eſt felicitas: ſed in his que ſꝫ ỽtutẽ. Ex ꝓdictis ↄcludit Phꝫ ↄclonẽ. 25. huius libri. ſ. ꝙ felicitas cõſiſtit in opõne vel in opõnib⁹ que ſunt ſm ỽtutẽ. hec ↄclo ꝓbat̃ ex ꝑcedẽtib⁹ ſic. Felicitas cõſiſtit in operatione ſꝫ ſe eligibili vel in opõnib⁹ ſm ſe eligibilib⁹: ſed oĩs opatio ſm ſe eligibilis vel eſt opõ ſm ỽtutẽ vel opõ q̃ eſt in ludo: ſed felicitas nõ cõſiſtit in opõne nec in opõnibus ludi vt iã ꝓbatũ eſt. igit̃ felicitas cõſiſtit in operatiõe vel operationibus que ſunt ſm virtutem. 25ª cõclo huius decimi libri.

G (margin letter beside "oĩs opatio ſm ſe eligibilis")

Capitulum ſecundũ

tractatus ſcḋi: in quo oſtẽſo ꝙ felicitas eſt opõ ſm ỽtutẽ oſtendit cuius ỽtutis: ⁊ cuius potẽtie felicitas eſt opõ: declarãdo ꝙ felicitas ſpeculatiua eſt opõ optimi in hoĩe. ſ. itellect⁹ ſm optimã ỽtutẽ q̃ eſt ſapĩa: ⁊ ꝙ hec felicitas ſpeculatiua eſt melior q̃ȝ politica: ⁊ ꝙ felicitas ſpeculatiua eſt optima ⁊ ꝑfectiſſima. Et ꝑꝑ hoc ꝙ eſt ſubiecti perfectiſſimi ⁊ ſm virtutẽ perfectiſſimam.

ℭ Quod ſi felicitas opatio eſt ꝑ virtutẽ: ↄſentaneũ eſt rõni ꝑ eã eſſe q̃ eſt preſtabiliſſima: hec aũt eius fuerit qḋ eſt optimũ. Siue igt̃ mens ſit hoc: ſiue aliqḋ aliud: qḋ qdẽ nã dominari vr̃ ac imperare ⁊ animaduerſionem
H hĩe de honeſtis diuiniſqꝫ reb⁹: aut qa diuinũ ⁊ ipſum eſt: aut qḋ eoꝝ que ſũt in nobis eſt diuiniſſimũ huius opõ ꝑ virtutẽ ꝓpriã ipſa felicitas fuerit beatitudoqꝫ ꝑfecta. Dictũ eſt aũt ipſam eſſe cõtẽplationẽ. Atqꝫ cõſentaneũ hoc ⁊ antea dictis ⁊ veritati videbit̃ eſſe.

Si aũt eſt felicitas ſꝫ ỽtutem opatio: rõnabile ſꝫ optimã: hec aũt erit optimi: ſiue igit̃ intellectus hoc ſiue aliud aliqḋ. Quod vtiqꝫ ſm nãm vr̃ principari ⁊ dominari ⁊ intelligẽtiã hĩe de bonis ⁊ diuinis: ſiue diuinũ ⁊ ipſum: ſiue eoꝝ que in nobis diuiniſſimũ: huius opatio ſm ꝓpriã ỽtutẽ erit vtiqꝫ ꝑfecta felicitas. ℭ Quoniam aũt eſt ſpeculatiua: dictũ eſt. Confeſſum aũt hoc vtiqꝫ videbit̃ eſſe: ⁊ his que prius ⁊ ipſi vero. Caput 2ª tra. 2. x. libri ethi. ꝑª ꝑa. c.

I Decl ca. 2.tra.di° in duas p[ar]tes p[ri]n.

Iſtud eſt capl'm 2ᵐ tractatus ſcdi:in quo ph's intendit oſtēdere qd eſt felicitas perfectiſſima hoīs:ꝛ intēdit in h capl'o oſtēdere ꝙ felicitas pfectiſſima hoīs eſt opō hoīs ſꝫ optimā v̄tutē optime potētie que eſt in hoīe.ſ.intellect⁹. Iſtud capl'm ꝯtinet duas ptes ṗncipales.ṗma eſt narratiua in qua narrat in gnāli in cui⁹ potentie opōne cōſiſtit pfecta felicitas. In 2ᵐ ibi[Optis eteni.] oſtēdit in ſpeciali ꝙ felicitas pfecta eſt opō optima itell's: ꝛ eſt ſpeculatio veritatis. In pᵃ pte narrat tria.pᵐ eſt ꝙ ex quo felicitas eſt opō ſꝫ v̄tutē rōnale eſt ꝙ ſit ſꝫ optimaꝫ v̄tutē ꝛ optimi.i.potētie optime q̄ eſt in hoīe ſiue illa potētia aīe hoīs ſit itell's ſiue aliud qðcūqꝫ fuerit.vn̄ felicitas pfecta eſt opō hoīs ſm optimā v̄tutē optime potētie que eſt in hoīe queciiqꝫ illa potētia fuerit ſiue intellectus ſiue aliud ab itellectu. Scdo narrat ꝙ qcqd vꝫ in hoīe ṗncipari ꝛ dn̄ari ꝛ hr̄e intelligentiā:hoc eſt cognitionē itellectiuā

K de bonis ꝛ diuinis:ſiue ipſuꝫ habēs hꝯ ṗncipatuꝫ ꝛ cognitionē ſit aliqd diuinū ſimpl'r ſeparatuꝫ a mā ſiue ſit aliqd exiſtens in nobis diuiniſſimū coꝝ que ſunt in nobis:opō illius.ſ.habētis ṗncipatū ꝛ cognitionē diuinoꝝ ſm ppriā virtuteꝫ erit pfecta felicitas. 3° ibi[Quā aūt ſpeculatiua.] narrat ꝙ hꝯ v̄tus hn̄s ṗncipatū ꝛ cognitioneꝫ diuinoꝝ vꝫ eē v̄tus ſpeculatiua:ꝛ hoc eſt ꝯfeſſuꝫ in his que ṗus.ſ.in 6° hui⁹ ꝙ in opōne ſpeculatiua intellectus ſm optimā v̄tutē eius.ſ.ſapientiā cōſiſtit felicitas:ꝛ hoc ēt cōcordat veritati ꝙ perfecta felicitas ꝯſiſtit in operatione ſpeculatiua intellectus ſm optimā virtutē eius. Sic igitur ſunt tria narrata in ṗma parte. Primū eſt ꝙ felicitas perfecta eſt operatio ſꝫ optimā virtutē optime potētie que eſt in hoīe vel in aīa hoīs:ſiue illa potētia ſit intellectus ſiue ſit aliud. 2ᵐ qð narratur eſt ꝙ illud qð in hoīe videt̄ ṗncipari ꝛ dn̄ari ꝛ habet cognitionē de bonis ꝛ diuinis operatio illius ſm

L ppriā v̄tutē ei⁹ eſt felicitas. 3ᵐ qð narrat̄ eſt ꝙ illa virtus hn̄s ṗncipatū ꝛ cognitionē eſt v̄tus ſpeculatiua:ſiue ꝙ ei⁹

Notandū opō eſt cognitio ſpeculatiua. ℭ Circa 2ᵐ qð hic narrat̄ ſūt itelligēda duo.pᵐ ꝙ duo ſigna excellētie itell's i qua ꝯſiſtit felicitas inuenit̄.pᵐ eſt q̄tū ad dominiū ꝛ ṗncipatū.2ᵐ eſt q̄tū ad cognitionē diuinoꝝ.pᵐ accipit̄ p cōpationē itellectus ad ea que ſunt in homine infra intellectuꝫ:cuius ſunt appetitus ſenſitiuus ꝛ membra corporea hoīs qbus intellectus dominat̄ ꝛ ṗncipat̄ diuerſimode tn̄:qꝛ intellectus reſpectu concupiſcibilis ꝛ iraſcibilis ṗncipat̄ ṗncipatu politico:qꝛ iraſcibilis ꝛ cōcupiſcibilis nō totalr ſubdunt̄ imperio intellectus cuꝫ poſſunt reſiſtere rōni:vt pꝫ in incontinente:ſed mēbris corporeis ṗncipatur itellectus ṗncipatu deſpotico:qꝛ membra corporea ad nutū imperio rōnis obediunt abſqꝫ omni ꝯtradictione.vnde rō preſidet mēbris corporeis quaſi ſeruo:ꝛ ideo principatu deſpotico vt ṗmo politice dicit̄:ꝛ hoc eſt pᵐ ſignū excellētie intellectus

M hic poſitū. 2ᵐ ſignū excellentie intellectus hic poſituꝫ accipitur per cōparationē intellectus ad ea que ſunt ſupra intellectū cuiuſmodi ſunt res diuine ad quas comparat̄ dupliciter. Uno mō quantū ad cognitioneꝫ diuinoꝝ:qꝛ inter potentias aīe humane ſolus intellectus hꝫ cognitioneꝫ de rebus diuinis:ꝛ hoc eſt ſignuꝫ excellentie ſue quātū ad cognitionē. Scdo mō cōparat̄ itellect⁹ ad res diuinas quātū ad eſſe. Nam intellectus humanus vel eſt ſimpl'r qðdam diuinū ſempiternū a mā ſeparatū ſicut aliqui poſuerunt. Et hec fuit opinio cōmentatoris Auerrois:vt pꝫ ex cōmēto ſuo ſup tertiū de aīa:aut intellectus eſt qðdaꝫ diuinum ſimpliciter:ſed eſt diuiniſſimuꝫ eorum que in nobis ſunt pꝑter maiorem cōuenientiam quā habet cuꝫ ſubſtantijs ſeparatis:ſm ꝙ eius operatio eſt ſine organo corporeo. Et hec fuit opinio Ariſto.

ℭ Hec eniꝫ opatio preſtabiliſſima eſt:qppe cū ꝛ mens ſit coꝝ que in nobis inſunt pſtantiſſimā:ꝛ ea circa que mens v̄ſat̄ cognoſcibiliū preſtabiliſſima ſint. N

ℭ Optima etenim hec opō:etenim itellect⁹ coꝝ q̄ in nobis ꝛ cognoſcibiliū circa que intellectus. 2ᵃ p[ar]s c.

ℭ Hec eſt 2ᵃ pars ṗncipalis huius capl'i:in qua ph's oſtendit in ſpāli qd eſt felicitas. Et oſtēdit ꝙ perfecta felicitas eſt ſpeculatio veritatis:ꝛ hec eſt ꝯcluſio 26ᵃ huius libri q̄ pbat̄ per.6.rōnes:ꝛ ſm hoc iſta pars ꝯtinet.6.particulas que poſſunt videri in pſequendo dictas rōnes. Prima rō eſt hec. Felicitas perfecta hoīs eſt operatio perfectiſſima hoīs:vt pꝫ ex ṗcedentibus:ſed ſpeculatio veritatis eſt pfectiſſima operatio hominis.igit̄ eſt felicitas:ꝛ per ꝯñs perfecta felicitas hoīs eſt ſpeculatio veritatis. Maior hui⁹ pꝫ ex predictis.ꝛ minor declarat̄ ex duobus.ſ.ex parte ſubiecti.i.ex parte itellectus in quo eſt ſpeculatio veritatis. Intellectus enim eſt perfectiſſimū coꝝ que ſunt in hoīe.ſcdo pꝫ hoc ex parte obiecti.nā ſpeculatio veritatis ſicut ꝛ ipſe intellectus eſt circa optima ꝛ pfectiſſima.ſ.circa ſubſtantias ſeparatas.vnde minor ſic poteſt pbari:perfectiſſima operatio hoīs eſt illa que eſt perfectiſſimi ſubiecti eorum que ſunt in hoīe:ꝛ etiaꝫ circa perfectiſſima:ſed ſpeculatio veritatis eſt perfectiſſimi ſubiecti:qꝛ eſt ipſius itellectus:ꝛ circa pfectiſſima obiecta:vt circa deuꝫ ꝛ circa alias ſubſtantias abſtractas.igitur ꝛc̄. 26ᵃ cõclu[sio] huius decimi libri. O

ℭ Eſt preterea cōtinua maxie. Nā cōtēplari magis cōtinue q̄ꝫ agere qðuis poſſumus.

ℭ Eſt aūt ꝯtinuiſſima:ſpeculari eteni poſſum⁹ cōtinue magis q̄ꝫ opari qðcūqꝫ.

ℭ Hec eſt 2ᵃ ꝑticula ſcdē ptis:in qua ponit̄ ſcda ratio:que talis eſt. Inter oēs operationes hoīs perfecta felicitas eſt maxime continua vt pꝫ ex ṗmo huius. Felicitas igitur eſt opatio hoīs in qua pōt homo maxime cōtinue perſeuerare:ſꝫ ſpeculatio veritatis eſt operatio hominis:in qua pōt hō cōtinue maxime perſeuerare.igit̄ felicitas eſt perfecta ſpeculatio veritatis:vel pōt argui in prima figura ſic. Oīs operatio humana in qua pōt homo maxime cōtinue perſeuerare eſt ſpeculatio veritatis:felicitas perfecta eſt hꝯ vt pꝫ ex ṗmo huius.igitur ꝛc̄.huius rōnis maior declarat̄ per hoc ꝙ magis cōtinue poſſumus ſpeculari veritatē q̄ꝫ aliquid aliud operari. ℭ Notādū ꝙ in nobis accidit diſcōtinuatio operationis pꝑter laborē ꝛ fatigationē corporis per qð hꝯ operatio exercet̄:ꝛ ideo operationes corporales:ꝛ etiā operatiōes ſenſitiue que per organa corporea exercent̄ nō poſſunt diu continuari:ſed qꝛ intellectus non vtitur organo corporeo:ideo in eius operatione minus accidit de labore ꝛ fatigatione q̄ꝫ in aliqua alia operatione hoīs:nec accidit fatigatio aut labor in ſpeculatione veritatis ſm ſe:ſed rōne phantaſmatū exiſtentiū in organis corporeis qbus intellectus cōiunctus corpori indiget in ſpeculando:ꝛ ſi phantaſmata nō deſeruirent intellectui in ſpeculando hō poſſet ſemper ꝛ cōtinue ſpeculari. P Notandū Q

ℭ Arbitramur preterea felicitati voluptatē admiſtam eſſe oportere. Iucūdiſſima aūt opationū v̄tutuꝫ eſt ea haud dubie que per ſapiam pdit. Itaqꝫ philoſophia mirabiles tū puritate tuꝫ firmitate voluptates habet. Atqꝫ cōſentaneum eſt rōni ſcientibus q̄ꝫ querentibus oblectamētū ipſuꝫ iucundius eſſe.

ℭ Exiſtimamuſqꝫ oportere delectationē admiſtaꝫ eē felicitati:delectabiliſſima aūt coꝝ q̄ ſm v̄tutē opōnū:que ſm ſapiam cōceſſuꝫ eſt. Uidet̄ eni phīa admirabiles delectationes hr̄e puritate

A ritate ⁊ firmitate. Rōnabile aūt ſciētib⁹ q̄ȝ querentibus delectabiliorē ꝯuerſationē eſſe.

℄ Hec eſt 3ª particula ſcḋe ptis: in qua ponit̄ tertia ratio que eſt iſta. Illa operatio que eſt delectabiliſſima eſt felicitas perfecta: ſed ſpeculatio veritatis eſt delectabiliſſima inter oēs operationes humanas. igit̄ ſpeculatio veritatis eſt felicitas pfecta. Maiorē huius rōnis ponit hic. d. ꝙ nos eſtimamus eſſe delectationē admiſtā felicitati. vnde in p̄mo huius declaratū eſt ꝙ felicitas eſt pulcherrima ⁊ delectabiliſſima. Et minorē declarat. d. ꝙ inter oēs operationes virtutis delectabiliſſima eſt cōtēplatio veritatis ſm ſapiētiaȝ: hoc cōceſſuȝ eſt ab oībus ꝙ ph̄ia in cōtemplatione ſapientie hȝ delectationes admirabiles: ⁊ quantū ad puritatē ⁊ quantū ad firmitatē. [Et iſtam ſcientes.] Hoc eſt habentes ph̄iam ⁊ ſpeculationē veritatis ph̄ie habent cōuerſationē delectabiliorē quā hn̄t querentes: hoc eſt ſtudentes circa ph̄iaȝ a ꝗrendā nō actu hn̄tes eā. ℄ Intelligenda ſunt hic tria. p̄mū ꝙ ſpeculatio veritatis ſm ph̄iam hȝ delectationes admirabiles: quia illa que ſunt excellentia ⁊ multitudinē hoīum ignota ſunt admirabilia. Nō eniȝ admiramur de notis neqȝ de minimis: ſed de magnis multitudini hoīum ignotis. Sed delectationes que ſunt in ſpeculatione veritatis ſm philoſophiā ſunt maxime delectationes ⁊ ſunt ignote apud multitudinē hoīum qui in reb⁹ ſenſibilibus delectant̄: ⁊ ideo dicit Ph̄s ꝙ ſpeculatio veritatis ſm ſapientiaȝ hȝ delectationes admirabiles. ℄ 2º eſt ſciendū ꝙ hꝰ delectationes ſunt pure ⁊ firme vt dicit hic Ph̄s: ſunt eniȝ pure q: ſunt circa ſubſtātias ſeparatas a mā que nullā impuritatē habēt ex miſtione cum mā vel cū cōtrario ⁊ ꝓpter hoc ſunt pure. Delectationes vō circa iſta ſenſibilia nō ſunt pure: ſed ſunt miſte cū mā ⁊ cū contrario: vt qñ delectatio que eſt in comedendo aut bibendo hȝ admiſtionē cū triſtitia: q: tādiu hō delectat̄ in bibēdo q̄ȝdiu durat triſtitia q̄ eſt ex ſiti: ⁊ nō vltra: ⁊ tādiu delectat̄ in comedēdo quādiu hȝ triſtitiaȝ que eſt ex eſurie: ⁊ ideo delectationes ſenſibiles nō ſunt pure: q: habent admiſtionē cum cōtrario: ſed delectationes ſm cōtemplationeȝ ſapientie ſunt pure: q: in eis non cōtrariant̄ triſtitie: ⁊ ideo nō ſunt miſte: ſunt etiā delectationes in cōtemplatione ſapientie firme: q: ſunt circa res immutabiles que ſunt ſtabiles ⁊ firme. Circa enim res mutabiles nō pōt eſſe delectatio firma: q: mutata re aut corrupta que delectationē afferebat ceſſat delectatio: ⁊ qn̄qȝ vertit̄ in triſtitiam: ⁊ ita delectatio circa res imutabiles eſt firmior q̄ȝ delectatio q̄ eſt circa mutabilia. ℄ 3º eſt ſciendū ſm ꝙ innuit Ph̄s ꝙ ſpeculatio veritatis eſt duplex. Prima que cōſiſtit in acqſitione veritatis adhuc ignote: ⁊ alia que cōſiſtit in cōtemplatione veritatis iam cognite ⁊ inuente: ⁊ hec delectatio que cōſiſtit in contēplatione veritatis cognite eſt maior ⁊ perfectior q̄ȝ illa que cōſiſtit in acqſitione veritatis: q: hec delectatio eſt terminus ⁊ finis inqſitionis: ⁊ iō dicit Ph̄s ꝙ illi delectabilius cōuerſant̄ qui iam ſciunt veritatem ⁊ habēt intellectuȝ perfectū per virtutē ſapiētie q̄ȝ illi q inquirunt cognitionē veritatis. vnde perfecta felicitas non cōſiſtit in quacūqȝ ſpeculatione intellectus: ſed in ea que eſt ſm virtutē intellectus que eſt ſapientia.

Margin: B — Rōn̄ 1ª — Rōn̄ 2ª — C — Rōn̄ 3ª. Dupl' ſpeculatio veritatis. — D

℄ Ipſa quoqȝ ſufficiētia maxie fuerit in cōtēplatione. Nā ⁊ ſapiēs ⁊ iuſtus ⁊ ceteri rebus his indigēt que neceſſarie ſunt ad vitā. Sȝ ſi ſatis his talia adſūt: iuſtus qdē eoꝝ indiget ad quos ⁊ cū qbus egerit iuſte. Et tēperās itē ac fortis ⁊ ſinguli ceteroꝝ. At ſapiēs ſi ſolus ēt ſit cōtēplari pōt: ⁊ quo ſapientior eſt eo magis pōt. Melius autē fortaſſe ſi habeat adiutores. Attamen ſufficientiſſimus ipſe eſt.

℄ Et que dī autharchia circa ſpeculatiuā maxime vtiqȝ erit: adiuuat̄ qdē eniȝ neceſſarijs ⁊ ſapiēs ⁊ reliq qdē indigēt. Talibus aūt ſufficienter largitis: iuſtus qdē idiget ad quos iuſte operet̄ ⁊ cū qb⁹: ſilr aūt ⁊ tēperat⁹ ⁊ fortis: ⁊ aliorū vnuſqſqȝ. Sapiēs aūt ſm ſeip̄ȝ ens pōt ſpeculari: ⁊ quanto vtiqȝ ſapientior fuerit magis. Melius aūt forte coopatores habere: ſȝ tamen per ſe ſufficientiſſimus. E

℄ Hec eſt 4ª particula huius ptis: in qua ponit̄ quarta ratio que talis eſt. Per ſe ſufficiētia que grece dī autarchia reqrit̄ ad felicitatē: ex hoc pōt ſic argui. In illa opatione cōſiſtit pfecta felicitas ad quā operādum hō eſt magis per ſe ſufficiēs: ſed inter oēs opōnes v̄tutū hō maxime eſt per ſe ſufficiens ad ſpeculandū veritatē. igit̄ pfecta felicitas eſt maxie in ſpeculatione veritatis. Maior eſt de ſe manifeſta. ⁊ minor declarat̄ per hoc ꝙ ad ſpeculandū veritateȝ hō nō indiget niſi his que ſunt oīb⁹ neceſſaria ad cōmunē vitā. Neceſſarijs eniȝ ad vitā indigent tā ſapiens ſpeculatiuus q̄ȝ iuſtus ⁊ reliq hn̄tes v̄tutes morales: ſȝ ad ſpeculationē nō indiget hō niſi neceſſarijs ad vitaȝ: ſed virtuoſus ſm v̄tutē moralē ad operandū opa v̄tutis indiget plurib⁹ q̄ȝ neceſſarijs ad vitā. vbi gr̄a. Iuſtus ad operādū opus iuſtitie indiget illis ad quos dȝ iuſte agere: q: iuſtitia eſt ad alterū: vt viſuȝ eſt ſuperius. Et eodē mō eſt de temperato: forti: ⁊ ſic de alijs. ſ. ꝙ indigent pluribus q̄ȝ neceſſarijs ad vitā ad hoc ꝙ exerceant opera v̄tutuȝ moraliū: ſed nō eſt ita de ſapiente ſapientia ſpeculatiua: q: ipſe pōt ſpeculari veritatē: ⁊ ſi ſolus ſm ſeipſuȝ exiſtat: q: ſpeculatio veritatis eſt operatio intrinſeca ad exterius nō ꝓcedēs: ⁊ ſic pȝ minor. Iſtud tn̄ nō dī ꝙ ad cōtēplandū veritatē nō iuuet ſocietas: q: vt dī in 8º huius: duo ſimul venientes intelligere ⁊ agere ſunt potentiores: ⁊ ideo dicit Ph̄s ꝙ eſt melius ſapienti ꝙ habeat coopatores circa cōſiderationē veritatis: q: qn̄qȝ minus ſapiens intelligit qđ ſapientiori nō occurrit: ſed quāuis ſapiēs ab alijs iuuet̄: tn̄ inter oēs hoīes ipſe maxie per ſe ſufficit ad opandū opōnē ꝓpriā. F G

℄ Preterea ꝑ ſeipſaȝ amari ſola vī. Nihil eni ab ipſa fit preter hoc ꝯtēplatū inquā eſſe. At cū agimus ꝑter ipſaȝ actionē: aut plus aliqđ aut minus aſſequimur.

℄ Videbit̄ aūt vtiqȝ ipſa ſola ꝑ ſeipſaȝ diligi: nihil. n. ab ipſa fit ꝑter ſpeculari: ab opōnib⁹ aūt vel plus vel minus acqrimus preter actionē.

℄ Hec eſt 5ª particula ſcḋe ptis: in qua ponit̄ qnta rō que talis eſt: perfecta felicitas cōſiſtit in illa opōne v̄tutis que eſt per ſe appetibilis ⁊ nullo mō ꝓpter aliqđ aliud de rebus humanis. vt pȝ ex p̄mo huius. ſed ſpeculatio veritatis ꝓpter ſeipſaȝ diligit̄ ⁊ appetit̄ ⁊ nō ꝓpter aliqđ aliud reꝝ humanaruȝ: ex ſpeculatione enim veritatis nihil accreſcit homini preter ipſaȝ ſpeculationē veritatis: ſed ex opōnibus aliaꝝ virtutū acqrit hō aliqđ aliud ꝑter operationeȝ: aut plus aut minus: puta honorē aut gratiā apđ alios: que ſapiens ex ſua cōtēplatione nō acquirit niſi forte per accidens: inqn̄tū veritatē contemplatiuā alijs enuntiat: quod pertinet ad exteriorem actionem. H

℄ Videt̄ etiaȝ in ocio felicitas ipſa cōſiſtere. Negocia nāqȝ ſuſcipimus vt ociū habeam⁹: ⁊ bellū gerimus vt in pace degam⁹. Opōnes igit̄ actiuaꝝ v̄tutū ciuilibus aut bellicis in rebus verſant̄. Actiones aūt que in his fiunt negocioſe ſunt. Atqȝ bellice qdē ⁊ oino. Nemo

I nāq3 bellū̄ expetit gerere gerendi grā belli:neq3 bellū
ob bellū̄ parat:videbit enī3 crudelis qdā ꝛ ſanguino
lentus penitus eſſet:ſi faciet amicos hoſtes:vt pugne
cedeſq3 fiant. At ꝛ ipſius ciuilis negocioſa eſt:ꝛ pter
ipſa3 adminiſtratione̅ poteſtates cōparātis atq3 ho
nores:aut felicitatē ſibiipſi ꝛ ciuibus:que qdē diuerſa
eſt a ciuili quā querim⁹ vt diuerſa3. Si igit̃ ciuiles qdē
ꝛ bellice actiones ceteris actib⁹ q̄ v̄tutibus pficiſcun
tur pulchritudine:magnitudineq3 precelluͣt:he v̄o ne
gocioſe ſunt:atq3 aliquē finē affectāt ꝛ nō pp ſeipſas
ſunt expetibiles:mentis aūt opatio ꝛ ſtudio antecellit
cū cōtēplatiua ſit:ꝛ preter ſeipſa3 nullū affectare peni
tus finē:habereq3 voluptatē ppriā:que qdē opōne3
K ipſa3 exauget. Sufficientia inſup:ociū:defatigationis
vacuitas vt hūmana ꝛ q̄cūq3 alia viro tribuunt̃ bea
to per hanc operationē illi ineſſe vident̃:perfecta feli
citas hoīs fuerit hec pfecto ſumpta longitudine vite
perfecta. Nihil enī3 felicitatis eſt imperfectum.

❡ Videturq3 felicitas in vacatione eſſe:nō vaca
mus enī3 vt vacem⁹:ꝛ bellamus vt pacē duca
mus. ❡ Practicarū qdē v̄tutū in politicis ꝛ
bellicis opōnes:que aūt circa h̄ actiōes vr̄ nō
vacātes eſſe:bellice qdē ꝛ pfecte:nullus enī3 eli
git bellare eius qd̄ eſt bellare grā:neq3 prepara
re bellū:vr̄ vtiq3 oīno violentus occiſor q eſſe
ſi amicos oppugnatores qdē faceret vt pugne
L ꝛ occiſiones fierent. Eſt aūt ꝛ que politici non
vacans:ꝛ p̄ter ipſu3 ciuiliter cōuerſari acqrens
potētatus ꝛ honores:vel magis ꝛ felicitatē ipſi
ꝛ ciuib⁹ alterā exiſtentē a politica quā ꝛ queri
mus manifeſtū vt alterā exiſtētē. Si vtiq3 eas
qdē3 que ſm̄ v̄tutes actiones politice ꝛ bellice
pulchritudine ꝛ magnitudie p̄cellunt habeant
nō vacantes:ꝛ finē aliquē appetunt ꝛ nō pp ſe
ipſas ſunt eligibiles. Intellect⁹ aūt opō ſtudio
differre vr̄ ſpeculatiua exiſtens:ꝛ preter ipſam
nullū appetere finē. Habereq3 dlectationē per
fectā ppriā:hec aūt coauget opōnē:ꝛ per ſe ſuf
M ficiens vtiq3 ꝛ vacatiuū ꝛ illaborioſum ꝛ hu
manū:ꝛ quecūq3 alia beato attribuunt̃ ſ3 hanc
opationē apparent entia. pfecta igit̃ felicitas h̄
vtiq3 erit hoīs accipiēs lōgitudinē vite pfectā:
nihil. n. iperfectū eſt eorum que felicitatis.

❡ Hec eſt ſexta pticula ſc̄de ptis:in qua ponit̃ ſexta ratio
pbans ꝙ pfecta felicitas eſt ſpeculatio veritatis. ꝛ ptinet
hec pticula duas ptes. In p̄ma ponit rōnē. 6. ꝛ ſimul cum
hoc ↄcludit ↄclōnē p̄ncipalē. In 2ͣ ibi. Talis aūt. oſtēdit
qualr̄ vita ſpeculatiua in q̄ ↄſiſtit felicitas ſe h3 ad hoīes.
In p̄ma pte itēdit talē rōnē:felicitas pfecta ↄſiſtit in ope
ratione v̄tutis:vt ſupi⁹ declaratū eſt:ꝛ nō cōſiſtit in opōne
practica v̄tutis. Nō enī ↄſiſtit in aliqua operatione virtu
tū moraliū. igit̃ cōſiſtit in opōne ſpeculatiua v̄tutis:ꝛ illa
opatio eſt ſpeculatio veritatis. igit̃ felicitas pfecta eſt ſpe
culatio veritatis. Q2 aūt felicitas pfecta nō cōſiſtat in ope
ratione virtutis practice. pbat̃:q2 pfecta felicitas ↄſiſtit in
quadā vacatione:ſ3 nulla opatio v̄tutis practice cōſiſtit in
vacatione. igit̃ felicitas pfecta non ↄſiſtit in aliqua opōne N
v̄tutis practice. Antecedēs hui⁹ rōnis pbat ph̄s pbando
vtrāq3 exponētē antecedētis. Primo enī pbat ꝙ felicitas
pfecta ↄſiſtit in vacatiōe:ꝛ deinde ꝙ nulla opō v̄tutis pra
ctice ↄſiſtit in vacatione. ❡ Ad cuius euidentiā eſt ſciēdū
ꝙ vacare/vt hic ſumit̃ eſt idē qd̄ qeſcere ſub fine vltimo.
Dr̄ enī aliqs vacare cū puenerit ad finē vltimū:ita ꝙ non
reſtat ei aliqd agēdū:ꝛ iō ſubdit ph̄s. d. ꝙ [nō vacam⁹.]
idest opando laboram⁹.]vt vacemus.]idest qeſcamus in
fine vltimo. vn̄ per nō vacare intelligit laborare:ꝛ p vaca
re intelligit qeſcere in fine:vltra quē nō reſtat aliqd agen
dū. Et ex hoc apparet ꝙ pfecta felicitas ↄſiſtit in vacatio
ne:q2 ex quo felicitas pfecta eſt finis vltimus hoīs:op3 ꝙ
vltra felicitatē pfectā:nihil ſit vltra querēdū:nec vlterius
ppter aliqd aliud laborādū:ꝛ ita felicitas cōſiſtit in vaca
tionē:hoc eſt in quiete oppoſita oī opōni aut motui ordia
to ad vlteriorē finē. Ille enī opōnes que ſunt ad vlteriorē
finē nō ↄſiſtunt in vacatione:q2 non querunt̃ pp ſe:ſed pp
vlteriorē finē. v̄bi grā. actus bellādi nō querit̃ pp ſe:ſ3 pp
pacē optatā. Nos enim bellamus vt pacem ducamus:hoc
eſt vt ad pacē optatā perueniam⁹:ꝛ ita bellare non eſt pp
bellare:ſ3 ppter pacē:ꝛ felicitas pfecta nō eſt pp ſeipſa:
iō felicitas pfecta cōſiſtit in quadā vacatione:ꝛ ſic p3 vna
pars añtis. [Practicaꝝ qdē igit̃.]Et alia pars antecedē
tis declarat̃. ſ. ꝙ nulla opatio v̄tutis practice ↄſiſtit in va
catione. Et hoc pbat̃ per hoc:q2 p̄ncipales opōnes v̄tutū
practicaꝝ ſunt opōnes politice que ſunt ordinate ad pcu
randū ꝛ augmētandū bonū cōe:qd̄ eſt diuiniſſimū:ꝛ ope
rationes bellice que ordinant̃ ad defendēdū bonū publi
cū3 ↄtra hoſtes. Nūc aūt iſte opōnes que ſunt p̄ncipaliſſi
me inter opōnes practicas nō cōſiſtūt in vacatione. igitur
a multo fortiori:nulla opatio v̄tutis practice cōſiſtit in va
catione. Q2 aūt p̄dicte opōnes nō cōſiſtant in vacatione: P
pbat̃ per hoc:q2 nulla illaꝝ operationū eſt finis vltimus:
ſed quelibet illaꝝ ordinat̃ ad finē vltimū:ꝛ ſolū opatio q̄
eſt finis vltimus ↄſiſtit in vacatione. Et ꝙ nulla illaꝝ ope
rationū ſit finis vltimus p3. nā opatio bellica non eſt finis
vltimus. Nullus. n. eligit bellare gratia illius qd̄ eſt bella
re:neq3 eligit aliqs preparare bellū vt cōgregare exercitū
gratia illius qd̄ eſt bellare. Si enī aliqs cōſtitueret finem
ſuū in bellis gerendis ſequeret̃ ꝙ eſſet violentus occiſor:
ſtrāꝝ etiā ꝙ de amicis ſuis faceret expugnatores ad h̄ ꝙ
poſſet pugnare ꝛ occidere:qd̄ nō vr̄ cōueniēs. Et ſic p3 ꝙ
opō bellica nō cōſiſtit in vacatione:q2 nō eſt pp ſe ſed pp
aliū finē. Idē p3 in aliis actionib⁹ politicis que ordinant̃
ad pcurandū ꝛ augmētandū bonū cōe. ſ. ꝙ hē opōnes nō
cōſiſtūt in vacatione:q2 p hē opōnes preter ipſa3 cōuerſa
tionē ciuilē intendit hō acqrere aliqd aliud:puta potētat⁹ O
honores ꝛ ſilia:ꝛ ita hē opōnes nō cōſiſtunt in vacatione:
cū hē opōnes nō habeāt rōnē finis vltimi:ꝛ cū in his non
vt ſit finis vltimus magis decens eſt ꝙ p talē cōuerſatio
nē aliqs velit acqrere ſibiipſi:ꝛ etiā ciuib⁹ felicitatē:ita ꝙ
hē felicitas per quā itēdit aliqs ſibi acqrere vitā politicā:
ſit altera ab ipſa politica vita. Hoc aūt eſt felicitas ſpecu
latiua ad quā tota vita politica vr̄ ordinata:dū per pacem
que p ordiationē vite politice ſtatuit̃ ꝛ ↄſeruat̃ dat̃ hoīb⁹
facultas cōtēplandi veritatē. Cū igit̃ inter oēs opōnes vir
tutū moraliū excellant politice ꝛ bellice:ꝛ pulchritudine:
q2 ſunt magis honorabiles:ꝙ̄ etiam magnitudine:q2 ſunt
grā boni cōis qd̄ eſt maximū bonū:ſed hē opōnes nō hñt
in ſeipſis vacationē:ſed fiunt pp appetitum vltimi finis:ꝛ
nō ſunt eligibiles ppter ſeipſas:non erit in operationibus
virtutum moralium perfecta felicitas:ſed operatio intel
lectus ſpeculatiui. ſ. ipſa ſpeculatio veritatis videtur dif
ferre ab ipſis operationibus practicis ſm̄ rationē3 ſtudij:

A quia homo vacat operationi ſpeculatiue propter ſeipſam ⁊ nō ꝓp aliū finē: ⁊ huiꝰ opō ſpeculatiua hꝫ ꝓpriā delectatione ex ipſa ꝓcedētē que auget eā. Sic igiť pꝫ ꝙ ſꝫ opōnē ſpeculatiuā oīa lexiſtūt hoī quecūqꝫ ſolēt attribui beato. ſ. ꝙ ſit ꝑ ſe ſufficiēs ⁊ ꝙ vacet ⁊ ꝙ non laboret: ⁊ hoc dico quātū eſt poſſibile hoī mortalē vitā agenti in qua vita nō poſſunt huiꝰ ꝑfecte exiſtere: ⁊ ſic in contēplatione intellectus ꝯſiſtit ꝑfecta felicitas dūmodo aſſit diuturnitas vite: que qdē reqriť ad bene eſſe felicitatis ſꝫ ꝙ oportet nihil eorū que ꝑtinent ad felicitatē eſſe in perfectuꝫ.

Nōn^m p^m duplex ē reges. ¶ Notanda ſunt hic duo: primū eſt ꝙ vacatio de qua loquitur hic ·ph̄s: eſt quedā reqes ſed reqes eſt duplex: quedaꝫ eſt gratia opationū. ſ. ad cōſequēdū finē: qꝛ eni hō nō pōt cōtinue operari: ideo indiget requie: vt melius poſſit poſtea opari: ⁊ de hac reqe loqtur ·ph̄s in primo capl̄o huius tractatus vbi dicit ꝙ ipotētes ꝯtinue laborare indigēt reqe: ⁊ hec reqes eſt ordinata ad opōnē: ſicut ad finē ꝓximuꝫ.

B Alia eſt requies q̄ eſt in fine ad quē ordinať opatio: ⁊ hec reqes. ſ. in fine dicitur h̄ eſſe vacatio.

Nōn^m 2^m vacatio duplex. ¶ Scđo eſt itelligēdū ꝙ vacatio eſt duplex: quedā que eſt ſollicitudo ⁊ intentio circa aliqd opandū: ⁊ talis vacatio eſt cū labore: ⁊ de tali vacatione loqť ·ph̄s in p° ca° huiꝰ tractatꝰ vbi dicit ꝙ aliq vacāt ludis iocoſis: h̄ ē itēdūt iocoſis talibꝰ: qđ nō pt ſine aliq̄ labore eē: ⁊ ſic dī colere ꝙ ille q apponit itētionē ſuā circa aliq̄ ꝙ ipſe talibꝰ vacat. i. talibꝰ intendit. Alia eſt vacatio: que cōſiſtit in quiete in fine vltimo vltra quā nō reſtat aliqd agēdum: ⁊ hec vacatio eſt ſine labore ⁊ ſine ſollicitudine: ⁊ de hac vacatione loquitur h̄ ·ph̄s.

¶ Talis autē vita ſuperat hoīs naturā. Non eniꝫ hōc ipſo quo hō eſt: ita viuet: ſꝫ quo eſt qd in ipſo diuinū.

C Quātū igiť hoc ab ipſo cōpoſito differt: tātū ⁊ huius operatio diſtat ab ea: que a virtute alia ꝓficiſcitur. Ex ſi mens diuinū ad ipſuꝫ hominē eſt: ⁊ vita que ab hac manat diuina eſt reſpectu ipſius vite humane. Oportet autē nō quemadmodū monent qdā humana nos ſapere cū ſimus hoīes: aut mortalia cū ſimꝰ mortales: ſed quoad fieri pōt immortales noſipſos facere. Cunctaqꝫ efficere: vt ea vita viuamus: que ab eo manat: quod eſt eoꝝ que in nobis inſunt ꝓſtabiliſſimū. Nā tā etſi parū eſt mole: vi tñ ⁊ ꝓcio multū oībus antecellit. Uidebiť aūt ⁊ vnuſquiſqꝫ hoc eſſe ſi quidē precipuuꝫ eſt ⁊ melius. Abſurdū igiť eſſet ſi nō ſuā ſꝫ alicuius alterius expeteret vitā. Id iſuper qđ dictū eſt antea nūc etiam accōmodabitur. Quod eſt. n. natura vnicuiqꝫ propriū id optimū vnicuiqꝫ ⁊ iucundiſſimū eſt.

D Et homini igiť ea vita que ab ipſa ꝓficiſciť mēte ſi qdē maxime hoc eſt homo. Hec ergo eſt ⁊ feliciſſima vita.

¶ Talis aūt melior erit vita ad humanā vitam. Nō. n. quo hō eſt ita viuet: ſꝫ quo diuinū qddā in ipſo exiſtit. Quantū aūt differt h̄ a cōpoſito tantū ⁊ hec opō ab illa que eſt ſꝫ ꝟtutē. ſi itaqꝫ diuinū eſt itellectus ad hoiem ⁊ vita que eſt ſꝫ illū ad ſꝫ hoieꝫ vitā. ¶ Opꝫ aūt nō ſꝫ ſuadentes humana ſapere hoieꝫ entem: neqꝫ mortalia mortalē: ſꝫ inquātū cōtingit imortalē facere: ⁊ diuina. facere ad viuere ſꝫ optimū eorū que in ipo. Si eni ⁊ mole paruus eſt potētia ⁊ ꝓcioſitate multū magis oībus ⁊ ſuperexcellit. ¶ Uidebiť aūt ⁊ vnūqđqꝫ eē h̄: ſi qdē ꝓncipale melius.

E Incōueniēs q̄ fiet vtiqꝫ ſi nō ſuiipſꝰ vitā eligat: ſed alicuius alteriꝰ: qđ ⁊ dcm̄ prius nūc ꝓpriū congruit ⁊ vnicuiqꝫ nā optimū ⁊ delectabiliſſimū ē vnicuiqꝫ: ⁊ hoi vtiqꝫ q̄ ſꝫ itellectū vita: ſiquidē maxime h̄ hō. Iſte ergo feliciſſimus.

¶ Hec eſt ſecūda pars huius particule: in qua ·ph̄us oſtendit qualiter vita ſpeculatiua in qua cōſiſtit felicitas ſe habet ad hominem: ⁊ primo oſtēdit hoc. ſcđo excludit circa hoc vnū errorē. ¶ Primo igitur oſtēdit ꝙ vita ſpeculatiua que vacat cōtēplationi vītatis eſt melior q̄ꝫ vita que eſt ſm̄ hoieꝫ: ⁊ hec eſt ꝯclo. 27. que ꝓbať ſic. Uita que eſt 27^a ꝯcluſio huiꝰ x. li. ſm̄ hoiem eſt vita qua hō viuit ſm̄ ꝙ eſt cōpoſitus ex diuerſis vt ex corpe ⁊ itellectu ⁊ viribus ſenſitiuis: ſed vita

F cōtēplatiua qua hō vacat cōtemplationi veritatis non eſt vita qua hō viuit ſm̄ ꝙ eſt cōpoſitꝰ ex diuerſis vt ex corpore ⁊ aīa: ſꝫ eſt vita melior: ergo vita ſpeculatiua qua hō vacat ꝯtēplationi veritatis eſt melior q̄ꝫ vita que eſt ſꝫ hominē. Maior pꝫ qꝛ hō ſm̄ ꝙ hō eſt cōpoſitus ex corpe ⁊ aīa. igiť vita que eſt ſm̄ hoiem eſt vita qua hō viuit ſm̄ ꝙ eſt cōpoſitus ex corpe ⁊ aīa. ⁊ minor pꝫ q̄ꝫtū ad vtrāqꝫ ſui ptē. Prima pars minoris. ſ. ꝙ vita ſpeculatiua qua hō vacat cōtēplationi veritatis nō eſt vita qua hō viuit ſꝫ ꝙ eſt cōpoſitus ex corpe ⁊ aīa: quia illa vita qua hō vacat cōtēplationi eſt vita que cōpetit hoi: ⁊ eſt vita hoīs ſm̄ aliqd diuinū in ipſo. ſ. ſm̄ ꝙ ꝑ intellectū participat diuinā ſilitudinē: vnde quātū intellectus differt a cōpoſito ex aīa ⁊ corpore tātū differt opatio ſpeculatiua ab opatione que fit ſꝫ virtutē moralē que eſt circa humana: ⁊ eſt ꝓpria hoīs ſm̄ ꝙ eſt hō: ⁊ ita pꝫ ꝓma pars minoris. Et ſcđa ps minoris. ſ. ꝙ vita ſpeculatiua que ꝯſiſtit in cōtēplatione veritatis eſt

G melior q̄ꝫ vita hoīs ſm̄ ꝙ eſt compoſitus ex diuerſis. ſ. ex corpe ⁊ aīa: pꝫ per hoc ꝙ vita que eſt ſm̄ aliqd diuinū in hoīe eſt melior q̄ꝫ vita q̄ eſt cōpoſiti ⁊ mortalis ſꝫ ꝙ huiꝰ: ſed illa vita ſpeculatiua cōpetit homini ſm̄ aliqd diuinuꝫ in eo. ſ. ſm̄ intellectū qui eſt quoddā diuinū: ⁊ vita hoīs ſꝫ ꝙ homo cōpetit ſibi ſm̄ ꝙ eſt cōpoſitus ⁊ mortalis: ꝗ ꝯ.

¶ Intelligendū eſt ꝙ qꝛ homo eſt compoſitꝰ ex corpore ⁊ anima habens naturā ſenſitiuaꝫ ⁊ intellectiuam vita ꝓpria cōmenſurata homini in hoc conſiſtit ꝙ homo ſm̄ rationē ordinet opationes ſenſitiuas ⁊ corpales: ⁊ ita operationes ſm̄ virtutes morales ſunt operationes hominis ſꝫ ꝙ homo: opationes eni corporales ⁊ ſenſitiue que nō ſunt ordinate ſm̄ rationeꝫ ſunt magis operatiōes aīales q̄ꝫ humane ſeu hoīs ſm̄ ꝙ homo: ſed operatio ſpeculatiua vacans ſoli cōtēplationi veritatis videť eſſe operatio ſubſtātiarū ſeparatarū in qbus inueniť ſola natura intellectiua. Notandū

H [Oportet aūt non ſm̄ ſuadētes.] Excludit errorē quorundaꝫ qui ſuadebāt ꝙ homo debet intendere ad ſapienduꝫ humana ⁊ mortalia: cum ipſe homo mortalis ſit: ⁊ non dꝫ intēdere ad ſapiēdū īmortalia ⁊ ſeparata a materia: ⁊ hec fuit opinio Eſiodi: vt patet ex p°o metaphyſice. Sꝫ iſtud dictum Eſiodi eſt falſum: ſm̄ ꝙ declarat hic ·ph̄s: cū eni in hoīe ſit aliqd īmortale. ſ. intellectus q eſt optimus eorū que ſunt in hoīe: debet homo intēdere ad viuēdū ſm̄ vitā intellectus: qui quāuis nō ſit magnus mole. i. quātitate: eſt tamē magnus ꝓcioſitate: nā quātitate virtutis ⁊ ꝓcioſitate excedit oīa que ſunt in homine: vnde intellectꝰ in ſuis operationibus ſuperioribus cōiungiť ⁊ inferioribus principatur: ⁊ ita itellectus videť eē totus homo. Unūquodqꝫ eni maxime dicitur eſſe illud qđ eſt principaliſſimū in eo vt dictū eſt. ſupra in. 9. huiꝰ: qꝛ oīa alia q̄ſi ſunt inſtrumēta illius: ⁊ ſic dum homo viuit ſm̄ operationē intellectus viuit ſm̄ vitā maxime ſibi ꝓpriā. [Uidebitur aūt ⁊ vnūqđqꝫ.] Et ꝑ hoc ꝓbat ·ph̄s ꝙ hō dꝫ eligere viuere ſꝫ opō-

I 28ª ꝯclōſo huius decimi libri. nē ſpeculatiuā intellectus.ſ.ſpeculādo ⁊ ꝯtēplādo ſubſtantias ſeparatas a mā:⁊ hec eſt ꝯclō.28.huius libri:que ꝓbatur ſic. Hō dz eligere viuere ſm ꝓpriā opōnē ipſius hoīs: ſed opō ꝓpria hoīs eſt opō ſpeculatiua intellectus:qꝛ intellectus ſpeculat̄ diuina ⁊ ſeparata a mā:igitur hō dz eligere viuere ſm opōnē ſpeculatiuā intellectus. Maior videt̄ eē manifeſta ꝑ hoc ꝙ inconueniēs vī eē ꝙ aliqs eligat viuere nō ſm vitā ꝓpriā ſuiipſius ſed ſm vitā alterius. Et minor declarat̄ ꝑ hoc ꝙ vita ſpeculatiua que eſt ſm intellectū eſt ꝓpria homini:qđ pꝫ:qꝛ illud qđ cōuenit alicui ſm optimū qđ eſt in eo eſt maxīe ꝓpriū ſibi:ſed vita ſpeculatiua que eſt ſꝫ intellectū cōpetit hoī ſꝫ optimū qđ eſt ī eo.ſ.ſm intellectū vl̄ optimū in vnoquoqꝫ vī ꝓpriū illius:⁊ qꝛ vita ſpeculatiua que eſt in cōtēplatione diuinoꝝ ⁊ ꝑfectiſſimoꝝ eſt ꝓpria hoī vt ꝓbatū eſt:ideo talis vita eſt homini delectabiliſſima:ꝓpria enī opō vniuſcuiuſqꝫ eſt ſibi delectabiliſſima:⁊ ſic patet ꝙ vita ſpeculatiua que eſt ſm intellectū eſt homini ꝓpria ⁊ delectabiliſſima:⁊ ꝑ ꝯſequēs

K

Dubium. viuēs ſꝫ itellectū eſt feliciſſimus. ¶ Dubitat̄ hic:qꝛ ſuperius imediate dictū eſt ꝙ vita ſpeculatiua que vacat cōtēplationi veritatis nō eſt vita ſꝫ hominē ſed eſt melior ꝙ̄ vita que eſt ſm hoīem:⁊ hic dī ꝙ vita ſpeculatiua que eſt in cōtēplatiōe veritatis eſt ſm hoīeꝫ ⁊ maxīe ꝓpria hoī:⁊

Solutio. Hoi ꝓpriū aliqđ dī dupliciter. iſta vident̄ repugnare. Dicēdū ꝙ aliqđ pōt dici ꝓpriū hoī dupliciter:vno mō dicit̄ illđ ꝓpriū hoī qđ cōpetit ei rōne totius cōiuncti.ſ.ſꝫ ꝙ eſt hō cōpoſitus ex corpore ⁊ aīa:⁊ ſic loquit̄ ·Phs in parte precedēte. Alio mō dicit̄ illud ꝓpriū hoī qđ ꝯuenit hoī ſꝫ illud qđ eſt principaliſſimū ⁊ ꝑfectiſſimū in hoīe:⁊ iſto mō vita ſpeculatiua eſt ꝓpria hoī.

Queſtio. Rñſio. ¶ Et ſi q̄rat̄ que eſt ꝓpria opatio hoīs ſꝫ ꝙ hō. Rñdēdū eſt diſtinguēdo iſtā ex eo ꝙ pōt fieri reduplicatio rōne to

L tius cōpoſiti vel rōne forme ꝓ̄ncipaliſſime que eſt in hoīe. ſi fiat reduplicatio pͦ mō:ſic opōnes ỽtutuꝫ moraliū ſunt operatiōes hoīs ſm ꝙ hō.ſi vō fiat reduplicatio rōne forme principalis:ſic eſt dicendum ꝙ operatio contemplatiua eſt propria operatio hominis ſm ꝙ homo.

Capitulum tertium

tractatus ſecūdi de felicitate politica que cōſiſtit in opōnibus prudētie ⁊ moraliū virtutū ⁊ de opōne felicitatis ſpeculatiue ⁊ felicitatis politice ad inicē.ꝑ ꝙ opatiōes ỽtutū moraliū ⁊ prudētie ſunt cōpoſiti.ſ.hoīs ſm ꝙ hō:⁊ ꝙ felicitas ſpeculatiua que eſt ꝓ̄ncipaliter ipſius intellectus eſt potior ꝙ̄ felicitas actiua:⁊ in quo pricipalius opō virtutū exiſtit:vtruꝫ in electione interiori vel opōne exteriori:⁊ ꝙ ꝑfecta felicitas eſt opō ſpeculatiua optimorū:⁊ ꝙ opus eſt felici ī quātū ipſe eſt hō bonis exteriorib⁹ ſine qbus nō pōt ſpeculari.ſꝫ bonis exteriorībus multis ⁊ magnis nō indiget ſꝫ moderatis cū qbus pōt qs ita ỽtuoſe

M agere vt cū ſuperabūdātibus:⁊ ꝙ dicētes cū diuitijs moderatis hoīeꝫ poſſe bn̄ agere ⁊ feliciter viuere:tūc ſunt credibiles cū ſermones eoꝝ nō diſſonāt a factis:poſtea ꝙ ſꝫ itellectū viuens ⁊ deū curās eſt deo amātiſſimus ꝑꝑ hoc ꝙ intellectus eſt cognatiſſim⁹ deo: ⁊ ꝙ deus rebeneficiat ⁊ diligit curātes ⁊ diligētes ſibi cognatū:⁊ oīa ꝓ̄dicta inſūt felici:⁊ maxime inſunt ſapienti: vnde ⁊ ſapiens eſt feliciſſimus ⁊ deo amantiſſimus.

¶ Secūdo āt eſt ea vita que a ỽtute alia manat. Opōnes.n.q̄ ab hac ꝓdeūt hūane ſūt. Nā iuſta ⁊ fortia ⁊c̄. que a virtutibus ꝓficiſcuntur inter noſipſos agimus in cōmertijs ⁊ neceſſitatibus atqꝫ actibus cōib⁹:⁊ itē affectibus vnicuiqꝫ ſeruantes decorum. Hec aūt oīa cōſtat eē humana. Nonnulla autē ⁊ a corꝑe ꝯuenire vident̄:⁊ multū virtus morū cū affectibus iuncta eſt. Cōiūcta eſt etiā ⁊ prudētia moris virtuti:⁊ hec prudētie:ſi principia qdē prudētie a virtutibus ipſis emergant. Rectū vō moris virtutū a prudētia manat:cū āt he ſeſe ſic habeāt vt a ſe mutuo pendeant:ſintqꝫ cōiūcte affectibus circa ipſum compoſitum fuerint. N

Secundo autē que ſm aliā virtutē. ſm ipſam enim opationes humane:iuſta enim ⁊ fortia ⁊ alia que ſꝫ virtutes ad inuicē agimus in cōmutatiōibus ⁊ neceſſitatibus ⁊ actionibus oīmodis ⁊ in paſſionibus:qđ decet vnicuiqꝫ cōſeruātes. hec aūt eē vident̄ oīa humana. Quedā horū autē ⁊ accidere a corpore vidēt̄ ⁊ multum coappropriari paſſionibus moris virtus. ¶ Cōiugata eſt enī prudētia moris ỽtuti:⁊ h̄ prudentie. ſi qdē prudentie qdē principia ſm morales ſunt virtutes. Rectū āt moraliū ſꝫ prudētiā. ¶ Copulate āt ⁊ he paſſionibus circa compoſitū vtiqꝫ erunt. Caput 3ᵐ ſcdi tra.2. h. ethi. pͦ pa.c. O

Iſtud tertiū caplm̄ ſecūdi tractat⁹ eſt de felicitate politica que cōſiſtit in opōne prudētie:⁊ continet tres partes principales. In pͣia oſidit ꝙ oīs virtus moralis eſt circa bona humana:⁊ ꝙ prudētia eſt circa bona humana:⁊ ꝙ tam virtus moralis ꝙ̄ prudētia ſunt circa cōpoſitū ſeu ipſius cōpoſiti. In ſecūda pte ibi[Cōpoſiti aūt.] oſtēdit ꝙ felicitas ſpeculatiua eſt ꝑfectior ꝙ̄ felicitas practica. In 3ͣ pte ibi[Opus aūt erit.]oſidit ·Phs q̄liter perfecte felix ſe hꝫ ad exteriora:⁊ q̄ntū ad inferiora:⁊ ēt quātū ad ſupiora. In pͣ pte pͦ narrat ꝙ opōnes virtutū moraliū ſūt opōnes humane:⁊ ꝙ prudētia ē circa bona humana:⁊ ꝙ taꝫ prudētia ꝙ̄ virtus moralis ſunt circa cōpoſitū ſiue cōpoſiti. ·Prīo narrat ꝙ eſt q̄dā felicitas ſecūdaria ſꝫ aliā virtutē intellectiuā.ſ.ſꝫ prudētiā q̄ dirigit oēs virtutes morales:⁊ ꝙ ſicut felicitas ſpeculatiua attribuit̄ ſapiētie:que cōprehendit ſub ſe oēs alios habitus ſpeculatiuos tanq̄ ꝓ̄ncipalior inter habitus ſpeculatiuos:ita eſt q̄dā felicitas actiua circa ỽtutes morales q̄ attribuit̄ prudētie q̄ eſt ꝑfectior quacūqꝫ virtute morali. opōnes.n. virtutū moraliū ſunt opōnes humane:qꝛ ſunt circa res hūanas: opōnes quarūdā virtutū ſunt circa res exteriores que in vſuꝫ hoīuꝫ veniūt vt opōnes iuſtitie ⁊ fortitudinis ⁊ aliarū virtutū ſꝫ quas ad inuicē agimus in cōmutationibus ⁊ neceſſitatibus:ſꝫ.n. iuſtitiā hoīes ſua bona ad inuicē cōmutāt:⁊ ita iuſtitia eſt opō humana circa cōmutatiōes ⁊ diſtributiōes reꝝ exteriorūque in vſum hoīuꝫ veniūt. Quedā ēt ỽtutes ſunt circa neceſſitates hoīuꝫ ꝑ q̄s vnus hō ſubuenit alteri ī ſua neceſſitate:cuiuſmodi ſūt liberalitas magnanimitas ⁊c̄. Circa ēt oēs actiōes ⁊ paſſiōes ſunt virtutes morales ꝑ q̄s ꝯſuat̄ illđ qđ ꝯuenit vnicuiqꝫ:hec aūt oīa videt̄ eē humana. Quedā ēt ỽtutes morales vident̄ ꝑtinere ad corpus ⁊ ad paſſiones aīe:multe enī virtutū moraliū ſunt circa paſſiōes aīe vt fortitudo tēperātia māſuetudo:ſicut eſt manifeſtū ex ꝓ̄cedētib⁹. Et ꝑ illa q̄ hic dicunt̄ intendit ·Phs proprie ꝙ oīs virtus moralis eſt circa bona humana:⁊ hec eſt ꝯcluſio.29.que ꝓbat̄ ſic. Oīs virtus moralis vel eſt circa bona exteriora q̄ in vſuꝫ hoīum veniunt:vel circa bona humani corporis:vel circa paſſiones aīe.⁊ oīa iſta ſunt bona humana. igitur oīs virtus moralis eſt circa bona humana.[Cōiugata autē.] ·Probato ꝙ oīs ỽtus moralis eſt circa bona humana oſtēdit ꝙ prudentia eſt circa bona humana:⁊ hec eſt ꝯclō.30.que ꝓbat̄ ſic. Circa eadē ſunt prudentia ⁊ moralis virtus:ſed oīs virtus moralis eſt circa bona humana. igit̄ prudētia eſt circa bona humana.

Tertiū ca. 2.trac di⁹ in tres ꝑtes ꝑn.

P

Q

29ª ꝯclōſo huius decimi libri.

30ª ꝯclōſo huius decimi libri.

A minoꝛ huius rōnis pꝫ ex pcedētibus ⁊ maioꝛ declarat̃ ſic:
pncipia prudentie accipiunt̃ ſꝫ virtutes moꝛales:fines.n.
virtutū moꝛaliuꝫ ſunt pncipia prudentie:virtus eni moꝛa
lis ſtatuit certū finē quē finem prudētia ſupponit tanq̄
pncipiū oꝛdinans media p que ad talē finē recte poterit p
uenire.prudētia eni facit rectā electionē eoꝛū que ſunt ad
finē:vnde rectitudo moꝛaliū virtutū accipit̃ ſm prudētiā
que facit electionē rectā:vt dicit ph̃s.6.huius.Sic igitur
patet ꝙ prudētia ⁊ virt⁹ moꝛalis ſūt circa eadē:q2 pncipia
prudētie ſunt fines moꝛaliū ṽtutū:⁊ circa ea que ſunt ad
fines virtutū negociat̃ prudētia.[Copulate aūt he.]Uiſo
ꝙ prudētia ⁊ virtus moꝛalis ſunt circa humana bona:con
cludit ph̃s ꝙ tam virtus moꝛalis q̄ prudentia ſunt circa
31ª cõclo cõpoſitū:⁊ hec eſt ꝯclo.31.que pbat̃ ſic.Uirtus moꝛalis ⁊
prudētia ſunt copulate paſſionibus:q2 ſm vtrāqꝫ iſtarum
moderant̃ paſſiones:ſed paſſiones ſunt totius cõpoſiti ex
B anima ⁊ coꝛpoꝛe cū pertineant ad partem ſenſitiuā:igitur
tam virtus moꝛalis q̄ prudentia ſunt circa compoſitum.

❡ At cõpoſiti virtutes humane ſunt.Quare ⁊ ea vita
que ab ipſis pficiſcit̃ ⁊ felicitas humana eſt.Mentis
autem eſt ſeparata Atqꝫ tm̃ de ipſa ſit dictū. Exactę
nāqꝫ dicere propoſito maius eſt.

2ª pa.c. ❡ Cõpoſiti aūt virtutes humane ⁊ vita vtiqꝫ
que ſm has felicitas.que autem intellectus ſe-
parata.tm̃ enim de ipſa dictuꝫ eſt certius:dice
re enim maius prepoſito eſt.

❡ Hec eſt ſcd̃a pars principalis huius capl̃i in q̄ ph̃s pro-
bat ꝙ felicitas ſpeculatiua ē pfectioꝛ q̄ felicitas practica
⁊ cõtinet.5.particulas.In prima cõcludit ex predictis ꝙ fe
licitas que eſt ſm prudentiā ⁊ virtutes moꝛales ſunt com
poſiti.deinde pbat p quatuoꝛ rōnes que in quatuoꝛ parti
C culis ꝯtinent̃ ꝙ felicitas ſpeculatiua eſt potioꝛ q̄ felicitas
practica.in prima igit̃ pticula pbat ꝙ felicitas que eſt ſꝫ
prudentiā ⁊ ſꝫ ṽtutes moꝛales eſt cõpoſiti.ſ.hominis ſm
ꝙ eſt cõpoſitus ex coꝛpoꝛe ⁊ aīa.⁊ nō eſt alicuis ſeparati:
32ª cõclo ⁊ hec eſt ꝯcluſio.32.que pbat̃ per hoc ꝙ ṽtus ⁊ operatio
hu⁹ decī- ſm virtutē ſunt eiuſdē ⁊ circa ideꝫ:ſed vita bona ſeu feli-
mi libri. citas ſm prudētiā ⁊ virtutes moꝛales eſt operatio earuꝫ.
igit̃ ſi prudentia ⁊ virtus moꝛalis ſint cõpoſiti opoꝛtet ꝙ
vita ⁊ felicitas ſm has ſint cõpoſiti:vnde vita que eſt ſm
prudētiā ⁊ virtutē moꝛalē eſt pprie vita humana:⁊ felici-
tas ſpeculatiua que eſt ppꝛia intellectus,eſt ſeparata ⁊ di-
uina:nec ſpectat ad ppoſitū pl̃s de itellectu dicere.❡ De-
inde pbat ꝙ felicitas ſpeculatiua ē pfectioꝛ ⁊ potioꝛ q̄ feli
citas actiua que eſt ſm prudētiā ⁊ moꝛales virtutes:⁊ hec
33ª cõclo eſt cõcluſio.33.h⁹ libri quā quadruplicitur pbat. Secūda
huius de- rō ibi[Uidebitur aūt vtiqꝫ.]Tertia ibi[Perfecta aūt fe
cimi libri. licitas.]Quarta ibi[Signū aūt nō.]In prima igit̃ parti-
D cula probat̃ ꝯcluſio ſic.Illud qđ eſt ſepati ⁊ diuini eſt pfe
ctius ⁊ potius q̄ illud qđ eſt cõpoſiti ſm ꝙ eſt cõpoſituꝫ.
Sed felicitas ſpeculatiua eſt ſeparati ⁊ diuini.ſ.ipſius in-
tellectus ſpeculatiui qui ſolus inter humana eſt ſeparatus
ſm operationē ⁊ ſeparabilis a coꝛpoꝛe ſm eſſe:⁊ p intelle-
ctū aſſimilamur deo ⁊ diuis:⁊ felicitas actiua q̄ eſt ſꝫ pru
dētiā ⁊ ṽtutes moꝛales ē ipſi⁹ cõpoſiti.ſ.hoīs ſꝫ ꝙ hō vt p
batuꝫ eſt.igit̃ felicitas ſpeculatiua eſt potioꝛ q̄ actiua.

❡ Uidebit̃ aūt ⁊ externa affluentia per parū aut min⁹
indigere q̄ moꝛalis.Opus eſt eni vtriſqꝫ neceſſarijs
rebus.Atqꝫ ſit eque:q̄ q̄ circa coꝛpus ⁊ res tales ci-
uilis hō magis elaboꝛat:parua.n.dr̃ia fuerit.In opõ
nibus aūt nō mediocriter different.Eteniꝫ liberali q-
dem ad liberalitatis operationes exercendas:⁊ iuſto
E ad retributiones peccunijs opus erit.

❡ Uidebit̃ aūt vtiqꝫ ⁊ exterioꝛi largitiōe i parū
vl' min⁹ indigere q̄ moꝛalis:neceſſarijs qdē.n.
ambob⁹ opus ex eq̄li ſit:⁊ ſi magis laboꝛat cir
ca coꝛp⁹ politicus ⁊ q̄cūqꝫ talia. Parū vtiqꝫ
qdē differt:ad opõēs aūt multū differt.liberali
qdem enim opus erit pecunijs ad agere libera-
lia:⁊ iuſto vtiqꝫ ad redditiones.

❡ Hec eſt ſecunda particula prime partis continens duas
partes.In prima ponitur rō.In ſecunda ibi[Uoluntates
aūt.]remouet̃ dubiū.Primo igit̃ ponitur rō ſecūda que
talis eſt.Illa opatio que minus idiget bonis exterioꝛib⁹
eſt pfectioꝛ ⁊ potioꝛ q̄ illa que magis indiget eis:ſed felici
tas ſpeculatiua eſt operatio que minus indiget bonis ex-
F terioꝛibus q̄ felicitas actiua:igit̃ felicitas ſpeculatiua eſt
perfectioꝛ ⁊ melioꝛ q̄ felicitas actiua.Maioꝛ videtur eſ-
ſe manifeſta:q2 opatio que minus indiget bonis exterio-
ribus eſt magis de ſe ſufficiēs:q̄ illa que magis idiget ⁊ p
ꝯſequēs eſt pfectioꝛ ⁊ potioꝛ.Et minoꝛ declarat̃ in littera
declarādo ꝙ felix ſpeculatiuus minus indiget bonis ex-
terioꝛib⁹ q̄ felix felicitate practico:certū eſt eni ꝙ vterqꝫ
taꝫ felix ſpeculatiuus q̄ felix practicus indiget bonis ex-
terioꝛib⁹ requiſitis ad neceſſaria vite:vterqꝫ eni indiget
cibo ⁊ potu ⁊ ſic de ſimilibus:vterqꝫ nāqꝫ indiget exterio
ri largitione.i.vterqꝫ idiget ꝙ largiant̃ ei exterioꝛa bona:
nec eſt aliq̄ differentia aut parua quantū ad h̃:q̄uis circa
coꝛpus politicus magis laboꝛet q̄ ſpeculatiu⁹:exterioꝛes
eniꝫ actiones agunt̃ per coꝛpus:nec q̄tū ad hoc eſt differē
tia q2 vterqꝫ indigeat eq̄liter neceſſarijs:ſꝫ q̄tuꝫ ad opõ-
nes ṽtutū magna eſt dr̃ia:ṽtuoſus eni ⁊ felix practic⁹ mul
tis indiget ad ſuas opationes qbus nō indiget ſpeculatiu⁹
G felix:nā liberalis indiget pecunijs ad agēdū liberaliter.ſ.
ad dandū qbus opꝫ ⁊ qn̄ opꝫ:⁊ ſic de alijs circunſtantijs:
⁊ iuſtus ſm iuſticiā diſtributiuā indiget pecunijs ad diſtri
buēdum ſm dignitateꝫ ⁊ ſm ꝙ eſt iuſtum:ſed felix felici
tate ſpeculatiua ſm ꝙ talis nō idiget hui⁹ bonis ad dan-
dū aut alijs diſtribuēdū ſed ſolū indiget neceſſ̃ijs vite.

❡ Uoluntates.n.non ſunt manifeſte.Simulant aūt ⁊
q non ſunt iuſti agere iuſte velle.Foꝛti autē opus eſt
potentia:ſi agit aliqd eoꝝ que a virtute pficiſcunt̃:⁊
ptāte ēt temperāti.Quo nāqꝫ mō aut hic aut cetero-
rum q̄ſq̄ manifeſtus erit.Querit̃ aūt vtrū magis pro
prium ſit virtutis electio:an ipſi actus:quippe cum in
vtriſqꝫ virtus conſiſtat.Atqꝫ conſtat in vtriſqꝫ perfe
ctū ipm̄ cõſiſtere.Ad actus aūt multis indiget:⁊ quo
maioꝛes pulchꝛioꝛeſqꝫ ſunt eo plurib⁹ indiget.At cõ-
templanti nullis huiuſcemodi reb⁹ ad operationē eſt
H op⁹.Quin ⁊ ipedimēto fere ſunt ad cõtēplationē.Sꝫ
hoc ipſo quo hō eſt atqꝫ cum pluribus viuit expetit
ea agere que a virtute pficiſcuntur.Indigebit igitur
talibus ad ea agenda que ad hoiem ſpectant.

❡ Uolūtates eni imanifeſte.ſimulāt.n.⁊ nō iu-
ſti iuſte agere velle.Foꝛti autē potentia ſiqdē
pficit aliqd eoꝝ que ſꝫ ṽtutē ⁊ tēperato ptāte:
q̄liter.n.manifeſt⁹ erit vel iuſt⁹ vel alioꝝ aliqs.
❡ Queritur autē qd eſt principalius in virtu-
te vtruꝫ electio vel actiones:vtpote in amba-
bus exiſtente virtute.perfectum vtiqꝫ mani-
feſtum qđ in ambabus vtiqꝫ erit:ad actiones

I aũt multis opꝰ eſt: ⁊ quãto vtiqꝫ maiores ſunt
⁊ meliores pluribus. ſpeculanti aũt a nullo ta-
lium ad operationẽ neceſſitas. ſed vt cõuenit di
cere ⁊ impedimenta ſunt ad ſpeculationẽ: ſm
aũt ꝙ homo eſt ⁊ pluribus conuiuit eligit ſm
virtutem agere opus. indigebit igitur talibus
ad humaniter conuerſari.

℄ Hec eſt 2ª ꝑs ſcḋe ꝑticule ſcḋe ꝑtis in qua remouet̃ du-
bium tale: opatio ṽtutis cõſiſtit in velle: operatio enim li-
beralis eſt velle dare quibus opꝫ ⁊ qñ ⁊c. ⁊ opatio iuſti eſt
velle reddere vnicuiqꝫ ſm ꝙ eſt dignũ. Sed iſte opatio-
nes, ſ. velle dare velle reddere nõ indigent bonis exterio-
ribus: vt pecunijs. igitur non videtur ꝙ prudẽs ⁊ virtuo-
ſus indigeant pecunijs ⁊ alijs bonis exteriorib⁹ niſi quãtũ
ad neceſſaria vite. Iſtud remouet ꝑhs. d. ꝙ volũtates ho
K minũ nõ ſunt manifeſte ſine opationib⁹ exteriorib⁹: multi
enim non ſunt iuſti qui ſimulãt ſe velle iuſte agẽ: ⁊ ſimilr
multi ſimulant ſe velle fortiter agere aggrediendo terribi
lia propter bonum cõmunitatis qui tñ nõ ſunt fortes: ſed
ad hoc ꝙ ſit manifeſtũ de aliquo an ſit fortis aut virtuo-
ſus oportet ꝙ agat aliquod opus exterius. ad hoc enim ꝙ
ſit manifeſtuꝫ de aliquo ꝙ eſt fortis opꝫ ꝙ exerceat exte-
rius aliqḋ opus fortitudinis. Silr ad hoc ꝙ ſit manifeſtũ
de aliquo ꝙ ſit temperatus opꝫ ꝙ hẽat poteſtateꝫ vtendi
delectationibus circa quas eſt temperantia: ⁊ ſic de alijs.
[Queriẽ aũt.] Et qꝛ ad hoc ꝙ ſit manifeſtũ ḋ aliquo ꝙ ſit
ṽtuoſus requirit̃ operatio exterior circa materiaꝫ ṽtutis.
poteſt eſſe dubium quid eſt ꝑncipalius in virtute morali
vtrum electio interior vel opationes exteriores: cũ vtraqꝫ
requiratur ad virtutem: ⁊ q̃uis electio ſit principalior vt
prius dictũ eſt: tamen manifeſtuꝫ eſt ꝙ ad oĩmodaꝫ per-
fectionem virtutis moralis requirit̃ nõ ſolum electio inte
L rior: ſed etiam operatio exterior: ⁊ ad actiones exteriores
virtutuꝫ opus eſt homini ꝙ hẽat multa: ⁊ tãto plura quã-
to actiones eius ſunt maiores ⁊ meliores: ſed ille ꝗ vacat
ſpeculationi veritatis nullo talium indiget ad ſuam opa-
tionem: imo bona exteriora impediunt hominem a ſpecu
latione propter ſollicitudinẽ circa ea ⁊ diſtractionẽ animi
hominis ne poſſit totaliter ſpeculationi vacare. Si autem
hõ ſpeculatiuus indigeat reb⁹ exterioribus: h̃ erit vel quã-
tũ ad neceſſaria vite vel inquãtũ cõuiuit cũ multis hoĩb⁹
quos interdũ oportet iuuare: ⁊ inquantũ homo cõtempla-
tiuus eligit viuere ſm virtuteꝫ moralẽ: ⁊ ſic indigebit ne-
ceſſarijs ad hũaniter conuerſari: nõ aũt inquantũ ſpecula-
Dubium. tiuus eſt. ℄ Hic dubitari põt: vtrũ virtus moralis poſſit
acquiri ſine operationibus exterioribus. Et videtur ꝙ ſic:
quia electio interior eſt principalis ⁊ ꝑcipua operatio vir-
tutis: ſed ex opationibus ꝑncipalibus frequẽter elicitis põt
M gñari habit⁹ inclinans ad ꝯſimiles opationes: vnde ex fre-
quẽter velle dare qbus opꝫ: ⁊ qñ opꝫ: ⁊ ſic de alijs circum-
ſtantijs: põt generari hitus inclinãs ad faciliter volenduꝫ
dare quibus opꝫ ⁊c. ⁊ talis hitus eſt virtus: qꝛ inclinat ad
opationes virtuoſas. Item ad gñationẽ virtutis nõ requi
runt̃ ea ex qbus multiplicatis nõ magis nec citius genera
tur virtus aut auget̃. qḋ pꝫ: qꝛ multiplicata cauſa gñatiõis
vel augmẽtatiõis citi⁹ ⁊ magis ſequet̃ gñõ ⁊ augmẽtatio.
ſꝫ multiplicatis opõnibus exteriorib⁹ nõ magis nec citius
gñat̃ virtus aut augmentat̃. igit̃ opationes exteriores nõ
requirunt̃ ad gñationẽ aut augmẽtationẽ ṽtutis. Minor
probat̃ per philoſophuꝫ 4⁹ huius. qui dicit ꝙ liberalitas
nõ cõſiſtit in multitudine datoꝝ: dicit eni ſic. [Nõ in mul
titudine datoꝝ illud qḋ liberale: ſed in dantis habitu. ſ.
in voluntate dantis. igit̃ propter multiplicitatẽ operatio-
num exteriorũ nõ citius generatur nec auget̃ liberalitas. N
Confirmat̃: qꝛ ita liberalis poteſt eẽ paup ſicut diues: qḋ
nõ cõtingeret ſi ad liberalitatẽ requireret̃ operatio exte-
rior. Itẽ aliqua eſt virtus moralis que nõ indiget opera-
tione exteriori: vt apparet de mãſuetudine que nõ videt̃
indigere aliqua opatione exteriori: ⁊ credo ꝙ ita ſit de ali
quibus virtutibus moralibus: que ad ſui gñationẽ vel au-
gmẽtationẽ nõ reqrũt aliquã opõnem exteriorẽ: maxime
tñ inter ṽtutes morales vꝫ fortitudo indigẽ opõnibus ex-
terioribus: nec intẽdit ꝑhs h̃ dicẽ ꝙ ad ṽtutẽ moralẽ req-
ritur opõ exterior: ſed ꝙ ad manifeſtationẽ ṽtutis mora-
lis reqrit̃ opõ exterior. credo tñ ꝙ melius ⁊ ꝑfectius põꝫ
virtus moralis acqri ꝑ opõnes interiores ⁊ exteriores q̃
ꝑ opõnes iteriores tm̃. iſta ſunt dicta tm̃mõ dubitatiue.

℄ Atqꝫ felicitatẽ ꝑfectã cõtẽplatiuã quãdã opationẽ
eẽ hic quoqꝫ fuerit mãifeſtũ. deos. n. maxie beatos eẽ
putamus atqꝫ felices. At quos nã actus tribuere illis O
oportet: iuſtos ne. An ridiculi videbunt̃: ſi commutẽt
⁊ depoſita reddant: ⁊ hmõi cetera agãt. At fortes ne
ꝓpterea ꝙ formidoloſas res ſuſtinẽt ꝑiculaqꝫ ſubeũt
honeſtatis ipſius cã. At liberalis. At cui cã dabunt.
Abſurduꝫ eſt inſuꝑ ſi numos etiã habeãt aut aliquod
tale. At tẽperantes. At qdnã fuerint. An laus eſt im-
portuna: ſi prauas diis cupiditates non hic dicantur.
Ita ꝑ oia diſcurrenti cuncta que ſunt circa actus par-
ua quedam ⁊ nõ digna diis imortalibus ſane videnẽ.
At ṽo viuere ipſos vniuerſi putant. Quare ⁊ operari.
Nõ eniꝫ oportet illos vt Endymionẽ aiunt dormire.
Viuenti igit̃ ei cui actio: ⁊ moltomagis effectio nõ tri
buit̃: qdnã aliud preter contẽplationẽ reſtat. Quare
dei operatio precellẽs beatitudine contẽplatiua ſine P
controuerſia fuerit. Et humanarum igit̃ operationũ
ea hõ eſt ſumme felix que illi maxime eſt cognata.

℄ Perfecta autẽ felicitas qm̃ ſpeculatiua q̃daꝫ
eſt opõ ⁊ hinc vtiqꝫ appꝛebit. deos eni maxime
ſuſpicati ſum⁹ beatos ⁊ felices eſſe: actiões aũt
q̃les attribuẽ debite ipſis. vtrum iuſtas: vl' ridi
culi appꝛebũt: cõmutatiões ⁊ depõnes dantes
⁊ quecũqꝫ alia talia. Sꝫ fortes ſuſtinentes ter-
ribilia ⁊ ꝑiclitãtes quoniã bonũ: vel liberales:
cui aũt dabunt incõueniens auteꝫ ⁊ ſi erit ipſis
numiſma vel aliquid tale. Si aũt tẽperati qui-
dem vtiqꝫ erunt vel onerosa laus quoniam nõ
habent prauas cõcupiſcẽtias: pertranſeũtibus
aũt omnia apparebũt vtiqꝫ que circa actiones Q
praua ⁊ idigna deis. ℄ Sꝫ tñ ⁊ viuẽ oẽs ſuſpi
cati ſunt ipſos ⁊ opari ergo nõ opꝫ eni dormire
queẽadmodũ endimiona viuẽti vtiqꝫ ab agẽ ab-
lato. adhuc aũt magis a facere qd reliquit̃ ꝑter
ſpeculationem. Quare dei opatio beatitudine
differens: ſpeculatiua vtiqꝫ erit ⁊ humanaruꝫ
vtiqꝫ que huic cognatiſſima feliciſſima.

℄ Hec eſt tertia ꝑticula ſcḋe partis in qua ponit̃ tertia rõ
ꝓbans cõcluſionẽ que talis eſt. Illa opatio quã deo ⁊ ſub-
ſtantijs ſeꝑatis attribuim⁹ eſt ꝑfectior ⁊ potior q̃ illa quã
a deo ⁊ ſubſtãtijs ſeꝑatis remouemus: ſed felicitatẽ ſpecu
latiuã vt cõtemplari veritatẽ attribuimus deo ⁊ ſubſtan-
tijs ſeꝑatis

A tijs ſeparatis: ⁊ felicitatē practicā que eſt ſm prudentiā ⁊ virtutes morales remouemus a deo. igit̃ felicitas ſpeculatiua eſt ꝑfectior ⁊ potior ꝙ̃ felicitas practica. Maior eſt manifeſta: qꝛ ꝑfectioribus ꝑfectiora attribuimꝰ ⁊ īꝑfecta ab eiſdē remouemus: ⁊ minor huius rōnis declaratur in littera: nam dijs .i. ſubſtātijs ſeparatis attribuimus felicitatem ſpeculatiuā ⁊ nō attribuimus eis felicitatē practicā que eſt ſm operationem prudentie ⁊ virtutū moralium: nō enim poſſumus ſubſtātijs ſeparatis attribuere opationes iuſticie que eſt virtus moralis vt facientes cōmutatiōes: vel ſua bona apud aliquos deponētes: qui enim huiꝰ opationes attribuūt dijs deridēdi ſunt. Silr nō pōt eis attribui opus fortitudinis .ſ. ſuſtinere pericula ⁊ aggredi terribilia ꝓpter bonū cōe: nō enim ſuſtinēt pericula nec aggrediunt̃ aliqua eis terribilia: nec cōpetit eis opus liberalitatis que
B eſt moralis virtus. Nō enim dant huiꝰ bona circa que eſt liberalitas. Nō enim ꝯtingit dicere ꝙ dij ꝯferūt denarios aliquibus: nō enim eſt eis numiſma vel aliqd taliū: nec dȝ eis attribui opus tēperantie. nam huiꝰ laus eſt magis oneroſa deo ꝙ̃ grata. Nō enim eſt laudabile deo ꝙ nō hȝ concupiſcentias prauas: qꝛ nō eſt natus habere tales concupiſcentias. Sic igit̃ tranſeundo per opera oīum virtutū apparet ꝙ oīa ſunt indigna dijs .i. ſubſtantijs ſuperioribus: ⁊ ſic apparet vna pars minoris .ſ. ꝙ oēm operationē virtutis moralis: ⁊ per ꝯñs felicitatē practicam remouemus a ſubſtantijs ſeparatis. [Sed tñ ⁊ viuere.] Et alia pars minoris .ſ. ꝙ felicitatē ſpeculatiuā tribuimus ſubſtātijs ſeparatis patet: qꝛ oēs opinant̃ ⁊ nos opinamur ꝙ ſubſtantie ſeparate viuant: ⁊ per cōſequens operent̃. Nō enim cōtingit eis ꝙ nihil operentur: ſicut dormiētes: ſicut dicit̃ de
C quodam philoſopho qui diu vixit dormiens: nec contingit attribuere ſubſtantijs ſeparatis operationes artium. Nulla enim alia operatio reſtat deo tribuēda ⁊ ſubſtantijs ſeparatis niſi ſpeculari. vnde ex quo nulla operatio virtutis moralis contingit deo nec aliqua operatio artis: ſequitur ꝙ deo ⁊ ſubſtātijs ſeparatis tribuēda eſt operatio que eſt ſpeculari: ⁊ tūc poſſet hic tertia ratio breuiter formari ſic. Inter opationes humanas illa eſt feliciſſima ⁊ perfectiſſima que eſt ſimillima diuine ſpeculationi. Et hec eſt felicitas ſpeculatiua ⁊ nō practica. igitur ⁊c̃.

¶ Signū eſt huius ⁊ aīalia cetera felicitatis expertia eſſe: tali penitus opatione priuata. Nā dijs qdē tota eſt vita beata: talē habētibꝰ operationē: hoībus aūt quo ad ipſos talis operationis q̄dā ineſt ſimilitudo. At aīaliū ceterorū nullū ꝓrſus eſt felix: qppe cū nulla ex ꝑte particeps ſit cōtēplationis. Quouſqȝ igit̃ cōtēplatio ſeſe extendit: eouſqȝ ſeſe extēdit ⁊ felicitas ipſa:
D ⁊ qbus cōtemplatio magis ineſt: ijs ⁊ felicitas magis ineſt: nō per accidēs qdem: ſed per ipſā vtiqȝ ꝯtēplationē: hec enim per ſeipſā eſt precioſa. Quare felicitas contemplatio fuerit quedam.

¶ Signū aūt ⁊ nō participare reliqua aīalia felicitate tali opatione priuata ꝑfecte. Dijs qdē enim oīs vita beata: hoībus aūt inquantū ſimilitudo quedā talis opōnis exiſtit. Aliorū autem aīaliū nullū felix eſt qꝛ nequaꝙ̃ cōmunicat ſpeculatiōe. Inquātū vtiqȝ ſpeculatio: ⁊ felicitas: ⁊ qbus magis exiſtit ſpeculari: ⁊ felices eē non ſm accidēs ſed ſm ſpeculationē. Hec enim ſm ſeipſam honorabilis: quare erit vtiqȝ felicitas ſpeculatio quedam.

¶ Hec eſt 4ª particula ſcōe ꝑtis: in qua ponitur quarta ratio ad ꝓbandū ꝙ felicitas ſpeculatiua eſt ꝑfectior ⁊ potior ꝙ̃ felicitas actiua: ⁊ hec ratio eſt a ſigno ⁊ eſt talis. Animalia irrōnabilia que oīno carent felicitate ſunt priuata tali operatione .ſ. ſpeculatiua: ſed opōnes virtutū moraliū aliquo modo habēt vt pȝ de qbuſdā aīalibus que habēt pietatē ad parentes. vñ pōt ſic argui. Illa opatio in qua ꝓpter ſui ꝑfectionē nō cōicant aīalia irrōnabilia eſt ꝑfectior ⁊ potior ꝙ̃ illa in qua aīalia irrōnabilia cōmunicāt: ſed in operatione ſpeculatiua in qua cōſiſtit felicitas ſpeculatiua nō cōicant animalia irrōnabilia: qꝛ nō habent intellectū quo nos ſpeculamur veritatē: ſed aliquo modo cōicant operationibus virtutū moralium. igitur felicitas ſpeculatiua eſt ꝑfectior ⁊ potior ꝙ̃ felicitas practica. vñ qa dij ħ eſt ſubſtantie ſeparate hñt vitā intellectualē tm̄: tota vita eorū eſt bona: ⁊ hoīes intantū ſunt boni ⁊ felices inquātū in eis exiſtit q̄dā ſimilitudo opationis ſpeculatiue: ⁊ nullū aliorū aīaliū eſt felix: qꝛ in nullo cōicant ſpeculatiōe. Et ſic pȝ ꝙ in ſpeculatione veritatis cōſiſtit perfectiſſima felicitas: qꝛ quantū ſe extendit ſpeculatio tantū ſe extendit felicitas: ⁊ qbꝰ magis cōpetit ſpeculatio eis magis cōpetit eē felices: nō ſm accidēs ſed ſm ſpeculationē. Unde ſequit̃ ꝙ ꝑfectiſſima felicitas eſt ſpeculatio: ⁊ per cōſequēs felicitas ſpeculatiua eſt potior ꝙ̃ felicitas actiua. E F

¶ Eſt aūt opus huic ⁊ ꝓſperitate externa: cū ſit homo. Natura nāqȝ ipſa nō eſt ad cōtemplandū ſufficiens: ſȝ ⁊ corpus ſanū eſſe opȝ: ⁊ alimenta reliquūqȝ famulatū adeſſe. Nō tñ putandū eſt multis ac magnis ei opus fore q futurus eſt felix: ſi fieri nō pōt vt ſit beatus ſine bonis externis. G Neqȝ enim ſufficiētia neqȝ iudiciū neqȝ actus in exuperatione cōſiſtit. Sed fieri pōt vt ⁊ non principes terre ac maris agant honeſta. Etenim a mediocribus felicitatibꝰ pōt qſpiā agere per virtutem. Atqȝ id clare cernere licet. Priuati nāqȝ nō minꝰ agere vident̃ res bonas ꝙ̃ qui ſunt in poteſtatibus cōſtituti: imo etiā magis. Satis aūt eſt tot facultates hēre. Erit enim eius vita felix q per ipſam operat̃ virtutem. Solon ꝗ̄ bene fortaſſe de felicibus ſenſit: qui qdē eos eſſe felices dixit: qui mediocriter res habuerūt externas ⁊ pulcherrimas res vt putabat egere: modeſteqȝ vixere. Fieri enim pōt vt mediocria poſſidētes agant ea que agere opȝ. Videt̃ aūt ⁊ Anaxagoras nō locupletē neqȝ potentē felicē ipſū exiſtimaſſe: cū dixiſſet ſe nō mirari ſi abſurdus qdā multitudini videat̃. Hec enim ſentiens res ſolū externas his iudicare tantūmō ſolet. Cōſentanee igit̃ noſtris ſententijs ⁊ ſapientū opiniones ſunt. H At enim habēt qdē ⁊ talia quādā fidem. Ueritas tñ in ijs que in actionē veniunt ex operibus iudicat̃ ⁊ vita. In his .n. precipue certitudo veritatis cōſiſtit. Conſiderare .n. opȝ ea que antea dicta ſunt ad opera referentes ⁊ vitā. Et ſi cōſona ſunt operibꝰ accipiēda ſūt. Sin vo diſcrepāt: verba ſunt tñ putāda.

¶ Opus erit aūt ⁊ exteriori ꝓſperitate hoī enti: 3° ꝑs ca.
nō enim per ſe ſufficiens natura ad ſpeculari: ſed opȝ ⁊ corpus ſanū eſſe ⁊ cibū ⁊ reliquū famulatū exiſtere. ¶ Non tñ exiſtimandū multis ⁊ magnis indigere futurū felicē ſi nō cōtingit ſine exterioribus bonis beatum eſſe: nō enim in ſuperabundantia in ſe ſufficiētia neqȝ iudiciū neqȝ

I actio:poſſibile aũt ⁊ nõ principes terre ⁊ maris
agere bona etenĩ a moderatis poterit vtiq; ali
quis agere ſm ṽtutẽ. Hoc aũt eſt videre mani
feſte:idiote enĩ potentibus nõ minus vñr ſtu-
dioſa agere:ſed ⁊ magis:ſufficiens autẽ tanta
exiſtere:erit enĩ vita felix ſm virtutẽ operãtis.
¶ Et Solon ãt felices fore enũtiauit bñ dicẽs
moderate his que extra ditatos:agentes autem
optima exiſtimabit: ⁊ viuentes tẽperate:cõtin-
git enim moderata poſſidentes agere que op;.
¶ Videt̃ aũt ⁊ anaxagoras nõ diuitẽ neq; po-
tentẽ exiſtimare felicẽ dicẽs:qm̃ nõ vtiq; admi
K rat̃ ſiqdẽ incõueniens appareat multis. Iſti.n.
iudicãt his que extra:hec ſentiẽtes ſolũ. ¶ Cõ-
ſonare vtiq; rõnibus vident̃ ſapientu; opinio-
nes:eiſdem qdẽ igit̃ ⁊ alia habent q̃da;:verum
aũt in operabilibus ex operibus ⁊ vita iudicat̃:
in his enĩ dominãs:intẽdere aũt predicta op;
ad opa ⁊ vitã inferentes: ⁊ cõſonãtibus qdem
operibus acceptandum : diſſonantibus autem
ſermones ſuſpicandum.

¶ Hec eſt 3ª pars ꝑncipalis huius capl̃i:in qua ph̃s oſſdit
qualr̃ perfecte felix ſe h; ad exteriora. ⁊ cõtinet duas par-
ticulas. In ꝑma oſtẽdit q̃ do felix felicitate ſpeculatiua ſe
L h; ad iferiora vt ad diuitias ⁊ terrena. In 2ª particula ibi
[Scdm intellectũ aũt operans.]oſtẽdũ q̃ do felix ſe h; ad
ſupiora.ſ.ad ipſu; deũ. In ꝑma igit̃ pticula ꝑmo narrat ꝙ
felix cũ ſit hõ opus h; exteriori ꝓſperitate. Natura enim
humana nõ eſt per ſe ſufficiens ad ſpeculãdũ ꝓpter cõdi-
tionẽ corporis qḋ ad ſui ſuſtentationes indiget rebus. Ad
hoc enĩ ꝙ hõ ꝑfecte ſpeculet̃ opus eſt ꝑmo hẽre corpus ſa
nu;:q; per infirmitatẽ debilitant̃ vires ſenſitiue qbus hõ
vtit̃ in ſpeculando:indiget etiã hõ cibo ad nutritionẽ cor-
poris ⁊ reliquo famulatu.ſ.vt miniſtrent̃ ſibi oĩa alia que
ſunt neceſſaria ad vitã humanã.[Nõ tñ exiſtimandum.]
Sed q̃uis felix indigeat exteriorib⁹ bonis neceſſarijs ad
vitã humanã:nõ tñ exiſtimãdũ eſt ꝙ ad hoc ꝙ aliqs fiat
felix ꝙ indigeat magnis ⁊ multis diuitijs.nã ꝑ ſe ſufficiẽ-
tia que requirit̃ ad felicitatẽ nõ cõſiſtit in ſupabundantia
diuitiaꝝ:neq; enĩ rectũ iudiciũ neq; actio ṽtuoſa cõſiſtit
in ſupabundãtia diuitiaꝝ. Põt enĩ eſſe rectitudo iudicij
tam rõnis ſpeculatiue q̃ rõnis practice: ⁊ etiã actio ṽtuoſa
abſq; ſupabundãtia diuitiaꝝ: ⁊ illud ꝓbat ph̃s.ſ.ꝙ ſup-
M abundãtia bonoꝝ exterioꝝ nõ reqrit̃ ad felicitatẽ ſpecu-
34ª cõclo latiuã: ⁊ hec eſt ꝯclo 34ª que ꝓbat̃ dupl̃r. Primo per rõnẽ.
hui⁹.x.li. 2ª per teſtimoniũ antiquoꝝ. Prĩo ſic. Plura reqruntur ad
opõnẽ ṽtutis moralis q̃ ad felicitatẽ ſpeculatiuã vt viſu;
eſt ſupra:ſ; ad actionẽ ṽtutis moralis nõ requirit̃ ſupabũ-
dantia bonoꝝ exterioꝝ.igit̃ ad felicitatẽ ſpeculatiuã non
requirit̃ ſupabundantia bonoꝝ exterioꝝ: ⁊ q; maior hui⁹
rõnis eſt ꝑus declarata:iõ ph̃s ſolũ declarat minorẽ.d.ꝙ
poſſibile eſt ꝙ illi qui nõ ſunt ꝑncipes terre ⁊ maris agant
opationes ṽtuoſas. Si enim aliqs habeat bona exteriora
mediocriter põt opari ſm ṽtutẽ:qḋ p; experimento:nam
idiote.i.mediocres ſeu populares vident̃ agere ṽtuoſa nõ
minus q̃ potentes ſeu magni:potentes enĩ ⁊ diuites ipe-
diunt̃ a multis actibus virtuoſis:tum ꝓꝑ nimias occupa-
tiones ⁊ ſollicitudines circa diuitias:tu; ꝓꝑ ſuperbiã qua;
ſuperabundantia diuitiaꝝ generat:ſufficit aũt ad felicita-
te; ꝙ hõ tantũ habeat de exteriorib⁹ bonis ꝙ poſſ ⁊ ṽtuo-
ſa opari.[Et Solon.]Scḋo ꝓbat̃ ꝯclo ꝑdicta ꝑ dicta ſa- N
piẽtũ.ſ.per dicta Solonis ⁊ Anaxagore: ⁊ ꝑmo ponit eoꝝ
dicta. 2ª oſtendit ꝙ in ꝓpoſito eſt eis credendũ. Prĩo igit̃
ponit dictũ Solonis q enũtiauit illos felices q moderate
ſunt ditati quãtũ ad bona exteriora:tales enĩ maxie inue
niunt̃ agentes opa virtuoſa ⁊ tẽperate viuẽtes:cõtingit.n.
moderata poſſidẽtes agere q̃ op;.[Videt̃ aũt ⁊ Anaxa.]
Inducit ad idẽ dictũ Anaxa.qui dixit ꝙ neq; diues neq;
potens põt eſſe felix. Nec mirabat̃ ſi hoc videat̃ incõue-
niens multis:q; multitudo hoiu; iudicant bona ſola exte-
riora:q; nõ cognoſcunt alia: ⁊ iõ ſolos abundãtes in bonis
exterioribus iudicant eſſe felices. ¶ Intelligendũ ꝙ mo- Nota
derate ditati melius poſſunt opari ea que op; ⁊ ſpeculari
veritatẽ q̃ valde diuites vel pauperes poſſunt. Diuites.n.
ipediunt̃ ab operibus ṽtuoſis ꝓpter nimiã ſollicitudine;
circa diuitias ⁊ ꝓpter elationẽ quã hñt ex multitudine di- O
uitiaꝝ:pauperes etiã ipediunt̃ ab opibus virtuoſis ꝓpter
nimiã ſollicitudinẽ quã hñt circa victũ querendũ:ſed nul-
lo iſtoꝝ modoꝝ impediunt̃ qui poſſident diuitias mode-
ratas.[Cõſonare vtiq;.]Dictis iſtoꝝ ſapientũ eſt creden-
du; pro eo ꝙ ſermones eoꝝ nõ diſſonant ſuis factis:tunc
enĩ ſunt ſermones credibiles qñ cõſonant operib⁹ dicen-
tiu;. Nunc aũt iſti ſapiẽtes.ſ.Solon ⁊ Anaxag.ſic vixerũt
ſicut docuerunt:q; moderatas diuitias querebant: ⁊ non
querebant ſupabũdantiã diuitiaꝝ: ⁊ ꝓpter hoc eſt eis cre
dendũ:qm̃ in moralibus magis iudicat̃ veꝝ ex operibus
⁊ a modo viuẽdi alicuius q̃ ex rõne:q; dominans.i.illud
qḋ eſt ꝑncipale circa opabilia cõſiſtit in his.ſ.operib⁹ ⁊ in
mõ viuendi. Si ṽo opera diſſonant ſermonibus ſuſpican
dum eſt ꝙ ſint ſoli ſermones veritatem nõ habentes. Si
enĩ aliquis dicat ꝙ diuitie nõ ſunt bone: ⁊ tamen querat P
eas:nõ eſt ei fides adhibenda.

¶ At ṽo q mente operat̃ ⁊ eã colit diſponit̃ optime:is
⁊ amiciſſimus dijs imortalibus eſt. Nã ſi dij curã hu-
manaꝝ reꝝ vt exiſtimat̃ aliquã hñt:rõni ſane cõſenta
neũ fuerit ipſos eo gaudere qḋ eſt optimũ maximeq;
ſibi cognatũ:hoc aũt fuerit ipſa mens: ⁊ in eos q maxi
me hoc amant atq; honorant beneficia viciſſim ꝯfer-
re tanq̃ curã ijs que ſibi ſunt cara:ac diligentiã adhi
bentes ⁊ recte beneq; agentes. At cõſtat hec oĩa ma-
xime ſapienti ineſſe. Amiciſſimus igit̃ ſapiens ipſe dijs
imortalibus eſt. Eundẽ aũt cõueniẽs eſt ⁊ feliciſſimũ
eſſe. Quare ſapiens hoc quoq; mõ maxie fuerit felix.
¶ Scdm intellectũ aũt operans ⁊ hũc curãs: ⁊
diſpoſitus optime ⁊ dei amantiſſimus videtur
eſſe. Si eni quedã cura humanoꝝ dijs fit:quẽ- Q
admodum videtur:erit vtiq; gaudere rõnabile
ipſos optimo ⁊ cognatiſſimo:hoc ãt vtiq; erit
intellectus: ⁊ diligentes maxie hoc ⁊ honoran-
tes beneficiare vt de amicis ipſis curantibus: ⁊
recte ⁊ bñ operantes. Qm̃ aũt hec oĩa ſapienti
maxie exiſtunt nõ in manifeſtu; deo amantiſſi-
mus eſt ergo:eundem autem veriſimile ⁊ feli-
ciſſimũ:quare ⁊ ſi ſic erit ſapiens maxie felix.
¶ Hec eſt 2ª pticula tertie ptis:in qua oſtendit q̃ do felix ſe
h; ad ſuperiora.ſ.ad deũ: ⁊ intendit ꝙ felix felicitate ſpecu
latiua operat̃ ſm intellectũ cõtemplando veritatẽ ⁊ ſua;
cura; opponens circa bona intellectus videt̃ eſſe optime
diſpoſitus:q; excellit in eo qḋ eſt optimũ hominis.ſ.in itel
lectu q̃ eſt optimũ in hoĩe ⁊ deo amantiſſimus. Si enim
ſicut veritas ſe h; deus h; curã ⁊ ꝓuidentiã de rebus hu-
manis

A manis rōnabile eſt ꝙ habeat curā de eo qḋ eſt optimū in
hoīe.i.de intellectu. Intellectus eni eſt optimum in hoīe ⁊
deo ſimillimū ⁊ cognatiſſimū:⁊ ꝑ ꝯñs rōnabile eſt ꝙ de⁹
maxime bñfaciat hīs qui amant itellectū ⁊ honorant ipm
bonū intellectus pre oībus alijs que ſunt in hoīe. Si eniꝫ
dij curant de hīs qui ſunt eis amici ⁊ qui bñ oꝑanṫ:rōna-
bile eſt ꝙ dij ament eos qui amant intellectuꝫ ⁊ ꝓcurant
bonū intellectus:⁊ ꝙ dij talibus bñfaciant. Sed iſta īſunt
ſapienti:ipſe eniꝫ maxie curat de intellectu ⁊ bono ipſius:
⁊ ēt ſapiens bñ oꝑaṫ:ideo ſapiens eſt deo amantiſſimus.
15⁹ ɔclu̾ſio huius decimi libri. Uñ pōt hic poni ɔcluſio 35⁹ hui⁹ libri que eſt iſta ꝙ inter
hoīes ſapiēs eſt deo amantiſſimus:⁊ ꝓbaṫ ſic. Ille qui di-
ligit ⁊ maximā curā hꝫ de eo qḋ in hoīe eſt deo cognatiſſi-
mū ⁊ amantiſſimū:ille inter hoīes eſt deo amantiſſimus:
ſed ſapiens diligit ⁊ maximā curā hꝫ de intellectu qui eſt
B cognatiſſimus deo:q̄ꝛ eſt deo ſimillimus iter oīa que ſunt
in hoīe ⁊ amantiſſim⁹ deo.ergo ⁊c̄. Maioꝛ pꝫ:q̄ꝛ vnuſqſqꝫ
amat illū q̄ꝛ amat ſuū amicū ⁊ curat de bono ipſius amici
ſui.⁊ minoꝛ pꝫ:q̄ꝛ inter oīa humana intellectus maxie aſſi
milaṫ deo ⁊ inter oīa humana intellect⁹ maxime amaṫ a
deo. Cū igiṫ ſapiens inter res humanas maxie diligit intel
lectū ⁊ opeṫ maxie ſꝫ intellectū cōtēplando veritatē.pꝫ ꝙ
ſapiens iter res humanas maxie diligit illud qḋ maxime
diligiṫ a deo:⁊ ſic ſapiens erit maxie felix:ita ꝙ idē eſt fe-
liciſſimus ⁊ ſapientiſſimus. Et ex iſto loco apparet ꝙ Ari-
ſtoteles ponit vltimā felicitatē humanā in operatione ſa-
Dubium. pientie de qua in 6⁰ huius determinauit. ¶ Dubitaṫ circa
p̊ rō iſtud caplm̄ vtrū felicitas politica ſit ꝑ̄ncipalioꝛ vel ſpecu
latiua.ꝓbaṫ ꝙ politica:q̄ꝛ in illo actu in quo hō magis aſſi
milaṫ deo ꝑ̄ncipalius cōſiſtit beatitudo:ſed talis eſt actus
C intellectus practici:q̄ꝛ per talē actū hō eſt cā rerū ſicut de⁹
rō 2⁰ per ſuū intellectū ꝓducit res:vt ex 12⁰ metaphyſice patet.
igiṫ ⁊c̄. ¶ Itē felicitas politica inueniṫ in maioꝛib⁹ ⁊ per-
fectioꝛib⁹.igiṫ eſt ꝑfectioꝛ. Añs pꝫ:q̄ꝛ felicitas politica in-
ueniṫ in regentib⁹ ⁊ ꝑ̄ſidentibus reipublice qui ſm̄ ꝓhm̄
In opp⁰ debēt eſſe meliores. ¶ Ad oppoſituꝫ felicitas ſpeculatiua
Solutio. maius bonū intendit:q̄ꝛ intendit bonū cōe qḋ eſt maius ⁊
diuinius q̄ꝫ bonū vni⁹ qḋ itēdit felicitas practica. ¶ Dōꝫ
ꝙ ſimplr̄ ꝑ̄ncipalioꝛ eſt felicitas ſpeculatiua q̄ꝫ politica:ſi-
cut ꝓbat ꝓhs in iſto caplo:qḋ etiā pōt ꝓbari:q̄ꝛ felicitas
ſpeculatiua ⁊ felicitas politica ſunt in eadē potētia.ſ.in in-
tellectu:ſed felicitas ſpeculatiua eſt a nobilioꝛi habitu re-
ſpectu nobilioꝛis obiecti q̄ꝫ felicitas politica:quia felicitas
ſpeculatiua eſt ab habitu ſapientie ⁊ felicitas politica eſt
ab habitu prudētie:ſed ſapientia eſt nobilioꝛ habit⁹ q̄ꝫ pru
dentia vt pꝫ ex 6⁰ huius.⁊ ſilr̄ obm̄ felicitatis ſpeculatiue
eſt cauſa ꝑ̄ma oīuꝫ:ſed obm̄ felicitatis politice eſt bonū ci
uitatis:ſed bonū qḋ eſt cauſa oīuꝫ bonoꝝ eſt melius q̄ꝫ bo
D nū ciuitatis. Itē felicitas politica eſt ꝓpter felicitatē ſpecu
latiuā:vt pꝫ per ꝓhm̄ qui dicit ꝙ nō vacamus.i.virtuoſe
operamur vt vacemus.i.vt poſtea ſedatis paſſionib⁹ poſſi
mus vacare cōtēplationi:ſed illud ꝓpter qḋ aliud eſt per-
fectius ⁊ ꝑ̄ncipalius illo.vñ Lincoñ.dicit ꝙ politica felici
tas eſt finis practicaꝝ virtutuꝫ. Speculatiua aūt felicitas
eſt finis practicaꝝ ⁊ ſpeculatiuaꝝ. Itē in felicitate ſpecu-
latiua eſt magna delectatio:q̄ꝛ eſt ſine penitudie:ſed in fe-
licitate politica eſt q̄nqꝫ penitudo:vt pꝫ hic per Euſtratiū.
nam felix politicus q̄nqꝫ dolet ꝙ aliquos perimit ſeu pu-
Ad p̊ᵐ rōnem. nit.igiṫ ⁊c̄. ¶ Ad p̊ᵐ in ɔ̄riuꝫ dōm ꝙ in actu intellect⁹ ſpe
culatiui magis aſſimilamur deo q̄ꝫ in actu intellectus pra-
ctici:q̄ꝛ per actū intellectus ſpeculatiui ſpeculamur deū:⁊
deus ſemꝑ ſpeculaṫ ſeipſuꝫ ⁊ oīa alia vt ſunt in ipſo:⁊ ma-
gis aſſimilamur deo in ſpeculādo ipſuꝫ q̄ꝫ in ꝓducēdo ali-
Ad 2ᵐ quā rem.ſeu in operando ꝓpter bonū cōe ciuitatis. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ in maioꝛibus ⁊ preſidētibus dꝫ eſſe nō ſolū

felicitas practica:ſed ēt felicitas ſpeculatiua:vnde in maio E
ribus ⁊ preſidētibus dꝫ eſſe taꝫ ꝑfectio vite ſpeculatiue q̄ꝫ
ꝑfectio vite actiue.vnde ſi ꝑfectio vite ſpeculatiue in eis
deficiat nō erunt ſimplr̄ melioꝛes:ſꝫ ſm̄ aliquaꝫ admini-
ſtrationē poterūt dici maioꝛes vel meliores. ¶ Ad aliud Ad rōnē in oppo⁰
dōm ꝙ bonū cōmune eſt magis bonū ⁊ melius q̄ꝫ bonuꝫ
vnius qḋ eſt cōſimile bonū ſeu bonū eiuſdem actionis:tñ
bonū vnius in vno genere boni pōt eſſe melius q̄ꝫ bonum
multitudinis in alio genere boni.vñ bonū pluriū qḋ inten
diṫ in felicitate politica nō eſt amabilius nec melius q̄ꝫ bo
nū vnius qḋ intēdiṫ in felicitate ſpeculatiua:tñ bonū plu-
riū qḋ intendiṫ in felicitate politica eſt melius q̄ꝫ bonum
vnius qḋ intēdiṫ in eadē vita vel felicitate:vel poſſet dici
ꝙ felicitas politica eſt vtilioꝛ q̄ꝫ felicitas ſpeculatiua:⁊ ita
eſt ꝑ̄ncipalioꝛ in rōne vtilis:ſꝫ felicitas ſpeculatiua eſt ma
gis honeſta:⁊ ita eſt maioꝛ ⁊ melioꝛ in rōne honeſti. F

Capitulum quartum

tractatus ſcḋi decla-
rans ꝙ ſcire ꝑ̄determinata de v̄tutibus ⁊ felicitate ⁊ de alijs prędeterminatis
nō ſufficit ad hoc ꝙ hō attingat finē vltimū:⁊ ꝙ ſermōes
perſuaſiui nō ſufficiūt ad hoc ſed requiriṫ bona ɔ̄ſuetudo:
⁊ ad bonā cōſuetudinē requiritur legis poſitio:⁊ ꝙ lex eſt
neceſſaria ad hoc ꝙ homo fiat bonus ⁊ ꝙ neceſſe eſt ho-
minem eſſe legis poſitiuum.

¶ At enim ſi de hīs atqꝫ v̄tutibus ⁊ inſuꝑ de amicitia
voluptateue ſatis figura diximus. Eſt ne putandū no
ſtrū ꝓpoſitū iam finē habere. An quēadmodū dicitur
nō eſt hoc in rebus agendis finis:perſpexiſſe cogno-
uiſſeqꝫ ſingulas:ſed potius agere. Nec de v̄tute ſcire
ſat eſt:ſed enitendū eſt ipſam habere ac vti:vel ſi quo
alio modo boni efficiuntur.

V Truꝫ aūt igiṫ ſi ⁊ de hīs ⁊ v̄tutibus G Caput 4ᵐ tra. 2.x.li
adhuc aūt de amicitia ⁊ delectatione hu eth.
ſufficienter dictū eſt in typis:finē ha- p̊ ꝑs.c.
bere exiſtimandū electionē:vel quē-
admodū dṫ nō eſt in oꝑabilibus finis ſpeculari
ſingula ⁊ cognoſcē:ſꝫ magis oꝑari ipſa. Nihil
igiṫ de virtute ſufficiens ſcire ſed hr̄e ⁊ vti tētā-
dū:vel ſi aliqualr̄ alr̄ boni efficiamur.

Iſtud eſt 4ᵐ caplm̄ tractatus ſcḋi:in quo oſtendiṫ
que requiruṅṫ ad hoc ꝙ homo fiat bonus Quartū c͞a 2 tra.x⁰. in q̄nqꝫ ꝑtes ꝑn.
⁊ cōtinet q̄nqꝫ partes. In ꝑ̄ma oſtendit ꝙ ſcire ea que pre
dicta ſunt de v̄tutibus ⁊ felicitate amicitia ⁊ delectatione
nō ſufficiunt ad hoc ꝙ homo attingat fineꝫ vltimū:ſed vl
tra hoc requiriṫ ꝙ hō fiat bonus. In 2ᵃ parte ibi. Amabi-
le aūt.oſtendit ꝙ ad hoc ꝙ homo fiat bonus requiriṫ cō-
ſuetudo bona:⁊ ita ꝙ homo ſit aſſuetus ad bona opera. In H
3ᵃ parte ibi. Ex iuuene aūt.oſtendit ꝙ ad bonā ɔ̄ſuetudi
nem requiriṫ poſitio legis. In 4ᵃ parte ibi. Si igitur quē-
admodū.oſtēdit ꝙ lex eſt neceſſaria ad hoc ꝙ homo fiat
bonus. In 5ᵃ parte ibi. In ſola aūt lacedemonioꝝ.oſten-
dit ꝙ neceſſariū eſt hoīem eſſe legis poſitiuū. Prima pars
cōtinet duas particulas. In ꝑ̄ma ꝓponit ⁊ ſoluit q̄ōnē ꝑ̄n-
cipalē. In 2ᵃ ibi. Siqdē igiṫ.oſtendit qualr̄ homo poſſit
fieri bonus:q̄ꝛ per cōſuetudinē bonā:⁊ aſſuefactionem in
operationibus bonis. In ꝑ̄ma mouet ⁊ ſoluit q̄ōnē ꝑ̄ncipa
lem huius libri que talis eſt.vtrū predicta de v̄tutib⁹ ⁊ fe-
licitate ⁊ amicitia ⁊ delectatione ſufficiāt ad hoc ꝙ homo
cōſequaṫ fineꝫ vltimū qui eſt felicitas. Hanc dubitationē
ſoluit dicēs:ꝙ ſcire predicta de virtutibus ⁊ felicitate ⁊c̄.
nō ſufficit homini ad attingendū finē vltimū:⁊ hec eſt cō-
cluſio 36⁰ que ꝓbaṫ ſic. Finis ſcientie practice que eſt circa 36⁰ ɔclu̾ſio hui⁹.x.li.

I opabilia nõ eſt cognoſcere ea ſed magis eſt ipſa facere ꝛ
operari. Sed ꝑ ſcire ꝑdicta de virtutibus ꝛ felicitate non
ſcimus bñ facere qđ requirit̃ ad hoc vt attingamus finez
vltimũ: igit̃ ſcire predicta nõ ſufficit homini ad attingẽdũ
finẽ vltimũ. Maioꝛ eſt manifeſta ex ſcie huius. vbi dicit̃
ꝙ finis huius non eſt vt ſciamus ſed vt boni efficiamur: ſꝫ
nõ efficimur boni niſi operãdo bona ꝛ bene. igit̃ ad attin-
gendũ finẽ vltimũ nõ ſufficit ſcire predeterminata: ſed vl
tra hoc reqrit̃ ꝙ hõ fiat bonus: ita ꝙ operet̃ bene.

¶ Si igit̃ verba ſufficerent ꝓ ad faciẽdos hoĩes bonos:
multas iure mercedes ſm̃ Theognidẽ atqꝫ magnas
afferrent: ꝛ comparare ea opoꝛteret. Nũc vͦ iuuenes
qdẽ liberos hoꝛtari ac ꝓuocare: moꝛibuſqꝫ ingenuis:
vereqꝫ honeſtatis amatoꝛibus idoneis ad obtẽperã-
K duꝫ educatione bona iam factis perſuadere vͦba pñt.
Vulgus aũt ad ꝓbitatẽ incitare nequeũt: nõ eniꝫ ſunt
tales vt ob pudoꝛẽ obtemperent: ſed ob metũ: nec vt
a prauis ob turpitudinẽ abſtineant rebus: ſed ob pe-
nã: nã qꝛ affectibus viuunt: perſequunt̃ qdeꝫ ꝓprias
voluptates ꝛ ea que illas efficiunt. Fugiunt aũt dolo-
res oppoſitos. Honeſtatis aũt voluptatiſqꝫ vere nul
lam proꝛſus hñt animaduerſionẽ: qppe cum eas non
deguſtarint. Tales igit̃ que nam verba traducere mo
derariqꝫ poſſent. Fieri eniꝫ nõ põt: aut nõ facile ſit vt
ea verbis mutent̃ ac extrudant̃ que impꝛeſſa ſunt mo-
ribus tempoꝛeqꝫ diuturno retenta.

¶ Siqdẽ igit̃ eſſent ſermones per ſe ſufficiẽtes
L ad facẽ ſtudioſos: multe vtiqꝫ mercedes ꝛ ma
gne ꝛ iuſte fierent ſm̃ theognideꝫ ꝛ opoꝛtebit
vtiqꝫ has tribuere. Nũc aũt vident̃ ꝓuocare q-
dẽ ꝛ mouere iuuenes liberales poſſe ſermones
ꝛ moꝛẽ nobilẽ ꝛ vt vere amantẽ bonum facere
vtiqꝫ catotinum ex virtute. Multos autẽ non
poſſe ad bonitatem ꝓuocare: nõ enim nati ſunt
verecũdie obedire ſꝫ timoꝛi: nec recedere a pra
uis ꝓpter turpe: ſed ꝓpter penas: paſſione eniꝫ
viuentes ipſas delectationes ꝑſequunt̃ ꝛ ea ꝑ
que ipſe erũt. Fugiũt aũt oppoſitas triſtitias.
Boni aũt ꝛ vere delectabilis neqꝫ itellectũ hñt
nõ guſtatiui exñtes: tales aũt quis vtiqꝫ ſermo
M transfoꝛmaret: nõ enim poſſibile vel nõ facile q̃
ex antiquo cõſuetudinibus cõpꝛehenſa ſermo-
ne tranſmutare.

¶ Hec eſt 2ª pticula prime partis: in qua oſtendit qualiter
homo poteſt fieri bonus. Et intendit ꝙ ad hoc ꝙ hõ fiat
bonus requirit̃ conſuetudo bona inclinans appetitum in
bonum: ꝛ ꝙ ſermo perſuaſiuus hoc eſt perſuaſio ad bonũ
videt̃ facere hoĩes bonos: qualis perſuaſio fit in predica-
tionibus ꝛ aliꝫ doctrinis per ſermones perſuadentibꝰ ad
bonum ꝛ illud nõ eſt oĩno ſufficiens: ideo ph̃s ꝑmo ꝓbat
ꝙ ſermones perſuaſiui non ſufficiunt ad faciendũ hoĩes
37ª cõcluſio huius decimi libri. vniuerſaliter eſſe bonos: ꝛ hec eſt ↄcluſio 37ª que ꝓbatur
ſic. Illa nõ ſufficiunt ad faciendũ vniuerſalr̃ hoĩes bonos
per que nõ ſunt homines nati recedere a malo ꝛ proſequi
bonũ: ſermones perſuaſiui ſunt huiꝰ. igitur ꝛc̃. Maioꝛ pꝫ:
qꝛ doctrina vniuerſalis ꝛ ſufficiens dꝫ in omnibus ſuffice-
re ad ꝓſequendũ illud qđ docetur eſſe bonum ꝛ ad fugiẽ-
dum illud qđ docet̃ eſſe malũ. ꝛ minoꝛ pꝫ. nam multi ho-
mines viuentes ſm̃ paſſiones nõ poſſunt ſufficiẽter ꝓuo- N
cari ad bonũ per ſermones: qꝛ a. ſ. nõ obediunt verecundie
ſed magis timoꝛi pene: non eniꝫ recedunt a prauis opera-
tionibus ꝓpter eoꝝ turpitudinẽ: ſed ꝓpter penas quas ti-
ment. Nõ igitur ſermones perſuaſiui per ſe ſufficiunt ad
faciendũ homines ſtudioſos: qꝛ ſi ſic multe ꝛ magne mer-
cedes redderent̃ ꝑſuaſoꝛibus: verũtñ q̃uis nõ oẽs hoĩes
poſſint per ſermones perſuaſiuos ꝓuocari ad bonũ: tamẽ
aliqui vt illi qui ſunt bene diſpoſiti ad virtutẽ poſſunt per
ſermones perſuaſiuos ꝓuocari ad perfectionẽ virtutis: vt
iuuenes liberales qui nõ ſunt vitijs ꝛ paſſionibus ſubiecti
ꝛ qui habẽt nobiles moꝛes ꝛ qui vere amant bonũ poſſũt
fieri catotini. i. repleti virtute ꝛ honoꝛe per ſermones per-
ſuadentes ad bonũ. Sed non eſt ſic de omnibus: qꝛ ſecu-
toꝛes paſſionũ ꝛ aſſuefacti ad mala opera non poſſunt per
ſermonẽ tranſmutari. vnde dicit ph̃s ꝙ non eſt poſſibile O
vel nõ facile que ex antiquis cõſuetudinibus compꝛehẽſa
ſunt ſermone tranſmutare. vnde nõ eſt facile ꝙ aliqs per
ſermonẽ tranſmutet aliqd ab his que ex antiqua cõſuetu-
dine compꝛehendit: ſicut in ſpeculatiuis non eſt facile re-
ducere illum ad cognitionem veritatis qui firmiter adhe
ret oppoſitis ꝑncipioꝛum.

¶ Amabile aũt eſt foꝛtaſſe ſi cum oĩa eſſent qbus boni
fieri videmur participes virtutis efficiamur. Fieri vͦ
bonos alij natura: alij conſuetudine: alij doctrina pu-
tant: nã igit̃ vt conſtat non in noſtra eſt poteſtate: ſed
ineſt ijs hoibus per cãm quandã diuinã: qui vere ſũt
foꝛtunati. Verba aũt ꝑceptioneſue nõ in oĩbus vires
habent: ſed opus eſt auditoꝛis animũ antea moꝛibus
eſſe cultũ ad recte gaudendũ ac abhoꝛrendũ perinde
atqꝫ terrã que ſemina ſit nutritura. Qui nãqꝫ viuit cũ P
perturbatione nõ audiet ea vͦba que dehoꝛtant̃: neqꝫ
intelliget. Is vͦ qui ita diſpoſitus eſt: qui fieri põt vt
diſſuadenti obtẽperet. Oĩno aũt nõ vͦbis ipſa pertur-
batio: ſed vi cedit: moꝛes igit̃ ꝑcedãt aliquo mõ vtuti
familiares opꝫ amãtes bonũ atqꝫ abhoꝛrẽtes a turpi.
¶ Amabile aũt foꝛte eſt ſi oĩbus exiſtẽtibus per 2ª ꝑ. c.
que epyiches vident̃ fieri: accipiamus virtutẽ.
Fieri aũt bonos exiſtimant. Hij qdẽ nã: hij aũt
cõſuetudine: hij aũt doctrina: qđ qdem igit̃ nãe
manifeſtũ qđ nõ in nobis exiſtit ſed ſm̃ aliquaꝫ
diuinã cãm ꝛ vere bene foꝛtunatꝰ exiſtit. Ser-
mo aũt ꝛ doctrina nõ in oĩbus põt: ſed opus eſt
ꝑparatã eſſe cõſuetudinibꝰ auditoꝛis aĩam ad
bñ gaudere ꝛ odire: queadmodũ terrã nutrien Q
teꝫ ſemen: nõ enim vtiqꝫ audiet ſermonẽ conue
nientẽ neqꝫ intelliget q ſm̃ paſſioneꝫ viuit. Sic
aũt hñtẽ qualr̃ poſſibile ꝑſuaderi: totalr̃ aũt nõ
videt̃ ſermoni credere paſſio ſed violẽtie. Opꝫ
vtiqꝫ moꝛẽ ꝑexiſtere aliqualr̃ ꝓpꝛium virtutis
diligentem bonũ ꝛ aſpernantẽ turpe.

¶ Hec eſt 2ª pars huius capli: in qua oſtendit ꝙ ad hoc ꝙ
homo fiat bonus requirit̃ bona conſuetudo. vnde dicit ꝙ
amabile nobis eſt ſi habeamus virtuteꝫ vel aliud qđcũqꝫ
per qđ homines nati ſũt fieri boni circa quod fuit triplex
opinio. Quidã enim dicunt ꝙ homines fiunt boni per na-
turã. ſ. ex naturali cõplexiõe ꝛ iꝑꝛeſſione coꝛpoꝝ celeſtiũ.
Quidam vͦo dicunt ꝙ homines fiunt boni ꝛ virtuoſi per
cõſuetudinem. Alij vͦo dicunt ꝙ homines fiunt boni per

doctrinã

A doctrinã.Et ex hac diuiſione pbat ph̃s ꝙ ad hoc ꝙ hõ
fiat bonus requiritur bona conſuetudo:⁊ hec eſt cõcluſio
38ª cõcluſio huius ſecũdi libri. 38ª que pbatur ſic. Homo non fit bonus niſi a natura vel
doctrina:vel a conſuetudine:ſed ad hoc ꝙ homo fiat bo-
nus non ſufficit natura:q2 in poteſtate hominis eſt ꝙ fiat
bonus vt patet ex 9º huius.Sed illa que ſunt a natura nõ
ſunt in poteſtate noſtra.igitur natura non ſufficit ad hoc
ꝙ homo fiat bonus:nec ſufficit doctrina ad hoc ꝙ aliquis
fiat bonus:quia vt dictum eſt ſermo ⁊ doctrina nõ habẽt
efficaciam in omnibus.Multi enim nõ obediunt ſermo-
ni nec doctrine.igitur ad hoc ꝙ homo fiat bonus requirit̃
bona conſuetudo:ita ꝙ ex bonis conſuetudinibus ſit ani-
ma preparata ad gaudendum de bonis ⁊ ad odiendũ ma-
la:ſicut oportet terram eſſe bene cultam ad hoc ꝙ nutriat
ſemen:ſermo auditus in anima ſe habet ſicut ſemen in ter
B ra:⁊ conſuetudo ſe habet ſicut cultura bona:⁊ ideo ad hoc
ꝙ homo obediat ſermonibus perſuaſiuis oportet ꝙ ſit
aſſuetus ad gaudendum de bonis ⁊ ad odiendum mala.
Unde paſſio firmata per conſuetudinem non delet̃ ſo-
lo ſermone ſed oportet adhiberi violentiam vt homo cõ-
pellatur ad bonũ.vnde ad hoc ꝙ ſermo habeat efficaciã
oportet preexiſtere conſuetudinem per quã homo acqui-
rat virtutem ⁊ abominetur turpe.

¶ Difficile autem eſt vt ab adoleſcentia recte quis ad
virtutem inſtituatur nõ ſub talibus legibus educatus.
Modeſte nãq3 viuere continenterq3 pleriſq3 hoibus
preſertim ⁊ iuuenibus non eſt iucundũ.Quapropter
educationem atq3 officia a legibus inſtituta eſſe opꝫ.
Non enim dolorem afferent ſi fuerint conſueta. For-
taſſe autem non ſufficit dum ſunt adoleſcentes rectaꝫ
C educationem ⁊ curaꝫ eſſe adeptos:ſꝫ cũ oporteat vi-
ros quoq3 factos ipſa agere ac aſſuſcere ⁊ in iis ⁊ oino
omni in vita legibus eſt opus:multitudo enim neceſ-
ſitati potius q̃ꝫ rationi ⁊ penis q̃ꝫ honeſtati paret. Id
circo ſunt qui legumlatores oportere cenſent ad virtu
tem inuitare ac prouocare honeſtatis gratia:ꝑpterea
ꝙ ii qui probi ſunt ob conſuetudinem precipue optẽ-
perabunt. Aduerſus autem inobediẽtes ⁊ hebetiores
ingenio caſtigationes penaſq3 inſtituere. At eos qui
curari ac emendari nequeunt extrudere atq3 exterminare:
pbum enim hominem ⁊ ad honeſtatem viuẽteꝫ
rationi obtemperaturum inquiunt eſſe. Improbũ vo
voluptatem affectantem dolore afficiendũ eſſe perin-
D de atq3 iumentum.Quapropter ⁊ eos dolores afferri
oportere dicũt:qui maxime concupitis voluptatibus
aduerſantur.

3ª ps ca. ¶ Ex iuuente autem ductione recta ſortiri ad vir
tutem difficile non talibus nutritum legibus:
temperate enim viuere ⁊ perſeueranter nõ de-
lectabile multis:alterq3 iuuenibus:propter qḋ
ligibus oportet ordinatam eſſe nutritionẽ ipſo-
rum ⁊ adinuentiones:nõ erunt enim triſtia cõ-
ſuetudinarie facta. ¶ Non ſufficiens autem for
te iuuenes exiſtẽtes nutritione ⁊ cura ſortiri re-
cta:ſed quia oportet ⁊ virum factum adinuenire
re ipſa ⁊ aſſuetus ⁊ circa hec indigemus legibꝰ
⁊ totaliter vtiq3 circa omneꝫ vitã. Multi eniꝫ
neceſſitati magis q̃ꝫ ſermoni obediunt ⁊ iactu-
re q̃ꝫ bono. ¶ Propter quod exiſtimant legis E
poſitores oportere quidem aduocare ad virtu-
tem ⁊ prouocare boni gratia:vt obedientibus
his qui epyicehes conſuetudinibus precedenti-
bus:in obedientibus autem ⁊ degenerioribus
exiſtentibus ⁊ penas ⁊ punitiones apponere.
Inſanabiles autem totaliter exterminare. Epyi-
chem quidem enim ad bonum viuenteꝫ ſermo
nibus obedire:prauum autem delectationẽ ap
petentem:triſtitia puniri quemadmodum ſub-
iugale propter quod ⁊ aiunt oportere tales fie-
ri triſtitias que maxime contrariantur amatis
delectationibus. F

¶ Hec eſt tertia pars huius capituli:in qua oſtendit ꝙ ad
bonam conſuetudineꝫ requiritur legis poſitio:⁊ hec eſt cõ
cluſio 39ª que probatur dupliciter. Primo ſic. Ad bonum 39ª cõcluſio huius ſecũdi
difficile requiritur aliquid neceſſitans ad illud conſequen
dum:ſed conſuetudo bona in operationibus bonis ⁊ vir-
tuoſis eſt bonum difficile.igitur ad hoc ꝙ homo habeat
bonam conſuetudinem requiritur aliquid neceſſitans ho-
minem ad talem conſuetudinem.Sed nihil in rebus hu-
manis videtur eſſe ita bene ⁊ vniuerſaliter neceſſitans ſi-
cut lex.igitur ad bonam conſuetudinem requiritur lex ne
ceſſitãs:ſed lex non eſt a natura ſed a poſitione hominũ.
igitur ad bonam conſuetudinem requiritur poſitio legis.
Maior patet.⁊ minor declaratur.pmo quantum ad iuue-
nes.ſcdo quantum ad viros ⁊ ad ſenes.Dicit igitur ꝙ dif-
ficile eſt ꝙ aliquis ab ipſa iuuentute manuducatur ad vir
G tutem ſm bonas conſuetudines niſi nutriatur ſub legibus
bonis per quas neceſſitas inducit hominem ad bonum:⁊
hoc pbatur ſic. Pronos ad delectationes eſt difficile ab-
ſtinere a delectationibus:ſed iuuenes ſunt proni ad dele-
ctationes vt patet ex 6º huius.igitur difficile eſt eos abſti-
nere ab huiuſmodi delectationibus.Ut eniꝫ aliquis viuat
temperate:abſtinendo a delectationibus:⁊ perſeuerãter:
ſcilicet vt non recedat a bono propter triſtitias ⁊ labores
non eſt delectabile multis hominibus ⁊ maxime iuueni-
bus:immo hoc eſt valde difficile:ideo oportet ꝙ nutritio-
nes puerorum ⁊ adinuentiones eorum:ſcilicet vie operan
di quas homines adinueniunt:ſint ordinate per bonas le-
ges ex quibus iuuenes compellant̃ aſſueſci in bonis ⁊ ad
bona. Que q̃uis pmo ſit triſte ſic aſſueſci tamen cum iam
in conſuetudineꝫ venerint non erunt triſtia ſed magis de-
lectabilia. [Non ſufficiens autem.] Et non ſolum requiri-
tur ꝙ iuuenes bene nutriantur ſm leges:⁊ bona cura de
H his habeatur:ſed etiam poſtq̃ꝫ aliquis factus eſt vir opor-
tet ꝙ adinueniat vias honeſtas ad operandum:⁊ ꝙ in ta-
libus ſe aſſueſcat:⁊ ad hoc indigemus legibus ⁊ non ſoluꝫ
a principio ſed vniuerſaliter per totam vitam hominis:vt
per leges bonas neceſſitemur ad bonas conſuetudines.
Multi enim magis obediunt neceſſitati ideſt violentie q̃ꝫ
ſermoni perſuaſiuo:⁊ magis obediunt iacture ideſt dam-
nationi quam incurrunt per penas q̃ꝫ bono ſcilicet hone-
ſto. [Propter quod exiſtimant.] Scdo probatur cõcluſio
per quoddam ſignum ſcilicet ꝙ ad bonam conſuetudinẽ
requiritur legis poſitio. Et dicit ꝙ ꝑpter hoc quidem le-
gis poſitores exiſtimant ꝙ oportet homines aduocare ad
virtutem:ita.ſ.vt virtuoſi qui propria ſponte obediunt re-
bus honeſtis per precedentes conſuetudines prouocentur
ad bonum gratia boni ⁊ honeſtatis:oſtendendo eis hone-
ſtatem eius quod eis proponitur:⁊ eis honores ⁊ premia

I tribuendo. Sed eis qui ſunt inobedientes ⁊ mores degeneres habent apponant penas corporales: puta flagella ⁊ vituperia ⁊ in rebus proprijs eos dãnificando. Illos autem qui ſunt totaliter inſanabiles totaliter exterminent: ſicut cum ſuſpendunt homicidas aut latrones: ⁊ hoc quia virtuoſus qui vitam ſuaꝫ ordinat ad bonum obedit ſermoni quo ſibi bonum proponitur: ſed homo prauus qui appetit delectationem debet puniri per triſtitiam ⁊ doloreꝫ quemadmodum ſubiugale: ſicut aſinus ducitur flagellis: ⁊ ideo oportet tales triſtitias adhibere que maxime contrariantur amatis delectationibus ut ſi aliquis inebriauit ſe detur ſibi aqua ad bibendum.

¶ Ex ſi eum qui bonus futurus ſit bene educatum ut dictum eſt ac moribus bonis aſſuefactum eſſe oportet: deinde bonis in exercitijs viuere: ⁊ neqꝫ inuitum

K neqꝫ ſponte res agere prauas: hec autem fuerint ſi mente aliqua rectoqꝫ ordine vires habẽte viuatur. Opus eſt mente profecto: iuuante cuius ita hec euenire poſſint. Igitur patris quidem preceptio vires non habet neqꝫ neceſſitatem: neqꝫ vllius omnino vnius viri: niſi ſit rex aut aliquis talis. Lex autem vim habet cogentemque quidem eſt ſermo ab aliqua prudentia atqꝫ mente profectus. Et homines quideꝫ eos odiſſe ſolent qui appetitionibus aduerſantur: ⁊ ſi recte idipſum faciunt. Lex aũt non eſt eis moleſta probitatẽ iubens.

4ᵃ pᵃ.c. ¶ Si igitur quemadmodum dictuꝫ eſt: futurus bonum oportet nutriri bene: ⁊ aſſuefieri: deinde ſic ⁊ adinuentionib⁹ ſtudioſis viuere ⁊ neqꝫ

L nolentem neqꝫ volentem agere praua. Hec aũt vtiqꝫ fient viuentibus ſm quẽdam intellectum ⁊ ordinem rectum habẽtem fortitudinem. Paterna quidem igitur preceptio non habet forte neqꝫ coactiuam: neqꝫ totaliter que vnius viri niſi regis exiſtentis vel alicuius talis. Lex autẽ coactiuam habet potentiam ſermo ens ab aliqua prudentia ⁊ intellectu. ¶ Et hominũ quidem odiunt contrariari motibus ⁊ ſi recte ipſum operentur. Lex autem non eſt honeroſa precipiens honeſtatem.

40ᵐ cõcluſio huiᵘˢ .x.li. ¶ Hec eſt 4ᵃ pars huius capituli in qua oſtendit q̃ lex eſt neceſſaria ad hoc q̃ homo fiat bonus: ⁊ hec eſt concluſio 40ᵃ que probat dupliciter. Primo ſic. Ad hoc q̃ homo fiat bonus opꝫ

M q̃ abſtineat ſe a malis ſiue velit ſiue nõ: contra voluntateꝫ ſuam coactus: ſed hoc nõ contingit niſi vita hominis dirigatur per aliquem habentem intellectum ordinatum ad hoc q̃ ducat hominem ad bonum: ⁊ fortitudineꝫ: hoc eſt: vim coactiuam compellendi non volentes: ſed iſtam vim coactiuam non habet preceptum paternũ neqꝫ cuiuſcũqꝫ alterius hominis perſuadentis qui nõ eſt rex nec conſtitutus in aliquo alio principatu: ſed lex hꝫ potẽtiã coactiuã inquantũ eſt promulgata a rege vel a principe. Lex igitur eſt neceſſaria ad faciendum homines bonos: q2 ſola lex vel preceptũ per legem hꝫ vim coactiuam ad cõpellendũ ⁊ ad perſequendũ bonum volentes ⁊ nolentes. [Et hominum quidem.] Secundo probatur cõcluſio ſic. Illud quod non eſt oneroſum nec exoſuꝫ dirigens hoiem ad bonum eſt neceſſarium ad hoc q̃ hõ fiat bonus: lex eſt huiuſ. igitur ⁊c. Maior pꝫ ⁊ minor declaratur per hoc q̃ homines qui volunt cõtrariari moribus alicuius habent odio ab eo cui cõtrariantur etiaꝫ ſi recte faciant. Exiſtimãt enim q̃ faciãt hoc ex aliquo malo zelo: ſed lex precipit honeſta ⁊ non eſt oneroſa nec exoſa: q2 cõmuniter proponitur: igitur relinquitur q̃ lex eſt neceſſaria ad faciendum homines bonos. N

¶ In ſola autem Lacedemoniorum ciuitate cum alijs paucis curam adhibuiſſe in educatione atqꝫ officijs legiſlator videtur. In pluribus autem ciuitatibus tales res ſunt neglecte. Et ita vnuſquiſqꝫ viuit ut ſibi placet ritu Cyclopum filios regens atqꝫ vxorem. Preſtabiliſſimum igitur eſt diligentium rectamue curaꝫ adhibere cõmunem: idqꝫ ipſum facere poſſe. Quod ſi negligitur publice ad vnumquẽqꝫ pertinet filios ſuos atqꝫ amicos ad virtutem dirigere vel ſaltem velle dirigere. Atqꝫ maxime idipſum poſſe videbitur ex his que diximus: idoneus ad leges ferẽdas factus. Publicas O igitur diligentias atqꝫ curas per leges fieri conſtat: bonas autem per ſtudioſas. Nec intereſſe quicq̃ videtur: ſcripte ſint an non ſcripte: vnus an plures per illas inſtituantur: ut ⁊ in muſica exercitandiqꝫ facultate ⁊ eruditionibus ceteris hoc nihil refert. Nam ut in ciuitatibus leges ac mores: ſic ⁊ in domibus poſſunt paterni ſermones ac mores: quinetiam magis ob cognationem beneficiaqꝫ collata. Sunt enim ipſi filij iã pridem affectione deuincti ⁊ facile obtemperantes natura. Differunt inſuper ⁊ inſtituta priuata a publicis perinde atqꝫ in medicina. Uniuerſaliter enim febricitanti confert inedia ⁊ quies: at alicui forſitan non conducit. Magiſter quoqꝫ ludi non omnibus fortaſſe pugilibus eandem pugnam imponit. Singula autem magis exacte fieri videbuntur adhibita cura diligẽtiaqꝫ P priuata. Magis enim id adipiſcitur vnuſquiſqꝫ quod congruum eſt. Atqꝫ optime quidem in ſingulis curaꝫ ac diligentiam adhibuerit: ⁊ medicus ⁊ ludi magiſter ⁊ quiuis alius qui hoc vniuerſale ſcit: omnibus inquã aut talibus hoc eſſe accõmodatum. Scientie enim cõmunis ipſius eſſe dicuntur ⁊ ſunt. Nihil tamen forſitã obſtat quin ⁊ is qui ſcientie quidem eſt expers: exacte autem ea perſpexit experientia que in vnoquoqꝫ accidunt rectam in vno aliquo diligentiaꝫ adhibeat atqꝫ curam: quemadmodum ⁊ quidam optimi ſibiipſis eẽ medici videntur: qui tamen nulli alij poſſunt opeꝫ afferre. Uerum non minus forſitan oportere videbitur Q eum qui vult artifex ⁊ contemplator euadere ad vniuerſale pergere atqꝫ illud ut fieri poteſt cognoſcere. Dictum eſt enim ſcientias circa hoc ipſuꝫ verſari. Fortaſſe autem ⁊ is qui vult ſua cura diligentiaue meliores facere ſiue multos ſiue paucos enitatur opꝫ ut ad ferendas leges aptus euadat: ſi boni legibus fieri poſſumus: non eſt enim cuiuſuis quẽuis recte diſponere: Sed ſi alicuius eſt: ſciẽtis eſt: ut in medicina fit ⁊ in ceteris facultatib⁹: quarꝫ eſt aliqua cura atqꝫ prudẽtia.

¶ In ſola autem lacedemoniorum ciuitate cum paucis alijs legis poſitoruꝫ curam videtur fuiſſe ⁊ nutritionis ⁊ adinuentionuꝫ. In pluribus autem ciuitatum neglectum eſt de talibus ⁊ viuit vnuſquiſqꝫ ut vult ritu cyclopice diſpoſitionis ⁊ de pueris ⁊ vxoribus. Optimũ quidem 5ᵃ pᵃ.ca.

igitur

A igitur fieri cõmunem curam ⁊ rectam ⁊ operari ipſum poſſe: cõmuniter autem negligentibus vnicuiqꝫ videbitur vtiqꝫ conuenire ſuis filijs ⁊ amicis ad virtutem conferre: vel eligere quidẽ. Maxime autem vtiqꝫ hic poſſe videbitur ex his que dicta ſunt legis poſitiuus factus. ℂ Cõmunes quidẽ enim cure manifeſtum: quoniã per leges fiũt. Epyiches autẽ que per ſtudioſas ſcriptas aut vel non ſcriptas nihil vtiqꝫ videbitur differre: neqꝫ per quas vnus vel plures erudietur: quẽadmodũ enim in muſica ⁊ exercitatiua ⁊ alijs

B rudimentis: quemadmodum enim in ciuitatibus poteſtatem habent legalia ⁊ mores: ſic ⁊ in domibus paterni ſermones ⁊ mores: ⁊ adhuc magis propter cognationem ⁊ beneficia: preexiſtunt enim diligentes ⁊ facile obedientes nature. ℂ Adhuc autem ⁊ differunt ſm vnũquodqꝫ diſcipline ⁊ cõmunium quemadmodũ in medicinali: vniuerſaliter quidem enim febricitanti confert abſtinentia ⁊ quies: alicui autem forte non: ⁊ pugil forte nec omnibus eãdem pugnã imponit. Certius autem agere vi debitur vtiqꝫ vniquodqꝫ ꝓpria cura facta: magis enim conuenientẽ potitur vnuſquiſqꝫ: ſꝫ cu

C rabit quidem optime ſm ꝙ medicus ⁊ exercitatiuus: ⁊ omnis alius vniuerſale ſciens quid cõmuniter omnibus vel talibus cõmunis enim ſcientie ⁊ dicuntur ⁊ ſunt: ſed ⁊ vnum aliquẽ nihil forte prohibet bene curare ⁊ non ſcientẽ: ẽntem: conſiderantem autem diligenter accidẽtia in vnoquoqꝫ propter experientiam: quemadmodum ⁊ medici quidam videntur ſuiipſorum optimi eſſe alteri nihil vtiqꝫ potentes ſufficere: nihil autem minus forte volenti artificẽ ⁊ ſpeculatorem fieri ad vniuerſale eundũ eſſe videbitur: vtiqꝫ ⁊ illud cognoſcendum vt contingit: dictum eſt enim quoniã circa hoc ſcien

D tie: forte autem vtiqꝫ ⁊ volenti per curam meliores facere ſiue multos ſiue paucos legis poſitiuum tentandum fieri: ſi per leges boni fiamus vtiqꝫ: quãcũqꝫ enim ⁊ appoſitam diſponere bene non eſt cuiuſcunqꝫ ſed ſiquidem alicuius ſcientis: quemadmodum in medicinali: ⁊ reliquis quoꝝ eſt cura aliqua ⁊ prudentia.

ℂ Hec eſt 5ª ps huius capĩi: in qua oſtendit ꝙ neceſſarium ſcꝫ vtile eſt hoiem eſſe legis poſitiuũ. ⁊ ꝑmo ꝓponit intentionem. 2º ꝓbat ꝓpoſitũ. Dicit igiť ꝑmo ꝙ ꝗuis legis poſitio ſit neceſſaria ad nutritiones ⁊ ad opationes hoiũ: in ſola tñ lacedemonioꝝ ciuitate cũ paucis alijs hõ exiſtens legis poſitiuus hꝫ ad ordinãdũ per leges nutritiones pueroꝝ: ſꝫ in pluribus ciuitatibus talia ſunt neglecta in qbus vnuſqſqꝫ viuit ſicut vult diſponẽs de filijs ⁊ vxore ſꝫ ſuã voluntatẽ ad modũ cyclopũ id eſt quarũdã gentiũ barbaroꝝ que legibus nõ vtunť: verũtñ optimũ eſt cõmunẽ

E curam fieri de nutritionibus pueroꝝ ⁊ virtuoſis actibus ciuiũ ſm publicã auctoritatẽ: ⁊ ꝙ hõ inſtruatur vt poſſit hec operari: neglecta tñ cõmuni cura videť eſſe cõueniẽs vnicuiqꝫ priuate ꝑſone vt ꝯferat ſuis filijs ⁊ amicis aliqd per qđ poſſint fieri virtuoſi: vel ſi nõ poſſit cõferre ꝙ ſaltẽ eligat per que hec poſſint fieri. ℂ Intelligendũ tñ eſt ꝙ ſi aliqs ſit legis poſitiuus: ita ꝙ acquirat idoneitatẽ ad cõdendum rectas leges ſibi ꝑncipalr cõuenit curare cõmuniter de nutritionibus pueroꝝ ⁊ bonis operationibus ciuiũ: ſed ſcḋario competit cura de his priuate perſone. [Cõmunes qdem.] Probat ꝓpoſitũ. ſ. ꝙ neceſſe eſt hoiem eſſe legis poſitiuũ: ⁊ hec eſt ꝯclo 41ª que ꝓbatur duplr. Primo ſic. Sicut eſt in domo ita eſt in ciuitate: ſed neceſſe eſt ꝙ in domo ſit aliqs habẽs curã eorum qui ſunt in domo: ſicut paterfamilias hꝫ curã de vxore ⁊ filijs ⁊ tota familia: ⁊ neceſſe eſt eſſe curã priuatã de his que ſunt in domo: ergo eodẽ

F mõ opꝫ ꝙ in ciuitate ſit cõis cura que eſt de oĩbus pueris ⁊ ciuibus: ſꝫ cões cure nõ fiant niſi per leges. ergo neceſſe eſt leges eſſe: ſed leges nõ ſunt niſi ex cõſtitutione hoiũ. igiť neceſſe eſt hoiẽ eſſe legis poſitiuũ per quẽ habeanť cõmunes cure. ſ. ⁊ documẽta cõia fiant per leges ſcriptas: vel nõ ſcriptas: vel per leges qbus vnus inſtruať: vel plures ſicutpꝫ in muſica ⁊ in exercitatiua ⁊ in alijs eruditionibus: qđ nõ differt vtrũ documentũ ꝓferať cum ſcripto vel ſine ſcripto: ⁊ hoc ꝗtũ ad bonitatẽ documenti per ſe: ꝗuis differat ꝗtũ ad hoc ꝙ ſcriptura documenti facit ad conſeruationẽ memorie in futurũ: nec differt quãtũ ad bonitatẽ documenti vtrũ ꝓponať vni tñ: vel etiã pluribus: ⁊ ita videť ſimile ⁊ eiuſdẽ rõnis ꝙ aliquis paterfamilias inſtruat filiũ vel paucos domeſticos ſermone admonitorio ſine ſcriptura: ⁊ ꝙ aliqs ꝑnceps ferat legẽ ſcriptã ad

G ordinandũ totã multitudinẽ ciuitatis. Sicut eniꝫ ſe hñt leges politice ⁊ mores per eas introducti in ciuitatibus: ſic ſe hñt in domibus patrũ ſermones ⁊ mores per eos introducti: tñ vt dicit ꝑhs ꝗtum ad aliqd magis cõpetit priuate perſone ꝙ̃ publice curare de filijs ⁊ de familia. ſ. ꝓpter cognationẽ ⁊ ꝓpter bñficia ꝓꝑ que filij magis diligũt parentes: ⁊ de facili obediunt nãli amicitie que eſt filioꝝ ad patrẽ. ℂ Intelligẽdũ tñ ꝙ paternus ſermo ⁊ cura non hꝫ plenarie vim actiuã ſicut ſermo regius ſiue cura: ſꝫ igitur ſermo regis magis poſſit per viã timoris: tñ ſermo paternus magis põt ꝑ viã amoris que efficacior eſt in bñ diſpoſitis. [Adhuc aũt.] 2º ꝓbať ꝯclo ſic. Sicut eniꝫ in artibus operatiuis vtputa in arte medicinali: ita eſt in regimine ciuitatis: ſꝫ in arte opatiua vt in medicinali ita eſt ꝙ ad hoc ꝙ aliqs bñ opereť cõmuniter ſm artẽ opꝫ nõ ſolũ cognoſcere ſingularia: ſed ẽt opꝫ ꝙ habeat cognitionẽ vlem. igiť eodẽ mõ in regimine ciuitatis opꝫ ꝙ aliqs ſit ſciens vlem

H vtilitatẽ ciuitatis ⁊ vles cõditiones inhabitantiũ ciuitatẽ: ſed talẽ ſciam nõ hꝫ niſi ille qui eſt legis poſitiuus. igiť neceſſe eſt aliquẽ hoiem eſſe legis poſitiuũ. Maior pꝫ per locũ a ſimili. ⁊ minor declarať exẽplariter in lr̃a. ſ. ꝙ ille q dꝫ bñ opari ſm artẽ dꝫ hĩe ſciam vlem: ⁊ etiã notitiã particularium: aliter nõ põt cõiter bñ operari vel curare: ꝗuis habẽs cognitionẽ actuũ alicuiꝰ ſingularis poſſit qñqꝫ curare abſqꝫ ſciẽtia vli: ſed hoc nõ eſt bene curare cõiter: ſꝫ ſolum particulr. Exempla enim patent in textu.

Capitulũ quintũ

tractatꝰ ſcḋi libri. 10. ingrẽs ⁊ determinãs qs dꝫ eẽ legis poſitiuꝰ. ſ. ad quẽ ꝑtinet iſtitutio legis: ⁊ hec eſt qđ ꝑncipalis.

ℂ Hec cum ita ſint: conſiderare poſt hoc oportet vñ nam ⁊ quomodo quiſpiam legũ lator euaſerit. An ab his qui rempu. gerunt: quemadmodum ⁊ in ceteris facultatibus fieri ſolet. Nam pars ciuilis eſt ipſa ferendarum legum facultas.

41ª cõclo huius decimi libri.

Notandũ

Capit 5ᵐ tra. 2. x. li bri ethi. pᵃ pa. c.

I Situr poſt hec intendendū vnde vel qualr legis poſitiuus fiet vtiq₃ quis. ❡ Vel queadmodū in alijs a politicis: particula eni₃ videbit politice eē.

Quintū c. 2. tract. diui in tres partes pn.

Iſtud eſt quintum capitulū tractatus ſecundi libri 10. in quo inquiritur ꝛ determinatur qualiter legis poſitiuus poſſit fieri. ꝛ continet tres partes principales. In prima proponit intentionem. In ſecunda ibi [Vel non ſimile.] ponit diuerſitatē inter politicā ꝛ alias artes operatiuas ſm quoſdam intromittentes ſe de poſitione legis. In tertia parte ibi [Relinquentibus.] promittit ſe dicturum de legis poſitione qualiter fiet continuando ſe ad primum politicorum. Prima pars continet duas particulas. In prima ponit intentionem. In ſecunda ibi [Vel quemadmodum.] narrat quid intendit per legis poſitiuam. In prima particula proponit intentionem dicēs: ꝙ cum oſtenſum ſit ꝙ expedit ꝙ homo ſit legis poſitiuus oportet ſcire qualiter hoc fieri poſſit vtrum ex conſuetudine vel doctrina: vel qualiter aliter: vel quemadmodum in alijs. [Vel quemadmodum.] Hec eſt ſecunda particula in qua narrat p̄mo qđ itelligit p legis poſitiuā. ꝛ dicit ꝙ p legis poſitiuā intelligit quādā partē prudentie politice.

❡ An non ſimiliter in ciuili ꝛ ceteris facultatibus ſit ꝛ ſcientijs. Nam in ceteris quidem iidem tradunt facultates: ꝛ per ipſas operantur: vt medici atq₃ pictores. Res autem ciuiles docere quidem pollicentur ipſi ſophiſte: nemo aute₃ ipſorum agit. Sed ii qui rempu. gerunt: qui quidem potentia quadam id agunt ꝛ experiētia potius ꝙ̃ mente: neq₃ enim ſcribunt de talib⁹ neq₃ loquuntur: qđ tamen preclarius forſitan eſſet ꝙ̃ iudiciales orationes vel deliberatiuas componere. Neq₃ filios ſuos aut amicorum vllos idoneos ad gubernādum rempu. efficiunt. Erat autem conſentaneū rōni ſi poſſent. Neq₃ eni₃ melius quicꝙ̃ ciuitatibus reliquiſſent: neq₃ ſibiipſis aut cariſſimis aliō magis optaſſent ꝙ̃ talia poſſe. Non tamen parum experientia conferre videtur. Non enim fierent per ciuilem conſuetudinem ad gubernandum rempu. aptiores. Quapropter iis qui de re ciuili cupiunt ſcire: experiētia inſup opus eſſe conſtat. Sophiſte autem ii qui facultate₃ hanc profitentur tradendi via₃ ignorant. Neq₃ enim quale qđ eſt: neq₃ circa que verſetur omnino ſciunt. Non enim ipſam ꝛ oratoriam facultatem idem neq₃ inferiorē ponerent: congregatis iis legibus que ſunt probate. Fieri enim poſſe dicunt vt optime eligant proinde quaſi electio non eſſet ſagacitatis: ꝛ iudicare recte non eſſet maximum: vt in muſicis. Qui nāq₃ ſunt in ſingulis experti recte opera iudicant ꝛ quibus aut quomodo perficiuntur: ꝛ que ſunt his conſona comprehendunt. In expertis autem ſatis eſt ſi non lateat ipſos bene an male factum ſit opus: vt in pictura. Leges autem operibus ſimiles ciuilibus ſunt. Quo nā igitur modo quiſpiam ex his legum fuerit lator: aut eas que ſunt optime iudicauerit. Neq₃ enim medici ex libris fiunt: ꝛ tñ dicere conantur non ſolu₃ curationes: ſed etia₃ egrotantes curari poſſe: ꝛ vt curare oportet habitu vniuſcuiuſq₃ diſtinctio. Hec autem expertis quidem vtilia: iis vō qui ſcientia carent inutilia ſunt. Et legum igitur forſitan ꝛ rerum publicarum congregationes iis quidem qui perſpicere atq₃ diſcernere poſſunt quidnam recte ſeſe habet vel contra: aut que quibus accōmodantur vtiles eſſe poſſunt. Sed ii qui ſine habitu talia tractant recte quidē iudicare nō poſſunt: niſi fortuito. Magis autē ad ea cōprehēdēda fortaſſe fuerint apti.

❡ Vel nō ſimile in politica ꝛ reliquis ꝛ ſciētijs 2ᵃ pa. c. ꝛ potentijs: in alijs quidem enim videntur idē ꝛ potentias tradentes ꝛ operationes ab ipſis: puta medici ꝛ ſcriptores. Politica autem repromittunt quidem docere ſophiſte: agit aute₃ ipſoru₃ nullus: ſed ciuiliter ꝯuerſantes. ❡ Qui videbuntur vtiq₃ potentia quadam hec agere ꝛ experientia magis ꝙ̃ mente. Neq₃ enim ſcribentes neq₃ dicentes de talibus videntur ꝙ̃uis melius erat forte ꝙ̃ ſermones iudicatiuos ꝛ cōcionatiuos: neq₃ rurſus politicos faciētes ſuos filios vel aliquos alios amicorum. Rationabile autē erat docere eos ſiquidē poterant. Neq₃ eni₃ ciuitatibus melius qcꝙ̃ relinquerēt vtiq₃ neq₃ ſibiipſis exiſtere eligerent vtiq₃ magis tali potentia: neq₃ vtiq₃ amiciſſimis. ❡ Non tamen parum videtur experientia cōferre. ❡ Nō enim vtiq₃ fierent per politicam conſuetudinē magis politici: propter quod conſiderantibus de politica ſcire: opus eſſe videtur ꝛ experientia. ❡ Sophiſtarum aute₃ repromittentes valde videntur longe eſſe a docere: totaliter autem neq₃ quale qđ eſt neq₃ circa qualia ſciūt. ❡ Nō enim vtiq₃ eandem rhetorice neq₃ deteriorem ponent: neq₃ vtiq₃ exiſtimarēt facile eſſe leges ponere congreganti approbatas legum. Eligere enim eſſe optimas: quemadmodu₃ neq₃ electionem exiſtentem intellectus: ꝛ iudicare rectum maximum: quemadmodu₃ ꝛ in his que ſm muſica. Experti eni₃ circa ſingula iudicant recte opera: ꝛ per que vel qualiter perficiuntur intelligunt que op₃ ꝛ qualia qualibus ꝯcordāt. Inexpertos aūt rōnabile latere vel bñ vel male fiat opus quemadmodu₃ in pictura: leges aūt politicis opibus aſſimilantur. Qualr igitur ex his legis poſitiuus fiet vtiq₃ aliqs optimas iudicare. Neq₃ eni₃ videnť medici ex libris fieri: ꝙ̃uis tentent dicere nō ſolū curationes: ſ₃ vt ſanent vtiq₃ ꝛ vt op₃ curare ſingulos diuidentes habitus: hec aūt expꝉtis qde₃ vtilia videnť eſſe: neſcientibus aūt inutilia. ❡ Forte igiť ꝛ legu₃ ꝛ politiaꝝ cōgregationes potētibus qdē ſpeculari ꝛ iudicare que bñ vel ꝯtrariū vel qualia qbus cōgruunt vtilia vtiq₃ erūt: his aūt qui ſine habitu talia pertranſeūt iudicare ꝙ̃ bñ nō vtiq₃ exiſtit: ſi nō qm̄ ſm caſu₃: intelligibiliores aute₃ ad hec forte vtiq₃ fient.

A ℂ Hec eſt 2ª pars huius capl'i:in qua ponit diuerſitatẽ in/
ter politicã ⁊ alias artes operatiuas ſʒ quoſdã intromittẽ/
tes ſe de politica ⁊ de legis poſitiua:⁊ oſtẽdit eoꝝ iſufficiẽ/
tiaʒ. In artibus enĩʒ ⁊ ſcientĳs opatiuis idẽ vĩ ille qui tra/
dit h9 artes docendo eas ⁊ qui opaꝭ ſʒ eas:ſicut pʒ de me
dicis qui medicinã docent ⁊ ſʒ medicinã opanꝭ:⁊ eodem
mõ eſt de ſcriptorib9 ⁊ fabris ⁊ ſingulis alĳs opantib9 ſm
artẽ:ſed circa politicã alr vĩ ſm quoſdã intromittentes ſe
de politica:qm gdã ſophiſte pfitenꝭ ſe docere politicaʒ ⁊
legis poſitiuã:⁊ tñ nõ agunt ſʒ eam:⁊ gdaʒ vtunꝭ ea:⁊ tñ
neſciunt eã docere:vt illi qui ciuilr cõuerſanꝭ.⌊Qui vide/
banꝭ vtiqʒ.⌋Tñ nec ciuilr conuerſantes:nec ſophiſte hñt
legis poſitiuã ſeu ſciam de inſtituẽdo leges:qð pmo pʒ de
ciuilr ꝯuerſantib9:qm ipſi agũt ex quadã potẽtia.i.ex quo/
B dã habitu per ꝯſuetudinẽ acqſito ⁊ ex quadã expiẽtia ma
42ª cõclo gis q̃ʒ ex mente.i.q̃ʒ ex intellectu vel ſcia.Q2 aũt ciuilr con
hui9.x.li. uerſantes nõ agant ſʒ ſciam pbat ·p̃hs:⁊ hec eſt ꝯ 42ª q̃
pbaꝭ duplr per duo ſigna.·p̃rio ſic.Illi g agunt ſm ſciam
pñt tradere ſcripto vel verbo rõnes eoꝝ que agũt:ſed illi
qui ciuilr cõuerſanꝭ nõ pñt neqʒ ſcripto neqʒ v̄bo aliquid
tradere circa politicã:q̃uis hec eſſet multo melius ſcribe/
re q̃ʒ ſermones iudicatiuos vel ꝯcionatiuos per quos aliq
inſtruunꝭ cõcionari ſm rhetoricã. 2° pbaꝭ ꝯ per aliud ſi/
gnũ:⁊ eſt/q illi g opanꝭ ſm ſciaʒ pñt facere alios opõnes:
ſicut medici pñt facẽ alios medicos ⁊ ſcriptores alios ſcri
ptores eos docẽdo opari ſʒ artẽ:ſed hoĩes g politice ꝯuer
ſanꝭ nõ faciunt alios politicos neqʒ filios ſuos neqʒ aliq̃s
amicoꝝ ſuoꝝ:⁊ tñ pbabile eſſet q facerẽt ſi poſſent.⌊Nõ
tñ paruʒ.⌋Sed ex hoc poſſet aliqs credere q experientia
cõuerſationis ciuilis eſſet inutilis ad hoc q hõ ſit politic9
vel legis poſitiuus. Iſtud remouet ·p̃hs.q q̃uis expiẽtia
C ꝯuerſationis ciuilis nõ ſufficiat ad hoc q hõ fiat legis po/
ſitiuus:nõ tñ parũ cõfert ad hoc q hõ fiat politicus vel le
gis poſitiuus:aliogn nõ magis fierent aliqui politici p cõ/
ſuetudinẽ vite politice q̃ʒ p cõſuetudinẽ cuiuſcũqʒ alteri9
vite:⁊ ẽt hoĩes qui deſiderant ſcire aliqd de politia videꝭ
eſſe necĩa experiẽtia vite politice.⌊Sophiſtaꝝ aũt.⌋Oſtẽ
dit defectũ ⁊ inſufficientiã ſophiſtaꝝ.Sophiſte enim g p/
mittũt ſe docere politicã vñr eſſe longe ab hoc q docẽt.
Videnꝭ eñi totalr ignorare qualis ſit politica:⁊ circa qua/
lia cõſiſtit.⌊Nõ eniʒ vtiqʒ.⌋Oſtẽdit ppoſitũ.ſ.q ſophiſte
intromittẽtes ſe de politica neſciũt q̃le gd eſt politica:nec
43ª cõclo qualr leges ſunt ponende:⁊ hec eſt ꝯ 43ª:⁊ pmo pbaꝭ pª
huius de/ pʒ.ſ.q ipſi neſciũt quale gd eſt politica:⁊ hoc pbaꝭ p hoc
cimi libri. ſignũ tale. Ipſi ponũt q politica eſt eadẽ cũ rhetorica qð
nõ dicerẽt ſi ſcirent quale gd eſt politica.2° pbat aliã ptẽ
ꝯnis.ſ.q ipſi neſciũt qualr leges ſunt ponẽde.Si eniʒ hoc
ſcirent nõ eſtimarẽt q facile eſt ponere leges ſm legis po
D ſitiuã:que eſt pncipalis ps politice:dicunt eniʒ q ad ponẽ
duʒ leges ſufficit q aliqs cõgreget diuerſas leges appro/
batas ⁊ eligat optimas eaꝝ:⁊ q hoc ſufficit ad hoc q ali/
qs ſit legis poſitiuus.Sed illud nõ eſt verũ:qð pʒ duplr.
·p̃rimo per hoc q per legis poſitiuã nõ dʒ aliqs iudicare
ſolũ.Medicus.n.nõ ſolũ dʒ habere iudiciũ de reb9 medi
cinalib9 adinuentis ad ſanandũ:ſʒ ẽt noua remedia adin/
uenire. 2° pʒ idẽ per hoc q cõgregatis multis legibus nõ
eſt facile eligere optima illaꝝ:ſed reqriꝭ expiẽtia:ſicut pʒ
in muſica ⁊ in alĳs ſcientĳs opatiuis:q illi g ſunt experti
circa ſingula hñt rectũ iudiciũ de opõnibus:⁊ ſciunt p q̃s
vias ⁊ qualr h9 opa fieri pñt:⁊ qualia opa gbuſlibʒ perſo
nis vel negocĳs cõcordẽt:ſed in experti nõ cognoſcũt qð
eſt melius nec qð eſt peius:ſʒ p hoc q aliqs videt multas
leges ad inuicẽ cõgregatas nõ eſt expertus in legibus.igiꝭ
ad hoc q aliqs ſit legis poſitiu9 nõ ſufficit q habeat mul
tas leges ad inuicẽ cõgregatas,vñ cognoſcens vtilia ſcripta
in ſcientĳs operatiuis nõ ſufficit ad recte operandũ:ſunt E
tñ expertos.⌊Forte igitur.⌋Sed ex hoc poſſet aliquis cre
dere q cõgregatio legum ſcriptarũ eſſet omnino inutilis.
Iſtud excludit ·p̃hs dicens:q cõgregatio legum ſcriptaꝝ
⁊ ordinationes ciuitatum diuerſarum eſt vtile ſcire illis q
propter conſuetudinem poſſunt cõſiderare ⁊ iudicare in
illis:vtrum opera ⁊ leges bene vel male ſe habeant:⁊ qua/
lia qualibus conueniant:ſed illi qui non habent experien/
tiam aut conſuetudinem in talibus non poſſunt de talibus
bene iudicare niſi caſualiter:ſunt tamẽ magis diſpoſiti ad
intelligendum ⁊ iudicandum de talibus per hoc q vide/
runt huiuſmodi leges ſcriptas.

ℂ Cũʒ igiꝭ noſtri maiores ea que ad facultatẽ ſcrẽda/
ruʒ legũ pertinent ſine perſcrutatiõe reliquerint:noſ/
ipſos illa fortaſſe preſtat cõſiderare ⁊ oĩno de republi F
ca pertractare opʒ:vt quo ad fieri põt ea philoſophia
perficiaꝭ que circa res humanas verſaꝭ. Primũ itaqʒ
ſiqd recte ſit a maioribus dictũ id enitamur recenſere.
Deinde ex ꝯgregatis rebus publicis ꝯſiderare quenã
ciuitas ⁊ rerũ publicarũ ſingulas euertunt atqʒ cõſer/
uant.Et quas ob cauſas alie recte gubernanꝭ:alie cõ
tra. His eniʒ perſpectis magis fortaſſe perceperimus
quenã ſit Reſpublica optima:⁊ q̃lo vnaqueqʒ diſpo/
ſita:qbuſue legibus vtens ac moribus bene fuerit cõ/
ſtituta. Dicamus igitur hinc initio ſumpto.

ℂ Relinquentibus igiꝭ prioꝝ impſcrutabile qð 3ª ps ca.
de legis poſitiõe ipſos intẽdere magis melius
forte ⁊ totaliter vtiqʒ de politia:vt ad politicã G
que circa humana p̃hia pficiaꝭ. Primũ quidẽ
igiꝭ ſi qd ſm ptẽ dictũ eſt bñ a pgenitorib9 ten/
temus pertranſire. Deinde ex cõgregatis poli/
tĳs ſpeculari qualia ſaluant ⁊ corrũpunt ciuita
tes:⁊ qualia ſingulas politiarũ:⁊ pter quas
cauſas he qdẽ bñ:he aũt ꝯtrariũ ciuiliter agũt.
Conſideratis eniʒ his forte vtiqʒ magis cõſpi/
ciemus ⁊ qualis politia optima:⁊ qualr vna/
quaqʒ ordinata:⁊ quibus legibus ⁊ conſuetu/
dinibus vtens. ℂ Dicam9 igiꝭ incipientes.

ℂ Hec eſt 3ª pars huius capl'i:in qua pmittit ſe dicturum
qualr aliqs fiat legis poſitiuus cõtinuãdo ſe ad librũ poli
ticoꝝ:⁊ dicit q exquo priores ⁊ ſapientes qui fuerũt ante
ipſuʒ reliquerũt nõ pſcrutatũ illud qð ptinet ad legis poſi
tionẽ:melius eſt q noſipſi intẽdam9 ad tractãdũ de legis
poſitione:⁊ vlr de tota politia cuius ps eſt legis poſitiua:⁊ H
ſic pficiamus p̃hicã doctrinaʒ.Ad politicã.i.ad ſciam ope
ratiuã que eſt circa humana:⁊ in perſcrutãdo hoc eſt vidẽ
dũ ſi qd bñ dictũ ſit a pgenitoribus:hoc eſt a prioribus ſa/
pientibus:⁊ hoc facit in 2° politicoꝝ ꝯſiderãdo quales po/
litie ſaluant ciuitatẽ:que ſunt politie recte.ſ.regnũ:ariſto/
crathia ⁊ tymocrathia.Cõſiderãdũ ẽt qualia cõſeruant ⁊
corrumpũt ſingulas politias:⁊ pp quas cauſas quedã ciui
tates bñ agunt ciuilr ⁊ q̃dam male.Et poſt iſta cõſideran/
dũ eſt qualr eſt optima politia ⁊ qualr dʒ eſſe ordinata:⁊
quibus legibus ⁊ conſuetudinibus vtatur. Deinde conti/
nuat ſe ad librum politicorum.d.⌊Dicamus igitur incipiẽ
tes.⌋Sciľʒ a pmo libro politicorum in quo ponuntur que/
dam pncipia politice ſcientie.ℂ Circa iſtud capitulũ du/ Dubium.
bitaꝭ ad quẽ pertinet inſtitutio legis.vr eniʒ ſm ·p̃hm q rõ
legis inſtitutio pertinet ad politicũ:qð tñ nõ vĩ veꝝ:qꝛ ſʒ

3 Euſtratium ſ. politicus eſt qui ſcit qui ⁊ quot ſunt ſermones politiarũ: ⁊ nouit quid. ſ. ſm vnãquãqʒ ſit rectũ vel nõ rectum ſed iſta ſciunẗ per ſciam politicam. igitur ſi ad politicum ſpectaret inſtitutio legis: oīs qui ſciret ſciam in libro politicoꝝ poſitam poſſet inſtituere leges ⁊ ſoluʒ talis. ſed hoc pñs eſt falſum pro vtraqʒ ſui parte. Nõ enim qlibʒ ſciens librũ politicoꝝ poteſt inſtituere leges nec ſolum talis: qꝛ multi pncipes leges inſtituunt qui ſcientiaʒ politicã ignorant. ¶ Dicendum vt mihi videtur ꝙ aliquis poteſt dici politicus dupl'r. Uno modo quia habet ſcientiaʒ politicam artificial'r tm̃. hoc eſt ſcientiaʒ vniuerſalē de rebus ciuilibus: vt qꝛ ſcit quot ſunt politie: ⁊ que ſunt recte: ⁊ que non recte: ⁊ talis ſcientia ſoluʒ eſt viſum. Alio modo dicit̃ politicus qui habet ſcientiam politicam: ⁊ etiã viſum ⁊ experientiaʒ de rebus ciuilibus: ⁊ de conuerſatione politica. vnde aliquis eſt politicus dupl'r. Uel quia habet politiam artificial'r vel experimentaliter: ⁊ ad hoc ꝙ aliquis ſit legis poſitiuus requirit̃ ꝙ ſit politicus artificialiter ⁊ experimentaliter vel ꝙ dirigatur ab aliquo vel ab aliquibꝰ talibus. ſ. habentibus politiã artificialiter: ⁊ etiam viſualiter per longam conuerſationē in vita ciuili: nec ſufficiunt iſta duo ad legis poſitiuũ. ſ. ꝙ habeat ſcientiã politicã vtroqʒ iſtorum modorũ: ſed cum hoc requirit̃ ꝙ legis poſitiuus habeat auctoritatem condendi leges: ⁊ ad talem auctoritatem requirit̃ virtus coactiua: que arcet ad obſeruantiam legis: qꝛ vt dicitur 4° politice. Ad nihil eſt vtile leges ponere niſi obediat̃ legibus. ¶ Ad rõnē inductam dīm ꝙ ad politicum artificialem qui non eſt expertus non pertinet legem inſtituere ſed requiritur ꝙ ſit expertus: ⁊ ꝙ habeat virtutem coactiuam ſicut habent reges ⁊ quidã alij pncipes. ¶ Et in hoc finitur breuiter ⁊ modo facili id qđ de libro Ethicorum intellexi.

Solutio. Politicꝰ eſt 2ᵉ dr. (margin, beside "ignorant. ¶ Dicendum")

K (margin, beside "vnde aliquis eſt politicus")

L (margin, beside "habeat auctoritatem")

Ad rõnē. (margin, beside "¶ Ad rõnē inductam")

¶ Gualteri Burlei doctoris egregij ſuper decē libros Ethicorum Ariſtotelis Expoſitiones expliciunt. Correcte ꝑ fratrem Ambroſium de Padua ſacre theologie profeſſorem ordinis eremitaꝝ Diui Auguſtini. Uenetijs impreſſe Heredum nobilis viri quondã Domini Octauiani ſcoti ciuis ac patritij Modoetienſis ⁊ ſocioꝝ. Anno ſalutifere Incarnationis. 1521. Die. 18. Julij

Regiſtrum

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U X Y Z AA.

¶ Omnes ſunt Quaterni exceptis. Z. ⁊. AA. qui ſunt terni.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Cas.ro Tabussa.

d4